БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

4

ІНСТЫТУТ ЛІТАРАТУРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ АКАДЭМІІ НАВУК
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

у 6 тамах

МІНСК
«БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ»
імя ПЕТРУСЯ БРОЎКІ
1994

ІНСТЫТУТ ЛІТАРАТУРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ АКАДЭМІІ НАВУК
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

ТОМ 4

ЛАЗАРУК — ПЕРКІН

МІНСК
«БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ»
імя ПЕТРУСЯ БРОЎКІ
1994

ББК 91.09:83.3Бел
Б 43
УДК 012(476)+016:882.6(092)+882.6(092)

Пад рэдакцыяй
доктара філалагічных навук,
прафесара А. В. МАЛЬДЗІСА

This edition is a table reference book for all those who have an interest and concern in the Byelorussian culture. The book comprises more than 1100 articles containing full, manysided and systematized information on the Byelorussian literature representatives who created their works in Old Slavonic, Byelorussian, Russian, Latin, Polish and other literary languages of Belarus. The bibliographic references represent more than 600 thousand various publications.

Б $\frac{0160000000—016}{М\ 318(03)—94}$ 30—94

ISBN 5-85700-153-6 (Т. 4)
ISBN 5-85700-060-2

Л

ЛАЗАРУК МІХАСЬ

Лазарук Міхаіл Арсеньевіч (н. 5.7.1926, в. Ушаловічы Слуцкага р-на Мінскай вобл.), крытык, літаратуразнавец, педагог. Доктар філалагічных навук (1970), прафесар (1971). Акадэмік АПН СССР (1982, член-карэспандэнт, 1978). Член СП Беларусі з 1972.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька родам з-пад Брэста. Зямлі сваёй не меў, рэвалюцыю сустрэў прыхільна. У час грамадзянскай вайны служыў у Чырвонай Арміі. У 1929 разам з сялянамі суседніх вёсак арганізаваў калгас, дзе працаваў да апошняга дня (1966). Маці памерла у 1935. У 1933—40 М. Лазарук вучыўся ў пачатковай, затым сярэдняй школе. У 1940 ён паступіў у Мінскі дарожна-механічны тэхнікум, але правучыўся там адзін год. Пачалася вайна і 15-гадовы юнак вярнуўся ў родную вёску. Да 1944 жыў у доме бацькоў, дапамагаў у гаспадарцы. Пасля вызвалення Беларусі (1944) мабілізаваны ў Чырвоную Армію і дайшоў да Берліна. Пасля Перамогі некаторы час служыў у Савецкіх войсках у Германіі. У 1946 дэмабілізаваўся. У 1947 паступіў на падрыхтоўчыя курсы пры Мінскім педінстытуце імя М. Горкага. Экстэрнам здаў экзамены за сярэднюю школу і паступіў на філалагічны факультэт педінстытута, які скончыў у 1951. Потым вучыўся ў аспірантуры па спецыяльнасці беларуская літаратура. У 1954 абараніў кандыдацкую дысертацыю і стаў выкладчыкам беларускай літаратуры ў Мінскім педінстытуце. У 1959—60 па камандзіроўцы Міністэрства вышэйшай адукацыі выязджаў у Польскую Народную Рэспубліку, працаваў там на кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта. З 1968 дэкан філфака Мінскага педінстытута, адначасова выконваў абавязкі загадчыка кафедры беларускай літаратуры. У 1970 абараніў доктарскую дысертацыю і прызначаны прарэктарам па вучэбнай рабоце педінстытута. З 1978 — дырэктар навукова-даследчага інстытута педагогікі Міністэрства асветы БССР. З 1990 загадчык лабараторыі праблем літаратурнай адукацыі гэтага ж інстытута. Быў дэпутатам Мінскага гарсавета, Фрунзенскага райсавета, старшынёй Педагагічнага таварыства БССР, членам Прэзідыума АПН СССР. Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў з 1949. Спачатку пісаў вершы, потым захапіўся тэорыяй літаратуры, крытыкай. Выкладчыцкую дзейнасць ён увесь час спалучае з навукова-даследчыцкай і літаратурна-крытычнай. Выступае ў друку з артыкуламі і рэцэнзіямі, даючы аб'ектыўныя ацэнкі надзённым здабыткам беларускай літаратуры. Пісаў пра паэзію П. Панчанкі — з гэтай работы яго ўвагу займае пераважна паэзія. Аўтар даследаванняў пра беларускую паэму («Станаўленне беларускай паэмы», «Беларуская паэма ў другой палавіне XIX — пачатку XX стагоддзя»). Уласны паэтычны вопыт, добрае веданне тэорыі літаратуры, шырокі гістарычны погляд на літаратурныя з'явы далі яму магчымасць не толькі паказаць, як зараджаўся ў беларускай літаратуры жанр паэмы, якія гістарыч-

ныя этапы прайшоў гэты жанр і якімі сувязямі ён звязаны з паэзіяй братніх народаў, але і пранікнуць у жывую душу паэзіі, паказаць яе зменлівы твар. Даследаванне агульных эстэтычна-стылёвых тэндэнцый беларускай літаратуры, распрацоўка тэарэтычных пытанняў, жанравых асаблівасцей беларускай паэзіі сталі тым грунтам, на якім нарадзіліся падручнікі для студэнтаў-філолагаў («Уводзіны ў літаратуразнаўства», з А. Ленсу), вучняў сярэдніх школ («Тэорыя літаратуры», «Беларуская літаратура», з В. Івашыным). М. Лазарук з'яўляецца аўтарам шматлікіх артыкулаў па пытаннях беларускай літаратуры, ім выдадзены зборнік літаратурна-крытычных і публіцыстычных артыкулаў («Часу непадуладнае»). Сумесна з А. Ленсу ім складзены слоўнік літаратуразнаўчых тэрмінаў.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Поэзия Пимена Панченки: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1954.

Пімен Панчанка: Літаратурна-крытычны нарыс. Мн., 1959. Рэц.: Г р ы н ч ы к М. Пра паэта-сучасніка // ЛіМ. 1960. 26 сак.

Пытанні тэорыі літаратуры. Мн., 1964 / Сааўт. А. Ленсу. Рэц.: Д з ю б а й л а П. Прастата і спрошчанасць // ЛіМ. 1965. 5 студз.; М і т р а х о в і ч С. Дапаможнік па тэорыі літаратуры // Наст. газ. 1965. 9 чэрв.

Тэорыя літаратуры ў школе: Дапаможнік для вучняў сярэд. школы. Мн., 1967. Рэц.: Р а з а н а ў І. Тэорыя літаратуры ў школе // Нар. асвета. 1968. № 7; П я к а р с к і А. Тэорыя літаратуры — школьнікам // ЛіМ. 1967. 24 кастр.; 2 выд. Мн., 1971. Рэц.: М і т р а х о в і ч С. І навукова, і даступна // Наст. газ. 1972. 5 студз.

Станаўленне беларускай паэмы: (Жанр паэмы і некаторыя асаблівасці развіцця бел. літаратуры ў першай палавіне XIX ст.). Мн., 1968. Рэц.: Ж у р а ў л ё ў В. Даследуецца беларуская паэма // Вяч. Мінск. 1970. 5 чэрв.; К о в а л е н к о В. Поэма — жанр ведущий // Вопр. литературы. 1971. № 4; М а л ь д з і с А. Ля вытокаў беларускай паэмы // ЛіМ. 1969. 14 студз.; С е м я н о в і ч А. Даследуецца беларуская паэма // Звязда. 1969. 25 студз.; Я р о ш М. Роздум над паэмай // Полымя. 1969. № 8.

Белорусская поэма в XIX — начале XX века: Становление жанра: Автореф. дис. ... д-ра филол. н. Мн., 1969.

Беларуская паэма ў другой палавіне XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1970. Рэц.: Ж у р а ў л ё ў В. Даследуецца беларуская паэма // Вяч. Мінск. 1970. 5 чэрв.; К о в а л е н к о В. Поэма — жанр ведущий // Вопр. литературы. 1971. № 4; М а й с е е н к а А. Панарама беларускай паэмы // Маладосць. 1970. № 10; С е м я н о в і ч А. Працяг размовы // Звязда. 1970. 27 кастр.; Ю р э в і ч У. На мяжы эпохі // Полымя. 1971. № 2; Я р о ш М. Працяг размовы // ЛіМ. 1970. 17 ліп.

Уводзіны ў літаратуразнаўства: Для філал. фак. вышэйш. навуч. устаноў. Мн., 1970 / Сааўт. А. Ленсу; 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1982 / Сааўт. А. Ленсу. Рэц.: Б а б и ш к и н О. Становлення білоруської поеми // Жовтень. 1971. № 4; Б у т э в і ч А. Аб беларускай паэме // Беларусь. 1970. № 11; К а с п р у к А. Поема в сучасному літературознавстві // Рад. літ.-знавство. 1972. № 5; Ц і х а н ч у к М. Доўгачаканы дапаможнік // Наст. газ. 1983. 14 мая.

Беларуская літаратура: Падручнік для 8-га кл. сярэд. школы. Мн., 1979 / Сааўт. В. Івашын. Рэц.: Г н і л а м ё д а ў У. З веданнем справы // ЛіМ. 1980. 25 студз.; Ш а ў л о ў с к а я М., М і ш ч а н ч у к М. Глыбока, доказна, зацікаўлена // Наст. газ. 1980. 27 лют.; 2 выд. Мн., 1980 / Сааўт. В. Івашын; 3 выд. Мн., 1981 / Сааўт. В. Івашын; 4 выд. Мн., 1982 / Сааўт. В. Івашын; 5 выд. Мн., 1984 / Сааўт. В. Івашын; 6 выд. Мн., 1986 / Сааўт. В. Івашын; 7 выд. Мн., 1988 / Сааўт. В. Івашын; 8 выд. Мн., 1990 / Сааўт. В. Івашын.

Часу непадуладнае: Літаратурна-крытычныя і публіцыстычныя артыкулы. Мн., 1981. Рэц.: М і ш ч а н ч у к М. Назіранні даследчыка // Наст. газ. 1982. 9 кастр.

Слоўнік літаратуразнаўчых тэрмінаў: Дапаможнік для настаўнікаў. Мн., 1983 / Сааўт. А. Ленсу. Рэц.: К р о т М. Тым, каго вабіць мастацкае слова // Наст. газ. 1983. 16 ліст.

Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985 / У сааўт.

Изучение русской литературы во взаимосвязи с белорусской: Пособие для учителя. Мн., 1988 / У сааўт. з В. Івашыным, А. Ленсу.

1.3.

1949. Паэзія жыцця // ЛіМ. 28 мая.

1950. Мастак: Байка // ЛіМ. 1 крас.; Повесть о наших современниках // Сталин. молодежь. 9 июня; Интересная и полезная книга: Заметки читателя // Там жа. 11 авг.

1951. Ліса: Байка // Вожык. № 3; Квактуха: Байка // Там жа. № 10; Сучаснікам: [Верш] // Полымя. № 6; Лыска і воўк: [Байка] // Чырв. змена. 7 чэрв.; Мір будзе: [Верш] // Там жа. 8 вер.

1952. Сасна: [Байка] // На сонечных сцежках. Мн.; Сябру ў Мелітопаль: [Верш] // Беларусь. № 11; В ногу с жизнью: [Рэц. на кн.: К і р э е н к а К. Маякі. Мн., 1952] // Сталин. молодежь. 1 июля.

1953. Малады будаўнік; Сябру ў Мелітопаль: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; «В добрый час» // Сталин. молодежь. 5 авг.; Книга о драматургии К. Крапивы: [Рэц. на кн.: У с і к а ў Я. Драматургія Кандрата Крапівы. Мн., 1953] // Там жа. 18 окт.

1955. «Іранскі дзённік» Пімена Панчанкі // Полымя. № 7.

1956. Паэзія Пімена Панчанкі // Панчанка П. Выбр. тв. Мн.; Некаторыя асаблівасці паэтычнага майстэрства П. Панчанкі // Уч. зап. Мин. пед. ин-та. Вып. 6.

1957. Глубже освещать историю белорусской литературы // Сов. Бел. 25 янв. / Сааўт. М. Пятровіч; Першая кніга: [Рэц. на кн.: Н а в у м е н к а І. Семнаццатай вясной. Мн., 1957] // Маладосць. № 11; Серьезный труд по истории белорусской литературы: [Рэц. на кн.: Б а р ы с е н к а В. Францішак Багушэвіч і праблема рэалізму ў беларускай літаратуры XIX века. Мн., 1957] // Там жа. 2 авг.

1958. Адзін верш // Маладосць. № 1; Асаблівасці жанра // ЛіМ. 14 мая; Пошукі і знаходкі // Там жа. 28 чэрв.

1959. Творчасць П. Панчанкі перыяду Айчыннай вайны // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн. Вып. 2.

1961. Разглядаючы літаратурны працэс... // ЛіМ. 10 студз.

1962. Шлях народнага паэта: Да 80-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Шляхі беларускай паэзіі // Маладосць. № 5; Упоравень з часам: [Рэц. на кн.: Л о с ь Е. Палачанка. Мн., 1962] // Там жа. № 8.

1963. Гісторыка-літаратурнае значэнне паэмы «Энеіда навыварат» // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн. Вып. 5; Купалазнаўства ў апошнія два дзесяцігоддзі (1941—1962 гг.); Дакастрычніцкая лірыка Янкі Купалы: [Метадычныя рэкамендацыі] // Янка Купала: Семінарый. Мн.; Глыбока, пераканаўча: [Рэц. на кн.: И в а ш и н В. У истоков социалистического реализма. Мн., 1963] // ЛіМ. 13 вер.

1967. Паэма Я. Коласа «Сымон-музыка» // У сэрцы народным. Мн.

1968. Паэтычны вопыт Янкі Лучыны // Полымя. № 2; Праблемы тэорыі і сучасная проза: [Рэц. на кн.:

Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967] // Там жа. № 6.

1970. Невычэрпная тэма: [Рэц. на кн.: У. І. Ленін і літаратура. Мн., 1970] // Звязда. 19 ліп.

1971. І з'явяцца новыя творы: Нататкі аб мастацкай Купаліяне // ЛіМ. 9 ліп.; У цеснай дружбе // Наст. газ. 2 кастр.; Мы и мир // Учит. газ. 30 нояб.

1972. «Частицей Родины себя я ощущаю»: (К 90-летию со дня рождения Янки Купалы) // Культура и жизнь. № 6; Заўсёды помніць... // Звязда. 21 ліст.; Без канікулаў // Наст. газ. 29 студз.

1973. «Роднай нівы я мільённая часціна...» // Народныя паэты Беларусі. Мн.; 2 выд. Мн., 1981; Воспитывать всей деятельностью вуза // Подготовка студентов к воспитательной работе в школе. Мн.; Снежань парадніў нас: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Снежань. Мн., 1972] // Полымя. № 12; На пачатку стагоддзя: [Рэц. на кн.: Лойка А. Беларуская паэзія пачатку XX стагоддзя. Мн., 1972] // ЛіМ. 26 кастр.; Людзі высокай гатоўкі // Наст. газ. 14 лют.; Шчырая садружнасць // Там жа. 28 сак.; Кіраваць у пошук // Там жа. 11 ліп.; Служэнне людзям // Там жа. 25 жн.; Сувязям мацнець // Там жа. 5 снеж. / Сааўт. К. Аргеткіна.

1974. «І крыла дужэе ўзмах...»: [Рэц. на кн.: Лужанін М. Прага крыла. Мн., 1974] // ЛіМ. 22 снеж.; Дабрата і талент: [Рэц. на кн.: Лойка А. Шчырасць. Мн., 1973] // Наст. газ. 26 чэрв.; Першакурснік // Там жа. 18 снеж.

1975. Заглядваючы ў заўтра // Наст. газ. 30 жн.; Студэнт 70-х: які ён // Там жа. 8 кастр.; Педагогический всеобуч // Сов. Бел. 26 апр. / Сааўт. А. Грымаць; В сердце каждом отзовется... // Учит. газ. 17 апр.

1976. Главная служба жанра: Развитие современной белорусской поэмы // Коммунист Бел. № 6; Школа, літаратура, пісьменнік // Полымя. № 5; Аб вытоках і традыцыях — па-новаму: [Рэц. на кн.: КаваленкаВ. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975] // Наст. газ. 14 лют.; Дапамога інстытута // Там жа. 24 ліп.

1977. Куба — далёкая і блізкая: Нарыс // Полымя. № 2; Гістарызм як найважнейшы прынцып: [Рэц. на кн.: История белорусской советской литературы. Мн., 1977] // Там жа. № 11; Грамадзянская пазіцыя крытыка: [Рэц. на кн.: Усікаў Я. Грамадзянскае сумленне мастака. Мн., 1976] // Звязда. 26 кастр.; Паэма «Тарас на Парнасе» // Наст. газ. 6 крас.; Кафедра і выхаваўчы працэс // Там жа. 17 жн.

1978. Развіццё навукі аб літаратуры // Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя. Мн.; Гавана — сталіца фестывалю // Вясёлка. № 7; Прысяжны паверaны праўды // Полымя. № 1; Пра беларускае вершаскладанне: [Рэц. на кн.: Ралько І. Вершаскладанне. Мн., 1977] // Там жа. № 11; Праз наяўнасць перспектывы // Наст. газ. 22 ліп. / Сааўт. А. Грымаць.

1979. Сельский учебно-производственный комбинат: опыт и проблемы // Подготовка старшеклассников к труду. Мн. / Сааўт. Ф. Івашчанка; Цэнтр педагагічнай думкі: НДІ педагогікі — 50 гадоў // Нар. асвета. № 10; На новай вышыні: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Кніга адкрывае свет. Мн., 1978] // Полымя. № 8; Служыць школе // Наст. газ. 17 кастр.

1980. Навуковаму пошуку — дакладную кардынацыю // Наст. газ. 22 сак.; Компас исследователя // Учит. газ. 5 февр.

1981. Уводзіны; Пачатковы этап станаўлення новай беларускай літаратуры; Беларуская літаратура ў сярэдзіне XIX ст. // Гісторыя беларускай літаратуры XIX — пачатак XX ст. Мн.; Уводзіны // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры 1917—1940. Мн.

1982. Дзве паэмы // Энеіда навыварат; Тарас на Парнасе. Мн.; «Магіла льва» як філасофская паэма // Янка Купала і Якуб Колас. Мн.; В строю самых действенных творений // Агитатор. № 20; На новыя рубяжы // Наст. газ. 4 снеж.

1983. Педагагічная спадчына Якуба Коласа // Разам з народам. Мн.; Навучанне літаратуры як творчасць // Полымя. № 10; Творчы пошук: [Інтэрв'ю] / Зап. Н. Ваніна // Наст. газ. 16 крас.

1984. Сталенне вопыту: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Наркевіч // Звязда. 29 сак.

1985. Уводзіны // Гісторыя беларускай літаратуры. Мн. / Сааўт. В. Чамярыцкі; На главном направлении // Патриотическое воспитание на уроках литературы и во внеклассной работе. М.; Патрабуецца творчасць // Звязда. 8 студз.; У арсенал асветнікаў // Наст. газ. 30 студз.

1.5.

На англійскую мову. «I feel I am part of my country dear...» // National Poets of Byelorussia. Mn., 1973; National Poets of Byelorussia Yanka Kupala and Yakub Kolas. Mn., 1981.

На нямецкую мову. Als Teil der Heimat fühl' ich mich...: Zur 90. Wiederkehr d. Geburtstags Janka Kupala // Kultur Leben. 1972. Nr. 6; Seine größte Leidenschaft war der Kampf: Zum 100. Geburtstag des belorussischen Volksdichters Janka Kupala // Presse der Sowjetunion. 1982. Nr. 13.

На французскую мову. «Je fais partie de ma patrie» // Poèts nationaux de la Biélorussie. Mn., 1973.

1.6.

Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя [Для філал. фак. ВНУ БССР]. Мн. 1978 / Скл. з М. Мішчанчуком, М. Шаўлоўскай. Рэд.; 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1991.

НИИ педагогики. Минск. Научно-исследовательский институт педагогики Белорусской ССР (1929—1979). Мн., 1979 / Рэд. з інш.

Гісторыя беларускай літаратуры. XIX — пачатак XX ст.: Падручнік для філал. фак. пед. ін-таў. Мн., 1981 / Рэд. з А. Семяновіч.

Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980: Падручнік для філал. фак. пед. ін-таў / Рэд. з А. Семяновіч.

Адзінства навучання і выхавання на ўроках літаратуры: Тэмат. зб. навук. прац. Мн., 1982 / Рэд.

Выкладанне беларускай мовы і літаратуры. Мн., 1983 / Рэд.

Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980: Падручнік для філал. фак. пед. ін-таў БССР. Мн., 1983 / Рэд. з А. Семяновіч.

Шляхі ўдасканалення літаратурнай адукацыі ў школе: Зб. навук. прац. Мн., 1983 / Рэд. з А. Ленсу.

Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985 / Рэд.

Гісторыя беларускай літаратуры. Старажытны перыяд. Мн., 1985 / Рэд. з А. Семяновіч.

Методыка аналізу літаратурнага твора ў школе: Зб. навук. прац. Мн., 1985 / Рэд.

Патриотическое воспитание на уроках литературы и во внеклассной работе. М., 1985 / Рэд.

Антология педагогической мысли Белорусской ССР. М., 1986 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Бойка У. Шлях да ісціны // Наст. газ. 1975. 22 ліст.; Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 129—132; Падгайскі Л. Шчасце ў працы // Наст. газ. 1976. 3 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пшыркоў Ю. Летапісец свайго народа. Мн., 1982. С. 116—118; Семяновіч А., Мішчанчук М. Нястомны працаўнік асветы // ЛіМ. 1976. 2 ліп.; Шкраба Р. Пра спецыфіку літаратуры // Полымя. 1984. № 5.

М. П. Барташэвіч.

ЛАМАН ПЁТР

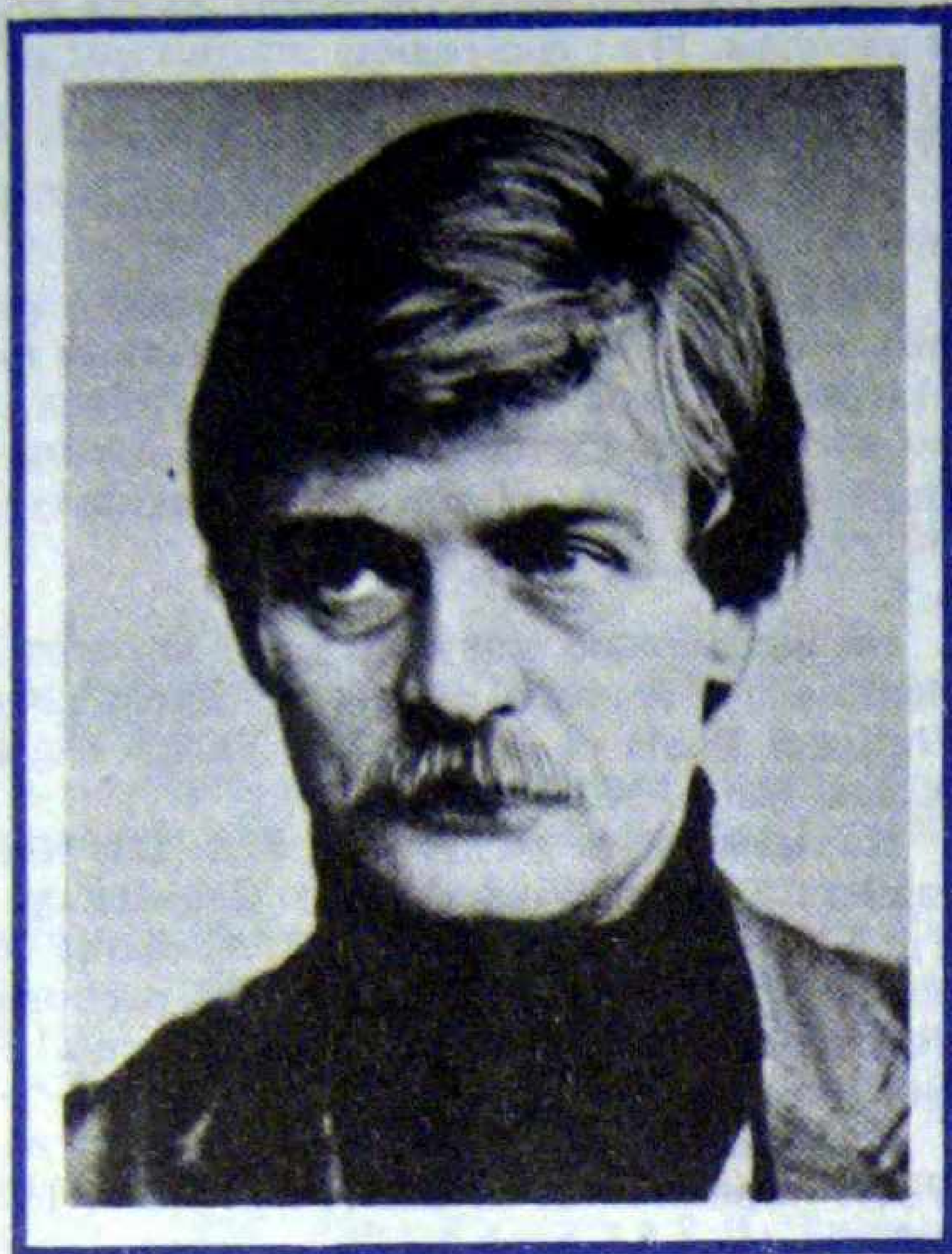

Ламан Пётр Аляксандравіч (н. 11.7.1949, в. Маласельцы Карэліцкага р-на Гродзенскай вобл.), паэт, празаік, акцёр. Член СП Беларусі з 1983.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1966 скончыў Ярэміцкую сярэднюю школу, працаваў трактарыстам у калгасе імя Чарняхоўскага ў сваім раёне. У 1967 паступіў у тэатральна-мастацкі інстытут. Пасля яго заканчэння ў 1971 прыняты акцёрам у Беларускі тэатр імя Я. Коласа (Віцебск).

Першы верш надрукаваны ў 1970 у газеце «Чырвоная змена». Падборка вершаў «Споведзь агню» ўвайшла ў калектыўны зборнік «Нашчадкі». Вершы П. Ламана друкаваліся ў часопісах «Полымя», «Беларусь», газеце «Літаратура і мастацтва», зборніках «Дзень паэзіі». Аўтар кніг вершаў «Зерне імгненняў», «Стары млын» і аповесцяў «Астравы». Творчасць П. Ламана суаднесена з уласным жыццёвым вопытам. Апяванне хараства роднай зямлі, спадзяванні, трывогі і клопат сучасніка, які адчувае сваю непарыўную сувязь з зямлёй, назіральнасць, уменне сказаць вобразна пра вядомае, адкрыць прыгожае ў звычайным, будзённым, псіхалагічная дакладнасць пачуццяў, выразнасць малюнка — такія асноўныя рысы яго паэзіі і прозы.

Жыве ў Віцебску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Зерне імгненняў: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Кавалёў С. Песня, якая плыве // ЛіМ. 1984. 20 ліп.; Навумчык С. У кожным імгненні — сэнс // Віцеб. рабочы. 1984. 21 сак.

Стары млын: Вершы. Мн., 1988.

Астравы: Аповесці. Мн., 1989.

1.3.

1970. Рабіны: [Верш] // Чырв. змена. 18 кастр.

1971. Ноч: [Верш] // Віцеб. рабочы. 4 снеж.; «...Як жа ты вырас...»; «Ты ведаеш, што столькі год жыву чаканнямі сустрэч...»: [Вершы] // Знамя юности. 12 марта.

1973. Айчына: [Верш] // Чырв. змена. 29 крас.; «Паласкала матуля...»; «Вяселле гуло на ўсю вёску...»; Падсечаны бор; Калыханка: [Вершы] // Там жа. 3 чэрв.

1974. «Паласкала матуля...»: [Верш] // Знамя юности. 18 апр.; Край мой крынічны: [Верш] // Там жа. 10 сент.; Смага: [Верш] // Чырв. змена. 21 ліп.

1975. Айчына: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; «Хацелася б пакласці...»; «Да паўдня гаравала маці...»; «Зрабіўшы ласку...»; «Вечна дзявочая постаць жыцця...»: [Вершы] // Маладосць. № 2.

1976. Яшчэ адна вясна; Вырай; «Ах, які цудоўны вечар!..»: [Вершы] // ЛіМ. 9 крас.

1977. «Ідуць камбайны...»; «Галубіная ноч...»; Сустрэча; «Вятрыскам скалануўшы сонны одум...»; «Мой сябрук, мой дарадчык...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Ідуць камбайны; Завіруха; Ачышчэнне: [Вершы] // Полымя. № 12.

1979. Высокі бераг; «Ручаямі вуліц і завулкаў...»; «Са змроку выплыў жураўліны клін...»; Прасёлак; «Складаюць апошнія копы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Споведзь агню: [Цыкл вершаў] // Нашчадкі. Мн.; Музыка Фадзей: [Верш] // Віцеб. рабочы. 16 чэрв.; «Маленькая сенажаць...»: [Верш] // Там жа. 28 жн.; Айчына: [Верш] // Чырв. змена. 1 мая.

1980. «Зноў вясна празрыстым птахам...»; «Дрыготкі цуд пявучай цішыні...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Родны дом; «Над імшарай крычаць журавы...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 18 ліст.

1981. Стары млын; «Рэкі Радзімы цякуць у акіян...»; «Паласуй, навальніца...»; «Няхай палае чарнакрылы вецер...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 31 снеж.; «Паласкала матуля...»; Родны дом: [Вершы] // Чырв. змена. 9 кастр.

1982. Каложа: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Белы дождж; «Шырэюць дарогі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 11 снеж.

1983. Астравы: Аповесць // Маладосць. № 3. Рэц.: Клямята С. Паэтыка прыгажосці // Віцеб. рабочы. 1983. 10 ліст.; Далёкі бераг; «Мяцеліца змроку...»; «Дзед надламаную гольку...»; «Дагарае ночы зорны прысак...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 2 крас.; Гаючыя дарогі: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; Купалле; «Курганы на Беларусі»; Браслаўшчына; «Абложны дождж»; «Рэчка... Цяпельца... Золак»; «Над галавой гайдаецца бяроза»: [Вершы] // ЛіМ. 27 мая.

1984. Стары млын: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.

1985. Дажынкі; «Цёплыя далоні...»: [Вершы] // Беларусь. № 4.

1.5.

На рускую мову. «Поезда покидают перроны...»: [Верш] / Пер. В. Липневич // Неман. 1980. № 9.

2.3.

На беларускай мове. [Біябібліяграфічная даведка] // Нашчадкі. Мн., 1979; Скрыган Я. Вашаю моваю лёгка тварыць характары // Скрыган Я. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1985. Т. 2.

На рускай мове. Тычина М. Притяжение реальности // Неман. 1984. № 8. *Я. А. Гараднiцкі.*

ЛАПО ДЗМІТРЫЙ

Лапо Дзмітрый Еўдакімавіч (крыпт. Л-о; кастр. 1861, г. Беліца Гомельскага пав. Магілёўскай губ., цяпер у межах Гомеля — люты 1936, Краснаярск), пісьменнік, грамадскі дзеяч, удзельнік народніцкага рэвалюцыйнага руху. Пісаў на рускай мове.

Па бацькоўскай лініі паходзіў з мяшчан Беліцы (прадмесце Гомеля), па маці — з сялян. Рана страціў бацьку. Неўзабаве маці выйшла замуж за рабочага гомельскага цукровага завода, і сям'я пераехала ў Гомель. У гады вучобы ў Гомельскай прагімназіі Д. Лапо зблізіўся з рэвалюцыйна настроенай моладдзю. З 3-га класа быў удзельнікам тайных гурткоў самаразвіцця, прапагандаваў антыўрадавыя ідэі сярод рабочых. З 1879 ён вучыўся ў Кіеўскай гімназіі, вылучаўся сярод навучэнцаў актыўнасцю і сталасцю. Нейкі час быў старшынёй аб'яднанага камітэта рэвалюцыйных груп сярэдніх навучальных устаноў Кіева. Пасля заканчэння гімназіі паступіў на юрыдычны факультэт Кіеўскага універсітэта. Быў актыўным членам кіеўскай групы нарадавольцаў, уваходзіў у «тэхнічную» падгрупу, якая займалася справамі падпольнай друкарні. Прыязджаючы дамоў, вёў агітацыю сярод рабочых у Гомелі і ў вёсках. У 1885 арыштаваны ў Гомелі і сасланы ў Табольскую, потым у Енісейскую губерні. У ссылцы пачаў пісаць свае апавяданні з беларускага жыцця, дзе выкарыстаў уражанні дзяцінства і юнацтва.

Яго літаратурны дэбют адбыўся ў 1888 — апавяданнямі «Стукачка на р. Сожы» і «Патап і Цяроха» (пад крыпт. Л-о). Пасля заканчэння тэрміну ссылкі (1890) вярнуўся ў Гомель і ўключыўся ў работу па ўзнаўленні мясцовых нарадавольніцкіх арганізацый. У 1892 пасяліўся ў г. Чыстапалі Казанскай губ., займаўся там прыватнай адвакатурай, служыў сакратаром гарадской управы, выдаў кнігу па гісторыі Чыстапаля. У 1896 па ўласнай ініцыятыве пераехаў на жыццё ў Сібір, пасяліўся ў Краснаярску. Праз 2 гады вытрымаў экзамен на званне юрыста ў Казанскім універсітэце. У 1900 атрымаў месца міравога суддзі пры Краснаярскім акруговым судзе з адкамандзіраваннем у Мінусінск, дзе пражыў 3 гады. У 1903 вярнуўся ў Краснаярск, працаваў міравым суддзёй, членам, потым пракурорам акруговага суда. У Сібіры актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці, быў гарадскім сакратаром і гласным думы ў Краснаярску. З 1898 супрацоўнічаў у многіх сібірскіх газетах, дзе пад псеўданімамі Кама, Кантыграў, Некарэспандэнт, Павел Ачкоў змяшчаў публіцыстычныя артыкулы і допісы. Як член, а потым старшыня вучылішчнай камісіі пры Краснаярскай гарадской управе шмат зрабіў для развіцця ў горадзе асветы, марыў аб увядзенні ў Краснаярску ўсеагульнай адукацыі. Займаўся педагагічнай дзейнасцю — выкладаў гісторыю і заканадаўства ў мясцовай гімназіі і гандлёвай школе. Па яго ініцыятыве быў адкрыты Марцьянаўскі дзіцячы прытулак. Узімку 1901—02 актыўна дапамагаў галадаючаму насельніцтву Мінусінскай акругі, быў членам камітэта Мінусінскага музея. Прымаў удзел у падзеях 1905 у Краснаярску. Належаў да буржуазна-ліберальнай партыі кадэтаў, прымыкаў да т. зв. «абласнікоў». Вывучаў побыт і норавы карэннага сібірскага насельніцтва, адстойваў яго правы, прапанаваў стварыць у Томскім універсітэце кафедры стэпавога права і цюрка-мангольскіх гаворак, адкрыць шлях качавым народам да асветы. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ўключыўся ў культурнае будаўніцтва ў Сібіры, у 1923 склаў асноватворныя дакументы, якія вызначылі нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва народнасцей енісейскай Поўначы. Працу юрыста сумяшчаў з выкладчыцкай работай у Краснаярскім тэхнікуме. Захапляўся краязнаўствам, выступаў з дакладамі ў Сярэдне-Сібірскім аддзеле Рускага геаграфічнага таварыства (быў яго старэйшым членам), з лекцыямі ў рабочых клубах Краснаярска.

Асноўнае месца ў творчай спадчыне Д. Лапо займае зборнік «Беларускія апавяданні». Ва ўключаных у яго творах праўдзіва, з дэмакратычных пазіцый паказана цяжкае жыццё сялян Пасожжа («На канікулах», «Дурань парабак і мудры пан»), выкарыстаны гомельскія паданні («Легенда пра замак»), апісаны народныя заняткі, звычаі («Стукачка на р. Сожы», «Святы вечар»). Некаторыя сюжэты ўзяты з арыштанцкага побыту («Патап і Цяроха»). Д. Лапо пісаў на рускай мове, але як аўтар «Беларускіх апавяданняў», дзе шырока выкарыстаны беларускі фальклор, народная лексіка, прычыніўся да мастацкага пазнання Беларусі, да развіцця яе літаратуры. *Г. В. Кісялёў.*

Бібліяграфія

1.2.

Белорусские рассказы. Казань, 1895.

Город Чистополь накануне реформы 17 июня 1870 г. Казань, 1897.

Общественное управление минусинских инородцев. Томск, 1904.

Преступление и наказание по степовому праву Сибирских кочевых инородцев. Красноярск, 1905.

О введении всеобщего образования в Красноярске. [Красноярск], 1909.
1.3.
1888. Потап и Цероха: Рассказ // Северо-Западный календарь на 1888 г. М.; Стукачка на р. Соже: Рассказ // Мин. листок. № 63—66 / Пад крыпт. Л-о.
2.3.
На беларускай мове. П ш ы р к о ў Ю. Беларуская савецкая проза (20-я — пачатак 30-х гадоў). Мн., 1960. С. 10—11; Х р о м ч а н к а К. Беларуская мастацкая проза (канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1979. С. 19—21.
На рускай мове. К у з н я е в а С. Судьба автора «Белорусских рассказов» // Неман. 1986. № 12.

М. П. Барташэвіч.

ЛАРЧАНКА МІХАСЬ

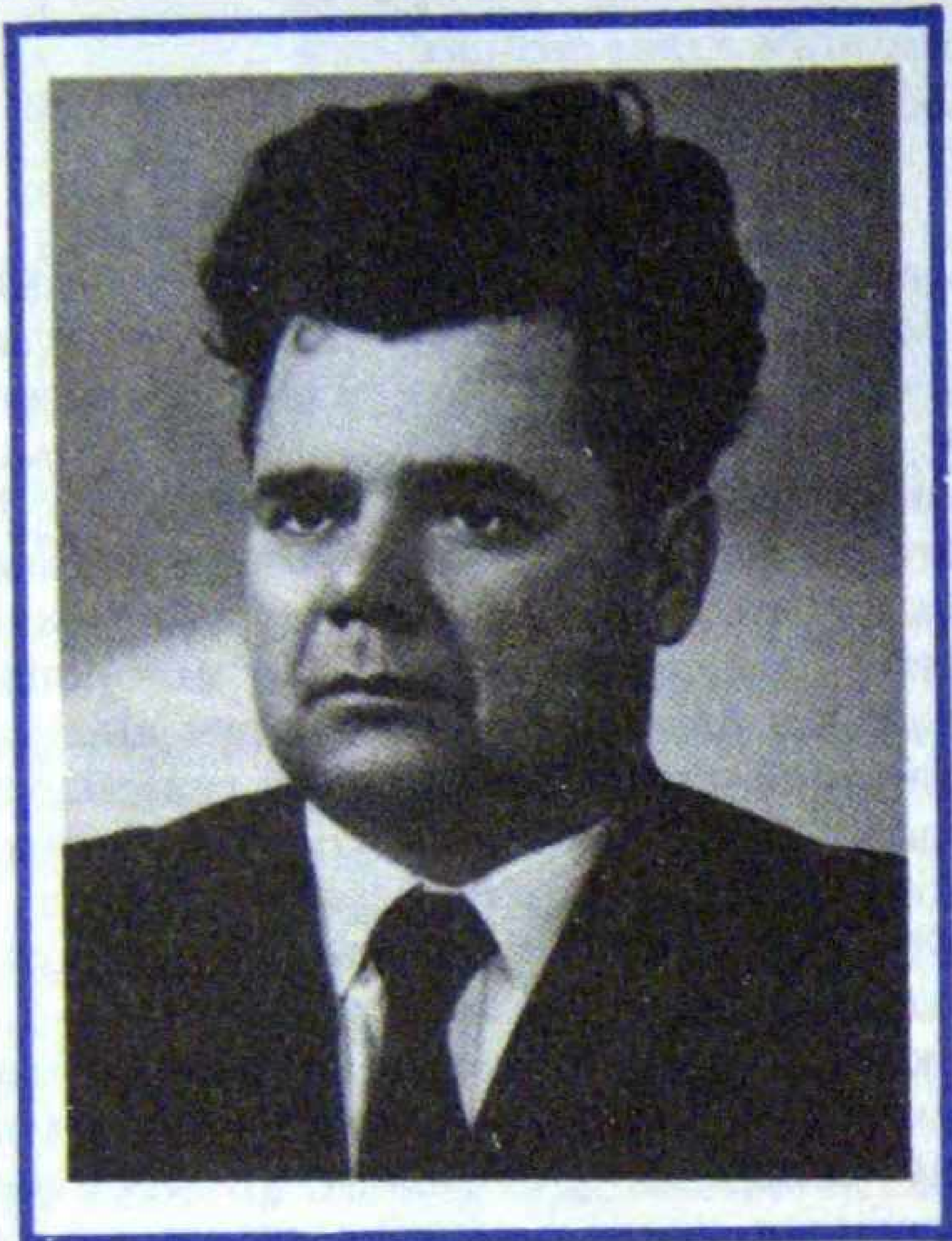

Ларчанка Міхась [Міхаіл Рыгоравіч; псеўд. М і х а с ь В і с а ж а р, М. Ч а б о р, М. С в я т л а н і н; крыпт. М. Л.; 1(14).11.1907, в. Хварасцяны Быхаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Слаўгарадскі р-н Магілёўскай вобл.— 31.7.1981, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках], літаратуразнавец, крытык. Член СП Беларусі з 1939. Доктар філалагічных навук (1956), прафесар (1957). Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1971).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў Азарыцкай пачатковай школе. Працягваць вучобу далей не мог з-за беднасці. Працаваў на гаспадарцы, з вялікім душэўным гарэннем аддаўся грамадскай працы. У 1922 стаў першым камсамольцам у сваёй вёсцы. У 17 гадоў паступіў у Княжыцкую школу сялянскай моладзі (Магілёўскі р-н), дзе многа чытаў, спрабаваў пісаць вершы, загадваў школьнай бібліятэкай, удзельнічаў у самадзейнасці. Скончыўшы школу, паступіў у Магілёўскі педтэхнікум. У 1929 з 2-га курса тэхнікума перайшоў на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педфака БДУ. Свае вершы друкаваў у газетах «Чырвоная Беларусь», «Піянер Беларусі». У 1932 датэрмінова закончыў крытычна-творчую секцыю літфака Беларускага Вышэйшага педінстытута, арганізаванага на базе педфака БДУ. У 1932—35 вучыўся ў аспірантуры пры Інстытуце літаратуры і мастацтва АН БССР. У 1936 абараніў кандыдацкую дысертацыю «Лірыка Якуба Коласа». Працаваў у гэтым жа інстытуце старшым навуковым супрацоўнікам (1935—41), чытаў лекцыі ва універсітэце. Член КПСС з 1941. З першых дзён вайны ваяваў на Бранскім фронце. У 1942 цяжка паранены, у 1943 дэмабілізаваны і вярнуўся ва універсітэт, які ў час вайны знаходзіўся на ст. Сходня пад Масквой. З 1944 у Мінску. Працаваў загадчыкам кафедры беларускай літаратуры (1943—52, 1955—71), дэканам філфака (1944—52; адначасова быў навуковым супрацоўнікам Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва АН БССР). Вучыўся ў дактарантуры Інстытута сусветнай літаратуры імя М. Горкага АН СССР (1952—55). Чытаў лекцыі па беларускай літаратуры ў Варшаўскім (1958) і Сафійскім (1960) універсітэтах.

Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Як паэт дэбютаваў у 1930, як крытык у 1932 (першы артыкул, прысвечаны Віцебскай філіі «Маладняка», надрукаваны ў газеце «Віцебскі пралетарый»). Апублікаваў каля 180 літаратуразнаўчых прац, артыкулаў і рэцэнзій. У манаграфіях «На шляхах да рэалізма» і «Па шляху рэалізма» даследаваў праблемы станаўлення і развіцця рэалізму ў беларускай літаратуры 19 — пачатку 20 ст. У даследаванні «Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі суседніх славянскіх народаў у другой палове XIX ст.», зборніках артыкулаў «Славянская супольнасць», «Яднанне братніх літаратур» аналізаваў гістарычныя карэнні ўзаемасувязей беларускай літаратуры з славянскімі літаратурамі. Займаўся пытаннямі старажытнай беларускай літаратуры і фальклору, традыцый і наватарства. Даследаваў творчасць Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, П. Панчанкі і інш. Складальнік хрэстаматыі для сярэдняй школы «Родная літаратура», адзін з аўтараў дапаможнікаў для студэнтаў ВНУ «Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры», «Беларуская вуснапаэтычная творчасць», «Старажытная беларуская літаратура», «Беларуская народна-паэтычная творчасць».

М. Р. Міхайлаў.

1.2.

Творчасць Максіма Багдановіча: Стэнаграма публічнай лекцыі, прачытанай у г. Мінску. Мн., 1949.

А. М. Горкі і беларуская літаратура: Стэнаграма публічнай лекцыі, прачытанай у г. Мінску. Мн., 1951.

Гогалеўскія традыцыі ў беларускай літаратуры: Стэнаграма публічнай лекцыі, прачытанай у г. Мінску. Мн., 1952.

Становление и развитие реализма в белорусской литературе XIX века: Автореф. дис. ... д-ра филол. н. Мн., 1955.

На шляхах да рэалізма. Мн., 1958. Рэц.: Майхровіч С. Цікавае літаратуразнаўчае даследаванне // Звязда. 1959. 13 сак.; Макарэвіч А. Важная праблема літаратуразнаўства // ЛіМ. 1958. 23 ліп.; Усікаў Я. Каштоўнае даследаванне // Маг. праўда. 1959. 10 лют.; Яго ж. Новая літаратурная праца // Полымя. 1958. № 11; Цішчанка І. На шляхах да рэалізма // Беларусь. 1959. № 4.

Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі суседніх славянскіх народаў у другой палове XIX ст. Мн., 1958. Рэц.: Пётух А. Важная праблема і яе вырашэнне // ЛіМ. 1959. 21 сак.

Па шляху рэалізма: Развіццё рэалізма ў беларускай літаратуры дакастрычніцкай пары. Мн., 1959. Рэц.: Макарэвіч А. Працяг ранейшай тэмы // ЛіМ. 1960. 2 сак.

Славянская супольнасць. Мн., 1963. Рэц.: Александровіч С. Славянская супольнасць // ЛіМ. 1963. 17 вер.; Есакоў А. Літаратурная славянская супольнасць // Чырв. змена. 1964. 17 чэрв.

Старажытная беларуская літаратура: Вучэбны дапаможнік для філалагічных факультэтаў ВНУ. Мн., 1968 / Сааўт. П. Ахрыменка. Рэц.: Усікаў Я. Дапаможнік па літаратуры // Полымя. 1969. № 7; Яго ж. Для студэнтаў і настаўнікаў // Маг. праўда. 1969. 16 жн.

Яднанне братніх літаратур. Мн., 1974. Рэц.: Короткая Л. С позиций сегодняшнего дня // Неман. 1975. № 4; Хромчанка К. У сям'і славян // ЛіМ. 1974. 6 вер.; Яфімава М. Садружнасць літаратур // Беларусь. 1975. № 5; Rahojsza W. // Sl. Orient. 1977. Nr. 3.

Жывая спадчына. Мн., 1977. Рэц.: Жыгоцкі М. З увагай да спадчыны // Звязда. 1977. 16 чэрв.; Яго ж // ЛіМ. 1977. 29 крас.; Яго ж. Кніга пра спадчыну // Беларусь. 1978. № 1.

Літаратурнае пабрацімства славян: Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1984. Рэц.: Янаў В. // ЛіМ. 1984. 13 крас.

1.3.

1930. У спевах машын: [Верш] // Чырв. Бел. № 7/ Пад псеўд. М. Вісажар; У спевах Кастрычніка: [Верш] // Піянер Бел. 5 ліст. / Пад псеўд. М. Вісажар.

1931. Голас на пераклічцы: [Урывак з паэмы] // Чырв. змена. 26 лют. / Пад псеўд. Міхась Вісажар; У. Маякоўскаму: [Верш] // Там жа. 14 крас. / Пад псеўд. Міхась Вісажар; У рабселькораўскім маршы: [Верш] // Там жа. 23 кастр. / Пад псеўд. Міхась Вісажар.

1932. Літаратурны шлях віцебскай асацыяцыі пралетарскіх пісьменнікаў // Віцеб. пралетарый. 7 сак.

1933. Пра творчую перабудову П. Глебкі // Полымя рэвалюцыі. № 10; Памылкі і недахопы т. Модэля // За пралет. н. 10 ліст.; Пра добрую кнігу паэзіі і дрэнны мастацкі пераклад // ЛіМ. 31 кастр.

1934. Пра драму «Вайна да пабеднага канца» Якуба Коласа // Драматургія. Мн.; Кніга рэвалюцыйнай пралетарскай паэзіі: [Рэц. на кн.: Гідаш А. Венгрыя спраўляе ўрачыстасць. Вершы. Мн., 1933] / Пад крыпт. М. Л.; Аўладаць мастацкім паказам рэчаіснасці: [Рэц. на кн.: Шаповалов М. Ян Рэндзя. Поэма-повесть. Мн., 1932] // Крытыка-бібл. зб. Мн.; Паэзія бальшавіцкай маладосці: [Рэц. на кн.: Ушакоў А. Праца і маладосць. Мн., 1933] // Крытыка-бібл. бюл. № 1—2; Першы камсамольскі літаратурны альманах // Там жа. № 6; Аб новым выданні «Новай зямлі» Коласа і прадмове паэта: [Рэц. на кн.: Колас Я. Новая зямля. 3 выд. Мн., 1934] // Там жа. № 7; Авалодаць мастацкім майстэрствам: [Рэц. на кн.: Шынклер Х. Запіскі інструктара Томана. Мн., 1934] // Там жа. № 8; Перамагчы творчыя недахопы: [Рэц. на кн.: Мікуліч Б. Дужасць. Мн., 1934] // Там жа. № 10; Праверыць якасць усвоення новага беларускага правапіса // За пралет. н. 11 сак.; Пра нацдэмаўскае ахвосце на старонках «Полымя рэвалюцыі» // ЛіМ. 20 студз.; Пра паэзію ў «Полымі рэвалюцыі» // Там жа. 12 лют.; Першы вытап // Там жа. 16 лют.; Пра драму Я. Коласа «Вайна да пабеднага канца» // Там жа. 12 сак.; Аб перакладах паэтычных твораў // Там жа. 28 мая; За вывучэнне паэтычнай спецыфікі: [Рэц. на кн.: Александровіч А. Выбр. тв. Мн., 1934] // Там жа. 15 ліст.

1937. Памылкі, што мяжуюць са злачынствам // ЛіМ. 24 чэрв.; Шкодныя хрэстаматыі // Там жа. 23 вер.; Горький и белорусский народ // Рабочий. 18 июня; Обломовщина и бухаринско-троцкистская клевета на народы СССР // Там жа. 30 июня; Сатыра Пушкіна // Чырв. змена. 15 лют.

1938. Паэтычныя асаблівасці лірыкі Якуба Коласа // Полымя рэвалюцыі. № 1; Аб некаторых пытаннях падручніка па беларускай літаратуры // Звязда. 10 жн.; Аб рамане «Будучыня» Э. Самуйлёнка // Там жа. 30 жн.; Някрасаўскія матывы ў творчасці Я. Купалы і Я. Коласа // ЛіМ. 10 студз.; Да пытання аб гісторыі старажытнай і пачатку новай беларускай літаратуры // Там жа. 10, 16 лют.; Сталін у беларускай савецкай паэзіі // Там жа. 22 сак.; Горкі і беларуская літаратура // Там жа. 27 сак.; Тэма пралетарскага інтэрнацыяналізма ў беларускай савецкай паэзіі // Там жа. 1 мая; Аб паэме А. Куляшова «У зялёнай дуброве» // Там жа. 11 кастр.; Першыя помнікі новай беларускай літаратуры: («Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе») // Там жа. 23 кастр.; Маяковский детям // Сталин. молодежь. 20 июля.

1939. Новыя матэрыялы аб беларускай літаратуры XIX стагоддзя // Калоссе. № 3 / Сааўт. Л. Фіглоўская; Заходняя Беларусь у савецкай паэзіі // Звязда. 30 вер.; Сялянскае жыццё і вобразы паноў у творчасці Ф. Багушэвіча // ЛіМ. 9 лют.; Новыя матэрыялы аб беларускай літаратуры XIX стагоддзя / Сааўт. Л. Фіглоўская; Пад жыватворчым уплывам Шаўчэнкі // Там жа. 9 сак.: Паэмы вялікай мастацкай сілы: Пра «Новую зямлю» і «Сымона музыку» Я. Коласа // Там жа. 11 чэрв.; Творчасць Максіма Багдановіча // Там жа. 11 жн.; Аб новых ананімных паэмах беларускай літаратуры XIX стагоддзя: («Панская ласка» і «Васкрасенне Хрыстова») // Там жа. 21 вер.; Горький и культура белорусского народа // Сов. Бел. 24 июня.

1940. Творчасць М. А. Багдановіча // Багдановіч М. Выбр. тв. Мн.; Ф. К. Багушэвіч // Багушэвіч Ф. Выбр. тв. Мн.; Апавяданні Ядвігіна Ш. // Ядвігін Ш. Апавяданні. Мн.; Патрыятычная тэма ў творчасці Янкі Купалы // Полымя. № 7—8; Да 100-годдзя з дня нараджэння Ф. К. Багушэвіча // Звязда. 1 сак.; Асноваположнік беларускай літаратуры: (Да 100-годдзя з дня нараджэння Ф. К. Багушэвіча) // Там жа. 22 сак.; Чырв. змена. 1 сак.; На радзіме Ф. К. Багушэвіча // Звязда. 26 вер.; Супроць пошласці // Там жа. 4 кастр.; Сатыра Я. Купалы // Там жа. 8 снеж.; Эстэтычныя погляды Ф. К. Багушэвіча // ЛіМ. 3 сак.; Сатыра і гумар Ф. Багушэвіча // Там жа. 23 сак.; Янка Купала // Піянер Бел. 8 снеж.; Мицкевич и белорусская литература // Сов. Бел. 26 нояб.; Горкі і беларуская літаратура // Чырв. змена. 18 чэрв.; Камсамольскі гарт юначы... // Там жа. 8 снеж.; На ўрачыстым пасяджэнні, прысвечаным 30-годдзю літаратурнай дзейнасці Я. Купалы // Там жа. 11 снеж.

1941. Цётка (Алаіза Пашкевіч) // Цётка. Выбр. тв. Мн.; [Рэц. на кн.: Бядуля З. Хлопчык з-пад Гродна. Мн., 1940] // Полымя. № 1; Творчасць Цёткі // Там жа. № 2; Францыск Скарына // Звязда. 11 студз.; Алаіза Цётка: (Да 25-годдзя з дня смерці) // Там жа. 5 лют.; Читайте эти стихи // Сталин. молодежь. 14 янв.; Пясняр народа // Чырв. змена. 23 сак.

1943. Душа народа // Сав. Бел. 26 чэрв.

1944. Вялікі асветнік // Беларусь. № 1; Гераічны эпас нашых дзён: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Янук Сяліба. М., 1943] // Там жа. № 2; Паэзія любві і помсты: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Дарога вайны. М., 1943] // Там жа. № 3; Песні помсты і гневу: [Рэц. на кн.: М а ш а р а М. Беларусі. Мн., 1944] // Там жа. № 6; Крылоў і беларуская літаратура // Звязда. 24 ліст.; Четверть века белорусской советской литературы // Лит. и искусство. 1 янв.

1945. Першы вялікі нацыянальны паэт // Беларусь. № 1; Пятрусь Броўка / Пад псеўд. М. Чабор; Першыя помнікі новай беларускай літаратуры: «Энеіда навыварат» // Там жа. № 2; Партызанская лірыка: [Рэц. на кн.: А с т р э й к а А. Крамлёўскія зоры. Мн., 1945] / Пад псеўд. М. Чабор; Першыя помнікі новай беларускай літаратуры: «Тарас на Парнасе» // Там жа. № 3; Вершы пра Айчынную вайну: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Шырокае поле вайны. Мн., 1945] / Пад псеўд. М. Чабор; Творчасць Алеся Гаруна // Там жа. № 5; Паэма пра бяссмерце: [Рэц. на кн.: К у л я ш о ў А. Прыгоды цымбал. Мн., 1945] / Пад псеўд. М. Чабор; Янка Купала — вялікі асветнік // Там жа. № 6; Аповесць пра народных мсціўцаў: [Рэц. на кн.: Г у р с к і І. Лясныя салдаты. Мн., 1945] // Там жа. № 7—8; Ранак ідзе: [Рэц. на кн.: К і р э е н к а К. Ранак ідзе. Мн., 1945] // Там жа. № 11—12; Апавяданні жыццёвай праўды / Пад псеўд. М. Святланін; Іван Андрэевіч Крылоў // Полымя. № 1; Апавяданні пра душу простага чалавека; У. У. Маякоўскі //Там жа. № 4; Патрыятычная тэма ў творах Янкі Купалы // Там жа. № 7—8; [Рэц. на кн.: М а ш а р а М. Выбраная лірыка. Мн., 1945] // Там жа. № 11—12; Народны паэт // ЛіМ. 1 чэрв.; Белорусская литература в Великую Отечественную войну // Сталин. молодежь. 2 сент.; Паэт-патрыёт // Чырв. звязда. 1 ліп.

1946. Апавяданні Ядвігіна Ш. // Ядвігін Ш. Апавяданні. Мн.; Лірыка Змітрака Бядулі // Беларусь. № 3; Мастацкая проза перыяду Вялікай Айчыннай вайны // Там жа. № 5—6 / Сааўт. У. Агіевіч; Змітрок Бядуля: (Да 60-годдзя з дня нараджэння) // Звязда. 23 крас.; Горький и белорусская литература // Сов. Бел. 16 июня.

1947. Максим Богданович: К 30-летию со дня смерти // Сов. Бел. 25 мая.

1948. Народны паэт: Да 6-й гадавіны з дня смерці Я. Купалы // За Радзіму. 29 чэрв.; Максім Горкі і беларуская літаратура // Зара. 2 крас.

1949. [Слова на пленуме ССПБ, прысвечаным пытанням крытыкі] // ЛіМ. 15 кастр.

1950. Заснавальнікі крытычнага рэалізму // Беларусь. № 5; Поэт-демократ // Известия АН БССР. № 3; Жыватворчы ўплыў // Звязда. 14 крас.; Паэзія шырокіх даляглядаў // ЛіМ. 20 мая; Аб паэме Максіма Лужаніна «Кладкі Градоўскага» // Там жа. 15 ліп.; Вялікі помнік літаратуры // Там жа. 16 снеж.

1951. Паэзія барацьбы за шчасце, за мір: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. За шчасце, за мір. Мн., 1950] // Беларусь. № 4; Янка Купала і беларуская паэзія // Там жа. № 6; Паэтычная творчасць Пімена Панчанкі // Полымя. № 7; З гісторыі руска-беларускіх літаратурных сувязей: «Слова аб палку Ігаравым» і беларуская літаратура // Уч. зап. БГУ [спецвыпуск да 30-годдзя ун-та]; Друг і настаўнік беларускіх пісьменнікаў // ЛіМ. 16 чэрв.; Горкі і беларускія пісьменнікі // Мін. праўда. 17 чэрв.

1952. Янка Купала і Максім Горкі // Беларусь. № 6; Н. В. Гоголь и белорусская литература // Известия АН БССР. № 2; Народны паэт Беларусі // Камуніст Бел. № 11; М. В. Гогаль і беларуская літаратура // Звязда. 22 лют.; Якуб Колас і руская класічная літаратура // Там жа. 13 ліст.; Класік беларускай літаратуры // Калг. праўда. 25 мая; Традыцыі вялікай рускай літаратуры ў творчасці Я. Купалы // Там жа. 5 ліп.; Гогалеўскія традыцыі ў беларускай літаратуры // Мін. праўда. 4 сак.; Народны паэт // Наст. газ. 10 ліп.; Горьковские мотивы в творчестве Янки Купалы // Сов. Бел. 4 июля.

1953. Ф. Богушевич // Богушевич Ф. Избранное / С бел. М.; Горкі і беларуская культура // Беларусь. № 3; Янка Купала і Тарас Шаўчэнка // Полымя. № 6; Максім Горкі і Янка Купала // Наст. газ. 2 крас.

1954. Зборнік вершаў Я. Аношкі: З архіўных матэрыялаў // ЛіМ. 17 ліп.; О литературной критике и литературоведении // Сов. Бел. 10 авг.

1955. Янка Купала і Тарас Шаўчэнка // Янка Купала. Мн.; Аб некаторых праблемах рэалізма ў творчасці Ф. Багушэвіча // Полымя. № 12.

1956. Літаратура першай палавіны XIX ст. (Уступ); Дунін-Марцінкевіч, Янка Лучына // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн.; Некаторыя пытанні гісторыі беларускай літаратуры //ЛіМ. 17 ліст.

1957. Аб характары рэалізма ў фальклоры // Полымя. № 3; Неразрывные связи: (О русско-белорусском литературном единении во второй половине XIX века) // Сов. Отчизна. № 3; К вопросу о русско-белорусском литературном единении в 50—90 годах XIX в. // Уч. зап. БГУ. Серия филол. Вып. 39; Пачынальнік новай беларускай літаратуры // ЛіМ. 21 снеж.

1958. Да землякоў // За вярт. на Радзіму. № 98; Творчыя сувязі // ЛіМ. 30 жн.

1959. Па шляху сацыялістычнага рэалізма // ЛіМ. 14 студз.

1960. Братэрская дружба: Нататкі аб паездцы ў Польшчу // Голас Радзімы. № 32; Заснавальнік рэалізма // ЛіМ. 19 сак.; Слова ў спрэчках: Да пытання перыядызацыі гісторыі беларускай літаратуры // Там жа. 11 кастр.

1961. Великое творческое единение // Сов. Бел. 11 авг.

1962. Гордасць народа // Мін. праўда. 6 ліп.

1963. Пясняр яднання народаў // Полымя. № 6.

1964. Тарас Шаўчэнка і Янка Купала // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн.; Віцеб. рабочы. 7 сак.; Яго магутны ўплыў // Наст. газ. 14 кастр.

1965. Заўвагі на палях (Пра некаторыя пытанні гісторыі беларускай савецкай літаратуры) // Полымя. № 7.

1966. Прадмова; Развіццё беларускай фалькларыстыкі / Сааўт. В. Бандарчык; Песні і частушкі савецкай эпохі / Сааўт. П. Ахрыменка; Заключэнне // Беларуская вуснапаэтычная творчасць. Мн. Рэц.: Ц а р а н к о ў Л. Творчасць народа // Беларусь. 1967. № 3; Шлях да мэты // Пра час і пра сябе. Мн.

1967. Праблема вывучэння ўзаемасувязей беларускай літаратуры з літаратурамі славянскіх народаў // Тыпалогія і гісторыя славянскіх моў і ўзаемасувязі славянскіх літаратур. Мн.; А выхаванне эстэтычнае? // Наст. газ. 11 кастр.

1968. А. М. Горкі і культура беларускага народа // М. Горький и вопросы литературы. Мн.; М. Горкі і культура беларускага народа // Максім Горкі і Беларусь. Мн.; Исследования по истории белорусской литературы: [Рэц. на кн.: Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1] // Коммунист Бел. № 11; Ён адкрываў нам новы свет // Заря. 16 марта; Мін. праўда. 27 сак.

1969. Тарас Шаўчэнка і Якуб Колас // Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных і фальклорных сувязей. Гомель; Ленин и вопросы перевода // Веснік БДУ. Сер. 4. № 3 / Сааўт. Л. Трохан; Великий русский баснописец и белорусская литература // Гомел. праўда. 13 лют.; Заря. 13 февр.

1970. Эстэтычныя ідэі Леніна і беларуская літаратура // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2; Фольклорные традиции в белорусской поэзии: [Рэц. на кн.: Г р ы н ч ы к М. Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн. 1969] // Вопр. литературы. № 10; Святло яго ідэй // Вяч. Мінск. 8 студз.

1971. Песня маладосці: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Развіццё літаратуразнаўства БДУ // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2; На современном уровне: [Рэц. на кн.: Ч а м я р ы ц к і В. Беларускія летапісы як помнікі літаратуры. Мн., 1969] // Вопр. литературы. № 2; «Зорка зорцы голас падае...»: [Рэц. на кн.: Л е р м а н т а ў М. Выбр. паэзія. Мн., 1969] // Неман. № 1; Удача исследователя: [Рэц. на кн.: П о д о к ш и н С. Реформация и общественная мысль Белоруссии и Литвы (вторая половина XVI — начало XVII вв.). Мн., 1970] // Там жа. № 12; Выдатны паэт і грамадзянін //

Віцеб. рабочы. 8 снеж.; Маг. праўда. 9 снеж.; Мін. праўда. 8 снеж.; Час патрабуе // ЛіМ. 15 кастр.

1972. Горкаўскія традыцыі ў рэалізме Я. Купалы і Я. Коласа // Народныя песняры. Мн.; Полымя. № 9; Некрасовские мотивы в творчестве Янки Купалы и Якуба Коласа // Некрасов и литература народов СССР. Ереван; Братство народов — братство литератур // Неман. № 12; Наш Купала // Віцеб. рабочы. 7 ліп.; Гомел. праўда. 7 ліп.; Гродн. правда. 7 июля; Начало сокрушения божьего: [Рэц. на кн.: К а р о т к а я Л. На путях к атеизму. Мн., 1971] // Знамя юности. 17 авг.; Вялікі пясняр роднай зямлі // Маг. праўда. 7 ліп.

1973. Праблемы вывучэння ўзаемасувязей славянскіх літаратур // Тыпалогія і ўзаемадзеянне славянскіх моў і літаратур. Мн.; Праблема параўнаўчага вывучэння славянскіх літаратур // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2.

1974. К вопросу о героическом эпосе в белорусских сказках // Прозаические жанры фольклора народов СССР. Мн.

1975. Гравюры Ф. Скарыны // Беларусь. № 8; Да пытання аб асветніцтве і асветніцкім рэалізме ў беларускай літаратуры // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1.

1976. «Слова аб палку Ігаравым» і беларуская літаратура // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 4; Да праблемы рамантызму ў беларускай літаратуры // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1.

1977. Да праблемы ўзаемаўзбагачэння савецкіх нацыянальных літаратур // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2; Начинать с хорошей программы // Вопр. литературы. № 10.

1979. Уводзіны; Фалькларыстыка савецкага перыяду; Заключэнне // Беларуская народна-паэтычная творчасць. Мн.

1981. Янка Купала і традыцыі рускай культуры // Песні беларускай валадар. Мн.

1.5.

На балгарскую мову. Янка Лучына — бележит поет на Белорусия // Славяни. 1961. № 9; Българо-белоруските литературни взаисоотношения // Лит. фронт. 1970. 26 ноем.

На польскую мову. Etapy rozwoju literatury białoruskiej // Szt. Wolności. 1941. 23 marca.

На ўкраінскую мову. Братерська єдність // Рад. Укр. 1957. 22 вер.

1.6.

Б е л а р у с к а я літаратура XIX ст.: Зб. тэкстаў. Мн., 1940 / Апрац. з інш.

Р о д н а я літаратура: Хрэстаматыя для 8-га класа. Мн., 1945 / Скл. Рэц.: Б а р ы с е н к а В. Аб ідэалагічных скажэннях у працах асобных літаратуразнаўцаў і крытыкаў // Сав. школа. 1948. № 1; В а с и л ё н о к С. Фальсификаторы и невежды // ЛГ. 1947. 4 окт.; В о й н і ч Е. Праграмы і падручнікі па беларускай літаратуры для сярэдняй школы // Полымя. 1948. № 4.

Б е л а р у с к а я літаратура XIX стагоддзя: зб. тэкстаў. Мн., 1950 / Скл. з В. Барысенкам, Л. Фіглоўскай.

П а д а р у н а к. Мн., 1958 / Рэд.

Г і с т о р ы я беларускай літаратуры: Прагрaма для педінстытутаў і Белдзяржуніверсітэта. Мн., 1965 / Скл. з інш.

Б е л а р у с к а я вуснапаэтычная творчасць: Вучэбны дапаможнік для філал. фак. ВНУ. Мн., 1966 / Рэд.

Р а г о й ш а В. Паэтыка Максіма Танка. Мн., 1968 / Рэд.

Н а р о д н ы я песняры: Да 90-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа. Мн. 1972 / Рэд. з інш.

Б е л а р у с к і фальклор: Хрэстаматыя. Мн., 1977 / Рэд.

Б е л а р у с к а я народна-паэтычная творчасць. Мн., 1979 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А л е к с а н д р о в і ч С. Вечны агонь маладосці: Да 60-годдзя з дня нараджэння // Голас Радзімы. 1967. № 47; ЛіМ. 1967. 17 ліст.; А п а н а с о в і ч Л. Невуцтва і абарона нацыяналізма // ЛіМ. 1948. 31 студз.; Б а р ы с е н к а В. Аб некаторых пытаннях гісторыі беларускай літаратуры // Полымя. 1948. № 2; ЛіМ. 1947. 19 ліп.; Я г о ж. Ідэйныя скажэнні ў асобных артыкулах крытыкаў і літаратуразнаўцаў // Там жа. 1948. 17 студз.; Б а т у р ы н І. «Шурпатасці на мастацкім целе» // Там жа. 1945. 2 жн.; Б у р н о с а ў В. З марай аб маладосці // Беларусь. 1967. № 11; В і ц ь б і ч Ю. Коўзанне па паверхні гісторыі // ЛіМ. 1939. 23 мая; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 41—42; І в а н о ў М. Паэт і яго крытыкі // ЛіМ. 1947. 21 чэрв.; К а з л о в а В. Слова пра настаўніка // Веснік БДУ. Сер. 4. 1977. № 3; К о л а с Я. Актуальныя праблемы // Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1976. Т. 11; К у д р а ў ц а ў І. Пра аргументаванасць і шчырасць у крытыцы // ЛіМ. 1952. 15 сак.; Л о й к а А. На службе ў літаратуры: Да 75-годдзя з дня нараджэння М. Ларчанкі // Там жа. 1982. 19 ліст.; М а й х р о в і ч С. Слова аб палку Ігаравым. Мн., 1968. С. 150—154; М а к а р э в і ч А. Выдатны літаратуразнаўца: Да 60-годдзя з дня нараджэння Міхася Ларчанкі // Маг. праўда. 1967. 18 ліст.; М а л я ў к а М., Р о д ч а н к а М. Літаратурныя сувязі ў сістэме літаратурных дысцыплін на філалагічным факультэце // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст; М а р ц і н о в і ч А. Сумленна і аддана // Беларусь. 1977. № 11; М і х а і л Рыгоравіч Ларчанка: [Некралог] // ЛіМ. 1981. 7 жн.; М і х а с ь Рыгоравіч Ларчанка: (Памяці беларускага літаратуразнаўцы) // Веснік БДУ. Сер. 4. 1981. № 2; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 64—65, 69, 244—245; Н а в у м е н к а І. Настаўнік // ЛіМ. 1981. 7 жн.; Я г о ж. Яго галоўная любоў // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1984. Т. 6; П е р к і н Н. За правільную ацэнку спадчыны М. Багдановіча // ЛіМ. 1949. 20 жн.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р у б і н І. Педагог і вучоны // Мін. праўда. 1977. 15 ліст.; Ф я д о с і к А. Шчаслівы лёс педагога і вучонага // Звязда. 1977. 13 ліст.; Ч ы г р ы н а ў І. Слова, якое не было сказана // Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983; Ш а р а х о ў с к і Я. Аб крытыцы: (Некаторыя заўвагі) // ЛіМ. 1939. 11 чэрв.

2.4.

Б а р а д у л і н Р. Лёгкая рука: [Верш] // ЛіМ. 1977. 7 студз.

В. М. Грышкевіч.

ЛАСКОЎ ІВАН

Ласкоў Іван Антонавіч (н. 19.6.1941, г. Гомель), паэт, празаік, перакладчык, крытык. Член СП Беларусі з 1973. Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. Бацька, Ласкавы Антон Іванавіч, украінец з Палтаўшчыны, земляроб. У Гомель уцёк у 1933, ратуючыся ад голаду. Працаваў на гомельскай цукеркавай фабрыцы «Спартак». У чэрвені 1941 пайшоў на фронт і прапаў без вестак. Маці, Юлія Апанасаўна, нарадзілася ў былой Мінскай губ. Працавала тэлеграфісткай у Гомелі, пасля вайны — калгасніца (памерла ў 1963). Рана, у 3 гады, І. Ласкоў навучыўся чытаць. Гэта была сенсацыя для ўсяго наваколля. Чытаў Біблію на царкоўнаславянскай мове. Не ходзячы ў школу, вывучыў падручнік нямецкай мовы для 5 класа. Слава пра незвычайнага хлопчыка пайшла шырока. Зацікавіліся ім і ўлады. Але іх цікавасць выявілася, бадай, толькі ў больш цярплівым стаўленні да нядоімак, якія маці не магла выплаціць. Апранаць не было чаго, таму І. Ласкоў пайшоў у школу (в. Беразнякі Краснапольскага раёна) у восем гадоў. У 3 класе здаў экзамены за 4 клас і стаў наведваць 5 клас. У 1953—58 знаходзіўся ў Магілёўскім спецыяльным дзіцячым доме. Пасля заканчэння сярэдняй школы (з залатым медалём) у 1958 паступіў на хімфак БДУ. Пасля заканчэння універсітэта пры размеркаванні выказаў жаданне паехаць у г. Дзяржынск Горкаўскай вобл. У 1966—71 вучыўся на аддзяленні перакладу ў Літаратурным інстытуце ў Маскве. Скончыў інстытут з чырвоным дыпломам. У 1971—78 працаваў у аддзеле пісем, потым загадчыкам аддзела рабочай моладзі рэдакцыі газеты «Молодежь Якутии», старшым рэдактарам аддзела масава-палітычнай літаратуры Якуцкага кніжнага выдавецтва (1972—77). З 1977 старшы літаратурны рэдактар часопіса «Полярная звезда».

Першы верш «Сталь» І. Ласкоў надрукаваў у газеце «Чырвоная змена» ў 1956. Быў членам літаратурнага аб'яднання пры «Чырвонай змене», якім кіраваў І. Калеснік. Шэраг твораў І. Ласкова, асабліва проза, створаны ў двух моўных варыянтах шляхам аўтарскага перакладу з беларускага арыгінала. Аўтар зборнікаў паэзіі «Стыхія», «Белае неба», «Кружное лета», паэм «Кульга», рэквіема «Трыццаць», зборнікаў апавяданняў «Іванавы», «Чароўны камень» і інш. Творчасць І. Ласкова вызначаецца жанравай разнастайнасцю — аповесці, нарысы, эсэ, артыкулы, вершы. У яго творах выказаны роздум над гісторыяй і сучаснасцю, лёсам роднай зямлі і яе людзей, відаць панарамнае бачанне прастору — ад беларускіх палёў і садоў да тундры з яе вечнай мерзлатой. Некаторыя яго вершы прысвечаны Польшчы. У паэме «Кульга» гаворка ідзе пра Сярэднюю Азію. У творчасці паэта паяднаны рэальнасць і фантазія, сур'ёзнасць, разважлівасць і ўсмешка.

Жыве ў Якуцку.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Стихия: Лирика. Мн., 1966. Рэц.: Д а й н е к о Л. Покорение стихам // Знамя юности. 1966. 2 нояб.; Е в с е е в а С. Доброжелательность // Неман. 1967. № 1; К а ж а м я к і н Ц. Плюсы і мінусы паэтычнага зборніка // Гомел. праўда. 1966. 20 ліст.; Р у с е ц к і А. Навука і паэзія // Полымя. 1967. № 1; Я ф і м а ў Ф. Фізіка ці лірыка // ЛіМ. 1966. 21 кастр.

Белое небо: Стихи. Мн., 1969. Рэц.: Б е ч и к В. «Поэзия — не химия... Алхимия!» // Неман. 1970. № 6.

Кружное лета: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: П ы с і н А. У пошуках сябе // Полымя. 1974. № 8; Р а з а н а ў А. Асэнсоўваючы ўбачанае // Маладосць. 1974. № 8; Я р а ц В. На даверлівай ноце // ЛіМ. 1974. 16 жн.

Хромец: Поэма. Якутск, 1975. Рэц.: Г а б ы ш е в Н. Глазами современника // Полярная звезда. 1976. № 1; К а и р б е к о в Б. Современно — о прошлом // Простор. 1976. № 7; К и к т е н к о В. // Лит. обозрение. 1977. № 3; О з е р о в Л. Две судьбы // Новые горизонты якутской литературы. Якутск, 1976.

Андрэй-Эндэрэй — справядлівы чалавек, або Беларус на полюсе холаду: Маленькая аповесць. Мн., 1978. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Ёсць такі край // Гомел. праўда.

1979. 5 студз.; Х о р с у н С. З пазіцыі справядлівасці // ЛіМ. 1979. 2 лют.
Ивановы: Рассказы. Якутск, 1979.
Чароўны камень: Апавяданні. Мн., 1983. Рэц.: Л е в а н о в і ч Л. Жыць па законах сумлення // ЛіМ. 1983. 14 кастр.; М а р т и н о в и ч А. Тепло отчей земли // Знамя юности. 1984. 8 февр.; П р а в а с у д У. Там, над Ленай-ракой... // Чырв. змена. 1983. 14 вер.
Кульга: Паэма. Мн., 1985. Рэц.: Г р а х о ў с к і С. Гісторыя і сучаснасць // Звязда. 1985. 26 снеж.
1.3.
1956. Сталь: [Верш] // Чырв. змена. 14 кастр.
1959. Сход; Мара; «І дзе б я ні быў, ці далёка, ці блізка...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Лесарубы: [Верш] // Чырв. змена. 22 сак.; Парог: [Верш] // Там жа. 17 мая.
1960. Химия; «Как мне себя, наконец, понять...»; Смола: [Вершы] // Неман. № 6; Романтики: [Верш] // Во славу Родины. 7 окт.; Романтики; Дорога: [Вершы] //Знамя юности. 26 июня; Песня вдаль зовет...: [Верш] // Там жа. 23 окт.; Цена минуты: [Верш] // Комс. правда. 3 июля.
1961. Запахи писем: [Верш] // Знамя юности. 3 марта; Наши девушки; Полдень: [Вершы] // Там жа. 16 нояб.
1962. Ключ: Нарыс // Маладосць. № 12; «Шли на старт кораблей капитаны...»: [Верш] // Знамя юности. 1 янв.
1963. Девятый элемент; Очереди; Цепная реакция; Лось: [Вершы] // Неман. № 1; Кубинец на лыжах; Шалаш: [Вершы] // Знамя юности. 23 авг.; Баллада об алхимиках // Там жа. 18 окт.
1964. Живые голоса: Поэма // Юность. № 4; Земля заводского двора: [Верш] // Знамя юности. 5 янв.; Две трети удачи: [Рэц. на кн.: Г е р ч и к М. Ветер рвет паутину. Мн., 1963] // Там жа. 9 янв.; Эллинский корабль: [Верш] // Там жа. 4 июня; «Ты, как волна...»; «Вы, может быть, душой ослабли?..»: [Вершы] // Там жа. 24 июля; Когда не хватает «тихого» хода: [Рэц. на кн.: К о р п а ч е в Э. Отцы не вернулись с войны. Мн., 1964] // Там жа. 16 сент.
1965. «Ни шороха, ни звука за стеной...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Земля заводского двора: [Верш] // Нева. № 3; Из поэмы «Тамерлан» // Неман. № 5.
1966. Новые стихи // Неман. № 4.
1967. «Мне очень жаль — кончается зима...»: [Верш] // Знамя юности. 28 марта; «Над Сожем, на пристани сонной...»: [Верш] // Там жа. 14 сент.
1968. Лирические строки: [Вершы] // Неман. № 1; Из новой книги: [Вершы] //Там жа. № 11; Рихман; Закон Бойля-Мириотта: [Вершы] // Техника — молодежи. № 1; Пяром і кельмай // ЛіМ. 1 кастр.
1971. «За Об'ю, у далі далёкай...»; «Яшчэ вядуцца спрэчкі па праекце...»; «Па пустэчы, па гліне, па смецці...»; «Дзіцячы дом — адзенне па стандарту...»; «І мы з табой хадзілі...»: [Вершы] // Маладосць. № 4.
1972. «Па цесных вулках Закапанэ...»:[Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Паўночны горад; «Апоўначы сонца заходзіць...»; «Кожным ранкам дакладна а пятай гадзіне...»: [Вершы] // Полымя. № 1.
1973. В неотшлифованном зеркале // Мастерство перевода — 1972. М.; Трыццаць: Паэма // Маладосць. № 10; Возвращение Одиссея: [Аповесць] // Полярная звезда. № 1, 2; «Правы бераг ракі былиннай...»: [Верш] // Чырв. змена. 4 кастр.
1976. Андрэй-Эндэрэй — справядлівы чалавек, або Беларус на полюсе холаду: [Апавяданне] // Бярозка. № 10; Андрей-Эндэрей — справедливый человек; [Апавяданні] // Полярная звезда. № 3.
1977. Па-дэ-дэ з «Чароўнага каменя»: Апавяданне // Маладосць. № 8; Дзень і ноч на беразе мора: Апавяданне // Полымя. № 9; Зимние письма; День и ночь на берегу моря: [Апавяданні] // Полярная звезда. № 3.
1978. Научный подвиг узников царизма // Полярная звезда. № 2; Зять; От истока до устья; Формалист; Ивановы: [Апавяданні] // Там жа. № 3.
1979. Осетрина; Лето циклонов; Вольные птицы: [Апавяданні] // Полярная звезда. № 5.
1980. «Веру свою свято храня...»: [Рэц. на кн.: О й у н с к и й П. Стихотворения / С якут. Л., 1978] // Полярная звезда. № 2; На подводных крыльях: [Аповесць] // Там жа. № 4—6.
1982. По Вилюю и Мархе: [Нарыс] // Полярная звезда. № 6.
1983. Первые ступени: [Рэц. на кн.: У к о с т р а дружбы. Якутск, 1982] // Полярная звезда. № 2; Пищальники не пищат: [Аповесць] // Там жа. № 4—6.
1984. Романтика трудных дорог // Полярная звезда. № 1; Момская радуга: [Нарыс] // Там жа. № 2; Одно или два? // Там жа. № 6.
1985. «Тундара-ны таптыбын...»: Нарыс // Братэрства, 85. Мн.; Кульга: З паэмы // Полымя. № 7; Туман: [Аповесць] // Полярная звезда. № 1.
1.4.
Г а в р и л ь е в а В. Страна Уот Джулустана: [Аповесці] / С якут. М., 1977.
Я к у т с к и й Н. Из тьмы: [Аповесць] / С якут. М., 1977.
С ы р о м я т н и к о в а А. Кыыс-Хотун: [Раман] / С якут. М., 1981.
Г а в р и л ь е в а В. Маленькие повести/С якут. М., 1987 / Сааўт. пер. І. Булгакава.
1963. Ч е р н я в с к и й М. Журавль: [Верш] / С бел. // Зорька. 24 авг.
1967. Г а в р у с е в С. «Нахмурилась туча...»; «Я приду весною белой...»; «За выдумку пустую не примите...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 1; В и т к а В. Красная мельница: [Верш] / С бел. // Там жа. № 7; Ж и ч к а Ф. SOS; Борок: [Вершы] / С бел. // Неман. № 9.
1968. М а л ь т и н с к и й Х. «Чем погасить мне гнев...»; «Есть в сердце каждого...»; «Сколько бывало...»; «В стеклянной вазе...»; «Я думаю всегда...»; Первый снег; «Когда ты плотно стискиваешь рот...»; «Когда задремлет мой сынок...»; Манекен; «Люблю, когда из губ моих...»; «Твердит мне Микола: ты, брат, нелюдим...»: [Вершы] / С евр. // Мальтинский Х. Бьется сердце родника. М.; Г е л е р М. Ветэран: [Верш] / С рус. // Вясёлка. № 11; В е р т и н с к и й А. Динамик: [Верш] / С бел. // Дружба народов. № 2; К а л а ч и н с к и й М. «Давно я хотел...»; Шушь — река России; Далеко на Диксоне: [Вершы] / С бел. // Неман. № 7; Р у с е ц к и й А. «Год спокойного солнца...»: [Верш] / С бел. // Там жа. № 8.
1969. Г и л е в и ч Н. «В далеком поле, на пригорках варненских...»; «Возьми под зонтик мокрого меня!..»; Синяя пуща: [Вершы] / С бел. // Дружба народов. № 12; Ж и ч к а Ф. Молодым дегероизаторам: [Верш]; М а р т и н о в и ч А. Война вернулась: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 4; Р я з а н о в А. Урал; Эксперимент: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 6; Г и л е в и ч Н. «Край мой белорусский...»; Синяя пуща; Горит, горит моя Логойщина: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 12; К а л а ч и н с к и й М. Стихи о Москве: Хорошо быть вместе; Цветет сирень / С бел. // Правда. 16 марта.
1970. Т о б у р о к о в П. «Простые слова, а пронзили навек...»: [Верш] / С якут. // Полярная звезда. № 2; П ы с и н А. ...Какими мы путями шли: [Вершы]: «Тянем мы махорки дым шершавый...»; «А я лучистый Млечный Путь...»; «Тропа к селу родному...»; «Не знаю сам, каким узлом...» / С бел. // Там жа. № 3; Д а н и л о в С. Наши старики; «Все постигла и все испытала...»; «От назойливой ругани друга...»; Тоска по столу: [Вершы] / С якут. // Там жа. № 5.
1971. У р а с т ы р о в К. Будет вечна земля: [Паэма] / С якут. // Урастыров К. Любимые перелески. Якутск; Полярная звезда. № 2; Г а в р и л ь е в а В. Повесть о великом путешествии оранжевого Сереги, мудрейшего старца Ибрагима и хитроумного охотника Сэмэна—Большая голова: [Аповесць] / С якут. // Полярная звезда. № 6; Ф е д ю к о в и ч М. «Печаль садится на мои ресницы...»; «По острому жнивью...»: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 4 февр.
1972. У р а с т ы р о в К. Земля — наш дом: [Паэма] / С якут. // Урастыров К. Здравствуй, утро! М.; Г а в р и л ь е в а В. Страна Уот-Джулустана: [Аповесць] / С якут. // Полярная звезда. № 4; П о п о в Л. Старый дом; Два подарка; Бессмертие; «Две молоденькие лиственницы...»: [Вершы] / С якут. // Там жа. № 5.
1973. Д а н и л о в С. Наши старики; «По зеленой

весенней земле...»: [Вершы] / С якут. // Данилов С. Счастье орла. М.

1974. Сыромятникова А. Кыыс-Хотун: [Раман] / С якут. // Полярная звезда. № 4, 5.

1975. Якутский Н. Из тьмы: [Аповесць] / С якут. // Полярная звезда. № 4, 5.

1976. Гаврильева В. Любовь осенью: [Аповесць] / С якут. // Полярная звезда. № 2.

1977. Урастыров К. Земля — наш дом: [Паэма] / С якут. // Поэты Якутии. Новосибирск.

1979. Попов Л. Два подарка; Старый дом: [Вершы] / С якут. // Попов Л. От океана до океана. М.; Серошевский В. Ссылка; Побег: [Успаміны] / С пол. // Полярная звезда. № 4.

1980. Попов Л. «Две молоденькие лиственницы...»: [Верш] / С якут. // Попов Л. Близкое солнце. М.

1.5.

На рускую мову. Лето циклонов: Повести, рассказы / Пер. авт. М., 1987.

На ўкраінскую мову. День і ніч на березі моря: [Апавяданне] / Пер. Л. Грицик // Рідня. К., 1980.

2.3.

На беларускай мове. Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 246—247.

На рускай мове. Климкович Л. История, идейность, мастерство. М., 1985. С. 76—78; Оскоцкий В. Роман и история. М., 1980. С. 241. *Т. М. Махнач.*

ЛАСТОЎСКІ ВАЦЛАЎ

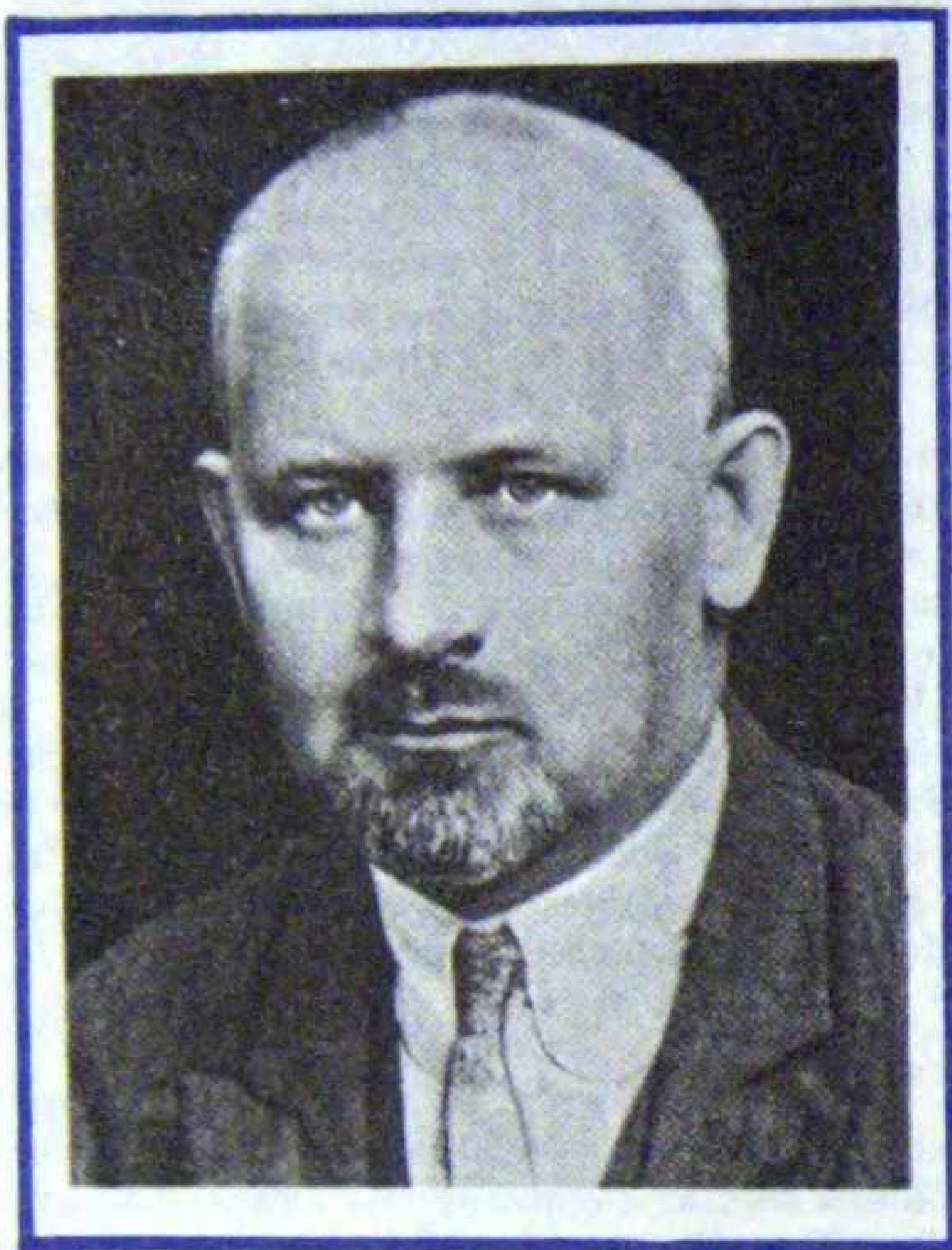

Ластоўскі Вацлаў Юсцінавіч [псеўд. Вацлаўскі (?), Власт, Ю. Верашчака, Юры Верашчака, Ласт., В. Ласт., Уласт, Арцём Музыка, Сваяк, Veritatis, Miles, Wlast, Peregrinus; крыпт. В. В..., В—..., В. Л., В. Л-скі, В-т, Л., Л-скі В., Лскі В., Ю. В.; 20.10(1.11).1883, засценак Калеснікі Дзісенскага пав. Віленскай губ., цяпер Міёрскі р-н Віцебскай вобл.— 23.1.1938, Саратаў, Расія], гісторык, публіцыст, пісьменнік, літаратуразнавец, грамдска-палітычны дзеяч. Акадэмік АН Беларусі (1928).

Бацькі, Юсцін і Ганна Ластоўскія, паходзілі з дробнай беззямельнай шляхты, працавалі на арандаванай зямлі. «Мой бацька — земляроб, дзед — каваль, а прадзед — бортнік»,— вызначаў В. Ластоўскі свой родавод (Пісьмо да А. Багдановіча 22.5.1934. Ін-т л-ры АН Беларусі). Закончанай адукацыі В. Ластоўскаму атрымаць не ўдалося. Першай граматай авалодаў дома. Скончыў на радзіме Пагосцкую пачатковую школу. Ёсць звесткі, што нейкі час вучыўся ў Дзісенскім павятовым вучылішчы, пазней працаваў хлопчыкам на паслугах у віннай краме ў Вільні, канцылярыстам у г. Шаўлі. Трапіўшы ў Пецярбург, уладкаваўся бібліятэкарам у студэнцкую бібліятэку і адначасова, паводле яго ўспамінаў, «зайцам» наведваў лекцыі ва універсітэце. У 1902 уступіў у Польскую сацыялістычную партыю ў Літве (ППС у Літве), якая вяла работу і ў заходняй частцы Беларусі. У 1903 ажаніўся з літоўскай пісьменніцай Марыяй Іваноўскай (Ладзіну Пяледа), якая працавала тады ў Пецярбургу ў чытальні польскіх сацыялістаў. Жыў нейкі час на жончынай радзіме ў мяст. Парагяй на поўначы Літвы (цяпер Акмянскі р-н) і ў Рызе, дзе працаваў канторшчыкам на таварнай чыгуначнай станцыі. У 1906 спрабаваў у Рызе здаць экзамены на атэстат сталасці, але, паводле ўласных слоў, «зрэзаўся на рускай мове», махнуў рукой на атэстаты і дыпломы, заняўся самаадукацыяй. У гэты час ён актыўна ўключыўся ў беларускі нацыянальны грамадскі і культурны рух. У 1906—08 уваходзіў у Беларускую сацыялістычную грамаду (БСГ). З сакавіка 1909 ён сакратар рэдакцыі «Нашай нівы» і загадчык першай беларускай кнігарні ў Вільні. У «Нашай ніве» і іншых беларускіх выданнях змяшчаў публіцыстычныя і крытычныя артыкулы, артыкулы на гістарычныя тэмы, апавяданні, пазней і вершы. Ён збіраў і публікаваў матэрыялы па гісторыі беларускай літаратуры (артыкул «Памажыце!»), этнаграфічныя і гістарычныя матэрыялы. У 1910 выдаў «Кароткую гісторыю Беларусі» — першую папулярную абагульняючую працу па нацыянальнай гісторыі на беларускай мове. У прадмове да гэтай кнігі ён пісаў: «Гісторыя — гэта фундамент, на каторым будуецца жыццё народа. І нам, каб адбудаваць сваё жыццё, трэба пачаць з фундамента, каб будынак быў моцны». Быў знаёмы з многімі прадстаўнікамі літоўскага культурнага руху, што садзейнічала збліжэнню беларускай і літоўскай інтэлігенцыі. Кватэра Ластоўскіх у Вільні на вул. Завальнай, 7 (там жа размяшчалася і беларуская кнігарня), стала своеасаблівым клубам, дзе збіраліся беларускія і літоўскія пісьменнікі, у тым ліку Я. Купала, Цётка, Ядвігін Ш., З. Бядуля, Л. Гіра і інш.

Быў блізкі з М. Багдановічам, актыўна перапісваўся з ім, знаёміў яго з Вільняй падчас прыезду з Яраслаўля (1911), дапамог яму ўкласці і выдаць зборнік вершаў «Вянок». М. Багдановіч высока цаніў В. Ластоўскага і яго творчасць, прысвяціў яму свой верш «Ліст да п. В. Ластоўскага». У артыкуле «За тры гады» М. Багдановіч пісаў: «Власт надрукаваў усяго 3—4 рэчы, але кожную можна ўзяць за прыклад, як трэба пісаць». Адначасова М. Багдановіч адзначаў уплыў на В. Ластоўскага моднага тады мадэрнізму. Я. Купала прысвяціў В. і М. Ластоўскім верш высокага патрыятычнага гучання «Песня званара» (1909), выхад «Кароткай гісторыі» вітаў вершам «Дудар» (1910). У літаратурных дыскусіях таго часу В. Ластоўскі заняў адметную эстэтычную пазіцыю, заклікаючы пісьменнікаў апяваць найперш красу жыцця. Крытыкай рэвалюцыйна-дэмакратычнага кірунку (Я. Купала, Л. Гмырак) гэта было расцэнена як спроба прыглушыць сацыяльнае гучанне маладой беларускай літаратуры, адарваць яе ад сапраўдных патрэб народа. Пасля акупацыі Вільні кайзераўскімі войскамі (1915) Ластоўскі падтрымліваў праект дзяржаўнай «Канфедэрацыі Вялікага княства Літоўскага» (Беларусі і Літвы) у саюзе з Германіяй. У 1915 спрабаваў стварыць партыю «Хрысціянская злучнасць». Ён адзін з аўтараў «Меморыі прадстаўнікоў Беларусі», у якой даводзіліся правы беларускага народа на нацыянальна-дзяржаўнае развіццё і якая была прадстаўлена на міжнародную канферэнцыю ў Лазане (Швейцарыя, 1916). У гэты ж час ён выдаў шэраг беларускіх школьных падручнікаў і хрэстаматый. У 1916—17 рэдагаваў газету «Гоман», у 1918 выдаваў у Вільні часопіс «Крывічанін». Ён падтрымліваў урад Беларускай народнай рэспублікі (БНР), абвешчанай у сакавіку 1918. У канцы 1918 Ластоўскі ўзначаліў Беларускае прадстаўніцтва пры літоўскай Тарыбе, потым быў беларускім аташэ пры літоўскім пасольстве ў Берліне. Пасля абвяшчэння БССР (1.1.1919) ён шукаў падтрымкі сваіх палітычных планаў у Берліне. З 1919 ён уваходзіў у партыю беларускіх эсэраў, са снежня 1919 узначальваў Народную раду (эсэраўскую) БНР, якая адмовілася супрацоўнічаць з белапалякамі. В. Ластоўскі быў кінуты польскімі ўладамі ў астрог. У лютым 1920 яму дазволілі выехаць з Польшчы ў Літву. Знаходзячыся ў эміграцыі, В. Ластоўскі ўдзельнічаў у арганізацыі ў Заходняй Беларусі партызанскага руху супраць белапалякаў. У верасні 1920 пад уплывам часовага поспеху польскіх войск на Заходнім фронце кіраўніцтва партыі беларускіх эсэраў паспрабавала ўстанавіць кантакт з польскімі інтэрвентамі. Як кіраўнік урада БНР В. Ластоўскі афіцыйна звярнуўся да Ю. Пілсудскага з прапановай выступіць аб'яднанымі сіламі супраць Чырвонай Арміі. За гэту паслугу ён патрабаваў стварэння Беларускай дзяржавы на федэратыўных пачатках з Польшчай. Пасля падпісання папярэдніх умоў міру паміж Савецкай Расіяй і Польшчай (кастрычнік 1920) В. Ластоўскі ў афіцыяльным пасланні мірнай канферэнцыі ў Парыжы прасіў краіны Антанты аказаць дапамогу ўраду БНР «у яго барацьбе за вызваленне Беларусі». Тады ж на беларускай канферэнцыі ў Рызе вакол урада В. Ластоўскага быў створаны блок беларускіх партый для барацьбы супраць Савецкай улады за незалежную Беларусь. У сувязі з гэтым В. Ластоўскі быў выключаны (фармальна) з партыі эсэраў, якія ў гэты перыяд падтрымлівалі Савецкую ўладу. Пераканаўшыся ў бесперспектыўнасці далейшай барацьбы, В. Ластоўскі ў красавіку 1923 выйшаў з урада БНР і неўзабаве адышоў ад актыўнай палітычнай дзейнасці. У 1923—27 ён выдаваў у Каўнасе літаратурна-навуковы часопіс «Крывіч», надрукаваў некалькі падручнікаў. У 1924 выдаў капітальны для свайго часу руска-беларускі слоўнік (матэрыялы збіраў з 1902), у 1926 — сваю самую буйную навуковую працу — «Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі» — грунтоўны агляд усяго беларускага пісьменства да 18 ст. ўключна. На думку спецыялістаў, гэта і да сённяшняга часу «адна з найбольш салідных кніг ва ўсёй гісторыі беларускага літаратуразнаўства» (Казбярук У. З клопатам пра спадчыну // ЛіМ. 1988. 24 чэрв.). Тады ж В. Ластоўскі напісаў для Інбелкульта і пераслаў у Мінск каштоўныя ўспаміны пра М. Багдановіча і іншыя матэрыялы. У красавіку 1927 урад Савецкай Беларусі дазволіў В. Ластоўскаму вярнуцца ў Мінск, дзе яму былі створаны ўмовы для навуковай работы. Ён стаў дырэктарам Беларускага дзяржаўнага музея, працаваў у Інбелкульце. Як акадэмік (з 1928) і неадменны сакратар АН БССР садзейнічаў развіццю навукі на Беларусі. Напісаў каларытныя ўспаміны пра нашаніўскі перыяд, пра Я. Купалу (1928, засталіся ў рукапісе), уваходзіў у камісію па рэформе беларускага правапісу (1927—29). У кастрычніку 1929 у сувязі са змяненнем грамадскага клімату ў краіне ён вызвалены з пасады неадменнага сакратара АН БССР, 10.4.1930 пазбаўлены звання акадэміка і высланы на 5 год за межы Беларусі. Працаваў у Саратаве ва універсітэцкай бібліятэцы загадчыкам аддзела рэдкай кнігі і рукапісаў. Працягваў займацца навуковай работай. У прыватнасці, у 1934 пісаў у Яраслаўль А. Багдановічу, што знайшоў у Саратаўскай бібліятэцы невядомыя пушкінскія дакументы. 20.8.1937 зноў рэпрэсіраваны, прыгавораны да вышэйшай меры пакарання. Паводле сцверджанняў Я. Дылы, загінуў пры ўзрыве ў Магадане. Рэабілітаваны па першым прыгаворы 10.6.1988, па другім — 16.9.1958, адноўлены ў званні акадэміка ў 1990.

Літаратурныя творы В. Ластоўскага ў нашым літаратуразнаўстве не разглядаліся, крытычныя і навуковыя працы да апошняга часу згадваліся пераважна з пункта погляду наяўных у іх памылак. Творчая спадчына В. Ластоўскага (апавяданні, абразкі і аповесць «Лабірынты», прысвечаныя гістарычнаму мінуламу і сучаснасці) яшчэ чакае аб'ектыўнай усебаковай ацэнкі. Яго рукапісныя матэрыялы часткова захоўваюцца ў дзяржаўных, часткова ў прыватных сховішчах. *Г. В. Кісялёў.*

Бібліяграфія

1.2.

Кароткая гісторыя Беларусі. Вільня, 1910 / Пад псеўд. Власт. Рэц.: Г е р м а й з е О. // Укр. хата. 1910. № 10. Мн., 1992. (Факс. выд.).

Прыгоды Панаса і Тараса: [Апавяданне]. Пінск, 1912 / Пад псеўд. Арцём Музыка.

Kaliś i ciapier: Histaryczna-hramadzianskija narysy. Wilnia, 1918.

Niedaćwiety: Zbornik apawiadańniaŭ i liehend. Wilnia. 1918.

Zahadki. Wilnia. 1918.

Raściny: Padručnik dla szkolnaha ŭžytku. Wilnia. 1918.

Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі: (Спроба паясніцельнай кнігапісі ад канца X да пачатку XIX стагоддзя). Коўна, 1926. Рэц.: Некрашэвіч С. // Асвета. 1926. № 5; Шлюбскі А. // Маладняк. 1926. № 5; [Чэрны А.?] // Slovanský přehled. 1926. R. XVIII; Karskij E. // Zeitschrift für slavische Philologie. 1929. H. 3/4 Omelčenko G. // Slavia. 1927/28. R. 6; Roxolanus // Przegląd Wileński. 1927. Nr 10; Swiencicki I. // Kwart. Historyczny. 1927. R. XVI.

Духоўныя вершы 1702 году. Мн., 1928 / Адб. з «Зап. аддзелу гуманіт. н.». Працы кафедры этнаграфіі. Т. 1. Вып. 1.

Прочкі і разлучыны. Мн., 1928 / Адб. з «Зап. аддзелу гуманіт. н.». Працы кафедры этнаграфіі. Т. 1. Сш. 1.

Толькі сон: [Апавяданні]. Міхельсдорф, 1946.

Бяздоннае багацце: Легенда. Менінген ін Альтаў, 1947.

Думы і кроў: Вязанка вершаў. [Б. м.], 1950.

Творы. Мюнхен, 1956.

1.3.

1909. Rocznica Grünwaldzka // Litwa. Nr 19 / Пад псеўд. Włast; З нашага жыцця: [Апавяданне] // Н. н. 8 кастр. / Пад псеўд. Власт; Нарадзіны: [Апавяданне] // Там жа. 19 ліст. / Пад псеўд. Власт; Зайчык: [Апавяданне] // Там жа. 26 ліст.; Слёзы: [Апавяданне]; «Каляда Грамавіца» // Там жа. 17 снеж. / Пад псеўд. Власт.

1910. Ёсць боль: [Апавяданне] // Першы беларускі каляндар Нашай нівы на 1910 год. Вільня / Пад псеўд. Власт; Кароткая гісторыя Беларусі (па Кіркору) // Н. н. 1, 7, 14, 21, 28 студз., 4, 11, 18, 25 лют., 4, 11, 25 сак., 1, 8, 15, 29 крас., 6, 20, 27 мая / Пад псеўд. Власт; IV Літоўская выстаўка ў Вільні // Там жа. 18 сак. / Пад псеўд. Власт; Беларускі вечар таварыства «Крестьянин» у Вільні // Там жа. 1 крас. / Пад крыпт. В. Л.; Колькі слоў аб даўнай веры беларусаў // Там жа. 8, 15 крас. / Пад крыпт. В. Л.; Памяці Сяргея Палуяна // Там жа. 29 крас. / Пад крыпт. В. Л.; Мары: (Памяці С. Палуяна) // Там жа. 6, 13, 27 мая / Пад крыпт. В. Л.; Эліза Ожэшка: [Некралог] // Там жа. 13 мая / Пад крыпт. В. Л.; Лебядзіная песня: [Апавяданне] // Там жа. 5 жн. / Пад псеўд. Власт; Панас гуляе: (З праўдзіваго здарэння): [Апавяданне] // Там жа. 19 жн. / Пад псеўд. Власт; Краскі: [Апавяданне] // Там жа. 2 вер. / Пад псеўд. Власт; Мост у Кутах: [Апавяданне] // Там жа. 9 вер. / Пад псеўд. Власт; Апаўшыя лісці: [Апавяданне]; Беларускі вечар у Полацку // Там жа. 30 вер. / Пад псеўд. Власт.

1911. Дзе мы жывем і колькі нас? // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1911 год. Вільня / Пад псеўд. Власт; Сож і Непро: [Казка] // Н. н. 13 студз. / Пад псеўд. Власт Голад: [Апавяданне] // Там жа. 17 сак. / Пад псеўд. Власт; Дзісна: [Допіс] // Там жа. 24 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Пятая выстаўка літоўскага краснага штукарства ў Вільні // Там жа. 7 крас. / Пад псеўд. Власт; Аб выбарах у земства // Там жа. 9 чэрв. / Пад крыпт. Л., аўт. спрэчнае; З нашага жыцця // Там жа. 1 ліп. / Пад псеўд. Власт; Пятрок з Крошына; Як пастушаць, каб дзеці вырасшы шанавалі сваіх бацькоў і былі ім апорай на старасць // Там жа. 28 ліп. / Пад крыпт. В. Л.; З мінуўшчыны гораду Быхава // Там жа. 8 вер. / Пад псеўд. Власт; З паездкі на сельскагаспадарчую выстаўку ў Быхаў: [Допіс] // Там жа. 22 вер. / Пад псеўд. Власт; Аб патрэбе стылю ў жыцці народу // Там жа. 6, 13 кастр. / Пад крыпт. В. Л.; Спаткаліся // Там жа. 1 снеж. / Пад псеўд. Власт; Хрыстос нарадзіўся!: [Апавяданне] // Там жа. 22 снеж. / Пад псеўд. Власт.

1912. Лебядзіная песня: [Апавяданне] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня / Пад псеўд. Власт; Прывід; Сябра з каўбасой: [Апавяданні] // Маладая Бел. Сер. 1. Сш. 2 / Пад псеўд. Власт; Вільня, 1-га лістапада 1912 г. // Саха. № 8 / Пад крыпт. В. Л.; Дзе прычына? // Н. н. 19 студз. / Пад псеўд. Власт; У справе мовы ў цэрквах // Там жа. 26 студз. / Пад псеўд. Власт; З нашага жыцця / Пад псеўд. Власт; Эміграцыя / Пад крыпт. Л. // Там жа. 8 сак.; Дзе праўда? // Там жа. 15 сак. / Пад псеўд. Власт; Дзень рожэвай кветкі: [Апавяданне] / Пад псеўд. Власт; З нашай мінуўшчыны: Земскія суды / Пад крыпт. В. Л. // Там жа. 22 сак.; Гульня ў «Беларусы» // Там жа. 26 крас. / Пад псеўд. Власт; Купалле // Там жа. 31 мая / Пад псеўд. Власт; Копныя суды // Там жа. 14 чэрв. / Пад псеўд. Власт; З нашай мінуўшчыны: (Станы ў старой Беларусі) // Там жа. 5 ліп. / Пад псеўд. Власт; З падарожжа па Гродзеншчыне // Там жа. 9 жн. / Пад псеўд. Власт; Людвік Кандратовіч: (Сыракомля) // Там жа. 6 вер. / Пад псеўд. Власт; У латышоў // Там жа. 13 вер. / Пад псеўд. Власт; 1906—1912 //Там жа. 23 ліст. / Пад псеўд. Власт.

1913. Панас гуляе: [Апавяданне] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 год. Вільня / Пад псеўд. Власт; Аб ганчарстве нашым даўней і цяпер // Н. н. 8 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Выстаўка народнага штукарства // Там жа. 15 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Беларускі радавод: [Паводле Е. Раманава] // Там жа. 26 крас. / Пад псеўд. Ю. Верашчака; Аб беларускім хатнім рамясле // Там жа. 16 мая / Пад псеўд. В. Ласт.; Нацыяналізацыя // Там жа. 23 мая / Пад псеўд. Власт; Ці-ткі мы запраўды цямней за ўсіх // Там жа. 31 мая / Пад псеўд. Юры Верашчака; Перш за ўсё самі // Там жа. 7 чэрв. / Пад псеўд. Ю. Верашчака; Сплачывайце доўг // Там жа. 5 ліп. / Пад псеўд. Ю. Верашчака; Забабоны // Там жа. 12 ліп. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Наша старая слава / Пад крыпт. В.; Да ўбогіх духам / Пад псеўд. Юры Верашчака // Там жа. 19 ліп.; Леся Украінка: 1872—1913 // Там жа. 26 ліп. / Пад крыпт. В.; Літаратарам з кальцом у носе // Там жа. 2 жн. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Не гожа! // Там жа. 16 жн. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Ці ёсць расейская і польская культура // Там жа. 5 вер. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Голас сумлення // Там жа. 12 вер. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Памажыце! // Там жа. 12, 19 вер. / Пад псеўд. Власт; Блазны: (Адказ Старому Мінчуку) // Там жа. 28 вер. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Гарадэльская унія // Там жа. 10 кастр. / Пад псеўд. Юры Верашчака; «Разбойнік»: [Апавяданне] // Там жа. 28 ліст. / Пад псеўд. Власт.

1914. Перапіска ў беларускай мове / Пад крыпт. В.; Раздзелы і сваркі / Пад крыпт. В-т; Ці мы запраўды цямней за ўсіх / Пад псеўд. Ю. Верашчака; Сож і Няпро: [Апавяданне] / Пад псеўд. Власт // Беларускі каляндар на 1914 г. Вільня; Гутарка аб праўдзе: (З цыкла: «Кніжнік Ярыла») // Велікодная пісанка. Вільня / Пад псеўд. Власт; Якога мы роду-племені // Лучынка. № 2 / Пад псеўд. Власт; Стары шлях // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Власт; У сваю абарону / Пад псеўд. Юры Верашчака; Чаму нам не даюць жыць / Пад псеўд. Власт // Н. н. 9 студз.; «Як вораг у няволі» // Там жа. 24 студз. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Наша праўда / Пад псеўд. Ю. Верашчака; З Віленшчыны: Беларуская вечарынка / Пад крыпт. В. Л. // Там жа. 31 студз.; Родная мова // Там жа. 7 лют. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Праца // Там жа. 13 лют. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Бяздомныя // Там жа. 21 лют. / Пад псеўд. Ю. Верашчака; Асцярога эмігрантам / Пад крыпт. В. Л.; Па сваім шляху / Пад псеўд. Юры Верашчака // Там жа. 27 лют.; Горэй не будзе // Там жа. 7 сак. / Пад крыпт. В. Л.; 350-летняя гадаўшчына друку ў Маскоўшчыне // Там жа. 20 сак. / Пад псеўд. Власт; З Віленшчыны: Дзісна: [Допіс] // Там жа. 17 крас. / Пад псеўд. Власт; Крыху з гісторыі п'янства / Пад псеўд. Ю. Верашчака; 10-летні юбілей літоўскага друку / Пад псеўд. Власт // Там жа. 1 мая; Будзьце цвёрды // Там жа. 8 мая / Пад псеўд. Юры Верашчака; На тэмы дня // Там жа. 12, 20 чэрв. / Пад крыпт. В. Л.; «Васількі»: [Рэц. на кн.: Ядвігін Ш. Васількі. Вільня, 1914] // Там жа. 26 чэрв. / Пад крыпт. В. Л.; Выкупляймося // Там жа. 10 ліп. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Хлебаробства на Беларусі ў даўныя часы // Там жа. 25 вер. / Пад псеўд. Власт; «Рунь»: [Рэц. на кн.: Гарэцкі М. Рунь. Вільня, 1914] // Там жа. 2 кастр. / Пад псеўд. Власт; «Родныя з'явы»: [Рэц. на кн.: Гушча Т. Родныя з'явы. Вільня, 1914] // Там жа 16 кастр. / Пад псеўд.

Власт; Хроніка Вялікага Княства Літоўскага // Там жа. 5 снеж. / Пад псеўд. Власт; З пад праху вякоў // Там жа. 12 снеж. / Пад крыпт. В. Л.; Каляды // Там жа. 25 снеж. / Пад псеўд. Власт.

1915. Ціт Бычкоўскі: 1843—1913 // Н. н. 9 студз. / Пад крыпт. В. Л.; На Вяліkдзень / Пад крыпт. Ю. В.; Аб усім патроху / Пад крыпт. В. Л. // Там жа. 19 сак.; «Рэляцыя» // Там жа. 9 ліп.

1916. Дзе мы жывём і сколькі нас?; Беларуская мова // Беларускі каляндар на 1917 год. Вільня / Пад крыпт. В. Л.; 1491—1916 / Пад крыпт. В. Л.; Дзень ружовай кветкі: [Апавяданне] / Пад псеўд. Уласт // Гоман. 15 лют.; Каталіцкія, беларускія фундацыі ў Вільні // Там жа. 18 лют. / Пад крыпт. В. Л.; Што такое дэмакратыя // Там жа. 29 лют. / Пад крыпт. В. Л.; Прычыны занепаду беларускага адраджэння ў XIX ст. // Там жа. 3 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Духоўная каталіцкая літаратура ў беларускай мове // Там жа. 7 сак. / Пад крыпт. В. Л.; З антыкварскіх запісак. Ганчарскія вырабы // Там жа. 10 сак. / Пад крыпт. В—...; Шляхам творчасці // Там жа. 14 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Наш грэх // Там жа. 17 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Слуцкія паясы: З антыкварскіх запісак // Там жа. 24 сак. / Пад крыпт. В...; Сялянскія «рэспублікі» канца XVIII ст. у Беларусі і Літве // Там жа. 28 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Васіль Цяпінскі // Там жа. 31 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Лісоўшчыкі // Там жа. 14 крас. / Пад крыпт. В. Л.; Прывід: [Апавяданне] // Там жа. 30 мая / Пад псеўд. Власт; Беларуская мова // Там жа. 13 чэрв. / Пад крыпт. В. Л.; Наездчык: Гістарычнае апавяданне // Там жа. 22, 25, 29 жн., 1, 5, 15, 22 вер., 3, 6, 10, 13, 17 кастр. / Пад псеўд. Власт.

1917. Каменная труна: [Легенда] // Гоман. 16, 19 студз. / Пад крыпт. Л-скі В.; У 400-летнюю гадаўшчыну // Там жа. 23 студз. / Пад крыпт. Л-скі В.; Сцяпан і Вільяна: [Легенда] // Там жа. 16, 20 лют. / Пад крыпт. В. Ласт.; Рэфармацкі рух на Беларусі // Там жа. 2, 6 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Праўда і Крыўда // Там жа. 9 сак. / Пад псеўд. Юры Верашчака; Абычаёвае права беларускага сялянства // Там жа. 13, 23 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Юга і Грамавік: [Легенда] // Там жа. 30 сак. / Пад крыпт. В. Л.; Злыя вочы: Апавяданне нервовага чалавека // Там жа. 6, 10, 13 крас. / Пад крыпт. В. Л.

1918. У 400-летнюю гадаўшчыну / Пад крыпт. В. Л-скі; Сцяпан і Вельяна: [Легенда] / Пад крыпт. В. Ласт // Беларускі каляндар. Вільня; Беларускі народ // Што трэба ведаць кожнаму беларусу? Мн.; Што трэба ведаць кожнаму беларусу? // Вольная Беларусь. 11, 18 жн.; Нацыянальнае пытанне; Прыповесць аб старым мужу і гожай дзеве: Са старабеларускай літаратуры // Крывічанін. № 1; Містэрыі // Гоман. 26 сак.

1919. Кароткі нарыс развіцця асветы на Беларусі да першай чверці XVII сталецця; Духоўная каталіцкая літаратура ў беларускай мове; Рэфармацкі рух на Беларусі; Васіль Цяпінскі; Францішк Скарына; Селянскіе «рэспублікі» канца XVIII ст. у Беларусі і Літве; Беларусь і Літва; Прычыны занепаду беларускага адраджэння ў XIX сталецці; Сымон Конарскі; Памяці Справядліваго; Наша старая слава; Беларусь пад Расеяй; Нашы цэннасці; Шляхам творчасці; Ці ёсць расейская і польская культура; Праўда і Крыўда; Ці-ткі мы запраўды цямней за ўсіх; Сплачывайце доўг; Літаратарам с кольцом у носе: [Артыкулы]; Лебядзіная песня; Дзень рожэвай кветкі; «Сябра с каўбасай»; Мост у Кутах; Панас гуляе; Разбойнік; Сож і Днепро; Каменная труна; Сцепан і Вельяна; Юга і Грамавік; Злыя вочы; Паншчына: [Апавяданні] // Беларускі каляндар Сваяк на 1919 год. Вільня.

1920. Вялікі патрыёт — Васіль Цяпінскі // Часопісь. № 1 / Пад крыпт. В. Л-скі.

1921. Вішанька: [Апавяданне] // Еднасць. 15 жн. / Пад псеўд. Вацлаўскі; аўт. спрэчнае.

1922. «Наперад, змагарна наперад!»: [Верш] // Беларускі сцяг. № 1 / Пад псеўд. Власт; «Благаслаўлён сын...»: [Верш] // Там жа. № 2—3 / Пад псеўд. Власт; Беларускі катэхізм 1835 года / Пад крыпт. Л.; Мікалай Галубовіч: [Апавяданне] / Пад псеўд. Власт; З беларуска-літоўскай мінуўшчыны // Там жа. № 4.

1923. Прыповесць аб старым мужу і гожай дзеве / Пад псеўд. Власт; З цыкла «Коладні»: Вясной; На радуніцу; На Каложы ў Горадні; Дума на Полацкім замчышчы: [Вершы] // Крывіч. № 1; Рэйнскі вадапад; Кёльнскі сабор; У Альпах; Сабор Св. Марка ў Венецыі; Гэнуэзскі рынак: [Вершы] // Там жа. № 2; Лабірынты // Там жа. № 2, 3, 6 / Пад псеўд. Власт; «Паэт, ты вольнага Пэгаса...»: [Верш] // Там жа. № 3; У гадаўшчыну люблінскай ганьбы; Пакутнік; Зорнік; Ікар; На ўзмежы; З Мікеля Анджэльле: [Вершы] // Там жа. № 5; На каляды; Адзінокі (эпізод з жыцця Ф. Скарыны): [Вершы] // Там жа. № 6.

1924. З мінулаўшчыны: Старасельскі магільнік; Троцкі замак; Брацкія кнігі; Вясковыя архэолагі / Пад крыпт. В. Л.; Пішы; О крыўская зямля; Да...: [Вершы] // Крывіч. № 1; Часы былі трывожныя: [Апавяданне]; Крыўскі варыянт быліны аб Іллі Мурамцы; Віленская Грэка-Лаціна-Руская акадэмія / Пад крыпт. В. Л.; Навагрудская аўтакефальная мітраполія / Пад крыпт. Л-скі В.; Доктар Францішк Скарына: (1525—1925) // Там жа. № 2.

1925. Кароткі нарыс развіцця асветы на Беларусі да першай чверці XVII сталецця; Духоўная каталіцкая літаратура ў беларускай мове; Рэформацкі рух на Беларусі; Васіль Цяпінскі; Францішак Скарына; Сялянскіе «рэспублікі» канца XVIII ст. у Беларусі і Літве; Беларусь і Літва; Прычыны занепаду беларускага адраджэння ў XIX сталецці; Сымон Конарскі; Памяці Справедлівага; Наша старая слава; Беларусь пад Расеяй; Нашы цэннасці; Шляхамі творчасці; Ці ёсць расейская і польская культура; Праўда і Крыўда; Ці-ткі мы запраўды цямней за ўсіх; Сплачывайце доўг; Літаратарам с кальцом у носе: [Артыкулы]; Лебядзіная песня; Дзень рожэвай кветкі; «Сябра с каўбасай»; Мост у Кутах; Панас гуляе; Разбойнік; Сож і Днепро; Каменная труна; Сцепан і Вельяна; Юга і Грамавік; Злые вочы; Паншчына: [Апавяданні] // Беларускі Гаспадарскі Каляндар на 1926 год. Вільня; Крыжовы паход дзяцей; Лісты: Да N; Да К-віча: [Вершы] // Крывіч. № 10; Сож і Дняпро: [Легенда] // Праваслаўны беларус. № 7 / Пад псеўд. Власт; Разбойнік: [Паданне] // Там жа. № 13—14 / Пад псеўд. Власт.

1926. Святкаванне пятніцы замест нядзелі ў XVI ст. / Пад псеўд. Лскі В.; Жывая старасвеччына / Пад псеўд. Власт; Аб «славянстве» маскалёў / Пад псеўд. Veritatis; Тодар Дастаеўскі і Адам Міцкевіч, сыны крывіцкага народнага генія / Пад псеўд. Peregrinus; Будучая польска-савецкая вайна / Пад псеўд Miles; Што спрые разросту і ўпадку народаў і дзяржаў / Пад псеўд. Юры Верашчака; Унія / Пад псеўд. Ласт.; Мае ўспаміны аб М. Багдановічу; Беларускія (крыўскія) друкі ў Тыльзіце // Крывіч. № 1; Паэзія прозай: Баяну; Чырвонец; У час аблогі; Падарожнік; На хрэзьбінах; Уражанні з паездкі ў Беларускую радавую сацыялістычную рэспубліку / Пад псеўд. Власт.; Цмок: Маналог / Пад крыпт. В. Л. // Там жа. № 12; Беларускія друкі ў Тыльзіце // Голас Беларуса. 14 ліп.; Моя давнишняя мечта сейчас осуществилась: [Гутарка] // Звязда. 16 ліст.

1927. Лебядзіная песня; Мост у Кутох; Сож і Дняпро; Каменная труна; Юга і Грамавік; Дудар: [Апавяданні] // Дварчанін У. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня, 1927 / Пад псеўд. Власт; Музейнае будаўніцтва ў БССР // Асвета. № 7; Беларускі дзяржаўны музей // Наш край. № 10; Нашы тканіны // Звязда. 18 вер.; Мастацтва будучыні // Там жа. 25 вер.; Белдзяржмузей // Там жа. 7 ліст.

1928. У чым віна грамадаўцаў // Сав. Бел. 29 лют.; Да характарыстыкі Каганца // Там жа. 20 мая / Пад псеўд. Власт.; Утварэнне Акадэміі Навук — свята ўсіх беларусаў // Там жа. 16 кастр.; Наш музей // Там жа. 25 ліст.

1989. [Вершы] // Дзень паэзіі — 89. Мн.; На радуніцу; «Формаў трупехлых я вораг дасконны...»: [Вершы]; Сож і Дняпро; Як Кузьма стрэльбу рабіў; Баяну; У час аблогі; Падарожнік: [Абразкі]; Мае успаміны аб М. Багдановічу // ЛіМ. 22 вер.

1990. Троцкі замак; Вясковыя археолёгі; Прыповесць аб старым мужу і гожай дзеве: [Апавяданні] // Беларусь. № 2.

1.4.
Ажэшка Э. У зімовы вечар: Сцэна з сялянскага жыцця / 3 пол. Пецярбург, 1910: [Літаграфія] / Пер. пад псеўд. Власт.
Амфітэатраў. Хілібэртава пакута; Верба; Палятуха / Вольны пер. з рус. Вільня. 1912 / Пер. пад крыпт. В. Л.
Валодзьскі А. Як яны жаніліся: [Жарт] / 3 пол. Пб., 1913 / Пер. пад псеўд. Власт.
Спявак Блондэль. Англійская легенда. Коўна, [1922].
[Ажэшка Э.]. У зімовы вечар: Сцэна з сялянскага жыцця / 3 пол. Вільня, 1927 / Пер. пад псеўд. Власт.
1910. Тэтмаер К. Спалгіны: [Апавяданне] / 3 пол. // Н. н. 26 жн. / Пер. пад псеўд. Власт.
1911. Сіла языка: [Апавяданне] / 3 рус. // Н. н. 6 студз. / Пер. пад псеўд. Власт; Мультатулі. Два браты: [Апавяданне] / 3 галанд. // Там жа. 24 сак. / Пер. пад псеўд. Власт.
1915. Арцімоўскі Г. Пані Твардоўская: [Верш] / 3 пол. // Н. н. 22 мая / Пер. пад крыпт. В. Л.
1916. Страхапалох: (Стараісландская легенда) // Гоман. 24 кастр. / Пер. пад крыпт. В. Л.; П'яўка Біла Купэра: [Апавяданне] // Там жа. 28 ліст., 1, 5, 8 снеж. / Пер. пад крыпт. В. Л. Мова арыгінала і аўтар не ўказаны; Андэрсен Г. Свінапас: [Казка] / 3 дац. // Там жа. 15, 19, 22 снеж. / Пер. пад крыпт. В. Л.
1917. Кіплінг Р. На паліцэйскай варце: [Апавяданне] / 3 англ. // Гоман. № 2—4; Андэрсэн Г. Каралеўна на гарошыне: [Казка] / 3 дац. // Там жа. 26 студз. / Пер. пад крыпт. В. Л.
1918. Андэрсэн Г. Каралеўна на гарошыне: [Казка] / 3 дац. // Беларускі каляндар. Вільня / Пер. пад крыпт. В. Л.; Валодзьскі А. Як яны жаніліся: [Камедыя] / 3 пол. // Зборнік сцэнічных твораў. Мн. Сш. другі / Пер. пад псеўд. Власт.
1923. Мэон Б. Аб справядлівасці // Крывіч. № 4 / Пер. пад крыпт. В. Л.; Кіплінг Р. Мы ўсе трое — адно / 3 англ. // Там жа. № 5 / Пер. пад крыпт. В. Л.; Талстой А. Чужое гора: [Верш] / 3 рус. // Там жа. № 6 / Пер. пад крыпт. В. Л.
1.6.
Першая чытанка: Кніжыца для беларускіх дзетак дзеля навукі чытання. Вільня, 1915 / Скл.
Rodnyje Zierniaty: kniźyca dla školnaho čytańnia. Wilnia, 1916 / Скл.
Niezabudka: Pieršaja paśla lementara čutanka. Wilnia, 1918 / Скл. і выдавец.
Prypieŭki: (Pieśni-piesień). Wilnia, 1918 /Скл. і выдавец. Рэц.: С т-ч Я. [Станкевіч Я.] // Гоман. 1918. 24 вер.
Siejbit: druhaja paśla lementara čytanka dla pačatkowych czkol. Wilnia, 1918 / Скл. і выдавец. Рэц.: // Бел. шлях. 1918. 18 ліп.
Wypisy z biełaruskaj literatury. Č. 1. Wilnia, 1918 / Скл. і выдавец.
Слоўнік геаметрычных і трыганаметрычных тэрмінаў і сказаў. Коўна, 1923 / Сааўт. К. Дірэс-Душэўна.
Падручны расійска-крыўскі (беларускі) слоўнік. Коўна, 1924. Рэц.: А. Č. [Чэрны А.] // Slovanský přehled. 1925. Nr 1; Spectator // Prz. Wileński. 1925. Nr 9.
Падручны расійска-крыўскі (беларускі) слоўнік — Rusiškai-gidiškas žodynas. Мн., 1991.

Абарона Крычава: 3 народных гістарычных песень // Гоман. 1917. 16 лют. / Зап. пад крыпт. В. Л.; Тураўскае княства // Крывічанін. 1918. № 1. / Апрац. паводле арт. К. Шп-скага.
2.3.
На англійскай мове. Sienkievič V. Łastoŭski the Historian and His Historical Views; Dingley J. Łastoŭski as Politician; Bartoszewicz A. On Vacłaŭ Łastoŭski's Historyja biełaruskaj (kryŭskaj) knihi // Journ. of Byel. Stud. 1984. Nr 3—4.
На беларускай мове. Ад'езд В. Ластоўскага // Покліч. 1927. № 2; Александровіч С. Невядомая беларуская кніга // ЛіМ. 1984. 13 крас.; Бабарэка А. Максім Багдановіч у літаратурных ацэнках // Узвышша. 1927. № 2; Багдановіч М. За тры гады // Багдановіч М. Творы. Мн., 1928. Т. 2. С. 34; Баршчэўскі А. Навуковы семінар, прысвечаны стагоддзю з дня нараджэння Вацлава Ластоўскага, у Лондане // Ніва. 1983. 27 ліст.; Беларуская Кааператыва «Ройніца» // Гоман. 1916. 15 лют.; Вальфсон С. Патрыёты «крыўскай дзяржавы» // Палес. праўда. 1930. 26 снеж.; Вольскі В. Нацдэмаўская тэатральная крытыка // ЛіМ. 1935. 31 мая; Гарэцкі М. Ластоўскі В. // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; Дэмакрат. Сумная вестка з Радавой Беларусі // Новы шлях (Дзвінск). 1931. 29 крас.; Езавітаў К. Нарэшце дачакаліся мы ўвагі і да нашых патрэб // Голас Беларуса. 1927. 10 чэрв.; Коўна, 27 лістапада // Пагоня (Коўна). 1920. 27 ліст.; Купала Я. Чаму плача песня наша? (Адказ Юрцы Верашчаку) // Купала Я. Публіцыстыка. Мн., 1972; Менскае жыццё // Бел. шлях. 1918. 9 мая; Смаленец А. Да стацці В-ста «Аб паленні кніг на Беларусі» // Крывіч. 1924. № 2; Смолкін М. Някрасаў і беларуская літаратура // ЛіМ. 1946. 7 снеж.; Сякерская Я. Беларускі нацыянал-дэмакратызм і вялікарасійскі шавінізм на ідэалёгічным фронце БССР // Віцеб. пралетарый. 1930. 22 ліст.
На літоўскай мове. Lastauskaite-Glovackiene O. Iš prisiminimu apie Lazdynu Peleda / Literatura ir kalba. Vilnus, 1962. Т. 6.
На польскай мове. Sołoduch A. Wacław Łastowski: (Wspomnienie) // Prz. Wileński. 1936. Nr 1—2.
На рускай мове. Сидоревич А. Экскурс в историю, необходимый для восстановления правды об одном человеке — писателе и учёном // Неман. 1988. № 9; Сташкевич Н. Приговор революции. Мн., 1985. С. 23, 31, 248—252, 265—268.
На Югаславіі мове. Dren J. O Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. Nr 9.
2.4.
На беларускай мове. Багдановіч М. Ліст да п. В. Ластоўскага: [Верш] // Гоман. 1917. 15 чэрв.; Быліна Я. Да пана В. Ластоўскага: [Верш] // Быліна Я. На прызбе. Вільня, 1918; Купала Я. Дудар: [Верш] // Н. н. 1910. 30 вер.; Яго ж. Песня званара: [Верш] // Першы беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1910 г. Вільня. 1910.
3.1.
ІРЛІ у Санкт-Пецярбургу, аддз. рукап., ф. 586, адз. зах. 116; ЦДАКР Беларусі, ф. 883, воп. 1, спр. 123, с. 3; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 190—191; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 249—252, 2172, 2175.

Т. М. Махнач.

Лаўшук Сцяпан Сцяпанавіч (н. 28.7.1944, г. п. Васілевічы Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.), крытык, літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1982.

Нарадзіўся ў рабочай сям'і. Бацька, Сцяпан Пятровіч, працаваў на Беларускай чыгунцы, маці, Еўдакія Данілаўна,— на розных прадпрыемствах у Васілевічах. У 1961 скончыў Васілевіцкую СШ № 2. Працаваў рабочым Пашыйскага цэментна-металургічнага завода на Урале, на лесаскладзе ў Васілевічах. У 1962—67 вучыўся на філалагічным факультэце БДУ. Пасля заканчэння універсітэта накіраваны ў Лунінецкі р-н Брэсцкай вобл. Працаваў выкладчыкам і намеснікам дырэктара Дзятлавіцкай і Лахвенскай сярэдніх школ (1967—68), загадваў аддзелам у Лунінецкім райкоме камсамола, быў дырэктарам Бродніцкай НСШ. У 1970 паступіў у аспірантуру пры Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР, абараніў кандыдацкую дысертацыю (1974). З 1973 працуе ў Інстытуце літаратуры — малодшым, з 1975 — старшым навуковым супрацоўнікам.

Друкавацца пачаў у 1962, з літаратурна-навуковымі працамі выступае з 1972. Асноўны прадмет яго інтарэсаў — праблемы беларускай драматургіі. У манаграфіі «Сучасная беларуская драматургія» даследаваў эстэтычную прыроду драматургічнага канфлікту. У пазнейшых кнігах «Станаўленне беларускай савецкай драматургіі» і «Кандрат Крапіва і беларуская драматургія» даў гісторыка-эвалюцыйную панараму развіцця беларускай драматургіі з пачатку стагоддзя і да нашых дзён. У манаграфіі «На драматургічных скрыжаваннях» даследаваў грамадска-эстэтычную місію беларускай драматургіі ў гісторыка-сацыялагічным аспекце. Аўтар раздзелаў для «Гісторыі беларускай савецкай літаратуры» (на рускай мове), «Гісторыі беларускай савецкай літаратуры» (ч. 1—2), шэрага брашур. Выступае ў перыядычным друку з артыкуламі і рэцэнзіямі па пытаннях сучаснай беларускай драматургіі і тэатра. Побач з даследчыцкай займаецца і тэксталагічнай працай (выдаў кнігі «Беларуская дакастрычніцкая драматургія», «Творы» У. Галубка і інш.). Падрыхтаваў і выдаў 5-томны збор твораў А. Макаёнка.

Жыве ў Мінску.

І. Ф. Штэйнер.

Бібліяграфія

1.2.

Проблемы современной белорусской драматургии (Конфликты и характеры): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1974.

З думкай пра сучасніка: Агляд сучаснай беларускай драматургіі. Мн., 1977. (Матэрыял у дапамогу лектару).

Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. Рэц.: Бугаёў Д. З маладым запалам // Полымя. 1978. № 6; Дзівін М. Драматургія ў руху // ЛіМ. 1977. 16 вер.

Першы народны артыст БССР. Мн., 1982.

Высокія арбіты грамадзянскасці: (Метадычныя рэкамендацыі па прапагандзе твораў народнага пісьменніка). Мн., 1984.

Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. Рэц.: Грынчык М. На этапе станаўлення // ЛіМ. 1985. 17 мая; Смольскі Р. Сугучнасць часу // Полымя. 1985. № 11.

Кандрат Крапіва і беларуская драматургія. Мн., 1986.

У. І. Ленін і Кастрычніцкая рэвалюцыя ў беларускай літаратуры. Мн., 1987 / Сааўт. У. Гніламёдаў, Л. Савік.

На драматургічных скрыжаваннях. Мн., 1989.

1.3.

1962. Зарастаюць асакою // Гомел. праўда. 17 жн.

1963. Хай здзейсніцца мара // Піянер Бел. 12 ліп.; Шахцерская слава // Там жа. 26 ліп.

1972. Большая проблема «малых театров» // Сов. Бел. 17 окт.

1973. Узмужненне жанру // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4; На ўсесаюзнай сцэне // Голас Радзімы. № 18; Конфликт в драматургии // Неман. № 11; Спяваюць чыгуначнікі // Звязда. 13 лют.; Адданасць тэме: [Рэц. на кн.: Сачанка Б. Памяць. Мн., 1973] // Там жа. 13 ліст.; З вышыні сучаснасці // Мін. праўда. 18 вер.; Праз пошукі да адкрыццяў // Там жа. 29 снеж.

1974. Во имя будущего: [Рэц. на кн.: Мурашко Р. Сын. Мн., 1973] // Неман. № 8; Майстэрства прапагандыста // Звязда. 7 сак.; Драматургія ў прызме су-

часнасці // Там жа. 11 крас.; Сталы погляд: [Рэц. на кн.: Ю р э в і ч У. Погляд. Мн., 1974] // Там жа. 16 жн.; З верай у чалавека: [Рэц. на кн.: П а л ь ч э ў- с к і А. Запознены пасаг. Мн., 1973] // Мін. праўда. 21 вер.; Драма неўміручасці // Там жа. 2 ліст.

1975. Праблема асобы ў беларускай гістарычнай драматургіі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; На пазіцыях сацыялістычнага гуманізму // Голас Радзімы. № 6; Дарогамі ваенных гадоў // Там жа. № 20: [Рэц. на кн.: М я д з ё л к а П. Сцежкамі жыцця. Мн., 1974] // Неман. № 10; Кірунак пошукаў — сучаснасць // Полымя. № 2; Год змагання і славы: [Рэц. на кн.: Н а в у м е н к а І. Сорак трэці. Мн., 1974] // Там жа. № 6; З увагай да людзей: [Рэц. на кн.: П а р а х н е в і ч М. Зара-зараніца. Мн., 1975] // Там жа. № 12; Поэт из Большой Уссы // Знамя юности. 6 июля; Трасянка з чужых публікацый // ЛіМ. 26 вер.; Творчы неспакой драматурга // Мін. праўда. 14 кастр.

1976. Даследуецца літаратурная навука // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5; Эхо недавней истории: [Рэц. на кн.: М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 20—30 гады. Мн., 1975] // Неман. № 11; Дарога праз вайну: [Рэц. на кн.: Д а м а- ш э в і ч У. Порахам пахла зямля. Мн., 1975] // Полымя. № 5; Лёс купалаўскай «Паўлінкі» // Голас Радзімы. 29 ліп.; Такая гэта прастата // Звязда. 19 вер.; Мудрость таланта // Знамя юности. 5 марта; Пачатак паэтычнай дарогі: [Рэц. на кн.: К а м а р о ў с к і А. Пачатак. Мн., 1975] // Мін. праўда. 22 мая.

1977. Андрей Макаенок // История белорусской советской литературы. Мн., 1977; Падзенне Зміцера Апанасавіча: [Рэц. на кн.: С е м а ш к е в і ч Р. Бацька ў калаўроце. Мн., 1976] // Полымя. № 6; Заслужыў удзячнасць нашчадкаў: [Рэц. на кн.: Я д в і г і н Ш. Выбраныя творы. Мн., 1976] // Голас Радзімы. 13 студз.; Пасля блакаднага пекла: [Рэц. на кн.: П т а ш н і к а ў І. Найдорф. Мн., 1976] // Звязда. 12 крас.; На ўзмежжы чалавечнасці і дзелавітасці // Там жа. 21 кастр.; Усталяванне чалавечнасці // ЛіМ. 18 лют.; Нетыпова аб тыповым: [Рэц. на кн.: Я с к е- в і ч А. У свеце мастацкага твора. Мн., 1977] // Там жа. 21 кастр.

1978. Заснаванне драматургічных традыцый // Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн.; Драматургія // Беларуская літаратура і праблема сучаснасці. Мн.; Спраўджаныя надзеі: [Рэц. на кн.: В а- с і л е в і ч А. Мыс Добрай Надзеі. Мн., 1977] // Полымя. № 1; На шляхах сталення: [Рэц. на кн.: Л о й- к а А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1] // Звязда. 4 кастр.; А майстэрства прыйдзе // ЛіМ. 27 кастр.; Талент, аддадзены народу // Мін. праўда. 6 студз.

1979. Чтоб люди не печалились: Штрихи к творческому портрету А. Макаёнка // Неман. № 2.

1980. Гэта яго лёс // Макаёнак А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Пра першага народнага: [Рэц. на кн.: «Адхінуўшы заслону часу...». Мн., 1979] // Полымя. № 2; Вяртаючыся да вытокаў: [Рэц. на кн.: У с і к а ў Я. Беларуская камедыя: Літаратурна-крытычныя нарысы. Мн., 1979] // Там жа. № 9; У неспакойным пошуку // ЛіМ. 19 вер.; Сілай эмацыянальнага ўздзеяння: [Рэц. на кн.: К у д р а в е ц А. На балоце скрыпелі драчы: Апавяданні. Мн., 1979] // Мін. праўда. 12 студз.

1981. Літаратура перыяду грамадзянскай вайны і 20-х гг. (драматургія); Літаратура 30-х гг. (драматургія) // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 1.

1982. Літаратура на сучасным этапе (З сярэдзіны 50-х гг.): [Драматургія]; Андрэй Макаёнак // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 2; З плеяды пачынальнікаў // Тэатр. Мінск. № 3; Лунаў яго талент высока: Пра літаратурную спадчыну У. Галубка // ЛіМ. 14 мая; І сёння — на афішы...: П'есы А. Макаёнка на Купалаўскай сцэне // Там жа. 4 чэрв.

1983. Рэвалюцыяй акрылены талент // Галубок У Творы. Мн.

1984. З чыстых крыніц // П'есы. Мн.; Узыходжанне на драматычны Парнас // Мастацтва Бел. № 7; От истоков: [Рэц. на кн.: Г і с т о р ы я беларускага тэатра. Мн., 1983. Т. 1] // Неман. № 9.

1.6.

Б е л а р у с к а я дакастрычніцкая драматургія. Мн., 1978 / Скл., падрыхт. тэкстаў і камент.

М е л е ж І. Зб. тв.: У 10 т. Т. 2. Нарысы, п'есы. Мн., 1980 / Рэд.

Г а л у б о к У. Творы: Драматургія; Паэзія; Проза; Публіцыстыка. Мн., 1983 / Скл.

П ' е с ы. Мн., 1984 / Скл.

М а к а ё н а к А. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1987—90. / Скл.

К а л я роднай хаты: П'есы. Мн., 1987 / Рэд.

В о б р а з — 89. Мн., 1989 / Скл.

К а н д р а т Крапіва: Фотаальбом. Мн., 1989 / Скл.

К р а п і в а К. Вершы. Байкі. Эпіграмы. Паэмы. Мн., 1991 / Скл.

У б е л а р у с к і х літаратуразнаўцаў: [Інтэрв'ю з І. Я. Навуменкам] // Голас Радзімы. 1973. № 50 / Зап.; «...П а к у л ь гумару хопіць!»: [Інтэрв'ю з А. Макаёнкам] // ЛіМ. 1978. 6 студз. / Зап.; К р а п и в а К. Превратности жанра // Неман. 1980. № 12 / Зап.

2.3.

На беларускай мове. П р ы г о д з і ч З. Праблемы сучаснасці ў люстры літаратуры // Полымя. 1978. № 12.

М. П. Барташэвіч.

ЛЕВАНОВІЧ ЛЕАНІД

Левановіч (сапр. Л я в о н а ў) Леанід Кірэевіч (н. 14.9.1938, в. Клеявічы Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобл.), празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1975.

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. У 1945—52 вучыўся ў Клеявіцкай сямігадовай школе, якую закончыў на «выдатна». Пасля паступіў у Магілёўскае культасветвучылішча. Закончыўшы яго ў 1956, працаваў інструктарам Дзяржынскага раённага дома культуры Мінскай вобл. (1956—57), загадчыкам сельскага клуба ў в. Гаўрыленка Касцюковіцкага р-на (1957—58), дырэктарам РДК у г. Касцюковічы (1958). У 1957 паступіў на завочнае аддзяленне факультэта журналістыкі БДУ. У 1958—61 служыў на Балтыйскім флоце і адначасова вучыўся. Пасля дэмабілізацыі перавёўся на стацыянар і закончыў універсітэт (1963). Працаваў літсупрацоўнікам газеты «Знамя юности» (1963—65), уласным карэспандэнтам «Сельской газеты» (1965—69), літсупрацоўнікам «ЛіМа» (1969—71), рэдактарам аддзела мастацтва, крытыкі і бібліяграфіі часопіса «Неман» (1971—74), адказным сакратаром (1974—75) і загадчыкам аддзела навукі і мастацтва (1975—79) часопіса «Полымя», галоўным рэдактарам галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання (1979—82). У 1982—86 на творчай рабоце. З 1986 рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Дэбютаваў у 1963 апавяданнем «Русакова дарога». У 1960—70-я гады актыўна выступаў як нарысіст. Журналісцкім творам Л. Левановіча ўласціва праблемнасць, доказнасць, уменне бачыць у чалавеку тое, што вызначае яго характар. Праца ў жанры нарыса дапамагала шліфаваць майстэрства, прывучала да лаканічнасці. Для апавяданняў пісьменніка характэрна маральна-этычная праблематыка. У аповесці «Валанцёр свабоды» стварыў запамінальны вобраз барацьбіта-інтэрнацыяналіста П. Варанецкага (прататыпам паслужыў Фадзей Варанішча), былога камсамольца Заходняй Беларусі, пасля падпольшчыка ў Аргенціне, абаронца рэспубліканскай Іспаніі, удзельніка Супраціўлення ў Францыі. Аб праблемах аднаўлення калгаса, навучання ў пасляваеннай школе расказвае ў рамане «Шчыглы», дзе стварыў вобразы дзяцей вайны. У п'есах Л. Левановіча ўзнімаюцца праблемы чалавечых адносін, сям'і. Апошнія значныя творы пісьменніка — раманы «Паводка сярод зімы», «Дзікая ружа».

Жыве ў Мінску. *Я. І. Клімуць.*

Бібліяграфія

1.2.

Гаспадар зямлі: Нарыс. Мн., 1971. (Праца ўпрыгожвае чалавека) / Пад сваім прозв.

Зялёны трохкутнік: Нарыс. Мн., 1973. Рэц.: Л е ц к а Я. Вокам руплівага гаспадара // ЛіМ. 1973. 2 ліст.; М а р ц і н о в і ч А. З любоўю да ўсяго зямнога // Вяч. Мінск. 1974. 5 жн.

Мадонна з кветкаю: Апавяданні. Мн., 1976. Рэц.: В ы ш ы н с к і М. Людзі і кветкі // ЛіМ. 1976. 10 снеж.; Ф о м ч а н к а А. На скрыжаванні лёсу // Вяч. Мінск. 1977. 31 сак.

Якар надзеі: Аповесці і апавяданні. Мн., 1979. Рэц.: В і к т а р а ў Р. На плынь — з паднятым якарам! // Беларусь. 1980. № 7; Д з м і т р ы е ў М. Прачытаўшы кнігу... // Нар. асвета. 1980. № 9; Е р м а л о в і ч М. Прага чысціні // Чырв. змена. 1980. 22 студз.; К р ы с к а в е ц Я. Адзіная на ўсё жыццё // Маг. праўда. 1980. 31 мая; Н і к і ф а р о в і ч В. Героі — нашы сучаснікі // ЛіМ. 1980. 11 студз.; С ц я ц к о П. Споведзь душы // Наст. газ. 1981. 11 сак.; Т а р а с е в і ч С. Чалавеку патрэбна дабрата // Вяч. Мінск. 1980. 6 лют.

Валанцёр свабоды: Аповесць і апавяданні. Мн., 1983. Рэц.: К л і м у ц ь Я. У пошуках героя // Маг. праўда. 1985. 28 мая; М а р ц і н о в і ч А. Адысея Паўла Варанецкага // Голас Радзімы. 1985. 29 жн.; П е т к е в і ч А. Повесть о мужестве // Гродн. правда. 1984. 26 дек.

Шчыглы: Раман. Мн., 1986.

Хлеб і мужнасць: Нарысы. Мн., 1987. (Рэспубліка. Час. Людзі.)

Паводка сярод зімы: Раман. Апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1963. Русакова дарога: Апавяданне // Сав. Бел. 17 крас.; На рыбалке: [Апавяданне] // Сел. газ. 28 июля.

1968. Иванова роща; Белорусский мед: [Нарысы] // Неман. № 2, 9 / Пад сваім прозв.

1969. Сад ты наш, батюшка: [Нарыс] // Неман, № 8 / Пад сваім прозв.

1970. Второй хлеб: [Нарыс] // Неман. № 6; Трэці ордэн: Нарыс // ЛіМ. 4 снеж. / Пад сваім прозв.

1971. Чатыры цюльпаны: Апавяданне // Беларусь. № 5; Белорусская Советская... // Неман. № 9; Кароткія апавяданні // Полымя. № 11; Песня дзятла; Брытва: [Апавяданні] // ЛіМ. 14 мая; Чалавек і яго работа: [Рэц. на кн.: Р а м а н а ў А. Бурштын. Мн., 1970] // Там жа. 18 чэрв.

1972. Ці любіце вы грэчку?: Сцэна ў адной дзеі // Беларусь. № 11; Антонава лазня: Апавяданне // Маладосць. № 8; Признание в любви: [Рэц. на кн.: С і п а к о ў Я. Па зялёную маланку. Мн., 1971] // Неман. № 8; [Рэц. на кн.: Г е р а с и м о в В. Стенография. Мн., 1971] // Там жа. № 12; Дырэктар: Апавяданне // Полымя. № 12.

1973. Зялёны дубочак: Апавяданне // Бярозка. № 8; Загадка Янки Мавра: [Нарыс] // Неман. № 5; Год роздуму, творчасці, пошукаў // ЛіМ. 2 лют.

1975. Старэйшая сястра: Апавяданне // Маладосць. № 4; Не толькі ўзнёсла і шчыра...: [Рэц. на кн.: П р а с к у р а ў В. Людзі-суседзі. Мн., 1974] // Полымя. № 3; Песня дзятла; Апавяданне // Родная прырода. № 4.

1976. Пушок: Апавяданне // Бярозка. № 5; Белая крыніца: Апавяданне // Маладосць. № 7.

1977. Позныя грыбы: Апавяданне // Полымя. № 2; Шчырасць: Апавяданне // ЛіМ. 8 ліп.; «Няма правоў без абавязкаў...» // Там жа. 19 жн.

1978. Выспяванне народнага гневу: [Рэц. на кн.: Ч ы г р ы н а ў І. Апраўданне крыві. Мн., 1977] // Беларусь. № 10; Апошні аўтобус: Апавяданне // Маладосць. № 6; Прызнанне: Апавяданне // Полымя. № 3; Шыпшына Саласпілса: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 5; «Мастацтва ёсць вялікая справа» // ЛіМ. 8 вер.

1979. Хлеб і мужнасць: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; ЛіМ. 16 сак.; Живут на целине белорусы // Коммунист Бел. № 12; Закон жыцця // ЛіМ. 5 кастр.; Якар надзеі // Чырв. змена. 12 жн.

1980. Жывуць на цаліне беларусы: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Нет земли безымянной: [Рэц. на кн.: К о з л о в и ч А. Пора идти. Мн., 1979] // Лит. обозрение. № 9; Пасля разводу: Драма // Маладосць. № 12; Незабыўныя хвіліны: [Рэц. на кн.: С к р ы г а н Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979] // Полымя. № 3; Хлеб — всему голова: (Заметки писателя) // Сов. Бел. 24 авг.

1981. Чалавек і яго клопат // Сучаснік. Мн.; Як памагчы полю // Чырв. змена. 31 студз.

1982. Імантаўскі аксакал: [Нарыс] // Беларусь. № 4; Зямля і людзі: Старонкі дакументальнай аповесці // Вяч. Мінск. 18, 20, 22, 28 вер.; Два аўтографы // Там жа. 16 снеж.; Энергия братского единения // Сел. газ. 25 авг.

1983. Баркун: Апавяданне // ЛіМ. 11 сак.; Там дзе горы Алатаў: Нарыс // Там жа. 23 вер.; Жыць па законах сумлення: [Рэц. на кн.: Л а с к о ў І. Чароўны камень. Мн., 1983] // Там жа. 14 кастр.; Валанцёр свабоды: [Урыўкі з аповесці] // Чырв. змена. 12, 13 ліп.

1984. Ці хутка вернецца тата?: [Урывак з рамана «Шчыглы»] // Бярозка. № 12; [Рэц. на кн.: Р а д к е в и ч Е. Плотогоны. М., 1983] // Неман. № 5; Ад роднай Бесядзі // ЛіМ. 3 лют.; Смачны праснак: Урывак з рамана // Там жа. 30 сак.; Бацькоўскі наказ: Нарыс // Там жа. 17 жн.; Дырэктар: [Урывак з рамана «Шчыглы»] // Наст. газ. 24 сак.; Вяртанне: Урывак з рамана // Чырв. змена. 18 крас.

1985. Чалавек на зямлі [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Глыбокія карані: Нарыс // Беларусь. № 8; Барозны ідуць за далягляд // Маладосць. № 7; Чалавек на зямлі: Нарыс // Полымя. № 3; Час не вернеш назад // Звязда. 21 ліп.; Ганна Дзянісаўна: Быль // ЛіМ. 14 чэрв.

1.4.

1974. Б а л ё н е н е Э. Хрысціна: Апавяданне / З літ. // Бярозка. № 8.

1984. Б а л ё н е н е Э. Хрысціна: Апавяданне / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.

1.5.

На казахскую мову. Саласпилс итмурыны / Ауд. Жакыпов // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На літоўскую мову. Genio daina: Novele / Vert. E. Balioniene // Komjaunimo tiesa. 1974. Kovo. 22.

На рускую мову. Якорь надежды: Повести, рассказы. М., 1991; Четыре тюльпана: [Новелла) / Пер. С. Куваев // Неман. 1972. № 3; Директор: [Апавяданне] / Пер. С. Кагарлицкая // Учитель. К., 1973; Песня дятла; Бритва; Антонова баня: (Рассказы) / Пер. С. Куваев // Неман. 1974. № 1; Камень; Поздние грибы: (Рассказы) / Пер. С. Куваев // Неман. 1978. № 10.

На ўкраінскую мову. Чотыри тюльпани: [Апавяданне] / Пер. О. Ленік / // Рідня. К., 1980.

1.6.

С у ч а с н і к — 86: Нарысы; Публіцыстыка; Хроніка. Мн., 1986 / Рэд. з інш.

С у ч а с н і к — 87: Нарысы; Публіцыстыка; Хроніка. Мн., 1987 / Рэд. з інш.

С у ч а с н і к — 88: Нарысы, публіцыстыка. Мн., 1988 / Рэд. з інш.

С у ч а с н і к — 89: Нарысы, інтэрв'ю, публіцыстыка. Мн., 1989 / Рэд. з інш.

З о н а бяды. М., 1991 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А к у л і ч Д. У пампе сенакос пачынаецца... // ЛіМ. 1984. 26 кастр.; Л ы с е н к а А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 101—108; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ш у п е н ь к а Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977. С. 194—197; Ю р э в і ч У. На быстрыні жыцця // На арбіце часу. Мн., 1974. С. 177—179; Я г о ж. Нарыс — гэта даследаванне // Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976.

М. П. Барташэвіч.

ЛЕВАНОВІЧ ПАВЕЛ

Лeвановіч Павел Антонавіч (3.11.1914, в. Мазалава Мсціслаўскага пав., цяпер Мсціслаўскі р-н Магілёўскай вобл.— 20.12.1943, пахаваны ў в. Старынка Горацкага р-на Магілёўскай вобл.), празаік, публіцыст.

Біяграфічныя звесткі пра П. Левановіча амаль не захаваліся. Вядома, што паходзіў ён з сялянскай сям'і. Меў сярэднюю адукацыю, скончыў першы курс геафака БДУ. Удзельнічаў у вызваленчым паходзе Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь (1939). З пачатку Вялікай Айчыннай вайны на фронце. Трапіў у палон, уцёк з Крычаўскага лагера ваеннапалонных, памагаў партызанам. З кастрычніка 1943 зноў на фронце. Быў цяжка паранены, ад чаго і памёр.

Першыя творы П. Левановіча (нарысы, апавяданні, вершы) з'явіліся ў друку ў 1934. З 1936 яго імя рэгулярна сустракалася на старонках рэспубліканскай перыёдыкі. Яго творы вызначаліся ўважлівымі адносінамі да рэчаіснасці. Аўтар спрабаваў прасачыць псіхалогію ўчынкаў сваіх персанажаў (вобразы плытагона Кірылы і брыгадзіра плытагонаў Ягора ў апавяданні «На Сожы»). Тагачасная крытыка адзначала ў прозе пісьменніка дынамічнасць фабулы, трапнасць дэталяў, жывую вобразную мову. Прыхільныя водгукі выклікала і проза П. Левановіча для дзяцей (кніга апавяданняў «Дружба»), дзе выявілася добрае веданне аўтарам дзіцячай псіхалогіі. У 1940 падрыхтаваў да друку другі зборнік апавяданняў, які быў абмеркаваны і ўхвалены на секцыі прозы ў Саюзе пісьменнікаў (у час вайны рукапіс загінуў). Ёсць звесткі, што П. Левановіч выступаў у франтавым друку (1943).

Адна з вуліц г. Мсціслава носіць імя П. Левановіча.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Дружба: Зборнік апавяданняў. Мн., 1938. Рэц.: Пармон А. Апавяданні Паўла Левановіча // ЛіМ. 1939. 23 ліп.; Шарапов А. О рассказах Павла Левановича // Сталин. молодежь. 1940. 10 марта.

1.3.

1934. Боркаў аўтамабіль: Нарыс // Іскры Ільіча. № 9; Пачынаю нанава: Апавяданне // ЛіМ. 22 сак.; Радкі бальшавіцкія: [Верш] // Палес. праўда. 12 мая; Дружба з вясной: [Верш] // Там жа. 13 ліп.; Дарогаю па вадзе: Апавяданне // Там жа. 9 жн.

1935. Будзем багаты: [Верш] // Палес. праўда. 18 крас.

1936. Пра вавёрачку і кошку: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 4; Заяц: Апавяданне // Там жа. № 6; На Сожы: Апавяданне // Полымя. № 7; Ноч у пасечніка: Апавяданне // ЛіМ. 27 вер.

1937. Сарока белабока: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 2; Удодава гняздо: Апавяданне // Там жа. № 6; Хамелеён: Апавяданне матроса // Там жа. № 7; Мой знаёмы: Нарыс // Звязда. № 45; Пеоны: Апавяданне // ЛіМ. 17 вер.; Шызы голуб: Апавяданне // Піянер Бел. 5 мая; Куток цішыні і недатыкальнасці // Там жа. 24 ліп.; Бабровая хата: Апавяданне лесніка // Там жа. 28 ліп.; Паляванне на мядзведзя: [Апавяданне] // Там жа. 30 ліп.; Паласатая кошка: [Апавяданне] // Там жа. 3 жн.; Каса выратавала; Рагаты прыгажун: [Апавяданні] // Там жа. 18 вер.; Сказ удавы: [Верш] // Чырв. змена. № 249.

1938. Дружкі: Апавяданне // Піянер Бел. 17 ліст.; Разговор у окна: [Апавяданне] // Сталин. молодежь. 1 мая; Згублены сшытак: [Апавяданне] // Чырв. змена. 2 жн.; Нерпа: [Апавяданне] // Там жа. 24 жн.; Даўнія знаёмствы: [Апавяданне] // Там жа. 9 кастр.; Два студэнты аднаго факультэта // Там жа. 17 кастр.

1939. Універсітэт ордэнаноснай рэспублікі // Звязда. 14 кастр.; Галубы: Апавяданне // ЛіМ. 12 вер.; Ля помніка // Там жа. 11 кастр.; Гомель: (Города Советской Белоруссии) // Сталин. молодежь. 12 сент.; У доміку Лермантава: (Запіскі турыста) // Чырв. змена. 8 жн.; Коста Хетагураў // Там жа. 12 жн.; Нерпа: Апавяданне // Там жа. 24 жн.

1940. Беларускі дзяржаўны запаведнік // Піянер Бел. 11 крас.; Вялікі мастак-рэаліст // Там жа. 29 вер.; Приданое: [Апавяданне] // Сталин. молодежь. 1 мая; Дзед-Мароз: [Казка] // Чырв. змена. 1 студз.; Крылатае пакаленне: [Апавяданне] // Там жа. 26 лют.; Апавяданне пра адну школу // Там жа. 6 крас.; На граніцы // Там жа. 1 мая; Прыход жаданняў: Як Г. Ю. Грыгоніс стаў заслужаным артыстам БССР // Там жа. 22 мая; Сімфонія шчасця // Там жа. 26 мая; Нараджэнне песні: [Апавяданне] // Там жа. 20 чэрв.

1941. 19 студзеня 1905 г. // Піянер Бел. 22 студз.; Ф. М. Дастаеўскі: 120 год з дня нараджэння // Там жа. 13 лют.; У дарозе: Апавяданне // Там жа. 2 сак.; Коста Хетагураў: Нарыс // Там жа. 3 крас.; Буслы: Апавяданне // Там жа. 1 чэрв.; На іспытах: Навела // Сялян. газ. 25 мая.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Самуйлёнак Э. «Бацькава пісьмо» П. Леванові ча // ЛіМ. 1936. 17 снеж.; Творчы вечар у Клёнках // Палес. праўда. 1935. 22 чэрв.; Юрчанка Г. Ён назаўсёды застаўся маладым // ЛіМ. 1965. 20 жн.; Яго ж. Новае пра Паўла Левановіча // Там жа. 1978. 7 крас.; Яго ж. Палымянасць // Чырв. змена. 1966. 11 студз.

З. У. Драздова.

ЛЕГАТОВІЧ ІГНАТ

Леганові ч Ігнат Сымонавіч [крыпт.: І. L., І. Р. L.; 30.7(10.8).1796, в. Малая Капліца Гродзенскага пав., цяпер Гродзенскі р-н — 28.9(10.10).1867, Мінск], беларуска-польскі паэт, педагог.

Нарадзіўся ў сям'і шляхціца Самсона Легатовіча, жанатага з Магдаленай Стшалкоўскай. У пяцігадовым узросце страціў бацьку, выхоўваўся айчымам Якубам Вішнеўскім, небагатым, але клапатлівым шляхціцам. Пасля заканчэння дамініканскай школы ў Гродне вучыўся ў Віленскім ун-це, на аддзяленні літаратуры і мастацтва, дзе атрымаў ступень магістра (1817). У 1817—39 выкладаў лацінскую мову і літаратуру ў Мінскай гімназіі. У 1839 пераехаў у Лепель, затым у Вілкамір, працаваў інспектарам лепельскай, полацкай і вілкамірскай школ. Быў узнагароджаны ордэнам Святога Станіслава 3-га класа і адзнакай за бездакорную 25-гадовую працу. Страціўшы зрок, у 1846 выйшаў у чыне калежскага саветніка на пенсію і вярнуўся ў Мінск, дзе займаўся рэпетытарствам па лацінскай мове, збіраннем бібліяграфічных рэдкасцяў і паэтычнай творчасцю, запісваў трапныя выслоўі, перакладаў з рускай і французскай моў, вершаваныя мініяцюры і эпіграмы.

Упершыню ў друку выступіў з навуковай працай «Даследаванне пра лісты» [«Tygodnik Wileński», («Віленскі штотыднёвік»). 1817. Т. 3]. Пазней пісаў на польскай мове павучальныя кнігі для дзяцей і юнацтва, дыдактычныя двухрадковыя максімы, эпіграмы, якія карысталіся асаблівай папулярнасцю на Міншчыне. Антыпрыгонніцкія погляды І. Легатовіча выявіліся і ў беларускім вершы «Скажы, вяльможны пане...», за публікацыю якога неўзабаве пасля выхаду быў канфіскаваны альманах «Bojan» («Баян», Вільня, 1838). Значную ўвагу І. Легатовіч надаваў бібліяфільству, сабраў багатую бібліятэку, у якой былі каштоўныя, не зафіксаваныя бібліёграфамі выданні. Пра некаторыя з іх ён расказаў у часопісе «Dziennik Wileński» («Віленскі дзённік»).

У. І. Мархель.

Бібліяграфія

1.2.

Wiersz na obchód przez Dworzaństwo imienin JW Wincentego z Gieczan Giecewicza, gubernatora Mińskiego... [Mn.], 1822.

Epigrammata. Wilno, 1848; Wilno, 1854.

Prawdy, prawidła życia, maksymy, zdania, przysłowia i myśli rozmaite... Wilno, 1848.

Gościniec dla dziatek, to jest prawdy i zdania moralne dla pożytku uczących się obojej płci wydane. Wilno, 1849.

Poradnik dla młodzieży, to jest Prawdy i zdania moralne dla użytku uczących się obojej płci. Wilno, 1851.

Prawidła poczciwego życia czyli Zdania rozmaite z różnych autorów... do moralnej nauki zastosowane. Wilno, 1852.

Prawy, to jest Nauka moralna dla dzieci. Wilno, 1853.

Apoftegmata. Wilno, 1854.

Myśli. Wilno, 1857.

Dawna prodków naszych obyczajność, to jest ustawy obyczajności, przyzwoitości i grzeczności. Wilno, 1858.

Gościniec dla dziatek, to jest Prawdy i zdania moralne dla pożytku uczących się obojej płci wydane. Wilno, 1859.

1.3.

1817. Rozprawa o listach // Tygodnik Wileński. T. 3.

1821. Epigrammata // Dz. Wileński. T. 3. Nr 2.

1822. Epigrammata // Dz. Wileński. T. 2. Nr 6.

1825. Wiadomość o dziełach polskich, o ktorych żaden z naszych bibliografów dotąd nie uczynił wzmianki // Dz. Wileński. T. 1. Nr 4.

1826. Epigrammata // Dz. Wileński. T. 1. Nr 6.

1827. Epigrammata // Dz. Wileński. T. 2. Nr 9.

1829. Epigrammata // Dz. Wileński. T. 4. Nr 12.

1838. Z białoruskiego narzecza: «Skaży Wielmożny Panie...» // Bojan (Wilno). Cz. 1 / Аўт. спрэчнае.

1971. Скажы, вяльможны пане: [Верш] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн. / Аўт. спрэчнае.

1.4.

1822. Epigrammata / Z fr., ros. // Dz. Wileński. T. 1. Nr 2.

1825. Epigrammata / Z fr., ros. // Dz. Wileński. T. 1. Nr 4.

1826. Epigrammata / Z fr. // Dr. Wileński. T. 1. Nr 9.

1.5.

На польскую мову. Powiedz mnie, wielmożny panie / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978 / Аўт. спрэчнае.

1.6.

Kopa z naddatkiem bajek naszych pisarzy dla młodzieży płci obojej. Wilno, 1858 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Бас І. Малавядомы верш на беларускай мове // Беларусь. 1954. № 7; Мархель У. Лірнік вясковы. Мн., 1983. С. 146—147; Яго ж. «Нічога такога я не пісаў...» // Голас Радзімы. 1980. 29 мая.

На польскай мове. Jelski A. Listy z prowincyi: Mińsk lietewski // Kraj. 1888. Nr 49; Sabowski W. Ignacy Piotr Legatowicz // Tyg. Il. 1885. Nr. 134.

На рускай мове. Ц ы х у н А. Поэт и педагог // Гродн. правда. 1984. 4 авг.
3.1.
Б-ка Асалінскіх у Вроцлаве (Польшча), аддз. рукап., адз. зах. 3150; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 541, 542, 543, 544, ф. 158, адз. зах. 719; ЦДГА Беларусі ў Мінску, ф. 3157, воп. 1, спр. 499; ЦДГА Літвы, ф. 567, воп. 2, спр. 3041, 4227, 5570, ф. 1135, воп. 11, спр. 7, л. 15; Ягелонскі ун-т у Кракаве, аддз. рукап., адз. зах. 2790, 2791.

Т. М. Махнач.

ЛЕЙКА КАНДРАТ

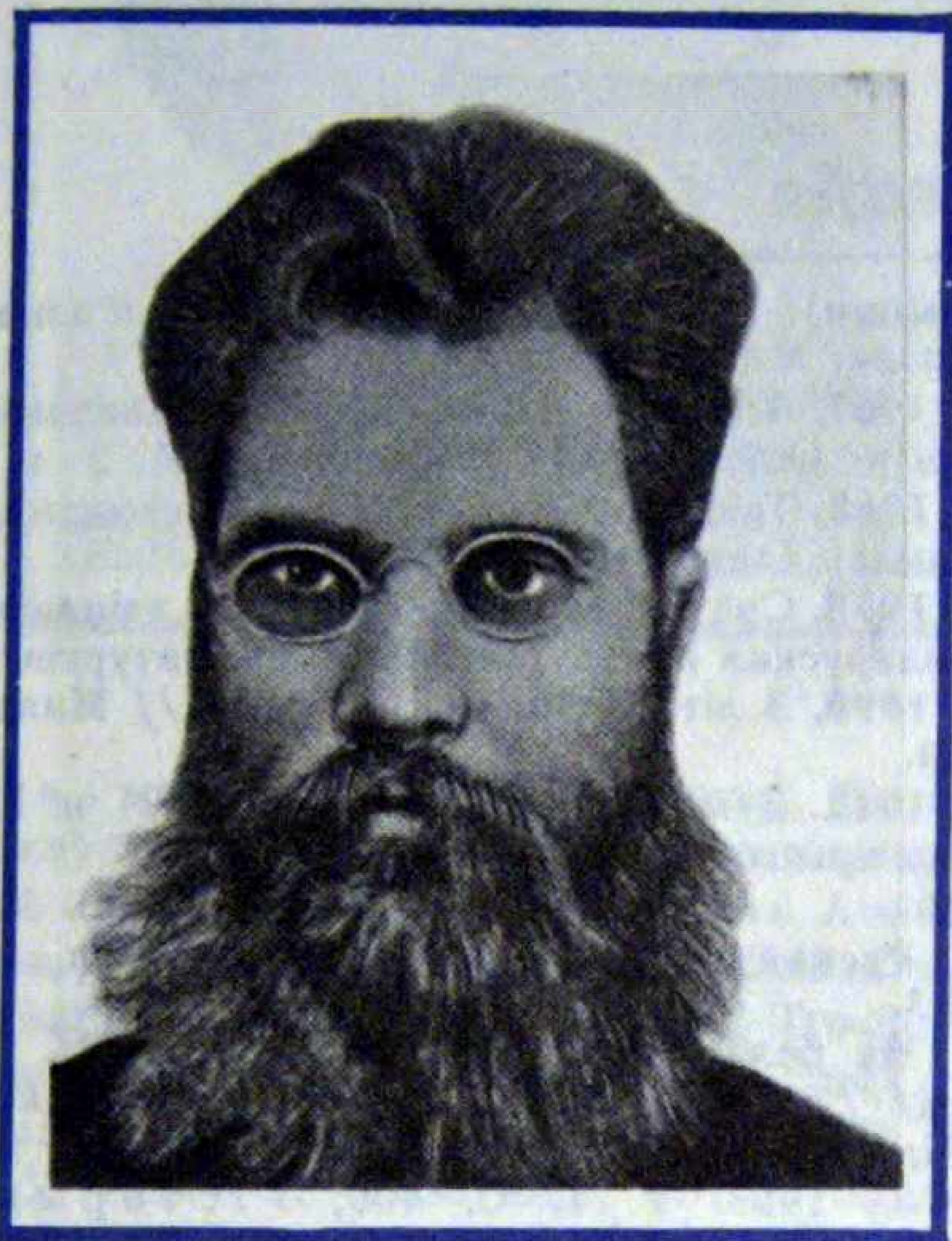

Лейка Кандрат Тодаравіч (крыпт. К. Л-к а, К. Л.; 17.9.1860, в. Збочна Слонімскага пав. Гродзенскай губ., цяпер Слонімскі р-н — 6.9.1921, м. Здалбунаў Ровенскага пав., цяпер г. Здалбунаў Ровенскай вобл., Украіна), празаік, паэт, драматург.

Нарадзіўся ў мнагадзетнай сялянскай сям'і. Бацька, Тодар Якаўлевіч, часта хварэў, гаспадарка ляжала на маці, Тэклі Данілаўне, да вобраза якой К. Лейка не раз звяртаўся пазней у сваіх творах. Змалку Кандрату давялося працаваць пастушком, хадзіць босаму па халоднай расе за статкам. У выніку захварэў рэўматызмам, усё жыццё балелі ногі. Вучыўся ў Азярніцкім народным вучылішчы непадалёк ад роднай вёскі. Добры ўплыў на яго меў настаўнік В. Вікторскі. Пасля заканчэння вучылішча К. Лейку як лепшага вучня накіравалі ў 1876 у Свіслацкую настаўніцкую семінарыю вучыцца за казённы кошт. У 1879 ён скончыў семінарыю, 5 гадоў працаваў у мяст. Косава (цяпер Івацэвіцкі р-н Брэсцкай вобл.). Мяркуецца, што ў гэты час пачаў пісаць вершы на беларускай мове, бо некаторыя з іх датаваны 1883. У сувязі з абвастрэннем рэўматызму ўрачы запрапанавалі змяніць клімат на больш сухі. У 1884 К. Лейка пераехаў на Украіну, на Харкаўшчыну, дзе і пражыў большую частку свайго жыцця. Працаваў настаўнікам у Ліміўскім і Аснавянскім народных вучылішчах, у 1893 выдаў у Харкаве падручнік «Руская азбука». У 1896 вытрымаў экзамен на званне настаўніка павятовага вучылішча, і яго прызначылі інспектарам Харкаўскага вучылішча сляпых дзяцей, паслалі ў Пецярбург на спецыяльныя курсы. К. Лейка праявіў сябе як вопытны педагог, спецыяліст у галіне навучання сляпых. Друкаваўся ў часопісе «Слепец», газеце «Школа и жизнь» (Пецярбург), газетах «Харьковские губернские ведомости», «Южный край» (Харкаў). Працуючы ў вучылішчы, слухаў лекцыі ў Харкаўскім універсітэце. У 1908 па стану здароўя пакінуў службу ў Харкаве. Ёсць звесткі, што ён некаторы час працаваў выкладчыкам рускай мовы ў Елісаветградскім камерцыйным вучылішчы і прыватнай жаночай гімназіі. З 1911 загадчык вучэбнага аддзела ў Валкаўскім павятовым земстве Харкаўскай губ. У 1917 здароўе К. Лейкі значна пагоршылася. У пачатку 1918 ён быў спаралізаваны. Давялося пакінуць службу і пераехаць на Валынь у мяст. Здалбунаў да брата Івана. Цяжка перажываў разлуку з адзіным сынам Віталем (нарадзіўся ў 1916, маці памерла адразу пасля родаў), якога забралі сваякі на Палтаўшчыну і з якім яго неўзабаве падзялілі франты і межы (мяст. Здалбунаў апынулася ў Польшчы). К. Лейка стварыў для сына рукапісны «Альбом», дзе выказваў пяшчотныя бацькоўскія пачуцці, прасіў не губляць сувязей з радзімай. Хворы пісьменнік не пераставаў пісаць, падтрымліваў сувязь з выдавецтвамі, перапісваўся з Г. Леўчыкам, Л. Дубейкаўскім, што жылі тады ў Варшаве. У лютым 1921 паслаў у Вільню ў Беларускае навуковае таварыства 8 сшыткаў сваіх твораў — апавяданняў, вершаў, казак (лёс гэтых сшыткаў пакуль што невядомы). Знойдзены некаторыя рукапісы вершаў, баек, казак, апавяданняў на бытавыя, маральныя, сацыяльныя тэмы. Асобныя яго рукапісы зберагаюцца ў рукапісным аддзеле Цэнтральнай бібліятэкі АН Літвы ў Вільнюсе, а таксама ў Слоніме (школьны музей «Літаратурная Слонімшчына»).

Пачынаючы з 1911 творы К. Лейкі друкаваліся ў «Нашай ніве». У 1912 асобным выданнем у Вільні выйшла яго п'еса «Снатворны мак». У 1914

Я. Купала прапанаваў яму выдаць зборнік. Пісьменнік з радасцю згадзіўся і рыхтаваў да друку кніжку пад назвай «Засеўкі», у якую былі ўключаны 9 празаічных твораў і верш. Але 1-я сусветная вайна перашкодзіла здзейсніць гэтую задуму.

Творы К. Лейкі былі высока ацэнены ў свой час М. Гарэцкім, які пісаў пра яго: «...надта здольны нашаніўскі апавядальнік», «... ён зробіцца адным з самых відных беларускіх белетрыстаў» (Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920. С. 202—203). Проза пісьменніка, праблемная для свайго часу, вызначаецца паглыбленнем у сацыяльныя канфлікты, у пытанні агульнакультурнага, нацыянальнага жыцця, у паводзіны чалавека, яго ўнутраны свет. Апавяданні К. Лейкі засведчылі, што ён не толькі назіральны бытапісальнік і адкрывальнік унутранага свету сваіх герояў, а і лірык, гумарыст, сатырык. Яго проза разнастайная і па жанру, большасць яго празаічных твораў мяжуюць з мастацкім нарысам, некаторыя нагадваюць лірычную імпрэсію. У апавяданні «Кульгавы дзед Раман» створаны прывабны вобраз селяніна-працаўніка, паказана багацце яго духоўнага жыцця. У апавяданні «Панас Крэнт» намаляваны супрацьлеглы тып — вобраз кулака-крывасмока. П'еса К. Лейкі «Снатворны мак», заснаваная на фальклорна-казачным сюжэце, лічыцца першай спробай у беларускай літаратуры стварыць драматычны твор для лялечнага тэатра. *З. П. Мельнікава.*

Бібліяграфія

1.2.

Снатворны мак: Сцэна для дзіцячых тэатраў. Вільня. 1912.

1.3.

1911. Успамін: [Апавяданне] // Н. н. 20 кастр.; Зязюлька: [Верш] // Там жа. 27 кастр.

1912. Кульгавы дзядзька Раман: [Апавяданне] // Зборнік Нашай нівы. Вільня. № 1; Н. н. 19 крас.; Таклюся — сухотніца: [Апавяданне] // Зборнік Нашай нівы. Вільня. № 2; Н. н. 28 чэрв.; Снатворны мак: (Сцэна для дзіцячых тэатраў) // Там жа. 14, 21 снеж.

1913. Лес шуміць: [Апавяданне] // Н. н. 3 кастр.; Панас Крэнт: З беларускага жыцця: [Апавяданне] // Там жа. 7, 14 ліст.

1914. Лепей смерць, чым грэх: Carte postale: [Апавяданне] // Велікодная пісанка. Вільня; Наша нядбайшчына // Н. н. 7 лют. / Пад крыпт. Л-ка К.; Навальніца: [Верш] // Там жа. 13 лют.; Пан Трудоўскі: [Апавяданне] // Там жа. 25 крас.

1915. Абмылка: [Апавяданне] // Н. н. 29 мая, 5 чэрв.

1916. Таклюся — сухотніца: (Беларускія тыпы): [Апавяданне] // Беларускі каляндар на 1916 год. Вільня.

1917. У гадаўшчыну // Гоман. 16 лют. / Пад крыпт. К. Л.

1919. Без хлеба: (Віленскі абразок): [Апавяданне] // Бел. думка. 2 чэрв. / Пад крыпт. К. Л.

1921. Бабуся: (З натуры): [Апавяданне] // Наша думка. 14 студз.

1965. Кульгавы дзядзька Раман; Таклюся — сухотніца: (Беларускія тыпы); Панас Крэнт: (З беларускага жыцця): [Апавяданні] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

1967. Таклюся — сухотніца: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1.

1968. Таклюся — сухотніца: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 12.

1978. Снатворны мак: Сцэна для дзіцячых тэатраў // Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн.

1990. З літаратурнай спадчыны // Маладосць. № 3.

1.4.

1912. Думка: [Верш] / З укр. // Н. н. 15 сак. / Пер. пад крыпт. К. Л.

1.6.

Руская азбука. Харьков, 1893 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Г а р э ц к і М. Лейка Кандрат // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; Г і с т о р ы я беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983. Т. 1. С. 400; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 257—258; К а б р ж ы ц к а я Т., Р а г о й ш а В. Карані дружбы. Мн., 1976. С. 69—71; Л о й к а А. Плеяда старэйшых адраджэнцаў // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2; С е м я н о в і ч А. Беларуская драматургія: (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1961. С. 228—229; Х р о м ч а н к а К. Беларуская мастацкая проза: (Канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1979. С. 106—110.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 254, 256—258. *Т. М. Махнач.*

ЛЕНСУ АЛЕНА

Ленсу (Лянсу) Алена Якаўлеўна [н. 18.4(1.5).1914, Пецярбург], літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1943). Дацэнт (1943).

Нарадзілася і вырасла ў сям'і педагогаў. Бацька, Якаў Якаўлевіч, працаваў сельскім настаўнікам, пазней служачым. Маці, Жураўская Алена Станіславаўна, таксама настаўніца. Спачатку бацькі працавалі ў сельскіх школах каля Токсава пад Ленінградам, пазней жылі ў Ленінградзе. У 1930 А. Ленсу скончыла 8 класаў школы № 73 Ленінграда. У 1931—35 работніца, потым лабарантка ленінградскай папяровай фабрыкі «Дзяржзнак». У 1935 паступіла на факультэт літаратуры і гісторыі, які пазней рэарганізаваны ў філалагічны факультэт Ленінградскага універсітэта. Пасля заканчэння яго (1940) вучылася ў аспірантуры. Калі універсітэт знаходзіўся ў эвакуацыі ў Саратаве, абараніла там кандыдацкую дысертацыю на тэму «Ранняя творчасць Л. М. Талстога». У 1943 уступіла ў партыю. У 1943—51 дацэнт, загадчык кафедры літаратуры Шадрынскага педінстытута (г. Шадрынск Курганскай вобл.). У 1951—80 дацэнт, загадчык кафедры рускай і зарубежнай літаратуры Мінскага педінстытута. У 1980—85 узначальвала аддзел методыкі навучання літаратуры Навукова-даследчага інстытута педагогікі (Мінск). Узнагароджана медалямі, ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Упершыню А. Ленсу выступіла ў друку ў 1953. У сваіх артыкулах і рэцэнзіях распрацоўвае пытанні літаратурных традыцый і ўзаемасувязей (М. Ламаносаў, М. Гогаль, Ф. Дастаеўскі, Л. Талстой, А. Чэхаў, М. Някрасаў, Т. Шаўчэнка, Я. Купала, Я. Колас), тэорыі і методыкі выкладання літаратуры, методыкі аналізу мастацкага твора. Аўтар манаграфій і вучэбна-метадычных дапаможнікаў «Фальклорныя традыцыі ў дакастрычніцкай творчасці Я. Купалы», «Задума. Мастацкая ідэя і вобразны свет літаратурнага твора», «Вывучэнне тэорыі літаратуры ў школе (IV—VII кл.)» і інш.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

За тесную связь пропаганды литературных знаний с жизнью народа. Мн., 1958.

Ленинская теория отражения и вопросы литературы. Мн., 1958.

Пісьменнікі Савецкай Беларусі аб працоўных подзвігах свайго народа. Мн., 1959.

Станаўленне метаду сацыялістычнага рэалізму ў творчасці Янкі Купалы. Мн., 1962. Рэц.: Царанкоў Л. Які разгляд, такія і вывады // ЛіМ. 1962. 19 чэрв.

Пытанні тэорыі літаратуры. Мн., 1964 / Сааўт. М. Лазарук. Рэц.: Дзюбайла П. Прастата і спрошчанасць // ЛіМ. 1965. 5 студз.; Мітраховіч С. Дапаможнік па тэорыі літаратуры // Наст. газ. 1965. 9 чэрв.

Фольклорные традиции в дооктябрьском творчестве Янки Купалы. Мн., 1965. Рэц.: Грынчык М. Янка Купала і народная паэзія // Полымя. 1966. № 8.

Уводзіны ў літаратуразнаўства. Мн., 1970 / Сааўт. М. Лазарук; 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1982.

Дооктябрьское творчество Янки Купалы в свете литературных связей и традиций. Автореф. дис. ... докт. филол. н. Мн., 1972.

Дооктябрьское творчество Купалы в свете литературных связей и традиций: Учеб.-метод. пособие. Мн., 1976.

Художественная идея и образ. Мн., 1978.

Курсовые работы по русской литературе XIX века и советской литературе. Мн., 1978 / Сааўт. І. Разанаў.

Замысел. Художественная идея и образный мир литературного произведения. Мн., 1980.

Слоўнік літаратуразнаўчых тэрмінаў: Дапаможнік для настаўнікаў. Мн., 1983 / Сааўт. М. Лазарук. Рэц.: Крот М. Тым, каго вабіць мастацкае слова // Наст. газ. 1983. 16 ліст.

Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985 / У сааўт.

Вывучэнне тэорыі літаратуры ў школе (IV—VII кл.). Мн., 1985. (Б-ка настаўніка бел. мовы і літ.). Рэц.: Боган У. Аналіз мастацкага твора // Наст. газ. 1985. 21 жн.; Шкраба Р. Асцярожна: школа! // Полымя. 1985. № 12.

Художественная идея и образный мир литературного

произведения: Учеб. пособие для филол. фак. пединститутов БССР. Мн., 1986.

1.3.

1953. Поверхностная статья // Сов. Бел. 16 июня.

1956. «Раскіданае гняздо» Я. Купалы: (Да пытання аб жанры п'есы) // Полымя. № 9; Ф. М. Достоевский // Сов. Бел. 9 февр.

1958. «Раскіданае гняздо» Я. Купалы: (Да пытання аб жанры п'есы) // Янка Купала ў беларускім мастацтве. Мн.; Грунтоўнае даследаванне // ЛіМ. 5 ліп.

1959. Раман аб нашых сучасніках // Полымя. № 2.

1961. Вісарыён Бялінскі // Работніца і сялянка. № 6; Первый поэт Руси // Сов. Бел. 19 нояб.; Большой друг народа: К 140-летию со дня рождения Н. А. Некрасова // Там жа. 10 дек.

1963. З чым нельга пагадзіцца // ЛіМ. 26 крас.

1968. К проблеме горьковских традиций в дооктябрьском творчестве Я. Купалы // Доклады межвузовской научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения А. М. Горького. Мн.; Стих призывный, страстный // Сов. Бел. 15 июня.

1969. «С землей и небом связывает нить...» // Неман. № 12.

1971. Образная сила слова В. И. Ленина // В. И. Ленин и художественная литература. Мн.; Дакастрычніцкая творчасць Купалы і Някрасаў // Полымя. № 12.

1974. Пра стылёвае багацце: [Рэц. на кн.: З а л е с с к а я Л. О романтическом течении в советской литературе. М., 1973] // Полымя. № 1 / Сааўт. А. Семяновіч; Ад беларускіх ніў і ўдзячных сэрцаў братніх // Там жа. № 6.

1976. О петербургских повестях // Гоголь Н. Петербургские повести. Мн.; Художественное время в белорусской поэзии XIX в. // Филологические исследования. Мн.

1977. Художественное время в лирике Ф. Богушевича // Проблемы жанра. Мн.; На шасцідзесяцігадовым рубяжы // Звязда. 3 снеж.

1978. Писатель и действительность; В. И. Ленин о Толстом // Учебное пособие по специальному курсу для студентов-заочников филфака педагогического института. Мн.; Рысы эпасу // Маладосць. № 11.

1980. Художественное время в дооктябрьской поэзии Я. Купалы // Жанр и стиль художественного произведения. Мн.

1982. Фарміраванне і развіццё літаратурных здольнасцей у вучняў сярэдніх класаў у працэсе вывучэння тэарэтычна-літаратурных паняццяў // Адзінства навучання і выхавання на ўроках літаратуры. Мн.; Янка Купала і творчасць Тараса Шаўчэнкі // Янка Купала і Якуб Колас: Некаторыя аспекты творчасці. Мн.

1983. Аналіз рамана І. Мележа «Людзі на балоце» ў святле праграмных патрабаванняў па тэорыі літаратуры // Выкладанне беларускай мовы і літаратуры. Мн.; Вывучэнне паняцця «літаратурны герой» // Шляхі ўдасканалення літаратурнай адукацыі ў школе. Мн.

1984. Идейно-нравственное и эстетическое воспитание учащихся // Педагогические проблемы идейно-нравственного воспитания учащихся в процессе обучения и внеурочной работы. Мн.; Изучение понятия партийности литературы в школе // Преподавание русской литературы. Мн.

1985. Пытанні ўдасканалення методыкі аналізу мастацкага твора ў школе // Методыка аналізу літаратурнага твора ў школе. Мн.; Воспитание патриотизма на уроках литературы // Патриотическое воспитание на уроках литературы и во внеклассной работе. М.; Роль урока в коммунистическом воспитании учащихся // Нар. асвета. № 6; Класавасць мастацкай літаратуры // Там жа. № 11.

1.6.

Ш л я х і ўдасканалення літаратурнай адукацыі ў школе: Зб. навук. прац. Мн., 1983 / Рэд. з М. Лазаруком.

2.3.

На беларускай мове. К а н а ш В., Ц і х а н ч у к М. Шчодры плён // Наст. газ. 1984. 11 ліп.

М. П. Барташэвіч.

ЛЕТКА ІВАН

Летка Іван Антонавіч (н. 14.6.1935, маёнтак Масаляны Гродзенскага пав. Беластоцкага ваяв., цяпер Берастаўвіцкі р-н Гродзенскай вобл.), паэт. Член СП Расіі з 1978.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Антон Васілевіч, удзельнік Кастрычніцкай рэвалюцыі, ваяваў на франтах першай сусветнай і грамадзянскай войнаў. У 1919 калчакаўцамі быў прыгавораны да расстрэлу, але ў апошні момант прысуд адмянілі. У Расію з Гродзеншчыны Летка ўцёк разам са сваёй будучай жонкай Соф'яй Васілеўнай, каб там ажаніцца. У 1925 сям'я А. Леткі вярнулася на Гродзеншчыну, у в. Бадзюкі. Хаты ўласнай не было, жылі ў зямлянцы. З паўгектара ўласнай зямлі сям'я, у якой на той час было васьмёра дзяцей, пракарміцца не магла, таму бацька

наймаўся парабкам. Бацькі былі адукаваныя, шмат чыталі, мелі сваю бібліятэку, якая ў час вайны разышлася па людзях. У Масалянах нарадзіўся апошні ў іх сям'і сын Іван. Маці, якой тады ўжо было 44 гады, пасля родаў хварэла і неўзабаве памерла. У 1941 загінуў бацька. Хлопчык застаўся сіратой. У 1944 пайшоў у першы клас Масалянскай сямігодкі. У 5-м класе захварэў рэўматызмам, цэлую чвэрць лячыўся ў шпіталі і быў пакінуты на другі год. За лета падрыхтаваўся самастойна, здаў экзамены за 5-ы клас і ў 6-ы пайшоў разам з усімі. У 1954 скончыў Масалянскую СШ і паехаў у Маскву да брата. Вучыўся ў медыцынскім вучылішчы, адтуль прызваны ў Савецкую Армію. Дэмабілізаваўшыся, працаваў грузчыкам на бетонным заводзе ў Маскве, мулярам-дэкаратарам у Цэнтральным тэатры Савецкай Арміі, кавалём на аўтазаводзе імя Ліхачова. У 1961 паступіў на завочнае аддзяленне Літаратурнага інстытута і ў 1967 паспяхова абараніў дыплом. Вучобу сумяшчаў з працай на заводзе. З 1971 працаваў майстрам, намеснікам начальніка цэха па вытворчасці, начальнікам участка, інжынерам па кадрах. З 1985 на пенсіі. Узнагароджаны ордэнам Працоўнай Славы, медалём.

Цяга да паэтычнага слова, да народнай песні абудзілася ў І. Леткі ў раннім маленстве. Першы яго верш «На радзіме» апублікаваны ў газеце «Чырвоная змена» (1959), пасля чаго яго вершы сталі часта з'яўляцца на старонках беларускіх перыядычных выданняў, гучаць па радыё. У 1960 у часопісе «Полымя» надрукавана падборка вершаў з прадмовай Р. Бярозкіна. Аўтар зборнікаў паэзіі «Тры крокі ад сонца», «Тры верасні», «Грамы на зімоўцы» і інш. Хараство прыроды, паэтызацыя стваральнай працы, гісторыя і сучаснасць — асноўныя матывы лірыкі паэта. Яркая метафарычная вобразнасць спалучаецца ў яго з апавядальна-спакойным рытмічным ладам. У паэме «Каліноўцы» створаны вобразы гераічных удзельнікаў паўстання 1863—64.

Жыве ў Маскве. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Тры крокі ад сонца: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Бярозкін Р. Чалавек пры агні // Беларусь. 1968. № 4; Кляўко Г. Путы і пратуберанцы // ЛіМ. 1968. 6 лют.; Марціновіч А. // Чырв. змена. 1968. 6 лют.; Мыслівец В. // Вяч. Мінск. 1968. 21 сак.; Шаховіч М. Паэзія моцных рук // Мін. праўда. 1968. 7 чэрв.

Тры верасні: Вершы. Мн., 1970. Рэц.: Семашкевіч Р. На подступах // ЛіМ. 1970. 2 кастр.

Грамы на зімоўцы: Вершы і паэма. Мн., 1974.

Агні ў пралётах: Вершы. Мн., 1991.

1.3.

1959. На радзіме: [Верш] // Чырв. змена. 12 лют.; Голас мой: [Верш] // Там жа. 17 мая; Лётаюць сэрцы: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; «Край васількowага лета...»: [Верш] // Там жа. 26 жн.

1960. Сокал; «Буты»; «Млявы дзень...»; Чалавеку: [Вершы] // Полымя. № 7.

1961. Полымя: [Верш] // Полымя. № 10; Насуплюся часам...: [Верш] // ЛіМ. 17 студз.

1962. Нашы рукі; Маленькі гаспадар: [Вершы] // Маладосць. № 5; Бульба: [Верш] // Полымя. № 12; Не ўзрывайце вышыні: [Верш] // ЛіМ. 19 чэрв.; Шапоча вецце: [Верш] // Чырв. змена. 16 чэрв.

1963. Афрыка: [Верш] // Знамя юности. 5 нояб.; Равеснікі: [Верш] // ЛіМ. 1 сак.; Моўчкі...: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; Сіні дзень: [Верш] // Сел. газ. 10 февр.; Мядзведзь: [Верш] // Чырв. змена. 31 кастр.

1964. Пейзажы: [Верш] // Гродн. правда. 26 сент.

1965. Дарогі; Ля домнаў; Ціхія; Трывога; «Каласамі ўпёрлася жыта ў сіні...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; «Каласамі ўперлася жыта...»: [Верш] / ЛіМ. 9 ліп.

1966. Ільіча я ведаю жывога: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Полымя. № 4.

1967. Лявоніха: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Ільіча я ведаю жывога: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Сынок; Гром: [Вершы] // Беларусь. № 6; Гавораць, нібы сэрца не празрыстае: [Верш] // Маладосць. № 7; З кнігі «Тры крокі ад сонца»: Мая праўда; Тры крокі ад сонца; Апошняя электрычка; Дарога з гор; Чорны колер; Рукі; «Сціснецца сэрца да слёз...»; «Крапіва ў маленстве...»; Харты; Дзеці вайны; Паўлюк Багрым; Вясна ў кузні; «Руду здабывалі ў балотах багі...»; «Жывуць драпежныя звяры...»; «Трэба крычаць...»: [Вершы] // Полымя. № 6; Калі на фронт...: [Верш] // ЛіМ. 11 жн.

1969. Ільіча я ведаю жывога: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.

1970. Мастаўляны: [Верш] // Беларускі каляндар. 1971. Беласток; Ільіча я ведаю жывога: [Верш] // Чырв. змена. 21 студз.

1976. Я зайздрошчу майстрам, што ўстаюць на зары: Малое шчасце; Майстра, ціха!: [Вершы] // ЛіМ. 26 сак.; Ільіча я ведаю жывога: [Верш] // Чырв. змена. 18 сак.

1977. Рукавіцы: [Верш] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Урачысты будзень; Добры дзень, Масаляны!; Восень: [Вершы] // Полымя. № 10; Субботник; «Светает... На работу тороплюсь...»; Характеристика: [Вершы] // Рабочая смена. № 4.

1980. Сябрам юнацкае пары; Стома; «У дзень зарплаты кавалі...»; «Над густою калінай...»; «Пад сцежку даў нырца ручай...»; Надзея; Гусі-лебедзі: [Вершы] // ЛіМ. 18 студз.

1981. Бераставіцкі бальшак: [Верш] // ЛіМ. 7 жн.

1982. Спадчына: [Верш] // Полымя. № 6.

1984. Вячэрняя змена; «Дым. Кузня. Горкае гарэнне...»; На глыбах бетону; Лясы; Балада пра Паўлюка Багрыма; Першы снег: [Вершы] // ЛіМ. 31 жн.

1.5.

На рускую мову. Энергия; Сокол: [Вершы] / Пер. Г. Рябчиков // Техника — молодежи. 1964. № 9; Две руки: [Верш] / Пер. Г. Рябчиков // Там жа. 1966. № 9; Знаю Ильича живым: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Сов. Бел. 1966. 1 мая; Где молоты бьют: [Верш] / Пер. В. Эльхин // Соц. индустрия. 1972. 26 июля; Горячий цех: Тополя; В ночную смену; «Я все могу...»; «Светает...»; Субботник; Характеристика: [Вершы] / Пер. В. Гуринович // Неман. 1975. № 11; Характеристика: [Верш] / Пер. В. Гуринович // Рабоче-крестьян. кор. 1979. № 2; Сокол: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Корни: «Время, погоди маленько...»; Дядьки; «А у нас в октябре...»; Металл и слово; «Тороплюсь...»: [Вершы] / Пер. В. Гуринович // Неман. 1981. № 1; «Светает...»; Характеристика: [Вершы] / Пер. В. Гуринович // Аврора. 1983. № 1; Красная суббота: [Верш] / Пер. Н. Котенко // Гудок. 1983. 16 апр.

На ўкраінскую мову. Бульба: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Прапор. 1963. № 1; Молода гвардія. 1966. 5 груд.

2.3.

На беларускай мове. Бярозкін Р. У добры час // Полымя. 1960. № 7; Вялюгін А. Вершы моцных рук // Летка І. Тры крокі ад сонца. Мн., 1967; Грахоўскі С. Крытэрый патрабавальнасці // Полымя. 1971. № 4. *М. П. Барташэвіч.*

ЛЕЎ КРЭЎЗА

Леў (Лявон) Крэўза Жавускі (дата і месца нараджэння невядомы — 1638, Смаленск), пісьменнік-палеміст 1-й паловы 17 ст., смаленскі уніяцкі архіепіскап.

Паходзіў з дробнай беларускай шляхты на Падляшшы (па мянушцы Бэйда). Будучы чалавекам бедным, пастрыгся ў манахі віленскага манастыра св. Тройцы і прыняў імя Леў. У 1617 без ведама і санкцыі мітрапаліта Іосіфа Вельяміна-Руцкага паслушнікамі быў выбраны архімандрытам. Бачачы здольнасці і стараннасць Льва Крэўзы, мітрапаліт не аспрэчваў гэта рашэнне. І новы архімандрыт апраўдаў давер. Ён стаў падтрымліваць палітыку Руцкага, скіраваную на сцвярджэнне уніяцтва, наладзіў у Вільні публічны дыспут з антыуніятамі. Каб даказаць гістарычную заканамернасць і пераемнасць традыцый Фларэнційскага сабора 1439, удзельнікі якога заклікалі да аб'яднання праваслаўных патрыярхаў з папай рымскім, Леў Крэўза ўзяўся за пяро, імкнучыся знайсці ў далёкай гісторыі, пачынаючы ад часоў хрышчэння Кіеўскай Русі, факты, якія б сведчылі пра адзінства хрысціянскай царквы. Ён напісаў на польскай мове палемічны твор «За сінодам Фларэнцкім» (не збярогся), накіраваны супраць ананімнага праваслаўнага апалагета Клірыка Астрожскага (паводле сведчання М. Возняка, пад гэтым псеўданімам схаваў сваё імя Гаўрыіл Дарафеевіч), які ў 1598 надрукаваў антыуніяцкую «Гісторыю аб разбойніцкім Фларэнційскім саборы». У абарону Брэсцкай уніі 1596 скіраваны таксама яго польскамоўны апалагетычна-палемічны твор «Абарона царкоўнай еднасці, або Доказы, якія сведчаць, чаму грэчаская царква павінна быць аб'ядна-на з лацінскай». Рэкамендаваная да друку па загаду мітрапаліта І. Вельяміна-Руцкага, «Абарона...» выдадзена ў 1617 у Вільні ў друкарні Л. Мамоніча. У гэтым творы Леў Крэўза пераказаў гісторыю уніі, змясціў звесткі пра ўсіх кіеўскіх мітрапалітаў і выказаў думку, што многія з іх імкнуліся да адзінства з Рымам. Друкуючы «Абарону...» на польскай мове, аўтар абяцаў у хуткім часе перавыдаць яе на старабеларускай. Але невядома, ці ажыццявіў сваё абяцанне, бо такое выданне не знойдзена. Апрача двух вышэй названых твораў Леў Крэўза пакінуў пасля сябе польскамоўны рукапіс «Абарона манастыра св. Тройцы», які надрукаваны толькі ў 1702. Гэты рукапіс, рэкамендаваны мітрапаліту і ордэну базыліян, паслужыў у свой час падставай выбрання Льва Крэўзы протаархімандрытам (генералам) ордэна базыліян на кангрэгацыі 1621 у Лаўрышаве. Праз 4 гады мітрапаліт Руцкі прызначыў яго архіепіскапам смаленскім і чарнігаўскім. У Смаленску Леў Крэўза пражыў каля 15 гадоў і пэўны час быў уніяцкім канкурэнтам праваслаўнага епіскапа Ісайі Капінскага. Але канкурэнцыя была нядоўгай: калі ў 1631 памёр праваслаўны мітрапаліт Іоў Барэцкі, І. Капінскі, выбраны кіеўскім мітрапалітам, пакінуў Смаленск. Леў Крэўза застаўся тут адзін і прымаў актыўны ўдзел ва ўсіх справах уніяцкай царквы. Адсюль у 1629 ён ездзіў на сінод у Львоў, дзе меркавалася прымірыць праваслаўных з уніятамі.

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

1.2.

Obrona jedności cerkiewnej abo dowody, ktoremi się pokazuie, iż Grecka cerkiew z Łacińką ma być ziednoczona. Wilno, 1617.

Kazanie o świątobliwym żywocie... oyca Iosaphata Kuncewicza... [Połock?], 1625 / Аўт. спрэчнае.

Obrona monasteru św. Troicy. Wilno, 1702.

Lev Krevza's „Obrona iedności cerkiewney" and Zaxarija Kopysteńskyis „Palinodija": Harvard library of Early Ukrainian literature: Texts. Vol. 3. Harvard, 1988.

1.3.

1878. Obrona jedności cerkiewnej // Памятники полемической литературы в Западной Руси. Спб., 1878. Кн. 1 (РИБ. Т. 4).

2.3.

На рускай мове. Говорский К. Иосафат Кунцевич полотский униятский архиепископ // Вестн. Юго-Зап. и Зап. России. 1862. Т. 2; М. П. Древняя рукописная Палинодия // Лит. епарх. вед. 1898. № 21; Сокол С. Политическая и правовая мысль в Белоруссии XVI — первой половины XVII в. Мн., 1984. С. 117.

Т. М. Махнач.

Леўчык Гальяш [сапр. Ляўковіч Ілья Міхайлавіч; інш. псеўд. Гальяш Л.,. Гляգля Бач, З-пад Мігоўскі, крыпт. Г. Л., Га-Ле; 29.7(7.8).1880, Слонім—1944, Варшава], паэт, празаік, перакладчык.

Нарадзіўся ў сям'і вясковага каваля, які з роднай вёскі Шэйпічы, што ля Ружанаў, пераехаў у Слонім. Г. Леўчык скончыў Слонімскае павятовае вучылішча, служыў у Слоніме пісарчуком у каморніка, у канцылярыях з'езда міравых суддзяў, судовага следчага. З маленства выявіліся яго здольнасці маляваць, іграць на скрыпцы і гітары, спяваць. На курсах у родным горадзе набыў прафесію чарцёжніка. У 1904 выехаў у Варшаву, дзе да пачатку першай сусветнай вайны служыў чарцёжнікам. У пачатку 1920-х гадоў спрабаваў перабрацца на сталае жыхарства ў Вільню, але не ўладкаваўшыся тут на службу, вярнуўся ў Варшаву, дзе часам таксама даводзілася быць беспрацоўным. У Слонім прыязджаў кожнае лета, на бацькавым пляцы пабудаваў невялікі домік. На радзіме яму добра адпачывалася, добра думалася, плённа пісалася. Адарванасць ад радзімы абвастрыла патрыятычныя пачуцці, выклікала патрэбу служыць свайму народу. У 1908—12 рэгулярна супрацоўнічаў з газетай «Наша ніва», дасылаў туды творы, падпісаныя псеўданімам Гальяш Леўчык. Па заданні патрыятычна настроеных сяброў-аднадумцаў збіраў сродкі на пасмяротнае выданне твораў Сяргея Палуяна, яго ж памяці прысвяціў верш «Мне трэба ўмярці», да якога, паводле сведчання сучаснікаў, сам напісаў музыку і які любіў спяваць. Часта са свайго сціплага бюджэту выкройваў сродкі на розныя культурныя і выдавецкія мерапрыемствы, быў актыўным збіральнікам матэрыялаў для Беларускага музея ў Вільні. Г. Леўчык збіраў беларускія друкаваныя выданні (у яго асабістай бібліятэцы, як сведчаць сучаснікі, былі некаторыя нумары «Мужыцкай праўды» К. Каліноўскага, кнігі «Дудка беларуская» Ф. Багушэвіча, «Вянок» М. Багдановіча і інш.). Як жыхар Варшавы аказваў таварыскія паслугі сябрам і знаёмым з Беларусі, якія траплялі ў Польшчу, гуртаваў іх у зямляцтва, падтрымліваў асабістыя сувязі з Я. Купалам і Я. Коласам, быў пад непасрэдным уплывам іх творчасці.

Першыя вершы Г. Леўчык апублікаваў у 1908. У 1912 выдаў у Вільні зборнік вершаў «Чыжык беларускі». Творы яго пераважна настраёвыя, сумныя. Лірычны герой цесна звязаны з народам і пакутуе разам з ім. Пратэст супраць сацыяльнага зла ў гэтага героя выліваўся ў бунт сумлення. Паэт асуджаў адшчапенцаў і прыстасаванцаў («Хто адрокся сваіх»). У зборніку сустракаюцца журботна-меланхалічныя вобразы — адарванага ці засохлага лістка, пустых разор, замшэлых хат, спаленага жалем сэрца. Імперыялістычная вайна і разуменне яе сапраўдных прычын зрабілі значны ўплыў на станаўленне светапогляду і ідэалаў Г. Леўчыка як грамадзяніна і паэта. У яго творчасці з'явіліся антываенныя матывы («Восень», «Стогнуць, енчаць лес і горы» і інш.). У вершах Г. Леўчыка 20-х гадоў важнае месца заняла тэма Заходняй Беларусі. Ад імя суайчыннікаў паэт асуджаў усталяваны тут польскімі ўладамі рэжым. Стварыў шэраг вершаў у жанры палітычнай сатыры (некаторыя з іх змяшчаліся ў часопісе «Маланка»). Творы Г. Леўчыка гэтага часу арганічна ўліваліся ў рэчышча рэвалюцыйнага заходнебеларускага рамантызму, які прадстаўлялі яго сучаснікі У. Жылка, Л. Родзевіч, І. Канчэўскі («Дзіка бура загудзела», «Цень беларускага лірніка», «Волат», «Груганы», «Не нам беларусам» і інш.). У 20-я гады ён напісаў філасофска-медытацыйныя паэмы ў прозе «Хараство» і «Чалавек», у якіх абвяшчаў хараством усеагульную гармонію быцця і праўду мастацкага пазнання, прызваннем чалавека лічыў вечнае ўдасканаленне. У гэты ж час ім створаны празаічныя і публіцыстычныя творы. Г. Леўчык быў непасрэдна звязаны з вызваленчым рухам Заходняй Беларусі, што паступова прыўносіла ў яго творы аптымістычныя матывы. Ён быў актыўным карэспандэнтам дзіцячага часопіса «Заранка», спецыяльна для яго пісаў вершы, вершаваныя загадкі, прозу. Перакладаў для заходнебеларускага чытача лепшыя творы польскай і сусветнай паэзіі. Захавалася эпісталярная спадчына паэта, якая выяўляла яго грамадзянскую актыўнасць (прыкладаў намаганні адкрыць у Вільні выдавецтва «Кніжніца»; грамадскасць прасіла яго ў 1928 даць згоду балаціравацца ў паслы сей-

ма, але ён, бачачы ўзмацненне дыктатуры санацыі, адмовіўся). У 1930-я гады жыў у Слоніме (на вул. 3-га Мая, пазней Чырвонаармейскай у доме 73); у 1939 яго тут наведалі Я. Купала і М. Лынькоў. Г. Леўчык шчыра вітаў вызваленне Заходняй Беларусі і прыезд вядомых пісьменнікаў у сваёй прамове на мітынгу ў грамадскім клубе. Клапоцячыся пра лёс сваёй унікальнай варшаўскай бібліятэкі, ён у тым жа годзе выехаў у Польшчу. У слонімскім доміку засталася жыць жонка Зося, якую ў 1942 расстралялі фашысты. У 1944 варшаўскі дом Г. Леўчыка, дзе ён жыў тады, быў разбураны бомбай, а ў верасні ў акупіраванай польскай сталіцы памёр і ён сам.

Індывідуальную своеасаблівасць паэзіі Г. Леўчыка надаюць шчырасць і высакароднасць аўтарскага пачуцця. Знамянальны ў гэтых адносінах апошні з вядомых нам яго вершаў «Маё ўвасабленне», датаваны 1938. У гады Вялікай Айчыннай вайны верш Г. Леўчыка «Хто адрокся сваіх» быў вельмі папулярны сярод партызан. Пераапрацаваны ў асяроддзі народных мсціўцаў, ён выкарыстоўваўся як лістоўка. Гэты варыянт верша змешчаны ў зборніку «Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны» (Мн., 1961). *З. П. Мельнікава.*

Бібліяграфія

1.1.
Доля і хлеб: Выбр. тв. Мн., 1980. Рэц.: З и н г е р Д. За счастье народа // Гродн. правда. 1980. 11 нояб.; К л і м у ц ь Я. З кагорты першых // Полымя. 1981. № 7; S i e l i c k i F. // Sl. Orient. 1983. Nr 3.
1.2.
Čyžyk białaruski: (Wieršy). Wilnia, 1912.
1.3.
1908. «Хоць цэлы дзень цябе смех браў...»: [Верш] // Н. н. 15 лют.; Іх шкада мне: [Верш] // Там жа. 15 жн.
1909. Ой, цяжка: [Верш] // Н. н. 1 студз.; «Нашай Ніве» ў трэцюю гадаўшчыну: [Верш] // Там жа. 26 ліст.
1910. «Смешна часам баеш, дзядзька...»: [Верш] // Н. н. 8 сак.; Шэрая гадзіна: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Зламайце дудку: [Верш] // Там жа. 8 ліп.
1911. «Усё пераходзе, ўдалі знікае...»; «Я чайка слабая...»: [Вершы] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1911 год. Вільня; Цяжка часам...: [Верш] // Н. н. 7 ліп.; Дружна брацця!..: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Сірата: [Верш] // Там жа. 15 снеж.
1912. Дружна, брацця!..: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; Пры калысцы: [Верш] // Н. н. 2 лют.; «Жальбай зноў спатыкаю вясну...»: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.
1913. «Жальбай зноў спатыкаю вясну...»; Пры калысцы: [Вершы] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 год; Вільня; Малітва каня // Саха. № 15; Мы жывем надзеяй!..: [Верш] // Беларус. 21 лют.; Вечны батрак жыцця: [Верш] // Н. н. 10 кастр.
1914. «Жальбай зноў спатыкаю вясну...»: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1914 год. Вільня; Без працы: (Казка) // Беларус. 2 крас. / Пад крыпт. Л. Аўт. спрэчнае.
1919. Мы жывём надзеяй: [Верш] // Бел. жыццё. 5 чэрв.; Процi — усерасійскі фронт // Беларусь. 16 ліст. / Пад крыпт. Г. Л.; У табары «единой, неделимой» // Там жа. 18, 19 ліст. / Пад крыпт. Г. Л.
1920. Дажынкі на Беларусі ў 1920 г.: [Верш] // Бел. слова (Гродна). 22 кастр. / Пад псеўд. Гальяш Л.; Гдзе выхад? // Беларусь. 25 крас. / Пад крыпт. Г. Л.
1921. Нічога не хочу; Хто адрокся; Дажынкі на Беларусі ў 1920 г.: [Вершы] // Дэкламатар. Вільня; Мы не дбаем (Пераробка з Міцкевіча): [Верш] // Сялян. доля. № 3 / Пад крыпт. Г. Л.; «Стогнуць, енчаць лес і горы...»: [Верш] // Бел. звон. 28 крас.; Следам за дзедам: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Восень: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Нічога не хочу...; Хто адрокся сваіх: [Вершы] // Бел. ведамасці. 23 кастр.; Дажынкі на Беларусі ў 1920 г.: [Верш] // Там жа. 25 снеж.
1922. Прысяга незалежнасці: [Верш] // Наш шлях. № 4 / Пад крыпт. Г. Л.; Поп Іван: (Апавяданне) // Бел. вёска / Пад крыпт. Л. Аўт. спрэчнае; «Жаваранкаў хоры цешаць нашу ніву...»: [Верш] // Бел. звон. 22 крас. / Пад псеўд. Гальяш Л.
1923. З індускіх пагаворак: [Вершы] // Наша будучыня. 14 лют.
1924. Пры калысцы: (Пасвячаю Язэпу Гапановічу): [Верш] // Беларускі дэкламатар. Мн.; Беларусь — мой край: [Верш] // Заходняя Беларусь. Вільня.
1925. «Сваю родну зямлю хто чужынцу прадаў...»; «Мову родную хто пазабыў, асьмеяў...»: [Вершы] // Беларускі Гаспадарскі Каляндар на 1926 год. Вільня; Восень: [Верш] // Правасл. беларус № 17—18; Галгофа: (З Зм. Бядулі): [Апавяданне] // Там жа. № 19—20. / Пад крыпт. Г. Л.; Сон на Нёмане каля Шчары: [Верш] // Студэнцкая думка. № 3; Праф. Карскі аб беларускай мове; Следам за дзедам: (Беларуская прыказка): [Верш] // Там жа. № 4; Сон аб бацькаўшчыне мілай: [Верш] // Крыніца. 26, 31 ліп.
1926. На следстве: [Гумарэска] // Маланка. № 5. / Пад крыпт. Г. Л.; Людзі жывуць і на месяцы...: [Жарт] // Там жа. № 11 / Пад крыпт. Г. Л.; Палітыкі; Кепская пара; Абрабіў бы зямлю: [Жарты] // Там жа. № 13 / Пад крыпт. Г. Л.; Калыханачка: (Песня аб вастрожнай долі); Афарызм цяперашняга часу: [Верш]; Сам-бы не ўтапіўся: [Жарт] // Там жа. № 14. / Пад крыпт. Г. Л.; Мы жывём з надзеяй!: [Верш] // Бел. крыніца. 16 мая; Падарожны: [Верш] // Там жа. 30 мая; «Не нам, беларусам, не нам...»: [Верш] // Там жа. 18 ліп.; «Праўды яснай агні не патухнуць табе!..» [Верш] // Там жа. 1 кастр.; Беларускі сцяг: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; Дзед лірнік над Шчарай: [Верш] // Там жа. 19 ліст.
1927. Мая прадмова; Чыжык; Падаюць лісці: (Ноктурно); «Ніхто маіх не знае слёз...»; «Калі ка мне смерць набрыдзе...»; «Каб усе так слёзы нашага народу...»; «Хто адрокся сваіх...»; Дудачка: (Пасвячаю Р. Зямкевічу); Льецца дожджык; Годзі; Дружна, брацця!..; «Усё, праходзе, ўдалі знікае...»; «Жальбай зноў спатыкаю вясну...»; Мы жывём надзеяй; Я багат, багаты; Восень; На дзяды; Конь-ратай; Сон на Нёмне каля Шчары: [Вершы] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня; Сёмуха: [Верш] // Заранка. № 4; Бяда: [Верш] // Маланка. 1 ліп.; Трыялет: [Верш] // Наша праўда. 27 жн. / Пад крыпт. Га-Ле; Праклён бядам і ліхам: [Верш] // Сялян. ніва. 16 сак. / Пад крыпт. Г. Л.; «Мудра прыгаворка — салодка і горка!»: [Вершы] // Там жа. 2 ліп.
1928. Хто адрокся?: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; Пры калысцы: [Верш] // Дэкламатар. Мн., Годзі!: [Верш] // Страха. 12 лют.
1929. «Жальбой зноў спатыкаю вясну...»: [Верш] // Беларускі каляндар на 1929 год. Вільня.
1931. О, сэрца, ты не плач: [Верш] // Бел. думка. 12 крас.
1932. Хараство: (Абразок) // Нёман. № 3 / Пад крыпт. Г. Л.
1933. Вясна ідзе!: [Верш] // Хрысціянская думка. № 9 / Пад крыпт. Г. Л.
1961. Чыжык; Дружна, брацця!..; Я багат, багаты; Восень: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1.
1962. Я багат, багаты: [Верш] // Ніва. 15 ліп.
1965. Беларуская калыханка; Душыцелям слова: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.
1967. Зламайце дудку; «Каб усе так слёзы нашага народа...»; Пры калысцы: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.

1968. «Ніхто маіх не знае слёз...»; Браце Беларусе!: [Вершы] // Голас Радзімы. № 40.

1970. Чыжык; Ніхто маіх не знае слёз...: [Вершы] // ЛіМ. 24 ліп.

1980. «Я багат, багаты...»: [Верш] // Беларускі каляндар. Беласток; Чыжык; «Ніхто маіх не знае слёз...»; «Хто адрокся сваіх...»: [Вершы] // Ніва. 20 ліп.

1.4.

1921. Т у в і м Ю. Прабіўшы неба грозным вокам...: [Верш] / З пол. // Бел. звон. 19 жн.; Т э т м а е р К. «Ты не гінь, як зране ў бою...»: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Я г о ж. У чайцы на вадзе жыцця: [Верш] / З пол. // Бел. ведамасці. № 7; Зборнік «Бел. ведамасцей». № 2.

1923. Л е с а ў ч ы к і: З паэмы «Władysław IV król Polski i Szwedzki». Leszno, 1649. / З пол. // Крывіч. № 1 / Пер. пад крыпт. Л. Аўт. пер. спрэчнае; Б і л ю н а с Ю. Смерць Брыся / З літ. // Там жа. № 5 / Пер. пад крыпт. Г. Л. Аўт. пер. спрэчнае.

1926. Л я н г е А. Аддай царам усё!: [Верш] / З пол. // Бел. справа. 14 ліп.

1927. Д з е д Мароз: [Верш] / З рус. // Заранка. № 8—9; С ы р а к о м л я У. Лялька: [Верш] / З пол. // Родныя гоні. № 6; «Мудра прыгаворка — салодка і горка!»: [Верш з паметай «Са зборніка трыялетаў»] / З кіт. // Сялян. ніва. 9 ліп.; «Мудра прыгаворка — салодка і горка»: [Верш з паметай «Са зборніка трыялетаў Гальяша Леўчыка»] / З араб. // Там жа. 13 жн.; «Мудра прыгаворка — соладка і горка»: [Вершы з паметай «Са зборніка трыялетаў Гальяша Леўчыка»] / З хіндзі // Там жа. 20 жн.

1.5.

На польскую мову. Hej, bracia!; Jesień / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На ўкраінскую мову. Ой, тяжко...: [Верш] / Пер. М. Шаповал // Літ.-науковий вісник. 1909. № 10.

2.3.

На беларускай мове. В е р а с З. Гальяш Леўчык: [Успаміны] // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; В о й ц і к Л. [Зоська Верас]. Сустрэчы з Гальяшам Леўчыкам // ЛіМ. 1977. 30 вер.; В і р з о ў с к і С. [Біябібліяграфічная нататка да 105-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 7; Г а р э ц к і М. Леўчык Г. // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; Г і с т о р ы я беларускай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981. С. 162; І в е р с А. Гальяш Леўчык у «Нашай ніве» // Беларусь. 1973. № 2; Я г о ж // Далёкі ўспамін // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; К а л е с н і к У. Ветразі Адысея. Мн., 1977. С. 71—73; Я г о ж. Гальяш Леўчык // Калеснік У. Лёсам пазнанае. Мн., 1982; Я г о ж. Даніна сэрца // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; Я г о ж. Зорны спеў. Мн., 1975. С. 173; Л о й к а А. Плеяда старэйшых адраджэнцаў // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2; М а р х е л ь У. Лірнік вясковы. Мн., 1983. С. 185—186; Н о в і к - П я ю н С. Гальяш Леўчык // Ніва. 1980. 20 ліп.; Я г о ж. Дзядзька Гальяш: [Успаміны] // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; Я г о ж. Незабыўная сустрэча // Народны паэт Беларусі. Мн., 1962; Я г о ж. Паэт-нашанівец // Голас Радзімы. 1968. № 40; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р ы л к о М. Лёс паэта // Голас Радзімы. 1970. № 31; С а л а м е в і ч Я. Голас высакароднай душы // ЛіМ. 1980. 25 ліп.; Т у р о н а к Ю. Пра Гальяша Леўчыка // Беларускі каляндар. 1980. Беласток. 1980; Х м а р а С. Гальяш Леўчык // Шлях моладзі. 1938. № 25; Ш а х о в і ч М. Гальяш Леўчык // Ніва. 1980. 28 вер.; Ф - к о Ю. Беларусь у песнях // Бел. эхо. 1918. 30 сент.; Я р о ш М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 147—148.

На польскай мове. e x. [Abramowicz Z. P.] H. Leuczykowi nic nie grozi // Prz. Wileński, 1926. Nr 14; H a l i a s z Leŭczyk // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; S m r e c z y ń s k i K. Twórczość poetycka Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 220; W o b r o n i e poety białoruskiego // Prz. Wileński. 1926. Nr. 13.

На рускай мове. К а р с к и й Е. Илья Левкович // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3; Р ы л к о М. Верный своей лире // Гродн. правда. 1976. 27 нояб.; Я г о ж. Судьба «Чижика белорусского» // Гродн. правда. 1970. 1 авг.; Ш у н д р и к В. Поэт Гальяш Левчик: (О жизненном и творческом пути белорус. поэта) // Гродн. правда. 1963. 30 июля.

На Югаславіі мове. D r e n J. O Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. Nr 9.

2.4.

На беларускай мове. Б і ч э л ь - З а г н е т а в а Д. Гальяш Леўчык: [Верш] // Бічэль-Загнетава Д. Загасцінец. Мн., 1985.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 193; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 261—264. *В. У. Смольская.*

ЛЕЦКА ЯЎГЕН

Лецка Яўген Рыгоравіч (псеўд. Я. В а р а н е ц; н. 20.4.1944, в. Пабрэззе Навагрудскага р-на Гродзенскай вобл.), празаік, крытык, літаратуразнавец, перакладчык. Член СП Беларусі з 1977. Кандыдат філалагічных навук (1980).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Рыгор Іванавіч, маці, Надзея Сільвестраўна, мелі складаную радаслоўную. Паводле сямейнага падання, мужчыны з іх роду пасля разгрому паўстання пад кіраўніцтвам Шаміля былі перабіты, а малых дзяцей са старымі бабулямі выселілі ў Налібоцкую пушчу. А адтуль, пасля паражэння паўстання пад кіраўніцтвам К. Каліноўскага, род быў перасялены на Навагрудчыну. На грамадзянска-патрыятычныя і маральныя пачуцці пісьменніка вялікі ўплыў меў бацька, у мінулым член Беларускай сялянска-работніцкай грамады. У 1951 Я. Лецка пайшоў у першы клас сямігадовай школы, якая размяшчалася ў будынку былога панскага маёнтка Косы Двор. Скончыў Нягневіцкую СШ (1962). У 1962 паступіў на беларускае аддзяленне філфака БДУ. У першы навучальны год трэба было «зарабляць» працоўны стаж, таму адначасова працаваў электракаршчыкам на падшыпнікавым заводзе, грузчыкам на станцыі Мінск-пасажырскі, потым працаваў у складзе будаўнічага атрада, ездзіў гідам-перакладчыкам з турысцкімі групамі па краіне і многае пабачыў. Хоць і лічыўся студэнтам стацыянара, у час вучобы на пятым курсе працаваў настаўнікам Ушанскай школы Бярэзінскага р-на, выкладаў там беларускую мову і літаратуру і нямецкую мову, вёў 4-ы клас, меў гадзіны ў вячэрняй школе. Скончыўшы ў 1967 БДУ, працаваў у Карэлічах інструктарам райкома камсамола, карэспандэнтам-арганізатарам раённага радыёвяшчання. Тут, у раённай газеце «Полымя», упершыню выступіў (1968) як журналіст. У 1968 паступіў у аспірантуру пры кафедры беларускай літаратуры БДУ. Потым працаваў у Інстытуце літаратуры АН БССР (1971—86). З 1986 у выдавецтве «Мастацкая літаратура» — старшы рэдактар рэдакцыі прозы, загадчык рэдакцыі крытыкі, літаратуразнаўства, драматургіі. Старшыня Рады згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына» (з 1990).

Першая публікацыя Я. Лецкі ў рэспубліканскім друку — рэцэнзія ў газеце «Літаратура і мастацтва» (1972). Аўтар аповесцей «Па цаліку», «Дарога ў два канцы», манаграфіі «Выхаваўчая роля літаратуры». Кола інтарэсаў Я. Лецкі даволі шырокае. Аўтар сцэнарыя дакументальнага фільма пра Я. Купалу, перакладае з украінскай мовы, выступае ў перыядычным друку з нарысамі і артыкуламі па вострых праблемах сучаснасці — экалогіі, адносін да роднай мовы і інш.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік, А. М. Пяткевіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Беларуская літаратура за гады савецкай улады: Метадычныя парады лектарам. Мн., 1973.

Па цаліку: Аповесць. Мн., 1977. (Першая кніга празаіка). Рэц.: Атрашкевіч В. Добрага шляху // ЛіМ. 1977. 9 снеж.; Васілевіч А. Багацее проза, багацее... // Полымя. 1978. № 7; Марціновіч А. Азбука Васіля Травеня // Вяч. Мінск. 1978. 16 лют.; Петкевич А. Слово о людских судьбах // Гродн. правда. 1978. 17 февр.; Юрэвіч У. «Я чалавекам быць хачу...» // Маладосць. 1978. № 8.

Вялікая Айчынная вайна ў беларускай прозе. Мн., 1979. (Матэрыял у дапамогу лектару).

Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980. Рэц.: Бугаёў Д. Пафас патрабавальнасці // Полымя. 1981. № 11; Марціновіч А. Літаратура, чытач, выхаванне // Звязда. 1981. 23 ліп.; Няхай М. Прынцыпова, пераканаўча // ЛіМ. 1980. 26 снеж.; Піскун Л. Пошукі духоўных каштоўнасцей // Наст. газ. 1981. 23 снеж.

Современная белорусская проза: (Проблемы идейно-нравственного воспитания личности): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1980.

Дарога ў два канцы: Аповесць. Мн., 1981. Рэц.: Далідовіч Г. Дарогі дадому і ў свет // Полымя. 1982. № 9; Жук І. Калі вяртаемся да сябе // Маладосць. 1982. № 10; Хорсун С. Усе мы з хат... // ЛіМ. 1982. 5 сак.

Хараство і боль жыцця: Нарыс творчасці Вячаслава Адамчыка. Мн., 1985.

1.3.

1972. Ад «Маладняка» да «Узвышша» // Весн. БДУ. Сер. 4. № 2; Роўная сярод роўных: (Беларуская савецкая літаратура да 50-годдзя СССР) // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 6; Второе рождение: [Рэц. на кн.: Бядуля З. Соловей; В дремучих лесах. Мн., 1971] // Неман. № 6; Ад вытокаў да сучаснасці: [Рэц. на кн.: Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972] // Полымя. № 10; Лірык нашага рання // ЛіМ. 4 лют.; Перажытае і надуманае: [Рэц. на кн.: Няхай Р. Туман над стэпам. Мн., 1971] // Там жа. 29 вер.

1973. У дні сённяшнім // Маладосць. № 6; [Рэц. на кн.: Жук А. Асеннія халады. Мн., 1972] // Неман. № 7; Вокам руплівым гаспадара: [Рэц. на кн.: Лехановіч Л. Зялёны трохкутнік. Мн., 1973] // ЛіМ. 2 ліст.

1974. Талент, які многа абяцаў... // Калюга Л. Ні госць, ні гаспадар. Мн.; На трывалым грунце класікі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; Пафас ягонага жыцця: [Рэц. на кн.: Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973] // Маладосць. № 5; Свежы подых дажджоў: [Рэц. на кн.: Далідовіч Г. Дажджы над вёскай. Мн., 1974] // Там жа. № 12; Эхо войны: [Рэц. на кн.: Федотов В. Сорок дней. Мн., 1973] // Неман. № 6; Пераадоленне інертнасці: Літаратурна-мастацкая крытыка на старонках «Полымя» // Звязда. 7 жн.; Роздум над мастацкім словам: [Рэц. на кн.: Шкраба Р. Скарбы. Мн., 1973] // Там жа. 10 снеж.; «...Кто уж начал — тот не начинающий!» // Лит. газ. 11 дек.

1975. Неўміручы подзвіг народу: (Гераічная тэма ў беларускай прозе) // Полымя. № 5; Сцвярджэнне майстэрства: [Рэц. на кн.: Місько П. Калянае лісце. Мн., 1974] // Звязда. 24 вер.

1976. Вопыт пройдзеных пуцявін: [Рэц. на кн.: Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 20—30-я гады. Мн., 1975] // Полымя. № 4; Сугучнасць паэзіі і жыцця: [Рэц. на кн.: Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975] // Звязда. 31 сак.; Жывыя абрысы часу: Па старонках апавяданняў часопіса «Полымя» // Там жа. 25 крас.; Цяпло чалавечнасці: [Рэц. на кн.: Кудравец А. Дзень перад святам. Мн., 1975] // Там жа. 21 вер.; Перакосы тэмы мяшчанства // ЛіМ. 9 крас.; У калаўроце вясёлай фантазіі: [Рэц. на кн.: Семашкевіч Р. Бацька ў калаўроце. Мн., 1976] // Там жа. 19 ліст.; Шлях да свайго героя. [Рэц. на кн. Жук А. Паляванне на старых азёрах. Мн., 1975] // Чырв. змена. 6 студз.

1977. Па цаліку: Аповесць // Маладосць. № 5; Паміж вайной і домам: [Рэц. на кн.: Пташнікаў І. Найдорф. Мн., 1976] // Полымя. № 1; Шлях да сталасці: [Рэц. на кн.: Наўроцкі А. Валун. Мн., 1976] // Там жа. № 2; Чалавек і вайна // Вяч. Мінск. 16 лют.; Мудрае слова крытыкі: [Рэц. на кн.: Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976] // Там жа. 19 мая; Зашчымела сэрца болем: [Рэц. на кн.: Місько П. Мора Герадота. Мн., 1976] // Там жа. 15 ліст.; Асваенне новых даляглядаў: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Два дні і дзве ночы. Мн., 1977] // Звязда. 25 мая; Пра крытыка і грамадзяніна: [Рэц. на кн.: Конан У. Адам Бабарэка. Мн., 1976] // ЛіМ. 17 чэрв.; Маладосць вітаецца з жыццём // Там жа. 26 жн.; Памятай: ты чалавек // Там жа. 30 вер.; Пругкі вецер жыцця: [Рэц. на кн.:

В о р а н а ў М. Ветраны дзень. Мн., 1976] // Чырв. змена. 6 вер.

1978. Крыніцы пульсуюць з зямлі // Маладосць. № 3; На блакітных дарогах Беларусі: [Рэц. на кн.: К і р э е н к а К. Вандроўнае шчасце. Мн., 1977] // Вяч. Мінск. 27 чэрв.; З пазіцый сучаснасці: Беларуская проза: асэнсаванне эпохі, часу, чалавека // Звязда. 8 мая; Цяпло «Халоднай птушкі»: [Рэц. на кн.: Ж у к А. Не забывай мяне. Мн., 1978] // ЛіМ. 13 кастр.

1979. Пачынаецца ўсё з даверу: [Рэц. на кн.: В а р а н о в і ч А. Высокі падмурак. Мн., 1978] // Маладосць. № 10; Постигая бытие народа: [Рэц. на кн.: А д а м ч ы к В. Чужая бацькаўшчына. Мн., 1978] // Неман. № 4; Вайна стукае ў сэрца: [Рэц. на кн.: К а з ь к о В. Суд у Слабадзе. Мн., 1978] // Полымя. № 11; Хараство і боль жыцця: [Рэц. на кн.: А д а м ч ы к В. Чужая бацькаўшчына. Мн., 1978] // Звязда. 30 сак.; Запавет яго жыцця: [Рэц. на кн.: М е л е ж І. Завеі, снежань. Мн. 1978] // ЛіМ. 2 лют.; Пайсці і застацца: [Рэц. на кн.: Б ы к а ў В. Пайсці і не вярнуцца. Мн., 1979] // Там жа. 4 мая.

1980. Тепло активного добра // Дружба народов. № 2; Меж войною и миром // Там жа. № 10; [Рэц. на кн.: М и с ь к о П. Море Геродота. М., 1979] // Лит. обозрение. № 10; Гордасць і сумленне народа // Маладосць. № 6; Дарога ў два канцы: Аповесць // Там жа. № 10; Ён побач з намі // Голас Радзімы. 3 ліп.; Урокі крытыка // ЛіМ. 11 крас.; Спатканне: Урывак з аповесці // Там жа. 11 ліп.

1981. Первооснова добра: [Рэц. на кн.: Г і г е в і ч В. Жыцціва. Мн., 1980] // Лит обозрение. № 5; Дарогай пошуку: [Рэц. на кн.: Г і г е в і ч В. Жыцціва. Мн., 1980] // Полымя. № 2; Даследчык роднага слова: Да 50-годдзя Інстытута літаратуры імя Я. Купалы // Вяч. Мінск. 18 чэрв.; Высакароднасць мэты // Голас Радзімы. 28 мая; Спадчына абавязвае // ЛіМ. 16 студз.; Дзеля супольнай карысці // Там жа. 6 сак.; Падораная радасць // Там жа. 21 жн.; Вяртанне ў перажытае: [Рэц. на кн. Я л о ў ч ы к Л. Дзе яно, шчасце... Мн., 1981] // Там жа. 25 вер.; Талент мужны і шчыры // Чырв. змена. 27 кастр.

1982. «Выше знамя борьбы за свободу и независимость» // Беларусь. № 2; [Рэц. на кн.: К и р е е н к о К. Счастье странствий. Мн., 1981] // Неман. № 12; Скразное прачытанне пісьменніка: [Рэц. на кн.: П я т к е в і ч А. Сюжэт. Кампазіцыя. Характар. Аб прозе Кузьмы Чорнага. Мн., 1981] // Полымя. № 5; Балючая праўда вайны // ЛіМ. 24 вер.; Пад знакам таленту і працы // Там жа. 8 кастр.; З глыбінь народнага жыцця // Чырв. змена. 7 кастр.

1983. Вернасць роднаму краю // Братэрства. Мн.; Шырыня інтарэсаў мастака // Звязда. 14 студз.; Вернасць бацькаўшчыне // ЛіМ. 28 кастр.

1984. Душы празрыстае свячэнне // Маладосць. № 6; Ответственность критика: [Рэц. на кн.: А н д р а ю к С. Жыць чалавекам. Мн., 1983] // Неман. № 6; Каб цякла жывая вада: Нарыс // ЛіМ. 6 студз.; Балючыя старонкі жыцця // Там жа. 16 сак.; Каласы прарастаюць з зярнятак // Там жа. 13 ліп.; Пярэдадзень эпапеі: (Над старонкамі «Знака бяды») // Там жа. 30 ліст.

1985. Балючыя старонкі жыцця: Штрыхі да творчага партрэта Міколы Аўрамчыка // Вобраз — 85. Мн.; «...І ва ўспрыняцці крытыкі» // ЛіМ. 11, 18 студз.; 8 лют.; Вернасць літаратуры // Там жа. 11 сак.; «Юны літаратар» запаліў паходню // Наст. газ. 20 сак.; Экзамены ў ВНУ: знаходкі і страты // Там жа. 19 кастр.

1.4.

Д р о з д У. Крык птушкі ў прыцемку: Аповесць, раман, апавяданні / З укр. Мн., 1989. (Проза народаў СССР).

1983. А й л і с л і А. Дзесьці свяціліся вербы: Аповесць / З азерб. // Братэрства. Мн.

1984. С а л а у х і н У. Вывадак; Камбінаваны вагон; Пад адным дахам; Мокры снег: Апавяданні / З рус. // Салаухін У. Пад адным небам. Мн.

1985. Г е р л о ў с к і А. Сівыя валасы; Дрэва яго сына: [Апавяданні] / З пол. // Далягляды. Мн.

1.5.

На рускую мову. Дорога в два конца: Повести / Пер. Т. Золотухина. М., 1984. Рэц.: Т ы ч к о Г. О неизбежности выбора // Неман. 1985. № 3.

Дорога в оба конца: Повесть / Пер. В. Машков // Неман. 1982. № 9, 10. Рэц.: Ц е й т л и н а Т. И мир вседневный многоцветен... // Знамя юности. 1983. 2 марта.

1.6.

В о б р а з — 81. Мн., 1981 / Скл.

П е с т р а к П. Зб. тв.: У 5 т. Т. 4. Серадзібор: Раман. Мн., 1985 / Рэд.

Ц я п л о на першацвет: Апавяданні маладых беларускіх пісьменнікаў. Мн., 1985 / Скл.

П е р ш ы я сцежкі. Мн., 1987 / Скл.

А к н о ў зялёны сад: Апавяданні. Мн., 1988 / Скл.

Д з я ш к е в і ч М. Ад вытокаў радаводных...: Літ.-крытыч. арт., нарысы, успаміны аўт. Мн., 1991 / Скл.

М р ы й А. Записки Самсона Самосуя: Роман, рассказы. М., 1991 / Скл.

Я ў м е н а ў Л. Зямлі беларускай прыцяжэнне // Голас Радзімы. 1980. 4 вер. / Зап.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 78—81; Г і г е в і ч В. Па дарозе творчасці // ЛіМ. 1982. 12 ліст.; К а в а л е н к а В. Вечная веліч праўды жыцця: (Палемічныя нататкі) // Вобраз — 83. Мн., 1983; Я г о ж. Сучаснасць і літаратура: герой, ідэйнасць, майстэрства // Полымя. 1985. № 7; К а н э Ю. Плынь. Мн., 1983. С. 124—125; Я г о ж. Якімі мы былі — якімі станем // Полымя. 1981. № 8; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а в і к Л. Каб не астыла цяпло зямлі. Мн., 1984. С. 53—55; С і н і ц а П. Вобраз нашага сучасніка // ЛіМ. 1973. 13 ліп.; Т ы ч ы н а М. На службе часу // Там жа. 1978. 17 лют.

На рускай мове. Т ы ч и н а М. Координаты поиска: Заметки о молодой белорусской прозе // Неман. 1979. № 4.

Я. А. Гараднiцкi.

ЛЁСІК ЯЗЭП

Лёсік Язэп Юр'евіч (Іосіф Ягоравіч, Іосіф Юр'евіч; псеўд. Я. Л. Апалчэнец, Л-к., Я. Л., Я. Л-к; 6.11.1883, в. Мікалаеўшчына Мінскага пав., цяпер Стаўбцоўскі р-н Мінскай вобл.— 1.4.1940, Саратаў), празаік, публіцыст, мовазнавец, літаратуразнавец, палітычны дзеяч. Акадэмік АН Беларусі (1928, пазбаўлены звання ў 1930, адноўлены ў 1990).

Бацькі былі арандатарамі ў кн. Радзівілаў. У сям'і было дзесяцёра дзяцей, самы малодшы з іх Язэп скончыў 2 класы Мікалаеўскага народнага вучылішча. У 1897 спрабаваў паступіць у Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю, але на іспытах «зрэзаны» з-за беларускага акцэнту. У 1898 паступіў у Маладзечанскую настаўніцкую семінарыю, але праз год выключаны «за непакорлівасць» без права паступлення ў іншыя навучальныя ўстановы. Адукацыю ўдалося атрымаць у Ноўгарад-Северскім (Чарнігаўшчына), дзе настаўнічаў яго брат Антон і куды ён пераехаў у 1900. Там Я. Лёсік скончыў гарадское вучылішча (1902), здаў экзамен пры гімназіі на званне настаўніка народнай школы і хатняга настаўніка пачатковай школы. Вярнуўшыся на Беларусь, настаўнічаў у Бабруйскай сельскагаспадарчай школе, выкладаў рускую мову. З 1903 Я. Лёсік працаваў у Грамячанскай школе Ноўгарад-Северскага пав. Там ён актыўна ўключыўся ў нелегальны рух, у 1905 арыштаваны за чытанне сялянам газет і каменціраванне тагачасных падзей. Зняволены ў Ноўгарад-Северскую турму. У 1907 меўся быць суд у м. Старадуб, аднак Я. Лёсік уцёк з-пад варты, пераховаўся нейкі час у сваякоў і знаёмых у Стоўбцах. Спрабаваў уцячы за мяжу. Потым 2 гады жыў у старэйшага брата Міхала, які працаваў начальнікам станцыі Красноўка недалёка ад Луганска. У 1911 зноў прыехаў у Ноўгарад-Северскі да брата Антона. Тут ён зноў арыштаваны і асуджаны на пажыццёвае пасяленне ў Сібіры (каля г. Кірэнск Іркуцкай губ., потым Бадайбо). Там ён пазнаёміўся і пасябраваў з А. Гаруном, працягваў самаадукацыю і падтрымліваў сувязь з цэнтрамі тагачаснага беларускага культурна-нацыянальнага адраджэння ў Вільні і Пецярбургу, дасылаў карэспандэнцыі, апавяданні і вершы ў газету «Наша ніва».

З Сібіры на Беларусь Я. Лёсік вярнуўся пасля Лютаўскай рэвалюцыі 1917. Пасяліўся ў Мінску. Уступіў у Беларускую сацыялістычную грамаду (БСГ), увайшоў у Беларускі нацыянальны камітэт, рэдагаваў яго газету «Вольная Беларусь» (1917—18). Адзін з арганізатараў беларускіх курсаў. 28.7.1917 выставіў сваю кандыдатуру ад БСГ у гласныя Мінскай гарадской думы. Пад час працы 2-га з'езда беларускіх нацыянальных арганізацый (21—23.7.1917) удзельнічаў у арганізацыі Беларускага вучыцельскага хаўруса, выбраны старшынёй Выканаўчага камітэта Цэнтральнай рады беларускіх арганізацый (ЦРБА). Улетку пазнаёміўся з дачкой пісьменніка Ядвігіна Ш. В. Лявіцкай, з якой увосень 1917 узяў шлюб. Удзельнічаў у рабоце І сесіі ЦРБА (18—19.8.1917), увайшоў у Вялікую Беларускую раду, створаную на II сесіі ЦРБА (28—30.10.1917). Прымаў удзел у Беларускім навуковым з'ездзе (28.12.1917) і ў працы Усебеларускага з'езда (28—30.12.1917). У лютым 1918 удзельнічаў у працы Народнага сакратарыяту Беларусі і абвяшчэнні Беларускай народнай рэспублікі, увайшоў у склад яе Рады і некаторы час з'яўляўся старшынёй прэзідыума Рады БНР. Удзельнічаў у стварэнні Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі. Адначасова выкладаў на курсах беларусазнаўства і беларускіх курсах. Пры часе акупацыі Беларусі польскімі войскамі (1919—20) супрацоўнічаў у газетах «Звон» і «Беларусь» (апошнюю пэўны час рэдагаваў). Уваходзіў у склад Найвышэйшай беларускай рады. Тады ж пачаў працу над «Практычнай граматыкай беларускай мовы» і хрэстаматыяй па беларускай літаратуры «Наша крыніца». З устанаўленнем савецкай улады летам 1920 Я. Лёсік арыштаваны, але па хадайніцтву У. Ігнатоўскага вызвалены з турмы. У наступныя гады, адыйшоўшы ад палітыкі, прысвяціў сябе педагагічнай і навуковай дзейнасці. З ліпеня 1921 чытаў курс беларускай мовы ў БДУ і на 10-месячных беларускіх лектарскіх курсах. У 1922 абраны сапраўдным членам Інбелкульта, удзельнічаў у рабоце Тэрміналагічнай камісіі. Чытаў лекцыі ў Белпедтэхнікуме. У лістападзе 1926 выступіў з прамовай на Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе правапісу і азбукі. У 1928 зацверджаны правадзейным членам Беларускай Акадэміі навук (БАН). З'яўляўся дырэктарам Інстытута навуковай мовы. У пачатку 1930 пры-

значаны старшынёй Тэрміналагічнай камісіі. У 1920-я гады стварыў некалькі падручнікаў па беларускай мове: для школ — «Школьную граматыку», для тэхнікумаў — «Фанетыку», «Марфалогію» і «Сінтаксіс». Апрача гэтага ў перыядычным друку публікаваліся ягоныя публіцыстычныя артыкулы, пераклады, папулярна выкладзеныя навуковыя працы, апавяданні.

Летам 1930 Я. Лёсік паехаў у Мацэсту (Каўказ), каб падлячыцца ад ішыясу, набытага ў Сібіры. Там 17.7 быў арыштаваны па справе неіснаваўшага «Саюза вызвалення Беларусі». У адпаведнасці з прысудам калегіі ОГПУ ад 10.4.1931 высланы на 5 год у г. Камышын над Волгай. Там працы не знайшоў, таму жыў у г. Нікалаеўскім, выкладаў у педтэхнікуме. Летам 1933 да яго пераехала сям'я. У лістападзе 1934 пастановай УЦВК амнісцiраваны. Улетку 1935 прасіў дазволу на вяртанне ў Мінск, але атрымаўшы катэгарычную адмову, пераехаў з сям'ёй на Браншчыну. Год працаваў настаўнікам у Малавышкаўскай школе (ст. Злынка), адкуль наведваўся ў Гомель. Потым яму і тут адмовілі ў працы. Летам 1936 перасяліўся ў в. Дубаўка Саратаўскай вобл., дзе выкладаў у школе. Праз год яму зноў адмовілі ў працы. Восенню 1937 з сям'ёй пераехаў у г. Аткарск, дзе выкладаў у педтэхнікуме рускую мову і літаратуру. У час ссылкі напісаў сваю апошнюю працу — «Сінтаксіс рускай мовы» для педвучылішчаў. Рукапіс забраны ў час вобыску пры апошнім арышце (25.6.1938). Спачатку Я. Лёсік адбываў зняволенне ў Аткарскай турме, потым пераведзены ў саратаўскую турму. Апошнюю звестку сям'я атрымала ад яго 16.7.1938 (гэта была паштоўка, у якой ён развітваўся з сям'ёй). Я. Лёсіка расстралялі ў саратаўскай турме адразу пасля абвяшчэння пастановы так званай Асобай нарады пры НКУС СССР ад 31.3.1940. Справа 1938 спынена Саратаўскім абласным судом у 1958. Справа 1931 спынена судовай калегіяй Вярхоўнага суда БССР у 1988. У Стаўрапальскім краі жывуць дачка Я. Лёсіка Алеся, хросніца Я. Купалы, і сын Юры.

Літаратурную дзейнасць Я. Лёсік пачаў як празаік. Першы яго апублікаваны твор — пераклад даўнейшай грэчаскай казкі «Геркулес і селянін» (змешчаны ў «Нашай ніве» за 1912). Неўзабаве там жа з'явіліся яго допісы і карэспандэнцыі, а ў канцы 1912 — апавяданне «Ня ўсе ж разам, ягамосьці!» і публіцыстычныя нататкі «Пра лёс беларускага народа і яго мовы». У далейшым Я. Лёсік найболей праявіў сябе як публіцыст, хаця яго прыроджаная адоранасць і разуменне асветніцка-адраджэнцкіх задач тагачаснай беларускай літаратуры выяўляліся то ў вершаваных спробах (вершы друкаваў пад псеўд. Апалчэнец і крыпт. Я. Л.), то ў больш характэрных для яго празаічных жанрах. У 1921 рыхтаваўся да друку зборнік яго мастацкай прозы «Родныя вобразы», але быў забаронены. Кнігі Я. Лёсіка ў 20-я гады падвяргаліся значным цэнзурным праўкам.

Прозе Я. Лёсіка ўласціва эпічнасць, імкненне даць разгорнутую характарыстыку тыпажу, багатая палітра вобразна-маляўнічых сродкаў, псіхалагічная праўдзівасць. Асобую ўвагу звяртаў на канкрэтыку, дэталі быту, пейзажу, аднак Я. Лёсіка нельга назваць бытаапісальнікам. Ён па-мастацку выяўляў душу простага беларуса, пазбягаючы пры гэтым тэндэнцыйнасці. Пераклаў на беларускую мову «Маніфест Камуністычнай партыі», перарабіў на сучасную мову «Пінскую шляхту» В. Дуніна-Марцінкевіча. Публіцыстычны талент Я. Лёсіка асабліва яскрава раскрыўся ў 1917—20, калі ён шмат выступаў у друку па нацыянальным пытанні, якое найбольш востра хвалявала яго ў той час. Менавіта публіцыстыку ставіў Я. Лёсіку ў галоўную заслугу М. Гарэцкі, аднак з жалем дадаваў, што публіцыст у ім, магчыма, міжволі зашкодзіў белетрысту. Гарэцкі падкрэсліваў талент Лёсіка-апавядальніка (асабліва адзначаў яго «Апавяданне без назвы»), вылучаў нацыянальны характар яго творчасці. Праз цяжкія напластаванні доўгатэрміновых рэпрэсіўных забарон і агавораў усё ж прабіліся прарочыя словы М. Гарэцкага пра Я. Лёсіка: «Гэтага слаўнага пісьменніка чакае яшчэ слаўнейшая будучыня».

І. Э. Багдановіч, А. У. Жынкін.

Бібліяграфія

1.2.

«Ня ўсе ж разам, ягомосці!..». Вільня, 1914. Вільня, 1924.

Аўтаномія Беларусі. Мн., 1917; 2 выд., ксеракап. Мн., 1990.

Як Мікіта бараніў сваіх. Мн., 1917 / Сааўт. М. Міцкевіч.

Практычная граматыка беларускае мовы: Курс першы. Мн., 1921. Рэц.: Аглядальнік // Вестн. Наркомпроса ССРБ. 1921. № 2; Шукевич-Третьяков. Под фирмой патриотизма // Звезда. 1922. 26 сент.; 2 выд. Практычная граматыка беларускае мовы: Часць I. Мн., 1922; Практычная граматыка беларускае мовы: Часць II: Кароткі курс этымалогіі і сінтаксісу. Мн., 1922; 3 выд. Пачатковая граматыка. Мн., 1925; 4 выд., нанава напіс. Школьная граматыка беларускае мовы. Мн., 1926. Рэц.: Замбржыцкі С. // Асвета. 1927. № 2; Цвяткоў Л. // Там жа. 1927. № 2; 5 выд. Мн., 1927; 6 выд. Мн., 1927; 7 выд. Мн., 1928; 8 выд. выпр. Мн., 1929.

Беларуская мова: Пачатковая граматыка. Мн., 1924. Рэц.: А-нік // Асвета. 1924. № 2.

Беларуская мова: Правапіс. Мн., 1924. Рэц.: А-нік // Асвета. 1924. № 1; 2 выд., перапрац. і дап. Беларускі правапіс. Мн., 1925; 3 выд. Мн., 1926; 4 выд., нанава перапрац. і дап. Мн., 1927; Рэц.: Цвяткоў Л., Астроўскі Р. // Асвета. 1927. № 3; 5 выд. Мн., 1927; 6 выд., папр. і дап. Мн., 1928; 7 выд. Мн., 1928; 8 выд., выпр. Мн., 1929.

Сінтаксіс беларускае мовы. Мн., 1925; 2 выд., перароб. Мн., 1926. Рэц.: Цвяткоў Л. // Асвета. 1926. № 8.

У справе рэформы нашае азбукі. Мн., 1925. Спрашчэнне правапісу. Мн., 1926.

Да рэформы беларускага правапісу. Мн., 1926 / Сааўт. А. Лёсік.

Граматыка беларускае мовы: Фанетыка. Мн., 1926. Рэц.: Цвяткоў Л. // Асвета. 1926. № 8.

Граматыка беларускае мовы: Марфалогія. Мн., 1927.

1.3.

1912. Геркулес і селянін: (Даўнейшая грэцкая казка) // Зборнік «Нашае нівы». Вільня. № 2; Н. н. 26 ліп.; Сібір, г. Кірэнск, Іркуцкай губ. [Карэспандэнцыя] // Н. н. 23 лют.; Не ўсё ж разам, ягомосці!: [Апавяданне] // Там жа. 2, 9 ліст.; 1906—1912 // Там жа. 16 ліст. / У сааўт.

1913. Украінска-беларуская вечарынка ў Сібіры // Н. н. 10 студз. / Пад крыпт. Я. Л.

1914. Віншаванне з салдатаў: [Верш] // Беларус. 24 снеж. / Пад псеўд. Я. Л. Апалчэнец; Ці

запраўды мы ніколі не будзем мець свайго Міцкевіча, Пушкіна, Сенкевіча, Талстога? // Н. н. 7 лют. / Пад крыпт. Я. Л.; Першынка: [Апавяданне] // Там жа. 27 сак.

1916. Геркулес і селянін: (Даўнейшая грэцкая казка) // Беларускі каляндар на 1916 г. Вільня.

1917. Апавяданне без назвы: Яўхім-Плашка // Літаратурны зборнік «Вольнае Беларусі». Мн. Сш. 1 / Пад крыпт. Я. Л-к.; Як учынілася рэвалюцыя / Пад крыпт. Я. Л.; Апавяданне без назвы: Яўхім-Плашка // Вольная Беларусь. 28 мая; Нацыянальны ўціск // Там жа. 11 чэрв. / Пад крыпт. Я. Л-к; Настаўніцкі з'езд // Там жа. 20 чэрв. / Пад крыпт. Я. Л-к; Вялікі дзень на Украіне // Там жа. 24 чэрв. / Пад крыпт. Я. Л-к; Цёмныя сілы заварушыліся // Там жа. 1 ліп. / Пад крыпт. Я. Л-к; Хто вінавайца вайны // Там жа. 1, 26 ліп.; 3 жн.; Эканамічны заняпад Дзяржавы Расійскай // Там жа. 7 ліп. / Пад крыпт. Я. Л.; Пара звярнуць увагу // Там жа. 21 ліп. / Пад крыпт. Я. Л-к; Беларуская Рада // Там жа. 3 жн. / Пад крыпт. Я. Л-к; Наша культурнае свята // Там жа. 8 жн. / Пад крыпт. Я. Л-к; Што рабіць? // Там жа. 17 жн. / Пад крыпт. Я. Л-к; Сон рэдактара: (Маленькі фельетон) / Пад крыпт. Я. Л.; Няма веры; «Чаму гэта так?» // Там жа. 23 жн.; Граматыка і родная мова // Там жа. 30 жн. / Пад крыпт. Я. Л-к; Цэркаў і дэмакратыя // Там жа. 6 вер. / Пад крыпт. Я. Л-к; Апавяданне без назвы: Гаронім-ляснік // Там жа. 6, 11 вер.; Нашы патрэбы // Там жа. 11, 17 вер., 4, 9 кастр. / Пад крыпт. Я. Л-к; Расійская рэспубліка // Там жа. 29 вер. / Пад крыпт. Я. Л.; Расійскае бязладдзе // Там жа. 15 кастр. / Пад крыпт. Я. Л-к; Устаноўчы Сойм // Там жа. 19 кастр. / Пад крыпт. Я. Л-к; Савет Расійскай Рэспублікі // Там жа. 26 кастр. / Пад крыпт. Я. Л-к; Вялікая Беларуская Рада // Там жа. 30 кастр. / Пад крыпт. Я. Л-к; Паўстанне і нашы заданні // Там жа. 8 ліст. / Пад крыпт. Я. Л-к; Сучасны момант / Пад крыпт. Я. Л-к; Падзеі апошняга часу: Хто такія бальшавікі? / Пад крыпт. Я. Л. // Там жа. 14 ліст.; Шлях паратунку; Падзеі апошняга часу: Скуткі бальшавіцкага паўстання // Там жа. 19 ліст. / Пад крыпт. Я. Л-к; Украінская Рэспубліка і этнаграфічныя граніцы / Пад крыпт. Я. Л-к; На што нам федэрацыя? / Пад крыпт. Я. Л. // Там жа. 23 ліст.; Нашыя адносіны да агульна-дзяржаўнага Сойму: Тлумачэнне // Там жа. 30 ліст. / Пад крыпт. Я. Л.; «Антось Лата»: «Сцэнічныя творы» Тараса Гушчы // Там жа. 8 снеж.; Вайна і мір; Кручаныя // Там жа. 21 снеж. / Пад крыпт. Я. Л-к.

1918. Што трэба ведаць кожнаму беларусу // Выданне «Вольнае Беларусі». Мн.; Сяло Мікалаеўшчына, Мінск[ага] павету // Вольная Беларусь. 7 студз; Наш правапіс // Там жа. 28 студз., 21 крас. / Пад крыпт. Я. Л-к; Родная мова і яе значэнне // Там жа. 24 лют.; 3, 10 сак. / Пад крыпт. Я. Л-к; Мір і Беларусь; Памятка беларусам маскоўскай прыхільнасці // Там жа. 10 сак. / Пад крыпт. Я. Л-к; Паўночныя Балканы // Там жа. 17 сак. / Пад крыпт. Я. Л.; Гісторыя Вялікага княства Літоўска-Беларускага: (Павэдлуг летапісаў) // Там жа. 24 сак. / Пад крыпт. Я. Л-к; Устаўная Грамата да народаў Беларусі // Там жа. 31 сак. / Без подпісу; Нёман: (Абразок) // Там жа. 14 крас.; Гісторыя вялікага княства Літоўска-Беларускага: (Павэдлуг летапісаў) // Там жа. 21 крас. / Пад крыпт. Л-к; Беларусь і Украіна // Там жа. 28 крас. / Пад крыпт. Я. Л-к; Рабочы стан пануючых і прыгвалчаных нацый // Там жа. 23 чэрв. / Пад крыпт. Я. Л-к; Памяткі старасвецкай беларускай мовы і пісьменства // Там жа. 30 чэрв. / Пад крыпт. Я. Л.; Апавяданне без назвы: Наша гаспода; Каля карчмы; Дома // Там жа. 6 ліп.; Нашы масты: (Гістарычныя нарысы паводлуг кнігі Сямёнава «Живописная Россия») // Там жа. 6 ліп., 4 жн., 3, 15, 22, 29 вер., 20 кастр. / Пад крыпт. Я. Л-к; [Рэц. на кн.: Гарун А. Матчын Дар. Мн., 1918] / Пад крыпт. Я. Л-к; [Рэц. на кн.: Луцкевіч А., Станкевіч Я. Беларускі правапіс. Вільня, 1918] / Пад крыпт. Я. Л. // Там жа. 14 ліп.; Апавяданне без назвы: Падарож да навукі // Там жа. 11 жн. / Пад прозв. Я. Ліосік; [Рэц. на кн.: Гарэцкія М. і Г. Руска-Беларускі слоўнік. Смаленск, 1918; Карскій Е. Белорусская речь: Очерки народного языка с историческим освещением. Пг., 1918] // Там жа. 18 жн. / Пад крыпт. Я. Л.; Апавяданне без назвы: «Панскія дзяўчаты», або Юзікава натура // Там жа. 6 кастр.

1919. Байка Багдана Хмяльніцкага: [Апавяданне] // Беларусь. 22 кастр.; Да агульнага ведама // Там жа. 18 ліст.; Апавяданне без назвы // Там жа. 20, 21 ліст.; Па валачобнаму: [Апавяданне] // Там жа. 2—4 снеж.; «Мой ты краю, родны, мілы...»: [Верш] // Звон. 25 жн. / Пад крыпт. Я. Л.; Чаму мы пішам Менск, а не Мінск // Там жа. 27 жн. / Пад крыпт. Я. Л-к; Кароткая гісторыя культурнага жыцця беларускага народу // Там жа. 27 жн., 1, 3 вер. / Пад крыпт. Я. Л-к; Каму гэта патрэбна? // Там жа. 29 жн. / Пад крыпт. Я. Л-к; Чытанне абвестак: (Кароткі фельетон) // Там жа. 1 вер. / Пад крыпт. Я. Л-к.

1920. Беларускія прыказкі // Рунь № 9—10; Некалькі слоў беларускім святарам // Беларусь. 9 чэрв.; Прадмова Яна Чачота да яго зборніка «Сялянскія песні з-пад Нёмна і Дзвіны, некаторыя прыказкі і ідыятызмы [ідыёмы] у мове славяна-крывіцкай, з увагамі над ёю зробленымі», выданага ў Вільні ў 1846 г. // Там жа. 13 чэрв. / Пад крыпт. Я. Л.; Польска-літоўскія адносіны і Беларусь // Там жа. 20 чэрв. / Пад крыпт. Я. Л-к; З жыцця Менску // Н. н. 29 ліст. / Пад крыпт. Я. Л.

1921. Беларуская «Энеіда навыварат»; Значэнне «Энеіды» // Вольны сцяг. № 5; «Літва-Беларусь»: (Гістарычныя выведы) // Шк. и культура Сов. Бел. № 1—2.

1922. Бітва пад Грунвальдам у апісанні хронікі Быхаўца, Длугаша Бельскага і інш.; Нацыянальны элемент у творчасці Я. Коласа // Адраджэнне. № 1; [Прамова на магіле А. Бурбіса] // Сав. Бел. 21 сак.

1923. «Не ўсё ж разам, ягамосьці»: (Адрывак); Апавяданне без назвы: (Яўхім Плашка): [Апавяданні] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; З прадмовы перакладчыка да «Камуністычнага Маніфесту» // Сав. Бел. 15 сак; У справе рэформы нашай азбукі // Там жа. 6, 7 ліп.

1924. Культурны стан Беларусі к моманту Лютаўскае рэвалюцыі // Беларусь. Мн.; [Рэц. на кн.: Некрашэвіч С. Роднае слова. М.; Пг., 1923. Ч. 1] // Полымя. № 1; Некаторыя ўвагі да беларускай літаратурнай мовы // Там жа. № 2, 3.

1925. Кепска рабілі нашыя продкі... // Беларускі Гаспадарскі Каляндар на 1926 год. Вільня; Неўстаноўленыя выпадкі нашага правапісу // Полымя. № 2; Некаторыя ўвагі да беларускай літаратурнай мовы // Там жа. № 5.

1926. Да «рэвізіі» беларускага правапісу // Асвета. № 5; Да рэформы беларускага правапісу // Полымя. № 6 / Сааўт. А. Лёсік; Да рэформы беларускае азбукі // Звязда. 17 ліст.; Заключнае слова тав. Лёсіка // Там жа. 18 ліст.; Спрашчэнне беларускага правапісу // Там жа. 19 ліст.; Спрашчэнне правапісу // Сав. Бел. 9, 11, 18, 21, 22 вер.

1927. «Ня ўсе ж разам, ягамосці»; Апавяданне без назвы; Гаронім у дарозе: [Апавяданні] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 году). Вільня; Тэрміналагічная работа ў Інбелкульце і на мясцох // Асвета. № 8 / Сааўт. А. Цвяткоў; Тэрміналагічная работа ў Інбелкульце і збіранне народных тэрмінаў // Наш край. № 12; [Рэц. на кн.: Байкоў М., Некрашэвіч С. Беларускі слоўнік. Мн., 1926] // Узвышша. № 2; Граматычныя нататкі // Там жа. № 5; Да рэформы беларускай азбукі: (З даклада члена Інбелкульта Я. Лёсіка) // Голас Беларуса. 23 лют.

1928. Граматычны склад мовы Ц. Гартнага // Полымя. № 10; **1929.** № 5, 7; Цікавішся — прачытай: («Лекцыі па гісторыі беларускай мовы» О. Лexcanовіча) // Сав. Бел. 2, 3 лют.; Лісты ў рэдакцыю // Там жа. 24 лют.; Дзесяцігоддзе беларускае граматыкі (1918—1928) // Там жа. 6 мая; Беларуская Акадэмія навук і яе метад работы // Там жа. 1 ліст.

1929. Графіка, правапіс і мова ў тэстаменце кн. Саломерацкага і ў двух другіх дакументах з папер Са-

ломерацкіх XVI ст. // Зап. аддзелу гуманіт. н. Кн. 9 Працы клясы філёлёгіі. Т. 2.

1.4.

1918. Д у н і н - М а р ц і н к е в і ч В. Залёты: [Пераклад польскага тэксту] // Вольная Беларусь. 24 сак.; Я г о ж. Пінская шляхта: [Пер. з «пінчуцкай гаворкі»] // Там жа. 3, 15 вер.

1922. Б а р ш ч э ў с к і Я. Шляхціч Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях: Ваўкалак, беларуская легенда / З пол. // Адраджэнне. № 1.

1923. С а ф р о н а ў. Нацыянальнае пытанне і пралетарыят / З рус. // Сав. Бел. 17, 24, 25, 30 студз.; М а р к с К., Э н г е л ь с Ф. Маніфэст Камуністычнай партыі // Там жа. 7—11 сак.

1.6.

Н а ш а крыніца: Другое чытанне для пачатковых беларускіх школ. (З рысункамі). Мн., 1919 / Скл.

Н а ш а крыніца: Чытанне для беларускіх школ. Ч. 1. Мн., 1920; Ч. 2. Мн., 1920; Ч. 3 і 4. Мн., 1920. Рэц.: // Вольны Сцяг. 1926. № 1; 2 выд. Берлін, 1922; 3 выд. Рыга, 1927 / Скл.

Д з е л я чаго і як пішуцца прыгаворы пра навучэнне ў роднай мове // Вольная Беларусь. 1917. 30 жн. / Публ.; Б е л а р у с к і я прыказкі // Рунь. 1920. № 9—10 / Публ.; З п а п е р а ў К. Каганца; З Б а г д а н а Залескага // Вольны сцяг. 1921. № 2 / Публ.; К а г а н е ц К. Нашыя птушкі // Зоркі. 1921. № 2 / Публ.; Н я с к о н ч а н ы я творы К. Каганца // Адраджэнне. 1922. № 1 / Публ.

2.3.

На беларускай мове. Б а й к о ў М. Да пытання аб метадах і прыёмах нашае крытыкі // Полымя. 1928. № 1; Г а р э ц к і М. Лёсік Язэп // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 4 выд. Мн., 1926; Д у б о ў к а У. Да пытання аб рэформе нашае азбукі // Сав. Бел. 1923. 24 ліп.; Ж ы л у н о в і ч З. [Гартны Ц.]. «Нацыянал-дэмакраты за працай» // Маладняк. 1930. № 11, 12; К с я н е в і ч Я. Адкрыццё курсаў для паватовых настаўнікаў // Беларусь. 1919. 24 кастр.; Л і м а н о ў с к і Я. За два гады класавай барацьбы ў літаратуры // Маладняк. 1931. № 6, 7; Л у ц к е в і ч А. Аб наш правапіс // Гоман. 1918. 9 крас.; Н е к р а ш э в і ч С. Да пытання аб рэформе нашага правапісу // Звязда. 1926. 19 ліст.; С а ч а н к а Б. Дазволю сабе нагадаць... // ЛіМ. 1989. 16 чэрв.; Ш ч э р б і н В. Класавы дальтанізм: Каму патрэбна рэанімацыя «навуковых» поглядаў Язэпа Лёсіка? // Звязда. 1987. 20 вер.

На рускай мове. К л е й н б о р т Л. [Я. Лесик] // Молодая Белоруссия. Мн., 1928; С и д о р е в и ч А. Долгий путь к истине: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Айзенштадт // Знамя юности. 1988. 10 нояб.

2.4.

На беларускай мове. Г а р у н А. З песняў няволі: [Верш] // Гарун А. Матчын дар. Мн., 1918.

3.1.

ЦДАКР Беларусі, ф. 42, воп. 1, спр. 516, л. 17—18; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, спр. 194—195, ф. 30, воп. 1, адз. зах. 475, 490, 1056, 1311, 1346; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 266, 267; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 66, воп. 1, адз. зах. 1409; ЦДГА Беларусі, ф. 24, воп. 1, адз. зах. 3666, спр. 36, 42. *З. У. Драздова, А. У. Жынкін.*

ЛІМАНОЎСКІ ЯНКА

Ліманоўскі Янка (Іван Міхайлавіч; н. 1896, Дзісеншчына), празаік, крытык, літаратуразнавец, тэатральны дзеяч.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Скончыўшы рэальнае вучылішча, вучыўся на агракурсах. У 1915 прызваны ў царскую армію. У сакавіку 1918 уступіў у РСДРП(б). На баку Чырвонай Арміі ўдзельнічаў у баях супраць нямецкіх і белапольскіх войскаў, быў ваенным камісарам дывізіі. Потым на розных ваенных і савецкіх пасадах. Адзін з арганізатараў і кіраўнікоў Беларускай асацыяцыі пралетарскіх пісьменнікаў. Быў намеснікам дырэктара Інстытута літаратуры і мастацтва АН БССР. У час нямецкай акупацыі працаваў у Мінску ў беларускім тэатры. У 1944 выехаў у Германію. Потым перасяліўся ў ЗША, дзе нейкі час быў лесарубам, потым узначальваў управу Беларускага інстытута навукі і мастацтва (Нью-Йорк). Уваходзіў у эмігранцкі ўрад (БНР), але потым выйшаў з яго. Некалькі разоў прыязджаў у СССР, бываў у Мінску.

Друкавацца пачаў у 1920. Першае апавяданне апублікаваў у 1925 («Полымя», № 1). Аўтар аповесцей «Вецер з Усходу», «Знойдзены клад», «Два шляхі», рамана «Над абрывам» і іншых празаічных твораў. Асноўная іх тэматыка — станаўленне савецкай улады на Беларусі, першыя сацыялістычныя пераўтварэнні. Аднак паказаны яны спрошчана, схематычна, учынкі герояў недастаткова псіхалагічна матываваны, моўная культура невысокая. Пасля вайны адышоў ад літаратурнай творчасці. *А. В. Мальдзіс, Б. І. Сачанка.*

Бібліяграфія

1.2.

Вецер з усходу: [Аповесць]. Мн., 1929. (Мастацкае слова — масам). Рэц.: М і к у л і ч Б. // Маладняк. 1929. № 11, 12; С я р э д н і Ф. // Чырв. Бел. 1930. 25 студз.

Над абрывам: [Апавяданні]. Мн., 1929. Рэц.: К а б а к о ў Н. // Маладняк. 1929. № 10; Я г о ж. Над абрывам // Штэрн. 1929. № 10 / Яўр. 2 выд. Мн., 1932.

1.3.

1920. Последние дни Борисова: [Нарыс] // Звезда. 10 июня.

1925. Адшуканы скарб: Апавяданне // Полымя. № 1, 3; У Савецкай і Заходняй Беларусі // Витеб. крест. газ. 16 дек.

1926. «Маладняк» і грамадская праца // Сталёвы ўзлёт. Мн.; Дзве пуціны: Апавяданне // Полымя. № 1, 3, 4; На парозе шостага году // Сав. Бел. 25 снеж.

1927. Бронемашына № 046: [Апавяданне] // Звязда. 13 ліст.; Гвалт над дыялектыкай і дыялектычнымі метадамі крытыкі // Сав. Бел. 1 студз.; Аб нацыянальным складзе насельніцтва Зах. Беларусі // Там жа. 25—27 лют.

1928. На разведцы: [Апавяданне] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 3; Вецер з усходу: Апавяданне // Маладняк, № 12; Над абрывам: Аповесць // Полымя. № 5—8; Кроўю і нагайкаю: [Апавяданне] // Бел. вёска. 5 крас.; «Маладняк» перад з'ездам БелАППу // Звязда. 25 ліст.

1929. Прамова на першым з'ездзе БелАПП // Маладняк. № 1; Аб чарговых задачах БелАПП'у: Пераказ даклада Ліманоўскага на агульным сходзе Мінскай філіі БелАПП (22 лют. 1929) // Там жа. № 3; Гутарка з карэспандэнтам «Маладняка» // Там жа. № 7; В борьбе за белорусское напостовство // ЛГ. 9 янв.

1930. Задачы і перспектывы БДТ-2 // Маладняк. № 2; Аб культурнай арыентацыі // Там жа. № 5; Акуляры // Чырв. Бел. № 10; Дэкларацыя аргбюро Беларускага літаб'яднання Чырвонай Арміі і Флоту // Сав. Бел. 6 кастр.; Чырвонаарм. праўда. 8 крас. / У сааўт.

1931. Бронемашына № 046: [Апавяданне] // Рытмы перамогі. Мн.; Прамова на X Усебеларускім з'ездзе Саветаў // Маладняк. № 3; На прарыве: Апавяданне; За два гады класавай барацьбы ў літаратуры // Там жа. № 6, 7; Маўклівая вымоўнасць: Апавяданне // Чырв. Бел. № 7; Разам з камсамолам — да новых перамог // Чырв. змена. 12 мая.

1932. Карчы на полі: Нарыс // Беларусь калгасная. № 6—7; На рыштаваннях суцэльнай: Нарыс // Полымя рэвалюцыі. № 1; Адным фронтам // ЛіМ. 28 сак. / У сааўт.; У секцыі літаратуры // Там жа. 15 снеж.

1933. Бронемашына № 046: [Апавяданне] // 11 ліпеня. Мн.; Заблытаная гісторыя // Полымя рэвалюцыі. № 1; Увага да мастацкай спецыфікі // Там жа. № 5; Аб творчасці Кузьмы Чорнага // ЛіМ. 13 чэрв.; Аб творчасці Міхася Зарэцкага // Там жа. 9 ліп.

1934. Ад Бабруйска — да Варшавы: Нарыс // ЛіМ. 12, 22 ліп.; На вялікай інтэрнацыянальнай магістралі // Там жа. 18 жн.; Равеснік герояў: Апавяданне // Там жа. 24 вер.

1935. Ад Бабруйска да Варшавы: [Нарыс] // Атака. Мн. Альманах 2; Камдыў Беларускай: Нарыс // Полымя рэвалюцыі. № 2; Майстры агня: Нарыс // ЛіМ. 23 лют.

1.4.

1931. Л і л я н а ў С. Таямніцы Дунаю: Апавяданне / З балг. // Маладняк. № 2.

1936. Л е о н М. Т. Карабель: Апавяданне / З ісп. // ЛіМ. 9 жн.

1.5.

На ўкраінскую мову. Білоруська література сьогодні // Плуг. 1930. № 11—12; Лист до редакції // Там жа. 1931. № 5—6.

На яўрэйскую мову. Над абрывам. Мн., 1932.

Аб творчасці Кузьмы Чорнага // Штэрн. 1933. № 8.

2.3.

На беларускай мове. А л я х н о в і ч М. На аванпостах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; Г а р э ц к і М. «Маладняк» за пяць гадоў: 1923—1928. Мн., 1928. С. 86—89; Я г о ж. Творчасць маладнякоўцаў // Полымя. 1928. № 9; К л і м к о в і ч М. Нацдэмаўскае і трацкісцкае ахвосце — вон з літаратуры: (Да пытання аб прабыванні ў Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР Я. Ліманоўскага) // ЛіМ. 1937. 23 ліп. *Т. М. Махнач.*

ЛІПНЁВЫ АЛЕСЬ

Ліпнёвы Алесь (сапр. А ш а р о в і ч Абрам Восіпавіч; 1909, г. Дзвінск, цяпер Даўгаўпілс, Латвія — 31.3.1933, Мінск; пахаваны на Вайсковых могілках), празаік, нарысіст.

З сям'і служачага. У 1927 разам з бацькамі пераехаў у Мінск. Працаваў у рэдакцыях рэспубліканскіх газет «Чырвоная змена» (у аддзеле па рабоце сярод камсамольскай і несаюзнай моладзі), «Звязда», адказным сакратаром часопіса «Напагатове». Арганізоўваў літаратурныя выступленні і вечары ў вайсковых часцях. Збіраў матэрыялы для дакументальных твораў пра герояў грамадзянскай вайны (Г. Гай, Мелік Шах Назараў), але цяжкая хвароба сэрца не дазволіла закончыць гэтую работу.

Першыя выяўленыя публікацыі А. Ліпнёвага (нататкі, артыкулы) адносяцца да 1930 (апублікаваны ў газеце «Чырвоная змена»). Там жа ў 1931 надрукавана і першае яго апавяданне «Ленінскае сэрца». Некалькі апавяданняў з'явіліся ў 1932 у рэспубліканскіх часопісах, у тым ліку «Маці», прысвечанае маці Веры Харужай. Асноўная тэматыка твораў А. Ліпнёвага — класавая барацьба ў перыяд грамадзянскай вайны, выхаваўчая роля камсамола ў працэсе сацыялістычнага будаўніцтва. Тэмы гэтыя празаік распрацоўваў з ідэйнапалітычных пазіцый свайго часу. *І. Э. Багдановіч.*

1.3.
1930. Ідзе вясна // Чырв. змена. 6 крас.; Вароўскага, 52 // Там жа. 19 крас.; Разважанні аб «Чырвонай змене» // Там жа. 26 крас.; Пралетарскі падарунак партыйнаму з'езду // Там жа. 30 мая; Рапарт будняў // Там жа. 10 жн.; Правыя апартуністы ў камсамоле // Там жа. 23 кастр.

1931. І па густым павуцінні электраправадоў пацяклі электрычныя токі...: [Нарыс] // Чырв. змена. 5 студз.; Заціскачам самакрытыкі — штраф у 25 рублёў // Там жа. 19 студз.; Ленінскае сэрца: [Апавяданне] // Там жа. 21 студз.

1932. Ліст пану Гартынгу: Апавяданне // Маладняк. № 5—6; Дырэктар Штэйнберг: Апавяданне // ЛіМ. 20 жн.; Маці: Навела // Чырв. Бел. № 23—24.

1933. Ліст пану Гартынгу: [Апавяданне] // 11 ліпеня. Мн.; Радасць інжынера Ланчэ: Апавяданне // Заклік. № 2.

1969. Маці: Навела // Маладосць. № 1.

2.3.
На беларускай мове. Е с а к о ў А. Камсамольскі пісьменнік // ЛіМ. 1979. 30 ліст.; П а м я ц і таварыша, камсамольца, пісьменніка: [Некралог] // ЛіМ. 1933. 31 сак.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Р о м Л. Писатель — рядовой боец социалистической стройки // Рабочий. 1931. 25 июля.

2.4.
Ш у ш к е в і ч С. Над магілай: [Верш] // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 1. *М. П. Барташэвіч.*

ЛІПСКІ УЛАДЗІМІР

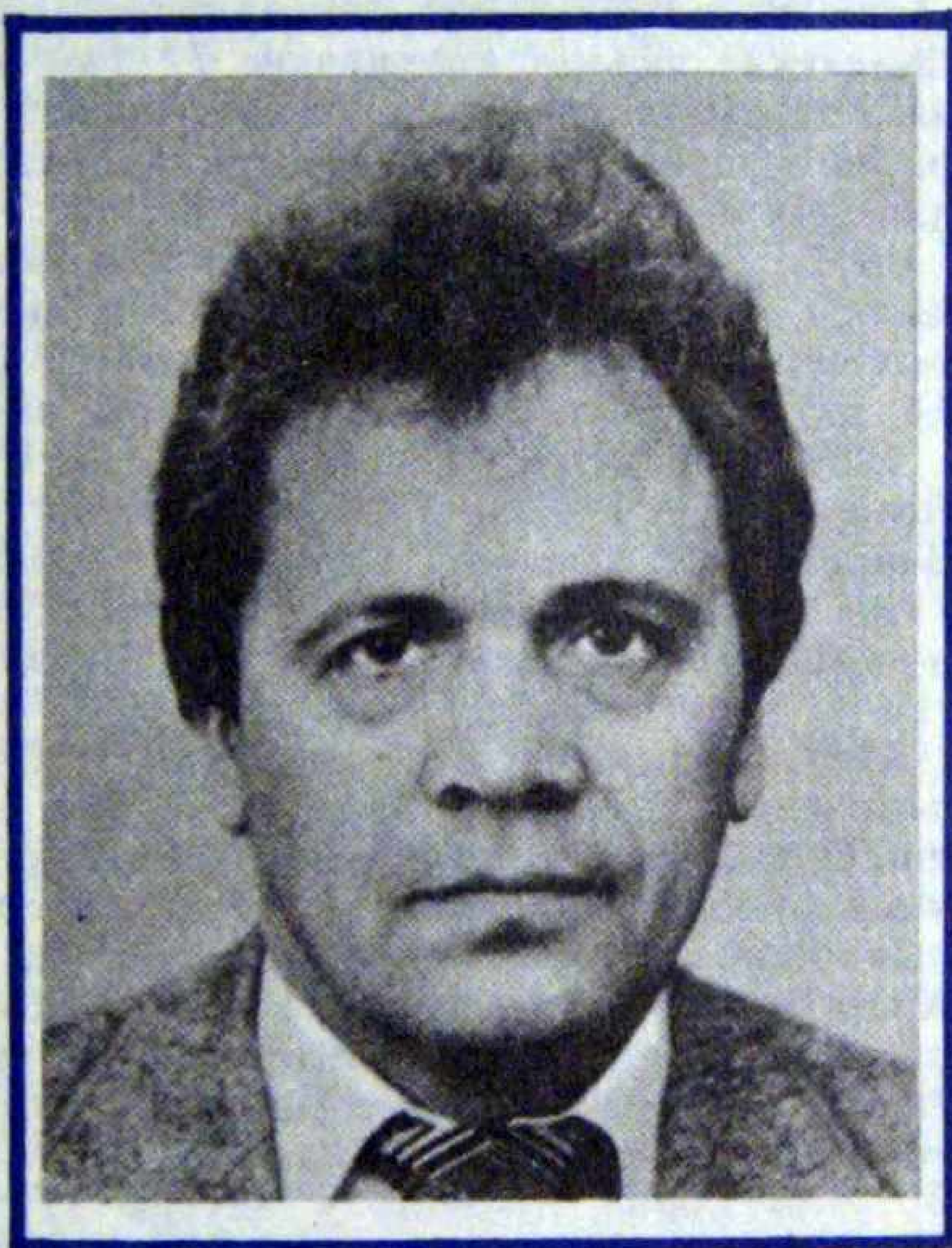

Ліпскі Уладзімір Сцяпанавіч (псеўд. У. Р а д з ю к е в і ч; н. 6.5.1940, в. Шолкавічы Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.), празаік, публіцыст. Член СП Беларусі з 1979.

Нарадзіўся ў шматдзетнай сям'і. Бацька, браты і сёстры ўдзельнічалі ў Вялікай Айчыннай вайне. У. Ліпскі скончыў Вузнажскую сярэднюю школу. У 1957 паступіў у Мінскі тэхнікум харчовай прамысловасці. Пасля заканчэння яго (1960) накіраваны на Гарадзейскі цукровы завод Нясвіжскага р-на, дзе працаваў слесарам, брыгадзірам, інжынерам, старшынёй заводскага камітэта прафсаюза. У 1960 завочна паступіў у БДУ на аддзяленне журналістыкі, якое скончыў у 1966. У 1964—67 працаваў загадчыкам аддзела пісем і масавай работы рэдакцыі нясвіжскай газеты «Чырвоны сцяг». З 1967 першы сакратар Нясвіжскага РК ЛКСМБ, у апараце ЦК ЛКСМБ: інструктар аддзела прапаганды і культурна-масавай работы, загадчык сектара інфармацыі, намеснік загадчыка, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі. З 1976 адказны сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. З 1978 галоўны рэдактар часопіса «Вясёлка». Прэзідэнт Беларускага дзіцячага фонду, віцэ-прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі дзіцячых фондаў. Узнагароджаны медалём, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца У. Ліпскі пачаў з 5 класа на старонках рэчыцкай раённай газеты «Зара камуны». З карэспандэнцыямі і артыкуламі ў рэспубліканскім друку выступае з 1964. Пачаткам літаратурнай творчасці лічыць апавяданні, апублікаваныя ў 1970 на старонках часопіса «Вясёлка». Аўтар кніг публіцыстыкі «Райкомаўскія будні», «Дзень за днём», «Знайдзі сябе», нарысаў «Прыдзвінскі цуд», «Высокія зоркі». Яго нарысы змяшчаліся ў калектыўных зборніках «Кавалеры ганаровага знака», «Вышыня», «Сучаснік» і інш. Складальнік і член рэдкалегіі кніг «Памяць сэрца», «На галоўных рубяжах», «У працы і ў баі», «Вяснянка», напісаў дакументальную аповесць пра Героя Савецкага Саюза З. Тусналобаву-Марчанка «Крутыя вёрсты», на матэрыяле якой пастаўлена радыёп'еса (1978).

Аўтар кніг аповесцей, апавяданняў і казак для дзяцей: «Рыгоркавы прыгоды», «Марынчына казка», «Якое яно, шчасце?», «Клякса-Вакса і Янка з Дзіўнагорска», «Лаўрэнавы працадні».

Жыве ў Мінску. *Г. П. Харошка.*

1.2.

Райкомаўскія будні. Мн., 1971. (Юнацтва ў вялікім паходзе). Рэц.: Потемкин М. Юность в большом походе // Знамя юности. 1971. 21 апр.

Дзень за днём. Мн., 1973. (Юнацтва ў вялікім паходзе).

Знайдзі сябе. Мн., 1974. Рэц.: Валошка В. Знайсці жыццёвую сцяжынку // Чырв. змена. 1974. 28 вер.; Дубоўскі М. За права быць сабой // ЛіМ. 1975. 31 студз.; Зэкаў А. // Гомел. праўда. 1974. 7 снеж.; Яго ж. А прыклад — побач // Наст. газ. 1975. 9 ліп.; Пацёмкін М. // Вяч. Мінск. 1975. 6 вер.

Рыгоркавы прыгоды: [Апавяданні]. Мн., 1974.

Прыдзвінскі цуд. Мн., 1975. Рэц.: Дзялянкоўскі М. Цуд над Дзвіной // Чырв. змена. 1975. 11 ліст.; Карніловіч Э. Пра цуд над Дзвіной // Звязда. 1976. 27 студз.; Собаль В. Слова аб прыдзвінскім цудзе // Віцеб. рабочы. 1975. 29 кастр.

Марынчына казка: Апавяданні. Мн., 1977. Рэц.: Крупенька Я. Ёсць такая дзяўчынка // Чырв. змена. 1977. 27 ліст.; Пранузa П. Асветлена нашым жыццём // Наст. газ. 1978. 29 чэрв.

Якое яно, шчасце? Мн., 1977. Рэц.; Михайлов М. Определение счастья // Знамя юности. 1977. 1 июля.

Крутыя вёрсты: Дакум. аповесць. Мн., 1980. (Слава твая, Беларусь!). Рэц.: Васілевіч А. «На ўсё адгукніся, адзнач!» // ЛіМ. 1981. 3 крас.; Крутыя вёрсты // Бярозка. 1980. № 10; Крутыя вёрсты Зіны Туснолобавай // Работніца і сялянка. 1980. № 7; Маслоўская В. Вабнасць высокіх зорак // Беларусь. 1982. № 10; Паўловіч А. Раўненне на подзвіг // Віцеб. рабочы. 1980. 18 крас.; Разанаў І. Крутыя вёрсты вайны // ЛіМ. 1980. 4 крас.; Розанов И. // Дет. лит. 1980. № 11.

Высокія зоркі: Нарысы. Мн., 1981. (Рэспубліка. Час. Людзі). Рэц.: Дзялянкоўскі М. Свецяць высокія зоркі // Мін. праўда. 1981. 20 кастр.; Маслоўская В. Вабнасць высокіх зорак // Беларусь. 1982. № 10.

Клякса-Вакса і Янка з Дзіўнагорска: Казкі. Мн., 1982.

Лаўрэнавы працадні: Аповесці. Мн., 1984. Рэц.: Лісіцкі А. Здабыткі і пралікі // ЛіМ. 1984. 31 жн.

Крутыя вёрсты: Дакум. аповесці. Мн., 1985. (Слава твая, Беларусь!). Рэц.: Булацкі Р. Вяртанне на дарогі вайны // Маладосць. 1986. № 6; Парахневіч М. Заўжды ёсць месца подзвігу // Вяч. Мінск. 1985. 19 кастр.

Раны: Апавяданні, дакум. аповесць. Мн., 1987.

Урокі Купрэвіча: Дакум. аповесць. Мн., 1987. (Нашы славутыя землякі).

Дзень нараджэння: Апавяданні. Мн., 1988.

«Люби меня при всякой доле»: Докум. повесть. Мн., 1989 / Сааўт. Б. Чалы.

Невядомы: Аповесць пра Ігната Грынявіцкага. Мн., 1990.

1.3.

1964. Здравствуй, Маяковский! // Знамя юности. 17 марта.

1966. «Жыві і працуй сумленна» // Работніца і сялянка. № 9; Словно солнышко // Знамя юности. 13 нояб.; Щедрость // Там жа. 29 нояб.

1967. Забота у них такая: Человеку говорят «спасибо» // Знамя юности. 6 апр.; Человек идет и улыбается: Выпускник. Его сегодня и завтра // Там жа. 18 апр.; Молодо — не зелено // Там жа. 23 июля; Барацьбіты за свабоду // Мін. праўда. 5 вер. / Сааўт. Б. Скачко; Линия жизни // Сов. Бел. 7 апр.; Зямля бацькоў — планета маладых // Чырв. змена. 16 лют. / Сааўт. Г. Крэскіян.

1968. У шести озер // Неман. № 5; Земля отцов — земля родная // Комс. жизнь. № 19/20; Знамя юности. 7 июля; Готовность номер один // Там жа. 1 марта; На подзвіг трымай раўненне! // Мін. праўда. 23 кастр.; Першацвет // Там жа. 12 снеж.; Явы казачны палёт // Чырв. змена. 28 снеж.

1969. Звычайная мужнасць: Нарыс // Маладосць. № 11; Молодо-зелено: [Нарыс] // Неман. № 12; Своими руками историю делать // Знамя юности. 5 февр.; Ту заводскую проходную // Там жа. 3 июля; Зброяй палымянага слова // Чырв. змена. 2 мая.

1970. Баллада о мужестве: [Нарыс] // Сердцем прикоснувшись к подвигу. Мн. / Сааўт. А. Астрэйка; Рыгоркавы прыгоды: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Соль зямлі: Нарыс // Маладосць. № 5; Лісткі з дарожнага блакнота // Вяч. Мінск. 26 ліст.; Смотр муз: К итогам конкурса прозы и поэзии молодых // Знамя юности. 30 окт.; Комсомольская тема в газете // Там жа. 26 нояб.; Памочнік: Апавяданне // Піянер Бел. 17 вер.

1971. Соль зямлі: [Нарыс] // Вышыня. Мн.; Мы з татам: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Ордэн; Дзівак чалавек; Пасля адной сустрэчы; Дзіўнае — новае; Жыві — вучыся; Калі трэці бывае лішні; Сын; Дрэва-герой; Гуляюць хлопчыкі ў вайну; Старонкі з блакнота: [Апавяданні] // Маладосць. № 2; Главная оценка — действие // Знамя юности. 9 июня; Перамога // Піянер Бел. 28 студз.; Прысяга: Нарыс // Чырв. змена. 12 студз.; Гэты белы свет: [Абразкі] // Там жа. 5 чэрв.; За сінім Дунаем // Там жа. 15 чэрв.; У добры шлях! // Там жа. 7 вер.

1972. Странички биографии: [Нарыс] // Кавалеры почетного знака. Мн.; Радасць: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Прызнаўся: [Апавяданне] // Там жа. № 4; Салдацкае пісьмо: Апавяданне // Там жа. № 6; Дні, якія запомніліся: (З дзённіка): Нарыс // Маладосць. № 8; Чароўны прамень // Чырв. змена. 7 мая; Задача для ўсіх і кожнага // Там жа. 25 ліст.

1973. Энтузіястка: [Нарыс] // Кім быць? Мн.; Вылечылі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Выхаванне выхавацеляў // Звязда. 24 ліст.; Знайсці сябе // ЛіМ. 14 вер.; Свята маладосці // Чырв. змена. 24 чэрв.

1974. Медсястра: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Каменьчык з Шыпкі: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Знайсці сябе: Старонкі з дзённіка // Маладосць. № 1; Героі жывуць побач // ЛіМ. 19 крас.; ...І калектыўнае настаўніцтва // Наст. газ. 28 вер.; Наваполацкі характар // Чырв. змена. 11 жн.

1975. Юность строит коммунизм // Очерки истории ленинского комсомола Белоруссии. Мн. / Сааўт. Г. Анціпаў; Апельсін: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Марынчына казка: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Неадасланыя пісьмы: Нарыс // Маладосць. № 8; Тэлевізар: Апавяданне // Вяч. Мінск. 17 снеж.; Кожным ударам сэрца // Звязда. 8 жн.; Жыцця цудоўныя імгненні...: Нарыс // ЛіМ. 25 ліп.; Папаўся: [Апавяданне] // Ніва. № 9; Чамучка: [Апавяданне] // Піянер Бел. 21 жн.; Горад глядзіць у заўтра // Чырв. змена. 15 студз.

1976. Якога хачу шчасця?: Урывак з кнігі // Бярозка. № 6; Марынчын сон; Цацкі: [Апавяданні] // Вясёлка. № 3; Асабіста адказны: Нарыс // Маладосць. № 2; Рахманыя зайцы і самотная Гелена: [Нарыс] // Маладосць. № 6; Новая гульня: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 7; Якога колеру шчасце? // Чырв. змена. 30 чэрв.; Цвіла чаромха: Апавяданне // Там жа. 31 ліп.; Ралля суровая і добрая: [Рэц. на кн.: Мацяш Н. Ралля суровая. Мн., 1976]. // Там жа. 16 снеж.

1977. «Лёгкіх дарог не шукаю...»: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Рыцары рабочага гарту: [Нарыс] // Беларусь. № 6; Сакрэт маладосці: [Нарыс] // Там жа. № 11; Пра хлопчыка «Ай»: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Чароўны прас: (Казка) // Работніца і сялянка. № 3; Як Іван Новы год праспаў: Казка // Там жа. № 12; Сэрцам успрынятыя радкі // Звязда. 30 ліп.; Сердцем прикасаясь к подвигу // Знамя юности. 3 апр.; Юбілейныя арыенціры // ЛіМ. 28 студз.; Вянок Максіму Багдановічу; Дарагі падарунак; Госць з Беластока; Памяці І. Мележа // Там жа. 24 чэрв.; Абавязак усіх і кожнага // ЛіМ. 5 жн.; На семінары ў Гродне // Там жа. 23 вер.; Іван ды Мар'я: Нарыс // ЛіМ. 25 ліст.; Якое яно, шчасце?: Старонкі з новай кнігі // Наст. газ. 30 крас.; Дзе жыве рэха?: Казка // Піянер Бел. 31 сак.; Памяць // Чырв. змена. 3 лют.; У нагу з жыццём // Там жа. 14 крас.; Ёсць на зямлі каханне // Там жа. 14 чэрв.

1978. Рыцары рабочага гарту: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Светлы горад: [Нарыс] // Беларусь. № 5; Міка-лаеўна: Нарыс // Там жа. № 8; Каму лепей жывецца: [Казка] // Бярозка. № 2; Разумны певень: [Казка] // Вясёлка. № 2; Жыццё — подзвіг: Нарыс // Полымя. № 2, 3; Залаты домік: Казка // Вяч. Мінск. 1 жн.; Учись смелости и мужеству // Знамя юности. 10 янв.; Побратимы // Там жа. 3 февр.; Любовью дорожить умейте // Там жа. 21 марта; Яблони в цвету // Там жа. 23 авг.; И, как прежде, в строю... // Там жа. 12 окт.; Отогретая земля // Там жа. 7 дек.; Яўхімаў сын: Нарыс // ЛіМ. 5 мая; Стаханаўкі: Нарыс // Там жа. 29 вер.; Помнят поля смоленские: [Рэц. на кн.: Х о н и н о в М. «Помнишь, земля смоленская...» М., 1977] // ЛГ. 13 дек.; Сустрэча // Чырв. змена. 19, 22 сак.; Рэпартаж з краіны маленства: [Мініяцюры] // Там жа. 2, 17 вер.; 19 ліст., 10 снеж.

1979. Яўхімаў сын: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Людзі — высокія зоркі: Нарысы // Беларусь. № 3; Рэпартаж з краіны маленства // Там жа. № 6; Лапташонак: Урывак з аповесці // Бярозка. № 7; Як Сяргейка абхітрыў злога чарадзея: Казка // Вясёлка. № 3; Чароўны кекс Енса: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Дзяўчынка Марынка і кот Максім: Казка // Там жа. № 10; Тэлеграма // Работніца і сялянка. № 6; Яўхімка: Апавяданне // Там жа. № 11; Найти себя...: [Рэц. на кн.: Л и х а н о в А. Времена жизни. М., 1978] // Знамя юности. 26 янв.; Страна счастливого детства // Там жа. 26 июня; Крутые версты: (Отрывок из повести) // Там жа. 14—16 авг.; Правда о сером ветре: [Рэц. на кн.: К а п у с ц і н А. Скажу праўду. Мн., 1979] // Там жа. 5 окт.; Дасціпная Марынка: Абразкі // ЛіМ. 6 крас.; З сумам і болем у сэрцы... // Там жа. 4 мая; Шчаслівыя! // Там жа. 24 жн.; Память сердца: (Страницы из дневника) // Молодежь Севера. 1 янв.; Будні ствараюць свята // Наст. газ. 1 мая; Хто не працуе: Навела // Там жа. 6 кастр., Чароўны свет маленства: Навелы // Там жа. 6 ліст.; Радасць: [Апавяданне] // Ніва. 4 сак.; Чароўны свет маленства // Чырв. змена. 18 лют.; Рэпартаж з краіны маленства: [Маленькія апавяданні] // Там жа. 8, 11 ліп., 5 жн., 14, 21 кастр.; З вясновым пачуццём...: [Рэц. на кн.: М а ц я ш Н. Прыручэнне вясны. Мн., 1979] // Там жа. 11 жн.; Зведаць цану... // Там жа. 26 жн.

1980. Зямная зорка: Нарыс // Беларусь. № 1; Лісты да нашчадкаў // Там жа. № 8; Клякса-Вакса і Янка з Дзіўнагорска: (Урывак з новай аповесці) // Бярозка. № 12; Марынка-чараўніца: [Апавяданне] // Вожык. № 22; Люлік-Пілюлік: Казка // Вясёлка. № 5; Перад школьным званком: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Ключы ад сонца // Работніца і сялянка. № 11; Сустрэча з «людзьмі на балоце» // Звязда. 31 жн.; Дзеці Мамкіна // Там жа. 2 кастр.; Человек из легенды // Знамя юности. 23 мая; Сябры яго — дзеці: Штрыхі да партрэта Паўла Кавалёва // ЛіМ. 28 сак.; Пашукаю там сваіх слядоў...: [Абразкі] // Там жа. 2 мая; Фінішавалі, каб стартаваць // Наст. газ. 1 студз.; Хай заўжды смяюцца дзеці!: Дыялог гал. рэд. часопіса «Вясёлка» У. Ліпскага і паэтэсы Э. Агняцвет / Зап. Л. Данілевіч // Там жа. 9 крас.; І ажыла гісторыя ў падзеях... // Чырв. змена. 12 ліст.

1981. Животворный родник: Очерк // Абрикосовый комуз. Фрунзе; Салдацкае пісьмо: [Апавяданне]; Марынчын сон: [Казка] // Вясёлка. Мн.; Агонь душы // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Наш дом — краіна Саветаў // Бярозка. № 12; Казка Кляксы-Ваксы; Быль Шэрай Мышкі; Казка ката Буль-буля: [Старонкі з кнігі] // Вясёлка. № 1; Казка Дзінары // Там жа. № 12; Тры гутаркі: Інтэрв'ю з М. Танкам, В. Гарбуком, Р. Барадуліным // Маладосць. № 11.

1982. Чайкі ў гарах; Кіргізія ў легендах і казках: [Нарыс] // Вечная крыніца. Мн.; Ляцім да зорак: [Нарыс] // Нязгасная паходня. Мн.; Хроніка аднаго пасяджэння // Сучаснік. Мн.; Нязгасны прамень святла // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Часопісу «Вясёлка» — 25 гадоў // Беларусь. № 4; «Вясёлцы» — 25 гадоў // Бярозка. № 4; Братэрства: (Піянерам аб Кіргізіі) // Там жа. № 9; Пра Андрэйку Добрыка і чорціка Дуроніка: Аповесць-казка з вашай падказкай // Вясёлка. № 9, 12; 1983. № 3; Друг детства // Дет. лит. № 9; Даверлівая душа, або споведзь Шпундзіка: Аповесць // Маладосць. № 4; Ефимов сын: (Очерк) // Неман. № 12; Чайкі ў гарах: Нарыс // Полымя. № 4; Горная кветка // Звязда. 8 мая; Манька, Мар'я, Марыля: Апавяданне // Там жа. 17 вер.; Взрослое детство: Заметки писателя // Сов. Бел. 28 февр.; Многоцветье «Радуги» // Учит. газ. 20 апр.; Ляцім да зорак // Чырв. змена. 6 ліп.

1983. Гасцінец: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Разумны пеўнік: [Казка] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Дзед Максім: (З новай аповесці «Лаўрэнавы працадні») // Бярозка. № 2; Куплёнікі: Апавяданне // Звязда. 5 чэрв.; Трывожныя вогнішчы // Звязда. 26—28 студз.; Новополоцк: (Очерк) // Знамя юности. 23—27 сент.; Вогненны рэйс: (Урывак з аповесці) // ЛіМ. 22 крас.; Сажні, што пасеяў хлебароб! // Там жа. 12 жн.; Малады бамбук: Урывак з нарыса «Заранка над В'етнамам» // Піянер Бел. 10 ліст.; Старая хата: Апавяданне // Чырв. змена. 18 жн.; «Буду ўсё рабіць для перамогі...»: [Нарыс] // Там жа. 29 ліст., 1 снеж.

1984. Салдат і дзеці: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Братачка Ігнась: Апавяданне // Беларусь. № 2; Крыніца: Нарыс // Там жа. № 12; Пралескі ў небе: Раздзел з дакум. аповесці // Бярозка. № 4, 5; Трывожныя званы: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Домік ля Свіслачы: [Апавяданне] // Там жа. № 11; На крылах дружбы: Нарыс // Полымя. № 9; Куці — партызанскі край // Звязда. 2 вер.; Вясёлкай квітнела душа // ЛіМ. 17 жн.; Заранка над В'етнамам // Там жа. 21 вер.; Гасцінец: [Апавяданне] // Ніва. 25 ліст.; Снежная балада // Чырв. змена. 17, 18 крас.; З палаты «мінёраў»: Апавяданне // Там жа. 17 кастр.; Недаспяваная песня: Нарыс // Там жа. 22 снеж.

1985. Придвинское чудо // Орден на знамени. Мн.; Надпись на обелиске; «Как не хочется быть сбитым...»: (Письма штурмана Скорикова): [Нарысы] // Письма с фронта. Мн.; Тры браты: [Апавяданне] // Вясёлка. № 10; Школьны званок: Публіцыстычныя нататкі // Звязда. 6 кастр.; Дзед Максім: (Урывак з аповесці) // Ніва. 20 кастр.; Трактар на п'едэстале // Піянер Бел. 3 кастр.; Экіпаж машыны баявой: Нарыс // Чырв. змена. 8 мая; Макарыха: Апавяданне // Там жа. 19 кастр.

1.5.

На англійскую мову. A Land with Blue Eyes; A New Game / Transl. S. Sosynsky // The White Stork in the Sky. M., 1985.

На казахскую мову. Сатып алынгандар: [Апавяданне] / Ауд. М. Дуйісмагамбетов // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На латышскую мову. Rigorina piedzīvojumi / Atdz. J. Vanags // Zīlīte. 1982. Nr 2—8.

На літоўскую мову. Skaudus varstai / Vert. O. Micievičiuté. Vilnius, 1987.

Legenda apie meilę // Jaunimo gretos, 1978. Nr 12; 1979. Nr 1, 2.

На малдаўскую мову. Нямул кумпэрацилор / Трад. С. Бутнару. Кишинэу, 1987.

На персідскую мову. Прадмова; Новая гульня: [Апавяданне] // Белы бусел ляціць... М., 1985.

На рускую мову. Крутые версты / Пер. А. Бутевич. М., 1981. Рэц.: Е ф р е м о в В. Мужество и братство // Подъем. 1982. № 12.

Крутые версты / Пер. А. Бутевич. Кемерово, 1982; Кемерово, 1989. Рэц.: Д р о з д о в В. Подвиг сибирячки // Кузбасс. 1983. 16 марта.

Гостинец: Рассказы / Пер. М. Вехова. М., 1984.

Мужество: Рассказы о героической судьбе З. Туснолобовой-Марченко / Пер. А. Бутевич // Мол. гвардия. 1980. № 5; Фантазеры из Орловки: Рассказ // Зорька. 1981. 8 мая; Лечебный апельсин: (Рассказ) / Пер. М. Вехов // Зорька. 1983. 25 нояб.; Подснежники в небе: (Докум. повесть) // Неман. 1984. № 12; Золотой домик; Волшебный утюжок; Мальчик «Ай»; Умный петушок: [Казкі] / Пер. И. Бурсов // На золотом крыльце сидели. Мн., 1985.

На ўкраінскую мову. Круті версти / Пер. Б. Чалий. К., 1982; К., 1987.

Сповідь Шпундика, або Довірлива душа / Пер. Б. Чайковський. К., 1988.

Клякса-Вакса і Янко з Дивногірська: Повість-казка / Пер. Л. Васильчук // Барвінок. 1983. № 1, 3.
1.6.
В трудеи в бою. Мн., 1970 / Скл.
50 гадоў Ленінскаму Камуністычнаму Саюзу Моладзі Беларусі: 1920—1970. Мн., 1971 / Скл.
Память сердца. Мн., 1973 / Скл.
Вяснянка: Вершы, апавяданні, казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн., 1982 / Скл.
Вяснянка: Вершы, апавяданні, казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн., 1991 / Скл. з інш.
Вітка В. Клопаты, трывогі і надзеі казачніка: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 1979. 22 чэрв. / Зап.; Капусцін А. Праўда аб шэрым ветры: [Інтэрв'ю] // Наст. газ. 1981. 1 жн. / Зап.; Пысін А. Паэт — дзецям: [Апошняе інтэрв'ю] // ЛіМ. 1982 27 жн. / Зап.; Арэхва М. Будзьце шчаслівы!; Булава В. Прыгажосць чалавека; Тусналобава-Марчанка З. Расціце пад мірным небам; Кавалёнак У. Далятайце да самага сонца! // Урокі цікавых сустрэч. Мн., 1983 / Літ. зап.
2.3.
На беларускай мове. Барадулін Р. [Уступнае слова] // ЛіМ. 1983. 22 крас.; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні, Мн., 1980. С. 301—302, 311—312; Васілевіч А. Няма нічога важней на свеце // Люблю, хвалююся, жыву. Мн., 1986; Каваленка В. Раскрыццё подзвігу // Сучаснік. Мн., 1981; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.
На рускай мове. Гуревич Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 170; Егоренкова Г. Диалектика души и духовности // Неман. 1983. № 8.

М. П. Барташэвіч.

ЛІС АРСЕНЬ

Ліс Арсень Сяргеевіч (н. 4.2.1934, в. Вётхава Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл.), фалькларыст, літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1967. Кандыдат філалагічных навук (1965). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1986; за ўдзел у выданні шматтомнага збору «Беларуская народная творчасць»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Сяргей Пятровіч, з 1944 працаваў на чыгунцы. Яго старэйшыя браты Іван і Яўген — удзельнікі рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі. Сярэднюю школу А. Ліс скончыў у Смаргоні (1951). У тым жа годзе паступіў на філфак БДУ, які скончыў у 1956. Працоўную дзейнасць пачаў выкладчыкам рускай мовы і літаратуры ў Шаркоўшчынскай школе; адначасова загадваў педкабінетам райана. З 1957 рэдактар рэдакцыі мастацкай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР. У 1959 паступіў у аспірантуру пры Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, з 1962 малодшы, з 1968 старшы навуковы супрацоўнік гэтага інстытута.

Першая публікацыя А. Ліса (артыкул пра мастака Паўла Южыка) з'явілася ў 1955 у газеце «Літаратура і мастацтва». З'яўляюцца публікацыі пра гісторыю культуры, літаратуры, навукі і іх творцаў. Ён збірае і вывучае каляндарна-абрадавы фальклор, піша пра яго носьбітаў. Аўтар манаграфіі «Купальскія песні», нарысаў пра жніўную, восеньскую, талочную народную паэзію, адзін з аўтараў вучэбнага дапаможніка для студэнтаў ВНУ «Беларуская народнапаэтычная творчасць». Піша пра вучоных, мастакоў, музыкантаў, народных спявачак. У гэтым плане характэрныя яго кнігі «Браніслаў Тарашкевіч», «Пётра Сергіевіч», «Вечны вандроўнік» (пра мастака Язэпа Драздовіча) і інш. У іх умела спалучаюцца навуковы падыход да тэмы з мастацкай вобразнасцю.

Жыве ў Мінску.

А. М. Ненадавец.

Бібліяграфія

1.2.
Народнопоэтическое творчество Западной Белоруссии (1919—1939 гг.): Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1965.
Браніслаў Тарашкевіч. Мн. 1966. Рэц.: Базарэвіч М. З кагорты змагароў // Звязда. 1967. 17 студз.; Бугаёў Д. Пра вучонага і змагара // Маладосць. 1966. № 12; Лапаў Б. Помніць будуць патомкі // Полымя. 1967. № 1; Майхровіч С. Народны трыбун // Беларусь. 1966. № 12; Миско С. Ученый, патриот, борец. // Сел. газ. 1966. 23 нояб.; Юрчанка Г. Кіраўнік стотысячнай грамады // ЛіМ. 1966. 7 кастр.
Мікола Шчакаціхін: Харaство непазнанай зямлі. Мн. 1968. Рэц.: Юрэвіч У. Ля вытокаў мастацтвазнаўства // Маладосць. 1969. № 1.

Пётра Сергіевіч. Мн. 1970. Рэц.: Б а з а р э в і ч М. Дарогай пошукаў // Вяч. Мінск. 1970. 9 кастр.; Х а р а ш э в і ч К. Мастак з Браслаўшчыны // Полымя. 1972. № 3.

Купальскія песні. Мн. 1974. Рэц.: С а л а м е в і ч Я. Невычэрпная крыніца паэзіі // Полымя. 1975. № 12; Ц в і р к а К. Паэзія Купалля // Маладосць. 1975. № 2.

Пякучай маланкі след: Эцюд да партрэта мастака Горыда. Мн. 1981. Рэц.: В е р а б е й А. Воблік натхнёнага мастака // Полымя. 1983. № 3.

Вечны вандроўнік. Мн. 1984. Рэц.: Б я д а к Р. Кнігапіс // ЛіМ. 1985. 29 сак.; Т р у с а ў А. // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1985. № 1; Я г о ў д з і к У. Вяртанне вандроўніка // Полымя. 1985. № 6; Я н о в і ч С. Жыццё яго, як лёс наш // Ніва. 1985. 31 сак.

Валачобныя песні. Мн., 1989.

Песню — у спадчыну. Мн., 1989.

1.3.

1955. Мастак Павел Южык. // ЛіМ. 8 студз.

1958. Шандар Петэфі; Балерына; «Яліне стройнай пры дарозе...»; Народныя мелодыі; З Адама Міцкевіча; Клён кучаравы; «Паўднёвы ветрык злёгку скалыхнуў...»; На Свіцязі: [Вершы] // Падарунак. Мн.

1959. На Свіцязі: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 41; Народжаны пець і змагацца: Памяці Валянціна Таўлая; Дажыначная песня; «Гародчык сіні-сіні ўвесь ад бэзу...»; Пра Шандара Петэфі; Вясновы парыў: [Вершы] // Маладосць. № 1; Неўміручыя народныя скарбы // Там жа. № 6; Сквозь годы: [Рэц. на кн.: Б у й л о К. У лесного озера. М., 1958] // Сов. Отчизна. № 1; «Беларускі эпас»: [Рэц. на кн.: Б е л а р у с к і эпас. Мн., 1959] // Звязда. 30 жн.

1960. Моц і хараство паэтычнага слова // Маладосць. № 7.

1962. Старонкі слаўнай біяграфіі // Полымя. № 2; Людзі і песня: Нататкі этнографа // Чырв. змена. 28 ліст.

1963. Рэвалюцыйная народная паэзія Заходняй Беларусі: 20-я гады // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Старонка рэвалюцыйнага мінулага: [Рэц. на кн.: В а ў п ш а с а ў С. На разгневаной зямлі. Мн., 1963] // ЛіМ. 6 жн.; Песні нараджаліся ў барацьбе: [Рэц. на кн.: К а л е с н і к У. Час і песні. Мн., 1962] // Там жа. 27 жн.

1964. Ён вершам краты пілаваў // Беларусь. № 1; Шляхі і пошукі // Полымя. № 3.

1966. Беларускі пераклад «Іліяды» // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Песня прасілася ў свет: Літаратурны партрэт // Полымя. № 2; Іскры з вогнішча: [Рэц. на кн.: К а л е с н і к У. Сцягі і паходні. Мн. 1965] // ЛіМ. 22 лют.

1967. Народнапаэтычная творчасць Заходняй Беларусі: (1919—1939 гг.) // Беларуская народная вуснапаэтычная творчасць. Мн.; Арыштаваныя песні // Звязда. 24 ліст.; Памяці Я. Сушынскага // ЛіМ. 9 мая. / Сааўт. М. Прашковіч; Зрокам мастака і грамадзяніна: [Рэц. на: Т а н к М. Лісткі календара // Полымя. 1967. №№1—4] // ЛіМ. 14 ліп.

1968. Пазнанае хараство зямлі // Полымя. № 4; Карэспандэнт Якуба Коласа // Звязда. 7 крас.

1969. Жніўныя песні: Да гісторыі жанру. Сучасны стан. Аб геаграфіі жніўнай песні // Праблемы сучаснага беларускага фальклору. Мн.; Жніўная песня: (Сучасны стан жанра) // Тэзісы дакладаў на канферэнцыі, прысвечанай вынікам даследаванняў беларускай народнай творчасці (люты 1969 г.). Мн.; Паэзія змагання: [Рэц. на кн.: К а б а ш н і к а ў К. Ад традыцыйнага фальклору да рэвалюцыйнай паэзіі. Мн. 1969] // Звязда. 5 жн.

1970. Пётра Сергіевіч: Нарыс // Маладосць. № 1; Язэп Драздовіч // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3.

1971. Шандар Петэфі: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Пошукі гармоніі жыцця // Голас Радзімы. № 16.

1972. Сейбіт і змагар // ЛіМ. 21 студз.

1973. Ад матчыных песень // Вытокі песні. Мн.; А песні нашы праўдзівыя... // Голас Радзімы. № 31; Тварам да люду беларускага: [Рэц. на кн.: С а л а м е в і ч Я. Міхал Федароўскі. Мн. 1972] // Полымя. № 6.

1974. Жніўныя песні // Жніўныя песні. Мн.; Самацветы народнай творчасці // Звязда. 25 жн. / Сааўт. І. Цішчанка, К. Цвірка.

1975. Песен сердечный дар: [Рэц. на кн.: Б е л а р у с к і фальклор у сучасных запісах. Песні народных свят і абрадаў. Мн. 1974] // Неман. № 7.

1976. «Пан Тадэвуш» у турэмнай камеры // Далягляды. Мн.; Станіслаў Шыманоўскі // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Такім яго спазналі і помнім // Пясняр мужнасці. Мн.; Он дал песне крылья // Неман. № 10; Над светлай крыніцай // Полымя. № 10.

1978. Пакліканы песняй // Полымя. № 9; З суровай нівы: [Рэц. на кн.: П а ч ы н а л ь н і к і. Мн., 1977] // ЛіМ. 16 крас.; Шляхамі Уладзіміра Жылкі: [Рэц. на кн.: К а л е с н і к У. Ветразі Адысея. Мн. 1977] // Там жа. 16 чэрв.; Слова пра Браніслава Тарашкевіча // Там жа. 1 снеж.

1979. Народнапаэтычная творчасць Заходняй Беларусі (1921—1939); Абрадавая паэзія // Беларуская народнапаэтычная творчасць. Мн.; Два перакладчыкі з Латвіі // Далягляды. Мн.; Рысы выдатнага вобраза: [Рэц. на кн.: Я к у т о в В. А. Г. Червяков: Страницы биографии. Мн. 1978] // Чырв. змена. 24 чэрв.

1980. З песеннай кайстры // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Натхнёная рапсодыя // Беларусь. № 7.

1981. «Беларускае выдавецкае таварыства» // Беларусь. № 11; Свет дабрыні і працавітасці: [Рэц. на кн.: В а л а ч о б н ы я песні. Мн. 1980] // Полымя. № 4; Памяць зямлі // Там жа. № 6.

1982. Человек в календарной поэзии белорусов // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.; Віленскае выдавецтва Б. Клецкіна // Беларусь. № 1; Грыневіч Антон // Там жа. № 4; Драздовіч Язэп // Там жа. № 5; Вучоны, песеннік, барацьбіт: Да 90-годдзя з дня нараджэння Б. Тарашкевіча // Голас Радзімы. 4 лют.; «Маланка» і яе галоўны мастак Я. Горыд // Ніва. 13 чэрв.

1983. Рыгор Раманавіч Шырма // Песня на ўсё жыццё. Мн.; Даніна пашаны земляку // Мастацтва Бел. № 5; Агінскі ў Залессі // Там жа. № 12; Плён пражытага: [Рэц. на кн.: М і с к о Я. Маё маўклівае сэрца. З літаратурнай спадчыны. Мн. 1983] // Полымя. № 10; Кніга пра пісьменніка // ЛіМ. 18 лют.

1984. Нястрачаная спадчына // Полымя. № 3; Першая ў гісторыі народа: [Рэц. на кн.: Э н ц ы к л а п е д ы я літаратуры і мастацтва Беларусі: У 5 т. Мн., 1984. Т. 1] // Звязда. 14 вер. / Сааўт. І. Цішчанка; Ушанаваць памяць пісьменніка-дэмакрата // ЛіМ. 20 студз.; Пра настаўнікаў Якуба Коласа // Там жа. 20 крас.

1985. Вернасць маладосці: [Рэц. на кн.: А р э х в а М. Людзі і справы КПЗБ. Мн., 1983] // Маладосць. № 3.

1.4.

1978. А х м е д а ў С. Перад узлётам; С а м е д а г л у Ю. Галактыка: Апавяданні / З азерб. // Ключ жыцця. Мн.

1979. Г а л ч ы н ь с к і К. І. Лісты з фіялкай: [Гумарэска] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.

1.6.

Б е л а р у с к і я народныя песні. Мн., 1970. (Б-ка беларус. паэзіі) / Скл.

Ж н і ў н ы я п е с н і. Мн., 1974 / Скл. з В. Ялатавым. Рэц.: S i e l i c k i F. // Literatura Ludowa. 1976. Nr 2.

М я д з ё л к а П. Сцежкамі жыцця: Успаміны. Мн., 1974. / Рэд.

Б е л а р у с к і фальклор: Хрэстаматыя. 2 выд., дап. Мн., 1977 / Скл. ў сааўт.

Д р о б о в Л. Живопись Советской Белоруссии: (1917—1975 гг.). Мн., 1979 / Рэд.

В о с е н ь с к і я і талочныя песні. Мн., 1981 / Скл. з С. Асташэвіч. Рэц.: S i e l i c k i F. // Lud. 1983. T. 67.

М а к с і м Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн., 1984 / Скл. з І. Саламевічам.

К у п а л ь с к і я і пятроўскія песні. Мн., 1985. (Бел. нар. творчасць) / Скл. з С. Асташэвіч.

Т а р а ш к е в і ч Б. Выбранае: Крытыка, публіцыстыка, пераклады. Мн., 1991 / Скл.

П а э з і я беларускага земляробчага календара. Мн., 1992 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Арсеню Лісу — 50: [Віншаванне] // ЛіМ. 1984. 3 лют.; Бергман А. Арсень Ліс аб Браніславу Тарашкевічу // Ніва. 1966. 19 снеж.; Каханоўскі Г. Ідзі і не здарожвайся // ЛіМ. 1984. 3 лют.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

Т. М. Махнач.

ЛІСІЦЫН ПЁТР

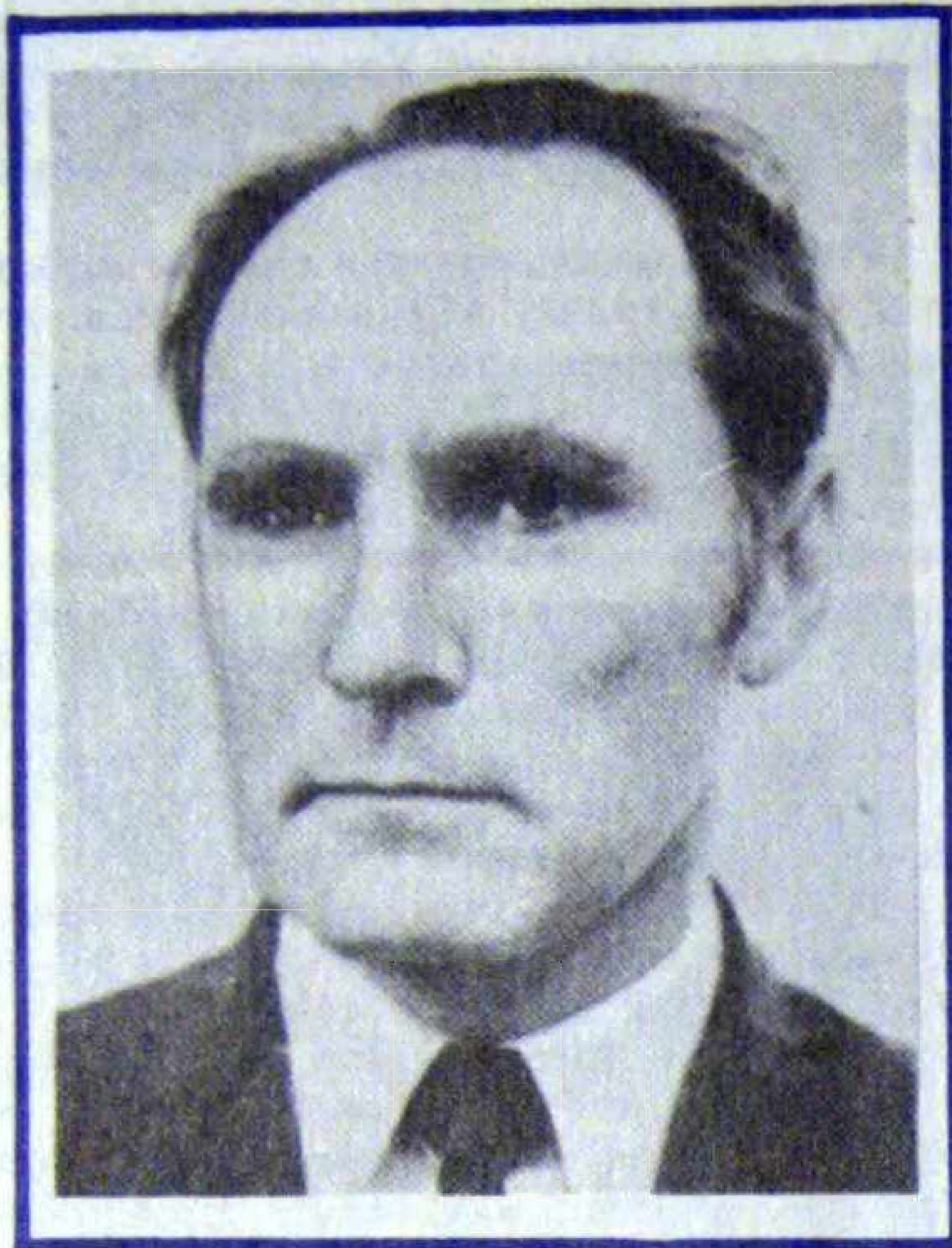

Лісіцын Пётр Сцяпанавіч (н. 9.3.1927, Полацк Віцебскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1981. Піша на рускай мове.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька працаваў на Полацкім гарадскім паштамце, расстраляны фашыстамі ў 1942 як член партызанскай сям'і. Да вайны П. Лісіцын скончыў 6 класаў. У маі 1942 збег у партызаны, ваяваў у брыгадзе асобага прызначэння «Няўлоўныя», быў падрыўніком. Прайшоў па варожых тылах больш за 4 тыс. км. У маі 1944 паранены асколкам ручной гранаты. У 1944—53 курсант, супрацоўнік органаў МДБ Латвійскай ССР. У 1950 экстэрнам здаў экзамены за 10 класаў Екабпілскай СШ (Латвія) і паступіў у Рыжскі філіял Усесаюзнага юрыдычнага завочнага інстытута. Праз 2 гады перавёўся на аддзяленне права Латвійскага універсітэта, якое скончыў у 1955. У 1953—64 працаваў інжынерам у Латвійскім саўнаргасе, на Рыжскім электралямпавым заводзе, вядучым інжынерам Упраўлення мясцовай прамысловасці, інжынерам Рыжскай нарматыўна-доследнай станцыі транспартнага будаўніцтва (Рыга). У 1964—74 супрацоўнік органаў МУС Латвійскай ССР і БССР (Рыга, Гродна). З 1976 юрысконсульт абласнога вытворчага аб'яднання хімчысткі і бытавога вытворчага аб'яднання ў Гродне. З 1978 упаўнаважаны Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах Гродзенскай вобл. З 1985 на творчай рабоце. Узнагароджаны ордэнам Леніна, медалямі.

Першае апавяданне П. Лісіцына «Карней Гарозаў» надрукавана ў 1962 у акруговай газеце Прыбалтыйскай ваеннай акругі «За Родину». Асобныя апавяданні друкаваліся на старонках газет «Rigas Balss» («Голас Рыгі»), «Гродненская правда». У 1969 у часопісе «Неман», № 2 змешчана апавяданне «Росныя травы» з прадмовай В. Быкава. Аўтар кніг прозы «Лютаўскі шарпак», «Росныя травы», «Трое розных». У аснове яго аповесцей і апавяданняў гераізм беларускага народа ў гады вайны, драматычныя эпізоды партызанскай барацьбы на тэрыторыі Беларусі. Дэталізацыя, псіхалагічная выверанасць, вострыя канфліктныя калізіі дапамагаюць стварыць індывідуалізаваную характарыстыку герояў. П. Лісіцыну, юнаму партызану-падрыўніку, прысвечаны публікацыі ў кнігах «Няўлоўныя» і «Разведчыкі «Няўлоўных» ва ўспамінах камбрыга М. Пруднікава, у фотаальбоме «Юныя героі Віцебшчыны» і інш.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Февральский наст: Повести. Мн., 1978. Рэц.: Пяткевіч А. Маральная памяць сучасніка // ЛіМ. 1979. 26 студз.

Росные травы: Повести и рассказы. Хабаровск, 1981.

Трое разных: Повесть, рассказы. Мн., 1985.

1.3.

1969. Росные травы: Рассказ // Неман. № 2.

1970. Взрыв: (Рассказ) // Гродн. правда. 7 марта; Пятеро у дороги: Рассказ-быль // Там жа. 25 июля.

1973. Февральский наст: Повесть // Неман. № 6.

1976. Прорыв на рассвете: Отрывок из повести // Гродн. правда. 28 авг.

1977. Полнолуние: Повесть // Неман. № 9; Ветви старого тополя: Рассказ // Гродн. правда. 30 апр.

1979. На хуторе: Отрывок из повести «Трое разных» // Гродн. правда. 17 марта.

1980. Старик: Рассказ // Гродн. правда. 5 янв.; Ночная свольня: Рассказ // Там жа. 30 авг.

1982. На выплавке: Рассказ // Гродн. правда. 8 мая.

1984. Долгая ночь: Рассказ // Гродн. правда. 18 февр.; Певец солдатской судьбы // Там жа. 19 июня.
2.3.
На беларускай мове. Івано ў Я. Пра незабыўнае // ЛіМ. 1973. 13 ліп.; Прынятыў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1981. 20 сак.
На рускай мове. Дорофеенко Н. Петр Лисицын // Юные герои Витебщины. Мн., 1977; Нидер А. В разведку шел мальчишка // Гродн. правда. 1983. 22 апр.
2.4.
На рускай мове. Прудников М. Двадцать две операции Пети Лисицына // Прудников М. Разведчики «Неуловимых». М., 1972; Яго ж. Неуловимые. М., 1961. С. 171—173.

Т. М. Махнач.

ЛІСІЦЫН УЛАДЗІМІР

Лісіцын Уладзімір Сяргеевіч (13.4.1944, канцлагер Флігенорт, Германія — 12.7.1973, Джанкой, Украіна; пахаваны там жа), паэт. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Паходзіў з сялянскай сям'і, якая жыла ў в. Пагосцішча Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. У час вайны яго маці і старэйшы брат вывезены ў канцлагер. Пасля вызвалення яны вярнуліся ў родную вёску. У. Лісіцын вучыўся ў Крынкаўскай сярэдняй школе Лёзненскага р-на, дзе займаўся ў літаратурным і драматычным гуртках. У 1965 скончыў горнапрамысловае педагагічнае вучылішча (Лісічанск, Украіна). Працаваў шахцёрам у Данбасе. Настаўнічаў на Лёзненшчыне, супрацоўнічаў у раённай газеце «Сцяг перамогі». У 1970 завочна скончыў тэатразнаўчае аддзяленне Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Апошнія гады жыў у Джанкоі — працаваў дырэктарам Палаца культуры, настаўнічаў у школе.

Друкавацца пачаў у 1964: першы верш «У драмгуртку» апублікаваны ў газеце «Віцебскі рабочы». Потым яго вершы з'яўляліся ў газетах «Голас Радзімы», «Мінская праўда», «Вячэрні Мінск», часопісах «Нёман», «Вожык», «Маладосць», зборніку «Дзень паэзіі». У 1974 выйшла яго першая кніга паэзіі «Жураўлінае вясло». Уключаныя ў яе вершы прысвечаны роднаму краю, яго прыродзе, каханню, барацьбе за мір. Ім уласціва яркая вобразнасць, філасафічная заглыбленасць, вялікі зарад жыццёвасці, песеннасць, афарыстычнасць. У паэме «Дзірваны» апавядаецца пра цяжкі лёс беларускага хлопчыка ў гады вайны.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2.
Жураўлінае вясло: Вершы і паэма. Мн., 1974. Рэц.: Березкин Г. «Я — твой живой аистенок» // ЛГ. 1975. 26 февр.; Бур'ян Б. Радкі ад сэрца // Полымя. 1975. № 11; Бярозкін Р. «Я — тваё жывое бусляня» // Голас Радзімы. 1976. 1 крас.; Лойка А. Птушкі паміраюць у палёце // Маладосць. 1975. № 5; ПанізнікС. Крылатасць думі творчага натхнення // Звязда. 1975. 23 мая; Сімановіч Д. Застаецца песня на зямлі // Віцеб. рабочы. 1974. 2 ліст.; ЛіМ. 1975. 25 ліп.
Беларусь—мая калыска: Кн. паэзіі. Мн. 1990.
1.3.
1964. В драмкружке: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 ліп.; Витебск родной: [Верш] // Там жа. 30 жн.
1966. Репетиция: [Верш] // Неман. № 8; Адзін з многіх: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 ліп.; Глыбіня і складанасць пачуццяў // Там жа. 3 ліп.
1968. У брані прынцыпаў // Вяч. Мінск. 28 чэрв.
1970. Дождж; Саракі; Беларусь; Дзвярная клямка...: [Вершы] // Голас Радзімы. № 23; Роднае: [Верш] // Вяч. Мінск. 28 мая; Дождж: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; Купалінка: [Верш] // Мін. праўда. 15 чэрв.; Большой счет к малой пьесе // Сел. жизнь. 30 июня.
1972. Сварка: [Верш] // Вожык. № 2.
1973. Беларусь — мая калыска; «Гані каня...»: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; Неслух-верабей; На світанку: [Вершы] // Вожык. № 4.
1977. «Маці сну не пазычыць...»: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.
1978. «Люблю лясоў зялёны колер...»: [Верш] // Адданасць. Мн.

1981. «Пахнуць парэчкі ў нас адвячоркам...»; «Пахне ў лесе маладымі арэхамі...»; «Без дагляду мае ляды...»; «Акіян уласны маю!..»; «Я ў каханні самы неахайны...»; «Вада смачнейшая з ручча...»; «У снежань зводзіць фарбы лістапад...»; «Каб верыць так, як вераць тыя дрэвы...»; «Нават тым галубячым далоням...»; «Хто над сабой уладны, як патрыцый...»; Маці мые бялізну на сажалцы; «Дзе позняй восені прытулак?..»; «Пах гаркаваты пацярух...»; «Сохне, вяне лістам...»; «Месяц алешыне...»; «За акном у садзе...»: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.

1982. «Родны край!.. У жыце млявым...»: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы.

1985. Партызан; Лясныя ўспаміны; Партызанскія ўдовы: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.5.

На польскую мову. Zgoda; «Teraz odchodzą jasną ścieżką lat...»; Chleb; «Kraino łozowa, kraino olchowa / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978.

На рускую мову. Согласие; Вечеринка; В ночном; Железо; Рябин багровые огни...: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; Стогование; «Ты с утра пройдись босой за пахарем...»: [Вершы] / Пер. П. Жур // Беларусь моя. Л., 1983; Гаданье; Мать; В фашистской неволе; «В сумерках пахнет смородиной спелой...»: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1983. 13 марта.

2.3.

На беларускай мове. Барадулін Р. Зялёны цягнік маленства // Лісіцын У. Жураўлінае вясло. Мн., 1974; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 52; Лойка А. Птушкі паміраюць у палёце // Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На польскай мове. Uladzimir Lisicyn // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978. *Т. М. Махнач.*

ЛІХАДЗІЕЎСКІ СЦЯПАН

Ліхадзіеўскі Сцяпан Іванавіч [псеўд. А. С., С. Л., Юн., Гуртковец, А. Случанскі, Алесь Случанскі, Л. Сцяпанаў, А. Случанский; 26.4(9.5).1911, в. Баслаўцы Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер в. Барок Слуцкага р-на Мінскай вобл.— 13.2.1979, Ташкент, пахаваны там жа], паэт, перакладчык, крытык, літаратуразнавец. Член СП Узбекістана з 1948. Доктар філалагічных навук (1965). Прафесар (1968). Пісаў на беларускай, рускай і ўзбекскай мовах.

З сялян. Маці да замужжа батрачыла ў панскім маёнтку, бацька — прымак. Па словах С. Ліхадзіеўскага, яго бацькі «сяк-так агоралі гаспадарку, якая лічылася серадняцкай». Вучыўся ў вясковай пачатковай школе, затым у Грозаўскай сямігодцы. Са школы пасылаў допісы ў часопіс «Малады араты». У 1926—30 вучыўся ў Белпедтэхнікуме, у 1930—31 у БДУ, у 1931—33 у Мінскім Вышэйшым педагагічным Інстытуце. Як малады літаратар атрымоўваў персанальную стыпендыю ад Наркамасветы. У 1928 уступіў у літаратурнае аб'яднанне «Маладняк». Быў членам БелАПП. Удзельнічаў у калектывізацыі роднай вёскі, што знайшло адлюстраванне ў цыкле яго вершаў на калгасную тэматыку і паэмах «Крывавыя знічкі на снезе» і «Новыя шумы» (1930). Па даручэнню Калгасцэнтра рэспублікі вясной 1931 праводзіў калектывізацыю ў вёсках Бярэзінскага р-на. Па даручэнню камсамола ездзіў на Чарнаморскі флот, адкуль прывёз матэрыялы для кнігі нарысаў «Паўднёвая вахта». 10.8.1933 беспадстаўна асуджаны на тры гады высылкі ў Казахстан. У 1933—37 настаўнічаў у сярэдніх школах Келескага (цяпер Сары-Ачагскага) р-на Казахстана, дзе працягваў пісаць вершы. У 1937 залічаны на 3-і курс літфака Ташкенцкага педінстытута. Адначасова ў 1937—39 працаваў у школах Ташкента і Томска выкладчыкам рускай мовы і літаратуры. У 1939 скончыў Томскі педінстытут і паступіў у аспірантуру Ташкенцкага педінстытута. У час вайны сустракаўся ў Ташкенце з Я. Коласам, у 1943 атрымаў званне дацэнта, выкладаў зарубежную літаратуру ў педагагічным і вячэрнім інстытутах, Сярэднеазіяцкім універсітэце. З 1963 загадчык кафедры зарубежнай літаратуры Ташкенцкага педінстытута і дэкан Рэспубліканскага педагагічнага інстытута рускай мовы і літаратуры. Рэдагаваў кнігі ўзбекскіх паэтаў, уваходзіў у рэдкалегію часопіса «Звезда Востока». Узнагароджаны медалём, Ганаровымі граматамі прэзідыумаў Вярхоўных Саветаў Беларускай ССР і Узбекскай ССР.

Першы верш «Ільічу» надрукаваў у 1925 у часопісе «Беларускі піянер». На пачатку 30-х гадоў выдаў некалькі паэтычных зборнікаў, прысвечаных сацыялістычным пераўтварэнням. Друкаваўся ў газетах «Савецкая Беларусь», часопісах «Маладняк»,

«Полымя», «Чырвоная Беларусь», «Напагатове». У пасляваенныя гады паспяхова спалучаў педагагічную дзейнасць з літаратурнай. Падрыхтаваў да выдання ў Мінску паэтычныя зборнікі «Берасцянка жывых трывог», «Вянкі камунарам», перакладаў на беларускую мову вершы ўзбекскіх паэтаў, творы французскіх і нямецкіх пісьменнікаў. Апублікаваў шэраг прац пра спадчыну А. Франса, гісторыю і сённяшні дзень узбекскай літаратуры, яе сувязі з беларускай літаратурай. Для арыгінальнай паэтычнай творчасці С. Ліхадзіеўскага характэрна спалучэнне публіцыстычнасці, грамадзянскасці з лірызмам, інтэлектуальнасці і філасафічнасці з народна-песеннымі элементамі. *І. П. Чыгрын.*

Бібліяграфія

1.1.

Берасцянка жывых трывог: Выбр. вершы і пераклады. Мн., 1962. Рэц.: Вярцінскі А. Жывая трывога паэта // ЛіМ. 1963. 24 вер.; Калеснік У. Інтэлігентнасць без позы // Полымя. 1963. № 7; Мірачыцкі Л. Старонкі жыцця // Мін. праўда. 1963. 13 лют.

1.2.

Рокаты дальняй прыстані: Вершы і паэмы. Мн., 1931.

Чырванеюць вішні: Вершы. Мн., 1931. Рэц.: Галубок Э. // Узвышша. 1931. № 3; Мікуліч Б. // Полымя. 1931. № 4.

Крывавыя знічкі на снезе: Паэзія. Мн., 1932. Рэц.: Бухароў П. // ЛіМ. 1932. 6 сак.

Мы — маладая гвардыя: Паэзія. Мн., 1932. Рэц.: Куніцкі С. // Напагатове. 1932. № 1; Скокаў П. Навагодні сказ паэта // ЛіМ. 1932. 24 ліп.

Анатоль Франс: Краткий очерк творческого пути. Ташкент, 1954.

Анатоль Франс: Очерк творчества. Ташкент, 1962. Рэц.: Фактаровіч Д. Грунтоўнае даследаванне // Полымя. 1962. № 10.

Поиски сердолика: Стихи; Переводы. Ташкент, 1973. Рэц.: Вайсерберг М. О времени и о себе // Ферганс. правда. 1973. 11 дек.; Пак Б. Дыхание славных дел // Правда Востока. 1974. 24 марта; Фархади Р. Главная тема // Звезда Востока. 1974. № 12.

Вянкі камунарам: Вершы і пераклады. Мн., 1974. Рэц.: Бечык В. З такою ж самай навізной... // Полымя. 1975. № 2; Мірачыцкі Л. Любоў да жыцця // Звязда. 1974. 7 снеж.; Пруднікаў П. Пераплаўленае ў паэзію жыццё // Вяч. Мінск. 1975. 7 лют.; Шушкевіч С. Вянкі камунарам // ЛіМ. 1974. 5 снеж.

Радость встреч: Сборник литературно-критических статей. Ташкент, 1977. Рэц.: Расолька В. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 28 крас.

Чырвоныя макі: Вершы. Мн., 1981. Рэц.: Шыханцоў В. «Пецьаб працы...» // Чырв. змена. 1982. 12 студз.

1.3.

1925. Ільічу: [Верш] // Бел. піянер. № 3.

1926. Падпісачныя: [Верш] // Малады араты. № 1—2; Вясенняе: [Верш] // Чырв. змена. 31 кастр.

1927. Я ўспомніў: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 12; Яшчэ ўчора: [Верш] // Там жа. № 13; І шумяць і шумяць: [Верш] // Там жа. № 17; На абшарах аксамітных: [Апавяданне] // Бел. вёска. 30 кастр.; Горад гуллівы: [Верш] // Звязда. 18 вер.; У цагельні: [Верш] // Там жа. 25 вер.; Студэнцкае: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Званіла зіма: (Сястры Надзеі прысвячаецца): [Верш] // Там жа. 4 снеж.; Першая сустрэча: (Успаміны) // Сав. Бел. 15 мая; Ой, у полі: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; «Сёння я вясёлы, згінуў...»; «— Не! Жыццё не ружовыя...»: [Вершы] // Чырв. змена. 5 мая.

1928. Днямі загарэлымі: [Верш] // Бел. піянер. № 18; Студэнцкія летуценні: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» № 9; Настаўнік: [Верш] // Працаўнік асветы. № 9; У школе: [Верш] // Там жа. № 16; У сельсавеце: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 2; Хмель раніцы: [Верш] // Там жа. № 3; Ночка-таямніца: [Верш] // Там жа. № 8; Вайна: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Ой, шумяць і сумуюць бары: [Верш] // Бел. вёска. 11 крас.; У сельсавеце: [Верш] // Звязда. 12 лют.; Свята рабочае: [Верш] // Там жа. 22 крас.; З вясновых матываў: [Апавяданне] // Чырв. змена. 11 ліп.; Пра маладую песню: [Верш] // Там жа. 25 ліст.; Чырвонаму студэнцтву: [Верш] // Там жа. 12 снеж.

1929. І такая ціхутка ноч: [Верш] // Маладняк. № 5—6; На скверы: [Верш] // Сав. Бел. 10 лют.; Над Свіслаччу: [Верш] // Там жа. 21 крас.; Беларусізацыя ў Менскім Белпедтэхнікуме кульгае // Сав. Бел. 29 крас.; Музыка балот: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Шумы гораду: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Чырванеюць вішні: [Верш] // Чырв. змена. 18 ліст.; Церусіў сняжок: Урывак з апавядання «Шумяць заходнія бары» // Там жа. 24 сак.; У буднях вакацый: (З паэмы «Буры юнацтва») // Там жа. 21 ліп.

1930. [Рэц. на кн.: Гурскі І. Сварка. Мн., 1929] // Камуністычнае выхаванне. № 1 / Пад крыпт. Юн.; Крывавыя знічкі на снезе: Паэма // Маладняк. № 4; Простае слова (у дзень 10-годдзя з часу вызвалення Беларусі ад белапалякаў): Паэма // Там жа. № 6—7; Такі прастор! Такая шыр!: З паэмы «Новыя Шумы» // Полымя. № 4; За сасновай агароджай: [Верш] // Там жа. № 5—6; Ой, да разыдзіцеся, вараныя коні!; Новую! Жніўную!; Маналог трактара; Чырвоны абоз; Мы возім снапы: [Вершы] // Там жа. № 11— 12; Чырвоны абоз: [Верш] // Бел. вёска. 1930. 18 кастр.; У школе: [Верш] // Піянер Бел. 27 студз.; Маладосць і будаванне: [Верш] // Сав. Бел. 16 лют.; Цвітуць гарады: [Верш] // Чырв. змена. 27 студз.; У першых шэрагах // Там жа. 10 ліст.

1931. Мой марш: [Верш] // БелЛАЧАФ. Зб. першы. Мн.; З паэмы «Простае слова» // Рытмы Перамогі. Мн.; Ну, дзяўчаты, не качай!: [Верш] // Вясна. № 4; Рокаты дальняй прыстані: [Верш] // Маладняк. № 1; Вершы пра культурную рэвалюцыю: (З блакнота культэстафетчыка) // Там жа. № 2; Сеем, засяваем: Нарыс // Там жа. № 5; Паэма пра геройства: Нарыс // Там жа. № 11 / Сааўт. Ц. Зарэчны; У краіну маладую, растучую! // Паляўнічы Бел. № 5 / Пад крыпт. А. С. Аўт. спрэчнае; Бяроза: [Верш] // Полымя. № 1; Ударніца: [Верш] // Там жа. № 3; З лірычнай нізанкі: Берасцянка жывых турбот; Завеі ў тысячу альтаў; Прадвесне: [Вершы] // Там жа. № 4; [Рэц. на кн.: Багун М. Рэха бур. Мн., 1931; Астапенка З. На ўсход сонца. Мн., 1931] // Там жа. № 5 / Сааўт. Б. Мікуліч; Ліст да аўтара «Цэхавых будняў» / Сааўт. Б. Мікуліч; Паэзія Юлія Таўбіна // Там жа. № 9; Горад не толькі горадам маладых самагубцаў: (З накідаў новай паэмы) // Там жа. № 10; Масянжовы пажар: [Верш] // Чырв. Бел. № 4; Сымболі буйнага ўзросту: [Верш] // Там жа. № 9; На баявых пастах: [Верш] // Там жа. № 19; Віцеб. пралетарый. 24 вер.; «Рытмы будавання»: (Трэці літаратурны альманах Віцебскай філіі БелАПП) / У сааўт.; Нашы дні: [Верш] // Там жа. 26 вер.; Калгасніца, што мае 4 гады: Замалёўка // Піянер Бел. 16 лют.; Голас абрабаваных: [Верш] // Сав. Бел. 20 вер.; Украіну маладую, растучую: (Нататкі з блёк-ноту ў час сустрэчы М. Горкага) // Чырв. змена. 15 мая / Пад крыпт. А. С.; Выклік маладосці: [Верш] // Там жа. 25 мая; Ну, дзяўчаты, не качай!: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Ударнік у літаратуры // Там жа. 30 ліст. / Сааўт. Б. Мікуліч.

1932. З чырвонага пагранічча: [Верш] / Беларусь калгасная. № 1; Радзіма — Краіна Саветаў: [Верш] // Маладняк. № 2—3; [Рэц. на: «Крывбас», літ. часопіс Крыварожскай арганізацыі ВУСПП. 1931. № 1—4, 1932. № 1—3] // Там жа. № 4; Ліст з Варны: [Апавяданне] // Напагатове. № 2; Танец голаду: [Верш] // Там жа. № 3; Вершы пераможнаму ліпеню: [Верш] // Чырв. Бел. № 13; Расці і тварыць: Нататкі пісьменніка пра творчыя планы // ЛіМ. 21 крас.; «Ці не тут адгучала атэнская ліра»: (Заўвагі пра «Таўрыду» Ю. Таўбіна) // Там жа. 30 крас.; Зрабіць рашучы пералом // Там жа. 5 чэрв.; Голая патэтыка і «казачныя феі»: [Рэц. на кн.:

Хадкевіч Т. Смялей, таварыш. Мн., 1932] / Пад крыпт. А. С.; I тэлескоп не дапаможа / Пад псеўд. Алесь Случанскі // ЛіМ. 24 ліп.; «Напор» Андрэя Александровіча ў БДТ-2 // Там жа. 5 жн. / Сааўт. Б. Мікуліч; Новыя кнігі чакае моладзь // Там жа. 4 снеж. / Сааўт. Б. Мікуліч; Нараджаецца новы герой: (Урывак з паэмы) // Чырв. змена. 1 студз.; Заходнебеларускім камсамольцам: З кнігі «Мы маладая гвардыя» // Там жа. 18 сак.; Радзіма — краіна Саветаў! // Там жа. 1 мая; Аўтарскія заўвагі // Там жа. 13 мая; Расцём бальшавікамі // Там жа. 28 мая; Вітаем народнага паэта рэспублікі // Там жа. 10 вер. / У сааўт.; Паўднёвая вахта: Апавяданне // Там жа. 12—15 кастр.

1933. Душа і сэрца: Урывак з кнігі «Паўднёвая вахта» // Напагатове. № 1; Песня еднасці: [Верш]; Курс на мора: Урывак з кнігі «Паўднёвая вахта» // Чырв. Бел. № 4; Пісьменнікі і крытыка ў 1933 г. // ЛіМ. 28 студз.; Слова перад пленумам // Там жа. 22 лют.

1935. Творчы вопыт лепшых майстроў — маладым аўтарам // ЛіМ. 26 сак. / Пад псеўд. Гуртковец.

1946. О рассказах А. Каххара // Звезда Востока. № 9.

1947. Узбекский исторический роман «Навои» Айбека // Звезда Востока. № 1; Поэты Киргизии / Пад крыпт. С. Л.; Творчество Владимира Липко // Там жа. № 2—3; Поэт-революционер // Там жа. № 5; Роман о горном колхозе // Там жа. № 6; Социальные повести С. Айни // Там жа. № 7; Дастан «Шасенем и Гариб» // Там жа. № 9; Новые книги // Там жа. № 10; Русские поэты Узбекистана // Там жа. № 11; Образ гуманиста в творчестве Анатоля Франса // Уч. зап. Ташкент. пед. ин-та. Вып. 1.

1948. Песни любви к Родине // Звезда Востока. № 3; Очерки о советских женщинах // Там жа. № 8; Неудача романиста // Там жа. № 10; «Время» // Правда Востока. 15 июня; Осуществленные мечты // Фрунзевец. 15 мая.

1949. Повесть о мастерстве высокого урожая // Звезда Востока. № 3; Люди Советской Кубани // Там жа. № 5; Поэзия С. Щипачева // Там жа. № 7; Поэма Айбека «Девушки» // Там жа. № 10; Лира Пушкина звучит на весь мир // Фрунзевец. 17 нояб.

1950. Поэзия в «Звезде Востока» за 1949 г. // Звезда Востока. № 5; «Обгоняем солнце!» // Там жа. № 10; Стихи А. Мухтара в русских переводах // Там жа. № 11; «Весенние песни» // Комсомолец Узбекистана. 24 окт.; Повесть о сталеварах // Правда Востока. 3 окт.; Новые стихи Гафура Гуляма // Там жа. 17 нояб.

1951. «Избранные стихотворения» Г. Гуляма // Звезда Востока. № 2; «Молодой Узбекистан» // Там жа. № 11; Стихи молодого поэта. // Комсомолец Узбекистана. 29 марта; Книга героя // Там жа. 14 апр.; Друг советского народа, защитник мира // Там жа. 30 июня; Поэма Г. Гуляма «Товарищу Сталину» // Правда Востока. 8 сент.; Поэма о хлопкоробе Гиясе // Там жа. 18 сент.; В. Маяковский // Узбекистон хотинкизлари. № 4.

1952. Народный поэт Белоруссии // Звезда Востока. № 6; Роман о борьбе и труде латышского народа // Там жа. № 10; Писатель белорусского народа: (К 70-летию со дня рождения Я. Коласа) // Там жа. № 11; Анатоль Франс — пламенный защитник русской революции, борец против империализма и войны // Труды САГУ. Филол. науки. Вып. 29. Кн. 1; Этюды об Анатоле Франсе // Там жа. Вып. 34. Кн. 2; Без учета требований читателей // Комсомолец Узбекистана. 24 янв.; Рваться в завтра, вперед! // Там жа. 5 февр.; «Огни Кошчинара» // Правда Востока. 1 февр.; Гуманист, демократ, борец за мир // Там жа. 26 февр.; Глубже и ярче отображать жизнь // Там жа. 21 марта; Поэзия борьбы за мир // Там жа. 23 дек.

1953. О прошлом и настоящем узбекской сатиры // Звезда Востока. № 8; Борец за мир и демократию // Правда Востока. 28 марта; Анри Барбюс // Там жа. 17 мая; Заметки о баснях // Там жа. 11 июля.

1954. Рассказы К. Файзулина // Звезда Востока. № 2; Анатоль Франс — патриот, друг русского народа // Там жа. № 4; Вклад поэтов // Там жа. № 8; Философский роман Ан. Франса «На белом коне» // Труды САГУ. Филол. науки. Вып. 51. Кн. 5; Анатоль Франс // Кизил Узбекистон. 13 окт.; Две комедии // Правда Востока. 2 сент.; Верный друг русского народа // Там жа. 13 окт.; О взыскательности к творчеству // Ташкент. правда. 24 марта; Неудавшаяся поэма // Там жа. 7 июля; Славный путь поэта // Там жа. 3 авг.; Больше заботы о мастерстве // Там жа. 17 окт.

1955. Рассказы о недавнем «прошлом» В. Мильчакова // Звезда Востока. № 4; Хороший подарок школьникам // Там жа. № 9; Анатоль Франс и первая русская революция // Иностр. литература. № 6; Жемчужина мировой литературы // Правда Востока. 23 апр.; Журнал и современность // Там жа. 19 мая; Адам Мицкевич // Там жа. 26 нояб.

1956. Новая повесть Г. Гульшина // Звезда Востока. № 6; Первая книжка рассказов // Там жа. № 11; «Тут все должно быть зримо, точно, веско» // Комсомолец Узбекистана. 4 сент.

1957. Не только в ширь, но и в глубь // Звезда Востока. № 2; Поет Кара-Калпакия // Там жа. № 4; Переходящие ляпсусы тиражом в 375 тысяч экземпляров // Там жа. № 8 / Пад псеўд. А. Случанский; Чырвоныя макі; Паэт і горы; Птушыны гурт у радаснай трывозе: [Вершы] // Полымя. № 4; «Остров пингвинов» А. Франса как сатирический роман // Ученые записки Таш. ГПИ им. Низами. Вып. 4; Повесть о работниках милиции // Комсомолец Узбекистана. 8 янв.; Расцвет поэзии // Там жа. 24 янв.; Вальтер Скотт // Там жа. 21 сент.; Труд литературоведа // Правда Востока. 11 июля; Тропа народного гнева // Там жа. 26 нояб.; Творческих успехов, дорогой Каххар! // Ташкент. правда. 11 окт.

1958. Проза Мирхмусина // Звезда Востока. № 7; Заметки об узбекской поэзии последних лет // Там жа. № 9; Библиографии — оперативность, критике — проблемность! // ЛГ. 23 сент.; Джордж Гордон Байрон // Правда Востока. 22 янв.; На пути творческого роста // Там жа. 6 июня; Новогодние строки: [Верш] // Ташкент. правда. 3 янв.

1959. Франс // История французской литературы. М. Т. 3; Геній; Гераіня Савецкага Саюза: [Вершы] // Маладосць. № 6; Смерць бацькі: [Верш] // Полымя. № 2; Літаратура сённяшняга Узбекістана // ЛіМ. 14 сак.; Май: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Радасць сустрэч // Там жа. 12 жн.; «Каракалпакская повесть» // Правда Востока. 5 февр.; Повесть о судьбе нашей современницы // Там жа. 17 апр.; Страницы истории // Там жа. 23 июля; Широко и полно отражать жизнь народа // Там жа. 21 авг.; Сильнее бури // Ташкент. правда. 4 янв.; На страже мира и счастья // Там жа. 13 мая; Фуркат на русском языке // Там жа. 23 сент.

1960. [Прамова 2 лютага 1959 г. на узбекскай дэкадзе ў Маскве] // Школа мастерства. Ташкент; Они такие; Первые уроки политграмоты; Пропуск беды; Обезьянка; Абстрактное искусство; Первоклассник: [Вершы] // Звезда Востока. № 3; Расширенное, но не завершенное... // Правда Востока. 7 июля; В творческом семинаре ССП // Ферганская правда. 8 апр.; Эмиль Золя // Фрунзевец. 2 апр.

1961. Смерць бацькі: [Верш] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Кашу тугу; Паводкаю з вакзала да вакзала: [Вершы] // Маладосць. № 4; Исторический роман А. Франса «Боги жаждут» // Уч. записки ТашГПИ им. Низами. Вып. 24.

1962. Радасць сустрэч // Жыццё для народа. Мн.; Всегда в труде и в поиске: К 60-летию С. Бородина // Звезда Востока. № 9; Три языка: [Верш]; Радость встреч // Там жа. № 11; Облик молодого героя // Комсомолец Узбекистана. 29 сент. / Сааўт. Г. Окунь; Любоў арлянят // ЛіМ. 1 чэрв.; На зямлі Узбекістана // Там жа. 22 чэрв. / Пад псеўд. Л. Сцяпанаў; Тры мовы; Абстрактнае мастацтва: [Вершы] // Там жа. 30 кастр.; Вуліца Якуба Коласа ў Ташкенце: [Верш] // Там жа. 2 ліст.; Тры мовы: [Верш]; Сцяжынкамі паэта // Мін. праўда. 3 ліст.; Своими глазами // Правда Востока. 4 янв.; Умение видеть, рассказать, убедить // Ташкент. правда. 16 сент. / Сааўт. Г. Окунь; Золотые россыпи // Там жа. 17 нояб.

1963. Летопись жизни и творчества А. Франса // Уч. записки ТашГПИ им. Низами. Вып. 3; Великий сатирик: К 80-летию Я. Гашека // Правда Востока. 30 апр.; Китоблар ва замондошлар // Сирдаре хакикати. 17 нояб. / Сааўт. Г. Окунь.

1964. Узбекские поэты на белорусском языке // Звезда Востока. № 2; Французский критический реализм конца XIX — начала XX в. и А. Франс // Ученые записки РПИРЯиЛ. Вып. 1; Становление человека // Ташкент. правда. 2 авг.

1965. Свежесть дождя, омывающего листья // Звезда Востока. № 12; А. Франс в литературной критике // Ученые записки РПИРЯиЛ. Вып. 3; Трое у пулемета // Правда Востока. 20 июня; Ищи локатором главное // Там жа. 3 июля; Поэт и драматург: К 60-летию Уйгуна // Ташкент. правда. 18 мая.

1966. Іграюць Ойстрахі: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; За ясность мысли, за глубокий идейно-художественный анализ // Звезда Востока. № 4; Глубокое расследование // Там жа. № 6; Наш друг Ромен Роллан // Узбекистан. № 1; Шолохов и советский роман // Веч. Ташкент. 6 дек.

1967. Тры мовы; Вуліца Якуба Коласа ў Ташкенце: [Вершы] // Узбекістану: Вершы. Мн.; Поэтический мир Миртемира // Правда Востока. 4 авг.; Две повести Мирхмусина // Там жа. 28 сент.

1968. Упоение жизнью // Веч. Ташкент. 18 июля.

1969. Предисловие // Бородин С. Египтянин. Ташкент; Стихи Б. Пака // Звезда Востока. № 1; Содружество поэтов // Там жа. № 2; Анатоль Франс и Великий Октябрь // Там жа. № 4; Якуб Колас в Ташкенте // Там жа. № 10; Стихи о благодатных ливнях // Комсомолец Узбекистана. 23 мая.

1970. «Фрески Афрасаиба» // Звезда Востока. № 9; Селедка: [Верш] // Веч. Ташкент. 21 дек.

1971. Vouloir c'est pouvoir: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Братэрства: [Верш] // Голас Радзімы. № 39; Поэзия белорусских партизан // Звезда Востока. № 2; Литература «великого взлета» // Там жа. № 3; Роман о Мукими // Там жа. № 10; Доверие к человеку // Правда Востока. 16 апр.

1972. Вдохновение поэта // Звезда Востока. № 7; Братство; Венки дорогим коммунарам; У могилы Барбюса; Играют Ойстрахи: [Вершы] // Там жа. № 8; Гімн бяссонню; Калгасная хроніка ў чатыры радкі; Запрашэнне да купання: [Вершы] // Полымя. № 4; Воспринимаю жизнь как чудо // Правда Востока. 27 февр.

1973. Вуліца Якуба Коласа ў Ташкенце: [Верш] // Братэрства. Мн.; Жыццё — паэзія // Вытокі песні. Мн.; Жажда жизни // Звезда Востока. № 2; Стать человеком // Там жа. № 8; Стихи о мужестве // Там жа. № 9; Назидательное стихотворение о транспорте; Два сонета: [Вершы] // Там жа. № 12; Квартира вождя: [Верш] // Там жа. № 4; Веч. Ташкент. 2 апр.; Ля магілы Анры Барбюса: [Верш] // ЛіМ. 18 мая; Сергей Бородин; Тирилган тарих. // Совет Узбекистони. 2 май.

1974. Кватэра на вуліцы Мары-Роз: [Верш] // Звязда. 16 лют.

1975. Анатоль Франс в «Юманите» // Звезда Востока. № 3; В строю: («Свети звезда» Н. Буканова) // Там жа. № 12; Мухим дарслик // Шарк Юлдузи. № 4 / Сааўт. Ю. Пулатаў.

1976. З-пад крыла Якуба Коласа // Пясняр мужнасці. Мн.; Книга о мастере биографического жанра // Звезда Востока. № 3.

1977. Анатоль Франс и Великий Октябрь; Анатоль Франс в «Юманите» // Радость встреч. Ташкент; Богатство, рожденное Октябрем // Правда Востока. 13 марта.

1982. Вуліца Якуба Коласа ў Ташкенце: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Звязда. 4 вер.

1.4.

1931. Б е з ы м е н с к і А. Трагедыйная ноч: Паэма З рус. // Полымя рэв. № 7 / Пер. пад крыпт. С. Л. Аўт. пер. спрэчнае.
// Там жа. № 11—12 / Пер. пад крыпт. С. Л.

1932. Г а р а ў с к і А. Маёвы марш: Урывак / З пол. // ЛіМ. 30 крас. / Пер. пад крыпт. С. Л.

1936. С а д о ў с к і Я. Неўміручасць: Апавяданне / З рус. // Полымя рэв. № 7 / Пер. пад крыпт. С. Л. Аўт. пер. спрэчнае.

1949. Х а м з а. Элегия Турсуной: [Верш] / С узб. // Путь к коммунизму. Ташкент; Я г о ж. Проснись, рабочий!; Да здравствуют Советы!; Элегия Турсуной; Тоскую: [Вершы] / С узб. // Хамза. Избранное. Ташкент; Я г о ж. Проснись, рабочий!; Да здравствуют Советы!: [Вершы] / С узб. // Звезда Востока. № 9; Я г о ж. Да здравствуют Советы!: [Верш] / С узб. // Комсомолец Узбекистана. 4 окт.; Фрунзевец. 5 окт.; Я г о ж. Да здравствуют Советы!; Проснись, рабочий!: [Вершы] / С узб. // Правда Востока. 25 сент.

1950. Б а б а е в М. Строительница: [Верш] / С узб. // Звезда Востока. № 1; Г у л я м Г. Это подпись твоя: [Верш] / С узб. // Там жа. № 2; К и м Ц ы н С о н. Памятник Освобождения: [Верш] / С кор. // Там жа. № 10; Ш а р и п о в Д. Гигант коммунизма: [Верш] / С узб. // Там жа. № 12; К и м Ц ы н С о н. Послушай, мой друг!: [Верш] / С кор. // Комсомолец Узбекистана. 9 сент.; Г у л я м Г. Да здравствует мир!: [Верш] / С узб. // Правда Востока. 16 дек.

1951. Б а б а е в М. Я так чувствую; Подпись советского человека: [Вершы] / С узб. // Бабаев. М. Гимн радости. Ташкент; Г у л я м Г. Гимн миру; С трибуны мира; Да здравствует мир!; На подступах к небу; Друг у друга учимся мы; Это подпись твоя: [Вершы] / С узб. // Гулям Г. Москва — оплот мира. Ташкент; Я г о ж. Это подпись твоя: [Верш] / С узб. // Гулям Г. Счастье родной земли. Ташкент; Х а с а н П. Москва: [Верш] / С узб. // Здравствуй, Москва! Ташкент; К и м Ц ы н С о н. Послушай, мой друг!; Памятник Освобождения: [Вершы] / С кор. // Ким Цын Сон. Строка дружбы. Ташкент; М у к и м и. Сатира на Виктора / С узб. // Мукими. Изб. произв. Ташкент; Ш а р и п о в Д. Гигант коммунизма: [Верш] / С узб. // Новые дни Тахиа-Таша. Ташкент; Х а с а н П. [Верш] / С узб. // Пулат Х. Верность. Ташкент; Ф у р к а т. Письмо из Бомбея: [Верш] / С узб. // Фуркат. Избр. произв. Ташкент; Х а м з а. Проснись, рабочий!; Да здравствуют Советы!: [Вершы] / С узб. // Хамза. Избр. произв. Ташкент; Ф у р к а т. Тоска по родине: [Верш] / С узб. // Звезда Востока. № 8; Х а с а н П. Москва; Наши девушки: [Вершы] / С узб. // Комсомолец Узбекистана. 7 июля.

1953. Г у л я м Г. На подступах к небу; Друг у друга учимся мы: [Вершы] / С узб. / Гулям Г. Избранное. Ташкент.

1954. Б а б а е в М. Я так чувствую: [Верш] / С узб. // Бабаев М. Я так чувствую. Ташкент; Х а м з а. Да здравствуют Советы!: [Верш] / С узб. // Правда Востока. 19 марта.

1957. Б а б а д ж а н Р. Уйгурской девушке: [Верш] / С узб. // Правда Востока. 22 сент.

1958. Б а б а е в М. Я так чувствую: [Верш] / С узб. // Бабаев М. Песни о счастье. М.; М и р т е м и р. Кузни; Дилькушо: [Вершы] / С узб. //Мирттемир. Стихи. Ташкент; Ф у р к а т [Восем вершаў] / С узб.//Фуркат. Избр. произв. Ташкент; Х а м з а. Тоскую: [Верш] / С узб. // Хамза. Избранное. М.

1959. Б а б а е в М. Я так чувствую: [Верш] / С узб. // Бабаев М. Твоя красота. Ташкент; Ф у р к а т. [Вершы] / С узб. // Фуркат. Лирика. Ташкент; М и р т е м и р. Борьба: [Верш] / С узб. // Звезда Востока. № 2; Х а м з а. Поздравляю!: [Верш] / С узб. // Там жа. № 11; Ш у ш к е в и ч С. Наколол комарик ножку: [Верш] / С бел. // Зорька. 15 авг.; Пионер Востока. 7 июля.

1960. М и р т е м и р. Борьба; На берегах Аму: [Вершы] / С узб. // Миртемир. Такое уж время. М.; Х а м з а. Лишь твой образ; Тоскую; Проснись, рабочий!; Атин бибиджан; Поздравляю!; Будем учеными; Начало азартных игр: [Вершы] / С узб. // Хамза. Сочинения. Ташкент. Т. 1; Я г о ж. Ленин: [Верш] / С узб. // Звезда Востока. № 7.

1961. А р а г о н Л. Пясняр сваёй партыі; Э л ю а р П. Свабода: [Вершы] / З фр. // ЛіМ. 1 жн.

1962. Х а к і м-з а д э Н. Х. Рабочы, прачынайся!; Запавет Турсуной; Д ж у р а С. Паляўнічы: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Ш а м а н с у р о в Ю. Девушка-строитель; Кровь сердца; Под окошком родильного дома: [Вершы] / С узб. // Звезда Востока. № 6.

1963. Ф у р к а т. [Вершы] / С узб. // Фуркат. Избранное. Ташкент; Х а м з а. Начало азартных игр: [Верш] / С узб. // Хамза. Правдивый мальчик. Ташкент: Э л ю а р П. Надзея: [Верш] / З фр. // ЛіМ. 6 ліст.

1965. М и р т е м и р. Река: [Верш] / С узб. // Лирика военных лет. Ташкент; С а б и р А. Оставь на память сад: [Верш] / С узб. // Звезда Востока. № 12.

1966. П р э в е р Ж. У кветачніцы; Кірмаш: [Вершы] / З фр. // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Х а к і м - З а д э Н. Х. Рабочы, прачынайся!; Д ж у р а С. Паляўнічы: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; К у л а к о в с к и й А. Новеллы / С бел. // Звезда Востока. № 4.

1967. Х а м з а. Проснись, рабочий!; Поздравляю!: [Вершы] / С узб. // Песни столетий: Антология узбекской поэзии. Ташкент. Т. 3; Э л ю а р П. СССР — адзіная надзея; А р а г о н Л. Легенда пра Габрыэля Пэры: [Вершы] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Х а м з а. Да здравствуют Советы!: [Верш] / С узб. // Октябрь в советской поэзии. Л.; Х в е д а р о в и ч М. Карши: [Верш] / С бел. // Звезда Востока. № 1; П р э в е р Ж. Размова з Сенай: [Верш] / З фр. // ЛіМ. 5 снеж.; С а б и р А. Оставь на память сад: [Верш] / С узб. // Сов. Бел. 1 июня.

1968. С а б и р А. Оставь на память сад: [Верш] / С узб. // Пою мое отечество. М.; К а н ь ю Ж. Вещи, виденные в Ташкенте: [Верш] / С фр. // Звезда Востока. М.

1970. Х а м з а. Лишь твой образ; Проснись, рабочий!; Поздравляю!; Будем учеными: [Вершы] / С узб. // Хамза. Избр. произв. М.

1971. Г у л я м Г. На подступах к небу; Это подпись твоя; Друг у друга учимся мы: [Вершы] / С узб. // Гулям Г. Избр. произв.: В 5 т. Ташкент. Т. 1; М и р т е м и р. Бессмертие: [Верш] / С узб. // Звезда Востока. № 9.

1972. Г у л я м Г. Да здравствует мир!; С трибуны мира; Гимн миру: [Вершы] / С узб. // Гулям. Г. Избр. произв.: В 5 т. Ташкент. Т 2; М и р т е м и р. Плечом к плечу; Жемчуг: [Вершы] / С узб. // Звезда Востока. № 1; У й г у н. В сиянии солнца: [Верш] / С узб. // Там жа. № 4; Г у л я м Г. Сустрэча; В а х і д а ў Э. Дзяўчынка; «Маіх сяброў здзіві мой вопыт...»; Зорка; М і р т э м і р. Плячо ў плячо; Б а б а д ж а н Р. Я госць, але...: [Вершы] / З узб. // Полымя. № 11; Б а б а д ж а н Р. Я госць, але...: [Верш] / З узб. // Звязда. 29 кастр.

1973. М и р т е м и р. Вот и сады: [Вершы] / С узб. // Миртемир. Избранное. Ташкент; М і р м у х с і н. Узбекская прыгажуня: [Верш] / З узб. // Звязда. 7 ліп.

1974. Х а м з а. «Да здравствуют Советы...»; Проснись, рабочий!; Дуэт; Поздравляю!; Тоскую; Будем учеными; Начало азартных игр: [Вершы] / С узб. // Хамза. «Да здравствуют Советы!» Ташкент.

1.5.

На рускую мову. Май! Поэт и горы; Стансы: [Вершы] / Пер. авт. // Звезда Востока. 1957. № 8; Героиня Советского Союза; Смерть отца; Гений; Сыновья: [Вершы] / Пер. авт. // Там жа. 1959. № 8; Сыновья: [Вершы] / Пер. авт. // Там жа. 1960. № 3; Три языка: [Верш] / Пер. авт. // Там жа. 1962. № 11; Цветет вишня в садах; Первое знакомство; «Путоя»; Яйцо; Селедка; Царапина; Жеребенок; Комсомолец; Профессия: [Вершы] // Там жа. 1970. № 11.

На таджыкскую мову. Шоир ва кӯххо: [Верш] / Тарч. А. Бобочон // Комсомоли Точикистон. 1965. 21 ноябрь.

На ўзбекскую мову. Севастополь; Совет Иттифокининг кахрамон кизи: Шоир ва тоглар; Станслар; Биринчи синф ўкувчиси; Май; Рухсатнома: [Вершы] // Миртемир, М. Бобоев, Ж. Жабборов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

1.6.

У д а р н і к і: Зборнік. Мн., 1931 / Літ. праўка.

О г н и Ф а р х а д а: Сборник. Ташкент, 1949 / Рэдкал.

И д е й н о с т ь и мастерство русской литературы. Ташкент, 1965 / Рэд.

И з и с т о р и и зарубежной литературы. Ташкент, 1965. Вып. 3 / Рэд.

2.1.

На рускай мове. С т е п а н Иванович Лиходзиевский // Библиографические очерки о деятелях общественных наук Узбекистана: В 3 т. Ташкент, 1976. Т. 1.

2.3.

На беларускай мове. В е р н і к о ў с к і М. «Я камунізму аддаю...»: С. Ліхадзіеўскаму — 60 гадоў // ЛіМ. 1971. 7 мая; В е р н і к о ў с к і М., С е л і в а н а в а В. Пра творчасць С. Ліхадзіеўскага // Чырв. змена. 1932. 5 мая, 24, 30 кастр.; Г р а х о ў с к і С. Радкі біяграфіі пакалення // Ліхадзіеўскі С. Берасцянка жывых трывог. Мн., 1962; Д а к у т о в і ч Г. За дыялектычна-матэрыялістычны нарыс // Маладняк. 1932. № 2—3; К о л а с Я. [Ліст да С. Ліхадзіеўскага] // Колас Я. Зб. тв.: У 12 т. Мн., 1964. Т. 12; К у л я ш о ў А., Т а ў б і н Ю. За інтэрнацыянальную тэматыку ў паэзіі // ЛіМ. 1932. 30 крас.; М і к у л і ч Б. Творчасць Сцяпана Ліхадзіеўскага // Там жа. 1932. 18 сак.; М і р а ч ы ц к і Л. Любоў да жыцця; Пра паэзію Сцяпана Ліхадзіеўскага // Звязда. 1974. 7 снеж.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а г о й ш а В. У пошуках запаветнага каменя // Беларусь. 1974. № 9; Х а ц к е в і ч У., Е р м а л о в і ч М. Супроць схематызму // Бел. калгасная. 1932. № 4; Ш у ш к е в і ч С. Палын дарогі нашы не пакрыў // Голас Радзімы. 1979. 29 сак,; Я г о ж. Паэт, вучоны, педагог // Там жа. 1971. № 39; Я г о ж. Паэт і вучоны // Ліхадзіеўскі С. Чырвоныя макі. Мн., 1981; Ю б і л е й паэта і літаратуразнаўца // ЛіМ. 1961. 12 мая.

На рускай мове. Г р о м К. Поэзии живая радость // Веч. Ташкент. 1974. 18 февр.; Р о м Л. Писатель — рядовой боец социалистической стройки // Рабочий. 1931. 25 июля; Х р о н и к а белорусской литературы // Там жа. 1930. 9 апр.

2.4.

На беларускай мове. Ш у ш к е в і ч С. «Маленства плыло шматгалосае...»: [Верш] // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 1; Я г о ж. Спатканне ў Ташкенце: [Верш] // Шушкевіч С. Рэха маладосці. Мн., 1984.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 242, воп. 1, спр. 1—97.

З. У. Драздова.

ЛІЯКУМОВІЧ ЦІМОХ

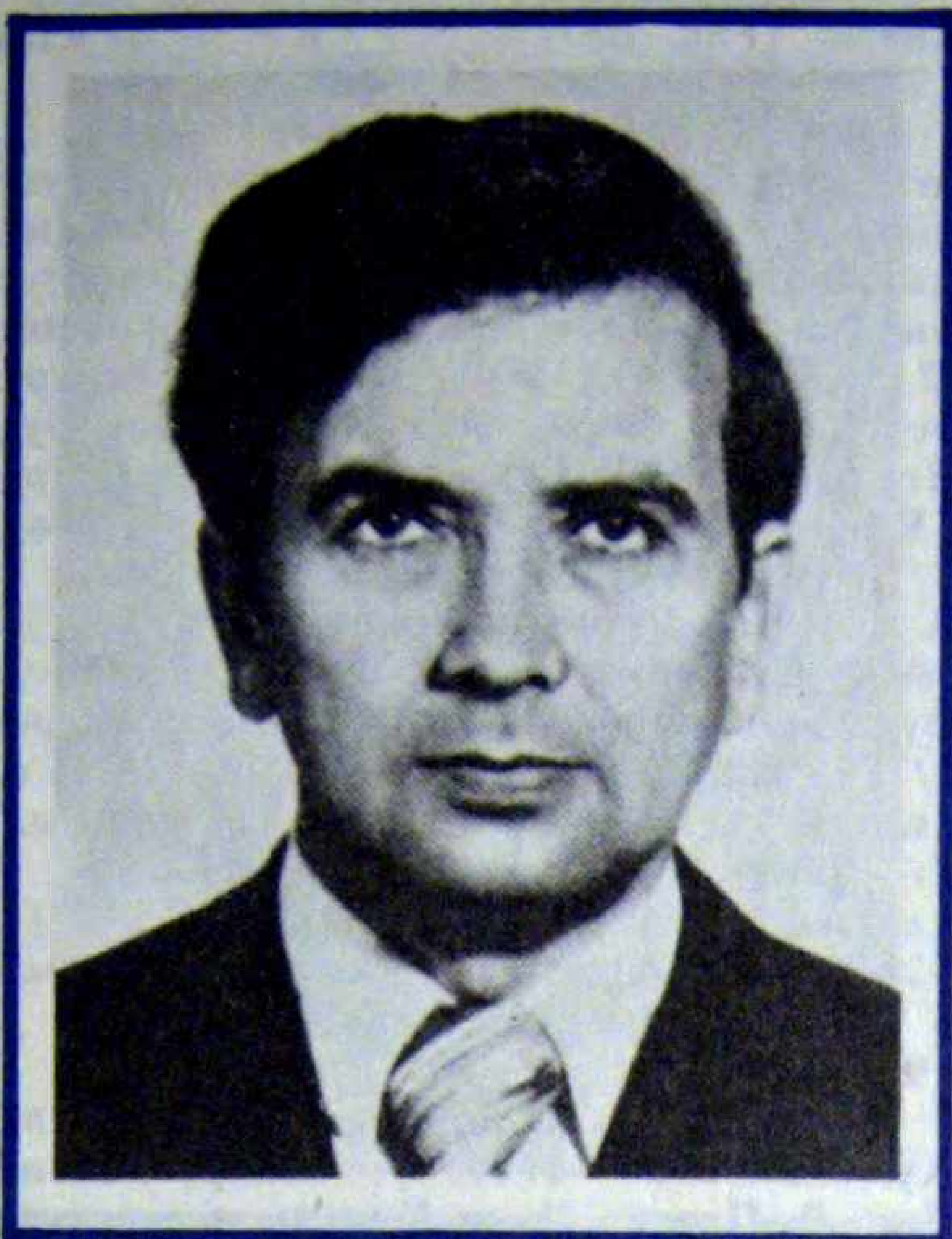

Ліякумовіч Цімох (Цімафей Барысавіч; псеўд. Л. Ц і м о х і н, Л. Т и м о ф е е в; н. 11.7.1936, г. п. Азарычы Калінкавіцкага р-на Гомельскай вобл.), літаратуразнавец, педагог. Дацэнт (1980), прафесар (1992). Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Пасля заканчэння СШ № 4 г. Мазыра (1955) паступіў на гісторыка-філалагічны факультэт Смаленскага пэдінстытута, які скончыў у 1962. Настаўнічаў у Плёскай сямігадовай (1961—62), Цялушскай сярэдняй (1962—65) школах Бабруйскага р-на, у СШ № 3 Бабруйска (1966—75). Завочна вучыўся ў аспірантуры Гомельскага педінстытута (1964—68). З 1975 працуе ў Брэсцкім педінстытуце, з 1980 загадчык кафедры рускай і замежнай літаратур.

Першыя публікацыі (замалёўкі, рэцэнзіі, вершы) Ц. Ліякумовіча з'явіліся ў мазырскай раённай газеце «Заря» ў 1955, калі ён яшчэ вучыўся ў школе. У рэспубліканскім друку выступае з 1962. Даследуе праблемы ўзаемадзеяння беларускай літаратуры з рускай і інш. літаратурамі. Асноўную ўвагу ўдзяляе купалаўскай тэматыцы, праблемам перакладу твораў беларускага песняра на рускую мову, яго творчым узаемасувязям з рускімі пісьменнікамі. Высвятляе асобныя аспекты беларускай Пушкініяны. Распрацоўвае пытанні выкладання літаратуры ў сярэдняй і вышэйшай школе. Аўтар даследаванняў «Паэзія Янкі Купалы ў рускіх перакладах», «Паэзія сяброўства», «У лучнасці братняй», «Гогалеўскія традыцыі ў творчасці Якуба Коласа», «Слова свабоды» і інш., а таксама шматлікіх артыкулаў у энцыклапедычных выданнях. Складальнік праграм «Руская літаратура XVIII ст.» і «Руская літаратура XIX (1 пал.) ст.» для студэнтаў беларускіх аддзяленняў філалагічных факультэтаў педагагічных ВНУ рэспублікі.

Жыве ў Брэсце. *А. А. Майсейчык.*

Бібліяграфія

1.2.

Поэзия Янки Купалы в русских переводах. Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Мн., 1973.

Потомки А. С. Пушкина в Белоруссии. Мн., 1991.

1.3.

1962. Люди с сердцем Прометея // Знамя юности. 16 окт.; Заглянем у цудоўнае заўтра // Наст. газ. 10 лют.

1964. До каждого сердца дойти // Знамя юности. 12 янв.; Карысная брашура // Наст. газ. 18 ліст.

1965. Каб вершы радавалі... // ЛіМ. 10 вер.; Своеасаблівы талент // Наст. газ. 2 кастр.

1966. Улюбёнасць: [Рэц. на кн.: Л о с ь Е. Хараство. Мн., 1965] // Беларусь. № 3; Шчырая песня: [Рэц. на кн.: Б у й л а К. Май. Мн., 1965] // Там жа. № 11; Пра веліч рэвалюцыі і чалавека // ЛіМ. 3 чэрв.; «Служым ёй штодзень дабром...»: [Рэц. на кн.: К у с я н к о ў М. Жывіца. Мн., 1966] // Там жа. 16 вер.; Сведчанне любві // Там жа. 20 вер.; «Полымя» і «Маладосць» — кожнай школе // Там жа 28 кастр.; Вершы ідуць у наступленне: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Пры святле маланак. Мн., 1966] // Маг. праўда. 18 ліст.

1967. Нескароныя // ЛіМ. 3 лют.; Адкрываць новае: [Рэц. на кн.: В о л к а д а е в П. Ливень. Мн., 1967] // Там жа. 4 ліп.; Пра дзіцячую мару // Там жа. 28 ліп.

1968. Навечна ў страі: [Рэц. на кн.: К р ы в ё ю с э р ц а Мн., 1967] // Беларусь. № 7; З братняю павагаю (Янка Купала і Валерый Брусаў) // Полымя. № 4; Слова значнае і патрэбнае: [Рэц. на кн.: Н а в у м е н к а І. Янка Купала: Духоўны воблік героя. Мн., 1967] // Звязда 22 жн.; Адданасць самаму дарагому // ЛіМ. 27 вер.; Пад сэрцам зноў гараць незагоеныя раны: [Рэц. на кн.: А ў р а м ч ы к М. Універсітэцкі гарадок. Мн., 1967] // Маг. праўда. 11 лют.; Наіры Зар'ян у Бабруйску // Там жа. 27 лют.; Пра шчасце: [Рэц. на кн.: Г р а х о в с к и й С. Высота. М., 1966] // Наст. газ. 21 лют.; Адна з лепшых // Там жа. 1 мая.

1969. Лірыка Янкі Купалы ў перакладзе Андрэя Малышкі // Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных і фальклорных сувязей: Тэзісы дакладаў. Гомель; Неизвестный перевод // Неман. № 4; Школа імя Янкі Купалы // Звязда. 23 ліст.; З хваляваннем і любоўю: [Рэц. на кн.: Ш у ш к е в і ч С. Вяртанне ў маладосць. Мн., 1968] // Маг. праўда. 26 лют.; Друг беларускай літаратуры // Там жа. 14 жн.

1970. У племянника Бунина // Неман. № 8; Заўсёды клопат // ЛіМ. 29 мая; З песняй па жыцці // Наст. газ. 21 студз.

1971. Янка Купала ў Бабруйску // Маладосць. № 6; Шляхамі паэта: [Рэц. на кн.: Ш а р а х о ў с к і Я. Пясняр народных дум. Мн., 1970] // ЛіМ. 8 студз.; «Зноў да шчасця ўздымаю рукі...»: [Рэц. на кн.: М а л ь ц і н с к і Х. «Мой добры голуб». Мн., 1970] //

Там жа. 6 жн.; Народжаная сяброўствам: [Рэц. на кн.: Кобзаревский П. «Говорят мои друзья». Мн., 1971] // Там жа. 27 жн.; На паклон да народных паэтаў // Там жа. 10 вер.

1972. Купала перакладае Някрасава // Маладосць. № 7; Внучка Пушкина // Неман. № 1; Зарьян — друг Купалы // Там жа. № 4; Друг белорусской поэзии // Там жа. № 8; Над купалаўскім радком // Полымя. № 6; Моваю братэрства: Удасканальваць пераклады паэзіі Янкі Купалы на рускую мову // ЛіМ. 26 мая; Запрашэнне да падарожжа: [Рэц. на кн.: Бас І. «Падарожжа ў літаратурнае мінулае». Мн., 1971] // Там жа. 16 чэрв.; Арыенцір у яго творчасці: [Рэц. на кн.: Бібліяграфія твораў Янкі Купалы. Частка III, 1942—1960. Мн., 1972] // Там жа. 21 ліп.; «Надеюсь, это вас не обидит...» // Сов. Бел. 13 окт.

1973. Сведка і ўдзельнік вялікіх падзей: 70 год з дня нараджэння Платона Галавача // Голас Радзімы. № 18; Нашчадкі Пушкіна на Беларусі // Там жа. № 26; Новая встреча с Купалой: [Рэц. на кн.: Купала Я. Гусляр. Избранная лирика. М., 1972] // Неман. № 2; Наш друг Михаил Светлов // Там жа. № 6; С сыновней любовью // Там жа. № 12; «Сыну свайму даю запавет...»: [Рэц. на кн.: Мальцінскі Х. Вясёлыя вароты. Мн., 1972] // Полымя. № 5; З глыбінь жыцця // ЛіМ. 20 крас.; Нашчадкі Пушкіна на Беларусі // Там жа. 8 чэрв.; Пісьменнік светлых ідэалаў // Маг. праўда. 18 крас.

1974. «Беларусь — маленства маё...» // Беларусь. № 5; Даследаванне па творах прозы: [Рэц. на кн.: Дзюбайла П. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973] // Там жа. № 6; Пушкин в Могилеве // Неман. № 6; С верой в человека: [Рэц. на кн.: Науменко И. Та самая земля. М., 1973] // Знамя юности. 10 окт.; Здымак нагадаў // ЛіМ. 9 жн.; Па жыццёвых дарогах Я. Коласа: [Рэц. на кн.: Александровіч С. На шырокі прастор. Мн., 1972] // Маг. праўда. 10 крас.; Пра здабыткі лірычнай камедыі: [Рэц. на кн.: Усікаў Я. Беларуская камедыя. Мн., 1973] // Там жа. 22 ліст.; Зайздросны лёс // Наст. газ. 30 ліст.

1975. У доме Максіма Рыльскага // Беларусь. № 3; «...Зачараваў сваім радком»: Да 80-годдзя з дня нараджэння Э. Багрыцкага // Там жа. № 11; Купаловский переводчик // Неман. № 5; Соратник Ильича / Пад псеўд. Л. Тимофеев; Фронтовые дороги потомков Пушкина // Там жа. № 7; «Строгай ласкай, сціплай дабрынёй...» // ЛіМ. 14 сак.; З пачуццём братэрства // Там жа. 4 крас. / Пад псеўд. Л. Цімохін; Стагналі таполі, стагналі бярозы... // Там жа. 31 кастр.

1976. Луначарскі пра Купалу // Беларусь. № 6; По приказу сердца // Заря. 3 дек.

1977. Рассказ Л. Н. Толстого «После бала» в переводе Янки Брыля // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур: Тэзісы дакладаў III Рэспубліканскай канферэнцыі 2—3 снежня 1977 г. Мн.; Светлая дружба: Да 100-годдзя з дня нарадж. А. С. Новікава-Прыбоя // Беларусь. № 3; Новиков-Прибой в Белоруссии // Неман. № 3; Переводчик с белорусского // Там жа. № 5; Подпись к фотографии // Там жа. № 12; З удзячнасцю да Беларусі // ЛіМ. 28 кастр.

1978. Янка Купала і Валерый Брусаў // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 6; На языке братского народа: [Рэц. на кн.: Браўн М. Ленінградскае неба. Мн., 1977] // Нева. № 11; Купала и Лахути / Пад псеўд. Л. Тимофеев; «Беларусь, ты, как солнце, со мною...» // Неман. № 1; По зову сердца // Там жа. № 3; Анталогія беларускага нарыса: [Рэц. на кн.: Беларускі савецкі нарыс. Т. 1—2. Мн., 1977] // Звязда. 22 жн.; «Вось ён, глядзіце, Янка Купала» // ЛіМ. 20 студз.; Ён перакладаў Купалу // Там жа. 16 чэрв.; І пра Беларусь — слова // Там жа. 7 ліп.; Праменяць яго песні // Там жа. 11 жн.

1979. Па законах братэрства: (М. Ціханаў і беларуская літаратура) // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе: Матэрыялы рэсп. навукова-тэарэтыч. канферэнцыі. Мн.; Паглыбляючыся ў свет Купалы // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7; З братняй удзячнасцю: [Рэц. на кн.: Ціханаў М. «Спасціжэнне». Мн., 1978] // Беларусь. № 2; Патомки Пушкина в Белоруссии // Неман. № 6; Созревай нивы урожай: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Выбраныя творы. Т. 1—2. Мн., 1978] // Заря. 26 сент.; Прапагандыст беларускай літаратуры // ЛіМ. 10 жн.; Даўні і верны друг // Там жа. 12 кастр.; Свет добрай книги: [Рэц. на кн.: Отчик В. Зеленый гром. Мн., 1978] // Сов. Бел. 14 июня.

1980. Красамоўная і суровая песня // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 8; Беларускія старонкі творчай біяграфіі Міхаіла Ісакоўскага // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель; Плён лірычнай садружнасці: [Рэц. на кн.: Прызнанне. Мн., 1979] // Беларусь. № 7; Аб перакладзе твораў Янкі Купалы на рускую мову // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Признательность: [Рэц. на кн.: Вершы паэтаў Ленінграда. Мн., 1979] // Нева. № 3; Жывая праўда слова: [Рэц. на кн.: Алейнік Б. Заклінанне агню. Мн., 1979] // Полымя. № 8; Старонка жывой памяці // Звязда. 18 студз.; Будаваць жыццё па Ільічу: Новыя старонкі Ленініяны // Там жа. 18 крас.; У свеце купалавага слова: [Рэц. на кн.: Купала Я. Стихи и поэмы. Мн., 1979] // ЛіМ. 29 лют.; Роднае, дарагое: [Рэц. на кн.: Ісакоўскі М. Роднае. Мн., 1979] // Там жа. 21 сак.; «Сябры мае, браты мае навек!» // Там жа. 5 снеж.; Яркі прыклад братэрства // Наст. газ. 19 студз.

1981. Лермантаўскія матывы ў ранняй лірыцы Янкі Купалы (1904—1907) // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 9; Поэзия Янки Купалы в русских переводах // Мастерство перевода. М.; Белорусские страницы биографии Наири Зарьяна: К 80-летию со дня рождения (поэта) // Лит. Армения. № 1; Першае знаёмства // ЛіМ. 16 кастр.

1982. У сугучнасці з купалаўскім словам // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 10; Роля рускіх пісьменнікаў XIX ст. ў творчым жыцці Янкі Купалы // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; Первый переводчик Янки Купалы // Волга. № 7; Паэзія сяброўства // Полымя. № 6; Побач з крылом Буравесніка // Звязда. 29 студз.

1983. У лучнасці братняй // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 11; Строки братства: О первой советской книге, выпущенной в Бресте в 1939 г. («Фронтовые стихи») // Заря. 5 нояб.; Заўсёды побач // Звязда. 19 ліп.

1984. Плён творчай садружнасці // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 12; Згуртаванне // Маладосць. № 9.

1985. Заклік да змагання, заклік да перамогі // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13; Творчество А. Твардовского периода участия в освобождении Западной Белоруссии // Проблемы истоков творчества: А. Твардовский, М. Исаковский, Н. Рыленков. Смоленск; З духоўнай самааддачай: [Рэц. на кн.: Дудзін М. Пасля спаткання. М., 1984] // Полымя. № 9; «Я з родным краем не магу расстацца...» // ЛіМ. 15 сак.; Паэт рэвалюцыйнай рамантыкі: Да 90-годдзя з дня нараджэння Э. Багрыцкага // Там жа. 7 ліст.

1.4.

1976. Ладонщчыкаў Г. Сур'ёзнае пісьмо: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 16 крас.

1977. Рапінскі М. Апошні раз; Ды стаў бы...: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 4 сак.; Мельнічук С. Прызнанне: Гумарэска / З укр. // Там жа. 16 вер.

1978. Мельнічук С. Дуб: Гумарэска / З укр. // Родная прырода. № 1; Пруднік М. Аўтограф Сакрата: Гумарэска / З укр. // ЛіМ. 9 чэрв.

1980. Мельнічук С. Суседкі: [Гумарэска] / З укр. // Работніца і сялянка. № 2.

1.5.

На украінскую мову. Його шанує Україна: [Рэц. на кн.: Такі ён быў: Успаміны пра Янку Купалу] // Літ. Україна. 1976. 19 кастр.; [Рэц. на кн.: Шпорта Я. Явар. Мн., 1976] // Днипро. 1977. № 6; З увагою до купалівського слова // Рад. літ.-знавство. 1978. № 8; Янка Купала і Якуб Колас про уркаїнських письменників та літературу // Янка купала та Якуб Колас і Україна. Суми, 1982; Чуття пабратимства високе // Рад. літ.-знавство. 1982. № 6. *В. М. Грышкевіч.*

ЛОБАН МІКОЛА

Лобан Мікола [Мікалай Паўлавіч; псеўд. Язэп Фіта, 14(27).10.1911, в. Чаплічы Слуцкага пав., цяпер Слуцкі р-н Мінскай вобл.— 28.12.1984; Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], празаік. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1974). Член СП Беларусі з 1950. Кандыдат філалагічных навук (1953).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Дзіцячыя гады правёў у роднай вёсцы, дзе бацькі займаліся на сваёй гаспадарцы, якая складалася з 1 дзесяціны зямлі, каня і каровы. Каб пракарміць сям'ю, бацька вымушаны быў падрабляць печніком. У 1918 г. М. Лобан пайшоў у падрыхтоўчы клас Чапліцкай пачатковай школы. У 1926 скончыў сямігадовую школу ў Слуцку. На працягу 3 гадоў заставаўся дома, працаваў лістаносцам, бібліятэкарам-аматарам у Чапліцкай хаце-чытальні. У 1929 паступіў на 2-гадовыя педагагічныя курсы ў Слуцку, а ў 1931 накіраваны на працу загадчыкам двухкамплектнай школы ў в. Пласток на Любаншчыне. У 1931—39 працаваў настаўнікам у в. Таль Любанскага, у мяст. Шацк і в. Пярэжыр Пухавіцкага раёнаў. Спасцігшае гора (смерць жонкі і дваіх дзяцей) прымусілі з'ехаць за межы Беларусі. У 1939 паступіў у Кіеўскі універсітэт, але праз некаторы час зноў вярнуўся на радзіму. Вайна застала М. Лобана ў Мінску. Удзельнічаў у баях пад Ленінградам на Волхаўскім фронце. 27 верасня 1941 ў час атакі паранены ў твар асколкамі ручной гранаты, а праз два тыдні (11 кастрычніка) — другі раз ужо ў санітарным эшалоне прамым пападаннем у вагон авіябомбы. Пасля гэтага ён больш за паўгода лячыўся ў розных шпіталях (Кіраў, Іркуцк) і ў канцы 1942 выпісаны інвалідам трэцяй групы. Працаваў выкладчыкам рускай мовы і літаратуры ў сярэдняй школе пас. Келераўка Паўночна-Казахстанскай вобл. З аднаўленнем у 1943 работы БДУ (на ст. Сходня пад Масквой) вярнуўся на вучобу. З ліпеня 1944 адначасова з вучобай ён працаваў у слоўнікавай камісіі Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва АН БССР. Пасля заканчэння універсітэта (1945) працягваў працаваць у Інстытуце мовазнаўства АН БССР у якасці малодшага навуковага супрацоўніка, аднавіў і творчую работу як празаік. У 1967—68 працаваў загадчыкам рэдакцыі мовы і літаратуры БелСЭ, з 1968 загадчык сектара лексікалогіі і лексікаграфіі Інстытута мовазнаўства АН БССР. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першае апавяданне М. Лобана «Вясна» надрукавана ў літаратурным дадатку да газ. «Камуніст» у 1930. Асноўная тэматыка яго мастацкіх твораў — вайна, сучаснасць, рэвалюцыйнае мінулае Беларусі. Ён лічыў аднолькава важным сказаць пра партызанскі рух, пра жыццё і вучобу педагогаў, імкненне моладзі трапіць на вялікія будоўлі. Галоўны твор М. Лобана-празаіка трылогія «Шэметы» (1964—81), у цэнтры якой лёс некалькіх пакаленняў беларускай сям'і Шэметаў, пачынаючы з далёкіх дарэвалюцыйных дзён да нашага часу — вобразы людзей, якія змагаюцца за сваю шчаслівую будучыню. З раманаў «На парозе будучыні», «Гарадок Устронь», «Шэметы» паўстае шырокая панарама духоўнага росту цэлых пакаленняў, якія ладзілі сваё шчасце працай і змаганнем за надыход лепшага жыцця.

Акрамя пісьменніцкай творчасці М. Лобан доўгія гады працаваў у галіне беларускага мовазнаўства. Пры яго непасрэдным удзеле падрыхтаваны і выдадзены такія значныя працы, як «Руска-беларускі слоўнік», «Беларуска-рускі слоўнік», 5-томны тлумачальны слоўнік беларускай мовы. Адзін з аўтараў «Арфаграфічнага слоўніка», «Правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі». Ён выступаў з нарысамі, пісаў артыкулы па мовазнаўству, займаўся перакладамі, сістэматычна публікаваў рэцэнзіі, эсэ, артыкулы па культуры мовы, па праблемах пісьменніцкага майстэрства.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв.: У 3 т. Мн., 1986. Т. 1; На парозе будучыні: Раман; Т. 2. Гарадок Устронь: Раман; Т. 3. Шэметы: Раман.

1.2.

Іркуцянка: Аповесць. Мн., 1953. Рэц.: Аляксееў Р. Першая аповесць // Беларусь. 1953. № 7; Кулешов Ф. Первая книга // Сов. Бел. 1953. 30 мая.

Ударение имен существительных в белорусском литературном языке: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Мн., 1953.

На парозе будучыні: Раман. Мн., 1964. Рэц.: Б у г а ё ў Д. Некрашы: Дваццатыя гады // ЛіМ. 1964. 19 чэрв.; Г у с а к С. У пошуках будучыні // Полымя. 1965. № 1.

Гарадок Устронь: Раман. Мн., 1970; Рэц.: А н д р а ю к С. Актыўная пазіцыя сучасніка // ЛіМ. 1970. 5 чэрв., Г а л ь м а к о ў Л. Зброяй праўды // Вяч. Мінск. 1970. 11 жн.

На парозе будучыні; Гарадок Устронь: Раманы. Мн., 1980 (Бел. раман). Рэц.: В і ш н е ў с к і І. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 11 крас.

Шэметы: Раман. Мн., 1981. Рэц.: А н д р е ю к С. Шеметы живут // Неман. 1981. № 10; Р а г у л я А. Тры пакаленні Шэметаў // Звязда. 1981. 10 вер.

Пяць раніц тыдня: Эсэ, асацыяцыі, артыкулы. Мн., 1984. Рэц.: Б у р ' я н Б. Гэтыя складаныя азбучныя ісціны // ЛіМ. 1984. 28 снеж.

1.3.

1930. Веснавая радасць: [Апавяданне] // Вясна. № 6; Цішка: [Урыўкі з аповесці] // Там жа. № 9.

1945. Великий просветитель // Сов. Бел. 27 июня.

1946. Дачка: Апавяданне // Беларусь. № 1; Хвядос Шынклер // Там жа. № 3; Сяргейка: Апавяданне // Там жа. № 5—6.

1947. Мінск заўтра: Нарыс // Беларусь. № 1; Рыгор Аднамах: Апавяданне // Там жа. № 2; Выдавецкія жарты // ЛіМ. 27 снеж. / Пад псеўд. Язэп Фіта; Писатель — ученый// Сталин. молодежь. 23 нояб.

1948. У глыбокі тыл: Урывак з аповесці «Іркуцянка» // Беларусь. № 6; Мінск сёння: Нарыс // Там жа. № 11.

1949. Хвядос Шынклер // Мы іх не забудзем. Мн.; Калгас імя Сталіна: Нарыс // Беларусь. № 10.

1950. Сяргейка; Рыгор Аднамах: [Апавяданні] // На сонечных сцежках. Мн. Рэц.: А н т о н а в а Д. «На сонечных сцежках» // ЛіМ. 1950. 2 снеж.; Хвядос Шынклер // Шынклер Х. Пульс жыцця. Мн.; Старшыня калгаса: Нарыс // Беларусь. № 5; Кузьма Чорны // Там жа. № 6; Пісьменнік і мова // ЛіМ. 7 кастр.; Літаратурны Магілёў: [Рэц. на кн.: Л і т а р а т у р н ы Магілёў: Другі літаратурна-мастацкі зборнік. Магілёў, 1950] // Там жа. 18 ліст.; Галоўнае ў мове // Наст. газ. 21 снеж.

1951. Другі універсітэт: Нарыс // Беларусь. № 1; Экзамен: Апавяданне // Там жа. № 4; Зялёнае будаўніцтва: Нарыс // Там жа. № 8; Іркуцянка: Аповесць // Полымя. № 1; Некаторыя заўвагі аб мове // Там жа. № 3; Аб мастацкім перакладзе // Звязда. 13 снеж.; Па загаду сэрца: Урывак з аповесці «Іркуцянка» // Мін. праўда. 2 лют.

1952. Педагог: Нарыс // Беларусь. № 2; Наша гордасць: Нарыс // Там жа. № 7; Майстэрства словатворчасці // ЛіМ. 21 чэрв.; Заметкі аб мове // Там жа. 12 ліп.

1953. Новы твор аб калгаснай вёсцы: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. У добры час. Мн., 1953] // Беларусь. № 8; «Ранняй вясной...»: [Рэц. на кн.: Р а к і т н ы М. Ранняй вясной. Мн., 1952] // Звязда. 19 лют.; Паэзія працы і барацьбы // Там жа. 11 вер.; І. С. Тургенеў на беларускай мове // ЛіМ. 19 вер.

1954. Глубже отражать действительность // Сов. Бел. 25 февр.

1955. Душа калектыву // ЛіМ. 24 вер.

1956. Ад Прагі да Татраў: Запіскі турыста // Беларусь. № 1; З любоўю да роднага слова // ЛіМ. 17 сак.

1957. Націск у назоўніках з невытворнай асновай у сучаснай беларускай літаратурнай мове // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. Вып. 4; Новае ў беларускім правапісе // ЛіМ. 1 чэрв.; Аб павышэнні арфаграфічнай пісьменнасці вучняў: (З вопыту работы) // Наст. газ. 20 чэрв.

1959. Майстэрства словатворчасці // Кузьма Чорны. Мн.

1960. Хвядос Шынклер // Шынклер Х. Выбр. тв. Мн.

1961. Заснавальнік беларускай філалогіі // Полымя. № 1; На парозе будучыні: Раман // Там жа. № 7. Рэц.: В а л о в і к Н. Героі пачынаюць жыць // Звязда. 1961. 15 вер.; Д з ю б а й л а П. На шырокіх шляхах гісторыі // ЛіМ. 1961. 8 вер.

1962. Даследаванні мовазнаўцаў // Голас Радзімы. № 82; Праблема пераемнасці // Нар. асвета. № 12; Развеяць здань Хірасімы // ЛіМ. 5 чэрв.; Роднае слово: (Я. Колас и Я. Купала — создатели белорусского литературного языка) // Сов. Бел. 3 нояб.

1963. Шэметы: Раман // Полымя. № 7, 8. Рэц.: Д з ю б а й л а П. На рубяжы дзвюх эпох // ЛіМ. 1963. 10 вер.; Прыклад генія // Полымя. № 9; Некрашы абудзіліся: Раздзелы з рамана «Шэметы» // ЛіМ. 4 чэрв.; Рашэнні Пленума натхняюць // Там жа. 28 чэрв.; Ішоў салдат з фронту: [Урывак з рамана] // Мін. праўда. 9 чэрв.

1964. На парозе будучыні: Урывак з рамана // Работніца і сялянка. № 12; Думкі ўголас // ЛіМ. 4 жн.

1965. Мая Беларусь // Голас Радзімы. № 1.

1966. Так пачыналася дарога // Вытокі песні. Мн.; Слова пра сябра // Полымя. № 9; Браты: Раздзел з рамана // ЛіМ. 28 чэрв.

1967. Гарадок Устронь: Раман // Полымя. № 1—4; **1968.** № 5. Рэц.: Б о ч а р о в А. Продиктовано временем // ЛГ. 1968. 7 авг.; Г е р ц о в и ч Я. Образ времени на горячих страницах // Сел. газ. 1968. 16 янв.; Д з ю б а й л а П. Пафас барацьбы і перамог // ЛіМ. 1967. 6 чэрв.; Ж и ж е н к о В. Правда бывает одна... // Сел. газ. 1968. 15 июня.

1969. У адзіным творчым імкненні // ЛіМ. 3 кастр.

1970. Жывіца зямлі // Голас Радзімы. № 27; Полымя. № 6; У Магілёве // ЛіМ. 25 снеж.

1971. Фіскал: Апавяданне // Беларусь. № 10; Так пачыналася дарога // Голас Радзімы. № 44; Маладосць. № 10; Гэта вайна...: [Урывак з кнігі «Шэметы»] // Работніца і сялянка. № 10; З клопатам пра родную мову // ЛіМ. 5 сак.; Валадар чароўнага ключыка // Там жа. 14 мая; Калі б у мяне запыталі... // Там жа. 17 вер.; Беларускі тлумачальны слоўнік: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Дамарацкі // Наст. газ. 23 кастр.; За рабочим столом: [Інтэрв'ю] / Зап. О. Чернов // Сов. Бел. 28 окт.

1972. Хвядос Шынклер // Шынклер Х. Сонца пад шпалы. Мн.

1973. Любіць слова — любіць жыццё // Полымя. № 12; Першыя тры гадзіны: Урывак з рамана // ЛіМ. 30 ліст.

1974. Літаратура пярэдняга краю // Полымя. № 8; Всегда с народом // Сов. Бел. 30 нояб.

1975. Каб нашчадкі памяталі: [Рэц. на кн.: А д а м о в і ч А., Б р ы л ь Я., К а л е с н і к У. Я — з вогненнай вёскі... Мн., 1975] // Голас Радзімы. № 11; Сіла шчырасці // Звязда. 16 ліст.

1976. Густы пасеў: [Рэц. на кн.: Я н к о ў с к і Ф. Абразкі. Мн., 1975] // Беларусь. № 12; Праблемы маладой прозы // Полымя. № 3; Пісьменнік і крытык // ЛіМ. 20 лют.; Страта цяжкая, непапраўная // Там жа. 13 жн.

1977. Прыклад служэння народу і літаратуры // ЛіМ. 25 лют.; Кніга, адкрытая для ўсіх // Там жа. 18 сак.; Камунізм стукаецца ў дзверы // Там жа. 17 чэрв.

1978. Па каменьчыках цераз ручай: Эсэ // Маладосць. № 5; Зварот: Урывак з рамана // ЛіМ. 24 сак.; Чалавек душэўнай цеплыні // Там жа. 15 вер.

1979. «Што рабіць»: [Урывак з рамана «На парозе будучыні»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.; Пісьменнік вялікай душы // Свята яго душы. Мн.; Сярод зорак першай велічыні // Бярозка. № 11; Чалавек разумны і гуманны // Маладосць. № 6; Упэўненым поступам: [Рэц. на кн.: Ж у к А. Не забывай мяне. Мн., 1978] // Полымя. № 2; Быць садоўнікам зямлі // ЛіМ. 11 мая.

1980. Словы, словы, словы...: Эсэ // Маладосць. № 6; Кніга пра каханне і сям'ю [Рэц. на кн.: Д а л і д о в і ч Г. Маладыя гады. Мн., 1979] // Полымя. № 2; Сокі зямлі // Там жа. № 6; Шэметы: Раман // Там жа. № 10—11; «Праўда. І толькі праўда!»: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Анісковіч // ЛіМ. 26 снеж.

1981. Крокамі пяцігодак // Полымя. № 2; Талент адметны, творчы // ЛіМ. 30 студз.; Слово о друге // Сов. Бел. 16 мая; «Стаўце вялікую мэту»: [Адказы

на пытанні анкеты «Чырв. змены»] // Чырв. змена. 5 ліп.

1982. Першыя сустрэчы // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Рэальнасць і вымысел: [Рэц. на кн.: Д ы л а Я. Творы. Мн., 1981] // Полымя. № 8.

1983. З «паэмы майго маленства»: [Успаміны] // Беларусь. № 1; Няпрошаны радок: Асацыяцыі // Маладосць. № 1.

1984. Радасць спаткання: [Успаміны] // Шынклер Х. Апошні рэйс. Мн.

1.4.

Г о р к і М. У людзях / З рус. Мн., 1952 (Школьная б-ка) / Саавт. пер. Э. Агняцвет.

1951. Ч а р н е н к а А. Шквал: [Апавяданне] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1966. А л я д з і н Ш. Дзяўчына ў зялёным: Апавяданне / З узб. // Узбекскія апавяданні. Мн.

1.5

На рускую мову. На пороге будущего: Роман / Пер. Е. Мозольков. М., 1965. Рэц.: А н д р а ю к С. // Сов. Бел. 1966. 18 окт.

Земля моя — судьба моя; Городок Устронь: Романы / Пер. Е. Мозольков и В. Жиженко. Мн., 1972 (Бел. роман).

Шеметы: Роман / Пер. В. Бжезовский. М., 1985.

Экзамен: Рассказ / Пер. М. Шамбадал // Дружба народов. 1951. № 5; Земля моя — судьба моя: Роман / Пер. Е. Мозольков // Дружба народов. 1965. № 9, 10; Городок Устронь: Роман / Пер. В. Жиженко // Неман. 1967. № 5—7; Первые борозды: (Главы из романа «Городок Устронь») / Пер. В. Жиженко // Сел. газ. 1967. 16, 17 янв.; Любка: [Урывак з аднайм. аповесці] // Сов. Бел. 1967. 1 мая.

На ўкраінскую мову: Екзамен: [Апавяданне] // Вітчизна. 1951. № 10.

1.6.

А р ф а г р а ф і ч н ы слоўнік. Мн., 1948 / Скл. з М. Суднікам [Выд. 2]. Мн., 1961; Выд. 3, папраўленае і дап. Мн., 1971; Выд. 4, перапрац. і дап. Мн., 1978. Рэц.: Л е п е ш а ў І. Новае выданне слоўніка // Наст. газ. 1979. 16 чэрв.; Выд. 5, перапрац. і дап. Мн., 1982; Выд. 6, дап. Мн., 1990.

Т л у м а ч а л ь н ы слоўнік беларускай мовы: У 5 т. Мн., 1977—1984 / Рэдкал.; Т. 1. Мн., 1977 / Рэд.

2.2.

С м о л ь с к а я В. Современный белорусский социально-бытовой роман: (М. Лобан, И. Чигринов, И. Пташников): Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Мн., 1981.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Актыўная пазіцыя сучасніка // Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976; Я г о ж. Жыццё. Літаратура. Героі. Мн., 1973. С. 142—148; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 307—309, 363—364, 398—399, 418—419; Б р о ў к а П. За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1952. № 5; Б у г а ё ў Д. Андрэй Шэмет, яго сябры і працаўнікі // Бугаёў Д. Талент і праца. Мн., 1979; Я г о ж. «Гарадок Устронь» // На арбіце часу. Мн., 1974; Я г о ж. «На парозе будучыні» // Бугаёў Д. Шматграннасць. Мн., 1970; Б у р ' я н Б. На скрыжаванні вятроў і сонца // Лобан М. На парозе будучыні; Гарадок Устронь. Мн., 1980; В і т к а В. Слова развітання // ЛіМ. 1985. 4 студз.; Я г о ж. Хлеб нашага сяброўства // Вітка В. Урокі. Мн., 1982; Г і л е в і ч М. Гісторыя і сучаснасць. // ЛіМ. 1961. 26 вер.; Г о л у б е в а Л. Глыбокі, праніклівы позірк // Там жа. 1972. 24 ліст.; Г у б а р э в і ч К. Нараджэнне новай тэмы // Там жа. 1947. 19 крас.; Г у с а к С. У пошуках будучыні //Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973; Д з ю б а й л а П. Пошукі стылю: Нататкі пра сучасную беларускую прозу // Полымя. 1969. № 9; Я г о ж. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973. С. 102—105; Я г о ж. Праз гады // ЛіМ. 1981. 23 кастр.; Я г о ж. Творчая сталасць // Там жа. 1971. 29 кастр.; Я г о ж. У вялікай дарозе. Мн., 1981. С. 49—53, 120—121, 158—159; Я г о ж. Усімі фарбамі жыцця // Полымя. 1964. № 4; Я г о ж. Час і людзі // На высокай хвалі. Мн., 1968; Ж у к М. Наспеўшае пытанне // Наст. газ. 1950. 28 вер.; Ж у р а ў л ё ў В. Пошукі рухомай формы // Полымя. 1983. № 1; І в а ш ы н В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 197—198; К а в а л е н к а В. З пазіцый сучаснасці. Выд. 2, перапрац. і дап. Мн., 1982. С. 123—124; К а п ы л о в і ч М. Сталасць майстэрства // Звязда. 1971. 27 кастр.; К о х а н Я. Адбітак палымянай гісторыі // ЛіМ. 1982. 22 кастр.; К р а с о ў с к і В. Па прынцыпу: І так, і гэтак // Там жа. 1961. 25 крас.; К у д р а ў ц а ў І. Маладыя таленты // Мін. праўда. 1951. 2 лют.; Я г о ж. Статычнасць і схематызм // ЛіМ. 1947. 2 жн.; К у л а к о ў с к і А. Шлях да вялікай тэмы // Там жа. 1950. 7 студз.; К у л я ш о ў Ф. Ад апавядання да рамана // Там жа. 1961. 27 кастр.; Я г о ж. На парозе будучыні // Куляшоў Ф. Эцюды аб прозе. Мн., 1964; К у ч а р А. Праўда жыцця — праўда мастацтва // Полымя. 1971. № 10; Л а п і ц к і М. Эпапея жыцця народнага // Вяч. Мінск. 1972. 22 ліст.; М а р ц і н о в і ч А. Пра зямлю родную, пра народ свой // Полымя. 1981. № 10; Я г о ж. Талент высокай пробы // Мін. праўда. 1971. 27 кастр.; М і к о л а Лобан: [Некралог] // ЛіМ. 1985. 4 студз.; М і к о л у Лобану — 7 0 // ЛіМ. 1981. 23 кастр.; М і к о л у Лобану — 6 0 г о д // Беларусь. 1971. № 10; М і х а л ь ч у к В. Аб змястоўнасці формы сучаснага беларускага сацыяльна-бытавога рамана // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; Я г о ж. Асаблівасці сучаснага беларускага сацыяльна-бытавога рамана // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1980. № 1; М і ш ч а н ч у к М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Выд. 2, перапрац. Мн., 1983; Я г о ж. Літаратура, народжаная Кастрычнікам. Мн., 1983. С. 123—128; М ы с л і в е ц В. Святло будучыні // Вяч. Мінск. 1971. 27 кастр.; М я т л і ц к і М. Лебядзіная песня // ЛіМ. 1985. 15 лют.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П о с п е х раманіста: Творчы вечар М. Лобана // ЛіМ. 1971. 19 сак.; С а в і к Л. Адчуванне часу. Мн., 1981. С. 28—35; С а к о в і ч І. Пашыраны і ўдасканалены // ЛіМ. 1961. 31 сак.; Я г о ж. Сталасць мастака // Віцеб. рабочы. 1971. 27 кастр.; С і п а к о ў Я. Сваё свята // Работніца і сялянка. 1971. № 10; С м о л ь с к а я В. Жывы подых гісторыі: (Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Лобана) // Голас Радзімы. 1981. 5 ліст.; Я е ж. На стрыжні часу: Міколу Лобану — 70 гадоў // Звязда. 1981. 27 кастр.; Я е ж. Сацыяльная актыўнасць героя // Народная асвета. 1980. № 3; Я е ж. Ці ёсць у нас традыцыя?.. // Мастацтва Бел. 1984. № 8 / Саавт. Р. Смольскі; Я с к е в і ч А. На шляху росту і сталасці // Шляхі станаўлення беларускай савецкай прозы. Мн., 1972.

На казахскай мове. Н і л і б а е в Э. Дос агамен сырласканда: (Белорусс жазушысы Н. П. Лобан туралы) // Казак эдебиеті. 1972. 12 май.

На рускай мове. А н д р е ю к С. Пора возмужания // Неман. 1971. № 10; А н и с к о в и ч В. Преодоление: Штрихи к портрету Миколы Лобана // Неман. 1975. № 5; Б р а н д о б о в с к а я Л. Познакомимся с Кондратом Сорокой // Знамя юности. 1965. 26 февр.; Б у р ь я н Б. Опаленные стужей и солнцем // Лобан М. Земля моя — судьба моя; Городок Устронь. Мн., 1972; Е г о р е н к о в а Г. Победители и побежденные // Неман. 1982. № 1; И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 188—189; К у л е ш о в Ф. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 33—34; М е л е ж И. Жизненные заботы. М., 1980. С. 110; М о з о л ь к о в Е. Поющая земля. М., 1972. С. 370—371; П е р м я к о в а И. Живительные истоки // Роман и современность. М., 1971; Т ы ч и н а М. Человек, характер, время // Неман. 1972. № 5.

2.4.

На беларускай мове. Г р а х о ў с к і С. Лыжня: [Верш] // ЛіМ. 1963. 1 сак.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 148, воп. 1, спр. 1—77.

В. У. Смольская.

ЛОБІК ЛЯВОН

Лобік Лявон Сцяпанавіч (крыпт. Л., Л. Л-к; 1871, в. Кукавічы Слуцкага пав., Мінскай губ., цяпер Капыльскі р-н Мінскай вобл.— сакавік 1918, Капыль, пахаваны там жа), паэт, публіцыст.

З сялянскай сям'і. Пачатковую адукацыю атрымаў у родных Кукавічах. Падчас вучобы ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі з ім здарылася бяда — прабіў нагу і застаўся калекам. Пасля заканчэння семінарыі працаваў настаўнікам, вучыў па найму дзяцей у вёсках Кукавічы і Вялікая Раёўка. Як педагог карыстаўся павагай і сімпатыямі землякоў. У 1905 уступіў у сацыял-дэмакратычную групу ў Капылі, прапагандаваў нелегальную марксісцкую літаратуру, праводзіў сходы, выступаў з агітацыйнымі прамовамі. У прапагандысцкай і рэвалюцыйнай рабоце яму дапамагала жонка Кацярына. За ўдзел у рэвалюцыйных падзеях 1905—07, за антыўрадавыя выступленні праследаваўся і сасланы на 3 гады ў Краснаярскі край. Праз некаторы час атрымаў дазвол замяніць месца высылкі на глухі прыволжскі гарадок Чорны Яр. Пасля высылкі пасяліўся ў Пінску, меў там службу, потым вярнуўся ў родныя Кукавічы. Працаваў настаўнікам, сакратаром у нясвіжскага міравога суддзі. З 1910 пачаў супрацоўнічаць у газеце «Наша ніва», дасылаў вершы, артыкулы, нататкі, быў сталым карэспандэнтам газеты на Капыльшчыне, Случчыне, Нясвіжчыне, збіраў грошы на яе выданне. Як удзельнік беларускага нацыянальна-культурнага і рэвалюцыйнага руху быў зняволены ў турму ў Вільні. У апошнія гады жыцця цяжка хварэў на сухоты, але не заставаўся ўбаку ад важных грамадскіх падзей. Шчыра вітаў Кастрычніцкую рэвалюцыю, імкнуўся прыняць удзел у рэвалюцыйным пераўтварэнні жыцця.

Творы Л. Лобіка друкаваліся ў розных выданнях, больш за ўсё — на старонках «Нашай нівы» і яе календароў, асобнай кніжкай не выдаваліся. На яго творы звярнуў увагу М. Багдановіч, які пісаў у 1913, што «Л. Лобік і Стары Улас далі некалькі дужа няхітрых, але верных і таму цікавых малюнкаў нашай вёскі». М. Гарэцкі называў яго «сапраўдным паэтам-земляробам». Ён указваў, што Л. Лобік і Стары Улас,— «маюць у нашай паэзіі літаратурна-маральнае значэнне, як песняры з мазольнаю рукою, што не толькі «з народа», але «самі народ». Вершы Л. Лобіка пераважна сацыяльнага кірунку. Ён апяваў сілу, радасці і пакуты, цяжкае жыццё аратага, працаўніка зямлі. Многія яго вершы як фальклорныя жывуць у памяці аднавяскоўцаў. Ён аўтар вершаваных апавяданняў «Залом у жыце», «Лекар-вядзьмар» і «Калядны вечар», якія вызначаюцца моцным патрыятычным пафасам, вострай сацыяльнай накіраванасцю. У вялікім паэтычным творы «Лекар-вядзьмар» ён імкнуўся ўзварушыць душу селяніна і падштурхнуць яго да больш свядомага і годнага жыцця. На старонках «Нашай нівы» заклікаў сваіх калег-настаўнікаў больш актыўна весці асветніцкую работу сярод жыхароў беларускай вёскі, востра і трапна выкрываў тых, хто чыніў здзек над народам, крытыкаваў нядбайных гаспадароў, прыхільнікаў «сівухі». Палітычны вопыт рэвалюцыянера даваў яму веру ў перамогу беларускага народа, у лепшае будучае свайго краю. Рукапісныя творы Л. Лобіка захоўваюцца ў Цэнтральнай бібліятэцы АН Літвы.

З. М. Мельнікава.

Бібліяграфія

1.3.

1910. Пляшчэвічы: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 11 сак.

1911. С. Салтонаўшчына, Мінскай губ. Слуцкага пав.: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 21 крас.; В. Лазовічы Мінскай губ. Слуцкага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 26 мая; Залом у жыце: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.

1912. Калядны вечар: [Верш] // Н. н. 13 студз.; Слуцкі пав. Мінскай губ.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 15 сак.; В. Куковічы Мінскай губ. Слуцкага пав. / Пад крыпт. Л.; В. Кудзінавічы Мінскай губ. Слуцкага пав.: [Карэспандэнцыі] // Там жа. 24 мая; З Слуцкага пав. Мінскай губ. / Пад крыпт. Л. Л-к; В. Лазовічы Мінскай губ. Слуцкага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 7 чэрв.; Аб хаўрусах рамеснікаў / Пад крыпт. Л.; В. Куковічы Мінскай губ. Слуцкага пав.; В. Завалкі Мінскай губ. Слуцкага пав.: [Карэспандэнцыі] // Там жа. 14 чэрв.: В. Куковічы Мінскай губ. Слуцкага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 21 чэрв.; Лекар-вядзьмар: [Апавяданні вершамі] // Там жа. 23 жн.

1913. Мае думкі // Н. н. 5 снеж.

1914. Залом у жыце; Лекар-вядзьмар; Калядны вечар: [Вершы] // Апавяданні і легенды вершам розных аўтараў. Вільня; З Магілёўшчыны; Шарада № 5 // Н. н. 1 мая / Пад крыпт. Л. Аўт. спрэчнае.

1967. Залом у жыце: [Верш] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Каханоўскі Г. Лявон Лобік // Каханоўскі Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984; Яго ж. Паэт-земляроб // Полымя. 1969. № 6; Яго ж. Салаўіныя гнёзды Міншчыны // ЛіМ. 1978. 20 кастр.; Лобік Лявон // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 273, 274.

З. У. Драздова.

Лойка Алег Антонавіч (н. 1.5.1931, Слонім Гродзенскай вобл.), паэт, празаік, літаратуразнавец, перакладчык. Член СП Беларусі з 1960. Доктар філалагічных навук (1969), член-карэспандэнт АН Беларусі (1989). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1990, за раман-эсэ «Францыск Скарына, або Сонца маладзіковае»).

Нарадзіўся ў сям'і фельчара. Бацька яго, Антон Цімафеевіч (1903—72), быў славутым на ўсю ваколіцу народным лекарам, а маці, Марыя Іванаўна (дзявочае прозвішча Зубеня; 1906—76), займалася хатняй гаспадаркай. А. Лойка рана пачаў чытаць і чытаў многа. У 1939 ён скончыў агульнаадукацыйную польскую школу, потым вучыўся ў 2 і 3 класе рускай школы ў Слоніме. Пасля заканчэння філалагічнага факультэта БДУ (1953) А. Лойка застаўся ў аспірантуры. З 1956 працуе на кафедры беларускай літаратуры БДУ: з 1962 дацэнт, з 1971 прафесар, з 1985 загадчык кафедры. З 1990 дэкан філалагічнага факультэта. Член Рады СП Беларусі, Беларускага камітэта славістаў. Узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў, медалямі, Ганаровымі Граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш А. Лойкі «Святочным раннем» апублікаваны ў газеце «Літаратура і мастацтва» (1.5.1951). Ён з'яўляецца аўтарам больш дваццаці кніг паэзіі. Іх адметная рыса — роздум над складанасцямі жыцця, глыбокая вера ў чалавека, захапленне прыгажосцю, дабром, гуманістычнай народнай мараллю. Характар яго лірычнага героя вызначаюць рамантычна-ўзнёслае светабачанне, грамадзянская актыўнасць, аптымізм, імкненне да вышынь духоўнасці. Плённа распрацоўвае А. Лойка ў сучаснай беларускай паэзіі жанр балады (кніга «Балады вайны і міру»). Выдаў некалькі зборнікаў вершаў для дзяцей. Многія яго вершы пакладзены на музыку беларускімі кампазітарамі А. Атаманавым, У. Буднікам, Э. Зарыцкім, М. Пятрэнкам, Ю. Семянякам і інш. Плён А. Лойкі як літаратуразнаўца і крытыка — больш за 450 публікацый, у т. л. 6 манаграфій, двухтомны падручнік для філалагічных факультэтаў універсітэтаў рэспублікі «Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд», у якіх ён даследуе праблемы беларускай дакастрычніцкай і савецкай літаратуры, пытанні рэалізму і рамантызму, фальклрызму паэзіі, заканамернасці развіцця беларускай лірыкі і эпасу, літаратурныя сувязі. Ён аўтар раманаў-эсэ пра Я. Купалу (1982) і Ф. Скарыну (1989), якія выйшлі ў папулярнай серыі «ЖЗЛ» — першых раманаў пра беларусаў у гэтай серыі. Аўтар шматлікіх праблемных артыкулаў у выданнях Беларускай энцыклапедыі, навуковы рэдактар энцыклапедыі «Янка Купала» (1986). З 1965 ён кіруе літаб'яднаннем «Узлёт» (склаў і адрэдагаваў зборнікі гэтага аб'яднання «Узлёт», «Натхненне», «Універсітэт паэтычны», «Вёсны», «Вусны», «Квадра» і інш.). Як перакладчык выдаў зборнікі вершаў П. Верлена і Ё. В. Гётэ, перакладае на беларускую мову вершы самых розных славянскіх і неславянскіх паэтаў. Жыве ў Мінску.

І. У. Саламевіч.

Бібліяграфія

1.1.

Калі ў дарозе ты...: Выбранае. Мн., 1971. Рэц.: А р о ч к а М. На шалях паэтычнай паверкі // Полымя. 1972. № 1; К а р о т к а я Л. Цеплыня дабраты // Маладосць. 1972. № 4.

Скрыжалі: Выбранае. Мн., 1981. Рэц.: Р а г о й ш а В. Векторы поиска // Неман. 1981. № 8.

Пралескі ў акопах: Паэзія. Мн., 1987. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Адам Мицкевич и белорусская литература: Автореф. дисс... канд. филол. наук. Мн., 1956.

Адам Міцкевіч і беларуская літаратура. Мн., 1959. Рэц.: Б о г а н У. Вытокі крыніцы светлай і жывой // ЛіМ. 1960. 9 сак.; М а л ь д з і с А. Кнігі пра А. Міцкевіча // Беларусь. 1960. № 7; П ш ы р к о ў Ю. Першая манаграфія // Полымя. 1960. № 3.

На юначым шляху: Вершы. Мн., 1959. (Першая кніга аўтара). Рэц.: Я р о ш М. У творчых пошуках // ЛіМ. 1959. 16 вер.

Задуменныя пералескі: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Г а л ь м а к о ў Д. Слова пранікнёнае, шчырае // Маладосць. 1962. № 2; І в а н о в і ч С. Дарога ў паэзію // Полымя. 1961. № 9; К а с п е р о в и ч И. Строки любви // Знамя юности. 1961. 20 нояб.

«Новая зямля» Якуба Коласа: Вытокі, веліч, характво.

Мн., 1961. Рэц.: Каваленка В. З уласным пачуццём паэзіі // ЛіМ. 1961. 21 ліст.; Казбярук У. Вачыма паэта // Полымя. 1962. № 2; Колесник В. Глазами поэта и критика // Вопр. литературы. 1962. № 11.

Як Тоня рэха шукала: [Вершы]. Мн., 1962.

Беларуска-польскія літаратурныя ўзаемасувязі ў XIX ст. Мн., 1963 / Сааўт. Н. Перкін; Рэц.: Мальдзіс А. У сям'і славянскіх літаратур // Полымя. 1963. № 9; Wróblewski M.// Sl. Orient. 1964. Nr 2.

Дарогі і летуценні: Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Багдановіч М., Саламевіч І. У дарозе // Звязда. 1964. 5 сак.; Цвірка К. З жыццёвых шляхоў // ЛіМ. 1963. 31 мая.

Блакітнае азерца: Вершы. Мн., 1965. Рэц.: Варно У. Паэзія з нагрузкай // ЛіМ. 1965. 31 жн.; Рагойша В. Думка і пачуццё // Полымя. 1966. № 1; Скапараў І. Кнігі лірыкі // Беларусь. 1966. № 1.

Карагод дзівосных прыгод: [Вершы] Мн., 1966. Рэц.: Блатун С. Прыгоды Паўліка і Тоні // ЛіМ. 1967. 28 сак.

Максім Багдановіч. Мн., 1966. Рэц.: Базарэвіч М. Красу і светласць, і прастор шукаў... // Мін. праўда. 1966. 3 жн.; Брыль Я. Найти луч света... // Дружба народов. 1967. № 4; Бурьян Б. Приближение поэта // Сов. Бел. 1966. 7 сент.; Гниломедов В. Поэт читает поэта // Вопр. литературы. 1967. № 5; Макарэвіч А. І з глыбінёй, і з пачуццём // Маладосць. 1966. № 12; Пшыркоў Ю. У вянок М. Багдановічу // Звязда. 1966. 12 мая; Стральцоў М. Ад імя любові да паэта // Беларусь. 1966. № 9; Царанкоў Л. Новае слова пра паэта // ЛіМ. 1966. 14 чэрв.; Юрэвіч У. Раскрыццё самабытнага таленту // Полымя. 1966. № 9.

Каб не плакалі кані: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Гаўрусёў С. Роздум у дарозе // ЛіМ. 1967. 18 жн.

Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. Рэц.: Клімовіч Я. Усімі фарбамі жыцця // Мін. праўда. 1968. 31 мая; Царанкоў Л. Сустрэча з днём сённяшнім // Беларусь. 1968. № 10; Ціханчук М. Сустрэча будзе карысная // ЛіМ. 1968. 24 мая; Ярош М. Сённяшні дзень... // Полымя. 1968. № 10.

Дзівасіл: Вершы. Мн., 1969. Рэц.: Вярцінскі А. Гэта не прафесія, а шчасце... // ЛіМ. 1969. 5 снеж.; Клешчанка В. Вечна гаючы дзівасіл // Звязда. 1970. 20 лют.; Парахневіч М. Чысты ручай паэзіі // Вяч. Мінск. 1969. 14 кастр.

Максим Богданович и проблемы развития белорусской литературы начала XX столетия: Автореф. дисс... д-ра филол. н. Мн., 1969.

Беларуская паэзія пачатку XX стагоддзя: Некаторыя заканамернасці і асаблівасці. Мн., 1972. Рэц.: Івашын В. Працяг традыцыі // Полымя. 1973. № 11; Лазарук М. На пачатку стагоддзя // ЛіМ. 1973. 26 кастр.; McMillin A. // J. of Byelorus. Studies. 1974. Nr. 2; Poźniak T. // Sl. Orient. 1974. Nr 2.

Каля млына: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Літвінаў Р. Прыемнае з карысным // ЛіМ. 1972. 1 вер.

Шчырасць: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: Лазарук М. Дабрата і талент // Наст. газ. 1974. 26 чэрв.; Літвінаў Р. Шчырае слова паэта // Беларусь. 1973. № 8; Шпадарук І. // Чырв. змена. 1973. 15 мая.

Пачуцці: Вершы і паэма. Мн., 1976. Рэц.: Валошка М. Пачуццяў шчырасць і давер'е // ЛіМ. 1976. 3 снеж.; Свірка Ю. Пара сталасці // Беларусь. 1976. № 9; Ярац В. Вытокі шчырасці і дабраты // Звязда. 1976. 6 мая.

Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд: У 2 ч.: [Вучэб. дапаможнік для філал. фак. ВНУ БССР]. Мн., 1977, 1980. Мн., 1977. Ч. 1. Рэц.: Лаўшук С. На шляхах сталення // Звязда. 1978. 4 кастр.; Мальдзіс А. Навукова і ўсхвалявана // Полымя. 1978. № 8; Мішчанчук М. Жывая гісторыя // ЛіМ. 1978. 15 снеж.; Царанкоў Л. Грунтоўнае даследаванне // Чырв. змена. 1978. 11 мая. Мн., 1980. Ч. 2. Рэц.: Бугаёў Д. Эстэтычная чуйнасць даследчыка // Звязда. 1981. 2 крас.; Семашкевіч Р. Пераканаўчасць гістарызму // ЛіМ. 1980. 14 ліст. 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1989.

Дзе хто начуе?: [Вершы]. Мн., 1977. Рэц.: Літвінаў Р. Шчодрая фантазія // ЛіМ. 1979. 5 студз.

Лінія жыцця: Паэзія. Мн., 1978; Рэц.: Шупенька Г. Культура пачуцця і думкі // Беларусь. 1979. № 1.

Паэзія і час: Літаратурна-крытычныя артыкулы, творчыя партрэты. Мн., 1980. Рэц.: Прашковіч Л. Час абавязвае // ЛіМ. 1982. 4 чэрв.; Рагойша В. Векторы поиска // Неман. 1981. № 8; Сташынская Р. Час пошукаў, час адкрыццяў // Мін. праўда. 1981. 14 крас.

Традыцыі літаратуры старажытнай Русі ў беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1982 / Сааўт. А. Коршунаў, В. Чамярыцкі. Рэц.: Sielicki F. // Sl. Orient. 1984. Nr 2.

Няроўныя даты: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Чабан Т. «Я пра гэта ведаю...» // Полымя. 1984. № 5.

Пра дзеда Аяяй і бабку Оёёй: Быліцы і небыліцы з вёскі і сталіцы: Вершы. Мн., 1984.

Як агонь, як вада...: Раман-эсэ пра Янку Купалу. Мн., 1984. Рэц.: Вабішчэвіч В. Слова пра Купалу // Нар. асвета. 1985. № 7; Рагойша В. Живой Купала // Дружба народов. 1985. № 1; Саламевіч Я. У славу Янкі Купалы // Маладосць. 1985. № 4.

Грайна: Паэзія. Мн., 1986.

Кастрычнік і беларуская літаратура: (Роздум пісьменніка). Мн., 1987.

Кніжка Надзейкі. Мн., 1987.

Балада вайны і міру. Мн., 1988.

Скарына на Градчанах: Аповесць. Мн., 1990.

Талая вясна: Вершы і паэмы. Мн., 1990.

Францыск Скарына, або Сонца маладзіковае: Раман-эсэ. Мн., 1990.

1.3.

1951. Святочным ранкам: [Верш] // ЛіМ. 28 крас.

1953. Маці: [Верш] // Маладосць. № 9.

1954. Асёл-рыфмаплёт: Байка // Вожык. № 5; Запавет: Байка // Там жа. № 7.

1955. Гэй, ляці, ляці, цягнік!..: [Верш] // Полымя. № 2; Над крыніцаю; Верабейчык: [Вершы] // Там жа. № 8; Адам Міцкевіч і беларускі фальклор // Там жа. № 11.

1956. На мяне паглядаць ты пакінь: [Верш] // Маладосць. № 10; У бітвах за волю: Нарыс // Там жа. № 11; Без натхнення і хвалявання // Звязда. 18 жн.; Лірычнае: [Вершы] // Калг. праўда. 4 ліст.; Мы шчыра з табой сябравалі; Два лёсы: [Вершы] // Ніва. 25 ліст.

1957. Запавет: [Байка] // Давайце знаёміцца. Мн.; Радзіма; Калі хто-небудзь сказаў бы; Бацькі; Зуброўка; Баравікі: [Вершы] // Маладосць. № 8; Суніцы: [Верш] // Полымя. № 5; Паэт глыбокіх дум і пачуццяў // Калг. праўда. 25 мая; За камбайнам: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Паштальён: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Пачынальнік беларускай літаратуры // Там жа. 21 снеж.; Шчыры голас: [Рэц. на кн.: Таўбін Ю. Выбр. вершы. Мн., 1957] // ЛіМ. 19 кастр.; На мяне паглядаць ты пакінь; «Дрэмлюць вербы...»: [Вершы] // Ніва. 31 сак.

1958. Гэй, ляці, ляці, цягнік!..: «Ты казаў мне...»; «Пачнеш расказваць, як цябе ў дарогу...»; Каля акна роддома; Зуброўка; Мы шчыра з табой сябравалі...: [Вершы] // Падарунак. Мн.; Як Тоня рэха шукала: [Верш] // Вясёлка. № 7; «Жыць, след пакідаючы, прагну!..»: [Верш] // Маладосць. № 6; Вялікі Кастрычнік і беларуская савецкая паэзія // Там жа. № 8; Сорак першы год: [Верш] // Полымя. № 2; Ледзь скрыпнуў журавель: [Верш] // Там жа. № 3; Пошукі паэзіі: [Рэц. на кн.: Грахоўскі С. Дзень нараджэння. Мн., 1958] // Там жа. № 10; Хтось зару падпаліў...: [Верш] // Калг. праўда. 18 мая; Цікавая старонка нашай паэзіі: [Рэц. на кн.: Астапенка З. Выбранае. Мн., 1957] // ЛіМ. 8 студз.; Любоў да паэзіі трэба выхоўваць // Там жа. 12 сак.; Вобраз савецкага чалавека // Там жа. 7 чэрв.; Творы аб простых людзях: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Лёд растае. Мн., 1958] // Там жа. 8 кастр.; «Не ўсе лугі пакошаны...» // Чырв. змена. 16 вер.

1959. Адкуль казкі: [Верш] // Вясёлка. № 4; Як Тоня рыбу лавіла: [Верш] // Там жа. № 8; Арыгінальнасць паэта: [Рэц. на кн.: Вялюгін А. На зоры займае. Мн., 1958] // Маладосць. № 6; «Жыта красуе...»; «Амерыканскаму другу...»; «Сонейка за бор коціцца...»; «Сэрца песню пяе...»: [Вершы] // Там жа.

№ 10; Квітней, зямля!: [Верш] // Полымя. № 11; Вдумчиво и серьезно: [Рэц. на кн.: Адамовіч А. Шлях да майстэрства. Мн., 1958] // Сов. Отчизна. № 3; Перад дажджом...: Светлай памяці Якуба Коласа: [Верш] // ЛіМ. 12 жн.; Пра сувязі братніх літаратур: [Рэц. на кн.: Ахрыменка П. Фальклорна-літаратурныя сувязі ўкраінскага і беларускага народаў. Мн., 1959] // Там жа. 23 вер.; Мастацкі летапіс мінуўшчыны: [Рэц. на кн. Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн., 1959] // Там жа. 14 кастр.; Будзе горад — легенды будуць...; «Лотаць, лотаць — сонца ззянне...»: [Вершы] // Чырв. змена. 17 мая.

1960. Секла яна дровы: [Вершы] // Беларусь. № 5; Лось: [Верш] // Там жа. № 7; Беларускай песніваладар: Фальклорныя традыцыі ў лірыцы Янкі Купалы // Маладосць. № 2; Слоў простых шыр і прыгажосць; Калі быць; Ні вярбы, ні сасонкі: [Вершы] // Там жа. № 7; Пралескі ў Акопах; Камень паэта; Снежка; Галубы вуркочуць...: [Вершы] // Полымя. № 3; З адчуваннем прыгожага і непаўторнага: [Рэц. на кн.: Навуменка І. З глыбінь жыцця. Мн., 1960] // Там жа. № 6; «Паэзія змагання»: [Рэц. на кн.: Калеснік У. Паэзія змагання. Мн., 1959] // Зара. 17 крас.; У славу рук працоўных; Жніввеньскім вечарам; Балада пра беленькія чаравічкі: [Вершы] // Звязда. 28 кастр.; Лясная песня: Урывак з паэмы // Калг. праўда. 25 кастр.; Крылы для ўзлёту // ЛіМ. 6 студз.; Рысы нацыянальнага характару // Там жа. 5 сак.; Жывыя рысы // Там жа. 20 крас.; Гераічнае — душа паэмы // Там жа. 26 ліп.; Кнігаўка; Неба красою бяздоннай...; Развітанне: [Вершы] // Там жа. 12 жн.

1961. Над крыніцаю...; Ледзь скрыпнуў жураўель; Сорак першы год: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Гэтай поўначчу...: [Верш] // Бярозка. № 1; Чаравікі: [Верш] // Вожык. № 19; Ім ніхто не паверыць: [Нарыс]; Радзіма; «Я соснаў тых не разумеў бы...»; Ходзяць у пары: [Вершы] // Голас Радзімы. № 44; Выхаванне таленту: [Рэц. на кн.: Караткевіч У. Вячэрнія ветразі. Мн., 1960] // Маладосць. № 7; Плошчы мінскія, родныя плошчы: [Верш] // Там жа. № 10; Дзяўчына чакае парома...; Мне спакою не ведаць; Светлаблакітныя крылы; Школьніцы ля кіёскаў: [Вершы] // Там жа. № 11; Лясная песня: [Верш] // Полымя. № 1; У сціслых рамках манаграфіі: [Рэц. на кн.: Пшыркоў Ю. Беларуская савецкая проза. Мн., 1960] // Звязда. 1 ліп. / Сааўт. І. Навуменка; Не спыняцца ў дарозе: [Рэц. на кн.: Семяновіч А. Беларуская драматургія. Мн., 1961] // ЛіМ. 23 мая; Свая тэма знойдзена: [Рэц. на кн.: Юрэвіч У. Слова і вобраз. Мн., 1961] // Там жа. 4 ліп.; Матроскага крою касцюм...: [Верш] // Чырв. змена. 9 крас.; «Для нас адных чаромха адцвіла...»: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; Маладыя галасы ў «Маладосці» // Там жа. 1 кастр.; Бяссонаўская цыбуля: [Верш] // Там жа. 26 ліст.

1962. Дзень незабудкавы: [Верш] // Беларусь. № 6; Як у нас на вуліцы Зялёнай: [Верш] // Вожык. № 7; Калгасны танец: [Верш] // Там жа. № 15; Чырв. змена. 26 жн.; Песні старыя і новыя: [Рэц. на кн.: Бялевіч А. Вясёлка над полем. Мн., 1961] // Маладосць. № 4; Крылы паэзіі: Традыцыі рамантычнага і паэзія маладых // Там жа. № 7; Якуб Колас: Паводле ўспамінаў братоў і сясцёр // Там жа. № 11 / Сааўт. С. Александровіч, Ю. Пшыркоў; Сонечны вецер; «Штомесяц прыносяць пенсію...»; Размова з трамваем; Пра імгненне; «Жыў закаханы студэнт...»: [Вершы] // Там жа. № 12; «Па-над калыскай маці марыць...»; Жалуды на асфальце; «Гукну, адгукнешся і лёгка...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; Выдатныя беларускі вучоны: Да 100-годдзя з дня нараджэння А. Багдановіча // ЛіМ. 23 сак.; Краса жыцця: [Рэц. на кн.: Кляўко Г. Абветраныя далягляды. Мн., 1962] // Там жа. 3 жн.; Драматургія Янкі Купалы // Ніва. 17 чэрв.; Величие таланта // Сел. газ. 3 нояб.; Сонечны вецер: [Верш] // Чырв. змена. 31 кастр.

1963. Квітней, зямля!: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; Кнігаўка: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; У зімовым лесе: [Верш] // Вясёлка. № 12; Хваляванне за сучасніка // Маладосць. № 1; Мора кліча; З «Каўказскага дзённіка»: «Каўказ, Расія за Каўказам...»; Блакітнае азерца; Развітанне з Каўказам: [Вершы] // Там жа. № 11; Хлопец над вогненным плёсам: Паэма // Полымя. № 4; Максім Багдановіч і народная паэзія: [Рэц. на кн.: Грынчык М. Максім Багдановіч і народная паэзія., Мн., 1963] // Там жа. № 7; Грузія; Сапераві; Неба над морам уночы; Памяці Назыма Хікмета: [Вершы] // Там жа. № 9; Чалавечы неспакой паэта // ЛіМ. 14 мая; Сейбіты вечнага: [Рэц. на кн.: Кісялёў Г. Сейбіты вечнага. Мн., 1963] // Там жа. 16 жн.; Маладым паходам // Там жа. 6 ліст.; Калі прыходзіць сталасць // Там жа. 29 ліст.; Белавежская пушча: [Верш] // Ніва. 14 ліп.; Здорава гэта!..; Белавежская пушча; Зоры над бартом: [Вершы] // Чырв. змена. 10 крас.

1964. Тонін гербарый: [Верш] // Вясёлка. № 6; Па грыбы: [Верш] // Там жа. № 7; Першы снег: [Верш] // Там жа. № 12; У Разліве: [Верш] // Маладосць. № 4; Пошукі і здзяйсненні: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Пошукі і здзяйсненні. Мн., 1963] // Там жа. № 9; Я зноў заварожаны...; Я люблю галубоў; Прыкметы; Арол; «Я хацеў табе сёння...»; Клёны: [Вершы] // Там жа. № 12; Уладзімір Дубоўка: Літаратурны партрэт // Полымя. № 10 / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Суніцы; «У жыце каласістым сцежка гіне...»: [Вершы] // Полымя. № 12; Уклад у ленініяну // Звязда. 5 лют.; Песня людзям: [Рэц. на кн.: Пушча Я. Пачатак легенды. Мн., 1963] // ЛіМ. 28 крас.; У Тарханах: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Адрас паэзіі: [Рэц. на кн.: Вялюгін А. Адрас любві. Мн., 1964] // Там жа. 20 кастр.; У цэлым і ў прыватнасці // Там жа. 25 снеж.

1965. Дарог бясконцае суседства...: [Верш] // Дзень паэзіі. Мн.; Памяці маленькага героя: [Верш] // Бярозка. № 3; Возера Бяздоннае: [Верш] // Там жа. № 6; «Дарог бясконцае суседства...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 49; Вялікаму Кастрычніку — вялікі эпас // Маладосць. № 11; Ты кашулю мне вышый; На Петралевіцкай гары: [Вершы] // Полымя. № 1; Калі ажывае мінулае: [Рэц. на кн.: Богданович А. Страницы из жизни А. М. Горького. Мн., 1965] // Там жа. № 11; Партыі; Ля партызанскіх буданоў: [Вершы] // Звязда. 28 ліст.; Чамбар: [Верш] // ЛіМ. 5 студз.; Ты кашулю мне вышый: [Верш] // Там жа. 19 студз.; Жыццё, вартае паэм // Там жа. 23 сак.; Слава Вам, салдаты: [Верш] // Там жа. 7 мая; Натхнёна і дасканала: [Рэц. на кн.: Шэкспір В. Санеты. Мн., 1965] // Там жа. 1 чэрв. / Сааўт. Ю. Пшыркоў; А гэта ж былі лепшыя // Там жа. 14 вер.; У зімовым лесе: [Верш] // Ніва. 14 сак.; Па грыбы: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Чаму не старэе дуб: (Казка); Дзень нараджэння; Пра Паўла і гайкі: [Вершы] // Піянер Бел. 12 ліст.; Мрэйка: Паэма // Чырв. змена. 14 сак.

1966. На паліграфкамбінаце; Крыніцы; Балада пра выгнанніка: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; Праз гады // Пра час і пра сябе. Мн.; Адкуль казкі; Як Тоня суніцы збірала; У зімовым лесе: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Ліпень: [Верш] // Беларусь. № 7; Што такое, сам не знаю?..; «Эх, і звонкія ў чырвені конікі...»; «У гэты свет хадзіць люблю я...»: [Вершы] // Вожык. № 5; З новых вершаў: Сусед мой ціхі быў; Сланечнікі; Рыжая сучачка // Там жа. № 23; [Рэц. на кн.: Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1964. Т. 1; Мн., 1966. Т. 2] // Вопр. литературы. № 4 / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Скарына — каралеўскі садоўнік на Градчанах: [Верш] // Голас Радзімы, № 38; [Рэц. на кн.: Вялюгін А. Адрас любві. Мн., 1964] // Дружба народов. № 1; Пошукі і ўплывы моды // Маладосць. № 4; Калі ў таварыша нягода; «Электронная музыка...»; «Заўсёды трошкі таямнічай...»; «Калі ўстае ў маўчанні зала...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Каб не плакалі кані: Балада // Полымя. № 7; ЛіМ. 5 ліп.; «Мне сёння зноў нібы семнаццаць...»; «Шумлівасць клёнаў... Сіні, сіні лён...»; Усміхніся!..: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6; Пясняр народа // Звязда. 9 снеж.; Літаратура і школа // ЛіМ. 21 студз.; На камвольным камбінаце; Расказ разведчыка: [Вершы] // Там жа. 25 студз.; Праблемы і клопаты паэзіі // Там жа. 19 крас.; Ля сівых Градчан: [Вершы] // Там жа. 30 жн.; Ад роднае зямлі: 60 гадоў назад пачалася твор-

чая дзейнасць Я. Коласа // Там жа. 28 кастр.; Героіка і чалавечнасць // Там жа. 20 снеж.; Вясёлка: [Верш] // Наст. газ. 10 жн.; Шукальнік праўды // Піянер Бел. 16 снеж.; Слова пра паэта // Чырв. змена. 8 снеж.

1967. Пасля навальніцы; Вясёлка: [Вершы]; Чаму не старэе дуб: (Казка) // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Пад дубамі Вітаўта: [Верш] // Дзень паэзіі. Мн.; Квітней, зямля!: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Слова ў дарогу // Натхненне. Мн.; Пясняр вясновага рання // Трус П. Вершы і паэмы. Мн.; Якуб Колас: (Паводле ўспамінаў братоў і сясцёр) // У сэрцы народным. Мн. / Сааўт. С. Александровіч, Ю. Пшыркоў; Зераўшанам я згодзен стаць!..: [Верш] // Узбекістану. Мн.; Мінскія тралейбусы: [Верш] // Беларусь, № 6; Па-над лугам, па-над гаем...: [Верш] // Вожык. № 7; Открытие поэта: [Рэц. на кн.: Б я р о з к і н Р. Свет Купалы. Мн., 1965] // Вопр. литературы. № 3; Чувство критерия // Дружба народов. № 5; Голасам сэрца // Нар. асвета. № 2; Легенда васількоў: [Верш] // Полымя. № 1; Да запаветнай вышыні: [Рэц. на кн.: Б у р а ў к і н Г. Дыханне. Мн., 1966] // Там жа. № 4; Пахаванне Уладзіслава Козака; Такі ўжо час; Багі: [Вершы] // Там жа. № 5; Тэмперамент лірыка: [Рэц. на кн.: К і р э- е н к а К. Цёплая радуга. Мн., 1966] // Там жа. № 6; Зайдзі ў мой дом // Там жа. № 9; У новым жанры: [Рэц. на кн.: Д у б о ў к а У. Жоўтая акацыя. Мн., 1967] // Там жа. № 12 / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Зімовае; «Будзе ноч, туман паўзучы...»; Воблачка: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Родная зямля — вечная любоў // ЛіМ. 29 вер. / Сааўт. І. Саламевіч; Как в капле росы... // ЛГ. 15 нояб.

1968. Максім Багдановіч // Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Лірыка Максіма Багдановіча // Багдановіч М. Маладзік. Мн.; У вечным падарожжы // Грахоўскі С. Вершы. Мн.; Кнігаўка: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Веку, родине, правде // Дружба народов. № 2; Точно и весомо: [Рэц. на кн.: Д у б о в к а В. Полесская рапсодия. Л., 1967] // Там жа. № 4 / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Зов таланта: [Рэц. на кн.: Б а ж к о А. Паэмы. Мн., 1968] // Там жа. № 11; «Ніхто са мной так радасці не дзеліць...»; «Мне спакой, як маленства, сніцца...»; «Не знаю, ці гэта мала...»; «О, як многа табой мне дадзена...»; «Калі ў дарозе ты далёкай...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Парыж, Парыж...: На вуліцы Мары Роз; Бастылія: [Вершы] // Полымя. № 4; Паэма шукае // Там жа. № 9; Памераўшы на крылы акіян: [Рэц. на кн.: С і п а к о ў Я. Дзень. Мн., 1968] // Там жа. № 11; Якое неба?..: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Лёс пакалення і лёс паэта: [Рэц. на кн.: А ў р а м ч ы к М. Універсітэцкі гарадок. Мн., 1967] // Звязда. 5 крас.; Сучасны погляд на мінулае: [Рэц. на кн.: Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Мн., 1968. Т. 1] // Там жа. 16 жн.; Помнікі славы; Родны кут; Свята працы: [Вершы] // Там жа. 8 снеж.; Вянок сяброўства // ЛіМ. 23 студз.; Аснежаная Літва; У Біржаі; Белавеж; «Ручаёў лясных не мінаю...»; «Мялеюць рэкі...»: [Вершы] // Там жа. 29 сак.; «Ніхто са мной так радасці...»: [Верш] // Там жа. 9 ліп.; Ракаўскія валы; На магіле Дуніна-Марцінкевіча; Каханне вырай; Зоркі; «Першая адталая зямля...»; Запавет: [Вершы] // Там жа. 1 кастр.; Краса і сіла — у жыцці: Гарызонты і матывы нашай паэзіі // Там жа. 22 ліст.

1969. Белая вежа: Паэма // Дзень паэзіі. Мн.; Маладым паходам: [Уступны арт.]; Маці; Мне спакою не ведаць; Ледзь скрыпнуў журавель; Калі хто мне і сказаў бы...; Квітней, зямля!..; Калі быць...; «Заўсёды трошкі таямніцай...»; Калі ў таварыша нягода; Тралейбусы; «Дарог бясконцае суседства...»; Юнак быў з-пад Слоніма родам...; «Ізноў бянтэжуся, нямею...»: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Капрыза: [Верш] // Вожык. № 8; Абуджэнне: [Верш] // Там жа. № 15; «Мой родны кут; як ты мне мілы...»; «Калі пазбудуся, калі...»; «І мне наканаваны бой...»; «Ізноў бянтэжуся, нямею...»; «Нашага часу балада...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Вышыня даследавання: [Рэц. на кн.: Г р ы н ч ы к М. Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн., 1969] // Полымя. № 10; «Калі б я табе здрадзіў...»; «Як пахне у руках тваіх язмін...»; «Паўбыцця з таго, што за плячыма...»; Дзівасіл: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6; Каторы ўжо раз заканы: [Верш] // Там жа. № 12; З новых вершаў: Полька; Жаваранак; «Даслужы мне, пачуцце меры...»; Заклінальнік змей // Вяч. Мінск. 7 кастр.; «Аголены пад ветрам зімні сад...»; «Не расступайся, лесе...»; «Нам факты падавай...»: [Вершы] // ЛіМ. 23 мая; Балада пра Байрана: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; На паэтычнай паверцы — узлётаўцы // Там жа. 1 жн.

1970. На вуліцы Мары-Роз у Парыжы: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Чым Тоню лес частаваў?: [Верш] // Крынічка. Мн.; Марыся: [Верш] // Вожык. № 6; На вяселлі: [Верш] // Там жа. № 14; Бычок; Трусікі: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Каля млына: [Верш] // Там жа. № 10; Жменя кляновых лістоў // Голас Радзімы. № 29; Полымя. № 7 / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Время открытий, время поисков // Дружба народов. № 6; Чалавек я; Ачышчаюць агонь і вада; Марсіянкі; «Быў у тваім жыцці і я...»; «Полюс на полюс...»; «Не, не хваліце сціпласць маю...»; «І хоць дужыя рукі і ногі...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; [Рэц. на кн.: Р а л ь к о І. Беларускі верш. Мн., 1969] // Неман. № 2; Живому слову рад: [Рэц. на кн.: Г о л у б Ю. Гром на зялёнае голле. Мн., 1969] // Неман. № 11; Адкрыццё працягваецца: [Рэц. на кн.: М і ц к е в і ч А. Зямля навагрудская, краю мой родны... Мн., 1969] // Полымя. № 4; Няспынная эстафета паэзіі // Там жа. № 8; Стрэлы...: [Верш] // Заря. 25 нояб.; Гэтыя людзі...; «Ці не той жа ўсё дзядзька Міхась...»: [Вершы] // Звязда. 10 сак.; Пра подзвіг жыццёвы і творчы: [Рэц. на кн.: А р о ч к а М. Валянцін Таўлай. Мн., 1969] // Там жа. 8 вер.; Лейпцыг; У доме «Іскры»; Балада пра дым; Страшэнная ноч: [Вершы] // Там жа. 1 ліст.; Сябрам; «Ад таго мне не стала лягчэй...»; «Там адзін толькі быў я, адзін!..»; «Не балбачыце лішняга!..»; «Я законаў прыроды баюся...»; Снег; Каханне: [Вершы] // ЛіМ. 3 крас.; Будзіць жывыя здольнасці // Там жа. 11 вер.; Паэтычныя адведзіны ў блізкіх // Там жа. 16 кастр.; З нямецкага сшытка: [Вершы] // Там жа. 13 ліст.; Племя младое и знакомое // ЛГ. 24 июня.

1971. Ад складальнікаў: [Уступны арт.] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн. / Сааўт. С. Александровіч, В. Рагойша; «Калі паміралі ворагі...»; «Сярэдзіна раскошлівага лета...»; «Добры дзень вам, шыферныя вёскі...»; «Не веру слупам прыдарожным...»: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; Слава вам, салдаты!..: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; [Уступны арт.]; Ода завочніку: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Пясняр жыцця і характва // Бярозка. № 12; Паэт: [Верш] // Вожык. № 7; Тапаліны пух; Гарнавы; Не марыць паэт не можа...; «Як лёгка вучнем быць...»; Ведрыцкія дубы; Ярына; Светаяннік; Мліво: [Вершы] // Маладосць. № 11; З твайго паверху: Паэма // Полымя. № 2; Паперадзе часу // Там жа. № 12; Прызнанне; «У найвялікшым страху...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Зорка Венера // Там жа. № 12; Цюрынгскія бярозы; Банкаю з крыжам паблеклым...: [Вершы] // Вяч. Мінск. 28 студз.; «Ніхто са мной так радасці не дзеліць...»; «О, як многа табой мне дадзена...»: [Вершы] // Гомел. праўда. 11 лют.; Дождж у Давыд-Гарадку: [Верш] // Заря. 23 окт.; Чалавек у дарозе: [Рэц. на кн.: І в е р с А. З пройдзеных дарог. Мн., 1971] // ЛіМ. 21 мая; Наша задача — ускладняць задачы // Там жа. 24 вер.; Наш лёс, наша любоў // Там жа. 29 кастр.; Зямля — всему начало... // ЛГ. 4 авг.; Універсітэт паэтычны // Мін. праўда. 27 кастр.

1972. «Смачны быў з рук тваіх хлеб...»: [Верш] // Дзень паэзіі. Мн.; Юнак быў з-пад Слоніма родам...; «Дарог бясконцае суседства...»: [Верш] // Залацінкі. Мн.; «Заўсёды трошкі таямніцай...»; Секла яна дровы...: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Каля вытокаў // Народныя песняры. Мн.; Вее вецер часу // Маладосць. № 2; На грани обычного и необычного // Неман. № 4. Рэц.: К і с л і к Н. Аб некаторых зігзагах эпічнай красамоўнасці // ЛіМ. 1972. 2 чэрв.; Песняр земли белорусской // Неман. № 11; Адварожанае Палессе: [Вершы] // Полымя. № 8; Кувайце, кісцянёўскія зязюлі: Да 60-годдзя Ю. Пшыркова // Там жа. № 10; Мудрасць жыцця // Там жа. № 11; Папараць і лілея // Ра-

ботніца і сялянка. № 6; Патрыярх беларускай паэзіі // Вяч. Мінск. 19 кастр.; Наст. газ. 1 ліст.; З улікам усёй складанасці: [Рэц. на кн.: Я р о ш М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971] // Звязда. 20 крас.; Патриарх белорусской поэзии // Знамя юности. 3 нояб.; Казахстан. правда. 4 нояб.; Коммунист. 4 нояб.; Комсомолец (Ереван). 2 нояб.; Сел. газ. 31 окт.; Сов. Киргизия. 3 нояб.; Сов. Литва. 3 нояб.; Не забываць пра этыку: З выступлення на Пленуме праўлення Саюза пісьменнікаў БССР // ЛіМ. 25 лют.; Ляментацыі Кірылы Тураўскага // Там жа. 24 сак.; На ниве народного просвещения // Учит. газ. 2 нояб. / Сааўт. М. Жыгоцкі.

1973. Партрэт Сымона Буднага: [Верш] // Дзень паэзіі. Мн.; Фальклорныя вытокі рамантызму Адама Міцкевіча // Тыпалогія і ўзаемадзеянне славянскіх моў і літаратур. Мн.; Паэтыка лірыкі Янкі Купалы // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. № 1; Сосны Купалы; «Туманок мой, тумане рахманы...»; На Тураўскім замчышчы: [Вершы] // Маладосць. № 3; Мы з шасцідзесятых // Там жа. № 10; Нялёгкае шчасце набыцця // Полымя. № 5; Паэзія, дзень сённяшні: [Адказы на пытанні рэдакцыі газеты] // ЛіМ. 8 сак.

1974. Пасля навальніцы: [Верш] // Акцябраты. Мн.; Дойліды новай культуры // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2 / Сааўт. Ю. Пшыркоў; У прадчуванні навізны // Маладосць. № 3; Его живые ветви: (К 175-летию со дня рождения А. С. Пушкина) // Неман. № 6; Даследуецца літаратурны працэс: [Рэц. на кн.: Г н і л а м ё д а ў У. Традыцыі і наватарства. Мн., 1973] // Полымя. № 2; Быць чалавекам на зямлі: [Рэц. на кн.: Д у б о ў к а У. Пялёсткі. Мн., 1973] // Там жа. № 7 / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Салігорскія вершы // ЛіМ. 16 жн.; Што такое паэзія: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Швед // Ніва. 16 чэрв.

1975. Літаратура 19 ст. / Сааўт. А. Мальдзіс; Літаратура пач. 20 ст. // Беларуская савецкая энцыклапедыя. Мн. Т. 12; «Мора гэтае блізкае...»; Дзень снежны, палескі...: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; «Біў гадзіннік яшчэ апаўночы...»: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Гром; Дзе ноч начуе?..; Дзе начуюць сны?; Дзе начуе вецер?: [Вершы] // Бярозка. № 7; Дождж; Дзе начуе сонца; Краш; Месяц: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Зубры: [Верш] // Там жа. № 12; Прабіла маёй сталасці пара; На Краснай плошчы; Балада пра попел; «Зноўку не бачыў: вырасла жыта...»; Вестэрплятэ; «Лес уроскід звальваюць...»; «Засыпле жвір сляпы вачэй маіх затокі...»; «Я снегу ранняму не рады...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; Птушкі паміраюць у палёце: [Рэц. на кн.: Л і с і ц ы н У. Жураўлінае вясло. Мн., 1974] // Там жа. № 5; Пераадоленне: [Рэц. на кн.: В я р ц і н с к і А. З'яўленне. Мн., 1975] // Там жа. № 10; Па законах таленту: [Рэц. на кн.: Б а р а д у л і н Р. Рум. Мн., 1974] // Звязда. 24 студз.; Салігорская ява: [Вершы] // Там жа. 2 лют.; Мінск; На адкрыцці мемарыяльнага знака ва ўніверсітэцкім скверы: [Верш] // Там жа. 3 вер.; «Сын жыцця, сын творчае вясны...» // Там жа. 15 ліст.; Краіна красою багата // ЛіМ. 11 ліп. / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Пад залатымі зорамі: [Вершы] // Там жа. 15 жн.; «Зноўку не бачыў: вырасла жыта...»: [Верш] // Ніва. 15 чэрв.; Вестэрплятэ: [Верш] // Там жа. 31 жн.

1976. Калі хто мне і сказаў бы; Па-мойму, здарова гэта!; Праца; «І мне наканаваны бой...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Праца; На паліграфкамбінаце: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Каб нашы кнігі былі вартыя творчага генія нашага народа // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2; «Я постигал науку высоты...»: [Рэц. на кн.: М а к а л ь П. Дотык да зямлі. Мн., 1975] // Лит. обозрение. № 9; Горад спрадвечны над Шчарай: Нарыс // Маладосць. № 4; Паміж наступным і былым // Там жа. № 9; Все и вся о памфлете: [Рэц. на кн.: Т к а ч е в П. Иду на «Вы». Мн., 1975] // Неман. № 8; Васілёк; Куміна вада; «Прырода! Дзякую табе...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Жальбы народнай і веры пясняр // Там жа. № 8; Нязгасная зорка паэта // Голас Радзімы. 23 снеж.; Прабіла маёй сталасці пара: [Верш] // Гродн. правда. 17 февр.; «Стану песняй у народзе» // ЛіМ. 16 ліп.; Запрашэнне ў свет паэзіі // Там жа. 10 снеж.; Уваходзіны // Там жа. 31 снеж.; Негасимая звезда поэта // Сел. газ. 9 дек.

1977. Запрашэнне ў свет паэзіі // Багдановіч М. Выбранае. Мн.; Слова ў дарогу // Вёсны. Мн.; «Пачнеш расказваць, як цябе ў дарогу...»: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Дзень нараджэння: [Верш] // Дзень паэзіі. Мн.; Песня Свіцязі: [Верш] // Беларусь. № 7; Дакумент, які натхняе і абавязвае // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1; Пчолка; Мурашка; Вароны: [Вершы] // Вясёлка. № 7; Мелодыі свята, любові і быцця // Маладосць. № 5; Радзіме; Дзюны Куршскай касы; «Калі ўсё добра — добра...»; Адам Міцкевіч у Туганавічах: [Вершы] // Там жа. № 10. Рэц.: В е р т и н с к и й А. // Лит. обозрение. 1979. № 1; [Прадмова да выбранай лірыкі М. Багдановіча] // Неман. № 5; «Тут рука дрыжэла ў хваляванні...»: [Рэц. на кн.: Т а р а с Н. У тапаліную замець. Мн., 1976] // Полымя. № 2; «Я — з харошай, душэўнай песні...»: [Рэц. на кн.: П а ў л а ў У. Сонца купаецца. Мн., 1976] // Там жа. № 4; Верлібр лесу; Памылка; Ты папраўляеш кудзерку: [Вершы] // Там жа. № 6. Рэц.: В е р т и н с к и й А. // Лит. обозрение. 1979. № 1; У пошуках гармоніі: Да 170-годдзя з дня нараджэння В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. № 12; Памяць зямлі: Балада пра свойскі хлеб; Балада аб жывым крыжы // ЛіМ. 25 лют.; Песні дутара; Нарклыч іграе на дутары...; Капетдаг; Ашхабад — любові, любых горад...: [Вершы] // Там жа. 5 жн.; «Сказка ложь, да в ней намек...» // Лит. газ. 16 марта.

1978. «Дзень снежны, палескі...»; «Любоў прыходзіць не ў семнаццаць...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Песня пра Паддубскага; Юнак быў з-пад Слоніма родам; Балада Траецкай гары; Балада пра Бібі-ханум; Дзень нараджэння: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Паміж наступным і былым // На стрыжні часу. Мн.; Открытие человека // Спринчан Б. Вечная страда. Мн.; Мне спакою не ведаць: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Революция — народ — литература // Неман. № 4; Просты і шчыры // ЛіМ. 17 лют.; Зямлі патрэбна жыта...: [Рэц. на кн.: А р о ч к а М. Матчына жыта. Мн., 1978] // Там жа. 15 вер.; Па залатое руно // Там жа. 13 кастр.; Якасна, эфектыўна // Там жа. 3 ліст.; Узвышэнне: [Рэц. на кн.: И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977; И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977] // Там жа. 17 ліст.

1979. Над Шчарай; Знайсці адну...; У гэты міг...; Балада верасоў: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; Радзіма; Пад бясконцую гаворку: (Урывак з юнацкай паэмы); «Бары зялёныя...»: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; Хоць не скажаш, я прыйду; Захахаўся хлопец: [Вершы] // Вожык. № 22; «Калі жыць прагнеш толькі год...»; Маці; Прыезд; Вось, вось яны, жыцця парогі; Апошняя просьба музыкі; «Я не ведаў: рукі...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Видеть в будничном великое: [Рэц. на кн.: Б у г а ё ў Д. Вернасць прызванню. Мн., 1977] // Неман. № 7; Паэтэса пакалення // Полымя. № 3; Іду па першую пралеску; Размова праз стагоддзі; Альшанскія могілкі ў Празе; Варшаве; Калі гіне паэт; Я ўсё таго шукаю лесу...; Сярэбранае веселле; Рута: [Вершы] // Там жа. № 5; Адзін дзень і трыццаць год: Творчы партрэт // ЛіМ. 19 студз.; Вяслуюць камбайны; Маё здзіўленне гэта...; Вяду падлік...; Балада сынковіцкай царквы: [Вершы] // Там жа. 16 лют.; Вяртанне: [Рэц. на кн.: К а г а н е ц К. Творы. Мн., 1979] // Там жа. 29 чэрв.; Варшаве: [Верш] // Ніва. 17 чэрв.; Покліч вышыні... // Чырв. змена. 4 ліп.

1980. Рэжым найбольшага спрыяння; Роднай зямлі; Чакаю верш...: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; Пясняр высокіх дум і глыбокіх пачуццяў // На высокай хвалі. Мн. / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Аўтабіяграфізм лірыкі Янкі Купалы // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель; Мне спакою не ведаць: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Паэзія — працяг душы // Беларусь. № 1; Год шчодрага плёну // Там жа. № 4; Балада пра кастры; Балада пра Лоеў і Котку // Там жа. № 5; Сны аб Свіцязі // Там жа. № 12; «Слово проще, дело проще, смысл творенья все сложней» // Лит. обозрение. № 1; Блок у Лунінцы: [Верш] // Вяч. Мінск. 11 лют.; Калі праца душы падабаецца...: [Верш] // ЛіМ. 2 мая; Дзеля сапраўднай радасці // Там жа. 16 мая; Пясняр красы і прыгажосці // Там жа. 18 ліп. / Сааўт. Ю. Пшыркоў.

1981. Дзе начуе сонца?: [Верш] // Вясёлка. Мн.; У зменлівым свеце: [Паэма] // Дзень паэзіі. Мн., Пясняр маладой Беларусі // Песні беларускай валадар. Мн.; Як дзед Аяяй і баба Оёёй сталі вечнымі; Гарадзіў дзед агарод...: [Вершы] // Бярозка. № 5; Паэт глыбокай любові і дабрыні // Там жа. № 12; Каб не вокны Ясі...; Сухія вёдры: [Вершы] // Вожык. № 8; Спрытны ўнучак; Горка плакаў Мішка: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Верлібр; Дуб філаматаў у Варончы; Міфы; Люблю твар чалавечы...; Бульба: [Вершы] // Вяч. Мінск. 4 мая; Маё адкрыццё песняра: Да 100-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Айзенштат // Вяч. Мінск. 10 ліст.; Мін. праўда. 24 ліст.; Каля Сынковіцкай царквы; Прабіла маёй сталасці пара...; «Ад каго, калі і ад чаго...»: [Вершы] // Гродн. правда. 2 мая; «Стрэлы каналаў...»: [Верш] // Звязда. 13 студз.; Зорка яго праўды // Там жа. 9 снеж.; Душа рвалася да песень // ЛіМ. 9 кастр.; У бязмежную даль // Там жа. 4 снеж.; Зачараваная кветка // Там жа. 18 снеж.; Венчая мужика с красой мадонны... // ЛГ. 9 дек.

1982. «Ад казак вечароў, ад песень дудароў...» // З глыбінь народных. Мн.; «Хачу не проста жыць...» // Іверс А. Жыву ў бацькоўскім краі. Мн.; Певец мечты народной // Купала Я. Собр. соч.: В 3 т. М. Т. 1; Пачыналася з-над Ла-Манша // Мэй У. Позняе жніво. Мн.; Аснежаная Літва; Пад гукі карнаяў: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Сосны Купалы: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Янка Купала ў кантэксце сусветнай літаратуры // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; Певец народной мечты // Агитатор. № 14; У Беларучах // Бярозка. № 7; «Праўдзе служыць кожны з нас...» // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1; Песни белорусской властелин // Коммунист Бел. № 6; Трава; «Жыў за сценкаю жыта...»; Хатынь; Песня лугоў; Рабіначка; Уваходзіны ў мову: [Вершы] // Маладосць. № 1; Як агонь, як вада: Кніга пра Янку Купалу // Там жа. № 5—7; Балада каралеўска-мастоўскага лясніцтва ў Белавежы; Балада пра партызанскага камандзіра Булака; Турайдская ружа: Паводле латышскай легенды: [Вершы] // Полымя. № 4; Багаты плён пошуку: [Рэц. на кн.: Р а г о й ш а В. Напісана рукой Купалы. Мн., 1981] // Там жа. № 9; Классические истоки: К столетию с дня рождения Я. Колáса и Я. Купалы // Сов. Союз. № 7; Абеліскі: [Верш] // Звязда. 10 сак.; Ці воблак гуляе па садзе?; «З падножжа пачынае гара квітнець...»: [Вершы] // Там жа. 8 мая; Вялікі пясняр народа // Там жа. 3 ліст.; Наш універсітэт // ЛіМ. 15 студз.; У Крынках; Ці воблак гуляе па садзе?; Як квітнее гара; У Варзобскай цясніне; На Паміры: [Вершы] // Там жа. 19 лют.; Выпраўленне ў людзі: Вяртаючыся да прачытанага // Там жа. 26 лют.; Паяднаўшы Дняпро і Нёман: Да 70-годдзя з дня нараджэння Юльяна Пшыркова // Там жа. 5 ліст.; На службе літаратуры: Да 75-годдзя з дня нараджэння М. Ларчанкі // Там жа. 19 ліст.; «Причаститься к роднику Купалы...»: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Козлович // ЛГ. 23 июня.

1983. Дзе начуе сонца; Як яйкі несла бабка да Майкі; Як дзед Аяяй збіраў грыбы: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; На Краснай плошчы; На вуліцы Мары-Роз: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Балада пра павязку // Дзень паэзіі. Мн.; Чаму не старэе дуб: [Вершаваная казка] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Дзень нараджэння: «Мне сёння зноў нібы семнаццаць...»; Грузія: [Вершы] // Шчаслівы дзень. Тбілісі; Калі пяе жанчына: Слова пра сучасных беларускіх паэтэс // Беларусь. № 12; Паэтавы зямля і неба: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Мурог // Звязда. 27 жн.; Судьба исследователя // Знамя юности. 21 июня; Наш Маякоўскі // ЛіМ. 22 ліп.; Незвычайны лёс і дар // Там жа. 29 ліп.; На ўсходзе сонца; Гімн жыццю; Пагроза; У Белавежы; «Не ад сонца насіў ты іх...»; Дарагая: [Вершы] // Там жа. 9 вер.; «Яшчэ не зведана Палессе...»: [Рэц. на кн.: М а р у к У. Зоркі ў кронах. Мн., 1982] // Там жа. 30 снеж.; Гарадзіў дзед агарод: [Верш] // Ніва. 20 сак.; Кнігаўка: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; У Белавежы: [Верш] // Там жа. 4 снеж.

1984. Жыццёвы шлях Янкі Купалы... // Гаўрошы Брэсцкай крэпасці. Мн.; Сорак першы год: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Максім Гарэцкі // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн.; Песня клікала ў свет // Новік-Пяюн С. Заўсёды з песняй. Мн.; Адкуль казкі; У зімовым лесе; Верабейчык; Пасля навальніцы; Суніцы; Дзе начуе сонца: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Балада Белае Русі; Балада пра чабор і мацярдушку; Балада пра белавежскага мядзведзя; Балада аб узарванай у руцэ гранаце // Беларусь. № 7; Чым слова наша адгукнецца? // Мастацтва Бел. № 4; «У ясным, як сонца, святле...» // Полымя. № 12; Балада аб узарванай у руцэ гранаце // Звязда. 21 ліп.; Спароджанае любоўю: [Рэц. на кн.: К а р а т к е в і ч В., К у л а г і н А. Помнікі Слоніма. Мн., 1983] // ЛіМ. 10 лют.; Школа Таўлая; Вечны запавет; На Гарадзішчы ў Лоску; На вуліцы Купалы ў Слоніме; Пара, хлопцы!..; «Здзіўляюся, як многа перажыта...»: [Вершы] // Там жа. 11 мая; Сведчаць аб завязі: (Універсітэцкаму літаб'яднанню «Узлёт» — 20 год) // Там жа. 31 жн.; Сухія вёдры: [Верш] // Ніва. 8 студз.; Каб не вокны Ясі...: [Верш] // Там жа. 22 ліп.; Як яйкі несла бабка да Майкі; Як дзед Аяяй збіраў грыбы: [Вершы] // Там жа. 2 снеж.; Опыт школьного урока: [Рэц. на кн.: В і т к а В. Урокі. Мн., 1982; Т к а ч е в П. Силуэты прошлого. Мн., 1983] // Сов. Бел. 4 апр. / Сааўт. Б. Стральцоў.

1985. Сведчыць аб завязі // Вусны. Мн.; «І прадоўжыцца час хвалявання!..» // Маладыя галасы. Мн.; Юнак быў з-пад Слоніма родам; Балада пра партызанскага камандзіра Булака; Балада аб узарванай у руцэ гранаце // Партызаны, партызаны. Мн.; Запрашэнне да трох соснаў // Маладосць. № 2; У шэсць гадзін вечара пасля вайны: Паэма // Там жа. № 6; Салдаты Перамогі: [Верш] // Полымя. № 5; З індыйскага сшытка: [Вершы] // Там жа. № 10; Памяць продкаў абавязвае // Звязда. 31 студз.; Абеліскі; Дзень Перамогі; Мае вуліцы: [Вершы] // Там жа. 10 сак.; З індыйскага сшытка: [Вершы] // Там жа. 24 мая; «Каб радасць красавала скрозь...» // Там жа. 14 ліп.; Памяць; Веліч; Углыб; «У нас у марах...»; «Наконт серабра і золата»; Грайна; Даты: [Вершы] // ЛіМ. 3 мая; Пачатак ёсць. Працяг будзе?: [Адказы на анкету] // Там жа. 16 жн.; Зорны час; «Высокі колас — сэнс высокі...»; «Калі надзея акрыляе...»; Сасонка; Калодзеж; Ходзікі: [Вершы] // Там жа. 27 снеж.

1.4.

В е р л е н П. У месяцавым ззянні: Выбранае / З фр. Мн., 1974.

Г ё т е Ё. В. Спатканне і ростань: Выбр. лірыка / З ням. Мн., 1981. (Паэзія народаў свету). Рэц.: С а к а л о ў с к і У. Набліжэнне // ЛіМ. 1982. 10 вер.

1965. Б а г у ш э в і ч Ф. Шумяць сосны: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 23 сак.

1966. А б д у л а С. Пакінь на памяць сад; Ш у х р а т. Мёд; Высока ў гарах; Гледзячы на вяршыні; Чынара; М у м і н П. Персікі; «Рэжым»: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; М у м і н П. «Рэжым»: [Верш] / З узб. // Бярозка. № 5; Я г о ж. «Сонца промень заблішчаў...»; Персікі: [Вершы] / З узб. // Вясёлка. № 5; А н с а р ы Ф. Горы; М і р з о е ў Г. Вясёлка: [Вершы] / З тадж. // Маладосць. № 9; Ш у х р а т. Мёд: [Верш] / З узб. // Полымя. № 5.

1967. З у л ь ф і я. Вясна прыйшла, пытае пра цябе; Сакавіцкім ранкам; Часцінкі сонца; Да чытачоў; У акіяне; Сэрца заўсёды ў дарозе: [Вершы] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.; Ш а р ы п а ў Х. Сустрэча: [Верш] / З узб. // Маладосць. № 5.

1970. Г е л а в а н і М. Пасля цябе; Легенда пра замак; Божая кароўка: [Вершы] / З груз. // Гелавані М. Клятва. Мн.; Д а б р а в о л ь с к і С. Няма званка на перапынках; 1905-ы; Arriba parias!..; Наш лёс; Рэч Паспаліта: [Вершы] / З пол. // Дабравольскі С. Р. Як хлеб і сонца. Мн.; Г у ш ч а Я. «Не вёў аніводнай бітвы...»; «Знакі пытання...»: [Вершы] / З пол. // Маладосць. № 6.

1971. М і ц к е в і ч А. Пра Беларусь і беларускую мову: [Выказванні] / З пол. // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.; Н я к р а с а ў М. На Волзе: (Урывак); Зялёны шум; Чыгунка; Элегія: [Вершы] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.; К р э м' ё Г. «Пракорам волі...»; Б р у с П. Чырвоны

сцяг; К е л е р Ш. Права рабочага; Э р м а н А. Удовы федэратаў: [Вершы] / З фр. // Паэты Парыжскай камуны. Мн.; Б р у с П. Чырвоны сцяг: [Верш] / З фр. // Бярозка. № 3.

1972. Г а м з а т а ў Р. Старыя горцы; У Ботлісе; Ля Максобскага моста; «На цягнік самы ранні...»; З цыкла «Песні Муі»; Горад у моры; Пра маю радзіму; У дарогу мне час; Гук імя твайго; Паданне аб дружбе: [Вершы] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; Г у ш ч а Я. «Знакі пытання...»; Х р у с ц я л е ў с к і Т. Калі маці шкарпэткі мае...; Міхал Кайка; Поўдзень у Альштыне; Вузкакалейка ў Налэнчове; Раніца ў Хэнцінах; Мроі пра жончыны цуды на Чарштынскай гары: [Вершы]; З паэмы «Радогашч» / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Э м і н Г. «Вы дарма...»; «Слоў караней...»; «Пад вокнамі ўвесь дзень...»; «Вано быў з Конда...»; «Хто верне мне...»; У старым садзе; Маё каханне; «Ёсць на свеце гаі...»: [Вершы] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Х р у с ц я л е ў с к і Т. Вузкакалейка ў Наяэнчове: [Верш] / З пол. // Полымя. № 2.

1974. К а т а ф і Б. Гвіяна; Архіпелагі; Нешта дакладнае; Л у ц ы М. Даліна; Фігура; Таверна; М у ч ы В. На магіле маці; Плач докера Анконы з прычыны смерці Леніна; Рабочы клас: [Вершы] / З італ. // Ад вежаў Ферары. Мн.; Н і к і ц і н І. Бабыль: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 4 кастр.

1975. К р у ш а л ь н і ц к і І. Вясна гарыць; Паход; Слова; П л у ж н і к Я. «Я ведаю...»; «Дождж...»; «Калёсы адспявалі...»; «Вучы, прырода...»; П а н і ў А. Ціхім вечарам; Жыта: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; К а в а л ь Г. Птушка; Караблі; «Прырода — спаконвечным чарадзеем...»; «Стаіўся ў дрэве казачным...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Д э с н о с Р. Пелікан: [Верш] / З фр. // Вясёлка. № 3.

1976. Н э р у д а П. Танцуючы з неграмі; Уводзіны ў маю тэму; Людзі («Нас навучылі паважаць царкву...»); Людзі («У якую дальнюю далеч...»); Выспа; Ведаць усіх: [Вершы] / З ісп. // Нэруда П. Крыві бунтоўнай кроплі. Мн.

1977. М о н т в і л а В. Песня свабоды; Вянок Літве; На вясну калі займае...; Х у р г і н а с А. Клайпеда; «Морскі сівер...»; Ад Нёмана да тундры снегавой...; Звоніць лядовы званочак...; Чырвонае і чорнае; Мае паэзія права...: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; М а ц я в і ч у с Ю. Шчасце; «Я пачатку шукаў...»; Мой партрэт; «Іншыя маштабы...»; «Мелодыя Сен-Санса рэе...»; Маім сучаснікам; «Не таму небяспек не баюся...»: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Т а к а ч Д. Вястун нашага веку; Навагодняя застольная; Ш ы м а н І. Узятак мой — найпрыгажэйшы; Бо адтаго і цяжка; У гуле грымотным; Дваццаць год назад; Куст бэзу: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Х р у с ц я л е ў с к і Т. Люстэрка; Край сноў; Пахаванне бацькі; Маці; Запаўняючы анкету; Блізка; Рэчка Срэбная; Легенды старыя; Хрусцялёва; Пустое крэсла; Легенда; Вуліца гномаў; На месцы порта, які зарос; Міхал Кайка; Сад гефсіманскі; Калі маці шкарпэткі мае...; Поўдзень у Альштыне; Вузкакалейка ў Налэнчове; Мроі пра жончыны цуды на Чарштынскай гары; Раніца ў Хэнцінах; Муры Радогашча: [Вершы] / З пол. // Хрусцялеўскі Т. На слядах майго дома. Мн.

1978. Ц і х а н а ў М. Цясніна Ай-Лэрэ; 14 ліпеня 1935 года; На Вердэнскіх пагорках; Народныя танцы ў Гайд-парку: [Вершы] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.

1980. Г ё т э Ё. Ружа край дубровы; Цар вольхаў; Веснавая вяшчунка; Лавец шчуроў: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.; Я г о ж. Сустрэча і ростань: [Вершы] / З ням. // Полымя. № 7; Я г о ж. Спатканне і ростань; Рыбак; Гусляр; Нецярпенне: [Вершы] / З ням. // ЛіМ. 1 жн.

1983. М а х т у м к у л і. Народ шукаюць; Дай дажджу, мой султане; Вестку — дай! — Шлём адказ; Мой любімы, арабскай мовай слаўны; У мяне ёсць; Да душы; Заплачуць, мяне ўбачыўшы, і трупы; Перад музыкай: [Вершы] / З туркм. // Махтумкулі. Салавей шукае ружу. Мн.

1984. Х е й с л е р Х. «Не раз так можа стацца і сягоння...»; Птушка шчасця; Журавіны; Цеплыня; Восеньская балада; «Не трэба мне ціхая гавань...»; Аднойчы тапіўся сабака; Чаромха Салацы; Бо так мы не гаворым: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Л а с м а н і с І. Сполахі думак; Малітва за пчалу; Словы песні, працы і кахання; Песня пра жалуды; Салаўіная ноччу; Адзіная; «Злы вецер ля акна ліхтар гайдае...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1985. К в і р ы к а д з е Ц. Сяброўка; З кім гуляць ты будзеш; На парозе зімы; Т а р г а м а д з е Н. Дождж; Дэлі-дэла; Ч а н т у р ы я Т. Адуванчык; Шкарпэткі; Чырвоная шапачка; Эка; Камін; Г е г е ч к о р ы Г. Скрозь, усім...; Бадры; А што лепш?..: [Вершы] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.

1.5.

На англійскую мову. The Green Forest Saga // Colours of the Native Country. Mn., 1972; „No sooner the old well-handle creaked...“; „So dear to me this endless great community...“; „And fate prepared me too for war...“; „But I am dozing still and dream...“ / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976; The Bard of the Nation's Aspirations and Achievements // Comission of the Byelorussian SSR for UNESCO: Bulletin. 1982. Nr 1.

На асецінскую мову. Мад; Байковаг лэппу: [Вершы] / Хъодалаты Г. тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Партизанска балада; «Безкрайни пътища нагоре...»; «Печални есенни кервани...»; «Щом скръцне геранило...»; «Не, не съм я познавал...»: [Вершы] / Прев. Н. Инджов // Белоруски поети: Едно поколение. София, 1971.

На грузінскую мову. Патрыярх беларускай паэзіі: (Да 90-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа) // Сабчота Асеці. 1972. 4 ліст.; Партызанская балада; Грузія: [Вершы] / Пер. В. Джавахадзе // Літ. Сакар. 1975. 7 ліст.; Сапераві: [Верш] / Пер. В. Джавахадзе // Мнатобі. 1976. № 3; Партызанская балада; Грузія; Сапераві: [Вершы] / Пер. В. Джавахадзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі. 1978; Грузія: [Верш] // Октомбрыс гзіт, 1978. 1 мая; Грузія; Сапераві: [Вершы] / Пер. В. Джавахадзе // Лірычная мазаіка. Тбілісі, 1981; Дзень нараджэння / Пер. Т. Месхі; «Мне сёння зноў семнаццаць...» / Пер. Г. Нікаладзе; Грузія / Пер. В. Джавахадзе: [Вершы] // Шчаслівы дзень. Тбілісі, 1983.

На латышскую мову. Ziedi, zeme! / Atdz. K. Skujenieks // Liesma. 1960. Nr 9; Baltkrievu dzejas patriarhs // Rigas Balss. 1972. 4. nov.; „Mums lidot mācīja putni...“; Zvaigznes; Kad celā tāltālajā esi...; Bastīlija; Sābriem / Atdz. H. Gālinš // Sālsmaize. Rīgā,1974.

На літоўскую мову. Žydi rugeliai; Motina / Vert. A. Drilinga // Jaunieji. Vilnius, 1960. Kn. 12; Baltarusiu poezijos patriarchas: J. Kolaso gimimo 90-osioms metinems // Kūryb. savaite („Kauno tiesos“ priedas). 1972. Lapkr. 12; Apsnigta Lietuva; Pirčiupiu motina; Ties Biržais: Iš ciklo „Apsnigta Lietuva“ / Vert. A. Baltakis // Lit. ir menas. 1974. Bal. 6; Pirčiupiu motina / Vert. A. Baltakis // Draugystes keliais. Vilnius, 1976.

На малдаўскую мову. Балада унуй експулзат; Бастилия; «Ной зборул ыл штим...»; «О, че плинэ а фост дэруиря...»; Арцарий: [Вершы] / Трад. М. Чиботару // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Арцарий: [Верш] / Трад. И. Чиботару // Констелације де инимь. Кишинэу, 1976.

На нямецкую мову. Einige Gesetzmässigkeit in der Enwieklung der bielorussischen Gegenwarts lyrik // Wissenschaftliche Zeitschrift der Fridrich-Schiller-Universitët. 1976. N 2.

На польскую мову. Gdzie kto śpi? / Tł. P. Stefanowicz. Mn., 1981.

Hejnał krakowski / Tł. N. Kasprzak // Kraj Rad. 1962. Nr 48; Czerw. Szt. 1962. 14 paźdź.; W Luwrze / Tł. J. Huszcza // Życie i Myśl. 1970. Nr 4; W Luwrze; «Latania uczyły nas ptaki...»; Rue d'Alesia / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Westerplatte / Tł. M. Kononowicz // Jak unieść wierszem Twoją chwałę. Łódź, 1977; Człowiekiem był bocian przed wiekami / Tł. J. Huszcza // Kamena. 1977. Nr 20; W kręgu dwóch literatur // Przyjaźń. 1982. Nr 20; Kiedy ginie poeta / Tł. F. Nieuważny // Więzi przyjaźni. Warszawa, 1984.

На рускую мову. Моя планета: Стихи и баллады /

Пер. Д. Ковалев. М., 1971. Рэц.: Мищенчук Н. Высокий взлет // Неман. 1972. № 8.

Расколдованное Полесье: Стихи и поэма / Пер. Ф. Ефимов. М., 1976. Рэц.: Вертинский А. // Лит. обозрение. 1979. № 1; Мищенчук Н. Душевной зрелости пора // Неман. 1977. № 12.

Немига: Стихи и баллады / Пер. С. Красиков. М., 1981.

Янка Купала / Пер. Г. Бубнов, И. Бурсов. М., 1982. (Жизнь замечат. людей. Сер. биогр. Вып. 13). Рэц.: Ключановіч І. Янка Купала: чалавек і паэт // Мін. праўда. 1983. 7 снеж.; Марціновіч А. Жывы вобраз паэта // Вяч. Мінск. 1983. 7 вер.; Рабкоў В. Дзень добры, Янка Купала // Чырв. змена. 1983. 17 жн.; Рагойша В. Живой Купала // Дружба народов. 1985. № 1; Яго ж. Раман пра Купалу // ЛіМ. 1983. 8 ліп.; Шевелева И. // Дет. лит. 1983. № 11; Stochel W. // Sl. Orient. 1985. Nr 1/2.

Скорина. / Пер. Г. Бубнов. М., 1989. (Жизнь замечат. людей).

Пять стихотворений: [Вершы] / Пер. К. Титов // Неман. 1965. № 1; Баллада о двух сердцах / Пер. К. Титов // Сел. газ. 1965. 7 марта; Минские площади: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1965. 7 нояб.; Синий Дунай; Когда разгневанные пражане...; Zlatý déšt: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1966. № 10; Расставанье: [Верш] / Пер. В. Ляпунов // Комсомолец Узбекистана. 1966. 27 апр.; Двадцать три: [Верш] / // Сел. газ. 1966. 16 янв.; «Под журавлиной чередою...»: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Дружба народов. 1968. № 2; Синий Дунай: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1969. № 3; Слава вам, солдаты: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Путь к победе. Мн., 1970; «Судьбой мне предназначен бой...»; «Стрелки минутная и часовая...»; «Нам факты подавай...»: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Неман. 1970. № 7; В дороге: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1971. № 11; «Судьбой мне предназначен бой...»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Дружба народов. 1972. № 4; «...Дорог несчётное соседство...»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Кодры. 1972. № 10; Минские площади: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Знамя юности. 1972. 1 янв.; «Никто со мной так радость не делил...»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Комс. правда (Вильнюс). 1972. 8 окт.; «Любовь приходит не в семнадцать...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1974. № 8; «Звон часов был по-прежнему точен...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Слушайте — Хатынь!.. Мн., 1975; «Мне тоже предназначен бой...»: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Слышу сердце людское. М., 1975; С твоего этажа: Из поэмы / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1976. № 9; На полиграфическом комбинате: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Песнь о книге. Мн., 1977; Вестерплятте: [Верш] / Пер. П. Кошель // Дружба народов. 1977. № 12; Любовь приходит не в семнадцать...: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Сосны Купалы: [Верш] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1978. № 12; После ливня: [Верш] / Пер. Г. Чиж // Земля с лазурными очами. М., 1979; Мать Пирчюписа: [Верш] / Пер. Ю. Григорьев // Литва литературная. 1979. № 4; «Если гибнет поэт...»: [Верш] / Пер. О. Данилова // Комс. искра (Одесса). 1979. 22 дек.; Родине: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Родине: [Верш] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1980. № 12; Как огонь, как вода: Главы из книги / Пер. Г. Бубнов // Там жа. 1981. № 9. 1982. № 7; Клены; Я просто зачарован ими: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; Ошибка: [Верш] / Пер. С. Красиков // Наш современник. 1982. № 4; Родине; По-разному встречают человека: [Вершы] / Пер. В. Максимов // Нева. 1982. № 12; Родине; Когда в дороге ты...; По-разному встречают человека; Мне покоя не знать...: [Вершы] / Пер. В. Максимов // Беларусь моя. Л., 1983; Если гибнет поэт...: [Верш] / Пер. Л. Смирнов // Содружество. М., 1984; Любовь приходит не в семнадцать...: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; «Прозрачных капель ожерелье...»; «Я никогда красивой не была...»; Стучат по тротуарам...; «Эти птицы, клюющие хлеб...»; «И я пойму...»; «Хрипит пластинка...»; «Как журавлик, улетело в небо слово...»: [Вершы] // Истоки: Альманах. М., 1985; Вечный завет: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1985. № 6.

На татарскую мову. Беек белорус шагыйре: Якуб Коласнын туупа 90 ел тулуга карата // Соц. Татар. 1972. 5 нояб.

На туркменскую мову. Гаршы алшын ненен?; Пырагынын хейкели; Кепетдаг; Нусай; Дутар дилленен чагы; Ашыкларын дияры; Арз; Ватан: [Вершы] / Терж. А. Бердиев // Эдебият ве сунгат. 1977. 14 май; Кепетдаг: [Верш] // Совет эдебияты. 1984. № 10.

На узбекскую мову. Калб кўшиги; Гулламокда бугдойзор: [Вершы] / А. Эшонкулов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент. 1962.

На украінскую мову. Хтось отак мені сказав би: [Верш] // Молодь Укр. 1957. 18 вер.; «Гукну — відгукнешся і легко...»: [Верш] // Літ. Укр. 1968. 31 груд.; Спокою мені не знати; Балада про материне серце; Приносять їй кожен місяць...; На озері, що зветься Чорним; Нені; Із застольних пісень; В густому житі губиться стежина; Раз закохався студент; Біля села Панерів; В тобі одвічна таемниця; Так щоразу: коли пізнаю: [Вершы] / Пер. В. Моруга, В. Лучук, О. Шевченко, Л. Череватенко // Колинові мости. К., 1969; Балада про материнське серце / Пер. В. Моруга // Дніпро. 1969. № 4; Ледь скрипнув журавель; Мати; Біля села Панерів; Балада про материне серце; «В тобі одвічна таемниця...»: [Вершы] / Пер. С. Литвин, Л. Череватенко, В. Моруга // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Мати: [Верш] / Пер. В. Чабаненко // Комс. Запоріжжя. 1971. 13 лист.; Скорина — королівський садівник на Градчанах: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; Проліски в окопах: [Верш] / Пер. В. Чабаненко // Комс. Запоріжжя. 1972. 30 трав.; Співець синьоокої Білорусі // Молодь Укр. 1972. 2 лист.; Патріарх білоруської поезії // Робітнича газ. 1972. 3 лист.; Струмки впадають в океан // Дніпро. 1974. № 2; Спасибі вам, солдати!: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Вітчизна. 1975. № 6; Рад. Житомир. 1975. 22 черв.; Коли в дорозі ти...: [Верш] / Пер. О. Шевченко // Жовтень. 1975. № 6; Праця: [Верш] / Пер. В. Лучук // Ленінська молодь. 1975. 24 черв.; Червоно-зелені села: [Верш] // Прикарп. правда. 1977. 16 жовт.; Одинока могила: [Верш] / Пер. П. Баратинський // Рад. Житомир. 1982. 10 груд.; Синій Дунай; Скорина — королівський садівник на Градчанах: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янська ліра. К., 1983.

На французскую мову. L'anneé 1941; Les oiseaux nous apprenrett à voler // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. Белорус поэзийен патриархе: Якуб Колас дураланранпа 90 д. дитре // Коммунизм ляве. 1972. Нояб. 3-меше.

1.6.

Гісторыя беларускай літаратуры: Праграма для педінстытутаў і Белдзяржуніверсітэта. Мн., 1965. / Скл. з М. Ларчанкам, І. Навуменкам.

Узлёт: Вершы студэнтаў БДУ імя У. Леніна. Мн., 1965 / Скл.

Натхненне: Вершы маладых паэтаў-студэнтаў БДУ імя У. І. Леніна. Мн., 1967 / Рэд.

Трус П. Вершы і паэмы. Мн., 1967 (Б-ка бел. паэзіі) / Скл.

Максім Багдановіч: Жыццё і творчасць: Матэрыялы для выстаўкі ў школе. Мн., 1968 (Альбом-выстаўка ў школе) / Скл. з Н. Ватацы.

Мары юнацкія. Мн., 1969 / Скл.

Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн., 1971 / Скл. з С. Александровічам, В. Рагойшам. Рэц.: Białokozovicz B. // Prz. Humanist. 1973. № 3; Выд. 2, перапрац. і дап. Мн., 1988/Скл. з В. Рагойшам.

Някрасаў М. Лірыка. Мн., 1971 (Паэзія народаў СССР) / Скл.

Універсітэт паэтычны. Мн., 1971 / Скл.

Купала Я. Публіцыстыка. Мн., 1972 / Рэдкал. Рэц.: Сачанка І. Публіцыстычнае слова паэта // Беларусь. 1972. № 10.

Народныя песняры: Да 90-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа. Мн., 1972 / Рэд. з інш.

В е р л е н П. У месяцавым ззянні: Выбранае. Мн., 1974 (Паэзія народаў свету) / Скл.

В ё с н ы: Вершы членаў літаб'яднання «Узлёт». Мн., 1977 / Скл.

Х р у с ц я л е ў с к і Т. На слядах майго дома: Вершы. Мн., 1977 / Рэд.

Г р а н і т П. Сцяжынка: Вершы. Мн., 1978 / Рэд.

Ц і х а н а ў М. Спасціжэнне: Выбр. вершы, балады, паэмы. Мн., 1978 (Паэзія народаў СССР) / Скл.

Г ё т э Ё. В. Спатканне і ростань: Выбр. лірыка / З ням. Мн., 1981. (Паэзія народаў свету) / Скл.

К у п а л а Я. Избранное / С бел. Мн., 1981 / Скл.

П е с н і беларускай валадар. Мн., 1981 / Рэд. Рэц.: P o ź n i a k T. // Slavia Orient. 1983. № 1—2.

З г л ы б і н ь народных. Мн., 1982 / Рэдкал.

K u p a l a Y. Song to the sun: A Selection of Verse. Mn., 1982 / Скл.

К у п а л а Я. Собр. соч.: В 3 т. М., 1982. Т. 1. Стихотворения: 1904—1917 / С бел. / Скл.; Т. 2. Стихотворения: 1918—1942; Поэмы: 1906—1939 / С бел. / Скл.

М а х т у м к у л і. Салавей шукае ружу: Выбр. лірыка / З туркм. Мн., 1983 (Паэзія народаў СССР) / Скл.

П о р е ц к и й Я. Соломон Рысинский. Мн., 1983 / Рэд.

Н а в у м о в і ч У. Шляхамі арлянят: (Проза «Маладняка»). Мн., 1984 / Рэд.

В у с н ы: Зб. вершаў. Мн., 1985 / Скл.

К в а д р а: Вершы літаб'яднання «Узлёт». Мн., 1990 / Рэдкал.

Н е к о т о р ы е вопросы изучения славянских языков и литератур. Мн., 1990 / Рэдкал.

Б а г д а н о в і ч М. Поўны зб. тв.: У 3 т. Мн., 1991. Т. 1. Вершы, паэмы, пераклады, наследаванні, чарнавыя накіды / Рэд.

Ш л я х а м стагоддзяў: Матэрыялы 2-х канф. аднаго года. Мн., 1992 / Рэд.

2.3.

На балгарскай мове. В ъ л ч е в Г. Алег Лойка // Вълчев Г. Приобщение. София, 1971; Я г о ж. Едно поетично поколение // Белоруски поети. София, 1971.

На беларускай мове. А р о ч к а М. Балючая памяць зямлі // Полымя. 1984. № 7; Я г о ж. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 300—302; Я г о ж. На шалях шчырасці і роздуму // Арочка М. Галоўная служба паэзіі. Мн., 1974; Б е л а р у с к а я дзіцячая літаратура. Выд. 2, дапрац. і дап. Мн., 1980. С. 117—119; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 42; Б е ч ы к В. Шлях да акіяна. Мн., 1981. С. 234—235; Я г о ж. Час галоўнай службы // ЛіМ. 1978. 24 лют.; Б я р о з к і н Р. Паэзія — у жыцці // Маладосць. 1959. № 10; В я р ц і н с к і А. Гэта не прафесія, а шчасце... // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Г а й д у к М. Незабыўная сустрэча // Ніва. 1977. 13 ліст.; Г а ў р у к Ю. Пераклад — справа адказная // ЛіМ. 1977. 22 крас.; Г і л е в і ч Н. Ідзе папаўненне // Полымя. 1959. № 9; Г у д о в і ч В. Сустрэча з пісьменнікамі // Наст. газ. 1965. 18 снеж.; К а р о т к а я Л. Я ўсім хачу дабра // Маладосць. 1981. № 5; К о б р ы н У. Мой спеў прымі, як сынаў дар!.. // Наст. газ. 1973. 16 чэрв.; Л а з а р у к М. Дабрата і талент // Лазарук М. Часу непадуладнае. Мн., 1981; Л і т в і н а ў Р. Асаблівасці вобразнага ўвасаблення ў вершах для дзяцей // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 184—185, 248—249, 277—278; Н я х а й М. Шчодрасць таленту // Звязда. 1981. 29 крас.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П і с ь м я н к о ў А. Уваходзіны ў свет Купалы // ЛіМ. 1981. 20 лют.; П о ц і с к рук верных сяброў // Там жа. 1976. 15 кастр.; П ш ы р к о ў Ю. Летапісец свайго народа. Мн., 1982. С. 110—112; Р а г о й ш а В. Алег Антонавіч Лойка: (Да 50-годдзя з дня нараджэння) // Веснік БДУ. Сер. 4. 1981. № 1; Я г о ж. Лінія жыцця // ЛіМ. 1981. 1 мая; С е м а ш к е в і ч Р. Пераканаўчасць гістарызму // Семашкевіч Р. Выпрабаванне любоўю. Мн., 1982; Я г о ж. Спазнанне // Лойка А. Скрыжалі. Мн., 1981; Я г о ж. Спасціжэнне // ЛіМ. 1981. 17 ліп.; Т а р а с ю к Л. Вернасць вытокам. Мн., 1985. С. 52—55, 115—116; Ц і х а н ч у к М. Сустрэча будзе карысная // ЛіМ. 1968. 24 мая; Ч а б а н Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 81—82, 109—111; Я ф і м а в а М. Не казкай адзінай... // ЛіМ. 1975. 21 сак.

На польскай мове. A l e g Łojka // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 233; Ш а м я к и н И. Великий песняр // Лойко О. Янка Купала. М., 1982.

На французскай мове. L o i k a Aleg // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. С т а в е р А. Гуцульская рака: [Верш] // Ставер А. Ластаўкі перад дажджом. Мн., 1967.

На рускай мове. С п р и н ч а н Б. Над Щарой: Олегу Лойко: [Верш] // Спринчан Б. Сотворение. Мн., 1983.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 240. *Т. М. Махнач.*

ЛОСЬ ЕЎДАКІЯ

Лось Еўдакія Якаўлеўна (1.3.1929, в. Старына Ушацкага р-на Віцебскай вобл.— 3.7.1977, Мінск, пахавана на Усходніх могілках), паэтэса. Член СП Беларусі з 1957.

Нарадзілася ў сялянскай сям'і. Бацька Якаў Васілевіч і маці Наталля Якаўлеўна працавалі ў калгасе. У 1934 сям'я перасялілася ў г. п. Ушачы, і яны сталі рабочымі раённай друкарні. Да вайны Е. Лось закончыла 5 класаў. Пасля заканчэння Ушацкай сямігодкі вучылася на школьным аддзяленні Глыбоцкага педвучылішча (1945—48), затым на аддзяленні мовы і літаратуры педінстытута ў Мінску (1948—55). Працавала літработнікам у рэдакцыі газеты «Зорька» (1951—52), рэдактарам мовы і літаратуры Вучпедвыдавецтва БССР (1952—59). У 1959—61 вучылася на Вышэйшых літаратурных курсах пры СП СССР у Маскве. З 1961 літсупрацоўнік газеты «Звязда», з 1963 на творчай рабоце. У 1970—72 працавала адказным сакратаром часопіса «Работніца і сялянка», з 1975 галоўным рэдактарам часопіса «Вясёлка». Узнагароджана ордэнам «Знак пашаны», медалямі, Ганаровымі Граматамі Вярхоўных Саветаў БССР і Лат. ССР.

Першы верш «Сэрца дзяўчыны» надрукаваны ў часопісе «Работніца і сялянка» у 1948. Аўтар зборнікаў паэзіі «Сакавік», «Палачанка», «Людзі добрыя», «Хараство», «Яснавокія мальвы», «Перавал», «Галінка з яблыкам», «Лірыка ліпеня», паэм «Гавораць несмяротныя», «Мой свет», «Мая Хатынь», «Высакосны год», «Матчына трывога». Яе паэзія шчырая, сагрэта пачуццём любві да Радзімы, да людзей. У многіх вершах — біяграфія тых, хто пражыў вайну ў дзіцячым узросце, чыё юнацтва супала з пасляваенным клопатам аднаўлення краіны. Людскія ўзаемаадносіны, нялёгкі жаночы лёс — асноўны змест яе ўсхваляванай лірычнай споведзі. Вялікім аптымізмам і разам з тым трагічнымі прадчуваннямі кранаюць радкі вершаў «Бараўлянскага сшытка». Вырашэнню маральна-этычных праблем жыцця сучаснікаў прысвечаны зборнікі прозы «Пацеркі», «Травіца — брат-сястрыца». Пісала вершы для дзяцей («Абутая ёлачка», «Казка пра Ласку», «Вяселікі», «Зайчык-выхваляйчык», «Дванаццаць загадак»). Творы, адрасаваныя маленькаму чытачу, вызначаюцца веданнем дзіцячай псіхалогіі, даступнасцю зместу, дакладнасцю вобразаў. Вершы і паэмы Е. Лось перакладаліся на рускую, украінскую, літоўскую і іншыя мовы. Музыку на яе вершы напісалі У. Алоўнікаў, Т. Вагнер, Д. Камінскі, Ю. Семяняка, Д. Смольскі і інш. Яе імем названы вуліца ў Віцебску, Ушацкая раённая бібліятэка.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Вянцы зруба: Выбранае. Мн., 1969. Рэц.: Барсток М. // Работніца і сялянка. 1970. № 9; Звонак А. Шлях да паэзіі // Полымя. 1970. № 7; Паляк В. Свет чароўны і прывабны // Чырв. змена. 1969. 23 вер.

Лірыка. Мн., 1975. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Марціновіч А. «Жыць не магу без дабраты...» // Віцеб. рабочы. 1975. 20 ліст.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1979. Т. 1. Вершы. Т. 2. Вершы; Паэмы. Рэц.: Бондар Т. Вернасць аднойчы абранаму шляху // Полымя. 1980. № 3; Мартинович А. Мгновения жизни — поэзии вечность // Дружба народов. 1981. № 3; Яго ж. Слова ў песні — праўда // Веч. Мінск. 1980. 7 ліп.; Янищиц Е. «В каждом миге поэзия есть...» // Неман. 1980. № 7.

1.2.

Сакавік: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Астапенка А. Дарогаю пошукаў // Чырв. змена. 1958. 9 снеж.; Даніленка М. Вершы аб чысціні чалавечай душы // Гомел. праўда. 1958. 2 вер.; Дуброўскі І. Аналізаваць глыбока, усебакова // ЛіМ. 1958. 18 кастр.; Хведаровіч М. У пошуках свайго голасу // Маладосць. 1959. № 3.

Абутая ёлачка: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Свірка Ю. Вучыць без дыдактыкі // Полымя. 1962. № 1.

Палачанка: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: Жычка Х. Другая сустрэча // Мін. праўда. 1962. 13 сак.; Лазарук М. Упоравень з часам // Маладосць. 1962. № 8; Семяжон Я. Запрашэнне ў свет паэтычнага // Полымя. 1962. № 9; Спринчан Б. Волнующий мир поэзии // Сов. Бел. 1962. 27 нояб.

Казка пра Ласку: Вершы. Мн., 1963.
Людзі добрыя: Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Васілевіч А. «Чалавеку быць чалавечным...» // Работніца і сялянка. 1963. № 8; Дубоўка У. Перад намі, як ранак, жыццё // Звязда. 1963. 14 мая; Зарыцкі А. Слова свежае і сцёртае // Полымя. 1964. № 4; Кудраўцаў І. Каб раслі паверхі... // ЛіМ. 1963. 4 чэрв.; Усікаў Я. З верай у чалавека // Беларусь. 1964. № 3.
Вяселікі: Вершы. Мн., 1964. Рэц.: Цвірка К. Дзеці любяць добрыя вершы // Полымя. 1964. № 5.
Характво: Лірыка. Мн., 1965. Рэц.: Арочка М. У пошуках харства // Полымя. 1965. № 7; Гніламёдаў У. Радасцю свет надзяліць // ЛіМ. 1965. 27 крас.; Ліякумовіч Ц. Улюблёнасць // Беларусь. 1966. № 3; Садоўская С. Адрасаванае моладзі // Звязда. 1965. 18 мая.
Пацеркі: Апавяданні. Мн., 1966. Рэц.: Гніламёдаў У. Проза паэтэсы // Полымя. 1967. № 2; Захараў Б. Часцінка хвалявання // Віцеб. рабочы. 1966. 11 вер.; Куцэнка В. З перажытага і перадуманага // ЛіМ. 1966. 9 вер.; Николаев Р. Вызов на раздумья // Заря. 1966. 20 сент.; Садоўская С. Лірыка сябруе з прозай // Звязда. 1966. 17 вер.
Яснавокія мальвы: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Абакумоўская Т. Шчырасць пачуццяў // Беларусь. 1968. № 1.
Зайчык-выхваляйчык. Мн., 1970. Рэц.: Зубоўскі Б. Далучэнне да прыгажосці // ЛіМ. 1970. 16 кастр.
Травіца брат-сястрыца: Апавяданні, замалёўкі. Мн., 1970.
Перавал: Вершы і паэмы. Мн., 1971. Рэц.: Гракові́ч Н. Сэрцу блізкія трывогі... // Мін. праўда. 1971. 8 чэрв.; Даніленка М. Нялёгкі паэтычны перавал // Гомел. праўда. 1971. 9 ліп.
Галінка з яблыкам: Кніга вершаў. Мн., 1973. Рэц.: Гамолка М. Песня ў паходзе // Звязда. 1973. 20 ліп.; Голас Радзімы. 1973. № 36. Гниломедов В. «Когда в руке моей перо...» // Сов. Бел. 1974. 28 февр.; Яго ж. Не ради макового зернышка // Лит. обозрение. 1974. № 6; Замкавец У. Паэзія высокага гучання // ЛіМ. 1973. 31 жн.; Кобрын У. Калі на спеў другія адгукнуцца // Мін. праўда. 1974. 15 кастр.; Пысін А. Водар галінкі з яблыкам // Работніца і сялянка. 1973. № 9; Яго ж. У сонца колер беручы // Маг. праўда. 1973. 7 жн.
Дванаццаць загадак. Мн., 1974.
Лірыка ліпеня: Вершы і паэмы. Мн., 1977. Рэц.: Гамолка М. Жыцця жывы струмень... // Звязда. 1978. 16 лют.; Мянжынская В. Увесь пасаг — у дарозе да людзей // Віцеб. рабочы. 1977. 22 крас.
Смачныя літары: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Рамашка Ф. Хораша і дасціпна // ЛіМ. 1978. 4 жн.; Яго ж // Віцеб. рабочы. 1980. 12 ліп.
Валошка на мяжы: Паэзія апошніх гадоў. Мн., 1984. Рэц.: Барсток М. Працяг песні // ЛіМ. 1985. 5 крас.

1.3. .

1948. Сэрца дзяўчыны: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6.

1950. Сэрца дзяўчыны: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.

1956. Абеліск на Круглай плошчы: [Верш] // Чырв. змена. 23 снеж.

1957. Роднаму гораду; Роздум; На магіле брата; Жаданне: [Вершы] // Беларусь. № 2; Маці Ланцы: [Верш] // Там жа. № 9; Вясной: [Верш] // Бярозка. № 4; Салавей і варона: Байка // Вожык. № 13; Пых: [Верш] // Вясёлка. № 3; Пра Астапку, пра жука і яшчэ пра гусака; Піскляткі; Навальніца: [Вершы] // Там жа. № 8; Сястра: [Верш] // Маладосць. № 2; Заклік; Ноч ступае ціхенька па сходнях: [Вершы] // Там жа. № 4; На ялцінскіх могілках: [Верш] // Там жа. № 5; Любімая праца; Гарнавы; Калі помніць пра сонца; З маёй біяграфіі; Загараецца дрэва ў лесе; Роднай мове: [Вершы] // Там жа. № 12; Клічуць дарогі; Ох, прыгожы хлопцы на Ўкраіне!; «Калі вас не зразумелі...»; Мая малітва: [Вершы] // Полымя. № 1; З лета: [Верш] // Там жа. № 8; Лірычны верш // Работніца і сялянка. № 1; Прыгожы твар...: [Верш] // Там жа. № 5; Санет // Там жа. № 9; Свята; Цвеціна; Не шкада: [Вершы] // ЛіМ. 30 сак.; Падкова: [Верш] // Там жа. 1 мая; Роднае сяло: [Верш] // Мін. праўда. 13 студз.; Сябры міру: [Верш] // Там жа. 28 крас.; Мая малітва; Ох, прыгожы хлопцы на Ўкраіне: [Вершы] // Ніва. 17 лют.; Роздум: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Высокія Анды: [Верш] // Чырв. змена. 26 студз.; «Светлавалосае, сінявокае дзяцінства...»: [Верш] // Там жа. 3 лют.; Сакавік: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Прага радасці; Адкрыццё; Балада аб паэтавым сэрцы; Мая дарагая Радзіма!..: [Вершы] // Там жа. 28 сак.; «Як жыццё шчаслівае ўзвесці...»: [Верш] // Там жа. 21 крас.; Балада аб камсамольскім білеце // Там жа. 1 чэрв.; Мінулагодні ліст: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; «Вось ён, наш фестываль...»: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Мастацтва; Кропля: [Вершы] // Там жа. 24 жн.; Кастрычніцкі роздум: [Верш] // Там жа. 13 ліст.

1958. Крышталь; Усё нялёгка: сонцу — уставаць...: [Вершы] // Беларусь. № 6; Як я зіму языком мацаў; Я чытаю; Уцякла дарожка: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Маці: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 27; Песня пра Зіну Тусналобаву: [Верш] // Маладосць. № 10; Адказ другому механіку з парахода «К-1»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Маці: [Верш] // Звязда. 8 сак.; Балада аб вясне // Там жа. 9 крас.; Дружба: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Радзіме; Белы месяц...: [Вершы] // Калг. праўда. 16 ліп.; Жаданне: [Верш] // Мін. праўда. 8 сак.; Сустрэча: Урывак з 1-й часткі паэмы «Маці і сын» // Наст. газ. 9 мая; Мінску: [Верш] // Чырв. змена. 19 студз.; Продкі: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Маці-зямля: [Урывак з паэмы «Маці і сын»] // Там жа. 21 вер.; Падарунак: [Верш] // Там жа. 30 ліст.

1959. Як я зіму языком мацаў; Мае малюнкі: [Вершы] // Мы спяваем. Мн.; Белая хустка: [Верш] // Беларусь. № 3; Шаранча: [Верш] // Там жа. № 11; Валяр'яна: [Верш] // Там жа. № 12; Мае малюнкі: [Верш] // Вясёлка. № 1; Рамонкі: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 47; Раніцай; Слівы за смецце: [Вершы] // Маладосць. № 3; Беларускі вакзал; Кіпарыс: [Вершы] // Там жа. № 9; Перад маўзалеем: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Зямляк: [Верш] // Віцеб. рабочы. 20 снеж.; На Міёршчыне; Хвалі возера; Ранак гары: [Вершы] // Звязда. 23 ліп.; Чайка; «Мне б цяпер апынуцца ў руччах...»: [Вершы] // Чырв. змена. 16 ліп.

1960. Ленінграду; Бярозкі ля Разліва; Рэпінскія кедры: [Вершы] // Беларусь. № 12; Андрэйкава кашуля; У лесе: [Вершы] // Бярозка. № 11; Жыву я ў доме гарадскім; Нечаканы прыход зімы; Ты — ... : [Вершы] // Маладосць. № 3; Дзве мініяцюры: Маці; Пацеркі // Там жа. № 7; Гняздо ластавак: [Верш] // Полымя. № 3; «На зямлі, дзе няможна салгаць...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Мой горад...: [Верш] // Там жа. № 7; Радасць: [Верш] // Там жа. № 9; Аграному: [Верш] // Звязда. 31 ліп.; Любімая праца: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Энергія часу: [Рэц. на кн.: Макаль П. Вечны агонь. Мн., 1960] // Там жа. 5 ліст.; Крылы не толькі для ўзлёту // ЛіМ. 23 студз.; Добры падарунак // Там жа. 28 чэрв.; Два апавяданні: Крапіўка; Бацька // Там жа. 19 ліп.; Гэта радуе ўсіх нас // Там жа. 26 жн.; Маці: (Мініятура) // Наст. газ. 24 вер.; Галасы поля; Пчолы: [Вершы] // Піянер Бел. 19 жн.; Канец Бутыркі; Яблык: [Вершы] // Чырв. змена. 24 ліп.; Вярнуўся са службы салдат...; Брэсцкая песня: [Вершы] // Там жа. 25 снеж.

1961. Клічуць дарогі; Кропля; Падкова; Гняздо ластавак; Бярозкі ў Разліве: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Барыс Сазонаў, брастаўчанін...: [Нарыс] // Героі нашых дзён. Мн.; Маці: [Апавяданне] // Для школьнай эстрады: Мн.; Першы позірк, сумненні, чаканне; Хаця б Венеру не спаласавалі; Прыйшла сюды, каб думаць аб табе; Дыханне мора; Песня Нутфулы: [Вершы] // Беларусь. № 8; Падзяка; Садоўнік; Расчараванне; Апошняя; Карабель, хоць прывычны...; Алаізе Пашкевіч: [Вершы] // Маладосць. № 11; Рыбак; Ля вечнага агню; Песня; Амата; Традыцыя: [Вершы] // Полымя. № 1; Гаворацъ бессмяротныя: Паэма // Там жа. № 3; Падарожнік: [Верш] // Там жа. № 11; Жонка касманаўта: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Гэты год...: [Верш] // Там жа. № 12; Жанчына ў чырвонай касынцы: [Верш] // Звязда. 12 лют.; Размова з Тарасавымі праўнукамі // Там жа. 10 сак.; Мара касманаўта: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Паэтычнае

слова пра эпоху // Там жа. 25 крас.; Для самых блізкіх, дарагіх: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Пасля дарогі: [Верш] // Калг. праўда. 23 снеж.; Малодшы; Гром і дождж: Маленькія апавяданні // ЛіМ. 6 студз.; Шляхамі братэрства // Там жа. 18 жн.; Вялікая мэта // Там жа. 24 кастр.; Прывітанне зімы: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; Тры добрыя справы; Салавейка; «Колкія ялініны іголкі...»: [Вершы] // Наст. газ. 8 сак.; Гараначка: [Верш] // Піянер Бел. 20 кастр.; Куба, радзіма смелых...: [Верш] // Чырв. змена. 28 крас.; Дома: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; Вада: [Верш] // Там жа. 27 жн.; Самалёты ляцяць у «Мірны...»: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1962. Звонь; Брат: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Дайна; З кніжнага магазіна: [Вершы] // Беларусь. № 3; Маё багацце; У грыбах; З прагулкі; Поле бою; Май — што верасень; Усё жыццё — задача за задачай: [Вершы] // Там жа. № 9; Школа на ўскраіне: [Верш] // Бярозка. № 3; Колас: [Верш] // Там жа. № 9; Мая лялька; Пісьмо сябру; Гарбузы: [Вершы] // Вясёлка. № 8; Старына-багатырачка: Лірычныя занатоўкі // Маладосць. № 3; Чэмпіён свету; Электразваршчык; Пашана; Чаромха ў лютым; Я выбіраю вершы...; Не куплены лыжы...: [Вершы] // Там жа. № 6; У ягады; Будні; Пахмурным днём пахмурна на душы...; Мне ўсё цяжэй развітвацца з людзьмі; Над сіняй прасекай; Не дарую тым, хто ў ліхалецце; Некалі; У горадзе малым — запушчанасць садоў...; Параўнанне: [Вершы] // Там жа. № 12; Блізкае і далёкае: [Вершы] // Полымя. № 3; Салаўіная музыка; Начная прыгода; «У зарасніку ломкім ля ракі...»; Лясны стол: [Вершы] // Там жа. № 10; Маладая маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Продкі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 жн.; Дзяўчатам у шынялях: [Верш] // Звязда. 8 сак.; Салігорскі цуд: Урывак з «Паэмы начной дарогі» // Там жа. 14 ліп.; Жураві: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Ніва. 21 кастр.; Пабольшаў дзень: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Alba Regia; Развітанне: [Вершы] // Там жа. 6 сак.; Пачатак // Там жа. 6 ліп.; Купалавы сёстры; У Вязынцы: [Вершы] // Там жа. 10 ліп.; Равеснікі, падзякуем таму...: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Паруснік «Таварыш»: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Вясна майго горада: [Верш] // Мін. праўда. 6 мая; На будоўлі: [Верш] // Чырв. змена. 24 мая; Ягаднiцы; Не дарую тым, хто ў ліхалецце...: [Вершы] // Там жа. 31 кастр.; «Усе мае думкі з табою, Айчына...»: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1963. Бярозкі ў Разліве: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; «Я ўсё палюбіла на гэтай зямлі...»: [Верш] // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.; Я запомню ўсё дарэшты: [Верш] // Беларусь. № 5; Вера; Адступнікі; Можа паэзія — гэта калодзеж; «Сяргейкі»; Вуліца: [Вершы] // Там жа. № 11; Сцяг: [Апавяданне] // Бярозка. № 6; Пра Фідэля: [Верш] // Там жа. № 10; Сасонка; Вяселікі: [Вершы] // Вясёлка. № 4; Ноч: [Верш] // Голас Радзімы. № 45; Як маці беражлівая дзіця...; У родным Мінску, добрым, пасталелым...; Старэйшым; Трасцянец; На дошцы — спіс турысцкіх падарожжаў...; Годзе над сшыткам сутуліцца...; Шафёр таксі; Сутак для спраў не стае...; Таварыш мой — горка і смешна...; Кроплі па даху бразджалі...; Суседзька: [Вершы] // Маладосць. № 7; Дарогі Радзімы: [Вершы] // Полымя. № 1; Новыя вершы: «У кожным імгненні паэзія ёсць...»; Паляўнічы; «Прыйдзі па свежаму сняжку...»; Лесу; У дождж; Восень; «З тысячы дарог...» // Там жа. № 3; «Нашто жыццё няўвагай абражаць...»: [Верш] // Там жа. № 7; Лірыка: «Самота выльецца слязамі...»; Там, на поўдні...; Сынава доля; «Не прыйдзе госць — і то бяда...»: [Вершы] // Там жа. № 8; Бывай, застава!; «Ах, Беларусь, мая ты доля...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; Антонаўка: [Верш] // Там жа. № 11; Маё мастацтва: [Верш] // Звязда. 16 сак.; Мужнасць: [Верш] // ЛіМ. 26 лют.; Пад сонцам, пад шумлівымі вятрамі // Там жа. 14 мая; Мір; Мы ідзём на работу...; Сяброўкі: [Вершы] // Там жа. 11 чэрв.; Благаслаўляю адзіноту...: [Верш] // Там жа. 27 жн.; «Сяргейкі»: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Любоў, праца, песня // Там жа. 31 снеж.; «Хто паробіць за мяне маю работу?»: [Верш] // Ніва. 3 сак.; Грыбы: [Верш] // Там жа. 8 вер.; Страказа-асілак: (Небыліца); Гарбузы: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Яйцо: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Я чытаю: [Верш] // Сел. газ. 14 июля; «Заўсёды захапляе...»; «Загінуў бацька...»; Як сустрэну прыгожага...: [Вершы] // Чырв. змена. 4 жн.; Сосны: [Верш] // Там жа. 28 вер.; Ёлка: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1964. Что не знает границ...: (Очерк) // Люди высокого долга. Мн.; Ноччу; Не хоча заставацца баба; Здаецца, з трох; Сумую па табе, таварыш мой: [Вершы] // Беларусь. № 10; Двор: [Верш] // Бярозка. № 3; Ландышы: [Верш] // Там жа. № 5; Краіна Каляска: [Верш] // Там жа. № 8; Артыстка: [Верш] // Там жа. № 10; Спадарожніца: [Верш] // Там жа. № 12; Верасы; Чыя песня; Стрыжы; Салодкія кветкі: [Вершы] // Вясёлка. № 9; Пра пакаленне; Землякі; Так, не ва ўсіх я хатах пабыла; Мы гучна славім наша; Лянівай; Шкадую ўсіх, хто за мяне зласней; У раённай гасцініцы; У завею; Ні пачытаць, ні напісаць; Галубятнік; Згубіць соску, сплючы, і заплача сынок: [Вершы] // Маладосць. № 8; З дзённіка маці: [Вершы] // Полымя. № 3; «Па салаўінай нерушы...»; «З табою разам шмат магу...»; Бабіна лета; «Напэўна, гэта ад дзядоў...»; «Самае лепшае доля паслала...»: [Вершы] // Там жа. № 11; «Нашто жыццё няўвагай абражаць...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Праца: [Верш] // Звязда. 3 студз.; Дома: [Верш] // Там жа. 11 крас.; Абеліскі; Палёт; Вясне: [Вершы] // Там жа. 26 ліп.; Верасню: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Зямляк мой весніцкі... // Там жа. 20 вер.; Сосны: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Праўда, сучаснасць, шчырасць // ЛіМ. 21 студз.; Пераадольваючы бытаўшчыну... // Там жа. 3 крас.; Пра пакаленне: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Цвецiна; Сон: [Вершы] // Там жа. 9 кастр.; Мой свет: Лірычны маналог // Там жа. 6 ліст.; Рукі мужчынскія: [Верш] // Мін. праўда. 5 ліп.; Прыйдзі па свежаму сняжку...; Мае малюнкі: [Вершы] // Ніва. 8 сак.; Пупышка: [Верш] // Там жа. 29 сак.; «Шкадую ўсіх, хто за мяне зласней...»: [Верш] // Там жа. 27 вер.; Школа на ўскраіне: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; Прыйшла вясна: [Верш] // Сел. газ. 22 марта; Уколы; Любімая цацка; Адзенне; Зязюлік: [Вершы] // Чырв. змена. 10 мая; Ці канчаецца лета... // Там жа. 14 мая; З новага цыкла: [Вершы]: «У галаве — палова свету...»; «Сярод людзей, як Волга сярод рэк...»; «Над праспектам маланкі смаляць...»; «Землетрасенні бураць гарады...»; «Што помню я? Прыглушаны басок...» // Там жа. 31 кастр.

1965. Беларускі сцяг на свяце; Нялюбая, цябе ні шкадаваць...: [Вершы] Дзень паэзіі-65. Мн.; Бярозкі ў Разліве: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Я прачытала што ў адной краіне; Канцэрт; Ждановічы; Адна: [Вершы] // Беларусь. № 9; Пачатак вясны: [Верш] // Бярозка. № 3; Беларуская нафта: [Верш] // Там жа. № 7; Сінія далі: [Верш] // Там жа. № 12; Цацкі гуляюць: [Верш] // Вясёлка. № 3; Прыём у піянеры; Твой пашпарт; Матыў магілёўскай шашы; Падпаўзаў туман палахлівы; Ні сустрэць; Дзяўчына; Бялюткая, спакойная: [Вершы] // Маладосць. № 3; Забытыя чаравічкі: [Верш] // Там жа. № 4; Абеліскі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Сустрэча: [Верш] // Звязда. 8 студз.; Бюро выдатных паслуг // Там жа. 25 крас.; Майскі цуд: [Верш] // Там жа. 1 мая; Падсобніца на буравой: [Верш] // Там жа. 27 мая; Шчыра і хораша: Да 60-годдзя з дня нараджэння П. Глебкі // Там жа. 6 ліп.; Дарогамі дружбы: [Вершы] // Там жа. 19 снеж.; Размова з равеснікам // ЛіМ. 16 лют.; Дзень добры, беларускі нафтавік // Там жа. 12 сак.; Матыў магілёўскай шашы: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Першы гром: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Яська; Песня; Навелы з кнігі «Пацеркі» // Там жа. 3 вер.; У навальніцу: [Апавяданне] // Мін. праўда. 15 жн.; Жывое, праўдзівае, трапяткое... // Там жа. 30 ліст.; Абеліскі: [Верш] // Наст. газ. 6 мая; Двор: [Верш] // Ніва. 4 ліп.; Вясёлка; Козлік: [Вершы] // Там жа. 18 ліп.; Артыстка: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; «У лесе — быццам у сталіцы...»: [Верш] // Піянер Бел. 22 кастр.; Гаспадынька: [Верш] // Сел. газ. 3 июня; Краіна-каляска: [Верш] // Чырв. змена. 23 мая.

1966. Яснавокія мальвы; Не радзіся краснай, а радзіся шчаснай...; А мне не быць ужо такой...; За добрую вестку нічога не плочана...; Ніхто не хукае ў далоні...:

[Вершы] // Дзень паэзіі-66. Мн.; З жыцця // Пра час і пра сябе. Мн.; Маці: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Госцю з Новай Зеландыі; Шахцёрскае шчасце; Дарогай: [Вершы] // Беларусь. № 8; Той дзень: [Верш] // Бярозка. № 11; Лепель; Дзень, быццам конь без аброці, бяжыць: [Вершы] // Маладосць. № 1; Пісьмо ў Фастаў; «Захад пагасіў свае штандары...»; «Дзе быць не мелася да веку...»; На магіле Багдановіча; Патоптана жыта; Сарока; Севастопальская панарама: [Вершы] // Полымя. № 3; Тры вершы: Сёстры Леніна; Надзея; Партызанскае вяселле // Звязда. 12 мая; Ракетаносец «Вараг»; На світанні: [Вершы] // Там жа. 8 вер.; У новым раёне // Там жа. 4 кастр.; Лепель: [Верш] // ЛіМ. 7 студз.; Ад душы і так сабе: [Рэц. на кн.: Галіноўская Н. Лясная зарадка. Мн., 1965] // Там жа. 18 студз.; Бахарыстан: [Рэц. на кн.: «Паэты Таджыкістана». Мн., 1966] // Там жа. 25 лют.; На магіле Багдановіча: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Насустрач свежаму струменю...: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Жніво // Там жа. 20 мая; Птушка-пяюшка // Там жа. 24 мая; З верою ў маладосць // Там жа. 11 кастр.; Сястра // Там жа. 14 кастр.; Урок геаграфіі; На хацішчы; Школьны паэт; Вянок; Хоць кажуць...; Я так табой перахварэла...: [Вершы] // Там жа. 29 ліст.; Памятныя сустрэчы // Мін. праўда. 7 кастр.; Падарожжа ў Вуглы: Новыя вершы // Сел. газ. 21 авг.; Белая дарога: [Верш] // Там жа. 7 окт.; Цётка: [Верш] // Там жа. 9 окт.

1967. Казка пра Ласку // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Мінчанка: [Верш] // Горад і годы. Мн.; ЛіМ. 16 мая; Міхаілу Святлову: [Верш] // Дзень паэзіі-67. Мн.; Бярозкі ў Разліве: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Праваднiца: [Верш] // Беларусь. № 3; Мы да раскошы непрывычныя; Палкоўнікі: [Вершы] // Там жа. № 9; Бегаў зайчык; Гусі [Вершы] // Вясёлка. № 10; Падземныя зоркі; Як многа добрых вершаў, божа мой; Курган бяссмерця ў Лідзе; Заляцела птушка: [Вершы] // Маладосць. № 3; Бычок і вяровачка; Гора; Выратавала; Ліпы нашай вуліцы: Абразкі // Там жа. № 9; Лірыка: «Я знаю, жыццё, з чаго ты складаешся...»; Свіцязь; «Лістота кружыць, як сняжынкі...»; Сын; Партызанскія фотаздымкі; Памяці бацькі: [Вершы] // Полымя. № 3; Мой дзядзька Цвяцінскі; Сын; Песня-шчаўлінка: [Вершы] // Там жа. № 10; За ўладу Саветаў: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Праваднiца: [Верш] // Там жа. № 8; Продкі; «Сталічнік не збудуе дачы...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 4 жн.; Чалом табе, Айчына!: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Дзеці маўчалі...: Навела // Звязда. 10 сак.; Далеч вабная жыцця: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; З першым снегам; «Яны мне сняцца, сняцца ўночы...»; «Я сябе за вылет свой пілую...»; «Скора канец лістападавага разбегу...»: [Вершы] // Там жа. 19 снеж.; Лірыка народнай паэтэсы: [Рэц. на кн.: Зульфія. Лірыка. Мн., 1967] // ЛіМ. 2 чэрв.; Мы да раскошы непрывычныя: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Там, у краі партызанскім...; Замест рэквіема; На ўзгорку: [Вершы] // Там жа. 17 ліст.; «Так мала ў нас было дарожак...»; Твой першы боль; «Мой дружа, як перажыву...»: [Вершы] // Чырв. змена. 17 снеж.

1968. Мінулагодні ліст: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Пакой «Маняшы»; Возера Лосьвіда; Я помню кожную сваю віну; Лясная шыпшына; Ужо даўно не грукае гром; Я вершаў, што прысвечаны табе: [Вершы] // Беларусь. № 3; У тумане; Бляшанка балотнай вады: Навелы // Там жа. № 10; Свята: [Верш] // Бярозка. № 3; Любіце край свой партызанскі...»; «Любіць свой край усёй душою...»; «Дык вы, сябры мае, вучыце...»: [Вершы] // Там жа. № 12; На волі; Нявестачка; Чаромха цвіце: [Вершы] // Вожык. № 14; На бальшаку: [Верш] // Вясёлка. № 3; Абеліскі: [Верш] // Голас Радзімы. № 45; «Станок тэрміста, ярасныя токі...»; Настаўнікам; «Гэта, відаць, навечна...»:; «Тады паўнейшы месяц уcплываў...» «Калі б ты ведаў, кінуўся б, нябога...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Пад шум картлійскага дажджу; «Не вучуся хаваць любоў...»; «Поле»; «Куды паеду ад палян духмяных...»: [Вершы] // Там жа. № 12; Беларускія хлопчыкі; Пахаваныя кнігі; «Над жытнім полем ранак курны...»; «Ані завеяў, ні імжы...»: [Вершы] // Полымя. № 2; Маленькія апавяданні: Тэлефон; Полька-енька; Святое пісьмо; Цацка // Там жа. № 3; «Шчаслівая, што сэрцам адгукнуся...»; «І гэта трэба перажыць...»; «Каля дашчанага прычалу...»: [Вершы] // Там жа. № 11; Беларускім нявестам: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Лепель: [Верш] // Віцеб. рабочы. 10 вер.; Сталасць: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Баравінка. Мн., 1967] // Вяч. Мінск. 1 лют.; Жаданы май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Пакой «Маняшы»: [Верш] // Звязда. 9 сак.; Полацкія сустрэчы (Нататкі пісьменніка) // Там жа. 27 жн.; Выпускніцы; Латарэя; Ззяюць над стрэхамі інею гронкі...; Таполька; Гарадкі: [Вершы] // ЛіМ. 27 лют.; Настаўнікам; Гэта, відаць, навечна...: [Вершы] // Там жа. 12 сак.; Пішыце на райком; Хутка, хутка мяне зморыць...; Ні гадзінніка...; Ужо магу хадзіць без плачу...; Табе — гэта дрэўца...: [Вершы] // Там жа. 3 вер.; Натуральны спеў: [Рэц. на кн.: Семашкевіч Р. Леснічоўка. Мн., 1968] // Там жа. 18 кастр.; З кнігі пра землякоў // Там жа. 25 кастр.; Шчаслівы лёс // Там жа. 27 снеж.

1969. Беларусам, якія не дома; Цымбалы з чырвоным бантам: [Вершы] // Дзень паэзіі-69. Мн.; Бярозкі ў Разліве: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Клічуць дарогі; Маці; Продкі; Бярозкі ля Разліва; Дзяўчаты мінулай вайны; «Ах, Беларусь, мая ты доля...»; Дзень летняга сонцастаяння; Не куплены лыжы...; «Не зайздрошчу прыгажосці...»; «У кожным імгненні паэзія ёсць...»: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Радзіма: [Верш] // Беларусь. № 1; Знамя юности. 28 янв.; Мін. праўда. 25 студз.; Пераўвасабленне: Быль // Беларусь. № 8; Касмічны прыклад: [Верш] // Вожык. № 4; Брыгадзір; Рыбак: [Вершы] // Там жа. № 16; Беларусам, якія не дома: [Верш] // Голас Радзімы. № 39; Продолжение биографии: [Нарыс] // Книжная торговля. № 6; Табе семнаццаць: [Верш] // Маладосць. № 7; Людзьмі завемся...; Партызанская зямлянка; «Я да цябе, паэзія, дабіралася...»; Пасадзіла тры рабіны: [Вершы] // Полымя. № 1; Каравай: [Верш] // Там жа. № 12; Мне хораша ў Леніна ў гасцях...; Жыве Ільіч; Шушанская песня; Хата Зыранава; Царова «дача»; Хата Пятровай; Як вугалёк з кастра...: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 10; Жыві, зямля...: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 15 студз.; Жанчыны; «Пакуль хто дабярэцца ў глуш маю...»; «Калі на Ушаччыну я еду...»; Гэтая кашуля: [Вершы] // Вяч. Мінск. 8 сак.; Аднагодкі; «Усё ж я з племя пастухоў...»; «Вось і пасмейся з іншае жанчыны...»: [Вершы] // Звязда. 8 студз.; Бабін век: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Вянок: Паэма // Там жа. 6 ліп.; У гасцях у Леніна; Шушанская песня: [Вершы] // Там жа. 21 жн.; Салігорскі цуд: Урывак з «Паэмы начной дарогі» // Там жа. 6 ліст. (спецвып. № 11); Партызанская зямлянка: [Верш] // ЛіМ. 7 студз.; Партызанка; У Віцебску; У нашым доме...; Хаціна між бульбоўнiку...: [Вершы] // Там жа. 7 сак.; Не чапайце маіх Ушачаў, панове! // Там жа. 22 ліп.; Бярозкі ля станцыі Разліў; Варшаве; Абеліскі: [Вершы] // Ніва. 14 снеж.

1970. Тут быў Ленін: [Апавяданне] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Бярозкі ў Разліве; Беларусам, якія не дома: [Вершы] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Лаўсанаўкі: [Верш] // Беларусь. № 1; Лісты прызнання; Бабін век: [Вершы] // Там жа. № 3; Чародка: [Верш] // Вожык. № 1; Месяц красавік: [Верш] // Вясёлка. № 9; Бацькам Грыцаўца; Да грамады, як кажуць, «панскай»; Чаромхавы поезд; Маці паэзіі — лірыка; Звіслі ад кропель голькі: [Вершы] // Маладосць. № 3; Усе мясціны ленінскія ў нас...; «У лесе, дзе лісця хвалі...»; «Мы цешыліся, едучы шляхамі...»: [Вершы] // Полымя. № 3; «Часы, што кроўю глебу росяць...», «За мной — народ, што ні кажыце...»; «У цемнаце — ні чалавечка...»; «Згубіўся сын вячэрняю парой...»; «Тады была стройнай...»; Песня: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Ёлка: [Верш] // Там жа. № 12; Вяч. Мінск. 31 снеж.; Армія; Манеўры «Дзвіна»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 12 сак.; За Бугам, у краіне сяброў // Звязда. 4—6 лют.; Поле пад Леніна; Настаўніцы першага класа; Песня: [Вершы] // Там жа. 21 чэрв.; Кароткія апавяданні: Падарунак; Маслякі; Касцёр на развітанне // ЛіМ. 6 сак.; Рэц.: Мяжэвіч У. А курка і рыбка — крадзеныя! // Звязда.

1970. 25 сак.; Горкая страта // ЛіМ. 12 чэрв.; Настаўніцы першага класа; Неспакойныя ночкі; Пры бяседным інтарэсе; Перавал; Хварэе паэт; Камандзіроўка; Мы гаворым...; Літаратура любіць прыгажосць...; Чарчым: [Вершы] // Там жа. 24 ліп.

1971. Літоўскі хлеб; Дзіўна, як набліжаецца момант святы: [Вершы] // Дзень паэзіі-71. Мн.; Дзяўчаты мінулай вайны: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; Дэлегатам XXIV-га: [Верш] // Беларусь. № 3; У Пірэнеях: [Верш] // Там жа. № 11; Малююць французскія дзеці: Нарыс // Бярозка. № 11; Літоўскі хлеб: [Верш] // Голас Радзімы. № 23; На дзедавай зямлі: [Верш] // Там жа. № 45; Студэнты горада Бардо; Лесі Украінцы; Адкрыты ліст — усім лістам; Панядзелак, панядзелак; Песня; Няхай вятры па мне галосяць; Згадка: [Вершы] // Маладосць. № 10; На дзедавай зямлі; Бяроза; «Ад роздуму сівеюць скроні...»; Песня; Перадай...; «Адчуванне, што некага страчу...»: [Вершы] // Полымя. № 7; У сэрцах чытачоў // Работніца і сялянка. № 1; Анджэле Дэвіс: [Верш] // Звязда. 19 студз.; Заўжды галоўнае — пачаць...; «Нашы памочнікі»; «Крытык маскоўскі мяне пахваліў...»; «Мне, дзякуй богу, ёсць каго спаткаць...»; Сынку: [Вершы] // ЛіМ. 5 сак.; Наша песня — гімн камуністаў // Там жа. 7 мая; У краіне Французазы: Дарожныя нататкі // Там жа. 2 ліп.; Мораны дуб; Усё на свеце прывітаю; Мак; Бліжэй да ран...; Будзе хмарна...; На вяселлі сяброўкі: [Вершы] // Там жа. 8 кастр.; Продиктовано сердцем // ЛГ. 3 марта; Такая у нее работа // Там жа. 31 марта; Пра дружбу народаў; Перавал: [Вершы] // Мін. праўда. 30 сак.; Шчыры пясняр роднага краю // Там жа. 23 ліп.; «Дивлюсь на вас во всі очі...»: [Верш] // Там жа. 31 жн.; «Радзіма пачынаецца з двароў...»: [Верш] // Ніва. 5 крас.

1972. Любіце, хлопцы...: [Верш] // Дзень паэзіі-72. Мн.; «Радзіма пачынаецца з двароў...»; Лясныя фотаздымкі; Выпускніцы: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; «Калі вярнулася дамоў...»; «Сумую па табе...»; Як сустрэну прыгожага...: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; На Пер-Лашэз; Штодзень чуваць...: [Вершы] // Беларусь. № 2; Зімка: [Верш] // Вясёлка. № 1; Кляновае лісце: [Верш] // Голас Радзімы. № 14; У Галодным стэпе: [Верш] // Маладосць. № 12; Станцыя Мэйтэнэ; «Дивлюсь на вас во всі очі!..»; Камяні; Рэшата хмелю: [Вершы] // Полымя. № 7; Песня Расіі: [Верш] // Там жа. № 12; Мой сад; Толькі таму...; Успамін аб лепельскай дарозе; «Чаго ні давялося перажыць...»; Вясновы верш: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; Дзмітроў: [Верш] // Вяч. Мінск. 26 мая; Пясняр: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Гатоўнасць; «Падае зялёная касынка...»: [Вершы] // Там жа. 10 жн.; Нашы дасягненні і нашы клопаты; Лаўрэат Калгаснай літаратурнай прэміі // Там жа. 7 крас.; Кнігі, якія вучаць жыць // Там жа. 25 жн.; З днём нараджэння: [Верш] // Піянер Бел. 20 крас.

1973. Замест оды; Прыгажосць: [Вершы] // Дзень паэзіі-73. Мн.; Пінскае свята; «Ходзяць цеплаходы па Дунаі...»; «Калі гаворым пра вайну...»; «Хлапчукі пад вокнамі...»: [Вершы] // Беларусь. № 12; Красуе ўлетку сенажаць; У парку — праталкі; З Днём перамогі; Хвала цеплыні; «Той год, калі ў самалёце гарэў...»; «Ні тумановых занавесак...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Поле бою; Слова; «Не ўтапіла, не ўтапіла...»; «Для майго настрою...»; «За гарамі краю сонца не відаць...»; «Не ведаю, кім я была яму...»; «З яснай роўнядзі, з сініх міжгор'яў»: [Вершы] // Полымя. № 11; Дачцэ прэзідэнта Альендэ: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; ЛіМ. 5 кастр.; Лета: [Верш] // Звязда. 7 ліп.; Кампаньеро Луіс Карвалан: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; З сардэчнай удзячнасцю // ЛіМ. 5 студз.; Высакосны год: Паэма // Там жа. 19 студз.; Тэлеграма; Мая рэцэнзія; Памяці Янкі Маўра; У лесе; Чаканне; «Не вер, калі...»; «З вакзала хоча...»: [Вершы] // Там жа. 8 сак.; З югаслаўскага сшытка // Там жа. 25 мая; Блакітная птушка: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; «Байкі»; Хлеб і соль...; Аб прызнанні; Гляджу даваенныя фільмы; «Будзь прост і ясен...»; «Ну і вецер за акном!..»; «Мяне падтрымлівае што?..»; «Дык гэта перад навальніцай!..»; «Удзячны стан трывогі...»; Тым, хто дорыць букеты...: [Вершы] // Там жа. 21 вер.; Клічуць дарогі // Там жа. 2 ліст.; Пустаплёт: Байка // Там жа. 7 снеж.; Мамін атэстат: [Верш] // Наст. газ. 22 снеж.

1974. Пра анкету: [Верш] // Дзень паэзіі-74. Мн.; Слова павагі і любві: Да 75-годдзя Канстанцыі Буйло // Беларусь. № 1; На прысядзібным участку; Піва і венік; Сляпы; Вучнёўскае пісьмо; Як бы яно было: Мініяцюры // Там жа. № 7; Дзякуй году...; Баравая хата мая...; Снежань-свежань: [Вершы] // Там жа. № 12; Гальштук на помніку; Хлопчык і вецер: [Апавяданні] // Бярозка. № 3; Мінск — горад-герой; Ленінскія зорачкі: [Вершы] // Вясёлка. № 8; Шэсць вараных, шэсць жывых: [Апавяданне] // Там жа. № 9; Ляці, галандрына: Апавяданне // Там жа. № 10; Чаканне: [Верш] // Голас Радзімы. № 9; Мінчанка: Паэма // Маладосць. № 7; «Верная заўсёднай звычцы...»; Лірыка ліпеня; Эпітафія лаве; «Пажыць бы ў лірыцы адной...»; «Устань, дзіцятка, на зары...»; Госць: [Вершы] // Полымя. № 12; Гвардыі першым: Урывак з паэмы «Слова пра вечныя зоркі» // Работніца і сялянка. № 5; Цымбалы з чырвоным бантам: [Верш] // Там жа. № 11; «Досвіткам дождж нараджаецца...»: [Верш] // Сельск. хоз-во Бел. № 8; Бярозы: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; Пра анкету; Мыццё класа: [Вершы] // Звязда. 5 студз.; Крымская ростань; Ода самалёту; «Вярнуцца ў маладосць...»; «Аказваецца, родам я адтуль...»: [Вершы] // ЛіМ. 19 крас.; Слова пра вечныя зоркі: Паэма // Там жа. 5 ліп.; Мы ўсе к табе...: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Благословляю все дороги // Сел. газ. 22 сент.

1975. Адрэзак; «Ужо дарожкі пабялелі»; «Пісьмо... А ў ім такія словы!..»: [Вершы]; На магіле брата // Дзень паэзіі-75. Мн.; Гавораць бессмяротныя: Урывак з паэмы // Рэха ў граніце. Мн.; Мая Хатынь: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Наш госць «Вясёлка» // Беларусь. № 9; «Шахцёрская каска; «Поўня, поўня...»; «Чарней за негра белы чалавек...»; «Цяплее дзень і застаецца снег...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Нашы кветкі: [Верш] // Бярозка. № 3; Сінічка-сястрычка: [Верш] // Вясёлка. № 1; Падкажы; Аб'ява: [Вершы] // Там жа. № 4; Народны пясняр // Там жа. № 6; Пісьмо з БАМа [Верш] // Там жа. № 7; Радзіма: [Верш] // Там жа. № 10; Шчаслівыя зоры: [Верш] // Там жа. № 11; Добрай пагоды; У саўгасе; Белы поезд; Як лён; Усякі тлум над галавой; Той абышоўся невялічкай увагай; Нясу я вершы ў «Маладосць»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Матчына трывога: Маналог // Полымя. № 6; Імёны камуністаў: [Верш] // Там жа. № 12; Лёс разведчыка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Імёны камуністаў; Позняя зязюля: [Вершы] // Гродн. праўда. 31 окт.; Касмічны трыпціх // Звязда. 24 жн.; Вясёлка: [Верш] // Зорька. 17 окт.; Пад шчодрым небам: «Бярэзнік папярова-белы»; Пра бульбу; «Шчодрае на хмары...»; «Шкадуйце хлопчыкаў танюткіх...»; Цыклон з Венгерскай нізіны; «Вятка, руская салдатка...»; «Я па тваіх дарогах...»; Вішня: [Вершы] // ЛіМ. 31 студз.; Калі царуе ўсмешка // Там жа. 11 крас.; Памяці Яраслава Смелякова; Арабскі танец; Шэшаўскі эцюд; «Працую не на знямогу...»; «Іду балючымі нагамі...»; «Жанчына, я не вінавата...»: [Вершы] // Там жа. 29 жн.

1976. Мой сад; Выпускніцы: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Чатыры старонкі: [Верш] // Дзень паэзіі-76. Мн.; Шкло; Нафтавыя кампаніі: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Мая пяцігодка; Смачныя літары; У гасцях; Ад дуба да дуба; Мы ўсё можам: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Покліч сэрца, абавязак грамадзяніна: Анкета «Маладосці» // Маладосць. № 2; Дрэва маршала Ракасоўскага; Сакавіцкая завея; Даручэнне; Тры колеры; Трэба быць самім сабой: [Вершы] // Там жа. № 11; «Падарыце, людзі, цішыню...»; «Не пацяплелі мае ночы...»; «З чужой мясцінай развітацца...»; «Не магу чытаць без плачу...»; Завушніцы; Канстанцыі Буйло; Дзіцячы вецер; «Пяро засохла, як нарог заіржавеў...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Пяцігодка якасці...: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Сонца і песні братэрства // Вяч. Мінск. 22 мая; «Дзятвы багата на планеце...»: [Верш] // Голас Радзімы. 13 мая; Пяцігодка якасці: [Верш] // Гродн. правда. 17 февр.; Пастарэў камандзір парты-

занскі...; Купальскі лівень; Песня: [Вершы] // Звязда. 23 кастр.; «Як многа ў жыцці красы для песні...»; Пяцігодка якасці; Як многа...; Каб мне ды ў Кіеў навагодні; Пра экзотыку; Сонца першага студзеня; «Абветрала націнка...»; Паводле югаслаўскай песні; «У адзіноце, па-за светам...»: [Вершы] // ЛіМ. 16 студз.; Я — ганаруся... // Там жа. 21 мая; Песня пра усцьілімку: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Настрой; Чужая радня: [Вершы] // Мін. праўда. 11 мая; Канстанцыі Буйло: [Верш] // Сельск. газ. 11 мая; Паедземце, дружа...; Дзіцячы вечар: [Вершы] // Чырв. змена. 11 мая.

1977. Коцікі: [Верш] // Вясёлка. № 4; Піянер Бел. 28 крас.; Браткава няўдача; Дзяўчынка-расінка; Наш Нёман; Хто знішчыў казку: [Вершы] // Вясёлка. № 8; З кнігі «Партызанскія легенды»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Курапаткі; «У жыцці з яго днямі крутымі...»; Марскія каменьчыкі; Прыбіральшчыцы; Хадакі; Даўнія манеўры: [Вершы] // Полымя. № 4; Навелы пятага паверха // Там жа. № 12; Рэлківії; Рабочая Серабранка; Лебедзь: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Толькі таму...: [Верш] // Там жа. № 11; Падкова: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 мая; «Чырвоны сцяг над краем...»; «Героі рэвалюцыі, героі грамадзянскай...»; «Даўно гляджу...»; «На жытні колас...», На Мінскім моры; Армянскі трыпціх: [Вершы] // ЛіМ. 21 студз.: З гонарам за Радзіму // Там жа. 22 крас.; З белых пялёсткаў: Паэма // Там жа. 24 чэрв.

1978. Продкі; На дзедавай зямлі: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Балада пра чорнае дрэва; Легенда, расказаная картай Турава: [Балады] // Беларускія балады. Мн.; Імёны камуністаў: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Клічуць дарогі; Майскі цуд: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Легенда пра атрадная цырульніка; Легенда пра партызана Няпомняшчага; Легенда горкага дрэва: [Вершы] // Полымя. № 8; Легенда пра шостае дзіця; Легенда пра кухарку Марусю // Работніца і сялянка. № 7.

1979. Радкі журбы: (З бальнічнага сшытка): [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; Мая любоў; [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Прысвячэнне // Святло яго душы. Мн., Імёны камуністаў; Радзіма; «Верная заўсёды звычцы...»; Мамін атэстат: [Вершы] // Бярозка. № 3; Вуліца Берасцянская; Лосю сівы: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Легенда пра планерыста; Легенда пра Паўлюка Рыжкова // Работніца і сялянка. № 3; Зімка: [Верш] // Ніва, 18 лют.

1980. Клічуць дарогі; Майскі цуд: [Вершы] // Такія сэрцы у нас. Мн.; Работнік; Птушкі; Я чытаю: [Вершы] // Вясёлка. № 4; Нашы кветкі; «Я думаю, гэта няпроста...»; «Хутчэй у поле, покуль не ўбралі...»; «Сцяжынку хваляць: на гару вядзе...»; «Хадзіў збіраць своё каменне...»; Думкі: [Вершы] // Полымя. № 5; Штрых; «Спакойней, спакойней, дарагая...»; «Выпаў снег... Я сына разбуджу...»; «Не бяры каменьчык, што ты...»; «Ні тэлефон, ні ліст не зможа...»; «Калі ўсё добра — то патрэбна шмат...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7; Легенда, расказаная картай Турава; «Люблю я цябе, мая зямля...»; Не спі...: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 18 кастр.; «Горад мой — маё сэрца...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 17 сак.; «Уцеха любая — палі...» [Верш] // Голас Радзімы. 14 лют.; Ёлка; Зграбаюць снег: [Вершы] // Там жа. 31 снеж.; З літаратурнай спадчыны: Па радыё песня...; «У жыцці з яго днямі крутымі...»; «Калі рабіна не жадала...»; На ласіным балоце; «Дзіўная»; Вячэрні Мінск; «І смешна, калі нейкі зух лапоча...»; Легенда пра партызанскую распіску; Легенда пра зорку Вікторыі Рубец: [Вершы] // ЛіМ. 11 студз.; Сярэбранае вяселле: Паэма // Там жа. 19 снеж.; Продкі: [Верш] // Чырв. змена. 25 чэрв.

1981. У гасцях: [Верш]; Скорагаворкі // Вясёлка. Мн.; «Яшчэ адзін кружок наствольны...»: [Верш] // Голас Радзімы. 31 снеж.; «Я ў прыгаршчах прынесла...»: [Верш] // ЛіМ. 4 снеж.

1982. Беларускі вакзал у Маскве; «Ах, Беларусь, мая ты доля...»; Вятка, руская салдатка...; Пра дружбу народаў: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Свой Купала; Баравінка: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Придумывать праздники не надо // Дет. лит. № 9; «Маці родная, маці мая!..»: [Верш] // Голас Радзімы. 4 сак.

1983. Казка пра Ласку // Вяснянка. Мн.; Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Жаданне; Песня; «Я люблю адзіноту...»; «Уздыхнула... З бяздонных глыбіняў...»; «Мая Галіна...»; «Прайшлі гады, прыйшоў твой ліст...»; «У тваіх вачах другія вочы...»; «Ты думаў, мой адказ табе...»; «Ты дарэмна, веліч сэрца...»; «Адно дзяцінства ў жыцці...»; «Гадоў засечкі на табе...»: [Вершы] // Дзень паэзіі-83. Мн.; Імёны камуністаў: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; «Пасля дзівіцца будзе цуду...»: [Верш] //Голас Радзімы. 17 ліст.; Самавар; Мама шыла...: [Вершы] // Ніва. 6 ліст.

1984. Імёны камуністаў; Радзіма: [Вершы] // Бярозка. Мн.; Паедземце, дружа...: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Радзіма; Мінску; Чорны дзятлік; Пісьмо з БАМа; Дажджынка; Смачныя літары; Казка пра ласку: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Дзяўчаты мінулай вайны // Маладосць. № 7.

1985. Імёны камуністаў: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; За ўладу Саветаў; Партызанскае вяселле; Партызанская зямлянка; Смерць земляка; На магіле бацькі Міная; Легенда пра шостае дзіця; Легенда пра планерыста; Легенда пра партызанскую распіску; Легенда пра партызана Няпомняшчага: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Праваднiца: [Верш] // Твой зорны час. Мн.; Чарапаха: [Верш] // Вясёлка. № 5; «Ах, якія сняжынкі ў паветры лятаюць...» // Голас Радзімы. 26 снеж.

1989. І ў думках, і ў сэрцы...: З дзённіка // Полымя. № 4.

1.4.

Б а р у з д з і н С. Краіна, дзе мы жывём / З рус. Мн., 1977.

1957. Ц я р э ш ч а н к а Д. Другу: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 21 крас.

1958. В а л ь с ю н е н е В. Ты быў падобны да буры; В а й г у н а й т э Ю. Вілейка зімою; «Заслона з павояў малых пры дарозе...»; Д з я г у ц і т э Я. Я чую і заклікаю; М а л д о н і с А. Цішыня; М а р ц і н к я в і ч у с Ю. Першы трактар: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.: М а р ц і н к я в і ч у с Ю. Першы трактар / З літ. // Маладосць. № 5; С п р ы н ч а н Б. Рэчыца: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 14 вер.

1959. К е м п э М. Асіна: [Верш] / З лат. // Работніца і сялянка. № 8; Т а б у р о к а ў П. Горад, які не спіць...: [Верш] / З якуц. // ЛіМ. 7 ліст.

1960. М я н ю к Г. Лясы; Падарожнікі і дзяўчына; С т а ў с к а я І. Паток; Б у с у й о к А. Пачатак; Сыны: [Вершы] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; С т а ў с к а я І. Паток: [Верш] / З малд. // Голас Радзімы. № 70; Звязда. 18 вер.; Б у с у й о к А. Загнаны камень: [Верш] / З малд. // Гродзен. праўда. 25 вер.

1961. П р а к о ф ' е ў А. «З Ленінградам столькі цумак звязана!..»; «Зазірнулі мне ў вочы...»; «За тое, што мне неспакойна з табою...»; «Мне дня не пражыць без цябе, я сумую...»; Пяюха; На старонцы маёй; Па-за рэчкаю сцяжыначка: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; В а ц ы е ц і с О. Маёй песні: [Верш] / З лат. // Маладосць. № 4; Б р а у н М. «З чаромхай у метро зайшлі...»: [Верш] / З рус. // Полымя. № 7; С а в е л ь е ў У. Рыбацкая вуліца: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 12 жн.

1962. З у н у н а в а С. Дачцы маёй Надзіры: [Верш] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Сабір; Мая душа; Баюся: [Вершы] / З азерб. // ЛіМ. 29 мая.

1963. Б а й р а н Д. Г. Хацеў бы дзіцем бестурботным...; Радкі да дзяўчыны ў слязах: [Вершы] / З англ. // Байран Д. Г. Выбранае. Мн.; М а м е д а ў Д. Азербайджан, зямля агнёў...: [Нарыс] / З азерб. // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.; М а л ь ц і н с к і Х. Развітанне; Сунічка; «Асеннім днём праходжу па Ушачах...»; «Пісьманосец, братка...»; «Гукаю ў лесе голасна «А-гу!»»; «Імкнуся зразумець цяпер глыбей...»; «Чым больш старэю...»: [Вершы] / З яўр. // Мальцінскі Х. Поплеч з сынамі ўсімі. Мн.; Д з я г у ц і т э Я. Вуліцы: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 27 вер.; Я е ж. Каханнe: [Верш] / З літ. // Чырв. змена. 2 крас.

1964. К а л а д з і й В. Груша: [Верш] / З укр. // Полымя. № 9; А н д р ы ц о ю А. Інсектарый: [Верш] /

З рум. // ЛіМ. 14 лют.; А х м а д у л і н а Б. Афіцыянтка; Т а ц ц я н і ч а в а Л. Малахіт / З рус. Б р у т а н е В. Магчыма я ніхто... / З лат.; Б у д н і ц к а я Е. Рукі / З укр.: [Вершы] // Там жа. 6 сак.

1966. С у л е й м а н а в а Г. Сыну; Канікулы Нары: [Вершы] / З тадж. // Паэты Таджыкістана. Мн.; З у л ь ф і я. Думы; Вішні; Жаночае шчасце; М у х т а р А. «Агнём асеннiе пагоды...»; «Устаў. Мяцеліца мяла...»; «Чабан высока недзе ад падножжаў...»; «Новы дзень, як птушка нараджаецца...»; «Цябе няма ў гарэмнай цішыні...»; З у н у н а в а С. Дачцы маёй Надзіры; А б д у с а м а т а в а М. Не жартуйце; Узор: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Г у л ь ч а х р а. Гафіз [Верш] / З тадж. // Полымя. № 9. С у л е й м а н а в а Г. Сыну: [Верш] / З тадж. // Работніца і сялянка. № 2; В ы л ч а ў Н. Люблю цябе, радзіма; Магіла старога настаўніка: [Вершы] / З балг. // Звязда. 4 вер.; С у л е й м а н а в а Г. Мінарэт; У б а й д Р. Горны букет: [Вершы] / З тадж. // ЛіМ. 4 кастр.; У б а й д Р. Нарцыс: [Верш] / З тадж. // Чырв. змена. 6 кастр.

1967. З у л ь ф і я. Думы; Чаромха; Жаночае шчасце: [Вершы] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.; Ю с у п а ў І. Да Аму-Дар'і: [Верш] / З узб. // Звязда. 6 чэрв.; Я г о ж. Рубаі: [Верш] / З узб. // Там жа. 8 чэрв.; В а р а н ь к о П. Падкова; Н а г н і б я д а М. Партыі: [Вершы] / З укр. // Там жа. 19 вер.; З у л ь ф і я. Садоўнік: [Верш] / З узб. // ЛіМ. 6 чэрв.

1968. З а б а ш т а Л. Сяброўка: [Верш] / З укр. // Табе, Беларусь. Мн.; Х о С у а н г Х ы о н г. Чэрпаем ваду: [Верш] / З в'ет. // Звязда. 7 жн.; Б а р а т а ш в і л і М. Мерані: [Верш] / З груз. // Там жа. 10 вер.

1969. Т у м а н я н А. З зоркамі; «Дружа мой, калі прыйдуць дні...»: [Вершы] / З арм. // Туманян А. Лірыка. Мн.; С у д р а б к а л н Я. Сэрца: [Верш] / З лат. // Яшчэ адна вясна. Мн.; Ш ы м б о р с к а В. Радасць творчасці; Б у ч к у ў н а М. Мой дом; Просьба: [Вершы] / З пол. // Беларусь. № 7; К а л а м і е ц У. Маці; Як пахне сонцам салома: [Вершы] / З укр. // Вяч. Мінск. 30 студз.; В і к у л а ў С. Расіі; Л я д н ё ў В. Кашуля: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 7 кастр.; К е ш о к а ў А. Вершы-стрэлы: [Верш] / З кабардз. // Там жа. 10 кастр.; Т а ц ц я н і ч а в а Л. Пра Леніна: [Верш] / З рус. // Там жа. 14 кастр.

1970. П р ы л я ж а е в а М. У тыя дні: [Урыўкі з дакум. аповесці «Жыццё Леніна»] / З рус. // Бярозка. № 2, 3.

1971. Н е р ы с С. Рана-ранкам; На перакрыжаванні; Як памру; У венскім бары; Калі мяне не будзе; Дзіця сонца; Белая сцяжынка; «Блудны сын; Дружба; Я табе зайздрошчу; «Ішлі мы, помню, полем...»; «Калі ўспыхне бэз...»: [Вершы] / З літ. // Нерыс С. Калі зямля прачынаецца. Мн.; У к р а і н к а Л. «Такая ціхая ноччараўніца...»: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 16 сак.

1972. Г а м з а т а ў Р. «Сын горца, не спешчаны рос я...»; «Дзе ты, шчасце...»: [Вершы] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; С м е л я к о ў Я. Наш герб: [Верш] / З рус. // Дзень паэзіі-72. Мн.; Віцеб. рабочы. 5 снеж.; Голас Радзімы. № 33; П е н ч а в а С. Прыпынак «Вясна»: [Верш] / З балг. // Вяч. Мінск. 26 мая; Д з м і т э р к а Л. Равеснікам: [Верш] / З укр. // Звязда. 12 вер.; В е я н А. Севірэм: [Верш] / З лат. // Там жа. 8 кастр.; З а б і л а Н. «Спыніцца б мне на гэтым вось паўстанку...»: [Верш] / З укр. // Там жа. 29 кастр.; В а а р а н д з і Д. Глебы Эстоніі; Turdus Musicus: [Вершы] / З эст. // ЛіМ. 7 крас.; Г а р д з е й ч а ў У. Уступ у аптымізм: [Верш] / З рус. // Там жа. 8 вер.; П р о м е т Л. Ійза: Апавяданне / З эст. // Там жа. 20 кастр.; К а л а д з е К. Выстрал: [Верш] / З груз. // Там жа. 24 ліст.

1973. К а л а м і е ц Т. Жураўліны жаль: [Верш] / З укр. // Дзень паэзіі-73. Мн.

1974. Г у л і я Д. У нашай вёсцы: [Верш] / З абх. // Гулія Д. Выбранае. Мн.; П і л а р ж Я. Сланечнік / З чэш.; К а л у н д ж ы я Д. Юнакі; Рэквіем Кралеву / З серб.: [Вершы] // Дзень паэзіі-74. Мн.; М а л д о н і с А. Будзьце шчаслівыя!: [Верш] / З літ. // Звязда. 20 сак.; С е л я л ё н і с Э. Даль: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 22 сак.; Х а р ы т о н а ў У. Наша сустрэча: [Верш] / З чув. // Там жа. 11 кастр.; С ц е п а н ю к Б. Хлеб-соль / З укр.; В і е р у Г. Анкета / З малд.: [Вершы] // Там жа. 8 ліст.

1975. З а б і л а Н. «Пішу я ліст...»; «На гэтым бы спыніцца...»; «Усхвалявана сціх...»; П р ы г а р а М. Унукі мае, унукі...; Д з м і т э р к а Л. Равеснікам; «Ці можа сэрца згаснуць...»; Б ы ч к о В. Цесля; Смерць; Г е р а с і м е н к а К. Песенька: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 1; С т э л ь м а х М. Святая Марыя; В а р а н ь к о П. «Даўно ляжаць паленцы...»; К а л а м і е ц Т. Жураўліны жаль; Бяліла дзяўчына ў хаце; Д р а ч І. Дзявочыя пальцы: [Вершы] / З укр. // Там жа. Т. 2; А к і м Я. Мой верны чыж: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 12; Ф а ц ь я н а ў А. Салаўі: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 28 сак.; В а ц ы е ц і с О. Маёй песні: [Верш] / З лат. // Там жа. 7 ліст.

1976. М я с т к о ў с к і А. Піражкі; К у р о ў с к і З. Мама хлеба напякла; Б о й к а Г. Заблудзіліся; Ш в е ц В. Чаму сонца чырвонае: [Вершы]; С у х а м л і н с к і В. Я выгадую ўнучку, дзядуля; П і с ь м е н н а я Л. Хто праламаў асфальт: [Апавяданні] / З укр. // Вясёлка. № 5; К а л а м і е ц Т. Жураўліны жаль: [Верш] / З укр. // Работніца і сялянка. № 5; Ш а с ц і н с к і А. «Мае сябры ад мяне разляцеліся...:» [Верш] / З рус. // ЛіМ. 22 кастр.

1977. Н я р ы с С. «Калі ўспыхне бэз...»: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія: У 2 т. Т. 1; М у р а д з я н С. Калі не ты...: [Верш] / З арм. // ЛіМ. 29 крас.

1980. П і л а р ж Я. Сланечнік: [Верш] / З чэш. // Высокае неба. Мн.

1983. В а р а н ь к о П. «Даўно ляжаць паленцы ў двары...»: [Верш] / З укр. // Варанько П. Калыска памяці. Мн.

1984. С у д р а б к а л н Я. Сэрца: [Верш] / З лат. // Латышская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 1.

1.5.

На азербайджанскую мову: Шаирлер вэтэни; Шофер: [Вершы] / Тэрч. Э. Зијата // Эдэб. вэ инчэсэнэт. 1962. 9 ијун; Нефт дашлары: [Верш] / Тэрч. Т. Мутэллибов // Азерб. гадыны. 1972. № 12.

На англійскую мову. I bid you welcome... / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; Mother; Our Forefathers; Come, Welcome Guest...; In Our Small Town / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M. 1976; One Scene Stands Clear...; Thank You, One More Year; Come, New Day / Transl. V. Jacque // Soviet Literature. 1985. Nr 3.

На армянскую мову. Песня пра мужнасць: [Верш] / Пер. С. Мурадзян // Сов. Айястан. 1973. № 1.

На асецінскую мову. Къахвэндэгтэ; Маэ фэндыдис...: [Вершы] / Нафийы тэлм // Фидиуэг. 1969. № 1; Къахвэндэгтэ; Мэн фэндыдис... Э зэарэх...; Фэззэг: [Вершы] / Нафийы тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали. 1976.

На балгарскую мову. Желание; Кристал: [Вершы] / Прев. И. Теофилов // Утринна проверка. София, 1962; Непознати почти: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Нар. култура. 1962. 22 сент.; Момичетата от отминалата война: [Верш] / Прев. В. Хинкова // Съветска поезия 73. София, 1974; Измерения: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Нар. младеж. 1977. 17 апр.

На венгерскую мову. Alba Regia; Szegfücsokrok Petőfi szobrán; Búcsúszó / F. P. Miklós // Szoviet Híradó. 1962. Nr 12; A fecskéfeszek; A múlt háboru lanyai / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980.

На грузінскую мову. Косы; Мэдэя Кахідзе: [Вершы] / Пер. Д. Івардава // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; Добры дзень, Грузія: [Прывітальнае слова паэтэсы да грузінскага народа ў сувязі з днём паэзіі]; Партызанка: [Верш] / Пер. М. Кахідзе // Літ. Сакар. 1972. 6 кастр.; Дарогі дружбы: [Верш] / Сабчота Аджара. 1972. 11 кастр.; Дзяўчаты мінулай вайны; Замест оды; Пасадзіла тры рабіны; Мой сад: [Вершы] / Пер. Н. Кіласонія // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На казахскую мову. Нурлы Отан: [Верш] / Ауд. Б. Исаев // Лениншіл жас. 1972. 11 июль; Досыма хат: [Верш] / Ауд. М. Маралдин // Балдырган. 1976. № 7; Досыма хат / Ауд. М. Элімбаев // Алуан бакша гулдері. Алматы, 1977.

На канада мову. [Верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На каракалпацкую мову. Кайчырасын кыззларды ойлар / Ауд. А. Даулен // Амударья. 1966. № 3; Анкета хаккында: [Верш] / Ауд. К. Рахманов // Совет Каракалпакстаны. 1974. 8 мая.

На кіргізскую мову. Гул; Каздар: [Вершы] / Котор. А. Кыдыров // Жаш ленинчи. 1974. № 10.

На латышскую мову. Mūsu jaunie // Pad. Jaunatne. 1960. 14. sept.; Andreikas krekls / Atdz. J. Osmanis // Pionieris. 1960. 13. Sept.; Daina; Amata / Atdz. V. Brutāne // Pad. Latv. Sieviete. 1964. Nr 7; Pirmā lode // Skola un Gimene. 1967. Nr 11; Mežam / Atdz. J. Plotnieks; «Tas kurš izracis aku...»; «Nemuna labā, Nemuna dzimtā...» / Atdz. V. Līvzemnieks // Dzejas dienas. Rīgā, 1968; Vīriešu rokas; Meža mūzika / Atdz. A. Vājāns // Karogs. 1972. Nr 4; «Nav rūgtums manā dzīvē parādība reta»; Mājās; Sapnis; «Es braukšu tai stacijai garām»; «Es gribēju nedaudz»; Dinastija; Par paaudzēm; «Pie rētām tuvāk» / Atdz. M. Misina // Sālsmaize. Rīgā, 1974; Viesis / Atdz. J. Vanags // Karogs. 1975. Nr 8; Viesis / Atdz. J. Vanags // Rokasspiediens. Rīgā, 1982.

На літоўскую мову. Lašas! Iš mano biografijos / Vert A. Žukauskas; Kai atsimeni saule... / Vert. A. Miškinis // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Kai atsimeni saule... / Vert. A. Miškinis // Jaunimo gretos. 1958. Nr 9; Dovana / Vert. P. Keidošius // Komjaunimo tiesa. 1962. Spal. 13; Ateik, svety! / Vert. A. Žukauskas // Tiesa. 1962. Spal. 11; Ateik, svety! / Vert. A. Žukauskas // Draugystė. Vilnius, 1963; Sode; Žvilgsnis / Vert. E. Matuzevičius // Pergale. 1972. Nr 6; Žemiškasis metas // Kauno tiesa. 1975. Kovo 21; Kaspinuoti cimbolai / Vert E. Selelionis // Komjaunimo tiesa. 1975. Kovo 14; Partizane / Vert. V. Marcinkevičius // Komjaunimo tiesa. 1975. Kovo 21; Seneliu žemeje / Vert. A. Drilinga // Kūrybine savaite («Kauno tiesos» priedas). 1975. Kovo 23; Lietuviška duona / Vert. E. Selelionis // Lit. ir menas. 1975. Kovo 22; «Išsiskyrimo sirena atskrido...» / Vert. R. Šinkūnas // Tarybinys mokytojas. 1975. Kovo 19; Žvilgsnis / Vert. E. Matuzevičius // Tiesa. 1975. Kovo 15; Marškiniai / Vert. E. Selelionis // Tiesa. 1975. Geg. I; Mergyte; Rasa; Mūsu Nemunas // Žvaigždute. 1977. Nr 2.

На малдаўскую мову. Зэрь албастре / А. Чокану. Кишинэу, 1975.

Стрэмошь: [Верш] // Кынтаре патрией. Кишинэу, 1972; Стрэмошь; Чинстире; Суб кынтекул плоий ла Картли; «Оаспете-ал меу...»; Солие; «Бунэвестире, чин'те рэскумпэрэ...»; «Се спуне кэ поеций кынтэ...» / Трад А. Чокану // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Чинстире / Трад. А. Чокану // Констелацие де инимь. Кишинэу. 1976; Зэрь албастре; Вочиле кымпией; Дештептэторул; Морковул; Албэстреле / Трад. А. Чокану // Помул ку приетень. Кишинэу, 1983.

На мангольскую мову. Хуу: [Верш] / Орч. Д. Гомбожав // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На марыйскую мову. Родем-влак // Марий коммуна. 1971. 29 апр.; Келшымаш / К. Галкин кус. // Там жа. 1972. 6 сент.; Келшымаш / Г. Матюковский кус. // Там жа. 1975. 6 июль.

На польскую мову. Pierwszy grom / Tł. B. Suzanowicz // Nadodrze. 1969. Nr 23; Już wkrótce stanie listopad w rozbiegu... / Tł. H. Szylkin // Nadodrze. 1970. Nr 23; Wołanie drog / Tł J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Białoruś / Tł. J. Adamski // Profile. 1972. Nr 6; Litewski chleb: W. Szulcaite — autorce tomiku «Garść kminu» // Czerw. Szt. 1972. 22 list.; Ciepły polski listopad; Dawna legenda. Hanka. Majdanek; On wyszedł za druty; Pierwszy list / Tł. A. Sobecka // Nadodrze. 1973. Nr 3; Oddech morza; «Wiem z czego składa się życie...» / Tł. Szylkin // Nadodrze. 1973. Nr 22; Wypowiedź // Kontrasty. 1974. Nr 11; Dziewczęce szczęście / Tł. H. Szylkin // Nadodrze. 1975. Nr 2; Polskim sąsiadom / Tł. H. Szylkin // Nadodrze. 1975. Nr 12; Dziewczęta minionej wojny; W Polsce gałęzie mokną... / Tł. J. Pleśniarowicz // Profile. 1975. Nr 11; Mój sad / Tł. B. Olszewski // Czerw. Szt. 1975. 23 marca; Białoruś / Tł. J. Adamski // Hiва. 1975. 19 кастр.; «Kiedyś byłam zgrabna...» / Tł. H. Szylkin // Gazeta Festiwalowa. 1976. Nr 4; W Polsce gałęzie mokną / Tł. J. Pleśniarowicz // Jak uniesc wierszem Twoją chwałę. Warszawa; Łódź, 1977.

На рускую мову. Если помнить о солнце: Стихи. М., 1960. Рэц.: Г а в р у с е в С. Если хочется радостью мир озарить... // Знамя юности. 1960. 2 нояб.

Купалка: Стихи. М., 1963. Рэц.: Б е р е з к и н Г. Правда превыше всего // Неман. 1964. № 3.

Зеленая светлица / Пер. С. Кузнецова. М., 1968. Рэц.: С в і р к а Ю. Дом на цёплай зямлі // Вяч. Мінск. 1969. 27 лют.

Синие дни: Стихи / Пер. Э. Котляр. М., 1971. Рэц.: Б а р у з д и н С. // Дружба народов. 1971. № 11; М., 1973.

Обутая ёлочка: Стихи. / Пер. Г. Ладонщиков. М., 1972.

Венок: Стихи / Пер. С. Кузнецова. М., 1973. Рэц.: Г н и л о м е д о в В. «Когда в руке моей перо...» // Сов. Бел. 1974. 28 февр.; Я г о ж. Не ради макового зернышка // Лит. обозрение. 1974. № 6.

Песня твоей сестры: Стихи / Пер. И. Бурсов. М., 1977. Рэц.: В і ш н е ў с к і І. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 25 ліст.; Г у б е р н а т а р а ў М. Высокай мераю жыцця // Віцеб. рабочы. 1977. 27 вер.

Птица счастья: Стихи; Поэмы. М., 1979. Рэц.: С а е н к а В. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 10 жн.

Лесной цветок: Стихи / Пер. Я. Аким, Э. Котляр. М., 1986.

Кличут дороги: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Смена. 1957. № 13; Родному городу: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Знамя юности. 1957. 10 марта; Наш фестиваль: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1957. 3 июля; Мой райком: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1957. 1 окт.; Белорусский вокзал в Москве; Подарок: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1959. № 12; Раздумье: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Крестьянка. 1959. № 12; Весенним утром: [Верш] / Пер. Н. Войткевич // ЛГ. 1959. 14 апр.; Девичье; Когда бы можно было...: [Вершы] / Пер. В. Жуков // Рабочий край (Иваново). 1959. 30 авг.; Из книги «Если помнить о солнце...»: [Вершы]: Желание; Утро горы; Дерево на скале; На могиле брата; Зазимок; Хрусталь / Пер. В. Кулемин // Москва. 1960. № 1; Белорусский вокзал в Москве; Подарок; Три добрых дела: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962; «Вся жизнь моя — задача за задачей...»; «Я самая богатая на свете!..»: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Во славу Родины. 1962. 30 сент.; «Стихи, что день и ночь во мне живут...»; «По годам по девичьим плачу я»; Мать: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1963. № 1; Земляки; Прожектористы; Прощай, застава!: / Пер. Д. Симанович // Во славу Родины. 1963. 27 янв.; «Иду проспектом минским...»: [Верш] / Пер. А. Николаев // Лит. Россия. 1964. 10 июля; Руки мужские: [Верш] / Пер. В. Кириллов // Коммунист Таджикистана. 1965. 20 нояб.; Ленинаб. правда. 1965. 26 нояб.; Говорят бессмертные: [Паэма] / Пер. Ф. Ефимов // Сов. Бел. 1965. 2 нояб.; Березки в Разливе: [Верш] / Пер. В. Ляпунов // Комсомолец Узбекистана. 1966. 21 апр.; Лирика: «Мы громко прославляем наше...»; На море туман; Династия...; «Я хотела так мало...»; Бабье лето; «Кручина выльется слезами»: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Неман. 1966. № 3; Сын: [Верш] // Лит. Россия. 1966. 18 марта; Предки: [Верш] / Пер. В. Звягинцев // Поэты Белоруссии. М., 1967; От Буга до Варзоба; Памирская бульба: [Вершы] / Пер. Р. Казакова // Дружба народов. 1967. № 3; «Я в голове ношу полсвета...»; В дождь; «Сумею я потомку передать...»; Лесу: [Вершы] / Пер. С. Кузнецова // ЛГ. 1967. 11 окт.; Миниатюры: Первая пуля; Страшная примета / Пер. К. Добровольская // Лит. Россия. 1967. 1 сент.; Родное: [Верш] / Пер. В. Щебетовский // Правда. 1967. 1 мая; Урок географии: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Труд. 1967. 18 апр.; Полковники: [Верш] / Пер. С. Кузнецова // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Голубятник: «Из тысячи дорог...»: [Вершы] / Пер. С. Кузнецова // Неман. 1968. № 3; Где вы, кони?: [Верш] / Пер. С. Кузнецова // Огонек. 1968. № 10; Сумка из прошлого: Рассказ / Пер. Е. Мозольков // Правда. 1968. 17 мая; Подкова: [Верш] // Строит. газ. 1968. 8 марта; Полочанка; Тростянец; Мужество;

«Я в голове ношу полсвета...»: [Вершы] // Песня, мечта и любовь. М., 1969; Предки: [Верш] / Пер. В. Звягинцева // Пою мое Отечество. М., 1969. Т. I; Полочанка: [Верш] // Книжное обозрение. 1969. № 28; Из новой книги: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский, В. Смирнов, Л. Васильева, А. Кленов // Неман. 1969. № 7; Мне хорошо у Ленина в гостях...: [Верш] / Пер. И. Озеров // ЛГ. 1969. 13 авг.; Березки в Разливе: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Сов. Эстония. 1969. 17 авг.; Девчата былой войны / Пер. В. Приходько; Обелиски; За власть Советов / Пер. С. Кузнецова: [Вершы] // Путь к победе. Мн., 1970; Монгольский дневник / Пер. С. Алексеев // Неман. 1970. № 3; Партизанка; Письмо в Фастов: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Там жа. 1970. № 7; Под шум дождя; Прощай, застава!; Судьба моя; Лепель: [Вершы] / Пер. А. Прокофьев // Известия. 1970. 22 авг.; Письмо в Фастов; Под солнцем: [Вершы] / Пер. В. Гордеичев, С. Кузнецова // Правда. 1970. 8 марта; Венок: [Верш] / Пер. В. Смирнов // Там жа. 8 мая; Ода первым: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Там жа. 9 нояб.; Святое письмо: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Белорусские рассказы. М., 1971; Орел; Родителям Грицевца: [Вершы] / Пер. А. Гатов // Книга братства. М.; Улан-Батор, 1971; Партизанка; «Ходила тропкою обапал...»: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Молодая гвардия. 1971. № 12; Лирика: Девичья песня; Посадила три рябины: [Вершы] / Пер. А. Прокофьев // Огонек. 1971. № 6; Цимбалы с красным бантом: [Верш] / Пер. Р. Добрецов // Работница. 1971. № 11; У Ленина в гостях: [Верш] / Пер. Р. Казакова // ЛГ. 1971. 6 янв.; Родине.: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Лит. Россия. 1971. 26 марта; С открытой душой: [Верш] // Дорогами дружбы. М., 1972; «По годам по девичьим плачу я...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Песнь любви. М., 1972. Т. 2; Предки: [Верш] / Пер. В. Звягинцева // Созвездие Родины. Тула, 1972; Партизанская землянка; Приди по первому снежку; Посадила три рябины; На свадьбе; Снег слиняет, лед расстает; Сын; Будет осень: [Вершы] / Пер. В. Жуков // Волга. 1972. № 11; «Природе предана душою...»: [Вершы] / Пер. М. Комиссарова // Звезда. 1972. № 4; Сгребают снег: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Наш современник. 1972. № 12; Белорусам, которых нет дома: [Верш] / Пер. Б. Михайловский // Подъем. 1972. № 3; «Друзья, споем!»: [Верш] / Пер. С. Кузнецова // Огонек. 1972. № 52; «Дай замерзнуть в стужах твоих...»: [Верш] / Пер. В. Кулемин // Знамя юности. 1972. 11 июня; Комс. знамя. 1972. 14 июля; Гордость; «Мне довелось немало пережить...»; Партизанка: [Вершы] // Комсомолец Узбекистана. 1972. 29 апр.; Мой сад: [Верш] / Пер. С. Кузнецова // Лит. Россия. 1972. 27 окт.; Дороги дружбы: [Верш] // Сов. Аджария. 1972. 10 окт.; Путь разведчика: [Верш] / Пер. Р. Добрецов // Тувин. правда. 1972. 24 сент.; Армия: [Верш] / Пер. Р. Добрецов // Там жа. 1972. 18 окт.; Гордость; Про вечность; Береза: [Вершы] / Пер. Н. Черкасов // Алтай. 1973. № 2; «Я прочитала, что в одной державе...»; «Села, которые не встали...»: [Вершы] / Пер. Н. Скребов // Сиб. огни. 1973. № 10; День Победы; Теплыни хвала: [Верш] / Пер. А. Баев // Сов. женщина. 1973. № 5; Ожидание: [Верш] / Пер. С. Кузнецов // Правда. 1973. 8 марта; Армия: [Верш] / Пер. Р. Добрецов // Сов. патриот. 1973. 8 марта; Мой сад; Друзья, споем: [Вершы] // Сов. Чувашия. 1973. 20 сент.; Девчата: [Верш] / Пер. В. Приходько // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Шляху сибирскому; Бывай, застава!; «Это, видать, невечно...»; Памяти Янки Мавра; «Ночь под Михайловским нас окружала...»; «Тот год, когда в самолете горел...»; «Не верь, когда нашепчут обо мне...»: [Вершы] / Пер. Н. Скребов // Дон. 1974. № 2; Признание: [Вершы] // Неман. 1974. № 3; Девчата минувшей войны: [Верш] / Пер. С. Кузнецова // ЛГ. 1974. 3 июля; Мой сад: [Верш] / Пер. С. Кузнецова // Сов. Бел. 1974. 22 сент.; Девчата минувшей войны: [Верш] / Пер. С. Кузнецова // О женщинах. М., 1975. Вып. 6; Долг; На тральщике / Пер. Н. Кислик; Полковники / Пер. Ф. Ефимов // Родины сыновья. Мн., 1975; Говорят бессмертные: Отрывок из поэмы / Пер. Ф. Ефимов // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Мой сад: [Верш] / Пер. С. Кузнецова // Молодежная эстрада. 1975. № 6; На дедовской земле; «Это, видать, навечно...»; «Когда б ты ведал, кинулся бы, знаю...»; Березка; «За горами края солнца не видать...»: [Вершы] / Пер. Б. Михайловский // Огонек. 1975. № 11; Земное время: [Верш] / Пер. Ю. Саенко // Известия. 1975. 8 марта; Про анкету: [Верш] // Сов. Литва. 1975. 20 марта; На дедовской земле; Села, которые не воскресли; Тезка; «Чего не довелось мне пережить...»; Цветы сияют на лугу...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1976. Вып. 18; Наследники отцовской славы / Пер. И. Бурсов, Е. Стюарт // Неман. 1976. № 3; Солнцу хвала!: [Верш] / Пер. Ю. Саенко // Известия. 1976. 1 мая; Погребенные книги: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Песнь о книге. Мн., 1977; «Дай перемерзнуть...»; «Стихи, что день и ночь во мне живут...»: [Вершы] / Пер. В. Кулемин, Я. Хелемский // 60 лет советской поэзии: В 4 т. М., 1977. Т. 3; «Заговорили про войну...»: [Верш] / Пер. Н. Скребов // Дон. 1977. № 5; «Стихи, что день и ночь во мне живут...»; Мать: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Избранные страницы. М., 1978. Т. 2; Память дальних дорог: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1978. № 3; «При словесном интересе...»: [Верш] / Пер. Ф. Ефимов // Там жа. № 12; Синие дни; Василек: [Вершы] / Пер. Э. Котляр, Г. Ладонщиков // Боголюбская М., Табенкина А. Хрестоматия по детской литературе. М., 1979; Синие дни / Пер. Г. Ладонщиков; Лесной цветок; Капли и цапли / Пер. Я. Аким: [Вершы] // Земля с лазурными очами. М., 1979; Дерево маршала Рокоссовского; Три цвета; «Надо быть самим собою...»; «Не родись красивой, а родись счастливой...»; «Будь прост и ясен, словно день...»: [Вершы] / Пер. В. Залужный, Н. Скребов // Дон. 1979. № 3; «По годам по девичьим плачу я...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Молодеж. эстрада. 1979. № 5; За власть Советов; В метель; Подарок: [Вершы] / Пер. И. Васильевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Готовность; «Я предана сама природе...»: [Верш] / Пер. Е. Стюарт // Сиб. огни. 1980. № 10; Приходят годы к человеку...; На дедовской земле, сынок...; Села, которые не воскресли; Береза; Об экзотике; Косы; Скамья; Под шум картлийского дождя...; Дома; В картофельной ботве...; Рубашка; Звонь; Я печаль не утопила...; Решето хмеля; Белорусские мальчишки; Ода бульбе; О Беларусь, моя ты доля...; Знаю, жизнь, из чего ты слагаешься...: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; «Дай перемерзнуть в стужах твоих...»: [Верш] / Пер. В. Кулемин // Союз нерушимый. Саратов, 1982; Переплавляя в строки боль...: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1982. № 3; «Боровляны, Боровляны...»; «Все про меня друзьям известно...»; «Мой бывший муж...»; «С ветки на ветку...»: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1982. 22 авг.; Под шум дождя; Прощай, застава / Пер. А. Прокофьев; «Не родись красивой, а родись счастливой...»; «Посадила три рябины...»; Лесная музыка / Пер. Б. Кежун: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Рубашка: [Верш] / Пер. Ю. Шестакова // Дальний Восток. 1984. № 5.

На таджыкскую мову. Хайкалхр: [Верш] / Тарч. Ш. Нодир // Комсомоли Точикистон. 1965. 24 нояб.; Богбон: [Верш] / Тарч. Х. Мавчуда // Там жа. 1965. 28 нояб.; Дастхр: [Верш] / Тарч. В. Дӯстов // Маориф ва маданият. 1965. 23 нояб.; Хеюро аз ахли Маскав менамоям ман хисоб: [Верш] / Тарч. Х. Рахмат // Там жа. 1965. 25 нояб.; Наслхо: [Верш] / Тарч. А. Бобочон // Пионери Точикистон. 1981. 22 февр.

На татарскую мову. Дуслык хисе: [Верш] / А. Кэли тәрж. // Ленин байрагы (Бугульма). 1980. 8 март.

На тувінскую мову. Хенертен келген кыш: [Вершы] // Шын. 1960. Нояб. 27.

На туркменскую мову. Гаты горме, гахарланма эзизим...: [Верш] / Терж. М. Сейидов, А. Курбаннепесов // Эдебият ве сунгат. 1972. 5 нояб.; Берди ага: [Верш] / Терж. К. Гурбанмырадов // Октябрын ялкымы. 1974. 4 окт.

На ўзбекскую мову. Нур ўлкаси; Шудринг томчиси; Киз хаёли: [Вершы] / Нурбек тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962; Ўлкам: [Верш] / Тарж. Сайяр // Совет Ўзбекистони. 1973. 11 май; Партизан

киз; Дўстлар, куйлайлик: [Вершы] / Тарж. М. Абдусаматова; Меэнат оханглари // Там жа. 1973. 17 мая; Мирза-чўлда; Гурур; Зулфияга: [Вершы] / Тарж. А. Абдуразак // Там жа. 1973. 18 мая; Кўрик ер цўшиш: [Верш] / Тарж. Сайяр // Ўзбекистон маданияти. 1973. 11 мая; Нур ўлкаси: [Верш] / Тарж. Нурбек // Кардошлик кўшиги. Тошкент, 1974; Ўзбекистоннинг олтин кунлари: [Верш] / Тарж. А. Мухтар // Гулистон. 1974. № 4; Киз кўшиги: [Верш] / Тарж. Г. Нуруллаева // Шарколдузи. 1974. № 3; Бахар бўлсин: [Верш] / Тарж. Нурбек // Тошкент окшоми. 1979. 2 апр.; Кадрдон ўлка: [Верш] / Тарж. Нурбек // Там жа. 1979. 25 июня.

На ўкраінскую мову. Сині дні: Вірші / Пер. М. Сингаївський. Київ, 1980.

Черемховий поїзд: Лирика / Пер. Т. Коломієць. Київ, 1984. Рэц.: Капчык П. // ЛіМ. 1984. 18 мая.

Бажания: [Верш] / Пер. В. Дарда // Зміна. 1957. № 6; Це трапилося влітку: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Молодь України. 1957. 18 вер.; Боровиця: [Верш] / Пер. В. Матчук // Жовтень. 1962. № 12; Боровиця: [Верш] / Пер. В. Лучук // Львов. правда. 1962. 3 нояб.; Балада про поетове серце / Пер. М. Ільницький // Вільна Укр. 1963. 30 жовт.; Жовтневий роздум: [Верш] / Пер. С. Литвин // Сузір'я Київ, 1967; Вип. 1; «З краплинок — дощ...»: [Верш] / Пер. П. Омельченко // Комс. зірка. 1968. 5 вер.; «Я знаю, життя, з чого ти складаешься...»; Мар'я: [Вершы] / Пер.: А. Таран, Я. Павличко // Літ. Укр. 1968. 31 груд.; Пам'яті батька: [Верш] / Пер. Б. Василенко // Прапор. 1969. № 6; Берізки в Розливі: [Верш] / Пер. П. Сингаївський // Сузір'я. Київ, 1970. Вип. 4; На Украіні: [Верш] / Пер. С. Вігучин // Хлібороб Укр. 1970. № 9; На Украіні; «Ми іхали гостинними шляхами...»: [Вершы] / Пер. С. Вігучин // Киівська правда. 1970. 28 квіт; Вінок: [Верш] / Пер. С. Вігучин // Там жа. 1980. 19 лип.; Роздум; Гніздо ластівок; Брат; Партизанська землянка: Цимбали з червоним бантом; Лист у Фастів: [Вершы]; Вінок: (Поема) / Пер. С. Литвин, Г. Донець, М. Упеник // Білоруська радянська поезія. Київ, 1971. Т. 2; Святе для нас ім'я // Літ. Укр. 1971. 2 бер.; Черемховий поїзд: [Верш] / Пер. М. Лещенко // Сузор'я. Київ, 1972. Вип. 6; Лист у Фастів: [Верш] / Пер. М. Упеник // Украіна. 1972. № 12; На землі братів: [Верш] / Пер. М. Лещенко // Вінниц. правда. 1972. 15 лист.; Черемховий поїзд: [Верш] // Комс. зірка. 1972. 9 груд.; Україна перед нами: [Верш] / Пер. Б. Степанюк // Літ. Укр. 1972. 12 груд.; Жовтневий роздум: [Верш] / Пер. С. Литвин // Соц. Харківщина. 1972. 13 серп.; Украіна. 1974. № 3; На Украіні: [Верш] / Пер. В. Вігучин // Хлібороб Украіни. 1974. № 1; Щастя: [Верш] / Пер. С. Литвин // Закарпат. правда. 1974. 20 січ.; Мінськ — місто-герой: [Верш] / Пер. О. Пархоменко, М. Сингаївський, В. Гужва // Барвінок. 1975. № 8; Дівчата мінулоі війни: [Верш] / Пер. Н. Кащук // Вітчизна. 1975. № 6; На Украіні: [Верш] / Пер. С. Вігучин // Хлібороб Укр. 1975. № 6; Черемховий поїзд: [Верш] / Пер. М. Лещенко // Вінниц. правда. 1975. 27 черв.; Лист у Фастів: [Верш] / Пер. П. Ребро // Запоріз. правда. 1975. 22 черв.; Блакитна пташка; «Не прощаю тим, хто в лихоліття...»: [Вершы] / Пер. С. Литвин // Индустр. Запорожье. 1975. 22 черв.; Це трапилося влітку: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Комс. гарт. 1975. 21 черв.; «Лірико, важко з тобою...»: [Верш] / Пер. О. Шевченко // Ленін. молодь. 1975. 28 черв.; «Не прощаю тим, хто в лихоліття...»: [Верш] / Пер. С. Литвин // Літ. Укр. 1975. 17 черв.; Вітчизна: [Верш] / Пер. О. Бескид // Прикарпат. правда. 1975. 22 черв.; «Ми так раділи, їдучи шляхами...»: [Верш] / Пер.: М. Лещенко // Робітнича газ. 1975. 10 черв.; Цимбали з червоним бантом: [Верш] / Пер. В. Забаштанський // Голоси Білорусії. Київ, 1976; Сани: [Верш] / Пер. А. М'ястківський // Малятко. 1976. № 1; П'ятирічка якості: [Верш] / Пер. В. Юхимович // Украіна. 1976. № 22; Дівчата минулої війни: [Верш] / Пер. Н. Кащук // Закарпат. правда. 1976. 5 чэрв.; «Коли говорим про війну...»: [Верш] / Пер. Т. Нещерет // Индустр. Запорожье. 1976. 25 мая; «Хлопчики під вікнами стріляють...»: [Верш] / Пер. Т. Нещерет // Там жа. 1976. 26 мая; «Мені б та в Київ...»: [Верш] / Пер. Т. Коломієць. // Літ. Укр. 1976. 31 груд.; Білорусь, моя ти доле; Братам з України: [Вершы] / Пер. Н. Кащук // Молодь України. 1976. 28 груд.; Вся в житті я сучасному, [Верш] / Пер. Л. Забашта // Рад. Укр. 1976. 27 трав.; Липень: [Верш] / Пер. П. Баратинський // Сільські вісткі. 1976. 1 лип.; Черемховий поїзд: [Верш] / Пер. М. Лещенко // Дружби слово заповітне. Дніпропетровськ, 1977; Реліквії; Хвала теплу!: [Вершы] / Пер. Т. Коломієць // Рад. жінка. 1977. № 5; Батьківщина: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // У дружбі наше щастя. Київ, 1978; Голоси поля: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Лісова колиска. Кіїв, 1979; Батькавщина: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Зірка. 1979. 4 січ.; Спасибі, рокові...; Як льон; «Тиші, дайте — хоч на мить одну...»: [Вершы] / Пер. С. Жолоб // Сузір'я. Київ, 1981. Вип. 15; «Лірико, важко з тобою...»: [Верш] / Пер. О. Шевченко // Ленін. молодь. 1981. 31 жовт.; Мені б та в Київ...; У гості до братів: [Вершы] / Пер. Т. Коломієць, Б. Степанюк // Здрастуй, сестро! Київ, 1982; Черемховий поїзд: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Сузір'я. Київ, 1982. Вип. 16; Рад. жінка. 1982. № 5; Друг читача. 1982. 29 квіт.; «Зумію я нащадку передать...»: [Верш] / Пер. О. Шевченко // Літ. Укр. 1982. 15 квіт.; Дівчата минулої війни: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Сузір'я. Київ, 1985. Вип. 22; Імення комуністів; Черемховий поїзд; Дівчата минулої війни; Три добрі справи: [Вершы] / Пер. Т. Коломієць // Друг читача. 1985. 17 січ.

На французскую мову. Les filles de la derriere gaerri; Cymballum du ruban rouge // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. Разливри хурансем / Г. Орлов кусарна; «...Пулмасан илемле...»; Варман юрри / Ю. Айдаш кусарна // Тарна сассиле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. «Stýská se mi po tobě, muj drahý...»; «Málo nám osud dopřál prožit...»; «Co jen všechno osud na mě klad...» / Přel. V. Kún // Planeta laský. Praha, 1985.

На эстонскую мову. Razlivi kased / Tlk. A. Jaaksoo // Pioneer. 1970. Nr 3; Sinavad päevad / Tlk. O. Saar // Pioneer. 1972. Nr 12; «Las külmetan su pakaste käes...» / Tlk. A. Jaaksoo // Täheke. 1973. Nr 11; Mu armas isamaa / Tlk. L. Tungal // Säde. 1977. 17. Sept.; «Las külmetan su pakaste käes...»; Razlivi kased / Tlk. A. Jaaksoo // Selle punase päikese all. 3. Lugemispalu noukogude rahvaste lirjandusest. Tallinn, 1983.

На Югаславii мовы. Ja primam tebe, živote... / Prev. B. M. Divošić // Riječka revija. 1965. Br. 7—10.

На якуцкую мову. Таммах; Куну саныр буоллахха: [Вершы] // Хотугу сулус. 1959. № 3.

1.6.

Дзень паэзіі-74. Мн., 1974 / Рэд. з інш.

2.3.

На азербайджанскай мове. Султанов Т. Белорус шаири Азэрбајчаны тэрэннум едир // Бакы. 1963. 11 ијун.

На беларускай мове. Базарэвіч М. Словы ўзнёслыя і шчырыя // Работніца і сялянка. 1980. № 7; Барадулін Р. Журыцца лірыка ліпеня... // ЛіМ. 1977. 8 ліп.; Баруздзін С. Пра Еўдакію Лось // Полымя. 1977. № 6; Беларуская дзіцячая літаратура. Выд. 2, дапрац. і дап. Мн., 1980. С. 114—115; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 30—32; Бечык В. Ад сакавіка — да ліпеня... // Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984; Яго ж. Сакавіцкія пісьмы: Крыт. нататкі // ЛіМ. 1978. 31 сак.; Бондар Л. Вайна, паэзія, братэрства // Там жа. 1975. 30 мая; Бохан Р. Шчырае слова // Наст. газ. 1974. 21 снеж.; Верамейчык У. Паэтка: [Нарыс] // ЛіМ. 1981. 13 ліст.; Вітка В. Творчы пашпарт пісьменніка // Полымя. 1960. № 2; Гаўрусёў С. Лірычная разведка // ЛіМ. 1962. 5 чэрв.; Гніламёдаў У. Засталося ў памяці // Там жа. 1983. 28 кастр.; Яго ж. Магчымасці паэтыкі і праўда пережытага // Там жа. 1977. 15 ліп.; Яго ж. Праўда перажытага // Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980; Яго ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 175—176; Грахоўскі С. Дарогі клічуць // ЛіМ. 1957. 27 лют.; Дайліда В. Са шчырым пачуццём // Там жа. 1974.

22 ліст.; Д у б р о ў с к і І. Аналізаваць глыбока, усебакова // Там жа. 1958. 18 кастр.; Е ў д а к і я Якаўлеўна Л о с ь: Некралог // Там жа. 1977. 8 ліп.; Ж ы ч к а Х. Чатыры промні: Успаміны // Полымя. 1983. № 3; З а р ы ц к і А. У прадчуванні новых узлётаў // Зарыцкі А. За словам-падарункам. Мн., 1985; К а в а л е н к а В. Ад сакавіка да ліпеня // Каваленка В. Жывое аблічча дзён. Мн., 1979; К а п ч ы к П. Яна любіла Украіну // Звязда. 1984. 19 мая; К л а ч к о в а В. Па праву любові: [Успаміны] // Беларусь. 1983. № 9; К л і м к о в і ч Н. Грані таленту: [З успамінаў] // Наст. газ. 1979. 26 снеж.; К р у п е н ь к а Я. З даверам да маленькіх // ЛіМ. 1963. 5 крас.; К у д р а ў ц а ў І. Маладыя галасы // Полымя. 1959. № 1; Л е м ц ю г о в а В. Хочаце ведаць, сябры?.. // ЛіМ. 1964. 13 сак.; Л і п с к і У. Вясёлкай квітнела душа // Там жа. 1984. 17 жн.; Л і т в і н а ў Р. З крыніцы народнай // Там жа. 1978. 21 крас.; Л о й к а А. Паэтэса пакалення // Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981; Я г о ж. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 108—110; Л я ш к о в і ч В. Жыццё як песня: Успаміны // Беларусь. 1979. № 3; Я г о ж. Калі праца становіцца святам // Мін. праўда. 1974. 4 снеж.; М а к а р э в і ч В. Паэтычнасць і сузіральнасць // ЛіМ. 1962. 12 студз.; М а р ч а н к а С. Пасляслоўе // Там жа. 1980. 7 сак.; М у р а д з я н С. «У кожнай істоце сябе знайду...» // Там жа. 1979. 2 сак.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П ы с і н А. Яе прыгожы свет // Чырв. змена. 1979. 2 сак.; Р а м а ш к а Ф. Галінка вечнага дрэва // ЛіМ. 1979. 2 сак.; Я г о ж. Галінка дуба // Работніца і сялянка. 1979. № 3; С а л т у к А. Калі любіш — помніш: Нататкі пісьменніка // Віцеб. рабочы. 1981. 16 кастр.; С в і р к а Ю. Дом на цёплай зямлі // Вяч. Мінск. 1969. 27 лют.; С е м я ж о н Я. Запрашэнне ў свет паэтычнага // Літаратура нашых дзён. Мн., 1963; С і м а н о в і ч Д. Дзяўчынка на лепельскай дарозе // Віцеб. рабочы. 1984. 1 сак.; Я г о ж. На зямлі Прыдзвінскай: Рэпартаж // ЛіМ. 1977. 20 мая; С о б а л ь В. З сэрца, адкрытага людзям // Віцеб. рабочы. 1979. 2 сак.; Т а р а с ю к Л. Вернасць вытокам. Мн., 1985. С. 116—118; Ц в я т к о в а Г. «Сэрцам песню праспяваць» // Вяч. Мінск. 1972. 10 жн.; Ш у ш к е в і ч С. Знітаванасць таленту і грамадзянскасці // Звязда. 1979. 1 сак.; Я н і ш ч ы ц Я. «...Ніхто гадоў сваіх не лічыць...»: Успаміны // Дзень паэзіі-79. Мн., 1979; Я г о ж. Праз той шчыры, ліўневы вечар... // ЛіМ. 1983. 4 сак.; Я р о ш М., Б е ч ы к В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 285; Я ф і м а в а М. Не казкай адзінай // ЛіМ. 1975. 21 сак.

На польскай мове. J e u d a k i j a Ł o ś // Wiersze białoruskie. Łódż, 1971.

На рускай мове. Б а р у з д и н С. О Евдокии Лось // Баруздин С. Люди и книги. Мн., 1978; Г а в р у с е в С. Если хочется радостью мир одарить...: [Нарыс] // Знамя юности. 1960. 2 нояб.; К у р и н а Е. Слово белорусских писателей // Днепров. правда. 1975. 26 июня; С а р т а к о в С. «А я — жила!» // Лит. Россия. 1979. 13 апр.; С т у к А. Над чем работает Евдокия Лось // ЛГ. 1968. 14 авг.; Ч а б а н Т. Традиция обязывает // Неман. 1984. № 3.

На ўкраінскай мове. К о л о м і е ц ь Т. Білі пелюстки пам'яті // Лось Е. Черемховий поїзд. Київ, 1984.

На французскай мове. L o s s E v d a k i a // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. В я р ц і н с к і А. Апошні аўтарскі вечар Еўдакіі Лось: [Верш] // ЛіМ. 1979. 14 снеж.; Д у к с а М. Спагада: (Светлай памяці Еўдакіі Лось): [Верш] // Дукса М. Твая пара сяўбы. Мн., 1985; Ж у к о в і ч В. Памяці Еўдакіі Лось: [Верш] // Жуковіч В. Цана цішыні. Мн., 1985; К а р о б к і н а С. Светлай памяці Еўдакіі Лось: [Верш] // Работніца і сялянка. 1979. № 7; К о ў т у н В. Еўдакіі Лось: [Верш] // Коўтун. В. На зломе маланкі. Мн., 1981; Л о й к а А. Што сніцца беларускім паэтэсам: [Верш] // Лойка А. Лінія жыцця. Мн., 1978; С а л т у к А. Памяці Еўдакіі Лось: [Верш] // Салтук А. Святло зямлі. Мн., 1982; Т у л у п а в а Н. Пара суніц: [Верш] // Тулупава Н. Босая цішыня. Мн., 1980; Ш у ш к е в і ч С. Пэўна, ты па песню паляцела: [Верш] // ЛіМ. 1977. 8 ліп.; Я н і ш ч ы ц Я. Памяці Еўдакіі Лось; [Верш] // Янішчыц Я. Ясельда. Мн., 1978; Я е ж. Сакавік: [Верш] // ЛіМ. 1976. 26 сак.

На рускай мове. Я н и щ и ц Е. «Запятой и точки нету...»: [Верш] // Неман. 1984. № 9.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 141, воп. 1, 2, спр. 1—199.

В. У. Смольская.

ЛУЖАНІН МАКСІМ

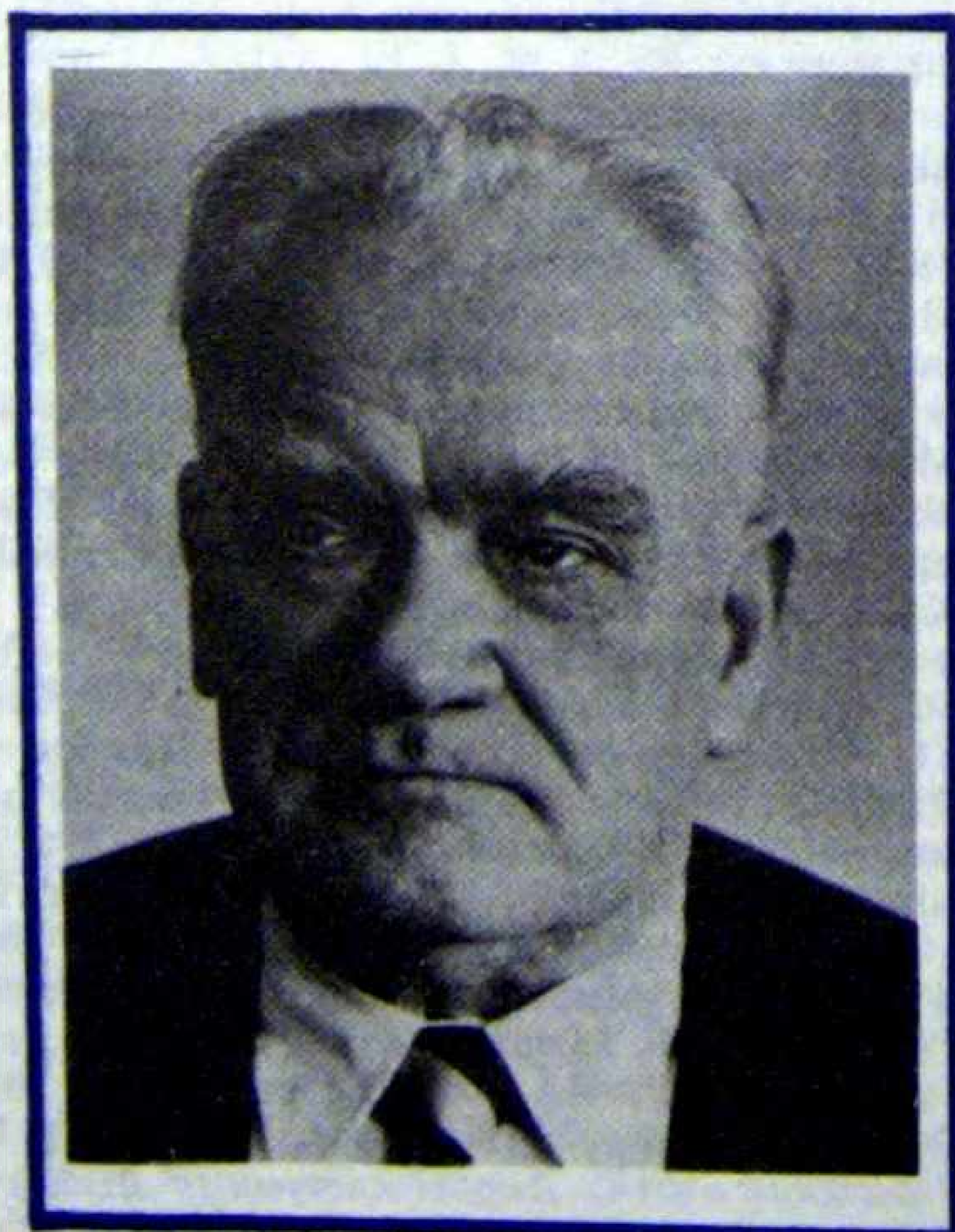

Лужанін Максім [інш. псеўд. М. Б у с л о в і ч, Ал. Д а в е д к а, М і к о л а Д р а ч, Л. Т р ы е р; сапр. К а р а т а й Аляксандр Амвросьевіч; н. 20.10(2.11).1909, в. Прусы Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Салігорскі р-н Мінскай вобл.], паэт, празаік, кінадраматург, перакладчык. Член СП Беларусі з 1943. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1969). Заслужаны дзеяч культуры Польскай Народнай Рэспублікі (1975). Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Я. Коласа (1965; за кнігу «Колас расказвае пра сябе»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Дзед будучага паэта меў тры дзесяціны зямлі, з якіх чатыры сыны з сем'ямі пракарміцца не маглі. Пакінуўшы родную вёску Нянькава на Навагрудчыне, бацька пісьменніка Каратай Амвросій Сямёнавіч (1866—1931), у пошуках заробку апынуўся на Случчыне, дзе скончыў пачатковую школу, выпрацаваў даволі добры почырк, кожную вольную хвіліну браўся за чытанне. М. Лужанін рана навучыўся чытаць. Свет роднай мовы адкрыла будучаму паэту кніга Я. Купалы «Шляхам жыцця». Першая імперыялістычная вайна, з якой не вярнуўся старэйшы брат, грамадзянская вайна, Кастрычніцкая рэвалюцыя — усе гэтыя падзеі, сведкам якіх з'яўляўся будучы паэт, пакінулі глыбокі след у яго душы. Як свята, запомніўся першы ўрок беларускай мовы ў трэцяй групе працоўнай школы 1 ступені. Закончыў сямігодку ў Чырвонай Слабадзе і паступіў у Мінскі белпедтэхнікум (1924). На гэты час меў ужо цэлы сшытак вершаў і адчуваў сябе «паэтам». Сярод аднакурснікаў былі П. Глебка, С. Дарожны, В. Казлоўскі. Група сяброў каля дзесяці чалавек, усе, хто спрабаваў пісаць, сталі ўзорнай студыяй «Маладняка», якой кіраваў М. Зарэцкі. Вясной 1925 М. Лужанін быў прыняты кандыдатам у літаб'яднанне «Маладняк». У 1928—30 М. Лужанін вучыўся на літаратурна-лінгвістычным аддзяленні педфака БДУ. Потым працаваў сакратаром у рэдакцыі часопіса «Узвышша» (1931), рэдактарам на Беларускім радыё (1931—33). 10.8. 1933 незаконна асуджаны на 2 гады пазбаўлення волі (пакаранне адбываў у Марыінску Кемераўскай вобл., рэабілітаваны ў 1956). У 1935—41 рэдактар-арганізатар Галоўнай рэдакцыі літаратуры па машынабудаванню ў Маскве. На пачатку Вялікай Айчыннай вайны (жн. 1941) прызваны ў Савецкую Армію. Скончыў Падольскае пяхотнае вучылішча (1942), удзельнічаў у баях пад Сталінградам. Пасля дэмабілізацыі (1944) загадваў аддзелам культуры ў рэдакцыі газеты «Звязда», працаваў адказным сакратаром рэдакцыі часопіса «Вожык», рэферэнтам у АН БССР. З 1959 член сцэнарнай калегіі, у 1967—72 галоўны рэдактар кінастудыі «Беларусьфільм». Як член дэлегацыі БССР удзельнічаў у рабоце XXIII сесіі Генеральнай Асамблеі ААН (1968). Абіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР у 1967—85. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Айчыннай вайны 2-й ступені, Дружбы народаў, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Знак пашаны, медалямі, Ганаровымі Граматамі Вярхоўных Саветаў БССР, Малдаўскай і Літоўскай ССР.

Першы верш М. Лужаніна «Звоніць восень» надрукаваны ў 1925 у часопісе «Чырвоны сцяг». Першая кніга вершаў «Крокі» выйшла ў 1928. Дзесяткі вершаваных зборнікаў, паэмы «Галасы гарадоў», на якую ёсць водгук А. Куляшова, «Як нараджаўся новы свет», «Лявоніха», успаміны, партрэты, нарысы, эсэ, крытычныя артыкулы, аповесці і апавяданні, сатырычныя і гумарыстычныя творы, вершы для дзяцей сведчаць аб нястомнай працы пісьменніка, шырокім дыяпазоне яго таленту, актыўнасці грамадзянскай пазіцыі. Для яго ранняй творчасці характэрны эмацыянальнае, рамантычна-ўзнёслае светаўспрыманне, услаўленне Радзімы, працы, гераізму народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Пасталенне паэтычнага мыслення, пашырэнне інтэрнацыянальнага кругагляду і ўдасканаленне вершаванага радка асабліва адчуваюцца ў паэзіі канца 50-х гадоў («Прасторы»). Спалучэннем грамадзянска-публіцыстычнага гучання і асабістага перажывання вызначаюцца кнігі вершаў апошніх дзесяцігоддзяў: «Росы на коласе», «Прага крыла», «Галасы пад выраем», «Паразмаўляй са мной, зямля» і інш. Высокія маральна-этычныя прынцыпы ўзаемаадносін паміж людзьмі, патрыятычныя пачуцці, усведамленне сваёй чалавечай годнасці, схільнасць да гумару, прыроджаная дасціпнасць беларускіх вяскоўцаў апаэтызаваны ў яго кнігах «Дванаццаць вячорных вогнішчаў» і «Людзі, птушкі, прастор». На іх старонках ажываюць вобразы выдатных людзей свайго часу, прыгадваюцца сустрэчы з К. Чорным, С. Дарожным, В. Казлоўскім, В. Харужай і інш. Уражанні ад паездкі ў Амерыку падаюцца ў кнізе «Рэпартаж з рубцом на сэрцы». Перакладае з рускай, польскай, украінскай і інш. моў. Аўтар сцэнарыяў мастацкіх фільмаў «Паўлінка» (па аднайменнай п'есе Я. Купалы; паст. у 1951), «Першыя выпрабаванні» і «Запомнім гэты дзень» (разам з А. Куляшовым; паст. у 1960 і 1967). М. Лужаніну прысвечаны дакументальны фільм «Незавершаная хата» (1992).

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 3-х т. Мн., 1968—1970. Т. 1. Вершы (1928—1966). Мн., 1968; Т. 2. Апавяданні вершам, прозаю. Мн., 1969; Т. 3. Колас расказвае пра сябе; Накіды партрэтаў. Мн., 1970. Рэц.: Б е р е з к и н Г. Стихи и время // Сел. газ. 1970. 25 июня.

Зб. тв.: У 4-х т. Мн., 1979—1981. Т. 1. Вершы; Паэмы, 1924—1954. Мн., 1979; Т. 2. Паэмы. Вершы (1955—1965). Проза. Мн., 1980; Т. 3. Падарожныя нізкі; Вершы, 1966—1973; Як нараджаўся новы свет: Паэма; Рэпартаж з рубцом на сэрцы. Мн., 1981; Т. 4. Кароткія аповесці; Апавяданні; Вершы і паэмы; Роздумы і турботы. Мн., 1981.

Выбр. тв. У 2-х т. Мн., 1960. Т. 1. Вершы (1926—1952); Т. 2. Паэмы; Апавяданні вершам. Рэц.: Б а р с т о к М. Паэзія шырокіх прастораў // ЛіМ. 1961. 21 лют.; Ш к р а б а Р. Радасць паэзіі // Беларусь. 1961. № 2.

1.2.

Крокі: Паэзія. Мн., 1928. Рэц.: Г а р о д н я А. // Полымя. 1928. № 7; Г л ы б о ц к і Т. Небяспечныя крокі // Літ. дад.да газ. «Сав. Бел». 1928. № 13; П л а ш ч ы н с к і Я. // Узвышша. 1929. № 3.

Неаплочаны рахунак: Паэма. Мн., 1930.

Новая ростань: Паэзія. Мн., 1930. Рэц.: П л а ш ч ы н с к і І. // Узвышша. 1930. № 7.

Аднагалосна: Вершы. Мн., 1931.

Галасуе вясна за вясну: Паэзія. Мн., 1931. Рэц.: Г л е б к а П. [Максім Лужанін. Галасуе вясна за вясну] // Кніга масам. 1932. № 2—3.

Кастрычнікам! Ліпенем! Маем!: Паэзія. Мн., 1931. Рэц.: П р а т а с е в і ч М. // Маладняк. 1931. № 10.

Галасы гарадоў: Матэрыялы на паэму. Мн., 1932.

Першамайская вуліца: Паэзія. Мн., 1932.

Шырокае поле вайны: Вершы. Мн., 1945. Рэц.: К л и м к о в и ч М. Широкое поле войны // Сталин. молодежь. 1945. 29 авг.; К у д р е й к о А. Солдатский дневник // ЛГ. 1947. 13 июля; П я т р о ў В. Паэзія ваенных дзён // Звязда. 1945. 29 ліп.; Ч а б о р М. Вершы пра Айчынную вайну // Беларусь. 1945. № 5.

Вершы для дзяцей. Мн., 1948. Рэц.: Б у р ь я н Б., В о р о н о в В. Три книги для детей // Сталин. молодежь. 1948. 14 апр.

Поступ: Вершы і паэма. Мн., 1950. Рэц.: Г л е б к а П. Бясспрэчны поступ наперад // Беларусь. 1951. № 3.

Святло Радзімы: Вершы і паэмы. Мн., 1952. Рэц.:

П я т р о ў М. Творы аб Радзіме // ЛіМ. 1953. 1 мая; Т и т о в К. Созерцательная поэзия // Сов. Бел. 1953. 21 мая.

Моваю сэрца: Вершы. Мн., 1955. Рэц.: Б а р с т о к М. Лірыка М. Лужаніна // Звязда. 1958. 15 жн.; П е т у х А. Вершы, якія ідуць ад сэрца // Калг. жыццё. 1956. 15 ліп.; У с і к а ў Я. «Моваю сэрца» // Беларусь. 1956. № 4.

Народны паэт Беларусі Якуб Колас. Мн., 1956 / Сааўт. К. Чорны.

Прасторы: Кніга паэзіі. Мн., 1958. Рэц.: Б а р с т о к М. Лірыка М. Лужаніна // Звязда. 1958. 15 жн.; Б о й к о В. С людьми заботою одной... // Сов. Бел. 1958. 3 сент.; К л ы ш к а А. Прасторы паэзіі // ЛіМ. 1958. 19 ліп.

Сілівон на дачы: Гумар. Мн., 1958. (Б-ка Вожыка).

Хто робіць пагоду: Паэма-казка. Мн., 1960. Рэц.: П і я т у х о ў с к а я Р. І для маленькіх і для дарослых // Беларусь. 1960. № 8; Р а з а н а ў І. Добры прыклад разумнай і вясёлай выдумкі // Нар. асвета. 1960. № 11.

Вачыма часу: Успаміны, накіды партрэтаў, артыкулы. Мн., 1964. Рэц.: Б а з а р э в і ч М. Вачыма сучасніка // Звязда. 1965. 17 чэрв.; Б о г а н У. Пра час, пісьменнікаў і сябе // ЛіМ. 1965. 2 лют.; Б у г а ё ў Д. Жывое слова пісьменніка // Полымя. 1965. № 1; Б у р ' я н Б. Адзіны крытэрый — праўда // Беларусь. 1965. № 4.

Колас расказвае пра сябе. Мн., 1964. Рэц.: А й з е н ш т о к И. Книга о живом Коласе // Неман. 1964. № 5; Б а з а р э в і ч А. Народны паэт пра сябе // Звязда. 1964. 4 жн.; Б а з а р э в і ч М., С а в і ц к і А. Найярчэйшая кветка ў вянку... // Чырв. змена. 1965. 9 снеж.; Б я р о з к і н Р. А ты — вечна жывы // Мін. праўда. 1965. 8 студз.; Я г о ж. З намі размаўляе Колас // Беларусь. 1964. № 9; К а з е к а Я. Колас пра сябе // Полымя. 1964. № 3; К е й з а р а ў А. Добрая кніга // Наст. газ. 1964. 28 кастр.; Я г о ж. Добры твор аб народным паэце // Гомел. праўда. 1964. 22 ліп.; Л е а н і д а ў Г. Вялікая дарога // Віцеб. рабочы. 1964. 16 мая; С а б а л е н к а Э. Новая сустрэча з Коласам // Чырв. змена. 1964. 24 снеж.; С а д к о М. Жывы вобраз народнага паэта // Голас Радзімы. 1965. № 32; С о л о в е й Л. Гражданин, художник, боец // Сел. газ. 1964. 30 дек.; Ш к р а б а Г. Уроки жизни и мастерства // Сов. Бел. 1964. 16 дек.

Дванаццаць вячорных вогнішчаў: Дакум. запіскі, навелы, замалёўкі. Мн., 1968.

Росы на коласе: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: Г н і л а м ё д а ў У. Шматграннасць // Полымя. 1974. № 4. Дружба народов. 1974. № 10; К а м е й ш а К. Яшчэ адна ступень узлёту... // Звязда. 1976. 23 вер.; К о б р ы н У. Зямнога непакою абуджэнне // ЛіМ. 1976. 12 ліст.; М а р ц і н о в і ч А. З вышыні неспакойнага веку // Мін. праўда. 1974. 8 сак.

Рэпартаж з рубцом на сэрцы. Мн., 1973. Рэц.: Ф і л і м о н а ў М. Споведзь узрушанага сэрца // Полымя. 1973. № 9; Ф і л і п о в і ч У. Канвеер жорсткасці // Наст. газ. 1974. 19 чэрв.

Прага крыла: Паэзія. Мн., 1974. Рэц.: Б а р д и я н В. Судьба и характер // Сел. газ. 1976. 29 сент.; К а м е й ш а К. Яшчэ адна ступень узлёту... // Звязда. 1976. 23 вер.; К о б р ы н У. Зямнога непакою абуджэнне // ЛіМ. 1976. 12 ліст.; Л а з а р у к М. «І крыла дужэе ўзмах» // ЛіМ. 1974. 20 снеж.; М а р ц і н о в і ч А. І крыла дужэе ўзмах... // Звязда. 1975. 4 лют.; Я ў с е е ў Р. Кожнаму слову іспыт // Беларусь. 1975. № 4.

Як нараджаўся новы свет: Паэма. Мн., 1975.

Людзі, птушкі, прастор: Апавяданні, абразкі. Мн., 1976.

Лявоніха: Вершы і паэмы. Мн., 1977. Рэц.: З а г о р с к а я Н. Акрыленасць песні // ЛіМ. 1977. 30 снеж.; Г н і л а м ё д а ў У. «Я свой радок на сэрцах важу...» // ЛіМ. 1978. 17 ліст.; К а м е й ш а К. Слухаючы свет // Звязда. 1978. 9 чэрв.; М а р ц і н о в і ч А. Адказнасць перад часам // Беларусь. 1978. № 5; Я г о ж. Вяртаючыся да вытокаў // Мін. праўда. 1978. 14 ліст.

З ранку да вечара: Роздумы; Водгукі; Накіды партрэтаў. Мн., 1978. Рэц.: А. Л. Напісанне і вымаўленне // Ніва. 1981. 29 ліст.; Б а з а р э в і ч М. З думаю пра будучыню // Беларусь. 1980. № 1; Н я х а й М. Крытычны талент паэта // Звязда. 1978. 18 ліп.; Т ы ч ы н а М. Вачыма часу // Полымя. 1979. № 10.

Галасы пад выраем: Кніга паэзіі. Мн., 1980. Рэц.: Б а з а р э в і ч М. Ад роднай зямлі // Чырв. змена. 1982. 9 кастр.; Г о р о д н и ц к и й Е. Утверждая идеал человечности // Сел. газ. 1982. 15 сент.; М а р ц і н о в і ч А. Памяць сэрца і душы // Беларусь. 1980. № 8; М і ш ч а н ч у к М. «Бачу шлях праз маланкі» // ЛіМ. 1980. 25 крас.; Р а з а н а ў І. Прыспешваючы імклівы час // Звязда. 1982. 16 лют.; С о б а л ь В. З сэрцаў, адкрытых людзям // Віцеб. рабочы. 1982. 24 ліст.

Колас расказвае пра сябе. Аповесць-эсэ. Мн., 1982.

Песня з леснічоўкі; Маленства Я. Коласа: Апавяданні. Мн., 1982. Рэц.: К а в а л ё ў П. Пра кніжку маленькую // ЛіМ. 1982. 12 ліст.

Сустрэчы: (Да 100-годдзя Я. Купалы і Я. Коласа). Мн., 1982. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Паразмаўляй са мной, зямля: Паэзія. Мн., 1983. Рэц.: Х в а л е й Я. «Раздаю залатыя засекі да зерня...» // Звязда. 1984. 7 жн.; Ш ы р ы н Л. «Паразмаўляй са мной, зямля» // Мін. праўда. 1984. 5 кастр.

Як нараджаўся новы свет. Мн., 1984. Рэц.: Б о л д а к Д. // ЛіМ. 1984. 28 снеж.

Вярнуся ветрам: Лірыка, гумар, сатыра. Мн., 1987.

Трое. Аповесці, апавяданні, эсэ. Мн., 1989.

1.3.

1925. Звоніць восень...: [Верш] // Чырв. сцяг. № 7; На нівах: [Верш] // Бел. вёска. 18 снеж.; Першая песня: [Верш] // Сав. Бел. 15 ліст.; Раніца: [Верш] // Там жа. 29 ліст.; Камсамолцы: [Верш] // Там жа. 6 снеж.

1926. «Імклівіцца прасіннем галубень»: [Верш] // Маладняк. № 2; Беларусі: [Верш] // Там жа. № 3; «Па шляхах іду...»: [Верш] // Там жа. № 5; Багун: Апавяданне // Там жа. № 7—8; «Адцвілі і завялі сады...»: [Верш] // Мalады араты. № 6; Звон вясны; Вясна; Веснавое: [Вершы] // Там жа. № 9; «Спавівалiся водарам дзіўным сады...» [Верш] // Там жа. № 18; «Гаварылі — на сонцы плямы»: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 1; «І восень хіліцца на дол»; «У Беларусі радзіўся і рос»: [Вершы] // Там жа. № 3; Сцелюцца, звоняць сняжынкі: [Верш] // Там жа. № 5; Ліст з вёскі: [Верш] // Сав. Бел. 16 мая; «Дзе пяскамі сінь варожыць»: [Верш] // Там жа. 30 мая; «Забруіўся, звініць пакос»: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; Не страчу я свае пуціны: [Верш] // Там жа. 15 жн.; «Я помню, ты была яшчэ дзіця»: [Верш] // Там жа. 26 вер.

1927. Разгані над брывямі смугу...: [Верш] // Маладняк. № 2; «Ветры, вятры!..»: [Верш] // Там жа. № 3; Скрыжаваліся сцежкі: [Верш] // Там жа. № 5; Ці мне песняй звінець у трысці...: [Верш] // Полымя. № 5; Загубіла шыпшына залатыя пялёсткі; Пакуль жыву — не згіну ў тумане: [Вершы] // Узвышша. № 1; І здаецца радзіма: [Верш] // Там жа. № 2; Чаканне: [Верш] // Там жа. № 3; Дома: [Верш] // Там жа. № 4; Да 10-й гадавіны Кастрычніка: [Верш] // Там жа. № 5; Паштавік: [Верш] // Чырв. краіна: Дад. да газ. «Сав. Бел.». № 2; «Зноўку ціхае золата»: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 8—9; Ліст з вёскі: [Верш] // Там жа. № 10—11; Абсыхаюць платы: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Кастрычнік: [Верш] // Бел. вёска. 7 ліст.; Вясна: [Верш] // Сав. Бел. 17 крас.; Заходняя Беларусь: [Верш] // Там жа. 23 крас.; Савецкай Беларусі: [Верш] // Там жа. 22 мая; «... Я пайду ў вясну маладую...»: [Верш] // Там жа. 24 вер.; «Ноч пахіліцца ў смутку апошніх гадзін...»: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; Беспрытульны: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; Пятрусю Глебку: [Верш] // Чырв. змена. 3 крас.

1928. Кастрычнік: [Верш] // Дэкламатар. II. Мн.; Ростань: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 15 чэрв.; Альтанка: Апавяданне // Там жа. 4 ліст.; Гоманы снежнай белі: [Вершы] // Узвышша. № 1; Шыпшына: Апавяданне // Там жа. № 2; Рабінавае шчасце: Паэма // Там жа. № 3; Госці: Апавяданне; Змрокам; Гульня; Непатрэбны верш: [Вершы] // Там жа. № 5; Беларусі: [Верш] // Чырв. краіна: Дад. да газ. «Сав. Бел.». № 4; Трактар: [Верш] // Чырв. сейбіт.

№ 1; Хлеб: [Верш] // Там жа. № 3; Вясковыя вандраванні: [Верш] // Там жа. № 4—5; Начныя думкі: [Верш] // Там жа. № 6—7; Жонка: [Верш] //Там жа. № 8; Маці: [Верш] // Там жа. № 9; Восень: [Верш]; Сена: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Беларусі: [Верш] // Там жа. № 12; З вёскі: Вершы // Звязда. 12 лют.; Пагранічнікі: [Верш] // Там жа. 26 лют.

1929. Беларусі: [Верш] // Профрух на Беларусі. № 15—16; Мяцеліца: Апавяданне // Узвышша. № 1; Ростані; Песня бадзёрасці: [Вершы] // Там жа. № 2; Случчына: Дарожныя нататкі // Там жа. № 3; Мініяцюры; Вясновы сігнал: [Вершы] // Там жа. № 4; Тры оперы [«Па Гётэ»; «Наогул»; «Мая»]: [Вершы] // Там жа. № 5; Словы без мелодыі: Нізка вершаў // Там жа. № 5; Вершы каляровага алоўка: Нізка вершаў; Бабіна лета: Апавяданне; «Пра дым фабрычны, які — я не знаю адкуль ідзе»: [Рэц. На кн.: Звонак А. Буры ў граніце. Мн., 1929] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Л. Трыер; Дваццаць чатыры гадзіны: [Верш] // Там жа. № 8; Салімонка: Паэма // Там жа. № 9—10; Мы: Моладзі: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 12 ліст.; Паход: [Верш] // Звязда. 17 вер.; Дні спаткання са зброяй: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Дарога: [Верш] // Сав. Бел. 3 лют.; Наша вясна: [Верш] // Там жа. 14 крас.; Паэтава дарога: [Верш] // Чырв. змена. 14 крас.

1930. Неаплочаны рахунак: Урывак з паэмы // Вясна. № 5; Узвышша. № 4—5; Звязда. 13 ліп.; Дом: [Верш] // Полымя. № 5—6; Перамога: [Верш] // Там жа. № 7; «Як барвова зіяюць агні...»; Галасуе вясна за вясну: [Вершы] // Узвышша. № 3; Дні спаткання са зброяю: [Цыкл вершаў] // Там жа. № 6; Новы верш; Ліст з-за мяжы: [Вершы] // Там жа. № 7; Слівень паказвае рогі; Смешная геральдыка: [Вершы]; Думкі пра паэзію Валерыя Маракова // Там жа. № 8; Дзень гневу; Дужасць; Справы, што вымагаюць разліку: [Вершы] // Там жа. № 9—10; За бальшавіцкую прыборку: [Верш] // Чырв. Бел. № 15; У раёне суцэльнай калектывізацыі: [Нарыс] // Сав. Бел. 11 сак. / Сааўт. Я. Шкадарэвіч; Першамайская вуліца: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1931. Рамонт: [Верш] // Другая бальшавіцкая. Мн.; Хлеб: [Верш] // Рытмы Перамогі. Мн.; Маладосць: Лірычны цыкл // Узвышша. № 4; Рух таварных цягнікоў: [Верш] // Там жа. № 6—7; Галасы гарадоў: Паэма // Там жа. № 8, 9, 10, 11—12; Рамонт: [Верш] // Чырв. Бел. № 1; Коўзанка: [Верш] // Там жа. № 4; Пра нашу прафесію: [Верш] // Там жа. № 16; Зварот да Рамэна Ралана і Бернарда Шоу: [Верш] // Там жа. № 19; Першамайская вуліца: [Верш] // Сав. Бел. 1 мая; За савецкую нашу: [Верш] // Чырв. змена. 11 кастр;.; Таварыш Вера: [Урывак з паэмы «Галасы гарадоў»] // Там жа. 22 ліст.

1932. Беспрытульны: [Верш] // Партыя, слухай. Мн.; Законам агню: [Верш] // Беларусь калгасная. № 1; Пасека: [Верш] // Іскры Ільіча. № 17, 18; Добрае навырасг: [Верш] // Чырв. Бел. № 15; Бальшавіцкаму штабу: [Верш] // Звязда. 30 студз.; Маладая наша Рэспубліка: [Паэма] // Там жа. 4 ліст.; Песня, далей па пяцігодцы! // ЛіМ. 15 мая; Вада вымагае ўвагі: [Нарыс] // Сав. Бел. 12 крас.; Самі адужылі ягоны паслужны спіс: [Нарыс] // Там жа. 4 мая.

1933. «Я думаў раз пад грозны бас...»: [Эпіграма] // Заклік. Кн. 1; Рэцыдывіст: [Верш] // Там жа. № 2; Спявай, прыбой: [Урывак з паэмы]; Думкі ўголас // ЛіМ. 18 студз.; Бальшавіцкая папраўка да геаграфіі: [Верш] // ЛіМ. 28 студз.

1936. Галасы гарадоў: Матэрыялы на паэму // Калоссе. Кн. 1(5).

1943. Шырокае поле вайны: [Паэма] // Беларусь. М.; Дарэмныя патугі; Абдураная кішка / Пад псеўд. Ал. Даведка // Партыз. дубінка. № 2; Дзе не з'явіцца германец / Пад псеўд. Ал. Даведка; Сабаковы прыгоды; Размова // Там жа. № 3; Адплата кату // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 75; Не вытрымаў нагрузкі; Вераўчаная закуска: [Вершы]; Бліц-паходы — цяжкія прыгоды // Там жа. № 77; Вы чулі? // Там жа. № 79; Рыдлёўка / Пад псеўд. Ал. Даведка; Таямнічы мост // Там жа. № 81; Дзявочая / Пад псеўд. Ал. Даведка; Фрыцава каханне // Там жа. № 82; Два парадкі: [Верш] // Там жа. № 89; Апошняя парада: [Верш] // Там жа. № 114 / Пад псеўд. Ал. Даведка.

1944. Прысяга: [Верш] // Беларусь. № 2; Прарыў: [Верш] // Там жа. № 6; Зварот на Радзіму: [З паэмы] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 131; Случчыне; Над Палессем; Малады снег; Крыніцы: [Вершы] // Звязда. 5 студз.; Песня ў лесе // Там жа. 25 жн.; Мае ўспаміны // Там жа. 29 жн.; Верш на крыві: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Сэрца Палесся // Там жа. 10 вер.; Танкіст: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Дзень Адбудовы // Там жа. 10 кастр.

1945. Навагодняя ноч: (Строфы з «Салдацкага штодзённіка») // Альманах. 2. Мн.; Штоночны абход: (Строфы з паэмы) // За шчасце Беларусі. М.; Л.; Танкіст: [Верш] // Беларусь. № 1; Твае радкі: [Верш] // Там жа. № 2; У чорным лесе, на прывале: [Верш] // Там жа. № 3; Патруль: [Верш] // Там жа. № 5; На стадыёне: [Верш] // Вожык. № 1 / Пад псеўд. Ал. Даведка; Гэты дзядзя, што на складзе: [Верш] // Там жа. № 5 / Пад псеўд. Ал. Даведка; Па дарозе дамоў; Спатканне з Мінскам; Наступнае; Пераможцы: [Вершы] // Полымя. № 2—3; Дарога на Берлін // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 139; Ад ракі да ракі даюць ходу прусакі / Пад псеўд. Ал. Даведка; Перамога // Там жа. № 140; Канстанцін Заслонаў: [Нарыс] // Віцеб. рабочы. 13 ліст. / Пад сваім прозв.; Штурм дота: [Верш] // Звязда. 23 лют.; Перамога: [Верш] // Там жа. 9 мая; Два салдаты: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Дом салдата: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; Ключы Берліна: [Верш] // ЛіМ. 1 мая; «Паўлінка» і яе вытлумачэнне ў тэатры // Там жа. 10 чэрв.; Сэрца паэта: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; На вызваленай зямлі: [Верш] // Там жа. 22 ліп.; В семье победителей // Сов. Бел. 3 июля; Літаратура перамогі / Сааўт. М. Танк; Пераможцы; Танкіст: [Вершы] // Сялян. газ. 8 ліп.

1946. Драч: [Верш] // Беларусь. № 7; Шарманка; Дзве вясны: [Вершы] // Там жа. № 9; Хітры вожык і ганарысты заяц: [Верш] // Бярозка. № 5—6; Вятрыска: [Верш] // Там жа. № 8—9; Снег: [Верш] // Там жа. № 12; Сямейнае шчасце: [Гумарэска] // Вожык. № 1—2 / Пад псеўд. Ал. Даведка; Сход: [Верш] // Там жа. № 9—10 / Пад псеўд. Ал. Даведка; Гадзюкі: [Верш] // Там жа. № 12; Вечная нязгода (Паводле народнай казкі): [Верш] // Там жа. № 13—14; Чалавек высокіх вартасцей: Нарыс; Наступнік; «Вуліцы ў слоце мокнуць...»; «Па гэтых воблаках вандроўных...»; Зварот; Дубок; Вільнянка: [Вершы] // Полымя. № 2—3; Першамайскае слова; Каля Брандэнбургскіх варот; Капітан авіяцыі; Васілёк; Дамоў: [Вершы] // Там жа. № 12; Дзетазабойцы // Піянер Бел. 30 студз.; На вызваленай зямлі; Патруль: [Вершы] // Сав. Радзіма. 21 крас.; Человек высоких достоинств // Сов. Бел. 3 февр.; Савецкаму народу: [Верш] // Сов. Бел. 8 мая; Дом салдата: [Верш] // Сялян. газ. 13 ліст.

1947. Родны горад: [Верш]; Спатканне з Мінскам // Роднай Маскве. Мн.; Замест прадмовы // Таўлай В. Выбранае: Вершы і паэмы. Мн.; Вярблюжы караван: [Верш] // Беларусь. № 5; Родны горад: [Верш] // Там жа. № 9; У трыццатую восень: [Верш] // Там жа. № 11; Дождж: [Верш] // Бярозка. № 8; Рай дзядзі Сама: [Верш] // Вожык. № 7: Слова мае Мікола Драч: [Верш] // Вожык. № 13, 14, 15, 22 / Пад псеўд. Мікола Драч; Казка аб рыбаках і рыбках: [Верш] // Там жа. № 16 / Пад псеўд. Мікола Драч; Якубу Коласу; Вандроўніцтва: [Вершы] // Полымя. № 1; Дождж; Грузавікі: [Вершы] // Там жа. № 10; Абяцанне: [Верш] // Звязда. 2 ліп.; У дзень Канстытуцыі: [Верш[// ЛіМ. 1 лют.; Перамога акцёра // Там жа. 21 чэрв.; Уладар беларускае песні // Там жа. 28 чэрв.; Нясталыя развязанні аб сталасці // Там жа. 16 жн.; Зварот з Мадуззэ: Урыўкі з паэмы // Там жа. 27 вер.; Зірнем у свет, сябры! // Там жа. 1 ліст.; Отец народа // Сов. Бел. 14 янв.; Айчынная марка: [Верш] // Там жа. 27 сент.

1948. Маладыя майстры: [Верш] // Беларусь. № 5; Кілаграм солі: [Верш] // Там жа. № 9; Першамай: [Верш] // Вожык. № 8 / Пад псеўд. Мікола Драч; Справаздача вясны: Апавяданне // Там жа. № 9; Песня

пра лётчыкаў: [Верш] // Там жа. № 14; Расказ звеннявой: [Верш] // Там жа. № 15; Танкіст на пабыўцы: [Верш] // Там жа. № 17; Два ўраджаі: [Верш] // Там жа. № 18 / Пад псеўд. Мікола Драч; Дар астурыйца: [Верш] // Полымя. № 5; У Разліве; Трываласць; Мы пасадзілі дрэвы: [Вершы] // Там жа. № 6; У Грэцыі: [Верш] // Там жа. № 7; Чалавек вялікага сэрца: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 1; Дарогамі шчасця // Звязда. 11 студз.; Галасуючы за Сталіна: [Верш] // Там жа. 13 студз.

1949. Пачатак; Танкіст; Штурм дота; Савецкаму народу; Грузавікі; Абяцанне; У Разліве: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Сэрца паэта: [Верш] // Янку Купалу. Мн.; Сёстры: [Верш] // Беларусь. № 1; Вечнае жыццё: [Верш] // Там жа. № 6; Сын Радзімы: Урывак з паэмы «Кладкі Градоўскага» // Там жа. № 9; Перад летам: [Верш] // Бярозка. № 6; У першы дзень сакавіка: [Верш] // Вожык. № 5 / Пад псеўд. Мікола Драч; Пра тараноў і іх сяброў: [Байка] // Там жа. № 6; Лён: Літаратурныя пародыі // Там жа. № 11 / Пад псеўд. М. Бусловіч; Цяжкая размова: [Верш] // Там жа. № 17; Камуністы, сыны камуністаў: [Верш] // Полымя. № 1; Пушкіну: [Верш] // Там жа. № 6; Вучні Леніна: [Верш] // Звязда. 24 студз.; Партыйнае заданне: (З паэмы «Кладкі Градоўскага») // Там жа. 19 чэрв.; Ноеў каўчэг: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Падзяка: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Шчасце маці: [Верш] // Там жа. 14 снеж.; Вялікі дзень: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Слова на другім з'ездзе ССП БССР // ЛіМ. 2 ліп.; Пушкін на беларускай мове // Там жа. 4 чэрв.; Тема послевоенного строительства в белорусской литературе // Сов. Бел. 19 июня.

1950. Дар астурыйца; Рай дзядзі Сама; Цяжкая размова; У Грэцыі; Ноеў каўчэг: [Вершы] // На варце міру. Мн.; Першы дэпутат: [Верш] // Беларусь. № 2; У калгасе «Наваселле»: [Верш] // Вожык. № 2; Рэактыўныя кавалеры: [Верш] // Там жа. № 7; Кладкі Градоўскага: Паэма // Полымя. № 1, 2. Рэц.: К о л а с Я. // Звязда. 1950. 25 крас.; Л а р ч а н к а М. Аб паэме Максіма Лужаніна «Кладкі Градоўскага» // ЛіМ. 1950. 15 ліп.; Майстэрства; На варце міру; Пасланне прэзідэнту; Сустрэчы: [Вершы] // Полымя. № 11; Карэі: [Верш] // Звязда. 1 кастр.; Савецкі просты чалавек: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Нерушимая дружба // Сов. Бел. 12 марта.

1951. К. Е. Варашылаву: [Верш] // Беларусь. № 2; Было гэта ў Беларусі: Паэма // Там жа. № 4; На граніцы: [Верш] // Полымя. № 4; Пісьменнік і мова // Там жа. № 6; Праца паэта // Там жа. № 10; Пісьмо нарвежцу: [Верш] // Звязда. 30 кастр.; На шчасце чалавека // Там жа. 31 кастр.; Акно: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Наша валоданне мовай // ЛіМ. 21 крас.; Подзвіг паэта // Там жа. 30 чэрв.; На мірных прасторах // Мін. праўда. 1 мая; Галоўная магістраль // Там жа. 6 ліст.; Источник вдохновенного труда // Сов. Бел. 9 февр.

1952. Правадыру; З імем Сталіна; Падзяка; Галасуючы за Сталіна: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Дар астурыйца: [Верш] // Мастацкае слова. Мн.; Дружба: [Верш] // Беларусь. № 4; Кніга маладых пісьменнікаў: [Рэц. на кн.: Н а с о н е ч н ы х сцежках. Мн., 1952] // Там жа. № 10 / Пад псеўд. М. Бусловіч; Не ламайце камедыі!: [Верш] // Вожык. № 1; Табуншчык: Песня // Там жа. № 10; Ліпеньскі цвет: [Верш] // Полымя. № 1; Горад мой!: [Верш] // Там жа. № 3; На новых прасторах: Паэма // Там жа. № 10; Святлана: Паэма // Звязда. 3 лют.; На параходзе «Янка Купала»: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Вялікая школа: [Верш] // Там жа. 27 ліп.; Слаўнаму юбіляру // Там жа. 15 ліст.; Подпіс: [Верш] // ЛіМ. 19 студз.; Гневу меж няма!: [Верш] // Там жа. 30 крас.; На новых прасторах: (Урывак з паэмы) // Там жа. 20 вер.; На вышэйшую ступень: Насустрач XIX з'езду ВКП (б) // Мін. праўда. 6 вер.; У адноўленым горадзе: (Урывак з паэмы) // Там жа. 5 кастр.; Слаўнае сямідзесяцігоддзе // Піянер Бел. 20 ліст.; Годы созидания // Сов. Бел. 1 янв.

1953. У пачуцці адзінае сям'і: [Верш] // Беларусь. № 3; Віцеб. рабочы. 9 сак.; Сов. Бел. 8 марта; Ты з намі, таварыш Сталін!: [Верш] // Вожык. № 5; Сілівон на дачы: [Верш] // Там жа. № 14; Мора сініх ільноў: [Верш] // Маладосць. № 3; Наша жыта; Пчаляр: [Вершы] // Там жа. № 4; Найдарожшыя словы: [Верш] // Полымя. № 2; Расквітацца з разявацтвам: [Верш] // Звязда. 29 сак.; Дарагія рысы: [Верш] // ЛіМ. 11 крас.; Каб добрым успомнілі: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Крывавыя лаўры: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; Пчаляр: [Верш] // Літ. газ. 18 чэрв.

1954. Сілівон на дачы; Тобі і розгі: [Вершы] // Размова па шчырасці. Мн.; Запрашэнне на Нарач; Дзяўчына; Чаканне: [Вершы] // Беларусь. № 9; Пацалунак: [Верш] // Вожык. № 4; Тапалі: [Верш] // Там жа. № 17; З асенняга падарожжа; Права на верш; Мы ў парк прыйшлі; Яблыня: [Вершы] // Маладосць. № 9; [Рэц. на новы спектакль тэатра імя Я. Купалы «Выбачайце, калі ласка!»] // ЛіМ. 20 лют.; Аб тым, што нас хвалюе: Прамова на 3 з'ездзе пісьменнікаў БССР // Там жа. 2 кастр.; Невычэрпны талент // Там жа. 20 ліст.; Слово о дружбе // Сов. Бел. 16 янв.; Предисловие к книге // Там жа. 14 сент.

1955. Прамова на III з'ездзе пісьменнікаў БССР // Трэці з'езд савецкіх пісьменнікаў БССР. Мн.; Праца паэта; На параходзе «Янка Купала»: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Па слядах маленства; Казачны варыянт утварэння палескіх рэк; Хвалі ідуць да чалавека; Новыя раздзелы з работы «На новых прасторах» // Беларусь. № 8; Асцярожны крытык: [Верш] // Вожык. № 3; Някепскі хлопец: [Верш] // Там жа. № 4; Савецкі просты чалавек: [Верш] // Там жа. № 23; У гасцініцы; Я выбраўся; Ведрыца: [Вершы] // Маладосць. № 10; У нашых сяброў; Новы дзень Чэхаславакіі: (З запісной кніжкі турыста) // Звязда. 6, 27, 30 ліст.; Непахісная воля чалавека-волата // ЛіМ. 26 сак.; Мужнасць сэрца // Там жа. 24 вер.; Сустрэча; На кургане Віткаў; Мараўская песня; Частка расставання: [Вершы] // Там жа. 12 ліст.; Вястун свабоды і дружбы // Мін. праўда. 26 ліст.

1956. Для шчасця народа; Подпіс; Някепскі хлопец: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Якуб Колас: [Некралог] // Нева. № 9; Маладосць таленту: [Натат-ка-успамін] // Полымя. № 3; Партыі: [Верш] // Звязда. 14 лют.; Сіла смеху // Там жа. 20 сак.; Мая спадарожніца: [Верш] // Там жа. 1 мая; Размова з дачкою: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Большой мастер белорусской прозы // ЛГ. 19 июля.

1957. Салдацкі штодзённік // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Жаночае сэрца; Айчынная марка: [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Ручай; Вадаспад; Куст; Радкі мае; Роздум; Стукну-грукну ў дзверы сенечныя; Як за рэчкаю за быстраю: [Вершы] // Беларусь. № 1; Я верую ў вецер эпохі: [Верш] // Там жа. № 12; Усюдыход: [Верш] // Вожык. № 12; Шчасце працы // За вярт. на Радзіму. № 34; Зварот маладосці: [Верш] // Маладосць. № 10; Страничка истории: К 75-летию со дня рождения Я. Купалы // Нева. № 7; У Кастрычніку; Злата Улічка; Мастак; Жар-птушка; Дубы; Каменнае сэрца: [Вершы] // Полымя. № 2; Хадок: Апавяданне вершам // Там жа. № 4. Рэц.: Ш а б л і н с к і П. Цікавае вершаванае апавяданне // Віцеб. рабочы. 14 чэрв.; ЛіМ. 29 чэрв.; Праводзіны; У Татрах; У вагоне; На ўсходзе сонца; Сустрэча; На стыку гор; Піва; «Каб я па табе не занудзіўся...»; Я хацеў; На сцежцы Пушкіна; А песня адна; «Вясна павеяць падгадае...»; «Ад браку паўнаты сардэчнай...»; «Сонцу вокны расчыняла...»; Гусі-лебедзі; Тост: [Вершы] // Полымя. № 9; О мастерстве Янки Купалы // Сов. Отчизна. № 4; Жывыя рысы Ільіча: [Паэма] // Звязда. 22 крас.; Расіі: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Вечны подзвіг міру: [Верш] // ЛіМ. 3 жн.; Якуб Колас // Правда. 16 нояб.; Счастье в труде // Сов. Бел. 1 мая.

1958. Жывыя рысы Ільіча: [Паэма] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Кузьма Чорный // Чорный К. Избранное. М.; «Паўлінка» і яе вытлумачэнне ў тэатры // Янка Купала ў беларускім мастацтве. Мн.; Дзень прыбывае; У падарожжы; Сямёра: [Вершы] // Беларусь. № 6; Вечар самадзейнасці: [Верш] // Вожык. № 7; Гусіная чарада; Ноч на цеплаходзе; Старыя таварышы; Водгукі баёў; Матчын клопат; Апошняя куля; Поле; Мамаеў курган; На Сталінградскай лесвіцы; «Па кветніках...»; «Някепска жывём...»; Перуны; «Еду, еду, трактам бой-

ным...»; Нечаканая акалічнасць; «Усё мінае...»: [Вершы] // Полымя. № 6; «Аралі мы поле...»; Сустрэчы з сябрамі: [Вершы] // Там жа. № 11; «Хай з высілкамі...»; Партызанская песня: [Вершы] // Там жа. № 12; Моцная дружба: [Верш] // Звязда. 20 мая; Рака Замбезі: [Верш] // ЛіМ. 20 жн.; Беларускаму народу: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Секретарь райкома // Правда. 19 янв.; Радость // Сов. Бел. 24 дек. / У сааўт.

1959. Цяжкая размова: [Верш] // Антырэлігійныя вершы беларускіх паэтаў. Мн.; Тварэц бессмяротнай кнігі // Вялікі пясняр беларускага народа. Мн.; Буйнейшы мастак-рэаліст; Невычэрпны талент // Кузьма Чорны. Мн.; Малады месяц; Гаворка з дзядамі; «Даўно, калі ў маім світанні...»; Падсалавей: [Вершы] // Беларусь. № 1; Людзі ходзяць цераз мост: [Верш] // Вожык. № 4; Мая ручаіна: [Паэма] // Там жа. № 15; Полымя. № 8; Звязда. 30 ліп.; Горад мой!: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 10; Дзень прыбывае: [Верш] // Там жа. № 26; Драч: [Верш] // Там жа. № 87; Як нарадзіўся новы свет: [Урывак з паэмы] // Маладосць. № 11; Хто робіць пагоду: Нібыта казка: [Верш] // Полымя. № 4; Рэц.: К л ы ш к а А. Людзі робяць пагоду... // ЛіМ. 1959. 13 чэрв.; Прамова на IV з'ездзе пісьменнікаў Беларусі 13 лютага // Віцеб. рабочы. 15 лют.; Нататкі пра Бёрнса // ЛіМ. 24 студз.; Вялікі польскі паэт // Там жа. 5 вер.; Крылья великого творчества // Сов. Бел. 1 янв.

1960. Вясна: [Верш] // А гармонік грае, грае. № 3; Хадок: [Верш] // Голас Радзімы. № 12; Камуністы — сыны камуністаў: [Верш] // Там жа. № 15; Чырв. змена. 17 лют.; У зеніце // ЛіМ. 2 снеж.; «Галасы гарадоў»: [Урывак з паэмы] // Мін. праўда. 13 вер.

1961. Смешная геральдыка; Драч; Вільнянка; Трывaласць; Права на верш; Запрашэнне на возера Нарач; Мараўская песня; Ручай; Куст; Я хацеў; Партыі; Вясновая раніца; У Кастрычніку; Старыя таварышы; Праводзіны; На сцежцы Пушкіна; Апошняя куля; На ўсходзе сонца; Перуны; Ноч на цеплаходзе; Замбезі; Касьба; Дзень прыбывае; Беларускаму народу: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Ноеў Каўчэг: [Верш] // Бог і людзі. Мн.; Расіі; На Сталінградскай лесвіцы; У Разліве: [Вершы] // Вянок дружбы. Мн.; Валянцін Таўлай // Таўлай В. Творы. Мн.; Сардэчнае і глыбокае дзякуй // Голас Радзімы. № 15—16; Юбілейны гімн барадзе: [Верш]; Пародыя на многае / Пад псеўд. Ал. Даведка // Полымя. № 2; Чутны свету // Там жа. № 3; «Нас не раджалі камуністамі...»; «Сябры кладуцца на спакой...»; Дождж; Вішнёвага дрэва галіна; Па-над светам вясна; Голас зямлі; «Якія ў свеце долі ёсць?»; Ад паводкі да паводкі; Галінка і ялінка; Английская баллада; Таварыш Куба; «Аб слова ўдарылася слова...»: [Верш] // Там жа. № 11; Расіі: [Верш] // Калг. праўда. 12 жн.; Вецер з Конга: [Верш] // ЛіМ. 3 сак.; Уста народа // ЛГ. 9 марта; Сябры кладуцца на спакой: [Верш] // Ніва. 17 снеж.

1962. Подпіс; Хлапчук; Перад будучыняй: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Экзамен; Праводзіны: Памяці Якуба Коласа: [Вершы] // Жыццё для народа. Мн.; Якуб Колас // Колас Я. Мой дом. М.; Вечар самадзейнасці: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.; Салавей: З кнігі апавяданняў пра Я. Коласа // Бярозка. № 10; Пантаплёвая пошта: [Верш] // Вожык. № 5; Дарагія нашы сучаснікі // Голас Радзімы. № 65; Шляхам жыцця: Успаміны // Полымя. № 6; Сов. Бел. 20 июня [Скароч.]; Колас расказвае пра сябе // Полымя. № 9—12; Дзяўчына і сонца: [Верш] // ЛіМ. 13 лют.; Свет хараства і працы // Там жа. 6 ліп.; Малады неспакой: Урывак з кнігі «Колас расказвае пра сябе» // Там жа. 2 ліст.; Пра маразы: [Верш] // Ніва. 14 студз.; «Якія ў свеце долі ёсць?»: [Верш] // Там жа. 21 студз.; Вясновыя дажджы: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Вясна // Піянер Бел. 26 кастр.; Дорогой жизни // Сов. Бел. 20 июня; Наш поступ: [Верш] // Чырв. змена. 6 ліст.

1963. У кастрычніку; Партыі: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Сілівон на дачы: [Верш] // Пад корань. Мн.; Гэтак яно і рабілася // Пяцьдзесят чатыры дарогі: Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Полымя. № 5; Дождж: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; «Нам» то «нам» ды ўмей і сам [Вершаваны фельетон] // Вожык. № 5; Дзень прыбывае: [Верш] // Голас Радзімы. № 32; Сценарий ждет режиссера // Искусство кино. № 2; Лёс пісьменніка і твора // Полымя. № 3; Любіць рэчаіснасць, жыць ёю // Звязда. 24 сак.; Лірычныя адступленні: [Раздзелы з кнігі «Колас расказвае пра сябе»] // Там жа. 25, 30 крас.; Месца ў паэтычным страі: Па старонках першых кніг // ЛіМ. 11 чэрв.; З свайго часу — у будучыню // ЛіМ. 19 ліп.

1964. Чутны свету // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн.; Бацькава сэрца: Апавяданне // Беларусь. № 12; Гордасць: [Верш] // Бярозка. № 4; Цікаўныя грыбы: Апавяданне // Там жа. № 12; Ці вы чулі?: [Верш] // Вожык. № 9; Дзень прыбывае: [Верш] // Голас Радзімы. № 25—26; [Уст. слова да паэмы А. Куляшова «Хлопцы апошняй вайны» ў пер. Н. Кісліка] // Неман. № 1; Вобраз юнака: Успаміны // Полымя. № 5; Верабей і кошка; Бронька; Злосны сабака; Удоўчына гняздо; Адкладзеная аперацыя; Матчына крыло: Апавяданні // Там жа. № 6; Пошукі будучыні // Там жа. № 7; З агню і прамення // Там жа. № 10; Писатели Белоруссии о Кобзаре: [Нарыс] // Знамя юности. 28 марта; Удоўчына гняздо: Апавяданне // ЛіМ. 16 чэрв.; Скарбы мовы невычэрпныя // Там жа. 11 вер.; Бацькава сэрца: Апавяданне // Там жа. 15 снеж.; Праснягі: [Верш] // Ніва. 12 студз.

1965. З новай кнігі: «Гэта першая кніга, якую складаў...»; «Белы снег зыбаецца...»; «Не першы дзень, не першы год...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Гарох: [Верш] // Бярозка. № 7; Бессаромны Трубкін: Апавяданне // Вожык. № 4; Музычная скрыпка: [Апавяданне] // Там жа. № 9; Алежка: Апавяданне // Там жа. № 11; Гітара: Апавяданне // Там жа. № 13; Субота: Апавяданне // Полымя. № 8; Расіі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 студз.; Знамя юности. 10 янв.; Слухаючы Шырму: [Верш] // ЛіМ. 23 крас.; Гэта першая кніга: [Верш] // Там жа. 22 чэрв. Малады талент // Мін. праўда. 6 ліп.; Наша маці, Расія: [Верш] // Сов. Бел. 9 янв.

1966. Перамога: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Максим Горецкий // Горецкий. М. Виленские коммунары: Роман-хроника; Тихое течение: Повесть. М.; Хто робіць пагоду: Урыўкі з кнігі // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Радыё ўсім: Літаратурны сцэнарый // Полымя. № 3 / Сааўт. А. Куляшоў; Нататкі пра сучасную паэзію // Там жа. № 7; Пачатак змовы: Урывак з кінасцэнарыя «Радыё ўсім» // ЛіМ. 18 лют. / Сааўт. А. Куляшоў; Патрэбен краязнаўчы часопіс // ЛіМ. 9 мая / У сааўт.; Жывое сэрца паэзіі // Там жа. 17 мая; Свет Купалы // Там жа. 7 чэрв.; Штрихи к портрету // ЛГ. 16 авг.; Салавей: Урывак з кн.: «Колас расказвае пра сябе» // Наст. газ. 2 лют.

1967. Вожык і заяц (З народнага); Якія бываюць дажджы і што яны робяць (З паэмы «Хто робіць пагоду); Снег: [Вершы] // Арлянятам: Анталогія бел. сав. дзіцячай літ. У 2 т. Мн. Т. 1; У роднай сталіцы: [Верш] // Горад і годы. Мн.; Горад на Дзвіне: З паэмы «Як нарадзіўся новы свет» // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Якуб Колас // Колас Я. Стихотворения. Мн.; У Кастрычніку; Партыі; Жывыя рысы Ільіча: [Вершы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Памазок // Голас Радзімы. № 37; Дванаццаць вячорных вогнішчаў: (Кніга пра час і людзей) // Полымя. № 7, 8; Незабыўныя сустрэчы: [Раздзел з кнігі «Колас расказвае пра сябе»] // Звязда. 3 ліст.; Шляхі да мора: Раздзелы з паэмы «Як нараджаўся новы свет» // ЛіМ. 21 крас.

1968. Дождж: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Недзе, нешта...: [Верш] // Вожык. № 4; Паэзія года // Полымя. № 5; Смерць камісара; Зноў да раняя...; Трэцяя вясна...; Сапёр; Паўтыдня цягнуўся састаў...; Размова вачмі; Апошнія дні ў войску: [Вершы] // ЛіМ. 9 мая.

1969. Кансервы агню; «Я на руках малую гушкаю...»; «Дзесьці бліскае... Сварыцца гром...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Жывыя рысы Ільіча: Паэма; У Кастрычніку: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Маладая руплівасць // Глебка П. Зб. тв. у 3 т. Мн. Т. 1; Даўнія прыгадкі: [Вершы] // Беларусь. № 11; Камуністы, сыны камуністаў: [Верш] // Бярозка. № 7; На заставе: [Верш] // Там жа. № 11; Старадзяроў; Малітва гультаёў; Іхняя драма; Мышыны клопат; Даўні малюнак: [Вершы] // Вожык. № 21; Вуж: Ліст малому сябру // Вясёлка. № 10; Драч: [Верш] // Голас Радзімы.

№ 45; Па дарогах Купалы: [Паэма] // Маладосць. № 11; З няблізкай вандроўкі: Світанне; Замест прадмовы; Рыбны рынак у Нью-Йорку; Пад сінім дахам; Акіян; Перасяленцы; «Ушанован моцна ён...»; «Калі я гляну з сумнага пагорка...»; Звон незалежнасці; «Усё памірае, і людзі...»; Дарожны куфар Джорджа Вашынгтона; Маці; Нарачанскі вецер; «Прайшла дзяўчына... Лёгкі жаль...»; «Мусіць, тут удачы многа...»; «Сцежка вяла і далей...»; «Я знаю, што такое мукі...»; «Як цяжка засынаць у горадзе чужым...»; «Калі ў часу ёсць вочы...»; Чорнаму таварышу; «Гэта ты прыслала рана мне...»; Дахаты: [Вершы] // Полымя. № 4; Горад мой: [Верш] // Вяч. Мінск. 3 ліп.; Прага крыла: [Верш] // Звязда. 2 ліст.; Світанне; Перасяленцы; Калі я гляну з сумнага пагорка...; Чорнаму таварышу; Гэта ты прыслала рана мне...: [Вершы] // ЛіМ. 8 крас.; Сустрэча на поўдні з беларускай бярозай; Гаючая вада: [Вершы] // Там жа. 31 кастр.; Расстанне// Там жа. 23 снеж.

1970. Край мой: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; Драч: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Матчын дом: (Урывак з паэмы) // Голас Радзімы. № 19; Зброяй смеху // Там жа. № 46; Матчын дом: Паэма // Полымя. № 2; Успамін: «Па ўсёй палескай старане...»; «Цяпер яны спагады просяць!...»; «І самалёты прабамбілі...»; Маці; Дождж; Красавік, 1945: [Вершы] // Там жа. № 5; З новай кнігі: [Вершы] // Там жа. № 11; Дом 1 з'езду РСДРП: [Верш] // Помнікі гісторыі і культуры Бел. № 1; Тост: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Вяч. Мінск. 24 снеж.; Пры вытоках будучыні // ЛіМ. 17 крас.; Праздник кино // Сов. Бел. 13 мая; Оружием смеха // Там жа. 12 нояб.

1971. З няблізкага падарожжа; У Філадэльфіі; «Амерыка спраўляе Хрыстова нараджэнне...»; «За штатам штат...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Права на верш; Роздум: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Калі з надзейнымі сябрамі: [Верш] // Бярозка. № 4; Сілівон на пенсіі: [Урыўкі з сатыр. паэмы «Сілівон на дачы»] // Вожык. № 7; Грак і кот: Казачка без маралі // Там жа. № 16; «На слова абаперціся душой...»: [Інтэрв'ю] // Вяч. Мінск. 15 крас.; Новым светам у новым часе // ЛіМ. 3 снеж.; Кондрату Крапиве — 75 лет // ЛГ. 10 марта; Гражданственность, мастерство // Правда. 10 дек.

1972. Мінску; Тая, аб кім пісаў; Поўдзень; Раяль: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Партыі; Подпіс; Бяссмертны воін: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Вільнянка; «Не чакалася, не гадалася...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Труд, подвиг, поэзия // Колас Я. Мой дом. М.; «Аранжавыя ліхтары...»: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; Купала, чэрвень 1941: Фрагменты з дзённіка // Беларусь. № 7; Качыны цыроз: [Гумарэска] // Вожык. № 11; Рэпартаж з рубцом на сэрцы // Полымя. № 6; Ленінскія старонкі ў Янкі Купалы // Там жа. № 7; Падарунак: [Раздзел з кнігі «Колас расказвае пра сябе»] // Звязда. 2 ліст.; Экзамен: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Сярэдзіна лета... // ЛіМ. 7 ліп.; Не шкадуйце добрага слова: Старонкі з аповесці «Колас расказвае пра сябе» // ЛіМ. 3 ліст.; Сон у санаторыі «Нясвіж»: [Верш] // Там жа. 10 ліст.; За далью даль... // ЛГ. 5 нояб.; Сустрэча // Наст. газ. 1 ліст.; Путешествие в мир поэзии // Правда. 3 нояб.

1973. І гэта — навекі!; Расіі: [Верш] // Братэрства. Мн.; Наследаванне народнаму; Да свету ўсё жыццё...; Кураць кнаты...; Спяваем лепей, або горай!..: [Вершы] // Беларусь. № 6; Нарачанскія накіды; Заўжды была ў народзе майстру хвала; Сон; Надыход слова; Яшчэ цяпла папачкай; Часцей і часцей на сябе наракаю; Зайцы напрышывалі гузікаў: [Вершы] // Маладосць. № 1; Пачатак чалавека; Бярозавік; Паданне ёсць, вякі яго разнеслі; Перад тым, чаму веры няйму; Грыбнікі; Шаўкі і дарогі па-рознаму мераюць; Адказ: [Вершы] // Там жа. № 12; З кнігі «Прага крыла»: [Вершы] // Полымя. № 1; Колас расказвае пра сябе // Там жа. № 10.

1974. Шыпшына; «Пакінуць Радзіму — цяжкое злачынства...»; Рэквіем: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; [Уступ. арт.] // Якуб Колас: Жыццё і творчасць. Мн.; Пра Ярослава Смелякова // Смелякоў Я. Выбранае. Мн.; Брацкая магіла; Перад наступленнем: [Вершы] // Беларусь. № 6; Сустрэча з Перакопам: Пахне спелай антонаўкай...: [Вершы] // Там жа. № 9; Зімовы малюнак: [Верш] // Там жа. № 12; У нас на Палессі // Голас Радзімы. № 17; Курс на современность // Коммунист Бел. № 8; Сэрца, дзе ўсёй зямлі трывога // Маладосць. № 2; Як нараджаўся новы свет: Паэма // Полымя. № 1—3; Урыўкі з паэмы // Звязда. 20 студз.; Тры кароткія аповесці: Лісты Харужай; Чырвоная камяніца; Дзівадла // Полымя. № 5; Мы ў Пушкіна: Фрагменты // ЛіМ. 7 чэрв.

1975. [Прадмова] // Грамовіч І. Валадей — гэтакдалей: Гумар. апав., мініяцюры. Мн.; Парад перамогі; Палінкі; «За сцяной нехта з раніцы ў радыё ўпрогся...»; Два галасы над выраем: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Рэха з вайны: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Шляхам жыцця // Такі ён быў: Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Боты на патэльні: [Верш] // Вожык. № 9; Пора счастливой зрелости // Огонек. № 25; Лявоніха: Паэма // Полымя. № 4,5; З кнігі «Людзі, птушкі, прастор»: Апавяданні // Там жа. № 9; Партыі: [Верш] // Заря. 6 сент.; Рэха з вайны // Мін. праўда. 1 лют.

1976. Жывыя рысы Ільіча: (Урывак з паэмы); Права на верш; Мастак; Праводзіны: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; «Заўжды была ў народзе майстру хвала...»: [Верш]; Як нараджаўся новы свет: [Урывак з паэмы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Малая руплівасць // Пра таварышаў па пяру. Мн.; Трое: Аповесць // Полымя. № 6; Як нараджаўся новы свет: Урывак з паэмы // Голас Радзімы. 4 ліст.; Па-партыйнаму, прынцыпова // ЛіМ. 21 мая; Асцярожна: класіка! // Там жа. 24 снеж.; Краснеть же автору... // Правда. 8 июня; Слово друзей // Сов. Бел. 2, 3 июня.

1977. Маці: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Паэзія думкі і думка паэзіі // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Бяссонны тэлефон: [Верш] // Беларусь. № 4; Паўстае новы чалавек; Беларускія словы ў Герцэна // Там жа. № 9; Новыя вершы // Полымя. № 3; Тры партрэты // Там жа. № 7; «Колькі б ні найшло, ні нападала...» [Верш] // Голас Радзімы. 8 снеж.; Случчыне; Над Палессем; Малады снег; Крыніцы: [Вершы] // Звязда.5 студз.; Брахуны і падбрэхічы: Памфлет // Там жа. 5 крас.; Вялікі Кастрычнік нам шлях азарыў // Там жа. 20 жн.; «Горан мой не астывае...»; Слухаючы свет; Успамін; Дарога; Выпадак у лесе; Другу: [Вершы] // ЛіМ. 11 лют.; Берагі залатыя Нямігі: Нарыс // Там жа. 8 крас.; Крокі ў будучыню: Прамова // Там жа. 28 кастр.

1978. Драч; «...Асеннія дні. Чырванее рабіна...»; Камуністы, сыны камуністаў; Расіі; Нарачанскія накіды: [Вершы] // Адданасць: Вершы. Мн.; Сямёра: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Гора перакладчыка // Далягляды. Мн.; На ўзлёт слова; Водгулле вайны; Смяюха; Зазімак; І так штодня: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Песня бадзёрасці; Ліпень; Камуністы, сыны камуністаў: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; [Выступление] // Шестой съезд писателей СССР. Стеногр. отчет. 21—25 июня 1976 г. М.; Ліссткі блакнотаў франтавых: [Вершы] // Беларусь. № 2; Наш свет; Цана мужнасці; Заўсёды клопат; Як б'юць крыніцы; Над Волгай; Дойлід; Жыццё песні: [Вершы] // Там жа. № 12; Бачыць на свае вочы // Маладосць. № 1; Роздум перад маладымі // Полымя. № 1; З кнігі «Галасы над выраем»: [Вершы] // Там жа. № 7; Роднае слова; Насустрач дню; З там-тых дат: [Вершы] // Голас Радзімы. 24 жн.; Камуністы дваццатых: [Вершы] // Звязда. 18 ліст.; Нашы моры: [Верш] // ЛіМ. 24 ліст.; Роднае слова: [Верш] // Ніва. 27 жн.

1979. Упарты ліст; Сябру з вайны; Жораў: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Камуністы, сыны камуністаў: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Дабрыдзень, Радзіма!; Знак памяці; Равесніку; Кароткі дзень: [Вершы] // Беларусь. № 11; Выпадковая дружба: [Апавяданне] // Бярозка. № 11; На адпачынку; Размова па тэлефоне: [Гумарэскі] // Вожык. № 19; Юзікава страта: [Апавяданне] // Вясёлка. № 10; Маналог: Паэма // Маладосць. № 5; Колас расказвае пра сябе: Раздзелы з кнігі // Там жа. № 11; Вучні Леніна: [Верш] // Звязда. 27 студз.; Здабыча слова; Над Волгай; Асенні дзянёк: [Вершы] // Знамя юности. 2 нояб.; Канец жніва; Гутарка з калужанамі; Жораў; Касманаўтыка на Случчыне; Размова з суседам; Твой працяжнік: [Вершы] // ЛіМ. 5 студз.; Поруч з птаствам: [Апавяданне] // Там жа. 19

кастр.; Два каласы: [Верш] // Там жа. 2 ліст.; Поступь наших пятилеток // ЛГ. 1 авг.; У будучыню: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.

1980. «На сонца ўсход нацэльвай зрок...»; Нарачанскія грыбнікі; За даўнім рукапісам; Абыякавасць; З народнай медыцыны; Век у хадзе: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Камуністы, сыны камуністаў: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Мадонны: [Верш] // Голас Радзімы. 13 сак.; Што вы робіце самі, людзі? // Звязда. 4 ліст.; «Хмары сышлі...»; Мадонны; «Колькі было папаспытвана...»; Камучка; Памяці Міхаіла Блеймана, кінапаэта; Зноў пра салдата; Кропля жывіцы: [Вершы] // ЛіМ. 22 лют.; Вандроўнік і паэт: [Нарыс] // ЛіМ. 30 мая; Радзіме; Звычайны цуд; Хатка на ўскраіне лесу; «Здаецца, ты ўжо на покуці...»; Усмешка лёсу; «Французскі голас плыў праз адзіноту...»; «На сонца ўзлёт нацэльвай зрок...»: [Вершы] // Там жа. 14 ліст.; Когда рождался новый свет // ЛГ. 22 апр.; «...Не прафесія, а духоўная патрэба» // Чырв. змена. 12 кастр.

1981. Ліст малому сябру: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Цяжкая размова; Ноеў каўчэг: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.; Паразмаўляй са мной, зямля; Развітанне з Нарач-чу; Сніцца мне: паміраю...; Пакуль дазнацца не ўдаецца...; У адным доме; Усім часам радня...: [Вершы] // Беларусь. № 4; Рагачыце, алімпійцы!; Размова з промнем; Рэпліка бюракрату: [Вершы] // Вожык. № 13; Думаць сэрцам // Полымя. № 3; На адыход пакуль што прэзідэнту Дж. Картэру: [Верш] // ЛіМ. 16 студз.; Спадчына — наша багацце: [Выступленне] // Там жа. 24 крас.; Падарожны: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Васілёк: [Верш] // Там жа. 4 снеж.

1982. Расіі: [Верш]; Музыка і песні: Успаміны // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Дзень прыбывае; Беларускаму народу; Агледзіны Радзімы; Па-над светам вясна: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Сэрца паэта; Экзамен; Перад дарогай: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Коласава худоба // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.; «Аранжавыя ліхтары...»: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; Кім павінен быць чалавек чалавеку?: [Успаміны пра Якуба Коласа] // Беларусь. № 11; Я думаў, лгуць старыя; Норавы: [Вершы] // Вожык. № 8; Колас расказвае пра сябе: Урывак з кнігі // Вясёлка. № 11; Напярэдадні нараджэння: [Верш] // Полымя. № 6; Адзін год песняра // Там жа. № 10; Новыя вершы // Там жа. № 12; Пара вячорнага кастра: (З успамінаў) // Вяч. Мінск. 3 ліст.; Расіі: [Верш] // Голас Радзімы. 23 снеж.; З іранічнае нізкі: [Вершы] // ЛіМ. 25 чэрв.; Купала на Волзе: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Дороги памяти // ЛГ. 13 окт.

1983. Вятрыска: [Паэма] // Вяснянка. Мн.; Развітальнае: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Партыі: [Верш]; Бяссоны тэлефон: (Урыўкі з паэмы) // Заўсёды з Леніным. Мн.; Музыка і песня // Песня на ўсё жыццё: Успаміны пра Р. Р. Шырму. Мн.; У дарогу сябру: Па свежым следзе гора; Цераз год // Беларусь. № 7; Напрадвесні; Неўміручае слова; Заўтра і я; «Колькі было папаспытвана...»; Каласавы; Сакавіцкія настроі: [Вершы] // Полымя. № 1; Слухаючы Максіма Гарэцкага // Там жа. № 2; Размовы з Якубам Коласам // Там жа. № 8; З апавяданняў маёра Карацупы // Звязда. 22 студз.

1984. Ліпень, 1944: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Васілёк: [Верш] // Ляшук В. Урокі пазакласнага чытання: IV—VII класы. Мн.; Лёс пісьменніка і твора // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн.; Рэпартаж з рубцом на сэрцы: [Раздзелы з кнігі] // «Свабоднае грамадства» зблізку. Мн.; Крыху пра Ц. Гартнага // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.; Далікатны напамінак: [Верш] // Вожык. № 21; Снег: [Верш] // Вясёлка. № 11; Спатканне з Мінскам: [Верш] // Маладосць. № 6; Да эпохі; Навагоднія нататкі; У 30-я гады; Адвячорак; Малады ўспамін; Хлеб лятункаў: [Вершы] // Там жа. № 11; Вобраз юнака: [Фрагменты] // Нар. асвета. № 5; Некалькі раніц і адвячоркаў // Полымя. № 3; Новыя вершы // Там жа. № 11; І не думай, вайна; Мадонны: М. Савіцкаму; Повязь; Трэці лёс: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; Над Свіслаччу; Дзевяты вал: [Вершы] // Звязда. 8 крас.; Народ: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Права на верш: [Інтэрв'ю] // Там жа. 2 ліст.; Вялікі і значны шлях: Інтэрв'ю // ЛіМ. 13 ліп.; Ода зорцы Канопус; Спавядальнае слова; Каравай удачы; Трызненне; Званок у «неадкладную дапамогу»; Адна усмешка; Закліканне марозу: [Вершы] // Там жа. 21 снеж.; Рассветы Победы // Сов. Бел. 21 апр.

1985. Чырвоная камяніца: Апавяданне // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Юзікава згуба: [Апавяданне] // Белы бусел ляціць... М.; І не думай, вайна!: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Было гэта ў Беларусі: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Чалавек справядлівай дабраты: [Успаміны] // Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн.; З кнігі «Трос»: Апавяданні // Полымя. № 1; Навука на вякі: [Нарыс] // Там жа. № 4; Рух чалавечага акіяна // Звязда. 30 мая; Сланы і сланіхі: [Байка] // Там жа. 16 чэрв.; Слупы: [Верш] // Там жа. 6 кастр.

1.4.

Б е л ы х Г. Рэспубліка Шкід: Аповесць / З рус. Мн., 1931.

К і р ы л е н к а І. Адна эпоха: Зборнік вайсковых апавяданняў / З укр. Мн. 1931.

Г а ш э к Я. Прыгоды ўдалога ваякі Швейка: Раман. Ч. 3 / З чэш. Мн., 1932.

Г і д а ш А. Венгрыя спраўляе ўрачыстасці / З венг. Мн., 1933.

Г о р к і М. Жыццё Кліма Самгіна / З рус. Мн., 1938.

Г р ы б а е д а ў А. Гора ад розуму: Камедыя ў 4-х дзеях вершам / З рус. Мн., 1949. Рэц.: Б а р с т о к М. Камедыя «Гора ад розуму» на беларускай мове // ЛіМ. 1950. 25 ліст.

Г о г а л ь Н. Вечары на хутары ля Дзіканькі: Аповесці, выдадзеныя пасічнікам Рудым Паньком / З рус. Мн., 1950.

З а л а т о ў с к і К. Падводныя салдаты: Апавяданні аб вадалазах / З рус. Мн., 1950.

Б а г м у т І. Шчаслівы дзень сувораўца Крынічнага: Аповесць / З рус. Мн., 1950.

Р а д з і ш ч а ў А. Падарожжа з Пецярбурга ў Маскву / З рус. Мн., 1951.

Г о г а л ь М. Выбраныя творы / З рус. Мн., 1952.

Ф а д з е е ў А. Маладая гвардыя: Раман. Дапоўн. і перапрац. выд. / З рус. Мн., 1953. Рэц.: Б у р ь я н Б. Без вдохновения // Сталин. молодежь. 1953. 14 апр.

Р ы б а к Н. Пераяслаўская рада: Раман / З укр. Мн., 1955. Т. 1, 2.

Т р а п а ч ы н с к а я - А г а р а к В. Лясныя долы: Раман / З пол. Мн., 1958. Рэц.: М а ж э й к а А. Раман аб дружбе народаў // Звязда. 1958. 20 чэрв.

«К р о к о д и л» — наш госць. Мн., 1965. № 1 (49) / Пер. з інш.

Ш о л а х а ў М. Яны змагаліся за Радзіму: Раздз. з рамана / З рус. Мн., 1975.

Н а ч а л о человека: [Стихотворения, поэмы] / С бел. М., 1985.

1932. Г і д а ш А. Айчына! Венгрыя мая!: [Верш] / З венг. // Маладняк. № 8.

1944. С а с ю р а В. Беларусі: [Верш] / З укр. // Беларусь. № 2.

1945. К р ы л о ў І. Музыкі: Байка / З. рус. // Крылоў І. Байкі. Мн.; М а я к о ў с к і У. На ўвесь голас: Урывак / З рус. // ЛіМ. 15 крас.; П л а т н е р А. Калі ласка: [Верш] / З яўр. // Там жа. 20 мая; С а я н а ў В. Шляхі наступлення: [Верш] / З рус. // Там жа. 12 снеж.

1946. П р а к о ф 'е ў А. Тры паштоўкі на поўдзень; Хацеў я скласці песеньку пра гэта: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 3; С а я н а ў В. Белавежская аповесць: Паэма / З рус. // Полымя. № 6.

1947. П л а т н е р А. Майстру; Зірні, дзіця; Жніво; Кравец: [Вершы] / З яўр. // Беларусь № 9; Я г о ж. Дванаццаць гадзін: [Верш] / З яўр. // Полымя. № 12; П р а к о ф 'е ў А. Верасень: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 21 чэрв.; К а м я н е ц к і Г. Ваша песня: Памяці Янкі Купалы: [Верш] / З яўр. // Там жа. 28 чэрв.

1948. П р а к о ф 'е ў А. Тры паштоўкі на поўдзень: [Верш] / З рус. // Пракоф'еў А. Выбраныя вершы. Мн.

1949. П у ш к і н А. «Воран к ворану ляціць...»; Дон; «Я вас кахаў...»; Да А. П. Керн; «Я помнік сам сабе...»: [Вершы] / З рус. // Пушкін. А. Выбраныя творы.

Мн.; Крыжаніўскі С. «Купала! Шум бароў...» / З укр. // Янку Купалу. Мн.; Камянецкі Г. Ваша песня. / З яўр. // Янку Купалу. Мн.; Пушкін А. Дон: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 6; Грыбаедаў А. Гора ад розуму: Урывак з камедыі (З III дзеі) / З рус. // Полымя. № 2; Пушкін А. «Я помнік сам сабе...»; «Я вас кахаў, быць можа мімаволі...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 6; Яго ж. «Я помнік сам сабе...»: [Верш] / З рус. // Віцеб. рабочы. 6 чэрв.; Звязда. 15 чэрв.; Яго ж. Да А. П. Керн: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 28 мая.

1950. Крылоў І. Музыкі: [Байка] / З рус. // Крылоў І. Байкі. Мн.; Ванаг Ю. На мяжы; Шпакі: [Вершы] / З лат. // Полымя. № 2.

1952. Малышка А. Карова; Кот-буркот; Ячмень; Нязхода І. Песня пра трусоў: [Вершы] / З укр. // Вершы для дзяцей. Мн.; Рыльскі М. Дружба; Спаборніцтва; Бетховен; Грыбок; Калыханка; Радасны дождж; Лес; За мір: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Выбраныя творы. Мн.; Тычына П. Аляксандру Пушкіну; Рыльскі М. Грыбок; У маладой Польшчы; Нязхода І. Штурм Вялікіх Лук: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.

1953. Маякоўскі У. Левы марш; Саянаў В. Шляхі наступлення; Браун Н. Медаль; Ліхараў Б. Камень; Рашэтаў А. Краіна родная; Камісарава М. Зіма; Лебедзеў А. Смерць Нахімава; Кежун Б. Кацялок; Арлоў С. Спачынак: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; Твардоўскі А. Цяля: [Верш] / З рус. // Твардоўскі А. Выбраныя творы. Мн.

1954. Гіра Л. Веюць ветры ад Урала: [Верш] / З літ. // Паэты савецкай Літвы. Мн.; Талстой Л. Палікушка: Апавяданне / З рус. // Талстой Л. Аповесці і апавяданні. Мн.; Тычына П. Надыходзіла вясна...; Я узмацняюся; Аляксандру Пушкіну; Параход «Мічурын» у Індыі: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбраныя творы. Мн.

1955. Міцкевіч А. Імправізацыя: (З «Дзядоў»; З часткі трэцяй) / З пол. // Міцкевіч А. Выбраныя творы. Мн.; Тувім Ю. Зіма беднякоў; Муж і я; Старэнькія; «Жыта маё маладое!..»: [Вершы] / З пол. // Сучасная польская паэзія. Мн.; Яго ж. «Жыта маё маладое!..»; Муж і я: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 4; Міцкевіч А. Імправізацыя: Урывак з паэмы «Дзяды» // Там жа. № 11.

1957. Малышка А. «Мама, хачу гаварыць я з вамі...»; «Над лугамі воран кружыць...»; «Тры таполі ў ворным полі...»: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. 1957. Мн.; Платнер А. Нясконччаны аўтапартрэт; Калі ласка; Жніво; Студзень; Дождж; Кравец; Не спагадай; Зірні, дзіця!; Дванаццаць гадзін; Майстру: [Вершы] / З яўр. // Платнер. А. Соль жыцця. Мн.; Малышка А. Ячмень: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 6; Платнер А. Нясконччаны аўтапартрэт: [Верш] / З яўр. // Полымя. № 7; Малышка А. «У дня цудоўны быў зачын...» [Верш] / З укр. // ЛіМ. 18 мая.

1958. Яноніс Ю. Армія працы; Нерыс С. Праклён; Цябе вітаю!; Мантвіла В. Каля магілы; Жукаўскас А. Ёсць дом; Мазурунас У. Рэвалюцыйная ноч: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Нерыс С. Праклён; Жукаўскас А. Ёсць прытулак; Мазурунас У. Рэвалюцыйная ноч: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 5.

1959. Алейнік С. Ліхадзед: [Верш] / З укр. // Алейнік С. Гумар і сатыра. Мн.; Ванаг Ю. З нізкі вершаў «Новы гаспадар»: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей. Мн.; Славацкі Ю. Мазепа: Паэма / З пол. // Славацкі Ю. Выбранае. Мн.; Шолахаў М. Яны ваявалі за Радзіму: [Раздзелы з аднайм. рамана] / З рус. // Калг. праўда. 3, 5, 8, 12, 14, 15, 17, 19, 21, 24, 25, 28, 29 сак.; 6, 7, 8, 12, 14 мая; Пушкін А. «Я помнік сам сабе...» [Верш] / З рус. // Ніва. 7 чэрв.

1960. Аўраменка І. Мінька: [Верш] / З рус. // Полымя. № 4; Іструб Б. Кветка шчасця, алы мак; Сланечнік: [Вершы] / З малд. // ЛіМ. 20 вер.; Яго ж. Сланечнік: [Верш] / З малд. // Піянер Бел. 30 вер.

1961. Бранеўскі У. «Гмахі брук...»; Ніка; Пра слова; Шпег; Балада аб тэатральнай плошчы; У цягніку; Што мне турботы; Мазурка Шапэна; У два галасы; Малюнак; Мост Панятоўскага; Для каго вершы?; Аповесць аб жыцці і смерці караля Вальтара-Сярчэўскага, рабочага і генерала; Пра зямную кулю; Сонца; Пра шум: [Вершы] // З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; Бжэхва Я. Аудыенцыя: [Верш] / З пол. // Ніва. 18 чэрв.

1962. Алімджан Х. «Скажыце народу, што я не памёр...»; Калі цвіце урук; «Слязіна сплывае — прыкра мне за сябе...»; Расія; Узбекістан: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Бранеўскі У. Вісла; Я стрырун М. Вольныя людзі; Яблыкі; Галчынскі І Песня: [Вершы] / З пол. // Беларусь. № 2.

1963. Байран Д. Г. Цемра: [Верш]; Прароцтва Дантэ: Паэма / З англ. // Байран Д. Г. Выбранае. Мн.

1964. Бяляеў Д. Як тата хадзіў на бацькоўскі сход: Маналог дашкольніцы / З рус. // Вожык. № 22.

1965. Сыракомля У. Нядзеля: Сельская ідылія / З пол. // Дзень паэзіі — 65. Мн.

1966. Алімджан Х. «Скажыце народу, што я не памёр...»; Калі цвіце ўрук; Расія; Узбекістан: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Сыракомля У. Прысвячэнне літвінам народных гутарак; Што ўмею намаляваць; Пашталььён; П'яны бядак; Што прысніцца; Хадыка; Натхненне; Непісьменны; Нядзеля; Вясковы музыка; Ілюмінацыя; Смерць салоўкі; Вызваленне сялян; Жменя пшаніцы; Вулічны кнігар; Замецъ; Дзявочы вечар; Эпітафія землеўласніку; Авідзій на Палессі; Вясковая школа: [Вершы] / З пол. // Сыракомля У. Выбраныя творы. Мн.; Яго ж. Прысвячэнне літвінам народных гутарак; Эпітафія землеўласніку: [Вершы] / З пол. // Вожык. № 14; Яго ж. Хадыка: Урыўкі з паэмы / З пол. // Полымя. № 8; Яго ж. Вясковая школа; Гутарка; Смерць салоўкі: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 2 жн.

1967. Алімджан Х. Узбекістан: [Верш] / З узб. // Чырв. змена. 6 чэрв.

1968. Міцкевіч А. «Ці з Літвы ты, ці з Пазнані...»: [Верш] / З пол. // Табе, Беларусь. Мн.

1970. Бунін І. Лістапад: [Верш] / З рус. // Полымя. № 10.

1971. Някрасаў М. «Учора ў шэсць, пагодным днём...»; Рыцар на час: [Вершы] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.; Яго ж. Рыцар на час / З рус. // Полымя. № 12.

1972. Бранеўскі У. Для каго вершы?; Тувім Ю. Лодзь; Муж і я: [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Твардоўскі А. «Падзяка за ранне такое...»: [Верш] / З рус. // Полымя. № 8.

1973. Стэльмах М. Бярозавы сок; Гуцала Я. Хусціна зялёнага шоўку: [Апавяданні] / З укр. // Рука друга. Мн.

1974. Жукаўскас А. Ёсць дом: [Верш] / З літ. // Жукаўскас А. Бяздомная любоў. Мн.; Смелякоў Я. Алёнушка; Шчаслівы чалавек; Элегічны верш: [Вершы] / З рус. // Полымя № 11.

1975. Шолахаў М. Яны змагаліся за Радзіму: Раздзелы з рамана / З рус. // Далягляды. Мн.; Тычына П. Я ўзмацняюся; Рыльскі М. «Ластаўкі лятаюць...»; Дружба; Чаша дружбы; Сасюра У. «Над Дняпром жураўлі...»; Нязхода І. Штурм Вялікіх Лук: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1977. Гіра Л. Веюць ветры ад Урала: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Задніпру П. Аднавясковец: [Верш] / З малд. // Вясёлка. № 4.

1978. Ціханаў М. Цынандалі: [Верш] // З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.

1979. Пракоф'еў А. «Шчаслівы, што ў горадзе гэтым жыву...»; Генерал Лукач; «Ой, ляціце, думы...»; Лявоніха; «Майстра верасень к нам прашумеў...»; «Выйшлі к мору хлопцы...»: [Вершы] // Прызнанне. Мн.

1980. Твардоўскі А. «Падзяка за ранне такое...»; [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. 26 чэрв.; Дудзін М. «Бывайце! Сыходзім з парога...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 9 мая.

1982. Твардоўскі А. «Соль у адным-адзіным запавеце...»; Маршак С. Размова з унукам; Фёдараў В. На Парнасе: [Вершы] / З рус. // Братэрства. Мн.; Крыжаніўскі С. «Купала! Шум бароў, і ціхіх рэчак плыні...»: [Верш] / З укр. // Нам засталася спадчына. Мн.

1984. Нязхода І. Песня пра трусоў; Малышка А.

Кот-буркот; Ячмень; Карова: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Т в а р д о ў с к і А. Слова пра слова; «А ты самiх паслухай хлебаробаў...»: [Вершы] / З рус. // Братэрства. Мн.; Т ы ч ы н а П. Я узмацняюся: [Верш] // Ля Вечнага агню. Вершы. 1941—1945. Харків; Мн.

1985. Р ы л ь с к і М. «...Болей перцу ў слова, болей перцу!..»; «Ластаўкі лятаюць, бо лятаецца...»; Бетховен; Дружба; З вершаў пра Пушкіна; Чаша дружбы; Майму краю; Медытацыя; Ліст да роднага краю; Лес: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Совет халгына: [Верш] / Терч. едэни Г. Беjукага // Ингилаб вэ мэдэниjjэт. 1949. № 1.

На англійскую мову. Yakub Kolas Tells His Story: (Chapters from a Biography) / Transl. B. Meares // Soviet Literature. 1966. Nr. 12; The Landrail; Right to a Poem / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; Immortality; A Moravian Song; Rat-a-Tat!; I Just Thought...; Oaks; The Artist; I've Met Them All...: / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussian Poetry. M., 1976; So Many Young Oaks... / Transl. S. Roy // Soviet Literature. 1983. Nr 3; Yuzik's Mother Gets Lost / Transl. S. Sosinsky // The White Stork in the Sky. M., 1985.

На армянскую мову. Клятва / Пер. В. Норанц; Падарунак астурыйца; Майстры будавалі дом / Пер. М. Херанян: [Вершы] // Анталогія беларускай літараттуры. Ерэван, 1957.

На асецінскую мову. Коммуністтэ; Фидардзинад: [Вершы] / Нафийы, Асаты Реуазы тэлм. // Хэстарыд Зарэг. Советон белорусаг поэтты эмдзэ — вгэтэ. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Право на стих: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Септември. 1960. Кн. 11; Якуб Колас // Колас Я. Избрани стихотворения. София, 1962; От мисли уморена: [Верш] / Прев. Е. Бурнаски // 100 шедьоври на съветската лирика. София, 1977.

На венгерскую мову. [Versei] / F. A. Fodor // Szovjet Irodalom. 1982. Nr 12; [Versei] // Szovjet Irodalom. 1984. Nr. 2.

На грузінскую мову. Вярблюжы караван: [Верш] / Пер. Д. Івардава // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; Права на верш; Драч; Дзесьці блізкае; Дзень прыбывае: [Вершы] / Пер. Дж. Нікабадзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На іспанскую мову. Cuánto han crecido bos jóvenes nobles!.. / Trad. C. Sherman // Literatura Soviética. 1983. Nr 3.

На латышскую мову. Celā_ /_ Atdz. H. Gālinš; Klūst garāka diena; Ozoli / Atdz A. Elksne; Nakts uz tvaikona / Atdz. I. Auzinš; Zeita ielina / Atdz. J. Osmanis // Baltkrievijas priede. Rīga, 1960; Padomju marka /Atdz. F. Rūja // Rigas Balss. 1960. 3 Sept.; Klūst garāka diena / Atdz. A. Elksne; Dziesmina par dzivi; Rudzupuke; Grieze; Tiesības uz dzeju / Atdz. J. Vanags // Sālsmaize. Rīga, 1974; KSPSP I kongresa nams: Dzejolis / Atdz. H. Gālinš // Karogs. 1972. Nr 4.

На літоўскую мову. Išlaisvintoje žemeje; Berlyno raktai / Vert. A. Žukauskas // Pergalė. 1946. Nr 1; Komunistai, sūnai komunistu; Berlyno raktai; Asturo dovana / Vert. A. Žukauskas; Doto šturmas / Vert. P. Keidošius; Tarybinei liaudžiai / Vert A. Skinkys // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Partijai Asturo dovana / Vert. A. Žukauskas; Susiliejo mūs upiu takai / Vert. P. Keidošius; Brinku-trinku... / Vert. J. Graičiūnas; Vilniete / Vert. V. Reimeris // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Partijai / Vert. A. Žukauskas // Pergale. 1958. Nr 9; «Praeiti viskam žemej skirta...» / Vert. J. Šiožinys // Švyturys. 1958. Nr 16; Vilniete / Vert. V. Reimeris // Literatūra ir menas. 1958. Liep. 26; Susiliejo mūs upiu takai / Vert. P. Keidošius // Tiesa. 1958. Geg. 25; Rašytojo ir kūrinio likimas // Gareckis M. Vilniaus komunarai. Vilnius, 1965; Kelyje / Vert. A. Dabulskis // Kauno tiesa. 1962. Spal. 11; «Kai nuo lūdnos kalvos, kur Kenedis...»; «Priseskite kryžkelej, kiek atsikvepsime...» / Vert. A. Žukauskas // Pergale. 1972. Nr. 6; Pokalbis su dukrele / Vert. I. Kuncinas // Komj. tiesa. 1972. Spal. 8; «Nuo tol, kai vaikščioti pradejau...» / Vert. J. Jakštas // Tiesa. 1972. Lapkr. 25; Kalba Vilnius. 1975. Nr 45; «Nuo tol, kai vaikščioti pradejau...» // Tiesa. 1975. Kovo 19; «Priseskite kryžkelej, kiek atsikvepsime...» / Vert. A. Žukauskas // Švyturys (Kret.). 1975. Kovo 22; «Priseskite kryžkelej, kiek atsikvepsime!..» / Vert. A. Žukauskas // Mane Tevyne-Tarybu Sajunga. Kaunas, 1976; Kibirkstis; Laukai; Laiptai / Vert. E. Matuzevicius // Poezijos pavasaris. 1976. Vilnius, 1976; Laukai / Vert. E. Matuzevičius // Taryb. mokyt. 1977. Rugp. 3; Kibirkštis / Vert. E. Matuzevičius // Komj. tiesa. 1978. Lapkr. 17; Laiptai / Vert. E. Matuzevičius // Tiesa. 1978. Rugp. 13; Laukai / Vert. E. Matuzevičius // Tiesa. 1978. Lapkr. 18; Taryb. mokyt. 1980. Lapkr. 7; Kibirkštis / Vert. E. Matuzevičius // Tiesa. 1980. Vas. 9.

На малдаўскую мову. Присэкарул / Трад. Ю. Баржанский; Гындуриле уней фете / Трад. Л. Дамиан; Сэрутаря / Трад. Ф. Пономарь: [Вершы] // Поезий белорусе. Кишинэу, 1956; Албэстрица: [Верш] / Трад. Ю. Баржанский // Нистру. 1960. № 9; Култура Молдовей. 1960. 18 септ.; Грангурул / Трад. П. Кэраре; «Де пе дялул трист...» / Трад. А. Бусуйок: [Вершы] // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Грангурул / Трад. П. Кэраре // Констелаціе де инимь. Кишинэу, 1976.

На мангольскую мову. Бид мод тарив; Цэргийн байшин: [Вершы] / Орч. З. Сандагаа // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На нямецкую мову. Marsch der Unsterblichen; Ich sage mir oftmals... / Übers. J. Warkentin // Sowjetliteratur. 1980. H. 6; Eichen / Übers. S. Österreicher // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Nowa Kultura. 1955. Nr 36; Jakub Kołas opowiada (Fragment) / Tł. M. Dolińska // Lit. Radz. 1966. Nr 12; Krzew / Tł. T. Chróścielewski // Profile. 1970. Nr 11; Odgłosy. 1971. Nr 35; Krzew; Na statku / Tł. T. Chróścielewski; Matka / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускую мову. Стихи. Л., 1952.

Приглашение на озеро Нарочь: Стихи. М., 1956. Рэц.: Н и к и т и н С. Приглашение принимается // ЛГ. 1956. 31 июля.

Это было в Белоруссии: Стихи. Л., 1959. Рэц.: Г е р ц о в и ч Я. Публицистическая лирика // Неман. 1961. № 1.

Якуб Колас рассказывает / Пер. Е. Мозольков. М., 1964. Рэц.: Б а з а р е в и ч Н. Живые черты поэта // В мире книг. 1965. № 4; Б е р е з к и н Г. Он сделал все, что мог... // Новый мир. 1964. № 12; Д и т ц В. Максим Лужанин рассказывает о Якубе Коласе // Дружба народов. 1956. № 8.

Журавлиное небо: Стихи и поэмы. Л., 1967.

Двенадцать вечерних костров: Рассказы. М., 1970. Рэц.: Б о г д а н о в а З. «О том, что увидено и услышано» // Дружба народов. 1972. № 7; М а ш к о в В. Вместе с людьми... // Неман. 1971. № 3; Ш к л я р е в с к и й И. У добрых костров поэта // ЛГ. 1972. 2 авг.

Шумели березы: Стихи. Поэмы. Л., 1971. Рэц.: Г н и л о м е д о в В. «Мое за меня не допишет никто» // Неман. 1972. № 1; K o r o t i c h V. // Soviet Literature. 1972. Nr 12; Lit. Radz. 1973. Nr 1.

Окна, дороги: Стихи и поэма / Пер. И. Шкляревский. М., 1976.

Когда рождался новый мир: Поэмы, стихи. Мн., 1984. Рэц.: П а в л о в В. «...Жить можно без границ» // Неман. 1985. № 3.

Присяга: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Беларусь. 1944. № 2; Прорыв: [Верш] Пер. Б. Иринин // Там жа. № 6; Патруль: [Верш] // Сов. Бел. 1945. 2 сент.; «Штурм дота»: [Верш] / Пер. Н. Браун // Звезда. 1946. № 4; На передовой: Из цикла «Широкое поле войны»: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Ленинград. 1946. № 3—4; Патруль / Пер. И. Авраменко; Штурм дота / Пер. Н. Браун; Василек / Пер. А. Прокофьев: [Вершы] // Поэты Белоруссии. М., 1947; Мастера: [Верш] // Сов. Бел. 1947. 26 нояб.; Моя Родина / Пер. В. Рождественский; Советскому народу / Пер. Л. Друскин; Дом солдата / Пер. А. Чивилихин; Штурм дота; Дубок / Пер. Н. Браун; Василек / Пер. А. Прокофьев; Патруль / Пер. И. Авраменко; Странствия / Пер. А. Андреев: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Стойкость: [Верш] / Пер. М. Голодный // Огонек. 1948. № 52; Молодые мастера: [Верш] / Пер. Т. Стрешнева // Дружба народов. 1949. № 1; В этот день: [Верш] / Пер.

В. Милованов // Сов. Бел. 1949. 5 дек.; Первый депутат: [Верш] / Пер. А. Вержбовский // Сталин. молодежь. 1950. 17 дек.; Начало / Пер. Е. Благинина; Присяга / Пер. Д. Бродский; Дом солдата / Пер. А. Чивилихин; Тридцатая осень / Пер. Е. Благинина; Родной город / Пер. Н. Вольпин; Обещанье / Пер. П. Семынин; Дождь / Пер. В. Бугаевский; Строили дом мастера / Пер. К. Титов; Мы посадили деревья; Дар астурийца; Сестры / Пер. Д. Бродский: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; На новых просторах: (Отрывок из поэмы) // Сов. Бел. 1952. 17 сент.; Вождю / Пер. Б. Иринин; С именем Сталина; Спасибо / Пер. Д. Ковалев; Голосуя за Сталина / Пер. А. Прокофьев: [Вершы] // От всего сердца. Мн., 1953; Сестры: [Верш] / Пер. Д. Бродский // Возрожденная земля. М., 1954; Это было в Белоруссии (По нар. мотивам): [Вершы] / Пер. А. Прокофьев // Ленингр. альманах. 1955. Кн. 10; Перекличка гудков: [Верш] / Пер. А. Озеров // Гудок. 1955. 18 февр.; Поцелуй [Верш] / Пер. И. Байков // ЛГ. 1955. 19 февр.; Дружба: [Верш] / Пер. М. Шехтер // Сов. Бел. 1955. 7 сент.; Встреча: [Верш] / Пер. В. Милованов // Там жа. 1955. 5 нояб.; Моравская песня: Из цикла «Стихи о Чехословакии» / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1955. 11 дек.; Город мой!: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. культура. 1955. 10 февр.; Родной город: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сталин. молодежь. 1955. 11 февр.; Девичьи думы; Пчеловод: [Вершы] / Пер. Л. Рогачевский, М. Шехтер // Октябрь (Кишинев). 1956. № 10; Липовый цвет; Ведрица; Вильнянка: [Вершы] / Пер. Б. Иринин // Сов. Отчизна. 1956. № 2; В Разливе: [Вершы] / Пер. М. Шехтер // Водный транспорт. 1956. 21 янв.; На пароходе «Янка Купала»: [Верш] / Пер. М. Шехтер // Там жа. 1956. 4 февр.; Советская марка: [Верш] / Пер. А. Андреев // Сов. Молдавия. 1956. 23 сент.; Коммунисты, сыны коммунистов: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Там жа. 1956. 2 окт.; Ходок: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Украина. 1957. Кн. 9; Голос могучий; Отрывок из стихотворения «Проводы» / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1957. 16 нояб.; А песня одна...; Аллея Пушкина: [Вершы] / Пер. П. Семынин // Славяне. 1958. № 12; Право на поэзию: [Верш] / Пер. М. Шехтер // Сов. Литва. 1958. Кн. 5; Тост: [Верш] // Советская Отчизна. 1958. № 1; Себе навек: [Верш] / Пер. В. Ефимов // Там жа. 1958. № 6; На пароходе «Янка Купала»: [Верш] / Пер. М. Шехтер // Сов. Литва. 1958. 19 сент.; Новогодний тост; Пиво: [Вершы] / Пер. Е. Весенин, В. Корчагин // Юмор «Вожыка». М., 1959; Счастье: [Верш] / Пер. А. Андреев // Ленингр. правда. 1959. 8 марта; День прибывает: [Верш] /Пер. К. Гусев // Правда. 1959. 22 нояб.; Ходок: [Урывак з паэмы] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Бел. 1959. 22 апр.; Партии; На сталинградской лестнице: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский, Н. Кислик // Сов. Бел. 1959. 14 нояб.; Иволга: [Верш] // Там жа. 1959. 9 дек.; Ильич: [Верш] / Пер. И. Григорьев // С Лениным в сердце. Л., 1960; Право на поэзию: [Верш] / Пер. М. Шехтер // Сов. молодежь. 1960. 3 сент.; В дороге: [Верш] / Пер. М. Светлов // Дружба народов. 1961. № 10; Окно: [Верш] / Пер. Ф. Мурашко // Во славу Родины. 1961. 4 февр.; Мамаев Курган: [Верш] / Пер. Ф. Мурашко // Там жа. 1961. 23 февр.; Хорошей, дорогая земля: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1961. 1 мая; Сердцем с партией: [Верш] / Пер. Я Хелемский // Там жа. 4 нояб.; Белорусскому народу: [Верш] / Пер. Ф. Мурашко // Сов. Бел. 1961. 1 марта; Окно: [Верш] / Пер. Ф. Мурашко // Там жа. 1961. 1 мая; России: [Верш] / Пер. А. Харкевич // Там жа. 9 авг.; Всегда в походе: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1961. 27 окт.; Сердцем с партией: [Верш] // На клубной сцене. Вып. 14. Магадан, 1962; День прибывает; Над землёю весна; Иволга: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962; Поэт рассказывает о себе: (К 80-летию со дня рождения Якуба Коласа): Отрывки из книги / Пер. Н. Кислик // Неман. 1962. № 6; Якуб Колас рассказывает о себе: [Урывак з кнігі «Колас расказвае пра сябе»] // Сов. Бел. 1962. 5 окт.; Иволга: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1963. № 1; На Полотчине: (Отрывок из книги «Колос рассказывает о себе») / Пер. А. Литвин // Сов. Бел. 1963. 4 июня; Якуб Колас рассказывает // Нева. 1964. № 8; А песня одна...: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Ленингр. правда. 1964. 17 июля; Четыре истории: Воробей и кошка; Материнское крыло; Вдовье гнездо; Отложенная операция / Пер. А. Гатов // Лит. Россия. 1964. 13 нояб.; Злая собака; Отложенная операция; Материнское крыло: [Апавяданні] / Пер. А. Гатов // Белорусский юмор. Мн., 1965; Небо журавлиное: [Вершы]: Для новой книги; «На окошках наледи...»; Песенка; Поле; Английская баллада / Пер. Н. Сидоренко // Огонек. 1965. № 43; Наследник: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Звезда. 1966. № 8; Материнская забота; Последняя пуля: [Вершы] / Пер. Ф. Мурашко // Во славу Родины. 1966. 3 сент.; Капроновая куртка; «Бессовестный» Трубкин: [Апавяданні] / Пер. Е. Мозольков // Лит. Россия. 1966. 18 марта; Разговор с дочкой: [Верш] / Пер. П. Жур // Поэты Белоруссии. М., 1967; «Над зеленой волною...»: [Верш] / Пер. В. Тарас // Неман. 1967. № 6; Двенадцать вечерних костров / Пер. Р. Ерохин // Там жа. 1967. № 9; Птица юности: [Вершы] / Пер. А. Прокофьев // Там жа. 1967. № 12; Дом солдата: [Верш] / Пер. А. Чивилихин // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; В Октябре: [Верш] / Пер. И. Василевский // Известия. 1968. 6 нояб.; Победители: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Ленингр. правда. 1968. 5 июня; Просторами осени; «На зорьке дней моих, вначале...»: [Вершы] (Из книги «Журавлиное небо») / Пер. Г. Пагирев // Сов. Бел. 1968. 14 апр.; Злая собака; Отложенная операция; Материнское крыло: [Апавяданні] / Пер. А. Гатов // Белорусский юмор. Мн., 1969; Разговор с дочкой: [Верш] / Пер. П. Жур // Пою мое отечество. М., 1969. Т. I; Сапер: [Верш] / Пер. П. Жур // Звезда. 1969. № 1; Семь стихотворений / Пер. Я. Хелемский // Неман. 1969. № 11; У истоков грядущего // Там жа. 1970. № 4; Гость Коласа: (К 60-летию со дня рождения А. Т. Твардовского) // Там жа. 1970. № 6; Бронька: [Апавяданне] / Пер. А. Гатов // Белорусские рассказы. М., 1971; Россия; Иволга; Письмо норвежцу: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Весенние строки: Дождь, апрель, 1945; Ночь убывает: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Неман. 1971. № 4; Край, который всех дороже; Рояль; Нарочанские наброски; Деревянная резьба; Дождь. Апрель. 1945; [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Огонек. 1971. № 41; «Все чаще и чаще себя убеждаю...»; ««Где-то с молнией ссорится гром...»; «Только день отсверкал за холмами: [Вершы] / Пер. И. Шляревский // ЛГ. 1971. 6 янв.; Стихи из Нью-Йорка; «Как тяжко засыпать мне в городе чужом...» [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Там жа. 1971. 22 дек.; Белоруссия: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // День поэзии. 1972. М., 1972; Россия: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Зори братства. М., 1972; Иволга: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Песнь любви. М., 1972. Т. 2; «Оранжевые фонари...»: [Верш] / Пер. П. Семынин // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Разговор с дочкой: [Верш] / Пер. П. Жур // Комс. правда (Вильнюс). 1972. 8 окт.; Домик I съезда РСДРП: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Молодая гвардия. 1973. № 2; Все чаще и чаще себя убеждаю; Василёк: Рояль; Деревянная резьба; Дождь. Апрель, 1945; Нарочанские наброски; Где-то с молнией ссорится гром; Только день отсверкал за холмами...: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Шкляревский И. Дозорная ветка. Мн., 1975; Белоруссия: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Лит. Азербайджан. 1975. № 9; Эхо войны: [Верш] / Пер. В. Цыбин // ЛГ. 1975. 26 марта; Сердце, помни...: [Верш] / Пер. И. Василевский // Правда. 1975. 28 марта; Коммунисты, сыны коммунистов: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Инженер аэрофлота (Рига). 1976. 20 февр.; Два солдата / Пер. М. Комиссарова; Иволга / Пер. Я. Хелемский: [Вершы] // Шестьдесят лет советской поэзии. Сб. стихов: В 4 т. М., 1977. Т. 3; Бессонный телефон: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1977. № 6; Парад Победы [Верш] / Пер. И. Василевский // Там жа. 1978. № 12; Деревянная резьба; Белоруссия; Мать: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Земля с лазурными очами. М., 1979; Парад Победы: [Верш] / Пер. И. Сергеева // Звезда. 1979. № 1; Обыкновенное чудо; Марш бессмертных: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Правда. 1979. 2 дек.; Баллада о бессонном телефоне / Пер. Б. Спринчан // Сов.

Бел. 1979. 6 янв.; В октябре; Парад победы; Дом первого съезда РСДРП; Память сердца: [Вершы; Урывак з паэмы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Подарок Константина Михайловича; Соколиный век; Ласточки в Доме печати: Главы из книги «Якуб Колас рассказывает» / Пер. К. Тарасов // Неман. 1981. № 11; Случай на фронте; «Под теплым дождем на бессонном вокзале...»; «Пусть далеко еще весна...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1981. 15 июля; Белоруссия: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Братский союз. Донецк, 1982; Россия: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Союз нерушимый: Поэзия народов СССР. М., 1982; «Оранжевые фонари...»: [Верш] / Пер. П. Семынин // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; «Отчизна! Вечно светлые просторы...»: [Верш] / Пер. В. Широков // Дон. 1982. № 11; Сов. воин. 1982. № 12; Прощание с Нарочью: [Верш] / Пер. П. Жур // Звезда. 1982. № 10; Дорога песни; Прости, земля; «О великих приключениях...»; Девушка в грозу: [Вершы] / Пер. В. Широков // Кубань. 1982. № 12; Жизнь песни; Начало человека: [Вершы] / Пер. В. Широков // Лит. Азербайджан. 1982. № 10; По дорогам Купалы: [Верш] / Пер. А. Барахович // Неман. 1982. № 6; Россия: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Соц. Якутия. 1982. 18 апр.; Василек / Пер. А. Прокофьев; Ночь на теплоходе / Пер. С. Ботвинник; Верблюжий караван / Пер. А. Ахматова; Целебная вода / Пер. Б. Кежун; Прощание с Нарочью / Пер. П. Жур: [Вершы] // Белорусь моя. Л., 1983; Березовый сок; Зимний пейзаж: [Вершы] / Пер. В. Широков // Волга. 1983. № 2; Зимний пейзаж: [Верш] / Пер. В. Широков // Известия. 1983. 3 янв.; «Отчизна! Вечно светлые просторы...»; Над Волгой; «Есть у нас неспроста...»; Жизнь; «Если вновь судьба рассудит...»: [Вершы] / Пер. В. Широков // ЛГ. 1983. 16 июня; На рассвете; Черному товарищу; Рождество в Америке: Из амер. тетради: [Вершы] / Пер. А. Барахович // Сов. Бел. 1983. 11 июня; Черты живые Ильича: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Неман. 1984. № 2; Один поток: [Верш] / Пер. А. Барахович // Правда. 1984. 11 марта; Размышления не о футболе: Из поэмы «Когда рождался новый мир» / Пер. А. Барахович // Сов. Бел. 1984. 31 марта; Это было в Беларуси: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Партизанская слава. Стихи и песни. Л., 1985; Домик на опушке: [Верш] / Пер. А. Барахович // Неман. 1985. № 6; Черты живые Ильича: [Верш] / Пер. И. Василевский // Правда. 1985. 21 янв.

На таджыкскую мову. Нихоли себ; Тулуи офтоб: [Вершы] / Тарч. Акбар Кодири // Армугони дусти (Мачмуаи эчодиёти шоирони белорус). Душанбе, 1965.

На татарскую мову. Иллэр гизу: (Шигырь) / З. Нури тэрж. К-та: Белорус шагыйрьлэре. Казан, 1968.

На узбекскую мову. Россия; Олма дарахти; Каштанлар; Махорат; Яхши сўз билан: [Вершы] / Ж. Жабборов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Солдатів дім: [Верш] / Пер. Л. Дмитерко // Вітчизна. 1947. № 7; Початок; Присяга; Моя вітчизна; Танкіст; День конституції: [Вершы] / Пер. С. Крижанівський., О. Ющенко, М. Нагнибіда, В. Сосюра, Л. Дмитерко // Білоруська радянська поезія. К., 1948; Комуністи, сини комуністів: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Київська правда. 1950. 13 груд.; Право на твір / Пер. М. Упеник; Струмок; Водоспад / Пер. П. Дорошко; Жар-птиця / Пер. Г. Коваль; В жовтні / Пер. П. Усенко; Злата Улічка / Пер. В. Швець: [Вершы] // Пісні Білорусі. К., 1957; В Жовтні; Дубі; Злата Улічка: [Вершы] / Пер. П. Усенко, В. Швець // Вітчизна. 1957. № 6; Право на твір: [Верш] / Пер. М. Упеник // Прапор. 1957. № 9; Мое бажання: [Верш] / Пер. М. Подолян // Молодь України. 1957. 17 вер.; День прибувае...: [Верш] / Пер. П. Баратинський // Сіл. вісті. 1967. 1 лют.; Для нащадків Ілліч укладае наказ: [Верш] // Вільна Укр. 1968. 19 груд.; Моя Вітчизна; Драч; Вільнянка; Право на вірш; Запрошення на озеро Нароч; Моравська пісня; Злата Улічка; В Жовтні; Я хотів; Проводи; На сходи сонця; Давні товариші; Замбезі; Ніч на теплоході; Білоруському народові; «Я думкою жив одною...»: [Вершы] / Пер. М. Нагнибіда, М. Русенко, В. Швець, П. Усенко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; «Жовтогорячі ліхтарі...»: [Верш] / Пер. В. Корж // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Грак і Кіт: [Казка ў вершах] / Пер. С. Вігучин // Київ. правда. 1972. 27 лют.; Щедрий талант // Глебка П. Поезії. К., 1975; Рояль: [Верш] / Пер. С. Летюк, Г. Кривда // Рад. Донеччина. 1975. 20 черв.; Дім поезії; Людина починається: [Вершы] / Пер. В. Колодій // Чорномор. комуна. 1976. 23 трав.; «Чом так пізно, доню, в хату?»: [Верш] /Пер. О. Ющенко // Україна. 1977. № 22; Україна. 1979. № 23; Будинок І з'їзду РСДРП [Верш] / Пер. М. Львович // Отче ім'я. Харків, 1982; «Жовтогорячі ліхтарі...»: [Верш] / Пер. В. Корж // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Липень: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Ля Вечнага агню. Вершы, 1941—1945. Харків; Мн., 1984.

На французскую мову. Râle, Invitation au lac de Naratch // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. «Сумар савать иртенпех...»; «Сер чамарне...»; Каштансем / П. Эйзин кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

1.6.

Руская савецкая паэзія. Мн., 1953 / Рэд. з інш.

Тычына П. Выбраныя творы: Вершы. Мн., 1954 / Рэд. з А. Русецкім.

Белорусское искусство. Сборник статей и материалов. Мн., 1957 / Рэд. з П. Глебкам.

Янка Купала ў беларускім мастацтве. Зборнік матэрыялаў. Мн., 1958 / Рэд.

Анталогія беларускай паэзіі: У 3-х т. Том 2, 3. Мн., 1961 / Скл.

Бранеўскі У. Дарогай дзён: Вершы і паэмы. Мн., 1961 / Рэд.

Колас Якуб. Збор твораў: У 12-ці т. Мн., 1962. Т. 2. / Рэд. з інш.

Дарожны С. Выбраныя вершы. Мн., 1966 / Скл.

Колас Я. Выбраныя вершы. Мн., 1980 / Скл.

Замежны дэтэктыў: Зборнік, Мн., 1988 / Скл.

Замежны дэтэктыў: Зборнік. Мн., 1991 / Скл.

2.1.

На беларускай мове. Смыкава І. Максім Лужанін // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты (1941—1970 гг.): Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.

2.3.

На беларускай мове. Абмеркаванне паэмы М. Лужаніна «Кладкі Градоўскага» // ЛіМ. 1950. 12 жн.; Агіевіч У. На варце міру // Там жа. 1951. 13 студз.; Азгур З. З таго, што помніцца: Успаміны // Полымя. 1964. № 8; Алёша [А. Вольны]. Максім Лужанін: Літаратурны сілуэт // Чырв. Бел. 1931. № 19; Аніскові ч У. Каб ва ўсёй моцы і красе... // ЛіМ. 1978. 8 снеж.; Арочка М. А можа распагодзіцца? // Там жа. 1978. 10 сак.; Яго ж. Балючая памяць зямлі // Полымя. 1984. № 7; Яго ж. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 197, 287—294; Яго ж. Спаведзь і летапіс // Арочка М. Саюз часу і майстэрства: Літ. крытыка. Мн., 1981; Барсток М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973. С. 193—195; Яго ж. І радасць, і турботы, і свята... // Вяч. Мінск. 1979. 1 ліст.; Яго ж. Пафас гуманізму // Полымя. 1984. № 3; Яго ж. Паэма // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970; Яго ж. Размова з зямлёю // ЛіМ. 1984. 31 жн.; Беларуская літаратура. Мн. 1984. Вып. 12. С. 155—157; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 74—82; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн. 1978. С. 70—71; Бечык В. Лірыка травеня. Крыт. нататкі // ЛіМ. 1978. 2 чэрв.; Яго ж. На заручынах з новаю песняй... // Там жа. 1967. 31 сак.; Яго ж. Прад высокаю красою...: Літ. нататкі // Там жа. 1973. 8 сак.; Яго ж. Прасторы творчасці // Бечык В. Прад высокаю красою... Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1984; Яго ж. Чуйны да жыццёвай красы // Голас Радзімы. 1979. 8 ліст.; Блатун С. Мудрасць таленту // Чырв змена. 1969. 2 ліст.; Бондарава Ф. Нявырашаная творчая задача // Полымя. 1956. № 1; Яго ж. «Першыя выпрабаванні» // ЛіМ. 1960. 26 жн.; Броўка П. За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1952. № 5; Яго ж. Літаратура і жыццё // Там жа. 1954. № 10; Яго ж. Нашы вынікі і нашы задачы //

ЛіМ. 1951. 21 крас.; Брыль Я. Пісьменнік і сучаснасць // Полымя. 1960. № 4; Яго ж. Роздум і слова. Мн. 1963. С. 164—166; Будзько І. Багаты, яркі дакумент // ЛіМ. 1954. 12 ліст.; Бур'ян Б. Адрас паэзіі // Там жа. 1956. 28 студз.; Яго ж. Вобразы і цені // Там жа. 1954. 4 вер.; Яго ж. Публіцыстыка ці рыторыка // Там жа. 1953. 31 кастр.; Яго ж. Слова паэта — зброя народа // Там жа. 1951. 4 жн; Яго ж. Хораша ў нас! // Там жа. 1950. 20 студз.; Бэндэ Л. Ліст у рэдакцыю // Там жа. 1934. 31 студз.; Яго ж. На літаратурным фронце // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Бярозкін Р. Гора і мужнасць // ЛіМ. 1957. 26 кастр.; Яго ж. Не магу пагадзіцца // Там жа. 1964. 22 снеж.; Яго ж. Паэзія Максіма Лужаніна // Полымя. 1959. № 11; Яго ж. Праз гады... // Бярозкін Р. Спадарожніца часу. Мн. 1961; Ваданосаў М. Паэзія ў страі // Звязда. 1959. 14 ліст.; Верабей П. Слабыя вершы // ЛіМ. 1957. 6 сак.; Воінаў М. Сталасць паэта // Гомел. праўда. 1969. 1 ліст.; Вольскі В. Вялікія будоўлі камунізма ў творах беларускай паэзіі // Полымя. 1953. № 2; Вялюгін А., Зарыцкі А. Свае і чужыя інтанацыі // ЛіМ. 1945. 12 кастр.; Вялюгін А. У майстэрні слова // Вялюгін А. Выбр. творы: У 2 т. Мн. 1984. Т. 2; Галавач П., Звонак А. Супраць буржуазнае рэакцыі ў мастацкай літаратуры // Маладняк. 1929. № 11—12; Гаўрусёў С. Крынічная свежасць слова // Вяч. Мінск. 1969. 3 ліст.; Герцовіч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 139—140; Гіль М. Рэпартаж з краіны без усмешкі // ЛіМ. 1972. 30 чэрв.; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 150—151, 155—156; Глебка П. Бясспрэчны поступ // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн. 1973; Яго ж. Нататкі пра творчасць Максіма Лужаніна // Узвышша. 1931. № 10; Гніламёдаў У. Майстар // Гніламёдаў У. Як само жыццё: Кніга бягучай крытыкі. Мн. 1980; Яго ж. Песня, падораная свайму краю // Маладосць. 1978. № 12; Яго ж. Сакрэт жыццёвай мудрасці // Голас Радзімы. 1984. 1 ліст.; Яго ж. Сплаў майстэрства і натхнення // Звязда. 1979. 1 ліст.; Яго ж. Шматграннасць // Лужанін М. Збор твораў. У 4-х т. Мн., 1979. Т. 1; Говар І. Наш Колас // ЛіМ. 1965. 30 ліст.; Дорскі І. Перад вялікім творчым экзаменам // Віцеб. рабочы. 1955. 21 студз.; Есьман І. Моваю сэрца // Наст. газ. 1959. 17 ліст.; З высокай узнагародай, таварышы // ЛіМ. 1966. 1 студз.; Замерфельд Я. Жывы Колас // Там жа. 1964. 22 снеж.; Зарыцкі А., Вялюгін А. Пошлая пісаніна // Там жа. 1947. 1 сак.; Зуёнак В. Мера адкрытасці душы // Полымя. 1984. № 4; Яго ж. Як адкрыць Амерыку // Зуёнак В. Лінія высокага напружання. Мн. 1983; Казека Я. Акно ў майстэрню мастака // Казека Я. Голас часу. Мн. 1975; Камейша К. Яго вышыня // ЛіМ. 1979. 2 ліст.; Канакоцін О. Абвастрэнне класавай барацьбы ў беларускай літаратуры ў перыяд сацыялістычнай рэканструкцыі // Маладняк. 1930. № 12; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 112; Караткевіч У. Цёплы жніевеньскі поўдзень // Полымя. 1969. № 11; Карэлін А. «На слова абаперцися душой...» // Вяч. Мінск. 1971. 15 крас.; Кірэенка К. Паэзія працы і міру // ЛіМ. 1954. 21 крас.; Кісялёў Г. Крокі // Полымя. 1984. № 11; Колас Я. «Кладкі Градоўскага» // Колас Я. Зб. тв. у 14 т. Мн., 1976. Т. 12; Яго ж. [Лісты] // Колас Я. Зб. тв.; У 14 т. Мн. 1978. Т. 14; Яго ж. Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы. Мн., 1957. С. 313—318; Куляшоў А. Беларуская савецкая паэзія за 1947 год // ЛіМ. 1948. 28 лют.; Лазарук М. «І крыла дужэе ўзмах» // Лазарук М. Часу непадуладнае. Мн. 1981. С. 27—31; Ліманоўскі Я. За два гады класавай барацьбы ў літаратуры // Маладняк. 1931. № 6—7; Мажэйка А., Марціновіч А. ... Ка мне ў госці з прывітаннем шчырым... // ЛіМ. 1975. 11 ліп.; Майхровіч С. Творчая сталасць // Там жа. 1959. 28 кастр.; Максім Лужанін // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966; Максіму Лужаніну — 75: Віншаванне // ЛіМ. 1984. 2 ліст.; Малібошка У. Пра сучасніка // Там жа. 1960. 12 сак.; Маркава Ф. Па старонках «Бярозкі» // Наст. газ. 1947. 25 вер.; Мартынава Э. Мастацкі пераклад і ўзаемаўзбагачэнне: Пытанні ўзаемасувязей савецкіх літаратур. Мн., 1980. С. 183—184; Марціновіч А. «Быць на ўзроўні часу»: Інтэрв'ю // ЛіМ. 1978. 30 чэрв.; Яго ж. Глыбіня роздуму // Там жа. 1976. 3 снеж.; Яго ж. «...Да заўтрага ў дазор» // Там жа. 1982. 22 кастр.; Яго ж. Дужасць крылаў яго // Чырв. змена. 1979. 3 ліст.; Яго ж. І крыла дужэе ўзмах // Звязда. 1975. 4 лют.; Яго ж. Славіць цудоўныя будні веку // Вяч. Мінск. 1984. 2 ліст.; Міцкевіч Д. Размова з жывым паэтам // ЛіМ. 1965. 16 ліст.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 178—179; Яго ж. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 328—329; Мятліцкі М. Вечная служба пяра // ЛіМ. 1979. 9 лют.; Яго ж. Чуйна слухаючы свет // Там жа. 1980. 15 лют.; Панчанка П. Ліст з Ірана // Панчанка П. Зб. тв.: У 3 т. Мн., 1971. Т. 3; Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1983. Т. 4; Яго ж. На паэтычным небасхіле: Публіцыстыка. Мн., 1977. С. 12—14; Паўлаў У. Дагнаць дарогу... // ЛіМ. 1984. 2 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн. 1981; Плашчынскі І. «Шмат я дзіўнага бачу, а падняць — не магу» // Полымя рэвалюцыі. 1932. № 4; Пысін А. Рупліваю жменяй // ЛіМ. 1979. 2 ліст.; Пятроў М. Творы аб Радзіме // Там жа. 1953. 1 мая; Рагойша В. Права на верш // Мін. праўда. 1984. 2 ліст.; Разанаў І. Казка ў беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1962. С. 115—119; Яго ж. Сустрэча з Максімам Лужаніным // ЛіМ. 1959. 31 кастр.; Сасноўскі Б. Вуснамі паэта // Там жа. 1964. 25 снеж.; Сачанка Б. «Пісаць вучуся кожны дзень наноў...» // Беларусь. 1984. № 11; Сачанка І. Публіцыстыка беларускіх пісьменнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Мн. 1977. С. 234—236; Скапа У. Майстар звонкага радка // Віцеб. рабочы. 1969. 1 ліст.; Сніцарава Н. Пясняр нашай эпохі // Мін. праўда. 1969. 30 ліст.; Собаль В. Жыццялюб, працаўнік, майстар // Віцеб. рабочы. 1984. 2 ліст.; Яго ж. Экзамен на чалавечнасць // Віцеб. рабочы. 1979. 2 ліст.; Тамарын Я. Беларускія пісьменнікі — у мядзельскіх сялян // Сав. селянін. 1945. 15 ліп.; Указ прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР аб узнагароджанні паэта ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР // ЛіМ. 1959. 24 кастр.; [Уступная нататка] // Арлянятам: Анталогія бел. сав. дзіцячай літ.: У 2 т. Мн., 1967. Т. 1. С. 121; Фрыд Л. Другая сустрэча з Коласам // ЛіМ. 1964. 27 ліст.; Хведаровіч М. З песняй у страі. Максіму Лужаніну — 60 гадоў // Там жа. 1969. 31 кастр.; Чывіліхін А. Анталогія беларускай паэзіі // Гомел. праўда. 1953. 10 лют.; Шабліскі П. Цікавае вершаванае апавяданне // ЛіМ. 1957. 29 чэрв.; Шамякін І. Летапісец векапомнага // Звязда. 1969. 30 ліст.; Шасцерыкоў П. Слова пра сябра // Маг. праўда. 1969. 6 ліст.; Шклярэўскі І. Ля добрых вогнішчаў паэта // Голас Радзімы. 1972. № 37; Шчарбатаў Г. Грозная зброя // ЛіМ. 1954. 23 студз.; Шчодрасць і акрэсленасць. Максіму Лужаніну — 70 гадоў // Беларусь. 1979. № 11; Шэўчык Н. Сацыяльная прырода творчасці Максіма Лужаніна (Алеся Каратая) // Маладняк. 1930. № 1; Якімовіч А. За высокую якасць літаратуры для дзяцей // ЛіМ. 1936. 7 крас.; Ярац В. Жывое ўвасабленне Ільіча // Беларуская літаратура. Мн., 1980. Вып. 8; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 87—88, 268—270, 292.

На венгерскай мове. Kirjanow Sz., Hidas A. M. Luzsanyin // A szovjet költeszet antologiaja. Budapest, 1952.

На польскай мове. Białokozowicz B. Polska w poezji radzieckiej // Przegląd Humanistyczny. 1976. Nr 10; Lit. Radz. 1966. Nr 12; Maksim Łużanin // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Азгур З. Минские встречи // Азгур З. То, что помнится... Мн. 1977. С. 93—97; Березкин Г. Стихи и время // Сел. газ. 1970. 25 июня; Бечик В. На главной дороге // Сов. Бел. 1984. 2 нояб.; Бондарева Е. Писатель и кино // Неман. 1972. № 2; Борисов А. На экране герои Якуба Коласа // Сов. Латвия. 1960. 6 сент.; Бурьян Б., Воронов В. Три книги для детей // Сталин. молодежь. 1948. 4 апр.; Велюгин А. Шаги поэзии // Сов. Бел. 1959. 14 нояб.; Гниломедов В. И все, как впервые... // Неман. 1980. № 10; Гуревич Э. Детская литература Бело-

руссии: Очерки. М., 1982. С. 218—219; Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—12 февраля 1955 года: Сб. материалов. Мн., 1956. С. 349—354, 357—358; Доверие народа // Знамя юности. 1967. 19 февр.; Евзиков Д. Литературные премии года // Сел. газ. 1966. 5 янв.; Залесская Л. Поэзия Советской Белоруссии: Лирика, поэма, баллада. М., 1960. С. 114—120, 195—196; Ковалев Д. За поэзию большого чувства, смелой мысли // Сов. Бел. 1954. 17 марта; Кошечкин С. «Шорох колосьев зеленых...» // Кошечкин С. Несказанный свет. М., 1985. С. 126—127; Крушина А. От сердца к сердцу // Сов. Отчизна. 1959. № 6; Кудрявцев И. Дали зовут // Сел. газ. 1969. 2 нояб.; Кулешов А. Слово о товарище // Неман. 1969. № 11; Кучар А. Поэт-патриот // Сов. Бел. 1969. 2 нояб.; Можаев Б. У древа книжного искусства // Знамя юности. 1969. 14 янв.; Подберезский Г. О днях незабываемых // Сов. Бел. 1967. 30 нояб.; Смаль В. «Павлинка» // Там жа. 1952. 18 нояб.; Тармола Р. Поздравляем юбиляра. Максиму Лужанину — 60 лет // ЛГ. 1969. 19 нояб.; Хачирашвили В. У жизни учился жить // Сов. Бел. 1979. 2 нояб.; Чалмаев В. С поправкой «на величавость»... // Искусство кино. 1960. № 9.

На ўкраінскай мове. Максим Лужанін: (Біографічна довідка) // Білоруська радянська поезія. К., 1948.

На французскай мове. Loujanine M. // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. Паўлаў У. Выстаўка кветак у Іўі: [Верш] // Беларусь. 1981. № 5; Яго ж. Максіму Лужаніну: [Верш] // Полымя. 1983. № 11; Яўменаў Л. У ціхай замеці: [Верш] // Яўменаў Л. Блізкія далі. Мн., 1983.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 17; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 140, воп. 1, спр. 1—145. *В. М. Грышкевіч.*

ЛУКША ВАЛЯНЦІН

Лукша Валянцін Антонавіч (н. 16.11. 1937, Полацк Віцебскай вобл.), паэт, публіцыст, драматург. Член СП Беларусі з 1978.

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Маці, Ганна Аляксандраўна (1900—75), працавала настаўніцай пачатковых класаў, бацька, Антон Іосіфавіч (1900—38) у полацкім райвыканкоме. Пасля заканчэння сямігодкі В. Лукша вучыўся ў Полацкім лясным тэхнікуме (1952—56). Працаваў памочнікам таксатара Пензенскай аэрафотаўпарадчай экспедыцыі (1956—58). З 1958 інструктар Полацкага гаркома ЛКСМБ, з 1959 кантрольны майстар трэста № 16 «Нафтабуда» (Полацк). У 1961—73 на журналісцкай рабоце: літсупрацоўнік рэдакцыі полацкай гарадской газеты «Сцяг камунізма», загадчык аддзела міжраённай газеты «Ленінская іскра» (Полацк), карэспандэнт Беларускага радыё, загадчык аддзела літаратуры і мастацтва газеты «Чырвоная змена», адказны сакратар штомесячніка «На экранах Беларусі». У 1976 скончыў завочна Вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС (аддзяленне друку, радыё, тэлебачання; Масква). З 1973 старшы, а з 1975 галоўны рэдактар літаратурна-драматычнага вяшчання Беларускага радыё. З 1980 дырэктар выдавецтва «Юнацтва». Узнагароджаны Граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш «Вясна» В. Лукшы надрукаваны ў 1956 у газеце «Сцяг камунізма». Аўтар зборнікаў паэзіі «Гарады нараджаюцца сёння», «Атава», «Споведзь», «Сляды памяці», «Агонь і попел», паэмы-хронікі «Белыя берагі». Асноўнае ў яго паэзіі — тэма працы, Радзімы, Полаччыны, гісторыя і сучаснасць. Людзям рабочай прафесіі прысвечаны кнігі публіцыстыкі «Наша полацкая прафесія», «Рамантыкі шасцідзесятых», «Полацк». Дзецям адрасаваны кнігі вершаў «Аркестр», «Зялёная бальніца», «Лета круглы год», «Крылаты цэх», «Чароўны камень». Каля 50 вершаў В. Лукшы пакладзена на музыку кампазітарамі Д. Лукасам, І. Лучанком, У. Мулявіным, Э. Наско, Ф. Пыталевым, К. Цесаковым, А. Чыркуном і інш. Аўтар радыёп'ес, лібрэта оперы «Барвовы золак» (паводле «Палескай хронікі» І. Мележа). Аўтар інсцэніроўкі «Асоль» (па творах А. Грына; паст. ў 1985).

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

1.2.

Гарады нараджаюцца сёння: Вершы. Мн., 1964. Рэц.: Баравец В. Песні юначых дарог // Віцеб. рабочы. 1965. 28 крас.; Волкодаев П. // Знамя юности. 1965. 27 июля; Вярцінскі А. Песня і перапевы // ЛіМ. 1965. 15 студз.; Грахоўскі С. Шчаслівая пара // Полымя. 1965. № 4; Кацюшын М. // Чырв. змена. 1965. 20 ліп.; Ралько І. Пачатак дарогі // Полымя. 1965. № 2.

Наша, полацкая прафесія: [Нарысы і апавяданні]. Мн., 1966. Рэц.: Рыжков И. Ненайденный клад // Знамя юности. 1967. 3 марта; Спаткай М. // Віцеб. рабочы. 1966. 29 ліст.

Рамантыкі шасцідзесятых: [Нарысы]. Мн., 1967. (Байцы пярэдняга краю). Рэц.: Спаткай М. // Віцеб. рабочы. 1967. 30 снеж.

Атава: Паэзія. Мн., 1969. Рэц.: Блатун С. Рамантыка будняў і ... будзённасць // Полымя. 1970. № 7; Валодзька Г. Прыпыніцца, азірнуцца // Віцеб. рабочы. 1970. 27 лют.; Поляк В. Другі ўкос // ЛіМ. 1970. 13 сак.; Сербантовіч А. Дарогі адкрытыя і неадкрытыя // Маладосць. 1970. № 3; Сядоў В. Мора жыцця і каравела мары // Вяч. Мінск. 1970. 18 лют.

Дзесяць дарог да чароўнага: [Нарысы]. Мн., 1970. (Па законах сумлення і гонару). Рэц.: Аноп Л. Дарога да чароўнага // Мін. праўда. 1971. 13 ліп.; Шыханцоў В. «Дзесяць дарог да чароўнага» // Голас Радзімы. 1971. № 12.

Аркестр: [Вершы]. Мн., 1972. Рэц.: Літвінаў Р. Прыемнае з карысным // ЛіМ. 1972. 1 вер.; Шыханцоў В. Сугучнасць // Чырв. змена. 1972. 12 чэрв.

Полацк: [Фотаальбом] [Аўт. тэксту]. Мн., 1973 / Бел., рус.

Споведзь: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: Зайцаў І. Сыноўняя споведзь // Звязда. 1974. 2 лют.; Иванов В. Сквозь призму судеб земных // Знамя юности. 1973. 12 авг.; Кісялёў Л. Паэтычная сталасць // Наст. газ. 1973. 12 снеж.; Марціновіч А. Рамантыка і штодзённасць будняў // Віцеб. рабочы. 1973. 8 вер.; Нікіфараў В. Неспакойная споведзь // ЛіМ. 1973. 26 кастр.; Сіскевіч М. Зямля трымаецца на рамантыках // Мін. праўда. 1973. 21 вер.; Шпадарук І. Вернасць паэтычнаму крэду // Вяч. Мінск. 1975. 4 чэрв.

Зялёная бальніца: [Вершы]. Мн., 1974. Рэц.: Вышынскі М. Жыццядайная крыніца // ЛіМ. 1975. 12 снеж.

Лета круглы год: [Вершы]. Мн., 1978. Рэц.: Баразна М. Закрануць дзіцячыя сэрцы // Вяч. Мінск. 1979. 9 жн.; Лукін В. Радасць адкрыццяў // Віцеб. рабочы. 1979. 27 ліп.; ЛіМ. 1979. 23 сак.

Белыя берагі: Паэма-хроніка. Мн., 1981. Рэц.: Калинченко В. «Нафтаград — мой горад вясновы...» // Знамя юности. 1982. 5 февр.; Марціновіч А. Камсамолу — і сэрца, і песню // Віцеб. рабочы. 1982. 23 кастр.; Чырв. змена. 1982. 30 чэрв.; Нупрэеў В. Моладзь на будоўлі // Маладосць. 1983. № 10; Радкевіч Я. Сказ пра белы горад // ЛіМ. 1982. 29 студз.

Крылаты цэх: Вершы і казкі. Мн., 1982. Рэц.: Гамолка М. Жыццёвае і казачнае // Наст. газ. 1983. 21 мая; Шырын Л. Падарунак юным чытачам // Мін. праўда. 1983. 13 крас.

Радзімыя плямы: Вершы і фельетоны. Мн., 1982 (Б-ка «Вожыка»). Рэц.: Міско С. І жартам, і ўсур'ёз // Чырв. змена. 1982. 2 снеж.

Сляды памяці: Вершы і паэма. Мн., 1985. Рэц.: Марозаў Э. З юнацтвам у дарозе // Чырв. змена. 1985. 2 кастр.

Чароўны камень: Вершы, казкі, паэмы, пераклады і пераказы. Мн., 1987.

Агонь і попел: Драматычныя паэмы. Мн., 1989.

Як Ліса вучылася лётаць: Казкі, пераклады. Мн., 1991.

1.3.

1956. «Я зайздрошчу пачтару...»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 8 крас.

1958. Вясновае; «Вечар пыхнуў у выгары чорным і знік...»; З паходнай кайстрай; Шчасце: [Вершы] // Маладосць. № 6; Шчасце: [Верш] // Віцеб. рабочы. 14 вер.; «Маладосць мая камсамольская»; Каханне: [Вершы] // Чырв. змена. 29 студз.; Трыпутнік: [Верш] // Там жа. 4 вер.

1959. Глушцы: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 лют.

1960. Юнацтва мацнее ў паходзе // Голас Радзімы. № 46; Цягнікі грымяць да світання; «У Зарэччы...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; З паходнага сшытка: [Вершы] // Полымя. № 6; Пераправа; Навічок; Раніца: [Вершы з цыкла «Горад над сіняй Дзвіной»] // Калг. праўда. 19 ліп.; Нараджэнне горада; Глушцы: [Вершы] // ЛіМ. 24 лют.; Кветка на вежавым кране: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Я чакаю...: [Верш] // Чырв. змена. 7 ліст.; Будаўнік: [Верш] // Там жа. 20 сак.; Сцяжок на вежавым кране: Нарыс // Там жа. 10 жн.

1961. Камсамольская пуцёўка: [Верш] // Віцеб. рабочы. 24 мая; Вчерашний рядовой: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; Трывожная маладосць: Лірычны рэпартаж з будаўніцтва Полацкага нафтаперапрацоўчага завода: [Верш] // Чырв. змена. 4 ліп.

1962. Старт у спартыўную сталасць: Нарыс // Бярозка. № 4; Працяг дзвінскай легенды: З жыцця брыгады камуністычнай працы: Нарыс // Маладосць. № 6; Дзень добры, нафта!: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 снеж.; Неспакойнае пакаленне: [Верш] // Звязда. 24 чэрв.; Мантажнікі: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Барысаў камень: [Верш] // Голас Радзімы. № 99; Звязда. 26 вер.; Хозяйка // Знамя юности. 24 авг.; Песня аб Полацку: [Верш] // Калг. праўда. 19 жн.; Будаўнікі; «Пыл на зубах, як чэрствая скарынка...»: [Вершы] // ЛіМ. 2 кастр.; Камсамольская пуцёўка; Навічок: [Вершы] // Чырв. змена. 25 лют.; Мы ішлі за камуністамі...: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Да штурму ўсё прадумана...: [Вершаваны рэпартаж] // Там жа. 21 ліп.

1963. «Пыл на зубах, як чэрствая скарынка...»; Навічок: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 8; Дзень добры, нафта!: [Верш] // Звязда. 26 чэрв.; Узнімаюць дзяўчаты сонца; Мантажнікі: [Вершы] // ЛіМ. 22 кастр.; Жывое слова лектара // Мін. праўда. 7 жн.; Гігант выводзілі на фініш: [Верш] // Чырв. змена. 27 чэрв.; Полацкі падмурак: [Верш] // Там жа. 24 ліст.; ««Эх! Нязграбныя, як пінгвіны...»: [Верш] // Там жа. 22 снеж.

1964. Дзяўчаты Нафтаграда: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Нашчадкі Праметэя: Галасы ўдарных будоўляў: [Нарыс] // Маладосць. № 7; Скульптар: [Верш] // Віцеб. рабочы. 19 лют.; Майскія радкі: [Верш] // Там жа. 29 крас.; І сёння ў страі; Шафёры; «Рукі, быццам твары чалавечыя...»: [Вершы] // Там жа. 17 мая; Першыя крокі волата: (Вершаваны рэпартаж з будаўніцтва Навапалацкага поліэтыленавага завода) // Там жа. 20 снеж.; Чырв. змена. 22 снеж.; Хлопцы з вуліцы Нафтавікоў: Навела // Там жа. 22 крас.; Будзяць зару залатую...: [Верш] // Там жа. 28 крас.; Вяртанне: Нявыдуманая навела // Там жа. 4 снеж.

1965. «Дзіцё нарадзілася...»: [Верш] // Дзень паэзіі-65. Мн.; Мантажнікі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 ліст.; Размова з сынам: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; У страі: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; Волат робіць першыя крокі...: [Верш] // Звязда. 12 вер.; Такі наш поступ: [Верш] // Чырв. змена. 10 лют.; З першай зоркай: [Верш] // Там жа. 8 чэрв.; Маналог Калумба: [Верш] // Там жа. 10 кастр.; Нашых дзён рубінавыя грані: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Звоняць капяжы: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1966. Дзесяты кубрык; «Стаяць на рэйдзе нашы брыганціны...»; Ранак Нафтабуда; «Сніць Ягорка на прыдзвінскай вуліцы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі-66. Мн.; Сівер: [Верш] // Бярозка. № 2; На белых крылах брыганцін; Дзесяты кубрык: [Вершы] // Голас Радзімы. № 15; Мой Мінск, мая сталіца; Дзень сённяшні, дзень заўтрашні: Нарыс // Маладосць. № 7; Над Нараччу: Нататкі ўдзельніка семінара // Там жа. № 9; Зялёнае золата: [Урывак з аповесці] // Віцеб. рабочы. 9 студз.; Неферціці; «А калі пачынаецца дзень...»; «Мой Кландайк...»: [Вершы] // Там жа. 16 кастр.; З новай кнігі вершаў: «Спяваць зямлі...»; «А колькі зор над Бацькаўшчынай выспела!..» // Там жа. 18 снеж.; «Ты пішы, калі ласка, часцей...»: [Верш] // Гомел.

праўда. 10 ліп.; «Цішыня на гарадской ускраіне...»: [Верш] // Гродн. правда. 24 июля; Сонечныя кроплі Нафтаграда: [Верш] // Звязда. 26 студз.; «Стаяць на рэйдзе нашы «Брыганціны»; «Мне з паходнай кайстраю нямала...»: [Вершы] // Знамя юности. 5 июля; «У маёй крыві — пачатак карты...»: [Верш] // Там жа. 28 июля; Папяровыя буронкі: [Верш] // Чырв. змена. 16 студз.; «Мантажнікі — як цыганы ўсе з твару...»: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Ягорка: [Верш] // Там жа. 13 сак.; Зорныя мелодыі // Там жа. 15 сак.; З таежнага сшытка: [Вершы] // Там жа. 17 крас.; Капітан флагмана: Паэтычны расказ // Там жа. 12 чэрв.; Троіца: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Зменны дырэктар: Нарыс // Там жа. 5 ліст.; Айсбергі на шляху плыні // Там жа. 22 ліст. / Сааўт. А. Астрэйка.

1967. Дзесяты кубрык: [Верш] // Маладосць. № 10; Волат Прыдзвінскага краю: [Верш] // Там жа. № 11; Над Бугам; Мой Кландайк: [Вершы] // Там жа. № 12; Слаўнае свята // Віцеб. рабочы. 7 сак.; Папяровыя буронкі: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Атланты: [Верш] // Звязда. 15 крас.; Дзесяты кубрык: [Верш] // ЛіМ. 6 кастр.; Пётр першы ў Полацку: [Верш] // Чырв. змена. 24 вер.; Россыпы аксамітнага краю: Нататкі з семінараў творчай інтэлігенцыі // Там жа. 30 вер.; Кубрыкі: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Багацце палітры // Там жа. 3 снеж.; [Народная] спадчына — наша святыня // Там жа. 28 снеж.

1968. Белабрысыя атланты: [Нарыс] // Карчагіны шасцідзесятых гадоў. Мн.; Працяг дзвінскай легенды: [Нарыс] // Пройдуць гады. Мн.; Красуй, Нафтаград: Нарыс // Беларусь. № 6; Курган: [Верш] // Там жа. № 7; Камсамольскія будні: [Верш] // Бярозка. № 9; Скульптар: [Верш] // Голас Радзімы. № 5; Пяю мой Нафтаград // Там жа. № 19; Высокае веча муз: [Нарыс] // Там жа. № 25; Добры дзень, Іван Макаравіч // Там жа. № 34; Спатканне з геніем // Там жа. № 37; «Імчыць таварыш Гарохаў да Горак...»; «Адчуў я: неабходна чалавеку...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Роздум: [Верш] // Віцеб. рабочы. 18 мая; Новыя вершы: У Міхайлаўскім; «Святлоў чытаў парывіста «Грэнаду...» // Там жа. 8 чэрв.; Мая рамантыка; «Святлоў чытаў парывіста «Грэнаду»; У Міхайлаўскім: [Вершы] // Вяч. Мінск. 26 студз.; Ленін едзе ў Горкі; Пераправа: [Вершы] // Там жа. 19 кастр.; Знітаванасць з жыццём: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Неруш. Мн., 1966] // Звязда. 8 жн.; Ленін едзе ў Горкі: [Верш] // Знамя юности. 19 мая; Маці: [Верш] // Там жа. 13 июня; Солнцу правды светить // Там жа. 28 авг.; І песні новыя, і планы: [Верш] // Чырв. змена. 3 студз.; Двое з вогненнай цытадэлі // Там жа. 21 студз.; Мост: Навела // Там жа. 14 ліп.; Вясна высокага ўзлёту // Там жа. 16 ліп.; На ціхім возеры: Абразок // Там жа. 18 жн.; Добрая душа песняра: (Творчы партрэт) // Там жа. 29 жн.; Свяціць зажды // Там жа. 31 жн. / Сааўт. Л. Гудзей; З любоўю і нянавісцю зямною // Там жа. 30 ліст.

1969. Бацькоўскіх крыніц перазовы // Голас Радзімы. № 16; Заўсёды ў пошуку: [Нарыс] // Там жа. № 36; Объяснение в любви // Неман. № 3; Маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; «Калі сінела чыстай сінню неба...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 27 лют.; Крочыць Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Балада пра Кастрычнік; Маэстра; «Яхкае ганчак на жоўтым ячнішчы...»: [Вершы] // Там жа. 30 кастр.; Сыноўняя споведзь: [Верш] // Там жа. 26 снеж.; Споведзь: [Верш] // Чырв. змена. 11 лют.; Непахіснасць: [Верш] // Там жа. 5 сак.; Запаветных крыніц перазвоны // Там жа. 27 сак.; Хатынскі рэквіем; «З хвалі Дзвіны, з хвалі Даугавы...»: [Вершы] // Там жа. 15 крас.; Вясновая ода // Там жа. 1 мая; Паклон добраму чалавеку // Там жа. 31 мая; Прасцяг дзярзання // Там жа. 30 ліп. / Сааўт. І. Шыбека; Поплеч з крылатай маладосцю // Там жа. 10 вер.; Балтыйская кантата: Паэтычны нарыс // Там жа. 6 ліст.; Шчасце: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; [Рэц. на кн.: Апалены лотас. Мн., 1968] // Там жа. 7 снеж.; Пошук працягваецца // Там жа. 24 снеж.

1970. Камсамольскія песні: [Верш] // Бярозка. № 9; Маэстра: [Верш] // Голас Радзімы. № 3; Праца, радасць, натхненне // Там жа. № 8; Горад над Нявой: [Верш] // Там жа. № 16; Сонца і сосны — у кожным акне // Там жа. № 18; Ля сіняга мора // Там жа. № 21; «Я зноў пяю нялёгкія дарогі...»; Вясновая ода; Музыка: [Вершы] // Маладосць. № 9; З любоўю і нянавісцю зямной // Вяч. Мінск. 28 крас.; Шчасце будзе крочыць поруч з намі...: [Верш] // Там жа. 28 вер.; Зялёны Луг; Браткі: [Вершы] // Там жа. 29 кастр.; Камсамольскія песні: [Верш] // Гомел. праўда. 26 лют.; Позвы кумачовага сцяга: [Верш] // Звязда. 6 ліст.; Дарожная; Музыка; Ветэраны: [Вершы] // Наст. газ. 15 ліп.; Гнеў памяці: Паэма-абвінавачанне // Там жа. 4 ліст.; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Піянер Бел. 24 вер.; Чаканне: [Верш] // Сел. газ. 2 авг.; Сосны глядзяць у вокны // Чырв. змена. 15 студз.; У ветразях — неспакой // Там жа. 27 студз.; Ветэраны Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 12 лют.; Да вас прыйдзе... Фантамас: [Верш] // Там жа. 14 лют.; Крылатая песня; «Над крайнай шугала навала...»: [Вершы] // Там жа. 26 лют.; Яе звалі «Васілёк» // Там жа. 8 сак.; Паверхні чалавечнасці: [Рэц. на кн.: Савіцкі А. Самы высокі паверх: Аповесць. Мн., 1969] // Там жа. 31 сак.; Покліч весняй зямлі: [Верш] // Там жа. 11 крас.; Жывая легенда // Там жа. 25 крас.; Красная плошча: [Верш] // Там жа. 1 мая; Сонгмі: [Верш] // Там жа. 14 мая; Каштаны на нейтральнай паласе: [Верш] // Там жа. 28 мая; Сіняя птушка: Паэма // Там жа. 29 ліп.; Пяю яго вялікасць: Рабочая тэма ў творах маладых паэтаў рэспублікі // Там жа. 30 жн.; Агністыя паходні: [Верш] // Там жа. 24 вер., спец. вып.; Колькі колераў мае вясёлка // Там жа. 15 кастр.; Скульптар; Кветкі на вежавым кране; «Пахнуць нафтай і небам дзяўчынкі...»; Экспромты; «Мае нервы — чуйная поўнач...»; «Ты ў твар мне дыхаеш парывіста...»; «Ты пішы, калі ласка, часцей...»; «Гурбіны на сонцы — як каралы...»; «Вочы, вочы...»: [Вершы] // Там жа. 15 ліст.

1971. Дзянніца над Буслянкай: [Нарыс] // Вышыня: Нарысы. Мн.; Пераправа: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; «Жыцця ў чым сэнс?..»: [Верш] // Беларусь. № 2; Аркестр: [Верш] // Бярозка. № 8; Сімвал за кратамі: [Верш] // Звязда. 27 студз.; Зара над буслянкай: Нарыс // Там жа. 13 мая; Станцыі майго юнацтва: [Вершы] // Там жа. 30 вер.; Вясельны карагод: [Вершы] // ЛіМ. 12 лют.; Паходня крылатай маладосці // Там жа. 23 крас.; Дзівасіл: [Верш] // Наст. газ. 6 сак.; Свята ў кожным сэрцы: [Верш] // Там жа. 1 мая; Камуністы: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Перамога будзе за намі; Разгневаная зямля: [Вершы] // Там жа. 17 ліст.; Сейбіт высокіх пачуццяў // Чырв. змена. 7 лют.; Высокая мера адказнасці: Аб грамадзянскасці ў творчасці маладых беларускіх паэтаў // Там жа. 11 лют.; Музы за кратамі // Там жа. 29 мая; Мелодыя, як птушка лёгкакрылая // Там жа. 17 чэрв.; Спяваюць брастаўчанкі аб вясне...: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Майстар гарачага цэху // Там жа. 8 ліп.; Хісткі трон Вілі Старка // Там жа. 2 вер.; Шчодрасць душы // Там жа. 5 вер.; Экран узнімае праблемы // Там жа. 7 кастр.; Галоўная тэма экрана // Там жа. 9 кастр.

1972. Прага дзярзання: [Нарыс] // Рубяжы і крылы. Мн. Рэц.: Бадроў А. Дакументальнасць... А мастацкасць? // ЛіМ. 1973. 22 чэрв.; «Вясёлка агніста палае...»: [Верш] // Вясёлка. № 3; У Міхайлаўскім: [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 чэрв.; Аркестр: [Верш] // Вяч. Мінск. 3 студз.; Паверхі чалавечага жыцця // Там жа. 24 ліп.; Лес — зялёная бальніца; Палын; Дзераза; Дзівасіл; Медуніца; Ліпа; Трыпутнік; Журавіны: [Вершы] // Там жа. 5 кастр.; Дзвіна — Даўгава: [Верш] // Звязда. 18 крас.; Высякаць агонь з людскіх сэрцаў // Там жа. 24 мая; Верность главной теме: [Рэц. на кн.: Вихрев А. Борьба комсомола Западной Белоруссии за экономические и политические интересы трудящейся молодежи. Мн., 1971] // Знамя юности. 7 янв.; Крэда; Колеры; Дарагая мая Беларусь; Дзвіна — Даўгава; Чаканне; «Пахне глеба, як бохан подавы...»; «— І ты з імі, Брут? — спытаў Цэзар...»; Ранак; Дарожная: [Вершы з кнігі «Споведзь»] // Там жа. 21 июля; Легендарный начдив: [Рэц. на кн.: Тараткевіч М. Уладзімір Азін. Мн., 1971] // Там жа. 12 окт.; Вясёлы карагод: [Рэц. на кн.: Гончаров Н. Карусель. Мн., 1971] // Чырв. змена. 14 сак.; Поступ чырвонага

свята: [Верш] // Там жа. 1 мая; Песня пра Марата Казея: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.

1973. Рабочае слова: [Нарыс] // Кім быць? Мн.; На Коласавай плошчы; Хлеб ідзе: [Вершы] // Беларусь. № 8; Бацькоўскі парог: [Рэц. на кн.: С к у р к о І. Бацькоўскі парог. Мн., 1973] // Там жа. № 9; Камсамольскае вяселле; Навічок: [Вершы] // Вожык. № 18; Галоўная тэма // Голас Радзімы. № 27; «Мы з маленства з табой заручаны»: Тэма патрыятызму ў першых кнігах маладых беларускіх паэтаў // Там жа. № 34; Мая песня: [Верш] // Там жа. № 40; Мая песня; Саракі: [Вершы] // Маладосць. № 8; Нафтаград; Гарынь; Колеры: [Вершы] // Рабочая смена. № 1; Галоўная тэма вялікага экрана // Звязда. 26 студз.; Дзень добры, школа!: [Верш] // Наст. газ. 1 вер.; Кастрычніцкі марш: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Навічок: [Верш] // Чырв. змена. Ліст., спец. вып. № 9.

1974. Сны; Дзівасіл: [Вершы] // Дзень паэзіі-74. Мн.; Радасць твая і песня: [Верш] // Вожык. № 8; Дэпутат: [Верш] // Там жа. № 10; Першае свята зямлі: [Верш] // Там жа. № 20; Барометр: [Вершы] // Вясёлка. № 9; Зоркі беларускай эстрады // Голас Радзімы. № 7; Из той бесконечной бессмертной песни: [Рэц. на: Х а д к е в і ч Т. Песня Дзвіны // Полымя. 1973. № 3, 4, 8, 9] // Лит. обозрение. № 1; На сцэне — «Песняры» // Звязда. 10 лют.; «Іду да людзей з песняй» // Там жа. 4 жн.; «Спяваю гімн сучасніку»: [Верш] // Там жа. 20 кастр.; На ўдарнай камсамольскай: Урывак з п'есы // ЛіМ. 19 крас.; Галасы з мінулага: [Рэц. на кн.: С т у к А. Перадачы вядзе ЦРУ. Мн., 1974] // Там жа. 5 снеж.; Песня моладзі: [Верш] // Наст. газ. 20 крас.; Прызванне ў нас высокае: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1975. Дальва: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Хатынскі рэквіем: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Жывы гадзіннік: [Верш] // Вясёлка. № 7; Дзятлавы лекі: [Верш] // Там жа. № 12; Вялікая літаратура для маленькіх чытачоў // Голас Радзімы. № 35; Песня застаецца з чалавекам // Звязда. 2 лют.; З песняй усё жыццё // Там жа. 12 кастр.; Родам з дзяцінства // ЛіМ. 7 лют.; Гучыць мастацкае слова // Там жа. 14 ліст.; Агністы ленінскі сцяг: [Верш] // Наст. газ. 30 крас.; Дружбы вечнай пачуццё // Чырв. змена. 12 кастр.

1976. Ранак Нафтабуда: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Героі: [Верш] // Вожык. № 9; Дойліды: [Верш] // Там жа. № 12; Лясны компас: [Верш] // Вясёлка. № 8; Сустрэча: [Урывак] // Голас Радзімы. 11 ліст.; Наш крок упэўнены, натхнёны // Звязда. 1 мая; Паверка: [Верш] // ЛіМ. 30 студз.; Здзяйсненне // Там жа. 9 ліп.; Варшаўская восень: [Верш] // ЛіМ. 1 кастр.

1977. Наш сцяг; Перадавая: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Лета — круглы год: [Верш] // Бярозка. № 8; Мы — з Ленінскай сям'і; Рабочы гонар; Са шчасцем заручаны: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; Тэатр без білетаў і адлегласцей // Голас Радзімы. 12 мая; Пабрацім: [Верш] // ЛіМ. 6 мая; Станцыя майго юнацтва // Чырв. змена. 1 лют.

1978. У роднай зямлі наша сіла; «Калі адшапацяць пялёсткі зорак...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Из опыта пропаганды книги // Обмен опытом. М. / Сааўт. М. Базарэвіч; Цана хвіліны: Аднаакт. камедыя // Беларусь. № 4; Вяртанне ў юнацтва: [Верш] // Там жа. № 6; Кіно па-амерыканску: [Верш] // Вожык. № 2; Свабода за кратамі: [Верш] // Там жа. № 6; Безнадзейнасць: [Верш] // Там жа. № 22; Вестуны вясны: [Верш] // Вясёлка. № 4; Церам-церамок: [П'еса] // Работніца і сялянка. № 8; Крылаты цэх: [Верш] // Там жа. № 12; Абнова: [Верш] // Служба быту Бел. № 6; Эмансіпацыя: [Верш] // ЛіМ. 3 сак.; Таварыскі суд: Камерцыя // Там жа. 21 крас.; Граніца; Эстонская казка: [Вершы] // ЛіМ. 4 жн.; Маніфест шчасця: [Верш] // Там жа. 1 снеж.; Вялікі Кастрычнік і ўтварэнне Беларускай ССР // Маг. праўда. 17 жн.; Наш сцяг; У роднай зямлі наша сіла...; На світанні...; Шафёры; Першынец: [Вершы] // Наст. газ. 15 ліп.; Да сэрцаў людскіх // Чырв. змена. 10 вер. / Сааўт. І. Лучанок.

1979. Паверка; Рамантыкі; На Гарыні; Мінску: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Станцыя моей юности: [Нарыс] // Первая строка. Мн.; Вымушаны дэтэктыў: [Верш] // Беларусь. № 4; З яснай явы: [Нарыс] // Там жа. № 10; Бяседа грыбніка-ўсяведа: [Верш] // Вожык. № 19; Радзімыя плямы: [Верш] // Там жа. № 20; Партызанская крынічка: [Верш] // Вясёлка. № 7; Завітала ў хату свята: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Калючы кватарант: [Верш] // Там жа. № 11; Ты жывеш у нашых сэрцах, Лілія...: [Верш] // Гом. праўда. 13 крас.; Нам здзейсніць: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Заўсёды малады: [Верш] // Там жа. 26 мая; Ілжэкарыфей; Фартуна: [Вершы] // ЛіМ. 2 сак.; Шчасце колеру вясны // Там жа. 25 мая; Піянерскі збор: [Верш] // Там жа. 27 ліп.; Яго вялікасць — хлеб // Там жа. 3 жн.; Продолжение легенды // Сов. Бел. 10 марта; Братэрская пераклічка // Чырв. змена. 11 лют.

1980. Да сэрцаў людскіх: [Нарыс] // Камсамол Беларусі ў дзесятай пяцігодцы. Мн. / Сааўт. І. Лучанок; Камсамольская пуцёўка; Па-сапраўднаму жыць; Стаяць на рэйдзе нашы брыганціны...; Рамантыкі; Песня аб вечнай маладосці: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Свет доброты: [Нарыс] // Труд, талант, доблесть. Мн. Ч. 1; Парасткі // Беларусь. № 4; Свято дабрыні: Да 75-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі П. У. Броўкі // Бярозка. № 6; Карнавал: [Верш] // Там жа. № 12; Школьнік з сякерай: [Верш] // Вожык. № 5; Тэлефон: [Верш] // Там жа. № 11; Мінск святочны: [Верш] // Там жа. № 13; Сонечная гордасць: [Верш] // Там жа. № 20; Журавінка; Дзятлава кузня: [Вершы] // Там жа. № 22; Як нараджаўся Наваполацк: [Верш] // Вясёлка. № 8; Камсамол заўсёды малады; Сляды: [Вершы] // Полымя. № 9; Белавежская пушча: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Азбука на снезе: [Верш] // Там жа. № 12; Усё лепшае — дзецям: [Інтэрв'ю] / Зап. Р. Навікаў // Веч. Мінск. 22 снеж; Цана хлеба: [Верш] // Гомел. праўда. 19 студз.; Хобі: [Верш] // ЛіМ. 26 вер.; Ніва. 9 ліст.; Землячок: [Верш] // ЛіМ. 31 кастр.

1981. Вестуны вясны: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Гэтым трэба даражыць; «Цацкі» ваеннай пары; Травесці; Пра выхаванне і выхаваццеляў; Пісьмо: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Песня пра Марата Казея; Заўсёды гатовы!: [Вершы] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Святая вада: [Верш] // Туман трэба развеяць. Мн.; Дрэва дружбы: [Верш] // Бярозка. № 6; «Юнацтва» берет разбег // В мире книг. № 10; Цана хлеба: [Верш] // Вожык. № 16; Маніфест шчасця: [Верш] // Там жа. № 19; Чорныя буслы: Казка // Вясёлка. № 8; «Мне пісьмо напісаў Ягорка...»: [Верш] // Гомел. праўда. 3 крас.; Стратегия созидания: [Нарыс] // Знамя юности. 31 марта; Як руплівыя сейбіты // Чырв. змена. 21 сак.

1982. Там, дзе цвіце папараць // Вечная крыніца. Мн.; З аднаго кораня; Пабрацім: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Калі вяртаюцца буслы: Лірычная аповесць у дыялогах // Залаты медаль. Мн.; У роднай зямлі наша сіла; Мы — савецкі народ: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Мы — працоўная сям'я!; Станцыя Заслонава; Тры муляры: [Вершы] // Бярозка. № 4; У сузор'і рэспублік савецкіх // Там жа. № 12; Чорныя сляды: [Верш] // Вожык. № 10; Нарачанская чайка: Казка // Вясёлка. № 8; У нас новое издательство // Дет. лит. № 9; Источник счастья // Пионер. № 12; Калі вяртаюцца буслы...: Лірычная аповесць у дыялогах // Полымя. № 7; Сэрца Радзімы // Там жа. № 12; Акварыум: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Самацветы лета: [Верш] // Там жа. № 8; Кніжка мая першая: [Верш] // Ніва. 5 снеж.; Піянер Бел. 30 вер.; «Калі пагоркі запалаюць верасам...»: [Верш] // Піянер Бел. 2 вер.

1983. Крынічка; Тэлефон; Піянерскі збор: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Дзень Перамогі ў Полацку; Прадчуванне верша: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Паверка; Ленін едзе ў Горкі; Камуністы: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Як праўду шукалі: З народнага: [Казка ў вершах] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Не шанцуе; Абак; Забыты сшытак: [Вершы] // Бярозка. № 10; Камуністычны суботнік: [Верш] // Вожык. № 7; Рабочыя прафесіі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; «Юнацтва» ўзмацнелыя крылы: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Стулава // Веч. Мінск.

20 студз.; Яркий праздник: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Гревцев // Знамя юности. 18 сент.; «Гайда, сябры-раманты́кі, за мною»: [Верш] // ЛіМ. 15 ліп.

1984. Дрэва дружбы; Абак: [Вершы] // Бярозка. Мн.; Неспакой: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Помнік: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Вогненны экіпаж; Гераічная паэма ў адной дзеі: [П'еса] // Крок у бессмяротнасць. Мн.; Маніфест шчасця; Заўсёды малады: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Лясное рэха: Казка // Вясёлка. № 7; Сэрца паэта; «Лёс у гневе бязмежным...»; Пра сумленне; Не думайце аб людзях меркантыльна; Калі страціў друга; Аднойчы суботнім вечарам...; Каб памяць не зганьбіць: [Вершы] // Маладосць. № 10; Маці Гагарына; Зорны Гарадок: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 4; «Юнацтва» — выдавецтва папулярнае: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Уліцёнак // Голас Радзімы. 8 сак.; Вернасць сваёй дарозе // ЛіМ. 6 студз.; Майскі дождж у Варшаве; У Трэптаў-парку; Сікстынская мадонна; У доме-музеі АлексісаКіві; Рабіны Суомі: [Вершы] // Там жа. 5 кастр.; Акцябраты: [Верш] // Піянер Бел. 29 ліст.

1985. Таможня; Граніца; Эмігранты: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Крынічка; Будан: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Чароўны камень: Казка // Плошча Перамогі. Мн.; Белыя берагі: З паэмы-хронікі // Твой зорны час. Мн.; Хлапчукі гуляюць у Берліне: [Верш] // Бярозка. № 2; Калі поруч таварыш: [Верш] // Там жа. № 7; Лазенкі; Зорны гарадок: [Вершы] // Там жа. № 10; Танін сшытак: [Верш] // Вожык. № 6; Чаму заяц касалапы: [Верш] // Там жа. № 20; Ніва. 8 снеж.; Лебядзіная песня: Казка // Вясёлка. № 9; Крынічка: [Верш] // Голас Радзімы. 21 лют.

1.4.

1968. Х у з а н г а й П. Ганна: [Верш] / З чув. // Табе, Беларусь. Мн.

1969. А с т р а в о й С. Каханне: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 20 крас.; Х у з а н г а й П. Янка Купала ў Сямёна Ульгера: Урывак з рамана ў вершах «Сям'я Аптраман» / З чув. // Там жа. 24 ліп.; Ф і р с а ў У. Рэспубліка бессмяротнасці: (Урывак з аднайм. паэмы) / З рус. // Там жа. 11 кастр.

1970. Л е А н ь С у а н. Высаджваем ноччу расаду; Ч э Л а н В і е н. Быць маці ў В'етнаме: [Вершы] / З в'ет. // Чырв. змена. 20 жн.

1971. К р э м н ё в а Н. «О, мудрасць...»; «Калі на свеце холад скончыцца»; «Ноч-сувой і месяц белы...»: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 7 студз.; Б у р с а ў І. Бронзаваму салдату над брацкай магілай; «Зямное прыцягненне...»; Над Палатой-ракой; «Чаму я гляджу ў тваe вочы...»; «Шуміць калоссе...»; Чаканне; Ноч: [Вершы] / З рус. // Там жа. 6 чэрв.

1972. В а л а б у е в а І. Заўсёды з Леніным: [Верш] / З рус. // Звязда. 29 кастр.; Г о р л а ч Л. Балада пра зорку; Роднае жыта; «Надрыўна званілі званы»; «Стварайце свет! — Стварайце ў ім сябе...»: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 26 ліп.

1973. Х а н і н а ў М. Закон: [Верш] / З калм. // ЛіМ. 20 ліп.; А б у - б а к а р А. «Кульгаў Алібек...»: [Верш] / З дагест. // ЛіМ. 10 жн.; Л ь в о ў М. Гэта — мы! / З рус.; Р ы м е л ь Р. Зямля, якую называю сваёй / З эст.: [Вершы] // Там жа. 5 кастр.

1974. Н у р ы З. Слушная прэтэнзія; Чаму?; Самы востры нож: [Вершы] / З тат. // ЛіМ. 4 студз.; К а л а д з е К. Вясна на Даўгаве: [Верш] / З груз. // Там жа. 26 крас.; Д з я м е н ц ь е ў А. «Вось і ўсё...»: [Верш] / З рус. // Там жа. 1 мая; Б е р у л а в а Х. Масква / З груз.; Ш ч ы п а ч о ў С. Каласы на гербе / З рус.: [Вершы] // Там жа. 30 жн.

1976. Ч у я к а Д. Да аблокаў дарастуць: [Верш] / З адыг. // Вясёлка: № 7; Л у б к і ў с к і Р. Па ўсёй зямлі...: [Верш] / З укр. // Звязда. 23 мая; Н а г н і б е д а М. Перад помнікам Янку Купалу: [Верш] / З укр. // Там жа. 27 мая; Б а т а ш а ў І. Айчыне: [Верш] / З балкар. // ЛіМ. 6 лют.; В а р а н ь к о П. У ткацкім цэху / З укр.; С т р а л к у н а с І. Айчына / З літ.: [Вершы] // Там жа. 5 сак.; Б е р у л а в а Х. З кастрычніцкай вышыні: [Верш] / З груз. // Там жа. 30 крас.; Н а г н і б е д а М. Пад ветрам веку: [Верш] / З укр. // Там жа. 21 мая; К е м п е М. Як хораша... / З лат.; Ч а к а н у А. «Ніколі да мяне...» / З малд.: [Вершы] // Там жа. 18 чэрв.; Д ж у р а е в а Г. Шчаслівае імгненне: [Верш] // З узб. // Там жа. 5 ліст.

1977. А д ы ш а в а Ц. Мая любоў / З кірг.; Б е р у л а в а Х. Масква / З груз.: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; А л е й н і к С. Салавей: Гумарэска / З укр. // ЛіМ. 22 ліп.; С і д з я к П. Дзіцё: [Верш] / З укр. // Там жа. 28 кастр.; Д а в і д з е н к а Я. Дзякуй, друг Піліп!: [Верш] / З укр. // Там жа. 23 снеж.

1978. Л а м а н а ў В. Другу: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 28 крас.

1982. Н а г н і б е д а М. Перад помнікам Янку Купалу: [Верш] / З укр. // Нам засталася спадчына. Мн.; Т у р с у н - З а д э М. Мая суседка; Сястра мая, Афрыка: [Вершы] / З тадж. // Турсун-Задэ М. Высокае гняздо. Мн.; С к о б е л е ў Э. Купала ў Печышчах. Год 1942-гі: Драма / З рус. // Беларусь. № 7; Ч у к о ў с к і К. Блытаніна: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 3; Ніва. 3 кастр.

1983. Г о р л а ч Л. Наталачка; П а ў л ы ч к а Д. «Прыгажэй на зямлі...»: [Вершы] / З укр. // Бярозка. № 6; Т а н г р ы к у л і е ў К. Мама: [Верш] / З турк. // Вясёлка. № 3.

1984. В а р а н ь к о П. Усім па сем; П а ў л ы ч к а Д. Прыгажэй на зямлі... начны госць; Вецер; Птушка; Ч а р а д н і ч э н к а Д. Мы будуем дом; Г о р л а ч Л. Балада пра зорку; Роднае жыта; Наталачка; Вырас: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; С к у ч а й т э Р. Светафор: [Верш]; М а р ц і н к я в і ч у с Ю. Крацяня: Казка / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; С к о б е л е ў Э. Купала ў Печышчах. Год 1942-гі: Драма / З рус. // Гаўрошы Брэсцкай крэпасці. Мн.; К е м п э М. Як хораша...: [Верш] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; К а л д у п э С. Добрае сонца; Валуны; Л о с б е р г а М. Дакладныя, косыя літары; Снег вайны; Дачка вішні: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Т а н г р ы к у л і е ў К. Мама: [Верш] / З турк. // Ніва. 4 сак.

1985. М і х а л к о ў С. Нашы справы; Булка; Дзядзька Сцёпа-ветэран; П р а к о ф' е ў А. Хто ён?; Б а р т о А. Памочніца; Б а р у з д з і н С. Святочны карагод: [Вершы] / З рус. // Ветразь. Мн.; К а л а д з е К. Вясной на Даўгаве; Б е р у л а в а Х. Масква; Наша Канстытуцыя; Д у м б а д з е Н. Кеціно; Парсючкі; Імяніны; Хворая; Іголка; Квактуха; Манана і Лалі: [Вершы] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Ана эллэри. Бакы, 1985.

Тэбиет бачында: [Верш] // Кеjэрчин. 1981. № 10; Уч бэнна: [Верш] / Тэрч. Х. Рза // Эдэб. вэ инчэсэнэт. 1981. 12 иjун; Бурдан jаваш кечин; Кунэш: [Вершы] / Тэрч. Э. Вэкил // Кэнд һэjаты. 1982. № 4.

На балгарскую мову. Сънища; Приказка; Тайга, хриптиш като ранен елен; Последен лед трещи зад вълнолома: [Вершы] / Прев. С. Попто́нев // Българо-съветска дружба. 1985. № 3.

На казахскую мову. Жаркырап жаз келді: Олендер мен ертегілер / Ауд. Т. Туякбаев. Алматы, 1984.

Басмау / Ауд. Т. Туякбаев. Алматы, 1988.

На кіргізскую мову. Жайдыр-кыштыр жашыл бак: Ырлар / Котор. Ж. Садыков. Фрунзе, 1986.

Ак кенул кашкулак / Котор. Ж. Садыков // Кыргызстан пионери. 1985. 18 дек.

На літоўскую мову. Naručio žuvedra: Eiliuotos pasakos / Vert. J. Jakštas. Vilnius, 1986.

Pavasario skelbejai; Pirmoji knygele / Vert. A. Matutis // Saulegrąža ir saule. Vilnius, 1984; Skurdžius ir laime / Vert. J. Jakštas // Zvaigždute. 1985. Nr 3.

На малдаўскую мову. Орничеле миракулоасе: Версурь / Трад. Ю. Кыркелан. Кишинэу 1987.

На польскую мову. Lato przez cały rok: Wiersze / Tł. A. Barski. Mn., 1983. Рэц.: Ш а х о в і ч М. Мастацтва перакладу // Ніва. 1984. 19 жн.

Drzewo przyjaźni: Wiersze i bajki / Tł. A. Barski. Mn., 1990.

На рускую мову. Лето круглый год: Стихи и сказки / Пер. И. Бурсов. Мн., 1984. Рэц.: Ц е р а б а ў Ю. // ЛіМ. 1974. 21 снеж.

Моя криничка: Стихи / Пер. Э. Скобелев. М., 1986.

Черные аисты: Стихи и сказки / Пер. И. Бурсов. М., 1986.

Стоят на рейде наши «Бригантины»: [Верш] / Пер.

В. Майоров // Молодежь Молдавии. 1966. 24 июля; Борисов камень: [Верш] / Пер. Н. Алтухов // Знамя юности. 1969. 17 июля; Атланты; Новичок; Борисов камень; Поезда гремят до рассвета: [Вершы] / Пер. Л. Ханбеков // Там жа. 1970. 21 мая; Из новой книги стихов: Каштаны на нейтральной полосе; Троица; Голый король; Герника / Пер. Л. Ханбеков // Там жа. 1970. 16 окт.; Стоят на рейде наши бригантины; Монтажники: [Вершы] / Пер. Л. Ханбеков // Комс. Узбекистана. 1970. 19 авг.; Борисов камень; Нефтеград; Девчата: [Вершы] / Пер. Х. Леонидов, В. Димов // Комс. племя (Грозный). 1970. 24 февр.; В тех перелесках; Стоят на рейде наши бригантины: [Вершы] / Пер. Л. Ханбеков // Ленин. смена. 1970. 30 апр.; Комсомольская путевка: [Вершы] / Пер. В. Дворниченко // Сел. газ. 1970. 28 июня; Десятый кубрик; Стоят на рейде наши бригантины / Пер. Л. Ханбеков // Сов. Бел. 1970. 10 окт.; «В тех перелесках пращур брал грибы...»; «День в одежды зеленые рядит пригорки...»: [Вершы] / Пер. Л. Ханбеков // Молодая гвардия. 1971. № 12; Глухари; Шоферы: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1971. № 4; Девчата: [Верш] / Пер. В. Викторов // Работница. 1971. № 11; Наши песни; «Светлов читал порывисто «Гренаду...»; «День в заплаты зеленые рядит пригорки...»; Сыну; «Над Шельдою рассветы рыжеусые...: [Вершы] / Пер. Л. Ханбеков // Знамя юности. 1971. 12 марта; У вечного огня / Пер. Л. Урушева; Зайцев хлеб / Пер. А. Пашкевич; Бабье лето / Пер. В. Дворниченко: [Вершы] // Там жа. 1971. 3 авг.; Монтажники; Атланты: [Вершы] / Пер. Л. Ханбеков // Комс. знамя. 1971. 15 апр.; Крымский комсомолец. 1971. 22 марта; Десятый кубрик: [Верш] / Пер. Л. Ханбеков // Там жа. 1971. 18 апр.; Новичок: [Верш] / Пер. Л. Ханбеков // Крымский комсомолец. 1971. 23 мая; Монтажники: [Верш] / Пер. Л. Ханбеков // Строит. газ. 1971. 21 нояб.; Ода Белоруссии; В Ингурской теснине: [Вершы] / Пер. М. Вершинин // Турист. 1972. № 8; Оркестр: [Верш] / Пер. Н. Алтухов // Зорька. 1972. 31 марта; Глухари; Шоферы: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Родники. М., 1973. Вып. 1; Вестники весны: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Земля с лазурными очами. М., 1979; Криничка: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Зорька. 1980. 9 мая; «Родился ребёнок...»; «Песня о Дальве»; «Пахнет почва...»; Осенние краски Горыни; Наш путь / Пер. В. Тарас; Солигорск; «Мне влагою волшебной Ипокрена...» / Пер. Г. Бубнов: [Вершы] // Неман. 1981. № 6; В тургайской долине; Исповедь; «Мне влагою волшебной Ипокрена...»; Заполярье; Шамшали; Паромщик; Славлю лес; «Тайга хрипит, как раненый олень...»: [Вершы] / Пер. Г. Бубнов // Смена. 1981. № 23; Телефон: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Малыш. 1982. № 3; Моя Беларусь: [Верш] / Пер. И. Василевский // Сов. молодежь. 1982. 24 окт.; Первая книжка: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Малыш. 1983. № 2; Музыка; Три мастера: [Вершы] / Пер. Э. Скобелев // Москва. 1983. № 4; Белые берега: Поэма-хроника / Пер. Г. Бубнов // Неман. 1983. № 8; Брестская крепость: [Верш] // Смена. 1983. № 4; Размышления в библиотеке; Ночной переход; Заячий хлеб: [Вершы] / Пер. Э. Скобелев // Там жа. 1983. № 11; Не везет: [Верш] / Пер. М. Геллер // Знамя юности. 1983. 1 апр.; Карнавал: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Зорька. 1983. 30 дек.; Криничка: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Туркм. искра. 1983. 25 марта; Монтажники; Наши песни: [Верш] / Пер. Л. Ханбеков // Огонек. 1984. № 1; Мамины руки: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Зорька. 1984. 9 марта; Лёгкий хлеб; Как лиса летать училась; Дубок и гриб; Нарочанская чайка: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // На золотом крыльце сидели. Мн., 1985; Заклятье; Шамшали / Пер. В. Тарас; Партизанский шалаш; Калі ласка / Пер. Б. Кежун: [Вершы] // Партизанская слава. Л., 1985; Заклинание; Песня; Из одного корня; Айнола; Сикстинская мадонна; В Берлине мальчики играют...; Трептов-парк; Рябины Суоми: [Вершы] / Пер. Э. Скобелев // Неман. 1985. № 2; Моя криничка: [Верш] / Пер. Э. Скобелев // Там жа. 1985. № 6; Криничка: [Верш] // Зорька. 1985. 29 марта; На проселках: [Вершы] / Пер. Э. Скобелев // Правда. 1985. 20 сент.; Ленин едет в Горки; Брестская крепость; Борисов камень: [Вершы] / Пер. Э. Скобелев. // Сов. Бел. 1985. 25 июля.

На таджыкскую мову. Дастони модар / Тарч. А. Шарифи. Душанбе, 1982.

Косидони бахор: [Верш] / Тарч. А. Шарифи // Машъал. 1979. № 5; Дастони модар: [Верш] / Тарч. А. Шарифи // Машъал. 1982. № 12; Рубох, чи тавр парвоз кард / Тарч. А. Шарифи // Газетаи муаллимон. 1982. 14 авг.

На туркменскую мову. Бахар бушлукчысы: Гошгулар / Терж. Г. Чэлиев. Ашгабат, 1984.

Уч усса: [Верш] / Терж. К. Танрыгулыев // Мыдам тайяр. 1981. 3 нояб.; Телефон: [Верш] / Терж. К. Танрыгулыев // Корпе. 1982. № 3; Багтымызын гозбашы // Пионер. 1982. № 12; Илкинжи китап: [Верш] / Терж. Н. Байрамов // Корпе. 1983. № 2; Бахар бушлукчысы: [Верш] // Пионер. 1983. № 3.

На ўзбекскую мову. Йил буйи ёз: Шеьрлар, эртоклар. Тошкент, 1986.

Булок; Мактанчок карга: [Вершы] / Тарж. Р. Талиб // Гулхан. 1981. № 9; Телефон: [Верш] / Тарж. Р. Талиб // Гунча. 1981. № 11; Наташа; Кизилшитон; Уч гилетчи: [Вершы] / Тарж. Р. Талиб // Ленин учкуни. 1981. 29 авг.; Янги йил карнавали: [Верш] / Тарж. А. Кучимов // Ленин учкуни. 1985. 1 янв.

На ўкраінскую мову. Літо цілий рік: Вірші та казки / Пер. Г. Кирпа. К., 1985.

Ми — гаганівці, ми — гагаріни: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Дніпро. 1966. № 6; Комуністи; Дорога моя Білорусь; Комісар: [Вершы] / Пер. Л. Горлач // Молода гвардія. 1972. 24 вер.; У Брестській фортеці: [Верш] / Пер. Б. Вовк // Культура і життя. 1976. 27 трав.; Черешка: [Верш] / Пер. В. Шукайло // Літ. Укр. 1976. 21 трав.; Комуністи; Комісари; Дорога моя Білорусь; «В чім сенс життя...»: [Вершы] / Пер. Л. Горлач // Молода гвардія. 1976. 25 трав.; Обнова: [Верш] / Пер. Г. Кирпа // Там жа. 1979. 4 серп; Крилатий цех: [Верш] / Пер. Г. Кирпа // Барвінок. 1980. № 8; Партизанська криничка: [Верш] / Пер. Г. Кирпа // Там жа. 1981. № 3; «Квочка під крила...»: [Верш] // Малятко. 1981. № 7; По-справжньому жити; «В чім сенс життя, що здався непростим?..»; Дальва — сестра Хатині; «Проклинаю за те я війну...»; Біло віе-білий велюм: [Вершы] / Пер. В. Губарець, Л. Горлач, В. Бурбан та інш. // Ранок. 1982. № 12; Партизанська криничка: [Верш] // Зірка. 1982. 7 січ.; Біля Брестської фортеці; Порадникам; «Стернями гончак за вітром гониться...»: [Вершы] / Пер. В. Осадчий, В. Бурбан, Е. Горева // Молода гвардія. 1983. 31 серп.; Як лисиця вчилась літать: Казка / Пер. Г. Кирпа // Барвінок. 1984. № 8.

На чувашскую мову. Су куне: савасемпе юмахсем / П. Эйзинпа, Г. Орлов кусарна. Шупашкар, 1987.

На эстонскую мову. Vikerkaar / Tlk. L. Tungal. Tallinn, 1984.

Vihik; Kuremari / Tlk. L. Tungal // Täheke. 1984. Nr 9; Läte / Tlk. L. Tungal // Säde. 1984. 9. Mai.

1.6.

Кремень А. Я иду в жизнь. Мн., 1965 / Літ. зап.

Лучанок І. Песня застаецца з чалавекам: [Інтэрв'ю] // Чырв. змена. 1971. 14 ліп. / Зап.; Цітовіч Генадзь Іванавіч: Вялікі маэстра: [Інтэрв'ю] // Там жа. 1971. 22 мая / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Грахоўскі С. Шчаслівая пара // Полымя. 1965. № 4; Законнікаў С., Пятрэнка М. Подых веку // Звязда. 1978. 26 студз.; Казакова М. Цуды — сваімі рукамі // Гомел. праўда. 1985. 21 вер.; Козел В. Пунсовыя ветразі мары // Вяч. Мінск. 1985. 28 сак.; Марціновіч А. Пад белым крылом брыганціны // Там жа. 1981. 21 вер.; Яго ж. «Юнацтва» распраўляе крылы // ЛіМ. 1981. 2 студз.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Савіцкая А. Насустрач «пунсовым ветразям...» // Мастацтва Бел. 1985. № 10; Салаўёў В. Ветразі яго брыганціны // Вяч. Мінск. 1985. 20 лют.; Сохар Ю. Сугучна з часам // Чырв. змена. 1977. 7 мая.

На рускай мове. Конкурс муз // Знамя юности. 1967. 14 окт.; Мартинович А. Бригантины

белое крыло: О поэте Валентине Лукше // Дет. лит. 1985. № 10; Я г о ж. Бригантины белое крыло...: Творчество В. Лукши для детей // Знамя юности. 1984. 1 авг.

2.4.

На беларускай мове. Б а р а д у л і н Р. Глушцы і шматтыража: [Верш] // Твой зорны час. Мн., 1985.

Т. М. Махнач.

ЛУПСЯКОЎ МІКОЛА

Лупсякоў Мікола (Мікалай Радзівонавіч; псеўд. М і к о л а Г о м е л ь с к і, М і к і т а Х в о ш ч; 4.3.1919, Масква — 12.2.1972, Мінск, пахаваны на Чыжоўскіх могілках), празаік, дзіцячы пісьменнік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1944.

З сялян. У 1921 сям'я вярнулася з Масквы на радзіму, у вёску Папаратнае Жлобінскага р-на. З 1932 жылі ў вёсцы Вішанькі Жлобінскага р-на, дзе бацька, былы мастрос з лінкора «Петрапаўлаўск», а пазней ледакола «Таймыр», працаваў старшынёй калгаса. Пачаў пісаць М. Лупсякоў яшчэ ў школе, меў перапіску з К. Чорным. У 1935 скончыў Папаратнянскую няпоўную сярэднюю школу і паступіў на рабфак пры БДУ, праз год — на літаратурны факультэт Мінскага педінстытута (скончыў у 1941). З 1941 служыў у Савецкай Арміі. Скончыў Смаленскае артылерыйскае вучылішча (1942) і накіраваны на вучобу ў Вышэйшую афіцэрскую артылерыйскую школу, але ў сувязі з наступленнем ворага пасланы на фронт. Удзельнічаў у баях на Маскоўскім, Сярэднедонскім, Варонежскім франтах, на Курскай дузе. У сакавіку 1943 у баях пад Харкавам цяжка паранены і пасля лячэння дэмабілізаваны. Працаваў у газеце «Казахстанская праўда» (1943—44), у рэдакцыях часопісаў «Беларусь» (1944—45), «Бярозка» (1945—49).

Першае апавяданне «Нечаканае» надрукаваў у 1935 у альманаху «Аднагодкі». Паводле сведчання М. Лупсякова, пісьменнікам яго зрабіла любоў да прыроды і людзей. Аўтар зборнікаў прозы «Першая атака», «Мост», «Чырвоны бераг», «Паядынак», «Дняпроўская чайка», «У вераб'іную ноч», «Ля пераправы», «На берагах Дняпра». Для дзяцей выдаў кніжкі «Разведчыкі», «Я помню». Яго творам уласціва схільнасць да паглыбленай псіхалагізацыі і індывідуалізацыі характару, сцвярджэнне ідэі высокай грамадзянскай актыўнасці чалавека. Пераклаў на беларускую мову асобныя творы Дж. Лондана, У. Гаршына, П. Паўленкі, А. Гайдара і інш.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв. Мн., 1968. (Б-ка бел. прозы). Рэц.: А н д р а ю к С. Чэрпаючы з жыццёвай плыні // ЛіМ. 1968. 27 жн.; Ж ы ж э н к а У. Трывалы грунт // Полымя. 1968. № 11.

1.2.

Першая атака: Апавяданні. Мн., 1946. Рэц.: К а з е к а Я. Апавяданні Міколы Лупсякова // Беларусь. 1946. № 4; М е л е ж І. Апавяданні пра вайну // Полымя. 1946. № 5; Н о в ы я кнігі // Сав. селянін. 1946. 21 ліп.; Н я х а й Р. «Першая атака» М. Лупсякова // ЛіМ. 1946. 27 ліп.

Апавяданні. Мн., 1947. Рэц.: Г а м о л к а М. Апавяданні Міколы Лупсякова // Беларусь. 1948. № 5.

Мост: Апавяданні. Мн., 1947. Рэц.: Б у р ь я н Б., З а х а р о в П. Плохие рассказы о «нехорошем» мальчике // Сталин. молодежь. 1948. 30 янв.; К р а ў ч а н к а У. Кніга для дзяцей // ЛіМ. 1948. 7 лют.

Разведчыкі: (Апавяданні). Мн., 1949. Рэц.: Б у р'я н Б. За змястоўнасць, за майстэрства // Полымя. 1950. № 4; Г а м о л к а М. Апавяданні для дзяцей // Беларусь. 1950. № 11.

Дружба: Апавяданні. Мн., 1952.

Чырвоны бераг: [Апавяданні і нарысы]. Мн., 1954. Рэц.: Е с а к о ў А. Па шляху творчага росту // Полымя. 1955. № 9; Ж ы ж э н к а В. Творчая ўдача пісьменніка // Чырв. змена. 1955. 27 крас.

Дняпроўская чайка: Апавяданні. Мн., 1957. (Б-ка бел. нарыса і апавядання).

Паядынак: Апавяданні. Мн., 1957. Рэц.: К л і м а-

шэўская И. «Поединок» // Сов. Бел. 1957. 19 июня; Кудраўцаў І. Глыбокае і павярхоўнае // ЛіМ. 1957. 15 мая; Салавей Л. Аб жыццёвым і надуманым // Беларусь. 1957. № 10; Шкраба Р. На розным узроўні // Полымя. 1957. № 8.

У вераб'іную ноч: Апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: Канэ Ю. Шчасце прамых дарог // Маладосць. 1959. № 3; Кудраўцаў І. Значнасць і выразнасць задумы // Беларусь. 1958. № 9; Луфераў М., Крывіцкі А. Абагульняць не выпадковае, а асноўнае // ЛіМ. 1959. 18 ліп.; Рубінскі У. Праўда жыцця // Чырв. змена. 1958. 17 снеж.; Юрэвіч У. Характары раскрываюцца ў дзеянні // Полымя. 1959. № 5.

Ля пераправы: Апавяданні. Мн., 1959.

Прырэчча: Аповесць і апавяданні. Мн., 1961. Рэц.: Жураўлёў В. Слова не прыходзіць само // Полымя. 1961. № 9; Шкраба Р. Набытае трэба шанаваць // Беларусь. 1961. № 10.

Я помню...: Аповесць. Мн., 1964. Рэц.: Баравік А. Пачатак абнадзейваў... // ЛіМ. 1965. 22 студз.

На берагах Дняпра: Апавяданні. Мн., 1966. Рэц.: Андраюк С. Штодзённы людскі клопат // Полымя. 1967. № 5; Куцэнка В. З любоўю да прыроды і людзей // ЛіМ. 1967. 16 чэрв.

Міхалаў дуб: Апавяданні. Мн., 1974. Рэц.: Вышинский М. Добрый свет // Сел. газ. 1975. 13 апр.; Мажэйка А. Цікавая спадчына // Беларусь. 1974. № 11.

На вірах: [Апавяданні]. Мн., 1974. (Школьная б-ка).

Дняпроўская чайка: Апавяданні. Мн., 1988.

1.3.

1935. Нечаканае: Апавяданне // Аднагодкі. Мн.

1936. Вожык: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 10.

1937. Дарагі падарунак: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 7.

1938. Сустрэча: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 1; Кроў: Апавяданне // Там жа. № 2; Белахвосты: Апавяданне // Піянер Бел. 23 ліст.; Фарбы радасці і шчасця: Аб творах З. Бядулі // Там жа. 5 снеж. / Сааўт. А. Вялюгін.

1939. Багна смерці: Апавяданне // Полымя. № 1; Помста: Апавяданне // ЛіМ. 23 лют.; На катку: [Апавяданне] // Піянер Бел. 9 студз.; У светлыя школы // Там жа. 15 студз.; Шчаслівая сям'я: [Нарыс] // Там жа. 17 студз.; Вучыцца на «добра» і «выдатна» // Там жа. 9 лют.; І. А. Крылоў: Да 170-годдзя з дня нараджэння // Там жа. 17 лют.; За выдатныя адзнакі // Там жа. 5 крас.; Залатая рыбка: Фельетон // Там жа. 5 чэрв.; Раніца: Нарыс // Там жа. 15 ліп. / Сааўт. В. Змітрэнка; Выхавацель юных талентаў: [Нарыс] // Там жа. 21 жн.

1940. Карэнні: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 9; Пацукі і вожык: Апавяданне // Там жа. № 12; Кроў: Апавяданне // Работніца і калгасніца Бел. № 13; Параска: Апавяданне // Там жа. № 17; З рубля пачалося: Фельетон // Піянер Бел. 17 студз.; «Геройскі» Сіма // Там жа. 3 сак.; Увечары // Там жа. 23 крас.; У класе // Там жа. 29 мая; На лужку // Там жа. 23 чэрв.; Таленты // Там жа. 3 ліп.

1941. Вушастая шапка: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 1; Совы: Апавяданне // Там жа. № 2; Невялікая памылка: Навела // ЛіМ. 4 студз.; Страшнае здарэнне: [Апавяданне] // Піянер Бел. 6 сак.; Т. Р. Шаўчэнка: (Да 80-годдзя з дня смерці) // Там жа. 9 сак.; Дзмітрый Фурманаў: 15 год з дня смерці // Там жа. 16 сак.; Кулямётчык: [Апавяданне] // Там жа. 30 сак.; Выведзем падшэфных на агляд: [Нарыс] // Там жа. 13 крас.; Карысныя вывады // Там жа. 25 мая; Яшчэ сакрэт: Апавяданне // Там жа. 29 мая; Важны і патрэбны прадмет // Там жа. 5 чэрв.; Шарф: Навела // Там жа. 8 чэрв.

1944. Першая атака: [Апавяданне] // Беларусь. № 3.

1945. Да сваіх: Апавяданне // Беларусь. № 1; Ганна Вырвіч: Апавяданне // Там жа. № 5; Восеньскай ноччу: Апавяданне // Там жа. № 9; Сын: Апавяданне // Там жа. № 10; Сябры: Апавяданне // Там жа. № 11—12; Дарога на фронт: Апавяданне // Полымя. № 4; ЛіМ. 10 чэрв.; Пад Ржэвам: Нарыс // Там жа. 6 ліст.

1946. Камандзір гарматы: Апавяданне // Беларусь. № 1; Клава: Апавяданне // Там жа. № 3; Ад'езд: Апавяданне // Бярозка. № 5—6; Сустрэча: Апавяданне // Там жа. № 11; Літаратурная перапіска сяброў: [Фельетон] // Вожык. № 13—14; З далёкай дарогі: Апавяданне // Полымя. № 1; Бацька: (Навела) // Сав. Радзіма. 28 ліп.

1947. Мост: Апавяданне // Бярозка. № 1; Аўтамабіль: Апавяданне // Там жа. № 2; Невялікая палонка: Апавяданне // Там жа. № 3; Жыў-быў: Апавяданне // Там жа. № 9; Рамонкі: Апавяданне // Там жа. № 10; Маленькі: Апавяданне // Там жа. № 11; У завіруху: Апавяданне // Там жа. № 12; Сцяпан Іванавіч: Апавяданне // Полымя. № 8; Сведка: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Налёт: (Урывак з аповесці) // Бальш. Пал. 25 мая; Праз некалькі год: Апавяданне // ЛіМ. 8 лют.

1948. Сцяпан Іванавіч: [Апавяданне] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.; Каток: Апавяданне // Бярозка. № 1; Каштоўны скрутак: П'еса // Там жа. № 2; Кулямёт: Апавяданне // Там жа. № 3; Настаўнік: Апавяданне // Там жа. № 4; Ля кастра: Апавяданне // Там жа. № 5; Разведчыкі: Апавяданне // Там жа. № 7—10; Цімашкі: Апавяданне // Там жа. № 11; Падарунак: Апавяданне // Там жа. № 12; Неспакойны характар // ЛіМ. 9 кастр.; Ягнятка: [Апавяданне] // Піянер Бел. 14 студз.; Рыбаловы: Апавяданне // Там жа. 26 мая; Незвычайная сустрэча: (Навагодняя казка-праўда) // Там жа. 31 снеж. / Сааўт. А. Барушка.

1949. Дружба: Апавяданне // Беларусь. № 3; Звычайная з'ява: Апавяданне // Там жа. № 6; Рыбаловы: Апавяданне // Бярозка. № 7; Дзіўная вада: Апавяданне // Там жа. № 8; Важныя справы: Апавяданне // Там жа. № 9; Урачыстасць: Апавяданне // Там жа. № 11; Слова правадыра: Апавяданне // Там жа. № 12; У «Чырвоным беразе»: Апавяданне // Полымя. № 12; Першая кніга // ЛіМ. 11 чэрв.; «Першае верасня»: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Першае верасня. Мн., 1949] // Там жа. 22 кастр.; «Самыя юныя»: [Рэц. на кн.: Сіўцоў І. Самыя юныя. Мн., 1949] // Піянер Бел. 26 студз.; Шчасце: Апавяданне // Там жа. 27 кастр.: На правільным шляху: [Рэц. на кн.: Сіняўскі І. У навальніцу. Мн., 1949] // Чырв. змена. 27 кастр.

1950. Каштоўны скрутак: [П'еса] // Школьная эстрада. Мн.; Радасць: Апавяданне // Піянер Бел. 14 чэрв.; Кім Хва: Апавяданне // Там жа. 6 вер.

1951. Тут будзе аграгарад: Нарыс // Бярозка. № 4; У калгасе «Новае жыццё»: Нарыс // Полымя. № 6; Нэля і яе сябры // Піянер Бел. 5 крас.

1952. Кім Хва: (Апавяданне) // Поступ міру. Мн.

1953. Там, дзе цячэ Кура: Нарыс // Беларусь. № 5; Рыбакі: Апавяданне // Там жа. № 7; За акіянам: Раздзел з аповесці // Бярозка. № 11; За акіянам: Аповесць // Полымя. № 7. Рэц.: Герцовіч Я. // Мін. праўда. 1953. 15 ліст.; На вірах: Абразок // Полымя. № 9; Ля Цымлянскага мора // Гомел. праўда. 22 ліст.; Мін. праўда. 11 кастр.

1954. Дзяўчына з кветкамі: Апавяданне // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Веснавая навальніца: Апавяданне // Беларусь. № 10; Па ленінскіх месцах // Бярозка. № 1; Джэк Сойтар: Аповесць // Полымя. № 7; Вясной: (Апавяданне) // Піянер Бел. 13 мая.

1955. У электраМТС: Нарыс // Беларусь. № 8; Нетрывалы грунт: Апавяданне // Полымя. № 4; Сябры назаўсёды: Аповесць // Там жа. № 12; Багацці калгасныя: З кнігі «Цымлянскае мора» // Гомел. праўда. 13 жн.; Першае выпрабаванне: (Урывак з аповесці «Сябры назаўсёды») // Там жа. 13 ліст.

1956. Інжынер Ватулін: Апавяданне // Беларусь. № 4; Міхалапіха: Вясковае паданне // Там жа. № 12; Зялёная чарніліца: Апавяданне // Піянер Бел. 13 крас.

1957. Масквічка: Расказ рыбалова // Беларусь. № 8; Дняпроўская чайка: Апавяданне // Бярозка. № 6; Праз гады: Апавяданне // Калг. праўда. 10, 13 лют.; Сустрэча: Апавяданне // ЛіМ. 9 лют.; Непуцёвы: Апавяданне // Там жа. 31 ліп.; Новы пляцень: З цыкла «Вясковыя паданні»: Апавяданне // Там жа. 20 ліст.; Пасля бюро: Апавяданне // Чырв. змена. 27 чэрв.; Вераб'іная ноч: Апавяданне // Там жа. 20 кастр.

1958. Вераб'іная ноч: Апавяданне // Беларусь. № 2;

Пабіраха: Аповесць // Маладосць. № 1; Драбязэ: Апавяданне // Полымя. № 6; Гомел. праўда. 7 студз.; Летнім вечарам: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; Галка: Апавяданне // ЛіМ. 23 ліп.

1959. Валя: Расказ франтавіка // Беларусь. № 2; Рукі: Апавяданне // Там жа. № 12; Агітатары: Апавяданне // Бярозка. № 4; Жучок: Апавяданне // Там жа. № 9; Двор на беразе: Апавяданне // Там жа. № 12; Пераправа: Апавяданне // Полымя. № 2; Кірык: Апавяданне // Там жа. № 11; На ўборцы: Апавяданне // Наст. газ. 19 чэрв.; Паўнюткі кошык грыбоў: Апавяданне // Чырв. змена. 11 студз.

1960. Людзі прагнуць: Аповесць // Маладосць. № 5; Вестка; Патап; Жыць: [Апавяданні] // Там жа. № 12; Смоўж: Апавяданне з цыкла «Вясковыя паданні» // Полымя. № 10; У дождж: Апавяданне // ЛіМ. 15 ліп.; Смерць камісара: Урывак з аповесці «Людзі прагнуць» // Чырв. змена. 29 сак.

1961. Чалавек з эшалона: Апавяданне // Беларусь. № 1; Героі дня: Апавяданне // Там жа. № 9; Наш вір: Апавяданне // Бярозка. № 9; Далёка ў моры: Апавяданне з часоў даўніх падарожжаў // Чырв. змена. 3 чэрв.; Бацька: Апавяданне // Там жа. 6 жн.; Я помню...: [Урывак з аповесці] // Там жа. 2 снеж.

1962. Зося: Апавяданне // Беларусь. № 5; Пад дубамі: Апавяданне // ЛіМ. 28 вер.; Інкрустатары // Чырв. змена. 30 жн.

1963. Агеньчык уначы: Апавяданне // Беларусь. № 5; Міхась і Рыма: Апавяданне // Мін. праўда. 25 жн.; На крылах жыцця // Наст. газ. 28 снеж.

1964. Мэры Кэт: Апавяданне // Маладосць. № 11; Марына: З цыкла «Дняпроўскія былі»: Апавяданне // Чырв. змена. 23 жн.; Сяброўскі расказ: Апавяданне // Там жа. 27 вер.

1965. На Дняпры: Як зла віць сама; Дажджы; Бычок: Апавяданні // Полымя. № 1; Застаўся: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 11; Агеньчык: Апавяданне // Чырв. змена. 16 мая.

1966. Старонка з біяграфіі // Пра час і пра сябе. Мн.; Цёзка: Апавяданне // Полымя. № 3; Маладосць: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 10.

1967. Пераправа: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Кірык: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Рыгорка-падарожнік: Апавяданне // ЛіМ. 21 ліст.

1969. Да сваіх: Апавяданне // Ніва. 2 сак.

1971. Два апавяданні: Навальніца; Надзейка // Полымя. № 9; Міхалаў дуб: Апавяданне // ЛіМ. 28 мая.

1975. Пераправа: [Апавяданне] // Ішла вайна народная. Мн.

1978. Бычок: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.

1984. Мост: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.

1985. Пераправа: Апавяданне // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.

1.4.

К р ы в і ц к і А. Аб 28 паўшых героях / З рус. Мн., 1946.

Л о н д а н Д. Смок Белью / З англ. Мн. 1947. (Навук.-прыгодніцк. б-ка).

К у р а ч к і н У. Брыгада здагадлівых: Аповесць / З рус. Мн., 1949.

А х о т н і к а ў В. На мяжы магчымага: [Апавяданні] / З рус. Мн., 1950.

П а ў л е н к а П. Стэпавае сонца: Аповесць / З рус. Мн., 1950.

В а с і л е н к а І. Зорачка: Аповесць / З рус. Мн., 1951. Рэц.: К н і ж н а я паліца // Наст. газ. 1951. 20 вер.

Г а р ш ы н В. Лягушка-падарожніца: Казка / З рус. Мн., 1954.

1938. Л е б я д з е ў - К у м а ч В. Край заволачных вышынь: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 21 снеж.

1939. А с е е в а В. Ногі: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 29 жн.

1945. М у р а т а ў Х. Герой Савецкага Саюза Барыс Царыкаў: Нарыс / З рус. // Полымя. № 1.

1951. Б а р ы с а ў Л. Гонар; Г о р Г. Сястра вобла-ка — Ганна: [Апавяданні] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1954. Г а й д а р А. Далёкія краіны: Аповесць / З рус. // Гайдар А. Выбр. тв. Мн.; С і н е л ь н і к а ў І. Мужнасць: [Аповесць, скароч.] / З рус. // Чырв. змена. 23, 27 кастр., 18, 28 ліст., 2, 4, 7, 9 снеж.

1959. Ч а р н я ў с к і І. Таямніца ручая: Апавяданне / З рус. // Бярозка. № 1.

1964. С н е г і р о ў Г. Сенастаўкі; Матылёк на снезе; Танец вярблюдаў: [Апавяданні] / З рус. // Піянер Бел. 3 студз.; М і р э р С. Лодачка: Апавяданне / З рус. // Там жа. 20 сак.

1.5.

На англійскую мову. A Gull of the Dnieper River / Transl. R. Lipatov. Mn., 1970.

A Gull of the Dnieper River // Colours of the Native Country. Mn., 1972.

На армянскую мову. Незвычайная сустрэча: [Апавяданне] / Пер. С. Айунц // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Мост: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На балгарскую мову. По жетва: (Разказ) // Изгрев. 1950. 8 авг.; Теменужна нощ: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разкази. София, 1968.

На латышскую мову. Dnepras kaija; Pie atvariem / Atdz. Č. Kindzulis // Nams saules puse. Riga, 1960; Pie atvariem / Atdz. Č. Kindzulis // Cina. 1960. 12. Jun.

На літоўскую мову. Draugyste / Vert. J. Petrauskas // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949.

На мангольскую мову. Гол гаталсан нь: [Апавяданне] / Орч. Д. Даваа // Белоруссын зохиолчдын огууллэг. Улаанбаатар, 1984.

На рускую мову. Зеленая чернильница: Рассказы / Пер. Б. Яковлев. М., 1956.

Домик на колесах: Рассказы. М., 1957. Рэц.: Щ е р б а к о в А. Мастерство рассказчика // Сов. Отчизна. 1957. № 5.

На Днепре моем: Повесть и рассказы / Пер. М. Горбачев. М., 1961.

Переправа: [Апавяданні] / Пер. В. Жиженко, Б. Яковлев. М., 1961. (Б-ка журн. «Советский воин»).

В начале жатвы: Рассказы и повесть. М., 1962. Рэц.: В о л ь с к и й А. Воспитание правдой // Неман. 1963. № 3.

Деревенские предания: Рассказы / Пер. С. Родов. М., 1968. Рэц.: Л я п и ч А. Днепровские были // Неман. 1968. № 8.

Первая атака: [Апавяданне] / Пер. М. Шамбадал // Беларусь. 1944. № 3; Первая атака: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. М., 1948; Степан Иванович: [Апавяданне] / Пер. А. Кленов // Заветный камень. М., 1949; В колхозе «Красный берег»: [Апавяданне] / Пер. Н. Вагнер // Белорусские рассказы. Л., 1952; «Жив — жив»: [Апавяданне] / Пер. Р. Рубина // Возрожденная земля. М., 1954; Трактористы: Рассказ. [Скароч.] / Пер. Б. Яковлев // Сталин. молодежь. 1954. 21, 23, 24 нояб.; Домик на колесах / Пер. М. Златогоров; У омутов; Рыбаки / Пер. Б. Яковлев: [Апавяданні] // Белорусские рассказы. М., 1955; На новом месте: Рассказ // Зорька. 1955. 22 янв.; Пулемет: Рассказ / Пер. Б. Яковлев // Зорька. 1955. 19 февр.; Первая любовь: Рассказ / Пер. А. Николаев // Сов. Отчизна. 1956. № 2; Переправа: Рассказ / Пер. В. Жиженко // Неман. 1960. № 2; Жив-жив!: [Апавяданне] / Пер. Б. Яковлев // Непобедимая и легендарная. М., 1961; Годы спустя: Рассказ / Пер. В. Жиженко // Неман. 1961. № 1; В воробьиную ночь: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачев // Белорусские рассказы. М., 1962; Пулемет: [Апавяданне] / Пер. Б. Яковлев // Золотые звезды. М., 1965; Переправа: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачев // Белорусские рассказы. М., 1971; Пулемет: [Апавяданне] / Пер. Б. Яковлев // Рассказы и стихи о пионерах. М., 1972; Изд. 2. М., 1975; Михалов дуб: Рассказ / Пер. В. Жиженко // Неман. 1974. № 8; Переправа: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачев // Березы на шляху. М., 1980.

На славацкую мову. Prvý átak / Prel. O. Simon // Svet socializmu. 1961. Č. 33.

На украінскую мову. Перша атака / Пер. М. Шумило; До своїх / Пер. О. Кундзіч // Білоруські оповідання. К., 1949; Графський хутір / Пер. Ю. Назаренко // Білоруські оповідання. К., 1957; Переправа / Пер. Г. Кулінич // Білоруське радянське оповідання. К., 1979.

На французскую мову. La mouette pillarde /Trad. S. Batoura // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Мн., 1977; Antologie de nouvelles biélorusses. Québec, 1983.

На чувашскую мову. Каса: Калав. / А. Малов кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Проста і паэтычна пра звычайнае // Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 98—101, 104, 149—150, 180—182, 195—196, 230—231, 246—247; Б р ы л ь Я. Радасць жыцця: (Прадмова да кнігі апавяданняў М. Лупсякова «На вірах») // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 4; Г е р ц о в і ч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 29—33; Я г о ж. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 59—67; Я г о ж. На малым полі апавядання // Герцовіч Я. Творчае крэда. Мн., 1970; Я г о ж. Нізка схіляем галовы // ЛіМ. 1972. 18 лют.; Я г о ж. Чалавек і калектыў // Полымя. 1959. № 10; Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 105—106; Г у б а р э в і ч К. Маладыя празаікі // Беларусь. 1946. № 8; Я г о ж. Тэмы і іх вырашэнне // ЛіМ. 1949. 13 жн.; Ж у р а ў л ё ў В. Сюжэт і рэчаіснасць // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 192—195, 247—248; Я г о ж. Пра вайну пасля вайны // Полымя. 1969. № 10; Ж ы ж э н к а У. Пісьменнік звяртаецца да мінулага // ЛіМ. 1958. 16 крас.; Ж ы ч к а Х. Жыў на свеце вандроўнік... // Полымя. 1979. № 6; К а в а л е н к а В. Давер. Мн., 1967. С. 41—42; К а р п а ў У. Занядбалы жанр // ЛіМ. 1950. 7 студз.; Я г о ж. Проза 1949 года // Полымя. 1950. № 3; Л у ф е р а ў М. Канфлікты і жыццё // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 32—35; Л ы н ь к о ў М. Беларуская савецкая проза на 1947 год // ЛіМ. 1948. 28 лют.; Я г о ж. Даклад т. Жданава аб часопісах «Звезда» і «Ленинград» і задачы беларускай літаратуры // Там жа. 1946. 30 кастр.; Я г о ж. Мастацкая проза ў 1947 годзе // Лынькоў М. Літаратура і жыццё. Мн., 1978; М е л е ж І. Апавяданні пра вайну // Мележ І. Зб. тв.: У 10 т. Мн., 1984. Т. 9; Н а в у м е н к а І. Паэзія вясковых дарог // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн. 1984. Т. 6.; Я г о ж. Шчыры, добры талент: Міколу Лупсякову — 50 гадоў // ЛіМ. 1969. 7 сак.; [Н е к р а л о г] // ЛіМ. 1972. 18 лют.; Н я х а й Р. Па старонках часопіса «Бярозка» // ЛіМ. 1949. 24 вер.; Я г о ж. Пісьменнік і воін // Там жа. 1979. 2 сак.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а ч а н к а Б. З кагорты абпаленых вайной // Сачанка Б. Жывое жыццё. Мн., 1985; С т а л я р о ў М. Свет душэўнай прыгажосці // ЛіМ. 1961. 20 чэрв.; Ш к р а б а Р. На розным узроўні // Шкраба Р. Сіла слова. Мн., 1958; Я г о ж. На старонках часопіса // ЛіМ. 1946. 18 мая; Ш ч а р б а т а ў Г. Жыццё патрабуе // ЛіМ. 1956. 21 ліп.; Ю р э в і ч У. Характары раскрываюцца ў дзеянні // Літаратура нашых дзён. Мн., 1963.

На французскай мове. L o u p s i a k o v Mikola // Anthologie de nouvelles biélorusses. Quebec, 1983.

2.4.

На беларускай мове. П р ы х о д з ь к а П. Байцоўская вера: (Памяці Міколы Лупсякова): [Верш] // На пераправе. Мн., 1974. *Т. М. Махнач.*

ЛУФЕРАЎ МІКОЛА

Луфераў Мікола (Мікалай Пятровіч; псеўд. М. П е т р а к о ў; н. 7.1.1929, в. Трубільня Краснапольскага р-на, Магілёўскай вобл.), крытык і літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1971. Кандыдат філалагічных навук (1956).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў Трубільненскай і Краснапольскай сярэдніх школах. З 1946 студэнт Гродзенскага педінстытута, у 1948 перавёўся на факультэт мовы і літаратуры Магілёўскага педінстытута, які скончыў у 1950. Працаваў выкладчыкам рускай, беларускай мовы і літаратуры Старобінскай сярэдняй школы Мінскай вобл. У 1951 паступіў у аспірантуру Мінскага педінстытута. Настаўнічаў у сярэдняй школе рабочай моладзі № 11 Мінска (1952—53). У 1954—58 старшы выкладчык кафедры беларускай літаратуры Магілёўскага педінстытута, у 1958—67 старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры АН БССР. З 1967 дацэнт Магілёўскага педінстытута, з 1975 дацэнт кафедры беларускай літаратуры Гомельскага універсітэта. З 1982 настаўнік Брылёўскай, Зарасцянскай і іншых школ Магілёўскага р-на.

Першая рэцэнзія надрукавана ў газеце «Літаратура і мастацтва» ў 1952. Літаратурна-крытычныя

артыкулы друкаваў у часопісах «Полымя», «Маладосць», газетах «Звязда», «Советская Белоруссия», «Літаратура і мастацтва», «Настаўніцкая газета» і інш. Даследуе праблемы гісторыі беларускай савецкай літаратуры. Адзін з аўтараў кніг «Праблемы беларускай сучаснай прозы», «Гісторыя беларускай савецкай літаратуры» (т. 1), падручніка для філалагічных факультэтаў педінстытутаў «Гісторыя беларускай савецкай літаратуры», аўтар манаграфіі «Проза Кузьмы Чорнага», брашуры «Кузьма Чорны» і інш. Працы М. Луферава вызначаюцца разуменнем надзённых праблем літаратуры, добрым эстэтычным густам, руплівасцю і ўдумлівасцю даследчыка.

Жыве ў Магілёве.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Кузьма Чорны. Мн., 1960. (Таварыства па распаўсюджванню паліт. і навук. ведаў БССР). Рэц.: С а в и н Е. Творчество — это и есть его жизнь! // Знамя юности. 1960. 29 июня.

Проза Кузьмы Чорнага. Мн., 1961. Рэц.: Г е р ц о в і ч Я. Яшчэ адна кніга пра Кузьму Чорнага // Полымя. 1961. № 10; П ш ы р к о ў Ю. Пошукі і станаўленне // Звязда. 1962. 23 лют.; Ц а р а н к о ў Л. Удумлівы разгляд // ЛіМ. 1961. 19 мая.

Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967 / Сааўт. П. Дзюбайла, В. Жураўлёў. Рэц.: Б у р а н В. Праблемы сучаснай прозы // ЛіМ. 1967. 19 вер.; Л а з а р у к М. Праблемы тэорыі і сучасная проза // Полымя. 1968. № 6.

1.3.

1952. Кніга пра піянерскі калектыў // ЛіМ. 19 крас.

1958. Вобразы, якія натхняюць і клічуць // Звязда. 24 вер.; Цікавае даследаванне: [Рэц. на кн.: Б а р ы с е н к а В. Францішак Багушэвіч і праблема рэалізму ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957] // Наст. газ. 20 мая.

1959. Станаўленне новага чалавека ў барацьбе за сацыялістычную бацькаўшчыну: Паводле рамана «Бацькаўшчына» Кузьмы Чорнага // Вуч. зап. (Магілёўскі пед. ін-т). Вып. 6; Кніга пра Купалу-драматурга: [Рэц. на кн.: Я р о ш М. Драматургія Янкі Купалы. Мн., 1959] // Полымя. № 11; Абагульняць не выпадковае, а асноўнае: [Рэц. на кн.: Л у п с я к о ў М. У вераб'іную ноч. Мн., 1958] // ЛіМ. 18 ліп. / Сааўт. А. Крывіцкі; Арыгінальнае даследаванне: [Рэц. на кн.: А д а м о в і ч А. Шляхі да майстэрства. Мн., 1958] // Наст. газ. 10 сак.

1960. Высокае майстэрства: (Заўвагі аб асаблівасцях творчай манеры Кузьмы Чорнага) // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 3; Майстэрства крытыка: [Рэц. на кн.: А д а м о в і ч А. Культура творчасці. Мн., 1959] // Маладосць. № 3; Поиски будущего: (К 60-летию со дня рождения Кузьмы Чорного) // Неман. № 3; Пісьменнік вялікай душы: Да 60-годдзя з дня нараджэння Кузьмы Чорнага // Звязда. 6 ліп.; Манаграфія прысвячаецца пісьменніку: [Рэц. на кн.: Х о м ч а н к а К. Піліп Пестрак. Мн., 1960] // Там жа. 2 кастр.; Характэрнае і выпадковае: [Рэц. на кн.: К у з ь м а Чорны. Мн., 1959] // ЛіМ. 4 студз.; Адзінства стылю // Там жа. 28 чэрв.

1963. Платон Галавач // Беларуская літаратура. Мн., Вып. 4; Роман Кузьмы Чорного «Третье поколение» // Чорный К. Третье поколение. М.; Л.; Праблемнае даследаванне: [Рэц. на кн.: Б у г а ё ў Д. Шчодрае сэрца пісьменніка. Мн., 1963] // Маладосць. № 10; Незабыўнымі сцежкамі: [Рэц. на кн.: А л е к с а н д р о в і ч С. Незабыўнымі сцежкамі. Мн., 1962] // Полымя. № 6; Гневное слово сатирика: [Рэц. на кн.: М а к а р э в і ч А. Сатыра Кандрата Крапівы. Мн., 1962] // Сов. Бел. 27 июля.

1964. Кузьма Чорны; Міхась Зарэцкі; Платон Галавач // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 1; Пошукі даюць плён: [Рэц. на кн.: Д а м а ш э в і ч У. Між двух агнёў. Мн., 1963] // Маладосць. № 2; Первый опыт: [Рэц. на кн.: М а к а р э в і ч А. Кароткі літаратуразнаўчы слоўнік. Мн., 1963] // Сов. Бел. 1 сент. / Сааўт. Д. Гальмакоў; Поэзии М. Танка посвящается: [Рэц. на кн.: Б у г а ё ў Д. Паэзія Максіма Танка. Мн., 1964] // Там жа. 15 сент.

1968. [Уступны артыкул да аўтабіяграфіі К. Чорнага] // Полымя. № 5.

1969. Рэха незабыўных гадоў // Маг. праўда. 19 ліп.; Твой сонечны поўдзень // Там жа. 20 вер.

1971. З братняй любоўю // ЛіМ. 25 чэрв.; Талент шчодры, непаўторны: Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Зарэцкага // Там жа. 19 ліст.; З чыстых крыніц // Маг. праўда. 30 студз.; Выдатны пісьменнік, выдатны чалавек // Там жа. 23 ліст.

1978. Уклад землякоў // Гомел. праўда. 22 жн.

1979. Драматызацыя канфлікту ў літаратурных жанрах // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Рамантыка рэвалюцыі і творчасці: [Рэц. на кн.: М а й с е е н к а А. Творчасць Міхася Зарэцкага. Мн., 1978] // ЛіМ. 23 сак.; Сталасць // Маг. праўда. 21 вер. / Пад псеўд. М. Петракоў; Рысы класавай праўды // Там жа. 5 снеж. / Пад псеўд. М. Петракоў.

1981. Платон Галавач // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1917—1940. Мн.; Плённыя традыцыі // Маг. праўда. 12 чэрв. / Пад псеўд. М. Петракоў. Сааўт. Л. Барысава.

1982. Праўда. народа: [Рэц. на кн.: Д а й н е к а Л. Людзі і маланкі. Мн., 1978; Я г о ж. Запомнім сябе маладымі. Мн., 1981] // Полымя. № 7.

1985. Ніткай без вузлоў: [Нарыс] // Маг. праўда. 18 вер.

1.4.

1962. З а р э ц к і М. Аўтабіяграфія / З рус. // Полымя. № 6.

2.3.

На беларускай мове. Л а з а р у к М. Часу непадуладнае. Мн., 1981. С. 124—127; М і к о л у Луфераву — 50 // ЛіМ. 1979. 5 студз.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П ы с і н А. У сяброўстве з сучаснікам // Маг праўда. 1979. 6 студз.

Т. М. Махнач.

ЛУЦКЕВІЧ АНТОН (НАВІНА АНТОН)

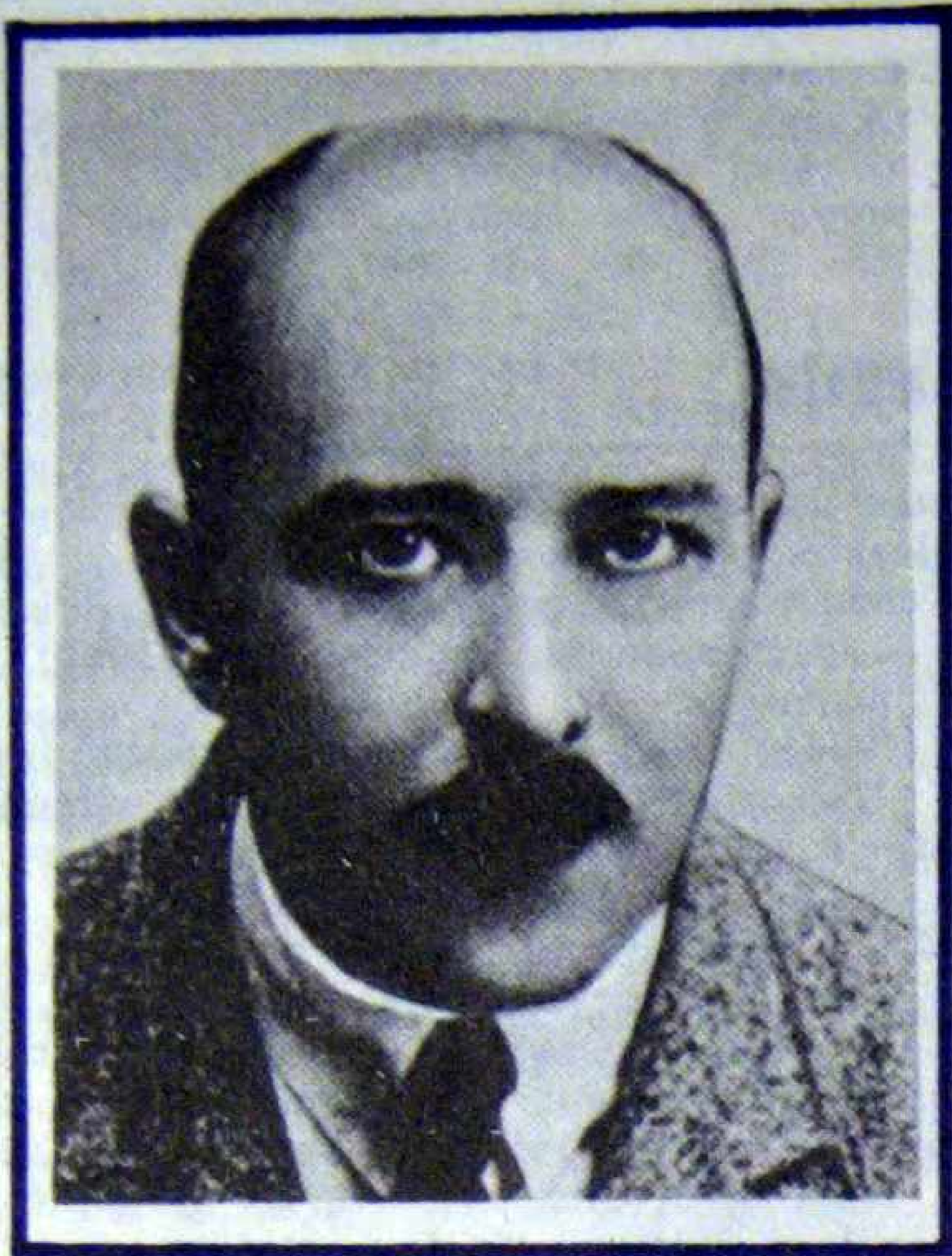

Луцкевіч Антон Іванавіч [псеўд. А. Иванов, Антон Белорус, Генрык Букавецкі, Кумельган, І. Мялешка, Ів. Мялешка, Антон Навіна; крыпт. А. Л., А. Н., А. Н-А, А. Н-а, А-н-а, А.-н-А, а-н-а, Б. Г., Г. Б., Г-б э, Г., Г. В., Н., Н-а-А, Н. А., A. L., A. N., Н. В.; 17(29).1.1884, Шаўлі Ковенскай губ., цяпер г. Шаўляй, Літва — 1946 (?), Сяміпалацінская вобл., Казахстан (?)], крытык, літаратуразнавец, лінгвіст, гісторык, грамадскі і палітычны дзеяч.

Бацька А. Луцкевіча паходзіў са старога збяднелага беларускага шляхецкага роду герба «Навіна», сваёй зямельнай уласнасці не меў. Служыў у арміі, потым на чыгунцы. Таму сям'я часта пераязджала з месца на месца. Маці, у дзявоцтве Зоф'я Лычкоўская, з дробнай шляхты. Дзядзька А. Луцкевіча Сцяпан загінуў у паўстанні 1863, што вельмі паўплывала на выбар жыццёвага шляху будучага пісьменніка і яго старэйшага брата І. Луцкевіча, археолага, арганізатара Віленскага беларускага музея, грамадскага дзеяча. Вучыцца А. Луцкевіч пачаў у гімназіі ў Лібаве (цяпер г. Ліепая, Латвія). Калі пасля смерці бацькі сям'я пераехала ў Мінск, ён працягваў вучобу ў Мінскай класічнай гімназіі. У 1902 паступіў у Пецярбургскі універсітэт, дзе вывучаў прыродазнаўства. А. Луцкевіч адзін з заснавальнікаў «Круга беларускай народнай прасветы», які вёў работу сярод выхадцаў з Беларусі і ставіў мэтай стварэнне беларускай народнай школы, выданне беларускіх кніг. Разам з братам і іншымі студэнтамі выдаў у Пецярбургу «Калядную пісанку», «Велікодную пісанку» і інш. Восенню 1903 увайшоў у ядро палітычнай арганізацыі — Беларускай рэвалюцыйнай грамады, перайменаванай у 1905 у Беларускую сацыялістычную грамаду (БСГ). Адзін з аўтараў яе праграмы. У 1904 арыштаваны ў Мінску за распаўсюджванне партыйнай літаратуры. Потым выпушчаны без права выязджаць з горада. Давялося спыніць вучобу. Экзамены за курс прыродазнаўчага і юрыдычнага факультэтаў Пецярбургскага і Дэрпцкага універсітэтаў здаў экстэрнам.

А. Луцкевіч — актыўны ўдзельнік рэвалюцыі 1905—07. На І з'ездзе БСГ (канец 1905) выбраны членам ЦК. У лютым 1906 перайшоў на нелегальнае становішча і пераехаў у Вільню. Разам з братам і Цёткай узначальваў партработу ў горадзе і Віленскім краі. Адзін з заснавальнікаў органа БСГ газеты «Наша доля». Пасля 4 нумару ён, яго брат і Цётка выйшлі з складу рэдакцыі і заснавалі газету «Наша ніва», дзе ўбачылі свет творы найлепшых тагачасных беларускіх пісьменнікаў. У сваіх артыкулах і нататках (многія з іх не падпісаны) А. Луцкевіч выкрываў палітыку царызму, выказваўся за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне беларускага народа, друкаваў рэцэнзіі на кнігі беларускіх пісьменнікаў. У 1909 апублікаваў брашуру «Беларусы» (якая ёсць у кабінеце У. І. Леніна з яго паметамі). Быў членам віленскіх выдавецкіх суполак, Беларускага драматычна-музычнага гуртка ў Вільні. Пасля акупацыі горада і заходняй часткі Беларусі нямецкімі войскамі зноў разам з братам, Цёткай, В. Ластоўскім і інш. выдаваў газету «Гоман». Уваходзіў у Беларускую сацыял-дэмакратычную рабочую групу, пры дапамозе якой быў створаны Беларускі нацыянальны камітэт (БНК). Ён таксама адзін з ініцыятараў «Канфедэрацыі Вялікага княства Літоўскага». Выступаў за стварэнне незалежнай беларуска-літоўскай дзяржавы з дзвюма аўтаномнымі тэрыторыямі, соймам і сталіцай у Вільні. На канферэнцыі беларускіх арганізацый у 1917 выбраны старшынёй Віленскай Беларускай Рады. Абвяшчэнне незалежнасці Літоўскай Рэспублікі (16.2.1918) прывяло А. Луцкевіча на цалкам незалежніцкія пазіцыі. У час акупацыі Літвы нямецкімі войскамі шмат працаваў дзеля стварэння беларускай школы, выкладаў беларускую мову на курсах настаўнікаў. Як і ў «Нашай ніве», змяшчаў у «Гомане» артыкулы па праблемах беларускай школы. У 1917 выдаў работу «Як правільна пісаць па-беларуску», а ў 1918 (разам з Я. Станкевічам) — «Беларускі правапіс». Пазней, у 1921, пераклаў на беларускую мову падручнік па элементарнай алгебры Кісялёва. Літаратурна-крытычныя працы Луцкевіча дарэвалюцыйнага перыяду сабраны ў кнізе «Нашы песняры» (1918).

Пасля таго, як у 1918 пачалося новае нямецкае наступленне на ўсход, 21.2.1918, за 4 дні да акупацыі Мінска, была абвешчана Беларуская Народная Рэспубліка. Неўзабаве А. Луцкевіч разам з І. Луцкевічам, В. Ластоўскім і яшчэ шасцю членамі Віленскай Беларускай Рады быў кааптаваны ў склад

Рады БНР. На пасяджэнні Народнага Сакратарыяту (урада) ён выступіў з прапановай абвясціць незалежнасць БНР, што і было зроблена 25.3.1918. Пасля распаду БСГ на некалькі палітычных арганізацый А. Луцкевіч стаў відным дзеячам Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі. Як старшыня Рады Народных Міністраў БНР і міністр замежных спраў вёў перагаворы з урадам Украінскай Народнай Рэспублікі і вядомым бальшавіком Х. Ракоўскім у Кіеве (кастрычнік 1918). У лістападзе таго ж года з візітам у Маскве. З дзённіка А. Луцкевіча, які ён вёў у той час, вынікала, што ён быў не супраць саюза з РСФСР і ўвядзення савецкай канстытуцыі на Беларусі пры ўмове, што Савецкая Расія прызнае незалежнасць Беларусі. У некаторых публікацыях сцвярджаецца, што А. Луцкевіч вёў перагаворы непасрэдна з У. І. Леніным. У канцы 1918 Луцкевіч разам з урадам БНР пераехаў у Вільню, потым у Гродна. У нотах польскаму ўраду ён пратэставаў супраць анексіі беларускіх паветаў, прызыву беларусаў у Войска Польскае. З просьбай абараніць Беларусь ад польскіх акупантаў звярнуўся да дыпламатычных прадстаўнікоў ЗША, Вялікабрытаніі, Францыі, Італіі, да ўрада Германіі. На перагаворах з прадстаўнікамі польскага Міністэрства замежных спраў адмовіўся ад супрацоўніцтва з польскім урадам на Версальскай мірнай канферэнцыі і стварэння супольнага антыбальшавіцкага фронту. На мірнай канферэнцыі ў Версалі быў супраць рашэння Антанты аб прызнанні юрысдыкцыі Калчака ў дачыненні да Беларусі, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Украіны і іншых былых уладанняў Расійскай імперыі. Настойваў на прызнанні незалежнасці БНР, дамогся яе прызнання Чэхаславакіяй, Францыяй і Латвіяй. У Парыжы А. Луцкевіч вёў перагаворы з міністрам-прэзідэнтам Польшчы І. Падэрэўскім і быў запрошаны ў Варшаву. У 1919 пераехаў у польскую сталіцу, дзе быў практычна інтэрніраваны. Толькі 22.10.1919 яго прыняў Ю. Пілсудскі. Сустрэча з начальнікам Польскай дзяржавы не дала практычных вынікаў, бо Пілсудскі не прызнаў права Беларусі на дзяржаўную самастойнасць. Расказваючы пра сустрэчы з кіраўніком Польскай дзяржавы ў інтэрв'ю газеце «Кур'ер Польскі», А. Луцкевіч завяршыў яго словамі: «У любым выпадку Белая Русь павінна быць створана як асобная дзяржаўная адзінка» (1.11.1919). Хутка ў Радзе БНР адбыўся раскол: утварыліся Народная Рада і Найвышэйшая Рада. А. Луцкевіч узначаліў урад Найвышэйшай Рады БНР. Зразумеўшы, што дабіцца ад Польшчы прызнання ёю беларускай дзяржаўнасці не ўдасца, у пачатку 1920 ён падаў у адстаўку і пераехаў у Вільню. Там напісаў і выдаў брашуру «Польская акупацыя на Беларусі», аднавіў выданне газеты «Наша ніва» (выйшла 9 нумароў), склаў зборнікі «Наша ніва» і «Памяці Івана Луцкевіча». Для зборніка «Наша Ніва» падрыхтаваў артыкул «Палітычныя лозунгі беларускага руху», дзе пазнаёміў чытачоў з гісторыяй барацьбы за незалежнасць Беларусі, а таксама некалькі рэцэнзій. У зборніку «Памяці Івана Луцкевіча» яму належаць прадмова і нарыс пра жыццё і працу І. Луцкевіча. У 1921 А. Луцкевіч апублікаваў свае працы «Пуцяводныя ідэі беларускай літаратуры» і «Жыдоўскае пытанне ў беларускай літаратуры». Прывёўшы ў парадак калекцыі свайго брата, у 1921 адчыніў і стаў дырэктарам Беларускага музея імя І. Луцкевіча. У тым жа годзе заснаваў у Вільні Беларускую школьную раду, якая пазней злілася з Таварыствам беларускай школы. А. Луцкевіч адмоўна ставіўся да мірнага дагавору паміж РСФСР і Літвой (12.7.1920), паводле якога частка беларускіх зямель перадавалася Літве. Негатыўна ацаніў ён і Рыжскі трактат, паводле якога заходняя частка Беларусі пераходзіла пад уладу Польшчы. Калі ў кастрычніку 1920 Віленскі край захапілі войскі польскага генерала Л. Жалігоўскага, А. Луцкевіч назваў гэта новай акупацыяй. Беларускі нацыянальны камітэт пад кіраўніцтвам А. Луцкевіча байкатаваў прызначаныя Л. Жалігоўскім выбары ў Віленскі сойм. Сойм прагаласаваў за ўключэнне т. зв. Сярэдняй Літвы ў склад Польшчы. Супраць акупацыйнай улады А. Луцкевіч змагаўся легальнымі сродкамі. Пасля таго, як на лістапад 1922 былі прызначаны выбары ў сойм Польскай Рэспублікі, ён узначаліў Беларускі выбарчы камітэт, у які ўвайшлі прадстаўнікі амаль усіх беларускіх партый. Дзейнасць камітэта дала плён: пасламі на сойм былі абраны 10 беларусаў, сенатарамі — 3. Быў створаны Беларускі пасольскі клуб. У 1923 польская разведка перахапіла ліст старшыні ЦВК і СНК БССР А. Чарвякова да А. Луцкевіча, які сведчыў аб выкананні апошнім заданняў Масквы, атрыманні грошай з Беларускай ССР.

Наступленне польскіх улад на беларускую школу, на правы нацыянальных меншасцяў, з аднаго боку, палітыка беларусізацыі ў БССР, вяртанне ёй зямель Віцебскай, Смаленскай і Гомельскай губерняў, нэп, агульны гаспадарчы і культурны ўздым на ўсходзе Беларусі — усё гэта спрыяла радыкалізацыі нацыянальнага руху ў Заходняй Беларусі. У чэрвені 1925 левыя паслы ўтварылі ў сойме фракцыю Беларускай работніцка-сялянскай грамады (БСРГ). Пачалося стварэнне масавай палітычнай арганізацыі. Да канца 1926 БСРГ налічвала 100 тысяч чалавек. А. Луцкевіч у яе не ўступіў, хоць і супрацоўнічаў у цэнтральнай рэдакцыі грамадаўскіх газет. Яго насцярожваў нерэалістычны пункт праекта праграмы пра тое, што ўсе беларускія землі павінны аб'яднацца ў адзіную незалежную рэспубліку сялян і рабочых. Такой мэты, на яго думку, нельга было дасягнуць ані шляхам плебісцыту, ні шляхам паўстання. Ва ўмовах санацыйнага рэжыму Ю. Пілсудскага не стаяла пытанне «сацыялізм ці капіталізм?», а пытанне «дэмакратыя ці дыктатура?». Насцярожвалі А. Луцкевіча і падзеі ў СССР і БССР: прапановы «левых» весці індустрыялізацыю за кошт сялян, курс на фарсіраваную калектывізацыю, згортванне нэпа, выступленні супраць дзеячаў беларускай культуры, у якіх выявіліся першыя адхіленні ад нацыянальнай палітыкі. У пачатку 1927 былі арыштаваны кіраўнікі БСРГ, а потым і А. Луцкевіч, які ўзначальваў прэсу гэтай арганізацыі. Пры допыце называў сябе няверуючым, «па перакананню марксістам». Улады абвінавацілі яго ў макіявелізме, у тым, што ён быў кайзераўскім, а потым і бальшавіцкім агентам, атрымліваў грошы ад Камінтэрна, супрацоўнічаў з КПЗБ. Такім чынам яны хацелі скампраметаваць беларускія культурна-асветныя арганізацыі і ўстановы, у якіх працаваў Луцкевіч. Суд, аднак, прызнаў яго невінаватым. У канцы мая 1928, прабыўшы ў турме 8 месяцаў, ён выйшаў на волю. У тым жа годзе пачаўся самы драматычны перыяд у яго жыцці. Паколькі рашэннем VI кангрэсу Камінтэрна сацыял-дэмакраты былі абвешчаны сацыял-фашыстамі, да іх быў аднесены і А. Луцкевіч, які заставаўся верны сацыял-дэмакратычным прынцыпам. Яго нежаданне салідарызавацца з лявацкімі сіламі разглядалася як здрада. На А. Луцкевіча, чый партрэт

і становучую характарыстыку раней змясціла «Праўда» (1928. № 51, 53), пра каго з сімпатыяй і спачуваннем пісалі ў СССР і БССР, пасыпаліся абвінавачанні ў супрацоўніцтве з пілсудчыкамі. Асаблівую раздражнёнасць выклікала ягоная публіцыстыка. У газетах «Наперад», «Беларускі звон», «Родны край» А. Луцкевіч крытыкаваў І. Сталіна і яго акружэнне за парушэнне ленінскіх прынцыпаў нацыянальнай і аграрнай палітыкі («Цень Азефа» і інш.), што ацэньвалася як антыкамуністычная і антысавецкая прапаганда. Пазней А. Луцкевіча вінавацілі ў тым, што ён супрацоўнічаў з будучымі фашыстамі Р. Астроўскім і Ф. Акінчыцам. Але на самай справе ён парваў адносіны з гэтымі дзеячамі яшчэ да таго, як яны сталі нацыянал-сацыялістамі. Больш таго, у 1932 разам з У. Самойлам і А. Трэпкам выклікаў Астроўскага на грамадскі суд чэсці. Атрымалася так, што А. Луцкевіча адначасова крытыкавалі і камуністы, і фашысты. Таварыства беларускай школы выключыла яго са сваіх радоў, а польскія ўлады звольнілі яго з працы ў Віленскай беларускай гімназіі. Адышоўшы ад актыўнай палітычнай дзейнасці, ён заставаўся дырэктарам Беларускага музея імя І. Луцкевіча і, нягледзячы на тое, што польскія ўлады пазбавілі тую ўстанову датацый, не дапусціў яе закрыцця. У 20—30-я гады А. Луцкевіч актыўна працаваў у Беларускім навуковым таварыстве, быў яго старшынёй, супрацоўнічаў з часопісамі «Родны гоні», «Студэнцкая думка», «Калоссе», друкаваўся ў «Беларускім календары», «Гадавіку (Запісах) Беларускага навуковага таварыства», газетах «Беларуская думка», «Наперад», «Беларускі звон», «Родны край», «Пшэглёнд Віленьскі», двухтыднёвіку «Сыгналы» (Львоў і інш.). Яго артыкул «Дваццатыя ўгодкі ў газеце «Змаганне», кніга «За дваццаць пяць гадоў» — крыніцы па гісторыі беларускага вызваленчага руху ў пачатку 20 ст. У 1934 А. Луцкевіч вітаў у Вільні дэлегатаў 10 з'езда Саюза музеяў, у 1935 выступіў на VI Усеагульным з'ездзе польскіх гісторыкаў з дакладам «Беларусынарадавольцы і іх орган «Гоман». Ён даследаваў таксама мову скарынаўскіх выданняў, пісаў пра першы Статут Вялікага княства Літоўскага, жыццё і творчасць У. Сыракомлі, В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча, Я. Купалу, Я. Коласа, М. Багдановіча, іншых беларускіх пісьменнікаў. Яму належаць артыкулы «Вільня ў беларускай літаратуры», «Эвалюцыя беларускай адраджэнчай ідэалогіі і яе адлюстраванне ў літаратуры», рэферат «Аб беларускай літаратуры «нашаніўскай пары» і інш. Найбольш поўны зборнік літаратурна-крытычных прац А. Луцкевіча — «Адбітае жыццё» (1929). Ён займаўся і перакладчыцкай дзейнасцю. Пераклаў падручнік па алгебры, працу М. Доўнар-Запольскага «Асновы дзяржаўнасці Беларусі», Новы Запавет і Псалтыр (Хельсінкі, 1931; 2 выд. ў 1948).

Пасля прыходу Чырвонай Арміі ў Вільню А. Навіна выступіў на сходзе культурна-асветных работнікаў-беларусаў з заклікам да адраджэння беларускай школы, культуры, мастацтва. 30.9.1939 быў арыштаваны па абвінавачанні ў контррэвалюцыйнай дзейнасці. Рашэннем Асобай нарады пры НКУС СССР асуджаны на 6 гадоў зняволення, у час якога і памёр. Згодна адной версіі, гэта здарылася ў чэрвені 1941, калі эвакуіравалася на ўсход Вілейская турма, дзе яго трымалі, па другой — больш верагоднай — у 1946 у Казахстане. Рэабілітаваны ў 1989. *А. М. Сідарэвіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Белорусы. Пб., 1909 (Адб. з кн. Формы национального движения в современных государствах. Пб., 1909). Рэц.: Шаповал М. // Українська хата. 1909. № 10.

На дарозе да новага жыцця. Пб., 1912. Рэц.: Czeczott W. Około kwestji białoruskiej // Litwa i Ruś. 1913. Z. 6.

Ekonomičnaja ewolucja i biełaruski ruch. Wilnia, 1917.

Jak prawilna pisać pa-biełarusku. Wilnia, 1917.

Biełaruski prawapis. Wilnia, 1918 / Сааўт. Я. Станкевіч. Рэц.: В. // Бел. шлях. 1918. 6 ліп.; Я. Л. [Лёсік Я.] // Вольная Бел. 1918. № 26.

Нашы песняры: (Літ.-сацыяльныя нарысы). Вільня, 1918. Рэц.: т р. // Гоман. 1918. 15 лют.

Польская акупацыя на Беларусі. Вільня, 1920.

Жыдоўскае пытанне ў беларускай літаратуры. Вільня, 1921.

Пуцяводныя ідэі беларускае літаратуры. Вільня, 1921.

Вязніца Адама Міцкевіча. Вільня, 1923.

Як вучыць у новай школе: Увагі для вучыцялёў бел. сярэдніх школ. Вільня, 1923.

Prawda o celi Konrada: W setną rocznicę procesu filomatów. Wilno, 1923. Рэц.: Erka // Prz. Wileński. 1924. Nr 2.

Вільня ў беларускай літаратуры. Вільня, 1925. (Адб. з час. «Студэнцкая думка». 1925. № 5).

За дваццаць пяць гадоў (1903—1928): Успаміны аб працы першых бел. палітычных арганізацый: Бел. рэв. грамада, Бел. сац. грамада. Вільня, 1928. Рэц.: Č. A. [Černy A.] // Slovansky přehled. 1929. R. 21.

Адбітае жыццё: Лекцыі і стацці з беларускае адраджэнскае літаратуры. Вільня, 1929. Кн. 1. Рэц.: Каспяровіч М. // Полымя. 1929. № 6; Hr. F. [Hryškewič F.] // Slovanský přehled. 1930. R. 22.

Янка Купала як прарок адраджэння: Публічная лекцыя, чытаная ў Вільні, Рызе і Дзвінску. Вільня, 1932.

Беларускі музей імені Івана Луцкевіча. Вільня, 1933. (Адб. з «Гадавіка БНТ». Кн. 1).

Галоўныя кірункі ў беларускай паэзіі. Вільня, 1933. (Адб. з «Гадавіка БНТ». Кн. 1).

Narodowolcy Białorusini i ich organ «Homan». Lwów, 1935.

За дваццаць пяць гадоў (1903—1928): Успаміны аб працы першых бел. палітычных арганізацый: Бел. рэв. грамада, Бел. сац. грамада. Мн., 1991.

1.3.

1906. Што будзе? // Наша доля. № 1 / Без указ. аўт.

1909. Белорусы // Формы национального движения в современных государствах. Пб.; Национальное возрождение белорусов // Моск. еженедельник. № 9; Odrodzenie narodowe Białorusinów. Litwa. Nr 4.

1910. Аб эміграцыі // Н. н. 14 студз. / Пад крыпт. Г. Б.; «Кароткая гісторыя Беларусі» // Там жа. 23 вер. / Пад крыпт. Г. Б.; Родная мова і яе культурнае значэнне // Там жа. 14 кастр. / Пад крыпт. Г. Б.; З газет // Там жа. 21 кастр. / Пад крыпт. Г. Б.; Справа аб беларускай школе ў Думе // Там жа. 18 ліст. / Пад крыпт. Г. Б.; Наш шлях // Там жа. 9 снеж. / Пад крып. Г. Б.

1911. Родная мова і яе культурнае значэнне // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1911 год. Вільня / Пад крыпт. Г. Б.; З газет // Н. н. 6 студз. / Пад крыпт. Г. Б.; З газет // Там жа. 13 студз. / Пад крыпт. Г. Б.; Pro domo sua // Там жа. 27 студз. / Пад крыпт. Г. Б.; Расія і Кітай // Там жа. 10 лют. / Пад крыпт. Г. Б.; У вялікую гадаўшчыну // Там жа. 17 лют. / Пад крыпт. Г. Б.; З газет // Там жа. 21 крас. / Пад крыпт. Г. Б.; Страшная байка // Там жа. 28 крас. / Пад крыпт. Г. Б.; З нашага жыцця: Вёска і горад // Там жа.

12 мая / Пад крыпт. Г. Б.; Государственные доходы Расеі // Там жа. 2 чэрв. / Пад крыпт. Г. Б.; З газет // Там жа. 16 чэрв. / Пад крыпт. Г. Б.; З газет // Там жа. 11 жн. / Пад крыпт. Г. Б.; Што чуваць за граніцай? // Там жа. 1 вер. / Пад крыпт. Г. Б.; Школы і граматнасць у Беларусі // Там жа. 1 вер. / Пад крыпт. А. Н-а; Нашы перасяленцы ў Сібіры // Там жа. 8 вер. / Пад крыпт. А. Н-а; Гдзе прычына // Там жа. 22 вер. / Пад крыпт. Г. Б.; Даўгі двароў // Там жа. 29 вер. / Пад крыпт. Г. Б.; Рэвалюцыя ў Кітаі / Пад крыпт. Г. Б.; З газет / Пад крыпт. А-н-а // Там жа. 6 кастр.; Што чуваць за граніцай // Там жа. 13, 20, 27 кастр.; 3, 10 ліст. / Пад крыпт. Г. Б.; З нашага жыцця; Маладая Беларусь // Там жа. 3 ліст. / Пад крыпт. а-н-а; Бел. мова ў апошнім пяцілецці // Там жа. 10 ліст. / Пад крыпт. а-н-а; Памяці Вінцука Тубіса // Там жа. 15 снеж.; Наш доўг // Там жа. 22 снеж. / Пад крыпт. Г. Б.

1912. Навагоднія думкі; Вёска і горад // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня / Пад крыпт. В. Г. Аўт. спрэчн.; На дарозе да новага жыцця // Маладая Бел. Сер. 1. Сш. 1; К пытанню аб нацыянальных адносінах у Беларусі і Літве // Там жа. Сер. 1. Сш. 2; Развитие взаимного кредита // Веч. газ. (Вильно). 16 нояб. / Пад крыпт. Г. Б.; Евреи в Польше // Там жа. 17 нояб. / Пад крыпт. Г. Б.; Национальное воспитание // Там жа. 18 нояб. / Пад крыпт. Г. Б.; Хулиганство // Там жа. 19 нояб. / Пад крыпт. Г. Б.; Поучительный пример // Там жа. 23 нояб. / Пад ккрыпт. Г. Б.; Против нравственного разложения // Там жа. 24 нояб. / Пад крыпт. Г. Б.; Почему? // Там жа. 7 дек. / Пад крыпт. А. Н.; 27 самоубийств в один день // Там жа. 10 дек. / Пад крыпт. А. Н.; Театр и музыка: «Отец» Стринберга в польском театре // Там жа. 12 дек. / Пад крыпт. А. Н.; Новый устав // Там жа. 13 дек. / Пад псеўд. А. Иванов. Аўт. спрэчн.; Кровавый предрассудок // Там жа. 18 дек. / Пад псеўд. А. Иванов. Аўт. спрэчн.; Что ж будет дальше / Пад крыпт. Г. Б.; Маленькая статья / Пад псеўд. А. Иванов. Аўт. спрэчн.; Театр и музыка: «Седьмая заповедь» Гейерманса — в польском театре / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 24 дек.; За образование женщин // Там жа. 30 дек. / Пад крыпт. Г. Б.; З заграніцы // Там жа. 5 студз. / Пад крыпт. Г. Б.; З заграніцы // Там жа. 9 лют. / Пад крыпт. Г. Б.; Правінцыя будзіцца / Пад крыпт. Г. Б.; Думкі аб школьнай справе / Пад крыпт. а-н-а // Там жа. 15 сак.; Новы хаўрус нацыяналістаў // Там жа. 22 сак. / Пад крыпт. Г. Б.; З газет // Там жа. 5 крас. / Пад крыпт. Г. Б.; Янішская справа / Пад крыпт. Г. Б.; Нячыстая палітыка / Пад крыпт. а-н-а // Там жа. 19 крас.; З газет // Там жа. 26 крас. / Пад крыпт. Г. Б.; Наш адказ газеце «Kur. Lit.» // Там жа. 3 мая / Пад крыпт. Г. Б.; З газет // Там жа. 10 мая / Пад крыпт. Г. Б.; Першы крок // Там жа. 24 мая / Пад крыпт. а-н-а; З жыцця нямецкіх вучыцялёў // Там жа. 14 чэрв. / Пад крыпт. Н. Аўт. спрэчнае; Работы Трэцяй Думы // Там жа. 21 чэрв. / Пад крыпт. Г. Б.; За апошні тыдзень з Расеі // Там жа. 28 чэрв. / Пад крыпт. Г. Б.; Чаму ў нас цукер дорага / Пад крыпт. Г. Б.; З жыцця Англіі / Пад крыпт. Н. Аўт. спрэчнае // Там жа. 5 ліп.; Край і народ / Пад крыпт. а-н-а; Новы закон аб арэндзе зямлі пад будоўлі / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 19 ліп.; Цікавы цыркуляр / Пад крыпт. Г. Б.; За межамі школы / Пад крыпт. Н. Аўт. спрэчн.; Аб грамадскай працы // Там жа. 9 жн. / Пад крыпт. Н. Аўт. спрэчн.; Фальшывая дарога // Там жа. 16 жн. / Пад крыпт. Н. Аўт. спрэчн.;... (Да выбараў) // Там жа. 23 жн. / Пад крыпт. Г. Б.; Граматнасць і заработкі // Там жа. 30 жн. / Пад крыпт. А. Н.; Фальшывы страх // Там жа. 6 вер. / Пад крыпт. Г. Б.; З павета — у губерню // Там жа. 13 вер. / Пад крыпт. Г. Б.; Пашкадуйце дзяцей / Пад крыпт. Г. Б.; Пустыя словы / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 20 вер.; Серба-харваты / Пад крыпт. А.; Аб прадажы сялянскай зямлі за даўгі / Пад крыпт. Г. Б.; «Тоже белорусы» / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 29 ліст.; За родную мову // Там жа. 14 снеж. / Пад крыпт. А.; U Źródeł odrodzenia Białorusinów // Świat Słow. T. 11.

1913. Наш доўг; Родная мова і яе культурнае значэнне / Пад крыпт. Г. Б.; За межамі школы / Пад крыпт. Н. // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 г. Вільня; Наш шлях // Маладая Бел. Сш. 3; Переселенческая волна // Веч. газ. 21 янв. / Пад псеўд. А. Иванов. Аўт. спрэчн.; Театр и музыка: «Хромая Гульда» Бьернстьерн — Бернсона у «Передвижников» // Там жа. 10 марта / Пад крыпт. А. Аўт. спрэчн.; Совещание польских реалистов // Там жа. 13 марта / Пад псеўд. А. Иванов. Аўт. спрэчн.; На новы год // Н. н. 4 студз. / Пад крыпт. А.-н-а; Што трэба рабіць? // Там жа. 10 студз. / Пад крыпт. а-н-а; Змаганне з чужаземнымі эмігрантамі // Там жа. 18 студз. / Пад крыпт. Г. Б.; Скінулі скуру! // Там жа. 25 студз. / Пад крыпт. А-н-а; Змаганне з хваробай // Там жа. 1 сак. / Пад крыпт. а-н-а; Старая работа // Там жа. 8 сак. / Пад крыпт. а-н-а; Шляхам жыцця: [Рэц. на кн.: Купала Я. Шляхам жыцця. Пб., 1913] // Там жа. 26 крас. / Пад крыпт. а-н-а; Новы закон аб школах // Там жа. 31 мая / Пад крыпт. А-н-А; Дарэмныя страхі // Там жа, 20 чэрв. / Пад крыпт. А-н-а; Данос // Там жа. 16 жн. / Пад крыпт. А-н-А; Справа Бейліса // Там жа. 17 кастр. / Пад крыпт. Г. Б.; Канец справы Бейліса // Там жа. 31 кастр. / Пад крыпт. Г. Б.; Да супольнай працы! // Там жа. 5 снеж. / Пад крыпт. А-Н-А; На адпачынак // Там жа. 12 снеж. / Пад крыпт. а-н-а; Сяўцы асветы / Пад крыпт. а-н-а; Для роднага краю / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 21 снеж.

1914. Яшчэ год... / Пад крыпт. А.; Што трэба рабіць? / Пад крыпт. Н-а-А // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Аграрная реформа в Белоруссии // Веч. газ. 15 янв. / Пад крыпт. А. Н.; Голас праўды // Н. н. 4 студз. / Пад крыпт. а-н-а; Новая напасць // Там жа. 17 студз. / Пад крыпт. а-н-а.; Да сумленных вучыцялёў // Там жа. 24 студз. / Пад крыпт. а-н-а; Пясняр чыстай красы // Там жа. 21 лют. / Пад крыпт. Г. Б.; Пуцяводная ідэя // Там жа. 20 сак. / Пад крыпт. а-н-а.; Важная справа // Там жа. 27 сак. / Пад крыпт. Г. Б.; Слова і дзела / Пад крыпт. а-н-а; У зашчыту прэсы «недзяржаўных нацый» / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 25 крас.; Дарэмная праца // Там жа. 1 мая / Пад крыпт. а-н-а.; На добрай дарозе / Пад крыпт. Г. Б.; Кудой ісці / Пад крыпт. а-н-а // Там жа. 26 чэрв.; Адвечная пропасць / Пад крыпт. а-н-а.; Рабочы рух / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 17 ліп.; Вайна пачалася // Там жа. 25 ліп. / Пад крыпт. а-н-а; У добры час // Там жа. 21 жн. / Пад крыпт. а-н-а.; Наша павіннасць // Там жа. 2 кастр. / Пад крыпт. а-н-а; Пажажыцця! // Там жа. 16 кастр. / Пад крыпт. Г. Б.; Не дамося // Там жа. 16 ліст. / Пад крыпт. Г. Б.; Сіла еднасці // Там жа. 18 снеж. / Пад крыпт. а-н-а; На мяжы двух гадоў // Там жа. 25 снеж. / Пад крыпт. а-н-а.

1915. Польские настроения // Веч. газ. 2 янв. / Пад крыпт. Г. В.; Театр и музыка: Концерт Смирнова // Там жа. 27 апр. / Пад крыпт. А. Аўт. спрэчн.; Памяці Юзюка Пашкевіча // Н. н. 21 лют. / Пад крыпт. а-н-а; Новыя напасці // Там жа. 27 лют. / Пад крыпт. а-н-а; Вайна і дэпутаты / Пад крыпт. Г. Б.; Дзякуй за шчырасць / Пад крыпт. а-н-а // Там жа. 7 сак.; Кліч да згоды // Там жа. 14 сак. / Пад крыпт. а-н-а; Першы крок // Там жа. 19 сак. / Пад крыпт. а-н-а; Іх адказ // Там жа. 2 крас. / Пад крыпт. а-н-а; Зблізку і здалёку // Там жа. 9 крас. / Пад крыпт. а-н-а.; Наша павіннасць // Там жа. 16 крас. / Пад крыпт. а-н-а.; Ваўкі ў авечай скуры // Там жа. 24 крас. / Пад крыпт. Г. Б.; Рэдкае здарэнне // Там жа. 1 мая / Пад крыпт. а-н-а; Напамінанне // Там жа. 29 мая / Пад крыпт. Г. Б.; Да працы! // Там жа. 5 чэрв. / Пад крыпт. а-н-а; Чаго вучыць вайна? // Там жа. 19 чэрв. / Пад крыпт. а-н-а; Перад адкрыццём Гас. думы / Пад крыпт. Г. Б.; Жыццё дужэй за смерць / Пад крыпт. а-н-а // Там жа. 25 чэрв.; На новай дарозе / Пад крыпт. Г. Б.; Пісьмо філосафа / Пад крыпт. а-н-а // Там жа. 2 ліп.; Год вайны / Пад крыпт. а-н-а; Падмога працай / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 17 ліп.; Найвялікшая ахвяра // Там жа. 31 ліп. // Пад крыпт. а-н-а.; Чародная справа // Там жа. 7 жн. / Пад крыпт. а-н-а.

1916. 400-лецце Беларускай літаратуры 1517—1917;

Сіла наша — у нас саміх; Вызваленне школы; Народ і рэлігія; 10-летні юбілей беларускай прэсы / Пад псеўд. І. Мялешка; Да аднэй мэты; Унутраная работа; Эканамічны стан Беларусі; Аснова еднасці; Беларускі тэатр / Пад крыпт. А. Н. // Беларускі каляндар на 1917 год. Вільня; Уздоўж крывавай мяжы / Пад крыпт. Г.; Для роднага краю / Пад псеўд. І. Мялешка // Гоман. 15 лют.; Перамены; Алаіза Пашкевіч-Кейрысова / Там жа. 18 лют. / Пад псеўд. І. Мялешка; «Старая песня» / Пад псеўд. І. Мялешка; Эканамічны стан Беларусі / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 22 лют.; Без ніякіх перамен // Там жа. 29 лют. / Пад псеўд. І. Мялешка; Места і вёска / Пад крыпт. А. Н.; Ліхая спадчына / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 3 сак.; «Тутэйшыя» / Пад псеўд. І. Мялешка; Эканамічная праца (І) / Пад крыпт. А. Н.; Народ і рэлігія / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 7 сак.; Запаведзь буры / Пад псеўд. І. Мялешка; Эканамічная праца (II) / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 10 сак.; Самі сабе // Там жа. 14 сак. / Пад псеўд. І. Мялешка; Народ і рэлігія // Там жа. 17 сак. / Пад псеўд. І. Мялешка; Святая павіннасць / Пад псеўд. І. Мялешка; Расійская палітыка ў Беларусі / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 21 сак.; З-за мяжы // Там жа. 28 сак. / Пад псеўд. І. Мялешка; Дзеля хлеба для ўсіх // Там жа. 31 сак.; Да адной мэты // Там жа. 7 крас. / Пад крыпт. А. Н.; На зваротным пункце // Там жа. 11 крас. / Пад псеўд. І. Мялешка; Гістарычныя словы // Там жа. 14 крас. / Пад псеўд. І. Мялешка; Змаганне за школу // Там жа. 18 крас. / Пад крыпт. А.; Максім Кавалеўскі: Пасмертны ўспамін // Там жа. 26 крас. / Пад крыпт. А. Л.; Да новай будучыні // Там жа. 28 крас. / Пад псеўд. І. Мялешка; За волю Украіны / Пад крыпт. А. Н.; Пазнаймо сваё імя! / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 2 мая; Прылучэнне Сувальшчыны да Вільні // Там жа. 5 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; Пералом // Там жа. 9 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; Грахі мінуўшчыны // Там жа. 16 мая / Пад крыпт. А. Н.; «Трайны саюз» // Там жа. 19 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; Мудрая рада // Там жа. 26 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; Народнае свята; Нашы суседзі // Там жа. 2 чэрв. / Пад псеўд. І. Мялешка; З чужыны — дамоў / Пад крыпт. А. Н.; Народнае свята / Пад крыпт. І. Мялешка // Там жа. 6 чэрв.; Вайна і мір / Пад крыпт. А. Н.; «Унутраная» справа / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 13 чэрв.; На з'езд у Лазанне // Там жа. 16 чэрв. / Пад псеўд. І. Мялешка; Вялікая задача // Там жа. 20 чэрв. / Пад псеўд. І. Мялешка; Тарговыя дарогі // Там жа. 27 чэрв. / Пад крыпт. А. Н.; Новае праступленне / Пад псеўд. І. Мялешка; Гутарка і шрыфт / Пад крыпт. А. Н.; На выстаўку / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 30 чэрв.; Погляд у будучыню // Там жа. 4 ліп. / Пад крыпт. А. Н.; Кліч да згоды // Там жа. 7 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Вызваленне школы // Там жа. 11 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Скарбы характва / Пад крыпт. А. Н.; Нашы дэпутаты / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 14 ліп.; Непапраўная крыўда / Пад псеўд. І. Мялешка; З-прад двух гадоў / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 18 ліп.; Першыя выступленні // Там жа. 21 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Да працы / Пад псеўд. І. Мялешка; Перад сумнай гадаўшчынай / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 25 ліп.; З-прад двух гадоў // Там жа. 28 ліп. / Пад крыпт. А. Н.; Грамадскія арганізацыі // Там жа. 1 жн. / Пад псеўд. І. Мялешка; Кс. Ян Курчэўскі: [Некралог] // Там жа. 4 жн. / Пад крыпт. А.; Павіннасць грамадзянства / Пад псеўд. І. Мялешка; Цёмная пляма / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 8 жн.; Аснова еднасці / Пад крыпт. А. Н.; Мучанікі за мову / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 11 жн.; Патрэба школ / Пад крыпт. А. Н.; На сучасныя тэмы / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 15 жн.; Самачыннасць вёскі // Там жа. 18 жн. / Пад псеўд. І. Мялешка; Структура краю // Там жа. 22 жн. / Пад крыпт. А. Н.; З літоўскага жыцця / Пад крыпт. Г. Б.; Адгалоскі жыцця / Пад псеўд. І. Мялешка; Аб кніжках для школы / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 25 жн.; Да еднасці / Пад псеўд. І. Мялешка; З маставага жыцця: Кватэрнікае пытанне / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 1 вер.; Г. Ландсберг-Жэмкальніс // Там жа. 8 вер. / Пад крыпт. А. Н.; З апошніх дзён расійскага панавання: (Успамін) // Там жа. 8, 11, 15 вер. / Пад крыпт. Г. Б.; Сіла наша — у нас саміх // Там жа. 15 вер. / Пад псеўд. І. Мялешка; Падумайце аб дзецях // Там жа. 22 вер. / Пад псеўд. І. Мялешка; Да родных ніў... // Там жа. 26 вер. / Пад псеўд. І. Мялешка; Аляксандр Ельскі: [Некралог] / Пад крыпт. А. Н.; «Аружны народ» / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 29 вер.; Людзі без веры // Там жа. 3 кастр. / Пад псеўд. І. Мялешка; Заплата работнікам / Пад крыпт. Г. Б.; Фальшывыя «прыяцелі» / Пад псеўд. І. Мялешка; Лекарская помач / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 6 кастр.; Беларускі тэатр // Там жа. 10 кастр. / Пад крыпт. А. Н.; За акіянам // Там жа. 17 кастр. / Пад крыпт. Г. Б.; Наша задача // Там жа. 20 кастр. / Пад псеўд. І. Мялешка; 10-летні юбілей беларускай прэсы // Там жа. 24 кастр. / Пад псеўд. І. Мялешка; На правільнай дарозе // Там жа. 31 кастр. / Пад псеўд. І. Мялешка; Шануйце роднае слова // Там жа. 3 ліст. / Пад крыпт. А. Н.; Становішча работнікаў // Там жа. 7 ліст. / Пад крыпт. Г. Б.; Проці бясчыннасці / Пад псеўд. І. Мялешка; «У зімовы вечар» / Пад крыпт. А. // Там жа. 10 ліст.; Аб нашых мястэчках / Пад крыпт. Г. Б.; Аснова быту / Пад псеўд. Я. Мялешка // Там жа. 14 ліст.; Без пасрэднікаў // Там жа. 17 ліст. / Пад псеўд. Я. Мялешка; Генрык Сянкевіч: [Некралог] // Там жа. 21 ліст. / Пад крыпт. А. Н.; Воля — няволя // Там жа. 24 ліст. / Пад псеўд. І. Мялешка; Прычыны неспакойства // Там жа. 28 ліст. / Пад псеўд. І. Мялешка; Праз 77 гадоў / Пад крыпт. Г. Б.; Літоўская прэса / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 1 снеж.; Туман развяваецца / Пад псеўд. І. Мялешка; Прызыў знізу / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 12 снеж.; Напамінанне // Там жа. 19 снеж. / Пад псеўд. І. Мялешка; Змаганне за ўласць / Пад крыпт. Г. Б.; Наша інтэлігенцыя / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 22 снеж.; Дзеля патрэб Краю // Там жа. 29 снеж. / Пад псеўд. І. Мялешка.

1917. Міхайла Грушэўскі // Гоман. 1 студз. / Пад крыпт. А. Н.; Чародная задача / Пад крыпт. А. Н.; Голас суседзяў / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 9 студз.; Перамена фронту / Пад псеўд. І. Мялешка; Дзеля бурнай работы / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 12 студз.; Не запужаюць! / Пад псеўд. І. Мялешка; Без веры / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 16 студз.; Патрэба выбару // Там жа. 19 студз. / Пад псеўд. І. Мялешка; «Аддзяка» // Там жа. 23 студз. / Пад псеўд. І. Мялешка; У чым наша сіла? // Там жа. 30 студз. / Пад псеўд. І. Мялешка; Да мора // Там жа. 2 лют. / Пад крыпт. А. Н.; Памяці «Цёткі»: (У гадаўшчыну смерці) // Там жа. 6 лют. / Пад крыпт. А. Н.; Літоўская газета / Пад крыпт. Г. Б.; Разбітая традыцыя / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 9 лют.; У адкрытыя карты / Пад крыпт. А. Н.; Двайная задача / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 13 лют.; Добрыя весці // Там жа. 16 лют. / Пад псеўд. І. Мялешка; «Добрыя весці»; Трайны пратэст / Пад псеўд. І. Мялешка; «У іх нічога німа!» / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 20 лют.; Цікавае выступленне // Там жа. 23 лют. / Пад крыпт. А. Н.; «Гістарычная місія» // Там жа. 27 лют. / Пад псеўд. І. Мялешка; Добрая навука // Там жа. 2 сак. / Пад псеўд. І. Мялешка; На фальшывай дарозе // Там жа. 6 сак. / Пад псеўд. І. Мялешка; Разбітае недаразуменне // Там жа. 27 сак. / Пад псеўд. І. Мялешка; З агня ды ў полымя // Там жа. 3 крас. / Пад псеўд. І. Мялешка; «Вясна народаў» // Там жа. 10 крас. / Пад псеўд. І. Мялешка; Недальнавідныя; Супольная дарога // Там жа. 13 крас. / Пад псеўд. І. Мялешка; «У Купальскую ноч» / Пад крыпт. А. Аўт. спрэчн. // Там жа. 24 крас.; Нашы песняры: 1. Якуб Колас // Там жа. 1 мая; Воля Краю // Там жа. 4 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; На розных дарогах // Там жа. 11 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; Да нашых палонных / Пад псеўд. І. Мялешка; Нашы песняры: 2. Янка Купала // Там жа. 16 мая; Мэты вайны // Там жа. 18 мая / Пад крыпт. Г. Б.; Новая трыбуна // Там жа. 29 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; Нашы песняры: 3. Цішка Гартны // Там жа. 1 чэрв.; Стары план // Там жа. 5 чэрв. / Пад псеўд. І. Мялешка; Палітыка «вольнай рукі» / Пад псеўд. І. Мялешка; Нашы песняры: 4. Максім Багдановіч // Там жа. 12 чэрв.; Каля зямельнай справы // Там жа. 15 чэрв. / Пад крыпт. Г. Б.; Pro memoria // Там жа. 19 чэрв. / Пад псеўд. І. Мялешка; Новы цэнтр // Там жа. 29 чэрв.

/ Пад псеўд. І. Мялешка; Натуральныя саюзнікі // Там жа. 6 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Ад слоў — да дзела // Там жа. 10 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Польшча і Украіна // Там жа. 17 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Suum cuique (Кожнаму сваё) // Там жа. 20 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Расейская праблема // Там жа. 27 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Дарэмныя жальбы // Там жа. 7 жн. / Пад псеўд. І. Мялешка; Беларуская справа і студэнцкі рух // Там жа. 28 жн. / Пад псеўд. І. Мялешка; На два фронты // Там жа. 11 вер. / Пад крыпт. І. М.; Крызіс рэвалюцыі / Пад крыпт. І. М.; Хто вінават? / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 14 вер.; Цэннае адкрыццё // Там жа. 18 вер. / Пад крыпт. А. Н.; «Краёвая Рада Літвы» // Там жа. 28 вер. / Пад псеўд. І. Мялешка; Бела-ляхі // Там жа. 2 кастр. / Пад псеўд. І. Мялешка; Памяці Максіма Багдановіча: [Некралог] / Пад крыпт. А. Н.; Край будзіцца / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 9 кастр.; Урадавая мова ў Літве // Там жа. 19 кастр. / Пад крыпт. Г. Б.; Эканамічная эвалюцыя і беларускі рух // Там жа. 6, 9 ліст.; Рэвалюцыя ідзе далей // Там жа. 13 ліст. / Пад крыпт. Г. Б.; Настаў час // Там жа. 16 ліст. / Пад крыпт. Г. Б.; Важны крок // Там жа. 28 снеж. / Пад крыпт. А. Н.

1918. Беларуская работа ў 1917 гаду ў межах акупацыі / Пад псеўд. І. Мялешка; Цэннае адкрыццё / Пад крыпт. А. Н. // Беларускі каляндар. Вільня; Аб дзяржаўным будаўніцтве // Варта. № 1; Литва, Белоруссия и поляки в районе старой оккупации: (Беседа с председателем Виленской Белорусской Рады А. И. Луцкевичем) // Чырв. шлях. № 7—8; З цяжкім возам на гнілой грэблі // Бел. шлях. 13, 15, 16 крас. / Пад крыпт. А. Н.; Аб нас: З прэсы // Там жа. 25 крас. / Пад крыпт. А. Н.; Расцярушанае багацце // Там жа. 16 чэрв. / Пад крыпт. А. Н.; Асновы еднасці // Бел. эхо. 30 сент.; «Беларусь за Познаншчыну» // Гоман. 1 лют. / Пад псеўд. І. Мялешка; Марнаванне сіл / Пад крыпт. Г. Б.; На беларускую гімназію / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 15 лют.; Ігнат Буйніцкі: (Пасмяротны ўспамін) // Там жа. 22 сак. / Пад крыпт. А. Л.; Будаванне дзяржаўнага жыцця / Пад псеўд. І. Мялешка; Справа шрыфту / Пад крыпт. А. Л.; Два цэнтры / Пад крыпт. А. Н. // Там жа. 3 крас.; Аб даўняй Расіі / Пад крыпт. Г. Б.; Аб наш правапіс // Там жа. 9 крас.; На тэмы дня // Там жа. 16 крас. / Пад псеўд. І. Мялешка; Пасівізм ці акцівізм / Пад крыпт. Б. Г.; Яшчэ аб тым жа / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 19 крас.; Важная справа // Там жа. 23 крас. / Пад крыпт. Г. Б.; Будаванне Бацькаўшчыны // Там жа. 26 крас. / Пад псеўд. І. Мялешка; Беларуская тэрміналогія // Там жа. 3 мая / Пад крыпт. А. Л.; На новыя павевы // Там жа. 7 мая; Барацьба не спыняецца // Там жа. 17 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; Польская сіла на Украіне // Там жа. 29 мая / Пад псеўд. І. Мялешка; Перад развязкай польскае справы // Там жа. 4 чэрв. / Пад псеўд. І. Мялешка; Каганец: (Пасмертны ўспамін) // Там жа. 7 чэрв. / Пад крыпт. А. Л.; Да родных ніў // Там жа. 11 чэрв. / Пад псеўд. І. Мялешка; [Рэц. на кн.: П р о с т ы спосаб стацца ў кароткім часе граматным. Брэслаў, 1918] / Пад крыпт. А. Л.; Напярэдадні развязкі / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 14 чэрв.; [Рэц. на кн.: А л я х н о в і ч Ф. Базылішк. Вільня, 1918] // Там жа. 21 чэрв. / Пад крыпт. А. Н.; Новы фронт // Там жа. 3 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Усход ці Захад? // Там жа. 5 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Новая Беларусь // Там жа. 19 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; [Рэц. на кн.: Г а р у н А. Матчын дар. Мн., 1918] // Там жа. 23 ліп. / Пад крыпт. А. Н.; Беларускае музыкальнае таварыства // Там жа. 26 ліп. / Пад крыпт. А. Н.; Адбудова Расіі // Там жа. 26 ліп., 2 жн. / Пад псеўд. І. Мялешка; [Рэц. на кн.: К а р с к и й Е. Белорусская речь: Очерк народного языка с историческим освещением. Пг., 1918] / Пад крыпт. А. Н.; Да працы! / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 30 ліп.; Беларусь і Расея / Пад псеўд. І. Мялешка; Беларускі універсітэт / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 6 жн.; Унутраны фронт / Пад псеўд. І. Мялешка; Расійскія справы / Пад крыпт. Г. Б. // Там жа. 13 жн.; З усходняй Беларусі // Там жа. 17 жн. / Пад крыпт. Г. Б.; Палякі і жыды // Там жа. 20 жн. / Пад крыпт. Г. Б.; Ратуйце дзяцей! // Там жа. 23 жн. / Пад псеўд. І. Мялешка; Аб супольную платформу // Там жа. 24 жн. / Пад псеўд. І. Мялешка; Жыды на Беларусі // Там жа. 30 жн. / Пад псеўд. І. Мялешка; Падсіленая Беларусь / Пад крыпт. Г. Б.; Беларусы — «нямецкая інтрыга» / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 3 вер.; Да дзяржаўнай еднасці // Там жа. 6 вер. / Пад псеўд. І. Мялешка; Аб Більшчыне // Там жа. 13 вер. / Пад крыпт. Г. Б.; «Светач мінуўшчыны» // Там жа. 17 вер. / Пад псеўд. І. Мялешка; Штрэйкбрэхеры // Там жа. 20 снеж. / Пад псеўд. І. Мялешка.

1919. Нашы песняры: Змітрок Бядуля // Бел. жыццё. 29 вер.; Алёзья з Пашкевічаў Кейрысовая («Цётка») // Там жа. 7 ліст.; З Горадні // Грамадзянін. 28 лют. / Пад крыпт. А. Н.; У чым наша сіла? // Там жа. 18 сак. / Пад крыпт. Г-бэ; Яны наступаюць! // Там жа. 25 сак. / Пад крыпт. Г-бэ.

1920. Ад выдавецтва; «Дзве душы» М. Гарэцкага / Пад крыпт. А. Л.; Палітычныя лозунгі беларускага руху // Зборнік «Наша ніва». 1920. Вільня; Прадмова; Жыццё і праца Івана Луцкевіча // Памяці Івана Луцкевіча... Вільня; Правакатары / Пад псеўд. І. Мялешка; Трэці раздзел Беларусі // Н. н. 28 кастр.; На «Дзяды» // Там жа. 1 ліст.; Палітычныя разважанні // Там жа. 12 ліст. / Пад псеўд. І. Мялешка; «Гісторыя беларускае літаратуры»: [Рэц. на кн.: Г а р э ц к і М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920] // Там жа. 22 ліст.; Жыццё вучыць // Там жа. 29 ліст. / Пад псеўд. І. Мялешка; Самі сабе // Там жа. 13 снеж. / Пад псеўд. І. Мялешка; Тры заявы / Пад крыпт. Г. Б.; Кудой ісці? / Пад псеўд. І. Мялешка // Там жа. 20 снеж.; Адраджэнне нацыі // Наша думка. 31 снеж.

1921. Літаратурна-выдавецкая праца ў 1920 г. // Наша думка. 7 студз. / Пад крыпт. А. Л.; Наш культурны стан // Там жа. 22 студз.; Пуцяводныя ідэі беларускае літаратуры // Там жа. 29 студз., 4, 18, 25 лют., 4 сак.; Адраджэнне беларускага мастацтва // Там жа. 18 сак.; Эвалюцыя краёвае культуры // Там жа. 1 крас.; Максім Багдановіч: У чацвёртыя ўгодкі смерці яго / Пад крыпт. А. Л.; Жыдоўскае пытанне ў беларускай літаратуры // Там жа. 27 мая; Праф. Рудольф Абіхт: (Жалобны ўспамін) // Там жа. 1 ліп.

1922. Песні: (Памяці Ядвігіна Ш.): [Вершы] / Пад крыпт. Н. А.; Вялікае свята // Наш шлях. № 1; Ідэолаг народнай інтэлігенцыі (Максім Гарэцкі): Літ.-сацыяльны нарыс // Бел. звон. 24 лют., 4 сак.; Ядвігін Ш. (Антон Лявіцкі) // Там жа. 11 сак.; Аляксандр Бурбіс // Там жа. 22 крас.; Песняру зямлі нашай // Там жа. 28 вер.; Чей путь правильней: (Из записной книжки белорусского интеллигента) // Звезда. 23 янв. / Пад псеўд. Антон Беларус. Аўт. спрэчн.

1923. Двaццатыя ўгодкі БРГ // Змаганне. № 21 / Пад крыпт. Г. Б.; Нязнаныя творы М. Багдановіча // Наша будучыня. 6 студз.; Бібліяграфія: [Рэц. на кн.: Д у б о ў к а У. Строма. Вільня, 1923] // Там жа. 14 лют.; Памяці Ігната Канчэўскага: [Некралог] // Новае жыццё. 27 крас. / Пад крыпт. А. Л.

1924. Крызіс ідэі ці крызіс грамадзянства?; Новае ў беларускай паэзіі; Вязніца Адама Міцкевіча // Заходняя Беларусь. Вільня; Кудой ісці?// Студэнцкая думка. № 1 / Пад крыпт. А. Н.; Наш культурны рост // Змаганне. 4 студз.; Не калечце мовы! // Сын беларуса. 30 чэрв.; Беларусы ў польскіх партыях // Там жа. 23 ліп. / Пад псеўд. І. Мялешка; Успамін аб Мацею Бурачку // Там жа. 27 ліп.; Эканамічнае нішчэнне краю // Там жа. 30 ліп. / Пад псеўд. Ів. Мялешка; Вялікая вайна ў беларускай літаратуры // Там жа. 1 жн.; Праз галовы нашых паслоў // Там жа. 17 жн. / Пад псеўд. Ів. Мялешка; Фантастычны данос / Пад псеўд. Ів. Мялешка; Абмылкі ў выданнях твораў Багушэвіча: Пісьмо ў рэдакцыю // Там жа. 27 жн.; Літаратурны плагіят // Там жа. 5 вер.; Ключ усходу // Там жа. 10 вер. // Пад псеўд. Ів. Мялешка; Вярніце Беларусі культурны скарб // Сялян. праўда. 26 ліст. / Пад крыпт. А. Л.; Забытая кніга // Там жа. 30 ліст.; Z powodu sporu o «Celę Konrada»: (List do Redakcji) // Prz. Wileński. Nr 6; Jeszcze jedna napaść: (List do Redakcji) // Prz. Wileński. Nr 7; Podświadome i świadome w «duszy białoruskiej» Syrokomli // Prz. Wileński. Nr 18.

1925. «Мы верым, што наша маладая народная інтэ-

лігенцыя...» // Беларускі Гаспадарскі Каляндар на 1926 год. Вільня; Дваццацілецце Беларускай Сацыялістычнай Грамады // Бел. ніва. 5 снеж. / Пад крыпт. Г. В.; Вільня ў беларускай літаратуры // Студэнцкая думка. № 5; Вінцук Дунін-Марцінкевіч // Бел. доля. 21 лют.; Да гісторыі народнага мастацтва: Крашаніна // Жыццё беларуса. 22 жн. / Пад крыпт. Н-а А.; «Сымон Музыка» // Там жа. 24, 29 кастр., 4 ліст.; Апошні верш М. Багдановіча // Іскра. 31 мая / Пад крыпт. А. Н.; [Рэц. на кн.: Купала Я. Безназоўнае. Мн., 1925] // Там жа. 24 чэрв.; Дзмітро Дарашэнка: (К 25-летняму юбілею яго працы) // Новы шлях. 4 студз.

1926. Сымон Музыка // Якуб Колас у літаратурнай крытыцы. Мн.; Эвалюцыя беларускае адраджэнскае ідэалогіі і адбіцце яе ў літаратуры // Студэнцкая думка. № 1; Новы дакумент аб [І.] Луцкевічу // Бел. слова. 27 чэрв.; Казімір Сваяк // Бел. справа. 14, 19 мая; «Цётка»: (У дзесятыя ўгодкі смерці яе) // Нар. справа. 3 ліст.; Якуб Колас: (Жыццё і творчасць) // Там жа. 19, 23 ліст.; Metropolita Szeptycki a ruch białoruski // Prz. Wileński. Nr 9 / Пад крыпт. A. N.

1927. Уступнае слова да другога выдання // Багдановіч М. Вянок. Вільня; Зямля і сялянства // Беларускі каляндар. Вільня / Пад крыпт. Г. Б.; Жыццё і творчасць Якуба Коласа // Колас Я. Выбр. тв. Вільня; Антон Лявіцкі (Ядвігін Ш.): (У пятыя ўгодкі смерці яго) // Родныя гоні. № 1; Істота літаратуры і яе грамадскае значэнне // Там жа. № 2; Роля моладзі ў пачатках адраджэнцкага руху // Там жа. № 5; Процімаральнага бруду: (Пісьмо ў рэдакцыю) // Наш водгук. 16 сак.; З выдавецкае нівы // Наша праўда. 12 крас. / Пад крыпт. Н-а А.; «Пад сінім небам»: [Рэц. на кн.: Арсеньева Н. Пад сінім небам, 1927] // Там жа. 3 жн.

1929. З усходніх загонаў: (Літ. агляд) / Пад крыпт. А. Н.; Чатырохсотлецце першага кодэксу беларускага права / Пад крыпт. А. Л.; Скарбы Беларускага музея ім. Івана Луцкевіча ў Вільні // Беларускі каляндар на 1929 год. Вільня; Крыху аб праграме лектуры / Пад крыпт. А. Н.; Пра беларускую ўрадавую школу — да апалячывання // Сям'я і шк. № 2.

1930. Статут В. кн. Літоўскага на фоне эвалюцыі нацыянальных адносінаў у Беларусі // Шк. і жыццё. № 1.

1931. Крыху аб філёлёгіі і «філёлёгіі» // Бел. звон. № 9; List do redakcji // Prz. Wileński. Nr 17.

1932. Крытычныя моманты ў жыцці Купалы і Коласа (паводле іх твораў) // Новая варта. № 2; **1934.** № 3; [Рэц. на кн.: Gołąbek I. Wincenty Dunin-Marcinkiewicz — poeta polsko-białoruski. Wilno, 1932] // Бел. звон, 13, 27 крас.; Беларускія культурныя арганізацыі і ўстановы ў Латвіі // Там жа. 13, 27 мая, 4 чэрв.; Ян Луцэвіч — Янка Купала // Там жа. 30 ліп.; Янка Купала як прарок адраджэння // Там жа. 11, 19, 27 жн., 13 вер.; 50-леццe Якуба Коласа // Там жа. 19 ліст.

1933. Пячаткі полацкіх князёў у Беларускім музеі; Да гісторыі беларускага дрэварытніцтва; Беларускі гутарнік Піліп Смуры; Фрагмент з жыцця В. Дуніна-Марцінкевіча; Праўда аб «Мужыцкай праўдзе» / Пад крыпт. А. Л.; Пятнаццаць гадоў працы Беларускага навуковага таварыства; Галоўныя кірункі ў беларускай паэзіі; З недрукаванае спадчыны па М. Багдановічу; Беларускі музей імя Ів. Луцкевіча ў Вільні // Гадавік БНТ у Вільні; Muzeum białoruskie im. Jana Łuckiewicza w Wilnie // Balticoslavica. Wilno. T. 1; Idea niepodległościowa w poezji białoruskiej // Prz. Wileński. Nr 1—3; Główne kierunki poezji białoruskiej // Żagary. Nr 2.

1935. Narodowolcy-Białorusini i ich organ «Homon» // Pamiętnik VI powszechnego zjazdu historyków polskich w Wilnie. Lwów; Czy zrozumieją? // Prz. Wileński. Nr 1 / Пад крыпт. Н. В.; Powracająca fala // Prz. Wileński. Nr 3—4 / Пад крыпт. Н. В.; Dwudziestopięciolecie teatru białoruskiego // Prz. Wileński. Nr 6 / Пад крыпт. Н. В.; Niezbędne poprawki: (List do Redakcji) // Prz. Wileński. Nr 9; Klasyczne wzory kaligrafji politycznej // Prz. Wileński. Nr 11—12 / Пад крыпт. Н. В.; Z dawnych anegdot: (List do Redakcji) // Prz. Wileński. Nr 13—14; Stulecie katechizmu białoruskiego // Prz. Wileński. Nr 18 / Пад крыпт. А. Ł.; Wolna trybuna: Względy polityczne, a interes gospodarczy // Prz. Wileński. Nr 19; Poza parlamentem // Prz. Wileński. Nr 20 / Пад крыпт. Н. В.; Jubileusz szkolnictwa białoruskiego: (W dwudziestą rocznicę) / Пад крыпт. Н. В.; «Kałośsie» za trzy kwartały / Пад крыпт. А. Ł. // Prz. Wileński. Nr 22—23.

1936. «Kałośsie» // Prz. Wileński. Nr 1—2 / Пад крыпт. А. Ł.; Błedna terminologia // Prz. Wileński. Nr 3; Niema czemu się dziwić // Prz. Wileński. Nr 4 / Пад крыпт. Н. В.

1937. Праблемы сфарміравання нацыянальнай душы Максіма Багдановіча // Калосcе. № 4; Z historii walki o język wykładania historii i geografii w gimnazjach mniejszościowych // Prz. Wileński. Nr 1 / Пад крыпт. Н. В.; Japońska agentura // Prz. Wileński. Nr 2; Rok 1936 w pracy kulturalnej Białorusinów // Prz. Wileński. Nr 3 / Пад крыпт. Н. В.; Nieoczekiwany cios / Пад крыпт. Н. В.; Zygmunt Nagrodzki: (Wspomnienie pośmiertne) // Prz. Wileński. Nr 4; Ze wspomnień o Ferdynandzie Ruszczycu // Prz. Wileński. Nr 5; O «zmarnowanym dziedzictwie» słów kilka / Пад крыпт. Н. В.; Tempora muntantur... / Пад крыпт. А. Ł. // Prz. Wileński. Nr 6; Wspomnienie o prezydencie Masaryku // Prz. Wileński. Nr 7; Warszawska rewelacja o skarbach Wileńskich / Пад крыпт. А. Ł.; O duszy białoruskiej Syrokomli: (Wrażenia z obchodu 75-lecia śmierci poety) // Prz. Wileński. Nr 9.

1938. Палітычны працэс Якуба Коласа; Прызнанне правоў беларускай мовы падчас сусветнай вайны / Пад крыпт. А. Л.; Жыццё і творчасць Фр. Багушэвіча ў успамінах яговых сучаснікаў // Запісы БНТ. Вільня. Т. 1; Monarchizm operetkowy // Prz. Wileński. Nr 1 / Пад крыпт. А. Ł.; Z dziejów stosunków Czechów z Litwą i Białorusią / Пад крыпт. Н. В.; Po co oni to robią / Пад крыпт. А. Ł. // Prz. Wileński. Nr 2; Białorusini we Francji / Пад крыпт. Н. В.; Etsi movetur... / Пад крыпт. А. Ł.// Prz. Wileński. Nr 3; Nakaz chwili // Prz. Wileński. Nr 4—5 / Пад крыпт. Н. В.

1939. Абдзіраловіч і Барыка: Літ. паралель / Пад крыпт. А. Н.; Людвік Абрамовіч // Калосce. № 1; Да крыніцаў творчасці М. Багдановіча // Там жа. № 3; Цяжкім быў лёс працоўнага беларуса // Віленская праўда. 26 вер.; Odrodzeniowa literatura białoruska; Współczesna dramaturgia białoruska; Muzeum białoruskie im Jana Łuckiewicza // Sygnały. 15 sierp.

1.4.

Кісялёў А. Элементарная алгебра / З рус. Вільня, 1921. Рэц.: Круталевіч // Вестн. НКП ССРБ. 1922. № 11—12.

Остэрлёф В., Шустэр Я. Сусветная гісторыя. Ч. 2. Сярэднявечная гісторыя / З ням. Вільня, 1921.

Новы запавет і псальмы. Гэльсінгфорс, 1931; Лёндан, 1948; [Stockholm], 1991.

1922. Герцэн А. Кніга: [Фрагмент] / З рус. // Маладое жыццё. № 2 / Пер. пад крыпт. А. Н.

1.5.

На беларускую мову. Падсвядомае і свядомае ў «душы беларускай» Сыракомлі / Пер. з пол. Фр. Гр[Грышкевіч Ф.] // Студэнцкая думка. 1925. № 1.

На нямецкую мову. Die weissruthenische Literatur in der Vergangenheit und Gegenwart // Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven. 1931. H. 4.

На ўкраінскую мову. Білоруський національний рух // Літ.-науковий вістник. К., 1911. № 3.

На чэшскую мову. Národni probuzeni Bělorusi // Slov. Přehled. 1909. R. 11.

На яўрэйскую мову. Беларусы. Вільня, 1924.

2.3.

На беларускай мове. Антон Навіна // Варта. 1918. № 1; Арышт беларускага дзеяча // Н. н. 1920. 12 ліст.; Арышт Антона Луцкевіча // Пагоня. 1920. 5 жн.; Асмольскі А. Хочуць быць лепшымі // Слова праўды. 1931. 21 ліст.; Бабарэка А. Максім Багдановіч у літаратурных ацэнках // Узвышша. 1927. № 2; Багдановіч М. Пану [Антону Навіне] на спамін ад аўтара // Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1; Бергман А. Антон Луцкевіч // Ніва. 1984. 29 студз.; Весткі з Вільні // Пагоня. 1920. 2 вер.; Вуха. Цікавы «Сход» // Свет. 1929. 6 ліп.; Гарэцкі М. Навіна Антон // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; Дзве лекцыі // Слова працы. 1928. 20 кастр.; Жылка У. Антону Навіне // Звязда. 1927. 30 кастр.; Зарэцкі М. Чым А. Луц-

кевіч хацеў прыслужыцца бальшавікам // Слова праўды. 1931. 21 ліст.; Калеснік У. Ветразі Адысея. Мн., 1977. С. 85—88; Корчык П. Нацыянал-фашызм — нацыянал-дэмакратызм // Звязда. 1930. 17 снеж.; Новая спроба камасацыі Беларускага музея // Шлях моладзі. 1938. № 15; Новы дакумент аб А. Луцкевічу // Бел. слова. 1926. 26 лют.; Святкаванне 10-х угодкаў смерці М. Багдановіча ў Вільні // Бел. крыніца. 1927. 3 чэрв.; Станкевіч Я. Адказ маім «крытыкам» // Неман. 1932. № 4; Сутнасць рэформы беларускага правапіса // Звязда. 1934. 10 студз.; Ф. Я. Кампартыя Заходняй Беларусі ў барацьбе за рэвалюцыйны выхад з крызісу // Звязда. 1934. 20 студз.; Яновіч С. Антон Луцкевіч // Ніва. 1975. 30 сак.

На польскай мове. Bergman A. Antoni Łuckiewicz // Bergman A. Sprawy białoruskie w II Rzeczypospolitej. Warszawa, 1984; Kaj [Jaworski K.] Noty // Kamena. 1934. Nr 5; Przebieg procesu «Hromady» // Orka. 1928. 3 marca.

На рускай мове. Сидоревич А. Антон Луцкевич: Главы из книги // Неман. 1990. № 7; Сташкевич Н. Приговор революции. Мн., 1985. С. 31, 32, 34, 41.

На ўкраінскай мове. Байков М. Новітня білоруська література // Нова Білорусь. К., 1929.

3.1.

ЦБ АН Літвы, ф. 21, адз. зах. 221—226, 260, 277—308, 321—356, 2176—2178; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 197—199.

Г. І. Рэут.

ЛУЦКЕВІЧ ІВАН

Луцкевіч Іван Іванавіч (псеўд.: Ян Міхальчук, Нашанівец, Шчасны, Palissander Нев.; крыпт.: І. Л.; 28.5.1881, Шаўлі Ковенскай губ., цяпер Шаўляй, Літва — 20.8.1919, Закапанэ, Польшча, перахаваны ў 1991 на могілках Роса ў Вільнюсе), празаік, публіцыст, археолаг, краязнавец, грамадска-палітычны дзеяч, адзін з пачынальнікаў беларускага нацыянальнага адраджэння пачатку 20 ст.

Нарадзіўся ў сям'і служачага, які працаваў на чыгунцы. Бацька паходзіў са збяднелай беларускай шляхты старажытнага роду (яго сямейны герб «Навіна» вядомы з канца 14 ст.). Зямельнай маёмасці не меў, служыў вайскоўцам (дайшоў да капітана), удзельнічаў у Крымскай вайне, дзе атрымаў высокія ўзнагароды. Затым быў арандатарам на Бабруйшчыне, дзе пасябраваў з В. Дуніным-Марцінкевічам, які прысвяціў яму адзін са сваіх вершаў. Брат бацькі Сцяпан удзельнічаў у паўстанні 1863, за што быў расстраляны царскімі ўладамі.

У 1890 І. Луцкевіч пачаў вучыцца ў Лібаўскай гімназіі. Пасля смерці бацькі (1897) сям'я пераехала ў Мінск, дзе І. Луцкевіч працягваў вучыцца ў гімназіі. У 1902, пасля яе заканчэння, паступіў на юрыдычны факультэт Пецярбургскага універсітэта і адначасова — у Археалагічны інстытут, які скончыў у 1904. Для далейшай вучобы накіраваны ў Вену (універсітэт скончыў у 1905). Грамадская актыўнасць І. Луцкевіча выявілася яшчэ ў школьныя гады — ён спрыялі сямейныя традыцыі. Ён цікавіўся гісторыяй, калекцыянаваў манеты і старасвецкія рэчы, частка якіх пазней трапіла ў заснаваны ім у Вільні Беларускі музей. У Мінскай гімназіі ўдзельнічаў у гуртку прагрэсіўнай беларускай моладзі, якім апекаваўся К. Кастравіцкі (К. Каганец). Апынуўшыся ў асяроддзі пецярбургскіх студэнтаў, сярод якіх было нямала выхадцаў з Беларусі, імкнуўся аб'яднаць іх на грунце патрыятычных пачуццяў. Створаны там гурток народнай асветы па ініцыятыве І. Луцкевіча выдаў «Калядную пісанку» і зборнік Я. Лучыны «Вязанка». Ва ўмовах актывізацыі апазіцыйнага руху супраць царскага рэжыму, напярэдадні рэвалюцыі 1905 стаў адным з ініцыятараў стварэння падпольнай беларускай палітычнай партыі Беларускай рэвалюцыйнай грамады (пазней Беларуская сацыялістычная грамада, БСГ). За сваю палітычную дзейнасць у Пецярбургу ў 1903 упершыню трапіў у астрог. Выйшаўшы на волю, актыўна ўдзельнічаў у рэвалюцыйных падзеях у Мінску ў радах БСГ. Пад пагрозай арышту ў пачатку 1906 вымушаны быў выехаць у Вільню, дзе знаходзіўся на нелегальным становішчы да 1908. Тады ж па яго ініцыятыве ў Вільні былі створаны беларускія газеты «Наша доля» (1906) і «Наша ніва» (1906—15), а таксама кнігавыдавецкія суполкі «Наша хата», Беларускае выдавецкае таварыства, Беларускі музычна-драматычны гурток. У пачатку першай сусветнай вайны на тэрыторыі, з якой адступілі царскія войскі, узнікла магчымасць арганізаваць беларускае школьніцтва. Ужо ў 1915, па ініцыты-

ве І. Луцкевіча і Цёткі, былі створаны нацыянальныя настаўніцкія курсы і адчынены пяць пачатковых школ. Пасля спынення дзейнасці «Нашай нівы» намаганнямі І. Луцкевіча ў Вільні з'явілася новая газета «Гоман» (1916—18). Адначасова ён папаўняў свае калекцыі кніг і старажытнасцей, якія пазней сталі асновай першага беларускага нацыянальнага музея. У яго калекцыях былі унікальныя экспанаты: пячаткі на сыгнетах полацкіх князёў Усяслава і Барыса, рукапісныя кнігі 14 ст. і старадрукі ад 15 ст. (сярод іх — фрагмент Бібліі Ф. Скарыны, Статут Вялікага княства Літоўскага 1588), прадметы з археалагічных раскопак, багатая калекцыя слуцкіх паясоў, вялікая колькасць экспанатаў па беларускай этнаграфіі. У пачатку 1918 І. Луцкевіч стварыў у Вільні Беларускае навуковае таварыства, якому і перадаў усе свае калекцыі. Апошняй яго справай было адкрыццё ў Вільні першай беларускай гімназіі (1919). У ёй І. Луцкевіч выкладаў краязнаўства і беларусазнаўства да таго часу, пакуль не захварэў. У сярэдзіне чэрвеня 1919 з дапамогай сяброў ён выехаў на лячэнне ў Закапанэ (Польшча), дзе і памёр.

І. Луцкевіч пражыў менш за 40 гадоў, але пакінуў вялікі след у гісторыі адраджэнцкага руху. Яму прыпісваецца першы артыкул, які пазнаёміў грамадскасць Еўропы з беларускімі праблемамі — апублікаваны ў Вене ў 1904 у часопісе «Ruthenische Revue» («Русінскі агляд») пад псеўданімам Гэб. Палісандэр. На міжнародным форуме І. Луцкевіч як прадстаўнік Беларусі ўпершыню выступіў у 1905 — на з'ездзе сацыялістычных партый у Фінляндыі. Другое яго выступленне на шырокім палітычным форуме адбылося ў 1907 у Пецярбургу, дзе І. Луцкевіч схаваўся пад псеўданімам Шчасны (таму мяркуюць, што пад гэтым псеўданімам друкаваліся і яго артыкулы на краязнаўчыя тэмы ў першыя гады выдання «Нашай нівы»). Потым ён удзельнічаў у з'ездах народа Расіі ў Стакгольме і Лазане (1916).

І. Луцкевіч меў значны літаратурны талент. Пра гэта сведчыць яго аповесць «Дым і попел», напісаная пад псеўданімам Ян Міхальчук (захоўваецца ў рукапісе ў бібліятэцы АН Літвы). Свае сілы ён спрабаваў і ў драматургіі. З яго публікацый асаблівую каштоўнасць мае апісанне знойдзенай ім рукапіснай кнігі беларускіх татараў «Аль Кітаб». У цэлым яго літаратурна-публіцыстычная спадчына невялікая. Наладжваючы выдавецкую справу, перыядычны друк, ён надаваў акрэслены кірунак усім выданням, але сам пісаў мала. Публіцыстыкай і літаратурнай крытыкай займаўся яго малодшы брат А. Луцкевіч, які часта выкарыстоўваў канцэпцыі, думкі і тэмы, прапанаваныя Іванам. Існуе меркаванне, што такія артыкулы ў газеце «Гоман» А. Луцкевіч, каб выдзеліць іх, падпісваў асобным псеўданімам І. Мялешка.

Шматгранная спадчына І. Луцкевіча доўгі час была мала вядомай шырокім колам грамадства і ацэньвалася пераважна негатыўна. Толькі ў 1991 упершыню была адзначана гадавіна яго нараджэння.

Л. А. Луцкевіч.

Бібліяграфія

1.3.

1902. Прадкі // Мин. листок. 15 сент.

1912. Чым дзяржыцца згода // Н. н. 19 студз. / Пад крыпт. І. Л.

1914. Вайна і налогі// Н. н. 9 кастр. / Пад крыпт. І. Л.

1918. Ай-Кітаб-Кіцёп // Варта. № 1; Аб беларускім мастацтве: (Думкі з прычыны выстаўкі ў Мінску) // Гоман. 6 вер.

1920. Ай кітаб // Зборнік «Наша ніва»: 1920. Вільня; Ай-Кітаб-Кіцёп: Пасмертная стацця // Бел. жыццё. 11 сак.

1.5.

На англійскую мову. The white kussians; A nation drinen back into fue Middle Ages under Musconite Rule // The Anglo-Russian. 1904. Nr. 12. / Пад. псеўд. Heb. Palissander.

2.2.

На беларускай мове. Луцкевіч А. Беларускі музей імені Івана Луцкевіча. Вільня, 1933.

Памяці Івана Луцкевіча: У першыя ўгодкі смерці яго. Вільня, 1920.

2.3.

На беларускай мове. А. Н. Цэннае адкрыцце // Беларускі каляндар. Вільня, 1918; Аляхновіч Ф. Іван Луцкевіч: [Успаміны] // Бел. жыццё. 1919. 31 жн.; Бартуль А. Памяці Івана Луцкевіча // Студэнцкая думка. 1929. №1; 1 Беларуская Віленская Гімназія // Н. н. 1920. 1 ліст.; Беларускі Музей і Бацян-Паша // Рэха (Парыж). 1938. № 2. Бергман А. Спрэчка пра Івана Луцкевіча // Ніва. 1981. 26 ліп.; Бядуля З. Іван Луцкевіч // Звон. 1919. 8 вер.; Гарэцкі М. Ян Луцкевіч // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літэратуры. Вільня 1920; 2 выд. Вільня. 1921; 3 выд. Вільня. 1924; Ёнас Амбразайціс // Гоман. 1916. 23 чэрв.; Іваноў М., Мірачыцкі Л. Асветнік, папулярызатар, збіральнік: Да 100-годдзя з дня нараджэння І. Луцкевіча // Голас Радзімы. 1981. 18 чэрв.; Каваль А. [Каўка А.] Іван Луцкевіч (1881—1919) // Ніва. 1981. 7 чэрв.; Краўцоў М. Мае ўспаміны аб Іване Луцкевічу // Звон. 1919. 5 вер.; Крывіцкі Л. Адкапаў праўду Беларусі // Беларускі каляндар. Беласток, 1982; Леўчык Г. [Лісты да І. І. Луцкевіча] // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; Луцкевіч А. Беларускі музей ім. Ів. Луцкевіча ў Вільні // Гадавік БНТ у Вільні. Вільня, 1933; Машара М. Ушануйма памяць Бацькі Адраджэння! (У 14-я ўгодкі смерці Ів. Луцкевіча) // Родны край. 1933. 19 жн.; Памяці Івана Луцкевіча. У першыя ўгодкі смерці яго: (20.VIII.1919—20.VIII.1920). Вільня, 1920; Сосенскі В. Памяці Івана Луцкевіча // Наша будучыня. 1923. 13 студз.; Станкевіч С. Іван Луцкевіч: (У дзесятыя ўгодкі смерці яго) (1919—1929 г.) // Студэнцкая думка. 1929. № 1; Туронак Ю. Ліст да Аляксандры Бергман // Ніва. 1981. 30 жн.; Яго ж. Па плёнах пазнаеце іх // Там жа. 1981. 21 чэрв.; Уласаў А. Успамін // Сын беларуса. 1924. 20 жн.; Умястоўскі Ф. Яшчэ аб «Нашай долі» (1906): Адказ С[аўку] Барывою [Р. Зямкевічу] // Бел. дзень. 1928. 10 лют.; Урачыстасць у памяць Івана Луцкевіча // Родны край. 1933. 24 чэрв.

2.4.

На беларускай мове. Машара М. Светлай памяці Ів. Луцкевіча: [Верш] / Родны край. 1933. 24 чэрв.; Сарока С. Адзін: [Памяці Ів. Луцкевіча ў 10 угодкі яго смерці): [Верш] / Студэнцкая думка. 1929. № 1; Янкоўскі Ю. Снючы стралец: [Верш] // Сын беларуса. 1924. 20 жн.

В. М. Грышкевіч.

ЛУЧЫНА ЯНКА

*Лучына Янка [інш. псеўд. Л у ч ы н а, Я. Л у ч ы н а, Н-с к и й. Я н к о Л у ч и н а, Ł u c z y w k a, J a n D ą b r o w a, J a n k a Ł u c z y n a, *S, T u t e j s z y; сапр. Н е с л у х о ў с к і Іван Люцыянавіч; 24.6(6.7).1851, Мінск — 16.7(28.7). 1897, там жа, пахаваны на Кальварыйскіх могілках], паэт. Пісаў на беларускай, польскай, рускай мовах.*

Паходзіў са старадаўняга шляхецкага роду, герба «Дамброва», узятага ад праслаўленага ў бітве з татара-манголамі продка Пшэбыслава Дамбровы, які ў 13 ст. валодаў маёнткам Неслухі на Падляшшы. У 17 ст. Неслухоўскія мелі маёнткі ў Пінскім пав. Дзед паэта, Юры Іванавіч Неслухоўскі, у 1823 быў межавым суддзёй Слуцкага пав. Бацька, Люцыян Юр'евіч Неслухоўскі, прайшоў службу ад канцылярыста ў Мінскім губернскім праўленні да сакратара Мінскай палаты цывільнага суда. Маці, Антаніна Мікалаеўна, з Лукашэвічаў (каля 1820 пасля 1899) займалася выхаваннем дзяцей. Жылі яны ў Мінску ва ўласным доме па вуліцы Юр'еўскай, 23 (цяпер не існуе). Акрамя старэйшага Яна, у іх былі тры сыны і дзве дачкі. Ян у 1860 быў аддадзены ў прыватны пансіён настаўніка Ціля. Там, у дзевяцігадовым узросце, засумаваўшы па бацькоўскім доме, напісаў свой першы верш. У 1865 ён прыняты ў Мінскую гімназію адразу ў 3 клас. Вучыўся добра і на пачатку наступнага навучальнага года быў узнагароджаны пахвальным лістом. Гімназію скончыў у 1870 і паступіў на матэматычны факультэт Пецярбургскага універсітэта. Але, атрымаўшы ў маі 1871 дазвол на адпачынак у Мінску, экзамены за першы курс не здаваў, а восенню 1871 паступіў на механічнае аддзяленне Пецярбургскага тэхналагічнага інстытута. На канікулы прыязджаў у Мінск, бываў у фальварку Мархачоўшчына (цяпер Стаўбцоўскі р-н), які арандавалі бацькі з 1863. Вучобу ў інстытуце перапыняў на адзін год, служыў на Варонежскай чыгунцы. Набыўшы пасля заканчэння інстытута (у верасні 1877) ступень інжынера-тэхнолага, служыў на чыгуначных складах у Тыфлісе да канца 1879 (паводле іншых, не пацверджаных дакументальна звестак,— да 1886). Падчас прыезду ў Мінск (у канцы 1879 — пачатку 1880) быў нечакана спаралізаваны, аднак пасля працяглага лячэння мог рухацца з дапамогай мыліц і не толькі хадзіць на службу ў Мінскае тэхнічнае бюро Лібава-Роменскай чыгункі, але нават займацца паляваннем і рыбалоўствам. Летам 1889 знаходзіўся на лячэнні ў Буску. У 1891 ажаніўся з Ганнай Грыневіч.

У друку дэбютаваў вершам «Не дзеля славы...» («Минский листок», 1886). Па-беларуску пачаў пісаць пад уражаннем выступленняў у Мінску першай украінскай прафесійнай трупы М. Старыцкага («Усёй трупе дабрадзея Старыцкага беларускае слова», «Дабрадзею Манько»). Першы апублікаваны беларускі верш — «Вясновай парой» («Минский листок», 1889). Супрацоўнічаў у польскіх часопісах і газетах «Życie» («Жыццё»), «Kraj» («Край»), «Kłosy» («Калоссе»), друкаваўся ў «Северо-Западном календаре», наладжваў кантакты з «Вестником Европы». Падтрымліваў сувязі з рэдактарам «Życia» З. Пшасмыцкім, польскай паэтэсай Альдонай (А. Раецкай, пляменніцай У. Сыракомлі), першым бібліёграфам С. Манюшкі А. Валіцкім, рускай паэтэсай В. Чуміной-Міхайлавай і інш., перапісваўся з П. В. Шэйнам, М. В. Доўнар-Запольскім і інш. Адзінае прыжыццёвае выданне Я. Лучыны — брашура «З крывавых дзён: Эпізод з паўстання 1863 года на Міншчыне» — убачыла свет пад крыптанімам *S. Частка аўтографаў захоўваецца ў аддзеле рукапісаў Нацыянальнай бібліятэкі ў Варшаве.

Творчасць Я. Лучыны на трох мовах, выконваючы ролю пасрэдніцы ў польска-рускім літаратурным узаемадзеянні, выяўляла розныя ўзроўні мастацкага асэнсавання беларускай рэчаіснасці 1880—90-х гадоў, але была мэтанакіраванай у дэмакратычным сцвярджэнні грамадзянскага ідэалу свайго часу. Застаючыся традыцыяналістам у польска- і рускамоўных творах, ён быў наватарам у вершах, напісаных па-беларуску, дзе ўзаемадзейнічалі рэалістычны і рамантычны пачаткі. Тэматычна творчасць Я. Лучыны звязана пераважна з жыццём беларускай вёскі, а галоўным яе героем быў селянін як найбольш варты прадстаўнік радзімы і носьбіт сапраўднай маральнасці. Паэт не прымаў буржуазных узаемаадносін у грамадстве і разам з тым верыў у асветніцкі, тэхнічны прагрэс, народжаны капіталізмам. Супярэчнасць у поглядах абумовіла ўвагу да ўнутраных перажыванняў асобы. Паэзіі Я. Лучыны ўласцівы мяккі лірызм, роздумнае паглыбленне ў псіхалагічны стан чалавека (ад яе бярэ пачатак беларуская філасофская лірыка).

У. І. Мархель.

1.1.

Выбр. тв. Мн., 1953. Рэц.: Александровіч С. «Выбраныя творы» Я. Лучыны // Беларусь. 1954. № 5; Казека Я. «Выбраныя творы» Янкі Лучыны // Полымя. 1954. № 5.

Творы: Вершы, нарысы, пераклады, лісты. Мн., 1988.

1.2.

Z krwawych dni: Epizod z powstania 1863 r. w Mińskie. Kraków, 1869 / Пад крыпт. *S.

Poezje. Warszawa, 1898 / Пад сваім прозв. Рэц.: Chrzanowski // Słowo. 1899. Nr 107; Drogoszewski A. Jana Niesłuchowskiego «Poezje» // Bibl. Warsz. 1899. T. 4. Z. 1; Nowiński I. // Wiek. 1898. Nr 262.

Вязанка: [Вершы]. Пб., 1903. 2 выд., факсім. Мн., 1992.

1.3.

1886. «Не ради славы иль расчета...»: [Верш] // Мин. листок. 2 апр.; На железной дороге: [Апавяданне] // Там жа. 14 нояб.; Rozkosz natchnienia // Kłosy. T. 42 / Пад сваім прозв.; Przyjaciel dzieci. 1887. Nr 2.

1887. Akwarelka myśliwska z Polesia: Przed Wilia // Życie ilustrowane. Warszawa / Пад сваім прозв.; Akwarelki z życia myśliwskiego na Polesiu // Życie. Nr 25, 26; 1888. Nr 8 / Пад сваім прозв.; Z poezyj: Piosenka oracza; Za Heine'm; Pyszny widok; Ja umierać nie chcę... // Życie. Nr 34 / Пад сваім прозв.

1888. По поводу 100-летней годовщины со дня рождения лорда Байрона: [Верш] // Мин. листок. 29 янв.; [Рэц. на кн.: Чюмина (Михайлова) О. Стихотворения. Спб., 1888] // Там жа. 6 дек.; Na przewozie // Życie. Nr 43 / Пад сваім прозв. Dwie zorze // Życie. Nr 48 / Пад сваім прозв.; Lirnik wioskowy: (Wiersz nadesłany z Kraju) // Głos Polski. 10 paźdź / Пад псеўд. Jan Dąbrowa.

1889. Serenada // Kalendarz powszechny. Warszawa / Пад сваім прозв.; Вясновай парой: (По-белорусски, говор Новогрудского уезда): [Верш] // Мин. листок. 14 марта; «Заходзіць сонца за горы...»: [Верш] // Там жа. 12 сент.

1890. Na cmentarzu: (Elegia) // Prz. Lit. Nr 29 / Пад сваім прозв.

1891. Радной старонце / Пад крыпт. Н-скій; «Пакуль новы год настане на свеце...»: [Вершы] // Альманах Северо-Западного календаря на 1892 год. Мн.; Джюбелини-Рядновой, в память бенефиса 22 февраля в Минске в 1891 году: [Верш] // Мин. листок. 22 февр.; Вясна: [Верш] // Там жа. 5 апр.

1892. Стары лясьнік: [Верш] // Альманах Северо-Западного календаря на 1893 г. Мн.; Przedwiośnie // Kraj. Nr 14 / Пад сваім прозв.

1893. С праздничной поездки: [Апавяданне] // Мин. листок. 8 янв.

1895. Краткий обзор антропологической литературы по Белоруссии и Литве // Мин. листок. 13 янв. / Пад крыпт. *S. Аўт. спрэчнае.

1896. Na głuszce // Prawda. 16 marca / Пад сваім прозв.

1898. Убогая и нарядная: (Не Некрасова): [Верш] // Мин. листок. 6 дек. / Пад крыпт. *S. Аўт. спрэчнае; Одной из многих: [Верш] // Там жа. 13 дек. / Пад крыпт. *S. Аўт. спрэчнае.

1906. «Сонца навукі скрозь хмары цёмныя...»: [Страфа з верша...] // Наша доля. 15 вер.

1907. Przed Wilią; Stary myśliwy; Na cmentarzu: (Elegia) // Kalendarz Miński na rok zwyczajny 1907. Mn.; Роднай старонцы: [Верш] // Н. н. 4 мая.

1908. Сівер: [Верш] // Н. н. 1 лют.

1911. Kurs literatury powszechnej końca XIX wieku // Tyg. Wileński. Nr 13 / Пад сваім прозв.

1914. Сівер: [Верш] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня.

1918. «Заходзіць сонцо за горы...»: [Верш] // Вольная Бел. 18 жн.

1923. Сівер; Што думае Янка, везучы дровы ў горад: [Вершы] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; Што птушкі казалі; Каршун; Што думае Янка, везучы дровы ў горад; Сівер; Роднай старонцы: [Вершы] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня / Пад сваім прозв.; Дзень за днём: [Верш] // Сялянская гутарка. 29 жн.

1932. Усёй трупе Дабрадзея Старыцкага Беларускае Слова; Дабрадзею артысту Манько: [Вершы] // Нёман. № 2.

1940. Роднай старонцы; Пагудка; Што птушкі казалі; Стары лясьнік; Сівер; Што думае Янка, везучы дровы ў горад; Вясна; Не ради славы иль расчета; По поводу 100-летней годовщины дня рождения лорда Байрона: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX ст. Мн.

1950. Роднай старонцы; Пагудка; Стары лясьнік; Сівер; Што думае Янка, везучы дровы ў горад; Вясна; Не ради славы иль расчета; По поводу 100-летней годовщины со дня рождения лорда Байрона; Вясновай парой; «Заходзіць сонца за горы...»: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX ст. Мн.

1956. Верочка: [Аповесць] / Аўт. спрэчнае; Пагудка; Стары лясьнік; Сівер; Што думае Янка, везучы дровы ў горад; Роднай старонцы; Вясна; Вясновай парой; «Заходзіць сонца за горы...»; Усёй трупе дабрадзея Старыцкага Беларускае слова; Дабрадзею артысту Манько; «Пакуль Новы год настане на свеце...»: [Вершы]; Старасць не радасць: [Сцэнка]; По поводу 100-летней годовщины дня рождения лорда Байрона; «Не ради славы иль расчета...»; Джюбелини-Рядновой: [Вершы]; С праздничной поездки: [Апавяданне] // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн.

1957. Што думае Янка, везучы дровы ў горад: [Верш] // Беларускі каляндар на 1957 год. Беласток.

1961. Роднай старонцы; Што думае Янка, везучы дровы ў горад; Стары лясьнік; Сівер; Вясновай парой; Усёй трупе дабрадзея Старыцкага беларускае слова; «Пакуль Новы год настане на свеце...»: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1.

1962. Кім мы былі: [Вершы] // Бярозка. № 11.

1970. Роднай старонцы: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.

1971. Пагудка; Стары лясьнік; Сівер; Што думае Янка, везучы дровы ў горад; Роднай старонцы; Вясна; Вясновай парой; З паэмы «Ганнуся»; Усёй трупе дабрадзея Старыцкага беларускае слова; Дабрадзею артысту Манько; Пакуль Новы год настане на свеце...: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.; Роднай старонцы: [Верш] // Ніва. 4 ліп.

1977. Пагудка; Стары лясьнік; Сівер; Роднай старонцы; Вясна; Вясновай парой; Што думае Янка, везучы дровы ў горад; Заходзіць сонца за горы: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн.

1.4.

1886. [Сыракомля У.] Воскресенье: Идиллия недалекого прошлого / С пол. // Мин. листок. 13 июня.

1890. [Сыракомля У.] Ямщик: [Верш] / С пол. // Мин. листок. 6 марта.

1891. [Сыракомля У.] Воскресенье: Идиллия Кондратовича: [Паэма] / С пол.; Горсць пшаніцы: Вольнае наследаванне Кандратовічу / З пол. // Альманах Северо-Западного календаря на 1892 г. Мн.

1892. Сыракомля У. Бусел; Надто салодкія думкі; Ямшчык: [Вершы] / З пол. // Альманах Северо-Западного календаря на 1893 г. Мн.

1898. Bauwille T. Sokrates i jego żona: Komedia wierszem / Z fr. // Echo muzyczne, teatralne i artystyczne. Nr 35—38, 41, 43. / Пер. пад сваім прозв.

1914. Кандратовіч Л. [Сыракомля У.] Горсць пшаніцы: [Верш] / З пол. // Беларускі каляндар на 1915 год. Вільня.

1923. [Сыракомля У.] Горсць пшаніцы; Бусел: [Вершы] / З пол. // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; [Сыракомля У.] «Не я пяю — народ Божы...»: [Верш] / З пол. // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня / Пер. пад сваім прозв.

1940. [Сыракомля У.] Горсць пшаніцы; Бусел; Ямшчык; Надта салодкія думкі; «Не я пяю — народ

божы...» / З пол. // Беларуская літаратура XIX ст. Мн.

1950. [Сыракомля У.] Горсць пшаніцы; Бусел; Ямшчык; Надта салодкія думкі; «Не я пяю — народ божы...»: [Вершы] / З пол. // Беларуская літаратура XIX ст. Мн.

1956. [Сыракомля У.] Горсць пшаніцы: (Вольнае наследаванне Кандратовічу); Бусел; Надта салодкія думкі; Ямшчык; Воскресенье; «Не я пяю — народ божы...»: [Вершы] / З пол. // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн.

1966. Сыракомля У. Бусел: [Верш] / З пол. // Сыракомля У. Выбр. тв. Мн.

1971. Сыракомля У. «Не я пяю — народ божы...»; Горсць пшаніцы; Бусел; Ямшчык; Надта салодкія думкі: [Вершы] / З пол. // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

1977. [Сыракомля У.] Горсць пшаніцы: (Вольнае наследаванне Кандратовічу); «Не я пяю — народ божы...»: [Вершы] / З пол. // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн.

1978. Сыракомля У. Горсць пшаніцы / З пол. // Беларуская балада. Мн.; Яго ж. «Не я пяю — народ божы...»: [Верш] / З пол. // Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя. Мн.

1.5.

На англійскую мову. To Our Native Land; What Janka Thought, Carting Wood to the Town / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971.

На беларускую мову. Абразкі з палявання: (Урывак з паэмы); Дзе ты, песенька, дзе ты?; На перавозе / Пер. М. Клімковіч; Вось за мною, прада мною; Вясна; Рунь; Да паэта; Мароз / Пер. П. Пестрак; З дзеяў жыцця і песні / Пер. М. Машара; Велічны малюнак / Пер. Г. Цітовіч: [Вершы] / З пол. // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн., 1956; [Пісьмы Я. Лучыны да З. Пшэсмыцкага] / Пер. з пол. А. Мальдзіс // Садружнасць літаратур. Мн., 1968; Раскоша натхнення: [Верш] / Пер. з пол. М. Арочка // Дзень паэзіі. Мн., 1971; Голас Радзімы. 1971. № 23; З пісьмаў / З пол. // Пачынальнікі. Мн., 1977; Курс літаратуры канца XIX стагоддзя; Прадвесне; Май; «Як мора, хвалюючца з ветрам прыгожа...»; Спёка перад навальніцай; Даўно мінулы час; Развітанне; Змрочныя думкі: [Вершы] / Пер. У. Мархель // Дзень паэзіі — 84. Мн., 1984.

На мангольскую мову. Унасан газар; Хавар: [Вершы] / Орч. Ц. Цэдэнжав // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На нямецкую мову. Nicht ich singe / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Swej ziemi // Z okolic Dźwiny: Księga zbiorowa. Witebsk, 1912; Co myśli Janka, wioząc drwa do miasta / Tł. J. Kononowicz; Białoruskie słowo dla całej trupy dobrodzieja Staryckiego / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; «Nie ja śpiewam — lud to boży...» / Tł. J. Huszcza // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979.

На рускую мову. Родной сторонке / Пер. А. Чивилихин; Не я пою — народ божий; Сивер / Пер. Л. Друскин; Аист / Пер. Б. Кежун; Весна / Пер. В. Рождественский; Что думает Янка, везя дрова в город / Пер. Г. Семенов: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Родной сторонке / Пер. А. Чивилихин; Что думает Янка, везя дрова в город / Пер. Г. Семёнов; Сивер / Пер. Л. Друскин; Весна / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951; Родной сторонке / Пер. П. Дружинин; Не я пою — народ божий... / Пер. С. Маршак; Что думает Янка, когда везет дрова в город / Пер. Г. Семенов; Весна / Пер. В. Рождественский; Аист / Пер. Б. Кежун: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Родной сторонке: [Верш] / Пер. П. Дружинин // Возрожденная земля. М., 1954; Всей труппе господина Старицкого Белорусское слово; «За горы солнце садится...»; «Пора новогодняя скоро наступит...» / Пер. С. Ботвиник; «Не я пою — народ божий...» / Пер. С. Маршак; Погудка; Что думает Янка, когда везет дрова в город / Пер. Г. Семенов; Старый лесник / Пер. Н. Браун; Сивер / Пер. Л. Друскин; Родной сторонке / Пер. П. Дружинин; Весна / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // Белорусские поэты (XIX — начало XX века). М.; Л., 1963; «Не я пою — народ божий...» / Пер. С. Маршак; Весна / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // Поэзия народов СССР XIX — начала XX века. М., 1977.

На татарскую мову. Мин жырламыим — халык сузе...: [Верш] / З. Нури тэрж. // Белорус шагыйрьлэре. Казан, 1968.

На ўкраінскую мову. Всій трупі добродія Старицького белоруське слово: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янська ліра. К., 1983.

2.2.

На беларускай мове. Майхровіч С. Янка Лучына: Жыццё і творчасць. Мн., 1952. Рэц.: Бур'ян Б. Кніга пра Янку Лучыну // Беларусь. 1953. № 2; Кудраўцаў І. Каштоўная манаграфія // ЛіМ. 1953. 17 студз.

2.3.

На балгарскай мове. Ларчанка М. Янка Лучына — бележит поет на Белорусия // Славяни. 1961. № 9.

На беларускай мове. Александровіч С. Мае заўвагі // Наст. газ. 1949. 3 лют.; Яго ж. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971. С. 109—112; Алелькавіч Ю. [Зямкевіч Р.] Іван Неслухоўскі // Беларусь. 1919. 13 студз.; Астапаў П. Янка Лучына // Мін. праўда. 1951. 6 ліп.; Ахрыменка П. Летапіс братэрства. Мн., 1973. С. 102—104; Бабарэка А. З літаратурных нататак // Узвышша. 1927. № 1; Багдановіч А. Новая беларуская літаратура. Віцебск, 1925. С. 3—4; Багдановіч М. І. Неслухоўскі // Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2; Базарэвіч М. Новыя звесткі пра Янку Лучыну // ЛіМ. 1962. 6 крас.; Яго ж. «Нядаўна ў беларускай газеце «Ніва»...» // Беларускі каляндар 1966. Беласток, 1965; Барысенка В. Францішак Багушэвіч і праблема рэалізма ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957. С. 167—169; Бас І. Пецярбург — Тыфліс: З жыцця Янкі Лучыны // Бас І. Літаратуразнаўчыя эцюды. Мн., 1977; Яго ж. Студэнцкія гады Янкі Лучыны // Дзень паэзіі — 75. Мн., 1975; Яго ж. Янка Лучына на Каўказе // ЛіМ. 1977. 4 сак.; Бравер Я. Архівы расказваюць: Новыя матэрыялы да біяграфіі Янкі Лучыны // Полымя. 1971. № 7; Бэндэ Л. Новыя матэрыялы пра Янку Лучыну // Полымя. 1945. № 9; Гамолка М. Янка Лучына // Чырв. змена. 1951. 7 ліп.; Гарэцкі М. Ян Неслухоўскі // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Выд. 2. Вільня, 1921; Выд. 3. Вільня, 1924; Выд. 4. Мн., 1926; Грынчык М. Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. С. 141—145; Драгашэўскі А. Паэзія Яна Неслухоўскага / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Ермаловіч М. Янка Лучына // Сталін. шлях. 1951. 24 чэрв.; Жыдовіч І. Янка Лучына // Калг. праўда. 1951. 6 ліп.; Замест прадмовы // З пол. // Александровіч С.; Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Зямкевіч Р. Ян Неслухоўскі (Янка Лучына) і яго невядомыя вершы // Нёман. 1932. № 2; Івашын В. Паэт-дэмакрат // Звязда. 1951. 6 ліп.; Ігнатовіч А. Адзін з пачынальнікаў // ЛіМ. 1981. 18 вер.; Ігнатоўскі У. Кароткі нарыс нацыянальна-культурнага адраджэння Беларусі // Вольны сцяг. 1921. № 3; Казбярук У. Беларуская літаратура (XIX — пачатак XX стагоддзя) // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1977; Яго ж. Літаратурныя клопаты Янкі Лучыны // Полымя. 1981. № 8; Яго ж. Пра каго казаў М. Горкі; (Штрыхі да біяграфіі Янкі Лучыны) // ЛіМ. 1983. 26 жн.; Канапацкі М. Пісьмы Лучыны // Ніва. 1961. 24 снеж.; КахаНоўскі Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984. С. 190—191; Яго ж. Салаўіныя гнёзды Міншчыны // ЛіМ. 1978. 20 кастр.; Клімковіч М. Аб жыватворным уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. М., 1955. С. 49—52; Колас Я. Жыццяпіс // Чырв. змена. 1926. 21 ліст.; Л. Л. Адбіткі класавага змагання ў беларускім пісьменстве // Школа и культура Сов. Бел. 1919. № 2—3; Лазарук М. Паэтычны вопыт Янкі Лучы-

ны // Полымя. 1968. № 2; Яго ж. Часу непадуладнае. Мн., 1981. С. 62—63. Яго ж. Эпічны вопыт Ф. Багушэвіча і Я. Лучыны // Лазарук М. Беларуская паэма ў другой палавіне XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1970; Ларчанка М. Жывая спадчына. Мн., 1977. С. 160—175; Яго ж. Значэнне творчасці Я. Лучыны, А. Гурыновіча і Ф. Тапчэўскага для развіцця рэалістычнага метаду // Ларчанка М. Па шляху рэалізма. Мн., 1959; Яго ж. Славянская супольнасць. Мн., 1963. С. 74—89; Яго ж. Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі суседніх славянскіх народаў. Мн., 1958. С. 80—96; Яго ж. Янка Лучына // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1956; Лойка А. Жальбы народнай і веры песняр // Полымя. 1976. № 8; Яго ж. Янка Лучына // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры. Мн., 1977. Ч. 1; Лынькоў М. У тыя незабыўныя дні // ЛіМ. 1974. 30 жн.; Майхровіч С. Малавядомы твор Янкі Лучыны // ЛіМ. 1955. 22 кастр.; Яго ж. На новым этапе // Наст. газ. 1946. 11 крас.; Яго ж. Нарысы беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1959. С. 240—275; Яго ж. Янка Лучына: [Прадмова] // Лучына Я. Выбр. тв. Мн., 1953; Мальдзіс А. З кагорты пачынальнікаў // ЛіМ. 1981. 3 ліп.; Яго ж. «Закардоннае» выданне Лучыны // Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969; Яго ж. Пісьмы Я. Лучыны да З. Пшэсмыцкага // Садружнасць літаратур. Мн., 1968; Яго ж. Творчае пабрацімства. Мн., 1966. С. 130—136; Маляўка М., Родчанка М. Літаратурныя сувязі ў сістэме літаратурных дысцыплін на філалагічным факультэце // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст, 1971; Мартынава Э. Словы прызнання // ЛіМ. 1965. 13 крас.; Мархель У. Лірнік вясковы. Мн., 1983. С. 159—163, 168—176; Яго ж. Сыракомлю перакладае Лучына // Маладосць. 1973. № 9; Яго ж. Янка Лучына // Дзень паэзіі — 84. Мн., 1984; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 99—101; Навіна А. Жыдоўскае пытанне ў беларускай літаратуры // Наша думка. 1921. 27 мая; Навуменка І. Пісьменнікі-дэмакраты. Мн., 1967. С. 109—114; Налівайка А., Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 41—43; «Не я пяю — народ...»: 120 год з дня нараджэння Янкі Лучыны // Голас Радзімы. 1971. № 29; Невядомая аповесць Янкі Лучыны на рускай мове // ЛіМ. 1951. 9 чэрв.; Піятуховіч М. Янка Лучына (Іван Неслухоўскі) // Піятуховіч М. Нарысы гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1928; Пшыркоў Ю. Янка Лучына // Беларусь. 1951. № 7; Ралько І. Вершаскладанне. Мн., 1977. С. 11; С. П. [Пазнанскі С.] Да 120-годдзя з дня нараджэння Я. Лучыны // Беларускі каляндар на 1971 год. Беласток, 1970; Садоўскі Я. Яго ведаў Максім Горкі // Вяч. Мінск. 1971. 17 жн.; Саламевіч Я. «Без надзеі на друкаванне...» // ЛіМ. 1976. 9 ліп.; Свентахоўскі А. Ян Неслухоўскі / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Семяновіч А. Янка Лучына // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2; Яго ж. Янка Лучына // Гісторыя беларускай літаратуры, XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981; Собаль В. Голас народнага лірніка // Віцеб. рабочы. 1976. 6 ліп.; Хржаноўскі І. Паэзія Яна Неслухоўскага / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Янка Лучына: Да 110-годдзя з дня нараджэння паэта-дэмакрата // Голас Радзімы. 1961. № 54; Янка Лучына // Пачынальнікі. Мн., 1977; Ярош М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 29—30.

На нямецкай мове. Jäger W. Die geistige Kultur // Weissruthenien. Berlin, 1919; Neureiter F. Janka Lucyna // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. A. Jan Niesłuchowski // Kraj. 1897. Nr 37; Al. Jel. [Jelski A.]. Kalendarz białoruski // Kraj. 1892. Nr 9; ed. Feljeton (...Przygrywka na lirze wioskowej) //Kraj. 1888. Nr 41; Gajkowska C. Niesłuchowski Jan // Polski słownik biograficzny. T. 23. Z. 1; Huszcza J. «Gwoli historycznej prawdy...» // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979; Janka Łuczyna // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; Maldzis A. Białorusko-polskie związki literackie w ostatnim trzydziestoleciu XIX wieku // Sl. Orient. 1964. Nr 3; Nasze «Życie illustrowane» // Życie. 1887. Nr 51: Świętochowski A. Jan Niesłuchowski: (Wspomnienia pozgonne) // Prawda. 1897. Nr 36; Wilczyński W. Twórczość Jana Niesłuchowskiego-Łuczyny: (Z pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego) // Studia polono-slavica-orientalia. Acta litteraria. Wrocław etc., 1980. T. 6.

На рускай мове. Бачило А., Майхрович С. Поэт-демократ: К 100-летию со дня рождения Я. Лучины // ЛГ. 1951. 5 июля; Бравер Е., Михайлова Е. «Не я пою — народ...» // Неман. 1966. № 4; Бурносов В. Поэзия и жизнь // Сов. Отчизна. 1952. № 1; Василенок С. Янка Лучина // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951; Ватаци Н. Всего легче и лучше // Неман. 1971. № 9; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 187—192; Здольников В. В шеренге равных // Знамя юности. 1969. 1 янв.; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 361—367; Карский Е. Иван Неслуховский // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3; Квачантирадзе К. Янка Лучина — автор первого белорусского произведения о Грузии // Лит. содружество народов СССР. 1983. № 2; Майхрович А. Янка Лучина // Очерки истории философской и социологической мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн., 1973; Майхрович С. Жизнь и творчество Ф. Богушевича. Мн., 1961. С. 250—271; Мархель В. Непрочитанные переводы из Сырокомли // Неман. 1973. № 10; Мозольков Е. Поющая земля. М., 1972. С. 25—27; Погодин А. Белорусские поэты // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Соломевич И. Неутомимый собиратель // Неман. 1973. № 2; Тарасов В. Поэт-патриот // Сов. Бел. 1951. 6 июля; Шкирандо Ф. Глубоко уходят корни... // Новгород. правда. 1984. 13 мая; Янка Лучина: К 100-летию со дня рождения // Сталин. молодежь. 1951. 6 июля.

На ўкраінскай мове. Дорошенко Д. Білоруси і їх національне відродження. // Рада. 1908. 31 окт.; Його ж. Відродженне Білорусі // Руслан. 1909. 30 лип.; Охріменко П. Шляхами братання. К., 1968. С. 47—49; Русов А. Два білоруські поети // Нова громада. 1906. № 11.

На Югаславіі мовах. Dren J. O Bielorusich in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. Nr 9; Štefanova R. Značilnosti razvoja beloruske literature // Jezik in slovstvo. 1979/80. Nr 2.

2.4.

На беларускай мове. Зязюля А. Памяці Неслухоўскага: [Верш] // Крыніца. 1917. 8 кастр.

3.1.

Архіў Расійскай АН у Санкт-Пецярбургу, ф. 104, воп. 2, спр. 275; СпДГА, ф. 14, воп. 3, спр. 16655; ф. 492, воп. 2, спр. 9604; Нацыянальная б-ка ў Варшаве (Польшча), аддз. рукап., адз. зах. 2856, 2975, 2981, 5390; ЦДГА Беларусі ў Мінску, ф. 319, воп. 2, спр. 2221; ЦДГА Украіны ў Кіеве, ф. 262, воп. 1, спр. 169; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5. воп. 1, адз. зах. 1, спр. 202; ЦБ АН Літвы, ф. 21, адз. зах. 375.

Т. М. Махнач.

Лынькоў Міхась [Міхаіл Ціханавіч; псеўд.: Васілёк, Міхась Васілёк, Міхал, Міхась, Міхась Л., Л., М. Л.; 18(30).11.1899, в. Зазыбы Віцебскага пав. Віцебскай губ., цяпер Лёзненскі р-н Віцебскай вобл.— 21.9.1975, Мінск; пахаваны на Усходніх могілках], празаік, дзіцячы пісьменнік, крытык, літаратуразнавец, грамадскі дзеяч. Народны пісьменнік Беларусі (1962). Акадэмік АН Беларусі (1953; член-карэспандэнт з 1936). Член СП Беларусі з 1934. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1968, за раман «Векапомныя дні»).

З сям'і чыгуначнікаў, што паходзілі з бедных сялян. Бацька — рамонтны рабочы, маці — вартаўніца на пераездзе (трапіла пад цягнік). Дзіцячыя гады прайшлі ў казарме на перагоне між станцыямі Магілёў і Лотва, потым у чыгуначнай будцы на перагоне між станцыямі Тошчыцы і Рагачоў. Няньчыў меншых братоў і сясцёр, дапамагаў маці каля дому, пасвіў карову. Закончыў двухкласную школу пры Рагачоўскай настаўніцкай семінарыі, а потым і саму семінарыю (1917). Настаўнічаў у Ліпініцкай земскай школе (в. Ліпінічы, цяпер Буда-Кашалёўскі р-н Гомельскай вобл.). Падчас вучобы ў Рагачоўскай настаўніцкай семінарыі з-за недахопу сродкаў летам працаваў на чыгунцы, зімой займаўся прыватнымі ўрокамі, вечарамі працаваў на нафтаскладзе, на выгрузцы дроў і іншых выпадковых работах. Падчас настаўніцтва ў Ліпініцкай школе прымаў актыўны ўдзел у працы сельсавета, камітэта ўзаемадапамогі, у арганізацыі ў вёсцы першага кааператыва. У час нямецкай акупацыі (1918) быў адным з арганізатараў ліпініцкага партызанскага атрада. У 1919—22 гадах служыў у Чырвонай Арміі — удзельнічаў у паходзе на Варшаву, у разгроме арміі Булак-Балаховіча. Пасля дэмабілізацыі працаваў настаўнікам у мяст. Свержань Рагачоўскага раёна. Быў актыўным селькорам, часта дасылаў карэспандэнцыі ў бабруйскую акруговую газету «Камуніст». У 1925 стаў супрацоўнікам гэтай газеты; быў на пасадах сакратара, намесніка рэдактара, у 1928—30 рэдактарам. У 1926 уступіў у партыю. Ён арганізаваў Бабруйскую філію «Маладняка» і кіраваў яе дзейнасцю. У 1930 пераехаў на сталае жыхарства ў Мінск. Працаваў у Дзяржаўным выдавецтве, паралельна кіраваў літаратурным аб'яднаннем БелАПП. У 1932—34 быў сакратаром аргкамітэта Саюза пісьменнікаў Беларусі. У 1934—41 галоўны рэдактар часопіса «Полымя рэвалюцыі», у 1938—48 старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі. У 1939 удзельнічаў у вызваленчым паходзе ў Заходнюю Беларусь (рэдагаваў газету «Беларуская звязда» — орган палітупраўлення Беларускага фронту). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1941—42 рэдагаваў франтавую газету «За Савецкую Беларусь» (выходзіла на Заходнім, Цэнтральным і Бранскім франтах). У 1943—46 і ў 1949—52 дырэктар Інстытута літаратуры, мовы і мастацтва АН БССР. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1940—75. Узнагароджаны трыма ордэнамі Леніна, трыма ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі.

Першы верш апублікаваў у 1919 у смаленскай газеце «Борьба» (публікацыя не выяўлена), першае апавяданне («З перажытых год»), у газеце «Камуніст» у 1926. У ліку яго прыжыццёвых кніжак прозы «Апавяданні» (1927), «Гой» (1929), «Андрэй Лятун» (1930), «Апошні зверыядавец» (1930), «Саўка-агіцірнік» (1933), «На вялікай хвалі» (1934), «Баян» (1935), «Сустрэчы» (1940), «Астап» (1944), «Агні Танганькі» (1957), «За акіянам» (1962). Аўтар раманаў «На чырвоных лядах» (1934), «Векапомныя дні» (1958). Для дзяцей напісаў казку-аповесць «Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў» (1937), аповесць «Міколка-паравоз» (1937, экранізавана ў 1957), апавяданні «Янка-парашутыст» (1947), «Ядвігін дуб» (1940) і інш. Пісаў пра героіку рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, паказваў, як у барацьбе за новы грамадскі лад людзі працы вызваляліся ад спадчыны старога ў сваёй псіхалогіі, як нараджаўся новы чалавек і усталёўваўся новы побыт. Вялікае месца ў яго творчасці адведзена тэме Вялікай Айчыннай вайны. У вобразах самаахвярных мужных змагароў супраць фашызма, ён фактычна стварыў калектыўны вобраз народа-змагара. Імем М. Лынькова названы вуліцы ў Мінску і ў Бабруйску; яго імя прысвоена Крынкаўскай СШ Лёзненскага раёна, праф.-тэх. вучылішчу ў Гомелі, цеплавозу і цеплаходу. У Мінску на доме, дзе ён жыў, устаноўлена мемарыяльная дошка. Пастаўлены помнік у Крынках і на магіле М. Лынькова у Мінску. У Крынкаўскай і Бронніцкай (Буда-Кашалёўскі раён) школах арганізаваны музеі.

І. П. Чыгрын.

1.1.

Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1967—1968. Т. 1. Апавяданні. Мн., 1967. Т. 2. Векапомныя дні: Раман. Кн. I і II. Мн., 1968. Т. 3. Векапомныя дні: Раман. Кн. III і IV. Мн., 1968. Рэц.: Герцович Я. Роман о подвиге народном // Сел. газ. 1969. 14 янв.; Т. 4. Аповесці; Апавяданні; Дарожныя нататкі; Нарысы; Аўтабіяграфія. Мн., 1968.

Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1981—1985. Т. 1. Апавяданні 1926—1941. Мн., 1981. Т. 2. Апавяданні і нарысы:. 1942—1975. Мн., 1982; Т. 3. Аповесці і раманы. Мн., 1983. Т. 4. Векапомныя дні: Раман у 4 кн. Кн. 1, 2. Мн., 1983. Т. 5. Векапомныя дні: Раман у 4 кн. Кн. 3, 4. Мн., 1984. Т. 6. Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы. 1925—1953. Мн., 1984. Т. 7. Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы, 1953—1975. Мн., 1985. Т. 8. Пісьмы. 1935—1975; Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1985.

Выбр. тв.: Аповесці і апавяданні. Мн., 1931 (Бел. пісьмен. ў школе).

Выбр. тв.: Аповесць і апавяданні. Мн., 1934. (Школьная серыя). Рэц.: Ал. Ал. Чым бы дзіця ні цешылася // Крытыка-біб. бюл. 1934. № 7.

Баян: Выбр. апавяданні. Мн., 1935.

Выбр. апавяданні. Мн., 1938.

Выбр. апавяданні. Мн., 1941 (Школьная б-ка).

Выбр. апавяданні. Мн., 1947. Рэц.: Карпаў У. «Выбраныя апавяданні» Міхася Лынькова // Полымя. 1947. № 11; Яго ж. Кніга аб народзе-воіне і будаўніку. // Наст. газ. 1948. 12 лют.

Выбр. тв. Мн., 1952.

Выбранае: Апавяданні. Мн., 1973 (Б-ка бел. прозы).

1.2.

Апавяданні. Мн., 1927.

Апавяданні. Мн., 1928. Рэц.: Гародня А. // Маладняк. 1928. № 5.

Гой: Апавяданні. Мн., 1929. (Мастацкае слова — масам). Рэц.: Кабакоў Н. // Маладняк. 1930. № 1; Сядура У. // Полымя. 1930. № 5—6; Седуро В. Новинки пролетарской белорусской литературы // Рабочий. 1930. 7 мая; Сярэдні Ф. // Чырв. Бел. 1930. 25 студз.

Андрэй Лятун: Апавяданні. Мн., 1930. Рэц.: Куніцкі С. // Узвышша. 1930. № 4—5; Лясны А. // Полымя. 1930. № 7; Сядура У. // Маладняк. 1930. № 4; Выд. 2. Мн., 1932; Выд. 3. Мн., 1933 (Серыя кніг для малапісьменных). Выд. 4. Мн., 1936. (Б-ка пачынаючага чытача).

Апошні зверыядавец: Аповесць. Мн., 1930; Рэц.: «Апошні зверыядавец» // Палес. праўда. 1932. 25 студз.; Бур. Л. Урокі справы Баршай // Там жа. 1931. 16 лют.; Выд. 2. Мн., 1931; Выд. 3. Мн., 1933.

Саўка-агіцірнік: Апавяданні. Мн., 1933. Рэц.: Саўчанка А. Апавяданні пра сацыялістычнае перавыхаванне калгасніка // Крытыка-бібл. бюл. 1934. № 1—2.

На вялікай хвалі: Апавяданні. Мн., 1934. Рэц.: Дымкоў А. «На вялікай хвалі» Міхася Лынькова // ЛіМ. 1935. 6 жн.; Куніцкі С. // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 11; Сокал В. Дакумент вялікіх падзей і спраў // ЛіМ. 1934. 26 ліп.; Сокалаў В. Дакументы вялікіх спраў і падзей // Крытыка-бібл. бюл. 1934. № 6; Ушакоў А. Кніга вялікай мастацкай сілы // ЛіМ. 1934. 18 снеж.

На чырвоных лядах: Аповесць. Мн., 1934. Рэц.: Климкович М. // Лит. учеба. 1937. № 11; Куніцкі С. Раман Міхася Лынькова «На чырвоных лядах» // ЛіМ. 1934. 12 сак.; Станкевіч С. «На чырвоных лядах» // Калоссе. 1935. № 2.

Баян: Апавяданні. Мн., 1935. Выд. 2. Мн., 1937.

Міколка-паравоз: Аповесць. Мн., 1937. Выд. 2. Мн., 1947. (Першая б-ка школьніка).

Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў: Казка для дзяцей малодшага ўзросту. Мн., 1937. Рэц.: Емельянов Б. Родная книга // ЛГ. 1939. 5 окт.; Выд. 2. Мн., 1940; Выд. 3. Мн., 1947. (Першая б-ка школьніка).

Янка-парашутыст: Апавяданне. Мн., 1937.

Сустрэчы: Апавяданні. Мн., 1940. Рэц.: Бовдей Л. // Сов. Бел. 1940. 12 дек.; Кучар А. «Сустрэчы» М. Лынькова // ЛіМ. 1941. 18 студз.

Ядвісін дуб: Апавяданне. Мн., 1940. Рэц.: Маглышэў І. Ядвісін дуб // Піянер Бел. 1941. 13 лют.

Астап: Апавяданні. Мн., 1944. Рэц.: Ільін І. «Астап» // Сав. селянін. 1945. 18 кастр.; Карпаў У. Кніга журбы і гневу // ЛіМ. 1945. 10 мая; Маслоўскі А. Апавяданні пісьменніка-патрыёта // Беларусь. 1945. № 1; Модель М. Книга о народном гневе и мщении // Сов. Бел. 1945. 6 февр.; Шкраба Р. Апавяданні пра помсту // Звязда. 1945. 4 сак.

Герой Савецкага Саюза Канстанцін Заслонаў. Мн., 1944.

Апавяданні. Мн., 1946. (Школьная б-чка).

Апавяданні. Мн., 1948. (Б-ка школьніка).

Беларуская савецкая літаратура за 30 год: Стэнаграма публічнай лекцыі, прачытанай у лістападзе 1948 г. ў г. Мінску. Мн., 1948; Мн., 1949.

Белорусская советская литература за 30 лет: Стенограмма публичной лекции, прочитанной в ноябре 1948 г. в г. Минске. Мн., 1948.

Вобраз Сталіна ў беларускай мастацкай літаратуры. Мн., 1950.

Векапомныя дні: Раман-эпапея. Мн., 1951. Рэц.: Герцовіч Я. Эпапея пра гераізм народа // Полымя. 1952. № 12; Капец У. Эпапея векапомных дзён // Віцеб. рабочы. 1952. 17 чэрв.; Карабан В. Эпапея народнай барацьбы // Пал. праўда. 1953. 17 мая; Карпаў У. Векапомныя дні // Мін. праўда. 1951. 24 ліст.; Карпачоў М. // Гомел. праўда. 1952. 11 крас.; Пшыркоў Ю. // Звязда. 1952. 18 крас.; Фёдараў А., Жычка Х. Раман пра гераізм народа // Беларусь. 1952. № 6.

Якуб Колас: (Да сямідзесяцігоддзя з дня нараджэння). Мн., 1952.

Міколка-паравоз: Апавяданні. Мн., 1953. (Школьная б-ка).

Агні Танганьікі: Апавяданне. Мн., 1957. (Б-чка бел. нарыса і апавядання).

Векапомныя дні: Раман у 4-х кн. Мн., 1958. Рэц.: Бугаёў Д. Раман аб подзвігу народа // Гомел. праўда. 1958. 27 крас.; Дзюбайла П. Індывідуалізацыя вобразаў у рамане М. Лынькова «Векапомныя дні» // Весці АН БССР. Сер. грам. н. 1959. № 5; Яго ж. Эпапея пра гераізм народа // Беларусь. 1959. № 1; Яго ж. Правда о войне и подвигах // Неман. 1960. № 3; Жыдовіч І. Эпапея народнай барацьбы // Звязда. 1958. 5 кастр.; Куляшоў Ф. Раман аб векапомных днях // Полымя. 1959. № 1; Налівайка А. Летапіс гераізму і мужнасці // Мін. праўда. 1959. 29 мая; Пашкевич Н. Красота подвига во имя Родины // Сов. Бел. 1959. 10 февр.; Яго ж. Поискц ведут к новым открытиям // Неман. 1961. № 4; Хадкевіч Т. Эпапея народнай барацьбы // ЛіМ. 1958. 1 сак.; Хромчанка К. Подых суровага часу // Там жа. 1958. 20 снеж.; Шаблинский П. Вторая книга романа-эпопеи // Знамя юности. 1958. 18 апр.

Апавяданні. Мн., 1960. (Школьная серыя).

За акіянам: Нататкі, апавяданні, нарысы. Мн., 1962. Рэц.: БугаёўД. Савецкі чалавек за акіянам // Полымя. 1963. № 3; Досін М. Па той бок заслоны // Беларусь. 1963. № 4; Клышка А. Вачыма савецкага чалавека // Сел. газ. 1962. 15 ліст.; Нікіфаровіч В. Кроў на пазалоце // Звязда. 1963. 28 лют.

Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў: Казка. Мн., 1962.

Апавяданні. Мн., 1966. (Школьная б-ка).

Летапіс эпохі: Беларускай савецкай літаратуры пяцьдзесят год. Мн., 1968. Рэц.: Андраюк С. Шлях у пяцьдзесят год // Полымя. 1968. № 12; Гаварушка Я. Летапіс эпохі // Наст. газ. 1969. 22 студз.; Даніленка М. Летапіс эпохі // Гомел. праўда. 1968. 14 жн.; Юрчанка Г. Праз дзесяцігоддзі // ЛіМ. 1968. 26 крас.

Векапомныя дні: Раман у 4 кн. Мн., 1969. (Бел. раман). Рэц.: Герцович Я. Роман о подвиге народном // Сел. газ. 1969. 14 янв.

Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў. Мн., 1969. (Школьная б-ка).

Міколка-паравоз: Аповесць. Мн., 1971.

Апавяданні. Мн., 1974.

Міколка-паравоз: Аповесць. Мн., 1977. (Школьная б-ка).

Літаратура і жыццё: Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1978. Рэц.: Мушинский М. «Наша литература — литература о народе...» // Неман. 1979. № 9; Смыкоўская В. Вышыня крытэрыяў // ЛіМ. 1979. 1 чэрв.; Ярохін А. Голас сэрца // Чырв. змена. 1979. 3 кастр.

Апавяданні. Мн., 1979.

Публіцыстыка. Мн., 1980. Рэц.: Марціновіч А. ...І не толькі — мінулае // ЛіМ. 1980. 14 ліст.; Нікіфаровіч В. Зброяй слова // Полымя. 1981. № 5.

Міколка-паравоз: Аповесць. Мн., 1982.

Насустрач жыццю: Апавяданні. Мн., 1988 (Школьная б-ка).

Міколка-паравоз: Аповесці і апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1924. О переподготовке учительства // Коммунист. 15 окт.; 1925 год: [Верш] // Там жа. 31 дек.

1925. Ильичу: [Верш] // Коммунист. 21 янв.; Лицом к деревне: [Верш] // Там жа. 27 февр.; Пряха: [Верш] // Там жа. 4 марта; Перевыборы: (Картинка с натуры) // Там жа. 27 марта; 4-й дивизии; Эй, выпісывай газету! Пад крыпт. М. Л.: [Вершы] // Там жа. 26 июня; Беларусь зажыве: [Верш] // Там жа. 12 июля; Немножко того... рехнулись... // Там жа. 15 июля / Пад крыпт. М.Л.; Ураджай: [Верш] // Там жа. 22 июля; Надо унять, надо... // Там жа. 5 авг. / Пад крыпт. М. Л.; Разливное море // Там жа. 7 авг. / Пад псеўд. Міхась; Женщина в деревне // Там жа. 12 авг. / Пад псеўд. Міхась Л.; Пра яйцы // Там жа. 18 сент. / Пад псеўд. Міхась Л.; Не абы як... // Там жа. 20 вер. / Пад крыпт. М. Л.; Пра бочку і сякеру // Там жа. 23 вер. / Пад крыпт. М.Л.; Хоча паддуваць кадзіла / Пад крыпт. М.Л.; Сардэчныя размовы з селькорамі // Там жа. 25 вер.; Прызыў: (Малюнкі жыцця) // Там жа. 2 кастр. / Пад крыпт. М.Л.; Прападай мая цялега — усе чатыры калясы... // Там жа. 4 кастр. / Пад крыпт. М. Л.; Найграўся добра — паскачы... // Там жа. 7 кастр. / Пад крыпт. М. Л.; Ураджай: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Як Зміцер з Пятром абедалі ў горадзе // Там жа. 18 кастр. / Пад псеўд. Міхась Л.; Аб філіі «Маладняка» // Там жа. 21 кастр.; Па «спецыяльнасці...» // Там жа. 23 кастр. / Пад псеўд. Міхась Л.; Апраўдаўся... // Там жа. 28 кастр.; Як Міхась Кручкоў у паэты залез...: (Аб плагіяце ў М. Чарота) // Там жа. 1 ліст. / Пад крыпт. М. Л.; «Я табе не Федзя...», Ці пра чабаты і лапці // Там жа. 11 ліст. / Пад крыпт. М. Л.; Прапалі коні — прапаў і «купец» // Там жа. 15 ліст. / Пад крыпт. М. Л.; Сасна і салёныя гуркі: Маленькі фельетон // Там жа. 25 ліст. / Пад крыпт. М. Л.; Маладняк // Там жа. 4 снеж.; «Шаптаў, шаптаў — ліха твайму жывату»: Маленькі фельетон // Там жа. 6 снеж. / Пад крыпт. М. Л.; У дарозе: [Верш] // Там жа. 9 снеж. / Пад псеўд. Васілёк; Цукеркі з'ела і хоць бы што...: Маленькі фельетон // Там жа. 9 снеж. / Пад крыпт. М. Л.; Ратуйце... Чэрці кабылу сперлі...: Маленькі фельетон // Там жа. 23 снеж. / Пад крыпт. М. Л.; Пачаставаў... Маленькі фельетон // Там жа. 25 снеж. / Пад крыпт. М. Л.; Навагоднія непаразуменні: Маленькі фельетон // Там жа. 30 снеж. / Пад крыпт. М. Л.; Камсамолка Марыся: [Верш] // Сав. Бел. 22 ліст. / Пад псеўд. Васілёк.

1926. З пражытых год; Гой: [Апавяданні]; «Грукоча, стукоча...»: [Верш] / Пад псеўд. Васілёк; Аб усім: (Мініяцюры) / Пад псеўд. Міхась; Пройдзены шлях // Уздым. Бабруйск; Новая вёска: [Нарыс] // Бел. вёска. 12 ліст. / Пад крыпт. М. Л.; Чытачу: [Верш] / Пад псеўд. Васілёк; Хамуты і любоў: Маленькі фельетон / Пад крыпт. М. Л. // Камуніст. 6 студз.; Не давялось вароне ў рай папасці: Маленькі фельетон // Там жа. 10 студз. / Пад крыпт. М. Л.; Адчыталіся...: (Малюнкі перадвыбарнай кампаніі) // Там жа. 15 студз. / Пад крыпт. М. Л.; Трэба браць у салдаты: Маленькі фельетон / Пад крыпт. М. Л.; «Я цвяток...»: [Верш] / Пад псеўд. Васілёк // Там жа. 27 студз.; Жывуць па біблії: Маленькі фельетон // Там жа. 10 лют. / Пад крыпт. М. Л.; Беспрытульны: Маленькі фельетон // Там жа. 12 лют. / Пад крыпт. М. Л.; «Бандыта»: Маленькі фельетон // Там жа. 14 лют. / Пад крыпт. М. Л.; Вылечыла...: Маленькі фельетон // Там жа. 17 лют. / Пад крыпт. М. Л.; Скачуць...: Маленькі фельетон // Там жа. 19 лют. / Пад крыпт. М. Л.; Чырвоная шынель...: Маленькі фельетон // Там жа. 21 лют. / Пад псеўд. Міхась Л.; «У маім сэрцы пажары загойсалі...»: [Верш] // Там жа. 24 лют. / Пад псеўд. Васілёк; Не ўсякаму сакрэту мінаваць газету: Маленькі фельетон // Там жа. 26 лют. / Пад крыпт. М. Л.; Лапіцкія селядцы: Маленькі фельетон // Там жа. 28 лют. / Пад крыпт. М. Л.; Вялікі начальнік...: Маленькі фельетон // Там жа. 3 сак. / Пад крыпт. М. Л.; Гоп, мае чаравікі: Маленькі фельетон // Там жа. 5 сак. / Пад крыпт. М. Л.; Генеральский приказ // Там жа. 7 сак. / Пад крыпт. М. Л.; «Дарагія» шэфы: Маленькі фельетон // Там жа. 14 сак. / Пад крыпт. М. Л.; Самагон папутаў: Маленькі фельетон // Там жа. 18 сак. / Пад крыпт. М. Л.; Сычкова — горад фабрычны...: Маленькі фельетон // Там жа. 21 сак. / Пад крыпт. М. Л.; І коні любяць самагон...: Маленькі фельетон // Там жа. 26 сак. / Пад крыпт. М. Л.; Каму законы не пісаны: Маленькі фельетон / Пад крыпт. М. Л.; «Опровергатели» / Пад псеўд. Міхась // Там жа. 7 крас.; Ратуйце, вайна блізка: Маленькі фельетон // Там жа. 9 крас. / Пад крыпт. М. Л.; Не вытрымаў...: Маленькі фельетон // Там жа. 14 крас. / Пад крыпт. М. Л.; «Дела» профсоюзные: Маленький фельетон // Там жа. 16 крас. / Пад крыпт. М. Л.; Весна ў Бобруйске: Маленький фельетон // Там жа. 25, 28 крас. / Пад крыпт. М. Л.; Майский сон помещика: Маленький фельетон // Там жа. 1 мая / Пад крыпт. М. Л.; Наши селькорки // Там жа. 5 мая. / Пад псеўд. Міхась; Некаму галаву намыліць: Маленькі фельетон // Там жа. 14 мая. / Пад псеўд. Міхась Л.; Дарагія баранкі: Маленькі фельетон // Там жа. 2 чэрв. / Пад псеўд. Міхась Л.; «Ветрам чырвоным...»: [Верш] // Там жа. 9 чэрв. / Пад псеўд. Васілёк; Глускія шахматы: Маленькі фельетон // Там жа. 18 чэрв. / Пад псеўд. Міхась Л.; «Уручылі»: Маленькі фельетон // Там жа. 20 чэрв. / Пад псеўд. Міхась Л.; А бабкам радасць: Маленькі фельетон / Пад псеўд. Міхась Л.; «Грукоча...»: [Верш] / Пад псеўд. Васілёк // Там жа. 23 чэрв.; «Эканомія»: Маленькі фельетон // Там жа. 25 чэрв. / Пад псеўд. Міхась Л.; Пратакол на нябожчыка: Маленькі фельетон // Там жа. 30 чэрв. / Пад псеўд. Міхась Л.; «Ноччу люба...»: [Верш] // Там жа. 4 ліп. / Пад псеўд. Васілёк; «Ямщик, не гони лошадей!»: (Ці трохі аб «эканоміі») // Там жа. 4 ліп. / Пад псеўд. Міхась Л.; Не забудзем...: [Верш] // Там жа. 11 ліп. / Пад псеўд. Васілёк; Пажарная кішка і карові хвост: Маленькі фельетон // Там жа. 21 ліп. / Пад псеўд. Міхась Л.; Грамаадвод бабкі Юстыны: Маленькі фельетон // Там жа. 4 жн. / Пад псеўд. Міхась Л.; З'эканомілі: Маленькі фельетон // Там жа. 6 жн. // Пад псеўд. Міхась Л.; Недапечаныя кааператары // Там жа. 8 жн. / Пад псеўд. Міхась Л.; Працайце... Кланяйцесь цешчы!: Маленькі фельетон // Там жа. 11 жн. / Пад псеўд. Міхась Л.; «Услужливый дурак опаснее врага»: Маленькі фельетон // Там жа. 13 жн. / Пад псеўд. Міхась Л.; 7 руб. 91 кап.: Маленькі фельетон // Там жа. 20 жн. / Пад псеўд. Міхась Л.; «Нашы дні — машыны подых...»: [Верш] // Там жа. 27 жн. / Пад псеўд. Васілёк; Тэлеграма-маланка: Маленькі фельетон // Там жа. 29 жн. / Пад псеўд. Міхась Л.; Дзіцячы капусны клуб // Там жа. 8 вер.; Партфель: Маленькі фельетон // Там жа. 12 вер. /Пад крыпт. Л.; На выстаўцы: (Перад адчыненнем) // Там жа. 26 вер. / Пад крыпт. М. Л.; Туз бубновы і Лаўрэн безгаловы: Маленькі фельетон // Там жа. 20 кастр. / Пад псеўд. Міхась Л.; Паночак міласцівы: Маленькі фельетон // Там жа. 24 кастр. / Пад псеўд. Міхась Л.; З пражытых год: [Урывак з апавядання] // Там жа. 31 кастр. / Пад псеўд. Васілёк; Кастрычнік у селькораўскіх песнях // Там жа. 7 ліст. / Пад крыпт. Л.; «Вход отказать!»: Маленькі фельетон // Там жа. 10 ліст. / Пад псеўд. Міхась Л., Пацалунак на Прачыстую: Маленькі фельетон // Там жа. 12 ліст. / Пад псеўд. Міхась Л.; «Ну й народ»...: Маленькі

фельетон // Там жа. 17 ліст. / Пад псеўд. Міхась Л.; Маладняк // Там жа. 19 ліст.; Аб «нищих» розумам: Маленькі фельетон // Там жа. 21 ліст. / Пад псеўд. Міхась Л.; Свінню да парадку!: Маленькі фельетон // Там жа. 26 ліст. / Пад крыпт. М. Л.; Святы Міхайла — растратчык: Маленькі фельетон // Там жа. 3 снеж. / Пад псеўд. Міхась Л.; Да трэцяй гадавіны існавання «Маладняка» // Там жа. 12 снеж.; Манчжур: [Урывак з апавядання] // Там жа. 12 снеж. / Пад псеўд. Васілёк; «Не жизнь, а жестянка» // Там жа. 17 снеж.; «Уздымаемся» і расцём // Там жа. 20 снеж.; 20 год творчасці Якуба Коласа // Маг. селянін. 24 ліст. / Пад псеўд. Міхась; Выстаўка газет // Чырв. змена. 23 мая.

1927. Гома: Апавяданне // Маладняк. № 2 / Пад псеўд. Васілёк; Чыгунныя пяскі: (Эскіз): Апавяданне // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Васілёк; Над Бугам: Апавяданне // Там жа. № 6; У мястэчку: Апавяданне // Там жа. № 9; Шолам: (Апавяданне) // Чырв. сейбіт. № 10—11 / Пад псеўд. Васілёк; Усе сем, як адзін: Маленькі фельетон // Камуніст. 7 студз. / Пад псеўд. Міхась Л.; Адам у старшыні хоча: Маленькі фельетон // Там жа. 9 студз. / Пад псеўд. Міхась Л.; Такім не месца ў савецкай бальніцы // Там жа. 15 крас. / Пад псеўд. Міхась Л.; Аб спадніцы, спружынных кравацях і райвыканкоме: Маленькі фельетон // Там жа. 20 крас. / Пад псеўд. Міхась Л.; Аб чорнай сутане: Маленькі фельетон // Там жа. 15 мая; Крот: (З мінулых паходаў): [Апавяданне] // Сав. Бел. 8 чэрв.; «Пакаралі за нявытрыманасць» // Там жа. 18 жн.

1928. Журавель мой, журавель...: Апавяданне // Уздым. Бабруйск. Кн. 2; У вагоне: Апавяданне // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» № 1; Манчжур: Апавяданне // Там жа. № 4; Кларнет: Апавяданне // Там жа. № 13; Беня-балагол: Апавяданне // Там жа. № 15; Радо: Апавяданне // Маладняк. № 9; Андрэй Лятун: Апавяданне // Там жа. № 11; «Гой»: Урывак з апавядання // Бел. вёска. 5 крас. / Пад псеўд. Васілёк; «Хождение по мукам» ці Дапамажэце з гора выйсці // Камуніст. 8 крас. / Пад крыпт. М. Л.; Воўчы лог: Апавяданне // Сав. Бел. 10 студз.; Супакою не даюць!: Маленькі фельетон // Чырв. змена. 27 студз. / Пад псеўд. Міхась.

1929. Апошні зверыядавец: Аповесць // Маладняк. № 3—5. Рэц.: Л е н а ў С. Яшчэ аб «Апошнім зверыядаўцы» // Сав. Бел. 1929. 1 снеж.; М і к у л і ч Б. «Апошні зверыядавец» Міхася Лынькова // Сав. Бел. 1929. 24 ліст.; Гутарка з карэспандэнтам «Маладняка» // Маладняк. № 7; Дзе хаваецца правая небяспека? // Камуніст. 1 мая / Пад крыпт. М. Л.; На самалёце: (Уражанне) // Там жа. 17 мая / Пад псеўд. Міхась Л.; Дарожныя нататкі: На Любаншчыне // Там жа. 5, 7, 14, 16, 21, 23 чэрв. [У розных нумарах — свае падзагалоўкі] / Пад псеўд. Міхась Л.; Андрэй Лятун: Урыўкі з апавядання // Чырв. змена. 13 вер.

1930. Аздараўляйце сцэну: (Да пастаноўкі новай музычнай камедыі «Сэрца і долар») // Камуніст. 3 сак. / Пад псеўд. Міхась Л.; Дэкларацыя аргбюро Беларускага літаб'яднання Чырвонай Арміі і флоту // Сав. Бел. 6 кастр. / У сааўт.

1931. З мінулых паходаў: [Апавяданне] // Рытмы Перамогі. Мн.; Апавяданне старога машыніста // Іскры Ільіча. № 12; За большевистский рост и развитие // Рабочий. 26 нояб.; Не толькі ямбы і харэі!: Пра нашу літаратурную вучобу // Рабселькор. 13 лют.

1932. Саўка-агіцірнік: Апавяданне // Беларусь калгасная. № 6—7; Звязда. 11 чэрв.; Салавей-разбойнік: Апавяданне // Беларусь калгасная. № 8; Кітуну П., Шаравараву М. і інш.: (Пісьмы аўтарам) // Кніга масам. № 1; На баявым развароце: Нарыс // Напагатове. № 1; Кватармайстар Бадай: Апавяданне // Чырв. Бел. № 14; За ваяўнічую партыйнасць у пралетарскай літаратуры і мастацтве, за стварэнне сапраўднага вобраза бальшавіка: Даклад // ЛіМ. 26 лют.; Дастойна сустрэнем вялікую гадавіну // Там жа. 6 сак.; Адным фронтам // Там жа. 28 сак. / У сааўт.; Аповесць пра інтэрнацыянальнае адзінства // Там жа. 11 крас.; На вышэйшую ступень: (Да пастаноў аб'яднанага пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б) // Там жа. 21 крас.; Створым бальшавіцка-творчую атмасферу ў літаратуры // Там жа. 15 мая; Ад аргкамітэту ССП БССР вітае тав. Міхась Лынькоў // Там жа. 25 вер.; Пленум найвялікшых перамог // Там жа. 19 ліст. / Пад крыпт. М. Л.; Прамова адказнага сакратара ССПБ т. Лынькова // Там жа. 28 снеж.; Ліст. тав. Сталіна і задачы беларускай пралетарскай літаратуры // Сав. Бел. 20 лют.; На баявым развароце: (Нарыс аб N авіяэскадрыллі) // Там жа. 2 вер.; Агні вялікай станцыі: (Нарыс аб Дняпроўскай гідраэлектрастанцыі) // Там жа. 28 кастр.

1933. З мінулых паходаў: [Апавяданне] // 11 ліпеня. Мн., Апавяданне старога машыніста // Кастрычнік. Мн.; Талісман: Апавяданне // Заклік. № 1; Світка: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 1; На чырвоных лядах: Аповесць // Там жа. № 2—4, 6—10; Баян: Апавяданне // Там жа. № 11; Сінія галіфэ: Апавяданне // Там жа. № 12; Тэмпы, якім не пазайздросціць чарапаха // Звязда. 14 жн.; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 18 студз.; Завяршым вялікі паварот (З выступлення) // Там жа. 12 крас.; Зарава: (Урывак з рамана «На чырвоных лядах») // Там жа. 13 чэрв.; Аб нашым літаратурным фронце // Сав. Бел. 27 лют.

1934. Талісман: [Апавяданне] // Бальшавіцкая моладзь. Мн.; [Прамова на Першым Усесаюзным з'ездзе савецкіх пісьменнікаў] // Первый всесоюзный съезд Советских писателей 1934: Стеногр. отчет. М.; Выпадак на чыстцы: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 1; Цвёрды, упэўнены крок: [Рэц. на кн.: П а с л я д о в і ч М. Чатырнаццаты нумар. Мн., 1934] // Там жа. № 8; З мінулых паходаў: [Успаміны] // Віцеб. пралетарый. 11 ліп.; Гэта толькі ў адной вёсцы // Там жа. 20 жн.; Звязда. 9 жн.; Слава Радзіме, узрасціўшай герояў // Звязда. 20 чэрв.; Недалёкае мінулае // Там жа. 11 ліп.; З усведамленнем вялікага росту: (З прамовы на Усесаюзным з'ездзе пісьменнікаў) // Там жа. 11 вер.; Люстра культурнасці нашай краіны: (З прамовы пісьменніка) // Там жа. 28 вер.; Урэцкая узорная: [Нарыс] // Там жа. 14 ліст.; Дробязі, з якіх складаецца вялікае: [Нарыс] // Там жа. 12 снеж. / Сааўт. М. Клімковіч; Равнодушие плохое оружие // Известия. 3 авг.; С сознанием большого роста // Там жа. 4 авг.; Прамова на І з'ездзе савецкіх пісьменнікаў // Калг. Бел. 28 жн.; Канец «дзярбонікам» // ЛіМ. 6 студз.; План свой выканаў // Там жа. 6 студз.; На вялікай хвалі: Нарыс // Там жа. 20 студз.; Нашы абвінавачванні Ю. Віцьбічу // Там жа. 6 лют. / У сааўт.; З усведамленнем вялікага росту // Там жа. 13 вер.; Мы прыйшлі на з'езд згуртаваным савецкім атрадам // Там жа. 30 вер.; Кватармайстар Бадай: [Апавяданне] // Палес. праўда. 18 вер.; Баян: [Урыўкі з апавядання] // Піянер Бел. 8 чэрв.; Переступишь порог // Рабочий. 8 июня.

1935. Абыякавасць — дрэнная зброя // Пісьменнікі БССР на Першым усесаюзным з'ездзе савецкіх пісьменнікаў. Мн. Кн. 2; Воўчы лог: [Апавяданне] // Калоссе. № 2; Аб чалавечым сэрцы: Апавяданне // Полымя рэв. № 7; Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў: Невялікая аповесць для дзяцей // Там жа. № 9; Піянер. Бел. 11, 15, 17, 21, 23, 27 вер., 3, 5, 9 кастр. Рэц.: О с і п а ў // ЛіМ. 1936. 12 студз.; Памяці бальшавіка: Нарыс // Звязда. 27 студз.; На лыжы ў паветры: Нарыс // Там жа. 23 лют.; Вышэй нашы мужныя крыллі: [Нарыс] // Там жа. 22 мая; Юбіляру: Нарыс // Там жа. 11 снеж.; Беларуская савецкая літаратура варта сваёй сацыялістычнай рэспублікі: Прывітанне XI Усебеларускаму з'езду саветаў // ЛіМ. 26 студз.; Пісьменнік і кіно // Там жа. 11 мая; Водгук на прамову тав. Сталіна // Там жа. 16 мая; «Будучае ў руках тых, на чым баку праўда»: Слова развітання з Л. Барбюсам // Там жа. 6 вер.; Справы з генеральскім мундзірам: Урывак з аповесці // Там жа. 16 вер.; Шчыра ціcну руку: Прывітанне З. Бядулю // Там жа. 23 кастр.; Як Міколка з царом пазнаёміўся: Урывак з аповесці // Там жа. 7 ліст.; Я паверыў адразу...; Вітаю!: Прывітанне І. Харыку // Там жа. 17 ліст.; За радасную, творчую работу // Там жа. 6 снеж.; Народнаму паэту рэспублікі Янку Купалу: Прывітанне // Там жа. 11 снеж. / Сааўт. І. Гурскі, А. Александровіч; Янка-парашутыст: [Урывак з апавядання] // Там жа, 28 снеж.; Здарэнне з дзедавым скакуном: Урывак з аповесці «Міколка-паравоз» // Там жа.

31 снеж.; Янка-парашутыст: Апавяданне // Піянер Бел. 3, 5, 9, 11, 15, 16, 27 снеж.

1936. Міколка-паравоз: Аповесць для дзяцей // Полымя рэвалюцыі. № 2, 3; Памяці вялікага і незабыўнага // Звязда. 20 чэрв.; ЛіМ. 20 чэрв.; Шчаснай і радаснай працы // Там жа. 11 кастр.; Значна вырасла беларуская літаратура: Прамова на III пленуме праўлення ССП СССР // ЛіМ. 17 лют.; Шчырае ім прывітанне // Там жа. 1 жн.; Падцягнем нашы рады // Там жа. 3 вер.; Тварыце на славу і гонар нашай Радзімы: Прывітанне з нагоды 30-годдзя літ. дзейнасці Я. Коласа // Там жа. 11 кастр.; Моцнае і радаснае яднанне народаў // Там жа. 17 снеж.; Савецкай Беларусі; Замучанаму таварышу Крэмеру; Перад бурай; Песня сіраціны: [Вершы] / Пад псеўд. Міхась; Здарэнне з дзедавым скакуном: Урывак з аповесці «Міколка-паравоз» // Там жа. 31 снеж.; Белорусская литература на подъеме: Речь на пленуме правления ССП СССР // ЛГ. 14 февр.; Міколка-паравоз: [Урывак з аповесці] // Піянер Бел. 29 лют., 3, 5, 15 сак.; Чего я жду от пленума? // Рабочий. 10 февр.

1937. Першы палёт: [Урывак з апавядання «Янка-парашутыст»] // Іскры Ільіча. № 9; Вайнро: Урывак з аповесці «На чырвоных лядах» // Калоссе. № 3; Под знаком сталинской дружбы народов // Заря Востока. 30 дек.; Наш паэт // Звязда. 10 лют.; Друг беларускага народа // Там жа. 15 ліст.; Уладзімір Рыгоравіч Ванееў: Кандыдат у дэпутаты Савета нацыянальнасцей // Там жа. 29 ліст.; Кандыдат у дэпутаты Савета нацыянальнасцей Аляксей Міхайлавіч Лявіцкі // Там жа. 1 снеж.; Смерць гадам: Слова пісьменніка // ЛіМ. 28 студз.; Аб нашых прарывах: З прамовы на сходзе пісьменнікаў // Там жа. 6 крас.; Народнае свята // Там жа. 12 жн.; Зварот на радзіму: Урывак з рамана «Сенька Сокал» // Там жа. 17 кастр.; Раскрый гісторыі старонкі... // Там жа. 2 ліст.; На даху вагона: [Урывак з рамана «Сенька Сокал»] // Там жа. 6—7 ліст.; Шчасліва галасаваць за таварыша Варашылава: Слова пісьменніка // Там жа. 12 ліст.; Уладзімір Рыгоравіч Ванееў: Нарыс // Там жа. 30 ліст.; Аляксей Міхайлавіч Лявіцкі: Нарыс // Там жа. 5 снеж.; Аляксей Аляксеевіч Волкаў: Нарыс // Там жа. 11 снеж.; Палес. праўда. 3 снеж.; Піянер Бел. 5 снеж.; Против зазнайства и семейственности в среде писателей // Рабочий. 24 апр.; Кандидат в депутаты Совета национальностей Алексей Михайлович Левицкий // Сов. Бел. 3 дек.; Сур'ёзна адносіцца да дзіцячай літаратуры // Чырв. змена. 6 ліп.; Аляксей Аляксеевіч Волкаў — кандыдат у дэпутаты Савета Саюза // Там жа. 3 снеж.

1938. У вагоне: Апавяданне // Бел. летапіс. № 1; Васька Верабей: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 11; Пра маладосць: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі № 12; У Аляксея Максімавіча: [Успаміны] // Звязда. 28 сак.; Расце і квітнее савецкая літаратура // Там жа. 23 крас.; Прамова на XVII з'ездзе КП(б) Беларусі // Там жа. 13 чэрв.; Аляксандр Паўлавіч Матвееў: [Нарыс] // Там жа. 16 чэрв.; Маладосць: [Урывак] // Там жа. 29 кастр.; Няўдача Отто фон Гауэра: [Урывак з апавядання] // Там жа. 14 снеж.; Адважны з адважных // Там жа. 17 снеж.; Смерць фашысцкім іудам!: Слова пісьменніка // ЛіМ. 10 сак.; Аляксей Максімавіч: Успаміны // Там жа. 27 сак.; Тры задачы // Там жа. 22 крас.; Даклад на Пленуме ССП БССР // Там жа. 17 мая; Прамова на сустрэчы з выбаршчыкамі Суражскай выбарчай акругі // Там жа. 18 чэрв.; Васілій Пятровіч Смоляр: Нарыс // Там жа. 22 чэрв.; Прывітанне сталінскім пітомцам!; Адказ савецкіх пісьменнікаў — пісьменнікам Чэхаславакіі // Там жа. 11 кастр.; Добры пачын // Там жа. 11 ліст.; Гібель фашыстаў няўхільна // Там жа. 27 ліст.; Речь тов. Лынькова // Сов. Бел. 17 июня; Учитель, товарищ // Там жа. 18 июня; На родине вождя // Там жа. 20 июня.

1939. Маладосць: (Слаўнай камсамоліі ў дзень дваццаціґоддзя): [Апавяданне] // Камсамол на граніцы. Мн.; Паэт сусветнага імені // У вянок Т. Р. Шаўчэнка. Мн.; Няўдача Отто фон Гауэра: Апавяданне // Полымя. № 1; На даху вагона: [Урывак з рамана «Сенька Сокал»] // Бальш. Пал. 12 лют.; Марыльчын шлях: [Нарыс] // Вілейская праўда. 3 снеж.; Звязда. 30 ліст.; Выканаем свой доўг перад Радзімай // ЛіМ. 9 лют.; Ён горача любіў свой народ: Слова-развітанне з Э. Самуйлёнкам // Там жа. 15 лют.; Тварыць у гонар і славу камунізма: Даклад на партыйным сходзе ў ССП БССР // Там жа. 23 крас.; Аб выніках XVIII з'езда ВКП(б), задачах літаратуры і мастацтваў: З даклада на сходзе работнікаў літаратуры і мастацтваў г. Мінска // Там жа. 1 мая; Пра некаторых Угрум-Бурчэевых... ці прыгоды аднаго «лінгвіста» // Там жа. 11 чэрв.; На народным сабранні: Нарыс // Там жа. 12 ліст.; Дастойны кандыдат // Там жа. 23 ліст.; Сонечнае імя // Там жа. 21 снеж.; Из дневника // ЛГ. 26 нояб.; Годы работы // Правда. 31 янв.; Всю жизнь, все силы и способности отдам на пользу социалистической Родины // Сов. Бел. 3 февр.; Знаменательная годовщина // Там жа. 24 апр.; Итоги XVIII съезда ВКП(б) и задачи литературы и искусства: Доклад на собрании работников искусств г. Минска // Там жа. 26 апр.; Радостные успехи: (Фестиваль колхозно-совхозных театров) // Там жа. 24 мая; Радостно и счастливо будет жить финский народ // Сталин. молодежь. 4 дек.

1940. Пра смелага ваяку Мішку: [Апавяданне] // Казкі, вершы, апавяданні. Мн.; Дзед і ўнучка: Урыўкі з апавядання «Ядвісін дуб» // Іскры Ільіча. № 3—4; Сустрэча; Капля малака: [Апавяданні] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Ядвісін дуб; Тры злотых: [Апавяданні] // Там жа. № 2; Восеньскай ноччу; Тонкая сітуацыя: [Апавяданні] // Там жа. № 6; Пра маладосць: Апавяданне // Там жа. № 12; З імем Сталіна ў сэрцы // Бальш. Пал. 8 снеж.; Віцеб. рабочы 8 снеж.; Вольная праца. 8 снеж.; Гомел. праўда. 8 снеж.; Зара. 8 снеж.; Палес. праўда. 8 снеж.; Сялян. газ. 8 снеж.; Чырв. звязда. 8 снеж.; Пісьменнік у дэкадзе беларускага мастацтва // Звязда. 26 лют.; Радасная перамога беларускага мастацтва // Там жа. 25 чэрв.; Тонкая сітуацыя: Апавяданне // Там жа. 7 ліп.; Палес. праўда. 14 ліп.; Пясняр маладосці // Там жа. 8 снеж.; Певец Белоруссии // Известия. 5 окт.; У глухую ноч: Урывак з апавядання «Ядвісін дуб» // ЛіМ. 1 студз.; Сход: Урывак з апавядання «Капля малака» // Там жа. 11 сак.; Дай звездачку: Навела // Там жа. 21 вер.; Палес. праўда. 2 кастр.; Дарагі таварыш Змітрок Бядуля: [Віншаванне] // ЛіМ. 5 кастр. / Сааўт. П. Броўка; Аб тыпе савецкага пісьменніка і яго маральным абліччы // Там жа. 19 кастр.; Паэт і настаўнік // Там жа. 8 снеж.; Віншую з Новым годам: Прывітанне Міхася Лынькова піянерам // Піянер Бел. 1 студз.; Живая легенда // Сов. Бел. 15 янв.; Светлый праздник работников белорусского искусства // Там жа. 5 июня; Народный поэт Белоруссии // Там жа. 4 нояб.; Поэт-гражданин // Там жа. 8 дек.; Множить славу народа творческой работой в области белорусского искусства // Сталин. молодежь. 22 июня; На радасць народа // Чырв. змена. 8 снеж.

1941. Мергет і яго прывет // За Сав. Бел. 31 ліп. / Пад псеўд. Міхал; Ні мыла не дапамагло, ні лыжы: [Гумарэска] // Там жа. 4 жн. / Пад псеўд. Міхал; Вяршыня тэатральнай культуры // Звязда. 15 чэрв.; Аб задачах схода: З уступнага слова на сходзе пісьменнікаў // ЛіМ. 25 студз.; Наша гордасць // Там жа. 22 сак.; Не адставаць ад жыцця: Слова пісьменніка // Там жа. 7 мая; Дай звездачку: Урывак з кнігі «Сустрэчы» // Піянер Бел. 23 ліст.; Праздник культуры и искусства // Сов. Бел. 18 марта; Образ его жив и бессмертен: (К 5-летию со дня смерти А. М. Горького) // Сов. Бел. 18 июня.

1942. Литература ненависти и гнева // За Советскую Беларусь. М.; Новые произведения белорусских писателей // Известия. 11 янв.; Белорусская литература на подъеме // Там жа. 1 февр.; Близка весна Беларуси: (Очерки) // Там жа. 9 апр.; Точат топоры белорусы: (Очерк) // Там жа. 18 апр.; Вкусен жабе орех, да зубов бог не дал // Там жа. 24 апр.; «Мне сняцца сны аб Беларусі...» // Там жа. 4 июля / Сааўт. К. Крапіва; Грозным мстителям слава! // Там жа. 15 нояб.; Народны паэт Беларусі // Сав. Бел. 4 ліст.

1943. Пацалунак; Недаспяваныя песні: [Апавяданні]; Мы пераможам // Беларусь. М.; Янка Купала и его поэзия // Купала Я. Избр. произв. М. / У сааўт.; Знішчальнікі эшалонаў; Двое: [Апавяданні] // Мо-

ладзь Беларусі ў баях за Радзіму. М.; Великий белорусский поэт // Огонек. № 25—26; Здарэнні ў пекле // Партыз. дубінка. № 2; Тройка за тройкай // Раздавім фашысцк. гадзіну. № 77; Пра рака, халуя і фанеру // Там жа. № 94; Чамаданы, чамаданы // Там жа. № 98; Пра карму, свінню і дзвярныя ручкі // Там жа. № 99; Трынаццаты генерал // Там жа. № 112; Памяці найвялікшага паэта // Сав. Бел. Літ. дад. № 3; Роднай Беларусі // Віцеб. рабочы. 5 снеж.; Бесноватые твари // Известия. 23 дек.; Канстанцін Заслонаў // Сав. Бел. 8 мая.

1944. Астап: Апавяданне // Беларусь. № 1; На Радзіме: [Нарыс] // Там жа. № 6; Фашысцкаму кату — смерць! // Звязда. 16 ліп.; Ішлі з песняй з лясоў партызаны // Там жа. 18 ліп.; Недаспяваныя песні // Там жа. 3 вер.; Адпомсцім за ўсё... // Там жа. 6 вер.; На пераправе: [Урывак з аповесці] // Там жа. 29 ліст.; С Лениным в сердце // Известия. 21 янв.; Битва за нашу свободу // Там жа. 30 июня; Слава і веліч народа // Сав. Бел. 1 студз.

1945. Салют; Насустрач жыццю; Кавалак хлеба; Васількі; Дзіцячы башмачок: [Апавяданні]; Літаратура народа: (Беларуская літаратура за дваццаць пяць год існавання рэспублікі) // Альманах 2. Мн.; Астап; Недаспяваныя песні; Васількі; Дзіцячы башмачок; Ірына: [Апавяданні] // За шчасце Беларусі. М.; Л.; Падарожжа ў Амерыку // Беларусь. № 9; Круці не круці, а прыдзецца ўмярці: Апавяданне // Вожык. № 2; Шляхамі вайны: (Дарожныя нататкі) // Полымя. № 7—9; Вясна на Беларусі: [Нарыс] // Звязда. 1 мая; Работа беларускай дэлегацыі на канферэнцыі ў Сан-Францыска // Там жа. 25 мая; Беларуская прэс-канферэнцыя // Там жа. 26 мая; Паседжанне другой камісіі // Там жа. 2 чэрв.; Падпісанне статута беларускай дэлегацыяй // Там жа. 29 чэрв.; Сял. газ. 3 ліп.; Векапомныя дні // Там жа. 16 вер.; Верная зброя народа // ЛіМ. 10 крас., Наступае час расплаты // Там жа. 1 мая; Нататкі пра падарожжа ў Амерыку // Там жа. 22 ліп.; Квітнець і красаваць // Там жа. 2 кастр.; Планы на будучае // Там жа. 6 ліст.; Светлы май Перамогі // Піянер Бел. 1 мая; Васількі: [Апавяданне] // Там жа. 28 чэрв.; Недапетыя песні: [Апавяданне] // Там жа. 1 ліст.; Встреча белорусской и украинской делегации в Канаде // Сов. Бел. 9 мая; Отклики американской печати на выступление тов. К. В. Киселева // Там жа. 29 мая; На международной конференции в Сан-Франциско // Там жа. 1 июня; О культурных связях: СССР — США // Там жа. 19 июня; Герои недавних боев // Там жа. 25 июля, 3 авг.; Мир будет обеспечен // Там жа. 5 авг.; Их судит мир: (Злодеяния фашистов в Тростенце) // Там жа. 12 дек.; За дальнейший рост нашей литературы // Там жа. 28 дек.; С Лениным в сердце // Сталин. молодежь. 21 янв.; Эй, орлята, шире крылья // Там жа. 30 мая; С победой, товарищи // Там жа. 5 сент.; Работа беларускай дэлегацыі ў Сан-Францыска // Чырв. звязда. 29 мая.

1946. Янка Купала // Купала Я. Выбр. тв. Мн. / У сааўт.; На народным сабранні; Сустрэчы: [Апавяданні] // Семнаццатага верасня. Мн.; Задачы беларускай літаратуры ў перыяд аднаўлення // Беларусь. № 1; «Адвечная песня» Купалы // Там жа. № 2; Задачы беларускай літаратуры ў перыяд аднаўлення і развіцця гаспадаркі і культуры Беларусі // Полымя. № 1; ЛіМ. 1 студз.; Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Панцеляймон Кандрацьевіч Панамарэнка: Нарыс // Полымя. № 2—3; Сав. селянін. 24 студз.; Ірына: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 2; Свята беларускай культуры // Звязда. 2 лют.; За перамогі, за шчасце!: [Нарыс] // Там жа. 11 лют.; Горкі заўсёды з намі // Там жа. 18 чэрв.; Любімы паэт // Там жа. 3 ліст.; «Певец народа» // Известия. 30 янв.; Выдатны дзеяч партыі і дзяржавы // Там жа. 1 лют.; Пяцігадовы план і літаратура // Там жа. 15 чэрв.; Наш абавязак // Там жа. 6 ліп.; Даклад т. Жданава аб часопісах «Звезда» і «Ленинград» і задачы беларускай літаратуры // Там жа. 30 кастр.; Выдатная артыстка народа // Наст. газ. 7 лют.; Будучым творцам шчасця // Піянер Бел. 1 студз.; Дзіцячы башмачок: Апавяданне // Там жа. 18 вер.; Кандидат в депутаты Верховного Совета СССР П. К. Пономаренко // Сов. Бел. 19 янв.; Сталин. молодежь. 25 янв.; За жизнь и счастье: Навстречу выборам // Сов. Бел. 11 февр.; Первая весна: [Нарыс] // Там жа. 1 мая; Имя его бессмертно // Там жа. 5 июня; Народный поэт // Там жа. 3 нояб.; Памятник Горького // Сталин. молодежь. 14 июня; Дорогие друзья!: (Обращение) // Там жа. 1 сент.

1947. Салют: [Апавяданне] // Роднай Маскве. Мн.; Здарэнне ў пекле; Васількі: [Апавяданні] // Эстрада. Мн.; Ідэі патрыятызма ў беларускай дарэвалюцыйнай і савецкай літаратуры // Полымя. № 8. Рэц. Г а л ь п е р и н В. О пережитках буржуазного национализма в белорусском литературоведении // ЛГ. 1948. 12 мая; Янка Купала // Гомел. праўда. 28 чэрв.; Палес. праўда. 28 чэрв.; Сав. Радзіма. 28 чэрв.; Міхаіл Трыфанавіч Іорчук // За Радзіму. 5 ліп.; Желаю радости творческих удач // Заря. 25 нояб.; Выдатны вучоны // Звязда. 28 студз.; Аб нашай перамозе // Там жа. 3 ліп.; Слава Маскве! // Там жа. 7 вер.; Гордасць савецкага чалавека // Там жа. 16 ліст.; Животворный свет озарил белорусскую землю: (Очерк) // Известия. 9 февр.; Першы дэпутат // ЛіМ. 1 лют.; Ідэі патрыятызма ў беларускай дарэвалюцыйнай і савецкай літаратуры: З даклада на сходзе савецкіх пісьменнікаў Беларусі // Там жа. 14 чэрв.; Гары Трумэн // Там жа. 1 ліст.; Пустацветы змяркання // Там жа. 6 ліст.; Сардэчна вітаю: [Прывітанне К. Крапіве] // Там жа. 22 ліст.; Заўвага да рэцэнзіі // Там жа. 27 снеж.; Выдатны паэт беларускага народа // Сялян. газ. 28 чэрв.; Всенародный праздник // Сов. Бел. 9 февр.; Победное движение вперед // Там жа. 9 мая; Бессмертные песни // Там жа. 28 июня.

1948. Андрэй Лятун: [Апавяданне]; Векапомныя дні; [Урывак з рамана] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн., На пераправе: Урывак з рамана // Беларусь. № 7; Векапомныя дні // Полымя. № 11—12; **1949.** № 2—3; **1951.** № 3—6. Рэц.: А л е к с а н д р о в і ч С. Новы раман Міхася Лынькова «Векапомныя дні» // Чырв. звязда. 1949. 22 чэрв.; К а в а л ё ў Н. // Бальш. Пал. 1951. 27 кастр.; К а р п а ў У. Эпапея пра народ у вайне // ЛіМ. 1951. 22 вер.; Калг. праўда. 1951. 24 ліст.; К л и м к о в и ч М. Роман о героизме белорусского народа // Сов. Бел. 1951. 19 сент.; П а с л я д о в і ч М. Патрыятычны твор // ЛіМ. 1949. 7 мая; Іх натхнёная песня // Звязда. 6 студз.; Памяці барацьбіта за камунізм // Там жа. 2 вер.; Беларуская савецкая проза за 1947 год: Даклад на рэспубліканскім сходзе пісьменнікаў // ЛіМ. 28 лют.; Ля астапавай лесніцоўкі: Урывак з рамана // Там жа. 12 чэрв.; Барацьбіт за справу камунізма // Там жа. 19 чэрв.; Светлая праўда жыцця // Там жа. 4 снеж.; На подступах к важным темам // ЛГ. 20 марта; Гэтых сустрэч не забыць // Піянер Бел. 31 сак.; Светлая праўда нашых дзён // Там жа. 2 снеж.; Белорусский советский народ // Сов. Бел. 11 янв.

1949. Літаратура беларускага народа // Полымя. № 1; Высокаідэйная кінааповесць // Звязда. 9 лют.; Вялікая любоў // Там жа. 5 чэрв.; У тыя дні // Там жа. 3 ліп.; Справаздача дэпутата: (Урывак з рамана «Векапомныя дні») // Там жа. 10 снеж.; Дарагі вобраз // Там жа. 18 снеж.; Литература белорусского народа // Известия. 15 янв.; Будзем пільнымі! // ЛіМ. 30 крас.; Генерал выслугоўваецца // Там жа. 11 чэрв.; На ўздыме // Там жа. 16 ліп.; Пралічыліся! // Там жа. 1 кастр.; Выпадак ў лесніцоўцы: (Урывак з рамана «Векапомныя дні») // Піянер Бел. 16 сак.; Сверстники Октября // Сов. Бел. 6 нояб.; В редакцию газеты «Советская Белоруссия» // Там жа. 16 дек.; Слава великому вождю! // Там жа. 20 дек.

1950. Книга о борьбе и песне: [Рэц. на кн.: Г у т о р о в И. Борьба и творчество народных мстителей. Мн., 1949] // Больш. Бел. № 4; Пиліпка-партызан: Урывак з рамана «Векапомныя дні» // Бярозка. № 2; Пад сцягам перамогі // Звязда. 12 сак.; Выдатны пісьменнік // Там жа. 21 чэрв.; Думкі аб Радзіме // Там жа. 5 ліст.; Дорогой побед // Известия. 14 февр.; Книга о Янке Купале // Там жа. 21 марта; З Новым годам, таварышы! // ЛіМ. 1 студз.; Да ўсенароднага свята // Там жа. 5 лют.; Любімы наш дэпутат // Там жа. 25 лют.; П'еса пра Янку Купалу // Там жа. 30 крас.; Памяці Янкі Купалы // Там жа. 17 чэрв.; Бюджэт міру // Там

жа. 8 ліп.; Гісторыя ідзе наперад // Там жа. 5 ліст.; Бессмяротнае слова // Там жа. 9 снеж.; Насустрач рашаючым перамогам камунізма // Там жа. 30 снеж.; Слово о любимом вожде // Сов. Бел. 26 февр.; Силы мира непобедимы // Там жа. 2 июля; Разум и сердце народа: (Очерк) // Там жа. 28 нояб.

1951. Мір — свету // Беларусь. № 9; Імяніны Клопікава: Апавяданне // Вожык. № 7; У новай Польшчы // Там жа. № 24; Белорусский народ голосует за мир // Новое время. № 40; У польских друзей: Путевые заметки // Там жа. № 48; Пясняр беларускай зямлі // Віцеб. рабочы. 6 лют. / У сааўт.; У дэмакратычнай Польшчы: Нарыс // ЛіМ. 22, 29 снеж., **1952.** 12, 19, 26 студз.; Воля простых людзей свету // Там жа. 15 вер.; Самалёт ляцеў на ўсход...: Урывак з рамана «Векапомныя дні» // Мін. праўда. 4 лют.; За шчасце, за мір, за будучыню // Там жа. 25 лют.; 25-годдзе літаратурнай дзейнасці Пятруся Броўкі // Наст. газ. 29 ліст. / У сааўт.; Поступь истории // Правда. 2 янв.; Наши мысли и чувства // Сов. Бел. 25 февр.; Горький среди нас // Там жа. 17 июня.

1952. Тонкая сітуацыя; Астап: [Урыўкі з апавяданняў] // Мастацкае слова. Мн.; У польскіх сяброў: Нарыс // Беларусь. № 1; Любімы паэт народа: (Да 70-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа) // Там жа. № 10; Великий русский писатель Н. В. Гоголь // Известия АН БССР. № 2; Творчество, отданное народу: (К 70-летию со дня рождения Я. Коласа) // Славяне. № 11; Гордасць і слава нашага народа // Звязда. 4 сак.; Наша вясна // Там жа. 1 мая; Людзі асобага складу // Там жа. 18 мая; Неўміручае слова // ЛіМ. 1 сак.; Таленавіты пісьменнік // Там жа. 22 сак.; Слава паэта // Там жа. 5 ліп.; Дзе цяпер Міколка-паравоз // Піянер Бел. 14 лют.; Слово правды // Сов. Бел. 6 мая; Крупнейший поэт современности // Там жа. 5 июля.

1953. Па вуліцах горада жоўтага д'ябла: З падарожных нататак // Маладосць. № 1; Агні Танганьікі: Апавяданне // Полымя. № 5. Рэц.: А л е к с а н д р о в і ч С. Два цікавых творы // Сав. Радзіма. 1953. 1 жн.; Ш а м я к і н І. Вачыма савецкага чалавека // ЛіМ. 1953. 11 ліп.; Светламу імені правадыра // Звязда. 8 сак.; Пісьменнік-геній // ЛіМ. 5 вер.; Любимый всенародный кандидат // Сов. Бел. 30 янв.; Велика и беспредельна любовь к вождю // Там жа. 17 марта; Партия и народ // Там жа. 30 июля.

1954. Ірына: Апавяданне // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Взаимосвязи литератур трех братских народов — русского, украинского и белорусского // Известия АН БССР. № 4; Братство и дружба // Известия. 21 мая; Свята непарушнай дружбы // ЛіМ. 16 студз.; Вялікае яднанне літаратур // Там жа. 22 мая.

1955. Слава паэта // Янка Купала. Мн.; За акіянам // Бярозка. № 6—7; Белорусская художественная проза // Известия. 18 февр.; Народы мира не допустят войны // Комс. правда. 8 марта; Впечатление и выводы // ЛГ. 22 февр.

1956. Розум, чэсць і сумленне // Звязда. 14 лют.; Выканаем свае абавязкі // ЛіМ. 25 лют.; З народам, для народа // Там жа. 17 сак.; [Прамова на пахаванні Я. Коласа] // Там жа. 16 жн.

1957. Дзед Аўсей і Палашка: [Апавяданне] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; У сонечнай Індыі // Бярозка. № 5; Партыя вядзе // Камуніст Бел. № 10; Векапомныя дні: Раман. Кніга другая // Полымя. № 7—12. Рэц.: Б у г а ё ў Д. Раман аб подзвігу народа // Гомел. праўда. 1958. 27 крас.; Х а д к е в і ч Т. Эпапея народнай барацьбы // ЛіМ. 1958. 1 сак.; Партызанка Надзея Канапелька: [Урывак з другой кнігі рамана «Незабыўныя дні»] // Зара. 4 жн.; Насустрач жыццю // Звязда. 9 жн.; Про Миколку-паровоза // Зорька. 20 марта; Пад сонцам Індыі: Дарожныя нататкі // ЛіМ. 26 студз.; 13, 16, 20, 23, 27 лют.; Слаўны час // Там жа. 6 ліст.; Могучая поступь Родины // Сов. Бел. 6 нояб.; Замечательный человек и гражданин // Там жа. 16 нояб.

1958. Развіццё беларускай савецкай літаратуры // Камуніст Бел. № 12; Таленавіты паэт // Маладосць. № 6; Дорогой труда и побед // Сов. Отчизна. № 6; Сердечное спасибо // Известия. 31 дек.; Шляхамі перамог // ЛіМ. 31 снеж.; Богатырская поступь // Правда. 7 нояб.; Форпост нового мира // Сов. Литва. 5 янв.

1959. Гордасць нашага народа // Вялікі пясняр беларускага народа. Мн.; Міколкавы непаразуменні з богам: Урывак з аповесці «Міколка-паравоз» // З цемры да святла. Мн.; Пісьменнік-патрыёт // Кузьма Чорны. Мн.; Аб рамане «Векапомныя дні»; Піліпчык: [Урывак з рамана «Векапомныя дні»] // Бярозка. № 2; У шчасці і радасці // За вярт. на Радзіму. № 96; Хай сэрца б'ецца па-маладому: [Інтэрв'ю] // Маладосць. № 12; З родных крыніц: [Успаміны] // Полымя. № 11; Таемны чын: Урывак з рамана «Векапомныя дні» // Віцеб. рабочы. 1 снеж.; Партыі Леніна — слава! // Звязда. 1 студз.; Сустрэча; Трывожная ноч: [Урыўкі з рамана «Векапомныя дні»] // Калг. праўда. 9 мая, 1 снеж.; Рэдактару газеты «Літаратура і мастацтва» // ЛіМ. 16 снеж.; Наш агульны долг // Лит. газ. 12 марта; З родных крыніц // Наст. газ. 1, 4, 8, 11 снеж.; Мішка-герой: Урывак з аповесці «Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў» // Піянер Бел. 27 ліст.; Вместе с народом // Правда. 22 нояб.; Умей карыстацца словам: Гутарка пісьменніка Міхася Лынькова з юнкорамі «Чырвонай змены» // Чырв. змена. 11 лют.

1960. Каб убачыў гэта Ільіч // Маладосць. № 4; Пра чалавека, друга, настаўніка: З успамінаў пра Якуба Коласа // Полымя. № 8; Ленін і літаратура // Звязда. 15 крас.; Вялікі мастак слова // ЛіМ. 27 студз.; Аб чалавечай усмешцы: [Урыўкі з апавяданняў] // Там жа. 6 ліст.

1961. Міколкавы непаразуменні з богам: [Урывак з аповесці «Міколка-паравоз»] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Народны паэт // Купала Я. Зб. тв.: У 6 т. Мн. Т. 1; Чорная пляма: Апавяданне // Бярозка. № 1; Джыавані: З цыкла апавяданняў «Іх вобраз жыцця» // Маладосць. № 2; Шукальнік запаветнага слова: Васілю Вітку пяцьдзесят год // Там жа. № 5; Во имя человека, для блага человека // Неман. № 5; Цана крыві; Містэр Лаяна; Сабака на мосце; «Бізнесмены»; Вадалей; Маеш сабаку, няхай ён і брэша...; Выпадак з канстытуцыяй; Звярам паперы не даваць; «Квіслінг»; Яны ніколі не пагаснуць: Апавяданні і замалёўкі: З цыкла «Іх вобраз жыцця» // Полымя. № 2; Падарунак маці: З цыкла апавяданняў «Іх лад жыцця» // Работніца і сялянка. № 2; Депутат — активный строитель коммунизма // Советы депутатов трудящихся. № 12; Не спыніць, не затрымаць // ЛіМ. 21 лют.; Яно будзе жыць заўсёды // Там жа. 10 сак.; Герою з герояў // Там жа. 14 крас.; Далёкае стала блізкім... // Там жа. 24 кастр.; Годы великих свершений // Сов. Бел. 1 мая; Народный поэт Индии // Там жа. 7 мая; Сердечный привет // Там жа. 12 авг.

1962. Аб чалавеку, другу, настаўніку // Жыццё для народа. Мн.; Песняру нашай Радзімы // Народны паэт Беларусі. Мн.; Янка Купала // Днестр. № 7; Звезда Востока. № 7; Информ. бюлл. ЮНЕСКО (Париж). № 118; Коммунист. 8 июля; Аб чалавеку, другу, настаўніку // Работніца і сялянка. № 11; Наперад, у светлае заўтра // ЛіМ. 6 ліп.; Ён быў сярод нас... // Там жа. 25 снеж.; Наша гордость // Сов. Бел. 3 нояб.; К новым успехам, к новым дерзаниям! // Там жа. 26 дек.

1963. Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Дружная вясна; Жнівеньскі вечар; Жнівеньская раніца; На зыходзе лета; Позняя восень; Першы снег; У дарозе зімою: [Урыўкі з твораў] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Слаўны, незабыўны: Успаміны // Беларусь. № 3; Першы снег: [Апавяданне] // Ніва. 1 снеж.; Живее всех живых // Сел. газ. 21 апр.

1964. Слова паэта — зброя народа // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн.; У булачнай Парыжа: [Апавяданне] // Бярозка. № 12; Путь к писательству // Вопр. литературы. № 11; І будзе вечна свяціць // ЛіМ. 10 сак.; Дваццаць гадоў назад мы вярталіся ў Мінск... // Там жа. 3 ліп.; Слова да народнага настаўніка // Наст. газ. 29 жн.; Волнующая летопись жизни народа // Сов. Бел. 29 марта.

1965. Высокое служение // Люди легенд. М. Вып. 1; Пад брэх сабак: [Урывак з эпапеі «Векапомныя дні»] // Голас Радзімы. № 2; Созвездие у нас дома //

Знамя юности. 10 янв.; Паэзія, сагрэтая сэрцам // ЛіМ. 6 ліп.; З кагорты старэйшых // Там жа. 23 ліп.

1966. Тройка за тройкай: [Апавяданне] // Вожык у дарозе. Мн.; Міколка-паравоз: Урыўкі з аповесці; Васількі: [Апавяданне] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Другу, таварышу // ЛіМ. 4 сак.; Патрэбен краязнаўчы часопіс // Там жа. 9 мая / У сааўт.

1967. Андрэй Лятун; Над Бугам [Апавяданні] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1; Васількі: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Міколкавы непаразуменні з богам: [Урывак з аповесці «Міколка-паравоз»] // Солнцев П., Андреенко В. Против тьмы и суеверий. Мн.; Аб часе, аб сабе // Родная наша ўлада. Мн.; Думкі, успаміны, ўражанні // Полымя. № 8; Над Бугам: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 10; Векапомныя дні: [Урывак з рамана] // Ніва. 8, 15 студз.; Светлый путь моей родины // Сов. Бел. 1 янв.; Азімут, асветлены Кастрычнікам // Чырв. змена. 19 кастр.

1968. Горкі заўсёды з намі // Максім Горкі і Беларусь. Мн.; Дружная вясна; Жнівеньская раніца; На зыходзе лета; Позняя восень; Першы снег; У дарозе зімою: [Урыўкі з твораў] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; З Максімам Горкім: Успаміны // Беларусь. № 3; Достойная эпохи // Коммунист Бел. № 12; В дружеской беседе: [Успаміны] // Неман. № 3; З нагоды свята // ЛіМ. 26 ліст. / У сааўт.; Астап: [Апавяданне] // Ніва. 4, 11 лют.; З Максімам Горкім: [З успамінаў] // Піянер Бел. 28 сак.

1969. Справы з генеральскім мундзірам; Мішка-герой: [Урыўкі з аповесці «Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў»] // Бярозка. № 12; Ластаўчына талака: [Апавяданне] // Вясёлка. № 12; Аб вылюдках // Голас Радзімы. № 47; Ірына: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 11; Подвиг народа и армии // Красная звезда. 21 февр.; Границы Родины неприкосновенны // Правда. 3 апр.

1970. Ластаўчына талака: [Апавяданне] // Крынічка. Мн.; Аб вылюдках // На задворках. Мн.; О радости и грусти: [Успаміны] // Сквозь огонь и смерть. Мн.; Узнятая з руін // Голас Радзімы. № 19; Восставшая из руин // ЛГ. 6 мая.

1971. У булачнай: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 11; Грамадзянскі голас пісьменніка // Звязда. 4 сак.; Разам з народам // ЛіМ. 1 студз.; У няспынным поступе // Там жа. 29 студз.; Надзейным шляхам // Там жа. 31 снеж.; П. И. Панчу — 80 лет // ЛГ. 7 июля.

1972. Путь к писательству: [Аўтабіяграфія] // Советские писатели: Автобиографии. М. Т. 4; Янка Купала // Янка Купала. Жыццё і творчасць. Мн.; Паэт і народ // Весці АН БССР. Сер. грам. н. № 5; Вялікая муза // Голас Радзімы. № 46; Равная среди равных // Коммунист Бел. № 12; Слова, идущие от сердца // Неман. № 11; На доўгія вякі // Полымя. № 7; Шляхам жыцця // Там жа. № 11; Памяць захоўвае дарагое аблічча // Вяч. Мінск. 6 ліп.; Великая муза поэта // Гродн. правда. 3 нояб.; Колас в моей жизни // Зорька. 3 нояб. / У сааўт.; И лирик, и трибун // Комс. правда. 7 июля; 90 год таму назад... // ЛіМ. 3 ліст.; Поистине — народно // ЛГ. 5 нояб.; Вялікая муза паэта: Да 90-годдзя Я. Коласа // Маг. праўда. 3 ліст.; Вялікая муза песняра-жыццялюба // Мін. праўда. 3 ліст.; Полесская рапсодия // Известия. 18 марта; Всегда с народом // Сов. Литва. 5 июля.

1973. Равная среди равных // В созвездии равных. Мн.; Аб чалавеку, другу, настаўніку: [З успамінаў] // Народныя паэты Беларусі. Мн.; Міколкавы непаразуменні з богам: [Урывак з аповесці «Міколка-паравоз»] // Солнцев П., Андреенко В. Против тьмы и суеверий. Мн.

1974. Великий подвиг великого народа // За тебя, Беларусь. Мн.; Канстанцін Заслонаў: [Нарыс]; Трынаццаты генерал // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.; Дзіўны хворы: Урывак з аповесці // Вясёлка. № 11; Падзея гістарычнай важнасці // Полымя. № 9; «Я стремился быть правдивым»: [Інтэрв'ю] / Зап. Т. Красикова // Знамя юности. 29 нояб.; У тыя незабыўныя дні // ЛіМ. 30 жн.; Вяселле: [Апавяданне] // Піянер Бел. 28 ліст.; Нерушимое братство // Сов. Бел. 20 марта.

1975. Васількі; Салют: [Апавяданні] // Ішла вайна народная. Мн.; Памяць захоўвае дарагое аблічча // Такі ён быў. Мн.; «Цягу да творчасці абудзіў Вялікі Кастрычнік»: [Інтэрв'ю] / Зап. П. Шаўцоў // ЛіМ. 23 мая.

1976. У тыя далёкія гады // Дзень паэзіі—76. Мн.; Памяці таварыша // Пясняр мужнасці. Мн.

1977. Шляхамі вайны: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1.

1978. Навечно в памяти народной // Жизнь, отданная народу. Мн.

1979. Хата на калёсах: Урывак з аповесці «Міколка-паравоз» // Вясёлка. № 11.

1980. Л. М. Талстой // Леў Талстой і Беларусь. Мн.; Над Бугам: [Апавяданне] // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1981. Сын простых людзей // Полымя. № 11.

1982. Пра чалавека, друга, настаўніка // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.; Незабыўныя сустрэчы: Успаміны // Полымя. № 6; [Выказванне пра Якуба Коласа] // Там жа. № 10; Лісты Міхася Лынькова да Якуба Коласа // Там жа. № 11.

1983. Васількі: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.

1984. Адказы на анкету кафедры беларускай літаратуры Гомельскага дзяржаўнага універсітэта // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 12; Васька Верабей: [Урывак з апавядання «Маладосць»] // Бярозка. Мн.; За акіянам // «Свабоднае» грамадства зблізку. Мн.; «Міколка-паравоз» [Урыўкі]; Васількі: [Апавяданне] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Сустрэчы; Васількі: [Апавяданні] // Хрэстаматыя па беларускай савецкай літаратуры. Мн.; У гасцях у Максіма Горкага // Маладосць. № 11.

1985. Васількі; Астап: [Апавяданні] // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; «Да штыка прыраўняўшы пісьмо»: [Падборка пісем ваеннага часу] // Беларусь. № 5.

1.4.

1930. Ф а ш ы с ц к а я змена: [Апавяданне] / З рус. // Іскры Ільіча. № 7—8 / Пер. пад крыпт. Л.

1932. Г і д а ш А. З вершаў пра Венгрыю: «Пачаў колас налівацца...»; «Прыкрочыў вечар, блізка ноч. Крычыце!..»: [Вершы] / З венг. // Полымя рэвалюцыі. № 3 / Пер. пад крыпт. М. Л.

1936. Г а л о д н ы М. Мікалаю Астроўскаму: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 29 снеж.; М а я к о ў с к і У. Таварышу Неттэ — параходу і чалавеку: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 14 крас.

1937. Г о р к і М. Ма-аленькая!..: Апавяданне / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 6.

1938. М а я к о ў с к і У. Блэк энд Уайт: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 15 крас.

1951. Ц і х а н а ў М. Паядынак; Людзі на плыце; Новы чалавек; Ільвіная лапа: [Апавяданні] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Іанка Купала: (Анадан олмасыднын 80 иллийи) // Азербајчан. 1962. № 7.

На англійскую мову. Operation Water-Cart /Transl. N. and A. Johnstone // Soviet Literature. 1962. Nr 8; Andrey, the Speed Wizard / Transl. A. Weise, R. Lipatov // Colours of the Native Country. Mn., 1972; The Man, the Friend, the Teacher: (From reminiscences) // National Poets of Byelorussia. Mn., 1973; The Friend, the Man, the Teacher // Голас Радзімы. 1982. 25 ліст.

На арабскую мову. Герой-партызан Канстанцін Заслонаў: (З кнігі «Векапомныя дні»). М., 1973.

На армянскую мову. Агні Танганькі: [Апавяданне] / Пер. С. Паязат // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957; Пра малога Яську: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На балгарскую мову. Певец на Белорусия / Прев. Ив. В-н // Заря. 1940. 1 ноем.; Метличини: Разказ / Прев. А. Смирнов // Пламъче. 1946. № 8; Край река Буг: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Лит. фронт. 1967. 19 окт.; Белоруски разкази. София, 1968.

На венгерскую мову. Gyerekcipö // Gyülölet. M., 1943; Lakodalmas menet /F. L. Zahemszky // Eger, Nepujsag. 1975. Maj. 6.

На грузінскую мову. Васількі: [Апавяданне] / Пер.

К. Чубінашвілі // Беларускія апавяданні. Тбілісі, 1961; Творчасць, аддадзеная народу // Камуніст. 1962. 7 ліп.

На іспанскую мову. Dias inolvidables: Novela / Trad. J. Rodriguez. M., 1975.

На кіргізскую мову. Миколка-паровоз / Котор. А. Жапаркулов. Фрунзе, 1960.

Кутулбеген окуя: Ангеме / Котор. Ж. Садыков // Жаш Ленинчи. 1972. № 12.

На латышскую мову. Mikolas brunuvieciens / Atdz. K. Plorina. Rīgā, 1958; Janka Kupala // Karogs, 1962. № 7; Rudzupukes / Atdz. M. Abola // Draugs. 1975. Nr 5.

На літоўскую мову. Mikolka darvežys: Apysaka / Vert. E. Balionienė. Vilnius. 1978.

Neparasta situacija / Vert. B. Rutkunienė // Valstiečiu laikraštis. 1941. Saus. 3, 7; Pasibučiavimas / Vert. R. Butkus // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949; Pergalė. 1949. Nr 1; Kovas draugą ir bičiuli atsimenant / Vert. V. Oškinis //Knyga apie Petrą Cvirką. Vilnius, 1949; Senis Ausejus ir Palaška / Vert. A. Žukauskas // Draugystė. Vilnius, 1963; Kovos draugą ir bičiuli atsimenant // Atsiminimai apie Petrą Cvirką. Vilnius, 1969; Lietuviško žodžio atgarsiai. Vilnius, 1979. D. 2.

На малдаўскую мову. Янка Купала: (Кэтре аниверсаря 80 а наштерий скрииторулуй белорус) // Нистру. 1962. № 7.

На мангольскую мову. Нисдэч Андрэй: [Апавяданне] / Орч. Г. Дашдаваа // Белоруссын зохиолчдын ог ууллэг. Улаанбаатар, 1984.

На мардоўскую-эрзя мову. Янка Купала: Чачомадонзо мейле 80-иень топодемантень // Сурань толт. 1963. № 4.

На нямецкую мову. Grossvater Jewsej und Palaschka / Übers. X. Jakowlewa // Sowjetliteratur. 1962. H. 8; Andrej Ljatun / Übers. H. Herboth // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На польскую мову. Andrzej Latacz. Mn., 1934.

Ostatni zwierzojad: Powieść. Mn., 1934.

Opowiadania / Tł. J. Nowak. Warszawa, 1951; Рэц: Purawski J. // Sztandar Młodych. 1951. Nr 169.

Niezapomniane dni: (Powieść) / Tł. M. Traczewska. Warszawa, 1956.

Oblicze moralne pisarza radzieckiego // Szt. Wolności. 1940. 22 pazdz., Wysoko nieść sztandar czerwony // Szt. Wolności. 1940. 15 grud.; Daj gwiazdkę: (Nowela) // Szt. Wolności. 1940. 29 grud.; Dziecięcy buciczek // Narodziny nienawiści. M., 1943; Literatura narodu białoruskiego // Wolność. 1949. Nr 18; Irena / Tł. J. K. // Za Wolność i Lud. 1950. Nr 5; Dziecinny bucik / Tł. J. K. // Za Wolność i Lud. 1950. Nr. 11; Kronika chleba / Tł J. K. // Express Il. 1951. Nr. 8; Naród białoruski walczy o pokój // Przyjaźń. 1951. Nr 1; Dziękujemy z całego serca // Przyjaźń. 1951. Nr 47; Dziadek Jewsiej i Pałaszka // Życie i Kultura. 1951. Nr 31; Kłosy. 1953. Nr 10; Wesele / Tł. J. Nowak // Nowy Tor. 1955. Nr 38; Pamiętne dni: (Fragm.) / Tł. O. Terlecki // Życie Lit. 1955. Nr 41; Dziadek Jewsiej i Pałaszka / Tł. E. Wasilewska // Lit. Radz. 1962. Nr 8; Irena / Tł. P. [G. Przeczek] // Ogniwo. 1970/71. Nr 8; One nigdy nie zgasną... // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974; Andriej Latun: (Fragm.) / Tł. A. Sobecka // Nadodrze. 1975. Nr 12.

На румынскую мову. Zile de neüitat: Roman. Bucureşti, 1955. Vol. 1—2.

На рускую мову. Избр. рассказы / Пер. В. Тарсис, Е. Мозольков. М., 1949. Рэц.: В братской семье советских народов // Львов. правда. 1950. 12 янв.

Рассказы. М.; Л. 1961. (Б-ка советской прозы).

На большой войне: Рассказы / Пер. В. Тарсис, В. Глазырин. М., 1935. Рэц.: Галин С. Книга о людях Советской Белоруссии // Худож. лит. 1935. № 12; Левман С. // Что делать. 1939. № 1.

Васильки: Рассказы / Пер. Е. Мозольков. М., 1942 (Б-ка «Огонька»).

Рассказы: (1942—1943) / Пер. Е. Мозольков. М., 1944. Рэц.: Есакоў А. Новыя апавяданні М. Лынькова // Звязда. 1944. 22 вер.; Мишин Ф. Рассказы о борьбе за Родину // Сталин. молодежь. 1945. 28 янв.; Садовский Е. Новая книга рассказов М. Лынькова // Сов. Бел. 1944. 16 сент.

Незабываемые дни: Роман / Пер. В. Тарсис. М., 1953. Рэц.: Жидович И. Роман о народных мстителях // Сов. Бел. 1953. 9 июня; Кириленко І. Славні сторінки героїчної боротьби // Закарпат. правда. 1953. 7 черв.; Костянтинов А. // Рад. Житом. 1953. 16 серп.; Леонченко М. Роман про мужність народу // Прикарпат. правда. 1953. 18 вер.; Устинов Б. Талантливая книга и ее недостатки // Сов. Отчизна. 1953. № 6; Изд. 2. исп., М., 1954. Рэц.: Ильин В. // Ленинский путь (Ош). 1955. 14 июня; Марьяненко П. Из любимых книг // Днепров. правда. 1955. 3 марта.

Миколка-паровоз: Повесть / Пер. Р. Рубина. М., 1955. Изд. 2. М., 1956.

Незабываемые дни: Роман-эпопея. Мн., 1956. Кн. 1. (Школьная б-ка).

Повести. Мн., 1957.

Миколка-паровоз: Повесть / Пер. Р. Рубина. В 2 кн. М., 1958. (Выданне для сляпых).

Незабываемые дни: Роман / Пер. В. Тарсис. М., 1961. Кн. 2.

Миколка-паровоз: Три повести / Пер. Б. Бурьян. Мн., 1965.

Миколка-паровоз: Повесть / Пер. Р. Рубина. Красноярск, 1968.

Незабываемые дни: Роман / Пер. Е. Мозольков. М., 1968. Кн. 1, 2.

Рассказы. Л., 1968. Рэц.: Зубавин Б. Времена, события, люди // ЛГ. 1968. 28 авг.

Незабываемые дни: Роман: В 4 кн. Мн., 1970. Кн. 1 и 2. Мн., 1970. Кн. 3 и 4.

Незабываемые дни: Роман в 4 кн. / Пер. Е. Мозольков. Мн., 1974. Кн. 1 и 2; Мн., 1974. Кн. 3 и 4.

Про смелого вояку Мишку и его славных товарищей / Пер. Б. Бурьян. Мн., 1975.

Незабываемые дни: Роман / Пер. Е. Мозольков. М., 1979. Кн. 1; М., 1979. Кн. 2.

Миколка-паровоз: Повести / Пер. Б. Бурьян. Мн., 1986. (Б-ка приключений и фантастики).

Беня Балагол: [Апавяданне] / Пер. В. Раковская // ЛГ. 1929. 4 янв.; Последний звереедовец: [Урывак з аповесці] / Пер. Р. Ляпич // Рабочий. 1931. 20 июня; Баян: [Апавяданне] / Пер. Я. М. // Антология белорусской литературы. М., 1934; Андрей Андреевич: Отрывок из рассказа // ЛГ. 1934. 4 февр.; Баян / С бел. // Рабочий. 1934. 28—30 июля; Баян: [Апавяданне] / Пер. Н. Макаев // Проза Советской Белоруссии. Смоленск, 1935; Случай с генеральским мундиром: (Отрывок из повести для детей «Про храброго воина Мишку и его славных товарищей») // Пер. М. Б. // Рабочий. 1936. 12 апр.; Три злотых: (Рассказ) // Сов. Бел. 1940. 8 марта; Осенней ночью: Рассказ // Там жа. 1940. 25 авг.; Встречи: [Апавяданне] / Пер. А. Шарапов // Сталин. молодежь. 1940. 4, 6, 10, 12, 14, 18 янв.; Мать: Быль // Героини Отечественной войны. [Красноярск], 1942; За Родину. М.; Л., 1942. Вып. 2; Известия. 1942. 18 марта; Салют; Детский ботинок: [Апавяданні] / Пер. Е. Мозольков // За Советскую Белорусь. М., 1942; Детский ботинок // К мщению! [Красноярск], 1942; К мщению! [Куйбышев], 1942; Рассказы о войне. Магадан, 1942; Известия. 1942. 20 февр.; Мать: (Рассказ) / Пер. Е. Мозольков // Там жа. 1942. 26 июня; Песня мести: (О мести партизан за убитых фашистами детей) // Там жа. 1942. 13 дек.; Васильки: (Рассказ) / Пер. Е. Мозольков // Правда. 1942. 1 апр; Салют: (Рассказ) / Пер. Е. Мозольков // Труд. 1942. 7 июля; Салют.; Детский ботинок; Недопетые песни: [Апавяданні] / Пер. Е. Мозольков // Белоруссия борется. М.; Л., 1943; Навстречу жизни: Рассказ // Красноармеец. 1943. № 8; Дед Евсей и Палашка // Крокодил. 1943. № 16; Астап: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Беларусь. 1944. № 1; Красноармеец. 1944. № 3—4; Поцелуй: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Дружба народов. 1944. № 10; На реке: Из повести «Смерть за смерть» / Пер. Е. Мозольков // Огонек. 1944. № 22; История дедушкиной орудии: Главы из повести // Зорька. 1946. 21 марта; Миколка-паровоз: [Урывак з аповесці] // Пер. К. Титов // Там жа. 1946. 18 апр.; Янка Купала // Заря. 1947. 28 июня; Гродн. правда. 1947. 28 июня; Васильки; Поцелуй: [Апавяданні] / Пер. Л. Раковский // Белорус-

ские рассказы. М., 1948; Талисман; Детский башмачок: [Апавяданні] / Пер. Р. Александрович // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951; Астап / Пер. Е. Мозольков; Васильки / Пер. Л. Раковский: [Апавяданні] // Белорусские рассказы. Л., 1952; Огни Танганьики: Рассказ // Дружба народов. 1953. № 6; Огни Танганьики: Рассказ / Пер. И. Климашевская [С сокращ.] // Сов. Бел. 1953. 5, 7 июля; Бронепоезд Миколки: (Отрывок из повести) / Пер. Р. Рубина; Детский ботинок; Астап: [Апавяданні] / Пер. Е. Мозольков // Возрожденная земля. М., 1954; Огни Танганьики: Рассказ / Пер. П. Кобзаревский // На рубеже. 1954. № 9; Огни Танганьики: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Белорусские рассказы. М., 1955; Филипкины танки: (Отрывок из романа «Незабываемые дни») / Пер. В. Жиженко // Зорька. 1957. 21 сент.; Черное пятно: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Белорусские рассказы. М., 1962; Собака на мосту; «Бизнесмены»: [Апавяданні] // Во славу Родины. 1963. 23, 24 июля; Янка-парашютист: (Глава из одноим. повести) / Пер. Б. Бурьян // Зорька. 1964. 28 нояб.; Дед Евсей и Палашка: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Белорусский юмор. Мн., 1965; Разгром аэродрома: Из романа «Незабываемые дни» // Славой овеянные. М., 1965; Над Бугом: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Дед Евсей и Палашка: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Белорусский юмор. Мн., 1969; Астап: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Вставай, страна огромная...: Рассказы о Великой Отечественной войне: В 2 т. М., 1969. Т. 1; Снова Минск наш: Отрывок из романа «Незабываемые дни» // Сел. газ. 1969. 3 июля; Встречи: (Из путевых заметок) / Пер. Н. Водоносов // Путь к победе. Мн., 1970; Цена крови: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Белорусские рассказы. М., 1971; Васильки: Рассказ / Пер. Е. Мозольков // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Тройка за тройкой // Островский Я. Истории выдуманные и невыдуманные. М., 1976; Андрей Летун: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Березы на шляху. М., 1980; Андрей Летун: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Рассказы советских писателей: В 3 т. М., 1982. Т. 1; Астап: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Венок славы: В 12 т. М., 1985. Т. 8.

На таджыкскую мову. Доги сиёх / Тарч. Н. Холмухаммадов // Чуш зан Двина! Душанбе, 1965.

На татарскую мову. Миколка-паровоз / Тарж. И. Надиров. Казан, 1960.

На туркменскую мову. Янка Купала // Совет эдебияты. 1962. № 7.

На ўзбекскую мову. Танганьика чироклари: [Апавяданне] / Тарж. У. Шамсимухамедов // Мехмон келди. Тошкент, 1966.

На ўкраінскую мову. Миколка-паровоз / Пер. І. Вігурська. К., 1956.

Андрій Літун; Волошки / Пер. М. Ятко, Т. Масенко // Білоруські оповідання. К., 1949; Вогні Танганьіки / Пер. Н. Полонська // Білоруські оповідання. К., 1957; Вогні Танганьіки: Оповідання // Вітчизна. 1957. № 9; Великий співець білоруського народу // Наддніпр. правда. 1962. 7 лип.; Андрій Літун / Пер. Г. Вігурська // Білоруське радянське оповідання. К., 1979.

На французскую мову. Un Homme, un Ami, un Maitre (Souvenirs) // Poétes nationaux de la Biélorussie. Mn., 1973; Andréi Liatoune / Trad. S. Batoura // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977; Andreî Liatoune // Antologie de nouvelles biélorusses. Québec, 1983.

На чувашскую мову. Чуптуни: [Апавяданне] / Н. Григорьев кусарна // Белоруссн калавесем. Шупашкар, 1955; Энтри Весен: [Апавяданне] / Н. Григорьев кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На эстонскую мову. Veduri Mikolka / Tlk. H. Meriste. Tallinn, 1960.

На яўрэйскую мову. Апавяданні / Пер. Н. Кабакоў. М.; Харків; Мн., 1931.

Баян: Апавяданне / Пер. Д. Маршак. Мн., 1934.

На вялікай хвалі: Апавяданне / Пер. Д. Маршак. Мн., 1936.

Міколка-паравоз. Мн., 1938.

Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных сяброў. Мн., 1938.

На новым этапе // Штэрн. 1932. № 4—5 / Сааўт. П. Галавач, Х. Дунец; Баян: [Апавяданне] / Пер. Д. Маршак // Там жа. 1933. № 10—11; Кватармайстар Бадай: [Апавяданне] / Пер. Д. Маршак // Там жа. 1935. № 1; Міколкавы непаразуменні з богам: [Урывак з аповесці «Міколка-паравоз»] // Антырэлігійны мастацкі зборнік. К., 1939.

1.6.

Ударнікі: Зб. 2. Мн., 1932 / Рэд.

У вянок Т. Р. Шаўчэнкі: [Зборнік]. Мн., 1933. / Рэд.

Горкі М. Маці: [Раман]. Выд. 2. Мн., 1935 / Рэд.

Горкі М. Зб. тв. Мн., 1936. Т. 7, 8, 20; Мн., 1937. Т. 9, 18; Мн., 1938. Т. 10, 13, 23 / Рэд. пер.

Зборнік для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн., 1938 / Рэд.

У вянок Т. Р. Шаўчэнкі. Мн., 1939 / Рэд. з Я. Коласам.

Беларусь: Альманах першы. М., 1943 / Рэд. з інш.

Беларусь: Альманах другі. Мн., 1945 / Рэд. з інш.

Колас Я. Вершы і паэмы. Мн., 1948 / Рэд. з інш.

Беларуская літаратура: Падручнік для VIII класа сярэдняй школы. Выд. 1—10. Мн., 1949—1958 / Рэд. з В. Барысенкам.

Беларуская савецкая літаратура: Падручнік для IX—X класаў сярэд. школы. Выд. 1—9. Мн., 1949—1958 / Рэд. з В. Барысенкам.

Пшыркоў Ю. Народны паэт БССР Якуб Колас. Мн., 1949. / Рэд.

Гуторов И. Эстетические основы советской литературы. Мн., 1950 / Рэд.

Купала Я. Зб. тв.: У 6 т. Т. 1. Вершы. Мн., 1951 / Рэд. з інш.

Чорны К. Раманы і аповесці. Мн., 1951 / Рэд. з інш.

Пширков Ю. Якуб Колас: Критико-биографический очерк. Мн., 1952 / Рэд.

Самуйлёнак Э. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1952 / Рэд. з інш.

Очерк истории белорусской советской литературы. М., 1954 / Рэд. з інш.

Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн., 1956 / Рэд. з інш.

Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры: Дапаможнік для студэнтаў ВНУ. Мн., 1956 / Рэд. з інш.

Пшыркоў Ю. Трылогія Якуба Коласа «На ростанях». Мн., 1956 / Рэд.

Фактаровіч Д., Цімафеева В., Лапідус Н. Беларуская літаратура за мяжой. Мн., 1958 / Рэд.

Пшыркоў Ю. Беларуская савецкая проза (20-ыя — пачатак 30-х гадоў). Мн., 1960 / Рэд.

Хромчанка К. Піліп Пестрак: Жыццё і творчасць. Мн., 1960 / Рэд.

Колас Я. Зб. тв.: У 12 т. Т. 5. Мн., 1962 / Рэд. з Ю. Пшырковым.

Купала Я. Зб. тв.: У 6 т. Т. 5. Мн., 1962 / Рэд.

Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн., 1967 / Рэд. з інш.

2.1.

На беларускай мове. Ватацы Н. Міхась Лынькоў: Бібліяграфічная памятка чытача. Мн., 1957 (Пісьменнікі БССР).

Ватацы Н. Міхась Лынькоў: Да 60-годдзя з дня нараджэння: Бібліяграфічны даведнік. Мн., 1959 (Пісьменнікі БССР).

Міхась Лынькоў: (Да 75-годдзя з дня нараджэння. Метадычныя і бібліяграфічныя матэрыялы). Мн., 1974.

Смыкава І. Міхась Лынькоў // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты (1941—1970 гг.): Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.

2.2.

На беларускай мове. Бугаёў Д. Шчодрае сэрца пісьменніка: Проза Міхася Лынькова даваеннага часу. Мн., 1963. Рэц.: Ахрыменка П. З любоўю да пісьменніка // Гомел. праўда. 1963. 24 жн.; Герцовіч Я. Шчодрае сэрца пісьменніка // ЛіМ. 1963. 28 чэрв.; Усікаў Я. У адзінстве зместу і формы // Полымя. 1963. № 8.

Жыдовіч І., Казлова В. Міхась Лынькоў. Мн., 1959.

Кенька М. Міхась Лынькоў: Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1987.

Куляшоў Ф. Міхась Лынькоў: Нарыс пра жыццё і творчасць. Мн., 1961. Рэц.: Бугаёў Д. Кніга пра Міхася Лынькова // Полымя. 1962. № 2; Дзюбайла П. Ад апавядання да эпапеі // ЛіМ. 1962. 12 студз.; Кудраўцаў І. Яшчэ адна манаграфія // Беларусь. 1962. № 3; Выд. 2, перапрац. і дап. Мн., 1974.

Куляшоў Ф. Міхась Лынькоў: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1979 (Нар. пісьменнік БССР). Рэц.: Альхевіч М. Школьнікам пра Міхася Лынькова // ЛіМ. 1980. 3 кастр.; Ярош М. Новая сустрэча з Міхасём Лыньковым // Полымя. 1980. № 12.

Куляшоў Ф. Міхась Лынькоў: Семінарый. Мн., 1963. Рэц.: Бугаёў Д. Семінарый па творчасці М. Лынькова // ЛіМ. 1963. 1 кастр.; Шкраба Р. Для студэнтаў-філолагаў // Полымя. 1963. № 11.

Святло яго душы: Успаміны пра Міхася Лынькова. Мн., 1979. Рэц.: Алёхіна Л. Ён бачыў вечнасць // Беларусь. 1980. № 8; Лысенка А. Нязгасная памяць // ЛіМ. 1979. 30 ліст.; Папкоўскі К. Святло вялікай душы // Нар. асвета. 1981. № 1; Шупенька Г. Свет памяти // Неман. 1980. № 12.

Семяноўская Л. Міхась Лынькоў у школе. Мн., 1963.

На рускай мове. Бугаев Д. Проза Михася Лынькова 20-х — начала 30-х годов: Автореф. дисс... канд. филол. н. Мн., 1960.

Семеновская Л. Творчество Михася Лынькова: Автореф. дисс... канд. филол. н. М., 1954.

2.3.

На беларускай мове. Абакумоўская Т. Раман і яго вобразы на радыёхвалі // ЛіМ. 1974. 13 вер.; Агіевіч Ул. Любімы пісьменнік // Там жа. 1946. 26 ліст.; Яго ж. Міхась Лынькоў // Лынькоў М. Выбр. апавяданні. Мн., 1947; Яго ж. Творчасць Міхася Лынькова // Агіевіч У. Літаратура і жыццё. Мн., 1954; Адамовіч А. Культура творчасці. Мн., 1959. С. 158—160; Яго ж. Літаратура, мы і час. Мн., 1979. С. 91—92, 144—145; Азгур З. Нязгаснае вогнішча // ЛіМ. 1975. 26 вер.; Александровіч С. Беларуская проза на рускай мове // Полымя. 1954. № 12; Яго ж. Сцежкамі маленства // Александровіч С. Па слядах паэтычнай легенды. Мн., 1965; Алёша [А. Вольны]. Міхась Лынькоў: Літаратурны сілуэт // Чырв. Бел. 1931. № 7; Аляксандраў К. Выдатны майстар беларускай прозы // Гродзен. праўда. 1959. 29 ліст.; Аляхновіч М. На аванпостах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; Аляхновіч Р., Хрол С. Метады выкладання літаратуры ў школе // Вывучэнне літаратуры. Мн., 1980; Анісковіч У. Хвалюючая радыёэпапея // Вяч. Мінск. 1974. 20 ліст.; Атрашкевіч В. Міхась Лынькоў // Беларуская дзіцячая літаратура. Выд. 2. Мн., 1980; Аўрамчык М. Цяплом сагрэтая яголым... // Беларусь. 1979. № 11; Багалюбскі В. Гучаць «Векапомныя дні» // Звязда. 1970. 11 кастр.; Багрова А. Беларуская сатырычная літаратура перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1960. С. 87—89; Бараг Л. Апавяданні Міхася Лынькова // Лынькоў М. Выбр. апавяданні. Мн., 1941; Баранаў П. Пісьменнік, цудоўны чалавек // ЛіМ. 1976. 30 крас.; Бародка П. Ёсць у школе музей // Наст. газ. 1964. 19 вер.; Барысаў І. Міхаіл Ціханавіч Лынькоў // Палес. праўда. 1947. 14 студз.; Барыска — брат Міколкі-паравоза // ЛіМ. 1975. 7 лют.; Бачыла А. Адзін з нямногіх: [Успаміны] // Бачыла А. Крыло неспакою. Мн., 1985; Беларуская савецкая проза: Апавяданні і нарыс. Мн., 1971. С. 47—49, 57—63, 68—69, 75—76, 89—90, 95—96, 282—283, 322—323; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 167—168, 231—232, 234, 237—238, 243—248, 297; Беленькая. Аповесць пра тактыку класавага ворага: Слова чытача // ЛіМ. 1933. 26 кастр.; Бойка У. Вялікае ў малым: Чытаючы новыя апавяданні // Там жа. 1961. 28 сак.; Бондарава Ф. Нявырашаная творчая задача // Полымя. 1956. № 1; Бравер Я. Да біяграфіі народнага пісьменніка // Помнікі гісторыі і культуры Бел. 1977. № 4; Брандабоўская Л. Чорны хлеб вайны // ЛіМ. 1970. 29 мая; Брандабоўскі У. Аповесць М. Лынькова «Міколка-паравоз» у 5-м класе // Нар. асвета. 1973. № 12; Бранеўская Я. Мае «беларускія» гады: [Успаміны] / Пер. з пол. Я. Брыль // Беларускі каляндар 1979. Беласток, 1979; Бранштэйн Я. Літаратурная вучоба. Мн., 1935. Вып. 1; Броўка П. Літаратура і жыццё // Полымя. 1954. № 10; Брыль Я. Ад шчырага сэрца // ЛіМ. 1959. 25 ліст.; Яго ж. Працаваць, сумаваць, смяяцца // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 4; Бугаёў Д. Векапомны твор // Голас Радзімы. 1968. № 48; Яго ж. Да пытання аб стылявых асаблівасцях ранняй прозы М. Лынькова // Учен. зап. (Мозыр. пед. ин-т). 1958. Вып. 1; Яго ж. Майстэрства празаіка // ЛіМ. 1959. 25 ліст.; Яго ж. Мастацкія асаблівасці твораў М. Лынькова 20 — пачатку 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., 1959. Вып. 2; Яго ж. Міхась Лынькоў // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2; Яго ж. Міхась Лынькоў // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1982. Ч. 2; Яго ж. Народны пісьменнік // Лынькоў М. Апавяданні. Мн., 1979; Яго ж. Пасляслоўе // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1981. Т. 1; Яго ж. Пісьменнік-гуманіст // Ніва. 1961. 19 ліст.; Яго ж. Праблема працы ў творчасці М. Лынькова 20—30-х гадоў // Уч. зап. (Мозырский пед. ин-т). 1958. Вып. 2; Яго ж. Старэйшына // ЛіМ. 1969. 2 снеж.; Яго ж. Тэма грамадзянскай вайны ў творчасці М. Лынькова (20-я — пачатак 30-х гадоў) // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн., 1961. Вып. 4; Яго ж. Чалавечнасць // Бугаёў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985; Яго ж. Шчодры, чалавечы талент: Да шасцідзесяцігоддзя з дня нараджэння М. Ц. Лынькова // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1960. № 1; Яго ж. Яго чалавечнасць: Да 80-годдзя з дня нараджэння Міхася Лынькова // Полымя. 1979. № 11; Буйло К. Шчаслівыя людзі // Буйло К. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 2; Буранова В. Пісьменнік і чытач // Полымя. 1955. № 10; Бур'ян Б. Душа майстра: Народнаму пісьменніку Беларусі М. Лынькову — 75 // Беларусь. 1974. № 11; Быкаў В. Міхась Лынькоў // Быкаў В. Праўдай адзінай. Мн., 1984; Бэндэ Л. На літаратурным фронце // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Бялевіч А. Яго творы — галасы эпохі // Звязда. 1974. 30 ліст.; Валкавец П. Гімн чалавеку працы // Нар. асвета. 1979. № 11; Валодзька Г. Шчодрай рукой сейбіта // Віцеб. рабочы. 1969. 28 ліст.; Васілевіч А. Водблеск незабыўных вогнішчаў: Міхасю Лынькову — 85 // Беларусь. 1984. № 11; Яго ж. На вяршыні // Работніца і сялянка. 1969. № 11; Яго ж. Шчыра, ад сэрца // Чырв. змена. 1959. 1 снеж.; Яго ж. «Як позна-позна, і як рана-рана...»: [Успаміны] // Васілевіч А. Выбр. тв.: У 3 т. Мн., 1983. Т. 3; Васілеўскі П. Чырвоныя коні нашага дзяцінства // ЛіМ. 1978. 27 студз.; Вітка В. Добрая ўсмешка настаўніка // Вясёлка. 1979. № 11; Яго ж. За сталом памяці // Полымя. 1979. № 8; Яго ж. Клапатлівы і чулы настаўнік // ЛіМ. 1949. 26 ліст.; Яго ж. Наша вясна // Беларусь. 1969. № 11; Яго ж. Цераз выпрабаванні часу // Вітка В. Урокі. Мн., 1982; Войценкаў Н. Яго любяць і чытаюць дзеці // ЛіМ. 1959. 25 ліст.; Вярцінскі А. І прыйшло слова «Любім»...: Гісторыя аднаго верша // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Ганчароў А. М. Лынькоў і рабселькоры // ЛіМ. 1973. 5 мая; Яго ж. Настаўнік і дарадчык рабселькораў // Звязда. 1974. 30 ліст.; Гарэлік А. Пачатак вялікага шляху // Маг. праўда. 1969. 28 ліст.; Гарэцкі М. Колькі слоў аб творах М. Лынькова // Маладняк. 1928. № 6; Яго ж. «Маладняк» за пяць гадоў: 1923—1928. Мн., 1928. С. 89—94; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 46—49; Яго ж. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 149—174; Яго ж. Мова пісьменніка // Полымя. 1954. № 4; Яго ж. На перадавых пазіцыях. Мн., 1957. С. 137—145; Яго ж. Народ і яго авангард // Герцовіч Я. Творчае крэда. Мн., 1970; Яго ж. Партрэт сучасніка // Полымя. 1953. № 9; Гілевіч Н. Годнасць чалавека і творцы // Гілевіч Н. Удзячнасць і абавязак. Мн., 1982; Главацкі Л. Шчаслівыя кнігі // Віцеб. рабочы. 1964. 29 ліст.; Глебка П. Кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР Міхась Лынькоў: [Нарыс] //

Полымя. 1947. № 1; Я г о ж. Міхась Лынькоў — пісьменнік і грамадзянін // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн., 1973; Г р а к а ў Г. Ушанаванне юбіляра // ЛіМ. 1959. 12 снеж.; Г р а м о в і ч І. У Пінск, з Міхасём Ціханавічам // Грамовіч І. У сховах памяці і сэрца. Мн., 1983; Г р а х о ў с к і С. Ад шчодрасці добрай душы: [Да 75-годдзя з дня нараджэння Міхася Лынькова] // Полымя. 1974. № 11; Я г о ж. Зажураныя жураўлі: [Успаміны] // Грахоўскі С. Так і было. Мн., 1986; Я г о ж. На кастравішчы // ЛіМ. 1975. 26 вер.; Я г о ж. Найчысцейшае сумленне // Чырв. змена. 1979. 1 снеж.; Я г о ж. Святло суровай дабраты // Маладосць. 1969. № 11; Г у р э в і ч Э. Беларуская дзіцячая літаратура (1917—1967). Мн., 1970. С. 127—138, 176—178, 188; Я г о ж. Талент шчодры, чалавечны // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1974. № 6; Я г о ж. Шчодрасць таленту // ЛіМ. 1974. 29 ліст.; Д а л і д о в і ч Г. Майстра // Маладосць. 1974. № 11; Д а н і л е в і ч Л. Любімае месца дзяцей // Наст. газ. 1960. 23 сак.; Я г о ж. Народная пашана // Там жа. 1969. 29 ліст.; Д а н і л е н к а М. Талент шчодры і светлы // Гомел. праўда. 1969. 29 ліст.; Д в о р к і н а Ю. Беларуская проза за 1940 год // Полымя. 1941. № 3; Д з ю б а й л а П. Праўда аб вайне і подзвігах // Дзюбайла П. У вялікай дарозе. Мн., 1981; Я г о ж. Раман-эпапея М. Лынькова «Векапомныя дні» // Дзюбайла П. Беларускі раман аб Вялікай Айчыннай вайне. Мн., 1964; Д з я д з і н к і н а Т. Застанецца ў сэрцы памяць // Гомел. праўда. 1983. 7 мая; Д з я н і с а ў У. Эпітэты ў апавяданнях Міхася Лынькова // Нар. асвета. 1985. № 12; Е с а к о ў А. Сын народа — Міхась Лынькоў // Віцеб. рабочы. 1957. 28 крас.; Ж у к А. Сярод людзей // Маладосць. 1974. № 11; Ж у р а ў л ё ў В. Праблема прычыннасці і эпічнасці і развіццё рэалістычных традыцый // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982; Ж ы г о ц к і М. Незабыўная дружба // Беларусь. 1978. № 11; Я г о ж. Пісьмы народнага паэта // ЛіМ. 1963. 8 кастр.; Я г о ж. Так жыл, так сябравалі... // Там жа. 1976. 12 сак.; Ж ы д о в і ч Е. Таленавіты майстар слова: Да 30-годдзя літаратурнай дзейнасці М. Лынькова // Ніва. 1956. 12 жн.; Ж ы д о в і ч І. Аб жыцці і барацьбе // Вяч. Мінск. 1979. 30 ліст.; Я г о ж. З народных глыбінь // Наст. газ. 1974. 30 ліст.; Я г о ж. Шчырае служэнне народу // Беларусь. 1959. № 11; Ж ы д о в і ч І., К а з л о в а В. Майстар беларускай прозы // Сав. школа. 1959. № 6; Ж ы д о в і ч І., К а з л о в а В. Таленавіты майстар слова // Віцеб. рабочы. 1959. 1 снеж.; Ж ы ў, жыве, будзе жыць! // ЛіМ. 1984. 7 снеж.; Ж ы ц ц ё вялікае і шчодрае: (Народнаму пісьменніку Беларусі М. Лынькову — 75 гадоў) // Піянер Бел. 1974. 28 ліст.; З а м е р ф е л ь д Е. Невыпраўленыя недахопы // ЛіМ. 1953. 22 жн.; З а р ы ц к і А. На затравянелым двары // Зарыцкі А. За словам — падарункам. Мн., 1985; Я г о ж. Першая сустрэча // Маладосць. 1978. № 7; Я г о ж. У дзень пяцідзесяцігоддзя: Слова пра таварыша па пяру // ЛіМ. 1949. 26 ліст.; І в а н о ў Е. «Міколка-паравоз» // Мін. праўда. 1957. 2 жн.; І з о б а в а Л. Дзе звіняць крыніцы... // Віцеб. рабочы. 1978. 7 ліст.; І с а ч э н к а І. Наш дарагі юбіляр: Да 50-годдзя з дня нараджэння М. Лынькова // Палес. праўда. 1949. 4 снеж.; І с к р ы к У. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр. Мн., 1981. С. 58—64; К а в а л е н к а В. Адзінства духу і волі // Далягляды. Мн., 1985; Я г о ж. Народу і літаратуры: (Да сямідзесяцігоддзя Міхася Лынькова) // Полымя. 1969. № 11; Я г о ж. У працэсе станаўлення // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972; К а в а л ё ў П. Заўсёды душэўны, сціплы і натхнёны: Успаміны // Полымя. 1977. № 2; К а д з е т М. Дарагая памяць: Аб невядомых пісьмах народнага пісьменніка Беларусі М. Лынькова // Чырв. змена. 1978. 20 жн.; К а з е к а Я. Некалькі згадак // Казека Я. Падарожжа ў маладосць. Мн., 1984; К а з л о в а В. Гімн працы: (Апавяданне М. Лынькова «Андрэй Лятун») // Октябрь и художественная литература. Мн., 1968; Я г о ж. Міхась Лынькоў // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн., 1981; Я г о ж. Пісьменнік-гуманіст // Нар. асвета. 1974. № 11; Я г о ж. Тэма працы ў апавяданні «Андрэй Лятун» // Там жа. 1967. № 9; Я г о ж. «Умеў радавацца чужому шчасцю...» // Голас Радзімы. 1979. 29 ліст.; Я г о ж. Шчыры талент [Міхася Лынькова] // Ніва. 1979. 25 ліст.; К а н а ш В. Вывучэнне аповесці М. Лынькова «Сустрэчы» ў IX класе // Нар. асвета. 1976. № 12; К а р а б а н С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 106—107, 181—182; К а р н а ш э в і ч Я. Пра дзве кніжкі Міхася Лынькова // ЛіМ. 1932. 25 мая; К а р н е е ў Л. Міхась Лынькоў // Наст. газ. 1949. 8 снеж.; К а р н і л о в і ч Э. Будаўнікі віншуюць // ЛіМ. 1959. 25 ліст.; К а р п а ў У. Выдатны беларускі празаік // Сав. селянін. 1949. 8 снеж.; Я г о ж. Вялікі ўздым // Полымя. 1947. № 12; Я г о ж. Памяці настаўніка // Беларусь. 1975. № 10; Я г о ж. Позірк назад // Полымя. 1966. № 3; Я г о ж. Проза Міхася Лынькова // Карпаў У. Па шляху сталасці. Мн., 1952; Я г о ж. Проза 1949 года // Полымя. 1950. № 3; Я г о ж. Разам з народам // Вяч. Мінск. 1969. 29 ліст.; Я г о ж. У імя чалавека // Карпаў У. Крылаты ўзлёт. Мн., 1966; К а ў к о А. Любімы пісьменнік // Палес. праўда. 1947. 25 студз.; К е н ь к а М. Летапіс жыцця і творчасці // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; Я г о ж. Цеплыня чалавечнасці // Звязда. 1979. 30 ліст.; Я г о ж. Чалавек з адкрытым сэрцам // Там жа. 1984. 30 ліст.; К і р э е н к а К. Праз усё жыццё // Кірэенка К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980; К л і м а ш э ў с к а я І. Пісьменнік і яго героі // ЛіМ. 1953. 12 снеж.; К л і м к о в і ч М. Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. Мн., 1955. С. 155—157; Я г о ж. Агляд апавяданняў 1940 года // Полымя. 1941. № 3; Я г о ж. Аповесці для дзяцей М. Лынькова // ЛіМ. 1938. 16 студз.; Я г о ж. Кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР: Міхась Лынькоў // Там жа. 1938. 6 чэрв.; Я г о ж. Літаратура Савецкай Беларусі за 15 гадоў // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 6—7; Я г о ж. Міхась Лынькоў // Лынькоў М. Апавяданні. Мн., 1946; Я г о ж. На фронце беларускай літаратуры // Палес. праўда. 1936. 5 студз.; Я г о ж. Новыя апавяданні М. Лынькова // ЛіМ. 1940. 3 ліп.; Я г о ж. Пісьменнік-бальшавік // Палес. праўда. 1940. 1 сак.; Я г о ж. Пісьменнікі-ардэнаносцы // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 2; К о л а с А. «Міколка-паравоз» // Гродзен. праўда. 1957. 10 ліп.; К о л а с Я. Мова М. Лынькова па раману «На чырвоных лядах» // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1976. Т. 11; Я г о ж. «На чырвоных лядах» М. Лынькова // Полымя рэв. 1934. № 5; Я г о ж. М. Ц. Лынькову: [Лісты] // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1978. Т. 14; Я г о ж. Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы. Мн., 1957. С. 78—84; К р а п і в а К. Нескарыстаныя магчымасці // ЛіМ. 1950. 11 сак.; Я г о ж. Пісьменнік-бальшавік: Слова пра таварыша па пяру // Там жа. 1949. 26 ліст.; Я г о ж. Святло яго душы // Мін. праўда. 1979. 30 ліст.; К р у п е н я Я. І для экрана // Наст. газ. 1974. 30 ліст.; К р ы в а ш э е в а Н. Свята дзятвы // Беларусь. 1978. № 2; К у д р а ў ц а ў І. Народны // Там жа. 1962. № 8; К у л я ш о ў Ф. Дарогамі жыцця // Лынькоў М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1967. Т. 1; Я г о ж. Два варыянты эпапеі // Куляшоў Ф. Эцюды аб прозе. Мн., 1964; Я г о ж. Народ у рамане М. Лынькова «Векапомныя дні» // Полымя. 1956. № 10; Я г о ж. Пясняр народа свайго // Вяч. Мінск. 1974. 29 ліст.; Я г о ж. Талент і чалавечнасць // Беларусь. 1978. № 7; Я г о ж. Шлях да майстэрства: Нарыс аб творчасці Міхася Лынькова // Куляшоў Ф. Літаратурныя партрэты. Мн., 1983; К у н е в і ч В. Летапіс суровых дзён // ЛіМ. 1959. 25 ліст.; К у н і ц к і С. Міхась Лынькоў // Звязда. 1936. 11 студз.; Я г о ж. Пра творчы шлях М. Лынькова // ЛіМ. 1933. 15 ліп.; К у х а р а ў С. З глыбінь жыцця // Мін. праўда. 1974. 30 ліст.; К у ч а р А. Апавяданні Міхася Лынькова // Кучар А. Літаратурна-крытычныя артыкулы: Выбранае. Мн., 1980; Я г о ж. Сустрэчы сяброў і ворагаў // Полымя. 1941. № 2; Л а п і ц к а я В. Наш добры сябар // Нар. асвета. 1983. № 1; Я г о ж. На радзіме пісьменніка // Наст. газ. 1968. 11 вер.; Л а п о т к а Р. Другое жыццё твора // Там жа. 1974. 23 кастр.; Л е т а п і с векапомных дзён // Чырв. змена. 1974. 30 ліст.; Л і п а ў С. На радзіме пісьменніка // Віцеб. рабочы. 1959. 1 снеж.; Л і я к у м о в і ч У. Зайздросны лёс // Наст. газ. 1974. 30 ліст.; Л о б а н М. Сярод зорак першай велічыні // Бярозка. 1979. № 11;

Луфераў М. Праблемнае даследаванне // Маладосць. 1963. № 10; Лынькоў Міхаіл Ціханавіч: [Некралог] // Звязда. 1975. 23 вер.; М. П. Перад сканіяй на чыстцы — Міхась Лынькоў // ЛіМ. 1933. 6 вер.; Майхровіч С. Летапісец жыцця народнага: Да 75-годдзя з дня нар. М. Лынькова // Маг. праўда. 1974. 30 ліст.; Марціновіч А. Водар зямлі // Наст. газ. 1974. 30 ліст.; Яго ж. Магутная сіла таленту // Там жа. 1979. 28 ліст.; Яго ж. Яму наканавана неўміручасць // Там жа. 1984. 28 ліст.; Маслоўскі А. Творчасць Міхася Лынькова // ЛіМ. 1938. 30 вер.; Мацкевіч А. На радыёхвалі — эпапея подзвігу // Звязда. 1974. 30 кастр.; Маючы В. Параднёны з горадам // Гомел. праўда. 1985. 26 вер.; Міколка-паравоз на экране // Бярозка. 1956. № 12; Міхаіл Ціханавіч Лынькоў: [Некралог] // ЛіМ. 1975. 26 вер.; Міхась Лынькоў // Там жа. 1939. 5 лют.; Міхась Лынькоў [Да 70-годдзя з дня нараджэння] // Ніва. 1969. 30 ліст.; Міхасю Лынькову — 75 // ЛіМ. 1974. 29 ліст.; Музей Міхася Лынькова // Там жа. 1978. 3 ліст.; Музычук Н. Глыбіня пачуццяў // Там жа. 1974. 29 ліст.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 16—17, 37—38, 51—52, 59—60; Яго ж. Слова мастака, грамадзяніна, таварыша // Полымя. 1984. № 11; Яго ж. Эпісталярная спадчына Міхася Лынькова // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; «Мы любім чытаць такія кнігі»: Водзывы дзяцей на творы Лынькова // ЛіМ. 1935. 28 снеж.; Н. В. Зрываць маскі з класавых ворагаў // Крытыка-бібліяграфічны зборнік. Мн., 1934; Навуменка І. Святло яго душы // ЛіМ. 1979. 30 ліст.; Яго ж. Яркі, самабытны пісьменнік // Калг. праўда. 1959. 1 снеж.; Навумовіч У. Маладыя гады абнаўлення // Маладосць. 1979. № 6; Яго ж. Шляхамі арлянят: (Проза «Маладняка»). Мн., 1984. С. 56—58, 64—65, 66—67; Налівайка А. Міхась Лынькоў // Налівайка А. Беларуская савецкая літаратура. Мн., 1979; Налівайка А., Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 225—238; Народу — творчасць, народу — жыццё // Чырв. змена. 1959. 1 снеж.; Нашы народныя // Вясёлка. 1962. № 7; Нікіфаровіч В. Летапісец векапомных дзён // Чырв. змена. 1969. 30 ліст.; Новае апавяданне М. Лынькова // Піянер Бел. 1936. 3 студз.; Новая дзіцячая аповесць М. Лынькова // Там жа. 1936. 5 крас.; Новыя кніжкі для дзяцей // Камуніст. 1936. 1 крас.; Палітыка Д. Агнём сатыры // ЛіМ. 1953. 14 лют.; Яго ж. Беларуская пасляваенная проза. Мн., 1958. С. 6—7; Яго ж. Людзі яснай перспектывы і вялікай мэты // ЛіМ. 1952. 4 кастр.; Памяці народнага пісьменніка Беларусі акадэміка АН БССР М. Ц. Лынькова // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1975. № 6; Панамароў В. Вельмі трэба пагаварыць // Маладосць. 1978. № 7; Панчанка П. На франтавых дарогах // Полымя. 1977. № 10; Яго ж. Цяжкая страта; На франтавых дарогах // Панчанка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1983. Т. 4; Паўлоўская В. Старонкі да біяграфіі // Нар. асвета. 1968. № 7; Пахаванне М. Ц. Лынькова // ЛіМ. 1975. 26 вер.; Пашкевіч Н. На шырокіх шляхах жыцця. Мн., 1965. С. 103—169; Перкін Н. Абсягі думкі. Мн., 1980. С. 57—58; Яго ж. Праблема тыповага ў сучаснай беларускай прозе // Полымя. 1954. № 7; Яго ж. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 269—270, 353—354, 375—376; Пінхасік Д. Слова аб мужнасці народа // Полымя. 1954. № 7; Яго ж. Слова ў салдацкім шынялі; Успаміны // Полымя. 1983. № 9; Післякоў Д. Музей на радзіме пісьменніка // Наст. газ. 1980. 3 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Піянерскі салют дарагому юбіляру: Да 60-годдзя з дня нараджэння М. Лынькова // Бярозка. 1959. № 12; Піятуховіч М. Заўвагі пра раман Лынькова «На чырвоных лядах» // За высокую якасць літаратуры. Мн., 1934; Прокша Л. Жыццё, вялікае і шчодрае: Народнаму пісьменніку Беларусі М. Ц. Лынькову — 75 гадоў // Піянер Бел. 1974. 28 ліст.; Пруднікаў П. Памятныя сустрэчы // Звязда. 1984. 30 ліст.; Пшыркоў Ю. Грамадзянін роднай краіны // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1981. Т. 1; Яго ж. Міхась Лынькоў // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1956; Яго ж. Мудры і шчодры талент // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1979. № 6; Яго ж. Настаўнік // ЛіМ. 1969. 2 снеж.; Яго ж. Пясняр векапомных дзён // Звязда. 1959. 11 снеж.; Яго ж. Талент, акрылены рэвалюцыяй // ЛіМ. 1979. 30 ліст.; Пшыркоў Ю., Барсток М. Пачэсны шлях // Там жа. 1951. 10 лют.; Пясняр жыцця і яго прыгажосці: Беларусь адзначае 70-годдзе з дня нар. М. Ц. Лынькова // Там жа. 1969. 9 снеж.; 50-годдзе пісьменніка М. Ц. Лынькова // Наст. газ. 1949. 15 снеж.; Пяцідзесяцігоддзе пісьменніка Міхася Лынькова // Віцеб. рабочы. 1949. 13 снеж.; Разанаў І. Калі кніга робіцца падзеяй у жыцці // Бярозка. 1984. № 11; Яго ж. Равеснік веку // Мін. праўда. 1984. 30 ліст.; Ракіцкі В. На сцэне Міколка-паравоз // Голас Радзімы. 1978. 4 мая; Рыўкін М. Памятныя сустрэчы // Віцеб. рабочы. 1959. 1 снеж.; Сабаленка Р. Наш Народны // ЛіМ. 1962. 28 крас.; Садоўскі Я. Наш Міхась // Голас Радзімы. 1969. № 47; Салаўёў А. У родных Крынках // ЛіМ. 1981. 2 студз.; Сачанка Б. Дзве гадзіны з М. Ц. Лыньковым // Жывое жыццё. Мн., 1985; Сачанка І. Гнеўным голасам // ЛіМ. 1974. 28 чэрв.; Яго ж. « Мой родны кут, як ты мне мілы!...»: Патрыятычная тэма ў публіцыстыцы беларускіх пісьменнікаў перыяду Вялікай Айчыннай вайны // Полымя. 1976. № 5; Яго ж. Публіцыстыка беларускіх пісьменнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1977. С. 16—17, 52—54, 161—162, 178—183, 220—226; Святланін М. Апавяданні жыццёвай праўды // Полымя. 1945. № 1; Святло яго душы // Піянер Бел. 1978. 29 ліст.; Сімановіч Д. Дзень у родных мясцінах // Наст. газ. 1979. 28 ліст.; Сіненка Г. Педагог па прызванню // Нар. асвета. 1979. № 11; Скапа У. Пясняр роднай зямлі: Сёння — 75 год з дня нараджэння Міхася Лынькова // Віцеб. рабочы. 1974. 30 ліст.; Скрыган Я. Дарагі мне чалавек // Полымя. 1977. № 10; Яго ж. Добры чараўнік // Скрыган Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979; Сніцарава Н. Пясняр нашай эпохі // Мін. праўда. 1969. 30 ліст.; Сохар Ю. Векапомныя дні. // Там жа. 1974. 22 ліст.; Стары х М. Далёкае-блізкае // Чырв. змена. 1974. 13 ліст.; Сцяпанава Е. Прывітанне, Міколка-паравоз! // Там жа. 1957. 30 ліп.; Сучасны І. Вывучэнне аповесці М. Лынькова «Міколка-паравоз» у пятым класе // Сав. школа. 1959. № 1; Танк М. Ля нарачанскага вогнішча // Маладосць. 1977. № 4; Яго ж. Слаўнае сямідзесяцігоддзе: Ля нарачанскага вогнішча // Танк М. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1981. Т. 6; Таўбэ М. Гэта — не забываецца... [Успаміны] // ЛіМ. 1979. 30 ліст.; Тычына М. Паэзія прозы // Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983; Федчанка З. Па шляхах векапомных дзён // Наст. газ. 1964. 28 ліст.; Хведаровіч М. Водбліскі зыркіх вогнішчаў // Хведаровіч М. Незабыўнае. Мн., 1976; Хелемскі Я. Успаміны над Карскім морам // Братэрства. Мн., 1984; Хромчанка К. За шчасце зямное. Мн., 1966. С. 55—57; Царанкоў Л. Вывучэнне біяграфіі і творчасці Міхася Лынькова ў VIII класе // Нар. асвета. 1964. № 8; Яго ж. Выдатны майстар мастацкага слова // Там жа. 1969. № 11; Шабуняеў А. Пішыце пра чыгуначнікаў // ЛіМ. 1974. 1 сак; Шалкоўскі М. Крутыя ступені // Чырв. змена. 1976. 30 вер.; Шамякін І. Летапісец векапомнага // Шамякін І. Размова з чытачом. Мн., 1973; Яго ж. Мужны талент // Нар. асвета. 1984. № 11; Яго ж. Народны пісьменнік // Бярозка. 1962. № 6; Яго ж. Спакойная мудрасць, мужны талент // Полымя. 1977. № 10; Яго ж. Старэйшы сярод нас // ЛіМ. 1959. 25 ліст.; Шараховскі Я. Майстэрства апавядання // Там жа. 1954. 30 кастр.; Шахавец У. Без разліку на чытача // Там жа. 1947. 19 ліп.; Шкраба Р. Міхась Лынькоў // Там жа. 1947. 11 студз.; Яго ж. Усімі скарбамі душы // Полымя. 1973. № 9; Шупенька Г. Быў верным праўдзе // Голас Радзімы. 1984. 6 снеж.; Шушкевіч С. З лёсам свайго народа: Да 80-годдзя з дня нар. М. Лынькова // Беларусь. 1979. № 11; «Шчыра едзякуй за ваша пісьмо...» // ЛіМ. 1984. 7 снеж.; Шчэціна В. Шчодры талент // Чырв. змена. 1979. 1 снеж.; Шынклер Х. Міхась Лынькоў // ЛіМ. 1939. 11 снеж.; Юрэвіч У.

Пясняр велічы народнай: Народнаму пісьменніку БССР Міхасю Лынькову — 75 год // Голас Радзімы. 1974. № 48; Я р о м е н к а М. Будуць жыць яго вобразы // ЛіМ. 1975. 26 вер.; Я р о ш М. Сучасная беларуская проза // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн., 1961. Вып. 4; Я с к е в і ч А. На шляху росту і сталасці // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972.

На іспанскай мове. P a s h k e v i c h N. Tierra en llamas // Linkov M. Dias inolvidables: Novela. M., 1975.

На кітайскай мове. Лынькоў Міхась // Энцыклапедычны слоўнік савецкай літаратуры. Пекін, 1984.

На латышскай мове. Ā b o l a M. Mihasam Linkovam — 75 // Karogs. 1974. Nr 12, N i e d r e J. Diena dienu māca // No atminu grāmatas. Rīgā, 1969; R u b i n a R. Mikolas brunuvilciens // Linkovs M. Mikolas brunuvilciens. Rigā, 1958; S k a r a V. Neaizmirstamo dienu atainotājs: (Baltkrievu rakstnieka Mihasa Linkova 60 gadu dzimšanas diena)// Lit. un Māksla. 1959. 5. Dec.; S u d r a b k a l n s J. [Лісты] // Sudrabkalns J. Vestules: 1957—1962, Rigā, 1987. 60, 63—64, 68, 398, 407—408 lpp.; V a n a g s J. Par draudzību // Apvāršna plašums. Rīgā, 1982.

На нямецкай мове. R a n d o w N. Über die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971. S. 496—497.

На польскай мове. B a r. Mikołka — Parowoz // Przyjaźń. 1957. Nr 24; D u d z i ń s k i B. Troche o przekładach // Kronika. 1956. Nr 13; M i c h a s Łynkou // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974; W n u k W. Dwa spotkania // Dziś i Jutro. 1952. Nr 2.

На рускай мове. А д а м о в и ч А. Заметки о качестве // Сов. Отчизна. 1954. № 6; Я г о ж. Становление жанра: Белорусский роман. М., 1964. С. 273—275; А з г у р З. То, что помнится... Мн., 1977. С. 214—217; Б о р и с е н к о В. Михась Лыньков // Лыньков М. Рассказы. М.; Л., 1961; Б р о н ш т е й н Я. Певец романтической реальности // ЛГ. 1934. 8 июня; Б р ы л ь Я. Работать, грустить, смеяться: [Нарыс] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1977. № 11; Б у г а е в Д. Писатель-боец // Сов. Бел. 1959. 1 дек.; Я г о ж. Писатель и жизнь // Сов. Отчизна. 1959. № 6; Б у р а в к и н Г. Поздравляем юбиляра // ЛГ. 1969. 3 дек.; Б у р ь я н Б. Верность художника // Сов. Бел. 1969. 30 нояб.; Я г о ж. Как неостывший пепел... // Лыньков М. Незабываемые дни. Мн., 1974. К. 3, 4; В а с и л е н о к С. Михась Лыньков // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951; В е р х о в с к и й В. Встреча интеллигенции Минска и Белостока // Правда. 1939. 1 окт.; В и н о г р а д о в В. Белорусская литература. М., 1969. С. 107—117; В л а д и м и р о в Л. Успех белорусских кинематографистов // Сов. Бел. 1957. 28 июля; В о д о н о с о в М. Михась Лыньков // Дет. лит. 1969. № 11; Г о р б у н о в Т. Михась Лыньков // ЛГ. 1938. 20 июня; Г о р я ч о поздравляем: К 60-летию со дня рождения М. Лынькова // Зорька. 1959. 28 сент.; Г р а х о в с к и й С. Светить людям: (К 65-летию со дня рождения М. Лынькова) // Сов. Бел. 1964. 1 дек.; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 47—55, 75—76; Я г о ж. Михась Лыньков // История белорусской советской литературы. Мн., 1977; Е м е л ь я н о в Б. Детские книги Михася Лынькова // Дет. лит. 1940. № 1—2; З у е в Н. Чистый родник детства // Знамя юности. 1979. 3 марта; И в а н о в В. Все возрасты покорны // Там жа. 1959. 30 нояб.; К а з е к а Я. Война и ее герои в книгах // Сов. Отчизна. 1954. № 5; К л и м к о в и ч М. Литература Советской Белоруссии. Мн., 1936. С. 25—26; Я г о ж. Михаил Тихонович Лыньков // Сталин. молодежь. 1940. 1 марта; Я г о ж. Новые рассказы Михася Лынькова // ЛГ. 1940. 5 июня; К о в а л е н к о В. Главное направление — художественная правда // Неман. 1970. № 6; Я г о ж. Общность судеб и сердец. Мн., 1985. С. 56—62, 68—73, 78—79; К у л е ш о в Ф. Исполнение долга // Лыньков М. Рассказы. М., 1968; Я г о ж. Михась Лыньков в работе над эпопеей «Векапомныя дні» // Сов. Отчизна. 1959. № 3; Я г о ж. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 9—10; Я г о ж. Эпопея незабываемых дней // Лыньков М. Незабываемые дни. Мн., 1970. Кн. 3, 4; К у ш л и к Г. Литература, которой никогда не было // Вопросы детской литературы. 1957 год. Мн., 1958; Л е в и т и н а А. Книга о народном подвиге // Сов. Отчизна. 1958. № 4; Л о б а н М. Глубже отражать действительность // Сов. Бел. 1954. 25 февр.; Я г о ж. Всегда с народом // Там жа. 1974. 30 нояб.; Л ы н ь к о в М. Т.: [Некролог] // ЛГ. 1975. 1 окт.; Л ы с е н к о А. Книги, которые всегда с нами // Сел. газ. 1984. 30 нояб.; М а й х р о в и ч С. Летописец жизни народной // Заря. 1974. 30 нояб.; М и х а с ь Лыньков // Дет. лит. 1937. № 22; М у з е й М. Т. Лынькова // Сел. газета. 1978. 5 нояб.; Н а у м е н к о И. Путь народного писателя // Сел. газ. 1969. 30 нояб.; О г н е ц в е т Э. Свет его костров: Штрихи к портрету М. Лынькова // Дет. лит. 1985. № 6; О с и п е н к о А. Михась Лыньков: Время поэтов и комиссаров / Пер. с бел. // Неман. 1984. № 11; П а ш к е в и ч Н. На эпическом направлении. М., 1969. С. 98—138, 145—147; П е р к и н Н. В семье братских литератур. Мн., 1967. С. 48—49, 125; П о н о м а р е в В. Мастера // Пономарев В. Все так и было. Мн., 1984; П р и м е р самоотверженного служения народу: К 60-летию со дня рождения М. Лынькова // Знамя юности. 1959. 29 нояб.; П ш и р к о в Ю. Михась Лыньков // Очерк истории белорусской советской литературы. М., 1954; Р у б и н а Р. «Миколка-паровоз» // Лыньков М. Миколка-паровоз. М., 1955; С а д о в с к и й Е. Из жизни — в книгу // Гудок. 1982. 8 июля; С а ч е н к о И. Война и публицистика. Мн., 1980. С. 213—216; С м о л ь я н о в а Л. Старейшина белорусской литературы // Заря. 1969. 29 нояб.; Т ы ч и н а М. Народ и война. Мн., 1985. С. 156—157, 207-210; Ш к р а б а Р. Всеми сокровищами души / Пер. с бел. // Неман. 1974. № 1; Ю р е в и ч В. Певец величия народа // Сел. газ. 1974. 30 нояб.

На туркменскай мове. Лыньков Михась // Эдебият ве сунгат. 1959. 3 дек.

На французскай мове. Ł y n k o v Mikhass // Anthologie de nouvelles biélorusses. Québec, 1983.

На яўрэйскай мове. К а б а к о ў Н. М. Лынькоў // Штэрн. 1931. № 1.

2.4.

На беларускай мове. Б р а ў н М. Возера Нарач: [Верш] / Пер. з рус. А. Бялевіч // ЛіМ. 1976. 30 ліп.; В я р ц і н с к і А. Міхасю Ціханавічу Лынькову: [Верш] // Там жа. 1969. 2 снеж.; Я г о ж. Пра дзярзанне: (Памяці М. Ц. Лынькова): [Верш] // Вярцінскі А. Святло зямное. Мн., 1981; Г р а х о ў с к і С. Асеннія дажджы: [Верш] // ЛіМ. 1977. 14 студз.; Ж ы ч к а Х. Кастры: [Верш] // Жычка Х. Карэц калодзежнай вады. Мн., 1983; К а л а ч ы н с к і М. Прызнанне: [Верш] // ЛіМ. 1949. 26 ліст.; Л о с ь Е. Вечар на Балатоне: [Верш] // Лось Е. Людзі добрыя. Мн., 1963; Я г о ж. Тэлеграма: [Верш] // Лось Е. Галінка з яблыкам. Мн., 1973; М а р а к о ў В. «Шануй, мой голуб, маладосць...»: (Міхасю Лынькову): [Верш] // Маракоў В. Права на зброю. Мн., 1933; Т а н к М. Гэта было, камісар... (Міхасю Лынькову): [Верш] // Танк М. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1978. Т. 2; Ш у ш к е в і ч С. Ён быў нядаўна тут: [Верш] // Шушкевіч С. Рэха маладосці. Мн., 1984; Я г о ж. Над Нараччу: [Верш] // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 1.

На рускай мове. С и м а н о в и ч Д. Михасю Лынькову: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1959. 1 снеж.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд, № 19; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 191, воп. 1, спр. 1—688.

В. У. Смольская.

ЛЫНЬКОЎ РЫГОР

Лынькоў Рыгор Ціханавіч (псеўд. Р. С м е л ы, Р. С у н і ц а, крыпт. Р. Л., Р. Л - к о ў, Р. Л - о ў, Р. Л - ў; 1909, чыг. будка каля в. Старое Сяло Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Рагачоўскі р-н Гомельскай вобл.— 1941), паэт, перакладчык, публіцыст, празаік.

Маленства прайшло ў чыгуначнай будцы, на Рагачоўшчыне. Сям'я не мела асаблівага дастатку. У 1920 памёр бацька. Старэйшы брат Міхась у гэты час служыў у арміі. Рыгор дапамагаў маці ў працы, даглядаў меншых сястру і брата. У 1923 загінула маці. Дзяцей забраў да сябе ў мяст. Свержань дэмабілізаваны з арміі Міхась, які там настаўнічаў. У 1925, калі яго прызначылі адказным сакратаром акруговай газеты «Камуніст», ён пераехаў з малымі ў Бабруйск. Рыгор вучыўся ў школе в. Старое Сяло, у Свержанскай сямігодцы, у сярэдняй школе Бабруйска. Пасля заканчэння васьмі класаў, з 1928 працаваў загадчыкам хаты-чытальні ў в. Ахвоцічы Бабруйскага р-на. Адначасова займаўся на курсах марзістаў пры гарваенкамаце. Потым служыў у арміі. Пасля дэмабілізацыі працаваў у газеце «Камуніст». З 1936 — адказны сакратар газеты «Літаратура і мастацтва». У першы дзень вайны пайшоў у часць, да якой быў прыпісаны, нават не развітаўся з сям'ёй, якая потым загінула. Вайсковыя ўстановы на ўсе запытанні пра Р. Лынькова адказвалі, што ён прапаў без вестак у 1941. Дакладна час і месца яго смерці невядомы.

Друкавацца Р. Лынькоў пачаў у 1925. Быў адным з самых актыўных літаратараў Бабруйшчыны. У другой палове 1920 і пачатку 30 гадоў выступаў пераважна як паэт пад псеўданімам Р. Суніца ў газеце «Камуніст», яе літаратурным дадатку «Вясна», у зборніку Бабруйскай філіі «Маладняка» — «Уздым» і інш. Яго паэзія вызначаецца эмацыянальнасцю, публіцыстычнасцю, лірызмам, разнастайнасцю паэтычнай формы («Хай завеі...», «Ноч селькораўская», «На сконе дзён», «Дзяўчынцы з юндому», «Белы птах», «Рытмакапытнаму другу» і інш.). Большая частка яго творчай спадчыны захоўвалася ў рукапісах і загінула ў час вайны. У 1927 надрукаваў апавяданне «Лыска» пад псеўданімам Р. Смелы. Артыкулы і пераклады падпісваў уласным імем ці крыптанімамі. З сярэдзіны 30-х гадоў выступаў і як перакладчык з рускай (А. Пушкін, М. Някрасаў, А. Блок, У. Маякоўскі, Б. Карнілаў, М. Галодны), украінскай (П. Тычына), грузінскай (І. Чаўчавадзе), казахскай (Джамбул), польскай (А. Міцкевіч), нямецкай (Э. Вайнерт), іспанскай (М. Бенавідэс) паэзіі. Пераклаў п'есу М. Святлова «Казка» (пастаўлена Бел. тэатрам юнага гледача імя Н. К. Крупскай у 1941) і іншыя творы.

В. К. Шынкарэнка.

Бібліяграфія

1.3.

1925. Па ячэйках ЛКСМБ; Свержанскія камсамольцы: Нарыс // Малады араты. № 16.

1926. «Мы пад старасць...»; «Хай завеі...»; «Эх вы, думкі...»; Раніца: [Вершы] // Уздым. Бабруйск / Пад псеўд. Р. Суніца; Ноч селькораўская: [Верш] // Камуніст. 4 ліп. / Пад псеўд. Р. Суніца; «Мы пад старасць...»; «Хай завеі...»; «Нашы ж сэрцы...»: [Вершы] // Там жа. 18 ліп. / Пад псеўд. Р. Суніца; Пярэстасць ранняя: [Верш] // Там жа. 28 ліп. / Пад псеўд. Р. Суніца; З уласнага: [Верш] // Там жа. 27 жн. / Пад псеўд. Р. Суніца; «Пасля грому і зыркай маланкі...»: [Верш] // Там жа. 19 ліст. / Пад псеўд. Р. Смелы; Трактарыст: [Верш] // Там жа. 31 снеж. / Пад псеўд. Р. Суніца.

1927. Дзяўчынцы з юндому: [Верш] // Камуніст. 29 крас. / Пад псеўд. Р. Суніца; Лыска: [Апавяданне] // Там жа. 8, 11 мая / Пад псеўд. Р. Смелы; Музыка — Леніну: [Верш] // Там жа. 26 чэрв. / Пад псеўд. Р. Суніца; Юнацкае: (Да Міжнароднага юнацкага дню): [Верш] // Там жа. 2 вер. / Пад псеўд. Р. Суніца.

1929. Белы птах: (Фізкультурная песня) // Вясна. № 5—6 / Пад псеўд. Р. Суніца; Здалося!: [Верш] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Р. Суніца.

1930. На сконе дзён: (Лірычная эпітафія) // Вясна. № 6 / Пад псеўд. Р. Суніца; Рытмакапытаму другу: [Верш] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Р. Суніца; Сонечны цёзка: (10 год літаратурнай дзейнасці паэта-камуніста А. Бязыменскага) // Там жа. № 10/ Пад псеўд. Р. Суніца.

1931. Лепшых ударнікаў — у партыю Леніна // Камуніст. 21 студз.; «Шэлег» непаразуменняў // Там жа.

4 лют.; Аб задачах камсамольскай старонкі // Там жа. 1 сак.; Дзень на прызыўным пункце: (З блакнота прызыўніка) // Там жа. 21 вер.

1935. Мы моцны, мы грозны: (Першамайскі агляд нашай абараназдольнасці) // Камуніст. 4 мая / Пад крыпт. Р. Л.; Ибрагим Кайбелев // Там жа. 21 снеж.

1936. Пісьменнікі знаёмяцца з ваеннай тэорыяй // ЛіМ. 27 кастр. / Пад крыпт. Р. Л.

1937. Пра верш «На граніцы»: Адказ А. Г. Златагор — Васільеву // ЛіМ. 9 студз.; «К нему не зарастет народная тропа» // Там жа. 5 лют.; Творы Я. Купалы на ўкраінскай мове: [Рэц. на кн.: К у п а л а Я. Вибрани твори (1905—1935). Харків, 1937] // Там жа. 17 кастр. / Пад крыпт. Р. Л-оў.

1938. «Мачыха» А. Бальзака // ЛіМ. 10 крас.

1941. П'есы беларускіх драматургаў на сцэнах тэатраў братніх рэспублік // ЛіМ. 15 сак. / Пад крыпт. Р. Л.

1967. Рытмакапытаму другу: [Верш] // Крывёю сэрца. Мн. / Пад псеўд. Р. Суніца.

1.4.

П а н ц я л е е ў Л. Пакет / З рус. Мн., 1938.

1934. К а р н і л а ў Б. Кіраву: [Верш] / З рус. // Камуніст. 6 снеж.

1936. К у д з і м а ў В. Глінка: Урывак з рамана / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 12 / Пад крыпт. Р. Л.; П у ш к і н А. У Сібір: [Верш] / З рус. // Камунар Магілёўшчыны. 11 чэрв.; М а я к о ў с к і У. Рыхтуйся! Стой! Будуй!: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 16 крас.; Я г о ж. Уладзімір Ільіч: [Верш] / З рус. // Там жа. 21 крас.; В а й н е р т Э. Песня аб цёмным двары: [Верш] / З ням. // Там жа. 1 мая; М а я к о ў с к і У. З паэмы «Хорошо» / З рус. // Там жа. 11 мая; П у ш к і н А. Успамін: [Верш] / З рус. // Там жа. 8 ліп.; Г а л о д н ы М. Фелікс Дзяржынскі: [Верш] / З рус. // Там жа. 26 ліп.; Б л о к А. Скіфы: [Верш] / З рус. // Там жа. 9 жн.; С у х а д о л ь с к і В. Кармялюк: Урывак з п'есы; Т ы ч ы н а П. Пачуццё сям'і адзінай: [Верш] / З укр. // Там жа. 23 кастр.; Б е н а в і д э с М. Вільяфрыя / З ісп. // Там жа. 12 ліст., Г а л о д н ы М. Ля труны: [Верш] / З рус. // Там жа. 1 снеж.; Я г о ж. Мікалаю Астроўскаму: [Верш] / З рус. // Там жа. 29 снеж.

1937. П я т р о ў А. Помста: Апавяданне / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 4 / Пад крыпт. Р. Л-коў; М а я к о ў с к і У. Гутарка з таварышам Леніным: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 22 студз.; Г а л о д н ы М. Дзе большай подласці ёсць мера?: [Верш] / З рус. // Там жа. 28 студз.; В а й н е р т Э. Гандляры народамі: [Верш] / З ням. // Там жа. 1 мая; Ч а ў ч а в а д з е І. Араты: [Верш] / З груз. // Там жа. 10 чэрв.; М а я к о ў с к і У. Празасяданыя: [Верш] / З рус. // Там жа. 5 ліп.; Мама і забіты немцамі вечар; Вайна абвешчана: [Вершы] // Там жа. 30 ліп.

1938. Д ж а м б у л. Кастрычніцкая песня: [Верш] / З каз. // Полымя рэвалюцыі. № 11 / Пер. пад крыпт. Р. Л-ў; Н я к р а с а ў М. Жалезная дарога: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 6 студз.; М а я к о ў с к і У. Блэк энд уайт: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 15 крас.

1939. М а я к о ў с к і У. Гутарка з таварышам Леніным: [Верш] / З рус. // Полымя. № 1 / Пер. пад крыпт. Р. Л.; Я г о ж. Мускул свой...: [Верш] / З рус. ЛіМ. 12 вер.

1940. М а я к о ў с к і У. Добра! (Кастрычніцкая паэма) / Сааўт. пер. Ц. Крысько [В. Вітка]; Вайна абвешчана; Мама і забіты немцамі вечар; Левы марш (Матросам); Празасяданыя...; Уладзімір Ільіч!; Юбілейнае; Блэк энд уайт; Таварышу Неттэ, параходу і чалавеку; Мускул свой, дыханне і цела для ваеннай справы трэніруй умела; Рыхтуйся! Стой! Будуй!; Гутарка з таварышам Леніным: [Вершы] / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн.; Я г о ж. Добра!: Кастрычніцкая паэма: [Урыўкі] // Полымя рэвалюцыі. № 4; ЛіМ. 3 крас. / Сааўт. пер. Ц. Крысько [В. Вітка]; М і ц к е в і ч А. Блыха і Равін: Байка / З пол. // Там жа. 23 ліст.; Палес. праўда. 26 ліст.; Сялян. газ. 26 ліст.

1941. К у д з і м а ў В. Допыт: Урывак з рамана «Звон кайданны» / З рус. // ЛіМ. 5 сак.; Д р э й е р С. Каганоўскі Эфроім; Губернатар: (Навелы) / З яўр. // Там жа. 29 сак.

1950. М а я к о ў с к і У. Добра!: Урывак з паэмы // ЛіМ. 15 крас. / Сааўт. пер. В. Вітка.

1952. М а я к о ў с к і У. Вайна абвешчана; Мама і забіты немцамі вечар; Левы марш; Уладзімір Ільіч!; Празасяданыя...; Юбілейнае; Блэк энд уайт; Таварышу Неттэ, параходу і чалавеку; Мускул свой, дыханне і цела для ваеннай справы трэніруй умела; Рыхтуйся! Стой! Будуй!; Гутарка з таварышам Леніным: [Вершы]; Добра: Паэма / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн. / Сааўт. пер. В. Вітка.

1953. М а я к о ў с к і У. Празасяданыя; Юбілейнае; Блэк энд уайт; Таварышу Неттэ — параходу і чалавеку: [Вершы] // Руская савецкая паэзія. Мн.; Я г о ж. Гутарка з таварышам Леніным: [Верш] / З рус. // Віцеб. рабочы. 21 студз.

1970. М а я к о ў с к і У. Гутарка з таварышам Леніным: [Верш] / З рус. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.

1973. М а я к о ў с к і У. Уладзімір Ільіч: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. № 31.

1983. М а я к о ў с к і У. Гутарка з таварышам Леніным: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. 14 ліп.

1.5.

На рускую мову. Походный марш: Ритмокопытому другу: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985 / Пад псеўд. Р. Суніца; Ритмокопытому другу; На склоне дней: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Кровью сердца. Мн., 1985 / Пад псеўд. Р. Суніца.

2.3.

В і т к а В. Цераз выпрабаванні часу // Вітка В. Урокі. Мн., 1982; К а з е к а Я. На пачатку шляху // Казека Я. Падарожжа ў маладосць. Мн., 1984; М і к у л і ч Б. Заўвагі рэцэнзента // Вясна. 1930. № 2; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р ы г о р Лынькоў // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986.

2.4.

В і т к а В. Суніцы: [Верш] // Вітка В. Случчына. Мн., 1981.

М. П. Барташэвіч.

ЛЫСЕНКА АНТАНІНА

Лысенка Антаніна Фёдараўна (н. 14.9.1930, в. Зарачаны Полацкага р-на Віцебскай вобл.), літаратуразнавец, крытык.

Нарадзілася ў сям'і служачага. Бацька, Фёдар Кліменцьевіч, быў дырэктарам МТС, капітанам Дняпроўскага параходства. Маці, Ганна Данілаўна Бандарэнка, была швачкай. Уражанні дзяцінства А. Лысенка звязаны з няспыннымі пераездамі ў сувязі са службовымі перамяшчэннямі бацькі. У гады Айчыннай вайны, калі бацька быў на фронце, яна з маці і малодшым братам Пятром знаходзілася на акупіраванай тэрыторыі Беларусі. У 1948—51 вучылася на філалагічным факультэце Пінскага настаўніцкага інстытута, з 1953 студэнтка Гомельскага педінстытута (скончыла яго ў 1955). З 1951 выкладала рускую і беларускую мову і літаратуру ў школах Пінскага р-на Брэсцкай вобл., рускую мову і літаратуру ў школах г. Пінска, кіравала калгасным драмгуртком. Схільнасць да навуковай працы праявіла ў студэнцкія гады, калі вывучала гаворкі Палесся. У 1960 паступіла ў аспірантуру пры Інстытуце літаратуры імя Я. Купалы АН БССР. З 1964 навуковы супрацоўнік гэтага інстытута. У 1965 абараніла кандыдацкую дысертацыю на тэму «Беларускі мастацкі нарыс». Узнагароджана граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалём. Сястра вядомага беларускага археолага П. Лысенкі.

Даследуе праблемы гісторыі беларускай савецкай літаратуры, пераважна мастацкай публіцыстыкі. Шэраг яе прац прысвечаны станаўленню творчай індывідуальнасці пісьменнікаў (З. Бядуля, Я. Сіпакоў, І. Шамякін, Х. Шынклер) або асобным граням іх дзейнасці (В. Быкаў, М. Лынькоў, Я. Маўр, І. Мележ, Я. Скрыган і інш.). Аўтар манаграфій «Сучасны беларускі нарыс», «Лінія гарызонта: Нарыс творчасці Я. Сіпакова», сааўтар некалькіх калектыўных даследаванняў. Падрыхтавала да друку 1-ы том анталогіі «Беларускі савецкі нарыс», зборнік Х. Шынклера «Апошні рэйс», удзельнічала ў падрыхтоўцы 10-томнага збора твораў І. Мележа, 8-томнага — М. Лынькова.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Белорусский художественный очерк: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1965.

Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. Рэц.: Юрэвіч У. Даследуецца беларускі нарыс // ЛіМ. 1979. 11 мая.

Лінія гарызонта: Нарыс творчасці Я. Сіпакова. Мн., 1986.

З трывогай і надзеяй: Беларуская публіцыстыка 80-х гадоў. Мн., 1991.

1.3.

1964. З гісторыі беларускага нарыса 20-х — пачатку 30-х гадоў // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3.

1965. Жанр шматпланавы, аб'ёмны // Маладосць. № 1.

1966. Нарыс — жанр наступальны: [Рэц. на кн.: Кухараў С. Ад вашага карэспандэнта... Мн., 1966] // ЛіМ. 19 ліп.

1968. Тварам да жыцця // ЛіМ. 13 вер.

1970. Ленін аб публіцыстыцы і некаторыя пытанні развіцця беларускай дакументальна-мастацкай літаратуры // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2.

1971. Апавяданне 30-х гадоў; Нарыс // Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн. Рэц.: Юрэвіч У. У полі зроку — апавяданне і нарыс // Полымя. 1971. № 12; На творчым уздыме // Звязда. 30 студз.

1972. Тема неисчерпаемая, вечная: [Рэц. на кн.: Шамякин И. Первый генерал. М., 1971] // Неман. № 3.

1973. В русле современности: [Рэц. на кн.: Шамякин И. Снежные зимы. Мн., 1973] // Неман. № 7.

1974. Іван Шамякін // Стыль пісьменніка. Мн., 1974. Рэц.: Капыловіч І. Сучасны погляд на стыль // ЛіМ. 1975. 19 снеж.; Сіненка Г. Праблема мастацкага стылю // Полымя. 1976. № 2.

1975. Путь ратной доблести: [Рэц. на кн.: Мележ И. Минское направление. М., 1973; Мележ І. Мінскі напрамак. Мн., 1974] // Неман. № 5.

1976. На главных магистралях жизни // Коммунист Бел. № 9; О войне и о мире: [Рэц. на кн.: Павлов В. Ежелиха; Спелые травы; Нас поле не насеяно. Мн., 1975] // Неман. № 6; На пярэднім краі // ЛіМ. 3 вер.; Времени не подвластен // Сел. газ. 23 апр.

1977. Змитрок Бядуля; Иван Шамякин // История белорусской советской литературы. Мн. Рэц.: Б у г а ё ў Д. На сучасным навуковым узроўні // ЛіМ. 1977. 2 снеж.; На пути самообретения: [Рэц. на кн.: К о з ь к о В. Здравствуй и прощай. М., 1976] // Неман. № 8; На хвалі сучаснасці // ЛіМ. 3 чэрв.

1978. Далёкае — блізкае: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Гандлярка і паэт. Мн., 1977] // ЛіМ. 30 чэрв.

1979. Свет отчего дома: [Рэц. на кн.: Ч и г р и н о в И. За сто километров на обед. Мн., 1979] // Неман. № 8; Нязгасная памяць: [Рэц. на кн.: С в я т л о яго душы: Успаміны пра Міхася Лынькова. Мн., 1979] // ЛіМ. 30 ліст.; Летопись народного подвига: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1977—1979] // Сов. Бел. 9 авг.

1980. Пяром публіцыста // Беларуская літаратура: Дзень сённяшні, Мн.; Нарысы: (Навук. каментарый) // Мележ І. Зб. тв.: У 10 т. Мн. Т. 2; На шляху самавызначэння: [Рэц. на кн.: С у ч а с н і к. Мн., 1979] // ЛіМ. 20 чэрв.; Литература переднего края: Заметки о публицистике // Сов. Бел. 16 июля.

1981. Змітрок Бядуля // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн. Т. 1; Человек производства и литература // Неман. № 4; На быстрыні жыцця // ЛіМ. 4 вер.

1982. Іван Шамякін // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 2; Дуброўскі І. У баявым паходзе: Дыялог / Зап. У. Аніскові́ч // ЛіМ. 12 сак.

1983. Лісты вогненных гадоў: Да 80-годдзя з дня нараджэння Хвядоса Шынклера // Беларусь. № 9; Человек и его заботы: [Рэц. на кн.: Я к о в е н к о В. Через гать. М., 1982] // Неман. № 7; 80 гадоў з дня нараджэння Хвядоса Шынклера, беларускага савецкага празаіка // Полымя. № 9; Дорогами жизни // Железнодорожник Бел. 20 сент.

1984. Летапіс рэвалюцыйнага абнаўлення // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн. Т. 6; На пярэднім краі // Шынклер Х. Апошні рэйс. Мн.; Книги, которые всегда с нами // Сел. газ. 30 нояб.

1985. Хвядос Шынклер // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн.; «Толькі адна мэта...» // Маладосць. № 4; «Я страсна хачу жыць...» // Віцеб. рабочы. 21 мая; Здымак загаварыў... // Там жа. 27 снеж.

1.6.

Б е л а р у с к і савецкі нарыс: У 2 т. Мн., 1977. Т. 1 / Скл. і камент. Рэц.: Т ы ч ы н а М. На пульсе сучаснасці // ЛіМ. 1977. 25 ліст.

Л ы н ь к о ў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1984. Т. 6 / Рэд.

Ш ы н к л е р Х. Апошні рэйс. Мн., 1984 / Скл., падрыхт. тэкстаў і камент.

2.3.

З а д з е й с н у ю, наступальную публіцыстыку // ЛіМ. 1975. 18 ліп.; П я р о м публіцыста // Там жа. 20 чэрв.

М. П. Барташэвіч.

ЛЮГОЎСКІ БРАНІСЛАЎ

Люгоўскі Браніслаў (1908, Віцебшчына — пасля 1940), паэт.

Біяграфічныя звесткі пра Б. Люгоўскага вельмі скупыя. Вядома толькі, што паходзіў з сялян. Да 1926 вучыўся ў Беларускай 5-й сямігодцы ў Віцебску. Потым працаваў токарам на Віцебскім заводзе «Чырвоны металіст». З 1925 быў сябрам Віцебскай філіі «Маладняка», а потым у Віцебскай асацыяцыі пралетарскіх пісьменнікаў.

Першыя вершы Б. Люгоўскага «На лыжах» і «Вясна» змешчаны ў альманаху «Пачатак» Віцебскай філіяй «Маладняка» ў 1926. З гэтага часу паэт рэгулярна выступаў з вершамі на старонках абласных і рэспубліканскіх перыядычных выданняў («Малады араты», «Віцебская сялянская газета», «Заря Запада», «Віцебскі пралетарый», «Чырвоная змена»). Яго паэзія пераважна лірычная, з музычна-песеннымі інтанацыямі, фальклорным светаадчуваннем, яе тэматыка — сялянская праца, прыгажосць беларускай прыроды. У пачатку 30-х гадоў яго творам стаў характэрны стыль так званай паэзіі ўдарнікаў. Найбольш буйны твор такога плана — паэма «На рыштаваннях». У ёй Б. Люгоўскі, добра валодаючы вершатворчай тэхнікай, апяваў «ударны век, ударныя імкненні», узнаўляў працэс «змагання» з «прагорклымі падвалінамі нядолі». Канфлікт паэмы — вытворчакласавы (пошук вінаватага ў «шкодніцкім» псаванні станка), з выразнай установкай на тое, што

«нам вораг усюды куе перашкоды», і на традыцыйнае ў той час супрацьпастаўленне старога («смяротнай іржы») «новаму будынку». У гэтым творы, напісаным пад уплывам яўнага сацыяльна-палітычнага заказу, ёсць, аднак, і пранікнёна-лірычныя мясціны. Апошнія выяўленыя публікацыі Б. Люгоўскага датуюцца 1940 годам.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.3.

1926. На лыжах; Вясна: [Вершы] // Пачатак. Віцебск; Вясна: [Верш] // Маладыя араты. № 9; Конь сталёвы: [Верш] // Там жа. № 17; За цапом: [Верш] // Віцеб. сял. газ. 28 ліст.

1927. Я хачу; Горад; Тут касілі не касою; Дзесяты год: [Вершы] // Світанне. Віцебск. № 1; Горад: [Верш] // Віцеб. сял. газ. 29 студз.; Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. 13 сак.; На руінах меж: [Верш] // Там жа. 5 мая; «Гэй, нясіся, конь сталёвы!»: [Верш] // Заря Запада. 8 июля; Тут касілі не касою: [Верш] // Там жа. 29 июля; За трактарам: [Верш] // Чырв. змена. 5 чэрв.

1928. У гэты час: [Верш] // Віцеб. сял. газ. 24 студз.; «Я не махаю ў задуменні...»: [Верш] // Там жа. 4 сак.; У вянок: [Верш] // Там жа. 18 сак.; Аб каменні: [Верш] // Заря Запада. 24 июня; На будаванні: [Верш] // Там жа. 7 нояб.; Новыя песні: [Верш] // Там жа. 25 нояб.

1929. Песня будавання: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 27 кастр.; Мае прабачуць: [Верш] // Там жа. 8 снеж.

1930. На рыштаванні: Паэма // Рытмы будавання. Віцебск; Шасцяронка: [Верш] // Узвышша. № 9—10; Ліст дзяўчыне: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 21 крас.; Ранне на заводзе: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; На рыштаваннях: [Верш] // Там жа. 8 ліст.; Трывога: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Тэмп: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1931. Больш металу: [Верш] // Узвышша. № 2; Ідзем пераможна ў 15-ы год: [Верш] // Штурм. № 1; «Там, дзе трубы лесам...»: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 1 студз.; Могілкі прагульшчыкаў: (Урыўкі з паэмы) // Там жа. 29 снеж.

1932. Мітынг у сталоўцы: (З паэмы «Могілкі прагульшчыкаў» // Віцеб. пралетарый. 18 крас.; Мы пазыкай дамо мільёны!..: [Верш] // Там жа. 9 ліп.; На кроквах: [Верш] // Там жа. 21 ліп.; Балада аб салдацкіх касцях: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Больш металу: [Верш] // Там жа. 18 сак.

1933. Першы вытап: Вершы // Люгоўскі Б., Жалязняк Р. Першы вытап. Віцебск. Рэц.: Г а л у б о к Э. Старонка літаратурнага Віцебска // ЛіМ. 1933. 31 снеж.; Крытыка-бібліяграфічны зборнік. Мн., 1934. С. 58; Л а р ч а н к а М. Першы вытап // ЛіМ. 1934. 16 лют.; М і к у л і ч Б. «Першы вытап» — збор вершаў Люгоўскага і Жалязняка // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 11; Пра хлеб і матулю: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 4 крас.

1934. Зотаўцы: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 10 мая; Недакурак: [Верш] // Там жа. 26 мая; У гасцёх у брыгадзіра: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; Ранне Рэспублікі: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Памяці Кірава: [Верш] // Там жа. 6 снеж.

1935. Вясна: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 1 крас.; Чырв. змена. 24 мая; Ранне: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 10 мая; Сонечны савецкі дзень: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Маці: [Верш] // Там жа. 29 жн.; ЛіМ. 27 вер.; Нашы дні: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 15 кастр.

1936. Чапаеў: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 1 лют.; Арганічная сувязь з народам // Там жа. 15 кастр.; Кахецінскае віно: [Верш] // Там жа. 19 ліст.

1938. Светлы дзень: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 5.

1939. Штодзённа і ўпарта вучыцца: (Агляд пісем пачынаючых аўтараў) // Віцеб. рабочы. 8 жн. / Сааўт. Р. Жалязняк; Уважліва выхоўваць літаратурныя кадры // Там жа. 29 жн. / Сааўт. Р. Жалязняк.

1940. Вера ў сілы народа // Віцеб. рабочы. 8 снеж.

1.4.

1931. Ф - ц к і. Будні героя Рабікава / З пол. // Віцеб. пралетарый. 19 вер.

1933. П е с н я Омскай Чырвонасцяжнай / З рус. // Віцеб. пралетарый. 30 ліп. / Сааўт. пер. Я. Мазуркевіч.

2.3.

На беларускай мове. В а с і л ё н а к Я. За перабудову работы АПП // Віцеб. пралетарый. 1932. 18 крас.; М а з у р к е в і ч Я. Пралетарская літаратура ў Віцебску // Там жа. 1930. 8 ліст.; Н а с у с т р а ч з'езду пісьменнікаў БССР: Віцебскія пісьменнікі ў Гомелі // Палес. праўда. 1934. 23 мая; Р а с к і н С. Віцебскія пісьменнікі // Віцеб. пралетарый. 1937. 12 крас.

М. П. Барташэвіч.

ЛЮТАВА ВЕРА

Лютава Вера Сяргееўна (10.8.1912, в. Каськова Дарагабужскага пав., цяпер Дарагабужскі р-н Смаленскай вобл.— 25.5.1954, Мінск), паэтэса, празаік. Член СП Беларусі з 1946. Пісала на рускай мове.

З сям'і саматужніка. Закончыўшы ў 1927 сярэднюю школу ў Дарагабужы, працавала ў Смаленску бібліятэкарам, статыстам. У 1940 завочна закончыла Смаленскі пединстытут і працавала настаўніцай на Смаленшчыне, з 1941 у Тамбоўскай вобл. З 1942 працавала бібліятэкаркай у Яраслаўлі, з 1943 на журналісцкай рабоце. Пасля вызвалення Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў пераехала сюды разам з рэдакцыяй акружной ваеннай газеты. З-за хваробы пакінула працу ў газеце і перайшла да літаратурнай творчасці. Узначальвала секцыю рускай літаратуры Саюза пісьменнікаў Беларусі. Рэдагавала кнігі маладых пісьменнікаў, выступала як перакладчык і прапагандыст твораў беларускіх паэтаў. Узнагароджана медалямі. Памерла ў росквіце творчых сіл.

Першыя вершы В. Лютавай змешчаны ў смаленскім друку ў 1930. Потым яе творы сталі з'яўляцца ў «Комсомольской правде», у часопісах «Смена», «Огонек» (раннія яе публікацыі не выяўлены). Вершы маладой паэтэсы ведаў М. Ісакоўскі, творча дапамагалі ёй А. Твардоўскі і М. Рыленкоў. Першы невялічкі зборнік яе вершаў «Воля да жыцця» выдадзены ў гады Вялікай Айчыннай вайны Яраслаўскім абласным выдавецтвам. З вершаў гэтага зборніка паўсталі вобразы простых, нічым не прыкметных людзей, поўных, аднак, жадання і волі да перамогі над гітлераўцамі. У вершах, публіцыстычных артыкулах, газетных нарысах, якія яна друкавала ў гады вайны, таксама расказвалася пра барацьбу з ворагам, пра гераічную працу народа ў імя перамогі. «Зарава над лесам» — адзіная аповесць В. Лютавай. Гэта простае, сардэчнае апавяданне пра моладзь, якая ў цяжкіх умовах пасляваенных гадоў на руінах старога завода будавала Мінскі трактарны завод-гігант.

З. А. Суднік.

Бібліяграфія

1.2.

Воля к жизни. Ярославль. 1943.

Зарево над лесом: Повесть. Мн., 1951. Рэц.: К л е ш ч а н к а В. У адрыве ад сучаснасці // Мін. праўда. 1951. 23 вер.; У к р а и н е ц П. Молодые строители коммунизма // Полес. правда. 1952. 20 янв.; Ц і т о ў К. Аповесць аб трактаразаводцах // Беларусь. 1951. № 9; 2 изд. Мн., 1957.

1.3.

1945. Обмолот: [Верш] // Сталин. молодежь. 21 дек.

1947. Москва; Счастье; Обмолот: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 3; Голос Кремля: [Верш] // Заря. 16 нояб.; Счастье: [Верш] // Там жа. 30 дек.; Каменщики // Сов. Бел. 16 авг.; Несокрушимый бог войны: [Верш] // Сталин. молодежь. 23 нояб.; Чудесная книга: [Верш] // Там жа. 5 дек.

1948. О девушках; Награда: [Вершы]; Минский тракторный: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 4; В этот день: [Верш] // Заря. 11 янв.; Сов. Бел. 11 янв.; Счастье: [Верш] // Там жа. 3 янв.; Первый день: [Верш] // Там жа. 1 сент.; Новогодний тост: [Верш] // Сталин. молодежь. 31 дек.

1949. Праздник Победы: [Верш] // Сталин. молодежь. 8 мая.

1950. Зарево над лесом: (Глава из повести) // Сов. Отчизна. № 8; Биография вождя: [Верш] // Сталин. молодежь. 7 июля.

1951. Часовой: [Верш] // Сов. Отчизна. № 9.

1.4.

1949. К а л а ч и н с к и й М. Яблоко: [Верш] / С бел. // Сов. Отчизна. № 6.

1973. Б р о в к а П. Проснулся я рано: [Верш] / С бел. // Бровка П. Дума о бессмертии. М.

1.5.

На беларускую мову. Узнагарода: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. 1948. № 4; Беларусі: [Верш] / З рус. // Там жа. 1949. № 1; Гаспадары завода: Урывак з аповесці «Зарава над лесам» / З рус. // Беларускі трактарны. Мн., 1950; Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн., 1954.

2.3.

На беларускай мове. А б м е р к а в а н н е новай аповесці // ЛіМ. 1950. 30 крас.; Б р о ў к а П. За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1952. № 5; К а р п а ў У. Герой нашага часу // ЛіМ. 1952. 16 лют.; Я г о ж. За глыбокае вывучэнне жыцця // Там жа. 1952. 2 лют.; Я г о ж. Умова творчага росту // Там жа. 1952. 12 студз.; К у д р а ў ц а ў І. На павароце // Там жа. 1948. 13 сак.; К у л а к о ў с к і А. Тэма і наш абавязак // Там жа. 1952. 8 сак.; Н а ш каляндар // Там жа. 1982. 13 жн.; В е р а Лютава: [Некралог] // Там жа. 1954. 29 мая; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П і с ь м е н н і к і ў заходніх абласцях Беларусі // ЛіМ. 1949. 29 кастр.; С а д о ў с к і Я. Чалавек з добрым сэрцам // Там жа. 1980. 15 жн.

На рускай мове. К а р а с е в Ю. Образы наших современников // Сов. Отчизна. 1953. № 4; К л и м к о в и ч М. Редактирование первой книги писателя // Там жа. 1952. № 1; М и р о н о в А. Вера Лютова // Лютова В. Зарево над лесом. Мн., 1957.

М. П. Барташэвіч.

ЛЯВІЦКАЯ ВАНДА

Лявіцкая (па мужу Лёсік) Ванда Антонаўна [псеўд. Вясёлка, Адам Шкіляр, крыпт. Ванда Л-а, В. Л-к., Вандзя Л-я, Ванда Лев-ая, Wanda L-a; 13(25).9.1895, мяст. Радашковічы Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Маладзечанскі р-н Мінскай вобл. — 8.12.1968, пас. Татарка Стаўрапольскага краю, пахавана там жа], паэтэса, празаік.

В. Лявіцкая — адзіная дачка пісьменніка Ядвігіна Ш. (А. Лявіцкага). Маці яе, Люцыя Гнатоўская, была швачкай у Радашковічах, бацька — памочнікам аптэкара. Мела трох малодшых братоў: Лявона, Вацлава, Казіміра. З 1897 сям'я жыла ў в. Карпілаўка (20 км ад Радашковіч). Чытаць і пісаць па-польску В. Лявіцкую ў сямігадовым узросце навучыў бацька. Беспаспяхова спрабавала паступіць у Марыінскую гімназію ў Вільні. Скончыла вышэйшае пачатковае вучылішча ў Радашковічах (1914). Рыхтавалася здаваць экзамены на настаўніцу сельскай школы, але гэтаму перашкодзілі каталіцкае веравызнанне і імперыялістычная вайна. З 1914 жыла ў Мінску, працавала ў «Беларускай кнігарні», гарадской бібліятэцы імя А. Пушкіна, куды яе рэкамендавала паэтэса Цётка, чытала карэктуру часопісаў «Саха» і «Лучынка». Летам 1916 працавала выхавацелем дзяцей з Беларускага прытулку ў в. Карпілаўка. З восені 1916 і да Лютаўскай рэвалюцыі працавала ў дзіцячым прытулку пры Беларускім таварыстве дапамогі пацярпелым ахвярам вайны, які знаходзіўся ў в. Ратамка пад Мінскам. Летам 1917 вучылася на Беларускіх курсах, а потым працавала ў Першай мінскай беларускай школе. Выйшаўшы замуж за пісьменніка і вучонага Я. Лёсіка (1917), жыла ў Мінску, выхоўвала дзяцей, часам брала ў выдавецтвах выпадковыя пераклады. Пасля арышту мужа (1930) працавала пасудамыйкай, разносчыцай тэлеграм. З 1933 дзяліла ўсе нягоды з ссыльным Я. Лёсікам. Нейкі час працавала настаўніцай, карэктарам у выдавецтвах. Страціўшы мужа, жыла ў дзяцей — старэйшай дачкі Люцыі ў Ліпецку, малодшай Алесі ў пас. Татарка Стаўрапольскага краю, сына Юрыя ў Армавіры.

Першае апавяданне «Бацькаўшчына» апублікавана ў 1909 у «Нашай ніве». Друкавалася ў газетах «Вольная Беларусь» і «Беларусь», у савецкі час — у часопісах для дзяцей «Зоркі» і «Іскры Ільіча». У сваіх паэтычных і празаічных творах апявала прыгажосць прыроды роднага краю, выказвала патрыятычныя пачуцці («Як люблю цябе я, Беларусь ты мая!») Напісала ўспаміны пра свайго бацьку.

А. У. Жынкін, У. А. Лебедзеў.

Бібліяграфія

1.3.

1909. Бацькаўшчына: Апавяданне // Н. н. 21 мая / Пад крыпт. Ванда Л-а.

1913. Майскія ночы: [Верш] // Н. н. 31 мая / Пад крыпт. Ванда Лев-ая.

1914. «Сумна, сумна шуміць старушка ліпа...»: [Абразок] // Лучынка. № 4 / Пад крыпт. Вандзя Л-я.

1917. Чужая: [Апавяданне] // Вольная Беларусь. 20 чэрв. / Пад псеўд. Вясёлка.

1919. Задушкі // Беларусь. 5 ліст. / Пад псеўд. Вясёлка.

1922. Пасмертныя ўспаміны: Ядвігін Ш. (Антон Лявіцкі) // Адраджэнне. № 1; Мімавольная віна: (Апавяданне) // Зоркі. № 1 / Пад псеўд. Вясёлка.

1929. Як згубіўся Кастусь: Апавяданне / // Іскры Ільіча. № 3 / Пад псеўд. Вясёлка.

1933. Лыжы: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 4 / Пад псеўд. Вясёлка.

1965. Бацькаўшчына: (Апавяданне) // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн. / Пад крыпт. Ванда Лев-ая.

1967. Майскія ночы: [Верш] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн. / Пад крыпт. Ванда Лев-ая; Незабыўнае // У сэрцы народным. Мн.

1.4.

1918. Чайчэнка В. Сястрычка Галя: [Апавяданне] / З укр. // Вольная Беларусь. № 39—40 / Пер. пад псеўд. Вясёлка.

1919. Канапніцкая М. Крыста: [Апавяданне] / З пол. // Беларусь. 17, 18, 23, 31 снеж. / Пер. пад псеўд. Вясёлка.

1.6.

Казкі // Зоркі. 1921. № 6 / Публ. пад крыпт. В. Л-к; Народныя казкі // Там жа. 1922. № 4 / Апрац. пад псеўд. Вясёлка.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. I, с. 196; ф. 30, воп. 1, адз. зах. 490, 1056; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 253. *Т. М. Махнач.*

ЛЯВОННЫ ЮРКА

Лявонны Юрка [сапр. Ю р к е в і ч Леанід Мікалаевіч; інш. псеўд.: Л е а н і д а ў, Л е о н и д о в, Ю. Л я в о н н ы, Юр. Л я в о н н ы, крыпт. Ю. Л., Л - н ы, Ю р. Л - н ы, Ю р. Л я - н ы; 16(29).7.1908, г. Чавусы Магілёўскай губ., цяпер Магілёўская вобл.— восень 1937, Мінск], паэт. Член СП Беларусі з 1934.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Вучыўся ў Чавускай сямігодцы, Магілёўскім педтэхнікуме, Беларускім вышэйшым педагагічным інстытуце (г. Мінск), літаратурны факультэт якога скончыў у 1934. Працаваў у рэдакцыях газет «Магілёўскі селянін», «Звязда», часопісе «Работніца і калгасніца Беларусі». Часта ездзіў у камандзіроўкі па рэспубліцы. Восенню 1936 беспадстаўна арыштаваны. Паводле сведчання С. Грахоўскага, прыкладна праз год расстраляны, магчыма, у Курапатах пад Мінскам. Пасля была арыштавана і жонка Ю. Лявоннага Яўгенія, актрыса тэатра рабочай моладзі. Яе саслалі на 8 гадоў у лагер, разлучыўшы з маленькай дачкой.

Друкавацца пачаў у 1924 (першыя публікацыі не выяўлены). У другой палове 20-х гадоў вершы Ю. Лявоннага змяшчаліся ў многіх беларускіх газетах і часопісах, магілёўскіх альманахах «Дняпроўскія ўсплёскі» і «Ранне». Першыя зборнікі паэзіі «Камсамольскія вершы» і «Штурм» выйшлі ў 1930. Пры жыцці Ю. Лявоннага выйшла 6 яго паэтычных зборнікаў, у якіх аўтар апяваў сацыялістычнае будаўніцтва, дружбу народаў у савецкай краіне, інтэрнацыяналізм працоўных усяго свету. Ад зборніка да зборніка ў яго творах умацоўваўся палітычна-агітацыйны пачатак, у чым можна бачыць як уплывы У. Маякоўскага, так і тагачаснай рэчаіснасці. У некаторых творах паэта пераважала рытарычнасць. Выступаў Ю. Лявонны таксама як празаік і як крытык. Разам з С. Грахоўскім пераклаў на беларускую мову раман Жуля Верна «80 000 кіламетраў пад вадой». На словы Ю. Лявоннага напісалі песні Я. Гелер («Баявая чырвонаармейская») і А. Туранкоў («Маладое», «У паход»).

В. І. Атрашкевіч.

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае. Мн., 1960.

1.2.

Камсамольскія вершы. Мн., 1930. Рэц.: Г а л у б о к Э. Гэта сення..., а заўтра ў паход... за авалоданне мастацкай культурай // Маладняк. 1931. № 2.

Штурм: Вершы. Мн., 1930.

Жалезныя віхуры: Вершы. Мн., 1931.

Крок пяцігодкі: [Нарысы]. Мн., 1931.

Разбег: Вершы. Мн., 1931. (Мастацкае слова — масам).

Стала і мужна: Вершы. Мн., 1932. Рэц.: В а с і л е н я А. Давайце аб сценку не стукаць ілбамі // Кніга масам. 1932. № 4—5.

1.3.

1925. «Мёртвые» па «жывых»: [Верш] // Маг. селянін. 17 вер. / Пад сваім прозв.; З святам Ураджаю — прывітанне ў будучыню!: [Верш] // Там жа. 1 кастр. / Пад псеўд. Леанідаў; Частушачкі: (Юбілейныя) // Там жа. 11 кастр. / Пад псеўд. Леанідаў; Там, дзе куецца новая беларуская культура; З цемры! // Там жа. 29 ліст. / Пад псеўд. Леанідаў; Маладое: [Верш] // Сав. Бел. 29 ліст. / Пад псеўд. Леанідаў; Успаміны: [Верш] // Чырв. змена. 28 ліп. / Пад сваім прозв.

1926. У спевах замеці: Апавяданне // Маладняк. № 6 / Пад сваім прозв.; Без крылляў: Апавяданне // Там жа. № 7—8; Восень: [Верш] // Там жа. № 9; З рынку: Апавяданне // Там жа. № 10; [Рэц. на: М а л а д н я к Калінішчыны. 1926. № 3—4] // Маладняк Калінішчыны. № 5—6; Сав. Бел. 12 вер.; Змітрок з Загоранкі: Апавяданне // Малады араты. № 6; Маем сонечным...; Вечарам; Вясной; Зімовая дарога: [Вершы] // Там жа. № 7 / Пад сваім прозв.; Музыка жыцця: Апавяданне // Там жа. № 9; Нечаканае: Жарт з 1-й дзеі // Там жа. № 10; Перамога: Апавяданне/ // Там жа. № 13; Ураджай: [Верш] // Маг. селянін. 6 кастр.; «Маладняк» — кастрычніку: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. 24 ліст. / Пад крыпт. Л. Ю.; Колас — пясняр сярмяжнай Беларусі // Там жа. 24 ліст.; З паэмы «Камсамолка»; Крок за крокам: (З кароценькай гісторыі нашай Маладняцкай філіі) // Там жа. 1 снеж.; Падарожнае: [Верш] // Сав. Бел. 14 лют. / Пад сваім прозв.; У цягніку: [Верш] // Там жа. 14 сак. / Пад псеўд. Леанідаў; Камунары (1871 г.): [Верш] // Там жа. 18 сак.; Вясной: [Верш] // Там жа.

21 сак. / Пад сваім прозв.; Срэбралітая песня вясны...: [Верш] // Там жа. 11 крас.; Калі...: [Верш] // Там жа. 25 крас.; «Захавалась мінуўшчына цесная...»: [Верш] // Там жа. 18 ліп.; [[Рэц. на кн.: П у ш ч а Я. Вершы. Мн., 1926] // Там жа. 18 ліп.; Асенняй ранню: Асанансы // Там жа. 22 жн.; З поўдню: [Верш] // Там жа. 29 жн.; «З глыбіні маёй сумоты»: [Верш] // Там жа. 19 вер.; [Рэц. на кн.: М а р а к о ў В. Пялёсткі. Мн., 1926] // Там жа. 25 снеж.; Развітанне: [Верш] // Чырв. змена. 17 кастр.; «Вецер жоўтае лісце ўзьмёў...»: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; «Ой, пыталась дзяўчына ў зор...»: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; Снежань: [Верш] // Там жа. 19 снеж.

1927. Выпадак; З рынку: Апавяданні; Маці; Развітанне: [Вершы]; [Рэц. на: М а л а д н я к. 1926. № 10] // Дняпроўскія ўсплёскі. Магілёў; «Мне казалі ў плакучую восень...»: [Верш] // Маладняк. № 1; Выпадак: Апавяданне // Там жа. № 3; Пад млынны скрып: Апавяданне // Там жа. № 7—8; Зімовая радасць: [Верш] // Полымя. № 2; Успаміны; [Верш] // Там жа. № 4; Роднае: [Верш] // Там жа. № 6; На тым баку: Апавяданне // Чырв. сейбіт. № 8—9; Мы гатовы: [Верш] // Звязда. 2 кастр.; Нашай жанчыне: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Партз'езду: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; На вуліцы: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; Перамога: (Малюнак) // Маг. праўда. 29 мая; У цягніку; Падарожнае: [Вершы] // Маг. селянін. 5 студз.; 21 студзеня: [Верш] // Там жа. 19 студз.; Аб гармошцы: [Верш] // Там жа. 9 лют.; На прадвесні: [Верш] // Там жа. 20 лют.; 9 гадоў «Армія Чырвоная ўсіх мацней»: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Яны ішлі...: [Камунарам 1871 году]: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Брату — кавалю: [Верш] // Там жа. 20 сак.; З'езду саветаў: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Кітаю: [Верш] // Там жа. 31 сак.; На матыў «Кірпічыкаў»: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Вялікодны перазвон: [Верш] / Пад крыпт. Л. Ю.; Змітрок з Загоранкі: (Апавяданне) // Там жа. 24 крас.; Наш май: [Верш] // Там жа. 28 крас. / Пад крыпт. Л. Ю.; Вясновая рунь: (Агляд творчасці пачынаючых паэтаў) / Пад крыпт. Л. Ю.; Маладое: [Верш]; На сваёй старане: [Нарыс] // Там жа. 5 мая; Дзе што робіцца: [Вершы] // Там жа. 6, 8, 12, 15, 19, 22, 26, 29 мая, 2, 9 чэрв. / Пад псеўд. Юрачка; Аўт. спрэчнае; Пад лапцем «Селяніна»: (Лясная вандроўка Юрачкі — дзе ў лясох вялікія дзюрачкі, пра лясныя шумы таемныя, пра леснікоўскія справы цёмныя): [Вершы] // Там жа. 8, 12, 22 мая / Пад псеўд. Юрачка; Аўт. спрэчнае; Над гранкай: (З цыкла «Спатканні»): [Вершы] // Там жа. 15 мая; Украіне: [Верш] // Там жа. 22 мая; Максіму Багдановічу: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Вясковая рунь: (Аб творчасці пачынаючых паэтаў) // Там жа. 9 чэрв. / Пад крыпт. Л. Ю.; Мы на варце: [Верш] / Пад крыпт. Ю. Л.; На варце: (Апавяданне) // Там жа. 12 чэрв.; Там, дзе Ліповіч...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 16 чэрв. / Пад псеўд. Юрачка; Пажартаваў: (Апавяданне) // Там жа. 19 чэрв.; Тварыць без плачу!: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; На вятры: (Эскізы) // Там жа. 26 чэрв., 3, 10 ліп.; Вясковая рунь: (Аб творчасці нашых пачынаючых паэтаў) // Там жа. 3 ліп.; 25 жн. / Пад крыпт. Л. Ю.; Чатыры: (З паэмы «Змаганне») // Там жа. 7 ліп.; Краіне Саветаў: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Украінскія матывы: [Верш] // Там жа. 17 ліп.; Памяці Дзяржынскага: [Верш] / Пад крыпт. Юр. Л.; Вясковая рунь: (Аб творчасці нашых «пачынаючых») / Пад крыпт. Л. Ю.; Дзявочае: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; Не цяпер было...: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Добры дзень!: [Верш] // Там жа. 7 жн.; Адзвінелі пяшчотаю струны: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Праўды: [Верш] // Там жа. 21 жн.; З мінулага; Прыйдзе час...: [Вершы] // Там жа. 28 жн. / Пад крыпт. Л. Ю.; У гэты дзень: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Асеннія напевы: [Верш] // Там жа. 4 вер.; Бярозка: [Верш] // Там жа. 11 вер.; Анціп: (Апавяданне) // Там жа. 18, 29 вер.; На манеўры: (Абразок) // Там жа. 22 вер.; Трыялет: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Аленін пачын: (Апавяданне) // Там жа. 2 кастр.; Там...: [Верш] // Сав. Бел. 8 мая; «— Расплюскалася ў прасторы сонца...»: [Верш] // Там жа. 24 мая; На Басфоры: [Верш] // Там жа. 28 жн.; Сырод поля...: [Верш] // Там жа. 4 вер.; «Я хачу ня шмат чаго...»: [Верш] // Там жа. 18 вер.; За літаратурны будынак // Там жа. 5 кастр.; У падшэфную!: [Верш] // Чырв. змена. 21 студз.; Лілёвыя матывы: [Верш] // Там жа. 30 студз.; На прадвесні: [Верш] // Там жа. 22 лют.; Камунары: З паэмы // Там жа. 27 сак.; Галя: [Верш] // Там жа. 3 крас.; Наша вясна: [Верш]; На прадвесні: Верш у прозе // Там жа. 5 мая; «Быццам стала варта на шырокім...»: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Малання: [Верш] // Там жа. 1 снеж.; Краіне саветаў: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1928. Акцябрыны: [Верш] // Вясна. № 6; Вершы ў прозе: Горад; Вясна ідзе // Літ. дад. да газ. «Савецкая Беларусь». № 1; Па дарозе...: [Верш] // Там жа. № 2; Калі напаўзалі хмары...: Імпрэсія // Там жа. № 4; Вось таму...: [Верш] // Там жа. № 9; Травень: [Верш] // Там жа. № 10; Рэбэ: [Верш] // Там жа. № 11; На Вальні, там...: [Верш] // Там жа. № 12; Пажартаваў: [Апавяданне] // Там жа. № 13; Свята ў Замойску: Гумарэска // Там жа. № 17; Цішку Гартнаму: [Верш] // Там жа. № 20; «Ходзіць вецер пакінутым садам...»: [Верш] // Маладняк. № 1; Зажурыўся ў цвецень...: [Верш] // Там жа. № 4; Крымскае: [Верш] // Там жа. № 6; Ветры каляровыя: (З Марыэты Шагінян): [Верш] // Полымя. № 10; На вятры: Фрагменты // Росквіт. № 2; Крышталынай цвеценню заружавелі далі: [Верш] // Узвышша. № 1; Паўставала сонейка: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 3; У той дзень: [Верш] // Звязда. 22 студз.; Паходні клічуць: [Верш] // Там жа. 19 лют.; БДТ 1-му: (Санет) // Там жа. 6 мая; Маг. селянін. 22 крас.; Ты глядзіш...: [Верш] // Там жа. 8 студз.; 21 студзеня: [Верш] // Там жа. 22 студз.; Мястэчка: [Верш] // Там жа. 5 лют.; Кастусь Каліноўскі: [Верш] // Там жа. 29 сак.; З пекароў — у найвялікшыя мастакі слова // Там жа. 1 крас.; Ой, ды на ўзгорку...; Травень цвіў: [Вершы] // Там жа. 20 мая; Мой май: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Беларусь мая...: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Пад белым арлом: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; У калгас: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Вакзал: [Верш] // Там жа. 12 жн.; На новых сцежках: (Апавяданне) // Там жа. 18 жн.; Крыжы гавораць: (Апавяданне) // Там жа. 26 жн.; Леў Талстой // Там жа. 13 вер.; Парубка: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Дзесяць год: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; За другі заём!: [Верш] // Там жа. 1 ліст.; Над картай: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Шугавейныя шчырыя дні: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Чыгуначнік: [Верш] // Сав. Бел. 1 студз.; Вёска: [Верш] // Там жа. 8 студз.; Праз парог: [Апавяданне] // Там жа. 22 студз.; Ранне: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Бліскавіцы; Украіне: [Вершы] // Там жа. 17 чэрв.; Човен у моры: [Апавяданне] // Там жа. 19 чэрв.; Маладосць: [Нарыс] // Там жа. 26 чэрв.; Лагі: [Нарыс] // Там жа. 5 ліп.; Змаганне: [Паэма] // Там жа. 11 ліп.; На варце: Эскіз // Там жа. 19 ліп.; Млын: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; «Маладняку» (Да 5-цігоддзя): [Верш] // Там жа. 28 ліст.; Чаусы растуць: (З блакнота падарожніка) // Там жа. 5 снеж.; Па дарозе: [Верш] // Чырв. змена. 5 лют.; Травень цвіў: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; [Рэц. на кн.: Д у д а р А. Вежа. Мн., 1928] / Пад крыпт. Юр. Ляв.; Пад белым арлом: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Спявалі разам: Апавяданне // Там жа. 12 вер.; У краіне працы: [Верш] // Чырв. Полаччына. 17 сак.

1929. Балада аб чырвонай сястры; Беларусь мая; Ідзём; «Захавалась мінуўшчына цесная...»; Мястэчка; Сёмка — беспрытульны; Дзявочае; Вёска; Трыялет: [Вершы]; Дзень паэта Ганарлюбава: (Гумарэска) // Ранне. Магілёў; Тая восень: [Ліст] // Вясна. № 8; Лётнік: [Верш] // Там жа. № 11; Далёкі рэйс: Паэма // Полымя. № 8—9; Дванаццатая ўгодкі: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 6 ліст.; Экскурсія ў Ленінград // Там жа. 15, 17 ліст.; Кімаўскі марш: [Верш] // Там жа. 20 ліст.; Калгас «Най лэбн»: (З яўрэйскіх матываў) // Там жа. 11 снеж.; Прэч званы: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; 20-ці гадовы юбілей Дзям'яна Беднага // Маг. селянін. 6 студз.; Перавыбарны верш // Там жа. 13 студз.; Юбілейная песня: [Верш] // Там жа. 22 лют.; Пяць год Мопр'а: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Канферэнцыі бязбожнікаў: [Верш] // Там жа. 31 сак.; Рамантычны герой: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Падарожжа ў Асінаўку: 1-ая раённая электрастанцыя імя Сталіна // Там жа. 18 чэрв.; Дзень вызвалення...:

[Верш] // Там жа. 10 ліп.; Крок небяспекі: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Жніво: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Баявая — манеўраная: [Верш] // Там жа. 18 вер.; У Рагачэве: (Нататкі з манеўраў) // Там жа. 29 вер.; У громе аркестраў, у чырвані сцягоў...: (Нарыс) // Там жа. 2 кастр.; У Дзень Калектывізацыі: (З цыкла «Саха і трактар») // Там жа. 13 кастр.; Тэатральныя нататкі // Там жа. 18 кастр.; Багі ў нумарах: («гасцініца Саваофа»): (Маленькі фельетон) // Там жа. 20 кастр. / Пад крыпт. Юрка Л-ны; Рэбэ, якому шанцуе... Мракабесы ў чырвонаполлі: (Маленькі фельетон) // Там жа. 27 кастр. / Пад крыпт. Юрка Л-ны; Чахарда на заводзе: (Маленькі фельетон) // Там жа. 30 кастр. / Пад крыпт. Юрка Л-ны: Чысцільшчык — грэх: [Верш] // Сав. Бел. 3 лют.; Вакзал: [Верш] // Чырв. змена. 6 студз.

1930. Энтузіясткі калектыўных палетках: Нарыс // Бел. работніца і сялянка. № 29—30; Заява: [Верш] // Вясна. № 3; Над аркушамі: [Верш] // Маладняк. № 1; [Рэц. на кн.: Ж а р о в А. Великое состязание. М., 1930] // Там жа. № 6—7; Пераклічка паравозаў: [Верш] // Полымя. № 9—10; Букініст.: [Верш] // Там жа. № 11—12; «Най лэбн»: [Верш] // Чырв. Бел. № 3; Юбілейная чырвонаармейская: [Верш] // Там жа. № 4; У дзень вызвалення: [Верш] // Там жа. № 13—14; Усяго адно прайшло дзесяцігоддзе: [Верш] // Звязда. 10—11 ліп.; Друкарня: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; Ленінскія дні: (Абразкі) // Камунар Магілёўшчыны. 21 студз.; Сормаўцам: [Верш] // Там жа. 2 лют.; Юбілейная чырвонаармейская: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Вольгін шлях: (Апавяданне) // Там жа. 7 сак.; Мастакі пралетарскага слова // Там жа. 16 сак.; Парыж у вагні (18 сакавіка): [Верш] // Там жа. 19 сак.; Быхаўскія спартанцы і Японія: (Фельетон) // Там жа. 21 сак. / Пад крыпт. Юрка Л-ны; На вуліцы: [Верш] // Там жа. 23 сак.; Кавалак разьбітага ў дрэбезгі: (Маленькі фельетон) // Там жа. 28 сак.; На смерць Маякоўскага: [Верш] // Там жа. 18 крас.; У агні народжаная // Там жа. 20 крас.; Баявая чырвонаармейская: [Верш] // Сав. Бел. 19 студз.; Сягоння — гонар павільёнаў: [Верш] // Там жа. 10 жн.; Юбілейная чырвонаармейская: [Верш] // Чырвонаарм. праўда. 23 лют.; Яны павінны быць вольны: [Верш] // Чырв. змена. 10 ліп.; Сон Пуанкарэ: [Верш] // Там жа. 2 снеж.

1931. Лагі: Апавяданне // Бел. работніца і сялянка. № 5; На хвалі сталінскіх прыбояў: [Верш] // Там жа. № 9; Першамай у Заходняй Беларусі: [Верш] // Там жа. № 14; Гудуць ратацыі: Нарыс // Там жа. № 18; Вясна 1931 года: [Верш] // Маладняк. № 9; Нязнань: Нарыс // Там жа. № 10; Размова з народным паэтам: [Верш] // Полымя. № 4; Размова з паэтамі-ўдарнікамі: [Верш] // Там жа. № 8; Брыгадзір Марцін Байдулевіч: [Верш] // Там жа. № 9; Дзень у Ратамцы: Нарыс // Чырв. Бел. № 4; Інжынер Гехт; Ноч на пагрузцы торфу: [Вершы] // Там жа. № 22—23; Два тыдні: [Верш] // Звязда. 26 студз.; Мы не аддзелім героя ад клясы!: [Верш] // Там жа. 5 лют.; Новаму сябру: [Вершы] // Рабселькор. 13 лют.; Увага Жлобінскага райкому КП(б)Б невыстарчальная // Там жа. 18 лют.; Першамай у Заходняй Беларусі: [Верш] // Сав. Бел. 1 мая; Дзесятаму: [Верш] // Чырв. змена. 5 студз.; Песня пра дырыжабль: [Верш] // Там жа. 20 студз.

1932. У паход; Маленькі камунар; Выйдзі за паўзмежак: [Вершы] // Партыя, слухай. Мн.; Партрэт ілжэўдарніка: [Верш] // Маладняк. № 5—6; Ударніцы камінтэрнаўскай СТФ: Нарыс // Работніца і калгасніца Бел. № 14; Тайс, Трайс і іншыя: Нарыс; Кастрычніцкая песня: [Верш] // Там жа. № 30; Бабскі калгас: Апавяданне // Там жа. № 33; Радкі нянавісці: [Верш] // Чырв. Бел. № 10; Той жуды не пазбыць, не закрэсліць: [Верш] // Там жа. № 13; Творчая вучоба, ці звычайны плагіят...? // ЛіМ. 28 сак. / Сааўт. П. Ананьцеў; Тэрор: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Трывожныя сімптомы // Там жа. 10 ліп. / Сааўт. З. Півавараў; Спатканне з тав. Андрыеску // Там жа. 19 ліст.; «Тармазом на перакор!» // Сав. Бел. 14 мая; З вершаў пра «камуну БВА» // Чырвонаарм. праўда. 4 кастр.

1933. А. С. Серафімовіч // Работніца і калгасніца Бел. № 7; Дзэлегатка з Юравіч // Там жа. № 15; «Вока ўдарніцы» глядзіць пільна // Там жа. № 23; Тварыш Клара на трыбуне: [Верш] // Там жа. № 24; Рунь на пясках: [Нарыс] // Звязда. 30 крас.; 1 мая; Пра каня: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Чычыкавы з «Перамогі»: [Фельетон] // Там жа. 4 кастр.; Жыццё Кузьмы Баярына: [Нарыс] // Там жа. 24 кастр. / Сааўт. С. Грахоўскі; Камандзір-бальшавік: [Нарыс] // Там жа. 6—7 ліст.; Апавяданне камандора // Там жа. 24 ліст.; Беларусізацыя пад пячаткай // Там жа. 1 снеж.; Савецкія пісьменнікі ў тав. Гікала // Там жа. 6 снеж. / Пад крыпт. Юр. Л-ны; Каток // Там жа. 16 снеж.; Жыццё ў рамонце: [Нарыс] // Там жа. 24 снеж. / Сааўт. С. Грахоўскі; На новую зямлю: Урывак з аповесці «Агні над балотам» // Камунар Магілёўшчыны. 9 вер.; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 28 студз.; Два вершы: Новыя Т'еры; Нямецкая вуліца // Там жа. 26 чэрв.; На эстрадзе ня ўсё ў парадку // Там жа. 15 ліп.; Чаму 5 раёнаў апынуліся ў паласе прарыву // Сав. Бел. 4 студз.; Камуна БВА: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Адна з «Жалезнага патоку»: (Пра бальшавічку Варвару Данілаву): [Нарыс] // Там жа. 8 сак.

1934. Растуць новыя Батвіннікі: [Нарыс] // Звязда. 3 студз.; 1.300.000...: [Нарыс] // Там жа. 8 студз.; Загудуць турбіны ЦЭЦ: [Нарыс] // Там жа. 11 студз. / Сааўт. М. Нікіцін; «Недарасль» // Там жа. 17 студз. / Сааўт. Т. Такарчук; Брыгада пісьменнікаў заходняй вобласці ў Менску // Там жа. 8 лют.; У палоне ў кулакоў і чарнасоценцаў: [Нарыс] // Там жа. 25 лют. / Сааўт. С. Галкін; Юныя таленты: [Нарыс] // Там жа. 5 сак.; Мастакі БССР за 15 год: [Нарыс] // Там жа. 9 сак.; «Паручык Кіжэ» // Там жа. 16 сак. / Пад крыпт. Юр. Л.; Калгасная радасць: [Нарыс] // Там жа. 19 мая / Сааўт. М. Кін; Думкі мастака-рэвалюцыянера // Там жа. 25 мая / Пад крыпт. Юр. Л-ны; Юбілейны вечар Л. М. Літвінава // Там жа. 4 чэрв. / Пад крыпт. Юр. Л-ны; Асабняк на Пушкінскай... // Камуніст. 23 кастр.; Стараверы: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; У новай школе // Там жа. 21 ліст.; Дзе арганізаваны глядач? // Там жа. 24 ліст. / Пад крыпт. Юр. Л-ны; Юбілей М. Ф. Рафальскага // Там жа. 28 ліст.; «Хорошая жизнь»: Тэатр // Там жа. 29 ліст.; Гартаючы старонкі барацьбы...: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Фільм выключнай якасці // Там жа. 4 снеж.; Творчы шлях Міх. Шолахава // Там жа. 10 снеж. // Пад крыпт. Юр. Л-ны; Экскурсіі дэлегата // Там жа. 15 снеж.; Рэйд Дуні Нікітка // Там жа. 18 снеж.; У чым сакрэт поспеху: «Рэкрут» і «Вольпанэ»? // ЛіМ. 28 лют. / Пад крыпт. Юр.; «Пагібель эскадры» ў Рускім дзяржаўным тэатры БССР // Там жа. 30 ліст.; Літгурткі Бабруйска за работаю // Там жа. 12 снеж.; «Прыгожае жыццё» ў Рускім дзяржаўным тэатры // Там жа. 25 снеж.; Піянерскі марш: [Верш] // Піянер Бел. 9 студз.

1935. Кіеў: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 11; [Рэц. на кн.: А т а к а: Альманах 4. Мн., 1935] // Там жа. № 12; Свабоду Тэльману: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 11; Мая рэспубліка: [Верш] // Там жа. № 15; Парашутысткі: Нарыс // Там жа. № 16; Равесніца Кастрычніка: [Верш] // Там жа. № 20; Жыве, як гімн, неўміручы Ленін!: [Верш] // Калгаснік Бел. 22 студз.; У чырвонаармейскім літгуртку // ЛіМ. 27 ліст.; Першамай у Чырвонай арміі // Там жа. 1 мая / Пад крыпт. Юр. Л-ны; У паходзе за літаратурны мінімум // Там жа. 6 мая; Літаратурны Смаленск // Там жа. 21 ліп.; Паездка на Беларусь творча ўзбагаціла нас: Гутарка з Б. Буачыдзе // Там жа. 24 ліп. / Пад крыпт. Юр. Л-ны; Кампазітар-педагог // Там жа. 22 жн.; Чаму ў нас няма зборніка народных песень? // Там жа. 16 кастр.; [Рэц. на кн.: У ш а к о в Н. Избранные стихи. М., 1935] // Там жа. 12 ліст.; Першае жніўня: [Верш] // Чырв. фронт. 3 жн.

1936. Жонка капітана: (Нарыс) // Работніца і калгасніца Бел. № 4; Дзяўчына з возера: [Апавяданне] // Там жа. № 19; Высокаякасны, баявы часопіс // ЛіМ. 6 лют.; Рабочыя эсперантысты пра пленум (Лісты з-за мяжы) // Там жа. 10 лют.; Сустрэча на вакзале // Там жа. 11 лют.; Літаратурны Варонеж // Там жа. 16 крас.; Рабочыя літгурткі па-за ўвагай газеты // Там жа. 11 мая / Пад крыпт. Ю. Л.; Аздаравіць эстраду // Там жа. 21 вер.; Рускі драматычны тэатр Малдавіі ў БССР // Там жа. 27 вер.; Песня абаронцы //

Піянер Бел. 23 лют.; Незабыўныя дні: Нарыс // Чырв. змена. 23 лют.

1959. Маланння; Пераклічка паравозаў; Далёкі рэйс: [Вершы] // ЛіМ. 30 мая.

1961. Крыштальнай цвеценню заружавелі далі; Горад вятроў; Размова з марсіянамі: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Пад штандарам ленінскага гарту...; Зарадка: [Вершы] // Маг. праўда. 3 вер.

1968. Роднае; Пад штандарам ленінскага гарту...: [Вершы] // Маг. праўда. 30 ліп.

1977. Зашалясцяць шаўкі: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1.

1978. Беларусь; Кастрычніцкая песня; Мая рэспубліка: [Вершы] // Маг. праўда. 29 ліп.

1.4.

Фурманаў Д. Чырвоны дэсант: Апавяданне / З рус. Мн., 1929 / Пер. пад крыпт. Ю. Л.

Ольбрахт І. Ганна пралетарка: Раман / З чэш. Мн., 1932.

1927. Слесарэнка А. Штаны: [Апавяданне] / З укр. // Сав. Бел. 19 крас.; Жараў А. Смейся, вецер!..: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 5 чэрв. / Пад крыпт. Ю. Л.

1928. Масэнка Т. Ліра будняў: [Верш] / З укр. // Літ. дад. да газ. «Савецкая Беларусь». № 9; Кавальчук М. Вуліца: [Верш] / З укр. // Там жа. № 11; Банкоў П. Усе выйгралі: (Апавяданне) / З рус. // Маг. селянін. 5 лют. / Пер. пад крыпт. Юр. Л.

1929. Грымайла Я. Сельбудаўскія вечары; Сасюра В. На вуліцы; «Смехам, жаркай песняю...»; Масэнка Т. Ліст / З укр. // Ранне. Магілёў; Паўлюк А. Францыя: [Верш] / З укр. // Полымя. № 1.

1930. Уштуні А. Рай: [Верш] / З арм. // Полымя. № 9—10.

1931. Кірсанаў С. Анёлы: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 23 лют.

1932. Кавынёў Б. Першамай: [Верш] / З рус. // Сав. Бел. 4 мая.

1933. Лахуці Г. Ангельская калонія ў Афрыцы / З тадж. // ЛіМ. 9 ліп.

1934. Маякоўскі У. Бюлетэнь: [Верш] / З рус. // Звязда. 22 студз.; Рыленкоў М. Твой шлях: [Верш] // З рус. // ЛіМ. 28 лют.

1935. Рыленкоў М. Твой шлях; Зялёны цэх; Свята: [Вершы] / З рус. // Паэты заходняй вобласці. Мн.; Маякоўскі У. Два маі: Урывак з верша / З рус. // ЛіМ. 1 мая; Тарахоўская Е. Метрапалітэн: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 3 кастр.

1936. Ішэмгулаў Б. Праўдзір; Юлтый Д. Начное спатканне: [Вершы] / З башк. // Полымя рэвалюцыі. № 2; Маякоўскі У. Два маі: [Верш] / З рус. // Там жа. № 5.

1.5.

На польскую мову. Rozpoczęto obrady plenum komit. Organizac. Zw. Pisarzy Radzieckich // Orka. 1934. 26 kwiet. / Пад крыпт. Jur. L-пу.

На ўкраінскую мову. Сонет: [Верш] / Пер. А. Панів // Нова Білорусь. К., 1929.

2.3.

На беларускай мове. Аношкін І. І сёння ў страі: Да 60-годдзя з дня нараджэння Ю. Лявоннага // Маг. праўда. 1967. 16 снеж.; Яго ж. Сэрца паэта білася песняй... // Там жа. 1978. 29 ліп.; Яго ж. Пішучай арміі радавы // ЛіМ. 1978. 21 ліп.; Атрашкевіч В. Пад штандарам ленінскага гарту... // Маг. праўда. 1983. 30 ліп.; Бандылевіч Л. Першая патуга адкрытага крытычнага ліста // ЛіМ. 1932. 5 жн.; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 278—279;Ваўчок З. Не скажаце гісторыі піянерскай арганізацыі: Аб вершах Ю. Лявоннага // Піянер Бел. 1932. 19 мая; Глебка П. Маладая паэзія // Ударнікі. Альманах 3. Мн., 1934; Грахоўскі С. Савецкая, № 68: Трыццатыя гады...: Успаміны // Дзень паэзіі. Мн., 1978; Есакоў А. Вершы Юркі Лявоннага // ЛіМ. 1959. 30 мая; Куніцкі С. За ідэйна-мастацкі рост рабочых-ударнікаў // Маладняк. 1931. № 11; Макарэвіч А., Усікаў Я. Натхнёнае слова паэта // Маг. праўда. 1961. 3 вер.; Матэвушаў В. Поплеч з намі // Там жа. 1968. 30 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу: З гісторыі беларускай савецкай паэмы. Мн., 1977. С. 62, 73—74; Сядура У. Камсамол у беларускай паэзіі // Маладняк. 1932. № 1; Яго ж. Супраць буржуазнага рэстаўратарства і «левага» ліквідатарства // ЛіМ. 1932. 30 крас.; Шушкевіч С. З маладняkоўскага племя: Да 60-годдзя з дня нараджэння Юркі Лявоннага // ЛіМ. 1968. 30 ліп.; Яго ж. Кавалачак з аўтабіяграфіі паэта Разекі // Маладняк. 1932. № 7; Яго ж. «Хто ўзімку жыве, як вясной...» // Голас Радзімы. 1968. № 34.

Т. М. Махнач.

ЛЯВОНЦІЙ КАРПОВІЧ

Лявонцій Карповіч (свецкае імя Лонгін, Логін; каля 1580, Пінскі пав.— верагодна 1620, Вільня), пісьменнік-палеміст, царкоўна-палітычны дзеяч. Архімандрыт праваслаўнага Свята-Духаўскага манастыра ў Вільні (1613).

Нарадзіўся ў шляхецкай сям'і на Піншчыне. Адукацыю атрымаў у Астрожскай школе на Валыні. Што прымусіла яго стаць манахам, як праходзіла яго жыццё да з'яўлення ў віленскім Свята-Духаўскім манастыры, будаўніком і першым архімандрытам якога ён з'яўляўся,— сёння невядома. Дакладныя звесткі пра яго грамадска-палітычную дзейнасць пачынаюцца толькі са студзеня 1609, калі ў ліку іншых віленскіх паслоў ён знаходзіўся ў Варшаве і выступаў там на вальным сейме як абаронца інтарэсаў праваслаўнага насельніцтва Беларусі і Украіны. Лявонцій Карповіч крытыкаваў дзеянні тагачаснага уніяцкага мітрапаліта Іпація Пацея, які незадоўга да гэтага адабраў у віленскіх мяшчан 12 праваслаўных цэркваў і праваслаўны брацкі Свята-Троіцкі манастыр. У 1610, будучы рэктарам брацкай школы, кіраўніком і старшым друкаром брацкай друкарні, адрэдагаваў і выдаў на польскай мове славуты «Фрынас» М. Смятрыцкага, за што па распараджэнні караля Сігізмунда III Вазы быў арыштаваны і пасаджаны ў турму, дзе правёў 2 гады як дзяржаўны злачынца Рэчы Паспалітай. Выйшаўшы з турмы, узначаліў барацьбу віленскага праваслаўнага брацтва супраць дзейнасці каталікаў і уніятаў. Незадоўга да смерці быў вылучаны кандыдатам у епіскапы — на Уладзімірскую і Брэсцкую кафедру, але смерць не дазволіла заняць гэтай пасады.

Яго памяці прысвечаны ананімны паэтычны твор «Лямант у свеце ўбогіх на жаласную смерць Лявонція Карповіча». На яго пахаванні выступіў Мялеці Сматрыцкі.

Пяру Лявонція Карповіча належаць творы: «Казанне двое...» і «Казанне на пахаванне князя В. Галіцына» (у перакладзе на польскую мову), прадмовы да кнігі інака Фікарыя «Вертаград душэўны» і да перакладу тлумачэнняў Златавуста да «Ойча наш» (1620). З яго рукапісных твораў вядома павучанне «У нядзелю перад Раством Хрыстовым», некалькі лістоў ад імя членаў віленскага брацтва львоўскаму брацтву і манахам на Афон (1619). Казанні Карповіча вызначаюцца ўзнёслым тонам, барочнай квяцістасцю. У іх шырока выкарыстаны рытарычныя фігуры, вобразныя параўнанні, анафары, рэлігійная сімволіка. Усё гэта прыдавала ім выключную дынамічнасць, сілу эмацыянальнага ўздзеяння на чытача і слухача. Нягледзячы на абмежаванасць і непаслядоўнасць, яго літаратурная і прапаведніцкая дзейнасць мела прагрэсіўнае значэнне, таму што была скіравана супраць іншаземнага засілля, абуджала народную самасвядомасць. *А. Ф. Коршунаў.*

Бібліяграфія

1.2.

Казанье двое... Евье, 1615.

1.3.

1620. К правоверному читателю // Фикара Святогорец. Вертоград душевный. Вильно.

1894. Честному священнойнокови, господину отцу Кириллу (Пафнутию, Иелисею) о Господе нашем Иисусе Христе радоватися // Лит. епарх. вед. № 26.

1922. З кнігі «Казанне двое...»: [Урывак] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1959. Казанье на преображение господа Бога и Спаса нашего Исуса Христа; В неделю пред Рожеством Христовым наука // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн.

1.5.

На польскую мову. Kazanie na pogrzebie kniazia Wasila Haliczyna... w roku 1619... pogrzebionego / Z rus. Wilno, 1619.

2.2.

На старажытнабеларускай мове. «Лямент...» на смерть Леонтия Карповича. Вильно. 1620.

Мелетий Смотрицкий. Казанье на честный погреб... Леонтия Карповича. Вильно, 1620.

На рускай мове. Леонтий Карпович, церковный вития православной Юго-западной Руси в XVII ст. и его два слова. М., 1878.

2.3.

На беларускай мове. Гарэцкі М. Казанне // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 307; Дабрынін М. Беларуская літаратура: Старажытны перыяд. Мн., 1952. С. 226—231; Кароткі У. Слова, звернутае да народа: (Да 400-годдзя з нараджэння Л. Карповіча) // Вяч. Мінск. 1981. 31 студз.; Коршунаў А. [Уступны артыкул] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн., 1959; Ларчанка М. Літаратура канца XVI — першай паловы XVII ст. // Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура. Мн., 1968. С. 98—99; Прашковіч М. «Лямент...» на смерць Лявона Карповіча // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1974. № 1; Помнікі гіст. і культ. Бел. 1973. № 2.

На рускай мове. Брянцев П. Виленский Свято-Духовский монастырь // Виленский календарь на 1898 год. Вильна, 1897; Василенок С. Фольклор и литература Белоруссии эпохи феодализма. М., 1961. С. 216—217; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 92—94; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 173—174; 224—225; Карский Е. Белорусы. Пг., 1921. Т. 3. Вып. 2. С. 135—139; Леонид, арх. Два слова, которые сказывал отец Леонтий Карпович... // Чтения в Обществе истории и древностей российских. 1878. № 1; Макарий. История русской церкви. Спб., 1881. Т. 10; Спб., 1882. Т. 11; Маслов С. Казанье Мелетия Смотрицкого на честный погреб о. Леонтия Карповича // Чтения в историческом обществе Нестора летописца. К., 1908. Кн. 20. Вып. 2, 3; Миловидов А. Виленский первопечатник и первые издания виленских типографий // Лит. епарх. вед. 1903. № 6; Молчанов Н. Леонтий Карпович, церковный вития православной Юго-западной Руси в XVII столетии и два его слова // Православное обозрение. 1880. № 11; Нечаенко П. Леонтий Карпович, русский проповедник 1615 года // Маяк. 1843. Т. 2; Пашкевич М. Князь Богдан Матвеевич Огинский, защитник православия в первые времена унии // Лит. епарх. вед. 1903. № 26—27; Петров Н. Послание настоятеля Виленского Свято-Духова монастыря и братства Леонтия Карповича к Афонским подвижникам, 1619 года // Там жа. 1894. № 26; Сцепуро Д. Виленское св. духовское братство в XVII и XVIII столетиях // Труды Киевской духовной академии. 1899. № 6; Т-ч. А. Виленский Свято-Духовский монастырь: (Исторический очерк) // Виленский календарь на 1892 год. Вильна, 1891.

На ўкраінскай мове. Маслов С. Наука Леонтія Карповіча в неділю перед Різством // Записки Укр. наукового товариства в Києві. К., 1908. Кн. 2.

Т. М. Махнач.

ЛЯЖНЕВІЧ АЛЕСЬ*

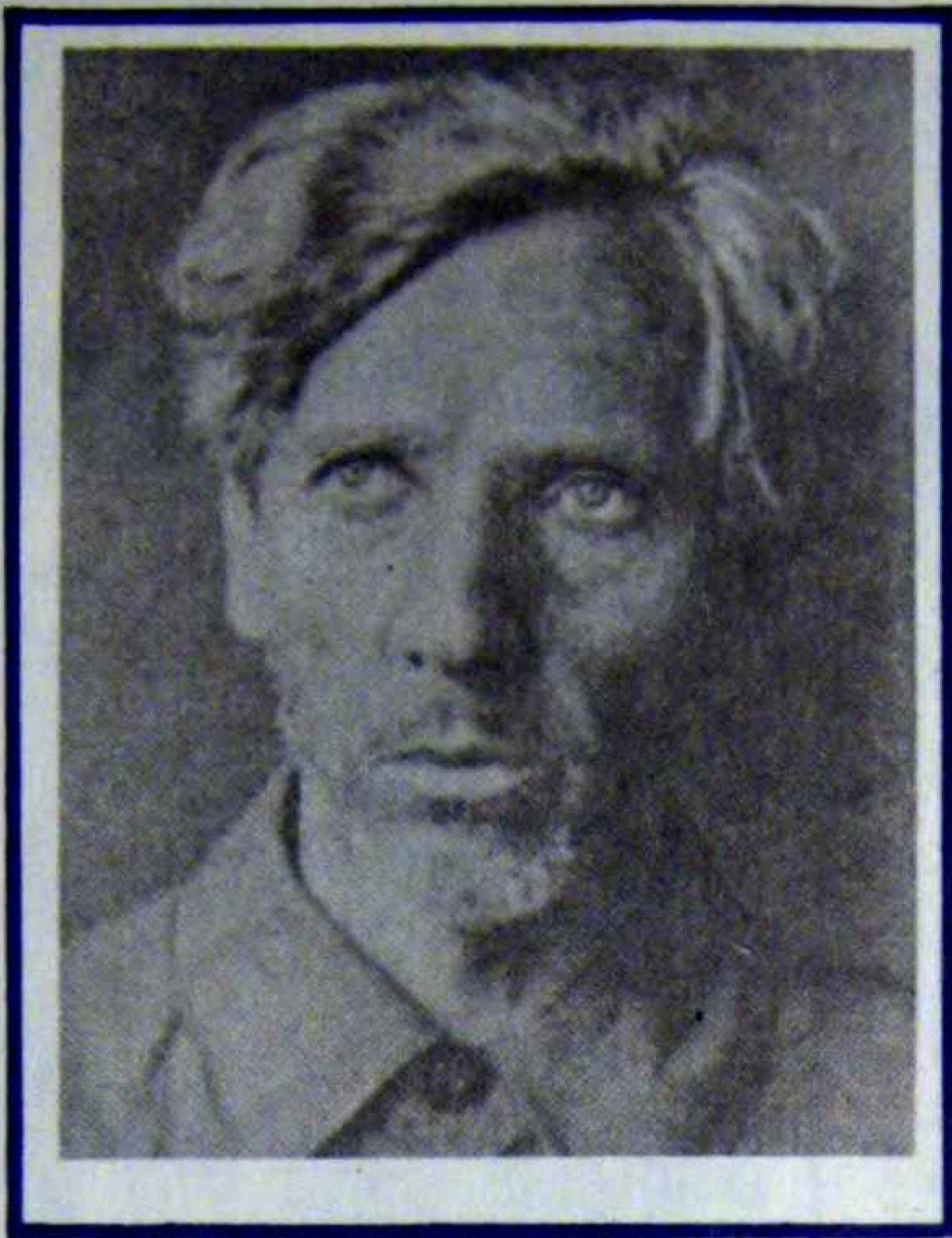

Ляжневіч Алесь [ініцыялы А. Ф., псеўд.: А. Бяздольны; Алесь Бяздольны, Язэп Церабеж; 1890, в. Сенцяняты Ашмянскага пав. Віленскай губ. цяпер Смаргонскі р-н Гродзенскай вобл.— —1937(?)], драматург.

З сялян. Бацька меў 8 дзесяцін зямлі і 6 дзяцей. З дзяцінства А. Ляжневіч працаваў на гаспадарцы. Скончыў пачатковую народную школу. Марыў працаваць ў тэатры. Пачаў удзельнічаць у розных аматарскіх гуртках, займаўся самаадукацыяй. У 1914 мабілізаваны ў царскую армію. Знаходзіўся ў Туркестане, дзе працаваў у перасоўных аматарскіх тэатрах артыстам драмы. У 1914—17 — у арміі, радавы. У час лютаўскай рэвалюцыі 1917 з Румынскага фронту прыбыў у Адэсу, пачаў працаваць у абласным тэатры, акторам бежанскай суполкі «Беларускі гай». Адначасова паступіў у Адэскую тэатральную прыватную школу дзеля далейшай адукацыі. У 1919 уступіў у Камуністычную партыю, быў на савецка-польскім фронце. Захварэў на тыфус. Пасля працаваў у палітаддзеле 16-й арміі ў Магілёве. У 1919 накіраваны ў Мінск. У 1920 — акцёр беларускага тэатра. У 1921 — дырэктар БДТ-1. З 1922 — у Маскве, дырэктар Беларускага дзяржаўнага інстытута тэатральнага мастацтва. У 1924 у Маскве пры партыйнай чыстцы выключаны з партыі з прычыны «адарванасці ад мас і палітычнай няграматнасці». З 1927 на кінафабрыцы Белдзяржкіно. У 1929 працаваў там кансультантам, у 1930 асістэнтам рэжысёра. Арыштаваны 29.7.1930 і асуджаны на 5 гадоў высылкі за межы Беларусі. У 1937 зноў арыштаваны і прыгавораны да вышэйшай меры пакарання. Рэабілітаваны 15.11.1957.

Першая выяўленая публікацыя А. Ляжневіча — драма «З дымам-пажарам» датуецца 1924. Яна вызначалася слабасцю драматургічнай распрацоўкі канфлікту, перавагай дзеяння над псіхалагічнай праўдай характараў. Аднак пры ўсіх недахопах гэта быў адзін з першых узораў беларускай героіка-рэвалюцыйнай драмы. «З дымам-пажарам» ставілася на сцэнах самадзейных тэатраў. А. Ляжневіч апрацоўваў для пастановак п'есы рускага рэпертуару. Разам з Я. Купалам і Ц. Гартным уклаў анталогію «Беларускі дэкламатар Чырвоны Дудар». У 1927 у друку з'явілася некалькі яго вершаў. Выступаў з нататкамі пра сялянскі тэатр, з парадамі для клубных драмгурткоў. У пачатку 1930 на ўсебеларускім конкурсе п'ес атрымаў 2-ю прэмію за п'есу «Навала» (пад псеўд. Язэп Церабеж). Публікацыя яе не выяўлена.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Новыя ўсходы: П'еса ў 6-ці актах / Паводле Я. Задыхіна. Мн., 1927. (Сялянскі тэатр).

Таміла: Меладрама ў 5-ці дзеях / Па раману Ф. Дзюшэна; Паводле апрац. на ўкр. М. Ю. Смоліча. Мн., 1927. (Сялянскі тэатр).

З дымам-пажарам: Рэвалюцыйная п'еса ў 3-х дзеях. Мн., 1928. (Сялянскі тэатр). Рэц.: Я з - в і ч А. [Пальчэўскі А.] // Чырв. сейбіт. 1928. № 4—5.

Сялянскі тэатр: Дарады ў пытаннях тэатральнай тэхнікі і методы пастаноўкі п'ес сялянскімі і гарадскімі клубнымі драмгурткамі. Мінск, 1928.

1.3.

1924. З дымам-пажарам: Драма // Змаганне. Сш. 1. / Пад псеўд. А. Бяздольны.

1926. Сялянскі тэатр на Беларусі // Чырв. сейбіт. № 5.

1927. Я чую плач: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 15 / Пад псеўд. Алесь Бяздольны; Скарга дзядзькі: [Верш] // Камуніст. 28 вер. / Пад псеўд. Алесь Бяздольны.

1928. Як дэкламаваць вершы, апавяданні, байкі // Дэкламатар. Мн.

1.6.

Б е л а р у с к і дэкламатар Чырвоны Дудар. Мн., 1924 / Скл. з Я. Купалам, Ц. Гартным.

Б э н І. Цудадзеі: Камедыя ў 4-х дзеях. Мн., 1927 / Апрац.

М а р к а ў В. Варажба: П'еса ў 2-х дзеях. Мн., 1927 / Апрац. з рус. Рэц.: М а р к а ў В. «Варажба». П'еса ў 2-х дзеях / Апрацавана з расійскае мовы А. Ляжневічам // Звязда. 1927. 18 снеж.

Дэкламатар. Мн., 1928 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Л а ў ш у к С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі. Мн., 1984. С. 124—126.

З. У. Драздова.

* Фотаздымак узяты з архіва КДБ.

ЛЯЛЬКО ХРЫСЦІНА

Лялько Хрысціна Аляксееўна (н. 30.3. 1956, в. Хадзюкі Лідскага р-на Гродзенскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1983. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1986, за кнігу прозы «Дарога пад гару»).

Нарадзілася ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння Тарноўскай СШ працавала ў Радзівонішкаўскім сельсавеце Лідскага р-на бухгалтарам (1973—74). З 1974 вучылася на філалагічным факультэце БДУ (аддзяленне беларускай мовы і літаратуры). З 1979 працавала навуковым супрацоўнікам у Літаратурным музеі Я. Купалы, з 1983 карэспандэнтам газеты «Літаратура і мастацтва», з 1984 — рэдактар аддзела літаратуры часопіса «Беларусь». Член Рады СП Беларусі.

Літаратурную дзейнасць пачынала ў 1971 з вершаў, апублікаваных на старонках лідскай раённай газеты «Уперад». Падборка вершаў была змешчана ў зборніку «Дзень паэзіі». Першае апавяданне «Груган» апублікавана ў газеце «Літаратура і мастацтва» ў 1979, затым яе апавяданні рэгулярна друкаваліся на старонках рэспубліканскіх газет і часопісаў («Звязда», «ЛіМ», «Полымя», «Маладосць», «Неман», «Беларусь»). Першы зборнік апавяданняў «Дарога пад гару» выйшаў у 1985. Асноўная тэматыка творчасці — жыццё людзей старэйшага пакалення — працаўнікоў вёскі, маральна-этычныя праблемы, духоўны змест маладога чалавека, яго пачуцці, перажыванні, пошукі адказу на складаныя пытанні сучаснасці. Асобныя апавяданні перакладзены на рускую і ўкраінскую мовы. Апошняя значная публікацыя — аповесць «Лес» («Маладосць». 1989.№ 7).

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Дарога пад гару: Апавяданні. Мн., 1985. (Першая кніга празаіка).

Світанак над бярозамі: Аповесць, апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1977. «Трухлеюць пні на могілках старых...»: [Верш] // Полымя. № 7.

1979. Груган: Апавяданне // ЛіМ. 18 мая; Свята Купалавай песні // Там жа. 15 чэрв.; Кветкі народнаму песняру // Там жа. 6 ліп.; Ідуць сюды людзі... // Там жа. 17 жн.; Творчая справаздача паэта // Там жа. 2 ліст.; Адзін верш Янкі Купалы // Там жа. 16 ліст.; Вечар паэзіі // Там жа. 7 снеж.

1980. Вечар памяці пісьменніка // ЛіМ. 18 студз.; Блокаўская пятніца // Там жа. 8 лют.; Памяццю сейбіта, салдата // Там жа. 4 крас.; Вечар юбіляра // Там жа. 25 крас.; У школе імя Янкі Купалы // Там жа. 13 чэрв.; Дом песняра // Там жа. 19 вер.; Юбілею насустрач // Там жа. 7 ліст.

1982. Мурза: Апавяданне // Беларусь. № 9; «Трывожны сон ці прыпамін...»; «Убачыць Вас. І зноў адчуць...»: [Вершы] // Полымя. № 4; З паездкі ў Акопы: [Верш] // Звязда. 9 ліп.

1983. З паездкі ў Акопы: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Бярэзнік на загонах; Лёгкі хлеб; Блізка вясна: [Апавяданні] // Маладосць. № 7; Выяўляць таленты // ЛіМ. 23 снеж.

1984. [Адказы на анкету «Маладосці»] // Маладосць. № 11; Цыба; Фэлькавы яблыкі; За ноччу раніца: Апавяданні // Полымя. № 10; «Вятры вяртаюцца дамоў» // Звязда. 2 жн.; Светлая рунь: Апавяданне // ЛіМ. 28 вер.

1985. Лёгкі хлеб; Мурза; Касцы: Апавяданні // Цяпло на першацвет. Мн.; Тварыць характво // Маладосць. № 11; Белыя брады: Апавяданне // Полымя. № 3; Слова Шолахава // Там жа. № 5; Собственный голос в хоре стремятся обрести молодые белорусские прозаики / Зап. Т. Сотникова // Знамя юности. 28 мая; Прыходзяць надзеі, выспяваюць задумы... // ЛіМ. 27 снеж.

1.4.

А р л о ў Г. Расказы дзядзькі Трывіма / З чув. Мн., 1988.

1984. М і к е л і н с к а с І. Наша школа: Апавяданне / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.

1.5.

На рускую мову. Белые броды: Рассказы / Пер. В. Щедрина. М., 1989. (Б-ка журн. «Молодая гвардия»).

Лёгкий хлеб: Рассказ / Пер. Л. Каминская // Гродн. правда. 1982. 20 нояб.; Лёгкий хлеб; Косцы; Мурза: Три рассказа / Пер. И. Климашевская // Неман. 1983. № 8.

1.6.

Залатое пяро: Бел. нар. казка. Мн., 1990 / Апрац.

Ц в і р к а В. Прызваны тварыць прыгажосць // Звязда. 1983. 13 лют. / Зап.
2.3.
На беларускай мове. С к р ы г а н Я. Няхай шырэе далячынь // Лялько Х. Дарога пад гару. Мн., 1985; Я г о ж. Шчаслівай дарогі // Беларусь. 1982. № 9.

На рускай мове. Т ы ч и н а М. Притяжение реальности // Неман. 1984. № 8.
2.4.
Я н і ш ч ы ц Я. Верш Хрысціне Лялько // Янішчыц Я. Пара любові і жалю. Мн., 1983.

Т. М. Махнач.

ЛЯЛЬЧУК СЯМЁН

Ляльчук Сямён Абрамавіч (25.9.1918, мяст. Калінкавічы Мазырскага пав. Мінскай губ., цяпер горад Гомельскай вобл.— 1941), паэт. Пісаў на яўрэйскай мове.

Паходзіў з сям'і служачага (бацька працаваў сакратаром Калінкавіцкага гарсавета, затым галоўным бухгалтарам школы жывёлаводаў). Скончыўшы школу ў Калінкавічах, С. Ляльчук у 1935 паступіў у Мінскі педінстытут, які скончыў у 1939. Восенню гэтага ж года ён прызваны ў армію і накіраваны ў палкавую школу, пасля заканчэння якой служыў у Прыбалтыйскай ваеннай акрузе (Рыга). Там яго застала Вялікая Айчынная вайна. Прапаў без вестак у ліпені 1941.

Першыя публікацыі С. Ляльчука ў газеце «Юнгер ленінец» («Юны ленінец») не выяўлены. У 1938 друкаваўся ў часопісе «Штэрн». З гэтага часу да 1941 яго вершы рэгулярна змяшчаліся ў яўрэйскіх перыядычных выданнях Беларусі. У 1940 разам з маладымі паэтамі І. Баруховічам, Х. Гурэвічам, П. Плоткіным выдаў калектыўны «Зборнік вершаў». Перад адыходам у армію С. Ляльчук перадаў сястры папку з рукапісамі, але пры эвакуацыі яны згубіліся. Зберагся толькі рукапіс гумарыстычнай паэмы «Успаміны. К гадавіне нашай разлукі», прысвечанай студэнцкім сябрам паэта (захаваўся ў А. І. Фарбера, рыхтуецца да друку). У кнізе «Ліра» (на яўрэйскай мове) змешчана падборка твораў С. Ляльчука. У Калінкавічах, у школе, дзе вучыўся С. Ляльчук, аформлены прысвечаны яму мемарыяльны стэнд. Матэрыялы пра паэта захоўваюцца таксама ў Музеі баявой славы ў СШ № 150 г. Мінска.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.
Зборнік вершаў. Мн., 1940 / Яўр. Сааўт. І. Баруховіч, Х. Гурэвіч, П. Плоткін. Рэц.: С т р а л ь ц о ў К. Зборнік маладых паэтаў // ЛіМ. 1941. 15 лют.
1.3.
1938. Песня пра бусла: [Верш] // Штэрн. № 1 / Яўр.; Песня пра Сож: [Верш] // Там жа. № 10 / Яўр.; Песня пра Чкалава: [Верш] // Там жа. № 12 / Яўр.
1939. Песня пра хлеб: [Верш] // Штэрн. № 12 / Яўр.
1940. Вершы // Штэрн. № 7—8 / Яўр.
1941. Леніну: [Верш] // Штэрн. № 1 / Яўр.
1985. [Вершы] // Ліра. М. / Яўр.
1.5.
На беларускую мову. Песня пра Сож: [Верш] / Пер. з яўр. А. Вялюгін // Полымя. 1947. № 2; Песня пра Сож: (Урывак); Жаўрук: [Вершы] / Пер. з яўр. А. Вялюгін // Мы іх не забудзем. Мн., 1949.
2.3.
На беларускай мове. Г а с м а н Н. Творчасць маладых паэтаў // Звязда. 1941. 30 мая; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Сямён Ляльчук // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986.

Т. М. Махнач.

ЛЯПЁШКІН УЛАДЗІМІР

Ляпёшкін Уладзімір Ігнатавіч (н. 8.11.1928, в. Церабель Пухавіцкага р-на Мінскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1962. Заслужаны настаўнік Беларусі (1976).

Нарадзіўся ў сям'і настаўніка. Пасля вызвалення Беларусі сям'я пераехала ў г. Рудзенск, бацька працаваў у райкоме партыі (памёр у 1974), маці — у калгасе (памерла ў 1973). Пасля заканчэння Рудзенскай сярэдняй школы (1947) У. Ляпёшкін паступіў на літаратурны факультэт Мінскага педінстытута, які скончыў у 1951. У 1951—53 выкладаў беларускую мову і літаратуру, у 1953—57 загадваў навучальнай часткай у 4-й, у 1957—58 — у 2-й сярэдняй школе г. Мінска, з 1958 — дырэктар гэтай школы. З 1970 дырэктар выдавецтва «Народная асвета», з 1979 дырэктар сярэдняй школы № 23 у Мінску. З 1987 на пенсіі. Узнагароджаны медалямі.

З першымі вершамі выступіў у друку ў 1949 у газеце «Бальшавіцкі сцяг» б. Рудзенскага р-на. Выдаў кнігі паэзіі «Ранішнія росы», «Рупнасць», «Роднае», «Вусце», «Перадлецце». Сувязь пакаленняў, выхаванне маладой змены, жыццё і праца людзей і незабыўныя старонкі гістарычнай памяці — такі асноўны змест твораў паэта. Кніга «Званкі-званочкі» адрасуецца дзецям.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Ранішнія росы: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Кацюшын М. // Мін. праўда. 1961. 28 ліп.; Скапараў І. Вершы Уладзіміра Ляпёшкіна // Маладосць. 1961. № 8; Стральцоў М. Дубы, крыніцы, росы і старыя ісціны // ЛіМ. 1961. 30 чэрв.; Шаўня А. Пошукі свайго шляху // Беларусь. 1961. № 9.

Рупнасць: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Блатун С. А рупнасці мала // ЛіМ. 1967. 4 ліп.; Пруднікаў П. Лірычная споведзь // Наст. газ. 1967. 21 студз.

Роднае: Вершы. Мн., 1970. Рэц.: Каваленка В. Роднае і знаёмае // ЛіМ. 1971. 5 лют.

Званкі-званочкі: [Вершы]. Мн., 1972. Рэц.: Чаплавоцкая І. Пра роднае і блізкае // Наст. газ. 1972. 28 кастр.; Шушкевіч С. Лепш, чым для дарослых... // Чырв. змена. 1973. 14 сак.

Вусце: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: Зяньковіч М. Вытокі // Чырв. змена. 1974. 29 студз.; Пысін А. Побач з незвычайным // Полымя. 1974. № 2; Фамін У. Вытокі любові // ЛіМ. 1974. 24 мая.

Перадлецце: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Кірпічэнкаў А. З любоўю да Радзімы // Наст. газ. 1979. 31 сак.

1.3.

1951. Пшаніца: [Верш] // Полымя. № 6; Маяк: [Верш] // Там жа. № 12; Ля карты: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Сакратар; Ворыва: [Вершы] // Чырв. змена. 22 мая; «Рэпартаж» Фучыка: [Верш] // Там жа. 24 мая; Заранка: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.

1952. Заранка: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Дзяўчына: Балада // Работніца і сялянка. № 2; Расставанне: [Верш] // Там жа. № 9; Агні: [Верш] // ЛіМ. 19 крас.; Бяссмертны Ільіч: [Верш] // Піянер Бел. 17 студз.; Хлапчукі: [Верш] // Там жа. 13 сак.; Мы ідзем у першы клас: [Верш] // Там жа. 28 жн.; Радзіма: [Верш] // Чырв. змена. 22 крас.

1953. Ворыва; «Рэпартаж» Фучыка; Агні; Радзіма; Дзяўчына: (Балада); Дарога; Маяк; Ля карты; Сакратар; Пшаніца: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Старожка: [Верш] // Беларусь. № 9; Ля Свіслачы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Дарога; Сустрэчы: [Вершы] // Там жа. № 9; У бары: [Верш] // Піянер Бел. 13 жн.; Сад: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Перадавая: [Верш] // Чырв. змена. 1 сак.; Мінскі самаскід: [Верш] // Там жа. 21 ліп.

1954. Чайкі: [Верш] // Беларусь. № 12; Зоры Радзімы: [Верш] // Полымя. № 1; Песня: [Верш] // Там жа. № 10; Бярозка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; «Перагружаны»: (Фельетон) // Звязда. 24 кастр.; Рыбакі: [Верш] // Піянер Бел. 29 ліп.

1956. Зіма; Крыніца; Каля млына; Хваля; Страданне: [Вершы] // Беларусь. № 3; Вартавы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Золата [Верш] // Там жа. № 3; Бярозка: [Верш] // Там жа. № 12; Дождж: [Верш] // Чырв. змена. 25 сак.

1957. Загрукаў гром; Змена: [Вершы] // Беларусь. № 9.

1958. Крыўда: [Верш] // Полымя. № 2; Шчасце: [Верш] // ЛіМ. 2 крас.

1960. Каменьшчык; Землянкі; Аэрастат; Баравік; Маці; Лянок; На шашы: [Вершы] // Беларусь. № 6; Бабкі: [Верш] // Там жа. № 12; Церабель: [Верш] // Голас Радзімы. № 39; Царабель; Бяроза: [Вершы] // ЛіМ. 18 мая.

1961. Маці: [Верш] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Плыве салаўіная песня...; Святочная вуліца; Калі цвітуць пралескі; Алеська: [Вершы] // Беларусь. № 3; Ветэран вайны; Асенняй парою; На лесараспрацоўках: [Вершы] // Там жа. № 12; Наказ конніка: [Верш] // Голас Радзімы. № 40; «Вясновы дзень прасторы высініў...»; Спёка: [Вершы] // Полымя. № 5; Факел: [Верш] // Ленінська молодь. 21 трав.; Факел дружбы; Размова пра курорт; Наказ конніка: [Вершы] // ЛіМ. 7 сак.; Прывіваем любоў да паэзіі // Наст. газ. 6 вер.; Выпадак у паходзе: [Верш] // Піянер Бел. 4 жн.

1962. Першага верасня: [Верш] // Беларусь. № 9; Рэха маленства; Жыты; Па песні; Маёвы дождж; Зачапіўся туман...: [Вершы] // Маладосць. № 8; Пасля выпускнога вечара; На пяраднім краі; Касьба: [Вершы] // Наст. газ. 1 вер.; Дзесяць год пражылі...: [Верш] // Там жа. 20 кастр.; Чыстае, яе крышталь // Там жа. 24 кастр.; Жыццёвы след: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; Вялікі настаўнік // Чырв. змена. 3 ліст.

1963. Пра дарогу; Рака: [Вершы] // Беларусь. № 4; У капцёрцы; «Я ізноў у бары...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; На першы ўрок: [Верш] // Наст. газ. 31 жн.; Аднавясковец; Ля возера; Матулі; Гаючая студня: [Вершы] // Там жа. 7 вер.; Ад спякоты глуха ў палях...; Густаў Эйфель: [Вершы] // Чырв. змена. 21 жн.

1964. Я зноўку тут...: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2.

1965. Птушыныя прозвішчы: [Верш] // Беларусь. № 4; Пакінуўшы ўспамін: [Верш] // Наст. газ. 6 студз.

1966. Таганы; Чаканне; Туманы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Брыгадзір; Вінтоўка; Думка; На дарозе ў Вільнюс; Кактус: [Вершы] // Беларусь. № 5; Вясновы дзень: [Верш] // Бярозка. № 5; Партызанскі хлеб; Каменне; Лісцём вызвоньваюць асіны...: [Вершы] // Полымя. № 5; Тут моцным сном...; Ты нямнога са мной пабыла...; Зубчаты лес за вёскаю сінеў...: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Лясная цішыня; Самае дарагое: [Вершы] // ЛіМ. 24 мая; Чатыры вершы: «Паглушэла, прыціхла наўкол далячынь...»; «Разышліся па вадзе кругі...»; «Гаварыла не раз перад людзямі...»; «Вецер хмары ў моры напаіў...» // Наст. газ. 31 жн.; У паходзе: [Верш] // Піянер Бел. 23 вер.

1967. Добрае імя — настаўнік // Родная наша ўлада. Мн.; Туманы: [Верш] // Голас Радзімы. № 3; «Галіны гнуткія ўніз...»; «Мяшкі, нібы вярблюжыя гарбы...»; «Дзе хістаецца голле ляшчын...»; «Шумяць бярозы жоўтым лісцем...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; «Шуміць слаўны Леніна горад...»: [Верш] // Там жа. № 11; «Дзе хістаецца голле ляшчын...»: [Верш] // ЛіМ. 5 вер.

1968. Яшчэ адзін мужчына; Рыбачы сум; Па маліну; Шэйк: [Вершы] // Вожык. № 6; «Рухавым чоўнам месяц плыў здалёк...»; Вёска Дудзічы; Возера: [Вершы] // Полымя. № 8; Мінулае ў гасцях; Роздум пра багаж; Свабода: [Вершы] // Вяч. Мінск. 22 жн.; Вёска Дудзічы: [Верш] // ЛіМ. 6 жн.; Павеў бацькаўшчыны: [Верш] // Мін. праўда. 20 крас.; Малюнак маленства: [Верш] // Там жа. 31 мая.

1969. Многа песень ля кастроў прапета: [Верш] // Наст. газ. 30 жн.

1970. Першая школа; Пад бацькоўскай страхой...; На ўзлеску; Ракуцёўшчына: [Вершы] // Вяч. Мінск. 14 вер.

1972. Мара: [Верш] // Залацінкі. Мн.; «Мова матчына! Родная, звонкая...»; «Маразяна. Золка. Ветрана...»; «Зашарэла далеч...»; «Б'е цяплынь у твар, нібыта з печы...»; Воўк: [Вершы] // Полымя. № 3; Восень у Хатыні; «А над Нагасакі асеннія хмары...»; Газетная фота ўстрывожыла раны...: [Вершы] // Звязда. 17 снеж.; «Менш сяброў кожны год...»; «Выразалі бор у сорак пятым...»: [Вершы] // ЛіМ. 14 студз.; Снягі пакрылі плёс; Сорак пар дапытлівых вачэй; Ты ў тых мясцінах пабываеш; Сіняя града: [Вершы] // Наст. газ. 1 сак.; Бацькаўшчыне; Славяне; Хоць шчасце людское не знае граніц...: [Вершы] // Там жа. 13 вер.; «Мова матчына! Родная, звонкая...»: [Верш] // Ніва. 23 крас.

1973. Позірк назад // Вытокі песні. Мн.; Ля Вераб'ёўкі; Апанасаўна: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 10; «Я твой сын і рупны гаспадар...»: [Вершы]: Родныя бярозы і асіны; Рута-мята; «Промень сонца праз голлі прагляну...»; Будапешт; Укрыў Дунай туман...; І Свіслач у шкле; Адгрымелі, змоўклі ледаставы // Вяч. Мінск. 21 лют.; У раёне любым; Апусцелі пушчы; Ракіты ля берага; Зарыпелі асверы ў студнях; Шумяць высозныя таполі: [Вершы] // Наст. газ. 20 студз.; Па журавіны; Як вучыла маці; Калі зара гарыць: [Вершы] // Там жа. 28 ліп.; А мы ўсё чакалі...; Ласі; Рос: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.; З нясвіжскага сшытка: [Вершы] // Чырв. змена. 28 студз.

1974. Адкуль бяруцца пусткі // Родная прырода. № 6; Будаўнік; Свіслач і Вілія; Стара-Віленскі тракт: [Вершы] // Вяч. Мінск. 30 мая; Горад-воін, горад-працаўнік // Звязда. 27 чэрв.; «Калі ты згубіў...»; «Ты кажаш...»; Славянскі пагорак; «Гярун з дубровай...»; На вайсковых вучэннях: [Вершы] // ЛіМ. 25 студз.; З зямной глыбіні; Снягі; Ля вясковай насоснай станцыі; Вугляпалы; Сёстры і браты: [Вершы] // Наст. газ. 20 лют.; Мост: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1975. Восень у Хатыні: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Ля былых зямлянак; Маёр; Вогнішча ў пушчы: [Верш] // Вяч. Мінск. 7 мая; Зязюлі; Даўні вечар; Блакада; Пушкін: [Вершы] // ЛіМ. 6 чэрв.; Подвиг ратный, подвиг трудовой // Львов. правда. 26 янв.; Мае вучні; Што за гарызонтам; Збіральнік зброі; Галубы; Клікала далеч; Гаспадар: [Вершы] // Наст. газ. 15 лют.; Кавалёва гара; Мае птушкі; БАМ; Шчасце; Сябар; У гаі: [Вершы] // Там жа. 28 чэрв.; З новых вершаў: Пра пачуццё; Коні; Па дарозе; Мой край; Усць-Ілім // Чырв. змена. 25 студз.; Айчына; Гімн працы; Упрочкі: [Вершы] // Там жа. 16 крас.; Ліпа; Цётка Гата: [Вершы] // Там жа. 20 ліп.

1976. Платонавіч: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.

1977. Пад бацькоўскай страхой...: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Радзіма; Жанчыны; Успамін: [Вершы] // Наст. газ. 30 сак.

1978. Арбіта зялёных трывог: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1980. Арбіта зялёных трывог: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Сустрэча: [Верш] // Наст. газ. 18 кастр.

1981. Лівень: [Верш] // Наст. газ. 15 жн.

1982. Самае дарагое: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Купала: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.

1985. Партызанская сяўба: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.4.

1974. Гулія Д. Песня пастуха; Юным сябрам; Таварышу; Навагодняе; Нараджэнне гары; Юны год: [Вершы] / З абх. // Гулія Д. Выбранае. Мн.

1975. Загул Д. Іншы раз...; Сонца на ранку; Букавіна мая: [Вершы] // Украінская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 1.

1.5.

На ўкраінскую мову. Зозулі: [Верш] / Пер. В. Марко // Прапор юності. 1975. 26 черв.

1.6.

Родная літаратура: Хрэстаматыя для X класа сярэдняй школы. Мн., 1966; 2 выд. Мн., 1967; 3 выд. Мн., 1968 / Скл. з У. Боганам, В. Каваленкам.

Родная літаратура: Хрэстаматыя для 9-га класа сярэдняй школы. Мн., 1969; 2 выд. Мн., 1970; 3 выд. Мн., 1970; 4 выд. Мн., 1972; 5 выд. Мн., 1973; 6 выд. Мн., 1974; 7 выд. Мн., 1976; 8 выд. Мн., 1977; 9 выд. Мн., 1978; 10 выд. Мн., 1980; 11 выд. Мн., 1983; 12 выд. Мн., 1986; 13 выд. Мн., 1988 / Скл. з У. Боганам, В. Каваленкам.

Родная літаратура: Хрэстаматыя для X класа сярэдняй школы. Мн., 1970; 2 выд. Мн., 1971; 3 выд. Мн., 1972; 4 выд. Мн., 1973; 5 выд. Мн., 1974; 6 выд. Мн., 1975; 7 выд. Мн., 1977; 8 выд. перапрац. Мн., 1979; 9 выд. Мн., 1981; 10 выд. Мн., 1983; 11 выд. Мн., 1985; 12 выд. Мн., 1987 / Скл. з У. Боганам, В. Каваленкам.

Родная літаратура: Хрэстаматыя для 11-га класа сярэдняй школы. 13 выд. Мн., 1989 / Скл. з У. Боганам, В. Каваленкам.

2.3.

На беларускай мове. [Віншаванне з 50-год-

дзем] // Беларусь. 1978. № 2; Гарулёў М. Без належнай патрабавальнасці // ЛіМ. 1953. 27 чэрв.; Данілевіч Л. Што сэрца ўзрушвае // Наст. газ. 1978. 8 лют.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі; Кароткі даведнік. Мн., 1981; Уладзіміру Ляпёшкіну — 50 // ЛіМ. 1978. 3 лют.; Федаровіч М. Сустрэча з маладосцю // Вяч. Мінск. 1970. 25 чэрв.

Т. М. Махнач.

ЛЯПІЧ РАМАН

Ляпіч Раман Фёдаравіч (1.7.1906, в. Бор Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Пухавіцкі р-н Мінскай вобл.— 9.1.1977, Мінск, пахаваны на Чыжоўскіх могілках), крытык, перакладчык. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. З дзяцінства парабкаваў, у вольны час зімой наведваў царкоўнапрыходскую школу. Каб дапамагчы сям'і, працаваў рабочым у агранамічным пракатным пункце (1922). У пачатку 1923 прыехаў у Мінск, адкуль яго накіравалі рабочым у саўгас «Трасцянец». У 1923—26 курсант школы міліцыі ў Мінску. У 1926—28 вучыўся на вячэрнім рабфаку, у 1928—31 — на літаратурным факультэце БДУ. Працаваў літработнікам у рэдакцыях газет «Звязда», «Рабочий». У 1931—35 у аспірантуры АН БССР. Пасля яе заканчэння да 1938 малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры імя Я. Купалы. Адначасова выкладаў у Мінскім педінстытуце (у сакавіку — ліпені 1938 дэкан філалагічнага факультэта). У 1938 быў беспадстаўна рэпрэсіраваны, 10.10.1938 асуджаны і высланы на Калыму, дзе адбываў тэрмін у Паўночна-Усходніх працоўных лагерах. Працаваў забойшчыкам на прыіску Дускан'я. З 1946 намеснік начальніка базы забеспячэння горна-прамысловага ўпраўлення, з 1951 прараб-геолаг Дзетрынскага геолагаразведвальнага камбіната Верхне-Калымскага раённага горна-руднага ўпраўлення, з 1955 геолаг Пенжынскай комплекснай экспедыцыі Паўночна-Усходняга горнага ўпраўлення (Магаданская вобл.). Доўгія гады, праведзеныя на Калыме, канчаткова падарвалі яго здароўе. З 1965 інвалід 2-й групы. У 1968 вярнуўся ў Мінск. Рэабілітаваны ў 1969. Апошні год перад смерцю быў паралізаваны.

Друкавацца пачаў у 1929 у газеце «Рабочий» як перакладчык. У 1931 змешчаны яго першы артыкул «На барыкадах барацьбы за сусветную гегемонію пралетарскай літаратуры» — аб першым Усесаюзным з'ездзе польскіх пралетарскіх пісьменнікаў. Набылі вядомасць яго крытычныя артыкулы, прысвечаныя творчасці народных пісьменнікаў Беларусі — Я. Коласа і Я. Купалы. Аналізуючы творчасць І. Гурскага, А. Кучара, Р. Ляпіч нярэдка паказваў памылковасць іх спрошчаных поглядаў на жывы літаратурны працэс. Аднак і яго выказванні не былі пазбаўлены характэрнага для свайго часу вульгарызатарства («Нацыянал-дэмакратычная фальсіфікацыя беларускай літаратуры», у сааўтарстве з Э. Галубком). Пісаў рэцэнзіі, перакладаў на рускую мову паасобныя творы З. Бядулі, П. Галавача, М. Лынькова. *Г. М. Урупіна.*

Бібліяграфія

1.3.

1931. На барыкадах барацьбы за сусветную гегемонію пралетарскай літаратуры (Першы Усесаюзны з'езд польскіх пралетарскіх пісьменнікаў) // Маладняк. № 10.

1932. «Новы горад» у Белдзяржтраме // Мастацтва і рэвалюцыя. № 3—4.

1933. У палоне памылак // Заклік. № 1 / Сааўт. Л. Фіглоўская, І. Кобер; Некалькі заўваг аб «Новым горадзе» І. Гурскага // Там жа. № 2; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 годзе // ЛіМ. 28 студз.; Уроки еще не извлечены // Рабочий. 5 апр.

1934. П'есы бадзёрага пралетарскага аптымізма: (Аб творчасці тав. І. Гурскага) // Драматургія. Мн.; Паэма камсамольскай маладосці // ЛіМ. 24 ліст.

1936. Нацыянал-дэмакратычная фальсіфікацыя беларускай літаратуры: (Крытычны агляд артыкулаў па беларускай літаратуры, змешчаных у «Литературной Энциклопедии» і «БСЭ») // Літаратура і мастацтва.

Мн. Кн. 4—5 / Сааўт. Э. Галубок; Якуб Колас: Народны паэт рэспублікі // Віцеб. пралетарый. 10 лют.; Народная мудрасць і прастата // Звязда. 11 кастр.; «Заштопаўшы душы прарэхі...»: [Рэц. на кн.: З в о н а к А. Мая радзіма. Мн., 1935] // ЛіМ. 11 лют.

1937. Песні будаўніцтва // Полымя рэвалюцыі. № 9—10; Аповесць пра класавую нянавісць: [Рэц. на: Г а л а в а ч П. Носьбіты нянавісці // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 5] // ЛіМ. 17 сак.; Талантливейший поэт советской эпохи // Рабочий. 14 апр.; Творчество Якуба Коласа // Там жа. 11 окт.

1.4.

1929. Б я д у л я З. Три крестика: Рассказ / С бел. // Рабочий. 27 нояб.

1931. Г о л о в а ч П. Переполох на загонах: Отрывок из повести / С бел. // Рабочий. 5 июня; Л ы н ь к о в М. Последний звереедавец: [Урывак з аповесці] / С бел. // Там жа. 20 июня.

2.3.

На беларускай мове. Б я р о з к і н Р. Аб «бадзёрых рытмах» Р. Ляпіча // ЛіМ. 1938. 6 студз.; С а м у й л ё н а к Э. Супраць аглабельнай крытыкі // Там жа. 1936. 22 сак.

Т. М. Махнач.

ЛЯСКОЎСКІ ЮЛЬЯН

Ляскоўскі Юльян (псеўд. Б а н д у р ы с т К а р а б і ч, Ю. К а р а б і ч, М а р ц і н М і з э р а; 1826, в. Новая Жосна Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Мядзельскі р-н Мінскай вобл.— пасля 1888), польскі і беларускі пісьменнік, журналіст.

Біяграфія Ю. Ляскоўскага ўзнаўляецца фрагментарна. Паходзіў са старадаўняга шляхецкага роду герба «Кораб» (адсюль псеўданім). Першапачатковую адукацыю атрымаў у адной з бернардзінскіх школ (відаць, у Будславе). Працаваў канцылярыстам у Вільні. Удзельнічаў у вызваленчым руху, у сувязі з чым у 1849 быў вымушаны эмігрыраваць і перажыць шмат нягод. У адным з вершаў з сумам згадваў «гэтыя вандроўкі і прыгоды, што зламалі век мой малады» («Мая ўява», 1858). Тэкст твора «Гетманская магіла» (1858), прысвечанага гетману С. Жулкеўскаму, які загінуў у 1620 у бітве з туркамі, можа сведчыць пра бытнасць пісьменніка на Украіне (у Галіцыі?) і ў Румыніі. Нейкі час жыў у Лондане, дзе ў 1855 напісаў паэму «На чужой старане». У гэты ж час у Лондане знаходзіўся яго зямляк з Віцебшчыны А. Рыпінскі — можна меркаваць пра іх знаёмства, узаемны ўплыў. Паметкі пад творамі 1856—60 (Шчучын, Карсы, Осек, Зелюнь, Еленъ) не паддаюцца з пэўнасцю прывязцы да канкрэтнага рэгіёна, але хутчэй за ўсё іх трэба звязаць з Пазнанскім княствам. З эміграцыі Ю. Ляскоўскі вярнуўся паводле агульнай амністыі ў 1860. Пасяліўся ў Вільні, знаходзіўся пад наглядам паліцыі. У 1861 удзельнічаў у антыўрадавых дэманстрацыях (спяваў патрыятычны гімн). Тады ж сваім коштам у друкарні А. Кіркора выдаў кнігу паэтычных твораў на польскай мове «Беларускі бандурыста. Зборнічак вандроўны». Для змешчаных там твораў (паэма «На чужой старане» і інш.) характэрны сувязь з беларускім фальклорам (выкарыстоўваецца часткова і ўкраінскі фальклор), шматлікія беларусізмы і беларускія рэаліі (рэкі Дзвіна, Бярэзіна, Сергуч, вёска Жаркі), патрыятычныя пачуцці, пратэст супраць сацыяльнага прыгнёту. Як паэт-рамантык Ю. Ляскоўскі складваўся пад моцным уплывам заснавальніка «ўкраінскай школы» ў польскай паэзіі Б. Залескага (у творах Ю. Ляскоўскага ёсць адпаведныя прызнанні). Пра зборнік «Беларускі бандурыста» выказвалася думка («Наша ніва». 1913. № 37), што ён быў спачатку напісаны на беларускай мове. У 1870—80-я гады выступаў (часта пад псеўданімам) у польскім друку. На пачатку 80-х гадоў у Варшаве дапамагаў вядомаму педагогу К. Прушынскаму (родам з Беларусі) у рэдагаванні папулярнага выдання для народа «Gazeta Świąrteczna», на яе старонках агітаваў супраць эміграцыі сялян у Амерыку. Нейкі час рэдагаваў газету «Echo Łomżyńskie». Аўтар аповесці «У Амерыку па золата» (1888) пра цяжкае жыццё сялян-эмігрантаў з Польшчы і Беларусі, паасобных вершаў у перыёдыцы, брашур і артыкулаў на эканамічныя і сельскагаспадарчыя тэмы, напісаных з клопатам пра народны дабрабыт. У артыкуле «Слова пра песню» выявіў добрае веданне беларускай мовы і фальклору, падкрэсліваў іх багацце і самабытнасць, прывёў тэксты беларускіх (мяркуецца, уласных) вершаў «Зямелька мая» і «Пад дуду». У пісьме А. Рыпінскага А. Плугу (1883) названы ў ліку беларускіх пісьменнікаў.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.2.

Białoruski bandurzysta: Zbiorek wędrowny wierszem. Wilno, 1861.

O służebnościach. Warszawa, 1873 / Пад псеўд. J. Korabicz.

Jak przysporzyć ziemi i chleba, dla użytku sąsiadów... Warszawa; Kraków, 1883 / Пад псеўд. Marcin Mizera.

Do Ameryki po złoto, z opowiadania wędrowca, Macieja Świdra. Warszawa, 1888 / Пад псеўд. Marcin Mizera.

1.3.

1871. Odmiana losu // Jana Jaworskiego Kalendarz illustrowany na r. 1871. S. 142 / Пад псеўд. J. Korabicz.

1882. Słówko o pieśni // Nowiny. Nr 287—288 / Пад псеўд. J. Korabicz.

1971. Пад дуду; Зямелька мая... [Вершы] // Бела-

руская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн. Надрукаваны як ананімныя творы.

1988. Пад дуду; Зямелька мая... [Вершы] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. 2 выд. Мн.

2.3.

На беларускай мове. А л е к с а н д р о в і ч С. Ручаёк, які ніколі не перасыхаў // Александровіч С. Па слядах паэтычнай легенды. Мн., 1965; Я г о ж. Два невядомыя вершы // ЛіМ. 1965. 16 лют.; В л а с т [Ластоўскі В]. Памажыця! // Н. н. 1913. 12 вер.; П а ч ы н а л ь н і к і. З гісторыка-літаратурных матэрыялаў XIX ст. / Скл. Г. Кісялёў. Мн., 1977. С. 177, 180, 328, 340, 508.

На польскай мове. G o ł ą b e k J. Wincenty Dunin-Marcinkiewicz, poeta polsko-białoruski. Wilno, 1932. S. 19; K m i e c i k Z. Z dziejów pism dla ludu w latach 1866—1905; «Zorza» i «Gazeta świąteczna» // Rocznik historii czasopiśmiennictwa polskiego. 1966. T. 5. Z. 1.

На рускай мове. К а р с к и й Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 76; С б о р н и к документов музея графа М. Н. Муравьева. Вильна, 1906. Т. 1. С. 37.

Г. В. Кісялёў.

ЛЯЎДАНСКІ УЛАДЗІМІР

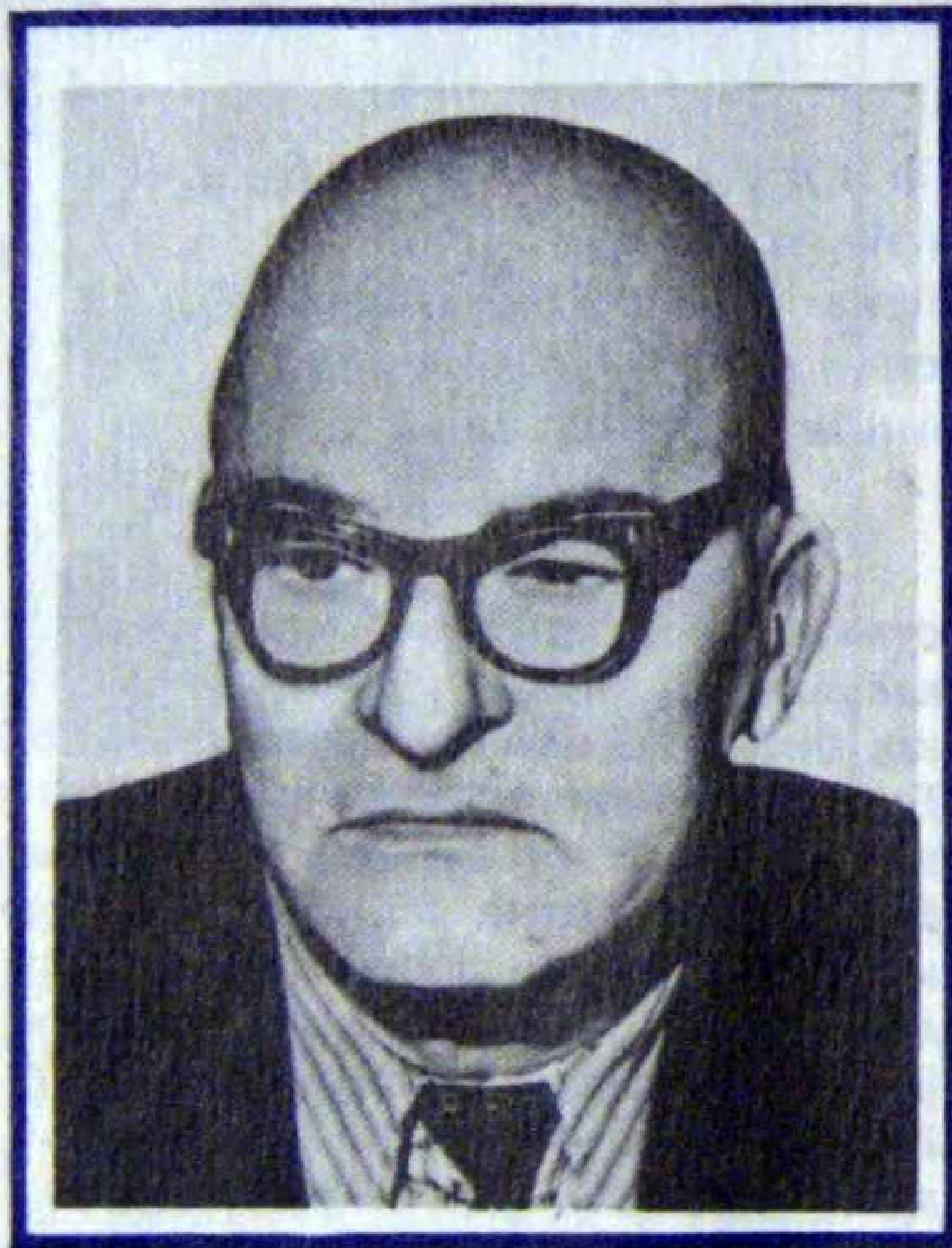

Ляўданскі Уладзімір Аляксандравіч [25.1(7.2).1911, в. Гудавічы Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Чэрвеньскі р-н Мінскай вобл. — 18.9.1973, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках], празаік, дзіцячы пісьменнік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1967.

З сям'і селяніна-батрака. У дзяцінстве дапамагаў бацькам па гаспадарцы. Скончыў Пухавіцкую сямігодку (1926), працаваў на лесараспрацоўках у Лапіцкім лясніцтве. У 1929 прыехаў у Мінск. Працаваў карэктарам у Белдзяржвыдавецтве (1930—33). Адначасова вучыўся на вячэрнім аддзяленні Мінскага педтэхнікума. Служыў у Чырвонай Арміі (1933—35). Пасля дэмабілізацыі вярнуўся да ранейшай працы ў выдавецтве. У 1935 паступіў на вячэрняе аддзяленне філалагічнага факультэта Мінскага педінстытута, які скончыў у 1938. Працаваў у выдавецтве рэдактарам палітычнай літаратуры. У час Вялікай Айчыннай вайны жыў у роднай вёсцы ў бацькі. Быў партызанскім сувязным, з сакавіка 1943 камісарам партызанскага атрада «Полымя», рэдактарам падпольнай газеты «Партизан Белоруссии». Пасля вызвалення Беларусі працаваў рэдактарам Пухавіцкай раённай газеты «Сцяг камунізма». З 1945 загадчык вучэбна-педагагічнай літаратуры ў выдавецтве. У 1949—63 загадчык сектара перакладаў у Інстытуце гісторыі партыі пры ЦК КПБ. З 1963 дырэктар выдавецтва «Народная асвета». У 1969—73 — старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1938 як перакладчык. Пераклаў з рускай мовы п'есу Г. Мамліна «Цуды ў поўдзень» (ставілася ў Мінску ў 1966). Уласныя празаічныя творы пачаў пісаць у сярэдзіне 50-х гадоў. Першае апавяданне «Пёстры язь» і казка «На аднаго жыўца — два шчупакі» надрукаваны ў 1957. З гэтага часу У. Ляўданскі рэгулярна выступаў у друку як белетрыст. Яго апавяданні звычайна грунтаваліся на канкрэтных жыццёвых фактах і здарэннях. Аўтар выкарыстоўваў свой вопыт паляўнічага і рыбалова (кнігі дзіцячых апавяданняў «Адкрыццё сезона», «На беразе ракі» і інш.), імкнуўся надаць сваім творам займальнасць, прыгодніцкі каларыт.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Буквар і першая кніга для чытання / Для школ дарослых. Мн., 1947 / Сааўт. А. Севярнёва; 2 выд. Мн., 1950; 3 выд. Мн., 1958; 4 выд. Мн., 1963.

Адкрыццё сезону: Апавяданні. Мн., 1960.

На беразе ракі: [Апавяданні]. Мн., 1962. Рэц.: Б у г р ы н М. Проста і шчыра // Беларусь. 1963. № 2.

На прывале: Апавяданне. Мн., 1966. Рэц.: Н я х а й М. Вачыма шчырага сябра // Чырв. змена. 1967. 11 ліп.

Ноч над Нёманам: Апавяданні і замалёўкі. Мн.,

1969. Рэц.: Ж у к А. Сцежка да жывое крыніцы // ЛіМ. 1970. 9 кастр.

Пад старым дубам: Апавяданні і замалёўкі. Мн., 1971.

Яшка прыляцеў: Апавяданні. Мн., 1973.

1.3.

1957. Пёстры язь: Апавяданне // Беларусь. № 9; На аднаго.жыўца — два шчупакі: Казка // Бярозка, № 7; Той самы: Апавяданне // Там жа. № 10.

1958. Дзве сустрэчы: З успамінаў партызана // Беларусь. № 5; Адкрыццё сезону: Апавяданне // Там жа. № 9; Простая біяграфія: Апавяданне // Там жа. № 12; Люська: Апавяданне паляўнічага // Бярозка. № 2; Рачны доктар: Апавяданне // Там жа. № 6; Паядынак: Апавяданне // Там жа. № 8; Паляванне на вугроў: Апавяданне // Там жа. № 11.

1959. Першы цецярук: [Апавяданне] // Бярозка. № 5; Усёзнайка: Апавяданне // Там жа. № 7; Вялікі пешаход: Апавяданне // Вясёлка. № 5; За вяртанне на Радзіму. № 48; Жучок: Апавяданне // Вясёлка. № 9; Чорнае балота: Апавяданне // Полымя. № 10.

1960. Першы эшалон: Апавяданне // Беларусь. № 6; Шчаслівы дзень: Апавяданне // Там жа. № 12; Лясны разбойнік: Апавяданне // Бярозка. № 8; Вавёрчын склад: Апавяданне // Вясёлка. № 3; Бабровы слёзы: Апавяданне // Там жа. № 8.

1961. Мечаная гільза: Апавяданне // Беларусь. № 3; У Якубавай затонцы: Апавяданне // Там жа. № 8; Лапці: Апавяданне // Там жа. № 11; Прырода — наш лепшы сябар // Бярозка. № 2; Першы ўрок: Апавяданне // Там жа. № 3; Горкая ўдача: Апавяданне // Там жа. № 12.

1962. Засада: Апавяданне // Бярозка. № 3; Нечаканая сустрэча: Апавяданне // Там жа. № 6; Першы акунь: Апавяданне // Вясёлка. № 7.

1963. Здарэнне каля Ліповай грады: Апавяданне // Беларусь. № 1; На прывале: [Апавяданне] // Бярозка. № 3; Дзядулева тайна: Апавяданне // Там жа. № 7; Дарэмная трывога: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Звычайная заканамернасць: Апавяданне // Наст. газ. 29 чэрв.; Мацярынскае сэрца: [Апавяданне] // Ніва. 9 чэрв.; Крылаты язь; Незвычайныя слёзы: [Апавяданні] // Там жа. 14 ліп.; Лясны разбойнік: [Апавяданне] // Там жа. 4 жн.; Жучок: [Апавяданне] // Там жа. 11 жн.

1964. На прывале: [Апавяданне] // Ніва. 17 мая; Дзядулева тайна: [Апавяданне] // Там жа. 12 ліп.; Дарэмная трывога: [Апавяданне] // Там жа. 13 вер.

1965. Дзедаў кажушок: Апавяданне // Бярозка. № 12; Балету: [Апавяданне] // Ніва. 4 ліп.; Шрам на шчацэ: [Апавяданне] // Там жа. 19 вер.; Шчаслівы дзень: [Апавяданне] // Там жа. 26 вер.

1966. Ля рыбацкага кастра: Апавяданне // Беларусь. № 11; Мацней за страх: Апавяданне // Бярозка. № 3; З выраю: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5.

1967. Дзядулева тайна: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Сэрца чалавека: Апавяданне // Беларусь. № 6; Машка: Апавяданне // Бярозка. № 1; Ноч над Нёманам: Апавяданне // Там жа. № 6; Страчанае давер'е: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Каля старога дуба: [Апавяданне] // Там жа. № 6.

1968. Раніца ў лесе: Апавяданне // Бярозка. № 1; Рагачык: (Расказы аб прыродзе) // Там жа. № 5; Незвычайныя танцоры: (Расказы аб прыродзе) // Там жа. № 6; У засадзе: (Расказы аб прыродзе) // Там жа. № 11; Рыгорку стала горка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Рыбакі: [Апавяданне] // Там жа. № 7; Ціхім ранкам: [Апавяданне] // Наст. газ. 1 мая.

1969. Асечка: Апавяданне // Беларусь. № 12; Паядынак: (Расказы аб прыродзе) // Бярозка. № 4; На начлезе: Апавяданне // Там жа. № 7; Жывы помнік: Апавяданне // Там жа. № 10; Жаўтушка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 7; Калі зацвіталі верасы // Там жа. № 9.

1970. Чаму Рыгорку стала горка; Незвычайныя слёзы; Лясны разбойнік; Пад старым дубам: [Апавяданні] // Крынічка. Мн.; Шрам на шчацэ: [Апавяданне] // Наша рэспубліка. Мн.; Гусарыкі: Апавяданне // Бярозка. № 7; Чысцёха: Апавяданне // Там жа. № 11; Не разгубіўся: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6.

1971. Дзе цякла Вусцянка: Апавяданне // Беларусь. № 2; Сапраўдны паляўнічы: Апавяданне // Бярозка. № 3; Дарэмны страх: Апавяданне // Там жа. № 11.

1972. Бывала і такое: Апавяданне // Бярозка. № 10.

1973. Сёе-тое з біяграфіі // Вытокі песні. Мн.; Лясныя будаўнікі: Апавяданне // Вясёлка. № 3.

1978. Чаму Рыгорку стала горка: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.

1979. Дзядулева тайна: [Апавяданне] // Ніва. 21 кастр.

1983. Дзядулева тайна: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.

1.4.

С і н к л е р Э. No passaran!: (Яны не пройдуць): Раман / З англ. Мн., 1938.

Т а л с т о й А. Хлеб: (Абарона Царыцына): Аповесць / З рус. Мн., 1938. 2 выд. Мн., 1949. (Б-ка школьніка).

З а л я Э. Пастка / З фр. Мн., 1939.

Х е р н д о н Э. Я буду жыць / З англ. Мн., 1939.

Р ы д М. Коннік без галавы / З англ. Мн., 1941.

Т а л с т о й Л. Апавяданні для дзяцей / З рус. Мн., 1946.

Т у р г е н е ў І. Выбр. апавяданні / З рус. Мн., 1947.

С а л т ы к о ў - Ш ч а д р ы н М. Выбр. апавяданні / З рус. Мн., 1948.

М с ц і с л а ў с к і С. Грак, птушка вясенняя: Аповесць аб Н. Э. Баўмане / З рус. Мн., 1949. (Б-ка школьніка).

Т а л с т о й Л. Каўказскі палоннік / З рус. Мн., 1951. (Школьная б-ка).

1954. Т а л с т о й Л. Каўказскі палоннік: Апавяданне / З рус. // Талстой Л. Аповесці і апавяданні. Мн., 1954.

1.5.

На рускую мову. Чудесное утро: Рассказы / Пер. В. Идельсон, Н. Мещерякова. Мн., 1975.

2.3.

На беларускай мове. В і н ш у е м! // ЛіМ. 1971. 19 лют.; Н а в у м е н к а І. Кніга адкрывае свет. Мн.; 1978. С. 113—114; Н а ш календар // ЛіМ. 1981. 6 лют.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; У л а д з і м і р у Ляўданскаму — 60 гадоў // ЛіМ. 1971. 5 лют.; У л а д з і м і р Аляксандравіч Ляўданскі: Некралог // Там жа. 1973. 21 вер.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 69, воп. 1, спр. 1—31.

М. П. Барташэвіч.

ЛЯЦКІ ЯЎГЕН

Ляцкі Яўген Аляксандравіч [крыпт. Е. Л., Е в г. Л., Л., Е в г. Л..., Е. Л-и й, Е в г. Л-и й, Е. Л...и й, Е.; 3(15).3.1868, Мінск — 7.7.1942, Прага; пахаваны на Альшанскіх могілках], крытык, гісторык літаратуры, даследчык рускага і беларускага фальклору. Апрача рускай, пісаў на чэшскай, нямецкай, італьянскай і іншых мовах.

Нарадзіўся ў старадаўняй дваранскай сям'і, чый маёнтак Гайна знаходзіўся ў Барысаўскім павеце. Тут прайшлі яго дзіцячыя гады. Вучыўся ў Мінскай гімназіі. Пасля заканчэння гісторыка-філалагічнага факультэта Маскоўскага універсітэта (1893) пакінуты пры універсітэце ў якасці кандыдата для падрыхтоўкі да навуковай дзейнасці. У 1901 Я. Ляцкага прызначылі захавальнікам этнаграфічнага аддзела Рускага музея (Пецярбург), дзе ён працаваў да 1907. Падрыхтаваў «Сістэматычны паказальнік этнаграфічнай літаратуры аб народах Расіі» (нявыдадзены). У 1912 арганізаваў кааператыўнае таварыства «Огни». У 1912—13 перапісваўся з М. Горкім. У 1917 выехаў у Фінляндыю. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі на радзіму не вярнуўся. У 1918 пераехаў у Швецыю, стварыў там новае выдавецтва «Северные огни», у якім друкаваў у асноўным творы рускіх дарэвалюцыйных паэтаў. Там жа выдаваў часопіс «Около России» (Стакгольм). З 1922 у Чэхаславакіі, дзе адкрыў выдавецтва «Пламя» (Прага). На філасофскім факультэце Карлава універсітэта ўзначальваў кафедру рускай мовы і літаратуры. Чытаў лекцыі ў Бялградскім універсітэце (1933—35). Беларусскю цікавілася жонка Я. Ляцкага, Відавіса Паўлаўна, якая жывучы ў Празе, сустракалася з Л. Геніюш.

Творчую дзейнасць распачаў з напісання вершаў і апавяданняў, якія не былі заўважаны крытыкай. У сталым узросце зноў вярнуўся да літаратуры — напісаў раман «Тундра» (1925) аб рускай эміграцыі. Больш паспяхова дэбютаваў фальклорна-этнаграфічнымі даследаваннямі, напісанымі на падставе сабраных ім матэрыялаў падчас экспедыцый на Беларусь, Літву, поўнач Расіі, Паволжа. Вывучаў творчасць А. Пушкіна, Л. Талстога, І. Ганчарова, Ф. Дастаеўскага, А. Чэхава, В. Верасаева, А. Белага і інш. Выдаў кнігі «Чарнышэўскі ў Сібіры. Перапіска з роднымі». Падрыхтаваў і выдаў «Пісьмы В. Р. Бялінскага» ў 3 тамах. Прымыкаў да культурна-гістарычнай школы, змяшчаў свае працы галоўным чынам у прагрэсіўных рускіх дарэвалюцыйных часопісах («Вестник Европы», «Познание России», «Современный мир», «Современник», «Голос минувшего», «Известия Отделения русского языка и словесности», «Русская старина», «Русское богатство», «Этнографическое обозрение» і інш.; не ўсе з гэтых публікацый выяўлены). Знаходзячыся ў эміграцыі, многа зрабіў для прапаганды сярод замежных народаў рускай і беларускай літаратуры і фальклору. У манументальнай манаграфіі «Слова аб палку Ігаравым» значнае месца адвёў беларускаму элементу гэтага помніка. У 1927—28 у чэшскім часопісе «Slavia» апублікаваў цыкл артыкулаў «Нататкі па беларусазнаўству», у італьянскім часопісе «Risista di eite literature slave» («Часопіс славянскай літаратуры», 1927) — артыкул пра творчасць Якуба Коласа. Каштоўнымі ў яго навуковай спадчыне з'яўляюцца даследаванні пра беларускі фальклор (друкаваліся на старонках часопіса «Этнографическое обозрение»). Важнае навуковае значэнне маюць ненадрукаваныя працы вучонага: фальклорныя запісы (беларускія казкі, паданні, легенды, песні, прыпеўкі, прыказкі, прымаўкі, загадкі і інш.; захоўваюцца ў Пушкінскім доме, Санкт-Пецярбург), перапіска з В. Брусавым, дакументы, звязаныя з навучаннем у Маскоўскім універсітэце, а таксама літаратурна-фальклорныя артыкулы, якія захоўваюцца ў Літаратурным архіве ў Празе.

І. К. Цішчанка.

Бібліяграфія

1.2.

Несколько замечаний к вопросу о пословицах и поговорках. Спб., 1897 [Ч.] 1—5.

Материалы для изучения творчества и быта белорусов. 1. Пословицы, поговорки, загадки. М., 1898. Отд. отт. из «Чтений в имп. О-ве истории и древностей российских при Моск. ун-те» за 1898 г.

И. А. Гончаров: Критический очерк. Спб., 1904.

И. А. Гончаров: Жизнь, личность, творчество: Критико-биографический очерк. Спб., 1912.

И. А. Гончаров: Жизнь и творчество. Прага, 1925.

Роман и жизнь: Развитие творческой личности И. А. Гончарова. Прага. 1925.

Тундра: (Роман). Прага, 1925.

Слово о полку Игореве: Повесть о князьях Игоре, Святославе и исторических судьбах Русской земли; Очерк из истории древнерусской литературы; Композиция, стиль. Прага, 1934.

Заметки к «Слову о полку Игореве». Прага, 1936. Вып. 1; Белград, 1941. Вып. 2.

1.3.

1890. [Рэц. на кн.: К а л е н д а р ь Северо-Западного края. М., 1890] // Этногр. обозрение. № 1; Представления белоруса о нечистой силе // Там жа. № 4.

1891. Бедный Саша: [Апавяданне] // Мин. листок. 11 янв. / Пад. крыпт. Евг. Л...ий.

1892. Роза и соловей: Литовская легенда: (Посвящается моим вилейским друзьям) // Альманах Северо-Западного календаря на 1893 г. Мн.; Могилевский историко-этнографический музей // Этногр. обозрение. № 1; Болезнь и смерть по представлениям белорусов // Там жа. № 2—3; Ольховецкие письма // Мин. листок. № 47, 68; Из области заговоров // Там жа. № 95.

1893. К вопросу о заговорах от трясовиц // Этногр. обозрение. № 4; К объяснению слова Днепр // Вилен. вестник. № 32.

1894. Сказитель И. Г. Рябинин и его былины // Этногр. обозрение. № 23.

1895. [Рэц. на кн.: Д о в н а р - З а п о л ь с к и й М. Песни пинчуков. Спб., 1895] // Этногр. обозрение. № 3.

1896. [Рэц. на кн.: Н и к и ф о р о в с к и й Н. Очерки простонародного житья-бытья в Витебской Белоруссии и описание предметов обихода. Витебск, 1895] // Этногр. обозрение. № 1.

1897. [Рэц. на кн.: Н и к и ф о р о в с к и й Н. Простонародные приметы и поверья... Витебск, 1897] // Этногр. обозрение. № 4.

1898. Материалы для народного снотолкования // Этногр. обозрение. № 1; [Рэц. на кн.: Н и к и ф о р о в с к и й Н. Простонародные загадки. Витебск, 1898] // Там жа. № 3.

1899. А. С. Пушкин и его письма // Сборник «Русского богатства». Спб.; Скоморошина наших дней: (Из записок этнографа) // Ист. вестник. № 11.

1900. Апостол мира (В. М. Гаршин): Характеристика // Журнал для всех. № 9—10; В вагоне: (Из записок этнографа) // Ист. вестник. № 4; Заметки о дуэли А. С. Пушкина // Русская старина. № 1.

1901. Максим Горький и его рассказы // Вестник Европы. № 11.

1903. И. А. Гончаров в его произведениях // Вестник Европы. № 3, 4; Новая пьеса М. Горького («На дне») // Там жа. № 4; Чужая жизнь в произведениях И. А. Гончарова // Там жа. № 7; Н. В. Гоголь в новом освещении // Там жа. № 12.

1904. А. П. Чехов и его рассказы // Вестник Европы. № 1; [Рэц. на кн.: К а р с к и й Е. Белорусы. Варшава. 1903. Т. 1] // Там жа. № 2; По поводу рассказов Вересаева // Там жа. № 7; Новая повесть г. Леонида Андреева // Там жа. № 11; На Печору. Путевые заметки // Там жа. № 12; Материалы по белорусской словесности и языку // Изв. ОРЯС. Т. 9. № 4.

1906. Вопросы жизни и творчества гр. Л. Н. Толстого // Вестник Европы. № 12.

1908. Пути и перепутья Валерия Брюсова // Современный мир. № 4; Н. Г. Чернышевский в годы учения и на пути в университет // Там жа. № 5, 6; Н. Г. Чернышевский в университете // Там жа. № 12.

1909. И. А. Гончаров: Очерк // История русской литературы. М.; Юношеская любовь Н. Г. Чернышевского (По «Дневнику» 1848—1850 гг.) // Познание России. № 1; Н. Г. Чернышевский в университете // Современный мир. № 3; Н. Г. Чернышевский и Ш. Фурье // Там жа. № 11.

1910. Н. Г. Чернышевский и учителя его мысли (Гегель, Белинский, Фейербах) // Современный мир. № 10, 11.

1911. Вступительное слово // Былины. Старинки богатырские. Спб.

1912. Вступительное слово // Стихи духовные. Спб.

1927. Il poeta della Russia Bianca rinascente: Jakub Kolas // Rivista di Letterature Slave. Marzo, Fasc. I—II. Рэц. H a e r t e l E. // Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven. 1928. H. 1.

1938. «Слово о полку Игореве» // Српски књижевни гласник. Нова серја. LV. Бр. 3.

1939. Неудачный поход на «Слово о полку Игореве» // Slavia (Praha). 1939. Seš. 1—3.

1988. [Перапіска Я. Ляцкага з М. Горкім. 1912—1913 гг.] // Лит. наследство. (М.). Т. 9.

1.6.

С т и х и духовные: Сборник. Спб., 1912 / Скл.

Ч е р н ы ш е в с к и й в Сибири. Переписка с родными. Спб., 1912—1913. Вып. 1—3 / Рэд.

Письма Белинского: В 3 т. Спб., 1914 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Г і л е в і ч Н. З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. С. 107—108; Ц і ш ч а н к а І. Я. А. Ляцкі. Фальклярыстычная дзейнасць (1868—1942) // Беларуская фалькларыстыка. Мн., 1989.

На рускай мове. О к с м а н Ю. Переписка Белинского // Лит. наследство. (М.). 1950. Т. 56; С л о в а р ь членов Общества любителей российской словесности при Московском университете. М., 1911. С. 175—176.

На чэшскай мове. H o r a k J. E. A. Ljackij // Časopis pro moderni filologii. 1938. Č. 4.

3.1.

Дзярж. б-ка Расіі, аддз. рукап., ф. 386, воп. 93, адз. зах. 14; ІРЛІ (Пушкінскі дом) Расійскай АН, ф. 163, воп. 1, адз. зах. 3, 13, 14, 16, 57, 347, л. 10, 11; 374, л. 2—3; 383, л. 18; ЦДА (Масква), ф. 418, воп. 303, адз. зах. 449. *Т. М. Махнач.*

ЛЯШУК ВЕРА

Ляшук Вера Якаўлеўна (н. 1.11.1933, в. Марозавічы Брэсцкага р-на), літаратуразнавец. Заслужаны работнік вышэйшай школы (1987). Кандыдат філалагічных навук (1975). Прафесар (1991).

Нарадзілася ў сялянскай сям'і. Бацька, Якаў Рыгоравіч, ведаў шмат казак, загадак, песень, быў цікавым апавядальнікам, добра спяваў. Маці, Аляксандра Васілеўна, ведала на памяць вершы рускіх і ўкраінскіх класікаў, заахвочвала дзяцей да чытання мастацкай літаратуры. Вучылася В. Ляшук у пачатковай школе ў роднай вёсцы, у Малазаводскай сямігодцы (скончыла ў 1950), у Брэсцкім педвучылішчы (1950—54). З адзнакай скончыла філалагічны факультэт Брэсцкага педінстытута (1959). Настаўнічала ў Дамачаўскай СШ Брэсцкага р-на (1959—61). Працу завучам Тамашэўскага дзіцячага дома сумяшчала з выкладаннем рускай і беларускай мовы і літаратуры ў Камароўскай СШ (1961—63). З 1963 — на кафедры беларускай літаратуры Брэсцкага педінстытута. Абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме: «Краязнаўства як сродак павышэння эфектыўнасці вучэбна-выхаваўчай работы на ўроках літаратуры ў школах Беларусі». Дэкан філалагічнага факультэта (1980—85). З 1988 на пасадзе прафесара кафедры беларускай літаратуры, з 1991 загадчык гэтай кафедры. Узнагароджана медалём, граматай.

Друкавацца В. Ляшук пачала ў студэнцкія гады ў брэсцкай абласной газеце «Заря» (з 1957). Сістэматычна яе артыкулы і рэцэнзіі публікуюцца ў абласным і рэспубліканскім друку з 1964. Кола яе творчых інтарэсаў — літаратурнае краязнаўства Брэстчыны, даследаванне твораў беларускай дзіцячай літаратуры, пытанняў методыкі выкладання беларускай і рускай моў у школе, праблем педагогікі вышэйшай школы. Аўтар вучэбных дапаможнікаў і манаграфій.

Жыве ў Брэсце.

Г. М. Малажай.

Бібліяграфія

1.2.

Матэрыялы для пазакласнай работы па беларускай літаратуры. Мн., 1971 / Сааўт. Л. Смальянава.

Использование краеведческого материала на уроках русской литературы в школах Брестчины. Брест, 1972.

Краеведение как средство повышения эффективности учебно-воспитательной работы по литературе в школах Белоруссии: Автореф. дис. .. канд. филол. н. Мн., 1974.

Краязнаўчы матэрыял на ўроках літаратуры. Мн., 1980. Рэц.: Лебедев В., Каленкович И. Слово о родном крае // Заря. 1981. 27 февр.

Іван Мележ у школе: Дапаможнік для настаўніка. Мн., 1981. Рэц.: Лугоўскі А. Да глыбінь творчасці // Чырв. змена. 1981. 5 снеж.; Смыкоўская В. Адрасавана настаўніку // Наст. газ. 1981. 21 ліст.; Шкраба Р. Ісці за пісьменнікам // Полымя. 1981. № 8; Шчыракоў М. // Наст. газ. 1981. 19 жн.

Урокі пазакласнага чытання: IV—VII класы. Мн., 1984. (Б-ка настаўніка бел. мовы і літ.). Рэц.: Бощук А., Каленкович И. Чистый родник чтения // Заря. 1984. 29 нояб.; Валынец Ю. Пазакласнае чытанне // Наст. газ. 1984. 19 студз.; Шарамет Г. Літаратура — сродак выхавання // ЛіМ. 1984. 14 снеж.

Вывучэнне эпічных твораў: 5—8-я кл.: Для школ з бел. і рус. мовамі навучання: Дапаможнік для настаўніка. Мн., 1987.

Лабараторныя заняткі па методыцы выкладання беларускай літаратуры. Мн., 1988.

Літаратурнае краязнаўства ў школе. Мн., 1991.

1.3.

1964. Учителя-словесники в поисках // Заря. 15 нояб. / Сааўт. У. Калеснік; У гады студэнцкія // ЛіМ. 29 снеж. / Сааўт. Л. Смальянава.

1965. Александр Блок на Брестчине: (К 85-летию со дня рождения) // Заря. 27 нояб.

1966. Певец синеокой Белоруссии // Заря. 9 дек.

1967. Вывучэнне загадак у VI класе // Нар. асвета. № 8; Слово о Полесье // Заря. 10 марта; Элиза Ожешко // Там жа. 24 мая; Якуб Колас // Там жа. 3 нояб.

1968. Літаратурныя дыспуты і канферэнцыі // Нар. асвета. № 4 / Сааўт. Л. Смальянава; Чародей души детской // Заря. 14 мая; С Лениным рядом // Там жа. 17 нояб.

1969. Друг детей: [Рэц. на кн.: Вітка В. Казкі. Мн., 1968] // Заря. 19 нояб.

1970. Вывучэнне крытычных артыкулаў у 8-м класе // Нар. асвета. № 8; Не дапускаць спрашчэнства // Наст. газ. 20 мая; Па вялікаму рахунку // Там жа. 22 чэрв.

1971. Падрыхтоўка студэнтаў да літаратурна-краязнаўчай работы ў школе // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст; Літаратурнае краязнаўства як форма творчых сувязей ВНУ са школамі // Совершенствование взаимосвязей вузов и школ. Гродно; Краеведческие материалы на уроках в школах Брестчины // Литература в школе. № 3; Вывучэнне крытычных артыкулаў у 9 класе: (Беларуская літаратура) // Нар. асвета. № 1; Паустовский и Брестчина // Заря. 26 марта; Творчая лучнасць // Наст. газ. 24 сак. / Сааўт. Л. Смальянава).

1972. Краеведческие материалы на вступительных занятиях в школах Брестчины // Всесоюзная научная конференция по проблемам обучения русскому языку как средству межнац. общения народов СССР. Кишинев; В полесской глуши // Заря. 27 сент.; В глубине Полесья // Там жа. 26 окт.; Души прекрасные порывы // Там жа. 1 нояб.; Шчодрасць душы // Наст. газ. 16 вер. / Сааўт. А. Майсейчык.

1973. Пазакласная работа па беларускай літаратуры ў школах Беларусі (20-я гады) // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 1; Роля краязнаўчых матэрыялаў у патрыятычным выхаванні моладзі // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры, фальклору. Гомель; «Отсюда появился род Достоевских» // Лит. в школе. № 5; Вывучэнне пейзажнай лірыкі ў 4-м класе // Нар. асвета. № 7.

1974. Школьнае краязнаўства Беларусі 20—30-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2; Слова боли и гнева // Заря. 5 июня / Сааўт. В. Лебедзеў.

1975. Краязнаўчая работа ў школах Беларусі пасляваенных гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3; Приобщение к подвигу // Лит. в школе. № 2; Урокі пазакласнага чытання ў VIII—X класах // Нар. асвета. № 8.

1976. Падрыхтоўка студэнтаў-філолагаў да вывучэння эпічных твораў вялікай формы ў школе // Совершенствование методической подготовки учителя. Гродно; Урокі-экскурсіі // Нар. асвета. № 7.

1978. Вывучэнне рамана «Будучыня» // Нар. асвета. № 3.

1979. Некаторыя аспекты ўзаемасувязі ў вывучэнні рускай і беларускай літаратуры ў школах Беларусі // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Успрыманне рамана І. Мележа «Людзі на балоце» школьнікамі // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7; Жывапіс на ўроках беларускай літаратуры // Нар. асвета. № 6; Вывучэнне прыказак у V класе // Педагогіка. Вып. 14; Литературная Брестчина // Заря. 10 марта.

1980. Пазакласная работа па беларускай літаратуры // Вывучэнне літаратуры: Пытанні методыкі. Мн.; Выкарыстанне рэгіянальных матэрыялаў пры вывучэнні творчасці Якуба Коласа // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель; А. А. Блок в Полесье // Лит. в школе. № 5; Вывучэнне аповесці «Салавей» // Нар. асвета. № 6, 9; Остановиться, оглянуться: [Рэц. на кн.: Я н к о ў с к і Ф. Прыпыніся на часіну. Мн., 1979] // Заря. 19 янв. / Сааўт. Г. Малажай; Цэльнасць аналізу: Разважанні аб сістэме ўрокаў па вывучэнню трылогіі Я. Коласа «На ростанях» // Наст. газ. 3 снеж.

1981. Нравственное воспитание учащихся при изучении стихотворения Н. А. Некрасова «Памяти Добролюбова» // Художественная литература в идейном и нравственно-эстетическом воспитании школьников. М.; Межпредметные связи в IV—VII классах // Русский язык и литература в школах Украины. № 4 / Сааўт. С. Каралевіч; Грані творчасці Максіма Танка: [Рэц. на кн.: К а л е с н і к У. Максім Танк. Мн., 1981] // Наст. газ. 25 ліст.

1982. Гуказапіс на ўроках беларускай літаратуры // Нар. асвета. № 1 / Сааўт. Г. Аксюцік; Слова пра настаўніка // Наст. газ. 18 вер. / Сааўт. Г. Малажай; ...І пафас творчасці адчуць // Там жа. 17 ліст.

1983. Подготовка учащихся IV—VII классов к работе с учебником историко-литературного типа // Лит. в школе. № 5; Міжпрадметныя сувязі на ўроках літаратуры // Нар. асвета. № 1—2; Урок пазакласнага чытання па аповесці Я. Маўра «Палескія рабінзоны» (V кл.) // Там жа. № 5; У реки по имени детство // Заря. 11 мая; Жывы воблік Ільіча: Урок пазакласнага чытання ў IV класе // Наст. газ. 26 студз.; Каб харашэць душой: Урок пазакласнага чытання ў 4-м класе па цыклу апавяданняў Я. Брыля «Шчасце маленства» // Там жа. 7 вер.

1984. Праблемны аналіз мастацкага твора ў VIII—X класах // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 12; Приписываются Павлюку Багрыму // Заря. 5 окт.; Слова, якое клікала ў бой: Урок пазакласнага чытання ў 7 класе па беларускай ваеннай паэзіі // Наст. газ. 21 студз.

1985. Наша гордость и наша боль // Патриотическое воспитание на уроках литературы и во внеклассной работе: Из опыта работы словесников Белоруссии. М.; Никто не забыт, ничто не забыто (С. Смирнов «Брестская крепость», Б. Васильев «В списках не значится») // Произведения о Великой Отечественой войне на уроках литературы и во внеклассной работе. М., Далучэнне да чалавечнасці і гераізму: Урокі па апавяданню Я. Брыля «Маці» // Наст. газ. 30 сак.; Урокі дабраты і патрыятызму: Вывучэнне апавядання І. Навуменкі «Мяшок белага наліву» // Там жа. 9 кастр.

1.6.

Методыка выкладання беларускай літаратуры.: Вучэб. дапаможнік для філал. фак. пед. ін-таў. Мн., 1986 / Рэд. з А. Рагуляй.

Методыка выкладання беларускай літаратуры: Праграма для песінстытутаў па спецыяльнасці № 2102 «Беларуская мова і літаратура». Мн., 1986 / Скл.

Родная літаратура: Падручнік-хрэстаматыя для VI класа. Мн., 1988 / Скл. з А. Майсейчыкам.

Родная літаратура. Падручнік-хрэстаматыя для VII класа. 2 выд. Мн., 1989; 3 выд. Мн., 1991 / Скл. з А. Майсейчыкам.

2.3.

На беларускай мове. Прэміі часопіса «Полымя» // ЛіМ. 1982. 1 студз. *Т. М. Махнач.*

М

МАЕЎСКАЯ НІНА

Маеўская Ніна Васілеўна (н. 4.12.1938, г. Любань Мінскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1983.

Нарадзілася ў сям'і служачага. Пасля заканчэння сярэдняй школы (1956) працавала ст. піянерважатай у Сасноўскай СШ Любанскага р-на (1956—58). Скончыла БДУ (аддзяленне журналістыкі, 1963), Мінскую вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПБ (1980). Працавала літсупрацоўнікам газеты «Шлях камунізма» Мінскага р-на (1963—65), адказным сакратаром шматтыражнай газеты «За технический прогресс» (1965—67), загадчыкам аддзела, адказным сакратаром часопіса «Промышленность Белоруссии» (1968—78), літсупрацоўнікам у газеце «Літаратура і мастацтва» (1980—81), старшым рэдактарам, загадчыкам рэдакцыі выдавецтва «Юнацтва» (1981—85), з 1985 рэдактар аддзела публіцыстыкі часопіса «Беларусь». Узнагароджана медалём, Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачала ў 1955. Напачатку пісала вершы, творы для дзяцей. Першае апавяданне «Залік на восень» надрукавана ў 1963. Аўтар зборнікаў апавяданняў і аповесцей «Агата», «Такая позняя вясна», «Холад доннай вады», аповесцей «Пажар», «Надзеевіч», «Трывожна шумяць ясакары» («Полымя». 1992. № 3) і інш. Піша пераважна пра сучаснасць, але ў яе творах чуваць і водгукі вайны. Узнімае маральна-этычныя пытанні, паказвае пошукі маладым сучаснікам адказаў на складаныя пытанні вайны і міру, міжнароднага становішча. Выдала зборнік апавяданняў для дзяцей «Ляці, верабейка».

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Ляці, верабейка: Апавяданні. Мн., 1969.

Агата: Апавяданні. Мн., 1970. Рэц.: Ж у к А. З добрай радасцю // Маладосць. 1971. № 2; К р ы ш т а л ь В. На ўзлёце // ЛіМ. 1972. 7 студз.; Л е б е д з е в а Г. Як намаляваць вецер // Вяч. Мінск. 1971. 28 студз.

Надзеевіч: Аповесць. Мн., 1983. Рэц.: К у с я н к о ў М. Пара выспявання // Полымя. 1984. № 9; Т ы ч к о Г. «Хочацца верыць, спадзявацца...» // ЛіМ. 1985. 18 кастр.

Такая позняя вясна: Аповесць і апавяданні. Мн., 1984. Рэц.: Л і п н е в і ч В. Чалавечы клопат // Маладосць. 1985. № 11; Т ы ч к о Г. «Хочацца верыць, спадзявацца...» // ЛіМ. 1985. 18 кастр.

Холад доннай вады: Аповесці. Мн., 1989.

1.3.

1963. Залік на восень: Апавяданне // Маладосць. № 3; Клякса: Апавяданне // Наст. газ. 16 сак.; Як Андрэйка вадзіў бабулю ў магазін: [Апавяданне] // Ніва. 13 студз.

1964. Мора было неспакойнае: Апавяданне // Маладосць. № 3.

1966. Загінуў пад Курскам: Апавяданне // Маладосць. № 2; ЛіМ. 8 лют.; Смак галандскага сыру: Апавяданне // Маладосць. № 10.

1967. Андрэйка і Чырвоная Шапачка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Першая літара: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Упарты камар: [Казка] // Работніца і сялянка. № 9; Яшчэ зелянее ясень: Апавяданне // Наст. газ. 1 студз.

1968. Першакурсніца; Максім прыехаў: Апавяданні // Маладосць. № 8; Ляці, верабейка!: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 4.

1970. Намалюй мне вецер: Апавяданне // Маладосць. № 7.

1972. Касавокі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9.

1974. Птушкі ляцяць дадому: Апавяданне // Маладосць. № 12; Руки, пахнущие хлебом // Промышленность Бел. № 12.

1977. Нябога: Апавяданне // Маладосць. № 7.

1980. Унук: Апавяданне // Беларусь. № 10; Гіпатэнуза: Апавяданне // ЛіМ. 22 жн.

1981. Такая позняя вясна: Апавяданне // ЛіМ. 29 мая.

1982. Ветраны дзень: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 3; Сляды: Апавяданне // ЛіМ. 28 мая.

1983. Арніка: Апавяданне // Беларусь. № 11; Слуцкая бэра: Апавяданне // Маладосць. № 8; Пажар: Аповесць // Полымя. № 10; Мужчынская размова: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; Ліст да рэдактара: Апавяданне // ЛіМ. 13 мая.

1984. Ды будзе мой голас пачуты: [Успаміны] // Беларусь. № 1.

1985. Святло ў вокнах: Апавяданне // Беларусь. № 1; Гарадское жыццё: Апавяданне // ЛіМ. 3 мая; Волечка: Апавяданне // Там жа. 30 жн.; Кружаць сняжынкі паволі: [Верш] // Там жа. 4 кастр.

1.5.

На рускую мову. Агата: Рассказ / Пер. Е. Мозольков // Правда. 1967. 9 окт.; Нарисуй мне ветер: Рассказ / Пер. А. Бержинский // Знамя юности. 1981. 1 дек.; Такая поздняя весна / Пер. В. Машков; Гипотенуза: Рассказы / Пер. авт. // Неман. 1983. № 3; Следы: Рассказ / Пер. авт. // Правда. 1983. 17 янв.

2.3.

На беларускай мове. Бугаёў Д. Талент і праца. Мн., 1979. С. 278—279.

На рускай мове. Стрельцов М. Первое знакомство // Неман. 1968. № 1. *Т. М. Махнач.*

МАЗГО УЛАДЗІМІР

Мазго Уладзімір Мінавіч (н. 5.3.1959, г. п. Зэльва Гродзенскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1984.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. Бацька, Міна Дзмітрыевіч, з Віцебскай вобл., маці, Ганна Рыгораўна, са Смаленскай вобл. Пэўны час (1963—68) сям'я знаходзілася ў г. Тапкі Кемераўскай вобл., дзе бацька працаваў на лесанарыхтоўках. Вярнуўшыся ў Беларусь, бацькі пасяліліся на Гродзеншчыне. Пасля заканчэння Зэльвенскай школы рабочай моладзі У. Мазго ў 1976 паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Пасля 2-га курса перавёўся на завочнае аддзяленне, якое скончыў у 1985. Працаваў карэспандэнтам хойніцкай раённай газеты «Ленінскі сцяг». Служыў у Савецкай Арміі (1979—81). З 1981 супрацоўнік шматтыражнай газеты «Інтэграл» (г. Мінск), з 1985 рэдактар у выдавецтве «Юнацтва».

Першы вершаваны твор У. Мазго надрукаваў у зэльвенскай раённай газеце «Праца» ў 1972. У рэспубліканскім друку ўпершыню выступіў з вершамі ў 1973. Першы паэтычны зборнік «Пад спеў крыніц» выдадзены ў 1982. У некаторых вершах з гэтага зборніка адлюстраваны ўражанні ад паездкі ў Малдавію ў складзе студэнцкага будаўнічага атрада. Аўтар зборнікаў «Вершаліна» і «Калі спрачаюцца маланкі». Многія яго паэтычныя творы прысвечаны маладому сучасніку, раскрываюць свет яго юнацкіх гарачых памкненняў, шчырых, акрыленых пачуццяў маладосці. Паэт часта выкарыстоўвае сакавітыя народныя словы, яркія метафары, яго вершы меладычныя і напеўныя.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

1.2.

Пад спеў крыніц: Вершы і балады. Мн., 1982. (Першая кніга паэта). Рэц.: Клімянкоў І. Крынічны спеў // Чырв. змена. 1982. 21 кастр.; Мароз У. Час, калі крылам дужэць: Па старонках трох першых кніг паэзіі // ЛіМ. 1982. 20 жн.

Вершаліна: Кніга лірыкі. Мн., 1987.

Калі спрачаюцца маланкі. Вершы. Мн., 1989.

Марафон: Вершы і паэма. Мн., 1992.

1.3.

1973. Жаданне: [Верш] // Бярозка. № 9; Спрачаюцца маланкі: [Верш] // Піянер Бел. 20 вер.; «Аматар» футбола: [Верш] // Там жа. 1 ліст.

1974. З трапяткім хваляваннем // Бярозка. № 1; На варце міру: [Верш] // Там жа. № 5; У партызанскім лесе: [Верш] // Там жа. № 7; [«Сонечны зайчык»] // Там жа. № 8.

1975. «Лес па-сяброўску мне даверыў...»: [Верш] // Гродн. праўда. 28 июня; «Пазычу колеры ў вясёлкі...»; «Упушчана шчасця жар-птушка...»: [Вершы] // Там жа. 11 окт.; Ветэран: [Верш] // Там жа. 18 окт.; Дуб: [Верш] // Чырв. змена. 1 чэрв.; Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; «Пазычу колеры ў вясёлкі...»: [Верш] // Там жа. 14 снеж.

1976. Кветка: [Верш] // Вясёлка. № 9; Мацярынская вера; Славянкі; Словы: [Вершы] // Маладосць. № 3; Славянкі; Словы: [Вершы] // Гродн. праўда. 24 янв.; Сустрэча з Радзімай; «Для равеснікаў вайна...»; «Застылі здзіўлена з табой...»: [Вершы] // Там жа. 27 марта; «Мне зноў на хвілю прычасціцца...»; Ганшчыкі: [Вершы] // Там жа. 19 июня; Следапыты; «Чуеш: стукае світанне...»; Зяльвянка: [Вершы] // Там жа. 28 авг.; «У вачах тваіх плешчацца Нарач...»; Бліндажы: [Вершы] // Там жа. 27 нояб.; Сустрэча з радзімай...; «Для равеснікаў...»: [Вершы] // Знамя юности. 6 авг.; «Для равеснікаў вайна...»: [Верш] // Там жа. 12 дек.; «Воблакі, як белыя буслы...»; Маці; «Пазычу колеры ў вясёлкі...»; «Лес па-сяброўску мне даверыў...»: [Вершы] // ЛіМ. 9 студз.; «У лесе цішыня такая...»: [Верш] // Чырв. змена. 2 чэрв.; «Бабіна лета...»; «У вачах тваіх плешчацца Нарач...»; Бліндажы: [Вершы] // Там жа. 12 снеж.

1977. Барвовыя макі: (Маналог ветэрана); Падлесак; Славянкі; «У лесе цішыня такая...»; «Застылі...»: [Вершы] // Вёсны. Мн.; Грыбнікі: [Верш] // Бярозка. № 10; «Акрыяю з водарам бароў...»; «Мне зноў на хвілю...»; «У лесе цішыня такая...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «На сэрцы — так горка...»; «Вачэй насупраць...»: [Вершы] // Полымя. № 7; «Нам сяпваць недапетае...»: [Верш] // Гродн. праўда. 9 июля; Сляды; Суладдзе: [Вершы] // Там жа. 19 нояб.; Першаадкрыццё: [Верш] // Знамя юности. 25 июня; Барвовыя макі: Маналог ветэрана // Там жа. 29 авг.; Чырв. змена. 17 жн.; «У віры крыклівых вуліц...»: [Пародыя] // ЛіМ. 4 лют.; Белая лілея: [Верш] // Мін. праўда. 13 крас.; Снегіры: [Верш] // Піянер Бел. 15 снеж.; «Мо, гэта — зусім не ты...»; Успамін: [Вершы] // Чырв. змена. 26 студз.; Споведзь; «Клін, асмужаны, галосіць...»; «Такая сёння ціша...»: [Вершы] // Там жа. 6 крас.

1978. «Зялёны скарб...»; Па сонца: [Вершы] // Маладосць. № 4; Зямлю адчуўшы пад нагамі: [Рэц. на кн.: Марціновіч П. Час бурштыну. Мн., 1977] // Там жа. № 9; Водгулле: Лірычны рэпартаж // Там жа. № 10; «Павядзі мяне сцежкаю, памяць...»: [Верш] // Гродн. правда. 21 янв.; «Хай сабе яшчэ не лес...»: [Верш] // Там жа. 8 июля; Беларусі: [Верш] // Там жа. 29 июля; Спёка: [Верш] // Там жа. 5 авг.; «Духмяны, спеўны, звонкі...»: [Верш] // Там жа. 26 авг.; «Ты стаіш ля прысад...»; «А за акном — сасновы бор...»: [Вершы] // Там жа. 23 сент.; Студня: [Верш] // Там жа. 25 нояб.; «Ля Бендэраў крэпасць утравела...»; «Застылі здзіўлена з табой...»; «Ты ізноў асмужыш вочы...»: [Вершы] // Чырв. змена. 8 студз.; «Перон...»: [Верш] // Там жа. 26 сак.; «Ты стаіш ля прысад...»; Лясная балада: [Вершы] // Там жа. 5 ліст.

1979. Студня; Зэльва: [Вершы] // Дзень паэзіі—79. Мн.; «Толькі лета адышло...»: [Верш] // Гродн. правда. 20 янв.; Зажынкі: [Верш] // Чырв. змена. 31 студз.; «Толькі лета адышло...»; Спёка; У Малдове: [Вершы] // Там жа. 23 мая.

1980. Мая зямля; «Ад Амура да Ружанаў...»; «Зялёны шум, вясновы шум...»: [Вершы] // Беларусь. № 3; «А мы знаёмы і найперш...»: [Верш] // Гродн. правда. 2 февр.; З салдацкага сшытка: [Вершы] // Там жа. 12 июля; «Пераспелай горыччу калін...»: [Верш] // Там жа. 4 окт.; Зяльвянка: [Верш] // ЛіМ. 19 вер.

1981. «Акрыяю з водарам бароў...»: [Верш] // Дзень паэзіі—81. Мн.; На пасту; Першы палігон; «Усё бліжэй да мамы...»; «Усімі травамі прапах...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; Апраўданне жыцця: [Верш] // Гродн. правда. 4 июля; «Сёння — гэта няўменне...»; Сурма: [Вершы] // Там жа. 12 дек.; Набат: [Верш] // Чырв. змена. 22 снеж.

1982. Прарадзіма; «Ці дождж, ці пот...»; На вучэннях; Апраўданне жыцця; Сурма; «Вачэй насупраць...»; «Нас два гады чакаюць тоні...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Мінск; Скарынаў кут; Грыбасей; Родная мова; На Бярэжкаўскім возеры: [Вершы] // Полымя. № 4; Скарынаў кут; Родная мова: [Вершы] // Голас Радзімы. 6 мая; «Не ўявіць мне...»; «Ля Бендэраў...»; Сустрэча з морам; «Такая сёння ціша...»: [Вершы] // Знамя юности. 15 сент.; Трэці семестр; «Зялёны скарб...»: [Вершы] // Чырв. змена. 23 кастр.

1983. Набат; Пераходны ўзрост; «О лёсе мой...»; Купалле: [Вершы] // Маладосць. № 8; З новых вершаў: «Я ведаю...»; «У вачах — хітрынка...»; «Адхлынь, рака людская...»; Вясенняе // Гродн. правда. 8 марта; У Гародні; Купалле: [Вершы] // Там жа. 20 авг.; Досвітак у Юрмале: [Верш] // Там жа. 1 окт.; Спатканне; У Гародні: [Вершы] // Звязда. 24 вер.; Поплеч з гісторыяй // Там жа. 16 кастр.; «Каляндар смяецца...»; Згадка салдата; Развітанне з Малдовай; «Пякучы студзеньскі мароз...»; «Крыло тваёй рукі...»: [Вершы] // ЛіМ. 29 крас.; Я расту; У заапарку; Сквапны вожык: [Вершы] // Піянер Бел. 25 жн.; Чакаючы цябе: [Верш] // Чырв. змена. 17 крас.

1984. Вішнёвая завея: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; На варце цішыні; «Зірні ў сад...»; Дуб: [Вершы] // Беларусь. № 12; Ранак; «Манумент...»: [Вершы] // Бярозка. № 8; «Манумент...»; Вызваленне; «Спяшаемся ў адведзіны...»; «Калі ты раптам...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Вяртанне: [Верш] // Полымя. № 10; Дыпціх лесу: [Верш] // Гродн. правда. 21 апр.; Вызваленне: [Верш] // Там жа. 9 мая; «А вершаліна...»; «Такая ціш — да нематы...»: [Вершы] // Там жа. 12 мая; Мост; Маналог гадзінніка: [Вершы] // Там жа. 7 июля; Маналог гадзінніка: [Верш] // Там жа. 1 сент.; «Манумент...»; Спёка; «Я помню, тата...»; Вавёркі ў скверы; «Мы верым у працяг...»: [Вершы] // ЛіМ. 10 жн.

1985. «Такая ціш...»: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Намалюй мне вецер: [Верш] // Вясёлка. № 1; «Вясенні ранак...»: [Верш] // Гродн. правда. 20 апр.; «Зноўку мне прысніцца...»: [Верш] // Там жа. 1 июня; Фенікс: [Верш] // Там жа. 7 сент.; «Кляновы ліст...»: [Верш] // Звязда. 6 сак.

1.6.

Вецер з Волгі. Мн., 1987 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Нашы новыя аўтары // Беларусь. 1980. № 3.

Т. М. Махнач

МАЗУРКЕВІЧ ЯЗЭП

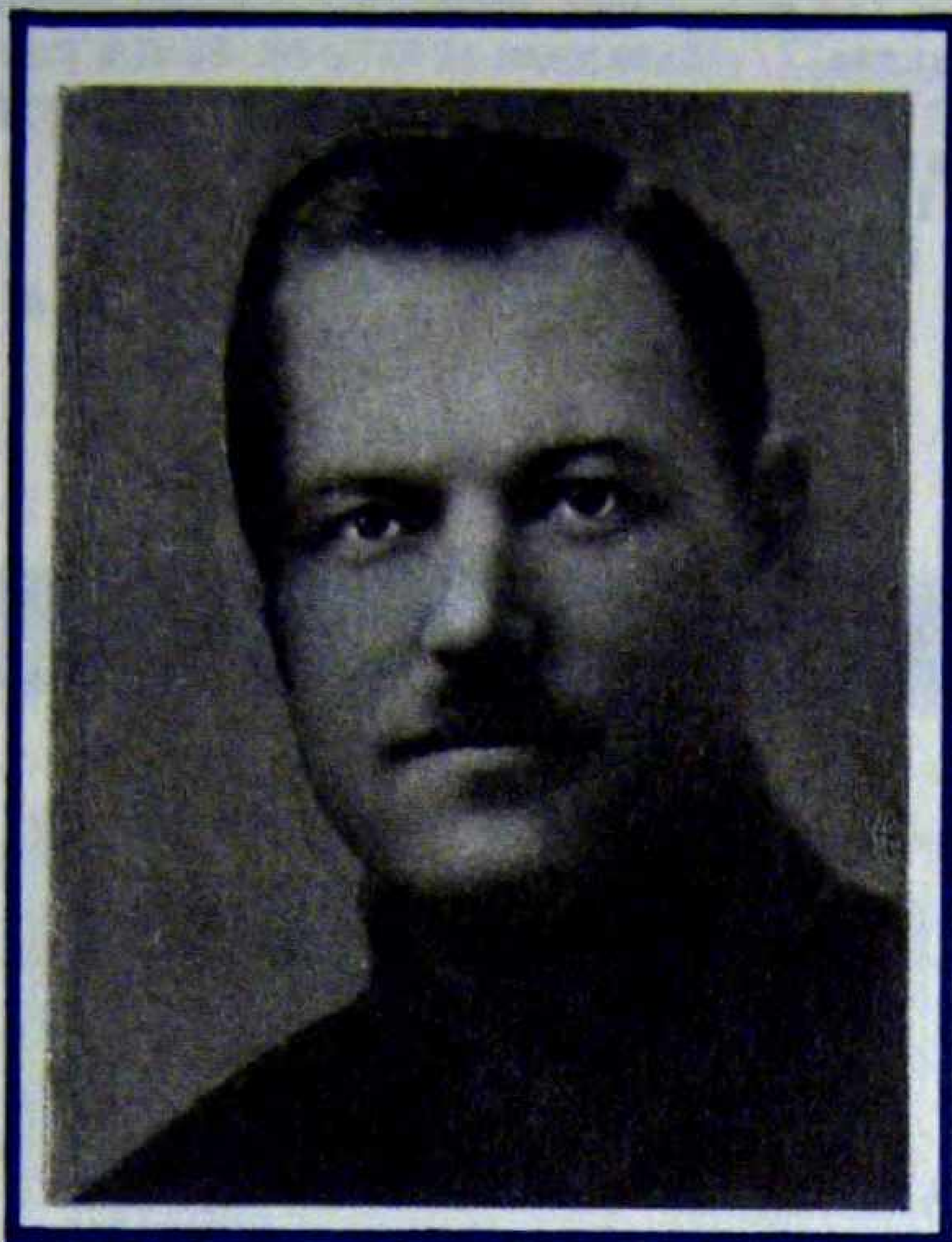

Мазуркевіч Язэп (Іосіф Ігнатавіч, псеўд. Я. Цікавы; 1887, в. Цялякава Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Уздзенскі р-н Мінскай вобл.— 1937), празаік, крытык, краязнавец.

З сям'і лесніка. Бацька памёр у 1898, і сіратой Я. Мазуркевіч вучыўся за кошт мецэнацкай стыпендыі ў Багушэвіцкай настаўніцкай школе. Пачаў настаўнічаць з 1904 — спачатку на Ігуменшчыне, а з 1906, атрымаўшы экстэрнам званне настаўніка пачатковай школы, да 1915 працаваў у Навагрудскім павеце. У 1915—18 загадчык Бежанскай франтавой перасоўнай школы ля Баранавіч. У 1918—19 настаўнічаў у Камышынскім пав. Саратаўскай губ. У час польскай акупацыі Беларусі (1919—20) працаваў у прыватнай школе ў в. Лысіца Навагрудскага пав., удзельнічаў у падпольным і партызанскім руху. У 1921 арыштаваны і зняволены ў Баранавіцкай турме. З турмы ўцёк, настаўнічаў на Случчыне. У 1924 скончыў Вышэйшыя курсы беларусазнаўства ў Мінску і працаваў у Віцебску: выкладчык савецка-партыйнай школы, вячэрняга рабфака, супрацоўнік краязнаўчага музея, настаўнік беларускай мовы і літаратуры ў школе. Адзін з арганізатараў, кіраўнікоў і актыўных удзельнікаў Віцебскай філіі «Маладняка» і Віцебскай асацыяцыі пралетарскіх пісьменнікаў. Дэлегат 1-га ўсебеларускага з'езда «Маладняка» (Мінск, 1925), 1-га з'езда Беларускай асацыяцыі пралетарскіх пісьменнікаў (Мінск, 1928), 1-га ўсесаюзнага з'езда пралетарскіх пісьменнікаў (Масква, 1928). У 1928 уваходзіў у склад Цэнтральнага Бюро «Маладняка», у склад праўлення БелАПП. 15.9.1937 беспадстаўна арыштаваны і прыгавораны да вышэйшай меры пакарання. Рэабілітаваны 16.5.1957.

У сваёй біяграфіі Я. Мазуркевіч адзначаў, што пачаў пісаць карэспандэнцыі па-беларуску з 1922, а ў «маладнякоўскай» анкеце называў яшчэ больш раннюю дату — 1921 (гэтыя публікацыі не выяўлены). З 1924 друкаваўся ў часопісах «Полымя», «Маладняк», альманахах «Пачатак», «Світанне», «Рытмы будавання», рэспубліканскіх і абласных газетах. Выступаў з апавяданнямі, п'есамі, нарысамі, літаратурна-крытычнымі артыкуламі. У сваіх творах адлюстроўваў падзеі грамадзянскай вайны, сацыялістычнага будаўніцтва на Беларусі, пра яго празаічныя спробы досыць крытычна выказваўся М. Гарэцкі, які слушна крытыкаваў аўтара за схематызм, недахоп мастацкасці. Актыўна праявіў сябе Я. Мазуркевіч як арганізатар літаратурнага руху на Віцебшчыне. Пры яго ўдзеле падрыхтаваны і выдадзены альманахі «Пачатак» (1926) і «Світанне» (1927), да якіх ён напісаў прадмовы і ўдзельнічаў у іх як празаік. Аглядны артыкул «Літаратурны рух на Віцебшчыне» («Маладняк». 1929. № 4) прадставіў яго дасведчаным краязнаўцам і філолагам-беларусістам.

М. Л. Зуеў.

Бібліяграфія

1.3.

1924. Здзекі: Апавяданне // Полымя. № 3.

1925. Бранявік: Апавяданне // Маладняк. № 9; 400 гадоў беларускага друку // Витеб. крест. газ. 30 дек.; 400-летие белорусской печати // Заря Запада. 30 дек.

1926. Віцебская філія «Маладняк»; Камсамолка Галя: (Драматычны эцюд у чатырох малюнках) / Пад псеўд. Я. Цікавы; Бранявік; Здзекі: (Апавяданні) // Пачатак. Віцебск.

1927. Наш шлях; «Віраплынь»: Апавяданне / Пад псеўд. Я. Цікавы // Світанне. Віцебск; «Маладняк» у Віцебску // Заря Запада. 7 нояб.

1928. «Маладняк» — штомесячны літаратурна-мастацкі, грамадскі часопіс // Заря Запада. 24 июня; На волю: [Урывак з апавядання «Віраплынь»] // Там жа. 7 нояб. / Пад псеўд. Я. Цікавы.

1929. Літаратурны рух на Віцебшчыне // Маладняк. № 4.

1930. За калгас: Тры сцэнічныя абразкі; «Зорны злёт»: Дзённік экскурсіі па Украіне // Рытмы будавання. Віцебск; Пралетарская літаратура і сацыялістычнае будаўніцтва // Віцеб. пралетарый. 21 кастр.; Пралетарская літаратура ў Віцебску // Там жа. 8 ліст.

1931. Машыніст: (Апавяданне) // Штурм. № 1; Актывізаваць літаратурна-масавую работу АПП // Віцеб. пралетарый. 2 чэрв.; 1921—1931: Да дзесяцігоддзя грамадска-літаратурнай дзейнасці пралетарскага паэта-пісьменніка Андрэя Александровіча // Там жа. 26 вер.

1932. «Сустрэча»: Урывак з нарысу «Гатава» // Віцеб. пралетарый. 11 кастр.

1.4.

1933. Песня Омскай Чырвонасцяжнай / З рус. // Віцеб. пралетарый. 30 ліп. / Сааўт. пер. Б. Люгоўскі.

1.6.

Рытмы будавання. Віцебск, 1930 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Каспяровіч М. Матэрыялы для вывучэння віцебскай краёвай літаратуры і мастацтва // Маладняк. 1927. № 6; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 178—179.

3.1.

БДАМЛіМ; ф. 225, воп. 1, спр. 2, 8.

В. М. Грышкевіч.

МАЙСЕЕНКА АНАТОЛЬ

Майсеенка Анатоль Фядосавіч (н. 1.9.1940, в. Халалееўка Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1971).

З сям'і калгасніка. Бацька — удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, загінуў у 1944. Маці ўвесь час працавала ў калгасе. А. Майсеенка скончыў Дабрынскую СШ (1957), паступіў на літаратурны факультэт Мінскага педінстытута, які скончыў у 1962. Працаваў дырэктарам Нежынскай васьмігадовай школы Любанскага р-на (1962—64), завучам Кораньскай СШ Лагойскага р-на (1964—67), дырэктарам Кастрычніцкай васьмігодкі (1967). У 1967—70 вучыўся ў аспірантуры педінстытута. Працаваў асістэнтам кафедры беларускай літаратуры гэтага інстытута (1970), ст. выкладчыкам (1972—73). Абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Творчасць Міхася Зарэцкага: Станаўленне таленту» і абраны на пасаду дацэнта кафедры беларускай літаратуры педінстытута. З 1975 дацэнт Мінскага інстытута культуры. Аўтар манаграфіі пра творчасць М. Зарэцкага, артыкулаў, рэцэнзій пра творчасць беларускіх пісьменнікаў, вучэбных і метадычных дапаможнікаў, праграм для студэнтаў ВНУ, раздзелаў падручніка «Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1917—1940» і інш.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Творчасць Міхася Зарэцкага: Станаўленне таленту. Мн., 1978. Рэц.: Луфераў М. Рамантыка рэвалюцыі і творчасці // ЛіМ. 1979. 23 сак.; Нях ай М. Народжаны эпохай рэвалюцыі // Полымя. 1979. № 9.

1.3.

1962. Надзейныя ключы: [Верш] // Наст. газ. 5 вер.

1963. Табе не здраджу я ніколі...: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.

1968. Пяром вадзіла душа: [Рэц. на кн.: Каўрус А. З крыніц народнай мовы. Мн., 1968] // ЛіМ. 18 чэрв.

1969. Рамантыка праўды ў апавяданнях М. Зарэцкага // Пытанні гісторыі: Матэрыялы XII канферэнцыі маладых вучоных. Мн.; Плённыя пошукі: [Рэц. на кн.: Бас І. Літаратурныя пошукі, знаходкі, даследаванні. Мн., 1969] // ЛіМ. 15 жн.

1970. Панарама беларускай паэмы: [Рэц. на кн.: Лазарук М. Беларуская паэма ў другой палавіне XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1970] // Маладосць. № 10; Раман пра калгаснае будаўніцтва // Нар. асвета. № 1.

1973. Пісьменнік-педагог // Нар. асвета. № 5; Рамантыка працоўных будняў: [Рэц. на кн.: Мысліве ц В. Рабочыя людзі. Мн., 1973] // Звязда. 27 чэрв.

1974. Паэзія вялікіх адкрыццяў // Нар. асвета. № 2; У святле сучасных уяўленняў: [Рэц. на кн.: На

высокай хвалі. Мн., 1973] // Полымя. № 9; Суквецця яркага вянок // Мін. праўда. 6 лют.

1975. На магістральным шляху // Зарэцкі М. Пачатак шчасця. Мн.; У нагу з часам: [Рэц. на кн.: Шкраба Р. Беларуская савецкая літаратура. Мн., 1974] // Нар. асвета. № 1; На галоўным напрамку: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Прага духоўнасці. Мн., 1975] // Полымя. № 11; Жыццё ў новым вымярэнні: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Выток. Мн., 1974] // Вяч. Мінск. 29 ліп.

1977. На новым этапе: (Тэма рэвалюцыі ў рамане М. Зарэцкага «Сцежкі-дарожкі») // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн.

1981. Літаратура 20-х гадоў: [Агульная характарыстыка]; Міхась Зарэцкі // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1917—1940. Мн. *В. М. Грышкевіч.*

МАЙСЕЙЧЫК АЛЯКСЕЙ

Майсейчык Аляксей Антонавіч (н. 4.10.1936, в. Гошчава Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1967).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Антон Данілавіч, вярнуўся з Вялікай Айчыннай вайны інвалідам і ў 1947 памёр. Выхаваннем дзяцей займалася маці, Вольга Мікалаеўна. Пасля заканчэння сярэдняй школы (1955) А. Майсейчык паступіў на філалагічны факультэт Брэсцкага педінстытута, дзе лекцыі тады чыталі У. Калеснік, І. Рубцоў. Актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці інстытута, быў рэдактарам факультэцкай газеты. Атрымаўшы дыплом, працаваў настаўнікам беларускай мовы і літаратуры ў роднай вёсцы (1960—62). З 1961 намеснік дырэктара Гошчаўскай школы па вытворчаму навучанню, адначасова выкладаў рускую мову і літаратуру ў Няхачаўскай васьмігадовай школе рабочай моладзі. У 1962—66 вучыўся ў аспірантуры Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР, пасля заканчэння якой накіраваны на кафедру беларускай літаратуры Брэсцкага педінстытута. Абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме: «Праблема народнасці ў перыяд станаўлення сацыялістычнага рэалізму ў беларускай літаратуры». Працаваў дэканам філалагічнага факультэта (1975—80).

Друкавацца А. Майсейчык пачаў у 1961 у Івацэвіцкай раённай газеце «Святло камунізму». З 1962 выступае ў рэспубліканскім друку з крытычнымі і літаратуразнаўчымі артыкуламі. Даследуе праблемы народнасці літаратуры, рамантычнай стылявой плыні ў сучаснай беларускай паэзіі, займаецца пытаннямі выкладання беларускай літаратуры ў школе, педагогікі вышэйшай школы. Аўтар дапаможніка «Практыкум па ўводзінах у літаратуразнаўства», адзін з аўтараў дапаможніка для студэнтаў педінстытутаў «Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1941—1980», «Методыкі выкладання беларускай літаратуры», падручніка для 6-га класа «Родная літаратура».

Жыве ў Брэсце. *В. Я. Ляшук.*

Бібліяграфія

1.2.

Проблема народности в период становления социалистического реализма в белорусской литературе: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1966.

Творчасць маладых паэтаў Брэстчыны: (У дапамогу лектару). Брэст. 1974.

Практыкум па ўводзінах у літаратуразнаўства. Мн., 1980. Рэц.: Паталкоў Ю. Прикосновение

к роднику // Заря. 1980. 31 дек. 2 выд., дапрац. Мн., 1992.

Уводзіны ў літаратуразнаўства: Праграма для педагагічных інстытутаў. Мн., 1985.

Беларуская літаратурная крытыка: Праграма для педагагічных інстытутаў. Мн., 1986.

1.3.

1962. Ранішнія росы: [Рэц. на кн.: Ляпёшкін У. Ранішнія росы. Мн., 1961] // Чырв. змена. 21 сак.

1963. Первые вёрсты: [Рэц. на кн.: Рудкоўскі М. Першыя вёрсты. Мн., 1963] // Знамя юности. 26 июля.

1965. Зараджэнне элементаў народнасці ў беларускай ананімнай літаратуры // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Народнасць і светапогляд пісьменніка // Там жа. № 4; Ад песень і думак народных: [Рэц. на кн.: Макарэвіч А. Ад песень і думак народных. Мн., 1965] // Полымя. № 11.

1966. Открывать настоящих героев // Заря. 3 июня; Цветы солнечных степей: [Рэц. на кн.: Сонца ў арыках. Мн., 1966] // Там жа. 23 июля; Поэзия в газете // Там жа. 1 авг.; О времени и о себе: [Рэц. на кн.: Прачас і пра сябе. Мн., 1966] // Там жа. 23 нояб.; Дыхание времени // Там жа. 10 дек. / Сааўт. А. Гарай; Першыя адкрыцці: [Рэц. на кн.: Марціновіч А. Неадкрыты востраў. Мн., 1966] // ЛіМ. 15 ліп.

1967. С мыслью о читателе // Заря. 11 февр.; В плену рифмы // Там жа. 3 июня; На языке Янки Купалы // Там жа. 10 июня; Галины косички: [Рэц. на кн.: Гелер М. Галины косички. Мн., 1967] // Там жа. 16 июля; С мыслью о Белоруссии // Там жа. 17 окт.; Неизведанными тропами // Там жа. 21 нояб.; Цветут сады над Ланью: [Рэц. на кн.: Праскураў В. Трое з-за Лані. Мн., 1967] // Там жа. 15 дек.

1968. Только революцией...: [Рэц. на кн.: Рубанов А. Драматургия Александра Блока. Мн., 1968] // Заря. 15 янв.; Это от деда // Там жа. 17 февр.; В поэзии нет единой тропы // Там жа. 4 апр.; Юная смена // Там жа. 21 апр.; Трудности первого шага // Там жа. 7 июля; Маяковский в Белоруссии // Там жа. 19 июля.

1969. Аб гуманістычным змесце сучаснай паэзіі // Тезисы докладов к научно-технической конференции профессорско-преподавательского состава по итогам 1968 года: (Секция филологических наук). Брест; Ля вытокаў народнасці // Тезисы межвузовской научно-теоретической конференции молодых ученых. Мн.; Фарміраванне тэарэтыка-літаратурных паняццяў у 5—8 класах // Нар. асвета. № 6; Фарміраванне паняццяў па тэорыі літаратуры ў 9—10 класах // Там жа. № 10; С партией, с народом // Заря. 23 авг.; В содружестве со школой // Там жа. 16 сент.; «Раскіданае гняздо» Я. Купалы // Наст. газ. 22 студз.; На прыступку вышэй // Там жа. 7 мая / Сааўт. Л. Смальянава.

1970. Наша Брестчина // Заря. 21 марта; Талант щедрый, человечный // Там жа. 7 июля; Я, Франциск Скорина // Там жа. 17 дек.

1971. Аб некаторых асаблівасцях выражэння эстэтычнага ідэалу ў сучаснай беларускай паэзіі // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст; Невычэрпная крыніца: [Рэц. на кн.: У. І. Ленін і літаратура. Мн., 1970] // Маладосць. № 1; Поэтические голоса // Заря. 9 янв.; Свет души: [Рэц. на кн.: Мацяш Н. Агонь. Мн., 1970] // Там жа. 11 марта; Заочник просит книгу // Там жа. 13 авг.; Чародей родного слова // Там жа. 9 дек.

1972. К вопросу о формировании понятий народности и партийности литературы в курсе «Введение в литературоведение» // Воспитание коммунистического мировоззрения у студентов в процессе преподавания общественных и социальных дисциплин. Витебск; Вывучэнне пытанняў народнасці літаратуры ў 8 класе // Нар. асвета. № 7; С любовью к земле и людям // Заря. 25 окт.; Шчодрасць душы // Наст. газ. 16 вер. / Сааўт. В. Ляшук.

1973. Краса прыроды і чалавека: Аб пейзажнай лірыцы канца 50-х — пачатку 60-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 1; Рэгіянальны каларыт рамана П. Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах» // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель; Гэта ўзважана сэрцам // Маладосць. № 12; С верой в радость: [Рэц. на кн.: Пысін А. Да людзей ідучы. Мн., 1972] // Заря. 20 февр.; Певец дружбы и братства // Там жа. 21 июня; Оставленное людям: [Рэц. на кн.: Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973] // Там жа. 27 июля; Ступенькой выше // Там жа. 14 окт.; Мужество народного воина // Там жа. 27 нояб.; Молодостью вечною крылатый // Там жа. 27 дек.

1974. Творчасць Анатоля Вялюгіна 40-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2; И стихи от этого звенят... // Заря. 9 февр.; В венок дружбы: [Рэц. на кн.: Хай зорыць дзень! Мн., 1973] // Там жа. 14 мая; Где Лань течет: [Рэц. на кн.: Праскураў В. Людзі-суседзі. Мн., 1974] // Там жа. 14 авг.; Ритмы сердца: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Рум. Мн., 1974] // Там жа. 10 дек.; З клопатам пра вечнае // ЛіМ. 29 ліст.

1975. Паэтычны роздум сучасніка // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3; Паэтычнае слова ў вершах «Час» і «Спадчына» Янкі Купалы // Лінгвістычны аналіз тэксту: Матэрыялы семінара. Мн.; Нарысы пра Палессе: [Рэц. на кн.: Праскураў В. Людзі-суседзі. Мн., 1974] // Беларусь. № 3; Летопись мужества народного: [Рэц. на кн.: Жураўскі А. За родныя хаты. Мн., 1974] // Коммунист Бел. № 8.

1976. Спосаб Праметэя // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 4; Спецсемінар як сродак падрыхтоўкі студэнтаў да кіраўніцтва школьным літаратурным гуртком // Республиканская Научная конференция «Совершенствование методической подготовки учителя в педагогическом вузе. Гродно; Путями поэтического слова: [Рэц. на кн.: Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1976] // Заря. 4 мая.

1977. Аб жанравых асаблівасцях паэм А. Вялюгіна // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 5; Чтоб солнца взять глоток: [Рэц. на кн.: Рудкоўскі М. Векавечная бацькаўшчына. Мн., 1976] // Заря. 4 янв.

1978. Паэзія подзвігу народнага // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 6; Страницы романтизма: [Рэц. на кн.: Калеснік У. Ветразі Адысея. Мн., 1977] // Заря. 28 апр.

1979. Аб асаблівасцях рамантычных стылёвых форм сучаснай беларускай паэзіі // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Вывучэнне паэмы Я. Купалы «Тарасова доля» ў школе // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7.

1980. Беларуская паэма вогненных гадоў // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 8; Рамантычна-фальклорныя традыцыі ў сучаснай беларускай паэзіі // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель.

1981. Янка Купала і пытанні народнасці беларускай літаратуры 20-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 9; Літаратура 30-х гадоў: [Уступная частка; «Проза»; «Паэзія»; «Драматургія»] // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры 1917—1940. Мн.

1982. Вадэвіль // Беларусь. № 1.

1983. Літаратура перыяду Вялікай Айчыннай вайны // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980. Мн.; Янка Купала і рамантычныя традыцыі ў творчасці Пімена Панчанкі // Неўміручая спадчына. Мн.; Вывучэнне вершаскладання ў школе // Нар. асвета. № 12; Звенья поэтической легенды: [Рэц. на кн.: Калеснік У. Лёсам пазнанае. Мн., 1982] // Заря. 1 апр.

1984. Аб рамантычных тэндэнцыях у беларускай паэзіі канца 50 — пачатку 60-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 12; Что измеряется строкой ... // Заря. 7 февр.; Мастакоўскі свет і паэтычнае слова // ЛіМ. 14 вер.

1985. Голас памяці // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13; Перамогі незгасальнае свято // Нар. асвета. № 2.

1.6.

Родная літаратура: Падручнік-хрэстаматыя для 6-га класа. Мн., 1988 / Скл. з В. Ляшук.

Родная літаратура: Хрэстаматыя для 7-га класа. Мн., 1989 / Скл. з В. Ляшук.

Тэорыя літаратуры: Вучэбны дапаможнік па аднайменнаму курсу. Брэст, 1990 / Скл.

В. М. Грышкевіч.

МАЙХРОВІЧ АЛЬФРЭД

Майхровіч Альфрэд Сцяпанавіч (н. 2.6.1937, г. Мінск), філосаф-эстэтык. Доктар філасофскіх навук (1983). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1984; за ўдзел у напісанні цыкла работ па гісторыі філасофіі і грамадскай думкі Беларусі дакастрычніцкага перыяду, апублікаваных у 1973—1980).

З сям'і служачых. Бацька, Майхровіч Сцяпан Казіміравіч (1908—81), беларускі савецкі крытык, літаратуразнавец, маці — пенсіянерка. А. Майхровіч, скончыўшы СШ № 13 г. Мінска (1954), паступіў на філалагічны факультэт БДУ, які скончыў у 1959. Працаваў рэдактарам у выдавецтве «Навука і тэхніка» (1959—61). У 1961—64 вучыўся ў аспірантуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР па спецыяльнасці эстэтыка. Працаваў малодшым навуковым супрацоўнікам Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору (1965—69), ст. навуковым супрацоўнікам Інстытута філасофіі і права АН БССР (1969—80). З 1980 — загадчык аддзела гісторыі філасофіі гэтага інстытута. У 1969 абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Ідэйна-эстэтычныя погляды Я. Коласа». Доктарская дысертацыя прысвечана тэме «Беларускія рэвалюцыйныя дэмакраты: Фарміраванне і важнейшыя аспекты светапогляду».

Асноўны напрамак навуковых даследаванняў А. Майхровіча — гісторыя філасофскай, грамадска-палітычнай і эстэтычнай думкі Беларусі. Выдаў 4 манаграфіі: «Эстэтычныя погляды Якуба Коласа», «Аб эстэтычным асваенні рэчаіснасці», «Беларускія рэвалюцыйныя дэмакраты: Важнейшыя аспекты светапогляду», «Янка Купала і Якуб Колас: Пытанні светапогляду». Аўтар шматлікіх артыкулаў па праблемах эстэтыкі, філасофіі, сацыялогіі. Навуковы рэдактар шэрага фундаментальных калектыўных манаграфій па гісторыі філасофіі Беларусі, дзе даследуюцца пытанні філасофскай думкі і культуры беларускага народа ў дакастрычніцкі час, раскрываецца сутнасць светапогляду і эстэтыкі Я. Купалы і Я. Коласа, распрацоўваюцца метадалагічныя праблемы. Цыкл гэтых работ удастоены Дзяржаўнай прэміі БССР. Сааўтар прац: «Нарысы гісторыі філасофскай і сацыялагічнай думкі Беларусі (да 1917 г.)», «Ідэі гуманізму ў грамадска-палітычнай і філасофскай думцы Беларусі (дакастрычніцкі перыяд)», «Ідэі матэрыялізму і дыялектыкі ў Беларусі (дакастрычніцкі перыяд)», «Развіццё марксісцка-ленінскай філасофіі ў БССР», «Філасофская і грамадска-палітычная думка Беларусі і Літвы. Заканамернасці развіцця. Праблемы даследавання».

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Идейно-эстетические взгляды Якуба Коласа: Автореф. дис. ... канд. филос. н. Мн., 1969.

Эстетические взгляды Якуба Коласа. Мн., 1970. Рэц.: Агіевіч У. // Вяч. Мінск. 1970. 1 ліп.; Карабан У. Старонкі нашай эстэтыкі // Беларусь. 1971. № 1.

Об эстетическом освоении действительности. Мн., 1973. Рэц.: Бондарева Е. Исследуется общественный потенциал искусства // Коммунист Бел. 1974. № 1; Вопр. философии. 1974. № 12.

Белорусские революционные демократы: Важнейшие аспекты мировоззрения. Мн., 1977. Рэц.: Кляўчэня А. З думкай пра будучыню // Полымя. 1978. № 12; Сокал С., Аўсіевіч М. Даследаванне светапогляду беларускіх рэвалюцыйных дэмакратаў // Весці АН БССР. Сер грамад. н. 1979. № 2.

Белорусские революционные демократы: Формирование и важнейшие аспекты мировоззрения: Автореф. дис. ... д-ра филос. н. Мн., 1982.

Янка Купала и Якуб Колас: Вопросы мировоззрения. Мн., 1982. Рэц.: Дарашэвіч Э. Пра светапогляд песняроў // Полымя. 1983. № 6; Сідарэвіч А. Пачатак // ЛіМ. 1983. 21 студз.

1.3.

1962. Художник и время: (125 лет со дня смерти А. С. Пушкина) // Знамя юности. 9 февр.

1965. Строки — знамена похода: [Рэц. на кн.: Кулямшоў А. Новая книга. Мн., 1964] // Знамя юности. 27 янв.

1966. Некаторыя пытанні эстэтыкі Я. Коласа // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3.
1967. Аб ідэйна-эстэтычных прынцыпах творчасці Я. Коласа першай палавіны 20-х гадоў // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2.
1972. Эстэтычныя погляды Якуба Коласа // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5.
1973. Винцук Дунин-Марцинкевич; Франтишек Богушевич; Янка Лучина; Адам Гуринович; Янка Купала; Якуб Колас; Тетка // Очерки истории философской и социологической мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн.
1974. Проблема человека в эстетике белорусских революционных демократов // Вопр. философии. № 12.
1977. Либеральное реформаторство и абстрактный гуманизм В. Дунина-Марцинкевича; Утверждение гуманистических идей революционных демократов; Проблема народа и человека в трактовке Я. Купалы и Я. Коласа // Идеи гуманизма в общественно-политической и философской мысли Белоруссии (дооктябрьский период). Мн.
1978. От «очерков» к истории: Некоторые проблемы освещения развития философской мысли в Белоруссии // Коммунист Бел. № 1 / Сааўт. А. Кляўчэня.
1979. «Хто ты, паэзія?..»: Дыялог [з А. Вярцінскім] // ЛіМ. 6 ліп. / Зап.
1980. Материализм белорусских революционных демократов // Идеи материализма и диалектики в Белоруссии (дооктябрьский период). Мн.
1982. Революционно-демократическая мысль Белоруссии: Ценностные основоположения и идейные влияния // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.; Грамадска-палітычныя погляды Янкі Купалы // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3.
1985. К характеристике мировоззрения Янки Купалы и Якуба Коласа // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.
1.6.
Подокшин С. Скорина и Будный: Очерк философских взглядов. Мн., 1974 / Рэд.
Смаль В. На экране — герой и народ. Мн., 1974 / Рэд.
Конон В. От Ренессанса к классицизму: (Становление эстетической мысли Белоруссии в XVI—XVIII вв.). Мн., 1978 / Рэд.
Мохнач Н. Общественно-политическая и эстетическая мысль Белоруссии начала XIX в. Мн., 1985 / Рэд.
Купалаўскія чытанні: Навук. канферэнцыя, прысвечаная 106-й гадавіне з дня нараджэння Я. Купалы і 80-годдзя яго першага зб. «Жалейка». Мн., 1991/ Скл.
2.3.
На рускай мове. Конон В. Эстетическая мысль Советской Белоруссии. Мн., 1978. С. 86—88.

В. М. Грышкевіч.

МАЙХРОВІЧ СЦЯПАН

Майхровіч Сцяпан Казіміравіч (21.6.1908, пас. Старэва Слуцкага пав., цяпер Слуцкі р-н Мінскай вобл.— 2.7.1981, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), крытык, літаратуразнавец, публіцыст. Член СП Беларусі з 1947. Кандыдат філалагічных навук (1959).

Нарадзіўся ў сям'і рабочага, выдзімальшчыка шкла. У 1915 8-гадовым хлопчыкам вымушаны быў пайсці працаваць на гуту (бацька знаходзіўся на імперыялістычнай вайне) і рабіў там 13 гадоў. У 1928 маладога рабочага вылучылі на працу ў Бабруйскі акруговы камітэт камсамола ў якасці інструктара. У гэтым жа годзе ўступіў у партыю. У 1930 С. Майхровіч паступіў вучыцца на рабфак пры Маскоўскім універсітэце, потым накіраваны на вучобу ў Маскоўскі інстытут журналістыкі імя «Правды». Аднак з 2-га курса інстытута быў адкліканы ЦК ВКП(б) і камандзіраваны ў Беларусь. Працаваў рэдактарам раённай газеты ў Камарыне, загадчыкам сектара Белдзяржвыдавецтва, рэдактарам польскіх газет, што выдаваліся на Беларусі — «Orka» і «Sztandar Wolności» («Ворыва», «Сцяг свабоды»; 1933—41). Адначасова завочна вучыўся ў Мінскім пединстытуце, які скончыў у 1941. У чэрвені 1941 С. Майхровіч добраахвотна пайшоў на фронт. Працаваў старшым інструктарам палітаддзела 10-й арміі. Потым адкліканы ЦК КПБ(б) у Маскву і працаваў галоўным рэдактарам Цэнтральнага беларускага радыёвяшчання (1941—43). Стаў членам кіраўніцтва падпольнага і партызанскага руху ў Гродзенскай вобл. Рэдагаваў газету «Белостокская правда». Пасля вызвалення Беларусі працаваў дырэктарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР

(1944—48), галоўным рэдактарам Вучэбна-педагагічнага выдавецтва БССР (1952—54). У 1957 скончыў аспірантуру пры Мінскім пединстытуце. У 1958—72 старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

Узнагароджаны 2 ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі, ордэнам Рэспублікі Польшча «Віртуці мілітары», Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Літаратурную дзейнасць С. Майхровіч пачаў у 1930. Першая навуковая публікацыя — артыкул «Максім Адамавіч Багдановіч» (1945). У 1935—40 друкаваўся ў польскамоўных газетах «Ворыва» і «Сцяг свабоды». Аўтар кніг пра Ф. Скарыну, Я. Лучыну, Ф. Багушэвіча, В. Дуніна-Марцінкевіча, М. Багдановіча, Я. Брыля, І. Шамякіна, прадмоў да зборнікаў твораў М. Багдановіча, Я. Журбы, К. Буйло. Даследаваў многія праблемы літаратуразнаўства і фалькларыстыкі, выступаў з дакладамі і лекцыямі пра беларускую літаратуру. Апублікаваў кнігу нарысаў па гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры, даследаванні «Слова аб палку Ігаравым і беларуская літаратура», «Гісторыя старажытнай беларускай літаратуры», «Беларускія парадыйныя паэмы «Энеіда навыварат», «Тарас на Парнасе».

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Янка Лучына: Жыццё і творчасць. Мн., 1952. Рэц.: Бур'ян Б. Кніга пра Янку Лучыну // Беларусь. 1953. № 2; Кніжная паліца // Наст. газ. 1952. 20 ліст.; Кудраўцаў І. Каштоўная манаграфія // ЛіМ. 1953. 17 студз.

В. І. Дунін-Марцінкевіч. Мн., 1955. Рэц.: Александровіч С. Цікавае даследаванне // Беларусь. 1955. № 6; Есакоў А. Манаграфія пра В. І. Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1955. 7 мая; Макаревич Н. О достоинствах и недостатках одной монографии // Сов. Бел. 1955. 19 окт.; На запрещенном языке // Дружба народов. 1955. № 9; Усікаў Я. Манаграфія пра В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1956. № 1.

Нарысы беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957. Рэц.: Александровіч С. Даследаванне абавязвае... // ЛіМ. 1957. 24 жн.; Бурносаў В. Новае літаратуразнаўчае даследаванне // Звязда. 1957. 13 ліст.; Макарэвіч А. // Беларусь. 1957. № 9; Усікаў Я. Каштоўная праца // Полымя. 1957. № 7. 2 выд., папраўл. Мн., 1959.

Максім Багдановіч: Жыццё і творчасць. Мн., 1958. Рэц.: Макарэвіч А. Кніга пра Максіма Багдановіча // Беларусь. 1958. № 9.

Жизнь и творчество Ф. Богушевича. Мн., 1961.

Янка Брыль: Жыццё і творчасць. Мн., 1961.

Георгій Скарына. Мн., 1966. Рэц.: Анічэнка У. Новая кніга пра Францішка Скарыну // Полымя. 1967. № 2; Бурносов В. Монография о белорусском первопечатнике // Коммунист Бел. 1967. № 8; Прашковіч М. Пра нашага першадрукара // ЛіМ. 1967. 28 сак.; Спаткай М. Беларускі першадрукар // Віцеб. рабочы. 1967. 18 лют.; P. G. [Pikardo G.] // J. of Byelorus. Studies. 1967. Nr 3.

Слова аб палку Ігаравым. Мн., 1968. Рэц.: Цішчанка І. Даследуецца «Слова аб палку Ігаравым» // ЛіМ. 1969. 27 мая.

Прыказкі і прымаўкі: Гістарычны нарыс. Мн., 1976. Рэц.: Скідан В. Даследуюцца прыказкі // ЛіМ. 1977. 15 крас.

Іван Шамякін: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1978. Рэц.: Ткачоў П. Першая «ластаўка» // Беларусь. 1979. № 7.

Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980.

1.3.

1936. Jaką drogą kontrrewolucyjne szpargały przedostały się do naszych bibliotek? // Orka. 12 stycz. / Сааўт. Д. Вардэцкая.

1944. Дарожныя заметкі: (Па партызанскіх раёнах) // Сав. Бел. 24, 26—28 мая / Сааўт. Я. Качан.

1945. Максім Багдановіч // Беларусь. № 5; Максім Адамавіч Багдановіч: (Літаратурна-крытычны нарыс) // Полымя. № 4; На новым этапе: (Год работы Дзяржаўнага выдавецтва БССР) // Там жа. № 11—12; Гражданские мотивы в поэзии Максима Богдановича // Сов. Бел. 12 авг.

1946. Максім Адамавіч Багдановіч // Багдановіч М. Выб. тв. Мн.; Канстанцыя Буйла // Беларусь. № 11—12; Канстанцыя Антонаўна Буйла: (Жыццё і літаратурная дзейнасць) // Полымя. № 8—9; У дапамогу настаўніку. № 3; Максім Адамавіч Багдановіч: (Літаратурна-крытычны нарыс) // У дапамогу настаўніку. № 1—2; На тым жа месцы // ЛіМ. 28 вер. / Пад крыпт. С. М. Аўт. спрэчнае; Паэтычнае майстэрства Максіма Багдановіча // Наст. газ. 10 студз.; На новым этапе: Год работы Дзяржаўнага выдавецтва БССР // Там жа. 11 крас.; Эстэтычныя погляды М. А. Багдановіча // Там жа. 21 ліст.

1947. Паэтычная творчасць Петруся Броўкі // Броўка П. Выбр. тв. Мн.; Полымя. № 9; Наст. газ. 21 ліп., 28 жн., 25 вер.; Літаратурна-мастацкая творчасць Алеся Стаховіча // Стаховіч А. Выбр. тв. Мн.; Максім Багдановіч // Беларусь. № 5; Максім Адамавіч Багдановіч: (Да 30-годдзя з дня смерці) // Наст. газ. 29 мая.

1948. Паэтычная творчасць Міхася Машары // Машара М. Выбр. лірыка. Мн.; Машара М. Праз навальніцы. Мн.; Раман «Пад мірным небам»: [Рэц. на кн.: Стаховіч А. Пад мірным небам. Мн., 1948] // Беларусь. № 1; Вынікі творчай перабудовы // Полымя. № 9; Вершы і паэмы Пятруся Броўкі // Сав. школа. № 6; Адам Міцкевіч // Віцеб. рабочы. 24 снеж.; Гродн. праўда. 29 дек.; Наст. газ. 23 снеж.; «Добры дзень»: [Рэц. на кн.: Астрэйка А. Добры дзень. Мн., 1948] // За Радзіму. 15 снеж.; Паэзія рэвалюцыйнай барацьбы і творчай працы: [Рэц. на кн.: Пестрак П. Выбр. тв. Мн., 1947] // ЛіМ. 10 ліп.; На шляху творчага росту // Там жа. 24 ліп.; Пясняр героікі народа: (Да 4-й гадавіны з дня смерці Кузьмы Чорнага) // Там жа. 20 ліст.

1949. На шырокія творчыя прасторы: [Рэц. на кн.: Аўрамчык М. Пярэдні край. Мн., 1949] // Беларусь. № 7; Паэзія калгаснай працы: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. Вяснянка. Мн., 1949] // Там жа. № 9; Пясняр паэзіі сацыялістычнай працы // Бальш. сцяг. 23 ліст.; На службе народа // Там жа. 18 снеж.; Сталин — наше солнце, наше счастье // Заря. 28 дек.; Творчае станаўленне: [Рэц. на кн.: Кулакоўскі А. Гартаванне. Мн., 1949] // ЛіМ. 14 мая; (Слова на пленуме ССПБ, прысвечаным пытанням крытыкі) // Там жа. 15 кастр.

1950. Канстанцыя Антонаўна Буйло: (Жыццё і літаратурная дзейнасць) // Буйло К. Світанне. Мн.; Янка Журба // Журба Я. Выбр. тв. Мн.; Полымя. № 1; Апавяданні для дзяцей Івана Грамовіча: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Першае верасня. Мн., 1949] // Беларусь. № 1; «Слава дружбе»: [Рэц. на кн.: Рудзько Ю. Слава дружбе. Мн., 1950] // Там жа. № 8; «Партызанскі край»: [Рэц. на кн.: Лівенцаў В. Партызанскі край. Мн., 1950] // Там жа. № 11; Каштоўны ўклад у гісторыю партызанскай вайны беларускага народа: [Рэц. на кн.: Цанава Л. Всенародная партизанская война в Белоруссии против фашистских захватчиков. Мн., 1950. Ч. 1] // Полымя. № 7; Кузьма Чорны // Наст. газ. 22 чэрв.; «Раніца жыцця»: [Рэц. на кн.: Колас Я. Раніца жыцця. Мн., 1950] // Там жа.

12 кастр.; Беларуская літаратура ў барацьбе за мір // Палес. праўда. 7 кастр.; «Партызанскія агні»: [Рэц. на кн.: Шчарбатаў Г. Партызанскія агні. Мн., 1950] // Чырв. змена. 8 чэрв.

1951. На варце міру: [Рэц. на кн.: На варце міру. Мн., 1950] // Беларусь. № 1; Янка Лучына // Полымя. № 5; Сав. школа. № 3; Янка Лучына: (Да стагоддзя з дня нараджэння) // ЛіМ. 23 чэрв.; Наст. газ. 3 ліп.; Поэт-демократ // ЛГ. 5 июля / Сааўт. А. Бачыла; Карысны дапаможнік: [Рэц. на кн.: Пшыркоў Ю. Якуб Колас. Жыццё і творчасць. Мн., 1951] // Наст. газ. 7 чэрв.; Кніга аб творчасці Эдуарда Самуйлёнка: [Рэц. на кн.: Вольскі В. Эдуард Самуйлёнак. Мн., 1951] // Там жа. 29 ліст.

1952. Паэтычная творчасць Максіма Багдановіча // Багдановіч М. Выбр. тв. Мн.; Беларуская літаратура XIX стагоддзя // Полымя. № 9. Рэц.: Власенко А. Против формализма и объективизма в литературоведении // Сов. Бел. 1953. 20 февр.; Максім Багдановіч // Звязда. 25 мая; Літаратурная крытыка на старонках часопіса «Беларусь» // ЛіМ. 29 сак.; Людвіг Кандратовіч: (Да 90-годдзя з дня смерці) // Там жа. 26 ліп.; Міхась Машара: (Да 50-годдзя з дня нараджэння) // Там жа. 29 ліст.; Антыпрыгонніцкія вершы першай паловы XIX стагоддзя // Наст. газ. 14 жн.; Народны паэт // Чырв. змена. 15 ліст.

1953. Максим Богданович // Богданович М. Избр. произв. М.; Янка Лучына // Лучына Я. Выбр. тв. Мн.; [Уступны артыкул] // Энеіда навыварат; Тарас на Парнасе. Мн.; Дунін-Марцінкевіч // Полымя. № 7; Выдатныя творы беларускай рэалістычнай літаратуры XIX стагоддзя // Сав. школа. № 4; Важнае пытанне // ЛіМ. 10 кастр. / Сааўт. Я. Садоўскі.

1955. Малавядомы твор Янкі Лучыны // ЛіМ. 22 кастр.

1956. Выдатны беларускі паэт // За вярт. на Радзіму. № 72; Творы Францішка Багушэвіча на польскай мове // ЛіМ. 29 вер.; Альгерд Абуховіч // Там жа. 24 ліст.; Замечательный белорусский поэт // Сов. Бел. 11 дек.

1957. В. І. Дунін-Марцінкевіч: Да 150-годдзя з дня нараджэння // Маладосць. № 12; Фелікс Тапчэўскі // Полымя. № 1; Выдатны майстар перакладу // ЛіМ. 29 мая; Максім Багдановіч // Мін. праўда. 25 мая; Наст. газ. 23 мая.

1958. Калі зліваюцца рэкі: [Рэц. на кн.: Броўка П. Калі зліваюцца рэкі. Мн., 1957] // Беларусь. № 4; «З невычэрпных крыніц»: [Рэц. на кн.: Казека Я. З невычэрпных крыніц. Мн., 1958] // Там жа. № 6; У барацьбе за ўз'яднанне // Там жа. № 12; Выбранае паэта: [Рэц. на кн.: Хведаровіч М. Залаты лістапад. Мн., 1957] // Полымя. № 11; Выдатны польскі кампазітар // Работніца і сялянка. № 7; Вершы аб Радзіме: [Рэц. на кн.: Грахоўскі С. Дзень нараджэння. Мн., 1958] // ЛіМ. 27 вер.; Харáство і веліч нашых стваральных дзён // Там жа. 29 кастр.; З родных крыніц: [Рэц. на кн.: Машара М. Выбр. тв. Мн., 1958] // Там жа. 15 ліст.

1959. На прасторах калгаснага жыцця: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. Даль палявая. Мн., 1959] // Беларусь. № 3; Янка Журба // Там жа. № 10; Аднатомнік В. Дуніна-Марцінкевіча; [Рэц. на кн.: Дунін-Марцінкевіч В. Зб. тв. Мн., 1958] // Полымя. № 2; Цікавае літаратуразнаўчае даследаванне: [Рэц. на кн.: Ларчанка М. На шляхах да рэалізму. Мн., 1958] // Звязда. 13 сак.; Кастусь Каліноўскі быў такім... // Там жа. 21 жн.; Шлях паэтэсы // ЛіМ. 10 студз.; Высокія патрабаванні // Там жа. 30 мая; Руплівы збіральнік вуснай народнай паэзіі: (Да 90-годдзя з дня нараджэння Адама Гурыновіча) // Там жа. 15 ліп.; Па дарагіх мясцінах: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Незабыўнымі сцежкамі. Мн., 1959] // Там жа. 30 вер.; Творчая сталасць (Да 50-годдзя з дня нараджэння М. Лужаніна) // Там жа. 28 кастр.; Труженик литературы // Сов. Бел. 22 нояб.

1960. Аб мастацкім майстэрстве Янкі Брыля // Нар. асвета. № 5; Песня ў паходзе: [Рэц. на кн.: Броўка П. Пахне чабор. Мн., 1959] // Мін. праўда. 9 сак.; Двухтомны збор твораў Янкі Брыля // Мін. праўда. 17 жн.; Истинно народный // Сов. Бел. 19 апр.

1961. Максім Багдановіч: (Да 70-годдзя з дня нараджэння) // Нар. асвета. № 12; Пясняр барацьбы // Работніца і сялянка. № 6.

1962. Сын эпохі Адраджэння // Голас Радзімы. № 11; Патрыятычныя думы народнага песняра // Наст. газ. 12 вер.; З вытокаў народнай мудрасці // Там жа. 7 ліп.

1963. Исследование о патриотическом подвиге советского крестьянства: [Рэц. на кн.: Залесский А. В партизанских краях и зонах. М., 1962] // Коммунист Бел. № 5 / Сааўт. В. Бурносаў; Выдатны помнік сусветнай літаратуры: (Да 775-годдзя «Слова аб палку Ігаравым») // Полымя. № 9; Кастусь Каліноўскі і сялянскае паўстанне 1863 г. // Работніца і сялянка. № 1; Харáство перакладчыцкага майстэрства // Наст. газ. 30 ліст.

1964. Сейбіт разумнага, добрага, вечнага // Голас Радзімы. № 59; Фальклор і творчасць Янкі Купалы // Нар. асвета. № 10; Памяці легендарнага камандарма // ЛіМ. 18 жн. / Сааўт. В. Бурносаў; Разгром патомкаў Чынгіз-хана // Наст. газ. 17 кастр.

1965. Патрыятычны подзвіг Г. Скарыны // Беларусь. № 4; Паэт-грамадзянін, вучоны: Да 60-годдзя з дня нараджэння П. Глебкі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4; Голас Радзімы. № 27 / Сааўт. А. Залескі; Паэт-грамадзянін // Голас Радзімы. № 12; Філосаф, асветнік, гуманіст // Там жа. № 43; Народная аснова паэзіі Францішка Багушэвіча: Да 125-годдзя з дня нараджэння паэта // Нар. асвета. № 2; Георгій Скарына // Там жа. № 4; Францішак Багушэвіч // Работніца і сялянка. № 3; Цяжкі шлях у імя кнігі // Звязда. 16 снеж.; «Народу своему услугую...»: Да 425-годдзя з часу нараджэння В. Цяпінскага // ЛіМ. 24 снеж.

1966. Народны трыбун: [Рэц. на кн.: Ліс А. Бранíслаў Тарашкевіч. Мн., 1966] // Беларусь. № 12; Па шляху творчых пошукаў: (Да 60-годдзя з дня нараджэння І. В. Гутарава, вучонага-філолага) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2 / Сааўт. А. Фядосік; З зычлівасцю да Айчыны // Голас Радзімы. № 6; «Беларусь мая, край сінявокі»: [Рэц. на кн.: Буйла К. Май. Мн., 1965] // Там жа. № 13; Элаіза Пашкевіч-Цётка // Там жа. № 28; Непаўторны талент // Там жа. № 48; Народная паэзія і творчасць Якуба Коласа // Нар. асвета. № 1; Максім Багдановіч // Там жа. № 12; Рэвалюцыяй заклíканая // Работніца і сялянка. № 7; Фальклор у творчасці Змітрака Бядулі // Наст. газ. 24 вер.

1967. Сын эпохі Адраджэння // Голас Радзімы. № 41; Аб народнай плыні ў творчасці Кандрата Крапівы // Нар. асвета. № 10; Сымон Будны // Полымя. № 2; «Баркалабаўская хроніка» // Там жа. № 4; 450 гадоў беларускага кнігадрукавання // Работніца і сялянка. № 8.

1968. Пяснярка роднага краю // Буйло К. Выбранае. Мн.; Мялецій Смятрыцкі // Полымя. № 10; Старэйшая паэтэса // Работніца і сялянка. № 12; [Рэц. на кн.: Командарм Уборевич: Воспоминания друзей и соратников. М., 1964] // Віцеб. рабочы. 11 вер.; Цішка Гартны // Ніва. 21 студз.

1969. Піянеры славянскай культуры // Голас Радзімы. № 23; Афанасі Філіповіч // Маладосць. № 7; Стваральнікі нашай пісьменнасці // Работніца і сялянка. № 8; Песня абарвалася рана: Да 100-годдзя з дня нараджэння Адама Гурыновіча // ЛіМ. 14 студз.; Ля вытокаў славянскай культуры // Там жа. 12 вер.; Развітальнае слова // Там жа. 23 снеж.; У імя кнігі // Ніва. 16 сак.

1970. Аркадзь Чарнышэвіч: (1912—1967) // Чарнышэвіч А. Апавяданні. Мн.; Апавяданні аб сучасніках // Беларусь. № 7; Кірыла Тураўскі // Полымя. № 10; Францішак Багушэвіч // Работніца і сялянка. № 6; Кузьма Чорны // Там жа. № 8; На дасвецці новага дня // ЛіМ. 24 ліп.; Пераліваемі колераў прамяністых // Мін. праўда. 28 сак.; Вялікі дабрадзей // Там жа. 7 ліп.; Заснавальнікі новай педагогікі // Наст. газ. 14 ліст.; М. Гусоўскі і яго паэма // Там жа. 5 снеж.; Францішак Багушэвіч: Да 130-й гадавіны з дня нараджэння // Ніва. 22 сак.

1971. Максім Багдановіч // Беларусь. № 2; Старонкі беларуска-польскіх літаратурных сувязяў // Полымя. № 6; Марыя Косіч: (Да 120-годдзя з дня нараджэння) // Наст. газ. 10 лют.; Славуты аўтар «Салаўя» // Там жа. 21 крас.; [Рэц. на кн.: С і п а к о ў Я. Па зялёную маланку. Мн., 1971] // Там жа. 20 ліст.; Пра народ, для народу // Там жа. 8 снеж.

1972. Источник мудрости и вдохновения // Неман. № 3; Вусная народная паэзія і творчасць Янкі Купалы і Якуба Коласа // Віцеб. рабочы. 6 чэрв.; Фальклор: Яго матывы і вобразы // Наст. газ. 31 мая.

1973. Цікавае даследаванне: [Рэц. на кн.: Ш а ў ц о ў П. Спрадвечнае. Мн., 1973] // ЛіМ. 2 сак.

1974. Иван Федоров и белорусское книгопечатание // Неман. № 2; Летописец жизни народной: Очерк // Заря. 30 нояб.; Летапісец жыцця народнага: Да 75-годдзя з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі М. Ц. Лынькова // Маг. праўда. 30 ліст.; Из плеяды славных // Сел. газ. 13 янв.

1979. Чалавек чыстага сумлення // Свята яго душы. Мн.; Гераічны вобраз Аляксандра Ульянава // ЛіМ. 12 кастр.

1980. Дрэва, якое спявае // Вяч. Мінск. 11 кастр.

1982. Музей Рыгора Шырмы // ЛіМ. 19 сак.

1.4.

М а з а л ь к о ў Я. Янка Купала: Жыццё і творчасць / З рус. Мн., 1951.

1.5.

На азербайджанскую мову. Инкишаф јолларында: (Белорусијада) // Эдэбијјат гэзети. 1953. 28 февр.

На рускую мову. Жизнь и творчество Ф. Богушевича: (1840—1900) / Пер. И. Климашевская. Мн., 1961.

2.3.

На беларускай мове. А х р ы м е н к а П. «Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе» // Наст. газ. 1954. 27 мая; Б р о ў к а П. Аб літаратурнай крытыцы ў Беларусі // ЛіМ. 1950. 13 мая; В і н ш у е м з узнагародай // Там жа. 1968. 21 чэрв.; Д а с л е д ч ы к роднай літаратуры // Беларусь. 1968. № 6; Е р м а л о в і ч М. Літаратурная крытыка ў часопісах «Полымя» і «Беларусь» // ЛіМ. 1948. 25 вер.; З а п а р т ы й н у ю бальшавіцкую крытыку // Там жа. 1950. 14 студз.; К а з л о ў с к і А. Дасведчанасць і прынцыповасць // Беларусь. 1978. № 6; К л і м к о в і ч М. Беларуская літаратурная крытыка за 1947 год // ЛіМ. 1948. 23 сак.; Я г о ж. Новая манаграфічная работа // Там жа. 1953. 3 кастр.; К у д р а ў ц а ў І. Даследчык і адкрывальнік: Сцяпану Майхровічу — 60 гадоў // Там жа. 1968. 21 чэрв.; Я г о ж. На правах пасынка // Там жа. 1950. 16 вер.; Я г о ж. Пра аргументаванасць і шчырасць у крытыцы // Там жа. 1952. 15 сак.; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 119—120; Н я х а й Р. Некаторыя заўвагі да падручніка па беларускай савецкай літаратуры // ЛіМ. 1949. 19 ліст.; П а л і т ы к а Д. Аб прадмовах да кніг // Там жа. 1949. 15 вер.; П е р к і н Н. За правільную ацэнку спадчыны М. Багдановіча // Там жа. 1949. 20 жн.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П ш ы р к о ў Ю. Нястомны працаўнік // ЛіМ. 1978. 16 чэрв.; Р а л ь к о І. Вершаскладанне: Даследаванні і матэрыялы. Мн., 1977. С. 31—33; Сцяпан Казіміравіч Майхровіч: [Некралог] // ЛіМ. 1981. 10 ліп.; Ц і ш ч а н к а І., Г а л ч а н а ў А. Плён шматгадовай працы // Полымя. 1968. № 6; Ш а р а х о ў с к і Я. Заўвагі аб крытыцы // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Ш а ў ц о ў П. «Народ любіць жывое слова пісьменніка...» // Там жа. 1976. 17 вер.

На рускай мове. К и р к е в и ч А. Партийность и вдохновение: (К 70-летию со дня рождения С. К. Майхровича) // Гродн. правда. 1978. 24 июня.

В. М. Грышкевіч.

МАКАЁНАК АНДРЭЙ

Макаёнак Андрэй Ягоравіч (псеўд. А. Жур, А. Журавіцкі, А. Малаказдатчык; 12.11.1920, в. Борхаў Рагачоўскага р-на Гомельскай вобл.— 16.11.1982, Мінск; пахаваны на Усходніх могілках), драматург. Член СП Беларусі з 1949. Народны пісьменнік Беларусі (1977). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1974, за трагікамедыю «Трыбунал» і камедыю-рэпартаж «Таблетку пад язык»), Літаратурнай прэміі імя Я. Купалы (1962, за камедыю «Лявоніха на арбіце»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Ягор Сяргеевіч, быў арганізатарам калгаса ў роднай вёсцы, расстраляны ў час вайны немцамі. Маці, Малання Міхайлаўна, памерла ў 1978. А. Макаёнак у 1939 скончыў Журавіцкую сярэднюю школу і паступіў у ваеннае вучылішча. Аднак вайсковыя парадкі прыняць не здолеў і вярнуўся на радзіму. Год працаваў у раённым доме сацыялістычнай культуры, пасля чаго паступаў ва Усесаюзны інстытут кінематаграфіі. Не прынялі, запрасілі паступаць праз год зноў. Але якраз выйшаў указ аб прызыве на вайсковую службу юнакоў з сярэдняй адукацыяй на год раней звычайнага, і А. Макаёнак апынуўся на Каўказе. Пачаліся будні суровай армейскай

вучобы з частымі начнымі баявымі трывогамі, са знясільваючым капаннем акопаў у скальным грунце. Неўзабаве атрымаў прызначэнне на пасаду намесніка палітрука роты. Палёгкі гэта не прынесла, засталася тая ж салдацкая ношка, але дадаўся абавязак чытаць чырвонаармейцам свежыя газеты, праводзіць з імі гутаркі, выпускаць баявыя лісткі... У першыя месяцы вайны дывізія, у якой служыў А. Макаёнак, у баявых дзеяннях не ўдзельнічала, перад ёй была пастаўлена задача ўвайсці ў Іран, каб папярэдзіць пранікненне туды нямецкіх войск. Баявое хрышчэнне адбылося напярэдадні 1942: дывізію перакінулі ў Крым, і А. Макаёнак паўгода ўдзельнічаў у жорсткіх, крывавых баях. У канцы красавіка 1942 цяжка паранены. Урачы памылкова дыягназавалі гангрэну, але гарачы палітрук ад ампутацыі адмовіўся і адстаяў свае ногі пры дапамозе трафейнага пісталета. Крымска-Феадасійскі дэсант савецкіх войск, як вядома, амаль цалкам загінуў. А. Макаёнак цудам застаўся жывы: непадалёк ад медсанбата, дзе пакутаваў будучы драматург, прызямліўся для дазапраўкі самалёт, які з варожага тылу вывозіў параненага камандзіра партызанскага атрада і ў якім аказалася адно свабоднае месца. Больш чатырох месяцаў лячыўся ў шпіталях Краснадара і Баку. Рваўся на фронт, але раны зноў адкрыліся, і медкамісія вынесла катэгарычны прысуд: спісаць у запас. Пасля доўгіх вандраванняў па інстанцыях апынуўся ў мястэчку Люксембургі. Але і тут не затрымаўся ў мясцовым сельгастэхнікуме на выкладчыцкай рабоце. Нарэшце знайшлося месца выкладчыка ваеннай справы ў Акаурцкай сярэдняй школе. Акаурты — азербайджанская вёска ў Грузіі. Навучаў там А. Макаёнак дзяцей, уважліва прыглядаўся да побыту экзатычнага горнага краю і моцна сумаваў па радзіме. І як толькі родная Рагачоўшчына была вызвалена ад акупантаў, вярнуўся туды. Крыху больш за месяц папрацаваў настаўнікам у Журавіцкай сярэдняй школе, быў абраны першым сакратаром мясцовага райкама камсамола. У снежні 1944 ён накіроўваецца на курсы прапагандыстаў пры ЦК КП(б)Б, але, не скончыўшы іх, накіраваны ЦК ЛКСМБ сакратаром гаркама камсамола ў Гродна. Па сямейных абставінах мусіў перабрацца бліжэй да родных мясцін: да чэрвеня 1946 загадваў парткабінетам Магілёўскага чыгуначнага вузла, потым быў памочнікам сакратара райкама партыі, народным суддзёй у Журавічах. Абавязкі суддзі аказаліся цяжкімі, невыносна было судзіць шматдзетных удоў за нядоімкі, і А. Макаёнак папрасіўся ў адстаўку. Яму прапанавалі ўзначаліць рэдакцыю раённай газеты «Сталінец». Такая перспектыва не радавала, бо А. Макаёнак рваўся на вучобу. У верасні 1947 ён стаў слухачом Рэспубліканскай партыйнай школы пры ЦК КП(б)Б, па заканчэнні якой у 1949 залічаны загадчыкам аддзела прозы часопіса «Вожык». К гэтаму часу драматургія амаль цалкам завалодала яго творчымі планамі, і з 1953 ён займаўся толькі творчай працай. Праўда, у 1956 яго зацвердзілі на пасадзе начальніка сцэнарнага аддзела кінастудыі «Беларусьфільм», аднак, папрацаваўшы там колькі дзён, не захацеў браць удзел у сумніцельных справах, якія твcovered тварыліся тады на студыі. Да кастрычніка 1957 быў сакратаром партбюро і кансультантам СП БССР і зноў заняўся творчай працай. У студзені 1966 узначаліў часопіс «Неман», адкуль праз 12 гадоў выйшаў на пенсію.

Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Кастрычніцкай рэвалюцыі, «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Украіны і Малдовы.

А. Макаёнак быў усебакова адораным чалавекам: добра маляваў, рэзаў па дрэве, валодаў талентам акцёра і г. д. Пісаць вершы і замалёўкі пачаў яшчэ ў школьныя гады. У 1941—42 вёў дзённік, пасля вайны пачаў пісаць апавяданні, драматургічныя творы. Упершыню выступіў у друку ў 1946 з аднаактовай п'есай «Добра, калі добра канчаецца» («Чырвоная змена»). Да пачатку 50-х гадоў напісаў яшчэ некалькі аднаактовак («Жыццё патрабуе», «Перад сустрэчай», «Першае пытанне», «Аксеніна цялушка», «Крымінальная справа»), а таксама шматактавыя п'есы «Ворагі» (1947), «Узыходы шчасця» (1947), «Выйгрыш» (1948). Працуючы ў часопісе «Вожык», ён пісаў гумарэскі, скетчы, фельетоны (пад псеўданімамі), сатырычныя апавяданні; папулярнасцю карысталася рубрыка «Выбачайце, калі ласка», заснавальнікам і асноўным аўтарам якой быў А. Макаёнак. Вожыкаўскія публікацыі пісьменніка вызначаліся бескампраміснай вастрынёй выкрыцця розных прайдзісветаў, махляроў, нягоднікаў. Многія высокапастаўленыя чыноўнікі, у т. л. міністры, пасля выступленняў А. Макаёнка пазбавіліся сваіх пасад.

У 1951 тэатр імя Я. Купалы паставіў драму А. Макаёнка «На досвітку», у якой паказвалася барацьба французскіх рабочых за свае правы. І хоць спектакль карыстаўся поспехам, драматург адчуваў, што павінен пісаць пра жыццё не зарубежных, а працоўных сваёй зямлі: дома было столькі нявырашаных праблем, столькі непазбытых бед і недахопаў. Менавіта гэта грамадзянскае адчуванне і дапамагло А. Макаёнку здзейсніць сапраўды творчы подзвіг — напісаць сатырычную камедыю «Выбачайце, калі ласка!» (1953), якая нанесла знішчальны ўдар па тэорыі бесканфліктнасці. У час, калі ў літаратуры дапускаўся паказ толькі барацьбы добрага з лепшым, драматург вывеў пад святло рампы канфлікты вялікага грамадскага напалу, з мастацкай дакладнасцю і пераканальнасцю выкрыў многія заганы адміністрацыйна-бюракратычнага стылю кіраўніцтва сельскай гаспадаркай, якія атрымаў назыўное вызначэнне калібераўшчыны. Наступныя дзве камедыі «Каб людзі не журыліся» (1957) і «Лявоніха на арбіце» (1961) таксама прысвечаны асэнсаванню жыццёвых клопатаў сельскіх працаўнікоў. Сцэнічны лёс гэтых п'ес склаўся па-рознаму. Калі першая з іх, нягледзячы на несумненна высокія мастацкія вартасці, была гвалтоўна выкасавана з рэпертуару тэатральнымі чыноўнікамі, то другая атрымала ўсесаюзнае і міжнароднае прызнанне. Небясспрэчная па сваіх грамадска-палітычных высновах, «Лявоніха на арбіце» разам з тым вызначалася бліскучым майстэрствам увасаблення вобразаў, вырашэння канфліктаў. Амаль дзесяць гадоў А. Макаёнак не прапаноўваў тэатрам новых п'ес, шукаў новыя сродкі сцэнічнай выразнасці. У выніку напружаных пошукаў узніклі дзве трагікамедыі — палітычны памфлет «Зацюканы апостал» (1969) і народны лубок «Трыбунал» (1970). Наступная п'еса «Таблетку пад язык» (1972) жанрава вызначана як камедыя-рэпартаж. Неўзабаве з'явіліся сатырычная камедыя трагікамічнага плана «Кашмар» (сцэнічная назва «Святая прастата», 1974) і сентыментальны фельетон «Верачка» (1979). Два апошнія драматургічныя творы пісьменніка — трагікамедыі «Пагарэльцы» (1980) і «Дыхайце эканомна!» (1982) — таксама вызначаюцца арыгінальнасцю формы і зместу. А. Макаёнак мэтанакіравана імкнуўся «прышчапіць» бела-

рускай камедыі паболей жанравых адгалінаванняў, значна пашырыў арсенал яе выяўленчых сродкаў, вярнуў нашай драматургіі «правы грамадзянскасці маналогу» і г. д. П'есы драматурга шырока ставіліся тэатрамі розных краін. «Выбачайце, калі ласка!», напрыклад, пастаўлена 200 тэатрамі, «Трыбунал» — 160 (у т. л. тэатрам імя А. Вянгеркі ў Беластоку), каля ста тэатраў ставілі «Лявоніху на арбіце» і «Зацюканага апостала».

Пяру А. Макаёнка належаць пераклады многіх п'ес («Трэцяе жаданне Б. Блажака, «Дабракі» Л. Зорына, «Я, бабуля, Іліко і Іларыён» Н. Думбадзе і Г. Лордкіпанідзе, «Блакада» У. Іванава, «Чацвёрты» К. Сіманава і інш.). Па яго сцэнарыях пастаўлены фільмы «У адзінай сям'і» (1957), «Шчасце трэба берагчы» (1958), «Кандрат Крапіва» (1961), «Рагаты бастыён» (1964), «Пасля кірмашу» (1973); сцэнарыі «Твой хлеб» (1954), «Вялікая небяспека» (1960) і «Не пакінеш мяне» (1969) не ставіліся.

А. Макаёнак выбіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР (1971—82), членам многіх камітэтаў, грамадска-палітычных арганізацый. У складзе розных дэлегацый неаднойчы выязджаў за мяжу, удзельнічаў у рабоце сесіі Генеральнай Асамблеі ААН.

Імем А. Макаёнка названы вуліцы ў Гомелі і Мінску. *С. С. Лаўшук.*

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1987—1990. Т. 1. П'есы. Мн., 1987. Т. 2. П'есы. Мн., 1987. Т. 3. Кінасцэнарыі. Мн., 1989. Т. 4. П'есы. Пераклады. Мн., 1989. Т. 5. Гумарэскі, фельетоны, артыкулы, інтэрв'ю, дзённікі, нататкі, пісьмы. Мн., 1990.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1. П'есы. Т. 2. П'есы; Сцэны сельскага жыцця; Аднаактовыя п'есы; Гумарэскі; Фельетоны; Артыкулы.

1.2.

Перад сустрэчай; Жыццё патрабуе: П'есы. Мн., 1951.

На досвітку: Драма ў 4-х актах, 8-мі карц. Мн., 1952.

Выбачайце, калі ласка!: П'еса. Мн., 1954. Рэц.: П ш ы р к о ў Ю. Сатырычная камедыя А. Макаёнка «Выбачайце, калі ласка!» // Полымя. 1954. № 6.

Камедыі. Мн., 1961. Рэц.: Ж ы ч к а Х. Вялікая праўда жыцця // Чырв. змена. 1963. 4 крас.; М а к а р э в і ч А. Творчасць праўдзівая, прынцыповая // Маг. праўда. 1962. 18 мая; Я г о ж. Творы праўдзівыя і шчырыя // Беларусь. 1962. № 7.

Выбачайце, калі ласка!: Камедыя ў 3-х дз. Мн., 1968. (Б-ка бел. драматургіі).

Трыбунал; Зацюканы апостал: П'есы. Мн., 1971. Рэц.: К о л о с Г. Диспут на сцене — диспут в зале // ЛГ. 1972. 17 мая.

Павлинка: Режиссерский сценарий полнометражного цвет. худож. муз. телевиз. фильма по мотивам пьесы Я. Купалы «Павлинка» / Авт. сценария. Мн., 1972.

Лявоніха на арбіце: Камедыя ў 3-х дз., 4-х карц. Мн., 1973. (Б-ка бел. драматургіі).

П'есы. Мн., 1974.

Кашмар: Небяспечная камедыя. Мн., 1979.

1.3.

1946. Добра, калі добра канчаецца: Аднаактоўка // Чырв. змена. 13 ліп.

1949. Скарга ў зачараваным поле: Апавяданне // Вожык. № 17 / Сааўт. А. Рылько; На пікантныя тэмы: Апавяданне // Там жа. № 18; Два пісьма: Апавяданне // Там жа. № 20; На парозе: Апавяданне // Там жа. № 21; Нячыстая сіла: Апавяданне // Там жа. № 22; Пра цукеркі і гарбузы: Апавяданне // Там жа. № 23.

1950. Перад сустрэчай: Камедыя ў адной дзеі; Жыццё патрабуе: (Будні сакратара райкома): [П'еса] // На сонечных сцежках. Мн.; Першае пытанне: П'еса // Бярозка. № 9; Цяпер усё ясна: Гісторыка-дакументальны сцэнарый // Вожык. № 2; Кіслая міна: Апавяданне // Там жа. № 7; «Зязюля»: Апавяданне // Там жа. № 12; Падарожжа па бездарожжу: Апавяданне // Там жа. № 13; Тытуляваныя індыкі: Апавяданне // Там жа. № 17; Яшчэ не позна: Апавяданне // Там жа. № 20; Зарэзалі без нажа: Апавяданне // Там жа. № 23.

1951. Чаму ў яго пыса сухая?: Апавяданне // Вожык. № 5; Аксеніна цялушка: Сцэнка // Там жа. № 6; І як яны канцы з канцамі зводзяць?: Апавяданне // Там жа. № 11; Адумайся, Джойс!: Апавяданне // Там жа. № 15; Знаёмая ліпа: Апавяданне // Там жа. № 20; На досвітку: П'еса // Полымя. № 6. Рэц.: Б л і с ц і н а ў М. П'еса аб барацьбе за мір // ЛіМ. 1951. 18 жн.; На досвітку: (Урывак з п'есы) // Там жа. 28 крас.; Крымінальная справа: (Сцэна з амерыканскага жыцця) // Там жа. 8 снеж.

1952. Крымінальная справа: [П'еса] // Самадзейны тэатр. Зборнік аднаактных п'ес для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн.; Першае пытанне: П'еса // Школьны тэатр. Мн.; Аб рыбаках і рыбках: Апавяданне // Вожык. № 13; Тайна храма: Апавяданне / Там жа. № 18; Дарагая дружба: Апавяданне // Там жа. № 20; Сцяпан Сцяпанавіч: Апавяданне // Там жа. № 24.

1953. «Каралеўскі суд літасцівы...»: Апавяданне // Вожык. № 5; Вясновым ранкам: Апавяданне // Там жа. № 7; Выбачайце, калі ласка!: Сатырычная камедыя // Полымя. № 7. Рэц.: А т р о ш ч а н к а А. Канфлікт і яго вырашэнне // ЛіМ. 1953. 17 кастр.; К а л е с н і к В. На чыстую воду // Сав. Радзіма. 1953. 18 кастр.; П і м е н а ў В. Смелае выкрыццё // Звязда. 1953. 3 кастр.; Ш ы ц і к У. Новая сатырычная камедыя // Калг. праўда. 1953. 3 ліст.; Выбачайце, калі ласка!: (3 акт) // ЛіМ. 6 чэрв.

1954. Сцяпан Сцяпанавіч: [Апавяданне]; Крымінальная справа: [Камедыя] // Размова па шчырасці. Мн.; Аб некаторых пытаннях беларускай драматургіі // Полымя. № 2; Вясновым ранкам: Апавяданне // Зара. 14 крас.; Проблемы жизни — проблемы литературы // Сов. культура. 14 дек.

1955. Шасцяронка: Апавяданне // Вожык. № 20; Гісторыя адной рэплікі // Маладосць. № 2; У белорусских драматургов // Театр. № 3; Перад свісткам суддзі: Фельетон // Звязда. 1 вер. / Сааўт. М. Чавускі.

1956. Мастер сатиры: К 60-летию со дня рождения К. К. Крапивы // Огонек. № 12; Аб адным сцэнарыі і яго рэдактарах // ЛіМ. 14 крас.; Выдающийся советский сатирик // Сов. Бел. 20 марта.

1958. Каб людзі не журыліся: П'еса // Полымя. № 2.

1959. Адказ паклёпнікам // За вярт. на Радзіму. № 40; На адной дарозе: [Урывак са сцэнарыя] // Чырв. змена. 12 ліст.

1960. Размінуліся: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6; Сем'ям пагражала небяспека: Урывак са сцэнарыя // ЛіМ. 7 мая.

1961. Лявоніха на арбіце: Камедыя // Полымя. № 1; «Выгнанне блудніцы» // Звязда. 18 мая.

1962. Борис Платонов // Театр. № 1.

1966. Тайна храма: [Гумарыстычнае апавяданне] // Вожык у дарозе. Мн.; Аб стане сучаснай беларускай драматургіі: Садаклад на V з'ездзе пісьменнікаў Беларусі // ЛіМ. 17 мая; К. Крапиве — 70 лет // ЛГ. 10 марта.

1967. Сын Беларусі // ЛіМ. 17 лют.; Пухам табе родная зямля // Там жа. 21 сак./У сааўт.

1968. Паэзія гераічнага народа // Апалены лотас. Мн.; [Прадмова] // Габровские улыбки. Мн.; Што вам найбольш спадабалася ў Ленінградзе?: Адказ на пытанне карэспандэнта «ЛіМа» // ЛіМ. 11 чэрв.; Наша любоў і пашана // Там жа. 23 ліп.; Всех замыслов не перечесть: Журналы в будущем году // Сов. Бел. 19 окт.

1969. Зацюканы апостал: Трагікамедыя // Полымя.

№ 11; «Неман», год 1970-й // Распространение печати. № 12; У памяці назаўсёды // ЛіМ. 13 мая.

1970. Адказ паклёпнікам // На задворках. Мн.; Не пакінеш мяне?: Урывак са сцэнарыя // Вожык. № 21; Трыбунал: Трагікамедыя: Народны лубок // Полымя. № 10; Трыбунал [2-я дзея аднайм. п'есы] // Звязда. 10, 11, 15—17 вер.

1971. Драматург і тэатр // ЛіМ. 25 чэрв.; Спасибо, Кондрат Кондратович! // Сов. Бел. 4 марта.

1972. З кім смяёмся?: [Інтэрв'ю] // Голас Радзімы. № 15; По законам дружбы // Распространение печати. № 12; Таблетку пад язык: [Урыўкі з аднайм. п'есы] // Звязда. 9, 10, 13, 14 вер., 1, 5, 8, 10, 12, 14 снеж.

1973. Лявоніха на арбіце: (Камедыя ў 3 дзеях) // П'есы. Мн.; Радзіма згуртавала: [Інтэрв'ю] // Голас Радзімы. № 35; Загадка чалавека: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Матукоўскі // Маладосць. № 12; Таблетку пад язык: Камедыя-рэпартаж // Полымя. № 1; Смех — дело серьезное: [Інтэрв'ю] / Зап. Н. Матуковский // Известия. 8 мая; Прэм'ера адбылася, прэм'ера будзе // ЛіМ. 2 лют.; Часопісы ў 1974 годзе: «Неман» // Там жа. 30 ліст.; Речь белорусского драматурга А. Е. Макаенка на открытии памятника Янке Купале // Рус. голос (Нью-Йорк). 19 июля; Общение благотворно // Сов. культура. 1 янв.

1975. Выбачайце, калі ласка!: (Дзея першая); Лявоніха на арбіце: (Дзея першая, карціна другая); Трыбунал: (Дзея другая): [П'есы]; У памяці назаўсёды: [Успаміны] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн., Т. 2; «Галоўнае — працаваць!»: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 4 студз.; Мастак і час: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Колас // Маг. праўда. 23 студз.

1976. Святая прастата: Небяспечная камедыя // Полымя. № 2; Говорят деятели театра // Театр. № 2; В гостях у Якова Чакира // ЛГ. 29 сент.; «Смех в наступлении»: [Інтэрв'ю] / Зап. И. Симонова // Соц. индустрия. 19 июня.

1977. Трыбунал: (Трагікамедыя); Зацюканы апостал: (Трагікамедыя ў 2-х дзеях) // Камедыі. Мн.; Будущее заложено в настоящем // Неман. № 12; «Смеяться, право не грешно...»: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Ламсадзе // Вяч. Мінск. 12 крас.; Гродн. правда. 1 апр.; Маг. праўда. 4 мая; Вместе с современником // Сов. культура. 9 сент.

1978. Во имя памяти и жизни // Известия. 17 сент.; Всадник за письменным столом: [Інтэрв'ю] // Сов. культура. 4 апр.

1979. Не журыся, Верачка!: [Урывак з п'есы] // Вожык. № 21; Современность и драматургия: [Інтэрв'ю] / Зап. Т. Петрова // Веч. Ашхабад. 28 марта.

1980. Пагарэльцы: Сцэна з сатырычнай камедыі // Беларусь. № 2; Пагарэльцы: П'еса // Полымя. № 2; Вясёлая прытча: [Навела] // Вожык. № 21; Точка отсчета // Театр. № 5; Ачышчальны смех: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Левін // Мін. праўда. 12 ліст.; Спроси себя сам // Сов. культура. 23 мая.

1981. Наш сумесны клопат // Беларусь. № 4; Герой и время: Перекличка драматургов // Театр. № 6; Шчаслівы дар // ЛіМ. 30 студз.; Ивану Шамякину — 60 лет // ЛГ. 4 февр. / Сааўт. С. Баруздзін; Пьеса, спектакль, зритель // Сов. культура. 16 июня.

1982. Мара, якая збылася // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.; Дабрата дзядзькі Якуба: Успаміны // Полымя. № 10; В добрый час, коллега // Совр. драматургия. № 1; «... Хотел записать для памяти — проработал до утра»: [Інтэрв'ю] / Зап. И. Аверкиева // Театр. жизнь. № 4.

1983. Дыхайце эканомна: калі гэта фарс, дык што ж тады рэальнасць?: П'еса // Беларусь. № 9, 10.

1984. Першае пытанне: [П'еса] // Бярозка. Мн.; Зацюканы апостал; Трыбунал: Трагікамедыі // П'есы. Мн.; Трыбунал: (Трагікамедыя) // Хрэстаматыя па беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 2.

1985. Точка отсчета // Искусство в боевом строю. М.; Пры яркім святле рампы // ЛіМ. 5 ліп.

1.4.

І б р а г і м а ў М. Настане дзень / З азерб. Мн., 1953 / Сааўт. пер. П. Ізох.

1982. З а р у д н ы М. «За Сібір'ю сонца ўсходзіць...»: П'еса / З укр. // Полымя. № 2.

1.5.

На англійскую мову. His Wife in Orbit: (Act three of the play) / Transl. R. Daglish / Soviet Literature. 1962. Nr 8.

На балгарскую мову. Левоница в орбита: (Пиеса в 3 действ.) / От рус. прев. И. Бояджиев. София, 1962.

Левоница в орбита: Комедия в 3 д. / Прев. Ю. Попова. София, 1964.

Трибунал: Трагикомедия / Прев. С. Найденов. София, 1972.

Свещена простота: Опасна комедия / Прев. В. Райчев. София, 1978.

Захвърленият апостол: [П'еса] // Сборник от репертоарни материали за самодейни колективи. София, 1971.

На венгерскую мову. Intézkedik å mama / F. E. Szuchy. Bratislava, 1963.

Itélkezés / F. J. Hegyi // Mai szovjet drámák. Budapest, 1980.

На грузінскую мову. Трыбунал / Пер. В. Куправа // П'есы братніх рэспублік. Тбілісі, 1974; Пагарэльцы: [П'еса] / Пер. Д. Цітмерыя // Сабчота хеловнеба. 1982. № 11.

На іспанскую мову. Una fuerza eficaz: Entievistó al dramaturgo T. Abakumóvskaja // Literatura Soviética. 1983. Nr 3.

На латышскую мову. Levoniene orbītā: Komēdija 3 cēl / Atdz. A. Bauga. Riga, 1962.

На літоўскую мову. Prasom atleisti (Akmenys kepenyse) // Jaunimo saviveiklos scena. 1954. Nr 9.

На нямецкую мову. Heilige Einfalt / Übers. W. Greutziger. Berlin, 1976.

Lewonicha auf freier Bahn: Schauspiel. 3. Akt / Übers. K. Alexander // Sowjetliteratur. 1962. H. 8; Eine wirksame Kraft // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Trybunał (Fragment 1 aktu) / Tł. L. Piotrowski // Kontrasty. 1972. Nr 12; Trybunał: (Tragikomedia) / Tł. L. Piotrowski // Scena. 1974. Nr 6.

На рускую мову. Избранное: [Пьесы] / Пер. авт. М., 1984. Рэц.: О р л о в а Т. Сатира — жанр диалектический // Неман. 1984. № 12.

Извините, пожалуйста!: (Камни в печени) / Пер. Г. Штайн. М., 1954.

Левониха на орбите: Комедия в 3-х д. / Пер. авт. М., 1961. Рэц. С а н н и к о в О. Обличение собственности // Неман. 1962. № 1.

Левониха на орбите: Пьесы. М., 1963.

Трибунал: Трагикомедия. М., 1971. Рэц.: В и ш н е в с к а я И. Утверждение отрицанием // ЛГ. 1973. 26 сент.; Д у б и н с к а я А. Пьесы жизни // Гудок. 1973. 28 окт.

Трибунал: Трагикомедия. М., 1972. Рэц.: Б и р ю к о в Г. О любви человека к Родине // Лит. Россия. 1972. 4 авг.

Затюканный апостол: Трагикомедия [В 2-х д.]. М., 1973. Рэц.: В и ш н е в с к а я И. Утверждение отрицанием // ЛГ. 1973. 26 сент.; Д у б и н с к а я А. Пьесы жизни // Гудок. 1973. 28 окт.; Н и к о л а е в а Л. Слишком правда, чтобы быть хорошей... // Днепр. правда. 1973. 22 июня.

Затюканный апостол: Пьесы. М., 1974.

Святая простота: Опасная комедия в 3-х д. М., 1976.

Верочка: Сентиментальный фельетон в 2 ч. М., 1980.

На рассвете: [П'еса] // Сталин. молодежь. 1951. 5, 8, 10 авг.; На рассвете: [Драма] / Пер. Б. Бурьян // Сов. Отчизна. 1952. № 3; Камни в печени: Сатирическая комедия в 4-х д. / Пер. Г. Штайн // Театр. 1953. № 10. Рэц.: Ж д а н о в Н. Две пьесы о колхозной деревне // Известия. 1953. 20 окт.; Извините, пожалуйста: [Пьеса] // Сталин. молодежь. 1953. 29 сент., 2, 4 окт. Рэц.: Ж и ж е н к о В. Новая комедия А. Макаенка // Там жа. 1953. 21 окт.; Перед свистком судьи: Фельетон // Сов. Бел. 1955. 1 сент.; Физкультурник Бел. 1955. 2 сент. / Сааўт. М. Чавускі; Левониха на орбите: Комедия в 3 д. // Театр. 1961. № 4. Рэц.: П и м е н о в В. Общее и разное // Дружба народов. 1961. № 4; Левониха на орбите: Отрывок из комедии // Репертуарный сборник: В помощь коллективам худож. самодеятельности. Псков. 1962; Трибунал: Трагикомедия / Пер. авт. // Неман. 1971. № 6; Затюканный апостол: Трагикомедия // Театр. 1971. № 3; Изви-

ните, пожалуйста: (Камни в печени): Сатирическая комедия в 4 действ. / Пер. Г. Штайн // Пьесы советских писателей: В 6 т. М., 1972. Т. 1; Таблетку под язык: Комедия-репортаж // Театр. 1973. № 4. Рэц.: И л я л о в а И. // Сов. Татария. 1973. 17 июля; Таблетку под язык: (Отрывок из комедии) // Молодежная эстрада. 1974. № 1; Святая простота: Опасная комедия // Театр. 1976. № 4. Рэц.: П о н о м а р е в Ю. Юмор, помноженный на сарказм // ЛГ. 1976. 21 июля; Верочка: Сентиментальный фельетон / Пер. авт. // Неман. 1980. № 3; Погорельцы: Пролог и эпилог к исторической комедии // Театр. 1980. № 2; Дышите экономно: Пьеса в 2 д. // Совр. драматургия. 1983. № 1.

На славацкую мову. Moja žena, ja a krova: (Komédia v 3 deistv) / Prev. I. Izakovič. Bratislava, 1961.

Tribunál / Prev. E. Jurigová. Bratislava, 1972.

Svätá prostota: Nebezpečná komédia v troch dejstvách / Prev. V. Dorotjaková. Bratislava, 1977.

На ўкраінскую мову. Вибачайте, коли ласка!: Сатирична комедия / Пер. В. Нагорний. К., 1954.

Лявониха на орбіті: Комедія / Пер. В. Козаченко. К., 1961. (М-во культуры УРСР).

Затюканий апостол: Трагікомедія / Пер. В. Козаченко. К., 1970.

Трибунал: Трагікомедія. Народний лубок / Пер. Г. Герашенко. К., 1970; К., 1971.

«Таблетку під язик»: Комедія-репортаж на 2 дії / Пер. Г. Лягущенко // Голоси життя. К., 1973; Великий син білоруського народу: З виступу члена Верх. Ради БССР, драматурга А. Е. Макаёнка // Укр. Вісті (Нью-Йорк). 1973. 19 ліп.; Як дійова сила: [Інтерв'ю] / Зап. Г. Колос // Укр. театр. 1975. № 4; Білорусь готується до свята дружби: [Інтэрв'ю] / Зап. П. Горецький // Літ. Укр. 1976. 30 квіт. / У сааўт.; Приймаючи хлеб-сіль... // Дружби слово заповітне. Дніпропетровськ, 1977.

На чэшскую мову. Kameny v Játrech: (Račte odpustit...): Satiricka komedie / Přel. F. Šec. Praha, 1956.

Tribunál / Přel. A. Vоračková. Praha, 1977.

На эстонскую мову. Naine orbiidil: Komöödia kolmes vaatuses / Tlk. V. Jurno, V. Mölder // Repertuaari Kunstilise Isetegevuse Ringidele. 1961. Nr 10; Templi saladus / Tlk. V. Järv, U. Liivaku // Pygmalion pahupidi. Tallinn, 1968; Andestage, palun! / Tlk. K. Kurmiste // Meie Repertuaar. 1972. Nr 12; Tribunal / Tlk. H. Tiits // Meie Repertuaar. 1973. Nr 11; Tablett keele alla / Tlk. K. Kurmiste // Meie Repertuaar. 1974. Nr 7.

2.1.

На беларускай мове. С м ы к а в а І. Андрэй Макаёнак // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты: (1941—1970 гг.). Мн., 1973.

2.2.

На беларускай мове. В ы с о к і я арбіты грамадзянскасці: (Метад. рэкамендацыі па прапагандзе твораў народнага пісьменніка БССР А. Макаёнка). Мн., 1984.

С о х а р Ю. На пульсе жыцця: А. Макаёнак і беларускі тэатр. Мн., 1979. Рэц.: П я т р о в і ч С. Даследаванне творчасці драматурга // Звязда. 1980. 27 лют.; Р а к і ц к і В. Вострым пяром драматурга // Вяч. Мінск. 1980. 9 крас.; Ш а ў л о ў с к а я М. Макаёнак і беларускі тэатр // ЛіМ. 1980. 29 лют.

У с і к а ў Я. Андрэй Макаёнак: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1984.

У с і к а ў Я. Беларуская камедыя. Мн., 1973. Рэц.: Ш а ў л о ў с к а я М. Сур'ёзна пра камедыю // ЛіМ. 1974. 12 крас.

На рускай мове. В и ш н е в с к а я И. Комедия на орбите: Очерк творчества. М., 1979. Рэц.: А н а с т а с ь е в А. «Я опять написал комедию...» // Вопр. лит. 1980. № 11; І в і н В. // ЛіМ. 1979. 14 вер.; М и х а л к о в С. Комедия, будь на орбите! // Сов. культура. 1980. 7 марта; Р о з о в В. Книга о драматурге // Театр. 1980. № 5; С м о л ь с к и й Р. Театр Макаенка // Знамя юности. 1980. 9 мая; С н е ж к о Е. Говоря о драматурге // Октябрь. 1980. № 6.

З а р е м б о Л. Морально-этические проблемы и их идейно-эстетическое решение в драматургии Андрея Макаенка 50—70-х годов: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1980.

С о х а р ь Ю. Особенности комедийно-сатирической драматургии Андрея Макаенка и его воплощение на белорусской сцене: Автореф. дис. ... канд. искусствоведения. Л., 1978.

2.3.

На беларускай мове. А н д р э е ў А. Сакрэт жыццястойкасці // Гомел. праўда. 1978. 13 чэрв.; А н д р э й Ягоравіч Макаёнак: [Некралог] // ЛіМ. 1982. 19 ліст.; А н д р э ю Макаёнку — 60 // Там жа. 1980. 14 ліст.; А н о ш к і н І. З поглядам у заўтрашні дзень // Маг. праўда. 1970. 11 ліст.; А р л о в а Т. Новага патрабуе жыццё // ЛіМ. 1974. 26 ліп.; А р л о ў Д. Рэжысёрскія заўвагі да камедыі А. Макаёнка «Крымінальная справа» // Самадзейны тэатр. Мн., 1952; А т р о ш ч а н к а А. Канфлікт і яго вырашэнне // ЛіМ. 1953. 17 кастр.; Я г о ж. Спектакль аб барацьбе простых людзей за мір // Мін. праўда. 1952. 9 лют.; А ў с я н і к а ў Г. Жыццё не для сябе // ЛіМ. 1982. 19 ліст.; Б а р с т о к М. Калгасная тэматыка ў пасляваеннай беларускай літаратуры. Мн., 1954. С. 35—38; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 89—91, 95—96; Б е л а р у с к а я літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 170—181, 185—191, 238—245; Б і р у к о ў В., Г а р э л і к Я. Мудрасць шчодрага таленту // ЛіМ. 1976. 26 сак.; Б л і с ц і н а ў М. П'еса аб барацьбе за мір // Там жа. 1951. 18 жн.; Б о н д а р а в а Ф. Нявырашаная творчая задача // Полымя. 1956. № 1; Б р а н д а б о ў с к а я Л. Дарагая наша Лявоніха // Мін. праўда. 1967. 19 сак.; Я г о ж. На мяжы паміж мінулым і будучым // Вяч. Мінск. 1973. 13 чэрв.; Б р о ў к а П. Літаратура і жыццё // Полымя. 1954. № 10; Б ы к а ў В. Андрэй Макаёнак // Быкаў В. Праўдай адзінай. Мн., 1984; Я г о ж. Маладая няўрымслівасць таленту // Беларусь. 1980. № 11; В а л ч о к Г. «Любіць чалавека...» // Чырв. змена. 1974. 22 кастр.; В а с і л е ў с к і П. Драматург складанай камедыйнай думкі // Мін. праўда. 1970. 11 ліст.; Я г о ж. Размова на адлегласці // Маладосць. 1980. № 11; В е р а с А. За мастацкую дасканаласць аднаактавых п'ес // ЛіМ. 1949. 24 вер.; В і ш н е ў с к і А. Дарога без прывалаў // Наст. газ. 1980. 22 ліст.; Г а л а в а н а ў С. Думка пра заўтрашні дзень // Гомел. праўда. 1974. 7 сак.; Г а л к і н І. «Трыбунал» // Там жа. 1974. 30 ліп.; Г а р э ц к і П. Калі мастак усхваляваны // ЛіМ. 1973. 13 ліп.; Г а ў р о н А. Новая п'еса Макаёнка // Голас Радзімы. 1976. 15 крас.; Г е р с т а н Б. Прыйшоў у Амерыку Янка Купала // ЛіМ. 1973. 10 жн.; Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 162—167, 173—174; Г л у ш к о в а Р., Г л а в а ц к і Л. Свежы вецер сучаснасці // Віцеб. рабочы. 1961. 18 чэрв.; Г у б а р э в і ч К. Гледзячы спектакль // ЛіМ. 1954. 28 жн.; Г у р ч а н к о ў А. У цяжкую гадзіну выпрабавання // Вяч. Мінск. 1984. 14 чэрв.; Г у р ы ч С. Пошукі непаўторных шляхоў // Звязда. 1972. 28 ліп.; Д з ё м і н У. «З такімі людзьмі я сустракаўся...»: Аляксей Цароў — Цярэшка ў спектаклі «Трыбунал» Гродзенскага тэатра // ЛіМ. 1971. 4 чэрв.; Д з ё м у ш к і н Я. Экзамен у Маскве // Там жа. 1976. 27 жн.; Д з ю б і н с к а я О. Сучасная камедыя // Гродзен. праўда. 1961. 7 ліп.; Д о р с к і І. Прадаўжаць барацьбу за яркія сцэнічныя творы // Віцеб. рабочы. 1953. 30 мая; Д о с і н М. Вострым пяром сатырыка // Беларусь. 1970. № 11; Д у д а р а ў А. Настаўнік // ЛіМ. 1982. 19 ліст.; Д ы л е ў с к і І. Смех — як лязо // Наст. газ. 1970. 11 ліст.; Е р м а л о в і ч В. Ураджайны каравай // Маг. праўда. 1974. 11 мая; Е с а к о ў А. Поспех маладога драматурга // Маладосць. 1954. № 4; Ж у р а в і ц к і я сосны // Гомел. праўда. 1984. 5 крас.; З а й ц а в а З. «Лявоніха на арбіце» // Гомел. праўда. 1961. 11 кастр.; З а р у д н ы М. Назаўсёды ў сэрцах // ЛіМ. 1982. 19 ліст.; З а р э м б а Л. Вобраз маладога чалавека і яго мараль у драматургіі Андрэя Макаёнка // Нар. асвета. 1979. № 2; Я г о ж. Маральна-этычная праблематыка драматургіі Андрэя Макаёнка // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; Я г о ж. Маральна-этычная праблематыка п'ес А. Макаёнка «Зацюканы апостал» і «Трыбунал» // Нар. асвета. 1979. № 9; Я г о ж. Маральна-этычныя праблемы ў сучаснай беларускай камедыяграфіі (па п'есах А. Макаёнка) // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; Я г о ж. «Працую сатырыкам» // Нар. асвета. 1980. № 11; З а с т о л ь с к і М. І чуецца гоман родных дуброў... // ЛіМ. 1974. 20 вер.;

Захарэвіч М. Глыбокі след // Там жа. 1982. 19 ліст.; «Зацюканы апостал» // Там жа. 1971. 19 лют.; Іванова В. «Трыбунал» — 100 // Там жа. 1971. 2 ліп.; Івашын В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 219—220; Ізобава Л. Гэты страшэнны, страшэнны свет // Віцеб. рабочы. 1971. 28 снеж.; Інтэрв'ю дае Макаёнак // Ніва. 1973. 22 крас.; Іскрык У. Сталасць малыша // ЛіМ. 1972. 29 снеж.; Яго ж. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр. Мн., 1981. С. 41—45; Кабржыцкая Т. Урокі адной камедыі // ЛіМ. 1974. 27 вер.; Каваленка В. Тэатр і яго крытыка // Каваленка В. Давер. Мн., 1967; Яго ж. Жывое аблічча дзён. Мн., 1979. С. 41—44; Яго ж. З пазіцый сучаснасці. 2 выд., перапрац. і дап. Мн., 1982. С. 37—39, 137—141; Яго ж. Сэрцам з сучаснасцю // ЛіМ. 1980. 15 лют.; Казлова Р. Характар Уладзіміра Каравая // Там жа. 1973. 14 снеж.; Капчык П. Беларуская камедыя на аварскай сцэне // Звязда. 1976. 27 крас.; Караічаў Л. Пра дабрыню і чуласць // Там жа. 1982. 16 крас.; Караткевіч У. Смех і слёзы... у 250-ы раз! // Маг. праўда. 1972. 12 мая; Яго ж. Хай будзе 500! // ЛіМ. 1972. 26 мая; Кірэенка К. Размова з Андрэем Макаёнкам: Рэпартаж сэрца // Там жа. 1988. 4, 11 сак.; Клімковіч М. Да вынікаў конкурса на аднаактавую п'есу // Там жа. 1948. 20 ліст.; Колас А. «У адзінай сям'і» // Гродзен. праўда. 1958. 31 студз.; Колас Г. Аб'ект даследавання — духоўная свядомасць // Там жа 1971. 14, 21 мая; Яго ж. Поруч з аўтарам // ЛіМ. 1972. 14 ліп.; Яго ж. Пошукі і спрэчкі // Полымя. 1973. № 3; Яго ж. «Праблема Сафі Ларэн»: Старонкі з кнігі: «Аўтографы дзевяты і дзесяты» // ЛіМ. 1985. 15 ліст.; Яго ж. «Трыбунал» у рэспубліцы Мустая // Там жа. 1972. 28 крас.; Крупенька Я. Арбіта маладосці // Чырв. змена. 1970. 12 ліст.; Крыскавец Я. Клопаты і трывогі Каравая // Маг. праўда. 1973. 15 чэрв.; Кудла Л. Пошук // ЛіМ. 1970. 25 снеж.; Лабанок А. Шчаслівых дарог // Віцеб. рабочы. 1973. 29 ліст.; Лабовіч А. Сокі зямлі // Голас Радзімы. 1975. № 24; Ламсадзе Л. Смяяцца сапраўды не грэх... // Маг. праўда. 1977. 4 мая; Лаўшук С. Андрэй Макаёнак // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1982. Ч. 2; Яго ж. Драматургія ў прызме сучаснасці // Звязда. 1974. 11 крас.; Яго ж. З вышыні сучаснасці // Мін. праўда. 1973. 18 вер.; Яго ж. І сёння — на афішы...: П'есы А. Макаёнка на купалаўскай сцэне // ЛіМ.1982. 4 чэрв.; Яго ж. Кірунак пошукаў — сучаснасць: (Новыя п'есы беларускіх драматургаў) // Полымя. 1975. № 2; Яго ж. Гэта яго лёс // Макаёнак А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1; Яго ж. «...Пакуль гумару хопіць!» // ЛіМ. 1978. 6 студз.; Яго ж. Праз пошукі да адкрыццяў // Мін. праўда. 1973. 29 снеж.; Яго ж. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 108—116, 118—125, 147—165; Яго ж. Такая гэта прастата // Звязда. 1976. 19 вер.; Яго ж. Талент, аддадзены народу // Мін. праўда. 1978. 6 студз.; Яго ж. Усталяванне чалавечнасці // ЛіМ. 1977. 18 лют.; Левін У. Ачышчальны смех: Народнаму пісьменніку БССР А. Макаёнку — 60 гадоў // Маг. праўда. 1980. 12 ліст.; Леўчык В. «Трыбунал» у Беластоцкім тэатры // Ніва, 1972. 5 ліст.; Лісвеўскі І. Зямныя і ўзнёслыя // ЛіМ. 1974. 5 ліст.; Лужанін М. «Выбачайце, калі ласка!»: (Новы спектакль тэатра імя Я. Купалы) // Там жа. 1954. 20 лют.; Яго ж. Зброяй смеху // Лужанін М. З ранку да вечара. Мн., 1978; Майсееў У. З чаго пачынаецца зло? // Мін. праўда. 1976. 2 мая; Макаёнаку Гродне // Ніва. 1973. 7 кастр.; Макаёнак у Купалаўскім // Там жа. 1973. 4 сак.; Маляўка П. Трагікамедыя «Трыбунал» — адлюстраванне гераічнай барацьбы беларускага народа // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Мароз А. Побач смех і слёзы // Наст. газ. 1975. 2 жн.; Марціновіч А. Права на неўмiручасць // ЛіМ. 1977. 9 снеж.; Маслоўскі В. Прырода гераічнага ў п'есе А. Макаёнка «Трыбунал» // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1984. № 1; Матукоўскі М. На арбіце — драматург // ЛіМ. 1980. 14 ліст.; Мельнікаў С. Прэм'ера ў Ашмянах // Калг. праўда. 1961. 29 сак.; Менжынская В. «Выбачайце, калі ласка!» // Віцеб. рабочы. 1953. 22 ліст.; Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978. С. 47—49. Яго ж. Літаратура на сучасным этапе: (Драматургія) // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1941—1980. Мн., 1983; Модэль М. Вобраз станоўчага героя ў беларускай драматургіі // ЛіМ. 1954. 31 ліп.; Яго ж. У суквецці шматнацыянальнага мастацтва // Там жа. 1974. 2 жн.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 137—139, 329—330; Мыцікаў Г. На чувашскай мове // ЛіМ. 1963. 4 кастр.; Налівайка А. Андрэй Макаёнак // Налівайка А. Беларуская савецкая літаратура. Мн., 1979; Налівайка А., Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 322—323; Наша Лявоніха // Маг. праўда. 1962. 6 студз.; Новы сезон — новыя спектаклі // Там жа. 1975. 1 ліст.; Няфёд У. Закрануты жыццёвыя пытанні... // ЛіМ. 1974. 22 ліст.; Яго ж. «На досвітку» // Чырв. змена. 1952. 12 лют.; Пашкевіч Н. Зброяй смеху // Звязда. 1953. 18 ліст.; Пашкін Ю. Будні подзвігаў, героі будняў // ЛіМ. 1974. 15 ліст.; Пісьменная І. Бог, якому ён моліцца // Там жа. 1972. 28 студз.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прашковіч М. Добры дзень, Паўлінка // ЛіМ. 1973. 6 ліп.; Пшыркоў Ю. Талент драматурга // Звязда. 1970. 12 ліст.; П'еса А. Макаёнка на маскоўскай сцэне // ЛіМ. 1970. 11 снеж.; Пятровіч С. Драматургія — жанр баявы // Там жа. 1976. 7 мая; Яго ж. З пачуццём сучаснасці: «Лявоніха на арбіце» ў тэатры імя Янкі Купалы // Мін. праўда. 1961. 27 мая; Радамысленскі Я. «Працаваць з Макаёнкам заўсёды цікава» // Вяч. Мінск. 1982. 3 крас.; Ракаў В. Паўгадзіны з Андрэем Макаёнкам // Звязда. 1973. 8 крас.; Рамановіч Я. З пачуццём сучаснасці: «Лявоніха на арбіце» ў тэатры імя Я. Купалы // ЛіМ. 1961. 19 мая; Рудчык В. Трыбунал: Вялікі поспех Макаёнка // Ніва. 1973. 18 сак.; Яго ж. «Трыбунал» у Беластоку // Беларусь. 1973. № 8; Яго ж. Як Цярэшка Калабок завальваў Польшчу // Ніва. 1973. 16 снеж.; Сабалеўскі А. Ад замыслу — да спектакля // Полымя. 1962. № 8; 1964. № 8; Яго ж. Ад п'есы — да спектакля. Мн., 1965. С. 6—25, 78—80, 102—107; Яго ж. Андрэй Макаёнак // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2; Яго ж. Жыццё тэатра. Мн., 1980. С. 49—63, 92—97; Яго ж. І зямны, і ўзнёслы // ЛіМ. 1973. 19 кастр.; Яго ж. Лявон сыходзіць з арбіты // Чырв. змена. 1961. 20 мая; Яго ж. Фарбы з братніх сцэн // Сабалеўскі А. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985; Яго ж. Чалавечыя характары і зброеносцы герояў // Полымя. 1956. № 11; Салееў В. Вернасць праўдзе // Вяч. Мінск. 1971. 15 чэрв.; Саннікаў А. «Кіраўнік» Калібераў і іншыя // Саннікаў А. Сатырычныя характары беларускіх камедый. Мн., 1961; Скібнеўскі А. Узаемна плённыя сувязі // ЛіМ. 1971. 24 снеж.; Сохар Ю. Асаблівасці драматычнага канфлікту ў трагікамедыях Андрэя Макаёнка і яго раскрыццё на беларускай сцэне // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1978. № 4; Яго ж. З пазіцый сённяшняга дня // Звязда. 1974. 19 ліст.; Яго ж. На высокай арбіце: Драматургія А. Макаёнка на сцэнах тэатраў краіны і свету // Голас Радзімы. 1979. 3 мая; Яго ж. Наканавана часам: Народнаму пісьменніку БССР А. Я. Макаёнку — 60 гадоў // Полымя. 1980. № 11; Яго ж. Народны пісьменнік (Андрэй Макаёнак) // Тэатр. Мінск. 1978. № 3; Яго ж. Не так усё проста! // ЛіМ. 1976. 3 снеж.; Яго ж. Сцвярджэнне праўды і справядлівасці // Звязда. 1980. 12 ліст.; Яго ж. Чалавек на зямлі // ЛіМ. 1973. 8 сак.; Спрынчан Б. Яркая і непаўторная асоба // Там жа. 1982. 19 ліст.; Стральцоў Б. Выхад на арбіту // Звязда. 1961. 30 мая; Стэльмах У. «Выбачайце, калі ласка!» // Мін. праўда. 1954. 3 сак.; Яго ж. І пасля закрыцця заслоны // Звязда. 1973. 8 чэрв.; Сцепчанка У. Выверана праўдай жыцця // Там жа. 1973. 25 кастр.; Танк М. Беларуская літаратура на сучасным этапе камуністычнага будаўніцтва // ЛіМ. 1976. 14 мая; Ткачоў В. Журавіцкія сосны // Там жа. 1984. 30 ліст.; «Трыбунал» А. Макаёнка у Маскве // Ніва. 1973. 11 лют.; Усікаў Я. Грамадзянскае сумленне мастака. Мн., 1976. С. 255—259, 290—317; Яго ж. Заўсёды ў пошуку // На высокай хвалі. Мн., 1973; Яго ж. Зброяй смеху: Творчы партрэт // ЛіМ. 1973. 7 снеж.; Яго ж. Пошук вядзе да

адкрыццяў // Полымя. 1972. № 8; Я г о ж. Праўда камедыйных характараў // Звязда. 1972. 30 мая; Я г о ж. Чаму «Лявоніха» знята з «Арбіты» // Маг. праўда. 1963. 20 ліст.; Х а д з е е ў К. Чалавек у віры вайны // ЛіМ. 1971. 20 жн.; Х в а л е й Я. Смех, гнеў і... апладысменты // ЛіМ. 1977. 18 лют.; Ц в я т к о в а Г. Калі пяро прыроўнена да штыка // Вяч. Мінск. 1970. 12 ліст.; Я г о ж. У кіпенні спраў і трывог // Вяч. Мінск. 1969. 31 сак.; Ч а р ч а с І. Даследуецца характар // Чырв. змена. 1973. 27 чэрв.; Ш а б а н Я. Па абавязку сэрца // Там жа. 1980. 12 ліст.; Ш а м я к і н І. Бывай, мой друг і брат // ЛіМ. 1982. 19 ліст.; Я г о ж. Загартоўка характару: Успаміны // Там жа. 1983. 25 ліст.; Я г о ж. Партрэт чалавека, драматурга, сябра // Там жа. 1970. 13 ліст.; Я г о ж. Размова з чытачом. Мн., 1973. С. 59—60, 257—258, 263; Я г о ж. Смех сур'ёзны і вясёлы // Макаёнак А. П'есы. Мн., 1974; Ш а ў л о ў с к а я М. Андрэй Макаёнак // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1941—1980. Мн., 1983; Я г о ж. Асаблівасці канфлікту ў беларускай камедыі 50-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства: Міжвуз. зборнік. Мн., 1973. Вып. 1; Я г о ж. Драматургія на сучасным этапе // Шаўлоўская М. Беларуская драматургія. Мн., 1981; Я г о ж. На арбіце часу // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977; Я г о ж. У новым жанры // Маладосць. 1971. № 11; Ш о с т а к І. П'есы, героі, характары // Полымя. 1976. № 11; Ш р у б е н ь Я. Інтэрв'ю дае Макаёнак // ЛіМ. 1982. 26 сак.; Ш ч а р б а т а ў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12; Ш ч а р б а т а ў Г., П а ш к е в і ч Н. Спектакль аб барацьбе за мір // Звязда. 1952. 31 студз.; Ш ы м а н о ў с к а я М. Праўда жыцця праз прызму алегорыі // Гомел. праўда. 1984. 17 ліп.; Я г о р а в а А. У памяці, у добрых справах: (Да 65-годдзя з дня нараджэння А. Макаёнка) // Гомел. праўда. 1985. 7 ліст.; Я к у б о в і ч Ч. Выпрабаванне вернасці // Віцеб. рабочы. 1970. 4 снеж.; Я г о ж. Цяжкі дзень Уладзіміра Андрэевіча // Там жа. 1973. 13 крас.; Я р о ш М. Каэфіцыент надзённасці // ЛіМ. 1974. 12 ліп.; Я г о ж. Праўда канфліктаў — у праўдзе жыцця // Літаратура нашых дзён. Мн., 1963.

На нямецкай мове. S c h o s t a k I. Andrej Makajonok: (Belorussischer Schriftsteller) // Theater Zeit. 1975. H. 5.

На польскай мове. B e c h c z y c - R u d n i c k a M. // Kamena. 1975. Nr 10; e. r. [Kraśko R.] // Gazeta Białostocka. 1975. Nr 94—96; E. S. // Słowo Powszechne. 1975. Nr 104; J. M. [J. Matulewicz] // Nowości Teatralne. 1973. Nr 6; J a n s o n a s E. Dramatopisarz Andrzej Makajonak // Czerw. szt. 1975. 19 marca; K o r n e l u k W. // Sztandar Ludu. 1975. Nr 96; R u d c z y k W. // Program Teatru Węgierki (Białystok). 1973. S. 12—13; S t u k A. Order za krytykę: (Komedia Andreja Makajonka): Korespondencja z Białorusi // Scena. 1975. Nr 5; S z y d ł o w s k i R. // Przyjaźń. 1975. Nr 21.

На рускай мове. А б а к у м о в с к а я Т. Для людей // Сов. культура. 1973. 3 авг.; А б а л к и н Н. Две семьи // Абалкин Н. Театральная хроника. М., 1975; А г р а н о в с к и й И. Заколдованный круг // Заря. 1973. 31 янв.; Я г о ж. Сентиментальный фельетон // Там жа. 1979. 24 нояб.; А д а м о в и ч А. Война и деревня в современной литературе. Мн., 1982. С. 84—88; Я г о ж. О современной военной прозе. М., 1981. С. 197—200; А й з е н ш т а д т А. Народность театра // Красное знамя (Харьков). 1979. 10 июля; А н д р е й Егорович Макаенок: [Некролог] // ЛГ. 1982. 24 нояб.; А р д о в а И. «Извините, пожалуйста!» // Ленинское знамя. 1955. 4 янв.; Б а б о ч к и н а Н. Не только смешно // Театр. жизнь. 1973. № 8; Б а к и е в и ч Г. На сцене — колхозная деревня // Заря. 1973. 7 апр.; Я г о ж. Новая комедия А. Макаенка // Там жа. 1979. 2 нояб.; Б а л а ш о в а Н. Подвиг продолжается // Театр. жизнь. 1972. № 15; Б а р с е г я н С. «Левониха на орбите» // Коммунист (Ереван). 1961. 19 нояб.; Б а с с е л ь Н. Публицистический памфлет или комедия нравов? // Молодежь Эстонии. 1971. 27 нояб.; Б е л е в и ч А. Талант на орбите // Сел. газ. 1970. 12 нояб.; Б е р е з у й к о В. Поделиться радостью // Комс. Донбасса. 1977. 12 февр.; Б л е х е р м а н М. «Извините, пожалуйста!» // Бугуруслан. правда. 1954. 12 мая; Б о р и с о в а Н. Из легенды... // Комс. правда. 1972. 7 сент.; Б р а и л о в с к и й Л. Расставание с детством // Театр. 1972. № 12; Б р а н д о б о в с к а я Л. Есть такой театр... // Знамя юности. 1970. 12 нояб.; Я г о ж. Лявониха вышла на орбиту // Там жа. 1961. 5 июля; Я г о ж. Школа мужества и любви // Там жа. 1969. 30 янв.; Б у л а в и н В. Высокий суд в хате Колобка // Заря. 1972. 2 марта; Б у р ь я н Б. Две Франции // Сталин. молодежь. 1952. 6 февр.; Б ы к о в В., З а р у д н ы й М., П л у ч е к В. Памяти Андрея Макаёнка // Театр. 1983. № 1; Б ы к о в В. Счастье — служить людям // Гродн. правда. 1971. 2 июня; В а й с м а н С. «Камни в печени» на сцене Стерлитамакского театра // Сов. Башкирия. 1954. 3 февр.; Я г о ж. Не в полную силу // Казахст. правда. 1954. 27 февр.; В а л и н И. В защиту личности // Сов. Латвия. 1972. 12 дек.; В е л е х о в а З. Земля людей // Правда. 1973. 31 янв.; В и с л о в А. И репортаж, и комедия // Театр. 1973. № 6; В и ш н е в с к а я И. Андрей Макаёнок // Там жа. 1977. № 3; В и ш н е в с к а я И., Ж е л е з н о в а Н. Андрей Макаёнок: «Я опять написал комедию» // Лит. обозрение. 1979. № 1; В и ш н е в с к а я И. Обличение смехом // ЛГ. 1971. 6 янв.; Я г о ж. Пять вечеров // Комс. правда. 1973. 7 февр.; Я г о ж. Утверждение отрицанием: О драматургии А. Макаёнка // ЛГ. 1973. 26 сент.; В о л г и н Б. Левон Чмых причаливает к новому берегу // Сел. жизнь. 1961. 7 окт.; В о л о д и н Р. На пороге театрального лета // Знамя юности. 1971. 3 июня; В о с п о м и н а н и я об Андрее Макаёнке // Неман. 1988. № 10; Г а л у н А. Поэзия жизни // Днепр. правда. 1974. 27 июня; Г а р а й А. Спектакль о современной деревне // Заря. 1973. 23 мая; Г е н к е В. Отречение Левона Чмыха // Приурал. правда. 1962. 13 февр.; Г е р а с и м о в и ч Э. Две Франции // Сов. Бел. 1952. 6 февр.; Г н е з д о в с к а я М. «Левониха на орбите» // Правда Востока. 1963. 10 февр.; Г о н ч а р о в а С. Некоторые особенности жанровой природы комедии-памфлета А. Макаёнка «Затюканный апостол» // Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн., 1977; Г о р е ц к а я М. Живых характеров творец // Сов. Бел. 1977. 16 авг.; Г о р ы ш и н Г. Оружием смеха // Сов. Сахалин. 1962. 10 мая; Г р е в ц о в В. Сатира вполголоса // Соц. Донбасс. 1954. 19 февр.; Г у с а р о в а А. Хороший спектакль // Миасск. рабочий. 1954. 30 мая; Д з ю б и н с к а я О. Что было — что будет // Театр. 1982. № 6; Д м и т р и е в С. Острое чувство современности // Сов. культура. 1954. 13 апр.; Д у б и н с к а я А. Пьесы жизни // Гудок. 1978. 28 окт.; Ж д а н о в Н. Две пьесы о колхозной деревне // Известия. 1953. 20 окт.; Ж и ж е н к о В. Новая комедия А. Макаёнка // Сталин. молодежь.1953. 15 окт.; З а й ц е в Е. От единого корня // Театр. жизнь. 1978. № 15; З а х а в а В. Белорусские артисты в современной комедии // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956; З а х а р о в С. Удачный спектакль: (Заметки зрителя) // Марийск. правда. 1955. 8 янв.; З и б о р о в Е. «Извините, пожалуйста!» // Орлов. правда. 1954. 16 мая; З у б к о в Ю. Сила народного духа // Моск. правда. 1972. 16 июня; И в а н о в В. Счастливая судьба завоевана! // Ленин. смена. 1961. 27 июля; И в а н о в Г. «Извините, пожалуйста!» // Ставроп. правда. 1954. 30 апр.; И в а н о в с к и й В. Воплощение положительного образа на белорусской сцене // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1984. Вып. 3; И в а н ч е н к о Р. «Остановите планету! Я возьму взойду!» // Соц. Донбасс. 1977. 31 июля; К а й д а л о в а О. Щедрые краски комедии // Кайдалова О. В театрах братских республик. К., 1977; К а м е н и р Т. «Левониха на орбите» // Ленин. знамя. 1962. 28 янв.; К а р а г а н о в А. «Извините, пожалуйста!» // Сов. культура. 1954. 24 апр.; К и р е е в а Н. «Затюканный апостол» // Правда Востока. 1973. 5 мая; К о в е ш н и к о в В. Первый спектакль сезона // Армавир. коммуна. 1962. 3 нояб.; К о з л о в и ч А. «Крестьянин стал президентом...» // ЛГ. 1978. 25 янв.; К о л е н ь к о Р. Музыка в драматических спектаклях, посвященных 40-летию освобождения Белоруссии // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1985. Вып. 4; К о л о с Г. В поисках положительного идеала // Театр. 1971. № 10; Я г о ж. «И явь, и сон» //Сов. культура. 1976. 7 сент.; Я г о ж. Поиски и споры // Театр. 1977. № 8; К о н о н В. Пути

и перепутья // Неман. 1981. № 10; Крапива К. Андрею Макаенку — 50 лет // ЛГ. 1970. 1 нояб.; Красильников Н. «Камни в печени» // Бугская заря. 1954. 19 янв.; Креслов В. Правда о мире лжи // Театр. жизнь. 1973. № 4; Кречетова Р. Сквозь призму народного опыта // Сов. культура. 1973. 19 янв.; Кузнецова К. Испытание характера // Сов. Бел. 1971. 8 сент.; Кулаков Н. «Камни в печени» // Соц. Караганда. 1954. 7 февр.; Курганов Б. «Извините, пожалуйста!» // Сов. Киргизия. 1954. 21 нояб.; Кушнир С. Серьезно с количеством // Сов. Молдавия. 1962. 11 мая; Кязимов А. Затюканный апостол // Бакин. рабочий. 1976. 21 сент.; Лавшук С. Андрей Макаенок // История белорусской советской литературы. Мн., 1977; Яго ж. Чтоб люди не печалились...: Штрихи к творческому портрету А. Макаёнка // Неман. 1979. № 2; Ласурия А., Лолша К. Творческий успех коллектива Сухумского театра // Заря Востока. 1954. 25 июня; Левин В. Исцеляющий смех // Заря. 1980. 12 нояб.; Леденев В. Одна любовь — театр // Знамя юности. 1971. 1 апр.; Лиджиев Н. Ранним деревенским утром // Театр. жизнь. 1978. № 2; Лобанок А. Наш дом родной // Знамя юности. 1971. 1 июня; Лужанин М. Оружием смеха // Сов. Бел. 1970. 12 нояб.; Мамалыга Л. Показывает «Товарищ» // Сов. Молдавия. 1975. 1 июня; Малинина Л. Такая трудная, счастливая работа // Сел. газ. 1980. 3 янв.; Малявка П. Жанрово-стилевые особенности комедийного творчества Макаенка // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель. 1985. Ч. 2; Манаева Д. Грани смешного и трагического // Сов. Бел. 1971. 3 марта; Мацкевич А. Второе рождение // Львов. правда. 1971. 17 дек.; Месхи А. «Камни в печени» // Сов. Абхазия. 1954. 28 марта; Михайленко Г. Печальная история юного бунтаря // Крым. правда. 1982. 12 июня; Михайлик Ю. Три правды «Трибунала» // Знамя коммунизма. 1976. 5 июня; Михайлов Б. «Извините, пожалуйста!» // Чкалов. коммуна. 1954. 29 мая; Народность театра // Красное знамя (Харьков). 1979. 10 июля; Некрошюс Ю. Экзамен выдержан отлично // Сов. Литва. 1962. 4 февр.; Нефёд В. Тема спектакля — современность // Сов. Бел. 1961. 18 мая; Николаева Л. Слишком правда, чтобы быть хорошей // Днепр. правда. 1973. 22 июля; Орлова Т. «Амнистия» // Театр. 1971. № 8; Памяти Андрея Егоровича Макаенка // Неман. 1983. № 1; Петкевич А. Комедии будущее слово // Гродн. правда. 1970. 12 нояб.; Пименов В. Заметки о белорусской драматургии // Сов. Отчизна. 1954. № 2; Яго ж. «Извините, пожалуйста!» // Огонек. 1954. № 15; Яго ж. «Левониха на орбите» // Правда. 1961. 27 нояб.; Яго ж. Мастер // Неман. 1972. № 12; Яго ж. Общее и разное // Дружба народов. 1961. № 4; Пискун Г. Спешите делать добро // Ворошиловгр. правда. 1980. 30 марта; Плотников В., Харитонова А. Колхозное село — на московской сцене // Сел. жизнь. 1973. 21 марта; Плучек В. Смысл этих минут // Театр. жизнь. 1973. № 11; По пьесе белорусского драматурга // Туркм. искра. 1975. 6 апр.; Погребнов А. В театре идут репетиции // Соц. Караганда. 1961. 12 сент.; Яго ж. «Левониха» выходит на орбиту // Там жа. 1961. 8 окт.; Поморцева Б. «Трибунал» // Марийск. правда. 1974. 14 апр.; Поюровский Б. Спектакль-реквием // Моск. комсомолец. 1972. 25 июня; Яго ж. Эта тема не станет банальной // Труд. 1971. 23 мая; Пчелкин Л. Штурм рогатого бастиона // Театр. жизнь. 1962. № 10; Расулов А. На аварском языке // Сов. Бел. 1976. 7 апр.; Ровенских Б. «Извините, пожалуйста!» в театре имени Янки Купалы // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года: Сб. материалов. Мн., 1956; Рябокобылко С. Падение «апостола» // Львов. правда. 1973. 6 февр.; Самулявичюс Р. «Затюканный апостол» // Театр. 1972. № 9; Яго ж. Когда срываются маски // Сов. Литва. 1972. 29 янв.; Санников О. Обыкновенное театральное // Знамя юности. 1971. 18 мая; Саппак В. Замысел обязывает // Театр. 1954. № 3; Сатира — это нежная любовь // Неман. 1980. № 11; Свинарская З. Когда дети взрослеют // Знамя юности. 1965. 2 апр.; Свирина Т. Неотточенная сатира // Великолук. правда. 1954. 28 марта; Северянин М. Замысел и воплощение // Гродн. правда. 1973. 27 нояб.; Яго ж. Испытание верности // Там жа. 1971. 10 марта; Семенченко М. Зритель соглашается, зритель спорит // Новороссийск. рабочий. 1961. 13 авг.; Серебряник Д. «Левониха на орбите» // Ленинград. правда. 1965. 15 сент.; Симукова А. Удачи и просчеты // Сов. культура. 1961. 26 сент.; Скоробогатов В., Демин В. Разговор по справедливости // Гродн. правда. 1972. 14 крас.; Смирнов Л. «Трибунал» // Театр. 1972. № 6; Соболевский А. Белорусская драматургия в театрах народов СССР. Мн., 1972. С. 199—233, 257—317, 329—330; Советов С. От редакции // Макаенок А. Трибунал. М., 1971; Сохарь Ю. Большая орбита // Во славу Родины. 1975. 12 июня; Яго ж. Уроки доброты // Известия. 1982. 8 марта; Струнин А. Перед судом совести // Гродн. правда. 1973. 13 июня; Стук А. Орден... За критику: [Нарыс] // Стук А. С любовью к земле и людям. Мн., 1980; Суходольский В. Важная, но не раскрытая тема // Правда Украины. 1954. 4 апр.; Таклчян А. «Затюканный апостол» на армянской сцене // Сов. Бел. 1974. 4 дек.; Тимофеева И. Замысел и воплощение // Ворошиловград. правда. 1971. 26 янв.; Яго ж. Человеку нужна правда! // Там жа. 1972. 16 авг.; Тихомиров Р. Со знанием жизни // Сов. Сибирь. 1954. 24 апр.; Трейманис Г. Заколдованный круг // Ригас Балсс. 1972. 6 дек.; Третьяков В. Хороший спектакль // Сталин. знамя. 1954. 3 июля; «Трибунал» // Телевидение и радиовещание. 1973. № 10; Тубин Я. Левониха, Левон и Орбита // Уральск. рабочий. 1962. 2 авг.; Тюрина Т. С весельем и отвагой // Знамя юности. 1980. 12 нояб.; Федоров Л. Против зла и насилия // Сов. Бел. 1984. 8 апр.; Фролов В. Очистительное пламя сатиры // Неман. 1977. № 6; Хилтухин Д. Жизненный спектакль // Бурят-Монгольская правда. 1954. 28 марта; Шамякин И. На высокой орбите // Сов. культура. 1972. 19 сент.; Яго ж. С верой в доброту // Сов. Бел. 1980. 12 нояб.; Шарипов Б. Творческая удача театра // Сов. Каракалпакия. 1962. 30 окт.; Шишенко В. Новая комедия Макаёнка // Сталин. молодежь. 1953. 21 окт.; Шмундяк Т. Спектакль идет сегодня // Сов. Молдавия. 1974. 20 марта; Щербаков К. Весело без претензий // Театр. жизнь. 1962. № 3; Эльяш Н. «Левониха на орбите» // Труд. 1962. 7 янв.; Юрьев В. Смешное и серьезное // Тихоокеан. комсомолец. 1961. 29 дек.; Якубова Т. Новые спектакли театра // Комсомолец Узбекистана. 1977. 15 марта.

На украінскай мове. Андріанова Н. За судом совісті // Київ. правда. 1974. 14 лип. Бикова О. На порозі чудового завтра // Рад. Буковина. 1961. 26 трав.; Білодід О. Горяче серце Каравая // Ленінська правда. 1974. 21 черв.; Бурмистренко С. Світ думок, світ почуттів // Сільські вісті. 1974. 31 лип.; Василець В. Дзеркало народного життя // Ленінська зміна. 1973. 30 черв.; Верстюк І. // Черв. прапор. 1974. 25 трав.; Голота В. Про тих, хто дарує хліб // Чорномор. комуна. 1973. 13 лип.; Грималйо Я. // Соц. Харків. 1954. 30 січ.; Гурич С. Дві вистави Черкаського театру // Рад. Донеччина. 1954. 6 лип.; Завалков С. Лявониха на орбіті // Вільне життя. 1962. 29 трав.; Іванченко Р. Остання прем'єра сезону // Рад. Донеччина. 1971. 22 трав.; Іващенко М. Найвищий суд // Наддніпр. правда. 1971. 18 трав.; Карпенко Ю. Злободенна вистава // Черкас. правда. 1955. 15 квіт.; Клочча А. // Рад. Донеччина. 1954. 24 січ.; Крюковченко З., Маяцький А. Два сатиричних спектаклі // Придунайск. правда. 1954. 7 лют.; Лапоноженко Н. // Заря. 1955. 3 квіт.; Липова Г. Такі у нас люди... // Рад. освіта. 1984. 16 лист.; Логвиненко М. Зброєю сміху // Рад. Поділля. 1954. 14 лют.; Лозинко І. // Рад. мистецтво. 1954. 31 берез.; Майорчик В. Цікавий спектакль // Зоря Полтавщини. 1954. 15 берез.; Мельничук Я. З гумором про серйозне // Ленінська молодь. 1976. 15 лип.; Михайленко Г. Сумна історія юного бунтаря // Крим. правда. 1982. 12 черв.; Неборячок Ф. Мистецтво правди // Зоря Полтав-

щини. 1979. 10 черв.; Охріменко П. Шляхами братання. К., 1968. С. 117—118; Павлов Д. Все починається з сім'ї // Вільня Украіна. 1976. 25 лип.; Пилипенко В. // Рад. Поділля. 1971. 25 серп.; Похозніков Г. В творчій спів дружбі // Закарпат. правда. 1954. 30 січ.; Приходько Л. Діалог із сучасником // Рад. Украіна. 1974. 19 лип.; Пругло Т. На сцені — наш сучасник // Зоря Полтавщини. 1972. 14 січ.; Рибінців І. Не бувае малое правди // Вінницька правда. 1971. 29 січ.; Розенфельд С. Правда життя // Рад. Волинь. 1975. 4 черв.; Рубінштейн Л. Затюканий апостол // Рад. Житомирщина. 1972. 18 лип.; Скибневський О. Драматург і театр // Соц. Харків. 1973. 24 черв.; Соломонов М. На театральній орбіті зірка — сябрів // Рад. культура. 1962. 15 берез.; Спиридонова А. Народний характер // Рад. Украіна. 1972. 3 берез.; Старинкевич Е. Сатирична комедія на сцені // Літ. газ. 1954. 8 квіт.; Стеценко Л. Зброею сміху // Кіровогр. правда. 1954. 19 січ.; Тихонов П. На вірному шляху // Півд. правда. 1954. 15 січ.; Ходінов В. // Деснянська правда. 1954. 17 лют.; Чирікова З. Малюк і ті, що живуть у зачарованому колі // Соц. Харків, 1971. 8 жовт.; Яковлев Л. Знайди свое покликання // Запоріз. правда. 1975. 22 чэрв.

На чэшскай мове. Papova V. Zahumenky // Tvorba. 1962. Č. 34.

На эстонскай мове. «Eiffeli tornist» «Prohvetini» // Noorte Hääl. 1971. 24 Okt.

На Югаславіі мовах. Predan V. Drama SNG Maribor: Andrej Makajonak: Trčeni apostol // Naši vazgledi. 1983. 23. Grud.; Snoj J. Prikriti pomeni «trčenosti» // Delo. 1983. 1. Grud.

2.4.

На беларускай мове. Вярцінскі А. Апошняя размова з Макаёнкам: [Верш] // ЛіМ. 1982. 19 ліст.; Танк М. Памяці Андрэя Макаёнка: [Верш] // Полымя. 1983. № 8; Шамякін І. Тайна драмы: Аповесць пра сябра // Маладосць. 1984. № 1.

На рускай мове. Мищенчук М. Осваивая современность: [Верш] // Неман. 1976. № 1; Танк М. Памяти АндреяМакаёнка: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Четыре мастера. Мн., 1984; Шамякин И. Повесть о друге: [Глава з аповесці пра А. Макаёнка] / Пер. Г. Абакумов // Сов. культура. 1983. 17 дек.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд № 20.

В. М. Грышкевіч.

МАКАЛЬ ПЯТРУСЬ

***Макаль Пятрусь** (Пётр Міхайлавіч; псеўд. Міхась Дроцік, Паўлюк Суботка; н. 25.8.1932, в. Крушыняны Беластоцкага ваяводства, Польшча), паэт, драматург. Член СП Беларусі з 1953. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Купалы (1984, за кнігу паэзіі «Смак яблыка»), Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1980, за зборнік «Поле»).*

З сялян. Бацька, Міхаіл Піліпавіч, і маці, Людміла Паўлаўна, займаліся сельскай гаспадаркай. Пасля 1939 бацька працаваў фінагентам у сельсавеце (в. Крушыняны). У 1944 сям'я Макалёў разам са сваякамі перасялілася ў в. Новая Скатаўка Вязаўскага р-на Саратаўскай вобл. Бацькі працавалі там у калгасе. У 1946 бацька быў рэпрэсіраваны і высланы ў Комі АССР. Рэабілітаваны ў 1955, пасля чаго вярнуўся дадому. П. Макаль разам з маці і сваякамі ў 1946 пераехаў на Гродзеншчыну. У 1947 скончыў сямігодку і паступіў у Гродзенскі будаўнічы тэхнікум, дзе правучыўся два гады. У сувязі з пераводам тэхнікума ў Магілёў (1949) здаў экзамены на атэстат сталасці ў вячэрняй школе (Гродна) і паступіў у Гродзенскі педінстытут. Пасля яго заканчэння (1954) быў літсупрацоўнікам газеты «Гродзенская праўда», служыў у Савецкай Арміі (1954—56), працаваў у рэдакцыі часопіса «Маладосць» (1957—60). У 1960—62 вучыўся на Вышэйшых літаратурных курсах у Маскве. У 1962—63 загадчык аддзела ў рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва». У 1963—65 займаўся творчай працай. Быў рэдактарам па эстрадным рэпертуары Міністэрства культуры БССР (1965—66), памочнікам галоўнага рэжысёра па рэпертуары ў Тэатры юнага гледача (1966—75). З 1975 літкансультант СП Беларусі, з 1978 старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура». У 1980—83 рэдактар аддзела паэзіі часопіса «Маладосць». З 1983 на творчай рабоце.

Абіраўся членам праўлення, старшынёй секцыі паэзіі СП Беларусі, членам Беларускага аддзялення Таварыства савецка-чэхаславацкай дружбы, членам мастацкага савета Міністэрства культуры БССР. З 1990 — член Рады СП Беларусі. Узнагароджаны медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш П. Макаля надрукаваны ў 1949 у газеце «Гродзенская праўда». Аўтар зборнікаў паэзіі «Першы след», «Вятрам насустрач», «Вечны агонь», «Круглы стол», «Акно», «Дотык да зямлі» і інш. Для дзяцей выдаў кнігу вершаў «Хлопчык будзіць сонца». Вершам П. Макаля ўласцівы надзённасць, грамадзянская непрымірымасць да розных жыццёвых анамалій, вострае адчуванне сучаснасці, трывога за лёс планеты і чалавечай асобы. Яго лірычная споведзь вызначаецца шырынёй погляду на свет, філасофскім роздумам, складанасцю асацыятыўна-метафарычнага мыслення, выкарыстаннем іроніі, сарказму. П. Макалю належаць п'есы «За лясамі дрымучымі» (разам з А. Вольскім, паст. 1958), «Адчыніце, казляняткі!» (1970), «Дай вады, калодзеж!» (1971), «На ўсіх адна бяда» (1974), пастаўленых Беларускім рэспубліканскім тэатрам юнага гледача. На беларускую мову пераклаў анталогію славацкай паэзіі «Татры пяюць», зборнік А. Шасцінскага «Помню і люблю» (у перакладзе «Асенняя пошта лістоў»), творы польскіх, украінскіх, чэшскіх паэтаў. Творы П. Макаля перакладзены на англійскую, балгарскую, мангольскую, польскую, славацкую мовы.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Вершы. Мн., 1968. (Б-ка бел. паэзіі).

Заручыны: Выбранае. Мн., 1979. Рэц.: Б а р а в і к о в а Р. Адчуванне часу і дарогі // Маладосць. 1980. № 5; Ц в і р к а К. Любоў і боль сучасніка // ЛіМ. 1980. 7 сак.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1982. Т. 1. Вершы. Мн., 1982. Т. 2. Вершы; Драматычныя паэмы. Мн., 1982.

1.2.

Першы след: Вершы. Мн., 1955. Рэц.: Б я р о з к і н Р. Маладосць — гэта пошукі // Беларусь. 1956. № 2; Г е р ц о в и ч Я. Крепнущий голос // Сов. Отчизна. 1956. № 1; Дружба народов. 1956. № 1; Е с а к о в А. Первые книжки молодых поэтов // Сов. Бел. 1956. 8 янв.; З а р ы ц к і А. Выпрабаванне вытрымана // ЛіМ. 1955. 8 кастр.; З а с і м М. Першы след // Зара. 1955. 25 снеж.; К у д р а ў ц а ў І. Першыя сляды // Полымя. 1956. № 1; М і х а й л а в а Р. Кнігі паэтычных аднагодкаў // Чырв. змена. 1955. 5 ліст.; Х р о м а в а Л. Малады паэтычны голас // Гродзен. праўда. 1956. 5 чэрв.; Ш ч а р б а т а ў Г. Размова аб першай кнізе // Маладосць. 1955. № 11.

Вятрам насустрач: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Г е р ц о в і ч Я. На правільным шляху // Беларусь. 1959. № 5; Н я х а й Р. Пошукі запаветнага слова // Звязда. 1958. 26 жн.

Вечны агонь: Вершы. Мн., 1960. Рэц.: Б я л е в і ч А. Халодны агонь // Полымя. 1961. № 3; Л о с ь Е. Энергія часу // Звязда. 1960. 5 ліст.; Н я х а й Р. Каб гарэў агонь паэзіі // ЛіМ. 1960. 20 снеж.; Ч а м я р ы ц к і В. Хай не гасне святло // Маладосць. 1961. № 7.

За лясамі дрымучымі: Драматычная паэма ў 3-х дзеях, 6-ці карц. Мн., 1961 / Сааўт. А. Вольскі.

Круглы стол: Вершы. Мн., 1964. Рэц.: Б у р' я н Б. Круглы стол паэта // ЛіМ. 1964. 11 снеж.; Вярцінс к і А. Талент сталее // Полымя. 1965. № 5; І л ь і н В. Пазыўныя часу // Мін. праўда. 1964. 8 снеж.; Р а л ь к о І. Працяг размовы // Маладосць. 1965. № 3.

Хлопчык будзіць сонца: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Г а л у б о в і ч І. Хлопчык шукае сонца // ЛіМ. 1966. 15 ліп.

Акно: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Б я л е в і ч А. Паэзія — голас народа // ЛіМ. 1968. 30 жн.; Б я р о з к і н Р. Майстэрства, што з табою рабіць? // ЛіМ. 1968. 28 мая; Г н і л а м ё д а ў У. Паэтава акно // Полымя, 1968. № 7.

Адчыніце, казляняткі!: Вершаваная казка ў 2-х ч. Мн., 1972.

Дай вады, калодзеж!: Драматычная паэма ў 5-ці карц. Мн., 1974.

Дотык да зямлі: Кніга паэзіі. Мн.,1975. Рэц.: А л е к с і е в і ч С. Той, хто сее... // ЛіМ. 1976. 13 жн.; Г р а ч а н і к а ў А. Адлегласць ад сяўбы да жніва // Полымя. 1976. № 4; И п а т о в а О. О книге, которая осталась за книгой // Лит. обозрение. 1979. № 8; К у ч а р А. У чарзе за небам // Маладосць. 1976. № 4; Л о й к о О. «Я постигал науку высоты...» // Лит. обозрение. 1976. № 9; М а р т и н о в и ч А. Песня земле // Сел. газ. 1975. 24 авг.; Н і к і ф а р о в і ч В. Радасці зямнога дотыку // ЛіМ. 1975. 8 жн.; Т а р а с В. Надзённы клопат // Беларусь. 1976. № 5.

На ўсіх адна бяда: Драматычная паэма-казка ў 4-х карц. Мн., 1977.

Поле: Кніга паэзіі. Мн., 1978. Рэц.: Г н і л а м ё д а ў У. Абжываючы сучаснасць // ЛіМ. 1979. 16 лют.; И п а т о в а О. О книге, которая осталась за книгой // Лит. обозрение. 1979. № 8.

Смак яблыка: Кніга паэзіі. Мн., 1981. Рэц.: Б а р а в і к о в а Р. Жыцця непаўторная кніга // ЛіМ. 1981. 24 ліп.; Б о н д а р Т. З трывогай і любоўю // Полымя. 1982. № 2; К о л е с н и к В. Голоса тревожных будней // Лит. обозрение. 1983. № 6; Ч а б а н Т. Навука глыбіні // Чырв. змена. 1981. 14 ліст.

Песня згоды: Вершы, паэмы, казкі. Мн., 1983. Рэц.: Х о р с у н С. У добрай згодзе // ЛіМ. 1984. 25 мая.

Калыска долі: Кніга паэзіі. Мн., 1984. Рэц.: Ж у р а ў л е н к а Н. Выверана праўдай жыцця // Мін. праўда. 1984. 30 ліст.; М і к у л і ч М. «Зямля мая — любоў мая...» // Маладосць. 1985. № 11.

Асенняя пошта лістоты: Кніга паэзіі. Мн., 1987.

Чарадзейная скарбонка: Вершы, казкі, загадкі. Мн., 1987.

Азбука любві: Кніга паэзіі. Мн., 1989.

Я гатую абед: Паэма. Мн., 1989.

1.3.

1949. «Я помню, земля наша в скорби стонала...» [Верш] // Гродзен. праўда. 21 снеж.

1950. Паэт: [Верш] // Беларусь. № 8; Сонца: [Верш] // Там жа. № 10; Ідуць у школу дзеці: [Верш] // Там жа. № 11; Наша свята: [Верш] // ЛіМ. 5 жн.; Электразоры: [Верш] // Чырв. змена. 22 крас.; Вялікі геній: [Верш] // Там жа. 13 мая; Лета: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Мір: [Верш] // Там жа. 12 вер.

1951. Вялікі Ленін: [Верш] // Беларусь. № 1; Калгасны вартаўнік: [Верш] // Там жа. № 2; Над праектам: [Верш] // Там жа. № 5; Калгаснае лета: [Верш] // Полымя. № 8; Навагодні тост: [Верш] // Гродзен. праўда. 1 студз.; Рапарт працы: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Ад шчырага сэрца: [Верш] // Там жа. 4 сак.; Лямпачкі Ільіча; Сын прыехаў у госці: [Вершы] // Там жа. 24 сак.; Нашы залікі: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Балада пра друга // Там жа. 24 чэрв.; У нас — гарачае лета; У светлы шлях: [Вершы] // Там жа. 12 жн.; Думы трактарыста: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Парад міру // Там жа. 29 вер.; Песня мірных сейбітаў: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Першы след: [Верш] // ЛіМ. 28 крас.

1952. Да дня ўз'яднання; Ідуць у школу дзеці: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Расці, дубок: [Верш] // Полымя. № 8; Мае канікулы: [Верш] //

Гродзен. праўда. 24 лют.; Умацаванні міру: [Верш] // Там жа. 16 мая; Помнік савецкаму воіну ў Будапешце; Гамоняць калоссі // Там жа. 22 чэрв.; Песня Купалы: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Над праектам мудрых дырэктыў: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; Заўжды з тваёю песняй, родны Колас // Там жа. 15 ліст.; З табою, партыя!: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Парад міру; Нашы замкі: [Вершы] // ЛіМ. 5 студз.; Наш Гогаль: [Верш] // Чырв. змена. 4 сак.; Мірны курс савецкага рубля: [Верш] // Там жа. 8 мая.

1953. Помнік савецкаму воіну ў Будапешце; Гамоняць калоссі: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Якубу Коласу; Сын прыехаў у госці; Мае канікулы; Нечаканае пытанне; У дарогу: [Вершы] // Маладосць. № 6; Далёка ад Нёмана Ціса; У букавых лясах; На граніцы з Румыніяй; Санаторый: [Вершы] // Там жа. № 8; Шахта ў Салотвіне: [Верш] // Полымя. № 5; Мой брат; У камандзіроўцы: [Вершы] // Там жа. № 8; Незабыўны ранак: [Верш] // Там жа. № 9; Дом; З думкай аб табе; Зноў з табой: [Вершы] // Там жа. № 12; Калі прыду на выбарчы ўчастак: [Верш] // Гродзен. праўда. 22 лют.; Мы ўсе гвардзейцы сталінскага гарту: [Верш] // Там жа. 13 сак.; Паклон табе, мой брат; На граніцы з Румыніяй: [Вершы] // Там жа. 12 крас.; Цётцы: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; Голас праўды: [Верш] // Там жа. 23 жн.; Чырв. змена. 5 вер.; Незабыўны ранак: [Верш] // Гродзен. праўда. 18 вер.; У камандзіроўцы; Вечарам...: [Вершы] // Там жа. 20 вер.; Няспынным крокам: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Бярозы; Аб табе, што сэрцу міла; Пасля разлукі: [Вершы] // Там жа. 22 ліст.; Школа: [Верш] // Там жа. 13 снеж.; «Вялікія клопаты» // Там жа. 15 снеж. / Сааўт. Н. Пахілка; «Шляхамі дружбы»: [Рэц. на кн.: А ў р а м ч ы к М. Шляхамі дружбы. Мн., 1952] // Там жа. 19 снеж.; Гамоняць калоссі: [Верш] // ЛіМ. 18 ліп.; У час залікаў: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Быть требовательным и взыскательным // Сталин. молодежь. 29 июля.

1954. Мой сакрэт сардэчны: [Верш] // Маладосць. № 3; Па знаёмай вуліцы; Я ішла дадому: [Вершы] // Там жа. № 4; Сярод Каўказскіх гор; Мора: [Вершы] // Там жа. № 10; Я і ты: [Верш] // Полымя. № 1; Каб збыліся сны: [Верш] // Там жа. № 3; Першы тост: [Верш] // Гродзен. праўда. 1 студз.; Спаборніцтва беларускіх і літоўскіх калгаснікаў // Там жа. 19 лют.; Наш кандыдат: [Верш] // Там жа. 26 лют.; Навагрудак — горад радавы: [Верш] // Там жа. 10 сак.; У нас сягоння сонечная дата: [Верш] // Там жа. 14 сак.; У добры час: [Верш] // Там жа. 28 сак.; «Госці» // Там жа. 9 крас.; Ідуць дэманстранты: [Верш] // Там жа. 1 мая; «Верныя сябры» // Там жа. 9 мая; Заблудзілася сцежка: [Верш] // Там жа. 16 мая; Украіна: [Верш] // Там жа. 26 мая; Моцныя духам: Тэатр // Там жа. 9 чэрв. / Сааўт. П. Пахілка; Я аддаю свае рублі ў пазыку: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Сустрэча; Рост: [Вершы] // Там жа. 4 ліп.; Настойліва авалодваць майстэрствам // Там жа. 11 жн.; У гасцях; З вяршынь Каўказа: [Вершы] // Там жа. 28 жн.; На выстаўцы: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Вечар у інстытуце: [Верш] // Там жа. 10 кастр.; Экспрэс з Нюрнберга // Там жа. 20 кастр.; У асеннім парку; Біяграфія; На далёкім паўстанку: [Вершы] // Там жа. 24 кастр.; На граніцы: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1955. Ускраіна; Вечар у інстытуце: [Вершы] // Маладосць. № 1; Локаць друга; Раніцой: [Вершы] // Там жа. № 5; Яблыня; Тунель; На горным схіле; Маё дзяцінства; Святло: [Вершы] // Полымя. № 2; У страю: [Верш] // Гродзен. праўда. 20 сак.; Маці: [Верш] // Там жа. 24 крас.; Далягляд: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Возера: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Сустрэчны вецер; У паход: [Вершы] // Там жа. 25 снеж.

1956. Возера; Яблыня; Святло: [Вершы] // Нёман. Гродна; З выпадку свята; Камсамольскі білет; У паход: [Вершы] // Маладосць. № 2; Ускраем вёскі; У вагоне: [Вершы] // Маладосць. № 5; Насустрач маладому дню: [Верш] // Там жа. № 10; У вагоне; Не пытайцеся сяброўкі: [Вершы] // Там жа. № 11; Камсамольскі білет: [Верш] // Гродзен. праўда. 25 сак.; У вагоне: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Ідуць салдаты: [Верш] // Там жа. 19 жн.; Незнаёмы друг: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Гарніст: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Родны горад: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Паэзія высокага гучання // Там жа. 28 снеж.; З выпадку свята: [Верш] // Ніва. 11 сак.; Сустрэча: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Святло: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1957. Дом творчасці; «Здараецца так...»; Каляіна; «Я не забыў...»; Хіба заснеш: [Вершы] // Беларусь. № 7; Аб тым, што не прачытана; Вяртанне: [Вершы] // Там жа. № 10; Далягляд: [Верш] // Там жа. № 12; Віцеб. рабочы. 11 снеж.; Наш Кастрычнік: [Верш] // Бярозка. № 11; Як хлопчык будзіў сонца: [Верш] // Вясёлка. № 4; Бывай, дзіцячы сад: [Верш] // Там жа. № 6; Спявае з намі ўся зямля: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 59 / Сааўт. А. Вольскі; Сябрам-будаўнікам: [Верш] // Там жа. № 72; Прывал: [Верш] // Маладосць. № 2; Майскае світанне: Нарыс // Там жа. № 5; Размова з дзяржавай; Чалавек; У полі; Вартавы: [Вершы] // Там жа. № 10; Кастрычніцкі вецер: [Верш] // Там жа. № 11; Салдацкі сшытак: [Вершы] // Полымя. № 4; Каб чыстым было неба: [Верш] // Гродзен. праўда. 30 студз.; Аб творчасці пачынаючых паэтаў // Там жа. 3 лют.; Сонца прыйшло дэлегатам на наш фестываль: [Верш] // Звязда. 30 чэрв. / Сааўт. А. Вольскі; Спявае з намі ўся зямля: [Верш] // Там жа. 28 ліп. / Сааўт. А. Вольскі; Сябрам-будаўнікам: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Чалавечага розуму сонца: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Наст. газ. 10 кастр. / Сааўт. А. Вольскі; Адрас невядом: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Каляіны: [Верш] // Ніва. 25 жн.; У вагоне: [Верш] // Чырв. змена. 30 чэрв.; Над Мінскам лунае флаг фестывалю!: [Рэпартаж] // Там жа. 2 ліп. / Сааўт. А. Вольскі, І. Калеснік; Мы — адзіная сям'я // Там жа. 3 ліп. / Сааўт. Б. Стральцоў, І. Калеснік; Балада пра дружбу: [Верш] // Там жа. 6 ліст. / Сааўт. І. Калеснік.

1958. Размова з дзяржавай: [Верш] // Рэпертуарны зборнік. Мн.; Адна; Жыву я і дыхаю; Характар неба; Акно; Будучай жонцы; Няўлоўнае рэха: [Вершы] // Беларусь. № 5; Абарваная мелодыя; У дождж: [Вершы] // Там жа. № 10; Новы год: [Верш] // Бярозка. № 1; Ручай: [Верш] // Вясёлка. № 4; Наша свята: [Верш] // Там жа. № 11; У мірным суседстве: [Верш] // Маладосць. № 2; Твая сцежка // Там жа. № 8; Майго маленства дружбакі: [Верш] // Там жа. № 11; Ільіч падпісвае дэкрэт: [Верш] // Там жа. № 12; Віцеб. рабочы. 21 снеж.; У вагоне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 23 лют.; Паэзія нараджаецца ў пошуках // Там жа. 16 сак. / Сааўт. А. Вольскі, І. Калеснік; Ты будзеш чэмпіёнкаю, рэспубліка мая!: Песня беларускіх спартсменаў // Фізкультурнік Бел. 22 жн. / Сааўт. А. Вольскі; «І не сніў цябе гэткай ніколі я...»: [Верш] // Чырв. змена. 8 лют.; З маленства; Ноччу; Прывал; У паход: [Вершы] // Там жа. 24 мая.

1959. Кожны з нас вясёлы: [Верш] // Мы спяваем. Мн.; Вясёлка. № 11; Асенняе лісце; «Пахне раніца парай...»: [Вершы] // Беларусь. № 3; Нам патрэбен мір: [Верш] // Бярозка. № 6; Асенняе лісце: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 80; І песняй, і працай // Там жа. № 92; За лясамі дрымучымі: Паэма-казка // Маладосць. № 2, 3 / Сааўт. А. Вольскі; Пра пагоду; «Не хопіць веку...»; «Колькі б ты ні калясіў...»; Месяцу; Гары, маё святло: [Вершы] // Полымя. № 4; «Здараецца так...»: [Верш] // Чырв. змена. 26 крас.

1960. «Гранітныя камені кроплі дробяць...»; «Пасварымся часам...»; Пожня: [Вершы] // Беларусь. № 10; Ленін у школе: [Верш] // Бярозка. № 4; Наш салдат: [Верш] // Вясёлка. № 2; Жнівень: [Верш] // Там жа. № 8; Школьнік: [Верш] // Там жа. № 9; Наша свята: [Верш] // Там жа. № 11; Калі мудрыя рукі ў цябе; У ваенным гарадку; Самы высокі будынак у свеце; Мора; Роздум; Караблі не загінулі; «Салют усім прахожым...»; Мост; І не сніў: [Вершы] // Маладосць. № 2; Прамова ў дзень нараджэння Леніна: [Верш] // Там жа. № 4; Я слаўлю армію ленінцаў: [Верш] // Гродзен. праўда. 27 сак.; Будзе так, як хочуць народы // ЛіМ. 23 жн. / Сааўт. А. Вольскі; У вагоне: [Верш] // Мін. праўда. 22 чэрв.; Якой сцежкай ідзеш?..: [Урывак з аднайм. п'есы] // Чырв. змена. 13 ліст. / Сааўт. А. Вольскі.

1961. Святло; Гамоніць калоссе; Яблыня; Сустрэча з братам: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. 1961. Т. 3; Пчаліныя соты: [Верш] // Беларусь. № 11; Красуйся, бор!..: [Верш] // Бярозка. № 6;

Давай паляцім: [Верш] // Маладосць. № 5; Апошнія паведамленні; У лесе; Імя века; Ворыва; «Здзіўляла мяне, падлетка...»; Гімн цвярозасці; Паэту: [Вершы] // Там жа. № 9; Дарога да зор: [Верш] // Полымя. № 11.

1962. Якубу Коласу: [Верш] // Жыццё для народа. Мн.; Пасля лета: [Верш] // Бярозка. № 9; «Асенні туман засцілае палі...»; Кастрычнік: [Вершы] // Вясёлка. № 10; Дзень добры, неба!: [Верш] // Голас Радзімы. № 65; Рабы; Першаму касманаўту; Зялёнае царства; Пад дажджом; «Аслепіць раптам, быццам шчасце...»; Хмара: [Вершы] // Маладосць. № 4; Думайце, людзі!: [Верш] // Гродзен. праўда. 28 снеж.; ЛіМ. 25 снеж.; Дзень добры, неба!..: [Верш] // ЛіМ. 14 жн.; На неспакойных хвалях эпохі // Там жа. 21 вер.; Раніцай: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Мая кулінарыя: Літаратурная пародыя // Там жа. 21 снеж. / Пад псеўд. Міхась Дроцік; Шугай да зор!: [Верш] // Там жа. 28 снеж. / Пад псеўд. Міхась Дроцік; Плошча Перамогі: [Верш] // Мін. праўда. 3 ліп.; «Дзень добры, неба! На цябе ізноўку...»: [Верш] // Піянер Бел. 17 жн.

1963. Нараджэнне дзяржавы: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; «Пахне раніца парай...»; Яблыня; Пожня: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Круглы стол: [Верш] // Беларусь. № 11; Пчала: [Верш] // Вясёлка. № 4; Ноч: [Верш] // Там жа. № 8; Новыя сябры: [Верш] // Там жа. № 9; Пісьмо на лёдзе: [Верш] // Там жа. № 12; На абеліску Перамогі; Плошча Маякоўскага; У парку; Пра адзіноту; Дом без гаспадара; Нашы хлопцы; На пероне; «Тулячыся — сутулячыся...»; Вячэрняя элегія; Хатні рай; Дождж: [Вершы] // Маладосць. № 2; Сікейрас; Плошча Перамогі; «Глядзіце, лятае...»; Возера; Паветра; Душ; Дзень добры, Бах!; Салат «Сямейная ідылія»; Ансамбль; Пейзаж: [Вершы] // Там жа. № 9; Неспакой маладосці: [Рэц. на кн.: Б у р а ў к і н Г. З любоўю і нянавісцю зямною. Мн., 1963] // Там жа. № 10 / Пад псеўд. Паўлюк Суботка; Знойдзена ці страчана: [Рэц. на кн.: К а л е с н і к І. Пяць сузор'яў. Мн., 1963] // Там жа. № 12 / Пад псеўд. Паўлюк Суботка; Правафлангові савецкай паэзіі: (Да 70-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Маякоўскага) // Полымя. № 7; Пасля лета: [Верш] // Ніва. 1 вер.

1964. Фрэскі на абеліску Перамогі: [Верш] // Рэпертуарныя старонкі. Мн.; Футбол; Прысвячаецца абутнікам; Трохі пра чыны: [Вершы] // Беларусь. № 2; Асеннія барвы: [Верш] // Там жа. № 9; Вецер: [Верш] // Вясёлка. № 2; Будаваў Рыгорка дом: [Верш] // Там жа. № 5; Мы ідзём: [Верш] // Там жа. № 6; У школу: [Верш] // Там жа. № 9; Паходня яго сэрца: У вянок Шаўчэнку (1814—1964) // Маладосць. № 3; Кубінскі танец; Двацаты год; Мера; «Кажуць — адкрываюць тым, хто стукае...»; Граніца; Экспанат; Гульня; Дарожнае; «Лісце ў парку — быццам россып зорак...»; Жалезны Адам; Рукі любых; Мастацтва: [Вершы] // Там жа. № 5. Рэц.: Б у р' я н Б. Па-сяброўску — пра вершы // Чырв. змена. 1964. 4 жн.; Чэрпаць з глыбінь: [Рэц. на кн.: Т а р м о л а Р. Асколкі і росы. Мн., 1964] // Маладосць. № 8 / Пад псеўд. Паўлюк Суботка; Яшчэ пра чыны; Футбол: [Вершы] // ЛіМ. 18 лют.; Мера; Экспанат: [Вершы] // Там жа. 15 мая; Аўтобус пачынае рэйс: [Рэц. на кн.: Е ф и м о в Ф. Утренний автобус. Мн., 1964] // Там жа. 26 мая; Адбітак пальцаў; «Зямля як ад сухотаў...»: [Вершы] // Там жа. 29 мая; Юбілейнае; Праверанасць; Антэна: Гумарэскі // Там жа. 14 жн.; Асеннія барвы: [Верш] // Там жа. 15 вер.; Літаратурныя пародыі // Там жа. 30 кастр. / Пад псеўд. Міхась Дроцік; Лодка і хвалі: [Рэц. на кн.: Ш к л я р е в с к и й И. Лодка. Мн., 1964] // Там жа. 13 ліст.; Салдат: [Верш] // Ніва. 23 лют.; Новыя сябры: [Верш] // Там жа. 30 жн.

1965. «Здаецца, загоены раны...»; «Няма часу...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Слава, Радзіма, табе!: [Верш] // Рэпертуарныя старонкі. Мн. // Сааўт. А. Вольскі; Хачу гуляць; Кот і мышкі; Касмічны экіпаж: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Расціце, кветкі: [Верш] // Там жа. № 7; У школу: [Верш] // Там жа. № 9; Прыпяць; Балгарскія памідоры; Выходзячы ў дарогу; Вар'ят і вайна; Утульнасць; Зімовы эцюд; Два кубкі; Да запатрабавання; Каток; Рахунак: [Вершы] // Маладосць. № 8; Интересно, хотя и неровно: [Рэц. на кн.: Б у р а в к и н Г. Голоса расстояний. М., 1964] // Неман. № 2; Мерыдыяны паэзіі: [Рэц. на кн.: П ы с і н А. Мае мерыдыяны. Мн., 1965] // Полымя. № 9; Навагодняе застолле на Парнасе: Літаратурны запіс // ЛіМ. 1 студз. / Пад псеўд. Міхась Дроцік. Сааўт. Банадысь Папруга; З чыстых крыніц: [Рэц. на кн.: Б і ч э л ь - З а г н е т а в а Д. Нёман ідзе. Мн., 1964] // ЛіМ. 19 лют.; Літаратурныя пародыі // Там жа. 2 крас. / Пад псеўд. Міхась Дроцік; Грамадзянская чуйнасць паэта: [Рэц. на кн.: Г і л е - в і ч Н. Бальшак. Мн., 1965] // Там жа. 9 крас.; Паэтычна і павучальна // Там жа. 25 мая; Прасвечаны горад; Сябру, які спяшаецца; Вілія: [Вершы] // Там жа. 3 жн.; Дзень добры, Магілёўшчына!; Ля абеліска: [Вершы] // Маг. праўда. 25 крас.; Пісьмо на лёдзе: [Верш] // Ніва. 28 лют.; Будаваў Рыгорка дом: [Верш] // Там жа. 20 чэрв.; Кот і мышкі: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Хачу гуляць: [Верш] // Там жа. 10 кастр.

1966. Слова ў паходзе // Куляшоў А. Зб. тв.: У 4 т. Мн. Т. 1; Падзеі, людзі, вершы // Пра час і пра сябе. Мн.; Чалавечна, па-грамадзянску страсна // Маладосць. № 1; Стихотворная радуга: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Кириллов // Комсомолец Узбекистана. 27 апр.; Трывогі людскія: [Рэц. на кн.: С і п а к о ў Я. Лірычны вырай. Мн., 1965] // ЛіМ. 4 лют.; Патрэбен краязнаўчы часопіс // Там жа. 9 мая / У сааўт.; Нафта; «Берагі ваду бяруць...»; «За тыдзень бог зямлю і неба...»; «Не кожны ў крытыкі здатны...»: [Вершы] // Там жа. 8 ліп..; Сваё і ўзятае напавер: [Рэц. на кн.: М а л я ў - к а М. Едуць маразы. Мн., 1966] // Там жа. 18 ліст.

1967. Кастрычнік; Касмічны экіпаж; Красуйся, бор! Пісьмо на лёдзе: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Нараджэнне дзяржавы: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Шчодрае сэрца паэта // Панчанка П. Зб. тв.: У 3 т. Мн. Т. 1; Прывітанне: [Верш] // Узбекістану. Мн.; Жнівень: [Верш] // Вясёлка. № 8; Першакласнікі: [Верш] // Там жа. № 9; Я і ты: З лірычнага дзённіка // Маладосць. № 3; Шчодры на талент // Звязда. 23 жн.; Высокая паэзія звычайнага: [Рэц. на кн.: Г а ў р у с ё ў С. Ураган. Мн., 1966] // ЛіМ. 10 сак.; Ранак, дзень і вечар; «Колькі людзей на зямлі...»; Паланянка; У пафасным уступе; Хвала напятай хвілі: [Вершы] // Там жа. 11 крас.; Поле, поле...; Мой лес; Скарга цвіка; Пенсіянеры: [Вершы] // Там жа. 20 кастр.; Прывітанне: [Верш] // Чырв. змена. 1 чэрв.

1968. Нараджэнне дзяржавы: [Верш] // З Леніным у сэрцы. Мн.; «Пахне раніца парай...»; Яблыня; Пожня: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Працяг подзвігу: [Рэц. на кн.: К р ы в ё ю сэрца. Мн., 1967] // Полымя. № 10; Родная мова: [Верш] // Ніва. 19 мая.

1969. Прас: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Нараджэнне дзяржавы: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Вяч. Мінск. 6 ліст.; «Не трэба зацішных сцяжын для мяне...»; Каб чыстым было неба; Камсамольскі білет; Мост; Сустрэча з Бахам; Акно; Пчаліныя соты; «Хіба заснеш...»; Сікейрас; «Мае радкі — не лесвіца ў вякі...»: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Ленін у школе: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Наш салдат // Вясёлка. № 2; Слова належыць жыццю // Полымя. № 5.

1970. Прамова ў дзень нараджэння Леніна: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Жнівень: [Верш] // Крынічка. Мн.; Нараджэнне дзяржавы: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; Віцеб. рабочы. 21 сак.; Рамонт; Дом сяброў; Кожная сцежка; «Пружыніць яшчэ хада...»; «Трывогу журавы дарма...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Табе, бацькоўская зямля: [Верш] // Заря. 25 нояб.; Адчыніце, казлянняткі!..: Урывак з п'есы // ЛіМ. 6 студз.; Как для взрослых, только лучше // Сов. культура. 12 февр. / Сааўт. А. Вольскі.

1971. Пудзіла: [Верш] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; «Што лаюць часцей, чым хваляць...»: [Верш] // Гродн. праўда. 17 марта; «Да вяршынь няма прамых дарог...»; «У травы забіраюць правы...»; «Росы на травы выпалі...»; «Размывала адна бяда...»; «Ты маўчаў тады...»: [Вершы] // ЛіМ. 19 ліст.; Из родников народных // Сов. Бел. 5 сент.

1972. Дрэва: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; «Здаецца, загоены раны...»; Мае канікулы: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Пад дажджом; «Сам да цябе...»: [Вер-

шы] // Зорка Венера. Мн.; Через версты и дни // Комс. правда. 16 сент.; «Мы прагнем...»; Балада пра лясное рэха; «Давай у гарэзным шаленстве...»; Зімовыя лодкі; Размова: [Верш] // ЛіМ. 26 мая; «Каб замкнуць пагарджанаму люду раты...»: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Пятру Харкову — 50 // Там жа. 11 жн.; «Ловяць вушы радыёантэн...»: [Верш] // Маг. праўда. 26 кастр.

1973. Нараджэнне дзяржавы: [Верш] // Братэрства. Мн.; Здымкі; «Вучылі мяне з маленства...»: [Вершы // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Я з вёскі: [Верш] // Голас Радзімы. № 32; Я з вёскі; «Да раніцы з дум упарта...»; Абедзены перапынак; Ракеты і аўтамабілі; Куля і чалавек; Ураджай, ураджай; «Я думаў, ты — мая турбота...»; «То шоўкам касынак касых...»; Хлопец з усмешкай: [Вершы] // Маладосць. № 4; На кожны дзень і назаўсёды // Там жа. № 7; Табе, бацькоўская зямля; Міны; «Я свой былы спакой...»: [Вершы] // ЛіМ. 18 мая; «Хоць адлегласць на тысячы вёрст паміж намі...»: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; На паверцы // Там жа. 21 снеж.

1974. Касмічны экіпаж: [Верш] // Акцябраты. Мн.; Дотык да зямлі; «Хаця насення меней, меней...»; «Ці многа ў маленстве трэба?..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; «Бацькі дзяцей дамоў гукаюць...»; «Мы — галіны...»; «Нас па галовах секлі зоркі...»; «На спатканне з табой адтуль...»: [Вершы] // Беларусь. № 11; Дзень добры, восень!: [Верш] // Вясёлка. № 9; Каласы; «Ёсць словы, што прасцей, чым двойчы два...»; Вышыні нам даюцца з боем; Мяняю; Тапор: [Вершы] // Маладосць. № 11; Здабыткі і страты: [Рэц. на кн.: Д з е н ь паэзіі. Мн., 1973] // Полымя. № 5; Сатырычным пяром: [Рэц. на кн.: Г і л е в і ч Н. Як я вучыўся жыць. Мн., 1974] // Там жа. № 11; Працуй, разец святла: [Верш] // ЛіМ. 20 вер.; Голас вечнага хлопчыка; «Выбачай, што не знаю...»; Бярозы: [Вершы] // Там жа. 4 кастр.

1975. Да Янкі Купалы; «На вішнях — цвет густы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Доля мая жытняя; «Бор, як роздум...»; «Была зіма...»: [Вершы] // Беларусь. № 12; Бярозка. № 12; Каля майго акна: [Верш] // Вясёлка. № 5; Песня згоды: [Верш] // Там жа. № 9; Мовай праўды: [Рэц. на кн.: З в о н а к А. Прадчуванне. Мн., 1974] // Полымя. № 3; Покліч вышыні: [Рэц. на кн.: Д з е н ь паэзіі. Мн., 1974] // Там жа. № 6; Зноў вабяць таямніцы адкрыцця; За пераваламі; «Плуг...»; Да Янкі Купалы; «Адчуем у грудзях біццё...»; «Вер ты мне аднаму...»; Дым: [Вершы] // ЛіМ. 5 вер.

1976. «Ёсць словы, што прасцей, чым двойчы два...»; Дотык да зямлі; Плата за вышыню; Я з вёскі; Вянок любові народа; «Прырода і сёння чаруе і радуе...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Паядынак; «Я жыву на граніцы...»; «А спачатку была трава...»; «Перад тым як у мора бязмежнае выйсці...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Адбітак пальцаў; Абутнікі: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Мора пачынаецца з крыніцы // Татры пяюць. Мн.; З новай кнігі: [Вершы] // Беларусь. № 12; «Нас, дочак і сыноў...»: [Верш] // Вясёлка. № 5; Ленінцы: [Верш] // Там жа. № 9; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 11; «Век з рэактыўнай хуткасцю імкне...»; «З цябе растуць аблокі і жыты...»; «Вывучаю замежныя мовы...»; Адраджэнне Галілея; Суткі; Веласіпед; Вітаюся з табою: [Вершы] // Маладосць. № 4; Святкуе ўся краіна // Голас Радзімы. 15 ліп.; Да Янкі Купалы: [Верш] // Гродн. правда. 18 февр.; «Галоўнае для мяне — паэзія» // Там жа. 16 студз.; Бор...: [Верш] // Ніва. 14 сак.; «Была зіма...»: [Верш] // Там жа. 28 сак.

1977. Пожня: [Верш] // Беларускі каляндар. Беласток; Маці: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Па сумленню; «Дацягнуцца да старэйшых...»; «Выплавіць хацелі з медзі ...»; «Вільгацціо свежай...»: [Вершы] // Беларусь. № 12; «Вясёлцы» — 20 год: [Верш] // Вясёлка. № 4; Служба человечности // Гродн. правда. 23 авг.; Заря. 23 авг.

1978. Табе, бацькоўская зямля; Мой лёс; «Хоць адлегласць на тысячы вёрст паміж намі...»; «Сам да цябе прыйшоў пакорна я...»; «Якіх адборных зорак у прыполе...»; «Быў у зялёным загсе май за свата...»; «Не мне і не табе стаптаны ўзлесак...»: [Вершы] // Ад-данасць. Мн.; Вязні; Дваццаты год: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Вага паэтычнага слова // Валек М. Крылы. Мн.; Я з вёскі: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Табе, бацькоўская зямля: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Воўк і ліса: Казка // Вясёлка. № 11; З кнігі «Поле»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Жыцця настой густы...: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Вячэрні цягнік. Мн., 1977] // Полымя. № 2; Упала слязіна; Інтэрнат; Перасяленне; Хітруны; «Давай не будзем ростам мерацца...»; «Здаецца, усё зразумела...»: [Вершы] // ЛіМ. 13 студз.; Хітруны: [Байка] // Ніва. 13 жн.

1979. [Уступны артыкул]; Маё маленства; Святло; Табе, бацькоўская зямля; «Хоць адлегласць на тысячы вёрст паміж намі...»: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; «Забіраюць нас электрычкі...»: [Верш] // Сучаснік. Мн.; Жанчыне: [Верш] // Вожык. № 4; Савецкай Беларусі — шэсцьдзесят!: [Верш] // Вясёлка. № 1; Дзень добры, восень: [Верш] // Там жа. № 9; «Акуніся ў рацэ маленства...»; «Хоць прыходзім сюды...»; Пара дзіцячае гульні; Ляціце далёка; «Аддайце — не ў крыўду жонцы...»; Без сеткі; «Ах, як страляе пуга сырамятная...»; «Шпурнуў у суседа камень...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; З кнігі «Смак яблыка»: Апора; «Лета нораў вясны ўлагодзіць...»; «Хвалю прыход...»; Смак яблыка; «Вуліца. Асфальт. Сляды...»: [Вершы] // ЛіМ. 27 крас.

1980. Лётная пагода; «Я столькі год тужыў па баразне...»; «З адлегласці так ясна бачыцца...»; Рыжыкі; «Душыла гора адмыслова...»; Бывай, Няміга: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн., Табе, бацькоўская зямля: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Песня зярнят; «Небам свайго пачуцця...»; «Упіраецца поле ў дом...»; Я вас люблю, малыя рэкі...»; »Бегалі па загуменні босымі...»; «Верасень на дварэ...»; «Растаюся, як птах з гняздом...»; «Уласнае гора — заўсёды мора...»: [Вершы] // Беларусь. № 10; Ляцім да зор: [Верш] // Вясёлка. № 3; Наш Вялікі настаўнік: [Верш] // Там жа. № 4; «Вучыць бацька мяне араць...»; Майстэрня; Урок паўтарэння; «Нялёгка людзям згубленым і зорам...»; Адведзіны; Спрадвек; «Набрыняўшы жыццём галлё...»; «У мяне цяпер — выхадны...»; «Якое яно, маё шчасце...»; «Калі ты ад радасці плачаш...»; «Сынку, гуляй у сваім двары...»; «Я, выгнаннік вясны...»; «Вельмі хочацца азірнуцца...»; «Бяда адна не ходзіць...»; «Вы бачыце сягоння...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Нам заўтра адчынена насцеж...: [Вершы] // ЛіМ. 8 лют.; Бацькоўскай зямлі прыцяжэнне: [Рэц. на кн.: Я ў м е н а ў Л. Чужая планета. Мн., 1980] // Там жа. 11 ліп.; З кнігі «Смак яблыка»: «Я ведаю, з жыцця не зробіш казку...»; «На пляцоўку маёй далоні...»; «Ідуць усё адно...»; «Надзею прадзём бясконца...»; «Пішу я тое, чым жыву...»; «Не разменьвацца, не разменьвацца...»; «Людзі зямлю прыручылі...»; «Ідзём, далей, ідзём далей...»; «Добрым людзям жывецца дрэнна...»: [Вершы] // ЛіМ. 7 ліст.; Неўміручасць яго слова // Там жа. 19 снеж.; «Хоць прыходзім сюды...»: [Верш] // Ніва. 18 мая; Каласы; Поле: [Вершы] // Сел. газ. 12 окт.; Нараджэнне дзяржавы: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; С высоты опаленных дорог // Сов. Бел. 22 марта.

1981. Каля майго каня: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Кабісці далей /// Далягляды. Мн.; Песня юных спартсменаў: [Верш] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Навагодні карагод: [Верш] // Бярозка. № 1; Заўсёды наперадзе быць: [Верш] // Вясёлка. № 2; У змаганні мы расцілі крылы: [Вершы] // Маладосць. № 2; В согласье с жизнью: [Рэц. на кн.: Г і л е в і ч Н. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981] // Неман. № 9; «У зрэбнай кашулі падлетак...»; «Зоркі дальнія наяву...»; «Скарачаем адлегласці...»; «Ці вырасце з вады рака?»; «Хіба так ужо многа...»; «Далям і вятрам наперарэз...»; «Не схаваеш уборам сутнасці...»; «Ці ж сапраўды я выбіраю...»; «Усё пачалося з надзеі...»; «Нарэшце я выйшаў з ночы...»; «Ужо не мне, ужо не мне...»; «А ўсё ж было...»: [Вершы] // Полымя. № 6; «Гляджу з аптымізмам...» // ЛіМ. 24 крас.; Табе, бацькоўская зямля: [Верш] // Чырв. змена. 27 студз.

1982. Нараджэнне дзяржавы; Круглы стол: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Лёс народа — Купала; Да Янкі Купалы; Якубу Коласу: [Вершы] // Нам

засталася спадчына. Мн.; «Кожны мае сваe Курані...»; Мы людзі, браты зярнят: [Вершы] // Беларусь. № 8; Пакліч у госці сонца; Каляровыя алоўкі; Мы краіну цудаў лепім: [Вершы] // Вясёлка. № 8; Рака непадкупнае праўды; «За сваімі сынамі народ...»; «Мне падуладны ўсе зямныя далі...»; Калыска долі; «Жыву па суседству...»; «А снег вадой не стаў яшчэ...»; «Пакуты, намі пазбытыя...»; «Начною прахалодаю пратурана...»; Ролі; Цюльпаны, атуленыя газетай; «Гукалі і гулі званы...»; «Адзін матыў кручу...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Алег Шасцінскі // ЛіМ. 23 крас.; Пакліч у госці сонца; Каляровыя алоўкі: [Вершы] // Ніва. 17 кастр.; Лёс народа: [Верш] // Сел. газ. 7 июля.

1983. Голас вечнага хлопчыка; Каля майго акна; Каляровыя алоўкі: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Нараджэнне дзяржавы: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Захварэла сасна: [Верш] // Вясёлка. № 7; «Дык вось яна — магчымасці мяжа...»; «Калі пачуем...»; «У школьным яшчэ пакоі...»; «Мужчына ружы прадае...»; «Як абняць вас, мацерыкі...»; «Даўжэй за жыхароў жывуць дамы...»; «Любоў мая такая позняя...»; «Была свая, цяпер чужая...»; «Ты, не мая равесніца...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; «Усё пад сілу грамадзе паэтаў...»: [Верш] // ЛіМ. 15 ліп.; З кнігі «Калыска долі»: [Вершы] // Там жа. 16 вер.; Ода Еве: [Верш] // Ніва. 20 сак.; Ради жизни на земле // Сов. Бел. 11 авг.

1984. Нам патрэбен мір: [Верш] // Бярозка. Мн.; Сустрэча з братам: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; «Я цяжка рос...»; «Газетны кіёск...»; Святло і гук; «Вызваляюся ад даўгоў...»; «Над хвалямі зары...»; Нумар тэлефона; Аб чым гавораць людзі: [Вершы] // Беларусь. № 6; Табе, бацькоўская зямля: [Верш] // Маладосць. № 7; «Кранаюць слых наш гімны...»; «Не падабаецца ці падабаецца...»; «Мая надзея...»; Палёт кап'я; «Наш ракетны век скупы на ласку...»; «Ахвяра сваёй удачы; «З кожным крокам мой крок цяжэй...»; «Паедзем на астравы...»; «А маятнік працягвае хістацца...» // Маладосць. № 12; З новай кнігі: [Вершы] // Полымя. № 7; Хачу гуляць: [Верш] // Голас Радзімы. 22 сак.; Урок гісторыі; Роднае слова: [Вершы] // Там жа. 20 вер.; «Кранаюць слых наш гімны, гімны...»: [Верш] // Звязда. 21 кастр.; «Гавораць знаўцы мне...»: [Верш] // ЛіМ. 1 чэрв.; «З агню і вады выраслі кусты...»; Шуміць лес; «Паедзем, паедзем...»; Вуліца Мележа; «За святам свята: даты, даты...»; Трамвай; «Пара і мне галоўнае сказаць...»: [Вершы] // Там жа. 21 вер.; Навагодні карагод: [Верш] // Ніва. 1 студз.; Захварэла сасна: [Верш] // Там жа. 4 сак.; Зов родного берега // Сов. Бел. 23 сент.

1985. Метал; Урок гісторыі: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; У дзеда Талаша; Партызанскі лес: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Плуг; Робаты: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; «Сюды цябе ўпусцілі...»: [Верш] // Беларусь. № 1; Акрыленая ленінскай праўдай // Там жа. № 4; Певень і ліса: Казка // Вясёлка. № 3; Пошук энергіі радка // ЛіМ. 5 крас.; «На землях, якія заселім...»; Страляюць душманы; Бег; Скачок у вышыню; Хакей; «Як да шчакі, рукою...»; «Калі не здраджвае чуткасць...»: [Вершы] // Там жа. 26 ліп.; Слова на ўзлёце: [Рэц. на кн.: С к а р ы н к і н У. Пасадачныя агні. Мн., 1985] // Там жа. 6 вер.; Несці ў свет праўду // Чырв. змена. 11 вер.

1.4.

П л а т н е р А. Магазін цацак: Вершы / З яўр. Мн., 1963 / Сааўт. пер. А. Вольскі.

Т а т р ы пяюць: Вершы сучасных славацкіх паэтаў / Прадм., скл. і пер. Мн., 1976. (Паэзія народаў свету).

В а л е к М. Крылы: Вершы / Са славац. Мн., 1978.

Г а л я м а в а М. Пра сініцу з какосавага доміка: Апавяданне / Са славац. Мн., 1979.

Л о п э д э В э г а. Раба свайго кахання; Дурнічка: П'есы / З ісп. Мн., 1981 / Сааўт. пер. А. Вярцінскі.

Ш а с ц і н с к і А. Помню і люблю: Паэмы і вершы / З рус. Мн., 1978. (Паэзія народаў СССР).

1954. Д а б р а в о л ь с к і С. К другу: [Верш] / З пол. // Гродзен. праўда. 28 ліст.

1956. Д а б р а в о л ь с к і С. К другу: [Верш] / З пол. // Нёман. Гродна.

1957. К а ш ч у к М. Беларусі: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 6; С е л е н і с Э. Памылка; Хвіліна: [Вершы] / З літ. // Гродзен. праўда. 3 лют. / Сааўт. пер. С. Бандарэнка.

1958. І ё н і н а с А. Людское сэрца; М е ж а л а й ц і с Э. Тры крыжы; Танец; М і к а л а й ц і с - П у ц і н а с В. Балтыйскаму мору; Ш ы р в і с П. Зорка; Золак ступае: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; С п р ы н ч а н Б. Гомель: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 7 / Сааўт. пер. А. Вольскі; І ё н і н а с А. Чортаў парог: [Верш] / З літ. // Бярозка. № 5 / Сааўт. пер. А. Вольскі; Ш в е ц В. Няўдачны госць; Ветрык; Кот-мурлыка; Снягурачка; Вышла гусачка з двара; Крыўда; Аўтамабіль: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 3 / Сааўт. пер. А. Вольскі; Я к ш т а с І. Што зрабіў ты? / З літ. // Маладосць. № 5; П л а т н е р А. Ля помніка Янкі Купалы; Гняздо ў траве; Дзяўчаты на пшаніцы: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 8 / Сааўт. пер. А. Вольскі; М е ж а л а й ц і с Э. Танец: [Верш] / З літ. // Чырв. змена. 29 крас.

1959. В а ц ы е ц і с О. Прыморскі бэз; К р о м а М. Вясна не ў час; Л і с о ў с к а В. Яблыкі; П л о т н і е к Я. Неўміручасць; Р у д з і ц і с М. Заклік; С к а л б е А. Ручнік: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; С л а в а ц к і Ю. Ян Бялецкі (Польская народная аповесць): Паэма / З пол. // Славацкі Ю. Выбранае. Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; М а р' я н с к а я Л. Мама і Людка; Р а с і н с к а я М. Чубок: [Вершы] / З пол. // Вясёлка. № 3 / Сааўт. пер. А. Вольскі; С п р ы н ч а н Б. Вытокі; Б у р с а ў І. Маленства: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 2 / Сааўт. пер. А. Вольскі; В а ц ы е ц і с О. Бісяя, юначае сэрца: [Верш] / З лат. // Там жа. № 8; Віцеб. рабочы. 12 вер.; К і с л і к Н. Нязгасная зара: [Верш] / З рус. // Полымя. № 7; Р у д з і ц і с М. Заклік: [Верш] / З лат. // Звязда. 20 жн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; П л а т н е р А. Хлопчык Моця: З нізкі вершаў «Смех Шолам-Алейхема» / З яўр. // ЛіМ. 4 сак. / Сааўт. пер. А. Вольскі; Я г о ж. Нашы маўклівыя сябры; Стол; Ложак; Кніжная шафа: [Вершы] / З яўр. // Піянер Бел. 6 лют. / Сааўт. пер. А. Вольскі.

1960. С т а ў с к а я І. Курган, абпалены сонцам; К о н д р а К. Балада пра грушу; Г у ж а л ь А. О зоркі!; Горны паток: [Вершы] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; С т а ў с к а я І. Курган, абпалены сонцам...: [Верш] // Бярозка. № 9 / Сааўт. пер. А. Вольскі; П л а т н е р А. Хлебам і соллю; Чаму пяюць у полі каласы?; Таму, хто першы араў і сеяў; У крэпасці з хлеба: [Вершы] / З яўр. // Там жа. № 10 / Сааўт. пер. А. Вольскі; Ю д э л ь с о н А. Негарэлае: Урывак з паэмы / З яўр. // Полымя. № 9 / Сааўт. пер. А. Вольскі; П л а т н е р А. Вясёлая іголка; Напарстак; Новы год: [Вершы] / З яўр. // Работніца і сялянка. № 12 / Сааўт. пер. А. Вольскі; Я г о ж. Якубу Коласу; Жаўранак; Аб адным здарэнні: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 6 студз. / Сааўт. пер. А. Вольскі; Г у ж а л ь А. Горны паток: [Верш] / З малд. // Там жа. 2 жн.

1961. П л а т н е р А. Хлебам і соллю; Чаму пяюць у полі каласы; Таму, хто першы араў і сеяў; Крэпасць з хлеба; Вясёлая іголка; Нітка; Закройшчык; Сантыметр; Напарстак; Прас; Швейная машына; Працу скончыла іголка...; Певень і паравоз; Панадлівае кацяня; Сіла дзесятка; Я хачу вам растлумачыць, што якія лічбы значаць: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Вясёлая іголка. Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; П р а к о ф' е ў А. Святло над светам; Дзень нараджэння; «Каса залатая, пагляд незалежны...»; «Расступіся, люд...»; Я любоў завязвала: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; М а л ь ц і н с к і Х. Разумны сын; Ах, які Борка!..: [Вершы] / З яўр. // Бярозка. № 12 / Сааўт. пер. А. Вольскі; П л а т н е р А. Я хачу вам растлумачыць, што якая лічба значыць: [Верш] / З яўр. // Вясёлка. № 9 / Сааўт. пер. А. Вольскі; П р а к о ф' е ў А. Вершы пра Расію / З рус. // Мін. праўда. 12 жн.; Т а р в а Д. Бязмежны мой стэп... / З манг.; К у н я е ў Б. «У мяне вайна ляжыць пад сэрцам...» / З рус.: [Вершы] // Чырв. змена. 18 сак.

1962. П л а т н е р А. Ля помніка Янку Купалу; Якубу Коласу; Аб адным здарэнні; Гняздо ў траве; Дзяўчаты ў пшаніцы; Восень; Жаўранак; Хлопчык Мотл: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Дар сэрца. Мн.

/ Сааўт. пер. А. Вольскі; Я г о ж. Якубу Коласу: [Верш] / З яўр. // Жыццё для народа. Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; М а л ь ц і н с к і Х. Ленін; Вуліца вясновая; Жарабятка; Вішня; Я і я і я і я; Дождж; Разумны сын; Добры Міша; Ах, які Борка!; Пасля начной навальніцы; Зімовыя вершы: (Хораша ўзімку; На снежнай гары; Пасля марозу; Гэй, дарогу!; Баба ў садзе; У лесе; Карона); Амерыка; Суніцы: [Вершы] / З яўр. // Мальцінскі Х. Брацікам і сястрычкам. Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; Ш о т а л ь І. Асфальтаванне дарогі / Са славац.; Ф л а р ы я н М. Карлаў мост / З чэш.: [Вершы] // ЛіМ. 13 ліст.; Т а р а с В. Вяртанне да чалавека: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 30 ліст.; Ніва. 9 снеж.

1963. Я ф і м а ў Ф. На палігоне: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 22 лют.; Ш к л я р э ў с к і І. Ленін у ссылцы: [Верш] / З рус. // Там жа. 1 сак.; Я ў с е е в а С. Таня: [Верш] / З рус. // Там жа. 8 сак.; Р ы б а ч к і н А. Сустрэча з акіянам: [Верш] / З рус. // Там жа. 28 мая; М а л ь ц і н с к і Х. Адліга; «Часамі сціснуць абцугі душу...»: [Вершы] / З яўр. // Там жа. 4 кастр.

1964. М а л ь ц і н с к і Х. Мой сын; У лесе; Пасля буры; «Што там бялее? — пазіраю ўдаль...»; «На пярэстых кронах гаснуць блікі...»: [Вершы] / З яўр. // Беларусь. № 4; М а с э н к а Т. Балада пра два акіяны: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 10 сак.; Т у в і м Ю. Бяссоннае Слова; Слова і цела; Навука; Да генералаў: [Вершы] / З пол. // Там жа. 11 вер.

1965. М а л ь ц і н с к і Х. Ёлка пад акном: [Верш] / З яўр. // Вясёлка. № 1; К а г о у т П. Прайшлі гады...; Т о м а ш э к К. Песня пра раку; Г а н з л і к Й. Лямпа; Ч э п е л к а М. Безыменныя сляды: [Вершы] / З чэш. // ЛіМ. 9 мая.

1966. К а х а р ы А. Як я магу расказаць пра вайну: [Верш] / З тадж. // Паэты Таджыкістана. Мн.; Х а м д а м Ю. Магіла паэта: [Верш] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Полымя. № 5; П о л я к С. Гульня; Д а б р а в о л ь с к і С. Паланез; М і х а л ь с к і Ю. Застануся па-за домам; Паўночная пара; «Не бачу толькі...»; С т а ф Л. Маці; Натхненне; Мост; Б р а н е ў с к і У. Мазавецкая даль: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 22 ліп.; В е р г е л і с А. «Быцьаднаму...»: [Верш] / З яўр. // Там жа. 25 кастр.; Т а р в а Д. «Бязмежны мой стэп...»: [Верш] / З манг. // Піянер Бел. 17 ліп.

1967. М а л ь ц і н с к і Х. Зайграеш; «Твой звонкі крок не знае зморы...»: [Вершы] / З яўр. // Маладосць. № 12; Х а м д а м Ю. Букет: [Верш] / З узб. // ЛіМ. 30 мая; М а л ь ц і н с к і Х. «Вагонамі дні прабягаюць...»: [Верш] / З яўр. // Там жа. 12 вер.

1969. Х а р ы к І. Мінскія балоты. Частка другая: Урывак з паэмы; Надваіцкі вадапад: Урывак з дзіцячай паэмы «Ад полюса да полюса» / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі; Б р ы л ь Э. Млыны; Н о в а к Т. На вайне; І в а ш к е в і ч Я. Гэта расце...; С л і в я к Т. Недасканаласць эвалюцыі; Мовай агню: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 18 ліст.

1970. Д а б р а в о л ь с к і С. К другу; Паланез: [Вершы] / З пол. // Дабравольскі С. Як хлеб і сонца. Мн.; Ч э р н і к С. Блаславенне снапоў; Л а б о д а Р. «Калі падыду да цябе...»; «Няхай адлятаюць нябёсы...»; В а ў ж к е в і ч М. «Схавацца ў дужкі рук або ў двукоссе плеч...»: [Вершы] / З пол. // Маладосць. № 6; М а л ь ц і н с к і Х. «А дождж ідзе — і размывае мары...»; «Не цешылі нас...»; «Бывае цяжка часам — у душы...»; «Гляджу я, шпацыруючы па лесе...»; «Часамі агортвае...»; «Я неяк слова добрае па чэсці...»; «Цябе, непрыступная...»; «Ты, матылёк мой...»: [Вершы] / З яўр. // Там жа. № 7; Т а н ю к Л. Маналог роднага краю; Мора: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 24 лют.; С к а л а І. Дзевятае мая ў раённым гарадку; Н е з в а л В. Надпісы ў зале Чырвонай Арміі / З чэш.; Б а р т І. Брацiслаўская вясна; Б е л ь н а е в а К. Пачую звонкі шэпат / Са славац.: [Вершы] // Там жа. 19 чэрв.

1971. Н е з в а л В. Надпісы ў зале Чырвонай Арміі; «Хай месца сабе ні вайна, ні адчай...»: [Вершы] / З чэш. // Дзень паэзіі — 71. Мн.; П л а т н е р А. «Калі кладуцца дзеці спаць...»: [Верш] / З яўр. // Вясёлка. № 1.

1972. Ч э р н і к С. Благаславенне снапоў; Ранак і коні; Вечар сораму; Рамантычны накід; Над маладой вадой; Хаціна; Марыя; Найцяжэйшы адпачынак; Л а б о д а Р. Перспектыва; «Няхай адлятаюць нябёсы...»; В а ў ж к е в і ч М. «Схавацца ў дужкі рук...»: [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; М а л ь ц і н с к і Х. На мінулай вайне; «Я пераняў глупстваў капшукі...»; «Калі я быў бяздумна маладым...»: [Вершы] / З яўр. // Маладосць. № 7; Ч э р н і к С. Хаціна: [Верш] / З пол. // Полымя. № 2; З і е д о н і с І. Люблю твае вочы: [Верш] / З лат. // ЛіМ. 12 мая; Ш а с ц і н с к і А. Размова з лейтэнантам авіяцыі: [Верш] / З рус. // Там жа. 8 вер.; М а л д о н і с А. Свет чалавека...: [Верш] / З літ. // Там жа. 15 вер.; П л а ў к а А. Пацалунак і сляза; Спеласць; Л а й ч а к М. Партызанскія ночы; К о с т р а Я. Пад цвіценнем дрэў; Л е н к а Ю. Пакуль жыве на свеце чалавек; Г о р а ў П. Крыніца; Р у ф у с М. Чалавек: [Вершы] / Са славац. // Там жа. 20 кастр.; К а м і с а р а в а М. Паэзія радніць усіх людзей: [Верш] / З рус. // Там жа. 15 снеж.; М е ж э л а й ц і с Э. Рукі: [Верш] / З літ. // Там жа. 24 снеж.

1973. М а л ь ц і н с к і Х. Абцасікі-іголкі... / З яўр.; М і г а л і к В. Камуністы; К о с т р а Я. Пад цвіценнем дрэў; Р а й с е л У. Астранаўт / Са славац.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; С п р ы н ч а н Б. Метал; «Як мне аддзячыць, раскажы ты...»; У Мінску: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 20 крас.; У х с а й Я. Слова аб міры; Ш а ў л ы С. «Іду паўз бераг...»: [Вершы] / З чув. // Там жа. 7 ліст.; М е ж э л а й ц і с Э. Сэрца: [Верш] / З літ. // Там жа. 16 ліст.

1974. Т а м а ш а н К. Свет ранішні; К о с т р а Я. Браціслаўская вясна; Л а й ч а к М. Надпісы чырвонаармейцаў: М і г а л і к В. Старыя настаўніцы; Р у ф у с М. Заўжды дарогі...; Асенні статак: [Вершы] / Са славац. // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Л е р м а н т а ў М. Уцёс; «На поўначы дзікай стаіць адзінока...»: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 10; Н а в а м е с к і Л. Маскоўскі вечар; З песні пра адзінства; Мудрасць: [Вершы] / Са славац. // ЛіМ. 1 сак.; М е ж э л а й ц і с Э. Хлеб і слова: [Верш] / З літ. // Там жа. 15 сак.; П у ш к і н А. «Ці я хаджу ўздоўж вуліц шумных...»; Паэту: [Вершы] / З рус. // Там жа. 7 чэрв.; Р а й с е л У. Помнікі Хатыні: [Верш] / Са славац. // Там жа. 1 ліст.; М е ж э л а й ц і с Э. Кропля: [Верш] / З літ. // Там жа. 8 ліст.; К а р ы м М. Я — расіянін: [Верш] / З башк. // Там жа. 5 снеж.; В а л е к М. «Дзень, нібы кніга светлая,— чытай...»: [Вершы] / Са славац. // Там жа. 20 снеж.

1975. К о с т р а Я. Браціслаўская вясна; П л а ў к а А. Вецер з усходу; Страхоўка; М і г а л к о в і ч І. Паўстаць; М і г а л і к В. Старыя настаўніцы; В а л е к М. Каляндар; Вяселле; Ж а р ы Ш. Я іду; Галасы; С м р э к Я. Дрэвы; К о й ш П. Дарогі: [Вершы] / Са славац. // Далягляды. Мн.; Х а р н о ў П. Ля магілы салдата: [Верш] / З рус. // Рэха ў граніце. Мн.; М а л д о н і с А. Сілуэты: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 21 сак.; Н а р а ў ч а т а ў С. Аб галоўным: [Верш] / З рус. // Там жа. 28 сак.; Х у д а М. Дарога і сон; «Такое ціхае змярканне...»; Рускія бярозы: [Вершы] / Са славац. // Там жа. 9 мая; К о й ш П. З табою; Рэкі; Матчына сляза; Чорныя крыніцы: [Вершы] / Са славац. // Там жа. 13 чэрв.; С а в і н а ў Я. Мой паклон Беларусі: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 1 жн.

1976. Н е й м а н С. Гарнякі Астурыі; Паэт і чалавек; Сакавіцкі снег; «Я над тваімі соннымі вачамі...»; Чырвоная дама: [Вершы] / З чэш. // Далягляды. Мн.; М е ж э л а й ц і с Э. Сэрца: [Верш] / З літ. // Каляда А. Выразнае чытанне. 2 выд., перапрац. і дап. Мн.; Р а ш к о ў с к і Л. Матэматыкі; Фантазёры: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 7; Б ж э х в а Я. Мурашка: [Верш] / З пол. // Там жа. № 8; Н а г н і б е д а М. Беларуская пушча: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 4 чэрв.; Ч у б а ч Г. Дума пра рукі: [Верш] / З укр. // Там жа. 18 чэрв.; П а р п а р а А. Беларусі: [Верш] / З рус. // Там жа. 22 кастр.; А л е й н і к Б. Ісціна; Ч у б а ч Г. Прадчуванне: [Вершы] / З укр. // Маг. праўда. 1 чэрв.

1977. В а л е к М. Крылы; Эстэтыка; Проста так: [Вершы] / Са славац. // Далягляды. Мн.; М і ш к і н і с А. Мітынг; Як зялёная ліпа; Рэспубліка летам;

Восень на радзіме; Кропелька лірыкі; Санаты сонца; Межэлайціс Э. Кропля: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Малдоніс А. Сілуэты: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Хрусцялеўскі Т. Пан Твардоўскі; На слядах майго дома; Абвяшчэнне; Елка; Балада аб чырвоным бурштыне; Выспа Ніпу; Бераг над Арловам; Пра вернагa льва на рынку ў Аполі; Пскоўскае: [Вершы] / З пол. // Хрусцялеўскі Т. На слядах майго дома. Мн.: Антошкін Я. «Бляск маланак у рамах...»; Куст маліны; Крэсіва; «Няўтольна п'е глыткамі конь...»: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 8 крас.; Койш П. «Навошта чалавеку чорная крыніца...»; «Навошта чалавеку дом...»; Успамін; Паланічнае поле: [Вершы] / Са славац. // Там жа. 30 вер.

1978. Айні С. Марш свабоды: [Верш] / З тадж. // Далягляды. Мн.; Межэлайціс Э. Сэрца: [Верш] / З літ. // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Ціханаў М. Смерць друга; У Ліфляндыі; «Трубачамі вымерлых атак...»; «На зямлі я забыты спакоем...»; Гармата; Вяртанне; «Паедзеш ты к аліўкавым...»; Раніца; «Як след вясла...»; «Я люблю цябе той — без прычоскі...»: [Вершы] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.; Спрынчан Б. «Як мне аддзячыць, адкажы ты...»; «Крычаць нямоглыя гракі...»: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 8.

1979. Краль Я. Славацкая дума: [Паэма] / Са славац. // Далягляды. Мн.

1980. Рыбак Й. Дажджы ў лістападзе; На верхнім Гроне 1944; Нехватал Ф. Цана свабоды; Хараство; Таўфер І. Да пабачэння; Пецішка Э. Летняе; Асенняе; «Перад табой гара...»: [Вершы] / З чэш. // Высокае неба. Вершы. Мн.

1981. Копш П. «Каб ты далей ішоў...»; Бацькоўскі дом; Нататкі з Асвенціма; Ружы; Разам; Чатыры санеты пра каханне; Жаўранак: [Вершы] / Са славац. // Далягляды. Мн.; Лопэ дэ Вэга. Дурнічка: П'еса / З ісп. // Лопэ дэ Вэга. Раба свайго каханага; Дурнічка. Мн.; Аношкін Я. «Мы ўголас лаем гарады...»; «Якая ціхая вада...»; «Хай гэта сон...»; Шасцінскі А. Горад: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 5; Драч І. Балада аб крылатых дзіцячых вачэй; Паўлычка Д. Роздум; Юрый Гагарын: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 8; Кълівідзе М. Успамін: [Верш] / З груз. // ЛіМ. 20 лют.; Шасцінскі А. Маналогі: [Верш] / З рус. // Там жа. 12 чэрв.

1982. Руфус М. Крыніца; Бацька; Гісторыя; Чалавецтва; Прызнанне ў любві; Графіт; Кветкі Фулы; Цяжкая гадзіна; Позняя восень: [Вершы] / Са славац. // Далягляды. Мн.; Мішкініс А. Рэспубліка мая: [Верш] / З літ. // Бярозка. № 8; Салаухін У. Лозунгі Жанны Д'Арк; Згон самалётаў; Спецыяльнасць: [Вершы] // З рус. // Маладосць. № 10; Шасцінскі А. Лісты да жанчыны: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 23 крас.

1984. Бажан М. Балада пра подзвіг: [Верш] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.: Межэлайціс Э. Рукі; Кроў; Крыніца; Крокі: [Вершы] / З літ. // Межэлайціс Э. Чалавек. Мн.

1985. Вінграноўскі М. Дзень Перамогі; Скіфская калыханка; «Ужо тады...»: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 12; Шасцінскі А. Ленінградская лірыка; Адлёт жураўлёў; Маці; «Гэты дождж маладыі святлівы...»: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 14 чэрв.; Твардоўскі А. Я забіты пад Ржэвам: [Верш] / З рус. // Там жа. 21 чэрв.

1.5.

На англійскую мову. The Apple-Tree; The Air; The Round Table / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; It seems the wounds have got better...; The rocket and the automobile...; To Work, Then, Graver of Light; I'm From the Farm; Rat-Race / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M. 1976; Every Pathway Seeks Out a Road... / Transl. W. May // Soviet Literature. 1983. Nr 3.

На балгарскую мову. «Наливам всеки ден...»; Няма време; Пчелни кошери; «Зверовете дружат до време...»; Нефт; Сикейрос; Салата «Семейна идилия»; «Всяка пътечка...»: [Вершы] / Прев. С. Поптонев, Г. Мицков // Белоруски поети. София, 1971; Пчелни кошери; Нефт: [Вершы] / Прев. С. Поптонев // Пулс. 1971. 20 юли; Куршумът и човекът: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Пламък. 1977. № 2.

На венгерскую мову. Gyors kocsik s rakéták kordában; A. fejsze / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980; [Versei] // Szovjet Irodalom. 1984. Nr 2.

На грузінскую мову. Яблыня: [Верш] / Пер. Д. Івардава // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; Бег; «Я даю жыццё новым ідалам...»: [Вершы] / Пер. В. Джавахадзе // Мнатобі. 1976. № 3; Лірычная мазаіка. Тбілісі, 1981; Гонка; «Хочацe — пераніцую любога...» / Пер. В. Джавахадзе; «Не трэба зацішных...» / Пер. М. Джгубурыя // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На іспанскую мову. Cada sendero / Trad. C. Sherman // Lit. Sovietica. 1983. Nr 3.

На латышскую мову. Gaisma; Grambas / Atdz. Ā. Elksne // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Ābele; Saruna; «Šķiet, sen jau ir gaisušas rētas...» / Atdz. J. Plotnieks // Draugs. 1973. Nr 5; Gaisma / Atdz. Ā. Elksne; 'Šķiet, sen jau ir gaisušas rētas...; Ābele; «Kad patoss vārdos...»; «Mums nozog tālumus un tāli...»; «Šajā pasaulē no malu malām... / Atdz. J. Plotnieks // Sālsmaize. Rīgā, 1974.

На літоўскую мову. «Reikia gryčioj degti žibaline...» / Vert. A. Skinkys; Kalnu pašlaitej / Vert. A. Miškinis; Vagone / Vert. P. Keidošius // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; «Smarkauja pavasario lietus...» / Vert. P. Keidošius // Jaunimo gretos. 1958. Nr 9; Šviesa / Vert. A. Skinkys // Komjaunimo tiesa. 1958. Rugp. 29; Komandiruoteje / Vert. A. Maldonis // Lit. ir menas. 1958. Rugs. 13.

На малдаўскую мову. Диалог: [Верш] / Трад. Ю. Кыркелан // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Абечедарул ши каетул / Трад. И. Гадыркэ // Помул ку приетень. Кишинэу, 1983.

На нямецкую мову. Es sucht ein jeder Pfad... / Übers. M. Schaiber // Sowjetliteratur. 1983. Nr 3.

На польскую мову. Jabłoń / Tł. J. Bojar // Świat i Życie. 1955. Nr 38; Skarga ćwieka / Tł. J. Huszcza // Osnowa. 1970. Wiosna; J a i Ty / Tł. M. J. Kononowicz // Życie i Myśl. 1970. Nr 4; J a i Ty / Tł. M. J. Kononowicz; Kolejny; Ręce ukochanych; Sałatka «Rodzinna idylla»; Skarga ćwieka / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Skarga ćwieka; Sałatka «Rodzinna idylla». /Tł. J. Huszcza // Huszcza J. Kolokwiarz. Łódź, 1972.

На рускую мову. Твое имя: Стихи / Пер. Б. Иринин. М., 1964. Рэц.: Звягинцева В. // Дружба народов. 1964. № 8.

Прикосновение к земле: Стихи / Пер. Б. Спринчан. М., 1977. Рэц.: Гаврусев С. «...Полной горстью сеять» // Неман. 1979. № 3; Гниломедов В. Прикоснуться к земле // Сов. Бел. 1978. 14 сент.; Дромін Е. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 16 чэрв.; Плахтинский С. «Жажда неба...» // ЛГ. 1978. 7 июня; Цветков В. Жизнь в движении // Знамя юности. 1978. 27 апр.

Плюс притяжения: Стихи / Пер. О. Шестинский. М., 1983. Рэц.: Гаврилов С. Путь к читателю // Неман. 1984. № 9.

Мой брат: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Сов. Отчизна. 1953. № 6; Поклон тебе, мой брат: [Верш] // Сталин. молодежь. 1953. 29 июля; В командировке: [Верш] / Пер. Д. Еремеев // Там жа. 1953. 16 окт.; Дума о тебе: [Верш] / Пер. В. Тарас // Там жа. 17 окт.; Нива: [Верш] / Пер. А. Тверская // Комс. правда. 1955. 23 дек.; «И словом и песней, и дружным трудом...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1957. 30 июня / Сааўт. А. Вольскі; Разговор с державой: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1957. 6 нояб.; Яблоня: [Верш] / Пер. И. Григорьев // Ленингр. правда. 1957. 8 сент.; «Будто зорька...»: [Верш] / Пер. А. Соколов // Красная звезда. 1958. 30 дек.; Свет: [Верш] / Пер. И. Григорьев // Звезда. 1959. № 1; На привале: [Верш] // Во славу Родины. 1959. 20 дек.; На посту: [Верш] / Пер. В. Тарас // С новым годом! М., 1960; Декрет: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Во славу Родины. 1960. 6 марта; Армия ленинцев: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 3 апр.; Ильич подписывает декрет: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Бел. 1960. 13 февр.; Площадь Победы: [Верш] / Пер. В. Тарас // Во славу Родины.

1962. 30 сент.; Обелиск Победы; Про одиночество; На перроне: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Неман. 1963. № 6; Яблоня; «...Не хитрость»: [Вершы] / Пер. Б. Иринин // Новый мир. 1963. № 11; Мой брат: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1964. 19 янв.; Круглый стол: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Знамя юности. 1964. 1 янв.; Исток: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1966. № 11; Встреча с Бахом: [Вершы] / Пер. В. Чекин // Гродн. правда. 1966. 27 ноябр.; Зной: [Верш] / Пер. Б. Иринин // Комс. Узбекистана. 1966. 27 апр.; Встреча с братом: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Каток: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Дружба народов. 1968. № 2; Аист: [Верш] / Пер. И. Василевский // Молодая гвардия. 1968. № 12; У обелиска Победы: [Верш] // Пер. П. Кобзаревский // Сов. Эстония. 1969. 17 авг.; Мой брат: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Путь к победе. Мн., 1970; «Не нам опушка, где измяты травы...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Черты лица. Мн., 1970; Разговор: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Нева. 1972. № 10; Локоть друга: [Верш] / Пер. Б. Иринин // Сов. Чувашия. 1973. 23 сент.; Слово о дружбе: [Верш] // Там жа. 1973. 27 сент.; Под дождем: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1974. № 8; «Я сам из холостого бытия...»; «Поле, поле, в золотом подоле...»; Трамвай: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1974. № 10; Мосты на плечах: [Верш] / Пер. И. Василевский // Родины сыновья. Мн., 1975; Колосья; Топор; Тебе, Янка: [Вершы] / Пер. Л. Хаустов // Аврора. 1976. № 1; Оратай; Снимки; «Мы — зеленые ветки...»: [Вершы] // Москва. 1976. № 8; «Теперь и космос держится на мне...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1976. № 2; Прикосновение к земле: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1976. № 9; Хлеб; Молоко; «Детей дозваться нелегко нам...»: [Вершы] // ЛГ. 1976. 15 дек.; Поле; «И дум, налитых солнцем...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1976. 18 авг.; У деда Талаша; Я из деревни: [Вершы] / Пер. Б. Кежун, Б. Спринчан // 60 лет советской поэзии: В 4 томах. М. 1977. Т. 3; Знамена: [Верш] // Неман. 1977. № 5; Тебе, отцовская земля: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1977. № 11; Колечки обручальные: [Верш] // Радуга. 1977. № 4; «Потел профессор, сея в нас добро...»; «Что такое море?»: [Вершы] / Пер. Б. Дмитриев // Знамя юности. 1977. 22 июля; Купала: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Лит. Россия. 1977. 11 марта; «Тугими почками...»; «В дверях защелка щелкнет...»; Осенние краски; Встреча с Бахом; Песня заводного солдатика; Молоко; «Детей дозваться нелегко нам...»; «Я сам из холостого бытия...»; «Не нам опушка, где измяты травы...»; «В той майской роще...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Отцовская земля: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Звезда Востока. 1978. № 1; Прикосновение к высоте: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1978. № 2; Колосья: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1978. № 12; Звезды в травах: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан, Е. Антошкин // Огонек. 1978. № 14; Колосья: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1978. № 52; Небывалый экипаж; Карандаш, букварь, тетрадь: [Вершы] / Пер. В. Шульжик // Земля с лазурными очами. М., 1979; Переселение: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Донбасс. 1979. № 5; Пер. О. Цакунов // Звезда. 1979. № 1; «Детей дозваться нелегко нам...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1979. 23 янв.; Аист; Мосты на плечах: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Пуля и человек; Лица: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Москва. 1980. № 11; Глоток березового сока: [Верш] / Пер. Б. Спринчан, В. Тарас // Огонек. 1980. № 21; Поле: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1981. № 6; «Влечет нас быстрая езда...»; Жажда; «Трубили в небе журавли...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1981. № 12; «Ах, спешка века...»: [Верш] / Пер. Г. Бедняев // Позывные дружбы. Горький, 1982; Книга; «Мы приходим в свой час...»: [Вершы] / Пер. О. Шестинский // Звезда. 1982. № 10; Учит батька меня пахать: [Верш] / Пер. В. Тарас // Звезда Востока. 1982. № 10; Вглубь уходят корни: [Верш] / Пер. О. Шестинский, Б. Спринчан // Огонек. 1982. № 4; Опора: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Там жа. 1982. № 11; «Не избегайте радости...»; «Пришпорю я коня буланого...»; «Отдайте же — как уж ведется...»: [Вершы] / Пер. О. Шестинский // ЛГ. 1982. 8 дек.; Поле: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Лит. Россия. 1982. 12 марта; Батька учит меня пахать; «Небом высокого чувства...»; Опора; Голос вечного мальчика: [Вершы] / Пер. О. Цакунов // Беларусь моя. Л., 1983; «Урожай, урожай...»; «От осени все чаще вести...»: [Вершы] / Пер. О. Шестинский // Дружба народов. 1983. № 11; Время зрелости: [Вершы] / Пер. О. Шестинский // Неман. 1983. № 4; Родные глубины; Металл; Колосья: [Вершы] / Пер. Ю. Сапожков, Б. Спринчан // Сов. Бел. 1983. 8 сент.; Я — из деревни; Молоко; Осенние краски; «Слова простые, словно дважды два...»; Знамена; Плата за высоту; Два клубка; Встреча с Бахом; «Детей дозваться нелегко нам...»; «Мы — зеленые ветки...»; Нефть; Отречение Галилея; «Цитаты ловко подгоняя к дате...»; Тебе, отцовская земля; Купала; Снимки; Песня заводного солдатика; Пугало; «Я сам из холостого бытия...»; «Не нам опушка, где измяты травы...»; «В дверях замок надежный...»; «В той майской роще...»; Поле; «Такая быстрая езда...»; «Давай не будем ростом меряться...»; Поединок; Колосья; За перевалом: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Знамя полка; На привале: [Вершы] // Биробидж. звезда. 1984. 20 мая; Металл; «На свиданье наше с тобой...»; «Бор наш. Чудо наше лесное...»: [Верш] / Пер. В. Москаленко // Знамя юности. 1984. 9 мая; Колодцы; Песня поля: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1984. 30 авг.; Освобождение: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1985. № 6; Песня поля: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Огонек. 1985. № 12.

На славацкую мову. Tak láhko krácas... / Prel. J. Andričík. Bratislava, 1982. Рэц.: Чарскі В. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 30 крас.; Križka T. // Slovenske pohl'adu na literaturu a umeňie. 1984. Nr 1.

«Hl'a, rýchlo ako dobrá zvest...»; «Hoc upečieš si menej chleba...»; Dowov priatel'ov / Prel. J. Andričík // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На таджыкскую мову. Дар домани кух; Биё парвоз бинмоем: [Вершы] / Тарч. З. Вохиди // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Нихоли себ: [Верш] / Тарч. М. Каххор // Пионери Точикистон. 1965. 7 апр.

На ўзбекскую мову. Агар окил кўллар; Вагонда; Киёсинг: [Вершы] / З. Обидов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент; 1962; «Ер хайдашни ўргатар отам...»: [Верш] / К. Рахимбаева тарж. // Ўзбекистон адабиёти ва канъати. 1982. 3 дек.

На ўкраінскую мову. Заручини: Поезії. К., 1983. (Б-ка «Братерство»).

Мій брат: [Верш] / Пер. Ю. Малявський // Жовтень. 1954. № 9; Світло: [Верш] / Пер. П. Дорошка // Ліст з Білорусі. К., 1957; Я не забув...: [Верш] // Комсомолец Донбасса. 1957. 19 сент.; Небесна вдача: [Верш] // Ленінська молодь (Львів). 1958. 21 вер.; Вогонь його серця // Дніпро. 1964. № 3; «Здається, загоєні рани...»; Зелене царство; «А над усім полощиться на вітрищі...»: [Вершы] / Пер. О. Доріченко, С. Зінчук // Дніпро. 1966. № 6; У пафосному вступі; Вікно; Нема на землі одиноти; Здається, загоєні рани; Два кубки; Молоко; Зелене царство; Скільки людей на землі; Сікейрос; Зимовий етюд: [Вершы] / Пер. С. Зінчук, О. Доріченко, М. Рачук, П. Засенко, Л. Танюк // Калинові мости. К., 1969; Молоко: [Верш] / Пер. П. Засенко // Дніпро. 1969. № 4; Світло; Зустріч із братом; Зелене царство; «Мої рядки — це не щаблі в віки...»; Вікно: [Вершы] / Пер. С. Янчук, М. Шеремет // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Народження держави: [Верш] // Деснянська правда. 1971. 29 груд.; Жага: [Вершы] / Пер. Л. Танюк // Жовтень. 1972. № 12; «Поле, поле...»: [Верш] / Пер. О. Доріченко // Дніпро. 1974. № 2; Біля мого вікна: [Верш] // Зірка. 1975. 20 чэрв.; «Звідтіля, моя дорога...»: // Пер. П. Засенко // Комс. зірка. 1975. 24 черв.; Здається, зцілені рани...»: [Верш] / Пер. В. Грабовський, В. Чабаненко // Там жа. 1975. 26 черв.; «Звідтіля, моя дорога...»: [Верш] / Пер. П. Засенко // Літ. Укр. 1975. 17 черв.; Сікей-

рос: [Верш] / Пер. О. Доріченко // Молодь України. 1975. 18 черв.; Поле: [Верш] / Пер. В. Грабовський // Рад. Житомирщина. 1975. 2 серп.; Яблуня: [Верш] / Пер. С. Зінчук // Голоси Білорусії. К., 1976; Плуг: [Верш] / Пер. І. Глинський // Комс. плем'я. 1976. 26 черв.; Поле: [Верш] / Пер. В. Гей // Молодий ленінець. 1978. 22 черв.; Ленін у школі / Пер. С. Реп'ях; Біля мого вікна / Пер. О. Орач; Добридень, осене / Пер. Л. Талалай: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979; «Травень приніс Перемогу...»; На перевалі; «Нащо на всю трубу трубить...»: [Вершы] / Пер. С. Зінчук, Д. Білоус // Дніпро. 1980. № 10; Поле; Молоко; «Було...»: [Вершы] / Пер. О. Орач // Сузір'я. К., 1982. Вип. 17; «Забирають нас електрички...»: [Верш] / Пер. М. Львовіч // Прапор. 1982. № 4; Завжди живий: [Верш] // Деснянська правда. 1982. 21 квіт.; Скарга цвяха: [Верш] / Пер. В. Лагода // Літ. Укр. 1982. 1 квіт.; Площа Маяковського: [Верш] / Пер. А. Гризун // Черв. промінь. 1982. 20 квіт.; «Чи виросте з води ріка?..»: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4.

На французскую мову. Le pommier; Lumière; La table ronde // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris. 1982.

На чувашскую мову. Эп — ял синни; Ура пуса мухтаса: [Вершы] / Ю. Айдаш кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

1.6.

Татры пяюць: Вершы сучасных славацкіх паэтаў. Мн., 1976 / Скл.

Поклiч долі адзінай. Мн., 1979 / Скл.

2.3.

На балгарскай мове. Вълчев Г. Едно поетично поколение // Белоруски поети. София, 1971; Вълчев Г. Пятрус Макал // Вълчев Г. Приобщения. София, 1971.

На беларускай мове. Алтухоў М. Паэтычны спектакль // Чырв. змена. 1959. 20 студз.; Андрычык Ю. Паэзія грамадзянскага гучання // Далягляды. Мн., 1984; Арочка М. Пазначана часам // Полымя. 1972. № 3; Яго ж. Саюз часу і майстэрства. Мн., 1981. С. 13; Астахаў А. Вятрам насустрач // ЛіМ. 1959. 31 студз.; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 38—39, 48—49; Бечык В. На ўсё жыццё // ЛіМ. 1978. 8 снеж.; Бураўкін Г. Працяг рукі // Там жа. 1965. 2 ліст.; Бур'ян Б. На высокай ноце // Там жа. 1963. 19 ліст.; Віншуем! // Там жа. 1982. 27 жн.; Вярцінскі А. Яшчэ раз пра варэнне і цукар // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979. С. 142—147; Гаробчанка Т. У калейдаскопе фарбаў і музыкі // ЛіМ. 1976. 20 жн.; Гаўрусёў С. Глыбокая баразна // Там жа. 1970. 31 ліп.; Гніламёдаў У. Абсягі сучаснасці // Макаль П. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. 1982. Т. 1; Яго ж. Абсягі сучаснасці: (Пятрусь Макаль) // Гніламёдаў У. Ля аднаго вогнішча. Мн., 1984; Яго ж. Паэзія інтэлекту // Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980; Яго ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 178—179, 227—228; Грахоўскі Ёсць святло і ў «Акне» // ЛіМ. 1968. 12 ліп.; Дадзіёмаў У. Маладыя галасы // Гродзен. праўда. 1951. 9 снеж.; Дайнека Л. Энергія натхнёнага радка // ЛіМ. 1982. 20 жн.; Ёрш І. Падтрымліваю! // Там жа. 1965. 12 ліст.; Зуёнак В. Лінія высокага напружання. Мн., 1983. С. 67—71; Іскрык У. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр. Мн., 1981. С. 26—29; Кабаковіч А. Мара навырост // ЛіМ. 1980. 17 кастр.; Кавалёў П. Клапатліва выхоўваць літаратурную моладзь // Полымя. 1954. № 9; Казловіч А. «Мае радкі — працяг маёй рукі...» // ЛіМ. 1965. 13 крас.; Камейша К. Жыццём заручыцца // Беларусь. 1982. № 8; Клімковіч М. Маладая паэзія // ЛіМ. 1954. 17 крас.; Кудраўцаў І. Аб адным літаб'яднанні // Там жа. 1951. 10 сак.; Яго ж. Маладыя галасы // Полымя. 1959. № 1; Яго ж. Першыя сляды // Там жа. 1956. № 1; Кухараў С. Вокны свету яго... // Вяч. Мінск. 1976. 20 ліп.; Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 101—102; Міклашэўскі Я. «Сны маёй зямлі» // Чырв. змена. 1982. 11 снеж.; Муражынец В. «Пішу я тое, чым жыву» // ЛіМ. 1982. 22 кастр.; Петрусю Макалю — 50 // Там жа. 1982. 20 жн.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Райхман Я. Вартыя // ЛіМ. 1965. 30 ліст.; Сабалеўскі А. Нечакана, цікава, маляўніча // Там жа. 1981. 17 ліп.; Яго ж. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985. С. 140—146; Собаль В. З клопатам пра чалавечы лёс // Віцеб. рабочы. 1982. 25 жн.; Яго ж. З сэрцаў, адкрытых людзям // Там жа. 1982. 24 ліст.; Танк М. Здабыткі нашай культуры // ЛіМ. 1985. 4 студз.; Турайкевіч Я. Сувязны успамінаў і мараў // Мін. праўда. 1982. 14 кастр.; Чабан Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 104—105; Шпакоўскі І. Паэзія аднаго пакалення // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980. С. 228—229; Яго ж. Структура вершаванага вобраза. Мн., 1972. С. 30—32, 83—88; Яго ж. Тыпізацыя ў лірыцы. Мн., 1980. С. 41—42, 52; Яго ж. Узмужненне // Шпакоўскі Я. Узрушанасць. Мн., 1978; Яго ж. Хваляванне сучасніка // ЛіМ. 1967. 4 ліст.; Шумілаў Г. Я — за! // Там жа. 1965. 19 ліст.; Ярац В. Адзінства думкі і рытму // Полымя. 1981. № 4.

На польскай мове. Piatruś Makal // Wiersze bialoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Бурьян Б. Перед входом в большую поэзию // Сталин. молодежь. 1955. 25 окт.; Гаврук Ю. Весенний разлив // Неман. 1971. № 3; Заславская А. Прежде всего — Театр! // Театр. 1977. № 7; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 220—221; Кобец-Филимонова Е. И меч один мы с ним ковали // Знамя юности. 1967. 9 июня; Крупенька Е. Пароль в будущие дни: Штрихи к портрету поэта П. Макаля // Знамя юности. 1982. 1 сент.; Пою комсомольскую юность // Там жа. 1968. 15 дек.; Сапожников Ю. Постигая науку глубин // Сов. Бел. 1984. 11 окт.; Шпаковский Я. «Гадзіннік-будзільнік цікае...» // Неман. 1969. № 2.

На ўкраінскай мове. Зуйонок В. Рукотискання // Макаль П. Заручини К., 1983.

На французскай мове. Makal Piatrouss // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На эстонскай мове. Allik J. Muljeid esietendu-selt «Hädas hoiame kokku» // Sirp ja Vasar. 1977. 25. Veebr.; Noorsooteatrite teed ja ristteed // Noorte Hääl. 1977. 6 Märs.

2.4.

На беларускай мове. Вольскі А. Два моры: [Верш] // Вольскі А. Далёкія і блізкія прычалы. Мн., 1962.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 55, спр. 1—33. *З. У. Драздова.*

МАКАРЭВІЧ АЛЕСЬ

Макарэвіч Алесь (Аляксандр Антонавіч; 30.8.1918, в. Шалягі Пухавіцкага р-на Мінскай вобл.— 30.12.1967, Магілёў, пахаваны на Машэкаўскіх могілках), літаратуразнавец, крытык. Член СП Беларусі з 1960. Кандыдат філалагічных навук (1954).

З сялян. У 1933 скончыў Дудзіцкую сямігодку ў Пухавіцкім р-не. Потым вучыўся на рабфаку пры Інстытуце народнай гаспадаркі (1933—35). У 1939 скончыў літаратурна-лінгвістычны факультэт Мінскага педінстытута. Працаваў выкладчыкам рускай мовы і літаратуры ў сярэдняй школе ў г. п. Хойнікі на Палессі. У лістападзе 1939 прызваны ў Чырвоную Армію. Служыў у Жытоміры. З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны прымаў удзел у баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. 2.10.1941 у баі пад Ельняй цяжка паранены, трапіў у палон. Вынес жахі фашысцкіх канцлагераў у Баранавічах, Ногібургу (Францыя), Нюрнбергу. 17.1.1945 вызвалены з фашысцкай нявол, некаторы час быў у дзеючай арміі. У снежні 1945 дэмабілізаваны. У 1946—47 настаўнік, потым загадчык вучэбнай часткі Талькаўскай СШ на Міншчыне. Вучыўся ў аспірантуры пры Мінскім педінстытуце (1947—49), чытаў лекцыі па гісторыі беларускай літаратуры для студэнтаў-завочнікаў. З 1949 выкладчык беларускай літаратуры Магілёўскага педінстытута, з 1959 дацэнт кафедры беларускай літаратуры. Быў загадчыкам кафедры, дэканам філалагічнага факультэта гэтага інстытута. Узначальваў бюро секцыі літаратуры і мастацтва Магілёўскага абласнога таварыства «Веды». Узнагароджаны медалём.

З літаратуразнаўчымі артыкуламі А. Макарэвіч пачаў выступаць у рэспубліканскім друку ў 1951. Аўтар прац «Сатыра Кандрата Крапівы», «Кароткі літаратуразнаўчы слоўнік». Асноўныя яго працы звязаны з даследаваннем творчасці Я. Купалы і найперш такой шматграннай праблемы, як Я. Купала і фальклор. Істотным дасягненнем даследчыка стала кніга «Ад песень і думак народных». Прымаў удзел у стварэнні падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў для ВНУ рэспублікі па беларускаму фальклору і дзіцячай літаратуры.

М. Р. Міхайлаў.

Бібліяграфія

1.2.

Сатира Кондрата Крапивы: (1922—1946 гг.): Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1954.

Сатыра Кандрата Крапівы. Мн., 1962. Рэц.: Бурносаў В. Папулярна аб папулярным // Полымя. 1963. № 2; Луферов М. Гневное слово сатирика // Сов. Бел. 1963. 27 июля; Міхайлаў М. Кніга пра сатыру Кандрата Крапівы // Маг. праўда. 1963. 13 лют.; Шаўня А. Кніга пра народнага паэта // Беларусь. 1963. № 2.

Кароткі літаратуразнаўчы слоўнік. Мн., 1963. Рэц.: Боган У. А ці неаспрэчны яго аўтарытэт? // ЛіМ. 1964. 14 лют.; Бурносаў В. Першая спроба // Беларусь. 1964. № 7; Гольмаков Д., Луферов Н. Первый опыт // Сов. Бел. 1964. 1 сент.; Луцкі А. Дарадчык і кансультант // Маг. праўда. 1963. 13 снеж.; Чамярыцкі В. Памылкі па алфавіту // Полымя. 1964. № 5; 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1969. Рэц.: Мохарт Г. Настольная кніга аматараў літаратуры // Звязда. 1969. 16 кастр.

Ад песень і думак народных. Мн., 1965. Рэц.: Бурносаў В. З крыніц народнай мудрасці // Звязда. 1965. 20 крас.; Майсейчык А. Ад песень і думак народных // Полымя. 1965. № 11; Папкоўскі К. Вытокі творчасці вялікага песняра // Нар. асвета. 1965. № 6; Петрович Н., Семенович А., Тарасов В. Хорошее начало // Сов. Бел. 1965. 7 июля; Саламевіч І. Кніга пра Купалу і фальклор // Наст. газ. 1965. 16 кастр.; Юрчанка Г. Ад песень і думак народных // ЛіМ. 1965. 28 мая; Czurak M. // Sl. Orient. 1967. Nr 1.

Фальклорныя матывы ў драматургіі Янкі Купалы. Мн., 1969. Рэц.: Юрчанка Г. Новая праца па купалазнаўству // ЛіМ. 1969. 12 снеж.

1.3

1951. Старыя недахопы ў новым выданні // Звязда. 28 снеж.

1954. Праграма гісторыі беларускай літаратуры // Звязда. 12 вер.

1955. Сатыра Кандрата Крапівы // Полымя. № 4;

Першая руская рэвалюцыя і беларуская літаратура // Там жа. № 12; Першая руская рэвалюцыя ў беларускай літаратуры // За Радзіму. 27 ліп.; О достоинствах и недостатках одной монографии: [Рэц. на кн.: Майхровіч С. В. І. Дунін-Марцінкевіч. Мн., 1955] // Сов. Бел. 19 окт.

1956. Максім Багдановіч // Беларусь. № 12; Маг. праўда. 12 снеж.; Выдатны савецкі сатырык // За Радзіму. 9 сак.; «Шырокі свет» // Там жа. 20 мая; Антырэлігійная тэма ў творчасці Кандрата Крапівы // Там жа. 1 ліп.; Першая беларуская паэтэса-рэвалюцыянерка // Там жа. 3 ліп.; «Грозная пушча» // Маг. праўда. 11 вер.; Любоў і прызнанне народа: (Да выхаду ў свет збору твораў Кандрата Крапівы) // Там жа. 9 снеж.

1957. Уладар народных думак і песень // Беларусь. № 7; Вялікі мастак слова // Там жа. № 11; За стварэнне навуковай гісторыі беларускай літаратуры // Камуніст Бел. № 7 / Сааўт. Я. Усікаў; Манаграфія пра творчасць Ф. Багушэвіча: [Рэц. на кн.: Барысенка В. Францыск Багушэвіч і праблема рэалізма ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957] // Полымя. № 10; Кніга аб жыцці і творчасці Цёткі: [Рэц. на кн.: Арабей Л. Цётка. Мн., 1956] // Маг. праўда. 6 студз.; Кніга пра трылогію Якуба Коласа: [Рэц. на кн.: Пшыркоў Ю. «На ростанях». Мн., 1956] // Там жа. 9 сак.; Аб некаторых мастацкіх асаблівасцях сатырычных вершаў і баек Кандрата Крапівы // Там жа. 7 крас.; Векавечная дружба // Там жа. 28 чэрв.; Народны пясняр // Там жа. 6 ліп.; Тэма Кастрычніка ў беларускай літаратуры // Там жа. 27 кастр.; Пясняр беларускага народа // Там жа. 5 ліст.; Произведения поэта-патриота // Сов. Бел. 26 сент.

1958. Кніга пра Максіма Багдановіча: [Рэц. на кн.: Майхровіч С. Максім Багдановіч. Мн., 1958] // Беларусь. № 9; Важная праблема літаратуразнаўства: [Рэц. на кн.: Ларчанка М. На шляхах да рэалізма. Мн., 1958] // ЛіМ. 23 ліп.; «Залатая рыбка»: [Рэц. на кн.: Валасевіч Э. Залатая рыбка. Мн., 1957] // Маг. праўда. 5 лют.; Кніга народнай мудрасці: [Рэц. на кн.: Беларускія народныя прыказкі і прымаўкі. Мн., 1957] // Там жа. 25 сак.; Уладзімір Маякоўскі ў Беларусі // Там жа. 3 чэрв.; Кніга літаратурна-крытычных артыкулаў: [Рэц. на кн.: Казека Я. З невычэрпных крыніц. Мн., 1958] // Там жа. 23 жн.; Каштоўныя даследаванні і публікацыі: [Рэц. на кн.: Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн., 1958] // Там жа. 5 вер.

1959. Манаграфія пра беларускага першадрукара: [Рэц. на кн.: Алексютовіч М. Скарына, яго дзейнасць і светапогляд. Мн., 1958] // Полымя. № 1; Кніга па гісторыі беларускай старажытнай літаратуры: [Рэц. на кн.: Вольскі В. Нарысы па гісторыі беларускай старажытнай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1958] // Там жа. № 6; Вартасці і недахопы патрэбнага выдання: [Рэц. на кн.: Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн., 1959] // Там жа. № 10; Не паўтараючы папярэднікаў: [Рэц. на кн.: Ярош М. Драматургія Янкі Купалы. Мн., 1959] // ЛіМ. 26 вер.; Паэзія праўды: [Рэц. на кн.: Бярозкін Р. Паэзія праўды. Мн., 1958] // Маг. праўда. 14 сак.; Каштоўны зборнік: [Рэц. на кн.: Шкраба Р. Сіла слова. Мн., 1958] // Там жа. 12 мая; Праца па драматургіі Янкі Купалы: [Рэц. на кн.: Ярош М. Драматургія Янкі Купалы. Мн., 1959] // Там жа. 5 вер.

1960. Вусная народная творчасць у дарэвалюцыйнай паэзіі Янкі Купалы // Любімы паэт беларускага народа. Мн.; Кузьма Чорны ва ўспамінах: [Рэц.: на кн.: Кузьма Чорны. Мн., 1959] // Беларусь. № 6; Працяг ранейшай тэмы: [Рэц. на кн.: Ларчанка М. Па шляху рэалізма. Мн., 1959] // ЛіМ. 2 сак.; Недахопы патрэбнага выдання: [Рэц. на кн.: Вусна-паэтычная творчасць беларускага народа. Мн., 1959] // Там жа. 24 мая; Кніга пра Кузьму Чорнага: [Рэц. на кн.: Кузьма Чорны. Мн., 1959] // Маг. праўда. 2 лют.; «Паэзія змагання»: [Рэц. на кн.: Калеснік У. Паэзія змагання. Мн., 1959] // Там жа. 26 сак.; Кніга пра пісьменніка-рэвалюцыянера: [Рэц. на кн.: Хромчанка К. Піліп Пестрак: Жыццё і творчасць. Мн., 1960] // Там жа. 17 чэрв.; Духоўны скарб беларускага народа: [Рэц. на кн.: Казкі і легенды роднага краю. Мн., 1960] // Там жа. 15 ліст.

1961. «Неспакой»: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Неспакой. Мн., 1961] // Беларусь. № 9; Маг. праўда. 30 чэрв.; Ад вытокаў да сталасці: [Рэц. на кн.: Семяновіч А. Беларуская драматургія. Мн., 1961] // Звязда. 1 вер.; Самабытнае слова: [Рэц. на кн.: Пушча Я. Вершы і паэмы. Мн., 1960] // ЛіМ. 17 студз.; Пошукі і даніна шаблону: [Рэц. на кн.: Кучар А. Аб мастацкай прозе. Мн., 1961] // Там жа. 17 сак.; Жыватворная крыніца // Там жа. 13 чэрв.; Кніга аб дружбе славянскіх літаратур: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Старонкі братняй дружбы. Мн., 1960] // Маг. праўда. 3 студз.; Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура // Там жа. 4 сак.; Шляхі беларускай прозы // Там жа. 24 мая; Натхнёнае слова паэта // Там жа. 3 вер. / Сааўт. Я. Усікаў; Паэт, патрыёт, гуманіст: Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча // Там жа. 8 снеж.

1962. Творы праўдзівыя і шчырыя // Беларусь. № 7; Паэты на варце міру // Там жа. № 10; Маг. праўда. 25 жн.; Глыбіня і маштабнасць: [Рэц. на кн.: Мележ І. Людзі на балоце. Мн., 1961] // Беларусь. № 12; Маг. праўда. 27 кастр.; Властитель дум народных // Лит. и жизнь. 6 июля; Аналіз і дэкларацыйнасць // ЛіМ. 18 мая; Старонка абласнога літаратурнага аб'яднання // Там жа. 26 чэрв.; А. С. Пушкін і беларуская літаратура: Да 125-годдзя з дня смерці А. С. Пушкіна // Маг. праўда. 3 лют.; Творчасць праўдзівая, прынцыповая: [Рэц. на кн.: Макаёнак А. Камедыі. Мн., 1961] // Там жа. 18 мая; Нектар беларускай паэзіі: [Рэц. на кн.: Анталогія беларускай паэзіі. Мн., 1961] // Там жа. 5 чэрв.; Вялікі народны паэт // Там жа. 6 ліп.; Нашай паэзіі волат // Там жа. 3 ліст.

1963. Паэт рэвалюцыі: [Рэц. на кн.: Ярош М. Міхась Чарот. Мн., 1963] // Полымя. № 6; Скарбы душы чалавечай: [Рэц. на кн.: Ткачоў М. Пошукі скарбаў. Мн., 1963] // Работніца і сялянка. № 11; Скарбы душы // Звязда. 21 снеж.; Час і песні // Маг. праўда. 16 сак.; На пярэднім краі: [Рэц. на кн.: Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963] // Там жа. 8 снеж.; Шчыра, ад сэрца: [Рэц. на кн.: Пранузa П. Калі верыш. Мн., 1963] // Наст. газ. 21 жн.

1964. Час і песні: [Рэц. на кн.: Калеснік У. Час і песні. Мн., 1962] // Беларусь. № 1; Новая дорога в Полесье: [Рэц. на кн.: Мележ И. Люди на болоте. М., 1963] // Звезда. № 2; Прысвечана сучаснасці...: [Рэц. на кн.: Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963] // Полымя. № 2; Кніга пра творчасць паэта: [Рэц. на кн.: Бугаёў Д. Паэзія Максіма Танка. Мн., 1964] // Звязда. 21 жн.; Эцюды аб прозе: [Рэц. на кн.: Куляшоў Ф. Эцюды аб прозе. Мн., 1964] // Там жа. 29 снеж.; Падарожжа ў свет паэтычнага: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Сонца скрозь воблакі. Мн., 1964] // Маг. праўда. 21 кастр.; Перад новым знаёмствам: [Рэц. на кн.: Мележ І. Людзі на балоце. Мн., 1962] // Чырв. змена. 4 лют.

1965. Новае даследаванне: [Рэц. на кн.: Казека Я. Кандрат Крапіва. Мн., 1965] // Беларусь. № 12; Падарожжа ў паэтычнае: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Сонца скрозь воблакі. Мн., 1964] // Маладосць. № 2; Духоўны скарб народа // Звязда. 25 чэрв.; Даследаванне па беларускай этнаграфіі // Маг. праўда. 27 крас.; Песні роднага краю: [Рэц. на кн.: Матэвушаў В. Сярэбраная кладка. Мн., 1965] // Там жа. 17 жн.; Райніс і Беларусь // Там жа. 11 вер.; Новая кніга пра Кандрата Крапіву: [Рэц. на кн.: Казека Я. Кандрат Крапіва. Мн., 1965] // Там жа. 29 кастр.

1966. Асаблівасці і значэнне вуснапаэтычнай творчасці; Народнапаэтычная творчасць савецкай эпохі і асноўныя этапы яе развіцця // Беларуская вуснапаэтычная творчасць. Мн. Рэц.: Царанкоў Л. Творчасць народа // Беларусь. 1967. № 3; Янка Купала// Беларуская дзіцячая літаратура. Мн.; Па слядах легенды // Беларусь. № 3; Гуманіст, асветнік, патрыёт // Там жа. № 12; Маг. праўда. 9 снеж.; Залаты

зуб: (Гумарэска) // Вожык. № 8 / Аўт. спрэчнае; І з глыбінёй, і з пачуццём: [Рэц. на кн.: Лойка А. Максім Багдановіч. Мн., 1966] // Маладосць. № 12; Маг. праўда. 2 жн.; Пра паэта і паэзію: [Рэц. на кн.: Бугаёў Д. Уладзімір Дубоўка. Мн., 1965] // Звязда. 20 ліп.; Сцежкамі паэтычнай легенды // Маг. праўда. 8 лют.; Агнём сатыры // Там жа. 10 сак.; У. І. Ленін і вусна-паэтычнае народнае мастацтва // Там жа. 22 крас.

1967. Гуманіст, асветнік, патрыёт // Маладосць. № 8; Купалаўскія традыцыі ў беларускай паэзіі // Звязда. 7 ліп.; Па гарачых слядах рэвалюцыі // Там жа. 21 снеж.; Мурын бор // Маг. праўда. 8 мая; Пясняр сацыялістычнай явы // Там жа. 7 ліп.; Магіла льва // Там жа. 20 вер.; Партыя і Ленін у беларускім фальклоры // Там жа. 26 вер.; Пясняр рэвалюцыі // Там жа. 15 ліст.; Выдатны літаратуразнаўца // Там жа. 18 ліст.; Кричевская эпопея // Сов. Бел. 9 авг.

1968. Вернасць тэме: [Рэц. на кн.: Герцовіч Я. Пісьменнікі, кнігі, героі. Мн., 1966] // Беларусь. № 2; Кніга пра народныя скарбы: [Рэц. на кн.: Беларуская народная творчасць. Мн., 1967] // Полымя. № 3.

1980. Янка Купала // Беларуская дзіцячая літаратура. 2 выд., дапрац. і дап. Мн.

1.5.

На малдаўскую мову. Маре поет белорус: (80 де ань де ла наштеря луй Янка Купала) // Културa Молдовей. 1962. 8 ноем.

На ўкраінскую мову. Білоруський Ельбрус поезії // Літ. Укр. 1962. 6 лип.

2.3.

На беларускай мове. Бугаёў Д. Сціплы чалавек і працавіты вучоны // Макарэвіч А. Кароткі літаратуразнаўчы слоўнік. 2 выд. Мн., 1969; Калеснік У., Кароткі Р., Смальянава Л. Ці ёсць патрэба абараняць: Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 1964. 28 крас.; [Некралог] // Там жа. 1968. 1 студз.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Скальскі В. Шчырасць душы і сэрца // ЛіМ. 1978. 25 жн.; Усікаў Я. Педагог, крытык і даследчык // Беларусь. 1978. № 8. *Т. М. Махнач.*

МАКАРЭВІЧ ВАСІЛЬ

Макарэвіч Васіль Сцяпанавіч (н. 15.7.1939, в. Купленка Крупскага р-на Мінскай вобл.), паэт, журналіст. Член СП Беларусі з 1976.

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Пасля заканчэння сярэдняй школы (1957) працаваў на лесарасправацоўках на Поўначы, а з 1958 — у калгасе. У 1959 паступіў на аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ, якое скончыў у 1964. Пасля 4 гады працаваў літаратурным кансультантам у газеце «Чырвоная змена». З 1979 спецкарэспандэнт Беларускага радыё.

Яго першы верш «Лета» надрукаваны ў 1956 у газеце «Чырвоная змена». Выдаў паэтычныя зборнікі «Вогненная камета», «Паралелі і мерыдыяны», «Ліставей», «Вечнае дрэва», «Радоўка», «Відушчы посах». Аўтар вершаванай казкі «Лясныя вандраванні». Уражанні ранняй юначай пары, звязаныя з працай хлебароба, як і ўсе наступныя сустрэчы з землякамі, леглі ў аснову яго цікавай, арыгінальнай кнігі нарысаў пра простых сціплых людзей «Палын і медуніца». Апублікаваў кнігу нарысаў «Зямное сузор'е», якая пабудавана ў форме дарожнага дзённіка. У яе ўключаны дакументальныя творы пра Герояў Сацыялістычнай Працы, якія жывуць і працуюць у розных кутках Беларусі. Паэтычныя творы В. Макарэвіча тэматычна разнастайныя, пераважна прысвечаны нашаму сучасніку — звычайнаму працаўніку. У іх трывожна б'ецца пульс нашага складанага драматычнага часу. Лірычныя вершы паэта вызначаюцца блізкасцю да народна-песенных вытокаў.

Жыве ў Мінску. *М. А. Губернатараў.*

Бібліяграфія

1.2.

Вогненная камета: Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Волкодаев П. // Знамя юности. 1964. 12 марта; Ралькоі. Ёсць мікрахвілі і гады // Маладосць. 1963. № 9; Цвірка К. Паэтычная разведка // Полымя. 1963. № 5.

Мерыдыяны і паралелі: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Бойка У. Складанасць сапраўдная і ўяўная // ЛіМ.

1967. 20 студз.; Я ф і м а ў Ф. У палоне рыфмы // Полымя. 1967. № 1.

Лясныя вандраванні: Казка. Мн., 1967.

Ліставей: Паэма і вершы. Мн., 1971.

Вечнае дрэва: Вершы і паэма. Мн., 1974. Рэц.: І п а т а в а В. Жаданне і магчымасць // Маладосць. 1975. № 12.

Палын і медуніца: Нарысы. Мн., 1976. Рэц.: Ю р э в і ч У. Факты і абагульненне // Полымя. 1977. № 9.

Радоўка: Вершы і паэмы. Мн., 1977.

Зямное сузор'е: Нарысы. Мн., 1980. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Пра тых, хто запальвае зоркі // Чырв. змена. 1980. 21 снеж.; Я к а в е н к а В. Зоркі зямныя // ЛіМ. 1981. 6 ліст.

Старт у будучыню: Нарыс. Мн., 1982.

Праталіна: Вершы. Мн., 1983.

Відушчы посах: Вершы, паэма. Мн., 1987.

Сумежжа: Вершы і паэмы. Мн., 1989.

1.3.

1956. Лета: [Верш] // Чырв. змена. 22 жн.

1958. У лесе: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 59; Бессмяротны подзвіг // Калг. праўда. 9 мая; «Дарагая, мілая сталасць...»; Ізноў я чую стук калёс; Крыніца: [Вершы] // Мін. праўда. 18 мая; Ля помніка Леніну; У лесе: [Вершы] // Там жа. 1 жн.

1959. Дуб: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 59; Дуб; «Не здраджваў аніколі я сябрам...»; Лета; Васількі; «Мы удваіх вяртаемся дамоў...»: [Вершы] // Маладосць. № 5.

1960. Наша маладосць: [Верш] // Маладосць. № 9; Восень: [Верш] // Там жа. № 12; Неба ў руках; Сельмаг: [Вершы] // Звязда. 24 сак.; Рака Мясрэда: [Верш] // ЛіМ. 24 чэрв.; Гаспадар: [Верш] // Мін. праўда. 14 вер.; Вясновая сіла: [Верш] // Чырв. змена. 20 сак.; Краіна ў космасе: [Верш] // Там жа. 1 мая; Студэнты: [Верш] // Там жа. 10 вер.

1961. Праўда: [Верш] // Беларусь. № 6; Вялікі старт; «Ні модная сукенка...»; «Прыйшоў здалёку...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Касмічныя трасы; Жмут травы; Зварот; Балада пра парастак; «А год стары...»; «У вачах тваіх спёка...»: [Вершы] // Там жа. № 11; Лірычны рэпартаж з Бярозаўскай ДРЭС: Зямля і неба; У клубе; Туман па лузе; Капітан: [Вершы] // Полымя. № 9; Як пачыналася; Дарога грае: [Вершы] // ЛіМ. 28 ліп.; Пасёлак «Камунізм»: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Маці: [Верш] // Ніва. 21 мая; Чырв. змена. 8 сак.; А год стары ў сівых лугах: [Верш] // Ніва. 31 снеж.; На канікулы: [Верш] // Чырв. змена. 5 лют.; Студня: [Верш] // Там жа. 8 крас.; Тол: [Верш] // Там жа. 19 ліст.

1962. Бохан хлеба; Планета Зямля; Вернасць: [Вершы] // Беларусь. № 8; Балада пра золата; На пляжы: [Вершы] // Звязда. 2 вер.; Паэтычнасць і сузіральнасць // ЛіМ. 12 студз.; Слухай, зямля!: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Вышыня: [Верш] // Там жа. 19 кастр.; Мая радаслоўная: [Верш] // Чырв. змена. 18 крас.; Ленінскі праспект: [Верш] // Там жа. 22 крас. / Сааўт. А. Сербантовіч; Вечны помнік: [Верш] // Там жа. 1 мая; Мой суд; «Ты адтуль, з-пад далёкага Крычава...»; Зямля мне візу ў неба выдае: [Вершы] // Там жа. 24 кастр.; Чароўная музыка жыцця // Там жа. 3 ліст.

1963. «Я ўвесь ў болі і ў муках...»; Слухаючы яшчэ ненапісаную музыку; «Я толькі сонцу і зайздрошчу...»; «Так прыбраны, нібы ў турнэ...»; «Ты прыходзіла ў думкі мае не раз...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Аэрадромы...»; Сон: [Вершы] // Полымя. № 3; Яны бачаць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 мая; Абараная мелодыя // ЛіМ. 7 мая; Цёпла, задушэўна: [Рэц. на кн.: Ч а р н я ў с к і М. Дзе лета канчаецца. Мн., 1963] // Там жа. 26 ліп.; «Аэрадромы-люстры на зямлі...»: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.; «На небасхіле месяц...»; «Маўчанне ўсякае...»: [Вершы] // Там жа. 14 крас.; Каля сіняй вады: [Вершаваны рэпартаж] // Там жа. 30 чэрв.; Нязломныя духам // Там жа. 21 снеж.

1964. «Мне сніцца дзевятнаццаты суровы...»; Галя: [Вершы] // Беларусь. № 2; Урок працы: [Верш] // Бярозка. № 9; Наст. газ. 19 снеж.; Ніва. 29 ліст.; Сяброўкі: [Верш] // Там жа. № 12; Крэда; «Касцёр ядлоўцавы страляў...»; «Не шкадавала мора нас...»; Спёка; Каляска інваліда; «Ветрам прасвідрованы барак...»; Гораду; «Мама! Я твой наказ...»; «Чырвоны, дужы, як смаляк...»; «Губляць мне вечна галаву...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Станцыя: [Верш] // Звязда. 3 студз.; Домна: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; Галя: [Верш] // ЛіМ. 18 лют.; «Касцёр ядлоўцавы страляў...»: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Дарагая проба: [Верш] // Мін. праўда. 28 чэрв. / Сааўт. А. Сербантовіч; Соль: Салігорская казка // Там жа. 6 вер. / Сааўт. А. Сербантовіч; Цяжкі пераход: Урывак з паэмы // Там жа. 13 снеж.; Малюю родны край: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; «Пякельны камень ляжа на душу...»: [Верш] // Чырв. змена. 25 крас.; «Павер, я жыў на той зямлі...»: [Верш] // Там жа. 18 чэрв.; Часцей звяртаемся да Леніна: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Яны бачаць; «Я знаю іх, я знаю іх даўно...»: [Вершы] // Там жа. 30 ліп.; «Спалоханых заўсёды мне шкада...»: [Верш] // Там жа. 18 жн.; У дарозе з жар-птушкай // Там жа. 5 вер.; Чалавек не адзінокі... // Там жа. 17 кастр.; Пра геніяў і сучаснасць: [Верш] // Там жа. 24 снеж.

1965. Малюю родны край: [Верш] // Бярозка. № 1; Зайцы: [Верш] // Там жа. № 2; Сем: [Верш] // Там жа. № 3; Пра грака і гармонік: Казка // Там жа. № 4; На агародзе: [Верш] // Там жа. № 5; Радыёаматары: [Верш] // Там жа. № 7; На прывале: [Верш] // Там жа. № 8; Вінаваты боты: [Верш] // Вожык. № 21; Птушкі сена косяць: [Верш] // Вясёлка. № 6; Работа: [Верш] // Звязда. 20 чэрв.; Нязгаснае полымя // Віцеб. рабочы. 20 чэрв.; З Дняпроўскай прапіскай: [Рэц. на кн.: К о р п а ч ё в Э. Башня командора. Мн., 1965] // ЛіМ. 21 мая; Экскурсія: [Верш] // Піянер Бел. 30 ліп. / Сааўт. А. Сербантовіч; Азімут юнацтва — ураджайная ніва: Што хвалюе, чым жывуць камсамольцы калгаса «Пралетарый» Капыльскага раёна // Чырв. змена. 16 чэрв. / Сааўт. У. Каська; Светлагорску: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Падслуханая песня качагараў; Нябесныя рэкі: [Вершы] // Там жа. 4 ліп.; Святло далёкіх і блізкіх зорак: (Да 45-годдзя 1-га з'езда ЛКСМБ) // Там жа. 13 ліп.; «Мяшчанства не ў багацці, а ў тупасці...»; «Спяшалі дзеці да абрыву...»; Паэзія: [Вершы] // Там жа. 15 жн.; «Паветра сінее, нібыта бензін...»; «Кароў на выгане мы пасвілі...»; «Каля прычалу ажно завозна...»: [Вершы] // Там жа. 19 жн.

1966. «Пачну я не пра гайкі...»: [Верш] // Беларусь. № 5; «У лясной старане...»; Гадзіннікавы завод; Грузінскія склепы; «Суседзі гаёў...»; «Спавіты я гарачынёй...»: [Вершы] // Там жа. № 12; Дванаццацігаловы змей: Апавяданне // Маладосць. № 1; Сплаўная; «Ледзяшы пад стрэхамі — як морквіны...»: [Вершы] // Полымя. № 11; Каўказу: [Верш] // Чырв. змена. 17 сак.; Каласы зямлі кланяюцца // Там жа. 10 жн.

1967. Вясна ідзе: [Верш] // Бярозка. № 3; Упартая: [Верш] // Вожык. № 17; Вясёлыя скокі: [Верш] // Мін. праўда. 9 жн.; Лясныя вандраванні: Казка // Чырв. змена. 1 чэрв.; Зоркі нараджаюцца на зямлі // Там жа. 28 снеж.

1968. Соль: [Верш] // Беларусь. № 6; Скуранка: [Верш] // Там жа. № 11; Камароўка: [Верш] // Вожык. № 11; Прысяга на вернасць кнізе // Вяч. Мінск. 17 крас.; Пах жывіцы: [Нарыс] // ЛіМ. 25 чэрв.; Лясны дарунак: Нарыс // Там жа. 16 жн.; Прыадчыняючы акно ў паэзію. [Рэц. на кн.: Д у к с а М. Спатканне. Мн., 1973] // Мін. праўда. 5 студз.; Кліч зямлі: [Рэц. на кн.: Ц в і р к а К. Чарназём. Мн., 1967] // Там жа. 5 сак.

1969. Малюю родны край: [Верш] // Вырастем сменой достойной. Мн.; «Бярозы выносістыя і рослыя...»: [Верш] // Беларусь. № 1; Знамя юности. 28 янв.; ЛіМ. 7 студз.; Мін. праўда. 25 студз.; Жывая крыніца: Нарыс // Беларусь. № 4; Дачка брыгады: Нарыс // Там жа. № 5; Разгневаныя кантыненты: [Вершы] // Маладосць. № 2; Мацярык маленства: Паэма // Полымя. № 5; Навіна: [Урывак з паэмы «Мацярык маленства»] // ЛіМ. 25 лют.; Бацькаўшчына: Нарыс // Там жа. 7 сак.; Сын зямлі: Нарыс // Мін. праўда. 3 жн.; Верасиёўскія досвіткі: [Нарыс] // Там жа. 21 вер.; Штурмую паэтычны бастыён: [Рэц. на кн.: С м а г а р о в і ч М. Пачастунак. Мн., 1969] // Там жа. 21 кастр.; Камсамолу: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Такі дзень...: Нарыс // Там жа. 10 снеж.; Грыбныя дажджы: Апавяданне // Піянер Бел. 24, 31 ліп., 4 жн.;

Пранік-перунок; Высокі год: [Вершы] // Там жа. 27 ліст.; Крок у бессмяроцце // Там жа. 25 снеж.; Шчодрасць // Чырв. змена. 25 ліст.

1970. Турма: [Верш] // Беларусь. № 1; Юбілейная вясна: Нарыс // Там жа. № 4; «Газету праз акуляры цаджу...»; «У кожнага, як у ракі...»: [Вершы] // Там жа. № 6; На сцежках славы: Нарыс // Там жа. № 8; Разліў; Санет; Магістраль: [Вершы] // Полымя. № 4; Камунар: Нарыс // ЛіМ. 22 мая; Першы снег: Нарыс // Мін. праўда. 1 студз.; На бальшаку: Нарыс // Там жа. 11 студз.; Забота у них такая // Сел. газ. 20 марта; Роднае поле: Нарыс // Чырв. змена. 22 вер.

1971. Мерыдыяны і паралелі: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; З баравіны верасовай...: [Верш] // Беларусь. № 11; Халасцяк: [Верш] // Вожык. № 1; Канёк: [Верш] // Там жа. № 21; Падсочніца; «Што ў памяці трымаю...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Мастачка; «Што я табе аддам...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 16 вер.; Качагары: [Верш] // Звязда. 14 кастр.; З падслуханага: Жарты // ЛіМ. 26 сак.; Матчын двор: Нарыс // Там жа. 21 мая; Сенакос: Раздзел з паэмы // Там жа. 23 ліп.; Трывалае карэнне: [Рэц. на кн.: Б л а т у н С. Радаслоўнае дрэва. Мн., 1970] // Там жа. 6 жн.; Дзень; «Хутчэй прымай, планета, захады...»: [Вершы] // Мін. праўда. 14 сак.; Лесаруб на поўначы...; Размова з Ледавітым акіянам: [Вершы] // Там жа. 26 сак.; Сыны: [Верш] // Там жа. 9 мая; Дома: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Словам ёмкім секанём // Там жа. 23 чэрв.; Туман па лузе: [Верш] // Там жа. 14 ліп.; Мацярык твайго маленства // Там жа. 19 жн.; Беларусь: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Ніва пачынаецца з баразны // Там жа. 4 вер.; Кнігаўка: [Верш] // Там жа. 24 кастр.

1972. Рум: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; «Павер, я жыў на той зямлі...»; Падсочніца: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Вечнае дрэва: Паэма // Полымя. № 8; Цягнікі: [Верш] // Звязда. 2 мая; Белы востраў: Нарыс // ЛіМ. 4 лют.; Каб слова сэрца кранала // Мін. праўда. 21 студз.

1973. Даміно: [Верш] // Вожык. № 13; Палын і медуніца: Нарыс. // Полымя. № 10; Ленінскія тамы: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Сыны: (Санеты) // Там жа. 7 ліп.; Слова пра тачку: [Верш] // ЛіМ. 6 ліп.; На схіле лета: Нарыс // Мін. праўда. 7 вер.

1974. Зяцеў пачастунак: [Верш] // Вожык. № 1; Шчыра запрашаем: [Верш] // Там жа. № 10; Пра тачку: [Верш] // Чырв. змена. 29 кастр.

1975. Ці прыпомніш парой...: [Верш] // Беларусь. № 3; Лета: [Верш] // Мін. праўда. 17 жн.; Балада пра Хатынь: Урывак з паэмы // Чырв. змена. 1 сак.; Начныя замаразкі: Нарыс // Там жа. 2 вер.

1976. Заўтрашні маршрут: Нарыс // Беларусь. № 4; Касавіца: [Верш] // Бярозка. № 7; Пранік-перунок: [Верш] // Вясёлка. № 8; Качагары; «Крупкі мае! Ніштаваты...»; Палын; «Вяскоўцы і гараджане...»; «Аб адным клапачуся...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Па шляху герояў: Нарыс // Полымя. № 5; Трымаючы сувязь зямную: Нарыс // Там жа. № 11; Балада пра званы: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 кастр.; Балада пра лес // Мін. праўда. 11 мая.

1977. Па шляху герояў: 1. Сілавое поле інтэлекту; 2. Цэмент і барозны: [Нарысы] // Сучаснік. Мн.; «Хоць прастуем па Стаходзе...»; Ухвальскім паштальёнам: [Вершы] // Беларусь. № 1; Вясенні будзень: Нарыс // Там жа. № 4; Кашавар: [Верш] // Бярозка. № 6; Адам і Ева: [Верш] // Вожык. № 19; Ці чулі?: [Верш] // Вясёлка. № 4; «Міс паліваная міса...»; «Пад Мінскам і Познанню...»; «Я ўсе прагледзеў вочы...»; «Чэрвеню на соннай лугавіне...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Па самай высокай мерцы: Нарыс // Полымя. № 5; Глыбінка; Перад навальніцай; Балада Камінскага: [Вершы] // Там жа. № 8; Несумяшчальнасць; «Крашастыя дубы...»; «Безабаронная, прысельная...»; «Хай халадок світальны прыйме...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 сак.; Праект Канстытуцыі: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Балада званоў: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; Водка довела: Из зала суда // Сел. газ. 17 нояб.

1978. Балада статыстыкі; Балада агню // Беларуская балада. Мн.; «Рукам на работу не посціцца...»; «Ледзьве толькі зрэнкам ястрабіным...»; «Крыгалом яшчэ дрэмле ў сне...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Балада пра званы // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Па самай высокай мерцы: [Нарыс] // Сучаснік. Мн., У дарозе: Нарыс // Беларусь. № 3; «Пярун пасля адгуку...»; «Ціха стала, чуйна стала...»; «Чорна галка, чорна галка...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Лістапад: [Верш] // Бярозка. № 11; «Можа, захапляцца і не трэба?..»; «Не ля Волгі, не ля Камы...»; «Ці здалося мне, эстрада?...»; «Пачакайце, добрыя гады...»; Гляньце, дзень прыбывае: [Вершы] // Маладосць. № 7; Панаддзвінская сімфонія: Нарысы // Полымя. № 7; Скарга байкара-пачаткоўца: [Верш] // ЛіМ. 27 студз.; Шчаслівы лёс: [Верш] // Там жа. 20 кастр.; Беларусь мая...; «Пасвячэнне — рытуал свяшчэнны...»; «Тугія цёплыя пялёнкі...»; «То знікаў, то недзе блізка...»: [Вершы] // Там жа. 22 снеж.

1979. Па самай высокай мерцы: [Нарыс] // Пяцігодка краіны і мая. Мн.; Сцюардэса: [Верш] // Вожык. № 4; Балада пра гармонік; Млын; Балада Гагарына; Цёшчына балада; Вясковыя геаграфічкі; Крылы: [Вершы] // Полымя. № 4; Аддай сябе людзям: Нарыс // Там жа. № 10; Два абразкі: Танцы на адправачнай пляцоўцы; На роднай зямлі // ЛіМ. 7 снеж.; Крылы: [Верш] // Чырв. змена. 6 ліст.; Агонь Праметэя: Нарыс // Там жа. 2 снеж.

1980. «Мудры час...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; «Павер, я жыў на той...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Крылы фантазіі: Нарыс // Беларусь. № 8; «Пасля маланак і грамоў...»: [Верш] // Бярозка. № 12; Новы год: [Верш] // Полымя. № 1; Сонцаход: [Верш] // Там жа. № 4; Трывалае карэнне: [Рэц. на кн.: Б л а т у н С. Чысціня. Мн., 1979] // Там жа. № 10; Новы год: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Алімпіяда: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 жн.; Франтальны наступ // Звязда. 2 вер.; Зямля маладзее...; «Прызнанне краіны роднае...»; «Спякота! Праспект-пітох...»; «Эпоха раве і бушуе...»; «Хто сказаў, што не было ў жыцці...»; «Літасці не выпрасіць у лёса...»: [Вершы] // ЛіМ. 29 лют.; Сыны Айчыны // Маг. праўда. 11 ліп.; Радкі, узважаныя сэрцам // Мін. праўда. 13 студз.; Другая сустрэча: [Рэц. на кн.: К а н а п е л ь к а А. Сустрэчы. Мн., 1979] // Наст. газ. 29 кастр.; Хлеб і соль: [Рэц. на кн.: Г у р ы н о в і ч Х. Хлеб і соль. Мн., 1980] // Чырв. змена. 2 ліст.

1981. Алімпіяда. [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Карані жыцця: Нарыс // Звязда. 14 чэрв.; З даверам: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.

1982. «Ледзьве толькі...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; «Крупкі мае!..»: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Суботнік: [Верш] // Полымя. № 4; Пра джынсы: [Верш] // ЛіМ. 12 сак.; З любоўю і ўдзячнасцю: [Рэц. на кн.: Ш а ў ч о н а к М. Бацькоўскае імя. Мн., 1981] // Чырв. змена. 18 лют.

1983. «Пачакайце, добрыя гады!..»: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Ленінскія тамы: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Сяло Белае; «Няўжо вы не ацалелі...»; «Ты на плацкарце ў купэ...»; «Праз вёрсты часу...»; «Не ля Волгі, не ля Камы...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Ленін: [Верш] // Полымя. № 7; Ода працы: [Верш] // Там жа. № 12; Бацькоўская эстафета: [Нарыс] // Звязда. 17 ліп.; Вартыя ўдзячнай памяці: Ліст у рэдакцыю // ЛіМ. 14 студз.; З кнігі «Праталіна»: [Верш] // Там жа. 12 жн.

1984. Алігасан Наджараў // Братэрства. Мн.; Балада страчанай душы // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Лінія даверу: [Нарыс] // Беларусь. № 11; Перасцярога: [Верш] // Вожык. № 20; Партрэт хлеба; Развітанне; Кулікова поле; Баравікі: [Вершы] // Полымя. № 9; Ад песень дудароў // ЛіМ. 25 мая; Водгалас перажытага: [Рэц. на кн.: Ч э р н я Х. Музыка дарог. Мн., 1984] // Там жа 3 жн.; «Памяці разнасцеж...»; Балада бурак: [Вершы] // Там жа. 9 ліст.; Родныя карані: [Рэц. на кн.: М а р к е в і ч І. Васількі. Мн., 1984] // Там жа. 14 снеж.; Роднае карэнне: [Рэц. на кн.: Б і ч э л ь - З а г н е т а в а Д. Дзе ходзяць басаножкі. Мн., 1983] // Чырв. змена. 10 ліп.

1985. Урывак з паэмы «Мацярык маленства» // Партызаны, партызаны... Мн.; Зямная сувязь: [Нарыс] // Сузор'е. Мн.; Пра кол: [Верш] // Вожык. № 7; Вясёлыя скокі: [Верш] // Вясёлка. № 11; «Танк на п'едэстале!...»; Балада; «Ізноў вайна...»; «Па жаданню ці капрызу веку...»; «Блізка паўвека...»; У музеі: [Вершы] //

Маладосць. № 7; Перамога: [Верш] // Полымя. № 5; Рабочая дынастыя; Балада матчыных рук: [Вершы] // Там жа. № 12; Ягаднай парой // Родная прырода. № 6; Балада Дома ўрада // ЛіМ. 28 чэрв.

1.4.

1961. Еўтушэнка Я. Размова з «Мазам»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 15 жн.; Яго ж. Партызанскія магілы: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 12 жн.

1964. Алцяну І. Метамарфоза ў Сэвінешці: [Верш] / З рум. // ЛіМ. 14 лют.; Навіцкі А. н-забыўнаму: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 29 вер.; Барысава М. На аглядзе мастацкай самадзейнасці: [Верш] / З рус. // Там жа. 7 кастр.

1966. Мірзоеў Г. Ледакол «Расія»: [Верш] / З тадж. // Звязда. 18 кастр.

1970. Гелавані М. Мая радаслоўная; Балада пра зодчага Вардзіа: [Вершы] / З груз. // Гелавані М. Клятва. Мн.; Чырв. змена. 16 жн.; Кульбак М. Беларусі; Вясной; Сасновы лес; «Снягі. Снягі...»; Голад: [Вершы] / З яўр. // Кульбак М. Выбранае. Мн.

1981. Пальчынскайтэ В. Каменне цвіце...: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 13 лют.; Абашыдзе І. Сон; Рокка Ш. «Калі дружбе цесна ў цішы...»: [Вершы] / З груз. // ЛіМ. 20 лют.; Еўтушэнка Я. Партызанскія магілы: [Верш] / З рус. // Там жа. 27 лют.; Рокка Ш. Я помню вайну; «Каўказ, ты грэшны д'ябал і святы...»: [Вершы] / З груз. // Чырв. змена. 5 ліп.

1982. Рокка Ш. Са мною ранак той: [Верш] / З груз. // Звязда. 7 ліст.; Раждзественскі Р. Ліст у 30-е стагоддзе: [Верш] / З рус. // Там жа. 31 снеж.

1983. Маякоўскі У. Размова з таварышам Леніным: [Верш] / З рус. // Звязда. 19 ліп.; Смелякоў Я. Крамлёўскія ёлкі; Белая вежа; «Ты мне зноў прыгадалася, мама...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 2 кастр.

1984. Наджафаў А. Вышкі; Тачыльны камень; Цень; Роздум; Зоры; Салдацкая цыгарка: [Вершы] // Братэрства. Мн.; Страздас А. Песня пастухоў; Зара: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Герасіменка Ю. Балада пра хлопчыка і палкаводца: [Верш] / З укр. // Полымя. № 12.

1985. Шчыпачоў С. Чырвоны сцяг; Мартынаў Л. Ленін; Сельвінскі І. Балада пра камунізм; Маршак С. Ленін: [Вершы] / З рус. // Братэрства, 85. Мн.; Сельвінскі І. Балада пра камунізм / З рус. // Чырв. змена. 26 кастр.

1.5.

На польскую мову. Słuchając jeszcze nie napisanej muzyki / Tł. J. Litwiniuk // Młode głosy. Warszawa, 1965.

На рускую мову. Полынь и медуница: Рассказы о моих земляках / Пер. Э. Корпачев. М., 1980. Рэц. Дромін Е. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 21 ліст.

Гитара; Север: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1963. № 3; На севере: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Чувство семьи единой. М., 1964; Неба матросы: [Верш] / Пер. В. Кузнецов // ЛГ. 1967. 1 марта; «В руках топор, но я не вор...»: [Верш] / Пер. В. Кузнецов // Дружба народов. 1968. № 2; Разлив; Магистраль: [Вершы] / Пер. В. Москаленко // Знамя юности. 1971. 29 авг.; С отчего порога: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1981. № 4; «Нет, не жалело море нас...»; «Костер потрескивал — стрелял...»; «Багровый, крепкий, как смоляк...»: [Вершы] / Пер. Г. Морозов // Беларусь моя. Л., 1983; Солнце сквозь тучи: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1984. № 12.

На ўкраінскую мову. Небо в руках: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Жовтень. 1964. № 9; А рік старий в блідих лугах...; Ти приходила часом в мої думки; Я весь у болях, весь у муках: [Вершы] / Пер. Д. Паламарчук // Калинові мости. К., 1969; Небо в руках: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Молодь Укр. 1972. 25 жовт.

1.6.

Маладым паходам — Молодым походом: Вершы. Мн., 1989 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Арочка М. Пазначана часам // Полымя. 1972. № 3; Дуброўскі І. Не толькі разведка, але і бой // ЛіМ. 1977. 18 ліст.; Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 143—145; Лысенка А. На хвалі сучаснасці // ЛіМ. 1977. 3 чэрв.; Яго ж. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 99—100; Марціновіч А. Разведка будучыні і магчымасці жанру // Полымя. 1983. № 10; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 150—151; Юрэвіч У. Праблемы праблемнага нарыса // Полымя. 1978. № 10; Якавенка В. Твар у твар з рэчаіснасцю // ЛіМ. 1977. 15 крас.

На польскай мове. Wasyl Makarewicz // Młode głosy. Warszawa, 1965.

На рускай мове. Елисеев В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.

2.4.

На беларускай мове. Сербантовіч А. Глыбіня: [Верш] // Сербантовіч А. На беразе Урала. Мн., 1966.

Т. М. Махнач.

МАЛАЖАЙ ГАЛІНА

Малажай Галіна Мікалаеўна (дзявочае прозв. Васілеўская; н. 15.3.1938, в. Кустын Брэсцкага р-на), мовазнавец, літаратуразнавец, педагог. Кандыдат філалагічных навук (1971), прафесар (1988).

З сям'і інтэлігентаў. Бацька, Мікалай Сцяпанавіч, скончыў Казанскі універсітэт, працаваў выкладчыкам у рускай гімназіі ў Брэсце. Звольнены ўладамі Польшчы, пераехаў жыць на радзіму жонкі, Надзеі Лукінічны, у в. Кустын пад Брэстам. У савецкі час Мікалай Сцяпанавіч працаваў дырэктарам мясцовай сямігодкі, у якой у 1945—53 вучылася і дачка Галіна. У 1955 Г. Малажай скончыла ў Брэсце СШ № 1, у 1960 філалагічны факультэт Брэсцкага педінстытута. Тры гады працавала настаўніцай у вёсках Павіцце і Вялікія Корчыцы Кобрынскага р-на. З 1963 працуе на кафедры беларускай мовы Брэсцкага педінстытута (з 1981 загадчык кафедры). Выбіралася дэпутатам Брэсцкага абласнога Савета народных дэпутатаў (1975—79). Узнагароджана медалём, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкуецца з 1968. Даследуе беларускую фразеалогію, дыялекталогію, мову мастацкай літаратуры. Актыўна займаецца праблемамі выкладання роднай мовы ў ВНУ і школах. Многія яе працы (пра творчасць М. Багдановіча, Я. Купалы, Ф. Янкоўскага і інш.) напісаны на сумежжы мовазнаўства і літаратуразнаўства. Аўтар першага ў славістыцы слоўніка перыфраз, манаграфіі «Сучасная беларуская мова. Перыфраза», дапаможніка для студэнтаў-філолагаў «Лінгвістычны аналіз тэксту». Адзін з аўтараў вучэбных дапаможнікаў «Беларуская мова» (для падрыхтоўчага аддзялення), «Практыкум па беларускай мове», «Практычныя заняткі па сучаснай беларускай мове» і інш.

Жыве ў Брэсце. *В. Я. Ляшук.*

Бібліяграфія

1.2.

Беларуская перыфраза: (Кароткі слоўнік). Мн., 1974. Рэц.: Л е п е ш а ў І. Слоўнік перыфраз // Наст. газ. 1975. 17 вер.; Т о н д з е л ь М. Беларуская перыфраза // Беларусь. 1975. № 5; Ш к р а б а Р. Слова і вобраз // Полымя. 1975. № 6.

Сучасная беларуская мова: Перыфраза. Мн., 1980. Рэц.: А л я х н о в і ч М., Н е с ц я р о в і ч В. Святло роднага слова // ЛіМ. 1980. 4 ліп.; Г а ў р о ш Н., П а н ю ц і ч К. Даследуецца перыфраза // Голас Радзімы. 1980. 22 мая; Г е р м а н о в і ч І. // Веснік БДУ. Сер. 4. 1980. № 3; К у п р э е н к а В. Беларуская перыфраза // Полымя. 1981. № 6.

Практыкум па беларускай мове: (Вучэбны дапаможнік для філалагічных факультэтаў педагагічных інстытутаў). Мн., 1980 / Сааўт. І. Лепешаў, К. Панюціч. Рэц.: К а в а л ё ў В. З добрым веданнем справы // Нар. асвета. 1981. № 6; К а ц а п а ў Л., Ш у р В. Арыгінальны дапаможнік // Наст. газ. 1981. 21 кастр. 2 выд., выпр. і дапрац. Мн., 1988.

Сучасная беларуская літаратурная мова: Зборнік практыкаванняў: (Вучэбны дапаможнік для філалагічных факультэтаў педагагічных інстытутаў). Мн., 1981 / У сааўт. Рэц.: В а р д а м а ц к і Л. І дапаможнік і зборнік моўных скарбаў // Слова і фразеалагізм у кантэксце. Мн., 1982; Ш у м с к а я І. Грунтоўная і карысная праца // Нар. асвета. 1983. № 2.

Лінгвістычны аналіз тэксту: Заданні, тэксты, парады. Мн., 1982. Рэц.: К а л е н к о в и ч И., О л е х н о в и ч Н. В начале было слово // Заря. 1982. 31 дек.; К а ў р у с А. Свецяць словы // ЛіМ. 1982. 26 ліст. 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1992.

Профессор Фёдор Михайлович Янковский: (Библиографический указатель по славянскому и общему языкознанию). Самарканд, 1984 / У сааўт. Рэц. А л я х н о в і ч М., П а н ю ц і ч К. Даследчык народных скарбаў // Звязда. 1985. 5 сак.

Беларуская мова: (Вучэбны дапаможнік для падрыхтоўчых аддзяленняў ВНУ). Мн., 1986 / У сааўт.

Лабараторныя працы па сучаснай беларускай мове. Мн., 1986.

Практычныя заняткі па беларускай мове: (Вучэбны дапаможнік для філалагічных факультэтаў педагагічных інстытутаў). Мн., 1987 / У сааўт.

Лингвистический анализ текста: Учебное пособие для студентов-заочников специальности «Русский язык и литература» педагогических институтов Белоруссии. Мн., 1988 / Сааўт. М. Дзэмідава.

Пазакласная праца па беларускай мове: Вучэбны дапаможнік для пед. інстытутаў. Мн., 1990 / Сааўт. С. Рачэўскі.

Табліцы па стылістыцы беларускай мовы: Дапаможнік для настаўніка. Мн., 1990. / Сааўт. С. Рачэўскі.

1.3.

1968. Структура субстантыўнай перыфразы // Лінгвістычны зборнік. Мн.

1969. Перыфраза як адзінка маўлення // Тезисы межвузовской научно-теоретической конференции молодых ученых. Мн.; Перыфраза як адзінка маўлення і аб'ект вывучэння на філалагічным факультэце // Тезисы докладов республиканской научно-методической конференции по педагогике и методике преподавания гуманитарных дисциплин. Гродно.

1970. Перыфраза і слова, іх сінанімічныя адносіны // Тэзісы дакладаў маладых вучоных на лінгвістычнай канферэнцыі ў АН БССР. Мн.

1971. Мнагачленныя апісальныя словазлучэнні і іх вывучэнне; Перыфраза як стылістычны сродак літаратурнай мовы // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст; Перыфраза ў творах // Маладосць. № 11.

1973. Эўфемізмы ў беларускай мастацкай літаратуры // Беларуская мова і мовазнаўства. Мн. Вып. 1; Асобы від семантычна непадзельных словазлучэнняў // Вопросы методики преподавания языка и литературы. Мн. Вып. IV; Выкарыстанне дыялектных матэрыялаў у курсе сучаснай беларускай мовы; Перыфрастычныя выразы // Вывучэнне беларускай мовы ў педагагічных інстытутах БССР. Мн.; Эмацыянальна-ацэначныя назвы асобы ў гаворках Брэстчыны і іх месца ў рэгіянальным слоўніку // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель.

1974. Традыцыйныя апісальныя выразы беларускай літаратурнай мовы // Беларуская мова і мовазнаўства. Мн. Вып. 2; Вечно живой источник // Заря. 5 сент.

1975. Да этымалогіі некаторых ацэначных назваў асобы // Беларуская мова і мовазнаўства. Мн. Вып. 3; Слова жыве, слова праменіць // Лінгвістычны аналіз тэксту: Матэрыялы семінара. Мн.

1976. Способы выражения сравнения в русском и белорусском языках // Всесоюзная научная конференция по проблемам обучения... Мн.; З веданнем справы: [Рэц. на кн.: С у ч а с н а я беларуская літаратурная мова: Марфалогія. Мн., 1975] // Наст. газ. 9 кастр.

1977. Ацэначныя назвы асобы з гаворак Брэсцкай вобласці // Народная лексіка. Мн.; Супастаўляльны аналіз фразеалагізмаў з твораў К. Крапівы і іх рускіх перакладаў // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн. / Сааўт. М. Дзэмідава; Кніга пра роднае слова: [Рэц. на кн.: С у ч а с н а я беларуская мова: Лексікалогія; Фаналогія; Арфаграфія. Мн., 1976] // Полымя. № 7.

1978. З дыялектнага слоўніка Брэстчыны // Жывое слова. Мн.

1979. Слова ў кантэксце // Слова, фразеалагізм і кантэкст. Мн.; Майстэрня слова // Наст. газ. 27 чэрв.; Для тых, хто нераўнадушны: [Рэц. на кн.: Я н к о ў с к і Ф. Беларуская мова. Мн., 1978] // Там жа. 4 жн.

1980. Лінгвістычны эксперымент як адзін з прыёмаў аналізу мастацкага тэксту // Беларуская фразеалогія, лексікалогія. Мн.; Остановиться, оглянуться: [Рэц.

на кн.: Я н к о ў с к і Ф. Прыпыніся на часіну. Мн., 1979] // Заря. 19 янв.

1981. Крыніца ўзбагачэння: [Рэц. на кн.: А б а б у р к а М. Стылістычна абмежаваныя словы ў мове беларускай мастацкай літаратуры. Мн., 1981] // ЛіМ. 11 снеж.; Зразумела, даходліва: [Рэц. на кн.: Я н к о ў с к і Ф. Беларуская фразеалогія. Мн., 1981] // Наст. газ. 19 снеж.

1982. Купалава слова ў кантэксце: (Спробы лінгвістычнага аналізу верша «Як я полем іду...») // Слова, фразеалагізм у кантэксце. Мн. / Сааўт. М. Дзямідава; Расшыфроўка фразеалагізмаў: [Рэц. на кн.: Л е п е ш а ў І. Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў. Мн., 1981] // ЛіМ. 26 сак; Глыбіня слова: [Рэц. на кн.: Л е п е ш а ў І. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Мн., 1981] // Там жа. 30 крас.; Слова пра настаўніка // Наст. газ. 18 вер. // Сааўт. В. Ляшук.

1983. З гаворак Магілёўшчыны: [Рэц. на кн.: М а т э р ы я л ы да абласнога слоўніка Магілёўшчыны. Мн., 1982] // Беларуская лінгвістыка. Мн. Вып. 24.

1984. Новае ў стылістыцы: [Рэц. на кн.: Л е п е ш а ў І. Праблемы фразеалагічнай стылістыкі і фразеалагічная норма. Мн., 1983] // Наст. газ. 16 чэрв.

1985. Увагу — фразеалогіі ранейшых часоў // Праблема лексікалогіі, фразеалогіі, стылістыкі. Мн. / Сааўт. М. Аляхновіч; Стилистическая роль перифразы в белорусском фольклоре // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель. Ч. 1.

1.6.

Б е л а р у с к а я мова: Вучэбны дапаможнік для падрыхтоўчых аддзяленняў ВНУ. Мн., 1986 / Рэд.

Д ы я л е к т н ы слоўнік Брэстчыны. Мн., 1989 / Скл. з інш., рэд.

2.3.

На беларускай мове. П а н ю ц і ч К. Малажай Г. М.: (Да 50-годдзя з дня нараджэння) // Моўныя адзінкі ў кантэксце. Мн., 1988. *М. П. Барташэвіч.*

МАЛАНКА ЯНКА

***Маланка Янка** (сапр.: М а р а з о в і ч Іван Ф.; інш. псеўд. Я н к а Б а р ы с а ў с к і, Л я о - Д з е, Л я о - Д з э, П я р у н; крыпт. І. М., Я. М., Я н к а М.; 1895, Барысаў —1937, м. Яшуны, Польшча, цяпер Яшунай, Літва), паэт, сатырык, журналіст, мастак.*

Скончыў Барысаўскую гімназію. З 1916 на вайсковай службе. У 1920 дробны служачы ў заходнебеларускім мястэчку Яшуны непадалёку ад Вільні. З 1925 пачаў актыўна выступаць у перыядычным друку Зах. Беларусі. У 1926—28 быў адказным рэдактарам сатырычнага часопіса «Маланка», які выходзіў у Вільні ў часы дзейнасці Беларускай сялянска-работніцкай грамады.

Першыя гумарэскі Я. Маланкі надрукаваны ў часопісе «Авадзень» (тэксты не выяўлены). Першыя вядомыя публікацыі, дзе аўтарства Я. Маланкі бясспрэчнае, датуюцца 1925 — вершы «Працоўны люд! Сягодня травень!..» і «Табе, о Маці — Беларусь..» З 1926 рэгулярна змяшчаў вершы, жарты, фельетоны, палітычныя частушкі ў часопісе «Маланка» пад рознымі псеўданімамі і крыптанімамі. Друкаваўся ў заходнебеларускіх выданнях «Беларуская доля», «Беларуская ніва», «Беларуская крыніца», «Наш голас», «Наша праўда», «Права працы» і інш. У вершах Я. Маланкі гучалі матывы сацыяльнага і нацыянальнага разнявлення беларускага народа, яго духоўнага абуджэння, звязанага з кнігай, асветай («Прыйшла пара, каб беларус сабе паставіў клічам, мэтай: Вякову цемру гнаці вон,— радною кніжкай і газэтай!..»). У сатырычных вершах закранаў актуальныя тэмы грамадска-палітычнага жыцця Зах. Беларусі («Было ў Польшчы тры паны», «Зямельная рэформа», «Новы солтыс»), выступаў супраць крывадушша мясцовых уладаў («Кракадзілавы слёзы», «Быў паслом» і інш.). Пад псеўд. Ляо-Дзэ друкаваў абразкі з тагачасных кітайскіх падзей («На вуліцах Шанхаю» і інш.), выкарыстоўваючы прыём літаратурнай містыфікацыі, бо рэчаіснасць тагачасных каланіяльных і залежных краін нагадвала жыццё ў Зах. Беларусі (у 1920-я гады «кітайскія» і «індыйскія» матывы былі вельмі пашыранымі сярод пісьменнікаў Савецкай і Зах. Беларусі). Сатырычная манера Я. Маланкі вызначалася палітычнай завостранасцю, злабадзённасцю, жывой экспрэсіў-

най мовай. У часопісе «Маланка» выступаў і як мастак, аўтар шматлікіх малюнкаў, тытульных лістоў. Апошнія літаратурныя публікацыі Я. Маланкі датуюцца 1929. У апошнія гады ён адышоў ад літаратурна-мастацкай і грамадскай дзейнасці. Жыў у Яшунах. Рукапісы твораў Я. Маланкі захоўваюцца ў бібліятэцы АН Літвы.

І. Э. Багдановіч, А. С. Ліс.

Бібліяграфія

1.3.

1925. «Табе, о Маці-Беларусь...»; «Працоўны люд! Сягоння травень!..»: [Вершы] // Беларускі Гаспадарскі каляндар на 1926 год. Вільня; Беларускай школы хочуць: [Верш] // Авадзень. № 5; Хуліганства // Бел. доля. 1 мая; Патрыятычны ўчынак // Там жа. 9 мая; Найважнейшая патрэба: (Артыкул для дыскусіі) // Бел. ніва. 21 ліст.; Радасныя праявы // Там жа. 23 снеж.

1926. Credo: [Верш] // Маланка. № 1 / Пад крыпт. Я. М.; Зямельная рэформа: [Верш] // Там жа. № 2 / Пад крыпт. Я. М.; «Заходняя культура» / Пад крыпт. Я. М.; «Маланка»; Міністар Рачкевіч і «доктар» Паўлюкевіч; З прычыны прыезду ўкраінскіх здраднікаў у Вільню / Пад псеўд. Пярун: [Вершы] // Там жа. № 3; Рад-бы ў рай ды грахі не пускаюць: [Верш] / Пад крыпт. Я. М.; З бадання; «Чаму-ж мне не гуляць?..»: [Вершы]; У судзе; Чаму?..: [Жарты] / Пад псеўд. Янка М. // Там жа. № 5; Маланцы / Пад крыпт. Я. М.; «Чаму ж мне не гуляць?..» / Пад псеўд. Янка М.: [Вершы] // Там жа. № 6; Палітычныя частушкі: Беларусь; Польшча; Францыя; Нямеччына; Італія; Гішпанія; Марока // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Янка М.; Кракадылявыя слёзы: (Кароценькая камедыёдрама) // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Янка М.; Адзін дзень майго рэдактарства: (Праўдзіва з натуры): [Фельетон] / Пад псеўд. Янка М.; Ляпей восень, як вясна... / Пад крыпт. Я. М.; «Досыць сварак, досыць спрэчак!» / Пад псеўд. Маланка: [Вершы] // Там жа. № 9; Вітайце: [Верш] // Там жа. № 10. / Пад крыпт. Я. М.; Ух-я! Ух-я!; «Рэнумэрацыя»; Што Рыгор на свеце відзеў?: [Вершы]; Воўк у авечай скуры; Новая партыя; І ён ня хоча...; На кірмашы: [Жарты] // Там жа. № 11; Амністыі!: [Верш]; Абраны аднагалосна; Проціў дыктатуры; «Одродзэнне моральнэ»; «Аўтаномія»; Водгукі маёвага «перавароту»: [Жарты] // Там жа. № 12 / Пад крыпт. Я. М.; Ідзі смела; «Одродзэне моральнэ»; Жадае ліха: [Жарты] // Там жа. № 13 / Пад крыпт. Я. М.; Доля горкая мая: [Верш]; Палітычныя частушкі // Там жа. № 14; Лепей было, лепей было не хадзіць: (Маленькі фельетон); Трыумф «Грамады»: [Верш] // Там жа. № 15.

1927. Вось гэтыя мандаты спакою не даюць!..: [Верш] // Маланка. № 1; Астраномія на «Лукішках»: [Верш]; Добрае жаданне: [Жарт]; Сусветныя рэкорды: [Фельетон] // Там жа. № 2, 3; Не заваліцца; Вучоная; Ня было дурнейшай: [Жарты] // Там жа. № 5 / Пад крыпт. Я. М.; А шчасце было так блізка, так магчыма...: (Праўдзівае здарэнне) // Там жа. № 7; Песні паноў: (Паляк; Ангелец; Чанг-Тсо-Лін): [Верш]; Ой, гэтыя выбары!: (Перад выбарамі; На выбарах; Па выбарах): [Апавяданні] // Там жа. № 9; Беларускаму выбаршчыку: [Верш] // Там жа. № 10; «Ой, каб снег ды не халодны...»: [Верш] // Бел. крыніца. 9 снеж. / Пад псеўд. Пярун; Вароны і Каршуны: (Казка) // Наш голас. 1, 9, 12 лют. / Пад псеўд. Ляо-Дзе; На берагах Янг-Тзэ-К'янгу: (Апавяданне з сучаснага кітайскага жыцця) // Там жа. 16, 23 лют. / Пад псеўд. Ляо-Дзэ; У даліне Ганга // Наша воля. 4, 6, 9 сак. / Пад псеўд. Ляо-Дзэ; Новы солтыс: (Нарыс з натуры) // Наша праўда. 7 мая / Пад псеўд. Ляо-Дзэ; Смялей...: [Верш] // Там жа. 18 чэрв. / Пад крыпт. Я. М.; Прыходзіць ноч...: [Верш] // Там жа. 13 ліп. / Пад крыпт. Я. М.; Тэрарыст: (Маленькі фельетон) // Там жа. 16 ліп.; На вуліцах Шанхаю: (Абразкі з сучасных кітайскіх падзей) // Там жа. 27 ліп. / Пад псеўд. Ляо-Дзэ; Маленькі фельетон: (Перавыбарчая задуха) // Права працы. 7 снеж.; Пад касою смерці: [Апавяданне] // Праца. 12 ліст. / Пад псеўд. Ляо-Дзэ.

1928. Вясеннім днём: [Апавяданне] // Рунь веснаходу. Вільня; Што я бачыў у Вільні: (Маленькі фельетон) // Маланка. № 6 / Пад псеўд. Янка Барысаўскі; Сэквэстратар і кот: (Маленькі фельетон) // Там жа. № 8; З гутарак у гміне: [Жарт] / Пад крыпт. Я. М.; Аб чым думаў Ярэма: [Фельетон] // Пад псеўд. Я. Барысаўскі // Пякучая Маланка. 22 кастр.

1929. На галодныя тэмы: [Фельетон] // Свет. 6 ліп. / Пад крыпт. Я. М.

1935. Тры смерці: [Апавяданне] // Шлях моладзі. № 2 / Пад крыпт. Я. М. Аўт. спрэчнае.

1.4.

1926. К а л і н е ц ь С. Міравы суд: [Верш] / З укр. // Маланка. № 6 / Пер. пад псеўд. Янка М.; К а в а л ь ч у к: [Верш] / З укр. // Там жа. № 7 / Пер. пад крыпт. Я. М.; А. Ш. Ужо годзе...: [Апавяданне] / З укр. // Там жа. № 11 / Пер. пад псеўд. Янка М.; К а л і н е ц ь С. Не дапытаўся: [Верш] / З укр. // Там жа. № 15 / Пер. пад крыпт. Я. М.; Ч ы п к а Г. Плювачка: [Апавяданне] / З укр. // Там жа. № 17 / Пер. пад крыпт. Я. М.

1927. Б у ж а н і н М. Сучасная калыханка: [Верш] / З укр. // Маланка. № 2, 3 / Пер. пад крыпт. Я. М.; Ш ы ш к о ў В. У вёсцы Канцавой: (Апавяданне з радавога жыцця) / З рус. // Там жа. № 10; / Пер. пад крыпт. Я. М.; Д э в э т э р К. Чорныя арляняты: [Апавяданне] / З чэш. // Права працы. 7 снеж. / Пер. пад псеўд. Ляо-Дзэ; Праца. 23 ліст. / Пер. пад псеўд. Ляо-Дзэ.

1928. Ц і к а в ы Г. Што казаў дзед Піліп пра раде?: [Гумарэска] / З укр. // Маланка. № 1 / Пер. пад крыпт. Я. М.; З о ш ч а н к а М. Муж: [Апавяданне] / З рус. // Там жа. № 6 / Пер. пад крыпт. Я. М.; Я г о ж. Ліманяда [Апавяданне] / З рус. // Там жа. № 11 / Пер. пад крыпт. Я. М.

2.3.

На беларускай мове. Д з я р к а ч А. Не гледзячы на асобы // Піянер Бел. 1934. 8 чэрв.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 380.

Т. М. Махнач.

МАЛЬДЗІС АДАМ

Мальдзіс Адам Восіпавіч (псеўд. А. Гудас, Адам Гудас, А. Расольскі, Адам Расольскі, А. Свіслацкі; н. 7.8.1932, в. Расолы Віленска-Троцкага пав. Віленскага ваяв., цяпер Астравецкі р-н Гродзенскай вобл.), літаратуразнавец, крытык, празаік, публіцыст. Член СП Беларусі з 1967. Доктар філалагічных навук (1987), прафесар (1990). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1980, за ўдзел у стварэнні двухтомнай гісторыі беларускай літаратуры), «Заслужаны для польскай культуры» (1982).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і ў Зах. Беларусі. Бацька, Восіп Людвікавіч (1887—1956), і маці, Марыя Мацвееўна (1880—1970), працавалі на сваёй зямлі, у 1949 уступілі ў калгас. У 1946 А. Мальдзіс пайшоў у 5 клас Гудагайскай сямігодкі (да гэтага займаўся самаадукацыяй з дапамогай бацькі). У 1947 пераведзены ў Астравецкую СШ, якую скончыў у 1951. У школьныя гады пачаў друкаваць допісы і вершы ў піянерскіх, раённай і абласной газетах. Займаючыся на аддзяленні журналістыкі БДУ (1951—56), выступаў з артыкуламі на старонках універсітэцкай шматтыражкі, рэспубліканскага друку, актыўна ўдзельнічаў у студэнцкіх навуковых гуртках. Пасля заканчэння універсітэта накіраваны адказным сакратаром у Радашковіцкую раённую газету «Сцяг Ільіча» (1956—59). Вучыўся ў аспірантуры Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР (1959—62). З 1963 працаваў малодшым, потым старшым навуковым супрацоўнікам, загадчыкам сектара ўзаемасувязей літаратур, з 1981 загадчык аддзела беларускай дакастрычніцкай літаратуры інстытута, з 1991 дырэктар Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны. Прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, старшыня мемарыяльнай камісіі СП Беларусі, старшыня камісіі «Вяртанне» Беларускага фонду культуры. Быў дэлегатам 45 сесіі Генеральнай асамблеі ААН (1990). Узнагароджаны медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўных Саветаў БССР і Літоўскай ССР, Камандорыяй ордэна Заслугі (Польшча).

Пачаткам сваёй прафесійнай літаратурнай дзейнасці лічыць рэцэнзію на раман П. Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах», надрукаваную ў газеце «Літаратура і мастацтва» ў 1954. З таго часу яго публікацыі з'яўляюцца на старонках рэспубліканскага, усесаюзнага і зарубежнага друку. Ён адзін з вядучых даследчыкаў беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Асноўны напрамак навуковых інтарэсаў А. Мальдзіса — вывучэнне заканамернасцей станаўлення новай беларускай літаратуры, яе ўзаемасувязей з літоўскай і польскай літаратурамі, пошукі і папулярызацыя невядомых або забытых твораў. Яго кнігі «Творчае пабрацімства», «Падарожжа ў XIX стагоддзе», «Таямніцы старажытных сховішчаў», «На скрыжаванні славянскіх традыцый», «Беларусь у люстэрку мемуарнай літаратуры XVIII стагоддзя», «З літаратуразнаўчых вандраванняў», «Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча» багатыя на новыя факты і займальныя па форме выкладання. Аўтар раздзелаў у «Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры» (на беларускай і рускай мовах), калектыўных прац, шматлікіх артыкулаў, рэцэнзій, кніг мастацкай і нарысавай прозы (гістарычная аповесць «Восень пасярод вясны», краязнаўчы нарыс «Астравеччына, край дарагі...» і інш.). Падрыхтаваў да друку зборы твораў Я. Дылы, А. Міцкевіча. Неаднаразова ўдзельнічаў у міжнародных з'ездах славістаў, канферэнцыях, сімпозіумах. Кіраўнік навуковай тэмы «Беларускія пісьменнікі: Біябібліяграфічны слоўнік» у 6 тамах.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Белорусско-польские литературные взаимосвязи во второй половине XIX ст.: Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1963. Рэц.: W r ó b l e w s k i M. // Sl. Orient. 1964. Nr 2; Z. N. [Niedziela Z.] // Ruch Lit. 1964. Nr 2.

Творчае пабрацімства: Беларуска-польскія літаратурныя ўзаемасувязі ў XIX ст. Мн., 1966. Рэц.: Г о р с к и й И. К вопросу о белорусско-польских литературных связях // Сов. славяноведение. 1967. № 3; К а з б я р у к У. Непратаптанымі сцежкамі // ЛіМ. 1966. 8 ліп.; К а н а п а ц к і М. Спадчына беларуска-польскага сяброўства // Ніва. 1966. 15 мая; М і с к о С. Пабрацімы // Чырв. змена. 1966. 16 жн.; П р а ш к о в і ч М. Пабрацімства культур // Полымя. 1966. № 7; D o v e i k a K. Monografija apie baltarusiū ir lenkū literatūrinius ryšius // Literatūra ir kalba. Vilnius, 1969. T. 10; K i s i e l o w G. Twórcze pobratymstwo //

Czerw. Szt. 1966. 13 czerw.; McM[illin] A. // J. of Byelorus. Studies. 1968. Nr 4.

Падарожжа ў XIX стагоддзе: З гісторыі беларускай літаратуры, мастацтва і культуры: Навукова-папулярныя нарысы. Мн., 1969. Рэц.: Ботвинник М. Героическое, горестное время // Неман. 1970. № 9; Грабчыкаў С. Цікавая, карысная вандроўка // Маладосць. 1970. № 9; Ермаловіч М. Пуцявінамі XIX стагоддзя // ЛіМ. 1970. 24 ліп.; КахаНоўскі Г. Голас мінулага стагоддзя // Нар. асвета. 1971. № 11; Кісялёў Г. Цікавае падарожжа // Полымя. 1970. № 8; Мархель У. Падарожжа ў XIX стагоддзе // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1970. № 3; Паўлючук У. Ля вытокаў беларускай нацыі // Ніва. 1970. 19 ліп.; Чаркасава Д. Падарожжа ў нязведанае // Голас Радзімы. 1971. № 25; McMillin A. // J of Byelorus. Studies. 1970. Nr 2; Niedziela Z. // Ruch Lit. 1971. Nr 2; Stochel W. // Sl. Orient. 1971. Nr 2; Świrko S. Białoruskie Mickiewicziana // Rocznik T-wa Lit. im. A. Mickiewicza. 1969. T. 4.

Традыцыі польскага асветніцтва ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1972. Рэц.: Niedziela Z. // Ruch Lit. 1974. Nr 3.

Таямніцы старажытных сховішчаў. Мн., 1974. Рэц.: Батвіннік М. Пошукі ўнікумаў // Беларусь. 1976. № 5; Мархель У. Па слядах мінулага // Полымя. 1975. № 8; Ярошевич А. Тайны, ждущие часа // Неман. 1976. № 1.

Астравеччына, край дарагі...: Нарыс. Мн., 1977. Рэц.: Богино И. О прошлом и сегодняшнем // Гродн. правда. 1977. 30 июля; Каханоўскі Г. Астравеччына: зямля і людзі // ЛіМ. 1977. 16 снеж.; Сахута Я. Паклон роднай зямлі // Голас Радзімы. 1977. 29 вер.; Янго ж. Сцежкамі мінулымі і сённяшнімі // Звязда. 1977. 22 кастр.; Sielicki F. // Sl. Orient. 1978. Nr 4.

На скрыжаванні славянскіх традыцый: Літаратура Беларусі пераходнага перыяду (другая палавіна XVII — XVIII ст.). Мн., 1980. Рэц.: Гайдук М. Апісанне новага кантынента // Ніва. 1981. 18 студз.; Грынчык М. На скрыжаванні традыцый // Полымя. 1982. № 2; Дарашэвіч Э. Барока і класіцызм у беларускай літаратуры // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1982. № 3; Лабынцев Ю. Мир, открываемый заново // Неман. 1982. № 8; Петкевич А. Художественная мысль минувших веков // Гродн. правда. 1981. 6 янв.; Софронова Л. // «Информационный бюллетень» МАИРСК. 1983. Вып. 9; Царанкоў Л. На хвалі асветніцтва /// Беларусь. 1982. № 1; Ялугин Э. Даследуюцца вытокі / ЛіМ. 1982. 15 студз.; Ciechanowicz J. Książka o białoruskim baroku i Oświeceniu // Rocznik T-wa Lit. im. A. Mickiewicza. 1982—1983. R. 17—18; Ciechanowicz J. O kulturze bratniego narodu // Czerw. Szt. 1981. 10, 11 marca; McMillin A. The Baroque and Enlightenment in Byelorussia: Towards a Revision of the Periodization of Byelorussian Literature // J. of Byelorus. Studies. 1984. Nr 3—4; Sielicki F. // Pamięt. Lit. 1981. Z. 2; Šlekys J. Slavu tradiciju sankryžoje // Lit. ir menas. 1981. Bal. 25.

Шляхі вялі праз Беларусь: Нарыс. Мн., 1980 / Сааўт. В. Грыцкевіч. Рэц.: Афнагель І. З глыбінь стагоддзяў // Мін. праўда. 1980. 10 чэрв.; Мараш Я. Пути вели через Белоруссию // Гродн. правда. 1980. 5 июля; Паўловіч А. Падарожжа ў глуб вякоў // Віцеб. рабочы. 1980. 27 мая; Піскун Л. Шляхамі стагоддзяў // Маладосць. 1981. № 7; Пшыркоў Ю. Падарожжа ў мінулае // ЛіМ. 1981. 9 студз.; Рудкоўскі М. Шляхам мінулага // Маг. праўда. 1980. 11 кастр.; Тарасов К. Белоруссия в разные эпохи // Неман. 1981. № 5; Ciechanowicz J. Szlachi wiali praz Biełaruś // Czerw. Szt. 1980. 30 wrześ.; F. S. [Sielicki F.] // Sl. Orient. 1981. Nr 2.

Беларусь у люстэрку мемуарнай літаратуры XVIII стагоддзя: Нарысы быту і звычаяў. Мн., 1982. Рэц.: Вабішчэвіч В. Вачамі сведкаў // Нар. асвета. 1984. № 1; Дзелянкоўскі М. Пра нашых продкаў // Наст. газ. 1982. 10 ліст.; Мараш Я. Арыгінальнае даследаванне // ЛіМ. 1982. 30 ліп.; Фядосік А., Фядосік В. На мяжы літаратуры і гісторыі // Полымя. 1982. № 8; Sielicki F. // Sl. Wratislaviensia. 1985. Z. 33; Terlecki J. Białoruś w źwierciadle pamiętnikarskiej literatury XVIII stulecia // Czerw. Szt. 1982. 24 czerw.

Восень пасярод вясны: Аповесць, сатканая з гістарычных матэрыялаў і мясцовых паданняў. Мн., 1984. Рэц.: Грыцкевіч А. Напярэдадні паўстання // ЛіМ. 1984. 14 снеж.; Островцов С. Накануне восстания // Гродн. правда. 1985. 13 февр.; Sielicki F. // Sl. Orient. 1985. Nr 3—4; Strumiłło W. Jesień pośród wiosny // Czerw. Szt. 1984. 21 grud.

Закономерности развития белорусской литературы переходного периода: (Вторая половина XVII — XVIII в.): Автореф. дис. ... д-ра филол. н. Мн., 1986.

З літаратуразнаўчых вандраванняў: Нарысы, эсэ, дзённікі. Мн., 1987.

Перазовы сяброўскіх галасоў: Беларуска-літоўскае літаратурнае ўзаемадзеянне ад старажытнасці да нашага часу. Мн., 1988. / Сааўт. А. Лапінскене.

Францыск Скарына як прыхільнік збліжэння і ўзаемаразумення людзей і народаў. Мн., 1988.

Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча: Партрэт пісьменніка і чалавека. Мн., 1990.

1.3.

1954. Недахопы добрага твора // ЛіМ. 11 вер.; On będzie inżynierem: (List z Mińska) // Czerw. Szt. 28 stycz.

1955. Польский народ чтит память Мицкевича // Знамя юности. 11 нояб.; Публицистическое слово поэта: (К 100-летию со дня смерти великого польского поэта) // Там жа. 22 нояб.; У Польскай Народнай Рэспубліцы: Па старонках польскіх газет і часопісаў // ЛіМ. 26 сак.; «Лясныя Долы»: (Раман польскай пісьменніцы пра беларускую вёску) // Там жа. 17 снеж.

1956. Мастак Валянцін Ванковіч // Беларусь. № 12; Вачыма польскага рабочага // ЛіМ. 24 сак.; Выдатны славенскі паэт // Там жа. 9 чэрв.; Радашковіцкія кантрасты // Там жа. 1 снеж.

1957. Памяці В. Трапачынскай-Агарка // ЛіМ. 8 чэрв.

1958. У нашых балгарскіх сяброў // ЛіМ. 7 мая; Балгарскі друк аб Тыдні беларускай музыкі // Там жа. 17 снеж.; Новыя матэрыялы пра вялікага польскага паэта // Там жа. 24 снеж.; Чалавек жалезнай волі // Чырв. змена. 25 лют.; Білі Грэхэм, прарок, бізнесмэн // Там жа. 5 мая; Нястомны даследчык Сібіры // Чырв. сцяг. 27 крас.; Радашковічы // Там жа. 7 жн.; У гасцях у нямецкіх сяброў // Там жа. 2, 12, 19 ліст.

1959. Неутомимый исследователь Сибири // Рассказы о наших земляках. Молодечно; Агінскі ў Беларусі // Беларусь. № 10; Как было сфабриковано «чудо» в Лурде // Знамя юности. 2 июля; Новым шляхам // ЛіМ. 24 чэрв.; Кнігі нашых сяброў // Там жа. 5 жн.; Учарашняе і сённяшняе: Нарыс // Там жа. 28 ліст.; Працэс аб стаптаных тапачках // Там жа. 19 снеж.; Шлях да мастацтва // Чырв. сцяг. 7 сак.; Агінскі на Маладзечаншчыне // Там жа. 2 жн.; Вачыма друга // Там жа. 16 жн.

1960. Кнігі пра А. Міцкевіча // Беларусь. № 7; Сям'я літаратараў і вучоных // Там жа. № 10; Пяснярка жаночай долі: Да 50-годдзя з дня смерці Элізы Ажэшка // Работніца і сялянка. № 5; Слова супраць цемры: Заўвагі аб антырэлігійных творах беларускіх пісьменнікаў // Звязда. 6 кастр.; Новы раман Арагона // ЛіМ. 6 студз.; Па вытаптанай сцежцы // Там жа. 27 лют.; Радзімая ды плямачка: Нарыс // Там жа. 16 сак.; У літаратараў ГДР // Там жа. 6 крас.; Аповесці пра пісьменніцу: Да 50-годдзя з дня смерці Элізы Ажэшка // Там жа. 18 мая; У барацьбе за сацыялістычны рэалізм // Там жа. 24 чэрв.; Мікроб на здаровым целе // Там жа. 19 ліп.; Літаратурнае жыццё за рубяжом: 1. Ад імя былой мінскай шляхты; 2. Паэзіі — палітычную тэндэнцыйнасць (Сальваторэ Квазімода); 3. Аўтабіяграфія Кэрыла Чэсмэна // Там жа. 26 жн.; Пяснярка народнай долі: Да 50-годдзя з дня смерці Марыі Канапніцкай // Там жа. 7 кастр.; Ажанілі хлопца на нялюбай: Нарыс // Там жа. 25 кастр.

1961. Барацьбіт супраць рэлігійнага фанатызму // Гродзен. праўда. 13 вер.; У джунглях буржуазнай літаратуры // ЛіМ. 21 сак.; Пра дружбу і паэзію // Там жа. 4 крас.; У літаратараў Польшчы // Там жа. 23 мая / Пад псеўд. А. Расольскі; Шлях, пройдзены за тысячагоддзе: [Рэц. на кн.: Оболевич В. История польской литературы. Л., 1960] // Там жа. 2 чэрв.; Дылогія

пра Элізу Ажэшку // Там жа. 7 ліп.; Дайце герою думку: Наш сучаснік у жыцці і мастацтве // Там жа. 28 ліп.; Братэрства, гартаванае ў барацьбе // Там жа. 19 вер.; Голас супраць рэваншысцкай літаратуры // Там жа. 6 кастр. / Пад псеўд. А. Расольскі; Рэаліст, дэмакрат // Там жа. 14 ліст.; Верны вучань рэвалюцыйных дэмакратаў: Да стагоддзя з дня нараджэння Б. Белаблоцкага // Там жа. 21 ліст.; Раман пра нашага земляка // Там жа. 15 снеж.

1962. Новае пра Ф. Багушэвіча // Беларусь. № 1; Пісьмы расказваюць // ЛіМ. 9 лют.; Пісьменнік і публіцыст // Там жа. 27 сак.; Як была сфабрыкавана «Мінская святая» // Там жа. 4 мая; Люстра эпохі // Там жа. 22 мая; Права мастака // Там жа. 17 ліп.; Бацька польскай прозы: Да 150-годдзя з дня нараджэння Ю. І. Крашэўскага // Там жа. 27 ліп.; Вясковы лірнік і беларуская літаратура: Да 100-годдзя з дня смерці Ул. Сыракомлі // Там жа. 18 вер.; Наддзвінскі дудар // Там жа. 14 снеж.

1963. Из истории издательской деятельности Э. Ожешко // Литература славянских народов. М. Вып. 8; Польскія вершы А. Гурыновіча // Беларусь. № 3; Рэвалюцыянер, даследчык, паэт // Там жа. № 10; У джунглях Паўднёвай Амерыкі // Бярозка. № 11; Уладзіслаў Сыракомля і беларуская літаратура // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 1; Плённае супрацоўніцтва // Голас Радзімы. № 72; Чараўнік гукаў // Маладосць. № 9; «Рэстаўратарскае» майстэрства даследчыка: [Рэц. на кн.: Кісялёў Г. Сейбіты вечнага. Мн., 1963] // Там жа. № 11; У сям'і славянскіх літаратур // Полымя. № 9; Каб з пер'я выраслі галубы // ЛіМ. 4 студз.; З глыбінь жыцця: [Рэц. на кн.: Рэвіцкі В. Сучасная народная паэтычная творчасць Беларусі — творчасць будаўнікоў камунізма. Мн., 1962] // Там жа. 8 лют.; Сябра беларускай літаратуры // Там жа. 26 сак.; Сто год паэтычнага змагання // Там жа. 14 мая; Нібы адзін незабыўны дзень: Дарожныя нататкі // Там жа. 5 ліп.; Пошукі, пошукі... // Там жа. 12 ліп.; Настольная кніга славіста: [Рэц. на кн.: Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі зарубежных славянскіх народаў: 1906—1962: Бібліяграфія. Мн., 1963] // Там жа. 6 жн.; Даследаванні польскіх сяброў // Там жа. 13 вер.; З'яднаныя дружбай // Там жа. 20 вер.; За мужыцкую праўду: Да 125-годдзя з дня нараджэння Кастуся Каліноўскага // Піянер Бел. 1 лют.; Вясковы лірнік // Там жа. 27 вер.; Слава перамажаным! // Чырв. змена. 23 студз.

1964. Шаўчэнка і Жалігоўскі // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн. / Сааўт. Э. Мартынава; Запісной кніжцы — 100 год // Беларусь. № 1; ЛіМ. 14 студз.; Прыгаворана да пакарання // Беларусь. № 9; Ад Чылі да Гвіяны... // Голас Радзімы. № 5—6; Праз агонь выпрабаванняў // Там жа. № 23—24; Сказ пра забытых герояў // Маладосць. № 10; Поэзии живое слово: [Рэц. на кн.: Белорусские поэты (XIX — начала XX века). М.; Л., 1963] // Неман. № 3; Вачыма польскага настаўніка // Полымя. № 7; Мы прачыталі аповесць... // ЛіМ. 31 студз. / Сааўт. Э. Золава; Цікава не толькі гісторыкам // Там жа. 20 сак.; Аблічча мінулага // Там жа. 10 крас. / Пад псеўд. А. Расольскі; Мовай архіўных матэрыялаў // Там жа. 16 крас. / Пад псеўд. А. Свіслацкі; Гартаючы забытыя старонкі: Знаходкі бібліяфіла // Там жа. 2 чэрв.; Галасы мінулага // Там жа. 7 жн.; «Эпічныя» ці «лірычныя» // Там жа. 11 вер.; Не, гэтага яшчэ не было: Заўвагі на палях // Там жа. 18 вер.; Форум польскіх пісьменнікаў // Там жа. 29 вер.; Гісторыя пакалення // Там жа. 13 ліст.; У барацьбе з самаўладствам: З гісторыі Мінскай гімназіі // Наст. газ. 11 ліст.

1965. Беларуска-польскаму пісьменніку Арцёму Вярызе-Дарэўскаму... // Беларускі каляндар 1966. Беласток; Першыя галасы прызнання // Беларусь. № 1; Зямля нашых сучаснікаў: [Рэц. на кн.: Сачанка Б. Зямля маіх продкаў. Мн., 1964] // Маладосць. № 3; Даследуецца ўпершыню: [Рэц. на кн.: Бандарчык В. Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX ст. Мн., 1964] // Полымя. № 1; «Яму мінская зямелька родненькая матка...» // Там жа. № 10; Жывы вобраз Элізы Ажэшка // Там жа. № 12; Аўтар чароўнага паланеза: Да 200-годдзя з дня нараджэння М. К. Агінскага // Звязда. 25 вер.; Пясняр славянскага адзінства // ЛіМ. 12 студз.; Не, не «ў адпаведнасці з фактамі» // Там жа. 5 сак.; Каб не вынаходзіць нанава порах... // Там жа. 8 чэрв.; На першым плане — другараднае // Там жа. 9 ліп. / Пад псеўд. А. Расольскі; Праўда мастацкая і праўда гісторыі // Там жа. 6 жн.; Пра нацыянальнае і інтэрнацыянальнае // Там жа. 17 жн. / Пад псеўд. А. Расольскі; «Закардоннае» выданне Лучыны // Там жа. 24 вер.; Госць з Варшавы // Там жа. 19 ліст. / Пад псеўд. А. Расольскі; Шчыры друг Беларусі // Наст. газ. 11 вер.; Там, дзе нарадзіўся цудоўны паланез // Ніва. 14 ліст.; Паплечнік Кастуся Каліноўскага // Піянер Бел. 30 ліп.; З «аўтастопам» па рэспубліцы // Чырв. змена. 3 кастр. / Сааўт. А. Мажэйка, Л. Самасейка; Literackie kontakty: Białoruś — Polska // Życie Lit. Nr 30; Powieść o wileńskich Komunardach // Czerw. Szt. 24 czerw.; Spotkanie po dwudziestu latach // Trybuna Ludu. 5 sierp.

1966. Вернасць тэме: [Рэц. на кн.: Кісялёў Г. З думай пра Беларусь. Мн., 1966] // Маладосць. № 11; Інтэрнацыянальнае падполле // Полымя. № 7 / Пад псеўд. Адам Расольскі; «Белавежа», нумар першы // ЛіМ. 1 лют.; Зачараванае кола: Роздум над спісам някупленых кніг // Там жа. 22 лют.; Пераканаўча, пасвойму // Там жа. 14 чэрв.; Адкрыццё новага імя // Там жа. 24 чэрв.; Імя, вартае памяці // Там жа. 15 ліп.; Прыязнь даўняя і шчырая: Літаратурны агляд // Там жа. 22 ліп.; Беларускі сябар Сянкевіча // Там жа. 27 вер.; «Зямля мілейшая з наймілых...» // Там жа. 4 ліст.; Orędowniczka wolności i przyjaźni // Czerw. Szt. 16 lip.

1967. Горад паўстае: [Нарыс] // Горад і годы. Мн. / Сааўт. У. Караткевіч; З Беларусі — да антыподаў // Маладосць. № 3; Дневник поэта // Неман. № 8; Вачыма зычлівага друга // Полымя. № 3; Вясковы лірнік загаварыў па-беларуску: [Рэц. на кн.: Сыракомля У. Выбр. тв. Мн., 1966] // Там жа. № 6; Развитие белорусской славистики в области литературоведения // Сов. славяноведение. № 4; Папярэдніца ці не? // Звязда. 30 мая; У адзінай сацыялістычнай сям'і // ЛіМ. 28 сак. / Пад псеўд. А. Гудас; У польскім энцыклапедычным слоўніку // Там жа. 11 крас.; Каласы з цаліны // Там жа. 21 ліп.; Піянер беларускай фалькларыстыкі: 120 год з дня смерці Яна Чачота // Там жа. 11 жн.; Пакідаючы добрую памяць // Там жа. 15 снеж.

1968. Асветніцкія матывы ў беларускай літаратуры другой паловы XIX стагоддзя // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн.; Пісьмы Я. Лучыны да З. Пшэсмыцкага // Садружнасць літаратур. Мн.; Музы ў Нясвіжы і Слуцку // Беларусь. № 5; Год палымянага жыцця: [Рэц. на кн.: Арабей Л. На струнах буры. Мн., 1967] // Полымя. № 3; Ля вытокаў новай беларускай музыкі // Там жа. № 4; ... І рэвалюцыйная Беларусь!: [Рэц. на кн.: Революционная Россия и революционная Польша. М., 1967] // Там жа. № 12; Жанчыны XIX стагоддзя // Работніца і сялянка. № 11; Іскрыцца паэзіяй невад: [Рэц. на кн.: Геніюш Л. Невадам з Нёмана. Мн., 1967] // Звязда. 14 сак.; У пошуках залатых самародкаў // ЛіМ. 12 студз.; Новае спатканне з класікам: [Рэц. на кн.: Багушэвіч Ф. Творы. Мн., 1967] // Там жа. 19 сак.; Аўтару «Вянка» // Там жа. 11 чэрв. / Сааўт. У. Караткевіч; Пра беларускую мову палякам // Там жа. 21 чэрв.; Светлыя постаці // Там жа. 27 жн.; Ці разамкнулася зачараванае кола? // Там жа. 1 кастр.

1969. Літаратура XIX ст. // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2; Забытыя імёны // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Из истории белорусских и литовских литературных связей // Literatūra ir kalba. Vilnius, 1969. T. 10; Украінскі перыяд жыцця Яна Баршчэўскага // Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных і фальклорных сувязей. Гомель; Замест прадмовы // Міцкевіч А. «Зямля навагрудская, краю мой родны...» Мн.; Энтузіяст краязнаўства // Беларусь. № 4; Займальна пра «навуку аб старажытнасці»: [Рэц. на кн.: Штыхаў Г. Галасы далёкіх продкаў. Мн., 1968] // Полымя. № 4; Воблік часу: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Гісторыя і сучаснасць. Мн., 1968] // Там жа. № 11; Дружба даўняя, плённая // Там жа. № 12; Імёны, вартыя вуліц // Вяч. Мінск. 6 вер.; Ля вытокаў беларускай паэмы: [Рэц. на кн.: Лазарук М. Станаў-

ленне беларускай паэмы. Мн., 1968] // ЛіМ. 14 студз.; Прыклад, варты пераймання // Там жа. 21 лют.; Старонкі братэрства і дружбы // Там жа. 8 крас.; Любоў праз усё жыццё: Літаратурны агляд // Там жа. 25 ліп.; Дзве знаходкі: Песня паўстанцаў 1794 г.; Напісана ў часы Багушэвіча // Там жа. 19 вер.; Сябра нашай літаратуры: Костасу Корсакасу — 60 гадоў // Там жа. 7 кастр.; Содружество братских литератур // Сов. Бел. 25 июля.

1970. Творчыя ўзаемасувязі беларускай і літоўскай літаратур у савецкі час // Старонкі літаратурных сувязей. Мн.; Па старонках рэдкіх кніг // Голас Радзімы. № 30; Вяч. Мінск. 20 ліп.; Беларускі том Кольберга // Полымя. № 8 / Пад псеўд. Адам Гудас; Бясспрэчнае і гіпатэтычнае: [Рэц. на кн.: Б а с І. Літаратурныя пошукі, знаходкі, даследаванні. Мн., 1969] // Там жа. № 9; Астравецкая даўніна // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Дом, у якім мы жывем // Вяч. Мінск. 12 мая; На ўзвеі новых дзён // ЛіМ. 3 крас.; Першыя календары Беларусі // Там жа. 7 жн.; Сляды продкаў // Там жа. 16, 23, 30 кастр.; Трэба шукаць! Некалькі пастскрыптумаў да «Слядоў продкаў» // Там жа. 25 снеж.; Рэдкасці, выдадзеныя ў Магілёве // Маг. праўда. 6 лют.

1971. Раскоша натхнення; Беларускі верш літоўскага класіка // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Сравнительное литературоведение в Белоруссии: Итоги и перспективы // Научная конференция «Сравнительное изучение славянских литератур». М.; Першая газета ў Беларусі // Беларусь. № 7; Добры працяг: [Рэц. на кн.: Б а н д а р ч ы к В. Гісторыя беларускай этнаграфіі. Мн., 1970] // Там жа. № 8; Голас Радзімы. № 41; Бесперапынны подзвіг // Голас Радзімы. № 34; Плён аднаго стагоддзя // Полымя. № 10; Геранія і яе прататып // Работніца і сялянка. № 8; Поэтическое наследие Артемия Вериги-Даревского // Сов. славяноведение. № 2 / Сааўт. С. Баркоўскі; З бацькаўшчынай у сэрцы // ЛіМ. 5 лют.; Мацаваць «вясёлкавыя масты» дружбы // Там жа. 16 крас.; Сярод віленскіх рукапісаў // Там жа. 16 ліп.; Тут жыў Міцкевіч // Там жа. 27 жн.; Адрадзіць «Паўночныя Афіны» // Там жа. 12 ліст.; Старонка нашай дружбы // Ніва. 5 снеж.; Tu żył Mickiewicz // Życie Warsz. 5 list.; Literackie związki przyjaźni // Życie Warsz. 19—20 grud.

1972. Некаторыя праблемы літаратуразнаўства: [З выступлення на пленуме праўл. СП БССР] // ЛіМ. 25 лют.; Напісана ўнукам Вінцэся Каратынскага... // Там жа. 19 мая; З узнагародай, Ленінка! // Там жа. 6 кастр.; Таямніца шклянога слоіка // Там жа. 27 кастр.

1973. Лірычныя «дыялогі» XVIII стагоддзя // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Помнікі літаратурнага жыцця Палесся ў XVIII стагоддзі // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель; Сравнительное литературоведение в Белоруссии: (Итоги и перспективы) // Сравнительное изучение славянских литератур. М.; Традыцыі польскага Асветніцтва ў беларускай літаратуры XIX ст. // VII Międzynarodowy kongres slawistów: Streszczenie referatów i komunikatów. Warszawa; Позірк у мінулае: [Рэц. на кн.: Б і р а л а А. Філасофская і грамадская думка ў Беларусі і Літве ў канцы XVII — сярэдзіне XVIII ст. Мн., 1971.] // Голас Радзімы. № 12; ЛіМ. 12 студз.; Да наступных сустрэч: [Рэц. на кн.: Г о р а д мільённы і мы. Мн., 1972] // Полымя. № 6; Тры месяцы пошукаў, знаходак і сустрэч // Там жа. № 7; На парозе рамантызму // Там жа. № 12; Міцкевіч і Марыля // Работніца і сялянка. № 12; «Вясковы лірнік» і Беларусь: Да 150-годдзя з дня нараджэння У. Сыракомлі // Звязда. 29 вер.; Пясняр дружбы і братэрства: Да 175-годдзя з дня нараджэння Адама Міцкевіча // Там жа. 25 снеж.; Наш літоўскі сябар: Памяці Оны Міцютэ // ЛіМ. 16 лют.; Вехі беларускай эстэтычнай думкі // Там жа. 3 жн.; Жыццяпіс «вясковага лірніка» // Там жа. 5 кастр.; Kartki twórczej przyjaźni // Czerw. Szt. 17 lut.

1974. На зары новай беларускай літаратуры // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2; Кнігадрукаванне ў Беларусі ў XVIII стагоддзі // Книга, библиотечное дело и библиография в Белоруссии. Мн.; Роль межславянских литературных связей в формировании новой белорусской литературы (XVIII—XIX вв.) // Международная научная конференция «Славянские культуры в эпоху формирования и развития славянских наций (XVIII — XIX вв.)». М.; Невядомыя беларускія творы XVIII стагоддзя // Навуковы зборнік. Беласток; Адзін з паплечнікаў Каліноўскага // Беларусь. № 3 / Сааўт. У. Караткевіч; Душа варшаўскага «пралетарыяту» // Работніца і сялянка. № 7; Старонкі літаратурнага яднання // Звязда. 22 сак.; Другое нараджэнне // Там жа. 4 кастр.

1975. Літаратура 2-й паловы 17—18 ст.; Літаратура 19 ст. // Беларуская Савецкая Энцыклапедыя. Мн. Т. 12; Трое з Астравеччыны // Маладосць. № 7; Іскры ў цемры: [Рэц. на кн.: П р о к о ш и н а Е. Очерк свободомыслия и атеизма в Белоруссии в XIX в. Мн., 1973] // Полымя. № 2; Свята беларускай культуры // Там жа. № 12 / Сааўт. А. Грыцкевіч; «Прыбудзь, прыбудзь, маё сэрца...» // Работніца і сялянка. № 9; Тут жыў Манюшка і тварыў Ванькові́ч // Вяч. Мінск. 9 кастр.; Первый переводчик Рылеева // Знамя юности. 26 дек.; Насуперак лёсу // Наст. газ. 15 кастр.

1976. Аб чым расказалі мемуары // Беларусь. № 2; Перачытваючы фонд 1135... // Маладосць. № 9; «Волю нельзя у народа изъять...» // Неман. № 12; Упершыню — для польскага чытача / Пад псеўд. Адам Гудас; Ёсць такая зямля — Астравеччына: Нарыс // Полымя. № 9; Імя, вырванае з забыцця: [Рэц. на кн.: А л е к с а н д р о в і ч С. Вольнадумца з-пад Нясвіжа Аляксандр Незабытоўскі. Мн., 1975] // Голас Радзімы. 27 мая; Дружбы спрадвечныя карані // Звязда. 8 кастр.; Захоўваецца ў Пушкінскім доме // ЛіМ. 26 сак.; Каб ведаў увесь свет: Нататкі з берлінскай канферэнцыі ЮНЕСКА // Там жа. 3 снеж.

1977. Литература периода барокко / Сааўт. В. Чамярыцкі; Литература эпохи Просвещения; Становление новой белорусской литературы // История белорусской дооктябрьской литературы. Мн.; Календары, выдадзеныя ў Беларусі ў XVIII ст. // Книговедение в Белоруссии. Мн.; Шматмоўны характар літаратуры Беларусі эпохі Асветніцтва // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн.; Калектыўны партрэт песняра: [Рэц. на кн.: П я с н я р мужнасці: Кніга пра Пятра Глебку. Мн., 1976] // Полымя. № 6; Піянер славянскай фалькларыстыкі // Голас Радзімы. 21 крас.; Жыве ў Рызе наш друг // Там жа. 13 кастр. / Сааўт. В. Вярэніч, А. Мажэйка; У польскай анталогіі / Пад псеўд. А. Гудас; Памяць стукае ў сэрцы // ЛіМ. 2 снеж.

1978. Беларускі перыяд жыцця Францішка Карпінскага // Дзень паэзіі. — 78. Мн.; Роль межславянских литературных связей в формировании новой белорусской литературы (XVIII — XIX вв.) // Славянские культуры в эпоху формирования и развития славянских наций XVIII — XIX вв. М.; След, пакінуты жыццём // Беларусь. № 6; Рапсодыя Вішнеўскага возера // Маладосць. № 1; Навукова і ўсхвалявана: [Рэц. на кн.: Л о й к а А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Частка 1. Мн., 1977] // Полымя. № 8; Вачамі іншаземных падарожнікаў // Родная прырода. № 6 / Сааўт. В. Грыцкевіч; Ехалі праз Беларусь падарожнікі: Старонкі мінулага // Голас Радзімы. 8, 15, 22 чэрв. / Сааўт. В. Грыцкевіч; Па «залатому кальцу» // Там жа. 7 снеж.; Нарком першага ўрада // Там жа. 28 снеж.; Что говорили о городе: К 850-летию Гродно // Гродн. правда. 28 июля / Сааўт. В. Грыцкевіч; Не толькі для філасофаў // ЛіМ. 6 студз.; Добрае папаўненне серыі: [Рэц. на кн.: А р а б е й Л. Стану песняй. Мн., 1977] // Там жа. 31 сак.; Падарунак з Літвы // Там жа. 16 крас.; Сябра беларускай літаратуры // Там жа. 9 чэрв.; Яшчэ адзін самародак // Там жа. 18 жн.; Выдадзена нашымі сябрамі // Там жа. 25 жн.; У польскім часопісе // Там жа. 10 ліст. / Пад псеўд. А. Гудас; Сябры сустракаюцца зноў: Рэпартаж // Там жа. 8 снеж.

1979. Старадаўняе павучанне // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7 / Сааўт. І. Крамко; Изучение славянских культур в Белоруссии // Комплексные проблемы истории и культуры народов Центральной и Юго-Восточной Европы. М.; Складаны шлях станаўлення: Да пытання аб творчых напрамках беларускай літаратуры другой паловы XVII — першай паловы XIX стст. // Acta Universitatis Łodziensis. Seria 1. Nr 33; Гісторыі унікальных рэчаў // Беларусь. № 4; Дарогі вялі праз

Мінск // Вяч. Мінск. 16 лют. / Сааўт. В. Грыцкевіч; Сведчаць старадаўнія мемуары // Голас Радзімы. 9, 16, 23 жн.; О старом Бресте // Заря. 29 авг. / Сааўт. В. Грыцкевіч; Прыемнае знаёмства: [Рэц. на кн.: Я н о в і ч С. Сярэбраны яздок. Мн., 1978] // ЛіМ. 6 крас.; «Балючая памяць Беларусі»: Агляд // Там жа. 18 мая; Каго ўзнімаюць на шчыт? // Там жа. 25 мая; Варнянскаму ансамблю — другое жыццё // Там жа. 22 чэрв.; Ці быць такім маршрутам? // Там жа. 3 жн.; Новага плёну ў працы! // Там жа. 5 кастр.; Такім быў некалі наш горад: Старажытны Магілёў у запісках падарожнікаў // Маг. праўда. 11 крас. / Сааўт. В. Грыцкевіч.

1980. Знойдзена ў архіве // Беларусь. № 2; Ток высокого напряжения: «Круглый стол» на тему «Духовный мир человека в белорусской и литовской лирике» / Зап. Э. Мороз // Лит. обозрение. № 1; Аб'ектыўнае і тэндэнцыйнае // Полымя. № 5 / Сааўт. І. Навуменка, М. Мушынскі; Жывая повязь часоў // Там жа. № 11; Выдаецца нашымі сябрамі // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Беларускі паэт-ініцыятар ушанавання памяці Адама Міцкевіча // Sl. Orient. Nr 3; Эпапея, перакладзеная ў турме // Голас Радзімы. 19 чэрв.; Яго светлы вобраз // ЛіМ. 25 крас.; Яшчэ адзін «добры сэрдэні»? // Там жа. 23 мая; Літаратурная рунь Астравеччыны // Там жа. 30 мая; У Польшчы — пра Беларусь // Там жа. 18 ліп. / Пад псеўд. А. Гудас; Рыжскія сустрэчы // Там жа. 25 ліп.; Памяць // Там жа. 19 вер.; «Белавежа», нумар трэці // Там жа. 12 снеж.; Самабытны талент // Наст. газ. 29 ліст.

1981. Літаратура апошняй трэці XIX ст. // Гісторыя беларускай літаратуры, XIX — пачатак XX ст. Мн.; Шлях амаль у сотню год // Дыла Я. Творы. Мн.; Сацыяльны «партрэт» мінулага // Голас Радзімы. 23, 30 ліп., 6, 13 жн.; Сведчанні еднасці // ЛіМ. 13 лют.; На ўрадлівым узмежжы // Там жа. 17 крас.; Каб зеленела дрэва сучаснасці // Там жа. 24 крас.; Палюбіў ён Беларусь // Там жа. 1 мая; З кагорты пачынальнікаў: Да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Лучыны // Там жа. 3 ліп.; Скарына як мысліцель // Там жа. 18 вер.; Сляды часу // Там жа. 9, 16 кастр.; Талент, памножаны на працавітасць // Там жа. 11 снеж.; Живая связь времен // ЛГ. 4 нояб.; Historia vitae magistra: [Wywiad] / Rozm. J. Ciechanowicz // Czerw. Szt. 6 wrześ.

1982. Званок літоўскаму саа ўтару: Пашыраны запіс размовы // Братэрства. Мн.; Европейский контекст белорусского барокко // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.; Белорусско-западноевропейские культурные контакты в эпоху Просвещения // Slavische Kulturen in der Geschichte der europäischen Kulturen vom 18. bis zum 20. Jahrhundert: Internationaler Studieband. Berlin; Вільнюс // Беларусь. № 1 / Сааўт. А. Лапінскене; Гіра Людас // Там жа. № 4; Пад маскай цнатлівасці // Там жа. № 6; Жукаўскас Альбінас // Там жа. № 7; «Горизонтальный» путь // Неман. № 10; Старое беларускае вяселле // Работніца і сялянка. № 4; «Во славном месте виленском»: Да 460-годдзя кнігадрукавання ў Літве і Беларусі // ЛіМ. 2 крас.; I быў ранак: Урывак з аповесці // Там жа. 15 кастр.; Певец свободы, дружбы и братства // Сов. Литва. / Сааўт. А. Лапінскене; Inspiracje i kontakty: [Wywiad] / Rozm. A. Nasiłowska // Radar. Nr 29.

1983. Арганізацыя пастановак і рэпертуар школьных тэатраў // Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн. Т. 1; Невядомы помнік старабеларускай пісьменнасці // Бел. лінгв. Вып. 23 / Сааўт. І. Крамко; Невядомы помнік палемічнай літаратуры XVII ст. («О образех, о реликвях») // Там жа. Вып. 24 / Сааўт. І. Крамко; Восем дзён у кастрычніку: Дні беларускай літаратуры ў Польшчы // Беларусь. № 1; Невядомыя здымкі Адама Гурыновіча // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Оксфардскі тыдзень: Урывак з дзённіка // ЛіМ. 3, 10, 17, 24 чэрв., 1 ліп.; Лікі мінулага // Там жа. 16 вер.; З цікавасцю да Беларусі // Там жа. 4 ліст.; Оксфардскі тыдзень: Урывак з «Англійскага дзённіка» // Ніва. 24 ліп.

1984. Предисловие // Тарасов К. Память о легендах. Мн.; За Ла-Маншам, сярод беларусаў: З «Англійскага дзённіка» // Голас Радзімы. 19, 26 студз., 2, 9, 16, 23 лют.; Суровы дакумент эпохі // ЛіМ. 13 ліп.; Непадуладнае тленнасці // Там жа. 27 ліп.; «Торба смеху» Кароля Жэры // Там жа. 5 кастр.; В Лондоне по-белорусски // ЛГ. 4 янв.

1985. Літаратура другой паловы XVII — XVIII ст. // Гісторыя беларускай літаратуры. Мн.; Са скарбаў нашага старажытнага пісьменства // Помнікі культуры: Новыя адкрыцці. Мн. / Сааўт. І. Крамко; Европейский контекст белорусского барокко // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.; Коласавы рукапісы ў Вялікабрытаніі // Тэзісы дакладаў і паведамленняў навуковай канферэнцыі з нагоды дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Мн.; Моўныя асаблівасці аднаго з помнікаў старабеларускай рыторыкі // Бел. лінгв. Вып. 28 / Сааўт. І. Крамко; Вяршыня драматычнага цыклу // Маладосць. № 12; Англійскі дзённік // Полымя. № 8, 12; Ключ да таямніц мінулага: [Рэц. на кн.: К а х а н о ў с к і Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984] // ЛіМ. 1 лют.; Тры знаходкі — тры загадкі // Там жа. 22 лют.; Прыязна, аб'ектыўна // Там жа. 26 крас.; Пачатак ёсць. Працяг будзе?: [Адказы на анкету] // Там жа. 16 жн.; Адна загадка разгадана // Там жа. 25 кастр.; Па слядах «Полацкага сшытка» // Чырв. змена. 30 кастр.

1.4.

1956. Т р о п а ч и н с к а я - О г а р к о в а В. Портрет Ильича: (Отрывок из повести «Лесные ямы») / С пол. // Сталин. молодежь. 22 апр.

1959. Л а ч а ў Ц. [у сапр. Лачава Ц.] Сельскі анёл: Апавяданне / З балг. // Маладосць. № 4.

1960. Ц о н е ў В. Сустрэча з анёлам: [Гумарэска] / З балг. // Вожык. № 17; Ж ы в у л ь с к а К. Рахманы характар: Гумарэска / З пол. // Наст. газ. 23 ліп.; Ніва. 11 вер.

1961. В ы г о д с к і С. Хлеб і кветкі: Апавяданне / З пол. // ЛіМ. 19 вер.

1964. В ы г о д с к і С. Чорная сукенка: Апавяданне / З пол. // ЛіМ. 28 ліп.

1970. Н е с я л о ў с к і К. Універсал штрафаў / З пол. // ЛіМ. 24 ліп.

1975. Ф а р н а л ь ч ы к Ф. Пра сваю зямлю / З пол. // Маладосць. № 6.

1979. М і т ц н е р З. 1002 ноч; Клопаты пра курачак; Р у ж э в і ч Т. Перапыненая размова; Забалбатаўся: [Гумарэскі] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.

1982. Х р у с ц я л е ў с к і Т. Прызнанні перакладчыка / З пол. // Далягляды. Мн.; ЛіМ. 29 кастр.

1.5.

На латышскую мову. Rudens paša ziedoni / Atdz. T. Rullis. Riga, 1989.

На літоўскую мову. Lietuviu — baltarusiu literatūriniai ryšiai / Vert. A. Lapinskienė. Vilnius, 1989· / Сааўт. А. Лапінскене.

Draugystes gaires: Iš baltarusiu — lietuviu literatūriniu ryšiu istorijos // Lit. ir menas. 1975. Kovo 15; Draugystes gaires; Jubiliejaus proga sveikiname musu literaturos bičiuli // Lietuviško žodžio atgarsiai. Vilnius, 1979. D. 2; «Ikvepti dainiai šlovina liaudi» // Lit. ir menas. 1982. Liep. 3 / Сааўт. А. Лапінскене; Radiniai anapus Lamanšo // Kulturos barai. 1984. Nr 8.

На польскую мову. Białorusko-polskie związki literackie w ostatnim trzydziestoleciu XIX wieku // Sl. Orient. 1964. Nr 3; Literackie związki przyjaźni // Życie Warsz. 1971. Nr 303; Nieznany wiersz białoruski ze zbiorów kórnickich // Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej. 1978. Z. 14; Białoruski Sienkiewicz // Kraj Rad. 1983. Nr 10; ...J z Białorusi // Czerw. Szt. 1983. 29 wrześ; Osiemnastowieczny białorusko-polski teatr szkolny w Zabiałach // Polonistyka radziecka: Literaturoznawstwo. Warszawa, 1985; Tradycje polskiego Oświecenia w literaturze białoruskiej XIX stulecia / Tł. W. Stochel // Studia Polono-Slavica-Orientalia: Acta Litteraria. 1985. T. 9.

На ўкраінскую мову. Творча спiдружнiсть революцiйних демократiв: (Шевченко i Желiговський) // Рад. лiт.-знавство. 1964. № 2 / Сааўт. Э. Мартынава.

На эстонскую мову. Bobrovnokist Katalooniani / Tlk. M. Maksing // Noorus. 1975. Nr 7.

1. 6.

М і ц к е в і ч А. «Зямля навагрудская, краю мой родны...» / З пол. Мн., 1969 / Скл.

Д р о б о в Л. Живопись Белоруссии XIX — начала XX в. Мн., 1974 / Рэд.

Г а п а в а В. Зменлівае і спрадвечнае: Вопыт тыпала-

гічнага даследавання беларускай і польскай «вясковай» прозы. Мн., 1975 / Рэд.

Пачынальнікі: З гісторыка-літаратурных матэрыялаў XIX ст. / Скл. Г. Кісялёў. Мн., 1977 / Рэд. з В. Барысенкам.

Дыла Я. Творы. Мн., 1981 / Скл.

Міцкевіч А. Пан Тадэвуш / З пол. Мн., 1981 / Падрыхт. тэкст. і камент.

Славянские культуры и мировой культурный процесс: Тезисы докладов и сообщений международной научной конференции 28 сентября — 1 октября 1982 г. Мн., 1982 / Рэд. з інш.

Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн., 1984 / Рэд.

Шишигина К. Музы Несвижа. Мн., 1986 (По родному краю) / Рэд.

Караткевіч У. Зб. тв.: У 8 т. Т. 3. Раман; Аповесці. Мн., 1988 / Рэд.

Спадчына Скарыны: Зб. матэрыялаў першых скарынінскіх чытанняў. [1986]. Мн., 1989 / Скл.

Караткевіч У. Зб. тв.: У 8 т. Т. 8. Кн. 2. З жыццяпісу; Нарысы; Эсэ; Публіцыстыка; Постаці; Крытыка; Інтэрв'ю; Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1991 / Рэд. з інш.

Раманаў А. Караючая зямля: Успаміны былога камандзіра партызан. брыгады імя Ракасоўскага // Нарач. 1958. № 2 / Літ. зап.

2.3.

На беларускай мове. Адам Мальдзіс у Гданьску... і ў Беластоку // Ніва. 1971. 21 ліст.; Адаму Мальдзісу — 50 // ЛіМ. 1982. 6 жн.; Александровіч С. Рэпліка // Полымя. 1965. № 12; Артымовіч Н. Кароль Жэра // Ніва. 1984. 11 ліст.; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 328—330; Брыль Я. ...І надалей // ЛіМ. 1982. 6 жн.; Гілевіч Н. Працы тут — для многіх і надоўга // Там жа. 1978. 24 лют.; Каханоўскі Г. Мерыдыяны Адама Мальдзіса: (Да 50-годдзя пісьменніка) // Голас Радзімы. 1982. 19 жн.; Кісялёў Г. Біяграфічная недакладнасць // ЛіМ. 1961. 11 ліп.; Лысенка А. На хвалі сучаснасці // Там жа. 1977. 3 чэрв.; Матузявічус Э. Плён нашай садружнасці // Там жа. 1978. 19 мая; Панізнік С. Традыцыі скарынінскага братэрства // Там жа. 1967. 11 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рагойша В. У летапіс братэрства // Полымя. 1971. № 3; Фядосік А. Пытанні ўзаемасувязей фальклору і літаратуры ў сучаснай беларускай навуцы // Узроўні фальклорных уплываў. Мн., 1982; Чэчуга А. Плёны пошукаў: Аб чым расказваў Адам Мальдзіс у Варшаве // Ніва. 1972. 2 крас.; Якавенка В. Твар у твар з рэчаіснасцю // ЛіМ. 1977. 15 крас.

На польскай мове. Białokozowicz B. Polonistyka i poloniści w Kraju Rad // Przyjaźń. 1984. Nr 8; L A S. Polska na Białorusi // Życie Literackie. 1977. Nr 11; Moskwa J. Związki serdeczne // Kierunki. 1974. Nr 44; Trzcińska W. Teatralne spotkania // Przyjaźń. 1984. Nr 8.

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. Адаму Мальдзісу: [Верш] // ЛіМ. 1977. 14 студз.; Панізнік С. Спадчыннікі (А. Мальдзісу): [Верш] // Там жа. 1985. 21 чэрв.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 21.

У. М. Ларчанка.

МАЛЬЦІНСКІ ХАІМ

Мальцінскі Хаім Ізраілевіч [25.7(7.8).1910, Панявеж Ковенскай губ., цяпер Панявежыс, Літва — 8.2.1986, Тэль-Авіў, Ізраіль], паэт, празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1934 (выключаны ў 1974). Пісаў на яўрэйскай мове.

З сям'і рамесніка. У 1915, у час першай сусветнай вайны, у сувязі з ваеннымі падзеямі сям'я Мальцінскіх пераехала ў Віцебск. Каб пракарміць малых дзяцей і даць ім адукацыю, маці працавала. У 1927, скончыўшы яўрэйскую сямігодку, Х. Мальцінскі паступіў у Віцебскі яўрэйскі педтэхнікум. Ужо ў той час ён надрукаваў некалькі вершаў у штотыднёвай яўрэйскай старонцы віцебскай газеты «Заря Запада» (публікацыі не выяўлены). У 1929—32 вучыўся ў Кіеўскім інстытуце народнай адукацыі, пасля сканчэння якога пераехаў на сталае жыхарства ў Мінск. Загадваў аддзелам літаратуры ў яўрэйскай дзіцячай газеце «Юнгер Ленінец» («Юны Ленінец»). Служыў у Чырвонай Арміі. У 1939, калі Зах. Беларусь увайшла ў склад БССР, накіраваны ў Беласток, дзе працаваў у абласной газеце. У 1940 вярнуўся ў Мінск, супрацоўнічаў з яўрэйскімі і беларускімі перыядычнымі выданнямі. У першыя дні Вялікай Айчыннай вайны пайшоў на фронт. Пры штурме Берліна цяжка пара-

нены ў нагу і застаўся інвалідам. Пасля вайны некаторы час працаваў у Белдзяржвыдавецтве (Мінск), потым у кніжным выдавецтве Бірабіджана, куды выехаў у 1946. Друкаваўся ў газеце «Бірабіджанэр штэрн» («Бірабіджанская зорка»). У 1948 незаконна рэпрэсіраваны. У 1956 рэабілітаваны, вярнуўся ў Мінск. У 1975 выехаў у Ізраіль. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 1 і 2-й ступеняў, Чырвонай Зоркі, медалямі.

У рэспубліканскім друку першы верш Х. Мальцінскага змешчаны ў 1929 у часопісе «Штэрн». Ён аўтар зборнікаў вершаў «Якое жыццё дарагое», «Бадзёрым крокам», «Без цені», апавяданняў для дзяцей «Дзеці», «Наш хор», «Брацікам і сястрычкам» і інш. Асноўная іх тэматыка — сацыяльныя змены ў яўрэйскім асяроддзі, жыццё чырвонаармейцаў, барацьба з фашызмам, пасляваеннае аднаўленне. Вершы Х. Мальцінскага вылучаюцца лірызмам (на некаторыя з іх напісаны песні). Пісьменнік паспяхова асвойваў маральна-філасофскую праблематыку. Асабліва плённымі для яго былі гады пасля рэабілітацыі. У канцы 50—60-х гадах творы Х. Мальцінскага сістэматычна друкаваліся ў маскоўскім яўрэйскім часопісе «Советыш Геймланд» («Савецкая Радзіма»), перакладаліся на беларускую і рускую мовы. Падсумаваннем яго паэтычнай спадчыны быў зборнік вершаў, выдадзены ў 1973 на ідыш у Маскве. *Р. Л. Рэлес.*

Бібліяграфія

1.2.

Якое жыццё дарагое: Вершы. К., 1931 / Яўр.

Дзеці: Апавяданне. Мн., 1933 / Яўр. Рэц.: Л і б е р м а н М. Аб першай кнізе дзіцячых апавяданняў Мальцінскага // Штэрн. 1933. № 10—11. / Яўр.; Р у м а н а в а Д. Кніга пра быт савецкай школы // Крытыка-бібліяграфічны зборнік. Мн., 1934.

Наш хор. Мн., 1933 / Яўр. Рэц.: Р у м а н а в а Д. Больш адказнасці за кожны радок, напісаны для дзяцей // Крытыка-бібліяграфічны бюл. 1934. № 3.

На вышцы: Дзіцячая п'еса ў 4 сцэнах. Мн., 1934 / Яўр.

Юны ленінец: Вершы. Мн., 1934 / Яўр.

Ёсць фарпост: П'еса. Мн., 1935 / Яўр.

Бадзёрым крокам: Вершы. Мн., 1936 / Яўр.

Без ценю: Вершы. Мн., 1936 / Яўр. Рэц.: Б. Р. Без ценю // Штэрн. 1936. № 10 / Яўр.

Каб лёгка ісці: Вершы для дзяцей. Мн., 1936 / Яўр.

Брацікам і сястрычкам: [Вершы для дзяцей]. Мн., 1939 / Яўр.

Гады, гады мае...: [Вершы]. М., 1973 / Яўр.

1.3.

1929. Табе я гэта скажу...: [Верш] // Штэрн. № 2 / Яўр.

1931. Хуткія дні будаўніцтва...: [Вершы] // Штэрн. № 7—6 / Яўр.

1932. Пасля работы: [Верш] // Штэрн. № 9 / Яўр.; У нас на савецкай зямлі: [Верш] // Там жа. № 10—11 / Яўр.

1933. Іду я горды: [Верш] // Штэрн. № 3 / Яўр.

1934. Гады, гады мае; Дзяўчына, якой семнаццаць год: [Вершы] // Штэрн. № 12 / Яўр.

1935. Калыханка: [Верш] // Штэрн. № 7 / Яўр.; Памяці Кірава: [Верш] // Там жа. № 10—11 / Яўр.

1936. Вершы // Штэрн. № 2 / Яўр.; Пра кнігу Рэйзіна і яе рэдактараў // ЛіМ. 17 ліст. / Сааўт. Б. Мікуліч, Г. Шведзік; Песня пра Сталіна // Піянер Бел. 4 кастр. / У сааўт.

1937. Умацаваць участак дзіцячай літаратуры: З прамовы на сходзе пісьменнікаў // ЛіМ. 6 крас.

1939. У беларускім цэнтры; Хто можа параўнацца з намі; Дзяўчына, якой семнаццаць гадоў; З Чырвонай Арміі: [Вершы] // Беларусь ардэнаносная. Мн. / Яўр.; «Здараецца, ўночы не спіцца...»: [Вершы] // Штэрн. № 7 / Яўр.

1940. Верш // Штэрн. № 7—8 / Яўр.; Янку Купалу: [Верш] // Там жа. № 11—12 / Яўр.; На роднай мове // Чырв. змена. 17 ліст.

1941. Даражыць званнем савецкага студэнта // Чырв. змена. 4 крас.; З мінулагодняй праграмай... На алімпіядзе мастацкай самадзейнасці школ Варашылаўскага раёна // Там жа. 9 крас.; Калі ў школу прыйдуць шэфы? // Там жа. 20 крас.; І швец, і жнец, і ў дуду ігрэц... // Там жа. 23 крас.; Самы адказны час: [Нарыс] // Там жа. 7 мая; Закалдованы «хвосцік» ці аб тым, як у Васілевіцкім раёне ліквідуюць няграматнасць // Там жа. 21 мая; Камарынае гудзенне падказчыкаў // Там жа. 23 мая; Сіла спаборніцтва: [Нарыс] // Там жа. 1 чэрв.; Дружба // Там жа. 20 чэрв.

1946. У дні вызвалення Мінска: Успаміны // ЛіМ. 6 ліп.

1947. Ля Сталінграда; Мне светла ў вачах; Песня пра чырвоны сцяг; «Калі мой таварыш Дайкін камбат...»; Прывал; Поўна агню; Гэта было пад Варшавай; «Мой стралковы батальён...»; Красавік сорак пяты; Ва Уральскім шпіталі; Калі наступае сутонне; Калі я заплюшчваю вочы; У такую ноч; Ён усё яшчэ мяне любіць; Столькі сяброў; Тонкая шклянка; Новы год; Будзеш будаваць караблі з жалеза; Маці мые немаўля: [Вершы] // Цвёрдым поступам. Мн. / Яўр.

1964. Цветы и книги // Сел. газ. 16 авг.

1972. Янка Купала: [Верш] // Савеціш геймланд. М. / Яўр.

1.4.

Д ы л а А. Адважны Юрка / З бел. Мн., 1934 / Яўр.

А л е к с а н д р о в і ч А. Беларускія казачкі / З бел. Мн., 1935 / Яўр.

1936. А л е к с а н д р о в і ч А. Сярго Арджанікідзе: [Верш] / З бел. // Штэрн. № 10 / Сааўт. пер. В. Шверык, М. Грубіян. Яўр.; К р ы в а ш э е в а Ю. Як бы мне маю боль выплакаць: [Памяці Кірава]: [Верш] / З бел. // Там жа. № 12 / Сааўт. пер. М. Ліфшыц. Яўр.

1938. Р а д з і м е і п р а в а д ы р у: [Вершы] // Штэрн. № 7 / Сааўт. пер. З. Цялесін, Г. Шведзік. Яўр.

1.5.

На беларускую мову. Мой добры голуб: Выбранае. Мн., 1970. Рэц.: Л і я к у м о в і ч Ц. «Зноў да шчасця ўздымаю рукі...» // ЛіМ. 1971. 6 жн.

Навагодняя елка / Пер. А. Зарыцкі. Мн., 1939; Мн. 1948.

Брацікам і сястрычкам: Вершы. Мн., 1962.

Поплеч з сынамі ўсімі: Вершы і паэма. Мн., 1963.

Рэц.: Б а р а ш к а І. Поплеч з сынамі Радзімы // Чырв. змена. 1964. 18 сак.; Б у р а ў к і н Г. Радасці і засмучэнні // Полымя. 1963. № 11; Б я р о з к і н Р. Поплеч з усімі // Беларусь. 1968. № 7.

Аднаактовыя п'есы / Пер. М. Стральцоў. Мн., 1964 / Сааўт. Р. Рэлес.

Родны дом: Вершы і паэма. Мн., 1965. Рэц.: Б я р о з к і н Р. Блізкія людзі, родны дом // Полымя. 1965. № 12; Я ф і м а ў Ф. Адказнасць за слова // ЛіМ. 1965. 12 кастр.

Ёлка пад акном: Вершы. Мн., 1967.

На сонечным баку: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Н я х а й Р. Натуральнасць // ЛіМ. 1968. 17 мая; Я ф і м а ў А. Паэзія мужнасці // Віцеб. рабочы. 1968. 16 мая.

Вясёлыя вароты: Верш / Пер. Р. Барадулін. Мн., 1972. Рэц.: Л і я к у м о в і ч Ц. «Сыну свайму даю запавет...»: // Полымя. 1973. № 5.

Круг дружбы: Верш. Мн., 1973.

Я марак чырвоны: [Верш] // Іскры Ільіча. 1938. № 10; Навагодняя елка: Казка / Пер. А. Зарыцкі // Там жа. 1938. № 12; ЛіМ. 1938. 27 снеж.; Прызыўная песня: [Верш] / Пер. А. Зарыцкі // ЛіМ. 1938. 17 вер.; Прызыўная песня; Камсамольскі білет: [Вершы] / Пер. А. Зарыцкі // Камсамол на граніцы. Мн., 1939;

Вішня: [Верш] / Пер. А. Гейнэ // Іскры Ільіча. 1939. № 6; Старэнькая выбаршчыца Слабодкіна Хана: [Верш] / Пер. А. Бялевіч // Звязда. 1939. 26 чэрв.; Арыфметыка зязюлі: [Верш] / Пер. З. Бядуля // ЛіМ. 1939. 23 чэрв.; Наш квартэт: Камедыя // Іскры Ільіча. 1940. № 6—7; Песня юных варашылаўцаў: [Верш] / Пер. Э. Агняцвет // ЛіМ. 1941. 19 крас.; Ярасць; Маці купае малога: [Вершы] / Э. Агняцвет // Беларусь. 1947. № 2; А вырасце ён... / Пер. А. Зарыцкі; Гранатавы сок / Пер. П. Прыходзька; Надыйдзе дзень / Пер. С. Шушкевіч; Гадзінамі магу стаяць; Дзень мінае: [Вершы] // ЛіМ. 1960. 28 кастр.; Задача: П'еса для дзяцей у двух сцэнах // Піянер Бел. 1960. 11 ліст. / Сааўт. Р. Рэлес; Вясенні кліч; У беларускіх лясах: Крылу паэтычнай самакрытыкі / Пер. П. Прыходзька; Нібы жораў ціхі; «Усё для дома для майго. Каб людзі добрыя сказалі...»; Янку Купалу / Пер. А. Бялевіч: [Вершы] // Беларусь. 1961. № 1; Разумны сын; Ах, які Борка!..: [Вершы] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Бярозка. 1961. № 12; Мой падарунак: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Маладосць. 1961. № 10; «Не кпіце — язык я апарыў сягоння...»; «Не спыніш час ніяк...»; «Прастора без канца, без краю...»; З тае пары...: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Там жа. 1961. № 12; Арыфметыка зязюлі / Пер. З. Бядуля // Полымя. 1961. № 2; Як сем сонцаў; «Я хацеў той парой далёкай...»; «Не! Сваё чалавечае шчасце...»; 1941—1961 гг.; Ядзерца; «Мой душэўны сусед нездарма такі...» / Пер. Р. Барадулін; Я такі, як я ёсць; Ку-ку!.. Пазнала мяне?.. / Пер. А. Бялевіч: [Вершы] // Там жа. 1961. № 8; Семдзесят моў: [Верш] / Пер. А. Бялевіч // Там жа. 1961. № 10; Маё багацце; «Ты між сосен ціхіх, задумённых...»; «Ну, паслухай, ну, паслухай!..»: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Работніца і сялянка. 1961. № 12; Ядзерца: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Ніва. 1961. 19 ліст.; «Не забыць мне ніколі тае дабрыні...»; Рабіны ціхіх Плешчаніц; «Пажнём мы сёлета...»: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Беларусь. 1962. № 7; Ленін: [Верш] // Бярозка. 1962. № 4; Гэй, дарогу!; У лесе: [Вершы] // Вясёлка. 1962. № 1; Добры Міша: [Верш] // Там жа. 1962. № 4; Першае Мая: [Верш] // Там жа. 1962. № 5; Жарабятка: [Верш] // Там жа. 1962. № 9; З першым красавіком!; У трамваі; З манеўраў; «Буду ляжаць я...»; «Хоць шышка мне на лоб зляцела з верхавіны»; «Старая, што з базару ціха йдзе...»; Канец 1942 года: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Полымя. 1962. № 4; Салігорск: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1962. 27 ліп.; Скарбы шчодрых глыбінь: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // ЛіМ. 1962. 28 жн.; Бабуля памагла; Гронка вінаграду; Ачуняў; Наш квартэт; Ля птушніка: [П'есы] // А гармонік грае, грае. 1963. № 10 / Сааўт. Р. Рэлес; «Заўсёды мне ніякавата...»; «Вось зноў выступаць ты пачаў...»; «Хочаш — злуйся, хочаш — не...»; Ямачкі: [Вершы] / Пер. Г. Кляўко // Вожык. 1963. № 19; Толікаў брат: [Верш] // Вясёлка. 1963. № 1; Два падарункі: [Верш] // Там жа. 1963. № 12; На маршы; Пісьмо за акіян; «Сапраўды, чалавечае сэрца — хранометр дакладны...» / Пер. Я. Семяжон; Студзень 1924 года; На адной назе; Неба праясняецца / Пер. Р. Барадулін; «Чым больш у дуброве працяглага шуму...» / Пер. А. Бялевіч: [Вершы] // Полымя. 1963. № 1; Лірыка: [Вершы] / Пер. М. Танк // Там жа. 1963. № 5; «Я вуліцу не адшукаю тую...»; «Гадзіннік той жа ходзіць...»; «Віцьба ціха плюскоча...»: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Работніца і сялянка. 1963. № 4; Лагодна на сэрцы робіцца... / Пер. Р. Барадулін; З лірычнага сшытка: Адно акно разнасцежана; Патомак самай грашавітай нацыі / Пер. Я. Семяжон; Ну што я зраблю... / Пер. Г. Бураўкін; «Старога свету пляму...» / Пер. Н. Гілевіч; Адліга; Часамі сціснуць абцугі душу... / Пер. П. Макаль: [Вершы] // ЛіМ. 1963. 4 кастр.; Першае Мая: [Верш] // Ніва. 1963. 28 крас.; Гронка вінаграду: П'еса ў двух сцэнах // Піянер Бел. 1963. 14 чэрв. / Сааўт. Р. Рэлес; Першая палучка: [П'еса] // А гармонік грае, грае. 1964. № 4; Мой сын; У лесе; Пасля буры; «Што там бялее? — пазіраю ўдаль...»; «На пярэстых кронах гаснуць блікі...»: [Вершы] / Пер. П. Макаль // Беларусь. 1964. № 4; Чырвоны гальштук беражы: [Верш] / Пер. А. Вольскі // Бярозка. 1964. № 4; Смейся, сынок; «Не перашумяць...» [Вершы] / Пер. Г. Кляўко, Р. Барадулін // Там жа. 1964. № 12; Мерка; Сто год прамільгне...; Хвалько: [Вершы] / Пер. Г. Кляўко // Вожык. 1964. № 3; На крутой горцы: [П'еса] // Вясёлка. 1964. № 3; Хваля: [Верш] / Пер. Ю. Свірка // Там жа. 1964. № 6; Першая пяцёрка: [П'еса] // Там жа. 1964. № 10; Новыя вершы / Пер. Р. Барадулін // Полымя. 1964. № 4; Ямачкі: [Верш] / Пер. Г. Кляўко // Работніца і сялянка. 1964. № 2; Хочаш ведаць!: [Верш] / Пер. Д. Загнетава // ЛіМ. 1964. 24 ліп.; Слова не стрымаў: Аднаактовая п'еса // Піянер Бел. 1964. 13 ліст. / Сааўт. Р. Рэлес; «Шліфоўцу каменьчыкі...»; Суніцы; «Калі за стол саджуся...»: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Чырв. змена. 1964. 5 студз.; Ва ўральскім шпіталі; «Нам дораг творчы час, як тое зерне...» / Пер. Я. Семяжон; «Я думаў — і ад хвалявання займала дых...»; «На ўзмор'і цёплым жнівеньская ноч...»; «На лісвіцах яго заўсёды поўна...» / Пер. Р. Барадулін: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн., 1965; Праведалі: Аднаактовая камедыя // Бярозка. 1965. № 1; У зоне піянерскага дзеяння: П'еса ў дзвюх сцэнах // Там жа. 1965. № 9; Чым крыўду затушыць?..: [Верш] / Пер. Н. Гілевіч // Вожык. 1965. № 1; Ёлка пад акном: [Верш] / Пер. П. Макаль // Вясёлка. 1965. № 1; «Вясною думкі — неўпапад...»; «Залацяцца, серабрацца...»; «Яна ў душу маю глядзіць...» / Пер. С. Гаўрусёў; Беларускаму паэту; Дзе ж мы сустрэнемся; «Увечар, калі рука...»; «Я, навальніцазнаўца...»; «З ног абмятаю снег...»; «У летнім лесе на сцяжынцы светлай...»; «У сабе захаваўшы ўсмешку сваю...»; «Калі гляджу, як у нядзелю...»; «Здзівіць мяне хочацца...»; «З усіх маіх дзён і гадоў...» / Пер. Р. Барадулін: [Вершы] // Полымя. 1965. № 7; «У полі ў студзеньскую ймжу...»: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Работніца і сялянка. 1965. № 1; Добра знаёмая вуліца; «Аселі стромы гор...»; «Пад крымскім небам...»; «Шпак-перасмешнік...»; «Хоць хлопец ты...»; «Усе прайдзісветы...»: [Вершы] / Пер. С. Гаўрусёў // ЛіМ. 1965. 27 крас.; Дзед Мароз-разгадчык: [Аднаактовая п'еса] // Піянер Бел. 1965. 3 снеж.; Мой добры голуб; Твой гнеў; «Яна смяецца як прыбой...»; Цыклон у Гродна: [Вершы] / Пер. Д. Бічэль-Загнетава // Чырв. змена. 1965. 28 студз.; «На яве то ці ў сне...»; «Золата — кожнаму я пажадаю...»; «Яна ў душу маю глядзіць...»; «Я не люблю кідаць на вецер словы...»; «Цябе цяпер не кожны пазнае...»; «Адкрыты дзверы дзень і ноч...»: [Вершы] / Пер. С. Гаўрусёў // Там жа. 1965. 28 крас.; «Раней чым рынуцца на бераг і паплыць...»; «Заходзіць сонца, ў моры патанае...»: [Вершы] / Пер. П. Глебка // Дзень паэзіі — 66. Мн., 1966; «З сынком я па вуліцы крочу знаёмай...»: [Верш] / Пер. Г. Кляўко // Люблю наш край. Мн., 1966; Падарунак Дзеду Марозу: П'еса ў адной дзеі / Пер. Э. Гусейнаў // Бярозка. 1966. № 1; Як я з морам пасябраваў: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Там жа. 1966. № 6; Жэнькавы штукарствы: Аднаактовая п'еса / Пер. В. Ціхановіч // Там жа. 1966. № 11; Жалезны дворнік: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Вясёлка. 1966. № 2; У сасновым бары: [Верш] // Там жа. 1966. № 6; «Тры зорачкі — любімы мой трыкутнік..»; «Калі б забойца...»; «Цягнуў за сабою тую ноч шэры дзень...»; «Калісьці дурным хлапчанём...»; «Тваё сэрца — маленькі вулкан...»; «Дарагія словы...»; «Хто ведаў...»; «Сталі кіпарысы...»; «Нібыта казка...»: [Вершы] / Пер. В. Вярба // Полымя. 1966. № 12; Да старасці ўжо так нямнога: [Верш] / Пер. Г. Бураўкін // ЛіМ. 1966. 25 кастр.; Ромка «сцяна»: П'еса ў адной дзеі // Піянер Бел. 1966. 7 кастр.; «У птушак і ў мяне...»: [Верш] / Пер. А. Звонак // Дзень паэзіі — 67. Мн., 1967; «Ты ззяеш нават між дзяўчат усіх...»: [Верш] / Пер. М. Танк // Танк М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1967. Т. 4; Пасля ўрокаў: П'еса // Бярозка. 1967. № 1; У дзень перад канікуламі: П'еса ў адной дзеі // Там жа. 1967. № 7; Зязюля: [Верш] // Вясёлка. 1967. № 4; Пчолы: [Верш] / Пер. Х. Жычка // Там жа. 1967. № 6; «Калі пуста ў сэрцы тваім...» / Пер. К. Цвірка; «Кручок з дзвярэй на бок я адкідаю...»; «Знайшоў каменьчык. Ёй нясу...» / Пер. Ю. Свірка; «З тых дзён, як стартавалі мы да зор...»; «Зайграеш...»; «Твой звонкі крок не знае зморы...» / Пер. П. Макаль: [Вершы] // Маладосць. 1967. № 12; «Я што зразумеў...»; «Як мне перайначыць свет...»; «Баюся, што літары мае...»: [Вершы] / Пер. А. Вярцінскі // ЛіМ. 1967. 18 крас.; Новы ачаг; О, са сваёй старэнькаю кашчавай... / Пер. Ю. Свірка; Адзіная трывога / Пер. Д. Бічэль-Загнетава; Ваго-

намі дні прабягаюць... / Пер. П. Макаль: [Вершы] // Там жа. 1967. 12 вер.; У зоне піянерскага дзеяння; Падарунак Дзеду Марозу; Пасля ўрокаў; Праведалі; Першая пяцёрка: [П'есы] // П'есы для школьнай самадзейнасці. Мн., 1968; Прыемная нечаканасць: Аднаактовая п'еса // Бярозка. 1968. № 6; Імгненне: [Вершы] / Пер. Ю. Голуб, Р. Семашкевіч // Полымя. 1968. № 11; Чырвоныя кветкі маку; Які трывожны неспакой; Жончын сон; Усё ў цябе: [Вершы] / Пер. А. Звонак // Беларусь. 1969. № 11; Вы пазналі яго?: П'еса ў 2-х сцэнках // Бярозка. 1969. № 10; «Калі б мне загадаў сам бог...»; «Відаць, зрабіў я ўсё, што мог на гэтым свеце...»; «Шыкоўныя атэлі...»; «Зноў бачу снег...» / Пер. А. Пысін; «Іду я ўсцяж радоў...»; «Цалуе вецер за акном да рання...»; «...І расчыніліся раптоўна дзверы...» / Пер. Х. Жычка: [Вершы] // Полымя. 1969. № 11; «Трэба сіле...»; «Сваіх турбот вазы...»; Перад навальніцай; «Такога болю...»; «Між людзей блукаў...«; Было сэрца пустым: [Вершы] / Пер. А. Пысін // ЛіМ. 1969. 21 лют.; Чырвоныя кветкі маку: [Верш] / Пер. А. Звонак // Там жа. 1969. 14 ліст.; «Прымі сваю бутэльку...»; «Ад вялікадня да Пятра...»; «І ўсё-такі...»; «Мне не патрэбны...»; «Калі я з ёю сам-насам...»: [Вершы] // Пер. Я. Семяжон // Там жа. 1969. 30 снеж.; Нумар нашай кватэры: Камедыя ў адной дзеі // Піянер Бел. 1969. 27 ліст.; «Ёсць ноч, калі не прыходзіць...»; «Як добра не знацца...»; «Чаму мяне так вабіць...»; Каваль на сасне; Мора адпачывае; «Я ўспамінаю вір круты...»; «Прывёз з Сібіры прыказку...»; «Колькі вёсен і зім ні міне...» [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Беларусь. 1970. № 8; Дзядуля дапамог: П'еса ў 2-х сцэнах // Бярозка. 1970. № 1; Мая дачка; Размова з возерам Нарач; Урок цярплівасці: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Там жа. 1970. № 8; Пра чырвоны сцяг; Сонечны зайчык; Ласунчык; Арсенал майго сына; Прыкмета: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Вясёлка. 1970. № 8; «А дождж ідзе — і размывае моры...»; Не цешылі нас; «Бывае цяжка часам — у душы...»; «Гляджу я, шпацыруючы па лесе...»; Часамі агортвае; «Я неяк слова добрае па чэсці...»; Цябе, непрыступная; Ты, матылёк мой / Пер. П. Макаль; Благаслаўляю маўчанне / Пер. А. Вольскі: [Вершы] // Маладосць. 1970. № 7; Лірыка: [Вершы] // Полымя. 1970. № 8; «Хоць сніцца часамі вачэй тваіх неба»; «Дом абыходжу ціхаю хадою...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн., 1971; У зімовым лесе: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Вясёлка. 1971. № 12; «І нават калі шлях без выбоін пралёг...»; «Я бласлаўляю мужнасці спакой...»; «Я адчуваю: ты б хацела...»; «Імпэт юначы знік. Не мітусцу болей...»; «І ўсё-такі...»; «Калі ў хаціне цёплай у бары...»; «Вось два лісты...»; «Удзень усё я выхадзіў знарок...»; «За шырокім морам...»; «Аднаго ў цябе я прашу...»; «Не прымае ластаўка да сэрца...»; «Яшчэ адзін год узышоў на парог...»; «У снезе лес пасля пары завейнай...»: [Вершы] / Пер. А. Вольскі // Полымя. 1971. № 10; Былы салдат; Буслы; Хвалі: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Работніца і сялянка. 1971. № 12. Светла мне на дарозе зямной: [Вершы] / Пер. А. Пысін // ЛіМ. 1971. 3 вер.; «Светла мне на дарозе зямной...»: [Вершы] / Пер. А. Пысін // Маг. праўда. 1971. 26 чэрв.; Чырвоны гальштук беражы: (Расказ маці): [Верш] / Пер. А. Вольскі // Твой піянерскі гальштук. Мн. 1972; Люты: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Вясёлка. 1972. № 2; На мінулай вайне; Я пераняў глупстваў капшукі; Калі я быў бяздумна маладым / Пер. П. Макаль; Спакойна іду між высокіх сасён; «Мой санаторый — келля, што ў бары...»; «Нібыта ў сне, з'явіцца клічу...» / Пер. А. Вольскі; «Ноччу, калі пачынаюць сціхаць...»; Бяссонная ноч / Пер. А. Пысін: [Вершы] // Маладосць. 1972. № 7; «На кубак жыцця... / Пер. А. Пысін; «Як добра...»; Жыццё / Пер. Ю. Голуб; «Абцасікі-іголкі...» / Пер. П. Макаль: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн., 1973; Светла ў наваколлі: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Вясёлка. 1973. № 12; Ціхія аблачынкі: [Вершы] / Пер. С. Гаўрусёў // Полымя. 1973. № 2; «Пяюшка-птушка...»; «Той казы і следу...»; «Цэлы месяц блукаў...»; «Я пішу ёй лісты...»: [Вершы] / Пер. А. Вольскі // ЛіМ. 1973. 2 лют.; Марозная даль: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Вясёлка. 1974. № 1.

На рускую мову. Земляника на ладони: Стихи М., 1965. Рэц.: К у з ь м и н с к и й М. Знакомство не разочаровало // Неман. 1966. № 1.

Добрый Шмуля: Стихи. М., 1965.

Бабушка помогла: Пьеса-шутка в двух сценах // Зорька. 1960. 14 окт. / Сааўт. Р. Рэлес; «Повернулся бы я без команды кругом...»; «Без устали могу стоять часами...»: [Вершы] // Неман. 1961. № 1; Выздоровел: [П'еса] // Зорька. 1963. 27 июля; Лирика / Пер. Ф. Ефимов, В. Тарас // Неман. 1964. № 2; Два подарка: [Верш] / Пер. В. Тарас // Зорька. 1964. 4 янв.; Новые стихи / Пер. Н. Кислик // Неман. 1966. № 8; Осенний огонь: [Вершы] / Пер. Л. Озеров // Там жа. 1967. № 12; Из новой книги [Вершы] / Пер. Л. Озеров // Там жа. 1969. № 6; Это было под Варшавой; Он с нами: [Вершы] / Пер. С. Сорина // Путь к победе. Мн., 1970; Влечет меня даль верстовая: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1970. № 8; «В ночи, когда смолкает шум дерев...»; «С минуту бестолково...»; «К утру после шторма ночного...»; Память; В метро; «Хоть устрой на дому кавардак и содом...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик, Ф. Ефимов // Там жа. 1973. № 1.

1.6.

Б я д у л я З. Выбр. тв. Мн., 1934 / Скл.

Л і т а р а т у р н ы зборнік для дзіцячых садоў. Мн., 1936 / Скл. з Ф. Зальцманам.

2.3.

На беларускай мове. К у д р а ў ц а ў І. Безадказнасць і непісьменнасць // ЛіМ. 1948. 17 ліп.; Л і я к у м о в і ч Ц. Пра дзіцячую мару // Там жа. 1967. 28 ліп.; Т а р а с В. Поплеч з намі // Там жа. 1963. 2 крас.; Х а і м у Мальцінскаму — 60 гадоў // Там жа. 1970. 7 жн.; Ш у ш к е в і ч С. Паэтычна, займальна // Там жа. 1962. 16 кастр.

В. М. Грышкевіч.

МАЛЬЧЭЎСКАЯ ЯЎГЕНІЯ

Мальчэўская Яўгенія (сапр. Крыжаноўская Яўгенія Еўдакімаўна, н. 25.8.1949, в. Замошша Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.), паэтэса. Член СП Беларусі з 1990.

З сялян. Вучылася спачатку ў Замошскай пачатковай, потым у Заслонаўскай сярэдняй школах. Скончыўшы восем класаў, паступіла ў Бабруйскі тэхнікум гумавай прамысловасці (1965), пасля заканчэння якога (1969) атрымала спецыяльнасць тэхніка-тэхнолага і працавала прэсаўшчыцай-вулканізатаршчыцай на Бабруйскім заводзе гумавых вырабаў. З 1970 карэктар рэдакцыі бабруйскай аб'яднанай газеты «Камуніст», у 1972—73 літсупрацоўнік рэдакцыі чашніцкай раённай газеты «Чырвоны прамень». У 1973—78 вучылася на беларускім аддзяленні філалагічнага факультэта БДУ. Пасля яго заканчэння накіравана на працу ў в. Раванічы (Чэрвеньскі р-н), дзе выкладала ў школе беларускую мову і літаратуру. У 1980 пераехала з мужам на Віцебшчыну і працавала ў школе працоўнай моладзі. З 1987 выкладала беларускую мову і літаратуру ў СШ № 2 г. Талачына, з 1989 у СШ № 40 г. Віцебска.

Першыя вершы Я. Мальчэўскай («Залатая мяцеліца», «Серабрыліся ля хат таполі...» і інш.) з'явіліся ў 1969 у газеце «Магілёўская праўда». Затым яе вершы змяшчаліся ў калектыўных зборніках «Вёсны», «Нашчадкі», «Люблю будзённы дзень», «Дзень добры, мама!», «Дзень паэзіі», у раённым, абласным і рэспубліканскім друку. Аўтар паэтычнага цыкла «Святло асенняе зярнят» (у зб. «Нашчадкі), зборніка «Залежнасць». Асноўнае ў яе вершах — любоў да Радзімы, яе народа. Пачуцці кахання, сяброўства, узаемаадносіны паміж людзьмі, іх заклапочанасць праблемамі сучаснасці — усё гэта хвалюе паэтэсу. Таксама аўтар апавяданняў «Мачаха», «Яраслаўна».

Жыве ў Віцебску.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2

Залежнасць: Паэзія. Мн., 1989.

1.3.

1969. Залатая мяцеліца; «Серабрыліся ля хат таполі...»; «Калі падаюць зоркі невядома куды...»: [Вершы] // Маг. праўда. 20 снеж.

1971. Залатая мяцеліца; Стаяць бярозы: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; Залатая мяцеліца: [Верш] // Знамя юности. 6 окт.; Я цябе адчуваю, жыццё...: [Верш] // ЛіМ. 23 крас.; Нішто ў жыцці невыпадкова...: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Кошык спеваў птушыных; «Усё не верыцца...»; «Не будзь багаты кашальком...»; Папера: [Вершы] // Маг. праўда. 4 вер.; Месяц; Імкненне расці; «Да шчасця імкненне чыстае...»; «Я такая, як ёсць; «З калыханкай па радыё...»: [Вершы] // Чырв. змена. 25 крас.; «Паднімуся разам з сонцам рана...»; «Падпоркі час ужо ставіць пад яблынькі...»; «Бадзяюся ў лесе ад рання да вечара...»; Летні дождж: [Вершы] // Там жа. 20 ліп.; Спадзяванне: [Верш] // Там жа. 28 вер.; «Выплылі ў неба цёплае, летняе...»; «Кружу па неісную чай арбіце...»; «Калі напаткае няўдача...»; «Можа лепей, каб я хацела...»: [Вершы] // Там жа. 17 ліст.

1972. Кошык спеваў птушыных: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; «Адчуваю цябе, жыццё...»; Залатая мяцеліца; «Мне заўсёды чагосьці...»; «О, неспакойны, сіні вецер...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Адчуваю цябе, жыццё: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 жн.; Сіні вецер: [Верш] // Маг. праўда. 17 сак.; Дарогі; «Тут на сіне-ружовым золаку...»; Стаяць бярозы: [Вершы] // Там жа. 26 жн.

1973. Блакіт на рыштаваннях; «Колькі было іх, надзей і трывог...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «За спіною тваё дарогі...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Кошык спеваў птушыных; «Баюся — будзе нешта не адкрыта...»; «Не будзь багаты кашальком...»: Спадзяванне: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; «Колькі было іх, надзей і трывог...»: [Верш] // Знамя юности. 24 сент.; «Як лісце восені, гады спадуць на плечы...»; «Я думаю: не прыйдзе дзень апошні...»: [Вершы] // ЛіМ. 26 кастр.; Стаяць бярозы: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Блакіт на рыштаваннях; «За спіною тваё дарогі...» «Глядзіце вочы мае адкрыта...»: [Вершы] // Маг. праўда. 3 сак.; «Заб'ецца белай птушкай замець...»; «Не спіць да раніцы матуля...»: [Вершы] // Там жа. 9 чэрв.

1974. Блакіт на рыштаваннях; «Тут на сіне-ружовым золаку...»; «Колькі было іх, надзей і трывог...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 23 сак.; «Калі пагляд мой стане бы жабрацкі...»; «Нішто ў жыцці не выпадкова...»:

[Вершы] // Чырв. змена. 11 мая; «Ты мне інакш не гавары...»; «Не будзь багаты кашальком...»; «У світальнай калысцы...»: [Вершы] // Знамя юности. 13 нояб.

1975. Дарогі: [Верш] // Знамя юности. 5 июня.

1976. Сустрэча ў Полацку; «За спіною твае дарогі...»; «Падпоркі час ужо стаўляць пад яблынькі...»; «Шмат пачуць давялося моў...»; Вяртанне: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Блакіт на рыштаваннях: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Сон; «Ты мне інакш не гавары...»; «Я веру: дзень апошні не настане...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Праклюнулася зерне ўсходамі: [Рэц. на кн.: Камароўскі А. Пачатак. Мн., 1975] // ЛіМ. 7 мая; «Яшчэ зямля не пачынала...»; «Нішто ў жыцці не выпадкова...»: [Вершы] // Чырв. змена. 11 мая; «Не заснуць ніяк ад духаты...»: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Вяртанне: [Верш] // Там жа. 24 жн.

1977. «Напэўна, у кожнага па-рознаму...»; «Ты мне інакш не гавары...»; «Як лісце восені, гады спадуць на плечы...»; «Я думаю, што дзень тут не апошні...»; «Калі пагляд мой стане бы жабрацкі...»: [Вершы] // Вёсны. Мн.; «За спіною твае дарогі...»; «Шмат пачуць давялося моў...»: [Вершы] // Дзень добры, мама! Мн.; Сустрэча ў Полацку: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Пародыі // ЛіМ. 20 мая; «Калі пагляд мой стане бы жабрацкі...»: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; «Калі пагляд мой стане бы жабрацкі...»; «Я думаю, што дзень тут не апошні...» [Вершы] // Мін. праўда. 13 крас.

1978. Я люблю: [Верш] // Полымя. № 3; «О неспакойны сіні вецер...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Сталею праз гады: [Верш] // ЛіМ. 1 снеж.

1979. Святло асенняе зярнят: [Вершы] // Нашчадкі. Мн.; У семнаццаць: Паэма // Віцеб. рабочы. 18 жн.; «Ля дарогі вясковай...»; «Дзесь зусім недалёка...»; «Мы пакуль яшчэ разам...»; «Мы пакуль усе разам...»; У семнаццаць, не болей...»: [Вершы] // Чырв. змена. 31 студз.; «Жыцця двурушнасць і адзінасць...»: [Верш] // Там жа. 11 сак.

1980. Нібы адліга ў замець: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 студз.; Лістапад; «Даўно пара асесці і спыніцца...»: [Вершы] // Там жа. 18 ліст.; «Адчуваю цябе, жыццё...»: [Верш] // Чырв. змена. 30 студз.

1981. «Калі б усё было такое...»; Адвечная прага; Вытокі: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 12; Лес — двор манетны золата чаканіць: [Верш] // Родная прырода. № 6; «Павукі аплятаюць восень...»; «Нішто не вернецца назад...»; «Калі падаюць зоркі невядома куды...»; «Свінцовы град апальвае траву...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 21 ліст.; «Срэбнымі падковамі пазвањвалі...»: [Верш] // ЛіМ. 30 кастр.; «Я адтуль і цяпер з тых студэнцкіх гадоў...»: [Верш] // Наст. газ. 3 кастр.; Дарога жыцця; «Кружу на неіснуючай арбіце...»; Бярозы: [Вершы] // Сел. газ. 22 марта; Лістапад; «Даўно пара асесці і спыніцца...»: [Вершы] // Чырв. змена. 5 вер.; Маліны; «Адчуваю цябе, жыццё...»: [Вершы] // Там жа. 3 кастр.

1982. Бярозы: [Верш] // Родная прырода. № 1; Зямля бацькоў — у спадчыну // Наст. газ. 17 ліп.; «Мы ідзём бацькоўскім запаветам...»: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.

1983. «Так цяжка вырвацца дамоў...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; «Пра ўсё забуду, усё пакіну...»: [Верш] // Звязда. 17 снеж.

1984. «Ноч, нібыта на сцішаным беразе...»; Залежнасць; Месяц; Трыялет; «Пустымі і бясконцымі начамі...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; «Голас вясны абудзіць...»: [Верш] // Полымя. № 10; Работніца і сялянка. № 5; Месяц: [Верш] // Родная прырода. № 4; Маці; «Хай з усмешкай глядзяць услед...»; «Каб пазбавіцца горкіх хвілін...»; «Здаўна заганай не лічыла...»; «Жыве свой сэнс у кожным адкрыцці...»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 жн.; Родная вёска: [Верш] // Наст. газ. 7 сак.; «У рэактарных нетрах...»: [Верш] // Там жа. 22 жн.

1985. Зімовы матыў; «У рэактарных нетрах»; Проста так, без усякай прычыны»; «І не здаецца, і не сніцца»: [Вершы] // Беларусь. № 12; Залежнасць; «Ноч, нібыта на сцішаным беразе...»; «Свінцовы град апальвае траву...»: [Вершы] // ЛіМ. 5 ліп.; Залежнасць; Не будзе так; Сцяжына; Жыццё: [Вершы] // Сел. газ. 10 марта; Навальніца трывогі: [Верш] // Чырв. змена. 16 крас.; Магістраль: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.

1.5.

На рускую мову. «В зыбке рассветной баюкаю небо...»: [Вершы] // Пер. В. Липневич // Неман. 1980. № 9; «Я на землю пришла от той...»: [Верш] // Знамя юности. 1980. 13 марта.

На ўкраінскую мову. Кошик співів пташиних; «Не будь багатим кашальком...»; Папери: [Вершы] // Червоний прапор. 1972. 19 лют.

2.3.

На беларускай мове. Барадулін Р. Плёну ў працы // Дзень паэзіі — 76. Мн.; [Бібліяграфічная даведка] // Нашчадкі. Мн., 1979; Свірка Ю. Яўгенія Мальчэўская // Беларусь. 1985. № 12.

М. П. Барташэвіч.

МАЛЯЎКА МІКОЛА

Маляўка Мікола (Мікалай Аляксандравіч, н. 13.12.1941, в. Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл.), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1970.

З сялянскай сям'і. Бацькі, Аляксандр Адамавіч і Зінаіда Міхайлаўна, былі калгаснікамі. Пасля сканчэння Мікалаеўшчынскай сярэдняй школы М. Маляўка два гады (1959—1961) працаваў на эстакадзе Петразаводскага леспрамгаса Карэльскай АССР. У 1961—65 вучыўся на філалагічным факультэце БДУ. Выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Палецкішскай сярэдняй школе Воранаўскага р-на Гродзенскай вобл. (1965—67). Служыў у Савецкай Арміі. Потым працаваў выкладчыкам рускай мовы і літаратуры ў Выдрыцкай сярэдняй школе Крупскага р-на. З 1967 загадчык аддзела пісем і масавай работы нясвіжскай раённай газеты «Чырвоны сцяг». З 1969 старшы рэдактар літаратурна-драматычнага вяшчання Беларускага радыё, з 1975 старшы рэдактар рэспубліканскага метадычнага кабінета Міністэрства культуры БССР, з 1976 старшы рэдактар Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання. З 1980 супрацоўнік часопіса «Вясёлка».

Першыя вершы М. Маляўкі «Мой сусед» і «Вясенні час» былі надрукаваны ў газеце «Чырвоная змена» ў 1957. З таго часу яго вершы, балады, байкі, казкі, апавяданні, нарысы, рэцэнзіі змяшчаюцца на старонках часопісаў «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», «Вожык», «Вясёлка», газет «Літаратура і мастацтва», «Ніва» і інш., у штогодніках «Дзень паэзіі», калектыўных зборніках «Узлёт», «Залацінкі», «Зорка Венера», «На сцягу і ў сэрцы», «Вяснянка» і інш. Ён аўтар зборнікаў паэзіі «Едуць маразы», «Жалеза», «Лотаць», «Круг» і інш. Увагу паэта прыцягваюць родны Наднёманскі край, запаветныя коласаўскія мясціны. Шчыра, з добрай усмешкай ён умее расказаць пра паўсядзённыя справы землякоў, пра жыццё вёскі ў святы і будзённыя дні. Старонкі гераічнага мінулага свайго краю, услаўленне чалавека працы і хараства прыроды, студэнцкі побыт, маладосць і каханне — асноўныя матывы лірыкі М. Маляўкі. Вершы яго вылучаюцца напеўнасцю, меладычнасцю. Дасціпную размову з маленькімі чытачамі паэт вядзе ў кнігах «Дзед і ўнучка», «Як дом будавалі». Апошні раздзел кнігі «Аднавяскоўцы» склалі байкі, сатырычныя і гумарыстычныя творы. Паэма «Радзіны», балады, казкі, апавяданні, нарысы і рэцэнзіі вызначаюць жанравую разнастайнасць яго творчасці. Займаецца перакладам. Творы М. Маляўкі перакладзены на рускую і ўкраінскую мовы. Кампазітары К. Цесакоў, А. Казачкоў напісалі на яго вершы песні.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Едуць маразы: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Гніламёдаў У. У сувязях з жыццём // Маладосць. 1966. № 9; Кудраўцаў І. У дарозе, у пошуках // Звязда. 1966. 15 кастр.; Макаль П. Сваё і ўзятае на павер // ЛіМ. 1966. 18 ліст.; Шпакоўскі І. Пошукі і знаходкі // Беларусь. 1966. № 9.

Жалеза: Лірыка. Мн., 1970. Рэц.: Грачанікаў А. І да нашчадкаў вернемся // ЛіМ. 1970. 9 кастр.; Дзялянкоўскі М. Герой вам спадабаецца // Мін. праўда. 1970. 21 кастр.; Дукса М. Выпрабаванне глыбіні // Маладосць. 1971. № 2; Паўлюкоў П. Свежы струмень // Наст. газ. 1971. 1 студз.; Хведаровіч М. Пра рамантыку будняў // Вяч. Мінск. 1971. 13 студз.; Чаплаводская І. Высокае напружанне // Чырв. змена. 1971. 7 студз.

Лотаць: Лірыка. Мн., 1973. Рэц.: Баравікова Р. Каб не завяла лотаць... // ЛіМ. 1973. 18 мая; Дзялянкоўскі М. «Баюся спакою, як здрады» // Мін. праўда. 1973. 30 мая; Ракаў В. Адкрываць людскія душы // Полымя. 1974. № 6; Сапожков Ю. Золотой запас // Знамя юности. 1973. 14 авг.; Хведаровіч М. Хада да сталасці // Беларусь. 1974. № 12; Яфімаў Ф. Адкрываць людскія душы // Маладосць. 1974. № 4.

Круг: Вершы. Мн., 1977. Рэц.: Бялевіч А. Задушэўная споведзь // Полымя. 1978. № 4; Мятліцкі М. «За лёс Зямлі ў адказе» // ЛіМ. 1978. 18 сак.

Эстакада: Вершы і паэмы. Мн., 1982.

Дзед і ўнучка: Вершы. Мн., 1983.

Дар: Вершы і паэма. Мн., 1985. Рэц.: Дзялянкоўскі М. Праўда роднай зямлі // Наст. газ. 1985. 14 жн.; Рубін І. Шчыры дар душы // ЛіМ. 1985. 9 жн.; Турайкевіч Я. Пад песню матчыну // Мін. праўда. 1985. 11 ліп.

Салодкі лядзяш: Вершы і казкі. Мн., 1986.

Як дом будавалі. Мн., 1987. (Працу кожную шануй).

Аднавяскоўцы: Вершы; Балады; Байкі. Мн. 1988.

Зімні дождж: Вершы; Балады; Байкі. Мн., 1991.

1.3.

1957. Мой сусед; Вясенні час: [Вершы] // Чырв. змена. 13 лют.

1958. Па загаду сэрца; Хлеб: [Вершы] // Калг. праўда. 18 вер.; А такіх было мільёны...: [Верш] // Чырв. змена. 19 студз.; Папараць-кветка: [Верш] // Там жа. 19 жн.; Каханне: [Верш] // Там жа. 25 вер.

1960. У паходзе: [Верш] // Чырв. змена. 10 вер.

1961. Ля помніка Леніну; У дзень атрымання атэстата сталасці; Не раз другім сынам; Зіма; Гарачыня; Бярозы: [Вершы] // Маладосць. № 7; Радзіме; Пуцёўку мне, райком!; Стоўбцы; Лесаруб: [Вершы] // Там жа. № 10; Альбуцы; Атэстат сталасці: [Вершы] // Мін. праўда. 28 студз.; Карэлія; Гарачыня: [Вершы] // Чырв. змена. 10 студз.; Суёкі: З вершаў аб Карэліі // Там жа. 9 крас.; Чарніцы ў малацэ: [Верш] // Там жа. 26 ліст.

1962. У стэпе; Колькі верасняў; Вясна; Хай жа ўсе студэнты; На поўначы; Канцэрт на лузе; Мне сорамна; Чую галасы: [Вершы] // Маладосць. № 4; Музеі ў Альбуцы; Балада пра песню; Калі на бальнічны ложак; Без вестак прапаўшым; Дарожная брыгада; Яго не разбудзім крыкам; Не спіцца дажджам уначы: [Вершы] // Там жа. № 10; Мікалаеўшчына: [Верш] // Там жа. № 11; Чырв. змена. 31 кастр.; Пісьмо ў Карэлію: [Верш] // Чырв. змена. 10 чэрв.

1963. Папы; Паштовыя пераводы; Раённыя класікі: [Вершы] // Маладосць. № 8; Сесія: [Верш] // Чырв. змена. 7 мая.

1965. Калыскі: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Ля помніка Леніну; «Не раз другім...»; «Паэтам, якія...»; Вераб'іная ноч; Хай жа ўсе студэнты...; Стоўбцы: [Вершы] // Узлёт. Мн.; Гады; Пакуль для нас не адцвілі акацыі; Не для песень, не для бронзавай славы; Косы, якія не сівеюць; Танцы; Алёнцы на карціне Васняцова; Чаму я люблю навальніцы; Казка: [Вершы] // Маладосць. № 2; Чаму я люблю навальніцы: [Верш] // ЛіМ. 23 лют.

1966. Малакасос: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.

1968. «Зрывалі з дрэў і дахаў...»; «Іх падымалі арэлі...»; Лаўровы ліст; «Апаіла маці макам...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; У дваццаць год мы ўсе прарокі...: [Верш] // ЛіМ. 9 студз.; Ніва. 24 сак.

1969. Мне сорамна, я вінаваты...: [Верш] // Беларускі каляндар на 1970 год. Беласток; Трыдзевятае царства: [Верш] // Беларусь. № 3; Будзёнаўцы: [Верш] // Там жа. № 11.

1970. Свежыя барозны: Апавяданне // Бярозка. № 6; Брыгадзір: Апавяданне // Там жа. № 9; «Мы не загорнуты ў вату...»; Атланты; Слава; «А прывалы толькі зрэдку...»: [Вершы] // Маладосць. № 2.

1971. Хай жа ўсе студэнты...; «Усё далей —...»: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1972. Жывіца; Дажджы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Без вестак прапалі: [Верш] // Залацінкі.

Мн.; Ты паўтарыся яшчэ раз: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Роўны пульс: Нарыс // Беларусь. № 5; Дажджы: [Верш] // Голас Радзімы. № 33; «Не час перунам загрымець...»; «Я ў свет выплываў...»; Рана на Івана; Зялёны шум: [Вершы] // Маладосць. № 7; Каласок: [Верш] // Там жа. № 11; Ля вечнага агню; «Адзін чалавек не з горшых...»: [Вершы] // Звязда. 6 лют.; Зямныя сокі: Нарыс // Там жа. 26 мая; Продкі: [Верш] // Там жа. 18 чэрв.; Ля вытокаў была казка: Нарыс // ЛіМ. 7 крас.; Крыніца: [Верш] // Мін. праўда. 7 ліп.; Дубкі: [Верш] // Там жа. 3 ліст.

1973. «У жыцці спатыкаемся зрэдку...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Ля вытокаў была казка: [Нарыс] // Кім быць? Мн.; Пры святле ліўняў: [Рэц. на кн.: К а р ы з н а У. // Святло ліўня. Мн., 1972] // Звязда. 8 сак.

1974. «Зноў гавораць па радыё...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Працалюб: [Нарыс] // Беларусь. № 4; Жураўліная песня: Нарыс // ЛіМ 15 ліст.; Бацьку; «На памылках вучацца...»; Пакуль грымеў пярун; «Калыша жыта...»: [Вершы] // Там жа. 20 снеж.

1975. Першы гром!..; «Імгла. Туман сыры над рэчкай...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Зорны год; Першы праспект; Не заблудзіцеся ў блакіце; Вада ў азярынах, як лёд; Завару я чаю; Асколкі: [Вершы] // Маладосць. № 1; Школьны званок; «Разбудзіла цішыня за сценамі...»; «Мама, помню ўсё...»; «Люблю глядзець на чыстую ваду...»: [Вершы] // Маг. праўда. 22 ліст.

1976. Жывіца; Першы праспект: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; «Першы гром!..: [Верш] // Гродн. правда. 19 ферв.

1977. Млечны шлях: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; «Лісце, лісце...»: [Верш] // Родная прырода. № 6; Вершы з кнігі «Круг»; «Шкада і лютых завірух...»; Каліна; Над калыскай дачкі; Хлеб: [Вершы] // ЛіМ. 18 лют.

1978. Раб: [Верш] // Адданасць. Мн.; Балада пра лісцік; Міна: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Пальнік // Чырв. змена. 13 жн.

1979. Рэквіем; Князь; Помнік; «Прыязджаем дамоў, прыязджаем...»; Падае снег на ўспаміны...: [Вершы] // Маладосць. № 8.

1980. Як Вася Вясёлкін памог дзеду Марозу: [Верш] // Вясёлка. № 12; Мы родам з рэвалюцыі; Валасы Веранікі; Коні: [Вершы] // ЛіМ. 15 жн.

1981. Кот-казачнік: [Верш] // Вясёлка. № 3; Тут нараджаюцца «зубры»: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Першая настаўніца: [Верш] // Там жа. № 10; Акопныя вершы // ЛіМ. 18 вер.

1982. Святочны касцюм; Поле; «Якая дата стане днём спакою?..»; Замак: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Свята паэзіі ў Мікалаеўшчыне; Белыя ночы: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Музеі ў Альбуці: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Атэлье «Прамень»: Казка // Вясёлка. № 2; Млечны шлях; Забітая вёска; Дамоклаў меч; Гадзіннік з зязюляй; Сваты: [Вершы] // Маладосць. № 4; Повязь з роднай зямлёй // Там жа. № 10; Юбіляры: [Верш] // ЛіМ. 29 кастр.; Першая настаўніца: [Верш] // Ніва. 10 кастр.

1983. Атэлье «Прамень»: [Казка] // Вяснянка. Мн.; Спяваюць пеўні ў космасе: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Родам з рэвалюцыі: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Як зайцы з тушканчыкамі ў футбол гулялі // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Вясёлка. № 7; Сустракайце госця дарагога: [Верш] // Бярозка. № 1; Усе пяцёркі — нашы!: [Верш] // Там жа. № 9; Дамоклаў меч: [Верш] // Голас Радзімы. 24 лют.; Спяваюць пеўні ў космасе; «Як даўно мы выйшлі з дому»; Зямная праціска; Дзяўчынка ў белым плашчы; Дзеці на стрэльбішчы; Весны яблык; «Я гляджу праз часу дымку»: [Вершы] // ЛіМ. 14 кастр.

1984. Дарога, вецер, любоў; Апошні аўтограф: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Млечны шлях: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Хлапчуку, які запусціў папяровага змея; Падарунак; Прыгоды: [Вершы] // Бярозка. № 10; Балярына: Байка. // Вожык. № 15; Калійны хлеб: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Разумная варона: З народнага: [Верш] // Там жа. № 9; Адпачывай, зямля; «Пакуль бацькі жывуць на свеце...»; Тайны; Звоніць тэлефон; Блакітныя аканіцы: [Вершы] // Маладосць. № 2; Падарунак: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Зязюльчын лён; Чарамша: А. Кашароўскаму; Метэаролагі крылатыя; Ваза; «Палі бягуць на небасхіл...»: [Вершы] // Родная прырода. № 3; «І гэты дзень вясковы...»; Гледзячы на здымак: [Вершы] // Звязда. 4 ліст.; Чырвоная кніга: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Спадчына; Крылатыя ракеты; На вайсковых зборах; Старая яблыня; «Успамінаюцца ночы...»: [Вершы] // ЛіМ. 7 снеж.; Палі бягуць за небасхіл // Чырв. змена. 14 кастр.

1985. Крылатыя ракеты: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Лясныя сцежкі; Алея герояў: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Жалеза: [Верш] // Твой зорны час. Мн.; Марак; Крапіва смяецца: [Вершы] // Бярозка. № 9; Разумны дурань: [Верш] // Вожык. № 19; Шэры госць: З народнага: [Верш] // Вясёлка. № 8; Страцім-лебедзь; Дар; Да сустрэчы, сонца!; «Вітаешся яшчэ...»; Рутка; Зорка ўпала: [Вершы] // Маладосць. № 1; Балада пра вечнага марака: [Верш] // Полымя. № 5; Родам з рэвалюцыі: [Верш] // Вяч. Мінск. 6 ліст.; [Рэц. на кн.: Д е л е н к о в с к и й Н. Красота — рядом. Мн., 1984] // Голас Радзімы. 1 жн.; Малюнак; Голуб міру; Дзіцячая асамблея; Суд народаў; Касманаўты; Сустрэча з лесавозам; Хачу пабыць адзін...; Жывіце доўга, дзядзькі!; Чарніцы; Смага: [Вершы] // ЛіМ. 15 ліст.

1.4.

1972. М і р з о е ў Г. Гаспадар: [Верш] / З тадж. // Дзень паэзіі — 72. Мн.

1973. Н у р ы З. «Зямля мая...»: [Верш] / З тат. // Нуры З. Радасць сустрэч. Мн.; Д ж у н а л а л і я ў К. Горы: [Верш] / З каз. // ЛіМ. 19 кастр.

1974. М а ў л е н а ў С. Тэлеграфныя стужкі; С у л е й м е н а ў А. Яблыкі: [Вершы] / З каз. // Дзень паэзіі — 74. Мн.

1975. С і д а р э н к а М. Памяць: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 26 снеж.

1976. А л е й н і к Б. Песня: [Верш] / З укр. // Звязда. 23 мая; С т э л ь м а х М. Маці: [Верш] / З укр. // Там жа. 1 чэрв.; К а р о ц і ч В. «На подзвіг ідучы...»: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 6 лют.; В і н г р а н о ў с к і М. Першая калыханка; К а р о ц і ч В. Канец змены: [Вершы] / З укр. // Там жа. 28 мая; К в л і в і д з е М. «Што мне рабіць?..»: [Верш] / З груз. // Там жа. 18 чэрв.

1977. З а й в ы й А. Праз далячынь гадоў: [Верш] / З укр. // Звязда. 16 снеж.; Д у д н і к П. Марак / З малд.; К а м і с а р а в а М. Пярэдні край / З рус.: [Вершы] // ЛіМ. 29 крас.; П е т э р с Я. Святло ў далонях: [Верш] / З лат. // Там жа. 2 вер.; Ф а т у л а е ў Г. Камуніст: [Верш] / З азерб. // Там жа. 23 вер.

1978. Т а ц ц я н і ч а в а Л. Шчасце: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 6 студз.; А л е й н і к Б. «Тры бярозы растуць...»: [Верш] / З укр. // Там жа. 28 крас.

1980. А р а м я н Р. Фатаграфіі: [Апавяданне]; М і л і т а н я н Э. Ветразь: [Верш]; Ш а р а я н Р. Сяло баязліўцаў: Казка; Ч а р э н ц Е. Акцябронку: [Верш] / З арм. // Вясёлка. № 11 / Сааўт. пер. Т. Пагасян; С а а к я н А. Клянуся хлебам: [Верш] / З арм. // ЛіМ. 28 ліст.

1981. Б е р у л а в а Х. «Пад небам ясным...»: [Верш] / З груз. // ЛіМ. 20 лют.

1982. М у р а д з я н С. Песенька паштальёна: [Верш] / З арм. // Вясёлка. № 3; М і ш ы н А. Самалёт; Уюны: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 8; Х а к і м а в а М. Старт; Храбры Далер; Рака: [Вершы] / З тадж. // Там жа. № 10 / Сааўт. пер. К. Камейша; М а м у р С. Апора / З тадж.; Т а н г р ы к у л і е ў К. Наша дружба / З туркм.: [Вершы] // ЛіМ. 31 снеж.

1983. Б а р а ў с к а с В. У-та-та: [Верш] / З літ. // Вясёлка. № 2; М і х а л к о ў С. Песенька сяброў: [Верш] / З рус. // Там жа. № 3; Ю ш ч а н к а А. Прыязджайце на Дзясну: [Верш] / З укр. // Там жа. № 6.

1984. Р у д а н с к і С. Ці да Кіева далёка?; Не свае ногі; Добра таргавалася: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Ш ы р в і с П. Помнік салдату; Жаваранкі-пеюны: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.

1985. А б а ш ы д з е І. Дзе ні вандраваў бы я...; А б а ш ы д з е Г. Вышыня: Урывак з паэмы; Ч ы ч ы -

н а д з е Г. Чый яблык?; Застанься з намі, ёлачка; Зайцу холадна ў завею; Берасцянка: [Вершы] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Р а ш к о ў с к і Л. Майскі жук; Спагада: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 7 / Сааўт. пер. К. Камейша; Б а р а ў с к а с В. Карагод: [Верш] / З літ. // Там жа. № 11.

1.5.

На рускую мову. «Быстро в поезд сядем...»: [Верш] / Пер. А. Николаев // Мол. гвардия. 1967. № 5; Салаги: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Родины сыновья. Мн., 1975; Зажинки: [Вершы] / Пер. Г. Бубнов // Неман. 1975. № 11; В голубизне не заплутайте...: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Тишина: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1980. № 9; В грозу; Павлинка: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1980. 4 мая; Рано на Ивана; Белый билет: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Там жа. 1980. 1 июня; Родом из революции: Млечный Путь; Падает снег на воспоминанья; Реквием: [Вершы] / Пер. А. Аквилёв // Беларусь моя. Л., 1983.

На ўкраінскую мову. «Мені не сховать сорому...»: [Верш] // Комс. гарт. 1968. 18 лип.; Пробач; Зима; На лісосіці вночі; Завії: [Вершы] / Пер. М. Петренко // Калинові мости. К., 1969; «Ми не загорнуті ватою...»: [Верш] / Пер. І. Малюта // Комс. іскра. 1972. 19 серп.; Творчість: [Верш] / Пер. І. Низовий // Молодогвардієць. 1977. 13 вер.; Колосок: [Верш] / Пер. В. Гей // Молодий ленінець. 1978. 21 вер.; Зима: [Верш] // Вільна Укр. 1981. 10 жовт.; Лисички: [Верш] / Пер. Г. Кирпа // Барвінок. 1983. № 6.

2.3.

На беларускай мове. Г р а х о ў с к і С. Крытэрый патрабавальнасці // Полымя. 1971. № 4; М а р т ы н е н к а Т. Творчая справаздача паэта // ЛіМ. 1985. 27 вер.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р ы н я т ы ў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1971. 1 студз.; Ф е д з ю к о в і ч М. Мера адказнасці // Чырв. змена. 1976. 28 студз.; Х в а л е й Я. Што хвалюе цябе, паэт? // ЛіМ. 1974. 18 студз.

2.4.

На беларускай мове. К а м е й ш а К. «...Жывём з табой не на выгодзе...» (М. Маляўку): [Верш] // Камейша К. Сябрына. Мн., 1978.

У. М. Ларчанка.

МАНЬКОЎСКІ ІГНАТ

Манькоўскі Ігнат Антонавіч [крыпт. С. С. и К. М......; каля 1765, Віцебшчына — 30.12.1831 (11.1.1832), в. Мазалава Віцебскага пав.], публіцыст, асветнік, удзельнік літаратурнага жыцця на Віцебшчыне першай трэці 19 ст.

Паходзіў з беларускай шляхты. Ранні перыяд біяграфіі нявысветлены. Ёсць звесткі, што юнацкія гады правёў у беднасці, вучыўся «ў езуітаў» (мабыць, у адным з езуіцкіх калегіумаў). Меў значныя здольнасці, пастаянна папаўняў свае веды і стаў па-еўрапейску адукаваным чалавекам. У 1783 паступіў на службу ў адну з канцылярый усходняй Беларусі, праз 4 гады — у штат беларускага генерал-губернатара перакладчыкам «па замежнай экспедыцыі». У 1793 прызначаны старшынёй дэпартамента Магілёўскага губернскага магістрата. Ва ўзросце больш за 30 гадоў рамантычнае пачуццё звязала яго лёс з зусім юнай дачкой мясцовага вяльможы А. Макавецкага — Рахіль Антонаўнай (каля 1780—1814). Ганарлівыя бацькі былі супраць яе шлюбу з бедным чыноўнікам. І. Манькоўскі паехаў у Пецярбург з пісьмом сваёй абранніцы да цара, здолеў выклікаць цікавасць і прыхільнасць імператара Паўла І, які ўзяўся быць яго сватам і апекуном. Як вясельны падарунак паводле царскіх указаў І. Манькоўскі атрымаў у 1797 у пажыццёвае ўладанне казённы маёнтак Буева пад Віцебскам, пазачарговы чын і даволі высокую пасаду саветніка ў Беларускім губернскім праўленні. Праз некаторы час набыў па суседству з маёнткам в. Мазалава і сваім разумным гаспадараннем ператварыў яе ва ўзорны маёнтак, які атрымаў назву Мілае. У 1799—1801 быў камянец-падольскім губернскім пракурорам на Украіне, потым на той жа пасадзе ў Віцебску. Памятнымі былі для яго падзеі Айчыннай вайны 1812. Сын яго, Антон, па сутнасці яшчэ падлетак, пайшоў добраахвотна ў армію з прывілеяванага пажаскага корпуса. Пры падыходзе французаў да Віцебска І. Манькоўскі эвакуіраваўся з губернскімі ўстановамі ўглыб Расіі (Вялікія Лукі, Луга). Жонка ж яго на працягу ўсёй акупацыі заставалася ў Віцебску. Маёмасць іх, як і іншых землякоў, была разрабавана акупантамі. Вярнуўшыся ў вызвалены Віцебск, І. Манькоўскі з-за адсутнасці губернатара і віцэ-губернатара ўзначаліў губернскую адміністрацыю, прыняў усе захады, каб хутчэй наладзіць жыццё ў спустошаным краі. У красавіку 1813 ён стаў віцебскім віцэ-губернатарам. Пра выпікі акупацыі Віцебска І. Манькоўскі расказаў у лісце ў рэдакцыю пецярбургскага часопіса «Сын Отечества», дзе асуджаў напалеонаўскую агрэсію і наогул усе захопніцкія войны, услаўляў подзвіг расійскіх воінаў у барацьбе з ворагам. Як віцэ-губернатар узяў пад сваю абарону герояў вайны — сялян в. Жарцы на Полаччыне, якіх праследавала жорсткая памешчыца. Пасля адстаўкі (1817) жыў у сваім маёнтку Мілае, займаўся гаспадаркай, літаратурай і навукамі. Паводле сваіх поглядаў быў блізкі да дзеячаў Асветніцтва. У 1830 прыняў удзел у конкурсе, абвешчаным пецярбургскім Вольным эканамічным таварыствам, напісаў вялікі твор, які быў адзначаны залатым медалём і надрукаваны ў часопісе таварыства. У ім І. Манькоўскі падсумаваў свой шматгадовы вопыт сельскага гаспадара і глыбокага знаўцы народнага жыцця, патрабаваў паляпшэння бытавых умоў сялянства, выказаў каштоўныя думкі па пытаннях сельскага будаўніцтва, жывёлагадоўлі, ветэрынарыі, санітарыі,

ахових прыроды і г. д. Гэты публіцыстычны дакумент быў накіраваны супраць кансерватызму і цемрашальства. І. Манькоўскі быў адным з тых беларускіх дваранскіх інтэлігентаў, якія арыентаваліся на супольнасць гістарычнага лёсу Беларусі і Расіі, у яго творах шмат цікавых этнаграфічных назіранняў. Ён захапляўся жывым беларускім словам, папулярызаваў паэму «Энеіда навыварат», трэба думаць, сам пісаў па-беларуску, у сувязі з чым многія землякі і сучаснікі лічылі яго аўтарам беларускай «Энеіды». *Г. В. Кісялёў.*

Бібліяграфія

1.3

1813. Письмо из Витебска // Сын отечества. Ч. 6 / Пад крыпт. С. С. и К. М.......

1833. Ответ на задачу, предложенную императорским Вольным экономическим обществом: «Каким образом легко и дешево исправить крестьянские сельские строения или сделать в оных полезные усовершенствования» // Труды 67-го года существования императорского ВЭО. Спб.

2.3

На беларускай мове. Гарэцкі М. Беларуская «Энеіда» // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920. С. 58—59; 2 выд. Вільня, 1921. С. 58—59; 3 выд. Вільня, 1924. С. 58—59; Кісялёў Г. Манькоўскі // Загадка беларускай «Энеіды». Мн., 1971

На рускай мове. Маньковский К. Император Павел и Игнатий Маньковский: 1797 г. // Русская старина. 1882. № 8.

На ўкраінскай мове. Дорошенко Д. Білоруси і їх національне відродження // Рада. 1908. 10 груд.; Його ж. Відроджене Білоруси // Руслан. 1909. 29 лип.

3.1.

ЦДГА Расіі ў Санкт-Пецярбургу, ф. 1349, воп. 3, спр. 1377, л. 7—8; воп. 4, 1817 г., спр. 179, л. 392—394.

Т. М. Махнач.

МАРАКОЎ ВАЛЕРЫЙ

Маракоў Валерый Дзмітрыевіч [псеўд. В. Армак (з А. Мардвілкам), В. Армар (з А. Мардвілкам); крыпт. С. Ш. і В. М. (з С. Шушкевічам), 14(27).3.1909, в. Акалонія Мінскага пав., цяпер у межах Мінска — 29.10.1937, Мінск (?)], паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1934.

Нарадзіўся ў сям'і былога салдата, муляра і цеслі па прызванні, які пасяліўся каля чыгуначнай лініі на паўднёвай ускраіне Мінска (Калоніі — так яна называлася спачатку), пабудаваў там часовую хатку, а потым і даволі прыстойны дом. Пазбавіўшыся працы на чыгунцы, бацька рабіў у навакольных вёсках печы. Пасля сканчэння сямігодкі В. Маракоў нейкі час памагаў бацьку ў гэтай справе. Потым, скончыўшы Мінскі белпедтэхнікум і літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне Мінскага педінстытута, 2 гады працаваў настаўнікам у Бабруйску. Яшчэ ў студэнцкія гады выязджаў на творчую практыку ў Любанскую камуну, на Рэчыцкую запалкавую фабрыку, Асінаўскую электрастанцыю. У 1927 разам з С. Шушкевічам, П. Галавачом, В. Кавалём, М. Нікановічам, І. Барашкам і некаторымі іншымі знаходзіўся ў двухтыднёвай паездцы, арганізаванай наркаматам асветы і рэдакцыяй газеты «Чырвоная змена», у Ленінград — пабачыў Царскае Сяло, Кранштат, Волхаўскую гідрастанцыю, наведаў музеі, сустракаўся з ленінградскімі пісьменнікамі і вучонымі. У 1926 прыняты ў літаратурную арганізацыю «Маладняк». Яго хутка заўважылі і высока ацанілі М. Чарот, К. Чорны, Я. Пушча. Вельмі падтрымліваў творчыя пошукі В. Маракова Я. Купала, які запрашаў да сябе ў госці, слухаў у аўтарскім выкананні вершы. У 1937 В. Маракоў быў незаконна рэпрэсіраваны. Рэабілітаваны пасмяротна ў 1957.

Першыя вершы В. Маракова надрукаваны ў 1925 у часопісах «Чырвоны сцяг» і «Маладыя араты». Потым яго вершы змяшчаліся на старонках газет «Беларуская вёска», «Савецкая Беларусь», «Звязда», часопісах «Полымя», «Маладняк» і інш. Аўтар кніг паэзіі «Пялёсткі», «На залатым пакосе», «Вяршыні жаданняў», «Права на зброю». Вядомы як перакладчык на беларускую мову паасобных твораў М. Галоднага, П. Тычыны, А. Новікава-Прыбоя. Лірык паводле сутнасці свайго дараваня, ён у 30-я гады вымушаны быў аддаць даніну голай публіцыстычнасці. Змест творчасці В. Маракова вызначаецца пафасам маладосці, вітання жыцця, героікай рэвалюцыі і апяваннем новай явы.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.2.

Пялёсткі: Вершы. Мн., 1926. Рэц.: А д а м о в і ч А. А дзе ж грамадскасць? // Чырв. сейбіт. 1926. № 4; Б а р к о ў с к і С. Пойдзем піць прыгожасць сонца і вясны // Там жа. 1926. № 4; Л я в о н н ы Ю. // Сав. Бел. 1926. 25 снеж.; Я н ч у к. «Душу я выпяваю да дна» // Маладняк. 1927. № 1.

На залатым пакосе: Вершы. Мн., 1927. Рэц.: А. М. // Чырв. сейбіт. 1928. № 1; А д а м о в і ч А. // Узвышша. 1927. № 6; Б а г // Сав. Бел. 1928. 10 студз.; В е р а с В. // Полымя. 1928. № 1; З а м б р ж ы ц к і С. Не «плакаць і гарэць», а працаваць і вучыцца // Сав Бел. 1928. 15 студз.; Л я с н ы А. На залатым пакосе // Звязда. 1928. 15 студз.; Р а й д І. // Маладняк. 1928. № 2.

Вяршыні жаданняў. Паэзія. Мн. 1930. Рэц.: Г а л у б о к Э. // Полымя. 1931. № 1; С я д у р а У. Пра «Вяршыні жаданняў» Вал. Маракова // Маладняк. 1931. № 1.

Права на зброю: Вершы. Мн., 1933. Рэц.: К л і м к о в і ч М. Пра кніжку В. Маракова «Права на зброю» // ЛіМ. 1934. 12 студз.

Лірыка. Мн., 1959. Рэц.: В а с і л ь е ў К. Мовaю сэрца // ЛіМ. 1960. 1 ліст.

Вяршыні жаданняў: Вершы, паэмы. Мн., 1989. (Спадчына).

1.3.

1925. Піянерыя: [Верш] // Бел. піянер. № 8; Піянерская восень: [Верш] // Там жа. № 11; Гораду: [Верш] // Маладыя араты. № 12; Чырв. змена. 22 кастр.; «Толькі раніцай сонца як гляне»: [Верш] // Чырв. сцяг. № 5—6; «Зялёны месяц над ракой...»: [Верш] // Там жа. № 7; А цяпер...: [Верш] // Бел. вёска. 3 ліст.; Тыя дні: [Верш] // Там жа. 10 ліст.; «Ой, не радасна шуміць дуброва»: [Верш] // Сав. Бел. 1 ліст.; З вёскі: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; «Б'ецца вецер над далінай...»: [Верш] // Там жа. 29 ліст.; «Белае зімняе поле...»: [Верш] // Там жа. 6 снеж.; «Песні, песні юнацкага слова...»: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; У лесе: [Верш] // Чырв. змена. 12 кастр.; Гораду: [Верш] // Там жа. 22 кастр.

1926. Па бярозавым шляху: [Верш] // Маладняк. № 2; Я верыў тады: [Верш] // Там жа. № 3; «Над сінім лесам, шэрым полем...»: [Верш] // Там жа. № 4; «Пеў пякучыя песні свае салавей...»: [Верш] // Там жа. № 6; «Нашто глядзіш так мне ў вочы...»: [Верш] // Маладыя араты. № 14; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 18; Чырв. Полаччына. 6 ліст.; «Над прасторам ніў і над квяцістым лугам...»: [Верш] // Полымя. № 3; «Зноў прыйшла, прыйшла ты...»: [Верш] // Там жа. № 4; «Тут так хораша, свету так многа...»; «Палюбіў я асенняе ранне...»; «Помніш ты, быў ціхі, ціхі вечар...»: [Вершы] // Там жа. № 7; Ноч запаліла...: [Верш] // Сав. Бел. 22 жн.

1927. «Была восень у роднай краіне...»: [Верш] // Маладняк. № 1; «О, вясна...»: [Верш] // Там жа. № 2; «Мне хочацца любіць...»: [Верш] // Там жа. № 3; Маці: [Верш] // Там жа. № 7—8; З цыкла «Гудкі»: [Верш] // Полымя. № 1; Маўрытанка; «У гэтай цемры бязрадаснай ночы...»: [Вершы] // Там жа. № 3; На прыволлі: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 6—7; «Мой родны край, ізноў я тут...»: [Верш] // Там жа. № 8—9; Памяці Сака і Ванцэці: [Верш] // Звязда. 24 жн.; Дзесяць год: [Верш] // Сав. Бел. 11 вер.; Кастрычнік: [Верш] // Чырв. Палессе. 7 ліст.; «Цяпер у грудзях другія словы...»: [Верш] // Чырв. змена. 21 студз.; Маладнякоўская ўдзячнасць // Там жа. 1 чэрв. / Сааўт. М. Нікановіч, В. Каваль.

1928. «Мой родны край, ізноў я тут!..: [Верш] // Дэкламатар. Мн.; Цыганка: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 19; Працаўнік асветы. № 19; Новыя вершы // Маладняк. № 4; [Рэц. на кн.: К у л і к І. Антология «Американской поэзии» К., 1928] / Пад псеўд. В. Армар. Сааўт. А. Мардвілка; «Мне не забыць былыя вечары...» // Там жа. № 8; «Адсумаваўшы маладосць сваю...»: [Верш] // Там жа. № 11; Аднаўленая зямля: Да дзесяцігоддзя Сав. Беларусі: Паэма // Там жа. № 12; Чуеш, Беларусь?: [Верш] // Полымя. № 7; «За чужое шчасце і любоў...»: [Верш] // Там жа. № 8; «Ён адчыніў акно...»: [Верш] // Там жа. № 9; Беларусі; Цішку Гартнаму: [Вершы] // Там жа. № 10; «Доўга, доўга стаяў над вакном я і марыў...»: [Верш] // Узвышша. № 1; Пры дагараючым кастры: [Верш] // Заря Запада. 15 янв.; За 12 дзён: (З падарожжа маладнякоўцаў па Украіне) // Звязда. 25 ліп.; «Ёсць лепшы свет...»: [Верш] // Чырв. змена. 18 ліст.; З «рабінавай ночы»: Уступ да паэмы // Там жа. 25 ліст.

1929. Камсамолу Мазыршчыны: [Верш] // Маладняк. № 4; Муляр: Паэма; Гутарка з карэспандэнтам «Маладняка» // Там жа. № 7; «Жыццё, як мора-акіян...»: [Верш] // Там жа. № 10; «На гэтых пройдзеных шляхах...»: [Верш] // Паляўнічы Бел. № 11—12; Мая паэма: Паэма // Полымя. № 1, 4, 5; Урывак з паэмы «Муляр» // Прафрух на Бел. № 15—16; Паўлюку Трусу: [Верш] // Звязда. 3 вер.; Сав. Бел. 3 вер.; Восень: [Верш] // Сав. Бел. 8 снеж.; Я веру: [Верш] // Чырв. змена. 7 крас.

1930. «Пракрычалі пеўні ў ночы...»: [Верш] // Вясна. № 4; Заяц: [Верш] // Паляўнічы Бел. № 1; «Калі растрачаны пачуцці...»: [Верш] // Там жа. № 2; [Рэц. на кн.: Б а р б ю с А. Розныя факты. Мн., 1929] // Полымя. № 3 / Пад псеўд. В. Армак. Сааўт. А. Мардвілка; Янку Купалу: [Верш] // Там жа. № 5—6; Калгасная песня: [Верш] // Калгаснік Бел. 10 вер.; «Гукі матораў і радыё...»: [Верш] // Сав. Бел. 5 студз.; Парогі паміраюць: [Урывак з паэмы] // Там жа. 12 студз.; Хроніка Белдзяржкіно кульгае // Там жа. 17 студз. / Сааўт. Ч. Барысевіч; Чуеце голас антэн...: [Верш] // Там жа. 21 студз.; «Там дзесьці ў цемры туманных вякоў...»: [Верш] // Там жа. 28 студз.

1931. «Шануй, мой голуб, маладосць...»: [Верш] // Маладняк. № 2; «Страшныя сны навеяла гісторыя...»; «Я помню, яблыні цвілі...»: [Вершы] // Там жа. № 5; «Сінімі шляхамі на ружовы шлях»: [Верш] // Полымя. № 3; Леніну: [Верш] // Чырв. Бел. № 1; Адтуль, дзе палыхаюць домны: [Верш] // Там жа. № 3; «Горад грыміць і грыміць»; «Стаю прад Пушкіным адзін...»: [Вершы] // Там жа. № 11—12.

1932. Ля кастра чалавечага ўсходу падзей: [Верш] // Беларусь калгасная. № 8; Новыя вершы: Лірычны цыкл // Маладняк. № 1; Мой дзень пачынаецца на фабрыцы: [Верш] // Там жа. № 4; Расплачваецца за маладосць: [Верш] // Чырв. Бел. № 14; Мой сябра Мікола Капусцін: [Верш] // ЛіМ. 15 чэрв.; Ліст паэту Петрусю Броўку: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Дарогаю ў штаб: Максіму Горкаму: [Верш] // Сав. Бел. 25 вер.

1933. Мая каханая — рэдактар газеты: [Верш] // Заклік. № 2; Пісьменнікі і крытыка ў 1933 годзе //

ЛіМ. 28 студз.; Адна партыя ў валейбол: [Верш]; Пра паэзію // Там жа. 26 чэрв.; На варце; Камісар; Пачастунак: [Вершы] // Там жа. 13 жн.

1934. Першы снег: [Верш] // Іскры Ільіча. № 12 / Сааўт. Т. Кляшторны, А. Дудар; Майскім маршам: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 9; Віцеб. пралетарый. 2 кастр.; Калгаснік Бел. 1 мая; Жыццё за нас: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 4; Героі краіны Саветаў: [Верш] // Там жа. № 9; Слова беларускай савецкай рэспублікі: [Верш] // ЛіМ. 31 студз.; Мы ўключаем сваю маладосць: [Верш] // Там жа. 6 сак.; Маладыя сэрцам: На алімпіядзе самадзейнага мастацтва // Там жа. 18 крас.; Жыццё ў цвеце: [Верш] // Там жа. 13 жн.; Голас паэта: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Пілот: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Памяці тав. Кірава: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; «Б'еццa мора аб бераг круты...»; «Ляжу і слухаю ўночы...»; «Было кругом, як у прыгожай байцы...»: (Вершы з цыкла «Пальмы даліны») // Там жа. 31 снеж.; За край камуны: [Верш] // Піянер Бел. 26 лют.; Насустрач ветру: (Урывак з новай паэмы) // Чырв. змена. 5 студз.; Маладая кроў рэспублікі: [Верш] // Там жа. 1 сак.; На варце: [Верш] // Там жа. 23 сак.; Мы дзён шчаслівых кавалі: [Верш] // Там жа. 13 крас. / Сааўт. Т. Хадкевіч.

1935. Байка пра Мішу і Зайку: [Верш] // Іскры Ільіча. № 1 / Сааўт. Т. Кляшторны, А. Дудар; На дарозе: [Верш] // ЛіМ. 16 вер.; Песня перамог: [Верш] // Піянер Бел. 6 лют. / Сааўт. Т. Кляшторны.

1958. Ля кастра чалавечага ўсходу надзей...; [Верш] // ЛіМ. 26 лют.

1961. «Белае зімняе поле...»; Леніну; Першы дзень на запалкавай фабрыцы: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2.

1969. Леніну: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.

1970. Леніну: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.

1.4.

Н о в і к а ў - П р ы б о й А. Па-цёмнаму: Апавяданні / З рус. Мн., 1931.

1932. Э м і С я о. Нанкін Род: [Верш] / З кіт. // Маладняк. № 4; Чырвонаарм. праўда. 26 ліп.

1933. Э м і С я о. Памяці Кантонскай камуны: [Верш] / З кіт. // ЛіМ. 22 лют.; Б р а н е ў с к і В. На смерць таварыша: [Верш] / З пол. // Там жа. 2 чэрв. / Пер. пад крыпт. С.Ш. і В. М. Сааўт. пер. С. Шушкевіч.

1934. Т ы ч ы н а П. Песня Чырвонай Арміі: [Верш] / З укр. // Полымя рэвалюцыі. № 9; Ц і х а н а ў М. Вясна ў Дэнау, або начное ворыва трактарамі «Вілліс»: [Верш] / З рус. // Звязда. 15 жн. Г р а ч ы л Х. Маё дзяцінства: [Верш] / З арм. // Там жа. 1 вер.; Г і д а ш А. Калоніі крычаць: Два ўрыўкі: [Вершы] / З венг. // ЛіМ. 6 сак.; С у л е й м а н з Ашуга Сталі [Стальскі С.] «Праз гор, цяснін бяскрайніх шыр...»: [Верш] / З лезг. // Там жа. 31 жн.

1935. Д у д з і н М. Мы адыходзім; К р а е ў С. Песня пра вінтоўку: [Вершы] / З рус. // Атака. Мн. Альм. 1; Г а л о д н ы М. Навальніца; Я пра цябе: [Вершы] / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 11.

1936. П у ш к і н А. Помнік: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 6 студз.; Б е д н ы Д. Чырвонаму байцу: [Верш] / З рус. // Там жа. 27 мая; Я г о ж. Савецкі вартавы: [Верш] / З рус. // Там жа. 1 жн.

1.5.

На рускую мову. Слышишь, Беларусь...; «Хрипло гудок просвистел...»; «Думы с тенями, а с думами тени...»; «Зеленый месяц над рекой...»; «Белое зимнее поле...»: [Вершы] / Пер. Л. Лавров // Сборник белорусской поэзии. М.; Л., 1930.

На ўкраінскую мову. Чуєш, Білорусь?: [Верш] / Пер. С. Голованівський // Гарт. 1928. № 12; Біле зимове поле: [Верш] / Пер. Т. М. // Молодняк. 1928. № 2; Знову холод і вечір, і синя пітьма...: [Верш] / Пер. М. Хмарка // Там жа. 1928. № 9; Над рікою / Пер. Т. Масенко; Знову холод і вечір / Пер. М. Хмарка: [Вершы] // Нова Білорусь. К., 1929; Леніну: [Верш] / Пер. Ю. Петренко // Білоруська радянська поэзія. 1971. Т. 1.

На яўрэйскую мову. Тыдзень: [Верш] / Пер. Ліўшыц // Паэзія БелАПП. Мн., 1931.

2.3.

На беларускай мове. Б а р к о ў с к і С. Валеры Маракоў // Маракоў В. Лірыка. Мн., 1959; Я г о ж. Лірыка Валерыя Маракова // ЛіМ. 1958. 26 лют.; В я с н о в ы А. Бываюць і такія крытыкі // Сав. Бел. 1929. 31 сак.; Г а р э ц к і М. «Маладняк» за пяць гадоў. 1923—28 // Максім Гарэцкі. Мн., 1984. С. 282—284; Г і л е в і ч Н. Акрыленая рэвалюцыяй. Мн., 1962. С. 115—117, 122; З в о н а к А. «Запісаны ў полк Акцябра...» // Звонак А. Неспакойныя сэрцы. Мн., 1973. С. 145—150; К у ч а р А. Валеры Маракоў: Літ. партрэт // Маладняк. 1929. № 7; Л е в і н С. Нататкі пра творчасць Валерыя Маракова // ЛіМ. 1933. 26 ліст.; Л у ж а н і н М. Думкі пра паэзію Валерыя Маракова // Узвышша. 1930. № 8; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С я д у р а У. Камсамол у беларускай паэзіі // Маладняк. 1932. № 1; Х а т у л ё ў П. Супраць безадказных адносін да класікі // ЛіМ. 1936. 26 крас.; Ш у ш к е в і ч С. З Вялікаморскай вуліцы // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Я г о ж. Залаты пакос паэта // ЛіМ. 1979. 23 сак.; Я г о ж. На залатым пакосе // Там жа. 1984. 30 сак.;

На рускай мове. П р а з д н о в а н и е 40-летнего юбилея М. Горького в Минске // Рабочий. 1932. 28 сент.; Т в о р ч е с к а я р а б о т а // Рабочий. 1929. 22 окт.

2.4.

На беларускай мове. Х в е д а р о в і ч М. Сябру: [Верш] // Хведаровіч М. Пасля навальніцы. Мн., 1965.

Г. І. Рэут.

МАРАХОЎСКІ ІЛЬЯ

Марахоўскі Ілья (свецкае імя Іразім Стафанавіч, каля 1576, Львоў — 1631, Уладзімір Валынскі), пісьменнік-палеміст, палітычны і царкоўны дзеяч, уніяцкі ўладзіміра-брэсцкі мітрапаліт.

З сям'і львоўскага шляхціца герба Корчак, жанатага з гараджанкай. У канцы 1595, магчыма, з ганаровай світай уніяцкіх епіскапаў, уладзіміра-брэсцкага Іпація Пацея і луцкага Кірылы Тарлецкага, быў накіраваны ў Рым на вучобу ў папскі калегіум, куды быў залічаны ў 1596 паводле хадайніцтва кардынала Севярына. У Рыме займаўся на працягу 7 гадоў, вывучаў тэалогію і філасофію. У красавіку 1603 прыбыў у Польшчу з рэкамендацыйнымі лістамі да епіскапа Бернарда Мацяеўскага і папскага нунцыя Ранганега. Дзякуючы ім пасля прыезду ў Кракаў ён прадстаўлены каралю Жыгімонту III Вазе і мітрапаліту Іпацію Пацею. Відаць, тады ж Ілья Марахоўскі працаваў у канцылярыі мітрапа-

літа, выконваў функцыі сакратара. У 1608—09 па даручэнні Іпація ён займаўся вырашэннем спрэчкі паміж Іосіфам Руцкім і архімандрытам віленскага манастыра св. Троіцы Самуілам Сянчылам, які не прымаў царкоўнай уніі 1596. Звязаўшы свой лёс з мітрапалітам, Ілья Марахоўскі ў 1612 стаў членам уніяцкага ордэна св. Базыля. Мяркуюць, што ён у сааўтарстве з Іпаціем напісаў кнігі «Гармонія» і «Рэляцыя», выдадзеныя ў Вільні ў 1608 і 1609. У 1609 кароль прызначыў Ілью Марахоўскага сваім сакратаром на Вялікае княства Літоўскае, а потым зрабіў яго пераемнікам мітрапаліта на Уладзіміра-Брэсцкім епіскапстве. Пасля смерці Іпація (1613) кароль выдаў Ільі Марахоўскаму свой прывілей на гэтае епіскапства. Валынская шляхта, незадаволеная дзеяннямі епіскапа, на сейме 1616 дамагалася ад караля яго замены. Ілья Марахоўскі, калі быў епіскапам, прымаў актыўны ўдзел ў з'ездзе уніятаў у Навагрудку (1624), дзе стаяла пытанне аб пашырэнні царкоўнай уніі за кошт далучэння да яе праваслаўных, а таксама ў рабоце Кобрынскага сінода 1626, на якім абяцаў выдаць 2000 злотых на ўтварэнне уніяцкай семінарыі. Разам з езуіцкім епіскапам Ераміяй Пачапоўскім напісаў рэляцыю каралю і папскаму нунцыю ў Варшаву.

Як абаронца уніі выступіў супраць палемічнапубліцыстычнага твора Мялеція Сматрыцкага «Трэнас». У кнізе «Парэгорыя...», выдадзенай у Вільні на польскай мове ў 1612, асудзіў ідэалогію брацкага руху. У 1622 выдаў у Замосці (таксама на польскай мове) «Размову аб пачатку разарвання грэчаскай царквы з рымскім касцёлам і хто быў таго прычынаю...» А праз два гады ў тым жа Замосці надрукаваў пераклад з грэчаскай мовы «Жыцця св. Ігнація, патрыярха царгародскага». Яму ж прыпісваецца «Рэляцыя аб жорсткім забойстве Іасафата Кунцэвіча, полацкага архіепіскапа» (Замосце, 1624). Пакінуў завяшчанне, паводле якога кіраванне епархіяй даручалася Іосіфу Руцкаму. *А. Ф. Коршунаў.*

Бібліяграфія

1.2

Paregoria, albo Utulenie uszczypliwego lamentu mniemanej cerkwie wschodniej zmyslonego Theophila Ortologa. Wilno, 1612.

Dyskurs o początku rozerwania cerkwi greckiej od kosciola rzymskiego. Wilno, 1622.

De nece Rev. Patri J. Kuncewicz, archiepiscopo Polocensi, Vitebsci, atrociter illata. Zamosci, [1624].

Relacya o zamordowaniu Jozaf(ata) Kuncewicza archiepiskopa połockiego... Zamość, 1624.

2.3.

На беларускай мове. Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Мн., 1968. Т. 1. С. 320, 324.

На рускай мове. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 173, 175, 187.

Т. М. Махнач.

МАРАШЭЎСКІ КАЯТАН

Марашэўскі Каятан (гады нараджэння і смерці невядомыя), беларускі і польскі драматург 2-й паловы 18 ст., выкладчык рыторыкі і паэтыкі Забельскай дамініканскай калегіі (цяпер в. Валынцы Верхнядзвінскага р-на Віцебскай вобл.). Біяграфічных звестак не захавалася.

К. Марашэўскі — аўтар беларуска-польскай «Камедыі», пастаўленай у 1787 у Забельскім школьным тэатры. Гэта тыповая драма-маралітэ. Напісана яна ў адпаведнасці з эстэтыкай класіцызму, у ёй праўдзіва паказваецца сялянскае жыццё, праводзіцца асветніцкая думка, што шчасце чалавека залежыць не ад боскага наканавання, а ад уласных учынкаў. Нягледзячы на сваю рытарычнасць і зададзенасць, «Камедыя» мае несумненныя мастацкія вартасці, якія ставяць яе ля вытокаў новай беларускай літаратуры. Напісана яна жывой гутарковай мовай. У творы адчуваецца моцны ўплыў барочных інтэрмедый, якія ўпершыню ў беларускай літаратуры 18 ст. сінтэзуюцца ў камедыю. Ідэі Асветніцтва знайшлі адлюстраванне і ў польскамоўнай трагедыі К. Марашэўскага «Свабода ў няволі», галоўны герой якой, рымскі палкаводзец Велізарый, вышэй асабістых інтарэсаў ставіць інтарэсы радзімы. Абодва творы захаваліся ў рукапісным зборніку, які зберагаецца ў бібліятэцы Літоўскай АН. Упершыню поўны тэкст «Камедыі» апублікаваў (у адпаведнасці з арыгіналам — лацінкай) акадэмік У. Перацц (1911). У наш час перадаецца кірыліцай. Сюжэт «Камедыі» выкарыстоўваўся беларускімі драматургамі (Ф. Аляхновіч і інш.). Яна ставілася ў Мінску (1991). *А. Ф. Коршунаў.*

Бібліяграфія

1.3.

1911. Камэдыа // Известия ОРЯС. Т. 16. № 3.

1920. «Камэдыя» // Беларусь. 20 мая.

1923. З «Камедыі» Марашэўскага: [Урывак] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1925. Камедыя // Выпісы з беларускай літаратуры. М; Л. Ч. 1.

1959. Камедыя // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн.

1975. Камедыя // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 1.

1978. Камедыя // Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн.

1979. З «Камедыі» К. Марашэўскага: [Урывак] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Аляхновіч М., Тамашэвіч Т. Фразеалагізмы ў камедыі К. Марашэўскага // Слова, фразеалагізм і кантэкст. Мн., 1979; Ахрыменка П. Развіццё драматургіі: Школьныя драмы, інтэрмедыі, камедыі і батлейка // Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура. Мн., 1968. С. 153—155; Гарэцкі М. Літаратурныя творы ў XVII—XVIII веку // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. 4 выд. Мн., 1926. С. 98—99; Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983. Т. 1. С. 170—176; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 427—429; Зарэмба Т. Ці камедыя «Камедыя», альбо З радаводнай нацыянальнага характару: Да 200-годдзя «Камедыі» Каятана Марашэўскага // Мастацтва Бел. 1987. № 12; Карскі Я. // Беларусь. 1920. 12 мая; Колас Г. «Чы гараст, сподару?» // ЛіМ. 1988. 1 студз.; Майхровіч С. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980. С. 218—223; Мальдзіс А. Вакол Парнаса Забельскай калегіі // Мальдзіс А. Таямніцы старажытных сховішчаў. Мн., 1974; Яго ж. На скрыжаванні славянскіх традыцый. Мн., 1980. С. 329—335; Семяновіч А. Аб вытоках беларускай драматургіі // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн., 1958. Вып. 1; Яго ж. «Камедыя» К. Марашэўскага // Семяновіч А. Гісторыя беларускай драматургіі: XIX — пачатак XX ст. Мн., 1985; Усікаў Я. Беларуская камедыя. Мн., 1979. С. 72—110; Яго ж. Беларуская камедыя: (Ля вытокаў жанру). Мн., 1964. С. 129—130, 150—195; Ціванова Г. Дзеяслоўныя формы ў творах беларускай драматургіі XVIII ст. // Бел. мова. 1983. Вып. 11.

На польскай мове. K. S.: Zaczątek białoruskiego teatru // Słowo. 1935. Nr 12; Sołoduch A. Bibliografia // Prz. Wileński. 1923. Nr 7.

На рускай мове. Барышев Г. Театральная культура Белоруссии эпохи феодализма: (Историко-хронологич. очерк) // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1983. Вып. 2; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 309—312; Карский Е. Белорусы. Пг., 1921. Т. 3. Вып. 2. С. 228—231; Конон В. От Ренессанса к классицизму. Мн., 1978. С. 145—146; Перетц В. К истории польского и русского народного театра // Известия ОРЯС. 1911. Т. 16. № 3.

2.4.

На беларускай мове. Аляхновіч Ф. Птушка шчасця: П'еса ў 3 акт. Вільня, 1922. *Т. М. Махнач.*

МАРДВІЛКА АРКАДЗЬ

Мардвілка Аркадзь Пятровіч [псеўд. В. Армак (з В. Мараковым), В. Армар (з В. Мараковым), А. Вясковы, А. Лясны, Андрэй Лясны, Аркадзь Лясны; крыпт. А. Л., А. М., А. М-ка; 24.8.1905, в. Языль Бабруйскага пав., цяпер Старадарожскі р-н Мінскай вобл.— 27.10.1986, Ташкент, пахаваны на Дамбрабадскіх могілках № 2], празаік, крытык, перакладчык.

Бацька А. Мардвілкі быў народным настаўнікам, а потым святаром. У першую сусветную вайну лёс закінуў сям'ю ў г. Уладзімір, дзе ў студзені 1916 А. Мардвілка паступіў у гімназію. Вярнуўшыся на Беларусь, працягваў вучобу ў слуцкай гімназіі. Філалагічныя схільнасці і жаданне займацца літаратурнай справай прывялі А. Мардвілку ў Мінск, дзе ён стаў сябрам «Маладняка», потым членам БелАПП. Адукацыю набыў спачатку на Фанетычных курсах новых моў у Ленінградзе (1926—27), на педфаку БДУ (1927—29) і на Вышэйшых курсах новых моў пры 2-м Маскоўскім дзяржаўным універсітэце (1929—30). З 1931 выкладаў англійскую мову ў Беларускім аўтадарожным інстытуце. У 1933 незаконна рэпрэсіраваны і асуджаны да трох год пазбаўлення волі. У той перыяд (1933—35) працаваў перакладчыкам англійскай тэхнічнай літаратуры ў Тэхнічным аддзеле Масквалгабуда. Рэабілітаваны ў 1988. З 1935 жыў у Ташкенце. Быў выкладчыкам англійскай мовы ва Усесаюзным НДІ бавоўнаводства, потым ва Узбекскім універсітэце (Самарканд, 1939—41). З 1942 да 1946 выкладчык Ташкенцкага сельскагаспадарчага інстытута.

У 1944—45 служыў у Савецкай Арміі. У 1946—48 выкладаў англійскую мову ў АН Узбекскай ССР. Экстэрнам скончыў у Ташкенце Сярэднеазіяцкі універсітэт (1950, аддзяленне раманагерманскай філалогіі). Працаваў рэдактарам у Дзяржаўным выдавецтве Узбекскай ССР (1950—51), на кафедры рускага мовазнаўства філфака Сярэднеазіяцкага універсітэта (1951—57), а пасля абароны ў 1956 кандыдацкай дысертацыі — у Ташкенцкім пединстытуце. Калі ў 1960 з гэтага Інстытута вылучыўся і стаў самастойным Рэспубліканскі інстытут рускай мовы і літаратуры, А. Мардвілка да выхаду на пенсію (1985) працаваў там дацэнтам. З Ташкента часта прыязджаў у Мінск. Паралельна з педагагічнай работай займаўся навукова-даследчымі пошукамі ў галіне выкладання і вывучэння англійскай мовы. Распрацаваў параўнальна-этымалагічны метад запамінання замежных слоў, напісаў шэраг навуковых прац па пытаннях методыкі выкладання і вывучэння англійскай мовы. Некаторыя яго працы апублікаваны ў 1938 у часопісе «Иностранный язык в школе». Займаўся таксама рускай філалогіяй. Выдадзены яго «Нарысы рускай фразеалогіі» (1964), кніга «Як хутчэй засвоіць значэнне англійскіх слоў» (1968). Пераклаў на рускую мову узбекскія народныя казкі.

У беларускім рэспубліканскім друку першы верш А. Мардвілкі «Малацьба» надрукаваны ў 1924. У далейшым выступаў і як празаік, і як крытык. Друкаваўся ў часопісах «Маладняк», «Чырвоны сейбіт», газеце «Савецкая Беларусь» і інш. Вядомы ён як перакладчык з англійскай, рускай і узбекскай моў. Крытычным працам А. Мардвілкі ўласцівы эстэтычны падыход і філалагічныя крытэрыі. Актыўная дзейнасць А. Мардвілкі на ніве беларускай літаратуры працягвалася да 1932, калі ён атрымаў разгромны водзыў Л. Бэндэ на празаічны рукапіс «Маланчына смерць» (пад псеўд. Аркадзь Лясны, БДАМЛіМ). Пасля вымушанага перапынку ў творчай рабоце А. Мардвілка да беларусазнаўства ўжо не вярнуўся, а з 1938 займаўся пераважна англійскай і рускай лінгвістыкай.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Вялікае нараджэнне: Эскізы. Мн., 1932 / Пад псеўд. Аркадзь Лясны. Рэц.: Куніцкі С. Мяшчанскае аплёўванне сацыялістычнага будаўніцтва // ЛіМ. 1932. 6 сак.

Глагольно-именные описательные выражения в современном русском литературном языке: Автореф. дисс... канд. филол. н. М., 1956.

Очерки по русской фразеологии. М., 1964.

Как скорее усвоить значение английских слов. М., 1968.

1.3.

1924. Малацьба: [Верш] // Бел. вёска. 15 кастр. / Пад крыпт. А. Л.

1925. Вёска ў радасці: [Верш] // Сав. Бел. 22 ліст. / Пад псеўд. А. Вясковы; Памылка: Апавяданне // Там жа. 15 снеж.; У зімовы вечар: Малюнак з натуры // Там жа. 22 снеж. / Пад псеўд. А. Лясны.

1926. Бяздонне: Апавяданне // Асвета. № 1 / Пад крыпт. А. М.; Яна: Абразок // Маладняк. № 2 / Пад псеўд. А. Лясны; [Рэц. на кн.: Чорны К. Па дарозе. Мн., 1926] // Там жа. № 3 / Пад псеўд. Лясны; [Рэц. на кн.: Гарэцкі М. Ціхія песні. Мн., 1926] // Там жа. № 5 / Пад псеўд. А. Лясны; Вечар у горадзе: Урывак з апавядання // Чырв. сейбіт. № 4 / Пад псеўд. А. Лясны; Новы шлях: Апавяданне // Сав. Бел. 15 студз. / Пад псеўд. А. Лясны; Падарожнае: Малюнак з натуры // Там жа. 31 студз. / Пад псеўд. А. Лясны.

1927. [Рэц. на кн.: Каваль В. Як вясну гукалі. Мн., 1927] // Чырв. сейбіт. № 16. / Пад крыпт. А. М-ка; [Рэц. на кн.: Маракоў В. На залатым пакосе. Мн., 1927] // Там жа. № 20—21 / Пад крыпт. А. М.; Пад шэрым небам: [Апавяданне] // Сав. Бел. 1927. 20, 21 крас. / Пад псеўд. А. Лясны; Дзесяты Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 18 вер. / Пад псеўд. А. Лясны; Станіслаў Пшыбышэўскі // Там жа. 18 снеж. / Пад крыпт. А. Л.

1928. [Рэц. на: Узвышша. 1927. № 3] // Арш. малад. № 7 / Пад псеўд. А. Лясны; Крык працы: [Рэц. на кн.: Нікановіч М. Крык працы. Мн., 1928] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 11 / Пад псеўд. А. Лясны; Дзве ночы: Абразок // Там жа. № 12 / Пад псеўд. А. Лясны; [Рэц. на кн.: Кулік І. Антологія американськоі поезіі 1855—1925 гг. Харків, 1928] // Маладняк. № 8 / Пад псеўд. В. Армак. Сааўт. В. Маракоў; [Рэц. на кн.: Маракоў В. На залатым пакосе. Мн., 1927] // Чырв. сейбіт. № 1 / Пад крыпт. А. М.; [Рэц. на кн.: Маракоў В. На залатым пакосе. Мн., 1927] // Звязда. 15 студз. / Пад псеўд. А. Лясны; Максім Горкі // Камуніст. 1 крас. / Пад крыпт. А. Л. Аўт. спрэчнае; «Женитьба Белугина» // Рабочий. 6 июня / Пад крыпт. А. М.; Раніца // Сав. Бел. 22 крас. / Пад псеўд. А. Лясны; Нашы рыбныя багацці // Там жа. 25 крас. / Пад псеўд. А. Лясны; Кульгавая беларусізацыя // Там жа. 1 чэрв. / Пад псеўд. А. Лясны; Пад паўночнымі ўзорамі // Там жа. 16 чэрв. / Пад псеўд. А. Лясны; Жанчына ў абароне краіны // Там жа. 20 ліп. / Пад псеўд. А. Лясны; Сельсавет у руках заможнікаў: [Нарыс] // Там жа. 14 ліст. / Пад псеўд. А. Лясны.

1929. [Рэц. на кн.: Молчанов А. Пылающая земля. М., 1929] // Маладняк. № 9 / Пад псеўд. А. Лясны; Шляхі лясной гаспадаркі Магілёўшчыны // Сав. Бел. 20 студз. / Пад псеўд. А. Лясны; Пад шэрым небам: [Апавяданне] // Там жа. 20, 21 крас. / Пад псеўд. А. Лясны; Думы старога Арцёма: [Нарыс] // Там жа. 7 ліп. / Пад псеўд. Аркадзь Лясны.

1930. [Рэц. на кн.: Бядуля З. Язэп Крушынскі. Мн., 1929] // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Аркадзь Лясны; [Рэц. на кн.: Купала Я. Сборник стихов. М.; Л., 1930; Скрыган Я. Затока ў бурах. Мн., 1929] // Полымя. № 2 / Пад псеўд. А. Лясны; [Рэц. на: «Маладняк». 1930. № 1] / Пад псеўд. А. Лясны; [Рэц. на кн.: Барбюс А. Розныя факты. Мн., 1929] / Пад псеўд. В. Армак. Сааўт. В. Маракоў // Там жа. № 3; [Рэц. на: «Узвышша». 1930. № 1] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Аркадзь Лясны; [Рэц. на кн.: Гладкоў Т. Галаваногі чалавек. Мн., 1930; Шпілеўскі І. Братва. Мн. 1930] // Там жа. № 5—6 / Пад псеўд. А. Лясны; [Рэц. на кн.: Лынькоў М. Андрэй Лятун. Мн., 1930; Фусао Хаясі. Кніга з малюнкамі, у якой няма малюнкаў; Сэйкіці Фудзіморы. Уцякач. Мн., 1930] / Пад псеўд. А. Лясны; Шлях пралетарскай перамогі: Нарыс // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Аркадзь Лясны; Беларусь індустрыяльная: (Эскізы) // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Аркадзь Лясны; [Рэц. на кн.: Голд М. Праклятлы агітатар. Мн., 1930] // Там жа. № 11—12 / Пад псеўд. А. Лясны; Падпал: Апавяданне // Чырв. змена. 27 студз. / Пад псеўд. Лясны.

1932. Жанчына на фабрычнай трубе: Апавяданне // Работніца і калгасніца Бел. № 25 / Пад псеўд. А. Лясны.

1938. О родственных элементах английской и русской лексики // Иностранный язык в школе. № 5—6.

1940. Об овладении техникой чтения на английском языке // Иностранный язык в школе. № 6.

1941. Сравнительно-этимологический метод изучения лексики иностранных языков // Труды Узбекского гос. ун-та: Новая серия (Самарканд). № 24.

1943. Лексические сопоставления как средство се-

мантизации иностранных слов // Иностранные языки в школе. № 2.

1953. Правила спряжения русских глаголов в настоящем и простом будущем времени // Труды Среднеазиатского гос. ун-та им. В. И. Ленина (Ташкент). Вып. 49.

1961. Глагольно-именные описательные выражения как особый тип устойчивых словосочетаний // Русский язык в школе. № 4.

1964. Основные черты лексико-семантической структуры глагольно-именных описательных выражений // Уч. зап. Ташкентского гос. пединститута им. Низами. Т. 45. Вып. 3.

1976. Глагол // Современный русский язык: Морфология. Ташкент.

1.4.

Л о н д а н Д. Незвычайны адрывак: [Апавяданне] / З англ. Мн., 1926.

Т а г о р Р. Садоўнік: Апавяданне-імпрэсія / З англ. Мн., 1927.

Л я ш к о М. Доменная печ: Раман / З рус. Мн., 1931.

1926. Л о н д а н Д. Незвычайны адрывак: Апавяданне / З англ. // Маладняк. № 3; Я г о ж. Чайнэго: Апавяданне / З англ. // Там жа. № 4 / Пер. пад крыпт. А. М.; У э л с Г. Зорка: Апавяданне / З англ. // Там жа. № 5 / Пер. пад крыпт. А. М.; Л а н г ф е л а Г. Песня аб Гайаваце: «Сватанне Гайаваты» / З англ. // Там жа. № 7—8 / Пер. пад псеўд. А. Лясны; Т а г о р Р. Садоўнік: Апавяданне-імпрэсія / З англ. // Там жа. № 10.

1927. Л а н г ф е л а Г. З песні аб Гайаваце: Голад / З англ. // Маладняк. № 2 / Пер. пад крыпт. А. М.; У і т м е н У. Песня пра вольны шлях: [Верш] / З англ. // Там жа. № 6 / Пер. пад крыпт. А. М.; Т а г о р Р. Гітанджалі: Урывак з кнігі / З англ. // Там жа. № 7—8; В і л ь я м с А.-Р. Уся ўлада Саветам: Нарысрэпартаж / З англ. // Там жа. № 10 / Пер. пад крыпт. А. М.; У і т м е н У. Песня пра радасць: [Верш] / З англ. // Росквіт. № 1 / Пад крыпт. А. М.; Т а г о р Р. Абразкі / З англ. // Чырв. сейбіт. № 10—11 / Пер. пад крыпт. А. Л.; Л а н г ф е л а Г. Дзень прайшоў: [Верш]; Т а г о р Р. Чаму пагасла лямпа? / З англ. // Там жа. № 15.

1928. Г е й н э Г. Ларэляй: [Верш] / З ням. // Арш. малад. № 7; Ф а л ь к о ў с к і Э. Дзеці вуглякопаў: Апавяданне / З англ. // Бел. піянер. № 24; П а н і в А. Дняпрабуд: [Верш] / З укр. // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 13 / Пер. пад псеўд. А. Лясны; Т ы ч ы н а П. Закучаравіліся хмары: [Верш] / З укр. // Маладняк. № 8 / Пер. пад псеўд. А. Лясны; У і т м е н У. Песня пра радасць: [Верш] / З англ. // Росквіт. № 1 / Пер. пад крыпт. А. М.

1931. Г о л д М. 120 мільёнаў: [Верш] / З англ. // Полымя. № 4; Я г о ж. Дзівосныя хаўтуры ў Брэддоку...: [Верш] / З англ. // Там жа. № 10.

1932. К р у д э н Д. Людзі патрэбны: Апавяданне / З англ. // Чырв. Бел. № 11—12; Г і д а ш А. Змінавая вуліца пяе: [Верш] / З венг. // ЛіМ. 20 жн. / Пер. пад крыпт. А. М.; Г о л д М. Трэцяя ступень: [Верш] / З англ. // Там жа. 24 кастр.; Л а н г ф е л а Г. Сон нявольніка: [Верш] / З англ. // Там жа. 28 снеж.

1967. К а х а р А. Светлыя вяршыні; Н а з і р Х. Чаму адклалі вяселле?: [Апавяданне] / З узб. // Полымя. № 5.

2.3.

На беларускай мове. Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 85—87; К е н ь к а М. Майстэрства Аркадзя Куляшова-перакладчыка. Мн., 1983. С. 91; Ш у ш к е в і ч С. Аркадзю Мардвілку — 80 // ЛіМ. 1985. 23 жн.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 66, воп. 1, спр. 1433.

У. М. Ларчанка.

МАРКАВА НАЛЯ

Маркава Наля [Анастасія Паўлаўна (у замужжастве Хмара); н. 25.12.1906, в. Хатоўня Быхаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Рагачоўскі р-н Гомельскай вобл.], паэтэса.

Бацькі займаліся земляробствам. Выхоўвалася ў рэлігійнай сям'і дзеда, ад якога змалку чула шмат апавяданняў пра розныя страхі і чарадзействы. Пачатковую школу скончыла ў Прапойску (цяпер Слаўгарад). Жыла там у цёткі. Потым вярнулася ў Хатоўню і вучылася ў школе 2-й ступені, неўзабаве пераўтвораную ў сямігодку. Працягвала вучобу ў Рагачоўскім педтэхнікуме, у 1924 перавялася на 2-гі курс Магілёўскага педтэхнікума, які скончыла ў 1927. Працавала загадчыцай цэнтральнага піянерскага клуба пры Магілёўскім абкоме камсамола, выхавацелем у Магілёўскай дзіцячай камуне, а пасля пераезду ў Ленінград да мужа (1929) — выхавацелем дзіцячага сада пры заводзе «Электрык». У 1934 скончыла Ленінградскі педінстытут. Выкладала рускую мову і

літаратуру ў Ваенна-артылерыйскім тэхнічным вучылішчы, загадвала там жа агульнаадукацыйным цыклам. Напярэдадні вайны працавала дырэктарам інтэрната Куйбышаўскага р-на Ленінграда. У гады Вялікай Айчыннай вайны разам з 200 выхаванцамі інтэрната эвакуіравана ў Чалябінскую вобл. Пасля вяртання адтуль у 1944 працавала дырэктарам школ № 201, 84 і 38-й школы працоўнай моладзі Ленінграда. З 1952 настаўніца рускай мовы і літаратуры ў школе працоўнай моладзі № 35 Петраградскага р-на. З 1962 — на пенсіі. Узнагароджана медалямі.

Паводле анкеты «Маладняка», Н. Маркава пачала пісаць вершы ў 1921 пад уплывам захаплення містычнай творчасцю С. Надсана, якая знаходзіла водклік у душы дзяўчыны, выхаванай у рэлігійнай атмасферы. Уступленне ў камсамол, знаёмства з творчасцю Д. Беднага, М. Горкага, аб'яднанне маладых літаратурных сіл Беларусі ў арганізацыю «Маладняк» спрыялі напаўненню паэзіі Н. Маркавай грамадзянскімі і патрыятычнымі матывамі. У 1925 яна ўступіла ў Магілёўскую філію «Маладняка», удзельнічала ў працы І-га з'езда «Маладняка». Першы надрукаваны верш Н. Маркавай «У вёску» з'явіўся ў 1925 у газеце «Магілёўскі селянін». Яе лірыку напаўняла пачуццё радасці і захаплення, выкліканае рэвалюцыйным абнаўленнем жыцця ў краіне, што было ўласціва ў цэлым маладнякоўскай паэзіі. Яе творчасць сціплай, але арганічнай старонкай увайшла ў паэтычны летапіс свайго часу, аддаючы пэўную даніну рыторыцы і дэкларацыям. Найбольш натуральна лірычны талент паэтэсы раскрыўся ў вершах інтымнага плану, у якіх яна ідзе ад фальклору, ад асабістых уражанняў і ўзрушанасці пачуццяў. Адзін з найбольш дасканалых узораў яе інтымнай лірыкі верш «У сэрцы аганькі».

Жыве ў Санкт-Пецярбургу. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.3.

1925. У вёску: [Верш] // Маг. селянін. 29 ліст.; Да першага з'езда: [Верш] // Сав. Бел. 29 ліст.

1926. «Сінь васільковая...»: [Верш] // Маладняк. № 10; «Сіні зялёнай вясны...»: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 5.

1927. У сугучнасці слоў...; Маяк; Адна; «Сінь васільковая...»: [Вершы] // Дняпроўскія ўсплескі. Магілёў; Ціха...: [Верш] // Полымя. № 8; «Усё новыя, новыя дні...»: [Верш] // Полымя. № 8; Аб кучаравай Беларусі: [Верш] // Маг. селянін. 5 мая; У сугучнасць песень: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Памяці тав. Войкава: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; «Тут Дняпро,— там матулька Волга...»: [Верш] // Там жа. 14 жн.; «У беларусі, мілай Беларусі...»: [Верш] // Там жа. 21 жн.; На камсамольскіх манеўрах: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Прыхадзі: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Над прасторам балот: [Верш] // Чырв. змена. 30 студз.

1928. «Восенню мігаюць...»: [Верш] // Маладняк. № 1; «Ружавеюць маладосці дні...»: [Верш] // Там жа. № 5; У сэрцы аганькі...: [Верш] // Полымя. № 6; Маг. селянін. 5 лют.; «Сціхае дождж...»: [Верш] // Там жа. 4 ліст.

1829. Аб кучаравай Беларусі; Знікае снег; У сэрцы аганькі; Усё новыя дні; У грудзях не плач...; На камсамольскіх манеўрах: [Вершы] // Ранне. Магілёў.

1.4.

1927. Сасюра [У.]. Іду: [Верш] / З укр. // Дняпроўскія ўсплескі. Магілёў. *Т. М. Махнач.*

МАРКЕВІЧ ІВАН

Маркевіч Іван Мікалаевіч (15.6.1936, в. Восава Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.— 14.9.1981, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), паэт.

З сялянскай сям'і. Пасля сканчэння сярэдняй школы (1954) працаваў у калгасе на радзіме, брыгадзірам жывёлагадоўлі ў саўгасе «Уша», старшынёй Ушанскага сельсавета. З 1964 супрацоўнічаў у раённай газеце «Сцяг Леніна» (Беразіно), з 1973 у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва». Завочна скончыў аддзяленне журналістыкі БДУ (1970). У 1978—81 метадыст Мінскага абласнога навукова-метадычнага цэнтра народнай творчасці.

У рэспубліканскім друку І. Маркевіч упершыню выступіў у 1961 (газета «Чырвоная змена», верш «Навальніца»). Вершы яго друкаваліся ў часопісах «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», «Работніца і сялянка», у рэспубліканскіх газетах. У 1973 выйшаў першы зборнік яго вершаў «Камандзіроўка». Другая кніга паэзіі «Васількі» (1984) выдадзена ўжо пасля смерці аўтара. Шчырыя радкі яго вершаў прысвечаны Радзіме, роднай зямлі, працавітым людзям, землякам, у лёс якіх уварвалася трагедыя 7 студзеня 1943, калі фашысты спалілі суседнюю в. Калюжыцы. Асноўны змест іх — смутак з прычыны ранняй страты маці, яе нялёгкі лёс удавы, урокі дзяцінства, юнацкі свет, пачуцці кахання. У вершах І. Маркевіча знайшлі адлюстраванне рэальныя падзеі, нярэдка ў лірычных персанажах пазнаюцца іх жыццёвыя прататыпы.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Камандзіроўка: Вершы. Мн., 1973. (Першая кніга паэта). Рэц.: Бусел В. След сосновой живицы // Сел. газ. 1974. 18 янв.; Вішнеўскі І. Ручайком праб'юся да зямнога // Беларусь. 1974. № 2; Яўсееў Р. Крок у краіну паэзіі // Вяч. Мінск. 1973. 8 жн.

Васількі: Вершы. Мн., 1984. Рэц.: Макарэвіч В. Родныя карані // ЛіМ. 1984. 14 снеж.

1.3.

1961. Навальніца: [Верш] // Чырв. змена. 17 вер.

1962. «Быць наперадзе...»; «Дні ідуць...»: [Вершы] // Мін. праўда. 25 мая; Табе я песню складаю: [Верш] // Чырв. змена. 30 вер.

1963. Камандзіроўка: [Верш] // Чырв. змена. 29 мая; Браты: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; Бурштынны лівень: [Верш] // Там жа. 21 жн.

1964. Як ранак росы рассыпае; Летняя раніца: [Вершы] // Мін. праўда. 13 снеж.; Родны край: [Верш] // Чырв. змена. 2 лют.; 17 мая.

1965. Дома: [Верш] // Мін. праўда. 24 студз.; Камандзіроўка: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Асколкі: [Верш] // Там жа. 7 вер.

1966. Начлег: [Верш] // Мін. праўда. 11 лют.; Рыбацкі касцёр: [Верш] // Там жа. 29 крас.

1967. Сэрца маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Начлег: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 5.

1968. Над Бярозай; У сценах Цытадэлі; Дрэва стагоддзя; Памяць — не проста памяць: [Вершы] // Беларусь. № 5.

1969. Родны край; «Каса пад страхой іржавее...»: [Вершы] // Мін. праўда. 16 жн.

1970. Партыі; Крэйсер «Аўрора»: [Вершы] // Беларусь. № 10; «Бусел пералётны па-над лугам...»; Камандзіроўка: [Вершы] // Маладосць. № 10; Партыі: [Верш] // Мін. праўда. 18 крас.; «Чэрпаю са дна людской крыніцы...»: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Дзям'янава града: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.

1971. Незабыўнае: [Верш] // Звязда. 19 ліст.; Сасна: [Верш] // Мін. праўда. 26 студз.

1972. Завочнікі: [Верш] // Беларусь. № 9; Партызанская зямлянка; Мой родны лес: [Вершы] // Звязда. 17 снеж.; Баравікі; Спіць жанчына; «Без прычыны не кукуй...»; Хірург: [Вершы] // ЛіМ. 9 чэрв.; Браты: [Верш] // Там жа. 8 вер.; Піянер Бел. 28 снеж.; Ясныя зоры: [Верш] // Мін. праўда. 5 ліст.

1973. «І мы гатовы з бураю змагацца...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 10 студз.; Над Дастоевым зерні... // ЛіМ. 16 сак.; Празорлівасць крытыка; «Крычыць...»; І сушыць, і варушыць: [Вершы] // Там жа. 28 вер.; Беларусі: [Верш] // Там жа. 16 ліст.; Слаўлю жыццё; Дарогі: [Вершы] // Мін. праўда. 4 лют.; Новыя вершы // Там жа. 25 жн.; Новыя вершы // Там жа. 24 кастр.

1974. Салдату-вызваліцелю: [Верш] // Заря. 9 мая; Мая вёска; «Дзядзькі праекціроўшчыкамі самі...»; «Дванцаты век, трымай тугія лейцы...»: [Вершы] // Звязда. 28 мая; Слаўлю серп і молат; Пабрацімы; Плаўка; Трактар на абкатцы; Наждачніцы: [Вершы] // ЛіМ. 8 сак.; «Абпаленае вогненнай вайной...»: [Верш] // Мін. праўда. 20 крас.; «Нас дзядзька дакараў...»; «Выйшлі мы пад вечар...»: [Вершы] // Там жа. 17 ліп.; «Была ты сумнаю учора»: [Верш] // Чырв. змена. 21 ліп.

1975. «Ярчэй палае той агонь...»: (Вершы з кнігі «Гарачае вуголле») // Вяч. Мінск. 8 жн.; Гарачае вуголле: (Урывак з паэмы) // Мін. праўда. 13 ліп.

1976. «Дарогай еду, што танюткай стужкай...»; «Цябе не зацікавіў, мусіць, так...»; «Ляці, цягнік, насустрач дню і сонцу...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 16 вер.; Сыну-будаўніку; Вялікая сям'я: [Вершы] // Звязда. 11 жн.; «Яшчэ зямля там-сям ільдамі...»; «Праз цвёрды і ўтоптаны асфальт...»: [Вершы] // Чырв. змена. 1 мая.

1977. «Абпаленае вогненнай вайной...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 7 ліп.; Сонца над Нявою: [Верш] // Мін. праўда. 22 кастр.; «Паверце мне...»; «Пачуцця ў радасных танцы...»: [Вершы] // Чырв. змена. 6 крас.

1978. Мой горад — завод: [Вершы] // Мін. праўда. 1 кастр. / Сааўт. М. Вяршынін.

1980. Святло Кастрычніка: [Верш] // Полымя. № 11; У гэты дзень: [Верш] // Вяч. Мінск. 8 мая; Зара над лесам вечарэе; Дубы: [Вершы] // Мін. праўда. 17 мая; Мой родны гарадок: [Верш] // Там жа. 9 вер.; «Абпаленае вогненнай вайной...»: [Верш] // Там жа. 27 снеж.

1981. Святло Кастрычніка: [Вершы] // Голас Радзімы. 12 ліст.

1.4.

1972. Кутаў М. Маім равеснікам: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 15 снеж.

1973. Ільін К. Я — камуніст: [Верш] / З бурац. // ЛіМ. 16 ліст.

1974. Мацкявічус Б. Ленін; Ода рабочаму класу: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 1 сак.; Рэймерыс В. Параход з сярпом: [Верш] / З літ. // Там жа. 22 сак.

1.5.

На рускую мову. Мы братья; Дерево века: [Вершы] / Пер. А. Сергеев // Красное знамя (Даугавпилс). 1972. 26 авг.

2.3.

На беларускай мове. Прыходзька П. Песня з апаленым крылом // Маркевіч І. Васількі. Мн., 1984.

Г. І. Рэут.

МАРОЗІК МІКАЛАЙ

Марозік Мікалай Фёдаравіч [псеўд. А. Ш у н к е в и ч; каля 1852, в. Лаўрышава Навагрудскага пав. Мінскай губ., цяпер Навагрудскі р-н Гродзенскай вобл.— пасля 1913], паэт-самавук, народны прапаведнік-мараліст.

М. Марозік меў невялікую адукацыю (відаць, скончыў пачатковую школу). Усё жыццё займаўся гаспадаркай у роднай вёсцы, вылучаўся цвярозасцю і набожнасцю. Пісаў на мяшанай беларуска-рускай мове, на невысокім мастацкім узроўні творы дыдактычнага і кансерватыўнага зместу. Працаваў у традыцыйным для беларускай вёскі жанры гутарак, бічаваў агульна-чалавечыя заганы, п'янства, гультайства, распусту, выкрываў карчмароў. Карыстаючыся кожнай нагодай (храмавыя святы і г. д.), выступаў перад народам у Навагрудскім і суседніх паветах з чытаннем сваіх твораў, якія разыходзіліся ў спісах і вуснай перадачы. Некаторыя яго выразы цытаваліся ў народзе са спасылкай: «Як кажа Мікола Марозік».

У 1889 у газеце «Минский листок» быў надрукаваны яго дыдактычны верш «Сцяпан і Таццяна». Творчасцю М. Марозіка як пэўным народным феноменам цікавіліся беларускія пісьменнікі і калекцыянеры А. Ельскі, Г. Татур, этнограф М. Нікіфароўскі. Сярод папераў Ельскага (Варшава, Галоўны архіў старажытных актаў) захаваўся сшытак 1890 з вялікім па памерах (каля 400 радкоў) вершаваным творам М. Марозіка «Сачыненне пад рыфму на п'янства і гультайства», у канцы якога аўтар паведамляў: «Усіх сачыненняў маю больш пятнаццаці на розныя тэмы». У 1892 Ельскі ў сваім энцыклапедычным артыкуле «Беларуская літаратура і бібліяграфія» ў якасці характэрнага прыкладу пашырэння цягі да пісання на беларускай мове сярод сялянства назваў імя М. Марозіка. Рукапісы твораў М. Марозіка «Чыгунка», «П'янлівага развага...», «Заключэнне для павучання», «Чытайце або слухайце, як хочаце», «Вясковыя дзяды, або памінальныя дні» і інш. зберагліся сярод папераў Віленскага беларускага музея ў Цэнтральнай бібліятэцы АН Літвы. З прыкладзенага да іх пісьма відаць, што М. Марозік спадзяваўся на дапамогу Татура ў друкаванні гэтых твораў. У 1902 этнограф Нікіфароўскі надрукаваў прыхільны артыкул пра прапаведніцкую дзейнасць М. Марозіка ў пецярбургскім часопісе «Живая старина», апублікаваў для прыкладу дзве яго гутаркі (супраць курэння тытуню і схільнасці сялян да сварак). Першым сялянскім паэтам назваў М. Марозіка польскі літаратар Б. Жыранік у сваім «Нарысе беларускай літаратуры» (1921). Царскія ўлады і царкоўнікі, мясцовыя чарнасоценцы выкарыстоўвалі папулярнасць паэта ў пэўным асяроддзі для ўздзеяння на народ у манархічным і праваслаўным духу. Вядомы, напрыклад, яго выступленні з вершамі 1889 на сходах Віленскага праваслаўнага брацтва. У 1890 бясплатна падарожнічаў па чыгунках Расіі. У 1898 выступіў з вершамі з нагоды адкрыцця ў Вільні помніка Мураўёву-вешальніку. Ёсць аналагічныя звесткі пра яго выступленне на адкрыцці ў Вільні помніка Кацярыне II. У 1911—13 яго прамовы ў Мінску з нагоды 50-гадовага юбілею сялянскай рэформы, стагоддзя Айчыннай вайны 1812 і 300-годдзя дынастыі Раманавых друкаваліся па рэкамендацыі мясцовых улад асобнымі брашурамі. Ён імкнуўся таксама ўстанавіць кантакты з «Нашай нівай», заходзіў у яе рэдакцыю (Гадавік БНТ. Вільня, 1933. Кн. 1). Далейшы лёс М. Марозіка невядомы.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.2.

Празднование в г. Минске 300-летнего юбилея царствования дома Романовых. Мн., б. г.

Речь на 50-летний юбилей освобождения крестьян от крепостной зависимости. Мн., б. г.

Речь на столетний юбилей об изгнании французов из России. Мн., б. г.

Речь на трехсотлетний юбилей об избрании царя из дома Романовых Михаила Федоровича. Мн., б. г.

Речь об оставлении Наполеоном Москвы, 1812 года 11 октября и переходе французов через реку Березу 14 ноября. Мн., б. г.

1.3.

1887. Памяти Александра Сергеевича Пушкина: 1837—1887: [Верш] // Мин. листок. 30 янв. / Пад псеўд. А. Шункевич.

1889. Родине: [Верш] // Мин. листок. 6 янв. / Пад псеўд. А. Шункевич; Сцяпан і Тацяна: (Из бел. жизни): [Паэма] // Там жа. 7 марта / Пад псеўд. А. Шункевич.

1891. «Проснись, народ!..»: [Верш] // Мин. губ. вед. 20 марта / Пад псеўд. А. Шункевич; «Радуйся, друг мой! Весна наступает...»: [Верш] // Там жа. 10 апр. / Пад псеўд. А. Шункевич; Моя молитва: [Верш] // Там жа. 28 апр. / Пад псеўд. А. Шункевич.

1902. «Рифма» о курении и нюхании табаку; «Стих» о семейных и соседских неладах // Живая старина. Вып. 3—4.

2.3.

На беларускай мове. Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Мн., 1969. С. 81—82; М а л ь д з і с А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969. С. 165—166; Т а н к М. Лісткі календара. Мн., 1970. С. 47.

На польскай мове. A. J. [Jelski A.] Białoruska literatura i bibliografia // Wielka encyklopedya powszechna ilustrowana. Warszawa, 1892. T. 7. S. 657, 658.

На рускай мове. И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 359—360; Н. Я. Н. [Нікіфароўскі М.] Глашатаи добрых начал в сельской среде // Живая старина. 1902. Вып. 3—4.

3.1.

Галоўны архіў старажытных актаў (Варшава), ф. Прозараў і Ельскіх, с. 140; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 385.

Т. М. Махнач.

МАРТЫНАВА ЭЛЬВІРА

Мартынава Эльвіра Міхайлаўна (н. 12.2.1923, Звенігародка Кіеўскай вобл., цяпер Чаркаскай вобл., Украіна), літаратуразнавец. Піша на беларускай, украінскай і рускай мовах.

Нарадзілася ў сям'і служачых. Бацька працаваў аграномам, маці — настаўніцай. У 1947 Э. Мартынава скончыла філалагічны факультэт Адэскага універсітэта. Працавала карэктарам выдавецтва таго ж універсітэта (1949—51), старшым лабарантам кафедры ўкраінскай літаратуры (1951—60). Пасля пераезду ў Мінск у 1960 працавала малодшым, потым старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР. З 1979 на пенсіі.

Друкуецца з 1958 у беларускай і ўкраінскай перыёдыцы. У 1970 абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Паэтычны пераклад як форма беларуска-ўкраінскіх літаратурных узаемасувязей». Яе працы і даследаванні прысвечаны праблемам тыпалагічнай роднаснасці рускай, беларускай і ўкраінскай літаратур, міжлітаратурным сувязям і, у прыватнасці, мастацкаму перакладу, сучаснаму апавяданню. Апублікавала звыш 60 артыкулаў, рэцэнзій. Аўтар кніг «Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад», «Мастацкая дэталь у літаратурным творы».

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Поэтический перевод как форма белорусско-украинских литературных взаимосвязей: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1970.

Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад. Мн., 1973. Рэц.: Бондар Л. Взаємозв'язки братні, творчі // Жовтень. 1974. № 5; Дорошенко В. Із досвіду поетичного взаємоперекладу // Прапор. 1974. № 6; Гольберг М. Перевод и взаимодействие литератур // Вопр. лит. 1974. № 4; Лемешівська Л. // Рад. літ.-знавство. 1975. № 1; Пашковская Н. // Неман. 1975. № 3.

Мастацкая дэталь у літаратурным творы: На матэрыяле сучаснай беларускай прозы. Мн., 1977. Рэц.: Шамякіна Т. Прырода мастацкай дэталі // Полымя. 1978. № 11.

1.3.

1958. Шевченківські мотиви в романі А. Головка «Мати» // Збірник праць четвертої наукової шевченківської конференції. К.; Портретна характеристика Катрі в романі А. Головка «Мати» // Праці Одеського держ. ун-ту ім. І. І. Мечнікова. Одеса. Т. 148.

1960. Соціально-психологічна та портретна характеристика Юхима Гармаша в романі А. Головка «Мати» // Праці Одеського держ. ун-ту ім. І. І. Мечнікова. Одеса. Т. 150.

1961. Головко і Коцюбинський // Коцюбинський. Одеса; Багрицкий о Пушкине // Пушкин на Юге. Кишинев. Вып. 1.

1963. Паэзія служэння народу // Маладосць. № 8.

1964. Шаўчэнка і Жалігоўскі // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн. / Сааўт. А. Мальдзіс; Пісьменнік, грамадзянін, змагар // Маладосць. № 9; Творча співдружність революційних демократів // Рад. літ-знавство. № 2 / Сааўт. А. Мальдзіс; Побач з Шаўчэнкам // ЛіМ. 3 сак.; Пясняр народнага гневу // Там жа. 10 сак.

1965. Ён прыйдзе яшчэ не аднойчы...: Да 70-годдзя з дня нар. М. Рыльскага // ЛіМ. 19 сак.; З невичерпних криниць Кобзаря: (До 60-річчя Петруся Бровки) // Літ. Укр. 25 черв.

1967. Рэха на Украіне // ЛіМ. 4 жн.; Майстар украінскай прозы // Там жа. 5 снеж.

1968. Мастацкі пераклад як форма беларуска-украінскіх літаратурных узаемасувязей // Садружнасць літаратур. Мн.

1969. Беларуская літаратура на старонках украінскага друку пачатку XX ст. // Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных і фальклорных сувязей. Гомель; Неўміручая сіла слова // Звязда. 9 вер.; Кветкі з усіх палёў // ЛіМ. 29 ліп. / Сааўт. А. Мажэйка; Твор неўміручы, жывы, малады // Там жа. 9 вер.

1970. Некаторыя рысы блізкасці і своеасаблівасці развіцця беларускай і ўкраінскай літаратур пачатку XX ст. // Старонкі літаратурных сувязей. Мн.; Пра

ўяўную лёгкасць і сапраўдныя цяжкасці // ЛіМ. 2 кастр.

1971. Проблеми білорусько-українського та українсько-білоруського поетичного перекладу // Українська культура в інтернаціональних зв'язках. К.; Кветка Украіны // Маладосць. № 2.

1972. Шевченко білоруською мовою // Тези доповідей і повідомлень другої наукової конференції по вивченню білорусько-українських литературних зв'язків, присвяченої 50-річчю утворення СРСР. Львів; Із спостережень над білорусько-українським поетичним взаємоперекладом // Рад. літ.-знавство. № 12; Мовою вялікага Кабзара // ЛіМ. 17 сак.

1973. Леся Украінка на беларускай мове // Тыпалогія і ўзаемадзеянне славянскіх моў і літаратур. Мн.

1975. Пераклічка дзвюх літаратур // ЛіМ. 12 жн.; Яшчэ адно сведчанне сяброўства: [Рэц. на кн.: Украінская савецкая паэзія: У 2 т. Мн., 1975] // Там жа. 17 кастр.

1977. Художественная деталь в «малой» прозе // Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн., 1977; Мастацкі пераклад і ўзаемаўзбагачэнне нацыянальных літаратур: (П. Тычына на бел. мове) // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн.; На шляхах літаратурнага яднання: [Рэц. на кн.: Кабржыцкая Т., Рагойша В. Карані дружбы. Мн., 1976] // Полымя. № 1; Вялікае ў малым: Мастацкая дэталь у прозе // Там жа. № 7.

1978. Неба паэзіі і дружбы: [Рэц. на кн.: Браўн М. Ленінградскае неба. Мн., 1977] // Полымя. № 8.

1979. Слово Шевченка у Білорусії // Збірник праць двадцять третьої наукової шевченківської конференції. К.

1980. Мастацкі пераклад і ўзаемаўзбагачэнне нацыянальных літаратур // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн.; Шчодрае сэрца паэта // Полымя. № 5; Мовою братнього народу // Рад літ.-знавство. № 11.

1981. Щедре серце поета // Нагнибіда М. Твори в трьох томах. К. Т. 1; Заўсёды ў дарозе // Полымя. № 6; Щедре серце поета // Укр. мова і л-ра в шк. № 9; Друг читача. 17 вер.

1982. Українські переклади поезії Янки Купали // Янка Купала та Якуб Колас і Україна. Суми; Сельский мир и рассказ // Неман. № 2; Доброта души, твердость воли...: [Рэц. на кн.: Жук А. Идти долго. М., 1981] // Там жа. № 8.

1983. Единство и многообразие // Неман. № 7; Украінская паэтычная купаліяна // Полымя. № 6; Паэзія дружбы і адзінства // Там жа. № 7; Єдність поезії і поезія єднання // Літ. Укр. 3 лют.

1984. «Душа звініць нацятай цецівою»: [Рэц. на кн.: Варанько П. Калыска памяці. Мн., 1983] // Полымя. № 6; Янка Купала в українських перекладах // Рад. літ.-знавство. № 1; Кацюбінскі па-беларуску // ЛіМ. 28 вер.

1985. Поеми Шевченка в перекладах Янки Купали // Збірник праць двадцять шостої наукової шевченківської конференції. К.; Стежинами дружби: [Рэц. на кн.: Варанько П. Калыска памяці. Мн., 1983] // Вітчизна. № 1.

1.6.

Рыльскі М. Світальная зара. Мн., 1985 / Скл.
Шаўчэнка Т. Вершы. Паэмы. Мн., 1989 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Рагойша В. І нясе яна дар... Мн., 1977. С. 261—266; Яго ж. Па шляху ўзаемаперакладу // ЛіМ. 1974. 14 чэрв.

На ўкраінскай мове. Рагойша В. Шляхом взаємоперекладу // Літ. Укр. 1974. 12 ліп. *Г. І. Рэут.*

МАРУК УЛАДЗІМІР

Марук Уладзімір Антонавіч (н. 6.1.1954, в. Гута Ганцавіцкага р-на Брэсцкай вобл.), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1984.

З сялянскай сям'і. Вучыўся ў Гуценскай і Нацкай сярэдніх школах. У 1970 скончыў Моўчадскую санаторную школу-інтэрнат Баранавіцкага р-на. Вучыўся ў Магілёўскім бібліятэчным тэхнікуме (1970—72). З 1972 працаваў у бібліятэках Ганцавіцкага р-на: у раённай, потым у сельскай (в. Шашкі), раённай дзіцячай, потым загадчыкам аўтаклуба (Ганцавічы). У 1975 паступіў на філалагічны факультэт БДУ, які скончыў у 1980. Выкладаў беларускую мову і літаратуру ў сярэдняй школе № 106 Мінска (1980—81). Працаваў карэспандэнтам, загадчыкам аддзела літаратуры і мастацтва газеты «Звязда» (1981—86). З 1986 — загадчык рэдакцыі выдавецтва «Юнацтва».

Друкавацца пачаў з 1972. Першыя вершы апублікаваны ў «Магілёўскай праўдзе». У 1974 у ча-

спісе «Маладосць» змешчаны цыкл вершаў, якія вылучаліся лірычнасцю, сталасцю думкі, шчырасцю. Верай у дабрыню, у чалавека прасякнуты вершы яго першага зборніка «Зоркі ў кронах» (1982). Паэт з захапленнем піша пра прыгажосць роднага краю, яго гістарычнае мінулае. Яго непакояць і сённяшні дзень роднага Палесся, і лёс усяго чалавецтва. Узаемасувязь чалавека і прыроды — адна з галоўных тэм новага зборніка «Ліст рабіне» (1987). Выступае і як публіцыст. У артыкулах «Паслухайце: спяваюць у Лебедзеве», «Высокія меркі часу», «Свет дзівосны з-пад разца», «Мядзведзі, ласі... і кветкі» ён узнімае маральна-этычныя праблемы нашага часу, разважае пра культуру вёскі, народныя традыцыі. Ён складальнік зборніка вершаў і апавяданняў беларускіх пісьменнікаў «Пра каханне» (на рускай мове). Вершы У. Марука перакладаліся на рускую, украінскую мовы.

Жыве ў Мінску. *Г. М. Урупіна.*

Бібліяграфія

1.2.

Зоркі ў кронах: Вершы. Мн., 1982. (Першая кніга паэта). Рэц.: Кірылава А. Слоў выкрасаючы святло // Чырв. змена. 1983. 12 лют.; Клімко І. Крок да адкрыцця // Маладосць. 1983. № 4; Лойка А. «...Яшчэ не зведана Палессе» // ЛіМ. 1983. 30 снеж.; Мартинович А. Зажег поэт звезду... // Знамя юности. 1983. 8 июля; Ягоўдзік У. Першы вянок // Голас Радзімы. 1983. 20 студз.

Ліст рабіне: Вершы. Мн., 1987.

1.3.

1972. Беларусі; «Працаваць і гаспадарыць...»; «Пазаслалі хмары ўсе шляхі...»: [Вершы] // Маг. праўда. 16 чэрв.

1974. Беларусі; «Скажыце, сёстры, маці, любыя...»; Лесніцоўка; Вясна; «На возеры шырокім...»; Жнівень; Ласі; «Вось і сонейка запала...»; «Над вадою звісала...»; Дарога на Палессе; «Вуліцы зацесна...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; «Дачакаюся ранніх вішань...»; «У змроку выцхлі лясіны...»: [Вершы] // Знамя юности. 29 нояб.

1975. «Я з тых, хто не вякуе...»; «Па каліўцу багацце на зямлі...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Зорка; «Мой сад уночы поўня апраменіць...»; «Маладое рэха...»: [Вершы] // Чырв. змена. 2 вер.

1976. «Непаслухмяны твой жыхар, прырода...»; Пралескі; «Не, яшчэ не зведана Палессе...»; «Дачакаюся ранніх вішань...»; «Край лясны...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Жнівень; «На возеры шырокім...»: [Вершы] // Знамя юности. 14 сент.; «Я з тых, хто не вякуе...»; Грыбы на сняданак: [Вершы] // Чырв. змена. 19 вер.

1977. «Цвярдзее вера ў людзей...»; Маці; «Дачакаюся ранніх вішань...»; «Ёсць шлях наперад і назад...»; «Да віно ж, віно-зеляно...»; «Я з тых, хто не вякуе...»; «Вось і сонейка запала...»; «Месяц зорцы-весялушцы...»; «А лісцяў ранніх звонкі шкробат...»; «Час ідзе. І лес стары радзее...»; «Як пайду я дарогаю...»: [Вершы] // Вёсны. Мн.; «Ёсць шлях наперад і назад...»: [Верш] // Мін. праўда, 13 крас.

1979. «Час бывае невыказна шчыры...»; «Час ідзе. І лес стары радзее...»; Раскопкі; «Не знойдзеш тут грыбоў...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Снег у Брэсце: [Верш] // Чырв. змена. 4 ліп.

1981. Свет дзівосны з-пад разца // Звязда. 11 ліп.; Высокія меркі часу // Там жа. 14 кастр.; Паслухайце: спяваюць у Лебедзеве // Там жа. 30 кастр.; «Сыходзіць стрыжань лета...»; «І лістота стамілася падаць...»; «Стаміліся цені вячэрнія...»; «Тут у хвалях прасцяг сасновы...»; «Выплыў туман за ваколіцу...»: [Вершы] // ЛіМ. 13 ліст.

1982. Мядзведзі, ласі... і кветкі // Голас Радзімы. 29 ліп.; «Зборнік лірыкі лядашчы...»: [Рэц. на кн.: Стрыгалёў М. Кола фартуны. Мн., 1981] // ЛіМ. 4 чэрв.; З кнігі «Зоркі ў кронах»: [Вершы] // Там жа. 20 жн.; «Грукат ранняе сякеры...»; Грыбы на сняданне: [Вершы] // Чырв. змена. 18 лют.

1983. «Прыйшоў я на бераг...»; Сябрам; Сустрэча; Вернасць; «Б'е лісток аб лісток — авацыі...»; «Блакітнае марознае свята...»; «Мы селі зноў на мель...»; Садоўнік: [Вершы] // Маладосць. № 2; «На казённых ложках спаць прыйшлося...»; «Бабулю сціпла пахавалі...»; «Ажывае кветка зверабою...»; «Старажытнасць вячэрняга неба...»; «На ціхай заснежанай хвоі...»; Дзень; Свіслач; Ранеты: [Вершы] // Полымя. № 10: «Траў цвіценне. Мурог. Шчамяліца...»; «Як ціха за лесам, на Случчыне...»; «Пацяплела. Возеру ж спіцца...»; «Не бываем з табой каля дрэў...»; «Я прыпыніўся...»; «Прашу, глядзіце ў вочы, дрэвы...»; «Пазнаю дарогу чыстую...»; Асенняе: [Вершы] // ЛіМ. 21 кастр.

1984. «Баба Паланея. Дзед Міхась...»; «Гута — крыштальнае дно...»: [Вершы] // Полымя. № 10; Узбагачаць духоўнае жыццё // Звязда. 11 снеж.; «Лес і поле. Роўнае свята...»; «Любуюся сасновым борам...»; «Гаю зялёны крык...»; «Шмат забыла душа мая цёмная...»; «Сяльцо пад крыламі буслоў...»; «Ля помніка сцяганосцу...»; «Рэчак гордая плынь...»; «О, як недалёка змярканне...»: [Вершы] // ЛіМ. 24 жн.

1985. «Я з тых, хто не вякуе...»: [Верш] // Беларусь. № 1; «Памяць таго берага...»; «Не адзываецца мой лёс...»; «Вецер ходзіць ля акна...»; «Раскашуе лета, раскашуе...»; «Шчырасць яе спытала...»; Старыя таполі; «Сціплы водар вечаровай мяты...»; «Лета маленькія дрэўцы абдыме...»; «У позні час...»; «Водгулле гадоў...»: [Вершы] // ЛіМ. 26 ліп.

1.4.

Мальсагаў А. Прымі падарожніка, дарога: Аповесць / З рус. Мн., 1989.

1983. Ананьеў А. Канец Дугава: Апавяданне / З рус. // Звязда. 7 ліст.

1.5.

На рускую мову. Сторожка; Август: [Вершы] / Пер. А. Шевелев // Аврора. 1976. № 1; Снег в Бресте: [Верш] / Пер. М. Александров // Молодая гвардия. 1982. № 12.

На ўкраінскую мову. «Ще його не звідано, Полісся...»; Космонавтам: [Вершы] / Пер. В. Коротич // Дніпро. 1977. № 6; Полісся: [Верш] / Пер. М. Шевченко // Молодь Укр. 1982. 11 вер.

1.6.

О любви: Стихи, рассказы. Мн., 1988 / Скл.

Глебаў Я. Дарогамі «Маленькага прынца» // Звязда. 1982. 27 лют. / Зап.; Бураўкін Г. «...Не даваць спаць чалавеку ў чалавеку...» // Там жа. 1983. 10 снеж. / Зап.; Грахоўскі С. Шчасце тварыць дабро // Там жа. 1984. 18 мая / Зап.; Дудараў А. Дыягназ: драматургія // Там жа. 1983. 27 сак. / Зап.; Лужанін М. Правა на верш // Там жа. 1984. 2 ліст. / Зап.; Навуменка І. Знайсці свайго героя // Там жа. 1985. 16 лют. / Зап.

У. М. Ларчанка.

Мархель Уладзімір Іосіфавіч (псеўд. С. Мамонька; н. 20.4.1940, в. Жыгалкі Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл.), літаратуразнавец, перакладчык. Кандыдат філалагічных навук (1982). Член СП Беларусі з 1988.

З сям'і служачых. Бацькі працавалі ў сістэме гандлю, цяпер — на пенсіі. У 1957 У. Мархель скончыў сярэднюю школу імя Я. Коласа ў в. Мікалаеўшчына. Працаваў малатабойцам у калгасе, рабочым ачышчальнага забою на шахце ў Новашахцінску Растоўскай вобл. (1957—59). У 1959 паступіў на аддзяленне беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ, пасля сканчэння якога (1964) выкладаў рускую мову і літаратуру ў школах Беларусі (в. Стадолічы Лельчыцкага р-на, Валожын, Мінск), супрацоўнічаў у газеце «Мінская праўда» (1966), быў старшым рэдактарам у Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Я. Коласа АН БССР (1969—71). Актыўна ўдзельнічаў у падрыхтоўцы першай бібліяграфіі па развіцці навукі ў БССР і навуковых зборнікаў, прысвечаных гісторыі кнігі Беларусі. З 1971 працаваў у Аддзеле навуковай інфармацыі па грамадскіх навуках АН БССР, рыхтаваў навукова-інфармацыйныя бюлетэні па беларускаму літаратуразнаўству і мовазнаўству. З 1978 працуе ў Інстытуце літаратуры імя Я. Купалы АН Беларусі. Абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «У. Сыракомля ў беларуска-польскім літаратурным узаемадзеянні (сярэдзіна 19 — пачатак 20 ст.)». Распрацоўвае праблемы гісторыі беларускай літаратуры 19 ст., беларуска-польскіх літаратурных узаемасувязей.

Друкавацца пачаў у 1954 у стаўбцоўскай раённай газеце «Голас селяніна». У час вучобы ў школе і пазней яго вершы змяшчаліся ў газетах «Чырвоная змена», «Знамя шахтёра», часопісе «Маладосць», зборніку «Дзень паэзіі» і інш. Ён укладальнік «Твораў» В. Каратынскага (1981), «Твораў» Я. Лучыны (1988) і інш. З польскай мовы на беларускую пераклаў вершы Я. Купалы, творы У. Сыракомлі, В. Каратынскага, В. Дуніна-Марцінкевіча, Я. Лучыны, Я. Каханоўскага, Ю. Тувіма і інш.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2

Владислав Сырокомля в белорусско-польском литературном взаимодействии (середина XIX — начало XX в.): Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1982.

Лірнік вясковы: Сыракомля ў бел.-польскім літ. узаемадзеянні. Мн., 1983. Рэц.: Салавей Л. Кніга пра лірніка вясковага // ЛіМ. 1984. 6 ліп.; Ciechanowicz J. O lirniku wioskowym // Czerw. szt. 1983. 13 sierp.; Sielicki F. // Slavica Wratislaviensia. 1986. Z. 39.

Вяшчун славы і волі: Уладзіслаў Сыракомля. Мн., 1989. (Нашы славутыя землякі).

Крыніцы памяці: Старонкі бел.-пол. літаратурнага сумежжа. Мн., 1990.

Прадвесце: Беларуска-польскае літаратурнае ўзаемадзеянне ў першай палавіне XIX ст. Мн., 1991.

1.3.

1957. Юнкор: [Верш] // Чырв. змена. 5 мая; Грыбы: [Верш] // Там жа. 17 ліст.

1958. Жаданне: [Верш] // Чырв. змена. 19 студз.; Мае апладысменты: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.

1960. Травінка: [Верш] // Чырв. змена. 18 чэрв.

1961. Фальшывая маска: [Верш] // Чырв. змена. 16 снеж.

1966. Глыбіня; «Я ведаў: ты ўперадзе недзе...»: [Вершы] // Чырв. змена. 21 жн.

1967. Транспарцёр; Звяздар; Венера Мілоская; Патрэбнае слова знайсці не проста; Спыняю вочы прад вачыма: [Вершы] // Маладосць. № 3.

1968. Каток; Бабёр: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Можа таму...; «Калі мне турботы нясеш непатрэбныя...»: [Вершы] // Чырв. змена. 19 ліст.

1969. «Неашчаджанасць песні!..»: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Знаходка сярод рэдкіх кніг // Наст. газ. 23 жн.

1970. [Рэц. на кн.: Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969] // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3; Перапіска літаратараў // Вяч. Мінск. 14 вер.; Лёс аднаго альманаха // Там жа. 5 кастр.; Друг Монюшко // Знамя юности. 22 нояб.; Загадка автографа // Сов. Бел. 4 марта.

1971. Звяздар: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.;

«Просьба № 1» // Маладосць. № 5; Адрасавана Сыракомлю // ЛіМ. 2 крас.

1972. «Кур'ер Віленьскі» як крыніца для вывучэння гісторыі культуры Беларусі (1860—62 гг.) // Из истории книги, библиотечного дела и библиографии в Белоруссии. Мн. Вып. 2; Міналі гады... // ЛіМ. 11 лют.; Два лісты Сыракомлі // Там жа. 4 жн.

1973. Выказнік дум народа // Беларусь. № 9; «Слова аб палку Ігаравым» у ацэнцы Ул. Сыракомлі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 6; Сыракомлю перакладае Лучына // Маладосць. № 9; Непрочитанные переводы из Сырокомли // Неман. № 10; Новае слова пра Сыракомлю // Полымя. № 9; З эпісталярнай спадчыны Сыракомлі // Ніва. 30 вер.

1974. Літаратура пра Ул. Сыракомлю // Книга, библиотечное дело и библиография в Белоруссии. Мн.

1975. Другі жыццёвы працяг // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Сырокомля и Дмоховский // Неман. № 2; Па слядах мінулага: [Рэц. на кн.: Мальдзіс А. Таямніцы старажытных сховішчаў. Мн., 1974] // Полымя. № 8.

1976. Рэдкае выданне нот С. Манюшкі // Из истории книги в Белоруссии. Мн.; У прасторы і часе: [Рэц. на кн.: Studia polono-slavica-orientalia. Acta Literaria I. Wroclaw etc., 1974] // Полымя. № 1; Ад спадчыны Сыракомлі: [Рэц. на кн.: Цвірка К. Слова пра Сыракомлю. Мн., 1975] // Там жа. № 9; Братэрская пераклічка: [Рэц. на кн.: Кановіч М. Імёны любові. Мн., 1976] // ЛіМ. 15 кастр.

1977. Кнігазбор Сыракомлі // Книговедение в Белоруссии. Мн.; Беларуская творчасць Сыракомлі // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн.

1978. Дакумент дасягненняў: [Рэц. на кн.: Пачынальнікі. Мн., 1977] // Полымя. № 3.

1979. Нататкі А. Шэмеша для У. Сыракомлі // Из истории книги в Белоруссии. Мн.

1980. Творчасць Вінцэся Каратынскага ў ацэнцы сучаснікаў і нашчадкаў // Белороссика: Книговедение, источники, библиография. Мн.; Нічога такога я не пісаў...» // Голас Радзімы. 29 мая.

1981. Чым хата багата... // Каратынскі В. Творы. Мн.; З эпісталярнай спадчыны Вінцэся Каратынскага // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4; Да 150-годдзя з дня нараджэння [Вінцэся Каратынскага] // Полымя. № 8; «Цёплым сэрцам прыгарнуты...»: [Інтэрв'ю] // Голас Радзімы. 16 ліп.; Верыў у шчасце людское // ЛіМ. 14 жн.

1982. Беларускі фальклор у творчасці Сыракомлі // Узроўні фальклорных уплываў. Мн.; «Доля» // Беларусь. № 5; [Уступны арт. да вершаў Я. Купалы на польскай мове] // Полымя. № 6; З думай аб родным краі // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1.

1983. Жадаў зрабіць усіх шчаслівымі // Голас Радзімы. 29 вер.; Сельский лирник // Сов. Бел. 20 янв.

1984. Янка Лучына // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Рамантычны фалькларызм паэтаў-філаматаў // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4; Руплівы збіральнік: Да 150-годдзя з дня нараджэння А. Ельскага // Голас Радзімы. 30 жн.; [Уступны арт. да перакл. вершаў Яна Каханоўскага] // ЛіМ. 17 жн.; Запаўненне прагалу // Там жа. 23 ліст. / Пад псеўд. С. Мамонька.

1985. Уладзіслаў Сыракомля і Якуб Колас // Тэзісы дакладаў і паведамленняў навуковай канферэнцыі з нагоды дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Мн.; Ян Каханоўскі ў Беларусі (XVI—XIX стст.) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3.

1.4.

1973. Сыракомля У. Вячорная; З палацаў, пыхлівых адвечна...: [Вершы] / З пол. // Беларусь. № 9; Яго ж. «Нас пабраталі, народзе...»: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 28 вер.

1974. Тувім Ю. Палітычныя ямбы; Красавіцкая бярозка; Трава: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 13 вер.

1976. Кановіч М. Шукаў я грыбы: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 1 кастр.

1981. Каратынскі В. Прытулак шчасця; Два каханні; Пасля сватання; Бярозка; Уладзіславу Сыракомлю: «Хочаш вялікае штось сатварыць...»: [Вершы]; Таміла: Выбраныя раздзелы; З каментарыяў да паэмы «Таміла»; Некалькі падрабязнасцяў пра сям'ю, месца нараджэння і маладосць Адама Міцкевіча; Саламон Рысінскі; Віцебск; Канстанцін Тышкевіч; Яўстафій Тышкевіч; Карціны з берагоў Нёмана; Дзве будоўлі / З пол. // Каратынскі В. Творы. Мн.; Яго ж. Да А. Кіркора: (Пісьмо ад 21 жн. 1858 г.); З пісьмаў да жонкі Уладзіслава Сыракомлі — Паўліны Кандратовіч (ад 25 ліст. 1871 г. і 3 крас. 1886 г.) / З пол. // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4; Яго ж. Бярозка; Уладзіславу Сыракомлю: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 8; Яго ж. Вяселле: Урывак з паэмы «Таміла» / З пол. // Голас Радзімы. 16 ліп.; Яго ж. З паэмы «Таміла» / З пол. // ЛіМ. 14 жн.

1982. Купала Я. Ляці, песня...; З успамінаў; Бадзяга; Люблю я цябе, зямля...; У свет!..; З песень сіраты; Учора; Фрагмент: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 6; Яго ж. У маёвую ноч; Восень; Беларус; Не для вас...; Вясна; У змроку; Быццам весну...; «Сны адлюдна, неразбудна...»: [Вершы] / З пол. // Там жа. № 8; Каратынскі В. Карціны з берагоў Нёмана: Фрагмент; Дзве будоўлі / З пол. // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1.

1983. Сыракомля У. Урывак з паэмы «Ян Дэмбарог»; Колас; Жніўная; Хвоя; Свавольным дзецям: [Вершы] / З пол. // Далягляды. Мн.

1984. Лучына Я. Курс літаратуры канца XIX стагоддзя; Прадвесне; Май; «Як мора, хвалюючца з ветрам прыгожа...»; Спёка перад навальніцай; Даўно мінулы час; Развітанне; Змрочныя думкі: [Вершы] / З пол. // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Дунін-Марцінкевіч В. Фантазія, прысвечаная Антонію Концкаму: [Верш]; Ул. Сыракомлю. Чэрвень 1855 г. (?); Ул. Сыракомлю. Чэрвень 1855 г. (?): Лісты / З пол. // Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн.; Каханоўскі Я. Фрашкі з «Кнігі першай»: 52. На гаспадара; 87. Аб фрашках; 88. Каханню; 97. Паненцы; Песні: Песня III; Песня XXII / З пол. // ЛіМ. 17 жн.

1985. Драздоўскі Б. Студня; Пытанне; Мы; Паказальнае выступленне гімнастаў; Самотнасць; Мая любасць; Пакаленне; Ёсць адно дрэва; Аб паркеце; Сын мяне абмінае здалёку; Калі б можна было; Тое, што люблю: [Вершы] / З пол. // Далягляды. Мн.

1.5.

На польскую мову. Nieznane listy Syrokomli / Tł. F. F. // Gaz. Poznańska. 1972. Nr 287; Władysław Syrokomla w przekładach białoruskich // Syrokomli w 150 rocznicę urodzin: Materiały sesji popularnonaukowej. Kraków, 1974; Nad wspólnym dziedzictwem / Rozm. J. Ciechanowicz // Czerw. szt. 1983. 31 maja; Białoruska spuścizna literacka Władysława Syrokomli / Tł. W. Stochel // Studia polono-slavica-orientalia: Acta Literaria. 1985. T. 9.

1.6.

Из истории книги, библиотечного дела и библиографии в Белоруссии. Мн., 1970 / Рэдкал.

Из истории книги, библиотечного дела и библиографии в Белоруссии. Мн., 1972. Вып. 2 / Рэдкал.

Книга, библиотечное дело и библиография в Белоруссии. Мн., 1974 / Рэдкал.

Библиотечное дело и библиография в системе библиотек Академии наук БССР. Мн., 1976 / Рэдкал.

Из истории книги в Белоруссии. Мн., 1976 / Рэдкал.

Книговедение в Белоруссии. Мн., 1977 / Рэдкал.

Библиотечное дело и библиографоведение в БССР. Мн., 1978 / Рэдкал.

Из истории книги в Белоруссии. Мн., 1979 / Рэдкал.

Белороссика: Книговедение, источники, библиография. Мн., 1980 / Рэдкал.

Каратынскі В. Творы. Мн., 1981 / Скл., прадм. і камент. Рэц.: Верабей А. Святло забытай зоркі // Полымя. 1982. № 4; Sielicki F. // Sl. Orient. 1983. Nr 3.

Книга в Белоруссии: Книговедение, источники, библиография. Мн., 1981 / Рэдкал.

Працы Інстытута літаратуры АН БССР: (1931—

80): Бібліягр. даведнік. Мн., 1981 / Скл. з М. Барташэвіч. Рэдкал.
История книги, источниковедение и библиотечное дело. Мн., 1984. / Рэдкал.
История книги, книжного дела и библиографии в Белоруссии. Мн., 1985 / Рэдкал.
Аляхновіч Р. Беларуская літаратура ў 8 класе: Дапаможнік для настаўніка. Мн., 1987 / Рэд.
Лучына Я. Творы. Мн., 1988 / Скл., прадм. і камент.
Вечна жывое «Слова» — Вечно живое «Слово»: Зб. матэрыялаў навук. канф. «Слова пра паход Ігаравы» — выдат. літ. помнік усходнеславян. культуры». Мн., 1989 / Скл.
Шляхам гадоў: Гіст.-літ. зб. Мн., 1990 / Скл.
2.3.
На польскай мове. Białokozowicz B. Polonistyka i poloniści w Kraju Rad // Przyjaźń. 1984. Nr 8.

Г. І. Рэут.

МАРЦІНКЕВІЧ ГЕРАНІМ

Марцінкевіч Геранім Францавіч [2(14).7.1816, в. Тулава Віцебскага пав.— пасля 1864, Віцебск (?)], паэт, празаік, драматург. Пісаў на польскай і беларускай мовах.

Паходзіў са збяднелага шляхецкага роду Марцінкевічаў герба Лебедзь (да іншага адгалінавання гэтага роду належаў **В. Дунін-Марцінкевіч**). Вучыўся ў Віцебскім базыльянскім вучылішчы, адкуль у 1832 перайшоў у губернскую гімназію. Паводле архіўных звестак, у 1834 віцебскі павятовы маршалак шляхты прасіў уладкаваць бедных вучняў гімназіі — Гераніма Марцінкевіча і яго брата Аляксандра (нар. ў 1817) — на казённы кошт, але ў гэтым было адмоўлена «за недастатковасцю законных дакументаў аб дваранстве». У 1835 Г. Марцінкевіч пасняхова скончыў гімназію і ў тым жа годзе паступіў на юрыдычны факультэт Маскоўскага універсітэта. Колькі ён там правучыўся — невядома, але закончанай універсітэцкай адукацыі не атрымаў. Каб зарабляць сабе на хлеб, перайшоў на службу ў Віцебскае губернскае праўленне, потым па невядомых прычынах звольніўся. У канцы 1849 «адстаўны канцылярскі служыцель» Г. Марцінкевіч атрымаў ад віцебскага губернатара дазвол зноў паступіць на службу — на гэты раз у дваранскую дэпутацкую зборню. За 11 гадоў даслужыўся да невысокага чыну губернскага сакратара. На пачатку 1860-х гадоў разбіты паралічом. У 1864 у віцебскіх установах вялася перапіска аб афармленні яму пенсіі. Далейшых біяграфічных звестак няма. Падтрымліваў прыяцельскія адносіны са сваім земляком і равеснікам **А. Вярыгам-Дарэўскім** і яго братам Сымонам, арганізатарам публічнай чытальні ў Віцебску, у 1843 прысвяціў ім верш «Захад сонца».

Літаратурнай дзейнасцю Г. Марцінкевіч пачаў займацца ў 1830-я гады. Супрацоўнічаў у «Рубоне» і іншых рэгіянальных выданнях. У 1845 надрукаваў у віленскага выдаўца Ю. Завадскога тыражом каля 500 экз. томік сваіх польскамоўных паэтычных твораў. У 1848 выдаў другі том, куды ўвайшлі драма «Час над Дзвіной», паэма «Першае падзенне чалавека», пераклады з Гётэ і Лермантава. Трэцяя яго кніга — стракаты ў жанравых адносінах зборнік «Творы, напісаныя між іншым» (нарысы, замалёўкі, вершы) — выйшла ў 1858. Драма «Падарожны» не была апублікавана. Г. Марцінкевіч быў прагрэсіўным правінцыяльным літаратарам, актыўным удзельнікам літаратурна-культурнага жыцця Віцебска. У сваіх творах выказваў трывогу за лёс народа, надзеі на лепшую будучыню, сатырычнымі фарбамі маляваў добра знаёмае яму чыноўніцкае асяроддзе. Ад глыбокай цікавасці да народнай культуры (вядомы яго пераклады на польскую мову беларускіх песень) ён сам перайшоў да творчасці на беларускай мове (камедыя «Аказія падпалкоўніцам» або «Аказія пры палкоўніцах», якая нібыта ставілася на віцебскай аматарскай сцэне А. Вярыгам у 1861—62 і захоўвалася ў маёнтку Селігоры на Лепельшчыне). Даследчыкі ідэнтыфікуюць гэты твор з п'есай «Адвячорак. Аказія ў карчме пры Фальковічах» (1858), тэкст якой складанымі шляхамі (праз А. Рыпінскага, М. Піятуховіча і інш.) у копіі дайшоў да нашага часу і зберагаецца цяпер у БДАМЛіМ. Асобныя аўтографы Г. Марцінкевіча захоўваюцца ў Вільнюсе (ЦБ АН Літвы, ДГА Літвы). *Г. В. Кісялёў.*

Бібліяграфія

1.2.
Poezye. Wilno, 1845.
Poezye. Wilno, 1848.
Pisemka dorywcze. Wilno, 1857.
1.3.
1843. Popas nad morzem w okolicach Narwy; Młodzian; Burza // Rubon. T. 3.
1845. Do W. Z.; Do młodego Pielgrzyma // Rubon. T. 5; Zachod słonca; Do W. W. // Rubon. T. 6.
1846. Biekieszowa Góra: Dumka z podróży (Na pamiątkę Tomaszowi i Antoniemu Kłodnickim) // Rubon. T. 7.
1961. Kwiecień na Bialorusi w r. 1839 // Zbiór poetów polskich XIX w. Warszawa. Ks. 2.
1988. Адвячорак (Аказія ў карчме пад Фальковічамі): [П'еса] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя. Мн.
1990. Атвечэрак (Аказія ў карчме пад Фальковічамі) // Шляхам гадоў. Мн.
1.4.
1843. Piosnki gminne Białoruskie // Rubon. T. 3.
2.3.
На беларускай мове. Кісялёў Г. Загадка беларускай «Энеіды». Мн., 1971. С. 161—163; Мальдзіс А.

Пісьмы наводзяць на след // Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969; Я г о ж. Пісьмы расказваюць // ЛіМ. 1962. 9 лют.

На польскай мове. A d o l f z p o d B i e l s k a. Gawęda krytyko-literacka № 5 // Pamiętnik naukowo-literacki. 1850. T. 2. Z. 6.

3.1.

Нац. архіў РБ, ф. 1430, воп. 1, спр. 18165; ф. 2512, воп. 1, спр. 601; РДГА Літвы, ф. 1135, воп. 7, спр. 434, л. 80—95; РДГА у Маскве, ф. 458, воп. 105, спр. 158; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 7, адз. зах. 742.

Т. М Махнач.

МАРЦІНОВІЧ АЛЕСЬ

Марціновіч Алесь Андрэевіч (псеўд. А. В і ш н е ў с к і, н. 18.8.1946, в. Казловічы Слуцкага р-на Мінскай вобл.), літаратуразнавец, крытык, публіцыст. Член СП Беларусі з 1987. Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і настаўнікаў. Бацька, Андрэй Рыгоравіч, выкладаў гісторыю, маці, Вішнеўская Яўгенія Аляксандраўна, настаўніца малодшых класаў. З 1953 А. Марціновіч вучыўся ў Комсіцкай васьмігодцы, потым у Навасёлкаўскай сярэдняй школе. У 1963 паступіў на беларускае аддзяленне філалагічнага факультэта БДУ, з 3-га курса перавёўся на факультэт журналістыкі, які скончыў у 1968. У 1968—69 — загадчык аддзела пісем і масавай работы ў драгічынскай раённай газеце «Запаветы Леніна». Пасля службы ў Савецкай Арміі (1969—71, камандзір мотастралковага ўзвода, г. Улан-Удэ) працаваў загадчыкам аддзела пісем і масавай работы капыльскай раённай газеты «Слава працы». З 1972 — карэспандэнт аддзела сельскай гаспадаркі слуцкай раённай газеты «Шлях Ільіча», карэспандэнт аддзела крытыкі і бібліяграфіі, з 1981 загадчык аддзела інфармацыі газеты «Літаратура і мастацтва».

Упершыню ў рэспубліканскім друку заявіў пра сябе ў 1964 невялікім допісам «Быў бы надта рады» («Літаратура і мастацтва»). Рэгулярна друкуецца з 1966. Рэцэнзія, артыкул, літаратурны партрэт, агляд, нарыс, рэпартаж, інтэрв'ю — асноўныя жанры творчай дзейнасці А. Марціновіча. У цэнтры яго ўвагі — пытанні сучаснай беларускай літаратуры. Даследуе творчасць З. Бядулі, П. Галавача, С. Грахоўскага, А. Куляшова, П. Пестрака, М. Ракітнага, І. Шамякіна і інш. Як крытык выступае з рэцэнзіямі на кнігі многіх пісьменнікаў. Складальнік брашуры «Мастацкі летапіс сучаснасці», паэтычных зборнікаў «Мы і яны», «Слова міру і праўды» і інш.

Жыве ў Мінску.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2.

Далучанасць: Літ.-крытычныя артыкулы, рэцэнзіі, эсэ. Мн., 1990.

Пад небам вечнасці: [Нарысы] Мн., 1990.

Дарога ў запаветнае: Нарысы, артыкулы. Мн., 1992.

Ля Каменкі бруістай. Мн., 1992. (Па родным краі).

1.3.

1966. Жыў-быў хлапчук...: [Рэц. на кн.: Малочка М. Жил-был мальчик. Мн., 1965] // ЛіМ. 18 сак.; Жыццё — подзвіг // Там жа. 19 крас.

1967. Жыццё ў мастацтве: [Рэц. на кн.: Сяргейчык У. Нататкі акцёра. Мн., 1967] // Беларусь. № 7; Даніна часу: [Рэц. на кн.: Дарожны С. Выбр. вершы. Мн., 1966] // Там жа. № 10; Няходжаныя сцежкі паэзіі: [Рэц. на кн.: Паўлаў У. Светацені. Мн., 1967] // Вяч. Мінск. 13 ліст.; Земля, где мы живем // Знамя юности. 16 июля; Четыре слова о людях и жизни // Там жа. 25 окт.; Вецер эпохі: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Дыханне. Мн., 1966] // Чырв. змена. 4 студз.; Песні і перапевы: [Рэц. на кн.: Мысліўец В. Дубы не маўчаць. Мн., 1967] // Там жа. 12 кастр.; Легенда, гартаваная ў агні // Там жа. 21 ліст.

1968. Сваім рэчышчам: [Рэц. на кн.: Пташнікаў І. Сцяпан Жыхар са Сцешпу. Мн., 1966] // Беларусь. № 3; Сваёй дарогай: [Рэц. на кн.: Місько П. Калодзеж. Мн., 1967] // Вяч. Мінск. 11 студз.; Трывож-

ная маладосць: [Рэц. на кн.: Юнацтва баявое. Мн., 1967] // Там жа. 4 сак.; Неспакойнае сэрца паэта: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Перазовы. Мн., 1967] // Там жа. 27 чэрв.; Поэзия — его держава: [Рэц. на кн.: Пысін А. Твае далоні. Мн., 1967] // Знамя юности. 20 сент.; Праўды і сэрца голас: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Запалянкі. Мн., 1967] // Мін. праўда. 3 крас.; На подступах: [Рэц. на кн.: Шымук В. Свіцязянскія хвалі. Мн., 1968] // Там жа. 10 ліп.; Абнаўленне: [Рэц. на кн.: Тармола Р. Абнаўленне. Мн., 1968] // Там жа. 25 вер.; З вышыні пражытых гадоў: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Выбранае. Мн., 1968] // Там жа. 22 кастр.; Белыя пісьмы: [Рэц. на кн.: Вярба В. Белыя пісьмы. Мн., 1967] // Наст. газ. 14 лют.; Родная зямля: [Рэц. на кн.: Ермаловіч Я. Родная зямля. Мн., 1967] // Сел. газ. 19 янв.; С чистой совестью: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Баравінка. Мн., 1967] // Там жа. 7 марта; О людях труда: [Рэц. на кн.: Палтаран В. Ключы ад Сезама. Мн., 1967] // Там жа. 24 окт.; Сыны розных народаў // Чырв. змена. 18 студз.; Тры крокі ад сонца: [Рэц. на кн.: Стрыгалёў М. Белая Русь. Мн., 1967]; [Рэц. на кн.: Летка І. Тры крокі ад сонца. Мн., 1967] // Там жа. 6 лют.; Першая кніга крытыка: [Рэц. на кн.: Яскевіч А. Карані маладога дрэва. Мн., 1967] // Там жа. 1 жн.

1969. Другое нараджэнне: [Рэц. на кн.: Пруднікаў П. Час майго нараджэння. Мн., 1968] // Беларусь. № 1; У новым жанры: [Рэц. на кн.: Сачанка Б. Халасцяк. Мн., 1969] // Там жа. № 10; Свет поэта: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Адам і Ева. Мн., 1968] // Віцеб. рабочы. 1 лют.; Калі ў песні ёсць крылы: [Рэц. на кн.: Хведаровіч М. Пасля навальніцы. Мн., 1968] // Вяч. Мінск. 9 крас.; Аб нашых сучасніках: [Рэц. на кн.: Капыловіч М. Скрозь жывуць людзі. Мн., 1968] // Гомел. праўда. 28 студз.; Памяць роднай зямлі: [Рэц. на кн.: Ракітны М. Вясковыя навелы. Мн., 1969] // Там жа. 15 жн.; Служба праўды // ЛіМ. 22 жн.; Сярод сваіх людзей: [Рэц. на кн.: Вясна была. Мн., 1968] // Мін. праўда. 7 студз.; Даль палявая // Чырв. змена. 13 жн.

1970. Ля вытокаў сталасці: [Рэц. на кн.: Пінчук А. Многа — мала. Мн., 1969] // Полымя. № 8; На парозе сталасці // Гомел. праўда. 28 ліп.; Маладосці крыніца струменіць: [Рэц. на кн.: Гаўрук Ю. Іскры з крэменя. Мн., 1969] // Мін. праўда. 13 лют.

1971. Скрозь жывуць людзі: [Рэц. на кн.: Мехаў У. Добры вечар, камбат. Мн., 1970] // Полымя. № 9; Між слоў шукайце зерне...: [Рэц. на кн.: Коўтун В. Каляровыя вёслы. Мн., 1971] // Гомел. праўда. 23 кастр.; Зямля, на якой жывём: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Тая самая зямля. Мн., 1971] // Там жа. 21 снеж.; Блізкія зарніцы // Мін. праўда. 12 чэрв.; Крыніца натхнення // Там жа. 5 вер.; Чалавек буйным планам: [Рэц. на кн.: Савіцкі А. След пракладае першы. Мн., 1971] // Там жа. 20 кастр.; Талент высокай пробы // Там жа. 27 кастр.

1972. Упэўненасць: [Рэц. на кн.: Паўлаў У. Начная балада. Мн., 1971] // Беларусь. № 4; Рэпартаж з месца смерці: [Рэц. на кн.: Яждынскі В. Рэпартаж з пустога поля. Мн., 1972] // Там жа. № 9; Талент трэба развіваць: [Рэц. на кн.: Шкляраба Н. Мая вёска. Мн., 1971] // Маладосць. № 2; Дзяўчынка Кася і яе сябры: [Рэц. на кн.: Каліна К. Забароненая песня. Мн., 1971] // Полымя. № 4; Чэрпаць у крыніцах жыцця: [Рэц. на кн.: Сапожков Ю. На счастье. Мн., 1972] // Вяч. Мінск. 5 кастр.; У гэтым чароўным, чароўным свеце... // Там жа. 22 ліст.; Сярод сваіх людзей: [Рэц. на кн.: Гроднеў М. Заручы. Мн., 1972] // Гомел. праўда. 25 ліп.; Исповедь: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. З вясны ў лета. Мн., 1972] // Знамя юности. 7 июля; Паэзія не падуладна часу: [Рэц. на кн.: Ковалев Д. Годы. М., 1971] // ЛіМ. 10 сак.; А праўда пачуцця? // Там жа. 23 чэрв.; Ці не занадта спрошчана?: [Рэц. на кн.: Корзун М. Тры сонцы. Мн., 1971] // Там жа. 1 вер.; Творы гучаць у цэхах // Там жа. 15 вер.; А дзе ж сваё?: [Рэц. на кн.: Хлиманов В. Ориаднина мать. Мн., 1972] // Там жа. 13 кастр.; Ад «Маладняка Случчыны» пачатак... // Там жа. 17 ліст.; Вясёлка... а ці ўсімі колерамі? // Там жа. 1 снеж.; Дарога жыцця // Мін. праўда. 11 крас.; Адказнасць перад часам: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Кніга ста песень. Мн., 1972] // Там жа. 19 жн.; А лета ў сэрцы застаецца...: [Рэц. на кн.: Вітка В. Праводзіны лета. Мн., 1972] // Там жа. 5 вер.; Шчодрыя суквецці таленту // Там жа. 20 снеж.; Пра харaство прыроды: [Рэц. на кн.: Кудинов В. Предчувствие перемен. Мн., 1972] // Наст. газ. 11 ліст.; «І як тут не смяяцца...» // Чырв. змена. 6 ліп.; Чытанка-маляванка: [Рэц. на кн.: Вольскі А. Рагатка. Мн., 1971] // Там жа. 23 жн.; Пра час і пра сучасніка: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Жніво. Мн., 1971] // Там жа. 19 вер.; І крытык таксама... // Там жа. 2 ліст.

1973. Чалавек сярод людзей: [Рэц. на кн.: Даніленка М. Запаветны акіян. Мн., 1972] // Беларусь. № 5; Раніца ў вайсковым страі: [Рэц. на кн.: Панізнік С. Палявая пошта. Мн., 1972] // Маладосць. № 3; «Запах слова роднага...»: [Рэц. на кн.: Арочка М. Кветкі бяссмертніка. Мн., 1972] // Неман. № 7; Сцежкамі Кастуся Міцкевіча: [Рэц. на кн.: Александровіч С. На шырокі прастор. Мн., 1972] // Полымя. № 5; На парозе сталасці: [Рэц. на кн.: Скарынкін У. Гукавы бар'ер. Мн., 1972] // Віцеб. рабочы. 19 студз.; І жартам і ўсур'ёз: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Журавінка. Мн., 1973] // Там жа. 23 жн.; Рамантыка і штодзённасць будняў: [Рэц. на кн.: Лукша В. Споведзь. Мн., 1973] // Там жа. 8 вер.; Які ён, дзень заўтрашні? // Вяч. Мінск. 3 ліп.; Вяртанне ў юнацтва: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Падарожжа ў юнацтва. Мн., 1972] // Гомел. праўда. 17 лют.; На жыццёвых прасцягах: [Рэц. на кн.: Ракітны М. Выбранае. Мн., 1972] // Там жа. 14 сак.; З жыццёвых вытокаў: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Абеліск. Мн., 1973] // Там жа. 10 крас.; Талент, роздум, адкрыццё: [Рэц. на кн.: Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973] // Там жа. 12 вер.; Прыцэльным агнём: [Рэц. на кн.: Правасуд У. Бабрыная справа. Мн., 1973] // Там жа. 14 снеж.; Сустрэчы ў дыялогах: [Рэц. на кн.: Гардзіцкі А. Сустрэчы. Мн., 1972] // ЛіМ. 19 студз.; Магчымасці жанру і аўтар // Там жа. 6 крас.; Месца ў страі // Там жа. 5 мая; Мужанне Барыса Алексіевіча: [Рэц. на кн.: Миронов А. Сквозь тысячу смертей. Мн., 1972] // Там жа. 12 мая; З любоўю і нянавісцю зямною: Творчы партрэт // Там жа. 27 ліп.; Пад ветразем ведаў // Там жа. 17 жн.; З верай у чалавека: [Рэц. на кн.: Чыгрынаў І. Ішоў на вайну чалавек. Мн., 1973] // Там жа. 21 вер.; Характары ці штрыхі да іх?: [Рэц. на кн.: Пішчыкава К. Адраджэнне. Мн., 1973] // Там жа. 14 снеж.; Імкненне да глыбіні: [Рэц. на кн.: Жук А. Асенняя халады. Мн., 1972] // Мін. праўда. 16 лют.; На якой вышыні мой сцяг...: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Снежань. Мн., 1972] // Там жа. 19 мая; Паэзія чырвонай Лодзі: [Рэц. на кн.: Горад мільённы і мы. Мн., 1972] // Там жа. 20 ліп.; Нібы бруістая крыніца: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Мая асяніна. Мн., 1973] // Там жа. 23 кастр.; У краіне, што паэзіяй завецца: [Рэц. на кн.: Дукса М. Крокі. Мн., 1972] // Наст. газ. 24 лют.; [Рэц. на кн.: Гомолко Н. Девушка шла по войне. Мн., 1972] // Чырв. змена. 3 чэрв.; Свет рабочых людзей: [Рэц. на кн.: Мыслівец В. Рабочыя людзі. Мн., 1973] // Там жа 18 вер.; «Любоў мая — зямля мая...» // Там жа. 25 вер.

1974. Дарога ўсяго жыцця...: [Нарыс] // Беларусь. № 2; Аўтар бессмяротных твораў: Да 175-годдзя з дня нараджэння Анарэ дэ Бальзака // Там жа. № 5; Сучаснасць — галоўная тэма: [Рэц. на кн.: На стрыжні часу. Мн., 1973] // Там жа. № 8; Там, дзе рэчка Случ...: [Нарыс] // Там жа. № 12; [Рэц. на кн.: Прокша Л. Необычные приключения мальчика Бульбинки. Мн., 1973] // Дет. лит. № 2; Память о первом снеге: [Рэц. на кн.: Карамазов В. По талому снегу. Мн., 1973] // Дружба народов. № 6; Паэт піша прозу: [Рэц. на кн.: Паўлаў У. Ад агню і мяча. Мн., 1973] // Маладосць. № 1; Тревоги и заботы современника: [Рэц. на кн.: Домошевич В. Пробуждение. М., 1973] // Неман. № 3; «Мая ціхая песня дубраўная» // Работніца і сялянка. № 8; «Делать жизнь с кого...»: [Рэц. на кн.: Гроднеў М. Высокі поўдзень. Мн., 1974] // Рабочая смена. № 12; Іскрынкі дабраты і шчырасці: [Рэц. на кн.: Ігнаценка Р. На заечых сцежках. Мн., 1973] // Родная прырода. № 2; І дні — стагоддзямі мiналі...: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Аўтограф. Мн., 1974] // Віцеб. рабочы. 7 жн.; Умалот з паэтычнай нівы: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Аўто-

граф. Мн., 1974] // Там жа. 27 жн.; Радок стаў радасці вытокам: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Выток. Мн., 1974] // Там жа. 13 ліст.; Свет блізкі, знаёмы: [Рэц. на кн.: Броўка П. І ўдзень і ўночы... Мн., 1974] // Там жа. 14 снеж.; Балады сабраліся на веча: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. Веча славянскіх балад. Мн., 1973] // Вяч. Мінск. 8 лют.; Ты ў рабочыя пойдзеш?: [Рэц. на кн.: Кім быць? Мн., 1973] // Там жа. 26 крас.; З любоўю да ўсяго зямнога: [Рэц. на кн.: Левановіч Л. Зялёны трохкутнік. Мн., 1973] // Там жа. 5 жн.; Праўда адна — ленінская: [Рэц. на кн.: Шлег А. Праўда адна. Мн., 1974] // Там жа. 24 вер.; Шляхі-дарогі Ганькі // Там жа. 12 ліст.; Вяртанне ў жыццё: [Рэц. на кн.: Ермакоў М. Канец старога Прытулля. Мн., 1974] // Гомел. праўда. 9 чэрв.; Глыбокае разуменне чалавека // Там жа. 4 вер.; Адказнасць перад гісторыяй: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Сорак трэці. Мн., 1974] // Там жа. 20 ліст.; Паэзія зямная, сонечная: [Рэц. на кн.: Вітка В. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973] // Звязда. 17 лют.; «На» ці «перад» паваротам: [Рэц. на кн.: Вышынскі М. На павароце. Мн., 1973] // ЛіМ. 25 студз.; Патрэбны чалавек Максім Карнач // Там жа. 21 чэрв.; З вышыні неспакойнага веку: [Рэц. на кн.: Лужанін М. Росы на каласе. Мн., 1973] // Мін. праўда. 8 сак; Чалавек з перадавой // Там жа. 19 чэрв.; Усё пачынаецца з маленства // Там жа. 7 жн.; Запрашэнне да роздуму: [Рэц. на кн.: Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973] // Там жа. 25 кастр.; Мільёны лёсаў змешчаны ў ім // Наст. газ. 6 лют.; У казачны свет: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Алесева кніжка. Мн., 1972] // Там жа. 28 жн.; Водар зямлі // Там жа. 30 ліст.; Вдохновенная песня // Сел. газ. 20 марта; С тобою рядом: [Рэц. на кн.: Фомченко О. Загляни в себя поглубже. Мн., 1974] // Там жа. 15 дек.; Третий раунд выдержан // Физкультурник Бел. 3 июля; Сокі зямлі // Чырв. змена. 7 крас.; «І дні — стагоддзямі міналі...» // Там жа. 17 кастр.

1975. Адказнасць перад часам: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Сорак трэці. Мн., 1974] // Беларусь. № 1; З глыбінь жыцця: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Тут зямля такая. Мн., 1974] // Там жа. № 7; З натхненнем і патрабавальнасцю // Там жа. № 8; С близких и дальних дорог // Дружба народов. № 7; Слова ў пошуку: [Рэц. на кн.: Разанаў А. Назаўжды. Мн., 1974] // Маладосць. № 1; Черты современника: [Рэц. на кн.: Мысливец В. Рабочие люди. М., 1974] // Неман. № 10; За права быць самастойным: [Рэц. на кн.: Пушкін Я. Бабіна лета. Мн., 1974] // Полымя. № 6; Да ўсяго ёсць справа: [Рэц. на кн.: Бровко П. Пишу о сердце человечьем... М., 1974] // Віцеб. рабочы. 19 крас.; Усталяванне чалавечнасці: [Рэц. на кн.: Вярцінскі А. З'яўленне. Мн., 1975] // Там жа. 26 жн.; Запрашэнне да раздуму [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Люблю і веру. Мн., 1975] // Там жа. 18 вер.; «Жыць не магу без дабраты...»: [Рэц. на кн.: Лось Е. Лірыка. Мн., 1975] // Там жа. 20 ліст.; С присягой в сердце: [Рэц. на кн.: Родины сыновья. Мн., 1975] // Во славу Родины. 19 июня; «Таямніцу свету спасцігаць»: [Рэц. на кн.: Броўка П. І ўдзень і ўночы... Мн., 1974] // Вяч. Мінск. 9 студз.; Пах зямлі, пах хлеба: [Рэц. на кн.: Калачынскі М. Докшыцкі караван. Мн., 1974] // Там жа. 8 ліп.; Захаваць вернасць юнацтву: [Рэц. на кн.: Федасеенка У. Пасля смерчу. Мн., 1975] // Там жа. 6 кастр.; Аб адкрывальніках зямных скарбаў: [Рэц. на кн.: Гаўрылкін Л. Не магу без цябе. Мн., 1975] // Гомел. праўда. 5 мая; За права быць чалавекам: [Рэц. на кн.: Капусцін А. Суд вырашыў. Мн., 1975] // Там жа. 15 жн.; Праспект ад сэрца да завода: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Партызанскі праспект. Мн., 1975] // Там жа. 4 кастр.; І боль мінулага, і радасць: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Начная змена. Мн., 1975; Гроднеў М. Што скажуць людзі. Мн., 1975] // Там жа. 13 снеж.; І крыла дужэе ўзмах...: [Рэц. на кн.: Лужанін М. Прага крыла. Мн., 1974] // Звязда. 4 лют.; Па законах дабраты і характва // Там жа. 4 снеж.; Яшчэ адна грань таленту: [Рэц. на кн.: Бровко П. Пишу о сердце человечьем. М., 1974] // ЛіМ. 24 студз.; Лётчык набірае вышыню // Там жа. 21 лют.; Прызнанне ў любві: [Рэц. на кн.: Праскураў В. Людзі-суседзі. Мн., 1974] // Там жа. 11 крас.; Радок стаў радасці вытокам: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Выток. Мн., 1974] // Там жа. 13 чэрв.; «Ка мне ў госці з прывітаннем шчырым...»: Рэпартаж // Там жа. 11 ліп. / Сааўт. А. Мажэйка; Высокая мера патрабавальнасці: [Рэц. на кн.: Якавенка В. Пробны камень. Мн., 1974] // Там жа. 18 ліп.; Вернасць зямлі: [Рэц. на кн.: Жук. А. Паляванне на старых азёрах. Мн., 1975] // Там жа. 19 вер.; Што там, далей?: [Рэц. на кн.: Панченко И. Оборванные струны. Мн., 1975] // Там жа. 31 кастр.; Азбука Ады Давідовіч // Там жа. 12 снеж.; Неверагодна? Факт! // Там жа. 26 снеж.; Пуцявінамі Багдана Хацяноўскага: [Рэц. на кн.: Кулакоўскі А. Сцежкі зведаныя і нязведаныя. Мн., 1974] // Мін. праўда. 10 студз.; Адкрываю душу насцеж: [Рэц. на кн.: Астрэйка А. Цвіціце, верасы! Мн., 1975] // Там жа. 19 вер.; Яго героі — землякі // Там жа. 16 ліст.; Уславіць веліч савецкага народа // Наст. газ. 26 лют.; З Вёшанскай відаць свет // Там жа. 24 мая; Дарагі, незабыўны Купала: [Рэц. на кн.: Такі ён быў. Мн., 1975] // Там жа. 19 ліст.; Песня зямлі: [Рэц. на кн.: Макаль П. Дотык да зямлі. Мн., 1975] // Сел. газ. 24 авг.; В заколдованном кругу: [Рэц. на кн.: Кулешов А. Заколдованный круг. М., 1975] // Физкультурник Бел. 2 дек.

1976. Хто ты ёсць, чалавек?: [Рэц. на кн.: Парахневіч М. Зара-заранiца. Мн., 1975] // Беларусь. № 1; Адметнае ў штодзённым: [Рэц. на кн.: Даніленка М. Маці Мар'я. Мн., 1976] // Там жа. № 6; У тым краю, што сэрцу мілы: Нарыс // Там жа. № 7; [Рэц. на кн.: Машков В. Здравствуй, Валерка! Мн., 1974] // Дет. лит. № 1; Свой след на земле: [Рэц. на кн.: Хадкевич Т. Братство; Эхо в горах; Веснянка. Мн., 1975; Хадкевіч Т. Песня Дзвіны. Мн., 1975] // Дружба народов. № 8; Ранішнія крокі: [Рэц. на кн.: Калодзежны Л. Аўсяны звон. Мн., 1975] // Маладосць. № 1; Душэўны неспакой: [Рэц. на кн.: Вярба В. Сіняя бухта. Мн., 1975] // Работніца і сялянка. № 10; Віцеб. рабочы. 13 мая; Выше звания нет!: [Рэц. на кн.: Самый необходимый человек на земле. М., 1976] // Рабочая смена. № 9; А жизнь еще впереди: [Рэц. на кн.: Данильченко А. Зеленый берег. Мн., 1976] // Там жа. № 10; Урок грамадзянскасці: [Рэц. на кн.: Павлов С. Репортаж с борта Земли. Мн., 1975] // Віцеб. рабочы. 26 лют.; Споведзь натхнёнага сэрца: [Рэц. на кн.: Горулев Н. Признание. Мн., 1976] // Там жа. 25 жн.; [Рэц. на кн.: Всегда на страже. Мн., 1976] // Во славу Родины. 26 авг.; Память народная: Тема Великой Отечественной войны в белорусской прозе последних лет // Там жа. 20 нояб.; Прага грамадзянскасці: [Рэц. на кн.: Стральцоў Б. Вячэрняя планета. Мн., 1975] // Вяч. Мінск. 5 лют.; І часу чуйны водгук: [Рэц. на кн.: Мележ І. Жыццёвыя клопаты. Мн., 1975] // Там жа. 19 сак.; Зрабіць выбар // Там жа. 7 мая; Таямніцы «крылатага» канвеера: [Рэц. на кн.: Мысливец В. Крылаты канвеер. Мн., 1975] // Там жа. 22 кастр.; Шчырасць усмешкі: [Рэц. на кн.: Капусцін А. Чалавек з пазіцыяй. Мн., 1975] // Гомел. праўда. 16 студз.; Уваходзіны ў паэзію: [Рэц. на кн.: Ярац В. Уваходзіны. Мн., 1976] // Там жа. 16 вер.; Глыбокае разуменне чалавека [Рэц. на кн.: Шамякін І. Гандлярка і паэт. Мн., 1976] // Там жа. 21 снеж.; Верность отчей земле // Знамя юности. 20 авг.; Думак высокі ўзлёт: [Рэц. на кн.: Камуністы. Мн., 1975] // ЛіМ. 6 лют.; «З душой чулай і паэтычнай» // Там жа. 23 крас.; «Пра вечнае, пра самае святое...»: [Рэц. на кн.: Шаўчонак М. Свята зямлі. Мн., 1976] // Там жа. 9 ліп.; «Усіх злучыла чароўна слова...»: Рэпартаж // Там жа. 16 ліп.; Неба — адно на ўсіх: [Рэц. на кн.: Трихманенко В. Небом крещенные. Мн., 1976] // Там жа. 20 жн.; Найстражэйшы суддзя — сумленне: [Рэц. на кн.: Романов А. В буран. Мн., 1976] // Там жа. 21 вер.; Чалавечнасць — душы вышыня: [Рэц. на кн.: Масарэнка А. Журавіны пад снегам. Мн., 1976] // Там жа. 19 ліст.; Глыбіня роздуму, свежасць успрымання: Рэпартаж // Там жа. 3 снеж.; Радкі, скіраваныя ў сённяшні дзень // Мін. праўда. 23 студз.; Песняй весці людзей...: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Выбранае. Мн., 1975] // Там жа. 10 вер.; Згадкі трывожнага юнацтва: [Рэц. на кн.: Кананові М. Імёны былові. Мн., 1976] // Там жа. 13 кастр.; Упоравень з часам: [Рэц. на кн.: Каваленка В. З пазіцый сучаснасці. Мн., 1975] // Наст. газ. 18 жн.; Мыслей и чувств чистота: [Рэц. на кн.: Шырма Р. Песня — душа народа. Мн., 1976] // Сел. газ. 6 июля; Высокое чувство // Там жа. 7 сент.; Звенеть колосьям века: [Рэц. на кн.: Яковенко В. При-

ручение Земли. М., 1975] // Сов. Бел. 26 авг.; Ішоў па вайне юнак... // Чырв. змена. 19 лют.; Свет даверлівасці і шчырасці: [Рэц. на кн.: Гуцала Я. Сельскія настаўнікі. Школьны хлеб. Мн.,1976] // Там жа. 23 мая; З любоўю да роднага краю // Там жа. 5 вер.; «Я — сын зямлі беластоцкай...»: [Рэц. на кн.: Барскі А. Мой бераг. Мн., 1975] // Там жа. 12 кастр.

1977. Вернасць агнявому юнацтву: 50 год М. Смагаровічу // Беларусь. № 2; Глыбокае разуменне чалавека: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Гандлярка і паэт. Мн., 1976] // Там жа. № 3; Гармонія сэрцаў: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Бацькава крыніца. Мн., 1976] // Там жа. № 6; Талент чыстага сумлення // Там жа. № 8; Яго дужасць, яго праўда // Там жа. № 9; Сумленна і аддана: Міхасю Ларчанку — 70 гадоў // Там жа. № 11; Возможность невозможного: (К выходу в свет 4-томного собрания сочинений Янки Мавра) // Дет. лит. № 3; Імкненне быць зразумелым: [Рэц. на кн.: Радкевіч Я. Месяц межань. Мн., 1976] // Маладосць. № 2; Што абяцае новы дзень: [Рэц. на кн.: Воранаў М. Ветраны дзень. Мн., 1976] // Там жа. № 8; Человек орлиного полета: [Рэц. на кн.: Щербаков А. Крылатым доверьте небо! М., 1976] // Во славу Родины. 26 марта; Мужала молодость в боях: [Рэц. на кн.: Федосеенко В. Дубовая гряда; Вихри на перекрестках. Мн., 1976] // Там жа. 13 мая; Верность долгу: [Рэц. на кн.: Инге Ю. Опять с тобой. М., 1977] // Там жа. 25 сент.; Повесть о мужестве и отваге: [Рэц. на кн.: Козловский Ф. «Третий» выходит на связь. Мн., 1977] // Там жа. 13 нояб.; Сталасць і маладосць таленту // Вяч. Мінск. 12 студз.; Прагаісціны і гармоніі: Маральны воблік героя твораў маладых // Там жа. 17 сак.; Быць чалавекам: [Рэц. на кн.: Рудов В. Черная Ганьча; Вьюга. М., 1977] // Там жа. 24 чэрв.; У імя чалавечнасці і дабрыні: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Сіні вырай. Мн., 1976] // Там жа. 7 вер.; Сэрца шчодрае, як ніва // Голас Радзімы. 5 мая; У пошуках гармоніі жыццёвай: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Дрэва на выспе. Мн., 1977] // Там жа. 18 жн.; Вернасць: Да 50-годдзя з дня нараджэння М. Смагаровіча // Гомел. праўда. 25 лют.; Рамантыка паўсядзённасці: [Рэц. на кн.: Корпачев Э. Тайна мастера. Мн., 1976] // Там жа. 5 крас.; У пошуках гармоніі жыццёвай: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Дрэва на выспе. Мн., 1977] // Там жа. 9 вер.; З пазіцый грамадзянскасці: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Дзе растуць бяссмертнікі. Мн., 1977] // Там жа. 26 кастр.; У свеце шчырасці і свята: [Рэц. на кн.: Вітка В. Дзеці і мы. Мн., 1977] // Звязда. 22 кастр.; Обретенная надежда: [Рэц. на кн.: Герчик М. Обретение надежды. Мн., 1976] // Знамя юности. 21 окт.; Пабло Неруда на белорусском // Кн. обозрение. 8 апр.; Добры свет добрых людзей: [Рэц. на кн.: Кандрусевіч А. Кругі на белай паляне. Мн., 1977] // ЛіМ. 25 сак.; У лёсе ягоным кратны лёс: [Рэц. на кн.: Ражкоў І. Чалавек з легенды. Мн., 1976] // Там жа. 29 крас.; Дні пакут, змагання дні: [Рэц. на кн.: Новиков И. Бессмертие Минска. Мн., 1977] // Там жа. 1 ліп.; Цяпло бацькаўшчыны // Там жа. 12 жн.; Права на неўміручасць: Рэпартаж // Там жа. 9 снеж.; Лечыць доктар смех: [Рэц. на кн.: Агняцвет Э. Доктар Смех. Мн., 1977] // Там жа. 23 снеж.; Народны па прызванню // Там жа. 30 снеж.; Вынашана сэрцам: [Рэц. на кн.: Танк М. Дарога, закалыханая жытам. Мн., 1976] // Мін. праўда. 29 чэрв.; Талент шчодры, шматгранны // Там жа. 3 жн.; І ажывае гісторыя: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Кнігі і людзі. Мн., 1976] // Наст. газ. 7 мая; Свет даверу і мудрасці: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Красавік. Мн., 1977] // Там жа. 16 ліп.; Цана крыві, цана перамогі // Чырв. змена. 8 сак.; Пульс неспакойнага часу: [Рэц. на кн.: Мыслівец В. Партрэты знаёмых. Мн., 1976] // Там жа. 2 мая; «Чысцінёй святліцца слова...»: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. У поўдзень, да вады. Мн., 1976] // Там жа. 16 жн.; Высокі ідэал дасканаласці // Там жа. 28 жн.

1978. Па-партыйнаму, па-грамадзянску: Івану Новікаву — 60 гадоў // Беларусь. № 1; Партыйнае слова крытыка // Там жа. № 3; З увагай да новага чалавека: Да 75-годдзя з дня нараджэння П. Галавача // Там жа. № 4; Адказнасць перад часам: [Рэц. на кн.: Лужанін М. Лявоніха. Мн., 1977] // Там жа. № 5; Слова набліжала перамогу // Там жа. № 7; Пара сталага натхнення: [Рэц. на кн.: Арочка М. Матчына жыта. Мн., 1978] // Там жа. № 10; Загартаваны барацьбой: Да 75-годдзя з дня нараджэння Піліпа Пестрака // Там жа. № 11; Талент чалавечнасці: (80 год М. Аляксееву) // Там жа. № 12; Янка Купала — детям // Дет. лит. № 4; [Рэц. на кн.: Ладачкі-ладкі. Мн., 1977] // Там жа. № 6; [Рэц. на кн.: Бровко П. Вместе с комсомолом. М., 1978] // Там жа. № 12; Стремление к душевному обновлению: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Бацькава Крыніца. Мн., 1976] // Дружба народов. № 3; Сквозь призму повседневности: [Рэц. на кн.: Громович И. Семья Вишневых. М., 1977° // Неман. № 3; [Рэц. на кн.: Крыга А. Порт назначения. М., 1977] Там жа. № 11; Запрашэнне ў маленства: [Рэц. на кн.: Бялевіч А. Малюнкі маленства. Мн., 1977] // Полымя. № 1; З добрай усмешкай: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Прынамсі... Мн., 1977] // Там жа. № 8; Сэрца шматгалосая струна // Работніца і сялянка. № 10; Сопернники Дедала: [Рэц. на кн.: Ларін А. Поіск. Мн., 1978] // Рабочая смена. № 11; Па высокаму рахунку сумлення: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Два дні і дзве ночы. Мн., 1977] // Віцеб. рабочы. 10 студз.; Азбука Васіля Травеня: [Рэц. на кн.: Лецка Я. Па цаліку. Мн., 1977] // Вяч. Мінск. 16 лют.; Высокае пачуццё грамадзянскасці // Там жа. 18 крас.; Так рака паскарае свой бег...: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975] // Там жа. 5 снеж.; Вершы піша вучоны: [Рэц. на кн.: Вечар А. Зварот да слова. Мн., 1977] // Голас Радзімы. 12 студз.; Адданасць шчырая яго // Там жа. 9 лют.; Яе вялікасць праўда: [Рэц. на кн.: Чыгрынаў І. Яе вялікасць праўда. Мн., 1977] // Там жа. 11 мая; Жыццё сапраўдная цана // Там жа. 15 чэрв.; Геній сярод геніяў // Там жа. 21 вер.; Такім быў пачатак: [Рэц. на кн.: Мележ І. Першая кніга; Дзённікі; Сшыткі; З запісных кніжак. Мн., 1977] // Гомел. праўда. 8 лют.; Складаны свет падлетка: [Рэц. на кн.: Корпачев Э. Гони свой поезд, мальчик. М., 1977] // Там жа. 17 мая; Засведчана сумленнем: [Рэц. на кн.: Русецкі А. Позірк. Мн., 1977] // Звязда. 5 вер.; Патрабавальная любоў: [Рэц. на кн.: Місько П. Прыгоды Бульбобаў. Мн., 1977] // ЛіМ. 20 студз.; Юнацтва яго вечнае // Там жа. 3 лют.; ...І прыклад іншым: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Што было б тады б, калі б? Мн., 1977] // Там жа. 24 сак.; Не толькі два гады...: [Рэц. на кн.: Шевелева Е. Александровский сад. М., 1977] // Там жа. 5 мая; Холад душэўнай адчужанасці // Там жа. 2 чэрв.; Прызванне Радзівона Лысёнка: Нарыс // Там жа. 23 чэрв.; Над Нёманам песні ліліся, над Нёманам вершы гучалі // Там жа. 14 ліп.; Вяртанне да чыстых крыніц: [Рэц. на кн.: Сачанка Б. Ваўчыца з Чортавай Ямы. Мн., 1978] // Там жа. 21 ліп.; Палоніць сэрца захапленне... // Там жа. 28 ліп.; Блізкія і далёкія гарызонты «вясковай прозы» // Там жа. 1 вер. / Сааўт. У. Анісковіч; Віна «невіноўнага» бартака: [Рэц. на кн.: Скобелев Э. Маятник надежды. Мн., 1978] // Там жа. 29 вер.; Поле яго дабраты // Там жа. 8 снеж.; Сярод добрых людзей // Мін. праўда. 27 студз.; Глыбокае разуменне чалавека: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Гандлярка і паэт. Мн., 1976] // Там жа. 4 жн.; Кожнае імгненне жыцця: [Рэц. на кн.: Василевич А. Одно мгновение. М., 1977] // Там жа. 24 кастр.; Вяртаючыся да вытокаў // Там жа. 14 ліст.; Запаветны куточак гэты // Там жа. 26 ліст.; Аддача дабра і чалавечнасці // Там жа. 12 снеж.; Акрылёны неспакой // Наст. газ. 18 сак.; Вяртанне ў маладосць: [Рэц. на кн.: Хведаровіч М. Памятныя сустрэчы. 3 выд., перапрац. Мн., 1978] // Там жа. 22 ліст.; Радасць даверлівасці: [Рэц. на кн.: Мележ І. Першая кніга; Дзённікі; Сшыткі; З запісных кніжак. Мн., 1977] // Чырв. змена. 25 студз.; Супраць бездухоўнасці: [Рэц. на кн.: Іпатава В. Вецер над стромай. Мн., 1977] // Там жа. 30 крас.; Ад гэтай памятнай вярсты...: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Памятная вярста. Мн., 1978] // Там жа. 26 вер.; Вяртанне: [Рэц. на кн.: Фомченко О. Иду за синей птицей. Мн., 1978] // Там жа. 21 снеж.

1979. Струны душы чалавечай: [Рэц. на кн.: Давыдзенка В. Жывыя струны. Мн., 1978] // Беларусь. № 3; Знічкай жыццё праляцела: Да 75-годдзя з дня нараджэння Паўлюка Труса // Там жа.

№ 5; Строгая мудрасць. [Рэц. на кн.: Танк М. Прайсці праз вернасць. Мн., 1979] // Там жа. № 9; Пакінуў сэрца дар: Да 80-годдзя з дня нараджэння Міхася Клімковіча // Там жа. № 11; Кахаць — значыць жыць: [Рэц. на кн.: Далідовіч Г. Маладыя гады. Мн., 1979] // Там жа. № 12; [Рэц. на кн.: Прокша Л. Стрэлы над ярам. Мн., 1979] // Дет. лит. № 10; [Рэц. на кн.: Науменко И. Замять желтолистья. М., 1978] // Лит. обозрение. № 9; Гэты цяжкі пачатак: [Рэц. на кн.: Кананові́ч І. Заводскія світанні. Мн., 1977] // Маладосць. № 1; Яе вялікасць праўда: [Рэц. на кн.: Казько В. Суд у Слабадзе. Мн., 1978] // Там жа. № 8; [Рэц. на кн.: Мысливец В. Крылатый конвейер. М., 1978] // Неман. № 10; Несупынная прага дасканаласці: [Рэц. на кн.: Шахавец У. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978] // Полымя. № 1; Час, герой, літаратура: [Рэц. на кн.: Дзюбайла П. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978] // Там жа. № 6; Маладосць паэтычнай сталасці: [Рэц. на кн.: Грахоўскі С. Зачараванасць. Мн., 1978] // Там жа. № 11; История пишется сегодня: [Рэц. на кн.: Павлович В. Магистраль. Мн., 1979] // Полярная звезда. № 5; Дар душэўнай дабрыні // Работніца і сялянка. № 3; Колер дабра // Там жа. № 7; Верить — значит жить: [Рэц. на кн. Бураўкін Г. Варта вернасці. Мн., 1978] // Рабочая смена. № 10; «Авроры» свет негасимый: [Рэц. на кн.: Шымук В. Рэха «Авроры». Мн., 1979] // Во славу Родины. 11 марта; Таким был Черняховский: [Рэц. на кн.: Шарипов А. Черняховский. М., 1978] // Там жа. 20 марта; Суровая правда войны: [Рэц. на кн.: Шамякин И. Глубокое течение. М., 1979] // Там жа. 4 мая; На правільным шляху: [Рэц. на кн.: Шыцік У. Масткі над абрывам. Мн., 1977] // Вяч. Мінск. 19 крас.; Мастацкі летапіс сучаснасці: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1977—1979] // Там жа. 19 ліп.; Заўсёды на пярэднім краі // Там жа. 7 вер.; Спасцігаючы душу чалавека: [Рэц. на кн.: Раманаў А. Людзі добрыя. Мн., 1979] // Там жа. 10 кастр.; Дарогаю жыцця Цёткі: [Рэц. на кн.: Арабей Л. Стану песняй. Мн., 1977] // Голас Радзімы. 8 лют.; Вечная радасць жыцця: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. Вочы ў вочы. Мн., 1978] // Там жа. 24 мая; Бясконцае неба // Там жа. 19 ліп.; На сёння і на ўсе часы // Там жа. 1 ліст.; Ёсць такі край: [Рэц. на кн.: Ласкоў І. Андрэй-Андэрэй — справядлівы чалавек, або беларус на полюсе холаду. Мн., 1978] // Гомел. праўда. 5 студз.; Вернасць прызванню: [Рэц. на кн.: Ракітны М. Засмужаная далеч. Мн., 1979] // Там жа. 4 вер.; Праўдзівасць мастацкіх вобразаў // Звязда. 26 крас.; Большой мир малого жанра: [Рэц. на кн.: Чигринов И. За сто километров на обед. Мн., 1979] // Знамя юности. 23 авг.; Пути становления, пути самостоятельности: [Рэц. на кн.: Булацкі Р., Сачанка І., Говін С. Гісторыя беларускай журналістыкі. Мн., 1979] // Там жа. 28 нояб.; Голас сумлення, сэрца голас: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Кніга адкрывае свет. Мн., 1978] // ЛіМ. 19 студз.; Мары зорны палёт: [Рэц. на кн.: Трихманенко В. Сестра белой берёзы. Мн., 1979] // Там жа. 9 сак.; Прачытанне чалавека: [Рэц. на кн.: Парахневіч М. Прыгарадная камандзіроўка. Мн., 1979] // Там жа. 20 крас.; Спасціжэнне душы: [Рэц. на кн.: Дудараў А. Святая птушка. Мн., 1979] // Там жа. 25 мая; Жыццё — зусім не чужое...: [Рэц. на кн.: Скрыган Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979] // Там жа. 22 чэрв.; Ёсць краіна — маленства // Там жа. 3 жн.; Дакрананне сэрцам: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Жывое аблічча дзён. Мн., 1979] // Там жа. 24 жн.; З братняю Руссю — навек: [Рэц. на кн.: Покліч долі адзінай. Мн., 1979] // Там жа. 14 вер.; Сярод людзей сваіх: [Рэц. на кн.: Праскураў В. Пакажы чалавеку дарогу. Мн., 1979] // Там жа. 19 кастр.; Калі займальнасць — не самамэта...: [Рэц. на кн.: Прокша Л. Стрэлы над ярам. Мн., 1979] // Там жа. 26 кастр.; Напісанае засталося...: [Рэц. на кн.: Чарнышэвіч А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1979] // Там жа. 14 снеж.; Глыбокае вымярэнне // Мін. праўда. 6 крас.; «Аўроры» нязгаснае святло...: [Рэц. на кн.: Шымук В. Рэха «Аўроры». Мн., 1979] // Наст. газ. 25 ліп.; Крынічнай чысціні талент: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978] // Там жа. 1 жн.; Магутная сіла таленту // Там жа. 28 ліст.; На вачах часу і сумлення: [Рэц. на кн.: Пашкоў Г. Дыстанцыя небяспекі. Мн., 1979] // Чырв. змена. 17 ліп.; Асэнсаванне зведанага // Там жа. 11 кастр.; Дужасць крылаў яго // Там жа. 3 ліст.

1980. Вечныя крыніцы // Ракітны М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Даследуецца паэма: [Рэц. на кн.: Арочка М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979] // Беларусь. № 1; Родная пушча: [Рэц. на кн.: Карамазаў В. Пушча. Мн., 1979] // Там жа. № 6; Памяць сэрца і душы: [Рэц. на кн.: Лужанін М. Галасы над выраем. Мн., 1980] // Там жа. № 8; ...І сэрца часцінка майго // Там жа. № 12; [Рэц. на кн.: Кудравец А. На балоце скрыпелі драчы. Мн., 1979] // Дет. лит. № 1; Дар душевной доброты // Там жа. № 11; Духоўнасць — катэгорыя вечная: [Рэц. на кн.: Гігевіч В. Жыціва. Мн., 1980] // Маладосць. № 4; Як душэўная патрэба: [Рэц. на кн.: Стадольнік І. Хачу табе шчасця. Мн., 1979] // Там жа. № 5; Рака пачынаецца з ручаін: [Рэц. на кн.: Дзень паэзіі. Мн., 1979] // Полымя. № 2; Нарадзіла сэрца споведзь: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Абавязак. Мн., 1979] // Там жа. № 6; Падводзіць рахунак юнацтва: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Мая вясна саракавая. Мн., 1979] // Там жа. № 10; Права на любоў і ўзаемнасць: [Рэц. на кн.: Мацяш Н. Прыручэнне вясны. Мн., 1979] // Работніца і сялянка. № 1; Вернасць прызванню: (Да 60-годдзя М. Ракітнага) // Вяч. Мінск. 15 крас.; Слова ў песні — праўда: [Рэц. на кн.: Лось Е. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1979] // Там жа. 7 ліп.; Адкрываючы прыгажосць зямлі: [Рэц. на кн.: Лазаретов В. Земля — дом человека. Мн., 1980] // Там жа. 13 жн.; Па самаму высокаму закону // Там жа. 18 вер.; Творчасць правяраецца жыццём: [Рэц. на кн.: Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980] // Там жа. 29 кастр.; Ускінь нада мной свае крылы: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Калі далёка ты... Мн., 1979] // Там жа. 18 ліст.; Неруш слова і пачуцця // Голас Радзімы. 14 лют.; Паэма — жанр змястоўны // Там жа. 26 чэрв.; Адданы родным прасторам // Там жа. 28 жн.; Трывогі Івана Дубаўца: [Рэц. на кн.: Гаўрылкін Л. Зямля дзяцей нашых. Мн., 1980] // Там жа. 11 снеж.; Дабрата — паняцце вечнае: [Рэц. на кн.: Даніленка М. Журлівіца. Мн., 1980] // Гомел. праўда. 25 крас.; «Ёсць Буснежжа і ў мяне...»: [Рэц. на кн.: Тулупава Н. Босая цішыня. Мн., 1980] // Там жа. 22 ліп.; Праўда перажытага: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Смутак белых начэй. Мн., 1980] // Там жа. 7 кастр.; Назаўсёды ў сэрцы: [Рэц. на кн.: Корпачев Э. Нежная душа. М., 1980] // Там жа. 17 снеж.; Шляхі беларускай лірыкі: [Рэц. на кн.: Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979] // Звязда. 12 лют.; Трывожныя дні Верамеек // Там жа. 8 чэрв.; Шчаслівыя // Там жа. 11 ліст.; История одной души // Знамя юности. 1 февр.; «Озерины» — понятие объемное: [Рэц. на кн.: Дзмітрыеў Г. Азярыны. Мн., 1980] // Там жа. 25 апр.; Слушая время...: [Рэц. на кн.: Шамякин И. Избр. произв.: В 2 т. Мн., 1980] // Там жа. 16 мая; ...А в памяти этой — сердца боль: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Смутак белых начэй. Мн., 1980] // Там жа. 10 авг.; Равнодушие — болезнь души: [Рэц. на кн.: Корпачев Э. Нежная душа. М., 1980] // Там жа. 25 дек.; «Загад нязменны — жыць...»: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Вёсны веснаваць. Мн., 1979] // ЛіМ. 8 лют.; Яднае сэрцы шчырасць // Там жа. 22 лют.; Бачу гэта так...: [Рэц. на кн.: Кацюшэнка М. Адзін дождж на ўсіх. Мн., 1979] // Там жа. 14 сак.; Воблік дарагі, незабыўны: [Рэц. на кн.: Вождь, учитель и друг. Мн., 1980] // Там жа. 18 крас.; Імкненне да жыццёвай праўды: [Рэц. на кн.: Даніленка М. Журлівіца. Мн., 1980] // Там жа. 9 мая; Вядзе ў Цімкавічы дарога... // Там жа. 20 чэрв.; Выбранае з перажытага: [Рэц. на кн.: Андрэеў П. Аповесць пра майго сябра. Мн., 1979] // Там жа. 4 ліп.; Знайсці сябе — няпроста...: [Рэц. на кн.: Кажадуб А. Гарадок. Мн., 1980] // Там жа. 18 ліп.; Свет Івана Шамякіна: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Іван Шамякін. Мн., 1980] // Там жа. 22 жн.; Імгненне — як часцінка вечнасці // Там жа. 12 вер.; Ты ў сэрцах нашых — камсамол: [Рэц. на кн.: Такія сэрцы ў нас. Мн., 1980] // Там жа. 19 вер.; ...І не толькі — мінулае: [Рэц. на кн.: Лынькоў М. Публіцыстыка. Мн., 1980] // Там жа. 14 ліст.; Проста — не значыць спрошчана // Там жа. 5 снеж.; Боль сэрца і споведзь душы // Мін. праўда. 28 чэрв.; З вышыні пражытых гадоў // Там жа. 23 ліп.;

Трываласць жыццёвага шляху // Там жа. 3 кастр.; Самабытны талент // Наст. газ. 25 чэрв.; Талент самабытны, шматгранны // Там жа. 5 ліп.; Казачны свет маленства: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Ліса з магнітафонам. Мн., 1979] // Там жа. 9 жн.; Жыццё — як кніга // Там жа. 15 ліст.; Праўда перажытага // Чырв. змена. 15 крас.; Прызнанне ў любві: [Рэц. на кн.: Прыгодзіч З. Жменя зярнят. Мн., 1979] // Там жа. 17 крас.; І маладосць і сталасць: [Рэц. на кн.: Коўтун В. На ўзлёце дня. Мн., 1977] // Там жа. 13 ліп.; Пра тых, хто запальвае зоркі: [Рэц. на кн.: Макарэвіч В. Зямное сузор'е. Мн., 1980] // Там жа. 21 снеж.

1981. Тепло его костра: [Нарыс] // Труд, талант, доблесть. Мн. Т. 2; Акрыленасць душы: [Рэц. на кн.: Русецкі А. Крокі сэрца. Мн., 1980] // Беларусь. № 2; ...Гадуюць нас матчыны казкі // Бярозка. № 4; [Рэц. на кн.: Земля с лазурными очами. М., 1979] // Дет. лит. № 2; Мгновения жизни — поэзии вечность: [Рэц. на кн.: Лось Е. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1979] // Дружба народов. № 3; [Рэц. на кн.: Карамазаў В. Пушча. Мн., 1979] // Лит. обозрение. № 4; Героі жывуць побач: [Рэц. на кн.: Блакіт В. Шануй імя сваё. Мн., 1981] // Маладосць. № 10; Вышэй за ўсё — праўда: [Рэц. на кн.: Вярцінскі А. Высокае неба ідэалу. Мн., 1980] // Полымя. № 3; Чабарова песня, чабарова...: [Рэц. на кн.: Броўка П. І маладосць і сталасць. Мн., 1980] // Там жа. № 7; Пра зямлю родную, пра народ свой // Там жа. № 10; Музей «Пагранічны» // Помнікі гісторыі і культуры Бел. № 1; «Я адкажу: «Зямная!» // Работніца і сялянка. № 10; Поэма о зубре: [Рэц. на кн.: Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн., 1980] // Сов. воин. № 15; Сэрца не можа маніць: [Рэц. на кн.: Павлов С. Два цвета земли. М., 1980] // Віцеб. рабочы. 17 кастр.; Падняцца да сапраўднай вышыні // Вяч. Мінск. 6 крас.; ...Гэтай сілы часцінка // Там жа. 26 мая; Дзень і ўсё жыццё: [Рэц. на кн.: Кацюшэнка М. Дні, як усе іншыя... Мн., 1981] // Там жа. 20 ліп.; Пад белым крылом брыганціны // Там жа. 21 вер.; Заўсёды быць чалавекам: [Рэц. на кн.: Прокша Л. Пакуль жывеш на свеце. Мн., 1980] // Голас Радзімы. 14 мая; Слова клікала ў бой: [Рэц. на кн.: Саченко И. Война и публицистика. Мн., 1980] // Гомел. праўда. 11 жн.; За чалавечае ў чалавеку: [Рэц. на кн.: Капусцін А. Быць чалавекам. Мн., 1981] // Там жа. 16 снеж.; Актыўнае сведчанне часу: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980] // Звязда. 18 лют.; Літаратура, чытач, выхаванне: [Рэц. на кн.: Лецка Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980] // Там жа. 23 ліп.; З кагорты старэйшын // Там жа. 21 жн.; «Душа позвала...»: П. Місько — 50 // Знамя юности. 15 марта; Строки чистые, как родник: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Вечалле. Мн., 1980] // Там жа. 14 апр.; Костик Сидоров и его друзья: [Рэц. на кн.: Хомчанка В. Я прынёс вам радасць. Мн., 1981] // Там жа. 11 сент.; Миф и литература? Реальность!: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Міфапаэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981] // Там жа. 25 нояб.; Судьба и песня // Там жа. 18 дек.; Два дні Цімафея Мурашкі // ЛіМ. 23 студз.; Перагортвае старонкі памяць... // Там жа. 27 сак.; «— З вечнасцю славай Купалы звязана...» // Там жа. 1 мая; З мінулым сам-насам // Там жа. 8 мая; Імгненняў гэтых — цуд // Там жа. 29 мая; І сімвал Беларусі — васілёк // Там жа. 5 чэрв.; Над Брэстам — мірнае неба: [Нарыс] // Там жа. 19 чэрв.; «Аднойчы прысягну і назаўжды» // Там жа. 3 ліп.; Старонкі з дзённіка душы: [Рэц. на кн.: Кудравец А. За чужымі далямі. Мн., 1981] // Там жа. 7 жн.; Ёсць на зямлі Мікалаеўшчына: [Нарыс] // Там жа. 28 жн.; Зорцы Максіма Багдановіча ззяць вечна // Там жа. 4 вер.; Там, дзе Белы ручай... // Там жа. 13 ліст.; Казка — ісціны падказка: [Рэц. на кн.: Дудараў А. Сінявочка. Мн., 1981] // Там жа. 11 снеж.; Навечна ў памяці народнай // Там жа. 18 снеж.; Выбар быў адзін — змагане: [Рэц. на кн.: Арабей Л. Сузор'е Вялікай Мядзведзіцы. Мн., 1980] // Мін. праўда. 3 лют.; Скласці б мне такую песню...: Штрыхі да партрэта лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі паэта Г. Пашкова // Мін. праўда. 15 вер.; Месца ў жыцці: [Рэц. на кн.: Стральцоў Б. Між крутых берагоў. Мн., 1980] // Там жа. 30 вер.; Зніто̆ўваючы ўчарашняе з сённяшнім: (Да 60-годдзя С. Александровіча) // Там жа. 15 снеж.; Народ буйным планам // Наст. газ. 10 студз.; Сэрца, аддадзенае дзецям // Там жа. 16 мая; Апрабавана часам // Там жа. 23 снеж.; Зямныя вузлы // Чырв. змена. 3 вер.

1982. «Тут бачу свой край...» // Беларусь. № 3; Для думак прастор, для сэрца натхненне // Там жа. № 9; Па праву любасці да чалавека // Бярозка. № 1; Хлопцы самай вялікай вайны // Там жа. № 5; Просто — не значит упрощённо... // Дет. лит. № 9; Ясность зрелой поры: [Рэц. на кн.: Буравкин Г. Кровное. М., 1980] // Дружба народов. № 11; Нішто не даецца лёгка // Маладосць. № 3; Дарога ў жыццё: [Рэц. на кн.: Кузьмянкоў У. Ішла вясна. Мн., 1972] // Там жа. № 10; Мера адказнасці: [Рэц. на кн.: Шамякіна Т. На лініі перасячэння. Мн., 1981] // Полымя. № 3; Сіла вытокаў // Там жа. № 4; Старонка родная: (Тэма Радзімы ў творчасці Я. Купалы) // Помнікі гісторыі і культуры Бел. № 3; Падсказала споведзь сэрца // Работніца і сялянка. № 8; Нашых лёсаў повязь: [Рэц. на кн.: Прилюк Д. Село на нашей Украине. М., 1980] // Там жа. № 9; Тры дарогі, што ў вечнасць вядуць... // Родная прырода: № 3; «Я люблю гэтыя прасторы...» // Там жа. № 5; Связующая нить // Сов. воин. № 14; Запас высоты: [Рэц. на кн.: Сульянов А. Расколотое небо. Мн., 1981] // Там жа. № 21; Камсамолу — і сэрца, і песню: [Рэц. на кн.: Лукша В. Белыя берагі. Мн., 1981] // Віцеб. рабочы. 23 кастр.; Каб слова сэрца пякло: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Біяграфія памяці. Мн., 1981] // Вяч. Мінск. 10 сак.; На дарогах жыцця // Там жа. 11 сак.; Акіян вечнасці: [Рэц. на кн.: Бечык В. Шлях да акіяна. Мн., 1981] // Голас Радзімы. 25 сак.; Жыцця няспынны калаўрот: Нататкі пра творчасць В. Коўтун // Там жа. 5 жн.; Замілаванне да простых людзей // Звязда. 5 жн.; Летописец культурной жизни // Знамя юности. 26 февр.; Запас высоты: [Рэц. на кн.: Сульянов А. Расколотое небо. Мн., 1981] // Там жа. 13 июля; Тем летом на Баргузине...: [Рэц. на кн.: Масарэнка А. Баргузінскае лета. Мн., 1982] // Там жа. 24 июля; Человечность — понятие вечное // Там жа. 7 окт.; Обретение мастерства // Там жа. 22 окт.; Родник, что с народом возник... // Там жа. 29 окт.; За высотою — высота // Там жа. 14 дек.; Быць летапісцам часу // ЛіМ. 26 лют.; «...Паліце Купалля агні!» // Там жа. 9 крас.; Новая п'еса К. Крапівы // Там жа. 4 чэрв.; Нязгаснае святло рамантыкі: [Рэц. на кн.: Хомчанка В. Бацькава шабля. Мн., 1982] // Там жа. 27 жн.; Служба дні і ночы // Там жа. 3 вер.; ...І дорыць талент радасць // Там жа. 10 вер.; «Да заўтрага ў дазор...» // Там жа. 22 кастр.; Гэты знаёмы... заводскі раён: [Рэц. на кн.: Каштанов А. Мой дождь. Мн., 1982] // Там жа. 26 ліст.; ...І памяць у нас адна: [Рэц. на кн.: Калинкович М. Не обрывается земная связь. Ашхабад, 1982] // Там жа. 31 снеж.; І жыццём, і творчасцю... // Мін. праўда. 26 лют.; Галоўны герой — жыццё // Наст. газ. 25 снеж.; Камсамолу — і сэрца, і песню: [Рэц. на кн.: Лукша В. Белыя берагі. Мн., 1981] // Чырв. змена. 30 чэрв.

1983. «Эх, скручу я дудку!»: [Нарыс] // Беларусь. № 5; [Рэц. на кн.: Парахневич М. Детство твоё и мое. Мн., 1981] // Дет. лит. № 2; Не баяцца вышыні: [Рэц. на кн.: Супрунчук В. Страсці. Мн., 1983] // Маладосць. № 7; Аўтарытэт даследчыка: [Рэц. на кн.: Дзюбайла П. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982] // Полымя. № 4; Штрыхі да партрэта Ільіча: [Рэц. на кн.: Ткачоў П. Як разгаралася полымя. Мн., 1982] // Там жа. № 7; Разведка будучыні і магчымасці жанру // Там жа. № 10; Пад ветразем надзеі // Работніца і сялянка. № 12; Герой аповесці — старшыня калгаса: [Рэц. на кн.: Герчык М. Час гаспадароў. Мн., 1983] // Віцеб. рабочы. 26 мая; ...І адкрыццяў новых радасць: [Рэц. на кн.: Дудзюк З. Праводзіны птушак. Мн., 1983] // Там жа. 13 вер.; Жывы вобраз паэта: [Рэц. на кн.: Лойко О. Янка Купала. М., 1982] // Вяч. Мінск. 7 вер.; Чалавек адказвае за ўсё // Голас Радзімы. 26 мая; Жыццё Коласа: дзень за днём: [Рэц. на кн.: Мушынскі М. Якуб Колас. Мн., 1982] // Там жа. 25 жн.; Па абавязку сэрца і сумлення // Звязда. 19 лют.; На службе ў ісціны: [Рэц. на кн.: Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983] // Там жа. 11 мая; На дорогах, хорошо знакомых: [Рэц. на кн.:

Дзятлаў А. Сляды. Мн., 1981] // Знамя юности. 6 янв.; Загляни в себя поглубже: [Рэц. на кн.: Фомченко О. В середине лета. Мн., 1982] // Там жа. 9 февр.; Есть чудо-сказка: [Рэц. на кн.: Казлоўскі Ф. Мурашык-Кусачык. Мн., 1983] // Там жа. 30 марта; Зажег поэт звезду...: [Рэц. на кн.: Марук У. Зоркі ў кронах. Мн., 1982] // Там жа. 8 июля; И с человеком, и с миром наедине: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Амплітуда смеласці. Мн., 1983] // Там жа. 31 июля; Как часть человеческой судьбы... // Там жа. 14 сент.; В том памятном сорок первом...: [Рэц. на кн.: Чыгрынаў І. Свае і чужынцы. Мн., 1983] // Там жа. 16 сент.; Обретенное постоянство: [Рэц. на кн.: Андраюк С. Жыць чалавекам. Мн., 1983] // Там жа. 15 нояб.; На зямлі, што талент спяліла: (Свята паэзіі ў Ракуцёўшчыне) // ЛіМ. 2 мая; Ёсць такая партыя // Там жа. 29 ліп.; Па закліку сэрца і сумлення: [Рэц. на кн.: Чергинец Н. За секунду до выстрела: Роман // Неман. 1983. № 6—8] // Там жа. 9 вер.; Водсвіты віхурных заранкаў: [Рэц. на кн.: Якутаў У. Віхурны досвітак. Мн., 1983] // Там жа. 4 ліст.; Адчуваючы галоўнае: [Рэц. на кн.: Гурэвіч Э. Янка Маўр. Мн., 1983] // Там жа. 25 ліст.; «І на душу сыходзіць прасвятленне» // Там жа. 30 снеж.; Выяўляючы жыццём // Мін. праўда. 10 сак.; Разумець чалавека // Там жа. 17 жн.; Засведчана памяццю: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. У сховах памяці і сэрца. Мн., 1983] // Там жа. 6 ліст.; Жыве на свеце чараўнік... // Наст. газ. 19 лют.; І боль, і споведзь, і натхненне // Там жа. 4 мая; У працы — таленту выток // Чырв. змена. 17 крас.; Шчодрая сявенька натхнення // Там жа. 5 мая; Праўда характараў, праўда жыцця: [Рэц. на кн.: Гамолка М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1983] // Там жа. 5 кастр.

1984. [Пасляслоўе] // Ралько А. Напрадвесні. Мн.; На мерыдыяне братэрства // Беларусь. № 3; Ёсць, шлях, ёсць паэт: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Ядранасць. Мн., 1984] // Там жа. № 12; Без чалавечнасці няма і вечнасці // Бярозка. № 11; [Рэц. на кн.: Гурэвіч Э. Янка Маўр. Мн., 1983] // Дет. лит. № 3; Без заспакоенасці: [Рэц. на кн.: Пашкоў Г. Зямлю слухаю. Мн., 1983] // Маладосць. № 4; Да ісціны — няпросты шлях: [Рэц. на кн.: Скобелев Э. Из тьмы светлеющие лики. Мн., 1983] // Там жа. № 9; Памяць абавязвае, памяць патрабуе... // Мастацтва Бел. № 5; Стылёвая разнастайнасць, ідэйнае адзінства: [Рэц. на кн.: Гніламёдаў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983] // Полымя. № 1; Паходняй сэрца палымнела // Там жа. № 2; Узважана сэрцам, адчута душой: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Лінія высокага напружання. Мн., 1983] // Там жа. № 4; Вершам славіў будзень // Там жа. № 5; Спасціжэнне галоўнага: [Рэц. на кн.: Куляшоў Ф. Літаратурныя партрэты. Мн., 1983] // Там жа. № 12; Слова пра майстра: [Рэц. на кн.: Гарэлік Л. Зямля бацькоў дала мне права. Мн., 1983] // Віцеб. рабочы. 11 лют.; Ад свайго імя і пакалення: [Рэц. на кн.: Законнікаў С. Вера, надзея, любоў. Мн., 1983] // Там жа. 21 ліп.; «...Добра жыць, калі дабро тварыць...» // Вяч. Мінск. 26 кастр.; Славіць цудоўныя будні веку // Там жа. 2 ліст.; Поруч са сваімі героямі: [Рэц. на кн.: Цяжкі А. Пара блакітных дажджоў. Мн., 1982] // Голас Радзімы. 2 лют.; Аб спрадвечным і будучыні // Там жа. 31 мая; Зерне на ніве Радзімы: [Рэц. на кн.: Пісьмянкоў А. Белы камень. Мн., 1983] // Там жа. 16 жн.; Тэатр — яго любоў: [Рэц. на кн.: Карнач П. Евгений Чемодуров. Мн., 1984] // Там жа. 27 вер.; ...Ніколі свой скарб не растрачу: А. Вольскаму — 60 гадоў // Там жа. 8 ліст.; Шчаслівы лёс: Беларускаму пісьменніку А. Капусціну — 60 гадоў // Гомел. праўда. 12 лют.; Гартаваны часам і жыццём: (Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Хведаровіча) // Звязда. 6 крас.; З верай у чалавека: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Дэкрэтам сэрца. Мн., 1983] // Там жа. 25 мая; З пазіцыі грамадзяніна // Там жа. 14 ліп.; Тепло очей земли: [Рэц. на кн.: Ласкоў І. Чароўны камень. Мн., 1983] // Знамя юности. 8 февр.; Поэт и время: [Рэц. на кн.: Гарэлік Л. Зямля бацькоў дала мне права. Мн., 1983] // Там жа. 15 февр.; Дважды два... радость!: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Валерка і лятаючая талерка. Мн., 1983] // Там жа. 20 марта; Трудные уроки истины // Там жа. 27 июля; Бригантины белое крыло...: Творчество В. Лушки для детей // Там жа. 1 авг.; Утверждая человечность // Там жа. 29 авг.; Пецька Рыжыкаў — сын палка: [Рэц. на кн.: Няхай Р. Я з табою, гвардыя. Мн., 1983] // ЛіМ. 30 сак.; Заўсёдны клопат: (Па старонках твораў пра старшынь калгасаў) // Там жа. 13 крас.; У кожнага была і свая вайна... // Там жа. 4 мая; «Крылы час не апаліў...»: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Рэха маладосці. Мн., 1984] // Там жа. 1 чэрв.; Прынцыповасць — адзнака таленту: [Рэц. на кн.: Івашчанка В. Кругі надзеі і дабра. Мн., 1983] // Там жа. 13 ліп.; Сігнальныя агні сумлення // Там жа. 27 ліп.; Пастаянства: [Рэц. на кн.: Праскураў В. Чорны хлеб. Мн., 1984] // Там жа. 7 вер.; Рэвалюцыя абараняласа... // Там жа. 2 ліст.; Мара любіць смелых: [Рэц. на кн.: Коданов Б. Проталина. М., 1984] // Там жа. 28 снеж.; Песні вясёлыя слухаць душой... // Мін. праўда. 7 лют.; Чужых лёсаў не бывае: [Рэц. на кн.: Сіпакоў А. Спадзяванне на радасць. Мн., 1983] // Там жа. 15 лют.; Права быць першаадкрывальнікам // Там жа. 21 вер.; Неабсяжны свет маленства: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Шапка-ўсёвідзімка. Мн., 1983] // Там жа. 30 кастр.; «Братэрства» — альманах новы // Наст. газ. 25 студз.; Яму наканавана неўміручасць // Там жа. 26 ліст.; Дыялог з часам // Там жа. 19 снеж.; Свет вялікі і неабсяжны: [Рэц. на кн.: Дубоўка М. Грымотнае ранне. Мн., 1984] // Чырв. змена. 21 ліст.

1985. «Старшыня ж ў нас ёсць...»: Па старонках твораў пра кіраўнікоў калгасаў // Вобраз — 85. Мн.; З ракі сучаснасці: Рыгору Барадуліну — 50 // Беларусь. № 2; [Рэц. на кн.: Скобелев Э. Приключение Арбузика и Бебешки. Мн., 1983] // Дет. лит. № 3; [Рэц. на кн.: Коршуков Е. Бомба во ржи. Мн., 1983] // Там жа. № 7; Бригантины белое крыло: О поэте Валентине Лукше // Там жа. № 10; Памажы, слова, памажы...: [Рэц. на кн.: Пісьмянкоў А. Белы камень. Мн., 1983] // Маладосць. № 5; Права на першаадкрыццё // Там жа. № 12; Жыць і памятаць // Мастацтва Бел. № 3; Пад ветразем надзеі // Там жа. № 5; Любоў не згасне на зямлі: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. Усміхніся мне. Мн., 1984] // Полымя. № 4; Галоўны герой — сучаснік: [Рэц. на кн.: Сучаснік — 84. Мн., 1984] // Там жа. № 8; Зведанае, перажытае... (Па старонках кніг мемуараў) // Там жа. № 10; Права на працяг // Там жа. № 11; У Пуцілкавічы, да Петруся Броўкі // Помнікі гісторыі і культуры Бел. № 4; «Страніца лепшая ў штодзённіку жыцця!» // Родная прырода. № 5; На класавых барыкадах — без перамен: [Рэц. на кн.: Паўлаў С. Імперская паранойя. Мн., 1984] // Віцеб. рабочы. 25 мая; Летапіс сучаснасці // Вяч. Мінск. 16 лют.; Зорная гадзіна душы: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Абрус. Мн., 1985] // Там жа. 5 вер.; Успамінаючы мінулыя дні: [Рэц. на кн.: Лебедев П. Мы — алексеевцы. Мн., 1985] // Там жа. 10 кастр.; Вялікі свет звычайных людзей: [Рэц. на кн.: Грамадчанка Т. Жывая памяць народа. Мн., 1984] // Голас Радзімы. 24 студз.; Адысея Паўла Варанецкага: [Рэц. на кн.: Левановіч Л. Валанцёр свабоды. Мн., 1983] // Там жа. 29 жн.; Па арбіце памяці і сумлення: [Рэц. на кн.: Капусцін А. Па арбіце памяці. Мн., 1984; Рэха даўніх баёў. Мн., 1984; Дружба вывяла да зорак. Мн., 1985] // Гомел. праўда. 12 крас.; Галоўнае — праўда: [Рэц. на кн.: Быкаў В. Праўдай адзінай. Мн., 1984] // Звязда. 9 лют.; На мяжы пошуку і адкрыцця // Там жа. 19 ліп.; Тепло Родины: [Рэц. на кн.: Пархута Я. Жаваранак над полем. Мн., 1985] // Знамя юности. 16 окт.; Помнить, чтобы жить: О творчестве И. Чигринова // Кн. обозрение. 23 авг.; Запрашае дом паэта // ЛіМ. 4 студз.; Заручоны з Бацькаўшчынай // Там жа. 8 лют.; Каб крыху ўважлівасці: Культура мовы // Там жа. 25 лют.; Выхаванне подзвігам // Там жа. 29 сак.; Дыялог з памяццю // Там жа. 3 мая; Права на прызнанне // Там жа. 28 чэрв.; Вытокі // Там жа. 23 жн.; Мінск, трывожны семнаццаты // Там жа. 13 вер.; У добры шлях, каласавіны! // Там жа. 7 ліст.; Асветлена рамантыкай // Там жа. 22 ліст.; Высокі прыклад служэння радзіме // Там жа. 6 снеж. / Сааўт. У. Крук; У абарону міру і прагрэсу // Там жа. 13 снеж.; Праўдзіва пра адважных: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Пяцёра адважных. Мн., 1985] // Там жа. 20 снеж.; Споведзь адкрытага сэрца: [Рэц. на кн.: Карпенко М. Горький ветер с Гудзона. Мн., 1983] // Мін. праўда. 15 лют.; Зразумей, чалавек, чалавека: [Рэц. на

кн.: Арабей Л. Паласа дажджу. Мн., 1984] // Там жа. 13 чэрв.; Адказнасць першага кроку... // Там жа. 23 жн.; Права на самастойнасць: [Рэц. на кн.: Марчанка С. Васіль Вітка. Мн., 1985] // Там жа. 11 вер.; Творчы неспакой пісьменніка // Там жа. 15 ліст.; Сувязны часоў і пакаленняў // Наст. газ. 20 лют.; Плённы жніўны дзень // Там жа. 5 чэрв.; Вышыня крытэрыяў і ацэнак: [Рэц. на кн.: Сачанка Б. Жывое жыццё. Мн., 1985] // Там жа. 7 жн.; Сцяжынкі да дзіцячых сэрцаў: [Рэц. на кн.: Чернявская Я., Розанов И. Русская советская детская литература. Мн., 1984] // Там жа. 23 кастр.; Вера ў чалавека // Там жа. 28 снеж.; Патрабавальна і ўлюбёна: [Рэц. на кн.: Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984] // Чырв. змена. 24 ліп.; Святло рамантыкі: [Рэц. на кн.: Кобец-Філімонава А. Агні за перавалам. Мн., 1985] // Там жа. 27 ліст.

1.4.

1984. Д ж у с о й т ы Н. Ліст майму сябру Васілю Быкаву / З рус. // Братэрства. Мн.; Б а й ч о р а ў А. Міжнародны тэрарызм у стратэгіі неакаланіялізму; Я ў м е н а ў Л., Г а п а н о в і ч В. Міф пра «абсалютную свабоду творчасці» / З рус. // «Свабоднае» грамадства зблізку. Мн.

1.6.

М а с т а ц к і летапіс сучаснасці: (Метадычныя рэкамендацыі па прапагандзе твораў народнага пісьменніка Беларусі І. П. Шамякіна). Мн., 1983 / Скл.

С в а б о д н а е грамадства зблізку. Мн., 1984 / Скл.

М ы і яны: Зборнік паэзіі. Мн., 1986 / Скл.

С л о в а міру і праўды: Вершы. Мн., 1987 / Скл.

«С л у ж ы ц ь дзецям — вялікае шчасце...»: [Інтэрв'ю з В. Віткам] // ЛіМ. 1973. 5 студз.; БелСЭ, том дзесяты...: [Інтэрв'ю] // Там жа. 1974. 12 ліп.; Мастацкая літаратура 1975: [Інтэрв'ю з М. Ткачовым] // Там жа. 1974. 23 жн.; Вузлы людскіх лёсаў: [Інтэрв'ю з М. Аляксеевым] // Там жа. 1975. 25 крас.; Словам палымянай публіцыстыкі: [Інтэрв'ю з А. Драздом] // Там жа. 1975. 27 чэрв.; З позіркам у заўтрашні дзень: [Інтэрв'ю] // Там жа. 1976. 2 крас.; Прапануе «Мастацкая літаратура»: [Інтэрв'ю з М. Ткачовым] // Там жа. 1976. 6 жн.; Вернасць аднойчы і назаўсёды: [Інтэрв'ю з І. Шамякіным] // Там жа. 1977, 13 мая; «Быць на ўзроўні часу»: [Інтэрв'ю з М. Лужаніным] // Там жа. 1978. 30 чэрв.; Мне блізкае сучаснае жыццё...: [Інтэрв'ю з І. Шамякіным] // Там жа. 1979. 11 мая; «Пісаць праўду...»: [Інтэрв'ю з П. Місько] // Там жа. 1980. 13 чэрв.; «Юнацтва» распраўляе крылы: [Інтэрв'ю з В. Лукшам] // Там жа. 1981. 2 студз.; Да ўсяго ёсць справа: [Інтэрв'ю з І. Шамякіным] // Там жа. 1981. 30 студз.; Мастацкая літаратура: набыткі, планы: [Інтэрв'ю з М. Дубянецкім] // Там жа. 1981. 20 лют.; «Дзіцячая літаратура — гэта педагогіка»: [Інтэрв'ю з В. Віткам] // Там жа. 1981, 15 мая; Роздум аб сучаснасці: [Інтэрв'ю з І. Навуменкам] // Там жа. 1982. 19 сак.; «Братэрства» — новы штогоднік: [Інтэрв'ю] // Там жа. 1982. 7 мая; Традыцыйны Каралішчавіцкі: [Інтэрв'ю] // Там жа. 1982. 10 снеж.; Не здаваць узятых вышынь: [Інтэрв'ю з Ю. Сураўцавым] // Братэрства. Мн., 1984. *З. У. Драздова.*

МАРЦІНОВІЧ АРКАДЗЬ

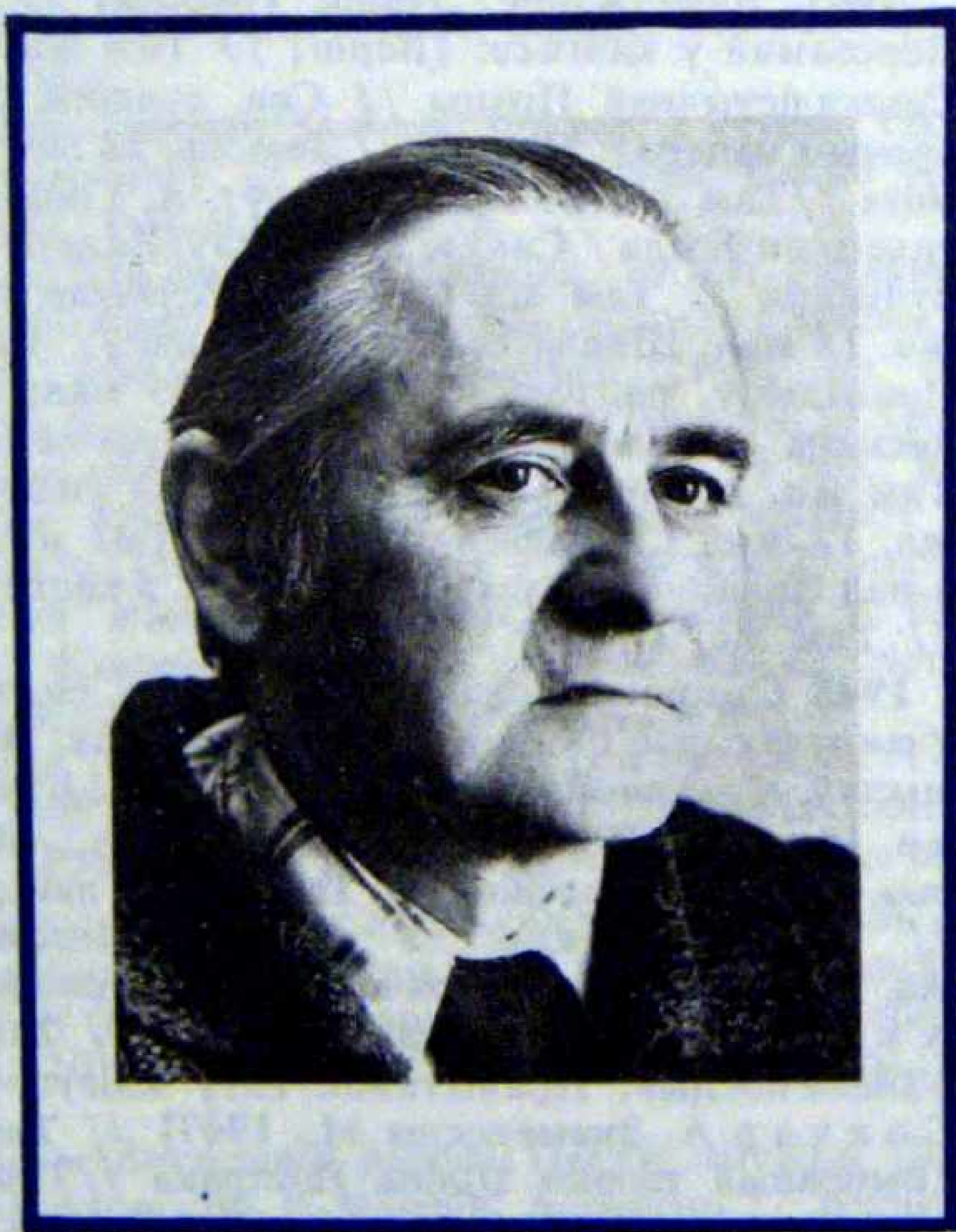

Марціновіч Аркадзь Нічыпаравіч (н. 10.3. 1920, в. Барбарова Глускага р-на Магілёўскай вобл.), празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1959. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1980).

З сялян. Бацькі — Нічыпар Нічыпаравіч і Вольга Якубаўна. Скончыўшы Глускую сямігодку (1934), працаваў памочнікам рахункавода ў калгасе, потым дыспетчарам аўтаатрада, які будаваў шашу. У 1936 паступіў у Мінскае беларускае педвучылішча. Пасля заканчэння яго (1939) некалькі месяцаў працаваў у школе в. Турэц, затым у Цітвянскай сямігодцы Рудзенскага раёна. У 1939 прызваны на вайсковую службу. Удзельнічаў у савецка-фінляндскай (1939—1940) і Вялікай Айчыннай войнах, спачатку радавы баец, пасля заканчэння ваенна-пяхотнага вучылішча з мая 1942 камандзір роты процітанкавых ружжаў. Быў тройчы паранены. Пасля апошняга ранення адпраўлены ў тыл, у Сярэднюю Азію. Служыў у тылавых часцях да сярэдзіны 1946. Пасля дэмабілізацыі вярнуўся на Беларусь, працаваў на журналісцкай ніве і вучыўся. Скончыў Рэспубліканскую партыйную школу пры ЦК КП(б)Б (1950), БДУ (1955). Працаваў у рэдакцыях газет «Савецкі селянін»,

«Калгасная праўда» (загадчык аддзела, 1946—48, 1950—57), «Літаратура і мастацтва» (адказны сакратар, 1957—64), у выдавецтве «Беларусь» (старшы рэдактар, загадчык рэдакцыі, 1964—71). У 1971—72 адказны сакратар Камітэта па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры і мастацтва. У 1974 — галоўны рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура». З 1981 — персанальны пенсіянер рэспубліканскага значэння. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны 1-й ступені, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першыя вершы А. Марціновіча з'явіліся ў рэспубліканскім друку ў 1938. Яшчэ некалькі вершаў надрукаваны ў 1939. Наступныя публікацыі адносяцца да пасляваеннага часу. Вершы і паэма «Сузор'е Лебедзь», у якой паказаны драматычныя старонкі сталінскіх рэпрэсій, склалі кніжку «Чырвоныя ветразі». У пачатку 1958 напісаў аповесць «Надзея». З гэтага часу А. Марціновіч усё большую ўвагу надае прозе. У свет выходзяць яго аповесці, апавяданні, раманы. Найбольш значныя з іх (аповесці «Першае каханне», «Няхай ідзе дождж», раманы «Не шукай слядоў сваіх», «Груша на Голым Полі», многія апавяданні) прысвечаны вайне, пакаленню, чыё юнацтва выпрабоўвалася ў змаганні з фашысцкімі захопнікамі. У мастацкім асэнсаванні тэмы вайны відаць выразная аўтарская канцэпцыя — пісаць праўдзіва, рэалістычна, шчыра. Натуральнасць сітуацый, падзей, псіхалагічная дакладнасць у абмалёўцы характараў — гэтымі якасцямі вылучаюцца творы А. Марціновіча пра чалавека на вайне. Аўтар твораў пра сённяшняе жыццё, дзе ўзнімаюцца надзённыя маральна-этычныя праблемы нашай рэчаіснасці (раман «Цень крумкачовага крыла», аповесці «Сцюжа», «На спадзе лета», «Травінка і камень», апавяданні «Чужое шчасце», «Радня», «Двое з трынаццатай палаты», «Разгаданая мелодыя», «Дудка з жытнёвай сцяблінкі» і інш.). Яны прываблiваюць чытача вострымі жыццёвымі калізіямі, цікавымі вобразамі. Вядомы і як перакладчык.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае: Аповесці і апавяданні. Мн., 1974. (Б-ка бел. прозы).

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1. Аповесці і апавяданні. Т. 2. Аповесці і апавяданні.

1.2.

Надзея: Аповесць і апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Сталяроў М. З веданнем жыцця // Чырв. змена. 1961. 28 лют.

Водгулле: Аповесці і апавяданні. Мн., 1963. Рэц.: Вярцінскі А. Каб чалавек быў лепшы // Полымя. 1964. № 1.

Чырвоныя ветразі: Вершы. Мн., 1965. Рэц.: Бойка У. Слоў багата не трэба... // Мін. праўда. 1965. 30 ліп.; Гаўрусёў С. Ветразі плывуць за небасхіл // Чырв. змена. 1965. 4 жн.; Гніламёдаў У. Ветразі паэта // ЛіМ. 1965. 23 ліп.; Семашкевіч Р. Каб слова — на ветразь паэзіі // Полымя. 1966. № 3.

Неадкрыты востраў: Аповесць. Мн., 1966. Рэц.: Майсейчык А. Першая адкрыцці // ЛіМ. 1966. 15 ліп.

Прасека: Апавяданні. Мн., 1967. Рэц.: Базарэвіч М. Жыццём падказана // Беларусь. 1968. № 7; Буран В. Ад жыцця і ад літаратуры // Полымя. 1968. № 5; Юрчанка Г. Што такое шчасце // ЛіМ. 1967. 3 кастр.

Панарама: Аповесці і апавяданні. Мн., 1970. Рэц.: Мушынскі М. Да мастацкай сталасці // Полымя. 1971. № 1; Савіч М. Перажытае застаецца ў сэрцы // Вяч. Мінск. 1971. 18 лют.

Няхай ідзе дождж: Аповесць. Мн., 1973. Рэц.: Канэ Ю. Аповесць пра ваенную маладосць // Полымя. 1974. № 6; Няхай М. На вайне, як на вайне // ЛіМ. 1973. 25 мая; Сталяроў М. Вера ў чалавека // Беларусь. 1974. № 9.

Сцюжа; На спадзе лета: Аповесці. Мн., 1976. Рэц.: Кацюшэнка С. Сталасць майстра // Чыр. змена. 1977. 27 лют.; Шырын Л. Перакрыжаванні людскога лёсу // Звязда. 1977. 14 лют.

Не шукай слядоў сваіх: Раман. Мн., 1979. Рэц.: Навуменка І. Споведзь ад імя пакалення // ЛіМ. 1979. 26 кастр.; Няхай М. Пульс грознага часу // Беларусь. 1980. № 3; Маг. праўда. 1980. 10 чэрв.; Савік Л. Незабыўная памяць // Полымя. 1980. № 9.

Не шукай слядоў сваіх: Раман. Мн., 1983. (Бел. раман).

Груша на Голым Полі: Раман. Мн., 1986.

Цень крумкачовага крыла: Раман. Мн., 1991.

1.3.

1938. Жніво: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 10; Сталін: [Верш] // Там жа. № 12; Чырвоны сцяг: (Першамайская песня): [Верш] // ЛіМ. 1 мая; Пяюць народы былі...: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1939. Радзіма; «Я радзіўся тады, калі Леніна справы паўсюды...»: [Вершы] // Полымя. № 1; Беларусі: [Верш] // ЛіМ. 17 студз.; Ленін: [Верш] // Там жа. 22 студз.; Любоў і нянавісць: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Памяці Кірава: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; Касцы: [Верш] // Чырв. змена. 8 ліп.

1946. Будучыня // Сав. селянін. 19 вер.; Граніца // Там жа. 16 кастр.; Мы славім Сталіна: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; Месяц: [Верш] // Чырв. змена. 8 жн.; Паэма: [Верш] // Там жа. 29 кастр.

1947. Адраджэнне; Этапы: [Вершы] // ЛіМ. 15 сак.; Першамай у калгасе: [Верш] // Там жа. 1 мая; Герой Сацыялістычнай Працы // Сав. селянін. 19 студз.; Мы крочым наперад: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Узаемадапамога //Там жа. 20 крас. / Сааўт. А. Громаў; Іх абудзіла савецкая ўлада / Сааўт. А. Громаў; Беларускі трактарны будуецца // Там жа. 24 крас.; Агітатар у полі // Там жа. 18 мая; Школа сельскай моладзі // Там жа. 22 мая; Правадыру, радзіме // Там жа. 25 мая; Імені вялікага песняра // Там жа. 29 чэрв.; Змагацца за першынства // Там жа. 20 ліп.; Яны паступаюць ва універсітэт // Там жа. 17 жн.; Слухаючы Маскву // Там жа. 7 вер.; Песні з-пад Налібоцкай пушчы // Там жа. 5 кастр.; У агітпункце // Там жа. 20 ліст.

1948 Старшыня сельсавета // Сав. селянін. 1 студз.; У акругах, дзе балаціраваліся Молатаў, Жданаў, Варашылаў, Кузняцоў // Там жа. 15 студз.; Будаўнікі // Там жа. 18 студз.; Новае // Там жа. 15 лют.; «Выбраныя творы» Аркадзя Куляшова // Там жа. 29 лют.; Максім Танк // Там жа. 4 крас.; У калгасе «Перамога» // Там жа. 9 мая; «Звязда»: Прачытайце гэту кнігу: [Рэц. на кн.: Казакевич Э. Звезда. М., 1947] // Там жа. 30 мая; «Знаменосцы»: Прачытайце гэту кнігу: [Рэц. на кн.: Гончар А. Знаменосцы М., 1947] // Там жа. 12 жн.; «Выбраныя творы» Піліпа Пестрака //Там жа. 29 жн.; У краіне цемрашальства і расізма // Там жа. 19 снеж.; Мы крочым наперад: [Верш] // Чырв. змена. 12 лют.; Сталінскі закон: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1949. Зноў дома: Апавяданне // Бярозка. № 1 / Сааўт. А. Барушка; «У імя Радзімы»: [Рэц. на кн.: Краўчанка У. У імя Радзімы. Мн., 1948] // ЛіМ. 26 лют.; «Глыбокая плынь» // Сав. селянін. 10 сак.; «Друзья и враги» // Там жа. 12 мая; Акадэмік: Апавяданне // Там жа. 21 ліп.; «Граніца» // Там жа. 16 кастр.; Аб Сталіне нашы найлепшыя песні: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Вялікі эпічны твор // Чырв. змена. 28 крас.; Твая песня: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Мы славім правадыра: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1950. Мы навекі твае: [Верш] // Калг. праўда. 13 кастр.; Фільм аб вялікай перамозе кітайскага народа //

Там жа. 26 ліст.; «Святло над зямлёй» // Сав. селянін. 4 крас.

1951. Фільм аб працоўных подзвігах савецкіх людзей // Калг. праўда. 6 студз.; Павышаць паэтычнае майстэрства // Там жа. 10 студз.; Дарога жыцця // Там жа. 13 крас.; «Данецкія шахцёры» // Там жа. 22 чэрв.; Летапіс вялікіх падзей: Па залах музея Вялікай Айчыннай вайны // Там жа. 3 ліп.; Апавяданні аб нашых сучасніках // Там жа. 29 ліп.; Творы аб калгасным жыцці: Па старонках часопіса «Полымя» // Там жа. 14 жн. / Сааўт. М. Цікоцкі; Новы венгерскі фільм // Там жа. 1 вер.; Паэты свету ў барацьбе за мір // Там жа. 29 вер.; Раман аб калгасным жыцці // Там жа. 24 кастр.; «Святло ў Каордзі» // Там жа. 6 ліст.; Фільм пра вялікага песняра Украіны // Там жа. 28 снеж.

1952. На камні, жалезе і золаце: [Рэц. на кн.: Т а н к М. На камні, жалезе і золаце. Мн., 1951] // Калг. праўда. 20 лют.; «Пржэвальскі» // Там жа. 9 сак.; «Да новага берага» // Там жа. 9 крас.; «Незабыўны 1919 год» // Там жа. 24 мая; Янка Купала — пясняр калгаснага жыцця // Там жа. 29 чэрв.; Краіна багацця і галечы // Там жа. 22 ліп. / Сааўт. Б. Лапаў; Ад шчырага сэрца // Там жа. 29 жн.; Пад знакам непрымірымасці да недахопаў // Там жа. 6 вер. / Сааўт. І Еўсігнееў; Паэзія працы і барацьбы // Там жа. 14 вер.

1953. «Вершы і паэмы» П. Панчанкі // Калг. праўда. 22 студз.; Лепш асвятляць жыццё сельскіх партарганізацый // Там жа. 17 лют.; З імем вялікага правадыра // Там жа. 24 лют.; Па старонках часопіса «Полымя» // Там жа. 3 сак.; Вялікая сіла калектыва // Там жа. 22 крас.; Больш ярка і глыбока адлюстроўваць калгаснае жыццё // Там жа. 8 мая; Творы аб жыцці і барацьбе народа: [Рэц. на кн.: М а ш а р а М. Урачыстасць. Мн., 1952] // Там жа. 14 чэрв.; Свята на Нарачы // Там жа. 7 ліп.; Фільм аб вялікім пісьменніку: («Леў Талстой») // Там жа. 12 вер. Хвалюючая аповесць аб жыцці індыйскага сялянства // Там жа. 29 вер.; У снежаньскі дзень // Там жа. 16 снеж.

1954. Таленавіты арганізатар // Калг. праўда. 21 лют.; У сталіцы Беларусі // Там жа. 15 сак. / Сааўт. Б. Лапаў; Макар-арыстакрат: [Верш] // Там жа. 18 мая; Вясковыя будні: Нарыс // Там жа. 25 мая; Наш родны горад // Там жа. 3 ліп.; Маладыя сады // Там жа. 27 кастр.; Паэзія жыцця: [Рэц. на кн.: Т а н к М. У дарозе. Мн., 1954] // Там жа. 14 снеж.

1955. Магутны поступ // Калг. праўда. 1 студз.; Творчасць нашых чытачоў // Там жа. 12 крас.; Пасля працоўнага дня // Там жа. 30 кастр.

1956. Думкі пра нарыс // Полымя. № 12; Радасныя перспектывы // Калг. праўда. 4 студз.; «Зямля і людзі» // Там жа. 29 лют.; Творчыя пошукі: [Рэц. на кн.: Б р ы л ь Я. На Быстранцы. Мн., 1955] // Там жа. 28 крас.; П'есы для самадзейных гурткоў // Там жа. 11 вер.; Каб тварыць, трэба вучыцца: Аб вершах нашых чытачоў // Там жа. 6 кастр.; Змітрок Бядуля // Там жа. 27 кастр.; Творы вялікай жыццёвай праўды: Да выхаду ў свет збору твораў Кандрата Крапівы // Там жа. 21 ліст. ; Весела, цікава, разумна // Там жа. 19 снеж.

1957. Шлях паэта: [Рэц. на кн.: З в о н а к А. Табе адной. Мн., 1957] // Беларусь. № 8; Глыбокія пласты рэчаіснасці: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Крыніцы. Мн., 1957] // Полымя, № 8; Сэрца камуніста // ЛіМ. 17 крас.; З намі будучыня // Там жа. 11 мая; Цвярдзей за ўсё: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Першыя крокі часопіса // Там жа. 20 ліп.; Глыбока, самабытна // Там жа. 12 кастр.

1958. Роздум; Досвіткам; Восень; Песня; Дружба: [Вершы] // Маладосць. № 1; Надзея: Аповесць // Полымя. № 5; Марылька: Апавяданне // ЛіМ. 8 студз.; Літвінка: Апавяданне // Там жа. 31 мая; Баявы жанр літаратуры // Там жа. 30 ліп.; Маладыя парасткі // Там жа. 24 вер.; Вершы аб каханні: Матылёк; Успамін; Ліст з Поўдня // Чырв. змена. 30 студз.

1959. На плошчы Перамогі 9 мая: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 49; ЛіМ. 9 мая; Характар у апавяданні // ЛіМ. 15 крас.; Пад першамайскімі сцягамі // Там жа, 6 мая; Веснавая квецень: Апавяданне // Там жа. 30 мая; Жаночае сэрца: Апавяданне // Там жа. 5 жн.; На зары юнацтва: [Урывак з аповесці] // Чырв. змена. 25 студз.

1960. Вострае, дасціпнае слова: [Рэц. на кн.: А л е й - н і к С. Гумар і сатыра. Мн., 1959] // ЛіМ. 20 лют.; Краіна герояў // Там жа. 23 сак.; Дзень добры, май!: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Сэрцу не загадаеш: Апавяданне // Там жа. 5 ліп.; ... І грамадска-палітычны...: («Полымя» і «Маладосць» № 1—6, 1960) // Там жа. 15 ліп.; Развітанне: Урывак з аповесці // Там жа. 13 вер.; Далёкае і блізкае: [Рэц. на кн.: А н і с а ў С. Крутымі шляхамі. Мн., 1960] // Там жа. 23 вер.

1961. Краса зямлі: [Нарыс] // Героі нашых дзён. Мн.; Манаграфія на важную тэму: [Рэц. на кн.: Р а з в і ц ц ё беларускай сацыялістычнай культуры. Мн., 1960] // Камуніст Бел. № 3; Двое з трынаццатай палаты: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; Радзіма мужных: [Верш] // ЛіМ. 18 крас.; Краса зямлі: Нарыс // Там жа. 20 чэрв.; Па гарачых слядах жыцця // Там жа. 25 жн.; Яраслава: Апавяданне // Там жа. 8 вер.

1962. Маці, сын і Талька: Апавяданне // ЛіМ. 18, 22 мая; Фарбы роднага слова: [Рэц. на кн.: Б е л а р у с - к і я прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы. Мн., 1962] // Там жа. 24 ліп.; Падслуханыя гісторыі: Стары і малады; Паэт; Што каму; Сяброўкі; Канец дружбы; Чужыя браты; Кароткія апавяданні // Там жа. 14 вер.; Ля пахілай вярбы: Раздзел з аповесці «Водгулле» // Там жа. 26 кастр.; Акіян: [Верш] // Там жа. 6 ліст.

1963. Дзед Самусь; Пустальга; Па блату; Іншым навука: (Кароткія апавяданні) // Вожык. № 3. Усякія бываюць; Лізавета Хведараўна; Курортны эцюд: (Кароткія апавяданні) // Там жа. № 17; Водгулле: Аповесць // Маладосць. № 3. Рэц.: Т р а с н и ц к а я Н. Жизнь? Нет, схема // Сел. газ. 1963. 30 мая; Глыбіня і лаканічнасць // ЛіМ. 15 ліст.; Адметнасць часу: [Рэц. на кн.: Д а м а ш э - в і ч У. Між двух агнёў. Мн. , 1963] // Там жа. 29 кастр.; Вечнасць: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Усякія бываюць: [Апавяданне] // Ніва. 27 кастр.; Всякие бывают; Елизавета Федоровна; Курортный этюд: (Короткие рассказы) // Сов. Бел. 8 сент.

1964. Дзед Самусь; Па блату: [Гумарэскі] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Віця: Апавяданне // Бярозка. № 7; Законы дружбы — строгія: Апавяданне // Там жа. № 12; Плакала гарэлачка...; У цырульні; Кнігалюб: (Кароткія апавяданні) // Вожык. № 3; Маяк; Маці; Сакрэт; Сын зямлі: Кароткія апавяданні // ЛіМ. 21 студз.; Кароткая сцежка: Апавяданне // Там жа. 21 лют.; Сустрэчы ў дарозе: Кароткія апавяданні // Там жа. 25 жн.; Быў бы надта рады // Там жа. 8 снеж.; Шкада чалавека: [Гумарэска] // Ніва. 28 чэрв.

1965. Каля манумента Перамогі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн., Разгаданая мелодыя: Апавяданне // Беларусь. № 8; Два апавяданні: Недаверлівая вавёрка; Барометр // Вясёлка. № 9; З глыбінь жыцця: [Рэц. на кн.: П т а ш н і к а ў І. Лонва. Мн., 1965] // Полымя. № 6; Агонь: [Верш] // Там жа. № 9; Агонь: [Верш] // ЛіМ. 7 вер.; Пра тыя дні // Там жа. 2 ліст.; Песня простая і шчырая // Там жа. 10 снеж.

1966. Білеты: Апавяданне // Бярозка. № 4; Дзённік: Апавяданне // Там жа. № 9; Кароткая сцежка: (Апавяданне) //Голас Радзімы. № 24; Каму падуладны таямніцы слова: [Рэц. на кн.: Д у б о ў к а У. Выбр. тв. Мн., 1965] // Полымя. № 1; Суцяшэнне; Цвітуць вяргіні...; Трошкі шчасця; Бацькаўшчына; Лінзы: [Апавяданні] // Там жа. № 10; Тысяча смерцяў, тысяча жыццяў...; Музыка: [Вершы] // ЛіМ. 25 студз.; Вайна вярнулася: Апавяданне // Там жа. 27 вер.; Прасека: Апавяданне // Там жа. 16 снеж.

1967. Кароткая сцежка: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Давай перачытаем нашы даўнія пісьмы: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.

1968. Гумарэскі: Хто болей вінаваты?; Маладосць — не загана // Вожык. № 7; Кароткія апавяданні: Не з пустымі рукамі...; Душа салдата; Скарб; Залатая рыбка; Непазбыўнае; Харaство; Узнагарода; Бывае і такое; Не мяркуй па адзежцы...; Сумота; Разгадка і загадка; Доўгі век; Праўда перамагла; Змена // Полымя. № 6; Два апавяданні: Альтанка на палянцы; Чужое селішча // Там жа. № 10.

1969. Законы дружбы строгія: [Апавяданне] // Вырастем сменой достойной. Мн.; Кароткія апавяданні // Голас Радзімы. № 26; У канцы дарогі: Апавяданне // Полымя. № 3; Першае каханне: Аповесць // Там жа. № 8.

1970. Максімавы пчолы; Дзе была вайна; Імгненне: Кароткія апавяданні // Беларусь. № 3; Бацькі і дзеці; Песня апоўначы: Апавяданні // Полымя. № 3; Кароткая сцежка: [Апавяданне] // Ніва. 8 сак.

1971. Роздум: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; На ўроку геаграфіі: Апавяданне // Бярозка. № 3.

1973. Штрыхі // Вытокі песні. Мн.; Няхай ідзе дождж: Аповесць // Полымя. № 3.

1974. Сцюжа: Аповесць // Полымя. № 7.

1975. На спадзе лета: Аповесць // Полымя. № 8.

1976. Травінка і камень: Аповесць // Полымя. № 10.

1978. Бор: [Верш] // Адданасць. Мн.

1979. Не шукай слядоў сваіх: Раман // Полымя. № 7, 8; Выконваючы галоўны абавязак //ЛіМ. 2 сак.; Ён быў шчыры працаўнік... // Там жа. 27 крас.; Справы выдавецкія // Там жа. 23 ліст.

1980. Дарога ў дзівосны свет // Бярозка. № 3; «Мастацкая літаратура» // Лит. обозрение. № 3.

1984. Першы бой: [Урывак з рамана «Груша на Голым Полі»] // Звязда. 23 вер.

1985. Груша на Голым Полі: Раман // Полымя. № 1—3.

1.4.

Х о д з а Н. Самы чалавечны чалавек: Апавяданні пра Леніна / З рус. Мн., 1968.

В а н г е л і С. Прыгоды Гугуцэ: Апавяданне / З малд. Мн., 1971.

М я н д Х. Вецер у галаве: Аповесць / З эст. Мн., 1971.

Б а р у з д з і н С. Месяц і сонца: Аповесці і апавяданні / З рус. Мн., 1972. Рэц.: Л і в і н а ў Р. Героі, што сталі блізкімі // ЛіМ. 1973. 8 чэрв.

П а ў с т о ў с к і К. Белая вясёлка: Аповесці і апавяданні / З рус. Мн., 1976.

В а н г е л і С. Гугуцэ — капітан карабля: Апавяданні / З малд. Мн., 1983.

1958. Ш ы м к у с І. У дарозе: Апавяданне / З літ. // ЛіМ. 24 мая.

1959. Ф і д л е р В. Навагодняе; Ф і д л е р П. Пажаданне: [Вершы] / З ням. // ЛіМ. 3 студз.; Ж а с і н т у А. Манангамба: [Верш] / З партуг. // Там жа. 28 сак.; Н а р о н ь я Р. дэ Surge et ambula: [Верш] / З партуг. // Там жа. 29 крас.

1962. Р э в і Э. Хірасіма: [Верш] / З англ. // ЛіМ. 13 ліп.; Д ж у л і о Э. Начная змена: [Верш] / З англ. // Там жа. 28 вер.

1963. С а н г і У. Ускраіна мая: [Верш] / З ніўх. // ЛіМ. 28 мая.

1966. Р а х і м і М. Душанбе: [Верш] / З тадж. // Паэты Таджыкістана. Мн.; Х а к і м а ў А. Чаканне; Ружа: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; С а ф а р а ў Н. Яблык ад яблыні недалёка падае: Апавяданне / З узб. // Узбекскія апавяданні. Мн.; Б у р н а е ў с к і В. «Што ты ўсё пішаш»; Ноч каля стога; К і б е к Д. Крылаты рыцар: [Апавяданні] / З чув. // Чувашскія апавяданні. Мн.; С а ф а р а ў Н. Яблыка ад яблыні недалёка падае // З узб. // Маладосць. № 5; Х а к і м а ў А. Чаканне: [Верш] / З узб. // Полымя. № 5.

1967. Л і с а ш в і л і І. Ля нязгаснага ачага; Л о р к і п а н і д з е К. Цабуня; М р э ў л і ш в і л і М. Вячэрняя песня; Н а т р а ш в і л і Г. Смерць бестурботнага чалавека; С у л а к а у р ы А. Галубы: [Апавяданні] / З груз. // Горны вадаспад. Мн.; З у л ь ф і я. Зайздрасць; Партрэт, які я павінна яшчэ напісаць: [Вершы] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.

1970. А л е й н і к С. Вовіна хвароба: [Верш] / З укр. // Алейнік С. Цуд у чаравіку. Мн.; Г е л а в а н і М. «Гэты твар дзіцячы і пяшчотны рот...»; «Дзе дождж ёсць кроў...»: [Вершы] / З груз. // Гелавані М. Клятва. Мн., Д а б р а в о л ь с к і С. Р. Пра што размова; Чалавецтва; Крэда: [Вершы] / З пол. // Дабравольскі С. Р. Як хлеб і сонца. Мн.; К у н а н б а е ў А. «Я ганьбіў невукаў-прайдох...»; «От і восень да мяне...»; «Будзь абачлівы, браце, у жыцці...»: [Вершы] / З каз. // Кунанбаеў А. Выбранае. Мн.

1971. Н я к р а с а ў М. «Нялёгкі крыж дастаўся ёй на долю...»: [Верш] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.; Т в э н М. Мой гадзіннік: Апавяданне / З англ. // Твэн М. Утаймаванне веласіпеда. Мн.

1972. Г а м з а т а ў Р. Прыгожыя дзяўчаты: [Верш] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.

1973. А с а н а в і ч С. Мёртвы лес; М а р ы н к а в і ч Р. Анёл: [Апавяданні] // З сербскахарв. // Югаслаўскія апавяданні. Мн.

1976. Г у ш ч а Я. Першае і другое вяртанне: Апавяданне / З пол. // Гушча Я. Пан Грацыян і іншыя. Мн.

1978. З а р ы н ь ш М. Варыяцыі на пушкінскую тэму: Апавяданне / З лат. // Сучасныя латышскія апавяданні. Мн.

1.5.

На англійскую мову. A Riddle; Above the green grove, but not high... / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M. 1976.

На армянскую мову. Вайна вярнулася: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На балгарскую мову. Просеката: [Апавяданне] / Прев. П. Кънева // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На канада мову: [Верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На малдаўскую мову. Ин сула недескоперитэ / Трад. С. Вангели. Кишинэу, 1972.

На рускую мову. Ноктюрн: Рассказы и повести /Пер. Л. Соловей. Мн., 1969. Рэц.: Н е к а р ю к и н а Н. // Неман. 1970. № 2.

Первая любовь: Повести и рассказы. Мн., 1977.

Мост в конце дороги: Повести. М., 1980. Рэц.: В і р з о ў с к і С. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 25 крас.

Не ищи следов своих: Роман / Пер. Т. Горбачева. М., 1984.

Груша на Голом Поле: Роман /Пер. Э. Корпачев. М., 1990.

Литвинка: Рассказ / Пер. Ф. Дектор // Сов. Литва. 1958. 17 сент.; Книголюб; Другим наука; Лизавета Федоровна: [Апавяданні] / Пер. И. Климашевская // Белорусский юмор. Мн., 1965; Просека: [Апавяданне] / Пер. И. Климашевская // Неман. 1967. № 7; На площади Победы: [Верш] // Пер. Н. Кислик // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Бор: [Верш] / Пер. И. Василевский // ЛГ. 1968. 25 дек.; Маленькие рассказы / Пер. И. Климашевская //Белорусский юмор. Мн., 1969; Война вернулась: [Апавяданне] / Пер. И. Ласков // Неман. 1969. № 4; Дружба; Бор: [Вершы] |Пер. И. Василевский // Путь к победе. Мн., 1970; Первая любовь: [Аповесць] / Пер. Э. Корпачев // Неман. 1972. № 4, 5; Легенда: [Верш] / Пер. В. Рутминский // Уральский следопыт. 1972. № 12; Стужа: [Аповесць] / Пер. В. Жиженко // Неман. 1976. № 8; Пусть идет дождь: Повесть / Пер. Г. Кулинич // Радуга. 1977. № 4; На исходе лета: [Аповесць] / Пер. Г. Пациенко // Неман. 1979. № 9; Война вернулась...: [Апавяданне] / Пер. Л. Соловей // Березы на шляху. М., 1980; Дружба; Бор: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980.

На ўкраінскую мову. Мати: [Апавяданне] / Пер. В. Коваль // Голоси Білорусії. К., 1976; Війна повернулася... / Пер. Г. Кулінич // Білоруське радянське оповідання. К., 1979.

На французскую мову. Le sentier court / Trad. M. Déchévisyne // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977; Anthologie de nouvelles biélorusses. Québec, 1983.

На чувашскую мову. Вӑрҫӑ тепер хут таврӑнсан: Калав / В. Игнатьев кусарна // Тарна сассилле серӗм-шывӑм. Шупашкар, 1985.

2.3.

На беларускай мове. А н і с к о в і ч У. Кніга з адзнакай юбілею // ЛіМ. 1979. 5 студз.; А р к а д з ю Марціновічу — 60 // Там жа. 1980. 7 сак.; А т р а ш к е в і ч В. ... І была вайна // Полымя. 1981. № 10; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 172—173; В а д а н о с а ў М. Ветразям не патрэбен штыль // Вяч. Мінск. 1970. 10 сак.; В а ж н е й ш ы сродак маральнага і эстэтычнага выхавання // ЛіМ. 1978. 30 чэрв.; В ы х а в а н н е — клопат надзённы // Там жа. 1976. 24 снеж.; Г а п а н о в і ч В. У вялікай дарозе // Чырв. змена. 1980. 11 сак.; Д з ю б а й л а П. Адзінства і разнастайнасць // Полымя. 1973. № 1; Я г о ж. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. С. 73—79; Я г о ж. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 157—159; Я г о ж. На парозе васьмідзесятых: Нататкі пра новыя беларускія раманы // Полымя. 1980. № 7; Я г о ж. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973. С. 145—147; Я г о ж. Сацыяльная актыўнасць, духоўныя далягляды героя // Полымя. 1974. № 3; К а н э Ю. Знаходкі і страты // Канэ Ю. Плынь. Мн., 1983; М у ш ы н с к і М. З убачанага і перажытага // Марціновіч А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1; Н а в у м е н к а І. Споведзь ад імя пакалення // Марціновіч А. Не шукай слядоў сваіх. Мн., 1983; Н я -

х а й М. Сцежкамі баявой маладосці // Звязда. 1980. 8 сак.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а б а л е н к а Р. Талент — гэта пошук // ЛіМ. 1970. 10 сак.; С і п а к о ў Я. У творчым рытме // Там жа. 1980. 7 сак.; Т ы ч ы н а М. Год аповесці // Там жа. 1977. 25 лют.; Ш а с ц е р ы к о ў П. З глыбінь жыцця: Да 50-годдзя з дня нараджэння А. Марціновіча // Маг. праўда. 1970. 10 сак.; Ш ы р о к а й дарогай // ЛіМ. 1973. 30 ліст.

На рускай мове. М у ш и н с к и й М. Верность призванию: Творческий портрет писателя А. Мартиновича // Знамя юности. 1980. 18 марта. *З. У. Драздова.*

МАРЦІНОВІЧ ПАВЕЛ

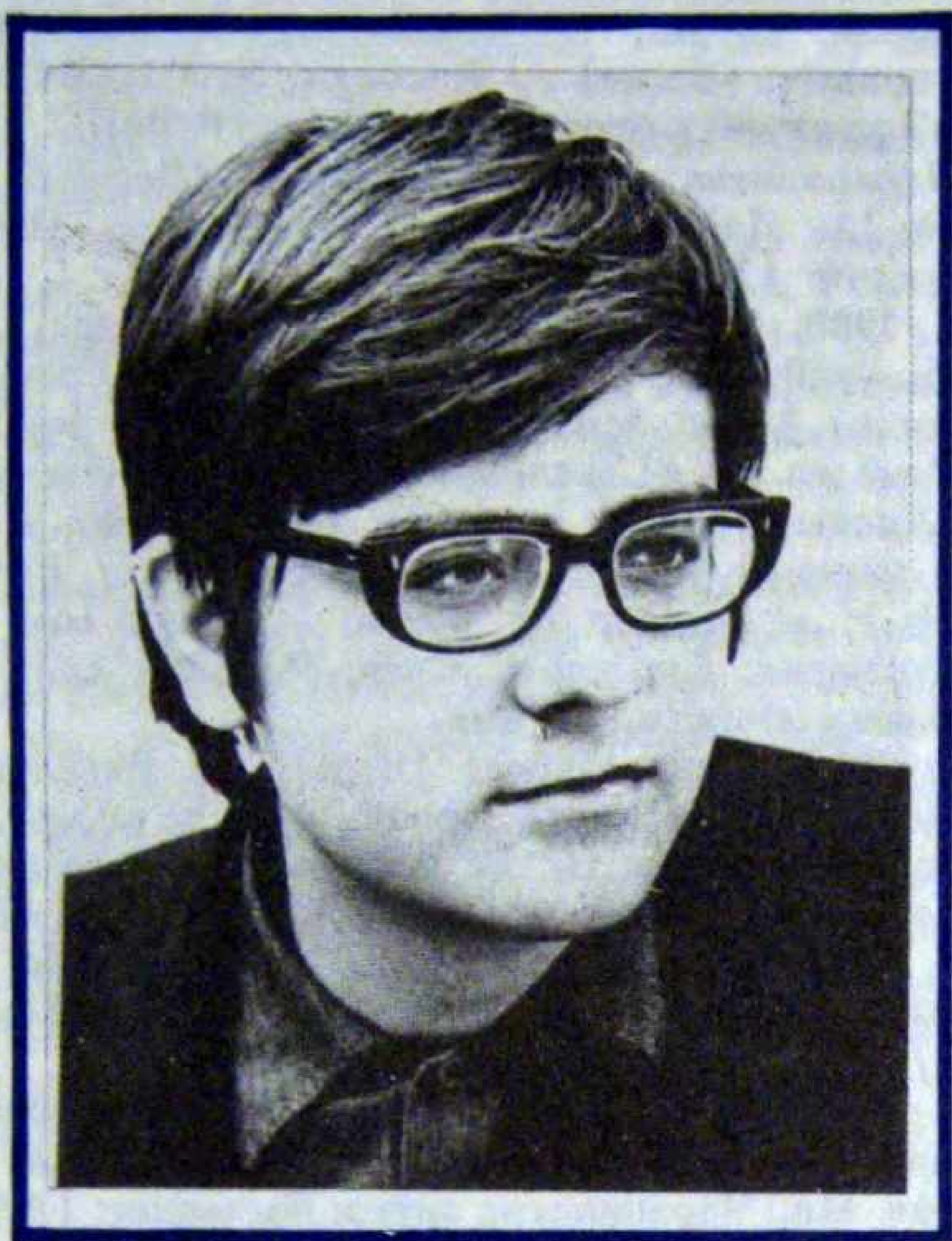

Марціновіч Павел Аркадзьевіч (н. 27.6. 1954, Мінск), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1976.

Нарадзіўся ў сям'і пісьменніка Аркадзя Нічыпаравіча Марціновіча; маці, Леаніла Сямёнаўна, педагог, перакладчыца, аўтар вучэбных дапаможнікаў па англійскай мове і сааўтар «Англа-беларускага слоўніка фразеалагізмаў параўнальнага тыпу». У 1971 П. Марціновіч паступіў на факультэт журналістыкі БДУ. Пасля 3-га курса перавёўся на завочнае аддзяленне, якое скончыў у 1976. Адначасова працаваў памочнікам галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы Рэспубліканскага тэатра юнага гледача. У 1978—79 — літсупрацоўнік рэдакцыі часопіса «Вясёлка», затым на творчай рабоце.

У друку з першымі вершамі выступіў у 1969. Выдаў кнігі паэзіі — «Прадвесне», «Час бурштыну», «Сталёвы бусел». Яго вершы вызначаюцца лірызмам, шчырасцю пачуццяў, сцвярджэннем высокіх маральна-этычных ідэалаў. Духоўныя пошукі сучасніка, падзеі нацыянальнай гісторыі, прырода роднага краю — асноўныя тэмы, якія хвалююць паэта. Выдаў зборнікі для дзяцей («Паспяшайся ў наш звярынец!», «Жыў-быў воўк», «Дзядзька Сон»), адметныя займальнасцю, вобразнасцю, лёгкасцю ўспрымання. Піша пародыі, эпіграмы, сатырычныя вершы. Вядомы як перакладчык.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Прадвесне: Вершы. Мн., 1975. (Першая кніга паэта). Рэц.: С і п а к о ў Я. Маючы за друга чытача // Маладосць. 1976. № 12; С я м ё н а в а А. «Душы маёй анкета...» // Вяч. Мінск. 1976. 7 вер.

Час бурштыну: Вершы. Мн., 1977. Рэц.: М а з г о У. Зямлю адчуўшы пад нагамі // Маладосць. 1978. № 9; Ш а х о в і ч М. Кроплі бурштыну // Беларусь. 1978. № 7.

Паспяшайся ў наш звярынец!: Вершы. Мн., 1978.

Жыў-быў воўк: Вершы. Мн., 1979. Рэц.: Х о р с у н С. Урокі даюць... вершы // ЛіМ. 1979. 7 снеж.

Дзядзька Сон: Вершы. Мн., 1980.

Сталёвы бусел: Вершы. Мн., 1989.

1.3.

1969. Францыск Скарына: [Верш] // Бярозка. № 10; Вогнішча; Можна быць і жорсткім, і змрочным; Узмахнулі сякеры, як толькі маглі; На світанні: [Вершы] // Маладосць. № 11; Вогнішча: [Верш] // ЛіМ. 14 ліст.; Каліноўскаму: [Верш] // Чырв. змена. 24 ліп.; Восеньскае; «Дзюбастая дзічка прарвала дзірван...»; «У руках галінка і сцізорык...»: [Вершы] // Там жа. 31 снеж.

1970. Сустрэча; Спачатку заўсміхалася адна; Усяслаў: [Вершы] // Беларусь. № 7; Хатынь; Брусніцы набрынялі сонцам; Па паверсе сонечным збягае; Ранне — гадзіна — дзень: [Вершы] // Маладосць. № 6; Радаслоўнае дрэва паэта: [Рэц. на кн.: Б л а т у н С. Радаслоўнае дрэва. Мн., 1970] // Вяч. Мінск. 3 вер.; «Вось ручай празрысты, зялёналісты...»; «Па сасне, сіняватай у навальніцу...»; Росы: [Вершы] // Знамя юности. 30 апр.; Папараць-кветка; Дождж; Цішыня; «Смех гарэзны...»: [Вершы] // ЛіМ. 3 сак.; Сімфонія жыцця: [Верш] // Чырв. змена. 24 мая; «Дыхаць ноччу — адна любата...»; «Нагнуўся я над ручай-

ком...»; Гарэзлівае рэха; «Маленькі каласок, як каралевіч...»; «І мы пайшлі. І мы пайшлі далей...»; «Пакуль абуджваць розум чалавечы...»: [Вершы] // Там жа. 1 ліст.

1971. Родная песня: [Верш] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Апошні паўстанец: [Верш] // Вяч. Мінск. 16 вер.; «Разумеюць мяне...»; «Плывуць дрыготкія сняжынкі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 1 жн.

1972. «Пакрысе ляціць таполяў пух...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 16 мая; Хвалюючыя спатканні // Там жа. 6 ліп.; Беларусь буйным планам // Там жа. 1 снеж.

1973. Рэспубліка буйным планам // Голас Радзімы. № 5; Прасветласць душы: [Рэц. на кн.: М а ц я ш Н. Удзячнасць. Мн., 1973] // ЛіМ. 21 снеж.

1974. З меркай патрабавальнасці: [Рэц. на кн.: Д а й н е к а Л. Начныя тэлеграмы. Мн., 1974] // Беларусь. № 12; Старонкі народнай лексікі: З карэліцкіх гаворак // Полымя. № 11; Пра людзей і час // Вяч. Мінск. 14 лют.; «Таямніча і ціха змяняецца лесу аблічча...»; «Як у эфір, выходжу ў бор...»; «Вячэрняя музыка стукае ў браму душы...»; «Родным гукам — паклон...»: [Вершы] // Там жа. 14 снеж.

1975. «Вось-вось, усклікнуўшы «Гатова!..»; «У ціхім завулку — прытулак рабін...»; «Яны — на зорцы Яснай Цішыні...»; «...Залацістай стрэшкай над смугою...», «Я ўхапіўся за дождж...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; «Пасядзець каля вогнішча...»; Вечаровы пейзаж; «Песня мацнее...»: [Вершы] // Беларусь. № 6; Жыццё — сапраўдная паэзія; 1864. Апошні паўстанец; Запрашэнне: [Вершы] // Голас Радзімы. № 42; Імшарынай ліпнёваю іду; За горадам самотны шлях; Люблю блукаць па шчырым бары; Зубрыныя сцежкі; Валуны; У віры крыклівых вуліц: [Вершы] // Маладосць. № 7; «Недзе там, у далячынях...»; «Яшчэ лісты не адляцелі...»: [Вершы] // Полымя. № 7; Кастрычнік; «...Узяла ў рукі меч дзяўчына русая...»; «Няпраўда, што вулканы камянеюць...», «Ох, фанабэрысты які ўрадзіўся...»; Мора; Поўня: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; «Сасна пад ветрам застагнала...»; «Туман разышоўся густы...»; Неўміручасць: [Вершы] // Вяч. Мінск. 21 жн.; «Бор душы гаманлівай...»; «Я на зялёнай выспе ў акіяне...»; Колеры Вільні; «У люстры вод, дрыготка-магутным...»: [Вершы] // Там жа. 20 кастр.; Мара: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; Запрашэнне; «Аддам за паслугу табе — паўкаралеўства...»: [Вершы] // Знамя юности. 21 сент.; «Хвіліны бясклапотнасці зямной...»; «У цёплага ветра...»; «Будзе раніца, будзе світанак...»; Мору; «І вось не тая ўжо вярста...»: [Вершы] // ЛіМ. 25 ліп.; Зубрыныя сцежкі: [Верш] // Ніва. 28 вер.; «Здаецца, што рэха дрымотных вякоў...»; «Камяні застываюць, як слёзы стагоддзяў...»: [Вершы] // Чырв. змена. 18 сак.; «Што было — як вада не сплыло...»; «Расчараванне, як сухі лісток...»: [Вершы] // Там жа. 17 жн.; «Каток, залíты свежым лёдам...»: [Вершы] // Там жа. 7 кастр.

1976. «Ах, звон веласіпедных колаў...»; «Ёлачная зала»; «Часы пяшчоты і спякоты...»; «Спякота. Пыл. І не знайсці нідзе...»; «Раптам стрэўся з вачамі...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Размова з дубам; Дзіўны лістапад; Імкненне; Час бурштыну: [Вершы] // Беларусь. № 7; Расчулены кат: [Верш] // Вожык. № 1; Зайздроснікі: [Верш] // Там жа. № 15; Галоўны дзень: [Верш] // Там жа. № 20; Заклінанне; Лясны гушчар і зорны бляск начы; Куток, дзе я калісьці рос; Чужой спагады грэшна дамагацца; Быў летні луг святочны, маляўнічы; Калі агнём гарыць асіна: [Вершы] // Маладосць. № 9; БАМ; Дзядулева клюшка: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 12; «Аднастайна дажджы звінелі...»; «Дайце часу!..»; Дыван; «Як пацяжэлі клопатаў ладункі...»; Ранак; «Адпалалі вогнішчы Купалля...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 13 крас.; ...Даспелі гронкі арабіны: [Вершы] // ЛіМ. 20 жн.; Заклінанне: [Верш] // Ніва. 24 кастр.; Казка; Месяц: [Вершы] // Піянер Бел. 29 ліп.; Чарапаха: [Верш] // Там жа. 23 снеж.; Такая вясна; «У змрочных схованках Домскага сабора...»; Паратунак: [Вершы] // Чырв. змена. 22 чэрв.; Гімн напрадвесні // Там жа. 25 ліст.; Хітрая зязюля: [Верш] // Там жа. 30 ліст.

1977. Вогнішча: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Вечны агонь; Крылаты боль; «Увесь...»; Годнасць: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Піла; Танцы; Краб: [Вершы] // Бярозка. № 4; Да звяроў, як да сяброў: [Верш] // Вясёлка. № 1; Арэлі: [Верш] // Там жа. № 10; У звярынцы: [Вершы] // Піянер Бел. 26 мая.

1978. Заклінанне; «У ціхім завулку — прытулак рабін...»; «Увесь, ад сонца да травы...»: [Вершы] // Аддаласць. Мн.; Талкавіска; 1964: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Палюбіўся воўку Воўка: [Верш] // Бярозка. № 4; Ручэй-ручай: [Верш] // Вясёлка. № 4; Малаток: [Верш] // Там жа. № 5; Буслава казка; Кавун-абібок; Шэршань; Маркі; Дружныя мурашы: [Вершы] // Там жа. № 6; Куток, дзе я калісьці рос: [Верш] // Ніва. 17 вер.; Сябру: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Плынь: [Верш] // Там жа. 8 кастр.; Роднае: [Верш] // Там жа. 22 кастр.; Зайздроснікі: [Байка] // Там жа. 12 ліст.

1979. «Як ноч? Як лес начны? Альбо валун нязрушны?..»; «Баюся вяртацца ў гэты край...»; «Юнацтва нагадвае жнівень...»; Выхадны; «І вось ты ізноў у скрусе...»; Новы год...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Заклінанне: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Таямнічы гарадок: [Верш] // Вясёлка. № 4 / Сааўт. С. Тарасаў; «З узнятай у руцэ гранатай...»: [Верш] // Там жа. № 5; Чарапашына хатка; Васьміног: [Вершы] // Там жа. № 11; Дзіўны, дзіўны Дзед Мароз: [Верш] // Там жа. № 12.

1980. Горы; Холад; Усмешка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Заклінанне; Імкненне: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Панчошкі; Конік і жук: [Вершы] // Вясёлка. № 8; Заклінанне; «Блакітнай сцяжынай нябёс...»; «Лясны гушчар і зорны бляск начы...»; «Куток, дзе я калісьці рос...»; Плынь: [Вершы] // Родная прырода. № 1; «І выгляд не раблю — нібыта мне ўсё роўна...»; Сцізорык; Сумленне; След; Чаканне слоў: [Вершы] // Знамя юности. 13 мая.

1981. Кавун-абібок: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Мэта; Вандроўнік; «Не ўсё адразу — усё не адразу...»; «Навошта, музыка, ліешся ты, як душ...»; «Аднойчы сябра мой, нібы ад мары змрочнай...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.

1982. Цёплыя рукі сябра // Далягляды. Мн.; З лірычнага дзённіка // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Вязынка: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.

1983. Піла; Танцы: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; У гасцях у паэта: Гутарка з М. Танкам // Урокі цікавых сустрэч. Мн.; Чарапашына хатка; Васьміног: [Вершы] // Ніва. 27 ліст.

1984. «Ты бачыш — як нехта схіліўся ўначы...»; Балада; «На ўчарашніх страт чараду...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.

1985. Дэвальвацыя: [Верш] // Вожык. № 24.

1.4.

К у б а ч а к, вары!: Чэшскія народныя казкі / З чэш. Мн., 1977.

С т ы б л а в а В. Мой брацік: Аповесць / З чэш. Мн., 1977.

Б у б н і с В. Белы вецер; Рамунас: Аповесці / З літ. Мн., 1978.

К о з а к Я. Гняздо бусла: Раман / З чэш. Мн., 1979. Рэц.: Б а д р о ў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 6 чэрв.

Р а м о н а ч а к — Рамунеле: Літоўскія паэты — дзецям. Мн., 1979.

С т ы н г л М. Украдзены татэм: Чатыры апавяданні пра дзяцей, пра іх прыгоды і вандраванні / З чэш. Мн., 1981.

1975. П я т к я в і ч у с В. Гэта імгненне: Навела / З літ. // Бярозка. № 8; А в і т у с І. Казка — калыханка: Апавяданне / З літ. // Вясёлка. № 4; Л а п а ш ы н с к а с Ё. Мой свет: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 21 сак.; К і ч ы н с к і А. Сыны; «Рука ў руцэ — маё вам благаславенне...»: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 21 чэрв.

1976. Б а л т р у н а с А. Віктуце; Л а н к а ў с к а с Р. Пагодная летняя нядзеля; З а л е ц к і с Л. Спакой: [Апавяданні] / З літ. // Далягляды. Мн.; В а н а г а с Р. Матчын ліст; 1948: [Вершы] / З літ. // Маладосць. № 1.

1977. Д з е м е н ь О. Прагны салдат; Татуіроўка; Л а д а н і М. Паэтычны момант; Роздум: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.

1978. К а п р о ў с к і Я. Дапамога: Гумарэска. / З пол. // Вожык. № 15; С к у ч а й т э Р. Мая зорачка: [Верш] / З літ. // Вясёлка. № 10.

1979. К а п р о ў с к і Я. Выпускны вечар; Дапамога; Новы рэстаран: [Гумарэскі] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.; Ж ы д л і ц к і В. Два артыкулы аб творчасці Івана Пташнікава / З чэш. // Далягляды. Мн.; М а т у ц і с А. Мільёны сяброў; Цагліна; С к у ч а й т э Р. Рэха; Д з е г у ц і т э Я. Родныя рэхі; М а р ц і н к я в і ч у с Ю. Сонейка адпачывае: [Вершы] / З літ. // Бярозка. № 10; П а л ь ч ы н с к а й т э В. Нядзеля: [Верш] /

З літ. // Вясёлка. № 1; С я л я л ё н і с Э. Ранішні мёд; Б а р а ў с к а с В. Нябесныя капітаны; Чапля; М а т у ц і с А. Самы вялікі лайдак: [Вершы] / З літ. // Там жа. № 7; Р а д а р ы Д. Колькі ўсіх дзяцей на свеце: [Верш] / З італ. // Там жа. № 9; Б а г а е ў Е. Я не люблю дваістасці ў нечым; Глухая ноч... А дзе ж яе пагрозы: [Вершы] / З каз. // Маладосць. № 10; П о р м а л е А. Дзеці Хатыні; Саласпілс адказвае: [Вершы] / З лат. // Вяч. Мінск. 9 кастр.

1981. С к у ч а й т э Р. Мая зорачка; Б а р а ў с к а с В. Чапля: [Вершы] / З літ. // Вясёлка. Мн.

1982. М е ж э л а й ц і с Э. Балада пра Янаў: [Верш] // Братэрства. Мн.; М а т у ц і с А. Поўны двор працаўнікоў; Пых-пых!..; Вераб'іная работа: [Вершы] / З літ. // Вясёлка. № 5; М а т у з я в і ч у с Э. Першая цішыня; Лісты; Каля возера Свіцязь; Элегія: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 19 сак.

1983. К р ы с ц і А. Нябожчыкава люстра: Аповесць / З англ. // Далягляды. Мн.

1984. А в і ж у с І. Сябрам літоўскай дзіцячай літаратуры: [Прадмова]; Г у д а й ц і с-Г у з я в і ч у с А. І Леніна мы бачылі: Урывак з аповесці; М е ж э л а й ц і с Э. Зайчык-гуляйчык: [Верш]; М і с я в і ч у с В. Рэгуліроўшчыкі: Апавяданне; М а т у ц і с А. Мільёны сяброў; Самы вялікі лайдак; Каціцеся, бурштыночкі; С е л я л ё н і с Э. Карусель; Д з е г у ц і т э Я. Родныя рэкі; М а р ц і н к я в і ч у с Ю. Прамень; Сонечка адпачывае; Чаго паляцеў бусел; Копка бульбы; С к у ч а й т э Р. Кастрычніцкая песня; П а л ь ч ы н с к а й т э В. Добры дзядзька Верасень: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Г а ш а к Я. Мая споведзь; Сіротка і яе таемная маці; Штонішто пра судовых экспертаў; Камендант горада Бугульмы; Ад'ютант каменданта горада Бугульмы; Пацёмкінскія вёскі; Як я сустрэўся з аўтарам майго некралога: [Апавяданні] / З чэш. // Гашак Я. Госць у хату. Мн.; Ж ы д л і ц к і В. Паэтычны карэспандэнт зямлі; Гібель свету і глыбіня чалавечага падзення / З чэш. // Далягляды. Мн.

1985. М а р у к а с К. Цяжкая мана: Апавяданне / З літ. // Бярозка. № 8.

1.5.

На казахскую мову. Алыста калды кек орман: [Верш] / Ауд. Т. Молдагалиев // Жалын. 1977. № 5.

На польскую мову. Śpiesz odwiedzić nasze ZOO / Tł. P. Stefanowicz. Mń., 1981.

Był sobie wilk: Wiersze / Tł. B. Oszerow. Mń., 1982.

На рускую мову. «В пятнах крови солдатской стоит...»: [Верш] // Знамя юности. 1969. 5 марта; Двадцатый век; Туман: [Вершы] // Знамя юности. 1969. 17 июля; Хатынь; «Сладок воздух ночной...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Родники. М., 1973. Вып. 1; Дождь; «Что за чудо-костер!..»; «По ступенькам солнечным сбегает...»; «Затерялись в дальней дали...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Родники. М., 1976. Вып. 4; Живет в нас неуемное стремленье...: [Вершы] / Пер. А. Парпара // Неман. 1976. № 4; Родная песня: [Верш] / Пер. А. Парпара // Комс. правда. 1977. 3 июля; «Листвы шуршанье, всполохи зарниц»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Лит. Россия. 1977. 11 марта; Час янтаря: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1978. № 4; Работа; Хатынь: [Вершы] / Пер. В. Куприянов // ЛГ. 1978. 25 окт.; Время янтаря; Начало; Цветок счастья / Пер. Ф. Ефимов; Работа / Пер. С. Куприянов; Утро; «Затих, растаял незаметно...»; «Когда во мраке Домского собора...» / Пер. Ф. Ефимов; «Жара и пыль...» / Пер. В. Куприянов; Рокаш; Зубриные тропы; Вязынка / Пер. Ф. Ефимов; «Что за чудо-костер» / Пер. И. Бурсов; «Сверкает солнцем и травой...»; Хатынь; «Отшумели игры на Купала...»; Родная песня / Пер. Ф. Ефимов; Дождь / Пер. И. Бурсов; «Отдам за услугу...»; «Был день ядреный...»; Вечный огонь; Осенняя Абхазия / Пер. Ф. Ефимов; «Листвы шуршанье...» / Пер. Н. Кислик; Стремленье; «И вот уже не та верста...» / Пер. Ф. Ефимов; «Когда огнем горят осины...» / Пер. В. Куприянов; «Увидел давнюю кручину...»; «Минуты беззаботности земной...»; Не позволь!; «Какой высокомерный уродился!»; «Проведаю хоть раз в году...»; «Лесная глушь и звезды...»; «Лип и ясеней качанье...»; Странный листопад; Гроздья рябины; Разговор с дубом; Костер // Пер. Ф. Ефимов; «Чайки дрожат на воде...» / Пер. В. Липневич: [Вершы] // Молодые поэты Белоруссии. М., 1979; Сверкает солнцем и травой; Заклинание; Дождь; Слушаю Гладис Марин; Участия людского домогаться: [Вершы] // Знамя юности. 1979. 12 дек.; Приглашение: [Верш] // Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Что за чудо-костер!..; Дождь: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Сущность: [Вершы] / Пер. В. Тарас, Н. Кислик // Неман. 1983. № 6.

На туркменскую мову. Шемал: [Верш] / Терж. А. Атабаев // Эдебият ве сунгат. 1975. 24 сент.

На ўкраінскую мову. Рідна пісня; «Бувлітній луг, святковий, мальовничий...»: [Вершы] / Пер. О. Доріченко // Дніпро. 1977. № 6; Ледащо-кавун; Жив собі Вовк: [Вершы] // Чалий Б. З моеі поштовоі скрыньки. К., 1983.

1.6.

Б у р ш т ы н а в ы я пацеркі. Мн. 1984 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Б е ч ы к В. ... І бачыць вецер!: Крытычныя нататкі // ЛіМ. 1978. 28 крас.; Д у б о ў с к і М. Крок да сталасці // Там жа. 1978. 21 крас.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. П а н ч е н к о П. Молодой и искренний голос // Молодые поэты Белоруссии. М., 1979. *Г. І. Рэут.*

МАРЧАНКА СВЯТЛАНА

Марчанка Святлана Міхайлаўна (н. 15.5.1942, в. Папоўцы Рагачоўскага р-на Гомельскай вобл.), крытык. Член СП Беларусі з 1985.

Нарадзілася ў сям'і служачых. Пасля васьмі класаў пайшла працаваць, вучобу працягвала ў вячэрняй школе рабочай моладзі. Працавала на будоўлі (1957—58), у рэдакцыі касцюковіцкай раённай газеты «Сцяг камунізма», старшай піянерважатай у СШ № 1 г. Касцюковічы (1959—60). Пасля заканчэння Магілёўскага педінстытута (1964) працавала загадчыцай школьнага аддзела Касцюковіцкага райкома ЛКСМБ (1964—67), літсупрацоўнікам газет «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена» (1967—69), кіраўніком гуртка «Юныя сябры паэзіі» Дома піянераў у Слуцку (1969—77), літсупрацоўнікам часопісаў «Вожык», «Работніца і сялянка» (1978—84). З 1984 — рэдактар аддзела крытыкі і літаратуразнаўства часопіса «Полымя».

Упершыню выступіла ў друку з вершамі ў 1960. Потым стала пісаць рэцэнзіі, артыкулы, агляды, нататкі — у асноўным пра паэзію і паэтаў.

Даследуе творчасць А. Русецкага, К. Кірэенкі, Н. Гілевіча, Г. Бураўкіна, К. Цвіркі, В. Вярбы, Т. Бондар, С. Гаўрусёва, А. Сербантовіча, А. Разанава, паэтаў новага пакалення — Л. Галубовіча, А. Пісьмянкова, В. Гардзея, Л. Паўлікавай. Аналізуе праблемы паэзіі, крытыкі ў цеснай суаднесенасці з надзённымі задачамі сучаснага літаратурнага працэсу («Якасці душэўнага слова», «Акно ў прастору пачуццяў», «Сэрца паэзіі — лірыка», «Час думаць і шукаць», «Плынь літаратуры — плынь жыцця», «Саюзніца часу», «Дыялог, непадуладны забыццю» і інш.). Аўтар манаграфіі пра творчасць В. Віткі. Піша крытычныя артыкулы пра дзіцячую літаратуру («Толькі праз фільтр патрабавальнасці», «Захавальніца вясёлкі» і інш.).

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Васіль Вітка: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1985. Рэц.: Барсток М. Пра паэта, казачніка, педагога // Вяч. Мінск. 1985. 6 жн.; Марціновіч А. Права на самастойнасць // Мін. праўда. 1985. 11 вер.

1.3.

1960. Ліст да бацькі: [Верш] // ЛіМ. 16 крас.; Маг. праўда. 23 сак.; Мастак: [Верш] // Маг. праўда. 23 студз.

1961. Вяснянка; Камень: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6; Слабадскія хлапчукі: [Вершы] // Маг. праўда. 27 снеж.

1962. Крокі; «Запалалі над лесам заранкі...»; Рай; Замаразкі; «Я не стану ручаём празрыстым...»; Цішыня: [Вершы] // Маладосць. № 12; Вецер; Ледзяшы: [Вершы] // Маг. праўда. 27 сак.; Рай; Крокі; «Мы пазнаём...»; «Цокае модным...»; «Бочкамі піва...»; «Сябры! Мы з Радзімай...»: [Вершы] // Чырв. змена. 31 кастр.

1963. Цяпло сяброўства; «Мора, мора — маё натхненне!..»; «МАЗ вывозіць цішыню...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 17 жн.; Цішыня; Замаразкі: [Вершы] // Знамя юности. 5 нояб.; Лодка: [Верш] // ЛіМ. 8 сак.; Маразы; Цяпло сяброўства; Ранак; «Снег апошні...»: [Вершы] // Там жа. 5 крас.; Цяпло сяброўства: [Верш] // Маг. праўда. 12 чэрв.; Развітанне з летам; Дождж; Вясёлка на асфальце: [Вершы] // Там жа. 24 вер.; Прамень; Вясёлка на асфальце: [Вершы] // Чырв. змена. 31 кастр.

1964. Роздум аб вайне: [Верш] // Маг. праўда. 9 мая; Роздум аб вайне; Слабадскія хлапчукі; Заранкі: [Вершы] // Наст. газ. 17 чэрв.

1965. Толькі праз фільтр патрабавальнасці // ЛіМ. 17 жн., Спадарожнікі сэрца // Там жа. 24 вер.; Свая ўласная песня // Там жа. 26 ліст.; «Крокам дбайнай хады...»; «Поле крокаў маіх...»; «Вясной на родныя ўзмежкі...»; «Ад світання і да змяркання...»; «Масток — пруток...»: [Вершы] // Чырв. змена. 11 ліп.

1966. Пачатак з «Азбукі» // Звязда. 1 кастр.

1967. На нялёгкай службе: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Цёплая радуга. Мн., 1966] // ЛіМ. 17 сак.; Творчы ранак // Чырв. змена. 17 студз.; Мая Зульфія // Там жа. 11 чэрв.; У пошуках свайго адрасата // Там жа. 22 жн.

1975. Аўтограф паэта: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Аўтограф. Мн., 1974] // Беларусь. № 1.

1976. Ніва паэта: [Рэц. на кн.: Цвірка К. Каласы. Мн., 1975] // Беларусь. № 11; Шчаслівая: Гумарэска // Вожык. № 4.

1977. Ралля для добрага пасеву: [Рэц. на кн.: Мацяш Н. Ралля суровая. Мн., 1976] // Беларусь. № 3; Якасці душэўнага слова: [Рэц. на кн.: Камейша К. Тут мае вёсны прычалены. Мн., 1977] // Там жа. № 10.

1978. Пасля дэбюту.: [Рэц. на кн.: Тулупава Н. Дабрадзея. Мн., 1977] // Беларусь. № 1; Акно ў прастору пачуццяў: [Рэц. на кн.: Бондар Т. Акно ў восень. Мн., 1977] // Там жа. № 3; Мая рука; Англічанін: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Не астравок у моры... // ЛіМ. 10 лют.; Горкая асінка: [Рэц. на кн.: Лаўрыновіч В. Едзе лірнік з песняй. Мн., 1976] // Там жа. 9 чэрв.; «Я помню і сёння...»: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. Водсветы. Мн., 1978] // Там жа. 10 ліст.

1979. «Несці рэвалюцыі працяг»: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Варта вернасці. Мн., 1978] // Звязда. 25 студз.; Старонкі народнай памяці // Там жа. 25 мая; Кнігалюбам звацца... // ЛіМ. 22 чэрв.; Пачатак // Там жа. 16 ліст.; Сэрца паэзіі — лірыка: [Рэц. на кн.: Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979] // Там жа. 14 снеж.

1980. Адданасць // Работніца і сялянка. № 6; Скажы сваё слова // Там жа. № 8; Захавальніца вясёлкі // Веч. Мінск. 7 студз.; У добрай згодзе з жыццём: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. У добрай згодзе. Мн., 1979] // Звязда. 25 крас.; І немагчымае — змагчы! // ЛіМ. 1 лют. / Сааўт. М. Барсток; Паслясloўе // Там жа. 7 сак.; Дэбют і вернасць // Там жа. 28 ліст.

1982. Да акіяна шлях далёкі...: [Рэц. на кн.: Бечык В. Шлях да акіяна. Мн., 1981] // Беларусь. № 8; Усё залежыць ад нас // Маладосць. № 4; Час думаць і шукаць: [Рэц. на кн.: Разанаў А. Шлях-360. Мн., 1981] // Там жа. № 8; Права быць маладым: Над старонкамі «Случчыны» — выбранага В. Віткі // ЛіМ. 22 студз.

1984. Плынь літаратуры — плынь жыцця: [Рэц. на кн.: Канэ Ю. Плынь. Мн., 1983] // Полымя. № 5; Саюзніца часу // Там жа. № 7; Падкова — на шчасце: [Рэц. на кн.: Пісьмянкоў А. Белы Камень. Мн., 1983] // Там жа. № 10; Дыялог, непадуладны забыццю // Там жа. № 12; Вопыт // ЛіМ. 14 вер.

1985. «І мне няма спакою»: [Рэц. на кн.: Тулупава Н. Гарывада. Мн., 1984] // Полымя. № 3.

1.4.

1963. Рыбачкін А. У Хінганскай цясніне: [Верш] / З рус. // Маг. праўда. 7 чэрв.

2.3.

На беларускай мове. Вярцінскі А. Першыя сустрэчы: Вершы Святланы Марчанкі // ЛіМ. 1963. 19 лют.; Знаходкі, пошукі, страты // Там жа. 1980. 7 сак.; Канэ Ю. Плынь. Мн., 1983. С. 250; Панчанка П., Барадулін Р., Вялюгін А. Дзеля бясспрэчнай ісціны // Звязда. 1978. 1 сак.

Г. І. Рэут.

МАРЧУК ГЕОРГІЙ

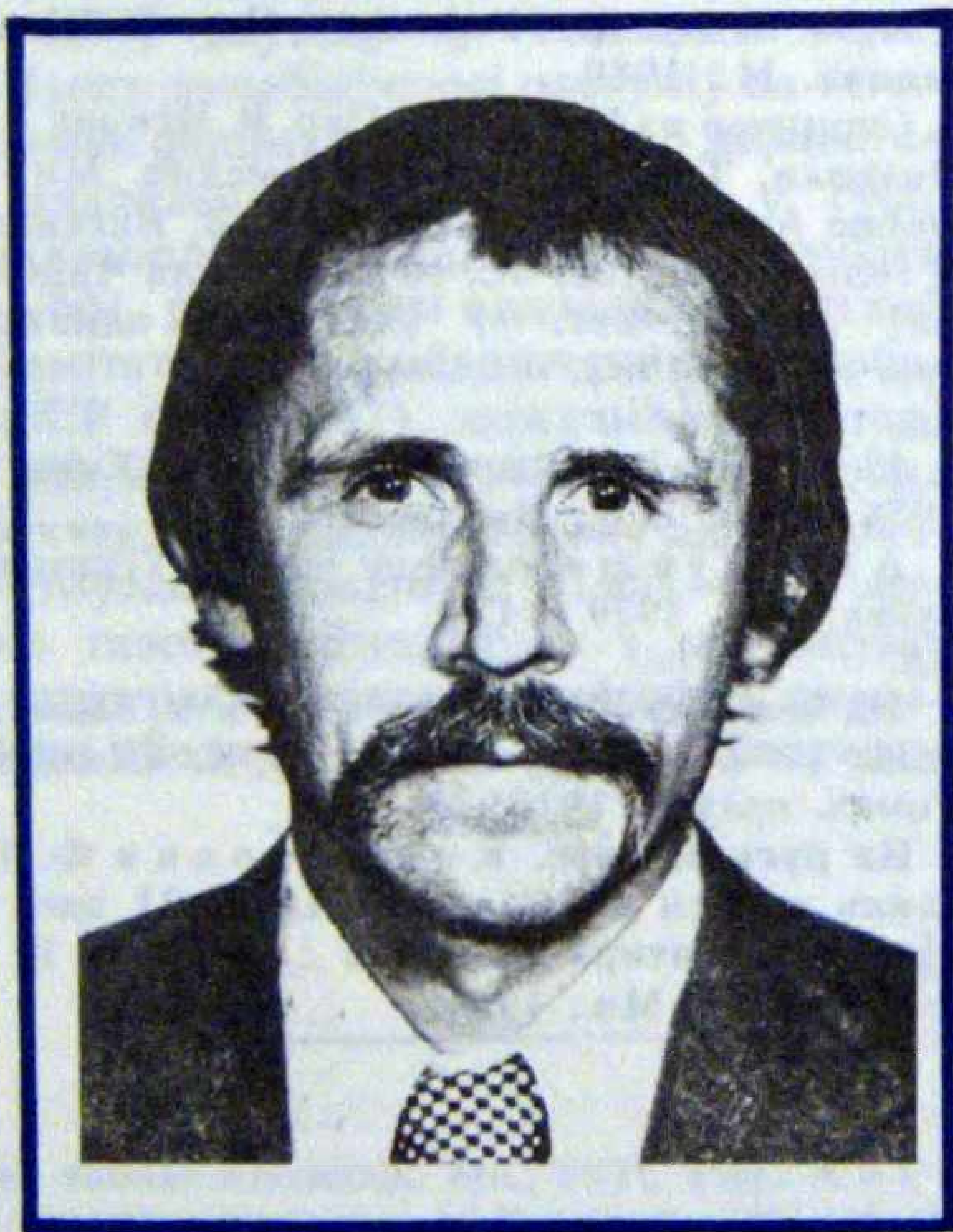

Марчук Георгій Васілевіч (н. 1.1.1947, г. Давыд-Гарадок Столінскага р-на Брэсцкай вобл.), празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1983.

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Бацькі памерлі рана, таму выхоўваўся ў дзядулі і бабулі. Пасля заканчэння СШ № 2 у Давыд-Гарадку спрабаваў паступіць ва Усесаюзны інстытут кінематаграфіі. Не паступіўшы, працаваў кіраўніком драмгуртка Давыд-Гарадоцкага дома культуры (1965—66), інструктарам Столінскага РДК (1966—68), мастацкім кіраўніком ансамбля пры парку культуры і адпачынку г. Століна (1968—69), адміністратарам кінастудыі «Беларусьфільм» (1969—70), асістэнтам рэжысёра аб'яднання тэлефільмаў той жа кінастудыі (1970—75). Завочна скончыў аддзяленне тэатразнаўства Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута (1973). Вучыўся на Вышэйшых курсах сцэнарыстаў і рэжысёраў у Маскве (1975—77). Загадваў літаратурнай часткай тэатра-студыі кінаакцёра (1980—82). З 1982 — на творчай рабоце.

Першыя гумарэскі, рэцэнзіі, апавяданні Г. Марчука пачалі з'яўляцца на старонках столінскай раённай газеты «Навіны Палесся» ў 1968, у рэспубліканскім друку — з 1973. Аўтар аднаактовых п'ес, якія ставяцца самадзейнымі тэатрамі, некаторыя з іх адзначаны прэміямі на рэспубліканскіх конкурсах («Выкраданне Алены», 1971, «Параліч», 1973). З 1977 па 1982 у выдавецтве «Искусство» (Масква) апублікаваны 6 яго аднаактовых п'ес, а драма «Магіла Чынгісхана» ўвайшла ў савецкую анталогію аднаактовай п'есы. Першая многаактовая камедыя «Люцікі-кветачкі» была пастаўлена Мазырскім і Чэрвеньскім народнымі тэатрамі, ка-

медыя-лубок «Новыя прыгоды Несцеркі» — Ашмянскім народным тэатрам. Напісаў для Дзяржаўнага тэатра лялек БССР п'есы-казкі «Чаканне сабакі Тэафіла», «Загадка каралеўства Аварыі», «Тушканчык і чароўны чамаданчык». З нагоды 100-годдзя з дня нараджэння Я. Коласа напісаў п'есу «Адгукніся, браце». Спрабуе сілы ў камедыі, трагікамедыі, лірычнай і сатырычнай п'есе («Уверх без лесвіцы», «Спрынтэр з Нізоўкі», «Поўнач, звоніць тэлефон», «Ці кормяць ваўка ногі» і інш.). Некаторыя з іх ставіліся на Беларускім рэспубліканскім радыё. Аўтар празаічных твораў, артыкулаў па пытаннях тэатральнага мастацтва. Раманы Г. Марчука «Крык на хутары», «Кветкі правінцыі», «Прызнанне ў забойстве» апавядаюць пра падзеі ў заходнебеларускай вёсцы. Аповесць «Паляшук» прысвечана надзённым маральна-этычным праблемам сучаснасці. Аўтар зацікаўлена ўглядаецца ў побыт вёскі і горада, стварае пераканаўчыя вобразы герояў, высмейвае мяшчанскія, спажывецкія настроі.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Крык на хутары: Раман. Мн., 1983. Рэц.: Календовіч И. Эхо времени // Заря. 1984. 27 сент.; Рагуля А. На сваім грунце // ЛіМ. 1983. 2 вер.

Прызнанне ў забойстве: Раман. Мн., 1985. Рэц.: Календовіч И. На верность краю присягая // Заря. 1985. 8 нояб.

Жылі-былі дзед Васільчык і баба Кацярына: Казкі. Мн., 1987.

Кветкі правінцыі: Раман, аповесць. Мн., 1988.

Вочы і сон; Сава Дым і яго палюбоўніцы: Раманы. Мн., 1990.

1.3.

1973. На шляху да самастойнасці // ЛіМ. 27 крас.; Знаходка: Гумарэска // Чырв. змена. 1 крас.

1974. Тата, мама, машына і я: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Дзядзька, аддай ключ!: [Гумарэска] // Чырв. змена. 14 крас.

1977. Тры характары: А. Памазан, А. Уладамірскі, Т. Пузіноўская ў спектаклі «Характары» па апавяданнях В. Шукшына // Тэатр. Мінск. № 1; Набыць упэўненасць... // Чырв. змена. 16 студз.; Аб смеху і справах сур'ёзных // Там жа. 13 крас.

1978. Остановиться, оглянуться... // Знамя юности. 11 окт.; Цяжкая ноч: Аднаактная п'еса // Чырв. змена. 5 ліст.

1979. «Подых навальніцы» // Тэатр. Мінск. № 5; Шчаслівых дарог, тэатр! // Мін. праўда. 24 кастр.

1980. На сцэне — рэха вайны // Звязда. 15 чэрв.; Правила игры // Знамя юности. 30 июля; Профессия: режиссер // Там жа. 3 окт.; У народным тэатры // Мін. праўда. 26 ліп.

1981. Крык на хутары: Раман // Полымя. № 8, 9.

1982. Адгукніся, браце: П'еса // Маладосць. № 11; Прасвятленне: (Урывак з новай, 2-й часткі рамана «Крык на хутары») // Работніца і сялянка. № 9; Сувязная ніць пакаленняў: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Салаўёў // Вяч. Мінск. 11 лют.; Крык на хутары: (Урывак з аднайменнага рамана) // Голас Радзімы. 11 лют.

1983. Дзікая груша: Бытавая казка // Звязда. 16 кастр.; Дзям'ян і Даша: Апавяданне // ЛіМ. 18 сак.; Конь — Мадагаскар: Бытавая казка // Чырв. змена. 27 кастр.

1984. Тушканчык і чароўны чамаданчык: Казка ў дзвюх дзеях // Гаўрошы Брэсцкай крэпасці. Мн.; Карыта з чырвонцамі. Расказ дзеда Панаса // Вожык. № 21; Роднае: Апавяданне / ЛіМ. 10 лют.

1985. Ясь, Яніна і каралева Аварыя: Казка // Крынічка. Мн.; Вясёлыя, бедныя, багатыя (дэфіцытны жаніх): Камедыя-лубок // Сучасная беларуская п'еса. Мн.; Ці кормяць ваўка ногі?: Казка // Вясёлка. № 4.

1.5.

На рускую мову. От полуночи до рассвета: Сборник одноактных пьес / Пер. В. Баскина-Осипова, В. Искрик. Мн., 1981. Рэц.: Вішнеўскі А. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 25 снеж.; Смольскі Р. Сваім голасам... // Чырв. змена. 1982. 3 лют.

Крик на хуторе: Романы / Пер. В. Щедрина, И. Киреенко. М., 1989.

Спринтер из Низовки / Пер. В. Искрик // Спринтер из Низовки. Три одноактные комедии. Мн., 1977; Похищение Алены: Комедия / Пер. В. Баскина-Осипова // В сельском клубе. М., 1979; Могила Чингисхана: [Драма] / Пер. авт. // Советская одноактная драматургия. М., 1982.

1.6.

Майстры беларускай сцэны: Кніга трэцяя. Мн., 1978 / Скл. з У. Някляевым.

Адхінуўшы заслону часу...: Успаміны пра У. Галубка. Мн., 1979 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Іскрык У. Палескі вадэвіль // ЛіМ. 1974. 12 ліп.; Пятроў К. «Люцікі-кветачкі» // Гомел. праўда. 1976. 20 крас.

На рускай мове. Костюкович Ф. Первый спектакль удался // Сел. газ. 1974. 21 авг.; Соболевский А. Сатира и лирика // Марчук Г. От полуночи до рассвета. Мн., 1981.

Г. І. Рэут.

МАСАРЭНКА АЛЕСЬ

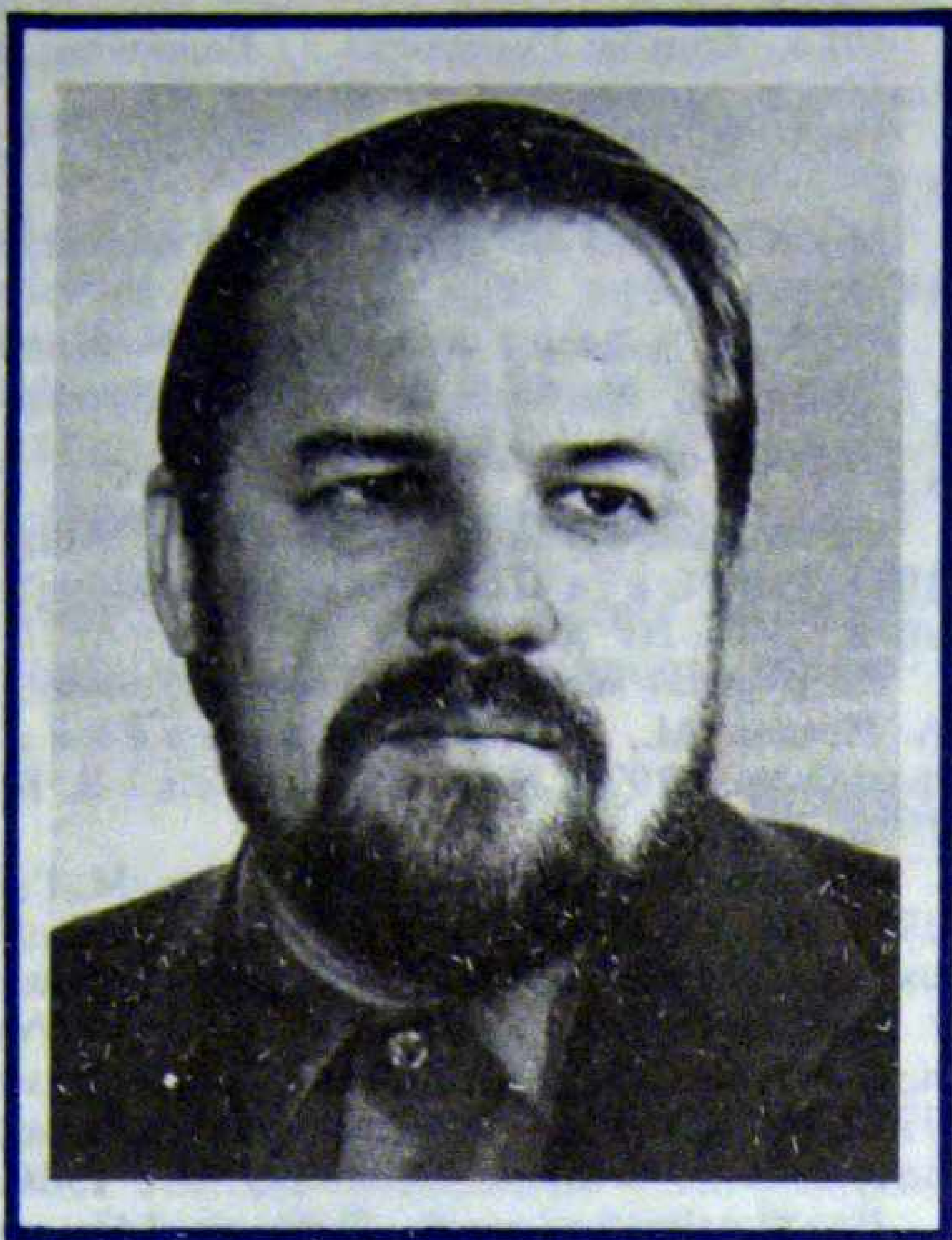

Масарэнка Алесь (Аляксандр Герасімавіч; н. 12.4.1938, в. Ходарава Слаўгарадскага р-на Магілёўскай вобл.), празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1972.

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Бацька, Герасім Андрэевіч, інвалід Вялікай Айчыннай вайны, пенсіянер; маці, Ева Мікалаеўна, пенсіянерка. У 1956 А. Масарэнка скончыў Целяшоўскую СШ, працаваў інструктарам Слаўгарадскага райкома камсамола (1956—57), служыў у Савецкай Арміі (1957—60). Пасля дэмабілізацыі паступіў на беларускае аддзяленне філфака БДУ (у 1963 перавёўся на вячэрняе аддзяленне), якое скончыў у 1966, Працаваў выхавацелем мінскай школы-інтэрната № 13 (1963—66), рэдактарам аддзела беларускай літаратуры Камітэта па радыёвяшчанню і тэлебачанню СМ БССР (1966—67), загадчыкам аддзела літаратуры і мастацтва газеты «Чырвоная змена» (1967), інструктарам па прамысловаму адлову рачнога бабра Літоўскага заацэнтра (1967—68), літсупрацоўнікам газеты «Літаратура і мастацтва» (1968—69), загадчыкам рэдакцыі дзіцячай літаратуры выдавецтва «Беларусь» (1969—72), адказным сакратаром часопіса «Полымя» (1972—74), рабочым у геалагічнай экспедыцыі Забайкалля (1974—77), рэдактарам аддзела прозы часопіса «Маладосць» (1977—78), членам сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі кінастудыі «Беларусьфільм» (1978—82), загадчыкам аддзела крытыкі і літаратуразнаўства часопіса «Полымя» (1982—86). З 1986 — рэдактар выдавецтва «Юнацтва». Узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Літаратурную дзейнасць пачынаў з вершаў, якія ўпершыню апублікаваў у 1959. Першае апавяданне надрукавана ў 1962. У цэнтры ўвагі пісьменніка — праблемы сучаснасці, экалагічныя (аповесць «На бабровых тонях»), маральна-этычныя пытанні (кніга прозы «Журавіны пад снегам»). Аўтар рамана «Баргузінскае лета», прысвечанага будаўнікам БАМа. Піша нарысы, апавяданні, прысвечаныя надзённым пытанням.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

На бабровых тонях: Аповесць. Мн., 1971. Рэц.: А н д р э е ў П. Дзе чалавеку шчасціць // Беларусь. 1971. № 7; А н о ш к і н І. Блізкае, роднае // Маг. праўда. 1971. 29 мая; Я г о ж. Роднае — блізкае // Маладосць. 1971. № 11; К а р ш у к о ў Я. З любоўю да роднага краю // ЛіМ. 1971. 30 ліп.; К у д л а е ў К. Адрасы жыццёвай мудрасці // Звязда. 1971. 15 жн.; М е л я ш к е в і ч Л. Мой родны кут... // Чырв. змена. 1971. 5 чэрв.; М у ш ы н с к і А. Чалавек на зямлі // Полымя. 1971. № 10; П а с л я д о в і ч М. Песня роднай прыродзе // Вяч. Мінск. 1971. 3 чэрв.

Журавіны пад снегам: Аповесць; Апавяданні. Мн., 1976. Рэц.: К а н д р у с е в і ч А. Дарога ў акіян жыцця // Маг. праўда. 1977. 15 сак.; К л і м к о в і ч Н. Героі — побач // Чырв. змена. 1978. 23 крас.; М а р ц і н о в і ч А. Чалавечнасць — душы вышыня // ЛіМ. 1976. 19 ліст.

Баргузінскае лета: Раман. Мн., 1982. Рэц.: М а р т и н о в и ч А. Тем летом на Баргузине... // Знамя юности. 1982. 24 июля; С м ы к о ў с к а я В. У пошуку духоўнасці // ЛіМ. 1982. 17 снеж.

Сонца майго дня: Аповесці, апавяданні. Мн., 1988.

1.3.

1959. Маё сэрца: [Вершы] // Маг. праўда. 14 сак.

1960 . С ученья: [Верш] // Во славу Родины. 17 янв.

1961. Пісьмо: [Верш] // Чырв. змена. 9 крас.

1962. Недапісаны ліст: Апавяданне // Чырв. змена. 6 мая; Міцькава каханне: Гумарэска // Там жа. 1 вер.

1963. Пятрок: Апавяданне //Чырв. змена. 20 лют.

1964. Імянны баян: Апавяданне // Чырв. змена. 21 сак.

1965. «Пушчанская адысея» // Чырв. змена. 5 чэрв.; На лясным возеры: Апавяданне // Там жа. 19 жн.; Белахвосцік: Апавяданне // Там жа. 19 снеж.

1966. Ніка: Апавяданне // Маладосць. № 8; Прасяныя зярняткі: [Апавяданне] // Чырв. змена. 26 студз., Талент, расквечаны сучаснасцю // Там жа. 12 ліст.

1967. Юлька, якая ты: Апавяданне // Маладосць. № 9; ЛіМ. 5 вер.; Як добра мне...: [Верш] //Звязда. 30 снеж.; Журавлиный плач: [Апавяданне] // Знамя юности. 12 дек.; Летнім вечарам: Апавяданне // Чырв. змена. 18 чэрв.; Сузіральнасць без роздуму // Там жа. 16 ліп.

1968. Страшна; Усё-такі паэты — ёсць паэты; Чужое ісціны не трэба; Студэнтачкі Асадава чытаюць; Імкнуся

я да цішыні: [Вершы] // Маладосць. № 7; Прызнанне; Спявайце, салаўі, без стомы: [Вершы] // Там жа. № 11; Вясноае: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Новага Мінска абрысы // Звязда. 16 ліст.; Бядоты бабрынага племя // ЛіМ. 15 сак.; Хто шукае — знойдзе! На заняльным аглядзе мастацкай самадзейнасці ў г. Чэрвені // Там жа. 22 кастр.; Песня вабіла змалку... // Там жа. 25 кастр.; З глыбінь жыватворных: Ідуць абласныя агляды мастацкай самадзейнасці // Там жа. 3 снеж.; Дзве сустрэчы: Апавяданне // Маг. праўда. 25 мая; Бабровыя ловы // Там жа. 1 чэрв.

1969. Тэлеграма: Апавяданне // Маладосць. № 10; Коні: Апавяданне // Полымя. № 1.

1970. У вагоне; Спатканне; Лічбіст: Апавяданні // Беларусь. № 2; На бабровых тонях // Полымя. № 2; Бабровыя «апартаменты»: [Урывак з аповесці «На бабровых тонях»] // Вяч. Мінск. 29 кастр.; Жураўлі пад снегам: Апавяданне // ЛіМ. 1 студз.; Жытнёвыя каласы; Рэўнасць: Апавяданні // Там жа. 2 кастр.

1971. Прызнанне: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Мінавіцы; «Мы ўсе патроху...»; Пра сумленне; «Восень — пагод восем...»; «Мы размінуліся тады...»; «Аднойчы ты прыйдзеш...»: [Вершы] // ЛіМ. 19 лют.

1972. На пачатку дня: Урывак з новай кнігі // ЛіМ. 27 кастр.; Шлях часопіса // Там жа. 8 снеж.

1973. Адна сустрэча: Нарыс // ЛіМ. 12 мая.

1974. Панядзелак: Апавяданне // Маладосць. № 8; Плачуць журавы: Апавяданне // ЛіМ. 20 снеж.

1975. Зімовай раніцай: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Сонца майго дня: Аповесць // Маладосць. № 3.

1976. Жыве чалавек: Апавяданне // Маладосць. № 6.

1977. Досвіткам: Апавяданне // Родная прырода. № 6.

1978. Дзень добры, тайга!: Урывак з аповесці // ЛіМ. 21 ліп.

1979. Абразкі: [Вершы] // ЛіМ. 31 жн.

1981. Юлік, айчым і ваўчанё: Апавяданне // ЛіМ. 16 кастр.

1982. Зямля добрых людзей: З падарожнага сшытка // Вечная крыніца. Мн.; Баргузінскае лета: Раман // Маладосць. № 1,2. Рэц.: А й з е н ш т а т Г. Пазнанне ісціны // Чырв. змена. 1982. 7 жн.; Зямля добрых людзей: Нарыс // Полымя. № 8.

1984. Хоцьба: Гумарэска // Беларусь. № 11; Шаравая маланка: Апавяданне // ЛіМ. 3 жн.

1985. Мішка Вярнігрэх: Апавяданне // ЛіМ. 26 ліп.

1.4.

М у н г о н а ў Б. Чорны вецер: Аповесць / З бур. Мн., 1973.

1978. Б а н д а р э н к і, браты. Філька: Казка / З рус. // Вясёлка. № 4. Н я ч а е ў А. Рупліваца і лянівіца: Казка / З рус. // Там жа. № 10.

1.5.

На латышскую мову. Bebru vietās / Atdz. T. Rullis. Rīgā, 1983. Рэц.: L e j a G. Vai tikai par bebriem? // Jaunas Gramata. 1983. Nr 3.

На рускую мову. На бобровых тонях: Повесть / Пер. А. Нечаев. М., 1977. Рэц.: К о р о л е н к о В. // Детская литература. 1978. № 2; С к а л ь с к і В. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 7 крас.

Клюква — ягода: [Навела] / Пер. М. Герчик // Неман. 1972. № 3; На бобровых тонях: [Аповесць] / Пер. А. Нечаев // Там жа. 1975. № 4, 5; Понедельник: [Апавяданне] / Пер. А. Савеличев // Там жа. 1977. № 2; Журавины под снегом: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // Кодры. 1978. № 6; Плачут журавли: [Апавяданне] / Пер. Т. Золотухина // Березы на шляху. М., 1980.

На ўкраінскую мову. Ревноті: [Апавяданне] / Пер. М. Крилов // Рідня. К., 1980.

2.3.

На беларускай мове. Д з ю б а й л а. П. Герой, час падрахункаў і выбару // Полымя. 1983. № 3; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі. Мн., 1981; Т ы ч ы н а М. Змена квадры. Мн., 1983. С. 126—128.

На рускай мове. Е г о р е н к о в а Г. Диалектика души и духовности // Неман. 1983. № 8. *Г. І. Рэут.*

МАСКЕВІЧ БАГУСЛАЎ

Маскевіч Багуслаў Казімір (1625, в. Сэрвач Навагрудскага ваяв., цяпер Карэліцкі р-н Гродзенскай вобл. — 4.4.1683), мемуарыст, грамадскі дзеяч. Сын мемуарыста С. Маскевіча. Пісаў на польскай мове.

Паходзіў з заможнай шляхты. Адукацыю атрымаў у Навагрудку. У 1643 яго айчым, Ян Крыштоф Вшчаклінскі, аддаў юнака служыць на двор Б. Радзівіла. Вясной 1644 Б. Маскевіч перапыніў службу і ў верасні таго ж года трапіў на двор люблінскага кашталяна Ф. Забжыдоўскага, дзе прабыў больш за 2 гады. Відаць, тады ж перайшоў з кальвінізму ў каталіцкую веру. З 1646 па рэкамендацыі Аляксандра і Альбрэхта Радзівілаў аказаўся пры двары князя І. Вішнявецкага. У 1648 ездзіў з ім на варшаўскі сейм, восенню таго ж года прыняў удзел у яго экспедыцыі супраць Запарожскай Сечы (пазней апісаў гэтыя падзеі ў сваіх мемуарах). У лютым І. Вішнявецкі паслаў яго ў Багуслаў, да гетмана М. Патоцкага з лістом пра тое, што Б. Хмяльніцкі авалодаў Запарожжам. Вярнуўшыся адтуль, Б. Маскевіч прыняў удзел у экспедыцыі Вішнявецкага ўглыб Украіны супраць казакаў. Пад камандай ротмістра Я. Бараноўскага ваяваў з казакамі ў час захопу Нямірава, а таксама пад Махноўкай, Канстанцінавам. Пасля заканчэння экспедыцыі пакінуў лагер Вішнявецкага і наняўся гусарам у харугву, ротмістрам якой быў Б. Радзівіл. 18.12.1648 удзельнічаў у яе дэманстрацыі ў Брэсце. Разам з арміяй Я. Радзівіла здабываў Мазыр, змагаўся пад Бабруйскам і Лоевам. У 1655 выконваў абавязкі дэпутата ад Навагрудскага ваяводства ў Трыбунале Вялікага княства Літоўскага. Далейшы лёс Б. Маскевіча не зусім высветлены. Відаць, ён і далей верна служыў Б. Радзівілу. Нягледзячы на наступленне рускага войска, у 1659 застаўся ў в. Сэрвач каля Карэліч. Пасля захопу Навагрудчыны арміяй князя І. Хаванскага 14.2.1660 прыняў прысягу на вернасць рускаму цару і накіраваўся да Хаванскага з лістом ад навагрудскай шляхты. Калі вярнуліся войскі Рэчы Паспалітай, асеў у в. Уселюб і заняўся гаспадаркай. У лістападзе 1668 ездзіў у Варшаву як пасол ад Навагрудскага ваяводства на канвекцыйны сейм, скліканы пасля адрачэння ад трона караля Яна

Казіміра. У 1673 удзельнічаў у выбарах новага караля М. К. Вішнявецкага, быў дэпутатам ваеннага савета Рэчы Паспалітай. Некалькі год дамагаўся пасады навагрудскага земскага пісара. Дзеля гэтага нават адмовіўся ад пасады навагрудскага войскага. Аднак, нягледзячы на абяцанні караля, пісарства не атрымаў. Страціўшы ўплывовых пратэктараў, М. Паца і А. Палубенскага, адышоў ад грамадскага жыцця. На схіле дзён шукаў новага апекуна ў асобе Д. Радзівіла. Гаспадарыў у Сэрвачы, выступаў як прамоўца на розных сямейных урачыстасцях. Пахаваны ў дамініканскім касцёле ў Навагрудку. Нашчадкі Б. Маскевіча вымерлі ў 18 ст.

Амаль усё сваё жыццё Б. Маскевіч запісваў сеймавыя прамовы, вершы, розныя парады, рэцэпты і інш. Вёў сціслы пагадовы рэестр найважнейшых грамадска-палітычных падзей (1643—49; пасля 1660), удзельнікам або сведкам якіх ён быў. У 2-й палове 18 ст. два «Дыярыушы» Б. Маскевіча былі знойдзены польскім гісторыкам і паэтам А. Нарушэвічам. Тэкст іх навукова апрацаваны і выдадзены А. Сайкоўскім. Мемуары Б. Маскевіча з'яўляюцца каштоўнай крыніцай па гісторыі Беларусі, Літвы і Польшчы 17 ст. У іх адбілася тагачасная ментальнасць сярэдняй шляхты. Высокімі мастацкімі вартасцямі гэтыя запісы не вызначаюцца.

Постаць «вучонага мужа» Б. Маскевіча выведзена ў рамане Г. Сянкевіча «Агнём і мячом».

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

1.2.

Pamiętniki Samuela i Bogusława Kazimierza Maskiewiczów. Wrocław. 1961.

1.3.

1830. Diariusz z lat 1643—1649, 1660: Część za l. 1643—1649 // Niemcewicz J. Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polszcze. Puławy. T. 5; 2 wyd. Lipsk, 1840.

1840. Diariusz z lat 1643—1649, 1660: Część za r. 1660 pt. Dyarjusz moskiewskiej wojny w Wielkim Księstwie Litewskim będącej i uspokojenie onej przez... Pawła Sapiehę // Podgórski (Mosbach) A. Pomniki dziejów Polski wieku XVII. Wrocław.

1.5.

На рускую мову. Дневник 1643—1649 / Пер. с пол. Мельник // Мемуары, относящиеся к истории Южной Руси. К., 1896. Т. 2.

2.3.

На беларускай мове. Коршунаў А. «Дыярыуш» Багуслава Казіміра Маскевіча // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3.

На польскай мове. Sajkowski A. Jak to było pod Machnówką // Mówią wieki. 1960. Nr 8; Sajkowski A. Wstęp // Pamiętniki Samuela i Bogusława Kazimierza Maskiewiczów. Wrocław, 1961.

На рускай мове. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 215—216.

Т. М. Махнач.

МАСКЕВІЧ САМУІЛ

Маскевіч Самуіл Іванавіч [1580 (?), в. Сэрвач Навагрудскага ваяв., цяпер Карэліцкі р-н Гродзенскай вобл.— 1642], мемуарыст, грамадскі дзеяч. Бацька мемуарыста Б. Маскевіча. Пісаў на польскай мове.

Паходзіў з заможнай шляхты. Яго бацька, Іван Сямёнавіч (?—1595), уладальнік часткі Сэрвачы і Ятры, служыў у А. Валовіча, заўзятага кальвініста, па прыкладу якога сам перайшоў у гэта веравызнанне і выхаваў у кальвініцкім духу сваіх чатырох сыноў. Адукацыю С. Маскевіч атрымаў, відаць, у Навагрудку. У 1601 служыў у харугве падканцлера Вялікага княства Літоўскага Г. Войны, якая тады знаходзілася ў Інфляндыі. Летам 1605 збіраўся прыняць удзел у паходзе на Маскву войск Рэчы Паспалітай, якія падтрымлівалі Дзмітрыя-самазванца. Аднак да зборнага пункту ў Брагіне прыехаў запозна, таму вымушаны быў паступіць на службу да жонкі кн. А. Вішнявецкага Аляксандры і прабываў там да лютага 1606. Потым выехаў у Дзеражну на Падолі і наняўся на службу да камянецкага кашталяна Я. Прэтвіча. У час сандамірскага шляхецкага рокашу ў жніўні 1606 накіраваўся на дапамогу каралю Сігізмунду III Ваза пад Вісліцу і з'явіўся сведкам заключанага ў Янаўцы часовага прымірэння. Пасля служыў у харугвах Я. Тарноўскага і Я. Порыцкага. 6.7.1607 прыняў удзел у бітве пад Гузавам. У чэрвені 1609 скіраваўся з войскамі караля Сігізмунда III у паход на Смаленск. 14.7.1610 быў удзельнікам бітвы пад Клушынам. У кастрычніку 1610 разам з войскамі Рэчы Паспалітай аказаўся ў Маскве, дзе стаў сведкам народнага паўстання 1611. У той час С. Маскевіч быў ужо паручнікам, камандаваў харугвай. У студзені 1612 далучыўся ў Мажайску да жаўнерскай канфедэрацыі. У сакавіку быў пасланнікам ад войска да гетмана Хадкевіча, якому нагадаў пра заканчэнне тэрміну службы. Не атрымаўшы ад яго дазволу на выхад войска з аблажанай Масквы, С. Маскевіч самавольна прабіўся з невялікім атрадам да Мажайска, а потым праз Смаленск накіраваўся ў Сэрвач. Потым у Слоніме зноў далучыўся да харугвы. Сканфедэраванае войска выбрала С. Маскевіча сваім паслом на варшаўскі сейм. У 1614 вярнуўся ў родавы маёнтак, падзяліў

яго з братамі. У 1615 абраны дэпутатам на навагрудскі сеймік. Потым паступіў на службу да Радзівілаў, суправаджаў іх у падарожжах, выконваў розныя даручэнні. Пад уплывам свайго цесця П. Пясецкага, сваяка і кліента Сапегаў, адмовіўся ад ранейшых апекуноў, за што ў 1628 атрымаў ад навагрудскага ваяводы М. К. Сапегі пасаду гарадскога навагрудскага пісара. Пасля 1632 стаў намеснікам навагрудскага ваяводы і з'яўляўся ім, відаць, да смерці свайго патрона (1638). Памёр С. Маскевіч на Навагрудчыне (магчыма, у Сэрвачы).

Пісаць мемуары, якія ахопліваюць перыяд з 1594 да 1621, пачаў у 1625. Абапіраўся пры гэтым на ранейшыя дзённікавыя запісы, якія да нас не дайшлі. Мемуары С. Маскевіча маюць вялікую крыніцазнаўчую каштоўнасць. Кароткія дзённікавыя нататкі чаргуюцца з падрабязнымі ўспамінамі, вытрыманымі ў сказавым стылі. Асабліва цікавая тая частка мемуараў, дзе С. Маскевіч паказаў паходы войскаў Рэчы Паспалітай супраць Маскоўскай дзяржавы. Апісваючы іх, аўтар не здолеў пазбегнуць аднабаковасці, шляхецкай тэндэнцыйнасці. Тым не меней, успаміны С. Маскевіча сёння лічацца «класічным» узорам польскамоўнай мемуарыстыкі 17 ст. А. Сайкоўскі, які падрыхтаваў іх навуковае выданне, падкрэсліў высокія мастацкія вартасці гэтага помніка, што адначасова належыць дзвюм славянскім літаратурам. *А. Ф. Коршунаў.*

Бібліяграфія

1.2.
Pamiętniki Samuela i Bogusława Kazimierza Maskiewiczów. Wrocław, 1961.
1.3.
1822. Diariusz z lat 1594—1621: (W skróceniu) // Niemcewicz J. Zbiór pamiętników o dawnej Polszcze. Warszawa. T. 2; 2 wyd. Lipsk, 1838.
1838. Diariusz z lat 1594—1621 // Zakrzewski J. Pamiętniki do historii Rosji i Polski wieku XVI i XVII. Wilno.
1.5.
На рускую мову. Сказания современников о Димитрие Самозванце / Пер. с пол. М. Устрялов. Пб., 1834. Т. 5.
2.2.
На польскай мове. W e r y h a D a r e w s k i A. Pan Samuel Maskiewicz. Bruksela, 1863. Cz. 1.
2.3.
На польскай мове. C h l e b o w s k i B. Pamiętniki husarza z pierwszych lat XVII w. (Samuel Maskiewicz) // Ateneum. 1883. T. 2; Pisma. Warszawa, 1912. T. 3; K r z y ż a n o w s k i J. Proza polska wieku XVI // Odrodzenie w Polsce. Warszawa, 1956. T. 4; S a j k o w s k i A. Wstęp // Pamiętniki Samuela i Bogusława Kazimierza Maskiewiczów. Wrocław, 1961; R o z m a i t o ś c i: Wiadomości obszerniejsze o pamiętnikach wydanych przez P. M. Ustrjałowa: Samuel Maskiewicz i jego pamiętniki // Wizerunki i roztrząsania naukowe. 1835. Cz. 10.
На рускай мове. И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 212—215.

Т. М. Махнач.

МАТРУНЁНАК АЛЬФРЭД

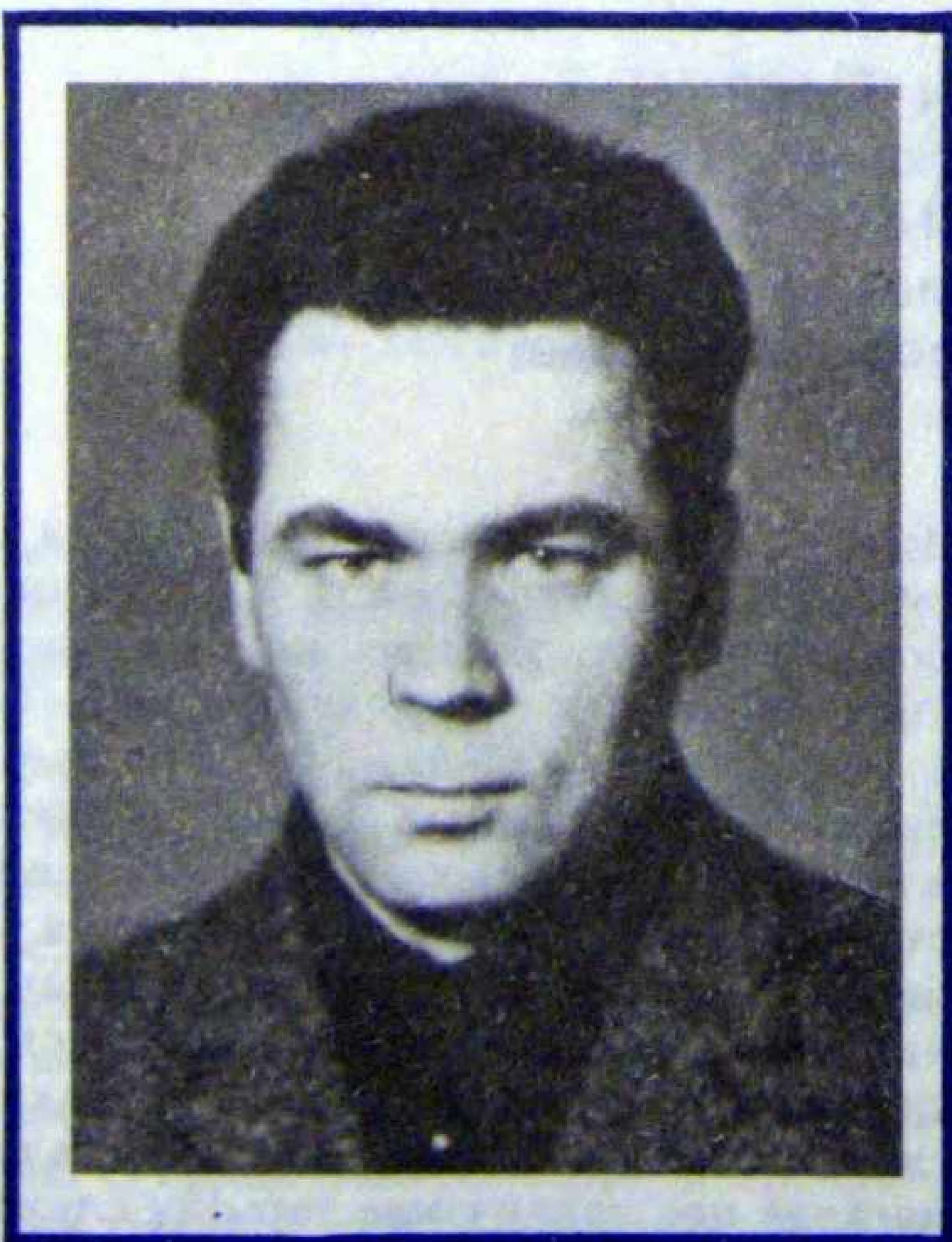

Матрунёнак Альфрэд Пятровіч (н. 5.1.1940, в. Падобы Шаркоўшчынскага р-на Віцебскай вобл.) літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1969).

Пасля заканчэння Іёдскай сярэдняй школы Шаркоўшчынскага раёна працаваў бібліятэкарам-масавіком у Іёдскім доме культуры. У 1957—62 вучыўся на філалагічным факультэце БДУ, пасля заканчэння якога тры гады працаваў выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры ў сярэдніх школах на Браслаўшчыне. У 1965 паступіў у аспірантуру пры Інстытуце літаратуры імя Я. Купалы АН БССР. З 1968 — малодшы, з 1972 — старшы навуковы супрацоўнік гэтага Інстытута. Цяпер на пен-

сіі. Абараніў кандыдацкую дысертацыю «Праблема псіхалагізму ў сучасным беларускім рамане». Даследуе праблемы псіхалогіі творчасці, характару ў літаратурным творы, станаўлення жанру беларускага рамана, развіцця беларускай прозы, пытанні гісторыі, тэорыі і метадалогіі літаратуры.

Першая публікацыя «Літаратурныя роды і праблемы прынцыпаў раскрыцця псіхалогіі характару» з'явілася ў 1968. Аўтар трох манаграфій: «Псіхалагічны аналіз у сучасным беларускім рамане», «Псіхалагічны аналіз і станаўленне беларускага рамана», «Нараджэнне новага мастацтва: Сацыялістычны рэалізм — заканамернасць гістарычнага развіцця беларускай літаратуры» (з Л. Гаранiным). Выступае з артыкуламі ў зборніках і перыядычным друку. Навуковыя працы А. Матрунёнка вызначаюцца грунтоўным веданнем тэорыі і гісторыі літаратуры, аргументаванасцю даследчыцкага аналізу, уменнем упісваць пытанні нацыянальнай літаратуры ў шырокі сусветны кантэкст.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Школа юнага рыбалова. Мн., 1960.

Для цікаўных. Мн., 1964.

Проблемы психологизма в современном белорусском романе: Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1969.

Псіхалагічны аналіз у сучасным беларускім рамане. Мн., 1972. Рэц.: А н д р а ю к С. Сваім шляхам // Маладосць. 1972. № 2; Синенко Г. Исследуется современная проза // Неман. 1974. № 5; Ю р э в і ч У. Псіхалагічны грунт рамана // Полымя. 1973. № 2.

Псіхалагічны аналіз і станаўленне беларускага рамана. Мн., 1975. Рэц.: Р а г у л я А. Шырокае поле даследавання // ЛіМ. 1976. 3 вер.; Сіненка Р. Ад вытокаў беларускага рамана // Полымя. 1976. № 10.

Нараджэнне новага мастацтва: Сацыялістычны рэалізм — заканамернасць гістарычнага развіцця беларускай літаратуры. Мн., 1980 / Сааўт. Л. Гаранін. Рэц.: Н я х а й М. Даследуючы заканамернасці сацыялістычнага рэалізму // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1984. № 2.

Псіхалагічная проза: Традыцыі і час. Мн., 1988.

1.3.

1968. Літаратурныя роды і праблема прынцыпаў раскрыцця псіхалогіі характару // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 2; Да пытання аб формах псіхалагічнага аналізу // Там жа. № 3.

1969. Праблема прынцыпаў псіхалагічнага аналізу ў рамане // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 4.

1980. Праблема характару ў літаратуры сацыялістычнага рэалізму // Гаранін Л., Яскевіч А., Матрунёнак А. Нараджэнне новага мастацтва. Мн., 1980.

1.6.

М е л е ж І. Збор тв.: У 10 т. Т. 10. Эпісталярная спадчына (1945—1976). Мн., 1985 / Рэд.

На беларускай мове. Б у т э в і ч А. Факты і... схема // ЛіМ. 1974. 1 сак.

Г. І. Рэут.

МАТУКОЎСКІ МІКАЛАЙ

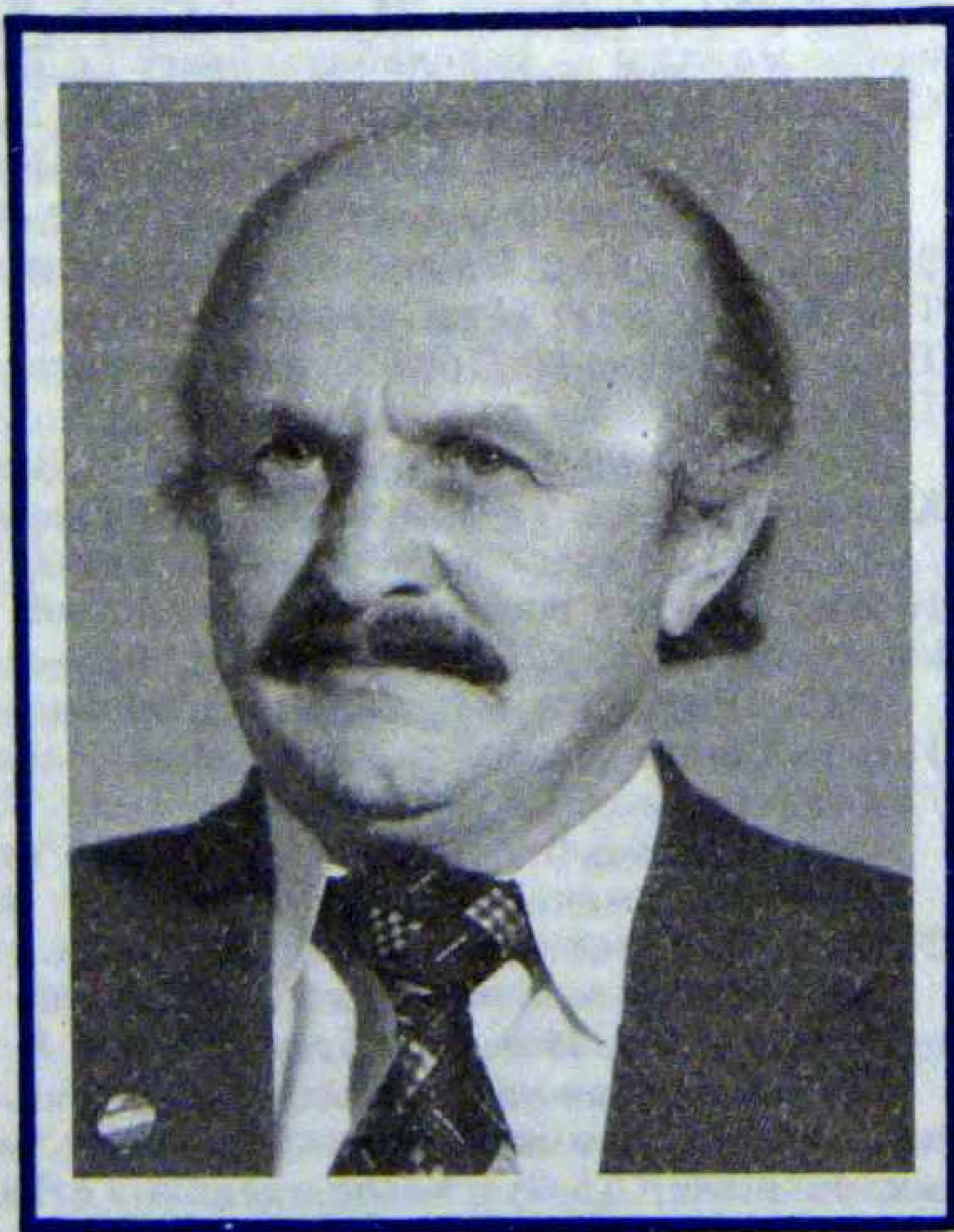

Матукоўскі Мікалай Ягоравіч (н. 12.9.1929, в. Калюціна Расонскага р-на Віцебскай вобл.), драматург, журналіст. Член Саюза журналістаў з 1958. Член СП Беларусі з 1971. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1977). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1988; за п'есу «Мудрамер»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Ягор Мікалаевіч, з пачатку калектывізацыі працаваў намеснікам старшыні калгаса імя Блюхера. У 1933 у выніку паклёпу быў асуджаны і высланы ў Мурманскую вобл., дзе і памёр. Пасмяротна (у 1963) рэабілітаваны. Маці, сястра і два браты працавалі ў калгасе. У 1935 сям'я пераехала ў в. Лобава Расонскага р-на, дзе і жыла напачатку вайны. Да вайны М. Матукоўскі скончыў 4 класы Матылёўскай школы. У лістападзе 1943 сям'я ра-

зам з партызанамі выйшла з акупіраванай тэрыторыі праз «вароты», зробленыя савецкімі войскамі ў раёне Невеля, і жыла ў г. Зах. Дзвіна. М. Матукоўскі працаваў стажорам шафёра ў Заходнедзвінскай МТС. Пасля вызвалення Расонскага р-на сям'я вярнулася ў вёску. У 1945 М. Матукоўскі паехаў у Кішынёў да брата, вучыўся ў сямігодцы. У 1947 вярнуўся ў в. Лобава, скончыў Тродавіцкую СШ (1950). Пасля заканчэння школы працаваў загадчыкам аддзела кадраў і аргработы Расонскага райкома ЛКСМБ, у рэдакцыі газеты «Сацыялістычная праца» (1950—52), прапагандыстам Расонскага райкома партыі (1952). Завочна скончыў аддзяленне журналістыкі БДУ (1956). Працаваў у газеце «Звязда» — літсупрацоўнікам, загадчыкам аддзела навукі і школ, загадчыкам аддзела літаратуры і мастацтва (1952—60), галоўным рэдактарам літаратурна-драматычнага вяшчання Беларускага радыё (1960—64), галоўным рэдактарам рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР (1964—66). З 1966 уласны карэспандэнт, з 1970 загадчык Беларускага аддзялення рэдакцыі газеты «Известия». Узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў, медалём, ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў з 1950. Нарысы, фельетоны, вершы, апавяданні публікаваліся ў расонскай раённай і полацкай абласной газетах. Першая п'еса — камедыя-вадэвіль «Мужчына, будзь мужчынам!» (або «Уваскрасенне Дон Кіхота») напісана ў 1965, пастаўлена Беларускім рэспубліканскім тэатрам юнага гледача ў 1966. Аўтар драм «Тры дні і тры ночы» (напісана ў 1966, пастаўлена Магілёўскім абласным драмтэатрам у 1967), «Апошняя інстанцыя» (апублікавана ў 1975, пастаўлена Дзяржаўным рускім драмтэатрам БССР у 1974), «Наследны прынц» (апублікавана ў 1976, пастаўлена Брэсцкім рускім драмтэатрам БССР у 1976 пад назвай «Наследнік»), «Паядынак» (апублікавана ў 1985, пастаўлена Беларускім тэатрам імя Я. Коласа ў 1984), сатырычных камедый «Амністыя» (апублікавана ў 1971, пастаўлена Беларускім тэатрам імя Я. Купалы ў 1970), «Мудрамер» (напісана ў 1986, пастаўлена тэатрам Я. Купалы ў 1987). Амаль ва ўсіх п'есах, якія вылучаюцца дынамічнасцю і займальнасцю сюжэта, праўдзівасцю і глыбінёй пранікнення ў чалавечыя характары, раскрываюцца востранадзённыя маральна-этычныя праблемы сучаснасці, асуджаюцца бюракратызм, безадказнасць, абыякавасць, спекуляцыя на нашай дабраце, даследуюцца пытанні выхавання моладзі, сямейных узаемадачыненняў, творчых адносін да працы, грамадзянскіх абавязкаў. Па сцэнарыях М. Матукоўскага пастаўлены дакументальныя і мастацкія фільмы: «Мінск — горад-герой» (1974), «Імгненне перамогі» (1975), «Сын старшыні» (1976), «Траянскі конь» (1980). Піша нарысы, эсэ, публіцыстычныя артыкулы (кніга «Чужая бяда»).

Член Рады СП Беларусі, старшыня секцыі драматургіі, член праўлення Саюза журналістаў Беларусі, віцэ-прэзідэнт па пытаннях культуры Беларускага таварыства дружбы і культурных сувязей з зарубежнымі краінамі.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Амністыя: Сатырычная камедыя. Мн., 1972.

П'есы. Мн., 1979. Рэц.: М і х а л е н к а М. Кнігапіс // ЛіМ. 1979.10 жн.

Минск: Документальная повесть о 1100 днях героической борьбы минчан против гитлеровских оккупантов (в письмах, воспоминаниях и документах. 1941—1944). М., 1982. Рэц.: П а ў л а ў Я. 1100 дзён мужнасці // Звязда. 1982. 30 крас.; С к а п а У. 1100 дзён гераічнай барацьбы // Віцеб. рабочы. 1982. 18 мая.

Чужая беда: Очерки, публицистика, эссе. М., 1987.

Мудрамер: Выбраныя п'есы. Мн., 1989.

1.3.

1953. Клапатліва выхоўваць кадры бібліятэчных работнікаў // Звязда. 31 сак.; Заметкі аб кнігах: Дасягненні і рэзервы аднаго калгаса // Там жа. 16 крас.; Помнік герою Айчыннай вайны 1812 года // Там жа. 20 вер.; Пасланец завода // Там жа. 31 снеж.

1954. Будні аднаго калгаса: [Нарыс] // Беларусь. № 4; У абарону перадавога калгаса // За Радзіму. 16 ліст.; Звязда. 13 ліст.; Любімая прафесія // Звязда. 23 студз.; Натхненне // Там жа. 12 мая; Высокая пасада: Нарыс // Там жа. 16 мая; Народныя таленты // Там жа. 23 вер.; Пустацвет // Там жа. 31 кастр.; На фермах калгаса // Там жа. 5 ліст.; Пад ліпамі: Фельетон // Там жа. 30 снеж. / Сааўт. М. Сухоцінскі.

1955. Страчанае давер'е // Звязда. 6 студз.; Спяваюць запольцы // Там жа. 13 лют.; Сельскія камуністы // Там жа. 22 крас.; Сваімі рукамі: Нарыс // Там жа. 15 вер.; Кукуруза двух калгасаў: [Нарыс] // Звязда. 20 вер.; Унтэр Прышыбееў з Жывагладовіч: Фельетон // Там жа. 16 кастр.; Сіла дысцыпліны: Нарыс // Там жа. 26 кастр.; Бацькі і дзеці // Там жа. 6 ліст.; Намеснік старшыні калгаса // Там жа. 17 снеж.; Залатое і ржавае // Там жа. 25 снеж.

1956. Чужымі рукамі // Звязда. 20 мая / Сааўт. М. Фівіч; Зямля мінеральная...: У двух калгасах яна родзіць паразнаму // Там жа. 30 жн. / Сааўт. В. Лыскавец; За плячыма Пецечкі: Фельетон // Там жа. 23 вер. / Сааўт. В. Лыскавец; «Просьба не задаволена...» // Там жа. 23 кастр.; Гектар зямлі // Там жа. 1 снеж.

1957. Новы дом // За вярт. на Радзіму. № 35; Фельетон у раённай газеце // Гродзен. праўда. 6 жн.; Грыбы пад марынадам // Звязда. 25 жн. / Сааўт. Я. Кучар; Выхаванню моладзі — неаслабную ўвагу // Там жа. 3 кастр.; Сакратар райкома: Нарыс // Там жа. 26, 27 ліст.

1958. Яны з новай Аляксандраўкі // Звязда. 15 ліп.

1959. Паказваць чалавека, які ідзе ў камунізм // Звязда. 14 сак.; Прынцыпамі пастунаццa нельга // Там жа. 20 мая; Сілы маладыя ідуць у літаратуру // Там жа. 23 мая; Праз суд — да касы: Фельетон // Там жа. 7 чэрв.

1960. Уславіць героя нашых дзён! // Звязда. 30 студз.; Крылы магутныя // Там жа. 5 лют.; Тварыць для народа // Там жа. 30 крас.; Калі чалавек у бядзе: Нарыс // ЛіМ. 19 жн.; Залатыя россыпы: (Кінасцэнарый) // Чырв. змена. 21, 23, 25, 27, 28, 30, 31 жн.; 3, 4, 6—8, 11, 13 вер.

1961. Рэўнасць: (Роздум над пісьмом) // Звязда. 11 лют.; Да пытання аб забудове вёскі. Нататкі журналіста // Калг. праўда. 21 крас.; Будучыня і ты // ЛіМ. 10 ліст.

1962. Чалавек і прырода // ЛіМ. 16 студз.

1963. Палымянасць юных сэрцаў // Звязда. 3 ліст.; Тэатр... у кожным доме // ЛіМ. 7 мая.

1966. Няхай ведаюць людзі... // Звязда. 13 жн.; Минск орденоносный // Известия. 5 дек. / Сааўт. В. Плешавеня.

1967. Кладовая плодородия // Известия. 7 янв.; Вторая половина // Там жа. 24 мая; По праву хозяина // Там жа. 15 июля; Двойка по поведению // Там жа. 25 авг.; График жизни Эдуарда Шавейко // Там жа. 29 авг.

1968. Минский день // Известия. 11 мая; Что оставляешь людям? // Там жа. 19 июня; Власть сельская // Там жа. 23 июня; Неувядаема слава героев // Там жа. 16 окт. / Сааўт. В. Гольцаў; Вторая жизнь героев // Там жа. 17 окт.; Гуманность наизнанку // Там жа. 22 нояб.; Гомель через 25 лет // Там жа. 27 нояб.; Один процент правды // Там жа. 28 нояб.; Белоруссии богатырский шаг

// Там жа. 19 дек.; Верность знамени Октября // Там жа. 31 дек.; «Золотое дно» и его хозяева: Четыре интервью по поводу одной проблемы // Сел. газ. 11 сент.

1969. Пожалуйте в гости // Известия. 1 марта; Память сердца // Там жа. 18 июля; Для будущих студентов // Там жа. 2 авг.; Почему исчезают реки? // Там жа. 19 нояб.; Встреча с книгой // Там жа. 20 нояб.; По следам войны // Там жа. 4 дек.; Добрый дебют // Там жа. 7 дек.; Завершая пятилетку // Там жа. 27 дек.

1970. Амністыя: [Урыўкі з аднайм. п'есы] // Звязда. 10—14, 17, 21 ліст.; Казімір і Люцыя // Там жа. 22, 25, 28 жн.; «Экзамен у мастеров»: [Інтэрв'ю] // Знамя юности. 19 нояб.; Город молодых // Известия. 15 июня; Постановление принято... // Там жа. 16 авг.

1971. Амністыя: Камедыя // Полымя. № 6; Спор вокруг клубня // Известия. 13 мая; Ради жизни на земле // Там жа. 26 сент. / Сааўт. М. Шыманскі; Грани общения // Там жа. 5 нояб. / Сааўт. Б. Мкртчан; Такое не прощают // Там жа. 11 нояб.

1972. Палеская цаліна // Звязда. 15 студз.; Полесская целина // Известия. 11, 14 янв.; Встреча с сыном // Там жа. 1 марта / Сааўт. І. Кучар; Эта жестокая память... // Там жа. 7 марта; Пуста земля без памяти // Там жа. 12 апр. / Сааўт. І. Кучар; Карьера и карьеристы: Человек, коллектив, общество // Там жа. 18 апр.; Семь томов открытий // Там жа. 2 июля; Часть моего сердца... // Там жа. 5 сент.

1973. Бухенвальдский набат... // Голас Радзімы. № 13; Известия. 4 янв.; В дружественной обстановке // Там жа. 13 янв. / Сааўт. Л. Валодзін.

1974. Кожны дзень — у разведку // Маладосць. № 6.

1975. Амністыя: [П'еса]. Карціна другая // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; Последняя инстанция: (Философская драма) // Неман. № 6; Мінск — горад-герой // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1; Такое забыть нельзя // Известия. 15 янв.; Подвиг, доблесть, слава... // Там жа. 27 февр.; «Песняры» // Там жа. 26 июля; А ведь дело не частное... // Там жа. 12 окт.

1976. Наследный принц: (Сцены из колхозной жизни) // Неман. № 10; Ориентир — новые задачи // Известия. 7 февр.; Белоруссия: опыт соревнования // Там жа. 11 июня / Сааўт. М. Шыманскі; За решением — контроль // Там жа. 29 сент. / Сааўт. М. Шыманскі; За решением — работа // Там жа. 1 окт. / Сааўт. М. Шыманскі; Талент — каштоўны фонд дзяржавы: [Урывак з выступлення] // ЛіМ. 21 мая.

1977. Амністыя: (Сатырычная камедыя) // Камедыі. Мн.; Ад зямлі, ад працы, ад жыцця // Маладосць. № 7; Охрана здоровья и труда женщин // Известия. 5 апр.; Дворец и его хозяева // Там жа. 16 июня; Единодушное одобрение // Там жа. 15 июля; Родина-мать и ее сыновья // Там жа. 8 сент.; Сельские труженики Белоруссии — Родине // Там жа. 28 сент.; Интересы народа: Сессия Верховного Совета Белорусской ССР // Там жа. 18 нояб.; Старэйшына беларускага друку // ЛіМ. 5 жн.

1978. У імя высокай мэты // Вяч. Мінск. 26 студз.; Заботы белорусских земледельцев // Известия. 24 марта; Звезды зажигаются на земле // Там жа. 25 июня; С позиций высокой требовательности // Там жа. 14 июля; Наперекор непогоде // Там жа. 15 сент.; Белоруссия // Там жа. 14 дек.

1979. Когда хорошо организовано дело // Известия. 10 февр.; Опыт, достойный внимания: Разговор о быте и культуре села // Там жа. 21 февр.; Идет весна: Готовы ли вы к ней? // Там жа. 10 марта; Будни председателя // Там жа. 12 мая; Своего дела мастер // Там жа. 6 июня; ...И вырос город // Там жа. 28 июля.

1980. Белоруссия, край партизанский // Дружба. № 3 / Сааўт. Ю. Сямёнаў, І. Сярогін; Мелиораторы нуждаются в научных рекомендациях // Известия. 16 апр.; Будни селькома // Там жа. 24 апр.; Дорогами отцов /// Там жа. 20 сент.; Инициатива сельских депутатов // Там жа. 14 окт.; На арбіце — драматургія // ЛіМ. 14 ліст.

1981. Сотворение земли // Лик земли родной. М.; Час, жыццё, драматургія // ЛіМ. 24 крас.

1982. Бесхозные штаты: Фельетон // Известия. 2 февр.; Многоликое поле Белоруссии // Там жа. 4 мая; Президиум Верховного Совета Белорусской ССР поддерживает инициативу народных депутатов из Саранской области // Там жа. 4 авг.; Беловежская пуща // Там жа. 7 авг.; Наращивать производство животноводческой продукции: Молоко приносит прибыль // Там жа. 14 окт.; Белорусская ССР // Там жа. 5 дек.; Суду не подлежит... // Сов. Бел. 1 авг.

1983. Перевернута последняя страница... // Чергинец Н. За секунду до выстрела. Мн.; Зима на фермах // Известия. 4 янв.; Видеть, создавать прекрасное // Там жа. 17 янв.; Белоруссия готовится к посевной // Там жа. 24 янв.; Деловой разговор // Там жа. 3 февр.; Добрый след на земле // Там жа. 22 февр.; Никто не забыт и ничто не забыто... // Там жа. 2 марта; Возмездие // Там жа. 9 марта; Беречь, эффективно использовать землю // Там жа. 22 марта; Строгое чувство хозяина // Там жа. 28 апр.; Сотворение нивы // Там жа. 17 мая; Слову верны // Там жа. 6 июня; Белорусская ССР // Там жа. 21 июля; До свидания, фестиваль // Известия. 27 июля; Открылась выставка // Там жа. 23 авг.; Растет в семье сын // Там жа. 18 нояб.

1984. «Я ненавіджу вайну...» // Беларусь. № 1; Поединок: Героическая драма // Неман. № 7; Дисциплина и порядок — слагаемые успеха // Известия. 18 янв.; По долгу ведущего // Там жа. 31 марта; Закурим? Нет, пожуем! // Там жа. 22 мая; Вторая звезда председателя // Там жа. 23 июня; На безымянной высоте // Там жа. 26 июня; Белорусский лен // Там жа. 14 июля; Чтобы труд был в радость // Там жа. 12 окт.; Чалавек — гэта ўчынак // ЛіМ. 29 чэрв.; Подзвіг — неўміручы // Чырв. змена. 10 крас. / Сааўт. У. Караткевіч.

1985. И три гранаты для себя // Известия-85. М.; Звездный час председателя // Командировка по просьбе читателей. М.; Неман. № 5; Паядынак: Гераічная драма // Сучасная беларуская п'еса. Мн.; Чалавек прывыкае да цуду... // Беларусь. № 1; Её судьба — это судьба поколения // Известия. 24 янв.; Семью беречь со свадьбы // Там жа. 7 февр.; Тринадцатый председатель // Там жа. 12 февр.; Жалоб могло не быть // Там жа. 14 мая; Эхо статьи «Право решать» // Там жа. 19 авг.; Живут в деревне горожане // Там жа. 21 окт.; Из-за угла, или Во что обходятся подметные письма // Там жа. 14 нояб.; «Я — аддаваць люблю...» // ЛіМ. 1 лют.

1.5.

На рускую мову. Мужчина, будь мужчиной! Лирическая комедия в 2 д. / Пер. В. Баскина. М., 1966.

На ўкраінскую мову. Амністія / Пер. І. Буше. К., 1972. Місто — герой Мінськ. К., 1976 / Сааўт. М. Шыманскі.

На чэшскую мову. Amnestie / Přel. J. Glanc. Praha. 1977.

1.6.

З а г а д к а чалавека: Інтэрв'ю з А. Макаёнкам // Маладосць. 1973. № 12 / Зап.; С м е х — дело серьезное: [Беседа с А. Макаенком] // Известия. 1973. 8 мая / Зап.; А п о ш н я е інтэрв'ю // Успаміны пра Івана Мележа. Мн., 1982 / Зап.

2.2.

А к с е н ч и к Н. Морально-этические проблемы и их идейно-художественное решение в современной белорусской драматургии: (На материале пьес А. Петрашкевича, Н. Матуковского, А. Делендика, А. Дударева): Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1988.

2.3.

На беларускай мове. А р л о в а Т. Пытайцеся, хлопчыкі // Вяч. Мінск. 1975. 26 студз.; Б е л а р у с к а я літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 191—196, 210, 218—225; Б у р'я н Б. Бяссэрэчнае і сардэчнае // ЛіМ. 1975. 26 снеж.; Б у т к е в і ч С. Без права на амністыю // Віцеб. рабочы. 1971. 21 мая; В а ш к е в і ч І. Суд сумлення // Там жа. 1976. 8 мая; В і ш н е ў с к і А. Здымаецца «Траянскі конь» // ЛіМ. 1980. 11 ліп.; Д а б р а н с к і І. Жыў, піў, спяваў Салавейчык... // Маг. праўда. 1971. 24 ліст.; Д а б р о ў с к і А. Адчуванне жанру // ЛіМ. 1972. 13 кастр.; Д а н ю к М. Перамагчы сябе // Чырв. змена. 1975. 18 чэрв.; Е р м а л о в і ч В. Размова з сумленнем // Маг. праўда. 1976. 30 студз.; І с а ч а н к а Н. Паядынак // Чырв. змена. 1968. 12 студз.; Я г о ж. Святая любоў // Маг. праўда. 1968. 5 студз.; К а в а л е н к а В. Жывое аблічча дзён. Мн., 1979. С. 39—41; К а р а і ч а ў Л. Дабро перамагае // Звязда. 1972.28 вер.; К р о з В. Беларускай вёсцы прысвячаецца // Мін. праўда. 1976. 19 вер.; К р у п е н я Я. Летапіс мужнасці і адвагі // Звязда. 1975. 23 ліп.; Л а б о в і ч А. Амніставаць можна не заўжды! Камедыя «Амністыя» М. Матукоўскага ў Акадэмічным тэатры імя Я. Купалы // ЛіМ. 1970. 11 снеж.; Я г о ж. Толькі праўду... // Там жа. 1979. 7 вер.; Л а ў -

шук С. Кірунак пошукаў — сучаснасць // Полымя. 1975. № 2; Я г о ж. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 128—134; Я г о ж. Усталяванне чалавечнасці // ЛіМ. 1977. 18 лют.; Л я в о н а в а Л. Бессмяротнасць подзвігу // Звязда. 1984. 16 чэрв.; М і ш ч а н ч у к М. Літаратура на сучасным этапе // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980. Мн., 1983. С. 102—104; М о д э л ь М. З сатырычным запалам // ЛіМ. 1972. 11 жн.; Н а в у м ч ы к С. «Паядынак» // Віцеб. рабочы. 1984. 6 чэрв.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П о л я к В. Заўжды надзённая тэма // ЛіМ. 1976. 17 вер.; П я т р о в і ч С. Драматургія — жанр баявы // Там жа. 1976. 7 мая; С а б а л е ў с к і А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 82—84; Я г о ж. З вамі гаворыць Бажашуткава // Вяч. Мінск. 1973. 13 вер.; Я г о ж. Мікалай Матукоўскі // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн., 1975. Т. 2; Я г о ж. На сённяшнім этапе // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2.; Я г о ж. Сатырычныя і драматычныя фарбы // Сабалеўскі А. Жыццё тэатра. Мн., 1980; Я г о ж. Суд над Ягорам Малахавым // ЛіМ. 1977. 29 ліп.; Я г о ж. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985. С. 110—116; С а л е е ў В. Аб неўміручым подзвігу // Мін. праўда. 1984. 25 кастр.; С а я н а в а Т. Саўдзел у чалавечых справах // Вяч. Мінск. 1979. 12 вер.; С я р г е е в і ч Л. Суд сумлення // Звязда. 1975. 20 ліст.; Ч э ч у г а А. Амністыя // Ніва. 1971. 3 кастр.; Ш а м я к і н І. Размова з чытачом. Мн., 1973. С. 261; Ш а ў л о ў с к а я М. На арбіце часу // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977.

На рускай мове. А б а д ж а н Г. Суд совести // Гродн. правда. 1977. 24 мая; А б а к у м о в с к а я Т. «Поединок» // Сов. культура. 1984. 9 мая; А г р а н о в с к и й И. Последняя инстанция Егора Малахова // Заря. 1975. 25 окт.; Б е л о к о н ь Л. «Сын председателя» // Комсомолец Киргизии. 1976. 7 дек.; Б о г д а с а р о в а Б. Сын председателя // Комсомолец Туркменистана. 1976. 13 нояб.; Б о н д а р е в а Е. Поручая дело жизни сыну... // Сов. Бел. 1976. 11 нояб.; Б о р и с о в а Т. Четыре вечера в театре // Там жа. 1979. 19 мая; В о л о д а р с к и й Б. Всегда — впервые!: Штрихи к портрету белорусского драматурга Н. Матуковского // Знамя юности. 1982. 10 февр.; Г и р ч и с В. Переоценивая пройденный путь // Кинас (Вильнюс). 1976. № 11; И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 250—251; К а п л и н Р. «Амнистия» // Театр. 1971. № 11; К о л о с Г. Вот такая карусель // Театр. 1972. № 12; Л о б о в и ч А. «Амнистия» // Сов. культура. 1971. 11 февр.; М а н а е в а Д. Разговор при свидетелях // Сов. Бел. 1975. 11 нояб.; О р л о в а Т. История не только смешная // Там жа. 1971. 24 янв.; П а б е р з Ю. С активных творческих позиций // Сов. Латвия. 1973. 8 февр.; П у ш к и н а М. Сын — какой он? // Знамя юности. 1976. 14 дек.; С а в е л ь е в а С. Отец и сын // Сел. газ. 1976. 16 сент.; Фролов В. Очистительное пламя сатиры // Неман. 1977. № 6.

На ўкраінскай мове. В е с е л к а С. Проблема та ї втілення // Вільна Україна. 1981. 19 чэрв.; Г л у ш и н Р. Єдність життєвих позицій // Вільне життя. 1976. 20 черв.; Г р и б е н к о В. Виміри совісті // Черкас. правда. 1976. 25 серп.; Л е н д е л М. Суд совісті // Молодь Закарпаття. 1981. 17 лип.; Ш е х о в ц о в а А. Роздуми після вистави // Кіровогр. правда. 1975. 1 трав.

На эстонскай мове. T o b r o V. „Trooja hobune“ // Rahva Hääl. 1972. 3. Dets.; V e i d e b a u m B. „Trooja hobune» — näidend probleemidega // Tee Kommunismile. 1972. 14. Nov.

2.4.

На рускай мове. Пономарев В. Мудромер: Сатирическая комедия: [Режиссер. сценарий]. Мн., 1988.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 135. *Г. І. Рэут.*

МАТЭВУШАЎ ВАСІЛЬ

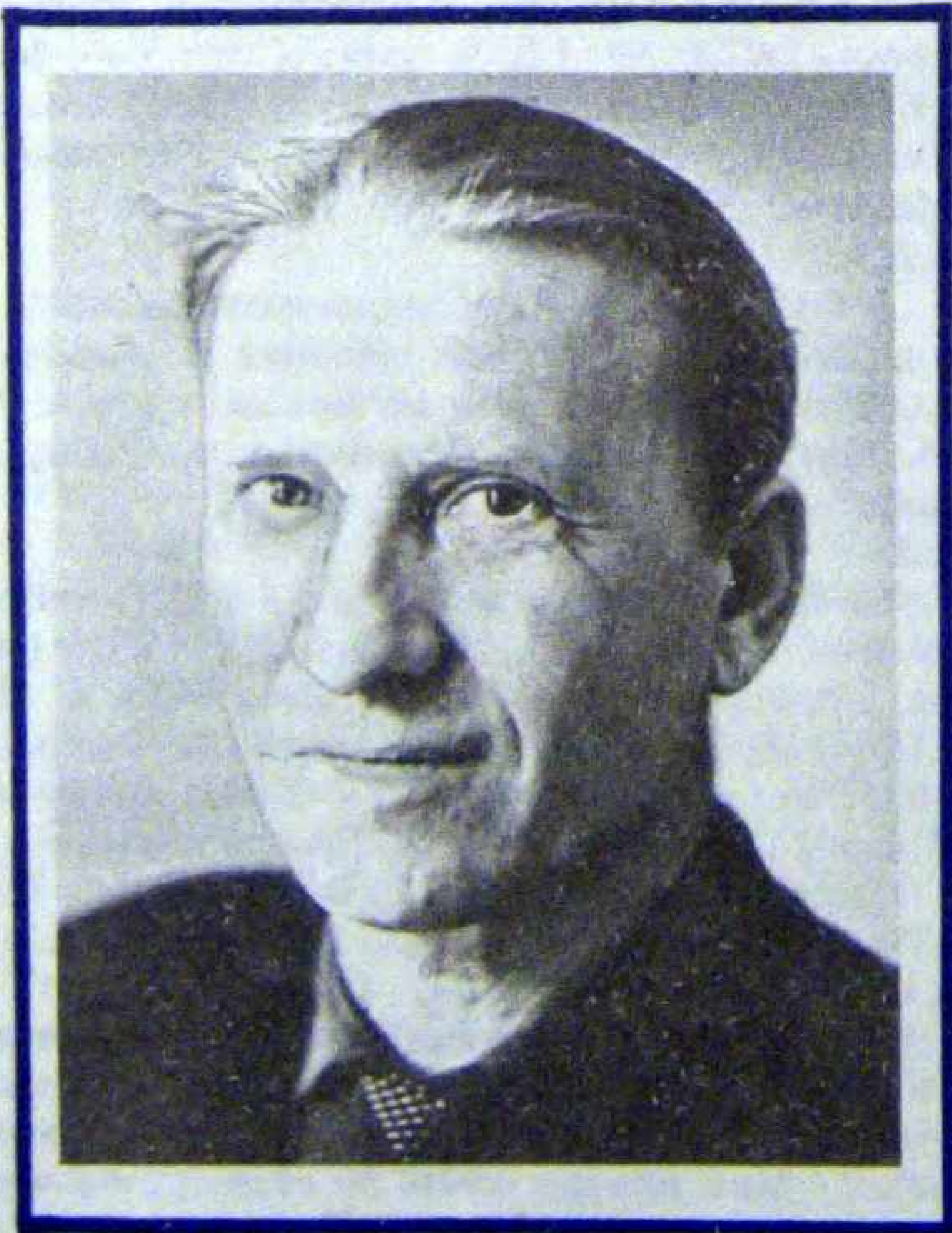

Матэвушаў Васіль Іванавіч [псеўд. В. Н ё м а н, В а с і л ь Н ё м а н; 6.3.1915, м. Княжыцы Магілёўскага пав., цяпер Магілёўскі р-н — 6.3.1974, г. Магілёў; пахаваны на каталіцкіх могілках па вул. Лазарэнкі], паэт. Член СП Беларусі з 1948.

З сялянскай сям'і. Закончыўшы пачатковую школу, вучыўся ў Княжыцкай школе калгаснай моладзі. Потым паступіў у Гомельскую чыгуначную школу. У 1933 стаў студэнтам літаратурналінгвістычнага факультэта Магілёўскага педінстытута, які скончыў у 1937. У 1937—39 выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Обальскай сярэдняй школе на Віцебшчыне. У 1939 прызваны ў Савецкую Армію. Служыў у Яраслаўскім чыгуначным маставым палку, які ў час савецка-фінляндскай вайны рэстаўрыраваў Паўночную чыгунку. У 1940 працаваў у Малдавіі на аднаўленні моста праз

Днестр, дзе яго і застала Вялікая Айчынная вайна. З канца 1941 служыў на адной з артылерыйскіх баз. Узнагароджаны медалямі «За перамогу над Германіяй», «За перамогу над Японіяй». У гады вайны загінулі браты Уладзімір і Аляксей, у 1943 памерла маці, ад туберкулёзу памёр брат Фёдар. У жывых з сям'і засталася толькі сястра Вольга, якая працавала настаўніцай у Бабруйску. Пасля дэмабілізацыі з 1946 В. Матэвушаў працаваў выкладчыкам Омскага фінансавага тэхнікума. У 1948—51 загадваў аддзелам культуры і быту Магілёўскай абласной газеты «За Радзіму», потым на розных пасадах у газеце «Магілёўская праўда». У 1971—74 сакратар Магілёўскага абласнога аддзялення СП Беларусі.

Друкавацца В. Матэвушаў пачаў з 1930, калі ў газеце «Піянер Беларусі» з'явіўся яго верш «Ліст да таварыша» (не выяўлены). Стала літаратурнай працай заняўся з 1955. Першы паэтычны зборнік В. Матэвушава «Магілёўскі шоўк» выйшаў у 1957. Пры жыцці выдаў пяць паэтычных зборнікаў, тры кніжкі нарысаў. Знешне някідкая паэзія В. Матэвушава раскрывае ўнутраную прыгажосць чалавека, хараство роднага Прыдняпроўскага краю. Вядомы і як перакладчык твораў Т. Шаўчэнкі, Я. Далматоўскага, А. Пракоф'ева. Яго вершы перакладаліся на рускую, украінскую, літоўскую мовы. На вершы В. Матэвушава І. Пятровым-Кулінскім напісана некалькі песень («Беларусь мая...», «Прыдняпроўе», «Магілёўскі вальс» і інш.).

В. І. Атрашкевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Магілёўскія ільнаводы. Мн., 1949. Рэц.: Н і к а л а е ў А. «Магілёўскія ільнаводы» // ЛіМ. 1949. 19 ліст.

Сяргей Ільіч Слабадзян. Мн., 1949.

Даярка Яўгенія Дарашкова. Мн., 1950.

Магілёўскі шоўк: Вершы. Мн., 1957. Рэц.: Г а ў р у с ё ў С. Зборнік лірычных мініяцюр // Беларусь. 1957. № 8; К а л а ч ы н с к і М. З увагай да жыцця // ЛіМ. 1957. 13 крас.; К л е щ е н к о В. Исхоженными поэтическими тропами // Знамя юности. 1957. 1 авг.; Ю'р э в і ч У. Упэўненыя пошукі // Полымя. 1957. № 9.

Зорны шлях: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: К л ы ш к а А. Пехатой па каранях яліны... // ЛіМ. 1959. 19 жн.

Сярэбраная кладка: Вершы. Мн., 1965. Рэц.: Л і я к у м о в і ч Ц. Каб вершы радавалі... // ЛіМ. 1965. 10 вер.; М а к а р э в і ч А. Песні роднага краю // Маг. праўда. 1965. 17 жн.

Начны дождж: Вершы. Мн., 1969. Рэц.: А н о ш к і н І. Песня роднага краю // Маг. праўда. 1969. 5 крас.; К а ц ю ш ы н М. Ва ўладзе зямнога // Вяч. Мінск. 1969. 16 ліп.; Ф е д ч а н к а З. Ад магілёўскіх абшараў // Звязда. 1969. 1 крас.

Верасы: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: А н о ш к і н І. Верасы роднага краю // Маг. праўда. 1972. 21 ліст.; С в і р к а Ю. Зярняты для пасеву // Полымя. 1973. № 9.

Крынічны луг: Вершы. Мн., 1976. Рэц.: А н ц ы п і р о в і ч Ф. Бачыць добрае // Маг. праўда. 1977. 27 кастр.

1.3.

1932. Фабзайскі эшалон: [Верш] // Палес. праўда. 27 чэрв. / Пад псеўд. Васіль Нёман.

1933. Асенняя радасць: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 4 ліст. / Пад псеўд. Васіль Нёман; Снайпер Крысковец: [Нарыс] // Там жа. 6—7 ліст. / Пад псеўд. Васіль Нёман.

1934. Асенняя радасць: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1 / Пад псеўд. Васіль Нёман; Пробны выезд; Вясна ў Арктыцы: [Вершы] // Камунар Магілёўшчыны. 4 крас. / Пад псеўд. Васіль Нёман; Дзімітраўцы: (Нарыс) // Там жа. 14 мая. / Пад псеўд. Васіль Нёман; Чырвонасцяжнікі: (Нарыс) // Там жа. 17 чэрв. / Пад псеўд. Васіль Нёман; Дняпроўскія песні: [Верш] // Там жа. 2 кастр. / Пад псеўд. В. Нёман; Юнацтва: [Верш] // Там жа. 12 снеж. / Пад псеўд. Васіль Нёман.

1935. Над Дняпром; Майскае шчасце: [Вершы] // Аднагодкі. Мн.; Майскае шчасце: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 15 мая; Мы хілім галовы: [Верш] // Там жа. 24 мая; Паляванне: [Верш] // ЛіМ. 26 сак. / Пад псеўд. Васіль Нёман.

1936. Над Дняпром; Майскае шчасце: [Вершы] // Аднагодкі. Мн.; Першы дзень на алімпіядзе // Камунар Магілёўшчыны. 15 крас.; Мацней слоў: [Нарыс] // Там жа. 18 крас.; Два жыцці; Машыніст Віннік: [Нарысы] // Там жа. 22 крас.; Вецярок: [Верш] // Там жа. 24 крас.; Каваль кадру: [Нарыс] // Там жа. 4 мая; Бяссмертны буравеснік: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Вершы-мініяцюры // Там жа. 6 ліп.; Калоссе: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; Альберт Грушэцкі: [Нарыс] // Там жа. 11 вер.; Дума лётчыка // Чырв. змена. 10 ліп.

1937. Неўміручы буравеснік: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 6.

1945. Дома: [Верш] // Беларусь. № 10; На камені; Над полем боек: [Вершы] // Там жа. № 11—12; За родны край: [Верш] // За Радзіму. 9 вер.; На вакзале: [Верш] // Там жа. 30 вер.

1946. Каменны курган: [Верш] // Беларусь. № 1; Гадзіннік: [Верш] // Там жа. № 2; Вясна на Сунгары: [Верш] // Там жа. № 5—6; У полі: [Верш] // Полымя. № 1; Дарагі Магілёў: [Верш] // Там жа. № 4; Сталінабад; Продку: [Вершы] // Там жа. № 7; Дома: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.

1947. Браты: [Верш] // Полымя. № 1; Едучы ў поле: [Верш] // Там жа. № 6.

1948. За акіянам: [Верш] // Беларусь. № 3; Грэчка: [Верш] // Полымя. № 1; На хлебны рубеж // За Радзіму. 5 ліст.; Росквіт Зямлі: // Там жа. 30 ліст.; Трыццаць зарніц; Падзяка: [Вершы] // Там жа. 26 снеж.; Беларусь: [Верш] // Чырв. змена. 28 снеж.

1949. Прабачце мне...; Мой рукапіс; Таштагол: [Вершы] // Літаратурны Магілёў. Магілёў; У кузні // За Радзіму. 5 лют.; За стопудовы ўраджай // Там жа. 25 лют.; Гранкі; Даўгунец: [Вершы] // Там жа. 27 сак.; Дружба // Там жа. 6 крас.; Парад вясны: [Верш] // Там жа. 1 мая; Сіла спаборніцтва // Там жа. 1 чэрв.; Птушкаферму — кожнаму калгасу // Там жа. 10 чэрв.; Лясоўка // Там жа. 12 чэрв.; Званнявы: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; У дзень вызвалення: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Шлях на сенажаць: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Герой працы: [Нарыс] // Там жа. 6 ліст.; Падарунак акадэміка: [Верш] // Там жа. 27 ліст.; Словы любві і ўдзячнасці // Там жа. 11 снеж.; Пажаданне: [Верш] // Там жа. 20 снеж.

1950. Беларусь; Браты; На хлебны рубеж; Палац навукі; Лесавоз; Дзень артылерыі; Каменны курган; Навагодні тост; Падарунак акадэміка: [Вершы] // Літаратурны Магілёў. Кн. 2. Магілёў; Апошняе заданне: [Апавяданне] // На сонечных сцежках. Мн.; Шчаслівая часіна: [Верш] // Полымя. № 3; Навагодні тост: [Верш] // За Радзіму. 1 студз.; Лесавоз: [Верш] // Там жа. 11 студз.; Снягі: [Верш] // Там жа. 15 студз.; Дружнай сям'ёй // Там жа. 28 студз.; Дэпутат Радзімы // Там жа. 10 лют.; Наша шчасце, наша права // Там жа. 15 лют.; У шэсць гадзін: [Верш] // Там жа 12 сак.; Патрыятычныя вершы // Там жа. 24 сак.; Аповесць пра юных патрыётаў // Там жа. 5 крас.; Даярка Еўгенія Дарашкова: [Нарыс] // Там жа. 12 крас.; Грузавікі; Перад ворывам // Там жа. 30 крас.; Пакуль стаяла хмарка...: [Вершы] // Там жа. 14 мая; Калі выганяе статак // Там жа. 21 мая; Даапыленне // Там жа. 4 чэрв.; У імя міру // Там жа. 13 чэрв.; Вялікі пясняр // Там жа. 28 чэрв. / Сааўт. Я. Усікаў; Новы зборнік вершаў Пімена Панчанкі: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Прысяга. Мн., 1949] // Там жа. 4 ліп.; Крыллі міру: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; Млечны сок // Там жа. 28 ліп. / Сааўт. М. Шматаў; Сваімі рукамі: [Нарыс] // Там жа. 13 жн.; Паэзія любві і гневу // Там жа. 26 жн.; Элеватар: [Вершы] // Там жа. 9 вер.; Сёмая ферма // Там жа. 15 вер.; «Мы іх не забудзем» // Там жа. 29 вер.; У праўленні // Там жа. 30 вер.; «Беларускі трактарны» //

Там жа. 10 кастр.; Пад сцягам міру // Там жа. 21 кастр.; Скажы, скажы...: [Верш] // Там жа. 22 кастр.; Паэма пра мірную працу: [Рэц. на кн.: З а р ы ц к і А. Світанскія сады. Мн., 1950] // Там жа. 29 кастр.; Шлях перамогі // Там жа. 10 ліст.; Кастрычніцкія сцягі // Там жа. 5 ліст.; Рыфма: Літаратурная кансультацыя // Там жа. 3 снеж.; Па ўсяму краю: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Хай славіцца...: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; Абласны краязнаўчы музей // Там жа. 26 снеж.; У літаратараў Магілёва // ЛіМ. 11 лют.

1951. Пасля дажджу: [Верш] // Беларусь. № 9; За Радзіму. 10 крас.; Уступ: [Верш] // Беларусь. № 10; За Радзіму. 10 чэрв.; На Волзе: [Верш] // Бярозка. № 5; За Радзіму. 21 студз.; На Мінскім вакзале: [Верш] // Бярозка. № 10; Век камунізма // За Радзіму. 1 студз.; Гутарка з выбаршчыкамі // Там жа. 7 лют.; Па шляху сацыялістычнай культуры // Там жа. 20 лют.; Палігон; Ля новага глінішча; Аркадзю Куляшову: [Вершы] // Там жа. 25 сак.; «За сінім морам» // Там жа. 15 крас.; Клён: [Верш] // Там жа. 28 крас.; Голас сэрца // Там жа. 1 мая; Танк дружбы: [Верш] // Там жа. 11 мая; Краса // Там жа. 20 мая; У маладым садзе // Там жа. 27 мая; Наш «мак» // Там жа. 13 ліп.; Зярняты: [Верш] // Там жа. 17 ліп.; Жніўная пара // Там жа. 25 ліп.; Хлеб міру // Там жа. 31 ліп. / Сааўт. В. Кудраўцаў; Машыніст Ісак Зайцаў // Там жа. 10 жн.; Слова каменшчыка: [Верш] // Там жа. 11 вер.; Ад сэрца дзякуй: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Забойцы, прэч ад берагоў // Там жа. 30 вер.; Мае таварышы: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Святло шчасця і міру // Там жа. 7 ліст.; Бацькава радасць // Там жа. 28 ліст.; ЛіМ. 8 снеж.; Вадавоз: [Верш] // За Радзіму. 15 снеж.

1952. Жніўная пара: [Верш] // Беларусь. № 3; Зярняты: [Верш] // Бярозка. № 8; Мара хлопчыка: [Верш] // Там жа. № 10; Зялёная эстафета: [Верш] // Полымя. № 12; За Радзіму. 14 мая; У навагоднюю ноч // За Радзіму. 1 студз.; Маладыя галасы // Там жа. 25 студз.; Згуртаванасць // Там жа. 23 лют.; Цудоўны ты, Дняпро... // Там жа. 4 сак.; З галоўнай базы // Там жа. 8 крас.; «Незабыўны 1919 год» // Там жа. 25 мая; Першы шторм на Цымлянскім моры // Там жа. 18 чэрв.; Наліваецца колас // Там жа. 2 ліп.; Заўсёды з намі // Там жа. 6 ліп.; Паэзія аб шчасці і міру // Там жа. 8 ліп.; Нарачанскі рыбак // Там жа. 9 ліп.; Жытнёвы шторм: [Верш] // Там жа. 6 жн.; Цымлянскі гідравузел: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Вядуць нас камуністы: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; Асенняя радасць: [Верш] // Там жа. 19 кастр.; На новы ўчастак // Там жа. 5 ліст.; Прызнанне Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; «Рэвізор» // Там жа. 19 снеж.; Снежаньскі вечар: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1953. Магілёўскі шоўк: [Верш] // Беларусь. № 3; За Радзіму. 1 лют.; Ад шчырага сэрца // Маладосць. № 3; Першая зарплата: [Верш] // Там жа. № 5; З галоўнай базы: [Верш] // Полымя. № 5; Сяргей Казіміравіч Гайдзельцаў // За Радзіму. 30 студз.; Ён жыве і будзе вечна жыць // Там жа. 9 сак.; Любоў і адданасць // Там жа. 22 сак.; Пад'езд; Пачатак: [Вершы] // Там жа. 12 крас.; Вясна камунізма // Там жа. 1 мая; Аб творчасці пачынаючых аўтараў: Агляд вершаў // Там жа. 30 чэрв.; Сустрэча адбудзеца: (Апавяданне) // Там жа. 12 ліп.; Незнаёмка: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Восень: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Вышэй узняць работу літаратурнага аб'яднання // Там жа. 29 ліст.; Сталін жыве: [Верш] // Чырв. змена. 29 сак.; Першамайскі салют: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1954. Абавязак: [Верш] // За Радзіму. 1 студз.; Выбарчым ранкам: [Верш] // Там жа. 14 сак.; Сталасць: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Слова трактарыста: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Агляд народных талентаў // За Радзіму. 22 кастр. / Сааўт. А. Блох; Чырвоная зорка: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1955. Каб спявала душа // Маладосць. № 6; Сталасць: [Верш] // Там жа. № 10; Наша елка: [Верш] // Там жа. 4 студз.; Па шляху бацькоў // Там жа. 2 лют.; 30 год на сцэне // Там жа. 23 лют.; 22 красавіка: [Верш] // Там жа. 22 крас.; З іржавым пяром: [Фельетон] // Там жа. 14 мая; Без уліку попытаў насельніцтва // Там жа. 24 мая; На экзаменах у педінстытуце // Там жа. 4 чэрв.; «У нядзелю ранкам зелле капала» // Там жа. 12 чэрв.; «Памылка» юрыста // Там жа. 18 чэрв.; Падарожнікі; Хмарка: [Вершы] // Там жа. 26 чэрв.; Кіначасопіс «Навіны дня»: [Верш] // Там жа. 28 жн.; Сцяжынка: [Верш] // Там жа. 4 вер.; Малады навасёл: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Кастрычніцкі ранак: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Паэма ад дружбе народаў // Там жа. 29 ліст.

1956. Сняжынкі: [Верш] // Бярозка. № 9; Малады навасёл: [Верш] // Маладосць. № 2; Кіначасопіс «Навіны дня»; У хлебным магазіне: [Вершы] // Полымя. № 4; Мае сняжынкі: [Верш] // За Радзіму. 1 студз.; Вітанне: [Верш] // Там жа. 14 лют.; Справа Румянцава // Там жа. 21 сак.; Наш карэспандэнт: [Верш] // Там жа. 5 мая; Ангара; Хоць і пазнілася вясна...: [Вершы] // Там жа. 10 чэрв.; А што калі б...: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; Аб вершах, якія не друкаваліся // Там жа. 8 ліп.; Старшына міліцыі // Там жа. 28 ліп.; За Лахвой: [Верш] // ЛіМ. 1 вер.; Кастрычніцкі ранак: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Дзе ціха цурчыць ручаіна; За Лахвой: [Вершы] // Маг. праўда. 26 жн.; Чортаў круг // Там жа. 15 вер.; Наглядчык заказніка // Там жа. 18 вер.; Зазімак: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Раніца майго горада: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Паляванне: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Яшчэ не праяснеў усход...; Маўчаць на золаку лясы; З-за бору вецер наляцеў...; Касілкі выстрыглі траву...: [Вершы] // Там жа. 2 снеж.

1957. Кастрычніцкі ранак; Дуб у Разліве; Першага студзеня; У лясной цішы; Памяці Максіма Багдановіча; Зялёны семафор; Май; Дождж; На Дняпры; Чэрвень; У сенакос: [Вершы] // Дняпро. Магілёў; Вадавоз: [Верш] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Хоць і пазнілася вясна: [Верш] // Маладосць. № 4; Дуб у Разліве: [Верш] // Там жа. № 11; Маг. праўда. 23 крас.; Першага студзеня: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Вялікая Мядзведзіца; У лясной цішы: [Вершы] // Там жа. 10 лют.; Разведчыкі вясны; Бярозавыя дровы: [Вершы] // Там жа. 17 лют.; Вернасць; Усмешка: [Вершы] // Там жа. 8 сак.; Настойліва павышаць майстэрства // Там жа. 2 крас.; На Дняпры; Зялёны семафор: [Вершы] // Там жа. 7 крас.; Бярозавы сок; Жураўліны клін: [Вершы] // Там жа. 17 мая; Памяці Максіма Багдановіча: [Верш] // Там жа. 25 мая; Добры спектакль // Там жа. 28 мая; Чэрвень: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Голас паэта не сціх...: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Фестывальны касцёр: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; У сенакос; Хрызантэмы; Ільняныя бомы: [Вершы] // Там жа. 7 жн.; Кветкі на балконах: [Верш] // Там жа. 11 жн.; «Да ўсходу сонца» // Там жа. 11 вер.; Хвалюецца сэрца...: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Прыдняпроўе: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Кастрычніцкія зоры: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; На зары: [Верш] // Там жа. 7 снеж.

1958. Беларусь мая...; Помнік Леніну ў Магілёве; Прыдняпроўе; Настуркі на балконе; Бывае так; Пралескі; Дрыжыць ад холаду зімой...; Заснулі на рацэ; Ліпавая слодыч; Літве; Пісьмаў не чакай: [Вершы] // Прыдняпроўе. Магілёў; Прыдняпроўе: [Верш] // Беларусь. № 9; Першае студзеня: [Верш] // Маладосць. № 1; Раніца майго горада: [Верш] // Звязда. 12 снеж.; Вернасць: [Верш] // Маг. праўда. 18 лют.; Ясная ява жыцця // Там жа. 16 сак.; Ля помніка Леніну: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Пралескі: [Верш] // Там жа. 1 мая; Чыстыя вытокі // Там жа. 23 мая. / Сааўт. П. Шасцерыкоў; Літве: [Верш] // Там жа. 27 мая; Абеліск: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Ліпавая слодыч; Світанне: [Вершы] // Там жа. 14 чэрв.; Лясныя навасёлы: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Блакітныя зарніцы; На кручах; У зорную ноч: [Вершы] // Там жа. 1 жн.; Беларусь мая...: [Верш] // Там жа. 23 жн.; Асенняе інтэрв'ю: [Верш] // Там жа. 28 вер.; Паспелі ягады каліны: [Верш] // Там жа. 18 кастр.; Ідзі сямімільнымі крокамі: [Верш] // Там жа. 16 снеж.

1959. «Блудны сын» // Маг. праўда. 21 студз. / Сааўт. А. Русакоў; Крынічная люстра; Лось у парку: [Вершы] // Там жа. 14 сак.; Чыгірынская ГЭС: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Сонечны рэйс: [Верш] // Там жа. 1 мая; Аб гэтым нельга забыць: Нарыс // Там жа. 16 мая; Майскія мініяцюры: [Вершы] // Там жа. 23 мая; Успаміны з дзіцячых гадоў: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; З цыкла. Дарога дружбы!..: [Вершы] // Там жа. 19 ліп.; Вадапад Равучы; Я вітаюся з хмарамі: [Вершы] // Там жа. 1 жн.; Паветраныя светлячкі; Сустрэча з таможнікам; Горная дарога: [Вершы] // Там жа. 19 жн.; Каласы на Месяцы: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Магілёўская восень: [Верш] // Там

жа. 4 кастр.; Мост на Лахвіцы: Урывак з аповесці «Золак ідзе» // Там жа. 24 кастр.; Святочная заранка: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; З «Балгарскага сшытка»: [Вершы] // Там жа. 25 ліст.; Дарога: [Верш] / Там жа. 2 снеж.; Ля прыдняпроўскіх стагоў: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; Вернасць: Урыўкі з паэмы // Піянер Бел. 6 сак.

1960. Каб мячы не кавалі: [Верш] // Голас Радзімы. № 9; Магілёўскі шоўк: [Верш] // Знамя юности. 7 сент.; Каб мячы не кавалі: [Верш] // ЛіМ. 27 студз.; У порце Варна; Янтры: [Вершы з «Балгарскага сшытка»] // Там жа. 16 крас.; Падарунак: Навела // Маг. праўда. 4 студз.; Кніга аб родным горадзе // Там жа. 10 студз.; «Хай шчасце па свеце крочыць!..»: [Верш] // Там жа. 23 студз.; Вішнёвыя пялёсткі: [Верш] // Там жа. 29 студз.; Навекі вякоў: [Верш] // Там жа. 23 лют.; У красавіку: [Верш] // Там жа. 6 крас.; Мая зара: [Верш] // Там жа. 4 чэрв.; Колеры зямлі: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Сярожа // Там жа. 7 жн.; Будучаму касманаўту: [Верш] // Там жа. 23 жн.; Карабель міру: [Верш] // Там жа. 13 вер.; Сыноўе сэрца: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Гартаванне // Там жа. 6 ліст.; Скрозь тоўшчу металу // Там жа. 11 ліст.; Роднае: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; Ліпень // Там жа. 25 снеж.

1961. Браты; Мой рукапіс: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Гарадская ёлка: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Знойдзены скарб: Нарыс // Там жа. 8 студз.; Дзякуй Вам, Лізавета Іванаўна // Там жа. 7 лют.; Аб чым сведчаць негатывы // Там жа. 29 сак.; Па сонечнай дарозе: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Новая зарніца // Там жа. 31 мая; Шумяць бярозы: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Кіпіць сталь // Там жа. 28 чэрв.; Адно сэрца: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Зорная эстафета: [Верш] // Там жа. 9 жн.; Народны ўмельца // Там жа. 16 жн.; Чую званок // Там жа. 3 вер.; Карнікі прызнаюцца // Там жа. 10 кастр.; Радасць жыцця: [Верш] // Там жа. 1 ліст.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 12 ліст.

1962. Прызнанне Якубу Коласу: [Верш] // Жыццё для народа. Мн.; Голас паэта не сціх: [Верш] // Народны паэт Беларусі. Мн.; Сярэбраная кладка; Колеры зямлі; «Ляцець на Месяц ці на Марс»; Сонца ўсяляецца першым; Штодзённы каравай; «Вось тут нядаўна рос дубок»; Прывал ля мора; «Пахне водарам сасновым»: [Вершы] // Беларусь. № 10; Роднае; На золаку: [Вершы] // ЛіМ. 26 чэрв.; З навагодняга парогу: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Наш год // Там жа. 13 студз.; Як прадалі ката ў мяшку // Там жа. 20 студз.; Мая столь: [Верш] // Там жа. 3 лют.; У хлусні кароткія ногі // Там жа. 21 сак.; Перад навасяллем; «Вось тут на ўзлессі рос дубок...»: [Вершы] // Там жа. 13 крас.; «Чую ходзяць сокі пад карою...»; Майскі поступ: [Вершы] // Там жа. 1 мая; Стрэльбы — у сумленныя рукі // Там жа. 22 мая; Поспеху табе, «Анастасія»: Нарыс // Там жа. 6 чэрв.; Вернасць: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Бітва з кветкамі // Там жа. 16 вер.; Жураўліныя званы: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Падручны дзеда мароза //Там жа. 7 кастр.; Аблокі над кранам: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Здатны механізатар // Там жа. 24 кастр.; Твая чаша: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; У маёй старане: [Верш] // Чырв. прапор. 20 трав.

1963. Партыі: [Верш] // Беларусь. № 7; Калі б схлусіў; Перавозячы стагі: [Вершы] // Там жа. № 9; Вясновая паверка: [Верш] // Бярозка. № 5; Я твой сын: [Верш] // Там жа. № 11; Дняпранка; Летні поўдзень: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 17 жн.; Зорны снег: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; У вялікай дарозе // Там жа. 6 студз.; Наш год: [Верш] // Там жа. 13 студз.; Блакітныя зарніцы // Там жа. 18 студз.; Сонца: [Верш] // Там жа. 30 студз.; Дняпранка: [Верш] // Там жа. 17 лют.; Халодны душ // Там жа. 17 сак.; Дняпроўскае прадвесне: [Верш] // Там жа. 3 крас.; На зорную арбіту: [Верш] // Там жа. 21 крас.; Цвітуць пралескі: [Верш] // Там жа. 1 мая; Лівень: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Зямля, зямля...: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Куды трэскі ляцяць? // Там жа. 18 чэрв.; Лясныя кладоўкі; Лісічкі: [Вершы] // Там жа. 7 ліп.; Слова механізатараў // Там жа. 23 ліп.; Да сонца: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; Аўтарытэт напракат // Там жа. 31 ліп.; Першы званок: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Быць заўсёды ў пошуках: Агляд вершаў // Там жа. 17 вер.; Хто строс грушу?: [Верш] // Там жа. 24 вер.; На полі ратнай славы // Там жа. 5 кастр.; Асеннія залатоўкі: [Верш] // Там жа. 12 кастр.; На бальшак: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; Птушкі звернуцца зноў: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; У рэчкі — працоўная кніжка: [Верш] // Там жа. 27 ліст.; Постаць зімы: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; Перавозячы стагі: [Верш] // Чырв. змена. 17 сак.; Помнік Леніну ў Магілёва: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Дняпранка; «Ад спёкі млеюць каласы...»; «Рана сонца зямлю залаціць...»; Лясныя кладоўкі: [Вершы] // Там жа. 28 вер.

1964. Снегаачышчальнік: [Верш] // Бярозка. № 3; Пралеска: [Верш] // Там жа. № 4; Грушы: [Верш] // Вясёлка. № 8; Навагодні ранак: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Вуліца Уладзімірава // Там жа. 15 студз.; Кафэ «Бульбянае»: [Верш] // Там жа. 26 студз.; Твая кватэра — твой дом // Там жа. 1 лют.; Вечны вартавы: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Вышыня: Нарыс // Там жа. 28 сак.; Компас вясны: [Верш] // Там жа. 29 сак.; Гняздоўі: [Верш] // Там жа. 17 крас.; На вогненным небасхіле // Там жа. 3 чэрв.; Мой горад...: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Жаўнеры спяць пад Леніно: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; У зялёным горадзе: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Зорны ранак: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; Святочны каравай: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; «Нібы бялюткія пушынкі...»: [Верш] // Чырв. змена. 22 сак.; Вясновыя мелодыі: [Верш] // Там жа. 17 мая.

1965. «Сэрца...»; На бальшак; «Да родных завітаў мясцін...»: [Вершы] // Беларусь. № 3; Гняздоўі: [Верш] // Бярозка. № 4; Працоўная кніжка: [Верш] // Там жа. № 7; Жаўнеры спяць; «На шчэбет, кветку, баравік...»: [Вершы] // Полымя. № 6; Сярэбраная кладка; «Адсвяткавалі перамогу...»; «Хай шчасце...»: [Вершы] // ЛіМ. 22 чэрв.; Навагодняе: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; «Асенняя бамбёжка ствалы кляноў гайдае...»: [Верш] // Там жа. 19 студз.; Азярцо; Хлопчык на горцы; «Няхай ніжэй нуля...»: [Вершы] // Там жа. 14 лют.; На лясной дарозе [Верш] // Там жа. 21 лют.; Эстафета гадоў: [Вершы] // Там жа. 6 сак.: Начны дождж: [Верш] // Там жа. 1 мая; Чырв. змена. 13 чэрв.; Дняпроўская калыска: [Верш] // Маг. праўда. 30 мая; Лясное азерца: [Верш] // Там жа. 10 жн.; У нядзелю: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Марыца: [Верш] // Там жа. 11 вер.; Ластаўкі на праводах: [Верш] // Там жа. 26 вер.;Світальныя вятры: [[Верш] // Там жа. 13 кастр.; Зазімак: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; На ветразях сцягоў: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Чаромха на бярозах: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Не зведаўшы стомы: [Верш] // Наст. газ. 10 сак.

1966. Незнаёмка: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Чым веюць ніва і бары; Запрашэнне: [Верш] // Дзень паэзіі. Мн.; Крылы; Сэрца: [Вершы] // Беларусь. № 10; На лясной дарозе: [Верш] // Бярозка. № 1; Даспявала жыта: [Верш] // Там жа. № 8; У бары: [Верш] // Там жа. № 9; Зімовая чаромха: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Кляновая пупышка: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Снягурка: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Запрашэнне: [Верш] // Там жа. 9 лют.; Адліга: [Верш] // Там жа. 16 лют.; Сэрца: [Верш] // Там жа. 13 сак.; Партыі: [Верш] // Там жа. 3 крас.; Вясеннае: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Зялёны абеліск: [Верш] // Там жа. 1 мая; Белы дождж // Там жа. 25 мая; Мой голас: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; На кручах дняпроўскіх: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Рамонкі: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Хлебная крыніца: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; Першы ўзлёт: [Верш] // Там жа. 21 жн.; Сонечная сцежка: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Вечная зарніца: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Засцішша: (Урывак з паэмы) // Там жа. 23 ліст.; Арлянята 30-х гадоў // Там жа. 13 снеж.; Сняжынка; На гняздоўях; Снегіры: [Вершы] // Там жа. 23 снеж.; Над ціхай Вольсай // Там жа. 31 снеж.; На ветразях кляноў; «Над апусцелым і настылым логам...»; «Не асуджаю ветрабой...»: [Вершы] // Чырв. змена. 23 кастр.

1967. Снегіры; ...На небе сонца круг; Елка на плошчы: [Вершы] // Беларусь. № 12; Малады дубок: [Верш] // Бярозка. № 5; Магілёў: [Верш] // Вожык. № 16; Дадзена табою: [Верш] // Голас Радзімы. № 48; Зімовы каляндар: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Водар вясны: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Вечная зарніца: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Дадзена табою: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Віншаванні нясуць вятры: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Сто нітоў: [Верш] // Там жа. 11 студз.; Гарыць ці не гарыць? // Там жа. 15 студз.; Вянок: [Верш] // Там жа. 25 студз.; Пад сонцам роднага краю // Там жа. 7 лют.;

Бяду гатовы пераняць: [Верш] // Там жа. 22 лют.; Давер'е сяброў // Там жа. 25 лют.; «З дзяцінства ў сэрцы хаваю...»: [Верш] // Там жа. 5 сак.; За дашчатай перагародкай // Там жа. 14 сак.; Адказалі, а недахопы засталіся // Там жа. 24 сак.; Страчае першым дзень: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Майскія васьмірадкоўі: [Вершы] // Там жа. 1 мая; 230 тысяч паслуг // Там жа. 7 чэрв.; Там, дзе шуміць касцёр // Там жа. 30 чэрв.; Карусель // Там жа. 9 ліп.; Сям'я Чарновых // Там жа. 28 ліп.; У дазоры // Там жа. 30 ліп.; Сутнасць лета; Мой набытак; Матыль; Біклага; «Нябёсы, сосны, паплавы...»: [Вершы] // Там жа. 6 жн.; Водар ліўняў...: [Верш] // Там жа. 20 жн.; Ярчэй гарыце, лямпачкі Ільіча // Там жа. 12 вер.; Песня пра Магілёў: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Роднаму краю: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; Кастрычніку: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; «Просім лічыць несапраўдным...» // Там жа. 18 ліст.; Ля кургана бессмяротнасці // Там жа. 8 снеж.; Народных талентаў крыніца // Там жа. 20 снеж.; Пад халмянскімі шатамі // Там жа. 29 снеж.; Сэрцу мілы куток: [Верш] // Сел. газ. 18 авг.; Снягурка: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; На гняздоўях: [Верш] // Там жа. 15 студз.; Адліга: [Верш] // Там жа. 21 мая.

1968. Начны дождж; На ўзрэччы // Беларусь. № 4; Мой набытак: [Верш] // Там жа. № 8; Магілёўшчыне ардэнаноснай: [Верш] // Вожык. № 22; Гродн. правда. 7 авг.; Заря. 6 сент.; Мінская праўда. 17 жн.; Навагодняе: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Мой набытак: [Верш] // ЛіМ. 6 жн.; «Мой край...»: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Навырасг; У навагоднюю ноч: [Вершы] // Маг. праўда. 1 студз.; Хочацца жыць і працаваць // Там жа. 19 студз.; Гуслі; Сэрцу сніцца: [Вершы] // Там жа. 25 студз.; Газеце «Магілёўская праўда»: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Сцяг палка // Там жа. 16 лют.; Са сваёй купіны // Там жа. 5 сак.; На дарозе сталасці // Там жа. 13 сак.; Права на чуласць // Там жа. 10 крас.; «Заструменіла сінь у ваччу...»: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Праз вогненны небасхіл // Там жа. 27 крас.; Вясенні вецер: [Верш] // Там жа. 1 мая; Іх імёны — на мармуры // Там жа. 7 мая; Помнік славы і дружбы // Там жа. 26 чэрв.; Заблудзіліся... у двух дамах // Там жа. 13 ліп.; Братам: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Поплеч з намі // Там жа. 30 ліп.; «Праваднік я не вазьму...»: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Не толькі справа міліцыі // Там жа. 20 жн.; На апаленай зямлі // Там жа. 24 вер.; Агонь сэрца: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; Маладосць: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Наша зорка: [Верш] // Там жа. 1 ліст.; Роднаму краю: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Сов. Бел. 5 дек.; Папяровая ліхаманка // Маг. праўда. 11 снеж.

1969. Вечная зарніца: [Верш] // Вяч. Мінск. 6 ліст.; Святочнае: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Радзіма, табе нашы думы і сэрцы // Маг. праўда. 4 студз.; Міхаілу Ханінаву — пяцьдзесят год // Там жа. 8 студз.; Сняжынкі — зімнія лілеі... // Там жа. 16 студз.; Ці чорная кошка вінавата? // Там жа. 21 лют.; Незабыўнае // Там жа. 13 сак.; Праўдзіва, сумленна // Там жа. 28 сак.; Не пусцілі на хутар // Там жа. 17 крас.; З любоўю да чалавека // Там жа. 30 крас.; Спатканне з вясною: [Верш] // Там жа. 1 мая; Прыйшла бярозка; Правы і абавязкі; «Я па світаннях ведаў...»; «Зямля падперазала дарожак паясы...»; «Крамяны золак на дубкі...»: [Вершы] // Там жа. 3 чэрв.; Дняпроўскі вал: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Усё пачынаецца адгэтуль... // Там жа. 2 ліп.; Служба абавязвае // Там жа. 15 ліп.; Летнія мініяцюры: [Вершы] // Там жа. 12 жн.; Новыя вершы: Ля начлежнага бору; Верасень; Асеннія стэнды; Рабінавыя зоры // Там жа. 13 вер.; Зацвілі верасы: [Вершы] // Там жа. 20 вер.; З чаго пачынаюцца непрыемнасці // Там жа. 23 вер.; Праз вогненныя кіламетры // Там жа. 11 кастр.; Пачэсны ўклад // Там жа. 17 кастр.; Беражыце настрой // Там жа. 31 кастр.; Неўміручасць: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Асеннія мініяцюры // Там жа. 30 ліст.; Над намі яснае неба // Там жа. 15 снеж.

1970. Спатканне з вясной; У ганаровым каравуле; Я па світаннях ведаў; Зямля нічога не хавала: [Вершы] // Беларусь. № 3; Запознены прамень; Падмерзла кволая атава; Сцяжына: [Вершы] // Там жа. № 10; Са зборніка «Начны дождж»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 20; Навагодняе: [Верш] // Там жа. № 51; Сцягі Радзімы: [Верш] // Звязда. 1 ліст.; У нас ты не залётны госць...: [Верш] // ЛіМ. 6 ліст.; Снежная радасць: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; На лясной сцежцы // Там жа. 22 студз.; Фальшывы ордэр // Там жа. 14 лют.; Клопаты ў растэрміноўку // Там жа. 19 сак.; Водгулле неўміручых падзей // Там жа. 31 сак.; Крокі Ільіча: [Верш] // Там жа. 11 крас.; Без мармуру і бронзы: [Верш] // Там жа. 21 крас.; Весні форум: [Верш] // Там жа. 1 мая; Ява машэкаўскай кручы // Там жа. 29 мая; Круглянская вясёлка // Там жа. 14 чэрв.; Радкі, напоўненыя сонцам; Суніцы; Поўдзень; У лівень; Грыбныя дзежкі; Травінка: [Вершы] // Там жа. 27 чэрв.; Запаветнае: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Едуць маразы... // Там жа. 3 вер.; Беламу свету наўздзіў: [Верш] // Там жа. 25 вер.; «Трэба быць у дарозе...»; Радзіме; «Дубок падаўся ў вышыню...»: [Вершы] // Там жа. 17 кастр.; Зорны мой край: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Надрэчны зазімак: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; Бацькоўскае слова ветэрана // Там жа. 26 ліст.; Упэўненасць: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Прашу ўстаць... // Там жа. 10 снеж.; «Праваднікa я не вазьму...»: [Верш] // Чырв. змена. 17 вер.

1971. Сняжынка: [Верш] // Бярозка. № 1; Гром «Аўроры»: [Верш] // Там жа. № 11; Снежная радасць; «Усё пачынаецца адгэтуль»; «Ёсць запаветныя правы...»; Ля начлежнага бору: [Вершы] // Маладосць. № 1; Арляняты: [Верш] // Звязда. 24 крас.; Вогненныя кіламетры // Там жа. 19 снеж.; Тваім нягаснучым святлом: [Верш] // ЛіМ. 5 ліст.; Ранак года: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Надвячорак: [Верш] // Там жа. 6 лют.; Прымай, яго вялікасць... // Там жа. 25 сак.; Ты мне шлях азарыла: [Верш] // Там жа. 30 сак.; Напрадвесні: [Верш] // Там жа. 1 мая; Мой голас: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; Летапіс мужнасці: [Рэц. на кн.: К р ы с к а в е ц І. Сустрэчы ў Цераболі. Мн., 1971] // Там жа. 26 чэрв.; З чыстых крыніц Асцёра // Там жа. 14 ліп.; Крынічны луг... [Верш] // Там жа. 27 жн.; Лужок; «Па дзяцінству сумую...»; «Калі я стамлюся...»: [Вершы] // Там жа. 4 вер.

1972. Крынічны луг: [Верш] // Бярозка. № 8; Колерам вясны: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Стогне голубтурок: [Верш] // Там жа. 14 кастр.

1973. Коратка пра сябе // Вытокі песні. Мн.; Вечар; На рыбалцы: [Вершы] // Бярозка. № 7; Ідзе араты па зямлі: [Верш] // Звязда. 14 кастр.; Не разлучаецца са мной; Заліга; Рака прайшла выпрабаванне...»; «Гэты летні зорны вечар...»; «Да прыстаняў і акіянаў...»: [Новыя вершы] // Там жа. 15 сак.; Сонечны вянок: [Вершы] // Там жа. 1 мая; Новыя вершы: У чаканні; Сачыўся белы сок; Сведкі; Неспакой // Там жа. 25 жн.

1975. Снежная радасць: [Верш] // Голас Радзімы. № 51.

1983. Крокі Ільіча: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Даспявала жыта: [Верш] // Ніва. 10 ліп.

1984. Як сэрца ў грудзях: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.

1.4.

1957. С а д о ф'е ў І. Ленінград: [Верш] / З рус. // Маг. праўда. 23 чэрв.

1958. П о т е м к и н С. Наш Могилев: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 9 дек.

1961. Ш а ў ч э н к а Т. «Садок вішнёвы каля хаты...»: [Верш] / З укр. // Маг. праўда. 10 сак.; Д а л м а т о ў с к і Я. Беларусь; П р а к о ф'е ў А. На родныя матывы: [Вершы] / З рус. // Там жа. 20 жн.

1962. Н е з в а л В. Хто б ні быў ты, таварыш...: [Верш] / З чэш. // Маг. праўда. 14 ліст.

1963. П е т э ф і Ш. Птахі; На Дунаі: [Вершы] / З венг. // Маг. праўда. 16 кастр.

1964. Ш а ў ч э н к а Т. Гляджу — ужо світае...: Урывак з паэмы «Сон» / З укр. // Маг. праўда. 8 сак.

1969. Х а н і н а ў М. Жаваранак; «Разам з сонцам...»: [Вершы] / З калм. // Маг. праўда. 8 студз.

1970. Х а н і н а ў М. Жаваранак; «Разам з сонцам...»: [Вершы] / З калм. // Ханінаў М. Хвоі і цюльпаны. Мн.

1.5.

На літоўскую мову. Lietuvai / Vert. J. Šiožinys; Lietus; Šienapiūteje / Vert. A. Žukauskas // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Poema apie tautu draugystę: (E. Mieželaičio «Broliška poema») // Lietuviško žodžio atgarsiai. Vilnius, 1979. D. 2.

На рускую мову. Счастливая минута; Пожелание; Пока стояла тучка...: [Вершы] / Пер. П. Дружинин // Молодая гвардия. 1951. № 4; Первый шторм на Цимлянском море;

Уборка; Зерна / Пер. С. Орлов; Братья / Пер. П. Кобзаревский; Шофер / Пер. М. Бернович: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; Октябрьский рассвет: [Верш] // Сов. Бел. 1956. 6 нояб.; Беларусь моя: [Верш] // Коммунист (Ереван). 1958. 31 дек.; Сов. Бел. 1958. 9 дек.; Родному краю: [Верш] / Пер. А. Харкевич // Сов. Бел. 1958. 5 дек.; «Ушла волна дневного зноя...»: [Верш] / Пер. А. Островский // Нева. 1972. № 10.

На таджыкскую мову. Хушахо; Туфони бахри Цимлиён; Дарав: [Вершы] / Тарч. М. Хуршед // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Дар замини хусниобод; Дон; Мавчи бахр / Тарч. М. Хуршед // Маориф ва маданият. 1965. 24 іюнь.

На узбекскую мову. Калинанинг пишди меваси; Диёрим; Кузим ожиз булганда хам; Хризантема: [Вершы] / Ю. Шомансуров тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Краса: [Верш] / Пер. Д. Мегелик // Літ. газ. 1957. 17 вер.; Сніжинки: [Верш] / Пер. Д. Мегелик // Київ. комсомолець. 1958.15 січ., Білорусь: [Верш] / Пер. Д. Мегелик // Робітнича газ. 1959. 1 січ.

2.3.

На беларускай мове. А н о ш к і н І. Свая тэма // Беларусь. 1968. № 8; В а с і л ь' Матэвушаў: [Некралог] // ЛіМ. 1974. 8 сак.; В е л з а р а ў А. У дарозе // Там жа. 1946. 22 чэрв.; Г р ы ш ы н Я. Маладыя таленты // Там жа. 1948. 30 кастр.; К а р п е ч а н к а В. Цвітуць яго верасы: Да 70-годдзя з дня нараджэння В. Матэвушава // Маг. праўда. 1985. 6 сак.; К а ц ю ш ы н М. Ва ўладзе зямнога // Вяч. Мінск. 1969. 16 ліп.; Л і я к у м о в і ч Ц. Каб вершы радавалі... // ЛіМ. 1965. 10 вер.; Я г о ж. «Строгай ласкай, сціплай дабрынёй...» // Там жа. 1975. 14 сак.; Я г о ж. «Я з родным краем не магу расстацца...» // Там жа. 1985. 15 сак.; Н е п а ў т о р н ы я сувязі // Маг. праўда. 1972. 16 вер.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П ы с і н А. Слова пра сябра // Маг. праўда. 1965. 6 сак.; У с і к а ў Я. Літаратурнае Прыдняпроўе // ЛіМ. 1978. 22 вер.; Х в е д а р о в і ч М. Не захапляцца, а сур'ёзна працаваць: Ліст пачынаючым аўтарам // ЛіМ. 1936. 8 ліп.; Я н ч э ў с к і Ю. [Бія-бібліяграфічная нататка да 70-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 3.

Г. І. Рэут.

МАЎЗОН АРКАДЗЬ

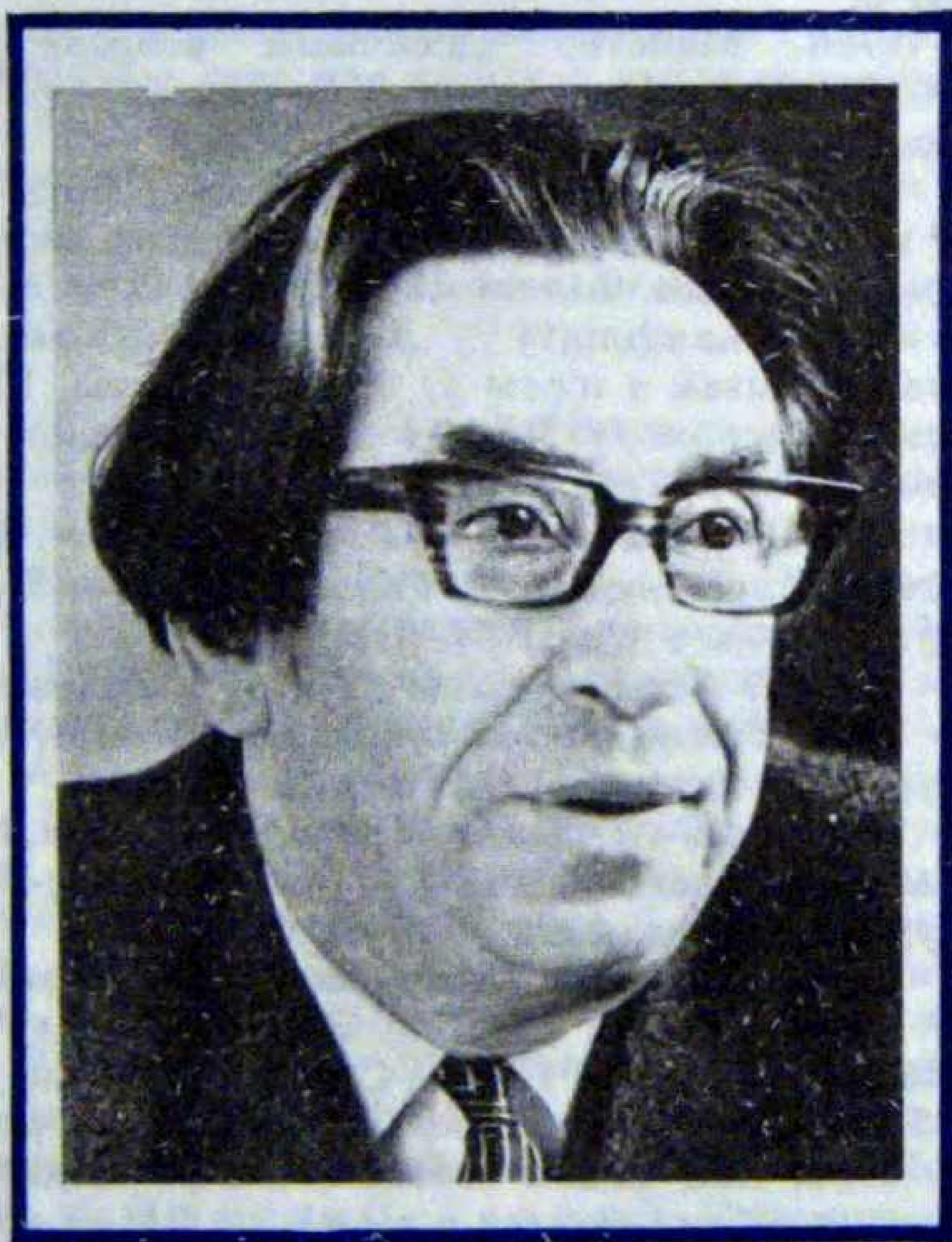

Маўзон Аркадзь (сапр. М а ў ш э н з о н Арон Іосіфавіч; *23.9.1918, Віцебск — 19.8.1977, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках*), драматург. Пісаў на рускай і беларускай мовах. Член СП Беларусі з 1947.

Нарадзіўся ў сям'і віцебскага рабочага. Бацька, Іосіф Аронавіч, дэмабілізаваўшыся з радоў Чырвонай Арміі, працаваў на заводзе «Камінтэрн», памёр у 1920. Маці, Любоў Барысаўна, працавала на швейнай фабрыцы «Сцяг індустрыялізацыі». У 1931 А. Маўзон скончыў сямігадовую школу ў Віцебску, затым — фабрычна-заводскае вучылішча металістаў (1935). У 1935—36 працаваў токарам на Мінскім заводзе «Камунар», адначасова вучыўся ў драматычнай студыі пры БДТ-1. Пасля яе заканчэння ў 1936—46 акцёр, асістэнт рэжысёра БДТ-2. Вялікая Айчынная вайна застала А. Маўзона на гастролях з тэатрам у Петразаводску. Вярнуўшыся ў Віцебск у 1944, канчаткова вырашыў заняцца літаратурнай дзейнасцю. Працаваў загадчыкам аддзела культуры ў газеце «Віцебскі рабочы» (1946—50). У 1950—65 начальнік сцэнарнага аддзела на кінастудыі «Беларусьфільм». З 1965 рэдактар Рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР, з 1972 зноў на кінастудыі «Беларусьфільм». Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны» і медалямі.

У друку пачаў выступаць у 1945. У 1946 у газетах «Віцебскі рабочы», «Літаратура і мастацтва» змешчаны ўрыўкі з п'есы «Канстанцін Заслонаў» (упершыню п'еса апублікавана цалкам у 1948, пастаўлена Беларускім драматычным тэатрам імя Я. Купалы, 1947). П'еса «Канстанцін Заслонаў» ставілася ў многіх тэатрах, у тым ліку ў Маскве, Ленінградзе, Уладзівастоку, Тбілісі, Фергане, Кустанаі, Кіравакане, Адэсе, Оршы. У 1967, праз 20 год пасля напісання п'есы, пісьменнік стварыў яе другі варыянт, сцэнічнае жыццё якому зноў даў тэатр імя Я. Купалы. Аўтар шматлікіх п'ес. Маральна-этычная праблематыка знаходзіцца ў цэнтры такіх драматычных твораў А. Маўзона, як «На-

талля Крыўцова» (паст. ў 1954 Кастрамскім і Шчарбакоўскім драмтэатрамі), «У ціхім завулку» (паст. Беларускім дзярж. тэатрам імя Я. Купалы, 1955, Маскоўскім тэатрам імя Массавета, Армянскім драмтэатрам імя Сундукяна), «Непрымірымасць» (засталася неапублікаванай, паст. ў 1956 Гомельскім абласным драмтэатрам), «Калі ты чалавек» («Твой светлы шлях», паст. Беларускім дзяржаўным тэатрам імя Я. Купалы, 1961), «Пад адным небам» («Асцярожна, Мякішавы», паст. Дзяржаўным рускім драмтэатрам БССР, 1962, Брэсцкім і Магілёўскім абласнымі драмтэатрамі, Запарожскім украінскім драмтэатрам), «Куды ідзеш, Сяргей?» (паст. Дзяржаўным рускім драмтэатрам БССР, 1965, Магілёўскім абласным драмтэатрам), «У доме на Сонечнай» (паст. тэатрам імя Я. Коласа, 1966), «Усяго адно жыццё» (паст. Дзярж. рускім драмтэатрам БССР, 1969, Брэсцкім і Магілёўскім абласнымі драмтэатрамі і інш.). У п'есах «У бітве вялікай» (паст. Гомельскім абласным рускім драмтэатрам, 1957, Народным тэатрам Мінскага аўтазавода), «Дарога праз ноч» («Людзі, агонь, смерць», паст. Беларускім рэспубліканскім тэатрам юнага гледача, 1970) раскрываецца героіка рэвалюцыйнага і ваеннага часу. Для творчасці драматурга характэрны грамадзянскасць, багацце ідэйна-мастацкага зместу. А. Маўзонам напісаны і творы малога жанру, у прыватнасці, аднаактоўкі. Яны вострасюжэтныя, надзённыя. У перыядычным друку выступаў з артыкуламі і рэцэнзіямі па пытаннях драматургіі і сучаснага тэатра, з нарысамі, фельетонамі і інш. Па сцэнарыях А. Маўзона на кінастудыі «Беларусьфільм» пастаўлены фільмы «Канстанцін Заслонаў» (1949, у 1950 атрымаў Дзяржаўную прэмію СССР), «Зялёныя агні» (1956), «Наперадзе — круты паварот» (1960). Яго п'есы перакладаліся на грузінскую, украінскую, балгарскую, карэйскую, польскую, чэшскую і іншыя мовы.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.1.

Выбраныя п'есы. Мн., 1964.

1.2.

Канстанцін Заслонаў: Драма ў 9 карцінах. Мн., 1949.

У бітве вялікай: Гераічная драма ў 4 дзеях, 8 карц. Мн., 1958.

Куды ідзеш, Сяргей?: П'еса на 3 дз. з пралогам. Мн., 1967.

Канстанцін Заслонаў: П'еса ў 3 дз. Мн., 1969. (Б-ка бел. драматургіі).

Людзі і час: П'есы. Мн., 1972.

П'есы. Мн., 1974.

П'есы. Мн., 1978.

Да апошняга дыхання: П'есы. Мн., 1985.

1.3.

1945. У Беларускім дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа // Віцеб. рабочы. 13 кастр.

1946. Канстанцін Заслонаў: [Урывак з п'есы] // Віцеб. рабочы. 24 сак.; Каму падпарадкоўваецца час // Там жа. 27 сак.; У бібліятэцы імя Леніна // Там жа. 2 крас.; Віцебск змагаўся // Там жа. 25 чэрв.; «Каменная кветка» // Там жа. 8 жн.; Грыгорый Іванавіч будуецца...: [Фельетон] // Там жа. 1 ліст.; Мільянер: [Нарыс] // Там жа. 5 снеж.; М. Астроўскі // Там жа. 22 снеж.; Канстанцін Заслонаў: [Эпілог п'есы] // Там жа. 31 снеж.; Дзве прэм'еры // ЛіМ. 20 крас.; Канстанцін Заслонаў: Урывак з п'есы // Там жа. 5 кастр.

1947. У гарах Югаславіі // Віцеб. рабочы. 24 студз.; Цягнік ідзе на поўдзень // Там жа. 10 лют.; Балгарыя // Там жа. 28 сак.; Навесці парадак у горадзе // Там жа. 15 крас.; Чым кіруе і што робіць абласны камітэт фізкультуры // Там жа. 23 крас.; Кнігу — у шырокія масы чытачоў // Там жа. 27 крас.; Яшчэ раз аб дзіцячых дамах // Там жа. 29 крас.; Недапрацаваны спектакль // Там жа. 27 мая; Канстанцін Заслонаў: Урывак з п'есы // Там жа. 14 ліст.; «Вялікая любоў» // Там жа. 14 снеж.

1948. Канстанцін Заслонаў: [П'еса] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.; Полымя. № 3; Карысны спектакль // Віцеб. рабочы. 29 мая; Канстанцін Заслонаў: [Урывак з сцэнарыя] // Там жа. 26 вер.

1949. Як ствараўся сцэнарый і фільм // Віцеб. рабочы. 27 жн.

1950. Незабыўны 1949 год // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Карэнным чынам палепшыць кінаабслугоўванне сельскага насельніцтва // Там жа. 19 студз.; Наша шчасце // Там жа. 22 лют. / Сааўт. Н. Дарафеенка; Апускаючы бюлетэні // Там жа. 15 сак.; «У іх ёсць Радзіма» // Там жа. 31 сак.; Ленін сказаў вучыцца... // Там жа. 22 крас.; Сталасць // Там жа. 26 мая; «Жукоўскі» // Там жа. 21 ліп.; «Дочкі Кітая» // Там жа. 8 жн.; На дабро народу // Там жа. 23 жн.; Сапега-малодшы на кіруючай рабоце // Там жа. 7 кастр.

1951. Патрыятычны спектакль // Звязда. 23 снеж.; Велічным поступам // ЛіМ. 3 лют.; Уклад у справу барацьбы за мір // Там жа. 24 сак.; Драматург напісаў п'есу // Там жа. 7 крас.

1952. Трое з аднаго каледжа: Камедыя // Беларусь. № 8.

1953. Майстар сцэнічнага вобраза // Полымя. № 8; Фільм аб мужнасці // Звязда. 25 вер.; За разнастайнасць і прыгажосць // ЛіМ. 5 вер.

1954. Наталля Крыўцова: Драма // Полымя. № 7. Рэц.: Рыбаков Н. Схематические образы, мнимые конфликты // Сталин. молодежь. 21 сент.; Стэльмах У. Вырашэнне канфлікту // ЛіМ. 28 жн.; Канстанцін Заслонаў: Урывак з п'есы // Віцеб. рабочы. 13 чэрв.; Ранак над Мінскам // ЛіМ. 3 ліп.; Выхоўваць літаратурную моладзь // Там жа. 21 жн.

1955. У ціхім завулку: П'еса // Полымя. № 11; Зеленые огни: [Киноповесть] // Сов. Отчизна. № 5; У ціхім завулку: Урывак з п'есы // ЛіМ. 23 ліп.

1958. У бітве вялікай: П'еса // Полымя. № 6.

1959. Больш п'ес аб сучаснасці // ЛіМ. 4 лют.; Чакаем сур'ёзнай размовы // Там жа. 11 лют.

1960. Калі ты чалавек: П'еса // Полымя. № 10; Калі ты чалавек: Урывак з п'есы // ЛіМ. 3 чэрв.; Пра гэта варта сур'ёзна пагаварыць // Там жа. 5 ліп.

1961. «Выгнанне блудніцы» // Віцеб. рабочы. 30 крас.; У акіяне жыцця // ЛіМ. 2 чэрв.; Пад гучным дэвізам: Нарыс // Там жа. 18 ліп.; Суд ідзе...: Нарыс // Там жа. 12, 15 вер.; Векапомны час // Там жа. 24 кастр.

1962. Пад адным небам: П'еса // Полымя. № 9; Пад адным небам: Урывак з п'есы // ЛіМ. 6 крас.; Прадбачу вялікую дадатковую нагрузку...: [Інтэрв'ю] // Там жа. 10 жн.

1963. Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Рытм нашага жыцця // ЛіМ. 18 чэрв.

1964. Дзякуй, людзі: Урывак з п'есы // ЛіМ. 12 чэрв.

1966. Куды ідзеш, Сяргей?: П'еса // Полымя. № 2; Колькі слоў пра юбіляра // Там жа. № 12; Акцёр-ювелір // ЛіМ. 28 чэрв.; Паўстагоддзя ў літаратурным страі // Мін. праўда. 5 сак.

1967. Доўгай вам радасці, майстар // ЛіМ. 5 вер.

1968. Жывыя, не забудзьце!: Урывак з п'есы // ЛіМ. 24 вер.

1969. Усяго адно жыццё: Урывак з п'есы // ЛіМ. 8 ліп.; ...І штодзённая праца: Анатолю Шэлегу — 60 гадоў // Там жа. 23 снеж.

1970. Людзі, агонь і смерць: Драматычная аповесць для сцэны // Маладосць. № 9; Усяго адно жыццё: Драма // Полымя. № 8; Юбіляру ад шчырага сэрца // ЛіМ. 28 жн.

1971. Таксама жанр літаратуры... // ЛіМ. 26 ліст.

1973. Канстанцін Заслонаў: (Гераічная драма ў 3-х дзеях) // П'есы. Мн.; Самы сучасны // ЛіМ. 13 крас.

1974. Чараўнік // ЛіМ. 17 мая.

1975. Канстанцін Заслонаў: [П'еса]. Дзея трэцяя, 9—

12 карціны // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1976. З поспехам! // ЛіМ. 26 ліст.

1978. Да апошняга дыхання: П'еса-роздум у дзвюх частках // Полымя. № 9; Да апошняга дыхання: Урыўкі з п'есы // ЛіМ. 9 чэрв.

1984. Канстанцін Заслонаў: П'еса ў 3-х дзеях // П'есы. Мн.

1.5.

На балгарскую мову. Ако ти си човек... / Прев. Л. Паспалеев // Мовзон А. Ако ти си човек; Макаенок А. Левоница в орбита. София, 1964; Накъде отиваш, момко?: Пиеса в 3 д. с пролог. / Прев. Й. Черкезов // Съветски пиеси. София, 1966.

На рускую мову. Константин Заслонов: Героическая драма в 4 актах / Пер. И. Барашко. М., 1947; М.; Л., 1948.

В тихом переулке: Драма в 4 д. / Пер. В. Баскина. М., 1956.

Если ты человек...: Пьеса в 3 д. / Пер. В. Баскина. М., 1961.

Константин Заслонов: Героическая драма в 3-х д. / Пер. авт. Мн., 1961.

Если ты человек...: Пьеса в 3 д. / Пер. В. Баскина. М., 1962.

Под одним небом: Пьеса в 3 д., 12-ти карт. / Пер. авт. М., 1962; Мн., 1963.

Куда идешь, Сергей: Пьеса в 3 д. с прологом / Пер. авт. М., 1965.

До последнего вздоха: Пьеса-размышление: В 2 ч. / Пер. В. Баскина-Осипова. М., 1976.

Люди во времени: Пьесы / С бел. М., 1977. Рэц.: К а л я д а Б. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 10 лют.

Константин Заслонов: Героическая драма в 4 актах / Пер. И. Барашко // Пьесы для самодеятельного театра. М.; Л., 1948; Сборник пьес для кружков художественной самодеятельности. Мн., 1949.

На ўкраінскую мову. Спосіб номер один: П'еса на 1 д. / Пер. О. Хорунжа // Соц. культура. 1954. № 8.

На чэшскую мову. Natalie Krivcova: Drama o 3 dějst., 8 obr. / Přel. E. Drmola. Praha, 1955.

2.3.

На балгарскай мове. К а р п о в В. Пиеса за легендарния белоруски партизанин Заслонов // Труд. 1947. 5 юни.

На беларускай мове. Аб «творчых» прыёмах А. Маўзона // Звязда. 1956. 13 крас.; Мін. праўда. 1956. 14 крас.; Абмеркаванне спектакля «Канстанцін Заслонаў» // ЛіМ. 1947. 31 мая; А з г у р З. Урокі самавыхавання // Там жа. 1978. 15 вер.; Аркадзь Маўзон: [Некралог] // ЛіМ. 1977. 26 жн.; А р л о в а Т. Жыццё толькі адно // Мін. праўда. 1970. 17 лют.; А р л о ў Д. За дзейсную ўзаемную сувязь тэатра, драматурга і крытыка // Полымя. 1955. № 2; А т р а ш к е в і ч В. Шукаць ісціну // Маг. праўда. 1965. 30 ліст.; Б а р у ш к а А., А с і п е н к а А. Фільм аб легендарным героі // Чырв. змена. 1949. 30 жн.; Б о н д а р а в а Ф. Нявырашаная творчая задача // Полымя. 1956. № 1; Я г о ж. Сацыялістычны рэалізм — аснова савецкай літаратуры і мастацтва // Полымя. 1953. № 11; Б р а н д а б о ў с к а я Л. У памяць аб тых днях... // Мін. праўда. 1967. 18 чэрв.; Б у р' я н Б. У гадавіну другую // ЛіМ. 1977. 13 мая; Б у ш к о Т. Пад адным небам // Работніца і сялянка. 1962. № 7; В і ц ю к В. Почырк з націскам // ЛіМ. 1963. 5 сак.; Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 86—87, 168—169; Г р ы г о р' е в а А. Прыкметы часу // Мін. праўда. 1962. 18 мая; Г у б а р э в і ч К. Другое жыццё п'есы // Маўзон А. Выбраныя п'есы. Мн., 1964; Я г о ж. Заслужаная ўзнагарода // Звязда. 1950. 19 сак.; Я г о ж. Пра ўяўныя недахопы // ЛіМ. 1966. 13 снеж.; Я г о ж. Слова на развітанне // Там жа. 1977. 26 жн.; Я г о ж. [Уступнае слова да п'есы «Да апошняга дыхання» А. Маўзона] // Полымя. 1978. № 9; Г у б а р э в і ч К., П а ш к е в і ч Н. Перачытваючы п'есы // ЛіМ. 1983. 23 вер.; Е с а к о ў А. Агідны твар мешчаніна // Чырв. змена. 1956. 2 лют.; Я г о ж. Саюз тэатра і драматурга // Мастацтва Бел. 1984. № 4; З а й ц а в а З. «У бітве вялікай» // Гомел. праўда. 1957. 29 ліст.; І з м а й л а ў І. «Зялёныя агні» // Сталін. шлях 1956. 30 сак.; К а в а л е н к а В. З пазіцый сучаснасці. 2-е выд., перапрац. і дап. Мн., 1982. С. 23—24; К а п л а н А. «Канстанцін Заслонаў» // Бальш. Палесся. 1948. 26 мая; К в о ч к і н М. «Канстанцін Заслонаў» // Зара. 1949. 22 чэрв.; К о л а с Г. Назад, да «Канстанціна Заслонава» // Полымя. 1965. № 1; К р а п і в а К. Беларуская савецкая драматургія за 1947 год // Крапіва К. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1976. Т. 5; Я г о ж. Канфлікт — аснова п'есы // ЛіМ. 1954. 11 снеж.; Л а ў ш у к С. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 58—61, 95—97; Лысенка З. Водгулле // Маг. праўда. 1970. 13 лют.; М а к а ё н а к А. Аб некаторых пытаннях беларускай драматургіі // Полымя. 1954. № 2; М а с е в і ч С. Без скідак // Мін. праўда. 1967. 14 лют.; М е х а ў У. Зробленае чалавекам — застаецца...: Да 60-годдзя з дня нараджэння А. Маўзона // Звязда. 1978. 24 вер.; М о д э л ь М. Пачуццё сучаснасці // ЛіМ. 1948. 1 мая; Н а л і в а й к а А., Б у р э й к а Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 319—320; Н і к і ц і н а А. Сведкі мінулага... // Мастацтва Бел. 1984. № 4; Н я ф ё д У. «Канстанцін Заслонаў» // ЛіМ. 1947. 29 ліст.; Я г о ж. У пошуках сучаснага канфлікту // Там жа. 1948. 9 кастр.; П а н ч а н к а П. Вобразы савецкіх патрыётаў // Там жа. 1947. 17 мая; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П я т р о в і ч С. «У ціхім за́вулку» // Мін. праўда. 1956. 28 студз.; Р а м а н о в і ч Я. Пад адным небам // ЛіМ. 1962. 1 чэрв.; Я г о ж. Слова са сцэны // Полымя. 1968. № 9; Я г о ж. Спектакль «У ціхім завулку» // Звязда. 1956. 8 лют.; С а б а л е ў с к і А. Ад замыслу — да спектакля // Полымя. 1962. № 8; Я г о ж. Ад п'есы — да спектакля. Мн., 1965. С. 25—31, 80—82; Я г о ж. Аркадзь Маўзон: [Раздзел] // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2; Я г о ж. На маральна-этычную тэму // ЛіМ. 1971. 10 снеж.; Я г о ж. Рампай асветленае. Мн., 1962. С. 105—110; Я г о ж. Тры вечары — адна п'еса // ЛіМ. 1970. 10 лют.; Я г о ж. Тры сустрэчы з адной п'есай // Сабалеўскі А. Жыццё тэатра. Мн., 1980; Я г о ж. Чалавечыя характары і збраяносцы герояў // Полымя. 1956. № 11; С а н н і к а ў А. Абавязак адказнасці // Звязда. 1970. 11 крас.; С а н н і к а ў К. Спектакль аб мужнасці савецкага чалавека // Сав. селянін. 1948. 22 крас.; С к о б е л е ў Э. У барацьбе за чалавека // Звязда. 1970. 23 мая; С м а л ь В. Садружнасць пяра і кінакамеры // ЛіМ. 1974. 18 кастр.; С т э л ь м а х У. Вырашэнне канфлікту // Там жа. 1954. 28 жн.; Т а м а р ы н Н. Аб пачынаючых // Віцеб. рабочы. 1946. 24 сак.; У л ь ш а ў М. Некалькі слоў пра Аркадзя Маўзона // ЛіМ. 1983. 23 вер.; Ф е л ь д м а н З. «Канстанцін Заслонаў» у Маскоўскім камерным тэатры // Там жа. 1947. 27 вер.; Х а ц к е в і ч Т., Б у т р ы м о в і ч Н. Фільмы аб гераічным сыне беларускага народа // Звязда. 1949. 31 жн.; Ц в я т к о в а Г. Прыгавор выносіць жыццё // Веч. Мінск. 1969. 29 кастр.; Ц і м о ш а к М. Артыстам і драматургу дае парады глядач // Звязда. 1962. 28 кастр.; Ш а м я к і н І. Размова з чытачом. Мн., 1973. С. 258—259; Ш а ў н я А. Калі ўражанне раздвойваецца // ЛіМ. 1961. 21 сак.; Ш у м а ў М. Асцярожна: Мякішавы! // Маг. праўда. 1963. 3 лют.; Ш ч а р б а т а ў Г. Шматграннасць мастацкага вобраза // ЛіМ. 1955. 26 сак.; Я р о м е н к а М. Сягоння гэта можна сказаць...: Аркадзю Маўзону — 50 гадоў // Там жа. 1968. 24 вер.; Я ў м е н а ў Ф. Спектакль аб сіле і славе беларускага народа // Гомел. праўда. 1949. 2 ліп.; Я р о ш М. Праўда канфліктаў — у праўдзе жыцця // Літаратура нашых дзён. Мн., 1963.

На грузінскай мове. Г і г і б е р ы я Д., М і к а ш а в і д з е Н. Беларускі партызан на грузінскай сцэне // Театралуры моальбе. 1975. № 2.

На польскай мове. K o n s t a n t y Zasłonow // Przyjaźń. 1950. Nr 11; S z u s z k o w R. Konstanty Zasłonow ...na scenie // Kraj Rad. 1963. Nr 19.

На рускай мове. А б р а м о в А. «Константин Заслонов» // Веч. Москва. 1947. 20 сент.; Я г о ж. «Константин Заслонов» // Там жа. 1949. 13 сент.; А в а н е с о в Р. «Константин Заслонов» // Правда Востока. 1953. 23 мая; А з г у р З. Сквозь тернии // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1984. Кн. 2; А с т а п е н к о Г. Наш Заслонов // Клуб и худож. самодеятельность. 1967. № 11; Б а р ш а й Х. Трудный поиск // Сов. Киргизия. 1963. 26 июня; Б е л ь с к и й И. Яркая постановка: Спектакль «Константин Заслонов» // Сов. Бел. 1947. 21 мая; Б е р т е н с о н М. На верном пути // Моск. правда. 1967. 3 сент.; Б л о к В. Спектакль о герое // Моск. большевик. 1948. 11 июля; Б о б-

рова Т. «Константин Заслонов» // Гудок. 1967. 25 сент.; Бударов Т. «Константин Заслонов» // Заря Востока. 1949. 18 июня; Велихова Н. Находки на потери // Сов. культура. 1956. 3 апр.; Величко В., Гарай А. «Всего одна жизнь» // Заря. 1971. 18 марта; Виногура С. Да, крутой поворот — впереди // Знамя юности. 1960. 15 дек.; Вишкарев Б. Пьеса должна быть долговечной // Сов. Отчизна. 1959. № 4; Гончаров А. «Константин Заслонов» // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956; Грачевский Ю. «Константин Заслонов» // Веч. Москва. 1948. 17 авг.; Гревцов Н. Спектакль о величии советского человека // Соц. Донбасс. 1953. 28 июля; Гринберг И. Вторая жизнь Константина Заслонова // Сов. искусство. 1947. 6 июня; Гусева Д. Спектакль о силе духа // Молодежь Молдавии. 1968. 27 июня; Давыдова Э. «Константин Заслонов» // Правда Востока. 1949. 4 сент.; Жданович И. Создадим образы пламенных советских патриотов // Сов. Бел. 1948. 23 апр.; Земцов А. «Константин Заслонов» // Правда. 1947. 15 июля; Яго ж. Фильм о патриотическом подвиге // Там жа. 1949. 12 сент.; Зонина Е. «В тихом переулке» // Моск. комсомолец. 1956. 15 марта; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 173, 244; Касьянова Н. Еще раз о добре и зле // Сов. Бел. 1962. 7 июня; Кожар И. Константин Заслонов // Гудок. 1947. 6 июня; Колос Т. Второе дыхание // Театр. жизнь. 1967. № 19; Яго ж. Гнев и пафос // Сталин. молодежь. 1956. 29 февр.; Яго ж. Лунатики и люди солнца // Сов. культура. 1962. 24 июля; «Константин Заслонов» // Сов. Бел. 1948. 12 сент.; «Константин Заслонов» на сцене московского камерного театра // Там жа. 1947. 28 июня; Кулешов Ф. «Константин Заслонов» // Казахст. правда. 1947. 28 дек.; Левшина И. Случай из жизни // Искусство кино. 1961. № 2; Мазаев В. Народ на сцене // Театр. 1951. № 12; Макаренко Н. Искусство жизненной правды // Правда Украины. 1953. 5 сент.; Медведев Б. «Константин Заслонов» // Гудок. 1955. 22 февр.; Модель М. Патриотический спектакль // Сов. Бел. 1947. 21 мая; Мордвинов Н. Люди великого подвига // Сов. культура. 1955. 15 февр.; Образ К. Заслонова в белорусской драматургии // Сов. Бел. 1948. 1 авг.; Орлова Т. Мнение о счастье? — Борьба // Знамя юности. 1962. 17 мая; Павлов Ю. Не тот герой: О кинофильме «Зеленые огни» // Гудок. 1956. 21 марта; Пименов В. Заметки о белорусской драматургии // Сов. Отчизна. 1954. № 2; Рудницкий К. Пьеса о народном герое // Гудок. 1947. 26 сент.; Санников К. Зритель полюбил героев спектакля «Константин Заслонов» // Сов. Бел. 1948. 23 апр.; Семенова И. «Константин Заслонов» // Огонек. 1947. № 39; Сенчакова Г. Поворот на дороге — поворот в жизни // Сов. культура. 1961. 10 янв.; Соболевский А. Белорусская драматургия в театрах народов СССР. Мн., 1972. С. 135—168, 234—245, 318—327; Яго ж. Театр открывает занавес. Мн., 1970. С. 41—42, 63—67; Соколова И. Поиски, находки, просчеты // Заря. 1963. 2 марта; Халатян Л. «В тихом переулке» // Коммунист (Ереван). 1957. 11 янв.; Шатирян М. «Константин Заслонов» // Там жа. 1950. 10 февр.; Штайн Г. Портрет героя // Сов. искусство. 1947. 27 сент.; Яковлев С. «Константин Заслонов» // Правда Востока. 1949. 1 апр.

На ўкраінскай мове. Богма О. Вистава про героїв братнього народу // Червоне Запоріжжя. 1949. 15 мая; Завалков С. Паралели однієї вистави // Вільне життя. 1972. 23 черв.; Карпов В. Назріле питання // Індустр. Запоріжжя. 1963. 15 трав.; Колодний Б. [Рэцэнзія на фільм «Зеленые огни»] // Рад. культура. 1956. 15 квіт.; Кондратенко О. Зелена скука // Молодь Укр. 1956. 18 квіт.; Натанзон Л. У боротьбі — атакувати // Запоріз. правда. 1963. 31 трав.; Поляков А. // Рад. Укр. 1953. 19 серп.; Рижиков С. Розмова відбулася // Наддніпр. правда. 1973. 26 черв.; Сірак І. Життя прожити... // Рад. Волинь. 1971. 24 жовт.; Турков А. // Дніпр. правда. 1963. 9 черв.; Шабала В. Ціна життя // Молодий ленінець. 1971. 16 жовт.; Шабельський О. // Ленін. зміна. 1963. 22 берез.

В. У. Смольская.

МАЎР ЯНКА

Маўр Янка [інш. псеўд. Я. Маўр, Я. Сталы, крыпт. М., Я. М.; сапр. Фёдараў Іван Міхайлавіч; 28.4(10.5).1883, Лібава, цяпер Ліепая, Латвія — 3.8.1971, Мінск, пахаваны на Усходніх могілках], дзіцячы пісьменнік, перакладчык. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1968). Член СП Беларусі з 1934. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1972, за творы «Чалавек ідзе», «У краіне райскай птушкі», «Амок», «Сын вады», «Палескія рабінзоны», «ТВТ», «Шлях з цемры»).

З сям'і рабочых. Бацька — сталяр, маці — падзёншчыца. Дзіцячыя гады прайшлі ў вёсцы Лебянішкі Ковенскай губ., куды маці пасля смерці бацькі (Янку не было і васьмі гадоў) пераехала на сталае жыхарства. Я. Маўр скончыў пачатковую школу і ковенскае рамеснае вучылішча. У 1899 паступіў у Паняежскую настаўніцкую семінарыю, але за паўгода да заканчэння выключаны з

яе па прычыне антыўрадавых настрояў. Экзамены на званне настаўніка пачатковай школы здаў экстэрнам. У 1903—06 працаваў памочнікам настаўніка пачатковай школы ў мястэчку Новае Места (Літва), потым у вёсцы Бытча каля Барысава. У 1906 удзельнічаў (разам з Я. Коласам і інш.) у нелегальным з'ездзе рэвалюцыйна настроеных настаўнікаў у вёсцы Мікалаеўшчына. Паліцыя выкрыла з'езд, Я. Маўр быў пазбаўлены права працаваць у школе, жыў пад наглядам паліцыі. Толькі ў 1911 уладкаваўся настаўнікам геаграфіі ў прыватную гандлёвую школу ў Мінску. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі працаваў у школе, у Рэспубліканскім саюзе работнікаў асветы, у Наркамаце асветы БССР, з 1922 адначасова вучыўся на прыродазнаўчым факультэце БДУ (вучобу мусіў пакінуць з прычыны недастатковай матэрыяльнай уладкаванасці сям'і). З 1930 пісьменнік-прафесіянал, жыў з літаратурнай працы. У 1934 на ўсебеларускім конкурсе на лепшую кнігу для дзяцей яго аповесць «ТВТ» адзначана прэміяй. Удзельнік 1-га ўсесаюзнага з'езда пісьменнікаў (1934). У гады Вялікай Айчыннай вайны жыў у Алма-Аце (да 1943), потым пераехаў у Маскву, працаваў рэдактарам у выдавецтве дзіцячай літаратуры. Пасля вайны жыў і працаваў у Мінску. Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», медалямі.

Друкавацца пачаў у 1923 (у газеце «Савецкая Беларусь», ленінградскім часопісе «Бегемот»; першыя публікацыі не выяўлены). Аўтар аповесцей «Чалавек ідзе», «У краіне райскай птушкі», «Сын вады», «Палескія рабінзоны» (у 1934 і 1947 экранізавана), «Аповесці будучых дзён», «ТВТ», «Шлях з цемры», «Фантамабіль прафесара Цылякоўскага», рамана «Амок», зборнікаў апавяданняў «Слёзы Тубі», «Вакол свету» і інш. Напісаў п'есу «Памылка» (паст. ў 1940), аднаактоўкі «Хата з краю» (апублікавана ў 1941), «Балбатун» (апублікавана ў 1946). Я. Маўр знаёміў дзяцей з многімі краінамі свету, выкрываў бесчалавечныя законы каланіяльнай палітыкі, паэтызаваў высокія маральныя якасці працоўных, расказваў пра барацьбу каланіяльных народаў супраць прыгнёту. Яго творы выхоўваюць патрыятызм, любоў і беражлівыя адносіны да прыроды, павагу да працы. Пераклаў на беларускую мову асобныя творы Д. Маміна-Сібірака, М. Пршвіна, А. Чэхава, Р. Кіплінга, Х. Н. Андэрсена, М. Твэна, Ж. Верна, В. Гюго. Імем Я. Маўра названы вуліца і абласная бібліятэка ў Мінску, Бытчанская 8-гадовая школа (Барысаўскі р-н); у в. Бытча на будынку школы і ў Мінску на доме, дзе ён жыў, мемарыяльныя дошкі.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1960. Т. 1. Чалавек ідзе; У краіне райскай птушкі; Сын вады; Амок; Апавяданні. Т. 2. Шлях з цемры; ТВТ; Палескія рабінзоны; Апавяданні. Рэц.: Жураўлёў В. Вакол свету і па роднай зямлі // ЛіМ. 1961. 7 крас.; Міронаў А. Блізкае і роднае // Беларусь. 1961. № 3.

Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1975—1976. Т. 1. Аповесці: Чалавек ідзе; У краіне райскай птушкі; Сын вады; Фантамабіль прафесара Цылякоўскага. Мн., 1975. Т. 2. Амок: Раман; Апавяданні: Слёзы Тубі; Незвычайная прынада; У цясніне; Лацароні; Бунт звяроў; Цётка Эмілія; Апошні вылет. Мн., 1975. Т. 3. Шлях з цемры: Аповесць; Апавяданні. Мн., 1975. Т. 4. Аповесці: Палескія рабінзоны; ТВТ; Падарожжа ў пекла: Казка; Апавяданні; Нарысы. Мн., 1976. Рэц.: Мартинович А. Возможность невозможного // Дет. лит. 1977. № 3.

Выбр. тв.: Аповесці, апавяданні. Мн., 1952. Рэц.: Барсток М. Вакол свету // Полымя. 1961. № 5; Здановіч Е. Выбраныя творы Янкі Маўра // Зара. 1953. 4 кастр.; Климашевская И. // Сов. Бел. 1953. 25 марта.

1.2.

Чалавек ідзе: Апавяданне з жыцця першабытнага чалавека. Мн., 1927; 2 выд. Мн., 1933.

Сын вады: Аповесць з жыцця на Вогненнай зямлі. Мн., 1928. Рэц.: Дораг Я. // Полымя. 1928. № 8. 2 выд. Мн., 1932; 3 выд. Мн., 1938; 4 выд. Мн., 1946.

У краіне райскай птушкі: Аповесць. Мн., 1928. Рэц.: Бярэскі А. // Полымя. 1928. № 4; 2 выд. Мн., 1932; 3 выд. Мн., 1933; 4 выд. Мн., 1947.

Пекла: Байка. Мн., 1929. Рэц.: Ага. «Пякельная кніжка» // Маладняк. 1930. № 2.

Амок: Раман у 2 частках з часу паўстання на Яве ў 1926 годзе. Мн., 1930; 2 выд. Мн., 1933. Рэц.: Карамазаў Ф. Каштоўны ўклад у дзіцячую літаратуру // Крытыка-бібл. бюл. 1934. № 8; 3 выд. Мн., 1937; 4 выд. Мн., 1950. Рэц.: Новыя кнігі // Наст. газ. 1951. 12 крас.

Палескія Рабінзоны: Прыгоды двух хлапцоў у Палескіх балотах: Аповесць. Мн., 1930; 2 выд. Мн., 1934. Рэц.: І. З. За высокую якасць кнігі для дзяцей // Крытыка-бібл. бюл. 1934. № 5; 3 выд. Мн., 1935; 4 выд. Мн., 1939; 5 выд. Мн., 1946; 6 выд. Мн., 1951.

Слёзы Тубі: Апавяданні. Мн., 1930 (Б-ка школьніка); 2 выд. Мн., 1935; 3 выд. Мн., 1938.

Аповесць будучых дзён. Мн., 1932.

ТВТ, або Апавяданне пра тое, як маладыя героі ўзбунтаваліся супроць уціску рэчаў і збілі з панталыку дзядзьку Данілу, цётку Мар'ю, нават міліцыянера і, нарэшце, увесь свет; як яны навучыліся бачыць тое, чаго другія не бачаць, і як Цыбук здабываў ачкі. Мн., 1934; 2 выд. Мн., 1949.

Вакол свету: Зборнік твораў. Мн., 1947. Рэц.: Герцовіч Я. Шырокія далягляды. // Звязда. 1947. 5 кастр.; Мехаў У. Кніга пра прыгнечаных, але непакароных // Наст. газ. 1948. 15 студз.; Усікаў Я. Падарожжа вакол свету // Чырв. змена. 1947. 27 вер.

Шлях з цемры: Аўтабіяграфічная аповесць. Мн., 1948. Рэц.: Войніч Е. Чаму могуць навучыць дзяцей такія кнігі? // ЛіМ. 1948. 24 крас.

Апавяданні. Мн., 1951. Рэц.: Зомерфельд Я. Апавяданні Янкі Маўра // Полымя. 1952. № 9; Краўчанка У. Зборнік цікавых апавяданняў // Бярозка. 1951. № 10; Паўлаў Р. Прачытай гэту кнігу // Піянер Бел. 1951. 13 вер.

Аповесці і апавяданні. Мн., 1954. (Школьная б-ка).

Цётка Эмілія: Апавяданне. Мн., 1954. Рэц.: Юрэвіч У. Твор пра барацьбітоў за мір // Беларусь. 1955. № 2.

Палескія рабінзоны: [Аповесць]. Мн., 1968. (Школьная б-ка).

Апавяданні і аповесць. Мн., 1969.

Палескія рабінзоны: Аповесць. Мн., 1978. (Школьная б-ка).

У краіне райскай птушкі: Аповесці. Мн., 1983. (Б-ка прыгод і фантастыкі).

Чалавек ідзе: Аповесці і апавяданні. Мн., 1989. (Школьная б-ка).

Палескія рабінзоны: Аповесці. Мн., 1991. (Б-ка прыгод і фантастыкі).

1.3.

1926. Чалавек ідзе!..: Апавяданне // Бел. піянер. № 11, 12. **1927.** № 1—5, 7, 8.

1927. Піянерскія казкі // Бел. піянер. № 10; Слёзы Тубі: Апавяданне // Там жа. № 11; Недарэчныя апавяданні // Там жа. № 12; Лацароні: Апавяданне // Там жа. № 14, 15; Звяры на караблі: Апавяданне // Там жа. № 17; Надзвычайная прынада: Апавяданне // Там жа. № 19.

1928. Звяры на караблі: [Апавяданне] // Матацыклет. Мн.; Помста кошкі: Апавяданне // Бел. піянер. № 2; Самаеды: Нарыс // Там жа. № 17, 23; Чытайце кніжкі // Там жа. № 19; На хвалях: (Маленькі фельетон) // Звязда. 19 вер.; Полымя смерці: [Апавяданне] // Чырв. змена. 1 жн. // Пад крыпт. Я. М.

1929. Сымонка-рызыкант: Апавяданне // Бел. піянер. № 9; Менск у рыштаваннях: Нарыс // Там жа. № 12; Школа ў паходзе: [Апавяданне] // Сав. Бел. 23 чэрв.

1930. Каляровыя душы: Фельетон // Чырв. Бел. № 2; Грамадзяне сваёй краіны: Фельетон // Там жа. № 4; Каму — прыгоды, каму — барацьба: Урывак з новай кнігі «Амок» // Піянер Бел. 20 чэрв., 25 ліп.

1931. Савецкая кватэра: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 11; Урала-Кузбас: Нарыс // Там жа. № 12.

1932. Драўлянае апавяданне // Іскры Ільіча. № 2, 3; Апавяданне пра торф // Там жа. № 11, 12; Чорная кроў: Нарыс // Там жа. № 15, 16; Чужаземец: Апавяданне // Там жа. № 18; Дзед і ўнук: Урывак з кнігі «Аповесць будучых дзён» // Там жа. № 20; Заморскія казкі: Бяда ад хлеба; Што можна зрабіць з яек? // Там жа. № 21, 22; Сярод дзікуноў: Заморская казка // Там жа. № 23; Справы «дзіцячыя» // ЛіМ. 30 крас.

1933. Дзіва ў акіяне: Нарыс // Іскры Ільіча. № 9; Самае важнае // ЛіМ. 12 мая.

1934. Полесские Робинзоны: Киносценарий // Репертуарный бюл. по кино. № 11, 12; Мы выраслі надзвычайна // ЛіМ. 6 студз.; ТВТ: Урывак з аповесці // Там жа. 31 сак.; Пуцёўку ў свет! // Там жа. 8 чэрв.; Спартак: [Урывак з кнігі] // Піянер Бел. 12 чэрв.

1935. Казка пра смелага акцябронка Рому // Іскры Ільіча. № 3, 4; Буду пісаць пра Спартака: Слова пісьменніка // ЛіМ. 8 студз.; Горад самых шчаслівых: Пра Бабруйскі лагерны піянерскі гарадок // Піянер Бел. 15 ліп.

1936. Спартак: Нарыс // Іскры Ільіча. № 1; Аб чым расказвае зямля // Там жа. № 9.

1937. Як чалавек перарабляе жывёл // Іскры Ільіча. № 4 / Пад крыпт. Я. М.; Станцыя «Паўночны полюс»: Нарыс // Там жа. № 8; «Двадзесят языкоў» // Там жа. № 11; «Новыя формы» работы выдавецтва: Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 27 крас.; Мая ёлка: Апавяданне // Піянер Бел. 1 студз.

1938. Падарожжа па малой беларускай чыгунцы // Іскры Ільіча. № 10; ЛіМ. 11 вер.

1939. Падарожжа па малой беларускай чыгунцы // Камсамол на граніцы. Мн.: Каршун: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 1; Сям'я: Апавяданне // Там жа. № 2; Бярозавы конь: Апавяданне // Там жа. № 7; У юных натуралістаў // Там жа. № 9; Падарожжа ад школы да дому: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 7; Піянер Бел. 11, 15, 17 чэрв.; Справа пятага «Б»: [Апавяданне] // Там жа. 23, 27 крас.; У гасцях у лагерніках // Там жа. 19 ліп. / Сааўт. Э. Агняцвет, А. Стаховіч; У Арктыцы: Рэпартаж з сельскагаспадарчай выстаўкі // Там жа. 21 жн.; Далёкі Усход // Там жа. 27 жн.; У новай вёсцы: Нарыс // Там жа. 15 вер.; Прывітанне з 10-годдзем газеты «Піянер Беларусі»; Новае жыццё: [Апавяданне] // Там жа. 4 кастр.; Чэснае піянерскае: [Апавяданне] // Там жа. 3 снеж.

1940. Слёзы Тубі: [Апавяданне] // Казкі, вершы, апавяданні. Мн.; Начальнік артылерыі: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 5; Памылка: П'еса // Полымя рэвалюцыі. № 6. Рэц.: Е с а к о ў А. Выпадак з мараллю // Чырв. змена. 1941. 15 студз.; З пошты «Піянера Беларусі» // Піянер Бел. 11, 17 сак., 15 крас.; «Пратакол № 3» і іншыя // Там жа. 9 крас.

1941. Хата з краю: П'еса ў 1 дзеі // П'есы. Мн.; Як Соня па доктара хадзіла: [Апавяданне]; Гаворачыя апараты // Іскры Ільіча. № 1; На крызе: Апавяданне // Там жа. № 4; З пошты «Піянера Беларусі» // Піянер Бел. 16 сак.; Смех і гора: Аб тым, як некаторыя пішуць пісьмы // Там жа. 18 сак., 3 крас.; Самы лёгкі спосаб: З пошты «Піянера Беларусі» // Там жа. 1 чэрв.

1945. Дзве праўды: Апавяданне // Беларусь. № 11—12; Што б я рабіў, каб зноў стаў малым: (Ліст да чытачоў «Бярозкі») // Бярозка. № 2—3; Васілёк: Апавяданне // Там жа. № 5; Багіра: Апавяданне // Там жа. № 6—7; Пра самурайскі дух...: Апавяданне // Вожык. № 3; Шчасце: Апавяданне // ЛіМ. 2 вер.; Палескія рабінзоны: [Урывак з аповесці] // Піянер Бел. 2, 9, 16, 23, 30 жн.; Як дарослыя // Там жа. 20 снеж.

1946. Балбатун: Камедыя // Беларусь. № 1; Яно: Апавяданне // Там жа. № 2; Максімка: Апавяданне // Там жа. № 5—6; Сорак гадоў назад: [Успаміны]; Драўляная лыжка: Апавяданне // Там жа. № 10; Крывы шлях: Аповесць// Бярозка. № 3—12. 1947. № 1; Пстрык: (Пародыя на Алеся Стаховіча) // Вожык. № 16 /Пад псеўд. Я. Сталы; Завошта: Апавяданне // Полымя. № 1; Піянер Бел. 3, 10, 17, 24 крас., 1, 15, 22 мая; На парозе будучыні: Апавяданне // ЛіМ. 9 мая; Гавораць дзеці // Там жа. 22 кастр.; Аб чым і як пісаць у кнігу беларускіх рабят // Піянер Бел. 12 чэрв.

1947. Шчасце: [Апавяданне] // Эстрада. Мн.; Невядомы герой: Апавяданне // Бярозка. № 8; Два прыяцелі: Байка-быль // Вожык. № 7; Маленькае непаразуменне: Апавяданне // Там жа. № 9; Дыпламатыя: Апавяданне // Там жа. № 12; Мілы дзядуля!: Апавяданне // Там жа. № 13; Своеасаблівы бізнес: [Фельетон] // Там жа. № 18; Юбілейны дзед: Апавяданне // Там жа. № 19; [Прадмова] // Полымя. № 8; Народны мсціўца // Звязда. 2 ліст.; Расскажи о своих друзьях // Зорька. 20 марта; Некалькі слоў пра мараль // ЛіМ. 25 кастр.; БССР і Уругвай // Там жа. 22 ліст.; Сальвадорцы // Там жа. 29 ліст.; Недаўменныя пытанні // Там жа. 13 снеж.

1948. Слёзы Тубі: [Апавяданне] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.; Віцеў экспанат: Апавяданне // Бярозка. № 1; Гісторыя аднаго шэфства: Апавяданне // Там жа. № 4; Пасылка: Апавяданне // Там жа. № 5; Кароткі агляд англа-амерыканскіх радыёперадач// Вожык. № 11 / Пад крыпт. Я. М.; Шырокія перспектывы // ЛіМ. 28 лют.; «Беласнежка» ляціць за мора // Там жа. 4 снеж.

1949. Мікробы — правакатары: [Гумарэска] // Вожык. № 9; Вынікі вялікіх клопатаў партыі // ЛіМ. 5 сак.; Да пытання аб адказнасці // Там жа. 23 крас. ; Дзіцячы пісьменнік і дзіцячы чытач // Там жа. 11 чэрв.; У доларавай пятлі // Там жа. 5 ліст.; Успамінаючы мінулае... // Наст. газ. 6 ліст.

1950. Застрахаваўся: Апавяданне // Вожык. № 8; Абаронцы злачынцаў // ЛіМ. 21 студз.; У гасцях у дзядзі Тома: [Заўвагі пісьменніка] // Там жа. 5 лют.; Гадавальнік японскіх мікробаў // Там жа. 25 сак.; Яго адкрыццё Амерыкі // Там жа. 15 крас.; Ці так трэба «падтрымліваць»? // Там жа. 12 жн.; Шэфілд — Варшава // Там жа. 18 ліст.; Прасвятленне мазгоў // Там жа. 9 снеж.; «Забавы амерыканскіх хлапцоў // Там жа. 16 снеж.; Мне ўспамінаецца стары Мінск // Мін. праўда. 2 снеж.; Нашы лепшыя сябры // Піянер Бел. 22 сак.

1951. Новы Мінск: Нарыс // Беларусь. № 11; Дзве асамблеі // ЛіМ. 3 сак.; За тых, хто па-за шкалой: Фельетон // Там жа. 26 мая; Пакт вайны, а не пакт міру // Там жа. 15 вер.; Кубаметры і рауметры: Фельетон // Мін. праўда. 25 вер.; Свободу Глезосу и его товарищам! // Сов. Бел. 20 нояб.

1952. Шчасце: [Апавяданне] // Мастацкае слова. Мн.; Васька Жукаў: [Апавяданне] // Школьная эстрада. Мн.; Як я пазнаёміўся з Якубам Коласам // Бярозка. № 11; Цётка Эмілія: Апавяданне // Полымя. № 12; Сіла маладосці // Звязда. 18 студз.; Уперад па «зялёнай вуліцы»! // ЛіМ. 23 лют.; Амерыканскія «незабудкі» // Там жа. 12 крас.; Пра Вову і яго бацьку: Фельетон // Там жа. 1 ліст.; Таксаматорная быль: Фельетон // Мін. праўда. 3 кастр.; Наш народны паэт // Піянер Бел. 20 ліст.

1953. Казка на сцэне // ЛіМ. 17 студз.

1954. Апошні вылет: Апавяданне // Маладосць. № 6; Фантамабіль прафесара Цылякоўскага: Навукова-фантастычная аповесць // Там жа. № 9—12. **1955.** № 1—2. Рэц.: Б а р с т о к М. Навукова-фантастычныя аповесці // Сав. школа. 1955. № 2; Р у д н о ў В. Цудоўная сіла фантазіі // Чырв. змена. 1955. 8 чэрв.; Много ли вы читаете, ребята? // Зорька. 25 сент.; Спрэчныя «ўяўленні»: Заметкі аб мове // ЛіМ. 13 ліст.; Аб вашым верным таварышу // Піянер Бел. 8 кастр.

1955. Прыглядзьцеся бліжэй // Мін. праўда. 24 крас.; Вучні-ветэраны // Наст. газ. 14 крас.; Как образуется туман: Фельетон // Сов. Бел. 3 сент.

1956. Как производятся палочки: Фельетон // Сов. Бел. 27 апр.

1957. Мае ўспаміны // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Васька Жукаў: [Апавяданне] // Пад сцягам Кастрычніка.

Мн.; Шлях з цемры: [Раздзелы з 2 часткі аповесці] // Бярозка. № 1, 2; Міжнародны дзень абароны дзяцей // Там жа. № 6; Пажаданні нашаму часопісу // Вясёлка. № 1; Слова аб юных // ЛіМ. 6 лют.; Прошлое Минска: Из воспоминаний старого минчанина // Сов. Бел. 29 окт.

1958. Васька Жукаў: [Апавяданне] // Юным дэкламатарам. Мн.; Мае юныя сябры! // Бярозка. № 12; Да дзяцей // За вярт. на Радзіму. № 98; Пырскаўка: Урывак з аповесці «ТВТ» // Піянер Бел. 9 мая.

1959. Шлях з цемры; Навагодні баль; Поп: Урыўкі з аўтабіягр. аповесці // З цемры да святла. Мн.

1961. Сябар прыроды // Вольскі В. Родны край. Мн.; «Усё было добра...» // Голас Радзімы. № 31.

1962. Старонка мінулага // Жыццё для народа. Мн.

1963. Летні дзень: Урывак з апавядання «Шчасце» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Першы дзень у школе: Урывак з кнігі «Шлях з цемры» // Вясёлка. № 5.

1964. На западной границе: (Очерк) // Люди высокого долга. Мн.; Васька Жукаў: [Апавяданне] // Бярозка. № 12; Здабыча: [Апавяданне] // Ніва. 10 мая.

1965. «Хоць малыя, але — чалавекі!»: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 10 жн.

1966. Два прыяцелі: Байка-быль; Застрахаваўся: [Апавяданне] // Вожык у дарозе. Мн.; Слёзы Тубі: [Апавяданне]; ТВТ: Урывак з аповесці; «Максімка»: [Апавяданне] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Максімка: [Апавяданне] // Голас Радзімы. № 6; Патрэбен краязнаўчы часопіс // ЛіМ. 9 мая. / У сааўт.

1967. Шчасце; Васька Жукаў; Незвычайная прынада: [Апавяданні] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Варты ўдзячнай памяці: Да 80-годдзя з дня нараджэння Анатоля Дзеркача // ЛіМ. 7 крас. / Сааўт. С. Шушкевіч.

1968. Летні дзень: Урывак апавядання «Шчасце» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Трывожная ноч: Урывак з аповесці «Палескія рабінзоны» // Бярозка. № 5; Шчасце: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Піянер Бел. 9 мая; Ад двух да пяці: У скарбонку Карнея Іванавіча Чукоўскага // ЛіМ. 9 мая.

1969. Пра бульбу; Раненне: Апавяданні з кнігі «Вартавыя Крамля» // Піянер Бел. 17 крас.

1970. Палескія рабінзоны // Ніва. 10, 17, 24 кастр., 1, 8, 15, 22, 29 ліст., 6, 13, 20, 27 снеж.; 1971. 3, 10, 17, 24, 31 студз., 14, 21, 28 лют., 7, 14, 21, 28 сак., 4, 11 крас.

1973. Фантамабіль: Урыўкі з аповесці // Бярозка. № 5; Мое воспоминание // Знамя юности. 18 июля.

1975. Драўляная лыжка; Дом пры дарозе: [Апавяданні] // Ішла вайна народная. Мн.

1976. Надвор'е было ціхае, цёплае: [Нарыс] // Родная прырода. № 2.

1977. Зімовая кватэра: [Апавяданне] // Ніва. 25 снеж.

1978. Бунт звяроў; На крызе: [Апавяданні] // Ручаінкі. Мн.; Васька Жукаў: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5.

1979. [Урывак з аповесці «Чалавек ідзе»]; У курнай хаце: [Урывак з аповесці «Шлях з цемры»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1981. Ёсць усе перадумовы для стварэння добрай дзіцячай кнігі; Дзіцячы пісьменнік і дзіцячы чытач; Уперад па «зялёнай вуліцы»; Хоць малыя, але — чалавекі: [Урыўкі з арт.] // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн.; Васька Жукаў: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.

1983. Васька Жукаў; Шчасце: [Апавяданні] // Вяснянка. Мн.; Шчасце: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Гліняныя яйкі: Урывак з аповесці «Шлях з цемры» // Ніва. 8 мая.

1984. Васька Жукаў: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Чалавек ідзе: [Урывак]; Слёзы Тубі; ТВТ: [Урывак]; Максімка; Васька Жукаў; Шчасце: [Апавяданні] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.

1989. «Мне кажется, мы все будем другие...»: Дневниковые записи; Письма // Неман. № 11.

1.4.

Ш к л о ў с к і В. Турксіб / З рус. Мн., 1931.

К і п л і н г Р. Маўглі: [Аповесць] / З англ. Мн., 1934.

О д у л о к Т. Жыццё Імтэргіна старэйшага / З рус. Мн., 1935.

Т в е н М. Прыгоды Тома Сойера / З англ. Мн., 1936. 2 выд. Мн., 1939.

В е р н Ж. 8000 кіламетраў пад вадой: Раман / З фр. Мн., 1937.

Г а й д а р А. Школа / З рус. Мн., 1937.

Г ю г о В. Дзевяноста трэці год: Раман / З фр. Мн., 1937.

Т в э н М. Прынц і жабрак / З англ. Мн., 1940.

А н д э р с е н Г. Выбраныя казкі / З дац. Мн., 1946.

К о н а н а ў А. Шалаш / З рус. Мн., 1946.

К а р н а у х а в а І. Рускія багатыры: Быліны / З рус. Мн., 1950.

П р ы ш в і н М. Лісічкін хлеб: [Апавяданні] / З рус. Мн., 1954.

А н д э р с е н Г. Казкі / З дац. Мн., 1955.

М а м і н - С і б і р а к Д. Алёнчыны казкі / З рус. Мн., 1956.

А н д э р с е н Г. Дзікія лебедзі: [Казка] / З дац. Мн., 1971.

1951. К р а т І. Каюр; С а я н а ў В. Слава: [Апавяданні] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1954. Ч э х а ў А. Дзетвара: [Апавяданне] / З рус. // Чэхаў А. Выбр. тв. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Сінјора Емилија: [Апавяданне] / Тэрч. М. Миркишијев // Белорус һекајэлэри. Бакы, 1982.

На армянскую мову. ТВТ: [Аповесць] Ерэван, 1961.

Слёзы Тубі: [Апавяданне] / Пер. М. Армен // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Сям'я; Максімка: [Апавяданні] / Пер. Г. Бес // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957; Шапка: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На балгарскую мову. Семеен празник: Разказ / Прев. Д. Озерецковска // Учит. дело, 1973. 30 окт.

На грузінскую мову. Максімка; Шчасце; На крызе; Сям'я: [Апавяданні] / Пер. М. Нанейшвілі // Беларускія апавяданні. Тбілісі, 1961.

На казахскую мову. Полесье робинзондары / Ауд. Т. Мизамбеков. Алматы, 1981.

Ормандагы робинзондар: [Урывак з аповесці] / Ауд. Т. Мизамбеков // Октябрь туы. 1981. 24 янв.; Тубидін кез жасы / Ауд. Э. Калиев // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На кітайскую мову. Палескія рабінзоны: Аповесць / Пер. Ван-Вэнь. Шанхай, 1956.

На латышскую мову. DTB / Atdz. K. Skujenieks. Rīgā, 1957.

Koka karote // Liesma. 1969. Nr 8; Māte // Pionieris. 1970. 6. Martā.

На літоўскую мову. KTD / Vert. A. Jakševičius. Mn., 1936.

Polesēs robinzonai / Vert. J. Babiliūte. Vilnius, 1973.

Užka? / Vert. O. Miciūte; Maksimka / Vert. R. Bulkus // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949; Vaska Zukovas / Vert. E. Uldukis // Kauno tiesa. 1962. Spal. 10.

На малдаўскую мову. СТЛ сау история унор пионерь, каре с'ау рэзврэтит ымпотрива тиранией лукрурилор, уйминд лумя, кум ау ынвэцат сэ вадэ чея, че ну ведяу алций, иши кум адуна Цыбук пункте / Трад. Г. Раковицэ. Кишинэу. 1961.

Пе гецар / Трад. Е. Тарлапан // Черчелул де аржинт. Кишинэу, 1977.

На нямецкую мову. Sohn des Wassers / Übers. E. Wieprecht. Berlin, 1959.

На польскую мову. Opowieść przyszłych dni. Mń., 1934.

W krainie rajskiego ptaka. Mń., 1935.

ZTW... / Tł. F. Andrzejak. Mń., 1935.

Z.T.W. (Związek Techników Wojujących): Urywek // Orka. 1935. 8, 10 stycz.; Tubi mały poławiacz pereł / Tł. F. Swarzyca [J. Bojar] // Płomyczek. 1953/54. Nr 14; Łzy Tubi / Tł. F. Swarzyca [J. Bojar] // Przyjaciółka. 1954. Nr 29; Drewniana łyżka / Tł. A. Cesarz // Żołnierz Polski. 1959. Nr 17; Przyjaciółka. 1969. Nr 1.

На румынскую мову. Robinsonii Polesiei / Trad. A. Mirea, E. Bandrabur. Bucureşti, 1961.

На рускую мову. Избранное: Повести и рассказы / Пер. Б. Яковлев. М., 1958.

Рассказы / Пер. Р. Рубина. М.; Л., 1953.

Повести и рассказы. Мн., 1955.

ТВТ или Повесть о том, как пионеры возмутились против гнета вещей и удивили весь мир, как они научились видеть то, чего другие не видят и как Цыбук добывал очки / Пер. А. Тонкель. Л., 1956. (Школьная б-ка).

2 изд. Л., 1959; Душанбе, 1967; 6 изд. Л., 1974 [3—5 выд. не выяўлены].

За тридевять земель: Повести и рассказы. Мн., 1957.
Человек идет: Повести / Пер. А. Тонкель. Л., 1960.
Сын воды; В стране райской птицы; Амок: Повести. Мн., 1962.

Амок: Роман о восстании на Яве в 1926 году / Пер. А. Тонкель. Л., 1964.

Полесские робинзоны: Повесть / Пер. А. Миронов. Мн., 1966.

Путь из тьмы; Полесские робинзоны / Пер. А. Тонкель. Л., 1968.

Полесские робинзоны; ТВТ: Повести. Мн., 1971.

Путь из тьмы: Воспоминания детства / Пер. А. Тонкель. Мн., 1972. (Б-чка бел. повести).

Полесские робинзоны: Повесть / Пер. А. Миронов. Мн., 1981. Рэц.: Б р у й Г. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 20 ліст.

В стране райской птицы; Амок: Повесть, роман / Пер. В. Жиженко, А. Миронов, Мн., 1986.

Сын воды; Полесские робинзоны; ТВТ: Повести / Пер. В. Жиженко и др. Мн., 1986.

В стране райской птицы; Амок: Повесть, роман / Пер. В. Жиженко. А. Миронов. Мн., 1990.

С.В.Т.: [Урывак] / Пер. авт. // Антология белорусской литературы. М., 1934; Васька Жуков // Зорька. 1947. 30 окт.; За что?: [Апавяданне] / Пер. И. Кратт // Белорусские рассказы. М., 1948; Семья: [Апавяданне] / Пер. Л. Раковский // Белорусские рассказы. Л., 1952; Семья; На льдине; Максимка: [Апавяданні] / Пер. Р. Рубина // Возрожденная земля. М., 1954; Синьора Эмилия: [Апавяданне] / Пер. Б. Яковлев // Белорусские рассказы. М., 1955; Дружба народов. 1955. № 5; Путь из мрака / Пер. Б. Яковлев // Сов. Отчизна. 1957. № 4; Деревянная ложка: Рассказ / Пер. Б. Яковлев // Дружба народов. 1958. № 2; Друг природы / Вольский В. Родной край. Мн., 1964; ТВТ: Повесть / Пер. А. Тонкель // Мавр Я. ТВТ: Повесть; Сотник Ю. Невиданная птица: Рассказы; Погодин Р. Рассказы о веселых людях и хорошей погоде. М., 1964; Васька Жуков: Рассказ // Зорька. 1967. 9 сент.

На таджыкскую мову. Оила; Максимка / Тарч. Ф. Хочаев; Хатча / Тарч. А. Рахимов // Накхати гул. Душанбе, 1965.

На ўкраінскую мову. Амок; Роман [З часів повстання на Яві 1926 року) / Пер. Л. Кардиналовська. Харків; Одеса, 1932.

Амок: Історико-пригодницький роман з часів повстання на Яві в 1926 році / Пер. Б. Чайковський. К., 1958. (Б-ка пригод та наукової фантастики).

Шастя: Оповідання // Літ. газ. 1946. 8 січ.; Максимко; Щастя / Пер. О. Кулінич, Ф. Бурлака // Білоруські оповідання. К., 1949; Тітка Емілія / Пер. Ю. Назаренко // Білоруські оповідання. К., 1957.

На яўрэйскую мову. Амок: Раман / Пер. Д. Маршак. Мн., 1935.

ТВТ / Пер. Г. Камянецкі, Г. Фрыдман. Мн., 1935.

У краіне райскай птушкі. Мн., 1938.

1.6.

Н і к о л і не забудзем: Расказы беларускіх дзяцей аб днях Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1948; 2 выд., дап., Мн., 1951; 3 выд. Мн., 1970 / Рэд.

2.1.

На беларускай мове. Я н к а Маўр: Да 90-годдзя з дня нараджэння. Мн., 1973.

2.2.

На беларускай мове. Б а р с т о к М. Віднейшы беларускі дзіцячы пісьменнік Янка Маўр. Мн., 1958.

Г у р э в і ч Э. Янка Маўр: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1983. Рэц.: М а р т и н о в и ч А. // Дет. лит. 1984. № 3; М а р ц і н о в і ч А. Адчуваючы галоўнае // ЛіМ. 1983. 25 ліст.

Р у н е ц П. Чалавек з крылатай фантазіяй. Мн., 1979; 2 выд. Мн., 1983.

Я ф і м а в а М. З верай у дзіцячае сэрца: (Да 100-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра). Мн., 1983.

Я ф і м а в а М. Цэлы свет — дзецям: Творчы партрэт Янкі Маўра. Мн., 1983.

Я ф і м а в а М. Янка Маўр: (Жыццё і творчасць). Мн., 1960. Рэц.: З у б к о ў с к і Б. Кніга пра старэйшага пісьменніка // ЛіМ. 1960. 14 мая; Ш к р а б а Р. Пачатак размовы // Полымя. 1960. № 5.

На рускай мове. К о в а л е в Н. Янка Мавр — основоположник белорусской советской детской литературы: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1964.

М и р о н о в А. Дед Мавр: Повесть-воспоминание. Мн., 1979. Рэц.: Б у р ь я н Б. Признательность воспитанника // Неман. 1980. № 11; Мн., 1983.

2.3.

На беларускай мове. А г н я ц в е т Э. Любімы дзіцячы пісьменнік // Піянер Бел. 1973. 9 мая; А н т о н а в а Т. Генеалагічнае дрэва Фёдаравых // Голас Радзімы. 1984. 24 мая; Б а б а к Д. Янка Маўр // Там жа. 1963. № 38; Б а р с т о к М. Старэйшы пісьменнік рэспублікі // Звязда. 1953. 10 мая; Б а р у ш к а А. Выдатны дзіцячы пісьменнік // Чырв. змена. 1948. 22 мая; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 207—210; Б е л а р у с к а я савецкая проза; Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 84—85; Б о й к а У. Чалавек ідзе... // Мін. праўда. 1963. 11 мая; Б р а н ш т э й н Я. Пра утапічную аповесць Маўра // ЛіМ. 1933. 15 ліп.; Я г о ж. Творчыя праблемы дзіцячай літаратуры: (Аб утапічнай і экзотыка-рэвалюцыйнай аповесці Я. Маўра) // Аб дзіцячай літаратуры. Мн., 1934; Б у к а Я. Чалавек крылатай фантазіі // Мін. праўда. 1983. 9 мая; В а р а н е ц Л. Настаўнік нашых рабінзонаў // Віцеб. рабочы. 1968. 14 мая; В а с і л е в і ч А. Рамантык-гуманіст // Звязда. 1983. 9 мая; В і н ш у е м // ЛіМ. 1963. 10 мая; В і т к а В. Адкрываючы свет дабра // Голас Радзімы. 1983. 19 мая; Сел. газ. 1983. 11 мая; Я г о ж. Вандроўнік, шукальнік, летуценнік // ЛіМ. 1971. 6 жн.; Я г о ж. Вясёлы талент настаўніка // Маладосць. 1973. № 5; Я г о ж. Наш любімы пісьменнік // Вясёлка. № 5; Я г о ж. Наш Янка Маўр // Бярозка. 1963. № 5; Я г о ж. Чарадзей, дарагі дзецям: (Да 95-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра) // Вясёлка. 1978. № 5; Я г о ж. Янка Маўр: Да 90-годдзя з дня нараджэння // Вясёлка. 1973. № 5; В о л ь с к і А. Выдатны дзіцячы пісьменнік // // Чырв. змена. 1953. 12 мая; Я г о ж. Чараўнік юначых мар // Чырв. змена. 1963. 11 мая; Г а л у б о к Э. Да пытання аб дзіцячай кнізе ў БССР: (Творчасць Янкі Маўра) // Узвышша. 1931. № 5; Г а р д з і ц к і А. Янка Маўр — жартам і сур'ёзна // Гардзіцкі А. Сустрэчы. Мн., 1972; Г і л ь М. І дум, і мар юначых капітан // ЛіМ. 1983. 23 мая; Г р а х о ў с к і С. Мудрэц з душою хлапчука: [Успаміны] // Грахоўскі С. Так і было. Мн., 1986; Г у р э в і ч Э. Беларуская дзіцячая літаратура: (1917—1967). Мн., 1970. С. 77—106, 120—125, 141—144, 147—153, 197—201, 220—225, 226—227; Я г о ж. Запрашэнне да падарожжа // ЛіМ. 1977. 3 чэрв.; Я г о ж. Класік беларускай дзіцячай літаратуры: 100-годдзе з дня нараджэння Я. Маўра // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1983. № 5; Я г о ж. Першапраходца // ЛіМ. 1973. 12 студз.; Я г о ж. Руплівы садоўнік // Полымя. 1968. № 5; Я г о ж. Чарадзейнае крыло жар-птушкі // Там жа. 1983. № 5; Я г о ж. Янка Маўр // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1981. Ч. 1; Д а в і д о в і ч С. Янка Маўр // Звязда. 1936. 9 студз.; Д а н і л е н к а М. Лоцман далёкіх падарожжаў // Гомел. праўда. 1963. 11 мая; Дзеці аб дзіцячых кнігах // Піянер Бел. 1932. 23 мая; Е с ь м а н І. Любімы дзіцячы пісьменнік // Наст. газ. 1953. 14 мая; Я г о ж. Шчыры сябра дзяцей // Там жа. 1963. 11 мая; Ж у р а ў л ё в а А. Двойчы дзякуй! // ЛіМ. 1963. 10 мая; Ж у р а ў л ё ў В. Любімы дзіцячы пісьменнік // Полымя. 1963. № 5; Я г о ж. Праблема прычыннасці і эпічнасці і развіццё рэалістычных традыцый // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982.; Я г о ж. Творчасць Янкі Маўра // Беларуская літаратура. Мн., 1961. Вып. IV; Я г о ж. Творы, якія не старэюць // ЛіМ. 1963. 10 мая; Я г о ж. Янка Маўр // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1; Ж ы г о ц к і М. Шчыры сябра дзяцей // Голас Радзімы. 1978. 25 мая; З а м е р ф е л ь д Я. А памяць у сэрцы засталася // ЛіМ. 1973. 12 мая; Я г о ж. Капітан нашых першых падарожжаў // Маўр Я. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1960. Т. 1; Я г о ж. Пара пазнаёміцца // ЛіМ. 1972. 14 студз.; Я г о ж. Янка Маўр // Полымя. 1948. № 7; З а м е р ф е л ь д Е., М а з і н г М. Янка Маўр і яго творчасць // Маўр Я. Вакол свету. Мн., 1947; З а ў с ё д ы з намі маладымі // Маладосць. 1958. № 5; З у б к о ў с к і Б. Кніга з адрасам і без адраса // Полымя. 1975. № 4; Я г о ж. Янка Маўр: (Да 95-годдзя з дня нараджэння) // Нар. асвета. 1978. № 5;

К а в а л ё ў Н. Аповесць Янкі Маўра «Палескія рабінзоны» // Уч. зап. (Мозыр. пед. ін-т). 1958. Вып. 1.; Я г о ж. Тэма нацыянальна-вызваленчай барацьбы працоўных каланіяльных краін у творчасці Янкі Маўра // Там жа. 1958. Вып. 2; К а в а л ё ў П. Гартаю памяці старонкі // Маладосць. 1985. № 6; К а н д р у с е в і ч А. Душэўна, мудра, проста // Маг. праўда. 1978. 13 мая; К а р п е н к а М. Янка Маўр // Голас Радзімы. 1963. № 38; К е р у л ь Я. Нібы зноў адкрываеш... // Мін. праўда. 1972. 30 жн.; К л і м к о в і ч М. Янка Маўр // Звязда. 1948. 21 мая; К о л а с Я. [Лісты] // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1978. Т. 14. С. 120, 150; К у р б е к а І. Першапраходца // Голас Радзімы. 1973. № 20; К у х т а У. Іван Міхайлавіч, цётка Эмілія і іншыя // ЛіМ. 1983. 13 мая; К у ч а р А. Апавяданні Янкі Маўра // Кучар А. Аб мастацкай прозе. Мн., 1961; Я г о ж. Выпрабаванне жыццём: Пяць апавяданняў Янкі Маўра // ЛіМ. 1946. 20 крас.; Л о с ь Е. Кнігі, якія вучаць жыць // ЛіМ. 1972. 25 жн.; Л у к а н с к а я Э. У доме дзеда Маўра // Работніца і сялянка. 1983. № 5; Л ы н ь к о ў М. [Уступнае слова на літаратурным вечары, прысвечаным 65-годдзю з дня нараджэння і 25-годдзю літаратурнай дзейнасці Я. Маўра] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1984. Т. 6. С. 445—446; Л ю б і м ы дзіцячы пісьменнік: [Да 70-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра] // Бярозка. 1953. № 6; Л ю б і м ы дзіцячы пісьменнік: Да 70-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра // Маладосць. 1953. № 3; Л я ш у к В. Аповесць Янкі Маўра «Палескія рабінзоны» // Ляшук В. Урокі пазакласнага чытання. Мн., 1984; Я г о ж. Урок пазакласнага чытання па аповесці Я. Маўра «Палескія рабінзоны»: (5 кл.) // Нар. асвета. 1983. № 5; М. Г. [Гайдук М.]. Янка Маўр // Беларускі каляндар 1973. Беласток, 1973; М а й с е е н к а А. Пісьменнік-педагог // Нар. асвета. 1973. № 5; М а с а р э н к а А. Адна сустрэча // ЛіМ. 1973. 12 мая; М е л е ж І. [Пра Я. Маўра] // Там жа. 1983. 13 мая; М е х а ў У. Янка Маўр// Там жа. 1948. 22 мая; М і р о н а ў А. Вечная маладосць // Мін. праўда. 1968. 11 мая; Я г о ж. Гэтым ён і дарагі // ЛіМ. 1963. 10 мая; Я г о ж. Любімы дзіцячы пісьменнік // Беларусь. 1953. № 6; Я г о ж. Увесь талент — дзецям // Там жа. 1968. № 5; Я г о ж. Янка Маўр // Там жа. 1958. № 5; М і х а й л а ў М. Высакародная дабрата душы // Маг. праўда. 1983. 7 мая; Нашаму любімаму пісьменніку Янку Маўру — 80 год! Юбіляру піянерскі салют // Піянер Бел. 1963. 10 мая; Н о р т м а н С. Любімы пісьменнік дзетвары: Да 65-годдзя з дня нараджэння Янкі Маўра // Сав. селянін. 1948. 9 мая; П а м я ц і выдатнага пісьменніка // ЛіМ. 1972. 17 сак.; П а с л я д о в і ч М. У дарозе з Янкам Маўрам // Маладосць. 1983. № 5; П е р к і н Н. Творы для дзяцей // ЛіМ. 1948. 1 студз.; П і с ь м е н н і к дзіцячых мар // Ніва. 1973. 27 мая; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 235—236; П і я т у х о ў с к а я Р. Перачытайце яго зноў // ЛіМ. 1968. 9 мая; П ш ы р к о ў Ю. Заснавальнік беларускай прыгодніцкай аповесці // Полымя. 1958. № 5; Я г о ж. Узнікненне жанра прыгодніцкай аповесці ў беларускай мастацкай прозе // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн., 1959. Вып. 2; Р а г у л я А. Дзіцячы свет і дзіцячы лёс // Нар. асвета. 1974. № 10; Р а м а н т ы к, настаўнік, друг: Вечар, прысвечаны 100-годдзю Я. Маўра // Звязда. 1983. 19 мая; Р а м а н ц э в і ч В. Капітан нашых першых падарожжаў: (Святкаванне 100-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра ў школах Мінска) // Наст. газ. 1983. 11 мая; Р а ў ч у к В. З любоўю да чалавека // Звязда. 1973. 11 мая; Р у н е ц П. Вялікі жартаўнік // ЛіМ. 1978. 19 мая; Р у с а ч ы к Т. Аналіз апавядання Я. Маўра «Слёзы Тубі» // Ніва. 1983. 25 снеж.; С а д о ў с к і Я. У старэйшага беларускага пісьменніка // ЛіМ. 1959. 20 чэрв.; С е м я н о в і ч А. Ад вытокаў да сталасці: Беларуская драматургія 1917—1945 гг. Мн., 1978. С. 60—61; С і л і в о н ч ы к П. Ад усёй душы — за! // ЛіМ. 1972. 25 жн.; С л е с а р э н к а А. Я быў «палескім рабінзонам» // Гомел. праўда. 1983. 9 мая; С м о л к і н М. «Памылка» Я. Маўра // ЛіМ. 1941. 11 студз.; С т а р э й ш ы беларускі дзіцячы пісьменнік // Віцеб. рабочы. 1963. 11 мая; С т а р э й ш ы беларускі пісьменнік // Мін. праўда. 1953. 10 мая; С т а р э й ш ы дзіцячы пісьменнік: Да 70-годдзя Янкі Маўра// Калг. праўда. 1953. 10 мая; Т а м а р ы н К. Маўраўцы адзначаюць юбілей // ЛіМ. 1984. 27 крас.; Х о р с у н С. Зноў кліча вецер вандраванняў...: Да 100-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра // Беларусь. 1983. № 5; Х р о м ч а н к а К. За шчасце зямное. Мн., 1966. С. 46—49; Ч а л а в е к з крылатай фантазіяй: (Гутарка з сынам пісьменніка Ф. І. Фёдаравым) / Зап. Л. Ламсадзе // Вяч. Мінск. 1983. 11 мая; Ч а р а ў н і к з краіны маленства // ЛіМ. 1983. 20 мая; Ч ы г р ы н І. Проза «Маладняка». Мн., 1985. С. 59—64; Ч э р н я к е в і ч Я. Сэрцам да дзіцяці // Беларускі каляндар на 1983 год. Беласток, 1982; Ш а ў н я А. Мастак-летуценнік: Да 90-годдзя з дня нараджэння Янкі Маўра // Беларусь. 1973. № 5; Ш у ш к е в і ч С. Аўтар беларускай рабінзанады // Шушкевіч С. Выбр. тв. У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Я г о ж. Ён быў душою малады... // Чырв. змена. 1973. 12 мая; Я г о ж. Любімы настаўнік // ЛіМ. 1973. 12 мая; Я г о ж. Нагадаў стары фотаздымак // Там жа. 1983. 27 мая; Я г о ж. Наш старэйшы друг // Звязда. 1968. 11 мая; Ш ч ы р а е прывітанне // ЛіМ. 1958. 10 мая; Я к і м о в і ч А. Адкрываючы свет// Бярозка. 1973. № 5; Я г о ж. Выдатны дзіцячы пісьменнік // ЛіМ. 1945. 2 вер.; Я г о ж. Дзеці чакаюць новых кніг // Там жа. 1947. 16 жн.; Я г о ж. Любімы дзіцячы пісьменнік: [Да 70-годдзя з дня нараджэння Янкі Маўра] // Там жа. 1953. 9 мая; Я г о ж. Пісьменнік-педагог: [Да 65-годдзя з дня нараджэння і 25-годдзя літаратурнай дзейнасці Янкі Маўра] // Наст. газ. 1948. 27 мая; Я г о ж. Суровая праўда і крылатая фантазія // Маўр Я. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1975. Т. 1; Я г о ж. Шлях пісьменніка // ЛіМ. 1948. 22 мая; Я г о ж. Янка Маўр // Беларусь. 1945. № 1; Я г о ж. Янка Маўр // Там жа. 1948. № 6; Я н к а Маўр // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966; Я н к а Маўр: [Некралог] // ЛіМ. 1971. 6 жн.; Я н к у Маўру// ЛіМ. 1948. 22 мая; Я н к у Маўру — 75 год // Бярозка. 1958. № 5; Я ў с е е ў Р. Подзвіг пісьменніка // Звязда. 1972. 1 ліст.; Я ф і м а в а М. Выдатны майстар дзіцячай кнігі // Маг. праўда. 1958. 14 чэрв.; Я г о ж. Дабратворны талент: Да 90-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра // Там жа. 1973. 11 мая; Я г о ж. Кнігі аб далёкіх краях // ЛіМ. 1958. 10 мая; Я г о ж. Любімы дзіцячы пісьменнік // Маг. праўда. 1963. 11 мая; Я г о ж. Пра аўтара і яго кнігу // Маўр Я. Палескія рабінзоны. Мн., 1978; Я г о ж. Рамантык, падарожнік, педагог // Нар. асвета. 1983. № 5; Я г о ж. Цэлы свет — дзецям // Звязда. 1983. 9 мая; Я г о ж. Чулы сябра і дарадчык дзяцей // Маўр Я. Апавяданні і аповесць. Мн., 1969; Я г о ж. Шчаслівы талент: Да 90-годдзя з дня нараджэння Янкі Маўра // Віцеб. рабочы. 1973. 11 мая; Я г о ж. Янка Маўр // Беларуская дзіцячая літаратура. 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1980; Я г о ж. Янка Маўр // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн., 1981.

На літоўскай мове. Naujo žanro pradininkas // Kauno tiesa. 1962. Spal. 10.

На рускай мове. А к с а к о в Н. Первый день в школе // Знамя юности. 1958. 13 мая; Б о й к о В. Учитель, писатель, гражданин // Сов. Бел. 1968. 11 мая; В и т к а В. Мудрость оптимизма // ЛГ. 1983. 6 июля; Я г о ж. Открывая мир добра // Сел. газ. 1983. 11 мая; В о р о н е ц к и й Н. Переиздать эту книгу // Сталин. молодежь. 1941. 22 марта; Г о р д и ц к и й А. Две встречи с Янкой Мавром // Дет. лит. 1973. № 10; Я г о ж. Первопроходец далеких и близких земель // Мавр Я. Путь из тьмы. Мн., 1972; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 27—39, 55—63, 87—89, 96—98, 99—100; Я г о ж. Испытание войной: К 100-летию со дня рождения Я. Мавра // Дет. лит. 1983. № 5; Е л и с е е в В. Там, за морями — Синегория... // Знамя юности. 1968. 11 мая; Ж и ж е н к о В. Слово о разделенной любви: [Нарыс] // Неман. 1983. № 5; Ж а р о в а К. Искусство дарить доброту // Знамя юности. 1969. 16 мая; К а п и т а н нашего детства: К 80-летию Янки Мавра // Зорька. 1963. 11 мая; К и з и л В. Этот мудрый и добрый волшебник... // Сов. Бел. 1972. 29 нояб.; К л и м к о в и ч М. Старейший белорусский детский писатель // Там жа. 1953. 10 мая; К н и г и остаются молодыми // Сел. газ. 1968. 11 мая; Л а п о в Б. Романтика труда и борьбы // Знамя юности. 1958. 13 мая; Л е в а н о в и ч Л. Загадка Янки Мавра: [Нарыс] // Неман. 1973. № 5; Л ю б и м ы й детский писатель // Сталин. молодежь. 1953. 12 мая; Л я ш у к В. У реки по имени детство // Заря. 1983. 11 мая; Я г о ж. Чародей души детской //

Там жа. 1968. 14 мая; Мележ И. Дневники, записные книжки: 1948—1976 // Неман. 1981. № 2; Миронов А. Дядька Мавр: [Нарыс] // Неман. 1977. № 5; Его ж. Его большие острова // Сов. Бел. 1983. 11 мая; Его ж. Настоящий друг // Знамя юности. 1958. 13 мая; Его ж. Романтика борьбы, свободы и счастья // Мавр Я. Сын воды; В стране райской птицы; Амок. Мн., 1962; Его ж. Элексир жизни // Дет. лит. 1966. № 6; Мозольков Е. Янка Мавр // Мозольков Е. Поющая земля. М., 1972; Мойсейчик А. С любовью к земле и людям // Заря. 1972. 25 окт.; Перкин Н. Выдающийся белорусский детский писатель // Сов. Бел. 1948. 21 мая; Рубина Р. Янка Мавр // Мавр Я. Рассказы. М.; Л., 1953; Смольянова Л. Добрый талант // Заря. 1963. 11 мая; Талантливый художник слова // Сов. Бел. 1958. 13 мая; Тонкель А. Янка Мавр // Мавр Я. Человек идет. Л., 1960; Его ж. Янка Мавр и его роман «Амок» // Мавр Я. Амок. Л., 1964; Фильм «Полесские робинзоны» // Сов. Бел. 1947. 20 авг.; Шелопцев Б. Полесские робинзоны // Заря. 1947. 30 июля; Шушкевич С. Он наш, он сердцем молодой // Знамя юности. 1963. 10 мая; Якимович А. Янка Мавр: К 65-летию со дня рождения и 25-летию литературной деятельности // Сталин. молодежь. 1948. 21 мая; Янка Мавр // Дет. лит. 1970. № 2.

На славацкай мове. Maur J: [1883—1971] // Slovenska. 1981. Č. 25.

2.4.

На беларускай мове. Жычка Х. На вуліцы Янкі Маўра: [Верш] // Жычка Х. Карэц калодзежнай вады. Мн., 1983; Лось Е. Памяці Янкі Маўра: [Верш] // Лось Е. Галінка з яблыкам. Мн., 1973; Шушкевіч С. Янку Маўру: [Верш] // Вожык. 1963. № 9.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 290, воп. 1, спр. 1—165.

В. У. Смольская.

МАХНАЧ АЛЕСЬ

Махнач Алесь (Аляксандр Іванавіч; псеўд. А. Алін; н. 27.8.1922, в. Забалацце Уздзенскага р-на Мінскай вобл.), драматург, празаік, публіцыст. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1980). Член СП Беларусі з 1957.

З сялянскай сям'і. Бацька, Іван Лук'янавіч, удзельнік грамадзянскай вайны, і маці, Вольга Мікалаеўна, працавалі на гаспадарцы. У 1933 уступілі ў калгас. А. Махнач скончыў Забалацкую пачатковую школу (1933), два гады быў калгасным пастухом. У 1935—39 вучыўся ў Уздзенскай сярэдняй школе, скончыў 8 класаў і паступіў у Мінскае ваеннае пяхотнае вучылішча (1939). У 1940—41 курсант Калінкавіцкага ваеннага пяхотнага вучылішча, якое скончыў у званні лейтэнанта. З 18 па 22 чэрвеня 1941 камандзір узвода гарнізона Брэсцкай крэпасці. З 22 па 27 чэрвеня камандзір групы чырвонаармейцаў і малодшых камандзіраў па абароне Цэнтральнага вострава Брэсцкай крэпасці. 27 чэрвеня яго, цяжка параненага, фашысты захапілі ў палон. Да 9 красавіка 1945 знаходзіўся ў лагеры ваеннапалонных і канцлагерах на тэрыторыі Польшчы, Германіі (Бяла Падляска, Чанстахова, канцлагер «Везуве»). Пасля вызвалення лячыўся ў эвакашпіталі, у інстытуце хірургіі і аднаўленчай артапедыі (Мінск, Пяцігорск). У 1947 дэмабілізаваны з Савецкай Арміі. Інвалід Айчыннай вайны. Вярнуўся ў родную вёску. Маці не застаў (памерла ў 1945), здароўе бацькі было слабое, у 1951 ён памёр. З 1947 А. Махнач працаваў загадчыкам Прысынкаўскай сельскай бібліятэкі Уздзенскага р-на. З 1953 бібліятэкар рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва». Адначасова вучыўся на завочным аддзяленні Мінскага бібліятэчнага тэхнікума (1950—54). У 1954 паступіў на завочнае аддзяленне Літаратурнага інстытута імя М. Горкага (скончыў у 1960). У 1956—68 літсупрацоўнік аддзела культуры газеты «Літаратура і мастацтва». Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 1-й і 2-й ступені, медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш А. Махнача «Калгасная восень» надрукаваны ў уздзенскай раённай газеце «За Савецкую Радзіму» у 1949. У 1950 удзельнічаў у рэспубліканскай нарадзе маладых пісьменнікаў. Потым яго вершы, нарысы, рэцэнзіі з'явіліся ў армейскім і рэспубліканскім перыядычным друку. Першы зборнік «Драматычныя мініяцюры» выйшаў у 1956. Аднаактовыя п'есы, сцэнкі, скетчы, каме-

ды, прысвечаныя калгаснікам, рабочым, моладзі, школьнікам, друкуюцца ў розных перыядычных выданнях. Тэматыка іх актуальная, яны з поспехам ставяцца ў рэспубліцы і за яе межамі. А. Махнач — аўтар зборнікаў «Аднаактовыя п'есы», «П'есы», «Драматычныя мініяцюры» і інш. Па п'есе «Перад бурай» у 1958 пастаўлен тэлеспектакль. Шматактовыя п'есы «Шпачок» (паст. ў 1964) і «Гаўрошы Брэсцкай крэпасці» (паст. ў 1969) ідуць на сцэнах тэатраў краіны. Піша пераважна для дзяцей. Шмат увагі аддае асэнсаванню героікі Вялікай Айчыннай вайны. Веданне жыцця дапамагло стварыць вобразы юных герояў. Яго творы дапамагаюць выхоўваць мужнасць, вучаць змагацца за праўду і справядлівасць. А. Махначу належыць дакументальная аповесць «Дзеці крэпасці». Ён адзін са складальнікаў і членаў рэдкалегіі зборніка ўспамінаў абаронцаў Брэсцкай крэпасці, аўтар артыкулаў па некаторых пытаннях развіцця малых форм беларускай драматургіі, нарысаў па праблемах экалогіі Нёмана і яго вытокаў, па краязнаўству роднага раёна. Напісаў музыку песні на свае словы «Салігорская лірычная».

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Драматычныя мініятуры: Для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн., 1956. Рэц.: Александровіч С. Зборнік аднаактовак // Беларусь. 1957. № 1; Колас Г. В репертуар самодеятельности // Сов. Бел. 1956. 25 нояб.; Марціновіч А. П'есы для самадзейных гурткоў // Калг. праўда. 1956. 11 вер.; Модэль М. Малыя формы драматургіі // Полымя. 1956. № 11.

Перад бурай: П'еса ў адной дзеі. Мн., 1958.

Смык і Шпунцік: Аднаактоўка. Беласток, 1958.

Аднаактовыя п'есы: Для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн., 1961.

У Минского моря: Путеводитель. Мн., 1962.

Да пары збан ваду носіць...: (Сатырычныя сцэнкі). Мн., 1963. (Б-ка «Вожыка»).

Шпачок: П'есы і сцэнкі для школьнай мастацкай самадзейнасці. Мн., 1963.

Музей обороны Брестской крепости. Брест. Фотоальбом. Мн., 1966.

Усе ідуць у нагу: Аднаактовыя п'есы і сцэнка. Мн., 1964. (У рэпертуар маст. самадзейнасці).

Брэсцкая крэпасць: Пуцевадзіцель. Мн., 1966.

Музей обороны Бресткой крепости. Брест: Фотоальбом. Мн., 1966.

Мы будзем жыць: Аднаактовыя п'есы. Мн., 1967. (У рэпертуар школьнай самадзейнасці).

Няхай прыходзяць: Аднаактовая п'еса. Мн., 1970. (Для школьнай самадзейнасці).

Маленькія салдаты: Гераічная драма ў 2 дз., 7 карц. Мн., 1971.

Дзеці крэпасці: Нарыс. Мн., 1973. (З арлінага племя).

П'есы. Мн., 1974.

Не кажы: мая хата з краю...: П'есы. Мн., 1980. Рэц.: Барысевіч І. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 23 мая.

Няхай красуе жыццё: П'есы, драмы, камедыі. Мн., 1982.

Дзеці крэпасці: Дакументальная аповесць. Мн., 1988. (З арлінага племені).

Камандзір Усходняга фронта: Дакументальная аповесць. Мн., 1991.

1.3.

1950. Жывая сувязь з чытачом // ЛіМ. 9 вер.

1951. Дапамога каваля // Мін. праўда. 5 мая.

1953. Лёгкі заробак: Аднаактная камедыя // ЛіМ. 8 жн.

1954. Дзесьці на Алтаі: П'еса ў адной дзеі // Бярозка. № 8; Родны калгас: Аднаактавая п'еса // ЛіМ. 4 вер.

1955. За вушка іх ды на сонейка: Сатырычная сцэнка // Беларусь. № 5; Хто дужэйшы: Аднаактавая п'еса // Бярозка. № 4; Каштоўны вопыт // ЛіМ. 17 вер.

1956. Аб гэтым нельга маўчаць // ЛіМ. 6 кастр.; Жыццё падказвае // Там жа. 13 кастр.; Самадзейны артыст // Там жа. 3 ліст.

1957. Дарогу новаму, перадавому: Нарыс // ЛіМ. 27 сак.

1958. За шчасце, за волю: П'еса // Беларусь. № 2; Шпачок: Камедыя ў адной дзеі // Бярозка. № 4; Юныя абаронцы: Апавяданне // Вясёлка. № 10; За вярт. на Радзіму. № 81.

1959. Шпачок; Пецева сіла; Дзесьці на Алтаі: [П'есы] // Для школьнай сцэны. Мн.; Ля вогнішча: Сцэнка // Бярозка, № 11; Бацькаў наказ: Драма // Маладосць. № 2; Шпачок: [Аднаактовая п'еса] // Чырв. змена. 7 чэрв.

1960. Смык і Шпунцік: Сатырычная сцэнка // Беларусь. № 8; За ваша здароўе...:Сцэнка // Работніца і сялянка. № 6; Пасланцы міру // ЛіМ. 13 вер.

1961. Дзе чорт умяшаецца...: П'еса ў адной дзеі // Антырэлігійныя п'есы. Мн. / Сааўт. М. Бярэзінскі; Ля вогнішча: Сцэнка // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Не померкнет слава боевая: [Успаміны] // Героическая оборона. Мн.; Шпачок: [П'еса] // Для школьнай эстрады. Мн.; Прабач, пляменнічак!..: П'еса ў адной дзеі // Бярозка. № 2; Цытадэль над Бугам // Звязда. 23 чэрв.; Пяцітысячніцы: Нарыс // Там жа. 2 ліп.; Раскажам унукам і праўнукам нашым // ЛіМ. 30 чэрв.; Гаспадары свайго шчасця: Нарыс // Там жа. 15 жн.; Адрасавана самадзейнаму артысту // Там жа. 17 ліст.

1962. Разам з дарослымі: [Нарыс] // Піянеры-героі. Мн.; «Мяне забілі фашысты...»: Драма // А гармонік грае, грае... № 11; Свавольныя зайчаняты: П'еса-казка ў адной дзеі // Бярозка. № 2; Няхай прыходзяць: Сцэнка // Там жа. № 8; Нацыяналістычныя мюнхаўзены // Голас Радзімы. № 4; Даражыць традыцыямі // Наст. газ. 25 жн.; Подвиг народа // Сов. Бел. 3 июля; У пошуках твораў маладога паэта // Чырв. змена. 19 вер.

1963. Пылінка // ЛіМ. 9 жн.; Добрая спадарожніца // Там жа. 6 вер.; Крыўды малога жанру // Там жа. 27 вер.; Слова — летапісу // Там жа. 18 кастр.; Добрая сваячка // Піянер Бел. 1 ліст.

1964. Мадам Іёнаўна: П'еса // А гармонік грае, грае... № 5; ЮСП: П'еса ў адной дзеі // Бярозка. № 9; Друг і настаўнік моладзі: Да 60-годдзя з дня нараджэння А. Якімовіча // Голас Радзімы. № 7—8; Над Пінай: (Дарожныя нататкі) // Там жа. № 58; Настаўнік і сябра юных // ЛіМ. 17 студз.; Бібліятэкар заказвае... // Там жа. 25 лют.; Летапіс расказжа // Там жа. 17 сак.; Чужое ведамства. Чаму? // Там жа. 29 мая; Кніга просіцца з магазіна // Там жа. 2 чэрв.; Першы актывіст— праўленне калгаса // Там жа. 28 ліп.; Народжанае жыццём // Там жа. 28 жн.; Мы будзем жыць!: П'еса ў адной дзеі // Піянер Бел. 12 чэрв.; Бессмертный подвиг героев Бреста // Сел. газ. 19 мая.

1965. Мы будзем жыць; Пецева сіла; Дзесьці на Алтаі: [П'есы] // На школьнай сцэне. Мн.; Лазня без веніка: Камедыя // Беларусь. № 2; Вялікая праблема малога жанру // Полымя. № 10; Спектакль ставяць сельскія артысты // ЛіМ. 9 сак.; Брыгадныя клубы — асяродкі культуры // Там жа. 4 мая; Клічуць непратаптаныя сцежкі // Там жа. 13 ліп.; Прагалы на паліцах кнігарань // Там жа. 20 ліп.; У клуб — са сваёй табурэткай // Там жа. 24 жн.; На калгасным рахунку // Там жа. 3 снеж.; Легенда неўміручасці // Чырв. змена. 10 крас.

1966. З пройдзенага // Пра час і пра сябе. Мн.; Няхай прыходзіць: Сцэнка // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Біяграфія саўгаснай вёскі // ЛіМ. 15 сак.; Добрае чуваць далёка // Там жа. 4 мая; Песня пра крэпасць-герой // Там жа. 9 мая; На 25-ым годзе бяссмерця // Там жа. 27 мая; Дарогамі Прыбужжа // Там жа. 3 чэрв.; Калі няма зацікаўленасці // Там жа. 26 ліп.; Неацэннае багацце народа // Там жа. 4 кастр.; Маленькія салдаты // Піянер Бел. 1 ліп.

1967. Дзесьці на Алтаі: П'еса // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Страляў кожны камень// Родная наша ўлада. Мн.; Подзвіг пісьменніка // Смірноў С. Брэсцкая крэпасць. Мн.; Каменны летапіс мужнасці: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 43; Трывога: П'еса ў 1 дз. // Наст. газ. 14 студз.

1968. Аднойчы ў паходзе; Няхай прыходзяць; ЮСП; Свавольныя зайчаняты: [П'есы] // П'есы для школьнай самадзейнасці. Мн.; Маленькія салдаты: Урывак з п'есы // Бярозка. № 3.

1970. Праблема ранейшая — рэпертуар // ЛіМ. 13 ліст.

1971. Гаўрошы Брэсцкай крэпасці: Драма // Беларусь. № 6; Упарты кліент: Інтэрмедыя // Вожык. № 17; Сон спраўдзіўся: Інтэрмедыя // Там жа. № 22; Крепость была в сердце каждого // Молодая гвардия. № 6; Дзеці крэпасці: Урывак з аповесці // Заря. 25 сент.; Нас былі мільёны: [Урывак з п'есы «Маленькія салдаты»] // Звязда. 1, 2 вер.; Гаўрошы Брэсцкай крэпасці: [Нарыс] // Піянер Бел. 18 лют.

1972. Камісар: [Урывак з дакум. аповесці] // Віцеб. рабочы. 5 вер.; Наша крэпасць // Звязда. 2 ліп.; Дзеці крэпасці: Урывак з дакум. аповесці // ЛіМ. 23 чэрв.

1973. Над Бугом // Рабочая смена. № 6.

1974. Кніга нашага сябра: [Рэц. на кн.: П и м е н о в В. Продолжение пути. М., 1974] // Голас Радзімы. № 48; ЛіМ. 15 ліст.; О мужестве, о доблести, о славе: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Эвентов // Сел. газ. 25 янв.

1975. Крепость над Бугом: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Александров // Водный транспорт. 29 апр.; Вернасць тэме // Звязда. 11 ліст.; «Мы ў бітвах гартавалі свой радок...» // Чырв. змена. 25 лют. / У сааўт.

1976. Слова земляка // Пясняр мужнасці. Мн.; Новая школа // Вясёлка. № 3; Казка пра зайцаў і шэрага разбойніка: (Урывак з п'есы) // Вясёлка. № 5; Развітальны ліст С. С. Смірнову // ЛіМ. 2 крас.

1980. Гаўрошы Брэсцкай крэпасці: [Апавяданне] // Учиться жить по-коммунистически. Мн.; Чуласць падвяла: [Гумарыст. сцэнка] // Вожык. № 6; Юныя абаронцы // Вясёлка. № 5; «Я Айчыне жыццё падару» // ЛіМ. 8 жн.; Застаецца ў страі: [Інтэрв'ю] // Мін. праўда. 15 студз.

1981. Юныя абаронцы: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; А «Брэсцкая крэпасць» жыве... // ЛіМ. 18 снеж.

1982. Мой Нёман: Нарыс // Беларусь. № 3; Цячэ рэчка... Нарыс // Там жа. № 5.

1983. Юныя абаронцы: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Камандзір Усходняга форта: Успаміны // Полымя. № 4.

1984. Гаўрошы Брэсцкай крэпасці: Гераічная драма ў трох дзеях, сямі карцінах // Гаўрошы Брэсцкай крэпасці. Мн.; Першы горан перамогі // Беларусь. № 4.

1985. «Цитадель остается в строю»: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Эвентов // Сел. газ. 3 янв.

1.4.

1959. М а р ' я с а ў Г. Сэрца прагне подзвігу: П'еса ў адной дзеі / З рус. // Чырв. змена. 12 сак.

1.5.

На англійскую мову. Children of the Brest Fortress / Transl. S. Sosinsky // The White Stork in the Sky. M., 1985.

На армянскую мову. Спапяляючы боль: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Эрэван, 1979.

На казахскую мову. Майордын улы / Ауд. М. Казыбеков // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На латышскую мову. Strazdulēns: Viencēliens / Atdz. O. Reihmanis // Draudzības spēks. Rīgā, 1961; Uzvaras rītausma // Cīna. 1975. 15. Apr.

На літоўскую мову. Bresto tvirtoves Gavrošai // Pjeses moksleivams / Vert. D. Montvilenė. Vilnius, 1982.

На рускую мову. Шпачок: (Скворушка): Драма в 3 д. / Пер. М. Климкович. М., 1968.

Маленькие солдаты Брестской крепости: Драма в 2 д., 7 карт. / Пер. авт. М., 1969.

Гаврош Брестской крепости: (Маленький солдат Брестской крепости): Героическая драма в 3 д., 7 карт. / Пер. авт. М., 1972.

Там, за небосклоном журавли: (Шпачок): Героическая драма в 3 д., 5 карт. с прологом / Пер. авт. М., 1976.

Где-то на Алтае: (Пьеса в одном действии) // Сталин. молодежь. 1954. 12 нояб.; Сборник пьес для школьных кружков самодеятельности. Мн., 1955; Однажды в походе: [П'еса] // Зорька. 1956. 21 июля; Подвиг писателя: [Рэц. на кн.: С м и р н о в С. В поисках героев Брестской крепости. М., 1957 / Пер. авт. // Сов. Отчизна. 1958. № 2; За ушко да на солнышко: Сатирическая комедия в одном действии / Пер. авт. // Знамя юности. 1958. 17 авг.; Пять суток / Пер. авт. // Во славу Родины. 1961. 21 июня; Шпачок: Пьеса в одном действии // Зорька. 1963. 23 февр.; Шпачок: [Драма] / Пер. М. Климкович // Неман. 1964. № 6; Вместе со взрослыми: [Нарыс] / Пер. Б. Бурьян // Пионеры-герои. Мн., 1965; Бой на границе: [Апавяданне] / Пер. авт. // Бери с них пример. Мн., 1966; Подвиг писателя-фронтовика / Пер. авт. // Заря. 1966. 12 июня; Интересно всем! / Пер авт. // Сел. газ. 1966. 21 сент.; Бой на границе: [Нарыс] / Пер. авт. // Дорога в бессмертие. Мн., 1967; За счастье, за волю...: Пьеса в 1 д. / Пер. В. Барановский // Клуб и художественная самодеятельность. 1967. № 24; Командир Восточного форта / Пер. авт. // Неман. 1967. № 8; Вместе со взрослыми: [Нарыс] / Пер. Б. Бурьян // Пионеры-герои. Мн., 1968; Командир Восточного форта: [Нарыс] / Пер. авт. // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Мы приходили в крепость / Пер. авт. // Культура и жизнь. 1968. № 4; Маленькие солдаты Брестской крепости: [Карціна з п'есы] / Пер. авт. // Сов. Бел. 1969. 4 окт.; Дети полка: [Нарыс] / Пер. авт. // Путь к победе. Мн., 1970; Маленькие солдаты Брестской крепости: [Урыўкі з аднайм. п'есы] / Пер. авт. // Заря. 1970. 27 июня; Бойцы вспоминают минувшие дни / Пер. авт. // Во славу Родины. 1971. 22 июня; За счастье, за волю...: Пьеса / Пер. В. Барановский // Народов дружная семья. М., 1972; Вместе со взрослыми: [Нарыс] / Пер. Б. Бурьян // Пионеры-герои. Мн., 1972; Стрелял каждый камень: [Нарыс] / Пер. авт. // В боях за Белоруссию. Мн., 1974; Заря Победы // Бакин. рабочий. 1975. 7 мая; Знамя коммунизма. 1975. 22 июня; Казахстан. правда. 1975. 24 апр.; Коммунист. 1975. 17 апр.; Сел. газ. 1975. 15 апр.; Туркм. искра. 1975. 17 апр.; Рассвет Победы // Иссык-Кульск. правда. 1975. 15 апр.; Заветная тема / Пер. авт. // Сел. газ. 1975. 27 февр.; Доброе слово зрителя / Пер. авт. // Сов. Бел. 1975. 27 июня; Гавроши Брестской крепости: [Нарыс] // Рядом с отцами. Мн., 1980 / Сааўт. П. Кацельнікаў; Во славу подвига на Буге / Пер. авт. // Неман. 1981. № 6; «Я — крепость. Ведем бой!»: [Интэрв'ю] / Зап. М. Цешейко, М. Эвентов // Знамя юности. 1981. 15 февр.; Сов. молодежь. 1981. 21 июня; Мой Неман: [Нарыс] / Пер. авт. // Неман. 1983. № 6; Семья майора: Рассказ / Пер. авт. // Боевые дороги. Мн., 1985; Вместе со взрослыми: [Нарыс] / Пер. Б. Бурьян // Пионеры-герои. Мн., 1985; Чтобы никогда больше... / Пер. авт. // Сов. Бел. 1985. 23 июня.

На таджыкскую мову. Дар: Интермедия / Тарч. Аваз // Комсомоли Точикистон. 1984. 23 дек.

На ўкраінскую мову. Гаврошi Брестської фортеці: Героїчна драма /Пер. В. Минко. К., 1971.

Діти фортеці / Пер. А. Дэка. К., 1982.

Іді, сину мій... / Пер. В. Клинченко // Одноактні п'єси. К., 1975.

На чувашскую мову. Сак лан чес / А. Александров кусарна // Ялав. 1967. № 8.

1.6.

Г е р о и ч е с к а я оборона. Мн., 1961; 2 выд. Мн., 1963, 3 выд. Мн., 1966; 4 выд. Мн., 1971 / Рэдкал.

Люди границы: Очерки. Мн., 1989 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. А . І . М а х н а ч, удзельнік гераічнай абароны Брэсцкай крэпасці // Бярозка. 1963. № 11; А л е с ь Махнач // Хрэстаматыя беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966; А л е с ю Махначу — 60 // ЛіМ. 1982. 27 жн.; А р л о в а Г. Не падманваць даверлівых! // Там жа. 1977. 28 студз.; Б е л ь с к і А. Каб помнілі людзі... // Чырв. змена. 1984. 17 чэрв.; З у з н а г а р о д а й! // ЛіМ. 1982. 16 ліп.; І с к р ы к У. Гаўрошы Вялікай Айчыннай... // Там жа. 1972. 1 снеж.; Л ы н ь к о ў М. [Ліст] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; П а п т о н е ў С. А што стала з лейтэнантам Смагіным? // Паптонеў С. Беларусь — белая балада. Мн., 1985; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а б а л е ў с к і А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 80—81; Я г о ж. Драматургія малая — непаладкі вялікія // Маладосць. 1962. № 6; Я г о ж. Жыццё тэатра. Мн., 1980. С. 83—88; Я г о ж.

Прачытана ўкраінскімі сябрамі // ЛіМ. 1976. 10 снеж.; Я г о ж. Рампай асветленае. Мн., 1962. С. 181—185; Я г о ж. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985. С. 128—134; Я г о ж. Фарбы з братніх сцэн // Сабалеўскі А. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985; Т а р а с а ў Я. Дзве прэм'еры // Маг. праўда. 1965. 23 мая; У г э т ы м месяцы... // Беларусь. 1972. № 6.

На рускай мове. А н д р е е в И. Это нужно не мертвым, это нужно живым // Молодежь Эстонии. 1973. 12 дек.; Б о б р е н о к С. Герои остаются с нами // Львов. правда. 1971. 25 мая; З е л ь д и н а Э. Маленькие защитники большой крепости // Комсомолец Донбасса. 1972. 28 мая; К и с е л е в В. Край творческий // Киселев В. На истоках неманских. Мн., 1985; С м и р н о в С. Утро в Брестской крепости // Мера мужества. М., 1965; Э в е н т о в А. Мой друг Алесь Махнач // Заря. 1967. 22 марта.

На таджыкскай мове. Гуфтор аз дустон ва Алёсь Иванович: [Нарыс] // Каххори А. Аз паси ситораи паррон. Душанбе, 1973.

На ўкраінскай мове. Д е р я б и н а З. Романтика героізму // Культура і життя. 1972. 31 серп.

2.4.

На беларускай мове. Б а р а д у л і н Р. Заступнік подзвігу: [Верш] // Барадулін Р. Амплітуда смеласці. Мн., 1983; П а н ч а н к а П. Кошык: [Верш] // Лясныя воблакі. Мн., 1985; П р ы х о д з ь к а П. Балада пра кацялок вады: [Верш] // Прыходзька П. Сонца раней узышло. Мн., 1967.

На рускай мове. С и м а н о в и ч Д. Огонь: [Верш] // Симанович Д. Солнечный хмель. Мн., 1982.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд, № 21; БДАМЛіМ, ф. 158, воп. 1, спр. 1—260.

Г. І. Рэут.

МАЦЯШ НІНА

Мацяш Ніна Іосіфаўна (н. 20.9.1943, в. Нівы Бярозаўскага р-на Брэсцкай вобл.), паэтэса, драматург, перакладчыца. Член СП Беларусі з 1971. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1984, за «Паэму жніва»).

З сялян. Бацька, Іосіф Мікалаевіч, да 1939 служыў капралам у польскім войску, пасля быў настаўнікам Ніўскай пачатковай школы, хоць і не меў спецыяльнай адукацыі, потым брыгадзір у саўгасе. Маці, Алена Сямёнаўна, працавала ў саўгасе. У 1950 Н. Мацяш пайшла ў 1 клас Ніўскай сямігодкі, працягвала вучобу ў Бярозаўскай сярэдняй школе. У 1960 паступіла на факультэт французскай мовы Мінскага педінстытута замежных моў, але з-за хваробы давялося ўзяць акадэмічны адпачынак. Толькі восенню 1964 вярнулася на 4 курс стацыянара, перад гэтым экстэрнам здала экзамены за тры курсы. Скончыла інстытут у 1966. У 1973—77 працавала настаўніцай Белаазерскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча. З 1977 на творчай рабоце. Абіралася дэпутатам Бярозаўскага раённага Савета народных дэпутатаў. Член бюро літаб'яднання «Крыніца» пры Бярозаўскай раённай газеце. Узнагароджана медалём.

Першы верш Н. Мацяш (на рускай мове) надрукаваны ў 1962 у Бярозаўскай раённай газеце «Маяк коммунизма». З 1967 піша па-беларуску. З гэтага часу сур'ёзна працуе і ў галіне мастацкага перакладу з французскай і нямецкай моў. Самастойна вывучыла польскую і англійскую мовы. Аўтар кніг паэзіі «Агонь», «Удзячнасць», «Ралля суровая», «Прыручэнне вясны», «Поўны келіх», «Жнівень», «Паварот на лета». Для творчасці Н. Мацяш характэрны выразнасць грамадзянскай пазіцыі, адметнасць індывідуальнага светаўспрымання. Асноўныя матывы яе паэзіі — роздум над лёсам Радзімы, роднай зямлі і прыроды, любоў да свайго краю, да працавітых, сумленных землякоў, услаўленне мацярынства, выяўленне складаных чалавечых узаемаадносін. У лірычнай споведзі паэтэсы спалучаны мудрая філасофская разважлівасць, дасціпнасць, назіральнасць і рамантычная мэтаімкнёнасць, веданне сусветнай культуры і свайго нацыянальнага багацця, народных вытокаў. Светлыя, аптымістычныя акорды жыцця перакрываюць адчуванне болю і

смутку. Піша творы для дзяцей. Брэсцкім абласным тэатрам лялек пастаўлены яе п'есы «Прыгоды трох парасят» (1976), «Крок у бессмяротнасць» (1977). На беларускую мову пераклала кнігі Ж. Аліўе, Ж. Семянона, А. Сент-Экзюперы і інш. Асобныя вершы Н. Мацяш перакладзены на англійскую, балгарскую, польскую, рускую, украінскую і інш. мовы. Выступае з літаратурна-крытычнымі артыкуламі, рэцэнзіямі, піша сцэнарыі тэлефільмаў.

Жыве ў Белаазерску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Паварот на лета: Вершы, паэмы. Мн., 1986. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Агонь. Мн., 1970. (Першая кніга паэта). Рэц.: Васілевіч А. Весенняя песня // Неман. 1971. № 6;Міско С. Дыялог з аднагодкамі // Чырв. змена. 1971. 2 крас.; Моисейчик А. Свет души // Заря. 1971. 12 марта.

Удзячнасць: Вершы і паэма. Мн., 1973. Рэц.: Алексиевич С. Видеть сердцем // Знамя юности. 1974. 23 мая; Камейша К. Сэнс паэзіі і жыцця // Чырв. змена. 1974. 13 ліст.; Колесник В. Второй виток орбиты // Заря. 1974. 5 янв.; Марціновіч П. Прасветласць душы // ЛіМ. 1973. 21 снеж.; Яфімаў Ф. Ад сябе — да ўсіх // Беларусь. 1974. № 1.

Два браты і сякера: Паводле беларускай народнай казкі. Мн., 1975.

Ралля суровая: Вершы і пераклады. Мн., 1976. Рэц.: Камейша К. Гэта заўсёды гарачая ралля... // Полымя. 1977. № 7; Ліпскі У. Ралля суровая і добрая // Чырв. змена. 1976. 16 снеж.; Марчанка С. Ралля для добрага пасеву // Беларусь. 1977. № 3; Панізнік С. «Толькі блізкіх зблізкае ростань» // Голас Радзімы. 1977. 27 студз.

Прыручэнне вясны: Лірыка. Мн., 1979. Рэц.: Калінковіч М. Шлях праз вернасць // ЛіМ. 1979. 3 жн.; Ліпскі У. З вясновым пачуццём... // Чырв. змена. 1979. 11 жн.; Марціновіч А. Права на любоў і ўзаемнасць // Работніца і сялянка. 1980. № 1; Тарасюк Л. «Надзея, патрабуй жыцця!» // Полымя. 1979. № 12.

Казка пра суседзяў, змяю і мядзведзя: Паводле беларускай народнай казкі. Мн., 1982. Рэц.: Ягоўдзік У. На крылах казкі // ЛіМ. 1982. 17 снеж.

Поўны келіх: Лірыка. Мн., 1982. Рэц.: Панізнік С. «Сэрца звычайнай канфігурацыі» // Полымя. 1983. № 8; Тарасюк Л. Паміж усмешкай і слязой // ЛіМ. 1983. 14 студз.

Жнівень: Лірыка. Мн., 1985.

Шчаслівай долю назаві...: Лірыка. Мн., 1990.

1.3.

1962. Плечо друга: [Верш] // Во славу Родины. 22 авг.

1963. Если рядом друг: [Верш] // Заря. 3 апр.

1967. Ноччу вецер шурпаты з оста; О калі б толькі мог мой жорсткі смутак; Бывай, лета: [Вершы] // Маладосць. № 5; Месяц нараджэння; «Якая табе справа да мяне...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Мой Белазёрск; Адліга: [Вершы] // Заря. 26 февр.; Чалавечыя сэрцы: [Верш] // Знамя юности. 12 дек.; «Пад курганамі...»; Радасць; Прыход сакавіка; Сэнс жыцця; Маё шчасце; Цвітуць лугі: [Вершы]; Лютаўская акварэль: Лірычныя нататкі // ЛіМ. 14 ліп.; «Калі ўзарве пакоя немату...»; «Адляцела лістота...»: [Вершы] // Там жа. 8 снеж.; Агонь у начы: [Верш] // Чырв. змена. 23 ліст.; Дзень добры!: [Верш] // Там жа. 10 снеж.

1968. Арабіны: [Верш] // Голас Радзімы. № 25; Душа адчайная бунтуе; Дажджынка; Арабіны: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Ты цалаваў мне рукі...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Шукаю ўсмешку; Amo te: [Вершы] // Там жа. № 9; Агонь у начы; Любімаму паэту: [Вершы] // Заря. 27 янв.; Будаўнікам Бярозаўскай ДРЭС: [Верш] // Там жа. 28 сент.; І крок у крок з жыццём іду: [Верш] // Там жа. 20 нояб.; «Дажджынка коціцца...»: [Верш] // ЛіМ. 14 мая; У навальніцу; «Ты і верыш...»; «Людзі кажуць...»: [Вершы] // Там жа. 12 ліп.; Любоўю кроўнай: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Лісце трыпутніку. Мн., 1968] // Там жа. 25 кастр.; Крыніцы мужнасці: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Белазёрск, мой родны кут // Там жа. 27 снеж.; Апошняя завея; Снегіры: [Вершы] // Мін. праўда. 30 сак.; Белазёрск; Маладосць; «Калі зусім адмовяць...»: [Вершы] // Сел. газ. 5 окт.; У навальніцу: [Верш] // Чырв. змена. 17 снеж.

1969. Бывай, лета!: [Верш] // Беларускі каляндар на 1970 год. Беласток; Даўно я дома не была; Бацька; «Не рабіце мне скідак...»; Была такая буйная вясна: [Вершы] // Маладосць. № 8; Вясна; «Чаму заўсёды ходзяць разам...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5; Вясновая ноч: [Верш] // Заря. 25 окт.; «Не рабіце мне скідак...»: [Верш] // ЛіМ. 8 жн.; Паэт прагрэсу, рэвалюцыі і люду // Там жа. 5 вер.; Пясняр свабоды і братэрства // Там жа. 11 ліст.

1970. Усмешка; «Ты не аберагай мяне...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6; «Лёс мой, лёс мой...»; «Раскуй сябе! — гаворыш ты...»: [Вершы] // ЛіМ. 26 чэрв.; Адліга: [Верш] // Сел. газ. 22 марта; Беларусі: [Верш] // Чырв. змена. 8 сак.

1971. «А мне патрэбна сонца — уначы...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; «Раскуй сябе! — гаворыш ты...»: [Верш] // Заря. 9 янв.; Жыла-была рака: [Верш] // Там жа. 10 июля; Поўдзень; «Нам вечна часу не хапае...»; Прасветласць; Вярба: [Вершы] // Там жа. 31 дек.; Неспакой; Удзячнасць; «Так часта пад гарачую руку...»: [Вершы] // ЛіМ. 13 жн.; Беларусі; «Людзі, людзі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 7 студз.; «Мы з табой аднагодкі...»: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; «Ты не аберагай мяне...»; Вернасць радасці; Штодзённае чаканне цуда...»: [Вершы] // Там жа. 24 жн.

1972. Шукаю ўсмешку: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Прасветласць; Вярба: [Вершы] // Голас Радзімы. № 4; «А можа, так яно і трэба...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Нам вечна часу не хапае...; Маме: [Вершы] // Там жа. № 10; «Так, толькі так і быць павінна...»: [Верш] // Заря. 11 марта; Пра зорку: [Верш] // Там жа. 21 окт.; «Ціхая ласка рук...»: [Верш] // Знамя юности. 7 дек.; Поўдзень: [Верш] // ЛіМ. 4 жн.; Адліга; Галінка плывуну; І чыясці ўсмешка: [Вершы] // Там жа. 27 кастр.

1973. «Я думала, люблю адну вясну...»: [Верш] // Заря. 20 янв.; Чырв. змена. 29 сак.; Поўдзень; «Дом пакідала я...»: [Вершы] // Заря. 25 авг.; Вярба: [Верш] // Знамя юности. 11 янв.; Вытокі натхнення // Чырв. змена. 29 сак.; «Узмах крыла, узмах крыла...»: [Верш] // Там жа. 17 мая.

1974. Сон-трава: [Верш] // Голас Радзімы. № 9; Чэрвеньскі вецер; «Бярозавым святлом упала поўня...»; «Твая песня пра што, вада?..»; Змярканне; Сон-трава: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Тры песні; Пад Салігорскам; «Не сніся мне...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Жыла-была рака; Змярканне; Вярба: [Вершы] // Рабочая смена. № 1; Змярканне: [Верш] // Заря. 5 янв.; «Бярозавым святлом упала поўня...»: [Верш] // Там жа. 24 июля; «Твайго палону прагну я...»: [Верш] // Там жа. 19 окт.; Арабіны: [Верш] // Там жа. 16 нояб.; Сел. газ. 22 сент.; Васількі; Ля Белага возера: [Вершы] // Заря. 26 дек.

1975. Арабіны; Кані; Ля Белага возера; Васількі; «З якой цярплівасцю прыладжвае бусліха...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; За соснамі — мора: [Вершы] // Маладосць. № 12; Чэрвеньская балада 1941 года, дня 25-га; Памяць; Вецер; Калыханка для маці; Змярканне: [Вершы] // Полымя. № 8; Сівізна: [Верш] // Заря. 7 июня; Два дрэвы; Змярканне; Сон-трава; «Твая песня пра што...»: [Вершы] // Там жа. 16 авг.; Калыханка для маці:

[Верш] // Там жа. 27 сент.; Лістапад: [Верш] // Там жа. 22 нояб.; Тры дудкі; «Вечар задуменна сеў каля дзвярэй...»; «На ўзмор'і туман беспрасветна густы...»; «Не да мора прыбеглі сосны...»; «Табе лягчэй: ты ўжо змірылася...»; «Упарта, пругка сэрца мора б'ецца...»: [Вершы] // Там жа. 28 нояб.

1976. Удзячнасць; Тры песні; Ля Бярозаўскай ДРЭС: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Балада руху; «Што ведаем...»; Надзеі, якую прывялі за рукаў; Ты; «Палюбі мяне! Палюбі мяне»: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Немагчымасць, магчымасці поўная...»: [Рэц. на кн.: Л о р к а Ф. Г. Блакітны звон Грэнады. Мн., 1975] // Полымя. № 3; Балада мары; Шыпшына; «Памылюся — хай на мне віною...»; Песня матчынай маладосці: [Вершы] // Там жа. № 6; З горкіх кветак: Да 85-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча: Эсэ // Там жа. № 12; «Жанчына вясну прыручала...»; «Грэшны мой, з імем святога!..»; «Вечар задуменна...»: [Вершы] // Рабочая смена. № 12; «Я люблю цябе...»: [Верш] // Заря. 14 февр.; Не ў Рым вядуць дарогі: [Верш] // Там жа. 29 мая; «Што ведаем пра блізкіх нашых мы?..»; «Ты поруч...»: [Вершы] // Там жа. 13 нояб.; Тры дудкі: [Верш] // Там жа. 28 нояб.; Мир знакомый и близкий // Сел. газ. 10 окт.

1977. Калыханка маме: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; [Рэц. на кн.: Л о р к а Ф. Г. Блакітны звон Грэнады. Мн., 1975] // Лит. обозрение. № 1; Тры дудкі; У той час; Алхімія; Арэхі: [Вершы] // Полымя. № 6; Не ў Рым вядуць дарогі; «Як мне прывыкнуць да самой сябе...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5; «Падумаць толькі, што нас падзяляла...»; «Пераіграла за свой век нямала...»: [Вершы] // Заря. 30 июля; Рукі маці; Вераб'інае гняздо; Без цябе: [Вершы] // ЛіМ. 4 сак.; Бунтоўнае сэрца Нэруды: [Рэц. на кн.: Н э р у д а П. Крыві бунтоўнай кроплі. Мн., 1976] // Там жа. 1 ліп.; Натхненне // Там жа. 9 снеж.

1978. Вы ёсць; Я вас люблю; Amo te: [Вершы] // Адданасць. Мн., 1978; І прыпасе нялёгкае імгненне; Цуд не бывае нечаканы; Прапашчы чалавек; Шчэ не журуся я па харастве; Кажы ласкавыя ты словы: [Вершы] // Маладосць. № 7; Птушка, якая вяртае зрок; «Той краечак далягляда...»; «Дзе твае межы, дабрата?»; Сасна з прыдарожных могілак: [Вершы] // Рабочая змена. № 3; Жанчына вясну прыручала; Скарга дзікай яблыні: [Вершы] // Родная прырода. № 2; «Цуд не бывае нечаканы...»: [Верш] // Заря. 6 янв.; «Шчэ не журуся я па харастве...»: [Верш] // Там жа. 10 февр.; Не маеш права: [Верш] // Там жа. 8 апр.; Пошук: [Верш] // Там жа. 24 июня; Ці скажу: [Верш] // Там жа. 25 окт.; Калодзеж любві: [Рэц. на кн.: С е м я ж о н Я. Сем цудаў свету. Мн., 1977] // ЛіМ. 7 крас.; «Шчэ не журуся я па харастве...»; Скарга дзікай яблыні; «Ловяць далягляд гады імклівыя...»: [Вершы] // Там жа. 2 чэрв.; Імклівая мелодыя крыл // Там жа. 27 кастр.; Голас Зялёнай Яшчаркі: [Рэц. на кн.: Г і л ь е н Н. Падарожжа да сябе самога. Мн., 1978] // Там жа. 15 снеж.

1979. Імклівая мелодыя крыл: [Прадмова]; На магілу Леаніда Якубовіча: [Верш] // Якубовіч Л. Я з вамі, вёсны... Мн.; Студня; Не аддавай сябе самоце; «Нам ужо не расстацца...»; «Сакраментальна вырашаем...»; Жар-птушка; Пяшчота; [Вершы] // Полымя. № 1; Пераклад — гэта любоў: [Рэц. на кн.: З а р ы ц к і А. У свет па песні. Мн., 1978] // Там жа. № 8; «Лякаюцца: вярнулася зіма...»: [Верш] // Родная прырода. № 2; «Кажуць: трэба...»; Калі б ты запытаў; Дабрата: [Вершы] // Заря. 6 янв.; «Снягі аблажныя прадвесне...»: [Верш] // Там жа. 9 июня; «Сакраментальна вырашаем...»: [Верш] // Там жа. 25 авг.; «Сказала: Лепей саматой...»: [Верш] // Там жа. 26 сент.; «Што б ні явілася прычынай...»: [Верш] // Там жа. 7 дек.; Песня; «Жыццё яшчэ сваё не кажа «не»...»; «Так доўга чалавек глядзеў...»; Калі б ты запытаў; «...Успрымаць як цуд...»; «Адным і тым жа вёрстам...»; Прызнанне: [Вершы] // ЛіМ. 9 сак.

1980. Залатое сэрца: Казка // Вясёлка. № 1; Крышку пра кніжку // Там жа. № 7; Трыпутнік: [Верш] // Заря. 1 марта; Чайкі: [Верш] // Там жа. 4 мая; «Як кажуць...»: [Верш] // Там жа. 23 авг.; Заканамернасць: [Верш] // Там жа. 30 окт.; Красавік у Саках; Сухмень, 1979; Abyssus abyssum invocat; Пяты сезон; Лілея; «Я цябе ніколі не забуду...»; Амаль казка: [Вершы] // ЛіМ. 11 ліп.; Калыханка маме: [Верш] // Сел. газ. 8 марта; «За сялом палавеюць жыты...»: [Верш] // Чырв. змена. 8 сак.; Было растанне; «У час мінулы не даходзіць пошта...»; «Сустрэчы што? Выпадак?..»: [Вершы] // Там жа. 24 жн.

1981. Залатое сэрца: [Казка] // Вясёлка. Мн.; Песня пра казку; Песня парасят: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Снегіры: [Верш] // Там жа. № 12; Пушкін у Міхайлаўскім: [Верш] // Заря. 3 янв.; «Нахалолы вечар на двары...»; Наканаванасць: [Вершы] // Там жа. 20 февр.; Вяртанне: [Верш] // Там жа. 7 марта; «На асамотненай кручы...»: [Верш] // Там жа. 4 апр.; Завялікая: [Верш] // Там жа. 7 июля; ЛіМ. 6 лют.; Пра песні: [Верш] // Заря. 19 сент.; А стаў напамінам; Дыялог: [Вершы] // Там жа. 9 окт.; «Зноў пра цябе. Мне — пра каго ж яшчэ?..»; «Нашто мне гэты дзень...»; «Будзе лета, як звон, пустое...»; «Ёсць адзінае выйсце — жыць...»: [Вершы] // Знамя юности. 1 июля; Веру; М. К. Чурлёніс. Дзень: Эцюд з гітарай; Пасярод рэха; «Я не хачу, каб гэты дзень...»: [Вершы] // ЛіМ. 1 мая; «І ёсць жыццё...»: [Рэц. на кн.: Э л ю а р П. З табою. Мн., 1980] // Там жа. 29 мая; Бяроза: [Верш] // Сел. газ. 20 мая.

1982. Калі галінка вішні расцвіла: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Натуршчыца; На ўроку геаграфіі: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Крышку пра кніжку // Там жа. № 10; Грамніцы: [Верш] // Заря. 12 февр.; Цяпер...: [Верш] // Там жа. 19 марта; Дабрата: [Верш] // Там жа. 10 июня; «Вечназялёнаю галінкай — спробы...»: [Верш] // Там жа. 22 окт.; Галасы сумлення: Паэзія «Даляглядаў»-81 // ЛіМ. 18 чэрв.

1983. На ўроку геаграфіі; Снегіры: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Два браты і сякера: (Паводле беларускай народнай казкі) // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Плата; Голас чацвёртай; Паверыла: душа заснула; Цені ў кутках, як блакітная варта; Што ёсць сэнс, няўжо адзіна справа; У Люсіне: [Вершы] // Маладосць. № 11; Паэма жніва // Полымя. № 11; Заря. 17, 18 мая; «Цвіла, пяшчотным лёнам...»: [Верш] // Заря. 24 июня; «Дай бог нашаму цяляці» // ЛіМ. 29 крас.; Тры каласкі любові і смутку: [Верш] // Там жа. 12 жн.

1984. Чэрвеньская балада 1941 года, дня 25-га: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Крок у бессмяротнасць: Публіцыстычная драма ў дзвюх дзеях // Крок у бессмяротнасць. Мн.; Як абяцанне сонечнага свята: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Уліцёнак // Голас Радзімы. 2 жн.; «Той час, які прасякнуты табою...»: [Верш] // Заря. 8 марта; Пасля шторму: [Верш] // Там жа. 19 сент.; «Не хвалюйся, ён не прыйдзе...»: [Верш] // Там жа. 29 сент.; «Пытаешся, чаго маўчу...»; «І прыйдзе ноч, і ноч міне...»; Не спазніся; Прыцяжэнне часу; «Снег упаў на голле залатое...»; Сугучча; «Пагаворым на розных мовах...»; Назаўжды: [Вершы] // ЛіМ. 9 сак.; Залатое сэрца: Казка // Ніва. 4 сак.

1985. Адказы на анкету // Вобраз-85. Мн. С. 113—115; Голас чацвёртай: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Прыгоды трох парасят: П'еса // Крынічка. Мн.; Кубак; Да пытання пра вавёрак; Матылёк; «Дык што ж такое ты, каханне? Шчасце?»; Знямога; «Зноў верабейка ўляцеў у акно...»; Сябрыне: [Вершы] // Беларусь. № 6; Будзьце шчаслівыя, людзі!; Лісток; Ода дзівосна прыгожаму чалавеку; Засцярога; Страх; Зацьменне; Перамір'е: [Вершы] // Маладосць. № 6; «Слова маё на нікліча бяды...»; «Цікуеш за маімі песнямі...»; «Не хвалюйся, ён не прыйдзе...»; Выйсце: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6; Будзьце шчаслівыя, людзі!; Лісток; Ода дзівосна прыгожаму чалавеку: [Вершы] // Голас Радзімы. 1 жн.; Жыццё — як казка: [Верш] // Заря. 26 янв.; «І зноў адыйсці не даеш...»: [Верш] // Там жа. 19 июня; «А парывала ж!..»: [Верш] // Там жа. 2 окт.; Не трэба пытацца; Вiдавочнае; Што пакінем? Кара; Студзеньскі ліст; Мелодыйка: [Вершы] // ЛіМ. 8 сак.; «А ты жывi, каханы мой, жывi...»; Павучок; «А можа, ўдасца, мо сябе ўтаймую...»; Так званаму «рэалісту»; Як падумаць. Сабе самой; Не нахлусі; «А што радок, ён выжыве — ці не...»; Дарожнае. Па свяце паэзіі ў Крошыне: [Верш] // Там жа. 11 кастр.

1.4.

А л і ў е Ж. У краіне індзейцаў / З фр. Мн., 1973. С і м я н о н Ж. Першая справа Мегрэ: Раман /

З фр. Мн., 1982. Рэц.: К а з ы р а Л. Сустрэча з камісарам Мегрэ // ЛіМ. 1983. 4 сак.

С е н т — Э к з ю п е р ы А. дэ. Планета людзей: Выбранае / З фр. Мн., 1984. (Б-ка замеж. прозы).

К а с т э н к а Л. Лірыка / З укр. Мн., 1989.

С е н т-Э к з ю п е р ы А. дэ. Маленькі прынц: Казка / З фр. Мн., 1989.

Ш ы м б о р с к а В. Свет, варты вяртання: Лірыка / З пол. Мн., 1991.

1967. Н е й х а ў з В. Дзяўчына з «царства невадаў»: Апавяданне / З ням. // Работніца і сялянка. № 4.

1968. Ш т а й н і г е р К. Падзяка дваццацігадовага; Ш т р о й б е л ь М. Ноч у ноч: [Вершы] / З ням. // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Э м е М. Трысціна / З фр. // Беларусь. № 10.

1969. А р а г о н Л. Пакінула мяне: [Верш] /З фр. // Дзень паэзіі — 69. Мн.; С л а в а ц к і Ю. «Айчына нясчасная...»; Гімн; «О дайце мне шматок зямлі...»: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 5 вер.; Ш ы л е р Ф. Парука: Балада / З ням. // Там жа. 11 ліст.

1970. Х р у с ц я л е ў с к і Т. Храм Васіля Блажэннага; К а н а н о в і ч М. Лодзь: [Вершы] / З пол. // Маладосць. № 6; Х р у с ц я л е ў с к і Т. Касцёлак пад Алесна: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 24 ліп.; К а н а н о в і ч М. Зямля Адамавай маладосці: [Верш] / З пол. // Там жа. 11 вер.; Б е р а н ж э П. Ластаўкі: [Верш] / З фр. // Там жа. 2 кастр.

1971. М і ш э л ь Л. Маніфест міру; Песня турмаў; Версаль — сталіца; Тым, хто хоча застацца рабамі; Зіма і ноч; На борце «Віргініі»; У паўночных марах: [Вершы] / З фр. // Паэты Парыжскай Камуны. Мн.

1972. К а н а н о в і ч М. Ю. Зямля Адамавай маладосці; Ч а р н ы Я. Возера ў Высокай; Наваселле; Бацька і сын; Х р у с ц я л е ў с к і Т. Касцёлак пад Алесна; А х о ц к і М. Зацёртыя сляды; Ш т а й н е р т Б. Мікельанджэла; «Любыя, бога нярэдка...»; З а ж ы ц к і Э. Буслы; А р л е ў с к і Р. Накцюрн; К у з ь н я к М. Ліст.; Х р у с ц я л е ў с к а я Д. «Эпікур шчаслівы...» [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; К у з ь н я к М. Ліст.; Ш т а й н е р т Б. Мікельанджэла: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 2.

1973. К а н т Г. Дзень каранацыі; К у н а р т Г. Берлінскія мураванкі: [Апавяданні] / З ням. // Незабыўны дзень. Мн.

1974. С л а в а ц к і Ю. Мой запавет: [Верш] / З пол. // Дзень паэзіі — 74. Мн.

1977. Х р у с ц я л е ў с к і Т. Касцёлак пад Алесна: [Верш] / З пол. // Хрусцялеўскі Т. На слядах майго дома. Мн.; Л ь в о в і ч М. Ластаўка; Пераклад: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 9 снеж.

1978. Ш ы м б о р с к а я В. Сябрам; Прытча; Нацюрморт з паветраным шарыкам; За кілішкам віна; Шчаслівае каханне; Не бывае двойчы: [Вершы] / З пол. // Далягляды. Мн.

1979. Г а ў р ы л ю к А. Песня з Бярозы: Паэма / З укр. // Гаврилюк О. Пісня з Берези. Львів; Б ж э х в а Я. Сарока; Лайдак; Г е л ь н е р а в а Д. Певень: [Вершы] / З пол. // Вясёлка. № 10; Т а к а р с к а я Г. Кармленне птушак; «Што ім засталося па тых дзівосных начах...»; «Пад маімі вокнамі не растуць сланечнікі...»: [Вершы] / З пол. // Работніца і сялянка. № 11.

1980. Р а с і н с к а я М. Цяпэк падае прыклад: [Апавяданне]; Я л о в е ц Я. Як паэт піша вершы; Г р а х о в я к С. Лясы і ружы: [Вершы] / З пол. // Вясёлка. № 12.

1981. Б ж э х в а Я. Сарока: [Верш] / З пол. // Вясёлка. Мн.; К а с т э н к а Л. «Паміраюць майстры, пакідаюць памяць, як рану...»; «Жыццё ідзе, і ўсё без карэктур...»; «Штогод я сведкаю — вясной, у маі...»; «Старэнькая кабета! Магда?.. Эльза?..»; Пінг-понг; «Такі чужы і — як наканаваны...»; «І не мінае, не мінае!..»; «Не гавары журботнымі вачыма...»; «Што ў нас было? Каханне й лета...»; «Перабірае струны бор сасновы...»: [Вершы] / З укр. // Далягляды. Мн.; А с т а ф ' е в а Н. «Зноў нечаму душа хвалу пяе...»; «У далёкай у далечы, пад глухімі снягамі...»; Сурыкаў: [Вершы] / З рус. // Работніца і сялянка. № 7.

1982. М а х П. «Плывуць гады, нібы жыты...»; «Адцалавалі пчолы...»; Ажыны; Туга; «Закружыўся ў ветры жаўталіст...»: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 28 мая.

1984. М а х П. Згадка ў Львове; «Стаміўся шум...»: [Вершы] / З укр. // Заря. 25 мая.

1985. М е р ы м э П. Матэа Фальконэ; Федэрыка: [Навелы] / З фр. // Далягляды. Мн.

1.5.

На англійскую мову. I thought that it was spring alone i loved...; How long it is the storks have not appeared...; There Lived Once on a Time a River / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На армянскую мову. Мая доля: [Верш] // Айястані ашхатаворуі. 1983. № 1.

На казахскую мову. Терезе алдындагы ой: [Верш] // Лениншіл жас. 1972. 21 апр.

На канада мову. [Верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На літоўскую мову. Dekingumas / Vert. M. Kudarauskaite // Komjaunimo tiesa. 1975. Kovo 14.

На польскую мову. Jesień / Tł. J. Huszcza // Odgłosy. 1974. Nr 49.

На рускую мову. Неутоленность: Лирика / Пер. С. Кузнецова. М., 1979. Рэц.: К о л е с н и к В. Концепция счастья // Заря. 1979. 20 сент.; С е м а ш к е в и ч Р. Созвучье помысла и дела // Неман. 1980. № 9.

Дождинка: [Верш] // Знамя юности. 1971. 12 марта; Восьмистишие; Просьба; Дождинка: [Вершы] / Пер. С. Макаров // Аврора. 1972. № 9; Благодарность: [Вершы] / Пер. И. Василевский, С. Макаров // Неман. 1972. № 6; Сидя у окна...; Просьба; «Ты тишину нависшую отринь...»; Осеннее: [Вершы] / Пер. С. Макаров // Знамя юноси. 1972. 7 апр.; Дождинка: [Верш] / Пер. С. Макаров // Кодры. 1974. № 2; Беспокойство: [Верш] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1974. 18 дек.; «Я думала, люблю одну весну...»; «Моя доля...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1975. 5 марта; Добрыми глазами: [Вершы] / Пер. Б. Пчелинцев // Неман. 1976. № 3; Возле Березовской ГРЭС; Дождинка; Ночь опять цыганкой по приметам...; Огонь в ночи: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Колыбельная маме: [Верш] // Сел. газ. 1980. 8 февр.; Ищу улыбку; «...Удивляться чуду, чуду жить...» / Пер. И. Сергеева; Песня; Признание; «И он пришел, мой самый горький день...» / Пер. Н. Яворская: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Баллада мечты; Баллада памяти; Сумерки; Песни: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Неман. 1984. № 3.

На туркменскую мову. Бергидар мен омурбойы... [Верш] // Сов. Туркменистаны. 1975. 30 нояб.

На ўкраінскую мову. Часу нам все не вистачае: [Верш] // Кіровогр. правда. 1972. 21 груд.; Вдячність: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Рад. Волинь. 1972. 17 бер.: «Мені потрібне сонце уночі...»; «Розкуй себе...»; «Не відмовляйте — ріка просила...»: [Вершы] / Пер. Й. Струцюк // Там жа. 1972. 11 лип.; «Я думала...»: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Там жа. 1975. 18 черв.; Олекса Довбуш: Уривок з поеми / Пер. В. Ганущак // Прикар. правда. 1976. 16 трав.; Коли вишнева гілка розцвіла...; Біля Березівської ДРЕС: [Вершы] / Пер. І. Жиленко // Дніпро. 1977. № 6; «В мені немало цвіту відбуяло...»: [Верш] / Пер. В. Гей // Молодий ленінець. 1978. 21 вер.; «Мені ж потрібно сонце уночі...»; «А може: так воно й потрібно...»; Я Вас люблю: [Вершы] / Пер. Л. Лежанськая // Молодий ленінець. 1979. 18 вер.; Поклик рідної землі; Одвічне: [Вершы] / Пер. П. Мах // Рад. Волинь. 1979. 15 вер.; Пісня; Якби ти запитав...; Доброта; «Як запізніла у гаю ожина...»; «Кажуть: треба. Кажуть: буде ліпше...»: [Вершы] / Пер. П. Мах// Літ. Укр. 1980. 7 бер.; «Мені ж потрібне сонце уночі...»: [Верш] / Пер. Л. Лежанськая // Рад. Волинь. 1981. 11 вер.; Олекса Довбуш: Уривки з поеми-бувальщини / Пер. В. Ганущак // Комс. прапор. 1982. 16, 21, 23, 28, 30 жовт., 2, 6 лист.; Дев'яте травня: [Верш] / Пер І. Левчук // Молодий ленінець. 1982. 8 трав.; Е ви, е; Я вас люблю; Біля Березівської ДРЭС: [Вершы] / Пер. В. Ганущак // Прикар. правда. 1982. 19 груд.; Я не кохаю вас...: [Верш] / Пер. В. Грабовський // Рад. Житомирщина. 1982. 1 жовт.; Березень; М. К. Чюрльоніс. День: Ріка; «Зустрінемось, хоч нас уже й не буде...»: [Вершы] / Пер. В. Ганущак // Комс. прапор. 1984. 28 квіт.; Натурщиця: [Верш] / Пер. К. Кирпа // Барвінок. 1985. № 1; Я вас люблю: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4.

2.3.

На беларускай мове. Б е р а с ц е н ь С. Выпрабаванне на сталасць //ЛіМ. 1977.18 ліст.; Б е ч ы к В. Прад высокаю красою... Мн., 1984. С. 203—204, 214—215; В і н ш у е м лаўрэатаў // ЛіМ. 1984. 20 студз.; В я р б а В. На шчырасць першую душы: Творчы партрэт // Там жа. 1973. 24 жн.; Г і л е в і ч Н. «Не скрывіць душой ні разу» // Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978; К а л е с н і к У. Берасцейскае вогнішча // Полымя. 1974. № 9; Я г о ж. Дарога да сябе і да людзей // Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975; Л а м с а д з е Л. Жывая вада // Гомел. праўда. 1984. 15 ліст.; Л і п с к і У. Агонь душы // Дзень паэзіі — 81. Мн., 1981; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С е м а ш к е в і ч Р. Адчуванне шляху // Семашкевіч Р. Выпрабаванне любоўю. Мн., 1982; С я л е н я Я. Агонь душы і сэрца // Голас Радзімы. 1972. № 4; Т а р а с ю к Л. Святасць даверу // Маладосць. 1985. № 12; Я р а ц В. Сталасць як поўдзень // ЛіМ. 1984. 23 ліст.

На рускай мове. А б р а м о в и ч М. Твои истоки, мужество / Знамя юности. 1976. 7 марта; Б е ч и к В. Обретение высоты // Неман. 1981. № 3; В а с и л е в и ч В. Возвращение легенды // Заря. 1983. 28 июля; К а л е с н и к В. Дорогой хлеба // Заря. 1983. 17 мая; Я г о ж. Жить в этом мире // Там жа. 21 сент.; Л и п с к и й В. Смотр муз // Знамя юности. 1970. 30 окт.; Л о м с а д з е Л. Живая вода // Сов. Бел. 1985. 10 янв.; Ч а б а н Т. Традиция обязывает // Неман. 1984. № 3.

2.4.

На беларускай мове. В о л ь с к і А. Я помню вечар той — у Ніўцы: [Верш] // Вольскі А. Чалавек, якому баліць. Мн., 1984; П а н і з н і к С. Расінка: [Верш] // Панізнік С. Слова на дабрыдзень. Мн., 1982; Р у д к о ў с к і М. Свяшчэнная трыяда: [Верш] // Рудкоўскі М. Засярога. Мн., 1984; Ш а ў ч о н а к М. Іду да людзей: [Верш] // Шаўчонак М. Бацькоўскае імя. Мн., 1981; Я н і ш ч ы ц Я. Лілея студзеня: (Да партрэта Ніны Мацяш): [Верш] // Янішчыц Я. Пара любові і жалю. Мн., 1983.

Г. І. Рэут.

МАЧУЛЬСКІ ВАСІЛЬ

Мачульскі Васіль Фёдаравіч [28.7(9.8).1893, в. Навасады Мінскага пав., цяпер Дзяржынскі р-н Мінскай вобл.— 29.10.1973, Масква], літаратуразнавец.

Нарадзіўся ў сям'і праваслаўнага святара. Бацька, Фёдар Фёдаравіч (1862—1919), скончыў Мінскую духоўную семінарыю, быў святаром у Навасадах і ў м. Магільна; маці, Аляксандра Сямёнаўна (1862—1922), хатняя гаспадыня. Пасля заканчэння Мінскага духоўнага вучылішча з 1907 В. Мачульскі вучыўся ў Мінскай духоўнай семінарыі. У 1911, не скончыўшы яе, паступіў на юрыдычны факультэт Варшаўскага універсітэта. З 1912 вучыўся на славяна-рускім аддзяленні філалагічнага факультэта універсітэта. У кастрычніку 1915 пераведзены на гісторыка-філалагічны факультэт Маскоўскага універсітэта, які скончыў у 1917. У 1918 член Беларускай сацыялістычнай грамады, супрацоўнік Беларускага нацыянальнага камісарыята ў Маскве. У 1919—24 выкладчык у Слуцку. З 1925 супрацоўнік Інбелкульта, Беларускай Акадэміі навук, адначасова (з 1929) выкладчык Камуністычнага універсітэта ў Мінску. Рашэннем Прэзідыума БАН 21.2.1933 звольнены з Інстытута літаратуры і мастацтва як «класава-варожы элемент». З 1934 у Маскве: працаваў выкладчыкам Камуністычнага універсітэта, Прамакадэміі, Акадэміі грамадзянскага паветранага флоту. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, пайшоў у народнае апалчэнне. Працаваў настаўнікам, дырэктарам школы ў Маскве (1943—47). З 1945 быў членам КПСС. З 1947 выкладчык Ваенна-палітычнай Акадэміі, Паліграфічнага інстытута. У 1952—71 дацэнт кафедры рускай літаратуры філалагічнага факультэта Маскоўскага універсітэта.

Першае выступленне В. Мачульскага ў друку — рэцэнзія на кнігу Т. Шаўчэнкі «Паэзія» (часопіс «Узвышша», 1927). Удзельнічаў у падрыхтоўцы выдання першага Збору твораў М. Багдановіча (1927—28), А. Гаруна (1929). Пісаў рэцэнзіі, артыкулы («К. Каганец як пісьменнік і грамадзянін», «Да пытання аб беларускім элеменце ў «Слове аб палку Ігаравым», «З сучаснага стану літаратуразнаўства на Украіне», «Да пяцідзесяцігоддзя з дня нараджэння Якуба Коласа»). Выдаў кнігу «Тэхніка работы з кнігай». Абараніў кандыдацкую ды-

сертацыю на тэму «Даследаванні па гісторыі беларускай літаратуры» (1946). Яна была прысвечана сувязям «Слова аб палку Ігаравым» з беларускай вусна-паэтычнай творчасцю, паэмамі «Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе». Перапісваўся з А. Багдановічам. Захаваў працу М. Піятуховіча «Рукапісы Рыпінскага». Друкаваўся на старонках часопісаў «Узвышша», «Маладняк», «Вестник Московского университета» і інш., газеты «Савецкая Беларусь» (не ўсе публікацыі выяўлены). Аўтар артыкулаў па праблемах рускай літаратуры («Іван Аляксандравіч Ганчароў. Да выхаду збору твораў», «Неацэнная спадчына. Да выхаду збораў А. І. Герцэна»). Асабісты архіў В. Мачульскага захоўваецца ў БДАМЛіМ. *В. У. Скалабан.*

Бібліяграфія

1.2.

Да пытання аб беларускім элеменце ў «Слове аб палку Ігаравым». Мн., 1929 (Адб. з «Зап. аддз. гуманіт. навук» Бел. АН. Т. 2. Кн. 9). Рэц.: П е р е т ц В. // Труды института славяноведения. 1932. Т. 1.

Тэхніка работы з кнігай. Мн., 1933.

1.3.

1927. [Рэц. на кн.: Ш е в ч е н к о Т. Поезія. Т.1. М.; К., 1927] // Узвышша. № 5; Літературна бібліотека: [Рэц. на кн.: Ш е в ч е н к о Т. Поезія. Т. 1. М.; К., 1927] // Сав. Бел. 12 кастр.

1928. К. Каганец, як пісьменнік і грамадзянін // Сав. Бел. 20 мая; [Рэц. на кн.: Ш е в ч е н к о Т. Щоденні записки. К., 1927] // Там жа. 26 вер.

1929. Да пытання аб беларускім элеменце ў «Слове аб палку Ігаравым» // Запіскі аддзела гуманітарных навук. Мн., 1929. Т. 2. Кн. 9; З сучаснага стану літаратуразнаўства на Украіне // Маладняк. № 3; [Рэц. на кн.: Б о г д а н о в і ч М. Вінок. К., 1929] // Сав. Бел. 14 снеж.

1932. Да пяцідзесяцігоддзя з дня нараджэння Якуба Коласа // За пралет. навуку. 15 снеж.; Ленін пра Горкага // Сав. Бел. 25 вер.

1959. А. Н. Радищев // Что читать. № 8.

1960. Иван Александрович Гончаров: К выходу собрания сочинений // Что читать. № 12.

1961. Драгоценное наследие: К выходу собрания сочинений А. И. Герцена // В мире книг. № 9.

1962. «Слово о полку Игореве» и белорусское устно-поэтическое творчество // Вестник Моск. ун-та. Серия 7. № 2; 1965. № 1; 1967. № 6; 1969. № 4; Проблемы истории литературы // Русская литература. № 4.

1967. Новый музей на Суворовском // В мире книг. № 5.

1975. Лісты В. Ф. Мачульскага да А. Я. Багдановіча // Шлях паэта. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Б а р а ш к а І. Клясавы вораг у тоге «вучонага» // Сав. Бел. 1931.10 сак.; Я г о ж. «Мы — за сучаснасць, але...» // Там жа. 1929. 27 кастр.; Б і б і л а Ю. З успамінаў // Успаміны пра Янку Купалу. Мн., 1982. С. 116; М у ш ы н с к і М. І. І. Замоцін — тэкстолаг і культура сучаснага выдання мастацкай спадчыны // Пытанні тэксталогіі беларускай літаратуры. Мн., 1980. С. 48—50.

На рускай мове. Б а л а х о в М. // Восточные славяне: Языки, история, культура. М., 1985. С. 230; В. Ф. М о ч у л ь с к и й: [Некролог] // Вестник Московского ун-та. Филология. 1974. № 4.

3.1.

Архіў АН Беларусі, ф. 1, спр. 12, л. 55; спр. 16, л. 136; спр. 21, л. 34; БДА, ф. 4, воп. 1, спр. 21, л. 82; спр. 25, л. 11; спр. 28, л. 67; БДАМЛіМ, ф. 66, воп. 1, спр. 1417, л. 29 РДГА г. Масквы, ф. 418, воп. 329, спр. 2079. *В. М. Грышкевіч, В. У. Скалабан.*

МАШАРА МІХАСЬ

Машара Міхась [Міхаіл Антонавіч; псеўд. С. А н т о н а ў, М. К а л і н а, М і х. К а л і н а, М і х а с ь К а л і н а, М.М а ш а р а к, крыпт. М. М.; 5(18).11.1902, б. хут. Падсосна Дзісенскага пав. Віленскай губ., цяпер Шаркоўшчынскі р-н Віцебскай вобл.— 7.6.1976, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], паэт, празаік, драматург, перакладчык. Член СП Беларусі з 1940.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і, якая потым пераехала з хутара Падсосна ў в. Таболы (цяпер Шаркоўшчынскі раён). Скончыўшы Шкунцікаўскую народную школу (1914), працаваў пісарчуком у канцылярыі Ігуменскай воласці. Потым вучыўся ў вышэйшай пачатковай, а пасля рэвалюцыі — адзінай працоўнай школе 2-й ступені ў Глыбокім (1915—18), быў справаводам Германавіцкага валвыканкома (1918). У час акупацыі Беларусі польскімі войскамі быў арыштаваны, але адпушчаны як малалетак. Вясной 1920 добраахвотна ўступіў у Чырвоную Армію, удзельнічаў у баях. Часць, у якой ён служыў, была інтэрніравана ў Германіі. 11 месяцаў М. Машара адбыў у лагеры Зальцведаль у Саксоніі. Пасля падпісання Рыжскага мірнага дагавора перададзены Польшчы, 8 месяцаў правёў у прафілактычным лагеры «Шчыпёрна», а потым вярнуўся ў Таболы. У 1923—25 служыў у польскай арміі. Пасля дэмабілізацыі прыняў актыўны ўдзел у нацыянальна-вызваленчым руху, быў адным з арганізатараў гурткоў Беларускай сялянска-работніцкай грамады ў родных мясцінах, рэдагаваў у Вільні прагрэсіўную газету «Наша воля» (1927). У 1928 арыштаваны і зняволены ў віленскай турме Лукішкі, дзе прасядзеў больш за 4 гады. Пасля астрогу зноў вярнуўся ў Таболы, жыў выпадковымі заробкамі, быў лесарубам, плытагонам, капаў канавы, рамантаваў дарогі, батрачыў у мясцовых кулакоў і асаднікаў. Пасля вызвалення Заходняй Беларусі ў верасні 1939 М. Машара кіраваў аддзелам народнай асветы ў Шаркоўшчынскім р-не. Быў выбраны дэпутатам Народнага Сходу ў Беластоку. У час Вялікай Айчыннай вайны працаваў у газетах «Звязда», «Савецкая Беларусь», «Партызанскае слова», на радыё. Пасля вайны жыў у Мінску, працаваў у часопісе «Полымя» (1945—47), «Настаўніцкай газеце» (1947—49). Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі.

Першыя вершы М. Машара напісаў яшчэ ў час вучобы ў Глыбоцкай школе, але стала заняўся паэтычнай творчасцю ў канцы 20-х гадоў. Друкавацца пачаў з 1927. Паэтызацыя прыроды роднага краю, працы і быту селяніна спалучалася ў тагачаснай яго творчасці з пратэстам супраць нацыянальнага і сацыяльнага ўціску, з заклікам да барацьбы за лепшую долю. З дапамогай сяброў па вызваленчым руху вершы, напісаныя ў турме, былі перасланы на волю і ў 1928 склалі першы зборнік «Малюнкі». Потым былі выдадзены зборнікі «На сонечны бераг!», «Напрадвесні», паэмы «Вяселле», «Смерць Кастуся Каліноўскага», «Мамчына горка», п'есы «Вось тут і зразумей», «Лёгкі хлеб», «Чорт з падпечча». Зборнік М. Машары «З-пад стрэх саламяных» (1937) быў канфіскаваны польскімі ўладамі, а рукапіс зборніка «З ваколіц Сініх Балот» увогуле не быў надрукаваны. Патрыятычная лірыка М. Машары ваеннага часу, якая склала зборнік «Беларусі», адносіцца да ліку лепшых творчых дасягненняў паэта. Тэма Радзімы, захапленне прыгажосцю яе краявідаў, услаўленне працоўных спраў народа складалі аснову паэзіі М. Машары ў пасляваенныя гады (зборнікі «Праз навальніцы», «Урачыстасць», «Ад родных аселіц», кніга выбранай лірыкі «Мая азёрная краіна»). Вершы паэта вызначаюцца лірычнасцю, песеннасцю. Многія з іх пакладзены на музыку М. Аладавым, Д. Лукасам, Ю. Семянякам, А. Туранковым і інш. кампазітарамі. У 60-я гады М. Машара па-ранейшаму выступаў з творамі для дзяцей, выдаў казкі ў вершах «Зязюльчыны слёзы», «Зелянушка і Кракатушка». У 60—70-я гады пераважна працаваў як празаік. Напісаў трылогію аб вызваленчым руху ў Заходняй Беларусі, якую склалі раманы «Крэсы змагаюцца», «Сонца за кратамі», «Лукішкі», а таксама раманы «Ішоў дваццаты год», «І прыйдзе час...», прысвечаныя падзеям грамадзянскай вайны. У празаічных творах пісьменнік выкарыстоўваў многія факты з свайго жыцця, апісваў падзеі, якія адбываліся ў яго родных ваколіцах, ствараючы шырокую панараму падзей 20—30-х гадоў. Пераклаў на беларускую мову творы П. Бажова, М. Гогаля, Г. Сянкевіча і інш. Барэльеф М. Машары ў 1934 зрабіў Я. Драздовіч.

У. А. Лебедзеў.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. лірыка. Мн., 1945. Рэц.: Ларчанка М. // Полымя. 1945. № 11—12; Пестрак П. «Выбраная лірыка» Міхася Машары // ЛіМ. 1946. 18 мая; Шкраба Р. Шлях паэта // Беларусь. 1945. № 11—12.

Выбр. тв. Мн., 1958. (Школьная серыя). Рэц.: Майхровіч С. З родных крыніц // ЛіМ. 1958. 15 ліст.

Мая азёрная краіна: Выбранае. Мн., 1962.

1.2.

Малюнкі: Вершы. Вільня, 1928.

Вось тут і зразумей...: Драматычны абразок у двух адслонах. Вільня, 1934.

Вяселле: Паэма. Вільня, 1934.

На сонечны бераг!: Зборнік вершаў. Вільня, 1934. Рэц.: К. М. [Краўцоў М.] На сонечны бераг! // Родны край. 1934.25 мая; Налецкі Я. «На сонечны бераг» // Шлях моладзі. 1934. № 6; Станкевіч С. // Калоссе. 1935. № 1; S-wicz [Stepowicz A.?] // Prz. Wileński. 1934. Nr 16—17.

Смерць Кастуся Каліноўскага: У 70-ыя ўгодкі яго смерці: Паэма. Вільня, 1934. Рэц.: Станкевіч С. // Калоссе. 1935. № 1.

Напрадвесні: Зборнік вершаў. Вільня, 1935. Рэц.: Асіповіч Ф. Паэт на раздарожжы // ЛіМ. 1936. 6 студз.; К. М. [Краўцоў М.] З выдавецкае нівы // Родны край. 1935. 25 кастр.

Чорт з падпечча: Сцэны з сялянскага жыцця. Вільня, 1935. (Тэатральная б-ка).

Лёгкі хлеб: Драма ў 3-х актах з жыцця вясковае моладзі. Вільня, 1936. Рэц.: Станкевіч А. Міхась Машара — «Лёгкі хлеб» // Калоссе. 1936. № 4.

Мамчына горка: Паэма. Вільня, 1936.

З-пад стрэх саламяных: Вершы. Вільня, 1937.

Беларусі: Вершы. М., 1944. Рэц.: Ларчанка М. Песні помсты і гневу // Беларусь. 1944. № 6.

Праз навальніцы: Вершы і паэмы. Мн., 1948. Рэц.: Конанаў С. «Праз навальніцы» // Бальш. сцяг. 1949. 11 мая; Нахай Р. «Праз навальніцы» // ЛіМ. 1949. 5 сак.

Урачыстасць: Вершы і паэмы. Мн., 1952. Рэц.: Марціновіч А. Творы аб жыцці і барацьбе народа // Калг. праўда. 1953. 14 чэрв.; Цітоў К. Паэт і яго герой // Полымя. 1953. № 12.

Ад родных аселіц: Вершы розных гадоў. Мн., 1959. Рэц.: Якаўцава Н. Светлая паэзія // Чырв. сцяг. 1960. 19 студз.

Зязюльчыны слёзы: Вершаваная казка. Мн., 1961.

Зелянушка і Кракатушка: Казка ў вершах. Мн., 1964. Рэц.: Юрчанка Г. Гэта не дробязі // Полымя. 1965. № 4.

Крэсы змагаюцца: Раман-хроніка. Мн., 1966. Рэц.: Досін М. Аповесць пра неспакойныя крэсы // Беларусь. 1967. № 9; Нахай Р. Старонкі народнага змагання //

Звязда. 1967. 28 студз.; Прашковіч М. Крэсы змагаліся... // ЛіМ. 1966. 20 снеж.; Хромчанка К. Падзеі незабыўных дзён // Вяч. Мінск. 1969. 23 кастр. Мн., 1977.

Сонца за кратамі: Раман-хроніка. Мн., 1968. Рэц.: Досін М. Жывая плынь // Звязда. 1969. 9 лют.; Рудчык В. Раман пра Грамаду // Ніва. 1968. 24 ліст.; Хромчанка К. Падзеі незабыўных дзён // Вяч. Мінск. 1969. 23 кастр.

Лукішкі: Раман-хроніка. Кніга трэцяя. Мн., 1970. Рэц.: Досін М. Заканчэнне трылогіі // Беларусь. 1971. № 2.

Вершы. Мн., 1971.

Ішоў дваццаты год: Раман. Мн., 1973. Рэц.: Ермаловіч М. Сталенне Міхася Рубяжэвіча // ЛіМ. 1974. 1 мая.

І прыйдзе час...: Раман. Мн., 1975.

Старонкі летапісу: Кніга ўспамінаў. Мн., 1975. Рэц.: Досін М. Летапіс жыцця і барацьбы // Звязда. 1976. 1 крас.; Кірылаў Г. Жывое сведчанне часу // Віцеб. рабочы. 1975. 23 жн.

Ішоў дваццаты год: Раман. Мн., 1982.

1.3.

1927. «Я восень залатую люблю...»: Верш // Заранка. № 7; «Восень... рада вёска...»: [Верш] // Там жа. № 8—9.

1928. «Гэй, браткі, мы з мур-вязніцы...»: [Верш] // Рунь веснаходу. Вільня; Зімовыя малюнкі: [Верш] // Заранка. № 1—2; 10—11; З вясновых малюнкаў: [Верш] // Там жа. № 3.

1929. Вітаю Новы год...: [Верш] // Заранка. № 1; Ноч перад Новым годам: [Апавяданне] // Там жа. № 1, 2—3; Чую — ржуць: [Верш] // Шлях моладзі. № 3; Ад працы: [Верш] //Там жа. № 7; Летні вечар: [Верш] // Там жа. № 8, 9.

1930. «Паветра запахла вясняным...»; «Спацеўшы кіселіцца снег...»; «Неба зноў сіняе, сіняе...»; Звонак напеў жаўрука...; Маладым песнярам: [Вершы] // Вучн. звон. № 3—4 / Пад крыпт. М. М.; Сенажаць: [Верш] // Шлях моладзі. № 1; З навагодніх матываў; «Новы год вось ізноў пачынаецца...»: [Вершы] // Наперад! 15 студз. / Пад крыпт. М. М.; Наперад!: [Верш] // Там жа. 22 студз. / Пад крыпт. М. М.; Калядніца: [Паэма] // Там жа. 18 сак.; Мы — песняры: [Верш] // Там жа. 2 крас.; Чорны госць: [Верш] // Там жа. 17 крас.; «Адраджэнне — наша свята...»: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; «Вёска ўся ўбраная...»: [Верш] // Там жа. 21 ліп.; «Мы — моладзь... Мы гвардыя працы...»: [Верш] // Там жа. 4 вер.; «Вецер, вецер гне калоссе...»: [Верш] // Там жа. 11 вер.; Места: [Верш] // Нар. звон. 20 кастр.

1931. «Зямля, зямля... О, як ірдзіцца...»: [Верш] // Шлях моладзі. № 10; «Палосы, палосы, палосы!..»: [Верш] // Там жа. № 11; «Мароз... Аснежаныя хаты...»: [Верш] // Там жа. № 12.

1932. Новаму году; «Снегам, як пухам, завеяны хаты...»: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1932 год. Вільня; «...Не шкода дзён, нябачна так пражытых...»; «...Распалю ў вагні цярпення...»; «Зямля напоена да п'яна...»; Каваль: (Пасвячаю брату); З цыкла «Вандроўнае»: [Вершы] // Нёман. № 1; «...Я — святляк начы маёвай...»; «Ты мне многа дала, маць-зямліца...»; Пегас: (З астрожных настрояў); «...Месяц рог свой павесіў на краце...»: [Вершы] // Там жа. № 2; Валачобнае: [Паэма] // Там жа. № 3; Радаўніца: [Верш]; Песня жаўрука: [Апавяданне] // Там жа. № 4; З цыкла «Асеннія напевы»; З цыкла «Праз жыццё»; З цыкла «Безработныя»; Васількі: [Вершы]; Рэфлексія: [Абразок] // Там жа. № 5; Маладым песнярам: [Верш] // Шлях моладзі. № 1; «О, Беларусь! Я — знаю...»: [Верш] // Там жа. № 2; «Волю тваю выпаўняючы»: [Верш] // Там жа. № 3; З вясняных напеваў: [Верш] // Там жа. № 4; «Чую, б'е прыліў гарачы...»: [Верш] // Там жа. № 7—8; Ёй: [Верш] // Там жа. № 9; «Цяпер зусім я не вясёлы...» [Верш] // Бел. звон. 13 крас.

1933. Маладым песнярам: [Верш] // Бел. школа ў Латвіі. № 4; Вятровай ноччу: [Верш] // Там жа. № 5; «Браты, браты краіны сіняй!..»; «Зімовы вечар... ціхі... сіні...»: [Вершы] // Шлях моладзі. № 1; «Па белым снегу сонка лічыць...»: [Верш] // Там жа. № 2; «Ах песні, песні...»; Пралескам: [Вершы]; Конь: [Апавяданне] // Там жа. № 5; «Не, не красці — пазычаць хачу...»; На начлезе: [Вершы] // Там жа. № 6; Янка-пастушок: [Апавяданне] // Там жа. № 6, 7/8; «Звініць каса... Каса звініць...»: [Верш] // Там жа. № 7/8; Мы — песняры: [Верш] // Там жа, № 9; С. П. Міхасю Явару: (Замест вянка на магілу): [Верш] // Там жа. № 10; З цыкла «Песні аб хлебе»: [Верш] // Там жа. № 11—12; «Маладыя дні...»; Знямога: [Вершы] // Там жа. № 13; Трыццаць трэцяму: [Верш] // Родны край. 14 студз.; «...Растуць пытанні ўночы...»: [Верш] // Там жа. 28 студз.; Падарожжа: (Прысвячаю Пётры Сергіевічу): [Паэма] // Там жа. 11, 25 лют.; З цыкла «Месту»: «О Вільня! Тваім камяніцам...»: [Верш] // Там жа. 25 сак.; «Вам, браты! За вёслы смела...»: [Верш] // Там жа. 8 крас.; Кірмаш: (Прысвячаю К. Мядзёлку): [Верш] // Там жа. 29 крас.; «Адзін я — з тых першых...»; Светлай памяці Ів. Луцкевіча: [Вершы] // Там жа. 24 чэрв.; Вось тут і зразумей...: (Драматычны абразок у 2-х адслонах) // Там жа. 22 ліп., 5, 19 жн., 2 вер.; Ушануйма памяць бацькі Адраджэння!: (У 14-я ўгодкі смерці Ів. Луцкевіча) // Там жа. 19 жн.; Хатка: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; «Маліцца болей я не буду...»: [Верш] // Там жа. 16 снеж.

1934. З навагодніх матываў; З цыкла «Звінячая бель»: [Вершы] // Шлях моладзі. № 1; Знямога: [Верш] // Там жа. № 2; «Не крычу, не шкадую, не плачу...»: [Верш] // Там жа. № 3; Смерць Кастуся Каліноўскага: [Паэма] // Там жа. № 4—6; Майскія слёзы: Апавяданне // Там жа. № 5; З веснаходу: Замалёўка // Там жа. № 6; «Плыве, плыве з нязнанай далі...»: [Верш]; З веснашумаў: Замалёўка // Там жа. № 7—8; «Яшчэ здаўна абкрадалі...»: [Верш] // Там жа. № 9; На начлезе: Апавяданне; «Жыццё няласкава і хмура...»: [Верш] // Там жа. № 11; «Не страшны нам віхор шалёны...»; Вясенні вечар: [Вершы] // Там жа. № 12; «Сэрца, сэрца, чым ты рада?..»: [Верш] // Там жа. № 13; З навагодніх матываў: [Верш] // Родны край. 10 студз.; Вяселле: [Паэма] // Там жа. 23 лют., 9 сак.; Вяселле: [Заканчэнне паэмы, 2 ч.] // Там жа. 23 сак.; З цыкла «Безработныя»: [Верш] // Там жа. 10 жн.; Падарожжа: [Цыкл вершаў] // Там жа. 23 снеж.

1935. На пералом; «Я хачу, каб ты спявала...»; «Мне хочацца сёння расчуліцца...»; «Пад акном, над парканнем бярозка...»; «Так бы вербай стаяць пры дарозе...»; «Наўкол так прыгожа, прыгожа...»; Ліст; Новаму году: [Вершы]; Асенняй ноччу: [Абразок] // Калоссе. № 1; На прадвесні; «Вясна...»; Русалкі: [Вершы]; Па хлеб: [Апавяданне] // Там жа. № 2; З цыкла «Вяснянкі»: [Вершы] // Там жа. № 3; (З «Праабражэння»): «То не чырвоны свет вячэрні...»; Спячы волат: [Вершы] // Там жа. № 4; Z poematu «Mamčуna horka» // Poprostu. Nr 10; Сонца і зорка: Народная казка // Пралескі. № 2; «Нізка схіліліс над снегам бярозы...»: [Верш] // Шлях моладзі. № 2; 25 сакавіка: [Верш] // Там жа. № 3; «Гадую песні без адрыву...»: [Верш] // Там жа. № 5; «Я сёння вясёлы і рады...»: [Верш] // Там жа. № 6; «Ты ізноў запяяў, развясёлы...»: [Верш] // Там жа. № 7; Ахвяра працы: [Апавяданне] // Там жа. № 8—9; «Вечар асенні імгліцай...»: [Верш] // Там жа. № 10; «Агні... агні... Гарачь высока...»: [Верш] // Там жа. № 11; Марш маладых: [Верш] // Там жа. № 12—13; Слова да моладзі Заходняй Беларусі: [Верш] // Чырв. змена. 28 снеж. / Пад псеўд. Міхась. Аўт. спрэчнае.

1936. Новаму году: [Верш] // Бел. народна-гаспадарскі каляндар на 1936 год. Вільня; На Новы год!: [Верш] // Беларускі сялянскі каляндар на 1937 год. Вільня; Даўно мінулі сенакосы...: [Верш] // Бел. летапіс. № 1; «Мы — жывы маладняк песняроў...»; Званар; «Вецер, вецер, вецярок...»: [Вершы]; Падарожжа: З цыкла «Падарожжа»: [Вершы] // Калоссе. № 1. Рэц.: Танк М. Падарожжа і бездарожжа // Наша воля. 1936. 12 крас.; З цыкла «Падарожжа»: У 10-я ўгодкі смерці К. Сваяка; «Цябе не пакіну я, вёска...»; «У кашулі бела-палатнянай...»: [Вершы] // Калоссе. № 2. Рэц.: Танк М. Досыць бездарожжа // Наша воля. 1936. 16 чэрв.; Мамчына горка: [Паэма] // Калоссе. № 3—4; Хмары над Нёманам: [Верш]; На пройдзеным шляху: У 30-я ўгодкі творчае працы Якуба Коласа // Там жа. № 5; Першы спектакль у Рынічах: Абразок з жыцця // Летапіс ТБШ. № 1—3 / Пад крыпт. М. М.; «Вёска, вёска! Чым ты сёння...»; «Вёска, вёска, ты прамокла...»; «Вецер кудлаты на вербах...»; «Цяпер зусім я не вясёлы...»: [Вершы] // Там жа. № 4—8; Маладая Беларусь; З аснежаным ветрам: [Вершы] // Маладая Бел. № 1; «Я адну нашу надзею...»;

«Мы ў паходзе да лепшага заўтра...»: [Вершы] // Шлях моладзі. № 1; «То не снег за вятрамі ў пагоні...»: [Верш] // Там жа. № 2; Ідзём туды, дзе волаты: [Верш] // Там жа. № 3; «Засінела даль пpастораў...»: [Верш] // Там жа. № 4; «Бульбу даелі ўчора...»; Бярозка: [Вершы] // Там жа. № 5; «Вецер знямогся зусім...»: [Верш] // Там жа. № 6; «Ізноў шагаю па аржышчы...»: [Верш] // Там жа. № 7—8; Трэба нам школу: [Верш] // Там жа. № 9; «Не хачу расплывацца ў кволым...»: [Верш] // Там жа. № 10; Ручнікі: [Верш] // Там жа. № 11—12; Лёгкі хлеб: Драма ў трох актах з жыцця вясковай моладзі // Бел. крыніца. 26 крас., 3, 10, 17, 24, 31 мая, 10, 21, 30 чэрв.; У 10-я ўгодкі смерці К. Сваяка: (Замест вянка на магілу): [Верш] // Там жа. 31 мая; Трэба нам школу: [Верш] // За бел. школу. 16 чэрв.; Ну, дай руку, сын мужыцкі; Мы — моладзь, бадзёрая духам; Бура над Нарачам: [Вершы] // Чырв. змена. 30 снеж. / Пад псеўд. Міхась. Аўт. спрэчнае.

1937. Вясна: [Верш] // Беларускі каляндар 1937 г. Рыга; «Не песні...»; «Ні слоў, ні песні, ні малітвы...»: [Вершы] // Бел. летапіс. № 10—11; «Замест слёз — у торбе песні...»: [Верш] // Бюл. «Хаўрусу» бел. рабочых у Францыі. 15 ліп.; Начамі чорнымі: [Верш] // Калоссе. № 2; «Лясы, лясы і пералескі...»; «Я шукаў цябе заўсёды...»: [Вершы] // Там жа. № 3; Ліпнёвы дзень; Ліпень; «Папалудню — звыклым буднем...»; Неба; Жніво; Начная калыханка: [Вершы] // Там жа. № 4; Касцы: [Верш] // Снапок. № 3; Вераб'і: [Верш] // Хрысціянская думка. № 6 / Пад крыпт. М. М.; Бярозка: [Верш] // Там жа. № 7 / Пад крыпт. М. М.; Снежань: [Верш] // Там жа. № 22; «Песня, песня, звіні весялей...»; Адказ на пісьмо ад Апалона; М. Забэйдзе-Суміцкаму: [Вершы] // Шлях моладзі. № 1; Зімовая ноч; «Поле маё, поле...»: [Вершы] // Там жа. № 2; Шагі: [Верш] // Там жа. № 3; «Возера спіць у затоках...»: [Верш] // Там жа. № 4; Вісяты; «За косы сонца залатыя...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Нашыя шляхі: [Верш] // Там жа. № 6; «Месяц срэбны дарожку...»; «Чырвоным венікам на ўзгорках...»: [Вершы] // Там жа. № 7; У садзе: [Верш] // Там жа. № 8—9; «Цёмнай грывай на узгорках...»: [Верш] // Там жа. № 10; Дарога: [Верш] // Там жа. № 11; Песня батрака: [Верш] // Там жа. № 14; «Сухавеям рана ў садзе ля паркану...»: [Верш] // Там жа. № 15; «Культуры дзень — вялікі дзень народу...»: [Верш] // Там жа. № 16; Песня наша: [Верш] // Там жа. № 17; Дзве зямлі: [Верш] // Чырв. змена. 6 лют. / Пад псеўд. Міхась. Аўт. спрэчнае; Замучанаму таварышу: [Верш] // Там жа. 23 сак. / Пад псеўд. Міхась. Аўт. спрэчнае.

1938. «Вечар сіні ляжыць на снягу...»: [Верш] // Зорка. № 1; Зайчык: [Верш] // Там жа. № 2; «Лес сякуць...»: [Верш] // Там жа. № 4; «Люблю цябе ў цішы сумуючае поле...»; Зімовы лес; «Такой вось ноччу...»: [Вершы] // Калоссе. № 1; З цыкла «Ёй»: [Верш] // Там жа. № 2; Сум вясенні: [Верш] // Там жа. № 3; З цыкла «Ваколіца сініх балот»: [Вершы] // Там жа. № 4; Смерць Кастуся Каліноўскага: (Вынятак з паэмы) // Рэха. № 1; Зімой; «Ні шэрых дзён, ні песень шэрых...»: [Вершы] // Шлях моладзі. № 1, 2; «Ня тужу... і не шкадую...»: [Верш] // Там жа. № 4; «Годзі! Ня можна быць сённяка ціхім...»: [Верш] // Там жа. № 8; З цыкла «Ёй»: [Вершы] // Там жа. № 12, 13, 20, 21; «Ну чаго? Ну чаго табе трэба...»: [Верш] // Там жа. № 16; «Ёсць душы ціхія...»: [Верш] // Там жа. № 18; «Поле замоўкла...»: [Верш] // Там жа. № 23; «Вясенні лес, як нейкая загадка...»: [Верш] // Там жа. № 24; Маладым: [Верш] // Там жа. № 26.

1939. «Ні шэрых дзён, ні песняў шэрых...»: [Верш] // Беларускі народны каляндар. Вільня; Новаму Году: [Верш] // Беларускі сялянскі каляндар на 1939 год. Вільня; Май: [Верш] // Зорка. № 6; З цыкла «Ваколіца сініх балот»: [Вершы] // Калоссе. № 1; «Не маеце права кідаць нам у вочы...»: [Верш] // Там жа. № 2; Вясна на балотах; Сіняе неба: [Вершы] // Там жа. № 5; Правадыру: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 11—12; Вілейская праўда. 21 снеж.; Звязда. 21 снеж.; Таварышу Сталіну: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 24; Звязда. 3 ліст.; «Сягоння лес глыбока засмучоны...»: [Верш] // Шлях моладзі. № 1; Дзікева: [Верш] // Там жа. № 2; «О, крытык слаўны мой!..»: [Верш] // Там жа. № 3 / Пад крыпт. М. М.; «Свеціць месяц — месяц свеціць...»: [Верш] // Там жа. № 4; «Ах, не магу я ніяк пагадзіцца...»: [Верш] // Там жа. № 6; «Час настаў трывожны...»: [Верш] // Там жа. № 10; «Там над Дзісенкай і Нёманам сінім...»: [Верш] // Там жа. № 11; «Хоць усе мы жывём як на вулкане...»: [Верш] // Там жа. № 12; Дзень Сталінскай Канстытуцыі: [Верш] // Вілейская праўда. 11 снеж.; Яго імя натхняе на перамогу // Там жа. 21 снеж.; Шчаслівы ты...: [Верш] // Віленская праўда. 10 кастр.; Прывітанне: [Верш] // ЛіМ. 12 ліст.

1940. З тваім імем у сэрцы: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 9—10; Бальш. Пал. 4 снеж.; Віцеб. рабочы. 3 снеж.; Вольная праца. 3 снеж.; Зара. 7 снеж.; Звязда. 29 ліст.; ЛіМ. 30 ліст.; Палес. праўда. 5 снеж.; Сялян. газета. 1 снеж.; Чырв. звязда. 4 снеж.; / Сааўт. М. Клімковіч, П. Пестрак, М. Танк; Вялікае імя: [Верш] // Звязда. 22 крас.; Ходзіць радасць па вёсках: [Верш] // ЛіМ. 14 вер.; Першы май: [Верш] // Сялян. газ. 1 мая; «Кветка шчасця»; Ялта: [Вершы] // Там жа. 22 чэрв.; Раённы цэнтр // Там жа. 17 жн.; Растуць кадры // Там жа. 28 жн.; Зямля раскутая: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Па Сталінскаму закону: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1941. «Каб наша не снілася жыта...»: [Верш] // Звязда. 20 ліп.; «Магіла вырыта — гатова...»: [Верш] // Там жа. 22 ліп.; Вядзі, Нарком!: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; Партызаны: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Хто клікаў вас: [Верш] // Там жа. 7 жн.; Ваколіца сініх балот: (З песень мінулага): [Верш] // ЛіМ. 12 крас.; Вялікае імя: [Верш] // Палес. праўда. 22 крас.; Радзіма: [Верш] // Сав. Бел. 7 ліст.; Чырвонай Арміі: [Верш] // Сялян. газ. 23 сак.

1942. Ты будзеш жыць!: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 40; «Ад краю, да краю цямра на прасторах...»: [Верш]; Вось сапраўдны выкармыш Гітлера // Там жа. № 44; «На іх глядзець немагчыма...»: [Верш] // Там жа. № 45 / Сааўт. А. Астрэйка, М. Танк, М. Чавускі; Мы адпомсцім: [Верш] // Там жа. № 54; Дзень адплаты: [Верш] // Там жа. № 62; Расплата: [Верш] // Сав. Бел. 19 лют.; Здраднік: [Верш] // Там жа. 14 сак.; Песня помсты: [Верш] // Там жа. 23 крас.; Нянавісць: [Верш] // Там жа. 17 ліп.

1943. Ліст у няволю; Ты будзеш жыць: [Вершы] // Беларусь. М.; Першы май: [Верш] // Бюл. «Сялян. газеты». № 11; Клятва партызана: [Верш] // Там жа. № 12; Раздавім фашысцкую гадзіну. № 88; Сав. Бел. 8 мая; Мая вазёрная краіна: [Верш] // Бюл. «Сялян. газеты». № 14; Віцеб. рабочы. 4 жн.; Кушталі: [Верш] // Бюл. «Сялян. газеты». № 15; Прысуд: [Верш] // Там жа. № 16; Чырвонай Арміі: [Верш] // Там жа. № 20; «Край наш акуталі чорныя хмары...»: [Верш] // Там жа. № 21; На Захад: [Верш] // Там жа. № 25; Раздавім фашысцкую гадзіну. № 97; Віцеб. рабочы. 12 кастр.; Партызанская: [Верш] // Бюл. «Сялян. газеты». № 26; Бой кіпіць: [Верш] // Там жа. № 28; Чакаем з дня на дзень...: [Верш] // Там жа. № 29; Праз два гады // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 93; Дзе немца сустрэнеш — забі!: [Верш] // Там жа. № 94; Віцеб. рабочы. 10 чэрв.; Звязда. 4 вер.; Чырв. звязда. 9 снеж.; Ніна, Фрыц і міна: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 99; Адзін адказ // Там жа. № 106 / Пад псеўд. С. Антонаў; Апошні рэсурс / Пад псеўд. С. Антонаў; Да помсты: [Верш] // Там жа. № 107; Не ведаю, як у вас... // Там жа. № 111 / Пад псеўд. С. Антонаў; Пісьмо ў няволю: [Верш] // Віцеб. рабочы. 10 сак.; Песня помсты: [Верш] // Там жа. 31 сак.; Кроў на бруку: Апавяданне // Там жа. 10 чэрв. / Пад псеўд. М. Каліна; Дзень добры, родная краіна: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; Сталінскай Канстытуцыі: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; «Язык»: [Апавяданне] // Там жа. 19 снеж.; Героі: Урывак з паэмы // Сав. Бел. 6 сак.

1944. Ноч атуліла зямлю: [Верш] // Беларусь. № 3; Немец // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 115; Клятва партызана: [Верш] // Беласток. правда. 12 янв.; Віцебск: [Гістарычны нарыс] // Сав. Бел. 28 чэрв.; Ніна, фрыц і міна: [Верш] // Чырв. звязда. 19 мая; Мы вольная моладзь: [Верш] // Чырв. змена. 1 мая.

1945. Ліст у няволю; Мы вызваляць цябе ідзём; Мы вольная моладзь; Ты будзеш жыць: [Вершы] // За шчасце Беларусі. М.; Л.; Ідзе наша помста: [Верш] // Беларусь. № 2; Араты; Сад: [Вершы] // Там жа. № 4; На сцежках помсты: [Верш] // Там жа. № 7—8; Бярозка: [Верш] // Бярозка. № 1; Семнаццатае верасня: [Верш] // Полымя. № 9; Кастусь Каліноўскі: Паэма // Там жа.

№ 10; Крыніцы; Дзень адплаты: [Вершы] // Гродн. праўда. 16 февр.; Кветка шчасця: [Верш] // Звязда. 18 вер.; «Ну чаго?»: [Верш] // ЛіМ. 10 чэрв.; Чырвоны штык: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Сталіну: [Верш] // Сав. Радзіма. 20 чэрв.; Чырв. змена. 3 ліп.; Дзінева: [Верш] // Сав. селянін. 11 крас.; Ноч прайшла: [Верш] // Там жа. 16 мая; Радзіма: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Мінск: [Верш] // Сов. Бел. 6 июля; Ходзіць радасць па вёсках і сёлах: [Верш] // Там жа. 15 сент.; Народное собрание // Там жа. 16 сент.

1946. З тваім імем у сэрцы / Сааўт. П. Пестрак, М. Танк, М. Клімковіч; Прывітанне; Правадыру; Ходзіць радасць па вёсках; Таварышу Сталіну; Чырвоны штык; Кастрычнік; Ленін; Першы май; «Прайшлі гады...»; Залатая восень: [Вершы] // Семнаццатага верасня. Мн.; Страта: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Наст. газ. 6 чэрв.; Кветка шчасця: [Верш] // За Радзіму. 17 вер.; Песня аднаўлення: [Верш] // Звязда. 7 ліст.; Наш правадыр — кандыдат: [Верш] // Наст. газ. 31 студз.; Мы ўсё зноў адновім: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Чырвонай Арміі: [Верш] // Сав. селянін. 24 лют.

1947. Да 800-годдзя Масквы; Масква; Прывітанне; Народны сход: [Вершы] // Роднай Маскве. Мн.; Прысуд; Ручнікі: [Вершы] // Эстрада. Мн.; Красавік: [Верш] // Беларусь. № 4; Студзень: [Верш] // Бярозка. № 1; Люты: [Верш] // Там жа. № 2; З'яднанне: [Верш] // Полымя. № 1; Масква; Семнаццатага верасня: [Вершы] // Там жа. № 9; Трыццаты Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 11; Заря. 5 нояб.; Наст. газ. 6 ліст.; [Мары]: [Верш] // Życie Sł. Nr 5; Масква: [Верш] // Бальш. сцяг. 7 вер.; Сталіну; Песня аднаўлення; Калгаснае: [Вершы] // Гродн. правда. 5 нояб.; Гастелло: [Верш] // Заря. 21 окт.; Янку Купале: [Верш] // Наст. газ. 26 чэрв.; Атэстат сталасці: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Песня аб ураджаі; Сталіну: [Вершы] // Там жа. 31 ліп.; Гастэлу: [Верш] // Там жа. 7 жн.; Масква: [Верш] // Там жа. 4 вер.; Семнаццаты верасень: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Канстанціну Заслонаву: [Верш] // Там жа. 20 ліст.; Савецкай Арміі: [Верш] // Палес. праўда. 23 лют.; Таварышу Сталіну: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Сав. селянін. 4 вер.; Песня аб ураджаі: [Верш] // Сав. селянін. 17 ліп.; Наш правадыр — дэпутат; З'яднанне: [Вершы] // Чырв. звязда. 26 студз.

1948. Правадыру; Перад святам: [Вершы] // Заря. 12 дек.; Верасень: [Верш] // Звязда. 17 вер.; На калгасным прасторы: [Верш] // ЛіМ. 29 ліп.; Леніну: [Верш] // Наст. газ. 22 студз.; Савецкай Арміі: [Верш] // Там жа. 19 лют.; Максіму Горкаму: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Першамайскае прывітанне: [Верш] // Там жа. 30 крас.; «Ніколі не забудзем» // Там жа. 13 мая / Пад псеўд. М. Каліна; 3 ліпеня: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Кніга нашай партыі: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Глянь, таварыш: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Перад святам: [Верш] // Сялян. газ. 31 снеж.

1949. Званар; Ідзем туды, дзе волаты...; Прывітанне; Таварышу Сталіну; Залатая восень; Мая азёрная краіна; Леніну: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Янку Купалу: [Верш] // Янку Купалу. Мн.; У той дзень: [Верш] // Полымя. № 10; Гродзен. праўда. 17 вер.; Наст. газ. 30 кастр.; Усюды, заўсёды ты з намі: [Верш] // Полымя. № 12; Гомел. праўда. 20 снеж.; Сав. Радзіма. 20 снеж.; Першамайскае прывітанне: [Верш] // Бальш. сцяг. 1 мая; Заслонаву: [Верш] // Гродзен. праўда. 27 сак.; Аб творчасці пачынаючых пісьменнікаў // Там жа. 30 сак. / Сааўт. Р. Няхай; Уз'яднанне: [Верш] // Там жа. 10 крас.; Вясна ў калгасе // Звязда. 31 мая / Сааўт. Р. Няхай; Горад над Нёманам; На пабудове: [Вершы] // ЛіМ. 28 мая; У маўзалеі: [Верш] // Наст. газ. 22 студз.; Першае мая // Там жа. 30 крас.; Беларуская савецкая літаратура да другога з'езда савецкіх пісьменнікаў БССР // Там жа. 16 чэрв. / Сааўт. Р. Няхай; У той дзень: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Вечна жыві, любімы наш Сталін!: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; Леніну: [Верш] // Піянер Бел. 19 студз.; На Скидельской равнине // Сов. Бел. 2 авг. / Сааўт. Р. Няхай; Вязынка не тая, і вязынцы не тыя // Сялян. газ. 2 ліст. / Сааўт. М. Калачынскі; Вялікаму Кастрычніку: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Савецкая Армія: [Верш] // Чырв. звязда. 23 лют.

1950. Усюды, заўсёды ты з намі; Падпальшчыкам вайны: [Вершы] // На варце міру. Мн.; Землякам з ваколіц Сініх балот: [Верш] // Полымя. № 1; У дзень выбараў: [Верш] // Там жа. № 12; Мін. праўда. 17 снеж.; Аб творчасці пачынаючых // Бальш. Пал. 28 мая; Першае мая: [Верш] // Бальш. сцяг. 1 мая; На калгасным прасторы: [Верш] // Там жа. 18 ліп.; Янку Купалу: [Верш] // Гомел. праўда. 28 чэрв.; Сталінскі закон: [Верш] // Калг. праўда. 5 снеж.; Таварышу Варашылаву: [Верш] // ЛіМ. 4 сак.; Падпальшчыкам вайны: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Хай песні радасці гучаць: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Настаўнік-агітатар: [Верш] // Наст. газ. 16 лют.; Дванаццатага сакавіка. [Верш] // Там жа. 12 сак.; У яе няма непаспяваючых // Там жа. 20 ліп.; Залатая кніга: [Верш] //Там жа. 30 ліст.; Слова выбаршчыка: [Верш] // Там жа. 14 снеж.; Леніну: [Верш] // Сялян. газ. 22 крас.; Ходзяць песні і радасць па краю: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1951. Ленінскія словы: [Верш] // Полымя. № 1; У дзень выбараў: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Бальш. Пал. 27 лют.; Слова выбаршчыка: [Верш] // Бальш. сцяг. 25 лют.; Першамайскае прывітанне: [Верш] // Там жа. 1 мая; Дарога ў камуну: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Мін. праўда. 21 кастр.; На калгасным прасторы: [Верш] // Гродзен. праўда. 5 жн.; Мін. праўда. 4 жн.; Камсамольская песня; [Верш] // Гродзен. праўда. 19 жн.; У той дзень: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Я маю права: [Верш] // За Радзіму. 25 лют.; Мін. праўда. 24 лют.; Першае Мая: [Верш] // За Радзіму. 1 мая; Я подпіс стаўлю: [Верш] // Калг. праўда. 26 кастр.; Мая магутная дзяржава: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Ленін: [Верш] // Мін. праўда. 21 студз.; Наст. газ. 21 студз.; Вясна на калгасным двары: [Верш] // Мін. праўда. 20 крас.; Веснавая песня: [Верш] // Там жа. 1 мая; Трэцяга ліпеня: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; 17 верасня: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Марш піянераў: [Верш] // Наст. газ. 4 студз.; Гараць векапомныя зоры: [Верш] // Там жа. 6 ліст.

1952. З тваім імем у сэрцы: (Працоўныя Заходняй Беларусі таварышу Сталіну): [Верш] / Сааўт. М. Клімковіч, П. Пестрак, М. Танк; Усюды, заўсёды ты з намі; Прывітанне; Таварышу Сталіну; Калі гляну на карту жыцця: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Паэзія калгаснай вёскі: [Рэц. на кн.: Т а р а с Н. Вершы. Мн., 1952] // Беларусь. № 12 / Пад псеўд. С. Антонаў; На калгасным полі; Песня; Трактарыст; Дарога ў камуну: [Вершы] // Полымя. № 12; Леніну: [Верш] // Бальш. сцяг. 21 студз.; Мінску: [Верш] // Калг. праўда. 6 студз.; Сталінскі закон: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Жыве між намі Ленін: [Верш] // Мін. праўда. 21 студз.; Урачыстасць: [Верш] // Наст. газ. 4 снеж.

1953. Балота тут не будзе; У экскаватары: [Вершы] // Калг. праўда. 7 чэрв.

1954. Кішынёў: [Верш] // Беларусь. № 12; Наш Кастрычнік: [Верш] // Полымя. № 11.

1955. Маскве; Петразаводск: [Вершы] // Маладосць. № 2; Прывет табе...: [Верш] // Полымя. № 7; На радзіме паэта: Нарыс // Там жа. № 11 / Сааўт. Р. Няхай; Навагоднае: [Верш] // Калг. праўда. 1 студз.

1956. Май: [Верш] // Бярозка. № 5; Снежань: [Верш] // Віцеб. рабочы. 23 снеж.; Святочны тост: [Верш] // Калг. праўда. 4 студз.; У гэты дзень: [Верш] // Там жа. 10 ліст.; Жнівень: [Верш] // ЛіМ. 4 жн.; Абыякавасць ці нежаданне прапагандаваць кнігу // Там жа. 8 снеж. / Сааўт. Р. Няхай; Кветкі восені: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; У хаце: [Верш] // Ніва. 23 снеж.

1957. У хаце: [Верш] // Беларускі каляндар на 1957 год. Беласток; Землякам: [Верш] // Нарач. Маладзечна. Кн. 1; Капяжы; На прадвесні: [Вершы] // Полымя. № 2; Нядарам зорамі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Навагодняе: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Віцебск: [Верш] // Там жа. 13 студз.; Першы май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Наш Кастрычнік: [Верш] // Віцеб. рабочы. 17 ліст.; Калг. праўда. 6 ліст.; Расстанне: [Верш] // Калг. праўда. 3 лют.; Сельскі настаўнік // Там жа. 7 лют.; Вечар у калгасе: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Школа і жыццё // Там жа. 9 сак.; Навагодні тост: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; За веліч камунізма я голас аддаю: [Верш] // Там жа. 3 сак.; Кастрычнік: [Верш] // Сел. газ. 6 ліст.; Чырв. сцяг. 6 ліст.; Кветкі восені: [Верш] // Чырв. сцяг. 24 ліст.

1958. Леніну: [Верш] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Атэстат сталасці: [Верш] // Юным дэкламатарам. Мн.; Студзень: [Верш] // Бярозка. № 1; Гітлераўскі найміт // За вяртанне на Радзіму. № 94; Наш Кастрычнік:

[Верш] // Гомел. праўда. 5 ліст.; З Новым годам!: [Верш] // Гродзен. праўда. 1 студз.; Кастусь Каліноўскі: (Урывак з паэмы) // Ніва. 2 лют.; За святочным сталом: [Верш] // Чырв. сцяг. 1 студз.; Верасень; Камбайнёрка; «Ты — як рання вясновага промень...»: [Вершы] // Там жа. 7 вер.; Свята: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Сцёпа: Апавяданне // Там жа. 21 вер.; Растанне: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Снежань: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; Народны мсціўца: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1959. Айцам: [Верш] // Антырэлігійныя вершы беларускіх паэтаў. Мн.; Бярозка: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 28; Ліпень: [Верш] // Там жа. № 51; Крыніцы: [Верш] // Там жа. № 53; На былых сцежках // Там жа. № 65; Верасnёўскія частушкі // Там жа. № 68; Чырв. сцяг. 22 жн.; Землякам; Верасень: [Вершы] // За вярт. на Радзіму. № 71; Калыханка ночы: [Верш] // Там жа. № 88; Агітатар: [Верш] // ЛіМ. 25 лют.; На прадвесні: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Расквітнеў наш родны край: [Верш] // Там жа. 16 вер.; З Новым годам!: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; «Улада ўся Саветам»: [Верш] // Там жа. 1 сак.; Лунайце песні: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Сакавік; «Адходзіў я адзін...»; Зімовы лес: [Вершы] // Чырв. змена. 15 сак.; Вечар у калгасе: [Верш] // Чырв. сцяг. 25 лют.; За родную ўладу я голас аддаю: [Верш] // Там жа. 1 сак.; Сакавік: [Верш] // Там жа. 22 сак.; Масква; Прыйшлі сюды людзі; Вясна: [Вершы] // Там жа. 26 мая; Мар'яне маці гаварыла...: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Прачынаецца народ: (Урыўкі з паэмы) // Там жа. 16 вер.; Калыханка ночы: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Марш піянераў; Зімовы лес: [Вершы] // Там жа. 20 снеж.

1960. Здраднік: [Верш] // Голас Радзімы. № 8; Маладзечна: [Верш] // Там жа. № 16; Мін. праўда. 14 лют.; На прадвесні: [Верш] // Голас Радзімы. № 24; Плач над Гудзонам // Там жа. № 28; Не дазволяць народы: [Верш] // Там жа. № 43; Ліпень: [Верш] // Там жа. № 54; Паштальён: [Верш] // Там жа. № 55; Гродзен. праўда. 3 ліп.; Я слухаў Хрушчова: [Верш] // Голас Радзімы. № 80; Год 43-і // Там жа. № 83; Канстытуцыя — асноўны закон: [Верш] // Там жа. № 91; Святочны верш // Там жа. № 99; Паштальён; Верасnёвы вецер жаліцца: [Вершы] // Маладосць. № 9; Калыханка начы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Растанне: [Верш] // Там жа. № 9; Вам, жанчыны: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 сак.; Не магу маўчаць: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Кангалезцам: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; Чырв. змена. 16 кастр.; У Маўзалеі: [Верш] // Гродзен. праўда. 20 крас.; Светлы воблік: [Верш] // Звязда. 17 жн.; Радзіма, твой закон...: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; Мы ў Новы год уступаем горда: [Верш] // Наст. газ. 31 снеж.; Алену Далесу: [Верш] // Чырв. змена. 23 ліп.; Ноч, як лебедзь, белая: [Верш] // Чырв. сцяг. 6 студз.

1961. «Падае, падае лісце...»; На раллі; Ручнікі; Песня батрака; Кастрычнік; Ліст у няволю; Мая азёрная краіна; Дарога ў камуну; Я слухаў Хрушчова; Земляку: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Радзіма, твой закон...: [Верш] // Для школьнай эстрады. Мн.; Наст. газ. 4 снеж.; Тое было ў Таболах: Быль // Беларусь. № 11; Зязюльчыны слёзы: [Вершаваная казка] // Бярозка. № 2; Кангалезцам: [Верш] // Голас Радзімы. № 7; Гродзен. праўда. 7 студз.; ЛіМ. 3 лют.; Лумумбы больш няма..: [Верш] // Голас Радзімы. № 14; Слаўце наша жыццё // Там жа. № 15—16; Вам, жанчыны: [Верш] // Там жа. № 19; Першая сустрэча // Там жа. № 39; Ленінскі напрамак: [Верш] // Там жа. № 66; Мін. праўда. 29 жн.; Земляку: [Верш] // Голас Радзімы. № 75; Красуй, Радзіма! // Там жа. № 96; Работніца і сялянка. № 12; Я слухаў Хрушчова; Ліст да земляка Івана Сікоры; Сіняе неба: [Вершы] // Полымя. № 5; Сустрэчы з Янкам Купалам: Успаміны // Там жа. № 7; Вам, жанчыны: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Маладзечна: [Верш] // Там жа. № 6; Гульня з агнём — не жарт, панове: [Верш] // Там жа. № 10; Святочны марш: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Сцежачка-сцяжына: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Успаміны аб вялікім песняру // Там жа. 9 ліп.; Айцец Красноўскі: Быль // Там жа. 12 ліп.; Маршрут да зорак — наш маршрут: [Верш] // Звязда. 14 крас.; Піянер Бел. 21 крас.; Вяселле: Апавяданне // Калг. праўда. 12 жн. / Пад псеўд. С. Антонаў; Збудуцца імкненні: [Верш] // Наст. газ. 19 жн.; Партысыны: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Атэстат сталасці: [Верш] // Ніва. 28 мая.

1962. Хмары над Нёманам: [Верш] // Жыццё для народа. Мн.; Асілак: [Паэма] // Бярозка. № 1; Мая калгасная сям'я: Урывак з паэмы // Там жа. № 10; Гульня з агнём не жарт, панове!: [Верш] // Голас Радзімы. № 36; Кантрасты // Там жа. № 60; Два сокалы: [Верш] // Там жа. № 65; Водарасць: (Паэма) // Там жа. № 92; Сцёпа: [Верш] // Гродзен. праўда. 19 мая; Вялікаму песняру: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Кветкі восені: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; На раллі: [Верш] // Ніва. 16 снеж.

1963. Ля Маўзалея Леніна; Ленінскі напрамак: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Старонкі маёй біяграфіі // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Каласянае мора; Летні вечар; Бура на возеры; Мяцель; Ноч зімовая: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Кастусь Каліноўскі: [Урыўкі з паэмы] // Голас Радзімы. № 11; Ніва. 17 сак.; Наш госць Міхаіл Забейда // Голас Радзімы. № 38; Мой Нёман: [Верш] // Там жа. № 41; Гродн. правда. 18 авг.; Чайцы: [Верш] // Голас Радзімы. № 48; Бяроза белая над Сожам: [Верш] // Там жа. № 62; Квітней, рэспубліка мая! // Там жа. № 73.

1964. Першы наступ: Урывак з рамана // Беларусь. № 11; Ля маўзалея: [Верш] // Голас Радзімы. № 31—32; Раніца: [Верш] // Там жа. № 48; «Струменяць ліпы пах мядовы...»: [Верш] // Там жа. № 52; Подых восені: [Верш] // Там жа. № 59; Грукочуць стальныя калёсы: [Верш] // Маладосць. № 7; «Песні, песні — крылатыя птахі...»; «Люблю я гэту прыгажосць...»; Верасень: [Вершы] // Полымя. № 11; Лета: [Верш] // Гродн. правда. 23 авг.; Нашаява: [Верш] // Звязда. 7 ліп.; «Песні, песні — крылатыя птахі...»: [Верш] // ЛіМ. 17 ліст.; Подых восені; За морам...; Я маладосць сваю ўбачыў: [Вершы] // Наст. газ. 12 вер.; Мяцель: [Верш] // Ніва. 16 лют.; Кастусь Каліноўскі: (Паэма) // Там жа. 25 кастр.; «На сонцы ззяюць струны-рэйкі...»; «Песні, песні — крылатыя птахі...»: [Вершы] // Там жа. 13 снеж.; Люблю святочныя калоны: [Верш] // Чырв. змена. 7 ліст.

1965. Рыбачка: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Ленінскі напрамак: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; «Не стаўце, людзі, агарожаў...»; «На сонцы ззяюць струны-рэйкі...»: [Вершы] // Беларусь. № 6; Раніца: [Верш] // Бярозка. № 8; Навагодні тост: [Верш] // Голас Радзімы. № 1; Люблю я гэту прыгажосць...; Кладзе мароз свае ўзоры...: [Вершы] // Там жа. № 7; Калі дзень адыходзіць...: [Верш] // Там жа. № 16; Калі дзень адыходзіць і вечар: [Верш] // Маладосць. № 7; ЛіМ. 9 ліп.; Памяць: [Верш] // Голас Радзімы. № 26; Мін. праўда. 16 чэрв.; Расстанне; У дарозе: [Вершы] // Голас Радзімы. № 34; Сцяжыначка-сцяжына: [Верш] // Там жа. № 50; Мой Нёман: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; «Не стаўце людзі агарожаў...»: [Верш] // Гродн. правда. 26 июня; Калі дзень адыходзіць; «Не стаўце людзі агарожаў...»: [Вершы] // Ніва. 9 мая; Подых восені: [Верш] // Там жа. 29 жн.; У дарозе: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Ля брацкіх магілак: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Расстанне: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1966. Памяць; Расстанне: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Зіма: [Верш] // Бярозка. № 1; Крэсы змагаюцца: (Урывак з рамана) // Голас Радзімы. № 15; З'яднаныя ў барацьбе // Там жа. № 29; На былых «крэсах» // Там жа. № 38; У былым панскім маёнтку // Там жа. № 43; Крэсы: Фрагменты з рамана / Літ. зап. Я. Семяжон // Полымя. № 9; Памяць: [Верш] // Ніва. 20 лют.

1967. «Сёння дзень такі прыгожы...»; Бярозка; Ноч зімовая; Калыханка начы; Люты; Ліпень; На сцежках помсты: [Вершы] // Арлянятам. У 2 т. Мн. Т. 2; У дарозе: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Леніну: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Наш дарагі Ільіч. Мн.; На допыце: (Урывак з рамана «Сонца за кратамі») // Голас Радзімы. № 39; У дэфензіве: Старонкі з кнігі «Сонца за кратамі» // ЛіМ. 3 сак.; Жанчынам: [Верш] // Сел. газ. 8 марта.

1968. Бура на возеры; Мяцель, Ноч зімовая: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Сонца за кратамі: Фрагменты з другой часткі рамана // Полымя. № 3; Радзіма: [Верш] // Віцеб. рабочы. 17 вер.; Апошняе спатканне: Старонкі з рамана «Лукішкі» // ЛіМ. 20 жн.

1969. «Я яшчэ старых знямог не знаю...»; «Мароз кладзе свае ўзоры...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Ленінскі напрамак: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Незабыўнае // Бярозка. № 9; Ля брамы астрога: (Урывак з рамана «Лукішкі») // Голас Радзімы. № 4; Лукішкі: Раман-хроніка // Полымя. № 5; На родных прасторах: (З падарожных нататкаў) // Віцеб. рабочы. 15 сак.; З новых вершаў: Подых восені; Ля брацкіх магіл; Мора // Вяч. Мінск. 11 вер.; Вызваленне: (Раздзел з кнігі «Шляхі-дарогі») // Там жа. 18 вер.

1970. Ліпень: [Верш] // Крынічка. Мн.; На былых сцежках // На задворках. Мн.; Дарогамі юнацтва: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн.; Народны Сход // Голас Радзімы. № 37; Ішоў дваццаты год: Фрагмент з рамана // Полымя. № 9; Праваднру: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 сак.; Памяць; У дарозе: [Вершы] // Вяч. Мінск. 25 чэрв.; У тую цяжкую часіну // Там жа. 9 ліп.; Максімава прысада: Раздзел з рамана «Ішоў дваццаты год...» // ЛіМ. 1 мая; Старонкі летапісу: Урывак з кнігі успамінаў // Там жа. 18 вер.

1971. «Ёсць у памяці многа засекаў...»; Расстанне; Ля мора...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Незабыўныя сустрэчы: З кнігі «Старонкі летапісу» // Маладосць. № 7; Ваколіца; «Паляцець бы у сінія далі...»; «Лес жнівеньскі...»; «Не спіцца мне...»: [Вершы] // ЛіМ. 16 ліп.

1972. Любы мой: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Перад вызваленнем: Урывак з рамана «Дачка батрака» // Беларусь. № 11; «Нашу ў грудзях я сонечнае шчасце...»: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Карэлін // Віцеб. рабочы. 18 ліст.; Вяч. Мінск. 18 ліст.; «Я яшчэ старых знямог не знаю...»: [Верш] // Знамя юности. 19 нояб.; Запаветнае: Успаміны // ЛіМ. 10 ліст.

1973. Нараджэнне помсты: [Урывак з рамана] // ЛіМ. 7 снеж.

1974. І прыйдзе час...: Раздзелы з рамана // Полымя. № 10.

1975. Сустрэчы з Янкам Купалам // Такі ён быў. Мн.

1976. З тых дзён у Беластоку // Песняру мужнасці. Мн.; Калыханка начы: [Верш] // Ніва. 1 жн.

1977. Ноч зімовая: [Верш] // Беларускі каляндар 1977. Беласток.

1978. Горды арол: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Ідзём туды, дзе волаты...: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1979. «Я сын галоты і цямры...»;«Гэй, браточкі, з мурвязніцы...»; «Адзін я — з тых першых...»; Чорны госць; Гул трывогі; Прывітанне: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.

1980. Ідзём туды, дзе волаты...: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Леніну: [Верш] // Піянер Бел. 17 студз.

1981. Айцам: [Верш] // Туман трэба развеяць. Мн.

1982. Крыніцы: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Якубу Коласу: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Запаветнае // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.; Ленінскі напрамак: [Верш] // Мін. праўда. 22 крас.

1983. Калыханка начы; Ліпень: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Сабрала партыя сыноў: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Зязюльчыны слёзы: [Казка ў вершах] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.

1985. З «Партызанскага слова»; Партызанская песня: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.4.

Г о г а л ь М. Мёртвыя душы: Паэма / З рус. Мн., 1950.

Г о г а л ь М. Выбр. тв. / З рус. Мн., 1952.

М і р о н а ў А. Гэта твае сябры: Аповесць і апавяданні / З рус. Мн., 1953.

С я н к е в і ч Г. Апавяданні / З пол. Мн., 1955. (Школьная б-ка).

Б а ж о ў П. Уральскія сказы / З рус. Мн., 1956.

К а л е в а л а: Карэла-фінскі эпас / З фін. Мн., 1956.

1928. К р о т: [Апавяданне] / З пол. // Заранка. № 4 / Аўт. не ўказаны.

1933. М а н а с е н а В. Чаму сончыкі цвітуць раней за ўсю траву: [Казка] / З рус. // Шлях моладзі. № 4; [А л е г р а] Водарасць: (З зялёнага шуму): [Апавяданне] / З пол. // Там жа. № 9.

1946. Б ы т а в о й С. У тайзе: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 7; Ц і х а н а ў М. Супрацьгаз: [Верш] / З рус. // Там жа. № 9 / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Б р а у н М. Ваенная вясна; Б ы т а в о й С. У тайзе: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 6.

1947. Г о р к і М. Дзяўчына і смерць / З рус. // Беларусь. № 6 / Сааўт. пер. А. Зарыцкі; Т ы ч ы н а П. Свяці, наша сонца; Р ы л ь с к і М. Ленінград: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 1; Р а й н і с Я. Прывет табе, радзіма; Магілы нашых герояў / З лат.; Н е р ы с С. Сталіну; К о р с а к а с К. Зварот / З літ.: [Вершы] // Там жа. № 7; Н е й м а н С. Прывітанне; Г а л а с Ф. Маскве да дня нараджэння; Г о р а І. Ля маўзалея Леніна: [Вершы] / З чэш. // Там жа. № 12.

1948. П р а к о ф ' е ў А. «Два-тры павароты і горад...»: [Верш] / З рус. // Пракоф'еў А. Выбр. вершы. Мн.; М і ц к е в і ч А. Рускім сябрам: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 25 снеж.

1950. М а я к о ў с к і У. Левы марш: [Верш] / З рус. // Наст. газ. 13 крас.

1951. Г о р к і М. Песня пра буравесніка / З рус. // Зара. 17 чэрв. / Сааўт. пер. А. Зарыцкі.

1952. Р ы л ь с к і М. Чатыры вершы; Крамлёўскія куранты; Праява; «Гэта ў горадзе было тым...»; Ленінград; Сыну; Жаваранкі; Пулкаўскі мерыдыян; На магіле героя; Зварот; Бедржык Сметана; Сенакос; «Дакурвайце сігары, дапівайце...»; Дзень вызвалення; Будзь верным: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Выбр. тв. Мн.; Г о г а л ь М. Тройка: Урывак з «Мёртвых душ» / З рус. // За Радзіму. 4 сак.

1953. Л у ч ы н а Я. З дзеяў жыцця і песні: [Верш] / З пол. // Лучына Я. Выбр. тв. Мн.; М а л ы ш к а А. Маці; «Вайна дарогі выбухамі рые...»; «Зачаруй мяне песняй знаёмай...»; «Дружылі так яшчэ нядаўна...»; «Я цябе вымраіў ветлай, рашучай...»; «Палюбі мяне,— я не знаю...»; Дзіцячая балада; Каменацёс; Бура ў парту; Восень над Гудзонам; Балада пра дружбу; Танец; Дуб у Нью-Йорку; Канадская песенька; У ліфце; Хлеб; Пшаніца на амерыканскім полі: [Вершы] / З укр. // Малышка А. Выбр. тв. Мн.; Г о р к і М. Дзяўчына і смерць: (Казка) / Сааўт. пер. А. Зарыцкі; Б е д н ы Дз. Галоўная вуліца: Паэма; Ц і х а н а ў М. Супрацьгаз / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Перакоп; Балада аб сінім пакеце; С у р к о ў А. «Час такі, а ці што другое...»; Прадчуванне вясны; К е д р ы н Дз. Сон лорда; К а м а р о ў П. Глушэц: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн. Рэц: С а л а в е й Л. Паэзія вялікага народа // Полымя. 1953. № 12.

1954. К о р с а к а с К. Вызваліцелям Літвы: [Вершы] / З літ. // Паэты савецкай Літвы. Мн.; Т ы ч ы н а П. Песня пра Зою Касмадзем'янскую; Сіротка: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбр. тв. Мн.; Б ж э х в а Я. Палац культуры: [Верш] / З пол. // Звязда. 22 ліп.

1955. М і ц к е в і ч А. Да маці-полькі: [Верш]; Помнік Пятру Вялікаму (З «Дзядоў»; З часткі трэцяй) / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; С т а ф Л. Мір; І в а ш к е в і ч Я. Пісьмо да прэзідэнта; Б р а н е ў с к і У. На смерць рэвалюцыянера; Заканадаўцам; Дамброўскі басейн; Вуліца Мілая; Польскі салдат; На сярэднім Усходзе; Дамоў; Я с т р у н М. Станцыя імя Маякоўскага; Пісьмо Анны Жывёл; С п е в а к Я. Ода да Варшавы; К у б я к Т. Вечар у Варшаве; Б ж э х в а Я. Палац культуры: [Вершы] / З пол. // Сучасная польская паэзія. Мн.; Б р а н е ў с к і У. Заканадаўцам; На сярэднім Усходзе: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 4; М і ц к е в і ч А. Помнік Пятру Вялікаму: [Верш] / З пол. // Там жа. № 11; Я г о ж. Рускім сябрам: [Верш] / З пол. // Гродзен. праўда. 11 вер.; Я г о ж. Да рускіх сяброў: [Верш] / З пол. // Калг. праўда. 26 ліст.

1956. Л у ч ы н а Я. З дзеяў жыцця і песні: [Верш] / З пол. // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн.; Р а й н і с Я. Найвялікшая Радзіма: [Верш] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн., Г о р к і М. Дзяўчына і смерць // Ніва. 17 чэрв. / Сааўт. пер. А. Зарыцкі.

1957. Б а г у ш э в і ч Ф. Запавет: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 14 жн.

1961. Б р а н е ў с к і У. На смерць рэвалюцыянера; Дамброўскі басейн; Заканадаўцам; Вуліца Мілая; Middle East; Дамоў: [Вершы] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; Л я ў к о в а В. Мінскія «Лужнікі»: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. № 26; Я г о ж. Зімой у лесе: [Верш] / З рус. // Там жа. № 90.

1962. Л я ў к о в а В. Сэрца маці: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. № 14; Я г о ж. Ой, дарогі, вы, дарогі: [Верш] / З рус. // Там жа. № 28.

1964. К у б я к Т. Вечар у Варшаве: [Верш] / З пол. // Ніва. 19 студз.

1965. С п е в а к Я. Ода да Варшавы: [Верш] / З пол. // Ніва. 17 студз.

1985. Р ы л ь с к і М. Пулкаўскі мерыдыян: [Верш] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.

1.5.

На армянскую мову. Гэты ярка-чырвоны захад; З сахой: [Вершы] / Пер. А. Аран // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван. 1957.

На латышскую мову. Nakts sūpła dziesma; Avoti / Atdz. A. Elksne // Balrkrievijas priede. Rigā, 1960.

На літоўскую мову. Pasveikinimas / Vert. A. Skinkys; Auksinis ruduo; Mano ežeru kraštas // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Lenino tiesa. Šaltiniai / Vert. A. Žukauskas; Susitikimas / Vert. K. Inčiūra; Kai žydejo rutos, metos / Vert. J. Siožinys // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Saltiniai / Vert. A. Žukauskas // Lit. ir menas. 1958. Liep. 26; Lenino tiesa / Vert. A. Žukauskas // Tiesa. 1958. Rugs. 7.

На польскую мову. My — pieśniarze / Tł. T. Iljaszewicz // Poprostu. 1936. Nr. 13; «W dzień powszedni po południu...» / Tł. K. Jaworski // Kamena. 1938. Nr. 8; Wśród zbóż / Tł. K. Jaworski // Kamena. 1939. Nr. 5; Na przedwiośniu: (Fragm.) // Prawda Wil. 1940. 18 wrześ.; Marzenia / Tł. K. Jaworski. 1947. Nr. 5; Z sakwą dzwięcznych słów / Tł. K. Jaworski // Poglądy. 1971. Nr. 1; «W dzień powszedni po południu...»; «Dojedli ziemniaki wczoraj...»; Ze słowikami gwarzę; Wśród kłosów; Marzenia; Z ośnieżonym wiatrem; «Ukochany, przyjdź w sobotę; Z sakwą dźwięcznych słów / Tł. K. Jaworski / Jaworski K. Pisma. Lublin, 1972. T. 3.

На рускую мову. Лирика / Пер. Б. Турганов. М., 1947.

Зеленушка и Крякотушка: Сказка в стихах / Пер. А. Шарапов. Мн., 1966.

Кукушкины слезы: Сказка / Пер. А. Шарапов. Мн., 1967.

Кресы борются: Роман-хроника / Пер. В. Севрук. М., 1971. Кн. 1.

Солнце за решеткой; Лукишки: Романы / Пер. В. Севрук. М., 1974.

Шел двадцатый год: Роман / Пер. В. Севрук. М., 1977.

Кресы борются: Роман (Первая часть трилогии) / Пер. В. Севрук. М., 1980. Рэц.: Б а д р о ў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 12 чэрв.

Солнце за решеткой: Роман (Вторая часть трилогии); Лукишки: Роман (Третья часть трилогии) / Пер. В. Севрук. М., 1980.

Привет: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // ЛГ. 1939. 7 нояб.; Товарищу Сталину: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1940. 29 нояб. / Сааўт. П. Пестрак, М. Танк, М. Клімковіч; Сталіну: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Трудовая газ. (Рига). 1940. 17 сент.; Москва; Ты будешь жить / Пер. С. Левман; Родине / Пер. М. Зенкевич: [Вершы] // За Советскую Беларусь. М., 1942; Веди, нарком!: [Верш] / Пер. М. Пасынок // Огонек. 1942. № 7—8; Родина: [Верш] / Пер. М. Зенкевич // Октябрь. 1942. № 1—2; Ненависть: [Верш] / Пер. М. Пасынок // Белоруссия борется. М.; Л., 1943; От края до края: [Верш] / Пер. М. Пасынок // Огонек. 1943. № 16; Витебск: [Верш] / Пер. Д. Кедрин // Сов. Бел. 1945. 26 июня; Спящий лебедь: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Звезда. 1946. № 4; Сталину: [Верш] / Зорька. 1946. 3 июля; Первый из первых: [Верш] / Пер. В. Миловаnов // Сов. Бел. 1946. 12 февр.; На Запад; Мой милый край: [Вершы] / Пер. Л. Друскин // Поэты Белоруссии. М., 1947; Приветствие: [Верш] / Пер. М. Зенкевич // Читайте, завидуйте, я гражданин Советского Союза. М., 1947; Летний вечер / Пер. И. Садофьев; По дорогам мести / Пер. Г. Семенов; Доваторцы / Пер. П. Кобзаревский; Встреча; Жатва / Пер. И. Садофьев; Мой милый край / Пер. Л. Друскин: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; 3-е июля: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Ленинград. правда. 1949. 19 июня; Всюду, всегда ты с нами: [Верш] / Пер. Н. Горулев // Сов. Бел. 1949. 18 дек.; В Мавзолее: [Верш] // Гродн. правда. 1950. 22 янв.; Взгляни, товарищ!: [Верш] // Зорька. 1950. 5 нояб.; Сталин. молодежь. 1950. 5 нояб.; Моя держава: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1950. 8 янв.; Первый кандидат: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1950. 17 дек.; Тем, кто готовит войну: [Верш] // Сталин. молодежь. 1950. 12 июля; Заслонову: [Верш] / Пер. Д. Дворецкий // Смоленский альманах. Смоленск, 1951. Кн. 8; «То не вечерний свет багровый...»; За плугом; Золотая осень; Вождю; Семнадцатое сентября 1939 года; Песня об урожае; Песня обновления; Ленину / Пер. Н. Сидоренко; Приветствие / Пер. М. Зеленкевич; Сталину / Пер. А. Твардовский; Прошли года / Пер. Л. Длигач: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Моя могучая Держава; Околица синих болот; Цветок счастья; Дорога в коммуну; Пылают Кремлевские звезды: [Вершы] / Пер. А. Шарапов // Сов. Отчизна. 1952. № 5; Всюду, всегда с нами / Пер. Н. Горулев; Приветствие / Пер. М. Зенкевич; Товарищу Сталину; Когда гляну на карту страны / Пер. Д. Ковалев: [Вершы] // От всего сердца. Мн., 1953; Советский штык; Кишинев: [Вершы] / Пер. А. Ренин // Октябрь (Кишинев). 1954. № 5; Цветок счастья: [Верш] // Знамя юности. 1957. 19 сент.; Баллада о Полесье: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1957. 11 янв.; Цветок счастья: [Верш] // Сов. молодежь (Рига). 1957. 8 окт.; Гордость страны: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1958. 8 марта; За солнечную явь!: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1958. 16 марта; Слово Ильича: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1958. 22 апр.; Летний вечер: [Верш] // Знамя юности. 1960. 22 июля; Криница; Ялта; Апрель: [Вершы] / Пер. И. Беляев // Курортная газета (Ялта). 1960. 17 апр.; Я слушал Хрущева: [Верш] / Пер. К. Титов // ЛГ. 1960. 22 окт.; Сов. Бел. 1960. 21 окт.; Я слушал Хрущева; Осенние цветы; Буря на озере; Тропиночка-тропинка: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1962. № 6; Разлив; Осенние цветы: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1962. 29 нояб.; «На запад по дыму пожарищ...»: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Путь к победе. Мн., 1970; Доваторцы; Тропиночка-тропинка; Память: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Народное собрание / Пер. С. Арадьев // Неман. 1972. № 9; Криницы: [Верш] / Пер. Г. Ладонщиков // Земля с лазурными очами. М., 1979; Доваторцы / Пер. П. Кобзаревский; По дорогам мести / Пер. Г. Семенов: [Вершы] // Партизанская слава. Л., 1985.

На таджыкскую мову. Рузи муздур; Солхо гузаштанд: [Вершы] / Тарч. Б. Расо // Армугони дусти. Душанбе, 1965.

На татарскую мову. Уч чэм нэфрэт юллары: [Верш] / З. Нури тэрж. // Соц. Татарстан. 1964. 3 июль; Белорус шагыйрьлэре. Казан, 1968.

На узбекскую мову. Кудратли Ватаним; Коммуна йули; Куллар улкаси; Тун алласи; Ёз окшоми; Хижрон: [Вершы] / Тарч. Х. Шарипов // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Зустріч: [Верш] / Пер. М. Николаенко // Правда Укр. 1945. 16 січ.; Ідемо в лавах здружені; Криниці; Червоний штик; Перше травня: [Вершы] / Пер. М. Шеремет, В. Ткаченко, В. Мисик, М. Пригара // Білоруська радянська поезія. К., 1948; Зустріч / Пер. Г. Коваль; Осінній ліс / Пер. О. Жолдак: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; На ріллі; Рушники; Найрийська пісня; Жовтень; Моя країна-озерянка; Землякові: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; На ріллі: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; Час іще тривожний: [Верш] / Пер. Б. Олійник // Ля Вечнага агню. 1941—1945. Харків; Мн., 1984.

На чэшскую мову. Na přelom; Bez nazvu / Přel. F. Tichý // Slovanský přehled. 1937. T. 39.

1.6.

С е м н а ц ц а т а г а в е р а с н я: Літаратурны зборнік, прысвечаны вызваленню Заходняй Беларусі. Мн., 1946 / Скл.

2.1.

На рускай мове. Ч е р н я е в Н. Стихи Михася Машары: Библиография // Заря. 1947. 11 окт.

2.3.

На беларускай мове. Б а з а р э в і ч М. Пясняр барацьбы і вызвалення // Звязда. 1977. 18 ліст.; Б а р а г Л. Міхась Машара // ЛіМ. 1940. 16 ліст.; Б а р ш ч э ў с к і А. Міхась Машара // Беларускі каляндар 1972. Беласток. 1972; В - і к А. Наш літаратурны малядняк // Шлях моладзі. 1937. № 4; В - і ч. Уражанні з «культурнай крытыкі» // Наша воля. 1936. 23 жн.; В а д а н о с а ў М. Сэнс жыцця — змаганне // ЛіМ. 1974. 27 снеж.; В а с і л ь е ў К. З народам і для народа // Нар. асвета. 1962. № 11; В е р а с З. Атрымлівала лісты, а ў іх — вершы... // Голас Радзімы. 1983. 1 вер.; Я г о ж. Як выдаваўся збор-

нік // ЛіМ. 1979. 28 ліст.; Г е р ц о в і ч Я. На перадавых пазіцыях. Мн., 1957. С. 67—68. Я г о ж. Паэтычнае бачанне свету //ЛіМ. 1955. 19 сак.; Г і л е в і ч Н. Паэзія Міхася Машары // Машара М. Мая азёрная краіна. Мн., 1962; Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 84—85; Г л е б к а П. Мастацкая літаратура Заходняй Беларусі // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн., 1973; Д а н і л е в і ч Л. Мужнелі ў паходзе // Наст. газ. 1972. 18 ліст.; К а р э л і н А. Нашу ў грудзях я сонечнае шчасце: Да 70-годдзя з дня нараджэння Міхася Машары // Віцеб. рабочы. 1972. 18 ліст.; К л і м к о в і ч М. Міхась Машара // Клімковіч М. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1962; Л у к а ш э н к а В. Пясняр азёрнага краю // Гродзен. праўда. 1962. 18 ліст.; М. Ш. [Шкялёнак М.] Нацыянальна-грамадскія матывы ў творчасці Міхася Машары: (З нагоды 10-тых угодкаў працы на літаратурнай ніве) // Бел. фронт. 1939. 1 лют.; М а й х р о в і ч С. Вынікі творчай перабудовы // Полымя. 1948. № 9; Я г о ж. Міхась Машара: (Да 50-годдзя з дня нараджэння) // ЛіМ. 1952. 29 ліст.; Я г о ж. На службе народа // Бальш. сцяг. 1949. 18 снеж.; Я г о ж. Паэтычная творчасць Міхася Машары // Машара М. Выбр. лірыка. Мн., 1948; М і с к о Я. Ішоў 1928 год... // ЛіМ. 1972. 24 ліст.; Я г о ж. Міхасю Машару — 70 // Міско Я. Маё маўклівае сэрца. Мн., 1983; Я г о ж. Слова развітання // ЛіМ. 1976. 11 чэрв.; М і х а с ь Машара: [Некралог] // ЛіМ. 1976. 11 чэрв.; М і х а с ю Машару — 70: [Віншаванне з юбілеем] // Там жа. 1972. 24 ліст.; Н я х а й Р. Міхась Машара // Машара М. Выбр. тв. Мн., 1958; Я г о ж. Пясняр азёрнага краю // Полымя. 1972. № 11; Яго ж. Сын азёрнага краю: Да 80-годдзя з дня нараджэння Міхася Машары // ЛіМ. 1982. 26 ліст.; Я г о ж. Шчасця табе, паэт! // Там жа. 1962. 27 ліст.; П а п к о ў с к і К. З глыбінь народных // Наст. газ. 1962. 28 ліст.; П а ў л ю к о ў с к і І. З кагорты змагароў // ЛіМ. 1977. 18 ліст.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П я т р о в і ч А. Праз пераломы часу // Звязда. 1972. 18 ліст.; Р ы м ч у к А. Пясняр сялянскай Беларусі // Шлях моладзі. 1937. № 1; С а л а в е й Л. Пясняр зямлі роднай // Голас Радзімы. 1962. № 92; С а ч а н к а І. Публіцыстыка беларускіх пісьменнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1977. С. 133—134, 149—151, 206—207; С н ы т к о Ю. Міхась Антонавіч Машара // Сялян. газета. 1940. 8 снеж.; С о д а л ь У. У словах, фарбах і кадрах // ЛіМ. 1974. 5 ліп.; С т а н к е в і ч С. Аб беларускай літаратурнай сучаснасці // Нёман. 1932. № 5; Т а н к М. Стрэхі за гасцінцам // Бел. летапіс. 1937. № 8; Х р о м ч а н к а К. Разам з народам // Мін. праўда. 1972. 18 ліст.; Ш у к л і н а Н., К а б а к о в і ч А., Ш п а к о ў с к і І. Паэзія абнаўлення свету. Мн., 1981. С. 187—189; Ш у т о в і ч Я. 10 год літаратурнай творчасці М. Машары // Калоссе. 1938. № 4; Ш у ш к е в і ч С. Майстар праўдзівага палымянага слова: Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Машары // Голас Радзімы. 1982. 18 ліст.; Я. Н. [Найдзюк Я.] Палемічныя запіскі // Шлях моладзі. 1936. № 6; Я. Ш. [Шутовіч Я.] 10 год літаратурнае творчасці Міхася Машары // Там жа. 1938. № 26.

На польскай мове. K r o n i k a Słowiańska // Kamena. 1939. Nr 5; Ł a s t ó w k a P. Białoruska młódź literacka // Kultura. 1937. Nr 45; R. K. Na białoruskim Parnasie poetyckim w Wilnie // Środy Literackie. 1937. Nr. 7; S m r e c z y ń s k i K. Twórczość poetycka Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 220.

На рускай мове. М е л е ж И. Жизненные заботы. М., 1980. С. 109; Н е х а й Р. Михась Машара // Рассказы о наших земляках. Молодечно, 1959; Я г о ж. От родных нив // Сел. газ. 1972. 18 нояб.; П о э т ы Западной Белоруссии. М., 1940. С. 9—11; Т у р г а н о в Б. Міхась Машара // Машара М. Лирика. М., 1947; Х р о м ч е н к о К. Вместе с народом // Гродн. правда. 1972. 18 нояб.; Заря. 1972. 18 нояб.; Я г о ж. Трилогия о жизни и борьбе народа // Машара М. Кресы борются. М., 1980.

На чэшскай мове. L a s t a ů k a P. Rozvoj současné běloruskei literatury v Polsku / Z pol. rukop. přel. A. Frinta // Slovanský přehled. 1938. T. 30; H r y b T. Z běloruské poesie // Slovanský přehled. 1937. T. 29.

2.4.

На беларускай мове. Б а з ы л ю к М. Міхасю Машару: [Верш] // Шлях моладзі. 1938. № 3; Б я р о з к а А. «...Заснула ноч. Павіслі ціха зоры...»: (Грам. Машары на выезд у Гдыню прысвячаю): [Верш] // Калоссе. 1935. № 2; М і х а с ь. Перад бурай: (Прысвячаю грамадзяніну Машары): [Верш] // ЛіМ. 1936. 31 снеж.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 1, воп. 1, спр. 1—63; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, спр. 210—211; ф. 32; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 389—393.

У. М. Ларчанка.

МАШКОЎ УЛАДЗІМІР

Машкоў Уладзімір Георгіевіч (н. 5. 7. 1938, Масква), празаік. Член СП Беларусі з 1970. Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і ваеннаслужачага. Бацька, Георгій Мікалаевіч, працаваў кіраўніком спраў ЦК КПБ. Маці, Аляксандра Іванаўна,— хатняя гаспадыня. Перад вайной бацькі жылі ў г. Горкі Магілёўскай вобл. і г. п. Іўе Гродзенскай вобл. У гады Вялікай Айчыннай вайны У. Машкоў з маці і братамі знаходзіўся ў Маскве. Бацька ў той час быў на тэрыторыі акупаванай фашыстамі Беларусі ў партызанах, камісарам 100-й партызанскай брыгады імя Кірава. З 1944 сям'я жыве ў Мінску. У 1955 У. Машкоў скончыў сярэднюю школу і паступіў на аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ (скончыў у 1960). Працаваў літсупрацоўнікам газеты «Зорька» (1960—64), рэдактарам галоўнай рэдакцыі вяшчання для дзяцей і юнацтва Беларускага радыё. У лютым—верасні 1968 слухач Вышэйшых сцэнарных курсаў у Маскве. У 1968—70 сцэнарыст па дагавору кінастудыі «Беларусьфільм», у 1971—72 рэдактар выдавецтва «Беларусь», потым старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура» (1972—81). У 1981—86 загадчык рэдакцыі літаратуры для малодшага школьнага ўзросту выдавецтва «Юнацтва». З 1987 рэдактар аддзела прозы часопіса «Неман».

Першы твор У. Машкова — гумарэска «Голас з калыскі, або Незвычайнае інтэрв'ю» — надрукаваны ў шматтыражцы «Беларускі універсітэт» у 1957. Героі аповесцяў празаіка («Паміж «А» і «Б», «Вясёлы тузін», «Я сам», «Засумаваў па дожджыку» і інш.), як правіла, хлопчыкі і дзяўчынкі школьнага ўзросту, падлеткі. Праз іх паводзіны і ўчынкі вырашаюцца праблемы выхавання ў сям'і і школе, аналізуецца станаўленне характару і сяброўскіх узаемаадносін. Раскрываецца ўнутраны свет, падкрэсліваюцца такія рысы, як дапытлівасць, імкненне да самастойнасці. Аповесць «Як я быў вундэркіндам» экранізавана кінастудыяй «Беларусьфільм» (1983). Аўтар сцэнарыяў дакументальных фільмаў «Хлопчык і чапля» (паст. ў 1969, з М. Беравым), «Чалавек з майго жыцця» (паст. ў 1971), «Добрая справа» (паст. ў 1973), «Юныя айбаліты» (паст. ў 1980), «Станаўленне» (паст. ў 1982). Аўтар п'есы (разам з А. Вольскім) «Як я быў вундэркіндам» (паст. ў Беларускім рэспубліканскім тэатры юнага гледача ў 1986). На рускую мову пераклаў асобныя творы З. Бядулі, К. Чорнага, С. Александровіча, А. Васілевіч і інш.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік, Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1. 2.

Дружба даражэй за ўсё. Мн., 1962 (Законы юных піянераў).

Дзень добры, кастры і прыгоды: Піянерскія нататкі. Мн., 1963 (Б-чка піянера-актывіста).

Между «А» и «Б»: Повесть. Мн., 1966. Рэц.: Пиотуховская Р. Кто помнит свое детство // Неман. 1967. № 7; Семенова А. Весело о серьезном // Сов. Бел. 1966. 23 нояб.; Шкляревский И. // Знамя. 1967. № 3.

Веселая дюжина: Повесть. Мн., 1968.

Я сам: Повесть. Мн., 1972.

Здравствуй, Валерка!: Повести. Мн., 1974. Рэц.: Мартинович А. // Дет. лит. 1976. № 1; Яфімава М. На веласіпедзе... да Малой Мядзведзіцы // ЛіМ. 1975. 12 снеж.

Соскучился по дождику: Повесть. Мн., 1976. Рэц.: Барсток М. // Неман. 1978. № 1; Катюшенко М. Судьба «бегуна на длинные дистанции» // Знамя юности. 1977. 24 февр.; Хорсун Т. Шлях да людзей // ЛіМ. 1977. 27 мая.

Как я был вундеркиндом: Повесть. Мн., 1979. Рэц.: Тычына М. Што можна ўбачыць ў бінокль? // ЛіМ. 1980. 11 крас.

Как я был вундеркиндом: Повесть. Мн., 1982.

Последний день матриархата: Повесть. Мн., 1985.

Детское время: Повести. Мн., 1987.

1.3.

1958. Калі побач дзядзя Пеця: [Апавяданне] // Піянер Бел. 11 ліп.; Да рыбацкага возера //Там жа. 18 ліп.; Чырвоны гальштук // Там жа. 1 жн.

1959. Адкуль прыйшоў твой касцюм // Піянер Бел. 14 жн.

1961.17 лет назад // Зорька. 16 сент.

1962. Ён не сказаў ні слова: [Нарыс] // Піянеры-героі. Мн.

1964. Спасенное знамя: Рассказ // Зорька. 11 апр. Солнце, Нарочь, сосны // Там жа. 1 мая; Судьба героя // Там жа. 22 авг.

1967. Юнакі з зялёнымі нашыўкамі: [Апавяданне] // Эстафета пакаленняў. Мн.; Про веселого петуха: [Рэц. на на кн.: Бурсов И. Как звери к зиме готовятся. Мн., 1966] // Неман. № 6.

1968. Сцяжынка бойным шляхам стане!: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Жоўтая акацыя. Мн., 1967] // ЛіМ. 16 студз.; Усім людзям на доўгія гады: [Рэц. на кн.: Сяркоў I. Мы з Санькам у тыле ворага. Мн., 1968] // Там жа. 22 ліст.

1969. И взрослым, и детям: [Рэц. на кн.: Бурсов И. Матрёшкины сказки. Мн., 1968] // Неман. № 6.

1970. [Рэц. на кн.: Грицкевич В. Путешествия наших земляков. Мн., 1968] // Неман. № 3; [Рэц. на кн.: Бородулин Р. Раскидач. Мн., 1969] // Там жа. № 6; Чтоб помнили...: [Рэц. на кн.: Саченко Б. Последние и первые. М., 1969] // Там жа. № 8; [Рэц. на кн.: Гузанов В. Одиссей с Белой Руси. Мн., 1969] // Там жа. № 11; Загартоўка характару: [Рэц. на кн.: Хомчанка В. Сустрэча з цудам. Мн., 1969] // Полымя. № 7.

1971. Вместе с людьми... [Рэц. на кн.: Лужанин М. Двенадцать вечерних костров. М., 1970] // Неман. № 3.

1973. Запаветнае жаданне: Апавяданне // Бярозка. № 3.

1974. Засумаваў па дождж ыку: [Аповесць] // Бярозка. № 10—12; Между «А» и «Б»: Отрывок из повести // Зорька. 29 нояб.

1981. «Юнацтва» выходит в дорогу // Зорька. 30 янв.

1984. Аразбек Айтымбетаў: [Уступнае слова] // Братэрства. Мн.

1985. Запаветнае жаданне: Апавяданне // Буслы над хатай. Мн.

1.4.

Бядуля З. Клад: Сказка / С бел. Мн., 1965.

Александрович С. От родной земли...: Повесть о детских и юношеских годах Я. Коласа / С бел. Мн., 1966.

Гарбук В. Алочка-забывалочка / С бел. Мн., 1966.

Василевская Г. Я еду на верблюде: Повесть / С бел. Мн., 1972.

Юревич В. Дедушкины пятерки: Рассказы / С бел. Мн., 1973.

Василевич А. Я — внук капитана: Рассказы / С бел. Мн., 1978. / Сааўт. пер. Б. Бур'ян. Рэц.: Скальскі Б. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 2 лют.

Короткевич В. Беловежская пуща / С бел. Мн., 1979.

Чорный К. Настенька: Повесть / С бел. Мн., 1979.

Мехов В. Старинная гравюра: Повести из прошлого / С бел. Мн., 1982.

Кравченко В. Преступление у Зеленой тони: Повести / С бел. Мн., 1985 / Сааўт. пер. У. Жыжэнка.

Ус А. За лесом — Березовая Роща: Повести /С бел. Мн., 1985.

1977. Мехов В. Последняя явка: [Аповесць] / С бел. // Мехов В. Зарево. Мн.

1982. Лецка Е. Дорога в оба конца: [Повесть] / С бел. // Неман. № 9—10.

1983. Маеўская Н. Такая поздняя весна: [Апавяданне] // Неман. № 3.
1.5.

На балгарскую мову. Как бях вундэрскинд: Повест / Прев. С. Тодорова. София, 1984.

На беларускую мову. Як я быў вундэркіндам: Раздзел з новай аповесці / Пер. С. Міхальчук // Бярозка. 1979. № 4—6; Апошні дзень матрыярхату: [Раздзел з аповесці] / Пер. С. Міхальчук // Бярозка. 1985. № 8, 9.

На венгерскую мову. Miböl lesz a csodagyerek? / F. I. Földeak. Budapest, 1985.

На малдаўскую мову. Ам фост одатэ вундеркинд... / Трад. Е. Левандовская. Кишинэу, 1984.

На рускую мову. Он не сказал ни слова: [Нарыс] / Пер. Ю. Богушевич // Пионеры-герои. Мн., 1965.

На узбекскую мову. Билагон бола кисеа / Тарж. Р. Рауферов. Тошкент, 1984.

На чэшскую мову. Poslední den matriarchátu / Přel. D. Bělоševský. Praha, 1989.
2.3.

На беларускай мове. Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 233—237; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Букчин С. Велика надежда... // Неман. 1970. № 1; Гуревич Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 122—123. *Я. А. Гарадніцкі.*

МАШЫНСКАЯ-ГЕЛЬТМАН ЯДВІГА

Машынская-Гельтман Ядвіга Уладзіславаўна (16.7. 1886, мяст. Глуск Бабруйскага пав. Мінскай губ., цяпер г. п. Глуск Магілёўскай вобл.— 7.5.1946, Казахстан, пас. Тайнча), паэтэса, перакладчыца, педагог. Член СП Беларусі з 1934. Пісала на польскай мове.

З сям'і аптэкара. Вучылася ў Ягелонскім універсітэце ў Кракаве (1904—07). Удзельнічала ў польскім рэвалюцыйным руху (маладзёжная арганізацыя «Спуйня»). Тады ж пачала пісаць вершы — «Заклік», «Калыханка» і інш. [з іх у мінскай газеце «Polska prawda» («Польская праўда») у 1917 апублікаваны толькі верш «Слова праўды», публікацыя не выяўлена]. У 1917—18 удзельнічала ў рэвалюцыйных падзеях у Мінску (член праўлення Польскага сацыялістычнага аб'яднання). У 1924—31 выкладала ў польскім педтэхнікуме (Мінск), Камуністычным універсітэце Беларусі, у 1932—37 у Ваеннай акадэміі імя М. Фрунзе ў Маскве. Друкавалася ў польскай газеце «Orka» («Ворыва»), якая выходзіла ў Мінску. Пасля арышту мужа — рэвалюцыянера і грамадскага дзеяча Стэфана Гельтмана — была незаконна рэпрэсіравана (1937), знаходзілася ў Казахлагеры, а з 1943 на пасяленні (с. Баравое, Багаслоўка, пас. Тайнча). Працавала начным сторажам, настаўніцай, нянькай, перапісчыкам табуноў. У неверагодна цяжкіх умовах, заўсёды галодная, пісала мужныя пісьмы сыну — будучаму беларускаму вучонаму-батаніку Віктару Гельтману. Дасылала яму свае лірычныя вершы («Магутны Ленінград», «Вясна ў стэпе» і інш.; апублікаваны ў час. «Неман». 1988. № 9).

Я. Машынская-Гельтман — аўтар падручнікаў для польскіх школ на Беларусі, дзе змясціла каля дзесяці сваіх твораў («Першая кніжка для чытання», «Другая частка лемантара», «Другая кніжка для чытання»). Валодаючы дзевяццю мовамі (польскай, беларускай, рускай, украінскай, яўрэйскай, нямецкай, французскай, італьянскай, лацінскай), перакладала на польскую мову пераважна з беларускай і рускай. Была асабіста знаёмая з Я. Купалам, пераклала яго паэму «Над ракой Арэсай», а таксама аповесць Я. Коласа «Дрыгва», урыўкі з яго паэмы «Сымон-музыка», аповесць З. Бядулі «Салавей», «Выбраныя аповесці» Ц. Гартнага, «Выбраныя вершы» А. Александровіча і інш.
В. І. Гапава.

1.3.

1931. Zbudujemy i przebudujemy! // Orka. 21 stycz.; Proletariackiej — międzynarodowej! // Orka. 20 lut.

1966. «Płyń, słowo prawdy, żywą falą...» // Czerw. Szt. 16 lip.

1.4.

Hartny C. Wybór nowel / Z biał. Mń., 1928.

Niemanski J. Matka: (Opowiadania) / Z biał. Mń., 1928.

Hartny C. Wybór nowel / Z biał. Mń., 1929.

Niomański J. Romeo i Julja na Białorusi / Z biał. Mń., 1929.

Czarot M. Wybór nowel / Z biał. M.; Charków; Mń., 1930.

Czukowski K. Z brudem walka: Kinematograf dla dzieci / Z ros. M., Charków; Mń., 1930.

Biadula Z. Słowik / Z. biał. M.; Charków; Mń., 1931.

Zamojski P. List do Iljicza: (Opowiadania) / Z. ros. M.; Charków; Mń., 1931.

Aleksandrowicz A. Wybór poezji / Z biał. Mń., 1932.

Grynberg A. Opowiadanie o śmierci Lenina / Z ros. Mń., 1932.

Sawieljew Z. Pokój N 13 / Z ros. Mń., 1932.

Kolcow M. Pod znakiem czerwonej gwiazdy / Z ros. Mń., 1935.

Kupała J. Nad rzeką Oresą (Poemat) / Z biał. Mń., 1935.

Kołas J. Mokradła / Z biał. Mń., 1936.

1927. Verhaeren. Bunt / Z ros. // Gwiazda młodzieży. 7 list.; German P. Zastepcy / Z ros. // Gwiazda mlodzieży. 23 list.; German P. Marsz lotników. / Z ros. // Gwiazda mlodzieży. 31 grud.

1931. Aleksandrowicz A. Stalinstan; Syreny; Fabryka śmierci / Z biał. // Orka. 20 grud.

1935. Kupała J. Nad rzeką Oresą: (Urywek z poematu) / Z biał. // Orka. 28 maja.

1937. Puszkin A. Do Czaadajewa / Z ros. // Orka. 10 lut.; Ogniwcow. Śrubka-czopek: (Fragment) / Z ros. // Orka. 28 lut.; Ostrowski S. Wichru szum w topolach / Z ros. // Orka. 12 lip.

1.6.

Pierwsza książka do czytania. Mń., 1926 / Zebrała i ułożyła; 2 wyd., przejrzane i znacznie rozszerzone. Mń., 1927.

Druga część elementarza zastosowana do I cześci elementarza Smolińskiej. Mń., 1926 / Zebrała i opracowała.

Druga książka do czytania. Mń., 1926 / Zebrała i opracowała.

2.3.

На беларускай мове. Гапава В. З перакладам і вершам у страі // Голас Радзімы. 1966. № 30; Звязда. 1966. 16 ліп.; Мальдзіс А. Імя, вартае памяці // ЛіМ. 1966. 15 ліп.

На польскай мове. Maldzis A. Orędowniczka wolności i przyjaźni // Czerw. Szt. 1966. 16 lip.

На рускай мове. Гельтман В. Поэт и переводчик // Неман. 1972. № 1; Касперович Э. Колыбельная // Неман. 1988. № 9.

У. І. Мархель.

МЕЛЕЖ ІВАН

Мележ Іван Паўлавіч (8.2.1921, в. Глінішча Хойніцкага р-на Гомельскай вобл.— 9.8.1976, г. Мінск, пахаваны на Маскоўскіх могілках), празаік, драматург, публіцыст. Народны пісьменнік Беларусі (1972). Лаўрэат Ленінскай прэміі (1972, за раманы «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы»), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1976, за зборнік «Жыццёвыя клопаты»), Літаратурнай прэміі імя Я. Коласа (1962, за раман «Людзі на балоце»). Член СП Беларусі з 1945.

Бацькі, Павел Фёдаравіч і Марыя Дзянісаўна, былі малазямельнымі сялянамі. Бацька, паводле слоў пісьменніка, «з маладых гадоў займаўся розным рамяством: рабіў гонты, дзежкі, цабэркі, наймаўся ўстаўляць вокны і дзверы ў новыя хаты». Маці, родам з суседняй вёскі Каранёўка, «была працавітая, гаспадарлівая, любіла спяваць свае «палескія песні». Пачатковую адукацыю І. Мележ атрымаў у Глінішчах, школу-сямігодку закончыў у Алексічах, дзесяцігодку (СШ № 1) з атэстатам выдатніка ў 1938 у Хойніках. У школьныя гады шмат маляваў, марыў стаць мастаком, удзельнічаў у драматычным гуртку. У старэйшых класах захапіўся творамі беларускіх і рускіх пісьменнікаў. У 1938 паступаў у Маскоўскі інстытут гісторыі, філасофіі і літаратуры, але не прайшоў па конкурсу. Вярнуўся ў родныя мясціны, працаваў загадчыкам аддзела піянераў Хойніцкага райкома камсамо-

ла. У 1939 стаў студэнтам таго ж інстытута, але з першага курса прызваны ў армію, служыў у 289-м палку 192-й горна-артылерыйскай дывізіі на Украіне, у Карпатах. Летам 1940 удзельнічаў у вызваленні Паўночнай Букавіны і Бесарабіі. Вайна застала яго ў г. Стары Самбор (Львоўская вобл.). Ваяваў пад Уманню, Нікалаевам, Сінельнікавым, Лазавой, Растовам-на-Доне. У снежні 1941 быў паранены. У лютым—маі 1942 вучыўся ў г. Каменску на курсах палітсаставу Паўднёвага фронту, пасля заканчэння якіх працаваў літсупрацоўнікам газеты 51-й стралковай дывізіі «Красноармейская правда». 20.6.1942 пад Растовам зноў цяжка паранены (асколак бомбы раздрабіў правае плячо). Лячыўся ў шпіталях Растова, Есентукоў, Тбілісі, потым трапіў у г. Бугуруслан, дзе з лістапада 1942 выкладаў ваенную падрыхтоўку і завочна вучыўся на літаратурным факультэце Малдаўскага пединстытута. У 1943—44 выкладаў ваенную падрыхтоўку ў БДУ (знаходзіўся тады на ст. Сходня пад Масквой). У жніўні 1944 разам з універсітэтам пераехаў у Мінск. Завочна вучыўся на філалагічным факультэце, які закончыў у 1945. У 1945—48 вучыўся ў аспірантуры пры БДУ. Пісаў дысертацыю па творчасці К. Чорнага. Як адзначаў пазней сам пісьменнік, «дысертацыі не напісаў — замест яе напісаў некалькі кніжак прозы». Матэрыялы дысертацыі сталі асновай артыкула «Пра творчасць Кузьмы Чорнага». З мая 1945 па студзень 1947, адначасова з вучобай ў аспірантуры, працаваў у рэдакцыі часопіса «Полымя». Пасля заканчэння аспірантуры працаваў старшым выкладчыкам беларускай літаратуры БДУ. З жніўня 1950 па верасень 1951 кансультант аддзела прапаганды і агітацыі па пытаннях літаратуры ЦК КП/б/Б. З 1966 сакратар, у 1971—74 намеснік старшыні праўлення СП БССР.

Друкавацца І. Мележ пачаў у 1930-я г. У 1933 удзельнічаў у конкурсе, аб'яўленым часопісам «Іскры Ільіча», на лепшае апавяданне па малюнках пад назвай «Прыгоды на граніцы». Апавяданне І. Мележа было прызнаным адным з лепшых. Сам аўтар назваў удзел у конкурсе «першым сваім пісьменніцкім поспехам, першай аўтарскай радасцю. Адтуль усё і пачалося». Літаратурныя захапленні юнака падтрымаў М. Пакроўскі, настаўнік рускай мовы і літаратуры школы ў Хойніках. У 1939 у газ. «Чырвоная змена» быў надрукаваны першы верш І. Мележа «Радзіме». Перад вайной яго вершы друкаваліся ў газетах «Літаратура і мастацтва», «Бальшавік Палесся» (г. Мазыр), у 1943 у «Бугурусланской правде». Да вайны спрабаваў свае сілы ў прозе. У 1941—42 вёў дзённік. Першыя апавяданні напісаў у тбіліскім шпіталі. У «Бугурусланской правде» ў верасні 1943 выступіў з апавяданнем «Апошняя аперацыя». У 1944 у газеце «Звязда» надрукавана апавяданне «Сустрэча ў шпіталі». Раннія яго апавяданні, асабліва «У завіруху», высока ацаніў К. Чорны. У 1946 выдаў першы зборнік апавяданняў «У завіруху», напісаных у 1942—45 і прысвечаных падзеям вайны. У 1946 з'явілася аповесць «Гарачы жнівень» — твор аб жыцці першага пасляваеннага года, цяжкасцях аднаўленчага перыяду. У 1948 выйшаў другі зборнік прозы «Гарачы жнівень». У 1947—52 напісаў раман «Мінскі напрамак», у якім паказаў вызваленне Беларусі воінамі Савецкай Арміі і партызанамі ў красавіку — ліпені 1944. Гэтаму твору папярэднічаў напісаны ў 1947 нарыс «Дарогі на ўсход і на захад» (друкаваўся пад назвай «Заўсёды наперадзе»), у якім расказваецца пра камандзіра танкавай брыгады двойчы Героя Савецкага Саюза С. Шутава. Раман вызначаецца панарамнасцю і шырынёй у адлюстраванні ўсенароднай барацьбы з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. У ім паказана рэальная гістарычная асоба, камандуючы 3-м Беларускім фронтам І. Чарняхоўскі, раскрыты народныя характары, адлюстраваны мужнасць і гераізм савецкіх людзей. Пры перавыданнях раман грунтоўна дапрацоўваўся. У далейшым І. Мележ выдаў зборнікі прозы «Блізкае і далёкае», «У гарах дажджы», «Што ён за чалавек». Узбагачалася мастацкая палітра пісьменніка, паглыблялася яго майстэрства ў раскрыцці псіхалогіі і духоўнага свету сваіх герояў. Пасля паездкі ў Чэхаславакію і іншыя краіны Еўропы напісаў нарысы «Паездка ў Прагу» і «Вакол Еўропы». Вёў цікавыя пошукі і ў галіне драматургіі. Стварыў аднаактавую п'есу «Хто прыйшоў уночы», прысвечаную падзеям вайны, і тры шматактавыя: «Пакуль вы маладыя» (ставілася Беларускім тэатрам імя Я. Купалы), «Дні нараджэння» (пастаўлена ў Магілёўскім абласным драмтэатры і Беларускім тэатры імя Я. Купалы) і «У новым доме». Сам пісьменнік, згадваючы сярэдзіну 50-х гг., адзначаў: «... гэта быў вельмі важны для мяне час, час пошукаў, роздуму, расчаравання, самапазнання».

Талент І. Мележа з асаблівай сілай раскрыўся ў трылогіі «Палеская хроніка». Гэта галоўная яго кніга, твор пра блізкі і дарагі пісьменніку родны край. Складаецца з раманаў «Людзі на балоце», «Подых навальніцы», «Завеі, снежань» (няскончаны). Напісаць «вялікую рэч... пра тое, як мянялася і ламалася псіхіка беларускага селяніна з 1914 года да нашага дня», І. Мележ задумаў яшчэ ў 1946—47. Першымі подступамі да будучага твора, яго фрагментамі сталі апавяданні «Здарэнне» і «Дадому». У «Палескай хроніцы» І. Мележ раскрыў лёс сялянства ў пераломны перыяд гісторыі, паказаў складаныя жыццёвыя шляхі Васіля Дзятла, Ганны, Апейкі, Башлыкова, адлюстраваў падзеі 20-х г. і калектывізацыю на Палессі. Ён стварыў народную кнігу, нацыянальную эпапею. Па значнасці і мастацкай вартасці «Палескую хроніку» можна параўнаць з «Новай зямлёй» Я. Коласа, раманамі К. Чорнага, «Ціхім Донам» М. Шолахава.

Аўтар кніг літаратурна-крытычных артыкулаў, нарысаў і публіцыстычных выступленняў «Жыццёвыя клопаты», зборнікаў «Белыя вішні і яблыні» (апавяданні і аповесці), «Першая кніга. Дзённікі. Сшыткі. З запісных кніжак» і інш. Творы пісьменніка перакладаліся на мовы народаў СССР і за мяжой.

На Беларускім тэлебачанні пастаўлены тэлеспектаклі па раманах «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы» (1965), па раману «Завеі, снежань» (1979), па творах пісьменніка пад назвай «Сустрэчы іростані» (1973), зняты шматсерыйны тэлефільм па раману «Людзі на балоце». Інсцэніроўку Т. Абакумоўскай і З. Браварскай паводле рамана «Людзі на балоце» паставілі Беларускі тэатр імя Я. Купалы (1966) і Народны тэатр у Мазыры (1970), інсцэніроўку А. Папова паводле рамана «Подых навальніцы» — Гомельскі абласны тэатр і Мінскі ТЮГ (1978). Па матывах раманаў «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы» К. Цесаковым напісана радыёопера «Барвовы золак» (1978). На студыі «Беларусьфільм» рэжысёрамі В. Туравым і Д. Зайцавым па «Палескай хроніцы» пастаўлены мастацкі фільм «Людзі на балоце» (1982, у 1984 удастоены Дзяржаўнай прэміі СССР) і «Подых навальніцы» (1983). Жыц-

цю і творчасці пісьменніка прысвечаны дакументальны фільм «Іван Мележ» (сцэнарый В. Адамчыка, 1978) і відэафільм «Лёс і кнігі Івана Мележа». Выдадзена кніга «Успаміны пра Івана Мележа» (1982) і фотаальбом «Сказ пра Івана Мележа» (1984).

Пісьменнік быў старшынёй праўлення Беларускага аддзялення таварыства «СССР — Францыя», старшынёй Беларускага камітэта абароны міру, членам Сусветнага Савета Міру, дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР у 1967—76. Узнагароджаны 2 ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны» і медалямі. Імем І. Мележа названы вуліцы ў Мінску, Хойніках, г. п. Лельчыцы, в. Глінішча, завулак у Кобрыне, школа ў Глінішчах, бібліятэка ў Гомелі, цеплаход Галоўрэчфлоту Беларусі. У Мінску на доме № 7 па вул. Я. Купалы, дзе жыў пісьменнік, устаноўлена мемарыяльная дошка (1978). У Глінішчах адкрыты літаратурны музей І. Мележа (1983), устаноўлены бюст. У 1980 устаноўлена літаратурная прэмія СП Беларусі імя Івана Мележа.

А. Л. Верабей, В. І. Смыкоўская.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 6 т. Мн. 1969—71. Т. 1. Ваенны дзённік; Апавяданні; Аповесці. Мн., 1969. Т. 2. Мінскі напрамак: Раман у 3 кн. Кн. І. Хмары на світанні. Мн., 1970. Т. 3. Мінскі напрамак. Кн. 2. Мінск за небакраем; Кн. 3. Будучыня з намі. Мн., 1970. Т. 4. Аповесць; Апавяданні; П'есы; Нарысы. Мн. 1971. Т. 5. Людзі на балоце: Раман. Мн. 1971. Т. 6. Подых навальніцы: Раман. Мн. 1971.

Зб. тв.: У 10 т. Мн. 1979—85. Т. 1. Апавяданні, аповесці. Мн. 1979. Т. 2. Нарысы, п'есы. Мн. 1980. Т. 3. Мінскі напрамак: Раман у 3 кн. Кн. 1. Хмары на світанні. Мн. 1980. Т. 4. Мінскі напрамак: Раман у 3 кн. Кн. 2. Мінск за небакраем; Кн. 3. Будучыня з намі. Мн. 1981. Т. 5. Людзі на балоце: Раман з «Палескай хронікі». Мн. 1981. Т. 6. Подых навальніцы: Раман з «Палескай хронікі». Мн. 1982. Т. 7. Завеі, снежань: Раман з «Палескай хронікі». Мн. 1982. Т. 8. Жыццёвыя клопаты: Артыкулы, эсэ, інтэрв'ю. Мн. 1983. Т. 9. Першая кніга; Дзённікі, запісныя кніжкі; Накіды, слоўнік, пагаворкі, асобныя выразы; Аўтабіяграфічныя запіскі; Крытыка, публіцыстыка, 1946—1976. Мн. 1984. Т. 10. Эпісталярная спадчына (1945—1976); Летапіс жыцця і творчасці. Мн. 1985.

Мінскі напрамак: Раман з 3 кн. Мн. 1974 (Бел. раман). Рэц.: Лысенко А. Путь ратной доблести // Неман. 1975. № 5.

Белыя вішні і яблыні: Апавяданні і аповесці. Мн. 1976. (Б-ка бел. прозы).

1.2.

У завіруху: Апавяданні. Мн. 1946. (Першая кніга пісьменніка). Рэц.: Ігнатовіч У. Удалы пачатак // Беларусь. 1947. № 1.Казека Я. Першы зборнік // ЛіМ. 1946. 21 снеж.; Сідарэнка А. «У завіруху» // Чырв. змена. 1946. 21 ліст.; Титов К. Рассказы о простых людях // Сов. Бел. 1947. 11 крас.

Гарачы жнівень: Апавяданні. Мн. 1948. Рэц.: Герцовіч Я. О самых скромных // Сталин. молодежь. 1948. 21 февр.; Лынькоў М. Беларуская савецкая проза за 1947 г. // ЛіМ. 1948. 28 лют.; Нях ай Р. «Гарачы жнівень» // Беларусь. 1948. № 5; Хадкевіч Т. «Гарачы жнівень» // Звязда. 1948. 31 сак. Шкраба Р. Пачуццё адзінай сям'і // ЛіМ. 1948. 6 сак.

Заўсёды наперадзе: Нарыс аб двойчы Герою Савецкага Саюза С. Ф. Шутаве. Мн. 1948.

Мінскі напрамак: Раман. Кн. 1. Мн. 1950. Рэц.: Война Е. Мінскі напрамак // ЛіМ. 1951. 13 студз.; Миронов А. // Сов. Бел. 1951. 12 янв.; Новыя кнігі // Віцеб. рабочы. 1951. 13 ліст.; Сабаленка Р. «Мінскі напрамак» // Чырв. звязда. 1950. 12 мая; Салавей Л. Твор аб Вялікай Айчыннай вайне // Беларусь. 1951, № 9.

Мінскі напрамак: Раман. Мн. 1952. Рэц.: Бочаров А. Замысел, события, характеры // ЛГ. 1955. 13 янв.; Герцовіч Я. «Мінскі напрамак» // Мін. праўда. 1953. 14 чэрв.; Куляшоў Ф. Твор аб вызваленні Мінска // Полымя. 1953. № 5; Лукин Ю. // Красная звезда. 1955. 7 янв.; Мастерство романиста // ЛГ. 1955. 17 февр.; Миронов А. // Сов. Бел. 1953. 24 февр.; Навуменка І. // Чырв. змена. 1953. 9 ліп.; Никулин Л. // Дружба народов. 1955. № 5; Яго ж. Раман аб Айчыннай вайне // Чырв. змена. 1955. 26 лют.; Новыя кнігі: Мележ І. Мінскі напрамак: Раман // Калг. праўда. 1953. 14 крас.; Паслядовіч М. Аб прававерным і выпадковым // ЛіМ. 1953. 21 лют.; Цікоцкі М. Раман аб подзвігу народа // Калг. праўда. 1953. 10 ліп.; Ярохін Р. Мінскі напрамак // Беларусь. 1953. № 6.

Блізкае і далёкае: Апавяданні. Мн. 1954. Рэц.: Александровіч С. // ЛіМ. 1955. 9 крас.; Есакоў А. Апавяданні І. Мележа // Калг. праўда. 1955. 14 ліп.; Матусевич В. «Блізкае і далёкае» Ивана Мележа // Сов. Отчизна. 1956. № 2; Навуменка І. Апавяданні аб простых людзях // Беларусь. 1955. № 4; Николаев В. // Сталин. молодежь. 1955. 18 марта.

У гарах дажджы: Апавяданні. Мн. 1957. Рэц.: Палюкоўскі І. Хараство чалавечай душы // Маладосць. 1958. № 5; Пестрак П. У пошуках тэмы // Полымя. 1958. № 3.

Мінскі напрамак: Раман у 2 т. Мн. 1958. Т. 1. Хмары на світанні. Т. 2. Мінск за небакраем; Будучыня з намі.

Пакуль вы маладыя: П'еса ў 3 дзеях. Мн. 1958.

Дні нараджэння; Хто прыйшоў уночы: П'есы. Мн. 1959.

Што ён за чалавек: Апавяданні; Аповесці; Нарысы. Мн. 1961. Рэц.: Бочаров А. «Непросто, неровно шла дорога...» // Дружба народов. 1962. № 4; Герцовіч Я. Што ён за чалавек // Беларусь. 1961. № 10.

Людзі на балоце. З палескай хронікі: Раман. Мн. 1962. Рэц.: Березкин Г. Полесье, двадцатые годы // В мире книг. 1963. № 2; Васілевіч А. Радасць адкрыцця // Работніца і сялянка. 1962. № 3; Дзюбайла П. Праўда жыцця // ЛіМ. 1962. 8 чэрв.; Жычка Х. Вялікая праўда жыцця // Чырв. змена. 1963. 4 крас.; Казека Я. Дарога на зямлі // Полымя. 1962, № 6; Карлоўскі В. Святло над Куранямі // Гомел. праўда. 1962, 6 кастр.; Климашевская И. Дорога в гору // Сов. Бел. 1962. 27 мая; Колесник В. О старом по-новому // ЛГ. 1962. 30 янв.; Кулешов Ф. Лицом в завтра // Неман. 1962. № 3; Лойка А. Хваляванне за сучасніка // Маладосць. 1963. № 1; Макаревич А. Новая дорога в Полесье // Звезда. 1964. № 2; Яго ж. Глыбіня і маштабнасць // Беларусь. 1962. № 12; Маг. праўда. 1962. 27 кастр.; Яго ж. Перад новым знаёмствам // Чырв. змена 1964. 4 лют.; Nieuważny F. Obrazki poleskie // Przyjaźń, 1969. № 3; Осин Д. Дорога в открытый мир // Знамя. 1962. № 6; Оскоцкий В. Мост в новую жизнь // Лит. Россия. 1963. 29 нояб.; Пашкевич Н. Откуда мы родом // Известия. 1966. 12 мая; Соболенко Э. Шаги из прошлого // Знамя юности. 1962. 4 янв.; Hiršs H. Nozimigs baltkrievu romāns // Karogs. 1964.№ 3; Шамякин И. Начало большого пути // Правда. 1962. 14 окт.; Шкраба Р. Преображение человека // Известия. 1963. 22 мая; Яго ж. Ад праўды жыцця // Полымя. 1962. № 6; Юрэвіч У. Жывапіс словам // Полымя. 1963. № 10; Яго ж. Шматгалоссе жыцця // Маладосць. 1964. № 1. Выд. 2. Мн., 1965. Рэц.: Дзюбайла П. На гістарычным перавале // Звязда. 1966. 27 студз.

Подых навальніцы: Раман. З палескай хронікі. Мн. 1966. Рэц.: Бярозкін Р. Навальніца над Куранямі // Вяч. Мінск. 1970. 9 крас.; Кулешов Ф. Через алгебру жизни к гармонии слова // ЛГ. 1967. 8 марта; Левин Ф. Полесская хроника продолжается // Дружба народов. 1967. № 1; Оскоцкий В. Гроза над Куренями // Знамя. 1967. Кн. 11; Смыкоўская В. Часоў узвышаная сувязь // Гомел. праўда. 1970. 11 крас.; Теракопян Л. Многогранность поисков // Дружба народов. 1967. № 5; Яго ж. Неодолимость нового // Лит. Россия. 1967. 8 дек.

Хто прыйшоў уночы: П'еса ў 1 дз. Мн. 1966 (У рэпертуар маст. самадзейнасці).

Людзі на балоце: Раман. Мн. 1977. (Школьная б-ка).

Рэц.: Б я р о з к і н Р. Навальніца над Куранямі // Вяч. Мінск. 1970. 9 крас.; С м ы к о ў с к а я В. Часоў узвышаная сувязь // Гомел. праўда. 1970. 11 крас.

Подых навальніцы. Раман з палескай хронікі. (Скарочана). Мн. 1970. (Школьная б-ка).

Людзі на балоце: З «Палескай хронікі»: Раман. Мн. 1973.

Подых навальніцы: З «Палескай хронікі». Раман. Мн., 1973.

Жыццёвыя клопаты: Артыкулы, эсэ, інтэрв'ю. Мн. 1975. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. І часу чуйны водгук // Вяч. Мінск. 1976. 19 сак.; Н о в и ч е н к о Л. Социальное, нравственное, художественное // Новый мир. 1976. № 6. Т ы ч ы н а М. Праўдзіва, мужна, чалавечна // ЛіМ. 1976. 7 мая; Ш у п е н ь к а Г. Не только о литературе // Неман. 1976. № 9; Ю р э в і ч У. З думкай пра жыццё, пра літаратуру // Звязда. 1976. 22 лют.

Людзі на балоце: Раман. Мн. 1977. (Школьная б-ка).

Першая кніга. Дзённік. Сшыткі. З запісных кніжак. Мн. 1977. Рэц.: Б у т э в і ч А. Пачыналася гэта так... // ЛіМ. 1977. 30 снеж.; Б я р о з к і н Р. Ваенныя дзённікі Івана Мележа // ЛіМ. 1978. 3 лют.; М а р ц і н о в і ч А. Радасць даверлівасці // Чырв. змена. 1978. 25 студз.; Я г о ж. Такім быў пачатак // Гомел. праўда. 1978. 8 лют.; Я ф і м а ў Ф. Першая і апошняя // Беларусь. 1978. № 5.

Завеі, снежань: Раман. З «Палескай хронікі». Мн., 1978. Рэц.: Б я р о з к і н Р. Трэцяя кніга хронікі / Беларусь. 1979. № 2; Л е ц к а Я. Запавет яго жыцця // ЛіМ. 1979. 2 лют.; Ш у п е н ь к а Г. З сыноўняй любоўю // Звязда. 1979. 6 вер.

Подых навальніцы: Раман з палескай хронікі. (Скарочана). Мн., 1979. (Школьная б-ка).

Людзі на балоце: Раман з «Палескай хронікі». Мн. 1987.

Подых навальніцы: Раман з «Палескай хронікі». Мн., 1989.

Людзі на балоце: Раман з «Палескай хронікі». Мн., 1991.

Подых навальніцы: Раман з «Палескай хронікі». Мн., 1991. (Б-ка бел. класікі).

Завеі, снежань...: Раман з «Палескай хронікі». Мн., 1992. (Б-ка бел. класікі).

1.3.

1939. Дарогай: [Верш] // Бальш. Палесся. 2 крас.; Лёс песні: [Верш] // Там жа. 24 мая; Над ракою: [Верш] // ЛіМ. 11 жн.; Радзіме: [Верш] // Чырв. змена. 20 лют.

1944. Сустрэча ў шпіталі: (Апавяданне) // Звязда. 25 ліст.

1945. У завіруху: Апавяданне // Беларусь. № 1; Канец размовы: Апавяданне // Там жа. № 3; Сустрэча: Апавяданне // Полымя. № 2, 3; Апошняя аперацыя: Апавяданне; Салдаткіна ноч: Эцюд // Там жа. № 4; Апошняя аперацыя: (Апавяданне) // Звязда. 17 лют.

1946. Праз год: (З франтавога сшытка): [Апавяданне] // Полымя. № 1; Апавяданні пра вайну: [Рэц. на кн.: Л у п с я к о ў М. Першая атака. Мн. 1946] // Там жа. № 5; Гарачы жнівень: Апавяданне // Там жа. № 10; У завіруху: [Урывак з апавядання] // Заря. 26 мая; Пабыўка сяржанта: Апавяданне // ЛіМ. 9 сак.; Чырв. звязда. 14 ліп.; Незнаёмы бацька: Апавяданне / Сав. селянін. 1 мая.

1947. Апавяданні Івана Грамовіча: [Рэц. на кн.: Г р а м о в і ч І. Апавяданні. Мн. 1947] // Беларусь. № 1; Перад навальніцай: Апавяданне // Там жа. № 10; Павел прыехаў: (З нізкі «Гарачы жнівень»): Апавяданне // Полымя. № 10; Таварышы: (Апавяданне) // Звязда. 1, 3 чэрв.; Галоўная задача // ЛіМ. 5 крас.; Любімы пісьменнік // Там жа. 22 ліст.

1948. У завіруху: [Апавяданне] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн., 1948; Праз тры гады: Урывак з рамана «Мінскі напрамак» // Беларусь. № 12; Заўсёды наперадзе: Старонкі з біяграфіі // Полымя. № 4; У баях за Кіеў: (Урывак з нарыса «Заўсёды наперадзе») // Звязда. 25 студз.; Слова пра дружбу // ЛіМ. 3 крас.; У той дзень: Урывак з рамана «Мінскі напрамак» // Там жа. 3 ліп.; Індустрыяльная тэма ў пасляваеннай беларускай прозе // Там жа. 27 ліст.

1949. Наша вясна // Звязда. 1 мая; Будаўнікі горада // Там жа. 10 ліп.; Выступленне на другім з'ездзе СП БССР // ЛіМ. 2 ліп.; Партызанскі заслон: Урывак з рамана «Мінскі напрамак» // Там жа. 20 жн.; Загад правадыра; Урывак з рамана // ЛіМ. 21 снеж.; Героиня: (Герой Социалистического Труда П. Л. Колола): Очерк // Сов. Бел. 1 мая.

1950. Мінскі напрамак: Раман. Частка 1, 2 / Полымя. № 1—3. Рэц.: К у д р а ў ц а ў І. Раман пра Мінскі напрамак // ЛіМ. 1950. 3 чэрв.; Н а в у м е н к а І. // Бальш. Пал. 1950. 4 кастр.; С о б о л е н к о Р. // Красная звезда. 1950. 12 мая; Мінскі напрамак: (Урывак) // Звязда. 8 студз.

1951. Мінскі напрамак: (Урыўкі з другой кнігі рамана) // Бальш. Пал. 9, 11, 12 вер.; На мінскім напрамку: (Урывак з другой кнігі рамана «Мінскі напрамак») // Мін. праўда. 14 кастр.

1952. У тыя дні: Урывак з рамана «Мінскі напрамак» // Беларусь. № 7; За Мінск: (Урывак з рамана «Мінскі напрамак») // Бярозка. № 7; Мінскі напрамак: Раман [Кнігі 2—3] // Полымя. № 6, 7; Клава: [Урывак з 2 кн. рамана «Мінскі напрамак»] // Бальш. Пал. 1, 6, 8 чэрв.; На камандным пункце: (З рамана «Мінскі напрамак») // Звязда. 9 мая; Ранак над Мінскам: (Урывак з трэцяй кнігі рамана «Мінскі напрамак») // Там жа. 3 ліп.; У дні вызвалення: (Урывак з трэцяй кнігі рамана «Мінскі напрамак») // ЛіМ. 28 чэрв.; У вялікім паходзе: (Урывак з новай кнігі рамана «Мінскі напрамак») // Мін. праўда. 8 чэрв.; Слова пісьменніка // Чырв. змена. 23 кастр.

1953. На Прыпяці: Апавяданне // Полымя. № 2; Ён з намі // ЛіМ. 7 сак.; Воля ўсіх сумленных людзей // Там жа. 18 ліп.; Чулае сэрца: (Некалькі сустрэч з Кузьмой Чорным) // Там жа. 3 снеж.; У той дзень: (Урывак з рамана «Мінскі напрамак») // Чырв. змена. 3 ліп.

1954. На Прыпяці: Апавяданне // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Дом на праспекце: Апавяданне // Беларусь. № 7; Адна: Апавяданне // Там жа. № 11; Блізкае і далёкае: Апавяданне // Полымя. № 6; Стальны ўдар // Гомел. праўда. 3 ліп.; У той дзень: Урывак з рамана «Мінскі напрамак» // Чырв. змена. 3 ліп.

1955. Литература подвига и любви к Родине // Сов. Бел. 26 июня.

1956. У гарах дажджы: Апавяданне // Беларусь. № 10; Памылка: Апавяданне // Бярозка. № 4; Падарожжа вакол Еўропы: Нарыс // Там жа. № 11; Вакол Еўропы (Лісткі з блакнота): Нарыс // Полымя. № 10; Дакуль маладыя: (Памылкі маладосці): П'еса ў 3-х дзеях, 6-ці карцінах // Там жа. № 12; На скрыжаванні: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 6; Спатканне за горадам: Апавяданне // Там жа. № 9; Калі вы маладыя... (Урывак з п'есы) // ЛіМ. 7 студз.; Чорныя сілуэты: (З апошняй пошты) // Там жа. 28 студз.; Величие нашего пути: (Задачи белорусских писателей) // ЛГ. 21 февр.; Поездка в Прагу: (Странички из записной книжки) // Сов. Бел. 15, 18, 19 янв.

1957. Ноччу: [Апавяданне] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; У прыморскім горадзе: Апавяданне // Полымя. № 3; Древний и юный город // Правда. 4 окт.

1958. Дні нашага нараджэння: Гераічная драма ў чатырох дзеях // Полымя. № 12; «У акопе»´: Урывак з п'есы «Дні нашага нараджэння» // Зара. 13 ліп.; Рэстаран «Парыж»: Урывак з п'есы «Дні нашага нараджэння» // ЛіМ. 23 жн.; Радуюся і ганаруся // Там жа. 27 снеж.

1959. Чулае сэрца // Кузьма Чорны. Мн.; Вызваленне: Урывак з рамана «Мінскі напрамак» // За вярт. на Радзіму. № 49; Дадому: [Урывак з рамана «Час спадзяванняў»] // Калг. праўда. 18 лют.; Вперед и ввысь! Сов. Бел. 3 июля.

1960. Пра дарогі векапомныя: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 6 ліст.

1961. Постаці з цемры: Урывак з рамана «Людзі на балоце» // Беларусь. № 4; Людзі на балоце: Раман // Полымя. № 8—10. Рэц.: Б р ы л ь Я. Запаветная песня // ЛіМ. 17 кастр.; Б я р о з к і н Р. Так пачыналася ў Куранях... // Звязда. 21 ліст.; К о л е с н і к В. О старом по-новому // ЛГ. 1962. 30 янв.; У новым доме: [Урывак з аднайм. п'есы] // Работніца і сялянка. № 3; Крыніца творчасці: (Пісьменнік і жыццё) // Звязда. 21 снеж.; Людзі на балоце: Урывак з першай кнігі рамана // Калг. праўда. 12 снеж.; Раніца: Урывак з рамана «Людзі на балоце» // ЛіМ. 14 лют.; Хорошая пора! // Сов. Бел. 17 окт.

1962. На скрыжаванні: Апавяданне // Слаўце Радзіму. Мн.; Трохі згадак і думак: Аўтабіяграфічны артыкул // Полымя. № 11; Людзі на балоце: Урывак з першай кнігі рамана // Работніца і сялянка. № 3; Кончана ўсё тое...: Урывак з рамана «Звер сочыць з зарасніку» // ЛіМ. 28 жн.; Матчына трывога: Урывак з рамана «Звер сочыць з зарасніку» // Сел. газ. 28 ліст.

1963. Трохі згадак і думак // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Няхай яно згарыць: Урывак з рамана «Подых навальніцы» // Беларусь. № 10; Мастерство писателя; Жизнь — источник творчества // Вопр. лит. № 5; Слова да таварыша // Полымя. № 12; Ёсць у яе радасць: (Урывак з новага рамана «Звер сочыць з зарасніку») // Работніца і сялянка. № 2; О смелости, которая городов не берет: (За высокую идейность и художественное мастерство) // ЛГ. 28 марта; Лета было гразавое: Урывак з рамана «Людзі на балоце» // Сел. газ. 1 дек.

1964. Не оставаться должниками // Дружба народов. № 7; Навальніца над полем: Раман // Полымя. № 1, 2; Дарогі і людзі: Урывак з другой часткі рамана «Навальніца над полем» // ЛіМ. 10 ліп.

1965. Подых навальніцы: Раман // Полымя. № 9—11. Рэц.: Адамович А. Хроника великого преображения // ЛГ. 1966. 26 апр.; А н д р е ю к С. Сражающееся прошлое // Сов. Бел. 1966.20 апр.; Д з ю б а й л а П. На гістарычным перавале // Звязда. 1965. 28 студз.; П а ш к е в и ч Н. Откуда мы родом // Известия. 1966. 12 мая; Кіно ў Куранях: [Урывак з рамана «Навальніца над полем»] // Гомел. праўда. 4 крас.; Подых навальніцы: Урывак з рамана // Сел. газ. 27, 29 июня, 1, 2, 4, 7, 9, 11, 13 июля.

1966. [Інтэрв'ю] / Зап. А. Гардзіцкі // Маладосць. № 5; Чалавек і чалавецтва // ЛіМ. 28 студз.

1967. У гарах дажджы: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Парастак; Як паміраюць дрэвы; Хочацца падужацца; Трэба глядзець сосны: Апавяданні // Беларусь. № 10; Нашы клопаты і надзеі // Звязда. 23 сак.; Радасць збліжэння // Там жа. 15 снеж.; Балюча думаць... // ЛіМ. 7 сак.; Пухам табе родная зямля // Там жа. 21 сак. / Сааўт. П. Броўка, П. Глебка, А. Макаёнак, І. Шамякін; Свет поўны цудаў: Крымскія малюнкі // Там жа. 6 кастр.; У імя дружбы // Там жа. 5 снеж.; В единой семье // Сел. газ. 4 июня.

1968. Вёска Курані летам; У жніво; Урыўкі з рамана і аповесці; Першы іней: Урывак з рамана «Подых навальніцы» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Дарога да вяршынь // ЛіМ. 27 сак.; Што вам найбольш спадабалася ў Ленінградзе?: Адказ на пытанне карэспандэнта «ЛіМа» // Там жа. 11 чэрв.; Невычэрпная крыніца нашай любві // Там жа. 19 ліп.; З нагоды свята // Там жа. 26 ліст. / Сааўт. П. Броўка. М. Танк, А. Куляшоў і інш.; Дорогами борьбы и труда // ЛГ. 25 дек.

1969. Напярэдзе Мінск: Новы раздзел рамана «Мінскі напрамак» // Звязда. 9, 13, 16, 20, 22 мая; На шырокай плыні жыцця і часу: Даклад на Пленуме праўлення СП БССР // ЛіМ. 21 ліст.; О молодых прозаиках Белоруссии А. Кудравце, В. Мысливце, М. Копыловиче // ЛГ. 9 апр.; Уверенно смотрим в будущее // Там жа. 18 июня; Дыхание правды // Правда. 23 нояб.

1970. Неисчерпаемый источник вдохновения // Вопр. лит. № 4; Найти себя // Там жа. № 10; Люди из Полесья // ЛГ. 11 нояб.

1971. Над ракою: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Памылка: [Апавяданні] // Бярозка. № 2; Такі кароткі водпуск: //Апавяданне // Голас Радзімы. № 7; Настаўнік — жыццё: З выступлення на VI з'ездзе пісьменнікаў Беларусі // ЛіМ. 7 мая; Драматург і тэатр: Выступленне на пасяджэнні секцыі драматургаў Саюза пісьменнікаў БССР // Там жа. 25 чэрв.; Моё сердце, мои строки...»: [Інтерв'ю] // ЛГ. 7 апр.; Приверженность к эпосу // Там жа. 21 апр.; «Отцу, матери, отчей земле»: [Інтерв'ю] // Лит. Россия. 1971. 5 февр.; Жывая памяць: [Рэц. на кн.: С и м о н о в а О. Мы будем жить. Мн. 1971] // Чырв. змена. 17 чэрв.

1972. На касьбе: (З рамана «Людзі на балоце»): [Урывак]. // Залацінкі. Мн.; Найти себя: [Аўтабіяграфія] // Советские писатели: Автобиографии. М. Т. 4; Слово — писателям // Вопр. лит. № 12; Раніца: Урывак з рамана «Людзі на балоце»; Бацькоўскай зямлі прысвячаецца: [Інтэрв'ю] // Голас Радзімы. № 18; Мы з табой, гераічны народ В'етнама!: Заява дзеячаў культуры Беларусі — актывістаў савецкага фонду міру // Там жа. № 42 / Сааўт. З. Азгур, Л. Александроўская і інш.; [Інтэрв'ю] // КО. № 10; Клопаты і надзеі: Развагі пра нашу крытыку // Полымя. № 6; Часть моего сердца...: [Інтэрв'ю] / Зап. Н. Матуковский // Известия. 4 сент.; Крытыка — пярэдні край літаратуры // ЛіМ. 18 лют.; Наш вялікі сябар // Там жа. 25 лют.; Паэт, грамадзянін, чалавек // Там жа. 15 вер.; Счастливый дар судьбы: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Оганова // Лит. Россия. 22 сент.; [Інтэрв'ю] / Зап. У. Кобрын // Мін. праўда. 1 мая; Цераз Дзясну: [Урывак з нарыса «Дарогі на ўсход і захад»] // Піянер Бел. 4 мая; Сталасць шчодрага таленту: [Інтэрв'ю] / Зап. Т. Дзмітрусёва // Чырв. змена. 22 крас.

1973. Пример писателям // Слово о Шолохове. М.; Веление пережитого // В мире книг. № 4; Чей дорог суд // Лит. обозрение. № 1 [Ответы на анкету] // Рус. речь. № 1.

1974. О «Хатынской повести» // Адамович А. Хатынская повесть. М.; Абарона міру — пачэсная справа: [Інтэрв'ю] // Звязда. 27 сак.

1975. У завіруху; Ноччу: [Апавяданні] // Ішла вайна народная. Мн.; Пакуль маладыя: [П'еса] Дзея трэцяя, карціна шостая // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; Этих дней не смолкнет слава... // Вопр. лит. № 5; Мастерство есть стремление... // Лит. обозрение. № 6; Трыста семнаццаць дзён вайны: Дзённік 1941—42 гг. // Маладосць. № 3. Рэц.: Г н и л о м е д о в В. Протяни руку потомкам // Лит. обозрение. 1975. № 5; Я г о ж. 317 дней // Сов. Бел. 1975. 3 апр.; Михаилу Шолохову — семьдесят лет // Неман. № 5; Могучий поток народной жизни // Новый мир. № 3; Яго чытачы — усё чалавецтва: (Свет Шолахава) // Полымя. № 5; Барацьба за мір працягваецца: [Інтэрв'ю] // Зап. В. Вольскі // Звязда. 22 мая; Магутны, непаўторны талент // Там жа. 24 мая; ЛіМ. 30 мая; Герои войны — герои книг // Красная звезда. 22 февр.; Могучий поток народной жизни // ЛГ. 5 февр.; Слагаемые эпохи; (Тема Великой Отечественной войны в творчестве сов. писателей): Диалог писателя И. Мележа и литературного критика И. Козлова / Зап. Т. Золотухина // Там жа. 30 апр.; Его читатели — все человечество // Сов. Бел. 24 мая; Нашы агульныя задачы: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Кацюшэнка // Чырв. змена. 20 мая.

1976. Могучий поток народной жизни // Мировое значение творчества Михаила Шолохова. М.; Першая кніга: Дзённікі 1942 года // Маладосць. № 5, 6; Завеі, снежань: Раман. З «Палескай хронікі» // Полымя. № 3—6. Рэц.: Б у р а в к и н Г. Глубокая борозда // Лит. обозрение. 1976. № 11; С м ы к о ў с к а я В. Падзей узвышаная сувязь // ЛіМ. 1976. 23 ліп.; Дні і вечары: Урыўкі з рамана «Завеі, снежань» // Звязда. 10—14, 16—18 сак.; «Літаратура можа існаваць у розных якасцях...» // ЛіМ. 9 студз. Пачатак дня: Урывак з рамана // Там жа. 12 сак.; Раўненне на лепшае: З выступлення // Там жа. 21 мая; Мир народной жизни: [Рэц. на кн.: М а р к о в Г. Сибирь. Новосибирск, 1975] // ЛГ. 14 марта; Рожденные жизнью: (Раздумья о белорусской литературе) // Сел. жизнь. 23 июня; Общность судеб // Сов. Бел. 23 мая.

1977. У пачатку вайны: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1; Гаварыць ад імя народа: (Выступленне на VII з'ездзе пісьменнікаў БССР) // Маладосць. № 2.

1978. Гаварыць ад імя народа; Лісты Івана Мележа да маладых // На стрыжні часу. Мн.; Священная война: Ответы писателей на вопросы анкеты // Оружием слова. М.; Урыўкі з арт.: «Перад першай старонкай», «Не застацца ў даўгу»; «Бачыць глыбока і шырока», «І сёння, і заўтра, і заўсёды»; «Майстэрства — гэта імкненне»; «Жыццё, якое я зведаў» // Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя. Мн.; Лісты да маладых // Маладосць. № 3; Ноч без зор; Булкін; Гісторыя парсюка: Апавяданні // Там жа. № 7; Завеі, снежань: Накіды, планы, запісы няскончаных раздзелаў // Полымя. № 6; Першая кніга: Дзённікі, сшыткі, з запісных кніжак: [Урыўкі] // Голас Радзімы. 23 лют.

1979. (З запісной кніжкі) // Святло яго душы. Мн. С. 16.

1980. Веліч Талстога: [Выказванне] // Леў Талстой і Беларусь. Мн.; Слагаемые эпопеи: (Диалог прозаика и критика: И. Мележ — И. Козлов) // Литература великого подвига. М. Вып. 3; Міканор: (Урывак з рамана «Людзі на балоце») // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1981. Сустрэча: Апавяданне // Бярозка. № 2; Дзённікі, запісныя кніжкі // Маладосць. № 1.

1983. Здарэнне: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; «Хочу написать книгу народную...»: (Из переписки) // Неман. № 2; [Выказванне пра Я. Маўра] // ЛіМ. 13 мая.

1984. Памылка: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Людзі

на балоце: Раман. (Скарочана) // Хрэстаматыя па беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 2.

1985. У завіруху; Ноччу: Апавяданні // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; «Да штыка прыраўняўшы пісьмо» // Беларусь. № 5.

1.4.

Г а н ч а р А. Сцяганосцы: Раман / З укр. Мн., 1949 / Сааўт. пер. У. Краўчанка.

А н т о н а ў С. Вясна: [Апавяданне] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн. 1951.

1.5.

На англійскую мову. People of the Marsh / Transl. N. Ward. M., 1979.

People of the Swamps: (Chapters from the novel) / Transl. G. Hanna // Sov. Lit. 1962. Nr 8; Rain in the Mountains / Transl. R. Lipatov // Colours of the Native Country. Mn., 1972; The Breath of Storm / Transl. E. Manning // Sov. Lit. 1972. Nr. 10; Blizzards. December: (Chapters from the novel) / Transl. S. Roy // Sov. Lit. 1981. Nr 2; «I See This World in Many Colours...»: (An interview with Ivan Melezh) // Sov. Lit. 1983. Nr 3.

На армянскую мову. Людзі на балоце: Раман з палескай хронікі / Пер. з рус. Д. Сарыбекян. Ерэван. 1975.

Подых навальніцы: Раман з палескай хронікі / Пер. з рус. Г. Сарыбекян. Ерэван. 1977.

На балгарскую мову. Хора сред блатата: Роман / Прев. И. Соколов. София, 1971 (**Библ. Избрани романи, № 6**). Рэц.: М а н о л о в а М. Огненият дъх на бурята // Соф. правда. 1974. 17 сент.

Дъхът на бурята: Роман / Прев. П. Кънева. София, 1974. (Библ. Избрани романи. № 5).

На кръстопътя: Расказ // Отеч. фронт. 1967. 25 юли; Отпускът на сержанта: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разкази. София, 1968.

На венгерскую мову. A népélet áradása (cikk Solohovról) / F. Z. Gábor // Szovjet Irodalom. 1975. Nr. 2; A hegyek között esik az eső / F. S. Karig // A. kakukk-kút. Budapest, 1976; Decemberi hófergeteg / F. S. Nyirő // Szovjet Irodalom. 1981. Nr. 2; «Ezt a világot én sokszínűnek látom...» / F. L. Tripolszki // Szovjet Irodalom. 1984. Nr 2.

На грузінскую мову. Подых навальніцы: З палескай хронікі: [Раман] / Пер. Л. Вольскі. Тбілісі. 1979.

Памылка: [Апавяданне] / Пер. М. Напейшвілі // Беларускія апавяданні. Тбілісі, 1961.

На іспанскую мову. «Ese mundo lo veo multicolor». Entervista a la revista «V mire knig» // Literatura Sovietica. 1983. Nr 3.

На казахскую мову. Найзагай тынысы / Ауд. А. Шаншаров // Алматы, 1980.

На каракалпакскую мову. Севинч ёшлари: [Апавяданне] / Ауд. Т. Ниетуллаев // Амударья. 1974. № 11.

На кіргізскую мову. Жол сыры // Сов. Кыргызстан. 1973. 31 март.

На латышскую мову. Purva laudis: Romāns No Polesjes hronikās. Rigā, 1966.

Negaisa elpa / Atdz. J. Vanags. Rīgā, 1969.

Nams saules pusē / Atdz. R. Ezera // Nams saules puse. Rigá. 1960.

На літоўскую мову. Žmonés pelkése: Romanas is polesés kronikos / Vert. A. Antanavičius. Vilnius, 1975.

Audros dvelkimas: Romanas / Vert. A. Antanavičius. Vilnius, 1976.

Pūgoje / Vert. R. Butkus / Darni šeima / Vert. J. Zekaite // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949; Minsko kryptimi: (Ištrauka iš to paties pavad. romano) // Švyturys. 1955. Nr. 3; Šabunicha kalbasi su anglais: (Ištrauka iš romano «Minsko kryptimi») // Lit. ir menas. 1955. Vas. 12; Viena: Arsakymas / Vert. A. Pakalnis // Pergale. 1958. Nr. 9; Pasimatymas už miesto: Apsakymas / Vert. Buitkus // Nemunas. 1972. Nr 9; Audros alsavime / Vert. S. Jonaitis // Lit. ir menas. 1972. Geg. 6.

На малдаўскую мову. Ун сат пердут ын млаштинь: Дин кроника Полесией: Роман / Трад. Е. Давид, А. Липкан, Кишинэу, 1966.

Суфлул фуртуний / Трад. Е. Давид, Л. Батыр, Кишинэу, 1971.

Каса дин фаца соарелуй / Трад. Р. Лунгу // Проза Белорусией Советиче. Кишинэу, 1962; Рэспундеря сочиалэ ши артистикэ а скриторулуй // Нистру. 1972. № 10; Ноапте: [Апавяданне] / Трад. И. Георгицэ // Културa. 1976. 7 ауг.; Панорама. Кишинэу, 1977; Консидераций деспре романул «Ындурерате клопетеле бат...» / Адамович А. Ындурерате клопетеле бат... Кишинэу, 1980.

На мангольскую мову. Ууланд орсон бороо: [Апавяданне] / Орч. Даваа // Белоруссын зохиолчдын огуулээ. Улаанбаатар, 1984.

На нямецкую мову. Menschen im Sumpf: Roman / Übers. H. Bereska. Berlin, 1974. Рэц.: B r a t o n T. Revolution für wen? // Sonntag. 1975. Nr 45.

Menschen im Sumpf: (Romanauszug) / Übers. P. Schulz // Sowjetliteratur. 1962. H. 8; Auf der Straßenkreuzung / Übers. H. Freter // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; Allein / Übers C. und G. Wojtek // Iwans Kindheit. Berlin, 1979; Dezember, Stürme: (Ausz. aus d. Polessje-Chronik) / Übers. P. Salzmann // Sowjetliteratur. 1980. H. 2; Die Leute auf dem Sumpf / Übers. F. Neureiter // Weisrussische Antologie. München, 1983; Eine Welt, die ich vielvarbig sehe... // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Ludzie na błotach / T. E. Kabatc. Warszawa, 1968. Рэц. (Ся) [Яновіч С.] // Ніва. 1968. 9 чэрв.; B a l b u s S. // Życie Literackie. 1969. Nr 45; N i e u w a ź n y F. // Przyjaźń. 1969. Nr 3.

Ludzie u bagna: (Fragm. pow.) / Tł. M. Jastrzębiec // Lit. Radz. 1962. Nr 8; Spotkanie; Taki krótki urlop / Tł. J. Huszcza // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974; Taki krótki urlop / Tł. J. Huszcza // Nowa Wieś. 1975. Nr 25; Przyjaźń. 1975. Nr 17; Noc bez gwiazd / Tł. A. Sobecka. Nadodrze. 1979. Nr 4.

На румынскую мову. Pe directia Minsk. Bucureşti, 1958.

Oameni şi mlaştini: Din cronica Polesiei: Roman / Trad. P. Martinescu, J. Block. Bucureşti, 1966.

На рускую мову. Товарищи: Рассказы / Пер. С. Григорьева. М., 1951.

Минское направление: Роман / Пер. Л. Шапиро. М., 1954. Рэц.: С м и р н о в С. // Воен. вестник. 1955. № 10.

Минское направление: Роман / Пер. Л. Шапиро. М., 1956. (Сов. воен. роман).

Минское направление: Роман / Пер. Л. Шапиро. Мн., 1956. Рэц.: К о з л о в И. // Знамя. 1956. № 1.

Дом под солнцем: Повести, рассказы и очерки. М., 1957. Рэц.: З а б е л и н В. Вторая встреча // Сов. Отчизна. 1958. № 6.

Пока вы молоды: Пьеса в 3-х действиях, 6-ти картинах. М., 1957; М., 1958.

Минское направление: Роман / Пер. Л. Раковский. М.; Л., 1961 (Б-ка сов. прозы).

Люди на болоте: Из полесской хроники: Роман / Пер. М. Горбачев. М., 1962; Рэц.: К о в а л е н к о В. Важно и количество // Вопр. лит. 1967. № 3; О с к о ц к и й В. Мост в новую жизнь. // Лит. Россия. 1963. 29 нояб.; O s k o t s k y V. // Sov. Lit. 1964. Nr 5.

Люди на болоте. Из полесской хроники: Роман / Пер. М. Горбачев. М., 1963 (Роман-газета. № 5). Рэц.: К у л е ш о в Ф. События и характеры // Дружба народов. 1964. № 7; М а к а р е в и ч А. Новая дорога в Полесье // Звезда.1964. №2; Ч а л м а е в В. Не рубить яблони на дрова... (Распаханное поле) // Знамя. 1965. № 3.

Минское направление: Роман / Пер. Л. Раковский. Мн., 1963.

Люди на болоте. Из полесской хроники. Роман / Пер. Н. Кислик. Мн., 1964. Рэц.: Т е р а к о п я н Л. Неодолимость нового // Лит. Россия. 1967. 8 дек.

В горах дожди: Рассказы. М., 1966 (Б-ка «Огонек», № 36).

Свидание за городом: Маленькие повести и рассказы. М.; Л.; 1966.

Дыхание грозы: Из полесской хроники: Роман / Пер. Д. Ковалев. М., 1967. Рэц.: А б а л к и н Н. Возвращаясь к истоку // Правда. 1967. 17 авг.; В л а с е н к о А. Свет над Полесьем // В мире книг. 1969. № 9; К а с т р о ў С. // Віцеб. рабочы. 1968. 1 жн.; С е м е н о в В. Белорусская эпопея // Молодая гвардия. 1970. № 4; Х и т р о в М. «Полесская хроника» продолжается // Новый мир. 1968. № 6.

Люди на болоте. Из полесской хроники: Роман / Пер. Н. Кислик. Мн.; 1967 (Бел. роман). Рэц.: О с к о ц к и й В. «Нехоженным полем непрожитой жизни...» // Лит. Россия. 1970. 13 марта.

Дыхание грозы. Из полесской хроники: Роман / Пер. Д. Ковалев, М., 1968 (Б-ка «Пятьдесят лет советского романа»). Рэц.: О в ч а р е н к о А. Полесье: люди и годы // ЛГ. 1969. 22 окт.

Дыхание грозы: Из полесской хроники. Роман / Пер. Д. Ковалев. М., 1969. Рэц.: Г а в р и л о в А. Оптимизм убежденности // Молодая гвардия. 1971. № 11; С е в р у к В. Хроника революции // Знамя. 1973. Кн. 4.

Люди на болоте; Дыхание грозы: Романы. Из полесской хроники / Пер. М. Горбачев. М., 1970. Рэц.: А б а л к и н И. Живое дыхание эпоса // Правда. 1972. 9 марта; Б е л а н о в с к и й В., Г р и ш и н а Н., Л а п ш и н Ю. // Труд. 1970. 11 марта; Л ы н ь к о в М. Полесская рапсодия // Известия. 1972. 18 марта; М е т ч е н к о А. Эстафета человеческого // Наш современник. 1972. № 8; С к у л ь с к и й Г. Дорога времени // Сов. Эстония. 1972. 2 июля; С о к о л о в а А. Нехоженным полем жизни // Индруст. Караганда. 1972. 2 авг.; С у р г а н о в В. Гроза на болоте // ЛГ. 1972. 15 марта.

Люди на болоте; Дыхание грозы: Романы из полеской хроники. М., 1972.

Люди на болоте; Дыхание грозы: Романы из полес. хроники. М., 1973. Рэц.: А д а м о в и ч А. Открытое в жизни, в себе самом открытое // Новый мир. 1973. № 8.

Минское направление: Роман: В 3 кн. // Пер. авт. М., 1973. Рэц.: Л ы с е н к о А. Путь ратной доблести // Неман. 1975. № 5.

Минское направление: Роман: В 3 кн. // Пер. авт. М., 1976.

Дыхание грозы: Из полесской хроники: Роман / Пер. Д. Волскис. Тбилиси, 1979.

Дыхание грозы / Пер. Д. Ковалев; Метели, декабрь / Пер. Д. Ковалев, Т. Золотухина: Романы из «Полес. хроники». М., 1980. (Б-ка произведений, удостоен. Ленинской премии).

Жизненные заботы; Статьи, этюды, интервью / Пер. В. Севрук. М., 1980. Рэц.: З о л о в а Э. // Радуга. 1982. № 2. Я г о ж. «О жизни — непрерывной, неутихающей, прекрасной» // Неман. 1981. № 7.

Люди на болоте: Роман «Из Полесской хроники» / Пер. М. Горбачев. М., 1980.

Люди на болоте; Дыхание грозы: Романы из полес. хроники. М., 1984.

Первая книга: Дневники. Тетради. Из записных книжек / Пер. Г. Бубнов. Мн., 1984; Рэц.: М а з а н і к Л. Жывое сведчанне незабыўнага // ЛіМ. 1985. 9 мая. М і х а л е в і ч Д. // Там жа. 1984. 7 снеж.

Люди на болоте: Роман из «Полесской хроники» / Пер. Н. Кислик. Мн., 1987 (Б-ка сов. романа).

Метели, декабрь: Роман из «Полесской хроники» / Пер. Д. Ковалев, Т. Золотухина. М., 1987 (Б-ка «Дружба народов»).

В буран / Пер. А. Островский; Дружная семья / Пер. П. Кобзаревский: [Апавяданне] // Белорусские рассказы. М., 1948; Товарищи; Рассказ / Пер. Э. Харитонович // Молодая гвардия: Альманах молодых писателей. М., 1948. Кн. 2; Товарищи: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. Л., 1952; Близкое и далекое: Рассказ / Пер. Л. Шапиро // Дружба народов. 1954. № 5; Одна / Пер. П. Кобзаревский; Дом на проспекте / Пер. Е. Мозольков: [Апавяданні] // Белорусские рассказы. М., 1955; Дом на проспекте: Рассказ / Пер. Е. Мозольков // Дружба народов. 1955. № 2; Края родные: (Повесть). / Пер. Н. Горулев // Сов. Отчизна. 1955. № 2; В горах дожди: Рассказ / Пер. авт. // Дружба народов. 1957. № 2; Начало наступления: (Отрывок из романа «Людзі на балоце») // Сов. Бел. 1961.10 сент.; Земля, которую любишь: [Апавяданне] // Пер. Н. Горулев // Белорусские рассказы. М., 1962; Люди на болоте: Роман / Пер. М. Горбачев // Дружба народов. 1962. № 11, 12; Лето было грозовое... (Раздел из романа «Гроза над полем») / Пер. И. Климашевская // Сел. газ. 1963. 1, 3, 4, 7, 8 дек.; Люди на болоте; Отрывок из романа // Заря. 1964. 5 янв.; Люди на болоте: Роман / Пер. М. Горбачев // Чорный К. Третье поколение; Мележ И. Люди на болоте. М., 1965; Дыхание грозы: (Раздел из второй книги романа «Люди на болоте») / Пер. И. Климашевская // Сел. газ. 1965. 27, 29 июня; 1, 2, 4, 7, 9, 11, 13 июля; Дыхание грозы: (Отрывок из романа) // Сов. Бел. 1965. 23 нояб.; Дыхание грозы: (Отрывок из романа) / Пер. Д. Ковалев // Огонек. 1966. № 50; Утренний свет: Из романа «Дыхание грозы» / Пер. Д. Ковалев // Правда. 1966. 8 июля; Дыхание грозы: Роман / Пер. Д. Ковалев // Дружба народов. // 1967. № 5—7; Рэц.: А б а л к и н Н. Возвращение к истоку // Правда. 1967. 17 авг.; О с к о ц к и й В. Гроза над Куренями // Знамя. 1967. № 11; Накануне: (Новая глава романа «Минское направление») // Сов. Бел. 1968. 6 янв.; Одна / Пер. П. Кобзаревский // Вставай, страна огромная...: Рассказы о Великой Отечественной войне: В 2 т. М., 1969. Т. 2; Несколько дней июня: (Новая глава из романа «Минское направление») / Пер. Л. Гусева // Путь к победе. Мн., 1970; В горах дожди: [Апавяданне] / Пер. авт. // Белорусские рассказы. М., 1971; В наступлении: (Новая глава из романа «Минское направление») / Пер. авт. // За тебя, Беларусь. Мн.: 1974; Свидание за городом: [Апавяданне] // Первая любовь: Повести и рассказы. М., 1976. 2 изд. М., 1977; Метели, декабрь...: Наброски, планы, записки неоконченных глав романа / Пер. Т. Золотухина // Дружба народов. 1976. № 6; Метели, декабрь: (Отрывок из одноим. романа) / Пер. Т. Золотухина // ЛГ. 1976. 22 сент.; Встреча: (Отрывок из нового романа «Метели, декабрь») // Сел. газ. 1976. 11 мая; Одна: (Рассказ) / Пер. П. Кобзаревский // Повести и рассказы о Великой Отечественной войне. М., 1977; На перекрестке: Рассказ / Пер. Р. Ерохин // Сов. Литва. 1977. 9 апр.; Первая книга: Дневники, тетрадки из записных книжек / Пер. Т. Золотухина // В мире книг. 1978. № 9; Метели, декабрь: Роман / Пер. Д. Ковалев, Т. Золотухина // Дружба народов. 1978. № 4—6; Рэц.: С и н е л ь н и к о в М. Доверие к жизни / Знамя. 1978. № 9; Булкин: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // ЛГ. 1978. 20 дек.; Метели, декабрь: (Отрывок из 3 ч. эпопеи «Полесская хроника») / Пер. Т. Золотухина // Сов. Россия. 1978. 14 мая; В горах дожди: [Апавяданне] / Пер. авт. // Березы на шляху. М., 1980; Первая книга: Дневники. Тетради. Из записных книжек / Пер. Г. Бубнов // Неман. 1980. № 1, 2. Рэц.: К о с о л а п о в В. Кровью сердца... // Новый мир. 1981. № 1; Одна: (Рассказ) // Здравствуй, книга. М., 1981. Вып. 1; Дневники, записные книжки. 1948—1976 // Неман. 1981. № 2; Минск освобожден!: Из романа «Минское направление» / Пер. Л. Шапиро // Венок славы. Антология худож. произв. о Велик. Отеч. войне: В 12 т. М., 1985. Т. 7.

На славацкую мову. Ký m ste mladí / Prel. M. Andráš. Bratislava, 1959.

Ludia z mocarisk / Prel. M. Sigetová. Bratislava, 1974; Bratislava, 1975. Рэц.: M a r u š a k A. // Slovenske pohľady. 1975. Nr 10.

V horách prši / Prel. Kovačičova; Dom na prospekte / Prel. M. Hulmanová // Mesačna noc. Bratislava, 1973.

На таджыкскую мову. Хоки азиз / Тарч. Р. Обидов // Чўш зан Двина! Душанбе, 1965; Дидорбини [Апавяданне] / Тарч. А. Чумъабой // Садои Шарк. 1971. № 12; Булкин: [Апавяданне] / Тарч. И. Файзуллоев // Точикистони советi. 1979. 14 янв.

На ўкраінскую мову. Твори: В 2 т. / Пер. О. Петровський. К., 1989. Т. 1. Люди на болоті: Роман з «Поліської хроніки». К., 1989. Т. 2. Подих грози: Роман з «Поліської хроніки». К., 1989.

Люди на болоті: Роман. З поліської хроніки / Пер. О. Петровський. К., 1963. Рэц.: А н т о н е ц И. Люди с «запасом прочности» // Индустр. Запорожье. 1972. 15 сент.; Л ю б ч е н к о Г. Віти могутнього дерева // Робітнича газ. 1972. 19 серп.; М а с л я н и й О. Літопис білоруського села // Рад. Буковина. 1972. 31 жовт.

Мінський напрямок: Роман / Пер. О. Петровський. К., 1966; К., 1975; К., 1978.

Подих грози: Роман. З поліської хроніки / Пер. О. Петровський // К., 1969. Рэц.: А н т о н е ц И. Люди з «запасом прочности» // Индустр. Запорожье. 1972. 15 сент.; Любченко Г. Віти могутнього дерева // Робітнича газ. 1972. 19 серп.; М а с л я н и й О. Літопис білоруського села // Рад. Буковина. 1972. 31 жовт.; М а ц е в и ч А. Щире слово сябра // Рад. Поділля. 1972. 21 квіт.

Гарячий серпень // Пер. А. Головко // Білоруські оповідання. К., 1949; На Прип'яті: Оповідання / Пер. В. Козаченко // Україна. 1956. № 2; У Приморським місті / Пер. Л. Степанюк // Білоруські оповідання. К., 1957; Поки ви молоді: (Уривок з остиньої dii одноим. п'еси) / Пер. Б. Степанюк // Рад. культура. 1957. 19 вер.; Жнива: Фрагмент з роману «Люди на болоті» / Пер. О. Петровський // Літ. Україна. 1963. 1 лют.; Перший пецілунок: Уривок з роману «Люди на болоті» // Рад. жінка. 1965. № 4; Обговорення доповідей Олеся Гончара «Українська радянська література напередодні великого п'ятдесятиріччя:

[Прамова] // Літ. Укр. 1966. 20 ліст.; Треба дивитися на сосни: (Із циклу «Кримські зарисовки»); Як умирають дерева / Пер. Г. Вігурська // Сузір'я. К., 1968. Вип. 2: Хуртовини; Грудень: З «Поліської хроніки»; Розділи з роману / Пер. М. Львович // Прапор. 1978. № 12; 1979, № 1; У горах дощі / Пер. О. Петровський // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; Важкий 1941-й: (Фрагменти з военного щоденника) // Звитяга. Львів, 1985.

На фінскую мову. Kaikki ei vielä ole lopussa: Polesjen kronikkaa / Suom. L. Holm. M.; Petroskoi, 1965.

На французскую мову. Le dernier renderz-vous / Trad. S. Batoura // Nouvelles d'auteurs biélorussusses. Мн., 1977; Antologie de nouvelles biélorusses. Québec, 1983.

На чувашскую мову. Ту синчи сумăрсем: Калав / В. Игнатьев кусарнă // Тăрна сассиллĕ сĕрĕм шывăм. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. Směr Minsk: Pomán / Přel. J. Hulák. Praha, 1959.

Lidé z močálu. Praha. 1978.

На эстонскую мову. Inimesed soos: Polesje kroonikast: Romaan / Tlk. O. Jõgi. Tallinn, 1964. [XX sajandi raamat]. Äikese hingus: Polesje kroonikat; Romaan / Tlk. O. Jõgi. Tallinn, 1986. [XX sajandi raamat].

Ūksi /Tlk. L. Metsar // Edasi. 1956.8. Juuli; Tuisk /Tlk. I. Rebane // Edasi. 1976.31 Okt.

1.6.

Самуйлёнак Э. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1952 / Рэдкал.

Чэшскія і славацкія апавяданні. Мн. 1958 / Скл.

2.1.

Да 50-годдзя з дня нараджэння І. Шамякіна і І. Мележа. Мн., 1970.

Іван Мележ: Кароткі бібліяграфічны даведнік/ Скл. І. Смыкава. Мн., 1963.

Нашы юбіляры: Да 50-годдзя І. Шамякіна і І. Мележа. Мн., 1970.

Смыкава І. Іван Мележ // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты. Мн., 1973.

2.2.

На беларускай мове. Бугаёў Д. Вернасць прызванню: Творчая індывідуальнасць І. Мележа. Мн., 1977. Рэц.: Лойко О. Видеть в будничном великое // Неман. 1979. № 7. Смыкоўская В. Шляхам адкрыццяў // ЛіМ. 1978. 24 лют.

Гніламёдаў У. Іван Мележ: Нарыс жыцця і творчасці. Мн. 1984. Рэц.: Вішнеўскі А. // ЛіМ. 1985. 1 лют.

Іван Мележ: (Метад. рэкамендацыі настаўніку па арг. вучэб. і пазаклас. работы). Гомель, 1981.

Іван Мележ. Нагляд. вучэб. дапаможнік па бел. літаратуры / Скл. І. Кісялёва. Мн., 1972.

Куляшоў Ф. Іван Мележ: Літаратурная біяграфія. Мн., 1968. Рэц.: Андраюк С. Даследуецца шлях пісьменніка. // ЛіМ. 1969. 17 студз.: Коваленко В. Возвращение жанра // Вопр. лит. 1969. № 8; Паўловіч А. Сіла таленту і працы // Беларусь. 1969 . № 4; Станюта А. О родном, меняющемся мире // Знамя юности. 1969. 30 мая.

Ляшук В. Іван Мележ у школе: Дапаможнік для настаўніка. Мн., 1981. Рэц.: Лебедев В., Каленковіч И. О певце Полесья // Заря. 1981. 22 окт.; Лугоўскі А. Да глыбінь творчасці // Чырв. змена. 1981. 5 снеж.; Шкраба Р. Ісці за пісьменнікам // Полымя. 1981. № 8.

Сказ пра Івана Мележа-Сказ об Иване Мележе: [Фотаальбом] / Аўт.-скл. А. Адамовіч. Мн., 1984.

Смыкоўская В. Творчая канцэпцыя пісьменніка: Задума і яе мастацкае ўвасабленне ў «Палескай хроніцы» І. Мележа. Мн., 1976. Рэц.: Зэкаў А. Як нараджалася Палеская хроніка // Беларусь. 1977. № 2; Літвінаў Р. Па шляхах «Палескай хронікі» // Звязда. 1977. 13 кастр.

Успаміны пра Івана Мележа: (Зб. артыкулаў) / Скл. Л. Пятрова-Мележ. Мн., 1982. Рэц.: Ляшчэнка К. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 20 жн.; Скапа І. «Слова пра чалавека, пісьменніка, грамадзяніна» // Віцеб. рабочы. 1982. 31 ліп.

На рускай мове. Дорошко Л. Социально-эстетические аспекты проблемы земли и психологии крестьянства в «Полесской хронике» И. Мележа и в романах М. Стельмаха «Кровь людская — не водица» и «Большая родня»: Автореф. дис. канд. филол. н. Мн.. 1987.

Дроздова З. Языково-стилевые особенности «Полесской хроники» Ивана Мележа: Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1988.

Кулешов Ф. Иван Мележ: Очерк творчества / Пер. авт. М., 1971.

Кулешов Ф. Подвиг художника: Лит. путь И. Мележа. 2 изд., доп. и перераб. Мн., 1982. Рэц.: Коваленко В. Путь к творческому подвигу // Неман. 1983. № 6; Мазанік Л. Кніга пра подзвіг мастака // Нар. асвета. 1983. № 12.

Смыковская В.«Полесская хроника» И. Мележа: (Творч. замысел и его худож. воплощение): Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1973.

Смыковская В. Творческий путь И. Мележа. Гомель. 1971.

Толчикова Л. Проблема народного характера в романах И. Мележа и П. Проскурина: Автореф. дис... канд. филол. н. Мн. 1986.

Толчикова Л. Судьбы людские — судьбы народные. Мн., 1990.

2.3.

На англійскай мове. Adamovich A. Ivan Melezh and his «Polessye Chronicle» // Sov. Lit. 1981. Nr. 2; Martirosyan I. Ivan Melezh and «People of the Marsh» // Melezh I. People of the March. M., 1979.

На балгарскай мове. Вълчев Г. Иван Мележ // Вълчев Г. Приобщения. София, 1971.

На беларускай мове. Абабурка М. З народных крыніц // Полымя. 1979. № 1; Абакумоўская Т. Апошні бой, ён цяжкі самы... // ЛіМ. 1976. 30 ліп.; Адамовіч А. «Вялікая, прыгожая, нацыянальная тэма...» // Беларусь. 1981. № 2; Яго ж. Вяртанне наперад // Адамовіч А. Здалёк і зблізку. Мн. 1976. Яго ж. «Палеская хроніка» Івана Мележа // Мележ І. Зб. тв.: У 10 т. Мн. 1983. Т. 7; Яго ж. Хараство прастаты: Урокі творчасці Івана Мележа // Адамовіч А. Літаратура, мы і час. Мн. 1979; Адамчык В. Слова дабраты і шчырасці //Работніца і сялянка. 1971. № 2; Александровіч С. «Блізкае і далёкае» // ЛіМ. 1955. 9 крас.; Александроўская Л. Аднадумцы // Там жа. 1966. 4 мая; Андраюк С. Вартыя! // Там жа. 1966. 7 чэрв.; Яго ж. Вялікая праўда жыцця // Звязда. 1972. 29 сак.; Яго ж. Далучаны да сучаснасці: Раман 1976 года // На стрыжні часу. Мн., 1978; Яго ж. Дарога ў вялікае жыццё; Вернасць прызванню // Андраюк С. Жыць чалавекам. Мн., 1983; Яго ж. Жыццё. Літаратура. Героі. Мн., 1976. С. 150—174; Яго ж. Іван Мележ // Стыль пісьменніка. Мн., 1974; Яго ж. Клопаты мастака-патрыёта // ЛіМ. 1976. 26 ліст.; Яго ж. Традыцыі і сучаснасць. Мн., 1981. С. 110—111, 113—117, 119—120, 164—190; Яго ж. Як само жыццё // Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976. Арлова Т. Кuранёўцы на тэлеэкране // ЛіМ. 1966. 7 чэрв.; Астрэйка А. Крыніцы творчасці // Там жа. 1976. 6 лют.; Аўрамчык М. Нашы вандроўкі // Маладосць. 1979. № 2; Багамольнікаў У., Рогалеў А. «Людзі на балоце»: (Пра мову палешукоў) // Гомел. праўда. 1985. 5 кастр.; Байко П. Людзі на балоце // Ніва. 1983.11 снеж.; Бараноўскі А. «Мінскі напрамак» на радыёсцэне // Мін. праўда. 1976. 20 жн.; Бачыла А. Ён жыў літаратурай: [Успаміны] // Бачыла А. Крыло неспакою. Мн., 1985; Бекарэвіч Г. Яшчэ адна сустрэча // ЛіМ. 1981. 4 вер.; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 5—6, 145—152; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 99—101, 108, 123—124, 131—132; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 232—233, 236—237, 242—243, 309—311, 367—370; Бечык В. «Адчуваў патрэбу напісаць Вам...» (Ліст. І. Мележа чытачу) // Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984; Бойка У. Пра душу чалавечую // Мін. праўда. 1966. 31 мая; Бондарава Е. Ад рамана да хронікі // ЛіМ. 1981. 4 вер.; Босак К. Будзе дом-музей Мележа // Там жа. 1981. 4 снеж.; Брандабоўскі У. Шчырасць мастацкага слова // Нар. асвета. 1971. № 2; Броўка П. А колькі ён мог яшчэ зрабіць! // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1975. Т. 6; Яго ж. Беларуская савецкая літаратура на сучасным этапе і яе задачы да 30-ай гадавіны БССР // ЛіМ. 1948. 30 кастр.; Яго ж. Літаратура і жыццё // Полымя. 1954. № 10; Яго ж. Нашы вынікі і нашы задачы // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Брыль Я. Запаветная песня; Хоць і не ўсё // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн. 1981. Т. 4; Яго ж. Хоць і не ўсё // Маладосць. 1979. № 8; Бугаёў Д. Ад апавядання

да рамана: / Станаўленне творчай індывідуальнасці Івана Мележа // Полымя. 1975. № 1; Яго ж. Апантанасць // ЛіМ. 1981. 6 лют.; Яго ж. Вернасць прызванню: «Пасля «Мінскага напрамку» // Полымя. 1976. № 1, 2; Яго ж. І час, і чалавек // Маладосць. 1977. № 12; Яго ж. Іван Мележ // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1982. Ч. 2; Яго ж. Пра сучасную прозу (Суб'ектыўныя нататкі); Пісьменніцкая крытыка // Бугаёў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985; Буранава В. Пісьменнік і чытач // Полымя. 1955. № 10; Бур'ян Б. У яго ўсё — праўда // Беларусь. 1971. № 2; Бушко Т. Два акцёры — дзве сустрэчы // ЛіМ. 1966. 4 мая; Яго ж. Размова аб сучасніках // Звязда. 1957. 18 ліп.; Быкаў В. Жывапісец // ЛіМ. 1971. 5 лют.; Яго ж. Заканчэння не будзе... // Там жа. 1981. 6 лют.; Яго ж. Іван Мележ // Быкаў В. Праўдай адзінай. Мн., 1984; Бялевіч А. Крылы таленту // Наст. газ. 1971. 6 лют.; Бялкоўская Л. Пра свой народ: (Гутарка з пісьменнікам І. П. Мележам) // Там жа. 1972. 19 ліп.; Васілевіч А. Ганна, Ганна... // ЛіМ. 1966. 4 мая; Яго ж. Мележ: [Успаміны] // Васілевіч А. Выбр. тв.: У 3 т. Мн., 1983. Т. 3; Васількевіч А. Пачатак новага жыцця // Чырв. змена. 1982. 6 крас.; Верас І. Абмеркаванне рамана // Лім. 1964. 17 студз.; Віншуем з узнагародай! // Там жа. 1971. 12 лют.; Вітка В. Грамадзянскі і творчы подзвіг // Там жа. 1972. 28 крас.; Яго ж. Яго подзвіг // Вітка В. Урокі. Мн., 1982; Вішнеўскі І. З матчынай песняй, з кутам бацькоўскім // ЛіМ. 1976. 30 крас.; Высокі Я. На экране — людзі палескай вёскі // Наст. газ. 1982. 15 мая; Вярцінскі А. // Высокае неба ідэала. Мн., 1980. С. 29—30; Гардзіцкі А. Бачыць глыбока і шырока // Гардзіцкі А. Дыялогі. Мн., 1968; Яго ж. Пра майстэрства дэталі. Мн., 1969. С. 22—38; 42—43; Яго ж. Рука сябра // Гардзіцкі А. Вачыма сяброў. Мн. 1977; Гарулёў М. Ля мемарыяльнай дошкі // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1978. № 4; Гарэлік Я. Талент, аддадзены народу // ЛіМ. 1977. 7 студз.; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 6—17; Яго ж. Псіхалагічная характарыстыка героя // ЛіМ. 1954. 13 ліст.; Гілевіч Н. Лепшае, на высокім узроўні — своечасова // Братэрства. Мн. 1985; Яго ж. Яго запавет // Гілевіч Н. Удзячнасць і абавязак. Мн., 1982; Гніламёдаў У. Верны жыццю // ЛіМ. 1978. 25 жн.; Яго ж. Думкі пра Мележа // Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980; Грамовіч І. Рост нашай прозы // ЛіМ. 1951. 5 мая; Грамыка Л. Любіць сваё прызначэнне // Там жа. 1980. 18 ліп.; Грахоўскі С. Толькі шуміць лістапад...: [Успаміны] // Там жа. 1980. 29 жн.; Грынчык М. Рэгіянальныя асаблівасці літаратуры // Полымя. 1971. № 10; Губарэвіч К. Гераізм і проза // ЛіМ. 1945. 20 чэрв.; Яго ж. Слова перад заслонай // Там жа. 1966. 4 мая; Гусак С. Пафас праўды // Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973; Гусева Л. Водгукі за мяжой аб творчасці Івана Мележа // Далягляды. Мн. 1977; Дабратворскі М., Чарнятэвіч К. Захоўваючы пісьмо Мележа // ЛіМ. 1980. 29 лют.; Давідовіч Л. Мастак шырокіх далягляда ў // Там жа. 1976. 13 жн.; Дайліда В. Хвалюючыя сустрэчы // Там жа. 1985. 8 лют.; Далідовіч Г. Майстра, настаўнік, дарадца // Там жа. 1976. 13 жн.; Яго ж. Покліч у будучыню // Там жа. 1981. 6 лют.; Даніленка М. Дзень добры, мележаўскія героі // Гомел. праўда. 1982. 5 сак.; Яго ж. Подых навальніцы // Там жа. 1977. 18 ліст.; Яго ж. Там, дзе хадзілі мележаўскія героі // ЛіМ. 1980. 12 вер.; Дзмітрыеў А. Праз 14 гадоў // Там жа. 1979. 25 мая. Дзюбайла П. Адзінства і разнастайнасць // Полымя. 1973. № 1; Яго ж. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. С. 115—131; Яго ж. Беларускі раман аб Вялікай Айчыннай вайне. Мн., 1964. С. 61—74; Яго ж. На гістарычным перавале // Звязда. 1966, 27 студз.; Яго ж. На шляху да сінтэзу // Полымя. 1978. № 12; Яго ж. Пошукі стылю: Нататкі пра сучасную беларускую прозу // Там жа. 1969. № 9; Яго ж. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973. С. 33—51; Яго ж. Праўда характару // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967; Яго ж. У вялікай дарозе. Мн., 1981. С. 14—15, 111—112, 156—158; Дню сённяшняму, дню заўтрашняму // ЛіМ. 1980. 28 сак.; Друян Л. На экране — героі Мележа // Гомел. праўда. 1983. 21 кастр.; Дубавец С. «Людзі на балоце» // Голас Радзімы. 1982. 1 крас.; Дылеўскі І. Аперазаныя навальніцай // Звязда. 1966. 9 студз.; Жураўлёў В. Ад факта да сюжэта // Жураўлёў В., Шпакоўскі І., Яскевіч А. Пытанні паэтыкі. Мн., 1974. С. 36—40,71—74; Яго ж. Іван Мележ // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2; Яго ж. На быстрыні жыцця // Звязда. 1971. 7 лют.; Яго ж. Пошукі рухомай формы // Полымя. 1983. № 1; Яго ж. Праблема прычыннасці і эпічнасці і развіццё рэалістычных традыцый // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982. С. 58—59, 61—70, 94—97,103—113; Жычка Х. З любоўю да людзей: (Да пяцідзесяцігоддзя І. П. Мележа) // Голас Радзімы. 1971. № 7; З высокай узнагародай // ЛіМ. 1967. 31 кастр.; Зайцава Л. Подых эпасу // Мастацтва Бел. 1983. № 10; Зайцаў В.Старонкі ў летапіс неўміручасці // ЛіМ. 1985. 18 студз.; Застолькі М. І чуецца гоман родных дуброў... // Там жа. 1974. 20 вер., Зуб В. Подых далёкіх гадоў // Звязда. 1979. 20 мая; Іван Паўлавіч Мележ: (1921—1976) [Некралог] // Там жа. 1976. 11 жн.; ЛіМ. 1976. 13 жн.; Івану Мележу — 50 гадоў // ЛіМ. 1971. 5 лют.; Івашын В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 194—196; Іскрык У. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр. Мн., 1981. С. 36—41; Каваленка В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975. С. 330—332; Яго ж. Голас чалавечнасці. Мн., 1970. С. 139—150; Яго ж. Думкі пра сучасны беларускі раман // Полымя. 1963. № 1; Яго ж. З пазіцыі сучаснасці: (Агульны працэс літаратурнага развіцця). Мн., 1975. С. 51—54; 2 выд., перапрац. і дап. Мн., 1982. С. 51—54, 178; Яго ж. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981. С. 273—275; Яго ж. Прага духоўнасці. Мн., 1975. С. 20—22; Яго ж. У дапамогу выкладчыкам беларускай літаратуры // Наст. газ. 1967. 19 крас.; Яго ж. Хвалюючыя старонкі нашага жыцця: (І. Мележ. «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы»): (У дапамогу выкладчыкам беларускай літаратуры) // Там жа. 1967. 19 крас.; Кавалёў П. XIX з'езд КПСС і задачы беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1953. № 8; Яго ж. Радасць сустрэч // Там жа. 1979. № 3; Яго ж. У імя адзінства і дружбы // ЛіМ. 1978. 13 кастр.; Казбярук У. Галоўны герой жыцця і літаратуры // Полымя. 1978. № 12; Казека Я. Дарога па зямлі // Казека Я. Гартаванне слова. Мн., 1985; Яго ж. Падарожжа ў маладосць. Мн., 1984. С. 14—22; Яго ж. Пачатак // Маладосць. 1983. № 8; Казлова Р. Дыялектная лексіка ў палескіх раманах І. Мележа // Беларуская мова і мовазнаўства. 1973. Вып. 1; Кандрусевіч А. Знітаванасць з доляй народнай // Маг. праўда. 1971. 6 лют.; Капусцін А. За акном свяціла сонца... // ЛіМ. 1978. 28 крас.; Карпаў У. Позірк назад: (Думкі аб прозе і крытыцы) // Полымя. 1966. № 3; Кенька М. Першы з дзесяці // Звязда. 1980. 14 чэрв.; Кірэеў І. На пераломе вякоў // Гомел. праўда. 1978. 5 ліст.; Кірэйчык І. Подых векапомнага // ЛіМ. 1978. 8 снеж.; Клімашэўская І. На розным узроўні // Там жа. 1957. 16 кастр.; Клімковіч С. Проза на тэлеэкране // Там жа. 1979. 20 ліп.; Ключановіч І. Адзінства мэты, індывідуальнасць лёсаў // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979. С. 31—35; Кабатц Э. Сонца ў вачах: [Нарыс] / Пер. з пол. Я. Брыль // ЛіМ. 1979. 5 кастр.; Колас А. Песня аб родным краі // Гродзен. праўда. 1962. 1 крас.; Колас Г. «Дні нашага нараджэння»: (П'еса І. Мележа ў тэатры імя Я. Купалы) // Звязда. 1959. 24 лют.; Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1978. Т. 14. С. 182; Яго ж. Развіваць і ўзбагачаць літаратурную мову // ЛіМ. 1950. 1 крас. ; Коўтун В. Высокае жыта Радзімы // Маладосць. 1979. № 2; Краўцоў В. Вялікае ў малых Куранях // ЛіМ. 1966. 29 сак.; Крупеня Я. Знаёмцеся: Алена Барзова // Работніца і сялянка. 1982. № 10; Яго ж. На пераломе часу // Звязда. 1982. 20 сак.; Яго ж. Хроніка палескага жыцця // Там жа. 1983. 21 жн.; Крэпак Б. Партрэт куранёўскай Ганны // Голас Радзімы. 1977. 17 лют.; Кудраўцаў А. Вопыт жыцця // Вяч. Мінск. 1973. 28 ліст.; Кулакоўскі А. Удумлівасць, талент, майстэрства: Івану Мележу пяцьдзесят гадоў // Полымя. 1971. № 2; Куляшоў Ф. Апошні раман Івана Мележа // Там жа. 1980. № 8; Яго ж. Грамадзянскі клопат пісьменніка // Там жа. 1977. № 1; Яго ж. Заўвагі // Мележ І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1970. Т. 3. С. 507—509; Яго ж. Па-сённяшняму аб учарашнім; Людзі на вайне // Куляшоў Ф. Эцюды аб прозе. Мн., 1964. С. 5—20, 147—181; Яго ж. Патраба-

вальнасць мастака // Полымя. 1955. № 5; Я г о ж. Тварам у заўтра // Літаратура нашых дзён. Мн., 1963; Я г о ж. Эпічны талент // Полымя. 1968. № 7; К у х а р а ў С. На зямлі, апетай Мележам // Звязда. 1981.30 чэрв.; К у ц э н к а В. Тэлевізійнае жыццё дылогіі І. Мележа // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. 1975. № 2; Лагоўскі Б. На экране — героі Мележа // Маг. праўда. 1983. 13 вер.; Л а п о т к а Р. Вечна хвалюючая тэма // Наст. газ. 1976. 28 ліп.; Л а ў ш у к С. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 50—57; Л е н с у А. Аналіз рамана І. Мележа «Людзі на балоце» ў святле праграмных патрабаванняў па тэорыі літаратуры. Мн., 1983. С. 140—158; Л е т а п і с мужнасці і праўды // Звязда. 1981. 13 лют.; Сов. Бел. 1981. 13 февр.; Л е ц к а Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980. С. 19—77; Я г о ж. Неўміручы подзвіг народа: (Гераічная тэма ў беларускай прозе) // Полымя. 1975. № 5; Я г о ж. Спадчына абавязвае // ЛіМ. 1981. 16 студз.; Л і п с к і У. Сустрэча з «людзьмі на балоце» // Звязда. 1980. 31 жн.; Л і т в і н А. Чытачы ўдзячны пісьменніку // За вярт. на Радзіму. 1959. № 54; Л о б а н М. Страта цяжкая, непапраўная // ЛіМ. 1976. 13 жн.; Л о й к а А. Хваляванне за сучасніка // Маладосць. 1963. № 1. Л у к ш а В. Сейбіт высокіх пачуццяў // Чырв. змена. 1971. 7 лют.; Л у ф е р а ў М. Канфлікты і жыццё // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 96—99; Л ы н ь к о ў М. Беларуская савецкая проза за 1947 год // ЛіМ. 1948. 28 лют.; Я г о ж. [Пісьмы] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8. С. 399, 400—401,457; Л ы с е н к а А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 42—43; «Л ю д з і на балоце» // Гомел. праўда. 1968. 9 ліп.; «Л ю д з і на балоце» на блакітным экране // ЛіМ. 1965. 29 чэрв.; «Л ю д з і на балоце» на польскай мове. // Там жа. 1968. 14 чэрв.; Л я ш у к В. Успрыманне рамана І. Мележа «Людзі на балоце» школьнікамі // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7; М а з а н і к Л. З гісторыі працы І. Мележа над «Мінскім напрамкам» // Пытанні тэксталогіі беларускай літаратуры. Мн., 1980. С. 187—191. Я г о ж. Летапіс жыцця і творчасці І. Мележа // Полымя. 1985. № 2; Я г о ж. Любіце нашу слаўную зямлю... // ЛіМ. 1981. 6 лют.; М а й н а с Л. Івану Мележу: Віншаванне са святам 1 мая // Там жа. 1958. 1 мая; М а р ц і н о в і ч А. ...І дорыць талент радасць // Там жа. 1982. 10 вер.; М а т р у н ё н а к А. Псіхалагічны аналіз у сучасным беларускім рамане. Мн., 1972. С. 157—215; М а т у к о ў с к і М. Апошняе інтэрв'ю // Маладосць. 1977. № 2; М а ў р Я. Ці так трэба «падтрымліваць»? // ЛіМ. 1950. 12 жн.; М е л е ж А. Узнятая цаліна Палесся: Працяг «Палескай хронікі» лаўрэата Ленінскай прэміі І. П. Мележа пішуць землякі яго героеў // Звязда. 1979. 13 кастр.; М і ш ч а н ч у к М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. 2 выд., перапрац. Мн., 1983. С. 6—11; Я г о ж. «Подых навальніцы»: Ідэйны змест, вобразы // Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978; Я г о ж. Праз снежаньскія завеі: Гісторыя і асоба ў рамане І. Мележа «Завеі, снежань» // Наст. газ. 1978. 29 ліст.; М о д э л ь М. П'еса і яе ўвасабленне // ЛіМ. 1959. 14 студз.; М у ш ы н с к а я Т. Вывучэнне рамана «Людзі на балоце» ў X класе // Нар. асвета. 1981. № 2, 4; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 104—107, 189—190; М ы с л і в е ц В. На зямлі Івана Мележа: [Нарыс] // Беларусь. 1981. № 4; Я г о ж. Сіла жыццёвай праўды // Чырв. змена. 1981. 8 лют.; М я т л і ц к і М. Дом на Купалавай вуліцы // ЛіМ. 1978. 4 жн.; Я г о ж. Ёсць на Палессі Куранi: Нарыс // Там жа. 1978. 28 ліп.; Я г о ж. На подступах да вялікага эпасу // Там жа. 1979. 24 жн.; Я г о ж. На радзіме Івана Мележа // Там жа. 1981. 6 лют.; Я г о ж. Сонца над Бабчынам: [Нарыс] // Беларусь. 1979. № 4; М я ц е л і ц а Я. Герой фільма — пісьменнік // Там жа. 1978. № 8; На Ленінскую прэмію // ЛіМ. 1963. 26 ліст.; Н а в і ц к а я Н. П'еса і спектакль // Мін. праўда. 1957. 2 чэрв.; Н а в у м е н к а І. Героя працы — у поўны рост // ЛіМ. 1974. 11 кастр.; Я г о ж. Дыктуе жыццё, дыктуе час // Полымя. 1974. № 6; Я г о ж. Магутны талент эпіка // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1984. Т. 6; Я г о ж. Шчодрасць мастака // Мележ І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1969. Т. 1; Н а л і в а й к а А. З любоўю да чалавека і верай у чалавека: (Да 60-годдзя з дня нараджэння І. Мележа. У дапамогу настаўніку) // Нар. асвета. 1981. № 2; Я г о ж. Іван Мележ // Налівайка А. Беларуская савецкая літаратура. Мн., 1979; Н а л і в а й к а А., Б у р э й к а Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 299—303; Н а р о д н ы я пісьменнікі // Беларусь. 1972. № 8; Н і к і ф а р о в і ч В. У пошуках сваёй спецыфікі: Творы беларускіх пісьменнікаў на тэлеэкране // Там жа. 1981. № 4; Н я ч а й В. Героі Мележа на экране // Веч. Мінск. 1982. 2 крас.; П а л і т ы к а Д. Беларуская пасляваенная проза. Мн., 1958. С. 8—10; П а л т а р а н В. Калі замыкаўся круг жыцця... // Полымя. 1979. № 2; Памяці Івана Мележа // Беларусь. 1978. № 9; П а н ч а н к а П. Развітанне з другам // Панчанка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн. 1983. Т. 4; П а р х у т а Я. Зіма ў Глінішчы // Род. прырода. 1981. № 2; П а ў л ю ч ы к Л. Жыццё на пераломе // Беларусь. 1981. № 6; Я г о ж. «Не забывайцеся, адкуль мы выйшлі...» // ЛіМ. 1982. 16 ліп.; П е р к і н Н. Першыя крокі перабудовы // Там жа. 1947. 1 сак.; Я г о ж. Праблема тыповага ў сучаснай беларускай прозе // Полымя. 1954. № 7; П і н ч у к І. Пасля навальніцы // ЛіМ. 1968. 1 студз.; П і с ь м е н н і к і — роднай Беларусі // Там жа. 1958. 29 ліст.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі. Мн., 1981; П л а в і н с к а я Н. «Подых навальніцы» // Віцеб. рабочы. 1983. 26 кастр.; П р а в а с у д У. Мележаўскае сельбішча // Работніца і сялянка. 1983. № 4; П р а ш к о в і ч Л. Прасторы палескай хронікі // ЛіМ. 1966. 27 мая; П у ш к і н а М. У палоне часу // Веч. Мінск. 1983. 6 вер.; П ш ы р к о ў Ю. На магістральным шляху // Мін. праўда. 1971. 7 лют.; П ы с і н А. Спектакль аб адказнасці // Маг. праўда. 1979. 23 мая; П я т р о ў В. Як жыць далей // Голас Радзімы. 1979. 15 ліст.; Р а б к о ў І. Азнаямленне старшакласнікаў з навінкамі літаратуры // Наст. газ. 1958. 15 ліп.; Р а г у л я А. «Ведаць цану сабе, свайму жыццю...» // Звязда.1981. 8 лют.; Я г о ж. Іван Мележ // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1941—1980. Мн., 1983; Р а к а в а А. Музычнае ўвасабленне падзей // Звязда. 1979. 8 сак.; Р а м а н о в і ч Я. Спектакль пра неспакойную маладосць // ЛіМ. 1957. 8 чэрв.; Раманы Чорнага і Мележа // Там жа. 1965. 25 мая С а б а л е ў с к і А. Іван Мележ // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн., 1975. Т. 2. С. 380; Я г о ж. На вузкім загоне // Сабалеўскі А. Жыццё тэатра. Мн. 1980. С. 218—221; Я г о ж. Сучаснасць і гісторыя // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 27—28, 31; С а в і к Л. Адчуванне часу. Мн., 1981. С. 18—22, 36—43, 46—78; Я г о ж. Традыцыі беларускай «вясковай» прозы 20—30-х гадоў і «Палеская хроніка» І. Мележа // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1975. № 5; Я г о ж. Усё застаецца людзям // Веч. Мінск. 1981. 7 лют.; С а в і н К. Савецкая армія і партызанскі рух у творчасці беларускіх пісьменнікаў // Наст. газ. 1948. 19 лют.; С а л а м а х а У. Жыве запаветная песня // ЛіМ. 1977. 16 снеж.; С а п е г а П. Пісаў школьнікам Мележ... // Там жа. 1980. 25 ліп.; С а ч а н к а Б. Іван Паўлавіч з Глінішч // Маладосць. 1980. № 3; Я г о ж. Шчодры талент: (Да 50-годдзя І. П. Мележа); Іван Паўлавіч з Глінішч // Сачанка Б. Жывое жыццё. Мн., 1985. С. 38—46, 210—250; С а я н к о в а Л. Ля вытокаў // Чырв. змена. 1978. 21 вер.; С е р г і е в і ч Л. На скрыжаванні // Звязда. 1978. 6 студз.; С і ў ч а н к а І. Я чытаю сваю маладосць // ЛіМ. 1964. 24 сак.; С к а п а У. Свае жаданыя вёрсты // Віцеб. рабочы. 1971. 6 лют.; С к р ы г а н Я. Мой сусед Іван Мележ // Беларусь. 1980. № 11; С м о л ь с к і Р. Тры чэрвеньскія вечары // ЛіМ. 1980. 27 чэрв.; Я г о ж. Успамін пра мінулае? Не, роздум пра будучыню... // Там жа. 1979. 23 лют.; С м ы к о ў с к а я В. Гуманістычны пафас ідэйнаэстэтычнай канцэпцыі Івана Мележа ў рамане «Мінскі напрамак» // Беларуская літаратура. Мн., 1984. Вып. 12; Я г о ж. Жывая дыялектыка ўзаемасувязей // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн., 1977. С. 63—64; Я г о ж. Інтэрнацыянальны пафас крытычнай спадчыны Івана Мележа // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Я г о ж. Катэгорыя прагожага ў творчасці Я. Коласа і І. Мележа: (Да праблемы традыцый і наватарства) // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн., 1982. С. 99—100; Я г о ж. Лёс мастака — лёс народа // Гомел. праўда. 1971. 6 лют.; Я г о ж. Мастацкая хроніка Палескага краю // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель, 1973; Я г о ж. Натхненне // ЛіМ. 1977. 23 снеж.; Я г о ж. Пафас працы і чалавечнасці // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства: Міжвуз. зборнік Гомел. дзярж. ун-т. Мн., 1973. Вып. 1; Я г о ж. Пафас сацыялістычнага гуманізму // Беларуская літаратура і

літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3; Я г о ж. Паэтычная структура «Палескай хронікі» І. Мележа // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства / Гомел. дзярж. ун-т. Мн., 1976. Вып. 4; Я г о ж. Раман аб вялікім і вечным...:(Да пытання аб рэгіянальных асаблівасцях «Палескай хронікі» І. Мележа) // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2; Я г о ж. Рэгіянальны каларыт «Палескай хронікі» І. Мележа // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратуры і фальклоры. Гомель. 1980; Я г о ж. Творчая задума і яе мастацкае ўвасабленне: (Зназіранняў над рукапісамі «Палескай хронікі») // Праблемы мовы і літаратуры. Мн., 1972; Я г о ж. Цэласнае вывучэнне «Палескай хронікі» І. Мележа // Нар. асвета. 1976. № 5; Я г о ж. Эстэтычны ідэал у ранняй прозе Івана Мележа // Беларуская літаратура. 1983. Вып. 11; С о х а р Ю. Радыётэатр заваёўвае аўдыторыю // Звязда. 1976. 20 жн; С т а л ь м а х о ў В. Людзі высокага абавязку (Вобраз камуністаў у творчасці І. Мележа і І. Шамякіна) // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; С т р а л ь ц о ў М. Высокі ўзлёт // ЛіМ. 1972. 28 крас.; Я г о ж. І пайшоў дарогай росту... // Стральцоў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965; Т а л е н т, акрылены любоўю // ЛіМ. 1971. 12 лют.; Т а н к М. Беларуская літаратура на сучасным этапе камуністычнага будаўніцтва // Там жа. 1976. 14 мая; Я г о ж. У дзень яго 50-годдзя // Танк М. Зб. тв.: У 6 т. Мн. 1981. Т. 6; Т о л ч ы к а в а Л. Да праблемы народнага характару ў творчасці І. Мележа і П. Праскурына // Беларуская літаратура. 1983. Вып. II. С. 58—64; Я г о ж. «Палеская хроніка» Івана Мележа: традыцыйнае і новае ў народным характары // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1984. № 4; Т у р а ў В. З узнагародай з Карлавых Вараў // Вяч. Мінск. 1982. 26 ліп.; Я г о ж. З хронікі жыцця // Чырв. змена. 1982. 10 жн.; Т ы ч ы н а М. Канцэпцыя нацыянальнага характару ў сучаснай прозе // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980. С. 98—104; Я г о ж. Паглыбленне гістарызму ў сучаснай беларускай прозе; Прычыннасць і рэалізм // Жураўлёў В., Тычына М., Магчымасці рэалізму. Мн., 1982. С. 182—184, 215—221; Я г о ж. Патрэба жыцця // Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983; Я г о ж. У пошуках новага зроку // ЛіМ. 1979. 16 лют.; У апошні шлях // Там жа. 1976. 13 жн.; Х а л я н к о в а А. Аб мастацкай культуры рамана «Завеі, снежань» І. Мележа і традыцыях сучаснай прозы // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; Х о р с у н С. Сцежкамі Мележа // Наст. газ. 1984. 29 лют.; Ц в я т к о в а Г. На галоўным напрамку // Вяч. Мінск. 1971. 8 лют.; Я г о ж. У подыху жыццёвых навальніц: (Аб творчасці І. Мележа) // Там жа. 1969. 21 жн.; Ц і т о в і ч Г. Пясняр палескага краю // ЛіМ. 1971. 5 лют.; Ц і х а н ч у к М. Аналіз на ўроках літаратуры рамана І. Мележа «Людзі на балоце» // Методыка аналізу літаратурнага твора ў школе. Мн., 1985; Я г о ж. Раман Івана Мележа «Людзі на балоце» // Нар. асвета. 1967. № 3; Ц ю р ы н а Т. Месца дзеяння — Палессе... // Беларусь. 1982. № 4; Ч э р н я ц э в і ч К. Тут любяць кнігі Івана Мележа // ЛіМ. 1972. 1 снеж.; Ш а м я к і н І. Кнігі яго будуць жыць вечна // Беларусь. 1976. № 9; Я г о ж. Палёт над Палессем // Полымя. 1979. № 3; Ш а ў ц о ў П. Вытокі творчасці, крыніца натхнення // ЛіМ. 1976. 2 крас.; Ш к р а б а Р. Ад праўды жыцця // Полымя. 1962. № 6; Я г о ж. Найлепшыя формы // Шкраба Р. Літаратура і мова. Мн., 1969. С. 253—270; Я г о ж. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965. С. 5—43; Ш м е л ь к і н а І. На зары новага жыцця // Вяч. Мінск. 1979. 10 крас.; Ш у п е н ь к а Г. Вывучэнне эпічных твораў // Вывучэнне літаратуры: Пытанні методыкі. Мн., 1980. С. 83—89; Я г о ж. З высокай годнасцю // Наст. газ. 1981. 7 лют.; Я г о ж. З думай пра народ; На вышыні жыцця // Шупенька Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977; Я г о ж. Майстэрства Мележа-раманіста // Нар. асвета. 1969. № 3; Я г о ж. Народ у гісторыі: Дылогія І. Мележа вылучана на атрыманне Ленінскай прэміі // ЛіМ. 1972. 17 сак.; Я г о ж. Некаторыя асаблівасці вывучэння эпічных твораў у старэйшых класах сярэдняй школы // Аналіз мастацкага твора ў школе. Мн., 1976. С. 6—21; Я г о ж. Пра некаторыя пытанні цэласнага тэкстуальнага аналізу эпічных твораў // Пытанні выкладання літаратуры ў школе. Мн., 1975. С. 27—40; Я г о ж. Спагадлівасць // Маладосць. 1981. № 2; Я г о ж. Творчасць Івана Мележа ў крытыцы // Полымя. 1969. № 3; Я г о ж. Яшчэ раз пра «Палескую хроніку» // ЛіМ. 1970. 26 чэрв.; Ш ч а р б а т а ў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12; Ш ч ы р а е слова пра кнігу таварыша: Абмеркаванне рамана І. Мележа «Людзі на балоце» // ЛіМ. 1961. 24 ліст.; Ю р э в і ч У. Жывапіс словам // Полымя. 1963. № 10; Я г о ж. Лёс чалавека — лёс народа // Абрысы. Мн., 1976; Я г о ж. На высокай хвалі. Мн., 1968. С. 118—161; Я г о ж. Погляд. Мн., 1974. С. 107—141; Я г о ж. Сучаснасць даўняга жанру // Юрэвіч У. Шматгалоссе жыцця. Мн., 1965; Я г о ж. У творчай трывозе // ЛіМ. 1964. 5 чэрв.; Я к і м а в а Н. Трылогія ў серыйным перакладзе // Звязда. 1985. 13 ліст.; Я к у б о в і ч Ч. На заранку новага жыцця // Віцеб. рабочы. 1982. 3 сак.; Я с к е в і ч А. Аспекты вобразнай структуры // Жураўлёў В., Шпакоўскі І., Яскевіч А. Пытанні паэтыкі. Мн., 1974. С. 126—129; Я г о ж. Грані майстэрства. Мн., 1974. С. 88—91; Я г о ж. «Другая» кніга пісьменніка // Яскевіч А. Выхад за круг. Мн., 1985; Я г о ж. На шляху росту і сталасці // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972. С. 203—205, 236—238; Я г о ж. У свеце мастацкага твора. Мн., 1977. С. 40—42, 119—122, 141—142, 147—148, 175—176.

На венгерскай мове. A d a m o v i c s A. Ivan Melesz és a «poleszjei krónika» / F. C. Kőnczől // Szovjet Irodalom. 1981. Nr 2; K a r m e n I. // Szovjetunió melléklete. 1980. Nr. 5.

На кітайскай мове. Людзі на балоце; Мележ Іван Паўлавіч // Энцыклапедычны слоўнік савецкай літаратуры. Пекін. 1984.

На латышскай мове. V a n a g s I. Ivans Melež. Negaesa elpa // Jaunas Gram. 1969. Nr 12.

На літоўскай мове. T r y b s u s k a s A. Epochu lūžyje // Jaunimo gretos. 1975. N 6.

На нямецкай мове. B r y l J. Über den bjelorussischen Prosaiker Iwan Melesh: K u r z b i o g r a p h i e mit Bild // Sowjetliteratur. 1961. H. 5; N e u r e i t e r F. Ivan Melez // Weißrussische Antologie. München, 1983; O w t s c h a r e n k o A. Iwan Melesh // Multinazionale Literatur der Sowjetunion, 1945 bis 1980. Berlin, 1985. B. 2; R a n d o w N. Revolution — für wen? Iwan Melesh: Menschen im Sumpf // Sonntag, 1975. Nr 20; R a n d o w N. Ü b e r die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; S a w i z k i N. «Menschen im Sümpf»: (Ljudzi na bolote): Nach einem gleichnamigen Roman von Iwan Melesh // Sowjetfilm. 1982. Nr 10.

На польскай мове. (ср). Książki I. Meleża // Przyjaźń, 1971. Nr 37; I w a n Mieleż // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974; K a b a t c E. Moi bracia Białorusini // Kobieta i Życie. 1985. Nr 17; K o z l o w J. // Forum. 1975. Nr 48; N i e u w a ż n y F. Iwan Meleż ludu białoruskiego kronikarz wnikliwy // Przyjaźń. 1972. Nr 32.

На рускай мове. А д а м о в и ч А. «Большая, прекрасная, национальная тема»: К 60-летию со дня рождения И. Мележа // ЛГ. 1981. 25 февр.; Я г о ж. Возвращение вперед // Адамович А. Горизонты белорусской прозы. М., 1974; Я г о ж. Заметки о качестве // Сов. Отчизна. 1954. № 6; Я г о ж. Открытое в жизни, в себе самом открытое // Новый мир. 1973. № 8; Я г о ж. «Полесская хроника» Ивана Мележа по записным книжкам // Адамович А. Собр. соч.: В 4 т. Мн., 1983. Т. 4; Я г о ж. Прелесть простоты: Уроки творчества Ивана Мележа // Дружба народов. 1981. № 4; Я г о ж. Становление жанра: Белорусский роман. М., 1964. С. 275—277; 330—333; Я г о ж. Хроника великого преображения // ЛГ. 1966. 26 апр.; А н д р е е в Ю. На ниве многонациональной литературы: К присуждению Ленинской премии И. Мележу за дилогию «Люди на болоте» и «Дыхание грозы» // Нева. 1972. № 9; Я г о ж. Наша жизнь, наша литература. Л., 1974. С. 65—77; А н д р е е в С. Дорогой поисков // Книжная торговля. 1972. № 10; Я г о ж. Иван Мележ // История белорусской советской литературы. Мн., 1977; Я г о ж. Человек в мире обстоятельств // Неман. 1980. № 3; Б а л а ш о в а Н. Подвиг продолжается // Театр. жизнь. 1972. № 15; Б а с с е л ь Н. Типологические связи эстонской советской литературы с литературами других народов: Худож. проза. Таллин, 1980. С. 108—110; Б е л о р у с с к и й писатель Иван Мележ // Зорька. 1947. 24 июля; Б е р е з к и н Г. На историческом перевале // Чорный К. Третье поколение. Мележ И. Люди на болоте. М., 1965. С. 640—654; Я г о ж. Полесье, двадцатые годы // В мире книг. 1963. № 2; Б о н д а р е в а Е. К глубинам народной жизни // Неман. 1984. № 2; Б о р щ у к о в В. Поле битвы идей: Соврем. зарубеж. критика о

сов. лит. М., 1983. С. 64, 387; Брандобовская Л. Традициям — продолжаться // Знамя юности. 1966. 13 мая; Его ж. Школа мужества и любви // Знамя юности. 1969. 30 янв.; Бровка П. А сколько он мог еще создать! // Бровка П. Собр. соч.: В 4 т. М., 1982. Т. 4; Брыль Я. Хоть и не все...: [Воспоминания] // Неман. 1979. № 10; Варнина И. О некоторых приемах изображения характера в «Поднятой целине» М. Шолохова и «Полесской хронике» И. Мележа // Проблема характера в художественной литературе. Мн., 1985. С. 76—84; Его ж. Региональная основа «Кубанских записей» Ставского и «Полесской хроники» Мележа // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения // Гомель, 1985. Ч. 2. С. 3—5; Василевич А. Мележ // Неман. 1979. № 10; Ватаци Н. Всего легче и лучше // Неман. 1971. № 9; Вишкарев Б. Пьеса должна быть долговечной // Сов. Отчизна. 1959. № 4; Вишкарев Б., Шавня А. Спектакль о молодости // Сов. Бел. 1957. 9 июня; Гаранин Л. Философские искания в белорусской литературе. Мн., 1984. С. 186—194; Горбачев М. Добрая, полная ноша // Огонек. 1971. № 6; Готовчиц А. Домик в Глинище // Сов. Бел. 1983. 6 февр.: Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года: Сб. материалов. Мн., 1956. С. 332—337, 339; Дюбайло П. Правда о войне и подвигах // Неман. 1960. № 3; Елисеев В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; Есаков А. Пьесы и спектакли // Театр. 1959. № 3; Жичка Ф. С любовью к людям // Сов. Бел. 1971. 7 февр.; Журавлев В. От факта к сюжету // Неман. 1966. № 7; Зубков Ю. Сила народного духа // Моск. правда. 1972. 16 июля; Иван Мележ // Мележ И. В горах дожди. М., 1966; Иван Мележ: Страницы жизни // Неман. 1979. № 10. Рэц.: Страницы жизни Ивана Мележа // Вопр. лит. 1980. № 4; Иван Павлович Мележ: [Некролог] // ЛГ. 1976. 18 авг.; Иванова Т. Судьба твоя — в судьбе народа // Сов. культура. 1982. 5 окт.; Иезуитов А. Неисчерпаемые возможности: О социалистическом реализме // Нева. 1979. № 4; Исакова Л. Герои пришли из книги // Сел. газ. 1982. 9 мая; Ишимов В. Полесская хроника // Сов. экран. 1982. № 3; Йыги О. Заметки из практики переводчика // Неман. 1970. № 2; Его ж. «Трудная, сложная книга получается...» // Там жа. 1979. № 10; Казека Я. Война и ее герои в книгах // Сов. Отчизна. 1954. № 5; Каленкович И. О времени, о людях, о книгах // Заря. 1976.- 15 дек.; Камнева И. Главная книга // Знамя юности. 1971. 7 февр.; Карабутенко И. О творчестве Ивана Мележа // Мележ И. Минское направление. М.; Л., 1961; К новым успехам белорусской литературы // Сов. Бел. 1954. 3 нояб.; Ключенович И. Национально-самобытное и общественное в характере героя // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. 1979. № 3; Его ж. Общность судеб — общность идеалов: (К вопросу о взаимодействии и взаимовлиянии национальных литератур) // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн., 1977. С. 30—32; Ключников Н. Люди на болоте // Известия. 1966. 30 окт. Ковалев Д. Поэзия Полесья // Ковалев Д. Наедине с жизнью. М., 1979; Коваленко В. Пафос подвига // Неман. 1984. № 7; Кособуцкий К. Колосятся нивы, цветут луга // Сов. Бел. 1982. 18 июня; Круговых Н. И штык и перо... // Во славу Родины. 1971. 7 февр.: Куканов А. Счастье — быть в пути // Молодежь Эстонии. 1958. 7 июня; Кулешов Ф. Грозовые дни // Неман. 1966. № 4; Его ж. Иван Мележ: Встречи и переписка // Там жа. 1985. № 6; Его ж. Лицом в завтра // Там жа. 1962. № 3; Его ж. О рассказах Ивана Мележа // Мележ И. Свидание за городом. М.; Л., 1966: Его ж. Певец отчей земли // Лит. в школе. 1972. № 6; Его ж. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 10—12, 32—33; Ладыгина А. В союзе с литературой: Размышления о двух белорусских операх // Сов. музыка. 1981. № 1; Левин М. Этапы большого пути // Сов. культура. 1959. 7 февр.; Летописец мужества и правды // Сел. газ. 1981. 13 февр.; Литвин А. Фоторассказ о народном писателе // Сов. Бел. 1977. 16 марта; Ломидзе Г. Нравственные истоки подвига: Сов. литература и Великая Отеч. война. М., 1975. С. 88—90, 195—196; Лыньков М. Полесская рапсодия // Известия. 1972. 18 марта; Лысенко С. Мир народных характеров в трилогиях «На росстанях» Я. Коласа и «Полесская хроника» И. Мележа // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн., 1982. С. 65—67; Максимов В. Сердечность, мудрость, богатство // Дружба народов. 1969. № 5; Малинина Л. Большие роли маленького мальчика // Знамя юности. 1982. 22 авг.; Манаева Д. Продолжение Полесской хроники // Сов. Бел. 1970. 2 июля; Маркова Ф. Судьба человеческая, судьба народная // Сов. культура. 1966. 9 июня; Марчук Г. «Дыхание грозы» // Театр. Минск. 1979. № 5; Мастерство романиста // ЛГ. 1955. 17 февр.; Матуковский Н. Вторая жизнь героев // Известия. 1968. 17 окт.; Моск. вечерний выпуск. 1968. 16 окт.; Его ж. Часть моего сердца // Известия. 1972. 5 сент.; Минокин М. Современная советская проза о колхозной деревне: Пособие для учителя. М., 1977. С. 27—30; 141—143; Мозольков Е. Поющая земля: О белорусской литературе. М., 1972. С. 371; На родине И. П. Мележа // Сел. газ. 1983. 22 февр.; На съезде писателей // Знамя юности. 1967. 21 мая; Найти себя: (Заметки писателя) // Вопр. лит. 1970. № 10; Никифорович В. Возвращаясь к истокам // Знамя юности. 1985. 19 марта; Новиченко Л. Полесский эпос Ивана Мележа // Мележ И. Дыхание грозы. Метели, декабрь. М., 1980. Его ж. Последний роман Ивана Мележа // Дружба народов. 1977. № 7; Овчаренко А. Ивану Мележу — 50 лет // ЛГ. 1971. 10 февр.; Его ж. Романы И. Мележа // Овчаренко А. Большая литература. М., 1985. С. 106—122; Его ж. Романы Ивана Мележа: единство национального и интернационального // Овчаренко А. Современный белорусский роман. М., 1971; Его ж. Современный белорусский роман: Учеб. пособие для филол. факультетов. М., 1978. С. 13—20, 26—35; Олгин Г. «Люди на болоте» // Веч. Кишинев. 1968. 24 июня; Охрименко П. Замечания А. Фадеева о трех белорусских романах // Проблемы литературно-общественной деятельности А. А. Фадеева. Воронеж, 1974. С. 49—61; Павлючик Л. «Дыхание грозы» // Сов. экран. 1982. № 20; Его ж. Кинопоэма о Полесье // Правда. 1983. 24 авг.; Его ж. Люди на болоте // Сов. экран. 1981. № 4; Палтаран В. «Отчей земле...» // ЛГ. 1984. 5 сент.; Перкин Н. В семье братских литератур. Мн., 1967. С. 166—172; Пермяков И. «Люди на болоте» // Сов. Молдавия. 1968. 14 июня; Пермякова И. Живительные истоки // Роман и современность. М., 1971. С. 58—77; Пименов В. Два спектакля // Сов. Бел. 1959. 12 февр.; Письма А. Фадеева белорусским писателям // Сов. Отчизна. 1956. № 6; Попов Д. «Дыхание грозы» // Искусство кино. 1982. № 12; Радость дружеских встреч // Знамя юности. 1967. 3 сент.; Салом, друзья! // Там жа. 1967. 1 июня; Сартаков С. Продолжение разговора // Лит. Россия. 1978. 3 февр.; Скрипниченко А. Народная драма // Правда Украины. 1966. 2 авг.; Смыковская В., Соболенко В. Роман о жизни народной // Неман. 1974. № 12; Смыковская В., Шеметкова Е. К вопросу о национальной самобытности трилогии Мележа «Полесская хроника» // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель, 1985. Ч. 2; Соболевский А. Театр открывает занавес. Мн., 1970. С. 89—94; Солодовников А. Полнокровно, собранно, звучно // Сов. культура. 1967. 5 сент.; Суменов Н. Верность правде истории // Экран, 1982—1983. М., 1985; Суровцев Ю. Людьми зваться // ЛГ. 1968. 29 мая; Теракопян Л. Неодолимость нового: (О романах И. Мележа «Дыхание грозы» и «Люди на болоте») // Теракопян Л. Дыхание жизни. М. 1971; Его ж. Неодолимость нового // Мележ И. Дыхание грозы. М., 1968. С. 490—508; Его ж. Пафос преобразования. М., 1974. С. 92—111; Толчикова Л. Синтез национального и общенародного в романах Мележа и Проскурина // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель, 1985. Ч. 2. С. 58—60; Туров В. «Люди на болоте» // Сов. экран. 1982. № 2; Его ж. Поэма о Полесье // Знамя юности. 1982. 19 марта; Его ж. Фильм о белорусском селе // Крым. правда. 1981. 2 июля; Тычина М. Человек, характер, время // Неман. 1972. № 5; Фадеев А. И. Мележу; В. Вольскому: (Письма) // Дружба народов. 1957. № 1; Его ж. О романе «Минское направление» // Фадеев А. За тридцать лет. М., 1957; Его ж. О романе «Минское направление»: (Письмо И. Мележу) // За тридцать лет: Избранные статьи, речи и письма о литературе и искусстве. 2 изд. М. 1959. С. 801—802; Федорова Л. Продол-

жение следует // Неман. 1975. № 6; Ф и г л о в с к а я Л. Михаил Шолохов и Иван Мележ // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн., 1977. С. 69—71; Х а л и п В. Строка, прочтенная театром. Мн., 1973. С. 158—165; Х о л е н к о в а А. Зрелость таланта // Гродн. правда. 1971. 9 февр.; Х р о л С. Сопоставительный анализ при изучении «Поднятой целины» и «Палескай хронікі» // Нар. асвета. 1976. № 2; Ш а м я к и н И. За новый подъём белорусской советской литературы // Сов. Бел. 1954. 2 сент.; Я г о ж. Иван Мележ // Мележ И. Люди на болоте. М., 1963; Я г о ж. Полет над Полесьем: [Воспоминания] //Неман. 1979. № 10; Ш о с т а к И. Роман на сцене // Театр. 1967. № 11; Щ е р б а к о в К. Продолжение и начало // Искусство кино. 1983. № 8; Ю р е в и ч В. Высокое призвание // Сел. газ. 1972. 30 апр.; Я г о ж. Судьба человека — судьба народа // Юревич У. Испытание зрелостью. М., 1981; Я г о ж. Утверждая величие народа // Сел. газ. 1971. 7 февр.; Я с к е в и ч А. Воссоздавая течение жизни // Неман. 1983. № 3.

На ўкраінскай мове. Д з ю б а І. Незглибимость життя народного: Штрихи до портрета И. Мележа // Дзюба І. На пульсе доби. К., 1981; Д о р о ш е н к о В. Про третю книгу «Поліської хроніки». І. Мележа // Прапор. 1978. № 12; П е т р о в с ь к и й О. Мужній талант // Мележ І. Подих грози. К., 1969.

На французскай мове. M e l e j Iwan //Anthologie de nouvelles bielorusses. Québec, 1983.

На чэшскай мове. M a t h a u s e r Z. I. Melěž // Rude právo. 1959. 29 rijen; N y k l o v á M. Valka v Bělorusku // Tvorba, 1959; Ž i d l i c k y V. Běloruská literatura // Současná sovětska literatura. 3. Ukrajinska a beloruska. Praha, 1966; Ž i d l i c k y V. Ivan Mělěz // Současna sovetská. litěratura III. Ukrajinská a běloruska. Praha, 1968.

На Югаславіі мовах. R a z l o g i za medsbojno zanimanje. Pogovor z beloruskim prevajalcem in literarnim zgodovinarjem Ivanom Caroto. Silvo. Torkar // Delo. 1984. 16 avg.

На эстонскай мове. A a m A. Inimesed ja soo // Rahva Hääl. 1984. 13. Dets.; S u r g a n o v V. Äike soo kohal // Sirp ja Vasar. 1972. 5 Mai; S u r i. Ivan Melež // Sirp ja Vasar. 1976. 27. Aug.

2.4.

На беларускай мове. Б у р а ў к і н Г. Не веру!..: [Верш] // ЛіМ. 1976. 13 жн.; Г р а х о ў с к і С. Смугою зажурыліся палі: [Верш] // Там жа. 1976. 13 жн.; Г р а ч а н і к а ў А. «Як птушкам...»: [Верш] // Там жа. 1977. 28 студз.; З у ё н а к В. Тры дарогі: [Верш] // Зуёнак В. Жніўны дзень. Мн., 1985; К а н а п е л ь к а А. «— Ганно! — »: [Верш] // Канапелька А. Цвет алешыны. Мн., 1985; К о ў т у н В. Памяці Івана Мележа: [Верш] // Коўтун В. На зломе маланкі. Мн., 1981; Я г о ж. Размова: [Верш] // Коўтун В. Метраном. Мн., 1985; Л о й к а А. Палессе, як сфінкс зялёны...: [Верш] // Лойка А. Шчырасць. Мн., 1973; Л о с ь Е. Крымская ростань: [Верш] // Лось Е. Лірыка ліпеня. Мн., 1977; М а к а л ь П. Вуліца Мележа; Родныя глыбіні: [Вершы] // Макаль П. Калыска долі. Мн., 1984; Я г о ж. «Кожны мае свае Курані...»: [Верш] // Беларусь. 1982. № 8; М я т л і ц к і М. Музей Івана Мележа; «...Мне вятрыска хойнікі...»: [Вершы] // М я т л і ц к і М. Мой дзень зямны. Мн., 1985; Я г о ж. Памяці Івана Паўлавіча: [Верш] // Вёсны. Мн., 1977; П а н ч а н к а П. Песня: [Верш] // Панчанка П. Зб. тв. У 4 т. Мн., 1982. Т. 3; П р а н у з а П. Памяці Івана Мележа: [Верш] // Гомел. праўда. 1977. 17 вер.; Т р а ф і м ч у к М. Івану Мележу: [Верш] // ЛіМ. 1980. 4 ліп.; Ш у ш к е в і ч С. «...Дзяркач крычаў і любаваўся рэхам...»; Ё н застаецца векапомным: [Вершы] // Ш у ш к е в і ч С. Выбр. тв. : У 2 т. Мн., 1978. Т. 1.

На рускай мове. С к р ы г а н Я. Мой сосед Иван Мележ: [Эсэ] // Неман. 1981. № 12; С п р и н ч а н Б. Припять: И. Мележу:]Верш] // С п р и н ч а н Б. Сотворение. Мн., 1983.

3.1.

БДАМЛіМ; ф. 277; Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд, № 22. *З. У. Драздова.*

МЕЛЬНІКАВА ЛЮДМІЛА

Мельнікава Людміла Васілеўна (К а р а б а н а в а; дзявочае прозвішча Бондар, па другому мужу Карабанава; н. 23.8.1937, г. Ленінград), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1980).

З сям'і ваеннаслужачага. Бацька, Бондар Васіль Мікалаевіч, кадравы ваенны, загінуў у 1942 пад Ленінградам; маці, Анастасія Паўлаўна, працавала бібліятэкарам; айчым, Каргін Аляксей Рыгоравіч, партыйны работнік (сакратар Нова-Беліцкага райкома, затым другі сакратар Гомельскага абкома КПБ, Герой Сацыяліст. Працы, інвалід вайны, цяпер на пенсіі). З 1945 вучылася ў Капароўскай

школе (Рэчыцкі р-н Гомельскай вобл.), з 1947 у Мінскай СШ № 23, з 1949 ва Уваравіцкай школе (Гомельская вобл.), з 1951 у Гомельскай СШ № 7. У 1955 паступіла на філалагічны факультэт Гомельскага педінстытута, які скончыла ў 1960. Працоўную дзейнасць пачала настаўніцай у СШ № 3 г. Добруша (1960—63), потым у школе-інтэрнаце № 1 г. Гомеля (1963—66). З 1966 выкладчык літаратуры Гомельскага педінстытута. З 1977 — дацэнт кафедры літаратуры Мазырскага педінстытута. Абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Уладзіслаў Галубок і станаўленне беларускай савецкай драматургіі».

Як крытык, літаратуразнавец друкуецца з 1969. Першая грунтоўная публікацыя «З вытокаў народных» (пра вытокі творчасці Ул. Галубка) надрукавана ў зборніку «Беларуская літаратура і літаратуразнаўства» (1973). Аўтар манаграфіі «Драматургія Уладзіслава Галубка».

Жыве ў Мазыры. *А. М. Ненадавец.*

Бібліяграфія

1. 2.

Владислав Голубок и становление белорусской советской драматургии: (20-е — начало 30-х гг.). Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1980 / Пад прозв. Л. Карабанава.

Драматургія Уладзіслава Галубка. Мн., 1982 / Пад прозв. Л. Карабанава. Рэц.: А д а м о в і ч Я. Творчая спадчына Галубка // Мастацтва Бел. 1983. № 5; М і х а л е в і ч Д. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 31 снеж.

1. 3.

1969. Самабытны талент // Гомел. праўда. 22 студз. / Сааўт. В. Лашкевіч; Характары гартаваліся ў агні // Там жа. 17 чэрв.

1972. Вечар, прысвечаны 50-годдзю СССР // Нар. асвета. № 11 / Сааўт. В. Смыкоўская.

1973. З вытокаў народных: Да 90-годдзя з дня нараджэння У. Галубка // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973. Вып 1; Некаторыя асаблівасці станаўлення беларускай савецкай драматургіі // Вопросы общественных и гуманитарных наук. Гомель; Некаторыя асаблівасці выкарыстання рэгіянальных элементаў у драматургіі У. Галубка // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель.

1974. Духоўны воблік героя // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2; Ля вытокаў драматургіі У. Галубка // Вопросы общественных и гуманитарных наук. Гомель.

1975. Ля вытокаў драматургіі У. Галубка // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3 / Пад прозв. Л. Карабанава.

1976. «Разбілася жывая ліра...» // Гомел. праўда. 15 ліп. / Пад прозв. Л. Карабанава; Пясняр рэвалюцыйнай рамантыкі // Звязда. 5 ліст. / Пад прозв. Л. Карабанава; Грані творчасці // Там жа. 22 снеж. / Пад прозв. Л. Карабанава.

1977. З любоўю да Радзімы // Гомел. праўда. 12 лют. / Пад прозв. Л. Карабанава; Суровая праўда вайны: [Рэц. на кн.: М і с ь к о П. Мора Герадота. Мн., 1976] // Звязда. 10 сак. / Пад прозв. Л. Карабанава.

1980. Рэгіянальныя элементы драматургіі Е. Міровіча // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель / Пад прозв. Л. Карабанава.

1981. Коласаўскія традыцыі ў драматургіі У. Галубка // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 9 / Пад прозв. Л. Карабанава; Использование ТСО на занятиях гуманитарного цикла // Тезисы докладов V Зональной научно-методической конференции преподавателей вузов... Мн. / Пад прозв. Л. Карабанава.

1982. Привлечение к уроку литературы смежных искусств / Актуальные проблемы эстетического воспитания детей и молодежи. Могилев / Пад прозв. Л. Карабанава; Купалаўскія традыцыі ў драматургіі Уладзіслава Галубка // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 10 / Пад прозв. Л. Карабанава; Да пытання аб рамантычных тэндэнцыях у творчасці Якуба Коласа // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн. / Пад прозв. Л. Карабанава; Прыёмы фальклорна-рамантычнай тыпізацыі ў драматургіі Е. Міровіча // Узроўні фальклорных уплываў. Мн. / Пад прозв. Л. Карабанава.

1983. Да пытання аб эвалюцыі жанравых форм беларускай драматургіі 20-х — пачатку 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 11 / Пад прозв. Л. Карабанава; Асаблівасці выкарыстання рамантычных элементаў у творчасці Якуба Коласа // Неўміручая спадчына. Мн. / Пад прозв. Л. Карабанава. Сааўт. А. Мельнікаў; Тема «Человек и природа» в советской литературе // Формирование научного мировоззрения студентов в учебном процессе. Гомель; Выкарыстанне тэхнічных сродкаў у VIII класе // Народная асвета. № 11 / Пад прозв. Л. Карабанава.

1985. Рамантыка барацьбы ў драматургіі 20-х — пачатку 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13; Региональный колорит прозы Голубка // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель. Ч. 2 / Пад прозв. Л. Карабанава; Беларусі родная зямля. Завочнае падарожжа па памятных мясцінах рэспублікі // Нар. асвета. № 7 / Сааўт. А. Брыкер. *В. М. Грышкевіч.*

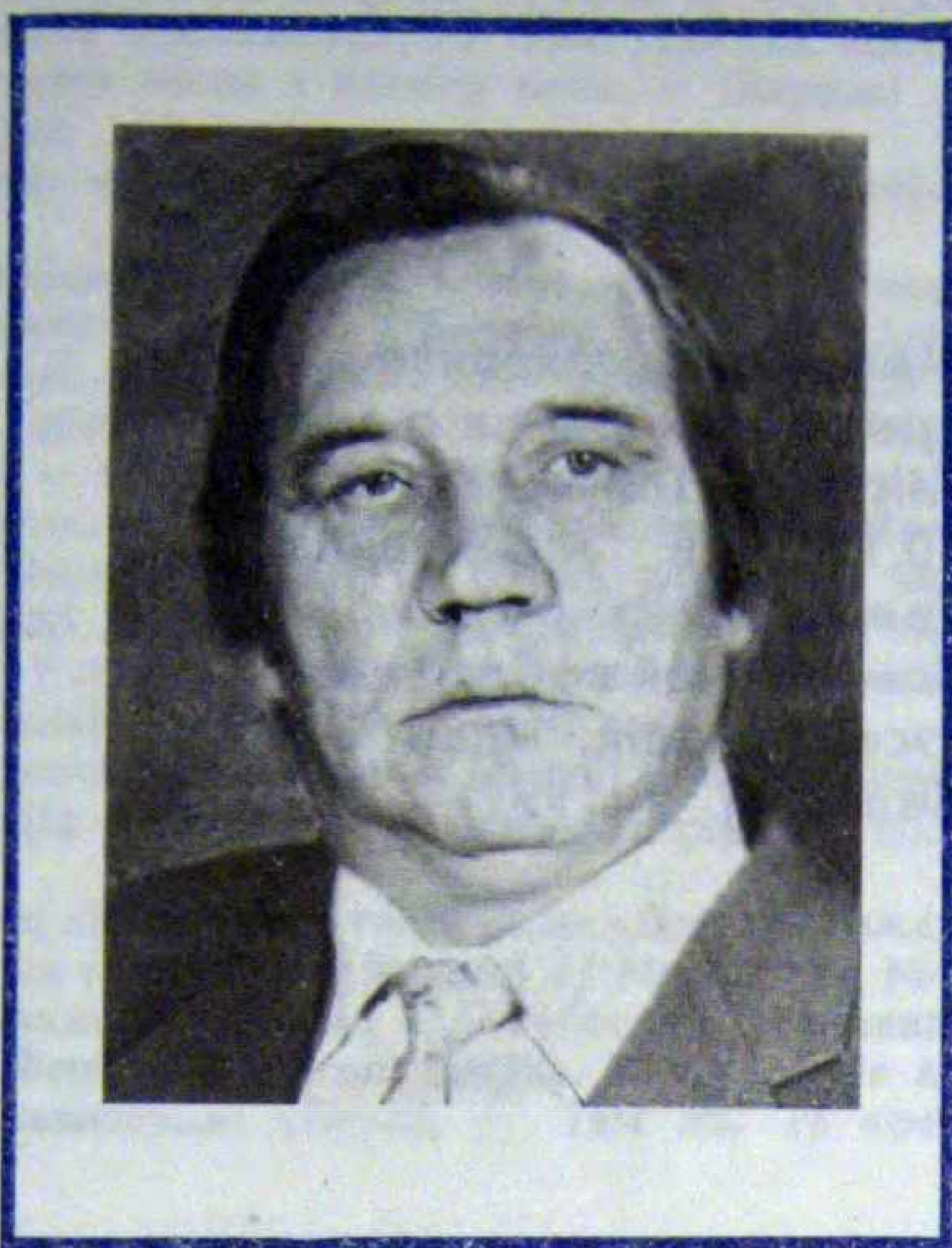

Мельнікаў Аляксандр Пятровіч (н. 7.1.1936, в. Васількі Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1981. Піша на рускай мове.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Пётр Кандрацьевіч, і маці, Праскоўя Парфёнаўна, працавалі ў калгасе. А. Мельнікаў скончыў Галоўчынскую сярэднюю школу, Ленінградскі санітарна-гігіенічны медыцынскі інстытут. З 1961 працуе урачом радыёлагічнай групы, а з 1986 загадчыкам аддзела радыяцыйнай гігіены Магілёўскай абласной санітарна-эпідэміялагічнай станцыі.

Пачаткам літаратурнай працы лічыць 1963. Друкуецца з 1966. Вершы былі змешчаны ў часопісах «Неман», «Аврора», «Огонёк», у зборніку «Дзень паэзіі», у «Правде», «Медицинской газете», «Магілёўскай праўдзе» і інш. Аўтар зборнікаў вершаў «Спасибо, жизнь!» «Три слова». Галоўныя тэмы паэзіі — бацькоўская зямля, Радзіма, чалавек працы, духоўны свет маладога сучасніка. Вершы яго вызначаюцца адчуваннем грамадзянскай адказнасці, свежасцю думкі, усхваляванасцю пачуццяў, адметным поглядам на з'явы жыцця.

Жыве ў Магілёве. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1. 2.

Спасибо, жизнь...: Стихи. Мн., 1977 (Первая книга поэта). Рэц.: Бартохова С. Поздний старт // Знамя юности. 1978. 17 марта; Богданов Ю. // Неман. 1977. № 12; Кандрусевіч А. Як хлеб надзённы // Маг. праўда. 1977. 14 чэрв.

Три слова: Стихи. Мн., 1980. Рэц: Емельянаў М. З любоўю да людзей і зямлі // Маг. праўда. 1982. 3 лют.; Расолька В. «Книгапис» // ЛіМ. 1981. 16 студз.

1.3.

1966. Сосна; «Страшнее всего — себя не найти...»: [Вершы] // Неман. № 12; Недостроенный дом; Прозрение: [Вершы] //Маг. праўда. 23 снеж.

1970. «Со времен скрипучей сохи...»: [Верш] // Неман. № 5; Строки об отце: [Верш] // Знамя юности. 18 дек.

1971. Родине: [Верш] // Мед. газ. 14 мая.

1975. «Сколько десятилетий...»: [Верш] // Дзень паэзіі. Мн.

1979. Баллада о Беседи; «За квадратами крупных панелей...»: «Блудному сыну природы...»; Улица «Липовая аллея»; Письмо из Королищевич: [Вершы] // Маг. праўда. 7 ліп.; Тюльпан; Сыновьям; Хирургу; Фильм; Белорус; «Обезлистев, высветила осень...»: [Вершы] // Там жа. 8 жн.

1980. «За квадратами крупных панелей...»; Белыничи; Баллада о Беседи: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.

1981. «Когда к последнему причалу...»; Белыничи; «За квадратами крупных панелей...»: [Вершы] // Знамя юности. 10 янв.

1983. Нас ожидают новые стройки...: [Верш] // Маг. праўда. 24 чэрв.

1984. «Как жилка на виске...»: [Верш] // Маг. праўда. 26 кастр.

1985. Под окнами сосна: [Верш] // Огонек. № 41.

2. 3.

На беларускай мове. Яфімаў Ф. Улада часу // ЛіМ. 1977. 22 ліп. *Я. А. Гарадніцкі.*

МЕЛЬЧАНКА ТАІСІЯ

Мельчанка (дзявочае прозв. Цыганкова) Таісія Васілеўна (н. 15. 10.1947, в. Маркавічы Гомельскага р-на Гомельскай вобл.), паэтэса, празаік. Член СП Беларусі з 1991.

Бацька, Васіль Карпавіч Цыганкоў, працаваў майстрам Маркавіцкага камбіната бытавога абслугоўвання, маці, Лідзія Рыгораўна, была настаўніцай. Скончыўшы 11 класаў Маркавіцкай СШ, паступіла на філалагічны факультэт Гомельскага педінстытута, які затым быў ператвораны ва універсітэт. Пасля заканчэння гісторыка-філалагічнага факультэта Гомельскага універсітэта (1970) была накіравана ў Нараўлянскую раённую газету «Прыпяцкая праўда». У 1971 сям'я Т. Мельчанка пераехала ў Гомель. Тут з 1971 па 1988 яна працавала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры ў школах № 12, 37, 9, у СПТВ-6 металістаў. З 1988 выкладае беларускую мову і літаратуру ў 53 сярэдняй школе г. Гомеля.

Друкавацца Т. Мельчанка пачала са школьных гадоў. Першы яе верш «Маці» быў надрукаваны ў добрушскай раённай газеце «Ленінец» у 1963. Вершы публікавала ў раённым, абласным і рэспубліканскім друку. Калі ў 1964 в. Маркавічы была перададзена ў склад Гомельскага раёна, стала друкавацца ў газеце «Маяк» Гомельскага раёна. З'яўлялася членам літаб'яднання «Пралескі» пры той жа газеце. У 1966 удзельнічала ў рэспубліканскім радыёконкурсе «Жывое слова». У калектыўны зборнік «Крыло» ўключаны яе цыклы «Вясковая песня», «Гары, агонь Кастрычніка», «Мы беларусы». Асобна выйшла кніга паэзіі Т. Мельчанка «Бацькоўскі дом». Піша пра Афганістан, чарнобыльскую трагедыю, адгукаецца на балючыя праблемы сучаснасці. У многіх яе вершах, асабліва звязаных з чарнобыльскай бядой, шырока выкарыстаны фальклорныя традыцыі. Беларуская зямля для паэтэсы з'яўляецца апошняй надзеяй на выратаванне чалавека, на духоўнае адраджэнне. Спрабуе свае сілы ў прозе. Першае яе апавяданне «Вяртанне» было апублікавана ў часоп. «Маладосць» (1988, № 3). У прозе пісьменніцы раскрываюцца маральна-этычныя праблемы сучаснасці, сямейныя ўзаемаадносіны.

У апошнія гады вершы Т. Мельчанкі перакладзены на рускую, украінскую і чувашскую мовы. У перакладах А. Якушэнкі, У. Парыгіна, С. Сянькова яны публікаваліся ў газетах «Брянский рабочий» і «Брянский комсомолец». На ўкраінскую мову яе вершы перакладалі С. Рэп'ях і П. Куцэнка, друкаваліся ж яны ў газетах «Деснянська правда» і «Комсомольский гарт». У перакладзе Я. Яфімава на чувашскую мову творы Т. Мельчанкі змешчаны ў часопісе «Ялав» (1990, № 10).

Жыве ў Гомелі. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1. 2.

Бацькоўскі дом: Вершы. Мн., 1989.

Званок у верасень: Вершы. Мн., 1992.

1.3.

1966. Цягнікі: [Верш] // Гомел. праўда. 2 снеж. / Пад прозв. Т. Цыганкова.

1967. Цудоўны майстар: [Вершы] // Гомел. праўда. 21 сак. / Пад прозв. Т. Цыганкова.

1968. Што для шчасця мне трэба?: [Верш] // Гомел. праўда. 9 лют. / Пад прозв. Т. Цыганкова; Каханне: [Верш] // Там жа. 14 мая / Пад прозв. Т. Цыганкова; Што рабіць?: [Верш] // Наст. газ. 28 лют. / Пад прозв. Т. Цыганкова.

1969. Маці; Сон: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9 / Пад прозв. Т. Цыганкова; Я пішу...: [Верш] // Гомел. праўда. 3 крас. / Пад прозв. Т. Цыганкова; Пачуццё: [Верш] // Там жа. 26 крас. / Пад прозв. Т. Цыганкова.

1970. «Я жыццё пачынала казкай...»: [Верш] // Гомел. праўда. 24 студз. / Пад прозв. Т. Цыганкова.

1971. Ліст да маці: [Верш] // Гомел. праўда. 7 сак. / Пад прозв. Т. Цыганкова.

1972. Мая Беларусь: [Верш] // Гомел. праўда. 29 студз.; Зіма: [Верш] // Там жа. 19 лют.

1973. «Ты мне пішаш...»: [Верш] // Гомел. праўда. 17 лют.

1974. Мой бацька: [Верш] // Гомел. праўда. 30 сак.

1977. «Вечар сёння такі дзівосны!»; «Пры дарозе за вёскаю нашай...»; «У Сож туманы апускаюць косы...»;

«Люблю цябе, Радзіма яснавокая...»: [Вершы] // Гомел. праўда. 30 ліп.

1978. Радзіма: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Белая Русь; Мая вёсачка: [Вершы] // ЛіМ. 20 ліп.; «Люблю цябе. Радзіма яснавокая...»; «У цябе ўсмешка адкрытая...»; «Мне дала вясна з блакіту вочы...»: [Вершы] // Там жа. 28 ліп.

1979. «Якое шчасце...»: [Верш] // Гомел. праўда. 19 студз.

1980. Беларусь; Піянеры па краіне крочаць; Шчасце; Спяшае верасень: [Вершы] // Бярозка. № 9; «Я жыццё пачынала з казкі...»; «Неба воблачкамі сёння хмурыцца...»; «За туманам нічога...»; «Восень адлятае з журавамі...»; «Кахаю...»; «Я — вясковая гараджанка...»; «У Сож туманы апускаюць косы...»; Цягнікі; Сябры: [Вершы] // Маладосць. № 4; Восень: [Верш] // Гомел. праўда. 26 вер.; Багацце: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Родная вёска; «Бярозка адзіная ў полі...»; «Чаму ў вачах няма былой пяшчоты...»: [Вершы] // Чырв. змена. 30 сак.

1981. «...Праходзілі імгненні...»: [Верш] // Гомел. праўда. 23 мая; «Ля трох бяроз Хатыні»: [Верш] // Наст. газ. 1 ліп.

1982. Жніво; «У люстэрка глянула...»; «Дождж, дождж, дождж...»; Сінія тэлеграмы: [Вершы] // Маладосць. № 1; «Хуткая дапамога...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; След: [Верш] // Гомел. праўда. 28 лют.; «Як адчую — бярэ знямога...»: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Ля Вечнага агню: [Верш] // Там жа. 8 мая; Недапісаны ліст: [Верш] // Там жа. 28 мая; Пакуль я дайшла да цябе: [Верш] // Чырв. змена. 24 сак.

1983. Вясна; Маладосць: [Вершы] // Полымя. № 3; Недапісаны ліст: [Верш] // Гомел. праўда. 11 студз.; «Па-гарадскому яны размаўляюць...»: [Верш] // Там жа. 4 лют.; Родны кут: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Нас не было на свеце: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Багацце: [Верш] // Чырв. змена. 2 мая.

1984. Вясковая песня: «Я жыццё пачынала з казкі...»; Бацькава песня; «За туманам нічога не бачна...»; Вёска; Лялька; «У люстэрка глянула...»; Што рабіць?; «О лета, лецейка...»; «О, дзявоцтва маё бестурботнае...»; «Мне дала вясна жывую сілу...»; Жніво; «Як адчую — бярэ знямога...»; «Прыснілася мне возера лясное»; Адкрыўся мне прастор зялёны...»; Я прыйшла на вакзал...; «Я не хаваю ад цябе кахання...»; «Дождж, дождж, дождж...»; «Вецер адлятае з журавамі...»: [Вершы] // Крыло. Мн.; Ранет; Чырвоныя зоркі: [Вершы] // Гомел. праўда. 8 сак.; Урок роднай мовы: [Верш] // Там жа. 1 вер.; «Дачушка запытала ў мяне...»: [Верш] // Наст. газ. 7 сак.

1985. Святая цішыня: [Верш] // Гомел. праўда. 19 студз.; Сустрэча: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; «О, лета, лецейка...»: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Майскай зарой: [Верш] // Наст. газ. 8 мая; Шчасце: [Верш] // Ніва. 9 чэрв.; У тыя дні: [Верш] // Чырв. змена. 8 ліст.

В. М. Грышкевіч.

МЕХАЎ УЛАДЗІМІР

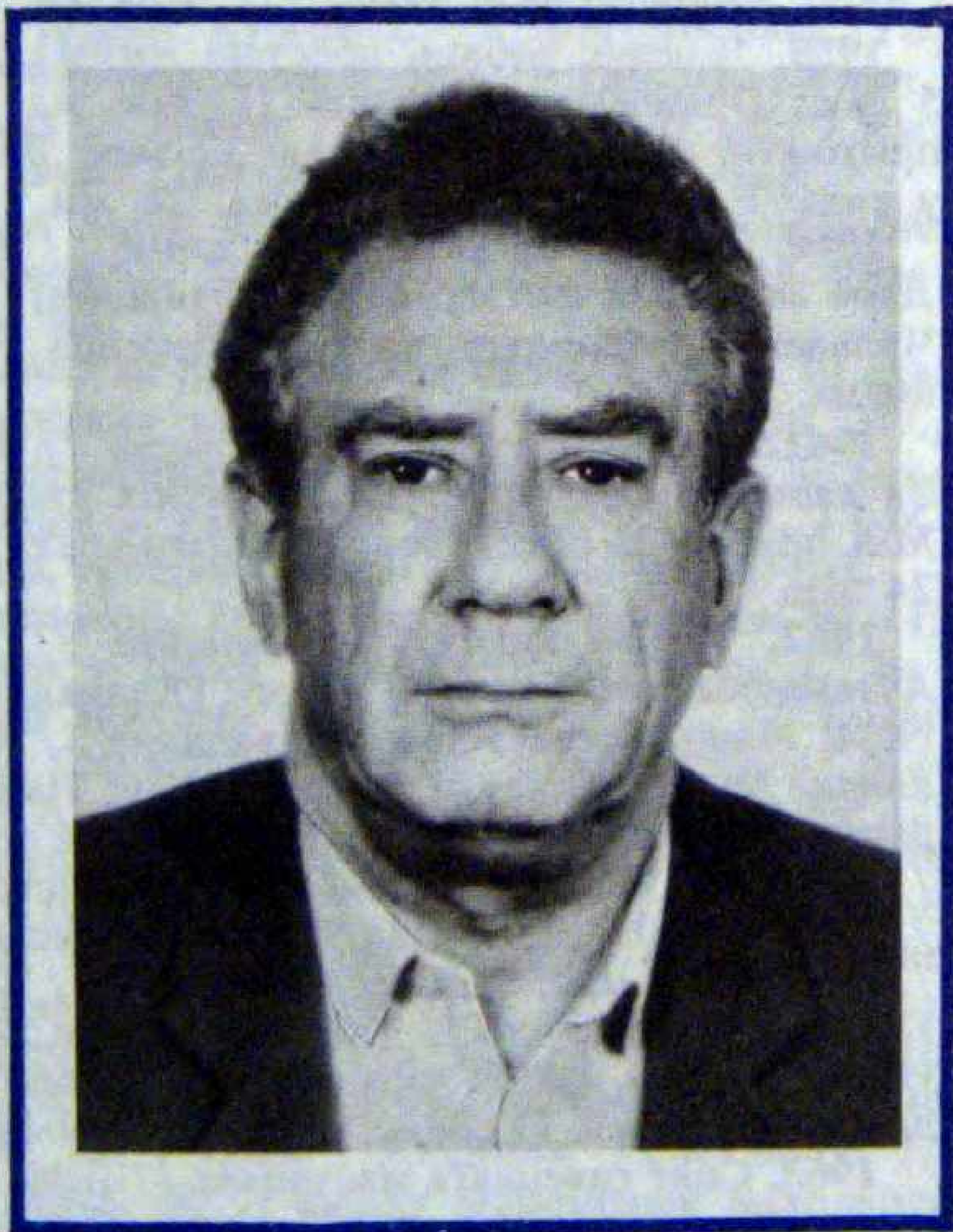

Мехаў (сапр. Няхамкін) Уладзімір Львовіч (н. 25.3.1928, г. Рагачоў Гомельскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1960. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1986, за кінасцэнарыі дакументальных фільмаў).

З сям'і рабочага. Пазней бацька працаваў адказным сакратаром газеты «Савецкая Беларусь», маці — у часопісе «Работніца і сялянка». У. Мехаў вучыўся на факультэце журналістыкі БДУ (1945—50), адначасова працаваў у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва», універсітэцкай шматтыражцы. Пасля заканчэння універсітэта быў літсупрацоўнікам, загадчыкам аддзела газеты «Чырвоная змена» (1950—60), працаваў рэдактарам на Беларускім радыё (1960—61). Потым зноў у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» — загадчык аддзела, адказны сакратар (1961—75). З 1975 да выхаду на пенсію (1988) — старшы рэдактар, каментатар літаратурна-драматычнай рэдакцыі на Беларускім радыё. Аўтар цыкла радыёперадач «Сустрэча ў радыёстудыі».

Артыкулы і рэцэнзіі У. Мехава пачынаюць з'яўляцца ў друку ў 1948, нарысы і апавяданні ў 1951. Вядомасць прынеслі яму кнігі прозы «Сцяг над рэўкомам», «Апошняя яўка», «Помнік герою», «Станцыя паблізу Тамбова», «Добры вечар, камбат», «Слухаецца справа аб замаху», «Старадаўняя гравюра», у якіх пісьменнік звяртаецца да вобразаў гістарычных асоб, што здзяйснялі самаахвярныя подзвігі ў імя ідэалаў рэвалюцыі. Не абыходзіць ён і сучасныя маральна-этычныя тэмы.

Цесна звязана з сёняшнім днём у яго творчасці тэма Вялікай Айчыннай вайны, якую ён перажыў падлеткам. Некаторыя аповесці, апавяданні У. Мехава пабудаваны на аўтабіяграфічным матэрыяле. Піша кінасцэнарыі, п'есы («Чырвоны губернатар», «Палёт», пастаўленыя Мінскім тэатрам юнага гледача ў 1967, 1969). Па сцэнарыях У. Мехава і Ю. Цвяткова зняты дакументальныя фільмы «Гісторыя адной тэлеграмы» (1982), «Хутка... і ў што б там ні стала» (1980), «З кагорты першых» (1983), «Мост» (1984), «Рэвалюцыя дае нам права». Творы У. Мехава выходзілі ў перакладзе на рускую мову. Яны склалі асобную кнігу «Зарыва». У 1982 была выдадзена «Страдаўняя гравюра», куды акрамя перакладных, увайшлі апавяданні, раней невядомыя чытачу. Узнагароджаны Граматай і Ганаровай Граматай Вярхоўнага Савета БССР. Жыве ў Мінску. *В. К. Шынкарэнка.*

Бібліяграфія

1. 2.

Сцяг над рэўкомам. Мн., 1958. Рэц.: Коломинский Я. Живые страницы истории // Знамя юности. 1958. 12 окт.; Лязовіч К. Аповесць пра Берсана // Полымя. 1958. № 12; Скапараў І. Старонкі гераічнага змагання // ЛіМ. 1958. 15 ліст.; Собаль Ф. Верны сын рэвалюцыі // Наст. газ. 1958. 2 вер.

Апошняя яўка [Аповесць]. Мн., 1959. Рэц.: Майсейшын Ф. На службе рэвалюцыі // ЛіМ. 1960. 31 мая.

Помнік герою: Апавяданні. Мн., 1961. Рэц.: Чанин В. Шесть рассказов одного сборника // Знамя юности. 1962. 14 марта.

Станцыя паблізу Тамбова: Апавяданні. Мн., 1964. Рэц.: Гусак С. Уменне заўважаць добрае // Полымя. 1964. № 9; Нікіфаровіч В. Хваляванне неспакойнага сэрца // Беларусь. 1964. № 11; Орлова Т. Америка, открытая для тебя// Знамя юности. 1964. 31 марта; Паўловіч А. Пранікненне ў характар // Звязда. 1964. 2 чэрв.

Добры вечар, камбат: Апавяданні. Мн., 1970. Рэц.: Марціновіч А. Скрозь жывуць людзі // Полымя. 1971. № 9.

Слухаецца справа аб замаху...: Дакументальныя нарысы. Мн., 1972. Рэц.: Аляксандраў К. Рыцары свабоды // Чырв. змена. 1972. 7 чэрв.; Бондарава Е. І ажываюць старонкі мінулага // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1973. № 4; Букчын С. Што за справай аб замаху... // Полымя. 1973. № 3; Феранц В. Дзесьці побач гучыць рэквіем... // Вяч. Мінск. 1973. 22 лют.

Страдаўняя гравюра: Аповесці. Мн., 1974. Рэц.: Бягун У. Насуперак гістарычнай праўдзе // ЛіМ. 1974. 18 кастр.

Сустрэчы ў радыёстудыі: Дыялогі. Мн., 1985.

1. 3.

1948. Песні мужнага сэрца // Звязда. 5 сак.; «Далёка ад Масквы» // Там жа. 1 снеж.; Янка Маўр // ЛіМ. 22 мая; Кніга пра прыгнечаных, але непакорных // Наст. газ. 15 студз.

1949. Старшая піянерважатая: Нарыс // Бярозка. № 2

1951. Ноч над Дагрэбам: Апавяданне // Бярозка. № 7; Паэт рэвалюцыйнага падполля // Полымя. № 9; Добрай песні — добрыя словы // Чырв. змена. 27 вер.

1952. Апавяданне пра юных змагароў // Бярозка. № 10; В. Таўлай у рэдакцыі газеты «Звязда» // Полымя. № 4; Паэзія мужнасці // Палес. праўда. 17 лют.; Косцік: (Апавяданне) // Чырв. змена. 12 студз.; Крывавыя злачынствы імперыялізма //Там жа. 15 мая / Сааўт. Б. Сокал.

1953. Новая Радзіма Херарда Віяна // Маладосць. № 3; Студэнцкае навуковае таварыства // Там жа. № 9; Братство, скрепленное кровью: [Рэц. на кн.: Хадкевич Т. Эхо в горах. М., 1952] // Сов. Отчизна. № 2; У імя чалавека // Чырв. змена. 19 крас.; Занёманская старана // Там жа. 9 ліп.

1954. Басконская хота: Апавяданне // Бярозка. № 3; Заліковая кніжка Міколы Крукава // Маладосць. № 3; Сталбавенка адзначае перамогу: Фельетон // Чырв. змена. 3 жн. / Сааўт. М. Суша; Мой таварыш Віктар: Апавяданне // Там жа. 28 кастр.

1955. Стары фатограф: [Апавяданне] // Беларусь. № 6; Помнік герою: Апавяданне // Бярозка. № 4; Настойлівасць // Маладосць. № 7; Утаймавальніца // Чырв. змена. 30 ліп.; Эстафета пакаленняў // Там жа. 9 кастр.; Фільм і сцэнарый. Маст. фільм «Няскончаная аповесць» // Там жа. 20 кастр.; Легенда аб Замкавай гары: Апавяданне // Там жа. 26 ліст.; Сапраўдныя шукальнікі // Там жа. 21 снеж.

1956. Першы бунт: З апавяданняў пра В. Таўлая // Бярозка. № 1; Хімка: Апавяданне // Там жа. № 6; Музей на даму // Маладосць. № 8; Адказнасць перад будучыняй // Чырв. змена. 14 жн. / Сааўт. Я. Садоўскі; Маладосць Азершчынскага хору // Там жа. 1 вер.; Рэнтгенолагі правасуддзя // Там жа. 12 вер. / Сааўт. В. Галіч; Праўда жыцця, праўда характараў // Там жа. 14 ліст.; Нам блізкае гэтае мастацтва // Там жа. 22 снеж.

1957. Аб Галіне Дакутовіч // Дакутовіч Г. Сэрца і крылы. Мн.; Аб чым гавораць назвы вуліц: Нарыс // Бярозка. № 1; Станіслаў Берсан // ЛіМ. 5 кастр.; Галіна Дакутовіч // Піянер Бел. 4 кастр.; Станіслаў Берсан // Чырв. змена. 10 сак.; Жыццё і песня змагара // Там жа. 27 крас.; Рамантыка легендарных год // Там жа. 14 снеж.

1958. Жыццё і песня змагара // Таўлай В. Выбр. тв. Мн.; Камісар Берсан: Аповесць // Бярозка. № 1—4; Сталь загартоўваецца ў полымі // Чырв. змена. 8 студз. // Сааўт. Р. Самусенкава; Герой сацыялістычнай працы Марыя Занеўская // Там жа. 21 студз. / Сааўт. Р. Самусенкава; Балада пра чырвоны сцяг // Там жа. 1 мая; Сябры, цудоўны ваш саюз!.. // Там жа. 11 мая.

1959. Подзвіг робяць простыя людзі // Чырв. змена. 5 сак.; Праблема «жывінкі» // Там жа. 31 сак.; Дэвіз прыгожых сэрцаў // Там жа. 12 мая; Венька Малышаў у кнізе і на экране // Там жа. 26 жн.

1960. Помста кагуны: Апавяданне // Бярозка. № 11; Двое са старой фатаграфіі. [Апавяданні] // ЛіМ. 23 вер.; Чалавек заўтрашняга дня фарміруецца сёння // Чырв. змена. 13 жн.

1961. Сапсаваны баль: Апавяданне // Вясёлка. № 11; За хатнія бібліятэкі! Супраць хатніх кнігамогільнікаў // Мін. праўда. 25 сак.; Пясняр роднага краю // Чырв. змена. 24 вер.

1962. Татава кніжка: Апавяданне // Вясёлка. № 2; Аўтаматны сок; З вялікай дарогі: [Апавяданні] // Там жа. № 4; Машыністка Ядзя: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 12; Каханне і магнітафон: Навагодняе апавяданне // ЛіМ. 1 студз.; Дарога, па якой мы рэдка ходзім // Там жа. 30 студз.; Цымбальныя майстры: Апавяданне // Там жа. 16 лют.; Над чыстым аркушам: Апавяданне // Там жа. 1 мая; Зроблена ў Мінску // Там жа. 29 мая; Першае: Апавяданне // Там жа. 19 чэрв.; Я не пісаў бы...: Нарыс // Там жа. 29 чэрв.; План вялікай помсты: Апавяданне // Там жа. 11 снеж.; Слухай!.. // Чырв. змена. 4 ліст.

1963. Сцяг савецкага мастацтва // ЛіМ. 4 студз.; Улада думы аднае... // Там жа. 29 студз.; З мармуру і любові // Там жа. 19 лют.; Чацвёра з трасы братэрства: Лёня; Макараўна; Зорык; Хасан // Там жа. 5 сак.; Наш дом — твой дом, Фідэль! // Там жа. 30 крас.; Ветразі, напоўненыя рамантыкай // Там жа. 31 мая; Аляксандр Хабараў, буравік: Нарыс // Там жа 14 чэрв.; Песня Сольвейг: Апавяданне // Там жа. 23 ліп.; Станцыя паблізу Тамбова: Апавяданне // Там жа. 3 вер.; У тыя суровыя дні // Там жа. 8 кастр.; А густ здрадзіў: [Рэц. на кн.: Гаўрылкін Л. Рукі не здрадзяць. Мн., 1963] // Там жа. 1 ліст.; Нафтаправод называецца «Дружба» // Піянер Бел. 24 мая.

1964. Пятнаццаць хвілін маўчання: Апавяданне // Беларусь. № 12; Пароль: Гайдар: [Рэц. на кн.: Корпачев Э. Отцы не вернулись с войны. Мн., 1964] // Неман. № 4; Гладыёлусы: Апавяданне // ЛіМ. 6 сак.; Слота: Апавяданне // Там жа. 14 ліп.; Ён вершам краты пілаваў // Чырв. змена. 8 лют.

1965. Імя пакуль што не названа: Навела // Беларусь. № 4; Добры вечар, камбат: Апавяданне // Маладосць. № 9; Доверяться правде жизни: [Рэц. на кн.: К у р ы л е в а С. Жаворонки на улице. Мн., 1965] // Неман. № 5; Здарэнне ля гасцініцы «Дзвіна» // ЛіМ. 26 лют.; Міхаіл Мельнікаў, шукальнік скарбаў // Там жа. 15 чэрв.; Гуманізм цаной бяздушнасці // Там жа. 6 ліп.; Дом на Цэнтральнай плошчы // Там жа. 3 жн.; Злавесны цень // Там жа. 6 жн.; Праз трыццаць пяць гадоў // Там жа. 5 ліст.; Як гэта робіцца // Там жа. 24 снеж.

1966. М. К. Судзілоўскі // Полымя. № 8; Працэс закончан — суд працягваецца // ЛіМ. 26 крас. / У сааўт.; Не павінна быць // Там жа. 2 жн.; Чысты подых таленту // Там жа. 23 жн.; Гвардыя не здаецца // Там жа. 27 вер.; Сталасць творчасці // Там жа. 27 снеж.

1967. Чаравікі: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Журботнае апавяданне // Маладосць. № 3; Акно ў сэрца: [Рэц. на кн.: Х а д а н о в і ч І. За акном дождж. Мн., 1967] // Там жа. № 6; За каго тыгры?: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 1; Важны сваяк: Апавяданне // ЛіМ. 28 лют.; Рамантычны герой рамантычнага часу // Там жа. 17 сак.; Ключы куюцца: [Рэц. на кн.: П а л т а р а н В. Ключы ад сезама. Мн., 1967] // Там жа. 31 сак.; Толькі адзін дзень... // Там жа. 27 мая; Слухаецца справа... // Там жа. 9 чэрв.; Апошні сеанс: Апавяданне // Там жа. 29 жн.; Пра самае дарагое // Там жа. 29 вер.; Гаспадыня Ніскавуоры, яе зайздрасць і боль // Там жа. 22 снеж.; Спыніся імгненне // Там жа. 29 снеж.

1968. Няходжанымі сцежкамі: Івану Новікаву — 50 гадоў // ЛіМ. 26 студз.; Гучыць «Варшаўская мелодыя»: Прэм'ера ў Рускім драматычным тэатры БССР імя М. Горкага // Там жа. 13 лют.; З кагорты мужных і слаўных // Там жа. 19 ліп.; Павел Козін — уласнай персонай // Там жа. 27 вер.; Палёт: Урывак з п'есы // Там жа. 29 кастр.; Братэрства народаў — братэрства літаратур // Там жа. 5 снеж.

1969. Посах выгнанніка: Апавяданне // Маладосць. № 1; Старадаўні раманс: Апавяданне // ЛіМ. 16 вер.

1970. Мінск, радыё, Кургану... // ЛіМ. 13 лют.; Рамантыка паэзіі, бязлітаснасць прозы // Там жа. 27 лют.; Слухаецца справа аб замаху // Там жа. 24, 31 ліп., 7 жн.; Яшчэ раз пра Івана Пуліхава // Там жа. 11 вер.

1971. ..І было яшчэ каханне: «Народная воля»; Лёс дзяўчыны з палескага гарадка // ЛіМ. 4, 11, 18 чэрв.; Поспех // Там жа. 3 вер.

1972. Упершыню на драматычнай сцэне // ЛіМ. 10 сак.

1973. Пераваліўшы за сорак... // Вытокі песні. Мн., 1973; Счастье первооткрытия // Знамя юности. 30 янв.; Перад тэлекамерай — Расціслаў Янкоўскі // ЛіМ. 2 сак.; Уладзімір Радзін, гранічык: Нарыс // Там жа. 30 сак.

1974. Старая памяць: [Апавяданне] // Беларусь. № 11; Кузёмка Дубанос — цароў камедыянт: Аповесць // Бярозка. № 2; Аб мінулым — у імя будучага... // Голас Радзімы. № 12; Старадаўняя гравюра: Аповесць // Маладосць. № 2; А побач — бальшак // Там жа. № 12; «Перадаць галоўнае ў чалавеку...» // Нар. асвета. № 10; Пра мінулае — у імя будучага... // Вяч. Мінск. 5 лют.; Я г о напеваў слаўны лёс // Звязда. 8 лют.; Выпрабаванне вышынёй // Наст. газ. 2 лют.

1975. Без адстаўкі // Беларусь. № 4; І. Я. Грынявіцкі: [Нарыс] // Бярозка. № 8; Сілуэты на небасхіле: Нарыс // Там жа. № 12; Руслан і Людміла: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 7; Федзя Марцінёнак выходзіць у жыццё: [Рэц. на кн.: Б р о ў к а П. Разам з камісарам. Мн., 1974] // Звязда. 7 студз.

1976. Адметная рыса: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў М. У полі зроку. Мн., 1976] // Беларусь. № 10; Януш Корчак // Вясёлка. № 10.

1977. Ерэтык: Апавяданне // Бярозка. № 8; «Згуляем?..»: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Клубніка: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6.

1978. У брыгадзе з Леніным: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Сустрэча ў Крамлі: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Зробленае чалавекам — застаецца...: Да 60-годдзя з дня нараджэння А. Маўзона // Звязда. 24 вер.; Запаветнае: Нарыс // ЛіМ. 24 ліст.

1979. Беларускія майстры ў Маскве: [Урывак з аповесці «Кузёмка Дубанос — цароў камедыянт»]; Прыгонны тэатр: [Урывак з аповесці «Старадаўняя гравюра»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.; Жыццё — як бліскавіца // ЛіМ. 16 лют.

1980. Інта: Апавяданне // Маладосць. № 8.

1981. У брыгадзе з Леніным: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Агністы лёс пакалення // Беларусь. № 3; Прыцягненне зямлі // Там жа. № 5; «Мінск. Губваенком. Копія — губком бальшавікоў...». Гісторыя адной тэлеграмы: [Нарыс] // Там жа. № 11; «Хочацца сказаць Вам дзякуй...» // ЛіМ. 13 лют.

1982. Сплаў характару і майстэрства // Звязда. 5 вер.; Слова пра дабрыню // ЛіМ. 9 ліп.

1983. Кніжка пра тату: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; У кадры — факты гісторыі: [Інтэрв'ю] // Чырв. змена. 7 ліст.

1984. Сустрэча ў Крамлі: [Апавяданне] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Урокі галоўнага // ЛіМ. 7 снеж.; Верность призванию // Сов. Бел. 5 янв.

1985. «...І стары будынак, нарэшце, рухне!» // Работніца і сялянка. № 3; Мелодыя для голасу з аркестрам // Там жа. № 11.

1.4.

Р а к і п а ў Ш. Адкуль ты, Жан?: Аповесць / З рус. Мн., 1976.

1972. Ш а с ц і н с к і А. Мазаіка аднаго лёсу: Нарыс / З рус. // ЛіМ. 1972. 15 снеж.

1.5.

На рускую мову. Красный губернатор: Повести / Пер. А. Тверской. М., 1962. Рэц.: Г у р о И. // Звезда. 1963. № 6; Л е в к о в М. Улицы-памятники // Во славу Родины. 1964. 5 марта; П р и в а л о в Б. Повести о почти неизвестном // Лит. Россия. 1963. 24 мая; Т о м а ш е в с к и й Ю. Их имена не забыты // Учит. газ. 1963. 8 июня.

Красный губернатор: Повести и рассказы / Пер. А. Тверской. Мн., 1964.

Зарево: Повести, рассказы, очерки. Мн., 1977. Рэц.: Ф ё д а р а ў І. «Кнігапіс» // ЛіМ. 1978. 17 ліст.

Старинная гравюра: Повести из прошлого / Пер. В. Машков. Мн., 1982. Рэц.: Р у д к о ў с к і М. Вякоў далёкіх галасы // Маг. праўда. 1982. 30 снеж.

«...о которых я очень забочусь»: Повести, очерк. Мн., 1988.

Шурка: (Отрывок из повести) // Зорька. 1958. 7 нояб.; Легенда Замковой горы / Пер. А. Тверской // От подполья до звезд. М., 1963; Старый фотограф: Рассказ / Пер. А. Тверской // Во славу Родины. 1963. 6 нояб.

1.6.

Д а к у т о в і ч Г. Сэрца і крылы: Дзённік штурмана жаночага авіяцыйнага палка. Мн., 1957 / Літ. зап.

В а с и л ь Б ы к о в: «Чтобы читателю было над чем задуматься...» // Соц. индустрия. 1979. 8 дек. / Зап.; А д а м о в і ч А. Час праспешвае нас // Голас Радзімы. 1980. 5 чэрв. / Зап.; Я г о ж. Время поторапливает нас // Сов. культура. 1980. 6 мая / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Арлова Т. Чалавек з легенды // Вяч. Мінск. 1967. 15 ліст.; Б у р'я н Б. Ажывае архіўнае // ЛіМ. 1982. 6 жн.; Я г о ж. Вобразная сіла дакумента // Там жа. 1980. 8 жн.; Я г о ж. З кагорты першых // Там жа. 1983. 21 студз.; Н а в у м е н к а І. Кніга адкрывае свет // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1984. Т. 6; П а ў л ю к о ў с к і І. Больш хвалявання // ЛіМ. 1961. 13 кастр.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П я т р о в і ч С. Крылы мацнеюць у палёце // Вяч. Мінск. 1969. 10 ліст.; С а б а л е ў с к і А. На сённяшнім этапе // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2; Уладзіміру Ме-хаву — 50 // ЛіМ. 1980. 24 сак.; Ц у л у к і д з е Т. Сэнс ідэі і сцэнічны эфект // Звязда. 1967. 3 снеж.; Ч а р н у ш э в і ч А. «Палёту» — большую вышыню // Там жа. 1970. 24 лют.

На рускай мове. Б р а н д о б о в с к а я Л. Долгий путь или скорое забвенье? // Знамя юности. 1968. 12 янв.; В а г а н о в С. Остановись, прохожий // Там жа. 1967. 26 янв.; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 146—148; М а н с к и й И. Это было на Березине // Известия. 1984. 25 февр.; О р л о в а Т. Чистого неба! // Сов. Бел. 1969. 25 нояб.

Я. А. Гарадніцкі.

МІКЛАШЭЎСКІ ЯЎГЕН

Міклашэўскі Яўген Васілевіч (псеўд. Я ў г е н, Я ў г е н В е р а б е й, н. 9.8.1936, в. Лыскі Беластоцкага ваяводства, Польшча), паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1980.

З сялян. У 1953 паступіў у Нясвіжскае педвучылішча, у 1956 перавёўся ў Пінскае педвучылішча, якое скончыў у 1957. Працаваў загадчыкам В. Вулькаўскай пачатковай (1957—61), затым Чарнеевіцкай школы Пінскага р-на (1961—62). У 1962—66 вучыўся ў Мінскім педінстытуце замежных моў. З 1972 карэспандэнт, потым літсупрацоўнік, з 1977 — рэдактар часопіса «Родная прырода». З 1978 старшы рэдактар аддзела прозы часопіса «Маладосць», з 1981 літаратурны кансультант Саюза пісьменнікаў Беларусі. З кастрычніка 1991 заг. рэдакцыі драматургіі і публіцыстыкі часопіса «Тэатральная Беларусь».

Літаратурнай працай Я. Міклашэўскі займаецца з 1959. Вершы яго друкуюцца ў часопісах «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», «Работніца і сялянка», «Вожык», у газетах. Аўтар кніг паэзіі «Свежасць», «Світальны водбліск», аповесці «Чатыры дарогі», зборніка гумару «Ганна з Пухавіч». Услаўленне Радзімы, вяртанне ў думках да бацькоўскай зямлі і роднага дому, жывапіснасць беларускіх краявідаў, паэтызацыя чалавека працы, пачуцці кахання, дружбы, сяброўскай вернасці — такі асноўны змест лірычнага перажывання паэта. Маральна-этычныя праблемы, духоўны свет нашага сучасніка ў цэнтры ўвагі аўтара ў аповесці «Чатыры дарогі».

Перакладае на беларускую мову паэзію і прозу з англійскай і славацкай моў.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1. 2.

Свежасць: Вершы. Мн., 1968 (Першая кніга паэта). Рэц.: Б а р э й к а В. Прывабнасць звычайнага // ЛіМ. 1969. 4 сак.; К а з л о в і ч А. Покліч часу // Звязда. 1968. 21 ліст.; С в і р к а Ю. Настройка голасу // Маладосць. 1969. № 4; Ш а ў ч э н к а Д. Вясна паэта // Гомел. праўда. 1969. 4 лют.; Я ф і м а ў Ф. Жыццё ў паэзіі // Полымя. 1969. № 2.

Ганна з Пухавіч: Вершы. Мн., 1976 (Б-ка «Вожыка»).

Світальны водбліск: Кніга лірыкі. Мн., 1981. Рэц.: М а р о з У. Знайсці сваё // ЛіМ. 1981. 28 жн.

У спрадвечным руху: Вершы. Мн., 1985.

Зара-заранка, зара-вячэрніца: Кніга лірыкі. Мн., 1989.

1. 3.

1959. «Любая і дарагая...»: [Верш] // Полымя. № 6.

1961. Радасці; Нявесце; Надыход вясны: [Вершы] // Маладосць. № 3.

1965. Мяняйце прозвішчы: [Верш] // Вожык. № 19; У навуцы «пераварот»; Сляза: [Вершы] // Там жа. № 22; З новым годам; На сэрцы трывожна: [Вершы] // Маладосць. № 1; Апостал: [Верш] // Полымя. № 12.

1966. «Стаіць з пачарнелай кронай...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Яе рукі: [Верш] // Беларусь. № 3; Першае каханне: [Верш] // Вожык. № 4; Карысная размінка: [Верш] // Там жа. № 14; «Пачакай, ты куды бяжыш...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; Святочныя агні: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.

1967. Сучасная жанчына: [Верш] // Вожык. № 6; Рыбак на сенакосе: [Вершы] // Там жа. № 12; Кветкавы сезон: [Верш] // Там жа. № 15; Хрэн: [Верш] // Там жа. № 23; «Між ліп насупленых, нясмелая...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 19; ЛіМ. 30 крас.; Зялёны вецер; Маладзік; Мне добра з табою: [Вершы] // Маладосць. № 2; Зялёны вецер: [Верш] // ЛіМ. 10 лют.

1968. Жнівень: [Верш] // Беларусь. № 8; Пра каханне: [Верш] // Вожык. № 7; Май: [Верш] // Там жа. № 8; Насціны заручыны: [Верш] // Там жа. № 21; На аўтобусным прыпынку: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5.

1969. Баль-маскарад: [Верш] // Вожык. № 1; Малітва: [Верш] // Там жа. № 6.

1970. Балбатун: [Верш] // Вожык. № 18; Абібоку; П'яніцу; Падхаліму: Эпітафіі // ЛіМ. 7 жн.

1971. Прасека; Чытаючы Роберта Бёрнса; Новы мікраён: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн., Ліст старшыні калгаса да Дзеда Мароза: [Верш] // Вожык. № 1; Мужчынскі тост у жаночы дзень: [Верш] // Там жа. № 4; Пра гаспадынь: [Вершы] // Там жа. № 12; У грыбах; ...І толькі: [Вершы] // Там жа. № 15; Праблема: [Верш] // Там жа. № 19; Навагодняе: [Верш] // Там жа. № 24; Жаўранак; «Я, нават не верыцца — дома...»; «Я цябе не чакаў...»: [Вершы] // Маладосць. № 8.

1972. Спакуса: [Верш] // Вожык. № 5; У імя любві да прыроды: [Нарыс] // Родная прырода. № 5; Амерыка: [Верш] // Звязда. 2 мая; Самаадвод: Жарт // ЛіМ.

11 лют.; Каханне паэта: [Верш] // Там жа. 24 сак.; Смешнае — у штодзённым жыцці: [Рэц. на кн.: К л я ў к о Г. Каб не сурочыць. Мн., 1971] // Там жа. 1 вер.

1974. Гісторыя аўтааматара; Чарвяточына; Парнаскі іпадром: [Вершы] // Вожык. № 21. Жыццё — з лесам, адпачынак — з прыродай // Родная прырода. № 2; Шпілі пірамідальных тапаляў // Там жа. № 4.

1975. Нястомны следапыт, славуты майстар // Родная прырода. № 1; Спатканне з вясной: [Верш] // Там жа. № 2; Настаўніца біялогіі // Там жа. № 7; «Я гэтую зямлю адчула родным домам...» // ЛіМ. 5 крас.; Праўда Леніна; «Мы жывем і радуемся з вамі...»; «Гэта музыка — радасць...»; «Буйны дождж па прысадах сячэ...»; «На асіне лісце затрымціць...»; «Ты не слухай тых ніколі...»; «Не палюбуюся вішнямі...»: [Вершы] // Там жа. 13 вер.

1976. Соня капае бульбу; «Вандруючы ад радасцей да мук...»: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Тугадум: [Верш] // Вожык. № 18; «Знаўца лесу — дубровы, сасонніка...»: [Верш] // Родная прырода. № 4.

1977. Зімовая лірыка: [Вершы] // Родная прырода. № 1; Браслаў — горад турысцкі; Карцінная галерэя прыроды; Сонца ў хвалях; Між лясоў і палёў; Лыжка дзёгцю...; Запаведнік ці азёрна-ландшафтны парк? // Там жа. № 6 / У сааўт.

1978. «Расхвалюешся чагосьці...»; «Мне прыемны ўспамін пра цябе...»; «Старасць позна засынае...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; «Мне прыснілася, бачыў зямлю я здалёк...»; «Вечар сіні, сіні, сіні...»; «Мне лёгка і светла, ці снег першы падае...»; «Між хвой завея на марозе...»: [Вершы] // Полымя. № 11; Зімы светлага дзяцінства: [Верш] // Родная прырода. № 1; Захавальніца азёр // Там жа. № 4; «У верасні прыцемак пахне туманам...»; Мастацтва: [Вершы] // ЛіМ. 20 студз.

1979. Зорка ўзышла; Гай бярозавы; На ўзмежку зялёнай азіміны; Дні; Мяккі дотык пустога калосся; Неба — шырэй, сонца — вышэй; Месяц жнівень; Бабка Адліга прадзе кудзелю: [Вершы] // Маладосць. № 3; Чатыры дарогі: Аповесць // Там жа. № 11.

1980. «І не толькі ў легендах і міфах...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Горы: Вянок санетаў // Маладосць. № 8; Песня: [Верш] // Полымя. № 4; Зося: [Верш] // ЛіМ. 13 чэрв.

1981. Жаданне: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; «Вас называюць «закаханыя...»; «Да рэшты пакалечана жыццё...»; Бярозка ў цясніне; «Сцякае на пясок...»; «Ты не такая, як усе...»; «Працаўніца ты нястомная...»; «Павее ад жыцця замілаваннем...»: [Вершы] // ЛіМ. 5 чэрв.; Зорка Венера: [Верш] // Там жа. 4 снеж.

1982. Займеўшы вопыт; Бяссмерце за пладавітасць; Надзея: [Жарты] // Беларусь. № 2; Лірычныя эпіграмы // Там жа. № 8; «Вось краявід. Узгоркі і лагчыны...»; «Ціха па мяккай траве сінявокая...»; Начныя цені; «Усё, усё было дарэмна...»; Чалавек да ўсяго прывыкае; Гусі; «Перапрасі...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Фантан у парку Купалы: Купальская балада // ЛіМ. 2 ліп.; «Усё, чаго не разумеў...»; // Мы тое, што маем,— не цэнім...»; «Любі ў жыцці, як май зялёны...»; «Узмор'е... Сінее марская стыхія...»; «Паводка з поплава сышла...»; «Выношваў юнацкую мару...»: [Вершы] // Там жа. 17 снеж.; «Сны маёй зямлі» // Чырв. змена. 11 снеж.

1983. Вянок з'езду: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Жыццёвая пазіцыя; Што рабіць?: [Вершы] // Вожык. № 10. «Я тое аддаю, што сам люблю...»; «Чарнелі вакол каміны...»; «З выпадковага жарту майго...»; «Як лівень, збіраўся смутак...»; «Узлессе...»; Даравание: [Вершы] // Полымя. № 6; Спакуслівая галінка мастацтва // ЛіМ. 12 жн.; «І ў сцюжу ты не прападзеш...»; «Не распальвайце крыўд і абраз...»; «Час даспявання збажыны...»; «І зеляніца лісце...»; «Як па хісткай кладачцы...»; «Сыпле снег...»; «Я, паэты-сябры, шчыра дзякую ўсім...»; «Я не тужу па маладым...»; [Вершы] // Там жа. 23 вер.; Што рабіць?: [Верш] // Ніва. 10 ліп.

1984. У спрадвечным руху; Шкадаванне; Вальс Штрауса; «Мне радасна вясной...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Сняцца белыя аблокі...»; «Дзень імглу развее...»; Апошнія дні; «Кружыць хмара чорная...»: [Вершы] // Полымя. № 9; Свята ў будзень: З рэспубліканскага семінара маладых пісьменнікаў // Чырв. змена. 26 снеж.

1985. Помнік партызанскаму лесу: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Амерыканская фантастыка: [Верш] // Вожык. № 18; «Стажары» — сузор'е паэтычных імён // Маладосць. № 3; Праз ісціну — да існасці // Там жа. № 6; «Мы, беларусы...»; Усё павінна быць...»; «Хто што робіць...»; «Мана займае цёмныя скляпенні...»; «Вёска...»; «Ну, дзякуй за хлопаты...»; «Яблынь белае вецце...»; «Хто сыты, той на яблык і не гляне...»: [Вершы] // Там жа. № 12; «Я — з поўначы, ты — з поўдня родам...»; Паломніцтва ў прыроду; Ода дубу: [Вершы] // Родная прырода. № 4.

1. 4.

1967. У о л е с Д. Што плачаш, маці; Першыя слёзы: [Вершы] / З англ. // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Я г о ж. Канада і яе суседзі; Пасля наведвання помніка Карлу Марксу ў Маскве: [Вершы] / З англ. // Беларусь. № 10.

1971. Х э м і н г у э й Э. Забойцы; К о л д у э л Э. Дачка: [Апавяданні] / З англ. // Полымя. № 1; М э м С. Мурашей і конік; Х а к с л і О. Румяны; К і п л і н г Р. На краі бездані: [Апавяданні] / З англ. // Там жа. № 10.

1972. П е х а л ь М. Людзі: [Верш] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.

1974. Л е р м а н т а ў М. «Бывай, нямытая Расія...»; Уцёс; «Не, не цябе бязмежна так...»; З Гётэ: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 18 кастр.

1975. Я с е н і н С. «Драбналессе, стэп, прыволле...»; «Якая ноч! Я не магу...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 27 вер.

1984. К а л ь ц о ў А. Песня аратага; Касец; Л е р м а н т а ў М. Тамара; Дары Церака: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 10; К е ж у н Б. «Пагасцяваць я прыехаў сюды...»; Балада Поўначы: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 7 вер.

1985. К е ж у н Б. «Бягуць сцяжынкі, як завулкі...»: [Верш] / З рус. // Полымя. № 9; Я с е н і н С. «Шаганэ ты мая, Шаганэ!..»; «Пад акенцам вецер...»; «Не шкадую, не прашу, не плачу...»; «Край мой любы! Сэрцу сняцца...»: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 3 кастр.

1. 5.

На рускую мову. Сельское утро: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1983. № 4.

На ўкраінскую мову. Про кохання: [Верш] / Пер. Е. Бандуренко // Чорномор. комуна. 1971.18 вер.

1. 6.

Б е л а р у с ь моя. Л., 1983 / Скл. з Б. Кежунам.

Д з е н ь паэзіі — 87. Мн., 1987 / Скл.

М ы — б е л а р у с ы: Вершы. Мн., 1988 / Скл.

Ш в е д В. Мая зялёная Зубровія: Вершы. Мн., 1990 / Скл.

2. 3.

На беларускай мове. Д з я р г а й С. Уступ // Верабей Я. Ганна з Пухавіч. Мн., 1976. *В. У. Смольская.*

Мікуліч Барыс Міхайлавіч [псеўд. Б. Міхайлаў, Барыс М.; крыпт. Б. М.; БаМ, Б. М-ч, М. Б.; 6(19).8.1912, г. Бабруйск — 17.6.1954, с. Машукоўка Матыгінскага р-на Краснаярскага краю; пахаваны там жа], празаік, крытык. Член СП Беларусі з 1934.

Нарадзіўся ў сям'і медыкаў. Бацька, Міхаіл Вікенцьевіч, фельчар, памёр у 1919 ад заражэння крыві. Маці, Марыя Антонаўна, акушэрка. У доме была неблагая бібліятэка, і будучы пісьменнік з малых год далучыўся да сусветнай класікі. Сам пачаў пісаць рана — калі вучыўся ў 2-м класе. Дасылаў вершы ў Бабруйскую акруговую газету, але іх не друкавалі. Разам з аднакласнікамі арганізаваў школьны часопіс, куды прыносіў свае вершы і Р. Лынькоў. Пасля смерці маці (1927) вымушаны быў зарабляць на хлеб, працаваў у бібліятэцы. Тады ж пачаў пісаць апавяданні, адно з іх — «На дарогах» — было надрукавана ў 1927 у часопісе «Маладняк». Абразок «Восень бродзіць» змешчаны ў бабруйскай газеце «Камуніст». Прымаў актыўны ўдзел у рабоце Бабруйскай філіі «Маладняка», у 1928 стаў яе членам. Пасля заканчэння СШ (1929) працаваў у Бабруйскай газеце «Камуніст» (1929—30). Друкаваўся ў часопісах «Маладняк», «Вясна», газетах «Савецкая Беларусь», «Літаратура і мастацтва». Пісаў рэцэнзіі, крытычныя артыкулы. Шмат вандраваў па Бабруйшчыне, «набіраўся фактаў». Так узніклі сюжэты аповесцяў «Цагельня», «Удар», «Прарыў». Тэматыка твораў Б. Мікуліча даваеннага перыяду самая разнастайная: падзеі грамадзянскай вайны (апавяданні «Адыйшло... Адкацілася...», «Раяль»), замалёўкі з вясковага і грамадскага побыту (апавяданні «Акалічнасць», «Воля сыновая»), паднявольная праца кітайскіх рабочых (навела «Дума пра помсту»), пагроза вайны (артыкул «Рыхтуйцеся»), пасляkастрычніцкая рэчаіснасць (паэма «Ворагі», аповесць «Цагельня»), складанасць барацьбы новага і старога ў тагачаснай вёсцы (аповесць «Чорная Вірня»), свядомасць людзей (аповесці «Наша сонца», «Ускраіна», «Дужасць», зборнік апавяданняў «Яхант»). Адлюстраваў рамантыку рэвалюцыйнай эпохі, небывалы ўздым і працаздольнасць свайго пакалення і, паспяваючы за гарачымі падзеямі, імкнуўся аператыўна раскрываць іх у сваіх творах. У 1930 пераехаў у Мінск. Працаваў карэктарам у Дзяржаўным выдавецтве БССР, стыльрэдактарам, адказным сакратаром у газеце «Літаратура і мастацтва», вёў там аддзел тэатра. Затым вярнуўся ў выдавецтва на пасаду рэдактара, пасля загадчык сектара мастацкай літаратуры (1930—36). Вучыўся на творчым аддзяленні Педінстытута (1930), на літаратурных курсах у Маскве (1934—35). У 1936 запрошаны чытаць курс тэорыі літаратурных жанраў і гісторыі нарыса ў Камуністычны інстытут журналістыкі (Мінск). Разам з С. Ліхадзіеўскім стварыў групу камсамольскіх пісьменнікаў. Перажыў нападкі на свае творы («Наша сонца», «Дужасць») з боку крытыкаў-вульгарызатараў (А. Кучар). Аднак маладога празаіка ўзялі пад абарону І. Гурскі, М. Лынькоў, Я. Колас. Блізкія, сяброўскія адносіны звязвалі Б. Мікуліча з Э. Самуйлёнкам, З. Бядулем, артыстамі І. Ждановіч, Б. Платонавым, Р. Кашэльнікавай; часта бываў у доме Я. Купалы. У выніку паездак па Беларусі, Смаленшчыне, творчых камандзіровак у Магнітагорск, Грузію з'явіліся аповесці «Дужасць», «Дружба», «Публіцыстычныя эскізы», навелы, артыкулы, нарысы. Да 1936 у Б. Мікуліча было выдадзена 7 мастацкіх кніг. Не ўсе яго творы вытрымалі выпрабаванне часам, аднак лепшыя апавяданні, аповесці вылучаюцца псіхалагізмам, глыбінёй пранікнення ў чалавечыя характары, жывой, выразнай мовай.

26.11.1936 Б. Мікуліч быў арыштаваны. Калі беспадстаўныя абвінавачванні ва ўдзеле ў трацкісцкай арганізацыі, шпіянажы на карысць Польшчы не пацвердзіліся, Вярхоўны суд БССР асудзіў яго на 10 гадоў зняволення за тое, што Б. Мікуліч, працуючы ў выдавецтве, «садзейнічаў выданню контррэвалюцыйнай мастацкай літаратуры». У перасыльных камерах Мінскай і Магілёўскай турмаў разам з Б. Мікулічам сядзелі беларускія пісьменнікі У. Хадыка, С. Баранавых, С. Знаёмы, С. Астапенка, А. Звонак, С. Дарожны, А. Пальчэўскі, У. Мяжэвіч, В. Шашалевіч і інш. У 1937 быў пераведзены ў Марыінск Новасібірскай вобл., у 1938 — у Рашоты Краснаярскага краю. Турмы, этапы, лагеры, нечалавечыя ўмовы, цяжкая праца на лесапрацоўках, будаўніцтве чыгункі, земляных рабо-

тах, голад, холад падарвалі здароўе, але не адбілі жаданне пісаць. У 1943 ён быў пераведзены ў катэгорыю ссыльнага, працаваў інжынерам, пасля начальнікам аддзела працы і зарплаты аднаго з лагераў, кіраваў мастацкай самадзейнасцю Краслага. Пасля вызвалення (1946) Б. Мікуліч паехаў у Ашхабад да старэйшай сястры Кацярыны (загінула разам з сям'ёй у час ашхабадскага землятрусу ў 1948), хоць афіцыйна жыць у сталіцах яму было забаронена (ездзіў адзначацца па месцы прапіскі — у Байрам-Алі). Напісаў у Ашхабадзе першую частку рамана «Адвечнае» (надрукаваны ў 1972) з задуманай эпапеі пра змаганне беларускага народа з французамі ў Айчынную вайну 1812. Занатоўваў па памяці вершы, якія былі створаны ў гады зняволення («Вяшчун», «Прыкмета», «9 мая», «Крыніца», «Казбек» і інш.). Увесь час імкнуўся як найхутчэй вярнуцца на радзіму. Не дачакаўшыся адказу на свае заявы аб рэабілітацыі, у чэрвені 1947 вярнуўся на Беларусь. Жыў у Бабруйску, у Цераховічах на Лагойшчыне. Судзімасць была знята ў лістападзе 1947. У той час шмат пісаў — асабліва пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны («Цяжкая гадзіна», «Жыццяпіс Вінцэся Шастака», «Палеская аповесць»), аднак друкаваць апальнага пісьменніка ніхто не рашаўся. Ім была напісана аповесць пра М. Багдановіча («Развітанне»), пастаянна вяліся дзённікавыя запісы (апублікаваны ў 1987—88). Працаваў у адной з бабруйскіх бібліятэк (1947—49). У красавіку 1949 паўторна арыштаваны і высланы ў Сібір. Жыў у сяле Машукоўка Краснаярскага краю, працаваў дыспетчарам у канторы леспрамгаса, іграў у самадзейным тэатры, арганізаваным рэпрэсіраванымі. У 1950 ажаніўся з настаўніцай Марыяй Смеляковай. У 1954 раптоўна памёр, не дажыўшы трох месяцаў да рэабілітацыі. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае. Мн., 1959. Рэц.: Б у г а ё ў Д. Людзі і падзеі: (Да выхаду выбраных твораў Барыса Мікуліча) // Полымя. 1959. № 12; К р ы ш т а л ь В. Праўда характараў // Лім. 1959. 2 снеж.

Аповесці. Мн., 1985. (Б-ка бел. прозы).

1.2.

Удар: Апавяданні. Мн., 1931. Рэц.: Д в о р к і н а Ю. // Маладняк. 1931. № 10; Я. З. [Гольдберг Я.] // ЛіМ. 1932. 11 крас.

Чорная вірня: Навелы. Мн., 1931. Рэц.: Я. Ш. [Шарахоўскі Я.] // Маладняк. 1931. № 12; Я г о ж. // Чырв. Бел. 1932. № 1.

Наша сонца: Аповесць. Мн., 1932.

Ускраіна: Эцюд. Мн., 1932.

Дужасць: Аповесць. Мн., 1934. Рэц.: Ж ы д о в і ч І. Пра раман «Дужасць» // Чырв. змена. 1935. 9 сак.; З а р э ц к і М. На шляху да мастацка-творчае дужасці // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 2; Л а р ч а н к а М. Перамагчы творчыя недахопы // Крытыка-бібл. бюл. 1934. № 10; Л е в і н С. Раман «Дужасць» Барыса Мікуліча // ЛіМ. 1934. 15 ліст.

Яхант: Апавяданні. Мн., 1935.

Дружба: Аповесць. Мн., 1936. Рэц.: В о л ь с к і В. Яшчэ пра «Дружбу» Мікуліча // ЛіМ. 1936. 31 сак.; К у н і ц к і С. // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 3; Р у ж а н ц о в а Л. «Дружба» Мікуліча // ЛіМ. 1936. 8 чэрв.; С к р ы г а н Я. «Дружба» Барыса Мікуліча // Там жа. 1936. 29 лют.

Палеская аповесць: Аповесці, апавяданні. Мн., 1991.

1.3.

1927. Па дарогах: Запіскі // Маладняк. № 7—8; Восень бродзіць: (Акварэлі) // Камуніст. 30 ліст.

1928. Восень бродзіць: (Акварэлі); Воля сыновая: Апавяданне / [Рэц. на кн.: К а в а л ь В. На загонах. Мн., 1928] / Пад крыпт. Б. М. // Уздым. Бабруйск. Кн. 2; Воля сыновая: (Апавяданне) // Вясна. № 6; Смерць Сакрата: (Эцюд); Бібліяграфія / Пад крыпт. Б. М. // Там жа. № 7; Пяць год «Маладняка» // Там жа. № 8; Пра аповесці Гародні // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 13; Музыка: Эцюд // Там жа. № 14; Цені: Сілуэты // Там жа. № 15; Адыйшло... Адкацілася: Апавяданне — імпрэсія // Маладняк. № 1; Міроніхін курган: Апавяданне-легенда // Там жа. № 5; Тэма і варыяцыі: Апавяданне // Там жа. № 11; Цені: Сілуэты // Заря Запада. 14 окт.; Заключнае слова т. Мікуліча: [2 Сесія ЦВК БССР, 8 склікання] // Сав. Бел. 14 студз.; Адзіным фронтам // Там жа. 15 лют. / Пад крыпт. Б. М.; [Рэц. на кн.: З а р э ц к і М. Віхор на балоце. Мн., 1928] // Там жа. 10 ліст.

1929. Акалічнасць: (Апавяданне) // Вясна. № 2; Забойца: [Урыўкі з апавядання «Павуцінне»] // Там жа. № 3; Вясновая імпрэсія // Там жа. № 4; Раяль: (Апавяданне) // Там жа. № 7; Памяці паэта // Там жа. № 9; Лэя: (Апавяданне); Заўвагі рэцэнзента / Пад крыпт. Б. М. // Там жа. № 10; Праўда верасьнёвых дзён: (Лірычны эскіз) // Там жа. № 11; [Рэц. на кн.: З а р н і ц ы. Полацк. 1928] // Маладняк. № 1;[Рэц. на час.: В я с н а. 1929. № 2] // Там жа. № 3 / Пад крыпт. Б. М.; [Рэц. на кн.: Ч а р о т М. Сонечны паход. Мн., 1929] // Там жа. № 5—6; Песня пра сяброўства: Апавяданне-імпрэсія // Там жа. № 8; [Рэц. на кн.: У з д ы м. Бабруйск. 1928. Кн. 2] // Там жа. № 9 / Пад крыпт. БаМ; Ворагі: Паэма; [Рэц. на кн.: Г а л у б о к У. Ганка; Белы вянок. Мн., 1929]; [Рэц. на кн.: В е ц е р з Усходу. Мн., 1929] // Там жа. № 11—12; «Запяюць верацёны» // Камуніст. 23 чэрв.; Да гастроляў украінскага тэатра // Там жа. 1 вер.; Пастаноўкі расейскай драмы // Там жа. 27 кастр.; «Огненный мост» // Там жа. 10 ліст.; Ці часам гэта бывае? // Там жа. 17 ліст. / Пад псеўд. Барыс М.; «Чёрное золото» // Там жа. 20 ліст.; [Рэц. на кн.: З а р э ц к і М. На чыгунцы. Мн., 1928] / Пад крыпт. Б. М.; «Узвышша»: Часопіс літаратуры, мастацтва, крытыкі. № 6 (12) // Сав. Бел. 10 лют.; [Рэц. на кн.: Г а л у б о к У. Ганка. Мн., 1929] / Пад крыпт. Б. М.; Навіны клубнай сцэны // Там жа. 1 мая; [Рэц. на кн.: С в э н Л. Чароўная Іголка. Мн., 1929] // Там жа. 4 жн.; «Апошні зверыядавец» Міхася Лынькова // Там жа. 24 ліст.

1930. Заўвагі рэцэнзента // Вясна. № 2; Мастакі зямлі: (Нататкі з блакнота) // Там жа. № 4; Аб Кальцове // Там жа. № 7; Бабруйшчына рапартуе: Нататкі пісьменніка; Беларускія пісьменнікі на расійскай мове; [Рэц. на час.: Р о с т. 1930. № 1] / Пад крыпт. Б. М. // Маладняк. № 2; Цагельня: Апавяданне; [Рэц. на кн.: К а в а л ь В. Крыніца. Мн., 1929] // Там жа. № 5; [Рэц. на кн.: С а я н о в В. Современные литературные группировки. М., 1930] // Там жа. № 8—9; Удар: Апавяданне; [Рэц. на кн.: К у л я ш о ў А. Росквіт зямлі. Мн., 1930] / Сааўт. Ц. Крысько; [Рэц. на кн.: М а я к о в с к и й В. М.; Л., 1930. Т. 6] // Там жа. № 10; [Рэц. на кн.: М и х а й л о в Н. В боях за металл. М., 1930] // Там жа. № 11; [Рэц. на кн.: У с е н к о П. КСМ. Харків, 1930] // Там жа. № 12; [Рэц. на кн.: Л ю б ч а н к а А. Пастух. Мн., 1929] // Полымя. № 2 / Пад псеўд. Барыс М.; Прамень камуны: [Апавяданне] // Камуніст. 4 мая / Сааўт. Я. Самаль; [Рэц. на кн.: Я в а р Х. Ічэ. Мн., 1929] // Сав. Бел. 9 лют.; «Вясна»: Літ. дад. да газ. «Камуніст». № 1 (21) за 1930 // Там жа. 16 лют.

1931. Прарыў: Апавяданне; «А заўтра народ увесь паўстане»: [Рэц. на кн.: Х в е д а р о в і ч М. Рытмы. Мн., 1930] // Маладняк. № 1; Чорная Вірня: Аповесць // Там жа. № 5; Шаснаццаты: Апавяданне // Там жа. № 8; Аб рабочых-ударніках: Нататкі // Там жа. № 10; Ліст пра Хацімат: Апавяданне // Там жа.

№ 11; [Рэц. на кн.: Л і х а д з і е ў с к і С. Чырванеюць вішні. Мн., 1931] // Полымя. № 4; Дума пра помсту: Навела; [Рэц. на кн.: А с т а п е н к а З. На ўсход сонца. Мн, 1931; Б а г у н М. Рэха бур. Мн., 1931] / Сааўт. С. Ліхадзіеўскі // Там жа. № 5; Наша сонца: Аповесць // Там жа. № 8—12; Ліст да аўтара «Цэхавых будняў» // Там жа. № 9 /Сааўт. С. Ліхадзіеўскі; На лінію агня // Чырв. змена. 1 чэрв.; Крывяная сыць: [Урывак з аповесці «Наша сонца»] // Там жа. 11 ліп.; Дума пра помсту: (Ядро навелы) // Там жа. 10 жн.; Так пачынаецца гісторыя: [Нарыс] // Там жа. 11 кастр.; Ударнік у літаратуры // Там жа. 30 ліст. / Сааўт. С. Ліхадзіеўскі.

1932. Ускраіна: Аповесць // Маладняк. № 5—8; Рабінавыя ночы: Апавяданне // Чырв. Бел. № 18; Праверыць пяро і вінтоўку // ЛіМ. 26 лют.; Творчасць Сцяпана Ліхадзіеўскага // Там жа. 18 сак.; XV гадавіна — не толькі свята, а стымул да барацьбы // Там жа. 11 крас.; Сустрэчы: Урывак з аповесці «Ускраіна» // Там жа. 21 крас.; Больш партыйнай баяздольнасці // Там жа. 30 крас.; Мікола Бацюшкоў // Там жа. 15 чэрв.; «Кухня святасці» ў рабочым тэатры ЦС ПСБ»; «Напор» Андрэя Александровіча ў БДТ-2 / Сааўт. С. Ліхадзіеўскі // Там жа. 5 жн.; За прынцыповае таварыскае супрацоўніцтва з камсамолам // Там жа. 10 вер.; Абзацы петытам: Адказ на артыкул А. Сучковай «За сапраўдную творчую перабудову» («Звязда», 1932, 5 вер.) // Там жа. 8 кастр.; Ля завадской брамы: Урывак з п'есы «Rot Front» // Там жа. 19 ліст.; Новай кнігі чакае моладзь // Там жа. 4 снеж. / Сааўт. С. Ліхадзіеўскі; Дыскусійнае слова пра «Бацькаўшчыну» // Там жа. 25 снеж.; Крыніцы жаданняў атручаны // Чырв. змена. 1 студз.; За бальшавіцкую партыйнасць у камсамольскай літаратуры // Там жа. 15 крас.; Віншуем народнага паэта рэспублікі // Там жа. 10 вер. / У сааўт.; Аварыя: 2 карціна з 3 дзеі п'есы «Rot Front» // Там жа. 15 ліст.

1933. «Rot Front»: Драматычнае апавяданне // Заклік. № 4; Заўвагі да «Эпічных фрагментаў» Алеся Зарыцкага // Полымя рэвалюцыі. № 4; Публіцыстычныя эскізы // Там жа. № 8—9; «Першы выток» — збор вершаў Люгоўскага і Жалезняка // Там жа. № 11; Дужасць: Раман // Там жа. № 11—12; 1934. № 2, 4; Тэнар: Апавяданне; Бацькаўшчына / Пад крыпт. Б. М. // Чырв. Бел. № 1; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 28 студз.; Дакумент няпоўнай перабудовы: (Заўвагі пра «Лён» Міровіча ў БДТ-1) // Там жа. 10 лют.; Сіла нашай зброі // Там жа. 24 сак.; Пра самадзейны тэатр, пра творчасць М. Блісцінава // Там жа. 12 крас.; Пяцідзесяцігоддзе паэта-бальшавіка // Там жа. 23 крас. / Пад крыпт. Б. М.; Там, дзе быў стэп...: (Ліст з Магнітагорска) // Там жа. 26 чэрв. / Сааўт. Э. Коган; Рэквіем: Урывак з рамана «Мужнасць» // Там жа. 15 ліп.; Літаратура маладосці, адвагі, геройства; Чыстку праходзіць тав. Бэндэ; Тайна рэгістрацыйных картак // Там жа. 6 вер.; Зрабіць Інстытут ЛіМ кузняй бальшавіцкай навукі: (Рэйд газеты «ЛіМ») // Там жа. 16 кастр. / Сааўт. У. Стэльмах, С. Шушкевіч; У двух планах // Там жа. 26 кастр.; Выклік прымаю // Там жа. 31 снеж.; Працаваць больш і лепш // Чырв. змена. 23 крас.; За бальшавіцкую партыйнасць у камсамольскай літаратуры // Там жа. 7 кастр.; На фронт: Эпізод з рамана «Дужасць» // Там жа. 28 кастр.

1934. Аднаго разу ўначы: [Апавяданне] // Бальшавіцкая моладзь. Мн.; Дыскусійныя нататкі // Драматургія. Мн.; Аб «Сонца пад шпалы» Шынклера // Полымя рэвалюцыі. № 4; Доктар Пецін: Навела // Там жа. № 8; Паказ нашай моладзі // ЛіМ. 6 студз.; Пра «Вольпонэ»: Водзыў на спектакль // Там жа. 12 лют.; Масоўка: Урывак з рамана «Дужасць» // Там жа. 16 лют.; Нашы ўражанні // Там жа. 28 лют. / Сааўт. М. Модэль; Пра «тэхніку справы» // Там жа. 28 сак.; М. В. Гогаль (1809—1934) // Пад крыпт. Б. М-ч; Рэплікі таварышу Браништэйну: (У парадку творчай дыскусіі) // Там жа. 6 крас.; Пісьменнік у дзяцей // Там жа. 12 крас.; На ўвесь голас; Новая якасць: Слова пісьменніка // Там жа. 22 крас.; Супраць фашызму за сусветны Кастрычнік // Там жа. 30 крас.; Некаторыя вынікі тэасезона ў БДТ-1 // Там жа. 12 мая; «Цудоўны» сплаў у Смаленскім дзяржаўным тэатры // Там жа. 17 мая; Апавяданні Барыса Пасканьева // Там жа. 24 чэрв.; Маладзёжны ўчастак // Там жа. 10 ліп.; Мы дойдзем; Рэквіем: Навелы // Там жа. 12 ліп.; Кулямётчык Пятроў; Яхант: Навелы // Там жа. 31 ліп.; Раман Фукунага і абаронная літаратура // Там жа. 13 жн.; Дзве выдатныя кнігі // Там жа. 18 жн.; «Паўстанне рыбакоў»: Водзыў на кінафільм // Там жа. 27 кастр.; Самае важнае // Там жа. 24 ліст.; Крытыкі опернага мастацтва: «Прычыны зла» і «Пікавая Дама» // Там жа. 30 ліст.; Больш творчай суровасці: Прамова на III пленуме ССПБ // Там жа. 18 снеж.; «Жакерыя»: Урывак з аповесці // Чырв. змена. 9, 11 крас.; «З дарогі, крот і кракадзіл!»: [Рэц. на кн.: К л я ш т о р н ы Т. Праз штурм на штурм. Мн., 1934] // Там жа. 10 ліп. / Пад крыпт. М. Б.

1935. Мы дойдзем!; Доктар Пецін; Рэквіем: [Апавяданні] // Атака. Мн. Альм. № 2; Трое: Імпрэсія// Полымя рэвалюцыі. № 4; Дружба: Аповесць // Там жа. № 11, 12; Месяц у Савецкай Грузіі // Звязда. 9 чэрв.; Савецкія субтропікі // Там жа. 20 чэрв.; У Кахеціі // Там жа. 21 чэрв.; Мастацтва ардэнаноснай Грузіі: [Нарыс] // Там жа. 12 ліп.; Аб «слаўнай традыцыі» // ЛіМ. 16 сак.; Сталіца ардэнаноснай рэспублікі // Там жа. 26 сак.; Аб некаторых лозунгах БДТ-1: (У сувязі з «Сімфоніяй гневу») // Там жа. 10 крас.; Пачатак вялікай дружбы: Слова пісьменніка // Там жа. 24 ліп.; Руставелеўцы: (Нататкі пра грузінскае мастацтва) // Там жа. 22 жн.; Навальніца: Урывак з аповесці «Дружба» // Там жа. 27 вер.; Новы высокі палёт: Слова пра Бядулю // Там жа. 23 кастр.; Для вясёлых гадаванцаў Кастрычніка: Слова пісьменніка // Там жа. 29 кастр.; Так гартуецца сталь // Там жа. 31 кастр.; Кніга Галіны Грэкавай // Там жа. 12 ліст.; Яркі эксперымент: Водгук на кінафільм // Там жа. 1 снеж.; «Прадгісторыя» гісторыі фабрыкі: Нарыс // Там жа. 6 снеж.; Янка Купала і рускія паэты // Там жа. 11 снеж.; Асноўная якасць: Слова пра БДТ-III // Там жа. 28 снеж.; Бал: Апавяданне // Там жа. 31 снеж.; Купала в переводах русских поэтов // ЛГ. 15 дек.

1936. На полі: Навела // Полымя рэвалюцыі. № 6; Жанчына: [Апавяданне] // Работніца і калгасніца Бел. № 5; Казбек: Апавяданне // ЛіМ. 11 сак.; «Як яе завуць»: (Прэм'ера ў БДТ-1) // Там жа. 28 сак. / Сааўт. М. Юдэлевіч; За ідэйна глыбокую і сюжэтна моцную літаратуру: З прамовы на сходзе пісьменнікаў г. Мінска // Там жа. 7 крас.; Маякоўскі // Там жа. 16 крас.; «Слава»: (Тэатр Чырвонай арміі БВА) // Там жа. 16 мая; Заўвагі па сутнасці // Там жа. 21 мая / Сааўт. М. Юдэлевіч; Пра спектакль «Смерть Иоанна Грозного» // Там жа. 27 мая; Думкі аб тэатры // Там жа. 11 ліп.; Тры вадэвілі // Там жа. 26 ліп.; Да канца выкрыць ворагаў у літаратуры // Там жа. 3 вер. / У сааўт.; Пра творчы метад БДТ-2: Вынікі гастроляў у Мінску // Там жа. 27 вер.; Дзяржавін і Пушкін // Там жа. 6 кастр.; Творы Я. Коласа на рускай мове // Там жа. 11 кастр.; Чырвоная разетка; Сыны: Апавяданні // Там жа. 30 кастр.; Канцэрт: Фрагмент з аповесці «Дванаццатая скрыпка» // Там жа. 7 ліст.; Пра кнігу Рэйзіна і яе рэдактараў // Там жа. 17 ліст. / Сааўт. Х. Мальцінскі, Г. Шведзік.

1957. Зорка: Апавяданне // Беларусь. № 6; Звычайны дзень: Аповесць // ЛіМ. 23 студз.

1958. У Мінску: Урывак з аповесці пра Максіма Багдановіча // Маладосць. № 6; Жыццяпіс Вінцэся Шастака: [Апавяданне] // Полымя. № 3.

1962. Над Бярозай: Урывак з аповесці «Адвечнае» // ЛіМ. 12 кастр.

1967. Зорка: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн., 1967. Т. 1.

1972. Адвечнае. Першая кніга: Аповесць // Полымя. № 8; «Ваша рэдакцыя для мяне вельмі карысная...»: Лісты Барыса Мікуліча Уладзіміру Лідзіну // ЛіМ. 8 вер.

1979. Максім Багдановіч і Змітрок Бядуля ў Мінску: [Урывак з аповесці «Развітанне»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1987. Повесть для себя // Неман. № 3, 6.

1988. Повесть для себя // Неман. № 12.

1.4.

В я с ё л ы А. Краіна родная: Раман / З рус. Мн., 1932.

Л і д з і н У. Магіла невядомага салдата: Аповесць / З рус. Мн., 1934.

1933. Р э н н Л. Пасля вайны: (Урывак з рамана) / З ням. // ЛіМ. 29 вер.

1934. Л і д з і н У. Дзесяць франкаў: Урывак з рамана «Магіла невядомага салдата» / З рус. // ЛіМ. 16 сак.

1935. К л и м к о в и ч М. Янка Купала: К 30-летию лит. деятельности / С бел. // Наступление. № 7 / Пер. пад крыпт. Б. М.

1936. П а н ч П. Праз шаснаццаць гадоў / З укр. // Звязда. 1 лют.; Л ы н ь к о в М. Случай с генеральским мундиром: (Отрывок из повести для детей «Про храброго воина Мишку и его славных товарищей») / С бел. // Рабочий. 12 апр. / Пер. пад крыпт. Б. М.

1.5.

Повести / Пер. М. Горбачев. М., 1960.

На рускую мову. Повести / Пер. М. Горбачев. Мн., 1960.

Стойкость; Прощание; Трудная година / Пер. Б. Бурьян, Г. Попов, Мн., 1973 (Б-ка бел. повести).

Массовка: (Глава из романа «Мощь») / Пер. авт. // Антология белорусской литературы. Мн., 1934; Однажды ночью: [Апавяданне] / Пер. П. Минин // Проза Советской Белоруссии. Смоленск, 1935; Звезда: [Апавяданне] / Пер. В. Жиженко // Неман. 1960. № 6.

1.6.

У д а р н і к і: Зборнік. Мн., 1931 / Літ. праўка з С. Ліхадзіеўскім.

2.3.

На беларускай мове. Б а г у н М. Павысіць якасць часопіса // ЛіМ. 1936. 8 сак.; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 125—128, 141—146; Б р а н ш т э й н Я. Пра старыя галошы і наватарскія балеткі: (Адказ на рэплікі Б. Мікуліча) // ЛіМ. 1934. 26 крас.; Я г о ж. Праблемы стылю ў творчасці маладых празаікаў // ЛіМ. 1934. 28 сак.; Б у г а ё ў Д. Станаўленне мастака // Бугаёў Д. Шматграннасць. Мн., 1970; Г р а м а д ч а н к а Т. Барыс Мікуліч // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн., 1985; Я г о ж. З плеяды маладнякоўцаў // ЛіМ. 1982. 20 жн.; Я г о ж. Талент малады і светлы // Мікуліч Б. Аповесці. Мн., 1985; Г р а х о ў с к і С. Барыс Мікуліч // Мікуліч Б. Выбранае. Мн., 1959; Я г о ж. Слова пра друга // ЛіМ. 1962. 31 жн.; Я г о ж. Так і застаўся маладым...: [Успаміны] // Грахоўскі С. Так і было. Мн., 1986; Д у н е ц Х. Трэба змяніць стрыжаны: [Нататкі пра творчасць Б. Мікуліча] // ЛіМ. 1932. 8 кастр.; Ж у к Т. Рытмы індустрыяльнага жыцця: Рабочая тэма ў творчасці Б. Мікуліча // Беларуская літаратура. Мн., 1978. Вып. 6; З а р э ц к і М. Вобразы ў «Дужасці» Б. Мікуліча // ЛіМ. 1935. 8 студз. Л а р ч а н к а М. Перамагчы творчыя недахопы // Крытыка-бібл. бюл. 1934. № 10; Л ы н ь к о ў М. [Лісты] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. 1985; Т. 8. С. 128—130, 134, 139; М а ж э й к а А. Год 1812... // ЛіМ. 1972. 25 жн.; М і к і ц і н М. Слова чытача // Вясна. 1929. № 8; М у ш ы н с к і М. Традыцыі, якія не старэюць: Беларуская «вясковая» аповесць 30-х гадоў // Полымя. 1970. № 8; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р а ш к о в і ч Л. Некаторыя асаблівасці развіцця гістарычных жанраў у беларускай літаратуры 40-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7; П ш ы р к о ў Ю. Гістарычная аповесць Барыса Мікуліча // Полымя. 1972. № 8; Р у ж а н ц о в а Л. Станоўчыя вобразы пададзены схематычна: Слова чытача // ЛіМ. 1935. 12 лют.; У г а с ц я х у пісьменніка // Піянер Бел. 1936. 3 студз.; Х а т у л ё ў П. Рэплікі // ЛіМ. 1934. 26 крас.; Ш а р а х о ў с к і Я. «Дужасць» Барыса Мікуліча // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 12; Ш а р у п і ч Б. Слова чытача // Вясна. 1930. № 8; Ш у ш к е в і ч С. Беларускі савецкі празаік Барыс Мікуліч... // ЛіМ. 1972. 8 вер.; Я г о ж. Ён застаецца маладым // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Ю ш к е в і ч В. У нагу з жыццём // Маг. праўда. 1974. 25 вер.

На рускай мове. Г р а х о в с к и й С. Борис Микулич // Микулич Б. Повести. М., 1960; Я г о ж. Слово о Борисе Микуличе // Микулич Б. Стойкость; Прощание; Трудная година. Мн., 1973.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд, № 23. *В. У. Смольская.*

МІЛЮЦЬ АЛЕСЬ

Мілюць Алесь [Аляксандр Макаравіч; 23.9(6.10).1908, в. Скорычы Навагрудскага пав. Мінскай губ., цяпер Карэліцкі р-н Гродзенскай вобл.— 26.10.1944, Усходняя Прусія; пахаваны ў брацкай магіле ў пас. Ватуціна Несцераўскага р-на Калінінградскай вобл.], паэт.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Скончыў 2 класы пачатковай школы. Займаўся сельскагаспадарчай працай і самаадукацыяй. Быў земляком і сябрам Я. Брыля. У час нямецкай акупацыі жыў у партызанскай зоне. Пасля вызвалення родных мясцін пайшоў на фронт. Удзельнічаў у баях ва Усходняй Прусіі, загінуў ад снайперскай кулі.

З вершамі ў заходнебеларускім друку А. Мілюць пачаў выступаць у 1928 (першыя публікацыі не выяўлены). Рукапісы яго твораў (некалькі сшыткаў з вершамі 1929—43 гадоў), лісты з фронту да сястры Марыі перададзены братам Іванам у Музей гісторыі беларускай літаратуры. У вершах А. Мілюца гучаць матывы любові да Бацькаўшчыны, да беларускага народа, «патомка слаўных крывічоў». Паэт верыў у адраджэнне свайго народа, спачуваў нялёгкай долі «брата-беларуса», разумеў яго спрадвечныя мары, паэтызаваў працу. У яго паэзіі адчувальны ўплыў свабодалюбівага пафасу твораў Ф. Багушэвіча і Я. Купалы. Абстрактна-гуманістычны характар творчасці А. Мілюця, яго заклікі да сацыяльнай роўнасці і справядлівасці грунтаваліся, як лічыць У. Калеснік, і на маральна-этычным вучэнні Л. Талстога, якім захапляўся паэт-самавук. Пасля 1939 у яго вершах і артыкулах, надрукаваных стаўбцоўскай раённай газетай, адлюстраваны пераўтварэнні ў жыцці сялян былой Заходняй Беларусі. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.3.

1934. «Беларусам я радзіўся...»: [Верш] // Пралескі. № 1; Шлях моладзі. № 9; У кузні: [Верш] // Шлях моладзі. № 2.

1935. «Можа гэта пэрлы...»: [Верш] // Шлях моладзі. № 1; Беларус: [Верш] // Там жа. № 4; «Я хацеў бы...»: [Верш] // Там жа. № 7.

1937. Калісь і цяпер: [Верш] // Хрысціянская думка. № 20.

1938. А ўсё ж спаткаемся з табой...: [Верш] // Шлях моладзі. № 10.

1939. Ноч: [Верш] // Шлях моладзі. № 2; «Ня ў гучнай бяседзе пры піве і мёдзе...»: [Верш] // Там жа. № 4; Міхасю Машары: [Верш] // Там жа. № 8.

1949. «А ўсё ж спаткаемся з табой...»; Напрадвесні: [Вершы] // Мы іх не забудзем. Мн.

1965. Бярозы; Брату; Яны; З родных песень; Мой ідэал; Яшчэ ўзыдзе сонца; Покліч; Вясною; «А ўсё ж спаткаемся з табой...»; «Сагнутая, згорбленая пастаць...»; Напрадвесні; Дзве дарожкі: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.; «А ўсё ж спаткаемся з табой...»: [Верш] // Чырв. змена. 11 крас.

1967. Брату; Яны; Напрадвесні: [Вершы].// Крывёю сэрца. Мн.

1989. Пішу табе...: [Вершы, лісты] // Полымя. № 5.

1.5.

На рускую мову. Стальная песня: Брату; Весной; «Громыхнул кто-то песней стальною...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985; Мы все же встретимся с тобой...; Перед весной: [Вершы] / Пер. И. Василевский// Кровью сердца. Мн., 1985; Мы все же встретимся с тобой...: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Неман. 1985. № 5.

2.3.

На беларускай мове. Алесь Мілюць // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986; [Біябібліяграфічная даведка] // Крывёю сэрца. Мн., 1967; Брыль Я. Алесь Мілюць // Мы іх не забудзем. Мн., 1949; Яго ж. У ратным полі // ЛіМ. 1985. 28 чэрв.; Яго ж. Успамін // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 4; Калеснік У. Лёсам пазнанае. Мн., 1982; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. *М. П. Барташэвіч.*

МІНКІН АЛЕГ

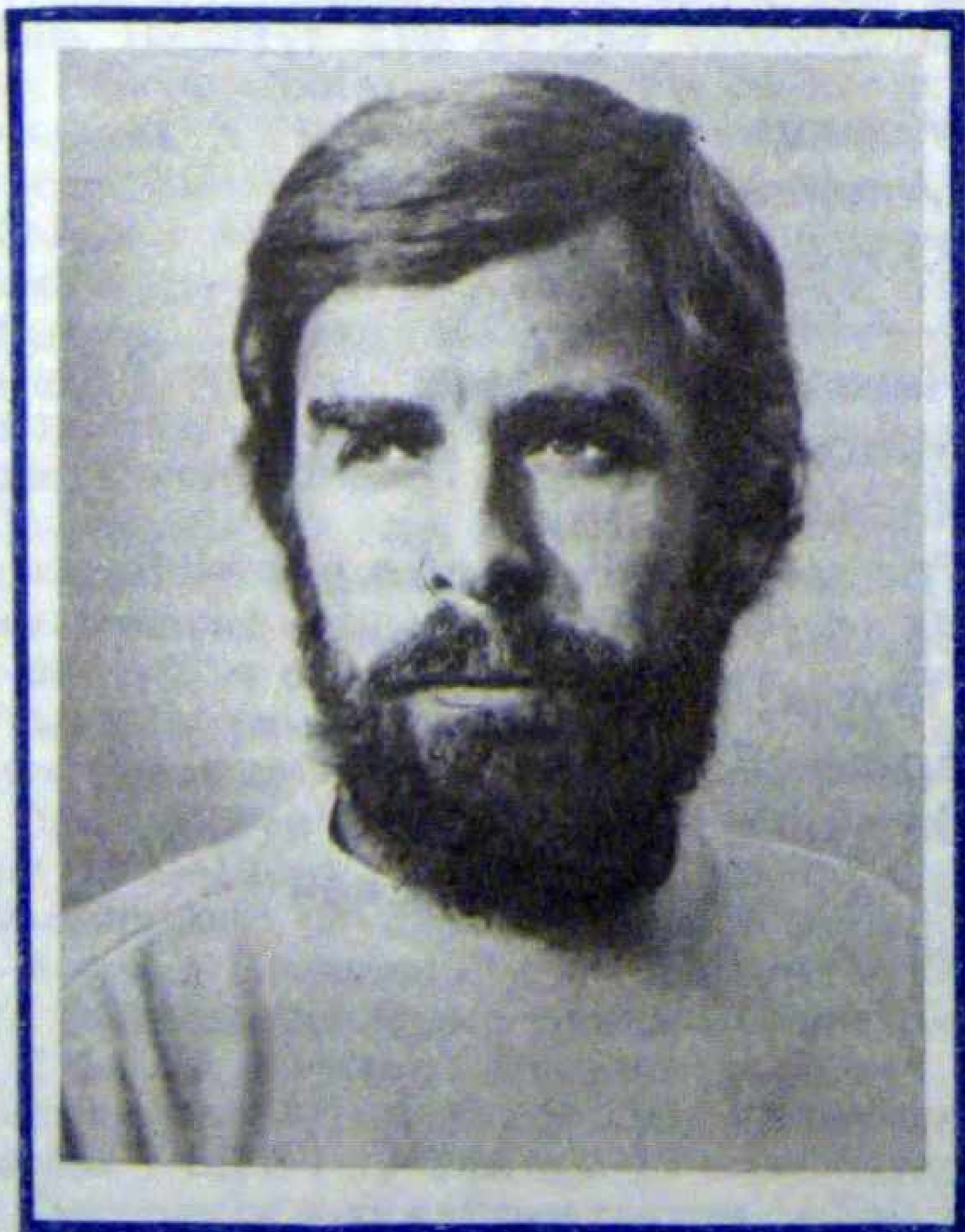

Мінкін Алег Гаўрылавіч (н. 31.3.1952, в. Чарняўка Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл.), паэт, драматург. Член СП Беларусі з 1988, СП Літвы з 1991.

З сялян. Бацька памёр рана, жылося цяжка. Маці вымушана была аддаць сына вучыцца ў Хоцімскую васьмігадовую школу-інтэрнат. Дзесяты клас А. Мінкін скончыў у Бабруйскай школе-інтэрнаце № 1. У 1969 паступіў у Маскоўскі энергетычны інстытут. Пасля 2 гадоў вучобы перавёўся на факультэт электрыфікацыі Маскоўскага інстытута інжынераў сельскагаспадарчай вытворчасці (1971—75). Атрымаўшы спецыяльнасць інжынера-электрыка, накіраваны майстрам ва Улан-Удэ, у тэхкалону № 56. Працаваў электрамантажнікам, брыгадзірам, майстрам па будаўніцтву электрападстанцый. З Бураціі вярнуўся на Беларусь. З 1977 працаваў інжынерам у сістэме «Галоўтранснафта», у тым ліку начальнікам брыгады на поўначы Цюменскай вобл. (г. Наябрск). Потым інжынер у Брэсце. Цяпер жыве ў Вільнюсе і працуе ў рэдакцыі газеты «Наша ніва».

Друкуецца А. Мінкін з 1980. Першы зб. вершаў «Сурма» выйшаў у 1985. Тады ж у зборніку п'ес «Крынічка» надрукавана яго п'еса-казка «Як Лыска ваўком быў». Паэзія А. Мінкіна вызначаецца адметнай паэтычнай пластыкай, сталым поглядам на свет з яго складанымі праблемамі. Гэта паэт-наватар, але яго «наватарства глыбока схавана ў нацыянальнае, традыцыйнае» (Д. Бічэль-Загнетава).

Т. М. Тарасава.

Бібліяграфія

1.2.

Сурма: Вершы. Мн., 1985. (Першая кніга паэта). Рэц.: Сідарэвіч А. Кветка паэзіі і жытнёвы колас // ЛіМ. 1985. 6 снеж.

Расколіна: Вершы і паэма. Мн., 1991.

1.3.

1980. В праздничном зале: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; «Зноў сонца зімняе ружовым і чырвоным...»: [Верш] // Там жа. 5 лют.; Сакавік; Чароўны куфэрак; «Што я — без Радзімы?..»; «У лясным гушчары...»; «У сінічкі — кропкі-вочкі...»; Перапечкі: [Вершы] // Там жа. 1 сак.; Багдановіч; Думы Багрыма; Воз; «Адпачывае на ніве...»; Кошка; Радзімічы; Дон Кіхот: [Вершы] // ЛіМ. 26 вер.

1981. Сурма; «Прымроіўся горад мне мёртвы...»; Перамога; Элегія; Ідал; «Усё, чым дыхаў я раней...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 снеж.; Чэрвень; Цымбалы; «Адсухавейных, мёртвых сполахаў...»; Яліны: [Вершы] // Чырв. змена. 21 сак.; Воз; «Адпачывае на ніве...»: [Вершы] // Там жа. 3 кастр.

1982. Напрадвесні; «Там, дзе хвоі над рэчкай заснулі...»: [Вершы] // Беларусь. № 9.

1983. «Над цёмным карэннем высока ў сінечы...»; Санет: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Перапечкі; Размова з ракою; Вяснянка; Чэрвень: [Вершы] // // Маладосць. № 7; Вяснянка; «Дык бывай...»; «Над цёмным карэннем, высока ў сінечы...»; Скрыпка; Сафійскі сабор: [Вершы] // ЛіМ. 26 жн.

1984. Марсіянін: [Верш] // Заря. 7 апр.

1985. Як Лыска ваўком быў: П'еса // Крынічка. Мн.; Пугач; Туман; Хохлік; Вецер: [Вершы] // Беларусь. № 4; Дуда; Віяланчэль; «Бязмежны — свет пачуццяў, дум...»: [Вершы] // Маладосць. № 3.

Т. М. Махнач.

МІРОВІЧ ЕЎСЦІГНЕЙ

Міровіч (сапр. Дунаеў) Еўсцігней Афінагенавіч [29.7 (10.8).1878, Пецярбург — 16.2.1952, Мінск; пахаваны на Вайсковых могілках], драматург, рэжысёр, акцёр, педагог. Народны артыст Беларусі (1940). Прафесар (1946).

Нарадзіўся ў сям'і чыгуначніка. Бацькі Е. Міровіча былі родам з Беларусі (з былой Віцебскай губ.), але жыццёвыя акалічнасці прывялі іх на працу ў Пецярбург. Пасля заканчэння пачатковай школы і Самсонаўскага рэальнага вучылішча Сцеша Дунаеў вучыўся ў школе малявання пры Акадэміі мастацтваў і паспяхова здаў выпускныя экзамены. Але яго вабіў тэатр. Ён паступіў на двух-

гадовыя Тэатральныя курсы імя Ф. Волкава, рабіў паспяховыя крокі на прафесійнай сцэне (з 1900 працаваў у Адміралцейскім, потым у Кацярынінскім тэатрах). У 1906 стаў правадзейным членам С.-Пецярбургскага саюза драматычных і музычных пісьменнікаў. Плённая і паспяховая дзейнасць Е. Міровіча як акцёра і рэжысёра пецярбургскіх тэатраў працягвалася да 1918. У 1919 у складзе гастрольнай трупы Ліцейнага тэатра ён паехаў на радзіму бацькоў, выступаў у Віцебску, Гомелі, Мінску. З гэтага часу яго творчая дзейнасць цесна звязана з Беларуссю. Ён быў акцёрам і рэжысёрам Мінскага гарнізоннага тэатра (1919), Тэатра рэвалюцыйнай сатыры (1921), рускага тэатра «Шануар» (1922). У 1921—31 мастацкі кіраўнік БДТ-1 (Беларускага тэатра імя Я. Купалы). Яму даводзілася вырашаць складаныя на той час праблемы акцёрскіх кадраў, нацыянальнага рэпертуару. Е. Міровіч вывучаў гісторыю і культуру, побыт і традыцыі беларускага народа. Падтрымліваў творчую моладзь, заахвочваў да напісання нацыянальных па каларыту і тэматыцы п'ес, дапамагаў давесці іх да сцэнічнага ўвасаблення. Першы такі спектакль пастаўлены Е. Міровічам у БДТ-1 па п'есе М. Чарота «На купалле» (1921). Ён меў поспех у гледачоў, паказваўся на фестывалі ў Маскве (1923), стварыў папулярнасць драматургу, рэжысёру і акцёрам. Е. Міровіч адкрыў для тэатра такіх таленавітых драматургаў, як В. Шашалевіч, Л. Родзевіч, В. Гарбацэвіч, Я. Рамановіч, Р. Кобец, Д. Курдзін, ставіў іх п'есы. Выхаваў плеяду выдатных акцёраў купалаўскага тэатра (У. Уладамірскі, Г. Глебаў, Л. Ржэцкая і інш.). Чалавек высокай духоўнасці і культуры, Е. Міровіч энергічна і натхнёна ствараў сваю рэжысёрскую школу, абапіраючыся на лепшыя традыцыі сусветнага і рускага тэатральнага майстэрства, паслядоўна выкарыстоўваючы вопыт сістэмы К. Станіслаўскага ў рабоце з акцёрамі. Яго спектаклі вылучаліся псіхалагічнай праўдай характараў, майстэрствам акцёрскага праўвасаблення, глыбінёй рэжысёрскага прачытання твораў, яркай сцэнічнасцю.

Гэтыя ж творчыя і педагагічныя прынцыпы Е. Міровіч паслядоўна праводзіў, працуючы ў іншых тэатрах Беларусі. У 1932 ён пераехаў у Гомель, кіраваў мясцовым тэатрам рабочай моладзі, які ў 1935 рэарганізаваны ім у Першы Беларускі калгасна-саўгасны тэатр. У 1937—40 — мастацкі кіраўнік Тэатра юнага гледача БССР. Адначасова ён выкладаў майстэрства акцёра ў тэатральным вучылішчы (1938—41; Мінск). У 1941—45 зноў рэжысёр купалаўскага тэатра. З 1945 — мастацкі кіраўнік і загадчык кафедры акцёрскага майстэрства Беларускага тэатральнага інстытута.

Першая п'еса Е. Міровіча «Апякун» (напісана ў 1904) была забаронена для паказу ў тэатрах царскай цэнзурай. Такі ж лёс напаткаў і іншыя яго раннія творы: «Гнілыя ўстоі» (1905), «Сучасны вампір», «Ноч мілінера» (абедзве 1906). Пецярбургская публіка з драматургіяй Міровіча ўпершыню пазнаёмілася восенню 1910, калі на сцэне Ліцейнага тэатра мініяцюр была пастаўлена яго п'еса «Графіня Эльвіра». Поспех Міровіча-драматурга ўзрос з напісаннем і пастаноўкай п'ес «Тэатр купца Япішкіна» (пастаўлена ў 1914) і «Вова прыстасаваўся» (пастаўлена ў 1915). Апошняя п'еса абышла амаль усе сцэны прафесійных і аматарскіх тэатраў Расіі, ставілася яна і ў Мінску. Была экранізавана на Беларускім тэлебачанні (1978, рэж. В. Карпілаў). П'еса накіравана супраць ілжэпатрыятызму арыстакратычных колаў у час 1-й сусветнай вайны, трымалася на моцнай смехавай (нават саркастычнай) аснове, вылучалася выдатнымі сцэнічнымі якасцямі. У дакастрычніцкі час Е. Міровічам напісана больш за 50 п'ес.

Плённай была яго дзейнасць і як беларускага драматурга. Разумеючы патрэбу стварэння прафесійнага нацыянальнага тэатра і адчуваючы недахоп нацыянальнага драматургічнага матэрыялу, Е. Міровіч звярнуўся да вуснапаэтычнай творчасці і гісторыі беларускага народа. Паклаўшы ў аснову фальклорныя сюжэты, шырока выкарыстоўваючы элементы народных абрадаў і звычаяў, ён напісаў п'есы «Машэка», «Кат і сын» (пастаўлены ў 1923), камедыю «Каваль-ваявода» (пастаўлена ў 1925), стварыў першую беларускую гістарычную драму «Кастусь Каліноўскі» (пастаўлена ў 1923, экранізавана ў 1928). Творы яго мелі сцэнічны поспех, давалі штуршок развіццю беларускай нацыянальнай драматургіі. У 2-й палове 20-х гг. гэтыя п'есы і спектаклі па іх падвяргаліся жорсткім нападкам вульгарна-сацыялагізатарскай крытыкі за так званы «нацыянал-дэмакратызм». У 1925 Е. Міровіч напісаў сатырычную камедыю «Кар'ера таварыша Брызгаліна» (прэм'ера адбылася 26.12.1925, пастаўлена таксама тэатрам Ленінградскага народнага дома), сюжэт якой быў непасрэдна звязаны з рэчаіснасцю 20-х гадоў. Таленавіта напісаная п'еса, з ярка выпісаным вобразам цэнтральнага персанажа (былы царскі жандар, які стаў савецкім кіраўніком), з выкарыстаннем дэтэктыўных элементаў, здаецца, адпавядала ўсім канонам савецкай сцэнічнай класікі (і лічылася такой), аднак была ўсё ж данінай аўтара свайму часу, своеасаблівай мастацкай ілюстрацыяй канцэпцыі барацьбы партыі супраць так званых класава-варожых элементаў у сацыялістычным будаўніцтве. Вобраз Брызгаліна, «скрытага» ворага савецкай улады, быў папярэднікам Гарлахвацкага з сатырычнай камедыі К. Крапівы «Хто смяецца апошнім». Актуальнымі па тэматыцы, але больш слабымі ў мастацкіх адносінах былі п'есы Е. Міровіча «Перамога» (1926), «Запяюць верацёны» (1928). Спектакль па апошняй п'есе даў пачатак вядомай «тэатральнай дыскусіі». У перыяд калектывізацыі Міровіч стварыў некалькі п'ес на вясковую тэматыку: «Лён» (пастаўлена ў 1932) і «У вясновую ноч» (1934). Асноўная заслуга Е. Міровіча як беларускага драматурга — у стварэнні ім беларускай фальклорна-гераічнай і нацыянальна-гістарычнай драмы.

Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», медалямі.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Мефистофель в интересном положении, или Женатый Мефистофель: Пьеса. Пб., 1909.

Графиня Эльвира: Комедия. Пб., 1910.

Рыцарь дон-Фернандо: Пьеса. Пб., 1912.

Фабрика талантов: («Остановитесь!»): Пьеса. Пб., 1912.

Какой нахал: [Аднаактовая п'еса]. Пб., 1914.

Вова приспособился: Пьеса. Пб., 1915.

Не ревнуй!: [Аднаактовая п'еса]. Пб., 1915.

Театр купца Епишкина: Комедия. Пб., 1915.

У веснавую ноч: П'еса. Мн., 1934. Рэц.: Галубок Э. Новая п'еса для калгаснай сцэны // Крытыка-бібл. бюл. 1934. № 7.

П'есы. Мн., 1957. Рэц.: Модэль М. Драматургія Яўсцігнея Міровіча // Полымя. 1958. № 2; Няфёд У. Драматургічная спадчына Я. Міровіча // ЛіМ. 1957. 12 кастр.

1.3.

1925. Юбиляр о себе // Трибуна искусства. № 8.

1931. Слова за шостай: Урывак з п'есы «36 325» // Палес. праўда. 14 крас. / Сааўт. М. Зораў.

1934. У вясновую ноч: [П'еса] // Літ. Гомель. Гомель.

1935. Жадаю пладатворнай творчай працы // Палес. праўда. 23 снеж.

1940. Шлях тэатра // Чырв. змена. 6 студз.

1941. Слова рускай сцэны // Звязда. 15 чэрв.

1945. Мая работа над п'есай «Машэка» // ЛіМ. 10 мая; Кастусь Каліноўскі: (Урывак з п'есы) // Там жа. 6 ліст.

1962. Театр купца Епишкина: Сатира в одном действии; Вова приспособился: Комедия в 2-х действиях // Беларускае мастацтва. Мн. Вып. 3.

1964. Апошнія гадзіны: Урывак з п'есы Кастусь Каліноўскі // Ніва. 22 сак.

1975. Машэка: [Заключная дзея п'есы]; Кастусь Каліноўскі: [Урывак з п'есы] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1.5.

На ўкраінскую мову. Весняної ночі: П'еса / Пер. П. Нечай, Харків, 1936.

2.2.

На беларускай мове. Пятровіч С. Народны артыст БССР Е. А. Міровіч. Мн., 1963; 2 выд., перапрац. Мн., 1978. Рэц.: Смольский Р. У истоков // Сов. Бел. 1979. 20 сент.

На рускай мове. Петрович С. Е. А. Мирович и его роль в развитии белорусского театра: Автореф. дис. ... канд. искусствоведения. Мн., 1962.

2.3.

На беларускай мове. Баліцкі А. Першы Беларускі дзяржаўны тэатр і заслужаны артыст Е. А. Міровіч // Заря Запада. 1928. 22 апр.; Барышаў Г. Станаўленне рэалістычнай дэкарацыі ў Першым беларускім драматычным тэатры ў перыяд 1920—1924 гг. // Зборнік навуковых прац Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута. Мн., 1958. Вып. 1; Брандабоўская Л. Тэатр-тракцір купца Япішкіна // ЛіМ. 1979. 19 студз.; Бур'ян Б. Добры дзень, Еўсцігней Афінагенавіч! // Там жа. 1978. 11 жн.; Яго ж. Шчаслівы лёс: Да 100-годдзя з дня нараджэння Еўсцігнея Міровіча // Беларусь. 1978. № 8; Галіна В. Е. А. Міровіч // Тэатр. Мінск. 1968. № 4; Яго ж. Ля вытокаў // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн., 1975. Т. 2; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 70, 72, 73; Гурыч С. Творчы поспех // Мін. праўда. 1958. 25 ліст.; Есакоў А. Еўсцігней Міровіч // Міровіч Е. П'есы. Мн., 1957; Яго ж. Янка Купала і беларускі тэатр. Мн., 1972. С. 188—191; К-а. «Кастусь Каліноўскі» // Змаганне. 1924. 6 студз.; К.-Р. Еўсцігней Афінагенавіч Міровіч: [Да 25-гадовага юбілею тэатральнай працы] // Трибуна искусства. 1925. № 8; Карабанава Л. Да пытання аб эвалюцыі жанравых форм беларускай драматургіі 20 — пачатку 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., 1983. Вып. 11; Яго ж. Прыёмы фальклорна-рамантычнай тыпізацыі ў драматургіі Е. Міровіча // Узроўні фальклорных уплываў. Мн., 1982; Яго ж. Рэгіянальныя элементы драматургіі Е. Міровіча // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель, 1980; Крапіва К. П'есы і воббразы // Крапіва К. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1976. Т. 5; Купала Я. «Кастусь Каліноўскі» // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1976. Т. 7; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 85—91, 108—112; 130—135, 146—149; Літвінаў Л., Зораў М. Супраць непісьменнай крытыкі // ЛіМ. 1932. 5 жн.; Ліхачоў В. Успаміны аб юнацкіх гадах Еўсцігнея Афінагенавіча Міровіча (Дунаева) // Беларускае мастацтва. Мн., 1960; Мельнікава Л. Рамантыка барацьбы ў драматургіі 20-х — пачатку 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Мікуліч Б. «Запяюць верацёны» // Камуніст. 1929. 23 чэрв.; Яго ж. Дакумент няпоўнай перабудовы: (Заўвагі пра «Лён» Міровіча ў БДТ-1) // ЛіМ. 1933. 10 лют.; Міровіч Е. А. [Некралог] // ЛіМ. 1952. 23 лют.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 188—189; Няразік Е. Гістарычная драма Е. А. Міровіча «Кастусь Каліноўскі» // Вуч. зап. Маг. пед. ін-та. 1959. Вып. 6; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятровіч С. Вяртаючыся да вытокаў // Вяч. Мінск. 1969. 12 лют.; Яго ж. Дзве неапублікаваныя камедыі Е. А. Міровіча // Беларускае мастацтва. Мн., 1962. Вып. 3; Яго ж. Непратаптанымі сцежкамі // Мін. праўда. 1965. 3 лют.; Яго ж. Праца Е. А. Міровіча над творамі беларускіх драматургаў // Беларускае мастацтва: Зб. арт. і матэрыялаў. Мн., 1962. Вып. 3; Яго ж. Творчая дзейнасць Е. А. Міровіча да Кастрычніцкай рэвалюцыі // Беларускае мастацтва. Мн., 1960; Яго ж. У памяці нашчадкаў // Звязда. 1978. 10 жн.; Яго ж. Шляхам першаадкрывальніка: (Да 100-годдзя з дня нараджэння Е. Міровіча) // Тэатр. Мінск. 1978. № 3; Яго ж. Е. А. Міровіч і яго роля ў развіцці беларускага тэатра // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1961. № 1; Ракіцкі В. Служыць свайму народу // Голас Радзімы. 1978. 10 жн.; Раманаў П. Разважаючы пра мінулае // Тэатр. Мінск. 1980. № 2; Рамановіч Я. Ён закладаў падмурак // ЛіМ. 1978. 11 жн.; Яго ж. На зямлі продкаў // Тэатр. Мінск. 1978. № 3; Яго ж. Спектакль у вёсцы // Вяч. Мінск. 1974. 16 мая; Яго ж. Справа яго жыцця // Рамановіч Я. Знаёмыя сілуэты. Мн., 1974; Яго ж. Успаміны пра Янку Купалу // Успаміны пра Янку Купалу. Мн., 1982; Рахленка Л. Яркі талент // Вяч. Мінск. 1968. 12 жн.; Сабаленка Р. «Лён»: П'еса Е. Міровіча ў пастаноўцы БДТ-1 // Палес. праўда. 1932. 15 ліп.; Сабалеўскі А. Еўсцігней Міровіч // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969. Кн. 1; Яго ж. Еўсцігней Міровіч // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн., 1975. Т. 2; Яго ж. Мастацкі летапіс свайго часу // Полымя. 1968. № 6; Яго ж. Настаўнік // Сабалеўскі А. Жыццё тэатра. Мн., 1980; Яго ж. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985. С. 197—199; Саннікаў А. Першая п'еса Е. Міровіча // ЛіМ. 1960. 4 студз.; Яго ж. «Таварыш Брызгалін кіруе і набывае» // Саннікаў А. Сатырычныя характары беларускіх камедый. Мн., 1961; Семяновіч А. Ад вытокаў да сталасці: Беларуская драматургія 1917—1945 гг. Мн., 1978. С. 12—14, 15—17, 25—27, 29—30; Яго ж. Беларуская савецкая драматургія: 1917—1932. Мн., 1968. С. 47—54, 60—66, 95—101, 105—110; Усікаў Я. Беларуская камедыя. Мн., 1979. С. 199—206; Яго ж. Шматгранны талент: Да 100-годдзя з дня нараджэння Еўсцігнея Міровіча // Полымя. 1978. № 8; Ялецкі В. Надзейныя крылы // Тэатр. Мінск. 1978. № 3.

На рускай мове. Евстигнеева Н. Первая белорусская советская историческая драма // Тыпалогія і ўзаемадзеянне славянскіх моў і літаратур. Мн., 1973; Яго ж. Проблема героя в п'есе Е. А. Мировича «Машека» // Веснік БДУ. Сер. 4. 1972. № 1; Глебов Г. Творческий год // Сов. Бел. 1946. 1 янв.; Лапицкий Г. Деревня в гостях у театра // Трибуна искусства. 1925. № 4. Литвинов Л. Мирович // Там жа. 1925. № 8; Лысенко С. Грани героической темы в драме Е. Мировича «Кастусь Калиновский» // Вопр. лит. народов СССР. 1981. Вып. 7; Яго ж. Романтика борьбы и созидания. Мн., 1982. С. 23—26; Н. Б. Открытие сезона в Гостеатре // Звезда. 1922. 27 окт.; Нефед В. И полезно, и занимательно // Сов. Бел. 1965. 23 янв.; Петрович С. Смех не ради смеха // Неман. 1960. № 4; Романович Е. Он жил театром: К 100-летию со дня рождения Е. Мировича // Там жа. 1978. № 8; Соболевский А. Белорусская драматургия в театрах народов

СССР. Мн., 1972. С. 34—37; Я г о ж. Режиссер, драматург, наставник: К 100-летию со дня рождения Е. А. Мировича // Неман. 1978. № 8; Х е р с о н с к и й Х. Белорусский театр. // Звезда. 1923. № 2—3; Я г о ж. «Ветка счастья»: Крестьянский белорусский театр // Известия. 1923. 7 сент.; Ш у л ь м а н С. Гримасы «театра Епишкина» // Знамя юности. 1979. 9 янв.

На ўкраінскай мове. О х р і м е н к о П. Шляхами братання: (Про українсько-білоруські театрально-драматургічні зв'язки). К., 1968. С. 93—95;

В. У. Смольская.

МІРОНАЎ АЛЯКСАНДР

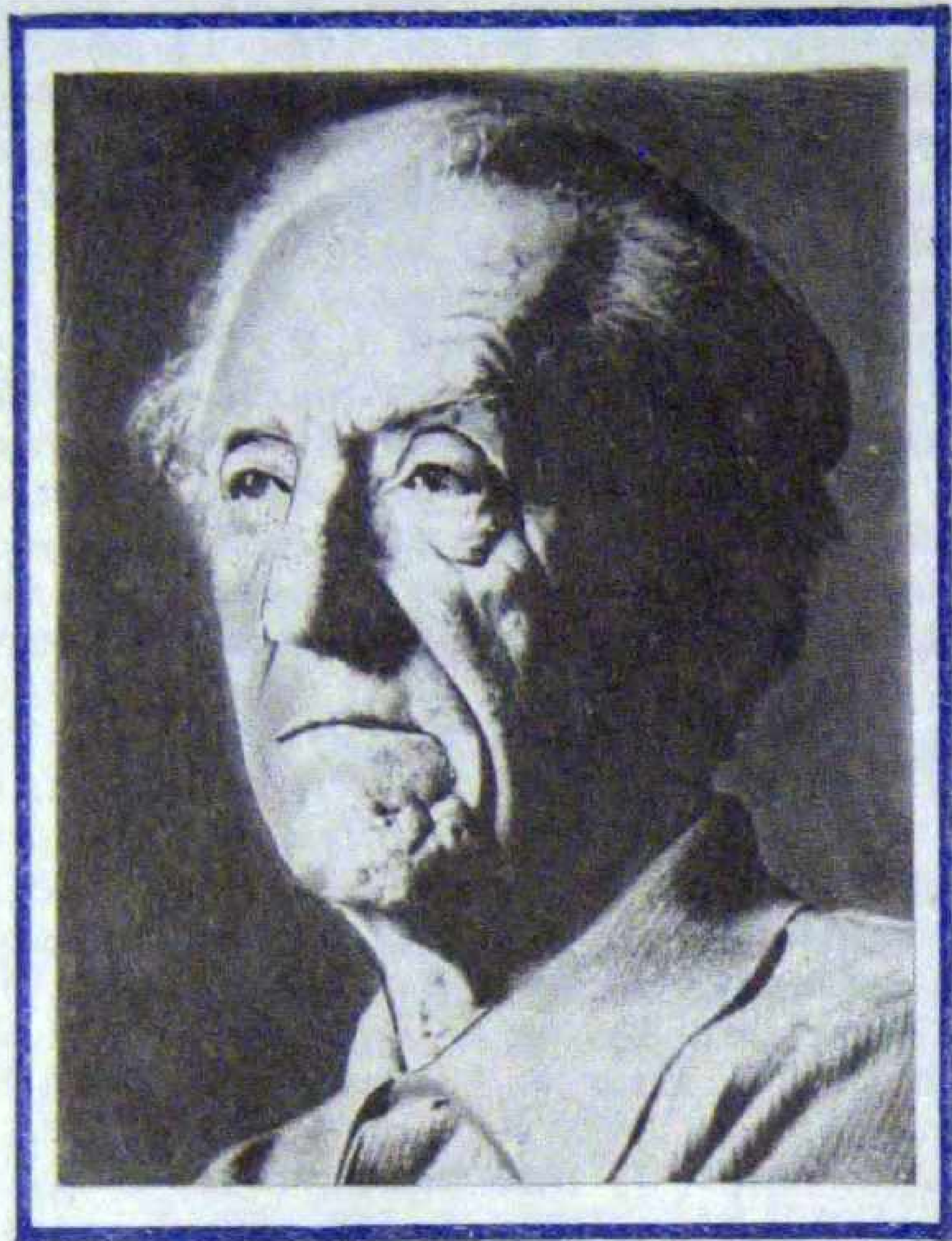

Міронаў Аляксандр Яўгенавіч [10(23).11.1910, г. Орша — 15.12.1992, Мінск; па завяшчанні прах развеяны над Чорным морам], празаік. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1978). Член СП Беларусі з 1939. Пісаў на рускай мове.

Нарадзіўся ў сям'і чыгуначніка. Бацька, Яўген Мікітавіч, усё жыццё працаваў на чыгунцы, памёр у 1924. Маці, Кацярына Эдуардаўна, актрыса тэатра імя Я. Купалы, заслужаная артыстка БССР; памерла ў 1946. Скончыўшы сямігодку, А. Міронаў вучыўся на агульнаадукацыйных курсах у Мінску. У 1928 адначасова з вучобай працаваў рабочым на будаўніцтве, з 1930 рэпарцёрам рэспубліканскай газеты «Звязда». Але юнака вельмі прыцягвала мора, і летам 1930 ён паехаў у Архангельск, уладкаваўся матросам 1-га класа савецкага гандлёвага флоту. Плаваў на суднах «Малыгін», «Валадарскі», «Смідовіч», «Чалюскін», удзельнічаў у чалюскінскай эпапеі (1933—34). Некаторы час працаваў у рэдакцыях газет «Правда Севера», «Моряк Севера» (1930—41). Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, А. Міронаў скончыў паскораную школу вахценных камандзіраў баявога карабля, служыў на Паўночным флоце (1941—46). Пасля дэмабілізацыі (1946) вярнуўся ў Мінск, працаваў уласным карэспандэнтам газеты «Звязда» (1946—47), адказным сакратаром альманаха «Советская Отчизна», начальнікам сцэнарнага аддзела кінастудыі «Беларусьфільм» (1947—50). З 1950 на творчай рабоце. Узнагароджаны 2 ордэнамі Чырвонай Зоркі, ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, «Знак Пашаны», «Дружбы народаў», медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ганаровы палярнік Савецкага Саюза.

Друкавацца пачаў з пачатку 1930-х г. (у беларускім друку — з 1934). Пісаў нарысы, апавяданні, аповесці, раманы і п'есы, прысвечаныя пераважна жыццю, працы і подзвігам савецкіх маракоў («Паход Чалюскіна», «Ля студзёнага мора», «У чужых шыротах», «Па марах, па акіянах», «Толькі мора вакол» і інш.). Пісьменнік добра ведаў побыт сваіх таварышаў па працы і ваеннай службе. У яго творах шмат з перажытага, уласнага жыццёвага вопыту. Піша для дзяцей («Чэснае піянерскае», «Сцяг карабля», «Гэта твае сябры» і інш.). Многія яго апавяданні і нарысы прысвечаны тэме рабочага класа. Займаўся перакладамі. У літаратурнай апрацоўцы А. Міронава за пасляваенныя гады выйшлі многія кнігі ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. Аўтар аповесці-ўспамінаў «Дзед Маўр». На словы А. Міронава напісаны песні («Зубронак» П. Падкавырава і інш.).

Жыў у Мінску і Кактэбелі (Крым). *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.1.

Избр. произв.: В 2 т. Мн., 1970—1971. Т. 1. Рассказы. Повести. Мн., 1970. Т. 2. Романы. Мн., 1971.

Избр. произв.: В 2 т. Мн., 1986. Т. 1. Повести. Т. 2. Романы.

1.2.

Морские будни: Рассказы. Архангельск, 1932.

Поход «Челюскина»: Очерк. Архангельск, 1935.

Чукотские новеллы. Архангельск, 1935; 2 изд., испр. и доп. Архангельск, 1937.

Большое сердце: Рассказы. Архангельск. 1939; Мн., 1939. Рэц.: Цітоў К. Гімн пераможцам // ЛіМ. 1940. 7 вер.

Мужество. Архангельск, 1942.

Крепость во льдах: Повесть. М.; Л., 1944.

Далеко на севере: Повесть. Мн., 1947. Рэц.: Бурьян Б., Мечно Р. Хорошая повесть с досадным «но» // Сталин. молодежь. 1948. 14 марта; Пятницкая Е. Повесть о далеком севере // Сов. Бел. 1948. 6 апр.

Каменщик Петр Дудко и его звено: Очерк. Мн., 1947.

Остров розовых скал: Повесть. Архангельск, 1947.

В стране голубых просторов. Мн., 1948. Рэц.: Гамолка М. Падарожжа па цудоўнаму краю // Чырв. змена. 1949. 12 крас.

Конец легенды: Рассказы. Мн., 1948. Рэц.: Кудраўцаў І. Чалавек — аснова твора // ЛіМ. 1949. 1 кастр.; Пиотуховская Р. Волнующие рассказы // Сталин. молодежь. 1949. 12 июня.

Честное пионерское: Рассказы для детей. Мн., 1950. Рэц.: Клешчанка В. Новы зборнік Аляксандра Міронава // Наст. газ. 1951. 24 мая; Масевіч С. Побач з добрымі творамі... // ЛіМ. 1951. 29 чэрв.

В краю полуночного солнца. Иркутск, 1951.

В чужих широтах. Мн., 1952.

На океанских дорогах: Рассказы. Мн., 1952. Рэц.: Астапенка А. Цікавыя апавяданні // Бярозка. 1953. № 3; Васілевіч А. // Звязда. 1952. 25 снеж.; Ерохин Р. // Сов. Отчизна. 1953. № 1; Есьман І. На акіянскіх дарогах // Беларусь. 1953. № 4; Сокалаў В. Слова ў барацьбе // Полымя. 1953. № 1.

На океанских дорогах: Рассказы. М.; Л., 1953.

Сын докера: Рассказы. Мн., 1954.

Флаг корабля. М., 1954.

Это твои друзья: Рассказы. Симферополь, 1954.

По морям, по океанам: Повести. Рассказы. Мн., 1956. Рэц.: Жыжэнка У. Масавым тыражом // ЛіМ. 1956. 17 ліст.; Кудраўцаў І. Герой і характар // Беларусь. 1956. № 7.

Корабли выходят в океан: Роман. Мн., 1957. Рэц.: Белашэеў А. Дарога на акіян // ЛіМ. 1958. 5 снеж.; Бурносаў В. Жыццёвы матэрыял — аснова мастацкага твора // Полымя. 1958. № 10; Саянов В. «Корабли выходят в океан» // Сов. Отчизна. 1959. № 1.

Только море вокруг: Роман. Мн., 1960. Рэц.: Бойка У. Кніга аб працаўніках мора // Беларусь. 1960. № 12; Бурносов В. Герои суровой судьбы // Сов. Бел. 1960. 11 окт.

Твое будущее. Мн., 1962. (Беседы на морально-этические темы).

Только море вокруг: Дилогия. Мн., 1962. Рэц.: Бур'ян Б. Далёкія і блізкія прычалы // Беларусь. 1963. № 7.

Дорогой мой подросток: Очерки. Мн., 1966. (По законам совести и чести).

Зачислен навечно: О людях милиции: Очерки. Мн., 1966. Рэц.: Новиков Г. Уроки отваги и мужества // Знамя юности. 1967. 8 авг.

Ледовая Одиссея: (Записки челюскинца): Документальная повесть. М., 1966. Рэц.: Глагазин А., Тарасюк А. // Поляр. правда. 1966. 26 окт.; Губароўскі В. Адысея мужнасці // Чырв. змена. 1967. 15 студз.; Малышева В. Подвиг во льдах // Неман. 1967. № 2; Некрасов П. Книга о челюскинцах // Правда Севера. 1966. 31 авг.

Коса на камень: Повесть. Мн., 1967 / Сааўт. М. Янушка.

Пути, которые мы выбираем. Мн., 1968. (По законам совести и чести). Рэц.: Каралевіч Г. Напаўголасу, напаўсілы // Наст. газ. 1969. 15 лют.; Лаўроў У. Заўсёды на маршы // Маладосць. 1969. № 2.

Через тысячу смертей: Повесть. Мн., 1972. Рэц.: Віхроў А. Вернасць тэме // Віцеб. рабочы. 1973. 29 жн.; Зайцев Ф. // Неман. 1973. № 5; Марціновіч А. Мужанне Барыса Алексіевіча // ЛіМ. 1973. 12 мая; Собаль Ф. Каб плылі караблі // Вяч. Мінск. 1973. 19 студз.

...Не поле перейти: Роман. Мн., 1975 / Сааўт. М. Янушка.

Ледовая Одиссея; Через тысячу смертей: Повести. Мн., 1978.

Дед Мавр: Повесть-воспоминания. Мн., 1979. Рэц.: Бурьян Б. Признательность воспитанника // Неман. 1980. № 11; Ерохин Р. Приглашение к книге // Сов. Бел. 1980. 24 янв.; Кудраўцаў І. Чараўнік з краіны дзяцінства // Вяч. Мінск. 1980. 28 студз.; Спіцын В. Такім быў Маўр // ЛіМ. 1979. 7 снеж.

Корабли выходят в океан: Роман. Мн., 1980.

Только море вокруг: Роман. Мн., 1981.

Дед Мавр.: Повесть-воспоминания. Мн., 1983.

Ледовая одиссея: Записки челюскинца. Повесть. Мн., 1984.

1.3.

1934. Чацвераногае бажаство: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 9; У месячную ноч: Апавяданне // Там жа. № 10; Белы жах: Апавяданне // Там жа. № 11; Вялікая любоў; Чорны туман: Апавяданні // Там жа. № 12; Логіка вадалаза: [Апавяданне] // Звязда. 21 ліп.; Жанчыны ў лагеры Шмідта: [Нарысы] // Там жа. 23 ліп.; Судна не кінем: [Апавяданне] // Калгаснік Бел. 19—20 чэрв.; Пісьменнікі і журналісты «Челюскина»: Нарыс // ЛіМ. 26 ліп.; Ячэйка на крызе: [Апавяданне] // Чырв. змена. 22 ліп.

1935. Пецька-марак: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 8; Тынано: Апавяданне // Там жа. № 10; Багі пераможаныя: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 10.

1936. Ілька: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 5; Ворагі: Апавяданне // Там жа. № 10; Паляванне на цюленяў: Апавяданне // Там жа. № 12; Лонданскі рэйс: Нарыс // Полымя рэвалюцыі. № 6; У дні незаходзячага сонца: Апавяданне // Там жа. № 9; У чужых шыротах. І. Нарвегія: [Нарыс] //Звязда. 20 лют. ІІ. Англія: [Нарыс] // Там жа. 22 лют.; ІІІ. Германія: [Нарыс] // Там жа. 6 крас.; За і супраць: [Нарыс] // Там жа. 10 ліп.; Героі марскіх глыбінь: [Нарыс] // Там жа. 26 жн.; Сосны шумяць: [Нарыс] // Там жа. 2 вер.; Савецкая поўнач: [Нарыс] // Там жа. 4, 16 вер., 9 кастр.; Дух маржа: [Апавяданне] // Піянер Бел. 3 крас.

1937. Запаветны томік: Нарыс // Полымя рэвалюцыі. № 1; Адданасць; Вораг: Апавяданні // Там жа. № 8.

1938. На зімоўцы: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 1; Банка кансерваў: Апавяданне // Там жа. № 11.

1939. Пачатак дружбы: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 2; Цана чалавека: Апавяданне // Там жа. № 7; У фашысцкім палоне: Урывак з аповесці «У сярэдневяковай Талосе» // Звязда. 12, 24 жн.; Сацыялістычная магістраль: Расказы аб 3-й Сталінскай пяцігодцы // Піянер Бел. 15 вер.

1940. Марфа Сямёнаўна Крукава // ЛіМ. 1 мая.

1945. Наши земляки: Письмо с далекого севера // Сов. Бел. 22 авг.; Север после войны // Там жа. 1 сент.

1946. Пушок: Апавяданне // Бярозка. № 12; Патриот: [Апавяданне] // Гродн. правда. 16 июля; Повесть о нашей борьбе за счастье: [Нарыс] // Там жа. 6 сент.; Радость и счастье коллективного труда: [Нарыс] // Там жа. 17 сент.; Вперед следопыты: Повесть // Зорька. 14, 21, 28 нояб., 5, 12, 26 дек.; 1947. 9 янв.

1947. Блакітная маланка: Апавяданне // Бярозка. № 6; Кастрычніцкі рэйс: Апавяданне // Там жа. № 10; Полымя. № 11; Наташа: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 8; Дожинки; Срочное задание: [Апавяданні] // Сов. Отчизна. № 3; На берегах Немана // Звязда. 9 лют. / Сааўт. В. Басак; На новым этапе тэатральнага мастацтва // ЛіМ. 30 жн.; Ці права Вера? // Піянер Бел. 8 вер.; Далёка на поўначы: [Урывак з аповесці] // Там жа. 1, 8 кастр.; Чаму заплакаў Віця: Апавяданне // Там жа. 24 снеж.; Знатный штукатур Трифон Громов // Сов. Бел. 23 мая; Швейницы Гродно // Там жа. 1 июня; Каменщик Петр Дудко и инженеры участка // Там жа. 21 июня; Фрезеровщик Юрий Раков // Там жа. 22 июля; Так рождается победа // Там жа. 9 авг.; Старший мастер Алексей Максимов // Там жа. 17 авг.; Песни белорусского народа // Там жа. 27 авг.

1948. Самае дарагое: Апавяданне // Беларусь. № 9;

Ілька: Апавяданне // Бярозка. № 1; Калі расцвітае чаромха: Апавяданне // Там жа. № 6; Чэснае піянерскае: Апавяданне // Там жа. № 11; Ён падказала сумленне: Апавяданне // Там жа. № 12; Служим Советскому Союзу: [Аповесць] // Сов. Отчизна. № 4; Справа вялікай важнасці // ЛіМ. 31 студз.; Больш увагі маладым пісьменнікам: На партыйным сходзе ў Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР // Там жа. 20 ліст.; Размова ля акна // Піянер Бел. 19 мая; Таварыш прараб: [Апавяданне] // Там жа. 15 снеж.; Самае галоўнае // Там жа. 22 снеж.; Ордэн Леніна: [Апавяданне] // Сав. селянін. 11 студз.; Мінск будуецца // Там жа. 26 жн.; Гордая профессия // Сов. Бел. 11 янв.; В Русской секции Союза советских писателей БССР // Там жа. 17 янв.; Вдохновенье: О труде в СССР // Там жа. 1 мая; Беспокойный характер // Там жа. 31 июля; Комсомольская дружба: [Нарыс] // Там жа. 30 окт.; Нам тридцать лет // Там жа. 5 дек.

1949. Іван Шапавалаў // Мы іх не забудзем. Мн.; Надпіс на кнізе: Апавяданне // Бярозка. № 4; Запаветны томік: Успаміны // Там жа. № 6; Ганаровая прафесія: Нарыс // Полымя. № 6; Палымяны барацьбіт за камунізм // Там жа. № 9; Рассказы о маленьких: Светлый образ; Начало дружбы; Однажды в воскресенье; Размолвка // Сов. Отчизна. № 6; Однажды в воскресенье: [Апавяданне] // Зорька. 22 сент.; Русская секция Союза советских писателей БССР // ЛіМ. 23 крас.; Бліжэй да сучаснасці // Там жа. 16 ліп.; Пачатак дружбы: Апавяданне // Піянер Бел. 20 крас.; Больш добрых вершаў і апавяданняў // Там жа. 1 чэрв.; Звяно адважных: Аповесць // Там жа. 15, 22, 29 чэрв., 6, 20, 27 ліп.; Братская любовь и дружба // Сов. Бел. 2 февр.; Каменщик // Там жа. 25 мая; Великая морская держава // Там жа. 24 июля; Разговор у окна: [Апавяданне] // Сталин. молодежь. 1 апр.; Аттестат зрелости: [Нарыс] // Там жа. 20 июля; Наш флот // Там жа. 24 июля; Самое дорогое: [Апавяданне] // Там жа. 16 сент.

1950. Будаўнікі; У імя будучыні: Нарысы // Беларускі трактарны. Мн.; Першая кніга маладога пісьменніка: [Рэц. на кн.: С і н я ў с к і І. У навальніцу. Мн., 1949] // Беларусь. № 7; Юннаты: [Нарыс] // Бярозка. № 6; Разам з усімі: Апавяданне // Там жа. № 10; Людзі, якія ідуць уперадзе: [Рэц. на кн.: Л і в е н ц а ў В. Партызанскі край. Мн., 1950] // Полымя. № 11; Год великих достижений: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 7; Чувство нового: [Нарыс] // Там жа. № 8; Песня аб дружбе: [Рэц. на кн.: Р у д з ь к о Ю. Слава дружбе. Мн., 1950] // Звязда. 19 жн.; Старшыня сельскага Савета // Калг. праўда. 8 снеж.; З намі ў страю: [Рэц. на кн.: Мы іх не забудзем. Мн., 1949] // ЛіМ. 6 мая; Веліч савецкага чалавека: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. На знаёмых шляхах. Мн., 1949] // Там жа. 10 чэрв.; У школьным садзе: Апавяданне // Піянер Бел. 10 мая; Падарунак старога Кара-Дага // Там жа. 26 ліп.; Пасля школы // Там жа. 23 кастр.; Однажды утром: Рассказ // Сов. Бел. 13 авг.; Гордость советского народа // Там жа. 30 авг.; Люди, строящие коммунизм // Там жа. 5 нояб.; Слава труду // Сталин. молодежь. 22 сент.

1951. Сын докера: Апавяданне // Бярозка. № 3. Рэц.: М а с е в і ч С. Апавяданне ў часопісе «Бярозка» // ЛіМ. 1951. 13 кастр.; У нас у лагеры: Апавяданне // Бярозка. № 6; У новай школе: Апавяданне // Там жа. № 11; Два апавяданні: Аднойчы раніцай; Маўчанне // Полымя. № 3; Борьба за жизнь: [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 9; Только вперед!: [Нарыс] // Там жа. № 10; У чужым порту: Апавяданне з цыкла «У чужых шыротах» // За Радзіму. 30 вер.; Праўдзівая аповесць: [Рэц. на кн.: В а с і л е в і ч А. Шляхі-дарогі. Мн., 1950] // Звязда. 24 крас.; На варце міру // ЛіМ. 10 сак.; Вечна жывы // Там жа. 31 сак.; Маладыя аўтазаводцы // Там жа. 1 снеж.; У сталіцы рэспублікі // Мін. праўда. 11 лют.; Маўчанне: [Апавяданне] // Там жа. 4 сак.; Нашы савецкія людзі: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Глыбокая плынь. Мн., 1949] // Там жа. 30 сак.; Слава вольнай працы // Там жа. 5 снеж.; Разведчыкі вясны // Піянер Бел. 12 крас.; У ноч перад святам: Апавяданне // Там жа. 1 мая; Дачка народа: Апавяданне // Там жа. 6 ліст.; Маць: [Апавяданне] // Сов. Бел. 21 окт.; Весна коммунизма // Сталин. молодежь. 1 мая; Кузница рабочих кадров // Там жа. 2 нояб.; Счастье советской молодежи // Там жа. 5 дек.

1952. Аднойчы раніцай; Маўчанне; Сын докера: [Апавяданні] // Поступ міру. Мн.; Сустрэча: Апавяданне // Беларусь. № 7; Партрэт: Апавяданне // Бярозка, № 1; Цімоці Грэйт рашыў інакш: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Вялікім будоўлям камунізма: Нарыс // Полымя. № 2; Клятва: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; На океанских дорогах: На океанских дорогах; Питер Прайс вернулся домой; Клятва: [Апавяданні] // Сов. Отчизна. № 3; Минский автомобильный // Красная звезда. 3 февр.; Палепшыць выданне дзіцячай літаратуры // Мін. праўда. 4 студз.; Наш Першамай // Там жа. 1 мая; Шчаслівы дзень: Апавяданне // Піянер Бел. 31 студз.; Хлопчык з трушчоб: Апавяданне // Там жа. 27 ліст.; Счастье: [Апавяданне] // Сов. Бел. 1 янв.; За переездом: [Нарыс] // Там жа. 31 дек.; Самая вялікая падзея: [Апавяданне] // Чырв. змена. 29 ліст.

1953. Зварот чэмпіёна: Апавяданне // Беларусь. № 3; Любімы дзіцячы пісьменнік // Там жа. № 6; Чэсць школы: Апавяданне // Бярозка. № 2; З таго боку: Апавяданне // Там жа. № 4; Радасць: Апавяданне // Там жа. № 7; У тыя дні: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 5; Самая большая надежда; Мальчик из трущоб; Тимоти Грэйт решил иначе: [Апавяданні] // Сов. Отчизна. № 1; В дни войны и в дни мира: [Рэц. на кн.: Д а в и т а ш в и л и М., К у м с и ш в и л и Д. Тенгиз Шавгулидзе. Тбилиси. 1952] // Там жа. № 3; В новом районе столицы: [Нарыс] // Там жа. № 4; Важный разговор // Зорька. 11 дек.; Безадказнасць перад чытачом: [Рэц. на кн.: С т а д н и к М. Земля в огне. Мн., 1952] // ЛіМ. 4 крас.; Тынкоўшчык Фрол Арцёменка // Мін. праўда. 11 студз.; Родная кроўная справа // Там жа. 27 снеж.; У гасцях у будаўнікоў // Піянер Бел. 26 лют.; Годы и люди // Сов. Бел. 22 февр.; «Минское направление»: [Рэц. на кн.: М е л е ж І. Мінскі напрамак. Мн., 1952] // Там жа. 24 февр.; Дыхание весны // Там жа. 1 мая; Случайная встреча: [Апавяданне] // Сталин. молодежь. 4 марта; Первая книга: [Рэц. на кн.: Р а к і т н ы М. Ранняй вясной. Мн., 1952] // Там жа. 3 апр.

1954. Дзяўчына з аўтамабільнага: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Пачуццё абавязку: [Нарыс] // Беларусь. № 1; У Лонданскім порце: Апавяданне // Там жа. № 3; Веснавая песня: Апавяданне // Бярозка. № 5; В те дни; В лондонском порту; Лоцман из Аннама: [Апавяданні] // Сов. Отчизна. № 2; К тихой гавани: [Апавяданне] // Там жа. № 5; «Камандзір карабля» // Звязда. 16 крас.; Шчаслівай дарогі // ЛіМ. 24 крас.; Вясна народаў // Там жа. 8 мая; Быть всегда впереди // Сталин. молодежь. 19 марта; Счастье юности // Там жа. 1 мая.

1955. Крыніца сілы: Нарыс // Беларусь. № 3; За мір на зямлі // Там жа. № 6; Сустрэча ў моры: Апавяданне // Бярозка. № 5; «Мора сцюдзёнае» // Звязда. 25 сак.; Не дазволім! // Там жа. 10 крас.; Пад сцягам Кастрычніка // Там жа. 6 ліст.; Настойлівыя характары // ЛіМ. 30 крас.; Великое назначение // Сов. Бел. 1 янв.; Рапорт стране // Там жа. 12 февр.; Наши советские люди // Там жа. 27 февр.; Творчество: Очерк // Там жа. 24 апр.; Твердой поступью // Там жа. 1 мая; Бурный 1905 год // Там жа. 5 июня; У Советских собственная гордость // Сталин. молодежь. 19 янв.; Внуки великого Ильича: Рассказ // Там жа. 22 апр.; В средневековой полосе: [Аповесць] // Там жа. 17, 19, 22, 26—28 июля; 2—5, 7, 9—12, 14, 16, 19, 21, 23, 26 авг., 1, 6, 8 сент.

1956. Пісьменнікі расказваюць // Бярозка. № 4; Здравствуй, море: [Раман] // Сов. Отчизна. № 5, 6; Снег: Рассказ // Сов. Бел. 1 янв.; По пути к великой цели // Там жа. 14 февр.; Писатель и газета // Там жа. 28 апр.; Большой и нужный разговор // Сталин. молодежь. 13 мая; Мары аб шчасці // Чырв. змена. 1 студз.

1957. Вера Лютова // Лютова В. Зарево над лесом. Мн.; Усенародная сіла // Калг. праўда. 3 сак.; Разам з народам, у нагу з жыццём // Там жа. 18 кастр.; Дыхание времени // Сов. Бел. 1 янв.; Ошибка: Рассказ // Там жа. 14 сент.; Во имя коммунизма // Там жа. 8 окт.; Праздничная новь // Там жа. 7 нояб.

1958. Янка Маўр // Беларусь. № 5; Быў у мяне сябра // За вярт. на Радзіму. № 96; Трудовая весна Бело-

руссии // Сов. Отчизна. № 3; Настоящий друг // Знамя юности. 13 мая; Наш современник // Там жа. 29 окт.; Зрелость // Известия. 6 нояб.; Наследники // Там жа. 31 дек.; Ленінская дружба народаў // Калг. праўда. 22 крас.; Жыццё патрабуе // ЛіМ. 26 сак.; Знамянальны дзень // Мін. праўда. 16 сак.; Песня о Минске // Сов. Бел. 25 марта; Юбилейный сороковой // Там жа. 1 мая; Кожны камень гаворыць // Чырв. змена. 27 лют.

1959. Заўтрашні дзень рэспублікі: Расказ аб сямігадовым плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР // За вярт. на Радзіму. № 35, 37, 39, 41, 43, 44 / Сааўт. А. Канаеў; Жизнь — источник вдохновения // Сов. Отчизна. № 2; Немеркнущий подвиг // Знамя юности. 13 февр.; Больш твораў пра родны край // ЛіМ. 7 лют.; Акрыленыя марай: Нарыс // Там жа. 28 кастр.; Вдохновение // Сов. Бел. 1 янв.; Сплоченность // Там жа. 1 марта; Бессмертие // Там жа. 22 апр.; Да новых вяршынь // Фізкультурнік Бел. 3 студз.

1960. У імя шчасця ўсяго чалавецтва // Голас Радзімы. № 76; Сонца свеціць нам // ЛіМ. 4 студз.; Місія міру і дружбы // Там жа. 23 сак.; Такая сіла ёсць! // Там жа. 25 кастр.; Каб жыць лепш // Мін. праўда. 1 студз.; Росквіт // Там жа. 1 ліст.; Настаўнік: [Навела] // Наст. газ. 26 ліст.; Сияние гения // Сов. Бел. 20 нояб.; Бібліятэка і пісьменнік // Чырв. змена. 31 студз.

1961. Блізкае і роднае: [Рэц. на кн.: М а ў р Я. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1960] // Беларусь. № 3; Люди высокого долга: [Нарыс] // Неман. № 4; Справа, якая хвалюе ўсіх // ЛіМ. 21 сак.; Сучаснасць — галоўнае: [Інтэрв'ю] // Там жа. 4 крас.; Не выйшла! // Там жа. 21 крас.; Людзі высокага абавязку: [Нарыс] // Там жа. 30 мая; Творца і герой: [Нарыс] // Там жа. 13 кастр.; Зара будучыні // Мін. праўда. 10 ліст.; Весна коммунизма // Сов. Бел. 30 апр.; Тут пачыналася вайна... // Чырв. змена. 18 чэрв.

1962. Романтика борьбы, свободы и счастья // Мавр Я. Сын воды; В стране райской птицы; Амок. Мн.; Нелюдзі: Нарыс // ЛіМ. 16 сак.; Даволі // Там жа. 15 мая.

1963. Одно дело Зосимы Петровича: [Дакументальная аповесць] // Неман. № 6; Поединок // Знамя юности. 19 февр.; Люблю цябе, жыццё // ЛіМ. 1 студз.; Вырашалася галоўнае: [Рэц. на кн.: К р у г а в ы х М. Чэсць ярма не прымае. Мн., 1963] // Там жа. 22 лют.; Быць грамадзянінам! // Там жа. 26 сак.; Гэтым ён і дарагі // Там жа. 10 мая; На далекой заставе: [Нарыс] // Сов. Бел. 21 февр.

1964. На посту; Здесь начиналась война; Как это было: [Нарыс] // Люди высокого долга. Мн.; Сонца свеціць усім: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 17—18; Работніца і сялянка. № 2; Дзеля жыцця // ЛіМ. 23 кастр.; Жыве ў тваім горадзе падлетак // Там жа. 10 ліст.; Страницы из повести пламенных лет // Сов. Бел. 1 янв.; Слово о друге // Там жа. 12 апр.; Зачислен навечно // Там жа. 5 нояб.; Ільды сыходзяцца за кармой: Запіскі чалюскінца // Чырв. змена. 13, 16, 18—20, 22, 23, 25, 27, 29 лют., 3 сак.

1965. Не ради славы // Люди легенд. М. Вып. 1; Ледовая одиссея: (Записки челюскинца) // Неман. № 4, 5; Минеры находят врага: [Рэц. на кн.: С т а р и н о в И. Мины ждут своего часа. М., 1964] // Во славу Родины. 3 марта; Жыццё — не выключныя выпадкі // ЛіМ. 5 студз.; Не трачу надзеі... // Там жа. 2 лют.; Усе на лёд: Раздзел з аповесці «Ільды замыкаюцца за кармою» // Там жа. 12 лют.; Гэта нашы сябры // Там жа. 23 лют.; На пероне дзяжурыць старшына // Там жа. 12 ліст.; Отвага // Сов. Бел. 17 янв.; Нет, не подлежит // Там жа. 2 марта; Не ради славы... // Там жа. 29 апр.; Верность // Там жа. 11 нояб.; Никаких поблажек // Там жа. 1 дек.

1966. Эликсир жизни // Дет. лит. № 6; Заўсёды ў страі // Работніца і сялянка. № 7; Новая сустрэча з «Нёманам» // ЛіМ. 15 лют.; Нямыя сведкі: Нарыс з кнігі «Залічаны навечна» // Там жа. 16 вер.; Умей адказваць за свае ўчынкі // Чырв. змена. 16 студз.; Барс бярэ след: Нарыс // Там жа. 29 снеж.

1967. За пераездам...: [Нарыс] // Горад і годы. Мн.; Моя Беларусь // Сов. профсоюзы. № 23; Вечна жывы // ЛіМ. 27 мая; На парозе другога паўвеку // Там жа. 7 ліст.; На московской // Сов. Бел. 17 мая.

1968. Беларусь — дзяржава марская! // Беларускі букет. Мн.; Люди высокого долга: [Нарыс] // Чтоб всегда было солнце. Мн.; Увесь талент — дзецям // Беларусь. № 5; Раздумье // Голас Радзімы. № 30; Дороги, которые мы выбираем // Неман. № 7; Подзвіг у льдах // Вяч. Мінск. 13 лют.; Усім смерцям назло: Успаміны // Там жа. 13 сак.; Рабочы гонар: Пра час і пра сябе // Там жа. 16 ліп.; Святло Праметэева агню // Там жа. 6 ліст.; Галоўнае — быць чалавекам // Там жа. 23 снеж.; З Новым годам! // ЛіМ. 31 снеж.; Вечная маладосць // Мін. праўда. 11 мая; Не ради славы...: К 20-летию Великой Победы // Сов. Бел. 29 апр.

1969. Радавы партыі // Маладосць. № 4; Хай перамогуць лепшыя! // ЛіМ. 20 мая; Балада аб зямлі беларускай // Там жа. 30 вер.; Умей папрасіць прабачэння // Мін. праўда. 19 снеж.; Слово о старшем товарище // Сов. Бел. 26 апр.

1970. В родном городе: Рассказ // Путь к победе. Мн.; Янка Мавр: Романтика борьбы, свободы и счастья // Дет. лит. № 2; Усё нармальна!..: Успаміны // Вяч. Мінск. 31 снеж.; «Ты пойми...»: [Верш] // Знамя юности. 22 нояб.; След на зямлі: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Данілевіч // Наст. газ. 21 ліст.; Верным курсом // Сов. Бел. 31 янв.; В родном городе: (Глава из романа «Через тысячу смертей») // Там жа. 24 нояб.

1971. Расцветай, Беларусь! // Неман. № 2; Толькі наперад // Работніца і сялянка. № 4; Помніць запавет Горкага // ЛіМ. 7 мая; Есть у революции начало, нет у революции конца // Сов. Бел. 6 нояб.

1972. Сквозь тысячу смертей: [Аповесць] // Неман. № 9; Гражданин Советского Союза // Сов. Бел. 30 апр.

1973. Нягаснучае святло // Вяч. Мінск. 2 студз.; Крочыць у баявым страі // Там жа. 17 снеж.; З любоўю да братоў меншых: [Рэц. на кн.: Б о г у ш е в и ч Ю. В городке над Неманом. Мн., 1973] // Там жа. 26 снеж.; Пережитое: [Рэц. на кн.: Б е л о ш е в А. Кружат аисты над Горынью. Мн., 1973] // Сов. Бел. 14 дек.

1974. Всем смертям назло: Очерк // За тебя, Беларусь. Мн.; Зачислен навечно: Очерк // На боевом посту. Мн.; «Нормандия — Неман» // Авиация и космонавтика. № 11; Месца ў страі // Вяч. Мінск. 14 сак.; Подвиг во льдах // Сов. Бел. 13 апр.; А на душе тревожно: Идет месячник безопасности на водах // Там жа. 14 июля.

1975. Иван Панченко // Панченко И. Порванные струны. Мн.; Любоў да паэта // Такі ён быў: Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Ветэран: [Нарыс] // Беларусь. № 9; Не молчали музы: [Інтэрв'ю] / Зап. Р. Ерохин // Сов. Бел. 13 марта; Борец-партизан: [Верш] // Сов. Литва. 11 апр.

1976. Баец партыі, сын народа: Да 75-годдзя з дня нарадж. А. Фадзеева // Беларусь. № 12.

1977. Юрий Богушевич // Богушевич Ю. Юность пришла. Мн.; Дядька Мавр: [Нарыс] // Неман. № 5; Отверженные // Сов. Бел. 31 марта; Не писательская «придумка» // Там жа. 14 дек.

1979. Не ради славы; Наперекор всему: [Нарысы] // Бессмертные имена. Мн.

1981. Натхненне // Полымя. № 2.

1983. Мужнасць рамантыкі: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Ступлава // Вяч. Мінск. 26 кастр.; Его большие острова / Зап. Р. Ерохин // Сов. Бел. 11 мая.

1985. Данілавіч // Успаміны пра Ільлю Гурскага. Мн.

1.4.

С т а х о в и ч А. Под мирным небом; Широкие горизонты / С бел. Мн., 1953 / Сааўт. пер. Е. Мазалькоў, Д. Осін.

Г у р с к и й М. В огне: Роман / С бел. Мн., 1956; Мн., 1961.

М а в р Я. Полесские робинзоны: Повесть / С бел. Мн., 1966.

Г у р с к и й И. Ветер века: Роман-хроника / С бел. Мн., 1968.

К о в а л е в П. Андрейка / С бел. Мн., 1972.

Ф е д о с е е н к о В. Дубовая Гряда; Вихри на перекрестках: Романы / С бел. Мн., 1976.

М а в р Я. Полесские робинзоны: Повесть / С бел. Мн., 1981. Рэц.: Б р у й Г. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 20 ліст.

Ф е д о с е е н к о В. Дубовая Гряда; Вихри на перекрестках: Романы / С бел. Мн., 1987.

М а в р Я. В стране райской птицы: Повесть; Амок:

Раман / С бел. Мн., 1990 / Сааўт. пер. У. Жыжэнка.

1949. Б р ы л ь Я. В борьбе: (Отрывок из романа «Граница») / С бел. // Сталин. молодежь. 19 июня.

1950. Б р ы л ь Я. О настоящей радости: [Апавяданне] / С бел. // Сов. Отчизна. № 7.

1952. С т а х о в и ч А. Широкие горизонты: Отрывок из романа / С бел. // Калг. праўда. 14 мая.

1953. В и т к а В. Счастье поэта: [Драма] / С бел. // Сов. Отчизна. № 5.

1954. Г у р с к и й И. В большой дороге: [Апавяданне] / С бел. // Сов. Отчизна. № 3.

1955. К о л а с Я. На перепутье (Заключительные разделы трилогии) / С бел. // Сов. Отчизна. № 4.

1958. Г у р с к и й И. Ветер с востока: (Отрывок из романа) / С бел. // Сов. Бел. 22 апр.

1960. Г у р с к и й И. Ветер с востока: (Отрывок из романа «Мир хижинам») / С бел. // Во славу Родины. 20 марта; П е с т р а к П. Яблонька: Отрывок из повести «Середибор» / С бел. // Сов. Бел. 7 февр.

1.5.

На армянскую мову. Пераднавагодняя ноч: [Апавяданне] / Пер. С. Айунц // Светлы шлях. Ерэван. 1953.

На балгарскую мову. Дъщерята на народа: Расказ // Веч. новини. 1952. 19 янв.; Къщичката на радостта: [Нарыс] // Бълг.-съв. единство. 1953. 25 апр.; Детският дом — дом на радостта: [Нарыс] // Дунавска правда (Русе). 1953. 29 май.

На беларускую мову. Рэйс Чэлюскіна. Мн., 1936.

Чукоцкія навелы. Мн., 1936.

Каля сцюдзёнага мора: Апавяданні. Мн., 1937.

Гэта твае сябры: Аповесць і апавяданні / Пер. М. Машара. Мн., 1953.

Краіна бацькоў: Апавяданне / Пер. С. Левін // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 2; Моц Берагавых: Апавяданне / Пер. А. Звонак // Там жа. 1935. № 8; Закон продкаў: Апавяданне // Там жа. 1936. № 10; Канец легенды: Апавяданне / Пер. Я. Брыль // Беларусь. 1948. № 1; Тры апавяданні з кнігі «У чужых шыротах»: Марка на параходнай трубе; Чорны; Покліч Радзімы // Полымя. 1948. № 7; Транспарт смерці: Апавяданне // Беларусь. 1951. № 12; Песня: Апавяданне // Там жа. 1952. № 4; Настаўнік: [Апавяданне] // Бярозка. 1952. № 4; Гэта — твае сябры: Апавяданне // Піянер Бел. 1952. 6 сак.; Першая вахта: Урывак з рамана «Караблі выходзяць у акіян» / Пер. М. Ракітны // Беларусь. 1955. № 4; У дэсанце: (Урывак з рамана «Мора ў агні») / Пер. А. Астрэйка, В. Бурносаў // Бярозка. 1960. № 2; Мора ў агні: Раман / Пер. А. Астрэйка, В. Бурносаў // Полымя. 1960. № 2—4. Рэц.: Д з ю б а й л а П. Пра тых, хто ў моры // ЛіМ. 1960. 31 мая; Вяселле: Раздзел з рамана «Праз тысячы смерцяў» // Там жа. 1970. 20 ліст.; Баявы сцяг: [Апавяданне] // Бярозка. 1980. № 11; Даніла-віч: [Успаміны] / Пер. М. Гурская // Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн.

На грузінскую мову. У лонданскім порце: Хлопчык з трушчобаў; Сын докера: [Апавяданні] / Пер. Л. Хучуа, Е. Кодуа // Беларускія апавяданні. Тбілісі. 1961.

На ўкраінскую мову. Хлопчик з трущоб: (Оповідання) / Пер. Н. Швець // Барвінок. 1956. № 1.

На чэшскую мову. Ledova odysea: Zapisky čeljuskince / Přel. E. Dolejšova. Praha, 1989.

Setkani na moři // Cteni o Sovět Svazu. 1959. Č. 7.

1.6.

С і д а р э н к а Н. Мой метад работы. Мн., 1949 / Літ. зап.

С а б л и н В. Батька Минай: Документальная повесть. Мн., 1959 / Рэд.

Р а т у ш н о в Н. В боевом походе: Записки партизана. Мн., 1960 / Літ. апрац.

П а в л о в В. Идущие вперед: Документальная повесть. Мн., 1961 / Літ. апрац.

А к у ш е в и ч Е. Огни в родных лесах: Документальная повесть. Мн., 1964; 2 изд., перераб.и доп. Мн., 1987 / Літ. апрац.

С м и р н о в Д. Записки чекиста. Мн., 1965; 2 изд., перераб. и доп. Мн., 1972 / Літ. апрац.

М и х а й л а ш е в Н. Буря гнева: Записки чекиста. Мн., 1971 / Рэд.

Н а б о е в о м посту. Мн., 1974 / Скл.

К о з л о в а М. Ухожу на задание: (Записки разведчицы). Мн., 1975. (Мемуары) / Літ. апрац.

Т и м о ш е н к о И. Солдаты милиции. Мн., 1976 / Літ. рэд.

Д а н и л о в и ч И. Пути-дороги фронтовые. Мн., 1983 / Літ. апрац.

С о м о н о в Ф. Не склонили головы. Мн., 1992 / Літ. апрац.

Т а р б е е в а А. Родная сям'я: Запіскі // Полымя. 1954. № 8, 9 / Апрац.; Т и м о ш е н к о И. Солдаты милиции: (Записки) // Неман. 1975. № 11 / Літ. рэд.; Т а р а н е н к о Ф. Рейд (Воспоминания) // Там жа. 1983. № 8 / Літ. апрац.

2.3.

На беларускай мове. А л я к с а н д р у М і р о н а в у — 60 гадоў // ЛіМ. 1970. 20 ліст.; А л я к с а н д р у М і р о н а в у — 70 // Там жа. 1980. 21 ліст.; А л я к с а н д р у М і р о н а в у — 75 // Там жа. 1985. 22 ліст.; Б. Чалюскінец Міронаў у пісьменнікаў // Там жа. 1934. 26 ліп.; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 79; Б е л а р у с к і марыніст // Голас Радзімы. 1970. № 49; В а с і л ь е ў Ю. Аснова далейшых поспехаў // ЛіМ. 1949. 6 жн.; Г е р ч ы к М. А мора сніцца па начах... // Там жа. 1980. 21 ліст.; К л ы ш к а А. Важаты дзяцінства // Там жа. 1955. 5 сак.; К у д р а ў ц а ў І. На пavароце // Там жа. 1948. 13 сак.; Я г о ж. Шлях праз акіян // Вяч. Мінск. 1970. 23 ліст.; М а р ц і н о в і ч А. Асветлена рамантыкай // ЛіМ. 1985. 22 ліст.; Я г о ж. Думкі пра нарыс // Полымя. 1956. № 12; М а с е в і ч С. Побач з добрымі творамі... // ЛіМ. 1951. 23 чэрв.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а з а н а ў І. Пісьменнік з душой марака // Звязда. 1980. 22 ліст.; Р а м а н а ў А. Ці мастацкія нарысы друкуюцца ў нашых часопісах? // ЛіМ. 1947. 15 ліст.; С к р ы п к а М. На жыццёвых пуцявінах // Мін. праўда. 1970. 22 ліст.; Ф о м ч а н к а А. Голас часу, голас жыцця // Вяч. Мінск. 1985. 23 ліст.; Я г о ж. Маладосць яго душы // Звязда. 1970. 22 ліст.; Ч э р н і к а в а В. Сталасць, загартаваная морам // Мін. праўда. 1985. 23 ліст.; Ш а ў н я А. Людзі і мора // ЛіМ. 1954. 27 снеж.; Ш к р а б а Р. Паэзія і прырода // Там жа. 1952. 16 жн.; Э в е н т а ў А. Выхаванец камсамола // Віцеб. рабочы. 1970. 6 кастр.

На рускай мове. Б р и г В. Моряк, журналист, писатель // Знамя юности. 1960. 24 нояб.; Б у к е н г о л ь ц Р. «Писать — это жить» // Знамя юности. 1970. 22 нояб.; Б у р н о с о в В. Прожитое и пережитое: (К 50-летию А. Е. Миронова) // Неман. 1960. № 6; Б у р ь я н Б. Отблески сияющих волн // Миронов А. Только море вокруг. Мн., 1981; Д о р о ф е е в В. К молодому читателю // Миронов А. Ледовая Одиссея. М., 1966; Е р о х и н Р. Выверенным курсом // Сов. Бел. 1980. 25 нояб.; Ж и ж е н к о В. На подступах // Сов. Отчизна. 1954. № 4; Я г о ж. Слово о разделенной любви: [Нарыс] // Неман. 1983. № 5; К р у г о в ы х Н. Слово о старшем товарище // Во славу Родины. 1970. 22 нояб.; Ф о м и н В., И л ь и н с к и й Н. О людях высокого долга // Миронов А. Зачислен навечно. Мн., 1966; Х а д к е в и ч Т. Море — его стихия: [Пасляслоўе] // Миронов А. Избранные произведения в двух томах. Мн., 1971. Т. 2; Я л у г и н Э. Моряк на берегу: [Нарыс] // Неман. 1977. № 2.

В. М. Грышкевіч.

МІСКО ЯКУБ

Міско Якуб Герасімавіч (псеўд. Асот; 1.6.1911, в. Чамяры Слонімскага пав. Гродзенскай губ., цяпер Слонімскі р-н — 23.10.1981, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), празаік, публіцыст, паэт, перакладчык. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1967). Член саюза журналістаў Беларусі (1958).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Да 1921 скончыў некалькі класаў пачатковай школы ў Расіі, дзе сям'я знаходзілася ў бежанстве. У 1925—28 вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі, адкуль выключаны за ўдзел у рэвалюцыйным руху. У 1932—34 працаваў у галоўным сакратарыяце рэвалюцыйна-дэмакратычнай арганізацыі «Змаганне», у рэдакцыі легальнага выдання КПЗБ «Беларуская газета» (Вільня). Быў членам тройкі Цэнтра нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі. Некалькі гадоў (з 1930 да 1939 з перапынкамі) правёў у турмах Польшчы. У лістападзе 1939 разам з братамі быў арыштаваны органамі НКУС, вызвалены пасля ўмяшання П. Панамарэнкі. Вярнуўшыся ў родную вёску, працаваў у калгасе (са студзеня да верасня 1940), затым літсупрацоўнікам лідскай райгазеты (1940—41). З першага і да апошняга дня Вялікай Айчыннай вайны служыў у разведцы дзеючай арміі, удзельнік вызвалення Берліна. Дэмабілізаваўся пасля вайны ў званні маёра. Вучыўся ў Баранавіцкім настаўніцкім інстытуце (1948—49). Працаваў на розных пасадах (ад карэспандэнта да намесніка рэдактара) у «Сельскай газеце» (1947—76), у часопісе «Коммунист Белоруссии» (1976—81).

Друкавацца пачаў у 1926 у падпольным часопісе вучняў Віленскай беларускай гімназіі (верш «Наперад»). Потым змяшчаў артыкулы ў польскіх газетах. У савецкім друку выступаў з 1948. Яго пяру належаць артыкулы пра Кампартыю Заходняй Беларусі і яе дзеячаў, кіраўнікоў нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі — С. Прытыцкага, М. Дворнікава, М. Арэхву, нарысы пра працоўных вёскі, водгукі і рэцэнзіі на кнігі М. Танка, Я. Брыля, А. Адамовіча, М. Машары, В. Казько і інш., пераклады з польскай, украінскай і рускай моў, аўтабіяграфічная дакументальная аповесць «Было яно калісьці...». Галоўным у аповесці з'яўляецца паказ грамадска-палітычнага, культурнага жыцця, побыту жыхароў Заходняй Беларусі ў 20—30-я гг., а таксама ваенных шляхоў аўтара. Творчая спадчына Я. Міско сабрана ў кнізе «Маё маўклівае сэрца». *Л. А. Бялевіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Маё маўклівае сэрца: З літаратурнай спадчыны. Мн., 1983. Рэц.: Карамазаў В. Слова з поля бою // ЛіМ. 1983. 1 ліп.; Клышка М. Падпольшчык, воін, журналіст // Беларусь. 1983. № 11; Ліс А. Плён пражытага // Полымя. 1983. № 10; Шибалис М. Голос молчаливого сердца // Сел. газ. 1983. 6 марта.

1.3.

1926. Гуляй, душа!: [Жарт] // Маланка. Вільня. № 16 / Пад псеўд. Асот.

1941. Artel «Zwycięstwo» // Szt. Wolności. 1 marca.

1948. Варта пацікавіцца // ЛіМ. 19 чэрв. / Сааўт. Я. Брыль; «Неманские казаки»: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Нёманскія казакі. Мн., 1947] // Сталин. молодежь. 28 янв.; Яго песні натхнялі нас // Чырв. змена. 29 чэрв.

1950. Над Нёманам: Нарыс // Полымя. № 2.

1951. Песня свабоднага народа // Калг. праўда. 22 чэрв. / Сааўт. Т. Барысава.

1952. «Сустрэнемся на барыкадах» // Калг. праўда. 9 ліп.; З мінулага // ЛіМ. 15 ліст.

1954. Праўда жыцця: Нарыс // Полымя. № 4; Праўдзівае і надуманае // ЛіМ. 19 чэрв.

1955. Шляхамі змагання // ЛіМ. 6 жн.

1958. Было яно калісьці... // За вярт. на Радзіму. № 94; ЛіМ. 10 снеж.; «Папараць-кветка» // Калг. праўда. 2 лют.

1959. Старонкі гераічнай барацьбы: [Рэц. на кн.: Усуровыя гады падполля. Мн., 1958] // За вярт. на Радзіму. № 24; Забастоўка ў гімназіі // Там жа. № 42; А мы сабе сеем ды сеем // Там жа. № 68.

1960. Свята перамогі // Голас Радзімы. № 35 / Сааўт. М. Шыбаліс; Мацнее братняя дружба // Там жа. № 60; Упэўненым крокам // Там жа. № 84; Вечна жывы, вечна з намі // Полымя. № 4; Дарагія сэрцу месцы // Калг. праўда. 12 сак.: Далёкае і блізкае // Там жа. 22 вер.

1961. Па ваенных дарогах: (З франтавых нататак)

// Полымя. № 6; Хараство // Калг. праўда. 7 чэрв.; Беларуская цаліна // Там жа. 12 ліп.; «Аштрафавацы!» // Там жа. 3 кастр.

1962. Аўтарытэт: Апавяданне // Вожык. № 11; Жывыя старонкі мінулага // Камуніст Бел. № 9; Персанальныя чарпакі: (Фельетон) // Калг. праўда. 5 вер.; Свайго лёсу гаспадары: [Нарыс] // Сел. газета. 5 снеж. / Сааўт. В. Чымірка.

1963. Адмоўная дзірка: (Гумарэска) // Вожык. № 15.

1964. Закляпалі: Гумарэска // Вожык. № 21; Край больших преобразований // Коммунист Бел. № 9; Жаркое сердце поэта // Сел. газ. 8 февр.; Ученица лучшей доярки // Там жа. 19 марта.

1966. Скварка: (Гумарэска) // Вожык. № 9; Прынцыповы: Гумарэска // Там жа. № 19; Далёкае-блізкае // Голас Радзімы. № 10; Гімнам жыццю і Радзіме // Там жа. № 20; А караван идет... // Коммунист Бел. № 6; Земля молодеет // Комунистас. № 8; Строки близкие, дорогие: [Рэц. на кн.: С ц я г і і паходні. Мн., 1965] // Неман. № 6; Далёкое — близкое // Сел. газ. 18 февр.; Обыкновенная судьба // Там жа. 17 мая; С открытым сердцем // Там жа. 23 авг.; Первые радости // Там жа. 29 нояб.

1967. Почырк камуніста: [Нарыс] // Сцяганосцы новага, перадавога. Мн.; З мінулага // У сэрцы народным. Мн.; Шчодрасць таленту // Голас Радзімы. № 32; Путь трудный, но славный: [Рэц. на кн.: Р е в о л ю ц и о н н ы й путь компартии Западной Белоруссии (1921—1939 гг.). Мн., 1966] // Неман. № 10; Неистощимое вдохновение // Сел. газ. 21 янв.

1969. У адзінай сям'і: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 39; В те годы...: [Рэц. на кн.: С о р о к и н А. Аграрный вопрос в Западной Белоруссии (1920—1933 гг.). Мн., 1968] // Коммунист Бел. № 3; Не ставшие на колени // Сел. газ. 16 сент.

1970. Газета-партизанка, газета-боец: [Рэц. на кн.: Д а с т а н к а Н. Газета «Звязда» ў гады Вялікай Айчыннай вайны (чэрв. 1941 — май 1945 гг.). Мн., 1970] // Коммунист Бел. № 12; На польской земле // Сел. газ. 6, 8, 10 янв.; Служить примером // Там жа. 8 дек.

1971. Яго любілі на «Крэсах» // ЛіМ. 5 сак.

1972. Летопись борьбы: [Рэц. на кн.: Б о р ь б а трудящихся Западной Белоруссии за социальное и национальное освобождение и воссоединение с БССР. Мн., 1972. Т. 2] // Неман. № 10; Ішоў 1928 год... // ЛіМ. 24 ліст.; А песня от сердца... // Сел. газ. 21 янв.

1973. В памяти сердца // Неман. № 10; Гадаваў у нашых душах бунт: [Нарыс] // ЛіМ. 23 ліст.; Прорыв: Из записок офицера // Сел. газ. 2 февр.

1974. Каб вясна ўзышла для людзей // Маладосць. № 2; По жизни шагая... // Неман. № 2; Не стареет звонкая лира // Сел. газ. 8 февр.

1975. Свидетельствует поэт: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Листки календаря: (Дневниковые записи). М., 1974] // Неман. № 2.

1976. Іх яднала любоў да простага чалавека // Дагляды. Мн.; Слова развітання // ЛіМ. 11 чэрв.

1977. Пламенная страсть // Неман. № 1; Людям на счастье // Сел. газ. 4 авг.

1978. Такі ён быў // Полымя. № 8; Па дарозе жыцця // Там жа. № 11; Палымяны патрыёт // ЛіМ. 25 жн.

1979. В семье вольной, братской // Коммунист Бел. № 8 / Сааўт. А. Кляўчэня; Расказ пра пачуцці: [Рэц. на кн.: Я н о в і ч С. Сярэбраны яздок. Мн., 1978] // Полымя. № 9; Той светлы верасень // Работніца і сялянка. № 10.

1980. Было яно калісьці: Дакументальная аповесць // Маладосць. № 9. Рэц.: С а д а ў н і ч ы Э. Гэта — не забываецца! // ЛіМ. 12 снеж.; Люди и звери // Сел. газ. 6 мая.

1981. Память стучится в сердце // Коммунист Бел. № 8.

1982. Служэнне народу і песні // Беларусь. № 1; Таварыш «Пётр»: Успаміны // Полымя. № 2.

1983. На ўсё жыццё // Песня на ўсё жыццё. Мн.

1984. Ён вершам краты пілаваў // Валянцін Таўлай. Мн.

1989. Наперад: [Верш] // ЛіМ. 6 кастр.

1.4.

Ж у л а ў с к і М. Чырвоная рака / З пол. Мн., 1955.

Б р а н д ы с К. Грамадзяне: Раман / З пол. Мн., 1958 / Сааўт. пер. М. Татур.

К р у ч к о ў с к і Л. Паўлінава пер'е: Раман / З пол. Мн., 1959 / Сааўт. пер. Я. Брыль.

П у т р а м а н т Е. Верасень: Раман / З пол. Мн., 1959 / Сааўт. пер. У. Дамашэвіч.

М і р с к і М. ...Бягом марш!: Дакументальная аповесць / З пол. Мн., 1963 / Сааўт. пер. Я. Брыль.

К а ў н а ц к а я М. Рагась з даліны Растокі / З пол. Мн., 1977.

1954. Ж у л а ў с к і М. Чырвоная рака: Аповесць / З пол. // Полымя. № 2; Б р а у н А. Найлепшыя сыны Кітая: Нарыс / З рус. // Там жа. № 12.

1958. К р у ч к о ў с к і Л. Каморнікі: Урывак з рамана «Паўлінава пер'е» / З пол. // ЛіМ. 14 чэрв.

1960. П у т р а м а н т Е. Вераснёвая раніца: [Апавяданне] / З пол. // Ніва. 4 вер. / Сааўт. пер. У. Дамашэвіч.

1963. М і р с к і М. За кратамі Картуз-Бярозы: Урывак з дакументальнай аповесці «Бягом марш!» / З пол. // ЛіМ. 30 жн. / Сааўт. пер. Я. Брыль.

1973. С л і с а р э н к а А. Апошняе слова: Апавяданне / З укр. // Рука друга. Мн.

1976. Г у ш ч а Я. Станаўленне мястэчка; Восень у гарах; Тэлевізар: [Апавяданні] / З пол. // Гушча Я. Пан Грацыян і іншыя. Мн.

1977. І в а ш к е в і ч Я. Касцёл у Скарышаве: Апавяданне / З пол. // Івашкевіч Я. Дзяўчына і галубы. Мн.

1978. К а с п р о в і ч А. Чаканне Дароты; Сірата; Месяц; Вось такія нашы справы; Вяртанне: Апавяданні / З пол. // Каспровіч А. Апавяданні. Мн.

1979. Г у ж а н с к і Е. Мядзвежая паслуга: [Гумарэска] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.

1.5.

На рускую мову. Стихом пилил он цепи: (К 50-летию со дня рождения Валентина Тавлая): Воспоминания // Неман. 1964. № 1; Быльем не поросло: (Документальная повесть) / Пер. В. Тарас // Там жа. 1983. № 11.

1.6.

Г л а в н а я должность. Мн., 1973 / Скл. з У. Мацвеевым.

2.3.

На беларускай мове. Б а ш л а к о ў М. Рэха ўдзячнай памяці: Старонкі ўспамінаў // Беларусь. 1984. № 4; Ц і т о в і ч Г. Паклон даўняму сябру // ЛіМ. 1981. 12 чэрв.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 35; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 404; БДА, ф. 882 с, воп. 1, с. 68, л. 69—82. *Г. І. Рэут.*

МІСЬКО ПАВЕЛ

Місько Павел Андрэевіч [псеўд. П. Андрэеў, П. Жытнёвы, П. Шумскі, Эхінопсіс Вульгарыс; н. 14.3.1931, в. Старцавічы (цяпер Знамя) Слуцкага р-на Мінскай вобл.], празаік. Член СП Беларусі з 1968.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Андрэй Верамеевіч, і маці, Ганна Лукінічна, калгаснікі. Да вайны П. Місько скончыў 2 класы. У час вайны жыў з бацькамі, якія працавалі на сельскай гаспадарцы. У 1947 скончыў Старцавіцкую НСШ, у 1950 СШ № 10 г. Слуцка. Скончыў аддзяленне журналістыкі БДУ (1955). Да студэнцкіх гадоў адносяцца і першыя пробы пяра, якія друкаваліся ва універсітэцкай шматтыражцы. Тады ж пачаў выступаць у рэспубліканскіх газетах з нарысамі. У 1955—59 працаваў у давыд-гарадоцкай раённай газеце «Сцяг Леніна» адказным сакратаром, намеснікам рэдактара. Выступаў з нарысамі ў часопісах «Сельская гаспадарка Беларусі», «Маладосць», «Полымя», у рэспубліканскіх газетах. Першае апавяданне «Надзея» надрукавана ў 1958 у альманаху «Брэст». З 1959 да 1964 працаваў уласным карэспандэнтам газеты «Звязда» па Гродзенскай вобл., жыў у Гродне. У гэтыя гады з'яўляюцца ў друку новыя апавяданні і нарысы, выходзіць кніга-нарыс «Адмаўленне ад крыжа». Пасля пераезду ў Мінск з 1964 працаваў у «Сельскай газеце». Пісаў апавяданні, гумарэскі. У 1967 выходзіць першая кніга апавяданняў «Калодзеж». У 1967—71 працаваў загадчыкам аддзела культуры рэдакцыі штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва», затым загадчыкам аддзела навукі і мастацтва часопіса «Полымя» (1971—72), загадчыкам рэдакцыі прозы выдавецтва «Мастацкая літаратура» (1972—76), намеснікам галоўнага рэдактара гэтага выдавецтва (1976—80). З 1980 г. на творчай рабоце. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкуецца з 1954. Для першага зборніка апавяданняў «Калодзеж» характэрна ўважлівае, цёплае стаўленне маладога празаіка да чалавека працы, уменне бачыць няпросты ўнутраны свет герояў, іх душэўную прыгажосць, чалавечнасць, шчырую прыхільнасць і любоў да зямлі-карміцелькі. Піша ў асноўным пра вайну, сучаснасць, вясковае жыццё (зборнік апавяданняў і аповесцей «Калянае лісце»). У творах П. Місько адчуваецца добрае веданне матэрыялу, вострая праблемнасць. Найбольш значныя творы — пра жыццё сучаснай вёскі (раман «Градабой», аповесць «Ціхае лета»), партызанскую барацьбу на Палессі (раман «Мора Герадота»), ваенную і пасляваенную вёску (раман «Хлопцы, чые вы будзеце?»), зборнікі гумару «Чэрці ў коміне», «Лекцыя з падвывам». Шмат і плённа працуе для дзяцей. Асабліва папулярныя яго кнігі «Навасёлы, або Праўдзівая, часам вясёлая, часам страшнаватая кніга пра незвычайны месяц у жыцці Жэні Мурашкі», «Зямля ў нас такая», «Прыгоды Бульбобаў», прыгодніцкая аповесць «Грот афаліны» (атрымала спецыяльны дыплом на ўсесаюзным конкурсе 1989 г.). Напісаў п'есы на сучасныя тэмы «На зачараваным востраве, або Баба Яга Залатая нага», «Канфлікт мясцовага значэння», «Змяя-спакушальніца». Выдаў кнігі нарысаў «Гаспадыні свайго лёсу» (пра беларускіх жанчын — шчырых, нястомных працаўніц), «Дрэва жыцця» (пра людзей беларускай вёскі), дакументальную аповесць «Падарожжа ў калгас». Творы П. Місько перакладзены на іншыя мовы. Пераклаў на беларускую мову паэму «Мёртвыя душы» М. Гогаля, аповесці «Іёна і Аляксандра» У. Лічуціна, «Шуміць лугавая аўсяніца», «Чырвонае віно перамогі» Я. Носава, «Ноч пасля выпуску» У. Цендракова, асобныя творы з украінскай, эстонскай, літоўскай, казахскай, польскай і інш. моў.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.1.

Мора Герадота: Раман; Поезд ішоў на захад: Аповесць: Выбранае. Мн., 1981. Рэц.: Уваравў Г. Кніга-пiс // ЛіМ. 1981. 31 ліп.

Выбр. тв.: У 2 т. Т. 1. Мора Герадота: Раман. Мн., 1991. Т. 2. Градабой: Раман. Мн., 1991.

Між мінулым і будучым: Аповесці, апавяданні. Мн., 1986. (Б-ка бел. прозы).

1.2.

Адмаўленне ад крыжа. Мн., 1964. (Б-чка атэіста). Рэц.: Аляксееў І. // Чырв. змена. 1964. 14 крас.; Грынь В. // ЛіМ. 1964. 28 крас.

Калодзеж: Апавяданні. Мн., 1967. Рэц.: Андраюк С. Зоркі можна бачыць і ўдзень // ЛіМ. 1967. 13 чэрв.; Гальмакоў Д. Зоркі глядзяць у калодзеж // Маладосць. 1967. № 12; Кацюшын М. З верай у чалавека // Чырв. змена. 1968. 24 крас.; Клещенко В. Человеческая доброта // Гродн. правда. 1967. 29 дек.; Марціновіч А. Сваёй дарогай // Вяч. Мінск. 1968. 11 студз.; Шаўня А. З вечнай крыніцы // Беларусь. 1967. № 6.

Гаспадыні свайго лёсу: Нарысы. Мн., 1968.

Падарожжа ў калгас: Дакументальная аповесць. Мн., 1970. Рэц.: Туров В. Письма Светы Мельниковой // Заря. 1970. 25 нояб.

Зямля ў нас такая: Аповесці. Мн., 1971. Рэц.: Пашков Г. // Неман. 1972. № 8; Фомчанка А. Зямля герояў // Вяч. Мінск. 1971. 12 жн.; Ялугин Э. Тайны, приключения, жизнь // Знамя юности. 1971. 1 июля.

Дзівак-чалавек: (Камандзіроўка ў «Зялёную Даліну»): Апавяданні і гумарэскі. Мн., 1972. (Б-ка «Вожыка»).

Навасёлы: [Аповесць]. Мн., 1972. Рэц.: Голубева Л. З гумарам пра сур'ёзнае // Полымя. 1973. № 8; Содаль У. Пра хлопчыка Жэню і яго сяброў // ЛіМ. 1973. 26 студз.; Ялугин Э. // Дет. лит. 1973. № 6.

Дрэва жыцця: Нарысы. Мн., 1973. Рэц.: Вышынскі М. Вечна зялёнае дрэва жыцця // Вяч. Мінск. 1974. 26 ліст.; Манцэвіч Б. З глыбінь сельскага жыцця // Мін. праўда. 1973. 9 вер.; Прыгодзіч З. Далёкае і блізкае // Звязда. 1973. 19 мая; Федотов Г. // Неман. 1974. № 10.

Калянае лісце: Апавяданні і аповесці. Мн., 1974. Рэц.: Кацюшэнка М. Зусім не ціхае лета... // Чырв. змена. 1975. 17 снеж.; Лецка Я. Сцвярджэнне майстэрства // Звязда. 1975. 24 вер.; Чыгрын І. На хвалі сучаснасці // Полымя. 1976. № 3; Шупенька Г. Калі ёсць што сказаць людзям // Маладосць. 1975. № 2; Яго ж. Когда есть что сказать людям... // Дружба народов. 1976. № 5.

Мора Герадота: Раман. Мн., 1976. Рэц.: Агеев И. Сутки и еще три года войны // Сел. газ. 1977. 19 февр.; Каленкович И. Гимн мужеству // Заря. 1977. 11 мая; Карабанава Л. Суровая праўда вайны // Звязда. 1977. 10 сак.; Лецка Я. Зашчымела сэрца болем // Вяч. Мінск. 1977. 15 ліст.; Скобелеў Э. Паглыбляючы разуменне часу // Маладосць. 1978. № 9; Стральцоў Б. Грані змагання // Полымя. 1977. № 8; Шупенька Г. Пра нашу мужнасць, пра нашу годнасць // ЛіМ. 1977. 4 сак.

Прыгоды Бульбобаў: Аповесці, апавяданні. Мн., 1977. Рэц.: Вишневский А. // Дет. лит. 1978. № 6; Марціновіч А. Патрабавальная любоў // ЛіМ. 1978. 20 студз.; Сакалоў А. Урок дабраты і шчодрасці // Чырв. змена. 1978. 15 лют.; Хорсун С. Застаецца людзям песня дзяцінства // Вяч. Мінск. 1978. 27 ліст.

Чэрці ў коміне: Апавяданні, фельетоны, літаратурныя пародыі, аповесць. Мн., 1978. Рэц.: Кудраўцаў І. На нялёгкай ніве // Беларусь. 1978. № 11; Сакалоў А. Трапнае слова сатыры // Чырв. змена. 1978. 14 крас.; Тычына М. Ачышчальная сіла смеху // ЛіМ. 1978. 19 мая; Усікаў Я. У дэфіцытным жанры // Полымя. 1979. № 4.

Градабой: Раман. Мн., 1980. Рэц.: Дзюбайла П. У пошуках жыццёвай трываласці // Полымя. 1981. № 6; Капыловіч І. Права на выбар // ЛіМ. 1981. 19 чэрв.

Вясельны марафон: Апавяданні. Мн., 1984. (Б-ка «Вожыка»).

Грот афаліны: Аповесць. Мн., 1985.

Эрпіды на планеце Зямля: Аповесці, апавяданні, казкі. Мн., 1987.

Лекцыя з падвывам: Апавяданні, гумарэскі, фельетоны. Мн., 1988.

Хлопцы, чые вы будзеце?: Раман. Мн., 1990.

Развітальная гастроль: Дэтэктыўная гісторыя. Мн., 1991.

1.3.

1954. Першае пачуццё // Чырв. змена. 26 чэрв. / Сааўт. А. Васільеў.

1955. Калгаснік Раман Лемяза // Калг. Бел. № 12; Слуцкія ткачыхі // Маладосць. № 2; Заметки о стихах // Сов. Отчизна. № 1.

1956. Сям'я жывёлаводаў: Нарыс // Калг. праўда. 27 мая; Вось яны, нашы землякі! // Чырв. змена. 24 ліст.

1957. Дарогай сталасці // Звязда. 21 ліп.; Камітэт — калектыўны важак; На пярэднім краі; Лепшы з лепшых: (Пісьмы з камсамольскай арганізацыі калгаса «Запаветы Леніна» Давыд-Гарадоцкага раёна) // Чырв. змена. 14, 16, 18 мая / Сааўт. А. Вярцінскі.

1958. Надзя: Апавяданне // Брэст. № 1; Інкрустатар А. Грычык // ЛіМ. 5 снеж.; Унучка бальшавіка: Апавяданне // Піянер Бел. 19 вер.; Не замыкацца ў рамках школы // Чырв. змена. 5 сак.; Канец «Белай мышы»: Нарыс // Чырв. змена. 3 ліп. / Сааўт. А. Ісачанка.

1959. Заслужаны адпачынак // За вярт. на Радзіму. № 67; Арлёнак, мой верны таварыш...: Нарыс // Маладосць. № 11; Мужны ўчынак: Нарыс // Звязда. 10 ліп.; Записки подпольщика: [Рэц. на кн.: Анисов С. За волю и счастье народа. Мн., 1959] // Сов. Бел. 17 июня; На Лысай горцы: Нарыс // Чырв. змена. 11 чэрв.

1960. Яна была такой // Голас Радзімы. № 33; Сабрана лепшае, самабытнае // Там жа. № 64; Калі імя табе інжынер: Нарыс // Звязда. 12 студз.; Рабочы факультэт? Гэта выдатна! // Там жа. 16 студз.; Яна была такой: Яшчэ пра Веру Харужую // Там жа. 29 крас.; Квітнець садам вакол завадскіх карпусоў: Нарыс // Там жа. 22 мая.

1961. Адмаўленне ад крыжа: Нарыс // Маладосць. № 8; Першы дыспут: Апавяданне // Гродзен. праўда. 4 чэрв.; Аб Радзіме мілай хочацца спяваць... // Звязда. 5 студз.; Ідуць абозы з сенам: Нарыс // Там жа. 5 ліп.; Марудна прысвяшаючы // Там жа. 7 ліп.; «Тэзісы» падвялі // Там жа. 27 ліп.; Размова пра галоўнае // Там жа. 18 жн.; Дзяўчына сее разумнае // Там жа. 19 вер.; Няўрымслівая // Там жа. 1 кастр.

1962. Гродзенскі сімфанічны // Голас Радзімы. № 26; На новым месцы: Нарыс // Полымя. № 4; Народная кнігарня // Звязда. 19 студз.; Таленту сястра: Нарыс // Там жа. 24 сак.; Гора ад любві: Фельетон // Там жа. 25 мая; Які сабекошт на вашай ферме? // Там жа. 22 чэрв. / Сааўт. А. Кунаш; На фестываль праз Гродна: Нарыс // Там жа. 26 ліп.; Подзвіг Міхаіла Белуша // Там жа. 9 жн.; Вялікія клопаты малога завода // Там жа. 2 вер.; Людзі з чыстым сумленнем // Там жа. 3 кастр.; Цётка Броня: Апавяданне // ЛіМ. 4 вер.; Хай спявае вада...: Апавяданне // Сел. газ. 17 ліст.

1963. Знахарка: Апавяданне // Вожык. № 12; Гродн. правда. 19 мая; Падтрымліваць перадавое, укараняць яго! З пленума Гродзен. сел. абкома КПБ // Звязда. 17 ліп.; Ідэалагічнай рабоце — канкрэтнасць і мэтанакіраванасць: З пленума Гродзен. прам. абкома КПБ // Там жа. 18 ліп.; Каб зямля радзіла ўтрая: Са сходу актыву Гродзен. абл. сел. парт. арганізацыі // Там жа. 25 снеж. / Сааўт. М. Шыманскі; Ударны фронт кліча! Са сходу актыву Гродзен. прам. парт. арганізацыі // Там жа. 26 снеж. / Сааўт. М. Шыманскі; ...Не поле перайсці: Апавяданне // ЛіМ. 19 сак.; Дзівак-чалавек: Апавяданне // Там жа. 27 снеж.; Высокае давер'е, высокая патрабавальнасць // Чырв. змена. 19 ліст.

1964. Воробьиная ночь: Рассказ // Неман. № 6; Здароўя табе, Мінаўна! // Работніца і сялянка. № 11; Трудолюбивые // Гродн. правда. 21 февр.; Генеральны напрамак — інтэнсіфікацыя // Звязда. 22 лют.; «Нёман» — ансамбль народны // Там жа. 11 сак.; Следапыты адной школы // ЛіМ. 12 мая; Яны здабывалі перамогу: [Рэц. на кн.: Новікаў І. Дарогі скрыжаваліся ў Мінску. Мн., 1964] // Там жа. 23 чэрв.; «З «соллю» і без «солі»: [Рэц. на кн.: Кляўко Г. Лайдакі і кнопкі. Мн., 1964] // Там жа. 18 вер.; На парозе сталасці: Пісьмы-урыўкі з аповесці «Падарожжа ў калгас» // Наст. газ. 8 сак.; Исповедь сердца // Сел. газ. 21 июня; Радуга над полем // Там жа. 25 июля.

1965. Верхалаз: Апавяданне // Бярозка. № 5; Гомел. праўда. 16 мая; Амяла на бярозе: Апавяданне // Ра-

ботніца і сялянка. № 3; Калодзеж: Апавяданне // ЛіМ. 13 жн.; Жыццяпіс пакалення // Там жа. 12 ліст.; День директора // Сел. газ. 12 февр.; Орленок // Там жа. 31 марта; Коммунисты держат совет // Там жа. 7 апр. / Сааўт. А. Станюк; В дни войны и в дни мира // Там жа. 28 апр. / Сааўт. А. Ларын; По труду и честь // Там жа. 14 июля; Каким быть селу? // Там жа. 16 окт.

1966. Нуль без палачкі: Апавяданне // Вожык. № 13; Сваяк: Апавяданне // Маладосць. № 2; Дорога к счастью: [Нарыс] // Неман. № 8; Спакой ёй толькі сніцца...: [Нарыс] // Работніца і сялянка. № 6; Палеская казка: Апавяданне // ЛіМ. 9 вер.; Край Новогрудский // Сел. газ. 13, 16, 20 февр.; Сельскую торговлю — на уровень городской // Там жа. 30 июня; Хлеб: [Нарыс] // Там жа. 20 окт.; Тихая должность: Очерк // Там жа. 23 нояб.

1967. «Ціхая» пасада: [Нарыс] // Сцяганосцы новага, перадавога. Мн.; Змяя-спакушальніца: Апавяданне // Вожык. № 12; Над Горынью-рекой: [Нарыс] // Неман. № 8; Іграй, баян! // Работніца і сялянка. № 12; Беспокойная молодость // Советы депутатов трудящихся. № 3; Адпомсціў: Гумарыст. апавяданне // Звязда. 22 лют.; Шестнадцать отважных // Знамя юности. 10 марта; Сэрцам падказанае: [Рэц. на кн.: Фядотаў М. Мёртвыя застаюцца жывымі. Мн., 1967] // ЛіМ. 18 крас.; Слядамі гісторыі: Нататкі наведвальніка Дзяржаўнага музея БССР // Там жа. 28 ліст.; Радости и огорчения Василия Кунштеля // Сел. газ. 14 фев.; На родной земле // Там жа. 1 марта; Власть народная: [Нарыс] // Там жа. 12 марта; Светлана: Очерк // Там жа. 7 апр.; До «неба» — два метра: Репортаж // Там жа. 11 мая; Хорошего Вам солнца: [Нарыс] // Там жа. 8 июня; Добрые услуги: [Нарыс] // Там жа. 12 авг.; Изуверы: [Нарыс] // Там жа. 13, 15 авг.; «Война под крышами» // Там жа. 26 сент.

1968. Шчасце Лявона і Мар'і: Нарыс // Работніца і сялянка. № 3; Расці ў добры час... // Там жа. № 12; Як прыйшла песня: Нарыс // ЛіМ. 12 студз.; Канал імя Віцькі Зайцава: Апавяданне // Там жа. 19 студз.; Усё пачынаецца з энтузіязму // Там жа. 13 лют.; Родныя напевы // Там жа. 14 чэрв.; Дрэва жыцця: Нарыс // Там жа. 6 вер.; Свята ў будзень // Чырв. змена. 24 жн.

1969. Заполье, песенная деревня: [Нарыс] // Неман. № 1; Чырвонае неба: Маленькая аповесць // ЛіМ. 7, 11, 14, 18 лют.; Падарожжа ў даўніну: [Рэц. на кн.: Штыхаў Г. Галасы далёкіх продкаў. Мн., 1968] // Там жа. 11 крас. / Пад псеўд. П. Андрэеў; ...І ніхто іншы // Там жа. 11 крас.; Цячэ рэчанька, рэчка быстрая...: Нарыс // Там жа. 30 крас.; Калгас «Савецкая Беларусь» паспяхова выконвае пяцігодку культуры і быту // Там жа. 27 чэрв.; Каб не спех ды яшчэ сёе-тое...: [Рэц. на кн.: Мысліве ц В. Мае заводчыкі: Нарысы. Мн., 1969] // Там жа. 1 жн.; На парозе сталасці: Пісьмы-ўрыўкі з аповесці «Падарожжа ў калгас» // Наст. газ. 25 кастр.

1970. Чалавек — гаспадар свайго лёсу: [Рэц. на кн.: Ярашэвіч Э. Прызнанне. Мн., 1969] // Беларусь. № 10; Помнік: Апавяданне // Бярозка. № 6; Раскажу, то не паверыце: Апавяданне // Вожык. № 6; Стратэгія: Апавяданне // Там жа. № 8; Дзе нас няма. Вясковая размова: [Гумарэска] // Там жа. № 15; [Рэц. на кн.: Буравкин Г. Три страницы из легенды. М., 1968] // Неман. № 1; «Поле мое, поле...» // Там жа. № 7; На глыбокім дыханні: [Рэц. на кн.: Ялугин Э. Камни Млечного пути. Мн., 1969] // Вяч. Мінск. 5 мая; Слова, сказанае ад сэрца // ЛіМ. 3 лют.; Такое сліпучае сонца: Апавяданне // Там жа. 27 сак.; Буду балельшчыцай: Гумарэска // Там жа. 15 мая; І сонца, і месяц, і зоры // Там жа. 22 мая.

1971. На нашым доме «хо-хо-хо»: Гумарэска // Беларусь. № 8; Душа выкрасае маланкі // Там жа. № 12; Скажы, хто твой сусед?: [Апавяданне] // Вожык. № 19; Шлях да шчаслівай долі: [Рэц. на кн.: Дуброўскі І. Да долі чалавечай. Мн., 1970] // Полымя. № 3; Не ў явар, а ў камень...: Трыпціх // Там жа. № 7; Неба ў гарошак, або вынік непатрабавальнасці: [Рэц. на кн.: Сіняўскі І. Вернасць. Мн., 1971] // Там жа. № 8; З патрабавальнай меркай: [Рэц. на кн.: Семразоў адмерай... Мн., 1970] // Звязда. 6 студз.; Хоць прайшло 150... // ЛіМ. 15 студз.; Маладосць «Маладосці» // Там жа. 19 лют.; Сябры: Першы раздзел з аповесці «Зямля ў нас такая» // Там жа. 12 сак.; Пачом сёлета Пегасы?: Гумарэска // Там жа. 30 крас.; Пегас брыкаецца: Пералётная галава; Згубленае сэрца; Хмель славы і апладысментаў; Людзі А-у-у! Дзе я! Расчацвяроная душа: Пародыі // Там жа. 25 чэрв. / Пад псеўд. Эхінопсіс Вульгарыс; Слова пра маці // Там жа. 20 жн.; На вахце: [Верш] // Сел. газ. 9 мая / Пад псеўд. П. Андрэеў.

1972. Поезд ішоў на захад: Апавяданне // Маладосць. № 10; Служаць Радзіме сыны: [Рэц. на кн.: Хомчанка В. Цёплая зямля. Мн., 1971] // Полымя. № 3; За небакраем небакрай // Там жа. № 10; «Тыгр» + «Кацяня» = Палкан: Урывак з аповесці «Навасёлы, або Праўдзівая, часам вясёлая, часам страшнаватая кніга пра незвычайны месяц у жыцці Жэні Мурашкі» // ЛіМ. 28 ліп.

1973. Гасцінныя стрыгалі: Апавяданне // Вожык. № 11; Тэлевізар і чэрці ў коміне: Апавяданне // Там жа. № 16; Ціхае лета: Аповесць // Полымя. № 10; Каця: Урывак з аповесці // ЛіМ. 28 вер.

1974. Доктарка; Добры чалавек; Подых зімы; Падманула; Доўгі час: Лясныя эцюды // Беларусь. № 8; Апенькі; Крапіўнік: [Апавяданні] // Вясёлка. № 9; Калянае лісце: Аповесць // Маладосць. № 3; Жаночы род: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 11; Восеньскім днём: Замалёўкі // Родная прырода. № 5; Паядынак: Урывак з рамана // ЛіМ. 6 вер.

1975. Чырвонае неба: [Апавяданне] // Ішла вайна народная. Мн.; Палеская быль: Урывак з рамана // Беларусь. № 4; Будзьце, як дома: Апавяданне // Вожык. № 3; Прадаю дачу: [Апавяданне] // Там жа. № 9; У горадзе: Урывак з аповесці // Вясёлка. № 10; Гнеўная праўда і памяць Беларусі: [Рэц. на кн.: Адамовіч А., Брыль Я., Калеснік У. Я з вогненнай вёскі... Мн., 1975] // Полымя. № 5; Ахвяра моды: Апавяданне // ЛіМ. 11 ліп.

1976. Ліха крадзецца ціха: [Камедыя] // Беларусь. № 12; Выбух у кватэры: Урывак з апавядання // Вясёлка. № 9; Мора Герадота: Раман // Полымя. № 8, 9.

1977. Дрэва жыцця: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Старчва: [Верш] // Вожык. № 7; Каляндар сумлення: Апавяданне // Вясёлка. № 4; Сэрца сам-насам з праўдай: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. Крыло цішыні. Мн., 1976] // Полымя. № 3; А ці мог проста выжыць той Цімох?: [Верш] // ЛіМ. 27 мая.

1978. Гнеўная праўда і памяць Беларусі // На стрыжні часу. Мн., «Дождждык, дождждык, секані!»: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Дударэнка-Дудароў: [Верш] // Вожык. № 2; Як Саша ў космас лятаў: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Старчва: [Верш] // Ніва. 19 сак.

1979. Ёсць у нас сябры // Бярозка. № 3; Старамодны заяц: Казка // Вясёлка. № 5; Апенькі; Крапіўнік: [Апавяданні] // Там жа. № 9; У сватах: [Урывак з рамана «Градабой»] // Работніца і сялянка. № 9; На возеры: Раздзел з рамана // ЛіМ. 13 ліп.

1980. [Уступ] // Сіпакоў Я. Ланцугі для мух. Мн.; Канал імя Віцькі Зайцава: [Апавяданне] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; У прыпар: Урывак з рамана «Градабой» // Беларусь. № 5; Градабой: Раман // Полымя. № 6—8.

1981. Старамодны заяц: [Казка] // Вясёлка. Мн.; Аповесць пра майго сябра: [Рэц. на кн.: Мехаў У. Агністы лёс пакалення. Мн., 1980] // Беларусь. № 3 / Пад псеўд. П. Андрэеў; Дзе чалавеку шчасціць: [Рэц. на кн.: Масарэнка А. На бабровых тонях. Мн., 1981] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. П. Андрэеў; Біргус, какосавы злодзей: [Урыўкі з аповесці «Грот афаліны»] // Бярозка. № 3, 4; Ай-яй-яй!..: Апавяданне // Вожык. № 5; Дзед Архіп і Лёнька: Апавяданне // Вясёлка. № 3; На покліч душы: Замест аўтабіяграфіі // Маладосць. № 3.

1982. «Ты мяне паважаеш?»: Гумарэска // Вожык. № 1; Ветлівасць і яшчэ раз ветлівасць: [Апавяданне] // Там жа. № 13; Чараўнік Косцік: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Ніва. 26 снеж.; Дзень нараджэння: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; У дэльфі-

нары: Раздзел з аповесці «Грот афаліны» // ЛіМ. 22 кастр.

1983. Старамодны заяц: [Казка] // Вяснянка. Мн.; Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Трамбон і Шушка: [Апавяданне] // Бярозка. № 8; Вясельны марафон: Апавяданне // Вожык. № 5; «Тылігент»: Фельетон // Там жа. № 9; Лекцыя з падвывам: Апавяданне // Там жа. № 14; Сарокі і дзяцел: Казка // Вясёлка. № 3; Сінявокае мышаня: Казка // Там жа. № 12; Першая ластаўка // Работніца і сялянка. № 6; Дапёк: Дыялог // ЛіМ. 4 лют.

1984. Салодкія карасі: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Сто градусаў па Цэльсію: Апавяданне // Вожык. № 7; Хто ёсць хто?: Апавяданне // Там жа. № 9; Маміна мама: Апавяданне // Вясёлка. № 12; Шэршэ ля хам: (Апавяданне) // Работніца і сялянка. № 2; Сімфонія — гэта... жыццё: Гумарэска // ЛіМ. 11 мая.

1985. Гусі мае, лебедзі...: [Апавяданне] // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Яўгеній Носаў: [Уступнае слова] // Братэрства, 85. Мн.; Як Саша ў космас лятаў: [Апавяданне] // Буслы над хатай. Мн.; Канал імя Віцькі Зайцава: [Апавяданне] // Твой зорны час. Мн.; Вяртанне: Урывак з рамана // Беларусь. № 6; Глуханямыя душы: Пісьменнік і жыццё // Там жа. № 9; Эрпіды на планеце Зямля: Раздзел з навукова-фантастычнай аповесці // Бярозка. № 6, 7; Як дзеда дзялілі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Вясёлы архіпелаг: Урывак з аповесці «Грот афаліны» // Маладосць. № 3, 4; Сярод кар'ерыстаў: [Гумарэска] // Звязда. 13 студз.; «Не ўгасці мяне піўцом, а ўгасці слаўцом»: [Рэц. на кн.: Р а б к е в і ч В. Паслухай, што людзі кажуць. Мн., 1985] // ЛіМ. 26 крас.; Трамбон і Шушка: [Апавяданне] // Ніва. 11, 18 жн.; Півахлёбы: (Фельетон) // Ніва. 22 вер.

1.4.

Б р а н к В. Маленькі чалавек на вялікай дарозе: Малюнкі далёкага дзяцінства / З пол. Мн., 1974 / Сааўт. пер. А. Жук.

1966. А ф е р с к і Е. Янук расколвае атам: [Гумарэска] / З пол. // Работніца і сялянка. № 7; Ніва. 4 вер.

1968. А с э н к а Я. Дзеці — наша будучыня / З пол. // ЛіМ. 5 снеж.

1969. А с э н к а Я. З культурнай хронікі / З пол. // ЛіМ. 3 студз.; В і ш н я А. Паходжанне свету; Званары: Гумарэскі / З укр. // Там жа. 30 снеж.

1970. Ч а р о м у х і н. Як тут не ўздыхаць: Гумарэска / З балг. // ЛіМ. 14 жн.; П а к а ж ы, дзядзька, нос: З украінскага народнага гумару / З укр. // Там жа. 11 снеж.

1971. Б а р а в і к о ў с к і Л. Да друкара; Г у л а к - А р т а м о ў с к і П. Цюхцяй і Чванько: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 15 студз.; А р д а ў В. Прамова тэатральнага дырэктара; Прамова загадчыка тэатральнага буфета: [Гумарэскі] / З рус. // Там жа. 17 вер.

1972. Б я л о ў В. Бабрыны прыгорак: Апавяданне / З рус. // Маладосць. № 12; К в я т к о ў с к і М. Цырк дый годзе!: Гумарэска / З пол. // ЛіМ. 16 чэрв.

1973. К р ы ж а н і ў с к і А. Джэнтльмены ўдачы: Гумарэска / З укр. // ЛіМ. 2 сак.

1976. С а ч ы в е ц І. Тоўстая кніжка: Гумарэска / З укр. // ЛіМ. 30 ліп.

1977. А ф е р с к і Е. Англійскае зелле: Гумарэска / З пол. // ЛіМ. 23 вер.; В е х. Ліфтам на «Гальку»: Гумарэска / З пол. // Там жа. 28 кастр.

1979. А ф е р с к і Е. Мусіш быць маёй; Мадэль для практыкі; Англійскае зелле; Войтак расколвае атам; В е х. Ці бачылі вы марсіяніна?; Памідорнае жыццё; Ліфтам на «Гальку»; Пірат: [Гумарэскі] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.

1981. С л а б а с ц і ц к і М. Плагіятар: [Гумарэска] / З укр. // ЛіМ. 13 сак.

1984. П о ц ю с А. Барбоска-падарожнік: Апавяданне / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Г а ш а к Я. Пра шчырую дружбу; Як паводзіць сябе дома, на вуліцы, ва ўстановах, у магазінах, у тэатрах, на аэраплане і на футбольных матчах; Змена прозвішча; Школа для сышчыкаў; Тайна споведзі: [Апавяданні] / З чэш. // Гашак Я. Госць у хату. Мн.; Б а р а н ь Т. Непагадзь; Б е р т а Б. Вераснёўская госця: [Апавяданні] / З венг. // Пасярод зямлі. Мн.

1985. Н о с а ў Я. Чырвонае віно Перамогі: Апавяданне / З рус. // Братэрства. Мн.

1.5.

На англійскую мову: Grandad and Al / Transl. S. Sosinsky // The White Stork in the Sky. M., 1985.

На армянскую мову. Зямля ў нас такая: [Аповесць] / Пер. М. Бербаран. Ерэван, 1976.

На кіргізскую мову. Айлакер: Ангеме // Жаш ленинчи. 1971. № 4.

На літоўскую мову. Tokia mūsu žeme: Apysaka / Vert. J. Rudokiene. Vilnius, 1982.

Afalinu grota / Vert. A. Antanavicius. Vilnius, 1989.

На нямецкую мову. Datsche zu verkaufen / Übers. A. Möckel // Eine Wanne voll Kaviar. Berlin, 1983.

На персідскую мову. Дзед і Лёнька: [Апавяданне] // Белы бусел ляціць... Мн., 1985.

На рускую мову. Земля у нас такая: Повесть / Пер. авт. М., 1974.

Земля у нас такая; [Красное небо]: Повести / Пер. авт. Мн., 1975.

Полесская сказка: Рассказы и повести. М., 1977. Рэц.: А н и с к о в и ч В. Мудрая сказка жизни // Неман. 1977. № 11; В і ш н е ў с к і І. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 9 вер.

Новоселы, или Правдивая, иногда веселая, а иногда страшноватая книга о необыкновенном месяце в жизни Жени Мурашки: Повесть / Пер. авт. М., 1978. Рэц.: В а с и л е в и ч А. Эрпиды на планете Земля // ЛГ. 1979. 14 нояб.

Море Геродота: Роман / Пер. А. Чеснокова. М., 1979. Рэц.: Л е ц к а Е. // Лит. обозрение. 1980. № 10; Т ы ч и н а М. В пределах исследованного // Неман. 1980. № 9.

Новоселы, или Правдивая, иногда веселая, а иногда страшноватая книга о необыкновенном месяце в жизни Жени Мурашки: Повесть / Пер. авт. Мн., 1979.

Градобой: Роман / Пер. авт. М., 1982. Рэц.: К р и т и к и спорят о романе Павла Мисько «Градобой» // ЛГ. 1983. 24 авг.

Приключения Бульбобов: Повести. Рассказы. Мн., 1983.

Грот афалины: Повесть / Пер. А. Чеснокова. Мн., 1988. (Б-ка приключений и фантастики).

Омела на березе: Рассказ / Пер. О. Ждан // Неман. 1969. № 10; Не в явор, а в камень: Триптих / Пер. В. Кудинов // Там жа. 1973. № 3; Матерь человеческая: Рассказ / Пер. авт. // Там жа. 1975. № 1. Рэц.: Ш у п е н ь к а Г. Когда есть что сказать людям... // Дружба народов. 1976. № 5; Тихое лето: Повесть / Пер. А. Чеснокова // Неман. 1977. № 1; Полесская сказка: [Апавяданне] / Пер. авт. // Березы на шляху. М., 1980.

На украінскую мову. Новосели, або Правдива, часом весела, часом страшнувата книжка про незвичайний місяць у житті Ж. Мурашка / Пер. В. Бакалінський. К., 1974.

Грот афаліни: Повість / Пер. Г. Кулінич. К., 1989.

Ерпиди на планеті земля: Повісті, оповідання, казкі / Пер. М. Онуфрійчук. К., 1989.

Чудак-чоловік: [Гумарэска] / Пер. П. Баратинський // Колгоспне село. 1965. 11 вер.; Буду уболівальницею: Гумореска / Пер. Д. Пилипчук // Молодь Закарпаття. 1970. 23 серп.; Поліська казка / Пер. Я. Пальчик // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; Чорти у комині: Гумореска / Пер. С. Сулима // Прапор. 1985. № 10.

На французскую мову. La mere Bronia / Trad. S. Batoura // Nouvelles d'auteurs biélorusses. M., 1977.

На чувашскую мову. Полесье юмахе: Калав / В. Игнатьев кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

1.6.

З в о н крыштальных рос: Сучасная руская аповесць. Мн., 1986 / Скл.

С т р а х а А. У пошуках шчасця: [Успаміны] // За вярт. на Радзіму. 1958. № 73—80; Полымя. № 8 / Літ. зап.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Далучаны да сучаснасці: Раман 1976 года // На стрыжні часу. Мн., 1978; Я г о ж. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 70—74;

А н і с к о в і ч У. Гаспадару — гаспадарыць // ЛіМ. 1975. 18 крас.; Я г о ж. Ціхамірнасці скажам: «не!» // Там жа. 1974. 11 студз.; Б е л а р у с к а я дзіцячая літаратура. Мн., 1980. С. 110—111; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 216—217, 244, 258—259; Б е л а р у с к а я літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 158—162; Б у к ч ы н С. Нарыс: практыка і крытыка // ЛіМ. 1977. 29 ліп.; Г а л ь м а к о ў Д. Дзівоснае побач // Там жа. 1970. 14 жн.; Д з ю б а й л а П. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. С. 24—33, 106—114; Я г о ж. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 27—28; Я г о ж. На шляху да сінтэзу // Полымя. 1978. № 12; Я г о ж. Наш сучаснік — у жыцці і літаратуры. Мн., 1984. С. 18—21; Я г о ж. Сацыяльная актыўнасць, духоўныя далягляды героя // Полымя. 1974. № 3; Я г о ж. У вялікай дарозе. Мн., 1981. С. 164—165; Л а з о ў с к а я М. Чалавеку — радасць // Наст. газ. 1964. 28 сак.; Л е ц к а Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980. С. 99—106, 189—191; Я г о ж. Сцвярджэнне майстэрства // Звязда. 1975. 24 вер.; Л о к у н В. Сучасны беларускі раман // Полымя. 1983. № 12; Л ы с е н к а А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 89—92; М а р ц і н о в і ч А. Магчымасці жанру і аўтар // ЛіМ. 1973. 6 крас.; Я г о ж. «Пісаць праўду...» // Там жа. 1960. 13 чэрв.; Н я х а й М. Героіка будняў // Маг. праўда. 1974. 29 ліст.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 245—246; П я н к р а т М. [Прадмова] // Місько П. Дзівак-чалавек: Апавяданні і гумарэскі. Мн., 1972. С. 3; С а в і к Л. Жыццё вёскі і сучасная беларуская проза // Полымя. № 9; Я г о ж. Каб не астыла цяпло зямлі. Мн., 1984. С. 19—21; Т ы ч ы н а М. «Ваенны» драматызм і мірная «драма» // ЛіМ. 1980. 30 мая; Ш у п е н ь к а Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977. С. 126—134; Ф о м ч а н к а А. Клопаты і справы герояў // ЛіМ. 1974. 15 ліст.; Ц в і р к а К. Гераічнае ў паўсядзённым // Там жа. 1974. 1 сак.; Ю р э в і ч У. На быстрыні жыцця // На арбіце часу. Мн., 1974; Я г о ж. Нарыс — гэта даследаванне // Юрэвіч Ю. Абрысы. Мн., 1976.

На рускай мове. К а л е н к о в и ч И. Гимн мужеству // Заря. 1977. 11 мая; М а р т и н о в и ч А. «Душа позвала...»: П. Мисько — 50 // Знамя юности. 1981. 15 марта; С т р е л ь ц о в М. Первое знакомство // Неман. 1968. № 1.

У. М. Ларчанка.

МІХАЛЬЧУК СЯРГЕЙ

Міхальчук Сяргей Апанасавіч (псеўд. С. С к а б і н с к і; н. 14.8.1925, в. Скабін Капыльскага р-на Мінскай вобл.), празаік, перакладчык. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1972). Член СП Беларусі з 1972.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1933—35 вучыўся ў Скабінскай пачатковай, з 1935 да 1941 — у Капыльскай сярэдняй школе № 1. У гады Айчыннай вайны жыў на акупіраванай тэрыторыі, працаваў на гаспадарцы. У ліпені 1944 прызваны ў Чырвоную Армію. Удзельнік баёў у Польшчы і Усх. Прусіі. 7 сакавіка 1945 цяжка паранены, лячыўся ў розных шпіталях краіны. Пасля дэмабілізацыі (1946) паступіў на аддзяленне журналістыкі БДУ. Закончыўшы ў 1951 вучобу, працаваў рэдактарам, потым старшым рэдактарам рэдакцыі дзіцячай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР (пазней — «Беларусь»). З 1972 — загадчык рэдакцыі літаратуры для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту выдавецтва «Мастацкая літаратура». З 1980 — пенсіянер рэспубліканскага значэння. Узнагароджаны медалямі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Друкуецца з 1952. Першае апавяданне змешчана ў газеце «Піянер Беларусі» ў 1955. Піша для дзяцей. Напісаў маленькую аповесць «Сто прыгод за адзін дзень», выдаў зборнікі апавяданняў «Паштальён, шырэй крок!», «Зялёны лісточак», «Першы след». Кніга апавяданняў «Паштальён, шырэй крок!» выйшла і ў перакладзе на рускую мову. С. Міхальчук добра ведае дзіцячы свет, псіхалогію і мову сваіх герояў. Умела і тактоўна карыстаецца мастацкай дэталлю. Яго проза вызначаецца лірызмам, шчырасцю, добрым мастацкім густам. Перакладае з рускай, украінскай, польскай і іншых моў.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

1.2.
Сто прыгод за адзін дзень: Апавяданне. Мн., 1963.
Паштальён, шырэй крок!: Апавяданні. Мн., 1968.
Зялёны лісточак: Апавяданні. Мн., 1974.
Першы след: Маленькая аповесць і апавяданні. Мн., 1985.
1.3.
1952. Славные традиции: Вопросы литературы в газете «Правда» в 1912—1914 гг. // Сов. Отчизна. № 3.
1953. Правдивые рассказы: [Рэц. на кн.: Рылько А. Мае сустрэчы. Мн., 1952] // Сталин. молодежь. 9 апр.
1955. Гаршын В. М.: (Да 100-годдзя з дня нараджэння) // Беларусь. № 2 / Пад псеўд. С. Скабінскі; Жуль Верн // Там жа. № 3 / Пад псеўд. С. Скабінскі; Запрашаем на канцэрт: Апавяданне // Піянер Бел. 9 снеж.
1957. Знаёмая незнаёмка: [Нарыс] // Над краем спяваюць гудкі. Мн.; Нараджэнне запалкі: Нарыс // Бярозка. № 8; Добры падарунак // ЛіМ. 16 лют. / Пад псеўд. С. Скабінскі.
1959. Першы след: Апавяданне // Бярозка. № 12.
1962. Як Саша зноў згубіўся: [Урывак з аповесці «Сто прыгод за адзін дзень»] // Піянер Бел. 28 вер.
1963. О делах пионерии // В мире книг. № 2; Бабка Ганна: [Урывак з аповесці «Сто прыгод за адзін дзень»] // Работніца і сялянка. № 3; Дзед-цудадзей: [Апавяданне] // Ніва. 1 вер.
1965. Радасць у кожны дом: Апавяданне // Бярозка. № 6.
1966. Новы год — новыя кнігі // Бярозка. № 1; Сусед Юрка: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 7.
1967. Маці: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6.
1969. Зялёны лісточак: Апавяданне // Бярозка. № 5.
1970. Адвага: Апавяданне // Бярозка. № 5; Букет чаромхі: Апавяданне // Мін. праўда. 2 мая.
1971. Шчаслівы дар // Работніца і сялянка. № 10; Всегда в пути // Сел. газ. 5 сент.
1972. Сачыненне на вольную тэму: [Апавяданне] // Бярозка. № 4.
1973. Для вас, юныя кнігалюбы // Бярозка. № 1; Другі медаль: Апавяданне // Там жа. № 5.
1974. Два білеты ў цырк: Апавяданне // Бярозка. № 4.
1975. Як я быў злодзеем: Гумарэска // Вожык. № 15 / Пад псеўд. С. Скабінскі; Туфлі на сметніку: Гумарэска // Там жа. № 19 / Пад псеўд. С. Скабінскі.
1979. Крышку пра кніжку // Вясёлка. № 12.
1983. Мой сусед Юрка: Апавяданне // Вяснянка. Мн.
1984. Паштальён, шырэй крок!: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.
1985. Сачыненне на вольную тэму: Апавяданне // Буслы над хатай. Мн.
1.4.
Ананян В. На беразе Севана: Аповесць з жыцця юных натуралістаў / З арм. Мн., 1953.
Варанкова Л. Снег ідзе: Апавяданні / З рус. Мн., 1953.
Варанкова Л. Сяброўкі ідуць у школу: [Апавяданні] / З рус. Мн., 1954.
Дубаў Н. Агні на рацэ: Аповесць / З рус. Мн., 1954.
Асеева В. Чарадзейныя словы / З рус. Мн., 1955.
Дрда Ян. Нямая барыкада: Апавяданні / З чэш. Мн., 1955.
Кон Л. Першая кніга аб раслінах / З рус. Мн., 1955.
Сотнік Ю. Незвычайная птушка: Апавяданні / З рус. Мн., 1955.
Панцялееў Л. Апавяданні пра подзвіг / З рус. Мн., 1956.
Біянкі В. Лясныя разведчыкі: Апавяданні-казкі / З рус. Мн., 1957.
Каза з кучаравымі ножкамі: Таджыкская народная казка. Мн., 1957.
Конанаў А. Апавяданні пра Леніна / З рус. Мн., 1957.
Марозка: Руская народная казка / Апрац. А. Талстога. Мн., 1957.
Хейердал Т. Падарожжа на «Кон-Цікі»; На плыце ад Перу да Палінезіі / З нарв. Мн., 1958.
Украінскія народныя казкі. Мн., 1959.
Гара гаючых траў: Кітайская народная казка. Мн., 1960.
Казкі старога Сюня / З кіт. Мн., 1960.
Жыткоў Б. Марскія гісторыі: Апавяданні / З рус. Мн., 1961.
Пячэрскі М. Генка Пыжоў — першы жыхар Брацка: Аповесць / З рус. Мн., 1962.
Сотнік Ю. Прыгоды не ўдаліся: Аповесць / З рус. Мн., 1963.
Неверлі І. Хлопец з Сальскіх стэпаў: Аповесць / З пол. Мн., 1964.
Пярмяк Я. Азбука нашага жыцця / З рус. Мн., 1965.
Якаўлеў Ю. Сябар капітана Гастэлы: Апавяданні / З рус. Мн., 1966.
Крупская Н. Наш самы лепшы сябар: З успамінаў пра Леніна / З рус. Мн., 1967.
Антонаў С. Старэйшы: Апавяданні пра У. І. Леніна / З рус. Мн., 1969.
Конанаў А. У Смольным: Апавяданні пра У. І. Леніна / З рус. Мн., 1969.
Аляксееў С. Сакрэтная просьба: Апавяданні пра У. І. Леніна / З рус. Мн., 1971.
Гара самацветаў: Туркменская народная казка. Мн., 1971.
Шыкула В. Канікулы з дзядзькам Рафаэлем: Аповесць / Са славац. Мн., 1972.
Плудра Б. Боцман на крызе: Тры маленькія аповесці / З ням. Мн., 1973.
Як святыя смятану елі: Украінская народная казка. Мн., 1973.
Айтматаў Ч. Першы настаўнік: Аповесць / З кірг. Мн., 1974.
Крупская Н. Наш самы лепшы сябар: З успамінаў пра Леніна / З рус. Мн., 1974.
Вішня А. Дзецям: Апавяданні / З укр. Мн., 1976.
Бяшлягэ У. Ляцім на месяц / З малд. Мн., 1977.
Заяц і тыгр: Казка в'етаў. Мн., 1978.
Панцялееў Л. Слова гонару: Апавяданні / З рус. Мн., 1978.
Смуул Ю. Мурка-марак: Аповесць / З эст. Мн., 1979.
Асеева В. Чарадзейныя словы: Апавяданні / З рус. Мн., 1980. Рэц.: Гельскі М. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 26 снеж.
Гаўрыльева В. Краіна Уот-Джулустана: Аповесці / З якуц. Мн., 1981. Рэц.: Каспяровіч П. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 13 ліст.
Кіплінг Р. Маўглі: З «Кнігі Джунгляў»: Апавяданні / З англ., Мн., 1981. Рэц.: Рысюк Б. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 22 студз.
Гайдар А. Гарачы камень: Казка / З рус. Мн., 1982. (Мая першая кніжка).
Залатая ластаўка: Мангольская народная казка. Мн., 1982. (Казка за казкай).
Кіплінг Р. Маўглі: З «Кнігі Джунгляў»: Апавяданні / З англ. Мн., 1982.
Карынец Ю. Там, за ціхай ракой: Аповесць пра дзядзьку / З укр. Мн., 1983.
Рускія народныя казкі. Мн., 1983 / Сааўт. пер. А. Якімовіч.
Афганскія народныя прыказкі і прымаўкі. Мн., 1984.
Жураўлінае пяро: Якуцкая казка. Мн., 1988. (Казка за казкай).
Украінскія народныя казкі. Мн., 1989.
Бусліны востраў: Балгарская казка. Мн., 1991.
1954. Гайдар А. Камендант снежнай крэпасці: Аповесць / З рус. // Гайдар А. Выбр. тв. Мн.
1956. Якимович А. За одной партой: [Апавяданне] / С бел. // Якимович А. Повести и рассказы. Мн.
1958. Дрда Я. Найвышэйшы прынцып; Марак І. Гаворыць маці; Ржэзач В. Сем танкаў: [Апавя-

данні] / З чэш. // Чэшскія і славацкія апавяданні. Мн.

1959. Народныя казкі: Юй-гун рассоўвае горы; Дзесяць чайнікаў віна; Чатыры казкі пра Ма-дань-бі: Курыныя яйкі; Хто лепш бачыць? Цёплы пан; Суседаў сусед / З кіт. // Полымя. № 10.

1961. Рауд Э. Здарэнне з сабакам: Апавяданне / З эст. // Вясёлка. № 5.

1962. Рауд Э. Цудоўны конік: [Апавяданне] / З эст. // Вясёлка. № 1.

1968. Антоненка-Давыдовіч Б. Крылы Арцёма Лятучага; Галаўко А. Піліпка; Ганчар А. Ёлка за ракою Іпель; Іваненка А. Тры жаданні; Камар Б. Каменьчык; Нястайка У. «Злачынства» Жоры Гарабейкі; Первамайскі Л. Матчын салодкі хлеб; Ткач Д. Лобзік; Шыян А. Буслы; Яноўскі Ю. Дзяўчынка ў вянку: [Апавяданні] / З укр. // Матчын салодкі хлеб. Мн.

1974. Айтматаў Ч. Першы настаўнік: Аповесць / З кірг. // Полымя. № 5.

1975. Шолахаў М. Радзімка: Апавяданне / З рус. // Бярозка. № 5; Вішня А. Першае падарожжа: Апавяданне / З укр. // Піянер Бел. 14 жн.

1976. Вішня А. Самакатун — на ўсіх наяздун: [Апавяданне] / З укр. // Вясёлка. № 10.

1979. Машкоў У. Як быў я вундэркіндам: Раздзел з новай аповесці / З рус. // Бярозка. № 4—6.

1984. Вішня А. Першы дыктант; Галаўко А. Піліпка; Яноўскі Ю. Пятрусь і Гапачка; Ганчар А. Ёлка за ракою Іпель: [Апавяданні] / З укр. / Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Ласла Г. Голас у тэлефоннай трубцы; Мандзі І. Аднойчы ўлетку; Молнар З. Замучаныя; Палатаі Б. Сумесная вытворчасць: [Апавяданні] / З венг. // Пасярод зямлі. Мн.; Махмудаў Л. Таямніца чынары: Апавяданне / З узб. // Бярозка. № 6.

1985. Іванцоў К. Пабрацімы, слухайце!: Нарыс / З укр. // Ад школьнага парога... Мн.; Накашыдзе Н. Дзядулеў сябар; Сунджа; Вадачкорыя Д. Піянерскі гальштук; Гогаладзе Т. Хлапчукі; Джавахішвілі Д. Незвычайны аловак; Дажджавыя кроплі: [Апавяданні] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Машкоў У. Апошні дзень матрыярхату: Раздзел з аповесці / З рус. // Бярозка. № 8; Бяшлягэ У. Краіна Саветаў: Апавяданне / З малд. // Вясёлка. № 8.

1.5.

На малдаўскую мову. Зиуа ку минунь: Повестирь / Трад. Р. Сокиркэ, З. Ченушэ. Кишинэу, 1985.

На рускую мову. Почтальон, шире шаг!: Рассказы и повесть / Пер. М. Герчик. Мн., 1975.

1.6.

Грузінскія народныя казкі. Мн., 1985 / Скл.

Рускія народныя казкі. Мн., 1985 / Скл.

Таджыкскія народныя казкі. Мн., 1987 / Скл.

Кіргізскія народныя казкі. Мн., 1988 / Скл.

Мядуза і малпа: Яп. казкі. Мн., 1988. (Казка за казкай) / Скл.

І шла вайна народная...: Беларускія пісьменнікі ў Вялікай Айчыннай: Біягр. ўспаміны, творы. Мн., 1991 / Скл. з Л. Прокшам.

Азербайджанскія народныя казкі. Мн., 1992 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Сяргею Міхальчуку — 60 // ЛіМ. 1985. 9 жн.

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. Сяргею Міхальчуку: [Верш] // ЛіМ. 1977. 14 студз.

У. М. Ларчанка.

МІЦКЕВІЧ БАРЫС

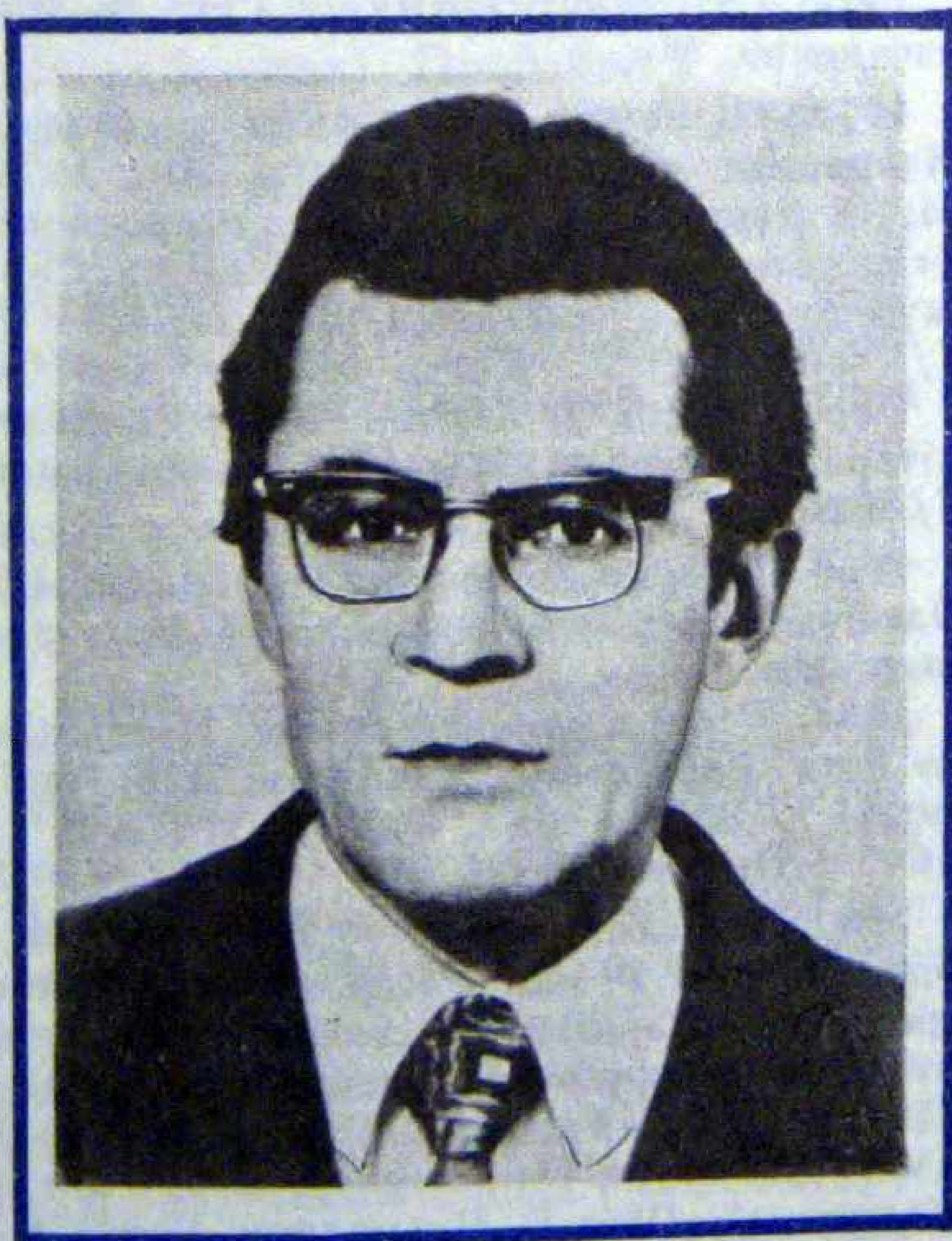

Міцкевіч Барыс Паўлавіч (20.8.1925, в. Зялёныя Лукі Гомельскага р-на — 22.7.1983, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1959).

Бацькі Б. Міцкевіча працавалі настаўнікамі ў школах Гомеля і Гомельскай вобл. У 1941 ён скончыў 9 класаў школы № 6 у Гомелі. У пачатку вайны з маці і сястрой быў эвакуіраваны ў Свярдлоўскую вобл. У 1942 закончыў дзесяты клас СШ № 41 станцыі Кушва. У 1942—43 працаваў хранаметражыстам, памочнікам нарміроўшчыка шахты «Капітальная» (г. Ніжні Тагіл Свярдлоўскай вобл.). У 1943—45 стралок, камандзір аддзялення, старшы пісар, справавод штаба асобнага батальёна Чырвонай Арміі (2-і Беларускі і 1-ы Прыбалтыйскі франты). Пасля дэмабілізацыі

з 1945 вёў улік кадраў у Маларыцкім РК КПБ Брэсцкай вобл., з 1947 справавод Жлобінскага райваенкамата. У 1949—54 студэнт аддзялення журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ; у чэрвені — жніўні 1954 галоўны рэдактар выдавецтва БДУ. У 1954—57 вучыўся ў аспірантуры на кафедры зарубежнай літаратуры БДУ, адначасова (з 1956) працаваў выкладчыкам гэтай кафедры. У 1960 абараніў кандыдацкую дысертацыю «Шарль дэ Костэр і станаўленне рэалізму ў бельгійскай літаратуры» (апублікавана ў выглядзе манаграфіі). З 1966 дацэнт, загадчык кафедры зарубежнай літаратуры, з кастрычніка 1979 зноў дацэнт гэтай кафедры. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі, Граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая публікацыя Б. Міцкевіча з'явілася ў друку ў 1955. Добрае веданне французскай мовы і зарубежнай літаратуры дапамагала Б. Міцкевічу ў папулярызацыі творчасці многіх замежных пісьменнікаў — М. Твэна, Р. Тагора, Д. Дэфо, Г. Бічэр-Стоу, А. Барбюса, Ш. О'Кэйсі, М.-А. Нэксэ. Яго публікацыі змяшчаліся ў часопісах «Полымя», «Беларусь», «Веснік БДУ», «Литературное обозрение», «Неман», у зборніках і вучэбных дапаможніках. Распрацаваў і чытаў у БДУ спецкурсы зарубежных літаратур («Зарубежны гістарычны раман» і інш.). У цэнтры ўвагі яго навуковай і педагагічнай дзейнасці былі пытанні гісторыі і методыкі выкладання зарубежнай літаратуры.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Тэматыка кантрольных работ і метадычныя ўказанні да іх па курсу «Гісторыя зарубежнай літаратуры новага часу». Мн., 1955.

История печати зарубежных коммунистических и рабочих партий. Уч. пособие. Мн., 1960 / Сааўт. Д. Фактаровіч.

Шарль де Костер и становление реализма в бельгийской литературе. Мн., 1960.

Зарубежные литературы. Античность, средние века. Возрождение. Литературы XVII—XVIII вв.: Уч. пособие для студентов заоч. и вечерних отд-ний филол. фак. ун-тов и пед. ин-тов. Мн., 1963 / Сааўт. Н. Лапідус, Д. Фактаровіч.

Зарубежная литература (Уч. пособие для студентов филол. фак. ун-тов и пед. ин-тов). Мн., 1970 / У сааўт.

Зарубежная литература. Мн., 1976 / Сааўт. В. Цімафеева. Рэц.: Букаев А., Рукшина К. // Неман. 1978. № 1.

Неподвластные времени: Очерки по зарубеж. лит. Мн., 1986.

1.3.

1955. Ромен Роллан // Сталин. молодежь. 4 янв.

1956. Французская литература в белорусских изданиях и переводах // Уч. зап. (Бел. ун-т). Сер. филол. Вып. XXVII.

1958. Анры Барбюс // Звязда. 17 мая; На экране — Ціль Уленшпігель // Там жа. 4 чэрв.; Два раманы Казімежа Брандыса: («Чалавек не памірае» і «Грамадзяне»): Нататкі // Там жа. 25 чэрв.; Прагрэсіўная літаратура Францыі // ЛіМ. 4 чэрв.

1959. Великий писатель земли русской // Зорька. 28 марта; Літаратура новага героя // ЛіМ. 22 жн.

1960. Лев Николаевич Толстой и дети // Зорька. 19 нояб.; Знаёмства з вялікай літаратурай // ЛіМ. 26 сак.; Рэмарк і яго героі / Чырв. змена. 3 вер.

1961. Великий Кобзарь: К 100-летию со дня смерти Тараса Шевченко // Зорька. 11 марта.

1962. Слава яго ідзе па свеце // Мін. праўда. 6 ліп.; Гродзен. праўда. 6 ліп.; Жыццё, аддадзенае рэвалюцыі // Чырв. змена. 21 кастр.

1965. Литература новой Германии // Сов. Бел. 17 окт.

1966. Писатель, боец, коммунист: К 70-летию со дня рождения Матэ Залки // Сов. Бел. 24 апр.

1967. Наш друг Арагон: Да 70-годдзя з дня нараджэння выдатнага французскага пісьменніка // ЛіМ. 3 кастр.; Знаёмыя і блізкія сябры // Там жа. 5 снеж.; Слово о французской литературе // Сов. Бел. 10 дек.

1968. А. М. Горький о западноевропейском реализме XIX—XX вв. // Доклады межвузовской научной конференции, посвящ. 100-летию со дня рождения А. М. Горького. Мн.; М. Горький и вопросы литературы. Мн.

1969. Большой писатель малого народа // Неман. № 6.

1970. В. И. Ленин и Ромен Роллан // Тезисы докладов научной конференции, посвящ. 100-летию со дня рождения В. И. Ленина. 17—19 апреля 1970 года. Мн.

1971. Ромен Роллан и В. И. Ленин // В. И. Ленин и художественная литература. Мн.

1972. Вильям Шекспир, его время и творчество. Трагедии «Гамлет» и «Король Лир»: [Прадмова] // Шекспир В. Гамлет, принц Датский; Король Лир / Пер. М. Лозинский, Б. Пастернак. Мн.

1973. Апалінэр загаварыў па-беларуску: [Рэц. на кн.: Апалінэр Г. Зямны акіян] // Голас Радзімы. № 22; Вяч. Мінск. 6 крас.; Впервые по-белорусски: [Рэц. на кн.: Аполлинер Г. Земной океан: Избранное / Пер. Э. Огнецвет. Мн., 1973] // Лит. обозрение. № 7; Вястун міру і прагрэсу // Полымя. № 5; Писатель-трибун // Сел. газ. 17 мая; Адам Мицкевич в Белоруссии // Там жа. 23 дек.

1974. Паэтычная муза Верлена: [Прадмова] // Верлен П. У месяцавым ззянні. Мн.; Из истории французской реалистической новеллы // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. № 1 / Сааўт. Ю. Моцный.

1977. Гете и его время // Гете И. Избранные произведения. Мн.

1978. О. Генри — человек и писатель // Генри О. Избранные новеллы / С англ. Мн., 1978; О переводе М. Ю. Лермонтовым одного из стихотворений Г. Гейне: («На севере диком...») // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. № 2; [Прадмова] // Фолкнер У. Когда настал мой час: [Роман] / Пер. Г. Усов // Неман. № 7; Геній скандынаўскай літаратуры // ЛіМ. 24 сак.; Сумленне іспанскага народа // Там жа. 9 чэрв.

1980. Пясняр мужнасці і дабраты: [Прадмова] // Элюар П. З табой: Выбранае / Пер. з фр. Э. Агняцвет. Мн.

1981. Геній іспанскай сцэны: [Пасляслоўе] // Лопэ дэ Вэга. Раба свайго каханага; Дурнічка. Мн.; [Прадмова] // Вайян Роже. Форель: [Раман] / Пер. В. Домнич // Неман. № 11.

1982. [Пасляслоўе] // Буссенар Л. Похитители бриллиантов: Роман / Пер. с фр. В. Финк. Мн.; Виноградов А. Черный консул: Ист. повесть. Мн. (Б-ка отечеств. и зарубеж. классики); Пакуты і надзеі паэта: [Прадмова] // Рыльке Р. Санеты Арфею. Лірыка / Пер. з ням. В. Сёмуха. Мн.; Бернард Шоу и его комедия «Пигмалион» // Шоу Б. Пигмалион: Пьеса в 5 д. / Пер. с англ. Е. Калашникова. Мн.

1983. Орлеанская дева Марка Твена: [Пасляслоўе] // Твен М. Жанна Д'Арк: Роман / Пер. с англ. Я. Семежон, Н. Тимофеева. Мн.

1.6.

Октябрь и художественная литература; Сб. статей. Мн., 1968 / Рэд. з Н. Рамашка.

В. И. Ленин и художественная литература. Сборник статей. Мн., 1971 / Рэд. з інш.

Тагор Р. Выбранае. Апавяданні / Пер. з бенгальск. Мн., 1976 / Скл.

Гете И. Избранные произведения. Мн., 1977 / Скл.

Генри О. Избранные новеллы / С. англ. Мн., 1979 / Скл.

Французская новелла XIX века. Мн., 1984 / Скл.

Зарубежная литература XX века: Хрестоматия / Для филол. фак. вузов. Мн., 1985 / Скл. з В. Ціма-феевай, І. Шаблоўскай.

2.3.

На рускай мове. [Шаблоўская І., Лапідус Н.] Борис Павлович Мицкевич (1925—1983). Доцент каф. зарубеж. лит. филол. фак. БГУ им. В. И. Ленина: [Некролог] // Веснік БДУ. Сер. 4. 1983. № 3.

Г. І. Рэут.

МІЦКЕВІЧ УЛАДЗІМІР

Міцкевіч Уладзімір Аляксандравіч (н. 25.11.1919, в. Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1959).

З сялянскай сям'і. Бацька — Міцкевіч Аляксандр Станіслававіч, маці — Ганна Казіміраўна (дзявочае прозвішча Скарабагатая). Прабабка У. Міцкевіча, Ганна Лёсік, і дзед Я. Коласа, Юрка Лёсік,— родныя брат і сястра. Казюк Скорабагаты (дзед па маці), сын Ганны Лёсік і пляменнік Юркі Лёсіка — стрыечны брат Ганны Юр'еўны — маці Я. Коласа. Гэтае сваяцтва засведчана ў паэме Я. Коласа «Новая зямля» («Пярэбары», «Падгляд пчол»). У дзяцінстве У. Міцкевіч дапамагаў па гаспадарцы, пасвіў жывёлу, вадзіў на начлег коней; у в. Мікалаеўшчына, якая ўваходзіла ў склад Заходняй Беларусі, пачаў ён вучобу. Скончыўшы «паўшэхную» (сямігадовую) польскую школу (1934), да 1939 працаваў памочнікам геадэзіста ў лясах князя Радзівіла (Акінчыцкае лясніцтва). Займаўся самаадукацыяй па польскіх і рускіх падручніках. Пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР (верасень 1939) вучыўся на педагагічных курсах у г. Стоўбцы (1939—40). Закончыўшы курсы і здаўшы экзамены на годнасць народнага настаўніка, працаваў (у верасні — кастрычніку) настаўнікам пачатковай школы ў в. Вечытарова Стаўбцоўскага р-на. У кастрычніку 1940 прызваны ў Чырвоную Армію, служыў пад Ленінградам. Скончыў палкавую школу радыёсувязі, быў прызначаны начальнікам радыёстанцыі, камандзірам радыёаддзялення. У Айчынную вайну ўдзельнічаў у баях на Ленінградскім і Фінскім напрамках, пад Ржэвам і Асташкавам Маскоўскага і Калінінскага напрамкаў. У канцы 1942 пераведзены ва Упраўленне ваенна-будаўнічых работ № 232 (Волагда). Са згоды камандавання часці паступіў на падрыхтоўчае аддзяленне пры Валагодскім педінстытуце (1943), пасля заканчэння якога залічаны студэнтам англійскай мовы гэтага інстытута (1944—46). У 1946 вярнуўся ў Беларусь і да 1962 працаваў настаўнікам СШ № 1 г. Баранавічы. У 1947—48 вучыўся ў Маскве на спецыяльным аднагадовым перакладчыцкім аддзяленні Цэнтральных курсаў завочнага навучання замежным мовам (па спецыяльнасці англійская мова). У 1947—53 вучыўся завочна і скончыў філалагічны факультэт БДУ. У 1957 завочна скончыў аспірантуру пры універсітэце. Абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Літаратурна-эстэтычныя погляды Дзям'яна Беднага». З 1962 працаваў на розных пасадах у Навукова-даследчым інстытуце педагогікі ў Мінску: ст. навуковы супрацоўнік, загадчык аддзела літаратуры, намеснік дырэктара па навуковай рабоце, в. а. дырэктара. У 1982 звольніўся з інстытута з-за дрэннага зроку. Працаваў загадчыкам музея гісторыі Беларускага таварыства невідушчых, культарганізатарам гарадской раённай тэрытарыяльнай арганізацыі таго ж таварыства. З 1985 пенсіянер. Узнагароджаны ордэнам Вялікай Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі і інш.

Першы артыкул У. Міцкевіча «А. М. Радзішчаў» змешчаны ў 1957 у баранавіцкай гарадской газеце

«Чырвоная звязда». У рэспубліканскім друку выступае з 1958. Аўтар манаграфій, метадычных дапаможнікаў для настаўнікаў. У артыкулах У. Міцкевіча, змешчаных на старонках рэспубліканскіх перыядычных выданняў, асэнсоўваюцца надзённыя праблемы літаратурнага працэсу, пытанні методыкі выкладання ў школе роднай літаратуры. Аўтар дыяфільма «Якуб Колас» (Кіеў, 1962).

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Литературно-эстетические взгляды Демьяна Бедного: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1958.

З роднага кута: Матэрыялы да вывучэння біяграфіі і творчасці Я. Коласа ў школе. Мн., 1964. Рэц.: Гіль М. Ад роднае зямлі // Полымя. 1964. № 5; Гусак С. // Нар. асвета. 1964. № 7; Папкоўскі К. Шлях народнага паэта // Наст. газ. 1964. 13 чэрв.; Урбановіч У. Жаданая ластаўка // ЛіМ. 1964. 24 ліп.

Пятрусь Броўка ў школе: Дапаможнік для выкладчыкаў беларускай літаратуры. Мн., 1964. Рэц.: Рудкоўскі В. Раскрыць глыбіню твораў // Наст. газ. 1964. 5 снеж.

Петрусь Бровка: (К 60-летию со дня рождения). М., 1965.

Максім Танк у школе: Дапаможнік для выкладчыкаў беларускай літаратуры. Мн., 1966. Рэц.: Новыя кнігі // Наст. газ. 1966. 10 снеж.; Рагойша В. Свет паэта і майстэрства даследчыка // Нар. асвета. 1966. № 2; Ціханчук М. На патрэбнай хвалі // Наст. газ. 1967. 27 вер.; Юрчанка Г. Вучням — пра паэта // ЛіМ. 1967. 1 жн.; 2 выд., перапрац. і дап. Мн., 1976.

Вывучэнне творчасці Якуба Коласа ў VIII класе. Мн., 1974.

Аркадзь Куляшоў у школе: Дапаможнік для настаўніка. Мн., 1979. Рэц.: Мішчанчук М. Адрасавана школе // Наст. газ. 1980. 12 крас.

1.3.

1958. Дзям'ян Бедны // Полымя. № 4; Поэзия служит народу // Сов. Отчизна. № 2.

1960. Демьян Бедный как поэт «Звезды» и «Правды» // Вопросы литературы. Мн.

1962. З роднага кута: (Матэрыялы да біяграфіі Якуба Коласа) // Полымя. № 8; Яго ўсё цікавіла і турбавала // Мін. праўда. 3 ліст.; Сёння ў Мікалаеўшчыне // Наст. газ. 8 вер.

1963. Вывучэнне творчасці Петруся Броўкі ў VIII класе // Нар. асвета. № 1.

1964. Новая кніга пра Максіма Танка: [Рэц. на кн.: Бугаёў Д. Паэзія Максіма Танка. Мн. 1964] // Нар. асвета. № 12 / Сааўт. М. Касцян, Л. Курбека; Новае перамагае: [Рэц. на кн.: Бажко А. Позняе ворыва. Мн., 1963] // ЛіМ. 22 мая.

1966. Пясняр сацыялістычнай радзімы // Броўка П. Вершы і паэмы. Мн.

1971. Спецыфіка мастацкай літаратуры / Нар. асвета. № 8.

1972. Братство литератур — содружество литераторов // Лит. в школе. № 5; Вывучэнне творчасці Я. Купалы ў VIII класе // Наст. газ. 8 ліп. / Сааўт. В. Протчанка.

1973. Апавяданне «Соцкі падвёў» у 8-м класе // Нар. асвета. № 12.

1974. Зорка першай велічыні // Наст. газ. 19 студз.

1975. Паняцце аб мастацкай літаратуры // Пытанні выкладання літаратуры ў школе. Мн.

1979. Сістэма работы па літаратуры ў VI класе // Нар. асвета. № 8.

1981. Прыкладное планаванне // Нар. асвета. № 3 / У сааўт.

1.6.

Вывучэнне творчасці Якуба Коласа ў VIII класе: Метадычныя рэкамендацыі. Мн., 1972 / Скл.

В. М. Грышкевіч.

МІШЧАНЧУК МІКАЛАЙ

Мішчанчук Мікалай Іванавіч (н. 26.10.1939, прыіск Майск Мазанаўскага р-на Амурскай вобл.), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1969).

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. На радзіму бацькоў у Беларусь (маці родам з в. Жыціна Асіповіцкага р-на, але жылі за 12 км ад радзімы маці — у пас. Чырвоны Пухавіцкага р-на) сям'я пераехала ў 1954. Скончыў Суцінскую сярэднюю школу з залатым медалём. У 1957 паступіў на філалагічны факультэт Мінскага педінстытута, які скончыў у 1962 з дыпломам выдатніка. Працаваў у школе-інтэрнаце г. п. Узда настаўнікам беларускай і рускай мовы і літаратуры, выхавацелем. Вучыўся ў аспірантуры педінстытута (1964—67). Абараніў кандыдацкую дысертацыю (1969) «Лірыка Я. А. Баратынскага. Папярэднікі і спадчыннікі». З 1967 працуе ў Мінскім педінстытуце (выкладчык, дацэнт, з 1989 загадчык кафедры беларускай літаратуры).

Выступаць у друку пачаў з вершамі. Першы верш «Метал» апублікаваны ў 1962 у часопісе «Бярозка». Асобныя вершы і падборкі вершаў друкаваліся ў «Настаўніцкай газеце», часопісе «Маладосць». Выйшлі зборнікі паэзіі «Вернасць», «Трывожуся за белы свет». Напісаў паэмы «Выбух на раллі» (пра подзвіг Мішы Мароза), «След Праметэя» (пра Мікалая Чэпіка, Героя Савецкага Саюза, які загінуў у Афганістане). Аўтар вучэбных і метадычных дапаможнікаў для студэнтаў-філолагаў «Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя» (у сааўтарстве), «Беларуская літаратура на сучасным этапе» (2 выданні), «Беларуская савецкая паэзія 20-х гадоў», «Гісторыя беларускай літаратуры» (у сааўтарстве), «Методыка выкладання беларускай літаратуры», «Літаратура, народжаная Кастрычнікам», «Настаўніку — пра настаўнікаў». Выступае ў перыядычным друку з літаратурна-крытычнымі артыкуламі, з артыкуламі пра жыццё школы, вопыт настаўніцкай працы («Паверыць у сябе», «Магчымы варыянты», «З людзьмі і на людзях»). Даследуе беларускую паэзію, у прыватнасці праблемы жанру ў сучаснай лірыцы.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Лирика Е. А. Баратынского: Предшественники и наследники. Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1969.

Беларуская літаратура на сучасным этапе: Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1978. Рэц.: А д а м о в і ч Я. Прафесіянальна і пераканаўча // Нар. асвета. 1981. № 1; С а е н к а В. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 26 кастр.; 2 выд., перапрац. Мн., 1983. Рэц.: А д а м о в і ч Я. Грані сучаснасці // Наст. газ. 1983. 24 вер.

Вернасць: Вершы і паэма. Мн., 1979. (Першая кніга паэта). Рэц. Б а р с т о к М. Першая кніга паэта // Вяч. Мінск. 1980. 18 ліп.; В я р б а В. Правы для першай песні // Беларусь. 1981. № 3.

Літаратура, народжаная Кастрычнікам: Аглядныя лекцыі па беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1983. (Б-ка настаўніка бел. мовы і л-ры). Рэц.: Л е ц к а К. Шчыра і зацікаўлена // Наст. газ. 1985. 20 лют.; Ш а ў л о ў с к а я М. 1 настаўніку, і вучню // Нар. асвета. 1985. № 1.

Трывожуся за белы свет: Вершы. Мн., 1984. Рэц.: М і к у л і ч М. «Трывожуся за белы свет» // Наст. газ. 1985. 23 студз.; Ч ы г р ы н С. Канкрэтнасць пачуцця і слова // ЛіМ. 1984. 7 снеж.

Беларуская савецкая паэзія 20-х гадоў. Мн., 1988.

Настаўніку — пра настаўнікаў: Нарысы, рэпартажы з урокаў, эсэ. Мн., 1989.

1.3.

1962. Метал: [Верш] // Бярозка. № 6; Ля помніка Леніну: [Верш] // Там жа. № 12; Цалінныя ўспаміны: [Верш] // Наст. газ. 5 вер.; У майстэрні: [Верш] // Піянер Бел. 16 сак.

1963. Гімн працы: [Верш] // Сел. газ. 6 янв.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 25 авг.; 1 нояб.

1964. Нам сорак сем: [Верш] // Наст. газ. 4 ліст.; Мы шчаслівыя: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Крылаты год: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Маё прызначэнне: [Верш] // Чырв. змена. 25 кастр.

1965. Зімовы лес: [Верш] // Бярозка. № 1; Гаспадары планеты: [Верш] // Мін. праўда. 30 кастр.; Родная мова: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Сэрцу блізкая: [Верш] // Наст. газ. 16 студз.; Дзіцячы смех: [Верш] // Там жа. 13 сак.; Не дазволім!: [Верш] // Там жа. 9 мая; Дзень добры, школа!: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Турысцкая песня; Жураўліны на снезе; Кропля; Дзіцячы смех; Загадкі мінулага; Рукі хлебароба; Жыццёвы компас: [Вершы] // Там жа. 4 вер.; Сыны Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Развітанне: [Верш] // Сел. газ. 1 янв.; Наднёманне: [Верш] // Там жа. 27 июня.

1966. Ранняя лирика Е. А. Баратынского // Филологический сборник. Мн.; Зімовае: [Верш] // Мін. праўда. 11 лют.; Над зямлёю чыстае світанне: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Радзімы верныя сыны: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Цішыня: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Крочым: [Верш] // Там жа. 5 ліст.

1967. Е. А. Баратынский и белорусская литература // Материалы межвузовской научной конференции по проблемам теории и истории белорусской и русской литератур. Мн.

1968. Да пытання беларуска-рускіх літаратурных сувязей: (М. Багдановіч і Я. Баратынскі) // Праблемы беларускай філалогіі. Мн.; «Мазалі на руках хлебароба...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 11 крас.

1969. Гонар і слава рускай літаратуры // Маладосць. № 2 / Сааўт. Я. Адамовіч; Альбом пра Максіма Багдановіча: [Рэц. на кн.: А л ь б о м - в ы с т а ў к а «Максім Багдановіч». Мн., 1968] // Полымя. № 6 / Сааўт. Я. Адамовіч.

1970. Баразна і ніва: [Рэц. на кн.: К а м е й ш а К. Восеньскія позвы. Мн., 1969] // Полымя. № 1; Манаграфія пра Герцэна: [Рэц. на кн.: Ч о п о р о в П. Романтизм и реализм Герцена. Мн., 1969] // Мін. праўда. 18 вер.

1971. Яго след будзе вечна жывы // Нар. асвета. № 12; Тэма — яшчэ не ўсё: [Рэц. на кн.: Г а ў р ы л к і н Л. Пакінутая на досвітку. Мн., 1970] // Полымя. № 9; Пясняр жаночай долі // Работніца і сялянка. № 12.

1972. Лірыка нашых дзён. Матэрыял для агляднных лекцый // Нар. асвета. № 4; Высокий взлет: [Рэц. на кн.: Л о й к о О. Моя планета. М., 1971] // Неман. № 8.

1973. Права голасу: Пра сучасную беларускую філасофскую лірыку // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 1.; Вобраз сучасніка ў беларускім апавяданні апошніх гадоў / Сааўт. Я. Адамовіч; Нататкі пра прозу Максіма Гарэцкага // Зборнік навуковых прац. Мн. Т. 5. Філалогія. Вып. 1; Драматургія сучаснасці // Нар. асвета. № 3 / Сааўт. М. Шаўлоўская; Угол зрения // Неман. № 8.

1974. Вершы Я. Сіпакова, прысвечаныя мінуўшчыне // Філалогія: Зборнік навук. прац. Мн. / Сааўт. Я. Адамовіч; [Рэц. на кн.: Ж ы ч к а Х. Абеліск. Мн., 1973] // Неман. № 6; Крок першы, чаканы...: [Рэц. на кн.: Н а с т р ы ж н і часу. Мн. 1973] // ЛіМ. 13 снеж.

1975. Народжана часам // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3; «А мне еще до жатвы далеко...»: [Рэц. на кн.: Г р а ч а н і к а ў А. Грыбная пара. Мн., 1973] // Неман. № 3; Веление времени: [Рэц. на кн.: Н а р б і ц е часу. М., 1974] // Там жа. № 8; З актыўнай пазіцыі: [Рэц. на кн.: А р о ч к а М. Галоўная спроба паэзіі. Мн., 1974] // ЛіМ. 25 ліп.; Чароўная мова паэта: (Рэц. на кн.: Д у б о ў к а У. Залатыя зярняты. Мн., 1975] // Там жа. 12 снеж.;

Крылы песні; Першы крок; Другія сняцца сны; «Звінела побач цішыня...»: [Вершы] // Наст. газ. 24 снеж.

1976. Пошук ісцін адвечных... // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 4; У кроплі — цэлы свет // Филологические исследования. Мн. / Сааўт. Я. Адамовіч; Прыходзіць нечакана старасць; Была зямля, было і неба; «Калісьці, нехта, недзе: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Подых навальніцы»: [Ідэйны змест і вобразы рамана І. Мележа] // Нар. асвета. № 1; Праўда веку // Там жа. № 11; Осваивая современность // Неман. № 1; [Рэц. на кн.: Р о м а ш к о Н. Традиции и современность. Мн., 1974] // Там же. № 4; Жывое слова сатырыка // ЛіМ. 23 студз.; Паэзія глядзіць у заўтра // Там жа. 12 сак.; Нястомны працаўнік асветы // Там жа. 2 ліп. / Сааўт. А. Семяновіч; «Дайце мне мае дарогі...»: [Верш] // Там жа. 9 ліп.; «Само слова гаворыць»: [Рэц. на кн.: Я н к о ў с к і Ф. Абразкі. Мн., 1975] // Там жа. 30 ліп.; У рэчышчы «паэзіі думкі» // Там жа. 8 кастр.; Пясняр новай эпохі // Там жа. 5 ліст.; Шматграннасць і маштабнасць // Там жа. 3 снеж.; Экскурс у гісторыю: [Рэц. на кн.: М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 20—30-я гг. Мн., 1975] // Наст. газ. 7 жн.; Тваё жыццёвае поле // Там жа. 15 снеж.

1977. Далягляды сучаснай лірыкі // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн.; Нязменна ўзначальвае Ленін... / Сааўт. М. Шаўлоўская; Прага пошукаў: (Вялікі Кастрычнік і некаторыя пытанні развіцця літаратуры) // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн.; Лірычныя жанры на сучасным этапе // Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн.; На добрую навуку // Шушкевіч С. Красавік. Мн.; Всегда в поиске // Кн. обозрение. № 31; «Жыццё — работа, не парад...» // Нар. асвета. № 8; Душевной зрелости пора: [Рэц. на кн.: Л о й к о О. Расколдованное Полесье. М., 1977] // Неман. № 12; Гаворку трэба прадоўжыць: [Рэц. на кн.: Г н і л а м ё д а ў У. Упоравень з векам. Мн., 1976] // Полымя. № 4; Перад абеліскам: [Верш] // Гродн. правда. 2 июля; Эстафета пакаленняў // ЛіМ. 28 студз.; Яго дарога // Там жа. 29 ліп.; Прага пошукаў // Там жа. 16 вер.; З кагорты першапраходцаў // Там жа. 30 вер.; Ля дзіцячай карціны: [Верш] // Наст. газ. 16 ліп.; Да светлага неба: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Непаўторны голас // Там жа. 20 жн.; Доброта и непримиримость: К 60-летию со дня рождения Я. Брыля // Правда Востока. 4 авг.

1978. Святлом Кастрычніка азораная: Вялікі Кастрычнік і некаторыя пытанні развіцця беларускай савецкай літаратуры // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 6; «Нястача ў хаце хлеб хавала...»; «Як неспакойна без сям'і...»; «Прабівае наскрозь зямлю...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Перад узыходжаннем: Маладая паэзія, год 1977 // Маладосць. № 3; І зазвінела песня ў лесе; Як цесна ўсё пераплялося; Не хапае смеласці... Штодня: [Вершы] // Там жа. № 6; Границы жанра: Белорусская баллада. Наблюдения и размышления // Неман. № 11, «З вечнасцю сам-насам...»: Творчы партрэт // ЛіМ. 31 сак.; Сучаснік: які ён?: [Рэц. на кн.: Д з ю б а й л а П. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978] // Там жа. 28 крас.; Праметэй на ўсе часы // Там жа. 14 ліп.; Жывая гісторыя: [Рэц. на кн.: Л о й к а А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977] // Там жа. 15 снеж.; Дарога жыцця: [Верш] // Наст. газ. 30 жн.; Праз снежанскія завеі: Гісторыя і асоба ў рамане І. Мележа «Завеі, снежань» // Там жа. 29 ліст.

1979. НТР і сучасная беларуская пейзажная лірыка // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Прастата ці спрошчанасць?: [Рэц. на кн.: В е р а м е й ч ы к У. Яснасць. Мн., 1978] // ЛіМ. 30 сак.; «...Цепліць пачуцці людзей»: [Рэц. на кн.: Б а ч ы л а А. Выбранае: У 2 т. Мн., 1978] // Там жа. 16 ліст.; Па зямлі — на поўны рост: Лірыка паэтаў, дзяцінства якіх было апалена вайной // Наст. газ. 17 сак.

1980. «Хочацца святла, а цемра...»; «Як здарыцца бяда з табою...»; «Памылка! Памылка! Памылка!..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Святло яго душы // На высокай хвалі. Мн; «Мы нарадзіліся ў трыццатых...»; «Трывожуся. Усё дарма...»; «Гартаю спіс гадоў нанова...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Усё пра верш // Полымя. № 8; Даследуецца беларуская паэма: [Рэц. на кн.: А р о ч к а М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979] // ЛіМ. 1 лют.; Слова — за настаўнікам: [Рэц. на кн.: Р а г о й ш а В. Гутаркі пра верш. Мн., 1979] // Там жа. 28 сак.; «Бачу шлях праз маланкі»: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Галасы над выраем. Мн., 1980] // Там жа. 25 крас.; Пераадоленне: [Верш] // Там жа. 2 мая; Актыўнасць пазіцыі: [Рэц. на кн.: В я р ц і н с к і А. Высокае неба ідэалу. Мн., 1980] // Там жа. 1 жн.; Святло азарэння: [Рэц. на кн.: Г а ў р у с ё ў С. Азарэнне. Мн., 1980] // Там жа. 3 кастр.; Грунтоўна, доказна, арыгінальна // Там жа. 17 кастр.; Глыбока, доказна, зацікаўлена: [Рэц. на кн.: І в а ш ы н В., Л а з а р у к М. Беларуская літаратура: Падручнік для 8-га кл. сярэд. школы. Мн., 1979] // Наст. газ. 27 лют. / Сааўт. М. Шаўлоўская; Адрасавана школе: [Рэц. на кн.: М і ц к е в і ч У. Аркадзь Куляшоў у школе. Мн., 1979] // Там жа. 12 крас.; Полымя: [Верш] // Там жа. 9 мая.

1981. Максім Гарэцкі // Гісторыя беларускай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн.; Міхась Чарот // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн.; Мы нарадзіліся ў трыццатых...: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Голас Радзімы. 14 мая; Взаимодействие — значит взаимообогащение: [Рэц. на кн.: Г а п о в а В. Белорусско-русское поэтическое взаимодействие. Мн., 1979] // Неман. № 10; На шляху да грамадзянскай сталасці: Нататкі аб паэзіі маладых // Вяч. Мінск. 14 крас.; Пераадольваючы самога сябе: [Рэц. на кн.: Ц в і р к а К. Сцежка дадому. Мн., 1980] // ЛіМ. 2 студз.; «Сцягі, сцягі, сцягі, сцягі...»: [Верш] // Мін. праўда. 29 мая; «Перад знаёмым абеліскам...»: [Верш] // Там жа. 16 вер.

1982. Асаблівасці рамантызму ў дакастрычніцкай лірыцы Янкі Купалы // Неўміручая спадчына. Мн.; Янка Купала і рускі рамантызм // Янка Купала і Якуб Колас: Некаторыя аспекты творчасці. Мн.; Гімн нашым дужым рукам // Нар. асвета. № 9; На вятрах паэзіі: [Рэц. на кн..: А р о ч к а М. Саюз часу і майстэрства. Мн., 1981] // ЛіМ. 18 чэрв.; «Наперад робіць чалавецтва крок» // Там жа. 8 кастр.; «Прабівае наскрозь зямлю...»: [Верш] // Мін. праўда. 22 чэрв.; Назіранні даследчыка: [Рэц. на кн.: Л а з а р у к М. Часу непадуладнае. Мн., 1981] // Наст. газ. 9 кастр.

1983. Літаратура пасляваеннага дзесяцігоддзя; Літаратура на сучасным этапе; Пятрусь Броўка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1941—1980. Мн.; Свет яго вачыма // Сабаленка Р. Творы: У 2 т. Мн. Т. 1; «І кружыцца стужка нязгасных падзей: [Рэц. на кн.: П а п к о в і ч У. Зерне. Мн., 1982] // Маладосць. № 9; Чтобы жизни посчастливилось: [Рэц. на кн.: Ш у ш к е в и ч С. Друзьям. М., 1982] // Неман. № 2; Не толькі страты! // ЛіМ. 6 мая; Памятаю: [Верш] // Наст. газ. 1 кастр.

1984. Аналіз лірычных твораў // Нар. асвета. № 4; З думкай пра высокі абавязак: [Рэц. на кн.: Т р ы п у ц і н а Т. Аналіз слова і фразеаўжывання ў мастацкім тэксце. Мн., 1981] // Наст. газ. 24 ліст. / Сааўт. Э. Блінава.

1985. Лірыка Аркадзя Моркаўкі // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13; Не бамбасховішчамі грознымі: [Верш] // ЛіМ. 1 ліст.; Чырвонымі сцягамі свет азораны // Наст. газ. 22 чэрв.; След Праметэя: Урывак з аднайменнай паэмы // Там жа. 7 ліст.; З людзьмі і на людзях...» [Нарыс] // Там жа. 27 ліст.; Правa на мір і шчасце: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Лясныя воблакі. Мн. 1985] // Там жа. 21 снеж.

1.5.

На українскую мову. Серцем до людей: До 60-річчя з дня народження Я. Бриля // Літ. Укр. 1977. 2 серп.

1.6.

В я л і к і Кастрычнік і беларуская літаратура: Зб. артыкулаў. Мн., 1977 / Скл.

У в о д з і н ы ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя. Мн., 1978 / Скл. з М. Лазаруком, М. Шаўлоўскай; 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1991.

Н е ў м і р у ч а я спадчына. Мн., 1983 / Рэд. з А. Семяновічам.

Л і т а р а т у р а з пазіцый сучаснасці: Метадалогія школьнага і вузаўскага выкладання: Матэрыялы канферэнцыі (29—30 кастр. 1990 г., Магілёў). Магілёў, 1990 / Рэд. з інш.

В. М. Грышкевіч.

МОДЭЛЬ МІХАСЬ

Модэль Міхась [Мендэль Моўшавіч; псеўд. М. Каменскі; М. Майсееў, М. Міхайлаў, М. Міхасёў; крыпт. М., М. М.; 31.3(13.4). 1904, м. Камень Лепельскага пав. Віцебскай губ.— 26.10.1980, Мінск, пахаваны на Чыжоўскіх могілках], крытык, тэатразнавец. Член СП Беларусі з 1934.

Нарадзіўся ў сям'і адваката. Скончыўшы ў 1921 школу 2-й ступені ў Лепелі, працаваў старшынёй лепельскага павятовага камітэта камсамола. З 1921 у Мінску. Вучыўся на медычным (да 1924) і педагагічным (да 1926) ф-тах БДУ, але ніводны з іх не скончыў (сярод прычын была і хвароба). Працаваў у сферы партапарату: сакратаром аддзела агітацыі і прапаганды ЦК КПБ (1923—25), рэдактарам Клімавіцкай акруговай газеты (1925—26), дырэктарам Цэнтральнага партыйнага клуба ў Мінску (1927—30), інструктарам аддзела культуры і прапаганды ЦК КПБ (1930—32). З 1932 навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры і мастацтва АН БССР. У 1935—37 узначальваў тэатральны аддзел Упраўлення па справах мастацтваў пры Савеце Міністраў, адначасова (1932—37) быў намеснікам галоўнага рэдактара газеты «Літаратура і мастацтва». З 1937 — літкансультант, у 1940—41 — адказны сакратар СП БССР. У пачатку Айчыннай вайны эвакуіраваўся ў Тамбоў, потым — у Ташкент, дзе быў намеснікам дырэктара тэатра імя Ахунбаева. У 1943—44 — дырэктар тэатра імя Маякоўскага ў Андзіжане (Узбекская ССР), у 1944—48 — загадчык літаратурнай часткі тэатра оперы і балета ў Мінску, з 1945 працаваў у рэдакцыі часопіса «Полымя», з 1949 — літсупрацоўнікам газеты «Літаратура і мастацтва». З 1962 персанальны пенсіянер. Узнагароджаны медалём.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1926. Пісаў пераважна пра яўрэйскі і беларускі тэатры. У 30-я гады прытрымліваўся апалагетычных, вульгарнасацыялагізатарскіх поглядаў. Драматургічныя творы і спектаклі па іх ацэньваў у асноўным з пазіцый «правільнасці ўскрыцця класавай сутнасці драматычных канфліктаў». Ваяўніча выступаў супраць твораў нацыянальнай беларускай тэматыкі (п'есы «Апраметная» В. Шашалевіча, «Кастусь Каліноўскі» Е. Міровіча, «Скарына, сын з Полацка» М. Грамыкі і інш.). У артыкулах пасляваеннага часу імкнуўся пазбягаць вульгарызатарскіх трактовак. У перыяд кампаніі па барацьбе супраць касмапалітызму (канец 40-х гадоў) падвяргаўся крытычным нападкам ў прэсе, з-за чаго ў 1940—50 нідзе не друкаваўся.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Тэатр і драматургія; Крытычныя артыкулы. Мн., 1935. Рэц.: Юдэлевіч М. Замест ненапісанай прадмовы // ЛіМ. 1935. 17 снеж.; Шкодная блытаніна // Звязда. 1936. 21 сак.

Ларыса Пампееўна Александроўская. Мн., 1945.

Народныя артысты БССР. Мн., 1948.

1.3.

1926. XIV з'езд ЦК КП аб працы РЛКСМ / Пад псеўд. М. Каменскі; Ленін і моладзь // Маладняк Калініншчыны. № 3—4.

1932. «Штурм» // Маладняк. № 4 // Сав. Бел. 19 сак. / Сааўт. В. Вольскі; 5 год творчай дзейнасці Яўрэйскага дзяржаўнага тэатра БССР // Мастацтва і рэвалюцыя. № 1; Віцебскі пралетарый. 17 мая / Сааўт. В. Вольскі; За работу па-новаму // Мастацтва і рэвалюцыя. № 2 / Сааўт. В. Вольскі; Задачы фронту літаратуры і мастацтва ў веснавой пасяўной кампаніі // ЛіМ. 6 сак.; За рашучую перабудову работы // Там жа. 5 жн. / Сааўт. В. Вольскі; «Зямельная» калегія ў ЯДТ // Там жа. 4 снеж.; «Ботвин» // Рабочий. 21 апр.

1933. Тэатральнае мастацтва — на службу інтэрнацыянальнаму выхаванню // Мастацтва і рэвалюцыя. № 1—2; Пра яўрэйскую савецкую драматургію, пра крытыку // Полымя рэвалюцыі. № 6; На творчых шляхах Бел. Дзярж. Яўрэйскага тэатра // Там жа. № 12; Драматургію — на службу пралетарскаму інтэрнацыяналізму // Звязда. 18 крас.; На шляху ідэёва-творчага росту // Там жа. 25 чэрв.; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 18 студз.; Больш рэвалюцыйнай пільнасці // Там жа. 22 лют.; Драматургію — на ўзровень задач эпохі // Там жа. 12 крас.; Праблема інтэлігенцыі на сцэне // Там жа. 1 мая; Поспехаў і плённай работы // Там жа. 24 мая; Больш актыўна рыхтавацца да з'езду // Там жа. 26 чэрв.; У барацьбе за сацыялістычны тэатр // Там жа. 16 кастр.; План Інстытута ЛіМ на шырокае абмеркаванне // Там жа. 31 кастр.; «Рэкрут» у ДзЯТБ // Там жа. 10 снеж.

1934. На шляху творчага росту // Драматургія. Мн.;

Полымя рэвалюцыі. № 3; Тэатр рэвалюцыі // Звязда. 14 мая; Палес. праўда. 22 мая; Пад знакам барацьбы за высокую якасць літаратуры // Звязда. 19 мая; Нашы ўражанні // ЛіМ. 28 лют. / Сааўт. Б. Мікуліч; Спектакль «Жакерыя» і праблемы сцэнічнага стылю // Там жа. 6 крас.; «Пасля балю» і водгук на спектакль // Там жа. 16 ліп.; Вышэй класавую пільнасць, таварышы пісьменнікі і мастакі! // Там жа. 31 снеж. / Сааўт. М. Клімковіч, І. Гурскі; «Конец дружбы» // ЛГ. 8 июня.

1935. Некаторыя пытанні тэатральнай крытыкі БССР // Полымя рэвалюцыі. № 6; Выстаўка беларускага мастацтва ў Маскве // Там жа. № 10; На выстаўцы беларускага жывапісу // Штэрн. № 10—11 / Яўр.: На подступах да стварэння манументальнай трагедыі // ЛіМ. 2 лют.; Пра становішча тэатральнай крытыкі: Даклад на 5-м пленуме Праўлення ССПБ // Там жа. 26 крас.; Спектакль сацыялістычнага аптымізму // Там жа. 6 ліп.; На тэатральныя тэмы // Там жа. 30 ліп.; Тэмы, сюжэты, вобразы, жанры // Там жа. 17 снеж.

1936. Ілья Гурскі // Звязда. 3 студз.; «Ная» М. Зарэцкага // ЛіМ. 11 лют. / Пад крыпт. М.; Этапы развіцця беларускай драматургіі: Даклад на нарадзе сакратарыята секцыі драматургіі ССП СССР... // Там жа. 29 лют.; Новые творческие успехи // ЛГ. 10 февр.; Советская драматургия Белоруссии // Рабочий. 11 февр.

1937. «Банкір» // Звязда. 26 чэрв.; «У пушчах Палесся» // ЛіМ. 22 ліст.; «Вочная стаўка»: Водзыў на спектакль // Там жа. 5 снеж.; О государственном театре Оперы и Балета БССР // Рабочий. 2 июля.

1938. Юбілейныя спектаклі // Полымя рэвалюцыі. № 5; «Прыгожая Елена» // Звязда. 9 мая; «Фуэнтэ Овехуна» // Там жа. 16 чэрв.; Творчая няўдача // Там жа. 9 кастр. / Пад псеўд. М. Міхайлаў. Сааўт. Ф. Канстанцінаў; «Міхась Падгорны» // ЛіМ. 30 сак.; «Атэла» ў Адэскім тэатры рэвалюцыі // Там жа. 11 ліп.; Аб рабоце драмсекцыі // Там жа. 23 ліст.; Белорусский театр оперы и балета // Сталин. молодежь. 12 дек.; Новыя творы // Чырв. змена. 18 вер.

1939. Першы беларускі балет «Салавей» // Бальш. Палесся. 23 ліст.; Аптымістычны спектакль «Бар-Кохба» ў Яўрэйскім Дзярж. тэатры БССР // Звязда. 29 студз.; Праніклівы мастак слова // Там жа. 6 крас.; Драматургія бальшавіцкай страснасці // Там жа. 22 крас.; «Пагібель воўка» // Там жа. 5 чэрв.; «Палаўчанскія сады» // ЛіМ. 23 мая; Сэрца поўніцца шчасцем і радасцю // Там жа. 21 вер.; Гістарычная паэма ў беларускай драматургіі // Чырв. змена. 22 крас.

1940. Агляд беларускай драматургіі // Полымя рэвалюцыі. № 1; «Мой сын» // Звязда. 6 студз.; Заметкі аб спектаклі: Пастаноўка балета «Салавей» // Там жа. 26 мая; Заметкі пра Беларускі тэатр аперэты // Там жа. 13 вер.; Два спектаклі «Каварства і любоў» і «Панна Малічэўская» ў Польскім дзяржаўным тэатры БССР // Там жа. 3 кастр.; «Швестэр» // Там жа. 29 кастр.; Авалодаць скарбніцай марксізма-ленінізма // ЛіМ. 5 кастр.; Паэма аб каханні // Там жа. 26 кастр.; Народные таланты // Сов. Бел. 27 мая; Драматургия глубокой мысли // Там жа. 8 дек.; Моладзь балета // Чырв. змена. 20 снеж.

1941. Рамантычны спектакль // Звязда. 8 студз.; У пісьменнікаў Беластока // Там жа. 4 сак.; «Дарэмная перасцярога» // Там жа. 6 сак.; «Розы Джайпура» // Там жа. 18 сак.; Выдатная артыстка // Там жа. 19 сак.; «Халопка» // Там жа. 18 мая; Балетны сезон закончыўся // Там жа. 3 чэрв.; «Чалавек — вось праўда» // ЛіМ. 21 чэрв.; «Дос клейне ментшеле» // Сов. Бел. 10 янз.; Кандрат Крапива // Там жа. 22 марта; «Оптимистическая трагедия» // Там жа. 27 мая; Большое мастерство // Там жа. 21 июня; Выдатны артыст // Чырв. змена. 23 сак.

1945. Опера аб партызанскай вайне // Полымя. № 5—6; [Рэц. на кн.: К р а ў ч а н к а У. Зямля гудзе. Мн., 1945] // Там жа. № 11—12; Нататкі аб драме «Заложнікі» // ЛіМ. 1 мая; Перамога сонца над змрокам // Там жа. 10 мая; Памяці Арсена Арсенкі // Там жа. 22 снеж.; «Поздняя любовь» // Сов. Бел. 19 янв.; Книга о народном гневе и мщении: [Рэц. на кн.: Л ы н ь к о ў М. Астап. Мн., 1944] // Там жа. 6 февр.; Талантливая дочь белорусского народа // Там жа. 6 окт.; «Ревизор» // Там жа. 16 дек.

1946. Нататкі пра артыстку: [Нарыс] // Полымя. № 12; Сучасная беларуская драматургія: З прамовы на Пленуме ССПБ // ЛіМ. 10 студз.; Якуб Колас і тэатр // Там жа. 30 кастр.; Кандидат в депутаты Верховного Совета СССР: В. Н. Разуваев // Сов. Бел. 20 янв.; Крупнейшие мастера сценического искусства // Там жа. 2 февр.; Кандидат в депутаты Верховного Совета СССР Л. П. Александровская // Там жа. 5 февр.; Концерты Ольги Лепешинской // Там жа. 19 мая; «Трудовой хлеб» в театре Янки Купалы // Там жа. 26 мая; Гастроли Бобруйского театра // Там жа. 30 июля; «Кремлевские куранты» // Там жа. 11 авг.

1947. Кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР Кандрат Кандратавіч Крапіва: Нарыс // Полымя. № 1; Рысы сучаснага героя // Там жа. № 5; Крывёю сэрца: [Рэц. на кн.: Ф у ч и к Ю. Слово перед казнью. М., 1947] // Там жа. № 6; У змаганні за высокаідэйны тэатр // Там жа. № 9; Выдатны пісьменнік // Звязда. 23 ліст.; Сял. газ. 26 ліст.; На нізкім ідэйным узроўні: («Музыкант» у Дзяржаўным Яўрэйскім тэатры БССР) // ЛіМ. 8 сак.; Ордэна Леніна // Сав. селянін. 11 вер.; «Далеко от Сталинграда» // Сов. Бел. 12 янв.; Народная артистка республики // Там жа. 19 янв.; «За тех, кто в море» // Там жа. 13 февр.; Еврейскому театру нужен новый репертуар // Там жа. 30 марта; Патриотический спектакль: «Константин Заслонов» // Там жа. 21 мая; Три спектакля // Там жа. 21 июня; О репертуаре оперного театра // Там жа. 20 июля; «Отелло» в Гос. русском драм. театре БССР // Там жа. 27 июля; Правда о современной Америке // Там жа. 17 авг.; «Леса шумят» // Там жа. 3 дек.; Творческая жизнь областного театра // Там жа. 31 дек.

1948. А. М. Астроўскі і беларускі тэатр // Полымя. № 4; Важнейшая тэма савецкага мастацтва // Звязда. 30 студз.; Шчасце савецкага чалавека // Там жа. 21 крас. / Пад псеўд. М. Каменскі; Вобразы рускага класіка ў тэатры імя Янкі Купалы // ЛіМ. 10 крас.; Пачуццё сучаснасці // Там жа. 1 мая; Больш увагі маладым пісьменнікам // Там жа. 20 ліст.; Владимир Иванович Немирович-Данченко // Сов. Бел. 25 апр.; «Последняя жертва» // Там жа. 23 мая; Выдающийся мастер сценичного искусства // Там жа. 9 июня; Образ К. Заслонова в белорусской драматургии // Там жа. 1 авг.; «Московский характер» // Там жа. 14 нояб.

1951. Два спектаклі («Васа Жалезнова» ў Гродзенскім і Пінскім тэатрах) // ЛіМ. 24 сак. / Пад псеўд. М. Міхайлаў; Непаўторны спектакль: («Другое каханне» у Дзяржаўным рускім драматычным тэатры БССР) // Там жа. 12 мая / Пад псеўд. М. Каменскі.

1952. Праўда аб латышскім народзе // Полымя. № 9.

1953. Пачуццё новага // Полымя. № 2 / Пад псеўд. М. Каменскі; Тварцы новага жыцця // ЛіМ. 24 студз.

1954. Певец родной природы: [Рэц. на кн.: В и т о л ь д Каэтонович Бялыницкий-Бируля. М., 1953] // Сов. Отчизна. № 2; Молодые мастера белорусской сцены // Там жа. № 6; Вобраз станоўчага героя ў беларускай драматургіі // ЛіМ. 31 ліп.; «Вогненны мост» // Мін. праўда. 12 мая / Пад псеўд. М. Каменскі.

1955. Аднаактовая драматургія // Беларусь. № 2 / Пад псеўд. М. Міхайлаў.

1956. Малыя формы драматургіі // Полымя. № 11; Першы крок у класіцы: Спектакль «Не ўсё кату масленіца» ў Тэатры юнага гледача // Чырв. змена. 21 ліст.

1957. О мастерах резца и кисти: [Рэц. на кн.: Г е р а с и м о в и ч П., Н и к и ф о р о в П. Изобразительное искусство Белорусской ССР. М., 1957] // Сов. Отчизна. № 6; Наватарства і традыцыі // ЛіМ. 27 крас.; На двух сцэнах «Галоўная стаўка» // Чырв. змена. 4 снеж.

1958. Драматургія Яўсцігнея Міровіча: [Рэц. на кн.: М і р о в і ч Я. П'есы. Мн., 1957] // Полымя. № 2; Сустрэча з героямі К. Крапівы // ЛіМ. 12 ліст.

1959. Шчырае слова паэта: [Рэц. на кн.: Г р а х о ў с к і С. Дзень нараджэння. Мн., 1958] // Беларусь. № 5 / Пад псеўд. М. Міхайлаў. Аўт. спрэчнае; П'еса і яе ўвасабленне // ЛіМ. 14 студз.; П'есу прачытаў рэжысёр // Там жа. 22 крас.; Размова з сябрамі // Там жа. 27 чэрв.; Слова мае глядач // Там жа. 21 кастр.

1960. Выдатная балерына // Майстры беларускай сцэны. Мн.; Поэзия танца // Неман. № 1; Голос жизни // Там жа. № 6; Кніга аб сучасніках: [Рэц. на кн.: С а б а л е н к а Р. Блакітнае ззянне. Мн., 1959] // По-

лымя. № 2; Мастацтва Галіны Уланавай: Да 50-годдзя з дня нараджэння // ЛіМ. 9 студз.; Агульнае і індывідуальнае // Там жа. 2 крас.; Знаходкі і страты // Там жа. 14 мая; Радасці і трывогі // Там жа. 28 чэрв.; Пошукі і знаходкі // Там жа. 30 жн.; Нататкі пра рэжысуру // Там жа. 14 кастр.; Інтанацыя спектакля // Там жа. 28 кастр.

1961. Тропою новой... // Неман. № 4; Гэты твор выхоўвае мужнасць // ЛіМ. 26 мая / Пад псеўд. М. Міхайлаў; Дронаў і яго сябры // Там жа. 13 чэрв.; Шчасце мастака // Там жа. 22 вер.

1962. Ясназорная Беларусь: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. Мая Беларусь. Мн., 1961] // Беларусь. № 2; О книге, которую не заметили: [Рэц. на кн.: Орлова М. Искусство Советской Белоруссии. М., 1960] // Неман. № 3; Іх чакае сцэна // ЛіМ. 24 ліп.; Арганізацыя творчая ці вытворчая? // Там жа. 24 жн.

1963. Асветленае рампай: [Рэц. на кн.: Сабалеўскі А. Рампай асветленае. Мн., 1962] // Маладосць. № 2; Театру тридцать лет: [Рэц. на кн.: Смольский Б. Белорусский Государственный ордена Ленина Большой театр оперы и балета. Мн., 1963] // Неман. № 4; Шэсць дзён, чатыры спектаклі // ЛіМ. 5 лют.

1964. Паэзія і рыторыка // ЛіМ. 23 кастр.

1965. Цікавае падарожжа: [Рэц. на кн.: Бойка У. Маўклівая размова] // Беларусь. № 1; Проста аб складаным: [Рэц. на кн.: Сабалеўскі А. Уладар дум чалавечых. Мн., 1964] // Маладосць. № 6; Маленькім п'есам — вялікія думкі // ЛіМ. 29 студз.; І маленькім зоркам — свяціць // Там жа. 3 жн.; Не ўсе магчымасці скарыстаны // Там жа. 15 кастр.

1966. Искусство сценической миниатюры // Неман. № 2; Пазіцыя тэатразнаўцы: [Рэц. на кн.: Сабалеўскі А. Ад п'есы да спектакля. Мн., 1965] // ЛіМ. 25 сак.; Сустрэча з хараством // Там жа. 27 мая; Звышзадача яе жыцця // Там жа. 30 жн.; Багацце палітры: Да 50-годдзя з дня нараджэння Л. Мацісавай // Там жа. 16 вер.; Паэзія танца: А. В. Нікалаевай — 60 год // Там жа. 21 кастр.

1967. Сямён Дрэчын: [Нарыс] // Слова пра майстроў сцэны. Мн.; Служэнне рэвалюцыі — служэнне праўдзе // ЛіМ. 20 кастр.; Неспакойнае сэрца паэта // Ніва. 20 жн. / Пад псеўд. М. Міхайлаў. Аўт. спрэчнае.

1968. Старонкі тэатральнага жыцця: [Рэц. на кн.: Бур'ян Б., Лісеўскі М. На тэатральных перакрыжаваннях. Мн., 1967] // Маладосць. № 6; М. Горкі і беларускі тэатр: Да стагоддзя з дня нараджэння пісьменніка // Тэатр. Мінск. № 1; Зоркі балетнай сцэны // Там жа. № 2; Сталасць балерыны // ЛіМ. 12 студз.; Драматызм і лірыка: Штрыхі да партрэта // Там жа. 16 крас.; Грунтоўнае даследаванне: [Рэц. на кн.: Кулешова Г. Белорусская советская опера. Мн., 1967] // Там жа. 27 жн.

1969. Пазіцыя крытыка: [Рэц. на кн.: Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969] // Маладосць. № 12; Цымбалы Іосіфа Жыновіча: [Рэц. на кн.: Насценка З. Іосіф Жыновіч. Мн., 1969] // ЛіМ. 27 мая; Збіральнік дыяментаў: [Рэц. на кн.: Жураўлёў Д. Генадзь Цітовіч. Мн., 1969] // Там жа. 5 жн.; Хараство прастаты // Там жа. 5 снеж.; Заўсёды юны Пракоф'еў // Там жа. 19 снеж.

1970. Размова пра танец // Беларусь. № 3; Ля вытокаў тэатра: [Рэц. на кн.: Рамановіч Я. Рэкі цякуць з ручаёў. Мн., 1969] // Маладосць. № 9; [Рэц. на кн.: Лабовіч А. Тэатр змагання. Мн., 1969] // Неман. № 7; Талент чалавеказнаўства // Вяч. Мінск. 10 вер.; Спасцігаючы дыялектыку душы // Там жа. 22 кастр.; Добры свет казкі // Там жа. 3 ліст.; Думкі і пачуцця палёт // Там жа. 20 ліст.; Вернасць традыцыям // Звязда. 14 кастр.; Раскрытае і патэнцыяльнае // ЛіМ. 3 лют.; Усплёскі шчырых парыванняў // Там жа. 5 чэрв.; Палёт, што выканан з душой... // Там жа. 19 чэрв.; З дынастыі Уладамірскіх // Там жа. 28 жн.

1971. Неўміручы вобраз: [Рэц. на кн.: Вобраз У. І. Леніна ў беларускім мастацтве. Мн., 1970] // Маладосць. № 4; Акрыленасць // Вяч. Мінск. 14 студз.; Тэатр раскрывае «сакрэты»: [Рэц. на кн.: Соболевский А. Театр открывает занавес. Мн., 1970] // Там жа. 15 сак.; Почырк рэжысёра // Там жа. 10 чэрв.; Шукальнік у пачаце патрабавальнай музы... // ЛіМ. 14 мая; Паэзія танца: Юрый Траян у спектаклі «Пасля балю» // Там жа. 2 ліп.; Ад вадэвіля да класікі // Мін. праўда. 23 студз.

1972. У промні бязлітаснага пражэктара: Міхаіл Грышчанка ў балеце «Альпійская балада» // ЛіМ. 3 сак.; Сюрпрыз: Гумарэска // Там жа. 7 ліп. / Пад крыпт. М. М. Аўт. спрэчнае; Паражытае: Псіхалагічны эцюд // Там жа. 14 ліп. / Пад крыпт. М. М. Аўт. спрэчнае; З сатырычным запалам // Там жа. 11 жн.

1973. Правяраючы алгебрай гармонію: [Рэц. на кн.: Пятровіч С. Тэатральная самадзейнасць Савецкай Беларусі. Мн., 1972] // Вяч. Мінск. 24 жн.; Яе героіні — нашы сябры... // Там жа. 18 кастр.; Задачка: Гумарэска // ЛіМ. 23 лют. / Пад крыпт. М. М.; Падвёў дык падвёў: Літаратурны фельетон // Там жа. 13 ліп. / Пад крыпт. М. М.; На сяле: Гумарэска // Там жа. 30 ліст. / Пад крыпт. М. М.

1974. У суквецці шматнацыянальнага мастацтва // ЛіМ. 2 жн.; Палёт: Гумарэска // Там жа. 13 вер. / Пад псеўд. М. Міхайлаў; Летапіс і даследаванне // Там жа. 22 ліст.

1978. Зінаіда Браварская; Аляўціна Карзянкова // Майстры беларускай сцэны: Кніга трэцяя. Мн.

1979. Беларускі прафесійны — упершыню // ЛіМ. 2 ліст.

1 .5.

На польскую мову. Artystka ludowa // Szt. Wolności. 1941. 25 marca; Wybitny kompozytor // Там жа. 26 marca; Wybitny aktor // Там жа. 27 marca; Najlepszy dramaturg białoruski // Там жа. 29 marca; Przed opuszczoną kurtyną // Там жа. 21 maja.

2.3.

На беларускай мове. Есакоў А. Шкодная пісанка // ЛіМ. 1937. 13 жн.; Кавалёў П. Аб барацьбе з варожымі праявамі бязроднага касмапалітызма і некаторыя задачы нашай крытыкі // Там жа. 1949. 12 сак.; Ягож. Да канца разграміць бязродных касмапалітаў // Полымя. 1949. № 3; Клімковіч. Змагацца за больш высокую якасць // ЛіМ. 1936. 7 крас.; Ларчанка М. Памылкі і недахопы т. Модэля // За пралет. навуку. 1933. 13 ліст.; Лісеўскі І. Ручаіны поўняць раку // ЛіМ. 1979. 13 крас.; М. Модэлю — 60 гадоў // Там жа. 1964. 28 крас.; Мендэль Моўшавіч Модэль: Некралог // Там жа. 1980. 31 кастр.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Супраць антыпатрыятычнай групы крытыкаў у літаратуры і мастацтве: Паведамленне аб нарадзе актыва творчых работнікаў // ЛіМ. 1949. 5 сак.; Угэтым месяцы... // Беларусь. 1974. № 4; Шчарбатаў Г. На пазіцыях бязроднага касмапалітызма // Полымя. 1949. № 4. *Г. І. Рэут.*

МОРКАЎКА АРКАДЗЬ

Моркаўка Аркадзь Андрэевіч [14(26).1.1900, в Зазер'е Мінскага пав. Мінскай губ., цяпер Пухавіцкі р-н Мінскай вобл.— 24.4.1957, Мінск, пахаваны на Вайсковых могілках], паэт.

Бацька, Андрэй Кандратавіч, паходзіў з сялян, але працаваў стрэлачнікам на ст. Седча. Маці, Марыя Максімаўна, памерла ў 1919. Пачатковую адукацыю А. Моркаўка атрымаў у мясцовай школе. У 1916 закончыў курсы тэлеграфістаў у Мінску і працаваў тэлеграфістам на ст. Мінск. У 1924—27 вучыўся ў Віцебскім электрамеханічным тэхнікуме, у 1930—34 — на энергетычным ф-це Беларускага політэхнічнага ін-та. Працаваў інжынерам, галоўным інжынерам рэспубліканскай Палаты мер і вагі; паралельна — ва Усесаюзным энергетычным таварыстве. У час Айчыннай вайны з сям'ёй застаўся ў Мінску. Выконваў заданні падпольшчыкаў: маючы тэхнічную адукацыю, вырабляў капсулы для мін. У пасляваенны час працягваў працаваць у Палаце мер і вагі і адначасова, да апошніх дзён, па сумяшчальніцтву — выкладчыкам энергетычнага ф-та Беларускага політэхнічнага ін-та.

Друкаваўся з 1922 (першыя публікацыі не выяўлены). Актыўна ўдзельнічаў у літаратурным жыцці 20-х гадоў. Яго вершы часта змяшчаліся ў тагачасных перыядычных выданнях. У 1928 выйшаў зб. «Дым жыцця» — адзіная прыжыццёвая кніга паэта. А. Моркаўка быў членам рэдкалегіі часопісаў «Маладняк» (1928—30) і «Полымя» (1930). Яго паэзію высока ацанілі Я. Купала і Ц. Гартны. Паэзія А. Моркаўкі 20-х гадоў вызначалася філасафічнасцю, непасрэднасцю і пранікнёным лірызмам. У 30-я гады адышоў ад літаратурных спраў, не выступаў на старонках перыёдыкі. Такая пазіцыя тлумачылася грамадскай атмасферай даваенных гадоў, жаданнем паэта застацца са сваёй верай не ў «вытворчую» паэзію факта, а ў паэзію чалавечай душы, глыбока асабістую і медытатыўную. Магчыма, у гэты час творы і пісаліся, але ўсе яны загінулі разам з архівам паэта ў агні яго палаючай кватэры 25 чэрвеня 1941. Маўчанне ў гэты час тлумачылася і сціпласцю А. Моркаўкі: ён не любіў выносіць на людзі свае новыя творы, дзяліцца задумкамі і планамі, наведваць рэдакцыі газет і часопісаў. Пакутліва перажываў цяжкасці, трагедыйны лёс народа і свой уласны ў гады вайны. Шмат тады напісаў вершаў, якія часткова надрукаваны ў кнігах «Гады, як ветразі» (1959) і «Вершы» (1973), а многае (чатыры закончаныя і адна незакончаная паэмы) захоўваецца ў рукапісах у дачкі Ларысы Пронінай. Вайна для А. Моркаўкі стала сімвалам страшэннага, агульначалавечага гора, небывалай трагедыі. У цэнтры яго тагачасных вершаў быў чалавек, распяты на крыжы зямных дарог і трывог. Такім разуменнем вайны ён збліжаўся з К. Чорным і апярэджваў шмат у чым тагачасную публіцыстычна-рытарычную паэзію. Пасля вайны А. Моркаўку прыгнятала адасобленасць ад актыўнай літаратурнай дзейнасці. Аднак па-ранейшаму ён пісаў. Яго творы перакладзены на рускую, украінскую і чэшскую мовы. А. Моркаўка доўгі час маўчаў пад уплывам жорсткіх абставін, прытрымліваўся сваіх поглядаў на задачы мастацтва і ніколі не здраджваў ім: паказваў драматычную нялёгкую сутнасць жыцця ў сталінскі час, раскрываў складаныя працэсы, што адбываліся ў душах людзей, якія ўзяліся за будаўніцтва прывіднага свету.

М. І. Мішчанчук.

Бібліяграфія

1.1.

Вершы. Мн., 1973. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Дым жыцця: Вершы. Мн., 1928. Рэц.: Васілення А. // Узвышша. 1929. № 1; Гародня А. // Маладняк. 1928. № 8; Мікуло Б. // Літ. дадатак да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 16.

Гады, як ветразі: Вершы. Мн., 1959.

1.3.

1923. Крык вуліцы: Сцэны: [Вершы] // Полымя. № 2; Калыханка: [Верш] // Там жа. № 3—4; «Краса, краса! табе мой спеў!..»: [Верш] // Там жа. № 5—6; Наша сцежачка; Працуй: [Вершы] // Там жа. № 7—8.

1924. Сцены: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Мн.

1925. «Ёй семнаццаць...»; Усход; Я ведаю гэта; Хмель: [Вершы] // Полымя. № 3; «Мяне сёння яшчэ лашчыць сонца...»; Дзень; Ноччу: [Вершы] // Там жа. № 4; Сфінкс; «Я не маю роскашы чырвонцаў...»: [Вершы] // Там жа. № 6; Я жыў: [Верш] // Там жа. № 8.

1926. Сцены: [Верш] // Беларускі народны каляндар на 1927 год. Вільня; «Я не маю роскашы чырвонцаў...»; Крык вуліцы; Сцены; Калыханка; «Мяне сёння яшчэ лашчыць сонца...»: (Памяці паўстанцаў Андрэя Крывашчокава і Міхася Рудовіча, расстраляных белапалякамі); Камінтэрн, мы клічам...; Працуй; Хмель; Дзень; Ноччу; «Агні спляліся ў дзіўных скоках...»; З дарогі; «Накрыліся хаты...»; «Каса начы апала змеем...»; Я шчаслівы; «Месяц, месяц з залатой дугою...»; «Прытулілася маўкліва да знямелае зямліцы...»; Я ведаю гэта; «Дзень памірае... апошняй гамонкаю...»; Сфінкс; Я жыў; «Для чаго вясной рунее поле...»; «І ў зацішшы, кажуць, ёсць навалы...»; «З разбітых дзён мы выберам крышталь...»: [Вершы] // Пачатак. Віцебск; Падбіты воўк: [Верш] // Полымя. № 2; «І ў зацішшы...»: [Верш] // Там жа. № 8.

1927. «Пашчапалі ў бойцы...»: [Верш] // Маладняк. № 6; «І такая кволая...»: [Верш] // Там жа. № 9; Кароткія радкі: [Верш] // Полымя. № 3; Завіліся вянкі; Над імклівым сэрцам...»: [Вершы] // Там жа. № 4; Паў на калені дзень; «Квяцісты палісаднік ран і болек...»: [Вершы] // Там жа. № 7.

1928. Сцены; З дарогі: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; «Мы доўга цярпелі...»: [Вершы] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» № 20; «Вецер з дарогі змятае...»; Стукні ў дзверы: [Вершы] // Маладняк— № 1; «Травень ціха крыллі распасцёр над садам...»; «Гэта песня...»; «Ствараюць найлепшы гадзіннік...»: [Вершы] // Там жа. № 2; «Завівайцеся, дымы заводаў...»; «Расчыняліся, рыпалі дзверы...»: [Вершы] // Там жа. № 3.

1929. З цыклу «Далячынь»: [Вершы] // Маладняк. № 1; «Будні праглынулі нашай справы веліч...»: [Верш] // Там жа. № 5—6; Колькі жыць нам: [Верш] // Полымя. № 2; Загарыцца сэрца: [Верш] // Там жа. № 3; «Срэбнай казкай сад у снежні стыне...»: [Верш] // Там жа. № 7.

1930. Золак; «Як лісце...»: [Вершы] // Маладняк. № 1.

1935. Сцены: [Верш] // Беларускі народна-гаспадарскі каляндар на 1935 год. Вільня.

1945. З цыкла «Дні і пачуцці»: [Вершы] // Полымя. № 7—8; З цыклу «Беларусь у няволі»: [Вершы] // ЛіМ. 12 ліп.; Лістапад: [Верш] // Там жа. 22 ліст.

1958. «Гойдаецца голле...»; «Чорнае мора ля ног Феадосіі...»; «Палажыўшы колас на далоні...»; «Калі лірычны вецярок...»: [Вершы] // ЛіМ. 13 вер.

1961. «Я не маю роскашы чырвонцаў...»; «Срэбнай казкай сад у снежні стыне...»; «Рукі свае праціраю удалеч...»; «У памяці сёння Лібава устала...»; На шляху гадоў стаіць майстэрня...; «Пазалочаны кволы ліст...»; «Дабрыдзень вам, вербы, хваіны...»; Беларусь: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2.

1963. «Срэбнай казкай сад у снежні стыне...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 20.

1972. Лістапад: [Верш] // Залацінкі. Мн.; Што мне, беднаму рабіць?: [Верш] // Зорка Венера. Мн.

1978. «Пазалочаны кволы ліст...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; Памяці партызана Сяргея Забаўскага: [Балада] // Беларуская балада. Мн.

1981. «Я жыў...»: [Верш] // Туман трэба развеяць. Мн.

1989. «Выходжу з паходняю веры»: [Вершы] / Публ. М. Мішанчука // Полымя. № 4.

1.5.

На рускую мову. Возвращение: [Верш] / Пер. З. Астапенко // Рабочий. 1929. 22 окт.; «Жара палящими лучами...»; Памяти партизана Сергея Забавского: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Партизанская слава. Л., 1985.

На ўкраінскую мову. Хміль: [Верш] / Пер. Д. Ч. [Д. Чепурний] // Літ. газ. 1928. 20 серп:; Нова Білорусь. К., 1929; «Руки свої простягаю вдалеч...»; «В пам'яті й досі: Лібава, зорі...»; «Позолочений кволий лист...»; «На шляху років стоїть майстерня...»; «Добридень вам, верби, ялини...»: [Вершы] / Пер. Д. Паламарчук // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; «Стовпи проміння серпень кинув...»: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Ля Вечнага агню. Х.; Мн., 1984.

На чэшскую мову. Stěny / Přel. F. T.[Tlchý] // Národní Osvobození. 1929. 24. února.

2.3.

На беларускай мове. Б е ч ы к В. Лірыка травеня: Крытычныя нататкі // ЛіМ. 1978. 2 чэрв.; Б я р о з к і н Р. Ён быў сярод першых // М о р к а ў к а А. Вершы. Мн., 1973; Я г о ж. З пакалення першых // ЛіМ. 1970. 27 студз.; В і р з о ў с к і С. Нягучны, ды шчыры спеў // Там жа. 1980. 25 студз.; Г а р э ц к і М. «Маладняк» за пяць гадоў: 1923—1928. Мн., 1928. С. 98—99; Я г о ж. Творчасць маладнякоўцаў // Полымя. 1928. № 9; Е с а к о ў А. Вершы Аркадзя Моркаўкі // ЛіМ. 1958. 13 вер.; Ж ы л у н о в і ч З. Купчастыя руні // Узгоркі і нізіны. Мн., 1928; З в о н а к А. Аркадзь Моркаўка // Звонак А. Неспакойныя сэрцы. Мн., 1973; Я г о ж. Песня застаецца незабыўнай // Дзень паэзіі. 1971. Мн.; К а р н і ц к і Э. [Біябібліяграфічная нататка да 85-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 1; М а з у р к е в і ч Я. Пралетарская літаратура ў Віцебску // Віцеб. пралетарый. 1930. 8 ліст.; М і ш ч а н ч у к М. Лірыка Аркадзя Моркаўкі // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Х в е д а р о в і ч М. Спадчына паэта // ЛіМ. 1959. 22 жн.

Г. І. Рэут.

Мрый А. (сапр. Шашалевіч Андрэй Антонавіч; 1893, в. Палуж Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Краснапольскі р-н — 8.10.1943), празаік.

Нарадзіўся ў шматдзетнай працавітай сям'і дробнага службоўца. Бацька, Антон Дзяменцьевіч, валасны пісар, памёр у 1902, маці, Ефрасіння Фамінічна, дачка псаломшчыка, памерла ў 1933. А. Мрый атрымаў семінарскую адукацыю (вучыўся на стыпендыю для лепшых вучняў «са свецкіх»). Прапаршчык царскай арміі, добраахвотна перайшоў на бок Савецкай улады. У 1918—21 служыў у Чырвонай Арміі. У 1921—26 настаўнічаў у Краснаполлі ў школе 2-й ступені (выкладаў гісторыю і французскую мову). Разам з братам Васілём Шашалевічам (пазней беларускім драматургам), сястрой Настассяй, таленавітай мастачкай і яе мужам скульптарам А. Грубэ стварыў у раёне народны тэатр, арганізаваў у школе драматычны і літаратурны гурткі, выдаваў рукапісны часопіс «Пралеска», сам вёў у ім сатырычны аддзел. Збіраў народную лексіку, пасылаў яе ў Слоўнікавую камісію ў Мінск. У 1926—30 інспектар Цэнтральнага бюро краязнаўства БССР, затым працаваў стыльрэдактарам у «Звяздзе». Быў членам літаратурнамастацкага аб'яднання «Узвышша». У 1934 беспадстаўна рэпрэсіраваны, асуджаны тройкай АДПУ на 5 гадоў і накіраваны ў папраўча-працоўныя лагеры. У 1937 і ў 1940 зноў арыштоўваўся. Абвінавачваўся ў розных «злачынствах», найважнейшыя з якіх — удзел у антысавецкай арганізацыі і шпіёнская праца на карысць польскай дэфензівы. У пісьме «Другу працоўных Іосіфу Вісарыёнавічу Сталіну» (надрукавана ў «Полымі». 1988. № 1) А. Мрый спрабаваў пераканаць і даказаць сваю непрыналежнасць да контррэвалюцыйных арганізацый і невінаватасць. Пакаранне адбываў у Карагандзе, Валагодскай, Мурманскай абласцях; працаваў бухгалтарам у леспрамгасе, рыбным кааператыве, выкладчыкам літаратуры ў школе. Не пакідаў і пісьменніцкай працы. «За час з 1934 года,— паведамляў ён у тым жа пісьме,— я стварыў шмат навел, аповесцяў і раман з лагернага жыцця «Жывы дом». У час арышту ў Мурманску ўсё створанае пісьменнікам у ссылцы «было затрымана», і лёс яго да сённяшняга дня, на жаль, невядомы. Рэабілітаваны 6.1.1961.

Першы твор апублікаваў у 1924. Друкаваўся ў «Савецкай Беларусі», «Голасе беларуса» (Вільня), «Узвышшы», «Чырвоным сейбіце». Аўтар нарысаў і апавяданняў («Разбудзілі!», «Тварам да вёскі!», «Няпросты чалавек», «Камандзір», «Гармонія ў ружовым», «Калектыў Яўмена», «Рабін» і інш.), а таксама сатырычнага рамана «Запіскі Самсона Самасуя» (1929, экранізаваны ў 1991), у якім паставіў перад сабой задачу «паказаць тыповага выскачку Самасуя, што з мяшчанскіх нізоў прабіраецца да вяршыняў савецкай улады». Раман быў абвешчаны паклёпніцкім. А. Мрый найбольш праявіў сябе як сатырык. Творам яго характэрны складаныя жыццёвыя сітуацыі, неардынарныя чалавечыя характары, глыбіня праблематыкі. *І. П. Чыгрын.*

Бібліяграфія

1.2.

Творы. Мн., 1993.

1.3.

1924. Пятрок: Апавяданне // Сав. Бел. 5 лют.

1926. На кірмашы: Абразкі // Сав. Бел. 10 студз.

1927. Няпросты чалавек: Апавяданне // Узвышша. № 3; Камандзір: Апавяданне // Там жа. № 4; Калектыў Яўмена: Апавяданне // Там жа. № 5; Гармонія ў ружовым: Апавяданне // Там жа. № 6.

1928. Калектыў Яўмена: [Апавяданне] // Чырв. сейбіт. № 3; Моладзь: [Апавяданне] // Там жа. № 4—5; Алё, Алёна!.: [Апавяданне] // Там жа. № 12.

1929. Рабін: Апавяданне // Узвышша. № 2; Запіскі Самсона Самасуя: Аповесць // Там жа. № 3, 4, 6.

1988. Пяць апавяданняў // Маладосць. № 2; Другу працоўных Іосіфу Вісарыёнавічу Сталіну: [Ліст] / Пад

прозв. А. Шашалевіч; Запіскі Самсона Самасуя // Полымя. № 1.

1.4.

Загаруйка П. Шляхамі ўзбочнымі: Раман / З укр. Мн., 1932 / Пер. пад прозв. А. Шашалевіч.

Ільлеш Б. Тыса гарыць. Кн. 1-я / З рус. Мн., 1932 / Пер. пад прозв. А. Шашалевіч.

1.5.

На нямецкую мову. Der Kommandeur / Übers. N. Randow // Die junge Eiche. Leipzig, 1987.

На рускую мову. Записки Самсона Самосуя: Роман, рассказы / Пер. И. Киреенко. М., 1991.

Записки Самсона Самосуя / Пер. И. Киреенко // Неман. 1989. № 4.

2.3.

На беларускай мове. Аляхновіч М. На аванпостах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; Васючэнка П. Вяртанне рамана, або Дзіўнае стварэнне Самасуя // ЛіМ. 1988. 29 крас.; Яго ж. Рэпрэсіраваны смех: Роздум над лёсам і творчасцю беларускага савецкага празаіка Андрэя Мрыя // Бел. мова і л-ра ў школе. 1989. № 3; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 64—65; Грахоўскі С. Два лёсы — дзве трагедыі // Маладосць. 1988. № 1; Яго ж. Праўдзівыя дакументы жыцця // Полымя. 1988. № 1; Крапіва. «Узвышша» на новым шляху // Узвышша. 1931. № 1; Лецка Я. Празорлівасць мастака // Полымя. 1990. № 5; Чыгрын І. Андрэй Мрый: спроба сатырычнай прозы // Чыгрын І. Крокі: проза «Узвышша». Мн., 1989; Яшчэ раз пра Андрэя Мрыя // Полымя. 1988. № 8.

Т. М. Махнач.

МСЦІСЛАВЕЦ ПЁТР

Мсціславец (Мсцісловец) Пётр Цімафеевіч (? — пасля 1577), майстар кнігадрукавання, паплечнік Івана Фёдарава па выданні кніг у Маскве і Заблудаве, заснавальнік друкарні братоў Мамонічаў у Вільні, публіцыст, гравёр.

Жыццёвы шлях П. Мсціслаўца амаль не адлюстраваны ў сучасных яму крыніцах. Мяркуецца, што ён родам з Беларусі, з Мсціслаўя. У 1564 разам з Іванам Фёдаравым, як яго «клеврет», надрукаваў у Маскве «Апостал». У 1565 яны двойчы выдалі там «Часоўнік», пасля чаго вымушаны былі пераехаць у Вялікае княства Літоўскае і пасяліцца пры двары вялікага гетмана літоўскага Р. Хадкевіча ў мястэчку Заблудава. Там яны падрыхтавалі і выдалі (на царкоўна-славянскай мове, з прадмовай Р. Хадкевіча) зборнік рэлігійных твораў пад загалоўкам «Книга, зовемая Евангелие учительное... на поучение христоименитым людем ко исправлению душевному и телесному» (1569). Пасля выхаду з друку гэтай кнігі, летам 1569, П. Мсціславец пакінуў двор Хадкевіча ў Заблудаве і пераехаў у Вільню, да Кузьмы і Лукаша Мамонічаў, на сродкі якіх (а таксама братоў І. і З. Зарэцкіх) заснаваў камерцыйную друкарню, у якой у канцы 1574 ці пачатку 1575 надрукаваў «Напрестольное евангелие» з чатырма гравюрамі евангелістаў Мацвея, Марка, Лукі і Іаана і пасляслоўем. Клапоцячыся аб пашырэнні асветы і духоўным развіцці свайго народа, у 1576 ён выдаў Псалтыр, які на працягу 1577—1762 вытрымаў 49 выданняў у Маскве, Вільні, Магілёве, Чарнігаве, Львове, Ясах, Унеўскім і Куцеінскім (у Оршы) манастырах. Услед за Псалтыром, або нават раней яго, надрукаваў яшчэ недатаваны «Часоўнік», пасля выхаду якога распачаў судовую справу з Мамонічамі аб падзеле друкарні, якая па рашэнні суда разам з надрукаванымі ім кнігамі была прысуджана Мамонічам. Пасля мая 1577 біяграфічныя звесткі пра лёс П. Мсціслаўца адсутнічаюць. Магчыма, што са сваім абсталяваннем ён перабраўся ў Астрог.

Мяркуецца, што П. Мсціславец з'яўляецца аўтарам пасляслоўяў да першых двух са сваіх віленскіх выданняў. Верагодна, ён жа быў сааўтарам Івана Фёдарава пры напісанні трох пасляслоўяў да іх маскоўскіх кніг. Не выключана таксама, што П. Мсціславец напісаў замест Р. Хадкевіча прадмову да заблудаўскага Евангелля.

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

1.3.

1564. [Пасляслоўе] // Апостол. М. / Сааўт. І. Фёдараў. Аўт. спрэчнае.

1565. [Пасляслоўе] // Часовник. М. / Сааўт. І. Фёдараў. Аўт. спрэчнае; [Пасляслоўе] // Часовник. М. / Сааўт. І. Фёдараў. Аўт. спрэчнае.

1569. [Прадмова] // Евангелие учительное. Заблудово / Сааўт. І. Фёдараў. Аўт. спрэчнае.

1575. [Пасляслоўе] // Евангелие. Вильно / Аўт. спрэчнае.

1576. [Пасляслоўе] // Псалтирь. Вильно / Аўт. спрэчнае.

На англійскай мове. Barnicot J. D. A. Simmons J. S. G. Some Unrecorded Early-printed Slavonic Books in English Libraries // Oxford Slavonic Papers. 1951. V. 2. N. 9.

На беларускай мове. Вольскі В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1952. С. 97—98; Гайдук М. Каля вытокаў ракі Супрасль // Беларускі каляндар 1976. Беласток, 1976; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 234—236; Майхровіч С. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980. С. 143—145; Яго ж. У імя кнігі:

Наш каляндар // Ніва. 1969. 16 сак.; Н е м і р о ў с к і Я. Іван Фёдараў і Пётр Цімафееў Мсціславец у Беларусі // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; П р а ш к о в і ч М. Культурна-асветніцкая роля друкарні Мамонічаў // 450 год беларускага кнігадрукавання. М., 1968; Я г о ж. Пётр Мсціславец // Полымя. 1967. № 3; С ц я п а н а в а Г. Святло далёкіх зор // Маг. праўда. 1981. 17 вер.; Ш м а т а ў В. Гравёрная школа Пятра Мсціслаўца // Шматаў В. Беларуская кніжная гравюра XVI—XVIII стагоддзяў. Мн., 1984; Я г о ж. Гравюры Пятра Мсціслаўца // Голас Радзімы. 1973. № 16; Я г о ж. Гравюры ў выданнях Пятра Мсціслаўца // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1973. № 1.

На польскай мове. I l j a s z e w i c z T. Drukarnia domu Mamoniczów w Wilnie (1575—1622). Wilno, 1938. S. 24—56.

На рускай мове. А н у ш к и н А. На заре книгопечатания в Литве. Вильно, 1970. С. 54—61; Б у л а н и н Д. Петр Тимофеевич Мстиславец // Словарь книжников и книжности Древней Руси. Л., 1989. Вып. 2. Ч. 2; Г а в р ю ш и н Н. Русские первопечатники — читатели «Диалектики» Иоанна Дамаскина // Федоровские чтения. 1983 г. Великий русский просветитель Иван Федоров. М., 1987. С. 70—72; Г о л е н ч е н к о Г. Русские первопечатники и Симон Будный // Книга. М., 1965. Сб. 10; Г о л у б и н с к и й Е. К вопросу о начале книгопечатания в Москве // Богословский вестник. 1895. № 2; Документ касательно древней Виленской Русской типографии Луки Мамонича, по претензии к оной Петра Мстиславцева // Лит. епарх. вед. 1883. № 41; З е р н о в а А. Первопечатник Петр Тимофеев Мстиславец // Книга. 1964. Сб. 9; Я г о ж. Типография Мамоничей в Вильне (XVII век) // Книга. М., 1959. Сб. 1; К а т а л о г белорусских изданий кирилловского шрифта XVI—XVII вв. Л., 1973. Вып. 1. (1523—1600 гг.). № 4, 6—8; Л а б ы н ц е в Ю. Виленские издания Петра Мстиславца в собрании Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984; Л а п п о И. К истории русской старопечати: Виленская типография Мамоничей // Сборник Русского института в Праге. Прага, 1929. Т. 1; Л е в о ч к и н И. Виленские издания Петра Мстиславца в собраниях Государственного Исторического музея // Федоровские чтения. 1982 г. М., 1987; Н а р о в ч а т о в С. Печатное дело на Руси // Наука и жизнь. 1972. № 6; Н е м и р о в с к и й Е. Новый документ о Петре Тимофееве Мстиславце // Федоровские чтения. 1982 г. М., 1987; Н е ч а е в а Г. «Совершена бысть книга...» // Неман. 1983. № 10; П р о т а с ь е в а Т., Щ е п к и н а М. Сказание о начале московского книгопечатания // У истоков русского книгопечатания. М., 1959; Р у с а к о в а Е. «Клеврет» первопечатника // Трехсотлетие первого друкаря на Руси Ивана Федорова. 1583—1883. Спб., 1883; С и д о р о в А. Древнерусская книжная гравюра. М., 1951. С. 112—113, 118—126; Ш м а т о в В. Художественное оформление заблудовских изданий // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984; Я г о ж. Художественное наследие и традиции Ивана Федорова и Петра Тимофеева Мстиславца в белорусской книжной графике XVI—XVII вв. // Федоровские чтения. 1983 г. Великий русский просветитель Иван Федоров. М., 1987; Я л у г и н Э. Иван да Петр... // Неман. 1983. № 9; Я г о ж. Иван Федоров и Петр Мстиславец // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984; Я г о ж. Увидеть Мстиславца: [Эсэ] // Неман. 1975. № 10; Я ц у к В. Иван Федоров, Петр Мстиславец и белорусская книжная традиция // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984.

На украінскай мове. І с а є в и ч Я. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. 2-е вид., переоб. і доп. Львів, 1983. С. 37—38; С в є н ц і ц к и й І. Початки книгопечатаня на землях України. Жовква, 1924. С. 51.

2.4.

На рускай мове. Я л у г и н Э. Мстиславцев посох, или Страницы жизни порубежного города Мстиславля, тамошнего люда посполитого и отрока, именем Петрок, коему на роду писано друкарской справе знатным мастером стать и тем город свой меж иными прославить: [Аповесць]. Мн., 1971. 2 изд., доп., Мн., 1978.

Я л у г и н Э. Мсциславцев посох, или Страницы жизни порубежного города Мстиславля, тамошнего люда посполитого и отрока, именем Петрок, коему на роду писано в друкарской справе знатным мастером стать и тем город свой меж иными прославить: [Аповесць] // Неман. 1970. № 12; Я г о ж. Последний князь: Повесть // Неман. 1977. № 9, 10.

Т. М. Махнач.

МУЖЫЛОЎСКІ АНДРЭЙ

Мужылоўскі Андрэй (у манастве Антоній; 1580-я г.— 1640-я г.), беларускі і ўкраінскі пісьменнік-палеміст, рэлігійны дзеяч.

Біяграфічныя звесткі пра А. Мужылоўскага амаль не захаваліся. Вядома толькі, што ён быў прэсвітэрам, а з канца 1620-х г. слуцкім пратапопам, што ў яго быў брат Стафан, які пражываў у Астрогу. У 1620—21 прымаў актыўны ўдзел у арганізацыі паездкі на Украіну і Беларусь іерусалімскага патрыярха Феафана, у выніку чаго тут была ўзноўлена вышэйшая праваслаўная іерархія. У 1631 пастрыгся ў манахі, стаў іераманахам Кіева-Пячэрскага манастыра. Выступаў супраць Брэсцкай царкоўнай уніі 1596. Аўтар «Водпісу на ліст уніятаў віленскіх» (на старажытнай беларускай мове, 1616), дзе пад уплывам «Трэнаса» Мялеція Сматрыцкага асуджаў учынкі «сына»-уніята, які здрадзіў інтарэсам праваслаўных народаў Беларусі і Украіны. У «Вопісе...» дадзена адмоўная характарыстыка духавенству рымска-каталіцкай царквы. Твор сведчыць, што аўтар добра ведаў грэчаскую, лацінскую, польскую мовы, антычную і сучасную яму літаратуры. Выкрываў уніяцкія планы Мялеція Сматрыцкага на праваслаўным Кіеўскім саборы 1628. У «Антыдотуме» (на польск. мове, 1629), скіраваным супраць «Апалогіі» Мялеція, А. Мужылоўскі падкрэсліваў становучае значэнне ранейшых антыуніяцкіх твораў свайго апанента, паказваў, якую шкоду прычыняе яго «Апалогія» барацьбе супраць уніі, асуджаў Мялеція за тое, што той нібыта перайшоў ва уніяцтва не па ідэйных перакананнях, а спакушаны абяцаннямі рымска-каталіцкай царквы. Адзін з першых спрабаваў аддзяліць царкоўна-багаслоўскую літаратуру ад свецкай, указваў на гістарычны характар творчасці

Хрыстафора Філалета, Клірыка Астрожскага, абараняў іх ад нападкаў Мялеція. На «Антыдотум» апошні адказаў з'едлівым «Экзэтэзісам» (1629). А. Мужылоўскі падтрымліваў цесныя сувязі з І. Барэцкім, П. Магілай, членамі праваслаўных брацтваў. Яго сын, Сілуян Мужылоўскі, быў украінскабеларускім палітычным і культурным дзеячам, актыўным удзельнікам вызваленчай барацьбы ўкраінскага народа супраць Рэчы Паспалітай, адным з бліжэйшых паплечнікаў Б. Хмяльніцкага.

У. Г. Кароткі, Ю. А. Мыцык.

Бібліяграфія

1.2.

Antidotum przezacnemu narodowi Ruskiemu abo warunek przeciw Apologiey iadem napełnioney, ktorą wydał Melety Smotrzycki njestłusznie cerkiew ruską... w niey pomawiaiąc o haeresią y schizmie. [Wilno], 1629.

1.3.

1887. Отпис на лист униатов виленских // Архив Юго-Зап. России. Ч. 1. Т. 7.

2.3.

На беларускай мове. Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Мн., 1968. Т. 1. С. 306, 328.

На рускай мове. Апокрисис Христофора Филалета, к переводу на современный язык, с предисловием, предложениями и примечаниями. Издан в память юбилея Киевской Духовной Академии, 28 сент. 1869 г. Киев, 1870 // Вестн. Зап. России. 1870. Кн. 7; Воссоединение Украины с Россией: Документы и материалы: В 3 т. М., 1953. Т. 2. № 46, 53, 60—61, 119; Т. 3. № 147—150, 152—154, 157, 159—166; Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники: (Опыт исторического исследования). К., 1883. Т. 1. С. 399—401; Забелин И. Малороссийская переписка, хранящаяся в Московской оружейной палате. М., 1848. № 17—18; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 172, 176, 190; Макарий. История русской церкви. СПб., 1879. Т. 9. Кн. 4. С. 615; Словарь исторический о бывших в России писателях духовного чина грекороссийской церкви. 2 изд., исправл. и умнож. Спб., 1827. Т. 1. С. 58; Филарет. Обзор русской духовной литературы. 862—1863. 3 изд., с попр. и дополн. автора. СПб., 1884. Кн. 1 и 2. С. 186—187.

На украінскай мове. Возняк М. Історія української літератури. Т. II. Вікі XVI—XVIII. Львів, 1921. Ч. 1. С. 271; Документи Богдана Хмельницького: 1648—1657. К., 1961. № 192—202.

М. П. Барташэвіч.

МУРАВЕЙКА ІВАН

Муравейка Іван Андрэевіч (н. 21.10.1921, в. Таль Любанскага р-на Мінскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1953. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1982).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Андрэй Апанасавіч (1899—1925), хлебароб. Маці, Варвара Васілеўна (1900—1981), працавала ў калгасе. Айчым, Лаўрыеня Ілья Якаўлевіч (1901—1969), работнік лясгаса, калгасны бухгалтар, быў шчыры, добразычлівы чалавек. І. Муравейка вучыўся ў Тальскай сямігодцы (школа калгаснай моладзі) і Любанскай СШ. За актыўную дзяткораўскую работу двойчы атрымліваў прэміі — бібліятэку дзіцячай літаратуры. Яшчэ ў школьныя гады абудзілася ў яго мара стаць журналістам ці пісьменнікам. Іскрынку ў дзіцячым сэрцы запаліў «хросны бацька» дзядзька Волесь (Аляксандр), які быў малапісьменным, але адчуваў цягу да рыфмаванага слова, прыдумваў дасціпныя гумарыстычныя вершы і куплеты, у якіх высмейваў розныя хібы вяскоўцаў. Яшчэ ў 4-м класе на здольнага да літаратуры вучня звярнуў увагу школьны настаўнік, пісьменнік М. П. Лобан. Пазней яго падтрымаў М. М. Клімковіч. У 1939 пасля заканчэння школы І. Муравейка

паступіў у мінскі Камуністычны інстытут журналістыкі. Але ў канцы 1939 быў прызваны ў Чырвоную Армію. У гады Айчыннай вайны ўдзельнічаў у баях на Заходнім фронце. Быў паранены і адпраўлены ў шпіталь. Потым курсант Новасібірскага ваенна-пяхотнага вучылішча, малодшы лейтэнант на Паўднёва-Заходнім фронце, літсупрацоўнік дывізійнай («Наступление», 1944—45), карэспандэнт армейскай («На защиту Родины») газет. У 1945—47 у складзе Цэнтральнай групы войск служыў у Германіі. Дэмабілізаваўся ў 1947 як інвалід 2-й групы (па хваробе лёгкіх) і вярнуўся ў в. Сарачы Любанскага р-на, куды яшчэ да вайны перасялілася маці з айчымам. З 1948 працаваў адказным сакратаром, з 1952 — рэдактарам, у 1952—61 зноў сакратар Любанскай раённай газеты «Кліч Радзімы». У 1962 літсупрацоўнік раённай газеты «Будаўнік камунізму» (г. Салігорск). У 1962—64 вучыўся ў Маскве на Вышэйшых літаратурных курсах, потым зноў працаваў адказным сакратаром любанскай раённай газеты «Будаўнік камунізму». Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 1-й і 2-й ступеняў, Чырвонай Зоркі, медалямі.

Першыя вершы І. Муравейкі апублікаваны ў 1936 у газеце «Піянер Беларусі» (публікацыі не выяўлены). З таго часу яго вершы, казкі друкуюцца на старонках перыядычных выданняў, зборнікаў, школьных падручнікаў, у слуцкай акруговай газеце «Праўда на рубяжы». Аўтар кніг паэзіі для дзяцей: «Песня над палямі», «Ручаінкі», «Вось якія мы», «Пра работу і ляноту», «Дружная сямейка», «Сняжынкі-смяшынкі», «Сем колераў вясёлкі», «Мы таксама падрасцём», «Дуб і дубок», «Няхай сонца не заходзіць», «Я прыдумаў казку». Паэзія І. Муравейкі адкрывае маленькаму чытачу дзівосны шматгалосы і шматфарбны свет, вучыць любіць Радзіму, абуджае адчуванне прыгожага. Яго сатырычныя і гумарыстычныя вершы друкаваліся ў часопісе «Вожык», газетах «Літаратура і мастацтва», «Сельская газета», «Мінская праўда» і інш. На аснове франтавых блакнотаў, дапоўненых вершамі, апавяданнямі і ўражаннямі, стварыў кнігу «Прынёс з вайны». Некаторыя яго вершы («Па грыбы», «Адмарозіў лапкі», «Рэха», «Наш прыгавор вайне» і іншыя) пакладзены на музыку кампазітарамі С. Альхімовічам, І. Кузняцовым, П. Падкавыравым, А. Туранковым і інш.

Жыве ў г. п. Любань. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Мы таксама падрасцём: Выбранае: Вершы. Мн., 1971. Рэц.: Л і т в і н а ў Р. Па-сур'ёзнаму і з жартам // Гомел. праўда. 1971. 3 ліст.; Я г о ж. Характво наваколля // Наст. газ. 1972. 19 лют.

1.2.

Песня над палямі: Вершы і песні. Мн., 1955. Рэц.: Б у р ь я н Б. Автор дождался выхода книги // Сталин. молодежь. 1956. 3 янв.; Б я р о з к і н Г. Маладосць — гэта пошукі // Беларусь. 1956. № 2; Е с а к о в А. Первые книжки молодых поэтов // Сов. Бел. 1956. 8 янв.; К у д р а ў ц а ў І. Першыя сляды // Полымя. 1956. № 1.

Ручаінкі: Вершы. Мн., 1956. Рэц.: Г а ў р у с ё ў С. Добры пачатак // ЛіМ. 1956. 23 чэрв.; Ш ч а р б а т а ў І. Ручаінам — шырокую плынь // Маладосць. 1956. № 11.

Вось якія мы: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Д а н і л е в і ч Л. Вершы для маленькіх // Наст. газ. 1959. 9 студз.

Пра работу і ляноту: Вершы, казкі. Мн., 1960. Рэц.: П у ч ы н с к і Д. Маленькім чытачам // Віцеб. рабочы. 1960. 1 ліст.

Дружная сямейка: Вершы. Мн., 1961.

Сняжынкі-смяшынкі: Вершы. Мн., 1962.

Сем колераў вясёлкі: Вершы. Мн., 1965. Рэц.: Р а з а н а ў І. Вясёлыя і невясёлыя колеры // ЛіМ. 1966. 11 сак.

Лясное возера: Вершы. Мн., 1970.

Мы таксама падрасцём: Вершы. Мн., 1971.

Дуб і дубок: Вершы. Мн., 1977.

На зямлі камунараў. Мн., 1979 / Сааўт. А. Андруховіч.

Няхай сонца не заходзіць: Вершы, паэмы, казкі. Мн., 1981. Рэц.: Т у р а й к е в і ч Я. Пра снегіра і сонечнага зайчыка // Мін. праўда. 1981. 3 вер.

Я прыдумаў казку: Вершы. Мн., 1985.

Прынёс з вайны: Франтавыя запісы. Расказы пра аднапалчан. Апавяданні. Вершы. Мн., 1991.

1.3.

1937. Дзяцінства: [Верш] // Піянер Бел. 20 кастр.

1939. Юбіляру: [Верш] // Піянер Бел. 1 студз.

1947. Любімы Сталін нас вядзе: [Верш] // Сав. Радзіма. 17 крас.; Як з-за гаю-гаю: [Верш] // Там жа. 17 жн.; Шчасце: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; «Не гуляй у полі, вецярок асенні...»: [Верш] // Там жа. 14 снеж.

1948. Каска: [Верш] // ЛіМ. 7 лют.; У кузні; «Гэй — у поле, сейбіт і араты...»: [Вершы] // Там жа. 15 мая; Кіраўнік партыйнай арганізацыі: [Нарыс] // Сав. Радзіма. 14 вер.

1949. Прымі падзяку, мудры правадыр: [Верш] // Сав. Радзіма. 20 снеж.

1950. Песня простых людзей: [Верш] // На варце міру. Мн.; Шчасце: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Вясна: [Верш] // Беларусь. № 4; Зацвілі ільны над рэчкай: Песня // Там жа. № 6; Як мы ўчора: Песня // Там жа. № 9; Забалоцце: [Верш] // Полымя. № 5; Навагодняя песня: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Песня простых людзей: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.

1951. Колькі ў небе зорак ясных; Я не жала ў полі жыта: [Вершы] // Беларусь. № 2; Песня: («Ой, цякла Арэса...») // Полымя. № 10; З дарогі прэч, падпальшчыкі вайны!: Песня // ЛіМ. 2 чэрв.; Рапарты Вялікаму Сталіну: [Верш] // Сав. Радзіма. 6 ліст.

1952. Колькі ў небе зорак ясных; Сталінскае імя; Я не жала ў полі жыта: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Сейбіту песень: [Верш] // Беларусь. № 6; Над ракой Арэсай // Калг. праўда. 6 ліп.; Па волі партыі, па волі Сталіна: [Верш] // Сав. Радзіма. 5 кастр.; Бяссмертнае Сталіна імя: [Верш] // Чырв. змена. 15 сак.

1953. Льецца рэчка нашым полем: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Бяссмертнае Сталіна імя: [Верш] // Беларусь. № 3; Чырв. змена. 15 сак.; Калгаса нашага палі: [Верш] // Маладосць. № 5; Дзень вясенні корміць год; Лён; Па камбайнавых дарожках: [Вершы] // Полымя. № 9; Да пары збан ваду носіць: [Верш] // Калг. праўда. 3 чэрв.; Аб адной справаздачы: Байка // Там жа. 5 ліп.; Імя Сталіна — наша сонца: [Верш] // Сав. Радзіма. 11 сак.; Вясна: [Верш] // Там жа. 19 крас.; Дзе праходзіў салдат наш...: [Верш] // Там жа. 9 мая; Настаўніца; Над ракой; Кім ён будзе; Пасля працы; Я адна сяджу ў садочку: [Вершы] // Там жа. 30 жн.

1954. Снежная баба; Хмарка; Конік; Згубіла ляльку Люся: [Вершы] // Бярозка. № 4; Начное сонейка; Велікан; Рыбакі; Камбайн; Ластаўкі; Парэчкі: [Вершы] // Там жа. № 9; Садоўнік: [Верш] // Маладосць. № 1; У навагодні вечар: [Верш] // Калг. праўда. 1 студз.; Лісіца: Байка // Там жа. 10 студз.; Спрэчкі каля тэлефона: [Верш] // Там жа. 26 мая; У барацьбе за ўраджай // Мін. праўда. 22 студз.; Незвычайная ёлка: [Верш] // Сав. Радзіма. 1 студз.; У паход за ўраджай: [Верш] //

Чырв. змена. 7 сак.; Мяцеліца: [Верш] // Там жа. 17 кастр.

1955. Сейбіту песен: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Новыя вершы // Бярозка. № 8; Дарога; Света; Я спытала ў вішні; Падрасцём; Крапіва: [Вершы] // Там жа. № 9; Ідзе між ільноў звеннявая: [Верш] // Віцеб. рабочы. 10 ліп.; Над ракой: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Прысуд вайне: [Верш] // ЛіМ. 2 крас.; Як сеялі абаранкі; Два зайкі; Ляцелі шпакі; Гарманіст; Тамарын дождж; Наш дом: [Вершы] // Там жа. 7 вер.; Наш кандыдат: [Верш] // Мін. праўда. 27 лют.; На Алтай: [Верш] // Чырв. змена. 16 студз.; Ён рукі твае расцалуе: [Верш] // Там жа. 8 сак.

1956. Малюнкі на шыбе; Пабудую лёдакол; Адмарозіў лапкі: [Вершы] // Бярозка. № 2; Мая мама; Адмарозіў лапкі; Пеўні; Малюнкі на шыбе: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Рэха; Рабіна; Небыліца: [Вершы] // ЛіМ. 1 вер.; Мы збіраем каласы; Плача бярозка; Пра зайчыка-гультайчыка: [Вершы] // Піянер Бел. 27 ліп.; Нас, маладых, кліча прастор: [Верш] // Чырв. змена. 2 снеж.

1957. Расці, яблынька!: Паэма // Бярозка. № 8, 9; Восень: [Верш] // Вясёлка. № 6; Слова пра герояў: [Верш] // За вяртанне на Радзіму. № 80; Звязда. 13 кастр.; Мой карандаш; Пажар; Чароўнае шкельца; Веліканы: [Вершы] // Полымя. № 8; Неўміручасць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 2 чэрв.; Сымон гоніць самагон... // Звязда. 20 вер.; Ігнатка будзе героем: [Верш] // Калг. праўда. 24 жн.; Прыязджайце к нам у госці: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Хітрыкі дзядзькі Кузьмы: Гумарыстычнае апавяданне. (На конкурс «Мінскай праўды») // Мін. праўда. 8 вер.; Званочак; На гушкалцы: [Вершы] // Піянер Бел. 1 мая.

1958. Веліканы; Чараціна заспявала; Пра бабулю, унучку і карзіну: [Вершы] / Юным дэкламатарам. Мн.; Ці памыліўся Яша?; Кніга; Вясна: [Вершы] // Вясёлка. № 3; На рацэ: [Верш] // Там жа. № 7; Гэта я намаляваў: [Верш] // Там жа. № 9; Крэпасць; Страшнае здарэнне: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; Пра Хаму, лета і зіму: [Верш] // Калг. праўда. 24 крас.; Жора: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Угаварвалі Савося...: [Байка] // Там жа. 17 жн.; Ці памыліўся Яша?; Сарокі; Чараціна заспявала; Гарбуз: [Вершы] // Мін. праўда. 30 крас.; Калі б і тых: Фельетон // Там жа. 13 снеж.; Вершы для маленькіх: Боты; Ільюша і грушы; Му і Мэ // Наст. газ. 30 мая; Жора-абжора; Чаму піла зламала зуб; Пакрыўджаныя воблакі; Скокі; Лыжнікі: [Вершы] // Там жа. 1 жн.; Стрэмкі; Схаваўся: [Вершы] // Піянер Бел. 4 ліп.; Першы палёт; Вышывала Светка; Лыжнікі: [Вершы] // Там жа. 12 вер.

1959. Вышай сонца; Наш дом; Галубкі; Малюнкі на шыбе; Кот-хвалько; Вясна; Мішу сумна; Пчала і ліпа; Света; Перапёлка; Парэчкі; Рая ідзе ў школу: [Вершы] // Мы спяваем. Мн.; Мы пабудавалі дом: [Верш] // Бярозка. № 6; Пра Ляноту і яго работу: Паэма // Там жа. № 7; Як Васілёк вучыў урок: [Верш] // Вясёлка. № 1; Мятла; Падзялілі: [Вершы] // Там жа. № 5; Дачушка і падушка; Лясныя дактары; Гусі: [Вершы] // Маладосць. № 6; Наш тэлефон; Не сказаў; Самакат; Разявака: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5; Перапалох: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 9; Татаў сынок: Фельетон // Звязда. 18 кастр.; Аднойчы раніцай: [Верш] // Калг. праўда. 21 ліп.; Песня пра голуба міру: [Верш] // ЛіМ. 28 крас.; Дзіўнае здарэнне; Скачы, ножка; Колеры году: [Вершы] // Там жа. 7 кастр.; Далі па шапцы: Фельетон // Мін. праўда. 4 крас.; Лічылачка; Хто прымусіў Валю працаваць; Грыбняты; Не затрымалася...; Певень у ботах; Гарбузы: [Вершы] // Наст. газ. 13 студз.; Дружная сямейка; Непаседа; Так яму і трэба: [Вершы] // Там жа. 1 мая; Эх, як добра працаваць!; Малаток; Усе любуюцца; Для каго?; Пудзіла: [Вершы] // Там жа. 20 кастр.;« — Вясна! Вясна! — пяюць шпакі...»: [Верш] // Піянер Бел. 1 мая.

1960. Я сама; Лялька гуляць пайшла; Адмарозіў лапкі; Пра зайчыка-гультайчыка; Малюнкі на шыбе; Зіма; Ала піша маме пісьмо; Ручаінкі; Ляцелі шпакі; Галубкі; Я сам араў; Парэчкі; Медзведзяня; На прыгорку; Экскаватар; Мая мама; Мы збіраем каласы; Матылёк; Рая ідзе ў школу: [Вершы] // Дзецям. Мн.; Зімовае лета: [Верш]; Адмарозіў лапкі: Песня // Вясёлка. № 1; Ледзь уцёк; Мяч-хвалько; Рыдлёўка: [Вершы] // Там жа. № 5; Гарох: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 5; Кот і гусак: [Верш] // Там жа. № 9; Ролі: Гумарэска // Там жа. № 12; Сарокі: [Верш] // Мін. праўда. 24 снеж.; Заблудзіла; Марак; Ешце, качаняты; Тры ручайкі; А я ведаю; Смешны козлік; Светлячок; Сапраўдны гаспадар; Ля вячэрняга кастра: Вершы для маленькіх // Наст. газ. 9 лют.; Сварка: Гумарэска // Там жа. 22 кастр.; Саня і камень; Майстар на ўсе рукі; Чаму гудуць тэлефонныя правады; Валерка-агароднік; Галя-Галачка; Дачушку мама прабірала; Неба раскрышылася...; Апраўдалася: Вершы для маленькіх // Там жа. 17 снеж.; Як я сам сябе загартоўваў: [Верш] // Піянер Бел. 30 снеж.

1961. Як сеялі абаранкі; Хмарка: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Ці памыліўся Яша?; Ля вячэрняга кастра: [Вершы] // Для школьнай эстрады. Мн.; Зайкін — Знайкін: [Верш] // Бярозка. № 11; Плады выхавання; Мама і гуз: [Вершы] // Вожык. № 21; Савецкі вымпел: [Верш] // Вясёлка. № 2; Сняжынкі-смяшынкі: [Верш] // Там жа. № 3; Замарачуйся; Лес у кошыку; Садовы чэмпіянат: [Вершы] // Там жа. № 10; Сонца свеціць: [Верш] // Там жа. № 11; Савецкі вымпел; Каб мама пашкадавала: [Вершы] // Голас Радзімы. № 18; Лічылачка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Вершы пра вясну: Дома; Вясна прыйшла; Красавік; Пачатак вясны; Крылатыя муляры; Першы дожджык // Там жа. № 5; Два цягнікі сустрэліся...: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 10; Бацькі і дзеці: Гумарэска // Звязда. 22 жн.; Кантралёр і інструкцыя: Нарыс // Там жа. 13 кастр.; На арбіту камунізма: [Верш] // ЛіМ. 8 жн.; Бычок-свавольнік: [Верш] // Наст. газ. 30 вер.; Наша зорачка: [Верш] // Піянер Бел. 15 вер.

1962. Як кукуруза старшыню перарасла: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.; Пазайздросціў: Жарт // Вожык. № 18; «А ён жа сам цень дае»: Маленькая байка // Там жа. № 22; Восень-чараўніца: [Верш] // Вясёлка. № 10; За шчасце: [Верш] // Звязда. 18 сак.; Праваліўся; Мама абураецца; Каб не кювет; З пункту гледжання крата: [Вершаваныя гумарэскі] // Там жа. 8 ліп.; Заклёны млынара: Нарыс // Там жа. 7 кастр.; Перапалох: [Верш] // Калг. праўда. 16 сак.; П'яўка: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Бацькі і дзеці: Як тата і мама; «А чаму так мала?»; Каго слухаць?; Хто зарабіў двойку: [Вершы] // Наст. газ. 19 вер.; Як Васілёк вучыў урок: [Верш] // Ніва. 14 студз.; Колькі год дзіцяці?: [Байка] // Там жа. 18 сак.; «Футбаліст»; Працаўніца: [Вершы] // Там жа. 25 сак.; Няўжо вясна?; Веснавы мядзведзь: [Вершы] // Там жа. 1 крас.; Зайчыкавы брацікі: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Дружная сямейка: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Куды зніклі яблыкі?: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Як тата і мама: Гумарэска // Там жа. 21 кастр.; У магазіне «Дзіцячы свет»; З пункту гледжання крата: [Гумарэскі] // Там жа. 4 ліст.; Каб не кювет: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Будзе майстрам; «Футбаліст»; Новая сукенка; Куды зніклі яблыкі?; Сыночка мама прабірала; Працаўніца: [Вершы] // Чырв. змена. 3 сак.

1963. «Дапамога» драпежнікі: [Байка] // Вожык. № 11; Адкуль прыходзіць на стол каша?: [Верш] // Там жа. № 16; Мінскі асілак: [Верш] // Вясёлка. № 5; Матчыны рукі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; Шчасце: [Верш] // Заря. 16 февр.; Промні: [Верш] // Звязда. 14 ліп.; Салігорск: [Верш] // Мін. праўда. 25 жн.; Толева прыкмета: [Верш] // Наст. газ. 13 крас.; Партрэт Ільіча: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Гудуць правады; Дзе расце малако?; Святланка шые: [Вершы] // Там жа. 5 чэрв.; Тры ручайкі: [Верш] // Сел. газ. 14 июля; Віхар; Пра смяшынку і смуцінку: [Вершы] // Чырв. змена. 27 ліп.; Тры лыжкі: [Верш] // Там жа. 21 жн.

1964. «А ён жа сам цень дае»: [Верш] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Партрэт Ільіча: [Верш] // Вясёлка. № 1; Дзень і ноч: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Сатырычны калаўрот: Балбатушкін; Чакае ўказання; Забылі пра «дробязь»; Знайшоў апраўданне // Звязда. 29 лют.; Хадок: [Верш] // Там жа. 26 крас.; Не бяда!; Памыліўся: [Вершы] // Наст. газ. 25 студз.; Сынава вячэра: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Не бяда: [Верш] // Ніва. 1 сак.; Як Васілёк вучыў урок: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; А я не буду спаць; Дзіўнае здарэнне: [Вершы] // Сел. газ. 21 июня; Дождж; Падмануў: [Вершы] // Там жа. 9 авг.

1965. Завіруха старалася; Снягір; Зімовы сад: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Журавіны; Сельскія студні; Салігорскі шахцёр; Цётка Зося: [Вершы] // Полымя. № 7; Чатырнаццаць і адзін: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Бяжыць дарожка: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 16; Журавіны: [Верш] // ЛіМ. 9 ліп.; Пра дзяжурную бярозку, бясконцы дожджык і многае іншае... // Там жа. 3 вер.; Бяжыць дарожка: [Верш] // Ніва. 17 кастр.; Дзе жывуць чараўнікі?: [Верш] // Чырв. змена. 28 ліп.

1966. Любоў і боль // Пра час і пра сябе. Мн.; Не бяда!: [Вершы] // Бярозка. № 10; Вось дык я: [Верш] // Вожык. № 8; Зязюля; Ные старая рана: [Вершы] // ЛіМ. 16 жн.; Размова з сэрцам: [Верш] // Чырв. змена. 3 сак.; Дзед і ўнук: [Верш] // Там жа. 9 мая.

1967. Конік; Мы таксама падрасцём; Я сама; У лясочку; Пеўні; Мая мама; Як сеялі абаранкі: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; «На покуці ў праўленні сноп апошні...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Адмарозіў лапкі; А ты, коцінька-каток: [Вершы] // Нам светит солнце ясное. Мн.; Мастак; Перайначка: [Вершы] // Вожык. № 23; Мінскі асілак: [Верш] // Звязда. 24 ліст.; «Хутка, хутка Новы год...»: [Верш] // Наст. газ. 30 снеж.

1968. Прыліпалы: [Верш] // Вожык. № 7; Усмешка Капітона Спірыдонавіча: Гумарэска // Там жа. № 16; Бацькава шапка; Сараканожка; Шахцёрачка; Не плач: [Вершы] // Вясёлка. № 4; Случ; Гром; Лясное возера: [Вершы] // Там жа. № 8; Няхай сонца не заходзіць; Пеўнік; Рогі і рожкі: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 10; Няхай сонца не заходзіць; Яблык: [Вершы] // Звязда. 3 студз.; Першае верасня: Раздзел з паэмы «Жыла на Палессі дзяўчына» // ЛіМ. 3 вер.; Пад снегавым покрывам: [Верш] // Наст. газ. 27 студз.

1969. Партрэт Ільіча: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Жыла на Палессі дзяўчына: [Паэма] // Бярозка. № 3; Салігорскі дождж: [Верш] // Там жа. № 4; Пайшоў кот на каток: [Верш] // Вясёлка. № 12; Свет у захапленні: [Верш] // Звязда. 17 кастр.; Хатынь — Сангмі: [Верш] // ЛіМ. 16 снеж.

1970. Лясное возера; Праляцела лета; Сасна; Салігорскі дождж; Случ: [Вершы] // Крынічка. Мн.; Ля Арэсы, ціхае ракі...: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн.; З новых вершаў: Сферы ўплыву; Жаніха мама знайшла; Сямейны савет // Вожык. № 5; Дзень узорнага абслугоўвання: Гумарэска // ЛіМ. 17 ліп.; Прырода і людзі // Мін. праўда. 25 вер.; Самазвал; Вецер і хмара; Якога колеру рэчка; Нядобры будзільнік: [Вершы] // Наст. газ. 15 жн.; Сельскія студні; Салігорскі шахцёр: [Вершы] // Ніва. 17 кастр.; Калгаснікі ідуць да Ільіча: [Верш] // Сел. газ. 11 янв.; Маміны літары; Сумна: [Вершы] // Там жа. 2 авг.; І зноў будзе любоў: [Верш] // Там жа. 24 окт.

1971. Першыя крокі; Ёсць у мяне яблыкі: [Вершы] // Беларусь. № 10; Хлеб; Сонейкі; Унук і дзед; Наш сад; Лось: [Вершы] // Бярозка. № 10; Забалела ножка...; На ракеце; Ладкі: [Вершы] // Вясёлка. № 10; Снягурачка: [Верш] // Там жа. № 12; «Перацярплю любыя мукі...»; Лось: [Вершы] // Маладосць. № 10; Я сама: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Гушкі, гушкі; Калі б не прачнуўся; Слухае тату; Ліст: [Вершы] // Там жа. № 10; Асеннія замалёўкі: [Вершы] // ЛіМ. 22 кастр.; Касмічны экіпаж; Качыная краіна; Новае плацце: [Вершы] // Мін. праўда. 20 кастр.; Умейце чытаць // Наст. газ. 9 кастр. (Пісьменнік і школа); Размова з Ільічом; Ёсць у мяне яблыкі: [Вершы] // Там жа. 20 кастр.; Як Вароня вучыўся лічыць; Уцякла: [Вершы] // Чырв. змена. 21 кастр.

1972. Ручаёк; Дуб і дубок: [Вершы] // Вясёлка. № 3.

1973. Яблыня разладу: [Верш] // Вожык. № 12; Праглядзелі: [Верш] // Там жа. № 19.

1974. Цягнікі; Дождж з-пад зямлі; Вішня: [Вершы] // Акцябраты. Мн.; Пра мышку і кніжку: [Верш] // Вясёлка. № 3.

1975. Хто ўцёк?: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Ветэраны: [Верш] // Мін. праўда. 7 мая; Прычына строгасці; Апраўдаўся; Зайздроснік у бальніцы: Кароткія гумарэскі // Там жа. 16 жн.

1976. Сняжынкі-смяшынкі: [Верш] // Вясёлка. № 1; ...Пісаць больш і цікавей // ЛіМ. 13 лют.

1977. Мухамор; Усе працуюць: [Вершы] // Наст. газ. 3 жн.

1979. Плыла хмара; Я прыдумаў казку; Абганю: [Вершы] // Наст. газ. 6 ліст.; Пайшоў кот на каток: [Верш] // Ніва. 11 сак.; Пра зорку залатую: [Верш] // Сел. газ. 25 нояб.; Ішла курачка з базару; Сорамна стала; Я ў клетку шпака пасадзіў; Дом, які ўмее граць: [Вершы] // Чырв. змена. 31 кастр.

1980. Перад дажджом; Акраец хлеба; Расцвілі сады: [Вершы] // Бярозка. № 8; Снегіры: [Верш] // Вясёлка. № 3; Сястрычка вышывала; У кнігарні; Віўся хмель; Незвычайны ручаёк: [Вершы] // Там жа. № 12; Акраец хлеба; Ён бачыў акіян: [Вершы] // Мін. праўда. 24 жн.

1981. Забалела ножка...: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Александровна: [Нарыс] // Труд, талант, доблесть. Мн. Ч. 2; Даўно было гэта...: [Верш] // Бярозка. № 10; Не знаю як: [Верш] // Вожык. № 12; Лясныя скарбы; Ішоў Сымон; Абяцала: [Вершы] // Вясёлка. № 10; У кузні; Песня травы і кветак; Бяроза і вішня; Няхай і ён памарыць: [Вершы] // Мін. праўда. 21 кастр.; Сястрычка вышывала; У кнігарні; Віўся хмель: [Вершы] // Ніва. 3 мая; Смеласць і страх; Певень прастудзіўся; Мой Бураціна: [Вершы] // Чырв. змена. 21 кастр.

1982. Кроплі; Вясновыя коцікі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Раніца: [Верш] // Бярозка. № 8; Сняжынкі мак таўкуць: [Верш] // Вясёлка. № 1; Драздзяня і транзістар: [Верш] // Там жа. № 6; Веснавое здарэнне: [Верш] // Наст. газ. 17 ліп.

1983. Лясныя скарбы; Веснавое здарэнне; Пра Мышку і кніжку: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Казка пра Мінуту і Анюту: [Казка ў вершах] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Дачка ці сын?: [Верш] // Вожык. № 20; Перад сходам: [Верш] // Там жа. № 21; Залатая зорка: [Верш] // Вясёлка. № 9; Снег і хмара: [Верш] // Ніва. 30 студз.; Раніца: [Верш] // Там жа. 24 ліп.

1984. Акраец хлеба: [Верш] // Бярозка. Мн.; Адмарозіў лапкі: [Верш] // Дошколятам. Мн.; Два асілкі; Мінскі асілак; Дождж з-пад зямлі; Як сеялі абаранкі; Адмарозіў лапкі; Лясныя дактары; Лічылачка; Пра Мышку і кніжку: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Забалела ножка: [Верш] // Ніва. 25 сак.; Маё Прыарэссе: [Верш] // Сел. газ. 1 февр.

1985. Кенгуру: [Верш] // Вясёлка. № 8.

1.4.

1954. Л а г о д а В. Песня аб вечнай дружбе: [Верш] / З укр. // Звязда. 10 студз.

1962. Х а б і б і. Ленін заўсёды з намі; Ф а т а х Ц. Ода Камуністычнай партыі: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.

1966. Х а б і б і. Ленін заўсёды з намі: [Верш] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.

1982. Х а б і б і. Ленін заўсёды з намі: [Верш] / З узб. // Бярозка. № 4.

1.5.

На латышскую мову. Pārteikšanās / Atdz. J. Osmanis // Bērniba. 1964. Nr 1; Raketē / Atdz. V. Grenkovs // Zilite. 1972. Nr. 4.

На рускую мову. Дружная семейка: [Вершы] / Пер. В. Варно. Мн., 1961.

Бежит дорожка: [Вершы] / Пер. Э. Котляр. М., 1968.

Где волшебники живут?: [Вершы і паэма] / Пер. В. Болдырева. М., 1975.

Я сама: [Кніжка-раскладушка аднаго верша]. М., 1977. М., 1981.

Счастье: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Сталин. молодежь. 1950. 6 авг.; Летели скворцы: [Верш] / Пер. Я. Липман // Зорька. 1956. 14 апр.; Как мы сеяли баранки: [Верш] / Пер. Я. Липман // Там жа. 1956. 31 марта; Эхо: [Верш] / Пер. Я. Липман // Там жа. 1958. 11 янв.; Яблоки: [Верш] / Пер. В. Варно // Там жа. 1961. 19 авг.; Рябина: [Верш] / Пер. Я. Липман // Там жа. 1963. 12 окт.; Расти, яблонька!: [Верш] / Пер. В. Болдырева // Комс. знамя. 1965. 17 апр.; Нарядилась вишня: [Верш] / Пер. В. Болдырева // Дет. лит. 1967. № 5; Я сама: [Верш] // Малютка. Симферополь. 1977; Как Василек учил урок:

Самосвал; Радость в лесу: [Вершы] / Пер. В. Болдырева // Земля с лазурными очами. М., 1979.

На туркменскую мову. Яз; Йылын ренки: [Вершы] / Терж. К. Нурбадов // Пионер. 1983. № 9.

На ўкраінскую мову. Пісня про голуба миру: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Жовтень. 1951. № 8; Посмішка Капітона Спиридоновича: Гумореска // Рад. Волинь. 1968. 22 вер.; «Останній хліб на покуті в правлінні...»: [Верш] / Пер. О. Юрченко // Юрченко О. Тройзілля. Харків. 1970; Сфери впливу; Сімейна рада; Поталанило: [Вершы] / Пер. С. Вігучин // Сіл. вісті. 1971. 17 груд.; Зимове літо: [Верш] / Пер. П. Горецький; Вишня: [Верш] / Пер. В. Скоморовський // Лісова колиска. К., 1979; Зірка. 1979. 2 серп.; Два богатирі: [Верш] / Пер. С. Жупанин // Молодь Закарпаття. 1982. 4 груд.

2.3.

На беларускай мове. Б а к у н о в і ч В. Проба голасу // ЛіМ. 1956. 24 сак.; Б е л а р у с к а я дзіцячая літаратура. Мн., 1980. С. 119—120; В о л ь с к і А. Каб пісаць для дзяцей... // ЛіМ. 1981. 23 кастр.; Д а н і л е в і ч Л. На ўсё жыццё // Наст. газ. 1971. 20 кастр.; І в а н у Муравейка — 50 гадоў // ЛіМ. 1971. 22 кастр.; І в а н у Муравейка — 60 // Там жа. 1981. 23 кастр.; К у д р а ў ц а ў І. Першыя сляды // Полымя. 1956. № 1; М а р ц і н о в і ч А. Павышаць паэтычнае майстэрства // Калг. праўда. 1951. 10 студз.; М і х а л ь ч у к С. Шчаслівы дар // Работніца і сялянка. 1971. № 10; П а ў л ю к о ў с к і І. Малы бярэ кнігу... // ЛіМ. 1961. 14 лют.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 214—215; Е с а к о в А. Первые книжки молодых поэтов // Сов. Бел. 1956. 8 янв.; Л и т в и н о в Р. Поэзия детства и доброты // Дет. лит. 1982. № 9; М о р о з о в В. О стихах для маленьких // Сов. Отчизна. 1959. № 2.

У. М. Ларчанка.

МУРАШКА РЫГОР

Мурашка Рыгор Данілавіч [псеўд. Р э м; 3(16).2.1902, в. Бязверхавічы Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Слуцкі р-н Мінскай вобл.— красавік 1944], празаік, крытык.

З бедных сялян. Вучыцца пачаў з шасці гадоў. Скончыў народную школу, потым — двухкласную валасную школу (1916). У 1917—18 вучыўся ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі, але не скончыў «з прычыны акупавання мясцовасці белапалякамі і зачынення семінарыі, якую яны звалі «пралетарскім вучэбным завядзеннем». У 1919—20 удзельнічаў у барацьбе з польскімі войскамі на Случчыне. У 1920 скончыў інструктарскія курсы пры Наркамаце ўнутраных спраў Беларусі і працаваў інструктарам Слуцкага павятовага ваенрэўкома. Служыў у Чырвонай Арміі (1920—21, 1924—26). У 1921—24 на савецкай і партыйнай рабоце. Член літаратурна-мастацкай арганізацыі «Маладняк». Быў адказным сакратаром часопіса «Бальшавік Беларусі» (1926—29), загадваў аддзелам мастацкай літаратуры ў Дзяржаўным выдавецтве БССР (1930—33). У гады Вялікай Айчыннай вайны — удзельнік Мінскага падполля, з восені 1943 — партызан. Загінуў у час прарыву партызанскай блакады на Лагойшчыне.

Першае апавяданне «Папоўскі шлюб» апублікаваў у 1924 у газеце «Савецкая Беларусь». Аўтар зборнікаў апавяданняў «Стрэл начны ў лесе», «Прыгранічны манастыр», «Званкі», «Рузікі», «Мюдаўская ноч», аповесці «У іхнім доме», раманаў «Сын», «Салаўі святога Палікара» (напісаны ў 1940, апублікаваны ў 1967). Вядучая тэма творчасці — выспяванне свядомасці рабочых у часы рэвалюцыі 1905—07, жыццё беларускай вёскі 30-х гадоў. У гады акупацыі напісаў раманы «Насупераk лёсу» і «Таварышы» («Полымя». 1993. № 6, 7), апавяданне «Смерць маткі» (друкавалася ў лагойскай падпольнай газеце «За Савецкую Беларусь»), антыгітлераўскі фельетон.

І. П. Чыгрын.

1.2.

Стрэл начны ў лесе: Апавяданні. Мн., 1926. Рэц.: Аліч [Аляховіч] // Маладняк. 1926. № 10; Астаповіч. «Ты вечна новая, вечна свежая» // Чырв. сейбіт. 1926. № 5.

Сын: Раман. Мн., 1929. Рэц.: Fr. Hr [yškěvič] // Slovanský přehled. 1931. Т. 23. 2 выд. Мн., 1933. 3 выд. Мн., 1957.

У іхным доме: Аповесць. Мн., 1929. Рэц.: А. К. // Маладняк. 1929. № 1; Кабакоў Н. Пра пісьменнікаў і іх творы // Кам. выхаванне. 1930. № 2.

Прыгранічны манастыр: Апавяданні. Мн., 1930. (Мастацкае слова — масам). Рэц.: Сядура У. // Маладняк. 1930. № 8—9.

Тысяча дзевяцьсот пяты: Урыўкі з рамана «Сын». Мн., 1930. Рэц.: Кабакоў Н. // Маладняк. 1930. № 6—7.

Званкі: Апавяданні. Мн., 1931.

Рузікі: Апавяданні. Мн., 1932. (Б-ка для малапісьменных).

Мюдаўская ноч: Апавяданні. Мн., 1934. Рэц.: Скрыган Я. Майстар сюжэтнай займальнасці // ЛіМ. 1934. 7 жн.

Бацька Башэнка: Запіскі Тарашчанца. Мн., 1935 / Сааўт. Н. Гарніч.

Дарога ў свет: (З рамана «Сын»). Мн., 1941.

Салаўі святога Палікара: Раман. Мн., 1967.

1.3.

1924. Паноўскі шлюб: Малюнак з натуры // Сав. Бел. 19 снеж.

1925. Зноў я тут: [Верш] // Полымя. № 8; У глушы вясковай: Апавяданне // Сав. Бел. 31 сак.; 1, 2 крас.; Дзіўна ці не?: [Фельетон] // Там жа. 31 мая; Бросня вясновая: Апавяданне // Там жа. 3,4,6,8 ліп.; Янка ў адпачынку; Жыццёвы малюнак // Там жа. 15 ліп.; Каваль Максім: Апавяданне // Там жа. 22, 24 ліп.; Хіба празаік піша вершы?: Гумар // Там жа. 15 ліст.; Стары бальшавік: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; Стрэл начны ў лесе: [Абразок] // Там жа. 31 снеж.

1926. Катрыншчык: Апавяданне // Маладняк. № 7—8; Два і адна: Апавяданне; Стары бальшавік (Партрэт): [Верш] // Маладняк Барысаўшчыны. № 1; Шлёмка-пернічнік: [Апавяданне] // Полымя. № 2; Пытанні: Апавяданне // Там жа. № 8; Акцябрыны: Апавяданне // Сав. Бел. 19, 21 студз.; Забыты шлём; Наспеўшае пытанне: [Замалёўкі] // Там жа. 31 студз.; Пасвянціў: Абразок // Там жа. 1 мая.

1927. Каваль Максім: [Апавяданне] // Да дню вызвалення Беларусі ад белапалякаў. Мн.; Яйцо і слівы: Апавяданне // Маладняк. № 1; Пасвянціў: [Апавяданне] // Камуніст. 22 крас.

1928. Прыгранічны манастыр: Апавяданне // Маладняк. № 1; У іхнім доме: Аповесць // Там жа. № 2—6; Вінчэсцер: Апавяданне // Там жа. № 12; Чыя справа робіцца на Случчыне: [Нарыс] // Сав. Бел. 18, 19 ліп. / Пад псеўд. Рэм; Сацыял-дэмакрат: Урывак з рамана «Сын» // Чырв. змена. 18 крас.; Ракі ў кратох: Урывак з рамана «Сын» // Там жа. 12, 30 снеж.

1929. На новы радок: Апавяданне // Маладняк. № 2; Дык дзе ж зямля? (Па раману К. Чорнага «Зямля») // Там жа. № 3; Пахі зямлі: Урывак з рамана «Сын» // Там жа. № 5—6; Гутарка з карэспандэнтам «Маладняка» // Там жа. № 7; На бровары: Урывак з рамана «Сын»; На новым этапе // Віцеб. пралетарый. 12 ліст.; Памяці тав. П. Труса // Сав. Бел. 3 вер.; За цесную сувязь літаратурных атрадаў Савецкага Саюза // Там жа. 22 вер.; Новыя «откровения» Зарэцкага // Там жа. 26 кастр.

1930. З-пад пласту гадоў: Апавяданне // Маладняк. № 6—7; Званкі: Апавяданне // Чырв. Бел. № 6; Закапаны пуп: Апавяданне // Там жа. № 12; На хлебазаводзе «Нашы дакументы правяралі ўважліва» // Палес. праўда. 14 кастр. / У сааўт.; Навокал забойства, ці Шарлок Холмс і акалодачны: [Урывак з рамана «Сын»] // Сав. Бел. 12 студз.

1931. Каваль Максім: [Апавяданне] // Рытмы Перамогі. Мн.; На паўтаратонцы з «Амерыканкай»: (З падарожнага блакнота): Нарыс // Маладняк. № 10, 11; О борьбе с национал-демократическими рыцарями в литературе // На литературном посту. № 2; Барацьба з нацыянал-дэмакратычнымі рыцарамі ў літаратуры // Чырв. Бел. № 2; Рузікі: Апавяданне // Там жа. № 14; Заклік рабочых-ударнікаў у літаратуру // Рабселькор. 13 лют.

1932. Часопіс «Маладняк» за 1931 г.: (Да вынікаў творчага агляду часопіса ў дыскусіі БелАПП) // Кніга масам. № 2—3; Сын: Кінааповесць // Полымя. № 1—4; Ці баяздольны часопіс «Маладняк»?: [Выступленне] // ЛіМ. 21 крас.

1933. З-пад напласту гадоў: [Апавяданне] // 11 ліпеня. Мн.; Мюдаўская ноч: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 12; Бойка ў горадзе: Урывак з кінааповесці «Сын» // Чырв. Бел. № 4; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 18 студз.

1934. Мюдаўская ноч: [Апавяданне] // Бальшавіцкая моладзь. Мн., Свае-чужыя: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 4; На катарзе акопнай: Апавяданне // Там жа. № 10; З-пад напласту гадоў: [Успаміны] // Віцеб. пралетарый. 11 ліп.; Людзі вясны: Урывак з аповесці «Палітаддзел» // Там жа. 20 ліп.; Браты і ворагі: З апавядання «На катарзе акопнай» // Там жа. 1 жн.; «Сабірайцеся таварышы, па ко-ня-х...»: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Думкі аб з'ездзе // Звязда. 9 вер.; На шляху да вялікай літаратуры // ЛіМ. 6 крас.; Два браты: Урывак з апавядання «Свае-чужыя» // Там жа. 6 мая; Пытанні тэорыі і практыкі // Там жа. 30 чэрв.; Пісьменнік у бібліятэцы // Там жа. 10 ліп. / Пад псеўд. Рэм; На катарзе акопнай: Апавяданне / Там жа. 7, 13 жн.; Пад знакам творчага росту: (Віцебская арганізацыя ССПБ) // Там жа. 13 жн.; Вялікая адзнака выдатнай эпохі // Там жа. 18 жн.; Выхаваем новых мастакоў бальшавіцкага слова// Там жа. 12 кастр. / Пад псеўд. Рэм; Вялікі скептык з вілы Саід: 1924—1934 // Там жа. 24 кастр.; Літаратурная газета КІЖ'а // Там жа. 15 ліст. / Пад псеўд. Рэм.

1935. Свае-чужыя: [Апавяданне] // Атака: Альманах. Мн.; Узброеная нянавісць: З дзённіка слуцкага падпольшчыка // Полымя рэвалюцыі. № 8; ЛіМ. 30 вер.; Крывавымі літарамі: Урывак з рамана «Сын» // Звязда. 2 ліст.; Царскі маніфест: Урывак з рамана «Сын» // ЛіМ. 23 снеж.

1936. Партрэт: Эцюд // ЛіМ. 22 сак.

1937. Цішча: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 11.

1938. Пад трыма шкурамі: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 9; Пётр Васільевіч Сарокін // ЛіМ. 11 чэрв.; Першыя крокі ў літаратуру // Там жа. 16 ліп.; А. А. Дэльвіг // Там жа. 22 жн.; Пісьменнікбарацьбіт // Там жа. 30 жн.; Літаратурныя парасткі // Там жа. 30 кастр.; «Полымя рэвалюцыі» № 7—9 // Там жа. 27 ліст.; Габінет маладога аўтара // Чырв. змена. 23 ліст.

1939. Яніна: Урывак з рамана «Салаўі святога Палікара» // ЛіМ. 23 чэрв.; Удалы дэбют маладога пісьменніка // ЛіМ. 23 жн.; Надуманае, фальшывае апавяданне // Там жа. 3 вер.; Праз дваццаць год // Там жа. 21 вер.; Малая проза// Там жа. 5 ліст.; Пра творчасць юных аўтараў: (Агляд пісем) // Піянер Бел. 5 мая.

1940. Салаўі святога Палікара: Раман // Полымя рэвалюцыі. № 3—5. Рэц.: Герцовіч Я. За подлинную правду жизни // Сов. Бел. 22 нояб.; Дворкіна Ю. Раман Р. Мурашкі «Салаўі святога Палікара» // ЛіМ. 1940. 28 снеж.; Кучар А. «Салаўі святога Палікара» Р. Мурашкі // Там жа. 1940. 31 жн.; [Рэц. на кн.: Рунец П. Юныя змагары. Мн., 1940] // Полымя рэвалюцыі. № 7; Салдат, вучоны, слесар і смерць: Казка // Там жа. № 11; Пра «карову, свіней і іншую хатнюю птушку» // ЛіМ. 3 лют.; Казка-праўда // Там жа. 10 жн.; Два зборнікі апавяданняў // Там жа. 24 жн.; Экзамен на майстэрства: (Некалькі думак пра жывапіс) // Там жа. 16 ліст.; Надыходзіць вясна: Агляд пісем, дасланых у рэдакцыю // Піянер Бел. 11 крас.; «Дзе заходзіла сонца» // Чырв. змена. 1 студз.

1941. Школьная бібліятэка беларускіх пісьменнікаў // Полымя. № 2; Стварыць беларускі літаратурны музей // ЛіМ. 18 студз. / У сааўт.

1960. Партрэт лакея // Голас Радзімы. № 59, 60.

1965. Уласнажыццёпіс // Беларусь. № 8.

1966. Уласны жыццёпіс // Пра час і пра сябе: Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн.

1967. Прыгранічны манастыр: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн., Т. 1.

1970. Партрэты лакеяў // На задворках. Мн.

1979. Маёўка: [Урывак з рамана «Сын»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1.4.

1934. Курдзін Д. Кроў: Урывак з п'есы «Азеляненне цэха» / З рус. // ЛіМ. 31 кастр.

1941. Зошчанка М. Як Леніну сяляне прыслалі дроў / З рус. // Іскры Ільіча. № 1.

1.5.

На польскую мову. Pawluk Trus // Orka. 1929. 5 wrześ. / У сааўт.

На рускую мову. Соловьи святого Поликара: Роман / Пер. Л. Соловей. Мн., 1970. Рэц.: Мушинский М. Схватка в Поликарповке // Неман. 1971. № 4.

Сын: Роман / Пер. Л. Соловей. Мн., 1973. (Белорус. роман). Рэц.: Лавшук С. Во имя будущего // Неман. 1974. № 8.

Винчестер: Рассказ / Пер. Ф. Павловский // Рабочий. 1929. 22 окт.; Свои-чужие: [Апавяданне] / Пер. Я. Скриган // Антология белорусской литературы. М., 1934; Винчестер: [Апавяданне] / Пер. Н. Макаев // Проза Советской Белоруссии. Смоленск, 1935.

На ўкраінскую мову. Боротьба проти націонал-демократичних лицарів у білоруськіі літературі // Молодняк. 1931. № 2.

2.3.

На беларускай мове. Алёшкін Б. Яго кнігі з намі: Да 60-годдзя з дня нараджэння Р. Мурашкі // ЛіМ. 1962. 16 лют.; Аляхновіч М. Маладняк // Маладняк Барысаўшчыны. 1926. № 1; Яго ж. На аванпостах пралетарскай літаратуры: (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 57—61, 81—82, 194—199; Бугаёў Д. Старонкі адной біяграфіі // Беларусь. 1965. № 8; Бэндэ Л. На літаратурным фронце // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Гарэцкі М. «Маладняк» за пяць гадоў. 1923—1928 // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн., 1984; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 64; Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973. С. 88—90; Дворкіна Ю. Беларуская проза за 1940 год // Полымя. 1941. № 3; Жураўлёў В. Структура твора. Мн., 1978. С. 193—195, 198; З лёсам бацькаўшчыны // Беларусь. 1972. № 2; Каваленка В. У працэсе станаўлення // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972. С. 131—132, 179—182; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 98—99; Кіркевіч А. Рыгор Мурашка: Да 60-годдзя з дня нараджэння // Гродзен. праўда. 1962. 18 лют.; Клімковіч М. Да першага пленуму аргкамітэту ССПБ // Звязда. 1933. 21 лют.; Кучар А. Заўвагі пра раман Р. Мурашкі «Сын» // Полымя. 1930. № 4; Л. «Полымя рэвалюцыі», кніга 4-я за 1934 г. // ЛіМ. 1934. 26 ліп.; Мушынскі М. У пошуках шляху: Да 70-годдзя з дня нараджэння Рыгора Мурашкі // Там жа. 1972. 3 сак.; Навумовіч У. Вернасць праўдзе жыцця // Чырв. змена. 1972. 16 сак.; Яго ж. Шляхамі арлянят: (Проза «Маладняка»). Мн., 1984. С. 156—165, 171—172; Перкін Н. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг.: Праблемы сацыялістычнага рэалізму. Мн., 1960. С. 284—285; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Піятуховіч М. Асноўныя этапы ў развіцці беларускай літаратуры пасляkастрычніцкага перыяду // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 1; Пшыркоў Ю. Раман аб рэвалюцыйнай барацьбе народа // ЛіМ. 1956. 16 вер.; Яго ж. Раман Р. Мурашкі «Сын» // Мурашка Р. Сын. Мн., 1957; Румянцава В. «Пан інспектар»: З успамінаў пра Рыгора Мурашку // ЛіМ. 1968. 30 студз.; Строева Т. Рыгор Мурашка // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн., 1985; Фомчанка А. Святло яго жыцця // Вяч. Мінск. 1970. 14 сак.; Хведаровіч М. Рыгор Мурашка // Хведаровіч М. Памятныя сустрэчы. 2 выд., дап. Мн., 1963; Хромчанка К. За шчасце зямное. Мн., 1966. С. 54—55; Шушкевіч С. Яго гартавалі навальніцы // ЛіМ. 1977. 18 лют.

На рускай мове. Герцович Я. За подлинную правду жизни // Сов. Бел. 1940. 22 нояб.; Климкович М. Белорусская проза за 1940 год // Там жа. 1941. 16 апр.; Пширков Ю. Один из первопроходцев // Мурашко Р. Сын. Мн., 1973.

2.4.

На беларускай мове. Алёша [Вольны А.] Рыгор Мурашка: Гумарэска // Чырв. Бел. 1931. № 13.

В. М. Грышкевіч.

МУРЗО СЯРГЕЙ

Мурзо Сяргей [1912, Віцебшчына (?)— 1937 (?)], паэт.

Біяграфічныя звесткі пра С. Мурзо вельмі скупыя. Працаваў токарам на Віцебскім станкабудаўнічым заводзе «Камінтэрн» (да 1930). Скончыў Беларускі вышэйшы педагагічны інстытут (1934). Быў членам Віцебскай асацыяцыі пралетарскіх пісьменнікаў. Верагодна, быў рэпрэсіраваны і загінуў у 2-й палове 1930-х гадоў.

Друкаваўся з 1929, але публікацыі гэтага года не выяўлены. Па тыпу творчасці належаў да так званых тады паэтаў-ударнікаў, асноўнай тэмай якіх было ўслаўленне працы рабочага, а галоўнымі паэтычнымі рэаліямі станавіліся завод, варштат, элементы вытворчага працэсу (верш «Ля сталёвых бліскучых станін»). У вершы «Вясна ў ліцейнай» і інш. імкнуўся спалучаць лірычнае светаўспрыняцце з «машыннай» тэматыкай. Пакуль што вядома толькі частка літаратурнай спадчыны С. Мурзо.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.3.

1930. Ля сталёвых бліскучых станін; Вясна ў ліцейнай; З цыкла «Дарога»; Вечар: [Вершы] // Рытмы будавання. Віцебск; Увечар: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 21 крас.; Кніжная паліца: [Рэц. на кн.: Александровіч А. Цені на сонцы. Мн., 1930]; Ля сталёвых бліскучых станін...: [Верш] // Там жа. 23 жн.

М. П. Барташэвіч.

МУШЫНСКІ МІХАСЬ

Мушынскі Міхась (Міхаіл Іосіфавіч; н. 24.1.1931, в. Мокрае Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл.), літаратуразнавец, тэкстолаг, літаратурны крытык. Член-карэспандэнт АН Беларусі (1991). Доктар філалагічных навук (1978). Член СП Беларусі з 1973. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа [1980, за ўдзел у стварэнні «Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры» і «Гісторыі беларускай савецкай літаратуры (на рус. мове)].

Нарадзіўся ў сям'і служачага-чыгуначніка. У 1938 паступіў у Макранскую СШ. У час Вялікай Айчыннай вайны пражываў з маці ў в. Мокрае. Бацька з ліпеня 1941 да 1946 працаваў у г. Ніжні Тагіл Свярдлоўскай вобл. на ваенным заводзе, потым — дыспетчарам на станцыі Магілёў. Пасля вайны М. Мушынскі працягваў вучобу ў Макранскай школе. У 1948 здаў экстэрнам экзамены за 8 класаў і перайшоў у Быхаўскую СШ № 1, якую скончыў з медалём у 1950. У 1950 паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Скончыўшы універсітэт у 1955, да лістапада 1956 працаваў рэдактарам выдавецтва БДУ. З 1956 навуковы супрацоўнік, з 1964 старшы навуковы супрацоўнік, з 1979 загадчык сектара (цяпер аддзела) выданняў і тэксталогіі Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН Беларусі. Узнагароджаны медалём.

Выступае ў друку ў жанры крытыкі і літаратуразнаўства з 1955. Даследуе жыццё і творчасць Я. Коласа (манаграфія «Ад задумы да здзяйснення. Творчая гісторыя «Новай зямлі» і «Сымона-музыкі»; дакументальная кніга «Якуб Колас. Летапіс жыцця і творчасці»), вывучае гісторыка-літаратурны працэс, развіццё беларускай мастацкай прозы, тэарэтычныя і метадалагічныя аспекты станаўлення беларускай крытычнай і навуковай думкі. Манаграфіі М. Мушынскага «Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 20—30-я гады» (адзначана бронзавым медалём ВДНГ СССР), «Беларускае савецкае літаратуразнаўства», «Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 40 — першая палавіна 60-х гадоў», «Каардынаты пошукаў» асвятляюць гісторыю беларускай літаратурнай крытыкі і літаратуразнаўства, дзе выяўлены іх вядучыя тэндэнцыі і ўнутраныя заканамернасці, раскрыта роля крытычнай думкі і літаратурнай навукі ў барацьбе за сцвярджэнне прынцыпаў рэалізму, народнасці, гуманізму, агульначалавечых каштоўнасцей. Паказана і негатыўная роля крытыкі ў літаратурным працэсе, асабліва 30 — 1-й

паловы 50-х гадоў. Значнае месца ў навуковай дзейнасці М. Мушынскага займаюць пытанні, звязаныя з пераасэнсаваннем гісторыка-літаратурнага працэсу Беларусі ў святле новага падыходу да аналізу мінулага, аб'ектыўнай ацэнкі дэфармацый у літаратуры і крытыцы. Яго выступленні ў друку з новым прачытаннем твораў Я. Коласа, К. Чорнага, М. Зарэцкага ствараюць аснову для распрацоўкі новай канцэпцыі гісторыка-літаратурнага працэсу. Займаецца навукова-арганізацыйнай работай. Пад яго кіраўніцтвам вырасла група кваліфікаваных спецыялістаў-тэкстолагаў, якія ажыццяўлялі падрыхтоўку і выданне навукова-каментаваных збораў твораў І. Мележа, М. Лынькова, М. Гарэцкага, П. Пестрака, З. Бядулі, П. Броўкі, М. Багдановіча і інш. Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.
Творческая история поэм Якуба Коласа «Новая земля» и «Сымон-музыкант»: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1963.

Ад задумы да здзяйснення: Творчая гісторыя «Новай зямлі» і «Сымона-музыкі». Мн., 1965. Рэц.: Б у г а ё ў Д. Зазіраючы ў творчую лабараторыю // Полымя. 1966. № 1; Р а г о й ш а В. Так поўніліся рэкі // ЛіМ. 1965. 10 снеж.

Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы: Агульны рух і галоўныя тэндэнцыі. Мн., 1972 / Сааўт. В. Каваленка, А. Яскевіч. Рэц.: Г а л ь м а к о ў Д. Вопыт гісторыі і жывая крытыка сучаснасці // ЛіМ. 1973. 17 жн.; Л е ц к а Я. Ад вытокаў да сучаснасці // Полымя. 1972. № 10; Ц і ш ч а н к а І. Даследчык таксама індывідуальнасць // Маладосць. 1973. № 5.

Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 20—30-я гг. Мн., 1975. Рэц.: К а п ы л о в і ч І. Плённасць вытокаў // Беларусь. 1976. № 4; К о н о н В. Становление белорусского советского литературоведения // Вопросы литературы. 1977. № 3; Л а в ш у к С. Эхо недавней истории // Неман. 1976. № 11; Л е ц к а Я. Вопыт пройдзеных пуцявін // Полымя. 1976. № 4; М і ш ч а н ч у к М. Экскурс у гісторыю // Наст. газ. 1976. 7 жн.; С а л а м е в і ч І. Старонкі станаўлення // Звязда. 1977. 20 студз.

Белорусская критика и литературоведение. 20—30-е годы: Автореф. дис. ... докт. филол. н. Мн., 1977.

Беларускае савецкае літаратуразнаўства. Мн., 1979. Рэц.: А н і с к о в і ч У. Канспект гісторыі, або «малы залатнік...» // ЛіМ. 1979. 29 чэрв.

Якуб Колас: Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1982. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Жыццё Коласа: дзень за днём // Голас Радзімы. 1983. 25 жн.; P o ź n i a k T. // Sl. Orient. 1984. Nr 1.

Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гг. Мн., 1985.

Літаратура і ідэалагічная барацьба: Некаторыя аспекты фальсіфікацыі беларускай літаратуры на Захадзе. Мн., 1987.

Каардынаты пошуку: Беларуская крытыка: набыткі, перспектывы. Мн., 1988.

І нічога, апроч праўды: Якой быць «Гісторыі беларускай літаратуры». Мн., 1990.

Нескароны талент: Праўдзівая гісторыя жыцця і творчасці Міхася Зарэцкага. Мн., 1991.

1.3.
1955. «Бурны 1905 год»: [Рэц. на кн.: З а п о т о ц к и й А. Бурный 1905 год. М., 1955] // Беларусь. № 12; Шаг назад: [Рэц. на кн.: Ш а х а в е ц У. Будзьце здаровы. Мн., 1955] // Сталин. молодежь. 15 дек.; Неажыццёўленая задума: [Рэц. на кн.: С о б к о В. Стадион. М., 1955] // Фізкультурнік Бел. 13 вер.

1956. О портретной характеристике героя // Сов. Отчизна. № 3; Книга правды, любви и гнева // Сталин. молодежь. 15 февр.; Становление характеров: [Рэц. на кн.: Ч а р н ы ш э в і ч А. Суседзі. Мн., 1956] // Там жа. 8 мая; Жанр книги и характер героя // Там жа. 10 авг.

1960. Нечаканая знаходка // ЛіМ. 7 кастр.

1961. Творчая гісторыя паэмы Я. Коласа «Сымон-музыка» // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн. Вып. 4; З творчай гісторыі «Новай зямлі»: (Выспяванне задумы і жанравае станаўленне) // Полымя. № 6.

1962. Занядбаная праблема // ЛіМ. 16 лют.

1963. «Сымон-музыка» Якуба Коласа на рускай мове // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн. Вып. 5; Новае выданне даведніка: [Рэц. на кн.: Я к у б Колас: Бібліяграфічны даведнік. Мн., 1962] // Полымя. № 1.

1967. Новае выданне коласаўскай спадчыны // ЛіМ. 11 ліст. / Сааўт. Ю. Пшыркоў.

1969. Паэзія: (Літаратура пачатку XX ст.); Максім Гарэцкі // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2.

1970. У. І. Ленін і некаторыя пытанні беларускай літаратурнай крытыкі // У. І. Ленін і літаратура. Мн.; Традыцыі, якія не старэюць: Беларуская «вясковая» аповесць 30-х гадоў // Полымя. № 8; За новага чалавека: Роздум над раманам «Ідзі, ідзі...» К. Чорнага // ЛіМ. 3 ліп.; Дзень твой, аповесць // Там жа. 7 жн.; З верай у чалавека: Да 70-годдзя з дня нар. Сымона Баранавых // Там жа. 4 вер.

1971. Раман і аповесць 30-х гадоў // Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн.; [Рэц. на кн.: Б у г а ё ў Д. Шматграннасць. Мн., 1970] // Неман. № 1; Схватка в Поликаровке: [Рэц. на кн.: М у р а ш к о Р. Соловьи святого Поликара. Мн., 1970] // Там жа. № 4; Да мастацкай сталасці: [Рэц. на кн.: М а р ц і н о в і ч А. Панарама. Мн., 1970] // Полымя. № 1; Чалавек на зямлі: [Рэц. на кн.: М а с а р э н к а А. На бабровых тонях. Мн., 1971] // Там жа. № 10.

1972. Якуб Колас — крытык // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5; Якуб Колас у літаратурнай крытыцы // Полымя. № 11; Непрыгожых кветак не бывае: [Рэц. на кн.: Г а р б у к В. Такіх кветак не бывае. Мн., 1971] // Там жа. № 12; У пошуках шляху: Да 70-годдзя з дня нар. Рыгора Мурашкі // ЛіМ. 3 сак.; Певец братства народов // Сов. Бел. 3 нояб.

1973. Две повести Платона Головача // Головач П. Виноватый; Переполох на загонах. Мн.; Чалавечнасць: [Рэц. на кн.: К у д р а в е ц А. Раданіца. Мн., 1972] // Маладосць. № 1; Талент вучонага, талент педагога // Полымя. № 12; «Я імкнуся на сваю арбіту»... // Звязда. 24 ліст. / Сааўт. Ю. Пшыркоў; Памяць // Сов. Бел. 21 марта.

1974. Неувядаемый талант: [Рэц. на кн.: Г а р э ц к і М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973] // Неман. № 7.

1975. Певец труда и молодости // Коваль В. Избранное. Мн.; [Прадмова да перакладу кнігі М. Гарэцкага «На імперыялістычнай вайне» на рускую мову] // Неман. № 12.

1976. Окрыленность таланта // Барановых С. Межи; Новая дорога. Мн.; Народные истоки таланта // Горецкий М. Красные розы. Мн.; Литературный процесс и критика // Коммунист Бел. № 4.

1977. Критика и литературоведение; Поэзия: (Литература начала XX в); Проза: (Литература начала XX в.); Драматургия; (Литература начала XX в.); Максим Горецкий // История белорусской дооктябрьской литературы. Мн.; Сучасная беларуская крытыка // Полымя. № 1; Вернасць тэме народнага подзвігу // Звязда. 3 вер.; ... Пра касмічнага падарожніка і яго крытыкаў: [Рэц. на кн.: П о п о в Г. За тридевять планет. Мн., 1976] // ЛіМ. 13 мая; Калі настае час выбару: [Рэц. на кн.: К а з ь к о В. Две повести. Мн., 1977] // Там жа. 15 ліп.

1978. Летапіс жыцця і творчасці // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн. Т. 14; Літаратурны працэс і кры-

тыка // На стрыжні часу: Крытыч. артыкулы і рэцэнзіі. Мн.; Крытыка — люстра літаратуры: [Выступленне] // ЛіМ. 3 ліст.

1979. Совершенствовать структуру «Истории...» // Вопросы литературы. № 3; Предисловие // Неман. № 8; «Наша литература — литература о народе...»: [Рэц. на кн.: Л ы н ь к о ў М. Літаратура і жыццё. Мн., 1979] // Там жа. № 9; Шляхамі пошукаў і творчых перамог // Полымя. № 4; Кірунак да сталасці: [Рэц. на кн.: С е м я н о в і ч А. Ад вытокаў да сталасці. Мн., 1978] // Там жа. № 12; Дбаць усім разам // ЛіМ. 23 ліст.

1980. Талант, взращенный революцией // Зарецкий М. Начало счастья. Мн.; З убачанага і перажытага // Марціновіч А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; І. І. Замоцін — тэкстолаг і культура сучаснага выдання мастацкай спадчыны // Пытанні тэксталогіі беларускай літаратуры. Мн.; Беларуская тэксталогія: набыткі, праблемы // Полымя. № 1; Аб'ектыўнае і тэндэнцыйнае // Там жа. № 5 / Сааўт. І. Навуменка, А. Мальдзіс; Верность призванию // Знамя юности. 18 марта; Дню сённяшняму, дню заўтрашняму // ЛіМ. 28 сак.

1981. Крытыка і літаратуразнаўства [20-х гг.]; Крытыка і літаратуразнаўства [30-х гг.] // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн.; Літаратуразнаўства і крытыка 20-х — пачатку 40-х гг. // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 1; Якуб Колас // ЛіМ. 3 крас.; Якуб Колас. 1907: (З летапісу жыцця) // Там жа. 12 чэрв.; Якуб Колас. 1908: (З летапісу жыцця і творчасці) // Там жа. 20 ліст.

1982. Крытыка і літаратуразнаўства 40—70-х гг. // Гісторыя беларускай савецк..й літаратуры. Мн. Ч. 2; Якуб Колас і сучасная беларуская літаратурная крытыка // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5; [Прадмова да новых перакладаў апавяданняў Я. Коласа на рускую мову] // Неман. № 12; Якуб Колас: Летопись жизни и творчества // Там жа. № 11; Беларуская крытыка, 70-я гады // Полымя. № 2; Беларускае коласазнаўства // Там жа. № 11; Выдающийся художник слова // Андижан. правда. 3 нояб.; Гродн. правда. 21 окт.; Днепр. правда. 3 нояб.; Иссыккул. правда. 3 нояб.; Огни Алатау. 3 нояб.; Путь Ленина. 3 нояб.; Рудный Алтай. 2 нояб.; Учитель Узбекистана. 3 нояб.; Юж. Казахстан. 3 нояб.; «Для вас, душою светлых»... // Знамя юности. 3 нояб.; «Глаза и сердце народа» // Куляб. правда. 12 нояб.

1983. Вялікі пясняр беларускага народа // Бібліяграфічны паказальнік «Якуб Колас». М.; Крытыка і літаратуразнаўства: [Часткі раздзелаў «Літаратура пасляваеннага дзесяцігоддзя»; «Літаратура на сучасным этапе»] // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1941—1980. Мн.; Якуб Колас і сучасная літаратурна-крытычная думка // Разам з народам. Мн.; Грамадзянін, мастак, вучоны // Маладосць. № 2; Талент шматгранны, самабытны // Голас Радзімы. 17 лют.; Скарбы душы чалавечай: Да выхаду Збору твораў М. Гарэцкага // ЛіМ. 18 лют.

1984. Талент шматгранны, самабытны // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн.; Максім Гарэцкі — крытык і гісторык літаратуры // Полымя. № 1; Здзяйсняючы запавет Горкага // Там жа. № 8; Слова мастака, грамадзяніна, таварыша // Полымя. № 11; Рыхтаваць маладую змену // ЛіМ. 3 жн.; «За літаратуру, вартую эпохі» // Там жа. 31 жн.

1985. [Пасляслоўе да аповесцей і драматычных твораў М. Гарэцкага] // Гарэцкі М. Зб. тв.: У 4 т. Мн. Т. 2; [Пасляслоўе да кніг «На імперыялістычнай вайне» і рамана «Віленскія камунары»] // Там жа. Мн. Т. 3; Эпісталярная спадчына Міхася Лынькова // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн. Т. 8; Творчасць, народжаная рэвалюцыяй // Нікановіч М. Светлая даль. Мн.; Прынцыпы выдання першага Поўнага Збору твораў Якуба Коласа // Тэзісы дакладаў і паведамленняў навуковай канферэнцыі з нагоды дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Мн.; Пісьменнік, вучоны, арганізатар навукі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; Максім Багдановіч — крытык і гісторык літаратуры // Полымя. № 9; Яркі нацыянальны талент // ЛіМ. 28 чэрв.

1.4.

1982. К о л а с Я. «Учиться у народа...»: (Отрывки из статьи: «За высокую идейность и художественное совершенство») / С бел. // Лит. обозрение. № 10.

1.5.

На літоўскую мову. Įžymus žodžio meistras // Kauno tiesa. 1982. Lapkr. 3.

На польскую мову. Drogi rozwoju współczesnej prozy białoruskiej: Fragm. książki / Tł. A. Sobecka // Nadodrze. 1975. Nr. 8 / Сааўт. В. Каваленка, А. Яскевіч.

На ўдмурцкую мову. Дано писатель // Сов. Удмуртия. 1982. 3 нояб.

1.6.

К у п а л а Я. Зб. тв.: У 6 т. Т. 1. Вершы і паэмы 1904—1907. Мн., 1961. Т. 2. Вершы і паэмы 1908—1920. Мн., 1961 / Падр. тэкстаў і камент. з І. Гарэцкім.

К о л а с Я. Зб. тв.: У 12 т. Т. 6. Новая зямля; Сымон-музыка. Мн., 1962. Т. 12. Пісьмы; Дзённікі; Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1964 / Падр. тэкстаў, камент., у сааўт.

К о л а с Я. Зб. тв.: У 14 т. Т. 6. Новая зямля; Сымон-музыка. Мн., 1974 / Рэд.

К у п а л а Я. Зб. тв.: У 7 т. Т. 5. Паэмы; Пераклады. Мн., 1974 / Рэд.

П у ц я в і н а м і Янкі Купалы: Дакументы і матэрыялы. Мн., 1981 / Рэд. з В. Барысенкам.

К о л а с Я. Собр. соч.: В 4 т. Т. 1—4. Мн., 1983 / Скл. і камент. з М. Пратасевічам.

Б я д у л я З. Зб. тв.: У 5 т. Т. 1—5. Мн., 1985—1989 / Рэд.

Г а р э ц к і М. Зб. тв.: У 4 т. Т. 2. Аповесці; Драматычныя абразкі. Т. 3. На імперыялістычнай вайне; Віленскія камунары: Раман-хроніка. Мн., 1985 / Рэд.

К л і м у ц ь Я. Жыццёвасць традыцый: Якуб Колас і руская савецкая паэзія. Мн., 1985 / Рэд.

Г о р е ц к и й М. Избранное: Повести, роман-хроника. Мн., 1988 / Скл. і камент.

З а р э ц к і М. Зб. тв.: У 4 т. Т. 1. Апавяданні. Мн., 1989 / Рэд.

Б р о ў к а П. Зб. тв.: У 9 т. Т. 6. Калі зліваюцца рэкі: Раман. Мн., 1990. Т. 7. Апавяданні, аповесці, успаміны. Мн., 1990. Т. 8. Публіцыстыка. Мн., 1991. Т. 9. Эпісталярная спадчына (1930—1980). Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1992 / Рэд.

Б а г д а н о в і ч М. Поўны зб. тв. Т. 1. Мн., 1991 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А н і с к о в і ч У. На ніве літаратурнай спадчыны // ЛіМ. 1981. 13 лют.; А р о ч к а М. У полі зроку — актывізацыя крытыкі // Там жа. 1977. 29 крас.; Б у р а н В. Гарызонты беларускага рамана // Полымя. 1972. № 1; Е р м а л о в і ч М. У святле неўміручых ідэй // Там жа. 1970. № 11; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі. Мн., 1981; С і д а р э в і ч А. Партыйнасць, народнасць, класавасць і сучасная беларуская літаратура // ЛіМ. 1985. 18 крас.; Ш к р а б а Р. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965. С. 213—222; Я г о ж. Хіба так спрачаюцца?: Ліст Казберуку У. М. // Полымя. 1962. № 3. *В. І. Козіч.*

МЫСЛІВЕЦ ВАЛЯНЦІН

Мыслівец Валянцін Цімафеевіч (псеўд. В. Цімафееў; 9.5.1937, в. Хазянінкі Пухавіцкага р-на Мінскай вобл.— 25.6. 1993, пахаваны там жа), празаік, нарысіст. Член СП Беларусі з 1967.

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Бацька, Цімафей Мікалаевіч, удзельнік грамадзянскай вайны, у час Вялікай Айчыннай вайны служыў у чыгуначных войсках. Маці, Домна Ільінічна, працавала ў калгасе. В. Мыслівец пасля заканчэння Матароўскай сярэдняй школы (1954) вучыўся ў тэхнічным вучылішчы № 2 у Мінску (1954—56), атрымаў спецыяльнасць майстра-будаўніка. Служыў у Савецкай Арміі, у марскіх пагранічных часцях (1956—57). Працаваў мантажнікам у Мінскім будаўніча-мантажным упраўленні радыёфікацыі (1958), мадэльшчыкам на заводзе (1959—64). У 1961—67 завочна вучыўся ў БДУ на аддзяленні журналістыкі. Працаваў у газ. «Чырвоная змена» (1965—67), старшым рэдактарам на Беларускім радыё (1967—76), галоўным рэдактарам Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання (1976—80), рэдактарам аддзела нарыса часопіса «Полымя» (1980—83), загадчыкам аддзела Беларускага фонду культуры (1987—88). З 1983 літаратурны кансультант «Сельскай газеты» (цяпер «Беларуская ніва»).

Друкавацца пачаў у 1962 у газеце «Чырвоная змена» (апавяданні «Шкарлупіна» і «Далёкая нявестка»). Пiша дакументальныя аповесці, нарысы, апавяданні, у якіх закранае надзённыя праблемы развіцця горада і вёскі, стварае вобразы сучаснікаў (зборнікі «Калі табе камсамолец імя», «Дубы не маўчаць», «Мае заводчыкі», «Гарачая сталь», «Рабочыя людзі», «Партрэты знаёмых»). У цеснай сувязі з маральна-этычнымі праблемамі захавання і ўзбагачэння лепшых традыцый жыцця народа разглядае і пытанні экалогіі («Крылаты канвеер», «Скрыль мёду», «Лясная кладоўка»). Кніга «Мужанцы» прысвечана пасляваеннаму аднаўленню народнай гаспадаркі Беларусі. Зборнік «Каханне на золаку» ўключае аповесці і апавяданні, створаныя на сучасным жыццёвым матэрыяле горада і вёскі. Аўтар дакументальнай аповесці «Пасланец Балтыкі». *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Калі табе камсамолец імя. Мн., 1966. Рэц.: Карніловіч Э. // Чырв. змена. 1967. 8 лют.

Дубы не маўчаць: Апавяданні, аповесць. Мн., 1967. Рэц.: Дзюбайла П. Жывое мінулае і наша сучаснае // Полымя. 1967. № 9; Казанаў Б. Хлапчук бачыў вайну // ЛіМ. 1967. 30 чэрв.; Марціновіч А. Песні і перапевы // Чырв. змена. 1967. 12 кастр.; Юрэвіч У. Разведка характараў // Маладосць. 1967. № 9.

Мае заводчыкі: Нарысы. Мн., 1969. Рэц.: Верас З. Слова пра рабочага чалавека // Беларусь. 1969. № 11; Голубева Л. За фактам — жывыя людзі // Полымя. 1970. № 1; Місько П. Каб не смех ды яшчэ сёетое... // ЛіМ. 1969. 1 жн.; Трушко М. Дзвесце старонак пра завадское жыццё // Маладосць. 1970. № 6; Фомчанка А. Героі жывуць побач // Вяч. Мінск. 1969. 13 чэрв.

Гарачая сталь: Аповесць. Мн., 1971. Рэц.: Боцелев А. Счастье и радость — в труде // Неман. 1971. № 10; Тычына М. У калейдаскопе выпадковасцей // ЛіМ. 1972. 31 сак.; Шаўчак Г. Жыве такі хлопец // Вяч. Мінск. 1972. 25 лют.

Рабочыя людзі: Нарысы. Мн., 1973. Рэц.: Аляксееў А. Сіла і радасць твае, чалавек // Вяч. Мінск. 1973. 4 мая; Кухараў С. У буднях рэчаіснасці // Беларусь. 1973. № 11; Майсеенка А. Рамантыка працоўных будней // Звязда. 1973. 27 чэвр.; Марціновіч А. Свет рабочых людзей // Чырв. змена. 1973. 18 вер.; Няхай М. Чалавек буйным планам // ЛіМ. 1973. 20 крас.

Крылаты канвеер: Нарыс. Мн., 1975. Рэц.: Марціновіч А. Таямніцы «крылатага» канвеера // Вяч. Мінск. 1976. 22 кастр.; Няхай М. Слова аб пчолах // Маг. праўда. 1976. 10 жн.

Партрэты знаёмых: Нарысы. Мн., 1976. Рэц.: Марціновіч А. Пульс неспакойнага часу // Чырв. змена. 1977. 2 мая.

Мужанцы: З хронікі сорак пятага года. Мн., 1982. Рэц.: Грамадчанка Т. Хроніка — жанр мастац-

кі // ЛіМ. 1982. 27 жн.; К с я н е в і ч І. Памяць сэрца // Вяч. Мінск. 1982. 23 вер.; С м ы к о в с к а я В. Тепло человеческого единства // Знамя юности. 1983. 21 дек.

Скрыль мёду: Нарысы. Мн., 1984.

Каханне на золку: Аповесці і апавяданне. Мн., 1986.

Лясная кладоўка. Мн., 1986.

Культурны пласт перабудовы. Мн., 1988.

Выгнанне грэшнікаў: Дакум. аповесць. Мн., 1990.

1.3.

1962. На хвалі жыцця // Голас Радзімы. № 79; Шкарлупіна: (Апавяданне) // Чырв. змена. 18 ліп.; Далёкая нявестка: Апавяданне // Там жа. 29 ліп.; Краса: Апавяданне // Там жа. 4 кастр.

1963. Смольны корч: Апавяданне // Маладосць. № 5; Дубы не маўчаць: Апавяданне // Там жа. № 11; Паэтычная, родная проза // ЛіМ. 27 снеж.; Маладосць: Апавяданне // Чырв. змена. 1 мая; Да ўсіх пяці мацерыкоў: [Рэц. на кн.: К а л е с н і к І. Пяць сузор'яў. Мн., 1963] // Там жа. 10 кастр.

1964. Камбат: (Апавяданне) // Звязда. 27 снеж.; Легенда: Апавяданне // Мін. праўда. 11 кастр.; «Сустрэча былых канагонаў»: [Рэц. на кн.: А ў р а м ч ы к М. Сустрэча былых канагонаў. Мн., 1963] // Чырв. змена. 3 студз.; Берагу ў памяці: Апавяданне // Там жа. 5 лют.; Дачка салдаткі: Апавяданне // Там жа. 16 вер.; Пра адно маленства: [Рэц. на кн.: Г р а м о в і ч І. Сонца скрозь воблакі. Мн., 1964] // Там жа. 27 кастр.

1965. Самы звычайны: Апавяданне // Беларусь. № 2; Апошні страх: Апавяданне // Маладосць. № 1; Сябры — таварышы: Цэхавая хроніка // Там жа. № 6; Раман шматпланавы, цікавы: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Сэрца на далоні. Мн., 1964] // Чырв. змена. 3 лют.; Гарачае цячэнне: Навела // Там жа. 21 лют.; Двое ў парку: Апавяданне // Там жа. 28 лют.; Шчодры россып: [Рэц. на кн.: Б р ы л ь Я. Жменя сонечных промняў. Мн., 1965] // Там жа. 17 сак.; Расцвітаць чырвоным гваздзікам // Там жа. 28 сак.; Як легенда, як казка...: [Рэц. на кн.: Т к а ч о ў П. Вішнёвая квецень. Мн., 1965] // Там жа. 20 крас.; Жыць радасці ў Жылічах // Там жа. 20 мая; Жорсткая памяць: Нарыс // Там жа. 9 чэрв.; Хімічка: Апавяданне // Там жа. 28 ліп.; Праз штыль і шторм // Там жа. 7 вер.; Навальніца над светам: Навела // Там жа. 5 снеж.; Давыдаўна: Нарыс // Там жа. 19 снеж.

1966. Сакавік — месяц вясельны: Аповесць // Маладосць. № 4; Усё ўсміхаецца мне: Навела // Чырв. змена. 9 студз.; Відучы з вышыні: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965] // Там жа. 19 студз.; Перад дальняй дарогай: Апавяданне // Там жа. 17 лют.; Чырвоны камісар // Там жа. 23 кастр.

1967. Ля дукорскіх муроў // Беларусь. № 7, 8; Чырвоны камісар // Чырв. змена. 9 крас.

1968. Сябры-таварышы: (Цэхавая хроніка): [Нарыс] // Пройдуць гады. Мн.; Перапёлка; Магутны барс: Апавяданні // Маладосць. № 1; Жывуць хлопцы-равеснікі: Нарыс // Полымя. № 6; Слаўка: Апавяданне // Вяч. Мінск. 17 студз.; [Рэц. на кн.: Л е т к а І. Тры крокі ад сонца. Мн., 1967] // Там жа. 21 сак.; З пахам траў і ветру дарог // Там жа. 19 вер. / Пад псеўд. В. Цімафееў; Пачатак бясконцасці // Звязда. 27 сак.

1969. Пасланец Балтыкі: Дакум. аповесць // Беларусь. № 4—6; Наддзвінскі летапіс: [Нарыс] // Полымя. № 7; Палітра шчодрага сэрца // Вяч. Мінск. 3 крас.; Пасланец Балтыкі: Урывак з аповесці // ЛіМ. 8 крас.

1970. На чыгунцы: Апавяданне // Беларусь. № 7; Глыбокае рэчышча: Нарыс // Там жа. № 12; У бальшавіцкім падполлі: [Урывак з дакум. аповесці «Пасланец Балтыкі»] // Вяч. Мінск. 28 мая; Нямтур: Апавяданне // ЛіМ. 4 вер.; Фіктыўны суд: [Раздзел з аповесці «Пасланец Балтыкі»] // Мін. праўда. 22 мая.

1971. Навагодняя ёлка: Апавяданне // Беларусь. № 1; Святло будучыні // Вяч. Мінск. 27 кастр.; Святло Лукомля // Звязда. 14 крас.; З верай у будучыню // Там жа. 20 ліст.; Канвертар: Апавяданне // ЛіМ. 26 сак.; На подступах да галоўнай тэмы // Там жа. 23 крас.; Найпершы запавет // Там жа. 29 кастр.; Шчаснасць: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Неагляндныя далі // Там жа. 22 вер.; Гарачая сталь: [Урывак з аднайм. аповесці] // Чырв. змена. 20 крас.

1972. Гарызонты: [Нарыс] // Беларусь. № 1; Поступ: [Нарыс] // Там жа. № 9; Шла война народная... // Неман. № 8; Агні Лукомля: Нарыс // Полымя. № 4; Пракладзены след: [Рэц. на кн.: С а в і ц к і А. След пракладае першы. Мн., 1971] // Там жа. № 5; Сузор'е свабодных рэспублік // Там жа. № 12; Голас родных ніў: [Рэц. на кн.: С в і р к а Ю. Крэўнасць. Мн., 1971] // Вяч. Мінск. 25 мая / Пад псеўд. В. Цімафееў; Канструктар // Звязда. 25 жн.; З летапісу ўсенароднай барацьбы // ЛіМ. 1 вер.; Станаўленне: [Нарыс] // Там жа. 1, 8, 15 снеж.

1973. Свая кніга // Вытокі песні. Мн.; Абрубшчыкі; Мае сябры — мадэльшчыкі: [Нарысы] // Кім быць? Мн.; Тры дарогі: Нарыс // Маладосць. № 5; Пчолы ў цяпліцах // Родная прырода. № 6; Мае заводчыкі // Вяч. Мінск. 25 снеж.; На поўным дыханні // Звязда. 27 лют.; И мысль, и сердце Ильича...// Сел. газ. 22 апр.; У памяці людской // Чырв. змена. 22 вер.; Шляхамі жыцця // Там жа. 27 ліст.; Празаік мужны, таленавіты // Там жа. 23 снеж.

1974. Лесвіца шчодрасці: Нарыс // Беларусь. № 2; Шляхі-дарогі: [Нарыс] // Там жа. № 9; Крылаты канвеер: Нарыс // Полымя. № 4; Асоба, сям'я, калектыў // Там жа. № 6; На жыццёвых парогах: [Рэц. на кн.: А с і п е н к а А. Парогі. Мн., 1973] // Там жа. № 8; Цвёрды характар: Нарыс // Вяч. Мінск. 17 мая; Зразумець чалавека! // ЛіМ. 9 жн.; Ён лятаў з Іванам Кажадубам: Нарыс // Там жа. 6 вер.; На паверцы сталасці // Там жа. 22 ліст.; У працы руплівай, творчай... // Там жа. 20 снеж.; Наши руки нужны // Сел. газ. 15 авг.

1975. Партрэты маіх знаёмых // Голас Радзімы. № 43; Лёс Ганны Пінчук // Беларусь. № 6; Камень пробы: [Рэц. на кн.: Я к а в е н к а В. Пробны камень. Мн., 1974] // Там жа. № 11; Сярод людзей: Нарыс // Там жа. № 12; На скрыжаванні памятных год: [Рэц. на кн.: К у х а р а ў С. Бацькавічы. Мн., 1974] // Полымя. № 4; Паверхі сталасці // ЛіМ. 10 студз.; Самы высокі паверх: Нарыс // Там жа. 31 студз.; Крокі: Нарыс // Там жа. 25 ліп.; Сядзіба: Апавяданне // Там жа. 10 кастр.

1976. Школа мужества и бдительности: Очерк // Всегда на страже. Мн.; Цячэ праз сэрца Нёман: [Нарыс] // Выпрабаванне буднямі. Мн.; Необычная судьба; Огни: [Нарысы] // Дела их золотом горят. Мн.; Галубы ў палётах: [Нарыс] // Беларусь. № 9; Дыханье тех памятных лет // Неман. № 6; Зямная глыбіня // Полымя. № 9; Прызыўнік: Урывак з аповесці // Вяч. Мінск. 20 лют.; Усё застаецца людзям: Апавяданне // Звязда. 11 мая; Покліч нівы // Там жа. 11 жн.; Сонца пад шпалы: Нарыс // Там жа. 28 жн.; «Кліча рабочая тэма» // ЛіМ. 6 лют.; Жывая рэчаіснасць і «папяровыя валадары» // Там жа. 7 мая; Яго вялікасць — рабочы клас // Там жа. 21 мая; Вяртанне: Урывак з рамана // Там жа. 3 вер.; Марская школа: Урывак з аповесці // Чырв. змена. 11 мая; Сэрца камуніста // Там жа. 24, 27, 30 кастр.

1977. Крылаты канвеер: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Вясковы настаўнік: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Трое ў калектыве // Маладосць. № 4.

1979. З крыніц народных: [Нарыс] // Беларусь. № 5; Кнігі застаюцца людзям // Вяч. Мінск. 25 студз.; Плённая сяўба // ЛіМ. 26 кастр.; Свет жыцця // Чырв. змена. 31 ліп.

1980. Свет свайго жыцця // Кухараў С. Бацькавічы. Мн.; Ліпеньскі ўзятак: [Нарыс] // Полымя. № 8; Такое сэрца // ЛіМ. 11 крас.; Выхавай вучня: [Рэц. на кн.: М а к о ў с к і А. Сябры-таварышы. Мн., 1980] // Там жа. 26 вер. / Пад псеўд. В. Цімафееў; Калі прыходзіць сталасць // Мін. праўда. 28 вер.; Настаўнікі і вучні: [Рэц. на кн.: М а к о ў с к і А. Сябры-таварышы. Мн., 1980] // Чырв. змена. 2 кастр.

1981. На зямлі Івана Мележа: [Нарыс] // Беларусь. № 4; Харaство пражытых дзён: Да 70-годдзя з дня нараджэння Ан. Астрэйкі // Там жа. № 7; У стэпе пад

Херсонам: [Нарыс] // Там жа. № 8; Паўдзённыя зоркі: Урывак з аповесці // Бярозка. № 8; Качуркі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Зямлю слухаю: [Нарыс] // Полымя. № 6; З узбекскіх далячынь: Нарыс // Там жа. № 11; І старасць поўна асалоды...: [Рэц. на кн.: Панасюк М., Татун В., Літвінчук С. Шчодрае даўгалецце. Мн., 1980] // ЛіМ. 20 сак. / Пад псеўд. В. Цімафееў; Святло і цені [Рэц. на кн.: Прокша Л. Пакуль жывеш на свеце... Мн., 1980] // Там жа. 24 ліп. / Пад псеўд. В. Цімафееў; З гушчыні народнай // Там жа. 21 жн.; Вартавы ракі // Там жа. 4 вер.; Сіла жыццёвай праўды // Чырв. змена. 8 лют.; Плысці ў рэвалюцыю далей // Там жа. 5 ліст.

1982. З узбекскіх далячынь; Сонца ў Бурштыне: [Нарысы] // Вечная крыніца. Мн.; Дарогай мужнасці: Да 70-годдзя з дня нараджэння У. Карпава // Беларусь. № 3; У братняй згодзе і дружбе // Бярозка. № 4; Сонца ў Бурштыне: Нарыс // Полымя. № 3; Якуб Колас на Пухаўшчыне // Там жа. № 10; Горад трох рэвалюцый // Там жа. № 11; З радаслоўнай братэрства: [Рэц. на кн.: Рагойша В. Кантакты. Мн., 1982] // Там жа. № 12; Пра сучасных «флібусцераў»: [Рэц. на кн.: Шыловіч Г. Сустрэча з сонейкам... Мн., 1981] // ЛіМ. 16 крас.; Памяць аднаўлення: [Рэц. на кн.: Цябут Д. На вызваленай зямлі. Мн., 1982] // Там жа. 16 ліп.; Тэлевізійны тэатр Уладзіміра Забелы // Там жа. 24 вер.; Отсчет от пулевой отметки? // ЛГ. 29 сент.

1983. Счастливцы: [Очерк] // Ступени. Мн.; Расплата за хціваснь: Роздум пісьменніка // Беларусь. № 2; Сучасная вясельная: [Верш] // Вожык. № 2; Прыліпалы: Расказ боцмана // Вясёлка. № 8; Адказнасць гаспадароў: Нарыс // Полымя. № 6; Спасцігаючы глыбіні душы: [Рэц. на кн.: Рыбак А. Што пасееш... Мн., 1982] // Вяч. Мінск. 22 ліст.; Вяртанне да жыцця: [Рэц. на кн.: Кругавых Н. Звезды во мгле. Мн., 1982] //ЛіМ. 3 чэрв.

1984. Горны воск: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Глафіра: Расказ боцмана // Вясёлка. № 9; Па дарогах праўды і мужнасці // Вяч. Мінск. 20 снеж.; Среди своих людей // Сел. газ. 25 сент.

1985. Валодзька з «Бездакорнага»: З расказаў боцмана Краба // Бярозка. № 5; Ластаўкі: З расказаў боцмана Краба // Вясёлк вясёлка. № 11; Духмяны водар хлеба // Мін. праўда. 7 жн.; Даследуецца эпас народа: [Рэц. на кн.: Грамадчанка Т. Жывая памяць народа. Мн., 1984] // Наст. газ. 19 снеж.

1.4.

1974. Нарачоніс Р. Наваселле: [Апавяданне] / З літ. // Звязда. 20 сак.; Талвір А. Пігаліца: [Апавяданне] / З чув. // ЛіМ. 1 ліст.

1.5.

На марыйскую мову. Гумын йукшо: [Апавяданне] / Г. Зайниев кусарна // Марий коммуна. 1972. 9 июль.

На рускую мову. Рабочие люди: Повести, очерк / Пер. Р. Ветошкина. М., 1974. Рэц.: Мартинович А. Черты современника // Неман. 1975. № 10.

Крылатый конвейер: Очерки / Пер. Р. Ветошкина. М., 1978. Рэц.: Вішнеўскі І. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 26 студз.; Мартинович А. // Неман. 1979. № 10.

Над селом воронье...: [Апавяданне] / Пер. В. Викторов // Неман. 1968. № 1; Наддвинская летопись: [Аповесць] / Пер. А. Белов // Белорусские повести. Л., 1971; Дубы не молчат: [Апавяданне] / Пер. Н. Татур // Белорусские рассказы. М., 1971; Горячая сталь: [Аповесць] / Пер. Б. Антонов // Неман. 1972. № 12; Конвертор: Рассказ // Рабочая смена. 1972. № 5; Последний страх: Рассказ / Пер. Н. Круговых // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Усадьба: [Апавяданне] / Пер. А. Кейзаров // Неман. 1978. № 8.

1.6.

Сименем Ленина в сердце. Мн., 1967 / Літ. зап.

Сучаснік: Нарысы. Мн., 1977 / Скл.

Вытокі: Нарысы. Мн., 1978 / Скл.

Сучаснік: Нарысы. Мн., 1978 / Скл.

Чарвякоў А. «Я ніколі не быў ворагам: Выбр. артыкулы і прамовы. Мн., 1992 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Брыль Я. Непарадны агляд // Брыль Я. Трохі пра вечнае. Мн., 1978; Букчын С. Нарыс: практыка і крытыка // ЛіМ. 1977. 29 ліп.; Герцовіч Я. Нашы заводчыкі // Там жа. 1976. 13 лют.; Глушакоў У. Героя трэба ўбачыць // Там жа. 1974. 27 вер.; Дубоўскі М. Не фатаграфаваць, а раскрываць // Там жа. 1974. 29 сак.; Ермаловіч М. Яго вялікасць — працаўнік // Там жа. 1974. 15 лют.; Лысенка А. На хвалі сучаснасці // Там жа. 1977. 3 чэрв.; Яго ж. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 123—130; Марціновіч А. Трывожныя дні Верамеек // Звязда. 1980. 8 чэрв.; Мележ І. У нашым семінары // Мележ І. Жыццёвыя клопаты. Мн., 1975; Няхай М. Даследуючы рэчаіснасць // ЛіМ. 1973. 30 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Стральцоў Б. Дзесятая пяцігодка ў беларускім нарысе. Мн., 1980. С. 67—70; Юрэвіч. У. На быстрыні жыцця // На арбіце часу. Мн., 1974; Яго ж. Нарыс — гэта даследаванне; Разведка характараў // Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976; Ялугін Э. Эпахальнага не было. Аднак... // ЛіМ. 1976. 16 крас.

На рускай мове. Бечик В. Молодым идти вперед // Знамя юности. 1969. 9 апр.; Рагуля А. Время и его герои // Неман. 1972. № 12; Стрельцов М. Первое знакомство // Неман. 1968. № 1; Тюрина Т. ..А рожь сей! // Знамя юности. 1980. 1 июня.

2.4.

На беларускай мове. Маляўка М. Пчолка: [Верш] // Маляўка М. Круг. Мн., 1977.

В. І. Козіч.

МЯДЗЁЛКА ПАЎЛІНА

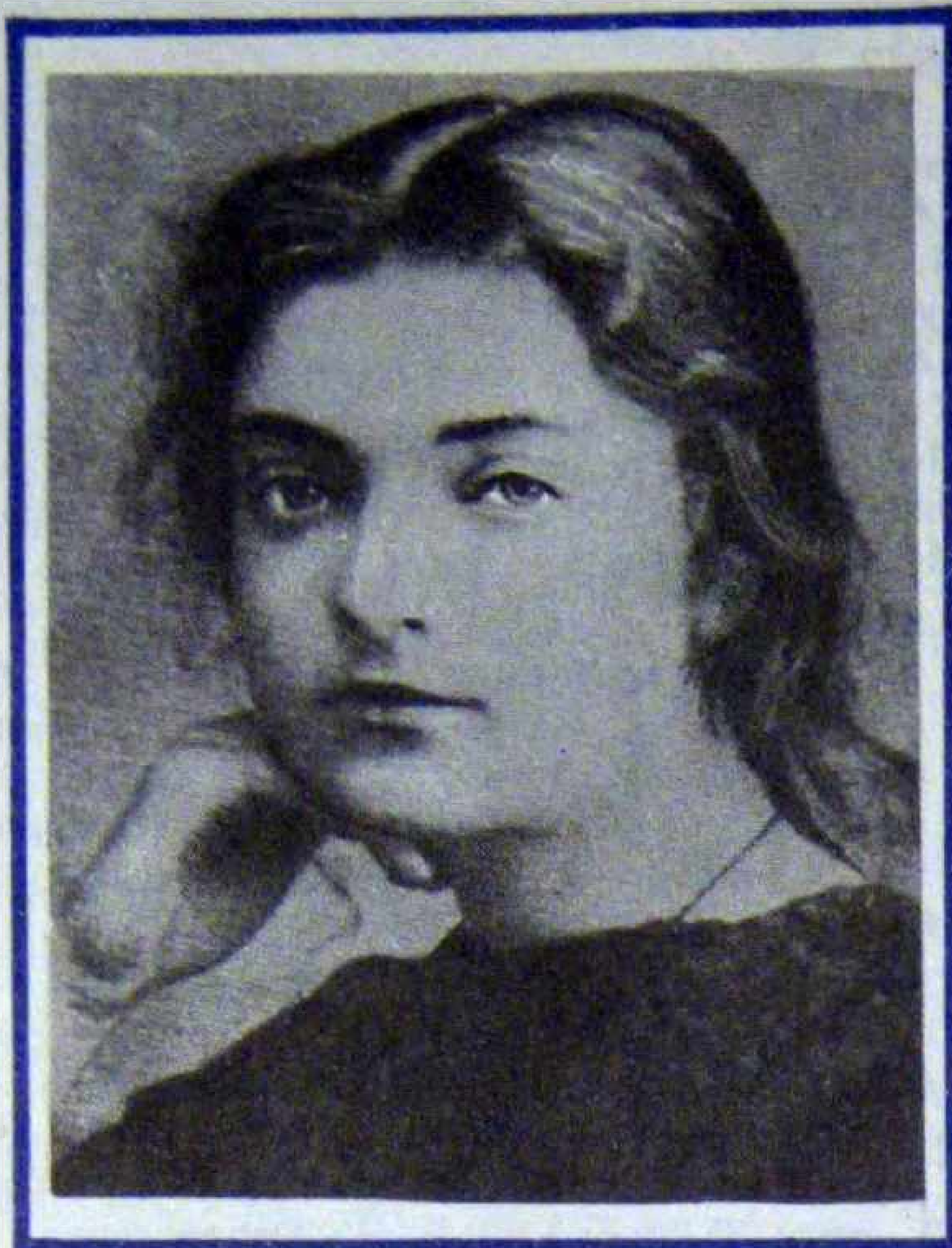

Мядзёлка Паўліна Вінцэнтаўна [псеўд. Паўлінка; крыпт. М.; 12(24).9.1893, в. Будслаў Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Мядзельскі р-н Мінскай вобл.— 13.2.1974, Будслаў, пахавана там жа], мемуарыстка, артыстка. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1966).

Нарадзілася ў шматдзетнай сялянскай сям'і. Захавалася паданне, што прадзеда Паўліны Тамаша Мядзёлку будслаўскі памешчык выйграў у карты ў нейкага мядзельскага памешчыка і прывёз у свой маёнтак. Бацька ў маладыя гады служыў арганістам, потым стаў перакананым атэістам. Паводле ўспамінаў П. Мядзёлкі, бацька «любіў чытаць, выпісваў нейкія брашуры, асабліва па прыродазнаўству, чытаў Льва Талстога, Рэнана і пакрысе займаўся самаадукацыяй» (Мядзёлка П. Сцежкамі жыцця. Мн., 1974. С. 8). Дзяцінства Паўліны прайшло ў Глыбокім, куды сям'я пераехала ў 1898. Паўліна самастойна навучылася чытаць па польскіх выданнях, потым скончыла Глыбоцкае царкоўнапрыходскае вучылішча. Вялікае ўражанне на яе зрабілі падзеі рэвалюцыі 1905—07, знаёмства з нелегальнай літаратурай, газетай «Наша доля» і зборнікам Ф. Багушэвіча «Дудка беларуская». Ужо тады выступала з дэкламацыяй твораў Багушэвіча. У 1907 з дапамогай спагадлівых людзей уладкавалася на прыватныя вячэрнія курсы для дарослых у Рызе. З 1909 у Вільні, вучылася ў прыватнай жаночай гімназіі Няздзюравай і Райсмілер (адразу паступіла ў 6 клас), зблізілася з віленскімі беларусамі, пазнаёмілася з Я. Купалам, А. Бурбісам, Ядвігіным Ш., Цёткай, З. Бядулем, К. Каганцом, стала ўдзельніцай сацыялістычных гурткоў. Увосень 1912, пасля заканчэння гімназіі, паехала ў Пецярбург на Вышэйшыя камерцыйныя курсы, якія скончыла ў 1914. Прымала ўдзел у вечарах беларускай моладзі на кватэры Б. Эпімах-Шыпілы, з вялікім поспехам сыграла ролю Паўлінкі ў вядомай пецярбургскай прэм'еры п'есы Я. Купалы (1913). Падчас канікулаў удзельнічала ў рабоце Беларускага музычна-драматычнага гуртка ў Вільні (Паўлінка ў п'есе Я. Купалы, Пронка ў «Хаме» Э. Ажэшкі). Калі пачалася сусветная вайна, паехала да бацькоў у Глыбокае. Вясной 1915 сям'я перабралася ў Даўгінава. З надыходам кайзераўскіх войск П. Мядзёлка з малодшымі братамі паехала на Волгу ў Царыцын да сваякоў. Працавала выхавацелькай у дзіцячым прытулку, дзе было шмат дзяцей з Беларусі. Увосень 1916 запрошана ў Петраград на пасаду сакратара Беларускага камітэта дапамогі ахвярам вайны. У сувязі з падрыхтоўкай Беларускага з'езду ў Кіеве атрымала даручэнне аб'ехаць шэраг гарадоў. У Мінску сустрэлася з М. Багдановічам, у Полацку з Я. Купалам. У 1917 працавала ў Кіеве, у Саюзе гарадоў, у аддзеле дапамогі ахвярам вайны па арганізацыі дзіцячых прытулкаў. У кастрычніку 1917 па дамоўленасці з княгіняй М. Радзівіл арганізавала беларускую школу ў в. Жорнаўка Ігуменскага пав. У сакавіку 1918 школа была закрыта. Мядзёлка перабралася ў Мінск, працавала там настаўніцай, адначасова ўдзельнічала ў пастаноўках Першага таварыства беларускай драмы і камедыі (Пронка ў «Хаме» Э. Ажэшкі, Зоська ў «Раскіданым гняздзе» Я. Купалы). З лета 1918 настаўнічала ў беларускай школе ў в. Мядзведзічы Слуцкага пав., праводзіла асветна-палітычныя гутаркі з народам. У сувязі з ускладненнем ваенна-палітычнай абстаноўкі вымушана была пакінуць Мядзведзічы і разам з братам пяшком дабралася да Вільні. Вясной 1919 у школьным аддзеле так званай Сярэдняй Літвы атрымала прызначэнне ў Гродна інспектарам беларускіх школ. Кіравала ў Гродне Грамадой беларускай моладзі, драмгуртком. 20.7. 1919 арыштавана польскімі акупацыйнымі ўладамі за ўдзел у выданні газеты «Родны край». З пачатку 1920 у Мінску, занятым польскімі акупантамі, кіравала 4-класнай жаночай беларускай школай, удзельнічала ў беларускіх спектаклях, была звязана з падполлем. У маі 1920 разам з мужам (вядомы беларускі грамадскі дзеяч эсэр Тамаш Грыб; пасля П. Мядзёлка з ім разышлася) арыштавана польскай дэфензівай. Перад вызваленнем Мінска Чырвонай Арміяй разам з іншымі палітвязнямі вывезена ў Варшаву, потым сядзела ў вядомай турме Вронкі на Познаншчыне. Пасля вызвалення з турмы накіравана на жыхарства ў Лодзь з забаронай выезду на «крэсы всходне». Праз некаторы час па падробленых дакументах выехала ў Вільню. У лютым 1921 праз Глыбокае, Нова-Свянцяны трапіла ў Літву. У Каўнасе разам

з Т. Грыбам занялася выданнем агітацыйна-прапагандысцкай літаратуры, накіраванай супраць польскіх акупантаў у Заходняй Беларусі. З восені 1921 па прапанове Ц. Гартнага працавала ў выдавецкім аддзеле пры савецкім пасольстве ў Берліне, дзе кіраўнікамі Савецкай Беларусі было наладжана выданне беларускіх кніг. У 1922 перабралася ў Латвію, выкладала ў беларускай гімназіі ў Дзвінску (Даўгаўпілсе), арганізавала там хор і драматычны калектыў, які паставіў «Паўлінку». Разам з некаторымі іншымі выкладчыкамі беларускіх гімназій была арыштавана латышскімі ўладамі за «падрыўную дзейнасць». Цэлы год ішло следства. У красавіку 1925 суд апраўдаў П. Мядзёлку і яе таварышаў. Да гэтага часу ў яе наспела рашэнне выехаць у Савецкую Беларусь. 20.5.1925 пасля афармлення адпаведных папер у савецкім пасольстве ў Рызе П. Мядзёлка з братам прыехала ў Савецкі Саюз. Адразу ж уключылася ў культурнае жыццё Беларусі. Спачатку працавала ў Мінску навуковым супрацоўнікам сектара мастацтва Інбелкульта. У 1927—30 выкладала родную мову ў Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі, адначасова шмат сіл аддавала культурнай рабоце са студэнтамі. У 1930 беспадстаўна арыштавана і выслана за межы Беларусі, з восені 1932 стала выкладчыцай рускай мовы і літаратуры ў адной з маскоўскіх школ. Улетку 1947 пакінула Маскву і пераехала да адзінокай маці ў Будслаў. Працуючы настаўніцай у родным Будславе (1947—58), зноў арганізавала харавы і драматычны калектывы, якія з поспехам выступалі на абласных і рэспубліканскіх конкурсах.

П. Мядзёлка мае значныя заслугі перад беларускай культурай, нацыянальным тэатральным мастацтвам. Мела рознабаковыя здольнасці. У маладыя гады (з 1918) выступала ў друку з вершамі, артыкуламі, рабіла спробы ў драматургіі. Але найбольшы яе ўклад у літаратуру — мемуары «Сцежкамі жыцця». Іх фрагменты друкаваліся ў перыядычным друку з 1958, асобнае выданне выйшла ў 1974, пасля смерці аўтара. Успаміны П. Мядзёлкі, напісаныя жыва, з добрым адчуваннем слова, насычаныя багатай інфармацыяй, па праву займаюць пачэснае месца ў беларускай дакументальнай прозе. У ліку блізкіх Я. Купалу людзей выведзена ў рамане-эсэ А. Лойкі «Як агонь, як вада...». У 1980 на яе магіле ў Будславе пастаўлены помнік. Асобныя рукапісы і дакументы П. Мядзёлкі захоўваюцца ў Літаратурным музеі Я. Купалы, Архіве інстытута гісторыі АН Беларусі, краязнаўчым музеі ў Маладзечна і іншых сховішчах, а таксама ў прыватных асоб. *Г. В. Кісялёў.*

Бібліяграфія

1.2.

Сялянская доля: Паэма. Б. м., 1921 / Адб. з час. «Сялян. доля» / Пад псеўд. Паўлінка.

Сцежкамі жыцця. Мн., 1974. Рэц.: Л а ў ш у к С. // Неман. 1975. № 10; Ш а х о в і ч В. Слова пра перажытае // ЛіМ. 1975. 24 кастр.

1.3.

1918. Беларускі тэатр // Бел. шлях. 31 мая / Пад крыпт. П.

1921. Сялянская доля: [Паэма] // Сялян. доля. № 1 / Пад псеўд. Паўлінка; Растуць сілы: (1-ы акт са сцэнічнага твору «За волю Бацькаўшчыны») // Там жа. № 2; Песня змагання: [Верш] // Там жа. № 3.

1922. У выгнанні: (Імпрэсіі) // Наша будучыня. 8 снеж.

1923. Песня змагання: [Верш] // Сялян. доля. № 3.

1926. Прамень культурнага адраджэння // Заря Запада. 21 нояб.

1958. Пастаноўка Паўлінкі ў Пецярбургу: [Успаміны] // Янка Купала ў беларускім мастацтве. Мн.

1959. Сцежкамі жыцця: [Успаміны] // Полымя. № 5—7; Фактычныя папраўкі // ЛіМ. 18 крас.

1960. Маці // ЛіМ. 6 ліст.

1975. «Павлинка» в моей жизни // Люди Нарочанского края. Мн.; Пастаноўка «Паўлінкі» ў Пецярбурзе // Такі ён быў. Мн.

1979. На роднай мове // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Е р м а л о в і ч М. Першая выканаўца // Наст. газ. 1973. 15 вер.; [Л і с А.] Святло доўгага дня // Мядзёлка П. Сцежкамі жыцця. Мн., 1974.

2.4.

На беларускай мове. К у п а л а Я. Снілася дзяўчыне: [Верш] // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Т. 3. Мн., 1973.

3.1.

БДА, ф. 883 с., воп. 1, с. 18; Інстытут гісторыі АН Беларусі, архіў, ф. 21, спр. 8; Літаратурны музей Янкі Купалы, КП 4081—4108; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1.

М. П. Барташэвіч.

МЯЖЭВІЧ УЛАДЗІМІР

Мяжэвіч Уладзімір Навумавіч (23.5.1907, в. Крывушча Аршанскага пав. Віцебскай губ., цяпер пас. Якаўлевічы Аршанскага р-на Віцебскай вобл. — 1.7.1982, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), празаік, журналіст. Член СП Беларусі з 1971.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька памёр у 1918. У. Мяжэвіч як старэйшы ў сям'і (6 дзяцей) пасля двух гадоў вучобы ў царкоўнапрыходскай школе вымушаны быў пайсці працаваць. Працаваў загадчыкам хаты-чытальні (1925), загадваў аддзелам прапаганды ў Копыскім, Горацкім райкомах камсамола (1926—27), быў сакратаром Горацкага райкома камсамола (1928). Займаўся самаадукацыяй. Паступіў на вячэрняе аддзяленне літаратурна-гістарычнага факультэта БДУ, адначасова накіраваны на працу ў Мінск у газету «Звязда», быў літсупрацоўнікам, потым загадчыкам аддзела культуры (1929—33). Удзельнічаў у рабоце Аршанскай філіі «Маладняка». У 1933 рэдагаваў бягомльскую раённую газету «Калгасны змагар». Працаваў карэспандэнтам газеты «Известия» па Беларусі (1934—37). У 1937 У. Мяжэвіч быў беспадстаўна арыштаваны і прыгавораны да 10 гадоў пазбаўлення волі. Пры вобыску ў яго забралі і не вярнулі рукапісы новых мастацкіх твораў. Каля 20 гадоў жыў за межамі Беларусі. Працаваў лесарубам, брыгадзірам у Канскім леспрамгасе Краснаярскага краю, у 50-я гады працаваў галоўным інжынерам, дырэктарам леспрамгаса. 26.1.1955 рэабілітаваны, вярнуўся ў Мінск, працаваў у часопісах «Вожык», «Вясёлка», «Бярозка», карэспандэнтам газеты «Лесная промышленность» (1956—67). Узнагароджаны медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Літаратурную дзейнасць пачаў як юнкор у 1924. У 1931—32 выдадзены яго першыя кнігі нарысаў і апавяданняў («Крок у будучыню», «Шляхам герояў»), у якіх паказваліся працоўныя дасягненні Беларусі. Друкаваўся ў часопісе «Беларуская работніца і сялянка», газетах «Звязда», «Чырвоная змена». У складзе выязных рэдакцый часта бываў на будоўлях (Крычаўскі цэментны завод, БелДРЭС), па гарачых слядах пісаў нарысы, фельетоны, гумарэскі, артыкулы, якія публікаваліся ў рэспубліканскай перыёдыцы. У 60—70-я гады выйшлі яго кнігі нарысаў «Землякі», «Спатканні на дарогах. Запіскі карэспандэнта», зборнікі апавяданняў «Шляхам герояў», «Яны былі першымі», «Аксамітны бляск», прысвечаныя надзённым пытанням рэчаіснасці. Шмат пісаў для дзяцей (кнігі апавяданняў «Медунічкі», «Выдумшчыцы», аповесць «Стрэлы на зялёнай палянцы»).

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Крок у будучыню: Нарыс. Мн., 1931.

Шляхам герояў: Апавяданні. Мн., 1932.

Медунічкі: Апавяданні. Мн., 1966.

Землякі: Нарысы. Мн., 1969. Рэц.: Мікалаевіч Д. Дарагі мой чалавек // Беларусь. 1970. № 4.

Лясныя знаходкі: Апавяданні і нарысы. Мн., 1969.

Яны былі першымі: Нарысы і апавяданні пра першых камсамольцаў. Мн., 1970.

Аксамітны бляск: Апавяданні, гумарэскі. Мн., 1971 (Б-ка «Вожыка»).

Выдумшчыцы: Апавяданні. Мн., 1971.

Стрэлы на зялёнай палянцы: Аповесць. Мн., 1973.

Спатканні на дарогах: Запіскі карэспандэнта. Мн., 1978. Рэц.: Досін М. // Звязда. 1979. 18 жн.

На ўсходзе сонца: Апавяданне. Мн., 1982.

1.3.

1925. Па камсамольскай Беларусі // Малады араты. № 15; Газетные частушки: От нашего юнселькора // Красная смена. 12 февр.

1926. «Новы акцівіст»: Як бы фельетон // Чырв. змена. 27 студз.

1931. У баях за калгасы: Апавяданне // Бел. работніца і сялянка. № 19.

1932. Новыя песні спявае Палессе: [Нарыс] // Звязда. 6—7 ліст. / Сааўт. Э. Кіпер.

1933. У гасцях у кулака...: [Нарыс] // Звязда. 11 студз.

1957. Партызанскія сёстры: [Нарыс] // Маладосць. № 9; На Дняпры: Рэпартаж // Сел. гасп. Бел. № 8; Зусім не фантазія: Фельетон // Звязда. 24 лют.; Хвоелістагрызучыя наезнікі // Калг. праўда. 1957.

12 ліп.; Пяюць плытагоны: Нарыс // ЛіМ. 13 сак.; У абарону зялёнага друга: Нарыс // Там жа. 3 крас.; Не дело, только муха // Сов. Бел. 2 июня.

1958. Сціпласць: Нарыс // Беларусь. № 3; Кантрасты: Дарожныя нататкі // Там жа. № 10; Дзе лес, а дзе кантора!..: Апавяданне // Вожык. № 13; Колькі каштуюць скрыні?..: Апавяданне // Там жа. № 23; Народная песня звініць на Дняпры // Сел. гасп. Бел. № 11.

1959. Дубава сястра: [Апавяданне] // Бярозка. № 8; Чырвоны бант: Апавяданне // Вясёлка. № 5; У баптысцкай пастцы: Нарыс // ЛіМ. 4 крас.; На савецкай зямлі: Нарыс // Там жа. 29 крас.; З карэспандэнцкага блакнота: Нататкі // Там жа. 18 ліп.; З блакнота журналіста: У налібоцкай пушчы; Сляза радасці; Зварот да жыцця // Там жа. 29 жн.; Радаснае расчараванне: Нарыс // Там жа. 31 кастр.; Порцыя радасці: Нарыс // Там жа. 12 снеж.; Чаго не ведаеш — не пішы: Рэпліка чытача // Там жа. 19 снеж.

1960. Даўнія сябры // Беларусь. № 3; Як пазнаюцца людзі: Апавяданне // Там жа. № 8; У сваю кішэнь: Апавяданне // Вожык. № 23; Шчодры дзядзечка: Нарыс // Звязда. 9 чэрв.; Кубаметр ліха: Фельетон // Там жа. 17 вер.; Четко, ритмично... // Лесная пром-сть. 15 марта; Новые письма Веры Хоружей // Там жа. 2 апр.; И сердцу можно приказать // Там жа. 28 июня; Герои минского подполья // Там жа. 26 июля; Большая семья // Там жа. 1 окт.; Частная контора «Вольпер и К^0» // Там жа. 22 нояб.; Решение вынесли... А дальше? // Там жа. 29 дек.; «Жартаўнікі» // ЛіМ. 3 лют.; Ён працаваў з Леніным: Успаміны // Там жа. 10 лют.; Сямёра ў адной машыне // Там жа. 12 мая; Давер'е акрыляе чалавека: [Пра лёс Міколы Стракатага]: Нарыс // Там жа. 5 ліп.; З першага позірку: Апавяданне // Там жа. 29 ліп.; Горад цудоўнай явы // Там жа. 10 чэрв.; Побач з намі: Нарыс // Там жа. 6 ліст.; Справа павінна быць перагледжана: Нарыс // Там жа. 2 снеж.; Святочны госць: Нарыс // Там жа. 30 снеж.; Адзін супраць трохсот: Фельетон // Мін. праўда. 14 вер.

1961. Сляды на вадзе: [Фельетон] // Вожык. № 21; «Наш аргенцінец»: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 38; Слонімскія алхімікі // Звязда. 10 сак.; Жывая легенда // Там жа. 18 мая; І швагер, і сват, і кум, і брат // Там жа. 4 чэрв.; Прыватнік на ватмане // Там жа. 8 вер.; Вспоминая годы грозовые...: [Апавяданне] // Лесная пром-сть. 3 янв.; Заслуженный рационализатор республики // Там жа. 7 янв.; Трудовые успехи белорусских деревообработчиков // Там жа. 24 янв.; Во власти предрассудков: На бытовые темы // Там жа. 11 марта; Нина ждет отца: На бытовые темы // Там жа. 14 марта; Продолжение некрасивой истории // Там жа. 16 марта; «Невмешатели»: Фельетон // Там жа. 21 марта / Сааўт. А. Міхайлаў; ... И нос в табаке: Фельетон // Там жа. 28 марта / Сааўт. А. Міхайлаў; Литва — Белоруссия: Соревнование // Там жа. 11 апр.; Слово за Совнархозом // Там жа. 1 авг.; С этажа на этаж // Там жа. 25 нояб.; История с недописанным концом. Что тормозит модернизацию бумагопрядильных машин в Белоруссии // Там жа. 28 нояб.; Инициатива борисовских лесоводов // Там жа. 5 дек.; В профгруппе Раисы Чикуновой // Там жа. 16 дек.; Хойзингера — на скамью подсудимых // Там жа. 21 дек.; Па волі хваль // ЛіМ. 31 студз.; Гэта выклікае трывогу: Нарыс // Там жа. 24 лют.

1962. Сэнс жыцця: Нарыс // Маладосць. № 1; Крыніца радасці, крыніца багацця // Полымя. № 3; Калідорная баталія: Нарыс // Звязда. 22 лют.; Уласнік на арбіце // Там жа. 11 мая; У другім крэсле: Нарыс // Там жа. 30 мая; Ход каровай: [Фельетон] // Там жа. 15 ліп.; Замкнутыя дзверы: Нарыс // Там жа. 5 жн.; Ведамасны паркан // Там жа. 8 жн.; Пыл у вочы: [Фельетон] // Там жа. 6 вер.; Прыватнік на ватмане: Нарыс // Там жа. 8 вер.; Счастье // Лесная пром-сть. 1 янв.; Подвиг новоборисовских дружинников // Там жа. 4 янв.; О том, как поссорились // Там жа. 9 янв.; Директор во гневе // Там жа. 23 янв.; Николай Васильков и другие // Там жа. 13 февр.; Использовать резервы производства // Там жа. 3 марта; Не числом, а умением // Там жа. 24 марта / Сааўт. Г. Серабракоў; Почину Николая Василькова — широкую поддержку // Там жа. 3 июля / Сааўт. І. Осіпаў; Цвести Полесью // Там жа. 4 авг.; Корнеев и в ус не дует // Там жа. 6 сент.; Омела // Там жа. 6 окт.; Человек красив трудом // Там жа. 16 окт.; Дело чести лесозаготовителей Белоруссии // Там жа. 27 окт.; Директор именинник // Там жа. 17 нояб.; Чалавек блукаў крывымі сцежкамі: Нарыс // ЛіМ. 14 вер.; Жанчына ў чорнай хустцы // Там жа. 11 снеж.; Васіль Каляда // Мін. праўда. 1 студз.

1963. Хватаў мяняе кватэру: Апавяданне // Вожык. № 14; Абы грошы: З блакнота журналіста // Там жа. № 20; Як нарадзіўся той сшытак: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Сустрэча з марай: [Нарыс] // Звязда. 5 сак.; Бар'ер — раўнадушнасць // Там жа. 22 ліст.; Гарантаваныя мільёны // Там жа. 26 ліст.; Сорам вачэй не выесць: Нарыс // ЛіМ. 29 сак.; Купяць — не купяць // Там жа. 21 мая; «Дрэнны хлопчык»: Гумарыстычнае апавяданне // Мін. праўда. 1 снеж.; На лесных делянках: Заметки из передового леспромхоза // Сов. Бел. 2 марта.

1964. Пастка: Апавяданне // Бярозка. № 6; Хамелеон: [Апавяданне] // Вожык. № 8; Бабуліна пісьмо: Гумарэска // Там жа. № 15; Каб раслі буйныя каласы: [Верш] // Вясёлка. № 4; Крылатая мужнасць // Там жа. № 6; Осень в Миловидах: [Нарыс] // Неман. № 1; Дарагі мой чалавек: Нарыс // Полымя. № 12; Дегустация по-гомельски: Фельетон // Лесная пром-сть. 23 июня; Припять — река труженица // Там жа. 30 июня; Древесная масса заменяет целлюлозу // Там жа. 9 июля; Станет ли лесом белорусская топь? // Там жа. 29 авг.; Настоящая родина семьи Лоллини // Там жа. 5 дек.; Клапатлівыя людзі // Наст. газ. 19 вер.

1965. Дактары: Апавяданне // Бярозка. № 9; Пралескі і дзяцел: Апавяданне // Вясёлка. № 4; Живые помнят // Лесная пром-сть. 11 марта; Лучше руководить социалистическим соревнованием // Там жа. 13 мая; Лиственная древесина идет на в... дрова // Там жа. 8 июля; И снова поиск // Там жа. 11 июля; Когда труд — радость // Там жа. 24 июля; Вздымщик Феликс Нитиевский // Там жа. 7 авг.; Забыли о главном // Там жа. 28 авг.; Причины настоящие и мнимые // Там жа. 25 сент.; Не попустительствовать бракоделам // Там жа. 21 окт.; Последний рэйс «Шефа» // Там жа. 7 нояб.

1966. Бабуліна пісьмо: Гумарэска // Вожык у дарозе. Мн.; Дактары: [Апавяданне] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Цацэрукі: Апавяданне // Вожык. № 7; Сынкі: [Гумарэска] // Там жа. № 9; Жывіца: Апавяданне // Вясёлка. № 8; Творческие бригады за работой // Пром-сть Бел. № 8; Дочь краснодеревщика // Лесная пром-сть. 22 авг.; Резервы белорусских лесоводов. Больше древесины от рубок ухода // Там жа. 18 окт.

1967. Гаспадары лёсу: Нарыс // Беларусь. № 7; Метрантаж і рэдактар: Быль // Там жа. № 8; Гуз: [Гумарэска] // Вожык. № 18; У каго ён урадзіўся?: Гумарэска // Там жа. № 22; Пушчык дома: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Падпольшчык: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Когда сосуществуют с баптистами // Лесная новь. № 12; Адплата: Быль // Маладосць. № 7; Жывіца: З блакнота журналіста // Там жа. № 12; Рядом с Ильичом // Сов. Бел. 7 апр.

1968. Звяздоўцы гадоў першай пяцігодкі // Наша «Звязда»: 1917—1967 гг. Мн.; Паядынак; Родная сястра таленту: [Нарысы] // Пройдуць гады. Мн.; Лягчэй знайсці, чым згубіць...; Перавыхаваў: [Гумарэскі] // Вожык. № 4; Штраф; Калі ласка: [Гумарэскі] // Там жа. № 13; Цана білета — два яйкі: З нататак былога камсамольца // Там жа. № 20; Беларускія асілкі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; У суніцы: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Волат на Дняпры: Апавяданне // Там жа. № 7; Из партизанских былей // Лесная новь. № 2; Не ў адстаўцы: Фотарэпартаж // Маладосць. № 5; С компасом Октября: [Нарыс] // Неман. № 11; Разам з людзьмі: Успаміны // Полымя. № 5.

1969. Апошняя ўсяночная; Стрэл у спіну: Былі // Беларусь. № 4; Спадчына // Бярозка. № 6; Грыбнікі: Апавяданне // Там жа. № 7; Дзівосы па блату: Апавяданне // Вожык. № 15; Штуршок мазгам: Апавяданне // Там жа. № 17; Лядзянка: [Апавяданне] //

Вясёлка. № 3; Весялуха: Казка // Там жа. № 8; Тэлеграфіст Леніна: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Наброски к портрету // Лесная новь. № 5.

1970. Тэлеграфіст Леніна: [Апавяданне] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Весялуха; Казка; У суніцы; Бобрыная лядзянка; Жывіца: [Апавяданні] // Крынічка. Мн.; Лясныя красуні: (Расказы аб прыродзе) // Бярозка. № 8; Пільнасць: З камсамольскіх быляў // Там жа. № 9; Небяспечнае заданне: Апавяданне // Там жа. № 12; Чырвоны сцяг: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Сюрпрыз: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Па заслугах: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Чацвёра Маковічаў: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Выдумшчыцы: [Апавяданне] // Там жа. № 12; А курка і рыбка — крадзеныя! // Звязда. 25 сак.; Праз гады: З блакнота журналіста // Там жа. 15 мая; Крывёю сэрца // Там жа. 20 жн.; Вішнёвыя костачкі // Там жа. 6 вер.; У незабыўныя дваццатыя...: Урывак з кнігі «Яны былі першыя» // ЛіМ. 25 вер.; Навагодняя сітуацыя: Гумарэска // Там жа. 18 снеж.; Янка не Лойд...: [Апавяданне] // Наст. газ. 23 вер.; Отплата: Из блокнота комсомольца 20-х годов // Сел. газ. 25 сент.

1971. Піянерская дынастыя: Апавяданне // Бярозка. № 3; Схватка: Аповесць // Там жа. № 6, 7; А маці чакала: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Даследчыца: [Апавяданне] // Там жа. № 8; «Пераначуем — болей пачуем» // Звязда. 10 студз.; Нехта сказаў...: Жарт // ЛіМ. 28 мая; Вартасць у рублях: Жарт // Там жа. 11 чэрв.; Навошта чалавеку газета? // Там жа. 24 снеж.

1972. Разгаданая тайна: Маленькая аповесць // Бярозка. № 7; Уздых з палёгкам: [Апавяданне] // Вожык. № 8; Скарб: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5: Ад дзесяці і далей // Звязда. 26 вер.; З пакункам пад пахай // Там жа. 24 кастр.

1973. Чыё дрэва цікавейшае: Апавяданне // Бярозка. № 9; Свістун: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Дзік, лось і вожык: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Белорусские микроны // Неман. № 5; Самае дарагое: Нарыс // Звязда. 18 лют.

1974. Строгі індык: Казка // Вясёлка. № 6; Ідзе, гудзе зялёны шум...: Нарыс // Полымя. № 5; Колькі каштуе капейка? // Звязда. 30 ліп.; Што за адпіскай // Там жа. 14 ліст.

1975. Гамоняць лясы: Нарыс // Бярозка. № 6; Перад поўднем: Апавяданне // Там жа. № 12; Талент слухаць чалавека // Полымя. № 1.

1976. Лясная быль: [Нарыс] // Беларусь. № 10; Два апавяданні // Там жа. № 12; Дубок ля дарогі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 11; Жаніх з Чыкага: З кнігі «Час, людзі, характары» // Звязда. 8 мая.

1977. Рысы характару: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1; Як я гуляў з Ласкерам...: З запісной кніжкі пісьменніка // Беларусь. № 5; Пасылка з Афрыкі: Апавяданне // Бярозка. № 1; Жыві кніга // Там жа. № 3; Пакрыўджаная барада; Душу адвесці: [Гумарэскі] // Вожык. № 9; Пяцёрка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Юнацтва камсамольскае маё: Абразкі // Маладосць. № 5; Фітанцыды: Апавяданне // Полымя. № 1; Вядровічы: Апавяданне // Там жа. № 5; У тыя далёкія далі: Нарыс // ЛіМ. 25 ліст.; Даражэй за Дэмакрыта // Чырв. змена. 24 мая.

1978. Чыё дрэва цікавейшае: [Апавяданне] // Ніва. 12 ліст.

1979. Репортажи с берегов Ипути: [Нарыс] // Первая строка. Мн.; Чонаўскі экзамен: Апавяданне // Бярозка. № 6.

1980. Бабуля і ўнучка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Равеснікі Кастрычніка: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Кветкі для Купалы: [Успаміны] // ЛіМ. 5 снеж.

1981. Цяцерка: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; «Іскраць залатой завірухай кастры»: Успаміны // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Таямніца старога акопа: Апавяданне // Бярозка. № 11; Першыя радасці: Апавяданне // Маладосць. № 4.

1982. Камандзір: [Апавяданне] // Бярозка. № 5; Плата за каханне: Гумарэска // Вожык. № 10; Будаўнікі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; На лямпачку Ільіча: Быль // Полымя. № 5; Паэт і газета: Успаміны (Пра Якуба Коласа) // Там жа. № 10; Горкі мёд: Раздзел з аповесці «На ўсходзе сонца» // ЛіМ. 5 лют.

1983. Тэлеграфіст Леніна: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.

1984. Дактары: [Апавяданне] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Парк у Грыднічах: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5.

1.5.

На польскую мову. Nad brzegami Dźwiny // Orka. 1932. 13 lipca.

На рускую мову. Ошибка: Рассказ // Сов. Бел. 1957. 14 сент.; Строки на стене / Пер. М. Досин // Во славу Родины. 1978. 16 апр.

На татарскую мову. Мэхэббэт хакы: [Гумарэска] // Ленин байрагы (Бугульма). 1982. 12 окт.

2.3.

На беларускай мове. Кухараў С. «І ўсё ж я шчаслівы...» // ЛіМ. 1982. 21 мая; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Уладзімір Мяжэвіч: [Некралог] // ЛіМ. 1982. 9 ліп.; Уладзіміру Мяжэвічу — 75 // Там жа. 1982. 21 мая.

В. М. Грышкевіч

Мяла Іван Ільіч (н. 3.7.1918, в. Сцяпок Старадубскага р-на Бранскай вобл.), празаік, вучоны ў галіне пратазаалогіі. Кандыдат ветэрынарных навук (1957). Член СП Беларусі з 1967. Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і селяніна. Бацька, Ілья Якаўлевіч, працаваў на сельскай гаспадарцы, рабочым на чыгунцы ў Хабараўскім краі. У 1935 І. Мяла скончыў Левенскую школу рабочай моладзі і паступіў у Асташкаўскі ветэрынарны тэхнікум (скончыў у 1939). Служыў у Чырвонай Арміі намеснікам палітрука, ваенветфельчарам (1939—40), начальнікам армейскага ветэрынарнага склада (1941—42). У 1943—47 вучыўся ў Ваенна-ветэрынарнай акадэміі. Дэмабілізаваны з 4-га курса ў сувязі з расфарміраваннем акадэміі. Паступіў у Маскоўскі зоаветэрынарны інстытут на 5-ы курс, у 1947 атрымаў дыплом ветэрынарнага ўрача. Працаваў эпізаатолагам (ветэрынарны ўрач па заразных хваробах) у Старадубскім раёне (1947—48), выкладчыкам, дырэктарам Старадубскай міжраённай калгаснай школы (1949—52). Вучыўся ў аспірантуры (1952—56) у Маскве пры Усесаюзным інстытуце эксперыментальнай ветэрынарыі, абараніў кандыдацкую дысертацыю па спецыяльнасці пратазаалогія (1957). Працаваў старшым навуковым супрацоўнікам, загадчыкам лабараторыі ў Далёкаўсходнім навукова-даследчым ветэрынарным інстытуце ў Благавешчанску (Амурская вобл.;1958—62). У 1962 абраны старшым навуковым супрацоўнікам Беларускага ветэрынарнага навукова-даследчага інстытута, працаваў у лабараторыі энтамалогіі і пчалярства Беларускага навукова-даследчага інстытута эксперыментальнай ветэрынарыі (1962—79). Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1945. Па рэкамендацыі В. Катаева быў прыняты ў Літаратурны інстытут імя А. М. Горкага на аддзяленне прозы. Аднак навуковая і вытворчая праца па ветэрынарыі не далі магчымасці скончыць Літінстытут. Пісаў нарысы, замалёўкі. Першае апавяданне («Белы конь») апублікавана ў 1947 у часопісе «Огонек». Друкаваў нарысы ў бранскім альманаху «Край родной», часопісе «Дальний Восток», аповесці і раманы ў часопісах «Неман», «Наш современник». Аўтар раманаў, аповесцей, прысвечаных гістарычнаму мінуламу («Прынада», «Аўсяны бунт»), грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнам («Раскол», «Паўстанцы», «Нізаўскія партызаны», «Вернасць»), праблемам сучаснасці, калгаснаму жыццю («Настаччыны агледзіны», «Спакушэнне Гарпіны», «Адлучка», «Засуха»). У 1989 надрукаваў («Нёман», № 1) аўтабіяграфічную аповесць «Каранцін», дзе расказаў пра свае сустрэчы з В. Катаевым, Ю. Алешам, В. Шклоўскім. Пісаў п'есы («Справа гонару»), апублікаваў 47 навуковых прац па пытаннях ветэрынарыі і заалогіі.

Жыве ў пас. Кунцаўшчына (Мінскі р-н).

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Нижневские животноводы. Брянск, 1951.

Стародуб: Историко-экономический очерк о г. Стародубе и Стародубском районе. [Брянск], 1951.

Защита животных от гнуса. Благовещенск-на-Амуре, 1961 / Сааўт. К. Андрэеў.

Горит в степи маяк. Благовещенск, 1962.

Низовские партизаны: Роман. Благовещенск, 1962.

Дело чести: [П'еса]. М., 1963.

Как бороться с наружными паразитами птиц. Мн., 1964.

Слепни и защита скота от них. Мн., 1968.

Верность: Роман. М., 1969. Рэц.: Климашевская И. Верность и доверие // Неман. 1970. № 2.

Настенькины смотрины; Повести; Рассказы. Мн., 1969. Рэц.: Климашевская И. Верность и доверие // Неман. 1970. № 2.

Раскол: Роман. Мн., 1972. Рэц.: Бурносов В. В вихре революции // Сел. газ. 1972. 23 июля; Дмитриев В. Кровавые перекрестки // Знамя юности. 1972. 30 июля; Егарэнкава Г. Пра час, пра чалавека // ЛіМ. 1972. 27 кастр.; Егоренкова Г. О времени, о человеке // Лит. обозрение. 1973. № 3.

Искушение Гарпины: Роман. Мн., 1975. Рэц.: Пары-

гин В. Про наших современниц // Брянский рабочий. 1976. 16 мая.
Повстанцы: Роман. Мн., 1980.
Принада: Роман. Мн., 1982. Рэц.: Парыгин В. «Принада» // Брянский рабочий. 1983. 29 окт.
Овсяный бунт: Исторический роман. Мн., 1986.
Разбранница: Роман. М., 1992.

1.3.

1947. Белый конь: Рассказ // Огонек. № 41.

1949. Беспокойные сердца // Беспокойные сердца. Брянск; Мои земляки: Очерк // Край родной. Брянск.

1952. Анна Максимовна: Очерк // Край родной. Брянск.

1957. Материалы по изучению анаплазмоза и бабезиемеза овец при смешанной инвазии // Тр. ВИЭВ. Т. 21.

1959. Как вести борьбу с гнусом // Амурская правда. 11 июня.

1960. Прибор для отлова летающих насекомых и контактирования их с инсектицидами // Медицинская паразитология и паразитарные болезни. № 3.

1961. О полиморфизме вида Babesiella ovis Babes // Зоологич. журнал. № 10; Полихлорпинен для борьбы с мухами // Медицинская паразитология и паразитарные болезни. № 5.

1962. Автожижеразбрызгиватель АНЖ — 2 для борьбы с гнусом // Ветеринария. № 6 / Сааўт. Ю. Фамін; Механизация борьбы с гнусом на Дальнем Востоке // Тр. ВНИИВС. Т. 20; Дезоустановка на электротоке; Слепни Зейско-Буреинской низменности и защита от них скота // Тр. Дальневосточного НИВИ. Т. 4.

1963. Простой опрыскиватель // Ветеринария. № 10 / Сааўт. І. Ганчароў, М. Гарадовіч.

1964. К вопросу инсектицидных опрыскиваний животных // Ветеринария. № 7; Настенькины смотрины: Рассказ // Наш современник. № 4; Передний край: Повесть // Неман. № 2. Рэц.: Браілоўскі А. Сяргей Чабатар здае экзамен... // ЛіМ. 12 мая; Марушкевич Н. // Сел. газ. 28 июня.

1966. Бытень: Повесть // Наш современник. № 6; Выборочная обработка инсектицидами коров черной масти // Сел. х-во. Бел. № 7; Из опыта оздоровления птицеферм Белоруссии от куриных клещей; Новое о сирингофилезе кур // Тр. Бел. НИВИ. Т. 5.

1967. О предосторожности при применении трихлорметафоса — 3 // Ветеринария. № 6; Верность: [Роман] // Неман. № 1—3; Удобный опрыскиватель // Сел. х-во Бел. № 12; Инсектицидные свойства гербицидов 2, 4 — Д; дикотекс — 40, дикотекс — 80; Масти скота и окраски предметов, привлекающие слепней // Тр. Бел. НИВИ. Т. 6.

1968. Быль с тюльпанами: [Апавяданне] // Ашхабад. № 1; Мы тебе верим: (Из рассказов о Юрии Олеше) // Неман. № 2; Дома: Старонкі з рамана «Раскол» // ЛіМ. 5 ліп.

1969. Чертово беремо: (Повесть) // Неман. № 1; Здрада: [Нарыс] // ЛіМ. 21 сак.

1970. Раскол: (Роман) // Неман. № 4—6; Настенькины смотрины: Рассказ // Сел. жизнь. 28 февр.

1971. Искушение Гарпины: [Раман] // Неман. № 8, 9.

1973. Повстанцы: Роман // Неман. № 11, 12. Рэц.: Егарэнкава Г. Рытмы эпохі // ЛіМ. 1974. 1 сак.

1976. «Пазнаю праз здзіўленне» // ЛіМ. 23 крас.; Пярэдні край: Дарожныя нататкі // Там жа. 20 жн.

1977. Отлучка: [Аповесць] // Неман. № 5.

1979. Жывёлаводы: Нарыс // ЛіМ. 27 ліп.

1983. На родине: Очерк // Брянский рабочий. 9 окт.

2.3.

На беларускай мове. [Віншаванне з юбілеем] // Беларусь. 1978. № 7; Вучоны і пісьменнік: Івану Мялу — 50 гадоў // ЛіМ. 1968. 5 ліп.; Івану Мялу — 60 // Там жа. 1978. 30 чэрв.; Кудзінаў У. Слова пра старэйшага таварыша // Там жа. 1978. 30 чэрв.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Из почты «Немана» // Неман. 1978. № 9; Парыгин В. Писатель И. И. Мяло // Блокнот агитатора Брянского обкома КПСС. 1978. № 12.

В. І. Козіч.

МЯЛЕЦІ СМАТРЫЦКІ

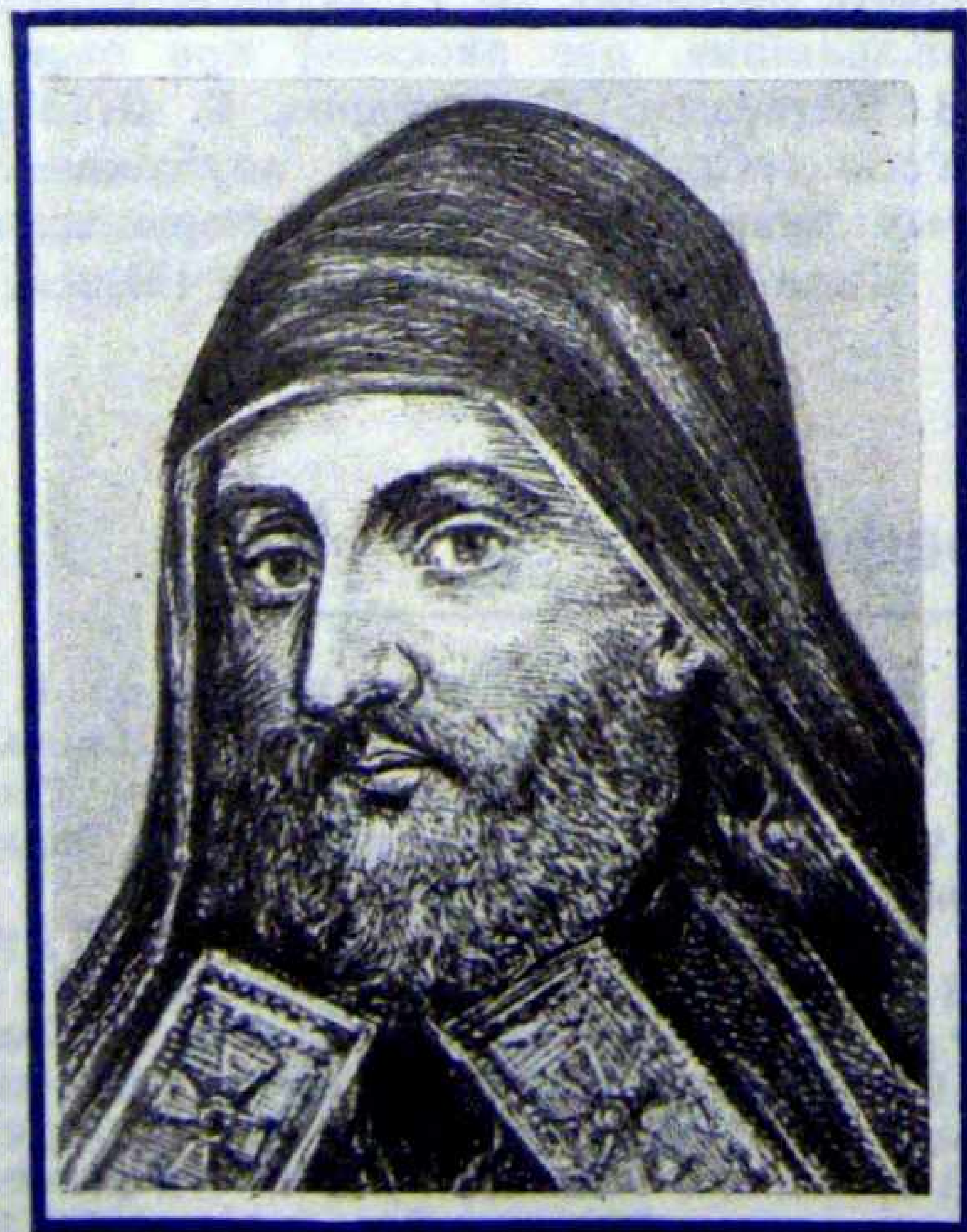

***Мялеці Сматрыцкі** (свецкае імя Максім Герасімавіч, псеўд. Teophil Ortolog; 1577, мяст. Смотрыч, цяпер г. п. Дунаявецкага р-на Хмяльніцкай вобл.— 27.12. 1633, с. Дзермань, цяпер с. Усценскае Другое Ровенскай вобл., Украіна, пахаваны там жа), беларускі і ўкраінскі пісьменнік-палеміст, вучоны, грамадска-палітычны і рэлігійны дзеяч. Пісаў на старажытных беларускай і ўкраінскай, а таксама польскай і лацінскай мовах.*

Нарадзіўся ў сям'і камянецкага пісара, пісьменніка-палеміста, рэктара Астрожскай калегіі Герасіма Данілавіча Смятрыцкага. Першапачатковую адукацыю атрымаў пад непасрэдным кіраўніцтвам бацькі і грэка Кірылы Лукарыса, будучага канстанцінопальскага патрыярха. Пасля смерці бацькі накіраваны князем К. Астрожскім на філасофскі факультэт Віленскай езуіцкай акадэміі, дзе вучыўся ў 1594—1600 (паводле іншых звестак — у 1601—04). З 1601, пасля Лаўрэнція Зізанія, стаў настаўнікам маладога беларускага магната Б. Саламярэцкага. З ім паехаў у Зах. Еўропу для ўдасканалення ведаў у Лейпцыгскім і Вітэнбергскім універсітэтах, дзе ў тыя гады панавалі ідэі Лютэра, Кальвіна, Цвінглі. Пабываў таксама ў Нюрнбергу, Вроцлаве, Вюрцбургу. Каля 1607 вярнуўся на радзіму, некаторы час жыў у маёнтку Саламярэцкіх недалёка ад Мінска; потым адправіўся ў Вільню, дзе ў віленскім праваслаўным брацтве зблізіўся з Лявонціем Карповічам.

Пра пачатак літаратурнай дзейнасці Мялеція Смятрыцкага дакладных звестак няма. Першы друкаваны твор палеміста, які дайшоў да нашага часу, «Антыграфі» (1608) накіраваны супраць кніг І. Пацея «Ерасі» і «Гармонія». Праз два гады пад псеўданімам Тэафіла Арталога з брацкай друкарні пры манастыры Святога духа ў Вільні выйшла яго кніга «Трэнас». Каля 1615 напісаў на польскай мове «Трактат пра зыходжанне Святога духа», а таксама «Палінодыю». Першы твор часткова ўвайшоў у палемічнае сачыненне Льва Крэўзы «Абарона еднасці» (1617).

Прыкладна з 1615 да 1617 Мялеці знаходзіўся ў Кіеве. У 1617 вярнуўся ў Вільню, быў настаўнікам у мяст. Еўе (цяпер г. Вевіс, Літва) недалёка ад Вільні, выкладаў там «свабодныя навукі» і славянскую мову, у тым самым годзе пастрыжаны Лявонціем Карповічам пад імем Мялеція. З 1618 да 1620 быў рэктарам кіеўскай брацкай школы. Вынікам яго педагагічнай дзейнасці была надрукаваная ў 1618—19 гг. у Еўі «Граматыка славянская, або Сінтагма». У гэтай працы ён упершыню ў гісторыі славянскай моваведчай навукі даў вычарпальныя для таго часу тлумачэнні чатырох асноўных частак граматыкі — арфаграфіі, этымалогіі, сінтаксісу і прасодыі.

У пісьменніцкай дзейнасці Мялеція асабліва плённымі былі 1620—23. У 2-й палавіне 1620 іерусалімскі патрыярх Феафан узнавіў праваслаўную мітраполію ў Рэчы Паспалітай. Мялеці атрымаў тытул полацкага архіепіскапа і епіскапа віцебскага і мсціслаўскага. 2.11.1620 ён сказаў памінальнае слова пры пахаванні Карповіча, выдадзенае пад назвай «Казань на пачэснае пахаванне... пана Лявонція Карповіча» (1620). Яму належаць таксама эпіграмы на герб Саламярэцкіх і прадмова (магчыма, усе 5 рэдакцый) да «Евангелля вучыцельнага патрыярха Каліста» (1616). Двойчы, у красавіку і чэрвені 1621, Мялеці выдаў «Апраўданне невінаватасці», на што уніяцкі мітрапаліт І. Руцкі адказаў «Двайною віною» з «Дапаўненнем». У тым жа годзе Мялеці напісаў і выдаў «Абарону апраўдання», на якую уніяты адказалі «Выпрабаваннем абароны». Мялеці асудзіў гэты твор у «Выкрыцці» (1622). Завяршыў літаратурную палеміку пачатку 20-х гадоў паміж двума апазіцыйнымі лагерамі А. Сялява «Антыэленхусам» (1622). Мялеці Смятрыцкі з'яўляецца таксама аўтарам «Юсціфікацыі» (1623) і сааўтарам «Суплікацыі» (1623), адрасаваных сенату і каралю — абедзве былі своеасаблівым працягам славутай прамовы Л. Дравінскага на сейме 1620 у абарону праваслаўных Беларусі і Украіны.

Напалоханы ўзмацненнем нацыянальна-вызваленчага руху беларусаў і украінцаў, Мялеці адышоў ад барацьбы і пасля забойства І. Кунцэвіча ў 1623 назаўсёды пакінуў Вільню. З 1624 да 1625 быў на Блізкім Усходзе. У 1627 тайна, а ў 1628 адкрыта перайшоў на бок уніятаў. У працах «Апалогія» і «Разважанні» (абедзве 1628) ён не толькі адрокся ад сваіх антыуніяцкіх твораў, але і асудзіў дзейнасць Стафана Зізанія, Хрыстафора Філалета, Клірыка Астрожскага і іншых праваслаўных пісьменнікаў-палемістаў. З уніяцкіх пазіцый напісаны і яго творы «Пратэстацыя» (1628), «Паранесіс», «Экзатэсіс» (абедзве 1629). Праваслаўныя пісьменнікі-палемісты асудзілі гэтыя творы як у публічных адказах [«Антыдотум» (1629) Андрэя Мужылоўскага, «Антапалогія» (1631) Геласія Дзіпліца (Яўстафія Кіселя) і інш.], так і ў асабістай перапісцы.

Творчасць Мялеція была своеасаблівым кандэнсатам супярэчнасцей той эпохі, у якую ён жыў. Як у першы, так і ў другі перыяд сваёй творчасці ён займаў выразную класавую пазіцыю — абараняў інтарэсы буйных магнатаў і шляхты. Аднак творы першага перыяду маюць больш выразны народны характар, бо, змагаючыся за правы і прывілеі шляхты, ён адначасова адстойваў і інтарэсы шырокіх слаёў беларускага і ўкраінскага народаў.

Мялеці шырока выкарыстоўваў прыказкі, прымаўкі, народна-паэтычную славянскую і хрысціянскую сімволіку. Шмат зрабіў для станаўлення і развіцця барока на ўсходнеславянскіх землях. Яго творы, стыль сталі ўзорам для Лявонція Карповіча, Захарыя Капысценскага, Андрэя Мужылоўскага і іншых пісьменнікаў-палемістаў. Больш як два стагоддзі «Граматыка» Мялеція Смятрыцкага была адным з самых аўтарытэтных падручнікаў па славянскаму мовазнаўству. З некаторымі зменамі яна двойчы перавыдавалася ў Маскве. У Галандыі І. Капіевіч выдаў вытрымкі з «Граматыкі» пад назвай «Уводзіны ў граматыку Славяна-Расійскую» (1706), «Граматыка» Мялеція зрабіла значнае ўздзеянне на стварэнне граматык Г.-В. Лудольфа (1696), Ф. Максімовіча (1723), В. Ададурава (1738—40). У 18—1-й палове 19 ст. «Граматыка» паслужыла ўзорам для стварэння сербскай, харвацкай, румынскай і балгарскай граматык.

У 1991 на будынку Святатроіцкай царквы Дзерманскага манастыра, дзе пахаваны Мялеці Смятрыцкі, адкрыта мемарыяльная дошка.

У. Г. Кароткі.

Бібліяграфія

1.2.

Antigrafe, abo Odpowiedź na script uszczypliwy... Wilno, [1608].

Threnos, to jest Lament jedynej ...wschodniey cerkwie z objaśnieniem dogmat wiary... Wilno, 1610 / Пад псеўд. Teophil Ortolog.

Instytiones linguae grecae libri 2. Colonia, 1615. [Выданне вядома толькі па бібліягр. апісаннях].

Грамматики славенския правилное Синтагма... Еве, 1618; Еве, 1619; Вильно, 1621 [Не выяўлена]; Вильно, 1629 [Не выяўлена]; Кременка, 1638; М., 1648; Варшава, 1651; М., 1721; Спб, 1723; Рымник, 1755; М., 1782.

Казанье на погреб... Леонтия Карповича... Вильно, 1620.

Obrona Verifikaciey od obrazy króla... honor i reputacie ludzi zacnych duchownych i świeckich zachowującey... Wilno, 1621.

Verificatia niewinności y omylnych po wszyskiej Litwie y Białey Rusi rozsianych nomin... [Wilno], 1621.

Elenchus pism uszczypliwych przez zakonniki zgromadzenia wileńskiego świętej Trójce wydanych. Wilno, 1622.

Justificatia niewinności... [Wilno], 1623.

Suplicacia do przeoświeconego Korony Polskiej i Wiel(kiego) X(ięstwa) Lit(ewskiego) oboiego stanu Duchownego (swietskiego) senatu: 1623... [Wilno], 1623.

Apologia peregrinatiey do krajów wschodnich przez archiepiskopa połockiego... 1623 y 1624... Lwów, 1628.

Protestatia przeciwko soborowi w tym roku 1628... w Kijowie, monasterzu Pieczarskim obchodzonemu... do przezacnego narodu Ruskiego. Lwów, 1628.

Exethesis, albo Expostulatia, to jest rozprawa między Apologią i Antidotem o ostanek błędów, haeresie i kłamstw Zyzaniowych, Philaletowych, Orthologowych i Klerykowych uczyniona przez M. Smotryckiego. Lwów, 1629.

Paraenesis, abo Napomnienie... do bractwa wileńskiego s. ducha 12/XII 1628, a w osobie jego do wszystkiego tej strony narodu Ruskiego uczyniona. Kraków, 1629.

Граматика. К., 1979 [Факсімільнае выд. 1618].

Collected works of Meletij Smotryckyj: Harvard Library of Early Ukrainian Literature: Texts. Vol. 1. Harvard, 1988. [Тэксты падаюцца на мове арыгінала].

1.3.

1847. Послание Мелетия Смотрицкого 28 августа 1629 г. к могилевскому братству // Мог. губ. вед. № 17.

1859. Письмо Мелетия Смотрицкого к тому же богоявленному братству 1629 года // Мог. губ. вед. № 84.

1860. Письмо Полоцкого православного архиепископа Мелетия Смотрицкого, в котором он благодарит Могилевское братство за ревность... (1629 г.) // Мог. губ. вед. № 81; Письмо Мелетия Смотрицкого 28 августа // Там жа. № 84.

1887. Obrona Verifikaciej... // Архив Юго-Западной России. Т. 7. Ч. 1.

1923. З «Казання на хаўтурах Л. Карповіча» (1620 г.): [Урывак] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1959. Фрынас: (Урыўкі); Казанье на честный погреб пречестного и превелебного мужа, господина и отца, господина отца Леонтия Карповича // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн.

1962. [Урыўкі з твораў] // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн.

1.5.

На рускую мову. Апология моему странствованию на Востоке. Лейпциг; Париж, 1863 (Кирилло-Мефодиевский сборник. Вып. I). Рэц.: **Р.***** // Правосл. обозрение. 1864. № 7.

I. О шести разницах в учении Восточной и Западной церкви; II. Протест на Киевский собор 1628 г.; III. Послание к Кириллу Лукарису; IV. Письмо к Вельямину-Рутскому // Кирилло-Мефодиевский сборник. Париж; Лейпциг, 1867. Вып. II.

На ўкраінскую мову. Лямент у світа вбогих на жалісне перестовлення Леонтія Карповича...: (Уривки з поеми) / Пер. В. Крекотень // Антологія української поезії. К., 1984. Т. 1 [Аўт. крыніцы пераклада спрэчнае].

2.2.

На лацінскай мове. S u s z a J. Saulus et Paulus Ruthenae unionis sanguine B. Josaphat transformatus: Sive Meletius Smotriscius archiepiscopus polocensis. Romae, 1666; Bruselles, 1864.

На нямецкай мове. H o r b a t s c h O. Die vier Ausgaben der kirchenslavischen Grammatik von M. Smotryćkyj. Wiesbaden, 1964.

На польскай мове. D i p l i c G. Antapologia, abo apologiey, ktorą do naroda ruskiego Meleciusz Smotrzycki rzeczony archiepiscop Połocki napisał, zniesienie. [S. L.] 1632.

K o r c i s c i u s W. Widok potyczki wygraney, zawodu dopędzonego, wiary dotrzymanej ...Meletiusza Smotrickiego, archiepiskopa hieropolitanskiego... na jegoż pogrzebie... Wilno, 1634.

L i s t do zakonnikow monastera cerkwie S. Ducha Wileńskiego na ich przedmowę w Verificatii... Wilno, 1621.

M o r o c h o w s k i J. Paregoria, abo Utulenie szczypliwego lamentu mniemanej cerkwie wschodniej zmyslonego Theophila Ortologa. Wilno, 1612.

M u ż y ł o w s k i A. Antidotum przezacnemu narodowi Ruskiemu, abo Warunek przeciw Apologiey iadem napełnioney, ktorę wydał Melety Smotrzycki niesłusznie cerkiew ruską... w niey pomawiaiąc o haeresią y schyzmę... [S. L.], 1629.

O s t r o w s k i A. List do Mielecyusza Smotrzyckiego. [S. L.], 1617.

[R u t s k i J.] Examen obrony, to jest Odpis na script Obrona Verificatii nazwany... Wilno, 1621.

[R u t s k i J.] Sowita wina, to jest Odpis na script... nazwany Verificatia niewinności... Wilno, 1621.

S i e l a w a A. Antelenchus, to jest Odpis na script uszczypliwy... Wilno, 1622.

S k a r g a P. Na Treny y lament Theophila Ortologa... Kraków, 1610.

На рускай мове. З а с а д к е в и ч Н. Мелеций Смотрицкий как филолог. Одесса, 1883. Рэц.: E s t e. Gramatyka Słowiańska wydana w Polsce // Kraj. 1883. Nr 39.

К о р о т к и й В. Творческий путь Мелетия Смотрицкого. Мн., 1987.

К о р о т к и й В. Творчество Мелетия Смотрицкого: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1984.

О с и н с к и й А. Мелетий Смотрицкий, архиепископ Полоцкий. К., 1912.

П а в л о в е ц Д. Основные тенденции развития и взаимодействия белорусского и книжно-славянского языков в XVI—XVII вв.: (На материале грамматик Л. Зизания, М. Смотрицкого, И. Ужевича): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1985.

П р о к о ш и н а Е. Мелетий Смотрицкий. Мн., 1966. Рэц.: П о д о к ш и н С. Трагедия мыслителя // Неман. 1966. № 9.

На ўкраінскай мове. Я р е м е н к о П. Мелетій Смотрицький: Життя і творчість. К., 1986.

2.3.

На балгарскай мове. А т а н а с о в П. Граматиката на Мелетий Смотрицкий и българските книжовници // Атанасов П. Българско-руски литературни връзки през XVII и XVIII в. София, 1986.

На беларускай мове. В і ц ь б і ч Ю. Коўзанне на паверхні гісторыі // ЛіМ. 1939. 23 мая; В о л ь с к і В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1952. С. 134—141; Я г о ж. «Фрынас» // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1956; Г а р э ц к і М. Палемічная літаратура // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 280—282, 309—310; Д а б р ы н і н М. Беларуская літаратура. Мн., 1952. С. 231—233; К - ч. Славяна-беларускія слоўнікі // Беларусь. 1920. 22 студз.; К а р о т к і У. Агляд літаратуры пра Мялеція Смарыцкага // Книга в Белоруссии. Книговедение, источники, библиография. Мн., 1981; Я г о ж. Калі ж памёр Мялецій Смятрыцкі? // ЛіМ. 1980. 5 вер.; Я г о ж. Мялецій Сматрыцкі // Гісторыя беларускай літаратуры. Мн., 1985; Я г о ж. Скрозь церні // Ніва. 1984. 26 лют.; К о р ш у н а ў А. Мялецій Сматрыцкі // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1; Я г о ж. [Уступны артыкул] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн., 1959. С. 260—262; Л а р ч а н к а М. Літаратура канца XVI — першай паловы XVII ст. // Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура. Мн., 1968; М а й х р о в і ч С. Мялецій Сматрыц-

кі // Полымя. 1968. № 10; Я г о ж. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980. С. 164—169; М я л е ц і й Смятрыцкі // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985; М я ч к о ў с к а я Н. Арфаграфічная пазіцыя граматыкі Лаўрэнція Зізанія і Мялеція Смятрыцкага // Бел. лінгв. 1985. Вып. 28; Н а ш ы святыні: Манастыр Святога Духа ў Вільні // Правасл. беларус. 1925. № 8; П а ў л а в е ц Д. Прыметнікавыя формы ў сярэдневяковых граматыках Зізанія, Сматрыцкага, Ужэвіча // Бел. мова. 1985. Вып. 13; Я г о ж. Пунктуацыйная тэорыя і практыка ў кніжнаславянскіх граматыках Зізанія і Сматрыцкага // Бел. мова. 1983. Вып. 11; Я г о ж. Формазмяненне назоўніка і дзеяслова ў славянскіх граматыках Л. Зізанія і М. Сматрыцкага // Бел. лінгв. 1983. Вып. 23; П р а к о ш ы н а К. Мялецій Смятрыцкі // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн., 1968; Р у д ч ы к В. Ад пачатку мы разам // Беларускі каляндар 1976. Беласток, 1976.

На лацінскай мове. W a c z y ń s k i B. Codex autographus Maximi Smotrycki // Orientalia Christiana Periodica. Romae, 1937.

На літоўскай мове. M e t e l s k i s G. «Gramatikos» gimimas // Tiesa. 1984. Kovo 28.

На нямецкай мове. B a u m a n n H. Das Erscheinungsjahr der «Slawischen Grammatik» Meletij Smotrickijs // Zeitschrift für Slaven. 1958. Nr 3; B a u m a n n H. Slavica in der Universitätsbibliothek Jena: Die «Slavische Grammatik» des Meletij Smotrickij vom Jahre 1619 // Wissenschaftliche Zeitschrift d. Friedrich-Schiller-Universität (Jena/Thüringen). 1956/1957. H. 1/2.

На польскай мове. B a r ą c z S. Smotrycki Melecy, szkic bibliograficzny // Warta. 1889. Nr 755—758/759, 762/763 i odb.; B a r a n o w s k i B. Znajomość wsczodu w dawnej Polsce do XVIII wieku // Lódzkie Tow. Nauk. 1950. № 3; G r a b o w s k i T. Ostatnie lata M. Smotryckiego: Szkic z dziejów literatury unicko-prawosławnej wieku XVII // Księga pam. ku czci B. Orzechowicza. Lwów, 1916. T. 1; G r a b o w s k i T. Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce // Prace Komisji Filol. Poz. Tow. Przyj. Nauk. 1922. T. 1; G r e k. Melecjusz Smotrycki a Wilno // Prz. Wileński. 1935. Nr 13—14; K o r w i n S. Stosunki Polski z Ziemią Świętą. Warszawa. 1958. S. 152; K o s s o w s k i A. Zarys dziejów protestantyzmu na Wołyniu w XVI—XVII w. // Rocz. Wołyński. 1934. T. 3 i odb. Równe, 1933; S i e l i c k i F. Melecjusz Smotrycki // Sielicki F. Literatura białoruska do końca XVIII wieku. Wrocław, 1985; S z c z u c k i L. Na marginesie propozycji wydawniczych Konrada Górskiego // Pamięt. Lit. 1956. Z. 1; T o p o l s k a M. Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku. Wrocław, 1984. S. 38, 40, 62, 110, 124, 137, 148, 180, 193, 237, 238, 269, 274, 287; T r e t i a k J. Piotr Skarga w dziejach i literaturze Unii Brzeskiej. Kraków, 1912. S. 288—331; U r b a n W. Konwersja M. Smotrzyckiego, polemisty i dyzunickiego arcybiskupa połockiego w latach 1620—1627 // Nasza Przeszłość. 1957. T. 5; W a c z y ń s k i B. Czy Antigrafe jest dziełem Maksyma (Melecjusza) Smotryckiego? // Rocz. Theolog.-Kanoniczne, 1949.

На румынскай мове. S t r u n g a r u D. Gramatica lui Smoţriţki si prima gramaticā romineascā // Romanoslavica. 1960. T. 4.

На рускай мове. А. Т. Отрывок из истории унии в Белоруссии // Виленский календарь на 1885 год. Вильна. 1884; А б е ц е д а р с к и й Л. Нужны точные оценки: Против идеализации роли в просветительстве Ефросиньи Полоцкой, Мелетия Смотрицкого, Лаврентия Зизания и других церковных деятелей// // Сов. Бел. 1973. 17 мая; А н у ш к и н А. Загадка титульного листа; Издано в пяти вариантах; «Врата учености» // Анушкин А. Рассказы о старых книгах. 2 изд., испр. М., 1979; Б е д р и ц к и й Н. Литературная полемика православных с протестантами в юго-западной Руси в XVI и XVII вв. // Мин. епарх. вед. 1882. № 18; Я г о ж. Литературная полемика православных с протестантами в юго-западной Руси в XVI и XVII вв. // Там жа. 1889. № 2; Б о т в и н н и к М. Мелетий Смотрицкий // Ботвинник М. Откуда есть пошел букварь. Мн., 1983; Я г о ж. Первый белорусский букварь // Неман. 1978. № 11; Б р я н ц е в П. Виленский Свято-Духовский монастырь // Виленский календарь на 1898 год. Вильна, 1897; В а с и л е н о к С. Фольклор и литература Белоруссии эпохи феодализма. М., 1961. С. 204—206; В ы п и с ь из книг... // Вестн. Зап. России. 1866. Т. 4. Кн. 8; Г о в о р с к и й К. Иосафат Кунцевич, полотский униатский архиепископ // Вестн. Юго-Зап. и Зап. России. 1862. Т. 2; Г о л е н ч е н к о Г. Литературная полемика XVI — первой половины XVII вв. // Из истории книги, библиотечного дела и библиографии в Белоруссии. Мн., 1972. Вып. 2; Г о л у б е в С. Мелетий Смотрицкий и его попытки привлечь западнорусскую церковь к унии // Лит. епарх. вед. 1882. № 31—34, 36, 39—44, 47; Д о р о ш е в и ч Э., К о н о н В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 94—96; Д ы л е в с к и й Н. Грамматика Мелетия Смотрицкого у болгар в эпоху их возрождения // Труды ОДРЛ. 1958. Т. 14; Е л е н е в с к и й К. Мелетий Смотрицкий // Правосл. обозрение. 1861. Т. 5. № 6—8; Ж у к о в и ч П. Архиепископ Мелетий Смотрицкий в Вильне в первые месяцы после своей хиротонии // Христ. чтение. 1906. № 1; И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 160—161; К а р а б а н С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971. С. 28—30; К и е в в борьбе с униею (1620—32): (Эпизод из истории западно-русской церкви) // Вестн. Зап. России. 1867. Т. 2; К о н о н В. От Ренессанса к классицизму. Мн., 1978. С. 90—92; К о р о т к и й В. К биографии Мелетия Смотрицкого // Рус. лит. 1982. № 2; Я г о ж. Мелетий // Труды ОДРЛ. 1985. Т. 50; Я г о ж. Научно-просветительская деятельность Мелетия Смотрицкого в Вильнюсе // Literatūriniai ryšiai. Literatūra ir kalba. T. 18. Vilnius, 1985; К о р ш у н о в А. Мелетий Смотрицкий // История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977; К о я л о в и ч М. Литовская церковная уния. Спб., 1861. Т. 2. С. 139—164; Л о с и е в с к и й И. Библиотека Мелетия Смотрицкого // Памятники культуры: Новые открытия: Ежегодник. 1984. Л., 1986; Я г о ж. Судьба библиотеки Мелетия Смотрицкого // Неман. 1982. № 5; М и л о в и д о в П. Виленский первопечатник и первые издания виленских типографий: (Историческая справка по поводу 200-летнего юбилея русской повременной печати) // Лит. епарх. вед. 1903. № 6; Н е д е л ь с к и й С. Униатский митрополит Лев Кишка и его значение в истории унии // Там жа. 1893. № 47; 1894. № 39; П а ш к е в и ч М. Князь Богдан Матвеевич Огинский, защитник православия в первые времена унии // Там жа. 1903. № 26—27; П е р е п е ч и н В. «Наука» святого Кирилла Лукариса... о противной унии (неисследованный памятник западно-русской историко-политической литературы) // Там жа. 1894. № 2—4, 8—9; П р о к о ш и н а Е. Мелетий Смотрицкий // Очерки истории философской и социологической мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн., 1973; Я г о ж. Общественно-литературная деятельность Смотрицкого // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн., 1962; [Р у т с к и й И.] Письмо униатского митрополита Иосифа Вельямина Рутского к Мелетию Смотрицкому... // Вестн. Юго-Зап. и Зап. России. 1864. Т. 1. № 3; [С а п е г а Л.] Ответ Льва Сапеги... // Там жа. 1862. Т. 2. № 5; С и р о м а х а В. Языковые представления книжников Московской Руси второй половины XVII в. и «Грамматика» М. Смотрицкого // Вестн. Московского университета. Сер. 9. 1979. Вып. 1; С м о т р и ц к и й Мелетий // Булахов М. Восточнославянские языковеды: (Биобиблиографический словарь). Мн., 1976. Т. 1; С о к о л С. Политическая и правовая мысль в Белоруссии XVI — первой половины XVII в. Мн., 1984. С. 120—126; Т - ч. А. Виленский Свято-Духовский монастырь: (Исторический очерк) // Виленский календарь на 1892 год. Вильна. 1891; Т а р а с о в К. Память о легендах. Мн., 1984. С. 85—87; Ч е м е р и ц к и й В. Белорусская литература // История всемирной литературы: В 9 т. М., 1985. Т. 3. С. 298—299; Ю р а ш к е в и ч А. Общий взгляд на западно-русскую униатскую церковь до и во время воссоединения униатов с Православною церковью в 1839 году // Мин. епарх. вед. 1889. № 15.

На ўкраінскай мове. А б р а м о в и ч С. Мелетій Смотрицький та проблеми філологичної культури барокко // Українська література XVI—XVIII ст. та інші слов'янські літератури. К., 1984; Г р у ш е в с ь к и й М. М. Смотрицький та його Тренос // Грушевський М. Історія української літератури. К., 1927. Т. 5, друга половина; З б і р н і к прісвяченій світтій памяті Мелетія Смотріцкого з нагоді трісотніх роковін смерті // Архів Семінара Історії Церкві прі Греко-Католіцькій Богословській Академії у Львові. 1934. Т. 1; К о р о т к и й В. Літературна полеміка Мелетія Смотріцького в 20-ті роки XVII ст. // Українська література XVI—XVIII ст. та інші слов'янські літератури. К., 1984; Н і м ч у к В. Граматика М. Смотрицького — перлина давнього мовознавства // Мелетій Смотрицький. Граматика. К., 1979; П о п о в П. До іконографій письменників XVII в. Мелетія Смотрицького та Іосіпа Вельяміна-Рутського // Юбілейній збірник на пошану акад. М. С. Грушевського. К., 1928. Т. 1. Я г о ж. Замітки по історії українського письменства XVII—XVIII вв. // Записки Історично-Філологічного Відділу. 1923. Т. 4; С т у д и н с ь к и й Ц. Антіграфі, полемічний твір Максима (Мелетія) Смотрицького з 1608 р. // Записки Наук. Тов. ім. Шевченка. 1925. Т. 141—143; Я р е м е н к о П. До питання про еволюцію світогляду Мелетія Смотрицького // Українська література XVI—XVIII ст. та інші слов'янські літератури. К., 1984.

На французскай мове. K o t S. La Reformé dans le Grand-Duché de Lithuanie, facteur d'occidentalisation culturelle. Bruxelles, 1953. S. 41; M a r t e l A. La Langue polonaise dans les pays ruthènes, Ukraine et Russie Blanche 1569—1667 // Travaux et Mémoires de'l Universite de Lille. Nuovelle Série Droits et Lettres. 1938. N 20. 3.1.

Б-ка Ягелонскага ун-та ў Кракаве, аддз. рукап., адз. зах. 242/54; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1.

Т. М. Махнач.

МЯЛЕШКА МІХАСЬ*

***Мялешка Міхась* [Міхаіл Вінцэнтавіч; псеўд. М і х а л к а С к а р э ў с к і, крыпт. М.-о, М. М-о, N., М і х а л к а С., 27.4(9.5).1892, в. Скары Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Мядзельскі р-н Мінскай вобл.— пасля красавіка 1931], гісторык, этнограф, паэт, празаік, публіцыст.**

У пачатку 1910-х гадоў некаторы час жыў у Пецярбургу, удзельнічаў у беларускім гуртку Б. Эпімах-Шыпілы, што дабратворна паўплывала на фарміраванне яго нацыянальнай свядомасці. З 1915 актыўна дзейнічаў на Віцебшчыне як арганізатар Беларускай Сацыялістычнай Грамады (БСГ). У 1918 працаваў у Віцебскім аддзяленні Белнацкома, а таксама ў губернскім ваенкамаце і губернскім архіве ў Віцебску. Займаўся падрыхтоўчай дзейнасцю па адкрыццю ў Віцебску Клуба працоўных беларусаў, а таксама наладжваў лекцыі па беларусазнаўству. У 1921 скончыў археаграфічны факультэт Маскоўскага Археалагічнага інстытута і застаўся пры ім для падрыхтоўкі да прафесарскай дзейнасці. Але з 1922 лёс М. Мялешкі зноў цесна звязаны з Беларуссю. З 1923 член Інстытута беларускай культуры. Як і многія дзеячы культуры ў той час, аддаючы ўсе сілы справе беларусізацыі, М. Мялешка сумяшчаў працу ў розных установах. Так, з 1923 (паводле іншых крыніц, з 1922) ён працаваў і ў Цэнтральным архіве Беларусі, а з 1927 у Цэнтральным архіўным упраўленні БССР. Апрача таго, у 1923—24 чытаў курс лекцый па беларускай этнаграфіі ў Віцебскім Вышэйшым педагагічным інстытуце. У канцы 20-х гадоў, да арышту, М. Мялешка, найбольш верагодна, спалучаў працу ў Акадэміі навук БССР (магчыма, у архіве) з працай у Цэнтральным гістарычным архіве БССР. У 1930 ён рэпрэсіраваны і 10.4.1931 высланы на 5 гадоў у Самару. Дакладных звестак пра яго далейшы лёс пакуль што няма. Па словах М. Улашчыка, памёр у пачатку 30-х гадоў у Бірску над Волгай. Рэабілітаваны ў 1957.

Літаратурная спадчына М. Мялешкі разнастайная ў жанравых адносінах: гэта вершы, празаічныя абразкі і замалёўкі, рэцэнзіі і водгукі на літаратурныя творы, этнаграфічныя, гістарычныя і культуралагічныя артыкулы, прысвечаныя пытанням гісторыі Беларусі, краязнаўству, архіўным спра-

* Фотаздымак узяты з архіва КДБ.

вам, гісторыі сялянскага руху на Віцебшчыне, развіццю беларускай літаратуры. Першая празаічная публікацыя М. Мялешкі «Родныя абразкі» з'явілася ў 1913 у альманаху «Маладая Беларусь», выдадзеным у Пецярбургу. У 1914 у «Нашай ніве» быў змешчаны яго верш «Разгані па небе», у 1915 яшчэ некалькі публікацый. Пазней друкаваўся ў газеце «Вольны сцяг», «Дзянніца», «Савецкая Беларусь», у навуковых этнаграфічных выданнях. Работы М. Мялешкі вызначаліся грунтоўным веданнем матэрыялу, навуковай кампетэнтнасцю, жывой вобразнай мовай, ясна акрэсленай мэтай служэння беларускаму нацыянальнаму адраджэнню. У яго літаратурных творах выражаліся рэвалюцыйна-дэмакратычныя ідэі таго часу, звязаныя з вызваленнем беларускага народа. Захавалася частка яго асабістага архіва — дзённік перыяду 1917—20, рукапіс працы аб Мялеціі Сматрыцкім (Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь).

І. Э. Багдановіч, В. У. Скалабан.

Бібліяграфія

1.2.

Камень у вераваннях і паданнях беларусаў. Мн., 1929.

1.3.

1913. Родныя абразкі: Апавяданне // Маладая Бел. Сер. 1. Сш. 3 / Пад псеўд. Міхалка С.

1914. «Разгані па небе...»: [Верш] // Н. н. 12 чэрв. / Пад псеўд. Міхалка Скарэўскі.

1915. Да вясковых сялян: (Ад нашага карэспандэнта з Вілейскага павета) // Н. н. 7 сак. / Пад псеўд. Міхалка Скарэўскі; З вясной // Там жа. 2 крас. / Пад псеўд. Міхалка Скарэўскі; На загоне // Там жа. 1 мая / Пад псеўд. Міхалка Скарэўскі; Аб пажарах // Там жа. 29 мая / Пад псеўд. Міхалка Скарэўскі; Нашы жальбы // Там жа. 7 жн. / Пад псеўд. Міхалка Скарэўскі.

1917. Забытый край: (Очерки Белоруссии) // Витебский край. № 12—17 / Пад крыпт. М-ó; Шэпты: [Апавяданне] // Вольная Беларусь. 17 жн.; Вітэбск // Грамада. 20 мая / Пад псеўд. Міхалка Скарэўскі.

1918. Беларускае жыццё ў Маскве // Бел. шлях. 23, 25 мая / Пад крыпт. N.; [Рэц. на кн.: Г а р у н А. Матчын дар. Мн., 1918] // Там жа. 5 ліп. / Пад крыпт. N.

1919. Адкрыццё Акружнога Суду ў Менску // Беларусь. 28 кастр. / Пад крыпт. N. / Аўт. спрэчн.

1920. Беларускі тэатр // Бел. жыццё. 19 студз. / Пад крыпт. N. Аўт. спрэчн.; Ваш чарод // Там жа. № 5 / Пад крыпт. N. Аўт. спрэчн.

1921. Нашы старажытнасці // Вольны сцяг. № 6 / Пад крыпт. N.

1922. Беларуская культурная праца ў Вітабшчыне: (Этнографічная камісія пры этнографічным габінэці Вітабскага Археалёгічнага Інстытуту) // Вестн. Нар. Ком. Просв. ССРБ. № 5—6.

1923. Цэнтрархіў Беларусі // Полымя. № 7—8; Кастусь Каліноўскі (Павешан Мураўёвым у Вільні ў 1864 г.) // Сав. Бел. 20 крас. / Пад крыпт. N.

1927. Краязнаўства і архівы Беларусі // Наш край. № 11; Чытач, пісьменнік і літаратура // Сав. Бел. 19 жн. / Пад крыпт. N.

1928. З. Жылуновіч як гісторык // Полымя. № 10.

1929. [Рэц. на: М а л а д н я к. 1928. № 1—10] // Полымя. № 2 / Пад крыпт. N.

1967. «Разгані па небе...»: [Верш] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн. / Пад псеўд. Міхалка Скарэўскі.

1.4.

1918. П о р у к Я. Пылінка: [Апавяданне] / З лат. // Вольная Бел. 20 кастр.

1.6.

С а ц ы я л і с т ы ч н ы рух на Беларусі ў пракламацыях 1905 г.: [Зборнік]. Мн., 1927 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Б а н д а р ч ы к В. Гісторыя беларускай савецкай этнаграфіі. Мн., 1972. С. 17—19, 23, 29—30, 43; В ы в у ч э н н е культурнага стану краю: (З доследу Віцебшчыны) // Наш край. 1927. № 6—7.

3.1.

Архіў АН Беларусі, ф. 67, воп. 1, спр. 4, л. 7; БДА, ф. 205, воп. 1, адз. зах. 59, л. 19—20.

20.

Т. М. Махнач.

МЯРКІЦЕ АЛЯКСАНДРА

Мяркіце Аляксандра (псеўд. Л а в е н а с Л ю д а, Л ю д а; 16.12. 1901, в. Палевеняліс Вілкамірскага пав. Ковенскай губ., цяпер Купішскі р-н, Літва — 14.9.1938, Мінск), паэтэса, празаік, публіцыст, удзельніца літоўскага рэвалюцыйнага руху. Член СП Беларусі з 1934. Пісала на літоўскай і беларускай мовах.

Бацькі А. Мяркіце былі беззямельнымі сялянамі. У іх доме знаходзілі прытулак дзеячы камуністычнага падполля, якія паўплывалі на фарміраванне свядомасці будучай паэтэсы. У 1920 яна ўступіла ў КП Літвы, была падпольным кур'ерам, распаўсюджвала рэвалюцыйную літаратуру. Ратуючыся ад арышту, у 1921 нелегальна выехала ў Маскву, дзе вучылася ў Літоўскай партыйнай школе, Камуністычным універсітэце народаў Захаду. Адначасова працавала ў часопісе «Komunaras» («Камунар»), «Kibirkštis» («Іскра»). У 1924 накіравана на падпольную работу ў Каунас, працавала загадчыцай аддзела па рабоце з жанчынамі ЦК КП Літвы. У 1925 арыштавана. Але з турмы ёй удалося ўцячы. У сувязі з абвастрэннем туберкулёзу восенню 1925 вымушана была выехаць у Мінск. Працавала бібліятэкарам, загадчыцай бібліятэкі імя Л. Талстога. Выйшла тут замуж за вайскоўца К. Пюльскіса і ў 1929 пераехала з ім у Полацк, дзе працавала ў рэдакцыі акруговай газеты «Чырвоная Полаччына», пісала для яе артыкулы на беларускай мове. У 1933 вярнулася ў Мінск. Вучылася ў аспірантуры АН БССР. У 1937 беспадстаўна рэпрэсіравана. Рэабілітавана ў 1957.

Першы верш А. Мяркіце («Рэхам плывуць музычныя акорды...») надрукаваны ў 1921 у часопісе «Камунарас». Часта друкавалася ў мінскай літоўскай газеце «Raudonasis artojas» («Чырвоны араты»), часопісах «Priekalas» («Кавадла»), «Darbininkes lapelis» («Лісток рабочых»), альманахах і зборніках. У паэзіі А. Мяркіце вылучаюцца тры актыўныя перыяды: 1921—22, 1924—25, 1934—37. У першы ішла ў рэчышчы дэмакратычнай літоўскай паэзіі (А. Рэграціс, Ёварас), пісала пра жыццё беспрацоўных батракоў і рабочых. Асноўная праблематыка другога перыяду — барацьба літоўскіх працоўных супраць капіталістычнага ладу. У трэці паказ гэтай барацьбы ўжо спалучаўся з апісаннем сацыялістычных пераўтварэнняў на Беларусі (няскончаны раман «Барацьба працягваецца», паэма «На стражы», нарыс «З Мінска ў Крым», вершы «Песня Радзіме», «Наша вясна», «Трактарыстка»). Яе вершам гэтага перыяду, што ўвайшлі ў зборнік «Юнацтва на маршы», уласцівы песеннасць, лірычнасць. Туга па бацькоўскім краі спалучаецца з пачуццямі ўдзячнасці да беларускай зямлі (вершы «Беларусь, маці мая», «Палюбіла я сонечную краіну», «Айчына і радзіма»). Змагаючыся за гуманнасць і шчырасць у адносінах паміж людзьмі, тым не менш, сама аддала даніну апяванню сталіншчыны (вершы «Літасці няма», «Смерць здраднікам Радзімы»). Лепшая частка спадчыны А. Мяркіце перавыдадзена ў Літве. *А. В. Мальдзіс.*

Бібліяграфія

1.2.

Žingsniuojančiai jaunatvei. Mn., 1936.

Žingsniuojačiai jaunatvei. Vilnius, 1961.

1.3.

1921. «Muzikos aidas plaukia akordais...» // Komunaras. Nr 1; Nebepirmoji auka // Komunistas. Nr 18.

1922. Gyvenimas // Komunaras. Nr 2; Pavasaris // Komunaras. Nr 4; Lietuvoš darbininke kovoje // Komunistas. Nr 2. / Пад псеўд. Liuda; Kieno reikalais rūpinasi buožienes // Komunistas. Nr 4. / Пад псеўд. Liuda.

1923. Kad bučiau; Bujoja troškimai...; Gyvenimas; Pavasaris; Mano tevelis; Kai vysta...; Pavasario rytas; Motinos širdis // Švyturis. Bruklin; Draugėms; Moters darbininkes pasaulyje // Darbininkes lapelis. Nr 1.

1924. Kibirkštis // Kibirkštis. Nr 1; Dirbtuve // Kibirkštis. Nr 4; Lopšine // Kibirkštys. Nr 5.

1925. Pasakyk // Kibirkštys. Nr 8.

1927. Ten in vejas kviečia skristi // Raud. artojas. Lapkr. 7; Jau metai // Raud. artojas. Gruod. 25.

1928. Iš Minsko i Kryma: (Kelionės ispudžiai) // Raud. artojas. Liep. 1, 15, rugp. 15, rugs. 1.

1929. Uždainuok; Pamylejau; Lopšine // Kovos keliais. M.

1931. Je Tinkamai sutikime, bolševistinę pavasario sėją // Raud. artojas. Saus. 31.

1933. Je raudonosios armijos i darbo frontą // Priekalas. Nr 6.

1934. Vandens nešeja; Pamylejau // Lietuviu literatūros chrestomatija. Mn. D. 1; Duona plaukia // Priekalas. Nr 1; Gimtine ir tevyne // Priekalas. Nr 9; Nelauktas susitikimas: (Iš apysakos «Kova tęsiasi) // Raud. artojas. Geg. 31; Sis tas iš almanacho poezijos // Raud. artojas. Rugp. 22, 29; Ištrauka iš poemos «Kovos dienos» // Raud. artojas. Rugs. 29; Lavena prisiminus // Raud. artojas. Spal. 31; Ona Miškiniene: Vaizdelis // Raud. artojas. Lapkr. 7; Pionieriams pašvenčiu // Raud. artojas. Lapkr. 16.

1935. Traktoriste // Priekalas. Nr 4; Ar matai // Priekalas. Nr 12; Išeigine // Raud. artojas. Saus. 11; Neužmirštamam... // Raud. artojas. Vas. 20; Pavasaris // Raud. artojas. Kovo 20; Suplasnokit, veliavos // Raud. artojas. Geg. 1; Pas mus // Raud. artojas. Liep. 25; Mano beris // Raud. artojas. Rugs. 10.

1936. Raudonarmietiška // Priekalas. Nr 12; Audeja // Raud. artojas. Vas. 10; Mūsu pavasaris // Raud. artojas. Kovo 29; Daina Tevinei // Raud. artojas. Spal. 7; Myliu // Raud. artojas. Spal. 26; Daina tevynei // Raud. artojas. Lapkr. 6; Aš sveikinu tave... // Raud. artojas. Lapkr. 15; Skambek, daina // Raud. artojas. Gruod. 4; Tegul priešas nesidžiaugia // Raud. artojas. Gruod. 29.

1937. Armija Raudona // Raud. artojas. Saus. 15; Mirtis tevynes išdavikams // Raud. artojas. Saus. 31; Kaip gyvas atejai pas mus // Raud. artojas. Vas. 14; Užgeso širdis ugnine // Raud. artojas. Vas. 24; Sesutes mylimos // Raud. artojas. Kovo 10; Gvadalacharos dydvyriams // Raud. artojas. Kovo 20; Pamylejau aš sauletą šali // Raud. artojas. Kovo 29; Skriskim // Raud. artojas. Bal. 20; I gatve // Raud. artojas. Geg. 1; «R. A.» dešimtmetinems // Raud. artojas. Geg. 5; Čiulba ulba vyturiai // Raud. artojas. Geg. 21; Pasigailejimo nera // Raud. artojas. Birž. 16; Poliaus užkariautojams // Raud. artojas. Birž. 21; Vakaras; Nekukuoki, gegužele // Raud. artojas. Birž. 30; Baltarusija, motina mano // Raud. artojas. Liep. 11.

1.4.

1934. K a v a l s k i s [V]. Žmogus iš Altonos: (Daina pirma) / Iš lenku // Raud. artojas. Rugs. 29.

1.5.

На рускую мову. Искры; Водоноша; Здесь я солнечный край полюбила...: [Вершы] / Пер. В. Азаров // Литовские поэты XX века. Л., 1971.

2.3.

На беларускай мове. М а л ь д з і с А. Творчыя ўзаемасувязі беларускай і літоўскай літаратур у савецкі час // Старонкі літаратурных сувязей. Мн., 1970.

На літоўскай мове. P r a n s k u s B. Aleksandra Merkyte (Lavenos Liuda) // Merkyte A. Žingsniuojančiai jaunatvei. Vilnius, 1961; L i e t u v i u literatūros istorija. Vilnius, 1965. T. 3. D. 2; P 152—155; P r a n s k u s - Ž a l i o n i s B. Užmiršti vardai // Švyturys. 1958. Nr 8.

На рускай мове. И с т о р и я литовской литературы. Вильнюс, 1977. С. 296—298. *Г. І. Рэут.*

МЯТЛІЦКІ МІКОЛА

Мятліцкі Мікола [Мікалай Міхайлавіч, н. 20.3.1954, в. Бабчын Хойніцкага р-на Гомельскай вобл. (у сувязі з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС у 1986 вёска эвакуіравана)], паэт. Член СП Беларусі з 1981. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1986, за зборнік «Мой дзень зямны»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацькі, Міхаіл Яфімавіч і Валянціна Рыгораўна, калгаснікі. М. Мятліцкі вучыўся ў Бабчынскай сярэдняй школе, якую скончыў у 1971. У школьныя гады стаў актыўным селькорам хойніцкай раённай газеты «Ленінскі сцяг». У 1976 скончыў аддзяленне беларускай мовы і літаратуры БДУ. Потым працаваў у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва», з 1983 у выдавецтве «Мастацкая літаратура».

Першыя вершы М. Мятліцкага надрукаваны ў 1969 у раённай газеце. У рэспубліканскім друку першы верш «Карагод» змешчаны ў 1971 у газеце «Піянер Беларусі». У студэнцкія гады плённа супрацоўнічаў з часопісамі «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», з газетамі «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена» і інш. Аўтар паэтычных зборнікаў «Абеліск у жыце», «Ружа вятроў», «Шлях чалавечы». Увагу паэта прыцягваюць вострыя праблемы сучаснасці, мірныя будні краіны, яе працавітыя людзі, душэўная шчодрасць землякоў, гераічная памяць народа. Трывожным акордам у яго творчасць урываецца трагедыя Чарнобыля, роздум над лёсам вяскоўцаў, якія апынуліся ў зоне адчужэння і адселены з дарагіх сэрцу мясцін.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Абеліск у жыце: Вершы і паэма. Мн., 1980. (Першая кніга паэта). Рэц.: Вярба В. Правы для першай песні // Беларусь. 1981. № 3; Ткачоў В. Вернасць роднаму берагу // Гомел. праўда. 1981. 22 ліп.

Янка Купала, Якуб Колас: Да 100-годдзя з дня нараджэння. Каляндар. 1982. Мн., 1981 / Сааўт. К. Камейша.

Мой дзень зямны: Вершы. Мн., 1985. Рэц.: Камейша К. Пра зямлян і дзень зямны // ЛіМ. 1985. 4 кастр.

Ружа вятроў: Вершы і паэмы. Мн., 1987.

Горкі вырай: Вершы. Мн., 1989 [Б-ка часоп. «Маладосць»].

Шлях чалавечы: Вершы і паэмы. Мн., 1989.

Няправільныя санкі: Вершы. Мн., 1990.

Блаславенне. Мн., 1991.

Палескі смутак: Вершы і паэма. Мн., 1991.

1.3.

1971. Карагод: [Верш] // Піянер Бел. 30 снеж.

1972. Пра Вову і Васю: [Верш] // Піянер Бел. 5 кастр.; Напішы мне пісьмо; Прапіска; Мая песня; Развітальнае: [Вершы] // Чырв. змена. 19 сак.; Сею жыта...: [Верш] // Там жа. 5 мая; «Не шукай у барах цішыні...»: [Верш] // Там жа. 7 вер.; Маё Палессе: [Верш] // Там жа. 22 кастр.

1973. «Не шукай у барах цішыні...»: [Верш] // Гомел. праўда. 13 студз.; «У крыніцы нябачна дна...»: [Вершы] // Там жа. 20 студз.; Беларусь: [Верш] // Там жа. 17 лют.; Маё Палессе: [Верш] // Там жа. 28 сак.; Зямля: [Верш] // Там жа. 26 мая; Каса: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Жураўлі Хірасімы; След: [Вершы] // Там жа. 3 ліст.; «Сумуе дзед...»; Хлебароб: [Вершы] // ЛіМ. 26 кастр.; След: [Верш] // Маг. праўда. 20 ліст.; «Трава расла, звінела пад дажджамі...»: [Верш] // Чырв. змена. 14 студз.

1974. Поле; Памяць; Палессе; Навальніца над полем: [Вершы] // Маладосць. № 6; Граніца; Прапіска: [Вершы] // ЛіМ. 22 ліст.

1975. «Стаяць ля хаты згорбленыя вязы...»; «Яго за вёску прывялі...»; «Не шукай у барах цішыні...»: [Вершы] // Беларусь. № 12; Радзіме; Не шукай у барах цішыні; Прыручаюць нават салаўёў: [Вершы] // Маладосць. № 8.

1976. Сяброўкі: [Верш] // Піянер Бел. 28 кастр.; Зіма: [Верш] // Чырв. змена. 21 студз.

1977. Водгулле навальніцы; «У вёскі маёй — хлебаробская доля...»; Чалавек падымае неба; Горад, адзін на дваіх; Бору; «У спісе моў ёсць мова пачуцця...»; «Такая ноч... Такая ноч...»; «Каханым дарыце пяшчоту...»; Мароз; Памяці Івана Паўлавіча Мележа; Прапіска: [Вершы] // Вёсны. Мн.; Памяці Івана Мележа; «Як служыцца, мой стрыжаны салдат?..»: [Вершы] // Беларусь. № 8; Дарогі беларускай зямлі; У вёскі маёй — хлебаробская доля; У спісе моў ёсць мова пачуцця: [Вершы] // Маладосць. № 4; Чалавек падымае неба; Палігон; Бору; Водгулле навальніцы: [Вершы] // Полымя. № 1; Сэрца Гранады; Дыялог; Вёска Бабчын; Сябру: [Вершы] // Там жа. № 10; Ёсць вечны

цуд...: [Верш] // Родная прырода. № 2; У стране маёй лясной: [Вершы] // Гомел. праўда. 3 снеж.; «Раскрыўся ў тлуме росны свет...»; Поле; Іранскі дзённік; Смерць жураўля; Вілія; Роздум уначы: [Вершы] // ЛіМ. 12 жн.; У Ляўкі да Купалы: Рэпартаж // Там жа. 11 ліст.; «У вёскі маёй — хлебаробская доля...»: [Верш] // Мін. праўда. 13 крас.; Аднагалоссе дзяцінства: [Верш] // Наст. газ. 19 лют.; Настаўніцы: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Пачатак дня: [Верш] // Там жа. 30 сак.; Выпускнікі; «Чубы ялін глядзяць аснежана...»; Пралескі: [Вершы] // Там жа. 11 мая; Даўняе: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Аднакурсніцы: [Верш] // Там жа. 1 кастр.

1978. Хлебаробу; Ці бачылі?..; Дарога да мамы; Такая ноч...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Хвої; Аўтограф; «Святло бяроз. Яно лілося...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Балады мужнасці: [Рэц. на кн.: Б а л а д ы мужнасці. Мн., 1978] // Там жа. № 12; Маленства; Каса; «Прыручаюць нават салаўёў...»; Памяці Івана Мележа: [Вершы] // Гомел. праўда. 12 жн.; Спявай, Палессе! // ЛіМ. 20 студз.; «За лёс Зямлі ў адказе»: [Рэц. на кн.: М а л я ў к а М. Круг. Мн., 1977] // Там жа. 18 сак.; Атава: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Твой філалагічны... // Там жа. 16 крас.; Жыццём наліты Колас: Нарыс // Там жа. 23 чэрв.; Сумна і горка // Там жа. 7 ліп.; Ёсць на Палессі Курані: Нарыс // Там жа. 28 ліп.; Дом на Купалавай вуліцы // Там жа. 4 жн.; Пад нарачанскімі соснамі: Нарыс // Там жа. 20 кастр.; Твой Ленінскі праспект: Нарыс // Там жа. 24 ліст.; Белая вея снежня: Нарыс // Там жа. 29 снеж.; Перамога: [Верш] // Наст. газ. 22 лют.; Мелодыя жніва: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Мужнае сэрца паэта // Піянер Бел. 28 снеж.

1979. «Мне ў сэрца грукае штодня...»; Каса; Успамін: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; «Сонца над Бабчынам»: [Нарыс] // Беларусь. № 4; Хвої на строме; «Хай сотні вёрст, а мне і гэта мала...»; «Туманныя асеннія дажджы...»: [Вершы] // Там жа. № 8; Каса; Пад клёнам дом...; Сягоння ён — пусты; Натхненне; Радаўніца; Світанне; Сон-трава; Горад, адзін на дваіх: [Вершы] // Маладосць. № 1; Жыта; «Закончаны ўначы вучэбны бой...»; Маленства; Нявесты; Арэлі; Цуд; Прапіска; «Прыроды чэзнуць галасы...»; Невядомая вайна; «Туманныя асеннія дажджы...»; Аксіння; Ганна з Палесся: [Вершы] // Полымя. № 6; «На золі гнеўна трубіць лось...»: [Верш] // Гомел. праўда. 19 студз.; «Ты будзеш Ганнай!..»: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Зямля бацькоў: Нарыс // ЛіМ. 19 студз.; «— Дазвольце мне!..» // Там жа. 2 лют.; Вечная служба пяра; «Сучаснік-78»: набыткі і страты // Там жа. 9 лют.; Кандыдаты народа // Там жа. 2 сак.; Высокі поўдзень: Нарыс // Там жа. 18 мая; В'етнамскае неба; У музеі Вялікай Айчыннай; «Мне ў сэрца грукае штодня...»; «Не раз зямля сціналася ў агні...»; «На золі гнеўна трубіць лось...»; Дзед; «Дажджынка ўпала...»; Бярозавы сок: [Вершы] // Там жа. 15 чэрв.; На подступах да вялікага эпасу // Там жа. 24 жн.; Чалавек падымае неба: [Верш] // Там жа. 16 ліст.; У караліщчавіцкім лесе: [Верш] // Наст. газ. 6 кастр.; «Прыбраныя па восені рабінамі...»; Парк выпускнікоў; Жніво: [Вершы] // Там жа. 26 снеж.; Цуд: [Верш] // Ніва. 19 жн.

1980. Палеская балада // Маладосць. № 5; Зоры і зямля; Паланез Агінскага; «Прыбраныя па восені рабінамі...»: [Вершы] // Полымя. № 5; Беларусь: [Верш] // Гомел. праўда. 5 лют.; Чуйна слухаючы свет // ЛіМ. 15 лют.; Святло легенды // Там жа. 2 мая; Наш сцяг нязгасны кумачовы: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Каханым дарыце пяшчоту: [Верш] // Наст. газ. 8 сак.; Жураўлі Хірасімы: [Верш] // Там жа. 1 мая; Лес: [Верш] // Чырв. змена. 22 чэрв.

1981. Дыялог з Віцебскам: [Верш] // Віцеб. рабочы. 31 кастр.; Энцыклапедыя «Янка Купала» // ЛіМ. 20 ліст.; Радасць і боль: Нарыс // Там жа. 8 мая; Айчыне: [Верш] // Чырв. змена. 1 лют.

1982. Дарога да мамы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; З палескага сшытка: [Вершы] // Родная прырода. № 5; Наш хлеб: [Верш] // Гомел. праўда. 24 жн.; Матчына хата; Маё зямлі нядрэмныя трывогі; Вайны сусветнай ці астыла рана?; «Святло чырвонае калін...»; «Бары зялёнага Палесся...»; «Было балотца ўскрай сяла...»; Прыпамін; І грай птушыных галасоў: [Вершы] // ЛіМ. 28 мая.

1983. Наш хлеб: [Верш]; Ля кастра восені // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Раённай газеце «Ленінскі сцяг»: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Паэтычныя сустрэчы: [Вершы] // Звязда. 19 ліст.; Трывога за цэлы свет: [Рэц. на кн.: Д а ш к е в і ч В. Загадка Атлантыды. Мн., 1983] // ЛіМ. 23 вер.; Роздум; Маё пакаленне; «Агністы, зорны россып...»; «Ёсць гэты час — праліў астатніх сіл...»; Стары сад; Сустрэча, «Замглёна неба высачыць...»; Лесу: [Вершы] // ЛіМ. 28 кастр.; Верагоднае здарэнне: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1984. Зялёны гай: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; «У парку, дзе жарыста...»; Хвойнік; «Стаміла лета!..»; Мароз; Усмешка Джаконды; «У восені — вільготныя...»; «Як вырай спеўны...»; «Прыязджаюць у вёску...»; «Даджджынка ўпала...»: [Вершы] // Беларусь. № 9; «Павыбдзіце з былінных курганоў...»; Унукі рэвалюцыі; Чаканне сонца; Палешукі; Музей Івана Мележа; «Мама...»; «Па сігналу чырвонай ракеты...»; Корань валер'яну; Паэзія; «Дарог былінных восеньская ўтома...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Маёй зямлі нядрэмныя трывогі...»: [Вершы] // Там жа. № 7; «Якая песня ў лебедзя?»: Дыялог крытыка з паэтам // Там жа. № 9 / Сааўт. А. Кабаковіч; Трывожны пошуг Вечнага агню; Плошча Перамогі; «На кароткім салдацкім прывале...»; Сланечнік; Бяссмерце; «Мые вятрыста Хойнікі...»; У музеі Вялікай Айчыннай; «Як журылі іх, маладуху...»; Лясное возера; Могілкі; «У гэты міг душой не пакрыві...»: [Вершы] // Полымя. № 5; Песня зялёнага бору; Бязбацькавічы; «Для птушак лес — утульны дом; Перапёлачка: [Вершы] // Там жа. № 8; «Маёй зямлі нядрэмныя трывогі...»: [Верш] // Голас Радзімы. 20 вер.; Трывожны свет; Талісман Нікарагуа: [Вершы] // Звязда. 25 сак.; Дуб; Прывал; Географы; Чытаю «Праўду»; «Старую вёску журыць Лёня...»; «Сястра мая...»: [Вершы] // ЛіМ. 23 сак.; Хлеб — клопат кожнага // Там жа. 10 жн.; ...Набраць для песні вышыню! // Чырв. змена. 7 ліп.

1985. «Маёй зямлі нядрэмныя трывогі...»; Талісман Нікарагуа: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Памяці Марыі Барысавай; Доля парадніла: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Лебядзіная песня // ЛіМ. 15 лют.; Карані душы: [Рэц. на кн.: К а н а п е л ь к а А. Цвет алешыны. Мн., 1985] // Чырв. змена. 3 крас.; Захапленне // Там жа. 19 мая.

1.4.

1973. Г а м з а т а ў Р. Жаночая ноша: [Верш] / З аварск. // ЛіМ. 5 кастр.

1977. Ю ш ч а н к а А. Пах руты; Асінавае полымя: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 22 ліп.; Ц а д а с а Г. Дум і сэрцаў святло: [Верш] / З аварск. // Там жа. 19 жн.; С к р ы п н і к а ў М. Назола; І ваенным, і нашым; Т к а ч у к І. Рэклама прадаўца: [Вершы] / З укр. // Там жа. 28 кастр.

1978. Ф а т н е ў Ю. Маё прывітанне; «Я жыву на Зямлі...»: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 28 ліп.; М а с к а л е н к а В. Ой, там, на Таржку...: [Гумарэска] / З укр. // Там жа. 15 вер.

1984. П л а ў д з і с Э. Калодзежы; «Святая сінічка...»; «Зноў яно, шчасце маё нешчаслівае...»; «Былога не вернем...»; «Промні залатыя...»; Каралі; Востры штык; «Мора майго юнацтва...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; К а л ь ц о ў А. Вандроўнік: [Верш] / З рус. // Полымя. № 10; В ы р г а н І. Мароз: [Апавяданне]; Ц я с л е н к а А. Танец залякаў: [Фантастычнае апавяданне] / З укр. // Там жа. № 12.

1985. Ш а ў ч э н к а М. «Мне весці дзень пры дні...»; У чатыры гармоні: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 12.

1.5.

На рускую мову. Крылья; Моя песня: [Вершы] / Пер. А. Коршунов, С. Макаров // Неман. 1972. № 8; Прописка: [Верш] / Пер. С. Макаров // Там жа. 1973. № 8; Вдохновение: [Вершы] // Пер. Ф. Ефимов // Там жа. 1983. № 2; Рожь: [Верш] / Пер. Ф. Ефимов // Сов. молодежь. 1983. 22 мая.

На ўкраінскую мову. Батьківщині: [Верш] / Пер. І. Міхньов // Молода гвардія. 1976. 31 лип.; Кроки

осені: [Верш] / Пер. М. Пшеничний // Черв. прапор. 1980. 2 лист.; «Ну, чого тобі, мріє, треба?..»: [Верш] / Пер. М. Пшеничний // Дніпро. 1981. № 2.

2.3.

На беларускай мове. Вялюгін А. Права на песню // Мятліцкі М. Абеліск у жыце. Мн., 1980; Упершыню ў «Беларусі» // Беларусь. 1975. № 12.

2.4.

На беларускай мове. Мазго У. На Палессі: [Верш] // Мазго У. Пад спеў крыніц. Мн., 1982. *В. І. Козіч.*

Н

НАВАРЫЧ АЛЕСЬ

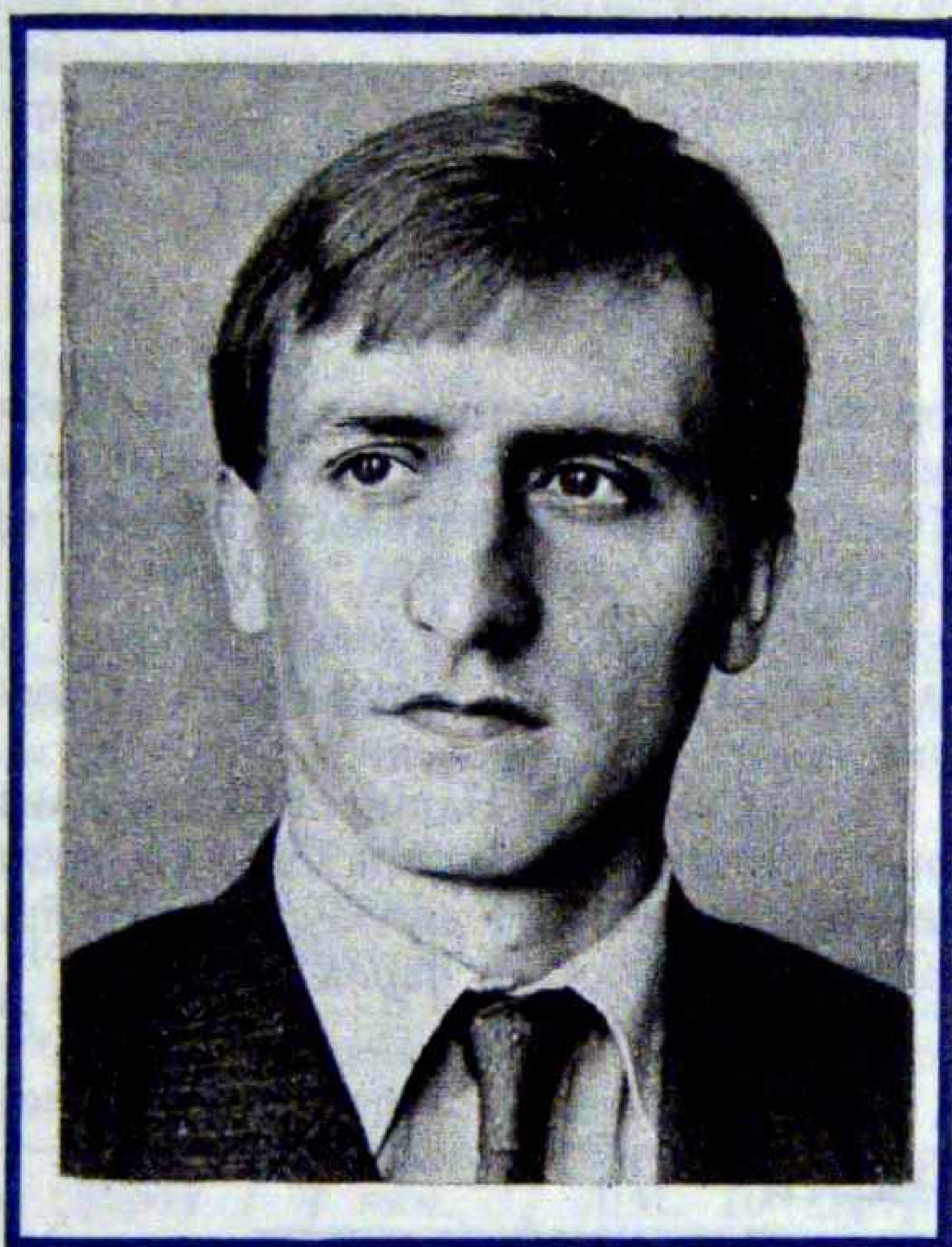

Наварыч Алесь (сапр. Трушко Аляксандр Іванавіч, н. 2.11.1960, в. Відзібор Столінскага р-на Брэсцкай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1988.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Іван Мікітавіч, калгаснік, маці, Марыя Лукашаўна, швачка. Скончыўшы Відзіборскую СШ (1977), працаваў цесляром у Столінскай ПМК, лабарантам Відзіборскай школы. У 1978 паступіў на стаматалагічны факультэт Мінскага медінстытута. Але, адчуўшы цягу да літаратуры, пакінуў медыцыну і ў 1980 паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Пасля сканчэння універсітэта (1985) працаваў настаўнікам Скірмантаўскай СШ Дзяржынскага р-на (1985—86), выкладаў рускую мову і літаратуру ў школе в. Малюшычы Карэліцкага р-на (1986—87). З 1988 літрэдактар аддзела фельетонаў часопіса «Вожык».

Першыя апавяданні А. Наварыча з'явіліся ў друку ў 1983. Аўтар зборнікаў прозы «Рабкова ноч», «Ноч пацалункаў незалежнасці». Піша пра людзей Палесся, пра родную прыроду, бацькаўшчыну. У яго творах рэальныя і міфалагічныя істоты жывуць арганічным жыццём, уздзейнічаюць на пачуцці чытача. Апавяданням і аповесцям празаіка ўласціва лаканічнасць, займальнасць, вастрыня і надзённасць праблематыкі, філасофскае асэнсаванне рэчаіснасці і чалавечых лёсаў.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Рабкова ноч: Аповесці, апавяданні. Мн., 1988. (Першая кніга празаіка).

Ноч пацалункаў незалежнасці: Апавяданні. Мн., 1989. (Б-ка часоп. «Маладосць», № 2).

1.3

1983. Хто першы?; Аднойчы ў лесе: [Апавяданні] // Бярозка. № 9; Сутыкненне з вечнасцю; Месячнай ноччу; Смак святаянніку: [Апавяданні] // Маладосць. № 1.

1984. Вянок абразкоў; Рабкова ноч: [Апавяданні] // Маладосць. № 4; Хто першы; Аднойчы ў лесе: [Апавяданні] // Ніва. 14 кастр.

2.3.

На беларускай мове. Кусянкоў М. Каб служыла часу пяро // Маладосць. 1984. № 2.

На рускай мове. Тычина М. Притяжение реальности // Неман. 1984. № 8. *Т. М. Махнач.*

НАВІЦКІ МІКОЛА

Навіцкі Мікола (Мікалай Паўлавіч; н. 10.8.1936, в. Крапужына Лагойскага р-на Мінскай вобл.), літаратуразнавец, перакладчык, крытык, паэт. Кандыдат філалагічных навук (1975). Дацэнт (1977).

З сялянскай сям'і. Бацька, Павел Карлавіч (1898—1937), і маці, Алеся Лявонаўна (1900—73), працавалі на ўласнай гаспадарцы, пасля ў калгасе. М. Навіцкі скончыў сярэднюю школу імя Я. Купалы ў в. Бялaручы Лагойскага р-на (1954). У 1954—59 студэнт Мінскага педагагічнага інстытута замежных моў. Пасля заканчэння працаваў выкладчыкам у гэтым жа інстытуце (1959—60), перакладчыкам у ГДР (1960—62), пасля зноў выкладчыкам на перакладчыцкім факультэце інстытута замежных моў (1963—76). У 1973 скончыў аспірантуру пры гэтым інстытуце, абараніў кандыдацкую дысертацыю па нямецка-беларускіх моўных паралелях. З 1976 загадчык кафедры замежных моў Мінскай вышэйшай школы Міністэрства ўнутраных спраў Беларусі. З 1990 дацэнт Мінскага інстытута замежных моў. Узнагароджаны медалём, Ганаровай Граматай Вярхоўнага Савета БССР і інш.

Першы верш М. Навіцкага надрукаваны ў 1960 у газеце «Магілёўская праўда». Перакладаць з нямецкай, польскай і англійскай моў пачаў у 1959. Займаецца тэорыяй перакладу.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Категория несоотносительности (соотносительности) в немецком языке и её функционально-переводческие аналогии в белорусском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1975.

1.3.

1960. Паўлінка: [Верш] // Маг. праўда. 23 студз.

1963. Пісьменніку-герою // ЛіМ. 22 лют.

1964. Домік у Лейпцыгу: [Верш] // Мін. праўда. 29 крас.; З каго жыць: [Верш] // Там жа. 31 мая; Мінск: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Маналог былога салдата: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Лялька: [Верш] // Там жа. 6 вер.

1965. Слоўнік — пра беларускіх пісьменнікаў // Полымя. № 4; Цудоўны мой раён: [Верш] // Мін. праўда. 12 снеж.

1966. Сто імён вялікага вобраза // Беларусь. № 5; Дарагое слова: [Верш] // Мін. праўда. 20 сак.

1971. Кніга Ільіча: [Верш] // Вяч. Мінск. 22 крас.; Рублёвая размова: [Гумарэска] // ЛіМ. 5 лют.; Міmaходзь: [Жарты] // Там жа. 26 лют.; Камуніст: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Пераклад — справа творчая // Там жа. 23 крас.; Не наракай, герой народны...: [Верш] // Там жа. 7 мая; Развод па-амерыканску: [Верш] // Там жа. 18 чэрв.; Асцярожны; Палена; Пляткарка: [Мікрабайкі] // Там жа. 22 кастр.; Шчодрасць: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Ільіч з намі!: [Верш] // Мін. праўда. 1 мая; Партыі: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Шчодрасць // Там жа. 9 чэрв.; Я назваў дэпутатам...: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Шапка: [Верш] // Там жа. 14 ліп.; «Праўда ж, дзядзя?»: Гумарэска // Там жа. 8 жн.; Чытаючы Леніна: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; Неўміручасць: [Верш] // Чырв. змена. 9 мая; Вартавы: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.

1972. Ільіч з намі: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; «Добры лектар»; Герой: [Вершы] // ЛіМ. 28 студз.; Рацпрапанова: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Таксама дар песняра // Там жа. 19 мая; Шлях у жыццё: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Кніга Ільіча; Гордае слова: [Вершы] // Мін. праўда. 26 студз.; Журналіст: [Верш] // Там жа. 18 сак.; Неўміручасць: [Верш] // Там жа. 9 мая; Ленін з намі: [Верш] // Там жа. 1 мая; Ад гоману бароў... // Там жа. 3 ліст.; Каб мацнела дружба // Чырв. змена. 26 ліст.

1973. Літара і дух перакладу: [Рэц. на кн.: К о п а н е в П. Вопросы истории и теории художественного перевода. Мн., 1972] // Вяч. Мінск. 22 жн.

1974. Неўміручасць: [Верш] // Вяч. Мінск, 8 мая.

1977. Гётэ на мове Купалы: [Рэц. на кн.: Г ё т э Ё. Фауст. Мн., 1976] // ЛіМ. 14 кастр.

1978. Песняр дэмакратыі: [Рэц. на кн.: У і т м е н У. Лісце травы. Мн., 1978] // Полымя. № 11; З адгор'яў альпійскіх // ЛіМ. 7 крас.

1979. Перакладаць па-сапраўднаму // Полымя. № 9; Сэрца горда пяе: [Верш] // Вяч. Мінск. 5 сак.; Кніга Ільіча: [Верш] // Чырв. змена. 22 крас.

1.4.

Г о ф э Г. Фінальны акорд: [Раман] / З ням. Мн., 1979 / Пер. з В. Сёмухам.

К о р н В., К о р н І. Маўр і лонданскія гракі: Ра-

ман / З ням. Мн., 1982 / Сааўт. пер. М. Лешчун. Рэц.: Сярдобаў Г. Кнігапіс // ЛіМ. 18 чэрв.

Нойгаўс В. Канец аперацыі «Штэрналауф»: Жыццёвы і баявы шлях нямецкага антыфашыста Героя Савецкага Саюза Ф. Шменкеля: Дакументальны раман / З ням. Мн., 1982.

Матчына споведзь: Аповесць і апавяданні пісьменнікаў ГДР / З ням. Мн., 1985.

1959. Кан А. Падарожжа ў вялікае сучаснае / З англ. // Чырв. змена. 5 снеж.

1964. Гейм С. Бацыла: [Апавяданне] / З ням. // Беларусь. № 10; Фюман Ф. Радзіма ўпершыню / З ням. // ЛіМ. 6 кастр.; Борхерт В.: [Апавяданні] / З ням. // Там жа. 13 ліст.; Вольф Ф. Вішнёвыя завушніцы: [Апавяданне] / З ням. // Мін. праўда. 24 мая.

1965. Зэгерс А. Марта: [Апавяданне]; Брэхт Б. Людзі, добрыя людзі: [Верш] / З ням. // Беларусь. № 10; Зэгерс А. Навасёл: Абразок; Віп П. Два гатункі дэмакратыі: Гумарэска / З ням. // Полымя. № 10; Віп П. Два гатункі дэмакратыі; Вольф Ф. Вішнёвыя завушніцы; Зэгерс А. Навасёл: [Апавяданні] / З ням. // ЛіМ. 5 кастр.; Якабс К. Веймарская навела: [Апавяданне] / З ням. // Там жа. 15 кастр.; Зэгерс А. Фатаграфія: [Апавяданне] / З ням. // Мін. праўда. 16 кастр.; Цымерынг М. Я бачыў Леніна; Мы — гаспадары: [Вершы] / З ням. // Там жа. 17 кастр. // Сааўт. пер. П. Бітэль; Кунэрт Г. Мужнасць; «Свеціць сонца, і з вокнаў...»: [Вершы] / З ням. // Чырв. змена. 21 кастр.; Ліндэман В. Не разумее слова; Расказвае пра двух мужчын; Заўважыў супярэчнасць: [Вершы] / З ням. // Там жа. 21 кастр.

1966. Зэгерс А. Марта: [Апавяданне] / З ням. // Работніца і сялянка. № 6.

1967. Фюман Ф. Германія — упершыню; Нахбар Г. Энхільда; Борхерт В. Тады астанецца толькі адно; У той аўторак: [Апавяданні] / З ням. // Полымя. № 7; Штайнігер К. Пералётныя птушкі: [Верш] / З ням. // ЛіМ. 13 кастр.; Байэрль Г. Ліст да в'етнамскіх сяброў; Вюншэ Г. Мой верш: [Вершы] / З ням. // Там жа. 5 ліст.; Борхерт В. Хлеб; Кухонны гадзіннік: [Апавяданні] / З ням. // Мін. праўда. 29 сак.

1968. Штайнігер К. Пералётныя птушкі; Вячэра; Кунерт Г. Мужнасць; «Пагода, як дым...»; Вюншэ Г. Мой верш: [Вершы] / З ням. // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Нахбар Г. Энхільда: Апавяданне / З ням. // Работніца і сялянка. № 8.

1969. Вюншэ Г. Мой верш: [Верш] / З ням. // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Усмешкі з берагоў Шпрэ: Гумар нашых сяброў / З ням. // ЛіМ. 10 кастр.; Кунэрт Г. Мужнасць; «Надвор'е, як дым...»; Вюншэ Г. Палёт па-новаму; Цымерынг М. Мы — гаспадары: [Вершы] / З ням. // Чырв. змена. 16 ліст.

1970. Зэгерс А. Марта: [Апавяданне] / З ням. // Полымя. № 10; Кноблох Г. Што гаворыць пра начальніка: Жарты / З ням. // ЛіМ. 24 ліп.; Вайзэ Г. Усё гэта я ўжо чытаў: [Гумарэска] / З ням. // Там жа. 7 жн.; Ханке Э. Паразіты: [Гумарэска] / З ням. // Там жа. 11 вер.; З берагоў Тэмзы і Місісіпі: [Жарты] / З англ. // Там жа. 9 кастр.; Літман Э. Паядынак: [Гумарэска] / З ням. // Там жа. 27 ліст.; З нямецкага гумару // Там жа. 25 снеж.; Зэгерс А. Томас: [Апавяданне] / З ням. // Чырв. змена. 13 снеж.

1971. Зэгерс А. Дуэль: [Апавяданне] / З ням. // Беларусь. № 6; Яго ж. Агата: [Апавяданне] / З ням. // ЛіМ. 5 сак.; Фроліх А. Суперскептык: [Гумарэска] / З ням. // Там жа. 19 сак.; Руткоўская Я. Чалавеку трэба дапамагчы: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 9 ліп.; Вінэр Р. Парадак перш за ўсё: [Гумарэска] / З ням. // Там жа. 3 вер.; Новатны Е. Веранічка: [Апавяданне] / З ням. // Там жа. 8 кастр.; Вілінская Г. Мара: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 29 кастр.; Патамкоўскі А. Перастрахоўшчыкі: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 26 ліст.

1972. Васілеўскі А. У пральні: [Гумарэска] / З пол. // ЛіМ. 11 лют.; Веерт Г. Песня пра ліцейшчыка гармат; Песня пра голад; Бедны Том: [Вершы] / З ням. // Там жа. 25 лют.; Капроўскі Я. Дапамога: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 12 мая; Квяткоўскі М. Як адпачываць?: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 21 ліп.; Жылінскайтэ В. Стары халасцяк: [Гумарэска] / З літ. // Там жа. 15 вер.; Байэрль Г. Ліст да в'етнамскіх сяброў; Браўн Ф. Да грамадзян ГДР; Прайслер Г. Роздум пра будучыню: [Вершы] / З ням. // Там жа. 13 кастр.; Кушэ Л. Стары чалавек, а далей што? альбо што хацеў сказаць Хемінгуэй: [Гумарэска] / З ням. // Там жа. 10 ліст.; Сенсацыйная прэм'ера: З нямецкага гумару // Там жа. 17 ліст. ;Дарэцкі Ф. Цяжкі выпадак: Гумарэска / З пол. // Мін. праўда. 9 студз.; Ляхіцкая Г. Анёл-ахоўнік: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 5 сак.; Асэнка Я. Данясенне: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 23 крас..; Кунэрт Г. Прэмія: [Гумарэска] / З ням. // Там жа. 10 вер.; Градзенская С. Станоўчыя дзеці: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 24 вер.; Ляхіцкая Г. Касманаўтка: [Гумарэска] / З пол. // Там жа. 19 ліст.; Жывульская К. Ну і хлопчык: Гумарэска / З пол. // Наст. газ. 24 мая; Яго ж. «Раман»: [Гумарэска] / З пол. // Чырв. змена. 27 лют.

1973. Зэгерс Г. Дуэль; Нахбар Г. Энхільда; Новатны Е. Першы дом па левы бок: [Апавяданні] / З ням. // Незабыўны дзень. Мн.; Жывульская К. Добры хлопчык: [Гумарэска] / З пол. // Работніца і сялянка. № 10; Васілеўскі А. У пральні: Гумарэска / З пол. // Мін. праўда. 7 студз.

1974. Патэнкоўскі А. Прыкрая справа: Гумарэска / З пол. // ЛіМ. 15 лют.; Прэйслер Г. Гімн дружбы; Шрытматэр Э. Капель: [Апавяданні] / З ням. // Там жа. 4 кастр.

1975. Улызька А. Хлапцоўскае: [Верш] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Мундшток К. Усе да аднаго: [Апавяданне] / З ням. // Беларусь. № 2; Вайскопф Ф. Цудатворац: [Апавяданне] / З ням. // Там жа. № 4; Зэгерс А. Маці: [Урывак з кнігі] / З ням. // Там жа. № 12.

1976. Якабс К. Лес...: Апавяданне / З ням. // Беларусь. № 2; Бекір Э. Побач з Леніным / З ням. // Там жа. № 4; Кольхазэ В. Вынаходнік мовы / З ням. // Там жа. № 7; Ханка Э. Хітрыкі: [Верш] / З ням. // Чырв. змена. 1 мая.

1977. Баброўскі Ё. Міцкевічу; Радзіма Шагала; Заходняя Дзвіна; Сафійскі сабор (Ноўгарад 1941); Літоўскі калодзеж: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.; Мікалайціс-Пуцінас В. Вернасць: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Готшэ О. Немец у Чырвоным Кастрычніку / З ням. // Беларусь. № 4; Бекір Э. Жывы герой вядомай карціны: Фрагменты з кнігі / З ням. // ЛіМ. 22 крас.; Бэргер У. Руская песня: [Верш] / З ням. // Чырв. змена. 14 кастр.

1978. Драйзер Т. Ленін; Уэлс Г. Сапраўды вялікі чалавек; Вільямс А. Дзесяць месяцаў з Леніным; О'Кейсі Ш. Наш Ленін / З англ. // Беларусь. № 4; Бекір Э. Дзесяць мужчын і адна жанчына: [Урывак з кн.: «Па ленінскіх мясцінах»] / З ням. // Там жа. № 11; Фрыд Э. Не смешна забівацъ; Гуперт Г. Начное кафэ; Маякоўскі ў Петраградзе; Крамер Т. Батракі; Хто звоніць там у ранні час...: [Вершы] / З ням. // ЛіМ. 7 крас.; Самайловіч Ф. Лепшы адпачынак; Не хоча: [Вершы] / З укр. // Там жа. 14 ліп.; Гуперт Г. Маякоўскі ў Петраградзе: [Верш] / З ням. // Чырв. змена. 6 крас.;

1979. Горыш В. Подпіс з пяці літар: Урывак з аповесці «Анёл у Чысцілішчы» / З ням. // Беларусь. № 4; Прайслер Х. Гімн дружбе; Вэбер М. Вызваленне; Цымэрынг М. Мы гаспадары; Шульц Й. Гімн вішні: [Вершы] / З ням. // Там жа. № 10; Гофэ Г. Перад бункерамі рэйха: Фрагменты з трэцяй кнігі тэтралогіі / З ням. // Полымя. № 10; Шпэрбер А. Ленін: [Верш] / З ням. // Звязда. 4 мая; Вэбер М. Вызваленне: [Верш] / З ням. // Там жа. 5 кастр.; Баброўскі Ё. Заходняя Дзвіна; Шпэрбер А. Ленін; Браун Ф. Да грамадзян ГДР: [Вершы] / З ням. // Чырв. змена. 14 кастр.

1980. Кант Г. Кропелька цёплага мора; Сагітаваў; Хабек Ф. Паэт і граф: [Апавяданні] / З ням. // Далягляды. Мн.

1982. Радзішчаў Л. Красавік: [Апавяданне] / З рус. // Братэрства. Мн.; Мушг А. Заўтра мы

пагаворым з табою, мама...: [Апавяданне] // Далягляды. Мн.

1983. Курэла А. Правадыр зямлі: [Урывак з кнігі «Па шляху да Леніна»] / З ням. // ЛіМ. 22 крас.

1984. Федзін К. Малюнак з Леніна: Апавяданне / З рус. // Братэрства. Мн.; Вольф Ф. Семнаццаць булак хлеба: (З кнігі «Чытанка для нашага часу») / З ням. // Звязда. 17 студз.; Бекір Э. Першая радыёграма: (Фрагмент з кнігі «Па ленінскіх мясцінах») / З ням. // Там жа. 21 крас.

1985. Дангулаў С. Дарога: Апавяданне / З рус. // Братэрства. Мн.; Райноўскі В. Еднасць: [Апавяданне] / З ням. // Ветразь. Мн.; Гофэ Г. Допыт: Апавяданне / З ням. // Матчына споведзь. Мн. /Сааўт. пер. М. Ляшчун; Кант Г. На шашы: [Апавяданне] / З ням. // Чырв. змена. 5 студз.; Курэла А. «Ён увайшоў у маё жыццё»: [Фрагменты з кн. «Па шляху да Леніна»] / З ням. // Там жа. 18 крас.

1.6.

Матчына споведзь. Мн., 1985 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Зарыцкі А., Семяжон Я. Даследаваць па-сапраўднаму // ЛіМ. 1980. 27 чэрв.

В. І. Козіч.

НАВУМЕНКА ІВАН

Навуменка Іван Якаўлевіч (псеўд.: С. Кляшторны, Сідар Кляшторны, Яўхім Цыбук, Н. Якаўлеў; н. 16.2.1925, г. п. Васілевічы Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.), празаік, літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1957. Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1978). Акадэмік АН Беларусі (1980). Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1967, за зб. «Таполі юнацтва»), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1972, за літаратуразнаўчыя даследаванні «Янка Купала. Духоўны воблік героя», «Якуб Колас. Духоўны воблік героя»).

З сям'і чыгуначніка. Вучыўся І. Навуменка ў Васілевіцкай СШ. У гады Вялікай Айчыннай вайны прымаў актыўны ўдзел у падпольнай барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, у выданні падпольнай маладзёжнай газеты «За Радзіму». Уваходзіў у армейскую разведвальна-дыверсійную групу, быў партызанам Васілевіцкай брыгады імя Панамарэнкі. Разам з часцямі Чырвонай Арміі ўдзельнічаў у вызваленні ад фашыстаў г. п. Васілевічы. У 1943 прызваны ў армію, ваяваў на Ленінградскім і Першым Украінскім франтах, на Карэльскім перашыйку, ва Усходняй Прусіі, Сілезіі. Дэмабілізаваўся ў снежні 1945. Працаваў у газетах «Бальшавік Палесся» (Мазыр, 1946—51), «Звязда» (1951—52). Адначасова займаўся на завочным аддзяленні філалагічнага факультэта БДУ. У 1954 скончыў аспірантуру БДУ. Працаваў загадчыкам рэдакцыі часопіса «Маладосць» (1953—58). Абараніў кандыдацкую дысертацыю (1954). У 1958—69 старшы выкладчык, дацэнт кафедры беларускай літаратуры БДУ, а пасля абароны доктарскай дысертацыі (1969) — прафесар, загадчык кафедры беларускай літаратуры таго ж універсітэта (1969—72). У 1972 абраны членам-карэспандэнтам, у 1980 — акадэмікам АН БССР. З 1973 — дырэктар Інстытута літаратуры імя Я. Купалы, з 1982 віцэ-прэзідэнт, з 1992 саветнік пры прэзідыуме АН Беларусі. Дэпутат і старшыня Вярхоўнага Савета БССР у 1985—90. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Кастрычніцкай рэвалюцыі, медалямі.

Першыя апавяданні І. Навуменкі былі змешчаны ў часопісе «Маладосць» (1955). У 1957 выйшаў яго першы зборнік апавяданняў «Семнаццатай вясной», які быў адразу заўважаны і ацэнены тагачаснай крытыкай. Творчасць І. Навуменкі пачатковага перыяду выяўляе ўнутраны свет пакалення, якое ў юнацкім узросце сустрэла Вялікую Айчынную вайну. У зборніках апавяданняў «Хлопцы-равеснікі» (1958), «Верасы на выжарынах» (1960), аповесці для дзяцей «Вайна каля Цітавай копанкі» (1959) І. Навуменка зарэкамендаваў сябе як майстар навелістычнага жанру, задушэўны лірык, стваральнік немудрагелістага сюжэта, які ў многім грунтуецца на ўласна перажытым, аўтабіяграфічным. Моцная цяга пісьменніка да эпічных спосабаў адлюстравання ваеннай рэчаіснасці адчуваецца ў раманах «Сасна пры дарозе» (1962), «Вецер у соснах» (1967), «Сорак трэці» (1973). Аўтар паказаў складаны і супярэчлівы працэс фарміравання волі і характараў маладых людзей, выхаваных у 30-я гады ў духу патрыятызму, гатоўнасці да подзвігу ў імя Радзімы. У суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны героі твораў І. Навуменкі, праходзячы праз сур'ёзныя выпрабаванні, паказваюць веліч і прыгажосць чалавечага духу. Жыццю моладзі пісьменнік прысвяціў аповесць «Бульба» (1964), зборнікі апавяданняў «Таполі юнацтва» (1966),

«Вераніка» (1968) і інш. У 1976 выйшлі з друку аповесці «Апошняя восень» і «Замяць жаўталісця», у 1978 — «Інтэрнат на Нямізе». У творах І. Навуменкі 70—80-х гадоў — роздум над складанымі праблемамі жыцця, усведамленне яго сэнсу, спроба даць адказ на вострыя пытанні рэчаіснасці. Пра інтэлектуальную насычанасць твораў пісьменніка, надзённасць, праблемнасць сведчаць раманы «Смутак белых начэй» (1979), «Летуценнік» (1984), п'еса «Птушкі між маланак» (1982), раман «Асеннія мелодыі» (1987), аповесць «Дзяцінства» (1991). Прырода чалавечага характару даследуецца праз маральна-этычныя праблемы. Па-ранейшаму ўвагу пісьменніка прыцягвае рамантычнае ў светаадчуванні сучасніка. Аднак наглядаецца адыход ад традыцыйных для творчасці І. Навуменкі лірыка-рамантычных форм у бок шырокай эпічнасці, аналітызму, уласцівых аповесцям і раманам, заснаваным на аўтабіяграфічным матэрыяле.

Шырока вядомы І. Навуменка і як даследчык у галіне нацыянальнага літаратуразнаўства. Ён стварыў манаграфіі, прысвечаныя творчасці Я. Коласа і Я. Купалы. Актыўна выступае ён і ў крытыцы. У складзе шматлікіх пісьменніцкіх дэлегацый прадстаўляў нашу літаратуру ў савецкіх рэспубліках і за межамі краіны. На V і VI з'ездах пісьменнікаў СССР ён быў выбраны членам праўлення СП СССР, выбіраўся членам праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Прымаў удзел у рабоце XXV сесіі Генеральнай Асамблеі ААН у складзе дэлегацыі ад Беларускай ССР.

Творы І. Навуменкі перакладзены на балгарскую, латышскую, нямецкую, польскую, рускую і іншыя мовы.

Жыве ў Мінску. *У. П. Каваленка.*

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1981—84. Т. 1. Аповесці і апавяданні. Мн., 1981; Т. 2. Аповесці і апавяданні. Мн., 1982; Т. 3. Сасна пры дарозе: Раман; Бульба; Інтэрнат на Нямізе: Аповесці. Мн., 1982; Т. 4. Вецер у соснах; Смутак белых начэй: Раманы. Мн., 1983; Т. 5. Сорак трэці: Раман; Птушкі між маланак: Драма ў трох актах; Апавяданні. Мн., 1983; Т. 6. Літаратурная крытыка. Мн., 1984.

Падарожжа ў юнацтва: Выбранае. Мн., 1972. Рэц.: Марціновіч А. Вяртанне ў юнацтва // Гомел. праўда. 1973. 17 лют.; Сіненка Г. Падарожжа ў юнацтва // ЛіМ. 1973. 16 лют.

1.2.

Тема труда в творчестве Якуба Коласа: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1954.

Семнаццатай вясной: Апавяданні. Мн., 1957. (Б-чка бел. нарыса і апавядання). Рэц.: Гилевич Н. Рассказы Ивана Науменки // Знамя юности. 1957. 13 нояб.; Лазарук М. Першая кніга апавяданняў // Маладосць. 1957. № 11; Скапараў І. Бібліятэчка нарыса і апавядання // Беларусь. 1957. № 10.

Хлопцы-равеснікі: Апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: Барков А. // Сов. патриот. 1960. 10 янв.; Бурносаў В. Малады пісьменнік і яго пакаленне // Звязда. 1958. 19 вер.; Крышталь В. Удалая творчая заяўка // ЛіМ. 1958. 10 вер.; Пшыркоў Ю. Апавяданні Івана Навуменкі // Полымя. 1958. № 7; Шкраба Р. Цікавае знаёмства // Беларусь. 1958. № 7.

Вайна каля Цітавай копанкі: Аповесць. Мн., 1959. Рэц.: Вашы новыя сябры // Бярозка. 1959. № 3; Канэ Ю. На взлете // Дружба народов. 1960. № 2.

Верасы на выжарынах: Апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Луцкі А. Юнацтва шчырыя пачуцці // Маг. праўда. 1960. 7 вер.; Полянский С. Корни уходят вглубь... // Знамя юности. 1961. 13 янв.; Хадкевіч Т. Ад праўды жыцця // Полымя. 1961. № 1.

З глыбінь жыцця: Крытыч. эцюды аб творчасці Якуба Коласа. Мн., 1960. Рэц.: Лойка А. З адчуваннем прыгожага і непаўторнага // Полымя. 1960. № 6.

Сасна пры дарозе: Раман. Мн., 1962. Рэц.: Бугаёў Д. Тэма традыцыйная, але... // Беларусь. 1963. № 3; Букчин С. Середины не существует // Сел. газ. 1969. 16 дек.; Воінаў М. Юнацтва не скарылася // Гомел. праўда. 1963. 24 вер.; Дзюбайла П. Выпрабаванне чалавечай годнасці // Чырв. змена. 1963. 17 лют.; Елисеев В. Наука ненависти и любви // Знамя юности. 1969. 15 окт.; Крышталь В. Суровыя шляхі юнацтва // ЛіМ. 1963. 20 жн.; Кулешов Ф. Человек на пути к подвигу // Дружба народов. 1963. № 6; Яго ж. Усё адолее чалавек // Полымя. 1963. № 4; Пашкевич Н. Сквозь огонь войны // Сов. Бел. 1963. 5 янв.; Стральцоў Б. На скрыжаванні вятроў // Звязда. 1963. 6 жн.; Яго ж. Пошум родных соснаў // Звязда. 1968. 17 ліст.; Хромчанка К. Суровы лёс пакалення // Вяч. Мінск. 1969. 18 снеж.

Бульба: Аповесць. Мн., 1964. Рэц.: Даніленка М. Аб народзе вясёлым, дасціпным // Гомел. праўда. 1964. 16 вер.; Рагойша В. Пра вас, студэнты // Чырв. змена. 1965. 9 лют.

Таполі юнацтва: Апавяданні. Мн., 1966. Рэц.: Гніламёдаў У. Дыханне часу — лёс пакалення // Полымя. 1967. № 7; Гусак С. Свет юнацтва // Маладосць. 1967. № 2; Казека Я. Юнацтва ў вайне // ЛіМ. 1967. 4 крас.; Мартинович А. Четыре слова о людях и жизни // Знамя юности. 1967. 25 окт.; Рыбак А. Пра што расказалі таполі // Беларусь. 1967. № 5.

Вецер у соснах: Раман. Мн., 1967. Рэц.: Букчин С. Середины не существует // Сел. газ. 1969. 16 дек.; Клімашэўская І. Вецер мацнее // Полымя. 1968. № 8; Стральцоў Б. Пошум родных соснаў // Звязда. 1968. 17 ліст.; Шамякін І. // Звязда. 1968. 29 лют.

На шляху творчых здзяйсненняў. Мн., 1967. (Праўленне т-ва «Веды»).

Пісьменнікі-дэмакраты. Мн., 1967. Рэц.: Грынчык М. Паэты-дэмакраты // Полымя. 1967. № 12; Царанкоў Л. Новае слова даследчыка // Беларусь. 1968. № 2.

Янка Купала: Духоўны воблік героя. Мн., 1967. Рэц.: Ліякумовіч Ц. Слова значнае і патрэбнае // Звязда. 1968. 22 жн.; Ляпіч А. Новае слова пра Янку Купалу // Беларусь. 1968. № 6; Пшыркоў Ю. Воблік купалаўскага героя // ЛіМ. 1968. 16 лют.; Юрэвіч У. Эстафета купалазнаўства // Полымя. 1968. № 9; 2 выд. Мн., 1980. Рэц.: Гарэлік Л. Яркая старонка купалазнаўства // Полымя. 1982. № 6.

Вераніка: Апавяданні. Мн., 1968. (Школьная б-ка).

Концепция человека в творчестве Янки Купалы и Якуба Коласа: (Духовный облик героя): Автореф. дис. ... д-ра филол. н. Мн., 1968.

Якуб Колас: Духоўны воблік героя. Мн., 1968. Рэц.: Казека Я. Які ён, коласаўскі герой? // ЛіМ. 1969. 25 крас.; Кудраўцаў І. Даследуецца коласаўская спадчына // Звязда. 1960. 30 ліп.; Пшыркоў Ю. Духоўны воблік коласаўскага героя // Полымя. 1969. № 7; Федчанка З. Новыя выданні па літаратуразнаўству // Звязда. 1969. 12 сак.; 2 выд. Мн., 1981. Рэц.: Ламека Л. Паўната ісціны // Полымя. 1982. № 11; Расолька В. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 12 чэрв.

Тая самая зямля: Апавяданні і аповесць. Мн., 1971. Рэц.: Гіль М. На той самай зямлі // Полымя. 1972. № 7; Кудраўцаў І. Вайной выпрабаванае// Беларусь. 1972. № 3; Марціновіч А. Зямля, на якой жывём // Гомел. праўда. 1971. 21 снеж.

Гуманизм и народность. М., 1972.

Сорак трэці: Раман. Мн., 1974. Рэц.: Лаўшук С. Год змагання і славы // Полымя. 1975. № 6; Марці-

н о в і ч А. Адказнасць перад часам // Беларусь. 1975. № 1; О в ч а р е н к о А. Трилогия // Дружба народов. 1975. № 4; Ш ы ц і к А. Ніколі не адыдзе ў мінулае // Вяч. Мінск. 1974. 15 ліст.

Вецер у соснах: Раман. Мн., 1975. (Бел. раман).

Сасна пры дарозе: Раман. Мн., 1975. (Бел. раман).

Сорак трэці: Раман. Мн., 1976. (Бел. раман).

Замяць жаўталісця: Аповесці і апавяданні. Мн., 1977. Рэц.: А н д р э е ў А. Душы наталенне // Беларусь. 1977. № 9; К а р н і л о в і ч Л. За чалавека ў чалавеку // ЛіМ. 1977. 15 крас.; К л і м у ц ь Я. Мастацкае даследаванне жыцця // Звязда. 1977. 2 вер.; Л і т в і н а ў Р. З верай у чалавека // Гомел. праўда. 1977. 3 чэрв.; С і н е н к а Г. У чым твая сіла, чалавек?.. // Вяч. Мінск. 1978. 30 студз.; Ю р э в і ч У. Дарогай пошуку // Полымя. 1977. № 10.

Кніга адкрывае свет: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1978. Рэц.: К у ц э н к а В. Сплаў трох стыхій // Звязда. 1979. 17 крас.; Л а з а р у к М. На новай вышыні // Полымя. 1979. № 8; М а р ц і н о в і ч А. Голас сумлення, сэрца голас // ЛіМ. 1979. 19 студз.

Праблемы развіцця літаратуры ў эпоху сучаснага навукова-тэхнічнага прагрэсу. Мн., 1978. (VIII Міжнар. з'езд славістаў: Даклад).

Сасна пры дарозе: Раман. Мн., 1980. (Школьная б-ка).

Смутак белых начэй: Раман, аповесць, апавяданні. Мн., 1980. Рэц.: К а в а л е н к а В. Смутак белых начэй // ЛіМ. 1980. 5 снеж.; М а р т и н о в и ч А. ... А в памяти этой — сердца боль // Знамя юности. 1980. 10 авг.; Я г о ж. Праўда перажытага // Гомел. праўда. 1980. 7 кастр.; П і с к у н Л. Смутак трывожных начэй // Звязда. 1981. 17 чэрв.; П р ы г о д з і ч З. Вернасць сваёй тэме // Полымя. 1981. № 4.

Из глубин народной жизни. Мн., 1981.

Капитан Степь идет в разведку. Мн., 1982 / Сааўт. В. Мамантаў. Рэц.: Х а ц к е в і ч А. Цэнтр выклікае на сувязь // Вяч. Мінск. 1982. 13 кастр.; 2 изд. Мн., 1986.

Якуб Колас: (К 100-летию со дня рождения). Мн., 1982.

Якуб Колас: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1982. Рэц.: П і с к у н Л. Наш Колас // Наст. газ. 1983. 28 вер.

Сярэбраныя мхі: Апавяданні і аповесць. Мн., 1983.

Творчество Янки Купалы и Якуба Коласа в контексте славянских литератур. Мн., 1983. (IX Міжнар. з'езд славістаў: Даклад). Рэц.: К а з ы р а Л. Пра Коласа і Купалу — усяму свету // Голас Радзімы. 1985. 28 сак.

Летуценнік; Смутак белых начэй: Раманы. Мн., 1985.

Пераломны ўзрост: Аповесці і апавяданні: Мн., 1986. (Школьная б-ка).

Асеннія мелодыі: Раман, апавяданні. Мн., 1987.

Год карася: Апавяданні. Мн., 1988.

Элементы міфалогіі ў паэзіі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Мн., 1988. (X Міжнар. з'езд славістаў: Даклад).

Водгулле далёкіх вёснаў: Апавяданні, аповесці. Мн., 1989.

Апрасцімся, сябры!..: Апавяданні. Мн., 1990. (Б-ка «Вожыка»).

Сасна пры дарозе: Раман. Мн., 1991.

Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. Мн., 1992.

Дзяцінства: Аповесць. Мн., 1992.

1.3.

1941. Бескультур'е — спадарожнік расхлябанасці // Бальш. Пал. 19 мая / Сааўт. Н. Белы.

1945. Новогодняя елка: [Верш] // Юный ленинец. 5 янв.

1946. Сур'ёзны прарыў // Бальш. Пал. 21 лют.; Наш зямляк — Герой Савецкага Саюза: [Нарыс] // Там жа. 23 лют. / Сааўт. С. Шульга; У Васілевіцкай МТС зацягваюць рамонт трактараў // Там жа. 3 сак.; Адраджэнне саўгаса «Ліпаў»: [Нарыс] // Там жа. 6 сак.; Расказ дэпутата // Там жа. 3 крас.; За высокі ўраджай першага пасляваеннага года // Там жа. 5 крас.; Калгасны каваль // Там жа. 9 крас.; На партыйным сходзе ў калгасе // Там жа. 12 крас.; У Калінкавічах не будуюць цагельныя заводы // Там жа. 13 крас.; Так вырасла новая вёска: [Нарыс] // Там жа. 14 крас.; Прыходзіцца плаціць: [Фельетон] // Там жа. 16 крас. / Пад псеўд. С. Кляшторны; Цёмна па вечарах ў райцэнтры // Там жа. 17 крас.; Справы двух суседніх сельгасарцелей // Там жа. 21 крас.; З малакапастаўкамі не спяшаюць // Там жа. 5 мая; Выхаванцы Радзімы // Там жа. 19 мая; Спорт і бульба: (Маленькі фельетон) // Там жа. 19 мая / Пад псеўд. С. Кляшторны; Прамкамбінат пачаў адставаць // Там жа. 24 мая; Калгас «XIII Кастрычнік» на ўздыме // Там жа. 25 мая; Вясна: [Верш] // Там жа. 29 мая. / Пад псеўд. С. Кляшторны; Заслужаныя пяцёркі // Там жа. 1 чэрв.; Канкрэтныя справы не паследавалі // Там жа. 5 чэрв.; «Закрашынскі мох» // Там жа. 26 чэрв.; Рашэнне ёсць, а спраў няма // Там жа. 2 ліп. / Сааўт. З. Протчанка; Звычайная гісторыя: (Сцэнка з натуры) // Там жа. 25 жн. / Пад псеўд. С. Кляшторны; Ты выйдзі, паслухай...: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1947. Ёлка: [Верш] // Бальш. Пал. 1 студз.; Я голас аддам...: [Верш] // Там жа. 9 лют.; На сходзе калгаснай партарганізацыі // Там жа. 21 лют.; Пра залатую рыбку і рашэнні нарсуда: (Маленькі фельетон) // Там жа. 27 крас. / Пад псеўд. С. Кляшторны; «Дзякуй рускім, дзякуй Сталіну!..» // Там жа. 9 мая; Думы калгасныя: [Нарыс] // Там жа. 13 мая; Агітатар у трактарнай брыгадзе // Там жа. 18 мая; Нарада перадавікоў-калгаснікаў // Там жа. 22 мая; У барацьбе за 27 тысяч тон торфу // Там жа. 6 чэрв.; У барацьбе з багнай // Там жа. 15 чэрв.; Плады вялікай працы: [Нарыс] // Там жа. 13 жн.; Так нарадзіўся поспех // Там жа. 5 вер.; У Васілевічах губляюць час // Там жа. 20 вер.; За трыццаць год: [Нарыс] // Там жа. 30 вер.; На Князь-возеры // Там жа. 3 кастр.; Што перашкаджае будаўніцтву // Там жа. 5 кастр.; З чым яны ідуць да свята // Там жа. 24 кастр.; Багатая калгасная восень: [Нарыс] // Там жа. 7 ліст.; Гутарка агітатара // Там жа. 19 ліст.; Застрэльшчыкі ўраўнілаўкі ў аплаце працы // Там жа. 23 снеж.

1948. Пачатак вялікай барацьбы: [Рэц. на: П е с т р а к П. Пачатак: Аповесць // Полымя. 1948. № 4] // Бальш. Пал. 10 ліп.; Дэпутат сельсавета // Там жа. 16 кастр.; Брыгадзір: [Верш] // ЛіМ. 7 лют.;

1949. Паклон табе зямны // Бальш. Пал. 21 снеж.; Саўгас «Ведрыч»: Нарыс // Зара. 19 кастр.

1950. У калгаснай мічурынскай школе // Бальш. Пал. 22 студз.; «Зялёная вуліца» // Там жа. 22 сак.

1951. «Залог міру»: [Рэц. на кн.: С о б к о В. Запорука миру. К., 1950] // Бальш. Пал. 9 студз.; Людзі з чыстым сумленнем: [Рэц. на кн.: Х а д к е в і ч Т. Рэха ў гарах. Мн., 1951] // Там жа. 28 сак.; Злачынства амерыканскіх падпальшчыкаў вайны // Там жа. 7 жн.

1952. Імені народнага паэта: Нарыс // Беларусь. № 11; Новы хлеб: Нарыс // Звязда. 10 жн. / Сааўт. А. Луцкі; На Нарачы: Нарыс // Там жа. 12 вер. / Сааўт. Г. Лях; Рэчыцкі «летапісец»: Фельетон // ЛіМ. 9 жн. / Сааўт. В. Плешавеня.

1953. Ён будзе інжынерам: Нарыс // Маладосць. № 1; Малады вучоны: Нарыс // Там жа. № 4; Новы далягляд: Нарыс // Там жа. № 6; Парасткі будучыні: Нарыс // Там жа. № 7; Настойліва авалодваць майстэрствам: [Рэц. на кн.: В я л ю г і н А. На подступах. Мн., 1952] // Звязда. 19 лют.; Сельскія камуністы: Нарыс // Там жа. 20 лют.; «Мінскі напрамак»: [Рэц. на кн.: М е л е ж І. Мінскі напрамак. Мн., 1952] // Чырв. змена. 9 ліп.

1954. Размова па шчырасці // Беларусь. № 12; Сёння ў Пінкавічах: Нарыс // Маладосць. № 2; Крок за крокам // Там жа. № 3; Пераўтваральнікі палёў // Там жа. № 7; Надзейныя рукі: Нарыс // Там жа. № 9.

1955. Апавяданні аб простых людзях: [Рэц. на кн.: М е л е ж І. Блізкае і далёкае. Мн., 1954] // Беларусь. № 4; З новым годам // Маладосць. № 1; Экзамен // Там жа. № 5; З незабыўных дзён: Апавяданне // Там жа. № 6; Па месцах Адама Міцкевіча: Нарыс // Там жа. № 7; Гаспадары зялёнага бору // Там жа. № 8; Песняр савецкай Радзімы / Пад псеўд. Н. Якаўлеў; Над ціхай Віццю: Апавяданне // Там жа. № 9; Песняр народа // Чырв. змена. 31 мая.

1956. Пры апошняй сустрэчы: Апавяданне // Беларусь. № 9; Пясняр народа // Там жа. № 10; Звычайны чалавек: Нарыс // Маладосць. № 1; Семнаццатай вясной: Апавяданне // Там жа. № 3; Бывай, наш паэце: [Верш] // Там жа. № 9; Зялёны друг // Там жа. № 10; Ляпіцаў гай: Эцюд // Там жа. № 11; Вясновыя праталіны: Апавяданне // Полымя. № 8; Зялёная будка: (Апавяданне) // Работніца і сялянка. № 11.

1957. Настаўнік чарчэння: Апавяданне // Беларусь. № 7; Два студэнты: Апавяданне // Маладосць. № 2; На вішнёвай вуліцы: Апавяданне // Там жа. № 3; Рэдактарава хата; Вераніка: Апавяданні // Там жа. № 8; Вайна каля Цітавай копанкі: Аповесць // Там жа. № 12. Рэц.: Собаль Ф. Першая аповесць // Наст. газ. 1958. 11 ліп.; Яскевіч А. Почырк пісьменніка // ЛіМ. 1958. 4 чэрв.; Дэлегаты з Бярэзнікаў; Піліпка; Выпадак з гладышкаю: Апавяданні // Полымя. № 2; Народны пясняр // Калг. праўда. 7 ліп.; Сельская ідылія: Апавяданне // ЛіМ. 1 студз.; Каштоўнае даследаванне: [Рэц. на кн.: Пшыркоў Ю. Трылогія Якуба Коласа «На ростанях». Мн., 1956] // Там жа. 9 студз.

1958. Прадмова // Падарунак. Мн.; Справа аб каноплях: Апавяданне // Беларусь. № 5; Пеця: Апавяданне // Там жа. № 12; Мой сябар Пятрусь: Апавяданне // Маладосць. № 10; Пераломны ўзрост: Апавяданне // Там жа. № 4; Прыпяцкая зона: Апавяданне // Там жа. № 12; Снежань: Апавяданне // Полымя. № 3; В глубине Полесья: По коласовским местам // ЛГ. 30 дек.; Ганьба «святога» Лукі: Апавяданне // Мін. праўда. 16 ліп.

1959. Паэтызацыя працы ў «Новай зямлі» // Вялікі пясняр беларускага народа. Мн.; Ганьба «святога» Лукі: Апавяданне // З цемры да святла. Мн.; Да зор: Апавяданне // Беларусь. № 6; Сідар і Гараська: Апавяданне // За вярт. на Радзіму. № 20; Вяселле ў Палыкавічах: Апавяданне // Маладосць. № 3; Дом над морам: Апавяданне // Там жа. № 6; Верасы цвітуць: Апавяданне // Полымя. № 2; Жуль Верн: Апавяданне // Там жа. № 9; Новая хата: Апавяданне // Там жа. № 12; Яркі, самабытны пісьменнік // Калг. праўда. 1 снеж.

1960. Раман з эпілогам: Апавяданне знаёмага настаўніка // Маладосць. № 1; Чуеце, хлопцы?..: Апавяданне // Там жа. № 4; Кніга адкрывае свет // Полымя. № 9; Усмешка Чэхава // ЛіМ. 27 студз.; Людзі з чыстымі сэрцамі: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Трывожнае шчасце. Мн., 1960] // Там жа. 13 лют.; Думкі пра становічага героя // Там жа. 19 ліп.; Не хачу быць каралём!: Фельетон // Там жа. 5 жн.; Свята вясны // Піянер Бел. 29 крас.

1961. Негры ў Мінску: (Апавяданне); Пра маіх сучаснікаў // Голас Радзімы. № 1; У шалашах; Соль; Кукурузька: Апавяданні // Маладосць. № 1; У пошуках глыбіні і праўдзівасці: [Рэц. на кн.: Адамовіч А. Война под крышами. Мн., 1960] // Там жа. № 2; Тры апавяданні: Сны; Чатыры таполі; Негры ў Мінску // Полымя. № 2; Манаграфія пра беларускую байку: [Рэц. на кн.: Казека Я. Беларуская байка. Мн., 1960] // Там жа. № 3; У добры час: (Апавяданне) // Звязда. 1 студз.; У сціслых рамках манаграфіі: [Рэц. на кн.: Пшыркоў Ю. Беларуская савецкая проза. Мн., 1960] // Там жа. 1 ліп. / Сааўт. А. Лойка; Крылатае слова // ЛіМ. 13 чэрв.; Багаты свет героя // Там жа. 17 кастр.; Подых кветак і працы: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Подых кветак і працы. Мн., 1960] // Чырв. змена. 23 сак.

1962. Бывай, наш паэце...: [Верш] // Жыццё для народа. Мн.; В поисках глубины и правдивости // Дружба народов. № 7; Сасна пры дарозе: Раман // Маладосць. № 7—10; Ленин — публицист: [Рэц. на кн.: Яковлев Б. Ленин-публицист. М., 1960] // Неман. № 3; З адчуваннем прыгожага: [Рэц. на кн.: Стральцоў М. Блакітны вецер. Мн., 1962] // Пад псеўд. Яўхім Цыбук; Рыжыя коні: Апавяданне // Полымя. № 12; Крычы, чалавек!..: [Урывак з рамана «Сасна пры дарозе»] // ЛіМ. 2 сак.; Дум уладар // Там жа. 2 ліст.; Галоўнае — чалавек // Там жа. 11 снеж.

1963. З адчуваннем прыгожага // Літаратура нашых дзён. Мн.; Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Пад засенню бярозы: Урывак з апавядання «Прыпяцкая зона» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Манаграфія аб А. І. Купрыне: [Рэц. на кн.: Куляшоў Ф. Творческий путь А. И. Куприна. Мн., 1963] // Беларусь. № 9; Звіні, званок!: Апавяданне // Бярозка. № 9; Здарэнне на паўстанку Вялікія Іваны: Апавяданне // Маладосць. № 7; Яснасць велічнай мэты // Там жа. № 8; Чалавек на вайне: [Рэц. на кн.: Быкаў В. Трэцяя ракета; Здрада. Мн., 1962] // Полымя. № 4; Водбліскі зыркіх ракет: (Апавяданне) // Звязда. 9 чэрв.; Подзвіг пісьменніка-камуніста // ЛіМ. 26 ліст.; Бульба: [Урывак з аднайм. аповесці] // Мін. праўда. 21 ліп.; Мудрая ясность // Сов. Бел. 19 янв.

1964. Бульба: Аповесць // Маладосць. № 8. Рэц.: Даніленка М. Аб народзе вясёлым, дасціпным // Гомел. праўда. 1964. 16 вер.; Як мы лавілі шпіёна; Таполі юнацтва: [Апавяданні] // Полымя. № 1; Салдаты вярнуліся: Апавяданне // ЛіМ. 10 студз.; Вечарамі харошымі: Раздзел з аповесці «Бульба» // Там жа. 1 мая; Радасць поўная і няпоўная // Там жа. 28 ліп.; От «частностей» к гармонии целого // ЛГ. 22 сент.; Сердца, настежь раскрытые людям: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Сэрца на далоні. Мн., 1964] // Сов. Бел. 12 марта.

1965. Голас пакалення // Шамякін І. Зб. тв.: У 5 т. Мн. Т. 1; Вальс кветак: Апавяданне // Беларусь. № 7; Трэці круг: Навела // Там жа. № 8; Дыхание истории // Вопр. лит. № 1; Трымценне дубовага лісця: Апавяданне // Маладосць. № 2; Па махорку; Па грыбы: Апавяданні // Там жа. № 9; Певец земли советской // Неман. № 3; Яць: Апавяданне // Полымя. № 1; ЛіМ. 19 студз.; Водгулле далёкіх вёснаў: Апавяданне // ЛіМ. 30 крас.

1966. Жуль Верн: [Апавяданне] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Шчырая, зацікаўленая размова: [Рэц. на кн.: Пашкевіч Н. На шырокіх шляхах жыцця. Мн., 1965] // Беларусь. № 7; Пяты эшалон: Урывак з рамана «Вецер у соснах» // Там жа. № 12; Рэйкі: Апавяданне // Полымя. № 5; Паэзія любові і нянавісці // Там жа. № 6; Пад пошум дубоў: Апавяданне // Там жа. № 7; Жывыя старонкі гісторыі // Там жа. № 9; Перачытваючы Купалу // Там жа. № 10; Героя сучаснасці — на поўны рост // Звязда. 12 мая; Сем гадоў пошукаў і здзяйсненняў: Садаклад на V з'ездзе пісьменнікаў Беларусі // ЛіМ. 13 мая.

1967. Новая хата; Дом над морам: [Апавяданні] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; На Першамайцы: [З аповесці «Вайна каля Цітовай копанкі»] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2.; Афрыка ў Мінску: Апавяданне // Горад і годы. Мн.; Пути-дороги народной жизни // Колас Я. На ростанях: В 2 т. Мн. Т. 2; Ганьба «святога» Лукі: [Апавяданне] // Солнцев П., Андреенко В. Против тьмы и суеверий. М.; Вецер у соснах: Раман // Маладосць. № 4—6; Матывы дарэвалюцыйнай лірыкі Янкі Купалы // Нар. асвета. № 6; Ляўкоўскія вершы // Полымя. № 4; Яго галоўная любоў // Там жа. № 11; Малады вырай // Звязда. 14 мая; Сацыяльная тэма ў сучаснай прозе // Там жа. 27 снеж.; Бой на шашы: Урывак з рамана «Вецер у соснах» // ЛіМ. 10 студз.; Ад'язджаючы на чацвёрты ўсесаюзны: Адказ на пытанні карэспандэнта ЛіМа // Там жа. 19 мая; Наш Купала: Сёння — 85 гадоў з дня нараджэння вялікага песняра Беларусі // Там жа. 7 ліп.

1968. Максім Горкі і Янка Купала // М. Горький и вопросы литературы. Мн.; Святло чалавека // Максім Горкі і Беларусь. Мн.; Дні, якія надоўга запомніліся // Наша «Звязда»: 1917—67 гг. Мн.; Пад засенню бярозы: Урывак з апавядання «Прыпяцкая зона» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Роман о народном подвиге // Ткачев М. Сплоченность. Мн.; Адно апавяданне // Маладосць. № 2; Сіні снег: Апавяданне // Там жа. № 9; ЛіМ. 6 вер.; Я — за рамантыку: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Гардзіцкі // Маладосць. № 10; Паэзія працы і прыроды // Полымя. № 10; Першыя крокі: [Рэц. на кн.: Карамазаў В. Падранак. Мн., 1968] // Там жа. № 12; Святло вялікіх ідэй // Звязда. 28 сак.; Заранак над балотамі // Там жа. 18 кастр.; Адчуваць рэвалюцыю // ЛіМ. 27 сак.; Эпоха, адлітая ў вобразы // Там жа. 12 ліст.

1969. Шчодрасць мастака // Мележ І. Зб. тв.: У 6 т. Мн. Т. 1; Месячная ноч: Апавяданне // Беларусь. № 4;

Куліна з Чарнігава: Апавяданне // Там жа. № 12; Хатняе зайчанё: Расказы аб прыродзе // Бярозка. № 9; На шляху творчых здзяйсненняў: Бел. проза за 50 гадоў // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1. Рэц.: O b r ę b s k a-J a b ł o ń s k a A. // Sl. Orient. 1972. № 4; Рассказ — тоже открытие // Вопр. лит. № 7; Сукенка Ларэлеі: Апавяданне // Маладосць. № 6; Валошкі ў жыце; Два кілаграмы гароху: Новыя апавяданні // Полымя. № 6; Даўні друг і дарадчык // Там жа. № 9; Шчыры, добры талент: Міколу Лупсякову — 50 год // ЛіМ. 7 сак.; Апавяданне мусіць шукаць // Там жа. 6 чэрв.; Куліна з Чарнігава: Апавяданне // Там жа. 9 снеж.; Бывай, наш таварыш... // Там жа. 19 снеж.; Путь народного писателя // Сел. газ. 30 нояб.

1970. Правафланговы навукі і культуры: [Нарыс] // Наша рэспубліка. Мн.; У атмасферы духоўных пошукаў // Шамякін І. Снежныя зімы. Мн.; Касцюм старэйшага брата: Апавяданне // Беларусь. № 9; Звон у віхурную ноч: Апавяданне // Бярозка. № 12; Святло ў вокнах: Трыпціх // Маладосць. № 6; Два апавяданні: Хлопцы самай вялікай вайны...; Тая самая зямля // Полымя. № 7; Дзень апошні і першы: Апавяданне // Звязда. 21 чэрв.; Будучыня належыць маладым // ЛіМ. 27 лют.

1971. Бывай, наш паэце...: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Вася — Бліцкрыг: Апавяданне // Беларусь. № 9; Першы спектакль: Апавяданне // Бярозка. № 9; У бары на світанні: Аповесць // Маладосць. № 7; Тры апавяданні: Мяшок белага наліву; Мост; У Макаў, на млын... // Полымя. № 4; БДУ — 50 // Работніца і сялянка. № 10; Сердце на ладони времени // Знамя юности. 29 янв.; Вялікі пісьменнік вялікага народа // ЛіМ. 12 ліст.; Пісьменнік свайго пакалення: Івану Шамякіну — 50 год // Ніва. 31 студз.

1972. Об авторе этой книги // Глебка П. Облака над лесом. М.; В живом строю литературы // Колас Я. На просторах жизни; Трясина: Повести. Мн.; Наш Купала // Народныя песняры. Мн.; Пясняр савецкай явы // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5; Наш Колас // Коммунист Бел. № 10; Летапіс жыцця і барацьбы // Полымя. № 11; «Ісці ўслед за бягучым днём...» [Інтэрв'ю] // Зап. І. Кудраўцаў // Вяч. Мінск. 10 мая; Майстар беларускай прозы // Там жа. 14 снеж.; Старонкі гераічнага шляху // Звязда. 28 ліст.; Вялікі народны паэт // ЛіМ. 7 ліп.

1973. Палымяны публіцыст і вучоны // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн.; Востры пафас сучаснасці // На высокай хвалі. Мн.; Неба высокага ідэалу // На стрыжні часу. Мн.; Ганьба «святога» Лукі: (Апавяданне) // Солнцев П., Андреенко В. Против тьмы и суеверий. Мн.; У беларускіх літаратуразнаўцаў: [Інтэрв'ю] // Зап. С. Лаўшук // Голас Радзімы. № 50; Сорак трэці: Раман // Маладосць. № 10—12. Рэц.: П а ш к е в и ч Н. Встречный огонь // Лит. обозрение. 1974. № 8; Ш и т и к В. Встреча со старым знакомым // Сел. газ. 1974. 17 марта; Ю р э в і ч У. Маральная актыўнасць чалавека // ЛіМ. 1974. 24 мая; Іван ды Мар'я: Апавяданне // Полымя. № 2; Пісьменніку, грамадзяніну, патрыёту // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1; Мастер белорусской прозы // Во славу Родины. 14 сент.; Дыханне вогненнага лета: [Урывак з рамана «Сорак трэці»] // Звязда. 16, 18, 20—23, 25—28 вер.; 2 кастр.; У авангардзе барацьбы за чалавека // Там жа. 16 снеж.; Поэзия мужества и нежности // Комс. правда (Вильнюс). 4 янв.; Сов. Киргизия. 23 янв.; Соц. Якутия. 14 янв.; Прэмія абавязвае: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 3 студз.; Вецер з далёкай Волгі: Фрагменты з рамана // Там жа. 2 сак.; Майстар прозы // Наст. газ. 6 студз.; Мастер белорусской прозы // Чарджоуск. правда. 4 янв.

1974. Старэйшына роднай літаратуры // Крапіва К. Зб. тв.: У 5 т. Мн. Т. 1; В ногу с современностью // Шамякин И. Сердце на ладони. Мн.; Сельскія камуністы // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.; За кампанію; З дадаткам; Цётчын блінец; Гняды: Літ. эцюды // Беларусь. № 1; Сустрэча з маршалам: Апавяданне // Вясёлка. № 11; З глыбінь народных // Полымя. № 1; Дыктуе жыццё, дыктуе час; Два апавяданні: Праз дзень пасля салюта...; Сямігодка для дарослых // Там жа. № 6; Развітанне ў Кавальцах // Там жа. № 12; Агнём гартаваныя // Звязда. 17, 18 чэрв.; Па сцежках дзяцінства: Урывак з аповесці // ЛіМ. 9 жн.; Героя працы — у поўны рост // Там жа. 11 кастр.

1975. Проза на сучасным этапе // Беларуская савецкая энцыклапедыя. Мн. Т. 12. С. 577—586; Семнаццатай вясной; Дом над морам: [Апавяданні] // Ішла вайна народная. Мн.; Голас пакалення // Казека Я. Голас часу. Мн.; Вяртанне: Урывак з аповесці «Месяц жаўталісця» // Беларусь. № 2; Птушкі любяць волю: Апавяданне // Бярозка. № 2; Палымяны паэт і вучоны // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; Памяці народнага пісьменніка Беларусі акадэміка АН БССР М. Ц. Лынькова // Там жа. № 6 / Сааўт. П. Броўка, К. Крапіва, М. Танк; Этих дней не смолкнет слава...: [Выказванне] // Вопр. лит. № 5; Сквозь время // Дружба народов. № 5; Размова на парозе пяцідзесяцігоддзя: [Інтэрв'ю] // Маладосць. № 2; Какава для папраўкі здароўя; Лістоўкі сорак першага года: [Апавяданні] // Там жа. № 7; Верыць у чалавека: (Свет Шолахава) // Полымя. № 5; Літаратура і НТР // Там жа. № 8; «Там, на Палессі»: Нарыс // ЛіМ. 21 сак.; Верыць у чалавека // Там жа. 30 мая; Асфальт: Апавяданне // Там жа. 6 чэрв.; Пад сцягам сацыялістычнага рэалізму: [Інтэрв'ю] / Зап. П. Захарэвіч // Там жа. 12 снеж.; Вяртанне ў маладосць: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Старых // Чырв. змена. 16 лют.

1976. В ногу с современностью // Шамякин И. Атланты и кариатиды. М.; Каб нашы кнігі былі вартыя творчага генія нашага народа // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2; Любімы народам пісьменнік: (Да 80-годдзя з дня нараджэння нар. пісьменніка Беларусі акад. АН БССР К. К. Крапівы) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; Обычность необычного // Лит. обозрение. № 6; Апошняя восень: Аповесць // Маладосць. № 10. Рэц.: І с а ч а н к а А., З у б к о ў с к і Б. Час выпрабаванняў // Чырв. змена. 1977. 10 лют.; Замяць жаўталісця: Аповесць; З прастораў жыцця: Да 80-годдзя Кандрата Крапівы // Полымя. № 3; Праз далеч гадоў: [Урыўкі з аповесці «Замяць жаўталісця»] // Звязда. 11—13, 15, 17 лют.; Герой, які жыве побач з намі // ЛіМ. 20 лют.; Літаратура пачынаецца з любві // Там жа. 21 мая; У шаснаццаць юначых год: Урывак з аповесці // Там жа. 30 ліп.; «Хацелася б паспрабаваць сябе ў новых жанрах...» // Там жа. 31 снеж.

1977. Уступнае слова // Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн.; Насущные заботы критики // Коммунист Бел. № 2; На падступах да рабочай тэмы // Полымя. № 2; Веліч нашых дзён // Там жа. № 9; Напрамкі літаратурнай крытыкі // ЛіМ. 18 лют.; З глыбінь народных... // Там жа 4 ліст.; Маладосць мая, Беларусь // Мін. праўда. 14 кастр.

1978. Літаратура і НТР // Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн.; Из глубины народной жизни // Колас Я. Стихотворения и поэмы. Л.; Священная война: Ответы писателей на вопросы анкеты // Оружием слова. М.; Птушкі любяць волю: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; В ногу с современностью // Шамякин И. Атланты и кариатиды. М.; [Выступленне на VI з'ездзе пісьменнікаў СССР] // Шестой съезд писателей СССР: Стеногр. отчет 21—25 июня 1976 г. М. С. 77—79; Сосна у шлагбаума // Вопр. лит. № 5; Інтэрнат на Нямізе: Аповесць // Маладосць. № 10; Красуйся і ў шчасці жыві // Там жа. № 12; Современная белорусская проза: Герой и время // Неман. № 12; Ветразі юнацтва // Звязда. 18 крас.; Салдаты вярнуліся: Урывак з аповесці «Інтэрнат на Нямізе» // Там жа. 6—8 вер.; Неўміручасць геніяльнай спадчыны // Там жа. 9, 11—13 вер.; Блізкія і далёкія гарызонты «вясковай прозы»: Гутарка за «круглым сталом» / Зап. У. Анісковіч, А. Марціновіч // ЛіМ. 1 вер.; Вецце магутнага дрэва // Там жа. 8 вер.; Мірныя будні: Урывак з аповесці // Там жа. 29 вер.; Новыя шляхі — новыя героі: Вытрымкі з даклада // Там жа. 3 ліст.; Спачатку быў факт... // Чырв. змена. 31 мая.

1979. Октябрь и белорусская литература // Великий Октябрь и литературный процесс современной эпохи. М.; Вялікае сэрца // Святло яго душы. Мн.; Кацюша: Апавяданне // Беларусь. № 10; У нагу з развіццём літаратуры // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; Сустрэча з маршалам: Апавяданне // Вясёлка. № 11;

Дорогой счастья и процветания // Отчизна. № 1; Смутак белых начэй: Раман // Полымя. № 5, 6. Рэц.: К а р н і л о в і ч Л. На высокай трагічнай ноце // ЛіМ. 1979. 17 жн.; К р а ў ч а н к а Л. Балючая памяць белых начэй // Наст. газ. 1979. 12 снеж.; У задуме: новы раман // Гомел. праўда. 30 ліст.; Далёка ад дому: Урывак з рамана «Смутак белых начэй» // Звязда. 2, 5 чэрв.; Эшалон кіруе на фронт: Урывак з рамана // ЛіМ. 4 мая; Не задавальняе // Там жа. 8 чэрв.; Летапіс нашага часу // Там жа. 13 ліп.; Літаратура — гэта самапазнанне: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Аніскові̇ч // Там жа. 28 вер.; Споведзь ад імя пакалення: [Рэц. на кн.: М а р ц і н о в і ч А. Не шукай слядоў сваіх. Мн., 1979] // Там жа. 26 кастр.; Тое, што хвалюе: [З выступлення] // Там жа. 23 ліст.; Святло яго душы // Там жа. 30 ліст.; Тлумачальнікі выдуманых сноў: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Анікееў // Мін. праўда. 15 мая.

1980. Страницы из летописи народной жизни // Березы на шляху. М.; Леў Талстой і беларуская літаратура // Леў Талстой і Беларусь. Мн.; Сасна у шлагбаума // Литература и современность. М. Сб. 17; Семнаццатай вясной: [Апавяданне] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Як купіць аўтамашыну?: Гумарэска // Беларусь. № 6 / Пад псеўд. Я. Цыбук; Мульменкаў сад: Апавяданне // Маладосць. № 2; Слово о К. Чорном // Неман. № 6; Аб'ектыўнае і тэндэнцыйнае // Полымя. № 5 / Сааўт. А. Мальдзіс, М. Мушынскі; «Ад прадзедаў, спакон вякоў...» // Там жа. № 7; Магутны талент // Вяч. Мінск. 24 мая; Аблічча галоўнага героя // Звязда. 31 ліп.; Белорусский рассказ // Кн. обозрение. 24 окт.; Грыбная пара: Апавяданне // ЛіМ. 21 сак.; Азораная святлом вялікіх ідэй // Там жа. 21 ліст.; Это память о чем-то...: [Інтэрв'ю] / Зап. Р. Ерохин // Сов. Бел. 3 дек.

1981. Кніга адкрывае свет // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн.; Сустрэча з маршалам: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Шляхамі пошукаў і барацьбы // Колас Я. На ростанях. Мн.; Добрага ветру: Івану Шамякіну — шэсцьдзесят гадоў // Беларусь. № 1; З пазіцыі рабочага чалавека // Там жа. № 4; Байдачнікі: Апавяданне // Там жа. № 7; Срэбныя мхі: Апавяданне // Полымя. № 1; Пейзажная лірыка Якуба Коласа // Там жа. № 5; На строме часу // Звязда. 30 студз. Лабараторыя творчых працэсаў // Там жа. 29 сак.; [Адказы на анкету] // ЛіМ. 10 крас.; Выдатны твор — выйграная бітва // Там жа. 24 крас.; Настаўнік // Там жа. 7 жн.; Шляхам перамог — шляхам набыткаў: [Інтэрв'ю] // Там жа. 6 ліст.; Как земля поет...: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Грибовская // ЛГ. 16 дек.

1982. Шляхамі пошукаў і барацьбы // Колас Я. На ростанях. Мн.; Великий народный поэт // Колас Я. Собр. соч.: В 4 т. М. Т. 1; Янка Купала в контексте славянских литератур // Современные славянские культуры: развитие, взаимодействие, международный контекст. К.; «Ад прадзедаў, спакон вякоў...» // Узроўні фальклорных уплываў. Мн.; Яго ўплыў // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.; Подвиг народа в народной войне // Аврора. № 8; Помні сваю вайну: Апавяданне // Беларусь. № 2; Наш Купала // Там жа. № 7; Мудры, просты, зямны // Там жа. № 11; Канцэрт Майсеева ў Нью-Йорку: Апавяданне // Там жа. № 12; На канікулах: [Апавяданне] // Бярозка. № 5; Великий народный поэт // В мире книг. № 11; Янка Купала — вялікі нацыянальны паэт беларускага народа // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; Мир живой, очеловеченный... // Вопр. лит. № 7; Ордена Дружбы народов Институт литературы им. Я. Купалы АН Белорусской ССР // Там жа. № 10; Песняр судьбы народной // Коммунист Бел. № 10; Свет прыгожы, ясны, гарманічны // Нар. асвета. № 11; Песни земли родной // Октябрь. № 11; Птушкі між маланак: П'еса // Полымя. № 5. Рэц.: Ч е р н и к о в а В. Молодость шла сквозь войну // Знамя юности. 1982. 14 сент.; Публіцыстычная лірыка Купалы // Полымя. № 6; З магутных вытокаў // Там жа. № 10; Новыя апавяданні: Загародка на ваколіцу; Неспакой; Выбар // Там жа. № 11; Як зямля пяе: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Грыбоўская // Голас Радзімы. 11 лют.; Арыенцір у творчым працэсе: [Інтэрв'ю] // Звязда. 24 студз.; Вялікі пясняр Беларусі // Там жа. 7 ліп.; Колос на родной ниве // Кашкадарьин. правда. 30 окт.; Кировоград. правда. 3 нояб.; Коммунист Таджикистана. 3 нояб.; Курган-Тюбинская правда. 27 окт.; Сов. Латвия. 3 нояб.; Сов. Киргизия. 3 нояб.; Ташк. правда. 3 нояб.; Хорезм. правда. 3 нояб.; Песняр обновленной земли // Красная звезда. 3 нояб.; Роздум аб сучаснасці: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Марціновіч // ЛіМ. 19 сак.; Слова пра Коласа // Там жа. 29 кастр.; «Всюду с народом вести разговоры...» // ЛГ. 30 июня; Давно зрели зерна // Правда. 6 нояб.; Колас на роднай ніве // Чырв. змена. 28 кастр.

1983. Сустрэча з маршалам: [Апавяданне] // Вясnянка. Мн.; Споведзь ад імя пакалення // Марціновіч А. Не шукай слядоў сваіх. Мн.; Янка Купала — вялікі паэт беларускага народа // Разам з народам. Мн.; [Речь на седьмом съезде писателей СССР] // Седьмой съезд писателей СССР. М. С. 112—114.

1984. Першы спектакль: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Адно апавяданне // Максім Гарэцкі. Мн.; Сямён Гуляш: Апавяданне // Беларусь. № 4; Балотца між лесу: Апавяданне // Бярозка. № 8; Грамадскія навукі — на ўзровень патрабаванняў развітога сацыялізма // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Из реки по имени факт: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Синенко // Неман. № 9; Летуценнік: Раман // Полымя. № 5. Рэц.: Л а м е к а Л. Свет летуценнасці і дзеяння // ЛіМ. 1985. 15 лют.; М а р т и н о в и ч А. Трудные уроки истины // Знамя юности. 1984. 27 июля; Камандзіроўка: [Урывак з рамана «Летуценнік»] // Звязда. 4 крас.; Зімовае сутонне: Урывак з рамана // ЛіМ. 24 лют.; Старавіленскі тракт: Апавяданне // Там жа. 20 ліп.

1985. Праз дзень пасля салюта: Апавяданне // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; З дарог абпаленай маладосці // Арабей Л. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; [Адказы на анкету кафедры літаратуры Гомельскага дзяржаўнага універсітэта] // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13. С. 153—154; Міша Дудзік і сабака Рудзік: Апавяданне // Бярозка. № 8; Во имя жизни на земле: [Адказы на анкету часопіса] // Вопр. лит. № 5; О днях, которых не забыть // Коммунист Бел. № 4; Задачы вынікаюць з самога жыцця...: Дыялог з У. Гніламёдавым // Полымя. № 8; Таполі юнацтва: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 2; Навукі крокі сажнёвыя: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Стулава // Вяч. Мінск. 18 крас.; З думкай пра дзень заўтрашні: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Уліцёнак // Голас Радзімы. 21 лют.; У гісторыі навечна // Там жа. 16 мая; Знайсці свайго героя: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Марук // Звязда. 16 лют.; Магутны, шчодры талент // ЛіМ. 24 мая: Прыходзяць надзеі, выспяваюць задумы... // Там жа. 27 снеж.

1.4.

1957. С і з о н е н к а А. Далёкія гудкі: Апавяданне / З укр. // Полымя. № 6.

1958. Л а ц і н а В. Зламаная кветка: Апавяданне / З чэш. // Чэшскія і славацкія апавяданні. Мн.

1973. Ц ю ц ю н н і к Р. Крылы забітай чайкі: Апавяданне / З укр. // Рука друга. Мн.

1974. Б а л ё н е н е Э. Цёплая рака: Апавяданне / З літ. // ЛіМ. 29 сак.

1.5.

На азербайджанскую мову. Он једдинчи баһар: [Апавяданне] / Тэрч. М. Маркишијев // Белорус һекајалэри. Бакы, 1982.

На англійскую мову. Veronika / Transl. M. Mintz // Colours of the Native Country. Mn., 1972; Out of the Depths of the People's Life // Kolas Y. On Life's Expanses. M., 1982; Farewell to Kovaltsy / Transl. W. H. B. Greenwood // Soviet Literature. 1983. Nr 3.

На армянскую мову. Звон у начную буру: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван. 1979.

На балгарскую мову. Дом над морето: Разказ / Прев. Г. Вълчев // Зем. знаме. 1965. 26 септ.; Жюл Верн: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разкази. София, 1968; Дом над морето: Разказ / Прев. Г. Вълчев // Нар. култура. 1969. 29 ноем.; Образът на Ленин в белоруската литература // Раб. дело. 1969. 26 ноем.; Раздяла в Кавалци: [Аповесць] / Прев. П. Кънева // Белоруски повести. Варна, 1978; Под шепота на дъбовете: [Апавяданне] / Прев. Р. Евтимова // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На венгерскую мову. Elbúcsúztak Kovalciban... / F. E. Katona // Szovjet Irodalom. 1984. Nr 2.

На іспанскую мову. Despedida en Kovaltsi: Novela / Trad. D. Okúlik // Literatura Soviética. 1983. Nr 3.

На казахскую мову. Нәзіктік жәнe ерлік поэзиясы: (Петрусь Бровка — нын творчестволык портреті) // Коммунизм жолы. 1973. 24 янв.; Кустар еркіндікі суйеді; Аршагул: [Апавяданні] / Ауд. С. Мэметов, К. Мэдібаева // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На латышскую мову. Jauno dienu draugi / Atdz. R. Ezera // Nams saules pusē. Rīgā, 1960; Neperasta diena / Atdz. J. Ozols // Cīna. 1968. 1. Maija; Mana jaunā republika // Cīna. 1981. 29 Dec.

На літоўскую мову. Melynas sniegas / Vert. E. Balioniene // Švyturis. 1973. Nr 24; Alyviniani obuoliai / Vert. E. Balioniene // Tiesa. 1974. Rugs. 21; Brolio kostiumas / Vert. E. Balioniene // Taryb. mokytojas. 1975. Vas. 21; Menesienos naktis / Vert. E. Balioniene // Valstiečiu laikraštis. 1975. Kovo. 29; Šviesa už langu /Vert. E. Liegute // Šeima. 1977. Nr 10; Namas pajūryje / Vert. A. Lapinskiene // Lit. ir menas. 1982. Geg. 8.

На мангольскую мову. Иван, Марья хоёр: [Апавяданне] /Орч. Н. Хайдав // Белоруссын зохиолчдын егуулэг. Улаанбаатар, 1984.

На нямецкую мову. Abschied in Kowalzy /Übers. G. Lichtenstein // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Chłopcy największej wojny; Siny śnieg / Tł. J. Huszcza // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania bialoruskie. Łódź, 1974.

На рускую мову. Друзья-товарищи: Рассказы / Пер. Е. Мозольков. М., 1959. Рэц.: Барков А. // Сов. патриот. 1960. 10 янв.; Буран В. Друзья-товарищи // Сов. Отчизна. 1959. № 5; Рубинский В. Волнующая исповедь современника // Сов. Бел. 1959. 26 нояб.

Голубиный взлет: Рассказы / Пер. Е. Мозольков. М., 1961. Рэц.: Рацкий И. Человек на взлете // ЛГ. 1962. 19 апр.; Столяров М. Юности — слава! // Неман. 1962. № 4; Ткачева Т. О хлопцах — ровесниках // Знамя юности. 1962. 19 июня.

Война у Титова пруда: Повесть / Пер. И. Климашевская, В. Михайлова. Мн., 1963.

Сосна при дороге: Роман / Пер. Е. Мозольков. Мн., 1964. Рэц.: Стрельцов М. Сердца непокоренные // ЛГ. 1964. 2 июля.

Сосна при дороге: Роман / Пер. Е. Мозольков. Мн., 1965.

Путешествие в юность: Повесть и рассказы. М., 1967.

Ветер в соснах: Роман / Пер. М. Горбачев. М., 1969.

Война у Титова пруда: Повесть / Пер. И. Климашевская, В. Михайлова. Мн., 1969.

Ветер в соснах: Роман / Пер. М. Горбачев. Мн., 1970. (Бел. роман).

Сосна при дороге: Роман / Пер. Е. Мозольков. Мн., 1970. (Бел. роман).

Сосна при дороге: Роман / Пер. Е. Мозольков. М., 1971. (Б-ка «Дружбы народов»).

Та самая земля: Повесть и рассказы / Пер. Р. Ветошкина. М., 1973. Рэц.: Лиокумович Т. С верой в человека // Знамя юности. 1974. 10 окт.; Шпадарук І. Вернасць чытачу // Гомел. праўда. 1973. 22 вер.

Ветер в соснах: Романы. М., 1975.

Сорок третий: Роман / Пер. М. Горбачев. М., 1975; М., 1976; М., 1977. (Б-ка «Дружбы народов»).

Замять желтолистья: Повести, рассказы. М., 1978. Рэц.: Александров И. Чтобы не было лжи // Лит. обозрение. 1979. № 9; Вішнеўскі І. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 11 жн.; Ипатова О. Чувство Родины // Правда. 1979. 12 мая; Мартинович А. // Лит. обозрение. 1979. № 9; Мраморнов О. Как очищающая грусть... // ЛГ. 1979. 7 февр.; Шупенька Г. // Неман. 1979. № 3.

Тополя нашей юности: Рассказы и повести. М., 1978. Рэц.: Вішнеўскі І. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 16 лют.

Последняя осень: Рассказы и повести. Мн., 1979. Рэц.: Барысаў В.. Кніга, якая ўсхвалявала // Чырв. змена. 1980. 20 жн.; Вішнеўскі І. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 12 кастр.; Нелидов В. Что за бортом? // Дружба народов. 1984. № 7.

Замять желтолистья: Повесть. М., 1980; Роман-газ. 1980. № 3.

Грусть белых ночей: Роман, повесть / Пер. Э. Корпачев, В. Элькин. М., 1982.

Янка Купала; Якуб Колас: Творческие портреты / Пер. В. Жиженко. М., 1982.

Прощание в Ковальцах: Повести, роман. М., 1986.

Мечтатель: Роман, рассказы / Пер. П. Науменко. М., 1987.

В бору на рассвете: Повести / Пер. Л. Соловей, А. Островский, М. Горбачев, В. Элькин, Р. Ветошкина. Мн., 1988.

Грусть белых ночей: Повести; Роман. М., 1988. (Б-ка «Дружбы народов»).

В семнадцатую весну; Трое из зеленой будки: [Апавяданні] // Сов. Отчизна. 1957. № 6; В семнадцатую весну: Рассказ / Пер. Н. Горулев // Сов. Украина. 1957. № 9; Три рассказа: Ровесники; Домик редактора; Трое из зеленого павильона / Пер. Б. Яковлев // Дружба народов. 1958. № 6; Рэц.: Тухватулин Р. Ровесники // Дружба народов. 1958. № 6; ЛГ. 1958. 23 дек.; Дядя Апанас: Рассказ / Пер. Ф. Кантон // Сов. Литва. 1958. 19 сент.; Голубиный взлет: [Аповесць] / Пер. И. Климашевская, В. Михайлова // Сов. Отчизна. 1959. № 3; Дом над морем: Рассказ / Пер. К. Добровольская // ЛГ. 1959. 9 мая; Роман с эпилогом: Рассказ знакомого учителя / Пер. Б. Бурьян // Неман. 1960. № 3; Шагай, человек!..: Рассказ / Пер. М. Златогоров // Огонек. 1960. № 44; Роман с эпилогом: Рассказ / Пер. Б. Яковлев // Дружба народов. 1961. № 3; Семнадцатая весна: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Белорусские рассказы. М., 1962; Трепет дубовой листвы: Рассказ / Пер. В. Варно // Неман. 1965. № 5; Необыкновенный день; Трепет дубовой листвы: Рассказы / Пер. М. Златогоров, К. Добровольская // Дружба народов. 1966. № 4; Из книги рассказов: Прокуроры; За махоркой; Рыжие кони; Старые дубы / Пер. Г. Попов // Неман. 1967. № 1; На острие бритвы: (Отрывок из романа «Ветер в соснах») // Сов. Бел. 1967. 9 мая; Дом над морем: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Трепет дубовых листьев; Солдаты вернулись; Слышите, хлопцы?..; Соль: Рассказы / Пер. Э. Корпачев // Еремин Ю., Тубольцев М. Комсомол республики представляет писателей и поэтов — Лауреатов премий Комсомола за 1967 год. М., 1969; Слышите, хлопцы?..: (Рассказ) / Пер. Э. Корпачев // Кн. обозрение. 1969. 15 марта; Лунная ночь: Рассказ / Пер. М. Горбачев // Правда. 1969. 5 янв.; Рельсы: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. М., 1971; Учитель черчения: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачев // Бойцы нашей батареи. М., 1974; Дом над морем: Рассказ / Пер. Н. Круговых // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Прощание в Ковальцах: Повесть / Пер. А. Островский // Дружба народов. 1975. № 12; Иван да Марья: Рассказ / Пер. Д. Ковалев // Наш современник. 1975. № 12; Через день после салюта: [Апавяданне] / Пер. В. Жиженко // Неман. 1975. № 2; Последняя осень: [Аповесць] / Пер. Л. Соловей // Там жа. 1977. № 8; Какао для поправки здоровья: Рассказ / Пер. В. Жиженко // Лит. Россия. 1977. 11 марта; Заметь желтой листвы: Повесть / Пер. М. Горбачев // Неман. 1978. № 4; Иван да Марья: [Апавяданне] / Пер. Д. Ковалев // Березы на шляху. М., 1980; Прощание в Ковальцах: [Аповесць] / Пер. А. Островский // Белорусские повести. Л., 1981; Горечь белых ночей: Роман / Пер. Э. Корпачев, В. Элькин // Неман. 1981. № 5, 6; Энциклопедия крестьянской жизни / С бел. // Там жа. 1982. № 11; Сад; Помни свой лес; Байдачники: Рассказы / Пер. Э. Корпачев, В. Жиженко // Там жа. 1983. № 9; Серебряные мхи: [Апавяданне] / Пер. В. Жиженко // Там жа. 1985. № 2.

На славацкую мову. Návrat do mladosti / Prel. I. Andričik. Košice, 1985.

Kol'ajnice / Prel. M. Hulmanová // Mesačná noc. Bratislava, 1973.

На таджыкскую мову. Бахори хабдахум / Тарч. С. Шафкат // Чуш зан Двина! Душанбе, 1965; Айёми навраси: [Апавяданне] / Тарч. С. Шафкат // Маориф ва маданинт. 1965. 13, 15 май.

На татарскую мову. Туган жир башагы: (Я. Коласнын туунна 100 ел тулуга карата) // Соц. Татарстан. 1982. 2 нояб.

На узбекскую мову. Иван билан Марья: [Апавяданне] / О. Эргашев тарж. // Неман оханглари. Тошкент, 1986.

На ўкраінскую мову. Сосна при дорозі: Роман / Пер. В. Дубина. К., 1987.

Сімнадцятої весни / Пер. Д. Гринько // Білоруські оповідання. К., 1957; Сіль: Оповідання / Пер. Л. Шевель // Дніпро. 1961. № 5; Дім над морем: Новела / Пер. О. Переїденко // Молода гвардія. 1970. 30 серп.; Письменник свого покоління // Шамякін І. Тривожне щастя. К., 1975; Літопис народної мудрості // Вітчизна. 1975. № 6; Наша література і науково-технічна революція // Рад. літ.-знавство. 1975. № 6; Шляхами єднання // Рад. Укр. 1975. 24 черв.; Іван та Марія / Пер. Г. Кулінич // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; Поезія Янки Купали в контексті слов'янських літератур // Рад. літ.-знавство. 1979. № 12; Як купити автомашину?: Гумореска / Пер. М. Гринчук // Комс. плем'я. 1981. 1 серп. / Пад псеўд. Я. Цыбук; Міжслов'янські літературні взаємини: Здобутки і перспективи // Рад. літ.-знавство. 1983. № 8.

На французскую мову. Yanka Koupala et Yakoub Kolas: Poétes biélorusses / Trad. I. Sokologorsky, C. Frioux. Paris, 1984.

Les chroniques de la vie du peuple biélorusse; Jules Verne / Trad. M. Dechevitsyne // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977; Introduction; Jules Verne // Antologie de nouvelles biélorusses. Sherbrooke, 1983.

На чувашскую мову. Иван па Марье: [Апавяданне] / В. Игнатьев кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

1.6.

Падарунак. Мн., 1958 / Скл. Рэц.: Фрэйдкін Б. Паэзія маладых // Віцеб. рабочы. 1959. 27 сак.

Гісторыя беларускай літаратуры: Праграма. Мн., 1965. / Скл. з інш.

Купала Я. Публіцыстыка. Мн., 1972 / Рэд. з інш. Рэц.: Сачанка І. Публіцыстычнае слова паэта // Беларусь. 1972. № 10.

Народныя песняры: Да 90-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа. Мн., 1972 / Рэд. з інш.

Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Т. 7. Рыбакова хата; Суд у лесе; Адплата. Мн., 1974. / Рэд.

Перкин Н. Человек в советском романе. Мн., 1975 / Ред.

Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Т. 7. Пераклады п'ес; Публіцыстыка; Пісьмы; Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1976 / Рэд.

История белорусской советской литературы. Мн., 1977 / Ред. с др.

Жураўлёў В. Структура твора: Рух сюжэтнакампазіцыйных форм. Мн., 1978 / Рэд.

Фядосік А. Праблемы беларускай народнай сатыры. Мн., 1978 / Рэд.

Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980 / Рэд.

Гаранін Л., Матрунёнак А. Нараджэнне новага мастацтва. Мн., 1980 / Рэд. з У. Гніламёдавым.

Каваленка В. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981 / Рэд.

Працы Інстытута літаратуры АН БССР: 1931—80; Бібліягр. даведнік. Мн., 1981 / Рэд. з інш.

Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1982. Ч. 2 / Рэд. з інш.

Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982 / Рэд. з У. Гніламёдавым.

Мушынскі М. Якуб Колас. Мн., 1982 / Рэд.

Разам з народам. Мн., 1983 / Рэд.

Атрашкевіч В. Ад прататыпа да вобраза. Мн., 1984 / Рэд.

Іван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984 / Ред. с др.

Чыгрын І. Проза «Маладняка». Мн., 1985 / Рэд.

Бядуля З. Зб. тв.: У 5-ці т. Т. 2. Мн., 1986. / Рэд.

Вечна жывое «Слова» — Вечно живое «Слово»: Зб. матэрыялаў навук. канферэнцыі «Слова пра паход Ігаравы» — выдатны літ. помнік усходнеслав. культуры». Мн., 1989 / Рэд.

2.1.

Смыкава І. Іван Навуменка // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты (1941—70 гг.): Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.

2.2.

На беларускай мове. Сіненка Г. Іван Навуменка: Нарыс творчасці. Мн., 1981. Рэц.: Даніленка М. Аб дарагім, запаветным // Гомел. праўда. 1981. 22 вер.; Піскун Л. Пад высокім небам // ЛіМ. 1981. 20 ліст.

На рускай мове. Пискун Л. Проза Ивана Науменко: Принципы создания худож. характера: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1985; Мн., 1990.

2.3.

На балгарскай мове. Вълчев Г. Иван Навуменка // Вълчев Г. Приобщения. София, 1971; Никифоровић В. Изстрадано с душата и сърцето // Белоруски повести. Варна, 1978.

На беларускай мове. Адамовіч А. Апавяданні Івана Навуменкі // Адамовіч А. Літаратура, мы і час. Мн., 1979; Андраюк С. Жыццё. Літаратура. Героі. Мн., 1973. С. 85—89; Анікееў А. Грымасы фарысеяў // Чырв. змена. 1979. 4 кастр.; Атрашкевіч В. І была вайна // Полымя. 1981. № 10; Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1980. С. 73—74; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 219—220, 227—228, 261—262; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 120—121, 138—139, 164, 191; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 325—326; Бугаёў Д. Іван Навуменка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1982. Ч. 2; Яго ж. Пра сучасную прозу: (Суб'ектыўныя нататкі); Здабыткі крытычнай думкі і яе зігзагі // Бугаёў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985; Яго ж. Час падрахункаў // Бугаёў Д. Талент і праца. Мн., 1979; Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979. С. 44—49, 53—54; Гардзіцкі А. Я — за рамантыку // Гардзіцкі А. Сустрэчы. Мн., 1972; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 94—113; Гілевіч Н. Пра сённяшніх студэнтаў // ЛіМ. 1964. 24 сак.; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 42—43; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 106—107, 117; Гудовіч В. Сустрэча з пісьменнікамі // Наст. газ. 1965. 18 снеж.; Гурэвіч Э. Беларуская дзіцячая літаратура (1917—67). Мн., 1970. С. 253; Яго ж. Літаратура — памяць народа // ЛіМ. 1975. 25 крас.; Яго ж. Пафас гераізму. Мн., 1979. С. 95—97, 123—124; Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973. С. 68—77; Даніленка М. Таполі яго юнацтва // Гомел. праўда. 1975. 14 лют.; Наст. газ. 1975. 15 лют.; Дзень добры, муза Расіі! // Голас Радзімы. 1969. № 41; Дзюбайла П. Адзінства і разнастайнасць // Полымя. 1973. № 1; Яго ж. Беларускі раман аб Вялікай Айчыннай вайне. Мн., 1964. С. 146—151; Яго ж. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. С. 66—73; Яго ж. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 44—45, 53—54, 123—126; Яго ж. Герой, час рахункаў і выбару // Полымя. 1983. № 3; Яго ж. На парозе васьмідзесятых // Там жа. 1980. № 7; Яго ж. На шляху да сінтэзу // Там жа. 1978. № 12; Яго ж. Наш сучаснік — у жыцці і літаратуры. Мн., 1984. С. 42—43; Яго ж. Невычэрпная тэма // Полымя. 1970. № 5; Яго ж. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973. С. 71—74; Яго ж. Праўда характару // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 127—130; Яго ж. Сталасць: І. Навуменку — 60 // Беларусь. 1985. № 2; Яго ж. Сумленна пражыць жыццё // Полымя. 1985. № 2; Яго ж. У вялікай дарозе. Мн., 1981. С. 145—146; Дзюбайла С. Аддзячыў зямлі сыне... // Чырв. змена. 1985. 16 лют.; Жук А. «Трымаюся бліжэй да перажытага...» // Нар. асвета. 1985. № 2; Жураўлёў В. Пра вайну пасля вайны // Полымя. 1969. № 10; Яго ж. Сюжэт і рэчаіснасць // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 244—246; Званарова Л. Прастор для духу... // ЛіМ. 1982. 9 крас.; Івану Навуменку — 50 // Там жа. 1975. 14 лют.; Івану Навуменку — 60 // Там жа. 1985. 15 лют.; Ісачанка А., Зубкоўскі Б. Што адбылося ў Кавальцах? // Там жа. 1975. 10 студз.; Іскрык У. Духоўны здабытак народа // Там жа. 1972. 27 кастр.; Каваленка В. Выспяванне подзвігу // Полымя. 1983. № 6; Яго ж. Дакладнасць пазіцыі

// Каваленка В. Давер. Мн., 1967. С. 46—53; Я г о ж. З пазіцый сучаснасці. 2 выд. Мн., 1982. С. 59—60, 161—163; Я г о ж. Калі крылаюць сцягі // Полымя. 1981. № 5; Я г о ж. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981. С. 305—309; Я г о ж. Памяць сэрца // Беларуская літаратура. Мн., 1980. Вып. 8; Я г о ж. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977. С. 122—123; 129; Я г о ж. Рэгіянальны каларыт прозы І. Навуменкі // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фалькл оры. Гомель, 1980; К а з ы р а Л. Замежнаму чытачу пра Купалу і Коласа // ЛіМ. 1985. 5 крас.; К а м а р о ў с к і А. Высвечваючы новыя грані // Мін. праўда. 1972. 9 жн.; К а н э Ю. Спадарожнік у вялікі свет // Полымя. 1960. № 1; К а р н і л о в і ч Л. Высокая духоўнасць героя // Нар. асвета. 1979. № 6; Я г о ж. Героіка моладзі 40-х гадоў у творчасці Івана Навуменкі // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; К а р о т к а я Л. Ад імя пакалення // Навуменка І. Зб. тв.: у 6 т. Мн., 1981. Т. 1; Я г о ж. Крылы юнацтва // На арбіце часу. Мн., 1974; К у л я ш о ў Ф. Аб чым шумелі сосны // На высокай хвалі. Мн., 1968; Я г о ж. Маральны патэнцыял чалавека // Куляшоў Ф. Эцюды аб прозе. Мн., 1964. С. 21—43; Я г о ж. Рамантыка мары і подзвігу // Навуменка І. Вераніка. Мн., 1968; Я г о ж. Усё адолее чалавек // Полымя. 1963. № 4; К у х а р а ў С. Летапісец пакалення // Вяч. Мінск. 1974. 14 лют.; Л а м е к а Л. Коласаўскія традыцыі ў творчасці Івана Навуменкі // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн., 1982; Я г о ж. Прага высокай духоўнасці // Полымя. 1985. № 2; Л е ц к а Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980. С. 80—87, 94—95; Я г о ж. Неўміручы подзвіг народа // Полымя. 1975. № 5; Л і т в і н а ў Р. Духоўны воблік героя ў творах І. Навуменкі для юнацтва // Беларуская літаратура. Мн., 1978. Вып. 6; Л о й к а А. Запрашэнне да трох сосна ў // Маладосць. 1985. № 2; Л у ф е р а ў М. Канфлікты і жыццё // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 81—83; Я г о ж. Уклад земляк оў // Гомел. праўда. 1978. 22 жн.; Л я в о н а в а П. Вывучэнне твораў пра Вялікую Айчынную вайну // Нар. асвета. 1979. № 4; Л я п і ч А. Подзвіг нескаронай зямлі // ЛіМ. 1968. 20 вер.; Л я ш у к В. Зборнік апавяданняў Івана Навуменкі «Верасы на выжарынах» // Ляшук В. Урокі пазакласнага чытання: IV—VII класы. Мн., 1984; Я г о ж. Урокі дабраты і патрыятызму // Наст. газ. 1985. 9 кастр.; М а р т ы н а в а Э. Заўсёды ў дарозе // Полымя. 1981. № 6; М а р ц і н о в і ч А. Летапіс сучаснасці // Вяч. Мінск. 1985. 16 лют.; Я г о ж. Сіла вытокаў // Полымя. 1982. № 4; Я г о ж. Хлопцы самай вялікай вайны //Бярозка. 1982. № 5. М і ш ч а н ч у к М. Літаратура, народжаная Кастрычнікам. Мн., 1983. С. 145—153; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 181—182, 225—228, 296—297, 310—312, 327—328; Я г о ж. Пісьменнік, вучоны, арганізатар навукі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1985. № 1; Н я х а й З. Аб моладзі і для моладзі // ЛіМ. 1963. 27 снеж.; Н я х а й М. Жывая памяць сэрца // Беларуская літаратура. Мн., 1977. Вып. 5; Я г о ж. Жывой памяцю сэрца // Маг. праўда. 1975. 4 вер.; Я г о ж. На ніве душы чалавечай // Полымя. 1982. № 2; П а ш к е в і ч Н. Сусветная драма ў «заштатным» мястэчку // Пашкевіч Н. На шырокіх шляхах жыцця. Мн., 1965; П е т р а в е ц А. Крылы творчага натхнення // Звязда. 1975. 16 лют.; П і с к у н Л. З пазіцый народнасці і гуманізму // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Я г о ж. Каларыт вясковага жыцця ў прозе І. Навуменкі // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель, 1980; Я г о ж. Коласаўскія традыцыі ў прозе Івана Навуменкі // Беларуская літаратура. Мн., 1982. Вып. 10; Я г о ж. На пачатку літаратурнай дарогі: Ранняя проза І. Навуменкі // Нар. асвета. 1982. № 4; Я г о ж. Праблема характару ў «ваенных» апавяданнях Івана Навуменкі // Беларуская літаратура. М., 1984. Вып. 12; Я г о ж. Творчае развіццё класічных коласаўскіх традыцый у прозе І. Навуменкі // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн., 1982; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П о л я к В. На шлях выпрабаванняў // ЛіМ. 1969. 30 вер.; П р у д н і к а ў П., Ю б к о В. Таленавіты пісьменнік, выдатны вучоны // Наст. газ. 1985. 16 лют.; П ш ы р к о ў Ю. Завяршэнне эпапеі // Звязда. 1975. 4 студз.; Я г о ж. Летапісец свайго народа. Мн., 1982. С. 115—116; С а в і к Л. Адчуванне часу. Мн., 1981. С. 158—159; С о б а л ь В. Водгулле семнаццатай вясны // Віцеб. рабочы. 1985. 15 лют.; С т а н к е в і ч Р. Астравы памяці: Штрыхі да творчага партрэта Івана Навуменкі // Беларусь. 1985. № 9; Т ы ч ы н а М. Год аповесці // ЛіМ. 1977. 25 лют.; Я г о ж. Паглыбленне гістарызму ў сучаснай беларускай прозе // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982. С. 186—189; У с і к а ў Я. Змястоўна пра таленавітае // Звязда. 1972. 30 ліст.; Ч э р н і к а в а В. Голасам свайго пакалення // Мін. праўда. 1985. 16 лют.; Ш а м я к і н І. «Галубіны ўзлёт»; Вецер у соснах // Шамякін І. Размова з чытачом. Мн., 1973; Я г о ж. Народны пісьменнік і вучоны // ЛіМ. 1985. 15 лют.; Ш а р а х о ў с к і Я. Проста і запамінальна // Там жа. 1960. 16 жн.; Ю р э в і ч У. Вяртанне ў маладосць // Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976; Я г о ж. З крыніц юнацтва // Вяч. Мінск. 1975. 15 лют.; Я г о ж. Па старонках новага часопіса // ЛіМ. 1953. 4 ліп.; Я г о ж. Тэма пісьменніка — сацыяльная тэма // Полымя. 1974. № 6; Я с к е в і ч А. На шляху росту і сталасці // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972; Я г о ж. Почырк пісьменніка // ЛіМ. 1958. 4 чэрв.; Я г о ж. У свеце мастацкага твора. Мн., 1977. С. 177—179; Я ф і м а в а М. Шляхі развіцця беларускай савецкай дзіцячай літаратуры // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1966. С. 89—90.

На кітайскай мове. Н а в у м е н к а Іван Якаўлевіч // Энцыклапедычны слоўнік савецкай літаратуры. Пекін, 1984.

На польскай мове. I w a n N a w u m i e n k a // Moje niedźwiedzie. Łódź, 1974.

На рускай мове. А д а м о в и ч А. Память сэрца // Науменко И. Тополя нашей юности. М., 1978; Я г о ж. Становление жанра. М., 1964. С. 294—295; А н д р е ю к С. Поиск будет продолжен // Знамя юности. 1968. 26 марта; Г а р а н и н Л. Философские искания в белорусской литературе. Мн., 1984. С. 197—201; Г и л е в и ч Н. Рассказы Ивана Науменки // Знамя юности. 1957. 13 нояб.; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 164—165, 181—183; Е л и с е е в В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; Я г о ж. Наука ненависти и любви // Там жа. 1969. 15 окт.; З в о н а р е в а Л., В ы б о р г и н а Д. Юноше, обдумывающему житье, помогают книги писателя Ивана Науменко // Там жа. 1985. 10 янв.; И з п о ч т ы «Немана» // Неман. 1978. № 9; И п а т о в а О. Чувство Родины // Правда. 1979. 12 мая; И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 194—195; К а з е к а Я. Слово о ровесниках // Науменко И. Ветер в соснах. Мн., 1970; К а н э Ю. Герой и время // Неман. 1961. № 5; Я г о ж. Его глазами // Там жа. 1960. № 1; К о в а л е н к о В. Главное направление — художественная правда // Там жа. 1970. № 6; Я г о ж. Сплав мысли и чувств // Сов. Бел. 1985. 16 февр.; К у л е ш о в Ф. Пора зрелости // Сел. газ. 1975. 16 февр.; Я г о ж. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 24—26; К у р и н а Е. Слово белорусских писателей // Днепров. правда. 1975. 26 июня; М а р т и н о в и ч А. Четыре слова о людях и жизни // Знамя юности. 1967. 25 окт.; М е л е ж И. Жизненные заботы. М., 1980. С. 112—113; М о з о л ь к о в Е. Поющая земля. М., 1972. С. 371—372; О в ч а р е н к о А. Послесловие // Науменко И. Сорок третий. М., 1977; Я г о ж. Современный белорусский роман. М., 1978. С. 69—90; П а ш к е в и ч Н. «Сосна при дороге» И. Науменко // Пашкевич Н. На эпическом направлении. М., 1969; П е р к и н Н. В семье братских литератур. Мн., 1967. С. 141—143; П и с к у н Л. Региональная основа художественного характера в трилогии Науменко «Сасна пры дарозе», «Вецер у соснах», «Сорак трэці» // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур,

фольклора и методы их изучения. Гомель, 1985. Ч. 2; Савик Л. Память суровых дорог // Сел. газ. 1985. 16 февр.; Сапожков Ю. Верность семнадцатой весне // Сов. Бел. 1975. 16 февр.; Семенова А. Заметки о рассказах // Неман. 1967. № 6; Синенко Г. Духовные наследники Октября // Великий Октябрь и художественная литература. Мн., 1977; Яго ж. Жанровое и стилевое многообразие современной советской литературы (поэзия, проза) // Современные проблемы советской литературы. Мн., 1980; Тычина М. Народ и война. Мн., 1985. С. 258—262; Хромченко К. Летописец своего поколения // Заря. 1975. 15 февр.; Шамякин И. Твое поколение // ЛГ. 1977. 13 июля; Юревич В. Возвращение в юность // Юревич В. Испытание зрелостью. М., 1981.

На славацкай мове. Židlický V. Co zaznamenala Pamät srdca // Navumenka I. Návrat do mladosti. Košice, 1985.

На чэшскай мове. Židlický V. Ivan Navumenka // Současná sovětské literatura. III Ukrajinská a běloruská. Prahá, 1968.

2.4.

На беларускай мове. Верамейчык У. Урочышча Нехарань: [Верш] // ЛіМ. 1982. 18 чэрв.; Губернатарау М. Юбіляру: [Верш] // Наст. газ. 1975. 15 лют.; Жычка Х. Акадэмік ідзе ў грыбы: [Верш] // ЛіМ. 1983. 16 вер.

М. П. Барташэвіч.

НАВУМОВІЧ УЛАДЗІМІР

Навумовіч Уладзімір Аляксандравіч (н. 29.10.1943, в. Баўцічы Карэліцкага р-на Гродзенскай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1974).

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Маці, Марыя Гаўрылаўна, 30 гадоў працавала настаўніцай. Бацька, Аляксандр Раманавіч, працаваў будаўніком у роднай вёсцы; быў партызанам, удзельнічаў у баях за вызваленне Венгрыі, Югаславіі, перамогу сустрэў у Альпах (яму прысвечана дакументальная аповесць У. Навумовіча «Бацькаў сад», змешчаная ў карэліцкай раённай газеце «Полымя», 1985). У. Навумовіч вучыўся ў Скорыцкай сямігодцы (1950—57), Ярэміцкай сярэдняй школе (1957—60), працаваў настаўнікам у Беражэнскай васьмігадовай школе (1960—61). У 1961—66 — студэнт аддзялення беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ. Пасля заканчэння універсітэта на камсамольскай рабоце ў Мінску: загадчык аргаддзела Ленінскага райкома ЛКСМБ (1965—66), загадчык сектара культмасавай работы Мінскага абкома ЛКСМБ (1966—69), лектар ЦК ЛКСМБ (1969—70). У 1970—73 — аспірант кафедры беларускай літаратуры БДУ. Абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Проза «Маладняка» (1974). З 1973 выкладчык, з 1981 дацэнт гэтай жа кафедры. З 1991 узначальвае міжнародную летнюю школу беларусістаў пры БДУ.

Першае апавяданне У. Навумовіча «Навырост» змешчана ў 1964 у навагрудскай раённай газеце «Новае жыццё», у тым жа годзе дэбютаваў у рэспубліканскім друку («Чырвоная змена»). Даследуе пытанні развіцця і перспектыўныя тэндэнцыі беларускай прозы 20-х гадоў, праблемы творчасці беларускіх пісьменнікаў, членаў літаб'яднання «Маладняк». Выдаў манаграфію «Шляхамі арлянят: Проза «Маладняка». Займаецца вывучэннем маральна-этычнай праблематыкі сучаснай беларускай прозы. Распрацаваў і вядзе спецсемінар для студэнтаў «Канцэпцыя чалавека ў беларускай савецкай прозе (маральна-этычныя асновы нацыянальнага характару)». Складальнік зборніка «Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур».

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Проза «Маладняка»: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1974.

Такое бывае аднойчы: Аповесць. Мн., 1982. (Першая кніга празаіка). Рэц.: Васючэнка П. Флірт без адрыву ад вытворчасці // ЛіМ. 1983. 24 чэрв.; Нікішын М. Ля вытокаў сталасці // Чырв. змена. 1983. 15 сак.; Погорелов С., Титенков М.

Такими они были // Знамя юности. 1983. 27 апр.
Шляхамі арлянят: Проза «Маладняка». Мн., 1984. Рэц.: У л ь я н к о Н. Революцией открытыми путями // Гродн. правда. 1985. 23 апр.

1.3.

1964. На скразняку: Апавяданне // Чырв. змена. 28 кастр.

1965. Другое нараджэнне // ЛіМ. 13 кастр.

1968. Узаранае поле: Старонкі роздуму // Маладосць. № 10.

1970. З Лукомльскага сшытка: [Апавяданні] // Маладосць. № 11.

1971. Попел на сэрцы: Апавяданне // Маладосць. № 2.

1972. Атеистическое содержание прозы молодых белорусских писателей 20-х годов // Атеистическое воспитание молодежи. Мн.; З клопатам аб маладой змене // Народныя песняры. Мн.; Романтическая эпопея: [Рэц. на кн.: З а р е ц к и й М. Стежки-дорожки. Мн., 1971] // Неман. № 2; З кагорты маладнякоўцаў: 70 год з дня нараджэння С. Хурсіка // ЛіМ. 10 сак.; Вернасць праўдзе жыцця // Чырв. змена. 16 сак.

1973. Крылатае племя // Чырв. змена. 28 ліст.

1975. Неабходнасць героя // ЛіМ. 4 кастр.

1977. Талент яркі, непаўторны // Чырв. змена. 4 жн.

1978. Маладыя гады аднаўлення // Маладосць. № 6.

1979. З рамантыкай рэвалюцыі ў сэрцы // Святло яго душы. Мн.; Маладыя гады абнаўлення: Успаміны // Маладосць. № 6; Найбольш поўны // ЛіМ. 8 чэрв.

1980. Поезд в завтрашний день // Знамя юности. 18 сент.

1981. Духоўны бацька «Маладняка»: Янка Купала і «Маладняк» // Песні беларускай валадар. Мн.; З днём заўтрашнім // Маладосць. № 5; Поплеч з арлянятамі // Там жа. № 10; Старонкі пра выдатнага празаіка: [Рэц. на кн.: К а з е к а Я. Кузьма Чорны: Старонкі творчасці. Мн., 1980] // Полымя. № 6.

1982. Перспектыўныя тэндэнцыі ў развіцці беларускай савецкай прозы 20-х гадоў XX стагоддзя // Актуальныя праблемы грамадскіх навук. Мн.; На шырокую дарогу: (Якуб Колас і «Маладняк») // З глыбінь народных. Мн.; Маральна-этычныя асновы характару сялянскага тыпажу і свет кахання ў трылогіі Я. Коласа «На ростанях» // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; На шырокую дарогу // Маладосць. № 5; Запрашаем у Вязынку! // ЛіМ. 14 мая.

1983. Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1.

1984. Быть голосом собственной совести: О положительном герое современной белорусской прозы // Коммунист Бел. № 11; Гражданином быть обязан // Сов. Бел. 7 сент.

1985. Партызанскае братэрства: Апавяданне // Беларусь. № 11.

1.5.

На рускую мову. Снова в Хатыни: [Апавяданне] / Пер. Б. Мескин // Смена. 1972. № 20.

На украінскую мову. З «Лукомльського зошита»: Земляки; Новий комсорг; Бригада семи Василів; Нөволукомлянин / Пер. Г. Вігурська // Сузір'я. К., 1972. Вип. 6; Бригада семи Василів: [Навела] / Пер. Г. Вігурська // Друг читача. 1972. 4 січ.; З «Лукомльського зошита»: Земляки; Новий комсорг / Пер. Г. Вігурська // Сузір'я. К., 1976. Вып. 10.

1.6.

Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн., 1982 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Ш а м я к і н а Т. У імкненні да ідэалу // Полымя. 1983. № 7. *В. М. Грышкевіч.*

НАГРОДСКІ ЗЫГМУНТ

Нагродскі Зыгмунт Вікенцьевіч (1866, в. Зулова Свянцянскага пав. Віленскай губ., цяпер Швянчонскі р-н, Літва — 25.3.1937, Вільня), беларускі культурны дзеяч, паэт.

З сям'і арандатара, які працаваў у бацькоў польскага дзяржаўнага дзеяча Ю. Пілсудскага. З. Нагродскі меў уласны склад-краму сельскагаспадарчых машын у Вільні (вул. Завальная, 11). Праводзіў культурна-асветную работу сярод віленскіх рамеснікаў. У 1893 пазнаёміўся з «Дудкай беларускай» Ф. Багушэвіча. З яе нелегальнага распаўсюджвання распачаў актыўную прапаганду твораў беларускіх пісьменнікаў сярод сялян, што наведвалі яго склад-краму. У 1896 ахвяраваў сродкі на другое выданне «Дудкі беларускай» у Кракаве. Асабістае знаёмства З. Нагродскага з Ф. Багушэвічам, які працаваў у Вільні адвакатам судовай палаты, перайшло ў шчырае сяброўства. У 1898—1900 З. Нагродскі неаднойчы наведваў Ф. Багушэвіча ў Кушлянах (цяпер Смаргонскі р-н),

перапісваўся з ім, даваў тэмы для апавяданняў з беларускага сялянскага побыту («Сведка», «Дзядзіна» і інш.). Калі Ф. Багушэвіч памёр, З. Нагродскі арганізаваў дэлегацыю рамеснікаў, якія прыехалі ў Жупраны (цяпер Ашмянскі р-н) на пахаванне паэта (17(30).4.1900) з вянком, перавязаным беларускім ручніком з надпісам: «Змоўклі песні тыя, што іграў на дудцы». На смерць Ф. Багушэвіча напісаў верш «На памяць зычліваму для сям'і». У 1901 нейкі час быў пад арыштам у пецярбургскім астрозе, дзе напісаў верш «Да жонкі маёй у Вільні». Далучаўся да беларускага адраджэнскага руху, у цяжкія моманты матэрыяльна падтрымліваў выданне «Нашай нівы», удзельнічаў у віленскіх літаратурных вечарах, на якіх, пераапрануўшыся ў сялянскую світку, дэкламаваў вершы беларускіх аўтараў. У верасні 1899 выступіў з вершаванай прамовай «Пастароньцесь, мае братцы...» на адкрыцці памятнага каменя ў Барэйкаўшчыне (каля Вільні), пастаўленага ў гонар У. Сыракомлі. У 1920-я гады на ўласныя сродкі стварыў «Народнае выдавецтва», якое выпускала танныя кніжкі для масавага чытання, у іх ліку «Гутаркі і песенькі» У. Сыракомлі (1929). Арыентаваўся на традыцыі літаратуры Беларусі 19 ст. Сустракаўся з А. Луцкевічам і М. Танкам.

Адзін з буйных твораў З. Нагродскага — двухмоўная (беларуска-польская) п'еса «На каляды», напісана на беларускім фальклорна-этнаграфічным матэрыяле з падзагалоўкам «Народны абразок з ваколіц Зулова з 1876 года» (пастаўлена ў Вільні ў 1936, захавалася ў рукапісе ў ЦБ АН Літвы). У творах і ў грамадскай дзейнасці З. Нагродскі быў перакананым дэмакратам-асветнікам і гарачым прыхільнікам дружбы беларускага і польскага народаў. *У. І. Мархель.*

Бібліяграфія

1.2.

Skład maszyn i narzędzi rolniczych, nasion i nawozów sztucznych. Wilno, 1928.

Ze wspomnień oświatowca. Wilno, 1929.

O maszynach do szycia. Wilno, [1930].

Moje wspomnienie i rozważania z powodu budowy pomnika Montwiłłowi. Wilno, 1931.

Wyprawa wileńska roku 1919 we wspomnieniach cywila. Wilno, 1933.

Rola duchowieństwa katolickiego w godzinie prób i cierpień na terenie Litwy i Białejrusi: (1863—1883). Wilno, 1935.

1.3.

1928. Kilka nieuporządkowanych wspomnień z lat przeszłych // Wilno — Legiony. Wilno.

1971. На памяць зычліваму для сям'і: [Урывак з верша] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя. Мн.

1977. З успамінаў пляменніцы паэта Ю. Радзевіч і З. Нагродскага // Пачынальнікі. Мн.

1978. На памяць зычліваму для сям'і; «Пастароньцесь, мае братцы...»: [Вершы] // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2.

1982. «Пастароньцесь, мае братцы...»; На памяць зычліваму для сям'і: [Вершы] // Рагойша В. Кантакты. Мн.

1988. Нашым ён быў братам...; На памяць зычліваму для сям'і: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Глядзельнік. «На каляды»: (Народны абразок з беларускага жыцця з ваколіц Зулава) // Бел. фронт. 1936. 5 ліп.; Луцкевіч А. Жыццё і творчасць Фр. Багушэвіча ў успамінах яго сучаснікаў // Запісы БНТ. 1938. Сш. 1; Мальдзіс А. Сярод віленскіх рукапісаў // ЛіМ. 1971. 16 ліп.; Рагойша В. Зыгмунт Нагродскі і яго вершы // Рагойша В. Кантакты. Мн., 1982; Св. п. Зыгмунт Нагродскі: (Замест некралогу) // Калоссе. 1937. № 2; Семашкевіч Р. Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе. Мн., 1971. С. 46—58; Содаль У. Зыгмунт Нагродскі — сябар Ф. Багушэвіча // ЛіМ. 1976. 30 студз.; Яго ж. Людзьмі звацца. Мн., 1977. С. 41—45; Танк М. Лісткі календара // Танк М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1967. Т. 4.

На польскай мове. Archiwista. Nie dynaści, lecz pompadury: (W odpowiedzi p. Z. Nagrodzkiemu) // Prz. Wileński. 1936. Nr 5; **Archiwista.** W odpowiedzi p. Zygmuntowi Nagrodzkiemu // Prz. Wileński. 1937. Nr 1; Hass L. Nagrodzki Zygmunt // Polski Słownik Biograficzny. T. XXII/3. Z. 94; Huszcza J. Poeta Białej Rusi // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979; Łuckiewicz A. Zygmunt Nagrodzki: (Wspomnienie pośmiertne) // Prz. Wileński. 1937. Nr 4; Życka C. Krótki rys dziejów tajnej oświaty polskiej na ziemi Wileńskiej od 1880 do 1919. Wilno, 1932. S. 7, 11—13, 27.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 3, воп. 1, спр. 17, л. 5, Б-ка Асалінскіх у Вроцлаве (РП), аддз. рукап., адз. зах. 7180; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 138, адз. зах. 2184; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 218. *Т. М. Махнач.*

НАЛІВАЙКА АЛЕСЬ

Налівайка Алесь (Аляксандр Міхайлавіч; н. 20.10.1922, в. Вязычын Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1954). Дацэнт (1961).

З сялянскай сям'і. Бацька, Міхаіл Лазаравіч, у 1914—18 працаваў шахцёрам у Данбасе, потым селянін-аднаасобнік, у 1930 быў рэпрэсіраваны «за антыкалгасную агітацыю» і высланы ў г. Салікамск на вугальныя шахты. Вярнуўшыся, у 1934 уступіў у калгас. У гады Вялікай Айчыннай вайны быў у партызанскім атрадзе спецпрызначэння. А. Налівайка скончыў пачатковую школу ў в. Вязычын (1932), Свіслацкую сямігодку (1936). У 1937 паступіў на Бабруйскі педрабфак (у 1940 рэарганізаваны ў педкурсы), пасля заканчэння якога накіраваны ў Беластоцкую вобл. Працаваў выкладчыкам рускай мовы і літаратуры, загадчыкам навучальнай часткі ў Вышонкаўскай няпоўнай СШ (цяпер у Польшчы). У гады Вялікай Айчыннай вайны А. Налівайка разам з групай вясковай інтэлігенцыі і моладзі праз старэйшую сястру, якая жыла і працавала да вайны настаўніцай у Клічаўскім р-не, наладзіў сувязь з партызанскім атрадам І. Ізоха, распаўсюджваў зводкі Саўінфармбюро і паведамленні з газеты «Правда». У лістападзе 1942 стаў байцом, потым камандзірам разведгрупы Заходняга фронту (партызанскі атрад спецпрызначэння № 309 імя С. М. Кірава, потым гэты атрад перайшоў у падпарадкаванне разведаддзела 2-га Беларускага фронту). У студзені 1944 увайшоў у спецгрупу, якая выконвала заданні ў раёне г. Вільнюса, а 13 ліпеня 1944 злучылася з часцямі Савецкай Арміі. У кастрычніку 1944 накіраваны ў Арлоўскае ваеннае танкавае вучылішча, адкуль у 1945 дэмабілізаваны. У 1946—47 працаваў выкладчыкам гісторыі і канстытуцыі ў Свіслацкай сямігодцы. Паступіў і ў 1951 скончыў з адзнакай філалагічны факультэт Магілёўскага педінстытута і накіраваны ў аспірантуру пры Мінскім педінстытуце. Пасля заканчэння яе (1953) працуе выкладчыкам, дацэнтам на кафедры беларускай літаратуры гэтага ж інстытута. Абараніў кандыдацкую дысертацыю «Аповесць Якуба Коласа «Дрыгва». Узнагароджаны 2 ордэнамі Айчыннай вайны 1-й і 2-й ступені, медалямі і інш.

Першыя публікацыі А. Налівайкі з'явіліся ў 1956. Артыкулы «Стыль і мова аповесці Якуба Коласа «Дрыгва» і «Выяўленчыя сродкі аповесці Я. Коласа «Дрыгва» засведчылі настойлівае імкненне даследчыка разабрацца ў складаных літаратурных з'явах. Аўтар манаграфіі «Аповесць Якуба Коласа «Дрыгва», вучэбнага дапаможніка «Беларуская савецкая літаратура», адзін з аўтараў падручнікаў «Беларуская літаратура», «Гісторыя беларускай савецкай літаратуры» для студэнтаў педінстытутаў. Увага даследчыка скіравана да асноўных праблем беларускай савецкай літаратуры. Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Повесть Якуба Коласа «Трясина»: Автореф. дис. ... канд. филолог. н. Мн., 1954.

Аповесць Якуба Коласа «Дрыгва». Мн., 1959. Рэц.: Бугаёў Д. Першая манаграфія пра «Дрыгву» // Полымя. 1959. № 9; Манаграфія пра аповесць «Дрыгва» // ЛіМ. 1959. 4 ліп.

Жывыя рысы Ільіча. Вобраз У. І. Леніна ў бел. маст. літаратуры. Мн., 1960.

Тэматыка курсавых работ па беларускай літаратуры. Мн., 1961.

Проза Якуба Коласа. Мн., 1962.

Кантрольныя работы па беларускай літаратуры. Мн., 1962 / У сааўт. Рэц.: Кутневіч П. Не трэба шпаргалак // Полымя. 1962. № 11.

З Леніным у сэрцы. Мн., 1970. (Матэрыял у дапамогу лектару).

Беларуская літаратура. Мн., 1971 / Сааўт. Т. Бурэйка. Рэц.: Касабокава Я. З любоўю да роднай літаратуры // Вяч. Мінск. 1972. 13 вер.; Беларуская савецкая літаратура. 2 выд., перапрац. і дап. Мн., 1979.

1.3.

1956. Выяўленчыя сродкі аповесці Я. Коласа «Дрыгва» // Уч. зап. Мин. пед. ин-та. Вып. 4, юбилейный;

Стыль і мова аповесці Якуба Коласа «Дрыгва» // Полымя. № 4.

1959. У новым жанры: [Рэц. на: Сіўцоў І. «Нягоды і радасці» // Полымя. 1958. № 7—9] // ЛіМ. 21 лют.; Раман пра нашу сучаснасць: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. Даль палявая. Мн., 1959] // Мін. праўда. 10 сак.; «Лясная песня»: [Рэц. на кн.: Пестрак П. Лясная песня. Мн., 1958] // Там жа. 6 мая; Летапіс гераізму і мужнасці: [Рэц. на кн.: Лынькоў М. Векапомныя дні. Мн., 1958] // Там жа. 29 мая.

1960. Паэт-грамадзянін // Мін. праўда. 20 сак.; Вобраз У. І. Леніна ў беларускай мастацкай літаратуры // Наст. газ. 26 крас.

1962. Пясняр народнага лёсу // Нар. асвета. № 11; Мін. праўда. 26 вер.; Паэзія прозы: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Працяг размовы. Мн., 1962] // Мін. праўда. 14 вер.; Пісьменнік-гуманіст // Там жа. 3 ліст.

1963. Пісьменнікі пра Янку Купалу; Творчасць Янкі Купалы савецкага часу; Янка Купала і ўсходнеславянскія літаратуры; Асноўныя выданні твораў Я. Купалы; Асноўныя дапаможнікі па семінарыю: (Артыкулы, бібліяграфічныя даведкі) // Семінарый. Мн.

1964. Жывыя, праўдзівыя вобразы // Нар. асвета. № 5.

1966. Замест прадмовы // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн. / У сааўт.

1970. Пасляваенная беларуская драматургія // Нар. асвета. № 3.

1977. Паэма аб рэвалюцыі // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура: Зб. артыкулаў. Мн.

1981. Якуб Колас // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры (1917—1940). Мн.; З любоўю да народа і верай у народ // Нар. асвета. № 2.

1982. Паэма Якуба Коласа «Новая зямля» — шэдэўр беларускага нацыянальнага ліраэпасу // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 10; Паэма аб рэвалюцыі; Проза Якуба Коласа савецкага часу // Янка Купала і Якуб Колас: Некаторыя аспекты творчасці. Мн.; Аркадзь Куляшоў // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980. Мн.; Адзін з паэтычных шэдэўраў Якуба Коласа [«Сымон-музыка»] // Неўміручая спадчына: Матэрыялы рэсп. навук. канф. выкладчыкаў бел. літ. ВНУ БССР, прысвеч. 100-годдзю з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа. 14—15 мая 1982 г. Мн.

1984. Ад складальніка // Хрэстаматыя па беларускай савецкай літаратуры. Мн.

1.6.

Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966 / Скл. з інш.

Хрэстаматыя па Беларускай савецкай літаратуры: (Для сярэд. спец. навуч. устаноў БССР). Мн., 1984. Ч. 1. Ч. 2 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Сямяновіч А. Гады сталасці // Наст. газ. 1972. 18 кастр.

В. М. Грышкевіч.

НАСОВІЧ ІВАН

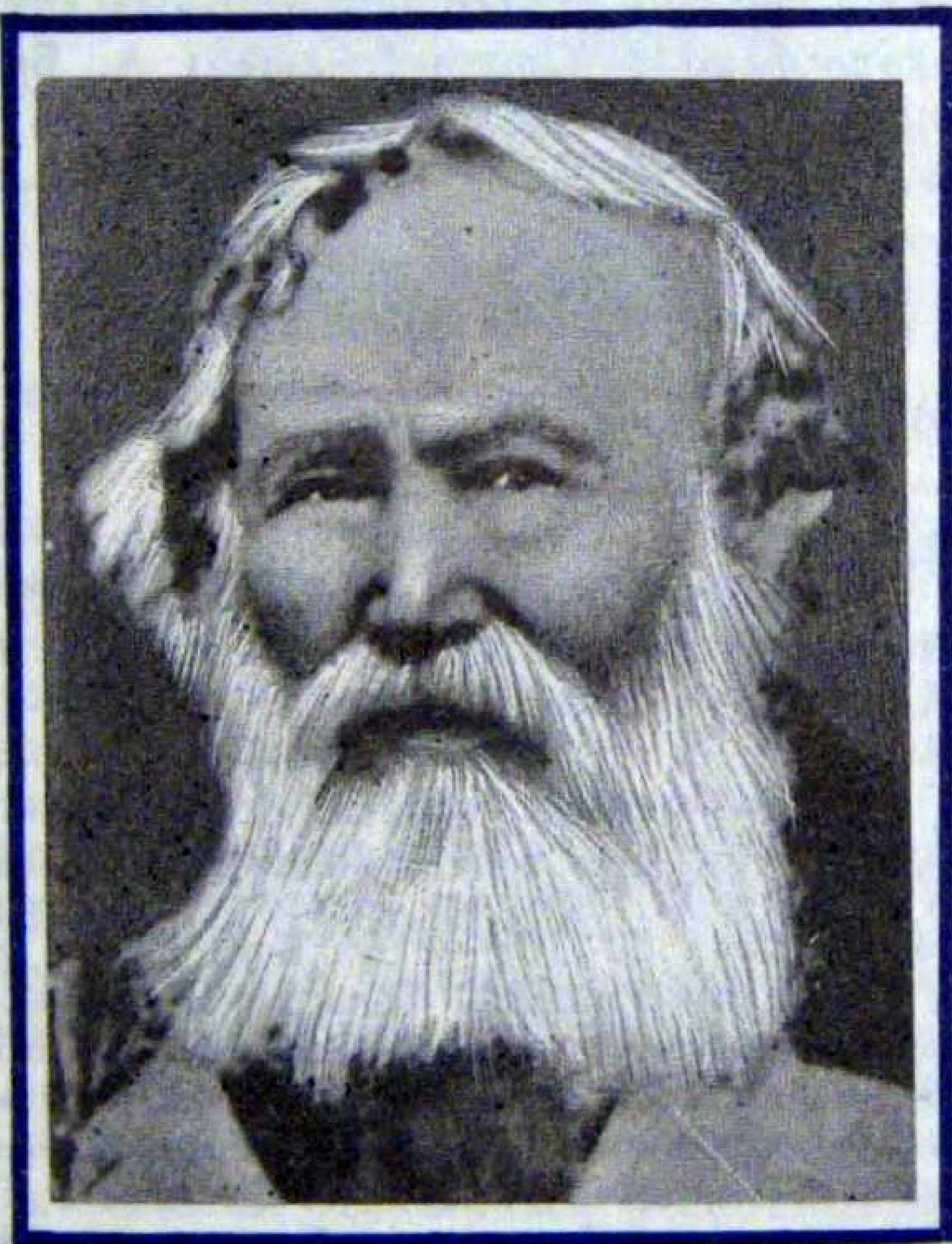

Насовіч Іван Іванавіч [26.9(7.10).1788, в. Гразівец Быхаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Чавускі р-н Магілёўскай вобл.— 25.7(6.8). 1877, г. Мсціслаў; пахаваны на могілках Тупічэўскага манастыра], літаратар, лексікограф, фалькларыст.

Нарадзіўся ў сям'і дзяка. Скончыў у Магілёве гімназію і духоўную семінарыю (1812). Працаваў выкладчыкам рускай славеснасці і інспектарам Аршанскага павятовага вучылішча, потым быў настаўнікам і рэктарам Мсціслаўскага духоўнага вучылішча (1813—22), загадчыкам, наглядчыкам, выкладчыкам Дынабургскай гімназіі (1822—32), Маладзечанскага (1832—34) і Свянцянскага (1834—43) дваранскіх вучылішчаў. У 1843 кіраўніцтва Віленскай навучальнай акругі нечакана прапанавала яму падаць у адстаўку, не маючы на гэта сур'ёзных падстаў. І. Насовіч пасяліўся ў Мсціславе і грунтоўна заняўся навуковай працай — наладзіў цесныя сувязі з Аддзяленнем рускай мовы і славеснасці Пецярбургскай Акадэміі навук, Археаграфічнай камісіяй, Аддзяленнем этнаграфіі Рускага геаграфічнага таварыства. Па іх парадзе склаў першы гістарычны слоўнік беларускай мовы «Алфавітны паказальнік старажытных беларускіх слоў, выбраных з актаў, што адносяцца да гісторыі Заходняй Расіі», які Акадэмія навук удастоіла Увараўскай прэміі (1865). Гэты слоўнік, які ўключае каля 13 тыс. слоў, застаўся ненадрукаваны (захоўваецца ў бібліятэцы АН Расіі ў г. Санкт-Пецярбургу). І. Насовіча справядліва называюць беларускім Далем — ён аўтар манументальнага, унікальнага па тым часе тлумачальна-перакладнога «Слоўніка беларускай мовы», у які ўвайшло

больш за 30 тыс. слоў, запісаных аўтарам ад насельніцтва Магілёўскай, Мінскай і Гродзенскай губ., а таксама выбраных з фальклорных твораў, розных літаратурных помнікаў старажытнага беларускага пісьменства. У ім раскрыты сэнс кожнага слова і фразеалагізма, прыведзены прыкладныя рускія эквіваленты, часам даецца этымалогія слова, словы і словазлучэнні ілюструюцца багатым кантэкстам з дыялектнай, фальклорнай ці агульналітаратурнай мовы. За гэты слоўнік Акадэмія навук прысудзіла І. Насовічу Дзямідаўскую прэмію (1885). У 1881 выдадзены «Дадатак да беларускага слоўніка». «Слоўнік беларускай мовы» І. Насовіча, нягледзячы на шэраг слоўнікаў, выдадзеных беларускімі савецкімі лінгвістамі, застаецца выдатнай працай беларускай лексікаграфіі. І. Насовіч таксама надзвычай многа зрабіў у галіне збірання і публікацыі беларускай народнай вуснапаэтычнай творчасці. Упершыню ў гісторыі беларускай фалькларыстыкі ён выдаў асобнай кнігай «Зборнік беларускіх прыказак» (залаты медаль Рускага геаграфічнага таварыства), у які ўвайшло каля 3500 твораў гэтага малога празаічнага жанру, а таксама шэраг блізкіх да яго па форме прыгаворак, пажаданняў, прывітанняў, віншаванняў, праклёнаў і інш. Аўтар раскрыў семантыку прыказак, выявіў гісторыю іх узнікнення, даў паралелі з рускай і іншых моў. Здабыткам беларускай дарэвалюцыйнай фалькларыстыкі сталі зборнікі «Беларускія прыказкі і прымаўкі», «Беларускія прыказкі і загадкі». Што ж датычыць зборніка «Беларускія песні», то, як зараз устаноўлена, ён з'яўляецца працай несамастойнай: складальнік узяў тэксты (а іх там больш як 350) са зборнікаў Я. Чачота і А. Рыпінскага і выдаў іх, не пазначыўшы крыніц запазычання. Паводле ўспамінаў самога І. Насовіча, у свой час ім быў падрыхтаваны асобны том беларускай народнай прозы — казкі, легенды, паданні і інш.— і дасланы ў Акадэмію навук, аднак лёс яго склаўся няўдала: рукапіс згубіўся ў пецярбургскіх архівах. Многае з навуковай спадчыны вучонага і па сённяшні застаецца ненадрукаваным: «Успаміны майго жыцця» (рукапіс знаходзіцца ў Ін-це мовазнаўства імя Я. Коласа АН Беларусі), гістарычны нарыс «Аб плямёнах да часоў Рурыка, што засялілі беларускую тэрыторыю», некалькі абагульняючых даследаванняў аб беларускай мове, яе месцы сярод славянскіх моў, а таксама дыялектах (рукапісы захоўваюцца ў бібліятэцы АН Расіі ў Санкт-Пецярбургу).

Вялікую каштоўнасць маюць літаратурныя творы І. Насовіча. Амаль усё жыццё, з юнацкіх гадоў, ён пісаў вершы. Да нас дайшла толькі частка яго паэтычных твораў, напісаных на беларускай мове. Гэта нізка псалмаў і некалькі гутарак (напрыклад, каларытнае «Апісанне свянцянскага ігрышча»). Некаторыя са сваіх уласных твораў ён змясціў у зборніку «Беларускія песні», закамуфляваўшы аўтарства, што дало падставу пазнейшым даследчыкам аднесці іх да ліку ананімных паэм. Так здарылася з вядомай хрэстаматыйнай паэмай «Во цяпер які люд стаў» (у рукапісе яна называецца «Изображение развращения нравов»). Рукапіс паэмы «Іудзіяда» (прысвячаецца Я. К. Гроту) захоўваецца ў Дзяржаўнай публічнай бібліятэцы ў Санкт-Пецярбургу. Удалай трэба прызнаць спробу перакладу І. Насовічам на беларускую мову катэхізіса. Важнае навуковае і гістарычнае значэнне мае эпісталярная спадчына І. Насовіча — дзесяткі лістоў у Пецярбург вядомым рускім вучоным акадэмікам І. Сразнеўскаму і А. Быкаву. Матэрыялы пра І. Насовіча экспануюцца ў беларускіх музеях. Яго імем названа вуліца ў Мсціславе.

І. К. Цішчанка.

Бібліяграфія

1.3.

1848. Об ответном послании российских архиереев к сорбонским епископам // Мог. губ. вед. № 17, 18, 20, 21, 23—27.

1.4.

Псаломские песни, переложенные в стихотворную русскую речь. Спб., 1866.

1.6.

Белорусские пословицы и поговорки. Спб., 1852. Прибавл. к «Изв. второго отд-ния Акад. наук».

Сборник белорусских пословиц, составленный надворным советником И. И. Носовичем и удостоенный от императорского Русского географического общества Малой золотой медали. Спб., 1866. Отд. отт. из «Зап. РГО по отд-нию этнографии». 1867. Т. 1.

Белорусские пословицы и загадки: [Доп. к «Сборнику бел. пословиц», помещенному в т. 1 «Записок РГО по отд-нию этнографии»]. Спб., 1868 [На вокл.: 1869]. Отд. отт. из «Зап. РГО по отд-нию этнографии». Т. 2.

Словарь белорусского наречия. Спб., 1870 / Скл.

Белорусские песни, собранные И. И. Носовичем. Спб., 1874. Отд. отт. из «Зап. РГО по отд-нию этнографии». 1873. Т. 5.

Сборник белорусских пословиц, составленный надворным советником И. И. Носовичем. Спб., 1874. Отд. отт. из «Сборника ОРЯС Акад. наук». 1875. Т. 12. № 2.

Дополнение к белорусскому словарю И. И. Носовича. Спб., 1881. Отд. отт. из «Сборника ОРЯС Акад. наук». Т. 21. № 6.

Слоўнік беларускай мовы. Мн., 1983. (Факс. выд.). Спб. 1870.

2.2.

Шейн П. Иван Иванович Носович: Краткий биографический очерк. Спб., 1900. Отд. отт. из «Изв. ОРЯС Акад. наук». 1900. Т. 5. № 3.

2.3.

На беларускай мове. Абабурка М. Багатая душа народа... // Маг. праўда. 1977. 23 ліп.; Бандарчык В. Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX ст. Мн., 1964. С. 109—116; Бандарчык В., Ларчанка М. Развіццё беларускай фалькларыстыкі // Беларуская вуснапаэтычная творчасць. Мн., 1966. С. 39; Бандарчык В., Сабаленка Э. Этнограф, фалькларыст, мовазнаўца. Да 175-годдзя з дня нараджэння І. І. Насовіча // ЛіМ. 1963. 30 жн.; Гарэцкі М. Іван Іванавіч Насовіч // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; 2 выд. Вільня, 1921. 3 выд. Вільня, 1924; Гілевіч Н. З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. С. 44—46; Гуліцкі М. Нарысы гісторыі беларускай лексікаграфіі (XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1978. С. 50—83; Дзейнасць беларускіх вучоных-этнографаў і асвета // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985; Жураўскі А., Крамко І. Навуковы подзвіг // ЛіМ. 1962. 12 кастр.; Іх жа. Першы слоўнік старажытнай беларускай мовы // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1963. № 4; Ігнатоўскі У. І. Насовіч // Вольны сцяг. 1921. № 2; Камароўскі Я. І. І. Насовіч і яго слоўнік // Беларусь. 1957. № 7; Лепешаў І. Класічная праца айчыннай філалогіі // Помн. гіст. і культ. Бел. 1974. № 3; Ралько І. Вершаскладанне. Мн., 1977. С. 11—12; Скварцоў І. Слова роднае, беларускае // Маг. праўда. 1984. 11 мая; Суднік М. І. І. Насовіч // Беларусь. 1949. № 7;

Я г о ж. Неапублікаваны рукапіс // Там жа. 1949. № 5; Я г о ж. Слоўнік Насовіча // Там жа. 1950. № 9; Ц і ш ч а н к а І. Першапраходзец // Полымя. 1983. № 10; Я г о ж. Хто аўтар ананімнай паэмы? // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1984. № 3.

На рускай мове. Б у л а х о в М. Носович Иван Иванович // Булахов М. Восточнославянские языковеды: (Биобиблиограф. словарь). Мн., 1976. Т. 1; П ы п и н А. История русской этнографии. Спб., 1892. Т. 4. С. 153; С т о л е т и е первого белорусского словаря // Сел. газ. 1971. 14 янв.; С у д н и к М. И. И. Носович и современность // Новости ЮНЕСКО (Париж). 1977. № 11; Ш е й н П. И. И. Носович: (Краткий биографический очерк) // Изв. ОРЯС Акад. наук. Спб., 1900. Т. 5. Кн. 3.

3.1.

Б-ка АН Расіі (Санкт-Пецярбург), ф. 26, вып. 5, спр. 107; Дзярж. публічная б-ка (Санкт-Пецярбург), аддз. рэдкіх кніг і рукапісаў, ф. 120, адз. зах. 1012.

Т. М. Махнач.

НАЎРОЦКІ АЛЕСЬ

Наўроцкі Алесь (Аляксандр Піліпавіч; н. 12.2.1937, в. Давыдаўка Азарыцкага, цяпер Светлагорскага р-на Гомельскай вобл.), празаік, паэт.

Бацькі, Ніна Афанасьеўна і Піліп Тарасавіч, былі настаўнікамі. Бацька, які выкладаў беларускую мову і літаратуру, садзейнічаў захапленню сына мастацкай літаратурай. У 1944 будучы пісьменнік пайшоў у 1-ы клас Давыдаўскай сямігодкі. Потым, у сувязі з пераездам бацькоў, вучыўся ў Вяжненскай сямігодцы. Скончыўшы яе, вучыўся ў Бабруйскай школе санфельчараў (1951—54). Працаваў фельчарам у в. Вышкава Мірскага (цяпер Карэліцкага) р-на Гродзенскай вобл. У 1956—62 вучыўся ў Мінскім медыцынскім інстытуце. Пасля атрымання дыплома быў урачом участковай бальніцы ў в. Аравічы Хойніцкага р-на Гомельскай вобл. (1962—65). У 1965 пераехаў у Мінск, працаваў на станцыі хуткай медыцынскай дапамогі. У 1975 паступіў на Вышэйшыя літаратурныя курсы ў Маскве. Але скончыць іх не ўдалося па стану здароўя. У той час яго сталі праследаваць ахоўныя органы. «Пратэстуючы супраць прымянення псіхіятрыі ў палітычных мэтах», выйшаў з беларускай пісьменніцкай арганізацыі. З 1976, за невялікім выключэннем, нідзе не працуе. Паводле слоў самога А. Наўроцкага, «дабіваецца палітычнай рэабілітацыі».

Першы верш А. Наўроцкага «Ранак ідзе» надрукаваны ў 1954 у часопісе «Полымя». Потым надрукаваў у «Полымі» і «Маладосці» шэраг апавяданняў. Выдаў зборнікі паэзіі «Неба ўсміхаецца маланкаю», «Гарачы снег», кнігу апавяданняў «Валун». Паэтычным творам А. Наўроцкага ўласцівы глыбіня роздуму і свежасць вобразнага ўспрыняцця свету, смелая асацыятыўнасць і метафарычнасць, іронія і гратэск. Амаль усе апавяданні А. Наўроцкага, якія ўвайшлі ў зборнік «Валун», звязаны агульным героем. Гэта — наш сучаснік, малады спецыяліст, медык па прафесіі, які перайначвае жыццё ў вясковай глушы. Паэзію і прозу А. Наўроцкага высока ацэньвалі Я. Брыль, У. Караткевіч, М. Стральцоў.

В. У. Ярац.

Бібліяграфія

1.2.

Неба ўсміхаецца маланкаю: Паэзія. Мн., 1962. Рэц.: А р о ч к а М. Арыгінальнасць і арыгінальнічанне // ЛіМ. 1962. 12 чэрв.; Б я р о з к і н Р. Маладосць шукае // Беларусь. 1962. № 12; К а р а т к е в і ч У. З любоўю да чалавека // Маладосць. 1962. № 12; К а ц ю ш ы н М. Змена маладая, таленавітая // Голас Радзімы. 1962. № 90; К л ы ш к а А. Натхненне табе, паэт! // Полымя. 1962. № 7.

Гарачы снег: Паэзія. Мн., 1968. Рэц.: А р х і п а ў Ф. Мера пачуцця // Беларусь. 1969. № 2; К а з л о в і ч А. Шлях да майстэрства складаны // Мін. праўда. 1969. 29 студз.; Х а м я н к о ў М. // Гомел. праўда. 1968. 13 ліст.; Ш п а к о ў с к і Я. Між двух жорнаў // Маладосць. 1969. № 2; Я г о ж. Душа, открытая людям // Дружба народов. 1969. № 6; Ю р ч а н к а Г. Пачатак і працяг // ЛіМ. 1968. 3 снеж.

Валун: Кніга апавяданняў. Мн., 1976. Рэц.: И г н а-

т о в и ч Ф. Герой книги — фельдшер // Мед. газ. 1977. 16 нояб.; Л е ц к а Я. Шлях да сталасці // Полымя. 1977. № 2.

Пакаленні і папялішчы: Кніга вершаў. Мн., 1990.

1.3.

1954. Ранак ідзе: [Верш] // Полымя. № 10.

1957. Рукі; Я хацеў засмяяцца; Малако; Расінка: [Вершы] // Полымя. № 6; Я хацеў засмяяцца; Расінка: [Вершы] // Ніва. 28 ліп.

1958. Каліна; Цішыня; Дзе ты?: [Вершы] // Полымя. № 5; З думкай пра мір: [Верш] // ЛіМ. 2 крас.

1959. Цалціннік; Чатырохгранная ваза; Елка: [Вершы] // Маладосць. № 1.

1960. На полі калгасным; Каханне; Нарэшце: [Вершы] // Маладосць. № 6.

1961. Акмолінскі стэп; Адгабляваная дошка: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Размова з Уладзімірам Ільічом; «Ветры, буйныя ветры»; Акмолінскі стэп; Адгабляваная дошка: [Вершы] // Полымя. № 4; Радасць; Ноша: [Вершы] // Там жа. № 5; Размова з Уладзімірам Ільічом: [Верш] // Звязда. 22 крас.

1962. Пачатак; Маці мая і я: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Размова з Уладзімірам Ільічом: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.

1963. Размова з Уладзімірам Ільічом: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; Я стэп шукаў...; «Хачу ў душы тваёй...»; Мелодыя працы; «Жалезны стол. Усё нязвыкла...»: [Вершы] // Полымя. № 8.

1964. Размова з Уладзімірам Ільічом: [Верш] // Чырв. змена. 7 сак.

1965. Палячыце нас, доктар; «Чуваць саланчаковай ночы крокі...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Чуваць саланчаковай ночы крокі...»: [Верш] // ЛіМ. 18 мая.

1966. Вершы пра сябе; «Калі-небудзь у ясны летні дзень...»; «Я плыву»; «Месяца бледнага...»; «Не заўважаем мы, не заўважаем...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Валун: Апавяданне // Полымя. № 10; Вершы пра сябе // ЛіМ. 9 жн.

1967. Хвоя: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Размова з Уладзімірам Ільічом: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Пагоня: [Верш] // Вясёлка. № 7; Саша: Апавяданне // Маладосць. № 5; Снежань: Апавяданне // Полымя. № 1; Імгненне; «Гузік белы, кругленькі, пластмасавы...»; «Як жа мне трэба мала-мала...»; «У вядры калыхаўся я, у вадзе...»; «Карэннем буду заўтра я...»; «Чорны вузел гальштука ён зашмаргнуў...»; «Па залітай жоўтым святлом дарозе...»: [Вершы] // Там жа. № 3; «Як жа мне трэба мала-мала...»: [Верш] // ЛіМ. 7 сак.

1968. У дажджыстым тумане; Пытанне; Снег з ветрам; Робім мы віткі; На лавачцы ў парку: [Вершы] // Маладосць. № 3; Акушэрка: Апавяданне // Полымя. № 1; «Снег з ветрам калючым шныраюць...»: [Верш] // ЛіМ. 12 сак.

1969. Размова з Уладзімірам Ільічом: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Рукі; Цішыня; Чатырохгранная ваза; «Ветры, буйныя ветры...»; Ты — мяцеліца; Просьба: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Засімак: Апавяданне // Маладосць. № 6.

1970. Сустрэча; Інтэрнат: [Вершы] // ЛіМ. 7 жн.; Так і паляцеў бы...: Апавяданне // Там жа. 25 снеж.; «Снег з ветрам калючым шныраюць...»: [Верш] // Ніва. 1 сак.

1971. Некалькі згадак: Апавяданне // Маладосць. № 8; «Неба шэры меніск...»; На воблаку: [Вершы] // Полымя. № 2.

1972. Ліст да З.; Успамін: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.

1973. Сустрэчы: Апавяданне // Полымя. № 1.

1976. Рукі: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.

1977. Маці мая і я: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.

1978. Успамін: [Верш] // Адданасць. Мн.; Рукі: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1980. Рукі: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1.5.

На балгарскую мову. Зимна приказка; Дърво; От теб какво ще стане; Шепот: [Вершы] / Прев. С. Бакърджиев // Белоруски поети. Едно поколение. София. 1971.

На латышскую мову. Es gribeju smieties / Atdz. K. Skujenieks // Liesma. 1960. Nr. 10.

На польскую мову. Rudel; «Czym ty będziesz, drzewo...?» / Tł. T. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź. 1971; Nadodrze. 1974. Nr 12.

На рускую мову. «Походил фуганок!»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1963. № 1; В Акмолинской степи; Начало: [Вершы] // Неман. 1963. № 3; Руки: [Верш] // Сов. Бел. 1963. 22 окт.; Руки: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Знамя юности. 1965. 6 авг.; Руки; Тишина: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1968. № 2; Валун: [Апавяданне] / Пер. В. Кудинов // Неман. 1968. № 1; Акушерка: Рассказ / Пер. Н. Кислик // Дружба народов. 1969. № 5; Баня: [Апавяданне] / Пер. О. Новожилов // Неман. 1970. № 6; Встреча: [Апавяданне] / Пер. В. Кудинов // Там жа. 1971. № 12.

На ўкраінскую мову. По степу Акмолінським: [Верш] / Пер. В. Матчук // Жовтень. 1962. № 12; Чотиригранна ваза: [Верш] / Пер. В. Лучук // Там жа. 1964. № 9; Відро водою наповнене: [Верш] / Пер. В. Лучук // Вільна Украіна. 1967. 22 січ.; Відстругана дошка; Вітри буйні: [Вершы] / Пер. М. Коцюбинська // Жовтень. 1967. № 1; Просто не віриться: [Верш] / Пер. В. Сидоренко // Сузір'я. К., 1968. Вип. 2; «По залитій жовтим світлом дорозі...»: [Верш] / Пер. А. Таран // Літ. Укр. 1968. 31 груд.; Відстругана дошка; Чим ти будеш, дерево? Павлюк Багрим; Мати моя і я; Початок; Вітри буйні; Заступ; Із циклу «Елегіі»: Говорив з трибуни якось ніс; Не розбираючи, хто винний...; Другові; Води у відрі повнісінько; В душі твоїй пожити хочу потайки: [Вершы] / Пер. М. Коцюбинська, В. Лучук // Калинові мости. К., 1969; Твоє ймення: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Дніпро. 1969. № 4; Не помічаемі...; Росинка; Втрата; По степу Акмолінськом; Просто не віриться: [Вершы] / Пер. Ю. Петренко, С. Литвин // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Дерево, чим ти будеш?: [Верш] / Пер. И. Струцюк // Рад. Волинь. 1972. 17 берез.

2.3.

На балгарскай мове. В ъ л ч е в Г. Едно поетично поколение // Белоруски поети: Едно поколение. София. 1971; В ъ л ч е в Г. Алес Навроцки: [Партрэтны эцюд] // Вълчев Г. Приобщения. Лит. контакти и аналогии. София. 1971.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976. С. 195; Б я р о з к і н Г. Вершы Алеся Наўроцкага // ЛіМ. 1957. 27 ліп.; Г н і л а м ё д а ў У. Традыцыі і наватарства. Мн. 1972. С. 54—55; 164; Я г о ж. Чалавек і свет // Полымя. 1965. № 12; К а в а л е н к а В. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977. С. 129—130; К е н ь к а М. За права малога жанру // ЛіМ. 1974. 1 ліст.; Л о й к а А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн. 1968. С. 130—133; Р а г у л я А. Асноўныя тэндэнцыі развіцця сучаснай маладой беларускай прозы // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн. 1977; Ш п а к о ў с к і Я. Між двух жорнаў // Шпакоўскі Я. Узрушанасць. Мн. 1978; Я г о ж. Структура вершаванага вобраза. Мн. 1972. С. 14—16, 27—29, 34—37; Я р о ш М., Б е ч ы к В. Беларуская савецкая лірыка. Мн. 1979. С. 282—283.

На польскай мове. A l e ś N a u r o c k i // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Б о й к о В. Быть поэтом — мыслить // Знамя юности. 1962. 18 сент.; С е м е н о в а А. Заметки о рассказах // Неман. 1967. № 6; С т р е л ь ц о в М. Первое знакомство // Неман. 1968. № 1.

В. У. Смольская.

НЕЗАБІТОЎСКІ СТАНІСЛАЎ

Незабітоўскі Станіслаў (24.9.1641, в. Ятра Навагрудскага пав. Навагрудскага ваяв., цяпер Навагрудскі р-н Гродзенскай вобл.— восень 1717, Навагрудак), кальвінскі грамадскі дзеяч, мемуарыст. Пісаў на польскай мове.

Паходзіў з засцянковай шляхецкай сям'і герба Любіч, якая выводзілася з Незабітова Люблінскага ваяв. (цяпер Польшча). Яго бацька — Мікалай Незабітоўскі, маці — Ганна Маскевіч, дачка мемуарыста Б. Маскевіча. Вядома, што ў 1649 С. Незабітоўскі вучыўся ў Навагрудскім езуіцкім калегіуме ў ксяндза А. Слёнскага. Верагодна, за заслугі бацькі, які служыў у войску кн. Б. Радзівіла і загінуў у бітве пад Простскамі ў Прусіі (1656), быў прыняты на службу да князя. З 1661 знаходзіўся ў Крулеўцы (Кёнігсбергу), дзе здабыў давер Г. М. Радзівіл, якая даводзілася стрыечнай сястрой Б. Радзівілу. У 1662 выконваў ролю пасрэдніка паміж князем і каралеўскім дваром у Варшаве. Паступова Б. Радзівіл даверыў яму справы, звязаныя з адміністрацыяй сваіх маёнткаў у Жэмайціі, што вымагала ад С. Незабітоўскага часта бываць у Біржах, Коўне, Вільні і Слуцку (у апошнім ён жыў доўгі час). У 1666 ездзіў на варшаўскі вальны сейм па справах Б. Радзівіла. У 1668 ажаніўся ў Слуцку з Мар'янай, дачкой Рыгора Мірскага, і таму стаў сваяком уплывовых шляхціцаў Цадроўскіх, Чыжаў, Клакоцкіх і Аборскіх. У 1670 пасля смерці Б. Радзівіла (1669) разам з К. Клакоцкім і В. Сяніцкім стаў кіравацьвялікімі маёнткамі адзінай спадчынніцы нябожчыка Л. К. Радзівіл. Новыя абавязкі зблізілі С. Незабітоўскага з апекуном князёўны польскім паэтам З. Морштынам, з якім ён пасябраваў і пастаянна перапісваўся. Рэзідэнцыяй С. Незабітоўскага з таго часу стаў Слуцк, дзе ён жыў са сваёй сям'ёй. С. Незабітоўскі ўдзельнічаў у кальвінскіх сінодах Навагрудскай акругі, абараняў маёмасныя інтарэсы слуцкай абшчыны. Каля 1676 ён прызначаны каліскім падчашым, хоць і не валодаў маёмасцю ў той частцы Польшчы.

У рукапісах зберагліся шматлікія (каля 700) лісты С. Незабітоўскага да З. Морштына і іншых асоб, а таксама копія (пачатку 18 ст.) змястоўных і падрабязных успамінаў, у якіх апісаны падзеі 1682—1700 на Навагрудчыне і Случчыне. Гэтыя мемуары з'яўляюцца каштоўнай крыніцай па гісторыі грамадска-палітычнага і прыватнага жыцця Беларусі і Літвы канца 17 ст. Рукапіс мемуараў (944 старонкі) зберагаецца ў Нацыянальнай бібліятэцы ў Варшаве.

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

2.3.

На польскай мове. Łukaszewicz J. Dzieje kościołów wyznania helweckiego w Litwie. Poznań, 1843. T. 2. S. 70—78; Sajkowski A. Niezabitowski Stanisław // Polski Słownik Biograficzny. T. 23; Sajkowski A. Od Sierotki do Rybeńki. Poznań, 1965. S. 115—132; Sajkowski A. Staropolskie nekrologi // Opuscula Casimiro Tymieniecki dedicata. Poznań, 1959; S. 70—78; Syrokomla W. Pan Stanisław Leszczyński // Atheneum. 1846. T. 2.

На рускай мове. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 273.

3.1.

Галоўны архіў старадаўніх актаў у Варшаве, ф. Радзівілаў, аддз. V, т. 229, спр. 10481, 10493 [Лісты]; Нацыянальная б-ка ў Варшаве, аддз. рукап., ф. ардынацыі Замойскіх, адз. зах. 911 [Дзённік].

А. Ф. Коршунаў.

НЕПАЧАЛОВІЧ ЯНКА

Непачаловіч Янка [Іван Данілавіч; 12(25).5.1917, в. Мінкавічы Бабруйскага пав. Мінскай губ., цяпер Старадарожскі р-н Мінскай вобл.— 3.7.1969, в. Дараганава Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл., пахаваны на радзіме — у в. Мінкавічы], паэт. Член СП Беларусі з 1958.

З сялянскай сям'і. Пасля заканчэння сярэдняй школы працаваў загадчыкам хаты-чытальні ў в. Крываносава Старадарожскага р-на (1934). У 1935 паступіў на літаратурны ф-т Мінскага пед-інстытута. З трэцяга курса накіраваны Наркаматам асветы БССР настаўнікам у Дзяржынскую СШ Мінскай вобл., дзе працаваў у 1937—39, потым у Мар'інагорскай СШ (1939—41). У 1940 завочна скончыў педінстытут. У час вайны жыў у родных мясцінах (в. Мінкавічы). З 1942 быў сувязным партызанскай брыгады імя Кірава, выконваў яе заданні. Пасля вайны працаваў настаўнікам у Дзяржынску (1944—47), інспектарам школ Старадарожскага р-на (1947—48). З 1948 настаўнік у в. Дараганава Асіповіцкага р-на. У 1967 пераехаў у Мінск, працаваў у выдавецтве «Народная асвета». Трагічна загінуў у в. Дараганава. Узнагароджаны медалём.

Першыя вершы Я. Непачаловіча надрукаваны ў 1936 у часопісе «Полымя рэвалюцыі». Першая кніга паэта «Мера любві» выйшла ў свет у 1958, калі яе аўтар быў ужо далёка не пачаткоўцам. Блаславіўшы рукапіс у друк, А. Вялюгін адзначаў жыццёвую канкрэтыку твораў паэта, задушэўнасць інтанацый, адсутнасць «таннай траскатні». Другая прыжыццёвая кніга паэзіі, «Позні паром», выйшла ў 1967. Сярод яе асноўных матываў — любоў да роднай зямлі і прыроды, разуменне жыццёвых клопатаў чалавека-працаўніка, адчуванне сваёй крэўнай сувязі з ім. Характэрная рыса вершаў Я. Непачаловіча — прыглушанае выяўленне свайго лірычнага «я», якое раскрываецца часцей у адносінах да героя верша, у суперажыванні яму. Паводле жанру такія вершы маюць пераважна баладны характар. На словы Я. Непачаловіча Ю. Семяняка напісаў папулярную песню «Табе маё прызнанне».

Э. І. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.1.

Перад захадам сонца: Выбр. вершы. Мн., 1977. Рэц.: Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 21 кастр.

1.2.

Мера любві: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Астапенка А. «Мера любви» // Знамя юности. 1958. 18 июля; Гілевіч Н. Сапраўднае і павярхоўнае // Полымя. 1958. № 8; Кудраўцаў І. Першая кніга // Беларусь. 1958. № 7; Піітухоўская Р. Роздум паэта // Маладосць. 1959. № 5; Усікаў Я. Сваім голасам // Звязда. 1959. 5 ліп.; Шавня А. Поиски и находки // Сов. Бел. 1958. 20 авг.

Позні паром: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Парахневіч М. Паром не прычаліў да берага // Мін. праўда. 1967. 20 чэрв.

1.3.

1936. Матчына гора; Зялёны сад: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 3; Марыула: [Верш] // Там жа. № 4. Рэц.: Багун М. У возеры шэрай вадзічкі... // ЛіМ. 18 ліп.; Вячэрняя сустрэча: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 6.

1937. Стары садоўнік: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 9—10; Песня над калыскай: [Верш] // Чырв. змена. 5 крас.

1938. Чаканне: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 4.

1946. Два ўрокі ў адным класе // Наст. газ. 31 кастр.

1952. Мой гадзіннік; Млынар; «Светлакудры хлопчык Мішка...»: [Вершы] // Полымя. № 12.

1953. Раённая газета; Вясна і маладосць: [Вершы] // Полымя. № 12.

1955. Само сэрца пяе; Сталасць; Спадчына; Паштальён: [Вершы] // Полымя. № 6; Мера любві; Даведкі; Ляснік; Этнограф на рынку; Стары халасцяк: [Вершы] // Там жа. № 10; Ля карты Радзімы: [Верш] // Там жа. № 12.

1956. Ты, як маці: [Верш] // Полымя. № 2; Вятрак; У навальніцу; Калючыя драты; «Пераношу я цябе праз лужы...»: [Вершы] // Там жа. № 11.

1957. Зрываючы лісток календара; Сонца і кропля вады: [Вершы] // Маладосць. № 8; У ролях заканых: [Верш] // Там жа. № 12; Перад захадам сонца; Дараганава; Першыя крокі: [Вершы] // Полымя. № 7; Таварышу; Моцныя рукі: [Вершы] // Там жа. № 10:

1958. Падкова; З табою; «Гары, маё сонца, гары...»; Вернасць; «Можа праўду ты сказаць не хочаш?..»; Два сонцы: [Вершы] // Маладосць. № 4.

1959. Змена: [Верш] // Полымя. № 2; Прызнанне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4.

1960. Балада пра скрыпача і скрыпку: [Верш] // Наст. газ. 26 лют.; У час дажджу: [Верш] // Там жа. 4 сак.

1961. Мера любві; Этнограф на рынку; Калючыя драты: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3.

1964. Мой абавязак і права: [Верш] // Наст. газ. 5 снеж.

1965. Мазалі: [Верш] // Полымя. № 1; Гады; Сібір; Нядзеля; Запаўняючы анкеты; Прызнанне; «О, павучаць людзей умелі...»; Сустрэча з Янкам Купалам: [Вершы] // Там жа. № 12; Гады; Прызнанне: [Вершы] // ЛіМ. 7 снеж.; З новай кнігі: [Вершы] // Маг. праўда. 17 ліст.; Вернаму другу: [Верш] // Чырв. змена. 6 мая.

1966. Роднай зямлі: [Верш] // Беларусь. № 1; ЛіМ. 7 студз.; Трывожнае сэрца; Маё крэда; У час дажджу; Жалезная гара; «Сонца заўсёды адб'еццa...»; «Жыццё не знае старасці...»; Дасціпная; «Перад табой, магутны геній...»: [Вершы] // Беларусь. № 3; Партыя: [Верш] // Полымя. № 3; ЛіМ. 8 сак.; Наст. газ. 30 сак.; Позні паром; Карэнні; «Дубы зямлю ўсыпаюць жалудамі...»; Магіла маёра; «О, як жа звязана трывала...»; Лета; Цень; Мінскім сябрам; «Банкет праз ноч гудзе...»; Успаміны: [Вершы] // Полымя. № 10.

1967. Аднагодкам Кастрычніка: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; З партыяй: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Роздум над паперай; Імя сыну; Рубель; «Хапае сонцу й прастору...»; Праўда; Скарга Пцічы; Развіхрылася віхура; «Не ўсімі аднолькава свет пазнаецца...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; «Чалавекам пройдзена нямала...»; Жончын клопат: [Вершы] // Там жа. № 5; Зялёныя гады: [Верш] // Вожык. № 23; Месяц; Явачная кватэра; Сонца: [Вершы] // Полымя. № 5; У дарозе: [Верш] // Там жа. № 10; Імя сыну: [Верш] // ЛіМ. 6 студз.; Роднай зямлі: [Верш] // Маг. праўда. 27 мая; «Гары, маё сонца, гары...»: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Ляснік; Дарaганава: [Вершы] // Там жа. 20 жн.

1968. Імёны герояў: [Верш] // Беларусь. № 7; Сустрэча партызан; Маці; «Дзень і ноч грукочуць паязды...»: [Вершы] // Полымя. № 3; «Дзень і ноч грукочуць паязды...»: [Верш] // ЛіМ. 12 сак.

1969. З партыяй: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.

1972. Роднай зямлі: [Верш] // Залацінкі. Мн.; «Можа, праўду ты сказаць не хочаш?..»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні. Мн.

1976. Застольнае слова; «А лясы прадаўжаюць радзець...»; Кірмаш; «Завітала маці да мяне...»; «Бацька акурак цыгаркі...»; «Свет пабачыць — ад здзіўлення...»; «Яму не больш як дваццаць пяць...»; Явачная кватэра; Запавет: [Вершы] // Полымя. № 12.

1978. Мера любві: [Верш] // Адданасць. Мн.

1982. Дружба: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Сустрэча з Янкам Купалам: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.

1983. Ленінскай партыі слова: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.

1985. Сярнічка; Явачная кватэра; Сустрэча партызан: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.5.

На рускую мову. Три стихотворения: Воскресенье; Корни; Поздний паром / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1968. № 6; «Когда домой вернулся батька...»: [Верш] / Пер. И. Василевский // Путь к победе. Мн., 1970.

На ўкраінскую мову. Етнограф на ринку; Колючі дроти; Коріння; Зустріч партизанів: [Вершы] / Пер. І. Гончаренко, С. Литвин // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Таіна: [Верш] / Пер. В. Колодій // Колодій В. Братерство. Львів, 1985.

2.3.

На беларускай мове. А н о ш к і н І. Паэт грамадзянскага гарту: Да 60-годдзя з дня нараджэння Я. Непачаловіча // ЛіМ. 1977. 27 мая; Маг. праўда. 1977. 25 мая; Б я л е в і ч А. Слова пра юбіляра // Полымя. 1967. № 5; В а с і л ь е ў А. «Залатое маё Дараганава» // ЛіМ. 1977. 3 чэрв.; В я л ю г і н А. Карэнне // Непачаловіч Я. Позні паром. Мн., 1967; Я г о ж. Радкі пакідаем з жывымі // Непачаловіч Я. Перад захадам сонца. Мн., 1977; Ж г у т В. Насустрач раскрываюцца сэрцы // ЛіМ. 1959. 2 снеж.; Н я х а й Р. На родных берагах // Там жа. 1967. 23 мая; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р ы х о д з ь к а П. Паэзія працы і змагання // Звязда. 1967. 25 мая; П ы с і н А. З новай кнігі: Памяці Янкі Непачаловіча // Маг. праўда. 1970. 17 кастр.; У с і к а ў Я. Сталасць // Там жа. 1967. 27 мая; Я н к а Непачаловіч: [Некралог] // ЛіМ. 1969. 8 ліп.

2.4.

На беларускай мове. П ы с і н А. «Ападае лісток на руку...»: [Верш] // Пысін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 2.

В. У. Смольская.

НЁМАНСКІ ЯНКА

Нёманскі Янка [сапр. П я т р о в і ч Іван Андрэевіч; інш. псеўд. Н ё м а н с к і, Я. Н ё м а н с к і, Н ё м а н с к и й, крыпт. І. П., И. П., Я. Н - с к і; 31.3(12.4).1890, в. Шчорсы Навагрудскага пав. Мінскай губ., цяпер Навагрудскі р-н Гродзенскай вобл.— 30.10.1937], празаік, публіцыст, вучоны-эканаміст, грамадскі дзеяч. Акадэмік АН Беларусі (1928).

З сялян. Рана памерла маці. Жыў з бацькам, Андрэем Мікалаевічам, і дзедам. Дзяцінства і юнацтва прайшло ў цяжкай працы. Вучыцца пачаў з шасці гадоў, настаўнікамі былі дзед, бацька, дзядзька. У 1909 скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю і нейкі час працаваў у вясковай школе. У 1914—16, 1918 вучыўся ў Петраградскім універсітэце на гісторыка-філалагічным факультэце. Побач з вучобай займаўся грамадскай дзейнасцю. У 1916 мабілізаваны ў царскую армію і пасля школы прапаршчыкаў адпраўлены на фронт у якасці малодшага афіцэра роты. Кастрычніцкую рэвалюцыю сустрэў на фронце. У 1919—21 гадах служыў у Чырвонай Арміі — ваяваў на Карэльскім, Петраградскім, Польскім франтах, быў пад Нарвай і Варшавай, у Сібіры і на Далёкім Усходзе. Адразу пасля рэвалюцыі працаваў у Беларускім нацыянальным камісарыяце — сакратаром культурна-асветнага аддзела, загадчыкам выдавецкага аддзела. Актыўна ўдзельнічаў ва ўсерасійскім з'ездзе бежанцаў Беларусі ў ліпені 1918 (быў яго сакратаром). Разам з Ц. Гартным выдаваў першую беларускую савецкую газету «Дзянніца» (1918—19). На працягу 1918—20 з Я. Карскім, А. Сержпутоўскім, А. Шахматавым і інш. быў членам Беларускага вольна-эканамічнага таварыства, створанага ў Петраградзе з мэтай развіцця навукі, культуры, народнай гаспадаркі Беларусі. З 1921 жыў у Мінску. Працаваў у планава-эканамічных органах рэспублікі, вучоным сакратаром Інстытута эканомікі АН БССР, намеснікам старшыні Дзяржплана БССР. Быў членам Інбелкульта, членам праўлення літаратурна-мастацкага аб'яднання «Полымя» (1927—32). У 1927—36 член ЦВК. У 1933—36 працаваў у Беларускім дзяржаўным інстытуце народнай гаспадаркі, узначальваў кафедру фінансавых дысцыплін. Сябраваў з Я. Купалам, Я. Коласам, Ц. Гартным. 26 красавіка 1937 беспадстаўна арыштаваны, 30 кастрычніка 1937 расстраляны. Рэабілітаваны пасмяротна ў 1957.

Друкавацца пачаў у 1918 у газеце «Дзянніца». Першае апавяданне «Над Кроманню» апублікаваў у 1922 у часопісе «Полымя». Аўтар аповесці «Партызаны», рамана «Драпежнікі» (1928—30, няскончаны, рукапіс 2-й часткі загінуў пасля арышту). Вядучая тэма творчасці — жыццё працоўнага чалавека ва ўмовах рэчаіснасці дакастрычніцкага часу, кантрасты сацыяльнай і нацыянальнай несправядлівасці.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.2.

На зломе: Апавяданні. Мн., 1925. Рэц.: Б а й к о ў М. // Полымя. 1926. № 1; 2 выд. Мн., 1928.

Творы. Мн., 1984. Рэц.: Я р о ш М. Вяртанне ў дзень сённяшні // Полымя. 1985. № 12.

1.3.

1918. Нацыянальныя задачы Беларусі // Зажынкі. М. / Пад псеўд. Нёманскі; К культурно-просветительным задачам Белоруссии // Дзянніца. 8 сак. / Пад сваім прозв.; К хозяйственно-экономическим задачам Русской Советской Республики // Там жа. 7 чэрв. / Пад псеўд. Нёманский; Адзіная Расія і падзел Германіі // Там жа. 24 снеж. / Пад псеўд. Нёманскі.

1919. Значнасць апавяшчэння Беларусі Радаваю рэспублікай / Пад псеўд. Нёманскі; Патрэбнасць прадстаўніцтва Беларусі пры Расейскай Радавай Рэспубліцы / Пад сваім прозв. // Дзянніца. 8 лют.

1922. Над Кроманню: Апавяданне // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Нёманскі.

1923. Перечень статей, помещенных в журн. «Народное хозяйство Белоруссии» за 1923 г. // Нар. хоз-во Бел. № 6, 12 / Пад сваім прозв.; Рамэо і Джульета на Беларусі: Апавяданне // Полымя. № 2 / Пад псеўд. Нёманскі; Дзэзерцір: Апавяданне // Там жа. № 7—8; Покупайте хлебный заем!: Письмо делегатам Волконференции: [Верш] // Бел. деревня. 3 июня / Пад крыпт. И. П. Аўт. спрэчнае.

1924. Маці: Апавяданне // Полымя. № 4.

1927. Партызан: Апавяданне // Полымя. № 7.

1928. Драпежнікі: Раман у трох частках // Полымя. № 1, 2, 4, 10; 1929. № 3, 8—9, 11—12.

1931. Партызан: [Апавяданне] // Рытмы перамогі. Мн.; Пясняр пралетарскай рэвалюцыі // Сав. Бел. 2 крас. / Пад крыпт. Я. Н-скі.

1933. Партызан: [Апавяданне] // 11 ліпеня. Мн.

1934. «Полымя рэвалюцыі». Кніга шостая-сёмая 1934 г. // ЛіМ. 27 кастр. / Пад крыпт. І. П.; «Спалох на загонах» Платона Галавача // Там жа. 31 снеж. / Пад крыпт. І. П.

1967. Над Кроманню: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні. Мн.

1.4.

К і й. Радавая рэспубліка / З кіт. М., 1918.

К і й. Што такое сацыялізм / З кіт. М., 1918.

1918. К а н ч а р Е. Патрэбы Беларусі / З рус. // Зажынкі. М.

1.5.

На нямецкую мову. Romeo und Julia in Belorussland / Übers. G. u. W. Tschepego // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На польскую мову. Matka / Tł. I. Moszyńska-Heltmanowa. Mn., 1928.

Romeo i Julja na Bialorusi / Tł. Moszyńska-Heltmanowa. Mn., 1929.

На рускую мову. На изломе: Рассказы / Пер. К. Яковчик. М.; Л., 1930.

Над Кроманью: [Апавяданне] / Пер. Я. Густырь // Просторы. Мн., 1927; Дезертир: [Апавяданне] / Пер. авт. // Соки целины. М., 1928.

На ўкраінскую мову. Ромео і Джульета на Білорусі: [Апавяданне] / Пер. Л. Кардиналовська // Нова Білорусь. К., 1929.

2.3.

На беларускай мове. Б а й к о ў М. Наша літаратура за 1925 г. // Полымя. 1926. № 1; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 61—65; Г а л ь м а к о ў З. Пісьменнік, вучоны, грамадскі дзеяч // Полымя. 1970. № 3; Г а р э ц к і М. Творчасць Я. Нёманскага // Сав. Бел. 1927. 8, 12 кастр.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а в і к Л. Янка Нёманскі // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн., 1985; С т р о е в а Т. Адзін з пачынальнікаў // ЛіМ. 1980. 4 крас.; Х о м ч а н к а В. Абавязак памяці // Там жа. 1985. 15 ліст.; Ш у л я к о ў с к і А. [Біябібліяграфічная нататка да 95-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 4.

На нямецкай мове. R a n d o w N. Über die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На рускай мове. З а м б р ж и ц к и й С. Янка Неманский // Неманский Я. На изломе. Рассказы. М.; Л., 1930; К л е й н б о р т Л. Я. Нёманский (Я. Петрович) // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928.

В. У. Смольская.

Нікановіч Мікола [Мікалай Уладзіміравіч; псеўд. і крыпт. Селянін М. Н-іч, М. Н., М. Н-віч, М. Н-іч, Н., Н-іч, Н-ч, N.; 2(15).4.1902, в. Кляннікі Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Смалявіцкі р-н — кастрычнік 1944], празаік, перакладчык.

З сялян. Вучыўся ў Кляннiцкай пачатковай школе, потым у гімназіі ў Ігумене (цяпер Чэрвень). Удзельнічаў у партызанскай барацьбе супраць польскіх акупантаў. Пасля грамадзянскай вайны настаўнічаў у роднай вёсцы, актыўна прапагандаваў усё новае — змагаўся супраць грамадскай пасіўнасці селяніна, супраць п'янства і забабонаў. У 1928 пераехаў у Мінск і стаў працаваць стылістам у рэдакцыі газеты «Чырвоная змена», затым у «Звяздзе». На працягу 1923—32 сістэматычна друкаваўся на старонках «Савецкай Беларусі», «Звязды», «Полымя», «Маладняка», «Аршанскага маладняка», «Маладога аратага», «Беларускага піянера», «Чырвонай змены», «Чырвонай Беларусі», «Беларусі калгаснай» і іншых перыядычных выданняў рэспублікі. У 1933 рэпрэсіраваны, сасланы на тры гады на Урал. Працаваў у газетах «Уральский рабочий», «Советский Дон». У 1942 прызваны ў армію. Удзельнічаў у баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. У кастрычніку 1944 на тэр. Чэхаславакіі прапаў без вестак. Рэабілітаваны ў 1956.

Першае апавяданне «Ахвяры цемры» надрукаваў у 1923 у газеце «Савецкая Беларусь», першы верш — у часопісе «Маладняк» за 1925. Першыя зборнікі апавяданняў «Золак» і «Радасць» выйшлі ў свет у 1926. Апрача гэтага пры жыцці пісьменніка асобным выданнем свет пабачылі яшчэ 4 кнігі прозы «Крык працы», «Вясновы прамень», аповесці «Мяцеліца» і «У паўстанцаў». Творы М. Нікановіча пафасныя, узнёслыя, рамантычныя; асноўная іх тэма — змены ў жыцці паслякастрычніцкай вёскі, будаўніцтва новага жыцця. *І. П. Чыгрын.*

Бібліяграфія

1.1.

Летнім днём: Выбранае. Мн., 1960. Рэц.:Перкін Н. Прыкметы часу // Полымя. 1961. № 7; Царанкоў Л. Час і спадчына // ЛіМ. 1961. 10 лют.

1.2.

Золак: Апавяданні. Мн., 1926. Рэц.: Жарскі П. // Полымя. 1926. № 6; Ш.-Тр. Р. [Шукевіч-Траццякоў Р.]. Што прайшло і ніколі не вернецца // Чырв. сейбіт. 1926. № 5.

Радасць: Апавяданні. Мн., 1926. Рэц.: Шчасны Я. // Маладняк. 1926. № 6.

Крык працы: Апавяданні. Мн., 1928. Рэц.: Астаповіч // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 10; Грэскі М. // Полымя. 1928. № 4; Лясны Л. Крык працы // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 11; Савченко Ю. // Плуг. 1928. № 10.

Вясновы прамень: Апавяданні. Мн., 1929.

Мяцеліца: Аповесць. Мн., 1930. (Мастацкае слова — масам).

У паўстанцаў: Аповесць штрыхамі нарысаў. Мн., 1931.

Светлая даль: Апавяданні; Аповесці; Замалёўкі. Мн., 1985.

1.3.

1923. Беларуская школа як фактар культуры беларускага пралетарыяту // Полымя. № 3—4. / Пад крыпт. N.; Виссарион Григорьевич Белинский: (К 75-летию со дня смерти) // Красная смена. 15 июня / Пад крыпт. Н.: Нашы старажытнасці // Наш сцяг. 9 чэрв.; Культасветныя гурткі // Сав. Бел. 7 лют.; Мінуўшчына й музей: (Уражанні вяскоўца); Трэба шанаваць старажытнасці // Там жа. 16 лют.; Прыклад добрага загадчыка хаты-чытальні // Там жа. 31 мая / Пад крыпт. М. Н.; Ахвяра цемнаты: [Апавяданне] // Там жа. 19—21 ліп.

1924. Ці патрэбен пост?: Думкі й развагі ў «вялікі пост» // Бел. вёска. 16 крас.; Два мира: (Рассказ) // Там жа. 21 мая / Пад крыпт. М. Н.; Так часта бывае: Апавяданне // Сав. Бел. 4 крас.; Каштоўны падарунак: Апавяданне // Там жа. 8 крас.; Антон Чупрына: Абразок // Там жа. 27 ліп.; Не сцярпела: Малюнак // Там жа. 9 вер.

1925. Песні вясны: Імпрэсія; Вясковы камсамол: [Верш] // Арш. маладняк. № 2; Перарадзіліся: Апавяданне // Бел. піянер. № 6; «Малады Араты» заваяваў сімпатыю вясковай моладзі: Нарыс // Малады араты. № 9—10; У хвалях жыцця: Апавяданне // Там жа. № 9—12; Пераменнікі, возьмемся за працу // Бел. вёска. 21 лют.; Нядзеляй // Там жа. 25 жн.

1926. Пастушкі: Апавяданне // Бел. піянер. № 10; Крык працы: Апавяданне // Маладняк. № 7—8;

Амаладзіўся: Апавяданне // Маладь араты. № 7; «Так бог даў!..»: Апавяданне // Полымя. № 3; На начлезе: Апавяданне // Там жа. № 6; Беларуская вёска дапамагла: Малюнак // Бел. вёска. 21 сак.; Вёска: [Урывак з аповесці] // Звезда. 16 февр.; Так часта бывае: [Апавяданне] // Там жа. 4 апр.; Вёска: Урывак з аповесці // Сав. Бел. 3 жн.

1927. Адплаціў: [Апавяданне] // Да дня вызвалення Беларусі ад белапалякаў. Мн.; Напралом: Апавяданне // Бел. піянер. № 5; Залатыя званочкі: Апавяданне // Маладняк. № 6; Дзве баразны: Апавяданне // Полымя. № 3; На вёсцы: Апавяданне // Там жа. № 5; Сав. Бел. 27 мая; Помніцца... // Чырв. краіна. № 2; Казка жывая: [Урывак з аповесці] // Сав. Бел. 24 мая; На хутары: [Апавяданне] // Там жа. 20—22 жн.; Культура і мова бюракратызму // Там жа. 25 снеж. / Пад крыпт. М. Н.; У дарозе: [Нарыс] // Чырв. змена. 22 мая; На вуліцах горада Леніна: [Уражанні] // Там жа. 27 мая; Маладняковўская ўдзячнасць // Там жа. 1 чэрв. / Сааўт. В. Каваль, В. Маракоў.

1928. Слёзы веснавыя: Апавяданне // Маладняк. № 2; К працягам новага: Апавяданне // Там жа. № 4; Аднаго разу вечарам: Апавяданне // Там жа. № 6; Кацярына: Апавяданне // Там жа. № 11; За плячамі гадоў: [Апавяданне] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 9; Заклятае шчасце: [Урывак з рамана] // Там жа. № 19; На хутары: Апавяданне // Полымя. № 2; Дні мядовыя // Звязда. 15 студз.; Зімовымі досвіткамі // Там жа. 2 снеж.; Па цёмных кутках: [Апавяданне] // Сав. Бел. 20, 21 чэрв.; Абарваная сімфонія: Урывак з рамана «Цераз калдобіны» // Чырв. змена. 25 ліст.

1929. Вечарам: Эскіз // Моладзь — за новы быт. Мн.; Гутарка з карэспандэнтам «Маладняка» // Маладняк. № 7; У палявых дарогах: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Рэц.: К а б а к о ў М. // Полымя. 1929. № 10; Віхура ночы: [Урывак з апавядання «На начлезе»] // На Беларусі. 15 жн.; Той дзень: [Урывак з рамана] // Сав. Бел. 27 студз.; Вочы: Апавяданне // Там жа. 21 крас.; Вяснянка: [Урывак з рамана] // Там жа. 28 ліп.; Вечарам: Эскіз // Чырв. змена. 3 сак.; У дні барацьбы: [Урывак з рамана] // Там жа. 11 жн.

1930. Звер: Апавяданне // Паляўнічы Бел. № 4; У паўстанцаў: Замалёўкі // Полымя. № 3, 5—6; Новай дарогаю: Апавяданне // Чырв. Бел. № 23—24; На мяжы загонаў: [Эскіз] // Камунар Магілёўшчыны. 9 сак.

1931. На світанні: Апавяданне // Паляўнічы Бел. № 12; 1932. № 1; Скарабея: Урывак з аповесці // Чырв. Бел. № 15.

1932. Ванька Гак: Нарыс // Іскры Ільіча. № 24; Залатая восень: Урыўкі з дзённіка на Дарбудзе // Чырв. Бел. № 23—24; Пра мову ДВБ // ЛіМ. 21 крас. / Пад крыпт. Н-ч; Кацярынінскі гасцінец: [Штрыхі] // Сав. Бел. 30 кастр.

1967. На мяжы загонаў: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1.

1.4.

Н я в е р а ў А. Ташкент — горад хлебны: Аповесць / З рус. Мн., 1930.

Д о н ч а н к а А. Ударны атрад: Аповесць / З укр. Мн., 1933.

1.5.

На рускую мову. Соня из коммуны: [Апавяданне] / Пер. Л-на // Рабочий. 1929. 27 нояб.

На ўкраінскую мову. У вирі життя: Повість / Пер. О. Сорока. Харків, 1930.

Радість: [Апавяданне] / Пер. Л. Кардиналовська // Нова Білорусь. К., 1929.

2.3.

На беларускай мове. А л я х н о в і ч М. Мікола Нікановіч // Нікановіч М. Мяцеліца. Мн., 1930; Г а н ч а р ы к М. Так пачынаўся шлях: Да 80-годдзя з дня нар. М. Нікановіча // ЛіМ. 1982. 16 крас.; Г а р э ц к і М. «Маладняк» за пяць гадоў. 1923—1928. Мн., 1928. С. 101—103; Д а в і д з ю к А. Пад фальшыва-нацыянальным сцягам // Мастацтва і рэвалюцыя. 1933. № 1—2; К р а к о ц к і М. Пісаў жыццё народа // ЛіМ. 1977. 15 крас.; М у ш ы н с к і М. Творчасць, народжаная рэвалюцыяй // Нікановіч М. Светлая даль. Мн., 1985; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С к р ы г а н Я. Мікола Нікановіч // Нікановіч М. Летнім днём. Мн., 1960; Я г о ж. Прапаў без вестак // Скрыган Я. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1985. Т. 2; Я г о ж. Творчасць М. Нікановіча // Маладняк. 1929. № 5—6; С т р у м і н с к і М. Крытыкі і лірыкі контррэвалюцыйнага нацдэмакратызму // Чырвонаарм. праўда. 1933. 5 сак.; Т р ы к л і н і Т. Казкі для малых і вялікіх // Узвышша. 1929. № 2; У с л а ў л е н н е маладосці // Беларусь. 1972. № 4; Ф о м ч а н к а А. Голас зямлі роднай // Вяч. Мінск. 1970. 12 жн.; Ш у ш к е в і ч С. Сын незабыўных дзён // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2.

На рускай мове. К л е й н б о р т Л. М. Никанович // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928.

В. У. Смольская.

НІКІФАРОВІЧ ВАНКАРЭМ

Нікіфаровіч Ванкарэм Валяр'янавіч (н. 15.11.1934, Мінск), крытык, перакладчык. Член СП Беларусі з 1972.

Нарадзіўся ў сям'і настаўніка. У гады Вялікай Айчыннай вайны жыў у Мічурынску, потым у г. Цяцюшы Татарскай АССР. Калі былі вызвалены першыя раёны Беларусі, разам з маці вярнуўся на радзіму, жыў у г. п. Церахоўка Гомельскай вобл., потым у г. Тарту (Эстонія), а з 1946 — у Мінску. Пасля заканчэння сярэдняй школы (1952) паступіў на філалагічны факультэт БДУ, які скончыў у 1957. Працаваў рэдактарам мастацкай літаратуры ў выдавецтве «Беларусь» (1957—65). З 1965 старшы рэдактар, з 1976 загадчык аддзела Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання. Па напісаных В. Нікіфаровічам сцэнарыях прайшлі ў эфір больш за 50 перадач пра сучасную беларускую літаратуру і яе аўтараў, пра асобныя старонкі з гісторыі нашай літаратуры, культурныя і літаратурныя ўзаемасувязі Беларусі з іншымі рэспублікамі. У 1983—87 працаваў памочнікам галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы Мінскага тэатра-студыі кінаакцёра. З 1987 памочнік галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы. Узнагароджаны балгарскім ордэнам Кірылы і Мяфодзія.

Літаратурнай працай пачаў займацца з 1958. Выступаў у друку як літаратурны крытык. Пісаў нарысы, рэцэнзіі, артыкулы па пытаннях развіцця беларускай літаратуры для дзяцей, сучаснай паэзіі і прозы, па праблемах тэлебачання. Асобнае месца ў творчасці займаюць праблемы мастацкага перакладу. Артыкулы, прысвечаныя літаратурным узаемасувязям Беларусі з замежнымі краінамі, сабраны ў кнігах «Усяму свету — свой дар», «Дарогі ў шырокі свет». Даследуе галоўным чынам беларуска-балгарскія літаратурныя ўзаемасувязі і ўзаемасувязі літаратур народаў СНД, выступае ў друку і як тэатральны крытык. Перакладае пераважна з балгарскай мовы на беларускую і рускую мовы. Аўтар сцэнарыяў дакументальных і тэлевізійных фільмаў, цыкла тэленарысаў «У сям'і адзінай», «Помнікі не маўчаць», «Дом Макаравых», «Такая ў зямлі песня» і інш., інсцэніровак для тэлеспектакляў Беларускага рэспубліканскага тэлебачання па творах А. Куляшова, І. Мележа, А. Кулакоўскага, І. Пташнікава, Р. Барадуліна, Я. Сіпакова і інш.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Усяму свету — свой дар: Пераклады твораў беларускай савецкай літаратуры за мяжой. Мн., 1973. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»). Рэц.: Н а р а з н ы х языках // Сел. газ. 1974. 9 июня.

Дарогі ў шырокі свет: Старонкі літаратурных узаемасувязей. Мн., 1979. Рэц.: В е р а б е й А. Пра дружбу літаратур // Полымя. 1980. № 5; К а з ы р а Л. Добра, ды не ўсё... // ЛіМ. 1980. 28 ліст.; К о п и л е н к о Л. Дороги у широкий світ // Літ. Укр. 1981. 14 лип.; Я к а ў л е в а Г. Дарогі ў шырокі свет // Голас Радзімы. 1979. 27 снеж.; S i e l i c k i F. // Sl. Orient. 1981. Nr 2.

1.3.

1958. Літаратура барацьбы і перамог: Да адкрыцця канферэнцыі пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі // За вярт. на Радзіму. № 77 / Сааўт. С. Польскі; Аповесці аб лётчыках: [Рэц. на кн.: А л е ш к а А. Іх першых вітае сонца. Мн., 1957] // Маладосць. № 6; Цікавае ў звычайным: [Рэц. на кн.: Р ы л ь к о А. Цвіце чаромха. Мн., 1957] // ЛіМ. 12 крас.; Літаратура барацьбы і перамог // Там жа. 4 кастр. / Сааўт. С. Польскі.

1959. На пачатку стагоддзя // Маладосць. № 2; Паэзія маладосці, паэзія працы // Там жа. № 8; Женские судьбы: [Рэц. на кн.: В а с и л е в и ч А. Вечная тема. Мн., 1958] // Сов. Отчизна. № 4; Апавяданні пра сучаснікаў // ЛіМ. 9 мая; Голас супраць каланіялізму // Там жа. 4 ліп.

1960. Пра нашых сучаснікаў: [Рэц. на кн.: Д а н і л е н к а М. Майская навальніца. Мн., 1959] // Маладосць. № 3; Пясняр братняй Румыніі // Звязда. 5 ліст.; Аповесць напісаў журналіст: [Рэц. на кн.: Р о м а н о в А. На исходе ночи. Мн., 1959] // ЛіМ. 10 чэрв.; Супраць «карычневай чумы»: [Рэц. на кн.: Б р э д э л ь В. Ад Эбра да Волгі. Мн., 1960] // Там жа. 16 вер.; Подзвіг Петруся Каваля: [Рэц. на кн.: С а в і ц к і А. Кедры глядзяць на мора. Мн., 1960] // Чырв. змена. 27 крас.

1961. Герой паэта — наш сучаснік: [Рэц. на кн.: П р а к о ф ' е ў А. Прызнанне ў любві. Мн., 1961] // Звязда. 11 жн.

1962. На быстрыні жыцця: [Рэц. на кн.: Н я д з в е д с к і У. У лясной старане. Мн., 1962] // Полымя. № 5; Голас мільёнаў: [Рэц. на кн.: Г о л а с сэрца. Мн., 1962] // Там жа. № 12; Мільён экземпляраў // Звязда. 3 ліст.; Народнае багацце // ЛіМ. 27 сак.

1963. Кніга аб нашай дружбе // Голас Радзімы. № 1; У гонар нашага краю... // Там жа. № 80; Ён быў камуністам: [Рэц. на кн.: Б я с с м е р ц е. Мн., 1963] // Полымя. № 5; Як і для дарослых, толькі яшчэ лепш... // Там жа. № 10; Кроў на пазалоце: [Рэц. на кн.: Л ы н ь к о ў М. За акіянам. Мн., 1962] // Звязда. 28 лют.; Всегда с народом, всегда с партией // Знамя юности. 27 нояб.; У пошуках маладога героя // ЛіМ. 16 ліп.

1964. Наследники героя-комсомольца: (Очерк) // Люди высокого долга. Мн.; Хваляванне неспакойнага сэрца: [Рэц. на кн.: М е х а ў У. Станцыя паблізу Тамбова. Мн., 1964] // Беларусь. № 11; О времени и о себе // Сов. Бел. 3 дек.

1965. У нашых перакладчыкаў // Голас Радзімы. № 29; Перакладчык «Гамлета» // Полымя. № 4; Падарожжа ў сучаснасць: [Рэц. на кн.: П е с т р а к П. Сярод чаротаў. Мн., 1964] // Там жа. № 7; Малому прынеслі новую кніжку... // ЛіМ. 13 ліп.; Нямецкая літаратура на беларускай мове // Наст. газ. 20 кастр.; Волнение за камерой и перед экраном // Сов. Бел. 27 янв.; Поэтическое наступление: Вам, книголюбы! // Там жа. 9 июля; И сокращаются большие расстояния // Там жа. 12 авг.; Жыватворная крыніца // Чырв. змена. 11 вер.

1966. Заўсёды з народам // Голас Радзімы. № 30; Працяг добрай традыцыі: [Рэц. на кн.: А д с т р о м балканскіх. Мн., 1965] // Полымя. № 4; Ад стром балканскіх // ЛіМ. 18 кастр.; Свет новой жизни // Сов. Бел. 9 окт.

1967. Песни новой жизни // Сов. Бел. 12 апр.

1968. Кніга і яе героі: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў М. Сена на асфальце. Мн., 1966] // Беларусь. № 3; Ад хваляванняў да раўнавагі: [Рэц. на кн.: Б л а т у н С. Раўнавага. Мн., 1968] // Полымя. № 9; У экрана — вся страна // Сов. Бел. 7 марта.

1969. Спросить себя: [Рэц. на кн.: С т р е л ь ц о в М. Что будет сниться. М., 1968] // Неман. № 3; Падарунак сяброў // ЛіМ. 11 лют.; Правдиво, полнокровно, ярко // Сел. газ. 1 июня; Летапісец векапомных дзён // Чырв. змена. 30 ліст.

1970. За синим Дунаем: [Нарыс] // На перекрестках планеты. Мн.; У адным ключы // Беларусь. № 12; [Рэц. на кн.: С и м а н о в и ч Д. Минуты. Мн., 1969] // Неман. № 9; Радость, пережитая дважды // Сов. Бел. 2 сент.

1971. «Белоруссия — бяла балада»: Тры дні ў Балгарыі // ЛіМ. 15 кастр.; Наш госць — Андрэй Германаў // Там жа. 3 снеж.; Свята блакітнага экрана // Чырв. змена. 2 кастр.

1972. Літаратура збліжае народы // Голас Радзімы. № 22; Вачыма і сэрцам друга: [Рэц. на кн.:

Поптонев С. Белоруссия — бяла балада. София, 1971] // Полымя. № 5; Нашай дружбе мацнець // Вяч. Мінск. 27 мая; Наш общий праздник // Знамя юности. 23 мая; Дарогамі Магілёўшчыны // ЛіМ. 2 чэрв.

1973. Пераклад — зброя гуманізму, міру, прагрэсу: Нататкі пра ўзаемасувязі беларускай і нямецкай літаратур // Голас Радзімы. № 23; Алтайские встречи // Неман. № 10; Свет сялібы паэта: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Сяліба. Мн., 1973] // ЛіМ. 13 крас.; Свята непарушнай дружбы: Нарыс // Там жа. 29 чэрв.; «Загадкай не змяніць эпоху...»: [Рэц. на кн.: Семашкевіч Р. Субота. Мн., 1973] // Там жа. 10 жн.; Такая она, Америка // Сов. Бел. 20 янв.

1974. На блакітным экране — «Тартак» // Голас Радзімы. № 22; Праз прызму сучаснасці: [Рэц. на кн.: Андраюк С. Жыццё. Літаратура. Героі. Мн., 1973] // Маладосць. № 6; Перачытваючы серыю... // ЛіМ. 19 ліп.; Выбар Багдана Хацяноўскага: [Рэц. на кн.: Кулакоўскі А. Сцежкі зведаныя і нязведаныя. Мн., 1974] // Там жа. 6 вер.; Панорама жизни и борьбы // Сов. Бел. 23 марта; Трудные раунды // Сов. спорт. 6 сент.

1975. У жанры музычнага фільма: Штрыхі да творчага партрэта кінарэжысёра Юрыя Цвяткова // Голас Радзімы. № 13; Пачатак ёсць... Што далей? // ЛіМ. 4 ліп.; Радасць зямнога дотыку: [Рэц. на кн.: Макаль П. Дотык да зямлі. Мн., 1975] // Там жа. 8 жн.; Беларуская проза — на балгарскай мове // Там жа. 12 вер.; «Мы ўсе — будаўнікі, па сутнасці...»: Нататкі пра ўзаемасувязі беларускіх і балгарскіх маладых пісьменнікаў // Чырв. змена. 27 вер.

1976. У імя братняй супольнасці // Беларусь. № 5; Новая встреча с Гарсиа Лоркой: [Рэц. на кн.: Лорка Ф. Г. Блакітны звон Гранады. Мн., 1975] // Неман. № 10; Сугучнасць слоў і думак: [Рэц. на кн.: Германаў А. Касцёр на вяршыні. Мн., 1975] // Полымя. № 6; На мове сяброў // ЛіМ. 6 жн.; Чувство Родины великой: [Рэц. на кн.: Коротич В. Зеленый виноградник. М., 1975] // Сов. Бел. 23 мая; Калі прыходзіць сталасць...: [Рэц. на кн.: Кудравец А. Дзень перад святам. Мн., 1975] // Чырв. змена. 22 чэрв.

1977. Ад імя пакалення: [Рэц. на кн.: Голуб Ю. Векапомнае поле. Мн., 1976] // Маладосць. № 4; Заметкі аб сучаснай беларускай мастацкай літаратуры // Ніва. 4 вер.

1978. «Твой вечны помнік — мой сардэчны верш...» // Дзень паэзіі — 1978. Мн.; Тэлефільм пра Беларусь // Беларусь. № 2; Сын двух республик // Неман. № 8; Даследуецца балгарская паэзія: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Верная вялікім запаветам: Сучасная балгарская паэзія. Мн., 1977] // Полымя. № 2; Цуд паэтычнага пераўвасаблення: [Рэц. на кн.: Семяжон Я. Сем цудаў свету. Мн., 1977] // Там жа. № 9; Беларуская проза на балгарскай мове // Голас Радзімы. 16 сак.; Беларусь у сэрцы // ЛіМ. 17 ліст.

1979. «Адамкнуў бы я лета» // Маладосць. № 6; Аб'ект даследавання — паэтыка: [Рэц. на кн.: Кабаковіч А. Паэзія Максіма Багдановіча. Мн., 1978] // Полымя. № 5; Наш госць — Стэфан Паптонеў // ЛіМ. 21 вер.

1980. Запрашэнне ў падарожжа // Адпачынак з байкапісцам. Мн.; Праўдзівая і чалавечная: (Водгукі на беларускую прозу ў Балгарыі) // Далягляды. Мн.; Роздум пра Беларусь: [Рэц. на кн.: Вълчев Н. Белоруска бреза. София, 1979] // Полымя. № 3; Вернасць баявой маладосці // Віцеб. рабочы. 1 мая; Героі — нашы сучаснікі: [Рэц. на кн.: Левановіч Л. Якар надзеі. Мн., 1979] // ЛіМ. 11 студз.; Беларусь — у сэрцы горца // Там жа. 4 ліп.

1981. У адзінай сям'і літаратур // Беларусь. № 3; У пошуках сваёй спецыфікі // Там жа. № 4; Зброяй слова: [Рэц. на кн.: Лынькоў М. Публіцыстыка. Мн., 1980] // Полымя. № 5; Урокі майстэрства // Полымя. № 6.

1982. Дружная з сонцам краіна // Бярозка. № 6; В его книгах — эпоха // В мире книг. № 9; Дружная з сонцам: Нарыс // Полымя. № 5; Пад дахам свету, ля высокіх вяршынь: Нарыс // Там жа. № 11; Плён братняга супрацоўніцтва // ЛіМ. 5 сак.; У балгарскім друку // Там жа. 2 ліп.; Нашы класікі па-балгарску // Там жа. 16 ліп.; Судьба — к судьбе // Сов. Бел. 7 сент.

1983. Рэжысёр тэлевізійнага тэатра // Мастацтва Бел. № 5; Ад імя пакалення: [Рэц. на кн.: Някляеў У. Знак аховы. Мн., 1983] // Полымя. № 12; У пошуках свайго аблічча // Тэатр. Мінск. № 5; Жыць, як людзі // ЛіМ. 7 студз.; Сустрэча з сябрамі // Там жа. 29 ліп.; Героі Расіна на тэлеэкране // Там жа. 18 ліст.; Нести свой дар // Сов. Бел. 29 июня.

1984. Каб заўсёды было жыццё // Далягляды. Мн.; «Я вам ні слова не зманю...»: Язэпу Семяжону — 70 // Беларусь. № 11; Духовное величие подвига: В. Быкову — 60 // В мире книг. № 6; [Рэц. на кн.: Симанович Д. Солнечный хмель. Мн., 1982] // Неман. № 4; Святое слова — дружба // ЛіМ. 2 сак.; Вернасць ідэалам маладосці // Там жа. 21 вер.; Как боевой приказ... // Сов. Бел. 15 июня.

1985. Пазначана любоўю // Далягляды. Мн.; Достижение перевода: Формирование концепции // Майстарство превода — традиции и съвременни изискивания. София; У яго быў свой вострaў // Маладосць. № 4; Такая ў яго прафесія // Вяч. Мінск. 15 кастр.; Возвращение к истокам // Знамя юности. 19 марта; Братэрскім сэрцам // ЛіМ. 8 лют.; Полдень его поэзии // Сов. Бел. 23 февр.

1.4.

Грыгораў К. Танча з Гарацвета: Аповесць / З балг. Мн., 1961.

Калчаў К. Закаханыя птушкі: Аповесць / З балг. Мн., 1964.

Караславаў Г. Нявестка: Аповесць / З балг. Мн., 1966.

Габровские улыбки / С болг. Мн., 1968.

Угараў Г. Кліча Радопскі бор: Аповесць / З балг. Мн., 1972.

Адпачынак з байкапісцам: Балгарскі гумар. Мн., 1980.

Мішаў Г. Матрыярхат: Аповесць / З балг. Мн., 1981. Рэц.: Гуліцкі Г. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 11 вер.

Улыбки друзей: Сборник болгарского юмора. Мн., 1981.

Калчаў К. Люба: Раман / З балг. Мн., 1984.

Усмешкі на старых здымках: Апавяданні, гумарэскі / З балг. Мн., 1990.

1962. Севярняк С. Слова каваля: Апавяданне / З балг. // Звязда. 25 вер.

1963. Шумíхін М. Вясна ў Цянь-Шані: [Нарыс] / З кірг. // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.; Тодараў Й. На беразе Дуная: Аповесць / З балг. // Бярозка. № 6, 7; Пятроў І. У дарозе: Апавяданне / З балг. // Звязда. 14 ліст.; Васілеў О. Хісткае крэсла; Рамонт у раманіста-кібернетыста: Маленькія апавяданні; Огнеў Ж. На сходзе літаратараў: Выпадковыя запісы; Шывараў Д. Прозвішча: Апавяданне / З балг. // ЛіМ. 7 мая; Тодараў Й. Нечаканы стрэл: Апавяданне / З балг. // Там жа. 6 вер.; Пятроў І. Першая тайна; Адно імгненне волі: Апавяданні / З балг. // Там жа. 1 ліст.

1964. Мкрціч А. Дзяўчына, якая шукала мяне; Кочар Р. Сястра генерала; Тацікян Ш. Песня: [Апавяданні] / З арм. // Кветкі Арарата. Мн.; Гаранаў Н. Тайна атрада «Космас»: Апавяданне / З балг. // Бярозка. № 9; Калчаў К. Закаханыя птушкі: Урывак з аповесці / З балг. // ЛіМ. 2 чэрв.; Дэнеў М. Вясенні вецер: Апавяданне / З балг. // Там жа. 8 вер.; Вылчаў Г. Плады свабоды / З балг. // Наст. газ. 9 вер.

1965. Браты Мармаравы. Ружа; Іваноў М. Культурныя мерапрыемствы: [Успаміны] / З балг. // ЛіМ. 7 вер.; Станеў Э. Арлы: Апавяданне / З балг. // Там жа. 17 вер.; Остриков И. Разбитое окно: (Рассказ) / С болг. // Сов. Бел. 18 сент.

1966. Тодараў Й. Няёмкае становішча: Апавяданне / З балг. // Вожык. № 14.

1967. Грубешліева М. Дома; Каралійчаў А. Сокалава поле; Караславаў Г. Браты; Васілеў А. Любоўная гісторыя; Волен Г. Сіла жыцця; Станеў Э. Арлы; Даскалоў С. Апошні танец; Асенаў Д. Строгае выхаванне; Остраў І. Пятнаццаць мінут любві; Севярняк С. Слова каваля; Тодараў Й. Прамова ў абарону любві; Галі-

на Л. Восень у дубовых лясах: [Апавяданні] / З балг. // Скарб: Апавяданні балгарскіх пісьменнікаў. Мн.; Грубешліева М. Дома / З балг. // Маладосць. № 9; Габровские анекдоты / С болг. // Неман. № 3; Аўэзаў М. Паляўнічы з арлом: Апавяданне / З каз. // Полымя. № 11; Габраўскія анекдоты / З балг. // ЛіМ. 30 чэрв.

1968. Фучаджыеў Д. Бэз: Апавяданне / З балг. // Маладосць. № 10; Мишев Г. Матриархат: [Аповесць] / С болг. // Неман. № 10; Гуляшкі А. Навагодні вечар Авакума Захава: Апавяданне / З балг. // ЛіМ. 1 студз.

1969. Даскалов С. Глашатай: [Апавяданне] / С болг. // Неман. № 9; Паптонеў С. Помста: Апавяданне / З балг. // ЛіМ. 27 чэрв.; Папоў В. Быць птушкай: Апавяданне / З балг. // Чырв. змена. 9 вер.

1970. Вылчаў Г. Балгарскае ў беларускім літаратуразнаўстве / З балг. // Маладосць. № 6.

1971. Тодоров Й. Лунный свет: [Апавяданне] / С болг. // Сов. Бел. 9 сент.

1972. Паптонеў С. Беларусь — белая балада / З балг. // Голас Радзімы. № 27; Райнов Б. Бразильская мелодия: Роман / С болг. // Неман. № 3, 4; Даскалаў С. Невядомая: Апавяданне / З балг. // Вяч. Мінск. 27 мая; Папоў В. Птушкі: Апавяданне / З балг. // ЛіМ. 26 мая; Чалкаш. Варона; Асёл і Салавей: Старыя байкі на новы матыў / З балг. // Там жа. 2 чэрв.; Галина Л. Яркая лампочка: Рассказ / С болг. // Сов. Бел. 21 мая; Странджев К. У бетонщиков: [Навелы] / С болг. // Там жа. 25 мая.

1975. Пятроў І. Свой чалавек; Пеліцеў Х. Два мядзведзі: Гумарыстычныя апавяданні / З балг. // Беларусь. № 7; Цонеў В. Эх, каханне, каханне!: Апавяланне / З балг. // Там жа. № 9; Галіна Л. Начная змена; Агні на зямлі: [Апавяданні] / З балг. // ЛіМ. 18 крас.

1976. Джэркавіч М. Мост, які не разбураецца часам / З балг. // Далягляды. Мн., Георгіеў К. Нелегальны; Асенаў Д. Сустрэча: [Апавяданні] / З балг. // Беларусь. № 9; Незнакомаў П. Апошні прытулак; Паптонеў С. Беражыце кветкі: [Апавяданні] / З балг. // ЛіМ. 10 вер.

1978. Уладзіміраў С. Чалавек народжаны для подзвігу / З балг. // Далягляды. Мн.; Іоўкаў І. Снег у маі: Апавяданне / З балг. // Беларусь. № 3.

1979. Жыдліцкі В. Два артыкулы аб творчасці Івана Пташнікава / З чэш. // Далягляды. Мн. / Сааўт. пер. В. Крайко; Паптонеў С. Беларусь — белая балада; Бярозы, я ў палоне ў вас!: Нарысы / З балг. // Паптонеў С. Беларусь — белая балада. Мн.; Яго ж. Беларусь — белая балада / З балг. // Полымя. № 1; Яго ж. Дзеля жыцця на зямлі: Урывак з кнігі «Кап'ё» / З балг. // Віцеб. рабочы. 20 кастр.; Уладзіміраў С. Зноў сустрэцца з сябрамі / З балг. // ЛіМ. 6 ліп.

1980. Поптонев С. Белоруссия — белая баллада: [Раздзелы з кнігі] // С болг. // Неман. № 11; Станилов В. В ожидании следующего; Цонев В. Как вести себя за столом; Челкаш. Вежливый; Антонов-Тонич А. Как я спасся от хулиганов: [Гумарэскі]; Незнамов П. Что это — юмор?; Ралин Р. Мысли вслух / С болг. // Знамя юности. 5 сент.; Тодараў А. Талеркі: [Гумарэска] / З балг. // ЛіМ. 12 вер.; Іваноў М. Цырульніцкая балада: [Гумарэска] / З балг. // Там жа. 24 кастр.

1981. Ралін Р. Паслядоўнасць: Апавяданне / З балг. // Вожык. № 17; Думбадзе Н. Алвануры; Адкуль у горадзе ястраб?; Квіцарыдзе Д. Біклага; Бярозка ў жыцце; Барада; Вясна; Гадэрдзішвілі Т. Чацвёрты гарызонт; Рэха; Чэйшвілі Р. Бзіянеці; Андронікашвілі Б. БМЖ; Інанішвілі Р. Мужчыны: [Апавяданні] / З груз. // Полымя. № 8.

1982. Баранга А. Дзеля агульнай карысці: Камедыя / З рум. // Далягляды. Мн.

1983. Мітоўска М. Наступным пакаленням / З балг. // Далягляды. Мн.; Уладзіміраў С. Шукальнік вечнага / З балг. // ЛіМ. 29 крас.

1984. Гадэрдзішвілі Т. Вясёлая арэна: Аповесць / З груз. // Братэрства. Мн.; Паптонеў С. Дзеля жыцця на зямлі / З балг. // Полымя. № 6; Яго ж. У сэрцы маім — Беларусь // Там жа. № 7; Кынева П. Загадка мастацтва / З балг. // ЛіМ. 16 сак.; Уладзіміраў С. Два жыцці Максіма Багдановіча / З балг. // Там жа. 20 крас.; Мітоўска М. Афарбаваная памяць / З балг. // Там жа. 18 мая.

1985. Квіцарыдзе Д. Біклага; Інанішвілі Р. Тоція прыехаў; Іаселіяні О. Адзін дзень; Гадэрдзішвілі Т. Прыгоды Гігі; Петрыяшвілі П. Чалавек, які любіў дождж: Апавяданні / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Паптонеў С. Беларусь — белая балада; Бярозы, я ў палоне ў вас!: Нарысы / З балг. // Паптонеў С. Беларусь — белая балада. Мн.

1.5.

На балгарскую мову. Изстрадано с душата и сърцето // Белоруски повести. Варна, 1978.

На чэшскую мову. Takie literatura sbližnje narody // Nova Svoboda. 1962. Nr 5.

1.6.

Адпачынак з байкапісцам. Мн., 1980 / Скл.

Дружная з сонцам: Творы пісьменнікаў Грузіі і грузінскага фальклору. Мн., 1985. (Б-ка дзіцячай літ. народаў СССР) / Скл. з Р. Інанішвілі.

Такая любоў: Сучасная балгарская аповесць. Мн., 1987 / Скл.

Гарбачоў І. Полюсы нашай дасягальнасці: [Інтэрв'ю] // Чырв. змена. 1971. 4 ліп. / Зап.; Шамякин И. ТВ — это человековедение: (Беседа) // Телевидение. Радиовещание. 1982. № 3 / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Аніскові У. Адказнасць перакладчыка: Заўвагі на палях // ЛіМ. 1967. 17 ліст.; Бугаёў Д. Здабыткі крытычнай думкі і яе зігзагі // Бугаёў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985; Ванкарэму Нікіфаровічу — 50 // ЛіМ. 1984. 16 ліст.; Верабей А. Пра дружбу літаратур // Полымя. 1980. № 5; Лецка Я. Хараство і боль жыцця. Мн., 1985. С. 13—14; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рагойша В. В. Нікіфаровічу — 50 гадоў // Полымя. 1984. № 11. *В. У. Смольская.*

НІКІФАРОЎСКІ МІКАЛАЙ

Нікіфароўскі Мікалай Якаўлевіч [крыпт. Н. Я. Н., N. N.; 5(17).5.1845, в. Вымна Віцебскага пав. Віцебскай губ., цяпер Віцебскага р-на — 28.5(10.6).1910, Віцебск], этнограф, фалькларыст, літаратар, педагог.

Нарадзіўся ў сям'і дзяка. Скончыў Віцебскае духоўнае вучылішча (1861) і Віцебскую духоўную семінарыю (1867). Педагагічную дзейнасць пачаў у кастрычніку 1867 у Лоўжанскім народным вучылішчы Віцебскай губ. У 1871 пераехаў у Віцебск для работы законанастаўнікам Першага прыходскага вучылішча, адначасова рыхтаваўся да экзамену на званне настаўніка рускай мовы павятовага вучылішча. Пасля здачы экзамена (1876) пераведзены настаўнікам падрыхтоўчага класа Свіслацкай настаўніцкай семінарыі Гродзенскай губ. У 1882 вярнуўся ў Віцебск, дзе з невялікім перапынкам (1900—02) да канца свайго жыцця працаваў настаўнікам падрыхтоўчага класа мужчынскай гімназіі.

Побач з педагагічнай дзейнасцю вёў вялікую працу па вывучэнні культуры і побыту беларускага народа, шырока прапагандаваў іх у сваіх навуковых публікацыях. Яшчэ ў час вучобы ў семінарыі ў 1860-я гады пачаў запісваць фальклорныя творы, а пазней па просьбе этнографа П. Шэйна, карэспандэнтам якога быў на працягу 20 год, апісаў асаблівасці побыту і культуры беларусаў. Сваёй папулярнасцю і навуковай каштоўнасцю працы П. Шэйна абавязаны апублікаванню ў іх матэрыялаў М. Нікіфароўскага. На самастойны навуковы шлях перайшоў у 1891. Гэтаму ў значнай ступені садзейнічала Маскоўскае таварыства аматараў прыродазнаўства, антрапалогіі і этнаграфіі, правадзейным членам якога М. Нікіфароўскі быў з 1890. У далейшым актыўна супрацоўнічаў з Рускім геаграфічным таварыствам (з 1897), Віцебскім царкоўна-археалагічным старажытным сховішчам (з 1895), Віцебскім губернскім статыстычным камітэтам (з 1895). За дваццацігадовы перыяд самастойнай навуковай работы выдаў і падрыхтаваў да друку каля 20 прац па этнаграфіі, фальклоры і гісторыі Віцебшчыны, якія з'яўляюцца і ў нашы дні каштоўнай крыніцай для вывучэння асаблівасцей побыту і культуры беларусаў дарэвалюцыйнага часу. Характарыстыцы грамадскага побыту і сацыяльна-эканамічнага становішча розных слаёў і груп сельскага насельніцтва Віцебшчыны М. Нікіфароўскі прысвяціў серыю публікацый у «Этнографическом обозрении» (1892—99) пад агульнай назвай «Нарысы Віцебскай Беларусі». Пытанні грамадскага побыту гарадскога насельніцтва ўпершыню закрануты ў яго гістарычнай працы «Старонкі з нядаўняй старыны горада Віцебска». М. Нікіфароўскаму належыць першая спецыяльная праца ў беларускай этнаграфічнай літаратуры па матэрыяльнай культуры і вытворчай дзейнасці сельскага насельніцтва «Нарысы простанароднага жыццябыцця ў Віцебскай Беларусі і апісанне прадметаў ужытку». Першы раздзел гэтай кнігі дае грунтоўную характарыстыку харчавання і класіфікацыю страў, іх прыгатаванне (112 страў), гатункі хлеба. У асобных раздзелах апісваюцца адзенне і абутак, сельскія паселішчы, сядзібы, жыллё і гаспадарчыя будынкі, інтэр'еры жылых памяшканняў. Апошні раздзел дае падрабязную характарыстыку вытворчай дзейнасці сялян: земляробства, промыслаў і рамёстваў, прылад працы. З фальклорных прац М. Нікіфароўскага асаблівай увагі заслугоўваюць першы буйны зборнік «Беларускія песні-частушкі» (2356 частушак), «Простанародныя загадкі». Вераванням, забабонам, звычаям, абрадам, паданням прысвечаны працы «Простанародныя прыкметы і павер'і, забабоны і звычаі, легендарныя сказы аб асобах і месцах» (2307 запісаў) і «Нячысцікі». Даследаванні і публікацыі М. Нікіфароўскага вызначаюцца вобразнасцю апісанняў, сакавітасцю мовы, што надае ім літаратурна-мастацкую каштоўнасць. *В. К. Бандарчык.*

Бібліяграфія

1.2.
Очерки Витебской Белоруссии. I — V. М., 1892—1897. I. Старцы. М., 1892. II. Дудар и музыка. М., 1892. III. Пособники жихара. М., 1893. IV. Подданые пособники. М., 1893. V. Питущие и пропойцы. М., 1897.

Сельскошкольное обучение в юго-восточной окраине Витебской Белоруссии, каким застает его реформа 19 февраля 1861 г. Витебск, 1893. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1893. № 67, 68, 71—76).

Очерки простонародного житья-бытья в Витебской Белоруссии и описание предметов обиходности. Витебск, 1895; Рэц.: К а р с к и й Е. Новые труды по белорусской этнографии // ЖМНП. 1896. № 5; Л я ц к и й Е. // Этнограф. обозрение. 1896. № 1.

Гончарные терракоты Витебска по археологическим находкам. Витебск, 1897. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1897. № 135—138).

Простонародные приметы и поверья, суеверные обряды и обычаи, легендарные сказания о лицах и местах. Витебск, 1897. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1896—1897). Рэц.: К а р с к и й Е. // ЖМНП. 1897. № 10; Л я ц к и й Е. // Этнограф. обозрение. 1897. № 4.

На почве простоты веры: (Бытовая картинка). Витебск, 1898. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1898. № 11, 12.)

Никольская церковь в Задвинской слободе м. Бешенковичи Лепельского уезда. Витебск, 1899. (Отд. отт. из «Полоц. епарх. вед.». 1899. № 3—5).

Странички из недавней старины города Витебска. Витебск, 1899. Рэц.: С т у к а л и ч В. Н. Я. Никифоровский: Странички из недавней старины города Витебска. Витебск, 1900. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1900. № 231, 232).

Освященные предметы и отношение к ним простонародья Витебской Белоруссии. Витебск, 1903. (Отд. отт. из «Полоц. епарх. вед.». 1903. № 10—20, 22).

Нечистики: Свод простонародных в Витебской Белоруссии сказаний о нечистой силе. Вильна, 1907.

1.3.

1874. Четыре листка из памятной книжки сельского учителя // Нар. школа. № 9.

1892. Очерки Витебской Белоруссии. I. Старцы // Этнограф. обозрение. № 1; Очерки Витебской Белоруссии. II. Дудар и музыка // Там жа. № 2, 3.

1893. Очерки Витебской Белоруссии. III. Пособники жихара // Этнограф. обозрение. № 2; Сельскошкольное обучение в юго-восточной окраине Витебской Белоруссии, каким застает его реформа 19 февр. 1861 г.: (Воспоминания бывшего ученика) // Витеб. губ. вед. № 67, 68, 71—76.

1894. Очерки Витебской Белоруссии. IV. Подданые пособники // Этнограф. обозрение. № 1.

1896. Очерки Витебской Белоруссии. V. Питущие и пропойцы // Этнограф. обозрение. № 4.

1897. Очерки Витебской Белоруссии VI. Игры и игроки // Этнограф. обозрение. № 3; Гончарные терракоты Витебска по археологическим находкам // Витеб. губ. вед. № 135—138.

1898. Материалы для народного снотолкователя // Этнограф. обозрение. № 1; Очерки Витебской Белоруссии. VII. Бабы або жонки // Там жа. № 2; На почве простоты веры: (Бытовая картинка) // Витеб. губ. вед. № 11, 12.

1899. Никольская церковь в Задвинской слободе м. Бешенковичи Лепельского уезда // Полоц. епарх. вед. № 3—5; Очерки Витебской Белоруссии. VIII. Сбяги, прочки, вонки, уходалы // Этнограф. обозрение. № 1—2.

1903. Освященные предметы и отношение к ним простонародья Витебской Белоруссии // Полоц. епарх. вед. № 10—20, 22.

1962. Біяграфія І. Буйніцкага, напісаная пасля яго смерці М. Нікіфароўскім // Бел. мастацтва. Вып. 3.

1.6.

Простонародные загадки: Собр. в Витеб. губ. Н. Я. Никифоровский. Витебск, 1898. (Отд. отт. из «Памятной книжки Витеб. губ.» за 1897 г.) / Скл. Рэц.: Л я ц к и й Е. // Этнограф. обозрение. 1898. № 3.

Б е л о р у с с к и е песни-частушки, собранные Н. Я. Никифоровским. Вильна, 1911 / Скл. Рэц.: К а р с к и й Е. // РФВ. 1912. Т. 67.

Белорусские загадки // Памятная книжка Витебской губернии на 1898 год. Витебск, 1898 / Скл.; Полупословицы и полупоговорки, употребляемые в Витебской Белоруссии // Зап. Сев.-Зап. отдела Русского Географического Общества. 1910. № 1; 1911. № 2; 1912. № 3 / Скл.; Духоўныя песні // Гоман. 1917. 14, 17, 21, 24, 28, 31 жн., 4, 7 вер. / Скл.; Напаўпрыслаўкі, напаўпрыказкі // Крывіч. 1924. № 1 / Скл.; Напаўпрыказкі — напаўпрыслаўкі // Зап. аддзелу гуманіт. н. 1928. Кн. 4 / Скл.

2.2.

На рускай мове. Б о н д а р ч и к В., Ч и г р и н о в И. Николай Яковлевич Никифоровский: Очерк жизни и деятельности. Мн., 1960. Рэц.: Б о г а н У. Для пачатку — добра // ЛіМ. 1961. 28 лют.; Б у р н о с а ў В. Нарыс пра выдатнага вучонага // Полымя. 1961. № 4; К о р з у н У. Буйнейшы беларускі этнограф // Беларусь. 1961. № 8; Я н к о ў с к і Ф. Настаўнік, этнограф, фалькларыст // Наст. газ. 1961. 25 лют.

С т у к а л и ч В. Н. Я. Никифоровский. 1845—1910 г.: Крит.-биогр. очерк. Вильна, 1910. (Отд. отт. из «Зап. Сев.-зап. отд. РГО». 1910. Кн. 1).

2.3.

На беларускай мове. Б а н д а р ч ы к В. Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX ст. Мн., 1964. С. 161—174; Я г о ж. Выдатны беларускі этнограф // ЛіМ. 1960. 21 мая; Я г о ж. Еўдакім Раманавіч Раманаў. Мн., 1961. С. 34—38; Б а н д а р ч ы к В., Л а р ч а н к а М. Развіццё беларускай фалькларыстыкі // Беларуская вуснапаэтычная творчасць. Мн., 1966. С. 43—44; Б л а г і н і н Л. Да юбілею Шэйна, Нікіфароўскага і Раманава // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1947. № 1; Г а р э ц к і М. Гісторыя беларускай літаратуры. Вільня. 1920. С. 130; 2 выд. Вільня, 1921. С. 130; 3 выд. Вільня. 1924. С. 130; Г і л е в і ч Н. З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. С. 63—66; Д з е й н а с ц ь беларускіх вучоных-этнографаў і асвета // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985. С. 326—328; І г н а т о ў с к і У. Кароткі нарыс нацыянальна-культурнага адраджэння Беларусі // Вольны сцяг. 1921. № 2; П е ц ю к е в і ч М. Мікола Нікіфароўскі — беларускі этнограф // Калоссе. 1935. № 4; У чэсць Міколы Нікіфароўскага // Шлях моладзі. 1935. № 12; Ч. [Ч ы г р ы н а ў]. Мікалай Нікіфароўскі // Полымя. 1966. № 6.

На рускай мове. Б о н д а р ч и к В. Ученый и педагог // Неман. 1975. № 7.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1.

В. У. Смольская.

НОВІК ГАННА

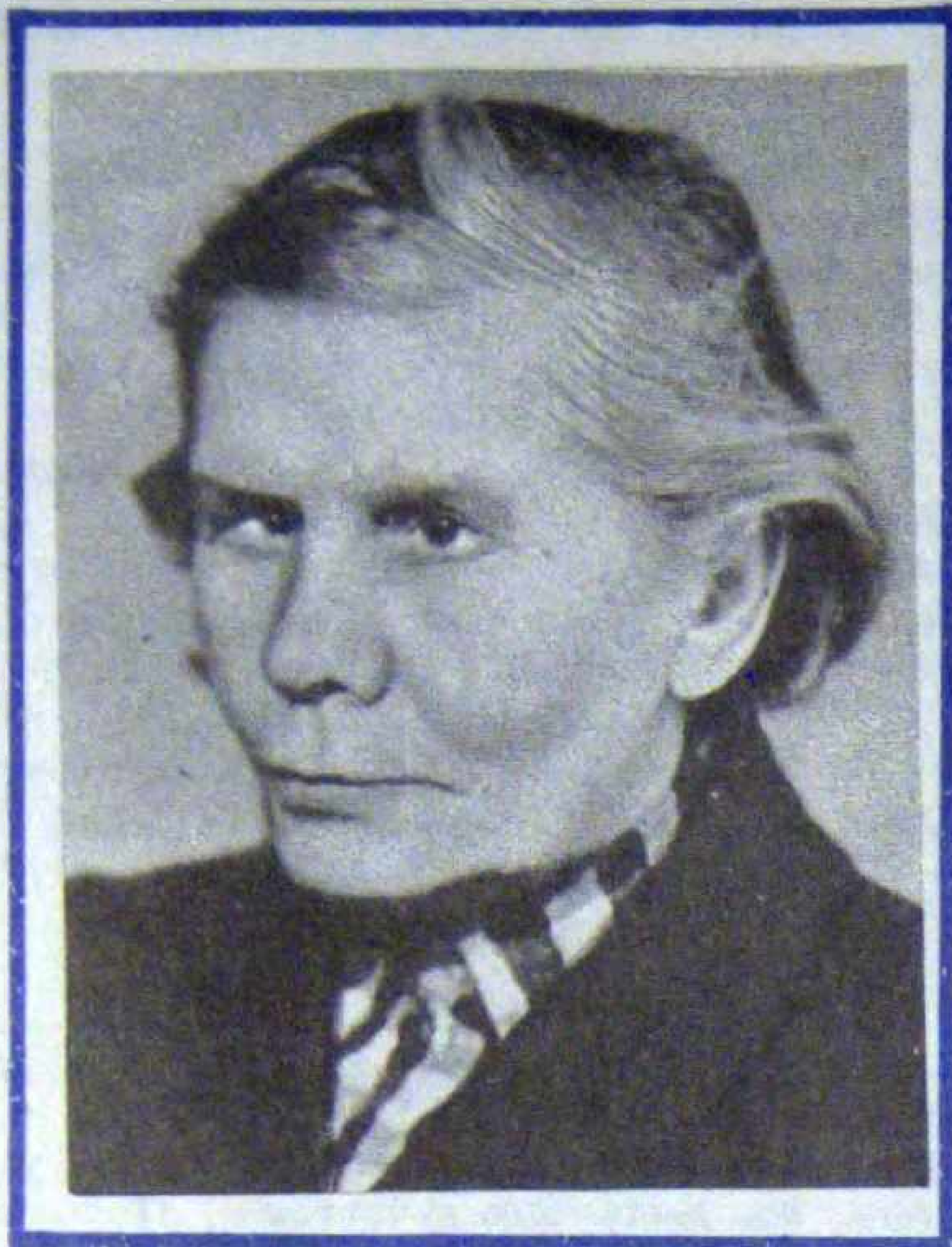

Новік Ганна Аляксееўна [н. 12(25).3.1914, г. Аўгустоў Сувалкскай губ., цяпер Польшча], паэтэса, празаік. Член СП Беларусі з 1960.

Нарадзілася ў сям'і вясковага каваля. Маці — хатняя гаспадыня. У горад бацькі выехалі ў пошуках заробку. У час першай сусветнай вайны вярнуліся ў родную вёску Варонічы на Вілейшчыне. З дзевяці гадоў Ганна працавала наймічкай. У 1924 пайшла ў 2-і клас пачатковай школы, праз тры гады скончыла 4 класы і зноў наймалася працаваць на палявых работах у заможных гаспадароў. У 1930 пайшла ў 5-ы клас Куранецкай сямігодкі і праз 2 гады скончыла 7 класаў. Далей вучыцца не было сродкаў. У 1935 была ў жаночым лагеры для беспрацоўнай моладзі ў Рашыне каля Варшавы. За ўдзел у нацыянальна-вызваленчым руху неаднаразова арыштоўвалася. У чэрвені 1936 група з 12 чалавек спрабавала ўцячы ў Савецкі Саюз. Трапілі ў рукі пагранічнікаў. Адзін з групы быў забіты, астатніх арыштавалі. Г. Новік, як кіраўнік групы, трапіла ў Вілейскую турму. Праз паўгода выпусцілі пад нагляд паліцыі. Наймалася на падзённыя работы, была вучаніцай краўца. У 1937 яе зноў арыштавалі. У 1939, пасля прыходу Чырвонай Арміі, выбрана дэпутатам Народнага Сходу Заходняй Беларусі. У 1939—40 працавала намеснікам старшыні Вілейскага райспажыўсаюза, інспектарам Куранецкага раённага аддзела народнай адукацыі. Завочна вучылася ў 47-й сярэдняй школе Мінска. У гады Вялікай Айчыннай вайны працавала на гаспадарцы ў в. Варонічы, была сувязной партызанскай брыгады імя Даватара. Шыла партызанам шапкі і маскхалаты. Пасля вайны выбіралася дэпутатам сельскага Савета, засядацелем народнага суда. З 1948 старшыня калгаса, старшыня сельскага Савета (в. Кузьмічы Вілейскага р-на), памочнік начальніка палітаддзела Будслаўскай МТС Маладзечанскай вобл. У 1951 паступіла на завочнае аддзяленне аграноміі Мар'інагорскага сельскагаспадарчага тэхнікума. Праз 2 гады з-за хваробы пакінула вучобу, а з 1954 — і працу. Узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш Г. Новік «У дарозе» змешчаны ў часопісе «Калоссе» ў 1937. Творы яе друкаваліся ў «Беларускім летапісе» і іншых заходнебеларускіх выданнях. Аўтар кнігі вершаў «Мае вёсны». У 1956 у часопісе «Полымя» надрукаваны фрагменты паэмы «Праз восем год». З 1955 у перыядычным друку змяшчаюцца яе апавяданні і нарысы, фрагменты аповесці «Другая сустрэча». Асноўная тэма яе твораў — жыццё і праца людзей вёскі. Пісьменніца па-свойму бачыць цікавыя з'явы ў жыцці і паэтычна ўмее пра іх расказаць. Вершы, апавяданні, дарожныя нататкі друкуе ў вілейскай раённай газеце «Шлях перамогі».

Жыве ў г. Вілейка Мінскай вобл.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Мае вёсны: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Чыгрын І. Так сэрца дыктуе // Полымя. 1962. № 3.

1.3.

1937. Маё сонца: [Верш] // Бел. летапіс. № 6—7; Песнярам: [Верш] // Там жа. № 8; Не таму я стаў: [Верш] // Там жа. № 9; У дарозе: [Верш] // Калоссе. № 3.

1938. Аратай: [Верш] // Шлях моладзі. № 14, 15; Дзяўчыне: [Верш] // Там жа. № 20, 21.

1939. Жаноцкая доля: [Верш] // Шлях моладзі. № 7; Пагодная ноч: [Верш] // Там жа. № 10; Струна: [Верш] // Там жа. № 11; Вёсцы: [Верш] // Вілейская праўда. 27 ліст.; Пад зорамі Крамля: [Верш] // Там жа. 21 снеж.

1940. Мая радзіма: [Верш] // Вольная праца. 27 снеж.; Таварышам: [Верш] // ЛіМ. 3 жн.; Сталин. молодежь. 20 авг.; Сустрэча // Сялян. газ. 24 лют.; Першая вясна: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.

1946. Таварышам: [Верш] // Семнаццатага верасня. Мн.

1947. Адроджанае жыццё; А калі дрэмле лес: [Вершы] // Беларусь. № 4; Расце новая вёска // Сав. селянін. 15 чэрв.; Адбудаванае сяло // Там жа. 26 чэрв.;

Пара наладзіць работу хаты-чытальні // Там жа. 2 кастр.

1948. Наша ўдзячнасць // Сав. селянін. 19 жн.

1955. Знаёмая вуліца; Сяброўкі: [Вершы] // Полымя. № 5; Карэспандэнт: Апавяданне // Там жа. № 7.

1956. Праз восем год: Фрагменты паэмы // Полымя. № 12.

1957. Кут Радзімы; Думы маладога механіка: [Вершы] // Нарач. Маладзечна. Кн. 1; «Чаму ж не квітнець...»; Адказ: [Вершы] // Калг. праўда. 24 лют.

1958. Табе, Беларусь: [Верш] // Нарач. Кн. 2; Звязда. 16 снеж.; Гераіням працы: [Верш] // Чырв. змена. 8 сак.

1959. Радзіма: [Верш] // Полымя. № 5; Табе, Беларусь: [Верш] // Чырв. сцяг. 1 студз.

1960. Табе: [Верш] // Полымя. № 3.

1961. Мае жаданні; Скрыпяць вароты; Табе, Беларусь!: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; «Бывае, успомняцца вёсны...»: [Верш] // ЛіМ. 29 жн.

1962. Табе, Беларусь!; Гераіням працы: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5.

1971. Новичок в поле // Знамя юности. 10 сент.

1975. У Вілейцы; Праз гады: [Вершы] // Беларусь. № 1.

1979. Другая сустрэча: Фрагменты з аповесці // Полымя. № 11; Слова да Радзімы; Адказ; Каб душой не старэць; Вясна; Вам траім; Цяпло душы; Непаўторнае: [Вершы] // ЛіМ. 13 ліп.

1981. Мой сцяг: [Верш] // Мін. праўда. 16 кастр.

1982. Табе, Беларусь!: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1985. Салдату мінулай вайны: [Верш] // Бярозка. № 2.

1.5.

На рускую мову. Возрожденное село: [Верш] / Пер. С. Городецкий // Сов. женщина. 1947. № 5.

2.3.

На беларускай мове. А й з е н ш т а т Г. Вернасць: [Да 65-годдзя Г. А. Новік] // Чырв. змена. 1980. 22 ліст.; А р к а д з і н М. Ад шчырага сэрца // Сав. селянін. 1947. 23 крас.; Б я р о з к і н Р. Пошукі патрэбны! // ЛіМ. 1961. 29 снеж.; Г а н н е Новік — 50 гадоў // ЛіМ. 1964. 24 сак.; Г а н н е Новік — 70: Віншаванне // Там жа. 1984. 23 сак.; Г а р у л ё ў М. Шчырае слова // ЛіМ. 1955. 13 жн.; П е с т р а к П. Прадмова // Новік Г. Мае вёсны. Мн., 1961; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 429, 430.

В. У. Смольская.

НОВІК-ПЯЮН СЯРГЕЙ

Новік-Пяюн Сяргей [інш. псеўд. А л е с ь Б я р о з к а, С. К а л і н о ў с к і, М а л а д ы Д з я д о к, С. П я ю н, С я р г е й П я ю н, С. С т а п а н ч ы к, Н. С я р г е е ў, крыпт. Н., С. Н., С. П., N., у польскіх часопісах карыстаўся псеўд. O d n a s z e g o m o r z a, D z i e c k o P o m o r z a, G ł o s Ś w i e c k i, творы для дзяцей падпісваў K r a s n o l u d e k і K r a s n o l u d e k z B o r ó w T u c h o l s k i c h, S t a r y D z i a d o k і інш.; сапр. Н о в і к Сяргей Міхайлавіч; н. 14(27).8.1906, в. Лявонавічы Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Нясвіжскі р-н Мінскай вобл.], паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1984. Піша на беларускай, рускай, польскай мовах і мове эсперанта.

З сялянскай сям'і. Бацька, Міхаіл Сцяпанавіч, і маці, Еўдакія Пятроўна, былі парабкамі. С. Новік-Пяюн вучыўся ў Нясвіжскай рускай гімназіі (1918—24), на беларускіх настаўніцкіх метадычна-педагагічных курсах у Вільні (1925—26), дзе атрымаў званне беларускага настаўніка. У 1926 стварыў у роднай вёсцы Лявонавічы беларускі народны хор (існуе і цяпер) і беларускі народны тэатр, якімі кіраваў сам. Арганізаваў гурток ТБШ, беларускую бібліятэку і тайныя школы ў Лявонавічах і суседніх вёсках, за што быў высланы польскімі ўладамі ў г. Свеце над Віслай, дзе прабыў амаль 5 гадоў (1926—31). Вярнуўшыся адтуль, у хуткім часе зноў быў арыштаваны і высланы пад нагляд паліцыі ў Слонім. У 1939 польскай паліцыяй адпраўлены ў турму г. Баранавічы, адкуль вызвалены Чырвонай Арміяй у час паходу ў Зах. Беларусь. У 1939—40 працаваў інспектарам Слонімскага райаддзела народнай адукацыі, пасля дырэктарам Слонімскага раённага краязнаўчага музея. У чэрвені 1941 у час нямецкай бамбёжкі быў паранены. Разам з заснавальнікам музея археолагам І. Стаброўскім вынес музейныя экспанаты на ўскраіну горада і схаваў у падвале. Так былі выратаваны тысячы кніг і экспанатаў. Забяспечваў партызан паперай для лістовак, медыкаментамі, распаўсюджваў лістоўкі Саўінфармбюро. У 1943 арыштаваны слонімскім СД і засуджаны да пакарання смерцю. У слонімскай турме захварэў сыпным тыфам. Гітлераўцы загадалі палонным дактарам вылечыць паэта і яшчэ хворага адвезлі ў лагер смерці Калдычэва. 4 ліпеня 1944 з групай вязняў (600 чал.) С. Новіка-Пеюна пагналі на расстрэл. У час расстрэлу быў паранены, прыкінуўся мёртвым, і гэта выратавала яго. 12 ліпеня

1944 разам з партызанамі прыйшоў у разбураны Слонім. Працаваў дырэктарам Слонімскага краязнаўчага музея. 14 снежня 1944 па лжывым даносе арыштаваны і зняволены ў турму. 24 сакавіка 1945 ваенны трыбунал засудзіў яго да 10 гадоў пазбаўлення волі і адправіў на Калыму. У 1945—58 у Якуціі працаваў лесарубам, шахцёрам, драбільшчыкам руды. У 1958 рэабілітаваны. У 1959 вярнуўся на Беларусь. Жыў у Слоніме, Нясвіжы, з 1960 — у Мінску. З 1959 пенсіянер. У сваёй кватэры арганізаваў патрыятычны клуб для дзяцей.

Першы верш С. Новіка-Пеюна «Не бядуй» надрукаваны ў 1925 у часопісе «Студэнцкая думка». У Вільні ўбачылі свет яго п'есы «Ёлка Дзеда Мароза», «Пакой ў наймы», «Цудоўная ноч», «Прадка пад крыжам». У 1927—31 быў адным з найбольш актыўных супрацоўнікаў віленскага часопіса для дзяцей «Заранка». У 1940—41 часта друкаваўся ў слонімскай раённай газеце «Вольная праца». Знаходзячыся ў ссылцы, пасылаў вершы і допісы на рускай мове ў раённую газету «Северная заря» (Усць-Нера), якуцкія рэспубліканскія выданні. З 1960 выступае з вершамі і артыкуламі ў беларускім рэспубліканскім друку, слонімскай і нясвіжскай раённых газетах. Аўтар кніг «Заўсёды з песняй», «Зорачкі ясныя», успамінаў пра Я. Купалу, Г. Леўчыка, І. Стаброўскага, акадэміка Я. Карскага, генерала Я. Леашэню. Для вершаў С. Новіка-Пеюна, асабліва ранніх, характэрны эмацыянальнасць, шчырасць, непасрэднасць. Найбольшыя ўдачы паэта — у жанры песні. Пісаў музыку да сваіх вершаў («Квітней, мой горад»). Многія з яго песень шырока вядомыя на Слонімшчыне і Навагрудчыне. Песні «Зорачкі» (асабліва папулярная ў час вайны) і «Над Шчарай» («Слонімскі вальс») на словы С. Новіка-Пеюна Р. Шырма запісаў як народныя. У архіве захоўвае рукапісную кнігу сваіх песень, а таксама падрыхтаваную да друку кнігу вершаў «Песні з-за кратаў». Здымаўся ў кінафільме «Боль мой — Хатынь» (1969), да якога напісаў песню «Сэрца, не плач!». Пераклаў на беларускую мову «Русалку» А. Пушкіна, «Першага вінакура» Л. Талстога, польскую камедыю «Муж у ветлівасці» А. Абрамовіча і Р. Рушкоўскага (захоўваецца ў аддзеле рукапісаў ЦБ АН Літвы).

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Ёлка Дзеда Мароза: Калядны абразок у I дзеі для дзіцячага тэатра. Вільня. 1927. (Дзіцячы тэатр) / Пад псеўд. Малады Дзядок.

Пакой у наймы: П'еса. Вільня, 1927.

Цудоўная ноч: П'еса. Вільня, 1927.

Прадка пад крыжам: П'еса. Вільня, 1939.

Заўсёды з песняй: Паэма, вершы, песні, творы для дзяцей. Мн., 1984. Рэц.: Б а б а к Д. Заўсёды з песняй // Голас Радзімы. 1984. 23 жн.; Г а й д у к М. Гады і творы // Ніва. 1984. 29 ліп.; К а р л ю к е в і ч А. Беспрецедентная лирика // Политработник. 1984. 27 окт.

Зорачкі ясныя: Вершы. Мн., 1986.

1.3.

1924. Езуіты працуюць // Сын беларуса. 13 ліп. / Пад крыпт. N.

1925. Не бядуй: [Верш] // Студэнцкая думка. № 4 / Пад крыпт. N.

1926. «Добры» прыклад; Прызнанне перад смерцяй: [Жарты] // Маланка. № 3 / Пад крыпт. Н. Аўт. спрэчнае; Птушка шчасця на вёсцы // Сялян. ніва. 23 вер. / Пад крыпт. N; Беларускія спектаклі на вёсцы // Там жа. 30 вер. / Пад крыпт. N.; «Ой чаму званы?..»: [Верш] // Там жа. 21 кастр. / Пад псеўд. Сяргей Пяюн; Скарга птушкі: [Верш] // Там жа. 8 снеж. / Пад псеўд. Сяргей Пяюн.

1927. Табе, табе, Айчына-Маці: [Верш] // Заранка. № 4. / Пад псеўд. Малады Дзядок; Ніва: [Верш]; Байка // Там жа. № 5—6 / Пад псеўд. Малады Дзядок; На начлезе; Юрачка: [Апавяданні]; Пастушка: [Верш] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Малады Дзядок; Ёлка Дзеда Мароза: (Калядны абразок у 1-ой дзеі для дзіцячага тэатру); «Хацеў ажаніцца бурак з пятрушкай...»: [Верш] // Там жа. № 8—9 / Пад псеўд. Малады Дзядок; Хрыстус і дзеці: (па Канапніцкай): [Верш] // Бел. крыніца. 26 жн. / Пад псеўд. Сяргей Пяюн; Лістапад: [Верш] // Там жа. 25 ліст. / Пад псеўд. Сяргей Пяюн; Думкі ў чужыне: [Верш] // Там жа. 25 снеж. / Пад псеўд. Сяргей Пяюн; Зіма: [Верш] // Сялян. ніва. 5 лют. / Пад псеўд. Сяргей Пяюн; Пад бел-чырвона-белы сцяг!: [Верш] // Там жа. 16 сак. / Пад крыпт. С. П.; Для каго?: [Верш] // Там жа. 9 ліп. / Пад псеўд. Сяргей Пяюн.

1928. Хрыстус і дзеці: (Паводле Канапніцкай): [Верш] // Календарык «Хрысціянскай думкі» для беларускай моладзі на 1929 год. Вільня / Пад псеўд. С. Пяюн; Андрэйка: [Апавяданне] // Заранка. № 1—2 / Пад псеўд. Малады Дзядок; Гэй, моладзь, напарад!: [Верш] // Бел. крыніца. 22 сак. / Пад псеўд. С. Пяюн; «Анафэма» // Слова працы. 5 кастр. / Пад крыпт. Н.

1929. Скарга птушкі: [Верш] // Беларускі народны каляндар. Вільня / Пад псеўд. Сяргей Пяюн; Казка: [Верш] // Заранка. № 1 / Пад псеўд. Малады Дзядок; Да беларускае моладзі: [Верш] // Шлях моладзі. № 3 / Пад псеўд. Сяргей Пяюн.

1930. Аб календарах Ул. Знамяроўскага // Бел. крыніца. 12 сак. / Пад крыпт. N.; Ніва: [Верш] // Там жа. 20 ліп. / Пад псеўд. С. Пяюн; На выгнанні: [Верш] // Там жа. 25 снеж. / Пад псеўд. С. Пяюн; Усёроўна: [Верш] // Бел. кліч. 7 ліст. / Пад псеўд. С. Пяюн.

1931. Няхай жыве «Заранка»: [Верш]; Ліст Маладога Дзядка да беларускіх дзетак // Заранка. № 1 / Пад псеўд. Малады Дзядок; Засмяецца вясна!..: [Верш] // Там жа. № 2; Магіла нязнанага жаўнера: [Верш] // Бел. крыніца. 6 сак. / Пад псеўд. С. Пяюн; Засмяецца вясна: [Верш] // Там жа. 20 сак. / Пад псеўд. С. Пяюн; Калыханка: [Верш] // Там жа. 23 крас. / Пад псеўд. С. Пяюн.

1932. Музыкай вясняную...: [Верш] // Хрысціянская думка. № 4 / Пад псеўд. С. Пяюн.

1933. Скарга птушкі: [Верш] // Беларускі народна-гаспадарскі каляндар на 1934 год. Вільня / Пад псеўд. С. Пяюн; Музыкай вясняную...: [Верш] // Шлях моладзі. № 5 / Пад псеўд. Малады Дзядок.

1934. Вайна лісы з ваўком // Пралескі. № 1. / Пад псеўд. Малады Дзядок; 30-годдзе грамадскай працы Цёткі // Шлях моладзі. № 12 / Пад крыпт. Н. Аўт. спрэчнае; Зіма: [Верш] // Там жа. № 13 / Пад псеўд. Малады Дзядок.

1939. Новаму году; Бура; Зімовы вечар: [Вершы] // Зорка. № 1 / Пад крыпт. С. П. Калыханка: [Верш] // Там жа. № 3 / Пад псеўд. С. Пяюн; На Вялікдзень; «Засмяецца вясна!..»; На спатканне вясны: [Вершы] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. С. Пяюн; Музыкай вясняную... / Пад псеўд. С. Пяюн; Пастушка / Пад псеўд. Малады Дзядок: [Вершы] // Там жа. № 5; Хрыстос і дзеці; Чалавек і птушкі; Скарга птушкі: [Вершы] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. С. Пяюн; Ніва; Казка: [Вершы] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. С. Пяюн; «Ой, чаму звоны...»: [Верш] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. С. Пяюн; На выгнанні: [Верш] / Пад псеўд. С. Пяюн; Юрачка; Што Бог дае, усё добра!: [Апавяданні] / Пад псеўд. Малады Дзядок // Там жа. № 9; Песенька: [Верш] // Шлях моладзі. № 15 / Пад псеўд.

С. Пяюн; Мая песня: [Верш] // ЛіМ. 23 кастр. / Пад псеўд. С. Пяюн.

1940. Байка // Крыніца. 25 чэрв. / Пад псеўд. Малады Дзядок; Наш народ навекі вольны: [Верш] // Чырв. звязда. 17 вер. / Пад псеўд. С. Пяюн.

1941. Памяці У. І. Леніна: [Верш] // Чырв. звязда. 26 студз. / Пад псеўд. С. Пяюн.

1946. На чужыне: [Верш] // Беларусь. № 4 / Апублікаваны Р. Шырмам як народная песня, без падання прозвішча аўтара.

1956. Нера вечером: [Верш] // Социалист. Якутия. 16 дек. / Пад сваім прозв.

1957. Колыбельная: [Верш] // Молодой коммунист. 27 янв. / Пад сваім прозв.; Утро заполярное: [Верш] // Там жа. 6 февр. / Пад сваім прозв.; Письмо к товарищу: [Верш] // Там жа. 23 окт. / Пад сваім прозв.; 1917—1957: [Верш] // Там жа. 24 нояб. / Пад сваім прозв.; Концерты художественной самодеятельности // Социалист. Якутия. 24 окт. / Пад сваім прозв.; У медицинских работников Индигирки // Там жа. 11 дек. / Пад сваім прозв.; У календаря: [Верш] // Фестивальный листок. Специальный выпуск № 1. Московскому фестивалю. Якутск / Пад сваім прозв.

1958. Язык дружбы: (Переписка русской девочки Аллы с вьетнамским пионером Ким-Вонгом на эсперанто) // Социалист. Якутия. 10 июля / Пад сваім прозв.; Горняцкий поселок: [Верш] // Там жа. 31 авг. / Пад сваім прозв.; Переписка друзей продолжается // Там жа. 27 сент. / Пад сваім прозв.

1960. У месячную ночку: [Верш] // Голас Радзімы. № 67; Брату ў чужыне; Над зямелькай ночка йшла...; Трыялеты; Прысяга: [Вершы] // Там жа. № 68; Восень залатая: [Верш] // Там жа. № 73; Слонімскі ляўша // Там жа. № 89 / Пад сваім прозв.; Звязда. 15 ліст.; Незабыўная сустрэча // Голас Радзімы. № 93; Радасна і светла на душы // Там жа. № 98 / Пад сваім прозв.

1961. Акадэмік Я. Ф. Карскі: [Нарыс] / Пад псеўд. С. Стапанчык; Памятная сустрэча / Пад сваім прозв. // Голас Радзімы. № 3; Новыя абрады і звычаі // Там жа. № 5 / Пад псеўд. С. Стапанчык; Букет родных кветак // Там жа. № 15—16; «Абудзіла мяне сёння раніца...»: [Верш] // Там жа. № 24; Горад над Шчарай: [Нарыс] // Там жа. № 56; Песня пачыналася так: Да 35-годдзя Лявонавіцкага хору // Там жа. № 61; Камары: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5 / Пад сваім прозв.; Зайчаняткі: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад сваім прозв.; Прысвечана народнаму песняру // Звязда. 8 ліп. / Пад сваім прозв.; К сожалению, бывает и так // Зорька. 11 нояб.; Першамайскаму хору — 35 год // ЛіМ. 1 жн.; Па слядах адной карціны // Там жа. 27 кастр.

1962. Незабыўная сустрэча // Народны паэт Беларусі. Мн.; Жыве, як жыў...: [Верш] // Голас Радзімы. № 9; Калдычоўская трагедыя; Не гудзе зялёная дуброва: [Верш] // Там жа. № 26; Вясновая песня: [Верш] // Там жа. № 30; Галіна песня // Там жа. № 50; Юбілей Купалы ў Слоніме // Там жа. № 51; У калдычоўскім пекле // Там жа. № 62, 63; На Старобіншчыне // Там жа. № 84; Вясновым ранкам; Аніводнае вестачкі...: [Вершы] // Там жа. № 88; Слонімшчына ўшаноўвае памяць паэта // Там жа. № 89; Звязда. 3 чэрв.; Агляд народных талентаў // Голас Радзімы. № 95; Прывітальная песня: [Верш] // Там жа. № 100; Цешка: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 11; Не гудзе зялёная дуброва: [Верш] // Зара. 4 ліп.; Школьнікі ўшаноўваюць памяць песняра // Звязда. 28 чэрв.; Гутаркі, чытанні // Там жа. 3 ліст.; Летапісаднаго жыцця: Нарыс // Там жа. 2 снеж.; Прывітальная песня: [Верш] // Там жа. 16 снеж.; «Тешка»: [Апавяданне] // Зорька. 17 нояб.; Незабыўнае: Успаміны // ЛіМ. 30 сак.; Сустрэча з акадэмікам Карскім // Чырв. змена. 6 вер.; Памяць стукае ў сэрца // Там жа. 27 кастр.

1963. Росквіт талентаў // Голас Радзімы. № 7 / Пад псеўд. Н. Сяргееў; Песня аб Нясвіжы: [Верш] // Там жа. № 83; Судьба одной картины // Сов. культура. 21 сент.; У самабытнасці поспех: Слова пра нар. таленты Віцебшчыны // Чырв. змена. 12 лют. / Сааўт. У. Паўлаў; Баявая зброя партыі — быць непрымірымымі // Там жа. 19 сак.; Знаёмцеся — Мар'ян Дукса // Там жа. 24 сак.; Лявонавіцкі народны // Там жа 14 крас.; Прысяга: [Верш] // Там жа. 29 мая.

1964. Андрэйка: Апавяданне // Бярозка. № 5; Голас Радзімы. № 11—12; Сярод добрых людзей: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 33—34; Квітней, мой горад: [Верш] // Там жа. № 51; Крыўдзяцца ў Лявонавічах // Звязда. 9 студз.; Такім людзям — нізкі паклон // Там жа. 17 чэрв.; Імя Якуба Коласа // Там жа. 13 жн.

1965. Лістапад; «Усё роўна мне: ці жыць, ці ўмерці...»; Зорачкі; К нам прыйшоў цудоўны май; У месячную ночку; Дзявочая; Не цвіце; Верабейчыкі; Шэры дом; Не пяе зялёна дуброва...; Калі гляджу на неба сінь...; Краска шчасця: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.; Падарунак народу // Звязда. 24 студз.

1966. Песня ляціць праз гады // Беларусь. № 7; Цешка: [Апавяданне]; Зайчаняткі; Раніцай: [Вершы] // Голас Радзімы. № 5; Не верце такім «прыяцелям» // Там жа. № 12 / Пад псеўд. С. Каліноўскі; Спяваюць лявонаўцы: [Нарыс] // Там жа. № 29; Паэт-нашанівец // Там жа. № 40; Ушанаваць памяць паэта // Звязда. 29 ліп.; Дзед Мароз: [Верш] // Ніва. 9 студз.; Цешка: [Апавяданне] // Там жа. 11 студз.; Вожык: [Верш] // Там жа. 17 ліп.; Верабейчыкі: [Верш] // Там жа. 28 жн.

1967. Мая вёска — Лявонавічы: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 5; Жаўручок: [Верш] // Ніва. 18 чэрв.; Камары: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.; Калдычэва // Там жа. 20, 27 жн.

1968. «Музыкай вясснянаю...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 17; Ой, што за хлопец, што за дзяўчына...: [Верш] // Там жа. № 30; Паэт-нашанівец // Там жа. № 40; Прыкрыя недакладнасці // ЛіМ. 9 жн.; Памяці І. І. Стаброўскага // Ніва. 11 лют.; Раніцай: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1969. Песні з-за кратаў: [Цыкл вершаў] // Голас Радзімы. № 34; Камары: [Верш] // Вяч. Мінск. 25 вер.

1970. Аўтар «Чыжыка беларускага» // ЛіМ. 24 ліп.

1971. «Я — коммунист» // Сел. газ. 27 марта.

1972. Максіму Танку: [Верш] // Вяч. Мінск. 16 вер.; На бланку выдавецтва // ЛіМ. 14 ліп.

1976. Паўстагоддзя з песняй // Звязда. 23 ліп.; Восень залатая: [Верш] // Ніва. 19 вер.

1978. Не пажар гарыць: [Верш] // Ніва. 21 мая.

1980. Дзядзька Гальяш: [Успаміны] // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн.; Голас Радзімы. 24 ліп.; Не пажар гарыць: [Верш] // Ніва. 8 чэрв.; Гальяш Леўчык // Там жа. 20 ліп.

1981. Сыноўняя ўдзячнасць // Голас Радзімы. 16 крас.

1984. Ядвіся жыла ў Слоніме // Голас Радзімы. 27 вер.; Ніва. 8 студз.; У падарунак народу // Звязда. 7 кастр.; Як я сустракаў Новы год // Ніва. 8 студз.; Мае сустрэчы з рэдактарам «Заранкі» // Там жа. 8 крас. / Пад псеўд. Малады Дзядок; У месячную ночку; Ночка; Казка: [Вершы] // Там жа. 17 мая; Зайчаняткі: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Над калыскай: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; Ніва; Бой: [Вершы] // Там жа. 15 ліп.

1985. Што за хлопец, што за дзяўчына? // Беларусь. № 4; Першы снег; Пурга; «Месяц у ставе мые твар...»; Ноч: [Вершы] // Ніва. 6 студз.; Засмяецца вясна: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Музыкай вясснянаю: [Верш] // Там жа. 14 крас.; Добры дзень; Веснавы малюнак: [Вершы] // Там жа. 5 мая; Наш сад: [Верш] // Там жа. 3 ліст.

1.4.

Салаўёва П. (Алегра). Цудоўная ноч: Сцэнічны твор для дзіцячага тэатра ў 1-ой дзеі / З рус. Вільня, 1927 / Пер. пад псеўд. С. Пяюн.

1921. Запіскі салаўя: [Апавяданне] [Мова невяд.] // Зоркі. № 2 / Пер. пад крыпт. С. Н.

1927. Галянскі А., Паплаўскі А. Пакой у наймы: Жарт у 1 акце / З пол. // Сцэнічныя творы. Вільня. / Пер. пад псеўд. С. Пяюн; Дзеці ў гаі: [Апавяданне] / З рус. // Заранка. № 4 / Пер. пад псеўд. Малады Дзядок; Салаўёва П. (Алегра) Цудоўная ноч: П'еса вершам / З рус. // Бел. крыніца. 28 студз., 4, 14, 18, 25 лют., 4, 11 сак.

1939. Елачка: (Нямецкая казка) // Зорка. № 2 / Пер. пад псеўд. С. Пяюн; Аманькоўская Ф. Прадка пад крыжом: (Народная казка ў 3 абразах) /

3 пол. // Там жа. № 3, 5, 7, 9; Як Божая маці выратавала свет ад патопу // Там жа. № 3 / Пер. пад псеўд. С. Пяюн; Краска шчасця: (Народная казка) / З укр. // Там жа. № 4; Маленькі хлябок: [Казка] / З ням. // Там жа. № 8 / Пер. пад псеўд. С. Пяюн; Дзеці ў гаі: [Апавяданне] / З рус. // Там жа. № 9 / Пер. пад псеўд. Малады Дзядок.

1965. Род Агінскіх / З пол. // Голас Радзімы. № 40.

1.5.

На эсперанта мову. Расо официаля органо дэ ля мондпаца эспэранто-мова до. VI-я яро. № 68—69 Бульгара эльдоно юлио-аугусто. 1959 / Пад сваім прозв.

На якуцкую мову. До чордочуу тыла // Хотугусардана. 1958. 30 июль. / Пад сваім прозв.; Сана дьизэчэ // Хотугу сардана. 1958. 5 дек. / Пад сваім прозв.

1.6.

Воўк, Змітрук, Кабыла і баран: (Народная казка) // Шлях моладзі. 1933. № 2 / Зап. пад псеўд. Малады Дзядок.

2.3.

На беларускай мове. Аляксандраў Е. Патрыятычнае слова паэта // ЛіМ. 1964. 9 чэрв.; Антонава Т. Быць карысным людзям: С. Новіку-Пяюну — 75 гадоў // Голас Радзімы. 1981. 3 вер.; Войцікава Л. Заранка // Ніва. 1968. 2 чэрв.; Гайдук М. З тае эпохі // Там жа. 1979. 30 снеж.; Гілевіч М. Слонім, Чырвонаармейская, 19 // ЛіМ. 1964. 18 вер.; Гладышава Г. Прарастае насенне дружбы // Мін. праўда. 1982. 6 сак.; Грычан А. Біяграфія адной песні // ЛіМ. 1968. 12 ліп.; Каханоўскі Г. Пад новай вокладкай // ЛіМ. 1970. 23 кастр.; Ліс А. Іскры з вогнішча // Там жа. 1966. 22 лют.; Лойка А. Душа рвалася да песень // Там жа. 1981. 9 кастр.; Яго ж. Песня клікала ў свет // Новік-Пяюн С. Заўсёды з песняй. Мн., 1984; Панізнік С. Хай Вам працуецца і жывецца! // Голас Радзімы. 1982. 28 кастр.; Паэт-песеннік // Там жа. 1966. № 35; Прынятыя ў СП БССР // ЛіМ. 1984. 14 снеж.; Пяткевіч А. Сцежкамі роднага краю // Наднёманскія былі. Мн., 1968. С. 65—66; Рылко М. Лёс паэта // Голас Радзімы. 1970. № 31; Царанкоў Л. Сцягі і паходні // Беларусь. 1966. № 5.

На рускай мове. Жуковский А. Живет песня в народе // Гродн. правда. 1981. 28 окт.; Его ж. Нестареющая песня ветерана // Там жа. 1984. 10 авг.; Карлюкевич А. Он и в застенке стихи писал // За Родину. 1985. 8 сент.; От всего сердца // Магадан. правда. 1957. 13 нояб.; Рылко М. Его песни — в народе // Гродн. правда. 1976. 2 окт.; Его ж. Зеленая звездочка поэта // Там жа. 1970. 20 июня; Его ж. Песни, принадлежащие истории // Там жа. 1970. 9 апр.; Тарасов А. Стихи молодых // Социалист. Якутия. 1957. 6 сент.; Тихонов Ф. Встреча с детским поэтом // Авангард. 1959. 14 июня; Шишигина К. Музы Несвижа. Мн., 1986. С. 61—63, 101—102, 108, 110, 112.

2.4.

На беларускай мове. Законнікаў С. У Калдычэве: [Верш] // Маладосць. 1969. № 6.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 240; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 1.

З. У. Драздова.

НОВІКАЎ ІВАН

Новікаў Іван Рыгоравіч (н. 21.1.1918, в. Незнань Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл.), празаік, журналіст. Член СП Беларусі з 1961, Саюза журналістаў Беларусі з 1958. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1967). Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Я. Коласа (1965, за дакументальную аповесць «Дарогі скрыжаваліся ў Мінску»), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Лепяшынскага (1968, за дакументальную аповесць «Тварам да небяспекі»), Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1974, за сцэнарый шасцісерыйнага тэлефільма «Руіны страляюць...»), Літаратурнай прэміі імя Фадзеева (1980, за трылогію «Мінскі фронт»). Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Рыгор Дзямідавіч, і маці, Ефрасіння Васілеўна, калгаснікі. І. Новікаў скончыў 1-ю клімавіцкую сямігодку і ў 1933 паступіў у Магілёўскі газетны тэхнікум. У 1935—38 працаваў у газеце «Камуна». У 1938 паступіў у Аршанскі настаўніцкі інстытут, у 1939 — у Ленінградскі інстытут журналістыкі. Вучоба перапынілася з пачаткам Вялікай Айчыннай вайны, калі ваенкамат накіраваў І. Новікава ў артвучылішча. З лютага 1942 камандаваў узводам упраўлення «кацюш». Баявое хрышчэнне прыняў пад Купянскам. Ваяваў на Паўднёва-Заходнім, Паўднёвым, Сталінградскім, 4-м і 3-м Украінскіх франтах. Быў паранены. З часцямі Чырвонай Арміі прайшоў Румынію, Балгарыю, Югаславію, Венгрыю. Перамогу сустрэў у Аўстрыі начальнікам разведкі дывізіёна. У 1946 дэмабілізаваўся, стаў супрацоўнікам рэдакцыі газеты «Советская Белоруссия», дзе ў 1951—57 загадваў сельгасаддзелам. Як карэспандэнт газеты прымаў удзел у XI сесіі Генеральнай Асамб-

леі ААН. Свае ўражанні перадаў у дарожным нарысе «Дзесяць тыдняў у Злучаных Штатах Амерыкі». З 1957 карэспандэнт, з 1965 загадчык карпункта «Праўды» па Беларусі. Завочна скончыў факультэт журналістыкі БДУ (1954). Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны І-й ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі, трыма Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Дэбютаваў вершамі ў раённай газеце ў 1935. Прафесійную літаратурную працу пачаў з нарысаў. Першым значным творам была дакументальная аповесць «Сэрца інакш не можа» пра Веру Харужую. У 1959 пачаў працаваць над кнігай «Руіны страляюць ва ўпор» — пра Мінскае падполле. Дакументальная аповесць вярнула з небыцця імёны герояў падполля, пяці з якіх пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза, рэабілітаваны многія савецкія патрыёты. Далейшая распрацоўка гэтай тэмы знайшла працяг у дакументальных аповесцях «Дарогі скрыжаваліся ў Мінску», «Да світання блізка», у гістарычных нарысах «Бяссмерце Мінска» і «Мінск — горад-герой». Выдаў нарысы «Палескае золата», «Побач сябры» і інш. У першым мастацкім творы — рамане «Ачышчэнне» — падзеі падаюцца ў некалькіх планах: раскрываецца працэс пошукаў герояў гарадскога падполля і дзейнасць самога падполля, паказваецца ваеннае мінулае журналіста Караневіча і яго жонкі Ніны, работа карэспандэнта Караневіча ў пасляваенны час. Пісьменнік даследуе, як ствараецца «кульцік» мясцовага дзеяча, які падмінае пад сябе ўсё, што стаіць на шляху стварэння гэтага «кульціка», ганьбіць імёны герояў, фальсіфікуе іх дзейнасць.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв.: У 3 т. Мн., 1988. Т. 1. Руіны страляюць ва ўпор: Дакум. аповесць. Т. 2. Дарогі скрыжаваліся ў Мінску: Дакум. аповесць. Т. 3. Да світання блізка: Дакум. аповесць.

1.2.

Герой Сацыялістычнай Працы Тамара Шкурко: Нарыс. Мн., 1948. (Героі Сацыялістычнай Працы) / Сааўт. В. Пыжкоў.

Дзесяць тыдняў у Злучаных Штатах Амерыкі: Нарыс. Мн., 1958. (Б-ка бел. апавядання і нарыса). Рэц.: Бурносаў В. Вачыма савецкага чалавека // Беларусь. 1958. № 12; Патапаў К. Рэпартаж аб Амерыцы // Полымя. 1958. № 11; Пономарев В. Глазами советского человека // Сов. Бел. 1958. 9 сент.; Скапараў І. Вачыма савецкага журналіста // За вярт. на Радзіму. 1958. № 63; ЛіМ. 1958. 13 жн.

Палескае золата: Нарыс. Мн., 1959. Рэц.: Васільеў В. Няхай не меркне слава Палесся // Полымя. 1959. № 5; Канстанцінаў В. Нарысы аб калгасным жыцці // Калг. праўда. 1959. 20 жн.; Пятроў В. Нарысы аб героях працы // ЛіМ. 1959. 23 вер.; Сталяроў М. Нарысы аб нашых сучасніках // Чырв. змена. 1959. 5 жн.

Побач сябры: Нарыс. Мн., 1960. Рэц.: Сталяроў М. Калі побач сябры // ЛіМ. 1960. 1 ліп.

Уласны іншаземец: Фельетоны. Мн., 1960. (Б-ка Вожыка).

Вера Хоружая: (Очерк жизни и деятельности пламенной коммунистки). М., 1962. Рэц.: Аляксандраў А. Слаўная дачка Беларусі // Віцеб. рабочы. 1962. 30 мая; Аляксееў А. Подзвіг патрыёткі // Чырв. змена. 1962. 29 крас.; Васільеў Б. Жыццё ў змаганні // Звязда. 1962. 14 чэрв.; 2 изд., перераб. М., 1973.

Руіны страляюць ва ўпор: Дакум. аповесць. Мн., 1962. Рэц.: Бурносаў В. Вышэй казак і легенд // Беларусь. 1962. № 9; Васильев Г. Люди бессмертного подвига // Коммунист Бел. 1964. № 6; Кудраўцаў І. Агнём гартаваныя // Полымя. 1962. № 9; Нікіцін В. Жывым пра бессмяротных // Мін. праўда. 1962. 27 чэрв.; Раманаў Б. Няскораны горад // ЛіМ. 1962. 23 лют.; Стральцоў Б. Мінск падпольны, Мінск партызанскі // Звязда. 1964. 28 мая.

Дарогі скрыжаваліся ў Мінску: Дакум. аповесць. Мн., 1964. Рэц.: Арочка М. Дарогі помсты і дарогі здрады // Полымя. 1966. № 7; Васильев Г. Люди бессмертного подвига // Коммунист Бел. 1964. № 6; Досін М. Шляхамі цяжкімі // Беларусь. 1964. № 8; Місько П. Яны здабывалі перамогу // ЛіМ. 1964. 23 чэрв., Стральцоў Б. Мінск падпольны, Мінск партызанскі // Звязда. 1964. 28 мая; Толстик А. Сквозь огненные годы // Сел. газ. 1964. 24 мая.

Тварам да небяспекі: Дакум. аповесць. Мн., 1968. Рэц.: Гніламёдаў У. Сказ аб нязломнасці // Чырв. змена. 1969. 14 студз.; Книга о патриотах Витебщины // Сов. Бел. 1968. 3 окт.; Мікалаеў М. Яшчэ адна кніга пра наш край // Віцеб. рабочы. 1968. 11 кастр.; Флейто В. Непокоренные // Гродн. правда. 1969. 20 июня; Хазанскі У. Час любві і нянавісці // Віцеб. рабочы. 1968. 12 кастр.

«Руины стреляют...»: Режиссерский сценарий многосерийного телевизионного фильма. Мн., 1970 / Сааўт. І. Чыгрынаў.

Да світання блізка; Дакум. аповесць. Мн., 1975. Рэц.: Аранскі Н. Кніга пра падпольшчыкаў // Беларусь. 1976. № 4; Іофе Э. Кніга пра мінскіх падпольшчыкаў // Мін. праўда. 1975. 1 жн.; Матусевич А. Героические страницы Минского подполья // Коммунист Бел. 1975. № 5; Прыгодзіч З. З любоўю і нянавісцю зямною // Звязда. 1976. 24 крас.; Собаль Ф. Старонкі геразму // Наст. газ. 1975. 14 мая.

Бессмертие Минска. Мн., 1977. Рэц.: Марціновіч А. Дні пакут, змагання дні // ЛіМ. 1977. 1 ліп.; Собаль Ф. Старонка неўміручасці // Вяч. Мінск. 1977. 28 мая; Юревич В. Бессмертный подвиг Минска // Коммунист Бел. 1977. № 9.

В. З. Хоружая: Фотоальбом. [Аўтар тэкста]. Мн., 1977. (Жизнь — подвиг).

Минск — город-герой. М., 1986. (Города-герои).

Ачышчэнне: Раман. Мн., 1987.

Параненая памяць: Аповесць, апавяданні. Мн., 1990.

1.3.

1946. Новоселье в Зимниках // Сов. Бел. 24 дек. / Сааўт. Я. Садоўскі.

1947. Четверть века на трудовом посту // Сов. Бел. 2 февр.; «Взаимные расчеты» Худанова // Там жа. 14 февр.; На правах пасынка // Там жа. 21 марта; Уроки первых дней сева // Там жа. 8 апр; Возвращенная к жизни // Там жа. 13 мая; На колхозной земле // Там жа. 20 мая; Бракоделы // Там жа. 22 июня; О колхозных кузницах // Там жа. 6 июля; Где же крытые токи // Там жа. 15 июля; К чему приводит поверхностное руководство // Там жа. 27 июля; За спиной передовиков // Там жа. 10 авг; Незаконные действия осиповичских заготовителей // Там жа. 23 авг.; Агитбригада в колхозах // Там жа. 27 авг.; Люди с рыбьей кровью // Там жа. 9 дек.; Слова и дела быховских лесозаготовителей // Там жа. 27 дек.; Наглядный урок: О работе Быховского райисполкома // Там жа. 28 дек.

1948. Звеньевая Тамара Шкурко и ее подруги: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 4 / Сааўт. В. Пыжкоў; Могилевская область отстает: О работе облуправления сельского хозяйства // Сов. Бел. 3 янв.; Порочный стиль руководства колхозами // Там жа. 30 янв.; На складах сельхозснаба // Там жа. 4 февр.; Разговор о ремесле // Там жа. 14 марта / Сааўт. І. Тэвелеў; Подшито и прошнуровано // Там жа. 24 марта; Перед большим наступлением // Там жа. 3 апр.; Райсельхозотдел и отстающие колхозы // Там жа. 25 апр.; Вдали от жизни колхозов // Там жа. 26 мая; Иван Бежако и его покровители // Там жа. 26 июня; Неоправданный восторг тов. Синичкина // Там жа. 4 июля; Четыре

рейса // Там жа. 30 июля; Сколько стоит цыпленок: Фельетон // Там жа. 8 авг.; Сильные люди // Там жа. 14, 18 авг. / Сааўт. В. Пыжкоў; Еще раз о покровителях Ивана Бежако // Там жа. 28 авг. / Сааўт. І. Луцкевіч; Люди, каких не знала дореволюционная белорусская деревня // Там жа. 11 дек. / Сааўт. П. Гомераў; В Гомеле // Там жа. 15 дек.

1949. Настойчиво изучать передовую сельхозтехнику // Сов. Бел. 22 февр.; С думами о государстве // Там жа. 5 мая; На главном направлении // Там жа. 28, 29 мая, 7 июня; Нужна большевистская организация дела // Там жа. 10 авг.; Машина отписок: Фельетон // Там жа. 21 авг.; Соревнование на хлебозаготовках // Там жа. 7 сент. / Сааўт. Г. Волкаў; Очковтиратели // Там жа. 8 окт.; Семь пятниц на неделе // Там жа. 9 окт.; На критику нужна... санкция // Там жа. 28 окт.; Опыт передовиков совхоза // Там жа. 4 нояб.; Новатор // Там жа. 27 нояб.

1950. Годы взлета // Сов. Бел. 12 марта.

1951. Гераіня працы: Нарыс // Бярозка. № 9; Болей ласкі і ўвагі // Вожык. № 15; В пойме реки Орессы // Сов. Бел. 31 июля.

1952. Разважанні пад дубам: Апавяданне // Вожык. № 19; Даведка ў энцыклапедыю: Апавяданне // Там жа. № 22; Чтобы цвели сады... // Сов. Бел. 22 июня.

1953. Клапатлівая справа: Апавяданне // Вожык. № 1; Апошні сённяшні дзянёчак...: Апавяданне // Там жа. № 17; Абракадабра: Апавяданне // Там жа. № 21; Микроученые: Фельетон // Сов. Бел. 31 мая.

1954. Разважанні пад дубам: [Апавяданне] // Размова па шчырасці. Мн.; Фельетон удаўся: Апавяданне // Вожык. № 3; Перапіска: Апавяданне // Там жа. № 4; Несвядомыя гракі: Апавяданне // Там жа. № 10; Хождение по бюрократам // Сов. Бел. 16 мая / Сааўт. В. Хомка; Первый день: В павильоне Белорусской ССР // Там жа. 4 авг. / Сааўт. Р. Додзін; Образцы высокой культуры механизаторов // Там жа. 10 авг.; Начало // Там жа. 31 дек.

1955. Лесавікі: Апавяданне // Вожык. № 1; Под опекой // Сов. Бел. 2 авг.; Там, где трудно // Там жа. 7, 10 авг. / Сааўт. В. Хомка; К вопросу о шляпах: Фельетон // Там жа. 9 окт.

1956. Ларыёнавы чуткі: Апавяданне // Вожык. № 11; На семинаре у мастеров-животноводов // Сов. Бел. 21 янв.; У наших соседей // Там жа. 29 мая; Зеленый друг и его недруги // Там жа. 16 нояб.; Кровь и нефть; Заговор против мира: (Заметки наблюдателя на XI сессии Генеральной Ассамблеи ООН) // Там жа. 29, 30 нояб.; Еще раз о так называемом «венгерском вопросе»; Факты обличают; Обуздать колонизаторов; Крокодиловы слезы агрессоров на трибуне Генеральной Ассамблеи // Там жа. 8, 15, 21, 25 дек.; Кто должен отвечать за агрессию в Египте // Там жа. 28 дек.; Воспитатель чемпионов // Физкульт. Бел. 1 мая.

1957. Сатыра павінна быць вострай, гумар — смешным // Камуніст Бел. № 8; Па Нью-Йорку: У двух музеях: Нарыс // Звязда. 15 студз.; Бітва за мір: Нарыс // Там жа. 23 студз.; У слоўнай дрыгве: Нарыс // Там жа. 25 студз.; Яны нічому не навучыліся: Нарыс // Там жа. 29 студз.; У аўтара рамана «Авадзень» // Там жа. 12 лют.; Алжырскі народ заваюе сабе свабоду // Там жа. 15 лют.; Па Нью-Йорку: Ад спец. кар. «Звязды» // Там жа. 20 лют.; Этэль Ліліян Войніч — сваім беларускім чытачам: (Пісьмо з Нью-Йорка) // Там жа. 17 сак.; У Поля Робсона // Сов. Бел. 3 янв.

1958. Сіла прывычкі: Нарыс // Звязда. 6 лют.

1959. Побач сябры: Нарыс // Полымя. № 10; XXIII съезд Компартии Белоруссии // Правда. 17 янв. / Сааўт. А. Зенчанка; На рубежах семилетки // Там жа. 2 мая / Сааўт. А. Зенчанка; Скрипят перья в канцеляриях Министерства... // Там жа. 7 мая / Сааўт. А. Зенчанка.

1960. Новыя дакументы мінскага падполля // Голас Радзімы. № 73; Геаграфія трактара «Беларусь» // Там жа. № 97; Сэрца інакш не можа: Дакум. аповесць пра Веру Харужую // Маладосць. № 8. Рэц.: Б у р а н В. Сердце, принадлежащее партии // Знамя юности. 1961. 11 янв.; Руіны страляюць ва ўпор: Дакум. аповесць // Полымя. № 7, 8, 10—12; 1961. № 9—11. Рэц.: Р а м а н а ў Б. Няскораны горад // ЛіМ. 1962. 23 лют.; Сэрца інакш не можа: Урывак з дакум. аповесці пра Веру Харужую // Наст. газ. 24 вер.; Бесстрашные // Правда. 3 июня; Сов. Бел. 5 июня; Это было совершенно секретно: Новые документы минского подполья // Правда. 23 сент.; Памятник братьям Цуба // Там жа. 11 окт.; «Спутник семилетки» // Сел. жизнь. 14 окт.

1961. Сёстры: [Нарыс] // Людзі Прыдняпроўя. Мн.; Шчасце маці // Голас Радзімы. № 71; Наперадзе радасныя падзеі // Там жа. № 92; Ляснымі сцежкамі: Нарыс // Звязда. 3 вер.; Пад маскай перадавіка // Калг. праўда. 7 лют. / Сааўт. А. Зенчанка; Народные артисты // Правда. 3 февр.; Посвящается Вере Хоружей // Там жа. 5 февр.; Под личиной передовика // Там жа. 6 февр. / Сааўт. А. Зенчанка; Совнархоз только «сигнализирует» // Там жа. 29 марта / Сааўт. А. Зенчанка; Жизнь — подвиг: [Рэц. на кн.: С л а в н а я дочь белорусского народа: Письма, статьи В. Хоружей и воспоминания о ней. Мн., 1960] // Там жа. 6 апр.; Везут пеньки на киносъемку...: [Фельетон] // Там жа. 11 мая / Сааўт. А. Зенчанка; Инициатива и творчество // Там жа. 2 июня; Высокая требовательность // Там жа. 27 сент. / Сааўт. А. Зенчанка; Большое счастье! // Там жа. 5 нояб. / Сааўт. А. Зенчанка; Быть в первых рядах борцов за коммунизм // Там жа. 14 нояб. / Сааўт. А. Зенчанка; Съезд Компартии Белоруссии // Там жа. 2 окт. / Сааўт. Т. Баянаў, А. Зенчанка; Решение принято? А результаты // Там жа. 15 дек.; Отрадные результаты // Сов. торговля. 5 дек.; Гарачыя сэрцы: [Урывак з аповесці «Руіны страляюць ва ўпор»] // Фізкульт. Бел. 23, 27, 30 чэрв., 6, 7 ліп.

1962. Трывога хірурга: Нарыс // Звязда. 13 крас.; Дзецям пра Ільіча: Нарыс // Там жа. 22 крас.; Вёска не тая і людзі не тыя // Там жа. 1 снеж.; Руіны страляюць ва ўпор: [Урывак з аднайм. аповесці] // Калг. праўда. 3 ліп.; Кожны адказвае за агульную справу // Там жа. 30 жн. / Сааўт. С. Мельнікаў; Главное — в руководстве // Правда. 11 янв. / Сааўт. А. Зенчанка; Богаче должна стать белорусская земля // Там жа. 12 янв. / Сааўт. Б. Аверчанка, А. Зенчанка; Идти вперед широким шагом // Там жа. 13 янв. / Сааўт. Б. Аверчанка, А. Зенчанка; С верой в свои силы // Там жа. 14 янв. / Сааўт. Б. Аверчанка, А. Зенчанка; Вдали от рек и озер // Там жа. 28 февр.; С точки зрения аиста: Фельетон // Там жа. 22 марта / Сааўт. А. Зенчанка; Преодолеть отставание, лучше использовать землю: С пленума ЦК Компартии Белоруссии // Там жа. 14 апр. / Сааўт. А. Зенчанка; Машины-богатыри: Репортаж с Белорусского автомобилестроительного завода // Там жа. 11 июня; Единство идеологической и организационной работы — важнейший принцип партийного руководства: С пленума ЦК Компартии Белоруссии // Там жа. 23 июня / Сааўт. А. Зенчанка; Забота о трудящихся — важнейшее партийное дело // Там жа. 24 сент.; Письмо пламенной патриотки // Сов. Бел. 5 мая.

1963. Где же воинствующие атеисты? // Правда. 12 янв.; Сов. Бел. 13 янв.; Сел. газ. 13 янв. / Сааўт. А. Зенчанка; Не потворствовать бракоделам // Правда. 19 марта; Специализация — верный путь подъема сельского хозяйства: (С пленума ЦК Компартии Белоруссии) // Там жа. 30 марта / Сааўт. Б. Аверчанка, А. Зенчанка; Наша партия побеждает верностью делу коммунизма // Там жа. 7 июля / Сааўт. А. Зенчанка; Первые шаги богатыря // Там жа. 28 авг.; Искусство Беларуси // Там жа. 9 окт.

1964. Так загорелась «Звязда» // Полки идут на запад. М.; Дарогі скрыжаваліся ў Мінску: Дакум. аповесць // Полымя. № 1—5; Машыны прастайваюць: У Беларусі дрэнна выкарыстоўваюць тэхніку на ўборцы бульбы // Звязда. 20 кастр.; Шуміха губіць жывую справу // Там жа. 18 ліст.; Цана беспрынцыповасці: Як нарыхтоўвалі збожжа ў Гродзенскай вобл. // Там жа. 27 ліст.; Дарогі скрыжаваліся ў Мінску: Урывак з дакум. аповесці // ЛіМ. 14 студз.; Новые рубежи в Белоруссии: С пленума ЦК КПБ // Правда. 13 янв. / Сааўт. А. Зенчанка; Там, где создается настроение // Там жа. 26 марта; Торжества в Белоруссии // Там жа. 4 июля; Машины простаивают: В Белоруссии плохо используют технику на уборке картофеля // Там жа. 14 окт.; Цена беспринципности: Как заготовляли хлеб в Гродненской области // Там жа. 26 нояб.

1965. Партрэт героя: [Апавяданне] // Голас Радзі-

мы. № 16; Идут письма из Могилева... // Правда. 3 сент.; Хусто Лопес — белорусский партизан // Там жа. 27 февр.; Портрет героя // Там жа. 2 апр.; Глубже вникать в проблемы экономики // Там жа. 30 апр. / Сааўт. А. Сімураў; В краю партизанских подвигов // Там жа. 10 мая / Сааўт. А. Сімураў; По дорогам разных широт: (Репортаж из Минского автозавода) // Там жа. 3 июня; Дары леса ждут хозяина // Там жа. 30 июля / Сааўт. А. Сімураў; Третий Солигорский // Там жа. 13 авг.; С поля — к потребителю: Что сдерживает уборку картофеля в Белоруссии // Там жа. 9 окт.; Развивать инициативу и ответственность местных органов // Там жа. 14 окт.

1966. Сярод добрых людзей // Пра час і пра сябе. Мн.; Жанр дакументальны: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Гардзіцкі // Маладосць. № 8; Так пачыналася: Старонкі з аповесці «Вернасць» // ЛіМ. 11, 15, 18, 22 сак; Узнималася хваля помсты: Урывак з аповесці // Мін. праўда. 5 снеж.; Звонкие голоса молодых // Правда. 4 янв.; «Смелый» и «Скромная» // Там жа. 2 февр.; Дело № 33—44 // Там жа. 2 марта; Инициатива и творчество // Там жа. 10 марта / Сааўт. А. Лукавец, А. Сімураў; Не только на самодеятельности...: Обком КПСС и культура села // Там жа. 17 июня / Сааўт. Л. Карпінскі; Заплаты на прорехах // Там жа. 6 сент.; Автоматика и... вилы: Что тормозит механизацию на фермах // Там жа. 24 сент. / Сааўт. А. Сімураў; Непокоренный // Там жа. 5 дек.

1967. Неуловимый Жан: [Нарыс] // Дорога в бессмертие. Мн.; Вяч. Мінск. 13—16, 18—20 снеж.; Тварам да небяспекі: Дакум. аповесць // Полымя. № 10—12; На лыжах по заповеднику // Правда. 23 янв.; Множится слава отцов // Там жа. 7 февр.; Не было безымянных героев // Там жа. 1 марта; «Орлиная криница» // Там жа. 22 марта; «Узлы» плодородия // Там жа. 18 апр. / Сааўт. А. Сімураў; Электронный плановик: Репортаж // Там жа. 14 мая; Страницы жизни Фаддея Воронище / Там жа. 17 мая; Девять веков Минска // Там жа. 26 мая; Сосед предлагает помощь // Там жа. 19 июня; Сел. газ. 20 июня; Школа революцинного воспитания // Правда. 12 авг.; След жизни // Там жа. 27 авг. / Сааўт. А. Сімураў; Если всем взяться... // Правда. 18 окт.; Хорошеют белорусские села // Там жа. 30 окт.

1968. Тварам да небяспекі: [Урывак з аднайм. дакум. аповесці] // Звязда. 26 студз.; В активном поиске // Правда. 16 февр. / Сааўт. С. Кавалёў, А. Сімураў; Без учета ошибок... // Там жа. 23 мая; Созвездие талантов // Там жа. 27 мая; Удачный выбор: Гродненцы показывают пример специализации ферм // Там жа. 20 июня / Сааўт. Г. Бураўкін; Сверяя жизнь по заветам Ильича // Там жа. 13 сент.; Идти вперед, добиваться большего // Там жа. 23 нояб. / Сааўт. Г. Бураўкін; Прорыв: Отрывок из повести // Сел. газ. 11 февр.

1969. Имя героя установлено // Правда. 10 янв.; Знаки боевой дружбы // Там жа. 13 янв.; Сотни тракторов // Там жа. 13 апр.; Чьими глазами?: Уроки одного конфликта // Там жа. 23 мая; Для друзей секретов нет // Там жа. 7 июня; Биография моей республики // Там жа. 12 июня; Фронт теперь иной — мирный // Там жа. 3 июля; Торной дорогой // Там жа. 30 авг. / Сааўт. Г. Бураўкін, А. Панчанка; О чем говорят первые занятия // Там жа. 22 окт.; Крепнет экономика // Там жа. 15 нояб. / Сааўт. Г. Бураўкін; Хотя и поставлено под контроль // Там жа. 12 дек.; По новому закону колхозной жизни // Там жа. 13 дек.; Цена слов и дел: Почему в Гомельской области снизились темпы развития животноводства // Там жа. 27 дек.

1970. Дороги скрестились в Минске: [Урывак з аповесці] // Журналист. № 5; Забота о воспитании молодых // Парт. жизнь. № 13; Двое з Клімавіч // ЛіМ. 29 мая; С зарею — в лес // Правда. 6 янв.; Не теряя времени // Там жа. 10 янв. / Сааўт. Г. Бураўкін; Побег Рыжей Галки: Докум. рассказ // Там жа. 18, 19 янв.; Видеть день завтрашний // Там жа. 31 янв.; Всегда готовы к защите Родины. // Там жа. 16 марта / Сааўт. Г. Бураўкін, Я. Макарэнка; Мера радости // Там жа. 1 мая; Запах пороха и хлеба // Там жа. 11 июня; Героям Бреста // Там жа. 12 июля; Равнение — на передовой опыт: С пленума ЦК КП Белоруссии // Там жа. 24 июля / Сааўт. Г. Бураўкін; Коммунист — идейный боец: Пленум ЦК КП Белоруссии // Там жа. 19 нояб.

1971. Абавязак перад жывымі і мёртвымі: З выступлення на VI з'ездзе пісьменнікаў Беларусі // ЛіМ. 7 мая; Минск // Правда. 11 янв. / Сааўт. Г. Бураўкін; На главном направлении: С Минской городской партийной конференции // Там жа. 2 февр. / Сааўт. Г. Бураўкін; Непредвиденная экскурсия // Там жа. 4 февр.; Айболит рядом // Там жа. 12 февр.; Найдешь не на всякой карте // Там жа. 4 авг.; Грибная быль: Человек и природа // Там жа. 6 авг.; Что там, в облаках? // Там жа. 13 авг.; На выставке и в магазине // Там жа. 6 сент.; А коммунистов спросили? // Там жа. 12 сент.; Без пустой породы // Там жа. 23 сент.; Чтобы росла урожайность // Там жа. 29 сент.; Возмездие // Там жа. 12 нояб.; Ташауз. правда. 18 нояб.; На основе договора // Правда. 11 дек.

1972. Родословная «серебряного зубра» // Дорогами дружбы. М.; Правда. 23 февр.; Параненая памяць: Апавяданні // Полымя. № 7; Колас в моей жизни // Зорька. 3 нояб.; Незабыўнае // ЛіМ. 3 ліст.; Любанскія наваселлі // Мін. праўда. 18 чэрв.; Их называли орлятами // Правда. 31 мая; Закон — один для всех // Там жа. 13 сент.; Экономия обернулась убытком // Там жа. 5 окт.

1973. Жыццё-подзвіг // Звязда. 27 вер.; Чем скреплена наша дружба // Правда. 11 янв.; Теплый прием на белорусской земле // Там жа. 12 янв. / Сааўт. В. Някрасаў; Событие большого значения // Там жа. 13 янв. / Сааўт. В. Някрасаў; Тракторы сверх плана // Там жа. 31 янв.; Где битвы гремели // Там жа. 20 окт.; Жизнь — подвиг // Сел. газ. 27 сент.

1974. На земле колхозной // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.; Да світання блізка: Дакум. аповесць // Полымя. № 6—8. Рэц.: Кизил В. За себя и за нас // Сов. Бел. 1974. 17 дек.; Пономарев В. Сила фактов // Лит. обозрение. 1975. № 1; Собаль Ф. «Смертью смерть поправ» // Вяч. Мінск. 1975. 26 лют.; Летапіс мужнасці: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Васілеўская // Работніца і сялянка. № 9; Подзвігам жыць: Фрагменты з дакум. аповесці «Да світання блізка» // ЛіМ. 8, 17, 24, 31 мая; Да світання блізка: [Урывак з дакум. аповесці] // Мін. праўда. 28, 29, 30 чэрв.; Теснее связь с жизнью // Правда. 4 мая / Сааўт. А. Сімураў; У пульта фермы: Опыт и перспективы птицеводческого объединения // Там жа. 22 мая; Человек на виду // Там жа. 23 июня; Истоки мужества: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Выток. Мн., 1974] // Сов. Бел. 5 дек.

1975. Мера радости // Знамена победы. М. Т. 2; Писатель и война // Дет. лит. № 5; Непокоренный Минск // Культура и жизнь. № 6; Лавсан под микроскопом // Правда. 12 янв.; Непокоренный // Там жа. 9 марта; Магистралями поиска // Там жа. 22 апр.; Взгляд товарищей // Там жа. 1 июня; Поэма о Хатыни // Там жа. 11 июня; Что за рекордом? // Там жа. 30 июня; Как время диктует // Там жа. 6 июля / Сааўт. А. Сімураў.

1976. Прыжылася ў Прылуках // Голас Радзімы. 14 кастр.; Город станет моложе // Правда. 27 янв.; Годы грозовые // Там жа. 11 мая; Если ты пообещал... // Там жа. 4 июня; Кому передашь эстафету // Там жа. 28 авг. / Сааўт. А. Сімураў; Планам — научную основу // Там жа. 2 сент. / Сааўт. А. Сімураў.

1977. Маршрутами памяти: [Рэц. на кн.: Будай Г. Свинцом и словом. Мн., 1975] // Неман. № 2; Прызнанне ў любві // ЛіМ. 29 ліп.; Рассказ о подвиге // Правда. 27 июня; Диалог рабочего и художника // Там жа. 25 июля; Вместе с учеными // Там жа. 11 окт.; На важном рубеже // Там жа. 15 окт. / Сааўт. А. Сімураў; Богат талантами «Рассвет» // Там жа. 22 окт.

1978. Дзе жыў Рэпін // Голас Радзімы. 28 вер.; Мне самы дарагі...: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Аніскові́ч // ЛіМ. 24 ліст.; Улла остается жить // Правда. 18 янв.; Над речкой Свислочью // Там жа. 12 марта; Мимо цели // Там жа. 24 марта; Где жил Репин // Там жа. 30 марта; Дефицитная швабра // Там жа. 14 мая; Прогнозирует ЭВМ: Рядом с исследователем // Там жа. 27 мая; На

общую пользу // Там жа. 29 мая; С учетом больших возможностей: Пленум ЦК КП Белоруссии // Там жа. 1 июня; Выбрали кривую тропу // Там жа. 12 июня; Передать свое умение: Заметки о шефской работе на селе // Там жа. 29 авг.; Вокруг премии... // Там жа. 15 сент.; Сила коллектива // Там жа. 19 сент.; Его называли орленком // Там жа. 22 сент.; Этот ГОСТ коварный // Там жа. 9 окт.; Чем сильна бригада // Там жа. 19 окт.; На улице праздник // Там жа. 30 окт.; На главном направлении // Там жа. 6 дек. / Сааўт. А. Сімураў; Западная Двина — завтра // Там жа. 22 дек.; Под фамилией Радостин: Судьбы людские // Там жа. 24 дек.; Зрелость таланта: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Варта вернасці. Мн., 1978] // Сов. Бел. 30 авг.; Вытокі мужнасці: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Старых // Чырв. змена. 19 снеж.

1979. Все принимая к сердцу: [Нарыс] // Первая строка. Мн.; [Рэц. на кн.: Подвиги их бессмертны. Мн., 1978] // Коммунист Бел. № 1; Што ўпрыгожвае чалавека // Служба быту Бел. № 4; Добиваться большего // Правда. 2 февр. / Сааўт. А. Сімураў; По единому плану // Там жа. 24 февр.; Возмездие: Из зала суда // Там жа. 2 марта; Завод — санитар // Там жа. 9 марта; Делу помеха // Там жа. 11 марта; Вместе о отцами // Там жа. 15 марта; Лаборатория — весь завод // Там жа. 9 апр.; Обучая, сам учись // Там жа. 16 апр.; Прижились глухари в вольере // Там жа. 22 мая; Не называя фамилий // Там жа. 1 июля; Интересы человека // Там жа. 14 июля; По рецептам природы // Там жа. 11 авг.; Когда всякое лыко в строку // Там жа. 25 авг.; По эталону мастеров // Там жа. 13 сент.; Магистрали научного поиска // Там жа. 15 сент.; Вокруг премии // Там жа. 12 окт.; Обед на старой мельнице // Там жа. 22 окт.; Продиктовано временем // Там жа. 21 нояб. / Сааўт. А. Сімураў.

1980. Между Харьковом и Сталинградом: [Успаміны] // Неман. № 1; Сабе і нашчадкам // Голас Радзімы. 21 лют.; «Малютка» просится на огород // Правда. 29 янв.; Сверяясь с законом: Что дает правовой всеобуч населения // Там жа. 2 марта; Заглянем в будущее // Там жа. 24 марта; Отвечать делом: Собрание партактива Белоруссии // Там жа. 2 июля / Сааўт. А. Сімураў; Премия по секрету // Там жа. 28 авг.; Цена неверного решения // Там жа. 13 сент.; Дорогами героев // Там жа. 27 сент. / Сааўт. А. Разанаў; Нарочь ждет заботы // Там жа. 29 окт.; [Рэц. на кн.: Валовой Д., Лапшина Г. Имена на обелиске. М., 1980] // Сов. Бел. 1 июня.

1981. К читателю // Малакович И. Портрет матери. М.; На своем месте: [Нарыс] // Признание в любви. Мн.; Дзе ж вы, «парушальнікі спакою»? // Беларусь. № 6; З жыцця і для жыцця // Полымя. № 12; Внимание сельским кадрам // Правда. 24 сент.

1982. Вернасць слову // Полымя. № 11; Стал юрист педагогом // Правда. 25 янв.; На основе достигнутого: С V пленума ЦК Компартии Белоруссии // Там жа. 27 февр. / Сааўт. А. Сімураў; Белоруссия // Там жа. 5 июня / Сааўт. А. Сімураў; Живут мелодии Полесья // Там жа. 20 июля; Земля и космос // Там жа. 3 авг.; В числе ключевых задач: С пленума ЦК КП Белоруссии // Там жа. 29 окт.; Белоруссия // Там жа. 3 дек. / Сааўт. А. Сімураў; И писатель, и воин // Сов. Бел. 25 февр.

1983. По справедливости // Правда. 12 февр.; Весомее будет вклад // Там жа. 12 марта / Сааўт. А. Сімураў; Померились мастерством // Там жа. 28 марта; Рожденная лучом // Там жа. 29 марта; Поведает потомкам // Там жа. 25 апр.; С чувством ответственности // Там жа. 29 апр. / Сааўт. А. Сімураў; Об опаленном детстве // Там жа. 9 июня; Повышая сознательность // Там жа. 1 июля / Сааўт. А. Сімураў; Братьям по оружию // Там жа. 16 авг.; Включает тысячи статей // Там жа. 19 авг.; Твой долг, агроном // Там жа. 17 сент.; Умение слушать // Там жа. 6 окт.; А были когда-то палатки // Там жа. 26 нояб.; Шаги в завтра // Там жа. 20 дек.; Камни обвиняют // Степной маяк. 7 янв.

1984. Зовет большая работа // Правда. 13 янв. / Сааўт. А. Сімураў; Не сбиваться с ритма // Там жа. 27 янв. / Сааўт. А. Сімураў; Минск: К итогам пленума ЦК КП Белоруссии // Там жа. 22 февр. / Сааўт. А. Сімураў; Цветы от ветерана // Там жа. 24 февр.; Берегу кисет солдатский // Там жа. 20 апр.; Белоруссия // Там жа. 27 апр. / Сааўт. А. Сімураў; Обошлось без раскачки // Там жа. 12 мая; Диктуется временем стиль // Там жа. 22 июня / Сааўт. А. Сімураў; Навстречу потребителям // Там жа. 7 июля; Тетрадь из Парижа // Там жа. 22 авг.; Белоруссия // Там жа. 22 сент.; Записка из медальона // Там жа. 6 сент.; Ради будущих урожаев // Там жа. 18 окт.; Отдача должна быть большей // Там жа. 19 нояб.

1985. Андрей Глазунов: Рассказ // Боевые дороги. Мн.; «Імкнуся паказаць героя актыўнага...»: [Дыялог з У. Мехавым] // Мехаў У. Сустрэчы ў радыёстудыі. Мн.; Гісторыя працуе на нас // Беларусь. № 1; «Спасибо, солдат!» // Правда. 9 февр.; Сад у подъезда // Там жа. 5 апр.; Белоруссия // Там жа. 6 апр. / Сааўт. А. Сімураў; Командиры границы // Там жа. 5 мая; Умножая вклад // Там жа. 6 мая / Сааўт. А. Сімураў; Звучит «Лявониха» // Там жа. 24 мая; Начинается с дороги... // Там жа. 28 авг.; В едином ритме // Там жа. 24 сент.; За вкус ценят // Там жа. 15 окт.; Летопись мужества: [Рэц. на кн.: Никогда не забудем. Мн., 1985] // Сов. Бел. 12 марта.

1.4.

Рахіла І. Лётчыкі: Раман / З рус. Мн., 1938 / Сааўт. пер. П. Барысенка.

1.5.

На рускую мову. Руины стреляют в упор: Докум. повесть / Пер. Е. Мозольков. М., 1963.

Дороги скрестились в Минске: Докум. повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1965. Рэц.: Арочка М. Дарогі помсты і дарогі здрады // Полымя. 1966. № 7.

Руины стреляют в упор: Докум. повесть / Пер. Е. Мозольков. Мн., 1965. Мн., 1969. Мн., 1971. Мн., 1985.

Дороги скрестились в Минске: Докум. повесть / Пер. М. Горбачев. Мн., 1966. Рэц.: Чигринов И. Никто не забыт // Неман. 1966. № 9.

Лицом к опасности: Докум. повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1970.

Лицом к опасности / Пер. М. Горбачев. Мн., 1974 (Б-ка бел. повести). Рэц.: Пацёмкін М. Вытокі мужнасці // Наст. газ. 1974. 11 снеж.; Яго ж. «Не забудзеш, не даруеш» // Вяч. Мінск. 1974. 28 сак.

До рассвета близко: Докум. повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1976. Рэц.: Шамякин И. Люди, приблизившие рассвет // Лит. обозрение. 1977. № 3.

Минский фронт: Кн. 1. Руины стреляют в упор; Кн. 2. Дороги скрестились в Минске: Докум. повести. Мн., 1977.

Минский фронт: Кн. 3. До рассвета близко: Докум. повесть / Пер. М. Горбачев. Мн., 1978.

Очищение: Роман / Пер. Т. Горбачева. М., 1989.

Прорыв: (Отрывок из докум. повести «Лицом к опасности») // Сел. газ. 1968. 11 февр.; Бесстрашные: Главы из книги «До рассвета близко» // Сов. Бел. 1974. 17 июня.

На ўкраінскую мову. Нагороди: Уривок з оповідання / Пер. О. Жолдак // Комсомолець Запоріжжя. 1976. 21 лют.; Нагороди: Оповідання / Пер. О. Жолдак // Украіна. 1983. № 44; До світанку близько: [Урывак з аповесці] / Пер. С. Жовтенко // Запоріз. правда. 1983. 17 трав.; Дороги перетнулися у Мінську: [Урыўкі з аднайм. аповесці] / Пер. Н. Нечипорук // Комсомолець Запоріжжя. 1983. 21 трав.

2.1.

На беларускай мове. Смыкава І. Іван Новікаў // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты (1941—1970 гг.): Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.

2.3.

На беларускай мове. Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976. С. 138—144; Яго ж. Факт, дакумент і праўда жыцця // Полымя. 1968. № 10; Бондарава Е. Мінскім героям-падпольшчыкам прысвячаецца... // ЛіМ. 1973. 5 мая; Булат Б. ... І пра нашы баявыя сцежкі // ЛіМ. 1974. 14 чэрв.; Бураўкін Г. Па гарачых слядах гісторыі // Полымя. 1968. № 1; Бутакоў А. Серыя ілюстрацый — яшчэ не спектакль // ЛіМ. 1969. 8 крас.; Ганаровы грамадзянін Слівена // Там жа. 1975. 18 ліп.; Гардзіцкі А. Жанр дакументальны // Гардзіцкі А. Дыялогі. Мн.,

1968; Гніламёдаў У. След пракладае першы // Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980; Івану Навікаву — 60 // ЛіМ. 1978. 27 студз.; Камароўскі А. Адкрываюць імёны людзей // Чырв. змена. 1978. 26 студз.; Крупеня Я. Мінскаму падполлю прысвячаецца... // Звязда. 1974. 27 чэрв.; Лысенка А. Тварам да жыцця // ЛіМ. 1968. 13 вер.; Марціновіч А. Па-партыйнаму, па-грамадзянску // Беларусь. 1978. № 1; Яго ж. Сярод добрых людзей // Мін. праўда. 1978. 27 студз.; Матукоўскі М. У імя высокай мэты // Вяч. Мінск. 1978. 26 студз.; Матусевіч А. Творчасць пісьменніка-журналіста // Звязда. 1978. 26 студз.; Мацкевіч А. Мужнелі ў барацьбе // Наст. газ. 1974. 15 чэрв.; Мехаў У. Няходжанымі сцежкамі: Івану Новікаву — 50 гадоў // ЛіМ. 1968. 26 студз.; Яго ж. «Хочацца сказаць Вам дзякуй...» // Там жа. 1968. 13 лют.; Нячай В. Дакрануўшыся да подзвіга душой // Вяч. Мінск. 1974. 4 чэрв.; Яго ж. На тэлеэкране — пульс часу // Звязда. 1973. 10 жн.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пузач С. Гэта было ў нашым Мінску // ЛіМ. 1974. 14 чэрв.; Раманаў Б. З дакладнасцю праўды // Мін. праўда. 1966. 5 студз.; Яго ж. Пра неўміручасць // ЛіМ. 1962. 8 мая; Рубін І. Шанаваць жывых і помніць пра мёртвых // Там жа. 1984. 7 снеж.; Савіцкі А. Грамадзянскі і творчы подзвіг // Там жа. 1978. 27 студз. Сіўчанка І. Пра віцебскіх падпольшчыкаў // Там жа. 1968. 24 мая; Скапа У. Дарогамі подзвігаў // Віцеб. рабочы. 1978. 26 студз.; Тарас В. Успамін над суровымі старонкамі // ЛіМ. 1964. 21 лют.; Федзюковіч М. Глыбокія вытокі // Чырв. змена. 1974. 13 чэрв.; Чыгрынаў І. Ніхто не забыты // Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983; Шупенька Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977. С. 230—232.

На рускай мове. Абакумовская Т. Поиск продолжается // Сов. культура. 1973. 23 янв.; Буравкин Г. Гимн человеческому мужеству // Новиков И. Лицом к опасности. Мн., 1974; Герцович Я. Поговорим об очерке // Неман. 1961. № 3; Гниломедов В. Подвиг писателя // Новиков И. Минский фронт. Мн., 1977; Кисунько В. Бремя ответственности // Сов. культура. 1974. 15 июня; Мацкевич А. Эхо «Руин» на экране // Неман. 1974. № 7; Радченко И. Во имя жизни на земле // Вышли на фронт «катюши». М., 1982; Суша Г. Герой сходит с книжных страниц // Знамя юности. 1967. 22 янв.; Эвентов А. Следопыт белорусского подполья // Во славу Родины. 1967. 13 янв.

2.4.

На беларускай мове. Жалдак А. Памяць: [Верш] / Пер. з укр. К. Камейша // Полымя. 1983. № 8.

В. У. Смольская.

НОВІЧ А.

Новіч А. (сапр. Ціхановіч А., сустракаецца таксама напісанне: Цехановіч), празаік пачатку 20 ст.

Біяграфічныя звесткі пра А. Новіча амаль не захаваліся. Вядома толькі, што ён доктар-беларус. Як відаць з архіваў «Нашай нівы», жыў на Доне ў Новачаркаску (цяпер Растоўская вобл.). Падтрымліваў сувязі з пецярбургскім і віленскім беларускімі асяродкамі — выдавецтвам «Загляне сонца і ў нашаваконца» і «Нашай нівай». У 1911 надрукаваў у Пецярбургу асобнай кніжкай апавяданне «У дому лепей», дзе паказана прывязанасць сялян да роднай зямлі. Мары аб сацыяльна-эканамічным прагрэсе выказаны ў апавяданні «Амерыканец» (1912). Яго герой, вярнуўшыся з Амерыкі з грашыма, перайначвае вясковае жыццё — будуе кафельную фабрыку, дарогу, дачы, што, па словах рэцэнзента Я. Купалы, было для тагачаснай рэчаіснасці нетыповым. Творчасць А. Новіча атрымала высокую ацэнку Я. Купалы, які пісаў у сваім «Аглядзе кніг», што аўтар «Амерыканца» «бярэ чытача за сэрца прастатой і шчырасцю свайго расказу» (Купала Я. Зб. тв. Мн., 1976. Т. 7. С. 201). М. Багдановіч у крытычным аглядзе «За тры гады» адзначыў, што Новіч «першы папрабаваў напісаць вялікшую рэч прозай па-беларуску. Выйшла, няма спрэчкі, добра» (Багдановіч М. Зб. тв. Мн., 1968. Т. 2. С. 132).

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.2.

У дому лепей: Апавяданне. Пб., 1911.

Амерыканец. Пб., 1913. Рэц.: Купала Я. Агляд кніг // Н. н. 1913. 12 снеж.

1.3.

1912. Амерыканец: Апавяданне // Маладая Бел. Сер. 1. Сш. 2.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. Расказваюць архівы // Александровіч С. Гісторыя і сучаснасць. Мн., 1968. С. 253; Багдановіч М. За тры гады // Калядная пісанка. Вільня, 1913; Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2. С. 132; Гарэцкі М. Новіч // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Купала Я. Агляд кніг // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1976. Т. 7. С. 201.

Г. В. Кісялёў.

НЯДЗВЕДСКІ УЛАДЗІСЛАЎ

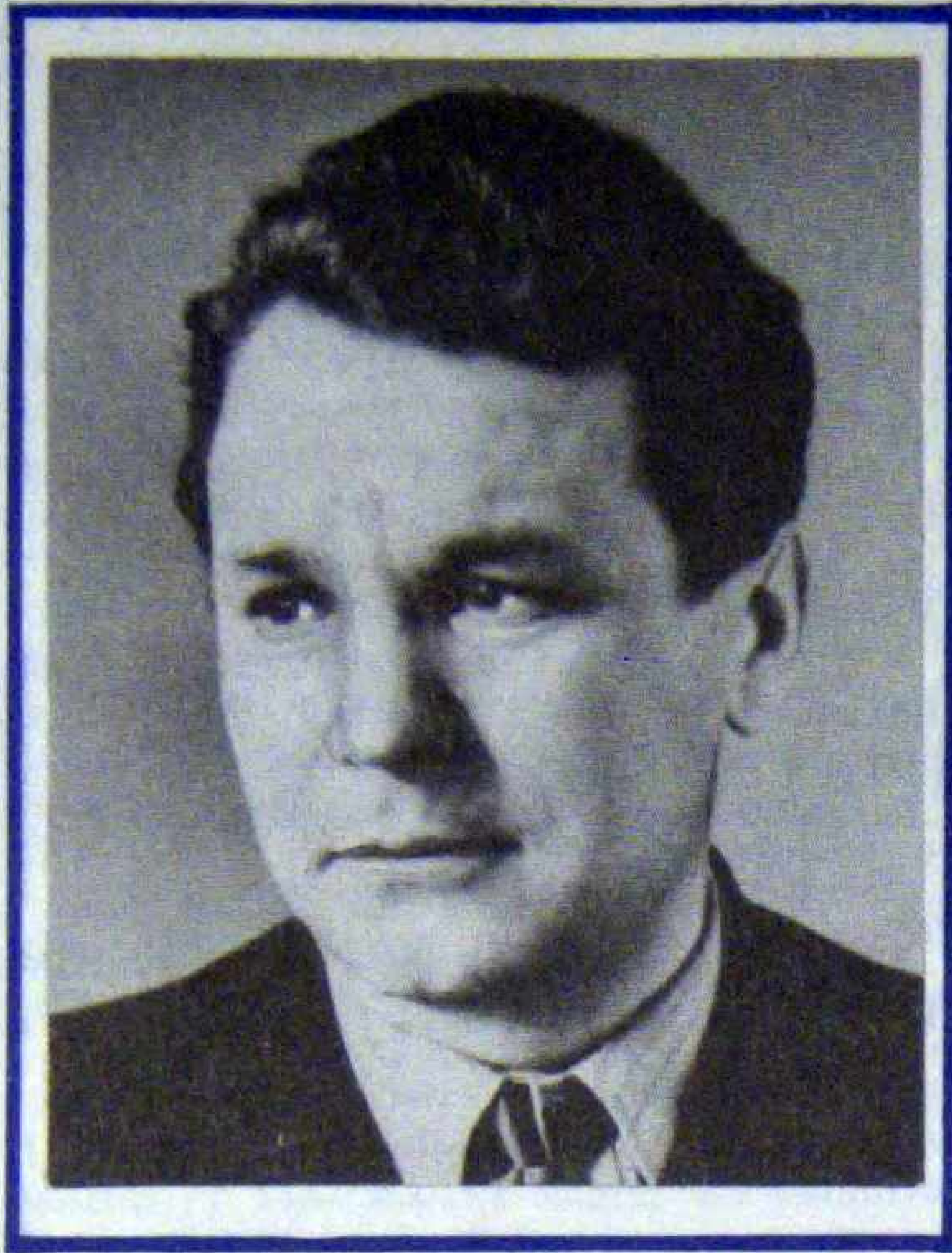

Нядзведскі Уладзіслаў Іосіфавіч (псеўд. Уладзімір Нядзведскі, Базыль Парахончык; 24.7.1929, в. Рахавічы Салігорскага р-на Мінскай вобл.— 17.10.1973, Мінск; пахаваны на Чыжоўскіх могілках), паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1958.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1941 скончыў польскую школу ў сваёй вёсцы. У гады вайны вёска ўваходзіла ў партызанскую зону. У лютым 1943 бацьку, маці, малодшага брата і сястру У. Нядзведскага фашысты забілі ў час аблавы. Сам ён з малодшай сястрой уцёк і жыў у матчынага брата. Пасля вайны выхоўваўся ў Мікашэвіцкім дзіцячым доме, у 1948—50 працаваў там старшым піянерважатым. Адначасова заканчваў сярэднюю школу. У 1950 паступіў, у 1955 скончыў філалагічны факультэт БДУ. Пасля вучобы выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Гайнаўскай сярэдняй школе на Лагойшчыне. У 1958 пераехаў у Мінск і да 1960 працаваў на Беларускім тэлебачанні адказным рэдактарам сельгасперадач. У 1961—68 — супрацоўнік часопіса «Маладосць», з 1972 працаваў у выдавецтве «Мастацкая літаратура».

Друкавацца ў раённай газеце У. Нядзведскі пачаў з 1949, у рэспубліканскім друку ўпершыню выступіў у 1950. Першы зборнік вершаў «Вясновыя барозны» выйшаў у 1958. Асноўныя тэмы творчасці — вайна, гераізм, пасляваеннае дзяцінства. Асабліва пранікнёна пісаў пра жахі вайны, пра дзіцячы дом, які выхаваў у пісьменніка пачуццё калектывізму і сяброўства (зборнікі паэзіі «Запрашэнне», «У лясной старане», «Размова з адсутнымі», аповесць «Хлопцы з другога корпуса»). Ён адзін з першых у беларускай літаратуры звярнуўся да такога жанру, як паэтычны рэпартаж. Пісаў сатырычныя і гумарыстычныя апавяданні («Капронавыя галёшы», «Начная пагоня»,), выдаў кнігу вершаў для дзяцей «Сто братоў і сясцёр».

Т. М. Тарасава.

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае: Вершы і паэмы. Мн., 1976.

Такія і думы і словы: Кніга паэзіі. Мн., 1988. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Вясновыя барозны. Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Блатун С. Паэма пра маладосць // Чырв. змена. 1958. 16 студз.; Бураўкін Г. «Вясновыя барозны» // Там жа. 1958. 10 вер.; Гардзіцкі А. Першая кніга // Маладосць. 1959. № 5; Грахоўскі С. Першая паэма // ЛіМ. 1958. 8 студз.; Усціновіч І. Першая баразна // Гомел. праўда. 1959. 15 ліп.

Запрашэнне. Вершы і паэма. Мн., 1960. Рэц.: Хоміч У. Размова з сучаснікам // Зара. 1960. 24 ліп.; Шаўня А. Другая сустрэча // Беларусь. 1961. № 1.

Сто братоў і сясцёр. Вершы і паэма. Мн., 1960. Рэц.: Царанкоў Л. Без нуднай дыдактыкі // ЛіМ. 1960. 14 чэрв.

У лясной старане. Вершы. Мн., 1962. Рэц.: Нікіфаровіч В. На быстрыні жыцця // Полымя. 1962. № 5; Стральцоў М. Паэт размаўляе з сучаснікам // Чырв. змена. 1962. 12 чэрв.; Тарас В. Справаздача за камандзіроўку // Беларусь. 1962. № 7.

На прасторах Беларусі. Альбом здымкаў з фотавыставак «Сямігодка ў дзеянні». Мн., 1963 / Аўт. тэксту.

Капронавыя галёшы: Гумарыстычныя апавяданні. Мн., 1964. (Б-ка Вожыка). Рэц.: Бакіевіч Р. Пятая гумарыстычная // ЛіМ. 1964. 2 чэрв.

Хлопцы з другога корпуса. Аповесць. Мн., 1964. Рэц.: Боган У., Корзун М. Другі корпус // Беларусь. 1965. № 8; Гусак С. Першая аповесць паэта // Полымя. 1965. № 9; Карпачоў Э. Дзеці апошняй вайны // ЛіМ. 1965. 15 чэрв.; Скапараў І. Аповесць аб суровым дзяцінстве // Чырв. змена. 1965. 5 вер.; Сабаль Ф. Рабяты з аднолькавай біяграфіяй // Наст. газ. 1965. 13 лют.; Траяноўскі А. Рана сталела дзяцінства // Звязда. 1965. 21 чэрв.

Начная пагоня. Апавяданні, гумарэскі, аповесць. Мн., 1966. Рэц.: Юрчанка Г. Сваё і перапетае // ЛіМ. 1967. 12 мая.

Беларусь Савецкая. Фотаальбом. Мн., 1968 / Аўтар тэкста (Тэкст парал. на бел., рус., англ., ням. і франц. мовах).

Размова з адсутнымі. Вершы. Мн., 1969. Рэц.: Гарусёў С. Рэха вогненных дзён // Полымя. 1970. № 1; Федчанка З. Трывожная размова // Звязда. 1969. 12 сак.

Сыны Кастрычніка: Паэма. Мн., 1969.

Вузлы: Вершы. Мн., 1971.

Хлопцы з другога корпуса: Аповесць. Мн., 1973.

1.3.

1950. Электрычныя зоры: [Верш] // Беларусь. № 12; Першыя словы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; Слова піянераў: [Верш] // Піянер Бел. 25 кастр.; Сталінскі мудры закон // Там жа. 5 снеж.

1951. Мая дарагая радзіма: [Верш] // Беларусь. № 9; Сястры: [Верш] // Бярозка. № 2; Дружба: [Верш] // Полымя. № 3 / Пад псеўд. Уладзімір Нядзведскі; Сэрца дыктуе: [Верш] // ЛіМ. 2 чэрв.; Салют: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Песня бяссмертных: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Балада пра дзве ракі // Мін. праўда. 2 лют.; Настаўніца: [Верш] // Наст. газ. 29 крас.; Шчасце: [Верш] // Чырв. змена. 13 лют.; Гвардзеец навукі: [Верш] // Там жа. 30 кастр.

1952. Дружба: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн. / Пад псеўд. Уладзімір Нядзведскі; За дружбу з Масквой: [Верш] // Беларусь. № 1; Вясна Волга-Дона: [Верш] // Там жа. № 4; Песня Купалы: [Верш] // Там жа. № 6; Мой сокал: [Верш] // Там жа. № 10.

1953. Манцёр; Салют; Мой сокал; Песня бяссмертных: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн. / Пад псеўд. Уладзімір Нядзведскі; Ільічовы думы: [Верш] // Беларусь. № 1; Аб каханні гарачым: [Верш] // Маладосць. № 2; Размова: [Верш] // Там жа. № 4; Манцёр: [Верш] // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Уладзімір Нядзведскі; Я рад за сяброў...: [Верш] // Сталін. моладзь. 29 июля; Спадчына: [Верш] // Чырв. змена. 1 сак.; Пачатак казкі: [Верш] // Там жа. 29 сак.; Арлёнак: [Верш] // Там жа. 16 крас.

1954. Аб каханні гарачым; Размова: [Вершы] // Размова па шчырасці. Мн. / Пад псеўд. Уладзімір Нядзведскі; Дома; Мая радасць; Тут вучуся: [Вершы] // Маладосць. № 1; На партызанскім аэрадроме: [Верш] // Там жа. № 9; Кіномеханік: [Верш] // Там жа. № 11; Валодзіна падушка: (Паходная быль) // Піянер Бел. 27 жн.; Сябры: [Верш] // Там жа. 8 кастр.; Пуцёўка з райкома: [Верш] // Чырв. змена. 19 студз.; У падшэфны калгас // Там жа. 9 мая; Канцэрт у полі: [Верш] // Там жа. 17 кастр.

1955. Песня Купалы: [Верш] // Янка Купала. Мн. / Пад псеўд. Уладзімір Нядзведскі; У дзіцячым доме; Родны дом; Рашыла звяно; Валерка; Аркестр: [Вершы] // Бярозка. № 6; Юзік і гузік: [Верш] // Там жа. № 7; Сасна: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Арлёнак: (Паэма) // Піянер Бел. 6 мая; Людка // Там жа. 16 вер.; Дома: [Верш] // Сталін. моладзь. 15 сент.; Тэлеграма: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Адказ: [Верш] // Там жа. 16 студз.

1956. Максім Горкі на станцыі Стоўбцы; Дыплом; Над Гайнай: [Вершы] // Маладосць. № 8; Раніцай; Ты з намі не ехаў: [Вершы] // Там жа. № 9; Развод: [Верш] // ЛіМ. 6 кастр.; Грыбы: [Верш] // Піянер Бел. 28 вер.; Скарб: [Верш] // Чырв. змена. 8 вер.

1957. Маланка; Вішня: [Вершы] // Беларусь. № 3; Сто братоў і сёстраў: [Верш] // Бярозка. № 4; Вясновыя барозны: Паэма // Маладосць. № 11. Рэц.: Ціханчук М. Паэма аб калгаснай моладзі // Калг. праўда. 1957. 30 ліст.; Вясенняе: [Верш] // Полымя. № 5 / Пад псеўд. Уладзімір Нядзведскі; Сябры: [Урывак з паэмы «Сталасць»] // Калг. праўда. 29 вер.; Першы з дынастыі...: [Верш] // ЛіМ. 6 ліст.; Светлякі; На Слуцкай шашы: [Вершы] // Чырв. змена. 3 лют.; У полі: Урывак з паэмы «Вясновыя барозны» // Там жа. 14 ліст.

1958. Ільічовы думы; Дружба; У падшэфны калгас; Мой сокал; Размова; Вячэрняю парою; На партызанскім аэрадроме; Аб каханні гарачым; Гвардзеец навукі; Канцэрт у полі; Тут вучуся; У скверы; Мара і песня; Дома: [Вершы] // Падарунак. Мн. / Пад псеўд. Уладзімір Нядзведскі; Жаданне: [Верш] // Маладосць. № 6; Хай пустуюць падножкі: Паэма // Там жа. № 10; Песня; Каваль; Героі; Вярнуўся хлапчына: [Вершы] // Звязда. 5 кастр.; Стары камуніст: [Верш] // Калг. праўда. 6 ліст.; Май — пара салаўіная: [Верш] // ЛіМ. 31 мая; Кавалак свінцу: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; У паходзе: [Верш] // Піянер Бел. 11 ліп.; Колер крыві: [Верш] // Чырв. змена. 7 жн.

1959. Запрашэнне; Вясна: [Вершы] // Беларусь. № 6; Клёнік: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 38; Калг. праўда. 26 крас.; Аб першых вершах // Маладосць. № 4; Будні салігорскія: Рэпартаж // Там жа. № 11; Вясна сямігодкі: [Верш] // Звязда. 7 мая; Балада пра партбілет: [Верш] // Калг. праўда. 27 студз.; Спёка: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; Радавыя партыі вялікай: [Верш] // Чырв. змена. 27 студз.; Майскім ранкам: [Верш] // Там жа. 1 мая; Маладосці гарачыя сэрцы: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Каля старой сцяны: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; Я вышывала...: [Верш] // Там жа. 19 жн.; Чырвоны вымпел...: [Верш] // Там жа. 16 вер.

1960. Гораду над Сожам: [Верш] // Гомел. праўда. 30 кастр.; «Наш сакратар»: Урывак з паэмы «Хай пустуюць падножкі» // ЛіМ. 27 вер.

1961. Крыніца; Будні салігорскія: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Мара і песня: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Сто братоў і сясцёр; Клёнік: [Вершы] // Для школьнай эстрады. Мн.; Дарагія, праходзьце!: [Верш] // Вожык. № 19; Дык гэта ж нашы!: [Верш] // Голас Радзімы. № 32; Чырв. змена. 13 крас.; Пяць пудоў тэлеграм...: [Верш] // Маладосць. № 1; Звязда. 14 студз.; У лясной старане: [Вершаваны рэпартаж] // Маладосць. № 9; У шахце: Урывак з паэмы «Зямля салёная» // Гродзен. праўда. 24 снеж.; Радавыя партыі вялікай: [Верш] // Маг. праўда. 17 кастр.; Галубы на ствале: [Верш] // Чырв. змена. 22 чэрв.

1962. Запрашэнне; Развод: [Вершы] // Слаўце Радзіму. Мн.; Біяграфія Кастрычніка: [Верш] // Бярозка. № 11; Павінна ж быць: Гумарэска // Вожык. № 24 / Пад псеўд. Б. Парахончык; Другая сустрэча з шахцёрамі: Паэма // Маладосць. № 1; Крылы дружбы // Звязда. 20 кастр.; Камуніст: [Верш] // Маг. праўда. 3 студз.; Юзік і гузік: [Верш] // Піянер Бел. 27 крас.

1963. Балада пра партбілет; Радавыя партыі вялікай: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Гімнастыка з парсюкамі: [Апавяданне] // Пад корань. Мн.; Дзень на станцыі: [Урывак з аповесці «Дзетдомаўцы»] // Бярозка. № 1; Сцягі Кастрычніка: [Верш] // Там жа. № 11; Капронавыя галёшы: Апавяданне // Вожык. № 23 / Пад псеўд. Б. Парахончык; Хлопцы з другога корпуса: Аповесць // Маладосць. № 7, 8. Рэц.: Гардзіцкі А. Пра хлопцаў з дзетдома // ЛіМ. 1963. 25 кастр.; Чаромхі замець: [Верш] // Чырв. змена. 1 мая.

1964. Мы — юныя гаспадары: [Верш] // Бярозка. № 1; Піонерія. № 12; На парадзе: [Верш] // Бярозка. № 2; Лясныя помнікі: [Верш] // Там жа. № 7; Шахцёрамі будзем: [Верш] // Там жа. № 8; Начная пагоня: Апавяданне // Вожык. № 15; Фабрыка канчаецца на полі: Галасы ўдарных будоўляў: Нарыс // Маладосць. № 7.

1965. Казка аб ціхім жыцці: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Вясельны абрад: Апавяданне // Вожык. № 2; Перапалох: (Гумарэска) // Там жа. № 14 / Пад псеўд. Б. Парахончык; Размова з бацькам; На могілках латышскіх стралкоў; Яна была; Вясновы верш; Беларусі: [Вершы] // Маладосць. № 9; Віншавальны адрас: Гумарэска // ЛіМ. 23 лют. / Пад псеўд. Базыль Парахончык; Сорак «літаратурных старонак» // Там жа. 4 мая; Размова з бацькам: [Верш] // Там жа. 7 вер.; Як найлепшага друга: [Верш] // Мін. праўда. 1 мая.

1966. Не трэба будзе лячыць паэтаў...: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Таму і напісаў... // Пра час і пра сябе. Мн.; Андарак: Урывак з аповесці «Экспедыцыя ў Змагарах» // Вожык. № 11; Запрашэнне: [Верш] // Знамя юности. 2 марта; У музеі: [Верш] // Там жа. 28 апр.

1967. Клёнік; Аркестр; Паходная быль; Сто братоў і сясцёр: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Радавыя партыі вялікай: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Чырвоны Кастрычнік: Паэма // Бярозка. № 12; Ліст з дома адпачынку: [Верш] // Вожык. № 14; Размаўляю з адсутнымі; Пінская ноч; Дзялілі раён: [Вершы] // Маладосць. № 7; На пяцідзесятым паверсе: [Верш] // Там жа. № 11; На кастры петраградскія...: [Верш] // ЛіМ. 7 ліст.

1968. Камсамольская куртка; Чатыры грацыі: [Вершы] // Беларусь. № 10; У школе: [Верш] // Бярозка. № 9; Разьбяры па дрэве: [Верш] // Вожык. № 2; Чарнільная кропля: [Верш] // Там жа. № 21; Паэт; Чорная скульптура: [Вершы] // Маладосць. № 3; Палессе: [Верш] // Полымя. № 3; Юбілей: [Верш] //

Там жа. № 10; Братам Кенедзі: [Верш] // Вяч. Мінск. 25 ліп.; Камсамольская куртка: [Верш] // ЛіМ. 4 кастр.; «Вецер хвалю пад ногі мне выкаціў...»; Трэба, міленькі, умець: [Вершы] // Чырв. змена. 24 сак.; Жыццё загадала само: [Верш] // Там жа. 17 жн.

1969. Будні салігорскія; Песня Купалы: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Мы — юныя гаспадары: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Да шчасця праз Кастрычнік: [Верш] // Бярозка. № 11; Касмічны Саюз: [Верш] // Вожык. № 3; Цётка Квасерыха і Рафаэль: Апавяданне // Там жа. № 9; Прысвячэнне; Ленінскі праспект; Свіслач; Мінскія МАЗы: [Вершы] // Вяч. Мінск. 16 студз.; Вас вітае Зямля!: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; «Дапамажыце стаць пісьменнікам» // Там жа. 27 ліст.; На ягоным гадзінніку: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Ленін: [Верш] // Звязда. 9 лют.; Горда крочыць рабочы: [Верш] // Там жа. 1 мая; В'етнамская вясна: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Палі мае — калгасныя: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Я помню ўсё: [Верш] // Там жа. 2 ліст.; Ленінскім імем; Рабочы: [Вершы] // ЛіМ. 4 ліст.; Салідарнасць: Гумарэска // Мін. праўда. 2 сак. Пад псеўд. Б. Парахончык; Фільтравыя шапачкі: Гумарэска // Там жа. 16 сак.; Прымірэнне: Гумарэска // Там жа. 5 кастр.; Лясная прыгода: Апавяданне // Наст. газ. 15 ліст.; Жыццё загадала само: [Верш] // Піянер Бел. 10 ліп.

1970. Клёнік: [Верш] // Крынічка. Мн.; Радавыя партыі вялікай: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; Агонь і дым: [Верш] // Вожык. № 9; Ленін; Вайна: [Вершы] // Маладосць. № 1; Ленінскіх трыццаць хвілін: [Верш] // Полымя. № 4; Пашпарты маладых // Вяч. Мінск. 29 студз.; Па нервах дарог: [Рэц. на кн.: З у ё н а к В. Крутаяр. Мн., 1969] // Там жа. 3 сак.; Селькоры: [Верш] // Гомел. праўда. 22 жн.; Мы ў запасе: [Верш] // Звязда. 15, 21 сак.; З намі Ільіч: [Верш] // Там жа. 11 крас.; Шчаслівае вяртанне: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Вузлы; Ода мікрараёну; Немата: [Вершы] // ЛіМ. 18 вер.; Кампраміс: Гумарэска // Наст. газ. 9 вер.

1971. Гвардзеец навукі; Аб каханні гарачым: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Беларускі першынец: [Верш] // Вожык. № 18; Металічны загар: Раздзел з паэмы // ЛіМ. 30 ліп.; Наш век: [Верш] // Чырв. змена. 6 чэрв.

1972. Балада пра партбілет; Сэрца дыктуе: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Адказ: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Ордэн Купалы: [Верш] // Вяч. Мінск. 13 ліп.; Дзённік: [Верш] // Звязда. 2 мая; З Берасцянага аднатомніка: [Вершы] // ЛіМ. 25 лют.

1973. Для верша: [Верш] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Прэмія: Гумарэска // Беларусь. № 1.

1974. Драўляны аэрадром; Песня пра Мінск: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; «Я свой верш называю дзённікам...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Паўкіламетра арбіты: Паэма // Бярозка. № 2.

1976. Калгасны радыст: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.

1978. Беларусі; Радавыя партыі вялікай // Адданасць. Мн.; Балада пра партбілет: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Запрашэнне: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1979. Радавыя партыі вялікай; Максім Горкі на станцыі Стоўбцы: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; Да шчасця праз кастрычнік: [Верш] // Ніва. 4 ліст.

1980. Запрашэнне: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1982. Ільічовы думы; Максім Горкі на станцыі Стоўбцы: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1983. Сто братоў і сясцёр: [Верш] // Вяснянка. Мн.; На могілках латышскіх стралкоў; Радавыя партыі вялікай: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.

1985. На партызанскім аэрадроме; На Слуцкай шашы; У Пінскім лесе: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.4.

1953. А в е р ч а н к а К. Рускаму народу: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 5.

1955. Б р а н е ў с к і У. Цвёрдыя рукі: [Верш] / З пол. // Сучасная польская паэзія. Мн.

1956. Р а й н і с Я. Вясновая віхура; Першыя цесляры; Пагляд на мінулае: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.

1959. А ў з і н ь І. Сцяг; Чытаючы лісты сяброў; В а н а г Р. Маладой вадзіцельніцы тралейбуса; Г а л і н ь Х. Расказ качагара; Л і с о ў с к а В. Гармонік; Стары селянін; П л о т н і е к Я. Наш сын; С к а л б е А. Свечкі: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Л і с о ў с к а В. Гармонік: [Верш] / З лат. // Маладосць. № 8.

1960. С а з о н а ў М. Сягоння ў цэху Пушкін і Чайкоўскі: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 18 чэрв.

1961. Б р а н е ў с к і У. Моцныя рукі; Мазоўша; Найбліжэйшая айчына; Рабочы з Радама: [Вершы] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; З а х о д з е р Б. Геаграфія ў смятку: Жарт / З рус. // Бярозка. № 8; Е ў т у ш э н к а Я. Размова з «МАЗам»: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. № 78; Мін. праўда. 3 кастр.; Б у р с а ў І. Метал: [Верш] / З рус. // Маг. праўда. 20 жн.; Чырв. змена. 6 жн.; Я г о ж. «Чорнай іскрай упала варона...»: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 26 ліст.

1962. П л а т н е р А. Захад сонца: [Верш] / З яўр. // Платнер А. Дар сэрца. Мн.

1963. М а т у з я в і ч у с Э. Ёсць цяжкая мяжа: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 20 вер.

1964. Д а р э ц к і Ф. На новай дарозе жыцця: Гумарэска; Усмешкі / Сааўт. пер. П. Стэфановіч; Б р у д з і н ь с к і В. Выслоўі / З пол. // Усмешкі сяброў. Мн.; К а з л о ў с к і А. Маё касмічнае падарожжа: [Верш]; Д а р э ц к і Ф. На новай дарозе жыцця: [Гумарэска] / З пол. // Вожык. № 14.

1965. М а т у з я в і ч у с Э. Бываюць такія ночы; Ёсць цяжкая мяжа: [Вершы] / З літ. // Матузявічус Э. Прасіцца ў песню мора. Мн.; Б у р с а ў І. Пра мужнасць; Ля кастра; «За барвовым лесам...»: [Вершы] / З рус. // Бярозка. № 8; Я г о ж. Скарагаворкі / З рус. // Вясёлка. № 5; Я г о ж. Лапата; Шпак; Вясной: [Вершы] / З рус. // Піянер Бел. 23 крас.

1966. Т у р с у н-З а д э М. Радзіма: [Верш] / З тадж. // Голас Радзімы. № 42; Р а х і м - з а д э В. Дыванщчыца: [Верш] / З тадж. // ЛіМ. 4 кастр.; Т у р с у н-з а д э М. Радзіма; Зямля: [Вершы] / З тадж. // Там жа. 7 кастр.

1967. М а р т ы н а ў Л. Каханне: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 2; П р а к о ф ' е ў А. У абарону закаханых: [Верш] / З рус. // Там жа. № 3.

1971. Н е р ы с С. Асенняе сонца; Зорка маладосці; Ты так далёка; Пацалунак; Надзея: [Вершы] / З літ. // Нерыс С. Калі зямля прачынаецца... Мн.; Р а ш к о ў с к і Л. Лірычны герой паэта; Давалі ўрок мне не благі; Аб вастрыні зроку: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 8.

1977. Н е р ы с С. Надзея: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1984. П л о т н і е к с Я. Наш сын: [Верш] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1.5.

На асецінскую мову. Фэскомцэдисон курткэ; Цыппар грацийы: [Вершы] / Козаты И. тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На латышскую мову. Sēnes // Bērnība. 1960. Nr 8.

На літоўскую мову. Slucko plente / Vert. J. Vaičiūnaite // Lit. ir menas. 1962. Spal. 13.

На польскую мову. Zródło / Tł. A. Słucki // Młode głosy. Warszawa. 1965; Zarzewie. 1962. Nr 90.

На рускую мову. Ребята из второго корпуса: Повесть / Пер. В. Тарас. Мн., 1966.

Походная быль: [Верш] / Пер. И. Скопаров // Зорька. 1960. 28 мая; Приглашение: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Знамя юности. 1961. 4 авг.; Биография Октября: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Зорька. 1962. 3 нояб.; Старый коммунист; Баллада о партбилете; Наши!: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1963. № 4; Старый коммунист: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Зорька. 1963. 17 авг.; В Солигорске; Баллада о партбилете; Наши!: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Чувство семьи единой. М., 1964; «Программа» Антося Галушки: [Апавяданне] / Пер. И. Климашевская // Белорусский юмор. Мн., 1965; Свадьба по сценарию: [Апавяданне] // Неман. 1965. № 6; Приглашение: [Верш] / Комс. знамя. 1966. 2 марта; Как заполнить вакуум / Пер. М. Герчик; Свадебный обряд / Пер. В. Елисеев: [Апавяданні] // Белорусский юмор. Мн., 1969; Поэт: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Знамя юности. 1969. 3 окт.; А встречи нету: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Знамя юности. 1969. 7 дек.; На могиле

латышских стрелков; На костры Петроградские...: [Вершы] / Пер. Л. Рашковский // Сов. Бел. 1969. 4 окт.; Комсомольская куртка; На кладбище латышских стрелков; Четыре грации: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1974. № 12; Баллада о партбилете; На кладбище латышских стрелков; Комсомольская куртка: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981.

На таджыкскую мову. Хонаи бачагон: [Верш] / Тарч. Б. Собир // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Маориф ва маданият. 1965. 2 март.

На ўкраінскую мову. Король барабана: Гумореска / Пер. В. Булат // Дніпро. 1961. № 5 / Пад псеўд. Васіль Парахончык; Гімнастика з підсвинками: Гумореска / Пер. О. Переїденко // Колгоспне село. 1963. 31 жовт.; Гімнастика з поросятами: Гумореска / Пер. М. Прокопюк // Молодий ленінець. 1967. 8 жовт.; Нічна погоня: Гумореска // Рад. Волинь. 1967. 28 трав.; Капронові калоші: Гумореска // Там жа. 1967. 24 вер.; Сто братів і сестер: [Верш] / Пер. Я. Скоморовський // Лісова колиска. К., 1979; Зірка. 1979. 2 серп.

2.3.

На беларускай мове. Барадулін Р. Паэзія дарог і сустрэч // ЛіМ. 1979. 20 ліп.; Будні і подзвігі // ЛіМ. 1962. 10 ліп. Вітка В. Творчы пашпарт пісьменніка // Полымя. 1960. № 2; Гардзіцкі А. Паэма аб дзецях // ЛіМ. 1959. 21 сак.; Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 125—127; Ляшук В. Аповесць Уладзіслава Нядзведскага «Хлопцы з другога корпуса» // Ляшук В. Урокі пазакласнага чытання: IV—VII класы. Мн., 1984; Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978. С. 54—55; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Собаль В. Ад імя пакалення // Віцеб. рабочы. 1979. 24 ліп.; Уладзіслаў Нядзведскі: [Некралог] // ЛіМ. 1973. 26 кастр.

На польскай мове. Uładzimir Niedzwiedzki // Młode głosy. Warszawa, 1965.

На рускай мове. Романов Б. Поэты пришли в цех: [Нарыс] // Знамя юности. 1961. 12 апр.

2.4.

На беларускай мове. Калеснік І. У песні жыць: [Верш] // Калеснік І. Падарожнае. Мн., 1982.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 217, воп. 1, спр. 1—143. *Т. І. Рэут.*

НЯКЛЯЕЎ УЛАДЗІМІР

Някляеў Уладзімір Пракопавіч (н. 11.7.1946, г. Смаргонь Гродзенскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1973. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола (1979, за паэму «Дарога дарог» і зборнік вершаў «Вынаходцы вятроў»).

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька, Пракоп Міхайлавіч, і маці, Настасся Іванаўна, цяпер пенсіянеры. Пасля заканчэння 9-га класа ў Смаргоні паступіў у Мінскі тэхнікум сувязі, які скончыў у 1966. Да 1971 працаваў у Мінскім тэлевізійным атэлье. Адначасова завочна вучыўся на філалагічным факультэце Мінскага педінстытута (1968—73). У 1971, не пакідаючы вучобы ў педінстытуце, стаў студэнтам аддзялення паэзіі Літаратурнага інстытута імя М. Горкага ў Маскве. На 2-м курсе перавёўся на завочнае аддзяленне гэтага інстытута і вярнуўся ў Мінск. Працаваў літсупрацоўнікам, літкансультантам рэдакцыі газеты «Знамя юности» (1972—75), рэдактарам бюлетэня «Тэатральны Мінск» (1975—78), з 1978 старшы рэдактар галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання. З 1988 галоўны рэдактар часопіса «Крыніца» («Родник»). Быў членам Савета творчай і навуковай моладзі пры ЦК ЛКСМБ, членам Беларускага тэатральнага аб'яднання (БТА). Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны».

Першы верш У. Някляева на рускай мове «Отполыхала осень пламенем...» надрукаваны ў 1970 у газеце «Знамя юности». З 1972 піша на беларускай мове. У асобе аўтара першай кнігі «Адкрыццё» чытач сустрэўся з цікавым субяседнікам, які ўмее вобразна мысліць, па-свойму непаўторна ўспрымае народнае жыццё і народную мову. З паездкі па Байкала-Амурскай магістралі ён прывёз паэму «Дарога дарог», у якой паэтычна і па-грамадзянску страсна раскрыты духоўны свет працоўнага чалавека. Выдаў паэтычныя зборнікі «Вынаходцы вятроў», «Знак аховы», «Наскрозь», «Галубіная пошта». Творчасць У. Някляева вызначаецца выразнасцю грамадзянскай пазіцыі, вострым адчуваннем сучаснасці, спалучэннем публіцыстычнага пафасу з глыбінёй лірычнага светаўспрымання. Паэт настойліва шукае новыя формы і метады мастацкага самавыяўлення, імкнецца перадаць складаныя рухі чалавечай душы. Напісаў празаічны твор, прыпавесць (так вызначыў жанр твора сам аўтар) «Веж», у якой шырока выкарыстоўвае гумар, іронію,

з'едліва саркастычны смех. На словы У. Някляева кампазітарамі У. Буднікам, Л. Захлеўным, І. Лучанком, В. Раінчыкам і інш. напісаны песні («Зямля мая», «Мілавіца», «Поле памяці», «Світанак», «Родны горад» і інш.).

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Адкрыццё: [Вершы]. Мн., 1976. (Першая кніга паэта). Рэц.: Барсток М. Сказаць сваё слова... // Звязда. 1977. 20 мая; Сямёнава А. «Душы маёй анкета...» // Вяч. Мінск. 1976. 7 вер.; Цудня А. Заяўка на адкрыццё // ЛіМ. 1976. 3 снеж.

Вынаходцы вятроў: Кн. лірыкі. Мн., 1979. Рэц.: Кабаковіч А. Рух слова // ЛіМ. 1979. 21 вер.; Чабан Т. Рух слова // Маладосць. 1980. № 8.

Знак аховы: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Барсток М. «Паэзія, душы маёй анкета!» // ЛіМ. 1983. 11 ліст.; Богданов Ю. Крылья — в небе, а корни — на земле // Неман. 1984. № 4; Нікіфаровіч В. Ад імя пакалення // Полымя. 1983. № 12.

Наскрозь: Вершы, балады, паэмы. Мн., 1985.

Галубіная пошта: Вершы. Мн., 1987. (Б-ка бел. паэзіі).

1.3.

1970. «Отполыхала осень пламенем...»: [Верш] // Знамя юности. 25 нояб.

1971. У памятника неизвестному солдату: [Верш] // Вяч. Мінск. 28 студз.; Начало; «Какой высокий звон небес...»: [Верш] // Знамя юности. 4 февр.; Отчий дом: [Верш] // Там жа. 23 июня; Клиент: [Юмарэска] // Там жа. 3 дек.

1972. Нафтавікі; «І зноў я дома. У старым бары...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; На рубеже свободы // Знамя юности. 14 дек.; Споведзь; У самалёце: [Вершы] // ЛіМ. 7 крас.; Дарагія імёны: [Верш] // Там жа. 10 ліст.

1973. Вялікаму святу прысвячаецца // Голас Радзімы. № 1; «Я нарадзіўся ў сорак шостым...»; Снежань: [Вершы] // Там жа. № 27; Лесвіца славы // Тэатр. Мінск. № 1; Споведзь; Успаміны; Людміле; «Дні мае — песні...»: [Вершы] // Знамя юности. 18 янв.; «Пишу, как живу...» // Там жа. 4 февр.; Чтобы ветер в лицо // Там жа. 14 февр.; Баллада о двух словах; В музее; «Над зореванием брусник...»: [Вершы] // Там жа. 27 февр.; «Апала лісце на працягу кастрычніка...»; «Хтось затвором пракляцаў...»; Санет; «Збяры мяне ў дарогу, маці...»: [Вершы] // Там жа. 29 марта; Неподвластный времени // Там жа. 12 апр.; Слово — есть поступок // Там жа. 23 мая; «Стары сніў ільвоў...»: Р. Пятрэнка чытае аповесць «Стары і мора» Э. Хемінгуэя // ЛіМ. 5 студз.; «Даруйце...» // Там жа. 2 сак.; «Шукаў цябе...»: [Верш] // Чырв. змена. 23 вер.

1974. Вера: Паэма // Маладосць. № 8; На вышыні сумлення // Тэатр. Мінск. № 1; Верыць у агонь // Там жа. № 2; Елка до самого потолка: Рассказ // Знамя юности. 1 янв.; Зямля; Маці: [Вершы] // Там жа. 6 янв.; Пригородный поезд: Рассказ // Там жа. 20 февр.; «Поговорим о странностях любви...» // Там жа. 6 июня; Дубоўка: [Верш] // Там жа. 1 июля; Райцентр: [Верш] // Там жа. 20 авг.; «Прощальны крылья птиц...»: [Верш] // Там жа. 30 авг.; Чтоб не было пустой минуты // Там жа. 24 сент.; «Шлях мой зямны, Айчына...»; Назоўны склон: [Вершы] // Там жа. 29 нояб.; Куды прыскакаў «конь»? // ЛіМ. 4 студз.; Агнём гартавання // Там жа. 1 мая; Сугучная часу: Нарыс // Там жа. 27 вер.; «У пару лістапада...»: [Верш] // Чырв. змена. 17 вер.

1975. Дубоўка; Снягі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Из поэтической тетради: «И стиль, и музыка, и слог...»; Пашня; Золотые ключи; «В Останкино, в семь или восемь...»; Банальное; Оттепель // Знамя юности. 14 марта; Небо, населенное аистами // Там жа. 2 окт.; Подарок: [Юмарэска] // Там жа. 24 окт.; Страничка радуги // Там жа. 31 дек.; Шукаць, каб паверыць... // ЛіМ. 21 лют.; Не толькі для апладысментаў... // Там жа. 12 снеж.

1976. Нафтавікі: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Нафтавікі; «Святкуем дзень сустрэч...»; «Бязлітасна зязюля накувала...»; Студня; Брат; «Хтось затвор на вінтоўцы намацаў...»; Дэльфініяна: [Вершы] // Полымя. № 8; Пра што шапочаш, гай: [Верш] // Знамя юности. 11 нояб.; У Брэсцкай крэпасці; «Я нарадзіўся ў сорак шостым...»: [Вершы] // ЛіМ. 2 ліп.

1977. Гімнастыка; Горад; «Скончылася лета... Не сумуй!..»; Аблачынка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Намаганне; Вынаходцы вятроў; «Пра што шапочаш, гай...»; «Спакусы яблык даспеў на яблыні...»; «Уступаю ў пару лістапада...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Перавал; «Паедзем у Цхіву, Карын...»; «Сцішэла...»; «З мільёнаў кропелек складаюцца дажджы...»; «Скончылася лета... Не сумуй!..»: [Вершы] // Полымя. № 12; «Увесь, нібы пекар...»: [Верш] // Голас Радзімы. 6 студз.; Куда скакать на розовом коне? // Знамя юности. 17 авг.; «Людей спасает только человечность...» // Там жа. 24 авг.; Музей дарогі: Урывак з паэмы «Дарога дарог» // Там жа. 28 окт.; Мост Шандара Пецёфі; Горад: [Вершы] // ЛіМ. 2 снеж.; Зямля: [Верш] // Чырв. змена. 5 чэрв.

1978. «Густая вераснёўская раса...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; «Аднавяскоўцы мае...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Дарога дарог (Скарочана): [З паэмы] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Дарогу пракладае першы // Вясёлка. № 7; Дыктант: [Верш] // Маладосць. № 11; Дарога дарог: Паэма // Полымя. № 3; Намаганне; Вынаходцы вятроў; «Пра што шапочаш, гай...»: [Вершы] // Знамя юности. 8 сент.; Дарога дарог: Раздзелы з паэмы // ЛіМ. 10 сак.

1979. Дарога дарог: (З паэмы): [Урыўкі] // Сучаснік. Мн.; Прыстань; Галубіная пошта: [Вершы] // Беларусь. № 6; Гімнастка: [Верш] // Там жа. № 7; Мост Шандара Пецёфі; Гай; Вынаходцы вятроў: [Вершы] // Знамя юности. 29 апр.; «Аднавяскоўцы мае...»; Паўднёвая поўнач; Перавал; Чужая станцыя; Мост Шандара Пецёфі: [Вершы з кн. «Вынаходцы вятроў»] // Там жа. 1 нояб.; Вершы з кнігі «Вынаходцы вятроў»: Чужая станцыя; «На берагах гадоў...»; «Праплыў перон — і знік...»; «Праводзіла моўчкі...» // ЛіМ. 16 сак.; Нефтяники: [Верш] // Сов. культура. 20 марта; Бяроза болю; «Праводзіла моўчкі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 20 сак.; Аднавяскоўцы: [Верш] // Там жа. 23 мая.

1980. Семя: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Дарога дарог: (Урыўкі з паэмы) // Такія сэрцы ў нас. Мн.; «Крутыя схілы ў гары Алімп...»: [Верш] // Беларусь. № 5; «Гаварыць пра спорт для мяне — адно задавальненне» // Там жа. № 7; Даведка аб нараджэнні: Паэма // Маладосць. № 1; Перавал: [Верш] // Чырв. змена. 9 вер.

1981. Гарманіст: [Верш] // ЛіМ. 8 мая; «Мне трыццаць. Час настаў такі...»; Акын; Арменія; Тураў; Апошні верш; Сустрэча; «Над зямлёю кружу падранкам...»: [Вершы] // Там жа. 7 жн.; Звезда в созвездии Лебедя: Слово о поэте // Сов. Бел. 9 дек.

1982. Масква: (З паэмы «Дарога дарог») // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Ружа вятроў: Паэма // Маладосць. № 8; Ляўкі: [Верш] // Полымя. № 6; Словы замовы: [Верш] // Там жа. № 10; Майстры вясны; «Праводзіла з дому...»; Бяроза болю; Дамбай; «Праплыў перон і знік...»; Леснічоўка; «Не дазволь пайсці мне... Затрымай...»; Паляванне; Куліна; Пакінуты бераг: [Вершы] // Там жа. № 11; «Для мяне галоўнае — чалавек...»: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Аўруцін // Служба быту Бел. № 3; Главная тема — современник: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Аўруцін // Служба быта. № 11; Звучание первой строки // Знамя юности. 26 янв.

1983. Святая вада // Вобраз-83. Мн.; «Шлях мой зямны, Айчына...»: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Спосабам Праметэя // Беларусь. № 12; «Нет на земле никаких середин»: К 90-летию со дня рождения В. Мая-

ковского // Неман. № 7; Маланка: Паэма // Полымя. № 2; «Только талант, только вдохновение // Знамя юности. 25 февр.; З кнігі «Знак аховы»: Рубеж; «...Брат, забывай, што малады...»; «Руіны замка...»; «Не з першага крыку...»; «Прызнаць віну, якой не варты вы...»; «Стамлёны лес...»; У садзе над ракой; «Выйшаў. Хіснулася поле...»; Аб'ява аб найме кватэры; На катэры «Грозны»; «Жанчына...»: [Вершы] // ЛіМ. 7 студз.; Космас; Рэйсавы аўтобус; Жаўна; Лістоўка; Варшава, восень-82; Волатава гара: [Вершы] // Там жа. 30 снеж.

1984. Дарыце ўсмешкі // Беларусь. № 6; На памяць: [Верш] // Маладосць. № 7; Наскрозь; Хадок; «На радасць...»; «Пералётная птушка зламала крыло аб драты...»; Сітуацыя; Разрыў; Спадарожная; Камень-жальнік; Гонка: [Вершы] // Там жа. № 12; Моей газете: [Верш] // Знамя юности. 21 дек.; Выступленне Уладзіміра Някляева // ЛіМ. 16 ліст.

1985. Рэйсавы аўтобус: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; На памяць: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Маналог брыгадзіра: Урывак з паэмы «Дарога дарог» // Твой зорны час. Мн.; Гарбун: [Паэма] // Полымя. № 10; «Калі ваўкі за хатай выюць...»: [Верш] // Родная прырода. № 2; «Гляну наперад: страта на страце»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 жн.; Вращая круг планеты // Знамя юности. 24 февр.; 10 000 000!: [Верш] // Там жа. 17 дек.; Кажух; Воблака над школай; Балада гусляў; Роднае; Браня: [Вершы] // ЛіМ. 4 студз.; 9 мая: [Верш] // Там жа. 9 мая; З кнігі «Наскрозь»: [Вершы] // Там жа. 17 мая; Наскрозь: Канцэрт для паэта з аркестрам // Там жа. 25 кастр.; «...Особенно любим» // ЛГ. 10 июля; Эти личные не личные дела...: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Пятковский // Сов. Бел. 1 янв.

1.4.

1977. М і к у т а А. Куба; Соль жыцця; Урок малявання; «Гэтак доўга маўчаць...»; Балада пра пусты паравоз: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1.5.

На англійскую мову. In the Opposite House...; Deep Down the Well.../ Transl. W. May // Soviet Literature. 1983. Nr 3.

На балгарскую мову. Водевил в две части: [Верш] / Прев. З. Иванов // Съветска поезия 77. София, 1978; Бреза на мъката: [Верш] / Прев. В. Радинска // Нар. младеж. 1977. 25 юни; Останкино; Мостът на Шандор Петьофи: [Вершы] / Прев. Г. Константинов // Там жа. 29 окт.

На венгерскую мову. [Versei] // Szovjet Irodalom. 1984. № 2.

На испанскую мову. Una mujer lavaba la ventana...; El pozo de agua / Trad. C. Sherman // Literatura Soviética. 1983. Nr 3.

На літоўскую мову. «Laika genam visados risčia...» / Vert. V. Marcinkevičius // Komjaunimo tiesa. 1975. Kovo 14; Prieplauka / Vert. R. Keturakis // Nemunas. 1982. Nr 10.

На нямецкую мову. Haus gegenüber wusch eine Frau die Scheiben... / Übers. M. Schaiber // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На рускую мову. Местное время: Стихотворения и поэмы. М., 1983. Рэц.: Б о г д а н о в Ю. Крылья — в небе, а корни — в земле // Неман. 1984. № 4.

Дерево боли: Стихи и поэмы. М., 1986.

Веда: Книга поэзии. Мн., 1989.

Звезда Полынь: Стихотворения, поэмы / Пер. В. Кузнецов. М., 1991.

«Почти совсем забытые края...»: [Вершы] / Пер. Л. Гембицкая // Знамя юности. 1973. 6 июля; Таллин: [Верш] / Пер. Л. Гембицкая // Там жа. 1973. 21 сент.; Стоговье; Августовский экспромт: [Вершы] / Пер. Л. Гембицкая // Там жа. 1974. 10 сент.; Дубовка; Колодец: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Комс. правда. 1974. 4 нояб.; «Звенящая сентябрьская роса...»; «Вдруг грустным показалось...»; Девушка; «А дождь — послание небес...»; «Есть у нас привычка торопить время...»; «Вышло лето в два крыла...»: [Вершы] / Пер. Л. Гембицкая // Знамя юности. 1975. 11 сент.; Пашня: [Верш] // Комс. знамя (Киев). 1975. 18 июня; Монолог пехоты; Кожух; Воскресенье; Кеволеч; Ярмарка: [Вершы] / Пер. Л. Гембицкая // Там жа. 1977. 29 июля; Пашня: [Верш] / Пер. Л. Гембицкая // Комс. правда. 1977. 3 июля; Монолог пехоты; Воскресенье: [Вершы] / Пер. Л. Гембицкая // Комс. знамя (Киев). 1977. 18 окт.; «Мне краткий срок кукушка отмеряла...»: [Верш] / Пер. В. Липневич // Неман. 1978. № 12; Поэма — вера: (Отрывок) / Пер. П. Кошель // Комс. знамя (Киев). 1978. 20 авг.; Тында: [Верш] / Пер. В. Корчагин // ЛГ. 1978. 26 апр.; Сад на перекрестке: Нефтяники; Дубовка; «Что за грустные песни...»; На ипподроме; Воспоминание; «В высоком небе груды облаков...»; «В сорок шестом послевоенном...»; Колодец; «Ты облаком плыла...»; «В доме напротив...»; Жила бабка Дора; «Заструится огонь...»; Ремесло; Диктант / Пер. В. Кузнецов; Кожух; Райцентр; Воскресенье; Пашня / Пер. Л. Гембицкая // Молодые поэты Белоруссии. М., 1979; Сад на перекрестке: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Дружба народов. 1979. № 10. Рэц.: С е м е н о в А. У каждого есть свой огонь... // Лит. обозрение. 1980. № 6; Дубовка; «В высоком небе тени облаков...»; Колодец / Пер. В. Кузнецов; Голубиная почта / Пер. Г. Серебряков: [Вершы] // Неман. 1979. № 7; «В высоком небе груды облаков...»: [Верш] / Пер. В. Кузнецов // Знамя юности. 1979. 29 авг.; Из цикла «Север»: [Верш] // Там жа. 1979. 30 дек.; Голубиная почта; «Из миллионов капель...»: [Вершы] / Пер. Г. Серебряков // Комс. правда. 1979. 9 янв.; «В высоком небе груды облаков...»; «Плелась, запиналась, летела в откос...»: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Молодая гвардия (Киев). 1979. 25 авг.; Тында: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Адрес мужества — БАМ. М., 1980; Утихла: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; «Из миллионов капель созданы дожди...»; «Что за дивные песни поешь ты, моя Беларусь...»; Голубиная почта: [Вершы] / Пер. Г. Серебряков // Поэзия. М., 1980. Вып. 27; Золотинка: Из поэмы «Дорога дорог» / Пер. А. Дракохруст // Рабочая смена. 1980. № 4; «Вечер. Созвездья. Перила...»; Мост Шандора Петефи; «Над землею кружу подранком...»; Баллада деленья: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Сел. молодежь. 1980. № 8; «Ты облаком плыла...»; Встреча; «Ведаю горькую веду...»; «Давай-ка отправимся в Цхиву, Карын!..»; «Уходит лето... Не грусти!..»: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Юность. 1980. № 1; Золотинка: Из поэмы «Дорога дорог» / Пер. А. Дракохруст // Знамя юности. 1980. 18 сент.; Чтоб мир услышать: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Лит. Россия. 1980. 24 окт.; Колодец; Дубовка; «Ты облаком плыла...»; Встреча; «В доме напротив женщина мыла окно...»; «Ведаю горькую веду...» / Пер. В. Кузнецов; «Из миллиона капель созданы дожди...»; Голубиная почта / Пер. Г. Серебряков: [Вершы] // Истоки. М., 1981; Пристань: [Вершы]: «Ты за что, судьба, неистово...»; «Сверкает яблоко между ветвями...»; «Вступаю под сень листопада...»; Дети ветров; Гай / Пер. В. Кузнецов // Неман. 1981. № 8; Справка о рождении: Поэма / Пер. В. Кузнецов // Огонек. 1981. № 13; Стремление: Поэма // Смена. 1981. № 3; Нефтяники; Ты облаком плыла...»; Встреча; Ведаю горькую веду...; Родине; Уходит лето...: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Тверской бульвар, 25. М., 1982; Вера: Поэма / Пер. П. Кошель и В. Элькин // Неман. 1982. № 10; Голубиная почта: [Верш] / Пер. В. Широков // Сов. воин. 1982. № 12; Диктант: [Верш] / Пер. В. Кузнецов // Знамя юности. 1982. 3 нояб.; Дети ветров: Рыгору Бородулину; Роща: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Нарв. рабочий. 1982. 30 нояб.; Колодец; Воскресенье; Дом: [Вершы] / Пер. Н. Полякова // Беларусь моя. Л., 1983; «Мне тридцать. А чего достиг..?»; Герника; Армения; Партизанский суд: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Юность. 1983. № 6; «В сорок шестом послевоенном...»; Дубовка: [Вершы]; Справка о рождении: [Поэма] / Пер. В. Кузнецов; Прощаясь с Аркадием Кулешовым: [Верш] / Пер. Л. Гембицкая // Шел отец... М., 1985; Партизанский суд: [Верш] / Пер. В. Кузнецов // Юность. М., 1985. Т. 2; Из новых стихов: Береза боли; Прощание; Семя; «Вышел...»; «Сентябрьская крупная роса...» / Пер. В. Кузнецов // Дружба народов. 1985. № 11; Линия судьбы: [Вершы] / Пер. В. Кузнецов // Знамя. 1985. № 12; «Мелькают вехами судьбы...»: [Верш] / Пер. Л. Гембицкая // Неман. 1985. № 6.

На таджыкскую мову. Сурудатро намо такрор; Мо-

хият: [Вершы] / Тарч. И. Хусайни // Комсомоли Точикистон. 1985. 31 май.

На ўкраінскую мову. Молитва: Вірши. К., [1989]. Прагнення; «Про що шепочеш ти...»: [Вершы] / Пер. П. Перебийніс // Дніпро. 1977. № 6; Колодець: [Верш] // Комс. гарт. 1979. 8 вер.; «Односельчани мої...»; «Гей, забувай, що молодим...»; Міст Шандора Петефі; Прохання: [Вершы] / Пер. В. Терен // Сузір'я. К., 1980. Вип. 14; «Слухай, давай при зорі поговоримо...»; «Що за дивні пісні, Беларусь...»; Односельцям: [Вершы] / Пер. М. Шевченко // Молодь України. 1982. 2 вер.; Левки; «Односельчани мої...» / Пер. С. Жолоб; Дома / Пер. В. Моруга: [Вершы] // Дніпро. 1983. № 10; Дощинка: [Верш] / Пер. О. Данилова // Комс. іскра. 1983. 15 жовт.; Ружа вітрів: Уривок з поеми / Пер. Г. Кирпа // Літ. Україна. 1983. 18 серп.

На чувашскую мову. Сал; Канмалли кун: [Вершы] / П. Эйзин кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

1.6.

Майстры беларускай сцэны: Кніга трэцяя. Мн., 1978 / Скл. з Г. Марчуком.

2.1.

Лаўрэаты премии Ленинского комсомола в области литературы, 1966—1987 гг.: (Рек. указ. лит.). Челябинск, 1987.

2.3.

На беларускай мове. Арочка М. Балючая памяць зямлі // Полымя. 1984. № 7; Яго ж. Пламенне і дым. Нататкі пра паэмы маладых // Там жа. 1980. № 9; Бондар Т. Клопат паэта, трывога паэта // ЛіМ. 1985. 1 сак.; Гніламёдаў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 243—244; Колас Г. «Прымаць ці не прымаць...» // ЛіМ. 1974. 25 студз.; Лойка А. Уваходзіны // Там жа. 1976. 31 снеж.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Бородулин Р. Чего не хватает? // Молодые поэты Белоруссии. М., 1979; Дементьев В. Справка о зрелости // Пламя поэзии. М., 1982; Поэты Белоруссии — в Нарве // Сов. Эстония. 1982. 11 дек.; Юферова Я. Начало // Комс. правда. 1983. 16 июля.

2.4.

На беларускай мове. Яўменаў Л. Накцюрн (Уладзіміру Някляеву): [Верш] // Яўменаў Л. Блізкія далі. Мн., 1983.

Т. М. Махнач.

НЯФЁД УЛАДЗІМІР

Няфёд Уладзімір Іванавіч [н. 14(27).1.1916, г. Аляксандраўск-Грушаўскі Растоўскай губ., цяпер г. Шахты Растоўскай вобл.], драматург, тэатразнавец, крытык, педагог. Член СП Беларусі з 1946. Член-карэспандэнт АН Беларусі (1972), доктар мастацтвазнаўства (1963), прафесар (1964). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1966, за кнігі «Тэатр у вогненныя гады», «Сучасны беларускі тэатр» і «Станаўленне беларускага савецкага тэатра»). Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1975). Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і шахцёра. Бацька, Іван Васілевіч (1870—1942), з сялянскай сям'і на Палтаўшчыне. Пасля руска-японскай вайны, удзельнікам якой ён быў, працаваў на горных рудніках. Маці, Аляксандра Аляксандраўна (1883—1965), хатняя гаспадыня. У сям'і было шасцёра дзяцей. У 1931 У. Няфёд скончыў сямігодку і паступіў у школу горна-прамысловага вучнёўства пры шахце імя Пралетарскай дыктатуры, дзе набыў спецыяльнасць слесара. У пачатку 1933 стаў супрацоўнікам рэдакцыі гарадской радыёгазеты. У 1933—34 студэнт рабфака пры камбінаце (інстытуце) пушнога звераводства (г. Балашыха Маскоўскай вобл.). У 1934—40 студэнт Маскоўскага інстытута гісторыі, філасофіі і літаратуры. Пасля заканчэння 2-га курса філасофскага факультэта перайшоў на тэатразнаўчае аддзяленне. Адначасова з вучобай працаваў музыкантам (іграў на домры) у Цыганчным ансамблі песні і танца пад кіраўніцтвам А. В. Аляксандрава, потым І. В. Дунаеўскага. У 1940—41 намеснік начальніка, у 1942—47 начальнік аддзела тэатраў Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР. У 1941—42 выкладчык літаратуры і дырэктар Уцёўскай сярэдняй школы Куйбышаўскай вобл. Скончыўшы аспірантуру пры Інстытуце літаратуры і мастацтва АН БССР (1951), працаваў у гэтым інстытуце навуковым супрацоўнікам, з 1954 — загадчыкам сектара гісторыі мастацтваў. З 1957 загадчык сектара тэатра і кіно, з 1970 — сектара збору помнікаў гісторыі і культуры Беларусі, з 1977— загадчык, з 1988 — галоўны навуковы супрацоўнік аддзела тэатра Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Адначасова (у 1947—90) выкладчык Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Зрабіў значны ўклад у падрыхтоўку кадраў тэатразнаўцаў. У 1956 абараніў кандыдацкую дысертацыю («Беларускі тэатр у гады Вялікай Айчыннай вайны»), у 1963 — доктарскую («Беларускі драматычны тэатр. Нарыс гісторыі»).

Член прэзідыума Беларускага тэатральнага аб'яднання (1946—86), старшыня яго секцыі тэатральнай крытыкі (1947—86). Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Лаўрэат прэміі ў галіне тэатральнага мастацтва імя К. Крапівы (1992; за кнігі «Мікалай Кавязін: Жыццё і творчасць» і «Ігнат Буйніцкі — бацька беларускага тэатра»).

Як тэатральны крытык выступае ў друку з 1940. Даследуе гісторыю, тэорыю і практыку беларускага тэатра ад вытокаў да сучаснасці, праблемы драматургіі і творчасці майстроў сцэны. У перыядычным друку, у кнігах і зборніках апублікаваў больш як 450 навуковых артыкулаў і рэцэнзій. Член рэдкалегіі і адзін з аўтараў шасцітомнай «Гісторыі савецкага драматычнага тэатра», аўтар раздзелаў і галоўны рэдактар «Гісторыі беларускага тэатра» ў 3 тамах. Яму належыць каля 30 аднаактовых п'ес, якія ставіліся калектывамі мастацкай самадзейнасці Беларусі. Першая з іх — «Сігнал» — надрукавана у 1943. Асобнымі выданнямі выйшлі «Хто першы?», «На парозе жыцця», «Ля разбітага карыта», «Памылкі Веры Ігнатаўны», зборнікі «Аднаактовыя п'есы», «Маленькія камедыі і драмы» і інш.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Кто первый?: Пьеса в одном действии. М., 1950 / Сааўт. Ю. Стабавы.

На парозе жыцця: П'еса ў 3-х карцінах. Мн., 1951.

Народны артыст БССР У. І. Уладамірскі. Мн., 1954. Рэц.: Сабалеўскі А. Манаграфіі пра акцёраў // Полымя. 1955. № 4.

Шлях Беларускага савецкага драматычнага тэатра. Мн., 1954.

Одноактные пьесы. Мн., 1955. Рэц.: Есакоў А. Зборнік аднаактовых п'ес // Беларусь. 1956. № 3; Модэль М. Малыя формы драматургіі // Полымя. 1956. № 11.

Белорусский театр в годы Великой Отечественной войны: Автореф. дис. ... канд. искусствоведения. М.; Мн., 1956.

Ля разбітага карыта: Камедыя ў адной дзеі. Мн., 1957.

Народны артыст СССР Павел Сцяпанавіч Малчанаў. Мн., 1958. Рэц.: Сабалеўскі А. Пра вопыт акцёра // Беларусь. 1958. № 11.

Беларускі тэатр: Нарыс гісторыі. Мн., 1959. Рэц.: Барышаў Г., Саннікаў А. Нарыс гісторыі беларускага тэатра // Полымя. 1959. № 5; Бутаков А. Ценное исследование по истории национального театра // Сов. Бел. 1959. 18 апр.; Логинов Б. Летопись белорусского театра // Сов. Отчизна. 1959. № 4; Петрович С. Книга об истории белорусского театра // Знамя юности. 1959. 13 мая; Раманові Я. Кніга пра беларускі тэатр // ЛіМ. 1959. 8 крас.; Сабалеўскі А. Шляхі тэатра // Беларусь. 1959. № 8; Стельмах В. История театра Белоруссии // Театр. 1959. № 8; Яго ж. Кніга па гісторыі беларускага тэатра // Звязда. 1959. 29 сак.

Тэатр у вогненныя гады: Беларускае сцэнічнае мастацтва ў час Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1959. Рэц.: Бурносаў В. Беларускі тэатр у гады вайны // Беларусь. 1960. № 2; Захараў В. Кніга магла быць лепшай // ЛіМ. 1960. 13 студз.; Пятровіч С. Зброяй мастацтва // Чырв. змена. 1959. 16 снеж.; Стэльмах У. Беларускі тэатр у гады вайны // Полымя. 1960. № 2.

40 лет Белорусского Государственного Академического театра имени Янки Купалы: (Материалы в помощь лектору). Мн., 1960.

Белорусский советский драматический театр: (Материал в помощь лектору). Мн., 1961.

Сучасны беларускі тэатр (1946—1959). Мн., 1961. Рэц.: Бутакоў А. Услед за фактам... // ЛіМ. 1962. 26 чэрв., Модэль М. Кніга аб сучасным тэатры // Полымя. 1962. № 6; Стельмах В. Путь белорусского театра // Театр. 1963. № 2; Яго ж. У агнях рампы // Звязда. 1962. 18 ліп.; Хорьков П. Книга о белорусском театре // Сов. культура. 1963. 15 янв.

Белорусский драматический театр: Автореф. дис. ... докт. искусствоведения. Мн.; М., 1963.

Ошибка Веры Игнатьевны: Одноактная пьеса. Мн., 1964.

Становление белорусского советского театра. 1917—1941. Мн., 1965. Рэц.: Бур'ян. Б. Летапіс тэатра // Беларусь. 1965. № 7; Колас Г. Ісціны і факты // Полымя. 1965. № 9; Пятровіч С. Станаўленне беларускага савецкага тэатра // Звязда. 1965. 7 вер.; Санников О. Книга о становлении театра // Сов. Бел. 1965. 26 мая; Стельмах В. // Театр. 1966. № 9.

Маленькие комедии и драмы. Мн., 1967.

Беларускі Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы. Мн., 1970. Рэц.: Бур'ян Б. Старонкі летапісу плюс старонкі даследавання // Полымя. 1971. № 12; Сабалеўскі А. Першы тэатр. Летапіс // ЛіМ. 1971. 5 сак.

Размышление о драматическом конфликте. Мн., 1970. Рэц.: Семяновіч А. Даследуецца тэорыя драмы // ЛіМ. 1971. 9 ліп.

Беларускі тэатр імя Якуба Коласа. Мн., 1976. Рэц.: Гаробчанка Т. Біяграфія коласаўцаў // ЛіМ. 1977. 4 сак.; Сабалеўскі А. Паўвекавая гісторыя тэатра // Звязда. 1978. 13 студз.

Гісторыя беларускага тэатра. Мн., 1982. Рэц.: Дмитриев Ю. В белорусских театрах // Театр. 1983. № 7; Рошчын У., Смольскі Р. Ясная гістарычная канцэпцыя // ЛіМ. 1982. 10 снеж.; Сохар Ю. Ад вытокаў да сучаснасці // Звязда. 1983. 24 сак. Яго ж. Гісторыя беларускага тэатра // Мастацтва Беларусі. 1983. № 1.

Николай Ковязин: Жизнь и творчество: Исследование. Свидетельства. Воспоминания. Мн., 1990.

Ігнат Буйніцкі — бацька беларускага тэатра: Вачыма сучаснікаў і ў памяці нашчадкаў. Мн., 1991.

1.3.

1940. Пачатак перабудовы // ЛіМ. 14 вер.; Заўвагі аб пастаноўцы класічнай аперэты // Там жа. 28 вер.; Спектакль аб Леніне: «Крамлёўскія куранты» М. Пагодзіна на сцэне рус. драм. тэатра БССР // Там жа. 19 кастр.; Аб тэатральнай крытыцы // Там жа. 30 ліст. / Сааўт. В. Багуслаўскі; Аб тэатральнасці і рамантыцы // Там жа. 28 снеж.; На спектакле «Чио-Чио-Сан» // Сталин. молодежь. 19, 21, 26 сент.

1941. Хвалюючы спектакль // Звязда. 27 мая; Вынік тэатральнага года // ЛіМ. 4 студз.; «Беспасажніца» // Там жа. 8 лют.; Змагацца за культуру спектакля // Там жа. 15 сак.; Змястоўны рэпертуар // Там жа. 5 крас.; «Нашы дні» // Там жа. 7 мая; МХАТ і тэатры БССР // Там жа. 21 чэрв.; «Ягор Булычоў» // Там жа. 18 снеж.; «Сентиментальный вальс» // Сов. Бел. 19 янв.; «Нестерка» // Там жа. 18 февр.; Вечера художественного чтения // Там жа. 20 марта; Растущий коллектив // Там жа. 26 марта; «Машенька» // Там жа. 10 апр.; Заметки о Пинском театре // Там жа. 27 апр.; «В степях Украины» // Там жа. 7 мая; «Адмирал Нахимов»: (Спектакль Русского драм. театра Карело-Финской ССР) // Там жа. 22 июня.

1943. Сигнал: (Пьеса в одном действии) // Белоруссия борется. М.; Л.

1944. Белорусский театр в Москве // Веч. Москва. 19 июля; Важнейшы народны інструмент // Звязда. 1 кастр.; Творчы шлях: (Да прыезду ў Мінск Першага БДТ) // Там жа. 5 кастр.; Першы спектакль // Там жа. 12 снеж.; К гастролям в Москве // Сов. Бел. 16 июля; «Нестерка» // Там жа. 6 авг.; Новые пьесы Романовича // Там жа. 25 авг.

1945. Мая хата з краю: Жарт у 1-й дзеі: (Сюжэт часткова запазычаны) // П'есы для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн.; «Заложнікі» у Другім Беларускім тэатры // Беларусь. № 1; Аб тэмах драматургіі // Там жа. № 2; Адплата: П'еса // Там жа. № 3; Аляксандр Ільінскі // Там жа. № 5; У канцы тэатральнага сезона: Апавяданне // Вожык. № 3; Парады падхаліму: Апавяданне // Там жа. № 4; «Алеся» // Звязда. 21 студз.; «Позняе каханне» // Там жа. 9 лют.; У рускім драматычным тэатры // Там жа. 16 лют.; «Заложнікі» // Там жа. 15 сак.; Малады калектыў // Там жа. 3 чэрв.; «Крамлёўскія куранты» // Там жа. 12 чэрв.; «12-я ноч» // Там жа. 12 жн.; «Тры сястры» // Там жа. 26 жн.; Беларуская драматургія ў дні Айчыннай вайны // Там жа. 26 вер.; «Тры сястры» А. П. Чэхава (У Рускім Дзяржаўным тэатры БССР) // ЛіМ. 10 мая; Павел Малчанаў: (Да партрэта акцёра) // Там жа. 2 вер.; Сцэнічны дэталь // Там жа. 22 вер.; Горьковский спектакль // Сталин. молодежь. 26 авг.; Русский театр БССР // Там жа. 7 сент.

1946. Аляксандр Ільінскі // Віцеб. рабочы. 1 лют.; В театрах Белоруссии // Гродн. правда. 2 окт.; «Запрацаваны хлеб» // Звязда. 19 мая; »Каварства і любоў» // Там жа. 19 чэрв.; «Далёка ад Сталінграда» // Там жа. 15 ліп.; Пасля гастролей // Там жа. 28 ліп.; Сав. Радзіма. 31 ліп.; «Крамлёўскія куранты» // Звязда. 21 жн.; «Старыя прыяцелі» // Там жа. 19 ліст.; «Далёка ад Сталінграда» // Там жа. 15 снеж.; Аб прыродзе камедыйнага // ЛіМ. 10 студз.; «Рэвізор» у тэатры імя Якуба Коласа // Там жа. 1 лют.; Аднаўленне тэатра // Там жа. 1 сак.; Прэм'еры Бабруйскага тэатра / Там жа. 9 сак.; «Лісічкі» у Бабруйскім тэатры / Там жа. 27 мая; Канферэнцыя па класічнай драматургіі // Там жа. 22 чэрв.

1947. «Гамлет» на сцэне тэатра імя Якуба Коласа // Беларусь. № 2; Спектакль аб нашых сучасніках // Там жа. № 3; «Канстанцін Заслонаў» // Там жа. № 6; Прынцыпова і смела: Сцэнка // Вожык. № 6; Любимая актриса // Сов. женщина. № 5; Современная тема в русских театрах БССР // Сов. Отчизна. № 3; «За тых, хто ў моры» // Звязда. 14 студз.; «Рускае пытанне» // Там жа. 21 сак.; «Крамлёўскія куранты» // Там жа. 23 ліп.; Праўдзівы спектакль // Там жа. 27 снеж.; Недапрацаваны спектакль // ЛіМ. 18 студз.; Спектакль пра нашу перамогу // Там жа. 22 лют.; На шляху да майстэрства // Там жа. 19 крас.; Скончыць з абыякавымі адносінамі тэатраў да беларускай п'есы // Там жа. 18 кастр.; Вобразы Крапівы на сцэне // Там жа. 22 ліст.; «Канстанцін Заслонаў»: Водгук на тэатральную пастаноўку // Там жа. 29 ліст.; У пошуках сцэнічнай праўды // Там жа. 6 снеж.

1948. Вынікі конкурса на лепшую сучасную савецкую п'есу // Беларусь. № 3; Крытычныя традыцыі Бялінскага // Там ж. № 6; Пасляваенны рэпертуар беларускага тэатра імя Янкі Купалы // Там жа. № 7; Выдатны акцёр // Там жа. № 9; Мастацкі тэатр і тэатры БССР // Полымя. № 10; Островский в театрах Белоруссии // Сов. Отчизна. № 4; Патрыятычны спектакль // Віцеб. рабочы. 4 крас.; «Губернатар правінцыі» // Звязда. 26 сак.; «Цэнтральны ход» // Там жа. 30 крас.; Спектаклі тэатра імя Я. Коласа // Там жа. 10 ліп.; «Вялікая сіла» // Там жа. 31 ліп. / Сааўт. Г. Шчарбатаў; Спектаклі высокай культуры // Там жа. 24 вер.; Думкі аб рускіх акцёрах // ЛіМ. 5 чэрв.; «Вас выклікае Таймыр» // Там жа. 17 ліп.; Руская класіка ў тэатры імя Я. Купалы // Там жа. 21 жн.; «З народам» // Там жа. 28 жн.; Чаму няма спектакляў для дзяцей? // Там жа. 11 вер.; У пошуках сучаснага канфлікта // Там жа. 9 кастр.

1949. Белорусская драматургия // Белорусская драматургия. М.; Л.; Супраць бязроднага касмапалітызма, буржуазнага эстэцтва і антыпатрыятычных праяў у беларускай тэатральнай крытыцы // Беларусь. № 3; Савецкі тэатр у барацьбе за мір, дэмакратыю і прагрэс // Там жа. № 4; Сучасная п'еса на сцэне тэатраў БССР // Там жа. № 9; «З народам» // Звязда. 2 лют.; Высокародныя вобразы савецкіх людзей // Там жа. 2 крас.; За новыя творчыя поспехі! Агляд спектакляў на сучасную тэму ў Гродзенскім тэатры // Там жа. 15 мая; За дыпламатычнай заслонай // Там жа. 29 чэрв.; Спектакль аб Пушкіне // Там жа. 13 ліп.; Тры спектаклі // Там жа. 2 жн.; «Зялёная вуліца» // Там жа. 7 жн.; «Алазанская даліна» // Там жа. 28 кастр.; «Я хачу дамоў» // Там жа. 20 ліст.; На правільным шляху // ЛіМ. 5 лют.; Сучасная тэма ў беларускай драматургіі // Там жа. 26 сак.; Савецкі акцёр — выразнік перадавых ідэй сучаснасці // Там жа. 6 жн.; Касмапалітызм — ідэалогія імперыялізма // Сав. селянін. 17 сак.; Больше творческой активности // Сов. Бел. 22 мая; Фільм пра народнага героя // Чырв. звязда. 20 вер.

1950. Слуга народа: (П'еса ў адной дзеі); Не забудзем: (Аднаактная п'еса) // Зборнік аднаактных п'ес для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн. Рэц.: Есакоў А. П'есы для мастацкай самадзейнасці // ЛіМ. 1950. 29 ліп.; Да пытання вывучэння гісторыі беларускага тэатра // Беларусь. № 6; Рэпертуар і тэатр // Там жа. № 7; Жыццёвыя супярэчнасці і драматычныя канфлікты // Там жа. № 11; Савецкі тэатр — ваяўнік перадавых ідэй сучаснасці // Полымя. № 8; Слуга народа: П'еса ў адной дзеі // Віцеб. рабочы. 29 кастр.; З пазіцыі абыякавасці і раўнадушнасці: Пра спектакль «Чужы цень» у тэатры імя Янкі Купалы // Звязда. 12 крас.; «Блізкае» // Там жа. 24 чэрв.; «Вялікі гасудар» // Там жа. 19 ліп.; Спектакль аб юнацтве правадыра // Там жа. 30 жн.; Спектакль аб славе савецкіх воінаў // Там жа. 13 кастр.; «Пяюць жаваранкі» // Там жа. 18 кастр.; «Дзядзя Ваня» // ЛіМ. 7 студз.; Наспеўшыя пытанні // Там жа. 21 студз.; «Калі зацвітаюць сады» // Там жа. 24 чэрв.; «Макар Дубрава» // Там жа. 8 ліп.; Творчы поспех тэатра // Там жа. 23 ліст.; «Песня нашых сэрцаў» // Там жа. 9 снеж.; Рецидивы старых ошибок // Сов. искусство. 15 апр.; В стороне от жизни // Там жа. 6 июня; Среди художников Белоруссии // Там жа. 12 сент.

1951. Творчыя поспехі тэатра імя Я. Купалы // Беларусь. № 2; Шэкспір на беларускай сцэне // Там жа. № 4; Руская класіка на сцэне тэатра імя Янкі Купалы // Там жа. № 11; Чвэрць века творчай працы // Там жа. № 12; «Вішнёвы сад» // Звязда. 20 лют.; На спектаклях Адэскага тэатра // Там жа. 1 ліп.; У даўгу перад гледачом: Аб сур'ёзных недахопах у рабоце тэатра імя Янкі Купалы // Там жа. 4 ліст.; Што перашкаджае росту беларускай драматургіі // ЛіМ. 24 сак.; Другое нараджэнне // Там жа. 14 крас.; Шлях гартавання // Там жа. 28 крас.; «На дне» // Там жа. 11 жн. / Сааўт. У. Стэльмах; Права на творчасць // Там жа. 7 ліп.; Усебакова раскрываць індывідуальнасць акцёра // Там жа. 29 вер.; Абавязак беларускіх тэатраў // Там жа. 13 кастр.; За подлинное содружество театра и драматурга: Пленум правления Союза советских писателей Белорусской ССР // Сов. искусство. 21 апр.

1952. Светлы шлях // Беларусь. № 5; Сон спраўдзіўся: [Камедыя] // Там жа. № 10; Спектакль аб Кастрычніку // Там жа. № 11; Выдатны майстра сцэны: (Да 50 годдзя з дня нараджэння П. С. Малчанава) // ЛіМ. 15 сак.; Адна сям'я: П'еса // Там жа. 21 чэрв.; Вялікі рускі акцёр // Там жа. 2 жн.; Вобраз правадыра // Там жа. 20 снеж.; «Прага остается моей» // Сов. Бел. 8 мая; Больш патрабавальнасці да сцэнічнай творчасці // Чырв. змена. 16 жн.; Па шляху росту // Там жа. 1 ліст.; «На досвітку» // Там жа. 12 снеж.

1953. Майстра сцэны // Беларусь. № 4; У пачатку лета: П'еса // Там жа. № 5; Акцёр жыццёвай праўды // Там жа. № 11; Чацвёртая маладосць або Мілата-любата: П'еса // Вожык. № 9; Памылка Веры Ігнатаўны: П'еса // Маладосць. № 3; Конфликт остался нераскрытым // Театр. № 7; Задума і яе ўвасабленне // ЛіМ. 28 лют.; Майстэрства пераўвасаблення // Там жа. 1 мая; Яркі сцэнічны талент // Там жа. 16 мая; Поднять уровень театральной науки // Сов. Бел. 28 февр.

1954. Народная артыстка БССР Ірына Ждановіч: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; На шляху да сталасці // Беларусь. № 2; Першыя крокі // Там жа. № 5; У адным клубе: [П'еса] // Там жа. № 11; Перасілілі: П'еса // Вожык. № 20; «Віхры варожыя»: Спектакль Маскоўскага цэнтральнага тэатра транспар-

ту // Звязда. 17 жн.; Шлях артыста // ЛіМ. 24 крас.; «Легенда аб каханні» // Там жа. 19 чэрв.; П'еса і спектакль // Там жа. 27 ліст.; «Огненный мост» // Сталин. молодежь. 27 апр.; «К новому берегу»: Спектакль Московского центрального театра транспорта // Там жа. 20 авг.; «Чайка»: Спектакль театра им. Янки Купалы // Там жа. 6 окт.; 35 год на сцэне // Чырв. змена. 19 студз.; Павучальная казка // Там жа. 7 вер.

1955. Шлях беларускага савецкага драматычнага тэатра; Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР; Аляксандр Фёдаравіч Кістаў; Ірына Фларыянаўна Ждановіч; Уладзімір Іосіфавіч Уладамірскі // Мастацтва Савецкай Беларусі. Мн.; На пороге жизни: [П'еса] // Сборник пьес для школьных кружков самодеятельности. Мн.; У тэатрах рэспублікі // Беларусь. № 1; Змацаваны крывёй: Аднаактовая п'еса // Там жа. № 8; «Сэрца не даруе» // Звязда. 29 чэрв.; Праўдзівы спектакль («У добры час!» на сцэне тэатра імя Я. Купалы) // ЛіМ. 1 кастр.; Старэйшы, але вечна малады // Там жа. 22 кастр.; «Несцерка» // Мін. праўда. 20 вер.

1956. Адвечная тэма // Беларусь. № 8; Натхнёнае майстэрства // Полымя. № 5; Спектаклі коласаўцаў // ЛіМ. 26 мая; Рэжысёр сучаснага спектакля // Там жа. 9 чэрв.; «Маці» // Мін. праўда. 10 сак.; «На крутым павароце» // Там жа. 30 мая; «За ўладу Саветаў» // Там жа. 26 жн.; «Мёртвая хватка» // Сов. Бел. 11 марта; Высокое искусство // Там жа. 25 марта / Сааўт. А. Сурскі; «Счастье» // Там жа. 9 июня.

1957. Русская классика на белорусской сцене в годы Великой Отечественной войны; «Нестерка» на сцене театра им. Я. Коласа // Белорусское искусство. Мн. Вып. 1; Слаўны творчы шлях: Нарыс // Беларусь. № 2; Ля разбітага карыта: Камедыя // Там жа. № 4; Праветрылі: Камедыя // Там жа. № 10; Спектакль пра герояў рэвалюцыі // Звязда. 1 снеж.; «Папараць-кветка» / Там жа. 7 снеж.; Драматургічная спадчына Я. Міровіча: [Рэц. на кн.: Міровіч Я. П'есы. Мн., 1957] // ЛіМ. 12 кастр.; Шматгранны талент // Чырв. змена. 17 ліп.

1958. П'еса К. Крапівы «Проба агнём» і яе сцэнічнае ўвасабленне // Зборнік навук. прац (Бел. тэатральна-маст. ін-т). Мн. Вып. 1; Акцёр яркай сцэнічнай формы // ЛіМ. 11 студз.

1959. Тэатр імя Я. Коласа ў Мінску // Беларусь. № 9; Тэатр на колах // Звязда. 25 снеж.; Главная тема нашей драматургии // Сов. Бел. 24 апр.; «Битва в пути» // Там жа. 2 авг.

1960. Спектаклі беларускіх тэатраў на тэму барацьбы за мір // Беларускае мастацтва. Мн. Вып. 2; Жыць на гэтым свеце: П'еса // Беларусь. № 5; У тэатрах Мінска // Там жа. № 8; Купалаўцы: Да 40-годдзя тэатра імя Я. Купалы // Там жа. № 9; Увасабленне вобраза У. І. Леніна на беларускай сцэне // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Карэктывы самадзейнага калектыву // Звязда. 16 сак.; Герой плача, глядач... смяецца // Там жа. 22 сак.; Чье воскресение? // Сов. Бел. 17 апр.; «Взрыв»: Новый спектакль театра им. Янки Купалы // Там жа. 13 дек.; Славный путь: (Белорусскому государственному театру им. Янки Купалы — 40 лет) // Там жа. 25 дек.

1961. Жыць на гэтым свеце!; Браты ва Хрысце: Аднаактовыя п'есы // Антырэлігійныя п'есы. Мн.; Браты ва Хрысце: П'еса // Беларусь. № 1; Коласаўцы ў Мінску // Там жа. № 9; Савецкі тэатр: (Завочны універсітэт культуры) // Камуніст Бел. № 3; Бачыць галоўнае // ЛіМ. 7 крас.; Цяпло братняй рукі // Там жа. 11 жн.; З высокай трыбуны // Там жа. 5, 8 вер.; Тема спектакля — современность. «Лявониха на орбите» в театре Янки Купалы // Сов. Бел.18 мая; Судьбы современников // Там жа. 21 июня.

1962. Сучаснасць і тэатр // Беларускае мастацтва. Мн. Вып. 3; Каторая з дзвюх, або не круці — паракруціш; Праветрылі: [Аднаактовыя камедыі] // Нішто сабе жарты. Мн.; Выдатны майстар сцэны: (Да 80-годдзя з дня нараджэння У. Галубка) // Беларусь. № 5; Два спектаклі // Звязда. 16 жн.; Герой і час // ЛіМ. 25 мая; Дом на абочыне // Там жа. 20 ліп.; Мудрая прастата класікі // Там жа. 19 кастр.; Правда характеров: Спектакль «Большое волнение» в Московском театре им. Ленинского комсомола // Сов. Бел. 20 июня; Героя украшает правда // Сов. культура 11 сент.

1963. Подзвіг у мастацтве: (Да 100-годдзя з дня нараджэння К. С. Станіслаўскага) // Беларусь. № 1; Сярэбранікі Курта Бекера: П'еса ў адной дзеі / Беларусь. № 7; На ўвесь голас! // Звязда. 14 сак.; У абарону чалавека // ЛіМ. 30 ліп.; Шчырае дзякуй, Барыс Віктаравіч // Там жа. 6 жн.; Багацце таленту // Там жа. 10 снеж.; Суровый урок: Телеспектакль мастеров украинской сцены // Сов. Бел. 25 сент.; Старейший из семьи купаловцев // Там жа. 20 окт.

1964. Проста, удумліва, добра // Звязда, 23 студз.; Тэатральнай крытыцы досыць адставаць // Там жа. 18 жн.; Павел Молчанов в роли Гамлета // Сов. Бел. 23 апр.; Пусть радость будет полной // Там жа. 18 нояб.

1965. Запамінаецца ў кожным вобразе // Звязда. 9 лют.; Рэпертуар — твар тэатра // Там жа. 11 чэрв.; Пошукі ўласнага голасу: Аб творчым абліччы Гомельскага драматычнага тэатра // Там жа. 30 ліп.; У пошуках творчага адзінства // Там жа. 1 снеж.; Прынцыповы поспех тэатра // Там жа. 16 снеж.; «Машанька» // Маг. праўда. 23 крас.; Штрихи родства и дружбы // Сов. Бел. 16 янв.; И полезно и занимательно // Там жа. 23 янв.; О судьбах своего народа // Там жа. 1 июля.

1966. Белорусский театр // История советского драматического театра: В 6 т. М. Т. 1, 2; Бліц-шлюб: Трагіфарс у 1 дзеі // Беларусь. № 1; Спектакль, які захапляе // Там жа. № 9; З крыніц народных // Звязда. 23 жн.; Талент заўсёды ў страі // Там жа. 28 вер.; Спектакль пра Леніна // Там жа. 20 кастр.; Актер большой правды // Сов. Бел. 2 окт.

1967. Белорусский театр // История советского драматического театра: В 6 т. М. Т. 3; Прызваны рэвалюцыяй // Беларусь. № 11; Отец белорусского театра: (К 50-летию со дня смерти И. Буйницкого) // Театр. № 11; Не траціць здабытае: Нацыянальныя традыцыі і новыя тэндэнцыі // Звязда. 17 сак.; Шлях да майстэрства // Там жа. 7 крас.; Тэатр, спектаклі, ролі: Хроніка за 50 гадоў // Там жа. 30 ліст., 2, 5, 7, 10, 12, 15 снеж.

1968. Белорусский театр // История советского драматического театра: В 6 т. М. Т. 4; Жыватворная традыцыя // Звязда. 15 сак.; Трывожнае шчасце // Там жа. 16 крас.; На спектаклях у коласаўцаў // Там жа. 31 мая.

1969. Белорусский театр // История советского драматического театра: В 6 т. М. Т. 5; Белорусский театр сегодня // Неман. № 1; Необходимое исследование: [Рэц. на кн.: Семяновіч А. Беларуская савецкая драматургія (1917—1932). Мн., 1968] // Театр. № 12; Задума і яе ўвасабленне // Звязда. 4 лют.; Тэатр ствараe свой рэпертуар // Там жа. 17 крас.

1970. Беларускі тэатр // Ніва. 25 кастр.; У истоков белорусского театра // Сов. Бел. 12 сент.

1971. Белорусский театр // История советского драматического театра: В 6 т. М. Т. 6; Помнік трэба захаваць // ЛіМ. 30 ліп. / Сааўт. А. Кулагін; Захапляючая панарама; Якім будзе «Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі» // Там жа. 10 снеж.

1972. Чалавек адказны за ўсё // Беларусь. № 1; Наш першы народны артыст // Вяч. Мінск. 15 мая; Адзінства актуальнасці і глыбіні аналізу // Звязда. 10 сак.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні. Мн.; А ты гатовы?: Драма ў адной дзеі // Беларусь. № 3; Слова пра старэйшага сябра // Тэатр. Мінск. № 3.

1974. Тварэц непаўторных вобразаў // Звязда. 11 мая; Пасля гастролей // Там жа. 5 ліп.; Закрануты жыццёвыя пытанні... // ЛіМ. 22 ліст.

1975. Пра п'есу «Мост» і яе аўтара // Рамановіч Я. Мост. Мн.; Слова пра старэйшага сябра; Багацце таленту // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; Сведчаць дакументы // Тэатр. Мінск. № 2; Раскрываючы праўду гісторыі // Вяч. Мінск. 22 снеж.

1976. Узрост сталасці: Дзяржаўнаму тэатру БССР імя Я. Коласа — 50 гадоў // Беларусь. № 11; Асаблівасць сапраўднага таленту // Тэатр. Мінск. № 2; Для

нас, для потомков // Известия. 12 авг.; З роду Буйніцкіх // ЛіМ. 12 сак.

1977. Действенность театрального искусства // Коммунист Бел. № 3; Невычэрпнасць тэатральнай купаліяны: [Рэц. на кн.: Гаробчанка Т. Купалаўскія вобразы на беларускай сцэне. Мн., 1976] // Полымя. № 10; Памяці Паўла Малчанава // Тэатр. Мінск. № 1; Пралікі аднаго спектакля // Звязда. 9 чэрв.; Хвалюючае прадстаўленне / Там жа. 31 снеж.

1978. Ігнат Буйніцкі; Аляксандр Скібнеўскі // Майстры беларускай сцэны. Мн. Кн. 3; Для кого существует театр // Сов. культура. 26 мая; Слово критика // Там жа. 23 июня.

1979. З кагорты першых // ЛіМ. 2 сак.

1980. Яны закладалі падмурак: Да 95-годдзя з дня нараджэння Фларыяна Ждановіча // Тэатр. Мінск. № 2; Пасада галоўнага рэжысёра абавязвае... // ЛіМ. 12 снеж.

1981. Бацька беларускага тэатра // Беларусь. № 9; З думкай пра мінулае, з клопатам пра будучыню // Тэатр. Мінск. № 4; Ігнат Буйніцкі; Хроніка, падзеі, водгукі. Да 120-годдзя з дня нараджэння заснавальніка сучаснага беларускага тэатра // Там жа. № 5; Тэатральная Ленініяна: [Рэц. на кн.: Соболевский А. Образ В. И. Ленина на белорусской сцене. Мн., 1980] // Звязда. 4 ліп.; Сцвярджэнне годнасці чалавека // Там жа. 13 ліст.; Развітальнае слова // ЛіМ. 9 кастр.; Ігнат Буйніцкі // Ніва. 16 жн.

1982. Драматург — грамадзянін // Полымя. № 1; Творы Якуба Коласа ў тэатры яго імя // Тэатр. Мінск. № 3; Аб стане і задачах тэатральнай крытыкі ў Беларусі // Там жа. № 4.

1983. Першая беларуская трупа Ігната Буйніцкага // Гісторыя беларускага театра: У 3 т. Мн. Т. 1; О драматических произведениях Петра Хорькова // Хорьков П. Подвиг без награды. Мн.; У промнях рэвалюцыі // Мастацтва Бел. № 1; Прафесія: тэатразнавец...: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Грамыка // Там жа. № 11; Крытыка і тэатр // Звязда. 17 ліп.; Тэатр — яго жыццё // Там жа. 18 кастр.

1984. Прадмова // Малчанаў П. Тэатр — жыццё маё. Мн.; Вучоны і грамадскі дзеяч // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 6 / Сааўт. А. Фядосік; Ці так трэба выкарыстоўваць класіку? // Звязда. 22 студз.; Ля вытокаў тэатра // Там жа. 30 кастр.

1985. Беларускі дзяржаўны тэатр; Тэатральная адукацыя; Першы Беларускі дзяржаўны тэатр; Другі Беларускі дзяржаўны тэатр; Тэатральныя брыгады на фронце і ў савецкім тыле: Дзейнасць партызанскіх артыстаў; Першы Беларускі дзяржаўны тэатр; Другі Беларускі дзяржаўны тэатр // Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн. Т. 2; Пра тэатр сёння і ў мінулым: [Рэц. на кн.: Любомудров М. Размышления после встречи. М., 1984] // Мастацтва Бел. № 9; Шлях свой, пачэсны, непаўторны: Да 80-годдзя з дня нараджэння У. Дзядзюшкі // Тэатр. Мінск. № 3; Яе вялікасць актрыса // ЛіМ. 26 крас.

1.5.

На беларускую мову. Адна сям'я; Пралічыўся; Памылка Веры Ігнацьеўны: [П'есы] / Пер. з рус. К. Губарэвіч // Самадзейны тэатр. Мн., 1952; Адна сям'я / Пер. з рус. К. Губарэвіч; У пачатку лета / Пер. з рус. І. Сіўцоў: [П'есы] // Аднаактовыя п'есы. Мн., 1953.

На польскую мову. W pewnym Domu Kultury: (Żart sceniczny w jednym akcie: (Adaptacja) / Tł. J. Bojar // Praca Świetlicowa. 1956. Nr. 3.

На румынскую мову. Cine — i primul?: Pieša intrun act / Trad. J. Porescu. Bucureşti, 1960. (Teatru de amatori) / Сааўт. Ю. Стабава.

На рускую мову. Сон сбылся: Сатирическая комедия в 1 д. / Пер. И. Барашко. М., 1955.

На украінскую мову. Одна сім'я: П'еса на 1 д. / Пер. Г. Вігурська // Культ.-освіт. робота. 1953. № 2; Заньківчани в Белорусії // Рад. мистецтво. 1953. 15 лип.; Прорахувався: (П'еса на 1 дію) // Репертуарна збірка. Для агіткультбригад. К., 1955; Натхненна творчість // Рад. культура. 1955. 13 лют.

1.6.

Мастацтва Савецкай Беларусі: Зборнік артыкулаў. Мн., 1955 / Скл.

Беларускае мастацтва. Мн., 1960. Вып. 2; Мн., 1962; Вып. 3 / Член рэдкал.

Пятровіч С. Народны артыст БССР Е. А. Міровіч. Мн., 1963 / Рэд.

Вучэбны тэматычны план і праграма па гісторыі беларускага тэатра. Мн., 1968 / Скл.

История белорусского кино: [У 2 ч.] Мн., 1969 / Рэд.

Праграма па гісторыі беларускага тэатра // Праграмы для народных універсітэтаў культуры. Мн., 1972 / Скл.

Халип В. Строка, прочтенная театром. Мн., 1973 / Рэд.

Сохар Ю. На пульсе жыцця. Андрэй Макаёнак і беларускі тэатр. Мн., 1979 / Рэд.

Пашкин Ю. Русский драматический театр в Белоруссии XIX века. Мн., 1980 / Рэд.

Смольский Р. На сцене — бессмертие подвига. Мн., 1982 / Рэд.

Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983—87. Т. 1. Мн., 1983. Т. 2. Мн., 1985. Т. 3. Кн. 1; 2. Мн., 1987 / Гал. рэд.

Смольскі Р. Пазначана часам. Мн., 1984 / Рэд.

Смольский Р. Грядущим в наследство. Мн., 1986 / Рэд.

Смольский Р. Сотворение судьбы. Мн., 1987 / Рэд.

Лисневский И. Дорогами театров. Мн., 1987 / Рэд.

Театр и жизнь. Некоторые проблемы театрального процесса в Белоруссии 70—80-х годов. Мн., 1989 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Арлоў Д. Рэжысёрскія заўвагі да п'есы У. Няфёда «Пралічыўся»; Рэжысёрскія заўвагі да п'есы У. Няфёда «Памылка Веры Ігнацьеўны» // Самадзейны тэатр. Мн., 1952; Барышаў Г. Шлях вучонага: (Да 60-годдзя з дня нараджэння У. І. Няфёда) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1976. № 2; Важкая сталасць: Да 60-годдзя з дня нараджэння У. І. Няфёда // Беларусь. 1976. № 1; Валчок Г. Жыццё ў імя тэатра // Вяч. Мінск. 1976. 26 студз.; Вынікі конкурса на аднаактовую п'есу // ЛіМ. 1948. 8 снеж.; Гаробчанка Т. Пазіцыя прынцыповая, партыйная // ЛіМ. 1976. 23 студз.; Губарэвіч К. Аднаактовая п'еса // Там жа. 1954. 11 вер.; Да канца выкрыць уплывы касмапалітызма // Там жа. 1949. 14 мая; Ждановіч І., Платонаў Б. Каштоўнае даследаванне // Там жа. 1966. 7 чэрв.; Клімковіч М. Да вынікаў конкурса на аднаактовую п'есу // Там жа. 1948. 20 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятровіч С. Даследчык беларускага тэатра: (Да 50-годдзя з дня нараджэння У. І. Няфёда) // Звязда. 1966. 27 студз.; Рамановіч Я. Вучоны, драматург, крытык // Тэатр. Мінск. 1976. № 1; Рошчын У. Справа яго жыцця: Уладзімір Няфёд // Там жа. 1985. № 6; Сабалеўскі А. Этапы творчага шляху // Звязда. 1976. 28 студз.; Уладзіміру Няфёду — 50 год: // ЛіМ. 1966. 25 студз.; Уладзіміру Няфёду — 60 // Там жа. 1976. 23 студз.; Шахрай В. Рэжысёрскія заўвагі да п'есы У. Няфёда «Адна сям'я» // Самадзейны тэатр. Мн., 1952.

На рускай мове. Владомирский В. О нашем театре // Сов. Бел. 1966. 11 июня; Глебка П. Из отзыва о докторской диссертации В. И. Нефеда «Белорусский драматический театр. Очерк истории» // Глебка П. Пытанні гісторыі, філалогіі, мастацтва. Мн., 1975; За тесную связь литературы и искусства с жизнью народа // Сов. Бел. 1957. 31 окт.; Скрипченко Н. Белорусский театр им. Я. Коласа. 60-е годы // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1983. Вып. 2; Янковский Ф. Лекции из истории театрального искусства // Гродн. правда. 1946. 2 окт. *Т. М. Махнач.*

НЯХАЙ МІХАСЬ

Няхай Міхаіл Васілевіч (н. 1.10.1935, в. Галоўныя Ляды Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.), літаратуразнавец.

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Пасля заканчэння Багушэвіцкай СШ (1954) служыў у Савецкай Арміі (1954—57). Працаваў на розных прадпрыемствах Мінска, Бабруйска, Гомеля, супрацоўнічаў у Камарынскай раённай газеце (1957—68). Працу сумяшчаў з вучобай. Скончыў факультэт журналістыкі БДУ (1964), завочную аспірантуру Мінскага пядінстытута (1968). Працаваў рэдактарам, загадчыкам рэдакцыі ў выдавецтве БДУ (1968—70), загадваў праблемнай навукова-даследчай лабараторыяй Беларускага інстытута народнай гаспадаркі (1970—72). З 1973 працаваў у Магілёўскім педінстытуце, выкладаў беларускую літаратуру, загадваў кафедрай беларускай літаратуры, быў дэканам філалагічнага факультэта. З 1978 працуе ў Мінскім інстытуце культуры: дацэнт кафедры літаратуры.

Выступае ў друку з 1962 г. з артыкуламі, рэцэнзіямі па пытаннях развіцця рускага і беларускага нарыса, з аналізам творчасці І. Навуменкі, І. Чыгрынава, І. Пташнікава, У. Дамашэвіча і інш. Аўтар кароткіх апавяданняў на маральна-бытавыя тэмы, кнігі апавяданняў «Грыцюкоў характар». Займаецца літаратурна-краязнаўчай работай, з'яўляецца навуковым кансультантам праблемнай міжкафедральнай навукова-даследчай лабараторыі студэнтаў па літаратурнаму краязнаўству Мінскага інстытута культуры, дзе распрацоўваецца тэма «Беларусь на літаратурнай планеце» («Літаратурныя мясціны на тэрыторыі Беларусі, звязаныя з лёсам беларускіх, рускіх і замежных пісьменнікаў»). Піша праграмы і метадычныя ўказанні для студэнтаў факультэта бібліятэказнаўства і бібліяграфіі. Апошнія гады займаецца даследаваннем беларускага гісторыка-рэвалюцыйнага рамана. Аўтар манаграфіі «Рускі дэмакратычны нарыс 60-х гадоў XIX стагоддзя: (М. Успенскі, В. Сляпцоў, А. Лявітаў)».

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Русский демократический очерк 60-х годов XIX столетия: (Н. Успенский, В. Слепцов, А. Левитов): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1969.

Русский демократический очерк 60-х годов XIX столетия: (Н. Успенский, В. Слепцов, А. Левитов). Мн., 1971. Рэц.: Саченко И. Нужное исследование // Неман. 1972. № 4.

Грыцюкоў характар: Апавяданні. Мн., 1986. (Б-ка «Вожыка»).

1.3.

1962. Людзі аб іх гавораць з павагай // Мін. праўда. 17 лют.

1965. Ёсць прастор для творчай самастойнасці // Наст. газ. 17 ліп.

1966. О мировоззрении и эстетических взглядах Н. Успенского, В. Слепцова, А. Левитова // Филологический сборник. Мн.; Праўдзіва, пераканаўча // ЛіМ. 19 жн.; Крок да сталасці // Мін. праўда. 4 студз.; Больш творчых пошукаў // Наст. газ. 24 жн.; У дарозе да сталасці // Чырв. змена. 31 жн.

1967 Абапіраючыся на вопыт выкладчыка // Нар. асвета. № 4; У дапамогу моваведам // Наст. газ. 21 чэрв.; Вачыма шчырага сябра // Чырв. змена. 11 ліп.

1968. М. Горький и русский демократический очерк 60-х годов XIX столетия // Доклады межвузовской научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения А. М. Горького. Мн.; Расшыраючы рамкі ўрока // Нар. асвета. № 10; Сустрэчы з харошымі людзьмі // ЛіМ. 1 сак.

1969. Художественное своеобразие очерков Н. Успенского, В. Слепцова, А. Левитова // Вопросы публицистики. Мн.; Сведкі часу: [Рэц. на кн.: Пройдуць гады. Мн., 1968] // Маладосць. № 9; Демократический очерк 60-х годов XIX столетия // Нар. асвета. № 1; Пястушка: Абразок з жыцця // Мін. праўда. 26 лют.; У свет дзівосны і таямнічы: [Рэц. на кн.:

С і л я ў к а І. Гонар паляўнічага. Мн., 1968] // Мін. праўда. 15 жн.; Жывыя традыцыі: (Рускі дэмакратычны нарыс 60-х гадоў XIX ст.) // Наст. газ. 19 ліст.

1970. Сонца ў суседзі вазьму: [Рэц. на кн.: К а м е й ш а К. Восеньскія позвы. Мн., 1969] // Вяч. Мінск. 13 студз.

1972. ВНУ патрабуе дастойных // Чырв. змена. 28 чэрв.

1973. Даследуючы рэчаіснасць // ЛіМ. 30 сак.; Чалавек буйным планам: [Рэц. на кн.: М ы с л і в е ц В. Рабочыя людзі. Мн., 1973] // Там жа. 20 крас.; На вайне, як на вайне: [Рэц. на кн.: М а р ц і н о в і ч А. Няхай ідзе дождж. Мн., 1973] // Там жа. 25 мая; Сцяжынка да ўсенароднага чытача: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Нарочанские сосны. М., 1972] // Там жа. 6 ліп.; У пошуках актыўнага характару // Там жа. 31 жн.; Вострае пяро публіцыста: Нарыс // Там жа. 16 ліст.; Ад імя сучасніка: Пра кнігу нарысаў Э. Ялугіна «Салёная планета» // Там жа. 28 снеж.

1974. На матэрыяле, які не старэе: [Рэц. на кн.: С а б а л е н к а Р. Роздум у дарозе. Мн., 1973] // Полымя. № 12; У чыстого родника: [Рэц. на кн.: П а л т а р а н В. Дзівасіл. Мн., 1974] // Заря. 7 авг.; Вачыма сучасніка // Звязда. 27 жн.; Яшчэ адно імя патрыёта // Там жа. 17 вер.; Разведчык характару ці сузіральнік? // ЛіМ. 29 сак.; Яны — з сямідзесятых: [Рэц. на кн.: Х а р к е в і ч А. У працы загартоўваецца юнацтва. Мн., 1974] // Там жа. 23 жн.; Хто быў шосты? // Там жа. 27 вер.; Героіка будняў // Маг. праўда. 29 ліст.; Сіла чалавечага духу // Там жа. 24 снеж.; Вытокі подзвігу: [Рэц. на кн.: Ч ы г р ы н а ў І. Плач перапёлкі. Мн., 1972] // Чыр. змена. 8 снеж.

1975. Нялёгка ў буднях цуды адкрываць: [Рэц. на кн.: Н о в і к а ў Ю. Іскрыстая маладосць. Мн., 1974] // ЛіМ. 22 жн.; Пара мудрай сталасці // Маг. праўда, 25 чэрв.; Жывой памяццю сэрца // Там жа. 4 вер.; Дзённік аднаго падарожжа: [Рэц. на кн.: Н у ж к о в а Г. Венецыя не хоча зімы. Мн., 1974] // Чырв. змена. 18 снеж.

1976. Ля вытокаў народнага подзвігу // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 4; [Рэц. на кн.: Б о р о д о в с к и й С., Ш а б а л и н А. Мы живем в деревне. Мн., 1974] // Неман. № 9; Навука чалавечай дабраты: [Рэц. на кн.: Г р а х о ў с к і С. Ранні снег. Мн., 1975] // Полымя. № 12; Першая пароша: [Апавяданне] // Маг. праўда. 26 лют.; Народны пісьменнік // Там жа. 4 сак.; Слова аб пчолах // Там жа. 17 жн.

1977. Жывая памяць сэрца: Штрыхі да літаратурнага партрэта Івана Навуменкі // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 5; Суадносіны дакументальнасці і вымыслу ў мастацкім нарысе // Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн.; [Рэц. на кн.: Я к о в е н к о В. Приручение земли. М., 1975] // Неман. № 8; Пастаянства і паслядоўнасць: [Рэц. на кн.: У с і к а ў Я. Грамадзянскае сумленне. Мн., 1976] // ЛіМ. 18 ліст.; Скрозь прызму штодзённасці: [Рэц. на кн.: Г р о д н е ў М. Салодкі боль. Мн, 1977] // Там жа. 23 снеж.; На быстрыні жыцця // Маг. праўда. 5 студз.; Рабфакаўцы сямідзесятых // Там жа. 21 вер.; Падрыхтоўчае аддзяленне // Наст. газ. 14 снеж.

1978. Выпрабаванне на чалавечнасць: Аб рамане Івана Пташнікава «Мсціжы» // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 6; Крытычны талент паэта: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. З ранку да вечара. Мн., 1978] // Звязда. 18 ліп.; Гатоўнасць да подзвігу // Маг. праўда. 20 крас.; А. С. Пушкін у Магілёве // Там жа. 17 чэрв.

1979. Пара творчай сталасці // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7; Народжаны эпохай рэвалюцыі: [Рэц. на кн.: М а й с е е н к а А. Творчасць Міхася Зарэцкага. Мн., 1978] // Полымя. № 9; Крытычны талент паэта: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. З ранку да вечара. Мн., 1978] // Звязда. 18 ліп.; Тэмперамент творчасці // Там жа. 7 вер.; Вернасць запаветнай тэме: Я. Усікаву — 60 гадоў // Там жа. 20 вер.; Дарогі і людзі: [Рэц. на кн.: А н о ш к і н І. Землякі. Мн., 1978] // Маг. праўда. 5 студз.; Янка Купала ў горадзе на Дняпры // Там жа. 24 студз.; Мікалаева бяда: Апавяданне // Там жа. 16 мая; У горадзе над Дняпром // Чырв. змена. 6 чэрв.; Кардыяграма падарожжа сэрца: [Рэц. на кн.: К а р а м а з а ў В. Вясёлка сярод зімы. Мн., 1978] // Там жа. 30 кастр.

1980. У летапіс народнага жыцця // На высокай хвалі. Мн.; Магілёўскі край і беларуская літаратура // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель; Пульс грознага часу: [Рэц. на кн.: М а р ц і н о в і ч А. Не шукай слядоў сваіх. Мн., 1979] // Беларусь. № 3; Маг. праўда. 10 чэр.; Па законах сюжэтна-кампазіцыйнай будовы: [Рэц. на кн.: Ж у р а ў л ё ў В. Структура твора. Мн., 1978] // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5; Вёсны паэта: [Рэц. на кн.: К і р э е н к а К. Вёсны веснаваць. Мн., 1979] // Вяч. Мінск. 29 ліп.; Ад слова гаваркога: [Рэц. на кн.: Я н к о ў с к і Ф. Прыпыніся на часіну. Мн., 1979] // Звязда. 5 лют.; Сцежкамі баявой маладосці // Там жа. 8 сак.; Клуб і вопытны спецыяліст // Там жа. 18 вер.; На вахце — культасветнікі // Звязда. 24 кастр.; Бярозаўскія энтузіясты // Там жа. 28 кастр.; Прынцыпова, пераканаўча: [Рэц. на кн.: Л е ц к а Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980] // ЛіМ. 26 снеж.; Нерастрачанасць тэмпераменту: [Рэц. на кн.: К і р э е н к а К. Вёсны веснаваць. Мн., 1979] // Маг. праўда. 19 ліп.; Радасць творчай працы // Чырв. змена. 6 ліп.; Набіраючы вышыні: [Рэц. на кн.: К а р ш у к о ў Я. Перад Новым годам. Мн., 1980] // Там жа. 9 жн.

1981. Голас чыстага сэрца // Беларусь. № 2; Гаротнік: Апавяданне // Вожык. № 9; Аўтарытэт і дзейснасць жанру: [Рэц. на кн.: Д у б р о ў с к і І. На новыя кругі. Мн., 1980] // Полымя. № 2; Подзвіг народа і гарызонты публіцыстыкі: [Рэц. на кн.: С а ч е н к о И. Война и публицистика. Мн., 1980] // Там жа. № 10; Шчодрасць таленту // Звязда. 29 крас.; З крыніц наднёманскага краю // Там жа. 24 ліп.; Шчасце нястомных пошукаў // Там жа. 23 снеж.; Каля кастра ўспамінаў: [Рэц. на кн.: К і р э е н к а К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980] // ЛіМ. 1 мая; Янка Купала на Магілёўшчыне // Маг. праўда. 18 вер.; Усё пачынаецца з дзяцінства: [Рэц. на кн.: Г і л ь М. Самы галоўны чалавек. Мн., 1980] // Чырв. змена. 26 ліп.

1982. Роля Якуба Коласа ў станаўленні беларускай гісторыка-рэвалюцыйнай прозы // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; Сустрэчы на берагах Арэсы: Гісторыя адной фатаграфіі // Беларусь. № 7; Суд: Апавяданне // Вожык. № 2; Грыпінін пачастунак: Апавяданне // Там жа. № 14; На ніве душы чалавечай // Полымя. № 2; Сустрэчы на Магілёўшчыне // Там жа. № 8; Ліст Якубу Коласу // Звязда. 7 крас.; Песні сяброў — нашы песні // Там жа. 30 ліп.; Беларускі пясняр і Магілёўшчына // Маг. праўда. 3 сак.; Іскры кастра ўспамінаў // Там жа. 5 кастр.

1983. Перапіска Якуба Коласа з выхаванцамі Чавускага дзетдома // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 11; Грыцюкоў характар // Вожык. № 2; Гасцінец; Апавяданне // Там жа. № 15; У. У. Маякоўскі ў Беларусі // Мін. праўда. 19 ліп.; Летапісец лёсаў народных // Там жа. 29 ліст.

1984. Якуб Колас і беларускі гісторыка-рэвалюцыйны раман // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 12; «...Клятву даў, што вярну тваё шчасце, сястра» // Братэрства. Мн.; Да сыноў: Быль // Работніца і сялянка. № 4; Даследуючы заканамернасці сацыялістычнага рэалізму // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Тут яго юнацтва ў бой хадзіла // Маладосць. № 12; Свет крытыка // Полымя. № 9; На дарогах стагоддзя // Звязда. 26 крас.; «Я клянуся табе, Беларусь!»: (Да 85-годдзя з дня нараджэння А. Суркова) // ЛіМ. 28 вер.; У тое суровае лета // Мін. праўда. 25 ліп.

1985. Аб асноўных этапах развіцця беларускага гісторыка-рэвалюцыйнага рамана // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13; Пачатак біяграфіі дружбы // ЛіМ. 12 крас.; Векапомныя падзеі (Да 60-годдзя Анатолія Ананьева) // Там жа. 16 жн.; Паэт і воін: Да 85-годдзя Алі Шагенцукава // Там жа. 20 снеж.; Шчодрае сэрца паэта // Мін. праўда. 25 ліп.; Курсам заўтрашняга дня // Чырв. змена. 21 ліст.

1.6.

Г л е б к а П. На спатканні гадоў: Вершы. М. 1990. (Паэтыч. б-ка) / Скл.

І ў с п о м н і м былыя паходы. Мн., 1990 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Б у к ч ы н С. Нарыс: Практыка і крытыка // ЛіМ. 1977. 29 ліп. *Г. І. Рэут.*

НЯХАЙ РЫГОР

Няхай Рыгор Восіпавіч [22.11(5.12).1914, в. Сяліба Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Бярэзінскі р-н Мінскай вобл.— 25.7.1991, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках], паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1946.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Іосіф Васілевіч (1878—1942), да Кастрычніцкай рэвалюцыі наймаўся ў вёсцы пастухом, расстраляны фашыстамі. Маці, Хрысціна Мікалаеўна (памерла ў 1948), таксама працавала па найму. Бацькі былі беззямельнымі і непісьменнымі, не маючы сваёй хаты, жылі ў падсуседзях. Пасля рэвалюцыі атрымалі зямлю і старую хату ў службовым памяшканні маёнтка, недалёка ад Сялібы. Працавалі па гаспадарцы, потым у калгасе. Р. Няхай вучыўся ў беларускай школе ў в. Міраслаўка. Школу давялося пакінуць: не было абутку і цёплай вопраткі. Год вучыўся ў Сялібе ў яўрэйскай школе, потым перайшоў у беларускую, якую адчынілі ў роднай вёсцы. Тут упершыню пачуў і палюбіў вершы Я. Купалы, Я. Коласа. Вучобу працягваў у Свіслацкай сямігодцы Асіповіцкага р-на, дзе беларускую мову выкладаў малады беларускі пісьменнік Юрка Верас (у бабруйскім альманаху «Уздым» тады друкавалася яго аповесць «Міжбур'е»). Ён знаёміў вучняў з творамі М. Лынькова, А. Дудара, М. Чарота і інш. Пасля заканчэння сямігодкі вырашыў паступіць у Рагачоўскі педтэхнікум. Аднак пакуль бацька сабраў на дарогу грошы, групы былі ўкамплектаваны і вучоба пачалася. Р. Няхай пайшоў працаваць на шкляную гуту «Кастрычнік» каля мяст. Свіслач — спачатку адносчыкам шклянога посуду, пасля баначнікам. У 1932 паступіў у Мінскі белпедтэхнікум, дзе пачалося сяброўства з П. Панчанкам, А. Бачылам, Л. Гаўрылавым. Пасля заканчэння белпедтэхнікума (1935) працаваў у дзіцячым доме ў Астрашыцкім Гарадку, выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Каладзішчанскай сярэдняй школе Мінскага р-на (да 1939). Адначасова вучыўся на завочным аддзяленні літфака Мінскага настаўніцкага інстытута (скончыў у 1939). У 1939 прызваны ў Чырвоную Армію. У час Вялікай Айчыннай вайны ўдзельнічаў у баях на Паўднёвым фронце. У ліпені 1942 у раёне Варашылаўграда апынуўся ў акружэнні. З групай байцоў яму ўдалося натрапіць на сляды Чарнігаўскага партызанскага злучэння Ю. Збанацкага. Р. Няхай стаў начальнікам асобага аддзела, арганізоўваў партызанскія атрады па дыверсіях і разведцы на Кіеўшчыне. Некаторы час удзельнічаў у рабоце Кіеўскай падпольнай арганізацыі. Калі восенню 1943 партызанскія атрады злучыліся з Чырвонай Арміяй, Р. Няхай у складзе 1-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса прайшоў шлях ад Кіева да Эльбы. У снежні 1945 дэмабілізаваўся. Працаваў у газеце «Літаратура і мастацтва». У 1952—54 загадчык аддзела крытыкі і публіцыстыкі часопіса «Полымя», у 1955—57 рэдактар Дзяржаўнага выдавецтва БССР. З 1957 на творчай рабоце. З 1975 пенсіянер. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровымі граматамі Вярхоўных Саветаў Украінскай, Малдаўскай і Літоўскай ССР.

Першыя вершы Р. Няхая надрукаваны ў 1935 у газеце «Літаратура і мастацтва». Да вайны выдаў зборнік паэзіі «Па сонечных узгорках». За час вайны напісаў многа вершаў, але частка іх загінула. Аўтар паэтычных зборнікаў «Маё пакаленне», «Вялікі мой і ціхі акіян», «Размова з восенню», «Асенія пракосы», зборніка аповесцяў і апавяданняў «Навальнічнае рэха», аповесцяў «Сарочы лес», «Туман над стэпам», «Шлях на Эльбу», «Я з табою, гвардыя», дакументальнай аповесці «Героі не адступаюць», гісторыка-краязнаўчага нарыса «Беларуская ССР. Мінская вобласць». Пісаў вершы, апавяданні, аповесці для дзяцей («Пра храбрага хлопчыка», «Алёшка-атаман», «Як расцвітае кветка»). У сваіх вершах і прозе пісьменнік услаўляў мірныя будні, стваральную працу, гераізм воінаў і партызан у гады Вялікай Айчыннай вайны, дружбу паміж народамі. Вядомы як перакладчык.

Л. М. Гарэлік.

1.1.
Асеннія пракосы: Выбр. вершы. Мн., 1973. Рэц.: П ы с і н А. Поле паэта // Полымя. 1973. № 12.
Слова сябрам: Вершы. Мн., 1982. (Б-ка бел. паэзіі).
Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 1. Аповесці. Т. 2. Аповесці.
1.2.
Па сонечных узгорках: Вершы. Мн., 1939. Рэц.: Б я р о з к і н Р. Аб першай кнізе // ЛіМ. 1940. 11 студз.; К о р ш а к А., А ў р а м ч ы к М. «Па сонечных узгорках» // Там жа. 1940. 11 студз.
Маё пакаленне: Вершы. Мн., 1950. Рэц.: А л ь х о в і к М. Вершы аб маладым пакаленні // Беларусь. 1951. № 2; Б а ч ы л а А. «Маё пакаленне» // ЛіМ. 1951. 24 сак.; Б у р н о с а ў В. Аб адказнасці перад чытачом // Звязда. 1951. 26 мая; Б у р'я н Б. Тры кнігі маладых паэтаў // Полымя. 1951. № 1.
Вялікі мой і ціхі акіян: Вершы. Мн., 1954. Рэц.: В о л ь с к і А. Голас сучасніка вялікіх падзей // Маладосць. 1955. № 6; Г а ў р у с е ў С. Паэзія і апісальніцтва // Звязда. 1955. 10 сак.
Навальнічнае рэха: Аповесці і апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: К у х а р а ў С. Водгулле незабыўных дзён // ЛіМ. 1959. 28 лют.; С і ў ц о ў І. «Навальнічнае рэха» // Беларусь. 1958. № 11.
Размова з восенню: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Б а з а р э в і ч М. Падказана жыццём // Беларусь. 1962. № 5.
Пра храбрага хлопчыка: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: М а л ю к А. Рэгістрацыя і адкрыцці // ЛіМ. 1963. 5 лют.
Героі не адступаюць: Аповесць. Мн., 1965. Рэц.: Д о с і н М. Людзі высокага гарту // Беларусь. 1965. № 4; К у д р а ў ц а ў І. Сцежкамі героя і чалавека // Мін. праўда. 1965. 8 чэрв.; Ю р ч а н к а Г. Перамога кавалася ў барацьбе // ЛіМ. 1965. 20 крас.
Сарочы лес: Аповесць. Мн., 1966. Рэц.: Б у р а н В. Водгулле перажытага // Полымя. 1966. № 9.
Алёшка-атаман: Дакументальная аповесць. Мн., 1967.
Белорусская ССР. Минская область. Мн., 1968. Рэц.: М а с е в і ч С. Любы мой край... // Мін. праўда. 1969. 7 сак.
Як расцвітае кветка: Апавяданні. Мн., 1968.
Туман над стэпам: Аповесць. Мн., 1971. Рэц.: К у д р а ў ц а ў І. Побач з небяспекай // Вяч. Мінск. 1971. 12 ліст.; Л е ц к а Я. Перажытае і надуманае // ЛіМ. 1972. 29 вер.
Шлях на Эльбу: Аповесць. Мн., 1976.
Я з табою, гвардыя: Аповесць. Мн., 1983. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Пецька Рыжыкаў — сын палка // ЛіМ. 1984. 30 сак.
1.3.
1935. Баявому таварышу: [Верш] // Аднагодкі. Мн.; Песню гучную птушкі пяюць...: [Верш] // Калгаснік Бел. 30 жн.; Ураджай: [Верш] // ЛіМ. № 44; У чым недахопы хрэстаматыі Бэндэ // Там жа. 28 чэрв.; Сустрэча чырвоных байцоў: [Верш] // Піянер Бел. 9 кастр.
1936. Песні мацеры: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 3; Перабудаваць работу з пачынаючымі // ЛіМ. 17 сак. / Сааўт. А. Бачыла; Студзеньскі дзень // Піянер Бел. 22 студз.
1937. Зялёныя матывы: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 6.
1938. Пагранічная: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 3; Хутка навальніца; Па сонечных узгорках, па ярах: [Вершы] // Там жа. № 6; Пасля дажынак: [Верш] // Там жа. № 10; Верасень: [Верш] // Там жа. № 11; Лірычныя эскізы: Вечар; Вяселле; Ручэй // Там жа. № 12; Віншаванне правадыру: [Верш] // ЛіМ. 30 жн.; Паходная; Каб сады зацвілі; Сыну; На палянку лажыцца змрок; «Чырвоны мак і сонечнае лета...»: [Вершы] // Там жа. 11 вер.
1939. Дзень вызвалення: [Верш] // Вызваленым братам. Мн.; Гаспадар: [Верш] // Камсамол на граніцы. Мн.; Партызанскія песні: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 7; Песня пра сонца: [Верш] // ЛіМ. 22 студз.; Братам Заходняй Беларусі: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Я гарачую песню складу: [Верш] // Чырв. змена. 20 лют.; На іхніх магілах вясна расцвіла...: [Верш] // Там жа. 12 ліп.
1946. Сяліба; Туманы над руінамі; «Прыдзіце вы, калі вясной гарачаю...»; «На зары, як цвітуць верасы...»: [Вершы] // Беларусь. № 4; Ліўні; Крыніца: [Вершы] // Там жа. № 9; Сонца: [Верш] // Бярозка. № 4; Дняпроўскія хвалі: Аповесць // Полымя. № 11, 12. Рэц.: К а р п а ч о ў М. Задума і ўвасабленне // ЛіМ. 1947. 19 крас.; К о ж а р И. Неудачная повесть // Сов. Бел. 1947. 25 апр.; Словы помсты: [Рэц. на кн.: С у р н а ч о ў М. На сурмах баравых. Мн., 1946] // Полымя. № 12; На вакзале: [Верш] // Заря. 26 мая; Голас франтавіка: [Верш] // ЛіМ. 1 лют.; Раніца: [Верш] // Там жа. 20 крас.; «Першая атака» М. Лупсякова: [Рэц. на кн.: Л у п с я к о ў М. Першая атака. Мн., 1946] // Там жа. 27 ліп.; «Прага бою» П. Кавалёва: [Рэц. на кн.: К а в а л ё ў П. Прага бою. Мн., 1945] // Там жа. 28 жн.; Больш увагі літаратурнай моладзі // Там жа. 12 кастр.; Артылерысты: Нарыс // Там жа. 23 ліст.; Зварот да любімай працы // Наст. газ. 21 лют.; Будні настаўніка-франтавіка // Там жа. 25 лют.; Заслужаная настаўніца // Там жа. 7 сак.; Настаўнікі і вучні: [Апавяданне] // Там жа. 1 мая; Сонечнаму дню: [Верш] // Там жа. 9 мая; Балада аб мацеры; Ліўні: [Вершы] // Чырв. звязда. 14 ліп.
1947. Песня пра сонца: [Верш] // Роднай Маскве. Мн., Зварот шчасця: [Рэц. на кн.: Г а м о л к а М. Зварот шчасця. Мн., 1946] // Беларусь. № 1; Сястра: [Верш] // Там жа. № 9; Салют у Мінску: [Рэц. на кн.: В я л ю г і н А. Салют у Мінску. Мн., 1947] // Там жа. № 10; Арлінае племя // Там жа. № 12; Помнік Леніну: [Верш] // Полымя. № 11; Раніца: [Верш] // Бальш. Пал. 25 мая; Аркадзь Куляшоў // ЛіМ. 11 студз.; Светлая праўда // Там жа. 9 мая; Моладзь ідзе ў літаратуру // Там жа. 14 чэрв.; Непрыгодны падручнік // Там жа. 27 вер.; 4 кастр.; Кіраўніцтва, якое не кіруе // Там жа. 25 кастр.; Поэт труда и борьбы // Сталин. мододежь. 13 июня.
1948. «Нёманскія казакі»: [Рэц. на кн.: Б р ы л ь Я. Нёманскія казакі. Мн., 1947] // Беларусь. № 3; «Гарачы жнівень»: [Рэц. на кн.: М е л е ж І. Гарачы жнівень. Мн., 1948] // Там жа. № 5; Таварыш Ладыжын апраўдваецца // ЛіМ. 10 студз.; За дзейсную дапамогу маладым аўтарам: (Па старонках неапублікаванага) // Там жа. 17 крас.; У баях за Радзіму // Там жа. 3 ліп.; Народная эпапея // Там жа. 17 ліп.; Яшчэ раз аб школьных сшытках // Там жа. 25 вер.; Баявое камсамольскае племя // Там жа. 2 кастр. / Сааўт. М. Паслядовіч; Помнік Леніну // Піянер Бел. 21 студз.
1949. Помнік Леніну; Раніца: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Кніга аб савецкіх патрыётах: [Рэц. на кн.: К а в а л ё ў П. Андрэйка. Аповесці і апавяданні. Мн., 1949] // Полымя. № 10; Аб творчасці пачынаючых пісьменнікаў // Гродн. праўда. 30 марта / Сааўт. М. Машара; Вясна ў калгасе // Звязда. 31 мая / Сааўт. М. Машара; Вялікі паэт-рэвалюцыянер: Да 100-годдзя з дня нараджэння Хрысто Боцева // ЛіМ. 15 студз.; «Праз навальніцы»: [Рэц. на кн.: М а ш а р а М. Праз навальніцы. Мн., 1948] // Там жа. 5 сак.; З Першым маем: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Нарысы аб перадавіках: [Рэц. на кн.: Г р а м о в і ч І. Агні пяцігодкі. Мн., 1949] // Там жа. 21 мая; Няштатны энтузіаст і штатныя гультаі // Там жа. 23 ліп.; Па старонках часопіса «Бярозка» // Там жа. 29 вер.; [Выступленне на пленуме ССПБ, прысвечаным пытанням крытыкі] // Там жа. 15 кастр.; Светлы горад // Там жа. 5 ліст.; Некаторыя заўвагі да падручніка па беларускай савецкай літаратуры // Там жа. 19 ліст.; Беларуская савецкая літаратура да другога з'езда савецкіх пісьменнікаў БССР // Наст. газ. 16 чэрв. / Сааўт. М. Машара; Погляд у будучыню // Там жа. 21 ліп.; На Скидельской равнине // Сов. Бел. 2 авг. / Сааўт. М. Машара.
1950. Камсамольскае племя: Нарыс / Сааўт.

М. Паслядовіч; Першыя дні: Нарыс // Беларускі трактарны. Мн.; Свята вясны: [Верш] // На варце міру. Мн.; Маім сучаснікам: [Верш] // Беларусь. № 4; «Негарэльская арка»: [Рэц. на кн.: В я л ю г і н А. Негарэльская арка. Мн., 1949] // Там жа. № 6; Нацыянальная слава беларускага народа // Там жа. № 7; Спраўджаны сон: [Верш] // Бярозка. № 6; Кніга аб жыцці і творчасці Янкі Купалы: [Рэц. на кн.: М о з о л ь к о в Е. Янка Купала (Жизнь и творчество). М., 1949] // Полымя. № 4; На гары Чарнечай: [Верш] // Там жа. № 6; Вялікі мой і ціхі акіян; Дзень; Маладому будаўніку трактараграда: [Вершы] // Там жа. № 7; З Першым маем: [Верш] // Бальш. Пал. 1 мая; Вучыцца майстэрству // ЛіМ. 21 студз.; Вершы для юнага чытача: [Рэц. на кн.: В я л ю г і н А. Галубы. Мн., 1949] // Там жа. 8 крас.; Вільнюс — Рыга — Талін: Нарыс // Там жа. 22 ліп.; Школьныя падручнікі і жыццё // Там жа. 14 кастр.; У абарону будучыні // Там жа. 2 снеж.; Ля варот горада // Там жа. 30 снеж.; Творчы рост маладога паэта: [Рэц. на кн.: Г а м о л к а М. Б'юць куранты. Мн., 1950] // Чырв. змена. 7 снеж.

1951. «Выбранае» Ф. Багушэвіча // Беларусь. № 11; «Выбраныя творы» Ілы Гурскага // Там жа. № 12; Натхненае паэтычнае слова: [Рэц. на кн.: Б р о ў к а П. Дарога жыцця. Мн., 1950] // Звязда. 23 сак.; Мінскія замалёўкі: Нарыс // ЛіМ. 6 студз.; Полацк сёння // Там жа. 20 студз.; За сталом рабочага: Нарыс // Там жа. 24 лют.; З блакнота пісьменніка: Дружбакі; Зялёны цэх // Там жа. 31 сак.; Харатво — гэта прастата // Там жа. 7 крас.; Пад мірным небам Радзімы // Там жа. 12 мая; Песня будаўніцтву // Там жа. 2 чэрв.; Словы ад сэрца // Там жа. 15 вер.; Слова індустрыяльнай Беларусі // Там жа. 6 кастр.; Пад сцягам перамог // Мін. праўда. 1 мая.

1952. На плошчах Прагі; Песня пра сонца: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Свята вясны: [Верш] // Мастацкае слова. Мн.; Свабоду Карэі; Кітайскаму другу: [Вершы] // Беларусь. № 5; Людзі асобага складу // Там жа. № 7; На Кахоўскім плацдарме: Нарыс // Там жа. № 10, 12 / Сааўт. А. Бялевіч; Добры дзень, наша школа!: [Верш] // Бярозка. № 9; Ёсць такая партыя!: [Верш] // Полымя. № 1; У Кахоўку!: [Верш] // Там жа. № 7; На Кахоўскім плацдарме; Рэчыцкі дэбаркадэр; Кахоўскае мора: [Вершы] // Там жа. № 12; Думы партыі — думы народа: [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; ЛіМ. 13 вер.; Аб падручніку па беларускай літаратуры для VIII класа сярэдняй школы // Сав. школа. № 1; У заўтрашні свет // ЛіМ. 5 студз.; Вялікі план: [Верш] // Там жа. 19 студз.; Недастатковая патрабавальнасць // Там жа. 8 сак. / Сааўт. А. Зарыцкі; Сіла савецкага ладу // Там жа. 5 крас.; Песня Купалы: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; На пярэднім краі // Там жа. 20 вер.; Апераджаючы час // Мін. праўда. 1 студз.; Брыгада маладых // Там жа. 19 студз.; Песня пра Мінск: [Верш] // Там жа. 8 крас.; Чырвоны Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Вялікі план // Сав. Радзіма. 1 мая; Праспект імя Сталіна: [Верш] // Чырв. змена. 4 ліст.

1953. На электрастанцыі «Дружба народаў»: [Верш] // Беларусь. № 2; Сказ пра Леніна: [Верш] // Бярозка. № 1; Шчаслівы Май: [Верш] // Там жа. № 5; Ёсць такая партыя!: [Верш] // Там жа. № 8; Гродн. правда. 3 февр.; У вёсцы Косіна: Нарыс // Бярозка. № 12 / Сааўт. А. Бялевіч; На паўночных азёрах: Нарыс // Маладосць. № 1; На Чырвоным возеры вясна; Ноч над Іспаніяй; Сёння свята ў Новай Кахоўцы: [Вершы] // Полымя. № 1; Дума аб правадыру: [Верш] // Там жа. № 2; Шчыльней згуртуем партыі рады: [Верш] // Там жа. № 4; Сустрэчы з героем: Нарыс // Там жа. № 7; Заўтрашні дзень: Нарыс // Там жа. № 12 / Сааўт. А. Бялевіч; Песня аб Сталіне: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Баявая партыйная паэзія // Там жа. 27 сак.; «Дружба народов» // Известия. 19 июля; Аб майстэрстве апавядальніка: [Рэц. на кн.: Д у б р о ў с к і І. Зямля маладзее. Мн., 1952] // ЛіМ. 17 студз.; Дарогай жыцця // Там жа. 7 лют.; Ёсць на свеце такі чалавек: [Верш] // Мін. праўда. 31 студз.; Веліч нашых дзён // Там жа. 22 лют.; Здзейснім заветы правадыра // Там жа. 13 сак.; У Першамайскі дзень: [Верш] // Там жа. 1 мая; Рысы новага // Там жа. 6 ліст. / Сааўт. А. Бялевіч.

1954. Сустрэчы з героем: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Савецкай Украіне; Баявым сябрам; У Кіеве; Сястра; На гары Чарнечай: [Вершы] // Сястры Украіне. Мн.; Сёння на перадавой // Беларусь. № 2; Вострaў у стэпе: Нарыс // Бярозка. № 9; Кузьма Чорны // Там жа. № 11; Аповесць Ул. Шахаўца на рускай мове // Маладосць. № 3; Савецкай Украіне: [Верш] // Полымя. № 1; Слова аб дружбе: Баявым сябрам; У Кіеве; Здалёку відаць Дрысвяты: [Вершы] // Там жа. № 2; Голас сэрца: [Верш] // Там жа. № 3; На братніх землях: Нарыс // Там жа. № 12; Славная годовщина // Сов. Отчизна. № 1; Украінскія паэты на беларускай мове // ЛіМ. 15 мая; Паэт-песеннік // Там жа. 25 мая / Сааўт. А. Астрэйка; Вонкавая актуальнасць // Там жа. 24 ліп.; Крытыка і жыццё // Там жа. 7 жн.; Роднаму Мінску: [Верш] // Мін. праўда. 3 ліп.

1955. Песня Купалы; Спраўджаныя сны: [Вершы] // Янка Купала. Мн.; Страказа: Апавяданне // Беларусь. № 7; Каліна: Апавяданне // Там жа. № 11; Белая бярозка: [Верш] // Бярозка. № 7; Касачы-вусачы: [Верш] // Там жа. № 10; Пад чужымі сцягамі // Маладосць. № 7; Залатыя іскры // Там жа. № 11; Суседзі: [Верш] // Там жа. № 12; «Добры верш наш робіць славу...»: [Рэц. на кн.: З а с і м М. Вершы. Мн., 1954] // Полымя. № 5; На радзіме паэта: Нарыс // Там жа. № 11 / Сааўт. М. Машара; «Зоры вясеннія»: [Рэц. на кн.: Б а ч ы л а А. Зоры вясеннія. Мн., 1954] // Звязда. 5 ліп.; Паэт-патрыёт // Калг. праўда. 25 вер.; Пад сцягам Кастрычніка // Там жа. 6 ліст.; Цвёрдым крокам // ЛіМ. 14 мая; На радзіме Цёткі // Там жа. 16 ліп.; На Гомельшчыне // Там жа. 27 жн.; Хіба так гандлююць кнігамі? // Там жа. 3 вер.; Наша свята: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Слава песні і працы // Мін. праўда. 2 жн.; Славуты польскі пясняр // Піянер Бел. 25 ліст.; Маладая паэзія // Чырв. змена. 3 вер.

1956. Помнік Леніну; Вялікі мой і ціхі акіян; Маладому будаўніку: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; «Вяца ноуэ»: Апавяданне // Вожык. № 21; Восень; Храбры хлопчык: [Вершы] // Полымя. № 12; У Ружанскай пушчы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Верасьнёвы дзень // Звязда. 16 вер.; Маладзечна: [Верш] // Калг. жыццё. 16 вер.; Свята народнай творчасці // ЛіМ. 1 студз.; Жыццё і схема: [Рэц. на кн.: Ш а ш к о ў А. Абуджэнне. Мн., 1955] // Там жа. 9 чэрв.; Будзем сябраваць // Там жа. 30 чэрв.; Шчырае слова // Там жа. 1 вер.; Імя кастрычніка // Там жа. 3 ліст.; Абыякавасць ці нежаданне прапагандаваць кнігу // Там жа. 8 снеж. / Сааўт. М. Машара; Дваццаты з'езд: [Верш] // Мін. праўда. 14 лют.; Як расквітае кветка: Апавяданне // Там жа. 7 жн.

1957. Маладзечна: [Верш] // Нарач. Маладзечна. Кн. 1; Аб выбарах; На Чырвоным возеры вясна...; Суседзі: [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Падарожжа цукровага бурака: [Нарыс] // Бярозка. № 2; Карагод кветак: [Верш] // Вясёлка. № 3; Пад ленінскім сцягам: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 87; Па слядах героя: Нарыс // Маладосць. № 3; Лірыка Алеся Звонака // Полымя. № 2; Гудкі абуджаюць вясну: Аповесць // Там жа. № 6; В белорусском селе Пережир: [Рэпартаж] // Славяне. № 10; Голас сэрца: [Верш] // Зара. 3 лют.; Наш Колас // Там жа. 16 ліст.; Пад ленінскім сцягам: [Верш] // Звязда. 5 ліст.; Янаш і Германіка: Нарыс // ЛіМ. 23 лют.; Новая кніга сатыры: [Рэц. на кн.: К о р б а н У. З вецярком. Мн., 1957] // Там жа. 2 сак.; Вялікая дружба // Там жа. 14 вер.; Наша пакаленне // Там жа. 2 ліст.; Раман аб дружбе: [Рэц. на кн.: Б р о ў к а П. Калі зліваюцца рэкі. Мн., 1957] // Там жа. 18 снеж.; Песня пра сталіцу: [Верш] // Мін. праўда. 10 жн.; Гуральская балада: [Верш] // Там жа. 6 ліст. / Сааўт. А. Бялевіч; Слава труду // Сов. Бел. 6 нояб.; Міхась Машара // Чырв. сцяг. 8 чэрв.

1958. Кампартыі Беларусі: [Верш] // Брэст: Літ.-маст. альманах. № 1; Зара. 31 снеж.; Міхась Машара // Машара М. Выбр. тв. Мн.; Помнік Леніну; Вялікі план: [Вершы] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Думы партыі — думы народа: [Верш] // Рэпертуарны зборнік. Мн.; Творчасць Паўлюка Труса // Трус П. Выбранае. Мн.; Кампартыі: [Верш] // Вожык. № 24; У адной сям'і: Аповесць // Маладосць. № 7; Першыя зоркі: Нарыс //

Полымя. № 10; Рэспубліцы маёй: [Верш] // Там жа. № 12; Минский автомобильный... // Славяне. № 12; Суседзі: [Верш] // Гродзен. праўда. 8 чэрв.; Дзень добры!: [Верш] // Звязда. 1 мая; Хлебам-соллю сустракаем: [Верш] // Там жа. 20 мая; Пошукі запаветнага слова: [Рэц. на кн.: Макаль П. Вятрам насустрач. Мн., 1958] // Там жа. 26 жн.; Песня ў страі // ЛіМ. 22 лют.; Слова патрыёта // Там жа. 29 сак.; Веснавое: [Верш] // Мін. праўда. 29 крас.; Як расцвітае кветка: Апавяданне // Там жа. 17 жн.; Пропаганда литературы — наше общее дело // Сов. Бел. 8 дек.

1959. Слова аб любімым настаўніку // Чорны К. Мн.; Михась Машара // Рассказы о наших земляках. Молодечно; Тут няма беларучак: Апавяданне // Вожык. № 2; Паэтычныя працы: [Рэц. на кн.: Платнер І. Мой агарод. Мн.; 1958] // Полымя. № 5; Песня дружбы; У Брэсце ружы цвітуць: [Вершы] // Там жа. № 9; На плошчы ахвяр рэвалюцыі: [Верш] // Там жа. № 11; Маёй рэспубліцы; Слова аб дружбе; У Брэсце ружы цвітуць: [Вершы] // Зара. 19 ліп.; Беларусь орденоносная // Знамя юности. 1 янв.; Песня павінна гучаць // ЛіМ. 21 сак.; Юнацкае слова паэта // Там жа. 27 чэрв.; Каб пралескі не завялі // Там жа. 9 вер.; Мы з радасцю глядзім у заўтра // ЛіМ. 16 вер.

1960. Аднаму крытыку: [Верш] // Вожык. № 23; У гродзенскім заапарку: [Верш] // Вясёлка. № 2; Не искажать бессмертный образ // Неман. № 3; Мой цэх: [Верш] // Полымя. № 2; Таварыш: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Героі не адступаюць: [Урывак з аднайм. аповесці аб В. Харужай] // Калг. праўда. 8 сак.; Пішуць бярэзінцы... // ЛіМ. 9 студз.; Сэрца друга // Там жа. 3 лют.; Народ спявае... // Там жа. 5 сак.; Гаспадар лесу: Урывак з аповесці «Героі не адступаюць» // Там жа. 10 чэрв.; Ганьба амерыканскім ваякам! // Там жа. 15 ліп.; За мір на зямлі // Там жа. 20 вер.; Куба будзе жыць!: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Каб гарэў агонь паэзіі: [Рэц. на кн.: Макаль П. Вечны агонь. Мн., 1959] // Там жа. 20 снеж.; Агні на мачтах: Урывак з паэмы пра Мінск // Мін. праўда. 3 ліп.; Ветэран калгаснага ладу: Да 70-годдзя з дня нараджэння старшыні калгаса «1 Мая» Слуцкага раёна В. П. Козела // Там жа. 12 жн.; Шлях у невядомае: [Урывак з аповесці «Героі не адступаюць»] // Чырв. змена. 8 сак.

1961. Скора навальніца; «Я з баямі грознымі ішоў...»; Чырвоная зорка; Вялікі мой і ціхі акіян; Спраўджаныя сны; Целяханы: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; На плошчы ахвяр рэвалюцыі: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Песня друга: [Прадмова] // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; Вершы аб нашых сучасніках // Беларусь. № 7; Свісток: Апавяданне // Вясёлка. № 6; Па шаўчэнкаўскіх сцежках // Полымя. № 3; Меднае рэха; Целяханы: [Вершы] // Там жа. № 6; Скарга сяброў маленства: [Верш] // Там жа. № 9; Будую дом; Мой цэх: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 5 ліп.; Целяханы: [Верш] // Гродзен. праўда. 7 студз.; Тэма, якая не старэе // ЛіМ. 18 крас.; Лясныя былі // Там жа. 26 мая; Віцебскія сустрэчы // Там жа. 14 ліп.; Будуем і пабудуем // Там жа. 4 жн.; Кветкі дружбы // Там жа. 11 жн.; Мінскія малюнкі: З лірычнай хронікі «Агні на мачтах»: [Верш] // Там жа. 29 жн.; У цалінным краі // Там жа. 27 кастр.; Расіі, Леніну: [Верш] // Мін. праўда. 22 крас.; Скарга сяброў маленства: [Верш] // Там жа. 9 мая; Святло нашага сонца // Чырв. змена. 21 вер.

1962. Добры дзень, наша школа!: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Гармонік; Кветкі; Цётка Маша: Замалёўкі // Беларусь. № 2; Мы з вамі, землякі!: Нарыс // Маладосць. № 3; Песня: [Верш] // Полымя. № 3; Гарачым жніўным днём...: [Верш] // Звязда. 15 жн.; Шчасця табе, паэт! // ЛіМ. 27 ліст.; Крокі гісторыі // Мін. праўда. 1 студз.; Вяселле: З цалінных замалёвак // Там жа. 26 студз.; Мацней за сталь // Там жа. 4 вер.; Першы крок да запаветнай мэты // Там жа. 17 кастр.

1963. Ёсць такая партыя: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі: Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Дружок: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Сустрэча з героямі: [Верш] // Голас Радзімы. № 74; Апаленыя пялёсткі: [Рэц. на кн.: Коршак А. Апаленыя пялёсткі. Мн., 1963] // Маладосць. № 5; Сустрэча з героямі: [Верш] // Звязда. 15 вер.; Глушцы такуюць у горадзе: Нарыс // ЛіМ. 13 жн.; «Даеш нафту!»: Нарыс // Там жа. 16 жн.; Пярэдні край: Нарыс // Там жа. 20 жн.; Гараць лаўжы... // Там жа. 20 вер.; Спелае зерне паэзіі // Там жа. 12 ліст.; Мінская легенда // Мін. праўда. 26 студз.; Ціса вольная...: З франтавога дзённіка пісьменніка // Там жа. 20 кастр.; Касачы-вусачы: [Верш] // Ніва. 4 жн.

1964. Шаўчэнка ў страі // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн.; Ты мне сніўся такім: [Верш] // Беларусь. № 7; Явяр'янава ўваскрашэнне; Сонейка: Апавяданні // Там жа. № 11; Камень: Апавяданне // Бярозка. № 10; Дарагі штэпсель: Апавяданне // Вожык. № 22; Лось: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; На паклон к Тарасу // Голас Радзімы. № 19—20; Ці ёсць у цябе хоць кропля сумлення: (Ліст да былога сябра) // Там жа. № 58; Ты с нами, батько! // Неман. № 2; Кветкі Крыма: [Верш] // Полымя. № 2; ЛіМ. 18 лют.; Героі не адступаюць: Фрагменты з аповесці // Полымя. № 6; На стале яго кніжкі: Слова пра Юрыя Мельнічука // Там жа. № 9; На Тарасавым кургане; Памяці Максіма Рыльскага; Горад Рудны; Фарбы лета; У музеі Айчыннай вайны; Аб некаторых раманах: [Вершы] // Імя Кастрычніка // Там жа. № 11; Каб не згасла памяць сэрца // ЛіМ. 24 студз.; З чыстых крыніц // Там жа. 26 мая; На малахавым кургане: [Верш] // Там жа. 18 жн.; За Карпатамі нашы браты // Там жа. 21 жн.; У музеі Айчыннай вайны // Там жа. 17 ліст.; Сарочы лес: Раздзел з аповесці // Там жа. 4 снеж.; Сімбірская вясна // Мін. праўда. 7 лют.; Так збераглі святыню // Там жа. 8 сак.; Мінску: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Над полем шырокім: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Ганарыцеся, нашчадкі: [Верш] // Там жа. 23 кастр.; Зала ў Смольным: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Плошча Якуба Коласа: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Белая бярозка: [Верш] // Ніва. 17 мая; Дружок: [Апавяданне] // Там жа. 24 мая; У заапарку: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Як полымя нязгаснае... // Чырв. змена. 12 жн.; Таварыш: [Верш] // Там жа. 4 снеж.

1965. Ідуць цягнікі... [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Вялікі план: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Клюшка: Апавяданне // Бярозка. № 2; Лена Колесава: [Урывак з дакум. аповесці] // Там жа. № 3; Атэстат сталасці: Быль // Там жа. № 7; Ландыш: [Апавяданне] // Вожык. № 8; Непагасная зорка // Полымя. № 3; Сарочы лес: Аповесць // Там жа. № 5. Рэц.: Бялевіч А. Споведзь салдата // Мін. праўда. 1965. 4 жн.; Не пагасне вечны агонь // Мін. праўда. 21 ліп.; Кветка бэзу ляжыць прада мной: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Дзень добры, «Слуцкі пояс» // Там жа. 17 снеж.; Сімфонія дружбы // Чырв. змена. 19 студз.; Крыніцы чыстыя натхнення...: [Рэц. на кн.: Танк М. Глыток вады. Мн., 1963] // Там жа. 13 лют.

1966. Дарагі штэпсель: Апавяданне // Вожык у дарозе. Мн.; Чырвоная зорка: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Пунсовыя кветкі: [Гумарэска] // Вожык. № 19; Рапарты вогненных дзён // Звязда. 7 ліст.; Проста і пераканаўча: [Рэц. на кн.: Казека Я. Кандрат Крапіва. Мн., 1965] // ЛіМ. 28 студз.; Летопись лесного края // Лит. Россия. 11 марта; Нашы кандыдаты // Мін. праўда. 13 чэрв.; На магістральным канале жыцця // Там жа. 21 жн.; Таджыкскаму брату: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Жыцця майго закон: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Майму гораду: [Верш] // Там жа. 10 снеж.; Песня дружбы // Сов. Бел. 6 окт.

1967. Каліна: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2-х т. Мн. Т. 2; Белая бярозка; Карагод: (Лугавая казка); Касачы-вусачы: [Вершы] // Арлянятам: У 2-х т. Мн. Т. 1; Партызанскі інтэрнацыянал: [Апавяданне] // Вясна ўвосень. Мн.; Жыццё рушыла наперад; Зялёны цэх; За сталом рабочага: Мінскія замалёўкі // Горад і годы. Мн.; Падарунак друга // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Ёсць такая партыя; Мы — Леніна сыны: [Вершы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Вялікі план: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Дзявочае шчасце; Пачастунак: Апавяданні // Беларусь. № 3; Услед за легендай: Нарыс // Там жа. № 12; Ода боровику: [Рэц. на кн.: Грибы наших лесов. Мн., 1966] // Неман. № 7; Старонкі народнага змагання: [Рэц. на кн.: Машара М. Крэсы змагаюцца.

Мн., 1966] // Звязда. 28 студз.; На родных берагах // ЛіМ. 23 мая; Даўні і верны друг // Там жа. 8 жн.; Сяброўская споведзь: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Пад зарніцамі роднага краю // Мін. праўда. 11 студз.; Прывітанне ад сястры прымі: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Чырвоная зорка: [Верш] // Піянер Бел. 23 лют.

1968. Балада пра Галіну: Апавяданне // Беларусь. № 11; Дружбакі: Аповесць // Бярозка. № 8; Шыр палёў тваіх сонцам асвечана...: [Верш] // Там жа. № 10; Старая і малая: Апавяданне // Вясёлка. № 5; Вяселле на колах: [Гумарэска] // Вожык. № 19; З сям'і аднагодкаў // Полымя. № 7; Поўдзень руплівага працаўніка. Міколу Ткачову — 50 гадоў // ЛіМ. 8 сак.; Натуральнасць: [Рэц. на кн.: Мальцінскі Х. На сонечным баку. Вершы. Мн., 1967] // Там жа. 17 мая; За шклянымі сценкамі акварыума: [Рэц. на кн.: Герчык М. Аповесць пра залатую рыбку. Мн., 1968] // Там жа. 21 мая; Неруш — харошае слова // Там жа. 16 жн.; Сцежкамі бацькаўшчыны // Там жа. 3 вер.; Праўду — не перамагчы // Там жа. 10 вер.; Балада пра Галіну // Там жа. 12 ліст.

1969. Ёсць такая партыя: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Мая бярозка: Апавяданне // Беларусь. № 5; Мін. праўда. 1 мая; Вогненная прыгажуня: (Расказы аб прыродзе) // Бярозка. № 3; Каму патрэбна такая «Спадчына»: [Рэц. на кн.: Клаз І. Спадчына. Старонкі з жыцця Я. Купалы...] // Маладосць. 1968. № 12 // Звязда. 15 студз. / Сааўт. А. Астрэйка; Бацькоўскімі сцежкамі: [Рэц. на кн.: Бялевіч А. Партрэт бацькаўшчыны. Мн., 1967; Яго ж. Вінтоўка і плуг. Мн., 1968] // Мін. праўда. 18 крас.; Пачэсны шлях // Там жа. 6 ліст.

1970. Падзенне аса; Белыя павязкі; На скрыжаванні дарог: Суровыя былі // Беларусь. № 5; Подзвіг невядомага; Тысячы агітатараў: Суровыя былі // Там жа. № 9; Франтавы шафёр: [Апавяданне] // Бярозка. № 7; Крынічка: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Твой облик, моя Беларусь // Пром-сть Бел. № 4; Дум і слова ўладар: Да 45-годдзя з дня нар. М. Рыльскага // ЛіМ. 20 сак.; Роздум аб жыцці // Там жа. 5 чэрв.; Паэт і воін // Мін. праўда. 25 лют.; Гімн бясстрашным: [Рэц. на кн.: Джагараў М. Днём і ноччу: Запіскі партызана. Мн., 1967] // Мін. праўда. 24 сак.

1971. Пралеска: [Верш] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Мануха: Навела // Беларусь. № 6; Яблынька: Апавяданне // Бярозка. № 9; Туман над стэпам: Аповесць // Полымя. № 2. Рэц.: Кудраўцаў І. Побач з небяспекай // Вяч. Мінск. 1971. 12 ліст.; З любоўю да роднага краю: Да 90-годдзя з дня нараджэння Янкі Журбы // Полымя. № 4; Блакада: Раздзел з аповесці «Туман над стэпам» // ЛіМ. 8 студз.; З глыбінь народных: [Рэц. на кн.: Кулакоўскі А. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1970 — 71] // Мін. праўда. 1 крас.; Сярод гаёў і бароў... // Там жа. 14 чэрв.; Певец партизанской славы // Сов. Бел. 25 июля.

1972. «Я з баямі грознымі ішоў...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Слова аб дружбе: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу; Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; У іжмы: Урывак з аповесці // Беларусь. № 6; Парадак: [Апавяданне] // Вожык. № 24; Пясняр азёрнага краю: Міхасю Машару — 70 год // Голас Радзімы. № 48; Полымя. № 11; Старонкі мужнасці: [Верш] // Звязда. 2 жн.; От родных нив // Сел. газ. 18 нояб.

1973. Няскораная песня: Прадмова // Васілёк М. Вершы. Мн.; Песня дружбы: Прадмова // Нуры З. Радасць сустрэч. Мн.; Дарогамі вайны: Урывак з аповесці // ЛіМ. 2 ліст.; Герой вайны народнай // Мін. праўда. 30 ліст.; З крыніц народных // Наст. газ. 18 крас.

1974. Коммунист на посту (Герой Сов. Союза Р. Н. Мачульский) // Люди легенд. М.; З песняй у сэрцы // Беларусь. № 5; З кагорты «Маладняка» // Полымя. № 4; Аповесць пройдзеных дарог // Вяч. Мінск. 6 крас.; Хатынь; Размова з Мінскам; «Цябе сніў я такім у акопах...»: [Вершы] // Звязда. 5 снеж.; Сябруючы будзем патрабавальнымі // ЛіМ. 12 крас. / Сааўт. А. Астрэйка; Мой камандзір, мой сябар // Там жа. 8 мая; Даспелая ніва паэзіі // Там жа. 17 мая; Шлях на Эльбу: Урывак з аповесці // Там жа. 19 ліст.; Наш светлы Май // Наст. газ. 1 мая.

1975. Ёсць такая партыя: [Верш] // Камуністы. Мн.; Шлях на Эльбу: Аповесць // Полымя. № 4, 5; Жывыя адгалосы дня // ЛіМ. 14 ліст.; На вялікіх пераскрыжаваннях // Мін. праўда. 21, 22 сак.

1976. Цясляр: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Кампартыі Беларусі: [Верш] // Заря. 4 февр.; Падарожжа ў маладосць: [Рэц. на кн.: Астрэйка А. Цвіціце, верасы!: Вершы. Мн., 1975] // ЛіМ. 9 ліп.

1977. Матчыны песні: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Узлёт Ластаўкі: [Успаміны] // Беларусь. № 3; Зрелость мастера: [Рэц. на кн.: Звонак А. С вами и наедине. М., 1976] // Неман. № 3; Прывітанне Гісару // ЛіМ. 19 жн.; Нараджэнне мужнасці: [Рэц. на кн.: Гарулёў М. Бывайце, любімыя: Аповесць і апавяданні. Мн., 1977] // Там жа. 25 ліст.; Рэпартаж з братняй зямлі // Там жа. 23 снеж.; Самая, самая, самая дэмакратычная // Мін. праўда. 12 кастр.

1978. Асеннія пракосы: [Верш] // Адданасць: Вершы. Мн.; Піянерскі гальштук: Урывак з аповесці «Цана жыцця» // Беларусь. № 6; Старонкі мужнасці: [Рэц. на кн.: Мачульскі Р. Старонкі неўміручасці: Партызанскія запіскі. Мн., 1972] // Звязда. 2 жн.; Зыркі маяк // ЛіМ. 31 сак.; Зямныя аўтографы // Там жа. 20 кастр.; Падмуркі росквіту [Міншчыны] // Мін. праўда. 7 кастр.; Белая бярозка // Ніва. 26 сак.

1979. Антыгебельс: Партызанская быль // Беларусь. № 12; Память о мужестве: [Рэц. на кн.: Карпов В. Признание в ненависти и любви. Рассказы и воспоминания. М., 1979] // Неман. № 10; Дзеці вайны: Аповесць // Полымя. № 11; За мір і працу // ЛіМ. 16 лют.; Пісьменнік і воін // Там жа. 2 сак.; На крылах пяцігодкі // Там жа. 13 крас.; Выгнанне пачвар // Там жа. 8 чэрв.; Цяпло сэрца: [Рэц. на кн.: Астрэйка А. Ураджай цяпла: Вершы. Мн., 1978] // Там жа. 14 вер.; Авеяная славай // Там жа. 2 ліст.

1980. Апошнія акорды // Астрэйка А. Памяць дарог: Вершы. Мн.; Хлопцы сапраўдныя: [Артыкул-успамін] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Подзвіг на Дняпры: [Рэц. на кн.: Горулев Н. Прощайте, любимые: Повести и рассказы. Мн. 1977] // Звязда. 5 студз.; Салдат Перамогі // ЛіМ. 22 лют.; Якканчаюцца войны // Там жа. 9 мая; У баявым страі // Там жа. 22 жн.

1981. Пясняр партызанскай славы // Астрэйка А. Творы: У 2 т. Мн. Т. 1; Дзе пушчы мае, сенажаці...: [Нарыс] // Беларусь. № 10; Песня Купалы // Полымя. № 7; Песенная зямля // ЛіМ. 23 студз..; Адна перамога на ўсіх // Там жа. 8 мая; Вартая герояў: [Нарыс] // Там жа. 3 ліп.; Памяць дарог // Там жа. 24 ліп.

1982. Баявым сябрам: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Слова аб дружбе: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу; Поклон тебе, Славута; Паклон тебе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; Ноч на Лепельскіх азёрах: Да 70-годдзя з дня нар. Т. Хадкевіча // ЛіМ. 5 сак.; Сын азёрнага краю: Да 80-годдзя з дня нар. Міхася Машары // Там жа. 26 ліст.

1983. Касачы-вусачы; Белая бярозка // Вяснянка. Мн.; Мы — Леніна сыны: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; «Стрэльбы, хлопчыкі, бяры!..» // Полымя. № 5; Маёр Кім // ЛіМ. 18 лют.

1984. Між Дзясной і Дняпром // Братэрства. Мн.; Добры дзень, наша школа!: [Верш] // Бярозка. Мн.; Я з баямі грознымі ішоў...: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Салдацкая слава: [Верш] // Маладосць. № 6; Першыя вёрсты: Успаміны // Полымя. № 10; З крыніц народнага жыцця // ЛіМ. 1 чэрв.; Наша поле Кулікова // Там жа. 24 вер.; Да новых вышынь // Там жа. 5 кастр.

1985. З народных крыніц: [Прадмова] // Бялевіч А. Мой шчодры бор. Мн.; Сяліба; На Чырвоным возеры вясна: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Рысы характару // Успаміны пра Ільлю Гурскага. Мн.; Справай адклікнецца // Вяч. Мінск. 8 крас.; Развітальнае слова // ЛіМ. 20 вер.; Упэўнены крок // Там жа. 15 ліст.

1.4.

Тудор С. Дзень айца Сойкі: Раман / З укр. Мн., 1952; Мн., 1955.

Стэльмах М. Над Чарамошам: (Гуцульскія матывы) / З укр. Мн., 1955.

Малдаўскія апавяданні / Скл. А. Казмеску і С. Шляху / З малд. Мн., 1958.

Мельнічук Ю. Памфлеты / З укр. Мн., 1961.
Вятроў І. Браты па зброі / З рус. Мн., 1962.

1944. Фарух Б. Сябрам-дэсантнікам: [Верш] / З тадж. // Звязда. 16 жн.

1947. Ляўчук І. У цаху; Хрысціч М. Песня; Ранак: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 17 мая; Нізамі. Перавага мовы вершаванай над празаічнай: Раздзел з паэмы «Скарбніца таямніц» / З азерб. // Там жа. 20 вер. / Сааўт. пер. А. Бачыла.

1948. Зар'ян Н. Вясна; Словы хлебаробаў: [Вершы] / З арм. // ЛіМ. 17 ліп.; Сасюра У. «У напружанай працы, бы ў грозных баях...»; «Любіце Айчыну, любіце заўсёды...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 8 снеж.

1949. Рэйзін Р. Думы вартавога; Талалай Л. У палявым штабе: [Вершы] / З яўр. // Мы іх не забудзем. Мн.; Масэнка Т. Роднай сястры: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 1 студз.

1950. Шымкус І. Шчасце: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 22 ліп.

1951. Малікаў К. Расія: [Верш] / З кірг. // ЛіМ. 3 лют.

1952. Сасюра У. Майская песня; Савецкая Армія; Бычко В. Ішоў я ў школу; Я хоць невялічка; Пеўнікі: [Вершы] / З укр. // Вершы для дзяцей. Мн.; Маякоўскі У. Сакрэт маладосці: [Верш] / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн.; Рыльскі М. Слова пра родную маці: [Верш] / З укр. // Рыльскі М. Выбр. тв. Мн.; Тычына П. Мой траўню залаты; Рыльскі М. Слова пра родную маці; Сасюра У. «Так ніхто не кахаў...»; «У напружанай працы...»; «Любіце Айчыну...»; Бажан М. Вецер з усходу; Ганчарэнка І. Аксана; Васкрэсенка С. Ад душы; Дзмітэрка Л. Ты на Дняпры, а я за Одэрам; Бычко В. Песня пра Сталіна; Малышка А. Грузчыкі; Хвалі акіяна б'юць...; Песня; Чырвоная бліскавіца; Каралі; Ліст; Алейнік С. «Няма ўказання»; Біба П. Мы будзем жыць ізноўку без журбы; Марганец; Горы; Возера Рыца; За ракою Арпачаем; Рудэнка М. Мы ўжо не тыя...: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.; Максімаў М. Мір — за нас: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 4; Твардоўскі А. Дом ля дарогі: (Раздзел з паэмы) / З рус. // Полымя. № 7.

1953. Малышка А. Чырвоная бліскавіца; Грузчыкі; «Хвалі акіяна б'юць у бераг...»; «Дзяўчынка стаіць на панелі...»; Каралі; Ліст: [Вершы] / З укр. // Малышка А. Выбраныя творы. Мн.; Твардоўскі А. Дом пры дарозе: (Урывак з паэмы) / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; Твардоўскі А. Дом ля дарогі: Паэма / З рус. // Твардоўскі А. Выбраныя творы. Мн.; Радары Д. Якога колеру рамёствы?: [Вершы] / З італ. // Бярозка. № 7; Лагода В. Мая рука: [Верш] / З укр. // Вожык. № 23; Маякоўскі У. Сакрэт маладосці: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 4; Рыльскі М. Прысяга: [Верш] / З укр. // Полымя. № 4; Суркоў А. «Вораг дом разбурыў і разбіў...»; «На лузе ад гарматы косы цень...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 6; Тувім Ю. Песня аб Светлым Доме: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 28 ліст.

1954. Бажан М. Песня волі; Балада пра подзвіг; Жалезны крыж; Сцяг на штыку; Кліч; Вецер з Усходу; Сцягі перамогі: [Вершы] / З укр. // Бажан М. Выбраныя творы. Мн.; Тычына П. Што месяцу зорачкі кажуць; «Поўны сілы маладой...»; Гаі шумяць...; Хадзіла ў гай я; Курэнь; «Жыві, жыві, красуйся...»; Памяці Оксаны Петрусэнка; Наша слава; Мой маю залаты: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбраныя творы. Мн.; Стэльмах М. Каля млына; Працадні: [Вершы] / З укр. // Бярозка. № 5; Стэльмах М. Над Чарамошам (Гуцульскія матывы): Аповесць / З укр. // Полымя. № 5; Адудзька Ц. Браты: [Верш] / З укр. // Там жа. № 9; Упенік М. Сястра вялікае Расіі: [Верш] / З укр. // Работніца і сялянка. № 2; Варанько П. Песня дружбы: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 16 студз.; Рыбак Н. На векі вечныя: Урывак з 2-га тома рамана «Перэяслаўская Рада» / З укр. // Мін. праўда. 17 студз.

1955. Раждзественскі У. Беларусі: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 1; Белшэвіца В. Мая Радзіма; Лукс В. Маладыя будзем: [Вершы] / З лат. // ЛіМ. 24 снеж.

1957. Лагода В. Якім; Масэнка Т. Дзень над Дняпром; Як пахне зямля: [Вершы]; Марыя Ульянава: [Урывак з паэмы]; Стэльмах М. Лірыка: «Ізноў мне здаецца ўсё новым...»; «Зялёны стэп, чырвоны мак...»; «Сустрэч няма ўжо вечаровых...»; «Пад жоўты смутак явароў...»: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. Мн.; Нагнібяда М. Часта сняцца мне ў сне Карпаты; Агні; Кабзару; На Маскоўскім вакзале: [Вершы] / З укр. // Нагнібяда М. Песня з Украіны. Мн.; Украінка Л. Надзея; Канвалія; Калі стамлюся я жыццём штодзённым; Сяброўцы на ўспамін; «Калі ў любімыя гляджу я вочы...»: [Вершы] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.; Масэнка Т. Як пахне зямля: [Верш] / З укр. // Полымя. № 6; Лагода В. Якім: [Верш] / З укр. // Звязда. 8 лют.; Варанько П. Ад Масквы да Карпат: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 18 мая; Стэльмах М. Лірыка: [Верш] / З укр. // Там жа. 1 чэрв.

1958. Гіра Л. Народ і паэты; Радасныя дні; Грыбас У. Кара-Даг; Дрылінга А. Цана зерня; Пачатак; Малдоніс А. Слёзы; Мішкініс А. Агні; Маё слова; Рудокас В. Стрэл: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Дрылінга А. Цана зерня: [Верш] / З літ. // Маладосць. № 5; Гіра Л. Радасныя дні; Малдоніс А. Слёзы: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 5; Шогенц Ц. Ёлка: [Верш] / З арм. // ЛіМ. 8 лют.

1959. Алейнік С. Не кажы, што ты паэт; «Няма ўказання»: [Вершы] / З укр. // Алейнік С. Гумар і сатыра. Мн.; Брутане В. Агонь жыцця; Дзінарэ Ц. Сыну; Скалбе А. Лета; Хейслер Х. Якім будзеш, сэрца?: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Валашчак А. Брыгадам камуністычнай працы: [Верш] / З укр. // Полымя. № 10; Бянюк М. Ленін: [Верш] / З рум. // Віцеб. рабочы. 23 жн.; ЛіМ. 8 жн.; Мін. праўда. 25 жн.; Чабаніўскі М. У Кіеве, на Падоле: Апавяданне / З укр. // ЛіМ. 7 сак.; Алейнік С. Не гавары, што ты паэт: [Верш] / З укр. // Там жа. 1 жн.; Дзінарэ Ц. Сыну: [Верш] / З лат. // Чырв. змена. 9 вер.

1960. Істру Б. Гайдукі; Панамар Ф. «Буна, фрацэ!»; Адказ дачцы: [Вершы] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; Сасюра У. «Пацяплела, хоць снег яшчэ ў полі...»; «З руін узняўся дом. Цаглiну на цагліну...»; Тэрыконы; «У напружанай працы, бы ў грозных баях...»; Я люблю; Аскольдава магіла; «Ізноў іду шчаслівым хуткім крокам...»; «Над Дняпром жураўлі зноўку будуць вітаць Украіну...»; «Гуцулка спявае між кветак і траў...»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Плотнікаў М. Маці: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. № 23; Камар Б. Каменчык: Апавяданне / З укр. // Маладосць. № 3; Мельнічук Ю. Тры памфлеты: Хто такі епіскап Мсціслаў; З жыцця бандыцкага атамана; Адказ фанатыку / З укр. // Полымя. № 5; Істру Б. Гайдукі: [Верш] / З малд. // Там жа. № 8; Яго ж. Я слаўлю партыю: [Верш] / З малд. // Звязда. 27 вер.; Рыльскі М. Калі капаецца бульба: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 19 сак.; Плотнікаў М. Маці: [Верш] / З рус. // Там жа. 20 лют.; Барскі Л. Метамарфоза: Апавяданне / З малд. // Мін. праўда. 18 вер.

1961. Масэнка Т. Як пахне зямля; Сонца над Дняпром: Вершы: Марыя Ульянава: Урывак з паэмы / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; Пракоф'еў А. Мае рэкі; Кветкі сінія, лугі...; «Сінее ў промнях мачтавы лясок...»; «Крануў на ўзмор'і вецер клёны...»; Браты; «Бушуе Балтыйскае мора...»: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Тычына П. Акно ў міжпланетныя прасторы: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 27 студз.; Масэнка Т. Як пахне зямля: [Верш] / З укр. // Там жа. 29 жн.

1962. Хакім-задэ Н. Вітаю я Саветы!; Зульфія. Мушаіра; Мухтар А. Юнацтва маё...; Крамлёўскія елкі: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.

1963. Юшчанка А. Мая зямля заўжды са мной; У лесе; «Трашчаць цыкады, як сухое голле...»; Плыты ідуць; «Быў Ленін госцем каваля...; Асканія Нова (Стэпавы эцюд); «Я кнігу разгарнуў, каб у вандроў-

ку...»; Халоднай восенню: [Вершы] / З укр. // Юшчанка А. Калі ласка! Мн.

1964. Навіцкі А. Шаўчэнка і Олдрыдж; Панчанка У. На Тарасавай гары: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 3; Гарэцкі П. Зямля Купалы: [Верш] / З укр. // Там жа. № 9; Рыльскі М. Новае шаўчэнкаўскае слова / З укр. // Звязда. 8 сак.

1965. Матузявічус Э. Праз туман; Статак ідзе...; У навальніцу: [Вершы] / З літ. // Матузявічус Э. Просіцца ў песню мора. Мн.; Рыльскі М. Айчыне: [Верш] / З укр. // Голас Радзімы. № 13; Гарэцкі П. Мая зямля: [Верш] / З укр. // Там жа. № 27; Яго ж. Бярозка: [Верш] / З укр. // Там жа. № 48; Яго ж. Балада пра сасну / З укр. // Звязда. 11 крас.; Турсун-задэ М. Клятва: [Верш] / З тадж. // Мін. праўда. 20 ліст.

1966. Турсун-задэ М. Клятва; Ансары Ф. Нецярплівая дзяўчына; Канаатаў М. Ленін наш; Стары і кветкі; Новы месяц; Наша праўда; Агонь; Кахары А. Кабул; Рака і песня; Чадра і зоры; Дарога; Рахім-задэ Б. Пісьмо з берлінскай чайханы; Фарух Б. Сябрам-дэсантнікам; Фархат М. Дзве чынары; Шаралiеў Л. Зераўшан: [Верш] / З тадж. // Паэты Таджыкістана. Мн.; Хакім-задэ Н. Вітаю я Саветы!; Мірмухсін. Праўдзівае слова; «Я чую даўні водгук бою...»: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Канаатаў М. Агонь; Ленін наш: [Вершы] / З тадж. // Знамя юности. 9 окт.; Яго ж. Ленін наш: [Верш] / З тадж. // Піянер Бел. 14 кастр.

1967. Міколіч М. Партызанская маладосць: [Верш] / З сербахарвац. // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Гарэцкі П. Мінску: [Верш] / З укр. // Мін. праўда. 28 мая / Сааўт. пер. А. Астрэйка.

1968. Маякоўскі У. Сакрэт маладосці: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 7.

1969. Гарэцкі П. Балада пра сасну; Зямля Купалы; Хмель; Бярозка; «У полі выйшлі...»; «Зямлю цалую...»: [Вершы] / З укр. // Гарэцкі П. З дняпроўскіх круч. Мн.

1970. Канаатаў М. Ленін наш: [Верш] / З тадж. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.

1971. Гюг К. Вяртанне Жана-Поля; Што яны робяць: Вершы / З фр. // Паэты Парыжскай Камуны. Мн.

1972. Гамзатаў Р. «Хоць я не бяссмертнік...»; Калі я заходзіў у дом...; Бывай, Стамбул!; З балгарскага сшытка: Да неба дастаю рукой зямною...; Балгарыя, зайдзі ў мой верш...; Ружа балгарская; Сафія, я цябе люблю; Вялікая краіна: [Вершы] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; Эмін Г. Газела; Сляпы; «Каля дома ў цішы...»; «Пры кожнай разлуцы...»; Камітас у пустыні: [Вершы] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Сасюра У. «У напружанай працы, бы ў грозных баях...»: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 2; Ігнаценка М. Палессе: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 17 сак.; Рыльскі М. Якубу Коласу: [Верш] / З укр. // Там жа. 3 ліст.

1973. Казачэнка В. Іх было сорак; Баш Я. Калі я плакаў; Чандэй І. Чайкі ляцяць на ўсход; Багмут І. Характар; Сіманенка В. Віно з ружаў: Апавяданні / З укр. // Рука друга. Мн.; Лагода В. Загрэба / З укр. // Вожык. № 4.

1974. Збанацкі Ю. Пудзілы з Кукардамі: [Навела] / З укр. // Беларусь. № 1; Яго ж. Мы — не з легенды. Дакументальная аповесць / З укр. // Полымя. № 1.

1975. Кежун Б. Брэст; Кузняцоў В. Брэст: [Вершы] / З рус. // Рэха ў граніце. Мн.; Рыльскі М. Слова пра родную маці; Тарэшчанка М. Навіна; Дзяўчына з Украіны; Ураджай; Дзмітэрка Л. «Пекнаю шаўчэнкаўскай Аксанай...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Лагада В. Зірніце на рукі, салдаты!; Каб добра было!; Ножык; Нектар жыцця: [Вершы] / З укр. /7 Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Яго ж. Ножык: [Верш] / З укр. // Полымя. № 6; Пракоф'еў А. «Бушуе Балтыйскае мора...»: [Верш] / З рус. // Звязда. 2 снеж.

1977. Фарух Б. Сябрам — дэсантнікам: [Верш] / З тадж. // Звязда. 16 жн.

1978. Радары Д. Колькі ўсяго дзяцей на свеце: [Верш] / З італ. // Піянер Бел. 29 чэрв.

1979. Радары Д. Колькі ўсяго дзяцей на свеце: [Верш] / З італ. // Ніва. 23 вер.

1982. Сасюра У. «У напружанай працы бы ў грозных баях...»: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 3.

1984. Рыльскі М. Слова пра родную маці: [Верш] / З укр. // Ля Вечнага агню. Вершы, 1941—1945. Х.; Мн.

1985. Рыльскі М. Слова пра родную маці; Агні Масквы; Прарок зары: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.

1.5.

На армянскую мову. Вецер моцна б'е ў вакно; Пра маці; Вясенняя песня: [Вершы] / Пер. В. Авсяпян; Вялікі мой і ціхі акіян: [Вершы] / Пер. Арценян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На балгарскую мову. Великият пшеничен океан: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Септември, 1960. Кн. 11.

На латышскую мову. Par mati; Mans varenais un klusais okeans; Bresta rozeş vel zied; Mana republika / Atdz. I. Auzins // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Komjaunicša biedra karte: Kinonovele // Cina. 1960. 3. Sept; Mana republika / Atdz. I. Auzins // Pad. Jaunatne. 1962. 30. Dec.; Mana republika / Atdz. I. Auzins // Zīlīte. 1967. Nr 11; Brestā rozes vel zied. Dzeja // Stars. 1972. 7. Nov.

На літоўскую мову. Paminklas Leninui; Rytmetis / Vert. V. Bloze // Is baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; «Mūrininkai dirba cia karstai...» / Vert. A. Skinkys // Literatūra ir menas. 1953. Saus. 25.; Su duona ir druska sutinkam / Vert. P. Keidosius; Vēl Poleseje giedra diena; Iš tolo matyti Drisviatai / Vert. J. Siozinys; Lietūs / Vert. E. Matuzevicius // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Lietus / Vert. E. Matuzevicius // Pergale. 1958. Nr 9; Su duona ir druska sutinkam / Vert. P. Keidošius // Tiesa. 1958. Geg. 25; Lietus / Vert. E. Matuzevičius // Taryb. mokyt. 1982. Rugp. 25.

На малдаўскую мову. Кынтек де примэварэ: [Верш] / Трад. А. Гужель // Поезій белорусе. Кишинэу, 1956; Карнетул комсомолист: (Нувелэ чинематографикэ) // Тинеримя Молдовей, 1960. 2 окт. / Сааўт. Ю. Багушэвіч.

На польскую мову. W muzeum wojny / Tł. Segal // Materiały Repertuarowe. 1965. Nr 3; W muzeum wojny / Tł. W. Segal // Świat naszej woli. Warszawa, 1977.

На рускую мову. Алешка-атаман; Сорочий лес: Повести / Пер. Л. Соловей, Ю. Богушевич. Мн., 1968.

Сорочий лес; Туман над степью; Алешка-атаман: Повести / Пер. Ю. Богушевич, Л. Соловей. Мн., 1974. (Б-ка бел. повести).

Путь на Эльбу: Повесть / Пер. А. Борушко. Мн., 1978. (Б-ка бел. повести).

Памятник Ленину: [Верш] // Сталин. молодежь. 1948. 2 июля; Родная усадьба / Пер. Б. Иринин; Утро / Пер. В. Цвелев; Сбывшиеся сны / Пер. В. Потапова; Великий мой и тихий океан... / Пер. П. Дружинин: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Есть такая партия / Пер. Л. Хаустов; Памятник Ленину / Пер. В. Рождественский; Великий мой и тихий океан / Пер. А. Прокофьев; Перед грозой / Пер. М. Комиссарова; Сестра / Пер. Н. Браун; На горе Чернечьей / Пер. А. Прокофьев; О матери / Пер. А. Островский; Сбывшиеся сны; Проспект имени Сталина / Пер. П. Кобзаревский; Моим сверстникам / Пер. В. Лифшиц; Лучами негасимыми... / Пер. М. Комиссарова; Весенняя песня / Пер. А. Андреев; На площадях Праги; Ветры бьются крылами в окне / Пер. П. Кобзаревский; В Каховку! / Пер. М. Бернович: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; На площадях Праги; Песня о солнце: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // От всего сердца. Мн., 1953; Каховское море: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Сов. Отчизна. 1953. № 5; Праздник труда: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1953. 19 июля; Советской Украине: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1954. 17 янв.; Сов. культура. 1954. 19 янв.; Электростанция дружбы: [Верш] / Пер. А. Тверской // Комс. правда. 1955. 12 февр.; Октябрю: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Бел. 1955. 6 нояб.; Двадцатый съезд: [Верш] // Там жа. 1956. 14 февр.; Великая сила: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1957. 30 янв.; Соседи: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1957. 9 июня; «Лучами негасимыми легла...»: [Верш] // Комс. правда. 1958. 21 сент.; Путь нашей

партии любимой: [Верш] // Сов. Бел. 1958. 22 апр.; В Каховку!; Славят землю повсюду мою: [Вершы] // Сов. Клайпеда. 1958. 19 сент.; О матери: [Верш] // Там жа. 1958. 23 сент.; Партии родной: [Верш] / Пер. В. Тарас // Сов. Бел. 1959. 14 янв.; Медное эхо: Баллада / Пер. Ф. Мурашко // Во славу Родины. 1960. 3 дек.; Комсомольский билет: (Киноновелла) // Сов. Бел. 1960. 27 окт. / Сааўт. Ю. Багушэвіч; Солдатская слава: [Верш] / Пер. Ф. Мурашко // Там жа. 1961. 3 февр.; Возмездие; Пламенное сердце / Сааўт. А. Звонак // Героини войны. М., 1963; Слава боевая: [Верш] / Пер. К. Титов // Во славу Родины. 1963. 1 нояб.; Стихи разных лет: «Я с боями грозными шагал...»; Слава; Кукушка; Целина / Пер. Ф. Мурашко // Неман. 1964. № 6; Разговор с друзьями детства: [Верш] / Пер. К. Титов // Во славу Родины. 1964. 15 янв.; Подвиг: (Рассказ артиллериста) / Пер. Ф. Мурашко // Там жа. 1964. 18 окт.; Минску; Перед атакой: [Вершы] / Пер. Ф. Мурашко // Там жа. 1964. 13 дек.; Герои не отступают // Сов. Бел. 1964. 12 дек.; Под знаменем Октября // Люди легенд. М., 1965. Вып. 1; Таджикскому брату: [Верш] / Пер. В. Кириллов // Коммунист Таджикистана. 1965. 27 нояб.; Сорочий лес: [Аповесць] / Пер. Ю. Богушевич // Неман. 1966. № 2; На тревожных рубежах; Возмездие; Пламенное сердце / Сааўт. А. Звонак // Люди легенд. Очерки о партизанах и подпольщиках Героях Советского Союза. М., 1968. Вып. 3; «Я с боями грозными шагал...»; Перед атакой: [Вершы] / Пер. Ф. Мурашко // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Возмездие; Пламенное сердце / Сааўт. А.Звонак // Героини. Очерки о женщинах — Героях Советского Союза. М., 1969. Вып. 2; Я с боями грозными шагал...: [Верш] / Пер. Ф. Мурашко // Мать моя, Беларусь. Элиста, 1969; ... Я с боями шел немало дней; Перед атакой; Боевым друзьям: [Вершы] / Пер. А. Шарапов // Путь к победе. Мн., 1970; Янош и Герминка: [Апавяданне] / Пер. А. Тонкель // Белорусские рассказы. М., 1971; Ветры бьются крылами в окне...; Каховское море: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Туман над степью: [Аповесць] / Пер. Л. Соловей // Неман. 1971. № 11; Поэт и воин: [Верш] // Заря. 1971. 24 июля; Соседи: [Верш] / Пер. В. Лагода // Породнились навсегда. Репертуарный сборник. К., 1972; Слово о дружбе: [Верш] / Пер. И. Василевский // Чолом тобі, Славутичу; Поклон тебе, Славута; Паклон табе, Славуціч. Днiпропетровськ, 1972; Боевым друзьям: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1973. 27 апр.; Путь на Эльбу: [Аповесць] / Пер. А. Борушко // Неман. 1978. № 3; Слово о дружбе: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Слово о дружбе: [Верш] / Пер. И. Василевский // Чолом тобі, Славутичу; Поклон тебе, Славута; Паклон табе, Славуціч. Днiпропетровськ. М.; Мн., 1982; Таджикскому брату: [Верш] / Пер. В. Кириллов // Книга дружбы: Сб. стихов. Душанбе, 1984; Сестра / Пер. Н. Браун; На горе Чернечьей / Пер. А. Прокофьев; На Тарасовом кургане; В Киеве / Пер. В. Шошин: [Вершы] // Партизанская слава. Стихи и песни. Л., 1985.

На таджыкскую мову. Дехаи азиз; Орзуи баамаломада: [Вершы] / Тарч. И. Мукаддас // Армугони дусти (Мачмуаи эчодиёти шоирони белорус). Душанбе, 1965; Дар бахор оед назди мо...: [Верш] / Тарч. И. Мукаддас // Комсомоли Точикистон. 1965. 21 ноябрь.

На узбекскую мову. Белорус совет поэзияси [Уст. арт.]; Республикам; Менинг цехим; Тинч океан; Бахор куйи: [Вершы] / Г. Жахонгиров тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Сорочий ліс: Повiсть / Пер. Ю. Збанацький. К., 1968.

Сестра: [Верш] / Пер. П. Дорошко // Літ. газ. 1949. 16 черв.; Великий мій і тихий океан: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Вітчизна. 1953. № 1; Українському народові: [Верш] / Пер. М. Гірник // Там жа. 1954. № 5; Білорусія // Жовтень. 1955. № 9; Сестра: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Україна. 1955. № 3; Нашій дружбі міцніти й міцніти // Літ. газ. 1955. 3 лист.; Великий мій і тихий океан / Пер. М. Нагнибіда; Каховське море / Пер. Б. Степанюк; Сестра / Пер. О. Ющенко; Сусіди / Пер. П. Воронько: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; Каховське море: [Верш] / Пер. Б. Степанюк // Дніпро. 1957. № 9; Сестра / Пер. О. Ющенко; Сусіди / Пер. В. Лагода: [Верш] // Зміна. 1957. № 6; Каховське море: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Колгоспне село. 1957. 17 вер.; Сусіди: [Верш] / Пер. В. Логода // Літ. газ. 1957. 25 черв.; Велика дружба // Там жа. 1957. 17 вер.; Сестра: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Там жа. 1957. 20 вер.; Низький уклін від землі белоруської // Там жа. 1957. 31 груд.; Бойовим братам: [Верш] / Пер. Л. Тендюк // Молодь України. 1957. 15 вер.; У Киеві: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Ленінська правда. 1958. 18 трав.; На шляху творчого розквіту // Літ. газ. 1958. 30 груд.; Республіці моїй: [Верш] / Пер. М. Подолян // Вітчизна. 1959. № 1; Слово про дружбу: [Верш] / Пер. І. Гончаренко // Літ. газ. 1959. 16 січ.; Імені Тараса Шевченка: [Урывак з нарыса «Па бацькоўскіх сцежках»] // Там жа. 1961. 3 бер.; Слово про дружбу; Одному критику: [Вершы] / Пер. В. Матчук // Жовтень. 1962. № 12; Слово про незабутнього друга // Там жа. 1964. № 9; Незгасна зірка: [Успаміны] // Літ. Україна. 1965. 19 бер.; На горі Чернечій: [Верш] // Рад. Волинь. 1966. 16 квіт.; Несподівана проза: «Я ішов дорогами фронтів...»; Сестра; Великий мій і тихий океан; Республіка моя; Весняне; Сусіди; Слово про дружбу; Проліска: [Вершы] / Пер. В. Вільний, О. Ющенко, М. Нагнибіда, М. Ігнатенко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. II; Сусіди: [Верш] / Пер. В. Лагода // Поріднились назавжди. К., 1972; Слово про дружбу: [Верш] / Пер. М. Ігнатенко // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Республіка моя: [Вершы] // Деснянська правда. 1972. 24 вер.; Ми — Леніна сини; Сестра: [Вершы] // Там жа. 1972. 30 вер.; Сусіди: [Верш] // Там жа. 1972. 19 лист.; Сестра: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Комс. гарт. 1972. 28 вер.; Наші зустрічі: [Ліст Ю. Збанацкаму] // Літ. Україна. 1972. 12 груд.; Знайомі, вірні друзі: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Патріот Батьківщини. 1972. 23 лип.; Сестра: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Прикар. правда. 1972. 16 січ.; Сільські вісті. 1973. 28 черв.; Ідуть поїзди: [Верш] / Пер. В. Чабаненко // Комсомолець Запоріжжя. 1975. 21 черв.; Бойовим друзям: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Молода гвардія. 1975. 20 вер.; На горі Чернечій: [Верш] / Пер. М. Негода // Молодь Черкащини. 1977. 20 вер.; Канівським партизанам: [Верш] / Пер. Е. Варда // Там жа. 1977. 1 лист.; Дружба: [Верш] // Прикар. правда. 1977. 16 жовт.; Пам'яті Максима Рильського; Криниця: [Вершы з кн. «Асеннія пракосы»] / Пер. М. Еременко // Черкас. правда. 1977. 11 вер.; Пам'яті Максима Рильського: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Літ. Україна. 1978. 26 груд.; Великий план / Пер. Л. Талалай; В Бресті ружі цвітуць / Пер. М. Нагнібіда; Пісня дружби / Пер. Л. Талалай: [Вершы] // Лісова колиска: К., 1979; Максимові Рильському: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Україна. 1979. № 23; Ленінське світло: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Прапор. 1980. № 5; У Киеві [Верш] / Пер. В. Сидоренко // Сузір'я. К., 1982. Вип. 16; Слово про дружбу: [Верш] / Пер. М. Ігнатенко // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982. У Киеві: [Верш] / Пер. П. Горецький // Початкова школа. 1982. № 7; У Киеві: [Верш] / Пер. В. Сидоренко // Друг читача. 1982. 27 трав.; Пам'яті Максима Рильського: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Прапор комунізму. 1982. 12 вер.; Добром зігріте серце: [Верш] // Черкас. правда. 1982. 11 лип.; Я ішов дорогами фронтів... [Верш] / Пер. У. Вільны // Ля Вечнага агню. Вершы, 1941—1945. Х.; Мн., 1984.

1.6.

Л і в е н ц а ў В. Партызанскі край. Мн., 1950 / Літ. запіс. Рэц.: К а р п а ў У. Кніга аб усенароднай барацьбе // ЛіМ. 1950. 26 жн. 2 изд., дораб. Мн., 1969. 4-е изд., испр. и доп. Мн., 1983.

Л и в е н ц е в В. Партизанский край: Воспоминания. М., 1951 / Літ. запіс.

Л и в е н ц е в В. Партизанский край: Воспоминания. Мн., 1956 / Літ. запіс.

П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі біяграфічны даведнік. Мн., 1959 / Скл. з інш.

Паэты Таджыкістана. Мн., 1966 / Скл.

Шубітыдзе І. Палескія былі. Мн., 1969 / Літ. запіс.

Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі бібліяграфічны даведнік. Мн., 1970 / Скл. з інш.

Шубитидзе И. Полесские были. Мн., 1974. [Мемуары] / Літ. запіс.

Лівенцаў В. Лена Колесава: Урывак з кнігі // ЛіМ. 1947. 5 ліп. / Літ. апрац.

Лівенцаў В. Партызанскі край: [З кнігі «Па тылах ворага») // Полымя. 1948. № 9; ЛіМ. 1948. 21 лют. / Літ. апр.;

Лівенцаў В. Вайна на рэйках: Трэцяя частка [Нарыс] // Полымя. 1949. № 7 / Літ. запіс.

2.3.

На беларускай мове. Абмеркаванне новай паэмы А. Бялевіча // ЛіМ. 1947. 21 чэрв.; Астрэйка А. Творчая сталасць // Беларусь. 1974. № 12; Броўка П. Літаратура і жыццё // Полымя. 1954. № 10; Бур'ян Б. Тры кнігі маладых паэтаў // Там жа. 1951. № 1; Бялевіч А. Каб песню падарыць вясне // Там жа. 1974. № 12; Яго ж. Слова пра друга // ЛіМ. 1964. 4 снеж.; Бярозкін Р. З блізкае далечы // Там жа. 1961. 11 ліп.; Ваданосаў М. У дарозе // Там жа. 1974. 5 снеж.; Віншаванне юбіляра // Там жа. 1964. 8 снеж.; Вольскі В. Вялікія будоўлі камунізма ў творах беларускай паэзіі // Полымя. 1953. № 2; Вялюгін А. Сэрца салдата // Дзень паэзіі — 84. Мн., 1984; Дашкевіч С. Яшчэ раз пра вайну // ЛіМ. 1979. 19 студз.; Дзень паэзіі // Віцеб. рабочы. 1956. 11 снеж.; Зайцаў Д. Творчыя вёрсты // Мін. праўда. 1974. 5 снеж.; Капец У. Слова маладосці // Віцеб. рабочы. 1955. 22 мая; Кірэенка К. Паэзія працы і міру // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Крупенька Я. «І болей сонца ў вышыні...» // Чырв. змена. 1974. 5 снеж.; Лівенцаў В. [Уступны артыкул] // Нягай Р. Алёшка-атаман. Мн., 1967; Мартынава Э. Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад. Мн., 1973. С. 99—104; Матэвушаў В. «Беларускі трактарны» // За Радзіму. 1950. 13 кастр.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 117—118; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прыходзька П. Гарыць зары агонь // ЛіМ. 1984. 30 ліст.; Яго ж. Паэзія кінадакумента // Віцеб. рабочы. 1965. 27 чэрв.; Пысін А. Поле паэта // Маг. праўда. 1973. 8 вер.; Рыгору Нягаю — 60 // ЛіМ. 1974. 5 снеж.; Рыгору Нягаю — 70: Віншаванне // Там жа. 1984.: 30 ліст.; Шамякін І. Размова з чытачом: Артыкулы, выступленні, дзённікі. Мн., 1973. С. 62—63.

На рускай мове. Герцович Я. Испытание огнём // Нехай Р. Сорочий лес; Туман над степью; Алешка-атаман. Мн., 1974; Збанацкий Ю. Друзья по оружию // ЛГ. 1967. 18 окт.; Его ж. Его великий океан // Сов. Бел. 1984. 5 дек.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 88, воп. 1, 2, спр. 1—83.

В. М. Грышкевіч.

ОРШЫН АНДРЭЙ

Оршын Андрэй [магчыма, у сапраўднасці Яфімаў Аляксей Іванавіч; крыпт. А. О.; жнівень (?). 1874 — да 10.2.1936, Мінск, пахаваны на Вайсковых могілках (?)], празаік. Пісаў на рускай і беларускай мовах.

З сялянскай сям'і. У дзяцінстве спазнаў беднасць і хранічны голад. У 1885 адпраўлены бацькамі на заробкі ў Пецярбург. У сталіцы вясковы юнак зведаў усё — і здзекі, і пабоі, і што такое падзёншчына і беспрацоўе. Але няўтольная прага да ведаў, любоў да роднай зямлі вырашылі яго далейшы лёс: ён атрымаў адукацыю агранома. Праца земскага агранома давала магчымасць наглядаць тагачасную вёску і правінцыяльную інтэлігенцыю. Свае назіранні А. Оршын афармляў у невялікія навелы, апавяданні. Станаўленне яго як пісьменніка адбывалася ў часы рэакцыі, праследавання рэвалюцыянераў, разгулу царскай цэнзуры, рэвалюцый 1905 і 1917 гадоў. Ён удзельнічаў у рэвалюцыйным руху ў Пецярбургу. У 1920—30-я гады жыў у Мінску, працаваў у газеце «Звезда», быў членам аб'яднання рускіх пісьменнікаў «Звенні» (1925—28).

Яшчэ да Кастрычніцкай рэвалюцыі А. Оршын пачаў друкавацца ў часопісах «Вестник знания», «Нива», «Русское богатство» (публікацыі не выяўлены). Пасля рэвалюцыі першы яго артыкул «Сельская гаспадарка» з'явіўся ў сенненскім часопісе «В буре» (1919). Карэспандэнцыі, нарысы, артыкулы А. Оршына змяшчаліся ў часопісах «Полымя рэвалюцыі», газетах «Заря Запада», «Звезда», «ЛіМ» і інш. Яго кнігі «Так было», «Цяжкія роды», «Этапным парадкам» пераклалі на беларускую мову П. Жарскі і М. Паслядовіч. У гэтых творах расказваецца пра супярэчнасці на вёсцы ў часы сталыпінскай рэформы, пра трагедыю галоднага сялянства, распад і бязволле дробнабуржуазнай інтэлігенцыі. Аповесць «Этапным парадкам», паводле сведчання Я. Шарахоўскага,— першая частка задуманага А. Оршыным вялікага рамана «Паўвека». Напісана яна на аўтабіяграфічным матэрыяле. Год нараджэння апавядальніка супадае ў аповесці з біяграфічнымі звесткамі пра пісьменніка, якія знойдзены ў архіве. Магчыма, Оршын Андрэй — толькі псеўданім пісьменніка, сапраўднае імя і прозвішча яго, як і ў героя аповесці, Аляксей Іванавіч Яфімаў (імя па бацьку таксама супадае з архіўнымі звесткамі). Нарадзіўся апавядальнік у в. Слабада Цвярской губ., якая знаходзілася каля вусця ракі Оршы (адсюль і другая назва той жа або суседняй вёскі — Воршына, якая, магчыма, стала псеўданімам пісьменніка). У сям'і яго бацькоў, Івана Яфімавіча і Зіновіі Паўлаўны, было сямёра дзяцей, сярод якіх Аляксей быў старэйшым. Ад 19-гадзіннай працы ў тракціры да рабочага майстэрні гільзавага аддзела патроннага завода «Арсенал» прайшоў герой аповесці (і, відаць, сам пісьменнік) у юнацкія гады. За пракламацыі, выпадкова знойдзеныя ў яго, быў арыштаваны, бязвінна асуджаны і высланы на востраў Валаам. Пасля адбыцця тэрміну высланы з Пецярбурга па этапах у Каблукоўскае валаснае праўленне, а адтуль у родную вёску — пад нагляд грамады і бацькоў. На прыкладзе свайго асабістага лёсу аўтар аповесці паказаў тыя цяжкія ўмовы, у якіх выхоўвалася і працавала да рэвалюцыі бядняцкая сялянская моладзь. У час свайго жыцця ў Мінску А. Оршын збіраўся напісаць вялікі твор пра Беларусь, але мара яго не збылася. Пасля цяжкай хваробы ён памёр.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2.

Так было: Апавяданні. Мн., 1930.

1.3.

1919. Сельское хозяйство / Пад крыпт. А. О.; Звериный образ: Рапсодия // В буре. № 1—2.

1924. Дом с наследством: (Сценка на суде) // Заря Запада. 27 сент. / Пад крыпт. А. О.

1925. Федосова тоска: [Апавяданне] // Звезда. 21 июня; Трактор: Отрывок из повести «Тяжелые роды» // Там жа. 23 авг.; Спектакль в деревне: (Отрывок из повести «Тяжелые роды») // Там жа. 6 сент.

1931. У лесарубаў: [Нарыс] // Звязда. 17 сак.

1935. Жоўты білет: (З кнігі «Паўвека») // Полымя рэвалюцыі. № 5; На сваіх нагах: (Урывак з кнігі «Паў-

века») // Там жа. № 6; У Казла: З кнігі «Паўвека» // Там жа. № 7; Кобазеўка: З кнігі «Паўвека» // Там жа. № 9; Людзі: (З кнігі «Паўвека») // Там жа. № 10; На патронным заводзе: (З кнігі «Паўвека») // Там жа. № 11, 12.

1936. Гарохавая нумар першы: (З кнігі «Паўвека») // Полымя рэвалюцыі. № 1; На Валааме: (З кнігі «Паўвека») // Там жа. № 2; Этапным парадкам: (З кнігі «Паўвека») // Там жа. № 3; Вечар дружбы // ЛіМ. 27 лют. / Пад крыпт. А. О.

1.5.

На беларускую мову. Цяжкія роды: Аповесць / Пер. з рус. рукапісу П. Жарскі. Мн., 1929.

Этапным парадкам: Аповесць / Пер. М. Паслядовіч. Мн., 1936. Рэц.: Ш а р а х о ў с к і Я. // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 10.

Т. М. Махнач.

П

ПАДАБЕД ЯЗЭП

Падабед Язэп Тодаравіч [псеўд.: Аркадзь Чабор, Аркадзь Чобар; лістапад 1905, в. Ванікоўшчына Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Пухавіцкі р-н — ?], паэт.

Паходзіў з сялянскай сям'і. Скончыў Белпедтэхнікум (1925). Працаваў у рэдакцыі акруговай газеты «Наш працаўнік» (Клімавічы Магілёўскай вобл.). Быў членам «Маладняка», дэлегатам яго 1-га з'езда, прымаў удзел у працы Калінінскай філіі «Маладняка» — уваходзіў у прэзідыум філіі і рэдкалегію альманаха «Маладняк Калінішчыны». Далейшы лёс Я. Падабеда не высветлены.

Паводле «маладнякоўскіх» анкет, Я. Падабед пачаў пісаць вершы ў 1923. Першай яго публікацыяй лічыцца верш «Будзь гатоў», змешчаны ў газеце «Беларускі піянер» (1924). Яго вершы з'яўляліся таксама на старонках часопісаў «Маладняк» і «Полымя». Да 1928 выступаў у рэспубліканскім друку з рэцэнзіямі, артыкуламі. Асобным выданнем творы Я. Падабеда выйшлі ў 1926. Яго вершы на грамадзянскую тэматыку мелі досыць дэкларатыўны характар, былі вытрыманы ў духу распаўсюджанага тады супрацьпастаўлення нешчаслівага мінулага жыцця стану надзей і акрыленасці, што прыйшлі з рэвалюцыйнымі пераменамі. Больш тонка выявіў сябе паэт у лірычных вершах асабістага плану, у паэтызацыі прыроды і спрадвечнай землярobчай працы. У гэтых творах менш дэкларацыйнасці і больш шчырага чалавечага пачуцця, мастацкасці. Пасля 1928 публікацыі твораў Я. Падабеда ў перыёдыцы зніклі. Прычыны гэтага пакуль не высветлены. Магчыма, адчуваючы набліжэнне рэпрэсій ці з якіх іншых прычын, паэт пакінуў небяспечную літаратурную дзейнасць, змяніў месца жыхарства. У 50—60-я гады, верагодна, жыў у Брэсце або Брэсцкай вобл., бо ў 1958—61 некалькі вершаў пад яго прозвішчам змешчаны ў брэсцкай абласной газеце «Заря».

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Вершы. Мн., 1926. (Кніжніца «Маладняка»). Рэц.: К. // Маладняк. 1926. № 2; Кудзер Я. // Наш працаўнік. 1926. 28 сак.

1.3.

1924. Будзь гатоў!: [Верш] // Бел. піянер. № 1; На сенажаці: [Верш] // Радавая рунь. № 3—4 / Пад псеўд. Аркадзь Чабор.

1925. Пойдзем наперад: [Верш] // Бел. піянер. № 2; Я не быў піянерам: [Верш] // Там жа. № 4; Мая песня: Урывак з верша «Вёска» // Маладняк. № 7; Ростань...: [Верш] // Там жа. № 9; «Мы ідзем...»: [Верш] //

Полымя. № 4; Ноччу: [Верш] // Там жа. № 6; У дуброве: [Верш] //Там жа. № 7; «Не ныраць нам у хвалі ныцця...»: [Урывак з паэмы «Алеся»] //Звезда. 5 апр.; «У сэрцы — радасць...»: [Верш] //Там жа. 2 авг.; Пакінь, перастань галасіць...: [Верш] //Наш працаўнік. 17 вер.; 3600...: [Верш] //Там жа. 3 кастр.; Маладая Беларусь: [Верш] //Там жа. 6 снеж.; «Не стрымаць, не змагчы...»: [Верш] //Сав. Бел. 18 студз.; «Плывем к другім вякам...»: [Верш] //Там жа. 1 ліст.; «У заўтрашні дзень зайдзі ў момант»: [Верш] //Там жа. 19 ліст.; Не зраўняла прырода лесу: Урывак з паэмы //Там жа. 22 снеж.

1926. Маладая Беларусь; Маруся — студэнтка КамВУЗа: [Вершы] //Маладняк Калінінщчыны. № 3—4; Ліст брату; Мілы друг: [Вершы] //Там жа. № 5—6; Да трохгадовага юбілею «Маладняка» //Світанне. № 2; Другу-дзяўчыне: [Верш] //Звязда. 4 вер.; Збірайце народную творчасць //Мал. камуніст. 22 ліп.; З нізкі вершаў «Крым»: [Верш] //Там жа. 30 вер.; Да яе: [Верш] //Наш працаўнік. 7 студз.; [Рэц. на кн.: Чарот М. Карчма. Мн., 1926] //Там жа. 31 студз.; Маруся, студэнтка КамВУЗа: [Верш] //Там жа. 7 сак.; «І многа песень засталося»; «Ён спіць...»: [Вершы] //Там жа. 11 крас.; «Летуценні...»: [Верш] //Там жа. 1 мая; Патрэбная кніжка для літаратараў //Там жа. 16 мая; «Песнаслоў...»: [Верш] //Там жа. 10 чэрв.; Сав. Бел. 20 чэрв.; «Асеннія напевы...»: [Верш] //Сав. Бел. 27 жн.

1927. Мая песня: [Верш] //Беларускі каляндар. Вільня; Асенні напеў: [Верш] //Полымя. № 6; «Шляхі вядуць...»; Баявая песня: [Вершы] //Там жа. № 7; Да сонца: [Верш] //Світанне. № 3; Сав. Бел. 17 крас.; Другу-дзяўчыне: [Верш] //Звязда. 4 вер.; Сав. Бел. 4 вер.; Чароўны Крым: [Верш] //Звязда. 11 вер.; Настроі: [Верш] //Там жа. 9 кастр.; Сяргею Фаміну: [Верш] //Там жа. 20 ліст.; З маёвага спеву: [Верш] //Сав. Бел. 5 мая; Савецкай Беларусі: [Верш] //Там жа. 29 мая; Баявая песня: [Верш] //Там жа. 3 жн.

1928. Сівер студзіць грудзі: [Верш] //Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 9.

1958. На палескім балоце: [Верш] // Заря. 14 дек. / Аўт. спрэчнае.

1961. Трасса новой эры: [Верш] // Заря. 20 авг. / Аўт. спрэчнае. *Г. І. Рэут.*

ПАЗНЯК ЯНКА

Пазняк Янка [Ян Аляксандравіч; псеўд. Д у д а р, Я. Д у д а р, Я н к а Д у д а р, Т о й С а м ы, Т о й с а м ы, С я л я н е ц; крыпт. Я. Д., Д-р, Я. Д-р, П. (?), п. (?), Я. П., я. п., Яп., П-к, п-к, Я. П-к, Р э д. «Б. Кр.»; 1887, мяст. Суботнікі Ашмянскага пав. Віленскай губ., цяпер Іўеўскі р-н Гродзенскай вобл.— пасля кастр. 1939], публіцыст, палітычны і культурны дзеяч. Адзін з арганізатараў і лідэраў нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі.

З сялянскай сям'і. Атрымаў музычную адукацыю (верагодна, скончыў кансерваторыю), але дакладных звестак пра гэта няма. У 1918—20 служыў арганістам у Лаварышкаўскім касцёле каля Вільні, потым у Вільні (беларускім Святаянскім касцёле, дзе ксяндзом быў А. Станкевіч — яго даўні сябар). З юнацтва Я. Пазняк стаў удзельнічаць у беларускіх гуртках хрысціянска-дэмакратычнага асветніцкага кірунку. У 1913—15 у Вільні сумесна з А. Бычкоўскім, Ядвігіным Ш., Б. Пачопкам выдаваў папулярную тады сярод католікаў газету «Беларус». З моманту арганізацыі ў маі 1917 у Петраградзе «Хрысціянскай дэмакратычнай злучнасці» (ХДЗ) і пасля перанясення дзейнасці беларускіх хрысціянскіх дэмакратаў (1921) у Вільню удзельнічаў у гэтым руху, набіраўся палітычнага і арганізатарскага вопыту, выступаў з вострымі палемічнымі артыкуламі на старонках газеты «Крыніца» (пасля «Беларуская крыніца»). Ён шмат ездзіў па вёсках, гутарыў з сялянамі, арганізоўваў беларускія тэатралізаваныя імпрэзы, змагаўся за адкрыццё беларускіх школ, выступаў супраць нацыянальнага ўціску беларусаў праз польскі касцёл і асадніцтва. У 1928 на з'ездзе Беларускай хрысціянска-дэмакратычнай партыі ў Вільні Я. Пазняк выбраны сакратаром Прэзідыума БХД. У 1928—36 рэдагаваў газету «Беларуская крыніца». У пачатку 30-х гадоў стаў старшынёй Беларускага Нацыянальнага Камітэта (БНК), створанага ў 1919 для каардынацыі ўсіх нацыянальных сіл і абароны правоў беларускага народа. Палітычная і рэдактарская дзейнасць Я. Пазняка прыйшліся на цяжкі для беларускага народа час: у канцы 20-х і на працягу 30-х гадоў у Заходняй Беларусі ўзмацніўся польскі шавіністычны ўціск, падагрэты сталінскай дыктатурай

у СССР; паланізацыя беларусаў усё больш набывала рысы дзяржаўнай палітыкі. Развіваць незалежніцкі нацыянальны рух для БХД і БНК станавілася ўсё цяжэй. У 1936 «Беларуская крыніца» канфіскоўвалася 11 разоў. На яе рэдактара было заведзена больш за 30 судовых спраў. Яго абкладалі грашовымі штрафамі, па некалькі месяцаў трымалі ў турме. У 1936 для аб'яднання ўсіх беларускіх сіл і стварэння адзінага нацыянальна-вызваленчага фронту БХД была рэарганізавана ў Беларускае Народнае Аб'яднанне (БНА), прэзідэнтам якога быў выбраны Я. Пазняк. Пасля закрыцця ў 1937 «Беларускай крыніцы» з канца 1938 ён стаў рэдагаваць «Хрысціянскую думку», дапамагаў у выданні сельскагаспадарчага часопіса «Самапомач». У кастрычніку 1939 разам з іншымі беларускімі дзеячамі (У. Самойлам, А. Луцкевічам, В. Багдановічам і інш.) быў арыштаваны савецкімі рэпрэсіўнымі органамі, вывезены з Вільні і, магчыма, без суда і следства расстраляны. Дакладных звестак пра час, месца і абставіны яго смерці пакуль што няма.

Літаратурную дзейнасць Я. Пазняк пачаў з верша «Люблю я край свой родны» (1920). Большасць яго выступленняў на старонках «Беларускай крыніцы» зашыфравана псеўданімамі і крыптанімамі. Ёсць падставы меркаваць, што публікацыі ў «Беларускай крыніцы», падпісаныя крыптанімамі П., п., Я., Я-ка таксама належаць Я. Пазняку, як і шэраг артыкулаў без подпісу. Тэматыка публіцыстычных выступленняў Я. Пазняка была шырокай: ён асвятляў тагачасныя палітычныя падзеі, аналізаваў сацыяльнае, рэлігійнае, культурнае становішча, у якім знаходзілася беларускае насельніцтва пад уладай Польшчы, пісаў аб гаспадарчым крызісе ў свеце, самабытнасці кожнага народа і яго праве на незалежнасць (артыкулы пра Каталонію, Абісінію), акрэсліваў кірункі барацьбы беларускага народа за свае правы (змаганне за беларускую мову ў школах і касцёлах, удзел у гмінных самаўрадах і інш.). Шмат увагі ён аддаваў палеміцы з польскімі рэлігійнымі ўладамі (выступаў супраць антыбеларускай палітыкі арцыбіскупа Ялбжыкоўскага), заклікаў да абнаўлення і аздараўлення (маральнага, палітычнага) жыцця ў беларускай вёсцы, да яе асветы. Быў тэарэтыкам беларускага хрысціянскага дэмакратызму і выступаў з праграмнымі артыкуламі, дзе тлумачыў ідэалагічныя асновы гэтага руху. З пункта гледжання філасофіі БХД разглядаў і «славянскую ідэю», бачыў яе агульны кірунак у аб'яднанні ўсіх славянскіх народаў на аснове роўнасці, незалежнасці і ўзаемадапамогі, што спрыяла калісьці перамозе пад Грунвальдам, але адмаўляў і рэзка крытыкаваў спробы ўсялякага тыпу месіянства (і расійскага і польскага). Публіцыстычныя выступленні Я. Пазняка вызначаліся эмацыянальнасцю і адначасова лагічнай абгрунтаванасцю тэзісаў, праніклівасцю і апантанай перакананасцю ў тым, што толькі на аснове хрысціянскай маральнасці можа быць дасягнута сацыяльная гармонія і справядлівасць у чалавечым жыцці і супольніцтве народаў. У сярэдзіне 20-х гадоў, калі ішло змаганне розных палітычных груповак за ўплыў на насельніцтва і перамогу на выбарах у польскі Сойм, Я. Пазняк пісаў своеасаблівыя інсцэнізаваныя апавяданні, каб даходліва растлумачыць беларускім працаўнікам, якога кірунку ім трэба прытрымлівацца. У цэнтры апавядання, як правіла, знаходзіўся найбольш дасведчаны персанаж (Адам Канцавы, Язэп), вакол якога збіраліся людзі і гамаділі (месцам дзеяння была сялянская хата або царкоўны цвінтар). Праз жывы дыялог, рэплікі і пытанні аўтар тлумачыў асноўныя прынцыпы дзейнасці палітычных партый (Сялянска-Работніцкай Грамады, Сялянскага Саюза, БХД), галоўную накіраванасць беларускіх газет. У канцы 30-х гадоў найбольш увагу Я. Пазняка-публіцыста прыцягвала палітычнае становішча ў Германіі і СССР. Адчуваючы небяспеку для ўсяго свету з боку гітлераўскага фашызму, бачачы жахі сталінскай дыктатуры, ён аналізаваў становішча ў суседніх краінах, выступаў супраць іх таталітарных рэжымаў. Пазітыўна ключавымі заставаліся для яго ідэалы хрысціянскага дэмакратызму, ненасілля, нацыянальнага самавызначэння і незалежнасці Беларусі.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Самаўрад вясковых гмін: (Паводле «ўставы гміннай» Генеральнага Камісара ўсходніх зямель з дня 26 верасня 1919 г.). Вільня, 1929.

1.3.

1920. Люблю я край свой родны: [Верш] // Крыніца. 2 мая.

1921. Беларускі тэатр // Крыніца. 4 вер. / Пад крыпт. Я. П.

1925. Ксёндз проціў народу // Крыніца. 25 сак. / Пад крыпт. Я. Д.; Што дзяды Лявону казалі?: [Апавяданне] // Там жа. 13 снеж. / Пад псеўд. Той Самы.

1926. Гутаркі суседзяў: [Апавяданне] // Бел. крыніца. 18 студз. / Пад псеўд. Той Самы; Аб чым гамоняць сяляне: [Апавяданне] // Там жа. 14 лют. / Пад псеўд. Янка Дудар; Правільны шлях БХД // Там жа. 8 кастр. / Пад псеўд. Янка Дудар; Пісьмо ў Рэдакцыю // Там жа. 22 кастр. / Пад псеўд. Я. Дудар; Сааўт. М. Заноза; Апосталы ці духоўныя жандары // Там жа. 5 ліст. / Пад крыпт. П-к; Гутаркі суседзяў: [Апавяданне] // Сялян. ніва. 21 лют. / Пад крыпт. Той Самы; Сялянскія гутаркі: [Апавяданне] // Там жа. 11 крас. / Пад псеўд. Сялянец.

1927. Праграма і тактыка нашых валасных самаўрадаў // Бел. крыніца. 15 ліп. / Пад псеўд. Янка Дудар; На незалежніцкі шлях // Там жа. 16 вер. / Пад крыпт. Я. Д.; Успаміны з 1920 г. // Там жа. 21 кастр. / Пад крыпт. Я. Д.; Баль невялічкай, але «чэснай» кампаніі // Там жа. 28 кастр. / Пад псеўд. Той самы.

1928. Заслужаная кара // Бел. крыніца. 1 студз. / Пад псеўд. Той самы; Два кірункі // Там жа. 22 крас. / Пад крыпт. Я. П.; Наша хвароба і лекі ад яе // Там жа. 12 кастр. / Пад крыпт. Я. П.; Пашырайма асвету // Там жа. 2 ліст. / Пад крыпт. Я. П.; Для беларускіх дзетак патрэбна школа ў роднай мове беларускай // Там жа. 22 ліст. / Пад крыпт. Я. П.; З казак сапраўднасці // Там жа. 7 снеж. / Пад псеўд. Той самы; Ящчэ аб паходзе Арцыбіскупа Ялбжыкоўскага проціў БХД // Там жа. 21 снеж. / Пад крыпт. Я. П-к; Пусты стрэл // Там жа. 30 снеж. / Пад крыпт. П.; Чародная хлусня «Dziennika Wil.» // Там жа. 30 снеж. / Пад псеўд. Я. Дудар.

1929. Хто выкарыстоўвае рэлігію для палітычных мэтаў? // Бел. крыніца. 6 студз. / Пад псеўд. Я. Дудар; Самаўрад вясковых гмін // Там жа. 6, 13 студз.; Аб самаўрадах: Справа дарог // Там жа. 25 студз.; Антон Луцкевіч — «За дваццаць пяць гадоў» (1903—1928). Вільня // Там жа. 1 лют. / Пад крыпт. П-к; Сталін і Троцкі // Там жа. 8 лют. / Пад крыпт. Я. Д.; Пакт Келлёга і пакт Літвінава // Там жа. 15 лют. // Пад крыпт. Я. Д.; З беларускага жыцця: з Беларусі пад Польшчай // Там жа. 8 сак. / Пад крыпт. П-к; Перад пагрозай голаду // Там жа. 15 сак. / Пад крыпт. П-к;

Выбары ў гмінныя самаўрады // Там жа. 12 крас. / Пад крыпт. П.; Вялікі працэнт нашага няшчасця // Там жа. 19 крас. / Пад крыпт. Я. П-к; Акадэмія навук у Менску — доказ жывучасці беларускай нацыі // Там жа. 20 мая / Пад крыпт. п-к; Прымусовае бяленне нашых вёсак і гутарка польскага міністра Залескага ў Будапешце // Там жа. 14 чэрв. / Пад крыпт. п-к; Літоўцы ў Заходняй Беларусі // Там жа. 28 чэрв. / Пад крыпт. п-к; Ці патрэбна для беларускіх дзяцей школа ў роднай мове? // Там жа. 11 вер. / Пад крыпт. Я. П-к.

1931. Беларускі Нацыянальны Камітэт // Бел. крыніца. 30 студз. / Пад крыпт. п-к; Прычыны гасп[адарчага] крызісу // Там жа. 7 лют. / Пад крыпт. п-к; Спроба беларускай санацыі разбіць беларуска-ўкраінскі саюз // Там жа. 6 сак. / Пад крыпт. п-к; Свята Тараса Шаўчэнкі: (У 70-я ўгодкі Яго смерці) // Там жа. 13 сак. / Пад крыпт. п-к; Святкаванне трынаццатых угодкаў Абвешчання Незалежнасці Беларусі ў Вільні // Там жа. 30 сак. / Пад крыпт. П-к; Незалежнасць Каталоніі // Там жа. 3 чэрв. / Пад крыпт. Я. П.; Адказ на беспадстаўны дэфэнзіўны данос абшарніцкага «Слова» // Там жа. 25 жн. / Пад крыпт. п-к; Беларускае школьніцтва ў Зах. Беларусі, яго развіццё, «заняпад» і змаганне беларусаў за родную школу // Там жа. 25 жн. / Пад крыпт. Д-р; Беларусы пад Латвіяй // Там жа. 20 вер. / Пад крыпт. п-к; Яшчэ аб беларусах пад Латвіяй // Там жа. 8 кастр. / Пад крыпт. П-к; Агульная перапісь насельніцтва // Там жа. 15 кастр. / Пад крыпт. п-к; Наш адказ гр. Суліме // Там жа. 6 снеж. / Пад крыпт. Я. П; Адкрытае пісьмо: Той Самы — Адаму Канцавому // Там жа. 6 снеж. / Пад псеўд. Той Самы; Нарады З'езду прадстаўнікоў Беларускай Хрысціянскай Дэмакрацыі // Там жа. 24 снеж. / Пад крыпт. п-к.

1932. Дзейнасць Беларускага Інстытута Гаспадаркі і Культуры ў 1931 г. // Бел. крыніца. 8 мая. / Пад крыпт. П-к; Не этнаграфічная маса, а народ // Там жа. 8 мая / Пад крыпт. Д-р; Новы паход польскіх «хлопаў» // Там жа. 15 мая / Пад крыпт. П-к; Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры ў Наваградчыне // Там жа. 20 чэрв. / Пад крыпт. П-к.

1933. Акцыя каталіцкая ці акцыя польскага нацыяналізму // Бел. крыніца. 15 студз. / Пад крыпт. п-к; Ці нашае сялянства бароніць сябе ці паддзержывае картэлі прамыслоўцаў, або гандляроў? // Там жа. 29 студз. / Пад крыпт. п-к; Суд над Т. Б. Ш. // Там жа. 12 лют. / Пад крыпт. П-к; З польскага Сібіру // Там жа. 19 лют. / Пад крыпт. п-к; Яшчэ аб акцыі польскага нацыяналізму // Там жа. 26 лют. / Пад крыпт. п-к; Заняпад сялянства і шляхі яго вызвалення // Там жа. 5 сак. / Пад крыпт. п-к; Дамаганні беларусаў // Там жа. 12 сак. / Пад крыпт. п-к; Святкаванне юбілеяў: 25.III.1918 і «Мужыцкай Праўды» // Там жа. 2 крас. / Пад крыпт. п-к; Арцыбіскуп Ялбжыкоўскі супроць прыроднага права Беларусаў // Там жа. 9 крас. / Пад крыпт. п-к; «Руская вера» на Беларусі // Там жа. 16 крас. / Пад псеўд. Дудар; З газэт: «Sprawy Narodowościowe» аб беларускім руху пад Польшчай // Там жа. 30 крас. / Пад крыпт. п-к; «Бялорусіні-Поляцы» высняюць і байкатуюць / Пад псеўд. Тойсамы; «Быць ці ня быць»: (Аб стыпендыяльных фондах) / Пад крыпт. п-к // Там жа. 15 чэрв.; Суд пасла Ярэміча з беларускімі полёнофіламі // Там жа. 10 жн. / Пад крыпт. п-к; Аб хатнім навучанні дзяцей // Там жа. 5 вер. / Пад крыпт. п-к; Паны баяцца, а слугі дрыжаць // Там жа. 22 вер. / Пад крыпт. п-к; «Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej» як каталіцкая акцыя сярод беларусаў і літоўцаў; На сметніку беларускай санацыі // Там жа. 15 кастр. / Пад крыпт. п-к; «Арцыкаталіцкасць» вілен. эндэцыі і арцыб. Ялбжыкоўскі // Там жа. 12 ліст. / Пад крыпт. п-к; Самаўрадавыя выбары бяз выбараў // Там жа. 21 ліст. / Пад крыпт. п-к; Сямейныя нелады ў Т. Б. А. // Там жа. 27 ліст. / Пад крыпт. п-к; Аб выбарах у самаўрады; (Выбары ў Гмінныя Рады) // Там жа. 25 снеж. / Пад крыпт. п-к.

1934. Раз'яднанне Таварыства Беларускай Школы // Бел. крыніца. 8 студз. / Пад крыпт. п-к; Пагроза голаду // Там жа. 14 студз. / Пад крыпт. Я. П.; Украінская кооперацыя // Там жа. 28 студз. / Пад крыпт. п-к; Польскае вайсковае асадніцтва // Там жа. 15 крас. / Пад крыпт. п-к; Голад і барацьба з ім // Там жа. 22 крас. / Пад крыпт. п-к; З сялянскага жыцця ў нашым краі // Там жа. 29 крас. / Пад крыпт. п-к; Апалячыванне беларусаў пад відам Каталіцкай Акцыі // Там жа. 10 жн. Пад крыпт. п-к; Польская колёнізацыя на заходне-беларускіх і украінскіх ды ўсходня-літоўскіх землях // Там жа. 25 жн. / Пад крыпт. п-к; З фронту міжнародна-палітычнай барацьбы // Там жа. 5 вер. / Пад крыпт. п-к; Супрацоўніцтва Саветаў з буржуазіяй у Лізе Народаў // Там жа. 25 вер. / Пад крыпт. п-к; Польскі асаднік убраўся за беларуса // Там жа. 14 кастр. / Пад крыпт. п-к; Беларусы і беларушчына на II з'ездзе славянскіх філёлягаў // Там жа. 21 кастр. / Пад крыпт. п-к; Аб сям'і // Там жа. 11 ліст. / Пад крыпт. п-к.

1935. Беспадстаўныя канфіскаты «Беларускай крыніцы» // Там жа. 6 студз. / Пад крыпт. Рэд. «Б. Кр.»; Высненне і спраставанне // Там жа. 17 сак. / Пад крыпт. п-к; Крыху з польскай гаспадарчай палітыкі ў нашым краю // Там жа. 12 мая / Пад крыпт. Я. П.; Крыху вестак аб жыцці ў Саветах // Там жа. 26 мая / Пад крыпт. Я. П.; Памёр К. Сракоўскі // Там жа. 30 чэрв. / Пад крыпт. п-к; Польскія асаднікі на беларуска-літоўскіх землях / Пад крыпт. п-к; «Высненні» // Там жа. 10 ліп.; Мэліярацыя і каланізацыя Палесся / Пад крыпт. п-к; Хто вінаваты? // Пад крыпт. я. п. // Там жа. 5 вер.; У справе самаадукацыі // Там жа. 15 вер. / Пад крыпт. п-к; Аб самаадукацыі // Там жа. 20 кастр. / Пад крыпт. п-к; У 15-я ўгодкі Беларускага Студэнцкага Саюза // Там жа. 8 снеж. // Пад крыпт. п-к; Увагі да праекту праграмы Беларускага Народнага Аб'яднання // Там жа. 15 снеж. / Пад крыпт. Я. Д-р.

1936. З польскай заграінчнай палітыкі // Бел. крыніца. 8 студз. // Пад крыпт. п-к; Адзіны беларускі фронт і яго разбівальнікі // Там жа. 24 студз. / Пад крыпт. п-к; На фронт барацьбы з анальфабэтызмам // Там жа. 9 лют. / Пад крыпт. п-к; «Бунт» беларускіх рыбаловаў на Нарацкім і Мядзельскім вазёрах — барацьба сялян за права лоўлі рыбы // Там жа. 16 лют. / Пад крыпт. п-к; «Совхозы» і «колхозы»: (З бальшавіцкага жыцця) // Там жа. 12 крас. / Пад крыпт. п-к; З беларускіх газэт // Там жа. 26 крас. / Пад крыпт. п-к; Мой адказ «Нашай Волі» // Там жа. 10 мая; Сутнасць гітлераўскага фашызму // Там жа. 17 мая / Пад крыпт. п-к; У 10-тыя ўгодкі смерці К. Сваяка // Там жа. 10 чэрв. / Пад крыпт. п-к; З газэт // Там жа. 30 чэрв. / Пад крыпт. п-к; Дэмакратызм і нацыянальная справа // Там жа. 15 ліст. / Пад крыпт. п-к; Падгатоўка да выбараў солтысаў і падсолтысаў // Там жа. 29 ліст. / Пад крыпт. п-к; Трэба зямельнай рэформы // Там жа. 13 снеж. / Пад крыпт. п-к.

1938. Супроць анальфабэтызму // Хрысц. думка. 20 лют. / Пад крыпт. Яп; «Stronnictwo Ludowe» і Беларусы // Там жа. 20 крас. / Пад крыпт. Яп; За духовую будучыню народу // Там жа. 10 чэрв. / Пад крыпт. Я. П.; За аздараўленне самаўрадаў // Там жа. 5 жн. / Пад крыпт. Я. П.; Самаашуканства: «Беларусаў няма і быць не павінна» // Там жа. 20 жн. / Пад крыпт. Яп; Кс. А. Глінка // Там жа. 1 вер. / Пад крыпт. Я. П.; Увага аб самаазначэнні народаў / Пад крыпт. п-к; Куды Нямеччына пойдзе далей? / Пад крыпт. Я. П. // Там жа. 1 ліст.; Становішча і палітыка СССР // Там жа. 10 ліст. / Пад крыпт. Я. П.; Прыгатаўляймася да самаўрадавых выбараў! // Там жа. 20 ліст. / Пад крыпт. Я. П.

1939. Народная песня — злучво народу народу; Самаўрад і яго значэнне; «Век жыві — век вучыся» // Беларускі сялянскі календар на 1939 год. Вільня; Землеробства ў даўгох — сяляне «заціскаюць жывот дзягай» // Хрысц. думка. 10 лют. / Пад крыпт. п-к; Прад з'ездам камуністычнай партыі ў СССР // Там жа. 20 лют. / Пад псеўд. Я. Дудар; Да працы ў сялянска-грамадскіх самаўрадах // Там жа. 20 сак. / Пад крыпт. Яп.; Камінтэрн — з'езд камуністычнай партыі // Там жа. 1 крас. / Пад псеўд. Я. Дудар; За асвету нашага сялянства // Там жа. 1 мая / Пад крыпт. Я. П.; Справа ўкраінскіх і беларускіх аўдыцыяў у Польскім радыё // Там жа. 1 чэрв. / Пад крыпт. п-к; Нацыянальны прынцып і жыццёвы прастор паводле «Мэйн Кампфу» // Там жа. 10 ліп. / Пад крыпт. П-к; Камуністы без даверу масаў // Там жа.

10 ліп. / Пад псеўд. Я. Дудар; Славянская ідэя, ці на Немцаў пугала?.. / Пад крыпт. Я. П.; «Белая вайна»: Падгатоўка да перамогі / Пад крыпт. п-к // Там жа. 20 ліп.; Больш цаны роднай краіне й культуры! // Там жа. 1 жн. / Пад крыпт. п-к; Барацьба беларусаў з Расеяй // Там жа. 22 жн. / Пад псеўд. Я. Дудар; Беларусы — сялянскі народ // Там жа. 1 вер. / Пад крыпт. п-к.
2.3.
На беларускай мове. А д о з в а Беларускага Аб'яднанага Выбарнага Камітэту // Бел. крыніца. 1927. 16 снеж.; Б е л а р у с ы, вывезеныя ў Саветы // Крыніца. 1939. 17 ліст.; В ы б а р ы ўладаў БХД: Выбары Прэзыдыюму // Бел. крыніца. 1931. 17 снеж.; Д а м е т р ы к і «Крыніцы» // Крыніца. 1939. 17 ліст.; З' е з д прадстаўнікоў Беларускай Хрысціянскай Дэмакрацыі. 6.11.1927 // Бел. крыніца. 1927. 18 ліст.; М а л е ц к і Я. Пад знакам Пагоні: (Успаміны). Таронта, 1976. С. 27—28; М а н ц э в і ч М. Колькі слоў праўды // Выясненні. Аднаднёўка. 1935. 3 ліп.; П. Пасля з'езду // Бел. крыніца. 1928. 30 ліст.; П а л і ц ы я робіць беларускую работу // Там жа. 1927. 29 ліп.; С т а н к е в і ч А. Беларускі Хрысціянскі Рух // Хрысц. думка. 1938. 20 крас., 20 чэрв., 10 вер., 20 кастр.; У В і л е н с к і м гарадскім судзе // Бел. крыніца. 1934. 9 снеж.; У В і л е н с к і м гарадскім судзе // Там жа. 1936. 3 вер.
3.1.
ЦНБ АН Беларусі, аддз. рэдкіх кніг і рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, арк. 225. *І. Э. Багдановіч.*

ПАЛЕСКІ ВЯЧАСЛАЎ

Палескі Вячаслаў [сапр. С т а н к е в і ч Вячаслаў Пятровіч, крыпт. В я ч., В я ч. П., 21.10(3.11). 1912, в. Астрагляды Рэчыцкага пав. Мінскай губ., цяпер Брагінскі р-н Гомельскай вобл.— 18.6.1971, Мінск, пахаваны на Усходніх могілках], драматург, дзяржаўны дзеяч. Член СП Беларусі з 1949. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1967).

З сялянскай сям'і. Вучыўся спачатку ў роднай вёсцы, потым у Бабчынскай СШ з педагагічным ухілам (цяпер гэта школа носіць яго імя). Пасля яе сканчэння (1929) год працаваў настаўнікам пачатковай школы ў в. Лазараўка Рэчыцкага р-на. У 1930—32 — літсупрацоўнік Гомельскай абласной газеты «Палеская праўда», у 1932 намеснік загадчыка аддзела газеты «Савецкая Беларусь», у 1933—34 рэдактар маладзёжнага вяшчання Беларускага радыёкамітэта. З 1934 — літсупрацоўнік газеты «Калгаснік Беларусі», загадчык аддзела, намеснік адказнага сакратара газеты «Советская Белоруссия» (1935—41). У пачатку Вялікай Айчыннай вайны разам з урадавымі арганізацыямі эвакуіраваўся ў Магілёў, потым — у Гомелі, працаваў адказным сакратаром газеты «Советская Белоруссия». У снежні 1941 накіраваны ЦК КП(б)Б у Маскву для работы ў беларускай рэдакцыі Усесаюзнага радыёкамітэта (радыёстанцыя «Савецкая Беларусь»), якая вяла перадачы для насельніцтва акупіраванай Беларусі. Пасля вызвалення Мінска з ліпеня 1944 да красавіка 1955 В. Палескі адказны сакратар, потым намеснік рэдактара газеты «Звязда», а са студзеня 1961 рэдактар Мінскай студыі тэлебачання. З лістапада 1961 — намеснік старшыні Дзяржтэлерадыё БССР, адначасова выконваў абавязкі дырэктара Мінскай тэлестудыі. З 1965 да 1971 — старшыня Дзяржтэлерадыё БССР.

Узнагароджаны двума ордэнамі «Знак Пашаны», ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1971.

Першыя допісы В. Палескага надрукаваны ў рэспубліканскім друку ў 1926, вершы — у 1928. Пазней стаў журналістам, разам з вершамі і апавяданнямі пісаў нарысы, карэспандэнцыі, рэпартажы: пра новыя працоўныя пачынанні, пра ўдарнікаў першых пяцігодак, пра сельскіх актывістаў і партыйных работнікаў. Яго артыкулы пасляваенных гадоў прысвечаны аднаўленню разбураных прадпрыемстваў. Вядомы ён і як драматург. У пасляваенныя гады напісаў п'есы «Песня нашых сэрцаў» (паст. 1949), «Калі зацвітаюць сады» (паст. 1950), прысвечаныя аднаўленню народнай гаспадаркі і жыццю калгаснай вёскі. У далейшым створаны камедыі «З таго свету», «Гарачыя пірагі», «Занадта многа непаразуменняў» («Сардэчна запрашаем», разам з Н. Оттэнам, 1964) і іншыя. *Г. П. Харошка.*

1.2.

Разгон: Кніжка вершаў. Гомель, 1930 / Сааўт. Р. Казак, С. Ракіта. Рэц.: Бур Л. Разгон» // Палес. праўда. 1930. 5 ліст.; Шынклер Х. Бібліяграфія // Вясна. 1930. № 8.

Песня нашых сэрцаў: П'еса. Мн., 1949. Рэц.: Басаргін Б. Вобразы і схемы // Полымя. 1953. № 6; Верас А. Песня аб працы // ЛіМ. 1949. 13 сак.; Губарэвіч К. // Сов. Бел. 1949. 18 сак.; Дарафеенка Н. // Віцеб. рабочы. 1949. 16 лют.

Калі зацвітаюць сады: П'еса. Мн., 1950. Рэц.: Няфёд У. «Калі зацвітаюць сады» // ЛіМ. 1950. 24 чэрв.; Соболенко Р. За новую жизнь // Красная Звезда. 1951. 2 февр.

П'есы. Мн., 1976.

1.3.

1926. Канкрэтная дырэктыва // Сав. Бел. 27 чэрв. / Пад сваім прозв.

1928. Новы вецер: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 11 / Пад сваім прозв.; «Вы мне нравитесь»: [Фельетон] // Сав. Бел. 10 чэрв. / Пад сваім прозв.; Гомельскі педтэхнікум патрабуе неадкладнага аздараўлення // Там жа. 19 чэрв. / Пад сваім прозв.; Рэгуляванне фэстаў / Там жа. 28 чэрв. / Пад сваім прозв.

1930. Музыка калёс: [Апавяданне] // Палес. праўда. 5 студз. / Пад сваім прозв.; «Бярозы інеем плююцца...»: [Верш] // Там жа. 6 крас.; На полюсе: [Верш] // Там жа. 8 чэрв.; Гомельскай канферэнцыі ўдарнікаў: Ліст-заява // Там жа. 17 вер. / У сааўт.; На хлебазаводзе «нашы дакументы правяралі ўважліва» // Там жа. 14 кастр. / У сааўт.; Песня пра заро: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; Чорны дазор: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Ударнікі: [Верш] // Піянер Бел. 27 сак.; Будаўніцтва: Песня // Там жа. 15 крас.; Май: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1931. Пуцёўка ў цэх вясны: [Верш] // Маладняк. № 4; Слова пра героя спаранай: [Верш] // Там жа. № 11; Гутарка аб вясне: [Верш] // Палес. праўда. 2 лют.; Семафоры вясны адчыняем: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Пуцёўка ў разгон: [Верш] // Там жа. 24 лют.; «На вуліцу выбег...»: [Верш] // Там жа. 1 сак.; Неадчутая боль: Апавяданне // Там жа. 15 сак.; Дырэктар: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Карта рэспублік: [Верш] // Там жа. 14 крас.; Калі расквітаюць сады: [Нарыс] // Там жа. 20 крас.; Кансультацыя літаддзела «Палес. праўды» // Там жа. 11 мая / Пад крыпт. Вяч.; Папяраджаны прарыў: [Верш] // Там жа. 19 мая; Брыгада ўзорнай работы: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Дзікія родзічы: [Нарыс] // Там жа. 19 чэрв.; За марксісцка-ленінскую вучобу // Там жа. 30 чэрв. / Пад крыпт. Вяч.; Галоўнае ў нашай рабоце // Там жа. 18 ліп.; Шлях селькора: [Верш] // Чырв. змена. 28 чэрв.

1932. Аздаравіць атмасферу на драмкурсах // ЛіМ. 5 чэрв. / У сааўт.; Бяруцца крэпасці: [Нарыс] // Сав. Бел. 4 лют.; Выйдуць крышыць снег: [Нарыс] // Там жа. 7 лют.; Шэсць вершаў «Шэсць»: Гэта яна... // Там жа. 27 лют.; Лясны гарадок: Апавяданне // Там жа. 8 сак.; Крок у другое пяцігоддзе: [Нарыс] // Там жа. 28 мая; Улічыць і выправіць памылкі // Там жа. 30 мая / Сааўт. Б. Брадоцкі; Нараджэнне новага камбіната: [Нарыс] // Там жа. 18 жн.; Чарапаха: [Нарыс] // Там жа. 17 кастр.; Арганізатары хады: (Кавалкі нарысу) // Там жа. 2 снеж.; Сутоцкія полюсы: (Замалёўкі з загатовак) // Там жа. 29 снеж.

1933. Брыгадзірша Зося: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 32; Махаеды: Нарыс // Сав. Бел. 8 лют.; Чалавек, народжаны калгасам: Нарыс // Там жа. 16 лют.

1935. Бяссмертнасць: [Апавяданне] // Калгаснік Бел. 19 чэрв.; Адзярыхінскія норавы: [Апавяданне] // Там жа. 23 чэрв. / Пад крыпт. Вяч. П.; Два тэатры: [Апавяданне] // Там жа. 8 ліп.; Два аграномы: [Апавяданне] // Там жа. 18 ліп.; Новы хлеб: [Апавяданне] // Там жа. 27 ліп.

1936. На стыку двух светаў: [Апавяданне] // Паграпічнікі. Мн.; Лясны гарадок: [Нарыс] // Сав. Бел. 8 сак.

1937. Встреча друзей: [Апавяданне] // Рабочий. 1 янв.; Ценный опыт одного института: [Нарыс] // Там жа. 3 янв.; Ольга Гузаревич // Там жа. 14 янв.; Клятва: [Нарыс] // Там жа. 24 февр.; Рассказ матери партизана // Там жа. 11 июля; Неисчерпаемые возможности // Там жа. 22 июля; Дела одного завода // Там жа. 15 авг.; Передовики // Там жа. 30 авг.; Враги народа // Сов.Бел. 16 окт.; Пограничники: [Нарыс] // Там жа. 20 дек. / У сааўт.

1938. Славные традиции // Сов. Бел. 27 февр.

1939. В Москве на выставке // Сов. Бел. 1 сент.; Митинг на площади Колхозов в Москве // Там жа. 19 сент.; Замечательные итоги // Там жа. 24 сент.; Каучуководы // Там жа. 11 окт.; Впервые за многие века // Там жа. 23 окт.

1940. «Кремлевские куранты» // Сов. Бел. 17 окт.; У рольных машин...: [Нарыс] // Там жа. 20 окт.

1941. У пленных: [Апавяданне] // Сов. Бел. 15 июля.

1945. Народны сход // Звязда. 16 вер.; Суд ідзе // Там жа. 23 ліст.; «План Барбаросы» // Там жа. 27 ліст.

1949. Песня нашых сэрцаў: П'еса // Полымя. № 4.

1950. Калі зацвітаюць сады: П'еса // Полымя. № 12.

1952. Удзячнасць народа // Звязда. 3 кастр.

1953. Там, дзе ляжалі руіны // Зара. 25 ліп.; Сав. Палессе. 3 ліп.; Сцяг камунізма. 22 ліп.

1954. Так вяртаецца зрок...: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн. / Сааўт. М. Бугрымовіч; Наша вясна // Звязда. 1 мая; Вялікая школа // Там жа. 22 вер.; Белорусская новь // Сов. культура. 28 дек.; Святло нашага жыцця // Чырв. змена. 3 ліп.

1955. Рапарт 1954 года // Звязда. 1 студз.; Подзвіг за подзвігам // Там жа. 3 ліп.

1957. Кніга аб слаўным мінулым газеты «Звязда» // Камуніст Бел. № 7; Во имя дружбы и правды // Сов. печать. № 5.

1958. Советская Беларусь // Гудок. 30 дек.; Сустрэчы за Бугам: Дарожныя нататкі // Звязда. 29 крас.; 6 мая; Гарачыя пірагі: П'еса — камедыя // ЛіМ. 14 мая; Земля родная // Труд. 31 дек.

1960. Пераможны поступ новага жыцця / Камуніст Бел. № 6.

1971. Слухаюць і глядзяць мільёны // Звязда. 7 мая.

1974. Слухаюць і глядзяць мільёны // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.; Заходзьце, калі ласка... // Віцеб. рабочы. 6 чэрв.

1.4.

1931. Асеев Н. Першая конная; Уладзімірскі. Песня пра герояў; Ціханаў [М]. За марамі, за гарамі: [Вершы] / З рус. // Палес. праўда. 7 жн.

1.5.

На рускую мову. Когда зацветают сады: Пьеса в 3 актах, 7 карт. / Пер. Н. Горулев. Мн., 1950.

2.3.

На беларускай мове. Агееў І., Бараноўскі А., Данілевіч В. Слова пра друга // ЛіМ. 1971. 25 чэрв.; Броўка П. Літаратура і жыццё // Полымя. 1954. № 10. Верас А. Песня аб працы // ЛіМ. 1949. 12 сак.; Вячаслаў Пятровіч Палескі-Станкевіч: [Некралог] // Вяч. Мінск. 1971. 19 чэрв.; Звязда. 1971. 19 чэрв.; ЛіМ. 1971. 25 чэрв.; Гарэлік Г. Дастойныя нашай павагі // Гомел. праўда. 1982. 6 ліст.; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. У 2 т. Мн. 1966. Т. 2. С. 91; Герцовіч Я. Пра нашых сучаснікаў // ЛіМ. 1948. 1 студз.; Губарэвіч К. Калі зацвітаюць сады // Звязда. 1950. 24 чэрв.; Драматург, журналіст // ЛіМ. 1962. 11 ліст.; Ільюк М., Аграноўскі І. На светлы шлях // Палес. праўда. 1951. 16 студз.; Крапіва К. Беларуская савецкая драматургія за 1947 год // Крапіва К. Зб. тв.: У 5 т. Мн. 1976. Т. 5; Макаёнак А. Аб некаторых пытаннях беларускай драматургіі // Полымя. 1954. № 2; Мельнікаў С. Новае перамагае! // Сав. селянін. 1950. 24 чэрв.; Налівайка А., Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн. 1971. С. 321—322; Няфёд У. Сучасная тэма ў беларускай драматургіі / ЛіМ. 1949. 26 сак.; Пахаванне Вячаслава Пятровіча Палескага-Станкевіча // Звязда. 1971. 10 чэрв.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ракіта С. Радыёп'еса Вяч. Палескага // ЛіМ. 1934. 18 крас.; Сабалеўскі А. Беларуская савецкая

драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 20—21; Я г о ж. Сучаснасць і гісторыя // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2; У · г э т ы м месяцы...: / Беларусь. 1972. № 11; Ч а р н я к о ў Л. Шлях, па якім не павінен ісці паэт // Чырв. змена. 1931. 28 чэрв.

На рускай мове. Б е с т у ж е в А. Содержательный спектакль // Сов. Бел. 1953. 6 мая; И л ь и н а А. Спектакль о колхозном строе // Гродн. правда. 1950. 18 нояб.; Р о м а н о в и ч Е. Спектакль о трудовой доблести // Сов. Бел. 1951. 9 янв.; Р у з о в Р. «Когда зацветают сады...» // Сов. искусство. 1950. 8 авг.

В. М. Грышкевіч.

ПАЛІТЫКА АПАНАС

Палітыка Апанас (Панас) Паўлавіч (н. 5.2.1935, в. Бродак Крычаўскага р-на Магілёўскай вобл.), празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1981.

З сялянскай сям'і. У 1949 скончыў 5 класаў Палоніцкай сямігодкі Крычаўскага р-на. Працягваць далей вучобу не меў магчымасці (у сям'і было 9 дзяцей), таму паехаў у Кіеў, паступіў там у рамеснае вучылішча, якое скончыў у 1951, атрымаўшы спецыяльнасць кацельшчыка-зборшчыка. Адначасова вучыўся ў вячэрняй школе рабочай моладзі. Тады ж стаў працаваць на машынабудаўнічым заводзе «Бальшавік» (1951—54). Потым па камсамольскай пуцёўцы накіраваны ў Акмолінскую вобл., дзе асвойваў цаліну (1954—55). Працаваў прыцэпшчыкам, трактарыстам. Восенню 1955 прызваны ў Савецкую Армію. У 1957—59 працаваў на шахце «2-Паўднёвая» (г. Шахты Растоўскай вобл.), у 1959—60 — на Крычаўскім птушкакамбінаце, у калгасе «Вялікі Кастрычнік» Магілёўскай вобл. У 1962—67 вучыўся на філалагічным факультэце Магілёўскага педінстытута. З 1967 працаваў старшым выхавацелем школы-інтэрната ў Крычаве. З 1969 загадваў сельгасаддзелам крычаўскай раённай газеты «Ленінскі кліч», з 1975 карэспандэнт-арганізатар раённага радыёвяшчання, потым загадчык аддзела інфармацыі і радыёвяшчання раённай газеты «Ленінскі кліч».

Літаратурную працу А. Палітыка пачаў у 1960 з вершаў на рускай мове. Рэгулярна друкаваўся з 1971. Тады ж перайшоў на беларускую мову. Свае вершы, а таксама сатырычныя і гумарыстычныя творы змяшчаў на старонках часопісаў «Вожык», «Маладосць», «Нёман», «Работніца і сялянка», «Родная прырода», газет «Магілёўская праўда», «Настаўніцкая газета», «Літаратура і мастацтва» і інш. Першы зборнік твораў А. Палітыкі — «І ў хвост і ў грыву» (разам з І. Калядэнкам, Э. Шостакам, М. Коўзкім) — выйшаў у 1976. Ён аўтар кніг «Маўчанне навыперадкі», «Свой хлопец». Апавяданні і аповесці А. Палітыкі адметныя грунтоўным веданнем жыцця, цёплым гумарам, вострай сацыяльнай накіраванасцю, непрымірымымі адносінамі да негатыўных з'яў.

Жыве ў Крычаве.

В. І. Атрашкевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Маўчанне навыперадкі: Гумар і сатыра. Мн., 1980. Рэц.: А н о ш к і н І. Пасмяяцца не грэх // Маг. праўда. 1981. 13 лют.

Свой хлопец: Сатыр. аповесці і апавяданні. Мн., 1985. Рэц.: Р у д к о ў с к і М. Не гумарам адзіным // Маг. праўда. 1985. 31 кастр.

Праверка: Сатыр. апавяданне. Мн., 1990.

1.3.

1960. Отец; «Захлебнулась степь палящим зноем...»; [Вершы] // Маг. праўда. 11 снеж.

1962. Первая борозда: [Верш] // Маг. праўда. 31 студз.; Березка; «Из-за леса, весел и речист...»: [Вершы] // Там жа. 11 жн.; З вераю ў чалавека // Там жа. 21 кастр.

1963. Рожь; «Ты незаметною была...»: [Вершы]

// Неман. № 1; Женщина: [Верш] // Маг. праўда. 16 крас.; Тебе мое тепло: [Верш] // Там жа. 24 вер.; «Тебя, Земшар...»: [Верш] // Там жа. 8 снеж.

1964. Смотри и восхищайся: [Верш] // Наст. газ. 17 чэрв.

1965. Человек; «О снега белое круженье...»: [Вершы] // Неман. № 6; «Мне кажется: качаясь і мерцая...»; «Заря»; «Распеленавшийся ребенок...»; «Утро; «Дышит поле свежестью снегов...»: [Вершы] // Маг. праўда. 15 студз.; Я тебе подарю рассвет...: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; Шаги по снегу; «Я на площади людной...»; «Мне грустно за тобой идти вослед...»: «Мечтал и я лишь только о большом...»: [Вершы] // Там жа. 28 ліст.; О тракторе; Утро, словно яблоко на ветке...»; Хлеб: [Вершы] / Там жа. 19 снеж.

1966. На вакзале: [Верш] // Маг. праўда. 16 сак.

1967. Ветер: [Вершы] // Маг. праўда. 23 ліп.

1968. Трава: [Верш] // Неман. № 5.

1969. «Ах, хватит прятаться за спину...»; «Разбуди меня, гром небесный...»: [Вершы] // Маг. праўда. 8 мая.

1971. Як я не стаў падхалімам: Гумарэска // ЛіМ. 12 лют.; І вось ляжу я і думаю...: Гумарэска // Маг. праўда. 24 крас.; «Горит туман малиновым огнем...»; «Промозглый ветер беспричинно злой...»: [Вершы] // Там жа. 22 мая.

1972. Рыцар: Гумарэска // Маг. праўда. 11 сак.; Белая варона: Гумарэска // Там жа. 7 кастр.; Сумленны браканьер: Гумарэска // Там жа. 26 кастр.

1973. Электрык: Гумарэска // Маг. праўда. 31 жн.

1974. Электрык: Гумарэска // Маладосць. № 7; Хто ж такі браканьер?: [Гумарэска] // Мін. праўда. 24 снеж.

1975. Не падмажаш — рыпіць: Гумарэска // Вожык. № 14.

1976. Срэбная шапка: [Сатырыч. і гумарыст. замалёўкі] // І ў хвост і ў грыву. Мн.; Нечаканае прызнанне: [Гумарэска] // Маг. праўда. 22 мая; Раптоўная ахвяра: Гумарэска // Там жа. 29 мая.

1980. Чаканне; Латарэйны стрэс; «Самапёкі»; На чужой лодцы; Аднойчы ў фае; Шчырасць; За свае грошы; Утульнасць і каханне; Праблемы, праблемы; Каронны нумар: Гумарэскі // Маладосць. № 8.

1981. Утульнасць і каханне: Гумарэска // Чырв. змена. 10 студз.

1984. Свой хлопец: [Аповесць] // Маладосць. № 10.

1985. Вось і беражы...: [Гумарэска] // Работніца і сялянка. № 2; Гарнітурчык: Гумарэска // Маг. праўда. 6 лют.

1.5.

На беларускую мову. Бярозка; Крыніца; Ля плёсаў дняпроўскіх: [Вершы] / Пер. А. Пысін, А. Канапелька // Чырв. змена. 1963. 17 крас.

На ўкраінскую мову. Як я не став підлабузником: Гумореска / Пер. К. Крайко // Рад. Житомирщина. 1978. 27 січ.; Не підмажеш — рипить: Гумореска / Пер. К. Крайко // Там жа. 1978. 1 квіт.; Срібна шапка: Гумореска / Пер. К. Крайко // Там жа. 1979. 21 лют.; Зневажаю і повзаю: Гумореска / Пер. К. Крайко / Там жа. 1980. 25 квіт.; Маленький сюрприз: Гумореска / Пер. В. Грабоус // Черв. прапор. 1981. 25 квіт.

2.3.

На беларускай мове. А п а н а с у Палітыку — 50: Віншаванне // ЛіМ. 1985. 1 лют.; Ц і м а ф е е ў С. [Біябібліяграфічная нататка да 50-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 2; Ш у м а ў М. Сатырыка нялёгкі хлеб: [Да 50-годдзя А. Палітыкі] // Маг. праўда. 1985. 6 лют.

М. П. Барташэвіч.

ПАЛІТЫКА ДЗМІТРЫЙ

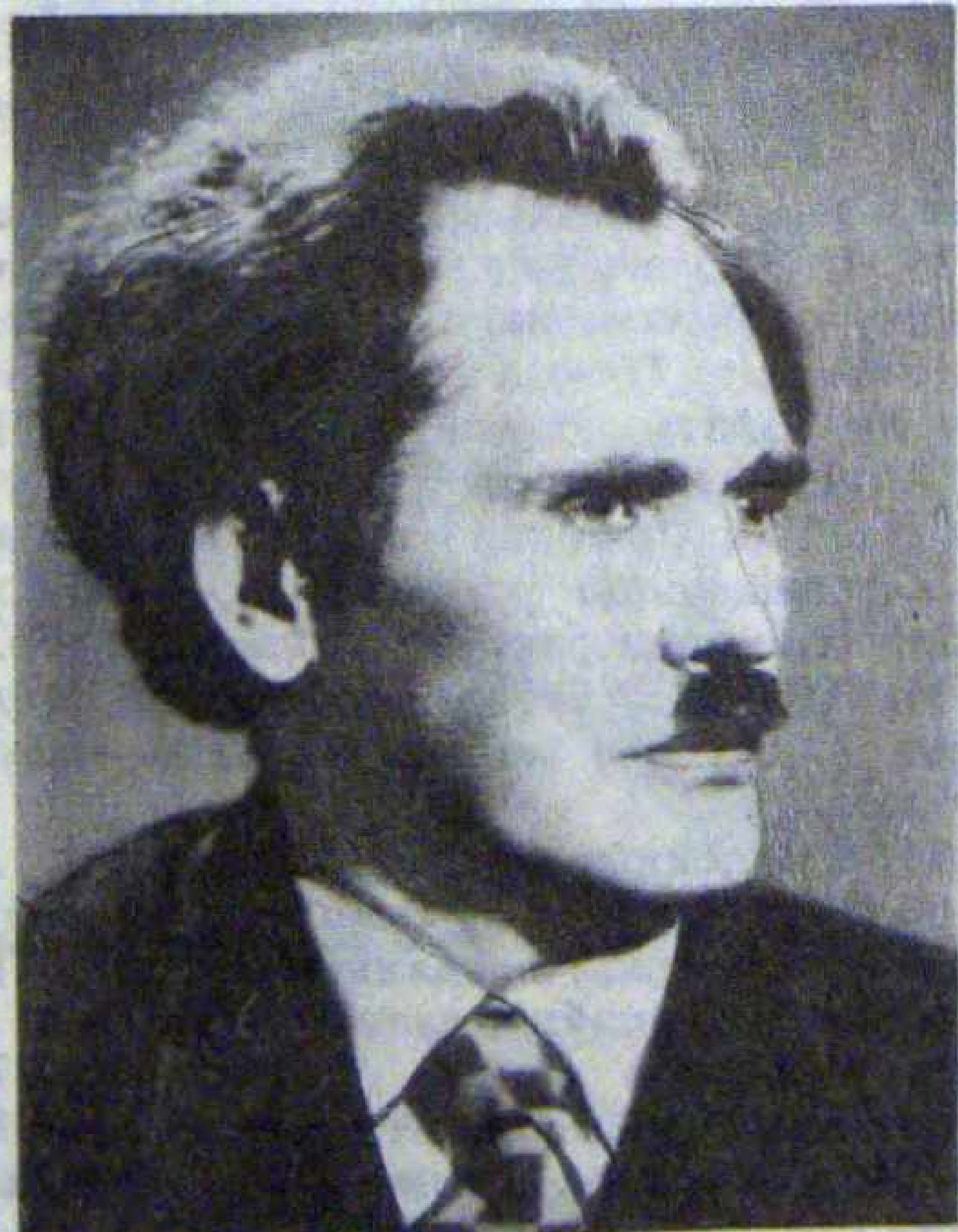

Палітыка Дзмітрый Антонавіч [2(15).5.1915, в. Гарывец Сенненскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Чашніцкі р-н Віцебскай вобл.— 18.4.1965, Мінск, пахаваны на Усходніх могілках], крытык, літаратуразнавец, паэт. Кандыдат філалагічных навук (1950). Член СП Беларусі з 1954. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

З сялянскай сям'і. Бацька, Антон Іванавіч, быў інвалідам руска-японскай вайны 1905. Д. Палітыка скончыў сямігодку ў Чашніках. У 1930—32 вучыўся ў Мінскім і Лепельскім педтэхнікумах. Некаторы час працаваў настаўнікам пачатковай школы ў в. Капцэвічы Чашніцкага р-на. Пасля сканчэння ў 1935 літаратурнага факультэта Магілёўскага педінстытута працаваў у літаратурным кабінеце таго ж інстытута, потым — у Полацкім педтэхнікуме. У час службы ў Чырвонай Арміі скончыў авіяшколу. У 1937 дэмабілізаваны і да 1941 выкладаў рускую літаратуру ў Магілёўскім педтэхнікуме. У гады Вялікай Айчыннай вайны знаходзіўся на педагагічнай працы ў г. Уфа

(1941—44). Пазней накіраваны на Беларусь. У 1944—45 выкладаў старажытную рускую літаратуру ў Магілёўскім педінстытуце. Потым вучыўся ў Вышэйшай партыйнай школе і Акадэміі грамадскіх навук пры ЦК КПСС у Маскве, дзе абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «І. А. Ганчароў у літаратурна-грамадскай барацьбе 60—70 гг.» (1950). З 1950 быў загадчыкам кафедры беларускай і рускай мовы і літаратуры ў Рэспубліканскай партыйнай школе пры ЦК КПБ.

Пісаць вершы на беларускай мове Д. Палітыка пачаў у 1932. Першы паэтычны твор («Бальшавіцкі хлеб») надрукаваны ў 1933 у газеце «Камунар Магілёўшчыны». З 1946 выступаў у друку з крытычнымі допісамі, артыкуламі і рэцэнзіямі па пытаннях беларускай і рускай літаратур. Займаўся даследаваннем праблем мастацкага перакладу, літаратурнай крытыкі, гісторыі рускага рамана. Аўтар прац «Аб значэнні савецкай літаратуры ў камуністычным выхаванні працоўных», «Беларуская пасляваенная проза», «Аб майстэрстве паэтычнага перакладу: Паэзія А. Куляшова ў перакладах М. Ісакоўскага», «Янка Купала — перакладчык» і інш. Лепшыя яго творы сабраны ў зборніку літаратуразнаўчых даследаванняў і крытычных артыкулаў «Сляды часу».

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.2.

О значении советской литературы в коммунистическом воспитании трудящихся. Мн., 1952.

Великий русский писатель-сатирик М. Е. Салтыков-Щедрин. Мн., 1955. (Общество по распространению полит. и науч. знаний Белорусской ССР).

Беларуская пасляваенная проза. Мн., 1958. (Т-ва па распаўсюджванню паліт. і навуковых ведаў Беларускай ССР).

Янка Купала — перакладчык. Мн., 1959. Рэц.: Александровіч С. Майстэрства перакладчыка // ЛіМ. 1960. 5 сак.; Ярош М. За выразнасць ацэнак // Полымя. 1960. № 9.

Роман И. А. Гончарова «Обрыв». Мн., 1962.

Сляды часу: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1967. Рэц.: Перкін Н. Па слядах часу // ЛіМ. 1967. 15 вер.

Янка Купала — перакладчык: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1986.

1.3.

1933. Бальшавіцкі хлеб: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 9 вер.; Цэх: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; «Восень на дол асыпала лісты...»: [Верш] // Там жа. 24 снеж.

1935. Аповесць «Набліжэнне» З. Бядулі // ЛіМ. 30 чэрв.

1936. Пра пачынаючых пісьменнікаў Магілёўскага педінстытута // Камунар Магілёўшчыны. 24 крас.

1939. Сталін — тварэц вялікай Канстытуцыі // Камунар Магілёўшчыны. 5 снеж.

1940. Ажыццёўленыя мары // Камунар Магілёўшчыны. 1 студз. / Сааўт. Я. Шчарбатаў.

1946. Павел Карчагін і героі рамана «Маладая гвардыя» // ЛіМ. 21 снеж.

1947. Напісанне «Гісторыі рускай савецкай літаратуры» // ЛіМ. 24 мая; Поклон жизни // Сталин. молодежь. 11 июля.

1948. Кніга аб нашых сучасніках // Звязда. 14 вер.

1951. Народны паэт-рэвалюцыянер // Звязда. 10 сак.; Калг. праўда. 14 сак.; Новае даследаванне аб Якубе Коласе // Звязда. 23 кастр.; «Вольніца» // Калг. праўда. 5 мая; Вялікі сын вялікага народа // Там жа. 16 чэрв.; Па старонках часопіса // ЛіМ. 17 сак.; Аб прадмовах да кніг // Там жа. 15 вер.; Великий русский сатирик // Сов. Бел. 26 янв.

1952. О мастерстве поэтического перевода: Поэзия А. Кулешова в переводах М. Исаковского // Сов. Отчизна. № 2; К проблеме типичности в литературе: Борьба за нового героя в рус. литературе 60-х годов // Там жа. № 6; Ярка адлюстроўваць індустрыяльную магутнасць рэспублікі // Звязда. 10 лют.; «Югаслаўская трагедыя» // Там жа. 27 чэрв.; Новое издание «Молодой гвардии» // Колх. правда. 15 янв.; ЛіМ. 9 лют.; Жыццё і творчасць М. В. Гогаля // Калг. праўда. 23 лют.; Вобразы гогалеўскіх твораў у працах В. І. Леніна і І. В. Сталіна // Там жа. 4 сак.; ЛіМ. 1 сак.; Кніга аб паэтычным майстэрстве: [Рэц. на кн.: Ісакоўскі М. Аб паэтычным майстэрстве: М., 1952] // ЛіМ. 26 ліп.; Больш патрабавальнасці // Там жа. 16 жн.; Людзі яснай перспектывы і вялікай мэты // Там жа. 4 кастр.

1953. Агнём сатыры // ЛіМ. 14 лют.; Аб паэтычным пафасе і лірычнай праўдзе // Там жа. 3 кастр.; Н. Г. Памялоўскі // Там жа. 17 кастр.; Народны пясняр // Піянер Бел. 8 студз.; На одно лицо // Сов. Бел. 13 дек.

1954. Янка Купала — перакладчык «Слова аб палку Ігаравым» // Полымя. № 6; Аб мастацкім асэнсаванні падзей // Звязда. 7 ліп.; Літаратурная крытыка ў часопісе «Полымя» // ЛіМ. 30 студз.; Каштоўнае даследаванне: [Рэц. на кн.: Івашын В. Янка Купала. Творчасць перыяду рэвалюцыі 1905—1907 гг. Мн., 1953] // Там жа. 20 сак.; На ўзровень вялікіх задач // Там жа. 3 ліп.; У брацкай адзінай сям'і // Там жа. 11 снеж.; Чалавек — жывая крыніца падзей // Там жа. 30 кастр.; В стороне от большой темы // Сов. Бел. 10 сент; О друзьях-товарищах // Там жа. 7 дек.

1955. Сказки М. Е. Салтыкова-Щедрина: [Пасляслоўе] // Салтыков-Щедрин М. Сказки. Мн.; Руская класічная паэзія ў перакладах Янкі Купалы // Полымя. № 6; Глыбей раскрываць жыццё // ЛіМ. 12 сак.; Больш увагі майстэрству // Там жа. 9 крас.; Народны пісьменнік: Да 50-годдзя з дня нараджэння М. А. Шолахава // Там жа. 21 мая; Невыразная пазіцыя / Там жа. 27 жн.; Другая рэдакцыя аповесці // Там жа. 12 ліст.; О жанре интересном и нужном // Сов. Бел. 13 окт.

1956. Эпопея борьбы трудового народа // Славяне. № 4; За глыбіню і маштабнасць // ЛіМ. 4 лют.; Не звужаць творчай размовы // Там жа. 4 жн.; Аб тым, што нас хвалюе // Там жа. 29 вер.; Шчасце барацьбы і працы // Там жа. 27 снеж.; Животворное влияние // Сов. Бел. 5 февр.; За боевые идейные позиции в литературной критике // Там жа. 30 дек.

1957. Літаратура пасляваеннага дзесяцігоддзя // На шляху служэння народу. Мн.; Полымя. № 9 / Сааўт. Р. Бярозкін; Паэзія Міколы Хведаровіча // Хведаровіч М. Залаты лістапад: Вершы. Мн.; Народнае жыццё — невычарпальная крыніца літаратуры // Полымя. № 8; Твор вялікай тэмы. Аб рамане П. Броўкі «Калі зліваюцца рэкі»: [Рэц. на кн.: Броўка П. Калі зліваюцца рэкі // Полымя. 1956. № 8—10] // ЛіМ. 16 сак.; Сегодняшний день белорусской критики // ЛГ. 14 марта; Народны паэт // Наст. газ. 21 ліст.

1958. Идейные основы советской литературы // Сов. Отчизна. № 1; Раман пра людзей нашага горада // ЛіМ. 29 студз.; З веданнем жыцця // Там жа. 26 лют.; Нястомны працаўнік навукі // Там жа. 12 крас.; З глыбінь народнага жыцця // Там жа. 27 снеж.; Яркие страницы современности / Сов. Бел. 31 авг.

1959. Народны пясняр: Да 150-годдзя з дня нараджэння А. В. Кальцова // Маладосць. № 10; У жыццё вядуць складаныя дарогі: [Рэц. на кн.: Краўчанка У. Зорка Венера. Мн., 1960] // Полымя. № 12; Сучаснасць і майстэрства // Звязда. 24 чэрв.; Важная праблема сацыялістычнай эстэтыкі // ЛіМ. 18 крас.; Даследаванне старажытнай літаратуры: [Рэц. на кн.: Вольскі В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1958] // Там жа. 3 чэрв.; Перакладчык, прапагандыст беларускай літаратуры // Там жа. 29 жн.; Апошнія кнігі пісьменніка: [Рэц. на кн.: Долгопольский Ц. Пять лепестков. Мн., 1959] // Там жа. 5 вер.

1960. Паэзія жыццёвай праўды // Звязда. 4 сак.; Дарогай вясны: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Дарогаю вясны. Мн., 1959] // ЛіМ. 16 студз.; Чаго не ўлічыў аўтар... Перыядызацыя гісторыі беларускай літаратуры [Рэц. на: Ахрыменка П. «Аб перыядызацыі гісторыі беларускай літаратуры» // ЛіМ. 1960. 3, 7, 10 чэрв.] // Там жа. 5 жн.; Беларускія байкі / Там жа. 19 жн.; Подзвіг патрыётаў // Там жа. 2 вер.; «Неман», его глубины и мели // Сов. Бел. 19 авг.

1962. Радасць кожнага дня: [Рэц. на кн:. Рэлес Р. Бяроза пад акном. Вершы. Мн., 1961 / Аўтарыз. пер. з яўр. Р. Барадулін // ЛіМ. 20 ліп.; Выдающийся мастер русского романа. К 150-летию со дня рождения И. А. Гончарова // Сов. Бел. 19 июня.

1963. Нялёгкімі шляхамі: [Рэц. на кн.: Куляшоў Ф. Творческий путь А. И. Куприна. Мн., 1963] // ЛіМ. 23 жн.; «Третья ракета» // Сел. газ. 6 янв.

1964. Адзіная многанацыянальная: Да 30-годдзя Першага Усесаюзнага з'езда савецкіх пісьменнікаў // Маладосць. № 8; Поэзия мятежных исканий // Знамя юности. 15 окт.; Праўда жыцця — праўда творчасці // Мін. праўда. 14 студз.; Жывыя сведчанні сучасніка // Там жа. 7 крас.; Свет маленства // Наст. газ. 23 снеж.

1965. Дзеля дзяцей; Аб тым, чаго не вернеш: Апавяданні-эцюды // ЛіМ. 18 мая.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні. Мн., 1973.

1.4.

1936. Яшвілі П. Ніта-капітан / З груз. // Піянер Бел. 12 снеж.

1.5.

На літоўскую мову. Pokarine baltarusiu literatura // Pergale. 1958. № 9 / Сааўт. Р. Бярозкін.

На ўкраінскую мову. Перед великим святом. Білорус. письменникі до 40-річчя Жовтня // Літ. газ. 1957. 17 вер.

2.3.

На беларускай мове. Барсток М. След на зямлі // ЛіМ. 1975. 17 мая; Бярозкін Р. Палемічныя нататкі // Там жа. 1959. 6 мая; Марціновіч А. [Біябібліяграфічная нататка да 70-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 6; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 198—202; [Некралог] // ЛіМ. 1965. 20 крас.; Рэпліка «Литературной газете» // Звязда. 1957. 17 сак.; Хадкевіч Т. Ці такой павінна быць крытыка? // ЛіМ. 1956. 7 ліп.; Хведаровіч М. Пра друга-настаўніка // ЛіМ. 1975. 16 мая; Ю. Л. Рабочыя літгурткі па-за ўвагай газеты // ЛіМ. 1936. 11 мая.

На рускай мове. Мележ И. Жизненные заботы. М., 1980. С. 44—45.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 167. воп. 1, спр. 1—113.

Г. І. Рэут.

ПАЛТАРАН ВЕРА

Палтаран (па мужу Ляпеская) Вера Сямёнаўна (28.3.1919, в. Бабунічы Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл. — 28.3.1989, Мінск; пахавана на Усходніх могілках), празаік, нарысіст. Член СП Беларусі з 1966. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя П. М. Лепяшынскага (1970, зб. нарысаў «Ключы ад Сезама» і нарыс «Дзівасіл»). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1979).

З сялянскай сям'і. У 1937, пасля сканчэння дзесяцігодкі, паступіла ў Мінскі педінстытут. У сувязі з пачаткам Вялікай Айчыннай вайны вучобу спыніла. У 1941—43 працавала на Барміна-Вянецкім заводзе ў Горкаўскай вобл. У 1943 паступіла на філалагічны факультэт БДУ, які знаходзіўся ў той час на ст. Сходня пад Масквой. Пасля заканчэння універсітэта (1945) працавала стыльрэдактарам газет «Чырвоная змена» (1945—52), «Літаратура і мастацтва» (1952—53), рэдактарам аддзела крытыкі часопіса «Маладосць» (1953—73). У 1973—89 загадчык рэдакцыі выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Узнагароджана Ганаровай граматай, Граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалём.

Літаратурную працу пачала ў 1949, пастаянна друкавалася з 1957. Пісала нарысы, крытычныя артыкулы, рэцэнзіі, літаратурныя партрэты, займалася перакладамі. Асноўная тэма пісьменніцы — Палессе, беларуская вёска, праблемы якой яна ведала дасканала, бо часта бывала на радзіме, блізка да сэрца ўспрымала ўсё, чым жылі земляк. Яе нарысы напісаны трапна, востра. Ім уласцівы індывідуальны грамадзянскі і мастацкі погляд на розныя з'явы жыцця, глыбокае пранікненне

ў духоўны свет вясковых працаўнікоў. Як крытык і рэцэнзент зацікаўлена ставілася да творчасці І. Мележа, А. Адамовіча, І. Пташнікава, А. Кудраўца, М. Стральцова, В. Карамазава і іншых беларускіх празаікаў. Была чулым і ўважлівым дарадчыкам маладых талентаў. *В. І. Смыкоўская.*

Бібліяграфія

1.2.

Творчество Максима Танка: Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1955.

Ключы ад Сезама: Нарысы. Мн., 1967. Рэц.: Герцовіч Я. Ключи от людских сердец // Сел. газ. 1969. 10 сент.; Гніламёдаў У. Добрай дарогі табе, нарыс // ЛіМ. 1967. 5 снеж.; Кірвель А. Ашчаднасць душы і слова // Мін. праўда. 1969. 17 кастр.; Манжос Н. // Гомел. праўда. 1967. 25 ліп.; Мартиновича А. О людях труда // Сел. газ. 1968. 24 окт.; Мехаў У. Ключы куюцца // ЛіМ. 1967. 31 сак.; Холенкова А. Глубины современности // Гродн. правда. 1971. 23 янв.; Чернов О. Корни жизни // Сов. Бел. 1969. 26 сент.

Дзівасіл: Нарысы. Мн., 1974. Рэц.: Коваленко В. На разных глубинах жизни // Неман. 1975. № 1; Няхай М. Вачыма сучасніка // Звязда. 1974. 27 жн.; Яго ж. У чистого родника // Заря. 1974. 7 авг.

Чалавек на вятрах часу: Публіцыстыка. Літ. крытыка. Мн., 1989.

1.3.

1949. На пярэднім краі жыцця // Чырв. змена. 18 чэрв.

1952. Г. І. Успенскі: (Да 50-годдзя з дня смерці) // ЛіМ. 5 крас.; Магутны поступ міру // Там жа. 13 вер.

1957. На крыллях песні // Маладосць. № 3; Перад дарогай: Нарыс // Там жа. № 6; За ракою Гарынню: Нарыс // Там жа. № 10.

1958. Поступ часу: Нарыс // Маладосць. № 1; Сэнс мастацкай дэталі // Там жа. № 6; Пачуццё вышыні: Нарыс // Там жа. № 8; Навейшая гісторыя: Нарыс // Там жа. № 11.

1959. Кніга пра майстэрства: [Рэц. на кн.: Адамовіч А. Шлях да майстэрства. Мн., 1958] // Маладосць. № 2; Смак хлеба: Нарыс // Там жа. № 8.

1960. Дом пад соснамі: Нарыс // Маладосць. № 3; Жыццё набірае разгон: Палескія замалёўкі // Там жа. № 4; Публіцыстыка ў мастацкім творы: Размова аб майстэрстве // Там жа. № 6; Насустрач сонцу: Нарыс // Там жа. № 9.

1961. З глыбінь жыцця: [Рэц. на кн.: Адамович А. Война под крышами. Мн., 1960] // Звязда. 1 сак.

1962. Духоўны свет паэта: [Рэц. на кн.: Вярцінскі А. Песня пра хлеб. Мн., 1962] // Полымя. № 8; Талент светлы, чалавечы // Звязда. 16 вер.

1963. На зямлі палескай: Нарыс // Маладосць. № 10; Вялікі чалавек; Цётка Куліна — палітык: Апавяданні // ЛіМ. 18 кастр.

1964. Ключы ад Сезама: Нарыс // Полымя. № 9. Рэц.: Сніцарава Н. Запаветныя ключы // Чырв. змена. 1965. 30 студз.; На мяжы дабра і зла: Раздзел з нарыса «Ключы ад Сезама» // ЛіМ. 15 вер.

1967. Дом пад соснамі // У сэрцы народным. Мн.; Да мяжы дабра і зла: Нарыс // Голас Радзімы. № 50.

1968. Свет добрых людзей: [Рэц. на кн.: Карамазаў В. Падранак. Мн., 1968] // Маладосць. № 9; Дзівасіл: Нарыс // Полымя. № 3. Рэц.: Галчанаў А. Вобраз чалавека працы // Звязда. 1969. 25 лют.; Герцович Я. Ключи от людских сердец // Сел. газ. 1969. 10 сент.; Міско С. Хто будзіць сонца? // Звязда. 1968. 26 чэрв.; Сабаленка Р. Песні бяруцца з праўды // ЛіМ. 1968. 17 мая; Чернов О. Корни жизни // Сов. Бел. 1969. 26 сент.; Ля самых жыццёвых крыніц // Полымя. № 11; Старонкі нашай славы: [Рэц. на кн.: Грахоўскі С. Рудабельская рэспубліка. Мн., 1968] // Звязда. 31 ліп.; Траянскі конь: Раздзел з нарыса «Дзівасіл» // ЛіМ. 8 сак.; Моя застольная // Правда. 27 дек.

1970. Гартаючы старонкі БелСЭ // Маладосць. № 1; Лаўрэаты Ленінскага года: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Жадановіч / Там жа. № 5.

1971. Пад знакам паэзіі // Работніца і сялянка. № 5; Юбіляра вітаюць // ЛіМ. 29 кастр.; Продолжение летописи // Сел. жизнь. 20 февр. / Сааўт. А. Вярцінскі, Я. Сіпакоў.

1972. Малдавія ўчора і сёння: Нарыс // Маладосць. № 1; Жыццё, якое яно ёсць: [Рэц. на кн.: Кудравец А. Раданіца. Мн., 1971] // Полымя. № 9.

1973. Хлеб дабраты // Маладосць. № 12; Чалавек на вятрах часу // Полымя. № 8.

1974. Чалавек прарастае горадам: [Рэц. на кн.: Стральцоў М. Ядлоўцавы куст. Мн., 1973] // Маладосць. № 6; На страже — память // Неман. № 4.

1975. Талент чалавечай дабраты: Нарыс // Маладосць. № 9.

1977. Дзівасіл: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Слова, звернутае да сумлення // Вяч. Мінск. 3 вер.; Хлеб и правда // Сел. газ. 6 сент.

1978. Голас высокае грамадзянскасці // ЛіМ. 30 чэрв.

1979. Конфликт у родного колодца // Неман. № 12; Калі замыкаўся круг жыцця... // Полымя. № 2.

1980. Шчодры, шматгранны... // ЛіМ. 8 жн.; Паэт з беларускіх узгоркаў сініх... // Там жа. 21 ліст.

1981. [Уступная нататка:] Да 75-годдзя І. Дуброўскага // Сучаснік. Мн.

1982. Калі замыкаўся круг жыцця // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Бессмертная певучая душа // Сов. музыка. № 10; Неўміручая, пявучая душа // ЛіМ. 22 студз.; Вышыня, узнятая працай // Там жа. 24 снеж.; «...Узрушыць і паклікаць на дабро»: [Адказы пісьменніка на анкету «Чырвонай змены»] // Чырв. змена. 20 сак.

1983. Неўміручая, пявучая душа // Песня на ўсё жыццё. Мн.; [Уступ слова да нарыса] // Неман. № 11.

1984. Час світання // Галубовіч Л. Таемнасць агню. Мн.; Хлеб наш надзённы...: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Полымя. № 9; «Отчей земле...» // ЛГ. 5 сент.; Мысль неспокойная, вопрошающая: [Рэц. на кн.: Адамович А. Собрание сочинений: В 4 т. Мн., 1981] // Сов. Бел. 29 нояб.

1985. Размова з памяццю // Работніца і сялянка. № 2.

1.4.

Драбінскі Я. Ад Гомеля да Эстрамадуры: Аповесць пра жыццё М. Дворнікава / З рус. Мн., 1975. (Слава твая, Беларусь!).

1961. Шутаў С. Чырвоныя стрэлы: Аповесць / З рус. // Маладосць. № 10—12.

1966. Казанцаў А. Вілена: Раман / З рус. // Маладосць. № 5, 6.

1967. Айтматаў Ч. Чырвоны яблык: Апавяданне / З кірг. // Полымя. № 11.

1968. Драбінскі Я. Ад Гомеля да Эстрамадуры: Аповесць пра жыццё М. Дворнікава / З рус. // Маладосць. № 5, 6.

1.5.

На рускую мову. Путешествие в Тонеж: Очерк / Пер. З. Крахмальникова // Дружба народов. 1969. № 2.

1.6.

Яскевіч А. Ад слова — да вобраза. Мн., 1968 / Рэд.

2.1.

Смыкава І. Вера Палтаран // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты. Мн., 1973.

2.3.

На беларускай мове. Аўрамчык М., Коўтун В. Святло дзівасілу // Полымя. 1979. № 3; Брыль Я. «А я — на Палессе» // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 4; Яго ж. Ёсць шчаслівыя людзі... // ЛіМ. 28 сак.; Букчын С. Нарыс: Практыка і крытыка // Там жа. 1977. 29 ліп.; Веры Палтаран — 60 // ЛіМ. 1979. 23 сак.; Гамолка М. Выдатны плён творчай працы // Голас Радзімы. 1970. № 10; Каваленка В. Жыць, як набяжыць,— не заслуга // ЛіМ. 1974. 12 крас.; Яго ж. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977. С. 155—159; Лаўрыновіч В. Сустрэча з крыніцаю // ЛіМ. 1969. 22 жн.; Лобан М. Вера Палтаран // Лобан М. Пяць раніц тыдня. Мн., 1984; Яго ж. Літаратура пярэдняга краю // Полымя. 1974. № 8; Лысенка А. Нарыс // Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 313—314; Яго ж. Сучасны

беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 50—57, 120—123; Я г о ж. Тварам да жыцця // ЛіМ. 1968. 13 вер.; М а р ц і н о в і ч А. Дар душэўнай дабрыні: (Да 60-годдзя з дня нараджэння В. С. Палтаран) // Работніца і сялянка. 1979. № 3; П а н а с ю к М. Кантакт пісьменніка і героя // ЛіМ. 1974. 15 лют.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а в і к Л. Знайсці ключы ад Сезама // Вяч. Мінск. 1979. 28 сак.; С я м ё н а в а А. Яе спосаб жыцця // Сямёнава А. Гарачы след таленту. Мн., 1979; Ш к р а б а Р. Літаратура і мова. Мн., 1969. С. 211—252; Я г о ж. Нарыс — жанр чалавечы // Полымя. 1967. № 7; Я г о ж. Скарбы. Мн., 1973. С. 281—311; Ш ч о д р а с ц ь. Веры Палтаран — 50 гадоў // ЛіМ. 1969. 28 сак.; Ю р э в і ч У. У квадры душэўнай поўні // Там жа. 1979. 23 сак.

На рускай мове. Г е р ц о в и ч Я. О деревне и «деревенщиках» // Неман. 1972. № 1; Г о н ч а р о в а Л. Художник Лисовский // Там жа. 1974. № 12; К о в т у н В. Ее любовь — Полесье // Сел. газ. 1979. 29 марта; С н и ц а р а в а Н. Наша боевая литература // Вопросы публицистики. Мн., 1969. С. 152—154.

2.4.

На беларускай мове. К о ў т у н В. Тонеж (В. Палтаран): [Верш] // Коўтун В. На ўзлёце дня. Мн., 1977; Я н і ш ч ы ц Я. Бэз Веры Палтаран: [Верш] // Янішчыц Я. Пара любові і жалю. Мн., 1983.

М. П. Барташэвіч.

ПАЛУЯН СЯРГЕЙ

Палуян Сяргей Епіфанавіч [псеўд. Я с я н о в і ч, С. Я с я н о в і ч; крыпт. С. П., П. Я н; 7(19).10.1890, мяст. Брагін Рэчыцкага пав. Мінскай губ.; цяпер г. Брагін Гомельскай вобл.— 7(20).4.1910, Кіеў, пахаваны на Байкаўскіх могілках], публіцыст, празаік, літаратуразнавец. Пісаў на беларускай і ўкраінскай мовах.

З сям'і дробнага зямельнага арандатара. Бацька, Епіфан Іванавіч, прымаў удзел у гандлёвых аперацыях. Калі разбагацеў, стаў самастойным землеўласнікам. Праз чатыры гады пасля нараджэння С. Палуяна бацькі перайшлі з сялянскага саслоўя ў купецкае (1894). Вучобу С. Палуян пачаў у Мазырскай прагімназіі. Там жа ўпершыню пазнаёміўся з рэвалюцыйнымі ідэямі, што не засталося незаўважаным дырэкцыяй прагімназіі. Хутка С. Палуян мусіў перапыніць вучобу. Працягваў яе (ужо пад апекай родных дзядзькоў-выкладчыкаў) у гімназіі г. Мітава (цяпер Елгава, Латвія, 1904—05). Пагроза паўторнага выключэння за актыўную антыўрадавую дзейнасць прымусіла будучага пісьменніка зноў спыніць вучобу і вярнуцца на радзіму, да бацькоў, якія жылі тады ў в. Крышычы (цяпер Калінкавіцкі р-н Гомельскай вобл.). Працаваў на бацькавай гаспадарцы, спазнаў нялёгкую сялянскую працу, зблізіўся з беднатой навакольных вёсак і мястэчак, працягваў рэвалюцыйную агітацыю, што прывяло да чарговага канфлікту з бацькам. Пасля гэтага С. Палуян назаўсёды пакінуў родныя мясціны і паехаў у Кіеў (1907?). Прытулак знайшоў спачатку ў роднага дзядзькі, потым перайшоў на прыватную кватэру. Жыў на сціплы ганарар за свае артыкулы і рэцэнзіі ва ўкраінскім перыядычным друку. Не адмаўляўся і ад выпадковых заробкаў рэпетытара, карэктара і г. д. С. Палуян настойліва займаўся самаадукацыяй, рыхтаваўся да паступлення ва універсітэт. Праз свайго стрыечнага брата наладзіў сувязь з мясцовай сацыял-дэмакратычнай арганізацыяй. Стаў цікавіцца праблемамі беларускага нацыянальнага адраджэння, супрацоўнічаць з газетай «Наша ніва»: спачатку як карэспандэнт, а на пачатку лета 1909 пераехаў у Вільню на сталую працу. У Вільні пазнаёміўся з прагрэсіўнымі маладымі літаратурнымі сіламі Беларусі, вёў у газеце аддзел «З нашага жыцця». Дзякуючы намаганням С. Палуяна і Я. Купалы на старонкі «Нашай нівы» траплялі многія творы М. Багдановіча, якія доўгі час лічыліся «дэкадэншчынай» і спісваліся Ядвігіным Ш. у архіў.

Як крытык і літаратуразнавец С. Палуян дэбютаваў у друку ў 1909 на старонках газеты «Наша ніва» і часопіса «Українська хата». Пачынаючы з артыкула «Беларуская літаратура ў 1909 гаду», першага агляднага артыкула ў беларускай літаратурна-крытычнай думцы, ён актыўна і паспяхова займаўся папулярызацыяй роднага слова на Украіне, умацоўваў дружбу паміж братнімі славянскімі народамі. У шасці «Лістах з Украіны» С. Палуяна зроблены сістэматыза-

ваны агляд культурна-гістарычнага жыцця ўкраінскага народа і беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязей пачатку 20 ст. У сваёй кароткай, але надзвычай яркай і плённай літаратурна-крытычнай дзейнасці С. Палуян змагаўся за наватарскі характар маладой літаратуры, у аснову ацэнкі твораў клаў найперш эстэтычна-мастацкія крытэрыі (рэц. «Якуб Колас. Другое чытанне для дзяцей беларусаў»). Падтрымліваў і заахвочваў творчыя пошукі М. Багдановіча, Я. Коласа, В. Ластоўскага, быў прыхільнікам таленту Я. Купалы, прадказаў яму вялікую будучыню, адным з першых убачыў творчую адметнасць К. Буйло. Даследаваў гісторыю беларускай літаратуры (арт. «Беларуская паэзія ў яе тыповых прадстаўніках»). Ствараў вершаваныя і драматычныя творы «на сучасны лад» (апошнія да гэтага часу не выяўлены). С. Палуян стаяў і ля вытокаў беларускага тэатразнаўства (арт. «Беларускія вечарыны» і інш.), адводзіў тэатру ў тагачасных умовах Беларусі адметную ролю «нацыянальнай школы», «цэментуючага пачатку» нацыі (пазней гэтыя ідэі творча развіваў у сваёй крытычнай дзейнасці М. Гарэцкі). У артыкулах і нататках, прысвечаных праблемам народнай асветы і нацыянальнай школы, паслядоўна адстойваў права беларусаў на родную мову і культуру (арт. «Пра нацыянальную школу на Беларусі»). Падтрымліваў імкненні да духоўнага адраджэння так званых «малых народаў» царскай Расіі (якутаў, чувашоў), з сімпатыяй пісаў пра асветніцкую дзейнасць украінскай інтэлігенцыі. С. Палуян — ініцыятар і паслядоўны прыхільнік ідэі заснавання літаратурнага перыядычнага выдання, якое магло б стаць школай выхавання і згуртавання свядомай беларускай інтэлігенцыі (гэта задума потым рэалізавалася ў альманаху «Маладая Беларусь», 1912—13). Уся творчасць С. Палуяна вызначаецца глыбокім дэмакратызмам і патрыятызмам, высокім прафесійным узроўнем, імкненнем далучыць роднае мастацкае слова да агульнаеўрапейскага кантэксту, глыбінёй аналітычнага мыслення, вобразным багаццем мовы.

Паўсядзённая матэрыяльная незабяспечанасць, абвостраная жыццёвым меркантылізмам і правінцыяльнай вузкасцю светапогляду некаторых калег па агульнай справе, эстэтычнай іх глухатой, ва ўмовах змрочнай грамадска-палітычнай атмасферы 1907—10 надзвычай адмоўна паўплывалі на рамантычную натуру С. Палуяна, наблізіўшы яго да духоўнай драмы. На 20-м годзе ён скончыў жыццё самагубствам. Смерць пісьменніка выклікала шчымлівы боль і смутак сярод прагрэсіўнай грамадскасці Беларусі і Украіны. Свае творы прысвяцілі яму Я. Купала, М. Багдановіч, Ц. Гартны, Ядвігін Ш, украінскі пісьменнік А. Тэсленка і інш. *М. А. Варвашэвіч, У. А. Лебедзеў.*

Бібліяграфія

1.2.

Лісты ў будучыню: Проза; Публіцыстыка; Крытыка. Мн., 1986.

1.3.

1909. [Рэц. на кн.: Видавництво «Час». К., 1909] // Укр. хата. № 3 / Пад крыпт. П. Ян; Про національну школу на Білорусі / З нагоди виходу зб. «Білорусскій учитель в Петербурзі») // Там жа. № 5; Лісты з Украіны // Н. н. 25 чэрв. 13, 20 жн., 15 кастр. / Пад крыпт. С. П.; З нашага жыцця // Там жа. 3, 17 вер.; Якуцкі нацыянальны рух // Там жа. 22 кастр. / Пад псеўд. С. Ясяновіч; З нашага жыцця // Там жа. 17 снеж. / Пад псеўд. С. Ясяновіч.

1910. [Рэц. на кн.: Винниченко В. Третя книжка оповіданнів. К., 1910; Першы беларускі каляндар «Нашае Нівы» на 1910 г. Вільня. 1910] // Укр. хата. № 1; [Рэц. на кн.: Тарас на Парнасе. Вільня. 1909; Ядвігін Ш. Дзед Завала. Вільня. 1910] // Там жа. № 2; Білоруська поезія в її типових представниках; [Рэц. на кн.: Народний календар «Село» на 1910 р. К., 1910] // Там жа. № 3; [Рэц. на кн.: Колас Я. Другое чытанне для дзяцей беларусаў. Вільня, 1910] // Там жа. № 4; [Рэц. на кн.: Ващенко Г. Сліпий. Спб., 1910] // Там жа. № 5; Беларуская літаратура ў 1909 гаду // Н. н. 11 лют. / Пад псеўд. С. Ясяновіч; Лісты з Украіны // Там жа. 11 сак. / Пад псеўд. С. Ясяновіч; Хрыстос уваскрос! // Там жа. 15 крас.; Вёска: [Апавяданне] // Там жа. 21 кастр.; Білоруські вечірки // Рада. 4 трав.

1912. Што рабіць? // Беларускі каляндар «Нашай Нівы» на 1912 год. Вільня.

1913. Думаць і гаварыць трэба па-беларуску // Н. н. 24 кастр. / Пад крыпт. С. П., Бог — добры гаспадар: Казка // Там жа. 21 ліст. / Пад крыпт. С. П.

1916. Аляксандр Рыпінскі: [Нарыс] // Гоман. 3 сак.

1919. Хрыстос уваскрос! // Дыяменты беларускага прыгожага пісьменства. К.

1920. Хрыстос уваскрос! // Беларускі каляндар на 1920 год «Наша хата». Вільня.

1927. Хрыстос уваскрос! // Беларускі ілюстраваны каляндар на 1928 год. Вільня; Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня.

1928. Хрыстос уваскрос! // Беларускі рэкламатар. Вільня; З роднай нівы. Вільня.

1934. Хрыстос уваскрос! // Родны край. 7 крас.

1978. З нашага жыцця; Беларуская літаратура ў 1909 годзе; Лісты з Украіны // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн.

1.5.

На ўкраінскую мову. Хутір: (З циклю «Забраний край») / Пер. М. Шаповал // Укр. хата. 1910. № 6.

2.2.

Кабржыцкая Т., Рагойша В. Слядамі знічкі: Пра Сяргея Палуяна. Мн., 1990.

2.3.

На беларускай мове. Багдановіч М. Глыбы і слаі // Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2; С. 103. Бас І. Друг маладога Купалы // Полымя. 1976. № 1; Яго ж. Сявец у родных слоў сяўбе // Бас І. Літаратуразнаўчыя эцюды. Мн., 1977; Бядуля З. Загінуўшыя на цяжкім шляху // Сав. Бел. 1926. 14 вер.; Ватацы Н., Лапідус Н. Пісьменнік і публіцыст // ЛіМ. 1960. 23 крас.; Гадаўшчына смерці Сяргея Палуяна // Н. н. 1911. 7 крас.; Гарэцкі М. Палуян Сяргей // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Кабржыцкая Т. Сяргей Палуян на Украіне // ЛіМ. 1969. 17 студз.; Кабржыцкая Т., Рагойша В. Акрылены рэвалюцыяй // Полымя. 1985. № 12; Іх жа. Карані дружбы: Бел.-укр. літ. ўзаемасувязі пачатку XX ст. Мн., 1976. С. 73—79; Іх жа. Падушка Сяргея Палуяна // ЛіМ. 1984. 26 кастр.; Іх жа. Слядамі знічкі // Маладосць. 1985. № 10; Іх жа. Ускрылены рэвалюцыяй // ЛіМ. 1985. 19 крас.; Карабан С. Ля вытокаў беларускай дэмакратычнай крытыкі // Полымя. 1956. № 10; Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2. С. 416—418; Ляндрэс І. Сяргей Палуян (1890—1910) // ЛіМ. 1941. 12 крас.; Піўтарадны В. С. Палуян на Украіне // Там жа. 1955. 14 мая; Яго ж. Сяргей Палуян пра беларускі тэатр // Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных і фальклорных сувязей. Гомель, 1969; Шараховскі Я. Пясняр народных дум. Мн., 1970.

На польскай мове. Aleksiuk P. Z życia białoruskiego: S. Połujan // Litwa. 1910. Nr 10.

На рускай мове. Ватацы Н. Всего легче и лучше // Неман. 1971. № 9; Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971. С. 71, 73, 92; Лапидус Н. Максим Богданович — литературный критик // Неман. 1961. № 6.

На ўкраінскай мове. Богацький П. Памяті Сергія Полуяна // Укр. хата. 1910. № 4; Діброва А. Пам'яті А. Тесленка // Там жа. 1911. № 5—6; Кобржицька Т. З невідомого про Сергія Полуяна // Укр. літературознавство. 1970. Вип. 8; Шаповал М.

В дань безмежку: (Пам'яті Сергія Полуяна) // Рада. 1910. 10 квіт.
2.4.
На беларускай мове. Багдановіч М. С. Е. Палуяну: [Верш] // Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1; Беларусы з Капыля і Слуцка. Ліст у «Нашу ніву»: [Верш] // Н. н. 1910. 20 мая; Гурло А. Памяці С. Палуяна: [Верш у прозе] // Там жа. 1910. 13 мая; Купала Я. Курган: (Памяці С. Палуяна): [Верш] // Там жа. 1912. 21 чэрв.; Лёўчык Г. Мне трэба умярці...: На смерць С. Палуяна: [Верш] // Лёўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; Панізнік С. На несурочнай зямлі: Сяргей Палуян: [Верш] // Панізнік С. Чало і век. Мн., 1979; Яго ж. Сяргею Палуяну: [Верш] // Панізнік С. Палявая пошта. Мн., 1972; Ядвігін Ш. Раны; Памяці С. Палуяна: [Верш у прозе] // Н. н. 1912. 3 мая.
На рускай мове. Купала Я. Памяти С. Полуяна: [Верш] / Пер. Г. Семенов // Купала Я. Избранное. 2-е изд. Л., 1973; Лойко О. Как огонь, как вода / Пер. Г. Бубнов // Неман. 1981. № 9.
3.1.
ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 225.

В. М. Грышкевіч.

ПАЛЬЧЭЎСКІ АЛЕСЬ

Пальчэўскі Алесь [Аляксандр Восіпавіч; псеўд. Аер, А. Вясковы, Ал. Вясковы, Падарожны, Прусіноўскі, Селькор Аер, Селянін В. А., Сусед, А. Язвіч; крыпт. А. В., А. В-вы, А. П., А-р, Ал. Яз-віч, В. А-сь, В-вы, П-ны і інш.; 3(16).1.1905, в. Прусінава Мінскага пав., цяпер Уздзенскі р-н Мінскай вобл.— 26.4.1979, Мінск; пахаваны ў в. Прусінава], празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1956

З сялянскай сям'і, у якой было 11 дзяцей. Бацькі мелі 3,5 гектара зямлі. Выбіваючыся з сіл, бацька імкнуўся дапамагчы дзецям знайсці сваю дарогу ў жыцці — даць ім па магчымасці патрэбную адукацыю. Сам ён быў вельмі працавіты і дзяцей прывучаў змалку да працы. У 1913 А. Пальчэўскі пачаў наведваць земскую школу, якую скончыў толькі пасля двухгадовага перапынку ў вучобе (у 1915 яго настаўніка мабілізавалі ў войска, і школа закрылася). Потым вучыўся ў Вышэйшым пачатковым вучылішчы ў Новым Свержані, перайменаваным пазней у гімназію, але не скончыў яе. «Па мірнаму дагавору Савецкай Расіі з Польшчай, які ўвайшоў у сілу 2 красавіка 1921 года,— сведчыў пісьменнік у сваёй аўтабіяграфіі «Жыццёвыя сцежкі»,— наша вёска з нейтральнай паласы на час перамір'я адышла да Савецкай Беларусі, а Новы Свержань астаўся пад Польшчай. 1 чэрвеня я скончыў трэці клас гімназіі і ўжо з-за мяжы вярнуўся дахаты». Яшчэ ў пачатковай школе А. Пальчэўскі шмат чытаў, у тым ліку кнігі беларускіх пісьменнікаў. У 1921—25 працаваў на гаспадарцы, прымаў удзел у вясковай самадзейнасці, займаўся зборам падпіскі на газеты, дасылаў допісы і замалёўкі ў «Савецкую Беларусь» і «Беларускую вёску». У 1925 па рэкамендацыі Уздзенскага райана («за актыўны ўдзел у ліквідацыі непісьменнасці сярод сялян, за распаўсюджанне друкаванага слова») паступіў на рабфак БДУ. У 1931 скончыў педагагічны факультэт (творчы цыкл). Хацеў стаць настаўнікам, але быў накіраваны на газетна-выдавецкую работу — спачатку ў часопіс «Кааперацыя БССР», потым у часопіс «Шляхі калектывізацыі». У 1931—36 — адказны сакратар дзіцячага часопіса «Іскры Ільіча». У 1936 А. Пальчэўскі незаконна рэпрэсіраваны, а ў 1937 прыгавораны да васьмі гадоў зняволення. З 1937 да 1946 працаваў лесарубам у Горкаўскай вобласці. Вярнуўшыся на Беларусь, выкладаў мову і літаратуру ў Пухавіцкай і Рудзенскай сярэдніх школах (1946—48). У 1949 зноў незаконна асуджаны, высланы ў Краснаярскі край. Рэабілітаваны ў 1954. У 1955—57 быў рэдактарам мастацкай літаратуры ў Дзяржаўным выдавецтве БССР, літсупрацоўнікам (з 1957), а з 1961 да 1971 адказным сакратаром часопіса «Вясёлка». Узнагароджаны медалём.

Першы верш («Адліга») А. Пальчэўскі напісаў у 1922, у 1923 — некалькі апавяданняў (засталіся неапублікаванымі). У 1923—24 у сааўтарстве з І. Жаўрыдам стварыў п'есу «Зняслаўлены бацькам», якая тады ж была пастаўлена на вясковай сцэне (спектаклі з поспехам паўтараліся некалькі разоў). У адказ на адно з ранніх апавяданняў З. Бядуля прыслаў маладому аўтару пісьмо, у якім раіў «працаваць на літаратурнай ніве і пабольш чытаць мастацкіх твораў». Першыя вершы і апавяданні А. Пальчэўскага надрукаваны ў 1925. У 1932 у выдавецтве «Чырвоная змена» выйшла асобнай кніжкай для школьнай самадзейнасці яго п'еса

«З чырвоным сцягам», у 1934 у Дзяржаўным выдавецтве Беларусі п'еса «Зламаная іголка». Свае вершы і апавяданні А. Пальчэўскі змяшчаў на старонках «Чырвонай змены», «Работніцы і сялянкі Беларусі», «Чырвонага сейбіта», «Савецкай Беларусі», «Беларускага піянера», «Іскраў Ільіча». Ён аўтар зборнікаў апавяданняў «Родныя берагі», «Разбітае люстэрка», «Былі ў маці сыны», кніг аповесцяў і апавяданняў «Жнівеньская раніца», «Запознены пасаг», «Ноч на вахце», п'есы «Суседка», кніжак апавяданняў для дзяцей «Беражанкі», «Аля і Галя», «Дым над лесам», «Таемная крушня», «Аднавокі сом», аповесцей «Ты не адзін», «Данеўцы — нашы знаёмыя» і інш. Творчасць А. Пальчэўскага вылучаецца добрым веданнем вясковага побыту, псіхалогіі дзяцей, улюбёнасцю ў родны край, глыбокім адчуваннем жывога слова.

Імя А. Пальчэўскага носіць вуліца ў г. п. Узда. У 1989 у в. Стальбоўшчына Уздзенскага р-на, у мясцовай школе, быў адкрыты літаратурны музей пісьменніка. У в. Прусінава, на доме, дзе ён нарадзіўся, устаноўлена мемарыяльная дошка.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.

Мора на камені: Выбранае. Мн., 1966. Рэц.: Гілевіч Н. Праўдзівыя старонкі жыцця // Беларусь. 1966. № 9; Гніламёдаў У. Перажытае // ЛіМ. 1966. 2 жн.

Выбр. тв.: У 2-х т. Мн., 1975. Т. 1. Апавяданні. Т. 2. Аповесці, літаратурныя партрэты, сцежкі, эцюды.

Выбр. тв.: У 2-х т. Мн., 1980. Т. 1. Апавяданні і аповесць. Т. 2. Аповесці. Рэц.: Гніламёдаў У. Радасць тварыць дабро // ЛіМ. 1980. 8 жн.

1.2.

З чырвоным сцягам: Інсцэніроўка. Мн., 1932.

Зломаная іголка: П'еса. Мн., 1934.

Беражанкі: Апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: Каламінскі Я. Калі б героі ажылі... // Чырв. змена. 1959. 12 лют.

Родныя берагі: Апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: Арабей Л. Дарагое сэрцу // Полымя. 1958. № 6; Браиловский А. Люди родной земли // Сов. Бел. 1958. 16 июля; Папкоўскі К. Апавяданні пра дзяцей і настаўнікаў // Наст. газ. 1958. 18 ліп.; Паўлюкоўскі І. Старонкі жыцця // Маладосць. 1958. № 9; Юрэвіч У. Запозненае, але прыемнае знаёмства // ЛіМ. 1958. 26 сак.

Суседка: Аднаактоўка. Беласток. 1958.

Ты не адзін: Аповесць. Мн., 1960.

Аля і Галя: Апавяданні. Мн., 1961.

Жнівеньская раніца: Аповесць, апавяданні і замалёўкі. Мн., 1963. Рэц.: Сталяроў М. Сустрэча з добрымі людзьмі // ЛіМ. 1964. 20 сак.

Дым над лесам: Апавяданні. Мн., 1964.

Данеўцы — нашы знаёмыя: Аповесць. Мн., 1965. Рэц.: Кудравец А. Сагрэтая любоўю // ЛіМ. 1966. 28 студз.

Разбітае люстэрка: Апавяданні. Мн., 1965. (Б-ка «Вожыка»).

Былі ў маці сыны: Апавяданні: Замалёўкі. Успаміны. Мн., 1968.

Таемная крушня: Апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Букчин С. Велика надежда... // Неман. 1970. № 1.

Тайна аднаго звяна: Аповесць. Мн., 1970.

Ты не адзін: Аповесць і апавяданні. Мн., 1970. (Школьная б-ка).

Запознены пасаг: Апавяданні і аповесць. Мн., 1973. Рэц.: Дубоўскі М. Дарагі мой чалавек // ЛіМ. 1974. 23 жн.; Лаўшук С. З верай у чалавека // Мін. праўда. 1974. 21 вер.; Сталяроў М. Пільны погляд мастака // Беларусь. 1974. № 6.

Аднавокі сом: Апавяданні. Мн., 1974.

Сцежкі: Аповесць. Мн., 1977. Рэц.: Досін М. Сцежкамі мінулага // Наст. газ. 1979. 24 кастр.; Канэ Ю. Суравая нітка // Вяч. Мінск. 1978. 16 чэрв.; Разанаў І. Сцежкі жыцця // Звязда. 1978. 2 снеж.

Ноч на вахце: Аповесці, апавяданні, замалёўкі. Мн., 1979. Рэц.: Локун В. Жыццё багатае і шматграннае // Полымя. 1980. № 4.

1.3.

1925. На пасёлку: [Верш] // Малады араты. № 17—18 / Пад псеўд. Ал. Вясковы; Вясковыя частушкі // Бел. вёска. 22 мая / Пад псеўд. А. Вясковы; Сарочка дарэмна: [Апавяданне] // Там жа. 30 чэрв. / Пад крыпт. А. В.; А сёлета падатак лягчэйшы: [Малюнак] // Там жа. 18 вер. / Пад крыпт. А. В-вы; Дзень ураджаю: [Верш] // Там жа. 7 кастр. / Пад псеўд. А. Вясковы; Аграном дапамог: Малюнак // Там жа. 6 снеж. / Пад крыпт. А. В-вы; Памылка: Апавяданне // Сав. Бел. 3,5 снеж. / Пад псеўд. А. Вясковы.

1926. Ахвяра: Апавяданне // Малады араты. № 1—2 / Пад псеўд. Ал. Вясковы; У нядзелю: Малюнак // Чырв. сейбіт. № 3 / Пад псеўд. А. Вясковы; Перавыбары: [Верш] // Бел. вёска. 26 студз. / Пад псеўд. Ал. Вясковы; На сходзе: [Верш] // Там жа. 9 сак. / Пад псеўд. Ал. Вясковы; Свае мужчыны дапамогуць: [Верш] // Там жа. 4 крас. / Пад псеўд. Вясковы; Раней і цяпер: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Камуніст. 26 вер.; Чырв. змена. 17 кастр.; Чырв. Полаччына. 29 вер. / Пад псеўд. Ал. Вясковы; Вясковы фельетон: «Павінен прашпэціцца» // Бел. вёска. 12 снеж. / Пад псеўд. Сусед.

1927. Сенажаць: [Апавяданне] // Чырв. сейбіт. № 12 / Пад псеўд. А. Вясковы; Вёска Харанякі: [Замалёўка] // Сав. Бел. 18 студз. / Пад. псеўд. Падарожны; Альбрэхтаўскі сельсавет; Аўлас; З-пад хмар вандроўных; Выбары: [Апавяданні] // Там жа. 19 студз. / Пад псеўд. Падарожны; Аб тым, што не падыходзіць да друку: [Апавяданне] // Там жа. 20 студз. / Пад псеўд. Падарожны; Як не варта было б загадваць школай // Там жа. 13 вер. / Пад псеўд. Падарожны; Сем: [Верш] // Чырв. змена. 18 сак. / Пад псеўд. Ал. Вясковы; Чаму ён перастаў верыць (Праўдзівае здарэнне з дзядзькам Фабуком) // Там жа. 17 крас. / Пад псеўд. Ал. Вясковы; Перакоша: [Апавяданне] // Там жа. 23 ліп. / Пад псеўд. Ал. Вясковы; Сасмажаныя зажыва: [Страшэннае апавяданне відавочца] // Там жа. 25 жн. / Пад крыпт. А. В.; За лес сонейка закацілася...: [Верш] // Там жа. 27 жн. / Пад псеўд. Ал. Вясковы; Ранне: [Верш] // Там жа. 10 вер. / Пад псеўд. Ал. Вясковы.

1928. Насця: Апавяданне // Бел. работніца і сялянка. № 4; На беразе Нёмана: Апавяданне // Маладняк. № 4; [Рэц. на кн.: Ляжневіч А. З дымам пажарам: П'еса] // Чырв. сейбіт. № 4—5 / Пад крыпт. Ал. Яз-віч; «Акуратныя» людзі: Вясковы фельетон // Бел. вёска. 29 чэрв. / Пад псеўд. Аер; На лікпункт: [Верш] // Чырв. змена. 26 лют. / Пад псеўд. Ал. Вясковы; Казкі, шаптухі, байкі // Там жа. 1 крас. / Пад псеўд. Вясковы.

1929. Акурак: Апавяданне // Бел. піянер. № 12; Злётавец Янка: Апавяданне // Там жа. № 16; Бываюць і такія «крыцікі»: [Водгук на арт.: Кр-скі Р. «Паэма адзінства і раздарожжа»] // Сав. Бел. 31 сак. / Пад псеўд. А. Вясковы; Гора-працаўнікі // Там жа. 4 чэрв. / Пад псеўд. Падарожны.

1930. У чырвонаармейскім гарадку: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 9; Волат: Апавяданне // Піянер Бел. 24 кастр.

1931. Шпак: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 5; Вольчына радасць: Апавяданне // Там жа. № 9; Новыя дні: Апавяданне // Піянер Бел. 30 сак., 4 крас.

1932. Неспакойнае пакаленне: Апавяданне // Беларусь калгасная. № 5; У тыя дні: Апавяданне // Там жа. № 6—7; Школа: Нарыс // Іскры Ільіча. № 2; Рыгорава грамата: Апавяданне // Там жа. № 8; Лясныя шкоднікі: Апавяданне // Там жа. № 9; Брыгада Ігнася Танковіча: Урывак з твору «Зямля чакае» // Там жа. № 10; Першыя акцябрацкія лагеры: Нарыс // Там жа. № 15; Ашукаў: Апавяданне // Там жа. № 24.

1933. Будуць яшчэ з большаю ахвотаю вучыцца: [Нарыс] // Іскры Ільіча. № 11; Юлік: Апавяданне // Там жа. № 12; Мы павінны добра вучыцца // Там жа. № 15; Загубленая надзея: [Апавяданне] // Піянер Бел. 6 студз.; Таварыш: Апавяданне // Там жа. 5 вер.

1934. Яна лепшая ўдарніца: Нарыс // Іскры Ільіча. № 1; Лабакайс Трэцнекс: Нарыс // Там жа. № 4; Баявы агляд: Інсцэніроўка // Піянер Бел. 15 крас. / Сааўт. В. Каваль.

1935. Першы касцёр: [Нарыс з серыі «Цікава ведаць»] // Піянер Бел. 10 лют. / Пад крыпт. А. П.; Не-

спадзяваная развязка: Апавяданне // Там жа. 9 вер.; Заплямлены гальштук: Апавяданне // Там жа. 15 ліст.

1936. Беражанкі: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 7; Трывожны сігнал: Нататкі // ЛіМ. 21 вер. / Пад крыпт. А. П. Аўт. спрэчнае; Прачытай гэту кнігу // Піянер Бел. 15 студз.

1955. Упарты верабей: Апавяданне // Бярозка. № 6; Юныя змагары: Нарыс // Там жа. № 10; Сустрэча: Навагодняя сцэнка // Там жа. № 12; Апошні ўрок: Апавяданне // Маладосць. № 7; Жыццёвы прынцып: Апавяданне // Там жа. № 11; Мікалай Бойка: Апавяданне // Полымя. № 11.

1956. Суседка: Бытавая камедыя // Аднаактавыя п'есы. Мн.; Матчына сэрца: Апавяданне // Мастацкае слова. Мн.; Калі ападала лісце: Апавяданне // Беларусь. № 1; Кажушок: Апавяданне // Бярозка. № 9; Тэлеграма: Апавяданне // Маладосць. № 5; Засмучаная радасць: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Мая першая ёлка: Апавяданне // ЛіМ. 1 студз.; Першы стрэл: Апавяданне // Піянер Бел. 28 вер.; Рассказы И. Франко // Сов. Бел. 2 сент.; Матчына сэрца: Апавяданне // Чырв. змена. 4 ліст.

1957. Горад у лесе: [Нарыс] // Над краем спяваюць гудкі. Мн.; Бярозка. № 7; Збітыя рогі: Апавяданне // Беларусь. № 12; Ножык: Апавяданне // Бярозка. № 9; Памылка: Апавяданне // Маладосць. № 5; Крыга ў моры: Апавяданне // Там жа. № 12; Сын: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; З хуткасцю чарапахі: Фельетон // ЛіМ. 23 сак.; У Ігнатавай хаце: Апавяданне // Там жа. 28 вер.; Бітончык: [Апавяданне] // Піянер Бел. 20 вер.

1958. Дзіма будзе вучыцца: [Апавяданне] // Юным дэкламатарам. Мн.; Родныя берагі: Апавяданне // Бярозка. № 1; Славік-натураліст: Апавяданне // Там жа. № 6; Вяртанне: Апавяданне // За вярт. на Радзіму. № 13; Полымя. № 1; Саневы шпакоўні: [Апавяданне] // Піянер Бел. 23 мая.

1959. Выпадак у дарозе: Апавяданне // Беларусь. № 1; Рэкс і Казбек: Апавяданне // Там жа. № 10; Грушкі-мінушкі: Апавяданне // Вясёлка. № 2. Прасека; Буслы; Дуб і сасна: Мініяцюры // Маладосць. № 1; Ты не адзін: Аповесць // Там жа. № 12. Рэц.: Юрчанка Г. Твор аб знойдзеным шчасці // ЛіМ. 1960. 20 студз.; Прасека // За вярт. на Радзіму. № 19; Разбураны мост // Там жа. № 66; На свяшчэннай зямлі // ЛіМ. 15 ліп.; Акрайчык хлеба: Апавяданне // Піянер Бел. 9 студз.

1960. Межы; Таполі; Пацалунак; Змяя на грудзях; Памяць: Апавяданні // Беларусь. № 3; Амерыканец: Апавяданне // Там жа. № 10; Знойдзены скарб: Нарыс // Бярозка. № 8; Ліпы: Апавяданне // Маладосць. № 11; Калі ападала лісце: [Апавяданне] // Піянер Бел. 4 ліст.

1961. Бацькава шчасце; Лапці: Апавяданні // Беларусь. № 8; Чарадзейная палачка: Апавяданне // Бярозка. № 12; Гняздо на алешыне: Апавяданне // Вясёлка. № 2: Голас Радзімы. № 18; Заморскія птушкі: Апавяданне // Вясёлка № 6; Дым над лесам: Апавяданне // Там жа. № 12; Іза: Апавяданне // Маладосць. № 1; Скарб: Апавяданне // Полымя. № 3; Рыбачка і рыбакі: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 6; Буслінае качаня: [Апавяданне] // Піянер Бел. 26 мая.

1962. Мастакі: [Нарыс] // Памочнікі. Мн.; Стахнова студня: Апавяданне // Беларусь. № 2; Малако: Апавяданне // Там жа. № 8; Аджытая прафесія: [Гумарэска] // Вожык. № 18; Ліпка: Апавяданне // Вясёлка. № 3; Хустка і гальштук: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Чысцёха: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Чайкі; Вера ў жыццё; Дакор; Першае выступленне: Апавяданні // Маладосць. № 8; Жнівеньская раніца: Аповесць // Там жа. № 11, 12.

1963. Вальс Шапэна; Сваты: Апавяданні // Беларусь. № 6; Начлег на хутары: Апавяданне // Бярозка. № 4; Разбітае люстэрка: [Апавяданне] // Вожык. № 21; Барабаншчык: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Цыркач: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Раіса: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 1; Мікітка: Апавяданне // ЛіМ. 8 студз.; На валасок ад смерці: Апавяданне // Там жа. 19 ліст.; Аля і Галя: [Апавяданне] // Ніва. 24 лют.; Грушкі-мінушкі: [Апавяданне] // Там жа. 20 кастр.

1964. Настырная: Апавяданне // Беларусь. № 8; Перастаўленае крэсла: Апавяданне // Вожык. № 16; Буська: Апавяданне Валодзевага таты // Вясёлка. № 5; Дзівачок: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Выбітая шыба: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Апусцелае гняздо; Мора на камені: Апавяданні // Маладосць. № 5; Татава спіна: Апавяданне // Наст. газ. 15 лют.

1965. Былі ў маці сыны: Апавяданне // Беларусь. № 1; Жарало ў дубе: [Раздзел з аповесці «Данеўцы — нашы знаёмыя»] // Бярозка. № 2; Крыўда: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Як мядзведзь лавіў рыбу: Апавяданне // Там жа. № 10; Тры апавяданні: Неўтаймаванасць; Гора на дарогах; Зямляк // Маладосць. № 1; Данеўцы — нашы знаёмыя: Аповесць // Там жа. № 9; Неадасланае пісьмо: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6; Свежы ветрык: Апавяданне // ЛіМ. 15 студз.

1966. Жыццёвыя сцежкі: Каля вытокаў памяці // Пра час і пра сябе: Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Акрайчык хлеба: Апавяданне Інінай маці // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Першамайская вуліца; Гняздо на алешыне; Пісьмо: [Апавяданні] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Каля палонкі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Сануля: [Апавяданне] // Там жа. № 7; Сцяжынка; Адпачынак; Парадокс: Замалёўкі // Маладосць. № 12; За тэматычную разнастайнасць, за высокае майстэрства // ЛіМ. 21 студз.

1967. Стахнова студня: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1; Славік-натураліст: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; За плотам: Апавяданне // Беларусь. № 3; Гняздо на хаце: Апавяданне // Бярозка. № 5; Глушцы і каршун: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Аднавокі сом: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Волат: Казка // Там жа. № 11; Пра майго дарадцу // Маладосць. № 12; Акно ў волю: Апавяданне // Полымя. № 4; Васіль Каваль // Там жа. № 9; Адказны: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 8.

1968. Пра гэту кнігу і яе аўтара // Бяганская Я. Кожны марыць стаць Калумбам. Мн.; Сустрэча: Навагодняя сцэнка // П'есы для школьнай самадзейнасці. Мн.; Сябар далёкіх гадоў: Мемуары, дзённікі // Беларусь. № 9; Святло над прасторамі: Апавяданне // Вясёлка. № 9; Даверлівасць // Голас Радзімы. № 43; Даверлівасць; Неонава лямпа: Апавяданні // Маладосць. № 7; За святочным сталом; Сведкі: Мініяцюры // Полымя. № 8; Фарфоравая попельніца: Апавяданне // Мін. праўда. 4 вер.

1969. Рэўнасць: Камедыя // Беларусь. № 12; Тайна аднаго звяна: Аповесць // Бярозка. № 10—12; Шарыкі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Добрае слова: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Запознены пасаг: Апавяданне // Маладосць. № 6; Паказальны ўрок: [Апавяданне] // Наст. газ. 5 сак.

1970. Аднавокі сом; Жывы барометр: [Апавяданні] // Крынічка. Мн.; Хітрыцы: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Перад званком: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Тры апавяданні: Перад світаннем; Лясная ноч; Навагодняе віншаванне // Полымя. № 1; Перад світаннем: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 5; У асенні вечар // Там жа. № 10; Выбітая шыба: Апавяданне // Піянер Бел. 26 сак.

1971. Вёска ў радасці: Верш // Універсітэт паэтычны. Мн.; Сваццая: Камедыя ў адной дзеі // Беларусь. № 10; Браты: Апавяданне // Бярозка. № 7; Шэсць падзяк: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Твая сцяжынка: [Верш] // Там жа. № 9; Гладыёлусы: Апавяданне // Маладосць. № 12.

1972. Помста: Апавяданне // Беларусь. № 9; Модная хвароба: Апавяданне // Бярозка. № 4; Міхцюк: Апавяданне // Вожык. № 19; Вачыма дзяўчынкі: [Рэц. на кн.: Каліна К. Забароненая песня. Мн., 1971] // ЛіМ. 28 студз.

1973. Адліга падвяла: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Генаў вожык: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Чорны дзень: Аповесць // Маладосць. № 6; Мянёк: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 2.

1974. Ліпка; Хустка і гальштук: [Апавяданні] // Акцябраты. Мн.; Партыя ў шахматы: Апавяданне // Бярозка. № 9; Выпадак у лесе: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Для тых, хто адкрывае новае // Полымя. № 1; У асеннюю ноч: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 12.

1975. Чуласць // Беларусь. № 1; Млынішча: Апавяданне // Там жа. № 12; Раменны пасак; Наша помста: [Раздзелы з аповесці «Сцежкі»] // Бярозка. № 1; Гоша-імітатар: Апавяданне // Там жа. № 8; Купраша: Апавяданне // Вожык. № 1; Лапці: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Дні далёкія, дні сучасныя // Голас Радзімы. № 45; Разбітае шкло; Юзікавы слёзы: Апавяданні // Маладосць. № 1; Разбураны горад: Апавяданне // Звязда. 16 студз.; Аўтограф: Апавяданне // ЛіМ. 12 вер.; Шлях да святла: [Урывак з кнігі «Сцежкі»] // Чырв. змена. 16 студз.

1976. Выхавацель; Недаконачаная вячэра: Замалёўкі з натуры // Вожык. № 21; Экзамен: [Апавяданне] // Вясёлка. № 11; Сцежкі: Аўтабіяграфічная аповесць // Полымя. № 12; Ключ: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 2.

1977. Першая сяброўка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 7.

1978. Прыблуда: Апавяданне // Бярозка. № 5; Бабуля з фотакарткамі: Апавяданне // ЛіМ. 2 чэрв.

1979. Ноч на вахце: Аповесць // Полымя. № 2.

1980. Экзамен; Сяброўка: [Апавяданні] // Бярозка. № 1; Добрае слова: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Шпачок-дзівачок: [Апавяданне] // Ніва. 31 жн.; Кірыкаў сябар: [Апавяданне] // Там жа. 14 вер.; Грушы: [Апавяданне] // Там жа. 12 кастр.

1981. Экзамен: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.

1982. Сустрэчы з Якубам Коласам // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.

1983. Добрае слова: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Сяброўка: [Апавяданне] // Ніва. 10 крас.; Экзамен: [Апавяданне] // Там жа. 25 вер.

1984. Кажушок: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Пісьмо; Акрайчык хлеба: [Апавяданні] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; За парогам: Аповесць // Полымя. № 7.

1985. Добрае слова: Апавяданне // Буслы над хатай. Мн.; Навагодняя сустрэча: [П'еса] // Ніва. 22, 29 снеж.

1.4.

С т о н а ў З. Сваёй уласнаю рукою / З рус. Мн., 1930 / Сааўт. пер. С. Баранаў.

З а л к а М. Аповесць аб вечным міры / З венг. Мн., 1931 / Сааўт. пер. С. Баранавых. Рэц.: А л ё ш ы н П.// Маладняк. 1931. № 12.

П а н ч П. Белы воўк: Аповесць / З укр. Мн., 1931.

К а д з у о К. Пад націскам хваляў: Раман / З рус. Мн., 1932.

К а с і л ь Л. Кандуіт: Аповесць / З рус. Мн., 1936 / Сааўт. пер. Шыдлоўскі.

Д а н ж а ш в і л і Ц. На Алазані: Раман / З груз. Мн., 1959 / Сааўт. пер. Т. Цулукідзе.

1936. П а н ч П. Гыля гусі: Апавяданне / З укр. // Іскры Ільіча. № 2 / Пер. пад крыпт. А. П.

1957. В е н ц л а в а А. Амерыканскі салдат: Апавяданне / З літ. // Літоўскія апавяданні. Мн.

1967. Д ж а п а р ы д з е Р. Вясёлы цягнік; Д а н ж а ш в і л і Ц. Маці: Апавяданні / З груз. // Горны вадаспад. Мн.; С у л а к а у р ы А. Габо: Апавяданне / З груз. Полымя. № 11 / Сааўт. пер. Т. Цулукідзе.

1971. Р а м а н і н М. Тарасік у Леніна: [Апавяданне] / З укр. // Мы Ленина любим. Мн.; Ш э н г е л а я Д. Стары Тая; К л д ы я ш в і л і С. Турыст: Апавяданні / З груз. // Полымя. № 2 /Сааўт. пер. Т. Цулукідзе.

1984. П і с ь м е н н а я Л. Каменьчык большы за гару; А яно ўсё ж сіняе! А ў мяне...: Апавяданні / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Чэпэр дибиндэ: [Апавяданне] / Тэрч. М. Миркишијев // Белорус гекајэлэри. Бакы, 1982.

На армянскую мову. Воўчы ашыйнік: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На балгарскую мову. Шъркелово гнездо / Прев. И. Дойчинов // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На грузінскую мову. Даследчык прыроды / Пер. Т. Цулукідзе; Кажушок / Пер. Л. Хучуа, Е. Кодуа: [Апавяданні] // Беларускія апавяданні. Тбілісі, 1961.

На казахскую мову. Кутандар; Терек; Ата данкымен: [Апавяданні] / Ауд. С. Макпыров // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На рускую мову. Ты не один: Повесть / Пер. авт. Мн., 1962.

Родные берега: Рассказы / Пер. Э. Любанская. М., 1964.

Августовское утро: Повесть и рассказы / Пер. М. Мусиенко. М., 1966.

Тайна одного звена; Даневцы — наши знакомые: Повести / Пер. Э. Любанская. М., 1975.

Море на камне: Повесть, рассказы, зарисовки / Пер. Р. Ветошкина. М., 1976.

Береговушки: [Апавяданне] // Зорька. 1957. 7 сент.; Когда опадали листья: [Апавяданне] / Пер. М. Герчик // Там жа. 1957. 26 окт.; Волчий ремешок: Рассказ // Там жа. 1958. 20, 27 сент.; Необычная находка: Рассказ // Там жа. 1961. 21 янв.; Кирилкин друг: [Аповесць] / Пер. И. Бурсов // Там жа. 1961. 26 авг.; Когда опадала листва: [Апавяданне] / Пер. Н. Рогова // Белорусские рассказы. М., 1962; Короткие рассказы: Криница; Аисты; Дуб и сосна; Тополя; Поцелуй; Светлячок; Оскорбление; Межи / Пер. Е. Лесная // Неман. 1962. № 6; Светлячок: Рассказ / Пер. Т. Цулукидзе // Лит. Грузия. 1964. № 9; Наследство; С легкой руки: [Апавяданні] / Пер. Ю. Лабун // Белорусский юмор. Мн., 1965; Липка: [Апавяданне] // Лесная промышленность. 1967. 6 мая; Дым над лесом: [Апавяданне] / Пер. Э. Любанская // Там жа. 1968. 3 авг.; Наследство; С легкой руки: [Апавяданні] / Пер. Ю. Лабун // Белорусский юмор. Мн., 1969; У забора: [Апавяданне] / Пер. П. Жур // Белорусские рассказы. М., 1971; Мастер // Знамя юности. 1976. 7 сент.; Шаги за горизонт // Там жа. 1977. 14 июня.

На ўкраінскую мову. Ти не один: Повість / Пер. З. Біленка. К., 1965.

1.6.

Л і т о ў с к і я апавяданні. Мн., 1957 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. А л е с ь П а л ь ч э ў с к і // Голас Радзімы. 1965. № 6; Х р э с т а м а т ы я па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966; А л е с ь П а л ь ч э ў с к і [Некралог] // Звязда. 1979. 28 крас.; ЛіМ. 1979. 4 мая; Б а р с т о к М. [Біябібліяграфічная нататка да 80-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 1; В і н ш у е м з узнагародай! // ЛіМ. 1969. 3 студз.; В і н ш у е м з юбілеем // Там жа. 1969. 15 студз.; В і ш н е ў с к і І. Вышыні пражытых гадоў // Мін. праўда. 1975. 17 студз.; Г р а х о ў с к і С. Ёсць у мяне друг // Полымя. 1965. № 1; Я г о ж. Чаго не паспеў сказаць // Маладосць. 1980. № 1; Д а л і д о в і ч Г. Дабрыня // ЛіМ. 1975. 18 студз.; Д а л і д о в і ч М. З глыбінь памяці і сэрца // Там жа. 1978. 20 студз.; Д з ю б а й л а П. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 161—162; Я г о ж. Духоўныя далягляды героя // На арбіце часу. Мн., 1974; І в а н о в а Л. Сцежкі, якія неканчаюцца // Наст. газ. 1975. 15 студз.; К а в а л ё ў П. Патрабавальнае сумленне // ЛіМ. 1975. 17 студз.; К а л а м і н с к і Я. Калі б героі ажылі... // Чырв. змена. 1959. 12 лют.; К і р э е н к а К. Жыў чалавек... // Кірэенка К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980; Л і п с к і У. З сумам і болем у сэрцы... // ЛіМ. 1979. 4 мая; М я ж э в і ч У. Талент слухаць чалавека // Полымя. 1975. № 1; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р у д н і к а ў П. Праз жыццё з піянерскім гальштукам // Наст. газ. 1985. 16 студз.; Х о м ч а н к а В. Дарагі наш дзядзька Алесь // Вясёлка. 1980. № 1; Ц у л у к і д з е Т. Памяць // Маладосць. 1985. № 1; Неман. 1987. № 9; Ц у л у к і д з е Т., Д а л і д о в і ч Г. [Уступнае слова да твораў Алеся Пальчэўскага] // Полымя. 1984. № 7; Ю р э в і ч У. Неўтаймоўнасць таленту // Полымя. 1980. № 1; Я г о ж. Прадмова // Пальчэўскі А. Мора на камені. Мн., 1966; Я г о ж. Пясняр душэўнай шчодрасці // Пальчэўскі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980.

На рускай мове. К а н э Ю. Суровая нить // Дет. лит. 1982. № 9; К и с е л е в В. Край творческий

// Киселев В. На истоках неманских. Мн., 1985; Юревич В. В глубины жизни // Сов. Бел. 1975. 16 янв.

2.4.

На беларускай мове. Вольскі А. Пух зямлі: [Верш] // Вольскі А. Чалавек, якому баліць. Мн., 1984; Грахоўскі С. Маўчанне: [Верш] // Грахоўскі С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1983. Т. 2; Яго ж. Шукаю сяброў: [Верш] // ЛіМ. 1977. 14 студз.; Скрыган Я. Пасля развітання // Там жа. 1980. 18 студз.

На рускай мове. Скрыган Я. После прощания: Рассказ / Пер. И. Кононец // Неман. 1981. № 12.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 50, воп. 1—3, спр. 1—290; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 20.

В. М. Грышкевіч.

ПАНАМАРОЎ ВАЛЯНЦІН

Панамароў Валянцін Георгіевіч (н. 6.7.1923, Масква), празаік, нарысіст. Член СП Беларусі з 1965. Член Саюза журналістаў Беларусі з 1958. Піша на рускай і беларускай мовах.

З сям'і служачага. Бацька працаваў інжынерам-эканамістам у авіяцыйнай прамысловасці. Дзіцячыя і школьныя гады В. Панамарова прайшлі ў Маскве. Пасля сканчэння дзесяцігодкі (1941) паступіў у Маскоўскі авіяцыйны інстытут, разам з якім у пачатку вайны эвакуіраваўся ў Алма-Ату. У 1942 прызваны ў армію. Быў курсантам Серпухаўскай школы авіямеханікаў, потым слухачом Ваенна-паветранай акадэміі імя Жукоўскага (1942—44). У 1944—45 вучыўся ў Маскоўскім інстытуце міжнародных адносін. Працаваў у крытыка-бібліяграфічным аддзеле рэдакцыі газеты «Правда» (1945—49). У 1949 пераехаў у Мінск, быў карэспандэнтам «Правды», «Известий», «Огонька» па Беларусі. У 1965—71 памочнік першага сакратара ЦК КПБ. Кіраўнік групы паліт-аглядальнікаў Дзяржтэлерадыё БССР (1971—74), уласны карэспандэнт «Литературной газеты» па Беларусі (1974—76). З 1976 на творчай рабоце. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалямі.

Літаратурную дзейнасць у галіне публіцыстыкі і нарыса В. Панамароў пачаў у 1946. Першы яго нарыс «Станочніца Аня Салыгіна» быў надрукаваны ў газеце «Правда». Журналісцкія шляхі В. Панамарова ў пасляваенны час цесна звязаны з лёсам многіх вядомых людзей Беларусі, жыццём рэспублікі. Ён знаходзіў добрыя, цёплыя словы, каб уславіць ратны і працоўны подзвіг беларускага партызанскага краю і яго герояў, раскрыць іх духоўнае багацце («Партызанскія гады Арлоўскага», «Кірыла Арлоўскі»), расказаць пра маладомыя старонкі жыцця і дзейнасці П. М. Машэрава (нарыс «Усё так і было»). Пісаў партрэты сучаснікаў, якіх сустракаў на журналісцкіх пуцявінах, папулярызаваў вопыт лепшых прадстаўнікоў старшынскага корпуса рэспублікі, гаспадарлівых вясковых спецыялістаў, калгаснікаў (дакументальная аповесць «Ідалінскія роздумы»). Выступаў з нарысамі, апавяданнямі па тэлебачанні («Памяць сэрца»), на Маскоўскім радыё («Ад сэрца да сэрца»). Стварыў сцэнарыі дакументальных фільмаў («У агні жыцця», паст. 1969; «Цяжкія радасці», паст. 1984; «Тутэйшыя» па матывах п'есы Я. Купалы, выд. 1991). Аўтар успамінаў пра М. Лынькова, П. Броўку, П. Пестрака, А. Куляшова, дакументальнай аповесці «Мяцежнае сэрца», кніг нарысаў і апавяданняў «На хвалях жыцця», «Раскажы маім дзяўчаткам», «Усё так і было».

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Партизанские годы Орловского. М., 1958. (Б-ка «Огонек»).

На волнах жизни: Очерки и зарисовки. Мн., 1961. Рэц.: Дадзіёмаў У. Ураженне застаецца прыемнае // ЛіМ. 1961. 25 крас.; Емельянов В. Люди,

которые сказку делают былью // Сов. Бел. 1961. 9 июня; К а р п а ч о ў Э. На людскіх пуцявінах // Чырв. змена. 1961. 18 сак.; М і р о н а в а В. На хвалях жыцця // Беларусь. 1961. № 5; П о л у н и ч е в Н. Очерки о современности // Неман. 1961. № 6.

Суд спасает убийц. Мн., 1963. Рэц.: С а д о ў с к а я С. За мір у адказе кожны // Звязда. 1963. 20 снеж.

Расскажи моим девочкам. М., 1969. (Б-ка «Огонек»).

Мятежное сердце: Повесть о К. П. Орловском. М., 1970. (Герои Советской Родины). Рэц.: К і с я л ё ў Л. Усё жыццё — подзвіг // ЛіМ. 1970. 6 ліст.; С о б а л ь Ф. Гордасць зямлі беларускай // Вяч. Мінск. 1970. 4 вер.; 2 изд. М., 1972. (Герои Советской Родины).

К. П. Орловский: Очерк. Мн., 1977.

Все так и было: Очерки. Мн., 1984.

Своими глазами: (Из американских впечатлений). Мн., 1989.

Тутэйшыя: Па матывах п'есы Я. Купалы «Тутэйшыя» / Рэж. сцэнарый. Мн., 1991.

1.3.

1946. Станочница Аня Салыгина: Очерк // Правда. 17 июня.

1952. Мастер белорусского театра // Огонек. № 23; Прызнанне // Гомел. праўда. 30 ліст.

1953. Молодая поросль // Огонек. № 9; Покорение болот: (Очерк) // Там жа. № 24; Людзі нашых дзён: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; «Трагическая Америка» // Сов. Бел. 29 янв.

1954. Две встречи: [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 4; Беспокойная служба // Там жа. 28 нояб.

1955. На пути к социализму // Сов. Бел. 29 июля; Настоящее: Рассказ // Сталин. молодежь. 16 янв.

1956. Кузьмич: [Нарыс] // Мужество побеждает. М.; Большой колхозный разговор // Огонек. № 12; Вакол Еўропы: (З турысцкіх уражанняў) // Звязда. 23, 25, 26, 28 вер.

1957. Страницы жизни Кирилла Орловского: Очерк // Огонек. № 40; Между повестью и очерком: [Рэц. на кн.: В а с и л е в с к и й П. Новый день. Мн., 1956] // Сов. Отчизна. № 4; Герои войны и мира: Отрывок из очерка об К. П. Орловском // Сов. Бел. 24, 26—28 марта.

1958. Триумф королевы полей: (Очерк) // Огонек. № 42; Подзвіг: Нарыс // Полымя. № 5 / Сааўт. А. Дзітлаў; Песни принеманской стороны: [Рэц. на кн.: Б р ы л ь Я. Избранное. Мн., 1957] // Сов. Отчизна. № 5; Служба пагранічная // Сел. газ. 31 мая; На границе: (Эпизоды из пограничной службы) // Сов. Бел. 26 марта; Могучий шелкопряд // Там жа. 2 июля; Глазами советского человека // Там жа. 9 сент.

1959. Люди принеманского края: [Рэц. на кн.: Б р ы л ь Я. Рассказы и повести. М., 1958] // Огонек. № 19; Дар актера // Там жа. № 39; Анечка: Апавяданне // Калг. праўда. 22 лют.; Интимная история: (Отрывок из книги о председателе колхоза «Рассвет» Могилевской обл. К. П. Орловском) // Сов. Литва. 21 авг.; Марыя Васільеўна: [Апавяданне] // Чырв. сцяг. 22 жн.; Падарожжа па Узбекістану // Там жа. 3 кастр.

1960. Турма апусцела // Голас Радзімы. № 19; Не спит пуща зимою: (Рассказ о Беловежской пуще) // Известия. 8 марта.

1962. Колька Иванович: [Нарыс] // Неман. № 6; Сел да поехал, но...: (Заметки о работе автомоб. транспорта Белорус. ССР) // Огонек. № 48; Паразіты: Публіцыстычны нарыс // Полымя. № 9; Путь к сердцу читателей // Во славу Родины. 3 авг.; Понимают человека: Рассказ // Сов. Бел. 8 февр.; Перед объективом — Франция // Там жа. 8, 9 дек.; Дзве сустрэчы з франц. моладдзю: [Дарожныя нататкі аб знаходжанні ў Францыі] // Чырв. змена. 8, 10 ліп.

1963. Колхозные послы на земле белорусской и на земле болгарской // Огонек. № 43; В расчете на нетребовательность // Сов. Бел. 1 марта.

1965. Усё залежыць ад людзей: Нарыс // Полымя. № 6.

1966. Всё так и было // Люди легенд. М.; Дороги друзей сойдутся // Огонек. № 19.

1967. В огне жизни // Сов. Бел. 18—21 мая.

1968. Мятежное сердце: Повесть о Кирилле Прокофьевиче Орловском // Неман. № 9, 12. Рэц.: Г р а к о в и ч Н. Повесть о великом гражданине // Сел. хоз-во Бел. 1969. № 3; К і с я л ё ў Л. // Маг. праўда. 1968. 20 снеж.; Наст. газ. 1968, 2 ліст.; П о с л е д о в и ч М. // Сел. газ. 1969. 27 мая; Р ы в к и н Я. Сердце коммуниста // Сов. Бел. 1969. 27 февр.

1969. От сердца к сердцу // Огонек. № 24; Оборотень: Докум. рассказ // Сел. газ. 18—20 марта.

1975. Сила фактов // Лит. обозрение. № 1; Память сердца // ЛГ. 9 апр.

1977. Звонкае сэрца паэта //ЛіМ. 30 снеж.

1978. Вельмі трэба пагаварыць // Маладосць. № 7; «Люблю народ»: Успаміны // Там жа. № 11.

1979. Самая большая радость: [Нарыс] // Первая строка. Мн.; Спагадлівасць // Святло яго душы. Мн.; Імем Кастрычніка // Беларусь. № 11.

1981. «Ціхі» гераізм: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Тихий героизм: [Урыўкі з дакум. аповесці] // Неман. № 10.

1985. Оборотень: Докум. рассказ // Высокий долг. Мн.

1.5.

На беларускую мову. Кірыла Арлоўскі: Дакум. аповесць / Пер. А. Вялюгін. Мн., 1970. (Нар. героі).

Кірыла Арлоўскі: Дакум. аповесць / Пер. А. Вялюгін. Мн., 1971. (Нар. героі).

Кірыла Арлоўскі: Дакум. аповесць / Пер. А. Вялюгін. Мн., 1982. (Слава твая, Беларусь!).

Кірыла Арлоўскі: Дакум. аповесць / Пер. А. Вялюгін. Мн., 1983. (Слава твая, Беларусь!). Рэц.: М і х а л е в і ч Д. // ЛіМ. 1983. 27 мая.

Два лёсы: Апавяданне / Пер. Я. Брыль // Звязда. 1957. 27 снеж.

На польскую мову. Wielki obywatel // Literatura Radziecka. 1971. № 3.

2.3.

В а л я н ц і н у Панамарову — 50 // ЛіМ. 1973. 13 ліп.; В а л я н ц і н у Панамарову — 60: Віншаванне // Там жа. 1983. 8 ліп.; В я л ю г і н А. Няпростыя лёсы // Беларусь. 1985. № 7; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; [Пісьмо М. Лынькова] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8. С. 424—425; С о б а л ь Ф. Праўда жыцця // Вяч. Мінск. 1969. 15 мая.

В. У. Смольская.

ПАНІЗНІК СЯРГЕЙ

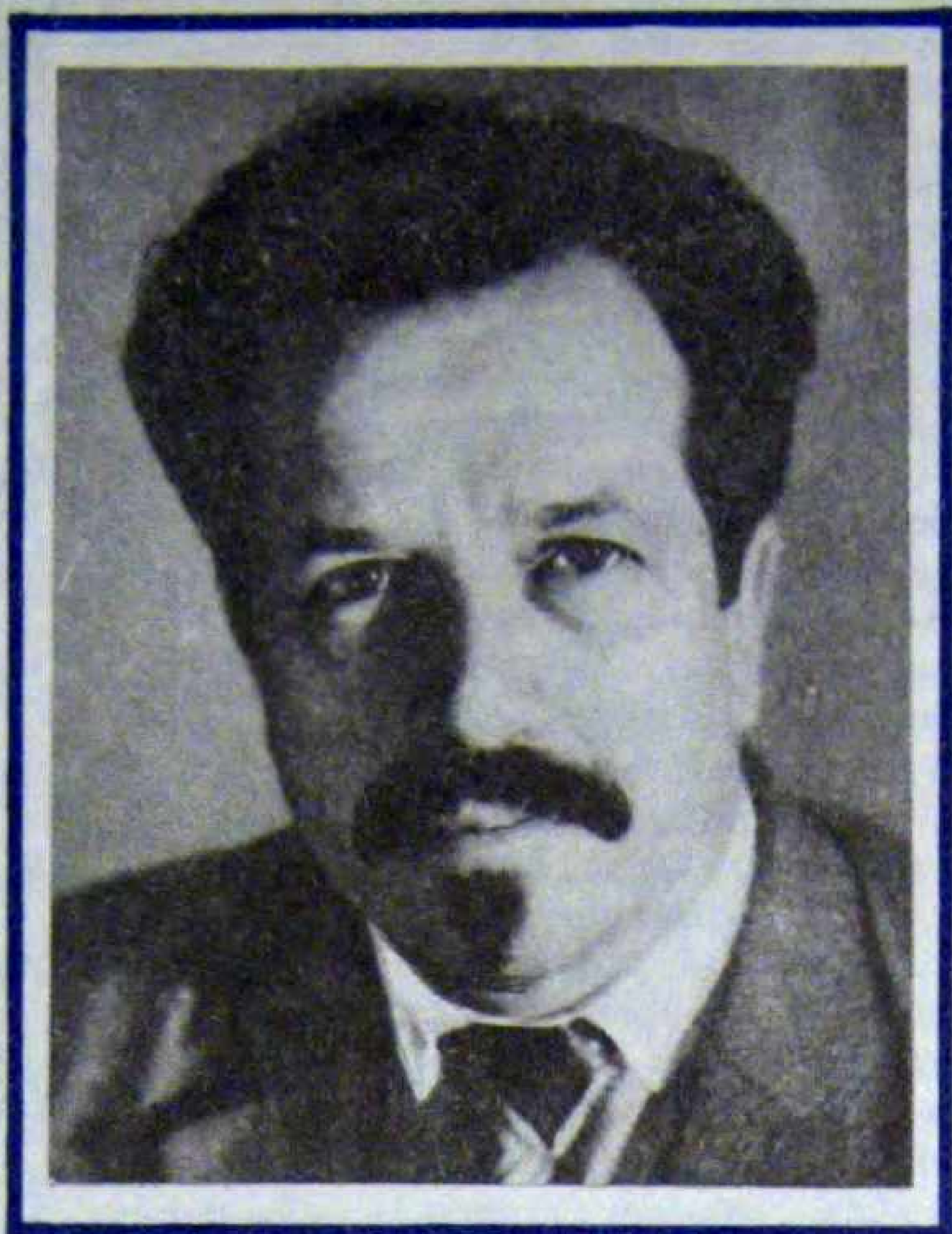

Панізнік Сяргей Сцяпанавіч (псеўд. С. Папар, Сяргей Папар; н. 10.5.1942, в. Бабышкі Міёрскага р-на Віцебскай вобл.), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1967. Член Саюза журналістаў Беларусі з 1966.

З сялянскай сям'і. Бацька, Сцяпан Дзмітрыевіч, і маці, Алена Рыгораўна, працавалі ў калгасе, цяпер на пенсіі. Вучыўся С. Панізнік спачатку ў Латаўшчынскай пачатковай, потым у Лявонпальскай сярэдняй школе (1949—59). У 1962 скончыў фельчарскае аддзяленне Магілёўскага медыцынскага вучылішча. Працаваў фельчарам Княжыцкай участковай бальніцы каля Магілёва. З 1962 да 1963 служыў фельчарам дывізіёна ў вайсковай часці Беларускай ваеннай акругі. У 1963—67 студэнт факультэта журналістыкі Львоўскага вышэйшага ваенна-палітычнага вучылішча СА і ВМФ. З 1967 да 1976 ваенны журналіст. У складзе Цэнтральнай групы войск служыў у Чэхаславакіі (1969—73), потым — у Беларусі. Быў звольнены з арміі па абвінавачанні ў антысаветызме, выключаны з КПСС і нейкі час нідзе не працаваў. З 1977 стыльрэдактар газеты «Вячэрні Мінск», з 1980 рэдактар Дзяржтэлерадыё БССР, з 1982 рэдактар, загадчык, а пазней вядучы рэдактар рэдакцыі літаратуры для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту выдавецтва «Юнацтва». З 1992 у Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф. Скарыны, даследуе беларуска-латышскія і беларуска-чэшскія культурныя сувязі. Узнагароджаны савецкімі і чэхаславацкімі медалямі.

Першы верш С. Панізніка «Фестывальнае свята» надрукаваны ў 1959 у Міёрскай раённай газеце «Зара камунізму». Першая публікацыя ў рэспубліканскім друку (верш «Нічагуткі») з'явілася ў 1960 у ліпеньскім нумары часопіса «Вожык». З таго часу ў беларускіх, а таксама ўкраінскіх перыядычных выданнях, у калектыўных зборніках друкуюцца яго вершы, артыкулы, рэцэнзіі. Аўтар зборнікаў паэзіі «Кастры Купалля», «Палявая пошта», «Крона надзеі», «Чало і век», «Слова на дабрыдзень», «Мацярык», «Жыцень», «Стырно», дакументальнай аповесці «Браніслава». Лёс Радзімы, Віцебшчыны, працавітых землякоў высвечваецца ў яго творах трагічным зарывам вайны. Сувязь з культурнымі традыцыямі беларускага народа, вернасць грамадзянскаму абавязку, працоўныя і салдацкія будні краіны, пачуцці кахання, складаныя чалавечыя ўзаемаадносіны — асноўны змест лірычнага маналога-роздуму С. Панізніка. Ён звяртаецца да фальклорнай паэтыкі, запісвае народныя жарты, песні (зб. «Са старога куфэрка»). Дзецям адрасаваў вершы, жарты, пацешкі, скорагаворкі, якія сабраў у кнігах «Адкуль вясёлка п'е ваду» і «Мы — грамацеі!». Выдаў брашуру «Пасля вогненных вёсак» пра лёс вязняў былых фашысцкіх канцлагераў. У перыядычным друку выступае з артыкуламі і рэцэнзіямі па праблемах сучаснага літаратурнага працэсу.

Творы С. Панізніка перакладаліся на латышскую, рускую, украінскую мовы. Паэт таксама перакладае на беларускую мову творы латышскіх, літоўскіх, украінскіх, чэшскіх аўтараў. Складальнік двухтомнай анталогіі «Латышская савецкая паэзія», зборніка вершаў беларускіх паэтаў для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту «Воляй азорыцца свет», зборніка выбранай лірыкі М. Багдановіча на рускай мове «Узор василька». На вершы С. Панізніка кампазітары В. Бурдзіцкі, В. Войцік, Г. Казлова, М. Пятрэнка, А. Чыркун і інш. напісалі песні.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Кастры Купалля: Лірыка. Мн., 1967. Рэц.: Б л а т у н С. Настоеная на карэннях // Чырв. змена. 1967. 13 снеж.; Г н і л а м ё д а ў У. Радасць зямлі // ЛіМ. 1967. 12 вер.; Л а п і ц к і В. Шчырае слова // Маг. праўда. 1968. 7 мая; Р а г о й ш а В. Кастрам купалля — палымнець // Маладосць. 1968. № 1.

Палявая пошта: [Вершы] Мн., 1972. Рэц.: Ж у к Д. Упэўненасць // ЛіМ. 1973. 16 лют.; М а р ц і н о в і ч А. Раніца ў вайсковым страі // Маладосць. 1973. № 3.

Крона надзеі: Лірыка. Мн., 1975.

Чало і век: Кніга паэзіі. Мн., 1979. Рэц.: Я р а ц В. Імем чалавечнасці // ЛіМ. 1979. 14 вер.

Пасля вогненных вёсак... Мн., 1980. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Адкуль вясёлка п'е ваду: Вершы. Мн., 1981. Рэц.: Г е л ь с к і М. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 3 ліп.

Слова на дабрыдзень: Лірыка. Мн., 1982. Рэц.: В я р х о ў с к а я В. На лучво душы і дабрыні // Голас Радзімы. 1982. 18 сак.; Г л а в а ц к і Л. Рака жыцця радзімай абагрэта // Віцеб. рабочы. 1982. 12 жн.; Р а г у л я А. «На жывучай нашай мяжы» // ЛіМ. 1982. 26 ліст.

Мацярык: Кніга лірыкі. Мн., 1984.

Бранісдава: Дакум. аповесць. Мн., 1985.

Жыцень: Вершы. Мн., 1986.

Мы — грамацеі!: Вершы-ўсмешкі; Вершы-пацешкі; Прыбабунькі; Скорагаворкі. Мн., 1989 / Пад псеўд. Сяргей Папар.

Стырно: Вершы. Мн., 1989.

Освейская трагедия: Кн. нар. памяти. Докум. повесть. Мн., 1992.

1.3.

1960. Нічагуткі: [Верш] // Вожык. № 14.

1961. Лета; Восень: [Вершы] // Маг. праўда. 5 снеж.; Вясельнае: [Верш] // Там жа. 27 снеж.

1963. Маёй школе: [Верш] // Чырв. змена. 5 лют.; Беларусь; Сустрэча; «Не складу для людзей сваёй песні такой...»; «Гром і вецер над рабінай...»: [Вершы] // Там жа. 20 лют.; Вясельнае: [Верш] // Там жа. 5 мая; Радасць: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Салдацкія зоркі: [Верш] // Там жа. 22 снеж.

1964. Цішыня; «Прайгралі трубы час адбою...»; Вечар; Рыбакі; «Лугавіна прырэчная...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Землякі; На маёй радзіме: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 15 студз.; Помнік у роднай вёсцы: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Цішыня: [Верш] // ЛіМ. 13 кастр.; Ля помніка; Анюты; Пасаг; Дома: [Вершы] // Маг. праўда. 29 сак.

1965. Удалечыні ад роднага кута: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 32; Умоўнасць: [Верш] // Полымя. № 3; Зямля: [Верш] // Віцеб. рабочы. 18 ліп.; Радасць: [Верш] // Там жа. 26 вер.; Пакаленні; Абеліскі; Радасць; Медуніцы: [Вершы] // ЛіМ. 3 вер.; Мая зямля; «За Лахвою белыя чаромхі...»: [Вершы] // Маг. праўда. 15 чэрв.; Манеўры: [Верш] // Мін. праўда. 30 кастр.; Гара: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Да Радзімы; Карычневыя дрэвы: [Вершы] // Чырв. змена. 14 сак.; «Сны маладосці лашчу пад шчакой...»; «У пакоі стаіць піяніна...»; Ля дарогі; Казка; «Скажы, калі ласка...»; Мае вятры: [Вершы] // Там жа. 18 ліп.; Рэха; «Мая віяланчэль, пачні...»; «Табе я вершы добрыя пішу...»; Неферціці; «А так было: русалкі плавалі...»; Запытанне: [Вершы] // Там жа. 11 снеж.

1966. Бары; «З усіх вятроў, якія ёсць...»; «Настроіла галінкі цішыня...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Цішыня: [Верш] // Беларусь. № 5; Ліст балгаркі: [Вершы] // Там жа. № 8; Сябра беларускай культуры // Голас Радзімы. № 26; «Беларусь. У краіну сінечы...»: [Вершы] // Там жа. № 33; «Зацугляю дзікага каня...»: [Верш] // Там жа. № 51; Землякі; Помнік; Бацькам: [Вершы] // Маладосць. № 2; Цётка ў Львове // Полымя. № 9; Адкрыццё; Яблыкі; Плытагоны; Гара; Вяртанне; «Ідзем у край нязгаданых дарог...»; «Край мой — маё сумленне»: [Вершы] // Там жа. № 12; Плытагоны: [Верш] // Віцеб. рабочы. 27 сак.; Адкрыццё: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Вяртанне; Казка: [Вершы] // Там жа. 21 жн.; Назаву я цябе...; «Мне не сумна, што ідуць дажджы...»: [Вершы] // Там жа. 30 кастр.; Адбіўшымся ад Радзімы: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Герой французскага Супраціўлення // Звязда. 5 ліп. / Пад псеўд. С. Папар; Бацькам: [Верш] // ЛіМ. 8 лют.; Вечар дружбы // Там жа. 29 сак.; З кнігі «Кастры Купалля»: [Вершы] // Там жа. 2 снеж.; Бары; Адкрыццё; Гара; Яблыкі: [Вершы] // Маг. праўда. 17 ліп.; «Кулі могуць у сэрца трапіць...»; Памяць зямлі: [Вершы] // Чырв. змена. 17 сак.; У краіне паэта // Там жа. 26 крас.; «У цішыні ёсць некалькі цішынь...»: [Верш] // Там жа. 11 мая; «Акрамя аўтаручкі, у мяне аўтамат...»; Памяць зямлі: [Вершы] // Там жа. 21 мая; На беразе зямлі: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Кастры Купалля: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; «Гады, гады, якія хуткакрылыя...»; Дзень ідзе: [Вершы] // Там жа. 21 жн.; Вяртанне; «На Беларусі вочы-азёры...»; «Кожны верш мой — з думай пра радзіму...»; «Па-за сіняй грамадай лясоў...»; «Што ёсць, скажы, ў тваіх лугах і пушчах...»: [Вершы] // Там жа. 13 ліст.

1967. М. Забэйду-Суміцкаму: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; «На Беларусі сінеюць азёры...»; Дзевяцівекавому Мінску; «Мае зямляне!..»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 7; Зямля-чужаніца: [Верш] // Там жа. № 20; Бары: [Верш] // Там жа. № 29; «Продкі мае»; «Знаеш ты,— у маю вернасць не вер...»; «Недзе там...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Назаву я цябе беларускаю сінявокаю...»; «А было так:...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 4; Прыдзвінская зямля: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 мая; «Гары, мой ліпень, жаркімі мазёнкамі!..»: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Традыцыі скарынінскага братэрства // ЛіМ. 11 крас.; Дзевяцівекавому Мінску: [Верш] // Там жа. 27 мая; Тут вучылася Цётка // Там жа. 1 жн.; Свіслач: [Верш] // Мін. праўда. 13 мая; Мае зямляне!: [Верш] // Чырв. змена. 16 лют.; Золакі: [Верш] // Там жа. 5 сак.; «Майму шчасцю трэба вельмі мала...»: [Верш] // Там жа. 19 сак.; «Упершыню бяссонніца змагла...»: [Верш] // Там жа. 16 крас.; «Цалую меч, уручаны нашчадку...»: [Верш] // Там жа. 21 мая; «Калісь між двух палёў пшаніцы...»: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Меч.: [Верш] // Там жа. 23 ліст.

1968. «А ёсць у цябе...»; «Беларусы...»: [Вершы] // Ад родных ніў, ад роднай хаты. Мн.; Меч; Расці, маё сэрца: [Вершы] // Беларусь. № 2; Прыдзвінская зямля; «У далёкі вырай кожны год...»; Азёрнай царыцы — Нарачы; «Зялёна-сіняй стараной...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 1; Свянціцкі і Беларусь // Маладосць. № 3; Іларыён Свянціцкі; Іван Крыпякевіч // Полымя. № 3; «Азёрнай сіняй стараной...»; Палявая пошта; «Нешта снегу многа гэты год...»; Застольная: [Вершы] // Там жа. № 4; Страчай!: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5; Новыя вершы: «У далёкі вырай кожны год...»; «Дзе вы, гордыя словы...»; «Зялёна-сіняй стараной...» // Віцеб. рабочы. 2 сак.; «У край мой прыйдзе крыгалом...»; «У далёкі вырай кожны год...»; «Стаялі дрэвы з высахлымі дупламі...»: [Вершы] // Звязда. 2 сак.; «Азёрнай сіняй стараной...»: [Верш] // ЛіМ. 9 крас.; Слова аб маім паходзе; «Век свой выграбляў...»; «Яраполчэ віно...»: [Вершы] // Там жа. 7 чэрв.; Будзем знаёмы: Уладзімір Янкоўскі: Заметка // Там жа. 2 ліп.; «Ударыў дождж у барабаны вокан...»: [Верш] // Чырв. змена. 12 мая.

1969. «Продкі мае — крывічы...»: [Верш] // Беларускі каляндар на 1970 год. Беласток; «У даўнім Менску рэчка працякала...»; «Нясуць вятры трывогу навальніц...»; Ажыло; «Я люблю музыку на пачатку лета...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; З бунтарнай душой: Штрыхі да біяграфіі Цёткі // Там жа. № 2; «Вясна! Так блізка твае неба...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 16; ЛіМ. 25 сак.; Паланез: [Верш] // Голас Радзімы. № 44; ЛіМ. 21 кастр.; Юныя энтузіясты // Нар. асвета. № 4 / Сааўт. М. Прашковіч; Хлеб: [Верш] // Віцеб. рабочы. 23 ліп.; «На чырвоным небе страх чырвоны...»; «Натхненне ноччу ў пячоры прыходзіла...»: [Вершы] // Знамя юности. 9 апр.; Белая калона ў бары // ЛіМ. 1 жн.; Пра будні беларускай чырванасцяжнай // Там жа. 15 жн.; У рабінавую ноч: [Верш] // Чырв. змена. 9 крас.

1970. Паланез: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Паўзе туман у золкія канавы; Адамкнула сонца вясну: [Вершы] // Беларусь. № 6; «Сем дарожак з дому...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 10; Калі песня ў сэрцы... // Там жа. № 29; Салдат: [Верш] // Звязда. 9 крас.; Да наступнай вясны: [Верш] // ЛіМ. 25 вер.

1971. «І думае ноч...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; За паэтавым словам // Беларусь. № 12; Роднага берагу прыцяжэнне // Голас Радзімы. № 32; ЛіМ. 25 чэрв.; Лета маё: [Верш] // Голас Радзімы. № 45; У дарозе; «Адышла пара узбудных пеўняў...»; Зямля такая; Нарачанская песня: [Вершы] // Маладосць. № 6; Сем дарожак з дому; У вагоне; «Дванаццаць б'е...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; Ля родных крыніц; «Ёсць месца ў вагоне — для цябе...»; «У зям-

лян ёсць асобая цяга...»; Сок атавы; Прысвячэнне невядомай: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 24 жн.; На прывале: [Верш] // Звязда. 16 сак.; Нараджэнне пісьменніка-кароткафразавіка: Жарт // ЛіМ. 12 сак. / Пад псеўд. С. Папар; Надпісы: [Вершы] // Там жа. 16 крас. / Пад псеўд. С. Папар; Сказана, як адрэзана: Трапныя выразы // Там жа. 21 мая; Пра рэчы дарэчы. Прыступкі; Лысіна; Пятля: Жарты; Тапор: Каламбур // Там жа. 11 чэрв. / Пад псеўд. С. Папар; Працоўныя будні: Ералаш // Там жа. 18 чэрв. / Пад псеўд. С. Папар; Поле: [Верш] // Чырв. змена. 28 кастр.

1972. Чатыры сцяжынкі паэта // Дзень паэзіі — 72. Мн.; «Узнімі павекі, сінявокая...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Маці мая; «Хоць на імгненне...»; Прыходзіць вестка аб вясне; У зрэнках тваіх вачэй; «Бруйная бярозавая рань...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Вечна сіняе неба пабрацімства // Звязда. 29 ліст.; Пад крылом часу: Ліст з Прагі // ЛіМ. 2 чэрв.; Успамінак лета: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.

1973. «Трылогія»; Пад зоркай адданасці: (З паэмы «Млечны шлях»); Пад крыламі птахаў: [Вершы] // Голас Радзімы. № 5; Мацнеюць сувязі // Там жа. № 19; ЛіМ. 16 сак.; Пры развітанні; Ільняная балада; Парада; «Даўжэй жывіце, добрыя паэты!..»: [Вершы] // Маладосць. № 11; «Не сні, матуля, благія сны...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Вер мне, мама: [Верш] // Звязда. 11 чэрв.; Сям'я роўных // Там жа. 23 жн.; Франтавыя гады; Песня з часоў «Слова»...: [Вершы] // Там жа. 5 снеж.; З новай кнігі «Крылы выраю»: [Вершы] // Чырв. змена. 9 снеж.

1974. Для дарослых і дзяцей; Пра дзядзю; Пра двух кацянят; Што за мода?: [Вершы] // Вожык. № 23; Маці паэта // Голас Радзімы. № 9; Гукі вясны, жыцця: 150 год з дня нараджэння Бедржыха Сметаны // Там жа. № 10; Славянская бібліятэка ў Празе // Там жа. № 12; Усё пачалося са слова «сябар» // Там жа. № 18; Край паэтаў // Там жа. № 25; Рэха пад скляпеннямі Страгава // Там жа. № 46; У верасовай староньцы; Памяць; Пад зоркай герояў; Памяці Іосіфа Камінскага; Ліпень; Настылыя прычалы; Трыццатай вясне Перамогі: [Вершы] // Полымя. № 12; Цвіла над Лахвою чаромха // Работніца і сялянка. № 9; Полымя братняй еднасці // Звязда. 29 жн.; Мы жывём недарэмна, сябры; Сустрэча Коласа і Купалы: [Вершы] // Там жа. 21 вер.; Пачуцці родаснасці і дружбы // Там жа. 5 кастр.; Няхай гадуюцца таланты // ЛіМ. 26 ліп.; «Усе мы тады былі маладымі...»: Нарыс // Там жа. 8 ліст.; Братам Міцкевічам; Аўтару «Сцежкамі жыцця»: [Вершы] // Чырв. змена. 13 ліст.

1975. Каб рос наш век; Братам Міцкевічам: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Эстафета агню; «Расце, сынок, гадуецца...»; «У плыні далёкага ледаходу...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Сястра Хатыні — Лідзіцэ // Там жа. № 4; Гур-гор; Радасць: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Сарока: [Верш] // Там жа. № 5; Нашы госцейкі: [Верш] // Там жа. № 9; Франтавыя гады: [Верш] // Голас Радзімы. № 8; Радкі, абарваныя куляй // Там жа. № 18; Жаўранкі над Крошынам // Там жа. № 28; Вышыня; Павясенні месяц; Пад цёплымі крыллямі птахаў; На службу: [Вершы] // Маладосць. № 2; Спявае Марыя Пахоменка: Трыпціх // Работніца і сялянка. № 5; Крылатасць дум і творчага натхнення: [Рэц. на кн.: Л і с і ц ы н У. Жураўлінае вясло. Мн., 1974] // Звязда. 23 мая; Роднасць працы і подзвігу // Там жа. 21 жн.; Розы и тернии Эйжена Вевериса // Знамя юности. 28 янв.

1976. Граніцы; Іду на кліч; Прытулюся: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Зімовае сонцастаянне; Прыгарад: [Вершы] // Беларусь. № 12; Над вяршыняй сэрца; Партызанскі аэрадром; Ля брацкіх магілак чырвонаармейцаў у Чэхаславакіі: [Вершы] // Голас Радзімы. 19 жн.; «Суседзям нашым сумленным і мілым...» // Там жа. 7 кастр.

1977. Сябры мае...; Дзень; Пад Крошынам: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Дзецям франтавікоў; «Сцежкі пратораны краем прасторным...»; «Па чысленніку — лета адышло...»; Прыдзвінскі бор: [Вершы] // Маладосць. № 6; «Дзень перайшоў — у словы і радкі...»; «Лясы, лясы... Наскрозь лясы...»; «Дзікія гусі...»; «Дрэмле дрэва. Супіцца кара...»; «Ей — ні гняздоўя, ні лаўжа...»; «Пакінь бетонную павецы...»; «Прыбаўка дню — за чысцінью...»; «Закрэсліць нельга ні дарог, ні вершаў...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 22 крас.; Вечнае полымя перамогі: [Верш] // Там жа. 8 мая; У Вязынцы: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.; У брацкім адзінстве: Свята паэзіі і працы ў Вязынцы // Там жа. 11 ліп.; На гронцы жыцця: [Вершы] // Там жа. 30 снеж.; «Толькі блізкіх збліжае ростань»: [Рэц. на кн.: М а ц я ш Н. Ралля суровая. Мн., 1976] // Голас Радзімы. 27 студз.; Рэха крокаў Скарыны // Там жа. 14 крас.; Сэрцы не гаснуць // Там жа. 12 мая; Адысея хлопца з Росіцы // Там жа. 22 снеж.; Просьба к лиепайчанам // Комунистс. 24 нояб.; «Песня, песня — з паднябесся...»; Чытаючы Экзюперы; «Імчым. Гарача рэйкам...»: [Вершы] // ЛіМ. 14 студз.; «Купалаўка» ў Вялікай Кракотцы // Там жа. 24 чэрв.; Крыцы: Паэма // Там жа. 30 вер.; ...Жить единым человечьим общежитием // Сов. молодежь (Рига). 2 июля; «Песнь о книге» // Там жа. 17 дек.; Бяссмерце: [Верш] // Чырв. змена. 25 вер.

1978. «Што ёсць, скажы...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; «Струну крану — не пра вайну...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Напагатове: [Вершы] // Вяч. Мінск. 23 лют.; Салдацкія галасы ля мемарыялу: [Верш] // Там жа. 8 мая; «Душу вандроўніка займеў...»; Звяртанне да музаў; Ля хаты Луцэвічаў; Чаромхавыя халады...; «Зноў жадаю рэчцы...»; «Цілікала тая сініца...»: [Вершы] // Там жа. 19 чэрв.; Не забытая ў сэрцы // Голас Радзімы. 19 студз.; Бяларучы: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Традыцыя прадаўжаецца // Там жа. 21 снеж.; Река братства // Сов. Латвия. 2 нояб.; Толькі адно імя: [Вершы] // Чырв. змена. 29 студз.; «Заяц — Дунай»: [Верш] // Там жа. 2 крас.; Гродна — 850 гадоў; «Дзень над Нёманам праз імглу...»: [Вершы] // Там жа. 30 жн.

1979. Успамінаю; «Забыць нам нельга...»; Ля рума; «Скашу я мяту...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; На гронцы жыцця; Мацярык мой — Русь; Сонца; Заручоным: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; «Гарадзішча над Дзвіной, Сафія...»: [Верш] // Шалькевіч В. Скарына і наш час. Мн., 1979; «На гары лён...»; «Часам з квасам...»; «Хочацца ўсё ж дазнацца...»; «А дні на Юрмале — замешкі...»; «У музеі Саласпілскага мемарыяла...»: [Вершы] // Беларусь. № 9; Салдацкія зоркі; Радзіма; Кветкі гераню; Песня сяброў; «У край мой...»: [Вершы] // Бярозка. № 7; Слухаючы ветэранаў вайны; Навабранцы; Сонцазварот; Паэзія; На адвітанне; Слова на дабрыдзень: [Вершы] // Маладосць. № 8; Зямля бацькоў; «Сярод людзей лёс і мяне бярог...»; Ля збароненай мяжы: [Вершы] // Вяч. Мінск. 4 крас.; Скарына ў Рызе // Голас Радзімы. 1 сак.; Пра маці Райніса // Там жа. 5 ліп.; Жывыя словы // ЛіМ. 25 мая; За брамай скарбаў // Там жа. 8 чэрв.; Паўпрэд беларускай літаратуры // Там жа. 13 ліп.; Летапісная Дрыса; «Каля Дзвіны...»; Івянец; Будзіцель; «Людзі добрыя, золкай долі...»; «Крыніцы памяці...»; Вечар: [Вершы] // Там жа. 3 жн.; Пачні з сябе! // Там жа. 12 кастр.; Зара ў гронцы // Там жа. 19 кастр.; Успамінаю: [Верш] // Чырв. змена. 31 студз.

1980. Любасць; «Сівыя адлігі...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Раёны ветлівых бабуль: [Верш] // Сучаснік. Мн.; «Зусім не там...»; «Ласкавы вечар. А стыне папера...»; «Журботлівая ноч...»; «Я Севастопаль сніў...»; «Вось тут і край зямлі...»; «Салёная раса...»; «Навыперадкі — дні...»; «У тваіх вачах іскрынкі...»; «Аэрапорт...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Пратальны; Ля хаты Луцэвічаў; Памяць; Прыдзвінская вёска; У старажытным леце; «Успамін — з гадамі — гарачэй!..»: [Вершы] // Полымя. № 12; Бронза дружбы // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2; «Табе аднойчы ноччу пазваню...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Узмежак усмешак: [Верш] // Родная прырода. № 3; Далёкаму мінчаніну; Школа; Сагрэтае лета; «Мы ўдваіх — перад светам усім...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 21 студз.; Што расказала фатаграфія // Там жа. 7 ліп.; Любоў: [Верш] // Голас Радзімы. 10 крас.; Радзіма; Вільнюсу; Лявонпаль; Залатое вязьмо: [Вершы] // ЛіМ. 15 ліст.; Да Максіма Багдановіча // Там жа. 7 сак.; [Рэц. на кн.: Г а ў р ы л ю к А. Песня з Бярозы / На ўкр., рус. і бел. мовах. Львоў, 1979] // Там жа. 2 мая / Пад псеўд. С. Папар.

1981. Сарока: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Высокая

зорка // Далягляды. Мн.; Дзевяты кіламетр за Мінскам; Купалле: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Купалле; У вагоне; Чаўны: [Вершы] // Беларусь. № 7; Я сябрую з Баем: [Верш] // Вясёлка. № 4; У летапісе нашага жыцця: [Верш] // Маладосць. № 2; Толькі адно імя: Паэма // Там жа. № 7; Помнік у Крыме: [Верш] // Полымя. № 12; У Рызе мацеркі жывуць // Работніца і сялянка. № 3; Зоська Верас // Там жа. № 9; Праталінкі: [Верш] // Родная прырода. № 2; Летапіс народнай славы; Прыгарад; Перад весніцамі вясны; Прыходзяць пісьмы ад сяброў: [Вершы] // Вяч. Мінск. 26 студз.; Пазнаёміліся ў Празе // Голас Радзімы. 27 жн.; Белым каменем адзначым... // Там жа. 17 жн.; «...І думае ноч...»: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; З архіва Яна Райніса // ЛіМ. 16 студз.; Радзіма; Промні памяці; «Заўсёды ты была сама сабой...»; Музыка; «Зіма ўсё заснежыць нанова...»; «Так лёгка вершы ўзнікалі...»: [Вершы] // Там жа. 24 ліп.; Зорка Максіма: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; Шчыры сябар Беларусі // Чырв. змена. 7 мая; Мацей Бурачок; Дзін Рыд: [Вершы] // Там жа. 19 снеж.

1982. Зямля сяброў: [Нарыс] // Вечная крыніца. Мн.; Бяларучы; Слова; Беларусь: [Вершы]; Уступная заметка // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Вясенні вырай; Мацярык мой — Русь; Берагі: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; «...Ведаў нашага Купалу» // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Эпіграмы: «Трыпціх»; Радкі з літмемуараў; Каму што...; Развод // Беларусь. № 5 / Пад псеўд. Сяргей Папар; Памятае Латвія паэта... / Пад псеўд. С. Папар; Купала: [Верш] // Там жа. № 7; Абеліскі; «Зарніца»; Лівень; Ранак; Зямля: [Вершы] // Бярозка. № 3; Суседка шчырая — Прыбалтыка // Там жа. № 8; Гвардзейцы слаўнай роты: [Верш] // Вожык. № 3; На адвечнай службе // Маладосць. № 7; Дзея слова: [Верш] // Там жа. № 11; Зямля сяброў: Нарыс // Полымя. № 6; Мацей Бурачок; Сябры; І свеціцца жыццё: [Вершы] // Голас Радзімы. 18 сак.; З абярэмам цішыні: [Верш] // Там жа. 13 мая; Хай вам працуецца і жывецца!: З. Верас споўнілася 90 гадоў // Там жа. 28 кастр.; Лета; Прысутны знак; Золак бяссоння; Перапляталіся старанна...; Музыка вечара; Расінка; Памяць дажынак; Парасткі зямлі: [Вершы] // ЛіМ. 14 мая; Запомні: [Верш] // Чырв. змена. 18 лют.; Наша дружба — наша сонца // Там жа. 25 ліп.; Нашай дружбы моцнае карэнне // Там жа. 29 снеж.

1983. Вожык і Белы Гарошак; Кропка: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Нарачанская песня; Дазорная ноч; Лявонпаль: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; На гронцы жыцця: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Бацькоўскае поле: [Верш] // Сучаснік. Мн.; Байцам сорак пятага года; Прысутны знак; «Так Беларусь уздымалася...»; «Паэты — бежанцы вякоў...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Лівень; Жывіца; Восень: [Вершы] // Вясёлка. № 10; Землякі; «Ці знясілены ў выбары...»; Век дваццаты; Была і ласка мілых слоў; Дзіда часу; Ашчада жыцця; «Выбіраў я бэзавае шчасце...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; «Сэрца звычайнай канфігурацыі»: [Рэц. на кн.: М а ц я ш Н. Поўны келіх. Мн., 1982] // Полымя. № 8; Помнік у Крыме: [Верш] // Голас Радзімы. 8 снеж.; Нарачанская песня; Паэт чырвонай Полаччыны; Прага; Чаромхавыя халады; Аптымістычны лясун; Сівыя салаўі: [Вершы] // ЛіМ. 1 ліп.

1984. Уладзімір Лучук // Братэрства. Мн.; Паходня; Прызванне: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; На Дубровенскай зямлі: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Не праміні...; Памяць: [Вершы] // Бярозка. № 2; Каза і Страказа: [Байка] // Вожык. № 15; Дзень добры ў хату!: [Рэц. на кн.: К а с ц е н ь А. Зруб. Мн., 1983] // Маладосць. № 2; Вяртальны шлях; Каралішчавічы; Любоў; Кажушок; Пад зоркаю; Мой салдат; Зернейка: [Вершы] // Там жа. № 12; Пад небам Асвеі: Нарыс // Полымя. № 2; Радзіма вольная бацькоў: [Верш] // Там жа. № 5; Чым толькі песня можа быць; Не праміні!: [Верш] // ЛіМ. 13 студз.; Віленскі гасцінец: [Верш] // Там жа. 23 сак.; Піраміда; Нашчадкі; Ля вежаў Навагрудка; Экран памяці; «У ярасці неверагоднай...»; «Гуляе дзень між ляднага куп'я...»; На сілуэце сэрца; На планеце любові: [Вершы] // Там жа. 13 ліп.; «Жыццё след не згубіла...» // Там жа. 26 кастр.; Зямля; Ранак; Лівень; Абеліскі: [Вершы] // Ніва. 17 чэрв.; Памяць: [Верш] // Там жа. 2 вер.

1985. Не праміні!; «У ярасці неверагоднай...»: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Экран памяці; Прыдзвінне: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Байцам Вялікай Айчыннай; На замчышчы; Паклон; Музыка вечара; Прызванне; Не прыпамінаючы імя; Змена варты: [Вершы] // Беларусь. № 2; Спадарненне // Звязда. 10 вер. / Пад псеўд. С. Папар; Працяг; Два словы; Спадчыннікі; Сваякі; Часіны году; Выснова: [Вершы] // ЛіМ. 21 чэрв.; Да Яніса Райніса // Там жа. 6 вер.; Быць сааўтарам народа // Там жа. 15 ліст. / Пад псеўд. С. Папар; «Куранты б'юць...»: [Верш] // Там жа. 27 снеж.

1.4.

Т у я к б а е ў Т. Снежны чалавек: Вершы і паэма / З каз. Мн., 1992. / Сааўт. пер. М. Мятліцкі.

1967. В я с ё л а я трасянка: Жарты з кнігі «Цікаві бувальщини» / З укр. // ЛіМ. 10 сак.

1971. К н і ж к а на рыльцу бутэлькі: Гумарэска / З чэш. // ЛіМ. 13 жн.

1974. Й о н і н а с А. Годы: [Верш] / З літ. // Звязда. 20 сак.; М а т у ц і с А. Шчыруюць кветкі: [Верш] / З літ. // Там жа. 29 сак.; М а л д о н і с А. Дні чырвоных рабін: [Верш] / З літ. // Там жа. 20 кастр.

1975. Г о р а Ё. Акно; К о с т к а Н. Летняя прамова; Пярэчанне; Ш а й н э р Д. Ода старому і новаму: [Вершы] / З чэш. // Далягляды. Мн.; Л і ц в і н С. Беларусь зялёна-сінюю люблю: [Верш] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; С п у д а с В. Балада пра зямлю: [Верш] / З літ. // Звязда. 21 вер.

1977. Ш ы м к у с І. Мая Літва; Чалавек Кастрычніка; І о н і н а с А. Годы: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; М а т у ц і с А. Шчыруюць кветкі; Л а п а ш ы н с к а с І. На ўсё жыццё; Прыйду; Полымя: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Ф о д а р Й. Адказ ветэрану; Жывая статуя; Па ўласных слядах; О, вадар дыняў...; Г а р а і Г. Аўторак; Інвентарызацыя; «Дворнікі»; Б э л а І. Хто малады сам, хто быстрак: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Ш ы м к у с Ё. Мая Літва / З літ. Пер. пад псеўд. С. Папар; Л і ў з е м н і е к В. Жолуд: [Верш] / З лат. // Вяч. Мінск. 28 мая; Г н а ц ю к І. Мінск: [Верш] / З укр. // Там жа. 2 ліп.; Ш ы м к у с Ё. На дасвецці; У ваяніўстве; Наступнасць: [Вершы з нізкі «Чалавек Кастрычніка»] / З літ. // Там жа. 21 ліп.; Р у я В. Латдывізія ідзе; Спадчына; «Мяне запыталі...»; Зарапад; «Мармур мемарыяльны...»: [Вершы] / З лат. // Там жа. 2 вер.

1979. Б е з р у ч П. Хто мае месца?; Цыганскае дзяўчо; Г о р а Ё. Першае мая; Бедныя; Н е з в а л В. Песня пра верас; С е й ф е р т Я. «Калі поўня, тая залкавая спадарожніца...»; Сто разоў не: [Вершы] / З чэш.; А б а л а М. «Зазірнуць у душу народа...» / З лат. // Далягляды. Мн.

1980. М а з а ч Я. Асецкая запруда; «Тое спаткание...»; О д э г н а л І. Дождж; Ч э р н і к М. Балада дарог; На дабранач; Рэчы; Разбітая міса; Ж а ч а к І. Словы; Каханцы з вялікага горада; Псалом надзеі; С ы с К. Немач; Зноў вясна; Табе; Што мне дае вясна; Прызямленне ў Маскве; К о в а р ж ы к П. Дома: [Вершы] / З чэш. // Высокае неба. Мн.; Р а б р о П. Беларусь; Хорціца; Слуцкі матыў: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 27 лют.

1981. Р а б р о П. Беларусь; Слуцкі матыў; Л ь в о в і ч М. «Падае, моўкне Мележ...» / З укр.; В о л ь к е р І. Верш кахання: Закаханы / З чэш.: [Вершы] // Далягляды. Мн.; В е я н А. Янка Купала ў Рызе: [Верш] / З лат. // Звязда. 12 чэрв.; С а ў к а й ц і т э Д. «Проста ў твар мне...»; М а л д о н і с А. Рабінавыя дні: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 13 лют.; Г о р а Ё. Даражыце каханнем: [Верш] / З чэш. // Там жа. 4 вер.

1982. Р у я В. Латдывізія ідзе: [Верш] / З лат. // Братэрства. Мн.; М а т у ц і с А. Кветкі: [Верш] / З літ. // Бярозка. № 8; Л і ў з е м н і е к В. Падумкі: [Гумарэска] / З лат. // Вожык. № 13; Л у б к і ў с к і Р. Ленінскі гадзіннік: [Верш] / З укр.; Л і ў з е м н і е к В. Ленін: [Верлібр] / З лат. // Чырв. змена. 24 крас.; Л і т в і н С. «Не напіша ўжо Рыльскі ні слова...»: [Верш] / З укр.// Там жа. 30 снеж.

1984. Л у ч у к У. Балада пра вернасць; Гарлачыкі; «Як дзень за сонцам, так бягу...»: [Вершы] / З укр. // Братэрства. Мн.; Г я д а С. Птушкі і жывёлы гасцююць у хлопчыка; Хлопчык пасе коней; Хлапчанё прамаўляе голасам страказы: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; С а м е д а ў А. На чужы каравай...: П'еса-казка / З азерб. // Гаўрошы Брэсцкай крэпасці. Мн. / Пер. пад псеўд. С. Папар; К е м п э М. Сэрцу Беларусі; Р у я В. Латдывізія ідзе; Спадчына; «Спыталі ў мяне...»; Зарапад; «Мармур мемарыяльны...»: [Вершы] / З лат. //Латышская паэзія. Мн. Т. 1; К а л д у п э С. Звычайныя словы; З і р н і ц і с П. Лёс барабаншчыка; «Любоў да бацькаўшчыны...»; «Пагрозлівы стук тэлетайпаў...»; Kліч; М і с і н я М. «І зноўку з выраю...»; Аўтапартрэт: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Н э р у д а Я. «Яшчэ мы не ўмеем паміраць...»; «На цэлы свет былі мы ў крыўдзе...»; «Не гневайся, што я не ганаруся...»; Дапевак; Раманс; «Хто віна не каштаваў...»; «Хутка думы ткуцца...»; «О цешся ты з вясны, пакуль...»: [Вершы] / З чэш. // ЛіМ. 26 кастр.

1985. Ш ы р в а н л ы А. Незабыўная Рыма; Беларускаму сябру: [Вершы] / З азерб. // Ветразь. Мн.; Я г о ж. Беларускаму сябру; Незабыўная Рыма: [Вершы] / З азерб. // ЛіМ. 9 жн.; Маг. праўда. 17 кастр.

1.5.

На латышскую мову. Epigrammas / Atdz. T. Rullis // Zvaigzne. 1982. Nr 22 / Пад псеўд. С. Папар; Draudzibas saule // Lit. un Māksla. 1982. 27 Aug.; Draugu zeme // Zvaigzne. 1983. Nr 1; «Šī gada Raina dienu viesis no Baltkrievijas...» / Interv. T. Rullis // Lit. un Māksla. 1985. 20 Sept.; Zem Raina zvaigznes // Rigas Balss. 1985. 12. Sept.

На польскую мову. Polonez / Tł. J. Huszcza // Życie i Myśl. 1970. Nr 4; Wiersze Białoruskie. Łódź, 1971; Nadodrze. 1974. Nr 12; Jak unieść wierszem Twoją chwalę. Warszawa; Łódź, 1977.

На рускую мову. Белоруси: [Верш] // Во славу Родины. 1964. 28 июня; «Мне сегодня дано немало...»; Белоруси; «Охватила радость неспокойная...»: [Вершы] // Сердцем приказано. Мн., 1965; Родные края: [Верш] // Львов. правда. 1965. 6 мая; На берегу земли: [Верш] / Пер. Ю. Греков // Молодежь Молдавии. 1966. 24 июля; Открытие; Гора; «Край мой — совесть, горенье...»: [Вершы] / Пер. А. Николаев // Дружба народов. 1968. № 2; Весна: [Верш] // Во славу Родины. 1969. 11 мая; Полевая почта: [Верш] // Там жа. 12 окт.; «Снежным сказался нынче год...»: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1970. Вып. 3; Полевая почта: [Верш] / Пер. Ф. Ефимов // За тебя, Белорусь. Мн., 1974; Признание в любви: [Вершы] Пер. А. Дракохруст // Неман. 1975. № 3; Любовь: [Верш] / Пер. М. Казаков // Сов. Крым (Ялта). 1980. 12 авг.; Согретый верой и любовью: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1981. № 10; Вспоминаю; Друзья: [Вершы] // Сов. Крым (Ялта). 1981. 19 мая; Ленинград, Финский залив; Любовь: [Вершы] / Пер. Н. Кутов // Белорусь моя. Л., 1983; «Река. Ручей. Крутой изгиб мостка...»: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Сов. молодежь. 1983. 23 июля.

На ўкраінскую мову. Пам'ять землі: [Верш] / Пер. В. Лучук // Жовтень. 1964. № 9; Жили хлопці: [Верш] / Пер. А. Михайловський // Львов. правда. 1965. 18 нояб.; Цьотка у Львові // Жовтень. 1966. № 7; Батькам; «Вечір пахне черемхою гіркою...»: [Вершы] / Пер. А. Михайловський // Ленін. молодь. 1966. 23 лют.; Яблуко; Україні: [Вершы] / Пер. В. Глинчак, Л. Романов // Жовтень. 1967. № 1; України: [Верш] / Пер. Л. Романов // Комс. іскра. 1967. 21 трав.; Слово про мій похід: [Верш] / Пер. В. Юр'ев // Ленін. прапор. 1968. 11 лип.; Молодий комунар. 1968. 10 вер.; Пісня Україні: [Верш] / Пер. В. Юр'ев // Молодий комунар. 1968. 28 груд.; Пісня Україні; Білоруси...; Дощ; Мої земляни!; А нумо розведім сосновий бір!; Ось зараз відчути б...; Знаєш, ти в мою вірність не вір; На шалях долонь моїх; І, може, береза...; Коричневі дерева; Мамонта знайшли!; Зовсім недавно ми полили вогні Купала: [Вершы] / Пер. І. Гнатюк, М. Львович, Р. Лубківський // Калинові мости. К., 1969; Пісня Україні: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Дніпро. 1969. № 4; Пісня Україні; «Дощ»; «А, нумо розведім сосновий бір!»; «І думае ніч...»: [Вершы] / Пер. І. Гнатюк, М. Львович // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Пісня Україні: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Львов. правда. 1971. 3 нояб.; Пісня Україні: [Верш] // Пер. І. Гнатюк // Прикарпат. правда. 1972. 16 січ.; Гур-Гір; Що за мода?: [Вершы] / Пер. О. Сенатович // Ленін. молодь. 1975. 28 черв.; Височінь: [Верш] / Пер. Г. Кирпа // Барвінок. 1981. № 10; Пісня Україні: [Верш] / Пер. І. Гнатюк // Україна. 1982. № 32; «Втомлені обеліски...»: [Верш] / Пер. О. Данилова // Комс. іскра. 1983. 27 трав.; Віленський тракт: [Верш] / Пер. Л. Рубан // Кобзарева зоря. К., 1984; Покликання: [Верш] / Пер. О. Маландій // Червоний промінь. 1985. 28 груд.

На чэшскую мову. Druha vlast Františka Skoriny // Svoboda. 1972. 26 srp.

1.6.

З а ц я б е, радзіма: Вершы беларускіх паэтаў. Мн., 1984 / Скл. пад псеўд. С. Папар.

Л а т ы ш с к а я савецкая паэзія: Анталогія ў двух тамах. Мн., 1984. Т. 1 / Скл.

Б о г д а н о в и ч М. Узор василька: Избр. лирика / С бел. Мн., 1985 / Скл.

В о л я й азорыцца свет: Вершы беларускіх паэтаў. Мн., 1985 / Скл. пад псеўд. С. Папар.

П е с н я Даўгавы: Вершы, апавяданні, казкі латыш. пісьменнікаў / З лат. Мн., 1986. (Б-ка дзіцячай літ. народаў СССР) / Скл.

Б а ц ь к а ў ш ч ы н а, 1990: Штогоднік гіст. літ. Мн., 1990 / Скл.

П а д а р о ж н а я кніжка Скарыны: Зб., прысвечаны 500-годдзю бел. першадрукара, вучонага, асветніка і культурнага дзеяча, перакладчыка і пісьменніка эпохі Адраджэння. Мн., 1990 / Скл.

В е т р а з ь, 1990: Пісьменнікі народаў СССР і замежных краін — дзецям: Вершы, апавяданні, казкі... Мн., 1991.

Б а ц ь к а ў ш ч ы н а: Зб. гіст. літ. Мн., 1992 / Скл.

Г р э ц к а я В., К е з і к М. Бяседныя песні // Вожык. 1970. № 21 / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Г а й д у к М. Помнік у сэрцы // Ніва. 1981. 21 чэрв.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С е м я ж о н Я. Добрай удачы! // ЛіМ. 1968. 1 студз.

На латышскай мове. A b o l a M. Pec nodedzinatiem ciematiem... // Karogs. 1981. Nr 7; A b o l a M. To nedrikst aizmirst // Karogs. 1984. Nr 11.

На польскай мове. S i a r h i e j Paniznik // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. С т р у м и л о В. Помнят Райниса в Белоруссии // Сов. Латвия. 1981. 31 янв. *Г. І. Рэут.*

ПАНЧАНКА ІВАН

Панчанка Іван Трахімавіч (н. 24.5.1928, в. Тарапаева Духаўшчынскага р-на Смаленскай вобл.), празаік, нарысіст. Член СП Беларусі з 1981. Піша на рускай і беларускай мовах.

З сялянскай сям'і. Да вайны скончыў 6 класаў. Працоўны шлях пачаў з 14 гадоў — спачатку машыністам лакамабіля на льнозаводзе, потым на камбінаце стандартнага домабудаўніцтва. У 1948—52 служыў у Савецкай Арміі. Тады ж экстэрнам здаў экзамены за сярэднюю школу. Пасля дэмабілізацыі прыехаў у Мінск. Пісаў вершы, апавяданні. Працаваў у газеце «Советская Белоруссия» (1953—55). У 1955 у ліку старшынь-трыццацітысячнікаў стаў старшынёй калгаса імя Кутузава Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл., потым старшынёй калгаса «Камсамолец» Юрацішкаўскага р-на Гродзенскай вобл. (1955—58). Некаторы час быў карэспандэнтам Мінскага абласнога радыё (1959—60), радыёарганізатарам вузла сувязі, супрацоўнікам шматтыражнай газеты «Белорусский автозаводец» у г. Жодзіна на Беларускім аўтамабільным заводзе (1962—65), потым загадчык аддзела пісем смалявіцкай раённай газеты «Ленінскі заклік». Завочна скончыў факультэт журналістыкі БДУ (1965).

Друкавацца пачаў у 1953. Нарысы, апавяданні І. Панчанкі публікаваліся ў газетах «Советская Белоруссия», «Знамя юности», часопісе «Неман», іншых перыядычных выданнях. У сваіх творах пісьменнік раскрывае духоўны свет рабочага чалавека, працаўнікоў зямлі, іх запатрабаванні (зборнікі нарысаў, апавяданняў «Жодзінскія волаты», «Людзі высокага абавязку», «Жодзінская хроніка», «Парваныя струны», «Адыдуць завеі зімовыя», «Новыя знаёмыя» і інш).

Жыве ў г. Смалявічы. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Жодинские богатыри. Мн., 1971.

Люди высокого долга. Мн., 1973.

Порванные струны: Рассказы: Мн., 1975. Рэц.: Идельчик И. Любимые герои // Сел. газ. 1975. 24 авг.; Марціновіч А. Што там, далей? // ЛіМ. 1975. 31 кастр.; Фомчанка А. Героі, якія сталі сябрамі // Вяч. Мінск. 1976. 9 вер.

Жодинская хроника: Очерки. Мн., 1977. (Республика. Время. Люди). Рэц.: Добкин В. Заводской портрет // Неман. 1978. № 5; Разумаў Г. Стваральнікі волатаў // Мін. праўда. 1971. 28 вер.; Ратуш З., Сцепанчук Т. Стваральнікам сталёвых волатаў // Звязда. 1978. 7 крас.

Уйдут метели зимние: Рассказы. М., 1980. Рэц.: Уласенкаў В. Аб праблемах маральнасці // Вяч. Мінск. 1981. 24 сак.

Новые знакомые: Рассказы. Мн., 1983.

...И вечной будет музыка: Докум. повесть. Мн., 1986.

Доброе соседство: Рассказы. Мн., 1988.

Тонкая рябина: Повесть, рассказы. Мн., 1992.

1.3.

1953. Рождение дружбы: [Рассказ] // Сталин. молодежь. 22 нояб.

1955. Встретились...: Рассказ // Сталин. молодежь. 13 июля.

1956. Наш приятель Сергей: Рассказ // Сталин. молодежь. 27 апр.

1958. Павла не оценили: [Апавяданне] // Знамя юности. 18 июля; Наша Нина: Рассказ // Знамя юности. 21 сент.

1959. Задумано — будет сделано! // Сов. Бел. 2 сент.; Мечта? Нет, действительность! // Там жа. 18 сент.; Рождается новый комбинат // Там жа. 30 окт.

1960. Солдатский вальс: Рассказ // Знамя юности. 24, 26 июня.

1962. Победа // Неман. № 6.

1963. ...И он вернется: Заметки о воспитании // Сов. Бел. 1 дек.

1968. Депутат от «спокойной» деревни: [Нарыс] // Сел. газ. 24 дек.; Эксперимент выходит из цеха // Сов. Бел. 12 сент.; И запоет станок // Там жа. 15 дек.

1970. Паўнамоцны прадстаўнік // Голас Радзімы. № 8; Дзесяткі замежных краін... // Там жа. № 10; Жодзінскі бульвар у Венісье // Там жа. № 15; Толькі вучыся // Там жа. № 23; К людям // Сел. газ. 20 дек.; Цветы у станка // Сов. Бел. 28 июля; К вашему столу — бройлеры // Там жа. 30 июля; Добром помянется // Там жа. 18 авг.

1971. Второе призвание // Сов. Бел. 16 янв.; Бригадир // Там жа. 28 февр.

1972. Будет вечная музыка // Неман. № 6; Все исполнится в срок // Сов. Бел. 21 окт.
1973. Быть директором: (Очерк) // Неман. № 1.
1974. Они зажигают огни: (Очерк) // Неман. № 2; Родное гнездо: [Апавяданне] // Сел. газ. 24 марта.
1975. Иного счастья не дано // Неман. № 9; Приезжай, какой есть: [Апавяданне] // Сел. газ. 20 апр.
1978. Смягчающие обстоятельства: (Рассказ) // Неман. № 3.
1983. Индивидуальный подход: (Рассказ) // Неман. № 7.
2.3.
На рускай мове: Миронов А. Иван Панченко // Панченко И. Порванные струны. Мн., 1975.

М. П. Барташэвіч.

ПАНЧАНКА ПІМЕН

Панчанка Пімен Емяльянавіч [псеўд. П. Амельчык, П. Емельянов, Алесь Загорны, Якуб Конаўка, Якуб Конаўка з Ганцавіч, Я. Лупаты (з Я. Брылём, М. Лужаніным, М. Танкам), Тарас Палясоўшчык; Т. Паляшук, Тарас Паляшук, Якуб Паляшук; н. 23.8.1917, г. Талін, Эстонія], паэт. Член СП Беларусі з 1938. Народны паэт Беларусі (1973). Ганаровы акадэмік АН Беларусі (1994). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1981, за кнігу вершаў «Где ночует жаворонок?»), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Купалы (1968, за зборнік вершаў «Пры святле маланак»), Літаратурнай прэміі імя Я. Купалы (1959, за паэму «Патрыятычная песня»).

З сям'і рабочага. Бацька, Емяльян Арцёмавіч, і маці, Дар'я Факееўна, — бедныя сяляне, якія ў пошуках заробку выехалі ў Прыбалтыку з роднай вёскі Гедэйкі Ашмянскага пав. Віленскай губ. Пасля рэвалюцыі вярнуліся на Беларусь. Бацька працаваў у Бягомлі, Кіраўску, Талачыне аб'ездчыкам, прарабам, лесаводам. У 1932 П. Панчанка скончыў Бягомльскую сямігодку, падрыхтоўчыя курсы для паступлення ў ВНУ (г. Горкі Магілёўскай вобл.). Са студзеня па жнівень 1933 быў рабочым дрэваапрацоўчага камбіната ў Бабруйску. Пасля сканчэння гадавых педагагічных курсаў (1933—34) працаваў загадчыкам Алянскай пачатковай школы Бабруйскага р-на (1934—35). У 1935—38 настаўнік Казуліцкай НСШ Кіраўскага р-на, у 1938—39 выкладчык мовы і літаратуры Кіраўскай СШ. Адначасова завочна вучыўся на філалагічным факультэце Мінскага настаўніцкага інстытута. З верасня 1939 да 1946 знаходзіўся ў Чырвонай Арміі. Прымаў удзел у вызваленні Заходняй Беларусі (1939). У гады Вялікай Айчыннай вайны спецыяльны карэспандэнт у армейскіх і франтавых газетах. Вершы, фельетоны, прыпеўкі П. Панчанкі змяшчаліся ў раздзеле «Па карку недавярку» (газета «За свабодную Беларусь», Калінінскі фронт), у сатырычных выданнях «Партызанская дубінка», «Раздавім фашысцкую гадзіну» і інш. Быў на Бранскім, Заходнім, Калінінскім, Паўночна-Заходнім франтах. У 1944—45 з часцямі Чырвонай Арміі знаходзіўся ў Іране. З 1946—1948 — загадчык аддзела рэдакцыі часопіса «Вожык», з 1948 — загадчык аддзела, потым намеснік галоўнага рэдактара газеты «Літаратура і мастацтва». У 1953—58 галоўны рэдактар альманаха «Советская Отчизна», у 1958—66 — часопіса «Маладосць». З 1966 — сакратар праўлення СП Беларусі. З 1972 на творчай рабоце. У 1958 як член дэлегацыі БССР удзельнічаў у рабоце XIII сесіі Генеральнай Асамблеі ААН. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1959—67, 1971—90. Быў старшынёй Рэспубліканскага камітэта абароны міру. Член Рады СП Беларусі (з 1990). Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Айчыннай вайны 2-й ступені, Кастрычніцкай рэвалюцыі, трыма ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, двума — «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першыя вершы П. Панчанкі «Ураджайнае» і «Моладзі» надрукаваны ў альманаху «Ударнікі» (1934. № 3). Асноўныя матывы яго даваеннай творчасці — услаўленне паслярэвалюцыйнай рэчаіснасці, працоўных будняў краіны, выяўленне патрыятычных пачуццяў (зборнікі вершаў «Упэўненасць», «Вераснёвыя сцягі»). У гады Вялікай Айчыннай вайны яго патрыятычная, часам трагічная або сатырычная паэзія падтрымлівала веру людзей у перамогу над ворагам. Падрыхтаваны да друку трэці зборнік вершаў П. Панчанкі «Трывожныя зарніцы» ў час вайны згарэў. Аўтар паэтычных зборнікаў «Табе, Беларусь», «Дарога вайны», «Далёкія станцыі». Свае ўражанні аб знаходжанні ў Іране (1944—45) П. Панчанка адлюстра-

ваў у цыкле «Іранскі дзённік» (1944—47). Суровай памяццю аб вайне, імкненнем да сацыяльнай дзейнасці паэзіі, тэмай мірнай працы прасякнуты зборнікі «Гарачыя вятры», «Прысяга», «За шчасце, за мір!», «Шырокі свет». Вынікам паездак за мяжу з'явіліся «Кніга вандраванняў і любові», «Нью-Йоркскія малюнкі», «Тысяча небасхілаў», «Чатыры кантыненты». У зборніках «Снежань», «Крык сойкі», «Вячэрні цягнік», «Маўклівая малітва», «Лясныя воблакі», «І вера, і вернасць, і вечнасць» у поўную меру выявіліся лепшыя рысы таленту паэта, прыйшла сапраўдная пара творчай сталасці. Паэт яскрава выражанага грамадзянска-публіцыстычнага тэмпераменту, глыбока ўражлівы, заўсёды па-маладому няўрымслівы, ён вядзе непрымірымы бой за маральна-этычную вартасць чалавечай асобы, за яе грамадзянскую існасць, за нацыянальную свядомасць і культуру беларускага народа. Глыбокі лірызм, роздум спалучаюцца ў паэта з публіцыстычнай адкрытасцю, трыбуннасцю і сатырычным пафасам. Вядомы П. Панчанка і як крытык. Ён пераклаў на беларускую мову асобныя творы Т. Масэнкі, А. Міцкевіча, М. Нагнібеды, Я. Райніса, А. Суркова, Б. Чалага, Ф. Шылера і інш. Песні на вершы П. Панчанкі напісалі У. Алоўнікаў, А. Багатыроў, І. Лучанок, Дз. Смольскі і інш.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1959. Т. 1. Вершы і паэмы: (1934—1945). Мн., 1959; Т. 2. Вершы і паэмы: 1946—1958. Мн., 1959. Рэц.: Бурносаў В. Патрыятычная песня // Беларусь. 1960. № 3; Клышка А. Свет паэта // Полымя. 1960. № 3; Палітыка Д. Паэзія жыццёвай праўды // Звязда. 1960. 4 сак.; Шкраба Г. Поэзия великих чувств // Сов. Бел. 1960. 15 марта.

Зб. тв.: У 3 т. Мн., 1967—1971. Т. 1. Дарогі вайны; Сонца на руінах; З першых кніг. Мн., 1967; Т. 2. Шырокі свет; Небасхілы; Пры святле маланак. Мн., 1967; Т. 3. Вершы; Паэмы; Пра паэзію; Падарожныя нататкі. Пераклады. Мн., 1971.

Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1981—1983. Т. 1. Вершы і паэмы: (1934—1945 гг.); Выбраныя пераклады. Мн., 1981; Т. 2. Вершы; Паэма: (1946—1962 гг.). Мн., 1981; Т. 3. Вершы: (1963—1981 гг.). Мн., 1982; Т. 4. Успаміны; Літаратурна-крытычныя артыкулы; Выступленні. Мн., 1983.

Выбр. тв. Мн., 1956. (Школьная б-ка). Рэц.: Макаль П. Паэзія высокага гучання // Гродзен. праўда. 1956. 28 снеж.

Вершы. Мн., 1973. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Мядзведзеў І. Гарачае сэрца паэта // Гомел. праўда. 1973. 4 жн.

Выбранае. Мн., 1975. Рэц.: Марціновіч А. Песняй весці людзей... // Мін. праўда. 1976. 10 вер.

1.2.

Упэўненасць: Зб. вершаў. Мн., 1938. Рэц.: Смычкоў А. «Упэўненасць»: Зб. вершаў П. Панчанкі // Чырв. змена. 1939. 6 мая; Шарахоўскі Я. «Упэўненасць» П. Панчанкі // ЛіМ. 1939. 23 жн.

Вераснёвыя сцягі: Зб. вершаў. Мн., 1940. Рэц.: Глебка П. «Сентябрьские знамена» // Сов. Бел. 1941. 23 марта; Крысько Ц. [Вітка В.]. «Вераснёвыя сцягі» // Вольная праца. 1941. 17 крас.; Плашчынскі І. // Полымя. 1941. № 3; Хадкевіч Т. «Вераснёвыя сцягі» // Звязда. 1941. 8 крас.; Шкраба Г. Лирика наших дней // Сталин. молодежь. 1941. 10 апр.

Дарога вайны: Вершы. М., 1943. Рэц.: Ларчанка М. Паэзія любві і помсты // Беларусь. 1944. № 3.

Далёкія станцыі: Вершы. Мн., 1945. Рэц.: Бярозкін Р. Лінія роста // Полымя. 1946. № 8—9; Казека Я. Новая кніга вершаў П. Панчанкі // Полымя. 1946. № 5.

Гарачыя вятры: Вершы і паэмы. Мн., 1947. Рэц.: Бачыла А. Вершы пра маладосць // ЛіМ. 1948. 31 ліп.

Вершы. Мн., 1948. (Школьная б-ка).

Прысяга: Вершы. Мн., 1949. Рэц.: Гамолка М. «Прысяга» // Беларусь. 1950. № 3; Матэвушаў В. Новы зборнік вершаў Пімена Панчанкі // За Радзіму. 1950. 4 ліп.

За шчасце, за мір: Вершы. Мн., 1950. Рэц.: Бур'ян Б. // Звязда. 1951. 16 студз.; Карпачоў М. // Гомел. праўда. 1951. 25 мая; Кніжная паліца // Калг. праўда. 1951. 25 сак.; Крышталь В. За мір // Полымя. 1951. № 6; Ларчанка М. Паэзія барацьбы за шчасце, за мір // Беларусь. 1951. № 4.

Вершы і паэмы. Мн., 1952. Рэц.: Барсток М. Свежае, шчырае слова // ЛіМ. 1952. 20 снеж.; Бодюков М. Слово поэта // Знамя коммунизма. 1953. 22 янв.; Даніленка М. Палымяная споведзь нашага сучасніка // Сав. Радзіма. 1953. 23 лют.; Засим М. // Заря. 1953. 30 янв.; Кавалёў М. Творчы рост // Сав. Палессе. 1953. 1 лют.; Карпачоў М. // Гомел. праўда. 1953. 24 лют.; Марціновіч А. // Калг. праўда. 1953. 22 студз.; Новыя кнігі // Калг. праўда. 1952. 23 снеж.; Няхай Р. Баявая, партыйная паэзія // Звязда. 1953. 27 сак.

Шырокі свет: Вершы. Мн., 1955. Рэц.: Березкин Г. Поэзия любви и ненависти // Сов. Бел. 1956. 1 апр.; Бур'ян Б. Сэрца паэта // ЛіМ. 1955. 5 ліст.; Гаўрусёў С. Новая кніга Пімена Панчанкі // Беларусь. 1956. № 1; Макарэвіч А. // За Радзіму. 1956. 20 мая; Салавей Л. Паэзія глыбокіх пачуццяў // Полымя. 1956. № 4; Татур М. Паэзія жыццёвай праўды // Гродзен. праўда. 1955. 14 снеж.; Широкий мир // Дружба народов. 1956. № 10.

Гарачы лівень: Гумарыст. вершы. Мн., 1957. (Б-ка «Вожыка»); Гілевіч Н. Гарачы лівень // ЛіМ. 1957. 4 вер.

Кніга вандраванняў і любові: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Березкин Г. Горячая правда жизни // Дружба народов. 1959. № 5; Бойка У. Чытаючы Панчанку // Чырв. змена. 1959. 31 мая; Кудраўцаў І. Кніга вандраванняў і любові // Полымя. 1959. № 9; Львовіч С. Кніга падарожжаў // ЛіМ. 1959. 28 лют.; Салавей Л. Па вялікіх дарогах жыцця // Беларусь. 1959. № 4; Смальянава. Паэзія сучаснасці // Зара. 1959. 21 чэрв.; Шаўня А. Звонкая сіла паэта // ЛіМ. 1959. 22 крас.

Нью-Йоркскія малюнкі: Вершы. Мн., 1960. Рэц.: Жычка Х. У царстве долара // Мін. праўда. 1960. 4 снеж.

Тысяча небасхілаў: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: Багдановіч М. // Звязда. 1963. 21 лют.; Бойка У. Чалавечнасці служба // Мін. праўда. 1963. 26 крас.; Бур'ян Б. Мой строгі субяседнік // ЛіМ. 1963. 1 сак.; Шаўня А. Вечны агонь // Беларусь. 1963. № 5.

Чатыры кантыненты: Вершы і паэма. Мн., 1964. Рэц.: Березкин Г. // Правда. 1965. 11 янв.; Боган У. Патрыятычная песня // Полымя. 1965. № 2; Бярозкін Р. Кніга друга // Беларусь. 1964. № 6; Климентенко С. Тысячи земных дорог... // Сел. газ. 1964. 10 апр.

Пры святле маланак: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Аксенов К. Мир поэта // Хорезмская правда. 1966. 13 мая; Базарэвіч Н. Ад чыстага сэрца // Вяч. Мінск. 1967. 18 ліст.; Бярозкін Р. Дзейсная чалавечнасць // Беларусь. 1966. № 8; Вярцінскі А. Аб жыцці, аб людзях, аб сабе... // ЛіМ. 1966. 12 жн.; Главацкі Л. Высокае напружанне // Віцеб. рабочы. 1966. 16 ліст.; Грахоўскі С. Хачу падзяліцца

радасцю // Звязда. 1966. 7 мая; Л а б о в и ч В. Линия высокого напряжения // Заря. 1967. 19 апр.; Л і я к у м о в і ч Ц. Вершы ідуць у наступленне // Маг. праўда. 1966. 18 ліст.; П е т к е в и ч А. Чувство современности // Гродн. правда. 1968. 8 мая; П р а ў д а века // Голас Радзімы. 1966. № 49; С о л о в е й Л. Высокий взлет // Сел. газ. 1966. 5 нояб.; Я с к е в і ч А. Дзяржава паэзіі // Полымя. 1966. № 8.

Размова з наследнікамі: Вершы і паэма «Патрыятычная песня». Мн., 1967. (Школьная б-ка).

Снежань: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Б а р с т о к М. Шчырая сыноўняя споведзь // Вяч. Мінск. 1973. 7 чэрв.; Б е р е з к и н Г. Верность // Сел. газ. 1973. 7 июля; Б у р а в к и н Г. 28 стихотворений // Лит. обозрение. 1973. № 5; Г н і л а м ё д а ў У. Як само жыццё // Звязда. 1973. 20 сак.; Е ф и м о в Ф. Путь к истине // Сел. газ. 1973. 28 марта; Л а з а р у к М. Снежань парадніў нас // Полымя. 1973. № 12; М а р ц і н о в і ч А. На якой вышыні мой сцяг... // Мін. праўда. 1973. 19 мая; Ф е д з ю к о в і ч М. Сутнасць паэзіі // ЛіМ. 1973. 16 ліст.; Х в е д а р о в і ч М. Ухваленне еднасці // Беларусь. 1973. № 7.

Крык сойкі: Вершы. Мн., 1976. Рэц.: Б а р а д у л і н Р. «І словам сцверджу...» // Полымя. 1977. № 1; Б а р с т о к М. Глыбіня жыццёвай праўды // Звязда. 1976. 18 снеж.; Р а к а ў В. На зямлі застаецца вечнае // Беларусь. 1977. № 7; Ч а р н я ў с к і М. Са скарбонкі думак і пачуццяў // Чырв. змена. 1976. 21 снеж.; Ш п а к о ў с к і Я. «Жыццё — акіян, не задачнік...» // ЛіМ. 1976. 22 кастр.; Я г о ж. «Я вновь готов к рывку...» // Дружба народов. 1977. № 6.

Вячэрні цягнік: Вершы. Мн., 1977. Рэц.: З а г о р с к а я Н. «...Эпохі жорсткі вецер» // ЛіМ. 1977. 2 снеж.; М а к а л ь П. Жыцця настой густы... // Полымя. 1978. № 2; Р а к а ў В. Прарастанне ў новы дзень // Беларусь. 1978. № 4; Ш ы р ы н Л. Выверана сэрцам // Мін. праўда. 1977. 5 ліст.; Я р а ц В. Паэзіі настой густы // Гомел. праўда. 1977. 23 жн.

На паэтычным небасхіле: Публіцыстыка. Мн., 1977. Рэц.: Б а з а р э в і ч М. Вернасць жыццёвай праўдзе // Звязда. 1978. 31 кастр.; Б е ч ы к В. Прысягаюць толькі раз // Полымя. 1978. № 8; Ш п а к о ў с к і Я. З клопатам пра паэзію // ЛіМ. 1978. 7 ліп.

Лірыка. Мн., 1980. (Школьная б-ка).

Млечны шлях: Вершы апошніх гадоў. Мн., 1980. Рэц.: А з г у р З. «А небу дзякую за промні» // Звязда. 1980. 27 крас.; Б у р ь я н Б. К тебе обращенное слово // Сов. Бел. 1981. 23 янв.; Г н і л а м ё д а ў У. «Аб жыцці, аб людзях, аб сабе...» // Полымя. 1981. № 3; Я г о ж. Каким ты станешь, человек? // Дружба народов. 1981. № 5; К о б р ы н У. Зліцца з радасцю людской // Мін. праўда. 1980. 9 крас.; Ш ч у р Г. Лінія высокага напружання // Чырв. змена. 1980. 5 чэрв.

Маўклівая малітва: Вершы. Мн., 1981. Рэц.: Г н і л а м ё д а ў У. «Парадніць вочы з небам» // Звязда. 1982. 7 сак.; З у ё н а к В. Крэўнасць небу і зямлі // Полымя. 1982. № 9; К о ў т у н В. Малітва аб Радзіме // ЛіМ. 1982. 5 лют.; Ц ы в а к а В. Усё аддай праўдзіваму радку // Мін. праўда. 1982. 27 крас.

Дзе начуе жаўранак: Вершы. Мн., 1983.

Сіні ранак: Вершы. Мн., 1984.

Аркадзь Куляшоў — Аркадий Кулешов: [Фотаальбом]. Мн., 1985 / Аўт. тэксту.

Лясныя воблакі: Вершы. Мн., 1985. Рэц.: М і ш ч а н ч у к М. Права на мір і шчасце // Наст. газ. 1985. 21 снеж.

І вера, і вернасць, і вечнасць: Вершы. Мн., 1986.

Прылучэнне: Вершы і паэма. Мн., 1987.

Горкі жолуд: Вершы. Мн., 1988.

Неспакой: Вершы. Мн., 1988.

1.3.

1934. Ураджайнае; Моладзі: [Вершы] // Ударнікі. Мн., Альманах. № 3 / Пад псеўд. А. Загорны; Мы гатовы!: [Верш] // Камуніст. 15 ліст. / Пад псеўд. А. Загорны.

1935. З песняю вясны; Сустрэча: [Вершы] // Аднагодкі. Мн.; З песняю вясны: [Верш] // ЛіМ. 23 снеж.

1936. З песняю вясны; Сустрэча: [Вершы] // Аднагодкі. Мн.; Вясновыя мары: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 9; Іспанскаму таварышу; Шызы галубок; Яблыня: [Вершы] // Там жа. № 10.

1937. Сувей: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 4; На пашы // Там жа. № 6; Сталіну; У Маскве гэтай ночы Ленін будзе: [Вершы] // ЛіМ. 6—7 ліст.; Кіраву: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Закон: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Пяе беларускі народ; Красавіцкая навальніца; Лірычнае; Упэўненасць; Вішня: [Вершы] // Там жа. 28 снеж.; Слова настаўніка: [Верш] // Чырв. змена. № 256.

1938. Балада пра Васілька і праваdыра: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1; «Я ўсмешку тваю пазнаю...»: [Верш] // Там жа. № 3; Чырванасцяжны камсамол: Паэма // Там жа. № 10; ЛіМ. 30 кастр.; Чырв. змена. 30 кастр. / У сааўт.; Песня правадыру: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 11; На зары: [Верш] // Там жа. № 12; Слова маладых пісьменнікаў // ЛіМ. 6 мая / Сааўт. У. Краўчанка; Радзіме: [Верш] // Там жа. 10 мая; Мацеры: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Нараджэнне дня: [Верш] // Чырв. змена. 14 ліп.

1939. Парабак: [Верш] // Вызваленым братам. Мн.; ЛіМ. 3 кастр.; Чырванасцяжны камсамол: (Паэма) // Камсамол на граніцы. Мн. / У сааўт.; Піянер Бел. 21 студз.; «Сляды гарачыні...» [Верш] // Полымя. № 1; Бяроза; Туга: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 7; У навальніцу; Меліяратары: [Вершы] // Там жа. № 8; Слабыя вершы // ЛіМ. 23 жн.; Парабак: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; Вызваленаму брату: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Падсочка; Сэрца; Палонныя; Журавы: [Вершы] // Там жа. 11 снеж.

1940. Ноч; Ад'езд маладой; Матчына гора; «Калі знаёмы тлум абрыдне...»: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 12; Дасяпванне; Жабракі: [Вершы] // Вольная праца. 16 студз.; Юнак: [Верш] // Там жа. 11 мая; Першыя кулі: [Верш] // Там жа. 12 кастр.; Беластоцкія вітрыны: Паэма // Там жа. 25 снеж.; Песня заходніх беларусаў: [Верш] // ЛіМ. 1 мая; Белавежа; Юнак: [Вершы] // Там жа. 17 чэрв.; Сталасць; Хвала вам, абывацелі: [Вершы] // Там жа. 19 кастр.; Першыя кулі; Пра смерць; Зубр: [Вершы] // Там жа. 26 кастр.

1941. Маці; «Даіграла гармонь...»; Паранены: [Вершы] // Полымя. № 2; Адкопаныя зарніцы: [Верш] // Вольная праца. 5 студз.; Качулкі: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Змагайцеся адважна за Радзіму: [Верш] // За Савецкую Бел. 11 ліп.; Праўнук: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Пачастунак: [Верш] // Там жа. 6 жн.; На магілках: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Беларусі: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Фотаздымак; Качулкі; Адкопаныя зарніцы: [Вершы] // ЛіМ. 8 лют.; Пісьмы: [Верш] // Там жа. 5 сак.

1942. Врагов ненавистных — в могилу, на дно!: [Верш] // Краснофлотец. № 3 / Пад псеўд. П. Емельянов; Разведчик: [Верш] // Там жа. № 5/ Пад псеўд. П. Емельянов; Мары і сапраўднасць; Як злавілі хлопцы Вілі // Партызанская дубінка. № 6 / Пад псеўд. Т. Паляшук; Каша — нам, куля — вам; Фрыцы ехалі з Берліна; Нервовы лейтэнант; Свой чалавек; Тры дарожанькі // Там жа. № 12 / Пад псеўд. Т. Паляшук; Пра казу; Нямецкі гонар // Там жа. № 15—16 / Пад псеўд. Т. Паляшук; Байцу, які першым ступіў на беларускую зямлю: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 33; Сав. Бел. 23 лют.; Сямёра дачок: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 53 / Пад псеўд. Т. Паляшук; За свабодную Беларусь. 3 мая / Пад псеўд. Т. Паляшук; «Асушу твае слёзы...»: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 64; Пра самапомач // Там жа. № 65 / Пад псеўд. Т. Паляшук; За сваб. Бел. 6 кастр. / Пад псеўд. Т. Паляшук; Фрыц адступае / Пад псеўд. Т. Паляшук; Вясна ідзе на Беларусь: [Вершы] // За сваб. Бел. 18 сак.; Чаго баіцца немец?/ Пад псеўд. Т. Паляшук; Гэта будзе!: [Вершы] // Там жа. 28 сак.; Краіна мая: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Партызанскія дадаткі ў нямецкія парадкі: [Верш] // Там жа. 21 мая / Пад псеўд. Т. Паляшук; Не паддавайцеся на правакацыі // Там жа. 28 мая; Неспакойная цэгла: (Маленькі фельетон) / Пад псеўд. Т. Паляшук; «Ты скажы мне, зязюля...»: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Сябру па зброі: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; Сінія касачы: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Мінску: [Верш] // Там жа. 3 вер.; Гарбатага магіла выправіць: [Верш] // Там жа. 6 вер. / Пад псеўд. Т. Паляшук; Курашчупы — кураеды: [Байка] // Там жа. 30 вер. /

Пад псеўд. Т. Паляшук; Падбіты танк: [Верш] // Там жа. 12 кастр.; Ноч перад святам: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Песня: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Баллада о гневе: [Верш] // Комс. правда. 14 мая/ Пад псеўд. П. Емельянов; Севастополь: [Верш] // Красный флот. 23 февр. / Пад псеўд. П. Емельянов; Паганую траву з поля вон; На чужы каравай рота не разявай: [Вершы] // Партыз. дубінка. 7 чэрв. / Пад псеўд. Т. Паляшук; Як гукнеш, так і адгукнецца: [Верш] // Там жа. 19 ліп. / Пад псеўд. Т. Паляшук.

1943. Конь; Паравоз; Дзеці вайны: [Вершы] // Беларусь. М.; Саша; Краіна мая: [Вершы] // Моладзь Беларусі ў баях за Радзіму. М.; Сямёра дачок: [Верш] // Віцеб. рабочы. 10 сак. / Пад псеўд. Т. Паляшук; Беларусь: [Верш] // Гомел. праўда. 12 ліп.; Фрыц адступае // Партыз. дубінка. № 1 / Пад псеўд. Т. Паляшук.

1944. Вока снайпера: [Верш] // Беларусь. № 1; Коні: [Верш] // Там жа. № 2; На роднай зямлі: [Верш] // Там жа. № 6; Палескі напрамак // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 115; Начны мсціўец: [Верш] // Там жа. № 116.

1945. Думы салдата; «Калі мне бывала весела...»: [Вершы] // Альманах 2. Мн.; Байцу, які першым ступіў на беларускую зямлю; Зварот; Мінску; Ідуць сібіракі; Конь; Разведчык; Сінія касачы; Пачастунак; Беларусі: [Вершы] // За шчасце Беларусі. М.; Л.; Маё і тваё маленства: [Верш] // Беларусь. № 1; Піянер Бел. 24 мая; Сон пра апошні залп: [Верш] // Беларусь. № 2; Песня пра чатыры магілы: [Верш] // Там жа. № 7—8; Лётчыкам «Нармандыі»; Далёкія станцыі: [Вершы] // Там жа. № 9; «Апяваў Адам Міцкевіч крымскі стэп над Акерманам...»; Пячорын у Персіі; Дэлавенд, галоўная гара іранцаў; «Як шаблямі, на часткі...»; Караван; «Збіраліся чорныя гарбаносыя...»: [Вершы] // Там жа. № 11—12; Франтавік; «І скрыпяць, і скрыпяць чужаземныя дрэвы сухія...»; «Сівая жанчына стаіць ля крыніцы...»; «Дружа повар, кансерваў годзе...»: [Вершы] // Полымя. № 5—6; Дождж; Чорныя марскія ночы: [Вершы] // Там жа. № 9; Яна не прыйшла: [Верш] // Там жа. № 10; Слухаючы «Перапёлачку»: [Верш] // Звязда. 13 кастр.; Пад'язджаючы да Мінска: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Перамога: [Верш] // ЛіМ. 1 мая; Сустрэча з бярозай: [Верш] // Там жа. 10 мая; «Што я думаў, гледзячы на Каспійскае мора...»: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Мая геаграфія: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; «Лятуць журавы...»: [Верш] // Там жа. 12 ліп.; Сват; Бульба; Ля дзявочай кватэры № 5: [Вершы] // Там жа. 12 кастр.; Ліст з Ірана // Там жа. 22 кастр.

1946. Вызваленаму брату; Белавежа; Жабракі; Песня заходніх беларусаў; Парабак: [Вершы] // Семнаццатага верасня. Мн.; Маладосць у паходзе: Урыўкі з паэмы // Беларусь. № 2; «Сябры, я сягоння на сінім залеску...»; «Я тэмы для вершаў старанна вышукваў...»; Вечныя словы: [Вершы] // Там жа. № 7; Сустрэча з Вільняй: [Вершы] // Там жа. № 8; Без Тараса на Парнасе: (Рэпартаж) // Вожык. № 1—2 / Пад псеўд. Я. Лупаты; Пасля дэмабілізацыі: Апавяданне // Там жа. № 5; Скарджуся на мінскія шыльды // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Якуб Конаўка, з Ганцавіч; На футболе: (Малюнак з натуры) // Там жа. № 9—10 / Пад псеўд. Якуб Конаўка; Тарас зноў на Парнасе: [Гумарэска] / Пад псеўд. Тарас Палясоўшчык; Кінамеханік: [Верш] // Там жа. № 15; Маладосць у паходзе: Паэма // Полымя. № 1; Іспанская ноч: Паэма // Там жа. № 2—3; Вершы пра Мінск: На руінах; Наша слава: (Камандзе акіянскага парахода «Мінск») // Звязда. 5 ліст.; Гордасць нашай паэзіі: Слова пра таварыша па пяру // ЛіМ. 10 лют.; Першая цішыня (Ноч у Нясвіжскім замку): [Верш] // Там жа. 1 сак.; Гімнасцёрка: [Верш] // Там жа. 9 мая; Партызанская зямлянка: [Верш] // Там жа. 14 снеж.; Сорак год: [Верш] // Сов. Бел. 3 нояб.; Развітанне: [Верш] // Чырв. змена. 25 чэрв.

1947. Масква: (Урывак з паэмы «Маладосць у паходзе») // Роднай Маскве. Мн.; На роднай зямлі; Дзеці вайны; «Кожны з нас прыпасае Радзімы кутох...»; Саша; «Будуць вечна сады расцвітаць...»; Зварот: [Вершы] // Эстрада. Мн.; На канцэрце хора Р. Шырмы: [Верш] // Беларусь. № 8; Пасля апошняй навальніцы; На пулкаўскіх вышынях: [Вершы] // Там жа. № 12; Лазня: [Гумарэска] // Вожык. № 3—4 / Пад псеўд. Якуб Паляшук; Ліст у Нью-Йорк: [Верш] // Там жа. № 9; Ліст «цывілізатару» ад калгасніка Міколы Дразда: [Верш] // Там жа. № 21; Паэт-партрэтыст Крысько — Вітка; Антон Бялевіч; Ул. Карпаў; Піліп Пестрак; Крытык-монументаліст; Дуэт Зарыцкага і Вялюгіна; На М. Садковіча: Эпіграмы // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Тарас Палясоўшчык; Цуд на Нёмане: [Верш] // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Тарас Палясоўшчык; На Віталя Вольскага; Парада Алесю Кучару: Эпіграмы // Там жа. № 3 / Пад псеўд. Тарас Палясоўшчык; Размова В. Віткі з наборшчыкам: [Верш]; Марцовы лось: Пародыя // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Тарас Палясоўшчык; Балада пра аднаго літкансультанта; Парада пачынаючаму мастаку: Эпіграмы // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Тарас Палясоўшчык; Андрэй Іванавіч Цёмкін // Віцеб. рабочы. 26 студз.; Наш новы свет: [Верш] // Звязда. 1 мая; У Ленінградзе: [Нарыс] // Там жа. 31 жн.; Гвардзейцы пяцігодкі: [Верш] // ЛіМ. 18 студз.; Прысяга; Радзіма; Ураджай 47 года; На радыятары зубр; Урок геаграфіі: [Вершы] // Там жа. 11 кастр.; Нам 30 год // Там жа. 6 ліст.; Слова да паэта: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; Наступ: [Верш] // Наст. газ. 1 мая; Ураджай 47 года; Бітва; Ланцугі залатыя; Радзіма: [Вершы] // Сав. Радзіма. 19 ліст.; Гвардзейцы пяцігодкі: [Верш] // Чырв. звязда. 26 студз.

1948. Лаўрэат Сталінскай прэміі Максім Танк // Звязда. 4 крас.; Мінск навагодні: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Беларусі: [Верш] // Известия. 31 дек.; Зарачанскі музей; Помнік: [Вершы] // ЛіМ. 1 студз.; Хто варыць чарпаком вячэру?: [Рэц. на кн.: Г р у б і я н М. Слядамі вайны. Мн., 1947] // Там жа. 17 студз.; Каб ведалі: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Каб ведалі. Мн., 1948] // Там жа. 20 сак.; Свой горад: [Верш]; Выдатны скульптар // Там жа. 1 мая; На польска-чэхаславацкай мяжы: [Верш] // Там жа. 15 мая; Марудная перабудова; Агляд паэзіі часопіса «Полымя» // Там жа. 14 жн.; Заганная ідэя, фальшывы герой // Там жа. 25 вер.; Паказаць жыццё сваёй вобласці: Агляд літаратурных старонак у абласных газетах / Пад псеўд. П. Амельчык; Камсамольская вуліца: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Афіцэры запаса: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Сталінскія словы; Пазнаю край свой: [Вершы] // Там жа. 25 снеж.; Вызваленаму брату: [Верш] // Сялян. газ. 17 вер.

1949. Упэўненасць; Падсочка; Меліяратары; Суседкі; Беларусі; Краіна мая; Зварот; Коні; Герой; «Лес асенні глуха гудзе...»; Маё і тваё маленства; Палескі напрамак; На роднай зямлі; Бульба; Далёкія станцыі; «Ты чуеш курлыканне...»; Караван; Наша слава; Зарачанскі музей; Свой горад: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Мінску: [Верш] // Янку Купалу. Мн.; «Над Бугам грымяць і грымяць цягнікі...»; «Калі нельга многа — хоць бы трохі...»; На шашы: [Вершы] // Беларусь. № 2; За вамі слова, абаронцы міру: [Верш] // Вожык. № 8; На рынку: [Верш] // Там жа. № 19; Ад усяго сэрца: [Верш] // Полымя. № 1 / У сааўт.; Мы табе прысягаем: [Верш] // Там жа. № 12; За Радзіму. 22 снеж.; ЛіМ. 17 снеж.; Зарачанскі музей: [Верш] // Бальш. Пал. 1 мая; Наш новы свет: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 мая; Сцягі перамогі: [Верш] // Звязда. 8 мая; Невычэрпная крыніца // Там жа. 5 чэрв.; Ураджай: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Шчаслівы верасень: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Беларусі: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Навекі слава!: [Верш] // Там жа. 26 лют.; «Камуністы» А. Куляшова // Там жа. 12 сак.; У гэты дзень: [Верш] // Там жа. 2 крас.; Абаронцы міру: [Верш] // Там жа. 23 крас.; Паэзія Кастуся Кірэенкі // Там жа. 14 мая; Творчы рапарт // Там жа. 11 чэрв.; Вялікі песняр сацыялістычнай Радзімы // Там жа. 2 ліп.; Шчырыя словы: [Рэц. на кн.: А ў р а м ч ы к М. Пярэдні край. Мн., 1949] // Там жа. 16 ліп.; Больш твораў пра нашу сучаснасць // Там жа. 23 ліп.; Вянок памяці Янкі Купалы: [Рэц. на кн.: Я н к у Купалу. Мн., 1949] // Там жа. 30 ліп.; Паўлюк Трус // Там жа. 3 вер.; Слова на пленуме ССПБ, прысвечаным пытанням крытыкі // Там жа. 15 кастр.; Незгасальная вера: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; У першых радах барацьбітоў за мір // Там жа. 26 ліст.; Вялікі паэт

сацыялістычнай Радзімы // Сав. селянін. 26 чэрв.; Дарагая мая Беларусь: [Верш] // Сов. Бел. 16 февр.

1950. Абаронцы міру; Ураджай; «Над Бугам грымяць і грымяць цягнікі...»; Тым, хто за акіянам; Урок геаграфіі; Бітва; Ліст у Нью-Йорк; Сцягі Перамогі; Навекі слава!; Залаты рубель; На польска-чэхаславацкай мяжы; Твой воблік, Іран; Ліст гораду Гарган: [Вершы] // На варце міру. Мн.; Твой воблік, Іран; Астара; Ліст гораду Гарган: [Вершы] // Беларусь. № 3; Маякоўскаму; «Калі я заходжу ў метро...»: [Вершы] // Там жа. № 4; «На попел перамолатыя вёскі...»; «Над забітымі дзецьмі галосяць маткі...»: [Вершы] // Там жа. № 11; Залаты рубель: [Верш] // Вожык. № 5; Звязда. 3 сак.; У дзень яго нараджэння; Нас ленінскі сцяг парадніў; Пра назвы: [Вершы] // Полымя. № 2; Сталінскія словы // За Радзіму. 15 студз.; Народная артыстка // Звязда. 5 сак.; Гэтак будзе: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Вялікі патрыёт // Там жа. 14 крас.; Дарагая Радзіма // Там жа. 4 ліст.; Нас ленінскі сцяг парадніў: [Верш] // ЛіМ. 21 студз.; Патрыятычныя пачуцці: [Агляд вершаў] // Там жа. 1 крас.; Мір пераможа: Нататкі // Там жа. 1 ліп.; Індустрыя міру // Там жа. 23 вер.; Песня: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Надзвычайнае становішча ў Белым доме: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1951. Так сказаў правадыр; Крыху пра Швейцарыю; Некаторыя падлікі; Веснавое; Вярбоўшчык: [Вершы] // Беларусь. № 3; Наша краіна; Шэфы; Сабе і другім; Паштальён; Скарга; Палярнай вуліцы: [Вершы] // Там жа. № 4; На Волгу; Пачатак; Слова сталінградца; Будаўнікі; У Камсамольску-на-Волзе: [Вершы] // Там жа. № 11; Жалуды: [Верш] // Бярозка. № 3; На будоўлі: [Верш] // Вожык. № 7; З Новым годам, Расія: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Ніягара: [Верш] // Там жа. 18 лют.; Настаўнік: [Верш] // ЛіМ. 24 лют.; Над картай свету: [Верш] // Там жа. 24 сак.; Кніга славы: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Сілы міру перамогуць // Там жа. 28 крас.; Народы ўзмацняюць барацьбу за мір // Там жа. 18 жн.; Пра агітацыю: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; Голос белорусского народа // ЛГ. 6 сент.; На будоўлі: [Верш] // Мін. праўда. 15 крас.; Альманах, отстающий от жизни // Правда. 8 авг. / Сааўт. П. Броўка.

1952. Ад усяго сэрца / У сааўт.; Сталінскія словы; Мы табе прысягаем; У дзень яго нараджэння: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; У дзень яго нараджэння; Бульба; На будоўлі; Паштальён; Навекі слава!..; Залаты рубель: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Сталінскія словы; Жалуды; Шэфы; Так сказаў правадыр: [Вершы] // Школьная эстрада. Мн.; Нас ленінскі сцяг парадніў // Віцеб. рабочы. 21 студз.; Сталінская эпоха // Звязда. 6 кастр.; Давер'е: [Верш] // Там жа. 18 кастр.; К ганебнаму слупу!: [Верш] // ЛіМ. 15 сак.; У імя шчасця народа // Там жа. 29 сак.; Апошнія навіны; Здымак; Ля помніка Купалы: [Вершы] // Там жа. 1 ліст.; Халтуршчык: Фельетон // Там жа. 13 снеж.; Живые приметы нового // Правда. 23 марта.

1953. Клятва: [Верш] // Беларусь. № 3; ЛіМ. 7 сак.; Чырв. змена. 12 сак.; Пісьмо юнака да паэта: [Верш] // Вожык. № 8; Навасёлу: [Верш] // Там жа. № 11; Ленінскія горы; На праспекце імя Сталіна: [Вершы] // Маладосць. № 1; Прыязджайце на Палессе!: [Верш] // Звязда. 5 крас.; Ленінскія горы: [Верш] // ЛГ. 18 июня; Огни великой дружбы // Правда. 19 июля.

1954. Зварот: [Урывак з верша] // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; На будоўлі; Пісьмо юнака да паэта; На рынку; Навасёлу: [Вершы] // Размова па шчырасці. Мн.; На казацкай дарозе; Успамін; Кіеву: [Вершы] // Сястры Украіне. Мн.; Наш дом: [Верш] // Вожык. № 9; Стары знаёмы: [Верш] // Там жа. № 16; Камароўка: [Верш] // Там жа. № 19; На казацкай дарозе: [Верш] // Дніпро. № 5; У Кіеве; Сувораўцы; Пасля вечарынкі: [Вершы] // Маладосць. № 4; Прычына: Жарт // Там жа. № 5; Госці: [Верш] // Полымя. № 6; Ля помніка Леніна: [Верш] // Звязда. 21 студз.; На казацкай дарозе; Успамін; Шапка эстонца; На прадвесні: [Вершы] // ЛіМ. 13 сак.; Ля падножжа Алатау; Дачка; Песня; Анкета: [Вершы] // Там жа. 23 кастр.

1955. Ля помніка Купалы: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Спарышы: [Верш] // Беларусь. № 4; Масква: [Верш] // Полымя. № 1; Мінскія сады: [Верш] // Звязда. 1 мая; Слова да маладых паэтаў // ЛіМ. 17 вер.; Урок геаграфіі: [Верш] // Чырв. змена. 20 сак.

1956. Радзіма; Маім героіням; На будоўлі; Пісьмо юнака да паэта: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Футбол: [Верш] // Вожык. № 10; Великий поэт белорусского народа // Огонек. № 34; Маім героіням; Верхалазы; Візітныя картачкі; Вынаходца; Каменні; Бацька; «Быў дзень такі...»; Кветкі; Капітан Шаблоўскі; Лясныя галубы; Здарэнне ў гасцях; Смеласць; Дзівак; Слова; Пра гэта: [Вершы] // Полымя. № 3. Рэц.: А х р ы м е н к а П. Новыя вершы Пімена Панчанкі // Гомел. праўда. 1956. 25 мая; Мінскія сады: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Ніва. 1 крас.; Навагодняе слова: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Пірат; Чаканне; «Трэснула, грукнула, грымнула з покатам...» [Вершы] // Там жа. 5 мая; Ад Дуная да Ядрана // Там жа. 23, 30 чэрв., 7 ліп.; Радзіме; «А выстаўка ў Дамаску...»; Прыстасаванцы; «На планеце ў нас усё бывае...»; «Дзяўчына па садзе вячэрнім ідзе...»: [Вершы] // Там жа. 27 кастр.; Белавежа: [Верш] // Ніва. 8 крас.; Дзівак: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Чырв. змена. 20 мая; Верхалазы: [Верш] // Чырв. змена. 1 мая.

1957. Маякоўскаму // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Заўсёды гатовы!; Прысяга; Радзіма; Маё і тваё маленства; Верхалазы; Візітныя картачкі; На рынку; Госці: [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Лірыка; То з Алма-Аты, а то з Дуброўніка: [Вершы] // Беларусь. № 1; Радугі: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 84; Звязда. 29 кастр.; Арліны ўзлёт // За вярт. на Радзіму. № 88; ЛіМ. 6 ліст.; Цагліна з дома Паўлава; Праводзіны; «Яшчэ ніводнай веснавой прыкметы...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Івану Шамякіну: Эпіграма // Полымя. № 2 / Пад псеўд. Тарас Палясоўшчык; Патрыятычная песня: Паэма // Там жа. № 11. Рэц.: А г е е в И. С высот большого чувства // Сов. Бел. 1958. 29 апр.; К р ы с к а в е ц Я. «Патрыятычная песня» // Маг. праўда. 1958. 31 жн.; Н я х а й Р. Слова патрыёта // ЛіМ. 1958. 29 сак.; Дарога ў Закарпацце // ЛіМ. 25 снеж.; Цагліна з дома Паўлава: [Верш] // Мін. праўда. 10 жн.; Прысяга: Урывак // Чырв. змена. 6 кастр.; Маё і тваё маленства: Урывак // Там жа. 22 кастр.; З вышыні сонечнага перавала: [Раздзел з паэмы] // Там жа. 6 ліст.

1958. Нас ленінскі сцяг парадніў: [Верш] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Патрыятычная песня: [Урывак з паэмы] // Рэпертуарны зборнік. Мн.; Шэфы; Жалуды: [Вершы] // Юным дэкламатарам. Мн.; Абеліск; Адрас друга; «Лясы нырнулі ў хмары шэрыя...»; «Недзе салавей пяе ў дубрmasове...»; «Дым. Агонь. Руіны і гібель...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; З Янкам Купалам; Вясновыя матывы; Мы з Петрасам Цвіркам; У акенца твае: [Вершы] // Там жа. № 6; Белыя яблыні; Гарачыня; Пераправа; Птушыныя галасы; Дзед: [Вершы] // Там жа. № 10; Ураджай: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 81; Маскве: [Верш] // Там жа. № 83; Ля помніка Купалы: [Верш] // Там жа. № 92; Заакіянскі лямант: [Верш] // Звязда. 27 крас.; Тост за палярнікаў: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Трывожныя зарніцы: [Верш] // Там жа. 23 крас.

1959. Сцягі Перамогі: [Верш] // А гармонік грае, грае... Мн.; Патрыятычная песня: Паэма // За вярт. на Радзіму. № 21—25; Слава інжынерам і вучоным!: [Верш] // Там жа. № 75; Працаваць, не шкадуючы рук і сэрца // Маладосць. № 7; На беразе Дзвіны: Рэпартаж // Там жа. № 9; Сцягі перамогі: [Верш] // Гомел. праўда. 9 мая; Конституции солнечный свет // ЛГ. 5 дек.; Нас ленінскі сцяг парадніў: [Верш] // Піянер Бел. 17 крас.

1960. Нью-Йоркскія малюнкі: [Верш] // Беларусь. № 3. Рэц.: Ш а ў н я А. Шчодры талент // Беларусь. 1960. № 10; Жарты і скептык: [Верш] // Вожык. № 7; Восень: [Верш] // Вясёлка. № 10; У Парыжы: Урывак з паэмы «Патрыятычная песня» // Голас Радзімы. № 25; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Там жа. № 29; Палёт у Канаду; У царстве Форда; Гарлем; Шэкспір і песня; У экспрэсе Дэтройт — Чыкага: [Вершы] // Там жа. № 90; «Руду і хлеб мы здабываем самі...»; «Дождж ідзе прамяністы і дробны...»; Мазурка Шапена; Пра неўмяшанне; Пра суіснаванне; Амерыцы; У Даун-Тауне;

Хлопчык з фермы; Сустрэча з «Бярозкай»; На акіянскім лайнеры: [Вершы] // Маладосць. № 3; Новыя вершы: Кнігі Леніна; Пакаленні; Ля кургана дружбы; Перад дажджом; Размова з Вашынгтонам; Сцягі; Крылатыя коні; «Узняўшы факел, статуя Свабоды...» // Полымя. № 4; Слова пра друга // Там жа. № 11; За акіянам: [Вершы] // Там жа. № 12; Навекі слава!: [Верш] // Гомел. праўда. 9 мая; «Калі падступаюць слёзы...»; Даўгалецце; «Хаджу і езджу па Амерыцы...»: [Вершы] // Звязда. 14 лют.; Непаладкі: [Верш] // Там жа. 3 сак.; Свята ў Палерма; Сустрэча з Ніягарскім вадаспадам; У экспрэсе Дэтройт — Чыкага: [Вершы] // Калг. праўда. 13 снеж.; Незакапаныя дамавіны; «Табе, з прытомленым сэрцам...»: [Вершы] // ЛіМ. 12 сак.; «Руду і хлеб мы здабываем самі...»; Амерыцы; Пра суіснаванне: [Вершы] // Наст. газ. 24 вер.; Пра неўмяшанне; Хлопчык з фермы: [Вершы] // Чырв. змена. 14 лют.

1961. Упэўненасць; Падсочка; Адкопаныя зарніцы; Юнак; Краіна мая; «Будуць вечна сады расцвітаць...»; Дзеці вайны; Дарагая мая Беларусь!; «У мяне не забілі нікога — ні маці, ні жонкі, ні брата...»; Вока снайпера; Коні; Герой; «Лес асенні глуха гудзе...»; «Ты чуеш курлыканне — рад ці не рад?..»; «На ардабільскім перавале...»; Бутэлька цынандалі; Што я думаў, гледзячы на Каспійскае мора; Далёкія станцыі; Караван; Бульба; Сват; Малярыя; На будоўлі; Анкета; Дачка; Шапка эстонца; Верхалазы; Прыстасаванцы; «То з Алма-Аты, а то з Дуброўніка...»; Цагліна з дома Паўлава; «У акенца тваё...»; Белыя яблыні; Хлопчык з фермы; Перад дажджом; Незакапаныя дамавіны; «Дождж ідзе прамяністы і дробны...»: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Радзіма; Заўсёды гатовы!; Шэфы: [Вершы] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Маякоўскаму; Цагліна з дома Паўлава; Герой: [Вершы] // Вянок дружбы. Мн.; Слова пра друга // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Залатыя пярсцёнкі; Кляновае лісце; Свінары і званары: [Вершы] // Беларусь. № 3; Вершы пра Афрыку // Полымя. № 6; У экспрэсе Дэтройт — Чыкага: З цыкла вершаў «За акіянам» // Работніца і сялянка. № 2; Мінскія сады: [Верш] // Там жа. № 6; Дзеці на зорнай расе: [Верш] // Звязда. 30 крас.; Цагліна з дома Паўлава: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Мін. праўда. 13 вер.; Слухай, Радзіма: [Верш] // ЛіМ. 17 кастр.; Ніва. 5 ліст.

1962. Абаронцы міру; «Быў дзень такі...»; Адрас друга; «Хаджу і езджу па Амерыцы...»; Хлопчык з фермы; У экспрэсе Дэтройт — Чыкага; Руіны Карфагена; Пра суіснаванне: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Огни великой дружбы // Дружба великая, вечная. М.; Сорак год // Жыццё для народа. Мн.; З Янкам Купалам: [Верш] // Народны паэт Беларусі. Мн.; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Патрыятычная песня: Фрагменты з паэмы; Белыя яблыні; Пра неўмяшанне: [Вершы] // Слаўце Радзіму. Мн.; Вечны агонь; Вершы пра Палессе; Расказ аб загінуўшай дружбе; У космас!; Сэрца маё; Дзесяць трактараў; «Абступяць часам успаміны хмарамі...»: [Вершы] // Полымя. № 2; З кнігі «Тысяча небасхілаў»: «Такі наш век: не падай у знямозе!..»; Размова з нашчадкамі; Цішыня; Полацкая прафесія; Падмятальшчыцы; У цырку; Ля мора; Найма: [Вершы] // Там жа. № 7; Маім гераіням: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Ямбы: [Верш] // ЛіМ. 18 мая; Чувство семьи единой // Сов. Бел. 30 нояб.

1963. Заўсёды гатовы!; «Калі падступаюць слёзы...»: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; На будоўлі; Дачка: [Вершы] // Пад корань. Мн.; Вясною; Яблыня, Красавіцкая навальніца; Нараджэнне дня; «Дождж ідзе прамяністы і дробны...»; Восень; Песня апошняй навальніцы; Выязджалі лесарубы: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Этапы шляху баявога // Бярозка. № 10; Гімнасцёрка: [Верш] // Голас Радзімы. № 15; Мы верныя людзі савецкай зямлі: Урывак з верша // Там жа. № 73; Патрыятычная песня: [Урывак з паэмы] // Там жа. № 85; По большому счету // Сов. Бел. 19 апр.

1964. Сэрца і крыж; Пра сонца і месяц; Роздум: [Вершы] // Беларусь. № 12; З новых вершаў: Салодкі лубін; Жарт; «Абагачальныя фабрыкі...» // Вожык. № 7; Мінску: [Верш] // Голас Радзімы. № 46; Новыя вершы: Лінія высокага напружання; Край паэтаў; Дзеці над возерам; Чалавечнасць; Акіян; «Няма на свеце зямляў непрыгожых...»; Жаданні; «З тэлемачты ліпы насміхаліся...»; «Капайце ў сэрцы маім магілу...»; Асцерагайцеся падробкі; Пачатак вясны; Паэма майго лесу // Полымя. № 3; Мінск едзе па грыбы; Святочныя салюты; Рабінавы гай; Адзінота; Сумленне; Начныя галасы; Родная мова: [Вершы] // Там жа. № 12; Радзіма: [Верш] // Гомел. праўда. 5 снеж.; Начныя галасы: [Верш] // Звязда. 17 снеж.; Успамін: [Верш] // Знамя юности. 8 марта; Край паэтаў; Дзеці над возерам: [Вершы] // ЛіМ. 17 сак.; Вы ў нашых сэрцах назаўсёды // Там жа. 28 ліп.; Рыцар паэзіі і дабраты // Там жа. 2 кастр.; Родная мова; Начныя галасы; Рабінавы гай: [Вершы] // Там жа. 15 снеж.; И вновь гремят слова поэта... // ЛГ. 10 марта; Выязджалі лесарубы: [Верш] // Ніва. 2 лют.; Ты ля сэрца ў нас, Расія: [Верш] // Сов. Бел. 3 июля; Байцу, які першым ступіў на беларускую зямлю: [Верш] // Чырв. змена. 25 чэрв.

1965. «Як зязюлі закукуюць...»: [Верш] // Вечна жывыя. Мн.; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Слова пра Мінск; Дзяўчаты мыюць танк; Нашым сынам; Маскі; Гайна, Гайна: [Вершы] // Беларусь. № 5; Пасля вандровак: [Верш] // Голас Радзімы. № 45; Франтавікі; У сорак першым; Апельсіны; Самае страшнае; «Зерне праўды і праўда зерня...»; «Як зязюлі закукуюць...»; Памяці М. Святлова; Касцёр на лузе; У Белавежы; Мой Каўказ; Добры настрой; Просценькая песня; «І неба не праяснілася...»; За вогненнымі вякамі: [Вершы] // Полымя. № 5. Рэц.: Б ы к о в В. Высокий накал // ЛГ. 1965. 5 июня; П р и х о д ь к о В. Поэт смотрит в будущее // Дружба народов. 1965. № 10; З новай кнігі: Пры святле маланак; Кавуны; Жыццё маё; Суседка; «Адплывае белы цеплаход...»; У гасцях; Друкарам: [Вершы] // Полымя. № 11; Франтавікі; Нашым сынам; Гайна, Гайна...: [Вершы] // ЛіМ. 18 мая; «Мітынгі...»; «На Палессі восень...»; Пасля вандровак; Пахаванне: Вершы з «Асенняга сшытка» // Там жа. 29 кастр.; Родная мова: [Верш] // Ніва. 7 студз.; Белыя яблыні // Чырв. змена. 4 лют.

1966. Байцу, які першым ступіў на беларускую зямлю; Пасля дэмабілізацыі; Ліст у Нью-Йорк; Залаты рубель; На будоўлі; Пісьмо юнака да паэта: [Вершы] // Вожык у дарозе. Мн.; Патрыятычная песня: [Урывак з паэмы]; Бульба: [Верш] // Люблю наш край. Мн.; Дзеці вайны; Заўсёды гатовы!; Капітан Шаблоўскі: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; З Новым годам, Расія; Хвала вам!; Навекі слава; Мацеры; Маці; Заўсёды гатовы!; Кнігі Леніна: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Начныя галасы; «Як зязюлі закукуюць...»; Рабінавы гай: [Вершы] // Голас Радзімы. № 49; Молодые журналы молодых: Беседа с главным ред. журн. «Маладосць» П. Панченко // Дружба народов. № 3; Гімн чалавеку // ЛіМ. 23 вер.; Слова пра Мінск: [Верш] // Наст. газ. 7 снеж.; Белавежа: [Верш] // Ніва. 17 кастр.; Маё і тваё маленства: [Верш] // Там жа. 20 ліст.

1967. Саша; Зварот; Бульба; Родная мова: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Слова пра Мінск: [Верш] // Горад і годы. Мн.; Голас Радзімы. № 12; ЛіМ. 16 мая; «Паўвека... Гэта шмат — паўвека...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Заўсёды гатовы!; «Калі падступаюць слёзы...»: [Вершы]; Патрыятычная песня: [Урыўкі з паэмы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Кнігі Леніна: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Віцеб. рабочы. 22 вер.; Заўсёды гатовы!; Беларусі: [Вершы] // Бярозка. № 9; Заўсёды гатовы: [Верш] // Вясёлка. № 11; Піянер Бел. 25 жн.; Чырв. змена. 7 ліст.; Салодкая лячэбніца: [Верш] // Вясёлка. № 8; Паэзія — яго дзяржава // Полымя. № 7; Нашым сынам: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Гомель: [Верш] // Гомел. праўда. 20 жн.

1968. Вясною; Яблыня; Красавіцкая навальніца; Нараджэнне дня; «Дождж ідзе прамяністы і дробны...»; Восень; Пасля апошняй навальніцы; Выязджалі лесарубы: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Беларусі: [Верш] // Вясёлка. № 12; Слова пра Мінск: [Верш] // Вяч. Мінск. 5 лют.; Заўсёды гато-

вы!: [Верш] // Там жа. 22 крас.; З нагоды свята // ЛіМ. 26 ліст. / У саауt.

1969. Кнігі Леніна; Заўсёды гатовы!; «Калі падступаюць слёзы...»: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.; Заўсёды гатовы! // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Байцу, які першым ступіў на беларускую зямлю: [Верш] // Бярозка. № 7; Ля кургана дружбы: [Верш] // Вяч. Мінск. 8 мая; Наш незабыўны друг // ЛіМ. 27 чэрв.; Сцягі вызвалення // Там жа. 4 ліп.; Навечно в наших сердцах: (Памяти Н. И. Рыленкова) // ЛГ. 2 июля / У саауt.; Рускаму брату: [Верш] // Сел. газ. 5 окт.

1970. Патрыятычная песня: [Урыўкі з паэмы]; Заўсёды гатовы!: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн; Беларусі: [Верш] // Крынічка. Мн.; Слова пра Мінск: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; «Навекі слава волатам — салдатам...»: [Верш] // Бярозка. № 5; З новай кнігі: [Вершы] // Полымя. № 1. Рэц.: Гаўрусёў С. Уменне глядзець шырока // ЛіМ. 1970. 6 лют.; «У сноп адзін...»: [Верш] // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 сак.; В сердцах белорусов // Лит. Россия. 23 янв.

1971. Навекі слава!: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; «Свой лёс мы самі выбіралі...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Развітанне // ЛіМ. 24 снеж.; Гордость народа // Сов. Бел. 4 марта.

1972. Маладзейшым; Выспа Беларусь: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Заўсёды гатовы!; На будоўлі; Некоторыя падлікі; Беларусі; Радзіме: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Рабінавы гай; «Будуць вечна сады расцвітаць...»; «Лясы нырнулі ў хмары шэрыя...»; «У акенца тваё...»; «То з Алма-Аты, а то з Дуброўніка...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; О себе // Советские писатели. М. Т. 4; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Кіеву: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; Беларуськія шрыфты; Вопыт; Неспакой; «Прырода на дзіва праўдзіва...»; «Асеннімі дажджамі заліло...»; «У «Спідале» равела...»; «Прысніўся сон...»; «І мяне хвароба тузанула...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Крышталічны хрыбет; Іх вечныя агні; Наша энцыклапедыя; «Я аб дзецях, аб дзецях...»; Грыфельныя дошкі: [Вершы] // Полымя. № 10; Снежань: [Верш] // Там жа. № 12; Мін. праўда. 10 снеж.; Грыфельныя дошкі; Толькі голас: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 19 кастр.; Вечныя агні: [Верш] // Заря. 14 нояб.; Вязынка: [Верш] // Звязда. 7 ліп.; Творчасць Янкі Купалы // ЛіМ. 7 ліп.; Нашай дружбе мацнець // Там жа. 24 ліст.; Он видел сегодняшний день // ЛГ. 5 июля; Наша энцыклапедыя: [Верш] // Маг. праўда. 21 кастр.

1973. Шапка эстонца; Снежань; «Мы з Петрасам Цвіркам...»: [Вершы] // Братэрства. Мн.; «Жылы дрэў напоўніліся сокам...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 13; Адкопаныя зарніцы; Герой; «Капайце ў сэрцы маім магілу...»; Апельсіны; Снежань: [Вершы]; На службе ў чалавечнасці: [Інтэрв'ю] // Там жа. № 25; «Я зямлю гэту люблю!..» // Там жа. № 31; ЛіМ. 20 ліп.; «Няма мілей мне гэтае пары...»: [З верша «Ураджай»] // Голас Радзімы. № 32; Шчодрасць роднай зямлі // Там жа. № 51; Я галасую: [Верш] // Звязда. 17 чэрв.; Даты; Горкая радасць; «Азону,— просім мы...»; «Кажуць: «Калі б давялося...»; «Спі спакойна...»; «З нас многія...»: [Вершы] // ЛіМ. 25 мая; Палёт у Сібір; Дарога: [Вершы] // Там жа. 28 снеж.; І маладосць, і сталасць: [Інтэрв'ю] // Чырв. змена. 4 крас.; Кнігі Леніна: [Верш] // Там жа. 22 крас.

1974. На роднай зямлі; «І зноўку гром на лес, на голы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; «Я нямала прайшоў за вайну дарог...»: [Урывак з верша] // За тебя, Беларусь. Мн.; Выдатны майстар паэзіі // Беларусь. № 2; «Сляды гарачыні...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 37; «Першыя раны жанчына лячыла...»; «Той дзень прапаў і страчаны навекі...»; «Сягоння не засну...»; Простыя ісціны; «А я маладых не лаю...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Гнеў і літасць; Дзеці; «З маленства мы ірваліся ў горад...»; «Хадзіў я па лесе і сведчу...»; Творчасць; «Скажы мне адно толькі слоўца...»; «Апошні дзень вясны і першы лета...»: [Вершы] // Полымя. № 10; Слова пра Мінск: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Дзеці: [Верш] // Гродн. праўда. 18 окт.; «У садзе ўсё лісце...»; Маё гарышча; Лясы і рэкі; «Мы пільней пазіраем на рэкі...»; «Прыляцелі з Канады і Бірмы...»; «Мы вельмі любім...»: [Вершы] // ЛіМ. 15 лют.; В каждом сердце // ЛГ. 5 июня; «Навекі слава доблесным салдатам...»: [Верш] // Піянер Бел. 7 лют.; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Чырв. змена. 11 ліп.

1975. Разведчык; Саша; Пачастунак; Балада пра Міколу Сасноўскага; Коні; Песня пра чатыры магілы // Балади мужності й відваги. К.; Голасам сэрца // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн. Т. 1; ЛіМ. 27 чэрв.; Агонь; «Мы, людзі,— дзіўныя стварэнні...»: [Вершы]; Сцвярджэнне дарагіх ідэй // Дзень паэзіі — 75. Мн.; «Калі падступаюць слёзы...»: [Верш] // Камуністы. Мн.; Капітан Шаблоўскі: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Горкая гордасць: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Белае возера; Крык сойкі: [Вершы] // Беларусь. № 9; Ода пешаходу: [Верш] // Вожык. № 3; Яблыкі: [Верш] // Там жа. № 20; «Ад Дзвіны да Прыпяці — бела, бела...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 51; Щедрость души и таланта // Коммунист Бел. № 7; «Было ўсё неба нада мною...»; Казулічы; «А страціць годнасць — невыносна...»; Куфар; На схіле веку; Асенняя навальніца; «Няма каго нам папракаць...»; У Польшчы: [Вершы] // Маладосць. № 3; З новай кнігі: [Вершы] // Полымя. № 3; Герой: [Верш] // Там жа. № 5; «Зямля мая то мяккая, то мулкая...»; Скарбонка; У магазіне; «Цяжкое партызанскае качэўе...»; «Вось яшчэ малое намаганне...»; Зямля бацькоў; «Усемагутная эстрада...»; «Грызе ўсіх нас нецярплівасць...»; «Даруй, жыццё, што ў слабасці часовай...»; «На Брэстчыне карыбскі ўраган...»; «А сонца цябе прасмаліла...»: [Вершы] // Там жа. № 11; Вялікая салдацкая дарога // ЛіМ. 2 сак.; Цяжкая страта // Там жа. 26 вер.; Беречь талант смолоду // ЛГ. 11 июня; «Калі пачался вайна для мяне...»: [Верш] // Ніва. № 15; «У каго рана большая...»: [Верш] // Там жа. № 17; Великий подвиг народа // Сов. культура. 4 марта; «Мы ў бітвах гартавалі свой радок...» // Чырв. змена. 25 лют.; Перад сустрэчай // Там жа. 8 сак.

1976. Край паэтаў; Сэрца і крыж; І вечныя агні; Наша энцыклапедыя; «З працы пачынаецца Купала...»; «З маленства мы ірваліся ў горад...»; «Апошні дзень вясны і першы лета...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; «Калі падступаюць слёзы...»; «Самападман — такі занятак...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; «Кожны з нас прыпасае Радзімы куток...»; Вечны агонь; Святочныя салюты; «Капайце ў сэрцы маім магілу...»; Дзеці; Белыя яблыні: [Вершы] // Каляда А. Выразнае чытанне. Мн.; Верхалазы; Цагліна з дома Паўлава; Полацкая прафесія; Друкарам: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Такім яго помню // Пясняр мужнасці. Мн.; Новыя вершы // Беларусь. № 9; Пора активной мудрости: [Рэц. на кн.: Крапива К. Драмы и комедии. М., 1975] // Лит. обозрение. № 3; Трохі пра дзядзьку Якуба // Маладосць. № 10; Камсамолец з Расоншчыны; Няўдачнік; Знаёмыя; «Я заўсёды некуды спяшаў...»; «Мы ўсе крыху тыраны...»; «Сцякае дождж з далоняў светлых лесу...»; «Наніжы на нітачку каралі...»; «Бойні свету ў крыві і сале...»; «Даруйце бацькам, што жадаюць сваім...»: [Вершы] // Там жа. № 11; Масква, снежань трыццаць восьмага: [Успаміны] // Там жа. № 12; Лірыка: [Вершы] // Полымя. № 4; З новай кнігі: [Вершы] // Там жа. № 8; Кіеву: [Верш] // Вяч. Мінск. 26 мая; «Я люблю чырвоны колер цэглы...»; Збаны: [Вершы] // Гродн. праўда. 22 окт.; «Бойні свету ў крыві і сале...»: [Верш] // Заря. 7 окт.; «Прарастаю ў новы дзень...»: [Вершы] // ЛіМ. 7 студз.; Будзем працаваць больш, лепш... // Там жа. 21 мая; Развітанне з другам // Там жа. 13 жн.; Хлебныя словы: [Верш] // Ніва. 26 вер.; «Пажыць да дна — і кропка, годзе...»: [Верш] // Там жа. 10 кастр.; «Няма такіх дзвярэй...»: [Верш] // Там жа. 26 снеж.; Скарбонка: [Верш] // Сел. газ. 11 мая; «Я люблю чырвоны колер цэглы...»: [Верш] // Там жа. 17 окт.

1977. Восень: [Верш] // Беларускі каляндар 1977. Беласток; Маці: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.;

Мемарыяльныя дошкі; «Мяне сябры пытаюць...»; «Гляджу я на азербайджанку...»; У Брытанскім музеі; «Там, дзе ўмоўная конская сіла...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Камуніст: [Успаміны] // Беларусь. № 4; Мы; Мінскія святы: [Вершы] // Бярозка. № 8; Знаёмыя: [Верш] // Вожык. № 16; Дзеці: [Верш] // Вясёлка. № 8; Млечны шлях; «Я не магу судзіць нікога...»; У людзі; «То ў працы, то ў дымным паходзе...»; «Нешта пройдзена...»; «Пупышкі на вербах гнуткіх...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Я ўнука вяду ў Маўзалей: [Верш] // Там жа. № 11; З кнігі «Вячэрні цягнік»: [Вершы] // Полымя. № 1; На франтавых дарогах // Там жа. № 10; «Наш правадыр і не ведаў...»; «А гідрастанцыю нашу ў Саянах...»; Петрусю Броўку; Дом; «А час па грыбы мне хадзіць не прыйшоў...»; «Бой пад вечар скончыўся...»; Белы каснічок; «На нашым паўночным паўшар'і...»; «За акном — бясконцых шын шыпенне...»; «Жнівеньская ноч як звар'яцела...»; «Стаяла хмара нерухома...»; «Апалашчуся хвалямі вятроў...» [Вершы] // Там жа. № 11; Рэгулироўшчыца; Маці; Даты: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 8; Лясы і рэкі: [Верш] // Родная прырода. № 5; Мінскія святы: [Верш] // Вяч. Мінск. 7 ліст.; «Я не магу судзіць нікога...»; «То ў працы, то ў дымным паходзе...»; «Нешта пройдзена...»; «Пупышкі на вербах гнуткіх...»: [Вершы] // Голас Радзімы. 1 вер.; Наше оружие — мир: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Маслюков // Знамя юности. 7 окт.; Пра выток і хлусні паток // ЛіМ. 18 лют.; Зорны час // Там жа. 10 чэрв.; [Прадмова да вершаў Я. Янішчыц] // Лит. Россия. 9 марта; Паэзіі сярэбраныя трубы...: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Міхальчанка // Мін. праўда. 23 жн.; Мае настаўнікі; Нашым сынам; Грыфельныя дошкі: [Вершы] // Наст. газ. 20 жн.; «Мы ўсе крыху тыраны...»: [Верш] // Ніва. 9 студз.; «Жылы дрэў напоўніліся сокам...»: [Верш] // Піянер Бел. 14 крас.; Радзіме: [Верш] // Сел. газ. 20 февр.; Я ўнука вяду ў Маўзалей: [Верш] // Чырв. змена. 29 кастр.

1978. Сінія касачы; «Кожны з нас прыпасае Радзімы куток...»; Краіна мая; «Дождж ідзе прамяністы і дробны...»; Зямля бацькоў; «Калі падступаюць слёзы...»; Снежань; Малярыя; Шапка эстонца; «Свой лёс мы самі выбіралі...»; «Будуць вечна сады расцвітаць...»; Рабінавы гай; Пры святле маланак: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Саша; Пачастунак; Коні; Балада пра Міколу Сасноўскага; Герой; Песня пра чатыры магілы: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Вяртанне; Эканомія часу; «А мы ўжо, як зімы, сівыя...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Дзеці; «Калі б давялося спачатку...»: [Вершы] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Моладзі; Упэўненасць; Юнак; «Будуць вечна сады расцвітаць...»; Герой; Размова з наследнікамі; Пры святле маланак: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Урыўкі з арт. «Ліст з Ірана»; «Каб ведалі...» // Уводзіны ў літаратуразнаўства. Мн.; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Беларусь. № 12; Палеглае жыта; Маўклівая малітва; Арбіты; «Здараецца, часамі я раблю...»; Мінскі чыліец; Маладосць і старасць: [Вершы] // Маладосць. № 1; З неспакойнага племені...: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Вершы пяці кніг. Мн. 1976] // Полымя. № 1; Зорны час Беларусі; Словы; «За прасніцай гарбатаю...»; Нашы песні; «Вы начавалі над ракой...»; «Вецер грукнуў форткай...»; «Хмары плаваюць над намі...»; «А птушкі знікаюць...»: [Вершы] // Там жа. № 12; «Расой, як жэмчугам, акроплены мурог...»: [Верш] // Родная прырода. № 4; Зорны час Беларусі: [Верш] // Служба быту Бел. № 6; Цвети, моя Беларусь! // Сов. милиция. № 5; Я ўнука вяду ў Маўзалей: [Верш] // Вяч. Мінск. 21 студз.; Мір — будучыня чалавецтва // Голас Радзімы. 28 снеж.; Снежань: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Дзеля бясспрэчнай ісціны // Там жа. 1 сак. / У сааўт.; У авангардзе барацьбітоў за мір // Там жа. 25 жн.; Верность родной земле // Известия. 11 марта; Мы заняты мірнай працай... // ЛіМ. 21 крас.; Прынамсі, гэта таленавіта: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Прынамсі. Мн. 1978] // Там жа. 4 жн.; Ты, сонца, свяці, ты, лісток, зеляней... // Там жа. 11 жн.; Единение сердец: [Выказванне] // ЛГ. 15 нояб.; Белы каснічок; «Апалашчуся хвалямі вятроў...»: [Вершы] // Ніва. 22 студз.; Родная мова: [Верш] // Там жа. 26 сак.; Нешта пройдзена: [Верш] // Там жа. 13 жн.; Поэзия суровой правды // Сел. газ. 12 дек.

1979. Бедуіны: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Молодой и искренний голос // Молодые поэты Белоруссии. М.; Вызваленаму брату; Белавежа; Жабракі; «Свой лёс мы самі выбіралі...»; Снежань; Мае настаўнікі; Наша энцыклапедыя; Шчаслівы верасень: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; На франтавых дарогах // Святло яго душы. Мн.; Арбіты: [Верш] // Сучаснік. Мн.; Ксюша; Каця: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Дзеці розных народаў // Там жа. № 6; Баравіна; Ускраіна; «Нешта журботнае вецер пяе...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Бярэзінскі запаведнік; Галінка яблыні: [Вершы] // Родная прырода. № 1; «У век бясконцага прытворства...»: [Верш] // Голас Радзімы. 4 студз.; «Веру атамам, веру дзецям...»: [Вершы] // Звязда. 6 ліст.; Куляшову; «Якая дарога цяжкая...»; «У зязюлі мне пытацца сорам...»; Печаная бульба; Перапіс грахоў; Прылучэнне: [Вершы] // ЛіМ. 19 кастр.; «Вецер грукнуў форткай...»; «Хмары плаваюць над намі...»; «А птушкі знікаюць...»: [Вершы] // Ніва. 21 студз.; Солнце русской поэзии // Сов. Бел. 6 июня; Жить и помнить // Там жа. 1 сент.

1980. «Абавязкова ўбачыць неабходна...» // Аўрамчык М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Моладзі; Герой; Размова з наследнікамі: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Будаўнікі: [Верш] // Учиться жить по-коммунистически. Мн.; У Белавежы: [Верш] // Беларусь. № 6; «Каралеўскімі замкамі...»: [Верш] // Бярозка. № 5; Сосны, жито, мужество и поэзия... // Неман. № 6; Салдацкія рэчы; «Людзі лета з палеткаў пазвозілі...»; Начное акно; «Колькі той радасці ў чалавека!..»; Званы Жукава; «Даволі вам, дзеці...»; Схема жыцця; «Калі зрэдку мне...»; «Пакуль бясконцая...»; «Пазарасталі ўсе траншэі...»: [Вершы] // Полымя. № 2; «Першыя раны жанчына лячыла...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Вяч. Мінск. 21 крас.; Мае настаўнікі: [Верш] // Голас Радзімы. 6 сак.; Пісаць сумленна, праўдзіва, шчыра...: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 8 лют.; Выступленне на вечары, прысвечаным П. Броўку // Там жа. 4 ліп.; Стихи усталости не знают...: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Козлович // ЛГ. 22 окт.; Озаренные строки: [Інтэрв'ю] / Зап. Р. Ерохин // Сов. Бел. 9 дек.; Наша энцыклапедыя: [Верш] // Чырв. змена. 25 чэрв.; Герой: [Верш] // Там жа. 9 вер.

1981. С высоты опыта и мудрости // Бровка П. Исток моей судьбы. Мн.; Ксюша; Каця: [Вершы] // Вясёлка. Мн.; «Якою прысніў ты маці...»; Надзея: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Ты, сонца, свяці, ты, лісток, зеляней... // Разанаў А. Шлях — 360. Мн.; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Чырв. змена. 1 сак.; Недзе каля экватара: [Верш] // Туман трэба развеяць. Мн.; «Калі падступаюць слёзы...»: [Верш] // Беларусь. № 2; «Буслы да нас вясною зноўку вернуцца...»: Лірычная навела // Там жа. № 6; Сотні няходжаных дарог // Там жа. № 9; Мемарыяльныя дошкі: [Верш] // Вясёлка. № 11; Лётчыкам «Нармандыі»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Воіну — вызваліцелю: [Верш] // Звязда. 3 ліп.; Маскве: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; С думой о Родине и времени...: [Выказванне] // Знамя юности. 14 апр.; [Прадмова да вершаў Г. Пашкова] // Комс. правда. 18 апр.; Згадкі і віншаванні // ЛіМ. 2 студз.; Слова пра Паула Тычыну // Там жа. 30 студз.; Праўдзіва адлюстроўваць жыццё // Там жа. 17 крас.; Сапраўдны мастак // Там жа. 24 крас.; Спагада: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Писатели — лауреаты Государственных премий СССР // ЛГ. 11 нояб.

1982. В братском единении // Бородулин Р. Поэма признания. Мн.; «Ад Дзвіны да Прыпяці...»: [Верш] // Братэрства. Мн.; Работніца і сялянка. № 12; Снежань; «На небе цёмна і пагана...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; От имени правды и любви // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн.; Радзіме; Краіна мая; Край паэтаў; Маскве; Шапка эстонца; Зорны час Беларусі; Снежань: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Ля помніка Купалы; «З працы пачынаецца Купала...»; Вязынка; Сорак год (Якубу Коласу): [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Зямля бацькоў: [Верш] // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Кіеву: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славу-

ціч. Дніпропетровськ, М., Мн.; «З працы пачынаецца Купала...»: [Верш] // Вясёлка. № 7; Слово о Купале// Неман. № 7; [Выказванне пра Якуба Коласа] // Полымя. № 10; Цагліна з дома Паўлава: [Верш] // Там жа. № 12; «Спяшайцеся перадаць...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 30 снеж.; «І пяты раз, і шосты, і сто пяты...»: [Верш] // Звязда. 9 мая; Снежань: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; 31 снеж.; Сустрэча з бярозай: [Верш]; З нецярпеннем чакаю газету... // Там жа. 26 лют.; Пачатак: [Верш] // Сел. газ. 7 июля; Былі ў маленстве казкі: [Урывак з верша] // Піянер Бел. 15 крас.

1983. [Выказванне] // Братэрства. Мн.; Я ўнука вяду ў Маўзалей; Салодкая лячэбніца; Дзеці над возерам; Заўсёды гатовы!: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Заўсёды гатовы!; Я ўнука вяду ў Маўзалей; Снежань: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Как живой с живыми // Маяковский В. Избранное. Мн.; Неман. № 7; «Калі пачалася вайна...»: [Верш] // Счастливый день. Тбилиси; «Маленства! Ты гарыш агнём...»: [Верш] // Беларусь. № 6; Я ўнука вяду ў Маўзалей: [Верш] // Вясёлка. № 4; Патрыятычная песня: [Верш]// Вяч. Мінск. 6 ліст.; Кацэ: [Верш] /// Голас Радзімы. 23 чэрв.; Жыць у міры і дружбе — такая воля беларускага народа // Звязда. 1 снеж.; Дзеля жыцця на зямлі // ЛіМ. 29 крас.; [Выказванне пра Р. Бярозкіна] // Там жа. 1 ліп.; Байцу, які першым ступіў на беларускую зямлю: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Мало сказать: «Я люблю...» // Сов. Бел. 27 окт.

1984. Байцу, які першым ступіў на беларускую зямлю: [Верш] // Братэрства. Мн.; Полымя. № 6; «Будуць вечна сады расцвітаць...»; «Век прайшоў...»; Млыны; «Вясёлай маланкай ластаўка бліскае...»; Кошык; «Ты жыві і кахай...»: [Вершы]; Салдат свайго часу // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Краіна мая; Дарагая мая Беларусь!; Далёкія станцыі: (Максіму Танку): [Вершы] // За цябе, Радзіма! Мн.; Журавы; Жабракі; Дарога вайны; «Кожны з нас прыпасае Радзімы куток...»; Герой; Сустрэча з бярозай; Шапка эстонца; Белыя яблыні; Сэрца і крыж; «Жыццё маё...»; Зорны час Беларусі: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 2; Навекі слава; Мацеры: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Вялікая бітва за мір // Беларусь. № 1; Лясныя воблакі; Дзяўчаты мыюць танк: [Вершы] // Там жа. № 7; Заўсёды гатовы!: [Верш] // Бярозка. № 3; Наша мара — у міры жыць // Там жа. № 7; Народ — его поэма: К 70-летию со дня рождения А. Кулешова // В мире книг. № 2; У сорак першым: [Верш] // Маладосць. № 6; Паэт яркага таленту // Нар. асвета. № 2; Куляшову: [Верш] // Полымя. № 2; З новай кнігі: [Вершы] // Там жа. № 12. Рэц.: З у ё н а к В. І жаўранак, і цэлы свет // ЛіМ. 1985. 4 студз.; Вясною: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Квітней, мой Мінск, пад Зоркай Залатой! // Вяч. Мінск. 30 чэрв.; «Лісток з галінкі адарваны...»: [Верш] // ЛіМ. 3 лют.; «Вочы свецяцца добрым даверам...» [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Подзвіг Васіля Быкава // Там жа. 15 чэрв.; На роднай зямлі: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; З гімалайскага сшытка: Сустрэча з Непалам; На паўдарозе да Эверэста; Кайсыну Куліеву; Патап; Трысулі; Непальскае купалле; Рэрых; Другу — газетчыку: [Вершы] // Там жа. 10 жн.; Пасля апошняй навальніцы: [Верш] // Ніва. 16 вер.; Хлебныя словы: [Верш] // Сел. газ. 22 янв.

1985. Сучаснасць і грамадзянская актыўнасць паэта // Вобраз — 85. Мн.; Маўклівая малітва; У царстве Форда; У тропіках: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; «Я люблю чырвоны колер цэглы...»; «Апошні дзень вясны і першы лета...»; Толькі голас; «За прасніцай гарбатаю...»; «Якою прыснію ты маці...»; Горкая гордасць; Агонь; Іх вечныя агні; Печаная бульба; Хлебныя словы; Вяртанне; Ускраіны; Вухналі; «Мяне сябры пытаюць...»; «Нешта пройдзена...»; Куляшову; Баравіна; Я ўнука вяду ў Маўзалей: [Вершы] // Духмяныя верасы. Мн.; Усё аднаму праўдзіваму радку... // Куляшоў А. Крылы. Мн.; Змагайцеся адважна за Радзіму!; Беларусі; Саша; Ноч перад святам; «Цяжкое партызанскае качэўе...»; Мінскія святы; Замініраваны лес; Старым партызанам; Бярэзінскі запаведнік: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Прадмова // Свяшчэнная вайна—Священная война. Мн.; Слова пра Мінск; Лінія высокага напружання; Верхалазы: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; Камуніст // Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн.; «Да штыка прыраўняўшы пісьмо»: Падборка пісем ваеннага часу // Беларусь. № 5; Я ўнука вяду ў Маўзалей: [Верш] // Бярозка. № 4; Бульба: [Верш]// Вожык. № 1; Герой: [Верш] // Вясёлка. № 5; «Свет не забудзе сцяга над рэйхстагам...»: [Верш] // Мастацтва Бел. № 5; Дарагая мая Беларусь!: [Верш] // Полымя. № 5; «Не вымаўляй без патрэбы...»; «Ветрана і золка...»: [Вершы] // Голас Радзімы. 31 студз.; Слова пра Твардоўскага // Звязда. 21 чэрв.; Ён любіў Беларусь // ЛіМ. 15 сак.; Донары; «Кажуць трэба стварыць чалавека...»; «Калі звар'яцелы да рэчкі паўзці...»; Кабінеты; Ціхія; Любімыя радкі: [Вершы] // Там жа. 20 снеж.; Байцу, які першым ступіў на беларускую зямлю: [Верш] // Мін. праўда. 24 студз.; Мемарыяльныя дошкі: [Верш] // Піянер Бел. 7 ліст.; Дарагая мая Беларусь: [Верш] // Чырв. змена. 5 мая.

1.4.

1939. Г у р э в і ч К. «Я — дачка...» (З тунгускіх народных матываў): [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 11 жн.

1942. С у р к о ў А. Партызанскі марш: [Верш] / З рус. // За сваб. Бел. 27 кастр.

1947. П р а к о ф' е ў А. «У краю бярозавага шуму...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 21 чэрв.

1949. П р а к о ф' е ў А. Мы ідзем у камунізм: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 3 снеж.

1950. П р а к о ф' е ў А. «Салдацкая песня, ніяк не змані...»; Песня; Вечна цвіці, Радзіма: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 3; У п е н і к М. Камуніст: [Верш] / З укр. // Звязда. 4 чэрв.; Л у к с В. Вершы пра Радзіму; С і л с П. Вартавыя міру: [Вершы] / З лат. // ЛіМ. 22 ліп.

1955. М і ц к е в і ч А. Роздум у дзень ад'езду: [Верш] / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; Полымя. № 11; Ч а л ы Б. Да Марынкі; Хлопчык з Грэнады: [Вершы] / З укр. // Чалы Б. Сустрэчы. Мн.

1956. Р а й н і с Я. Падарожнік; На свята зімовага сонцазвароту: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.

1957. Н а г н і б е д а М. Жураўлі; Срэбная каса: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. Мн.; Полымя. № 5; Я г о ж. Срэбная каса: [Верш] / З укр. // Нагнібеда М. Песня з Украіны. Мн.

1958. К о р с а к а с К. Туга па радзіме; Р э й м е р ы с В. Воля: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Полымя. № 5.

1959. Э м і н Г. Я з краіны той; «Я не магу...» [Вершы] / З арм. // Маладосць. № 9; П а р н і с А. Беларусь; Агульная мова: [Вершы] / З грэч. // Там жа. № 12.

1961. М а с э н к а Т. Адналюб; Скарга: [Вершы] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; Маладосць. № 4; С а ф р о н а ў А. Нагасакі: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 20 студз.

1963. К о р с а к а с К. Туга па радзіме: [Верш] / З літ. // Сел. газ. 22 сент.

1964. Х е л е м с к і Я. Добра нам блукаць па свеце: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 1.

1971. Н а г н і б е д а М. Жураўлі; Срэбная каса: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Трэцяе спатканне. Мн.

1972. Э м і н Г. «Я не магу...»: [Верш] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.

1975. М а с э н к а Т. Скарга; Н а г н і б е д а М. Срэбная каса: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1977. К о р с а к а с К. Туга па Радзіме: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; М і х а л к о ў С., Э л ь - Р э г і с т а н Г. Гімн Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік // Беларусь. № 10; Коммунист Бел. № 9; Звязда. 27 жн.; ЛіМ. 2 вер.; Сов. Бел. 27 авг. / Пер. у сааўт.

1978. В у р г у н С. Мой голос: [Верш] / С азерб. // Вургун С. Собр. соч.: В 3 т. М. Т. 1.

1979. Н а г н і б е д а М. Матулям з Расон: Паэма / З укр. // Полымя. № 11.

1.5.

На англійскую мову. Apart...; Together / Transl. J. Wallace // Soviet Literature. 1962. N 8; My country;

The gardens forever will bloom; Blitz babies; Thou, my dear Bielarus...; The sniper's eye; The hero; You hear honking cries; The caravan; Potatoes; The unburied coffins; The oranges; The Estonian's cap; The boy from the farm; The white apple-trees/Transl. V. Rich//Like Water, Like Fire. London, 1971; Grey clouds swept over the forest speedily...; The Flame Everlasting; Loneliness; Heart and Gross / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976; Of Children, the Children I'm Thinking... / Transl. P. Tempest // Soviet Literature. 1983. N 3.

На армянскую мову. Жалуды: [Верш] / Пер. П. Мікаелян // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Мая Радзіма; Ты скажы мне, зязюля; Мая геаграфія; Маё і тваё дзяцінства; На руінах; Вяртанне; З «Іранскага дзённіка»: «Цынандалі»; Рамантыка; «Ты чуеш гэты тужлівы кліч...»; Караван; «Я ўжо пераблытаў, не ведаю, дзе неба...»: [Вершы] / Пер. Г. Эмін // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На асецінскую мову. Анкетэ; Дэ рудзынг дын бахостон эз: [Вершы] / Хаджеты Т., Пухаты А. тэлм // Хэстæрыд зарэг. Ирыстон, 1976.

На балгарскую мову. Избрани стихотворения / Прев. Н. Вълчев, И. Давидков. София, 1965. (Б-ка «Съветски поети»).

Учител: [Верш] / Прев. Б. Струма // Учит. дело. 1954. 4 юли; Окото на снайпериста; С далечно подвикване...: [Вершы] / Прев. Н. Антонов // Поезия на победата. София, 1955; Среща с брезата: [Верш] / Прев. И. Давидков // Нар. култура. 1959. 10 ян.; Всеки носи в сърцето си родния кът...: [Верш] / Прев. И. Давидков // Септември. 1960. № 11; Адресът на другаря: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Раб. дело. 1961. 18 юни; Родино!: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Нар. култура. 1962. 22 сент.; «Те с водородон бог и атом...»; «Прогреса ние не отричаме...»: [Вершы] / Прев. М. Исаев // Българо-съветска дружба. 1965. № 9; Моето и твоето детство / Прев. И. Давидков; Естонската шапка / Прев. Н. Вълчев: [Вершы] // Слушайте, другари потомци! София, 1967; Дати: [Верш] / Прев. И. Карадачки // Съветска поезия — 73. София, 1974; Конс: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Ти помниш, Альоша. София, 1975; Моя страна: [Верш] / Прев. С. Таджер // 100 шедьоври на съветската лирика. София, 1977; Дати; Да се простим с нощта е още рано...: [Вершы] / Прев. П. Стефанов // Пламък. 1977. № 2.

На венгерскую мову. Tavaszi Dal; Találkozás á nyirfával / F. L. Kalnoky // A szovjet költészet antológiája. Budapest, 1955; A megtalált csillagok; Romantika / F. C. Kárpáty // Szovjet költök antológiája. Budapest, 1960; Csordogál az esö / F. J. Töth // Nagyvilág. 1964. N 5; Biztonság / F. G. Rado // Magyar Nemzet. 1964. N 224; Tanítómestereim; A hösök / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980; [Вершы] / F. A. Fodor // Szovjet Irodalom. 1982. N 12; [Вершы] // Szovjet Irodalom. 1984. N 2.

На в'етнамскую мову. Cánh rú'ng còn min / Nguên Tu'So'n dich // Sông Hu'o'ng. 1983. sô 4.

На грузінскую мову. Рабінавы гай: [Верш] / Пер. А. Куправа // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; «У мяне не забілі нікога...»; Край паэтаў; Родная мова; «Уладар прыроды...»: [Вершы] / Пер. А. Куправа // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978; Гавораць нашы госці: Да дзён савецкай літаратуры ў Грузіі // Сабчота ачара. 1978. 3 ліст.; Бутылка «Цынандалі»: [Верш] // Сабчота ачара. 1978. 28 кастр.; ... Калі пачалася вайна для мяне?: [Верш] / Пер. Д. Маградзе // Шчаслівы дзень. Тбілісі, 1983.

На іспанскую мову. «El tiempo rompe las costumbres...»; Que tarde florecieron esta veg... / Trad. C. Sherman // Literatura Soviètica. 1980. N 6; Yo hablo de los niũos, los niũos... / Trad. C. Sherman // Literatura Soviètica. 1983. N 3; Fin de siglo; Regreso; Mis maestros; Canta el viento... / Trad. C. Sherman // Uniòn (Habana). 1985. N 2.

На канада мову. [1 верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад. 1985.

На каракалпакскую мову. Койын жас улкенди сыйланлар / Аўд. А. Даулен // Амударья. 1966. № 4.

На латышскую мову. Atrastas zvaigznes: Lirikas itzlase. Rīgā, 1960. Рэц.: G r i g u l i s A. Kāpēc Pimena Pančankas dzeja ir laba? // Cīna. 1960. 11. Sept.; K l ē v e r e M. Drauga valoda // Karogs. 1960. № 9.

Zirgs / Atdz. J. Vanags // Karogs. 1946. Nr 4/5; Abele / Atdz. M. Kempe; «Apdziedāja reiz Mickēvičs Akermanas stepju tāles...»; Sev un citiem / Atdz. A. Vējāns; Tēvs / Atdz. O. Vācietis; Dziesma / Atdz. A. Vējāns; Manām varonēm / Atdz. A. Balodis; Negaisā / Atdz. M. Kempe // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Raža / Atdz. Ā. Elksne // Karogs. 1960. Nr 8; Mūžīga slava / Atdz. M. Kempe // Cīna. 1960. 26. Jūn.; «Mātes Polesjes biezoknos zilos...»: (No cikla par Polesji) / Atdz. J. Peters // Cīna. 1960. 20. Jūl.; Minskas dārzi / Atdz. M. Kempe // Pad. Kuldīga. 1960. 10. Sept.; Dzimtenē / Atdz. Ā. Elksne // Karogs. 1964. N 11; «Mātes Polesjas biezoknos zilos...»; «Spilgta uzvīsies uguns mastgalā augstu...» / Atdz. J. Peters // Cīna. 1966. 20. Jūl.; Aiz ugunīgiem gadu simtiem // Atdz. O. Vācietis; Cilvēciba; «Polesjē ir rudens...»; Pīlādžu birztala / Atdz. A. Vējāns // Dzejas dienas. Rīgā, 1968; Tēvs / Atdz. O. Vācietis; Varonis; Partizāna pavasaris / Atdz. M. Kempe; «Pilnas staršina...» / Atdz. A. Vejans; Manams varonim / Atdz. A. Balodis // Kā tērauds maidā kvēlošā. Rīgā, 1970; «Loti sērīgi čīkst laukā svešzemju tvīkstošie zari...» / Atdz. A. Balodis; «Arī mani apcēlusi vaina...»; Mūsu enciklopēdija; «Ir bezgala taisnīga daba...»; «No darba iesākas Janka Kupala...»; Tikai balsis / Atdz. A. Vējans // Sālsmaize. Rīgā, 1974; «No darba iesākās Janka Kupala...» // Jaunās Grāmatas, 1975. N 2; Dažādu gadu dzejoli: «Es apmulsis stāvu. debess, kur jūra...»; «Ap paklusiem saucieniem...»; Draudzības kurgānā / Atdz. A. Vējāns // Karogs. 1977. N 8; Draudzības kurgānā / Atdz. A. Vējāns // Cīna. 1981. 29. Dec.; «Kur partizānu zirgi...»; Draudzibas kurgānā / Atdz. A. Vējāns // Rokasspiediens. Rīgā, 1982; Mūsu enciklopēdija // Jaunas Inženieris. 1982. 23. Dec.

На літоўскую мову. Paminklas / Vert. A. Žukauskas // Pergale. 1948. Nr 6; Sakinimas / Vert. O. Miciūte // Pergale. 1949. Nr 1; Baltarusijai / Vert. V. Bložе; Tikejimas; Palieses kryptimi; Prie pasaulio žemelapio / Vert. P. Keidošius; Snaiperio akis / Vert. S. Žaldokas; Bulve; Paminklas; Tavo veidas, Irane / Vert. A. Žukauskas; Negęstantis tikejimas / Vert J. Žemaitis // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952, Atrastos žvaigždes / Vert. A. Churginas; Anketa / Vert. V. Mozūriūnas; Tetušis / Vert. K. Inčiūra; Aukštalipiai; Dukte / Vert. A. Žukauskas; Statyboje / Vert. J. Šiožinys; Audroje / Vert. E. Matuzevičius // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Anketa / Vert. V. Mozūriūnas // Pergale. 1958. Nr 9; Atrastos žvaigždes: Sonetas / Vert. A. Churginas // Komjaunimo tiesa. 1958. Rugp. 29; Audroje / Vert. E. Matuzevičius // Lit. ir menas. 1958. Rugp. 9; Bulve / Vert. J. Šiožinys // Šluota. 1959. Nr 1; Audroje / Vert. E. Matuzevičius // Lir. ir menas. 1962. Spal. 6; Anketa / Vert. V. Mozūriūnas // Mozūriūnas V. Raštai. Vilnius, 1971. T. 5; «Užliejo lietūs rudenio kely...» / Vert. J. Strielkūnas // Lit. ir menas. 1974. Kovo 23; Apie vaikus galvoju... / Vert. B. Mackevičius // Tarybinys mokytojas. 1974. Kovo 22; Ju Amžinosios ugnys / Vert. B. Mackevičius // Tiesa. 1974. Vas. 23; «Nuo pat Pripetes lig Dvinos — balta balta...» / Vert. R. Keturakis // Nemunas. 1975. Nr 3; Ode pesčiajami / Vert. G. Astrauskas // Šluota. 1975. Nr. 6; «Paskutiniaisiais lapais apkreikti...» / Vert. V. Baltuškevičius // Kauno tiesa. 1975. Kovo 25; Kazuličiai / Vert. J. Kunčinas // Lit. ir menas. 1975. Kovo 22; Aukštalipiai / Vert. A. Žukauskas; Anketa / Vert. V. Mozūriūnas // Tarybine Klaipeda. 1975. Kovo 19; Audroje / Vert. E. Matuzevičius // Tarybinys mokytojas. 1975. Kovo 28; Anketa / Vert. V. Mozūriūnas; «Užliejo lietūs rudenio kely...» / Vert. J. Strielkūnas // Mano Tevyne — Tarybu Sajunga. Kaunas, 1976; Griaustinis / Vert. E. Matuzevičius // Komjaunimo tiesa. 1978. Lapkr. 17; Žirgai / Vert. E. Matuzevičius // Lit. ir menas. 1978. Lapkr. 25; «Taip šimet liepos žydi per velai...» / Vert. A. Drilinga // Tiesa. 1978. Lapkr. 18; Griaustinis / Vert. E. Matuzevičius // Tarybinys mokytojas. 1982. Rugp. 25.

На малдаўскую мову. Мазурка луй Шопен: [Верш] // Трад. И. Болдума // Нистру. 1960. № 9; Кувынт деспре Минск: [Верш] / Трад. Ю. Баржанский //

Кишинэу: Газ. де сарэ. 1966. 28 июлие; Енчиклопедия ноастрэ; «Натура е дарнике...»; «Плоиле де тоамнэ...»; «Ам фост ши еу...»; Тоамнэ ку пэмынтул...»: [Вершы] / Трад. А. Чокану // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Енчиклопедия ноастрэ / Трад. А. Чокану // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На мангольскую мову. Хоршийнхэн; Эх орон минь: [Вершы] / Ори З. Сандагаа // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На нямецкую мову. Höre mich, Heimatland! / Übers. E. Zunk // Neue Deutschland. 1961. Nr 311; Beil. Kunst und Literatur. Nr 45; Herz und Kreuz / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983; Ich denk an die Kinder... / Übers. S. Österreicher // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Poczęstunek / Tł. H. Kierzkowska // Nasz Swiat. 1943. 5 czerw.; Konie / Tł. B. Żyranik // Kultura. 1946. Nr 5; Prawda: (Białoruska baśń ludowa) // Młoda Wieś. 1949. Nr 20; Chorążowie przyszłości / Tł. E. Martuszewski // Wieś. 1949. Nr 45; Gwiazda pokoju. Warszawa, 1950; Sztafeta pokoju. Warszawa, 1950; Nowiny Tygodnia. 1950. Nr 21; Świat / Tł. J. Kuryluk // Gazeta Żołnierza. 1950. Nr 52; Demawend / Tł. A. Kalinowski // Stu trzydziestu poetów. Warszawa, 1957; Rozmowa z następcami / Tł. E. Siemaszkiewicz // Polityka. 1963. Nr 4; W czterdziestym pierwszym / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1969. Nr 6; Pamiątki / Tł. A. Włodek // Życie Literackie. 1969. Nr 45; Śląski taniec / Tł. K. Frejdlich // Odgłosy. 1970. Nr 51/52; Kraina poetów / Tł. J. Huszcza // Warmia i Mazury. 1970. Nr 12; Kraina poetów; W czterdziestym pierwszym; Przed deszczem; ...Jesień na Polesiu; Ojczysta mowa; O równouprawieniu drzew / Tł. J. Huszcza; Pamiątki / Tł. A. Włodek; «O dziesięć procent więcej...»; Śląski taniec / Tł. K. Frejdlich // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; O równouprawnieniu drzew / Tł. J. Huszcza // Kierunki. 1971. Nr 36; Nawalnica / Tł. B. Gębarski // Literatura na Świecie. 1973. Nr 8/9; Spij, towarzyszu, w spokoju śpij... / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1974. Nr 9; Śląski taniec / Tł. K. Frejdlich // Księga przyjaciół. Warszawa, 1975; O równouprawnieniu drzew / Tł. J. Huszcza; Śląski taniec / Tł. K. Frejdlich // Propozycje repertuarowe na konkurs recytatorski. Warszawa, 1975; Grudzień // Czerw. Szt. 1975. 20 marca; Śląski taniec / Tł. K. Frejdlich; Pieśń o czterech mogiłach / Tł. T. Rokitniak // Jak unieść wierszem Twoją chwałę. Warszawa; Łódź, 1977; Jesienna burza / Tł. M. Kononowicz; Ogień / Tł. J. Czopik // Poezja. 1977. Nr 10; Młodym; Na Podlasiu jesień / Tł. T. Chróścielewski // Literatura na Świecie. 1982. Nr 11; W Polsce / Tł. Z. Czarnecki // Nadodrze. 1982. Nr 6; Siostra Dzierżyńskiego / Tł. F. Nieuważny // Więzi przyjaźni. Warszawa, 1984.

На рускую мову. Избранные стихотворения. Л. 1950. Рэц.: Б у р ь я н Б. Стихи—друзья // ЛГ. 1950. 2 сент.; Я г о ж. Творческое восприятие традиций Маяковского // Сов. Отчизна. 1950. № 8.

Вечный огонь: Избранные стихи 1954—1962 гг. М., 1963. (Б-чка «Огонек»). Рэц.: Ф е д о р о в В. Адрес любви — прежний // ЛГ. 1964. 16 июля.

Избранная лирика. М., 1968. (Б-ка избр. лирики).

При свете молний: Избранное: Стихотворения; Поэмы. М., 1974. Рэц.: П а ш к е в и ч Н. Чистое пламя // Правда. 1975. 5 авг.

Избр. произв.: В 2 т. М., 1984. Т. 1. Стихотворения. Поэмы, 1936—1960; Т. 2. Стихотворения. 1960—1982 гг. Рэц.: М і х а л е в і ч Д. // ЛіМ. 1984. 9 ліст.

Белые яблони: Стихотворения. Мн., 1986. (Бел. поэзия).

Тебе, Беларусь!: Фронтовые стихи / Пер. Ц. Солодарь. М., 1942.

Дорога молодости: Стихи / Ред. пер. Е. Мозольков. М., 1946.

Знаменосцы мира: Стихи. Мн., 1951. Рэц.: И з м а й л о в Ф. Сталин. путь. 1952. 29 апр.; Ш а х а в е ц У. Сцяганосцы міру // Беларусь. 1952. № 4.

С тобою, Отчизна!: Стихи. Мн., 1952. Рэц.: К л і м к о в і ч М. Упэўненым крокам // ЛіМ. 1953. 6 чэрв.; Н и ч и п о р о в и ч А. Поэзия Пимена Панченко // Сталин. молодежь. 1953. 23 апр.; Н о в ы я к н і г і // Калг. праўда. 1952. 1 ліст.; С у р с к и й О. // Сов. Бел. 1953. 17 апр.; Ш к р а б а Р. Книга, сражающаяся за мир // Сов. Отчизна. 1953. № 3; Ю р' е ў А. // Мін. праўда. 1952. 28 снеж.

Стихотворения. Л., 1952.

Стихотворения. М., 1958. Рэц.: Б е р е з к и н Г. Горячая правда жизни // Дружба народов. 1959. № 5; В о с т о к о в а Н. Поэт и время // Сов. Отчизна. 1959. № 3; Р е в и ч В. Это время трудновато для пера // ЛГ. 1959. 10 февр.

Небосклоны: Стихи. М., 1966. Рэц.: А д а м с о н Г. Поэзия далей // Знамя юности. 1968. 6 марта; Б у р ь я н Б. Книга странствий и любви // Сов. Бел. 1966. 3 нояб.; М о з о л ь к о в Е. Свет больших чувств // Правда. 1967. 21 марта; О с е т р о в Е. Поэзии вечное движение // ЛГ. 1967. 30 авг.

Стихотворения. М., 1968. (Б-ка сов. поэзии). Рэц.: С к о б е л е в Э. «Плохой строфы я не прошу...» // Молодая гвардия. 1968. № 12.

Патрыятычная песня: (Паэма) / Пер. Н. Кислик. Мн. 1970 / Бел., рус.

Крик сойки: Стихи. М., 1977. Рэц.: Б а д р о ў І. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 12 мая; З у ё н о к В. Как зов тревожный в тишине... // Неман. 1978. № 9; С м о л я н и ц к и й С. Такой нелегкий непокой // Лит. обозрение. 1978. № 8.

Где ночует жаворонок: Стихи. Мн., 1979. Рэц.: А з г у р З. Крылатая поступь стиха // Сов. культура. 1981. 18 сент.; Б у р а в к и н Г. На правде взращенная песня // Правда. 1980. 21 июня; Г н и л о м е д о в В. Каким станет человек // Сел. газ. 1979. 12 дек.; Я г о ж. Каким ты станешь, человек? // Дружба народов. 1981. № 5; К о н д р а т о в и ч А. Равный самому себе // ЛГ. 1981. 19 авг.

Где ночует жаворонок: Стихи. М., 1983.

На склоне века: Стихи. М., 1989.

Песня о гибели Черноморской эскадры: [Верш] // ЛГ. 1936. 10 апр.; В сталинском дозоре: (Отрывок из поэмы бел. писателей-комсомольцев) // Комс. правда. 1938. 29 окт. / У сааўт.; Краснознаменный комсомол: [Вершы] // Сталин. молодежь. 1938. 22, 29 окт. / У сааўт.; Слава: [Верш] // Пер. Б. Бендик // Известия. 1940. 17 сент.; Белоруссии: / Пер. Е. Мозольков; Молодой партизан: / Пер. Ц. Солодарь: [Вершы] // Великая Отечественная война. М., 1942. Сб. 1; Белоруссии / Пер. Е. Мозольков; Молодой партизан / Пер. Ц. Солодарь; Возвращение / Пер. С. Левман; Это будет / Пер. С. Левман; Так начинается народный гнев / Пер. С. Левман; Отомстим за все! / Пер. М. Зенкевич: [Вершы] // За Советскую Беларусь. М., 1942; Конь; Угощение: [Вершы] / Пер. Ц. Солодарь // Красноармеец. 1942. № 4; Будет жить Беларусь! / Пер. Е. Мозольков; Отомстим за все / Пер. М. Зенкевич: [Вершы] // Октябрь. 1942. № 1—2; Разведчик: [Верш] // Славяне. 1942. № 7; Возвращение: [Верш] / Пер. Ц. Солодарь // Известия. 1942. 27 февр.; Угощение: [Верш] / Пер. М. Зенкевич // Лит. и искусство. 1942. 8 февр.; Белоруссии: [Верш] / Пер. Е. Мозольков // Правда. 1942. 26 янв.; Бойцу, первым вступившему на белорусскую землю: [Верш] / Пер. Е. Мозольков // Там жа. 1942. 14 февр.; Будет жить Беларусь!; Глаз снайпера / Пер. Е. Мозольков; Это ты, моя Беларусь... / Пер. Б. Бендик: [Вершы] // Беларусь в огне. М., 1943; Семь дочерей / Пер. Е. Мозольков. Пад псеўд. Тарас Полещук; Белоруссии / Пер. Е. Мозольков; Угощение / Пер. М. Зенкевич; Огненный год / Пер. Ц. Солодарь; Бойцу, первым вступившему на белорусскую землю / Пер. Е. Мозольков; Возвращение / Пер. Ц. Солодарь: [Вершы] // Белоруссия борется. М.; Л., 1943; Подбитый танк: [Верш] / Пер. К. Арсенев // Дружба народов. 1943. № 9; Бойцу, первым вступившему на белорусскую землю: [Верш] // Славяне. 1943. № 1; Глаз снайпера: [Верш] / Пер. Е. Мозольков // Беларусь. 1944. № 1; Кони: [Верш] / Пер. М. Исаковский // Там жа. 1944. № 2; На родной земле: [Верш] / Пер. П. Семынин // Там жа. 1944. № 6; Возвращение: [Верш] / Пер. В. Звягинцев // Красноармеец. 1944. № 16; Партизанская весна; Дети войны: [Вершы] / Пер. Н. Асеев // Новый мир. 1944. № 8—9; Мое и твое детство: [Верш] / Пер. Д. Бродский // Сталин. молодежь. 1945. 18 марта; Герой; «Лес осенний глухо гудит...» / Пер. А. Прокофьев; Из Иранского дне-

вника / Пер. П. Кобзаревский: [Вершы] // Звезда. 1946. № 4; Мое и твое детство: [Верш] / Пер. Н. Браун // Там жа. 1946. № 7—8; Картошка: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Ленинград. 1946. № 3—4; Партизанская делянка; Песня о четырех солдатах: [Вершы] / Пер. Б. Иринин // Альманах молодых писателей. М., 1947; Герой / Пер. А. Прокофьев; Мое и твое детство / Пер. Н. Браун; Картошка / Пер. В. Рождественский; Из «Иранского дневника» / Пер. Н. Браун; Караван / Пер. А. Решетов; Возвращение; Бойцу, вступившему первым на белорусскую землю / Пер. Е. Полонская: [Вершы] // Поэты Белоруссии. М., 1947; Гвардейцы пятилетки: [Верш] / Пер. Е. Мозольков // Известия. 1947. 26 янв.; Урок географии: [Верш] / Пер. В. Варно // Сталин. молодежь. 1947. 5 дек.; Страна моя; Подбитый танк; «Ты скажи мне, кукушка...»; Герой / Пер. А. Прокофьев; Полесское направление / Пер. М. Комиссарова; Мое и твое детство; «Лес осенний глухо гудит...» / Пер. А. Прокофьев; Кони / Пер. М. Комиссарова; «Отплывает на Запад орудий гром...»; «У меня никого не убили...» / Пер. А. Прокофьев; Бойцу, вступившему первым на белорусскую землю; Возвращение / Пер. Е. Полонская; Картошка; Сват / Пер. В. Рождественский; Песня; Далекие станции / Пер. М. Комиссарова; Летчикам «Нормандии» / Пер. Н. Браун; Из «Иранского дневника» / Пер. Н. Браун, А. Прокофьев, А. Решетов, П. Кобзаревский: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; «На Ардабильском перевале...»: [Верш] / Пер. Н. Рыленков // Смоленский альманах. 1948. Кн. 4; Памятник: [Верш] / Пер. М. Светлов // Огонек. 1948. № 30; Комсомольская улица: [Верш] / Пер. И. Френкель // Новый мир. 1949. № 2; Счастливый край: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Огонек. 1949. № 44; От всего сердца: [Верш] / Пер. Б. Иринин, Д. Осин // Сов. Отчизна. 1949. № 5 / У сааўт.; Знаю!..: [Верш] / Пер. С. Дудиков // Гродн. правда. 1949. 25 сент.; О Сталине песню я эту сложил: [Верш] / Пер. Г. Литвак // Комс. правда. 1949. 4 нояб.; Наша слава: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Ленингр. правда. 1949. 1 янв.; Знаменосцы будущего: [Верш] // Пер. А. Кленов // ЛГ. 1949. 7 мая; Мы тебе присягаем: [Верш] / Пер. А. Кленов // Молодой колхозник. 1950. № 3; Тем, кто за океаном: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Сов. Отчизна. 1950. № 8; На заре: [Верш] / Пер. А. Кленов // Сов. воин. 1950. № 3; Маяковскому: [Верш] / Пер. В. Милованов // Сов. Бел. 1950. 14 апр.; Сталин. молодежь. 1950. 14 апр.; За сталинцев: [Верш] // Сталин. молодежь. 1950. 8 марта; Сроднило нас Ленина знамя: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1950. 21 апр.; За океан...: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Там жа. 1950. 16 июля; От всего сердца / Пер. В. Росляков // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951 / У сааўт.; Строители: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1951. 6 окт.; На Волгу!: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1951. 2 нояб.; Мы тебе присягаем: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1951. 5 дек.; Уверенность / Пер. С. Олендер; Найденные звезды; Соседки / Пер. М. Светлов; «Ты скажи мне, кукушка...»; Отчизна моя / Пер. Б. Иринин; Бойцу, вступившему первым на белорусскую землю / Пер. Е. Полонская; Глаз снайпера / Пер. Е. Мозольков; Моя география; На родной земле / Пер. М. Светлов; «С негромким курлыканьем...» / Пер. Д. Осин; Романтика / Пер. Н. Браун; Бутылка «Цинандали» / Пер. Д. Осин; «Я все перепутал...» / Пер. М. Светлов; Картошка; Сват / Пер. В. Рождественский; Караван / Пер. Н. Сидоренко; На руинах; Наша слава / Пер. М. Светлов; Партизанская делянка / Пер. Б. Иринин; Памятник / Пер. М. Светлов; Офицеры запаса / Пер. К. Титов; Отчизна / Пер. Н. Браун; Зареченский музей; Сталинские слова / Пер. М. Комиссарова; Знаменосцы будущего / Пер. А. Кленов; Первые пули / Пер. С. Олендер: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Сталинские слова / Пер. М. Комиссарова; Мы тебе присягаем; В день его рождения / Пер. К. Титов: [Вершы] // От всего сердца. Мн., 1953; На стройке: [Верш] // Эстрада. М., 1953; Последние известия: [Верш] / Пер. М. Петрович // Огонек. 1953. № 8; Последние известия; Снимок; Возле памятника Купалы: [Вершы] / Пер. П. Волкодаев // Сов. Отчизна. 1953. № 1; Клятва: [Верш] // Сов. Украина. 1953. № 4; Снимок: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Сталин. молодежь. 1953. 13 февр.; Партизанская делянка; Памятник: [Вершы] / Пер. М. Светлов // Возрожденная земля. М., 1954; Казацкая дорога: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Огонек. 1954. № 20; Шапка эстонца: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Отчизна. 1954. № 5; Киеву: [Верш] / Пер. Г. Соловьев // Известия. 1954. 22 мая; Дочь: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Бел. 1954. 14 нояб.; Песня про четыре могилы: [Верш] / Пер. И. Авраменко // Авраменко И. Стихотворения и поэмы. Л., 1955; Дочь: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Дружба народов. 1955. № 4; Казахстан. правда. 1955. 30 янв.; Награда: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Дружба народов. 1955. № 5; Сталин. молодежь. 1955. 11 февр.; Дочка: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Звезда. 1955. № 2; Дочь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Комс. правда. 1955. 1 марта; На казацкой дороге: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Ленингр. правда. 1955. 13 февр.; У подножья Ала-Тау: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. культура. 1955. 15 февр.; Из книги «Горячие ветры»: Материнское горе; «Седая солдатка стоит у колодца...»; Вишня; Я улыбку твою узнаю: [Вершы] / Пер. В. Заводчиков // Заводчиков В. Стихотворения. Л., 1956; Камни; Происшествие в гостях; Отец: [Вершы] / Пер. В. Рождественский // Звезда. 1956. № 9; Визитные карточки; Верхолазы: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Нева. 1956. № 11; Моим героиням: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1956. № 3; Футбол: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1956. 30 сент.; Сов. спорт. 1956. 8 сент.; Об агитации: [Верш] / Пер. И. Агеев // Сов. Бел. 1956. 4 дек.; Три стихотворения: Верхолазы; Анкета; Ожидание / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1957. № 10; Верхолазы; Ожидание; Дочь; Воспоминание; Капитан Шабловский; «Отвеяла буря...»; Анкета; Лесные голуби; Про это: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Отчизна. 1957. № 3; Проводы: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1957. 12 дек.; Камни: [Верш] / Пер. П. Семынин // ЛГ. 1957. 14 марта; Кирпич из дома Павлова: [Верш] / Пер. В. Варно // Там жа. 1957. 31 авг.; На казачьей дороге: [Верш] / Пер. В. Глотов // Львов. правда. 1957. 20 сент.; Воспоминание: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Сов. Бел. 1957. 28 июня; Присяга: [Верш] // Там жа. 1957. 12 нояб.; Отчизна: [Верш] // Сов. Закарпатье. 1957. 22 сент.; Верхолазы: [Верш] // Эстрада. М., 1958; Ожидание; Анкета: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Литва. 1958. № 5; Патриотическая песнь: [Паэма] / Пер. Н. Кислик // Сов. Отчизна. 1958. № 4; Тост за полярников: [Верш] / Пер. В. Варно // ЛГ. 1958. 4 янв.; Тобою гордимся все: [Верш] / Пер. В. Костылев // Сел. хозяйство. 1958. 31 дек.; Сердце поет...: Заключительная глава поэмы «Патриотическая песня» / Пер. Н. Кислик // Сов. Бел. 1958. 29 апр.; Ожидание: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Литва. 1958. 19 сент.; Белые яблони: [Вершы] / Пер. П. Жур // Звезда. 1959. № 1; Жара: [Верш] / Пер. П. Жур // Нева. 1959. № 6; Киев: [Верш] / Пер. М. Ларин // Сов. Украина. 1959. № 1; Кирпич из дома Павлова: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1959. 22 нояб.; «Руду и хлеб мы добываем сами...»; «Пахнет мятой луг, и дождь лучистый...»; Мазурка Шопена: [Вершы] / Пер. Ю. Чернов, Г. Петров // Днестр. 1960. № 9; За океаном: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Огонек. 1960. № 45; У кургана дружбы: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Парус. 1960. № 3; Статуя Свободы: [Верш] // Во славу Родины. 1960. 4 сент.; Шестидесятый: [Верш] // Там жа. 1960. 28 сент.; Флаги; Разговор с Вашингтоном: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 27 нояб.; Беларуси: [Верш] // Дагест. правда. 1960. 3 сент.; «Руду и хлеб мы добываем сами...»: [Верш] / Пер. Ю. Чернов // Молодежь Молдавии. 1960. 18 сент.; У кургана Дружбы: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Латвия. 1960. 25 авг.; Ленин: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 3 сент.; Край мой родимый!: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. молодежь. 1960. 6 сент.; Шестидесятый: [Верш] / Пер. Н. Кислик// Сов. Бел. 1960. 6 нояб.; Родина, слушай: [Верш] / Пер. В. Ревич // Крылья века. М., 1961; ЛГ. 1961. 26 окт.; Стихи об Америке: Экскурсия в царстве Форда; Нью-Йоркские виды / Пер. Д. Ковалев // Знамя. 1961.

№ 10; Стихи об Америке: Мальчик с фермы; В Даун-Тауне; В нью-йорском музее; Крылатые кони; Флаги / Пер. Н. Кислик // Неман. 1961. № 3; Праздник в Палермо: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Известия. 1961. 10 марта; Поколение: [Верш] // Сов. Бел. 1961. 28 янв.; Когда подступают слезы: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1961. 6 апр.; Москве / Пер. А. Андреев; Ночной мститель / Пер. М. Комиссарова; Отчизна / Пер. Н. Браун; Беларуси / Пер. А. Прокофьев: [Вершы] // Литература народов СССР. М., 1963; Верхолазы; Ожидание; Дочь; Анкета; Лесные голуби; Про это; Случай в гостях; Отец; Моим героиням; В тропиках: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962; В тропиках; Где-то у экватора: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1962. № 2; Незарытые гробы: [Верш] / Пер. Б. Слуцкий // Неман. 1962. № 2; Прощание с Касабланкой: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Огонек. 1962. № 24; Разговор с Вашингтоном: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Во славу Родины. 1962. 30 сент.; Разговор с наследниками: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Известия. 1962. 30 дек.; В тропиках: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сто лучших стихотворений поэтов народов СССР. М., 1963; Разговор с наследниками; «Еще мы с тьмой ночной не расстались...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1963. № 1; Присяга: [Верш] // Знамя юности. 1963. 6 нояб.; Глоток Африки: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1963. 21 сент.; «Вдалеке сияют города...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1964. № 7; В родных местах: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1964. № 7; «С малолетства всем известно это...»: [Верш] // Огонек. 1964. № 28; Воспоминание: [Верш] / Пер. Н. Котенко // Радуга. 1964. № 3; Начало весны: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Лит. Россия. 1964. 24 июля; Моим героиням: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Дружба боевая. М., 1965; Украине: [Верш] // Неман. 1965. № 3; Шесть стихотворений: Праздничные салюты; Рябиновый гай / Пер. Б. Слуцкий; «И небо не прояснилось...»; Океан; Человечность; Апельсины / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1965. № 4; Из лирики: «Часы отсчитали двенадцать...»; Ночные голоса; Праздничные салюты; «Скорей бы пришла зима...»; Родной язык: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1965. № 9; «Девчата моют танк...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Бел. 1965. 30 мая; Печатникам: [Верш] // Там жа. 1965. 23 нояб.; Глаз снайпера; Моя география: [Вершы] / Пер. Е. Мозольков, М. Светлов // Священная война. М., 1966; Радуги в верболозах: Из книги стихов: «Небосклон» / Пер. П. Семынин, Я. Хелемский // Дружба народов. 1966. № 4; Жизнь моя: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Звезда. 1966. № 4; В Беловежской пуще; Апельсины; Когда закукуют кукушки: [Вершы] // Звезда Востока. 1966. № 4; Маски: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Комс. правда. 1966. 20 марта; Рябиновый гай: [Верш] / Пер. Б. Слуцкий // ЛГ. 1966. 5 мая; Из стихов о Полесье / Пер. П. Семынин // Правда. 1966. 29 мая; Линия высокого напряжения: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Бел. 1966. 6 нояб.; Слово о Минске [Верш] / Пер. П. Семынин // Там жа. 1966. 5 дек.; «Сгустился туман, проплывающий низко...»: [Верш] // Там жа. 1966. 7 дек.; Страна моя; Шапка эстонца: [Вершы] / Пер. А. Прокофьев, Н. Кислик // Поэты Белоруссии. М., 1967; Высокое напряжение: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Дон. 1967. № 11; Апельсины: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя. 1967. № 4; Нашим сыновьям: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Там жа. 1967. № 11; За огненными веками: [Верш] / Пер. Б. Слуцкий // Неман. 1967. № 8; Глаз снайпера: [Верш] // Там жа. 1967. № 10; При свете молний; «Отплывает белый теплоход...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1967. № 6; Два стихотворения: «Был этот день особенный, приметный»; «Митинги великой революции...» / Пер. Н. Кислик, Б. Слуцкий // Там жа. 1967. № 11; Отчизна моя; Офицеры запаса: [Вершы] // Во славу Родины. 1967. 23 авг.; Дочь: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Знамя юности. 1967. 23 авг.; Братство: [Верш] // Там жа. 1967. 31 авг.; Дети на озере: [Верш] // Зорька. 1967. 2 сент.; Печатники: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1967. 30 авг.; Беларуси: [Верш] // Мед. газ. 1967. 2 июня; На Полесье: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1967. 13 янв.; Братство: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Там жа. 1967. 26 авг.; Нашим сыновьям: [Верш] // Правда Востока. 1967. 1 окт.; Сов. Латвия. 1967. 15 окт.; Сов. Киргизия. 1967. 10 сент.; Кирпич из дома Павлова: [Верш] // Сов. Бел. 1967. 8 окт.; Бойцу, вступившему первым на белорусскую землю / Пер. Е. Полонская; Герой / Пер. А. Прокофьев; Апельсины / Пер. Н. Кислик; Кирпич из дома Павлова / Пер. А. Шарапов: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Фронтовики: [Верш] // Во славу Родины. 1968. 23 нояб.; Беларусь: [Верш] / Пер. В. Костылев // Сов. Латвия. 1968. 29 дек.; При свете молний; Печатники; Шапка эстонца; «Дождь идет...»; Человечность; Рассказ солдата; Апельсины: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Ветви. Мн., 1969; Страна моя / Пер. А. Прокофьев; Шапка эстонца / Пер. Н. Кислик: [Вершы] // Пою мое отечество. М., 1969. Т. 1; Высокое напряжение: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Стихи о Ленине. М., 1969; Возле синей Гайны: [Вершы] / Пер. Г. Куренев // Дон. 1969. № 10; Линия высокого напряжения: [Вершы] / Пер. П. Жур // Звезда. 1969. № 1; Слово о Минске: [Верш] / Пер. П. Семынин // Веч. Тбилиси. 1969. 12 нояб.; Путями небывалыми: [Верш] / Пер. В. Костылев // Во славу Родины. 1969. 1 янв.; Глаз снайпера; Моя география: [Вершы] // Пер. Е. Мозольков // Великая Отечественная: Стихотворения и поэмы: В 2 т. М., 1970. Т. 2; Гомель / Пер. Е. Мозольков; Возвращение / Пер. Е. Звягинцева; Далекие станции Пер. М. Комиссарова: [Вершы] // Путь к победе. Мн., 1970; Мои наставники; Равноправие деревьев: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1970. № 11; Из новых стихов: «Умолк скрип колыбелей журавлиный...» / Пер. Б. Ганкин // Знамя юности. 1970. 23 авг.; Гвозди; «Властелин природы...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1970. 11 февр.; Книга славы; «Ты слышишь курлыканье — рад иль не рад?..»; Воспоминание; Визитные карточки: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Навеки слава: [Верш] // Во славу Родины. 1971. 21 февр.; Москве: [Верш] / Пер. А. Андреев // Зори братства. М., 1972; Соседки: [Верш] / Пер. М. Светлов // Песнь любви. М., 1972. Т. 2; Шапка эстонца: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Созвездие Родины. Тула, 1972; Киеву: [Верш] / Пер. И. Василевский // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Что я думал, глядя на Каспийское море: [Верш] / Пер. Г. Семенов // Эхо эпохи. М., 1972; Киеву: [Верш] / Пер. И. Василевский // Ашхабад. 1972. № 6; «Девчата моют танк...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Лит. Азербайджан. 1972. № 9; Декабрь: [Верш] / Пер. В. Цыбин // Гродн. правда. 1972. 30 дек.; ЛГ. 1972. 20 дек.; Он видел сегодняшний день // Там жа. 1972. 5 июля; Родной язык: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Клайпеда. 1972. 13 февр.; Москве: [Верш] / Пер. А. Андреев // «Люблю тебя как сын...» М., 1973; «Часы отсчитали двенадцать...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Ты помнишь, товарищ... М., 1973; Из новой книги «Декабрь»: Мои учителя; «Судьбу мы сами выбирали...»; Грифельные доски; «С пашни начинается Купала...»; Только голос; «Природа на диво правдива...»; Декабрь: [Вершы] / Пер. Г. Куренев // Дон. 1973. № 11; Журавлиное небо: Из новой книги стихов / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1973. № 3; Декабрь: [Верш] / Пер. В. Цыбин // Коммунист (Лиепая). 1973. 1 янв.; Белорусские шрифты; «Полвека. Это срок — полвека...»; Даты; Горькая гордость; «Толкуют: Все то, что прошел я когда-то...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1973. 11 июля; Клад; В одной семье: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Правда. 1973. 7 окт.; В одной семье: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Физкультурник Бел. 1973. 13 нояб.; Герой; Глаз снайпера; На родной земле: [Вершы] / Пер. А. Прокофьев, Е. Мозольков, М. Светлов // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Дети войны / Пер. Н. Асеев; «Лес осенний глухо гудит...» / Пер. А. Прокофьев: [Вершы] // Молодогвардейцы: Антология поэзии. М., 1974; «Я все перепутал — где море, где небо...»; Найденные звезды: [Вершы] / Пер. М. Светлов // Светлов М. Собр. соч.: В 3 т. М., 1974. Т. 1; Опыт: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1974. № 1; Рябиновая роща:

[Верш] / Пер. Г. Бубнов // Там жа. 1974. № 8; Горькая гордость: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Бел. 1974. 3 июля; «Спешите передать...»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1974. 22 сент.; «Клады памяти, свод геройства...»: [Верш] // Сов. Молдавия. 1974. 1 дек.; Глаз снайпера / Пер. Е. Мозольков; Моя география / Пер. М. Светлов: [Вершы] // Великая Отечественная: В 2 т. М., 1975. Т. 2; Апельсины; Человечность; Шапка эстонца; «Дождь идет...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Избранное. Мн., 1975; Песня про четыре могилы: [Верш] / Пер. И. Авраменко // Книга друзей. М., 1975; «Женщина первые раны лечила...»: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1975. Вып. 14; Белорусские шрифты: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Родины сыновья. Мн., 1975; Капитан Шабловский: [Верш] / Пер. В. Владимиров // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Шекспир и песня: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Шкляревский И. Дозорная ветка. Мн., 1975; Тихая Березина; Гнев и милость; «Рвались мы с детства на учебу в город...»; «Проехать тихо...»; «С чего же война началась для меня?..»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Нева. 1975. № 10; Казуличи: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1975. № 5; Земля моя: [Вершы] // Там жа. 1975. № 12; На Смоленщине...»: [Верш] // Радуга. 1975. № 6; Казуличи: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Юность. 1975. № 5; Судьбу мы сами выбирали: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Бел. 1975. Июнь, спец. вып.; Дети: (Из поэт. тетради) / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1975. 19 июля; Край родимый / Пер. Н. Кислик; Рябиновая роща / Пер. Г. Бубнов: [Вершы] // Сов. Клайпеда. 1975. 19 марта; Маяковскому: [Верш] / Пер. И. Авраменко // Советские поэты о Маяковском. М., 1976; Времена плывут по быстрым рекам: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1976. № 2; «Рвались мы на учебу...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1976. № 2; Память: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Гродн. правда. 1976. 7 окт.; Правда. 1976. 15 авг.; Песня о Минске: [Верш] // Сел. газ. 1976. 25 марта; Земля моя: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1976. 6 мая; Книги Ленина; Наша энциклопедия: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Песнь о книге. Мн., 1977; Партизанская весна; Герой; На родной земле; Вечные слова; Край поэтов; «Небо журавлиное, холодное...; Даты: [Вершы] / Пер. Н. Асеев, А. Прокофьев, М. Светлов, Б. Слуцкий, Я. Хелемский // Советская поэзия. М., 1977. Т. 2; Откопанные зарницы; Моя география; Край поэтов; «Митинги великой революции...»: [Вершы] / Пер. А. Прокофьев, М. Светлов, Я. Хелемский, Б. Слуцкий // 60 лет советской поэзии. М., 1977. Т. 3; Полет в Сибирь: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Дал. Восток. 1977. № 11; У памятника Янки Купалы в Минске: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Звезда. 1977. № 7; «Пепел человеческий не стынет...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Знамя. 1977. № 2; На весенних полях: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Памир. 1977. № 4; «Земля моя то мягкая, то жесткая...»; «Все крупно здесь: большие руки...»; Ларь: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // ЛГ. 1977. 27 апр.; Земля отцов: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Лит. Россия. 1977. 11 марта; Родине: [Верш] // Сел. газ. 1977. 20 февр.; Наша энциклопедия; Осенняя гроза: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Избранные страницы. М., 1978. Т. 2; Гнев и милость; «В памяти поныне не поблекло...»; «И я писал излишне громко...»; «Проехать тихо...»; С чего же война началась для меня?..; «Прости мне, жизнь,— судья прямой и строгий...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Революции вечный огонь: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1978. № 11; Заминированный лес: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Биробидж. звезда. 1978. 14 мая; «Грибник, по давнишней привычке...»; «К ночи бой окончился...»; «Над пряжей тихо горбясь...»; Дом: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1978. 20 дек.; Березинский заповедник; Послание другу: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1978. 25 нояб.; Петрусю Бровке: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1978. 19 июля; Я внука веду в Мавзолей: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1978. 15 нояб.; Мое и твое детство / Пер. А. Прокофьев; Даты / Пер. Я. Хелемский: [Вершы] // Земля с лазурными очами. М., 1979; Любовь и почта / Пер. С. Олендер; В Тегеране / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // Эстафета. М., 1979; Дети: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Донбас. 1979. № 5; Сов. Бел. 1979. 26 апр.; «Над белою пустыней облаков...»: [Верш] / Пер. П. Жур // Звезда. 1979. № 1; Визитные карточки: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Знамя. 1979. № 8; Полет на Полесье: [Верш] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1979. 19 дек.; Где ночует жаворонок: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1979. 27 июня; Земля моя; «Огрызается, но сужается...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1979. 20 сент.; Книги Ленина: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Гимн книге. Мн., 1980; Киеву; Костер на лугу: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Праздничные салюты: [Верш] // Решетников Л. Годы. Новосибирск. 1980; Полет на Полесье: [Верш] // Сов. Киргизия. 1980. 19 авг.; Глаз снайпера: [Верш] // Пер. Е. Мозольков // На страже мира и труда. М., 1981; Стихи о Польше // По дорогам дружбы. М., 1981; «Вновь попятилось лето за озими...»; «Сколько той радости в жизни бывает..!»; «Ну вот тебе — твой бор, твой вереск...»; «Стекает дождь зеленою водою...»; «Птица с днем встречается в полете...»; «Мало сказать — ненавижу...»; «Вечно я куда-нибудь спешил...»; «Реже зелень, гуще тени...»; «Мы все чуть-чуть тираны...»; «Религии — творенье стариков...»; На выставке Аркадия Пластова; «Помнишь, друг, как мы бывали...»; Кувшины; «Мне птичий щебет дарят ветви...»; Неудачник: Печеная бульба; Аркадию Кулешову; Боль Сербии: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Солдатские вещи; «Много ли радостей у человека?..»; Аркадию Кулешову; «Какой ты увидишь маму...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1981. № 12; «На Полесье осень...»; «Как путь к возмужанию долог...»: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский, И. Бурсов // Огонек. 1981. № 11; Мемориальные доски: [Верш] / Пер. В. Элькин // ЛГ. 1981. 11 февр.; Август; Сострадание; Происхождение; Из цикла «Аисты»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Там жа. 1981. 30 сент.; «Мы с Петрасом Цвиркой...»: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Братство. Л., 1982; Моя география / Пер. М. Светлов; «Митинги великой революции...» / Пер. Б. Слуцкий: [Вершы] // Гражданская лирика советских поэтов. М., 1982; Декабрь: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // День поэзии. 1982. М., 1982; Апельсины; Шапка эстонца; «Дождь идет...»; «На выгарях темных...»; «Над белою пустыней облаков...»; «Дорогой товарищ...; Копилка; «Тот день пропал...»; «Сегодня не засну...»; Чердак; Снова дождь; «Женщина первые раны лечила...»; «Космонавт, вернувшись из полета...»; «Мы все пристальней...»; «Как всех нас...»; «Живая река...»; Полет в Сибирь; Хлебные слова: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; Приснился сон; «Так болезнь прижала — было худо...»; «Судьбу мы сами выбирали...»; Кристаллический хребет: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; Мемориальные доски: [Верш] // Союз нерушимый. М., 1982; Край поэтов: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Союз нерушимый. Саратов, 1982; Киеву: [Верш] / Пер. И. Василевский // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; 1982; «Что за ночь!..»; Печеная бульба: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Дружба. 1982. № 9; Декабрь: [Верш] / Пер. А. Чепуров // Звезда. 1982. № 10; Вечные слова: [Верш] / Пер. Б. Слуцкий // Лит. Армения. 1982. № 3; Горькая гордость; Огонь; Мемориальные доски; «Где ночует жаворонок...»; Полегшие хлеба; Даты; Дети; Хлебные слова: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский, Б. Спринчан, Н. Кислик // Молодеж. эстрада. 1982. № 2; Отчизна наша: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1982. № 12; Встреча: [Верш] / Пер. Л. Юрасевич // Радуга. 1982. № 5; Киеву: [Верш] // Рус. яз. и лит. в школах УССР. 1982. № 1; Начало: [Верш] // Сел. газ. 1982. 7 июля; «Спешите передать...»: [Верш] // Сов. Бел. 1982. Спец. вып.; Русскому брату: [Верш] // Сов. Крым. 1982. 23 марта; «Спешите передать...»: [Верш] // Пер. Д. Ковалев // Сов. патриот. 1982. 30 мая; Мемориальные доски: [Верш] / Пер. Б. Радевич // Соц. Донбасс. 1982. 13 июня; Я внука веду в Мавзолей: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Черкас. правда.

1982. 22 авг.; «Где ночует жаворонок...» / Пер. Б. Кежун; «Какой ты приснишься, мама...»; «То в дымном труде, то в походе...» / Пер. В. Азаров; «И снова гром на лес, на голый...» / Пер. С. Ботвинник; «Над белою пустыней облаков...» / Пер. П. Жур; Декабрь / Пер. А. Чепуров: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Белоруссии: [Верш] / Пер. Е. Мозольков // Венок славы: В 12 т. М., 1983. Т. 1; Отчизна: [Верш] // Отечество славлю. К., 1983; В гостях: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Дружба народов. 1983. № 5; Герой: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Венок славы: В 12 т. М., 1984. Т. 5; «Земля моя то мягкая, то жесткая...»; Черный аист; «А радость — не шумливая...»; Ларь; «Скажи мне одно только слово...»; Белое озеро; Земля отцов; В гостях; «На Полесье осень...»; Поэма моего леса: [Вершы, паэма] / Пер. И. Шкляревский // Паром из Белоруссии в Россию. Мн., 1984; Сестра Дзержинского: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Содружество. М., 1984; Березина; «С чего же война началась для меня?»; «Тяжелое блокадное кочевье...»; Дети; Копилка; «На Брестчине...»; В магазине; «И я писал излишне громко...»; Мемориальные доски; Я внука веду в Мавзолей; «У птичьего племени убыль...»; «Тучи повисают тенью...»; «Вы ночевали на лугу...»; «Огрызается, но сужается...»; «Себя рассветным ветром освежу...»; «В век бесконечного притворства...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Лесные голуби; Анкета; Отец; Ожидание; «Золотой кукушкиной ранью...»; Вечный огонь; В тропиках; «Еще мы с тьмой ночною не расстались...»; Тишина; Край поэтов; Начало весны; «Скорей бы пришла зима...»; Солнце и месяц; Сердце и крест; Разговор с наследниками; Родной язык; Праздничные салюты; Маски; Фронтовики; Часы отсчитывали двенадцать; При свете молний; Арбузы; «Отплывает белый теплоход...»; «На Полесье осень...»; «Властелин природы...»; «Покоритель»; Мои наставники; Гвозди; Равноправие деревьев; Наша энциклопедия; Белорусские шрифты; Остров Беларусь; «К потере, к боли притерпеться можно...»; «Полвека. Это срок — полвека...»; Осенняя гроза; «И меня тряхнуло. Было худо...»; «Осенними дождями залило...»; «Природа на диво правдива...»; «Небо журавлиное, холодное...»; «Свистело и ревело...»; Даты; В Польше; «Озона требуем, озона...»; Горькая гордость; «Последний день весны и первый лета...»; «За окном постылых шин шипенье...»; «Терять достоинство несносно...»; «Все небо было надо мною...»; Дорога белорусская; «Я землю эту люблю недаром...»; «Зеленый Минск, листву былого сада...»; Казуличи; «Знаю, годы не вернутся наши...»; Неразминированный лес; Дом; Послание другу; К ночи бой окончился; Березинский заповедник; «Где ночует жаворонок...»; Крик сойки; Балконы; «Все в жизни испытал ты вроде...»; «Тесноватой кажется земля...»; «Над пряжей тихо горбясь...»; Огонь; «Неурядицам не сдавайтесь...»; «Грибник, по давнишней привычке своей...»; Аркадию Кулешову; Ночное окно; Происхождение; «Много ли радостей у человека?..»; «Какой ты увидишь маму?..»; Сострадание; Солдатские вещи; Из цикла «Аисты»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Четыре мастера. Мн., 1984; Высокие звезды: [Вершы] / Пер. Н. Кислик, Б. Спринчан // Неман. 1984. № 4; Бойцу, первым вступившему на белорусскую землю: [Верш] // Там жа. 1984. № 5; На родной земле: [Верш] / Пер. М. Светлов // Там жа. 1984. № 7; Девчата моют танк; «И неудачливый и грешный...»: [Вершы] / Пер. П. Кошель // Новый мир. 1984. № 8; Спешите передать: [Верш] // Львов. правда. 1984. 1 июня; Хлебные слова: [Верш] // Сел. газ. 1984. 22 янв.; Мы; Горькая гордость: [Вершы] / Пер. Н. Кислик. Я. Хелемский // Сов. Бел. 1984. 15 июня; На родной земле: [Верш] / Пер. М. Светлов // Венок славы: В 12 т. М., 1985. Т. 7; Партизанская весна / Пер. Н. Асеев; Партизанская делянка / Пер. Б. Иринин; Вечный огонь / Пер. Я. Хелемский: [Вершы] // Партизанская слава. Л., 1985; Урожай: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Поклонись хлебу. Кишинев, 1985; Неразминированный лес / Пер. Я. Хелемский // Поэты мира в борьбе за мир. М., 1985; Глаз снайпера / Пер. Е. Мозольков; Моя география / Пер. М. Светлов: [Вершы] // Стихи военных лет: 1941—1945. М., 1985; Стихи о Великой Отечественной войне: В 2 кн. М., 1985. Кн. 2; «Ах, детство, не броди ты возле дома...»: [Вершы] / Пер. П. Кошель // Неман. 1985. № 6; Из фронтовой тетради: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1985. 20 февр.; Рерих: (Из непальской тетради): [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Лит. Россия. 1985. 8 нояб.

На славацкую мову. Moji učitelia; Ja o deťoch tu píšem, o deťoch...; Srdce / Prel. J. Andričík // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На таджыкскую мову. Дар Эрон; Ватани ман: [Вершы] / Тарч. К. Киром // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Ахтари тобон; Сурули чавони: [Вершы] Тарч. К. Киром // Маориф ва маданият. 1965. 14 авг.

На татарскую мову. Туган ягым: [Верш] З. Нури тэрж. // Белорус шагыйрьл аре. Казан, 1968.

На узбекскую мову. Ишонч; Кайтиш; Крахрамон; Эроннинг киёфаси: [Вершы] / Тарж. Х. Гулям // Кардош кушиклар. Тошкент. 1951; Йулда; Оппок бир матони; Ўлкам; Отлар; Картошка; «Эрон кундалиги» циклидан; Эрон сенинг тимсолинг: [Вершы] / Ю. Шомансуров тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Поезії. К., 1961.

Пісня про друга // Комсомолець Укр. 1937. 1 трав.; Перемога: [Верш] // Дніпро. 1945. № 1—2; З циклу «Фронтовик»: [Вершы] / Пер. С. Крижанівський // Там жа. 1945. № 11—12; «Земле моя, радість і сміх...» / Пер. А. Малишко; В бліндажі / Пер. Л. Первомайський: [Вершы] // Вітчизна. 1947. № 7; Коні: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Дніпро. 1947. № 9; Упевненість: Відкопані зірниці; Повернення; «Земле моя...»; Коні; З іранського щоденника; На Ардабільскім перевалі; В бліндажі; Перемога: [Вершы] / Пер. В. Сосюра, М. Зісман, В. Мисик; А. Малишко; М. Нагнибіда; Н. Тихий, Л. Первомайський, С. Крижанівський // Білоруська радянська поезія. К., 1948; На радіаторі зубр: [Верш] / Пер. Т. Масенко // Літ. газ. 1948. 5 серп.; Прапороносці майбутнього: [Верш] / Пер. М. Терещенко // Вітчизна. 1949. № 8; Жолуді: [Верш] / Пер. Б. Чалий // Барвінок. 1951. № 8; Щасливий край: [Верш] / Пер. А. Шмигельський // Жовтень. 1951. № 8; Початок; Останні новини: [Вершы] / Пер. М. Нагнибіда // Вітчизна. 1953. № 1; Над картою світу: [Верш] / Пер. К. Дрок // Україна. 1953. № 1; В Києві: [Верш] / Пер. Д. Павличко // Жовтень. 1954. № 9; Спогад: [Верш] / Пер. К. Дрок // Літ. газ. 1954. 22 трав.; «На планеті все у нас буває...»: [Верш] / Пер. В. Лагода // Білоруський гумор. К., 1957; Моїм героїням / Пер. Б. Степанюк; Верхолази / Пер. М. Нагнибіда; Виставка в Домаску / Пер. М. Ігнатенко; Лісові голуби / Пер. П. Воронько; Злива пружна; «То пишу з Полтави, то з Дібрівника...» / Пер. Б. Чалий; «На планеті все у нас буває...» / Пер. В. Лагода: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; Лірика; «То пишу з Полтави, то з Дібрівника...»: [Вершы] / Пер. Б. Чалий // Вітчизна. 1957. № 6; Верхолази: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Україна. 1957. № 11; Спомин: [Верш] / Пер. А. Шмигельський // Вільна Укр. 1957. 20 вер.; Сестрі Україні: [Вершы] / Пер. Ю. Назаренко // Десн. правда. 1957. 16 вер.; Козацька дорога: [Верш] / Пер. И. Карась// Рад. Поділля. 1957. 13 жовт.; «На планеті все у нас буває...»: [Верш] / Пер. В. Лагода // Рад. слово. 1957. 22 вер.; Києву: [Верш] / Пер. П. Карась // Рад. Укр. 1957. 24 вер.; Цеглина з будинку Павлова: [Верш] / Пер. К. Дрок // Робітнича газ. 1957. 18 вер.; Дорога в Закарпаття: [Верш] / Пер. В. Ладижець // Карпати. 1958. № 3; Сват: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Україна. 1958. № 17; «За Стрием гори...»: [Верш] / Пер. А. Малишко // Закарпат. правда. 1958. 6 берез.; Дорога на Закарпаття: [Верш] / Пер. Л. Забашта // Там жа. 1958. 7 берез.; Дорога на Закарпаття; «За Стрием гори...»: [Вершы] / Пер. Л. Забашта, А. Малишко // Літ. газ. 1958. 7 лют.; Близнюки: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Дніпро. 1959. № 1; «Полотна білять на росах чистих...»: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Літ. газ. 1959. 13 лют.; Пам'ятник: [Верш] / Пер. М. Гірник // Молодь Укр. 1959. 21 лют.; Козацька дорога: [Верш] / Пер. В. Швець // Колгоспне село. 1960. 4 черв.; Дорога до братив: [Верш] // Львів. правда. 1963. 27 жовт.; Свято в Палермо: [Верш] // Рад. Житомирщина. 1963. 10 берез.; Спогади: [Верш] / Пер. А. Шмигельський // Жовтень. 1964. № 5; Львів. правда. 1964. 25 бе-

рез.; Серце до серця: [Вершы] / Пер. А. Шмигельський // Жовтень. 1964. № 9; Книги Леніна: [Верш] / Пер. В. Матчук // Вільна Укр. 1964. 22 лип.; Край поетів: [Верш] / Пер. В. Дорошко // Жовтень. 1966. № 7; Україні: [Верш] / Пер. В. Голобородько // Вітчизна. 1967. № 12; Вічний вогонь; «Коли зозулі закують...»: [Вершы] / Пер. А. Добрянський // Рад. Буковина. 1967. 9 трав.; Край поетів: [Верш] / Пер. П. Дорошко // Сузір'я. К., 1968. Вип. 2; Герой: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1970. № 9; Упевненість; Відкопані зірниці; Юнак; Діти війни; Бійцю, що першим ступив на білоруську землю; «Земле моя...», «Не убили у мене нікого...»; Коні; Поліський напрям; На Ардабільськім перевалі; Пісня про чотири могили; Караван; Малярія; «Полотна білять на росах чистих...»; Киеву; Шапка естонця; «То пишу з Полтави, то з Дібрівника...»; «За Стрием гори...»; Білі яблуні; Хлопчик з ферми; Лінія високого напруження; Рідна мова; Апельсини; Багаття на лузі; Край поетів: [Вершы] / Пер. В. Сосюра, Т. Масенко, А. Кацнельсон, П. Дорошко, В. Мисик, А. Малишко, М. Рильский, М. Нагнибіда, М. Бажан, Д. Павличко, І. Гончаренко, В. Вільний, В. Швець, Б. Чалий, В. Струбинський // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Нашим синам: [Верш] / Пер. В. Чабаненко // Комсомолець Запоріжжя. 1971. 13 лист.; Початок: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Пеан дружбі. К., 1972; Киеву: [Верш] / Пер. В. Швець // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Цеглина з будинку Павлова: [Верш] // Вільне життя. 1972. 15 квіт.; Калиновий гай: [Верш] / Пер. В. Забаштанський // Вінниц. правда. 1972. 15 лист.; «Мітинги великих революцій...»: [Верш] / Пер. В. Чабаненко // Комсомолець Запоріжжя. 1972. 2 берез.; Грудень: [Верш] / Пер. П. Баратинський // Рад. Житомирщина. 1972. 30 груд.; Сільські вісті. 1973. 31 груд.; «Собі ми долю вибирали»: [Верш] / Пер. П. Омельченко // Літ. Укр. 1974. 5 лип.; Дати: [Верш] / Пер. П. Баратинський // Патріот Батьківщини. 1974. 19 трав.; Дорогою подвигів // Вітчизна. 1975. № 6; Роздум; Осіння гроза: [Вершы] / Пер. В. Корнієнко, П. Сліпчук // Україна. 1975. № 24; «Між містами на семи вітрах...»: [Верш] / Пер. О. Сенатович // Вільна Укр. 1975. 24 черв.; Дати: [Верш] / Пер. І. Глинський // Вінниц. правда. 1975. 27 черв.; «Ще змалечку ми рвалися до міста...»: [Верш] / Пер. С. Литвин // Літ. Укр. 1975. 20 чэрв.; Дати: [Верш] // Рад. Житомирщина. 1975. 18 черв.; «Полотна білять на росах чистих...»: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Голоси Білорусії. К., 1976; Дати: [Верш] / Пер. І. Глинський // Вінниц. правда. 1976. 11 черв.; Ми: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Сузір'я. К., 1977. Вип. 11; Каштани; «Нанижи на ниточку коралі...»: [Вершы] / Пер. І. Низовий // Молодогвардієць. 1977. 13 вер.; «Колір цегли я люблю червоний...»: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодь Черкащини. 1977. 14 квіт.; Діти: [Верш] // Прикарпат. правда. 1977. 16 жовт.; Ми; Бусел; «Починае з нового рядка...»: [Вершы] / Пер. П. Баратинський // Рад. Житомирщина. 1977. 28 серп.; Самобутній талант// Барадулін Р. Свято бджоли. К., 1978; «Дещо пройдено...»; «І люди, що пшеницю, жито сіють...»; Сусідка: [Вершы] / Пер. П. Сліпчук // Літ. Укр. 1978. 3 лют.; Онука веду в Мавзолей: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Там жа. 1978. 7 лист.; Каштани: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Там жа. 1978. 26 груд.; Вітчизна; Повернення / Пер. Д. Шунти; Рідна мова / Пер. М. Нагнибіда: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979; Каштани: [Верш] / Пер. А. Мойсієнко // Молода гвардія. 1981. 8 лип.; «За Стрием гори і хмар навала»: [Верш] / Пер. А. Малишко // Здрастуй, сестро! К., 1982; «Цю долю вибрали самі її...»; Грудень: [Вершы] / Пер. М. Львович // Отче ім'я. Харків, 1982; Каштани: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Сузір'я. К., 1982. Вип. 16; Києву; [Верш] / Пер. В. Швець // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Днепропетровськ; М.; Мн.; 1982; Грудень: [Верш] / Пер. П. Баратинський // Жовтень. 1982. № 12; Мої вчителі: [Урывак з верша] / Пер. М. Львович // Ранок. 1982. № 4; «Добридень, Киеве, колиско волі...»: [Верш] / Пер. В. Швець // Україна. 1982. № 21; «Цю долю...»: [Верш] / Пер. М. Львович // Друг читача. 1982. 23 груд.; Каштани: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодий ленінець. 1982. 30 груд.; Пісня про Мінськ: [Верш] // Прапор. перемоги. 1982. 16 трав.; Онука веду в Мавзолей: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Черкас. правда. 1982. 22 серп.; Земля батьків; Біль Сербії: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янська ліра. К., 1983; Коні: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Ля Вечнага агню. Харків; Мн., 1984; Хлібні слова: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Вітчизна. 1984.№ 9; «Нанижу на ниточку коралі...»; Каштани: [Вершы] / Пер. І. Низовий // Молодогвардієць. 1984. 4 серп.; Уклін і слава: [Верш] / Пер. П. Баратинський // Рад. Житомирщина. 1984. 6 трав.; Онука веду в Мавзолей: [Верш] / Пер. П. Засенко // Барвінок. 1985. № 4; Онука веду в Мавзолей [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Друг читача. 1985. 16 трав.

На фінскую мову. Mihail Svetlovin muistolle; «Kunpa pikemmin joutuisi talvi...»; Āidinkieli / Suom. J. Rugojev // Punalippu. 1966. N 2; Āidinkieli / Suom. J. Rugojev, P. Pollā, N. Zaine // Punalippu. 1972. N 3; Kunpa pikemmin joutuisi talvi / Suom. J. Rugojev // Neuvosto — Karjala. 1978. 29. Jouluk.

На французскую мову. Ma chère Bielórussie; Les chevaux; Un téros; Le questionnaire; Les pommiers blancs; L'humaine bonté; Pays des prètes; Les feux d'artifice; Mes précepteurs // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На хіндзі мову. «З працы пачынаецца Купала...»; «Я аб дзецях, аб дзецях...»; «Капайце ў сэрцы маім магілу...»; «Мы, людзі — дзіўныя стварэнні...»; «Скажы мне адно толькі слоўца...»; «Я гаварыў занадта гучна...»; Вячэрні цягнік; «Птушка ловіць дзень свой у палёце...»; Вяртанне; Паходжанне майго друга Рыгора Б.: [Вершы] / Пер. В. Сінг // Анталогія беларускай паэзіі. Нью-Дэлі, 1985.

На чувашскую мову. Тыра выртсан; «Е хыта, е семсе...»; «Петем тупе ман сийемречче...»: [Вершы] / Г. Ефимов кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. Kniha putuváni a lásky / Přel. H. Vrbová. Praha, 1960.

Véra; Nevěsta odjiždá; Proní strely; Otčino moje; Vojákovi; Který proní vstoupil na běloruskou půdu; S dalekým tlumeným křikem; Starosvat; Po demobilisaci; Záložń důstojnic / Přel. H. Vrbová; Bilé Rusi; Pořědz mi, kukačko...; Návrat; Mé a tvé detství; Slovo k básníkům; Sobě i druhým / Přel. K. Bednař // Básnia Bilé Rusi. Praha, 1955; Zāři; Vitezstůi; Na planětě dost vesi...; Alma-Atu, jindu z Dubrovnika / Přel. H. Vrbová // Praha — Moskva. 1960. Č. 7.

На эстонскую мову. Meie põlvkond / Tlk. N. Laanepõld // Meie Repertuaar. 1963. Nr 4; Murešorõ / Tlk. H. Mänd // Nõuk. Naine. 1977. Nr 11.

На б. Югаславіі мовы. Razgovor s naslednicima / Prev. M. Divošić // Riječka revija. 1965. Br. 7—10; Na Poljskem / Prev. T. Pavček // Sodobnost. 1985. Št. 12.

1.6.

Беларускія народныя песні. Мн., 1970. (Б-ка бел. паэзіі) / Рэд. з інш.

2.1.

На беларускай мове. Ватацы Н. Пімен Панчанка: Бібліягр. памятка. Мн., 1958.

Пімен Панчанка: Да 60-годдзя з дня нараджэння: Метад. і бібліягр. матэрыялы. Мн., 1977.

Смыкава І. Пімен Панчанка // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі — лаўрэаты (1941—1970 гг.): Рэкам. бібліягр. паказ. Мн., 1973.

2.2.

На беларускай мове. Бярозкін Р. Пімен Панчанка: Крытыка-біягр. нарыс. Мн., 1968. Рэц.: Каваленка В. Крытык і паэт // Полымя. 1969. № 5.

Гапава В. Пімен Панчанка: (Да 60-годдзя з дня нараджэння). Мн., 1977.

Лазарук М. Пімен Панчанка: Літ.-крытыч. нарыс. Мн., 1959. Рэц.: Грынчык М. Пра паэта-сучасніка // ЛіМ. 1960. 26 сак.

Пімен Панчанка — Пимен Панченко: [Фотаальбом] / Аўт. тэксту М. Стральцоў. Мн., 1987 / Бел., рус.

На рускай мове. Лазарук М. Поэзия Пимена Панченки: Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1954.

Слесарева И. Патриотическое воспитание учащихся на уроках белорусской литературы: (На материале изучения творчества А. Кулешова, М. Танка, П. Панченко в X кл.): Автореф. дис... канд. пед. н. Мн., 1986.

2.3.

На балгарскай мове. Вълчев Н. Няколко думи за автора // Панченко П. Избрани стихотворения. София, 1965.

На беларускай мове. Агіевіч У. Пімен Панчанка // Агіевіч У. Літаратура і жыццё. Мн., 1954; Яго ж. Юнацтва паэта // Беларусь. 1946; № 4; Арочка М. Маналогі паэтычных пакаленняў // Полымя. 1970. № 9; Яго ж. Паэзія сатырычнага складу // Там жа. 1969. № 5; Яго ж. Сатырычная паэзія // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 228—334; Яго ж. Саюз часу і майстэрства. Мн., 1981; С. 6—8; 163—164; Аўрамчык М. Ліст прызнання // Маладосць. 1977. № 8; Барадулін Р. Кніга вандраванняў і любові: (Да 60-годдзя з дня нарадж. П. Панчанкі) // Голас Радзімы. 1977. 1 вер.; Яго ж. Народны // ЛіМ. 1981. 13 ліст.; Яго ж. Шчодрая маладосць таленту // Беларусь. 1982. № 8; Барсток М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973; С. 44—46; 135—144; 196—197; Яго ж. Вобраз нашага сучасніка // Маладосць. 1953. № 2; Яго ж. Дыханне часу // ЛіМ. 1978. 3 сак.; Яго ж. Палымяная паэзія: Творчасць П. Панчанкі ў праграме сярэдняй школы // Наст. газ. 1967. 5 крас.; Яго ж. Пафас гуманізму // Полымя. 1984. № 3; Яго ж. Пры святле маланак і вогнішчаў // Звязда. 1977. 21 жн.; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980; С. 28—31; 135—137; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 49—55; Бержкоў П., Бірукоў В., Гарэлік Я. У адным страі да адзінай мэты: Рэпартаж // ЛіМ. 1976. 4 чэрв.; Бечык В. Ад сэрца ў сэрца // Бечык В. Свет жывы і блізкі. Мн., 1974; Яго ж. З маладосцю ў паходзе // Панчанка П. Лірыка. Мн., 1980; Яго ж. Прад высокаю красою... // ЛіМ. 1973. 8 сак.; Яго ж. Сэрца паэта ўмясціла... // ЛіМ. 1980. 29 жн.; Яго ж. Хваляваца за ўсіх і ўсё...: (Пімен Панчанка) // Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984; Брандабоўскі У. Аб вернасці і мужнасці // Нар. асвета. 1974. № 3; Яго ж. Патрыятычная песня // Нар. асвета. 1967. № 3; Броўка П. За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1952. № 5; Яго ж. Нашы вынікі і нашы задачы // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Яго ж. Слова пра друга: Да 60-годдзя з дня нараджэння Пімена Панчанкі // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1968. Т. 7; Брыль Я. Сосны і сонца // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 4; Бугаёў Д. Пімен Панчанка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Ч. 2. Мн., 1982; Яго ж. Сейбіт праўды і чалавечнасці // Бугаёў Д. Талент і праца. Мн., 1979; Яго ж. Шлях паэта // На высокай хвалі. Мн., 1973; Буевіч І. Між бур, маланак і трывог: Пімену Панчанку — 50 год // Віцеб. рабочы. 1967. 23 жн.; Бураўкін Г. Дарога без прывалаў // ЛіМ. 1967. 22 жн.; Яго ж. Нібы салдат у баі // Там жа. 1977. 19 жн.; Бурносаў В. Адкрыццё сённяшняй Амерыкі // Там жа. 1960. 30 жн.; Яго ж. На варце міру // Полымя. 1950. № 10; Яго ж. Патрыятычная песня // Наст. газ. 1967. 23 жн.; Бур'ян Б. Паэзія барацьбы і творчай працы // Полымя. 1950. № 2; Быкаў В. Паэзія дабрыні і мужнасці // Быкаў В. Праўдай адзінай. Мн., 1984; Бялевіч А. Высокі поўдзень паэта // Мін. праўда. 1967. 23 жн.; Яго ж. Душа паэзіі // Беларусь. 1967. № 8; Яго ж. Лінія высокага напружання // Бялевіч А. Чарадзеі. Мн., 1970; Яго ж. Яркае снайперскае вока // Наст. газ. 1970. 28 кастр.; Бярозкін Р. Ад сэрца ў сэрца: П. Панчанку — 60 год // Беларусь. 1977. № 8; Яго ж. Вершы Пімена Панчанкі // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 5—6; Яго ж. Выпрабаванне агнём // Полымя. 1967. № 5; Яго ж. З блізкае далечы // ЛіМ. 1961. 11 ліп.; Яго ж. Лірыка Пімена Панчанкі // Полымя. 1956. № 8; Яго ж. Патрэбныя словы: Аб вершах Пімена Панчанкі // ЛіМ. 1941. 7 мая; Яго ж. Паэт сучаснасці // Вяч. Мінск. 1977. 23 жн.; Яго ж. Персідскі ўзор; «Цвяток радзімы васілька» // Маладосць. 1967. № 8; Яго ж. Пімен Панчанка // Бярозкін Р. Кніга пра паэзію. Мн., 1974; Яго ж. Сорак шосты мірны год // ЛіМ. 1968. 29 чэрв.; Валкавыцкі Г. Беларуская лірыка // Ніва. 1965. 26 вер.; Варно У. Нататкі аб майстэрстве паэта // ЛіМ. 1960. 6 лют.; Вішнеўскі І. Спеласць думкі, маладосць пачуцця // Там жа. 1976. 23 студз.; Вялюгін А. Мы жывём на вуліцы Купалы // Вялюгін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2; Яго ж. Паэзія не спазняецца // ЛіМ. 1952. 19 крас.; Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979. С. 77—84; Яго ж. Сэрца паэта ўмясціла... // Звязда. 1967. 23 жн.; Гамолка М. Прысяга Радзіме // Наст. газ. 1977. 20 жн.; Гапава В. Вачыма паэта-камуніста // Полымя. 1962. № 10; Яго ж. Пімен Панчанка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2; Яго ж. Пімен Панчанка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980. Мн., 1983; Яго ж. Пімен Панчанка // Стыль пісьменніка. Мн., 1974; Гаўрусёў С. Вернасць прызнанню // Чырв. змена. 1967. 23 жн.; Яго ж. Тысячы небасхілаў: Творчы партрэт // ЛіМ. 1973. 29 чэрв.; Герцовіч Я. Лірычны голас паэта // Там жа. 1955. 18 чэрв.; Яго ж. На перадавых пазіцыях. Мн., 1957. С. 53—66; Гілевіч Н. Да сконцу гарэць і ніколі не тлець! // ЛіМ. 1978. 3 лют.; Яго ж. Душа і сэрца майстра // Гілевіч Н. Удзячнасць і абавязак. Мн., 1982; Яго ж. Іменем чалавечнасці // Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978; Яго ж. Маладая паэзія // Маладосць. 1958. № 7; Глебка П. Маладая паэзія // Ударнікі. Мн., 1934. Альманах 3; Яго ж. Пімен Панчанка — «Далёкія станцыі»; Зборнік вершаў Пімена Панчанкі // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн., 1973; Гніламёдаў У. Дыялог з жыццём і часам // ЛіМ. 1984. 20 студз.; Яго ж. Паэзія высокага абавязку // Там жа. 1973. 6 ліп.; Яго ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 207—212; 276—278; Яго ж. Традыцыі і наватарства. Мн., 1972. С. 96—97; 105—109; 111—112; 142—143; Яго ж. У свеце аднаго верша // Дзень паэзіі — 74. Мн., 1974; Яго ж. Упоравень з векам. Мн., 1976. С. 66—67; 82—85; Яго ж. Як само жыццё // Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980; Голуб Ю. Шчодрасць радка // Маладосць. 1977. № 8; Гуртковец. Творчая сустрэча з маладымі // ЛіМ. 1935. 6 мая; Дзмітрусёва Т. Вечна жывая крыніца // Чырв. змена. 1977. 28 жн.; Залеская Л. Заметкі пра беларускую лірычную паэзію ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн., 1958. Вып. 1; Засім М. Вершы і паэмы Пімена Панчанкі // Зара. 1953. 30 студз.; Зуёнак В. Лінія высокага напружання; Муза на далёкіх небасхілах // Зуёнак В. Лінія высокага напружання. Мн., 1983; Яго ж. Мера адкрытасці душы // Полымя. 1984. № 4; Івашын В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 169—170, 240—241; Каваленка В. Калі крылаюць сцягі // Полымя. 1981. № 5; Яго ж. Крытык і паэт // Каваленка В. Прага духоўнасці. Мн., 1975; Яго ж. Праблемы часу — трывогі сэрца // ЛіМ. 1975. 5 снеж.; Казак Р. Вершы Пімена Панчанкі // Там жа. 1935. 28 снеж.; Камейша К. Каб у радок адліўся будзень... // Полымя. 1978. № 10; Касько В. Маланка асвятляе дарогу // ЛіМ. 1967. 3 лют.; Кірэенка К. Велічныя вобразы // Там жа. 1952. 21 чэрв.; Кіслік Н. Размова аб людзях і «чалавечках» // Там жа. 1956. 14 крас.; Клімаў І. Высокая ўзнагарода // Голас Радзімы. 1968. № 5; Клімковіч М. Таленавіты паэт-лірык // ЛіМ. 1939. 3 снеж.; Клышка А. Ёсць горад шчаслівы // Клышка А. Права на верш. Мн., 1967; Козел М. Хвалюючыя вершы // ЛіМ. 1966. 27 вер.; Колас Я. [Лісты] // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1978. Т. 14. С. 182, 214; Коршак А. Вершы маладых паэтаў // ЛіМ. 1941. 5 сак.; Коўтун В. На веснавой дарозе // Там жа. 1977. 19 жн.; Кучар А. Пімен Панчанка // Панчанка П. Гарачыя вятры. Мн., 1947; Лазарук М. Адзін верш // Маладосць. 1958. № 1; Яго ж. Асаблівасці жанру; Часу непадуладнае // Лазарук М. Часу непадуладнае. Мн., 1981; Яго ж. «Іранскі дзённік» Пімена Панчанкі // Полымя. 1955. № 7; Яго ж. Некаторыя асаблівасці паэтычнага майстэрства П. Панчанкі // Уч. зап. Мін. пед. ін-та. 1956. Вып. 6; Яго ж. Паэзія Пімена Панчанкі // Панчанка П. Выбр. тв.

Мн., 1956; Яго ж. Творчасць П. Панчанкі перыяду Айчыннай вайны // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн., 1959. Вып. 2; Ларчанка М. Паэзія шырокіх даляглядаў // ЛіМ. 1950. 20 мая; Яго ж. Паэтычная творчасць Пімена Панчанкі // Полымя. 1951. № 7; Ліры ўсхваляваны голас // Звязда. 1976. 15 студз.; Ліякумовіч Ц. Старонка жывой памяці // Звязда. 1980. 18 студз.; Лойка А. Нялёгкае шчасце набыцця // Полымя. 1973. № 5; Яго ж. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 42—45; Яго ж. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 156—157; Лукоўскі Е. На варце міру // Гомел. праўда. 1951. 31 кастр.; Лынькоў М. [Лісты] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; Маеўскі В. Сто абоймаў смеху // ЛіМ. 1973. 14 вер.; Мажэйка А. Аднагодак рэвалюцыі // Голас Радзімы. 1967. № 34; Майсейчык А. Голас памяці // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Яго ж. Янка Купала і рамантычныя традыцыі ў творчасці Пімена Панчанкі // Неўміручая спадчына. Мн., 1983; Макаль П. Шчодрае сэрца паэта // Панчанка П. Зб. тв.: У 3 т. Мн., 1967. Т. 1; Яго ж. Шчодры талент // Звязда. 1967. 23 жн.; Мартынава Э. Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад. Мн., 1973. С. 154—176; Марціновіч А. Без чалавечнасці няма і вечнасці // Бярозка. 1984. № 11; Матэвушаў В. Слова любві і ўдзячнасці // За Радзіму. 1949. 11 снеж.; Мележ І. Галоўная задача // ЛіМ. 1947. 5 крас.; Міхайлаў М. Неспакойнае сэрца паэта: (Да 50-годдзя з дня нараджэння П. Панчанкі) // Ніва. 1967. 20 жн.; Мішчанчук М. Даляглядзы сучаснай лірыкі // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977. С. 5—7; Яго ж. «Жыццё — работа, не парад...» // Нар. асвета. 1977. № 8; Яго ж. Непаўторны голас // Наст. газ. 1977. 20 жн.; Яго ж. Паэзія глядзіць у заўтра // ЛіМ. 1976. 12 сак.; Яго ж. «Праўда веку! Зрабі нас дужымі...» // Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978; Яго ж. Эстафета пакаленняў // ЛіМ. 1977. 28 студз.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 33—34, 210—211; Налівайка А. Пімен Панчанка // Налівайка А. Беларуская савецкая літаратура. Мн., 1979; Налівайка А., Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 306—310; Няхай Р. Слова патрыёта // ЛіМ. 1958. 29 сак.; Палітыка Д. Аб паэтычным пафасе і лірычнай праўдзе // Там жа. 1953. 3 кастр.; Пімен Панчанка // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966; Пімену Панчанку — 60 // ЛіМ. 1977. 19 жн.; Пінхасік Д. Слова аб мужнасці народа // Полымя. 1954. № 7; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пысін А. Веру яго слову // ЛіМ. 1977. 19 жн.; Яго ж. З маладосцю ў паходзе // Маг. праўда. 1977. 20 жн.; Ралько І. Асацыятыўная вобразнасць // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 264—265; 270—272; Раманаў Б. Каб ніводнай страфы — дрэннай... // Мін. праўда. 1966. 21 крас.; Раманенка В. Прырода ў творчым асэнсаванні паэта // Полымя. 1961. № 6; Рудак А. Палымяным словам: Нарыс // ЛіМ. 1974. 1 мая; Сабаленка Т. Радзіма, любоў мая светлая! // За вярт. на Радзіму. 1959. № 32; Сасноўскі Б. Упэўненым крокам наперад // Чырв. змена. 1941. 20 крас.; Сачанка І. Публіцыстыка беларускіх пісьменнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1977. С. 44—45; Сіўчанка І. Сын народа // ЛіМ. 1967. 4 ліст.; Скапа У. Паэзія адданасці і веры // Віцеб. рабочы. 1973. 25 мая; Скоблеў Э. Сцвярджэнне праўды // Маладосць. 1985. № 7; Слесарава І. Вывучэнне творчасці П. Панчанкі на ўроках літаратуры ў X класе // Методыка аналізу літаратурнага твора ў школе. Мн., 1985; Яго ж. Прыёмы і метады выхавання савецкага патрыятызму ў старшакласнікаў у працэсе вывучэння лірыкі Пімена Панчанкі ў X класе // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе // Мн., 1979; Слова пісьменніка // Ніва, 1974. 20 студз.; Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 106—107, 112—114; Стральцоў М. Пры святле трывожнай памяці // Стральцоў М. У полі зроку. Мн., 1976; Судрабкалн Я. Беларуская паэзія — цудоўная // ЛіМ. 1975. 8 жн.; Тамашова Л. Паэзія вялікіх пачуццяў: Вершы П. Панчанкі ў VIII класе // Наст. газ. 1963. 24 крас.; Федзюковіч М. Запаветны мацярык // Чырв. змена. 1973. 24 ліп.; Яго ж. Ніва каласіцца ўраджаем // Там жа. 1977. 23 жн.; Хведаровіч М. Расце маладая паэзія // ЛіМ. 1935. 31 жн.; Хелемскі Я. Жыві доўга, франтавы сябра! // Там жа. 1977. 19 жн.; Яго ж. Успаміны над Карскім морам // Братэрства. Мн., 1984; Чабан Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 150—156; Шашкоў А. На варце чыстай маладосці... // Вяч. Мінск. 1968. 5 лют.; Шкраба Р. Кожны радок пражыць самому // Маладосць. 1973. № 1; Яго ж. Скарбы. Мн., 1973; С. 189—192; Яго ж. Слова і стыль // Полымя. 1964. № 6; Яго ж. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965. С. 108—110; Шпакоўскі Я. Зноў гатоў к рыўку // Шпакоўскі Я. Узрушанасць. Мн., 1978; Яго ж. Структура вершаванага вобраза. Мн., 1972; С. 38—42; Шукліна Н., Кабаковіч А., Шпакоўскі Я. Паэзія абнаўлення свету. Мн., 1981. С. 148—150, 167; Юр'еў А. З табою, Радзіма // Мін. праўда. 1952, 26 снеж.; Янішчыц Я. Прыпасці да зямлі // ЛіМ. 1985. 17 мая; Ярац В. Адзінства думкі і рытму // Полымя. 1981. № 4; Яго ж. Наватарскія пошукі беларускіх паэтаў у другое пасляваеннае дзесяцігоддзе // Беларуская літаратура. Мн., 1984. Вып. 12; Ярош М. Традыцыя — і зарука наватарства // Полымя. 1985. № 3; Яго ж. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971; С. 219—221, 227; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 137—281; Яскевіч А. Паэт і сучаснасць // ЛіМ. 1960. 27 мая; Яго ж. У дзяржаве паэзіі // Яскевіч А. Карані маладога дрэва. Мн., 1967.

На венгерскай мове. Jovanovics M. Pancsenko Pimen Jefimovics // Szovjet költök antológiája. Budapest, 1960; Kirjanov Sz. Pimen Pancsenko // A szovjet költészet antológiája. Budapest, 1955.

На кітайскай мове. Панчанка Пімен Емяльянавіч // Энцыклапедычны слоўнік савецкай літаратуры. Пекін, 1984.

На латышскай мове. Vejans A. Dzejnieks Pimens Pančenko... // Pančenko P. Atrastas zvaigznes. Rīgā, 1960.

На нямецкай мове. Neureiter F. Pimen Pančanka // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. Pimen Panczanka // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Strońska A. Na Brzozorusi //Strońska A. Droga długa jak Rosja. Warszawa, 1979.

На рускай мове. Адалис А. Растущий поэт // Смена. 1934. № 6; Азгур З. «А небу благодарность — за лучи...». // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1984. Кн. 2; Арочка М. Кораблю поэзии — большое плавание // Неман. 1975. № 6; Березкин Г. Зерно правды и правда зерна // Неман. 1968. № 2; Его ж. Многообразие индивидуальностей // Вопр. лит. 1965. № 2; Его ж. Певец современности // Сов. Литва. 1977. 23 авг.; Его ж. С революцией в сердце // Сел. газ. 1977. 23 авг.; Его ж. Четыре океана // Неман. 1965. № 6; Бечик В. Диалог: Судьба и слово Пимена Панченко П. Избр. произв.: В 2 т. М., 1984. Т. 1; Велюгин А. Судьбе... // Там же. 1971. № 4; Богданова З. Суровая память // ЛГ. 1966. 17 дек.; Бровка П. Слово о друге // Там жа. 1977. № 8; Бубнов Г. Продолжение следует // Там жа. 1976. № 9; Бугаев Д. Зрелость мастера // Там жа. 1974. № 7; Бурьян Б. Гражданская щедрость поэта // Сов. Бел. 1967. 23 авг.; Его ж. Поступь лирических строк // Неман. 1967. № 8; Его ж. Чтоб с миром укреплялась связь // Сов. Бел. 1977. 23 авг.; Быков В. Животворный талант // Панченко П. Избр. произв.: В 2 т. М., 1984. Т. 1; Велюгин А. Мы живем на улице Купалы: Сегодня 50 лет со дня рождения Пимена Панченко // Знамя юности. 1967. 23 авг., Власенко А. От составителя // Панченко П. Избранная лирика. М., 1968; Гапова В. Пимен Панченко // История белорусской советской литературы. Мн., 1977; Жаворонков А. Дорога молодости // Заря. 1947. 21 мая; Залесская Л. Поэзия Советской Белоруссии. М., 1960. С. 64—284; Климов И. Высоко оценено творчество Пимена Панченко // Знамя юности. 1968. 19 янв.; Кобляков А. В грозные годы // Сел. газ. 1975.

22 июня; К р у п е н ь к а Е. «Родина, любовь моя светлая» // Знамя юности. 1981. 11 нояб.; Л е о н о в Л. В семнадцатом начал году // Там жа. 1963. 6 нояб.; М а к а л ь П. Служба человечности // Гродн. правда. 1977. 23 авг.; Заря. 1977. 23 авг.; М и щ е н ч у к М. Границы жанра: Бел. баллада. Наблюдения и размышления // Неман. 1978. № 11; М о з о л ь к о в Е. Поэзия Пимена Панченко // Мозольков Е. Поющая земля. М., 1972; М о л д а в с к и й Д. Три письма о поэме // Звезда. 1958. № 9; Н е к л я е в В. «Людей спасает только человечность...» // Знамя юности. 1977. 24 авг.; О р е ш к о А. Я верю... // Сел. газ. 1982. 21 апр.; С о л о в е й Л. Ровесник Октября: Пимену Панченко — 50 лет // Сел. газ. 1967. 23 авг.; Т а р а с В. Не раб, не соперник — друг // Неман. 1985. № 1; Х е л е м с к и й Я. Правда чувств // Панченко П. При свете молний. М., 1974; Ч и с л о в М. Оберегая тишину // Числов М. Разбег. М., 1984; Ш к л я р е в с к и й И. Слова грозные, слова нежные // ЛГ. 1970. 15 июля.

На ўкраінскай мове. Р и л ь с ь к и й М. Солдат поезії // Панченко П. Поезії. К., 1961; Рильський М. Статті про літературу. К., 1980.

На французскай мове. P a n t c h a n k a Pimenn // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чэшскай мове. V r b o v á H. Ne, nebylo to jenom hříčkou náhod... // Pančanka P. Kniha putování a lásky. Praha, 1960; Ž i d l i c k y V. Běloruská literatura // Současná sovětska literatura. Ukrajinska a běloruska. Praha, 1966; Ž i d l i c k y V. Piměn Pančanka // Současná sovětská literatura. 3. Ukrajinská a běloruska. Praha, 1968.

На эстонскай мове. B e r j o z k i n J. Meje aja laulik: Valgevene NSV rahvaluuletaja Pimen Pantšenko 60. sünnipäevaks / Tlk. L. Priimägi // Edasi. 1977. 28. Aug. 2.4.

На беларускай мове. Б а р а д у л і н Р. Навагодняе пасланне Пімену Панчанку: [Верш] // Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2; Я г о ж. Пімену Панчанку: [Верш] // Барадулін Р. Амплітуда смеласці. Мн., 1983; Я г о ж. «Хлеб з соллю еш...»: [Верш] // Знамя юности. 1977. 24 авг.; Б р о ў к а П. «Мы па адных ходзім сцежках...»: [Верш] // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1977. Т. 4; В о л ь с к і А. Перапёлка: [Верш] // Вольскі А. Чалавек, якому баліць. Мн., 1984; В я л ю г і н А. Маскоўскія куранты: [Верш] // ЛіМ. 1946. 20 крас.; Г а ў р у с ё ў С. «У франтавога летапісца Пімена...»: [Верш] // Гаўрусёў С. Крона. Мн., 1981; З а к о н н і к а ў С. Наш час: [Верш] // ЛіМ. 1977. 19 жн.; З а р ы ц к і А. Пімену Панчанку: [Верш] // Полымя. 1981. № 9; Я г о ж. Сэрца: [Верш] // Зарыцкі А. Вершы і паэмы. Мн., 1952; Л о с ь Е. Па дарозе: [Верш] // Лось Е. Людзі добрыя. Мн., 1963; Н я х а й Р. Сяброўская споведзь: [Верш] // Няхай Р. Асеннія пракосы. Мн., 1973; П а н і з н і к С. Над кнігай П. Панчанкі: [Верш] // Панізнік С. Чало і век. Мн., 1979; П а ш к о ў Г. Зялёных палёў васілёк: [Верш] // Пашкоў Г. Зямлю слухаю. Мн., 1983; П р ы х о д з ь к а П. Новы верш // Прыходзька П. Прызнанне. Мн., 1970; Я г о ж. Паэт: [Верш] // ЛіМ. 1967. 4 ліп.; Я г о ж. Сталасць: [Верш] // Прыходзька П. Лісты з паходаў. Мн., 1980; С в і р к а Ю. Запрашэнне: [Верш] // Свірка Ю. Ядранасць. Мн., 1983; С т а в е р А. Скрыпка і бубен: [Верш] // Ставер А. Ластаўкі перад дажджом. Мн., 1967. Т а н к М. Адыходзячы з хаты: [Верш] // Танк М. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1978. Т. 1; Я г о ж. Паштоўка: [Верш] // Полымя. 1984. № 9; Т а р м о л а Р. «...Людзі памяркоўныя...»: [Верш] // Тармола Р. Зямное — зямному. Мн., 1979; Ф е д з ю к о в і ч М. Пімену Панчанку: [Верш] // ЛіМ. 1973. 6 ліп.; Я н і ш ч ы ц Я. Пажаданне Пімена Панчанкі: [Верш] // Там жа. 1981. 2 студз.

На рускай мове. К у л и е в К. Пимену Панченко: [Верш] // ЛГ. 1982. 13 янв.; Х е л е м с к и й Я. «Почтительное обращение к мастерам...»; «Пальмы, пакгаузы, краны...»: [Вершы] // Хелемский Я. Четыре мастера. Мн., 1984.

В. У. Смольская.

ПАПКОВІЧ УЛАДЗІМІР

Папковіч Уладзімір Антонавіч (н. 25.3.1935, в. Дварэц Вілейскага пав. Віленскага ваяв., цяпер Вілейскі р-н Мінскай вобл.), паэт, празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1981. Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У час Вялікай Айчыннай вайны жыў з бацькамі ў роднай вёсцы. Пасля вызвалення пайшоў у другі клас Хаценчыцкай сямігадовай школы, якую скончыў у 1950. Працягваў вучыцца ў Ільянскай СШ. У 1953, скончыўшы дзесяцігодку, паступіў у Мінскі педагагічны інстытут замежных моў. Пасля заканчэння працаваў выкладчыкам нямецкай мовы ў гэтым жа

інстытуце (1958—62). З 1962 інжынер-перакладчык патэнтнага бюро Інстытута навукова-тэхнічнай інфармацыі і прапаганды пры Савеце Міністраў БССР, з 1963 старшы выкладчык кафедры замежных моў Мінскага вышэйшага інжынерна-радыётэхнічнага вучылішча, з 1965 інжынер-перакладчык аддзела тэхнічнай інфармацыі Мінскага оптыка-механічнага завода імя С. Вавілава. З 1966 настаўнік нямецкай мовы СШ № 20 Віцебска, выкладчык нямецкай мовы Віцебскага педагагічнага інстытута, інжынер-перакладчык аддзела тэхнічнай інфармацыі Віцебскага спецыяльнага канструктарскага бюро шліфавальных станкоў, рабочы Новакуйбышаўскага завода жалезабетонных вырабаў трэста № 5, рабочы Віцебскага вытворчага аб'яднання «Хімпласт». З 1973 выкладчык нямецкай і англійскай моў Віцебскага індустрыяльнага тэхнікума. З 1982 старшы выкладчык кафедры замежных моў Віцебскага педінстытута.

Першыя публікацыі ў друку з'явіліся ў 1962. Апавяданні на рускай мове змяшчаліся ў часопісе «Неман» і газеце «Знамя юности». На беларускай мове апавяданні і гумарэскі друкаваліся ў газеце «Мінская праўда» ў 1962—63. З 1966 працуе пераважна ў галіне паэзіі. Вершы У. Папковіча друкаваліся ў газетах «Звязда», «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена», «Знамя юности», «Віцебскі рабочы», у часопісах «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», у зборніках «Дзень паэзіі», пераклады з нямецкай мовы апублікаваны ў «Даляглядах». Аўтар кніг вершаў «На досвітку», «Зерне». Вершы У. Папковіча вызначаюцца традыцыйнасцю страфічных форм і памераў, даходлівасцю, паэтычнай назіральнасцю, выразнасцю грамадзянскай пазіцыі. Паэту ўласціва абвостраная рэакцыя на з'явы жыцця, уменне адгукацца на падзеі часу. Усё, аб чым ён піша,— аб знявечаным вайной дзяцінстве, працавітых і мужных людзях, земляках, аб прыродзе, працы, каханні,— ідзе ад перажытага, прадыктавана ўласным жыццёвым вопытам. Перакладае з нямецкай і польскай моў.

Жыве ў Віцебску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

На досвітку: [Вершы]. Мн., 1978 (Першая кніга паэта). Рэц.: К у з ь м і ч У. Шчырая споведзь душы // Віцеб. рабочы. 1979. 14 лют.

Зерне: [Вершы]. Мн., 1982. Рэц.: М і ш ч а н ч у к М. «І круціцца стужка нязгасных падзей...» // Маладосць. 1983. № 9; С а л т у к А. Свой шчыры голас // Віцеб. рабочы. 1982. 14 ліп.; Ч а р о т І. Перабіраць, як зерне // ЛіМ. 1982. 6 жн.; Ш н і п В. Вершы, як зерне // Чырв. змена. 1983. 4 чэрв.

Самы кароткі цень: [Вершы]. Мн., 1988.

1.3.

1962. Паэт: [Верш] // Звязда. 3 сак.; «Вучоны»: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Приходи ко мне поздно вечером...: Рассказ // Знамя юности. 27 июля; Выпрабаванне: Гумарэска // Мін. праўда. 9 вер.; Кветкі: Апавяданне // Там жа. 20 кастр.

1963. Наследники: [Апавяданне] // Неман. № 1; Сашка: Апавяданне // Мін. праўда. 26 студз.; Да новай сустрэчы!: Гумарэска // Там жа. 24 лют.; На футболе: [Гумарэска] // Там жа. 7 ліп.; Культпаход: Гумарэска // Там жа. 29 вер.

1965. Завіруха: Апавяданне // Мін. праўда. 14 крас.

1969. Маё пакаленне; Урокі гісторыі: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 23 ліп.

1972. Помнікі; Вечар над Дзвіной: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 26 жн.; Слова: [Верш] // Чырв. змена. 15 сак.

1974. Успамін: [Верш] // Знамя юности. 18 апр.

1975. Урок гісторыі; Праз многа год...: [Вершы] // ЛіМ. 10 кастр.; Верш пра забітага партызана; «Падабаюцца простыя словы...»: [Вершы] // Чырв. змена. 27 крас.; «Вось збяру я свае блакноты...»; «Зноў у мяне бяссоніца...»: [Вершы] // Там жа. 20 ліст.

1976. Ля брацкай магілы: Верш пра забітага партызана; Дома; «Гарыць касцёр. Патрэсквае вуголле...»; «У чэрвені ноч кароткая...»; «Позна. Сярэдзіна ночы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Гармонік; «Жывеш... І раптам як укол...»; «Нястомна ткуць майстрыхі дываны...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 10 снеж.; У снягу ці дожджыкам абмытую...»: [Верш] // Знамя юности. 17 окт.; «Мы моўчкі з табой пасядзім...»; «Жывеш... І раптам як укол...»: [Вершы] // ЛіМ. 19 снеж.; Карцінкі з акна: [Навелы] // Мін. праўда. 11 студз.; Зорка Венера: Гумарэска // Там жа. 11 крас.

1977. Класныя кіраўнікі; «Няўмольны час вас не скарыў...»; «Нястомна ткуць майстрыхі дываны...»: [Вершы] // Беларусь. № 6; Вясна тваіх вачэй: [Верш] // Полымя. № 12; Прыбягу: [Верш] // Віцеб. рабочы. 8 ліп.; Гармонік; Першае пасляваеннае: [Вершы] // Звязда. 24 ліп.; Трыбун: [Верш] // ЛіМ. 24 чэрв.; Помнікі; «Зноў прыходзяць трывожныя сны...»; Маё пакаленне; «Мы ўзрост яшчэ не адчуваем...»: [Вершы] // Чырв. змена. 19 чэрв.

1978. «Прыбягу да цябе — напрасткі, нацянькі...»; «Усё на зямлі здаецца...»; «Месяц пазалаціўся...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Перабіраю словы...»; «Той напамін заўжды са мной...»; «Трэба крыху прыпыніцца...»: [Вершы] // Чырв. змена. 30 ліст.

1979. «Перабіраю словы...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Дарога наперадзе...; Старасць: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 18 жн.; «Чалавек па зямлі ідзе...»: [Верш] // Чырв. змена. 21 лют.

1980. Зерне; «Народнае роднае слова...»; «Трэба крыху прыпыніцца...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; «Пасівелы, яшчэ не стары...»; «Мяне расстраляла фашысцкая «рама»...; «Што вабіла нас, што займала...»; «Чалавек па зямлі ідзе...»; «У жыцці не за кошт цягавітых пасуся...»; «Апрануся на досвітку раненька-рана...»; «Чагосьці чакаю...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Маці: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 студз.; Напамін: [Верш] // Там жа. 7 жн.; «Салдат спатыкнуўся...»; «Кажуць, крычу ўначы...»: [Вершы] // Там жа. 18 ліст.; «Раслі, як кажуць, самапасам...»; Хвала кірзовым ботам; «Народнае роднае слова...»: [Вершы] // ЛіМ. 8 жн.

1981. Разрыў; Чырвоная шапачка: [Вершы] // Вожык. № 19; Таполі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 чэрв.; Героі; «Вясновыя дні праляцелі...»; Сталасць; «Калі для народа...»: [Вершы] // Там жа. 4 вер.; «Трэба крыху прыпыніцца...»: [Верш] // Мін. праўда. 31 кастр.; «У снягах ці ліўнямі абмытую...»; «Ад дзядоў маіх і прадзедаў...»; Падпольшчыца: [Вершы] // Чырв. змена. 10 снеж.

1982. Узыход на гару; Наперад!: [Вершы] // Вожык. № 21; Лозунг: [Верш] // Віцеб. рабочы. 23 ліп.; З новых вершаў // Там жа. 5 жн.; Бяда: [Верш] // Там жа. 19 ліст.

1983. Праснак: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Радзіма; Пісьмо; «Слабее горыч незваротных страт...»; Ліванская хроніка; «О, як лёгка ісці было...»; «Цяжарам крыху прыгорблены...»: [Вершы] // Там жа. 10 жн.; Дзеці; «За гадамі, нібы за гарамі...», «Там, за лясамі — поле...»: [Вершы] // Там жа. 22 ліст.; Праснак; Лозунг; Браты; «Няма калі, няма калі...»; «Пасля імжы асенняе і золі...»; «Беспрычынна не запыняліся...»; Каханай: [Вершы] // ЛіМ. 18 лют.

1984. Навука і практыка: [Верш] // Вожык. № 7; Прайшла гарачая пара...»; «Слабее горыч незваротных страт...»; «Філосаф пытае...»; Фота; «Чым старэй...»; «Інтэлігенты ў першым пакаленні...»; «Канечне, не ўсяго хапае...»; Песня: [Вершы] // Маладосць. № 11; Бой; Настаўнікі: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 11 ліп.

1985. Партызанскі суд: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Карані: Лірычны нарыс // Маладосць.

№ 7; Радня, суседзі, землякі; «Нічога новага...»; «Заходзіцца ад смеху немаўля...»; «Руплівы ткач не запыняе кросны...»; Шчаслівыя; Сям'я; З дзяцінства; Восень-84; «Я сам сабе не падабаюся...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 22 сак.; Карані // Там жа. 2—5, 9 крас.; Светлы дзень; Маці; Мірам: [Вершы] // Там жа. 29 мая; Камандзіроўка ў Ляўкі // Там жа. 12, 13, 15, 19 ліст.; «Яшчэ раз пытаюся...»; «Мы адалелі холад і голад...»; «Сястра мне піша...» «Там, за лясамі — поле...»; Цётка Стэпка; Баліць душа; «За гадамі, нібы за гарамі...»: [Вершы] // ЛіМ. 22 сак.; Неўміручае слова Купалы // Там жа. 28 чэрв.

1.4.

Бэхер Ё. Вяртанне да сябе: [Вершы] / З ням. Мн., 1985. (Паэзія народаў свету).

Крафт Р. Востраў без маяка: Раман. / З ням. Мн., 1987.

Закаханы вандроўнік: Паэзія нямецкага рамантызму / З ням. Мн., 1989.

1979. Брэхт Б. Песні кахання: Дым; Леангард Р. Вынік: [Вершы] // З ням. // Далягляды. Мн.

1981. Лесінг Э. Вучоны мядзведзь; Алень і ліса; Верабей і мыш; Муж і жонка; Фаўсцін: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.; Кляйнвэхтэр Д. Пад сілу ўсё чалавеку...; Мор Г. Лісткі; Хіндэрліх І. Галубы над агароджай; Фішэр Д. Дзейнічаць!: [Вершы] / З ням. // Чырв. змена. 31 снеж.

1982. Кёніг Б. Ля помніка ў Трэптаў-парку; Лімпак І. Мары пра каня; Мор Г. Ніва; Салані С. Мой родны край...: [Вершы] / З ням. // Віцеб. рабочы. 8 студз.

1983. Веерт Г. Песня галодных; Калі на вуліцы сцямнела...; Рэйнскія вінаградары; Немец і ірландзец; Ланкашырскія песні: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.; Хладніцкі Е. Гара; Падворак; Шылкін Г. Пытанні; Старыя жанчыны: [Вершы] / З пол. // Віцеб. рабочы. 27 вер.

1985. Бехер Е. Дзяржава; Песня новай зямлі; Падзяка сябрам у СССР; Зямля жыве; Запавет паэта: [Вершы] / З ням. // ЛіМ. 7 чэрв.

1.6.

Закаханы вандроўнік: Паэзія нямецкага рамантызму. Мн., 1989 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Базыль В. [Біябібліяграфічная нататка да 50-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 3; Барсток М. Шукаючы сваю сцяжынку... // ЛіМ. 1979. 23 сак.; Ваданосаў М. Маленства, апаленае вайною... //Дзень паэзіі — 76. Мн.; Уладзіміру Папковічу — 50 // ЛіМ. 1985. 22 сак.

М. П. Барташэвіч.

ПАПОВА АЛЕНА

Папова Алена Георгіеўна (н. 12.10.1947, г. Лягніца, Польшча), празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1979. Піша на рускай мове.

Нарадзілася ў сям'і савецкага ваеннага журналіста. У 1950 сям'я пераехала ў Мінск, дзе А. Папова скончыла сярэднюю школу № 20. Год вучылася на факультэце журналістыкі БДУ. Працавала карэспандэнтам радыё ў Сібіры (г. Сургут Цюменскай вобл., 1967—68), літсупрацоўнікам аддзела культуры газеты «Вячэрні Мінск» (1968—69), сакратаром-машыністкай трэста «Аўтарэмбудмантаж» (1969—70). Пасля заканчэння Літаратурнага інстытута імя М. Горкага (1973) працавала рэдактарам-кінадраматургам сцэнарнай майстэрні кінастудыі «Беларусьфільм» (1973—74) у Мінску, асістэнтам рэжысёра кінастудыі «Беларусьфільм» (творчае аб'яднанне «Летапіс», 1974—75, 1976—77), памочнікам галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы тэатра імя Я. Купалы (1975). З 1977 на творчай рабоце.

Пісаць пачала рана. Першы яе артыкул апублікаваны ў газеце «Советская Белоруссия» (1962). Зацікаўлена ставіцца да праблем сучаснасці, адлюстроўвае напружаныя рытмы жыцця сучаснага гарадскога чалавека. Аўтар аповесці для дзяцей «Галачка едзе ў Афрыку», п'ес «Дом на беразе мора» (апублікаваны ў часопісе «Неман»), «Плошча Перамогі», «Скорыя цягнікі» (пастаўлена Беларускім тэатрам імя Я. Коласа, 1978; рускім драматычным тэатрам ў г. Фрунзе), «Ціхі прыстанак» (пастаўлена Ленінградскім малым драматычным тэатрам, 1979), «Аб'ява ў вячэрняй газеце» (пастаўлена Дзяржаўным драматычным тэатрам БССР, 1982; драматычным тэатрам у Ленінградзе).

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

1.2.
Галочка едет в Африку: Повесть. Мн., 1973.
Объявление в вечерней газете: Пьесы. Мн., 1989.
1.3.
1962. Интересные документы // Сов. Бел. 11 янв. / Сааўт. Е. Бравер.
1966. Кто зажигает звезды?: [Апавяданне] // Сов. Бел. 24 июля.
1968. Первые рассказы: Пойдет за тобой жена; А на севере шли дожди... // Неман. № 7.
1970. Галочка едет в Африку // Зорька. 31 июля, 7, 14, 21 авг.; Небо начинается на земле // Сов. Бел. 8 марта; Как приходит успех // Там жа. 14 окт.
1973. Дом на берегу моря: Пьеса в 2-х действиях с прологом // Неман. № 8.
1975. Ожидание радостных встреч: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Алексиевич // Знамя юности. 16 марта.
1985. Объявление в вечерней газете: Трагикомедия в двух действиях // Сучасная беларуская п'еса. Мн.
1.5.
На беларускую мову. Плошча Перамогі: Драма ў дзвюх дзеях / Пер. Р. Баравікова // Плошча Перамогі. Мн., 1985.
2.3.
На беларускай мове. А р л о в а Т. Чалавек шукае чалавека // Вяч. Мінск. 1982. 1 крас.; К а з і м і р о ў с к а я Н. Быць заўсёды чалавекам // Віцеб. рабочы. 1979. 3 лют.; К а т о в і ч Т. Не толькі дачныя размовы // ЛіМ. 1978. 15 снеж.; Н і к і ц і н а А. Свята старога дома // Мастацтва Бел. 1985. № 6; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.
На рускай мове. К у ч к и н а О. Главный разговор — завтра // Комс. правда. 1975. 4 февр.; С м о л ь с к и й Р. Труден первый шаг... // Знамя юности. 1978. 25 июля.

М. П. Барташэвіч.

ПАПОЎ ГЕОРГІЙ

Папоў Георгій Лявонцьевіч (н. 3.5.1918, в. Прыганка Круціхінскага р-на Алтайскага краю, Расія), празаік. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1977). Член СП Беларусі з 1959. Піша на рускай мове.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1932 разам з бацькамі паехаў у г. Анжэра-Судженск Кемераўскай вобл. Пасля заканчэння сямігодкі паступіў у трохгадовую Анжэра-Судженскую фельчарскую школу. Працоўную дзейнасць пачаў у якасці фельчара, загадваў Патрушэўскім медпунктам (1938—39). Праз паўтара года пакінуў медыцыну, пачаў займацца журналістыкай, працаваў загадчыкам аддзела культуры і быту газеты «Борьба за уголь» (1939—41) у г. Анжэра-Судженску і адначасова вучыўся завочна ў Новасібірскім педагагічным інстытуце на літаратурным факультэце. Але скончыць інстытут не давялося — пачалася вайна. На фронце служыў камандзірам аддзялення санітарна-хімічнай абароны на Калінінскім, Заходнім, Цэнтральным, Першым і Чацвёртым Украінскіх франтах (1941—45). Пасля вайны працаваў у друку: літработнікам газеты 65-й арміі (1945—46), карэспандэнтам аддзела культуры, літаратурным сакратаром газеты «Знамя победы» (1946—50, г. Лягніца, Польшча), газеты «Во славу Родины» (1950—54, Беларуская ваенная акруга), літсупрацоўнікам газеты 26-й паветранай арміі «Сталинский удар» (1954—55) БВА, сакратаром, раз'язным карэспандэнтам, загадчыкам аддзела культуры газеты «Калгасная праўда» (1956—59), адказным сакратаром (1959—66), намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Неман» (1966—78). З 1978 на пенсіі. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Літаратурную працу пачаў у 1938 за межамі Беларусі (першыя публікацыі не выяўлены). Пачынаў з вершаў, якія друкаваліся ў газетах, часопісах, у тым ліку ў часопісе «Сибирские огни». Першае апавяданне («Госць») апублікавана ў 1952 у альманаху «Советская Отчизна». Першы зборнік апавяданняў «У родным палку» выйшаў у 1956. Даследуе жыццё вёскі і горада, імкнецца шматгранна раскрыць лепшыя рысы характару простых

працаўнікоў, іх нялёгкае жыццё (кнігі апавяданняў і аповесцей «Паводка», «Жмут сена», «Гусі-лебедзі», «За трыдзевяць планет», «Паездка ў Трасцёну», «Памяць», «Першае лета», «Нізкі паклон»). Подзвігам савецкіх людзей у Вялікай Айчыннай вайне прысвечана кніга аповесцей «На тым, на волжскім беразе». Пераклаў на рускую мову творы Я. Коласа, М. Багдановіча, З. Бядулі, Я. Брыля, Л. Гаўрылкіна, Б. Мікуліча, А. Савіцкага і інш. Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

В родном полку: Рассказы. М., 1956. Рэц.: П л е х а ў Я. Людзі вялікай душы // ЛіМ. 1957. 6 лют.

Половодье: Рассказы. Мн., 1958. Рэц.: И в а н о в С. На правильном пути // Сов. Бел. 1958. 28 июля; К е й з е р о в А. Половодье больших чувств // Знамя юности. 1959. 10 апр.; М е д в е д е в Б. Павел Максимович и другие // Сов. Отчизна. 1959. № 2; С т а л я р о ў М. Сваё аблічча // ЛіМ. 1959. 10 студз.

Клок сена: Рассказы, очерки, повесть. Мн., 1965. Рэц.: В а р н о У. Аб справах будзённых, аб людзях звычайных // ЛіМ. 1966. 4 студз.

Гуси-лебеди. Рассказы. Мн., 1968.

За тридевять планет: Повесть. Мн., 1976. Рэц.: Б я з д з е н е ж н ы х В., Г а р а в а я С. Інфармацыя ці... дэзінфармацыя? // ЛіМ. 1977. 13 мая; М у ш ы н с к і М. ...Пра касмічнага падарожніка і яго крытыкаў // Там жа. 1977. 13 мая.

Поездка в Тростёну: Рассказы и повести. Мн., 1977. Рэц.: К а з л о ў с к і А. Памятаць сваю Трасцёну // Вяч. Мінск. 1977. 25 ліст.; Л о к у н В. Вяртанне ў Трасцёну // ЛіМ. 1978. 13 студз.; С а п о ж к о в Ю. Исповедует память... // Сов. Бел. 1977. 28 июля.

Память: Рассказы и повести. Мн., 1978. Рэц.: К у р н о с о в Д. О людях отчей земли // Неман. 1979. № 3.

Низкий поклон: Рассказы и повести. Мн., 1981.

Первое лето: Повесть. Мн., 1985 (Б-ка приключений и фантастики).

На том, на волжском берегу: Рассказы и повесть. Мн., 1986.

На дороге: Рассказы, повести. Мн., 1989.

За тридевять планет: Павесть. Мн., 1990.

1.3.

1952. Гость: Рассказ // Сов. Отчизна. № 6.

1953. Крутая горка; В родном полку: (Рассказы) // Сов. Отчизна. № 1; Шутка: Рассказ // Там жа. № 5.

1954. Счастье: Рассказ // Сов. Отчизна. № 1; Весна: Рассказ // Там жа. № 3.

1955. Соседка: Рассказ // Сов. Отчизна. № 6.

1956. Однажды летом: Рассказ // Колхоз. правда. 20 июля; Хозяин: Рассказ // Там жа. 26 авг.; Агроном // Там жа. 28 нояб.; Люди крылатых замыслов: Очерк // Там жа. 23 дек.

1957. Половодье; Пахомыч: Рассказы // Сов. Отчизна. № 5; Недоработанная пьеса // Колхоз. правда. 10 мая / Сааўт. Т. Барысава; Школа и жизнь // Там жа. 22 июня; Молодость старой деревни // Там жа. 14 авг.; Письмо Ильичу: Рассказ // Там жа. 6 нояб.

1958. Пламя на болотах: [Нарыс] // Колхоз. правда. 1 мая; Дунино лето: Рассказ // Там жа. 18 мая; Талантливый художник // Там жа. 4 июля; Мороженое: Рассказ // Там жа. 26 сент.; Коммунист: Очерк // Там жа. 31 дек.; Это было в Дукоре // Сов. Бел. 19 окт.

1959. Высота, которую надо взять // Колхоз. правда. 27 янв.; Шаги саженьи // Там жа. 1 мая; Дело личное // Там жа. 3 июля; Университет в Присынках // Там жа. 9 июля / Сааўт. В. Шымук; Красные берега: Рассказ // Там жа. 11 окт.

1960. Красные берега: Невыдуманные рассказы // Неман. № 2: Слава труду: Очерк // Колхоз. правда. 13 марта; Живые родники: [Урывак з аповесці] // Там жа. 19 апр.; Заморыш: Рассказ // Зорька. 20 авг.; Голас мільёнаў // ЛіМ. 30 сак.; Ганьба агрэсарам // Там жа. 24 мая; Вайну можна і патрэбна прадухіліць // Там жа. 20 снеж.

1961. Земля родная: Повесть // Колхоз. правда. 4, 5, 9, 15, 17, 21, 24, 25, 28, 31 марта, 1, 7, 9, 12, 18, 25, 27 апр., 6 мая; Быць ураджаю! // ЛіМ. 30 крас.; Камуністы // Там жа. 26 вер.

1962. Земля раздольная: Из путевых записок // Неман. № 1; Клок сена; Гуси-лебеди; Заковыка: Рассказы // Там жа. № 6; З надзеяй у сэрцы // Звязда. 8 ліп.; Так яно і будзе: Нарыс // ЛіМ. 9 сак.; Усмешка з космасу // Там жа. 17 жн.; Советский человек трудом славен // Сов. Бел. 21 окт.

1963. Полный мешок счастья: Повесть // Неман. № 3; Сычиха; Попутчики; Дача: Рассказы // Там жа. № 5; Вецер веку // Звязда. 31 снеж.; Юрка прымае спадчыну: Апавяданне // ЛіМ. 30 крас.; Наша духоўнае багацце // Там жа. 29 кастр.; Возвращение: Рассказ // Сел. газ. 14 апр.; Дача: Рассказ // Там жа. 24, 28, 29 нояб.

1965. Лога; Дорога назад: Рассказы // Неман. № 6; Вечнае дыханне подзвігу // ЛіМ. 7 мая; Неодолимая поступь // Сов. Бел. 1 мая.

1966. Гребешки; Я еду на целину: Рассказы // Неман. № 10; Камуністы, наперад! // Звязда. 1 мая; Сорак першы не паўторыцца // ЛіМ. 17 чэрв.; Годы и люди // Сел. газ. 6 нояб.

1967. Древний и юный // Неман. № 4 / Сааўт. М. Чапрасаў.

1968. Мужество: [Рец. на кн.: Г а р б у к В. Лицо в полоску. Мн., 1967] // Неман. № 6.

1970. 900 дзён і чвэрць стагоддзя // Вяч. Мінск. 17 лют.

1971. Поездка в Тростену // Неман. № 12; Писатель — гражданин // Сов. Бел. 30 янв.

1972. Глупые птицы; Заявление насчет квартиры; На отшибе; Телефон: Рассказы // Неман. № 10; Часопіс і крытык // ЛіМ. 25 лют.

1974. Время, люди, книги: [Рец. на кн.: Ш а м я к і н І. Размова з чытачом. Мн., 1973] // Лит. обозрение. № 3; За тридевять планет: Повесть // Неман. № 2; 3. Рэц.: Ш и б а л и с М. Не за тридевять земель // Сел. газ. 1974. 5 июня.

1975. Вот какие дела // Неман. № 8; Год, знамянальны ўдвая: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 26 снеж.

1976. Память: Повести // Неман. № 1.

1977. Мы сами и наши внуки: Рассказы // Неман. № 8; Адно пытанне: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 14 студз.; Из старых тетрадей: (Заметки) // Сов. Бел. 27 апр.

1978. В гостях хорошо, а дома лучше: Повесть // Неман. № 4, 8; Вялікі прыклад // ЛіМ. 8 вер.

1979. Сенокос в Кунцендорфе // Неман. № 9.

1980. Книга о поэте и человеке: [Рэц. на кн.: В о с п о м и н а н и я об А. Твардовском. М., 1978] // Неман. № 1; Рассказы о любви: Перевод с белорусского; Четверо в одной палате; Сонеты Петрарки // Там жа. № 10.

1981. Мы, коммунисты... // Коммунист Бел. № 4.

1982. «...На этой живучей земле»: [Рэц. на кн.: С а в и ц к и й В. Улька. М., 1981] // Неман. № 8; Прометей; Зачет на дому; Самая большая рыба // Там жа. № 10.

1985. Валя — Валентина: Повесть // Неман. № 3.

1.4.

Ж и ч к а Ф. Оружие берут сыновья: Повесть / С бел. Мн., 1968.

А л е ш к о А. Дороги без следов: Роман / С бел. Мн., 1972. (Бел. роман). Рэц.: С а л и н В. В небе Белоруссии // Неман. 1973. № 5.

Д е н и с е в и ч А. Орлиное племя / С бел. Мн., 1972 / Сааўт. пер. В. Жыжэнка.

С а в и ц к и й А. Самый высокий этаж: Повести / С бел. М., 1972 / Сааўт. пер. М. Гарбачоў.

С а в и ц к и й А. Среди добрых людей: Повести / С бел. Мн., 1975 / Сааўт. пер. М. Гарбачоў.

Б а р а н а в ы х С. Межи; Новая дорога: Повести / С бел. Мн., 1976. (Б-ка бел. повести).

Б р ы л ь Я. Рассвет, увиденный издалека: Повесть и лирические записки / С бел. М., 1981. Рэц.: Г е л ь с к і М. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 17 ліп.

Г а в р и л к и н Л. Не могу без тебя: Роман / С бел. Мн., 1982. (Б-ка бел. романа).

Г а в р и л к и н Л. Земля детей наших: Роман / С бел. М., 1983.

Б р ы л ь Я. Поиски слова / С бел. Мн., 1984 / Сааўт. пер. Д. Кавалёў.

Г а в р и л к и н Л. Материнский дом: Роман-хроника / С бел. М., 1985.

Г а в р и л к и н Л. Остаюсь с тобой: Роман / С бел. М., 1990.

Д а й н е к о Л. Меч князя Вячки; Тропой Чародея: Романы / С бел. Мн., 1990 /Сааўт. пер. Т. Шаранговіч.

1965. Б о ж к о А. Поздняя вспашка: Повесть / С бел. // Неман. № 4.

1967. Н а у м е н к о И. Прокуроры; За махоркой; Рыжие кони; Старые дубы: Рассказы / С бел. // Неман. № 1.

1968. А л е ш к о А. Дороги без следов: Роман / С бел. // Неман. № 11, 12.

1970. Б р ы л ь Я. Неманские казаки: (Главы из повести); Г е р ц о в и ч Я. Из фронтового блокнота; А л е ш к о А. Небо в огне: (Отрывок из романа) / С бел. // Путь к победе. Мн.; С а в и ц к и й А. Самый высокий этаж: Повесть / С бел. // Неман. № 9, 10 / Сааўт. пер. М. Гарбачоў.

1971. С а в и ц к и й А. Самый высокий этаж: Повесть / С бел. // Белорусские повести. Л.; Б я д у л я З. В дремучих лесах: Повесть / С бел. // Бядуля З. Соловей. В дремучих лесах. Мн. Рэц.: Л е ц к а Е. Второе рождение // Неман. 1972. № 6; К о в а л е в П. Рассказы о секретаре обкома / С бел. // Неман. № 10.

1972. **С к р и г а н Я.** Память земли; В пути; Ночной рейд; Мой депутат; Факир Июма; Прокуророво слово; ...Живу одна с сыном; Как пели песню: Рассказы / С бел. // Неман. № 6.

1974. Г е р ц о в и ч Я. Лесная баллада: Рассказ; С к р и г а н Я. Дом № 9: Рассказ / С бел. // За тебя, Беларусь. Мн.

1975. П а в л о в В. Наше поле не насеяно: Повесть / С бел. // Неман. № 3.

1977. Б о г д а н о в и ч М. Избр. лирика: «Слышишь гул? Это леший — лесун...»; «Теплый вечер, тихий ветер...»; «Привет тебе, житье на воле!..»; «Доброй ночи, заря — заряница...»; Озеро; Разрытая могила; Зимняя дорога; Зимой; Перед паводком; «По-над белым пухом вишен...»; Край мой родимый! Как проклятый богом...; «Была пора: шумела завируха...»; Непогодою майской; Придет весна; Подвей; «В поле сырость и холод...»; Моя душа; Левониха; «Все проходит — и радость, и муки...» / С бел. // Неман. № 5.

1978. Б р ы л ь Я. К творческой автобиографии / С бел. // Неман. № 2.

1979. Б р ы л ь Я. Рассвет, увиденный издалека: Повесть / С бел. // Дружба народов. № 7; Рэц.: Р а г у л я А. Горькая память души // Неман. 1979. № 12.

1980. Ш а м я к и н И. Ильич пишет о мире: Глава из романа / С бел. // Коммунист Бел. № 4; Б р ы л ь Я. Свои страницы. 1956—1979 гг. / С бел. // Неман. № 6.

1982. Б р ы л ь Я. Миниатюры: Поздний огонек; Проза; Поп; «Завирочивайте...»; В родном Принеманье; Над морем; Под землей; Откуда поэзия; Только бы на здоровье; Служение / С бел. // Неман. № 2.

1985. Г а в р и л к и н Л. Материнская хата: Роман / С бел. // Неман. № 5.

1.5.

На беларускую мову. У родным палку: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. 1954. № 2; Гаспадар: Апавяданне // Там жа. 1954. № 12; Марына: [Апавяданне] // Там жа. 1956. № 5; Дуніна лета: Апавяданне // Там жа. 1958. № 11; Тадорына грэбля: Апавяданне // Там жа. 1959. № 9; Жывыя крыніцы: [Апавяданне] // Калг. праўда. 1960. 19 крас.; Першая вясна: [Урывак з аповесці «Зімовая маланка»] // Мін. праўда. 1961. 6 чэрв.; Жмут сена; Сычыха; Дарога назад: [Апавяданні] / Пер. А. Шарахоўская // Полымя. 1972. № 2.

1.6.

П у т ь к победе: Сборник. Мн., 1970 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. В і т к а В. Празаік перакладае паэта // ЛіМ. 1977. 23 вер.; Г е о р г і ю Папову — 60 // Там жа. 1978. 5 мая; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а л д а т, журналіст, пісьменнік: Г. Папову — 50 гадоў // ЛіМ. 1968. 6 мая; Я р о х і н Р. Шляхі-дарогі ў літаратуру. // Там жа. 1968. 6 мая. *В. У. Смольская.*

ПАРАХНЕВІЧ МІХАСЬ

Парахневіч Міхась (Міхаіл Прохаравіч; псеўд. М. Х в о ш ч, М і х а с ь Х в о ш ч; н. 20.8.1934; в. Мінкавічы Старадарожскага р-на Мінскай вобл.), паэт, празаік, публіцыст. Член СП Беларусі з 1974.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У Мінкавіцкую школу пайшоў у 1944. Скончыўшы Мінскую школу фабрычна-заводскага навучання (1952), працаваў у Мінску электрыкам трэста «Аўтапрамбуд». У 1953—56 служыў у Савецкай Арміі. У 1958—61 супрацоўнік старадарожскай, парыцкай раённых газет. Потым працаваў у ерментаўскай раённай газеце Цалінаградскай вобл. (1961—62). У 1962—66 супрацоўнік газеты «Мінская праўда», у 1966—67 — газеты «Літаратура і мастацтва». У 1967—69 слухач Вышэйшай партыйнай школы пры ЦК КПСС. Завочна скончыў філалагічны факультэт БДУ (1969). Працаваў намеснікам галоўнага рэдактара газеты «Вячэрні Мінск» (1969—71), інструктарам аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КП Беларусі (1971—78), намеснікам галоўнага рэдактара газеты «Вячэрні Мінск» (1978—90). З 1990 на творчай рабоце. Узнагароджаны медалём.

Друкавацца ў рэспубліканскай перыёдыцы М. Парахневіч пачаў у 1950. Спрабаваў свае сілы ў розных жанрах. Выдаў кніжкі для дзяцей «Мы майструем самалёт», «Дзядзька Толя — трактарыст», «Толікаў гай», «Чырвоны аўтобус», зборнікі празаічных твораў «Грыбны дождж», «Зара-зараніца», «Абяцанне». У апавяданнях асэнсоўвае падзеі Вялікай Айчыннай вайны, выяўляючы пры гэтым уменне будаваць сюжэт, увагу да людскіх лёсаў. Праўда, імкненне да займальнасці, жывапіснасці твораў часам прыводзіць пісьменніка да мастацкіх страт. Выступае ў друку як публіцыст, сатырык. Яго артыкулы і нарысы сведчаць пра грамадзянскую цікавасць да ўсяго, што адбываецца ў жыцці рэспублікі. Выдаў таксама зборнік вершаў «Жыццё». Творы М. Парахневіча перакладзены на рускую і ўкраінскую мовы.

Жыве ў Мінску.

Г. В. Якаўлева.

Бібліяграфія

1.2.

Мы майструем самалёт: Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Цвірка К. Свет дзіцячай душы // ЛіМ. 1963. 26 ліст.

Толікаў гай: Апавяданні. Мн., 1965. Рэц.: Няхай М. У дарозе да сталасці // Чырв. змена. 1966. 31 жн.

Дзядзька Толя — трактарыст: Апавяданне. Мн., 1968.

Грыбны дождж: Апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Кудрявцев И. «Боровики» и «мухоморы» // Сел. газ. 1970. 22 марта; Садоўскі В. Правільны компас // Мін. праўда. 1970. 28 лют.; Слука А. На жыццёвых пуцявінах // ЛіМ. 1970. 30 кастр.; Фомчанка А. На дарогах жыцця // Звязда. 1970. 26 мая; Шаховіч М. Пра клопаты зямныя // Чырв. змена. 1970. 16 сак.

Жыццё: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Саламаха У. «Нас роздум, як суддзя трывожыць...» // Вяч. Мінск. 1973. 21 сак.; Шаховіч М. Усім жыву, за ўсё перажываю... // Мін. праўда. 1973. 9 мая.

Чырвоны аўтобус: Аповесць і апавяданні. Мн., 1973. Рэц.: Нікіціна Г. Свет радасці і адкрыццяў // ЛіМ. 1973. 3 жн.; Шаховіч М. Падарожжа ў дзіцячы свет // Мін. праўда. 1974. 6 крас.; Шпадарук І. Цікава, непасрэдна // Наст. газ. 1973. 13 чэрв.

Зара-зараніца: Апавяданні. Мн., 1975. Рэц.: Дзелянкоўскі М. Усё аддаць людзям // Мін. праўда. 1975. 21 кастр.; Лаўшук С. З увагай да людзей // Полымя. 1975. № 12; Марціновіч А. Хто ты ёсць, чалавек? // Беларусь. 1976. № 1; Нікіціна Г. З пазіцыі сённяшняга дня // ЛіМ. 1975. 6 чэрв.; Радзюкевіч У. Далёкае і блізкае рэха // Чырв. змена. 1976. 20 крас.

Абяцанне: Аповесць і апавяданні. Мн., 1976. Рэц.: Гіль М. Памятная сустрэча // Полымя. 1978. № 2; Локун В. Ці ёсць абяцанне? // ЛіМ. 1977. 24 чэрв.

Модны гальштук: Гумар і сатыра. Мн., 1977 (Б-ка «Вожыка»).

Маё і тваё маленства: Аповесць. Мн., 1978. Рэц.: Зубкоўскі Б. Апаленае маленства // Беларусь. 1978. № 6; Садоўскі В. Маленства, апаленае вайной // Чырв. змена. 1979. 3 лют.

Прыгарадная камандзіроўка: Апавяданні. Мн., 1979. Рэц.: Багданаў Ю. Героі — побач // Беларусь. 1980. № 1; Дзелянкоўскі М. На жыццёвых дарогах // Наст. газ. 1979. 29 жн.; Марціновіч А. Прачытанне чалавека // ЛіМ. 1979. 20 крас.; Фомчанка А. Твой жыццёвы калодзеж // Мін. праўда. 1979. 11 снеж.

Марыніка: Аповесці і апавяданні. Мн., 1982. Рэц.: Маісеева А. Урокі мужнасці і дабраты // Мін. праўда. 1984. 16 мая.

Чаромхавы ранні цвет: Аповесці. Мн., 1984.

Белыя цені бяроз: Аповесці і апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1950. Голас выбаршчыка: [Верш] // Бярозка. № 12.

1952. Брату [Верш] // Бярозка. № 12; Свята маёй мамы // Піянер Бел. 6 сак.; Бывай, школа: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Прывітанне, школа: [Верш] // Там жа. 4 вер.; Піянер: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Яблынька: [Верш] // Там жа. 23 кастр.; Любимый писатель // Сталин. молодежь. 14 нояб.

1953. Да новай стрэчы: [Верш] // Полымя. № 12; Ранак у піянерскім лагеры // Піянер Бел. 20 жн.; Ліст да каханай: [Верш] // Чырв. змена. 21 ліп.; Сустрэча з райкомам; Развітанне; Шчасце хлебароба; Піянеры ля помніка; Жураўлі адлятаюць: [Вершы] // Там жа. 17 снеж.

1954. Суворавец: [Верш] // Бярозка. № 8; Да новай стрэчы: [Верш] // Зара. 14 крас.; Першае верасня: [Верш] // Піянер Бел. 27 жн.; Сустрэча сувораўца: [Верш] // Чырв. змена. 6 ліп.; Мацеры: [Верш] // Там жа. 9 вер.

1955. Матросаву; Раніца; На школьным двары; Сцяжынка; У дарозе; Дзяўчына: [Верш] // Чырв. змена. 13 сак.

1956. У трамваі: [Верш] // Піянер Бел. 23 ліст.; Пісьмо: [Верш] // Чырв. змена. 24 чэрв.; Да сустрэчы, эстонскі край!; На Радзіме: [Верш] // Там жа. 14 кастр.

1957. Лыжнікі: [Верш] // Бярозка. № 12; «Закон» Лапніка: [Верш] // Вожык. № 12; Вяртанне: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 80; Бяроза; Не звані ў рэдакцыю сягоння: [Вершы] // Маладосць. № 9; Мой бор: [Верш] // Полымя. № 10; Маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Мая аўтабіяграфія: [Верш] // ЛіМ. 27 ліп.; Маё каханне: [Верш] // Мін. праўда. 28 крас.; Знайшоў кантакт: Апавяданне // Там жа. 6 кастр.; У райкоме: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; У роднай школе: [Верш] // Наст. газ. 27 чэрв.

1958. Мая аўтабіяграфія; Бяроза: [Вершы] // Літаратурны Гомель. Гомель; Сатырычныя частушкі: [Верш] // Вожык. № 5; Заўважылі: Апавяданне // Там жа. № 7; Садавод: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 11; Трактарыст: [Верш] // Мін. праўда. 1 мая; Пастух; Лугавіца: [Вершы] // Там жа. 10 чэрв.; Хачу нашу стрэчу знайсці: [Вершы] // Там жа. 31 жн.; Каб маглі ганарыцца патомкі: [Верш] // Наст. газ. 27 чэрв.; За шчаслівы лёс: [Верш] // Чырв. змена. 18 сак.

1959. Ручаёк: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Парычы: [Верш] // Гомел. праўда. 4 крас.; Жніво: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Ля помніка Леніну: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Закон майго народа: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Песня аграрнома: [Верш] // Калг. праўда. 10 студз.; Балада пра бяссмерце: [Верш] // Там жа. 21 сак.; Трактарыст; Ручаёк: [Вершы] // Там жа. 11 крас.; Дзе баі грымелі...: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Ураджай сямігодкі: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Радасць працы; Мае равеснікі: [Вершы] // Там жа. 7 жн.; Зімою; Вавёрка: [Вершы] // ЛіМ. 23 снеж.; Прыкмета вясны: [Верш] // Мін. праўда. 4 лют.; Старшыня будуе дом: Фельетон // Там жа. 21 крас.; Мая вёска: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Гаспадар зямлі: [Верш] // Там жа. 2 жн.

1960. Хлапчук; «Збажыну вырошчваў я, манцёрыў...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Пчолкі: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 5; Баравік: [Верш] // Там жа. № 10; Гаспадар зямлі: [Верш] // Гомел. праўда. 18 чэрв.; Селькору: [Верш] // Там жа. 22 кастр.; Родны кут: [Верш] // Калг. праўда. 22 мая; Завіруха: Апавяданне // Там жа. 1 ліст.

1961. Зайка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Мой горад: [Верш] // Гомел. праўда. 31 сак.; Суровая і праўдзівая аповесць: [Рэц. на кн.: Б ы к а ў В. Жураўліны крык. Мн., 1960] // Там жа. 18 крас.; Брыгадзір: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Бярозы ў стэпе; Шпак: [Вершы] // Калг. праўда. 11 крас.; Рэха ў лесе: Нарыс // Там жа. 8 кастр.; Дома: [Верш] // Там жа. 1 снеж.; Дачка: [Верш] // Мін. праўда. 12 лют.

1962. Родны дом // Бярозка. № 10; Снегіры: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 1; Тэлеграма; «Густою парою духмянай...»: [Вершы] // Гомел. праўда. 19 мая; Буран; Жалуды; Тэлеграма: (З цаліннага сшытка): [Вершы] // Звязда. 23 вер.; Памятныя сустрэчы: [Дакум. апавяданне] // Мін. праўда. 30 кастр.; Новыя дакументы аб Якубе Коласе // Там жа. 16 ліст.; Добрае знаёмства// Там жа. 15 снеж.; Шпак: [Верш] // Сел. газ. 11 апр.; Бацька: [Верш] // Там жа. 22 июня; Масквічка; «Прастор, прастор, шыр акіяна...»; [Вершы] // Чырв. змена. 12 жн.

1963. Бярозы ў стэпе: [Верш] // Беларусь. № 3; Гарох: [Верш] // Там жа. № 8; Дубкі: [Верш] // Бярозка. № 3; Наша звяно: [Верш] // Там жа. № 6; Жанеў атэстат: Нарыс // Там жа. № 12; Ячмень; Крапіва: [Вершы] // Вясёлка. № 8; Зямля бацькоў: [Верш] // Полымя. № 9; Ніва. 24 ліст.; Ординарец Буденного // Во славу Родины. 26 марта; Гудуць правады: Апавяданне // Мін. праўда. 24 ліст.; Татаў памочнік: [Верш] // Ніва. 8 снеж.; На беразе Іртыша: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.; Зялёны кашалёк: Апавяданне // Там жа. 10 кастр.

1964. Ноч у стэпе: Апавяданне // Бярозка. № 1; Парэчкі: [Верш] // Вясёлка. № 7; Скрыжаванне: Апавяданне // ЛіМ. 4 лют.; Зоры над Душава // Мін. праўда. 1 студз.; Залатыя іскры: Нарыс // Там жа. 12 крас.; Маці // Там жа. 1 мая; Гаспадар зямлі // Там жа. 3 ліп.; Мы майструем самалёт: [Верш] // Ніва. 2 лют.; Будаўнік: [Верш] // Там жа. 22 сак.; Ручэй: [Верш] // Там жа. 29 сак.; Пчолкі: [Верш] // Там жа. 12 ліп.; Ячмень: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Конік; Парэчкі: [Вершы] // Там жа. 26 ліп.; Крапіва: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Баравік: [Верш] // Там жа. 13 вер.; Зайка: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Бакены: Апавяданне // Піянер Бел. 19 чэрв.; Каласкі: [Верш] // Сел. газ. 4 июня; Крык: Апавяданне // Там жа. 21 июня; Паласаты мяч: (Апавяданне) // Чырв. змена. 18 чэр.; На пароме: Апавяданне // Там жа. 5 ліст.

1965. Ці спалася табе, Паўлік?: Апавяданне // Бярозка. № 6; Маг. праўда. 15 чэрв.; Фатаграфія: Апавяданне // Звязда. 21 ліст.; Снегіры: [Верш] // Ніва. 31 студз.; Дожджык: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Парэчкі: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Не па дарозе: Апавяданне // Сел. газ. 1 дек.

1966. Прымачок; Вячэрні сеанс: Апавяданні // Беларусь. № 4; Хвядос Краснапёрка: Апавяданне // Голас Радзімы. № 44; Хвядос Краснапёрка; Старая зялёная кофта; Рана: Маленькія апавяданні // Полымя. № 9; Хвядос Краснапёрка; Рана: Маленькія апавяданні // ЛіМ. 6 вер.; Там, дзе цячэ Арэса: (Нарыс) // Мін. праўда. 16 сак.; Госці здалёку: Апавяданне // Чырв. змена. 20 студз.; Музыка за акном: Апавяданне // Там жа. 21 жн.; Цвіла чаромха: Маленькая аповесць // Там жа. 1, 3, 7, 8, 10, 11, 13 снеж.

1967. Палеская вёска мая... // Голас Радзімы. № 21; Роднае: [Верш] // Там жа. № 37; Кросны: [Верш] // Звязда. 27 жн.; З прырэчнага лугу: Апавяданне // Там жа. 5 снеж.; На паліцах і на складах... // ЛіМ. 31 сак; Адны галубяць, другія губяць // Там жа. 18 крас.; Служба, патрэбная ўсім // Там жа. 18 ліп.; Рыхтуе фірма «Мелодыя» // Там жа. 21 ліст.; Паром не прычаліў да берага: [Рэц. на кн.: Н е п а ч а л о в і ч Я. Позні паром. Мн., 1967] // Мін. праўда. 20 чэрв.; Была восень...: Апавяданне // Там жа. 9 жн.; Росная раніца: Апавяданне // Там жа. 13 снеж.; Места его соловьиные // Сел. газ. 11 авг.; Дом у Зарэчным завулку: Апавяданне // Чырв. змена. 22 сак.; Зорка маёй мары: Апавяданне // Там жа. 3 кастр.; Камандзіроўка: Апавяданне // Там жа. 23 ліст.

1968. «Гамоняць бярозкі, сасонкі...»; «У нас вясна. Ад бэзу белым-бела...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 7; Шумеў сурова беларускі лес // Там жа. № 40; Беларускія кнігі — на ВДНГ // Вяч. Мінск. 14 сак.; Маці: [Верш] // Звязда. 8 чэрв.; Чырвоны аўтобус: Апавяданне // Мін. праўда. 11 лют.; Бярозавік; Вярба; Звініць ручай: (Вясновыя эцюды) // Там жа. 24 сак.; Азёрная затока: (Навела) // Там жа. 14 крас.; Ваўчок: (Навела) // Там жа. 9 чэрв.; Памяць сэрца; Маці: (Маленькія апавяданні) // Там жа. 7 ліп.; Сцежкамі юнага героя: [Рэц. на кн.: Ш у ш к е в і ч С. Апавяданні пра Марата Казея. Мн., 1968] // Там жа. 15 вер.; Даль палявая: Нарыс // Там жа. 28 вер.; Сустрэча: Апавяданне // Там жа. 2 кастр.; Да запатрабавання: Апавяданне // Чырв. змена. 22 снеж.

1969. «А быць магло б: адно імгненне...»: [Верш] // Беларусь. № 11; Паўлікава адзнака: Апавяданне // Бярозка. № 12; Цішыня; Абеліскі: [Вершы] // Голас Радзімы. № 6; Арыжня: [Верш] // Там жа. № 30; Школьная алея: (Апавяданне) // Там жа. № 39; Далёкая вясна: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Напярэдадні была вёска: [Дакум. апавяданне] // Вяч. Мінск. 23, 25, 26, 28 ліп.; Дзён мінулых рэха: [Рэц. на кн.: С о к о л о в А. Осенний настой. М., 1968] // Там жа. 28 жн.; Чысты ручай паэзіі: [Рэц. на кн.: Л о й к а А. Дзівасіл. Мн., 1969] // Там жа. 14 кастр.; Смехам па агрэхам: [Рэц. на кн.: Ш у ш к е в і ч С. Грушы на вярбе. Мн., 1969] // Там жа. 30 кастр.; Ласкавы ветрык: [Рэц. на кн.: Д з е р у ж ы н с к і А. Добры ветрык: Выбранае. Мн., 1969] // Там жа. 25 ліст.; Крыніца; «Я не люблю застой і плесню...»: [Вершы] // Звязда. 7 мая; Удава: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Дабро; Паэты, дзіўныя паэты; Чабарок, чабарок...: [Вершы] // ЛіМ. 21 кастр.; Пісьмо: Навела // Мін. праўда. 2 лют.; Родны бераг: Навела // Там жа. 23 сак.; Мурык: Апавяданне // Там жа. 13 ліп.; Грыбны дождж: Апавяданне // Там жа. 10 вер.; Алешына: Навела // Там жа. 28 вер.; Зорачка: Навела // Там жа. 16 ліст.; Старая груша: [Навела] // Там жа. 14 снеж.; Аднойчы вечарам: [Апавяданне] // Наст. газ. 6 вер.; Жыццё; Дзедава слава; Рабіна; Сцены: [Вершы] // Чырв. змена. 15 лют.; «Жыццё пярыны мне не слала...»; Суніцы: «І зноў вясна бушуе бэзам...»: [Вершы] // Там жа. 31 жн.; Я ўсім жыву...; Мядовы месяц; «Усе — у Крым...»: [Вершы] // Там жа. 2 ліст.; Вайна...; «За ўсмешкай кожнай бачу шчырасць...»; Чалавеку кепска стала: [Вершы] // Там жа. 13 снеж.

1970. Паездка ў Яромічы: Апавяданне // Беларусь. № 1; Чаканне // Там жа. № 10; Дзедаў медаль: Апавяданне // Бярозка. № 2; Паклон, мой бор!: [Верш] // Голас Радзімы. № 3; Дачка: [Верш] // Там жа. № 15; Вернасць тэме // Голас Радзімы. № 17; Вяч. Мінск. 15 крас.; Вакзал, шаша, дашчаны ганак...: [Верш] // Голас Радзімы. № 32; «Усё здараецца, таварыш...»; «Як знаць, што ў сонечную раніцу...»; «А быць магло б: адно імгненне...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Кішынёў, вуліца Антонаўская... // Вяч. Мінск. 12 студз.; Маладыя ўсходы; Апавяданне // Там жа. 27 студз.; Памяць сэрца: [Рэц. на кн.: С т а в е р А. Пад канвоем. З перажытага. Мн., 1969] // Там жа. 9 сак.; Нізка плотак: Навела // Там жа. 11 крас.; Паварот: Навела // Там жа. 15 мая; Колькі лет, колькі зім!: [Апавяданне] // Там жа. 29 чэрв.; У дарозе: Апавяданне // Там жа. 13 жн.; На адной клетцы: Апавяданне // Там жа. 14 кастр.; [Рэц. на кн.: Ф е д а с е е н к а У. Віхры на скрыжаваннях. Мн., 1970] // Там жа. 8 снеж.; Тэлеграма: Апавяданне // Звязда. 18 студз.; Зара-заранiца: Апавяданне // Там жа. 25 кастр.; Пісьмо: Навела // Мін. праўда. 2 лют.; На бальшаках і прасёлках: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў Б. Сыходзяцца бальшакі і прасёлкі. Мн., 1969] // Там жа. 3 лют.; Госць здалёку: (Навела) // Там жа. 12 крас.; Вясновае: [Верш] // Там жа. 24 мая; Прымачок: (Навела) // Там жа. 6 вер.; Блешня; Гумарэска // Там жа. 25 кастр.; Змена: Апавяданне // Там жа. 6 ліст.; На далёкім плёсе: Апавяданне // Наст. газ. 4 ліст.; Слово вело в бой // Сов. Бел. 7 авг.; Казка; «Спакою з юных год не знаю...»; «І бачыў я, як на ільдзі-

нах...» [Вершы] // Чырв. змена. 11 чэрв.; Адзін толькі дзень: Апавяданне // Там жа. 11 жн.; Сустрэча; «Ранак прахалодаю бадзёрай...»: [Вершы] // Там жа. 18 кастр.

1971. Суніцы: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Верас цвіце ўвосень: Апавяданне // Бярозка. № 8; Настойлівасць: Апавяданне // Там жа. № 12; Ёсць на Палессі вёска // Голас Радзімы. № 2; Маладая рунь: [Рэц. на кн.: Р у н ь. Мн., 1970] // Там жа. № 7; Далёкае рэха: Апавяданне // Маладосць. № 6; Вядучая тэма мастака: [Рэц. на кн.: Г а н ч а р о ў М. Касмачоў Канстанцін Міхайлавіч. Мн., 1970] // Вяч. Мінск. 16 лют.; Па запаветных ленінскіх мясцінах // Там жа. 4 мая; Вечны агонь: Апавяданне // Там жа. 30 вер.; Маці: [Верш] // Звязда. 7 сак.; Мой родны кут: Нарыс // Там жа. 18 чэрв.; Максімава раніца: Апавяданне // Там жа. 5 вер.; Арыжня; Дабро; Усім жыву: [Вершы] // Знамя юности. 14 дек.; Жменя агрэсту: Апавяданне // ЛіМ. 23 ліп.; Падарунак: Апавяданне // Мін. праўда. 28 сак.; Прафілактыка: Гумарыст. апавяданне // Там жа. 12 снеж. / Пад псеўд. Міхась Хвошч; Крылы: Лірыч. хроніка // Чырв. змена. 28 лют.; Знаходка: [Раздзел з аповесці «Верас цвіце ўвосень»] // Там жа. 14 вер.

1972. Пяць мінут: Гумарэска // Вожык. № 12 / Пад псеўд. М. Хвошч; Дома: [Верш] // Голас Радзімы. № 5; Зямля бацькоў; Бярозы ў стэпе: [Вершы] // Там жа. № 37; Окрыленность // Коммунист Бел. № 7; У дзень нараджэння; Макарышына вярба: Апавяданні // Маладосць. № 9; Адна галава добра...: Гумарыст. апавяданне // Вяч. Мінск. 24 ліп. / Пад псеўд. М. Хвошч; Салям алейкум, Аскарбек!: Апавяданне // Звязда. 17 снеж.; Паўлікаў экзамен: Апавяданне // Піянер Бел. 29 чэрв.; «Ты клічаш зноў у дальнюю дарогу...»; «О вы, вясковыя вяселлі...»:]Вершы] // Чырв. змена. 6 лют.; Родны бераг: Апавяданне // Там жа. 27 мая.

1973. Жменька кедравых арэхаў: Апавяданне // Бярозка. № 4; Жончын падарунак: Апавяданне // Вожык. № 4 / Пад псеўд. М. Хвошч; Прарэшак: Гумарэска // Там жа. № 14 / Пад псеўд. М. Хвошч; Характарыстыка: Гумарэска // Там жа. № 23 / Пад псеўд. М. Хвошч; Уласны гонар; Лётчыца: Маленькія апавяданні // Голас Радзімы. № 43; Маленькія апавяданні: Мікітаў шлях; Кожнаму сваё; Сярэбранае вяселле; Чыстая праўда; Настальгія; Кветачніца; Вяртанне; Экспанаты цёткі Домны; Родная кроў; Крыўда; «Каб я знала...»; У халепу; Гвардзейская сям'я; Самае жахлівае; Бацькава навука; Яе дзеці: // Полымя. № 11; Людзі з Дубровы: Навелы // Звязда. 12 кастр.; Літара: Навела // Мін. праўда. 28 кастр.; Суседзі; Колькі год, колькі зім...: [Навелы] // Наст. газ. 13 кастр.; Ваўчок: Апавяданне // Піянер Бел. 8 лют.

1974. Боль: Апавяданне // Беларусь. № 2; Вышыня: Апавяданне // Бярозка. № 5; Хатні лекар: Гумарэска // Вожык. № 5 / Пад псеўд. М. Хвошч; Ветэрану, які першым ступіў на беларускую зямлю: [Верш] // Там жа. № 12; Канец ананімшчыка: Гумарэска // Там жа. № 13 / Пад псеўд. М. Хвошч; Юбілей: Гумарэска // Там жа. № 17 / Пад псеўд. М. Хвошч; Не ў тую цэль: Апавяданне // Там жа. № 23 / Пад псеўд. М. Хвошч; Соль зямлі: Нарыс // Полымя. № 7; Сухмень: Хата; Сусед з майго дзяцінства; Была якраз субота...: Апавяданні // Там жа. № 11; Паверхам ніжэй: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 7; Рыжык: Апавяданне // Вяч. Мінск. 10 студз.; Вадой не разліць: Гумарэска // Там жа. 24 жн. / Пад псеўд. М. Хвошч; Ціха шумелі сосны: Апавяданне // ЛіМ. 5 крас.; Шчаслівая; Не поле перайсці...: Апавяданні // Там жа. 27 вер.; Сусед з майго дзяцінства: (Апавяданне] // Маг. праўда. 13 ліст.; Шырокі профіль: Гумарэска // Чырв. змена. 20 жн. / Пад псеўд. М. Хвошч.

1975. Агні маладзёжнай вуліцы: Апавяданне // Бярозка. № 2; Рэўнасць: Гумарэска // Вожык. № 6 / Пад псеўд. М. Хвошч; Суседава парада: Гумарэска // Там жа. № 12 / Пад псеўд. М. Хвошч; Патаемная скарбонка: Гумарэска // Там жа. № 22 / Пад псеўд. М. Хвошч; Поле дзядзькі Валодзі: Апавяданне // Вясёлка. № 10; Пабрацімы: Апавяданне // Звязда. 13 ліп.; На возеры: Апавяданне // ЛіМ. 1 жн.; Землякі: Нарыс // Там жа. 28 ліст.; Падкузьміў: Гумарэска // Мін. праўда. 11 крас. / Пад псеўд. М. Хвошч.

1976. Крушына: Апавяданне // Беларусь. № 2; Цёшчына парада: Гумарэска // Вожык. № 5 / Пад псеўд. М. Хвошч; Братава зорачка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Сумёт; Апавяданне // Полымя. № 10; Жыве дзесьці сын: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; У суседнім пад'ездзе: Апавяданне // ЛіМ. 30 студз.; Акаліна: Апавяданне // Там жа. 22 кастр.; Модны гальштук: Гумарэска // Мін. праўда. 18 студз. / Пад псеўд. М. Хвошч; Сэрцу родны кут: Нарыс /-/ Там жа. 21 ліп.

1977. Соль зямлі: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; На лініі службы: Апавяданне // Беларусь. № 2; Пунсовыя яблыкі: Апавяданне // Там жа. № 10; Агністае неба; Тэкліна хата; У тое далёкае лета: [Навелы] // Бярозка. № 6; На вышыні 137: Апавяданне // Там жа. № 10; Ахвяра моды: Гумарэска // Вожык. № 8 / Пад псеўд. М. Хвошч; Буян: Апавяданне // Маладосць. № 1; Маё і тваё маленства: Аповесць у навелах // Полымя. № 5; Наваселле: Апавяданне // Звязда. 8 мая; Далёкая ростань: Апавяданне // Там жа. 2 ліп.; Яркія грані // Там жа. 19 жн.; Рупнасць жыцця: Нарыс // ЛіМ. 29 крас.; Узбоч бальшака: Апавяданне // Наст. газ. 30 крас.; Кулямётная стужка: [Апавяданне] // Там жа. 11 мая.

1978. Зямля бацькоў: [Верш] // Адданасць. Мн.; Пяцёра ў адным нумары: Апавяданне // Беларусь. № 4; Прыгарадная камандзіроўка: Апавяданне // Маладосць. № 11; Калодзеж; Ён; Белы Пуфік, сіні снег; Пад Новы год; Непагадзь: Апавяданні // Полымя. № 1; Бусłоўка; На людным месцы; Надзея; Бяссонная ноч: Маленькія апавяданні // Там жа. № 11; В то далекое лето: [Апавяданне] // Гродн. правда. 25 янв.; Память: Рассказ // Там жа. 20 мая; Сустрэча: Апавяданне // Наст. газ. 25 кастр.

1979. Гары, зорка!: Апавяданне // Бярозка. № 2; Пісьмо; Яблык ад яблыні; Дзівак чалавек; Позняя споведзь: Маленькія апавяданні // ЛіМ. 2 лют.; Аднойчы познім вечарам: Апавяданне // Там жа. 21 вер.; Світанак ружовы ў зрэбнай кашулі; У сваім амплуа: Навелы // Мін. праўда. 21 сак.; У тое лета: Урывак з аповесці // Наст. газ. 10 кастр.; Землякі // Там жа. 7 ліст.

1980. Памяць: Апавяданне // Бярозка. № 6; Самая высокая гара: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Каля Выдрыцы: Апавяданне // Маладосць. № 6; Вясновыя навелы // Род. природа. № 2; Наваселле: Гумарэска // Вяч. Мінск. 10 ліп. / Пад псеўд. М. Хвошч; На рачных плёсах: [Навелы] // Там жа. 14 жн. / Пад псеўд. М. Хвошч; Мой родны кут // Голас Радзімы. 31 ліп.; Дзядзька Несцер, матчын брат: Апавяданне // Звязда. 25 студз.; Митька из моего детства: Новелла // Знамя юности. 30 нояб.; Святло дзіцячай душы // ЛіМ. 18 ліп.; Далёкі госць: Апавяданне // Мін. праўда. 25 лют.; Тое далёкае лета: [Старонкі з аповесці] // Там жа. 24, 27, 30 вер., 1 кастр.; З верай у шчасце людское // Там жа. 31 кастр.; Сустрэча: Апавяданне // Наст. газ. 1 мая; Назаўтра раніцою: Навела // Там жа. 30 ліп.; Пра ўсё, што хвалюе нас...; [Рэц. на кн.: А л ё ш к а В. Зов родных троп. Мн., 1980] // Чырв. змена. 16 ліст.

1981. Не ўсе птушкі адлятаюць у вырай: Раздзел з аповесці // Бярозка. № 2, 3; Андрэйка з Зялёнай дубровы: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Песні далёкіх дарог: [Рэц. на кн. Т р о с т я н с к и й В. Дальние дороги, дальние... Мн., 1981] // Вяч. Мінск. 24 вер.; Бачыць галоўнае // Там жа. 29 кастр.; [Рэц. на кн.: М а з а н и к Е. Возмездие. Мн., 1981] // Там жа. 23 ліст.; Мужнела маладосць у агні: [Рэц. на кн.: Б а ч и л о Ф. Остаюсь жить. Мн., 1981] // Там жа. 22 снеж.; Слово о трех Иванах: [Нарыс] // Знамя юности. 24 сент.; Мое Полесье // Известия. 16 дек.; В ту далекую зиму: [Навела] // Красная звезда. 21 нояб.; Той дзень: Апавяданне // ЛіМ. 11 вер.; Пецька-цыган: Навела // Мін. праўда. 7 чэрв.; Ліў дождж...: Навела // Там жа. 20 чэрв.; Чыстая праўда: Навела // Там жа. 11 ліп.; Знітавана жыццёвай праўдай: [Рэц на кн.: К а ц ю ш э н к а М. Дні, як і ўсе іншыя. Мн., 1981] // Там жа. 21 жн.; Прымачок: Навела // Там жа.

14 ліст.; Старыя Дарогі: [Верш] // Там жа. 28 ліст.; Памяць: Навела // Там жа. 12 снеж.; У тое лета: Урывак з аповесці // Наст. газ. 10 кастр.

1982. Старыя Дарогі: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Падарунак: Апавяданне // Бярозка. № 12; Быць чалавекам — на зямлі // Вяч. Мінск. 30 жн.; Цана залатога коласа: [Нарыс] // ЛіМ. 12 лют.; Сонца на крылах: Урывак з аповесці «Марыніка» // Там жа. 26 ліст.; Развітанне // Мін. праўда. 5 лют.; Родны бераг: Навела // Там жа. 13 лют.; Лёс: Апавяданне // Наст. газ. 18 снеж.; Земля, где родился и рос // Сел. газ. 7 сент.; Сказ о трех Иванах // Сов. патриот. 1 мая.

1983. Самая высокая гара: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Піянерскі гальштук: Апавяданне // Бярозка. № 9; Жывіце ў радасці і ў любві // Вяч. Мінск. 7 сак.; Усё, што прайшло праз сэрца: [Рэц. на кн.: Г а м о л к а М. Выбр. тв.; У 2 т. Т. 1, 2. Мн., 1982—1983] // Там жа. 3 ліст.; Жывая памяць пісьменніка: [Рэц. на кн.: Г р а м о в і ч І. У сховах памяці і сэрца. Мн., 1983] // Там жа. 27 снеж.; Веліч нашага братэрства // Звязда. 16 снеж.; Страницы народного подвига // Знамя юности. 8 сент.; Наш чырвоны Кастрычнік // ЛіМ. 4 ліст.; Дарога ў неба // Мін. праўда. 22 чэрв.; З першага погляду: Гумарэска // Там жа. 29 кастр. / Пад псеўд. М. Хвошч; У тое далёкае лета: Апавяданне // Наст. газ. 20 жн.; На пачатку дарогі: Нататкі пісьменніка // Там жа. 21 снеж.; О подвиге народном: [Рэц. на кн.: П о д о б е д А. На всю жизнь. М., 1983] // Сов. патриот. 4 сент.; Лістапад: Навела // Чырв. змена. 1 снеж.

1984. Гары, зорка!: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Алёша з Зялёнага Вострава: Апавяданне // Бярозка. № 8; Мянушка: Апавяданне // Вожык. № 15; Добрая раніца: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Хамафілософ; Знаёмы адрас; Вяртанне: Апавяданні // Маладосць. № 5; У дзень нараджэння: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 8; Сінія туманы: Апавяданне // Звязда. 19 жн.; Набат памяти // Красная звезда. 24 марта; Наша народная ўлада // ЛіМ. 2 сак.; Высокая місія пісьменніка // Там жа. 5 кастр.; Маланне: [Урывак з аповесці] // Мін. праўда. 18 жн.; Вясельны гусак: Апавяданне // Наст. газ. 4 жн.; На пачатку дарогі: Раздзел з аповесці // Там жа. 18 жн.; Чырв. змена. 19 жн.; Медзяны звон каласоў: Апавяданне // Піянер Бел. 16 жн.

1985. Восеньская элегія: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 8; Прыгажосць родных далячынь: [Рэц. на кн.: Д е л я н к о в с к и й Н. Красота — рядом. Мн., 1984] // Вяч. Мінск. 10 жн.; Заўжды ёсць месца подзвігу: [Рэц. на кн.: Л і п с к і У. Крутыя вёрсты. Мн., 1980] // Там жа. 19 кастр.; Напісана сэрцам: [Рэц. на кн.: С а ч а н к а Б. Жывое жыццё. Мн., 1985] // Там жа. 23 снеж.; Старая лыжня: Рассказ // Знамя юности. 1 марта; Лявонава раніца: Апавяданне // ЛіМ. 9 жн.; Парог маленства // Наст. газ. 27 ліп.; «Чамусьці ўсё ў святле ружовым...»: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Той давней зимой: Рассказ // Сел. газ. 14 апр.

1.4.

Б а н з р а г ч Н. Шлях: Раман / З манг. Мн., 1978. Рэц.: Ф ё д а р а ў І. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 31 жн.

Т а р б а І. Сонца ўзыходзіць у нас: Раман / З абх. Мн., 1979.

1979. К о с а ў А. Дзень добры, неба!; Баявое дзяжурства: [Вершы] / З рус. // Мін. праўда. 14 жн.

1981. К а ч а р Р. Маці; Т а н а я н К. Двое сярод змрочных халодных дамоў; Х а н з а д з я н С. Добрай раніцы, Нвард!: Апавяданні / З арм. // Матчын дом. Мн.

1984. Ш р у б е н к а Б. Мядзведзь і Пчала: Байка / З укр. // Вожык. № 19.

1.5.

На армянскую мову. Вышыня: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На балгарскую мову. Кладенецът: [Апавяданне] / Прев. И. Дойчинов // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На казахскую мову. Пионер галстугы туралы баллада / Ауд. Г. Мукышева // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На рускую мову. Детство мое и твое: Повести / Пер. Л. Соловей. Мн., 1981. Рэц.: В і ш н е ў с к і А. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 16 кастр.; М а р т и н о в и ч А. // Дет. лит. 1983. № 2.

Колодец: Рассказы, повесть. М., 1984.

Утро: [Верш] // Сов. Отчизна. 1956. № 4; Стихи о любви; Цветы: [Вершы] // Знамя юности. 1956. 24 июня; На переправе: Рассказ / Пер. Б. Мескин // Сел. жизнь. 1966. 30 окт.; Встреча на поляне: Рассказ // Сел. газ. 1967. 24 дек.; Незаживающая рана: Рассказ. Из кн.: Грибной дождь // Сов. Бел. 1970. 24 янв.; Была как раз суббота: Рассказ // Сел. газ. 1974. 3 нояб.; «Каб я ведала...»; Гвардейская семья; Самое страшное: Оксанины цветы: (Короткие рассказы) // Пер. Р. Ерохин // Там жа. 1974. 15 авг.; Далекое эхо; Фома-философ; Поездка в Еремичи: Рассказы / Пер. Р. Ерохин // Неман. 1975. № 7; На переправе: Рассказ // Сел. газ. 1975. 26 окт.; Салям алейкум, Аскарбек!: Рассказ // Во славу Родины. 1976. 17 авг.; Каждому свое; Чистая правда: (Маленькие рассказы) // Сел. газ. 1976. 18 марта; Реликвия; Тот самый Матвей; Школьная аллея: Новеллы // Во славу Родины. 1977. 1 янв.; Сын полка: Рассказ // Там жа. 1977. 17 июля; Встреча: Рассказ // Там жа. 1977. 16, 17 нояб.; Детство твое и мое: Повесть в новеллах / Пер. Л. Соловей // Неман. 1978. № 11; В то далекое лето: Рассказ // Гродн. правда. 1978. 25 янв.; Память: Рассказ // Там жа. 1978. 20 мая; Ее дети; Братья: (Новеллы) / Пер. С. Пайн // Крестьянка. 1979. № 12; Красные яблоки: Рассказ // Во славу Родины. 1979. 22, 23 сент.; Побратимы: [Апавяданне] // Знамя юности. 1979. 8 нояб.; На высоте 137: Рассказ / Пер. М. Кадет // Во славу Родины. 1980. 8, 10 июня; В то далекое лето: Рассказ // Заря. 1980. 9 июля; О чем молчала мать: Рассказ // Знамя юности. 1980. 23 апр.; Когда цвел вереск: Новелла // Там жа. 1980. 5 окт.; Митька из моего детства: Новелла // Там жа. 1980. 30 нояб. Нежелательный снимок: Глава из повести «Детство моё и твоё» // Зорька. 1980. 8 авг.; Новоселье: Рассказ // Сел. газ. 1980. 11 сент.; Вкус печеной картошки: Новелла // Там жа. 1980. 20 дек.; А поезда всё шли: Рассказ // Во славу Родины. 1981. 13 нояб.; В стороне от дороги: Отрывок из повести «Детство моё и твоё» // Знамя юности. 1981. 24 мая; Такие вот руки; «Старший куда пошлют»: Новеллы // Там жа. 1982. 4 июля; Когда цвел вереск...: (Отрывки из повести «Мариника») // Во славу Родины. 1984. 13, 15, 16, 18 сент.; Ожидание; Под Волгоградом и под Минском; «Все в Крым спешат...»: [Вершы] / Пер. М. Геллер // Знамя юности. 1984. 18 марта; Однажды поздним вечером: Рассказ // Там жа. 1984. 31 июля; Сын полка: Рассказ // Там жа. 1984. 31 авг.; Пионерский галстук: Рассказ // Зорька. 1984. 17 авг.; Новоселье: Рассказ // Сел. газ. 1984. 19 авг.; Мелодия победного мая: Рассказ // Во славу Родины. 1985. 1 мая; Старая лыжня: Рассказ // Знамя юности. 1985. 1 марта; Той давней зимой: Рассказ // Сел. газ. 1985. 14 апр.

На ўкраінскую мову. Дитинство мое і твое. / Пер. Г. Столярчук. К., 1984.

Таємна скарбничка: Гумореска / Пер. М. Волинець // Рад. Житомирщина. 1976. 12 берез.; Кулеметна черга: Новела / Пер. Г. Столярчук // Комс. зірка. 1979. 6 вер.; Новий сусід: Новела [З аповесці «Маё і тваё дзяцінства»] / Пер. Г. Столярчук // Там жа. 1980. 16 серп.; Жила-була сім'я: [Навела з кн. «Маё і тваё дзяцінства»] / Пер. Г. Столярчук // Рад. освіта. 1980. 1 берез.; Крик: Новела / Пер. Г. Столярчук // Рад. Житомирщина. 1981. 9 трав.; Щотижня в п'ятницю: Новела / Пер. Г. Загірний / Там жа. 1983. 4 вер.

1.6.

В е ч н а я крыніца: Нарысы і публіцыстыка. Мн., 1982 / Скл.

Т р ы х м а н е н к а В. Жыць і памятаць: [Інтэрв'ю] // Вяч. Мінск. 1984. 5 мая. / Зап.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Куды ідзе апавяданне? // ЛіМ. 1979. 18 мая; А ў р а м ч ы к М. Аб вершах Міхася Парахневіча // Маладосць. 1957. № 2;

Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980. С. 62; Міхасю Парахневічу — 50: Віншаванне // ЛіМ. 1984. 17 жн.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Гуревич Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 175—176; Песня о Минске // Сов. Бел. 1958. 18 мая.

В. У. Смольская.

ПАРХУТА ЯРАСЛАЎ

Пархута Яраслаў Сільвестравіч (псеўд. Я. Папруга; н. 8.3.1930, в. Мілейкі Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.), празаік, паэт, краязнавец. Член СП Беларусі з 1982. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя К. Каліноўскага (1992; за кнігу «Зямля бацькоў нашых»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1949 скончыў Ружанскую сярэднюю школу і паступіў на аддзяленне журналістыкі філфака БДУ. З трэцяга курса ў сувязі з цяжкімі матэрыяльнымі ўмовамі перайшоў на працу. З 1952 працаваў уласным карэспандэнтам газеты «Сталинская молодежь», адказным сакратаром палітаддзелаўскай газеты «Сцяг камунізма» пры Падароскай МТС (Поразаўскі р-н). У 1953—56 служыў у Савецкай Арміі. З 1956 літсупрацоўнік, загадчык аддзела раённай газеты «Ленінскі шлях» (г. п. Поразава), з 1959 намеснік рэдактара раённай газеты «Заветы Леніна» (г. п. Ружаны), з 1961 рэдактар раённай газеты «Советская Родина» (г. п. Гарадзішча), з 1962 намеснік рэдактара, загадчык аддзела міжраённай газеты «Знамя коммунизма» (г. Баранавічы). У 1965 старшы рэдактар студыі тэлебачання (г. Брэст), у 1965—69 загадчык аддзела, намеснік рэдактара раённай газеты «Сельское жыццё» (г. п. Маларыта). У 1969—73 слухач Мінскай вышэйшай партыйнай школы. З 1973 намеснік рэдактара і рэдактар аддзела часопіса «Вожык», з 1978 рэдактар аддзела часопіса «Родная прырода». З 1982 на пенсіі. Член Рады СП Беларусі (з 1990). Узнагароджаны медалём.

Друкавацца пачаў у 1946 у Івацэвіцкай раённай газеце «Кастрычнік». Першыя вершы апублікаваў у 1949 у брэсцкай газеце «Заря». Апавяданні, нарысы, гумарэскі, казкі, лірычныя аповесці і навелы, вершы, краязнаўчыя матэрыялы Я. Пархуты змяшчаліся ў часопісах «Полымя», «Беларусь», «Маладосць», «Вясёлка», «Работніца і сялянка», «Родная прырода» і інш. Аўтар кніг вершаваных казак «Казка зялёнай дубровы», «Перапёлачка», прозы — «Ты пайшла ў сонца», «Мудрая цялушка», «Там, дзе жыве Юлька», «Жаваранак над полем», «Пад высокім сонцам», «Зямля бацькоў нашых», «Дарогамі надзеі і трывог». Яму належаць эсэ «Па мясцінах славутых землякоў». Асноўныя тэмы творчасці — чалавек і прырода, зямля, дзе нарадзіўся, каханне. Пісьменніку ўласціва свежасць успрымання навакольнага свету. Казкі для дзяцей напісаны дасціпна, займальна, адпаведна дзіцячай логіцы. Адметнасць прозы Я. Пархуты — яе паэтычнасць. Невялікія лірычныя аповесці, апавяданні, навелы, эсэ, замалёўкі асветлены любоўю да роднай зямлі, да чалавека.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Казка зялёнай дубровы. Мн., 1960, Рэц.: Гоман Я. Казка зялёнай дубровы // Полымя. 1960. № 11; Калеснік І. Падарожжа пчалінага рою // Чырв. змена. 1960. 23 чэрв.

Ты пайшла ў сонца: Лірычныя аповесці і навелы. Мн., 1973. Рэц.: Вігдорчык В. З любоўю да землякоў // ЛіМ. 1973. 24 жн.; Петравец А. Болем адгукаецца перажытае // Звязда. 1973. 22 вер.

Мудрая цялушка: Апавяданні, гумарэскі, фельетоны. Мн., 1976. (Б-ка «Вожыка»).

Там, дзе жыве Юлька: Лірычныя навелы. Мн.,

1978. Рэц.: Розанов И. Тропинка в мир природы // Сел. газ. 1980. 3 янв.
Перапёлачка: Казкі. Мн., 1979.
Жаваранак над полем: (Эцюды роднага краю). Мн., 1985. Рэц.: Закрэўскі В. // ЛіМ. 1985. 18 кастр.; Мартинович А. Тепло Родины // Знамя юности. 1985. 16 окт.; Сачанка А. 22 натхнёныя падарожжы // Наст. газ. 1985. 24 жн.
Зямля бацькоў нашых: Падарожжа па родным краі. Мн., 1988.
Пад высокім сонцам: Эцюды роднага краю. Мн., 1988. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).
Дарогамі надзеі і трывог: Палескі дзённік. Мн., 1989.
Крыніца ёсць у родным краі...: Кн. падарожжаў. Мн., 1992.
1.3.
1949. Жыве на свеце чалавек: [Верш] // Заря. 30 апр.; Ля помніка Карпенка: [Верш] // Там жа. 12 июня.
1950. Маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Першае ворыва: [Верш] // Заря. 9 апр.; Дзіўныя песні: [Верш] // Там жа. 20 авг.; У агітпункце: [Верш] // ЛіМ. 11 сак.
1951. Калгасны архітэктар: [Верш] // Беларусь. № 5; На Зельвянцы: [Верш] // Полымя. № 2; Архітэктар: [Верш] // Заря. 20 мая; Трактарысты: [Верш] // Там жа. 20 окт.; Падарунак; Ворыва: [Вершы] // Чырв. змена. 22 мая; На канікулы: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.
1952. Першае ворыва; Дзіўныя песні: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Вяселле: [Верш] // Вожык. № 16; Лета: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8.
1955. На граніцы; Паштальён: [Вершы] // Маладосць. № 4.
1956. Чукоцкі кастарэз: [Верш] // Маладосць. № 2; Бакеншчык: [Верш] // Там жа. № 10; Горад на Ангары; За перавалам — перавал: [Вершы] // Там жа. № 11.
1957. Хлеб: [Верш] // Гродзен. праўда. 30 студз.; Кропля расы: [Верш] // Там жа. 26 мая; ЛіМ. 1 мая; Мая вёска: [Верш] // Гродзен. праўда. 18 жн.; На граніцы: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Запалкі: [Верш] // Чырв. змена. 3 лют.; На пероне: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Васількі: [Верш] // Там жа. 8 чэрв.; На палявым стане: [Верш] // Там жа. 21 жн.; Як забілася песня...: [Верш] // Там жа. 24 жн.
1958. Вяселле; Запалкі: [Вершы] // Нёман. Кн. 2. Гродна; Як Агата стала багатай: [Верш] // Вожык. № 17; Раніцой; Воўк: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Вяселле: [Верш] // Гродзен. праўда. 27 крас.; Мая вёска: [Верш] // Там жа. 25 мая; Пра вочы: [Верш] // Чырв. змена. 26 ліп.; Рыба на беразе; Не кары мяне, маці...; Камень ля дарогі; Далёкія стойбішчы: [Вершы] // Там жа. 14 жн.; «Змалку мне падабаецца колер зялёны...» // Там жа. 21 вер.
1959. Касец: [Верш] // Зара. 21 чэрв.; Свята ў клубе; Кропля расы; Пра рукі: [Вершы] // Калг. праўда. 14 кастр.; Мая вёска: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Суботні дзень: Апавяданне // Піянер Бел. 20 ліст.
1960. Свята ў клубе: [Верш] // Зара. 8 сак.; «Перапёлкі выпілі...»; «Ты са мной. Сама — нібы світанне...»: [Вершы] // Чырв. змена. 10 вер.; На Поўначы дальняй: [Верш] // Там жа. 13 ліст.
1961. Каштанавая мяцеліца: [Верш] // Зара. 21 мая.
1962. Труцень: [Верш] // Вожык. № 1; Як Агата стала багатай; Мая вёска; На палявым стане; Труцень: [Вершы] // Зара. 21 сак.; Пісьмо: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Пра вочы; Рукі: [Вершы] // Там жа. 10 чэрв.; «Мы з брыгаднага поля вярталіся...»: [Верш] // Там жа. 10 жн.; Пяе зямля; Пра вочы: [Вершы] // ЛіМ. 29 мая.
1963. Размова з братамі: [Верш] // Чырв. змена. 5 лют.; «Я люблю залатую восень...»: [Верш] // Там жа. 20 лют.
1964. Труцень: [Верш] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Мара: [Верш] // Беларусь. № 11; Сустрэча з дзяцінствам; Сахаты: [Вершы] // Маладосць. № 9; Пачатак славы; Глушцы прыляцелі; Будучыя ткачыхі; Напярэдадні наваселля; Клічуць дарогі: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 8; Сустрэча з дзяцінствам: [Верш] // Заря. 19 янв.; Вяселле: [Верш] // Там жа. 12 мая; Кароткія навелы: Канфлікт; Барвы нашай восені; Вёска паэтаў // Звязда. 3 кастр.; Бярозка; Камень; Сімфонія жыцця; Недаслуханая казка; Сонца: Маленькія апавяданні // ЛіМ. 25 лют.; Амела; У нас любяць буслоў; Быць пагодзе!; Восенню: Маленькія апавяданні // Там жа. 9 чэрв.; Кароткія апавяданні: У маладым парку; Старыя бліндажы; Акно на памяць; Бабіна лета // Там жа. 9 кастр.
1965. Ты пайшла ў сонца: Лірычная аповесць // Беларусь. № 5; ЛіМ. 18 мая; Прызнанне: [Верш] // Заря. 3 дек.; Дарогі; Слова пра дываны; Упарты цвік; Дажылі, шэльмы: (Кароткія навелы) // Звязда. 26 снеж.
1966. Вясна ў падарунак; Жуpавы; Мой новы знаёмы; Агонь; Бэз; Быць пагодзе: Навелы // Беларусь. № 6; Быць пагодзе; Жуpавы; Верасы: Маленькія навелы // ЛіМ. 7 чэрв.; Радзіме: [Верш] // Чырв. змена. 17 лют.
1967. Быть погоде!; Березка: (Короткие рассказы) // Заря. 7 марта; Над клёнамі — чыстае неба: Лірычная аповесць // ЛіМ. 4 крас.; Букет коцікаў: Лірычная аповесць // Там жа. 12 снеж.
1968. Глушцы прыляцелі; Будучыя ткачыхі; Клічуць дарогі; Пачатак славы: [Вершы] // Заря. 29 июня; И помнят высокие сосны... // Там жа. 15 авг.; Беларусь — песня мая // Там жа. 26 сент.; Кароткія навелы: Дарогі; Вясна ў падарунак; Назаўсёды; Недаслуханая казка; Бабіна лета; Слова пра дываны; Мы слухалі лес // Там жа. 28 сент.; Малорита // Там жа. 1 окт.
1969. Маленькая паэма: [Прозай] // Беларусь. № 12; Сустрэча з маці; Я ведаю; Размова з братам: [Вершы] // Вяч. Мінск. 27 ліст.; Чайка над морам: Апавяданне // Звязда. 26 вер.; Бацькава песня; Маладуха-зіма; Радасць; Дзед-прадзед; Мы слухалі лес: Кароткія апавяданні // ЛіМ. 7 кастр.
1970. Сцяжынка дзяцінства; Добрай раніцы; На беразе возера; Нарачанка; Суніцы; Любоў і нянавісць; Веснаход: Нарачанскія навелы // Беларусь. № 6; Спелае лета: Нарыс // Там жа. № 7; Такі дзянёк!: Гумарэска // Вожык. № 6; Смутак, які не залечыш // Голас Радзімы. № 6; Маленькія апавяданні: Кветка на шкле; Жэўжыкі; Птахі // Вяч. Мінск. 30 ліп.; Преемственность: [Нарыс] // Заря. 14 авг.; Сцяжынкі дзяцінства; Бацькава песня; Дзед-прадзед; Суніцы: [Мініяцюры] // Там жа. 24 окт.; Кароткія апавяданні: Глушцы; На відавоку; На ўнукавым наваселлі; Жэўжык // Звязда. 1 ліст.; Зося: Лірычная аповесць // ЛіМ. 5 чэрв.
1971. «Усе дарогі снегам замяло...»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Надзея: Нарыс // Беларусь. № 2; Камуністы: Нарыс // Там жа. № 3; Наступ: Нарыс // Там жа. № 6; Дваццатая сустрэча: Нарыс // Там жа. № 8; Каза ў тралейбусе: Жарт // Вожык. № 10; Кузня; Новы дзень; Камень; У дарозе: [Вершы] // Вяч. Мінск. 21 студз.; Хлеб: Нарыс // Заря. 27 марта; У дарозе: [Верш] // Там жа. 23 окт.
1972. «Вясна — мастак на дзіва працавіты...»; «Яна сваёй непаслухмянай ляльцы...»: [Вершы] // Беларусь. № 5; Птахі: Мініяцюра // Заря. 21 окт.; Маці: [Верш] // Звязда. 6 лют.; Сумленне; «Нялёгка тым...»; «Пры жыцці валошкі...»; «Ёсць колер...»; «Ёсць сувязь...»: [Вершы] // ЛіМ. 14 крас.; На партызанскіх магілках у Гута-Міхаліне; Дарогі: [Вершы] // Сел. газ. 20 авг.
1973. Арэхавы гарнітур: [Апавяданне] // Вожык. № 19; Зінка-Зіначка: Лірычная аповесць // Работніца і сялянка. № 7; «Сыходзіць раўнадзенства на зямлю...» // Заря. 14 апр.; Як робяцца фельетоны: Гумарэска // ЛіМ. 10 жн.; Язэп Язэпавіч ідзе ў літаратуру: Гумарэска // Там жа. 23 ліст.
1974. Жыве на свеце Юлька...: [Абразок] // Беларусь. № 12; Сталічны госць: Апавяданне // Вожык. № 21; «Паволі згас і гэты дзень праменны...»: [Верш] // Заря. 16 нояб.; Здружаны вочы з вясёлым блакітам: [Вершы] // ЛіМ. 26 ліп.; Сталасць: [Вершы] // Там жа. 13 снеж.; Вернасць: [Вершы] // Чырв. змена. 29 вер.
1975. Вуліца каштанавая ў Брэсце: [Верш] // Беларусь. № 6; Альма: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5;

Юльчын гасцінец: Апавяданне // Там жа. № 7; Размова з лесам: «Убачыўся мне дзіўны сон учора...»; «Я дрэўца, помню, пасадзіў вясной...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Вузлы: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Размова з лесам: [Верш] // Заря. 11 окт.; «Пакуль агонь душы не згас...»: Сэрца; «Гары, пакуль агонь душы не згас...»; «У нас у кожнага гадзіннік свой...»; «Можа, ты прыдумала...»; Краты; «Мой конь!..»; Мне б толькі...; Сонца; «Памылак непапраўных не рабіў...»: [Вершы] // ЛіМ. 26 снеж.

1976. На беразе Сожа: [Апавяданне] // Вожык. № 12; Васілёк: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Снегавічок: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Зімовая казка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Чаму я цяпер не рыбалю: Гумарэска // Там жа. № 6; На зямлі малой Рыты: [Аповесць] // Родная прырода. № 1—3.

1977. На берагах Нёмана; Сямейны бюджэт: [Рэпартажы] // Промні Кастрычніка. Мн.; Хлебный ливень: [Нарыс] // Твои герои, Гродненщина. Мн.; Птушыны інтэрнат: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Танец грыбоў: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Певень-жартаўнік: [Верш] // Там жа. № 11; Як мурашык працаваць навучыўся: [Верш. казка] // Работніца і сялянка. № 5; Перапёлачка: Казка // Там жа. № 8; Зуброўка — трава лясная: [Апавяданне] // Родная прырода. № 1—3; На партызанскіх могілках у Гута-Міхаліне: [Верш] // ЛіМ. 1 ліп.; Асеннія эцюды // Там жа. 25 ліст.; Матчына хата: Паэма // Чырв. змена. 9 кастр.

1978. На партызанскіх могілках у Гута-Міхаліне: [Верш] // Адданасць. Мн.; Кветкі Прынямоння // Беларусь. № 1; Баліцкія вячоркі // Работніца і сялянка. № 4; Козлік-цымбаліст: [Казка] // Там жа. № 10; Песні чырвонай лістоты // Родная прырода. № 1; Лотаць цвіце вясною // Там жа. № 2; Літвінавіцкія світанкі // Там жа. № 3; Зорка Панямоння // Там жа. № 4; Гронка сініга бэзу // Там жа. № 5; Спелае лета // Там жа. № 6.

1979. Боця-Бацянок: [Верш-казка] // Работніца і сялянка. № 4; Гаспадыня Астраўка: Лірычныя навелы // Там жа. № 6; Палеская рапсодыя // Родная прырода. № 1; Рака яго дзяцінства // Там жа. № 2; Перад іменем тваім... // Там жа. № 3; Паланез Агінскага // Там жа. № 4 (Па мясцінах славутых землякоў); Ляцелі гусі дадому... // Там жа. № 5; Вялікае працістаянне // Там жа. № 6.

1980. У зялёным лузе: Вянок эцюдаў // Беларусь. № 6; З цыкла «Гадавыя кольцы»: Гусі ляцяць: [Замалёўка] // Там жа. № 11; Юльчын дзень: Лірычныя абразкі: (Раздз. з кн.) // Работніца і сялянка. № 7; Песні вёскі Прысынак // Там жа. № 9; Чырвоныя вяргіні // Там жа. № 12; Свіцязянскія каралі // Родная прырода. № 1; Тыдзень бабінага лета // Там жа. № 2; Памяць старой вёскі: [Нарыс] // Там жа. № 3; Час вялікай вады // Там жа. № 4; Салаўіны вянок // Там жа. № 5; Прамень святла // Там жа. № 6.

1981. Птушыны інтэрнат: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Зіма ў Глінішчы // Род. прырода. № 2; Жаваранак над полем // Там жа. № 4; Вясновыя эцюды // Звязда. 28 сак.; Светлая радасць восені: (Эцюды) // Там жа. 17 кастр.; Эцюды // Мін. праўда. 15 сак.; Суседзі: Эцюды // Там жа. 5 крас.; Кароль: Эцюд // Там жа. 30 чэрв.; Эцюды // Там жа. 3 кастр.; Асенні трыпціх // Там жа. 27 ліст.

1982. У бабчыным гародчыку: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Кані з зялёнага луга: Эцюды // Маладосць. № 11; Журавіны: Лірычныя эцюды // Работніца і сялянка. № 2; Прыгоды Бульбінкі: Казка // Там жа. № 11; На белай парошы: [Апавяданне] // Родная прырода. № 2; З мяча мой бацька выкаваў нарог...: [Трыпціх] // Звязда. 24 вер.: Плугары; Салдатка; Бацяніха; Прыручыны; Эцюд; Ля брацкай магілы; Сыны; Шараю гадзінай; «Апала восень на зямлю...»; Песня пра сонца; Вышыня; Дома; «Я дзякую табе за гэты дзень...: [Вершы] // Знамя юности. 13 авг.; А недзе ў лузе...: [Верш] // ЛіМ. 8 кастр.; Лірычныя эцюды // Мін. праўда. 3 сак.; Світанкі; Сахаты; Гномікі; Жывое золата; Дзеці: [Эцюды] // Там жа. 5 жн.; Познія грыбы: [Эцюд] // Там жа. 20 кастр.

1983. Сакрэт фірмы: [Мініяцюры] // Крыштальная душа. Мн.; Як Воўк у лясны заапарк трапіў: Казка // Вясёлка. № 11; Свінтушок: Казка // Работніца і сялянка. № 7; Эцюды // Родная прырода. № 2; Ля старога дуба: [Нарыс] // Там жа. № 3; За што пакаралі?: (Казачка для дарослых) // Там жа. № 4; Найда: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Хлеб; На Лукаўскім возеры: Два эцюды // Звязда. 9 студз.; Бадзяком ці ружаю: [Эцюд] // Там жа. 22 мая; Стружкавы пах; Крыўда; Эцюды // Там жа. 26 чэрв.; Хата пад яварам; Кароль: Эцюды // Там жа. 17 ліп.; Іванка: Эцюд // Там жа. 7 жн.; Лясныя сувеніры; Ажынавы дзень: Эцюды // Там жа. 28 жн.; Стары музыкант; Удовіна лета: Эцюды // Там жа. 11 вер.; Наш лес; Азярцо; Ліхтарык; Землярobы: [Эцюды] // Там жа. 18 вер.; Апенькі: Эцюд // Там жа. 9 кастр.; Грабар: Эцюд // Там жа. 23 кастр.; Як мяне здымалі: Гумарэска // Мін. праўда. 28 студз.; Буслік: Абразок // Там жа. 11 чэрв.; На выгане: Абразок // Там жа. 9 ліп.; Журавіны: [Апавяданне] // Ніва. 23, 30 студз., 6 лют.; У бабчыным гародчыку: [Апавяданне] // Там жа. 29 мая; Сенакосны дзень: Апавяданне // Піянер Бел. 16 чэрв.; Юлька едзе на рыбалку: Апавяданне // Там жа. 1 снеж.

1984. Мілавідзіца: (Старонкі з аповесці) // Бярозка. № 10; Канфузная ноч: Апавяданне // Вожык. № 19; Сараканожка: [Апавяданне] // Там жа. № 22; Грузавік і легкавушка; Чэмпіёны: [Апавяданні] // Работніца і сялянка. № 5; Птушкі-амялушкі; Чым пахне снег: Эцюды // Звязда. 19 лют.; Скрыпачыха; У роднай хаце: Эцюды // Там жа. 16 вер.; Вятрак: Навела // ЛіМ. 2 сак.; Адплата: Навела // Там жа. 5 кастр.; У Ласіным лозе: Апавяданне // Мін. праўда. 7 сак.; Калі вяртаюцца птушкі: [Эцюд] // Там жа. 25 мая.

1985. Малацілі мышкі грэчку: [Верш] // Вожык. № 6; Ніва. 28 крас.; Каты юшку варылі: Казка // Вожык. № 13; Ніва. 15 вер.; Выратавальны фікус: Гумарэска // Вожык. № 15; Чаму жабкі плаваць не ўмеюць?: [Казка] // Там жа. № 20; Як Шыцік будаваўся: Казка // Там жа. № 24; Добры жыцень: Казка // Вясёлка. № 7; Як заяц стаў зайцам: Казка // Работніца і сялянка. № 1; Ветралом; Дзядок-мацачок; Стары лось; Сонца перамагло; Цюбік; Марыля; На варце правілаў; Сярод кветак і траў; Дзічка і маці; Дзічка; Узнагарода: Эцюды // Родная прырода. № 1; Гуканне вясны; Борці; Дзед-прадзед: Лірычныя замалёўкі // Голас Радзімы. 18 ліп.; Край чаротавы, край палескі // Там жа. 22 жн.; Слова пра надзею: Трыпціх // Звязда. 19 мая; Эцюды // Там жа. 12 вер.; Эцюды: Продаж каровы; Атэіст; Бусько; Камароўка; Даўняя-даўняя казка; Весялун; Познія суніцы // ЛіМ. 24 мая; Рабінавая ноч: Навела // Там жа. 25 кастр.; Маленькая кропелька: Казка // Мін. праўда. 14 мая; Сараканожка: [Казка] // Ніва. 27 студз.; Зімовыя грыбы: Апавяданне // Піянер Бел. 12 снеж.

1.4.

1974. Харытонаў У. Раніца роднага горада: [Верш] / З чув. // ЛіМ. 18 кастр.

1.5.

На казахскую мову. Юлька жайында / Ауд. Ф. Шоева // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На літоўскую мову. Miško kirtimas; Princese; Susitikimas: Miniatiūros / Vert. M. Glinskas // Panevežio tiesa. 1984. Bal. 14.

На рускую мову. Маленькие новеллы: Упрямый гвоздь; Не взяли на поруки; Свитязянка // Заря. 1964. 19 дек.; Гродн. правда. 1965. 29 мая; Ты пошла в солнце: Лирическая повесть / Пер. Б. Мескин // Сел. жизнь. 1965. 14 авг.; Короткие новеллы: Окно на память; Слово о коврах; Не взяли на поруки; Блиндажи; Камень; В молодом парке / Пер. Б. Мескин // Там жа. 1966. 7 янв.; Миниатюры: Симфония жизни; Березка; Омела // Сов. Бел. 1966. 19 февр.; Новеллы: Окно на память; Омела; Солнце; Деревня; Старые блиндажи; В молодом парке; У нас любят аистов; Осенью; Не взяли на поруки // Заря. 1967. 11 янв.; Лесная поэма: [Апавяданне] // Там жа. 1968. 23 февр.; Встреча в синей роще: Лирическая повесть / Пер. А. Гарай // Там жа. 20 апр.; Пчелы на клевере; Тихо плакала скрипка: [Апавяданні] // Сел. газ. 1969. 28 сент.; В то далекое лето: [Апавяданне] // Там жа. 1970. 25 окт.; Весенние этюды / Пер. Л. Екель // Знамя юности. 1983. 10 апр.; Давняя-давняя сказка; На мельниковой горе; Бусько; Мосток; Ежевикин день; Сосед; Поздняя

земляника; Ромашковая заводь: [Этюды] // Пер. Л. Семин // Там жа. 1984. 27 мая; Земля отцов наших; Путешествие по родному краю / Пер. М. Сульдина // Там жа. 1985. 11, 13, 14 нояб.

1.6.

Р у т и ч С. Березы не умирают: (Отрывок из одноим. повести) // Заря. 1968. 3 авг. / Літ. апрац.

2.3.

На беларускай мове. С е р б а н т о в і ч А. Арлы з зялёнай дубровы // ЛіМ. 1960. 2 снеж.

На рускай мове. В а н а Э. Пчёлы «гудят» о дружбе // Знамя юности. 1960. 15 сент.; К о л е с н и к В. Стихи Ярослава Пархуты // Заря. 1962. 21 марта.

Г. І. Рэут.

ПАРЭЦКІ ЯКАЎ

Парэцкі Якаў Ільіч [16(29).9.1913, г. Кёнігсберг (цяпер Калінінград, Расія) — 13.11.1992, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], літаратуразнавец, перакладчык, мовазнавец.

Нарадзіўся ў сям'і, якая паходзіла з Гродзенскай губ. Бацька, Ілья Самуйлавіч, працаваў бухгалтарам у Беластоку; маці, Софія Рыгораўна, была хатняй гаспадыняй (цяжкія роды прымусілі яе паехаць на аперацыю ў Кёнігсберг, дзе і нарадзіўся сын Якаў). Сям'я жыла ў Заходняй Беларусі. У кватэры бацькоў у Беластоку рэдагаваўся, з іх ведама, першы нумар газеты «Życie» («Жыццё», 1936). Я. Парэцкі быў тады сувязным паміж падпольным гаркомам КПЗБ і нелегальным рэдактарам газеты П. Слуцкім. Я. Парэцкі вучыўся ў Беластоцкай, а з 1931 у Лідскай гімназіі, якую скончыў у 1932. Пасля быў студэнтам Віленскага універсітэта (да 1939). У час вучобы займаўся рэпетытарствам. Пасля вызвалення Заходняй Беларусі вярнуўся ў Беласток, дзе да чэрвеня 1941 працаваў настаўнікам сямігадовай школы. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, разам з жонкай і дзевяцімесячнай дачкой эвакуіраваўся на Усход. Працаваў у калгасах і леспрамгасах Башкірскай АССР, з 1942 настаўнік, завуч, дырэктар НСШ у в. Нікіцінка. У час вайны бацькі былі расстраляны ў Шчучыне фашысцкімі захопнікамі. У 1944 Я. Парэцкі вярнуўся на Беларусь. Працаваў выкладчыкам Мінскага педінстытута (1944—48), скончыў яго экстэрнам у 1948. Потым выкладаў лацінскую мову ў Мінскім педінстытуце замежных моў (1948—79).

Кірункі творчай дзейнасці Я. Парэцкага — культура Беларусі 16—18 стагоддзяў, старажытныя мовы, творчасць паэтаў-лацiністаў. Першая публікацыя «Выкарыстанне У. І. Леніным лацінскіх выразаў, прымавак і крылатых слоў» (1960). Аўтар манаграфічных даследаванняў «Сымон Будны», «Элементы лацінскага словаўтварэння і сучасныя мовы», «Саламон Рысінскі», «Мікола Гусоўскі». На рускую мову перакладаў з лацінскай і польскай моў творы М. Гусоўскага (з Я. Семяжонам), С. Буднага, Я. Вісліцкага, С. Рысінскага, М. Карыцкага, С. Ягадзінскага, С. Кляновіча (з С. Яўсеевай) і інш. У розныя гады Я. Парэцкі выявіў у аддзелах рэдкіх кніг бібліятэк СССР (Ленінград, Львоў, Вільнюс), а таксама ў Кракаве шэраг невядомых або забытых твораў пісьменнікаў Беларусі (М. Гусоўскага, С. Рысінскага, С. Буднага і інш.).

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Симон Будный — передовой белорусский мыслитель XVI века. Мн., 1961. Рэц.: В а с і л ь е ў В. Даследаванне пра Сымона Буднага // Полымя. 1961. № 7; Ш ы д л о ў с к і А., К у л я ш о ў І. Каштоўная работа // Наст. газ. 1961. 13 мая; Я к у б о в с к и й В. О методологии одного исследования по истории Белорусской общественной мысли XVI века // Вестн. Ленинград. ун-та. 1963. № 14. Сер. истории, языка и литературы. Вып. 3.

Сымон Будны. Мн., 1975.
Элементы латинского словообразования и современные языки. Мн., 1977.
Соломон Рысинский: Solomo Pantherus Leucorussus: Конец XVI — нач. XVII в. Мн., 1983.
Николай Гусовский. Мн., 1984.
Міхаіл Карыцкі. Мн., 1991. (Са скарбніцы бел. культуры).
Ян Вісліцкі. Мн., 1991. (Са скарбніцы бел. культуры).

1.3.

1960. Использование В. И. Лениным латинских изречений, поговорок и крылатых слов // Учен. записки (Минский пед ин-т ин. яз.), Сер. филол. Вып. 2.

1961. Использование «игры слов» для критики идеалистической философии младогегельянцев в «Немецкой идеологии» К. Маркса и Ф. Энгельса // Вопросы лексикологии и грамматики. Мн.

1963. Ажываюць даўнія старонкі // Звязда. 5 чэрв. / Сааўт. Ю. Прэнская.

1964. Любчанскі зборнік прыказак і прымавак, сабраны і выдадзены С. Рысінскім у 1618 г. // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1 / Сааўт. Ю. Прэнская.

1967. Устав Слуцкого лицея // Неман. № 3; Міхаіл Гіціх // Полымя. № 6.

1968. Сымон Будны // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн.; Развіццё Сымонам Будным асветніцкіх ідэй Ф. Скарыны // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн.; Язэп Дамаnоўскі // Полымя. № 2; Сцяпан Аскерка // Там жа. № 12 / Сааўт. Ю. Прэнская.

1969. Цюрихская рукопись Симона Будного // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1; Слуцкія гравюры Максіма Вошчанкі // Беларусь. № 6 / Сааўт. Ю. Прэнская; Неизвестные стихи Андрея Рымши // Неман. № 2; Белорусские печатные дворы // Там жа. № 4 / Сааўт. Ю. Прэнская.

1970. «Апофегматы» Беняша Будного // Неман. № 11 / Сааўт. Ю. Прэнская.

1971. Некоторые «Письма к Луцилию» Л. А. Сенеки в «Конъектурах» Соломона Рысинского // Вопр. филологии. Мн. Вып. 1; Философ-самородок // Неман. № 8; Выдадзена ў Лоску // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3.

1972. Комментарии С. Рысинского к сочинениям Д. М. Авсония // Вопр. филологии. Мн. Вып. 2; Устав Слуцкого лицея // Методы обучения иноязычной речи. Мн. Вып. 2; Албанскі палкаводзец Скандэрбег // Беларусь. № 3 / Сааўт. Ю. Прэнская.

1973. Паэма Яна Вісліцкага «Пруская вайна» (1516) // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 1 / Сааўт. Ю. Прэнская; «На жертвоприношение Черного быка», «Песня к божественному Севастьяну» и «Победа над турками» Н. Гусовского // Вопр. филологии. Мн. Вып. 3; Напісанае застаецца? // ЛіМ. 3 жн.

1974. Паэма Міколы Гусоўскага «Жыццё Іакінфа» // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2; Чувство меры // ЛГ. 23 февр.

1975. Невядомыя вершы Міколы Гусоўскага (1523—1533 гады) // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3.

1976. Слуцкий компендиум по риторике // Педагогика и психология. Мн. Вып. 9.

1977. Вершаваныя творы Сымона Буднага // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 5.

1979. Антырэлігійная сатыра Брэсцкага друкаванага двара ў XVI ст. // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7; «...Родной речи отеческий звук»: Язык и мастерство Николая Гусовского // Неман. № 9.

1980. Сатырычныя вершы С. Ягадзінскага // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 8.

1981. Эпітафіі Саламона Рысінскага; Тры вершы Міхаіла Аляксандравіча Карыцкага // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 9; Новыя звесткі аб выданнях Сымона Буднага // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1.

1982. «Гіпіка» Дарагастайскага // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3.

1983. Іўеўскі педагог Ян Ліцыній Намыслоўскі; Обзор сентенций на трех языках // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 11.

1.4.

Гусоўскі М. Песня пра зубра / З лац. Мн., 1980 / Сааўт. пер. Я. Семяжон. Рэц.: McMillin A. // The Journ of Byel. Studies. 1984. № 3—4.

Гусоўскі М. Песня пра зубра / З лац. Мн., 1981 / Сааўт. пер. Я. Семяжон.

1967. [Диплом доктора медицинских наук Франциска Скорины) // З лац. // Неман. № 8.

1968. Гусовский Н. Песнь о зубре / З лац. // Неман. № 7 / Сааўт. пер. Я. Семяжон.

1973. Вислицкий Я. Прусская война: [Паэма] / З лац. // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 1; Кленович С. Роксолания (Русь): [Паэма] / З лац. // Неман. № 4 / Сааўт. пер. С. Яўсеева.

1980. Гусоўскі М. Песня пра зубра: (Урывак з аднайм. паэмы) / З лац. // Голас Радзімы. 25 снеж. / Сааўт. пер. Я. Семяжон.

1983. Лициний Намысловский Я. Сентенции / З лац. // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 11.

1984. Карыцкі М. Казка / З лац. // ЛіМ. 14 вер. / Сааўт. пер. Ю. Свірка.

2.3.

На рускай мове. Глебка П. Рецензия на монографию Я. Порецкого «Симон Будный» // Глебка П. Пытанні гісторыі, філалогіі, мастацтва. М., 1975.

В. М. Грышкевіч.

ПАСЛЯДОВІЧ МАКАР

Паслядовіч Макар Трафімавіч [8(21).8.1906, в. Караваева Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Пухавіцкі р-н Мінскай вобл.— 30.12.1984, Мінск, пахаваны на Чыжоўскіх могілках], празаік, перакладчык, драматург. Член СП Беларусі з 1934.

Нарадзіўся ў сям'і чыгуначніка. Скончыў Навасёлкаўскую сямігодку (1924), вучыўся на падрыхтоўчых курсах для паступлення ў вышэйшую навучальную ўстанову і адначасова працаваў у рэдакцыі газеты «Беларуская вёска» (1925—31). Калі быў яе спецыяльным карэспандэнтам, аб'ездзіў Беларусь, Урал, Сібір, Далёкі Усход, пабываў на будаўніцтве Харкаўскага і Сталінградскага трактарных заводаў. Матэрыялы аб гэтых паездках публікаваў у рэспубліканскім друку. У 1931—35 займаўся творчай працай. У 1935—39 адказны сакратар рэдакцыі часопіса «Полымя рэвалюцыі». Перад вайной быў на творчай працы. У 1941 стаў членам падпольнай партызанскай групы, якая дзейнічала ў Пухавіцкім раёне. Па падазрэнню ў сувязі з партызанамі ў 1943 арыштаваны і адпраўлены на катаржныя работы ў Германію. Пасля вызвалення вярнуўся на радзіму, працаваў спецыяльным карэспандэнтам газеты «Звязда» (1945—48). Потым зноў перайшоў на творчую працу. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалём. Імем М. Паслядовіча названа вуліца ў г. Мар'іна Горка.

Далучэнне М. Паслядовіча да літаратуры прыпадае на 20-я гады. Першай яго публікацыяй, відаць, з'яўляецца фельетон «Хоць згнаіў, абы збярог», надрукаваны ў 1926 у газеце «Беларуская вёска» пад псеўданімам Макар. У 1927 убачылі свет апавяданні пісьменніка «Першы мядзведзь» (часопіс «Паляўнічы Беларусі») і «Пад старою бярозай» (часопіс «Чырвоны сейбіт»). У першых творах М. Паслядовіч пераважна пісаў пра людзей беларускай вёскі, пра тыя змены, што адбыліся пасля рэвалюцыі ў сельскім жыцці. З даваенных твораў празаіка найбольш значныя раман «Паўстанне», аповесці «Марсель» і «Хада ў заўтра». Пасля вайны напісаў аповесць «Цёплае дыханне», раман «Свято над Ліпскам», дакументальную аповесць «Па воўчых сцежках», зборнік гумарыстычных апавяданняў «Двайное дно», п'есы «Гонар», «Гарачае сэрца» і інш. Тэматыка твораў пісьменніка разнастайная. Ён пісаў пра грамадзянскую вайну, раскулачванне сялян і станаўленне калгаснага ладу, асушэнне палескіх балот, аднаўленне пасляваеннай вёскі, нярэдка паказваючы ўсе гэтыя падзеі ў адпаведнасці са стэрэатыпамі свайго часу. Плённа працаваў і ў галіне перакладу. Шэраг сваіх кніг прысвяціў юным чытачам («Вучоны верабей», «Зялёны канверт» і інш.).

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1961. Т. 1. Паўстанне: [Раман]; Магістральны канал: [Аповесць]; Апавяданні розных гадоў. Т. 2. Цёплае дыханне: [Аповесць]; Свято над Ліпскам: [Раман]. Рэц.: Герцовіч Я. Добрыя людзі, добрыя кнігі // Беларусь. 1962. № 3.

Аповесці. Апавяданні. Мн., 1970 (Б-ка беларускай прозы).

Выбр. тв.: Аповесці, апавяданні, літ. пароды. Мн., 1986.

1.2.

Зруйнаваныя межы: Апавяданні. Мн., 1930. (Б-ка калгасніка).

Людзі вясны: Апавяданні. Мн., 1930.

Марсель: Аповесць. Мн., 1931; Рэц.: Алёшын П. // Маладняк. 1932. № 7.

Хада ў заўтрае: Аповесць. Мн., 1933.

Гонар: Вясковая п'еса. Мн., 1934.

Чатырнаццаты нумар: Апавяданні. Мн., 1934. Рэц.: Лынькоў М. Цвёрды, упэўнены крок // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 8; Цэлеш М. Чатырнаццаты нумар // ЛіМ. 1934. 26 ліп.

Снайпер: Апавяданні. Мн., 1937.

Вучоны верабей: Апавяданні. Мн., 1938.

Паўстанне: Раман. Мн., 1940. Рэц.: Бярозкін Р. Аб культуры прозы: Раман М. Паслядовіча «Паўстанне» // ЛіМ. 1940. 26 кастр.; Климкович М. Белорусская проза за 1940 год // Сов. Бел. 1941. 16 апр.; Смолкін М. Раман «Паўстанне» М. Паслядовіча // ЛіМ. 1940. 17 жн.; Шарахоўскі Я. Раман «Паўстанне» М. Паслядовіча // Звязда. 1940. 27 ліст.

Шалёная рысь: П'еса ў адным акце. Мн., 1940.

Магістральны канал: [Аповесць]. Мн., 1947. Рэц.: А г і е в і ч У. Аповесць пра пераўтваральнікаў прыроды // ЛіМ. 1948. 17 ліп.; Б у р о в С. Соблазны водевиля // Сов. искусство. 1947. 27 сент.; К а р п а ў У. Вялікі ўздым // Полымя. 1947. № 12; Н. Б. «Новый дом» // Сов. Киргизия. 1947. 7 окт.; Ш к р а б а Р. «Магістральны канал» М. Паслядовіча // Полымя. 1948 № 12; 2 выд. Мн., 1951. (Школьная б-ка).

Цёплае дыханне: [Аповесць] Мн., 1948. Рэц.: Г р и г о р ь е в а С. Повесть о белорусских строителях // Новый мир. 1949. № 1.

Аляксандра Шаплыка: [Нарыс]. Мн., 1949 (Вытворчы вопыт Герояў Сацыялістычнай Працы).

Святло над Ліпскам: Раман. Мн., 1950 [Кн. 1]. Рэц.: Ж ы д о в і ч І. Раман аб калгаснай вёсцы // Калг. праўда. 1950. 5 снеж.; К р ы ш т а л ь В. Раман аб сённяшняй калгаснай вёсцы // Мін. праўда. 1951. 10 студз.; К у д ы н с к а я Л. «Святло над Ліпскам» // Гомел. праўда. 1950. 9 крас.; Л у ц к і А. Людзі перадавых ідэй // Бальш. Пал. 1950. 29 студз.; М і х а й л а ў Ф. Раман аб калгаснай вёсцы // Полымя. 1950. № 11; Н о в ы я кнігі // Віцеб. рабочы. 1951. 4 лют.; Х а д к е в і ч Т. «Святло над Ліпскам» // Звязда. 1950. 11 студз.; Ш а п о С. Святло над Ліпскам // Віцеб. рабочы. 1951. 6 сак.; Ш к р а б а Р. Тэма новага ў калгаснай вёсцы // Беларусь. 1950. № 10.

Святло над Ліпскам: Раман. Мн., 1953. Рэц.: Б р ы л ь Я. За глыбокае раскрыццё характараў // ЛіМ. 1953. 7 лют.; Б у р н о с а ў В. На подступах да тэмы // Там жа. 1953. 12 снеж.; Г е р ц о в і ч Я. Нататкі аб рамане // Полымя. 1953. № 5; К у л е ш о в Ф. // Сов. Бел. 1953. 16 авг.; Н о в ы я кнігі // Калг. праўда. 1953. 14 крас.; С і ў ц о ў І. Раман Макара Паслядовіча // Беларусь. 1953. № 6.

Мяцежнае сэрца: Нарыс. Мн., 1959. Рэц.: К у д р а ў ц а ў І. Мяцежнае сэрца // Беларусь. 1960. № 5; С м і л а в і ц к і С. Кніга аб сапраўдным чалавеку // Мін. праўда. 1960. 1 сак.

З табою побач: Аповесць. Мн., 1960. Рэц.: Ю р э в і ч У. Аповесць пра жыццё-подзвіг // Беларусь. 1961. № 6.

Пад дзвюма дойнымі каровамі. Мн., [1962—1963].

Салігорскае дзіва: [Нарыс] Мн., 1963.

Двайное дно: Гумарыстычныя апавяданні. Мн., 1964. (Б-ка «Вожыка»).

Зялёны канверт: Апавяданні. Мн., 1964. Рэц.: К а р п а ч о ў Э. Самыя цікавыя старонкі // ЛіМ. 1964. 3 ліст.

Наравісты пегас: [Апавяданні; Пародыі; Памфлеты]. Мн., 1968.

Святло над Ліпскам: Раман. Мн., 1976. (Бел. раман).

Цёплае дыханне: Аповесці. Мн., 1982.

З табою побач: Аповесць. Мн., 1984.

Паўстанне; Святло над Ліпскам: Раманы. Мн., 1988.

Чырвоныя стрэлы: Апавяданні. Мн., 1988.

1.3.

1926. Рэжымна-эканомны фельетон: Хоць і згнаіў, абы збярог // Бел. вёска. 9 ліп. / Пад псеўд. Макар. Аўт. спрэчнае; Вясковы фельетон: Крэдытна-таварыская казка // Там жа. 16 ліп. / Пад псеўд. Макар. Аўт. спрэчнае.

1927. Першы мядзведзь: Апавяданне // Паляўнічы Бел. № 1; Пад старою бярозаю: [Апавяданне] // Чырв. сейбіт. № 14.

1928. Удача: Апавяданне // Паляўнічы Бел. № 4; Ніводнага нядоімшчыка па страхоўцы! // Бел. вёска. 26 лют.; Трэба адрачыся ад старых звычаяў сельскіх аграномаў! // Там жа. 23 снеж.; У далёкай Сібіры: [Нарыс] // Сав. Бел. 22 чэрв.

1929. У цёмную ноч: Апавяданне // Паляўнічы Бел. № 2; Стары «з Новага Свету»: Апавяданне // Там жа. № 10; Прорванская аблава: Апавяданне // Там жа. № 11—12; Паход за камуну: [Апавяданне] // Бел. вёска. 6 кастр.

1930. Што было на балоце: Апавяданне // Паляўнічы Бел. № 6; Чым гудзе зямля: Апавяданне // Там жа. № 7; Восеньская песня: Апавяданне // Там жа. № 9, 10; Стрэлы вясны: Апавяданне // Чырв. Бел. № 9; Новы край тут паўстаў з навальніц: Нарыс // Там жа. № 15; Сымон Крыга: [Апавяданне] // Бел. вёска. 16, 18 жн.

1931. Шуміць, гудзе вясна: Урывак з аповесці «Марсель» // Паляўнічы Бел. № 4; Пераможны стэп: [Нарыс] // Там жа. № 11; Марсель: Аповесць // Узвышша. № 1—3; Парушыць сны Сымона Правабочнага: (Замест фельетону) // Калгаснік Бел. 21 лют.

1932. Хада ў заўтра: Аповесць // Беларусь калгасная. № 3—7; Ля снапоў: Апавяданне // Чырв. Бел. № 15.

1933. Сын Міхася Цягуна // Іскры Ільіча. № 2; Чатырнаццаты нумар: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 5; Небяспечны звер: [Апавяданне] // Калгаснік Бел. 30 студз.; 7 лют.; Караванавая дарога: [Апавяданне] // ЛіМ. 13 жн.; Конюх Ракуш: [Апавяданне] // Там жа. 31 кастр.

1934. Мечаны заяц: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 12; Ганебная пляма: Апавяданне // Полымя. № 1; Старое гумно: Апавяданне // Там жа. № 2; Канфлікт: Апавяданне // Там жа. № 4; Суддзя: Урывак з кнігі пра Чырвоную Армію // ЛіМ. 19 ліст.

1935. Залаты гадзіннік: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 5; Снайпер: Апавяданне // Там жа. № 10; Мігель-газетчык: Апавяданне // Піянер Бел. 15, 20 крас.; Белы тхор: [Апавяданне] // Там жа. 17, 21 ліст.

1936. Чалавечая вартасць: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 3; Вучоны верабей: Апавяданне // Там жа. № 5; Бікфордаў шнур: Апавяданне // Там жа. № 8; Эспада Флорка: Апавяданне // Там жа. № 11; Сказ пра выдру // Піянер Бел. 27, 30 студз.

1937. Блізкі голас: Апавяданне // ЛіМ. 5 лют.; Залатая восень: Нарыс // Там жа. 12 ліст.

1938. Гарачае сэрца: П'еса // Полымя рэвалюцыі. № 7—8; Расстраляцы!: Слова пісьменніка // ЛіМ. 10 сак.; У пошуках Токарава: Урывак з рамана // Там жа. 6 крас.; Іосіф Іванавіч Папкоўскі: Нарыс // Там жа. 22 чэрв.; У заезджым доме: Урывак з рамана // Там жа. 10 жн.; Непарушны статут жыцця: [Нарыс] // Там жа. 31 снеж.

1939. Праўда Нічыпара Сіроткі: [Апавяданне] // Вызваленым братам. Мн.; Полымя рэвалюцыі. № 9; Шалёная рысь: П'еса // Там жа. № 2; Піянер Бел. 29 студз., 3 лют.; Паўстанне: Раман // Полымя рэвалюцыі. № 5—7, 10—12; Начныя сустрэчы: Урывак з рамана «Паўстанне» // Звязда. 12 ліп.; Гандляры і гаспадары: Апавяданне // ЛіМ. 11 ліп.

1940. Вучоны верабей: [Апавяданне] // Казкі, вершы, апавяданні. Мн.; Ваенная майстэрства: Апавяданне // ЛіМ. 23 лют.; На пясчанай касе: Урывак з аповесці «Магістральны канал» // Там жа. 7 вер.; Блізкэй да жыцця // Там жа. 28 вер.; Партызанская клятва: Урывак з рамана «Паўстанне» // Чырв. змена. 18 студз.

1941. Каштоўны клад: [Апавяданне] // Іскры Ільіча. № 1; Магістральны канал: Аповесць // Полымя. № 1, 2. Рэц.: К а в а л ё ў П. «Магістральны канал» // Звязда. 1941. 11 мая; Выпрабаванне: (Урывак з аповесці «Магістральны канал») // Звязда. 12 студз.; Сіла прыкладу: [Нарыс] // Там жа. 31 мая; Балацун Анастасія: [Нарыс] // Там жа. 1 чэрв.; Сяргей Міцкевіч: [Нарыс] // Там жа. 6 чэрв.; Неспакойны характар: Урывак з аповесці «Магістральны канал» // ЛіМ. 22 сак.; Таямнічыя грабары: (Урывак з аповесці «Магістральны канал») // Чырв. змена. 14 сак.; Квітнее зямля // Там жа. 22 чэрв.

1945. На нямецкай катарзе: Успаміны // Беларусь. № 9; У маёнтку барона фон Плессена; Набліжалася расплата; Сустрэча з саюзнікамі: (Пісьмы аб нямецкай катарзе) // Звязда. 16, 21, 28 кастр.; Агні бясстрашша: (Апавяданне) // Там жа. 10 ліст.

1946. Крылаты госць: Урывак з рамана «Усход» // Беларусь. № 4; Дзень у калгасе «Рассвет»: Нарыс // Там жа. № 10; Трактарыст Канстанцін Булаўка; Добры пачын; Звеннявыя: Пісьмы з Палесся // Звязда. 24, 27 крас.; 5 мая; У трактарыстаў: Нарыс // Там жа. 20 снеж.; Гара высокая: Урывак з рамана «Усход» // ЛіМ. 17 жн.; Позірк у будучыню: [Нарыс] // Сав. Радзіма. 13, 16, 19 ліп.

1947. Цёплае дыханне: Аповесць // Беларусь. № 4—6, 8—10. Рэц.: Г у б а р э в і ч К. Не на поўным дыханні // ЛіМ. 1947. 27 снеж.; Т у р э ц к і І. Пра аповесць «Цёплае дыханне» // Звязда. 1947. 31 снеж.; У с і к а ў Я. Аповесць аб нашых сучасніках // Чырв. змена. 1947. 2 снеж.; Свет самага прыгожага: Нарыс // Бела-

русь. № 11; Нікіфар Мяфодзіевіч Малахоўскі // Звязда. 15 студз.; У родным горадзе: [Урывак з рамана «Усход»] // Там жа. 6 крас.; Чалавечы след: Урывак з аповесці «Цёплае дыханне» // ЛіМ. 12 крас.; Нараджэнне помсты: [Рэц. на: Ш а м я к і н І. Глыбокая плынь // Полымя. 1947. № 10] // Там жа. 6 снеж.

1948. Цёплае дыханне: (Урывак з аповесці) // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.; Вогненная ноч: Урывак з рамана «Усход» // Беларусь. № 8; На перадавую лінію // ЛіМ. 3 крас.; Аповесць пра хлебаробаў: [Рэц. на: Х а д к е в і ч Т. Вяснянка // Полымя. 1948. № 1, 2] // Там жа. 17 крас.; Паэтычная кніга // Там жа. 22 мая; У калгаснага агранома: Нататкі // Там жа. 12 чэрв.; Гэта было ў Зазер'і // Там жа. 10 ліп. / Сааўт. І. Грамовіч!; Новы хлеб // Там жа. 7 жн.; Баявое камсамольскае племя // Там жа. 2 кастр. / Сааўт Р. Няхай.

1949. Кветкі Цянь-Шаня: Урывак з п'есы // Беларусь. № 5 / Сааўт. М. Горцаў; Кветкі Цянь-Шаня: [Урывак з п'есы] // Бярозка. № 4 / Сааўт. М. Горцаў; Адбой: Апавяданне // Вожык. № 13; Важнейшая справа: Апавяданне // Там жа. № 15; Кветкі Цянь-Шаня: П'еса / Полымя. № 6 / Сааўт. М. Горцаў. Рэц.: К л и м к о в и ч М. Недоработанная пьеса // Сов. Бел. 1949. 18 сент.; Святло над Ліпскам: Раман // Полымя. № 7—10. Рэц.: К а р п а ў У. «Святло над Ліпскам» // ЛіМ. 1949. 10 снеж.; Крокі ў будучыню: (Урывак з рамана «Святло над Ліпскам») // Звязда. 20 ліст.; Народны суддзя // ЛіМ. 5 лют.; Наватары будаўніцтва: Нарыс // Там жа. 9 крас.; Кветкі Цянь-Шаня: Урывак з п'есы // Там жа. 19 сак. / Сааўт. М. Горцаў. Рэц.: С в о я рука владыка // Правда. 1949. 1,13 сент.; На прадвесні // ЛіМ. 26 сак.; Думы пра будучыню: Нарыс // Там жа. 30 крас.; Патрыятычны твор: [Рэц. на: Л ы н ь к о ў М. Векапомныя дні // Полымя. 1948. № 11, 12; 1949. № 2,3] // Там жа. 7 мая.

1950. Камсамольскае племя / Сааўт. Р. Няхай; Наватары будаўніцтва: Нарыс // Беларускі трактарны. Мн.; Ластаўка: Апавяданне // Вожык. № 3; Каўчукаводы // Звязда. 29 крас.; Маладая проза // ЛіМ. 1 студз.; Неабмежаваная магчымасць: Нататкі // Там жа. 19 жн.; Сталінская магістраль: Нататкі // Там жа. 9 вер.; Калгасныя наватары: Нататкі // Там жа. 30 снеж.; На паляванні: (Урывак з другой кнігі рамана «Святло над Ліпскам») // Мін. праўда. 20 снеж.; Размова ў дырэктара школы: (Урывак з рамана «Святло над Ліпскам») // Наст. газ. 12 студз.; «Ясны бераг» // Там жа. 20 крас.; Дысертацыя: (Урывак з другой кнігі рамана «Святло над Ліпскам») // Там жа. 28 снеж.; На экскурсіі // Сав. селянін. 4 ліп.; Путь патриота // Сов. Бел. 4 марта.

1951. Сустрэча з дэпутатам: Урывак з 2-й кнігі рамана «Святло над Ліпскам» // Заря. 4 лют.; Звязда. 16 студз.; Асабістая марка: [Нарыс] // Звязда. 20 кастр.; Працаваць яшчэ лепш // Калг. праўда. 1 студз.; Прыгажосць нашых дзён // Там жа. 1 мая; Дакумент магутнасці // ЛіМ. 3 сак.; Вясна ідзе... // Там жа. 24 сак.; Разам з жыццём // Там жа. 7 крас.

1952. Святло над Ліпскам: Раман // Полымя № 1,2; Адроджаная Беларусь // Віцеб. рабочы. 30 снеж.; За Радзіму. 30 снеж.; Зара. 30 снеж.; Вялікія пераўтварэнні // Гомел. праўда. 30 снеж.; Вітанне другу // Звязда. 1 студз.; Святло над Ліпскам: Урывак з другой кнігі рамана // Там жа. 9 студз.; Калг. праўда. 23 студз.; «У Забалоцці днее» // Там жа. 21 сак.; Сакратар райкома: (Урывак з другой кнігі «Святло над Ліпскам») // ЛіМ. 5 студз.; Магутны талент // Там жа. 1 сак.; Трыццаць год // Там жа. 27 снеж.; Агітатар: Урывак з другой кнігі рамана «Святло над Ліпскам» // Мін. праўда. 6 студз.; Багатая спадчына // Там жа. 4 сак.; Натхнёная праца // Там жа. 5 кастр.

1953. Калгасны аграном: [Нарыс] // Звязда. 30 крас.; Аб правамерным і выпадковым: [Рэц. на кн.: М е л е ж І. Мінскі напрамак. Мн., 1952] // ЛіМ. 21 лют.; Стваральнік чалавечага шчасця // Там жа. 19 сак.; Не адрывацца ад жыцця // Там жа. 9 мая; Пра завершанасць мастацкага вобраза // Там жа. 10 кастр.; Па шляху, указанаму Сталіным // Мін. праўда. 20 сак.; Для савецкага чалавека // Там жа. 6 ліст.; Гигант легкой индустрии // Сов. Латвия. 11 нояб.; Минский гигант легкой индустрии // Сов. Литва. 17 нояб.; Сов. Молдавия. 15 нояб.

1954. На крутым уздыме: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Зялёнае мулінэ: Апавяданне // Вожык. № 8; Абалонь: Апавяданне // Полымя. № 12; Старшыня калгаса // Звязда. 18 жн.; Думкі пра літаратурную крытыку // Там жа. 28 жн.; «Расстаёмся ненадоўга» // Там жа. 12 снеж.; Разам з народам // Калг. праўда. 15 снеж.; Усенародная задача // ЛіМ. 20 сак.; Галоўнае і выпадковае // Там жа. 24 ліп.; Пісьменнік і рэдактар // Там жа. 11 вер.; Першая кніга // Там жа. 16 кастр.; Не адставаць ад жыцця // Там жа. 11 снеж.; Цвети, родная Белоруссия! // Сов. Бел. 1 янв.

1955. Памочнік героя: Апавяданне // Бярозка. № 10, 11; Дзве сустрэчы: [Рэц. на кн.: Б у д з ь ц е здаровы. Мн., 1955] // Полымя. № 7; Пісьменнік-баец // Звязда. 18 лют.; Вялікае прадбачанне // Калг. праўда. 22 крас.; Канфлікт і вобразы // ЛіМ. 13 жн.

1956. Зялёнае мулінэ: [Апавяданне] // Мастацкае слова. Мн.; З табою побач // Бярозка. № 5; Дарога ў дамкі: Апавяданне // Вожык. № 24; З табою побач: Аповесць // Полымя. № 3; 1958. № 11; 1959. № 12. Рэц.: Ш а б л і н с к і П. Цікавы пачатак // Віцеб. рабочы. 1956. 6 чэрв.; Размова ў райкоме: Урывак з аповесці «З табою побач» // За Радзіму. 25 вер.; Маг. праўда. 25 вер.; Ідзе вясна // Звязда. 15 крас.; Жывое імкненне наперад: Нарыс // Там жа. 22 ліст.; Навагодняя размова // Калг. праўда. 1 студз.; Прызванне пісьменніка: [Рэц. на кн.: В а с і л ё н а к Я. Прызнанне. Мн., 1956] // ЛіМ. 21 крас.; Незгасальнае святло // Мін. праўда. 1 мая.

1957. Нараджэнне завода: (Урывак з аповесці «Цёплае дыханне») // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Ахвяра цывілізацыі: Апавяданне // Беларусь. № 3; Аповесць пра юнацтва: [Рэц. на: С а б а л е н к а Р. Юнацтва ў дарозе // Полымя. 1956. № 11] // Звязда. 4 студз.; Шчаслівая маладосць: Нарыс // Там жа. 30 чэрв.; Патриот-коммунист // Известия. 22 окт.; Творчы рост пісьменніка: [Рэц. на: Ш а х а в е ц У. Пасля вяселля // Полымя. 1956. № 12] // ЛіМ. 12 студз.; Нашы вялікія здабыткі // Там жа. 20 ліст.; Няўрымслівая душа // Там жа. 7 снеж.; Вялікае нараджэнне // Мін. праўда. 5 ліст.; Закон жыцця і росквіту // Там жа. 6 снеж.

1958. Жывое вока: Апавяданне // Бярозка. № 4; Спадарожнік: Апавяданне // Там жа. № 8; Новаялібск: Апавяданне // Там жа. № 12; В колхозной семье // Славяне. № 12; Зялёны канверт: Апавяданне // Звязда. 19 кастр.; На зямлі бацькоў: [Нарыс] // Там жа. 6 ліст.; Салаўіны плёс: Апавяданне // Калг. праўда. 27, 29—31 ліп.; На вышэйшую ступень // ЛіМ. 15 сак.; Як чытаўся раман...: Літаратурны памфлет // Там жа. 18 чэрв.; Чалавек і яго справы // Там жа. 26 ліст.; Чалавек справы: [Нарыс] // Мін. праўда. 26 лют.; Земля моих отцов: Заметки писателя // Сел. х-во. 30 дек.; В великом походе // Сов. Бел. 1 янв.

1959. Непакойлівая душа // Кузьма Чорны. Мн.; Новаялібск: Апавяданне // Бярозка. № 1; Гордасць чалавека // Там жа. № 6; У будучыню: [Верш] // Звязда. 1 мая; Вераб'ёўская ноч: [Апавяданне] // Звязда. 2 кастр.; Уперад, да камунізма! // Калг. праўда. 22 крас.; Мяцежнае сэрца / Там жа. 2, 6, 9, 14, 19, 25, 26 жн., 2 вер.; Трэцяя касмічная // ЛіМ. 7 кастр.; День грядущий // Сов. Бел. 14 янв.

1960. Чаму «Жываглодавічы»?: [Пісьмо ў рэдакцыю] // Звязда. 19 крас.

1961. Ідзе маладая змена // Голас Радзімы. № 99.

1962. Наша Балачанка // Бярозка. № 10; Друг больших урожаев: Письмо с Солигорского калийного комбината // Дружба народов. № 6; Калгас — школа камунізма // Звязда. 11 студз.; Дапаможам яму, інспектар!: (Пісьмо ў рэдакцыю) // Там жа. 25 лют.; Вялікія здзяйсненні // Калг. праўда. 1 студз.; Апошнія мінуты: Апавяданне // Там жа. 20 сак.; Слова пра сябра // ЛіМ. 9 сак.; Каб нас не папракалі нашчадкі // Там жа. 17 ліп.; Ухваляем! // Там жа. 23 ліст.

1963. Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Дзядзя Міша: Апавяданне // Беларусь. № 12; Лес будзе жыць: Апавяданне // Бярозка. № 5; Свята на заводзе: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Салігорскае

дзіва: Нарыс // Маладосць. № 8; Як распалася наша суполка: Літаратурны памфлет // ЛіМ. 9 крас.

1964. Залатая каса: Апавяданне // Бярозка. № 2; Каралёк: Апавяданне // Там жа. № 5; Рукі майго дзеда: Апавяданне // Там жа. № 11; Масты: Апавяданне // Там жа. № 12; Радыкуліт: Апавяданне // Вожык. № 3; Двайное дно: Апавяданне // Там жа. № 10; Будзем шахцёрамі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Споведзь шчырага сэрца // ЛіМ. 22 снеж.; Пошукі ў Рэмезах: Апавяданне // Мін. праўда. 19 снеж.

1965. Прысяга сэрца: З аповесці «Цёплае дыханне»: [Урывак] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Пошукі ў Рэмезах: Апавяданне // Бярозка. № 3; Твой зорны шлях: Апавяданне // Там жа. № 7; Рамонтная адысея: Апавяданне // Вожык. № 5; Аксамітны голас: Апавяданне // Там жа. № 12; Галоўнае — мір! // Голас Радзімы. № 51; Пустка ці пладовы сад // Звязда. 27 крас.; Незабыўныя фарбы // ЛіМ. 10 вер.

1966. Чырвоныя стрэлы: [Апавяданне] // Бярозка. № 8; Перамога на пероне; Салігорскія эцюды: Літаратурныя пародыі // ЛіМ. 1 студз.; Слоў не хапае! // Там жа. 8 лют.; Наш някруглы стол: Пародыі-эпіграмы-усмешкі // Там жа. 1 сак.; За гукавым бар'ерам: Раздзел з аповесці // Там жа. 19 жн.

1967. Залатая каса: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1; Сто чацвёрты квартал: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; З пашанай і ўдзячнасцю: Да 60-годдзя з дня нараджэння Васіля Каваля // ЛіМ. 18 жн.; Наша Міншчына // Мін. праўда. 7 ліст.; На лесной тропе: [Нарыс] // Сел. газ. 18 июня.

1968. Лісцвяная мяцеліца: Урывак з рамана «Святло над Ліпскам» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Наравісты Пегас // Беларусь. № 5; Маці і сын: Літаратурныя пародыі // Там жа. № 7; Маўчаў стары бор: Літаратурныя пародыі // Там жа. № 9.

1969. Сонечная карона: Апавяданне // Бярозка. № 2; Вось яны, нашы героі // ЛіМ. 25 ліст.; [Рэц. на: П о н о м а р е в В. Мятежное сердце // Неман. 1968. № 9, 12] // Сел. газ. 27 мая.

1970. Дзякуй вам, землякі: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн.

1971. Песня роднай прыродзе: [Рэц. на кн.: М а с а р э н к а А. На бабровых тонях. Мн., 1971] // Вяч. Мінск. 3 чэрв.; Час вялікіх здзяйсненняў // ЛіМ. 23 крас.

1972. Наперад крокамі сажнёвымі // Вяч. Мінск. 6 ліст.; На плыні часу: Тарасу Хадкевічу — 60 гадоў // ЛіМ. 3 сак.

1973. Насустрач вятрам // Вяч. Мінск. 26 ліст.; Пра герояў нябачнага фронту: [Рэц. на кн.: К а л и н и н Ф. Центр вызывает Минск. Мн., 1973] // Звязда. 22 жн.; Свет чалавечых пачуццяў: [Рэц. на кн.: Р ы б а к А. Дарогі бываюць розныя. Мн., 1972] // ЛіМ. 23 сак.; Шчасце цяжкіх дарог // Там жа. 28 вер.; Блаславёная перапёлачка: Пародыя // Там жа. 14 снеж.

1974. Калгасны аграном // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.

1976. У новыя далягляды // Беларусь. № 2; Расплата з камендантам: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Нязгасная любоў да бацькаўшчыны: З выступленняў удзельнікаў устаноўчай канферэнцыі бел. т-ва «Радзіма» // Голас Радзімы. 19 лют.

1977. Мяцежнае сэрца // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1.

1978. Адкрыў дарогу Чорны... // ЛіМ. 21 ліп.

1981. Рукі майго дзеда: [Апавяданне] // Бярозка. № 8.

1983. Сто чацвёрты квартал: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; У дарозе з Янкам Маўрам: Успаміны // Маладосць. № 5.

1984. Спадарожнік: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.

1.4.

О р ш ы н А. Этапным парадкам: [Аповесць] / З рус. Мн., 1936.

М а п а с а н Г і д э. Пышка: Апавяданне / З фр. Мн., 1937.

В е р н Ж. Таямнічы востраў / З фр. Мн., 1938.

А с т р о ў с к і М. Як гартавалася сталь; Народжаныя бурай / З рус. Мн., 1950.

Г о г а л ь М. Тарас Бульба / З рус. Мн., 1954 / Сааўт. пер. А. Бачыла.

Б а ж о ў П. Зялёны конік: [Аповесць] / З рус. Мн., 1959.

Г о р к і М. У. І. Ленін: [Успаміны] / З рус. Мн., 1969.

Н я ч а е ў А. Іван Меншы — розумам мудрэйшы: Рус. нар. казкі / Пераказаў А. Нячаеў / З рус. Мн., 1973.

К а л і ч Д. Бераг без сонца: Раман / З сербахарв. Мн., 1978.

1934. К у д з і м а ў В. Узрыў катла: Апавяданне / З рус. // ЛіМ. 28 лют.; Г л а з ы р ы н У. Шрам: Апавяданне / З рус. // Там жа. 31 сак.

1935. П а м я л о ў с к і М. Нарысы бурсы: Урывак з кнігі / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 6; К р а і н с к і Э. Бура ў казармах: Урывак з рамана / З пол. // Там жа. № 8; Я г о ж. Рабунак: Урывак з аповесці / З пол. // ЛіМ. 1 мая.

1936. А с т р о ў с к і М. Народжаныя бурай: Раман / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 12; 1937. № 1, 3.

1937. П у ш к і н А. Мяцеліца: Апавяданне / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 2; Г о р к і М. Грыўня: Эпізод з жыцця аднаго рамантыка / З рус. // Там жа. № 6.

1949. П у ш к і н А. Аповесці нябожчыка Івана Пятровіча Белкіна / З рус. // Пушкін А. Выбр. тв. Мн.

1951. Ж э с ц е ў М. Касцёр уначы: Апавяданне / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1954. Ч э х а ў А. Бабы: [Апавяданне] / З рус. // Чэхаў А. Выбр. тв. Мн.

1970. М а е ў с к а я Д. А восьмай вечара: [Аповесць] / З пол. // Беларусь. № 7—12; 1971. № 1—3.

1975. Д о н ч а в і ч І. Нікала Жалезны; Л а з і ч Ж. Прэлюдыя да смерці паляўнічага; Л а л і ч М. Джына; С л а м н і ч І. Дзень нараджэння / З сербахарв.; Д р а к у л С. Печалбар / З макед.: [Апавяданні] // Югаслаўскія апавяданні. Мн.

1976. І л у с В. Прыгожая кветка лотас: Навела / З эст. // Эстонская навела. Мн.

1978. А з і м з а д э Ю. Веснавыя эцюды; А й л і с л і А. Бабулін кісет; А л е к п е р з а д э А. Лейтэнант Шчэрбан; В я л і е ў А. Шэры; Г у с е й н а ў І. Вяселле; І б р а г і м а ў Г. Вялікая дружба; І б р а г і м б е к а ў М. Аднойчы раніцай; І б р а г і м б е к а ў Р. Вермішаў; К а д ы р з а д э С. Ружа на снезе: [Апавяданні] / З азерб. // Ключ жыцця. Мн.

1980. К е р б а б а е ў Б. Сустрэча: [Апавяданне] / З туркм. // Аксамітная ружа. Мн.

1981. Б а д а р ч ы Л. Памятны партрэт: Д а м д з і н с у р э н Ц. Нячыстая сіла; Н а ц а г д о р ж Ш. Райскі прытулак; С о д а ў Л. Легенда пра дзве бярозы; Т у д з э ў Л. Шчасце; У д в а л С. Першыя трынаццаць: [Навелы] / З манг. // Вясновыя птушкі. Мн.

1.5.

На армянскую мову. З табою побач: Аповесць / Пер. Л. Накаран. Ерэван. 1977. Рэц.: С к а л ь с к і В. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 28 крас.

Пусты чалавек: [Апавяданне] // Пер. Г. Бес // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На літоўскую мову. Gyvybės dvelkimas / Vert. O. Miciute // Baltarusiu prozos antologia. Vilnius, 1949.

На нямецкую мову. Junge Kräfte / Übers. E. Walden. Berlin, 1952.

На рускую мову. Свет над Липском: [Раман] / Пер. Н. Горулев. Мн., 1950. Кн. 1.

Теплое дыхание: Повесть / Пер. С. Родов. М., 1951.

Свет над Липском: Роман / Пер. С. Родов. М., 1952. Рэц.: Б р ы л ь Я. За глыбокае раскрыццё характараў // ЛіМ. 1953. 7 лют.; М а с т е р с т в о романиста // ЛГ. 1955. 17 февр.

Теплое дыхание: Повесть / Пер. С. Родов. Мн., 1952.

Свет над Липском: Роман / Пер. С. Родов. Мн., 1955. Рэц.: П а р ш е н к о в С. // Туркм. правда. 1955. 29 дек.

По волчьим тропам: Докум. повесть, рассказанная полковником Д. Н. Калеником / Пер. Н. Горулев. Мн., 1961.

С тобою рядом: Повесть / Пер. А. Нечаев. М., 1962. (Люди, события). Рэц.: Привалов Б. Повести о почти неизвестном // Лит. Россия. 1963. 24 мая; Тверской А. Рядом со всеми // Неман. 1964. № 1.

Марсель / Пер. В. Жиженко; Магистральный канал / Пер. А. Нечаев: Повести. Мн., 1965.

С тобою рядом: Повесть / Пер. А. Нечаев. Мн., 1966.

С тобою рядом: Повесть / Пер. А. Нечаев. М., 1970. Рэц.: Колпаков А. // Дет. лит. 1972. № 6.

Магистральный канал: Повесть / Пер. А. Нечаев. М., 1974.

В пуще: (Отрывок из романа) // Сов. Бел. 1938. 11 июля; Соревнование: (Отрывок из повести «Магистральный канал») / Пер. И. Шлосберг // Сов. Бел. 1941. 14 февр.; Крылатый гость: [Апавяданне] // Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. М., 1948; На Красной площади: (Отрывок из повести «Теплое дыхание») // Зорька. 1948. 31 дек.; Юная энергия: (Отрывок из романа «Свет над Липском») / Пер. К. Титов // Сталин. молодежь. 1950. 20 авг.; Оболонь: [Апавяданне] / Пер. С. Родов // Белорусские рассказы. М., 1955; С тобою рядом: Повесть / Пер. Б. Бурьян и Н. Горулев // Сов. Отчизна. 1956. № 3; Анта.... Адэли... Ута...: [Апавяданне] / Пер. Б. Яковлев // Белорусские рассказы. М., 1962; Амурские караси: [Апавяданне] / Пер. Л. Соловей // Белорусский юмор. Мн., 1965; На токовище: [Раздзел з кнігі] // Сов. Бел. 1966. 21 авг.; Амурские караси: [Апавяданне] / Пер. Л. Соловей // Белорусский юмор. Мн., 1969; Золотая коса: [Апавяданне] / Пер. А. Тонкель // Белорусские рассказы. М., 1971; Золотая коса: [Апавяданне] / Пер. А. Тонкель // Березы на шляху. М., 1980.

На славацкую мову. Zlatý vrkoč / Prel. M. Hulmanová // Mesačná noc. Bratislava, 1973.

На таджыкскую мову. Анта... Адэли... Ута... / Тарч. З. Вохидов // Чуш зан Двина! Душанбе, 1965.

На ўкраінскую мову. З тобою поруч: Повість / Пер. Г. Петровська. К., 1974.

Крилатий гість / Пер. Н. Андріанова // Білоруські оповідання. К., 1949; Присяга серця: (Уривок з повісти «Тепле дихання») / Пер. Г. Вігурська // Ленінські читання. К., 1969. Вип. 2; Присяга серця: (Уривок з повісти) / Пер. Г. Вігурська // Сузір'я. К., 1970. Вип. 4; Присяга серця: (Уривок з повісти «Тепле дихання») / Пер. Г. Вігурська // Поріднились назавжди. К., 1972.

На чувашскую мову. Сунатла хана: [Апавяданне] / І. Мишши кусарна // Белорусси калавесем. Шупашкар. 1955.

Ылтан сивет: Калав / А. Малов кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар. 1985.

1.6.

Па воўчых сцежках: Дакум. аповесць, напісаная па расказу палкоўніка Д. М. Каленіка. Мн., 1958. / Літ. зан.

Заступнік дхармы: Сучасная індыйская навела. Мн., 1978 / Скл.

Лишакова З. В аду Освенцима / Пер. В. Максимова // В фашистских застенках: Записки. Мн., 1953 / Літ. рэд.; Па воўчых сцежках: Дакум. аповесць, расказаная палкоўнікам Д. М. Каленікам // За вярт. на Радзіму. 1957. № 46, 48—53, 55, 57, 58; Звязда. 1957. 11, 12, 14—17, 19, 21, 23, 25, 26, 28, 30 мая, 1, 2, 5, 6, 9, 13, 16, 23, 27 чэрв., 4 ліп.; Калг. праўда. 1957. 12, 14—18, 21, 22, 24, 26, 28, 29 мая, 1, 2, 4, 6, 8, 11, 14, 18, 25, 30 чэрв. / Літ. зап.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. Без належнай паслядоўнасці // ЛіМ. 1951. 7 ліп.; Барсток М. Калгасная тэматыка ў пасляваеннай беларускай літаратуры. Мн., 1954, С. 15—19; Бачыла А. Першыя ўсходы // ЛіМ. 1947. 24 мая; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 250—254, 299; Беларускія пісьменнікі — дзецям // Бярозка. 1961. № 1; Броўка П. За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1952. № 5; Яго ж. Літаратура і жыццё // Там жа. 1954. № 10; Яго ж. Нашы вынікі і нашы задачы // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Брыль Я. Праўда характараў // Брыль Я. Роздум і слова. Мн., 1963; Бур'ян Б. Хораша ў нас! // Там жа. 1951. 20 студз.; Віншуем з узнагародай: Нататка // Там жа. 1966. 23 жн.; Віншуем з узнагародай // Там жа. 1969. 3 студз.; Вольскі В. Канфлікт — аснова драматургіі // Там жа. 1952. 31 мая; Гамолка М. Добрыя кнігі добрага пісьменніка: Макару Паслядовічу — 70 год // Голас Радзімы. 1976. 9 вер.; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 59—62; Яго ж. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 7—9, 89—91; Яго ж. Ля самых вытокаў чалавечай свядомасці // Герцовіч Я. Творчае крэда. Мн., 1970; Яго ж. На перадавых пазіцыях. Мн., 1957. С. 107—112; Яго ж. Партрэт сучасніка // Там жа. 1953. № 9; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 54—55; Грамовіч І. Расказаць пра свой час // Грамовіч І. У сховах памяці і сэрца. Мн., 1983; Яго ж. Сведка і ўдзельнік вялікіх падзей // ЛіМ. 1985. 4 студз.; Губарэвіч К. Нараджэнне новай тэмы // Там жа. 1947. 19 крас.; Гусак С. Пошукі, здабыткі і страты // Полымя. 1962. № 4; Дворкіна Ю. Беларуская проза за 1940 год // Там жа. 1941. № 3; Дорскі І. Творчая сувязь тэатра з драматургамі // Віцеб. рабочы. 1941. 11 лют.; Есакоў А. Новыя п'есы для самадзейнасці // ЛіМ. 1938. 28 вер.; Жыдовіч І. Яго зямныя карані // Вяч. Мінск. 1976. 21 жн.; Індустрыяльная тэма ў пасляваеннай беларускай прозе // ЛіМ. 1948. 27 ліст.; Каваленка В. Думкі пра сучасны беларускі раман // Полымя. 1963. № 1; Казека Я. У палоне схемы // ЛіМ. 1954. 6 сак.; Карпаў У. За глыбокае вывучэнне жыцця // Там жа. 1952. 12 студз., 2 лют.; Яго ж. На пульсе жыцця // Наст. газ. 1976. 21 жн.; Яго ж. Проза Макара Паслядовіча // Полымя. 1954. № 1; Яго ж. Прыход героя // Карпаў У. Крылаты ўзлёт. Мн., 1966; Яго ж. Проза 1949 года // Полымя. 1950. № 3; Кітун В. Павел Дэраш і Іван Сарока // Чырв. змена. 1941. 16 мая; Краўчанка У. Слова ў абарону аповесці «Глыбокая плынь» // ЛіМ. 1947. 27 снеж.; Кудраўцаў В., Тарасаў Я. Фільм аб передавым беларускім калгасе // За Радзіму. 1953. 13 снеж.; Кудраўцаў І. На правах пасынка // ЛіМ. 1950. 16 вер.; Кулакоўскі А. Тэма і наш абавязак // Там жа. 1952. 8 сак.; Л. «Полымя рэвалюцыі». Кніга 4-я за 1934 г. // Там жа. 1934. 26 ліп.; Лынькоў М. Беларуская савецкая проза за 1947 год // Там жа. 1948. 28 лют.; Яго ж. Заўвага да рэцэнзіі: Нататкі // Там жа. 1947. 27 снеж.; Яго ж. Мастацкая проза ў 1947 годзе // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1984. Т. 6; Лысы Ф. Мечыка любіць дзетвара // Чырв. змена. 1941. 16 мая; Макару Паслядовічу — 60 гадоў: Нататка // ЛіМ. 1966. 19 жн.; Макару Паслядовічу — 70 // Там жа. 1976. 20 жн.; Макару Паслядовічу — 75 // Там жа. 1981. 21 жн.; Марціновіч А. Віншаванне з юбілеем // Беларусь. 1976. № 8; Яго ж. З кагорты старэйшын // Звязда. 1981. 21 жн.; Матусевіч А. Такім я ведаю яго // Полымя. 1966. № 8; Матэвушаў В. «Беларускі трактарны» // За Радзіму. 1950. 13 кастр.; Мыслівец В. З гушчыні народнай // ЛіМ. 1981. 21 жн.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 113; Яго ж. Традыцыі, якія не старэюць: Беларуская «вясковая» аповесць 30-х гадоў // Полымя. 1970. № 8; Надзённая задача работнікаў літаратуры і мастацтва // ЛіМ. 1951. 17 лют.; Напісанне кнігі аб Мінскім трактарным заводзе: Нататка // ЛіМ. 1947. 4 кастр.; [Некралог] // Там жа. 1985. 4 студз.; Няфёд У. Сучасная тэма ў беларускай драматургіі // Там жа. 1949. 26 сак.; Няхай Р. На магістральным канале жыцця // Мін. праўда. 1966. 21 жн.; Яго ж. Шчырае слова // ЛіМ. 1956. 1 вер.; Палітыка Д. Беларуская пасляваенная проза. Мн., 1958. С. 15—16; Яго ж. Людзі яснай перспектывы і вялікай мэты // ЛіМ. 1952. 4 кастр.; Панамарова А., Гарачун Е. Разбор урыўкаў з рамана М. Паслядовіча «Святло над Ліпскам» на ўроках літаратурнага чытання ў VII класе // У дапамогу настаўніку. 1955. № 2; Папко Н. Некалькі слоў аб пейзажы // Чырв. змена. 1941. 16 мая; Пасяўцова М. Вобраз Дзяміда Сыча ў рамане Паслядовіча «Святло над Ліпскам» // Учен. зап. (Гродн. пед. ін-т). 1958. Вып. 4; Перкін Н. Праб-

лема тыповага ў сучаснай беларускай прозе // Полымя. 1954. № 7; Пісьменнік-патрыёт: Да 50-годдзя Макара Паслядовіча // Маладосць. 1956. № 8; Пісьменнік, публіцыст, грамадскі дзеяч: Да 60-годдзя з дня нараджэння Макара Паслядовіча // Голас Радзімы. 1966. № 34; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пратасеня П. Удалы вобраз дзеда Брыля // Чырв. змена. 1941. 16 мая; Прокша Л. Сумленна і таленавіта // ЛіМ. 1976. 20 жн.; Сабаленка Р. Дарогі клічуць // Там жа. 1966. 19 жн.; Савіцкі А. Цёплае дыханне дабрыні // Полымя. 1982. № 1; Сумар Г. Мае заўвагі // Чырв. змена. 1941. 16 мая; Хадкевіч Т. У першых радах // Беларусь. 1956. № 8; Шарахоўскі Я. Біяграфія сучасніка // ЛіМ. 1961. 24 лют.; Шушкевіч С. У творчым поступе // Звязда. 1976. 21 жн.; Шчарбатаў Г. Беларуская літаратура і задача ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12; Яго ж. Тып — гэта з'ява эпохі // ЛіМ. 1954. 17 ліп.; Яскевіч А. На шляху росту і сталасці // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972.

На рускай мове. Адамович А. Становление жанра: Белорусский роман. М., 1964. С. 267—268; Герцович Я. Поговорим об очерке // Неман 1961. № 3; Городницкий Е. О времени рассказ // Сов. Бел. 1981. 21 авг.; Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956. С. 321—328, 339—341; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 156; Карасев Ю. Колхозная тематика в произведениях белорусских прозаиков // Сов. Бел. 1954. 29 авг.; Яго ж. Образы наших современников // Сов. Отчизна. 1953. № 4; Литературные даты [Нататка] // Там жа. 1956. № 6; Мастерство романиста // ЛГ. 1955. 17 февр.; Охрименко П. Замечания А. Фадеева о трех белорусских романах // Проблемы литературно-общественной деятельности А. А. Фадеева: По материалам «Фадеевских чтений». Воронеж. 1974; Письма А. А. Фадеева белорусским писателям // Сов. Отчизна. 1956. № 6; Пятковский С. Сын своего времени // Сов. Бел. 1976. 21 авг.; Фадеев А. За тридцать лет. 2 изд. М., 1959. С. 631—632; Чернуха Т. Земные соки // Сел. газ. 1976. 21 авг.; Юбилей писателя // Сов. Бел. 1956. 2. окт.

Т. М. Махнач.

ПАЎЛАЎ САВЕЛІЙ

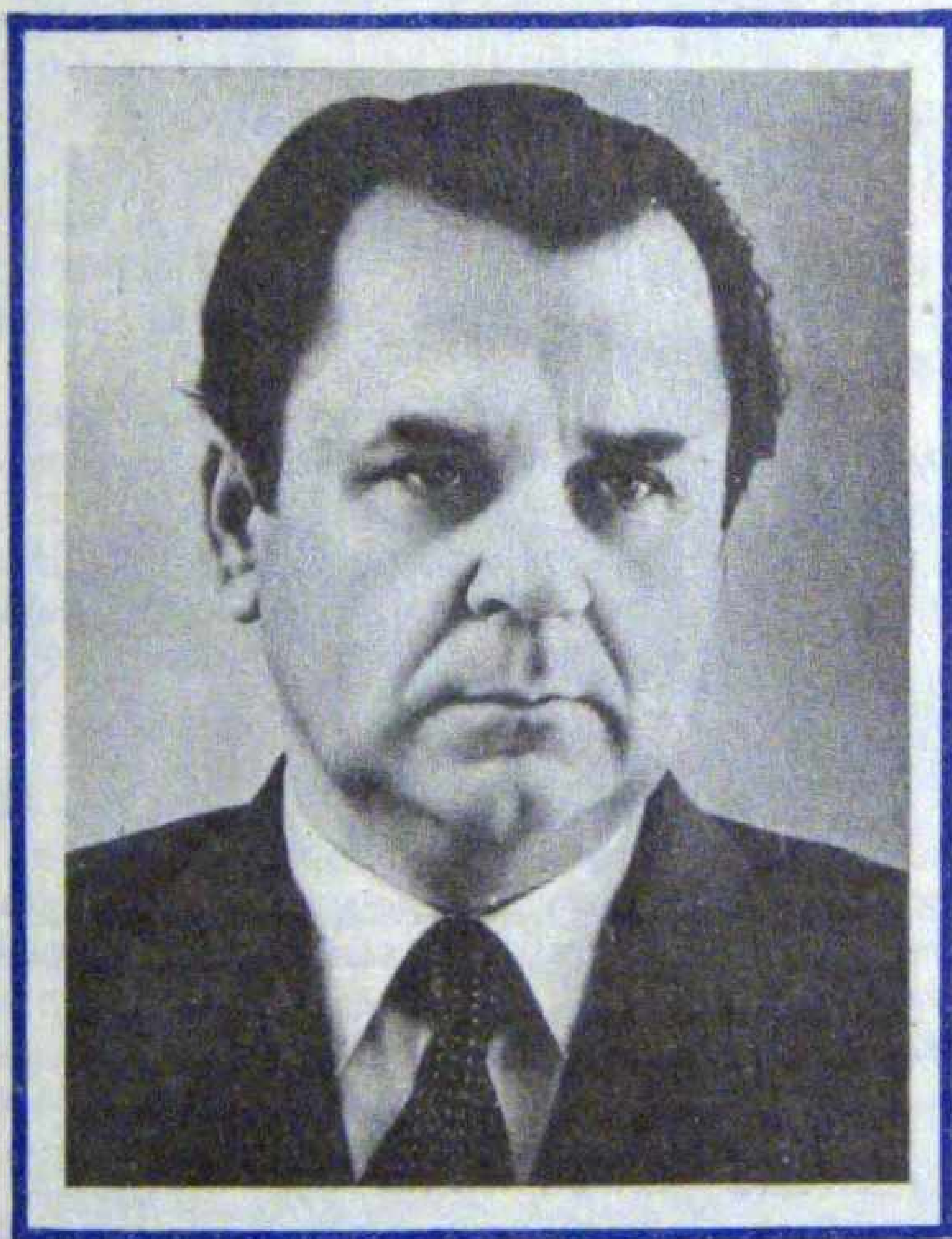

Паўлаў Савелій Яфімавіч (н. 7.2.1934, в. Самуйлы Браслаўскага пав. Віленскага ваяв., цяпер Браслаўскі р-н Віцебскай вобл.), празаік, публіцыст. Кандыдат гістарычных навук (1971). Член СП Беларусі з 1985 (выключаны ў 1990). Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння сярэдняй школы працаваў адказным сакратаром браслаўскай раённай газеты «Звязда» (1953). У 1953—55 служыў у Савецкай Арміі. У 1956 уступіў у КПСС. З 1955 намеснік рэдактара, рэдактар браслаўскай раённай газеты «Звязда», у 1959—60 сакратар Маладзечанскага абкома камсамола. Потым пераехаў у Мінск, быў загадчыкам аддзела, адказным сакратаром, намеснікам рэдактара газеты «Чырвоная змена» (1960—63). Скончыў БДУ (1962). Працаваў намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі ЦК ЛКСМБ (1961—62), інспектарам, загадчыкам сектара, намеснікам загадчыка, загадчыкам аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ (1963—89). Член ЦК КПБ з 1976. У 1989—91 рэктар Інстытута паліталогії і сацыяльнага кіравання. З 1992 прафесар Акадэміі кіравання пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1972—90. Узнагароджаны двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнамі Дружбы народаў, «Знак Пашаны», медалём, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў у 1952 у браслаўскай раённай газеце. Пісаў нарысы, памфлеты. Першая кніга («Каштаны наліваюцца гневам») выйшла ў 1962. Творы С. Паўлава грунтуюцца на дакументальным матэрыяле. Асноўная іх тэматыка — барацьба за мір, захаванне культурнай спадчыны, гуманістычных каштоўнасцей чалавецтва, экалагічныя праблемы («Чалавек ідзе ў жыццё», «Слова — зброя», «Вендэта па-амерыканску», «Два колеры зямлі»). За кнігу «Імперская паранойя» яму прысуджана прэмія Саюза журналістаў СССР

(1985). Выкарыстоўваючы жанр палітычнага памфлета, С. Паўлаў імкнецца да аналізу актуальных падзей сучаснага свету. У выніку зарубежных паездак ён напісаў дарожныя нататкі (кніга «Рэпартаж з борта Зямлі») пра гісторыю, звычаі, сучаснае жыццё шэрага краін.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Каштаны наливаются гневом: Путевые заметки. Мн., 1962.

Комсомол — университет воспитания. М., 1962. Рэц.: Алексеев И. Университет воспитания // Знамя юности. 1963. 31 янв.

Человек идет в жизнь... Мн., 1964.

Слово — оружие: О научных основах эффективности печати. Мн., 1970. Рэц.: Верховский А. Боевое содружество // Сов. Бел. 1970. 28 июля; Достанко Н. Сила печатного слова // Коммунист Бел. 1970. № 8; Філімонаў М. // Звязда. 1970. 15 ліп.

Репортаж с борта Земли. Мн., 1975. Рэц.: Валошка М. Пульс планеты // ЛіМ. 1975. 26 снеж.; Марціновіч А. Урок грамадзянскасці // Віцеб. рабочы. 1976. 26 лют.; Моисеев А. Репортаж с борта Земли // Журналист. 1976. № 6; Шевелева Е. Во имя настоящей дружбы // Сов. культура. 1977. 10 мая.

Два цвета земли. М., 1980. Рэц.: Булацкі Р. Гімн жыццю // Полымя. 1982. № 4; Евменов Л. Два лика бытия // Неман. 1981. № 5; Марціновіч А. Сэрца не можа маніць... // Віцеб. рабочы. 1981. 17 кастр.; Шевелева Е. Солидарность — факел мира // ЛГ. 1980. 30 июля.

Імперская паранойя: Памфлеты, нарысы. Мн., 1984. Рэц.: Булацкі Р., Булацкі В. Крыжовы сверб // Полымя. 1985. № 4; Марціновіч А. «Імперская паранойя» // Сучаснік. Мн., 1985; Яго ж. На класавых барыкадах — без перамен // Віцеб. рабочы. 1985. 24 мая; Напреев Г. // Журналист. 1984. № 11; Сташкевич Н. Защищая правду эпохи // Неман. 1985. № 3.

Формирование коммунистической идейности трудящихся: Из опыта парт. орг-ции Белоруссии. М., 1984.

Вендетта по-американски: Об углублении противоречий между США и странами Зап. Европы. Мн., 1985. Рэц.: Скобелев Э. Лицо «безумного мира» // Сов. Бел. 1985. 20 окт.

Непрызнаныя геніі: Гумарэскі, фельетоны, памфлеты, жарты. Мн., 1987. (Б-ка «Вожыка»)

У всех на виду. М., 1989.

Раз и навсегда: Рассказы, новеллы о человеке и природе. Мн., 1991.

1.3.

1960. З цянётаў атруты — на шырокую дарогу // Чырв. змена. 27 кастр.; Споведзь былога багаслова // Там жа. 28 снеж.

1961. Каб кожнае слова сэрца кранала // Чырв. змена. 18 крас.; Цудоўныя рысы новага // Там жа. 28 кастр.

1962. Ясная дарога пакалення // Маладосць. № 1; Дорога ближе, если цель ясна // Знамя юности. 21 янв.; Дружба даражэй за ўсё // Чырв. змена. 24 ліп.

1963. Мы — інтэрнацыяналісты // Закон твайго жыцця. Мн.; Творчасць маладых // Знамя юности. 24 марта; Чырв. змена. 24 сак.; Багаты той, хто служыць людзям // Там жа. 14 мая; Чым моцны барацьбіт // Там жа. 31 кастр.

1964. Труд — основа воспитания // Блокнот агитатора. № 24; Гуманизм — знамя коммунизма // Там жа. № 36.

1965. Новы час — новыя звычаі // Беларусь. № 7; Писать глубоко по содержанию и интересно по форме // Коммунист Бел. № 3; Общественные начала в печать // Там жа. № 12; Слово о тех, кто овеян легендой // Сов. патриот. 13 янв.

1966. На грамадскіх асновах // На пярэднім краі. Мн.; Зброяй друкаванага слова // Звязда. 5 крас.

1967. Богатырская поступь народа // Коммунист Бел. № 10; За словам — справа // Звязда. 15 кастр.; Революционная трибуна народа // Сов. Бел. 5 мая.

1968. Нужен научный подход // Коммунист Бел. № 5; Масавая народная трыбуна // Звязда. 5 мая.

1969. Арбитры соревнования // Коммунист Бел. № 4; Экзамен на зрелость // Сов. Бел. 6 мая.

1970. Дунай не узнаёт себя: [Нарыс] // На перекрестках планеты. Мн.; Знание, а не интуиция // Журналист. № 3; Действенность слова // Сел. газ. 3 марта.

1971. Политическое информирование, его особенности, требования к нему // Коммунист Бел. № 4—5; Насилие и средства массовой информации // Неман. № 1.

1972. Центры политической информации // Под знаменем ленинизма. № 3; Готовимся к экономическому всеобучу // Эконом. газ. 20 марта.

1973. Палкаводзец чалавечай думкі // Звязда. 5 мая; Спыніць каланіяльны разбой // Там жа. 31 кастр.

1974. Идейная убежденность советского человека // Коммунист Бел. № 9; Встречи с Индией: [Нарыс] / Неман. № 4.

1975. Узбагачаць духоўны свет, ідэйна загартоўваць савецкага чалавека // Нар. асвета. № 4; Легенды ажываюць: Нарыс // Полымя. № 4; Фактар дзейнасці // Звязда. 5 мая; Зоркость к факту // Правда. 23 февр.; Видеть человека // Сов. культура. 11 марта.

1976. Обогащать творческий потенциал личности // Печать и проблемы научно-технического прогресса. Мн.; С чем приходишь к людям // Правда. 10 мая.

1977. Эгрэта альба: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Старая ліпа: [Апавяданне] // Неман. № 12; С прицелом на отдачу // Сел. жизнь. 17 авг.

1978. На лебядзінай касе: Апавяданне // Беларусь. № 1; Комплексное планирование идейно-воспитательного процесса // Коммунист Бел. № 7; Каждый слушатель — активный идейный боец // Полит. самообразование. № 10; Былі птушынага лога: [Нататкі] // Родная прырода. № 3; 1979. № 1; Побуждая к действию // Правда. 28 июля.

1979. Адкуль бжазінізм?: Памфлет // Беларусь. № 1; Нейтронны гуманізм: Памфлет // Там жа. № 5; Аперацыя «Чмых»: Памфлет // Там жа. № 12; Нравственное возвышение человека // Коммунист Бел. № 8; Этот старый, старый Новый Свет: [Нарыс] // Неман. № 3; Сила нашей дружбы // Распространение печати. № 1; Воўк ля парога // Звязда. 27 мая.

1980. Намібія: край ашуканых надзей: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Птушыная эльдарада // Беларусь. № 6; Тарцюф XX стагоддзя: Памфлет // Там жа. № 12; На основе комплексного подхода // Коммунист Бел. № 4; Меч і ліра: Нарыс // Полымя. № 4. Рэц.: Юрэвіч У. У адкрытую кнігу жыцця // ЛіМ. 1980. 16 мая; Былі птушынага логу: [Нататкі] // Родная прырода. № 1,6; Ядзерное самагубства: Памфлет // Звязда. 13 студз.; Объединяя силы // Правда. 19 окт.; От знаний — к действию // Эконом. газ. 11 авг.

1981. Вектор Матросова: [Нарыс] // Признание в любви. Мн.; Сіндром Пталамея: Памфлет // Беларусь. № 9; Самацветы пустыні; Найда; Пакуль не вытыхала слава; Нахлебнік: Апавяданні // Полымя. № 12; Былі птушынага логу: [Нататкі] // Родная прырода. № 4; Акафіст Картэру // Звязда. 21 студз.

1982. Іранічная проза // Беларусь. № 4; Венера здымае чадру: [Нарыс] // Там жа. № 6; Імперская паранойя: Памфлет // Полымя. № 9; Мосты дружбы: [Нарыс] // Радуга. № 11; Формировать гармонию личности // Сов. культура. 15 окт.

1983. Самацветы пустыні: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Формировать разумные потребности // Агитатор. № 13; Утверждать творческий подход // Парт. жизнь.

№ 20 / Сааўт. А. Калмакоў; Важный участок партийной учебы, коммунистического воспитания трудящихся // Полит. самообразование. № 7; Рак: Памфлет // Полымя. № 1; Крыжовы сверб // Там жа. № 9; Правовые знания — каждому труженику // Слово лектора. № 4; На линии огня // Сов. культура. 3 нояб.

1984. Диалектика общественного прогресса // Международные отношения и мировой революционный процесс. М.; Балгарская мазаіка // Беларусь. № 5; Пацалунак юды: Памфлет // Полымя. № 1.

1985. Слово, вынесенное из огня: [Уступны артыкул] // Летописцы боевого подвига. Мн.; Повышая ответственность партийных организаций // Место жительства — место воспитания. М.; С заботой о завтрашнем дне // Библиотекарь. № 10; Отдача печатного слова // Правда. 10 сент.

1.5.

На літоўскую мову. Komjaunimas auklėjimo universitetas. Vilnius, 1963.

Miestu krize — sistemos krize // Tiesa. 1982. Vas. 25.

На рускую мову. Найда; Нахлебник; Пока не улетучилась слава / Пер. В. Слушник // Ашхабад. 1983. № 2; Самоцветы пустыни: [Апавяданне] // Пер. В. Слушник // Знамя труда. 1983. 5 марта.

На туркменскую мову. Ял ягысы; Шехрат: [Апавяданні] // Эдебият ве сунгат. 1983. 22 апр.

2.3.

На беларускай мове. [Б і я б і б л і я г р а ф і ч н а я даведка] // Признание в любви. Мн., 1981.

Г. І. Рэут.

ПАЎЛАЎ УЛАДЗІМІР

Паўлаў Уладзімір Андрэевіч (н. 25.10.1935, в. Замошша Слуцкага, цяпер Любанскага р-на Мінскай вобл.), паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1962.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Андрэй Максімавіч, і маці, Марыя Андрэеўна, працавалі ў калгасе. У 1954 У. Паўлаў скончыў Дарасінскую СШ; працаваў літработнікам любанскай раённай газеты «Кліч Радзімы». У тым жа годзе быў прызваны ў Савецкую Армію, служыў да 1957 у Маскоўскай ваеннай акрузе ў авіяцыйнай часці механікам па электраабсталяванні самалётаў. У 1957 паступіў на аддзяленне журналістыкі БДУ (скончыў у 1962). Апошнія 3 гады стацыянарнага навучання ва універсітэце спалучаў з работай у газеце «Чырвоная змена» і на Беларускім радыё. У 1963—67 загадваў аддзелам літаратуры і мастацтва, быў адказным сакратаром газеты «Чырвоная змена», з 1967 адказны сакратар кінабюлетэня «На экранах Беларусі», з 1971 літкансультант Саюза пісьменнікаў Беларусі. З 1972 загадчык рэдакцыі паэзіі, з 1982 — рэдакцыі збору твораў і выбраных твораў выдавецтва «Мастацкая літаратура». З 1986 кансультант па пытаннях літаратуры,з 1990 член Рады, намеснік старшыні СП Беларусі.

Першы верш У. Паўлава «Слаўнае лета» быў надрукаваны ў 1954 у газеце «Піянер Беларусі». Падборкі вершаў друкаваліся ў часопісах «Полымя», «Маладосць», «Бярозка», газетах «Звязда», «Літаратура і мастацтва», «Калгасная праўда» і інш. Аўтар зборнікаў паэзіі «Узлётная паласа», «Далягляд», «Светацені», «Начная балада», «Сляза на вейцы», «Сонца купаецца», «Гадавое кальцо», аповесцяў «Пажарніца», «Яжэліха», «Спелыя травы», «Тайна бункера № 7», «Чуж-чужаніца», аповесцяў і апавяданняў «Ад агню і мяча». Асноўныя тэмы яго паэзіі — зварот да мірных салдацкіх будняў, памяць дзяцінства, абпаленага вайной, праца салігорскіх шахцёраў, каханне. Як у паэзіі, так і ў прозе У. Паўлаў паказаў сябе шукальнікам свежай думкі і свайго слова ў выяўленні душэўных якасцяў, пачуццяў свайго сучасніка. Яго прозе характэрны лірыка-апавядальны стыль. Несумяшчальнасць паняццяў «вайна» і «маладосць» падкрэсліваецца ў аповесці «Спелыя травы». Прататыпам простай беларускай жанчыны Яжэліхі (з аднайменнай аповесці), здольнай на высакародны ўчы-

нак, з'яўляецца маці пісьменніка. Шэраг твораў адрасаваны юным чытачам. На беларускую мову перакладае п'есы, паэмы, вершы рускіх, украінскіх, літоўскіх, латышскіх, малдаўскіх і інш. аўтараў. Песні на словы У. Паўлава напісалі Э. Зарыцкі, Дз. Смольскі, У. Чараднічэнка і інш.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Каласы радкоў: Вершы. Мн., 1979. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Гаварушка Я. Вышыні скарацъ... // Наст. газ. 1980. 19 ліп.; Гублер Н. Пазнаваць мудрасць жыцця... // Вяч. Мінск. 1980. 11 чэрв.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1987. Т. 1. Вершы; Паэмы. Т. 2. Аповесці; Апавяданні.

1.2.

Узлётная паласа: Вершы. Мн., 1960. Рэц.: Бойка У. Сапраўдны верш — непаўторны! // Чырв. змена. 1960. 28 ліп.; Грахоўскі С. Шчаслівых узлётаў // Полымя. 1960. № 9; Паўлюкоўскі І. Чаго не хапае маладому паэту // ЛіМ. 1960. 19 жн.; Тарас В. Неабходна пачуццё вышыні // Маладосць. 1960. № 12.

Далягляд: Вершы і паэмы. Мн., 1964. Рэц.: Бярозкін Р. Раўняцца на лепшае // Беларусь. 1965. № 5; Ільін В. У дарозе... // Мін. праўда. 1965. 2 лют.; Канапелька А. Далягляды рамантыкі // Маг. праўда. 1965. 17 лют.; Лось Е. Размова з равеснікам // ЛіМ. 1965. 16 лют.; Семашкевіч Р. Пасля ўзлёту // Полымя. 1965. № 3; Чэрня Х. Смялей у жыццё // Маладосць. 1965. № 5.

Светацені: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Гаўрусёў С. // ЛіМ. 1967. 5 снеж.; Гиль М. Тревога современника // Сел. газ. 1968. 6 марта; Гніламёдаў У. Маральная вышыня паэта // Звязда. 1968. 7 сак.; Законнікаў С. Добры свет зямных трывог // Чырв. змена. 1968. 10 студз.; Катюшин Н. Исповедь современника // Знамя юности. 1968. 1 нояб.; Марціновіч А. Няходжаныя сцежкі паэзіі // Вяч. Мінск. 1967. 13 ліст.; Яфімаў Ф. На подступах да сталасці // Маладосць. 1968. № 3.

Пажарніца: Аповесць. Мн., 1968.

Годы нашы — птушкі: Аповесці. Мн., 1970. Рэц.: Клімашэўская І. На шляху да сталасці // Маладосць. 1970. № 12; Кудраўцаў І. У новым жанры // Беларусь. 1971. № 3; Санько В. З крыніц жыцця // Чырв. змена. 1971. 3 лют.; Семашкевіч Р. Паэт піша прозу // Полымя. 1970. № 11; Чыгрын І. Пра людзей, пра жыццё... // ЛіМ. 1970. 16 кастр.

Начная балада: Вершы, паэма. Мн., 1971. Рэц.: Алехнович В. «Маё юнацтва — мужны камсамол...» // Знамя юности. 1972. 18 апр.; Марціновіч А. Упэўненасць // Беларусь. 1972. № 4; Ракаў В. Меры вернасці // Звязда. 1972. 14 крас.; Фомчанка А. Песня людзям і зямлі // Вяч. Мінск. 1971. 29 снеж.

Ад агню і мяча: [Аповесць і апавяданні]. Мн., 1973. Рэц.: Гіль М. Самае большае жаданне // Полымя. 1973. № 10; Кудраўцаў І. Прозу піша паэт // Беларусь. 1973. № 12; Кянько М. Подых грозных вятроў // Чырв. змена. 1974. 21 ліп.; Марціновіч А. Паэт піша прозу // Маладосць. 1974. № 1; Ракаў В. Сеянае высокім расце // Звязда. 1973. 5 снеж.

Сонца купаецца: Вершы, паэма. Мн., 1976. Рэц.: Лойка А. «Я з харошай, душэўнай песні...» // Полымя. 1977. № 4; Чарняўскі М. «Я адтуль, дзе Залессі, Замошшы...» // Чырв. змена. 1977. 19 крас.

Чуж-чужаніца: Аповесць. Мн., 1979. Рэц.: Баравікова Р. Сэрца вучыла любіць... // Беларусь. 1980. № 12; Загорская Н. Пра сяброў — равеснікаў // Полымя. 1980. № 11; Чыгрынава Т. Так было... // ЛіМ. 1980. 6 чэрв.

Сляза на вейцы: Вершы. Мн., 1982. Рэц.: Арочка М. Зямлі паднебнае святло // Полымя. 1983. № 2; Скобелеў Э. У пошуках жывой вады // Чырв. змена. 1983. 10 крас.; Шаўцоў А. У свет шырокі ўлюбёны // Звязда. 1983. 3 сак.; Ярац В. Святло любові // ЛіМ. 1982. 31 снеж.

Гадавое кальцо: Вершы. Мн., 1986.

Радзімкі: Апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1954. Слаўнае лета: [Верш] // Піянер Бел. 3 чэрв.; Яблынька: [Верш] // Там жа. 9 вер.

1955. Маці: [Верш] // Чырв. змена. 17 ліп.; Хлапчукі; Мішэні: [Вершы] // Там жа. 10 жн.

1956. Дзяцінства; Аб шчасці: [Вершы] // Чырв. змена. 3 чэрв.; Пры сустрэчы: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Сустрэча з землякамі: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Братэрства; Салдатка: [Вершы] // Там жа. 23 снеж.

1957. Ты на золку мяне разбудзіць шкадавала; На сцэне; Пасля адбою; Грымяць турбіны; Я сэрца аб песню дзяўчыны параніў: [Вершы] // Маладосць. № 2; Жаданні; Узлётная паласа; «Хусткамі ўслед нам махалі смуглянкі...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Хлапчукі: [Верш] // ЛіМ. 1 мая; На радзіме: [Верш] // Чырв. змена. 27 ліст.; Хвоі: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1958. Цяльняшка; Праводзіны: [Вершы] // Маладосць. № 2; Роднае: [Верш] // Там жа. № 7; У адным страі: [Верш] // Там жа. № 12; Глыбокія сляды: Нарыс // Калг. праўда. 19 кастр.; Мы не будзем маўчаць: [Верш] // ЛіМ. 29 кастр.; Ты, Радзіма, мяне пагукай: [Верш] // Ніва. 28 снеж.; Чырв. змена. 30 ліст.; Успамін: [Верш] // Чырв. змена. 4 вер.; Закальнецкія прыпеўкі // Там жа. 2 кастр.; «Білі па вокнах з абрэзаў...»: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Вяртанне: [Верш] // Чырв. сцяг. 24 жн.

1959. Радзіме: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 47; На павароце; «Я з табою не меў...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; Вайна; «Мы сялом праходзілі пад вечар...», Пахне зямля маладой збажынаю; «За лясамі сінімі, высокімі...»; Нас даўно пажанілі пляткаркі: [Вершы] // Там жа. № 12; Вясна чалавецтва: [Верш] // Звязда. 6 ліст.; Яблынька: [Верш] // ЛіМ. 21 лют.; Лена: Быль // Піянер Бел. 9 кастр.; Мне каханне такое трэба...; Сэрца ў паходзе: [Вершы] // Чырв. змена. 21 чэрв.; Вее жнівень: [Верш] // Там жа. 30 ліп.

1960. Вясна прыйшла: [Верш] // Бярозка. № 5; Развітанне з летам: [Верш] // Там жа. № 10; Лена // Голас Радзімы. № 16; Размова з сэрцам; Клічуць далёкія зоры: [Вершы] // Маладосць. № 7; Рабінавая ноч; Зоры: [Вершы] // Полымя. № 9; Сонца купаецца: [Верш] // ЛіМ. 26 ліп.; Струны сэрца: [Верш] // Чырв. змена. 23 лют.; Балада пра камуну: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Школа — яго карабель // Там жа. 4 жн.; Бярэ рубяжы камсамольская раць: [Верш] // Там жа. 6 жн. / Сааўт. І. Калеснік; Дарога кліча ў даль...: Нарыс // Там жа. 2 кастр.; Куды б Радзіма нас ні пасылала... // Там жа. 30 кастр.

1961. Мы — Леніна ўнукі: [Верш] // Бярозка. № 10 / Сааўт. Ю. Свірка; Станцыя «Калій»; «Я падлеткам прыносіў дадому плакаты...»; Случчына; Лес; «А я ўспамінаю густое малодзіва...»; Равесніку; На світанні: [Вершы] // Маладосць. № 8; Праходчыкам нязведаных дарог: [Верш] // Там жа. № 9; Легенда пра капітана Гастэлу; Роздум; Палавее жыта: [Вершы] // Звязда. 30 жн.; Першы камень Салігорска: [Верш] // Калг. праўда. 29 снеж.; Шляхам прамяністым: [Верш] // Чырв. змена. 26 вер.; Вялікай арміі радавы // Там жа. 7 ліст.; Ніводнага дня без барацьбы // Там жа. 23 снеж.

1962. Размова з сэрцам зямлі: [Верш] // Бярозка. № 10; Пісьмо брату: [Верш] // Там жа. № 12; ЛіМ. 30 ліст.; Магарыч і падмазка: [Байка] // Вожык. № 22; Чырв. змена. 16 мая; Ленін на суботніку: [Верш] // Маладосць. № 4; На Случчыне; Вострaў Зыслаў; Балада пра бацьку; «За акном навальніца ляскае...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Ляцім: [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; Звязда. 15 жн.; У вянок Купалу: [Верш] // Звязда. 10 ліп.; Дарогі, дарогі...: [Верш]

// Калг. праўда. 23 лют.; Шчасце: [Верш] // Маг. праўда. 6 ліп.; Балада пра бацьку: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Рамантыка: [Верш] // Чырв. змена. 27 студз.; «Нам к трывогам не прывыкаць...»: [Верш] // Там жа. 4 лют.; Чысціня: [Верш] // Там жа. 18 лют.; Нас далечы сінія будзяць: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Далёкім кубінскім братам: [Верш] // Там жа. 19 крас.; Твая і мая маладосць: [Верш] // Там жа. 1 мая; Пяць пялёсткаў: [Верш] // Там жа. 29 ліп. / Сааўт. І. Калеснік; Край мой: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Дажынкі: [Вершаваны рэпартаж] // Там жа. 11 жн.; Востраў Зыслаў: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Іскры рэвалюцыі // Там жа. 23 снеж.

1963. Балада пра камуну; Ленін на суботніку: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; «Дзе той у косах каснік заляты...»: [Верш] // Маладосць. № 6; Дзімка-невідзімка; Дапамога; Дзень нараджэння; Паляўнічая стрэльба: [Кароткія апавяданні] // Работніца і сялянка. № 1; Праўда: [Верш] // Гродн. правда. 8 дек.; Перад «атакай»: [Верш] // Звязда. 23 лют.; Буслы: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Казка: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Цішыня: [Верш] // Там жа. 15 вер.; Крычаў: [Верш] // ЛіМ. 1 сак.; Дзень нараджэння: [Апавяданне] // Ніва. 17 сак.; Дапамога: [Апавяданне] // Там жа. 24 сак.; Паляўнічая стрэльба: [Апавяданне] // Там жа. 12 мая; «Паслухай, планета, ад краю да краю...»: [Верш] // Піянер Бел. 17 мая / Сааўт. Ю. Свірка; Зялёны гарошак: (Гумарэска) // Чырв. змена. 6 студз.; Паляўнічая стрэльба; Ці ёсць у міліцыянера мама?; Апраўдаўся: [Кароткія апавяданні] // Там жа. 20 студз.; У самабытнасці поспех: Слова пра народныя таленты Віцебшчыны // Там жа. 12 лют. / Сааўт. С. Новік-Пяюн; Першая кропля: [Гумарэска] // Там жа. 2 сак.; Вераб'і: [Апавяданне] // Там жа. 24 сак.; Адзін у нас водападзел: [Верш] // Там жа. 7 мая; Ракета: Маленькае апавяданне // Там жа. 27 ліп.; Свіцязь: [Верш] // Там жа. 1 жн.; «Я веру, праўда ўсіх азорыць...»; «Мяне пярун наводмаш перыў...»; «О ты, суровая дзясніца...»; Лес; Другу; «Нам Айчына пад ногі кладзе...»: [Вершы] // Там жа. 30 кастр.

1964. Вернасць: Паэма // Маладосць. № 2; Хіміі — наша натхнёнае слова // ЛіМ. 17 студз.; Крычаў; «Нам Айчына пад ногі кладзе...»: [Вершы] // Маг. праўда. 1 сак.; Другу: [Верш] // Ніва. 26 студз.; Курантаў мерны бой...: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Фотаздымак у каюце; Рэўнасць; «Не дзіва, калі ў чэрвені ільдзінка...»; Мора: [Вершы] // Там жа. 20 снеж.

1965. Сонечная ноч: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Ленін на суботніку: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Мы будзем на арбіце: [Верш] // Бярозка. № 9; Спадчына: [Верш] // Вожык. № 8; Маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; «І раптам...»; «Ты просіш...»: [Вершы] // ЛіМ. 19 сак.; «Нам Айчына пад ногі кладзе»; «Зямля-калыска...»: [Вершы] // Маг. праўда. 25 вер.; Галоўны калібр; «Ні дня без верша! — як заклён, як запаведзь...»: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.; «Я, пэўна, забыўся, як паліць душу...»: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; «Ні дня без верша! — як заклён, як запаведзь...»: [Верш] // Мін. праўда. 16 чэрв.; Развітанне з летам: [Верш] // Ніва. 5 вер.; Бессмяротнасць // Чырв. змена. 27 мая; Дняпроўскае рэха // Там жа. 28 кастр.; У бліскавіцах зараніц: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Пояс мужнасці // Там жа. 15 снеж.

1966. Палігон: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Плётка; Пуд солі; Вяселле: [Вершы] // Вожык. № 11; Яжэліха: Аповесць // Маладосць. № 6; «Люблю прахалоду вясновага бору...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; «Не будзіце маладую..»: [Верш] // Там жа. № 11; Віцеб. рабочы. 16 крас.; Калі ўстане ўсяго па адным...; «Ах, як сена насохлае пахне...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 15 сак.; Баладная казка; «Люблю прахалоду вясновага бору...»: [Вершы] // Там жа. 19 сак.; Палахлівыя бліскавіцы; «Прыходзіць мне згадка часцей...»: [Вершы] // Там жа. 27 сак.; Не будзіце маладую; «Ах, як сена насохлае пахне...»: [Вершы] // Знамя юности. 28 июля; Дома ў Залессі: Старонкі з аповесці «Яжэліха» // ЛіМ. 7 чэрв.; Галоўны калібр; Палахлівыя бліскавіцы: [Вершы] // Там жа. 22 ліп.; Баладная казка; Праца; Палігон; «Ах, як сена насохлае пахне...»; «Ўсемагутныя сёння кванты...»; «Калі ўстане ўсяго па адным...»; Палахлівыя бліскавіцы; «Быццам хтосьці ды над вухам...»: [Вершы] // Маг. праўда. 31 ліп.; Лес: [Верш] // Ніва. 11 вер.; Дазорца веку // Чырв. змена. 7 ліст.

1967. Пушкін: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Ленін на суботніку: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Я не часта з далёкіх дарог: [Верш] // Беларусь. № 2; Нам на службу — і атамы й кванты; Капыль; Неспадзявана трэба ад'язджаць: [Вершы] // Там жа. № 3; Мера вернасці: [Верш] // Там жа. № 11; Вяселле: [Верш] // Голас Радзімы. № 2; Песні ваенных гадоў; Старыя самалёты; У Замошшы маім паміраюць мужчыны; Светацені: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Быццам хтосьці ды над вухам...»; Сястры; Мора; «Я, пэўна, забыўся, як паліць душу...»: [Вершы] // Полымя. № 4; З новай кнігі: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 30 ліп.; Шумная каліна; «А ночы даўжэй і гусцей...»: [Вершы] // Там жа. 8 жн.; Вясковыя танцы: [Верш] // Гомел. праўда. 23 снеж.; Праца; «Мяне пярун наводмаш перыў...»; «Нарады і спрэчкі, браточкі, замучылі...»: [Вершы] // Звязда. 29 чэрв.; Фотаздымак у каюце; Сварка; Зямля: [Вершы] // ЛіМ. 17 сак.; Я шукаю мадонну; «Ах, як сена..»: [Вершы] // Там жа. 26 вер.; На галоўнай службе: [Нататка] // Там жа. 5 ліст.; Сустрэчы; «Кожны раз усё той жа ўспамін...»; Балада; Вячэра: [Вершы] // Чырв. змена. 29 чэрв.; Пыркі сонца // Там жа. 25 ліп.; Праца; Зямля; Шумная каліна; «А ночы даўжэй і гусцей...»; «Над палямі, над палямі ходзяць хмары...»: [Вершы] // Там жа. 30 вер.

1968. Мера вернасці: [Верш] // З Леніным у сэрцы. Мн.; Тайна бункера № 7: Раздзелы з аповесці // Бярозка. № 9, 10; Начная балада; Ля ваенных перапраў; «Я нечым у нашчадках паўтаруся...»; Таварышу; Хлопчыкі гуляюць у вайну: [Вершы] // Маладосць. № 2; Спелыя травы: Аповесць // Там жа. № 3; Ад першае вясновае паводкі; Адкрытае мора; Вясковыя танцы; Дзяцел лечыць сасну: [Вершы] // Там жа. № 9; Ленін на суботніку: [Верш] // Вяч. Мінск. 22 крас.; Ля ваенных перапраў: [Верш] // ЛіМ. 9 лют.

1969. Цвітуць азёры: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Ленін на суботніку: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Гомел. праўда. 29 ліст.; Роздум; «Люблю прахалоду вясновага бору...»; «Я, пэўна, забыўся, як паліць душу...»; «За лясамі сінімі, высокімі...»; «А я ўспамінаю густое малодзіва...»; «Ты просіш: «Вершы напішы...»: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Размова з сэрцам зямлі: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Зямля мая: [Верш] // Бярозка. № 1; Камсамольцы — арляняты Леніна: [Верш] // Там жа. № 10; Баявыя сцягі; За блізкім лесам пагас прамень; Я стаптаны быў капытамі; Гавораць часта: «Вечная любоў...»; Мы ўсе сталеем пакрысе: [Вершы] // Маладосць. № 4; Адзін патрон; Удовы: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Вёска Сінягоў: [Верш] // Звязда. 26 вер.; Баявыя сцягі: [Верш] // ЛіМ. 8 крас.; На стрыжні дабраты: [Рэц. на кн.: К а м е й ш а К. Восеньскія позвы. Мн., 1969] // Чырв. змена. 23 кастр.

1970. Ленін на суботніку; Мера вернасці: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Вясновыя радкі; «Умыты бор. Зялёная дарога...»: [Вершы] // Полымя. № 3; Сухая навальніца: [Урывак з аповесці «Нас поле не насеяна»] // Работніца і сялянка. № 6; Зямля мая: [Верш] // Заря. 25 нояб.; Сіняе мора: Апавяданне // Звязда. 24 студз.; Маё юнацтва: [Вершы] // Там жа. 26 мая; Ява новай вёскі: [Рэц. на кн.: Б е л я з о Е. Последователи великого почина в сельском хозяйстве Белоруссии. Мн., 1969] // Чырв. змена. 30 мая; За блакітным Дунаем // Там жа. 25 кастр.

1971. Вёска Сінягоў; Яшчэ для мяне не збудован на палях прычал: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; «Ўсемагутныя сёння кванты...»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Вёска Сінягоў: [Верш] // Голас Радзімы. № 23; Бацечка: Апавяданне // Маладосць. № 3; Нас поле не насеяна: Аповесць // Там жа. № 8, 9. Рэц.: Г е р ц о в и ч Я. Молодо, но не зелено // Сел. газ. 1972. 11 янв.; Неба абгарэлага крыло; «Была і ў мяне, хлопцы, думка такая...»; Лістапад: [Вершы] // ЛіМ. 19 лют.; Легенды і былі гары Магнітнай: Нарыс // Там жа. 26 сак. / У сааўт.; Звініць званіца: Раздзел з паэмы «Стук падковы» // Там жа. 13 жн.;

Казка без канца: [Верш] // Мін. праўда. 17 студз.; Бяру свой род... // Там жа. 16 лют.

1972. «Навальніца страляе...»; «Нас даўно пажанілі пляткаркі...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Бацечка: [Апавяданне] // Голас Радзімы. № 10, 11; Радзіме, партыі, народу: [Верш] // Звязда. 15 снеж.; Купалава свята, якім яму быць? // ЛіМ. 31 сак. / У сааўт.; Там, дзе Буг і Белавежа // Там жа. 2 чэрв.; Хай сцягі шалясцяць!: [Верш] // Мін. праўда. 9 мая.

1973. Бяру свой род... // Вытокі песні. Мн.; На паверцы: [Верш] // Чырв. змена. 28 кастр.

1974. «Ад світання ў той дзень на Крамлёўскім двары...»: [Верш] // Чырв. змена. 21 крас.

1975. Неба абгарэлага крыло: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Вясна чалавецтва // Звязда. 1 мая; Школа Уладзіміра Скалубы // Маг. праўда. 2 крас.

1976. Ленін на суботніку; Столін; «Калі ты дома...»: [Вершы] // Люблю будзённы дзень. Мн.; У родным краі; Замошская рота; Званю з тралейбуса; «Каб быць у свет шырокі ўлюбёны...»; Хмель баравы; Бабіна лета; «Я з'ехаў, адпачні, любоў мая...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Сонца купаецца: [Верш] // Гродн. правда. 19 февр.; Мінута маўчання на гары Славен; Памяці бацькі; «Нямала хто шукае печы...»; «Як у любві прызнаваўся паэт...»: [Вершы] // ЛіМ. 13 жн.; Залатое сонца шчасця // Там жа. 5 ліст.

1977. Белае чайкі крыло; «Удовіных ніхто не любіць слёз...»; «Мне падалася аднойчы ўява...»: [Вершы] // Дзень добры, мама. Мн.; Будзе маладзец Кастрычнік...: [Верш] // Сел. газ. 20 нояб.; Я з ціхіх вуліц // Чырв. змена. 18 снеж.

1978. «Я стаптаны быў капытамі...»; У родным краі; «Колькі было вас, начных трывог...»; Хмель баравы; «Я з'ехаў, адпачні, любоў мая...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Легенда пра капітана Гастэлу; Замошская рота; Начная балада; Ля ваенных пераправ: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Юнацтва — камсамол: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Урок дзядзькі Антона: Урывак з аповесці «Чуж-чужаніца» // Звязда. 4 ліст.; Прысягае юнацтва: [Верш] // Чырв. змена. 1 сак.

1979. «Колькі было вас, начных трывог..»: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Дарога ў сённяшні дзень: [Пасляслоўе] // Фёльдэак Я. Чужая дачка. Мн.; Чужчужаніца: Аповесць // Маладосць. № 1; На сярэдзіне дня // ЛіМ. 24 жн.; «З глыбінь вякоў...»: [Верш] // Там жа. 2 ліст.; У светлы заўтрашні дзень: Нататкі пісьменніка // Мін. праўда. 1 студз.

1980. «Ні адняць, ні дадаць...»; «Было мне проста рэкі пераехаць...»; «На палях закусцілася жыта...»; «Гадамі яшчэ не прымружаны час...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Юнацтва — камсамол: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Плётка: Байка // Вожык. № 22; Колькі гусей убачыў Яўсей?: [Верш] // Вясёлка. № 4; «Ноч жа якая!..»; Гагарынскі сон; «Над Брацілавай цёплыя дажджы...»: «Ўзыходзіць мая ранняя зара...»; Балада пяцярых; Дзяўчаты; «Амур разліўся — краю не відно...»; «Росная сцежка. Луг нешырокі...»; Залатая капейка цёткі Васілісы; Беларусь — 1945; Працістаянне: [Вершы] // Полымя. № 11; Замошская рота: [Верш] // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1; Юнацтва — камсамол: [Верш] // Вяч. Мінск. 24 вер.; Сел. газ. 24 сент.; З неперасохлай крыніцы // ЛіМ. 14 ліст.; «Маё юнацтва — мужны камсамол...»: [Верш] // Чырв. змена. 1 крас.; 9 вер.

1981. Колькі гусей убачыў Яўсей?: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Выстаўка кветак у Іўі; Шчаслівыя годы; «Зялёным бляскам слепіць ціна...»; «Мы з ім не тое каб пуд солі...»: [Вершы] // Беларусь. № 5; Асабіста адказныя // Полымя. № 2; Ленін на суботніку: [Верш] // Служба быту Бел. № 2.

1982. Воўк і сарокі; Цётка і плётка; Апад: Байкі // Дзень паэзіі — 82. Мн.; «Колькі было вас, начных трывог...»; Пушкін: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; На горнай дарозе; Ціхае свята; Адзінства; Параўнанне; Тройка; Пра сабак; Малітва сарамягі; «Тады ўспамін мне соладка згарчыў...»; Спасціжэнне; Гады; «На вяселлі ў перастарка-родзіча...»; Просьба сэрцаеда: [Вершы] // Маладосць. № 7; Апошні абаронца Брэсцкай крэпасці; Зоры; Сляза на вейцы; Памяці П. М. Машэрава; Суседу ў вёску; «На шыбінах — біблейскія сады...»; «Ад тлуму — ў жаданым самаадлучэнні...»; Элегія; Жаночая любоў; Спёка; «Праз гады пранёс ён дабрату...»; «Зласліўцам зайздрасць поіць карані...»; Размова з некаторымі сябрамі; Ветраны дзень; Юра Кіле: [Вершы] // Полымя. № 5; Ленін на суботніку: [Верш] // ЛіМ. 16 крас.; Між Бугам і Одрай: Польскія нататкі // Там жа. 20, 27 жн.; «Заўсёды праўдаю, паэт, жыві!..»: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Кобрын // Мін. праўда. 2 крас.; Хлеб і соль // Чырв. змена. 10 жн.

1983. Колькі гусей убачыў Яўсей?: [Верш] // Вяснянка. Мн.; Шрот з розных год: Міхасю Герчыку; Плытагон; З нарады маладых 1974 г.: Алесь Разанаў; Адгадайце, хто ідзе?; Апраўданне няўдачы; Пятру Прыходзьку; Парада яшчэ невядомаму паэту; Пажаданне: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; «З глыбінь вякоў, нібыта з сутарэння...»; Ленін на суботніку: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Між Бугам і Одрай: (З польскага падарожжа): [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Застаўся душой маладым: [Прадмова] // Трус П. Падаюць сняжынкі... Мн.; Памяць дарог: [Верш] // Полымя. № 6; Свае прыгадкі // Там жа. № 7; «Леты ў жнівеньскай сяўбе...»; «Аж працінаў мароз знянацку...»; Максіму Лужаніну; Ісціна; Трывога — клопат — работа; Боязь; Хуткая дапамога; Дрэва, што некалі белым цвіло; «Усё выплывае з-за голля крывога...»; Самотнае; Чабор і пчала; Сплата доўгу: [Вершы] // Там жа. № 11; Ленін на суботніку: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4.

1984. Замошская рота: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; «У Замошшы маім паміраюць мужчыны...»: [Верш] // Маладосць. № 7; Дагнаць дарогу... // ЛіМ. 2 ліст.

1985. Бацечка: Апавяданне // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Арві Сійг // Братэрства. Мн.; Працістаянне: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Сустрэча з землякамі; «Нарадзіўся я ў той старане...»; Востраў Зыслаў; Песня пра Івана Чуклая; Начная балада: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Нам Радзіма на плечы кладзе...; Праца: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; Юнацтва — камсамол; Зямлі братоў — мая пашана; «З вясновых ручаёў запасяць сокі...»: [Вершы] // Бярозка. № 10; Воўк і Сарока: Байка // Вожык. № 20; Сінічка; Нехаць: [Вершы] // Вясёлка. № 10; Трэба жыць!; «Пласцінка пня сасной не заспявае...»; Плыві з ракой; «Столь, што над печчу...»; Ветэраны; «Выходзілі мы хораша на здымках...»; «Малады...»; «Непрыяцеляў, верыў я, не маю...»; «Мне сумленна служаць...»; «Не прыніжай мужчынскай сілы плачам...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; «...Жить можно без границ»: [Рэц. на кн.: Л у ж а н и н М. Когда рождался новый мир. Мн., 1984] // Неман. № 3; «Я сябар вам, сцяжыны і паляны...»; Развітанне з пушчай; Маёр Дзімітрукович; Уяўленне; Музыкі ігралі; Галубовая хустка; Маладая вішня; Рэанімацыя; «Лёгка камень з гары каціць...»; «Ззырчэў за лесам цёплы небакрай...»: [Вершы] // Полымя. № 10; Сіняе мора: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 10; «Для ненца тундры словам не кранай...»; Колас і жнец; Кастроў цеплыня: [Вершы] // Звязда. 25 кастр.; Продкі; «І адсырэла і прагоркла...»; Тых гадоў лебяда; «За іх і сягоння мне страшна...»; «Святло ў начным акне...»; Дрэвы ў вадзе; Паэтам мінулага; Рыгор Барадулін: [Вершы] // ЛіМ. 18 кастр.; Хата; «Жыццёвую навуку спасцігаю...»; Размовы: [Вершы] // Мін. праўда. 25 кастр.

1.4.

Ф е л ь д э а к Я. Чужая дачка: Раман / З венг. Мн., 1979.

Б а г а м о л а ў У. Момант ісціны: (У жніўні сорак чацвёртага...): Раман / З рус. Мн., 1984.

П о ц і с к рукі: Кніга перакладчыка. Мн., 1991.

1959. В е ц ы н я Э. З марай аб радзіме; С е л г а Г. Чужое ззянне; Гарадскі: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.

1960. З а д н і п р у П. Ліст у інстытут: [Верш] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; Маладосць. № 8.

1961. А л е й н і к Б. Сто трынаццаты полк: Балада / З укр. // Маладосць. № 5; Р ы л е н к а ў М. «Люблю Маскву я з самага маленства...»: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 17 жн.; Д у б р о в і н Б. Магіла Эн-

гельса: [Верш] / З рус. // Там жа. 19 жн.; Святлоў М. Салдацкі сон: [Верш] / З рус. // Там жа. 20 жн.

1962. Міртэмір. На тоі Махтумкулі ваза ўзбека; Хабібі. Краіна мая; Зунунава С. Восень: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Палікарпаў С. Дзяцінства: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 30 сак.; Германаў А. Нясконча́ная карціна; Мілеў Й. Рамантычная балада: [Вершы] / З балг. // Там жа. 9 вер.; Хабібі. Ты краіна мая; Зунунава С. Восень: [Вершы] / З узб. // Там жа. 4 кастр.

1963. Ільін Я. Снежнае ззянне: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 12 лют.

1964. Белазёраў В. У паходзе; Меяровіч А. Незакончаная камандзіроўка; «Дваццаць год не зачынена брама...»; В'юннік Л. Рамантыкі; Чаркаскі Я. «Мора ведаюць іншыя...»: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 26 жн.; Мацвееў У. Там, дзе ўсяго крок адзін да полюса: [Верш] / З рус. // Там жа. 24 снеж.

1965. Мацвееў У. Рамонкі: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 28 студз.; Бухенвальдская песня: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Хакімава М. Вярба на беразе Сыр-Дар'і: [Верш] / З тадж. // Там жа. 20 ліст.

1966. Сабіраў Б. Чынара; Хакімава М. Вярба на беразе Сыр-Дар'і: [Вершы] / З тадж. // Паэты Таджыкістана. Мн.; Зора Ю. Вакзал: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 16 лют.; Мухамадзіеў Ф. Тавары́скі суд: [Апавяданне] / З тадж. // Там жа. 9 кастр.

1967. Рахпанаў К. «Не знаю я такога дня...»: [Верш] / З каракалп. // Чырв. змена. 22 сак.

1968. Боцу П. Галубы над Мінскам: [Верш] / З малд. // Табе, Беларусь. Мн.; Вяч. Мінск. 1 мая; ЛіМ. 16 ліп.; Харык І. Ён будзе жыць; «Не трацьце сябе ў паняверцы...»; Зіма: [Вершы] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.

1969. Дзевятаеў М., Харунжы А. Бясстрашны рэйс: [Раздзел з аповесці «Уцёкі»] / З рус. // Мін. праўда. 27, 29, 30 ліп.; Вараб'ёў Я. Зямля да запатрабавання: [Раман] / З рус. // Там жа. 18 кастр., 1, 2 ліст.

1970. Сімановіч Д. На дзіцячым свяце; Васілеўскі І. Хадакі: [Вершы] / З рус. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Кульбак М. «Навошта мне знаёміцца з тугой...»; «Цяжка сэрцу майму...»; «Ах, песня, песня, светлая душа...»: [Вершы] / З яўр. // Кульбак М. Выбранае. Мн.; Ханінаў М. Пясняр: [Верш] / З калм. // Ханінаў М. Хвоі і цюльпаны. Мн.; Раждзественскі У. Песні былога: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 4.

1971. Васілеўскі І. Хадакі: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 22 снеж.

1972. Стралкунас Й. «Кідаецца вецер, бы юны падранак...» / З літ.; Гелавані М. «Я так хацеў паслухаць «іаўнану»...» / З груз.; Каянта У. Ыммэ / З карак.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Яго ж. Родны вецер: Навела / З карак. // Маладосць. № 12; Нуры З. Пра тое, што прыгожа; Не баюся!; Роздум; «Хлусні любой святая праўда — нож...»; «Кароткае ружжо страляе звонка...»; «Жыць без сяброў на свеце...»; «Пачуў я гэта ад сівых дзядоў...»; «Найлепшы друг — як брат...»; Начная песня; Над пісьмом: [Вершы] / З тат. // Вяч. Мінск. 29 мая; Каянта У. Ыммэ: [Верш] / З карак. // Звязда. 4 жн.; Нуры З. Роздум; «Сябра ўхваляць заўсёды лёгка...»; «Ад добрага слова стары маладзее...»; «Сумным людзям дружбы не стае...»; «Хлеб, агонь, песня ды лёгкія ногі...»; «Не злуй на грукат уваро́дны...»; Надпісы на камянях; «Калі набатны звон нас кліча...»: [Вершы] / З тат. // Там жа. 27 жн.; Стралкунас Й. «Кідаецца вецер, бы юны падранак...» / З літ.; Макараў С. «Сонейка ўзыйшло напеўнае...» / З рус.: [Вершы] // Там жа. 12 вер.; Гулія Д. Наша партыя: [Верш] / З абх. // Там жа. 8 кастр.; Макараў С. Айчыне; Няўдача; Ля ракі: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 28 студз.; Юрцініш П. Магільнік сэрцаў; Калі ўжо весяліцца...: [Вершы] / З лат. // Там жа. 12 мая; Макараў С. Айчыне: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 28 снеж.; Давыдкаў І. Ленін: [Верш] / З балг. // Чырв. змена. 4 чэрв.

1973. Сынгаіўскі М. «Спеўная дуброва...»; Ліст маёй маці з Балгарыі; Балада пра маёра Краўчанку: [Вершы] / З укр. // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Нуры З. Не баюся; Начная песня; Над пісьмом; Пра тое, што прыгожа; Роздум; Надпісы на камянях...: [Вершы] / З тат. // Нуры З. Радасць сустрэч. Мн.; Сынгаіўскі М. Пісьмы жаўранкам: [Верш] / З укр. // Звязда. 7 ліп.; Яго ж. Вяртанне ў вясну; Надпіс на зборніку Ніла Гілевіча «Лісце трыпутніку»; «Навальніца ішла. У знямозе...»: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 14 кастр.

1974. Акрока Э. Я будаваў фабрыкі; Барленгі А. Адмаўляю; Пры святле пражэктараў; Дзандзота А. Мы такія; Піньёці Л. Інтарэсы капіталу; Праца робіць вольнымі; Сённяшняя будучыня; Сакратэ М. Пад Сонцам; Фарціні Ф. Чужачцы; Забітаму таварышу: [Вершы] / З італ. // Ад вежаў Ферары. Мн.; Гулія Д. Наша партыя; Сябру; Прызнанне; Чалавек у гарах; Шчасце; Ветразь; Вось хто я; Старому: [Вершы] / З абх. // Гулія Д. Выбранае. Мн.; Малдоніс А. Маці ідуць па зямлі / З літ.; Айдаш Ю. «Калі ты ўсміхаешся...»; Афанасьеў П. Вечар дружбы: [Вершы] / З чув. // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Хелемскі Я. «Нёман, Нямунас, Неман...»; «Люблю паэтаў беларускіх...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 1; Малдоніс А. Савецкай Літве: [Верш] / З літ. // Там жа. № 3; Гомел. праўда. 23 сак.; Маг. праўда. 23 сак.; Стралкунас Й. «Кідаецца вецер, бы юны падранак...»: [Верш] / З літ. // Віцеб. рабочы. 22 сак.; Гулія Д. «Светлы мой край, неабдымныя шыры...»: [Вершы] / З абх. // Звязда. 19 лют.; Мацявічус Ю. Маім сучаснікам: [Верш] / З літ. // Там жа. 20 сак.; Броўчанка У. Курган: [Верш] / З укр. // Там жа. 21 вер.; Афанасьеў П. Наша свята: [Верш] / З чув. // ЛіМ. 1 мая; Піньёці Л. Сённяшняя будучыня: [Верш] / З італ. // Там жа. 1 ліст.; Якштас І. Я цябе бачу; Памяць: [Вершы] / З літ. // Маг. праўда. 29 сак.; Гулія Д. Шчасце; Сябры; Ветразь: [Вершы] / З абх. // Чырв. змена. 21 ліст.; Бернатас А. Дзесятае чэрвеня: [Верш] / З літ. // Там жа. 17 сак.; Сынгаіўскі М. «Спеўная дуброва пташкам весяліцца...»; Балада пра маёра Краўчанку; Ліст маёй маці з Балгарыі: [Вершы] / З укр. // Там жа. 13 ліст.

1975. Мачаварыані М. «Пра партыю я ўпершыню пішу...» / З груз.; Хузангай П. «Якая вышыня здзяйсненняў!..» / З чув.: [Вершы] // Камуністы. Мн.; Васілеўскі І. Першы воін і герой; Дубровін Б. Ноч у Брэсцкай крэпасці; Сіманаў К. «Маёр прывёз малога на лафеце...»: [Вершы] / З рус. // Рэха ў граніце. Мн.; Спрынчан Б. Хатынь: [Паэма] / З рус. // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Улызька А. «Распусціліся дзіўныя парасткі...»; Фантазія; Зноў ідзеш ты, вясна; «Штодня, штомесяцу, штогоду...»: [Вершы] / З укр.// Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Сліпчук П. Зайцава абяцанка; Мастацкі савет; Свая думка: Байкі; Юхімовіч В. Калі не адзавецца маці; Манументы скіфаў; І пачынаўся Нью-Йорк з торгу; Броўчанка У. «Асканія — не знойдзеш лепей!..»; Сынгаіўскі М. «Спеўная дуброва...»; Вачыма сонца; «Навальніца ішла...»; Балада пра маёра Краўчанку; Ліст маёй маці з Балгарыі; Надпіс на зборніку Ніла Гілевіча «Лісце трыпутніку»; Вяртанне ў вясну; Пісьмы жаўранкам; Асадчук П. Вымярэнні; «Ты прыходзіш ка мне...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Сынгаіўскі М. Пісьмы жаўранкам: [Верш] // Полымя. № 6; Спрынчан Б. Хатынь: [Верш] / З рус. // Звязда. 19 студз.; Мачаварыані М. «Пра партыю я ўпершыню пішу...»: [Верш] / З груз. // Там жа. 7 лют.; Грыбачоў М. Ноч навальнічных бліскавіц: [Урывак з аповесці «Юргін і Макрусаў»] / З рус. // Там жа. 8 крас.

1976. Грыбачоў М. Юргін і Макрусаў: Аповесць / З рус. // Далягляды. Мн.; Казько В. Юшка з харыуса: Апавяданне / З рус. / Вясёлка. № 6; Сцепанюк Б. Ульяна і дэман: Паэма / З укр. // Полымя. № 5; Гарэцкі П. Дружба: [Верш] / З укр. // Вяч. Мінск. 22 мая; Дзугаты Г. Крамяны каменьчык: [Верш] / З асец. // ЛіМ. 19 сак.; Яго ж. Ёсць песня і слова: [Верш] / З асец. // Там жа. 30 крас.; Гарэцкі П. «Там, дзе мае сцежкі пралягалі...»; Голас друга;

«Усё прыдзірліва і строга...»; «Кажуць, што на свеце...»; Хлеб; Зямля: [Вершы] / З укр. // Там жа. 22 кастр.

1977. Б р а ў н М. Сіне мора; «Глыбокая поўнач...»; «Штосьці стала сэрца спатыкацца...»; Зоры мае; Святло сакавіка: [Вершы] / З рус. // Браўн М. Ленінградскае неба. Мн.; П е т р у к а й ц і с П. У вызваленых вёсках; Вяртанне; М а с е н і с А. Тыя матылькі; Канец ліпеня; Шчаслівая часіна; Нябыту і каханню: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; М а л д о н і с А. Савецкай Літве; Маці ідуць па зямлі; Адпачынак: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Р а б Ж. Вартавым прыстойнасці; Мой пісьмовы стол; Бацьку; Развітанне; К а л а с М. Калона апоўначы; Развітанне і вяртанне; Снег: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Г у б л е р Н. Катапульта / З рус. // Беларусь. № 3; П р а к о ф ' е ў А. «Партыя! Штандары палымнеюць...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 14 студз.; Г у б л е р Н. «Прафесарша»: Навела / З рус. // Чырв. змена. 7 ліп.; Б у р с а ў І. Вуліца беларуская; Маці; «Маё акно — вясёлая паштоўка...»; Беларусі; «Я не бег услед крылатым вёснам...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 18 снеж.

1978. Б у р с а ў І. Заводскі экспромт; Вясновы эцюд: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 28 лют.

1981. М а р ц і н к я в і ч у с Ю. Гаварыла; «Не адзінокі я...»; Мовіў жыццё; Зямля ўздыхаў; P. S; Псалом дому: [Вершы] / З літ. // Марцінкявічус Ю. Трава і камень. Мн.; Н а г н і б е д а М. Малышкавы чаўны: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 23 студз.

1982. Т у р с у н - з а д э М. У горным паселішчы жыў чалавек; Агні Радзімы; Законы братэрства; Хлеб і соль; «Не хачу адзіноты я!..»: [Вершы] / З тадж. // Турсун-задэ М. Высокае гняздо. Мн.; М а л д о н і с А. Савецкай Літве: [Верш] / З літ. // Бярозка. № 8; Б о ц у П. Галубы над Мінскам: [Верш] / З малд. // Полымя. № 12; Б р ы д а к а Л. Маштаб Радзімы: [Верш] / З лат. // ЛіМ. 31 снеж.

1983. Б е р у л а в а Х. Каля помніка Адаму Міцкевічу; Цуда; «Я хачу аздобіць твае косы краскамі...»; «На магіле маёй напішыце!..»; Калі закахаешся...; Дзве сястры; Лесвіца: [Вершы] / З груз. // Берулава Х. Лісты надзеі. Мн.; В а р а н ь к о П. Нож, трава і слова: Паэма / З укр. // Варанько П. Калыска памяці. Мн.; Полымя. № 3; М а х т у м к у л і. Пачалі маліцца; О, мой шаноўны; Твае чорныя вочы; Не абудзіцца; Меджнун ёсць; Жытло мёду; Марай мара засталася; У разлуцы; Рэчы: [Вершы] / З турк. // Махтумкулі. Салавей шукае ружу. Мн.; Х л а д н і ц к і Е. З свайго падворка; Гара; Грыбы: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 15 крас.; Б е р у л а в а Х. Лесвіца / З груз.; Б р ы д а к а Л. Паслы будучыні / З лат.: [Вершы] // Там жа. 12 жн.

1984. М я с т к і ў с к і А. Коцік прачынаецца; Хтось; У зайчыка лапкі; Размова з удодам: [Вершы]; З а г р а б е л ь н ы П. Чабярайчыкі: Урывак з рамана «Еўпраксія» / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Я н о н і с Ю. Мае песні; Зіма; Вясна; Песня парабка; Каваль; Да будучага шчасця: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Б р ы д а к а Л. Паслы будучыні; На раздарожжы; Маштаб Радзімы; Палёт слонкі; Просьба ў дня; «Машыны з выгінам жадлівым...»; К р ы л э В. «Калі не знае сонца...»; «Маланцы ў вочы пазірала...»; «Хацела падарыць табе змярканне...»; «І мне суцешна тою ноччу...»; «Той ясеневы спакой...»; «У зямлі — зямлі пачатак...»; «Ідучы ў глыб жыцця...»; «Месяца вочы сочаць за мной з круцізны...»; «Я хацела б памерці так»; Б і н д э І. «Ля гнёздаў птушыных...»; «І ўжо крыху пазнавата...»; Песенька пра смагу; «А малеча каля рэчкі...»; Прадвеснікі; Усемагутнае мора; Калыханка змяі; «Лета бабіна прыспела...»; З а л і т э М. Заклінанне; «Калі звярок прадзім'я...»; «Каб лёгка месяцу было і сонцу...»; «Зялёнай траўцы горай...»; Райнісу; Старадаўні латышскі матыў; «Якое чужое, прыгожае твае імя!..»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Н а г н і б е д а М. Бяссмерце подзвігу: [Прадмова]; Б е л а в у с Д. Масква 1941 года; Г е р а с і м е н к а К. Песня; Ш а п а в а л М. У зямлянцы; Ш в е ц В. Памяці Васіля Рэзвава: [Вершы] / З укр. // Ля вечнага агню. Харкаў; Мн.; М е ж э л а й ц і с Э. Маё цела — цела Зямлі; Строфы: [Вершы] / З літ. // Межэлайціс Э. Чалавек. Мн.; П я р э р в а А. Ліст: [Верш] / З укр. // Полымя. № 12.

1985. М а л д о н і с А. Савецкай Літве; Маці ідуць па зямлі: [Вершы] / З літ. // Малдоніс А. Вадзяныя знакі. Мн.

1.5.

На англійскую мову. Work; If there rose from each company one man...; Light and Shade / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M. 1976.

На асецінскую мову. Эз, чъе, уырдыгон дэн, Кэддэр...; Хэстон тырысатэ: [Вершы] / Асаты Р. тэлм // Хэстарыд зарэг: Советон белорусаг поэтты эмдзэвгэтэ. Цхинвали. 1976.

На грузінскую мову. Тайна бункера № 7: [Аповесць] / Пер. Д. Габугія. Тбілісі, 1980. Рэц.: В і ш н е ў с к і А. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 23 крас.

Я адтуль; У Замошшы маім паміраюць мужчыны; Зямля: [Вершы] / Пер. Б. Харанаулі // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На каракалпакскую мову. Ежелиха: Повесть / Ауд. У. Пиржанов. Некис, 1981. Рэц.: Д р о м і н Е. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 19 сак.

На латышскую мову. Zēni spēlē karu / Atdz. V. Rūja // Pionieris. 1973. 18 Dec.; Es no turienes; Nakts balāde; Darbs; Zēni spelē karu; «Es arī būšu tālā audžu mijā...» / Atdz. V. Rūja // Sālsmaize. Rīgā, 1974; Es arī būšu tālā audžu mijā... / Atdz. V. Rūja // Skolot. Av. 1975. 8. Janv.

На літоўскую мову. Sirdis žygyje; «Tu apyaušriais žadint manęs neskubė jai...»/ Vert. J. Siožinys // Jaunieji. 1960. Kn. 12; «Vis rečiau po kelių tolimų...» / Vert. J. Strielkūnas // Lit. ir menas. 1971. Birž. 5; Apdegusio dangaus sparnai / Vert. J. Strielkūnas // Komjaunimo tiesa. 1972. Spal. 8; Lit. ir menas. 1972. Vas. 26; Saulęta naktis / Vert. R. Sinkūnas // Lit. ir menas. 1974. Kovo 23.

На рускую мову. Тайна бункера № 7: Повесть / Пер. В. Идельсон. Мн., 1972.

Ежелиха; Спелые травы; Нас поле не насеяно / Пер. М. Мусиенко и др. Мн., 1975. Рэц.: Б а г д а н а ў Ю. Выпрабаванне характараў // Вяч. Мінск. 1976. 20 жн.; Л ы с е н к о А. О войне и о мире // Неман. 1976. № 6; С т р а л ь ц о ў М. У новым жанры // Полымя. 1975. № 9.

Тайна бункера № 7: Повести / Пер. В. Жиженко, В. Идельсон. Мн., 1984. (Б-ка приключений и фантастики).

Тихий свет: Стихи / Пер. И. Бурсов. М., 1984. Рэц.: А в р у т и н А. Тихий свет доброты // Неман. 1985. № 10.

После отбоя; «Ты на зорьке меня разбудить пожалела...»: [Вершы] / Пер. В. Костылев // Знамя юности. 1960. 24 февр.; «Ты на зорьке меня разбудить пожалела...»: [Верш] // Сов. молодежь. 1960. 10 сент.; «Мы богаты хлебом...»; Баллада об отце; Солнце купается; Ленин на субботнике: [Вершы] / Пер. И. Ласков // Знамя юности. 1963. 7 мая; Солнце купается: [Верш] / Пер. И. Ласков // Комс. правда (Вильнюс). 1963. 3 июля; Учителю; Город; Лес: [Вершы] / Пер. И. Касперович // Знамя юности. 1964. 7 февр.; Фотоснимок в каюте эсминца; «Она явилась к нам совсем нежданно...»; Море: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1965. 30 мая; Из поэтической тетради: «Качается на стропах притяженья Земля...»; «Я словно забыл, как проснувшись в росе...» / Пер. Б. Фрейдкин // Там жа. 1965. 1 окт.; Ежелиха: [Аповесць] / Пер. Р. Ерохин // Неман. 1967. № 2; «Сколько вас было, ночных тревог...»; «Клонится спелая рожь, нависая...»: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Ленин на субботнике: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1969. № 4; Сел. газ. 1969. 13 апр.; Боевые знамена: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Неман. 1969. № 9; Легенда о капитане Гастелло: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Путь к победе. Мн., 1970; Спелые травы: [Аповесць] // Пер. А. Островский // Белорусские повести. Л., 1971. Рэц.: Р а г у л я А. Время и его герои // Неман. 1972. № 12; Батечка: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Октябрь. 1971. № 8; Я из доброй, душевной песни: [Вершы] / Пер. Б. Кежун, Б. Ганкин, Б. Спринчан // Неман. 1973. № 3; Открытое море; Старые самолеты; «Хоть чем-нибудь в потомках повторюсь я...»: [Вершы] / Пер. Б. Ганкин // Рабочая

смена. 1973. № 9; Солнечная ночь; Море: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Молодой коммунист (Чебоксары). 1973. 25 сент.; Я из доброй, душевной песни: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Сов. Чувашия. 1973. 23 сент.; Гремят турбины; Взлетная полоса / Пер. Б. Ганкин; Перед атакой / Пер. И. Василевский: [Вершы] // Родины сыновья. Мн., 1975; Гремят турбины: [Верш] / Пер. Б. Ганкин // Во славу Родины. 1974. 22 февр.; Нас поле не насеяно: [Аповесць] / Пер. Г. Попов // Неман. 1975. № 3; Фотоснимок в каюте эсминца: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Синее море: [Апавяданне] / Пер. Н. Гублер // Знамя юности. 1978. 4 авг.; Зарницы; Детство; Последняя высота; Возвращение: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1979. 9 сент.; Ленин на субботнике; Перед атакой; Не забуду, как голодали...: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Зарницы: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1980. № 5; «Нам долгие годы сулила не раз...»: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Рабочая смена. 1980. № 5; Ночная баллада: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Утес над Амуром; Сон Гагарина: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1981. 15 февр.; Зарницы: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1981. 21 мая; Дети минувшей войны: [Верш] // Там жа. 1981. 16 окт.; «Я из мест, где Залесья, Замошья...»; Ночная баллада / Пер. Б. Кежун; «В белом тумане дикие гуси кричат...»; Листопад / Пер. Н. Полякова: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; В родном краю; Старые самолеты: [Вершы] / Пер. Б. Ганкин // Знамя юности. 1983. 11 марта; Фотоснимок в каюте эсминца; Солнечная ночь; Море: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; В родном краю: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1984. № 7; Батечка: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Боевые дороги. Мн., 1985; «Ночь стемнела — хоть выколи око...»: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Партизанская слава. Л., 1985.

На славацкую мову. Slnečná noc; Znova sa na svet prinavratim...; November / Prel. J. Andričik // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На ўкраінскую мову. Я вірю, правда всіх освітить; Бусли; Наполохані блискавиці; Ах, як сіно висохле пахне; Я шукаю мадонну: [Вершы] / Пер. І. Гнатюк, О. Шевченко // Калинові мости. К., 1969; Звідти я...: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Молодь України. 1972. 25 жовт.; У білім тумані...: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Літ. Укр. 1973. 29 черв.; Звідти я...: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Рад. Укр. 1975. 21 черв.; Ленін на суботнику: [Верш] / Пер. М. Малахута // Молодогвардієць. 1982. 18 груд.; Гагарінський сон: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4.

На чувашскую мову. «Эп сурална серти варманта...»; Сава / П. Эйзин кусарна // Тарна сасилле серемшывам. Шупашкар, 1985.

На эстонскую мову. «Minu kodus Zamošjes surevad mehed...» / Tlk. A. Siig // Noorus. 1971. Nr 11.

1.6.

К а м у н і с т ы, сыны камуністаў: Кн. паэзіі. Мн., 1986 / Скл.

М а т ч ы н а слова: Кн. пра бел. мову. Мн., 1991 / Скл.

Б у ц ь к о П. «Я ганаруся сваім лёсам...»: [Успаміны] // Беларусь. 1983. № 4 / Літ. зап.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 52—53; Б о н д а р Т. «Я ў любві вялікай паўтаруся...» // ЛіМ. 1981. 13 ліст.; В і т к а В. Магутны лад балад // Там жа. 1977. 25 ліст.; Г а ў р у с ё ў С. Задушэўная песня // Там жа. 1971. 23 ліп.; Г і л ь М. Жыве ў Заградддзі жанчына... // Там жа. 1968. 25 чэрв.; К а м е й ш а К. Жыццё ў садзе віддаць // Чырв. змена. 1984. 10 кастр.; Я г о ж. Уваходзіны ў поўдзень // ЛіМ. 1985. 25 кастр.; К о б р ы н У. Заўсёды праўдаю, паэт, жыві // Мін. праўда. 1982. 2 крас.; Я г о ж. Людское шчасце цаніць умейце... // Там жа. 1984. 12 ліп.; К р у п е н ь к а Я. У свет шырокі ўлюбёны // Наст. газ. 1985. 23 кастр.; К у с я н к о ў М. Далягляды паэта // Полымя. 1985. № 12; Л о й к а А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 137—138; Я г о ж. «Я — з харошай душэўнай песні...» // Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981; Л о с ь Е. Размова з равеснікам // ЛіМ. 1965. 16 лют.; М а ж э й к а А. Сіла чалавека — у дружбе // Там жа. 1973. 19 кастр.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а г о й ш а В. Кантакты. Мн., 1982. С. 144—146; С т р а л ь ц о ў М. У новым жанры // Стральцоў М. У полі зроку. Мн., 1976; У л а д з і м і р у Паўлаву — 50 // ЛіМ. 1985. 25 кастр.; Ф е д з ю к о в і ч М. Шчырасць думкі і слова // Чырв. змена. 1985. 24 кастр.

На рускай мове. Б у р ь я н Б. Продиктовано памятью // Павлов В. Ежелиха; Спелые травы; Нас поле не насеяно. Мн., 1975; Г е р ц о в и ч Я. Молодо, но не зелено // Сел. газ. 1972. 11 янв.; К а т ю ш и н И. Исповедь современника // Знамя юности. 1968. 1 нояб.; К р у п е н ь к а Е. Колосья строк: Штрихи к портрету В. Павлова // Там жа. 1980. 11 нояб.; Р о м а н о в Б. Поэты пришли в цех: [Нарыс] // Там жа. 1961. 12 апр.

2.4.

На беларускай мове. Б а р а д у л і н Р. «...Спыніцца радасці было дзе...»: [Верш] // Барадулін Р. Вечалле. Мн., 1980; Г у р ы н о в і ч Х. Гракі: [Верш] // Гурыновіч Х. Шматгалосая кветка. Мн., 1983; К а м е й ш а К. Замошша — вёска У. Паўлава: [Верш] // Камейша К. Галоўная вярста. Мн., 1985; К р у п е н ь к а Я. Стрэчанне: [Верш] // Крупенька Я. Стрэчанне. Мн., 1981; М а л я ў к а М. Шчаслівы страх: [Верш] // Дзень паэзіі — 89. Мн.; П а н і з н і к С. Змена варты: [Верш] // Беларусь. 1985. № 2; Ф е д з ю к о в і ч М. Балада пра хату: [Верш] // Федзюковіч М. Зямля — магніт. Мн., 1968; Я н і ш ч ы ц Я. «...Ранавата нам прычальваць...»: [Верш] // Янішчыц Я. Пара любові і жалю. Мн., 1983; Я ў м е н а ў Л. Равесніку-паплечніку: (Уладзіміру Паўлаву): [Верш] // Яўменаў Л. Блізкія далі. Мн., 1983.

Г. І. Рэут.

ПАЎЛЁНАК БАРЫС

Паўлёнак Барыс Уладзіміравіч (н. 12.11.1923, в. Ямпаль Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.), празаік, кінасцэнарыст. Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага-чыгуначніка. З 1926 да 1937 жылі ў Новасібірску, Барабінску, з 1937 — у Гомелі, куды перавялі на работу бацьку. Б. Паўлёнак скончыў у 1941 сярэднюю школу ў Гомелі. З чэрвеня па верасень 1941 працаваў рабочым вагоннага ўчастка. У тым жа 1941 добраахвотнікам пайшоў на фронт, удзельнічаў у баях. У снежні 1942 дэмабілізаваны ў сувязі з цяжкім раненнем. Знайшоўшы сям'ю, якая пасля эвакуацыі жыла ў г. Абдуліна Чкалаўскай вобл., у 1943—44 працаваў на пасадах апаратара, інжынера на чыгуначнай станцыі. У 1944, калі сям'я вярнулася ў Гомель, Б. Паўлёнак працаваў ва ўпраўленні Беларускай чыгункі на пасадзе інжынера, потым старшага інжынера аддзела падрыхтоўкі кадраў. У 1948 ён выбраны другім сакратаром Гомельскага гаркома ГК ЛКСМБ. У 1950 уступіў у КПСС. Са студзеня 1950 адказны арганізатар, з верасня 1950 намеснік загадчыка аддзела камсамольскіх органаў ЦК ЛКСМБ, з 1951 сакратар Мінскага абкома ЛКСМБ. Быў слухачом Маскоўскай Цэнтральнай камсамольскай школы пры ЦК ВЛКСМ (1952—54). Займаўся журналісцкай работай: з 1954 загадчык аддзела літаратуры і мастацтва газеты «Сталинская молодежь», з 1955 намеснік рэдактара газеты «Знамя юности», у 1958—61 — «Калгаснай праўды». У 1960 скончыў завочна Вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС. З 1961 памочнік па ідэалагічных пытаннях першага сакратара ЦК КПБ. Са студзеня 1963 рэдактар газеты «Советская Белоруссия». Працаваў старшынёй Дзяржкамітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі (з 1963), начальнікам Галоўнага ўпраўлення мастацкай кінематаграфіі Камітэта па кінематаграфіі пры Савеце Міністраў СССР (з 1970), намеснікам старшыні Дзяржкіно СССР (з 1972) галоўным рэдактарам альманаха «Киносценарий» (з 1985). З 1986 на пенсіі. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 1-й ступені, Дружбы народаў, Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны», медалямі.

Пачаў друкавацца ў 1955. Першае апавяданне «Канец Стракаборава» апублікавана ў 1956 у часопісе «Советская Отчизна» (у сааўт.) Піша пра ўдзельнікаў Кастрычніцкай рэвалюцыі, Вялікай Айчыннай вайны, нашых сучаснікаў. Аўтар зборніка апавяданняў «Самы неабходны чалавек», аповесці «Вярніся да юнацтва», рамана «Сяброў не выбіраюць» (экранізаваны на Беларускім тэлебачанні ў 1985). Адзін з аўтараў сцэнарыя мастацкага кінафільма «Чорная бяроза» (разам з М. Бярозкам і С. Паляковым, 1979), тэлефільма «Было ў бацькі тры сына» (1983).

Жыве ў Маскве.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2.

Абавязкі і правы камуніста. Мн., 1962.

Мае людзі: Апавяданні. Мн., 1963. Рэц.: Л а ў р о ў У. Мае людзі // Беларусь. 1964. № 1.

Самый необходимый человек: Рассказы. Мн., 1963. Рэц.: Е с а к о ў А. З верай у чалавека // Мін. праўда. 1963. 30 ліст.; К а з а н а ў Б. Самы неабходны чалавек // ЛіМ. 1964. 7 ліп.; М и х а й л о в а В. // Знамя юности. 1963. 19 дек.; С а з а н о в и ч В. Необходимые люди // Неман. 1963. № 5; С т р а л ь ц о ў Б. Пераклічка пакаленняў // Звязда. 1963. 15 вер.

Вернись к юности: Повесть. М., 1977.

Друзей не выбирают: Роман. М., 1982.

1.3.

1955. Идея и образы // Сталин. молодежь. 14 дек.

1956. Конец Строкоборова: Рассказ // Сов. Отчизна. № 1 / Сааўт. Я. Крупеня; Ночь ошибок: Рассказ // Сталин. молодежь. 1 янв. / Сааўт. Я. Крупеня; А фильм мог быть интересным // Там жа. 14 марта / Сааўт. Я. Крупеня.

1957. Тревожный набат: Рассказ // Сов. Отчизна. № 6; Кто ты?: Рассказ // Знамя юности. 29 дек.

1958. На тайных бастионах: Повесть // Сов. Отчизна. № 3 // Сааўт. П. Дабравольскі.

1960. Есть же люди: (Рассказ) // Знамя юности. 2 дек.

1961. Двое: Рассказ // Неман. № 1; Кисанька: Рассказ // Знамя юности. 4 дек.

1962. Он будет прекрасен, этот мир! // Неман. № 3; Новые рассказы: Кисельные берега; Точка опоры // Там жа. № 6; Букет сирени: (Короткий рассказ) // Знамя юности. 11 февр.; Витек: (Короткий рассказ) // Там жа. 13 февр.; «Баба-яга»: [Апавяданне] // Там жа. 14 февр.; Пока сгорела папироса: (Короткий рассказ) // Там жа. 16 февр.; Вечны агонь: Апавяданне // Калг. праўда. 9 мая; Операция — риск: Рассказ // Сов. Бел. 1 апр.

1963. Боги падают с Олимпа: [Апавяданне. Скароч.] // Знамя юности. 21—23, 28—29 мая.

1964. Наш друг Венгрия: (Путевые заметки) // Сов. Бел. 13 дек.

1975. И нет дороги назад: Роман // Неман. № 1, 2. Рэц.: А г е е в И. Горькими дорогами того лета // Сел. газ. 1975. 27 мая; К о н я е в Н. Взрослели на войне // Сов. Бел. 1976. 22 янв.

1981. Друзей не выбирают: Роман // Неман. № 2—4.

1.5.

На беларускую мову. Скандал у тралейбусе: Апавяданне / З рус. // Чырв. змена. 1956. 24 чэрв. / Сааўт. Я. Крупеня.

2.3.

На беларускай мове. К р у п е н я І. Па матывах рамана // ЛіМ. 1985. 6 снеж.

На рускай мове. А л е к с е е в М. Путешествие в тревожную молодость: [Прадмова] // Павленок Б. Друзей не выбирают. М., 1982.

Т. М. Махнач.

ПАЎЛІКАВА ЛЮДМІЛА

Паўлікава (дзявочае Х е й д а р а в а) Людміла Фёдараўна (н. 11.2.1952, пас. Ялізава Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл.), паэтэса. Член СП Беларусі з 1985.

Нарадзілася ў сям'і рабочага. Бацька, Хейдараў Фёдар Рыгоравіч,— удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, партызан, франтавік, працаваў на будаўніцтве. Маці, Малаток Кацярына Гаўрылаўна, настаўнічала ў Клічаўскім р-не, цяпер жыве ў Бабруйску. Л. Паўлікава ў 1969 скончыла Ялізаўскую СШ і паступіла ў БДУ на факультэт прыкладной матэматыкі. Скончыла універсітэт у 1974. Працавала старшым інжынерам Навукова-даследчага інстытута электронна-вылічальных машын у Мінску (з 1974), вядучым канструктарам Беларускага навукова-даследчага і праектна-тэхналагічнага інстытута арганізацыі і кіравання будаўніцтвам пры Дзяржбудзе БССР (з 1980), вядучым інжынерам Мінскага навукова-даследчага праектнага інстытута (з 1985). З 1988 рэдактар, з 1991 намеснік галоўнага рэдактара творчага аб'яднання літаратурна-мастацкіх і пастановачных праграм Беларускага тэлебачання.

Першая публікацыя Л. Паўлікавай (падборка вершаў) з'явілася ў часопісе «Маладосць» у 1980, за якую ёй была прысуджана прэмія года. З таго часу вершы паэтэсы змяшчаюцца ў зборніку «Дзень паэзіі», часопісах «Полымя», «Вожык», «Работніца і сялянка», у рэспубліканскіх газетах. Аўтар кніг «Адведзіны рамонкавай паляны», «Тваё святло», «Купанне ў росах», драматычнай паэмы «Можна і нельга» (зборнік «І засталася каса ў пракосе», 1988). У часопісе «Маладосць» друкаваліся і яе апавяданні. Для вершаў паэтэсы характэрны роздум над праблемамі сучаснасці; у іх пераважаюць урбаністычныя матывы, тэма гарадскога жыцця. Ёй уласцівы творчая актыўнасць, своеасаблівасць паэтычнага голасу, канкрэтнасць вобразнага мыслення, шчырасць, традыцыйная манера пісьма.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Адведзіны рамонкавай паляны: Вершы. Мн., 1985. Рэц.: Г а л у б о в і ч Л. «І мне вядома смага» // ЛіМ. 1985. 6 снеж.; Д з я л у н М. «Сонца лезе... вешацца» // ЛіМ. 1985. 6 снеж.

Тваё святло: Вершы. Мн., 1988.

Купанне ў росах: Вершы. Мн., 1992.

1.3.

1980. Роднае слова; «Вечарэе. Гул машын сціхае...»; «Калі раптоўна пахіснуўся...»; «Барабаніць вобземлю...»; Перад карцінай мастака...; Пацерчын заклён; «Ці было...»; Казка; «Чакала цябе...»: [Вершы] // Маладосць. № 10. Рэц.: М а р ч а н к а С. Дэбют і вернасць // ЛіМ. 1980. 28 ліст.

1981. «Поўдзень...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; На палянцы: [Верш] // Вясёлка. № 9; Родны водар; «Спачатку быў невыразны зык...»; «Чаму мой сын намаляваў...»; «Калі ад крыўды ломіць косці...»; «Даволі! Лета канула...»; «Яшчэ чутно...»; «Дзе ты, мой любы, адзіны...»; Дзяўчо і раўчук: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Мама, дзе з каймою хустка?..»; Па зоркавую долю; «Поўнюся...»; Снег у канцы красавіка; «Навагодняя ноч. Гасне тэлеэкран...»: [Вершы] // Полымя. № 12; Па дарозе ў Ялізава; «Прамень дрыжаў, цягнуўся да вады...»; «Пад коламі спеў асфальта...»; «Ёсць горыч у апошняе любові...»: [Вершы] // ЛіМ. 9 кастр.; «Жыццё маё — вірлівая рака...»: [Верш] // Чырв. змена. 22 снеж.

1982. Трыпціх неба: Розумам да неба; Сэрцам да неба; Зорнае жніва: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Дуб і перакаці-поле; Спадчынныя кросны; Вяртанне да рамонкавай паляны; Нораў восені; «Дакрануцца да імгнення...»; Анкета; Не забівайце багоў!; Абуджэнне; На сустрэчы выпускнікоў; «Тры прыступкі...»; «Травы духмяныя...»; Табе: [Вершы] // Маладосць. № 4; Беларусы: [Верш] // Там жа. № 11; Дуб і перакаці-поле; Арган пералескаў; Спадчынныя кросны: [Вершы] // Голас Радзімы. 26 жн.; Народ і паэт; Будні адзіноты; Звадка; Але...; «Скажы, вачэй не тоячы...»; «Ідуць гады. І нельга збочыць...»: [Вершы] // ЛіМ. 25 чэрв.; Каралі: [Верш] // Чырв. змена. 24 сак.

1983. Заклён вечнасці; «Чалавечае ўсё...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Дождж: [Верш] // Вясёлка. № 7; Партызанскі дуб: [Верш] // Маладосць. № 3; Дакор зубру; На Суі: [Вершы] // Полымя. № 3; «Дадатак ёсць у нас да хлеба-солі...»; На беразе Буга; «Пойдзем, пойдзем, сынку...»; «Ушчувала мама...»; «Дзеўка»; «Яшчэ не ведаю я...»; «Цераз усе слупы перасцярогі...»: [Вершы] // ЛіМ. 10 чэрв.

1984. «Поўніць істоту...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Сяброўства заслужыць трэба...: Апавяданне // Бярозка. № 8; Як я ажаніўся...: Расказ дзеда Антося: [Верш] // Вожык. № 4; Промні і камяні; З сынам ў парку; У цягніку; Ліст без адраса і адрасата: [Вершы] // Маладосць. № 4; [Адказы на анкету «Маладосці»] // Там жа. № 11; Дзень у Маскве; «Люблю дарогу думкі — напраскі!..»; «Плача жанчына...»; «Няма душы?..»: [Вершы] // Полымя. № 10; Мурашы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; Асада часу: [Верш] // ЛіМ. 8 чэрв.; Як я ажаніўся...: (Расказ дзеда Антося): [Верш] // Ніва. 15 крас.

1985. Арган пералескаў: «Восень, восень...»; Лісты адмаўлення: [Вершы] // Беларусь. № 4; Што гэта?: [Верш] // Вясёлка. № 12; Сёмка-ленінградзец; Запытаў у сябе: Апавяданні // Маладосць. № 1; «Не трымаю любоў...»: [Верш] // Полымя. № 8; Сыны: [Верш] // Звязда. 14 ліп.; Пакаленне; Дзяўчаты-аператары; «У прыцемках твой твар не разбяру...»; Цесля; Арэлі: [Вершы] // ЛіМ. 12 ліп.; «Ліхтаршчык-вечар зоры зацяпліў...»; «У праўдзе слова скрыты дар...»: [Вершы] // Чырв. змена. 8 сак.

1.4.

М а р у г а В. Водгук; Самотная жанчына: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 8.

1.5.

На літоўскую мову. Sugrįžimas į ramunių pievutę: Ąžuolas ir guboja / Vert. J. Šiožinus // Jaunimo gretos. 1982. Nr. 8.

На рускую мову. «И хлеб, и соль для встречи хлебосольной...»; «Ткала бабуля рушники...»; «Ни сережек, ни перстня...»: [Вершы] / Пер. А. Вершинский // ЛГ. 1984. 6 июня.

На ўкраінскую мову. По дорозі в Ялізове; «Тремтів, тягнувся промінь до води...»; «Е гіркота в припізненій любові...»: [Вершы] / Пер. В. Моруга // Дніпро. 1983. № 10.

М. П. Барташэвіч.

ПАЎЛОВІЧ АЛЬБЕРТ

Паўловіч Альберт Францавіч [крыпт. А. П-віч, А. Паў-іч, Ал-рт П-ч, Альбэрт Па-віч, Альбэрт Пав-ч, Альбэрт Паў-віч, Альбэрт Паў-іч, Альбэрт Паў-ч; 30.10 (11.11).1875, Мінск — 17.3.1951, Курск, Расія, пахаваны на Маскоўскіх могілках], паэт-гумарыст, драматург.

З мяшчанскай сям'і. Скончыў Мінскае чатырохкласнае гарадское вучылішча (1894). Працаваў канторшчыкам у Галоўнай бухгалтэрыі ўпраўлення Лібава-Роменскай чыгункі, дзе павышаў кваліфікацыю шляхам самаадукацыі, потым памочнікам бухгалтара, бухгалтарам. У 1932 пакінуў Мінск і паехаў у Маскву, дзе жыў да 1941. Ад пачатку вайны да 1945 знаходзіўся на Урале. З 1945 жыў у Курску.

Літаратурную дзейнасць А. Паўловіч пачаў у канцы 19 ст. Першым друкаваным творам на беларускай мове быў верш «Песня», апублікаваны ў газеце «Наша ніва» ў 1907. Найбольш плённы перыяд яго літаратурнай працы прыпадае на перадрэвалюцыйнае дзесяцігоддзе — час супрацоўніцтва з «Нашай нівай». У 1910 у віленскім выдавецтве «Палачанін» выйшаў зборнік твораў А. Паўловіча «Снапок». У 1919 ён апублікаваў драму «Васількі». У першыя гады савецкай улады падрыхтаваў другі зборнік гумарыстычных вершаў «Перавясла», які меўся выйсці ў Берліне, аднак ён быў згублены і ніколі не пабачыў свету. А. Паўловіч друкаваўся ў такіх перыядычных выданнях, як «Маладая Беларусь», «Беларус», «Лучынка», «Дзянніца», «Гоман» і інш. Быў у блізкіх адносінах з Я. Коласам, З. Бядуляй, М. Багдановічам. Асабліва цеснае сяброўства было ў яго з Я. Купалам. Паэтычны талент А. Паўловіча шматгранны. Творчасць яго цесна звязана з фальклорам. У спадчыне паэта ёсць узоры сацыяльна-грамадзянскай, патрыятычнай, пейзажнай, любоўнай, філасофскай лірыкі. Але найбольш цікавая і выразная ў творчасці А. Паўловіча гумарыстычная плынь (каля сарака вершаў). Да рэвалюцыі многія з іх часта дэкламаваліся на беларускіх вечарынах. Тэмай яго гумарыстычных твораў, як правіла, было сялянскае жыццё, побыт, характары людзей. Паэт імкнуўся высмеяць усё дрэннае і заганнае ў жыцці. Высмейванне ў яго вершах выступала ў форме лагоднай іроніі, незласлівай насмешкі, але часам сустракалася і сатырычнае завастрэнне («Сыноўняя апека», «З кірмашу», «Пан і акуляры», «Ракі» і інш.). Гумарыстычныя вершы А. Паўловіча разнастайныя па жанрах (вершаваныя апавяданні, вершаваныя гумарэскі, вершы-жарты, байкі і інш.). Аўтар літаратуразнаўчых і мастацтвазнаўчых артыкулаў. Перакладаў з рускай, украінскай, польскай, літоўскай, кітайскай моў. Апрача літаратурнай творчасці А. Паўловіч займаўся жывапісам, вышываннем дываноў. Два яго дываны дэманстраваліся на мастацкай выстаўцы ў 1914. Два эцюды А. Паўловіча, зробленыя ім у Курску ў 1946—48, дачка паэта Тамара Кліменка-Паўловіч, якая жыве ў Маскве, перадала ў Літаратурны музей М. Багдановіча ў Мінску.

Т. В. Бельская.

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае. Мн., 1975.

1.2.

Снапок: Зб. вершаў. Вільня, 1910; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1929.

Васількі: Драма. Вільня. 1919.

1.3.

1907. Песня («Выбачайце мне, паночкі...»): [Верш] // Н. н. 14 жн. / Пад крыпт. Альбэрт Паў-ч; Пястун: [Верш] // Там жа. 12 кастр. / Пад крыпт. А. Паў-іч; Шлюбнае аглашэнне: [Верш] // Там жа. 10 ліст. / Пад крыпт. Альбэрт Паў-ч; Пан і акуляры: [Верш] / Там жа. 7 снеж. / Пад крыпт. Альбэрт Паў-ч; Март: [Верш] // Там жа. 21 снеж. / Пад крыпт. Альбэрт Паў-ч.

1908. Працуй і пей: [Верш] // Н. н. 11 сак. / Пад крыпт. Альбэрт Па-віч; Каліва праўды: [Верш] // Там жа. 14 сак. / Пад крыпт. Альбэрт Пав-ч; «У хаце светлай і прасторнай...»: [Верш] // Там жа. 28 сак. / Пад крыпт. Альбэрт Па-віч; Вясенняя пара: [Верш] // Там жа. 9 мая / Пад крыпт. Альбэрт Паў-іч; Стары Зміцер і певень: [Апавяданне] // Там жа. 9 кастр.; На пачлезе: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1909. «Сэрца кроіцца ад болю...»: [Верш] // Н. н. 16 крас. / Пад крыпт. Альбэрт Паў-віч; Трывога: [Верш] // Там жа. 23 ліп. / Пад крыпт. Альбэрт Паў-віч; Каму што: [Верш] // Там жа. 20 жн. / Пад крыпт. Альбэрт Паў-віч; З кірмашу: Жарт // Там жа. 8 кастр. / Пад крыпт. Альбэрт Паў-віч; Ракі: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; Гаспадыніна дзежа: [Верш] // Там жа. 22 кастр.; Сыноўская апека: [Апавяданне вершам] // Там жа. 5 ліст.; 10 наябра: 1906—1909: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; І плач не паможа // Там жа. 19 ліст.

1910. Пястун: [Верш] // Першы беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1910 г. / Пад крыпт. Альберт Паў-ч; Няўмекі і лекі: [Верш] // Н. н. 25 лют.; Спрытны цыган: [Верш] // Там жа. 18 сак.; Старац: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Ноч на Івана Купалу: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Жаласлівая матка і цыган: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Лыкі, не каўбасы: [Верш] // Там жа. 26 жн.; З падслуханага: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Скарб: Апавяданне // Там жа. 7 кастр.; «Лепей заўтра з рана!»: [Верш] // Там жа. 3 снеж.

1911. Апавяданне старога лёкая Данілы Гляка: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1911 год. Вільня; Смешны закон: [Верш] // Н. н. 24 сак.; Кісель: [Верш] // Там жа. 18 жн.; З успамінаў аб 1812 годзе: [Верш] // Там жа. 8 вер.; У фельчара: [Верш] // Там жа. 6 кастр.

1912. Каму што: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; Родны край: [Верш] // Маладая Беларусь. Сер. 1; На сходцы: [Верш] // Н. н. 15 сак.; Да скрыўджанага брата: [Верш] // Там жа. 31 мая; Спагадны сынок: [Верш] // Там жа. 13 вер.

1913. На сходцы: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 год. Вільня; У нядзелю: [Верш] // Беларус. 27 студз.; Дачушцы: [Верш] // Там жа. 7 лют.; На шляху: (З родных малюнкаў): [Верш] // Там жа. 14 сак.; Змрокам: [Верш] // Там жа. 28 сак.; Парахвія: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Трывога жонкі: [Верш] // Н. н. 18 студз.; Лепшая рада (У школе): [Верш] // Там жа. 12 вер.

1914. Стрэльба; Смешны закон: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Смешны закон: Апавяданне // Легенды і апавяданні вершамі розных аўтараў. Вільня; Вулкан / Пад крыпт. Ал-рт П-ч; Бацькава уцеха: [Верш] // Лучынка. № 1; Нятрапны адказ: [Верш] // Там жа. № 2; Вадаспады / Пад крыпт. Ал-рт П-ч; Шчодрая ахвяра: [Верш] // Там жа. № 4; Далікатнасць за далікатнасць: Апавяданне // Там жа. № 6; Запросіны: [Верш] // Беларус. 6 лют.; Маладыя араты: [Апавяданне] // Там жа. 17 крас. / Пад крыпт. А. П-віч; «Гляджу на змену ў прыродзе...»: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Песня («Выйду я на вулічку...»): [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Родныя малюнкі: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; Сон і вечнасць: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; Сакпіў: [Верш] // Н. н. 9 студз.

1915. Пацягнуў за язык: [Верш] // Беларус. 14 студз.; Дрэнныя лекарствы: [Верш] // Там жа. 29 студз.; Хаўтуры: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Пражытая хваля: [Верш] // Там жа. 17 ліп.

1916. Дзедава рада: [Верш] // Дзянніца. 9 ліст.; Бывае і гэта: [Верш] // Светач. 1 ліст.; Кемны чалавек: [Верш] // Там жа. 18 ліст.

1917. Школьная справа за граніцай // Вольная Бел.

№ 7; На вайну: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Нейтралітэт; Усё роўна: [Вершы] // Там жа. 9 кастр.; Шляхціц у доктара: [Верш. сцэнка] // Там жа. 21 снеж.; Карты: [Верш] // Гоман. 20, 23 лют.; Запросіны: [Верш] // Там жа. 9 сак. / Пад крыпт. А. П. Аўт. спрэчнае.

1918. У рэстаране: [Верш] // Вольная Бел. 30 чэрв.; За справункамі: [Верш] // Там жа. 18 жн.

1919. Здагадлівая баба: [Верш] // Бел. жыццё. 21 вер.; Амбіцыя: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Выбар: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; За падаткамі: Анекдоты вершам // Беларусь. 30 ліст.; У залётах: Анекдоты вершам // Там жа. 6 снеж.; У сыскной паліцыі: Анекдоты вершам // Там жа. 17 снеж.; Каляднае павіншаванне: [Верш] // Звон. 29 жн.; Дагадлівы: Анекдоты вершам // Там жа. 3 вер.

1920. Мода: [Верш] // Беларусь. 24 лют.; Праца няшчасліць: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.

1923. Працуй і пей; Над Свіслаччу; Вясенняя пара; Званы; Старац; Nokturno; Пан і акуляры; «Прыйшла ў цэркву раз бабуля...»; За граніцай; Перасцярога; Спадчына: [Вершы] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.

1924. Nokturno; Спадчына; Перасцярога; За граніцай; Панскія акуляры; Скупы хлопчык; Парадзіў: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Мн.

1925. Спадчына; Перасцярога; Скупы хлопчык: [Вершы] // Беларускі гаспадарскі каляндар на 1926 год. Вільня; Піянер: [Верш] // Бел. піянер. № 4; Грыбкі: [Верш] // Там жа. № 9—10; Моладзь — сіла: [Верш] // Там жа. № 12; Забытае // Полымя. № 6.

1926. Падзяка за ласку: [Верш] // Бел. піянер. № 2; Квіток: [Верш] // Там жа. № 4; На ўлонні прыроды: [Верш] // Малады араты. № 13.

1927. «Працуй і пей»; Трывога; Пястун; Пан і акуляры; Ракі; Каты; На начлезе; З драмы «Васількі»: [Вершы] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня; Куток смеху: [Верш] // Бел. крыніца. 18 ліст.

1928. Панскія акуляры; Скупы хлопчык: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.

1929. «Сялянка» В. Д.-Марцінкевіча на мінскай сцэне // Полымя. № 8—9.

1936. Вялікая любоў народу // Чырв. змена. 12 вер.

1937. Перасцярога: [Жарт] // Снапок. № 4.

1938. Ракі: [Верш] // Беларускі сялянскі каляндар на 1938 год. Вільня.

1957. Маладая гаспадынька; Рэцэпт; Бычок: [Вершы] // ЛіМ. 25 вер.

1961. «Працуй і пей»; Трывога; Ракі; Маладая гаспадынька: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1.

1966. Пан і акуляры: [Верш] // Ніва. 4 вер.

1967. Мары; «У хаце светлай і прасторнай...»; Вясенняя пара; І плач не паможа; Няўмекі і лекі; Ноч на Івана Купалу; Родны край; Лепшая рада; «Гляджу на змены ў прыродзе...»; Родныя малюнкі: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.

1975. «Сялянка» В. Дуніна-Марцінкевіча на мінскай сцэне: Гістарычная даведка // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 1; Пісьмо Якубу Коласу // ЛіМ. 14 ліст.

1979. Стракатлівая старына; Бычок: [Вершы] // Беларусь. № 9.

1.4.

1908. К а н а п н і ц к а я М. «Мой Божа, мілы, твая воля...»: [Верш] / З пол. // Н. н. 22 мая.

1909. Р а т г а у з Д. «Паглядзі, якая хмара...»: [Верш] / З рус. // Н. н. 4 чэрв.; «Д в а майстры, знаць бацька з сынам...»: [Верш] / З укр. // Там жа. 1 кастр. / Пер. пад крыпт. Альбэрт Пау-віч; «Ш т о пяць вёрст, то ўжо вядома...»: [Верш] / З укр. // Там жа. 3 снеж.

1910. «Х а т к а схіліўшыся, шыбы пабітыя...»: [Верш] / З рус. // Н. н. 4 лют.; С у р ы к а ў І. «Не бядуй, што восень...»: [Верш] / З рус. // Там жа. 16 вер.

1913. «Х а т к а схіліўшыся, шыбы пабітыя...»: [Верш] / З рус. // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 г. Вільна.

1914. «Х а т к а схіліўшыся, шыбы пабітыя...»: [Верш] / З рус. // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Ш а ў ч э н к а Т. «Мінаюць дні, мінаюць ночы...»: [Верш] / З укр. // Лучынка. № 3.

1918. С ы р а к о м л я У. Чысты Чацвер: [Гутарка] / З пол. // Вольная Бел. 20 кастр.

1.5.

На польскую мову. Wiosenna pora; Spadek / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

2.3.

На беларускай мове. А л е к с а н д р о в і ч С. Альберт Паўловіч // Паўловіч А. Выбранае. Мн., 1975; А т р а ш к е в і ч В. Беларускі сатырык і гумарыст // Маг. праўда. 1975. 11 ліст.; Б а з а р э в і ч М. У свой час, працуючы... // Беларусь. 1979. № 9; Б а р ш ч э ў с к і А. Альберт Паўловіч // Ніва. 1976. 4, 11, 18, 25 ліп., 1, 8, 15, 22, 29 жн., 5, 12, 19, 26 вер., 3, 10, 17, 24, 31 кастр., 7, 14, 21, 28 ліст., 5, 12 снеж.; Г а р т н ы Ц. Дваццаць гадоў назад // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн., 1984; Г а р э ц к і М. Альбэрт Паўловіч // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 4 выд. Мн., 1926; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 226—227; Г і с т о р ы я беларускай літаратуры, XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981; З л і т а р а т у р н а й спадчыны Альберта Паўловіча // ЛіМ. 1957. 25 вер.; К а б р ж ы ц к а я Т., Р а г о й ш а В. Карані дружбы. Мн., 1976. С. 203—206; К а з е к а Я. Беларуская байка. Мн., 1960. С. 84—87, 89—91; Я г о ж. Няходжаная дарогай. Мн., 1973. С. 69—74; К а х а н о ў с к і Г. Ля вытокаў беларускай гумарыстыкі // Мін. праўда. 1975. 11 ліст.; К л - і ч [К л я н о в і ч] Р. Думкі каля верша Альберта Паўловіча «Сон і вечнасць» // Беларусь. 1914. 18 снеж.; Л а ў ш у к С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі. Мн., 1984. С. 57—59; Л о й к а А. Беларуская паэзія пачатку XX стагоддзя. Мн., 1972. С. 146; Я г о ж. Плеяда старэйшых адраджэнцаў // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2; Л я м е ш к а Г. [Бібліяграфічная нататка да 110-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 11; М а р ц і н о в і ч А. Век любіць Беларусь // Голас Радзімы. 1975. № 50; П а ў л о в і ч - К л і м е н к а Т. Успаміны пра бацьку // Паўловіч А. Выбранае. Мн., 1975; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С е л е д з і е ў с к і А. Незабыўнае // ЛіМ. 1975. 14 ліст.; [Ф а р б о т к а І.] Беларусь у песнях: [Нарыс] // Белорусское эхо. 1918. 30 вер.; Я р о ш М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 146—147.

На польскай мове. P a ŭ l o w i c z Albert // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускай мове. К а р с к и й Е. Альберт Павлович // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3; К л е й н б о р т Л. Эпигоны народничества: Альберт Павлович, Ядвигин Ш. и пр. // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928.

2.4.

На беларускай мове. К у п а л а Я. Песняру Альберту Паў⟨лові⟩чу: «За пасвячэнне, вершык харошы...»: [Верш] // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1973. Т. 2; Л е ў ч ы к Г. «Смешна часам баеш, дзядзька...»: [Верш] // Леўчык Г. Доля і хлеб: Выбр. тв. Мн., 1980; Ч а р н ы ш э в і ч Ф. Альберту Паўловічу: [Верш] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня, 1927.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 227.

Г. І. Рэут.

ПАЎЛЮКОЎСКІ УЛАДЗІСЛАЎ

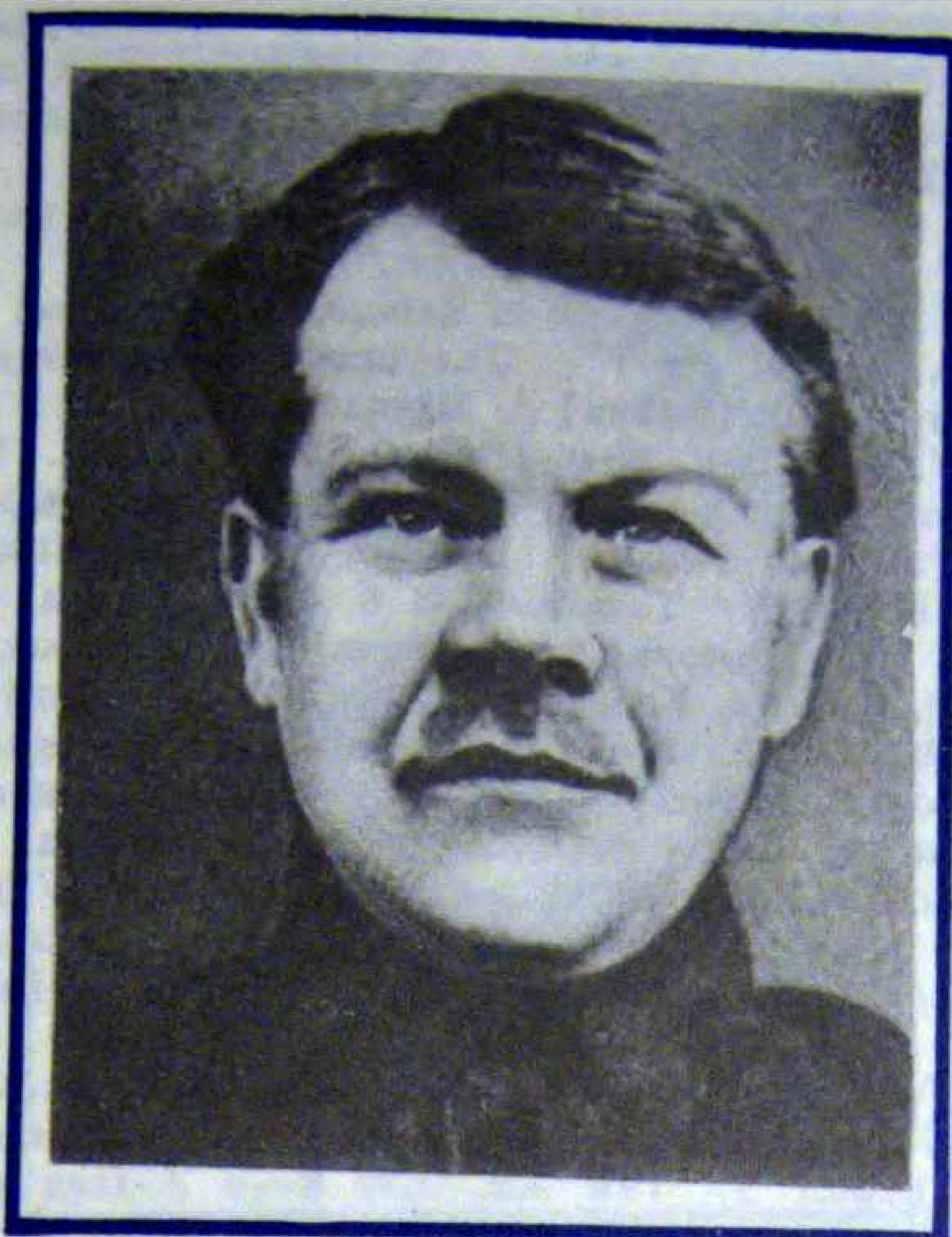

Паўлюкоўскі Уладзіслаў [псеўд. У.-Ініцкі, Улад. Ініцкі, Уладз. Ініцкі, У. І. Ніцкі, Улад-Ініцкі, Улад.-Ініцкі, Унучак, Унучкаў Зямляк; крыпт. У. Паў-скі, Ул. Паў-скі, У. І., У.- І., Ў. П.; 1(13).5.1895, в. Ініца Навагрудскага пав. Мінскай губ., цяпер Стаўбцоўскі р-н Мінскай вобл.— 8.9(паводле іншых звестак 8.11).1955, Вільнюс, пахаваны на могілках Роса], паэт, празаік, этнограф, мастак.

Паходзіў з мнагадзетнай сялянскай сям'і. Скончыў пачатковую школу ў Стоўбцах, пасля — гарадскую ў Навагрудку. Працаваў у канцылярыі маёнтка кн. Радзівіла. Вучыўся ў Харкаўскім мастацкім вучылішчы. У першую сусветную вайну служыў прапаршчыкам, быў палкавым пісарам у штабе 530-га пяхотнага Васіль-Сураўскага палка, франтавыя дзеянні якога канцэнтраваліся пераважна на Віленшчыне. Захаваўся альбом франтавых фотаздымкаў, зробленых У. Паўлюкоўскім (зберагаецца ў ЦНБ АН Беларусі). Удзельнік грамадзянскай вайны, меў баявыя ўзнагароды. У 1920 дэмабілізаваны, вярнуўся ў родную Ініцу. У сярэдзіне 20-х гадоў пераехаў у Вільню. Некаторы час быў звязаны з Грамадой, удзельнічаў у яе друку (1925—27). Супрацоўнічаў у часопісах «Маланка», «Шлях моладзі» (лёс аддадзенай туды працы «Тэхніка вершаў» сёння невядомы), «Авадзень» і інш. Як графік удзельнічаў у выданні календароў, кніжак, падручнікаў. Прырабляў рознымі выпадковымі работамі: фатаграфаваў, фарбаваў сцены і падлогі, рабіў маленькія абразкі, якія прадаваў на кірмашах. У 1926 арыштаваны польскімі ўладамі і зняволены ў віленскую турму на Лукішках. Апеляцыйны суд скасаваў яго судовую справу, і ў 1927 У. Паўлюкоўскі вызвалены з турмы. У 1939 арыштаваны другі раз і адпраўлены ў Картуз-Бярозаўскі канцлагер, адкуль выйшаў на волю пасля вызвалення Заходняй Беларусі. Сваё знаходжанне ў канцлагеры апісаў у 1940 ва ўспамінах «Арышты; Бяроза і воля». Вярнуўся ў Вільню. У 1940 стаў штатным супрацоўнікам Беларускага музея імя І. Луцкевіча. Пасля яго ліквідацыі працаваў дырэктарам Літаратурнага музея імя А. Пушкіна (1945—48). 29.8.1948 арыштаваны савецкімі органамі бяспекі і асуджаны ў Мінску на 10 гадоў лагернага рэжыму. Вярнуўся з лагера ў 1953 невылечна хворы, спаралізаваны.

Літаратурная спадчына У. Паўлюкоўскага — галоўным чынам гумарыстычныя і лірычныя вершы. У заходнебеларускім друку першыя яго творы пачалі з'яўляцца з 1926. Іх тэматыка — турэмнае зняволенне, жыццё за кратамі (вершы «Лукішкі», «Дзень у адзіночцы», «У вастрозе», «Відзежа ў вастрозе»). У канцы 20-х гадоў даволі часта выступаў у перыядычным друку («Наша справа», «Наша праўда», «Сялянская ніва», «Маланка», «Грамадзянін» і інш.); тады ж выйшлі ў Вільні асобнымі выданнямі яго кнігі «Сон Гаўрылы і розныя вершы», «Клім бабаю і іншыя жарты», «Апавяданні». У 30-я гады друкаваўся пераважна ў «Шляху моладзі», «Беларускай крыніцы». Асноўныя матывы яго вершаў — сацыяльная няроўнасць і нядоля, імкненне да свабоды і справядлівасці. У жартоўных і гумарыстычных вершах апісваў анекдатычныя жыццёвыя сітуацыі, камічныя здарэнні. Гэтыя вершы (хутчэй апавяданні вершам) добразычлівыя, хоць месцамі і маралізатарскія. Удалымі можна лічыць яго літаратурныя спробы ў прозе. Яго апавяданні напісаны каларытнай мовай, з гумарам і спачуваннем простаму чалавеку, у іх даволі дынамічны сюжэт. У лепшых з іх гучаць матывы пошуку літасці беспрытульнаму чалавеку, які гіне, не знайшоўшы падтрымкі і спагады ў чэрствым свеце («На сходцах касцёла», «Ля крыжа»). У жартоўных яго апавяданнях раскрываецца рахманы і шчыры характар беларуса («Жулік», «Ня поўны беларус»). Найбольш вядомая праца У. Паўлюкоўскага ў 30-я гады — этнаграфічныя эцюды, прысвечаныя кожнаму месяцу года,— своеасаблівы народны каляндар, у якім апісваліся традыцыйныя народныя святы, звычаі, абрады, прыводзіліся народныя прыказкі, адпаведныя земляробчаму цыклу, тлумачыліся назвы месяцаў і іх першакрыніцы, а таксама назвы ў календарах іншых народаў, пачынаючы са старажытнарымскіх часоў і да пачатку 20 ст. Запісаныя У. Паўлюкоўскім народныя прыказкі і прымаўкі выкарыстаны ў акадэмічным томе «Прыказкі і прымаўкі» (1976). Быў вядомы і як перакладчык. Асобнымі выданнямі ў Вільні выйшлі апавяданні Л. Талстога ў яго перакладзе. Разам з мастакамі Я. Драздовічам і М. Васілеўскім ілюстраваў «Першыя зярняткі» — чытанку і лемантар, складзеныя С. Паўловічам. Рукапісы некаторых мастацкіх твораў У. Паўлюкоўскага, прац пра М. Багдановіча, І. Насовіча і інш. захоўваюцца ў бібліятэцы АН Літвы.

І. Э. Багдановіч, Л. А. Войцік.

Бібліяграфія

1.2.

Сон Гаўрылы і розныя вершы. Вільня, 1928 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

Апавяданні. Вільня, 1929 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

Клім бабаю і іншыя жарты. Вільня, 1929 (Гумарыст. б-ка. Сш. 1) / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

Arylšty; Biareza i vola: (Uspaminy aryštanta). Vilnius, 1940 / Пад псеўд. Ілад-Ініцкі.

1.3.

1926. Віншаванне; У школе: [Вершы] // Маланка. № 17 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Лукішкі: [Верш] // Нар. справа. 30 кастр. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Дзень у адзіночцы (на Лукішках): [Верш] // Там жа. 27 ліст. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; У вастрозе: [Верш] // Наша справа. 8 снеж. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1927. Відзежа ў вастрозе: [Верш] // Наша праўда. 14 мая / Пад псеўд. Улад. Ініцкі; Адзіночка на Лукішках: [Верш] // Там жа. 4 чэрв. / Пад псеўд. Улад. Ініцкі; Тры агні: [Верш] // Там жа. 15 чэрв. / Пад псеўд. Улад. Ініцкі; Каўка: [Байка] // Там жа. 18 чэрв. / Пад псеўд. Улад. Ініцкі; Крыгалом; «Надыдзе час! Святая праўда...»: [Вершы] // Там жа. 2 ліп. / Пад псеўд. Уладз. Ініцкі; Ад чаго дрыжыць асіна: (Літоўская пагудка): [Паэма] // Там жа. 21 вер. / Пад псеўд. Улад. Ініцкі; Пачатак зімы: [Верш] // Сялян. ніва. 26 ліст. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Пані — свіння: (Жарт) // Там жа. 13 снеж. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1928. «Зязюльчыны слёзы»: (Легенда) // Грамадзянін. № 12 / Пад псеўд. Улад. Ініцкі; Стары спосаб: [Верш] // Маланка. № 1 / Пад псеўд. Улад.-Ініцкі; Жонка мужа пахавала; Кахала Міхала: [Вершы] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Улад.-Ініцкі; Па смерці; Евангельскі поп: [Вершы] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Улад.-Ініцкі; Як да дурня: [Верш] // Маланка. № 11 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Ні добра, ні дрэнна (з Руданьскага): [Верш] // Там жа. № 13 / Пад крыпт. У. І.; Праз вастрогі: [Верш] // Голас працы. 30 мая / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Захацеў я ажаніцца: [Верш] // Пякучая маланка. 22 кастр. / Пад псеўд. Улад.-Ініцкі; Мне сумна: [Верш] // Сцяг працы. 4 ліп. / Пад псеўд. Улад. Ініцкі; Ой, рана...: [Верш] // Сялян. ніва. 4 студз. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Не сумуйце: (Алегорыя) // Там жа. 11, 14 студз. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Развважанні: [Верш] // Там жа. 29 студз. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1929. Ах, чаму я не радзіўся; Не, ня згіне: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1929 год. Вільня / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Кахала Міхала; «Гаварылі мне старыя...»; Пані — свіння: [Вершы] // Беларускі народны каляндар. Вільня / Пад псеўд. У.-Ініцкі; Тыдзень гультая; Тыдзень п'яніцы: [Вершы] // Авадзень. № 1 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; «Рай на Крэсах»: [Верш] // Грамадзянін. № 1 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Чую, кажуць...: [Верш] // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Моладзі; Устанем ад сну векавога: [Вершы] // Шлях моладзі. № 1 / Пад крыпт. У. І.; Смела ідзі: [Верш] // Там жа. № 3 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1930. Дождж; Смех; Страшны суд: (Па Руд-у); Вёска: [Вершы] // Беларускі гаспадарскі каляндар «Рольнік» на 1931 год. Вільня / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Летняя ноч: [Верш] // Шлях моладзі. № 10 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1931. Вёска: [Верш] // Бел. думка (Гродна). 31 мая / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1933. Крызіс і ё-ё; Банадысь і Акуліна: [Вершы] // Авадзень. № 1 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Баравік і мухамор: [Байка] // Шлях моладзі. № 2 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Мы: [Верш] // Там жа. № 3 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Пралескі: (З паэмы «Крыжачка») // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Да зоркі: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Улад.-Ініцкі.

1934. Зімовая ноч: [Верш] // Шлях моладзі. № 1 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; На моры: [Верш] // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Незалежнасць — наша зорка: [Верш] // Там жа. № 3 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Шлях моладзі: [Верш] Там жа. № 6 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Да брата: [Верш] // Там жа. № 9 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Ранняй восенню: [Верш] // Там жа. № 12 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1935. Зайцы: (Байка) // Пралескі. № 5 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; «Сонца ўзбегла на нябёсы...»: [Верш] // Шлях моладзі. № 7 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Трыялет: [Верш] // Там жа. № 8—9 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1938. Мяцеліца: [Верш] // Шлях моладзі. № 3 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Летам у лесе: [Верш] // Там жа. № 18 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1939. Арабская прыповесць: [Верш] // Шлях моладзі. № 2 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Шлях моладзі: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Да пагоні: [Верш] // Крыніца. 5 снеж. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Арышты, Бяроза і воля: (Успаміны арыштанта) // Там жа. 8, 12, 15, 19, 29 снеж.; 1940. 1, 9, 16, 19, 23, 26 студз. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі; Ноч мінула: [Верш] // Там жа. 22—25 снеж. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1965. Як на дурня: [Верш] // Ніва. 20 чэрв. / Пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1.4.

Т а л с т о й Л. Ці шмат чалавеку трэба зямлі і другія апавяданні / З рус. Вільня, 1928 / Пер. пад псеўд. Улад-Ініцкі.

Т а л с т о й Л. Ад чаго зло на свеце і другія апавяданні / З рус. Вільня, 1929 / Пер. пад псеўд. Улад-Ініцкі.

1928. З о ш ч а н к а М. Хамства: Апавяданне / З рус. // Грамадзянін. № 21 / Пер. пад псеўд. Улад-Ініцкі; Л е в і н Б. Саша: (З радавой гумарыстыкі) / З рус. // Там жа. № 22 / Пер. пад псеўд. Улад-Ініцкі.

2.3.

На беларускай мове. «С о н Г а ў р ы л ы» // Слова працы. 1928. 27, 31 кастр.

3.1.

БДА, ф. 882 с., воп. 1, адз. зах. 60, л. 30; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 228; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 158, 186, 455—457, 526, 707.

Т. М. Махнач.

ПАЎЛЮКЯВІЧУС (ДЖУГАС) БАНАВЕНТУРА

Паўлюкявічус (Джугас) Банавентура Казіміравіч (інш. псеўд. Bonplas, крыпт. B. P., Dž.; 1896, в. Будэжэрай Мар'ямпальскага пав. Ковенскай губ., цяпер Вілкавішскі р-н, Літва— 29.11.1938, Мінск), празаік, публіцыст, грамадскі дзеяч. Член СП Беларусі з 1934. Пісаў на літоўскай мове.

Нарадзіўся ў сям'і вясковага цесляра. У дзяцінстве быў пастушком, парабкаваў. З цяжкасцю, самавукам здабываў адукацыю. У 1922 паступіў на трэці курс настаўніцкай семінарыі ў Мар'ямпалі. Там удзельнічаў у рабоце марксісцкага гуртка (па сутнасці — камсамольскай арганізацыі). Закончыўшы семінарыю (1924), паступіў на прыродазнаўчы факультэт Каўнаскага універсітэта. У 1926, калі Літоўская Камуністычная партыя пачала выдаваць легальны часопіс «Skardas» («Водгук»), Б. Паўлюкавічус стаў яго афіцыйным рэдактарам. На другім нумары часопіс быў закрыты, а яго рэдактар апынуўся ў турме. Выйшаўшы на волю, паехаў працаваць настаўнікам літоўскай школы ў Рызе, адначасова сам вучыўся там ва універсітэце. Завязаў кантакты з газетай «Balsas» («Голас»), якая выходзіла ў Германіі як орган ЛКП, пасылаў туды артыкулы пра жыццё рыжскіх рабочых. У 1929 ЛКП запрасіла яго ў Германію (Кёнігсберг) працаваць у рэдакцыі гэтай газеты. Там жа ў 1930 Б. Паўлюкявічус стаў членам ЛКП. Пасылаў публіцыстычныя і крытычныя артыкулы ў літоўскія газеты ЗША «Laisve» («Свабода») і «Vilnis» («Надзея»), а таксама ў газету «Raudonasis artojas» («Чырвоны араты»), якая выдавалася ў Мінску. З 1932 працаваў у гэтай газеце загадчыкам культмасавага сектара. Друкаваў у ёй нарысы пра літоўскія калгасы і школы ў БССР, апавяданні. У 1934 прыняты ў СП БССР, увайшоў у яго літоўскую секцыю. З 1933 вучыўся ў аспірантуры АН БССР, пісаў дысертацыю пра творчасць літоўскага паэта І. Білюнаса (незакончана, пазней загінула). У час вучобы захапляўся музыкай, тэатрам, мастацкай самадзейнасцю. У 1938 арыштаваны і прыгавораны да вышэйшай меры пакарання (прысуд, магчыма, быў выкананы ў Курапатах). У 1957 пасмяротна рэабілітаваны.

Друкавацца Б. Паўлюкявічус пачаў у 1926 у часопісе «Skardas». У сваіх апавяданнях, абразках і артыкулах паказваў цяжкае жыццё літоўскіх батракоў на сваёй радзіме («Пасяленец», «Аўкцыён», «Жніво»). Потым у яго творчасць увайшла рабочая тэматыка (апавяданні «Першае мая», «Забастоўка», рэпартаж «Свята барацьбы», незакончаная аповесць «Беспрацоўны»). У Мінску працаваў над аповесцю «Бядоты батрака», другая частка якой загінула. У 1936 пачаў пісаць новую аповесць «Сенакос» — з жыцця літоўскага калгаса ў БССР (в. Малькова). На старонках газеты «Raudonasis artojas» друкаваліся яго крытычныя артыкулы пра творчасць Я. Купалы, Я. Коласа і іншых беларускіх пісьменнікаў. Напісаны яны з добрым веданнем іх творчасці. Аднак на артыкулах адбілася захапленне Б. Паўлюкявічуса «белапаўскай» крытыкай: паэзію Я. Купалы, Я. Коласа і сваіх літоўскіх калег ён разглядаў з пазіцый вульгарнага сацыялагізму, шукаў у ёй праявы «дробнабуржуазнай, нацдэмаўскай» ідэалогіі. Перакладаў з латышскай, нямецкай і рускай моў. Артыкулы на беларускай мове змяшчаў у газеце «Літаратура і мастацтва». Лепшае з таго, што напісана Б. Паўлюкявічусам, увайшло ў пасмяротны зборнік «Бядоты батрака», выдадзены ў Вільнюсе ў 1960.

А. В. Мальдзіс.

Бібліяграфія

1.2.

Lietuvių kalbos vadovėlis: (Vadovelis pradžios mokykloms). Мн., 1933 / Сааўт. Ф. Вайшнарас.

Berno vargai. Vilnius, 1960.

1.3.

1926. Naujakurys // Musų skardas. Kaunas / Пад псеўд. Bonplas; Tegirdi // Skardas. Nr 11 / Пад крыпт. B. P.; Bedarbis // Skardas. Nr 2 / Пад псеўд. Bonplas.

1929. Latvijos socialdemokratai tarnauja Angleijos ir Lenkijos imperialistams; Provokatoriai bėga iš Latvijos // Balsas. Nr 1; Latvies buržuazijos ir socialdemokratų bendro 10 m. viešpatavimo balansas // Balsas. Nr 2; Latvijos fašizmas ir socialfašizmas // Balsas. Nr 6; Rugiapiūtė // Balsas. Nr 9; 1-oji Gegužes Latvijoje // Balsas. Nr 12.

1930. Smulkiaburžuazinės ziurkes // Balsas. Nr 6;

Varzytynės // Balsas. Nr 9; Nauja streikų banga Vokietijoj // Raud. artojas. Lapkr. 7.

1931. Gegužes Pirmoji // Priekalas. Nr 3—4; Streikas // Priekalas. Nr 5—6; Idiotas // Raud. artojas. Geg. 1; Kas dedas vokietijoj: (Nuo musų Korespondento iš Vokietijos) // Raud. artojas. Liep. 20, 27; Gruod. 11; Saus. 27.

1932. Svajones ir realybė: Iš apysakos «Naujakurys» // Raud. artojas. Saus. 21; Diskusijos: (Iš apysakos «Nedarbas») // Raud. artojas. Kov. 10; Daugiau realių Kovos vaizdų poezijoj // Raud. artojas. Kov. 15; Šešiasdešimt pirmosios Paryžiaus Komunos sukaktuvės // Raud. artojas. Nr 14 / Пад крыпт. Dž.; Kovos švente // Raud. artojas. Geg. 1.

1933. Паэзія рэвалюцыйнай барацьбы // ЛіМ. 27 жн.; Gegužes Pirmoji; Diskusijos // Lietuvių literatūros chrestomatija. Mn., D. 1; V. Žalonio «Audringosios jėgos» // Priekalas. Nr 1, 2; Grabes kasant: (Iš apysakos «Naujakurys») // Raud. artojas. Vas. 16; Susiderėjo: (Iš apysakos «Berno vargai») // Raud. artojas. Bal. 5; Svelkintinas žingsnis // Raud. artojas. Geg. 1; Janka Kupala — liaudies poetas // Raud. artojas. Nr 24; Jonas nori i sigyti žagrė: (Iš apysakos «Naujakurys») // Raud. artojas. Liep. 30.

1934. Nedarbas // Po raudonaja vėliava. Mn.; Lietuvių tarybinių rašytojų pasitarimas Minskė // Priekalas. Nr 1; Amerikos «Šviesa» ir jos poetai // Priekalas. Nr 3; Smalkėse // Priekalas. Nr 11; Kovokime už literatūros kokybė // Priekalas. Nr 12; Apie musų poeziją // Raud. artojas. Liep. 22.

1935. Juratos Juraitės apysakos // Priekalas. Nr 5; Malkova // Priekalas. Nr 10; Janka Kupala — liaudies poetas // Raud. artojas. Gruod. 11.

1936. Poezijos plenumas // Priėkalas. Nr 4; Atsiminimai apie K. Požela Kauno kalejime // Priekalas. Nr 12; Apie BSSR sovietinių rašibojų lietuvių sekcijos poeziją // Raud. artojas. Vas. 10; Merginos valdomi sarčiai: (Ištrauka iš apysakos «Sienapiutė») // Raud. artojas. Geg. 1; Išgivendinkim musą poezijos trukumus // Raud. artojas. Birž. 30; V. Žalionio romanas «Jonas Stumbris» // Raud. artojas. Rugs. 29; Jakubo Kolaso 30 metų literatūrinio darbo sukaktuves minint // Raud. artojas. Spal. 11; Sovietų Baltarusijos lietuvių mokyklas belankant // Raud. artojas. Gruod. 22, 29.

1937. Nesažiningai atliktas darbas: Bibliografija ir kritika // Raud. artojas. Saus. 10; A. S. Puškino sukaktuvemis besiartinant // Raud. artojas. Saus. 15; Prieš chałtura // Raud. Artojas. Vas. 14; Keletas žodžių apie pradedančius poetus // Raud. artojas. Kov. 24; Geriausias Sovietų epochos poetas // Raud. artojas. Bal. 20.

1.4.

L a i c e n s L. Klykiantieji korpusai: Romanas / Iš latv. Mn., 1935.

1932. G o r k i j M. Daina apie Audros Pranaša / Iš rusų // Raud. artojas. Rugs. 29.

1933. L a i c e n s L. Viens nakti bėldesi; P r i e d n i e k s K. Sovietos Minske / Iš latv. // Raud. artojas. Geg. 1.

1935. L o r d k i p a n i d z e K. Šalin kukuruzu respublika / Iš gruz. // Raud. artojas. Liep. 25; O s t r o v s k i j N. Kaip grudimsi plienas / Iš rusų // Raud. artojas. Lapkr. 11.

1936. J a k i m i e n k o N. Partizanas ir jo motina / Iš rusų // Raud. artojas. Lapkr. 11.

1937. B o g d a n o v i č L. Čemodanas: (Novele) / Iš rusų // Raud. artojas. Kov. 24; G r a d o v G. Menkniekiai: (Vieno veiksmo komedija) / Iš rusų // Raud. artojas. Bal. 20, 25; A l t a j s k i N. Parubežinis epizodas / Iš baltar. // Raud. artojas. Geg. 21; I l j e n k o v V. Asmenibė / Iš rusų // Raud. artojas. Geg. 31; G o r k i M. Vaikai givens geriau / Iš rusų // Raud. artojas. Birž. 16.

1.5.

На беларускую мову. Пад павеццю: Урывак з аповесці «Беспрацоўе» / Пер. В. Віскар // ЛіМ. 1933. 27 жн.; Мары і сапраўднасць: Урывак з аповесці «Наваселец» / Пер. В. Віскар // ЛіМ. 1936. 17 жн.

2.3.

На беларускай мове. М а л ь д з і с А. Творчыя ўзаемасувязі беларускай і літоўскай літаратур у савецкі час // Старонкі літаратурных сувязей. Мн., 1970. С. 74—76.

На літоўскай мове. L i e t u v i ų literatūros istorija. Vilnius, 1965. T. 3. D. 2. P. 163—167; P r a n s k u s B. Bonaventūras Pauliukevičius // Pauliukevičius B. Berno vargai. Vilnius, 1960; P r ė s k i e n i s B. Bonaventūros Pauliukevičius — literatūros kritikas // Literatūra. Vilnius, 1963. T. 6.

Т. М. Махнач.

ПАЧОПКА ЯНКА

Пачопка Янка [Іван Пятровіч; псеўд. Б а ш к і р, П р а в а с л а ў н ы, Я. Б а ш к і р, Я н к а Б а ш к і р, Я. Ш к і р-б а, Ш к і р-б а, крыпт. І. Р., І в. П-к а, Я. П.; 26.10(8.11).1890, в. Летнікі Дзісенскага пав. Віленскай губ., цяпер Глыбоцкі р-н Віцебскай вобл.— 26.5.1977, пахаваны ў в. Малінаўка Глыбоцкага р-на], паэт, празаік, фалькларыст.

З сям'і лесніка. У 1913 скончыў Варанецкую сельскагаспадарчую школу (цяпер у Пастаўскім р-не). Працаваў у дэпартаменце земляробства Віленскай губ. Быў рэдактарам двухтыднёвіка «Праваслаўны беларус» (1925), які выдаваўся ў Варшаве. Працаваў аграномам (1939—58). Апошнія гады жыцця працаваў на зямлі, вырасціў траіх дзяцей.

Літаратурную працу Я. Пачопка пачаў з вершаў. Вёска Летнікі, дзе нарадзіўся пісьменнік, была ўся населена Пачопкамі, дзялілася на два «канцы», якія па-вулічнаму называліся Башкіры і Вушлакі, таму адзін з псеўданімаў Я. Пачопкі — Башкір. Першы яго верш «Дудар» надрукаваны ў «Нашай ніве» (1913). Яшчэ раней з'явіўся пераклад з рускай мовы («Наша ніва», 1912). Пісаў таксама прозу. Першае апавяданне «Злы лёс» апублікавана ў газеце «Савецкая Беларусь» (1921). У той жа газеце змяшчаліся яго «Абразкі жыцця». З малых гадоў Я. Пачопка збіраў і запісваў народныя казкі, паданні, з якіх потым нарадзілася кніга «Народная казка з Дзісеншчыны». Вершы, народныя паданні,

казкі, апрацаваныя Я. Пачопкам, друкаваліся на старонках дзіцячых часопісаў «Заранка», «Пралескі», у «Праваслаўным беларусе». Я. Пачопка стала супрацоўнічаў і ў часопісе «Маланка», дзе друкаваў свае вершы і байкі. Творы яго змяшчаліся таксама ў заходнебеларускіх часопісах «Калоссе», «Хрысціянская думка», газеце «Сялянская ніва». У 20-я гады ў Вільні выйшлі яго кнігі на сельскагаспадарчую тэматыку: «Малочная карова: як яе выбраць, карміць і даглядаць», «Гародніцтва: як трэба гаспадарыць на гародзе, каб мецъ добрае варыва», «Як выбраць добрага каня», «Пчолы і як вадзіць іх у рамовых вуллях». Я. Пачопка быў блізкім сябрам і земляком беларускага мастака Я. Драздовіча, які зрабіў яго разны партрэт і малюнкі да яго кнігі «Пчолы...». Рукапісны сшытак з яго вершамі ахвяраваны дачкой пісьменніка, Л. І. Павульскай, Дзяржаўнаму музею гісторыі беларускай літаратуры.

А. С. Ліс.

Бібліяграфія

1.2.

Малочная карова: Як яе выбраць, карміць і даглядаць. Вільня, 1923 (Сельскагаспадарская б-ка № 1).

Пчолы і як вадзіць іх у рамовых вуллях. Вільня, 1923.

Гародніцтва: Як трэба гаспадарыць на гародзе, каб мецъ добрае варыва. Вільня, 1925 (Сельскагаспадарская б-ка № 2).

Гурток: Камедыя ў адной дзеі з сучаснага жыцця. Вільня, [1926] / Пад псеўд. Янка Башкір.

Дурнішча: Народная казка з Дзісеншчыны. Вільня, 1927.

Як выбраць добрага каня. Вільня, 1928 (Папулярная нар. б-ка, серыя гаспадарчая 21).

1.3.

1913. Дудар: [Верш] // Н. н. 23 мая; Вясна: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.

1918. Дамагаюцца замірэння // Дзянніца. 1 кастр. / Пад крыпт. І. Р.

1921. Ноч: [Верш] // Бел. вед. 25 снеж.; Злы лёс: [Апавяданне] // Сав. Бел. 28 снеж. / Пад крыпт. Я. П. Аўт. спрэчнае.

1922. Зіма: [Верш] // Бел. вед. 1 студз.; Абразкі жыцця // Сав. Бел. 13 снеж. / Пад крыпт. Я. П. Аўт. спрэчнае.

1925. Салдатка: [Верш] // Правасл. Беларус. № 1 / Пад псеўд. Янка Башкір; 400-лецце беларускага друку // Там жа. № 2 / Пад крыпт. Ів. П-ко; Марылька: (Казка для дзяцей); Жабрак: (З Беранжэ): [Верш] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Янка Башкір; Над царамі цар: [Казка] // Там жа. № 5 / Пад псеўд. Я. Башкір; Адамка: Апавяданне для дзяцей // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Янка Башкір; Адзін: [Верш] / Пад псеўд. Янка Башкір; Янка Купала: (Да 20-лецця яго паэтычнай творчасці) / Пад крыпт. Ів. П-ка // Там жа. № 9; Летам; Раніца; Поўдзень: [Вершы] // Там жа. № 11 / Пад псеўд. Я. Башкір; Бусел: (Бел. легенда): [Верш]; Тры праўды: Нар. апавяданне // Там жа. № 12 / Пад псеўд. Янка Башкір; Восень; «Лес аглох, спусцелі нівы...»; «Калі ты выйшаў на дарогу...»: [Вершы] // Там жа. № 13—14 / Пад псеўд. Я. Башкір; Сама вінавата: Нар. легенда: [Верш] // Там жа. № 15—16 / Пад псеўд. Янка Башкір; «Чаму, як чуткі Жук кудлаты...»: [Верш] // Там жа. № 17—18 / Пад псеўд. Я. Башкір; Прафесар Іван Агіенка // Там жа. № 19—20; Сасновыя боты: Калляднае апавяданне // Там жа. № 22 / Пад крыпт. Я. П.

1926. Паправіў; Зняважыў: [Вершы] // Маланка. № 3 / Пад псеўд. Я. Башкір; Зняважыў: [Верш] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Я. Башкір; Дарадзіла: [Верш] // Там жа. № 5 / Пад псеўд. Я. Башкір; Дарадзіла: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Я. Башкір; Добры сынок: [Верш] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Я. Башкір; Поп і клоп: [Верш] / Пад псеўд. Янка Башкір; Хто быў Адам?: [Байка] / Пад псеўд. Шкірба // Там жа. № 8; Самаўрад: Паэзія і проза: [Вершы] // Пад псеўд. Шкір-Ба; Жаночая любасць: [Верш] / Пад псеўд. Я. Башкір // Там жа. № 9; Сураежачка: [Верш] // Там жа. № 10 / Пад псеўд. Я. Башкір; Каб крыху раней: З цыкла «Нашы дзеткі»: Разважлівы. Цікавы: [Вершы] // Там жа. № 11 / Пад псеўд. Янка Башкір; З песняў пралетара: [Верш] // Сялян. ніва / Пад псеўд. Я. Башкір; Глядзі, брацеі!.. [Верш] // Там жа. 7 жн. / Пад псеўд. Я. Башкір.

1927. Два цары: [Казка] // Заранка. № 5—6 / Пад псеўд. Янка Башкір; Без галавы лепей: [Жарт] / Пад псеўд. Я. Шкір-Ба; Дабрахвочы; Усюды; «Грамада»: [Вершы] / Пад псеўд. Янка Башкір // Маланка. № 1; Адзін другога лепшы: [Верш] // Там жа. № 2, 3 / Пад псеўд. Янка Башкір; Нашы дзяўчаты; Нашы бабы: [Вершы] // Там жа. № 5 / Пад псеўд. Башкір; У нашай гміне: [Апавяданне] // Сялян. ніва. 1 студз. / Пад псеўд. Янка Башкір.

1928. Бялынкавіцкія благачынныя: [Апавяданне] // Працаўнік асветы. 23 снеж. / Пад крыпт. Я. П. Аўт. спрэчнае.

1935. Як баран ваўку парадзіў: Апавяданне // Пралескі. № 1; Дом-дамок; Апавяданне // Там жа. № 2.

1936. Смерць: [Верш] // Калоссе. № 2.

1937. Навучы мяне, божа!: [Верш] // Хрысціянская думка. № 18 / Пад псеўд. Праваслаўны.

1.4.

В а г н е р Ю. Апавяданне аб жывёлах / З рус. Вільня, 1923.

1912. І в а н о в а А. З дзіцячых разгавораў: [Верш] / З рус. // Н. н. 20 вер.

1924. З д з і ц я ч ы х разгавораў (А. Іванова) / З рус. // Беларускі дэкламатар. Мн.

1925. Т а н У. Дуб і віхор: [Верш] / З рус. // Правасл. Беларус. № 9.

В. М. Грышкевіч.

ПАШКЕВІЧ МІКАЛАЙ

Пашкевіч Мікалай Арсеньевіч (20.5.1936, в. Гарадзішча Вілейскага пав. Віленскага ваяв., цяпер Мядзельскі р-н Мінскай вобл.— 14.3.1972, в. Сваткі Мядзельскага р-на, пахаваны ля в. Гарадзішча), літаратуразнавец, педагог, краязнавец.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У час Айчыннай вайны бацька са старэйшым сынам былі на фронце, маці з шасцю меншымі дзецьмі ў час акупацыі жыла ў вёсцы. Пасля вайны бацькі працавалі ў калгасе. У 1945 М. Пашкевіч пайшоў у Халмянскую пачатковую школу, якую скончыў у 1949. Вучыўся ў Сваткаўскай СШ (1949—55). У 1955—58 служыў у Савецкай Арміі. Скончыў філалагічны факультэт БДУ (1963). Выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Сваткаўскай СШ Мядзельскага р-на, працаваў намеснікам дырэктара па вучэбна-выхаваўчай частцы той жа школы (1963—67). Быў старшынёй літаратурнага аб'яднання пры раённай газеце «Нарачанская зара». У школе ўзначальваў гурток паэзіі «Маладая рунь», выпускаў аднайменныя насценгазету і альманах. У 1967 паступіў у аспірантуру Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР, але не змог яе скончыць па стану здароўя.

Першыя вершы надрукаваў у мядзельскай раённай газеце. Друкаваўся ў рэспубліканскіх перыядычных выданнях. Вопыт кіраўніка школьнага гуртка беларускай літаратуры, у пасяджэннях якога прымалі ўдзел М. Танк, Я. Брыль, В. Быкаў, Н. Гілевіч, У. Караткевіч, І. Навуменка, М. Аўрамчык, Г. Бураўкін, А. Лойка, А. Вярцінскі, Р. Барадулін, В. Рагойша і інш. пісьменнікі, абагульніў у кнізе «З вопыту работы літаратурнага гуртка...». Памяці М. Пашкевіча прысвечаны аповесць В. Быкава «Абеліск», верш А. Лойкі «Каліны», карціна А. Пупко «Памяць», раздзел экспазіцыі ў Мядзельскім музеі народнай славы. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.3.

1959. Адыходзіць навабранец: [Верш] // Чырв. змена. 8 кастр.

1962. Раніца: [Верш] // Чырв. змена. 15 сак.; Як сонца над зямлёю...: [Верш] // Там жа. 5 ліп.

1.5.

На англійскую мову. [Рэц. на кн.: Шамякин И. Снежные зимы. М., 1971] // Soviet Literature. 1971. № 12.

На польскую мову. [Рэц. на кн.: Шамякин И. Снежные зимы. М., 1971] // Lit. Radz. 1972. Nr 2.

1.6.

З вопыту работы літаратурнага гуртка Сваткаўскай сярэдняй школы Мядзельскага раёна: (Метад. дапаможнік для настаўнікаў). Мн., 1968 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Жук В. Сцежка застаецца людзям // Маладосць. 1981. № 9; Рагойша В. Зробленае застаецца // ЛіМ. 1972. 7 крас.

2.4.

Лойка А. Каліны: [Верш] // Лойка А. Пачуцці. Мн., 1976. *Т. М. Махнач.*

ПАШКЕВІЧ НІЧЫПАР

Пашкевіч Нічыпар Еўдакімавіч (псеўд. П. Зеляньkоўскі, А. Каліна, К. Кветка, А. Крушина, А. Крушына; н. 12.12.1924; в. Філістава Талачынскага р-на Віцебскай вобл.), крытык, літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1970). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1974). Член СП Беларусі з 1958. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1966, за кнігу «На шырокіх шляхах жыцця»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Еўдакім Іванавіч, быў сельскім актывістам, у 1934 загінуў ад рук бандытаў. Маці, Марыя Барысаўна, працавала ў калгасе, памерла ў 1945. Пасля заканчэння сямігодкі Н. Пашкевіч паступіў у Мінскае педвучылішча (1939). Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, ён вярнуўся да маці ў в. Малыя Міхінічы Талачынскага р-на. Стаў байцом партызанскага атрада брыгады «Граза», якая дзейнічала на Віцебшчыне, потым памочнікам камісара атрада па камсамолу, камісарам атрада імя Катоўскага (1942—44). Удзельнічаў у выпуску талачынскай падпольнай газеты «Чырвоны хлебароб» як член рэдкалегіі (сакавік 1943 — чэрвень 1944). Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў прызначаны рэдактарам талачынскай раённай газеты «Чырвоны хлебароб» (1944—45). Працаваў загадчыкам аддзела газеты «Віцебскі рабочы» (1945—46, 1948—51). Скончыў Рэспубліканскую партыйную школу пры ЦК КПБ (1946—48), завочна — гістарычны факультэт Віцебскага педінстытута (1951). Быў загадчыкам аддзела, адказным сакратаром газеты «Звязда» (1951—56). Скончыў Акадэмію грамадскіх навук пры ЦК КПСС (кафедра тэорыі літаратуры і мастацтва, 1956—60). Працаваў рэдактарам аддзела культуры і быту «Экономической газеты» (1960—61). У снежні 1961 вярнуўся ў Мінск і прызначаны галоўным рэдактарам газеты «Літаратура і мастацтва» (1961—69). Зноў пераехаў у Маскву, працаваў рэдактарам газеты «Правда» па аддзеле прэсы, крытыкі і бібліяграфіі (1969—72), першым намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Литературное обозрение» (1972—74). З 1974 у Мінску. Працаваў намеснікам дырэктара Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР (1974—76), рэктарам Мінскага інстытута культуры (1976—79), галоўным рэдактарам сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі кінастудыі «Беларусьфільм» (1979—87). З 1992 старшыня Праўлення Беллітфонда. У складзе дэлегацыі БССР удзельнічаў у рабоце XXX сесіі Генеральнай Асамблеі ААН (1975). Выбіраўся дэпутатам Мінскага гарсавета. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў у 1943. Першая публікацыя (верш «Буря грянет») у раённай газеце «Чырвоны хлебароб» (1943). Пісаў артыкулы, рэцэнзіі пра творчасць беларускіх пісьменнікаў М. Лынькова, І. Мележа, І. Шамякіна, Я. Брыля, П. Панчанкі, І. Навуменкі, А. Адамовіча, А. Зарыцкага, А. Васілевіч, А. Кулакоўскага, У. Карпава, А. Асіпенкі, А. Чарнышэвіча, В. Іпатавай. Аўтар кнігі «На шырокіх шляхах жыцця», у якой аналізуе развіццё сучаснага беларускага рамана, адлюстраванне беларускімі празаікамі подзвігу народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Звяртаецца да сучасных праблем развіцця беларускай літаратуры, даследуе пытанні пісьменніцкага майстэрства.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.
На шырокіх шляхах жыцця. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1965. Рэц.: Бярозкін Р. Аб праблемах надзённых // Маладосць. 1966. № 7; Казека Я. З высокай патрабавальнасцю // Полымя. 1966. № 11; Крахмальникова З. Пути современного белорусского романа // Вопр. лит. 1967. № 1; Навуменка І. Шчырая, зацікаўленая размова // Беларусь. 1966. № 7. Оскоцкий В. На путях жизни и творчества // ЛГ. 1966. 12 мая.

1.3.
1945. На будаўніцтве торфабрыкетнага завода // Віцеб. рабочы. 30 мая; У калгасах Талачыншчыны // Там жа. 8 чэрв.; На хвалях самацёку // Там жа. 17 чэрв.; Тарфянікі: [Нарыс] // Там жа. 26 чэрв.; Саўгас «Рэканструктар»: [Нарыс] // Там жа. 21 ліп.; Дзень у калгасе: [Нарыс] // Там жа. 7 вер.; Ля роднае хаты: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Планы і сапраўднасць // Там жа. 27 кастр.; Стаханаўцы // Там жа. 28 кастр.; Партыйна-палітычная работа на нізкім узроўні // Там жа. 31 кастр.; Пісьмы з Белдрэса. Час брацца за работу // Там жа. 2 ліст.; Вернутае жыццё: [Нарыс] // Там жа. 23 ліст.

1946. Мерачы гэтыя гоні...: [Верш] // Полымя. № 7; Віцеб. рабочы. 1 мая; Цяпер скажу: [Верш] // Там жа. 24 сак.; На чыгунцы: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Ранак: [Верш] // Там жа. 8 жн.

1947. Ліст з трактарнага: [Верш] // Беларусь. № 3; Тэлефон: [Верш] // Вожык. № 3—4; Мерка ячменю: [Верш] // Там жа. № 8; Гастралёр: [Верш] // Там жа. № 10; На лініі найменшага супраціўлення: [Верш] // Там жа. № 11; Дзень у калгасе: Пародыя // Там жа. № 13; Бюракратычны шторм: [Гумарэска] // Там жа. № 14; Аляксандр Іванавіч Колышкін // Віцеб. рабочы. 25 студз.; Едуць камсамольцы ў сталіцу: [Верш] // Там жа. 9 лют.; Наваселле: [Верш] // Там жа. 9 мая; Ліст у рэдакцыю: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1948. Перакамісоўка: Апавяданне // Вожык. № 13; Канарэзы і іхнія апекуны: [Верш] // Там жа. № 17; Пяцігодку ў чатыры гады: [Верш] // Полымя. № 2; Віцеб. рабочы. 11 студз.; У залах гістарычнага музея Айчыннай вайны // Там жа. 15 лют.; Яны з Віцебшчыны // Там жа. 24 лют.; Звеннявая: [Верш] // Там жа. 20 чэрв.; Ты сказала...: [Верш] // Там жа. 26 вер.; Шляхам змагання // Там жа. 19 кастр.

1949. Мітынг на таку: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 19 чэрв.; Райком партыі і друк // Там жа. 7 вер.; «Алазанская даліна» // Там жа. 2 кастр. / Сааўт. В. Хазанскі; За калючым дротам граніцы // Там жа. 28 кастр.; «Шчаслівага плавання» // Там жа. 7 ліст. / Сааўт. В. Хазанскі; Праўда аб Грэцыі // Там жа. 23 ліст.

1950. Ліст з трактарнага: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Галасы пачынаючых // Віцеб. рабочы. 15 студз.; «Свежы вецер» // Там жа. 18 лют. / Сааўт. В. Хазанскі; Я ля урны стаю: [Верш] // Там жа. 12 сак.; «Алёна Фаміна» // Там жа. 28 сак.; «Святло над зямлёй» // Там жа. 26 крас.; Фільм аб вялікім рускім вучоным-патрыёце // Там жа. 12 мая; Дарогай шчасця: Урывак з другой карціны п'есы // Там жа. 28 мая / Сааўт. В. Хазанскі; Дзеля паўнаты фразы // Там жа. 14 чэрв.; Перамогу трэба арганізаваць // Там жа. 14 ліст.; Ружы і церні: Фельетон // Там жа. 17 ліст.; «Пяюць жаваранкі» // Там жа. 26 ліст.; Народнаму абранніку: [Верш] // Там жа. 17 снеж.

1951. Соль: Байка // Вожык. № 20; Новыя арыенціры: Па слядах Някрасава Н. А.: [Верш] // Там жа. № 24; Мітынг у гумне: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 12; Цікавы і патрэбны спектакль // Віцеб. рабочы. 25 сак.; Па зямлі ідзе вясна // Там жа. 1 мая; «Двайная ігра» // Там жа. 20 мая; Другое лета // Там жа. 22 жн.; Бітва за жыццё // ЛіМ. 21 крас.

1952. Апавяданні аб савецкіх людзях: [Рэц. на кн.: Кавалёў П. У новы дзень. Мн., 1952] // Беларусь. № 12 / Пад псеўд. А. Крушына; Нечаканы госць: Апавяданне // Вожык. № 7; Ды тут ён раптам трапярхнуўся: Апавяданне // Там жа. № 13; Крах традыцыі: Апавяданне // Там жа. № 21; Проста і пераканаўча: [Рэц. на кн.: Брыль Я. У Забалоцці днее. Мн., 1951] // Полымя. № 4; Багатая спадчына // Звязда. 1 студз. / Сааўт. В. Грыгор'еў; Спектакль аб барацьбе за мір // Там жа. 31 студз. / Сааўт. Г. Шчарбатаў; Адлюстроўваць жыццё ва ўсёй яго паўнаце і шматграннасці: Аб сур'ёзным адставанні беларускай

драматургіі // Там жа. 17 ліп.; Настаўніца // Там жа. 14 снеж.

1953. Зямля маладзее: [Рэц. на кн.: Д у б р о ў с к і І. Зямля маладзее. Мн., 1952] // Беларусь. № 4; Быць на вышыні задач! Па старонках альманаха «Советская Отчизна» // Звязда. 16 студз.; Жалоба і мужнасць // Там жа. 10 сак.; Клубы без свайго аблічча // Там жа. 9 чэрв.; «Васа Жалязнова» // Там жа. 13 чэрв.; Па старонках часопісаў // Там жа. 29 ліп.; Зброяй смеху // Там жа. 18 ліст.; Аб паэтычным асэнсаванні жыцця // ЛіМ. 1 студз.; Спектакль аб рабочым класе // Там жа. 28 сак.; Непатрабавальнасць паэта і рэдактара // Там жа. 26 вер.; Сумна аб паэтычным... // Там жа. 21 ліст.; Знішчальны смех // Там жа. 12 снеж.

1954. Мерка ячменю: [Верш] // Размова па шчырасці. Мн.; Творчая камандзіроўка аднаго пісьменніка; Песня: [Вершы]; У гародзе бузіна, а ў Кіеве дзядзька: Байка //Беларусь. № 6 / Пад псеўд. А. Каліна; Жанр патрабуе: [Рэц. на кн.: К о р б а н У. Байкі. Мн., 1953] // Полымя. № 4; «Новы Мінск» // Звязда. 23 лют.; «Верныя сябры» // Там жа. 30 крас.; Інструктар райкома // Там жа. 1 мая; Так выхоўвалася мужнасць // Там жа. 18 чэрв.; Подзвіг юнага героя // Там жа. 24 ліп.; «Багатыр» ідзе ў Марто» // Там жа. 13 ліст.; «Брэсцкая крэпасць» // ЛіМ. 10 ліп.

1955. Тры п'есы: [Рэц. на кн.: Г у б а р э в і ч К. П'есы. Мн., 1954] // Полымя. № 1; Апавяданні і замалёўкі фактаў // Звязда. 16 студз.; Пасняховыя пошукі // Там жа. 2 крас.; Без яснай ідэі // Там жа. 10 вер.; Характар і схемы: Апавяданні часопіса «Беларусь» // ЛіМ. 26 лют.

1956. З верай у чалавека // ЛіМ. 1 вер.

1957. У новым жанры: [Рэц. на кн.: С а б а л е н к а Р. Жменя зярнят. Мн., 1957] // Полымя. № 12; Разговор о басне // Сов. Отчизна. № 2; У кнізе і на экране // Віцеб. рабочы. 26 ліп.; Свет юнацкіх пачуццяў // ЛіМ. 13 лют.; У добры час // Там жа. 7 жн.; Праўда характару // Там жа. 27 ліст.

1958. А. М. Горкі аб мастацкай тыпізацыі // Маладосць. № 10; Жизнь, конфликты, характеры // Сов. Отчизна. № 3; Галоўную ўвагу — сучаснай тэме! Па старонках часопіса «Маладосць» // Звязда. 22 чэрв.

1959. Самае галоўнае // ЛіМ. 11 лют.; Красота подвига во имя Родины // Сов. Бел. 10 февр.

1961. Народнасць і партыйнасць савецкага мастацтва // Камуніст Бел. № 2; Поиски ведут к новым открытиям // Неман. № 4; Героі ці ахвяры лёсу? // ЛіМ. 27 чэрв.; На скрыжаваннях ваенных дарог // Там жа. 11 ліп.; Вслед за бегущим днем // Сов. Бел. 13 дек.

1962. Шыракаплынная і шматгалосая // Звязда. 25 крас.; Замардаваныя пацалункамі: [Рэц. на кн.: У к с у с о в Д. Я — твой друг. Мн., 1962] // ЛіМ. 10 жн.

1963. Услед за імклівым днём // Літаратура нашых дзён. Мн.; Псіхалагічнае і эпічнае // Полымя. № 5; Пафас нараджаецца ў сэрцы: [Рэц. на кн.: П р о ш ы н С. Я забыўся пра цішыню. Мн., 1963] // Там жа. № 11; Сквозь огонь войны // Сов. Бел. 5 янв.

1965. Течение раздольное и глубокое // Коммунист Таджикистана. 24 нояб.; Ішоў сорак першы...: [Рэц. на: А с і п е н к а А. Вогненны азімут // Маладость. 1965. № 2—5] // ЛіМ. 13 ліп.; Мост в будущее // ЛГ. 28 авг.

1966. За тридевять исторических земель // Неман. № 10; Откуда мы родом // Известия. 11, 12 мая.

1967. Возмужали и мы, и напевы // ЛГ. 18 окт.

1968. Ключы таямніц // Максім Горкі і Беларусь. Мн.; Удакладнім крытэрыі // Маладосць. № 5.

1970. Шаг пятый, состоявшийся: [Рэц. на кн.: Н о в и к о в Н. Пять шагов жизни. Мн., 1970] // Правда. 13 нояб.

1972. Евгений Мозольков (1909—1969) // Мозольков Е. Поющая земля. М.; Адрасуецца масаваму чытачу // Звязда. 13 вер.

1973. Земли родной минувшая судьба // Лит. обозрение. № 1.

1974. Неравнодушной рукой // Осипенко А. Белый камень. М.; Возводя капитальную стену... // Лит. обозрение. № 1; Встречный огонь: [Рэц. на: Н а в у м е н к а І. Сорак трэці // Маладосць. 1973. № 10—12] // Лит. обозрение. № 8; На высокой волне // Огонек. № 52.

1975. Чистое пламя: [Рэц. на кн.: П а н ч е н к о П. При свете молний. М., 1974] // Правда. 5 авг.

1976. Кондрату Крапиве — 80 лет // ЛГ. 10 марта.

1978. Из чистой криницы // Далидович Г. Тепло на первоцвет. М.

1979. По азимуту долга и совести // Неман. № 9.

1980. Гэта наша з табой біяграфія: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Стулава // Вяч. Мінск. 27 жн.

1981. Перадз'ездаўскі экран рэспублікі // Звязда. 23 студз.; Крытыка і літаратуразнаўства: Здабыткі і праблемы // ЛіМ. 24 крас.

1983. Перачытваючы п'есы // ЛіМ. 23 вер.

1984. Да сустрэчы на экране!: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Бржазоўскі // Работніца і сялянка. № 9.

1.4.

Ш а ш к о в А. Рассказы / С бел. М., 1965.

1970. Ш а ш к о в А. Цветы в окопах: [Апавяданне] / С бел. // Путь к победе. Мн.

1.5.

На англійскую мову. Inspired by life // Shamyakin I. Snowtime. M., 1973.

На іспанскую мову. Tierra en llamas // Linkov M. Dias inolvidables. M., 1975.

На рускую мову. На эпическом направлении: Подвиг народа в белорусском романе / Пер. З. Крахмальникова. М., 1969. Рэц.: Б о ч а р о в А. На главном направлении // Вопросы лит. 1970. № 7; Г н і л а м ё д а ў У. З пазіцы сведкі і ўдзельніка // ЛіМ. 1970. 10 сак.; К о в а л е н к о В. Главное направление — художественная правда // Неман. 1970. № 6; С е в р у к В. Героика партизанского эпоса // ЛГ. 1970. 18 февр.

Письмо с тракторного: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Сталин. молодежь. 1950. 6 авг.

1.6.

Вобраз-81. Мн., 1981 / Скл., рэд.
Вобраз-83. Мн., 1983 / Скл., рэд.
Вобраз-85. Мн., 1985 / Скл., рэд.
Вобраз-86. Мн., 1986 /Скл., рэд.
Вобраз-88. Мн., 1988 / Скл., рэд.
Вобраз-89. Мн., 1989 / Скл., рэд.
Вобраз-90. Мн., 1990 / Скл., рэд.

2.1.

На беларускай мове. С м ы к а в а І. Нічыпар Пашкевіч // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты (1941—1970 гг.): Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.

2.3.

На беларускай мове. А б п р ы с у д ж э н н і дзяржаўных прэмій БССР 1966 года // ЛіМ. 1966. 7 ліст.; А н і с к о в і ч У. Проза і крытыка: На «франтах» зацішша? // Там жа. 1979. 16 сак.; А с і п е н к а А. Дарога без прыпынкаў // Полымя. 1974. № 12; Б у р а ў к і н Г. Ён прыйшоў з вайны... // ЛіМ. 1974. 13 снеж.; Б у р' я н Б. У даўгу перад чытачом: Літаратурная крытыка ў часопісе «Полымя» // Там жа. 1954. 14 жн.; В я р ц і н с к і А., С т у к А. Пафас, народжаны ў сэрцы // Віцеб. рабочы. 1974. 13 снеж.; З ж ы ц ц ё в ы х крыніц // Беларусь. 1974. № 12; К а в а л е н к а В. Галоўны напрамак — мастацкая праўда // Каваленка В. Прага духоўнасці. Мн., 1975; Я г о ж . Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977. С. 121—122; К а в а л ё ў Д. Аб тым, што набалела // ЛіМ. 1953. 26 снеж.; К а з е к а Я. Аповесць і яе крытыкі // ЛіМ. 1955. 30 ліп.; К а п у с ц і н А. Размова шчырая, зацікаўленая // Там жа. 1976. 27 лют.; К л ы ш к а А. Плён пісьменніцкага жыццяпісу // Звязда. 1974. 11 снеж.; К р ы т ы к а: Набыткі, задачы// ЛіМ. 1977. 21 студз.; М а р ч а н к а С. Дыялог, непадуладны забыццю // Полымя. 1984. № 12; М е х а ў У. Урокі галоўнага // ЛіМ. 1984. 7 снеж.; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. Мн., 1985. С. 281—282; Н і ч ы п а р у Пашкевічу — 60 // ЛіМ. 1984. 7 снеж.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 272—273; С а е н к а В. Аналіз і прапановы // ЛіМ. 1979. 4 мая; Ствараць летапіс сучаснасці // Там жа.

1980. 19 снеж.; Т а м а р ы н Н. Аб пачынаючых // Віцеб. рабочы. 1946. 24 сак.

На рускай мове. О в ч а р е н к о А. Н. Е. Пашкевичу — 50 лет // ЛГ. 1974. 18 дек.

2.4.

На беларускай мове. К а л а ч ы н с к і М. А добра разам!: [Верш] // Калачынскі М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1982. Т. 2. *Г. І. Рэут.*

ПАШКЕВІЧ ЯН КАЗІМІР

Пашкевіч Ян Казімір, беларускі паэт 1-й паловы 17 ст.

Біяграфічныя звесткі пра Я. К. Пашкевіча не захаваліся. Мяркуюць, што паходзіў з каталіцкай, верагодна, шляхецкай сям'і. Магчыма, быў родам з Ашмяншчыны, бо меў герб «Радван». Аўтар адзінага вядомага нам верша «Полска квітнет лаціною...» (1612), які быў адшуканы цывільным віленскім губернатарам А. Сямёнавым і апублікаваны ім у віленскім календары «Месяцаслоў гаспадарчы на 1842 г.». У гэтым творы паэт адзначае выдатную ролю роднай мовы («русчызны») у грамадскім і культурным жыцці Вялікага княства Літоўскага, ганарыцца міжнароднай славай свайго народа і верыць у яго неўміручасць. Змест, паэтычная форма і мова верша сведчаць пра тое, што яго аўтар быў чалавекам свецкім, высокаадукаваным, патрыятычна настроеным беларускім шляхціцам (або мешчанінам). Рукапіс гэтага верша, які лічыцца ўзорам грамадска-палітычнай лірыкі 17 ст., захаваўся ў Слуцкім спісе Статута Вялікага княства Літоўскага 1529 (цяпер захоўваецца ў Нацыянальнай публічнай бібліятэцы імя М. Я. Салтыкова-Шчадрына ў Санкт-Пецярбургу). Там жа змешчана яшчэ пяць аўтографаў паэта, а таксама запісы іншых асоб, якія сведчаць, што рукапіс бытаваў у Вільні (там, напэўна, быў напісаны і сам верш). *А. Ф. Коршунаў, В. А. Чамярыцкі.*

Бібліяграфія

1.3.

1842. «Полска квитнет лациною...»: [Верш] // Месяцеслов хозяйственный. Вильна.

1959. «Полска квитнет лациною...»: [Верш] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн.

1979. «Полска квитнет лациною...»: [Верш] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Г а р э ц к і М. Верш Пашкевіча // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 361—362; Г р ы н ч ы к М. З гісторыі беларускай сілабікі // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973. Вып. 1; Я г о ж. Зараджэнне і развіццё беларускай сілабічнай паэзіі // Беларуская літаратура. Мн., 1977. Вып. 5; Я г о ж. Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. С. 48—50; К і с я л ё ў Г. Як знайшлі верш // Кісялёў Г. Героі і музы. Мн., 1982; Р а л ь к о І. Беларускі верш: Старонкі гісторыі і тэорыі. Мн., 1969. С. 30.

На рускай мове. И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 223—224. *Т. М. Махнач.*

ПАШКОЎ ГЕНАДЗЬ

Пашкоў Генадзь Пятровіч (н. 23.3.1948, в. Ліпавічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1977. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1980, за кнігі паэзіі «Чырвоны жаваранак» і «Дыстанцыя небяспекі»).

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Бацька, Пётр Трафімавіч, быў старшынёй калгаса, маці, Уклейка Марыя Харытонаўна, працавала настаўніцай (цяпер на пенсіі). У 1953 сям'я пераехала на Гродзеншчыну, у в. Войстам Смаргонскага р-на. Там Г. Пашкоў скончыў сярэднюю школу і ў 1966 паступіў на факультэт журналістыкі БДУ. У час летніх студэнцкіх канікул працаваў на будоўлі ў Казахстане. Пасля заканчэння універсітэта (1971) быў рэдактарам галоўнай рэдакцыі вяшчання для дзяцей і юнацтва Беларускага радыё. З 1972 у часопісе «Полымя»: спачатку літсупрацоўнік аддзелаў публіцыстыкі і нарыса, паэзіі, пасля загадчык рэдакцыі, з 1975 адказны сакратар, з 1979 намеснік галоўнага рэдактара. З 1989 інструктар ідэалагічнага аддзела ЦК КПБ. З 1991 намеснік гал. рэдактара часопіса «Тэатральная Беларусь». Быў дэпутатам Фрунзенскага раённага Савета народных дэпутатаў. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першыя вершы Г. Пашкова «Затаіліся лес і зямля...», «Імчаць нас да ракі...» надрукаваны ў 1967 у калектыўным зборніку «Натхненне». Аўтар кніг паэзіі «Кляновік», «Гравюры дарог», «Зямлю слухаю», «Маналог на кастрышчы», «Люблю, спадзяюся, жыву», кнігі выбраных твораў «Крокі». Творчасць Г. Пашкова вызначаецца грамадзянскай страснасцю, шырынёй паэтычных абсягаў — ад інтымнай лірыкі да касмічных прастораў і падзей міжнароднай значнасці. Асноўная ўвага паэта звернута да лёсу Радзімы, гісторыі свайго краю, гераічных і культурных традыцый беларускага народа. У яго вершах гучыць роздум над складанымі праблемамі часу, месцам чалавека ў жыцці і нялёгкімі ўзаемаадносінамі паміж людзьмі. Для ўвасаблення творчай задумы ён знаходзіць разнастайныя жанрава-кампазіцыйныя формы, вобразныя і рытміка-інтанацыйныя прыёмы і сродкі. Выдаў кнігу нарысаў «Будзень як свята». Па сцэнарыі Г. Пашкова «Я так люблю зямлю...» у 1978 пастаўлены фільм. На беларускую мову пераклаў асобныя творы азербайджанскіх, армянскіх, латышскіх, рускіх, таджыкскіх, украінскіх паэтаў.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Крокі: Вершы, паэма. Мн., 1988. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Кляновік: Вершы. Мн., 1975. (Першая кніга паэта). Рэц.: Хведаровіч М. Першаквецень паэта // Беларусь. 1975. № 11.

Будзень як свята: Нарысы. Мн., 1977. Рэц.: Говин С. Будни и праздники // Знамя юности. 1977. 16 дек.

Дыстанцыя небяспекі: Лірыка. Мн., 1979. Рэц.: Губернатараў М. Маладая нястрымная плынь // Маладосць. 1980. № 1; Камейша К. Калі ёсць пошук // ЛіМ. 1979. 20 ліп.; Марціновіч А. На вачах часу і сумлення // Чырв. змена. 1979. 17 ліп.; Хвалей Я. Жаваранак маладой трывогі // Беларусь. 1979. № 8.

Гравюры дарог: Лірыка. Мн., 1981. Рэц.: Хвалей Я. Жаваранак маладой трывогі // Маладосць. 1982. № 1.

Зямлю слухаю: Лірыка. Мн., 1983. Рэц.: Марціновіч А. Без заспакоенасці // Маладосць. 1984. № 4.

Дзяўчынка з блакітным мячыкам: Кніга паэзіі. Мн., 1986.

Маналог на кастрышчы: Кніга вершаў. Мн., 1986.

Люблю, спадзяюся, жыву: Лірыка. Мн., 1990.

Пціч: Вершы. Мн., 1992.

1.3.

1967. «Затаіліся лес і зямля...»; «Імчаць нас да ракі...»: [Вершы] // Натхненне. Мн.

1969. «І не так ужо...»: [Верш] // ЛіМ. 1 жн.

1971. Млын: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1972. [Рэц. на кн.: Місько П. Зямля ў нас такая. Мн., 1971] // Неман. № 8; Абнаўленне: [Верш] // Чырв. змена. 10 снеж.

1973. Бульдазерыст: [Нарыс] // Кім быць? Мн.; Лірыка: «Зямля...»; «Пад Новы год завеі калядуюць...»; «За скрыжаваннем пуцявін...»; «Маладзічок...»; Зазімак; Верасень: [Вершы] // Полымя. № 1; Пачатак: [Верш] // Там жа. № 5; На перавале: Нарыс // Там жа. № 7.

1974. Светаяннік: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Дома; «Вуліца начная...»; «Сусед мой кожны дзень на небе...»; Вясна: [Вершы] // Маладосць. № 11; Бацька;

«Задумліва прыціхлі хаты...»; «Аслепіць інеем...»; Светаяннік; «Сцяжынак прамураўленыя ніці...»; На партызанскім котлішчы; Соль; Лазня; Паром: [Вершы] // Полымя. № 4; Спадчына; «Шырэй...»; «У лёсу я не прашу спагады...»; «Разведаў...»; «Сахаты ў стоме...»; У госці да Чапаева; «Стыне ў ядраных кроплях расы...»; Ускраіна; Бярозка маёй Радзімы; «Ты паспрабуй адчуй мяне...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Спадчына: [Верш] // Гроднен. правда. 18 окт.

1975. Бараўляне; Трамвай: [Вершы] // Беларусь. № 2; Спелае лета: [Верш] // Там жа. № 7; Слова: [Верш] // Там жа. № 11; Дарога трывожнай памяці // Бярозка. № 8; За восеньскай Лошыцай: Нарыс // Полымя. № 6; Спадчына [Верш] // Вяч. Мінск. 6 ліст.; Бацька; Светаяннік; «Зямля мая...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 31; Сэрца; «Я сустракаю сонца з напамінку...»: [Вершы] // Знамя юности. 4 сент.; Дзень добры, Масква // ЛіМ. 17 студз.; «Зямля мая...»; «Сагрэй дыханнем, сакавік...»; Укропенка; «Разведаў...»: [Вершы] // Там жа. 14 сак.; Парой сталасці мудрай // Там жа. 28 ліст.; Следам лета: [Верш] // Ніва. 17 жн.; Дзень малады; «Скрозь постаці...»: [Вершы] // Чырв. змена. 7 кастр.

1976. Перад партрэтам Ільіча: [Верш] // Полымя. № 2; Чырвоны жаваранак: [Вершы] // Там жа. № 7; Яравое калоссе: «Апякло мяне белым пажарам...»; Паводка; Навальніца; Высакагор'е: [Вершы] // ЛіМ. 10 снеж.

1977. Аэрадром; «Дрымотнага зацішку зона...»; Навальнічнае сонца; «Спешны час...»; Імгненне: [Вершы] // Беларусь. № 8; Крокі; Трывога; Журавіны ў шэрані: [Вершы] // Полымя. № 9; «Вечар сіверны, сіні...»: [Верш] // Голас Радзімы. 6 студз.; Адно пытанне: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 14 студз.; У адказ на клопаты // Там жа. 15 ліп.

1978. «Зямля, дзядоў маіх зямля...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; Памяць чырвоных жаваранкаў: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; На ласіных картах: Паэма // Полымя. № 11; Голас пушчы: Урывак з паэмы // Родная прырода. № 5; Разам з партыяй, разам з народам // ЛіМ. 28 крас.; Бацькоўская зямля: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1979. Беларусі: [Верш] // Полымя. № 1; Часопісы ў 1979-м // ЛіМ. 12 студз.; Дарогі праз сэрца: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; «Ці сінню ласкавай...»: [Верш] // Там жа. 2 ліст.

1980. Міжземнаморскія вёрсты: «Палахлівая ноч...»; Вясёлка над ракою По; Прабач, Неапаль: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; «Зямля, дзядоў маіх зямля...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Молада і завірушна; «Кадзілы бегуновыя балот...»; Нафтавая вахта ў Сібіры; Камсамольская песня; «Я разгубіўся ад такой прасторы!..»; «Юная... Юная!..»; Прадмесце Рыма: [Вершы] // Беларусь. № 9; «Старана мая лясная...»; Цішыня; «Лаўлю пазыўныя касмічных палёў...»; «З пясчанай кручы вярблюды...»; «Вясненоць вачэй азёры...»; «Была ты такою маленькай...»; Жыццё; Я — ярашысты: [Вершы] // Маладосць. № 5; Дзяўчынка з блакітным мячыкам: [Паэма] // Полымя. № 10. Рэц.: Аўруцін А. Усё зямным жыццём жыло // ЛіМ. 1981. 13 лют.; Бацькаўшчыне: [Верш] // Голас Радзімы. 2 кастр.; Ягонай песні не памерці... // ЛіМ. 28 сак.; Сібірскі мерыдыян: [Нарыс] // Там жа. 6 чэрв.: Петрусю Броўку: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; З кнігі «Гравюры дарог»: [Вершы] // Там жа. 12 вер.

1981. Сасна на выспе; «Даследавалі вучоныя...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Аснежыцы: [Верш] // Сучаснік. Мн.; Полымя. № 1; Шчасце быць песняром // Беларусь. № 4; Ляўкі; «Пульсуе вешчы запавет...»; «Імгненная юнацтва прыгажосць...»; «Крылаты катэр, пенна ўзмылены...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Песня Праметэям // Там жа. № 11; Неапаль без сонца: [Верш] // Вожык. № 7; Радзіма: [Верш] // Там жа. № 20; Рыбалка; У лесе: [Вершы] // Вясёлка. № 11; «Мой век трывожны...»; У дарогу!; «Па-над Палессем верталёт...»; «Так ядрана...»; Хата; «Ажно звініць бруя...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; Нурэк; Арабінка; «Як сіні плёс, шаша...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 14 крас.; Жураўліная пошта Максіма: [Верш] // ЛіМ. 4 снеж.

1982. Ляўкі; Купалаўскія гаі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; «Казахскі стэп, вятроў палынных край...»; Каракумскі канал: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Купалаўскія гаі: [Верш] // Беларусь. № 7; «Мерайцеся, людзі, на лясы...»; З нас кожны мае...; «Ледзяное мора на Таймыры...»; Пераймаем грамы!; «Нешта песні сталі грамавыя...»; Навука слоў; Перад пераправай; Свята праталін; «Ты сказаў...»; Таёжны пасёлак; Пад сузор'ем стронгі; «Як колас жытны ніва поіць...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Агні ў барханах: Нарыс // Полымя. № 9; Летапісец гераічнай явы // Работніца і сялянка. № 12; Жыву радзімы запаветам; «Млее спелае лета...» : [Вершы] // Родная прырода. № 6; Каракумскі канал: [Верш] // Звязда. 3 крас.; Арыенцір на сучаснасць // Там жа. 14 кастр.; Праменні дзён яго: Да 50-годдзя з дня нараджэння Генадзя Кляўко // ЛіМ. 30 крас.; Зялёная гравітацыя: Украінская песня; «Адкрычалі сваё перапёлкі...»; «Гушкаецца быццам...»; «Пад скляпеннем замшэлым...»; Прыгарадны лес; «Круцяць гадзіннікі час...»: [Вершы] // Там жа. 26 ліст.; Рыбалка; У лесе: [Вершы] // Ніва. 5 вер.; Сверяя с жизнью шаг // Сов. Бел. 28 дек.

1983. Марфін карабель: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Перад партрэтам Ільіча; «Маладой і гарачай парой...»; [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Юнацтва; Лірычная раніца; Гарсія Лорка; Начная зорка; «Мы напачатку...»; «Ну, што ж і я пісаць пачаў...»; «За чаркаю ўсе мы...»: [Вершы] // Беларусь. № 7; Жывая повязь: [Успаміны] // Там жа. № 11; На сценах Калізея: [Верш] // Вожык. № 2; «Лясныя пагоркі...»; Дарога дадому; Маё неба; Дом Маякоўскага паблізу Кутаісі; Партрэт Скарыны ў Падуі; Сенакос; «Нібы ў шторме надзеі маяк...»; Неспазнаная песня; Маладая воля: [Вершы] // Маладосць. № 7; Легенда Прыпяці: Паляўнічае апавяданне // Родная прырода. № 5; Партрэт Скарыны ў Падуі; Сенакос: [Вершы] // Голас Радзімы. 11 жн.; Збалелых палёў васілёк (П. Панчанку); «Як ёсць цяпер...»; «Гартаючы аджылае лісце...»; Рукам малюся хлебадарным; Капаткевічы; Паўстанак; «Калі аплывае барвяны касцёр...»; Венерын чаравічак; «Вось і ўсё, адшумела лісце...»; «Верасовыя дасвецці...»: [Вершы] // ЛіМ. 18 сак.; Працуе на будучыню, працуе на камунізм // Там жа. 30 вер.

1984. Добраахвотнікі ў пекла; Снежная карта: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Пачатак: [Верш] // За цябе, Радзіма. Мн.; Па праву жывога: [Верш] // Маладосць. № 7; Імем барыкад; «Што пражыта...»; «Адшумела пара снегавая...»; «Адчуваю і чую радзей...»; «Пакуль першая смуга...»; «Адхмялеў, адбуяў медастой...»; «Глабальныя праблемы адгулі...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Свае справы, сумленне сваё мы па ёй вывяраем і мераем // ЛіМ. 2 ліст.

1985. Мумін Канаат // Братэрства. Мн.; Мой век трывожны; Неапаль без сонца: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Пачатак: [Верш]; З паэмы «Трывога» // Партызаны, партызаны... Мн.; Молада і завірушна: [Верш] // Твой зорны час. Мн.; «Я ўсім сэрцам вітаю...»; Скрыжалі Ленінграда; «Мы спасцігалі космас спакваля...»; «Усё пройдзе...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Формула шчасця // Звязда. 1 мая: Чалавек і стыхія; Гудзевічы: май, туман ад бэзу; «Над палямі сонца расцяклося...»; Начное акно Івана Шамякіна; Я рыбаком быў у арцелі; «Мітусімся...»: [Вершы] // ЛіМ. 1 лют.; Мой род — народ вялікі; Над глухатой, над мітуснёй, над страхам; Човен; Белая просека слоў запаветных; «На гэтым полі неўміручым...»; «Гушчарнікі і светлыя паляны...»: [Вершы] // Там жа. 29 ліст.

1.4.

1975. Ліхадзед М. «Я педалі кручу...»; «Песняй ранішняй...»; «Як сіні выбух...»; «Яшчэ адну вясну пачаць...»: [Вершы] // З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Нуры З. Голас здалёку: [Верш] // З тат. // ЛіМ. 28 сак.; Ліхадзед М. Трое: [Верш] // З укр. // Сел. газ. 29 июня.

1977. Сцепанюк Б. У квітнёвым праменні: [Верш] / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.

1981. Герасіменка Ю. «Што там у хлопца?..»: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 23 студз.

1982. Твардоўскі А. Слова пра зямлю; Кавалёў Д. Я праязджаю міма ўсё...; Шасцінскі А. Маме — сорак, а мне — трынаццаць; Рубцоў М. Бя-

розы; Д м і т р ы е ў М. «Я іду парою меданоснай...»: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 2; А б а ш ы д з е І. Мігабо вечнасць / З груз.; С а ф а р а ў Р. На Нафтавых Камянях; А л і е ў Ф. Ад Шамхора да Берліна; Г а д ж а Ф. У Бакінскім порце / З азерб.; Д а ў ц я н В. Арарацкая даліна; Э м і н Г. «Час мінае. За годамгод...»; П а р с а м я н А. «Калі мучаюць людзі мяне...» / З арм.: [Вершы] // Там жа. № 10; А б а к і р а ў Б. На гэтай зямлі: [Верш] / З кірг. // ЛіМ. 31 снеж.

1983. М а я к о ў с к і У. Вясновае пытанне: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 22 ліп.

1984. П у р в с З. Трыадзінства; «Жыццё пякучае, як раніца...»; «Які твой час?..»; Радзіма; Хлеб; 1905; «Як бродзіць зямля...»; «О, жыццё маё, як вечка...»; «Не, любоў не выпраўляе нас...»; «Водсвет зарніцаў калінавы...»; «Разводдзе ночы. Суму боль...»; «Хоць адну квяцінку падары...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; В о р а н а ў Ю. На вуліцы Росі; Трое; «Непазбытны...»; Турыст; Белыя ночы; «Як раней...»: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 7 вер.; Д з м і т р ы е ў М. «Я іду парою меданоснай...»; «Ціха кружыцца зорная сфера...»; Пісьмо маладога настаўніка: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 2 вер.

1985. К а н а а т М. Галасы Сталінграда: Раздзелы з паэмы / З тадж. // Братэрства. Мн.; Ш у г а й А. «Запомні...»; «Як шкарлупінне — скрозь снягі...»: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 12; В о р а н а ў Ю. З пісьмаў на Вялікую зямлю: [Верш] / З рус. // Полымя. № 9; Я г о ж. Брацкая магіла: [Верш] // З рус. // ЛіМ. 20 вер.

1.5.

На англійскую мову. Verse/Transl. V. Rich // J. of Byelorus. Studies. 1976. Nr 4.

На балгарскую мову. Земя: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Пулс. 1975. 23 септ.

На літоўскую мову. «Smalingas dūmas...» / Vert. V. Baltuškevicius // Kauno tiesa. 1975. Kovo. 21; Lit. ir menas. 1975. Kovo. 22.

На рускую мову. Красный жаворонок: Стихи / Пер. И. Бурсов. М., 1977. (Молодые голоса). Рэц.: Е с ю т и н И. Притяжение солнца // Во славу Родины. 1977. 14 сент.; Ф ё д а р а ў І. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 9 вер.; Я н і ш ч ы ц Я. Скрозь «экран праталіны» // Вяч. Мінск. 1978, 1 жн.

Кредо; Гроза: [Вершы] / Пер. О. Скляр // Комсомолец Туркменистана. 1975. 23 сент.; «Земля, край ласки и тепла...»; Отец; «Где поднялись хлеба по грудь...»; Светоянник; «Погаснет в глазах...»; «Сосед мой...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Родники. М., 1976. Вып. 4; Колосья жизни: [Вершы] / Пер. В. Спринчан, И. Бурсов // Неман. 1977. № 8; Дистанция опасности: Баллада / Пер. И. Бурсов // Истоки. М., 1978; Возвращаются обратно мои пути: [Верш] / Пер. В. Коломиец // Созвездие. К., 1978. Вып. 12; Вечер сиверкий, синий...: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Весна; Последний снег: [Вершы] / Пер. А. Сизов // Студен. меридиан. 1980. № 4; В витрине отражалось небо...; Отчий край; Журавлиная пора; Диалог: [Вершы]; Дистанция опасности: (Баллада) / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; «Краны. Костры. Котлованы...»; «Обожгло меня белым пожаром...»; «Морозно. Лубенеют лозняки...»; Родство; Дома: [Вершы] / Пер. В. Липневич и др. // Комс. правда. 1981. 18 апр.; Последний снег: [Верш] / Пер. А. Сизов // Сов. Клайпеда. 1981. 29 марта; «Сторона моя лесная...»: [Верш] / Пер. Г. Морозов // Аврора. 1982. № 12; Революция — гордое слово; «Краны. Костры. Котлованы...»; «Обожгло меня белым пожаром...»: [Вершы] / Пер. В. Липневич // Сов. Бел. 1982. 25 марта; «Сторона моя лесная...»; «Отшумела листва, как ветра...»; Полесское половодье: [Вершы] / Пер. Г. Морозов // Беларусь моя. Л., 1983; Отец: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Шел отец... М., 1985.

На таджыкскую мову. Рузи нав: [Верш] // Тарч. З. Абдулло // Комсомоли Точикистон. 1976. 24 нояб. / Пад прозв. Р. Пашкоў. Аўт. спрэчнае.

На туркменскую мову. Гуран жай хакында баллада: [Верш] // Яш коммунист. 1977. 25 июнь.

На ўкраінскую мову. «Якось несміло пісня мене...»; «Завії із вітрами колядують...»: [Вершы] / Пер. Я. Ярош // Молодь України. 1975. 19 черв.; «Я думаю, стрічаючи світанок...» / Пер. В. Моруга // Дніпро. 1976. № 6; Джерела: [Верш] // Пер. М. Шевченко // Комсомолець Полтавщини. 1976. 14 груд.; «Моїх борів синьобородий дим...»: [Верш] / Пер. М. Шевченко // Дніпро. 1977. № 7; «Вертаються навспак мої шляхи...»: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Сузір'я. К., 1978. Вип. 12; Серце: [Верш] / Пер. В. Моруга // Молодь України. 1978. 29 квіт.; «Лісовий мій любий краю...»; «Була ти тонка, як билина...»: [Вершы] // Пер. С. Пінчук // Дніпро. 1980. № 10; Укропенка: [Верш] / Пер. Ю. Герасименко // Ленін. зміна. 1980. 23 серп.; «Вертаються новспак мої шляхи...»: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Дніпро. 1983. № 10.

2.3.

На беларускай мове. А р о ч к а М. Пламенне і дым: Нататкі пра паэмы маладых // Полымя. 1980. № 9; Б о н д а р Т. «Толькі б мне спявалася аб родным...» // ЛіМ. 1981. 7 жн.; В і ш н е ў с к і І. Галоўны кірунак — грамадзянскасць // Там жа. 1976. 26 ліст.; Л о й к а А. Уваходзіны // Там жа. 1976. 31 снеж.; М а р ц і н о в і ч А. Складсці б мне такую песню... // Мін. праўда. 1981. 15 вер.; Н і к і ф а р о в і ч В. Пачатак ёсць... Што далей?: Агляд // Там жа. 1975. 4 ліп.; Н а р о д н а е свята: Рэпартаж // Там жа. 1977. 14 кастр.; П а н ч а н к а П. Звонкі і чысты голас // Панчанка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн. Т. 4; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн. 1981; П і с ь м я н к о ў А. З думкай пра чытача // ЛіМ. 1981. 30 студз.; С к а п а У. Змаганне за само жыццё // Віцеб. рабочы. 1981. 29 мая.

На рускай мове. М а р т и н о в и ч А. Судьба и песня // Знамя юности. 1981. 18 дек. *Г. І. Рэут.*

ПЕЛЬГРЫМОЎСКІ ГАЛЬЯШ

Пельгрымоўскі (Пільгрымовіус) Гальяш (?—1604), грамадскі дзеяч, паэт, мемуарыст. Пісаў на польскай, старабеларускай і лацінскай мовах.

Нарадзіўся на тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага. Вучыўся, верагодна, у кальвінскай школе, дзе атрымаў веды па старажытнай гісторыі, вывучыў лацінскую мову. Служыў каралеўскім сакратаром пры Стэфане Баторыі. Браў удзел у Лівонскай вайне, у тым ліку ў рэйдзе злучаных беларуска-літоўскіх войск на чале з Крыштафам Радзівілам і Філонам Кмітам у 1581. 24.6.1583 па дару-

чэнні Стэфана Баторыя прыбыў у Маскву да Івана IV Грознага з лістом і дарамі. З 1586 пісар Вялікага княства Літоўскага. У 1588 садзейнічаў прыняццю прысягі каралю насельніцтвам Вялікага княства Літоўскага. Тады ж выконваў абавязкі каралеўскага камісара ў Лівоніі, куды быў пасланы з місіяй прывядзення жыхароў да прысягі Жыгімонту III (спроба аказалася няўдалай). У 1597 быў паслом ад Ашмянскага павета на Слонімскі шляхецкі з'езд, дзе абраны маршалкам, а пасля — на вальны сейм. Тады ж уваходзіў у склад камісіі па ўстанаўленні граніцы Курляндыі з Браслаўскім паветам. У ліпені 1599 стаў членам каралеўскай камісіі па арганізацыі ў Лівоніі польскай адміністрацыі. Увосень 1600 прызначаны сакратаром пасольства ў Маскву на чале з Львом Сапегам, якое было накіравана да Барыса Гадунова дзеля мірных перагавораў. Разам з рускімі дзякамі рыхтаваў і 11.3.1601 падпісаў заключны акт перагавораў, што скончыліся перамір'ем на 20 год. Падчас пасольства вёў штодзённыя запісы і ў 1603, па даручэнні Льва Сапегі, сабраў іх у дыярыуш (пісаны спярша прозай, а потым вершам), часткова апублікаваны ў 1846 у Гродне пад назвай «Пасольства Льва Сапегі ў 1600 годзе ў Маскву паводле дыярыуша Гальяша Пельгрымоўскага, сакратара пасольства, з рукапісу, выпадкова знойдзенага, Уладзіславам Трэмбіцкім апісанае» (вершаваны тэкст апублікаваны са скарачэннямі А. Брукнерам у 1896, арыгінал захоўваецца ў аддзеле рукапісаў Бібліятэкі Польскай акадэміі навук у Кракаве). Апрача апісання падарожжа, у дыярыушы занатаваны ход перагавораў, прамовы паслоў, дыпламатычныя ноты і адказы на іх; частка тэкстаў (праект дагавора паміж Рэччу Паспалітай і Расіяй, пералік падарункаў кіраўнікоў дэлегацыі рускаму цару і царэвічу) напісана па-беларуску. У студзені 1602 Г. Пельгрымоўскі браў удзел у перагаворах з рускім пасольствам у Вільні.

Г. Пельгрымоўскі досыць плённа займаўся літаратурнай дзейнасцю. У 1583 ён апублікаваў ў Кракаве панегірык («Панегірычная апастрафа») у гонар гетманаў Мікалая і Крыштафа Радзівілаў. У 1585 выйшла яго «Кніга пра герояў Царквы Божай» з прысвячэннем Стэфану Баторыю, дзе часткова прозай, а часткова вершам выкладзены 36 жыццяпісаў старазапаветных павадыроў, суддзяў і цароў. У 1586 апублікаваны панегірык падскарбію Тэадору Скуміну Тышкевічу, а таксама панегірык на шлюб Альбрыхта Радзівіла з курляндскай князёўнай Ганнай. Г. Пельгрымоўскі — аўтар паэмы «Гутарка аднаго паляка з маскалём у Маскоўскім замку ў годзе 1601», напісанай на беларускай і польскай мовах (рукапіс зберагаецца ў Публічнай б-цы Рачынскіх у Познані, Польшча). Героі паэмы — прадстаўнік літоўскага пасольства Іван і рускі баярын Ігнат — дыскутуюць па праблемах, часткова звязаных з дыпламатычнай місіяй, прычым у іх дыялогах раскрываецца цэлая сістэма поглядаў на міжнароднае становішча, пытанні рэлігіі, веры і інш. Г. Пельгрымоўскаму прыпісваецца аўтарства дыялога аб Лівонскай вайне «Філапатр — да сената і народа літоўскага», напісанага вершам на лацінскай і польскай мовах, а таксама «Дыялога літоўскага шляхціца... са святаром маскоўскім», выдадзенага ў 1594 у Вільні пад псеўданімам Філалетэс (аўтарства Г. Пельгрымоўскага аспрэчваецца).

А. А. Мельнікаў.

Бібліяграфія

1.2.

Panegyrica Apostrophe. Cracoviae, 1583.

De heroibus in Dei Ecclesia. Cracoviae, 1585.

Epistola... Vilnae, 1586.

Dyalog litewskiego szlachcica prawdziwy woyny inflatsciey Króla... Stefana... z Księdzem Moskiewskim od początku do końca krótko zebrany. Wilno, 1594 / Пад псеўд. E. P. Philalethes. Аўт. спрэчнае.

Philopatris ad senatum populumque Lithuanum. S. l. 1597 / Аўт. спрэчнае.

Diariusz poselstwa Lwa Sapiehy do Borysa Godunowa w 1600: Fragment dochowany i ogłoszony W. Trębickim pt. «Poselstwo L. Sapiehy w 1600 do Moskwy». Grodno, 1845.

Poselstwa Lwa Sapiehy w Moskwie. 1600. Lwów, 1927.

1.3.

1846. Poselstwo Lwa Sapiehy w roku 1600 do Moskwy, podług dyaryusza Eliasza Pielgrzymowskiego sekretarza poselstwa // Ondyna Druskienickich zródeł. Z. 6.

1896. Deputacja L. Sapiehy w 1600 r. do Moskwy // Brückner A. Zródła do dziejów literatury i oświaty polskiej: Wiersze historyczne. Warszawa. T. 1.

А. А. Мельнікаў.

ПЕРКІН НАВУМ

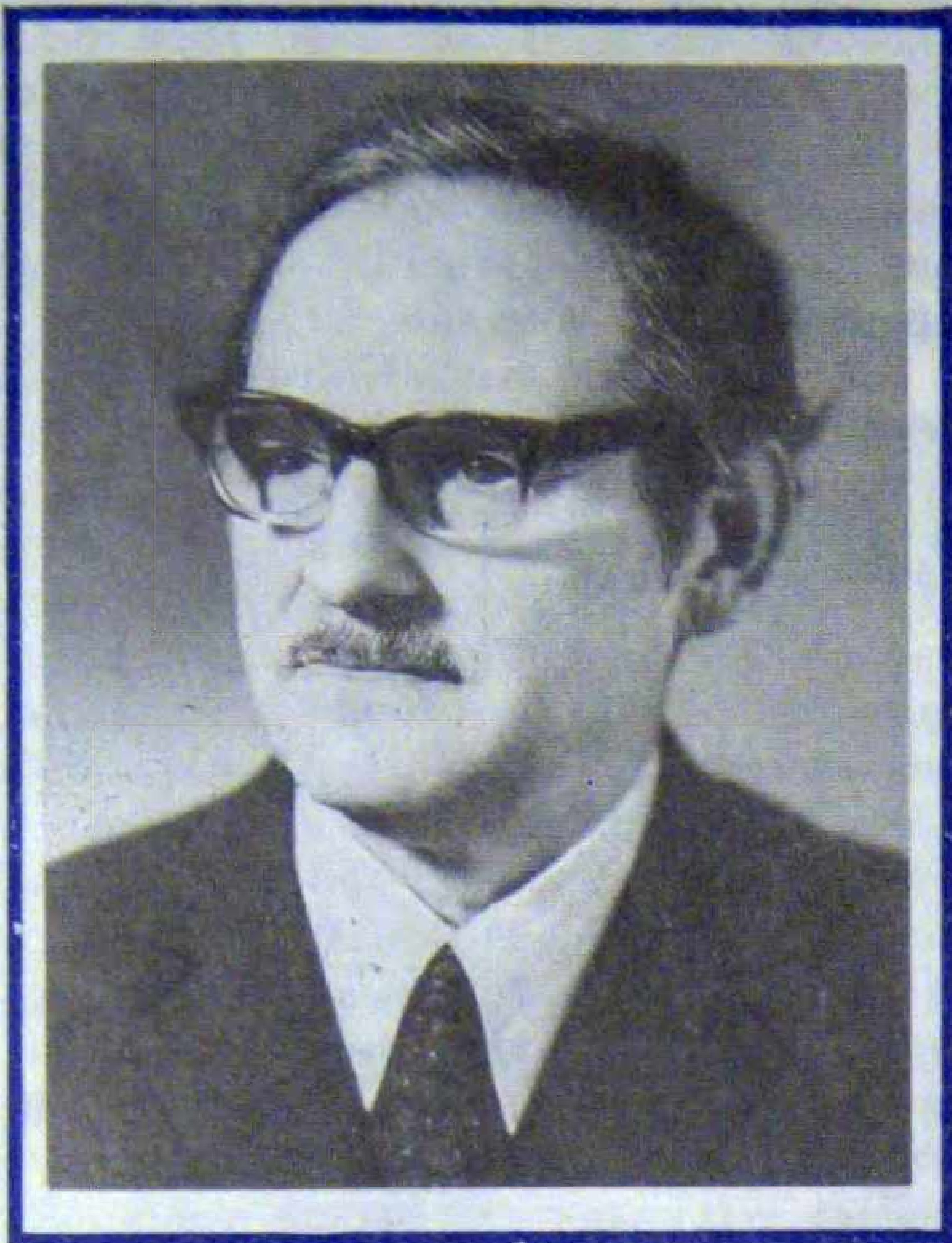

Перкін Навум Саламонавіч [2(15).2.1912, м. Тураў Мазырскага пав. Мінскай губ., цяпер Жыткавіцкі р-н Гомельскай вобл.— 2.10.1976, Мінск, пахаваны на Усходніх могілках], літаратуразнавец, крытык, празаік. Член СП Беларусі з 1954. Доктар філалагічных навук (1964), прафесар (1965). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР імя Я. Коласа (1980; за ўдзел у 2-томным даследаванні «Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры» і «Гісторыя беларускай савецкай літаратуры»). Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і саматужніка. У 1928 паступіў у Гомельскае педвучылішча, але з 2-га курса вымушаны быў пайсці працаваць настаўнікам сельскай школы. Летам 1931 пераехаў у Мінск і паступіў рабочым на абутковую фабрыку, адначасова хадзіў у вячэрнюю школу. У 1932 прыняты на вячэрняе аддзяленне Мінскага педінстытута. Вучобу спалучаў з работай на фабрыцы, затым у БелТА у якасці літсупрацоўніка, загадчыка прамысловага сектара. Пасля заканчэння педінстытута (1936) некаторы час працаваў выкладчыкам рускай мовы і літаратуры ў Полацкім педвучылішчы. У 1936—37 на ваеннай службе. Пасля дэмабілізацыі працаваў настаўнікам пры Мінскім педінстытуце. У чэрвені 1941 накіраваны на фронт. Камандаваў узводам, трапіў у акружэнне. Звязаўшыся з партызанамі ў Бранскіх лясах, стаў байцом, затым камандзірам узвода, начальнікам штаба атрада Рагнедзінскай партызанскай брыгады. У верасні 1943 брыгада злучылася з Савецкай Арміяй. Скончыўшы курсы пры Вышэйшай афіцэрскай школе, да канца вайны камандаваў артбатарэяй, прымаў удзел у баявых аперацыях, быў двойчы паранены. Дэмабілізаваўся ў снежні 1945. Са студзеня 1946 да апошніх дзён свайго жыцця працаваў у Інстытуце літаратуры імя Я. Купалы АН БССР — навуковым супрацоўнікам, загадчыкам сектара ўзаемасувязей літаратур, у 1963—76 загадчыкам сектара тэорыі літаратуры. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першая публікацыя Н. Перкіна ў рэспубліканскім друку датуецца 1935. Як літаратуразнавец пачаў выступаць у 1946. Яго шматлікія працы прысвечаны важным тэарэтычным пытанням беларускай літаратуры («Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30-х гг.: Праблемы сацыялістычнага рэалізму»), творчасці асобных беларускіх пісьменнікаў («Аркадзь Куляшоў: Паэтычная творчасць», «Творчасць Петруся Броўкі», «Пятро Глебка»). Пад яго кіраўніцтвам праводзілася даследаванне ўзаемасувязей беларускай літаратуры з рускай, украінскай, польскай, балгарскай, чэшскай і інш. літаратурамі. У сваёй даследчыцкай дзейнасці спалучаў выкарыстанне дэталёвага, фактаграфічнага матэрыялу з асвятленнем агульных заканамернасцей працэсу станаўлення і развіцця беларускай літаратуры ва ўмовах міжнацыянальных сувязей («У сям'і брацкіх літаратур»). Навуковыя інтарэсы Н. Перкіна былі цесна звязаны з актуальнымі праблемамі жыцця, асабліва з пытаннямі развіцця нацыянальнай культуры («Нацыянальнае і інтэрнацыянальнае ў літаратуры»). Яго кніга «Чалавек у савецкім рамане» выяўляе глыбокі погляд аўтара на гісторыю шматнацыянальнай савецкай літаратуры, павагу да яе лепшых традыцый, уменне шмат у чым па-новаму асэнсаваць класічную спадчыну і плён пошукаў сучасных пісьменнікаў, працэс развіцця рамана ў савецкую эпоху. Па складу свайго мыслення Н. Перкін быў вучоным-тэарэтыкам. Яго працы ў асноўным тэарэтычныя і ў значнай меры наватарскія. У іх абагульнены вялікі мастацкі вопыт беларускай і ўсесаюзнай літаратур, многія з'явы разглядаюцца ў дыялектычнай сувязі і прычынных суадносінах са з'явамі гісторыі, філасофіі, псіхалогіі, сацыялогіі. Ён адзін з аўтараў «Гісторыі беларускай савецкай літаратуры» (т. 1), «Гісторыі савецкай шматнацыянальнай літаратуры» (т. 1—2; кн. 1), падручніка «Беларуская савецкая літаратура» для 9—10-га кл. (разам з Ю. Пшырковым). Апублікаваў выразна аўтабіяграфічную аповесць «Хлопчык з мястэчка». Кніга «Я стаў партызанам» у значнай ступені таксама аўтабіяграфічная.

Імем Н. Перкіна названа вуліца ў Тураве.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Творчество Аркадия Кулешова: Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1950.

Аркадзь Куляшоў: Паэтычная творчасць. Мн., 1951. Рэц.: Б у р ' я н Б. Навокал паэтычных твораў // Полымя. 1953. № 7.

Творчасць Петруся Броўкі: (Крытычны нарыс). Мн., 1952. Рэц.: Б у р ' я н Б. Навокал паэтычных твораў // Полымя. 1953. № 7; Ш а р а х о ў с к і Я. // Звязда. 1952. 12 снеж.; Ш к р а б а Р. Критик и поэт. Заметки о монографиях // Сталин. молодежь. 1953. 26 авг.; Ш ч а р б а т а ў Г. З пазіцый халоднага акадэмізма // ЛіМ. 1952. 13 снеж.

Пятро Глебка. Мн., 1955.

Асноўныя асаблівасці развіцця сучаснай беларускай літаратуры. Мн., 1958 / Сааўт. В. Івашын.

Беларуская савецкая літаратура: Падручнік для IX—X класаў сярэд. школы. Мн., 1959 / Сааўт. Ю. Пшыркоў. Рэц.: А л е к с а н д р о в і ч С. Новыя падручнікі па беларускай літаратуры // Полымя. 1959. № 10; К а в а л е н к а В. Якасці, якіх раней не было // ЛіМ. 1959. 7 кастр.; Наст. газ. 1959. 16 кастр.; 2 выд. Мн., 1960. Рэц.: П я т р о в і ч М. Два падручнікі // Нар. асвета. 1960. № 3; 3 выд. Мн., 1962; 4 выд. Мн., 1964; 5 выд. Мн., 1965; 6 выд. Мн., 1966; 7 выд. Мн., 1967; 8 выд. Мн., 1968; 9 выд. Мн., 1969.

Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30-х гг.: Праблемы сацыялістычнага рэалізма. Мн., 1960. Рэц.: Б а р с т о к М. Праблемнае даследаванне // Полымя. 1961. № 3; К о в а л е н к о В. Книга литературоведа // Неман. 1961. № 5.

Беларуска-польскія літаратурныя ўзаемасувязі ў XIX ст. Мн., 1963 / Сааўт. А. Лойка. Рэц.: М а л ь д з і с А. У сям'і славянскіх літаратур // Полымя. 1963. № 9; W r ó b l e w s k i M. // Sl. Orient. 1964. Nr 2.

В семье братских литератур. Мн., 1967. Рэц.: Б е ч ы к В. У братняй садружнасці // ЛіМ. 1967. 21 ліст.; К о в а л е н к о В. О поэзии и мужестве духа // Дружба народов. 1968. № 9; С у р о в ц е в Ю. Закономерности и «параллели» // Вопр. лит. 1968. № 8.

Беларуская савецкая літаратура. Мн., 1970 / Сааўт. Ю. Пшыркоў; 2 выд. Мн., 1971; 3 выд. Мн., 1972; 4 выд. Мн., 1973.

Нацыянальнае і інтэрнацыянальнае ў літаратуры: Вопыт тэарэтычнага даследавання. Мн., 1971. Рэц.: Б а р м і ч а ў В. Літаратура шматнацыянальная і адзіная // Мін. праўда. 1972. 19 крас.; Г о л ь б е р г М. // Вопр. лит. 1972. № 8.

Человек в советском романе: Некоторые аспекты проблемы. Мн., 1975. Рэц.: Х а й л о в А. // Лит. обозрение. 1976. № 2; Ю р э в і ч У. Звернута да чалавека // Полымя. 1977. № 1.

Абсягі думкі: Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1980. Рэц.: Г о л ь б е р г М. // Неман. 1981. № 12; К е н ь к а М. Абсягі яго душы // ЛіМ. 1981. 5 чэрв.

Мальчик из местечка: Повесть. Мн., 1981. Рэц.: С о м а ў З. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 20 ліст.

Я стал партизаном: Повести, рассказы. Мн., 1982.

1.3.

1935. За что мы любим Янку Купалу // Рабочий. 11 дек.

1946. Аб вывучэнні тэорыі літаратуры ў школе // У дапамогу настаўніку. № 3; Паэзія і жыццё // ЛіМ. 30 кастр.; «За тых, хто ў моры» // Там жа. 27 ліст.; Пясняр народнай барацьбы // Там жа. 30 ліст.; Зм. Бядуля: Да пяцігоддзя з дня смерці // Сав. селянін. 28 ліст.; Поэма Веры Инбер «Пулковский меридиан» // Сов. Бел. 21 июля; Повесть о советской женщине // Сталин. молодежь. 8 марта; Якуб Колас — лауреат Сталинской премии // Там жа. 7 июля; Два капитана // Там жа. 25 авг.

1947. Адам Міцкевіч і Ян Чачот // Беларусь. № 8. Рэц.: Б а р ы с е н к а В. Супроць нізкапаклонства перад буржуазнай культурай // Полымя. 1948. № 4; Г а л ь п е р и н В. О пережитках буржуазного национализма в белорусском литературоведении // ЛГ. 1948. 12 мая; Максім Багдановіч // Звязда. 25 мая; Пятрусь Броўка // ЛіМ. 18 студз.; Светлы вобраз Арджанікідзе жыве ў народзе // Там жа. 22 лют.; А. С. Новікаў-Прыбой: (Да 70-годдзя з дня нараджэння); Першыя крокі перабудовы // Там жа. 1 сак.; М. Багдановіч і культура славянскіх народаў // Там жа. 24 мая; Пафас працы ў творчасці Янкі Купалы // Там жа. 28 чэрв.; Поэзия патриотических чувств // Сов. Бел. 30 июля; Низами // Там жа. 21 сент.; Великая воля к жизни и победе // Сталин. молодежь. 5 мая: Поэт большого таланта: К 30-летию со дня смерти М. Богдановича // Там жа. 25 мая; «Ветер с юга» // Там жа. 31 окт.; Жизнь и творчество // Там жа. 23 нояб.

1948. Эстэтычныя погляды Максіма Багдановіча // Полымя. № 11; Творы для дзяцей // ЛіМ. 1 студз.; На шляху да высокамастацкіх твораў // Там жа. 8 мая; «Недаравальная безувіжлівасць да памяці паэта»: Адказ у рэдакцыю // Там жа. 6 ліст. / Сааўт. В. Барысенка; Выдающийся белорусский детский писатель // Сов. Бел. 21 мая; Певец борьбы и труда // Сталин. молодежь. 27 июня.

1949. За правільную ацэнку спадчыны М. Багдановіча // ЛіМ. 20 жн.; А. С. Грибоедов // Сталин. молодежь. 11 февр.

1950. Аб новай паэме Аркадзя Куляшова // ЛіМ. 9 снеж.

1951. Вялікі пясняр беларускага народа // Калг. праўда. 27 чэрв.; А. М. Горький и белорусская литература // Сов. Бел. 17 июня.

1952. Эстэтычныя погляды Янкі Купалы // Мін. праўда. 5 ліп.; Пясняр дружбы народаў // Там жа. 15 ліст.

1953. Лепшы паэт нашай эпохі // Беларусь. № 7.

1954. Литература периода победы социализма и построения социалистического общества (1930—1941 гг.); Петрусь Бровка; Аркадий Кулешов // Очерк истории белорусской советской литературы. М.; Праблема тыповага ў сучаснай беларускай прозе // Полымя. № 7; Праўда жыцця і літаратурныя героі // ЛіМ. 4 снеж.; Раскрывать величие и красоту советского человека // Сталин. молодежь. 15 дек.

1955. Заўсёды з народам // Янка Купала. Мн.; Баявое слова паэта // Полымя. № 6; Маяковский и белорусская литература // Сталин. молодежь. 14 апр.

1956. Максім Багдановіч; Літаратура перыяду перамогі сацыялізма і пабудовы сацыялістычнага грамадства; Пятрусь Броўка; Аркадзь Куляшоў // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн.; Думка і пачуццё // ЛіМ. 5 мая; Дапаможнік для літаратуразнаўцаў // Там жа. 23 чэрв. / Сааўт. Ю. Пшыркоў; «Наша доля» // Там жа. 15 вер.

1957. Максім Багдановіч // Багдановіч М. Творы. Мн.; Двухтомнік паэзіі П. Броўкі // Беларусь. № 9; Заметки о белорусской литературе наших дней // Дружба народов. № 1 / Сааўт. А. Адамовіч; Героика эпохи: Поэмы 20-х и начала 30-х гг. о революции и гражданской войне // Сов. Отчизна. № 3; Рамантыка рэвалюцыі // ЛіМ. 13 лют.; Наш жывы сучаснік // Там жа. 25 мая; Пясняр сацыялістычнай явы // Там жа. 6 ліп.; Паэзія рэвалюцыйнай маладосці // Там жа. 13 ліп.; Творы аб рэвалюцыі // Там жа. 23 кастр.; Многогранный поэтический талант // Сов. Бел. 25 мая.

1958. Аб некаторых з'явах літаратурнага жыцця ў Беларусі ў 20 — пачатку 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 1; Міхась Чарот // Чарот М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1958. Т. 1; Народ и герой // Сов. Отчизна. № 5; Добрая ініцыятыва // ЛіМ. 2 ліп.; Асноўныя асаблівасці нашай літаратуры // Там жа. 10 вер. / Сааўт. В. Івашын; Творы Платона Галавача // Там жа. 18 кастр.; Літаратура народа // Там жа. 5 ліст.

1960. Асноўныя асаблівасці развіцця сучаснай беларускай літаратуры // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 3 / Сааўт. В. Івашын.

1961. Прыкметы часу: [Рэц. на кн.: Н і к а н о в і ч М. Летнім днём. Мн., 1960] // Полымя. № 7; Першы зборнік — першыя пошукі: [Рэц. на кн.: Г р о д н е ў М. За бацькоўскім парогам. Мн., 1960] // Там жа. № 10; Звычайнае і незвычайнае // ЛіМ. 23 чэрв.; Радасная падзея // Там жа. 11 жн.

1963. Об исторических путях белорусской литературы // Неман. № 6; Наш гуманизм — актыўны, наступальны // ЛіМ. 23 крас.

1964. Літаратура 20-х гадоў; Літаратура 30-х гадоў // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 1; Ісці да самых глыбінь // ЛіМ. 25 вер.

1965. У Каменцы — танкі...: Урывак з успамінаў аб партызанскім жыцці // ЛіМ. 27 крас.

1967. Годы тридцатые // Неман. № 3; Па слядах

часу: [Рэц. на кн.: П а л і т ы к а Д. Сляды часу. Мн., 1967] // ЛіМ. 15 вер.; Мудрасць пазнання чалавека // Там жа. 10 кастр.; Октябрь в белорусской литературе // Сов. Бел. 5 окт.

1968. Народ — рэвалюцыя — эпас //ЛіМ. 6 ліст.

1970. Белорусская литература // История советской многонациональной литературы. М. Т. 1; Ленінскія прынцыпы інтэрнацыяналізму і беларуская савецкая літаратура // У. І. Ленін і літаратура. Мн.

1971. Белорусская литература // История советской многонациональной литературы: В 6 т. М. Т. 2. Кн. 1; Интернациональное и национальное в характере литературного героя и взаимодействие литератур // Научная конференция «Сравнительное изучение славянских литератур». М.; Герой белорусской советской литературы в свете проблемы национального и интернационального // Национальное и интернациональное в литературе, фольклоре и языке. Кишинев; Гэта радасць і гонар // ЛіМ. 12 сак.

1973. Штрыхі майго пакалення // Вытокі песні. Мн.; К вопросу об изучении литературного героя и взаимодействия литератур // Сравнительное изучение славянских литератур. М.; Пафас інтэрнацыяналізму // Полымя. № 3.

1974. Ад рэдактара // Жураўлёў В., Шпакоўскі І., Яскевіч А. Пытанні паэтыкі. Мн.; Адолець сілу інерцыі //ЛіМ. 22 лют.

1975. Проза 20-х г. // Беларуская савецкая энцыклапедыя. Мн. Т. 12; Литература и воспитание нового человека // Коммунист Бел. № 10; Усеабдымны, жывы, сучасны // ЛіМ. 21 ліст.

1976. «І мастацтву тэорыя не вораг...» // ЛіМ. 23 студз.

1977. Введение; Литература 20-х годов; Литература 30-х годов // История белорусской советской литературы. Мн.; Ліда: Апавяданне // Беларусь. № 7; Шырыня пазнання свету: Працэс інтэрнацыяналізацыі і сучасная беларуская літаратура // Полымя. № 9; Трафейныя дакументы: Апавяданне // ЛіМ. 23 снеж.

1979. Я стал партизаном: [Аповесць] // Неман. № 5.

1980. Працэс інтэрнацыяналізацыі і сучасная беларуская літаратура // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн.

1.6.

Ц і м а ш к о в а Л. Беларуска-балгарскія літаратурныя сувязі. Мн., 1963 / Рэд.

С а д р у ж н а с ц ь літаратур. Мн., 1968 / Рэд.

С т а р о н к і літаратурных сувязей. Мн., 1970 / Рэд. Рэц.: B i a ł o k o z o w i c z B. Słowiańskie i litewskie związki literatury białoruskiej // Prz. Humanistyczny. 1973. Nr 5.

А д а м о в і ч А. Маштабнасць прозы: Урокі творчасці Кузьмы Чорнага. Мн., 1972 / Рэд.

Ш п а к о ў с к і І. Структура вершаванага вобраза: Умоўная асацыятыўнасць у сучаснай савецкай паэзіі. Мн., 1972 / Рэд.

Ж у р а ў л е ў В., Ш п а к о ў с к і І., Я с к е в і ч А. Пытанні паэтыкі. Мн., 1974 / Рэд.

М а р т ы н а в а Э. Мастацкая дэталь у літаратурным творы. Мн., 1977 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А ў г у с ц і н о в і ч М. Нерадзе шмат працы // ЛіМ. 1962. 13 лют.; Б а р с т о к М. Вышыня // Там жа. 1972. 11 лют.; Я г о ж. Тыповасць вобраза // Там жа. 1954. 21 жн.: Б у г а ё ў Д. Здабыткі крытычнай думкі і яе зігзагі // Бугаёў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985; Б у р'я н Б. Прачытаўшы даследаванне пра паэта... // ЛіМ. 1952. 15 сак.; Я г о ж. У даўгу перад чытачом // Там жа. 1954. 14 жн.; Е р м а л о в і ч М. У святле неўміручых ідэй // Полымя. 1970. № 11; З у з н а г а р о д а й! // ЛіМ. 1972. 18 лют.; К а в а л е н к а В. Шляхі барацьбы і пакут // Там жа. 1980. 29 жн.; Л а з а р у к М. Разглядаючы літаратурны працэс... // Лазарук М. Часу непадуладнае. Мн., 1981; Л і п е н ь с к і М. Даведкі з тандэтам: Нататкі // ЛіМ. 1947. 11 кастр.; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 258—260; М ы с л і в е ц В. Зразумець чалавека! // ЛіМ. 1974. 9 жн.; Н а в у м Саламонавіч Перкін: [Некралог] // Там жа. 1976. 8 кастр.; «Н а ш к а л я н д а р» // Там жа. 1982. 5 лют.; Н я х а й Р. Некаторыя заўвагі аб падручніку па беларускай савецкай літаратуры // Там жа. 1949. 19 ліст.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р ы в і т а н н е юбіляру // Там жа. 1962. 13 лют.; П ш ы р к о ў Ю. Адной дарогай: Да 60-годдзя з дня нараджэння Н. С. Перкіна // Полымя. 1972. № 2; С а д о ў с к і Л. На старых пазіцыях // Там жа. 1947. 30 жн.; У г э т ы м месяцы...: // Беларусь. 1972. № 2.

На рускай мове. А д а м о в и ч А. Искреннее слово // Перкин Н. Я стал партизаном. Мн., 1982.

Г. І. Рэут.

СУПРАЦОЎНІКІ ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ» ІМЯ ПЕТРУСЯ БРОЎКІ, ЯКІЯ ЎДЗЕЛЬНІЧАЛІ Ў ПАДРЫХТОЎЦЫ І ВЫДАННІ ГЭТАГА ТОМА

Заг. рэдакцыі — А. А. Дылейка, рэдактары першай катэгорыі — І. С. Александровіч, І. Д. Казека (да 1.2.1991), Л. А. Суднік, рэдактар другой катэгорыі — Р. Р. Блашко (да 2.3.1992).

У томе змешчаны фотаздымкі У. А. Крука, а таксама фотаздымкі з архіва БелЭн, Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны.

Даведачнае выданне

БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

Біябібліяграфічны слоўнік

У 6 тамах
Том 4

Адказны за выпуск *А. А. Дылейка*
Мастацкі рэдактар *В. Г. Загародні*
Тэхнічныя рэдактары: *М. І. Грыневіч, І. І. Цыцаня, Н. М. Шэвель*
Карэктары: *В. І. Багдановіч, Г. Дз. Навіцкая, Т. Ф. Пііпповіч, Т. Я. Радзевіч, Л. У. Сідарава, Л. В. Суцягіна, А. А. Федасеева*

Здадзена ў набор 28.07.92. Падпісана да друку 23.11.93. Фармат 70×100 1/16. Папера афсетная. Друк афсетны. Гарнітура Тып таймс. Ум. друк. арк. 42,9. Ум. фарб.-адб. 96,2. Ул.-выд. арк. 81,12. Заказ 670. Тыраж 5600 экз.

Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі Міністэрства культуры і друку Рэспублікі Беларусь. Ліцэнзія ЛВ № 10. Рэспубліка Беларусь, 220072, Мінск, вул. Ф. Скарыны, 15а.

Мінская фабрыка каляровага друку. Рэспубліка Беларусь, 220015, Мінск, вул. Каржанеўскага, 20.

Беларускія пісьменнікі: Біябібліягр. слоўнік. У 6 т.
Б 43 Лазарук — Перкін / Ін-т літ. імя Я. Купалы АН Рэспублікі Беларусь, Беларус. Энцыкл.; Пад рэд. А. В. Мальдзіса; Рэдкал.: І. Э. Багдановіч і інш.— Мн.: БелЭн, 1994.— 524 с.: іл.
ISBN 5-85700-153-6.

Гэта выданне — настольны даведнік для ўсіх, хто цікавіцца і займаецца беларускай культурай. У ім змешчана больш за 1100 артыкулаў з поўнымі, усебаковымі і сістэматызаванымі звесткамі пра жыццё і дзейнасць усіх прадстаўнікоў беларускай літаратуры, якія пісалі на старраславянскай, беларускай, рускай, лацінскай, польскай і іншых мовах Беларусі. У бібліяграфіях прадстаўлена звыш 600 тысяч розных публікацый.

Б 0160000000—016 / М 318(03)—94 30—94
ББК 91.9:83.3 Бел

Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя»
рыхтуе да друку 6-томную

ЭНЦЫКЛАПЕДЫЮ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ

Першая на Беларусі гістарычная энцыклапедыя найбольш поўна, на ўзроўні дасягненняў сучаснай навукі адлюстроўвае шматвяковы шлях беларускага народа ад сівой даўніны да нашых дзён у непарыўнай сувязі з гістарычным працэсам народаў іншых краін. Яна асвятляе ўсе значныя і важныя падзеі, што адбываліся на тэрыторыі Беларусі. Апрача палітычных, грамадскіх, ваенных з'яў і падзей, на яе старонках змяшчаюцца матэрыялы пра адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел, стан эканомікі, культуры, навукі і тэхнікі на розных этапах гісторыі. Шырока і па магчымасці поўна падаецца гісторыка-археалагічная, этнаграфічная, лепшая архітэктурная і літаратурна-мастацкая спадчына Беларусі. Важнае месца ў выданні займаюць геральдыка, нумізматыка, сфрагістыка, генеалогія, гістарычная картаграфія і іншыя прыкладныя гістарычныя дысцыпліны. Каля 5 тысяч біяграфічных артыкулаў будуць змяшчаць звесткі пра гістарычных асоб і іх радавод.

Шмат артыкулаў прысвячаецца ваеннай гісторыі і палкаводцам нашага народа, шматлікім войнам і бітвам эпохі сярэднявечча і навейшых часоў супраць розных заваёўнікаў, што спакушаліся на беларускую зямлю, а таксама гісторыі ваеннай тэхнікі і зброі.

На старонках энцыклапедыі асветлены нацыянальна-вызваленчая барацьба беларускага народа, падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, складаныя працэсы, сацыялістычнага пераўтварэння ў 1930—50-я гады. Будуць названы многія імёны ахвяр сталінскіх рэпрэсій.

Будзе паказана і гісторыя народаў, якія здавён жывуць на Беларусі,— палякаў, літоўцаў, рускіх, украінцаў, яўрэяў, татараў і іншых, іх уклад у агуль-

ную скарбонку беларускай і еўрапейскай культур. Упершыню шырока асвятляецца культурна-гістарычнае жыццё беларускай эміграцыі розных часоў.

У шматтомнай ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ мяркуецца змясціць больш за 15 тысяч артыкулаў. У падрыхтоўцы гэтага выдання ўдзельнічаюць вядучыя вучоныя краіны. Выданне багата ілюстравана каляровымі і чорна-белымі здымкамі, у ім будзе змешчана вялікая колькасць карт і схем.

Першы том ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ выйшаў у свет у 1994 г.

Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя» рыхтуе аднатомную энцыклапедыю «БЕЛАРУСЬ». Яе аб'ём 120 улікова-выдавецкіх аркушаў. У выданні плануецца змясціць больш за 5 тысяч артыкулаў, у тым ліку больш за тысячу біяграфічных. Кніга будзе ілюстравана каляровымі і чорна-белымі здымкамі, картамі.

Энцыклапедыя «БЕЛАРУСЬ» — гэта ўсебаковы, дакладны даведнік пра гісторыю, эканоміку, культуру, літаратуру, мастацтва, навуку, адукацыю і іншыя бакі жыцця сучаснай незалежнай Беларусі.